CONSILIA QVAE-
STIONES ET TRA
CTATVS PA-
NORMITANI.

LVGDVNI,

M.D. LXII.

Prima pars Consiliorũ seu Alle

gationum excellentissimi decretorum doctoris domini Nicolai de Tu
deschis: Siculi: Abbatis Monacẽ. Archiepiscopi Panormitani: ac
sacrosancte Romane ecclesie Cardinalis: cum Summariẽs singulis
consiliẽs prefixis: ⁊ numeris ad materias notabiliores perquirendas mi
rum in modum conducentibus: felici auspicatur exordio.

Consilium primum.

1 Sponsus qui contraxit sponsalia per verba de presenti cũ Titia, ⁊ accepit ab ea nomine dotis centum, si decedat ante matrimonij consummationem, an lucretur dotis dimidiam.
2 Matrimonium ex solo consensu de presenti an sit verum.
3 Pactum de lucranda certa parte dotis in casu mortis, an sortiatur effectum suum altero coniugum religionem intrante.
4 Nuptie dictio, multipliciter in iure sumitur.
5 Sponsalia vulgariter dicuntur per verba de presenti.
6 Statuta ad ius commune reduci debent quantum fieri potest.
7 Lex constat ex mente ⁊ verbis.

Facti contingentia talis

1 est. † Quidam. A. contraxit sponsalia per verba de pre
senti cum quadam B. ⁊ ab ea recepit dotis nomine mil
le. Contigit quod antequam sic desponsata duceretur
ad domum, vel aliter consummaretur matrimonium,
vita functa extitit. Nunc queritur an dictus sponsus lucretur dimidiã
dotis viso statuto infrascripto: videlicet si qua decesserit sine filiẽs ex vi
ro cui nupta est, tempore sui obitus remaneat dimidia pars suarum do
tium apud maritum non computato in dicta dimidia lucro donatio
nis propter nuptias, qua parte maritus priuari non possit ⁊c. Post
modum facte fuerunt alique additiones ad dictum statutum, in quibus
semper facta fuit mentio de filiẽs existentibus vel nõ. Et christi ⁊ eius
dem matris nominibus inuocatis arguitur primo, vt veritas magis
elucescat ad partem affirmatiuã sic. Statutũ in deferendo hoc lucrum
marito solũ requirit duo: scʒ vt nupta mulier sit: ⁊ vt decedat sine filiẽs
ex marito. Sed hec duo contigerunt in facto proposito, vt statim pro
babo. Ergo dʒ habere medietatem dotiũ: 2ª de se satis est nota, ⁊ ma
ior etiam probatur. Nam verũ est dicere quod ista decessit sine filiẽs ex
marito: cũ nemo appareat, ⁊ facta nõ presumũtur: vt c. in presentia. de
proba. ⁊ c. raynutius. ⁊ c. raynaldus. extra de test. ⁊ in c. cũ in iure. de of
fi. deleg. cum si. quod fuerit nupta apertissime probo per tex. valde not.
iudicio meo in l. cum fuerit. ff. de condi. ⁊ demonstr. vbi apertissime pro
batur nuptã dici, licet non fuerit cognita. Et quod plus est etiaʒ si non
fuerit ducta: ⁊ satis est quod interuenerit ad matrimoniũ consensus de
pñti: qui solus facit matrimoniũ ⁊ nõ carnalis cõmixtio: vt probatur
ibi in fine illius l. ⁊ latius hoc tenent gl. ⁊ Bar. ibi. Secũdo probatur p
l. iij. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. iuncta glo. in ver. concubine. vbi notatur
quod matrimonium dicatur, ⁊ maritus ⁊ vxor dicuntur, 2tra3 dictarat
de sponsalibus p verba de pñti, licet nõ interueniente carnali copula: ⁊ sic
cõcludit ibi glos. ꝙ sicut donatio etiã constãte matrimonio prohibetur
inter virum ⁊ vxorem consummato matrimonio: ita ⁊ matrimonio non
cõsummato: ex quo interuenit 2sensus de presenti, ⁊ ꝙꝙ gl. ibi dicat hoc
de iure canonico tenere: dico idem de iure ciuili: vt probatur in aut. de
nup. §. nuptias. ⁊ ibi bona glo. ⁊ opti. facit ille tex. ad istam partem: vbi
probatur maxime iuncta gloss. nuptias 2bi ex solo consensu vtriusq; s.
2 viri ⁊ mulieris: licet aliud non interuenerit. † Tertio probo per mul
ta iura canoni. a que cõiter dicunt matrimoniũ esse verum ex solo con
sensu de pñti: licet aliud nõ interuenerit, adeo ꝙ per secundũ etiam cum
copula non tollitur primũ: qz habuit iam ex suo consensu suã essentiam:
vt probatur in c. si. de spon. duo. ⁊ xxvij. q. ij. c. sufficiat. ⁊ c. cum initiaf.
cum multis sequen. ad idem. c. vnicum. de voto. lib. vi. ⁊ no. per Hostien.
in c. ex publico. de conuer. coniug. facit enim diffinitio matrimonij, que
ponitur, ⁊ declaratur. xxvij. q. ij. in prin. ⁊ insti. de nup. in pri. vbi est bo
nus tex. cu gl. Quarto videf de hac q. prima fronte casus maxime in
ctis dictis Bal. ibi in l. deo nobis. C. de epis. ⁊ cle. vbi dicitur probari
3 ꝙ † pactum de lucranda certa parte dotis in casu mortis sortif effectuʒ
suum altero coniugũ intrante religionẽ: ⁊ tamen certũ est ꝙ post con
summationẽ matrimonij non licet alteri coniugum intrare religionem.
de conuer. coniu. c. cum sit. ⁊ c. ex publico. cũ multis si. Sic videf intelli
gendus ille tex. quando alter intrat religionem contracto matrimonio
⁊ nondum consummato: qz sic, licet etiã altero inuito: vt in c. ex publico.
⁊ c. ij. eod. titu. Et fm hoc videf probare ille tex. ꝙ dictum pactũ de lu
cranda certa parte dotis in casu mortis vendicet sibi locum etiã in in
teruenieñte morte post 2cta sponsalia per verba de presenti matrimo
nio nondũ consummato: sicut contingit in casu nostro: ⁊ pro hoc faciunt
ea que leguntur in l. non fine. C. de bo. que libe. Sed his non obstanti
bus 2trarium de iure puto verum: scʒ ꝙ dictus vir nil lucretur pretextu di
4 cti statuti. Et primo facio pro fundamento duo supposita. Primũ † ꝙ
verbum nuptie, multiplr in iure capitur. Quãq; capitur pro ipsa mera
essentia coniugij, que solo consensu de pñti interueniente causatur: vt
probatur in d. l. cum fuerit. in d. §. nuptias. c. omne nuptiarũ bonũ. xx
vij. q. ij. cum si. Quãq; sumif pro ipsa commixtiõe carnali, que interuenit
cõtracto primo matrimonio: vt probatur in c. cũm. ⁊ luce clarius proba
tur in c. genuit. maxime iuncta glos. ij. que hoc tenet apertissime ca. eẽm
cã ⁊ q. ⁊ ibi aliquid per Archi. Quãq; sumitur pro apparatu ⁊ festiuita
tibus, que fiunt tempore quo vxor ducif ad domum viri: vt pbatur in
c. nostrates. ⁊ c. f. nunc. xxx. q. v. ⁊ sic capif in euãgelio vbi dr: facte sunt
nuptie in cana. Galilee, qñ Iesus ibi fecit de aqua vinum: ⁊ hec vltima
expositio videtur magis propria ⁊ cõsentanea vulgo: vnde est vulgare
quorũdam locorũ, vbi dr le no. ex: ⁊ sic sentit Hal. de calã. super rubri. de
sponsa. Secũm presuppositum est ꝙ verbum matrimonium seu con
iugium qñq; verificatur in matrimonio 2cto per verba de pñti ⁊ carnali
5 copula nondũ interueniente. † Et vulgariter dicunf sponsalia per ver
ba de pñti: ⁊ sic solent nuncupari a multis nondũ ad domum viri vxore
traducta: vt clarissime apparet in c. sicut ex literis, extra de sponsa. ⁊ cla
rius in c. tertio loco. de presump. cum si. qñq; solum verificaf verbũ ma
trimonij seu verbum vxoris ⁊ mariti in coniugio, carnali copula cõsum
mato: vt pbatur in c. de bitũ. de biga. in prin. ⁊ in c. ex publico: de con
uer. coniug. ⁊ elegantius probaf in c. si quis desponsata. xxvij. q. ij. vbi
dr, si qs desponsata ⁊ tradita vtaf vere coniugiũ appellaf: ad idẽ c. qua
propter ead. cau. ⁊ q. vnde surgit hec diuersitas que satis colligi pt ex
alleg. ⁊ no. in d. c. quapropter. per d. c. debitũ. ⁊ per gl. in d. c. ex publico.
sepe alle. His presuppositis infero ad decisionẽ qõnis nostre hoc mo
do, cum verbum vxor, ⁊ verbũ maritus verificenf, ⁊ verificata reperiã
tur post matrimonium cõsummatũ, ⁊ non antea: ⁊ maxime verbum nu
pta ꝙ proprie adaptatur saltẽ ad illã que solenniter ducitur. Ergo hec
interpretatio scripta fienda est in casu nostro. Antecedens. s. plene pro
batũ fuit: 2sequẽs ait apertissime sic probo: iusta cã restringendi statu
tũ est qñ simplr ⁊ late intellecto quis indebite lucrum caperet, vel alter
damnũ pateref. Primũ notabiliter probatur in l. vt gradatim. §. sed si
lege. ff. de mune. ⁊ hon. ⁊ c. abbate. de verb. signi. Secũm probatur in l. ij.
⁊ l. adigere. §. quis. de iurepatro. ⁊ quod ibi no. ⁊ l. si. §. in cõputatione.
C. de iure delibe. ⁊ vtrũq; longe melius ꝙ alibi probatur in c. cum dile
ctus. de cõsue. ibi consuetudo probata que iure communi nõ preiudicet
vbi non solũ restringunf verba statuti ad intellectũ, quodãmodo extra
neũ: sed ⁊ multũ a longe verbis adaptabile: vnde verbũ electio relatum
ad quosdã capitur pro confirmatione: ⁊ hanc theoricam firmauit etiam
Bar. in l. oẽs populi. ff. de iusti. ⁊ iur. Ad idẽ vbicunq; statuta sunt
penalia, que satis dicunf penalia: ex quo diminuit patrimonium alicu
ius: vt not. Jo. an in d. c. j. de elec. lib. vj. verba debent restringi, vt non
capiant illũ intellectũ quem caperẽt fm latam significationẽ verborum
hoc probaf in c. cũ in cunctis. de elec. iuncto c. si cõpromissarius. eo. tit.
lib. vi. ⁊ per Jo. an in reg. odia. de reg. iur. lib. vj. in mercu. facit quod
ipse no. in c. statutũ. de elec. lib. vi. Sed cum in casu nostro non solũ di
stributiue, sed collectiue oĩa hec supradicta interueniãt: ergo debet fie
ri predicta restrictio: vt pt patet. Nam iste vir illicite, ⁊ nulla iusta cã exi
gente caperet hic medietatẽ dotiũ: licet 2matrimoniũ non cõsummaue
rit, nec solẽniter sponsam ad domũ duxerit. Item heredes puelle pate
rentur graue damnũ ex illa larga interpretatiõe. Itẽ preiudicaref iuri
cõi, cum debeat soluto matrimonio dos redire ad mulierem: vt in c. j. de
do. post diuor. ⁊ titu. cum multis si. ⁊ prefato statuto debeat accommo
dari ille intellectus: cum omnis recessus a iure communi sit odiosus: ⁊
ideo restringendum: vt in c. j. ⁊ ij. de fil. presbr. libro. vi. ⁊ d. c. cum dile
ctus. Ad idem notabile dictũ Inn. in c. cũ dilecti. de dona. vbi dicit ꝙ
priuilegia inquantũ tangunt iura concedentium late interpretantur: vt
ibi in c. olim. de verb. sig. ⁊ l. si de consti. prin. sed inquantũ tangunt iura
aliorũ, stricte: vt in c. ex tuarũ. de autho. ⁊ vsu pal. ⁊ idem Jo. an. in d. c.
olim. ⁊ adduco tex. in l. ij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco public.
Ergo hoc statutũ cum sit tale, etiam si sit priuilegiatũ, debet stricte intel
ligi in preiudiciũ heredum puelle: ⁊ maxime si 2sideramus cãm, statu
tum hoc odiosum iudicabis sine cã fm illum vagum intellectũ quo ad
disparitatẽ inter sponsum ⁊ sponsam: seu virum ⁊ mulierẽ. cum viro pre
mortuo, maxime ante traductionem ⁊ 2summationẽ matrimonij nullum
lucrum consequif mulier nec sustinuit vir aliqua onera matrimonij: 2on
tra profecto mentẽ. l. si. C. de dona. ante nup. ⁊ c. si. de dona. inter virũ ⁊
vxo. Secũdo principaliter in hanc sniam me mouet etiã mens statuti,
que multifarie colligif. Primo ex principio ipsius, dum dicit: decesse
rit sine filiẽs ⁊c. que referunf ad illa verba, tpe sui obitus decesserit sine
filiẽs: qꝺ patet ex se, ⁊ theorica Bar. in l. ex facto. ff. de vul. ⁊ pup. vbi di
cit ꝙ qualitas adiecta in aliqua orõne intelligif fm tps verbi, cui adiũ
citur. pro hoc glo. no. in c. statutũ. in prin. in ver. canonicus. in si. que sic
debet intelligi. de rescri. lib. vi. Ex quibus pfecto verbis videnf statuen
tes de muliere intellexisse, que erat in statu ⁊ potẽtia sui obitus faciẽdi
filios: hec enim verba sine filiẽs ⁊c. includũt in se priuationẽ filiorum: ⁊
includũt in se habilitatẽ, ⁊ potentiã actus seu habitudinis filiorũ: ⁊ no
tabiliter pbatur in simili in l. i. ff. de suis ⁊ legi. vbi per Bar. in versi. in
testatus. sed in casu nostro hec mulier tpe obitus non erat in tali statu
⁊ potentia, cũ non fuisset adhuc ducta in domum viri. Ergo clarissime
patet ꝙ illa verba statuti non verificantur in ca: maxime cum per eam
quominus duceref non steterit. ar. c. sicut ex literis. de spõsa. Est etiam

advertendū q in omnibus additionibus factis ad illud statutum super filiorum cōmemoratione ex cōiecturis presumit evidēter mens statuentis.l.licet.ff.de leg.i. Tertio pōdero principaliter illa verba, ex viro cui nupta est ꝛc. Nam proprie ſm cōem vsum loquēdi qui cōtraxit spōsalia per verba de p̄senti, anteq̄ ducat mulierē ad domum suā, nō dicit vir illius mulieris: nisi ex cōsuetudine quorūdam locorū: vt probatur in.c.genuit.xxvij.q.ij. vbi dicit Hiero. cum audies Joseph virū Marie, suspicio tibi non subeat nuptiarū.i.cōiunctionis carnalis: sed recordare consuetudinis scripturarū q spōsi viri, sponse vocant vxores: infra aperte sentit, vbi etiā Hiero. q cōtrahēs per verba de p̄senti sicut contraxit beata virgo cū Joseph, proprie dicit potius spōsus q̄ vir: ex quo adhuc nō est ducta: sed vocatus fuit Joseph vir propter cōsuetudinē scripturarū. p hoc illud.c.sicut ex literis.ꝛ.c.vlt.de spō. vbi appellant spōsalia de presenti: ꝛ p hoc q ante traductionem alter pōt altero inuito intrare religionē, ꝛ dissoluere matrimoniū; vt.s.dixi. Ergo non potest dici stricte vir suus; scilicet de proprio significato. Illud tamē in circunstantiis est verū; ꝛ hoc verbū vir, et mulier, sepe ponunt pro eo, qui cōsummauit matrimoniū; ꝛ maxime ex cōi nostri tēpis cōsuetudine; ergo iste intellectus debet in animo nostro restringibiliter capi: per ea q̄ superius dixi: ꝛ per reg. odia restringi. de reg iu. lib. vi. Et quia statuta debēt reduci ad ius cōe quantū fieri potest, vt p̄bat in.c.cum dilectus.de cōsue.l.ij.C.de noxali.not. Inno.in.c.causam, que.de rescrip.ꝛ Bar.in.l.oēs populi.ff.de iusti.ꝛ iure. ¶ Item statutū dicit nupta: ꝛ plenissime de hoc verbo dixi s.in prin. Ite dixit apud maritū ꝛc. Sed in multis locis ꝛ scriptis appellatur sponsus, anteq̄ traducat, ꝛ non maritus: vt.s.plene alle.ꝛ.d.c.genuit.ꝛ maxime attēta cōsuetudine huius ciuitatis: ꝛ fere omniū locorum in quibus fui, ſm quam appellat sponsus: etiam illa die qua solenniter duxit in domū, donec cōsummaret matrimoniū: ꝛ cōis vsus loquēdi attēdēdus est etiam in statutis: quia in qualibet dispositione cōmunis vsus loquēdi prefertur proprie significationi vocabuli: etiā in materia restringibili. vt no. Jo.an.in.c.fundamenta.de elect.lib.vi.ꝛ Barto.in.l.omnes populi.ff.de iusti.ꝛ iur. Inn.in.c.olim.de verb.signi.et gloss.in.c.nōnulli.de rescrip. iura hoc probātia non allego: quia copiose allegant in dictis locis. ¶ Ult. adduco pulchrū motiuū qd̄ elicio ex dictis Pet.ꝛ Cy. principaliter in.l.nō dubiū.C.de legi.ꝛ facit qd̄ ibi no. Bal.ꝛ in.l.scire.ff.de excu.tut.ꝛ in.l.si quis seruo.C.de fur.ꝛ ser.corru.ꝛ per Dy.in reg.si.de reg.iur.lib.vi. Quod motiuū tale est: non solū debemus recedere a verbis legis, ꝛ seruare mentē, vbi mens expssa est: sed etiam vbi mens seu rō non est in lege expssa: dūmodo illa ratio p̄sumta sit naturalis, ꝛ naturalr, ꝛ cōtrec possit p̄bari p simile: p quā rationē etiā si lex esset contraria. Iūum imaginari potest: ꝛ notabiliter probari pōt per.l.scire oportet.§.sufficit.de excu.tut. dū dicit ibi text. ex ipsa naturali iustitia. Ad idem.l.mulier.iuncta glo.ff.solu.mat. vbi coniecturat mens contra ipsius verba. Ad idem de verb.signi.c.intelligentia.ꝛ.i.q.i.marchion.et
7 l.scire leges.ff.de legi. † Nam ꝛ notabiliter dicit Bal. sicut homo cōstat non solū ex anima: sed et corpore: ita lex ex mēte seu rōne, ꝛ verbis, ꝛ verba se habēt vt corpus ꝛ superficies. Ratio aūt se habet vt spūs ꝛ aīa: ꝛ hec magis debet restringi q̄ supficies verborū. vt.d.l.scire.cū si.ad coniecturandum aūt rationē legis, vbi non est expssa, debemus cōiecturare propter quid fecisset, seu qua rōne fuisset motus vir sapiens: cum talis p̄sumat legislator: lex enim dʒ esse rōtionabilis. iuꝫ. dis. erit aūt ꝛ doctori ꝛ iudici data est ptās legē interpretandi.l.vnica.C.de profes.qui in ciuita.consti.lib.xij.no. Inno.in.c.cum speciali.de appel. sed certe in casu nostro non pōt presumi q cā lucri fuit affectus cōiugū, seu relique sponsaliorum de p̄nti: qz eadem rōne porrexisset cōsimile lucrū ad mulierem: qz vir ꝛ vxor non debent in istis ad imparia iudicari.c.gaudemus. de diuor.ꝛ melius quoad ppositū in.c.fi.de do.post diuor.resti.et.l.viri.§.pe.C.de dona.ante nupt. nec possumus coniecturare q rō fuerit q vir est caput mulieris; hec enim rō non sufficit: vt patet in.d.c.fin.et qd̄ no. glo.in.l.deo nobis.C.de episc.et cle. nullā ergo aliā bonā ꝛ efficacē rationem possumus coniecturare in hac diuersitate inter virū ꝛ vxorē: nisi qz vir in traducēdo ad domū, ꝛ in sustinendo onera matrimonii, facit multas expensas: nā fere expendit totā dotē in ornamētis, ꝛ conuiuio: ita q si vellet illa ornamenta vendere, nō reperiret dimidium eius quod expendit. ¶ Item expensas factas in conuiuio inusitabili, sicut a muliere nullo mō recuperat marit⁹: merito ne vir remaneat in sumptib⁹ voluit statutū sibi puidere in lucro medietatis dotis, sicut in simili sibi puidet lex in restitutione dotis.in.l.alia.ff sol.mat.in vxore aūt cessant iste cōnce, merito statutū sibi lucrū nō attulit: cū ergo hec ꝛ non alia sit statuti rōnabilis et sufficiens rō, non dʒ habere locū in casu nostro, vbi cessat rō legis: ꝛ lꝫ forte fecerat aliquos sumpt⁹: nō tñ fecit illos excessiuos q solēt fieri in solenni traductione; non enim de modicis est curandū.l.scio.ff.de in integ.resti.c.i.extra co.ti. Nā et spōsa aliquos sumpt⁹ facit inter cōsanguineos ꝛ saltem ad honorandū se prima vice, in quo tamē statutū non videtur habuisse cōsiderationē. Ex his clarissime infert ad decisionem huius casus, vt dict⁹ vir nil lucret virtute dicti statuti. Restat nūc rūdere ad primū ꝛ vltimū motiuum: qz ad alia satis patet rūsio ex predictis. Et primo ad.l.cum fuerit. dico enim. vt.s.dixi, q verbū, nuptiarū, quq verificat in coniugio cōtracto ex solo cōsensu: sed quq non: vt.s.plene pbaui. Nā in.d.l.cū fuerit. ideo sufficit cōtrahere per solum cōsensum: qz ibi sumus in testamētis in quibus fit larga interpretatio: vt in.c.cum dilecti.de dona. merito capitur ille largus sensus: sed in casu nr̄o sumus in materia stricta: merito debet capi alius intellectus strictior: nec hoc inusitatum est, vt idem verbum aliter sumatur in materia larga, aliter in materia stricta: imo expsse probat hoc posse ꝛ debere fieri, in.c.cum dilect⁹. de cōsue.ꝛ in.c.statutū.iuctis ibi no.p Jo.de elec.lib.vi. facit quod not. Bar.in.l.iiij.§.aut p̄tor.ff.de dā.infec.ꝛ hoc quotidie vsitamus. Idcꝫ in d.l.cū fuerit. fuit satisfactū mēti statuētiū: vt.s.dixi. Restat rūdere ad l.deo nobis.C.de epis.et cle. ad quam rūdeo dupliciter. Primo, q ibi nullo mō colligit q matrimoniū non esset cōsummatū, nec valeat illud qd̄ post cōsummationē pōt cū cōsensu alterius. vt.c.cū sis.ꝛ.c.vxoratus.et c.ad apl̄icā.de conuer.coniu.ꝛ tali casu pōt intelligi illa lex. Secundo rūdeo ꝛ subtilius ibi, pactū lucri erat cōe ꝛ viro et mulieri: vt ibi in text. et glo. adeo q si fuerit aliqua disparitas reducitur ex dispōne iuris ad paritatem: vt ibi ſm intellectū gloss. quo casu non pōt dici, q lucrum ibi deferat propter expensas, vel onera matrimonii: qz non vēdicaret sibi locum in muliere p predicta, si necessario oportet intelligi propter illā paritatē, qd̄ ppter affectionē matrimonialē cedit illud lucrū: que affectio accidit ex sola essentia matrimonii: de conuer.coniu. ex publico.de voto.c.i.c.ti.li.vi. ió vendicabat sibi locū ante etiā traductionē ꝛ cōsummationē matrimonii: maxime cū vterq posset ibi esse in lucro ꝛ dāno: ꝛ et sic eadem iuris dispō ita est in casu nostro: qz si cessat rō statuti, cessare debet statuti dispō in iuribus vulgatis: vide bo.glo.in simili in replicatione dolique quq concedit, quq negat eadem rōne remanente semper. vt not. in.c.dilecte.de excep.ad.l.nō inic.C.de bo.que lib. dico q non obstat: qz loquitur in dispōne fauorabili: secus in odiosa: vt ibi cōiter not.ꝛ maxime Bal. qui videt contrariari his que sensit in.d.l.deo nobis. Et p̄cise omni affectione cessante hanc partē puto verissimā: nec mouere dʒ iudicem in contrarium aliquorū forte singulorū opinio: qz aut in terminis eorum nō concurrunt omnia predicta, aut tanq̄ evidēter probata, per predicta non est sequenda: quandoq est evidenter falsa, vel probabilibus rationibus potest conuin.i. vt bonus iudex acutissimi ingenii estimabit ſm eum. de fer.ꝫ.s.capellanus. alle. ad hoc not.in.l.i.§.sed neq ex multitudine.C.de vete.iur.enucl.

¶ Casus consilij sequentis.

Dū esset materia q̄stionis inter

quendā dūm Joannē ex vna parte: ꝛ quendā Guilelmū ex alia pte de castellionis occasione mutui. Tandē instante p̄tāte dicti loci compromiserunt in quendā Gasparē tanq̄ arbitratorē, et amicabilem compositorem, qui illico in palatio p̄tātis vbi factū fuit cōpromissum: auditis petitionibus dicti dūi Joannis actoris ꝛ rūsione dicti Guilelmi ꝛ quibusdam corū iuribus, pmulgauit arbitramentū ꝛ laudū, condemnans dictum Guilelmū ad soluenda dicto dño Joanni florenos.xv.in aliis vero absoluit eū ab impetitione dicti do. Joannis, qui dñs Joann. statim anteq̄ exiret de palatio approbauit dictum laudum post determinatū officii dicti domini p̄tātis dñs Joannes pclamauit petendo illud arbitrium reduci ad equitatem boni viri, dicēs se enormiter lesum, cū debere habere a dicto Guilelmo longe maiorē quantitatē: dicebat etiam non sibi obstare illā approbationē, ꝛ homologationē arbitramēti: quia ipsam fecerat p impressionē domini p̄tātis, qui minatus ei vt nullo mō exiret palatiū, nisi approbaret dictū arbitramentū: qz p̄tās erat terribilis cōtra sibi resistentes: dictus dñs Guilelmus sic puocatus, rūdit q totum laudū erat iniquū ꝛ iniustū, cū in nullo teneret dicto dño Jo. vñ petebat totū laudū annullari ꝛ cancellari ꝛc. Venerunt tandem ad probationem: ꝛ pro parte dūi Joannis fuerūt pducti duo testes super mutuo. ꝛ duo post terminū: qui tñ iurauerunt intra terminū datū ad probādū. primum duo deposuerunt super cōfessione facta de dicto mutuo a dicto Guilelmo: fuerunt tñ singulares in depositionibus suis, quas deponebant super diuersis confessionibus: alii vero duo testes satis videbant probare preceptum p̄tātis dicto dño Joanni factū mō predicto. Pro parte vero Guilelmi fuerunt pducti aliqui testes: qui etiā fuerunt singulares in dictis suis deponentes super confessione dicti Joannis, qui multas ꝛ certas quātitates pecuniarū receperat pro restitutione a dicto Guilelmo ꝛc. querebatur que essent partes iudicis in hoc casu.

¶ Consilium secundum.

1 ☞ Petitio reductionis ad arbitrium boni viri, est quasi quedam appellatio.

2 Reductionem ex iniquitate petens: ipsam iniquitatem probare habet.

3 Judex ad quem si inspectis actis antiquis, vel nouis non videt sententiam iustificari, debet illam retractare.

Consului q iudex deberet retractare ꝛ annullare totum laudū ꝛ arbitramentū: declarare dictū Guilelmum in nullo teneri dicto domino Joanni, ac imponere sibi silentium, ꝛ absoluere dictū Guilelmum ab impetitione illius: ꝛ condemnare illum in expensis factis in hac cā. Et quāq̄ hoc nudum consilium debuisset sufficere cum peteret a iudice ꝛ sic esset decisiuum, ꝛ non a partibus, sicut obseruat in sententia ferenda, iuxta cōsilium doc. in.c.sicut.de re iud. per Jo.and. in addi. ad Spe.in ti. de sentē.§.qualiter. ver. ceterū. nc tamē fortasse ex consilii nuditate

nuditate aliquorum animus in scandalum aggrauaret: aliqua breuiter
animum meū ad hoc iudicium mouētia inserui. Et pro fundamēto eui
1 dentiali premitto plura. ¶ 1 Primo φ petitio reductionis ad arbitriū
boni viri est quasi quedam appellatio. l. j. C. de arbi. cum ibi. not. tamē
tollit presumptionē laudi: vt in simili not. in appellatione ab excommu
nicatione: que licz nō suspendat excōicationē: vt. c. pastoralis. de app. sus
pēdit tamē presumptionē iniusticie z processus. z deuoluit cām ad superio
rē: vt no. Inn. in. c. bone. el. j. de elec. z in. c. quoniā cōtra. de pba. facit qđ
2 no. gl. in. c. ad reprimēdā. de offi. ord. ¶ Itē etiā premitto. φ petēs re
ductionē ex iniquitate, habet pbare ipsaz iniquitatē, z grauamē: quam
iniquitatē seu grauamē pbare potest, aut ex antiquis actis, aut ex no
uis, iuxta tñ distinctionē Bart. in. l. societatem. §. arbitrorū. ff. pro socio.
z pcessus in qñ. cclxxv. z in Spec. de arb. §. viti. ver. sed nunquid. z vide
Jo. an. in addi. Spec. eo. ti. §. pcalle. ver. item quid si compromissum.
z per Anto. but. in. c. quintauallis. de iureiurā. non tñ est, qz ex eo pre
sumatur iniustum pro dicto arbitratoris. iuxta no. in. c. post cessionē. de
proba. sed qz hec est intentio actoris petitio laudum rescindi. ¶ Ter
tio pmitto φ licet appellatus qui sniam approbauit, non possit ex sua
psona petere confirmationē sniē. de re iudica. c. φ ad cōsultationē. Ta
men si appellans instat ꝯ sniam, potest appellatus petere vt illi sniē ad
datur vel detrahatur: z sic vel aliter informetur: qz appellatio licet ab vna
parte interposita suspēdit totam sniam. l. j. ff. ad turpil. z. c. veniētes. de
iureiur. cū si. vnde ex psona alterius cōseqt appellat᷑, qđ ex psona sua
cōsequi non posset: z simile habet in. c. authoritate martini. de concess.
preben. lib. vj. z in. l. petende. C. de tempo. in integ. rest. ad predictum fa
cit. c. exrnitius. z. c. raynaldus. de testa. z. l. oēm honorē. C. qñ prouo.
non est neces. z hāc cōclusionē notabilē tenent do. de Rot. decī. ccclviij.
z sic dicunt in curia fuisse obtentū: sequit Anto. de but. in. c. cū Joānes.
in fin. de fide instru. Et pro hoc facit, quia iudex appellationis succedit
loco iudicis a quo: z sic debet facere totum id φ facere poterat, z debe
bat iudex a quo. bonus tex. in. c. cum causa. de sen. z re iudi. ¶ Quarto
3 premitto † φ si iudex ad quē inspectis actis antiqs vel nouis nō videt
sniam iustificari, debet illā retractare in. c. cū ad sedem. de resti. spo. not.
doc. in. c. in pñtia. de renū. z no. in. l. per hanc. C. de tempo. appel. ¶ His
premissis infero ad decisionē pñtis materie. Cum enim ex deductis a sic
in isto iudicio reclamationis clare cōstiterit dictū dñm Joannē non habuis
se plenā pbationē super mutuo, cū testes fuissent singulares, quibus fi
des non adhibet: vt in. c. cū dilectus. de elec. z. c. licet. de pba. maxime in
spectis pbationibus alteri᷑ partis, infert dictū arbitriū seu arbitrato
rem iniuste z inique condēnasse dictū Guilielmum in florenos. xv. Iu
dex ergo puocationis qui succedit loco arbitri seu arbitratoris, debet
dictū Guilelmū in totū absoluere in petitione illi᷑ actoris, sicut a prin
cipio debuisset fecisse ille arbiter seu arbitrator ad hoc qđ no. in. d. §. ar
bitrorū. z. d. c. cū ad sedē. facit qđ no. Bar. in. l. j. ff. de le. ij z Inn. in. c. statu
tū. de rescrip. li. vj. z olim incipiebat pñti, vbi singulr dicit, φ ab isto iu
dice reclamationis nō pōt appellari, sicut nec a bono viro, cū succedit lo
co illius. Nec obstat si dicatur istū Guilielmū approbasse laudū latum:
qz videtur approbasse inquātū alia pars voluerit approbare, z admitti
suam approbationem: sicut in simili no. gl. in. c. ij. de eo qui mit. in poss.
z sicut. s. dixi in appellato, qui cōsequitur ex persona alterius qđ ex p
pria persona consequi non pōt. ¶ Item facit, qz partes assumpserunt
disputationē de iniusticia, z de iniqtate toti᷑ laudi: z cōstitit eoipso qđ
clarum Joanni pdicto ius non cōpetere: ergo iudex debet totū laudum
retractare: sicut in simili no. dicit Inno. in. c. cū dilectus. de elec. z. c. cum
bertoldus. de re iudi. vbi vult idem in snia, que trāsiuit in rem iudicatā
pōt etiam dici φ illa dispō testiū facta extra terminū datū ad pbandū
non valuerit, ex quo infra terminū non adhibuerit aliquā sollicitudinē,
vt testes examinarent. Et notabiliter dicit Bar. reprobando But. in. l.
dāni. §. sabinꝰ. ff. de dā. infe. z facit qđ no. dñi de Rot. deci. vij. z ita tenui
scribendo in. c. licet. de proba. vbi plenius hoc prosequor. Et hec suffici
ant vt prius dixi z hoc sit consilium decisiuum: z sic quasi sententia zc.

¶ Consilium. iij.

1 ¶ Utilitas communis clericorū z laicorum vbicunqz versatur, onus
debet esse vtriusqz commune.
2 Bona ecclesiarum sunt deputata publico vsui spirituali.

Casus super quo consilium

petitur, talis est. Quidā potens dñs ad petitionē quorundā
subditorū suorū decreuit edificare, seu cōstrui z edificari face
re muros in quadā villa posita in suo territorio pro tuitione hoim ibi
dem habitantiū, seu habitare volentiū: vt tutius possint ibidē degere
pppter hostiles incursus. Uerūtamen cum quoddā solēne monasterium
habeat ibidē certas possessiones, z domos que colunt, z habitant per
homines dicte ville, instat dñs maxime ad postulationem habitantiū in di
cta villa quatenus monasteriū debeat pro rata contribuere ad sumpꝰ
tendos in edificationē dictorū murorū, resistit monasteriū allegās immu
nitatem ecclesiasticā diuino iure, z humano cōcessam: querit quid iuris.
1 ¶ Postulato prius diuino suffragio de cuius honore agitur, videtur
primo dictū monasterium pro rata teneri. † vbicūqz enī cōis vtilitas cle
ricorū z laicorū versat, onus dz esse vtriusqz cōe: ad hoc tex. optimus in
c. peruenit. de immu. eccle: vbi viri ecclesiastici subeunt custodias muro
rum ꝯ inimicos, sicut illi laici quaten᷑ cūctis vigilantib᷑ melius valeat
ciuitatis custodia procurari: vt dicit tex. in. d. c. peruenit. Si ergo tenent
ad onera psonalia instante cōi vtilitate, fortius ad realia: cū facilius ex
cusent clerici a psonalibus, φ a realibus: cū in primis retrahantur a di
uinis officijs. ar. xxiij. q. viij. reprehensibile in. l. plz. C. de sac. sanct. eccle.
¶ Scđo notanter inducit. l. ad instructiones. C. eo. ti. vbi dicit tex. φ ad
instructionē itinerū, vel pontiū etiam venerabiles domus, seu eccle te
nentur pari rōne debent teneri ad edificationē murorum: cum vtrinqz
versat vtilitas publica, z pietas. Ergo pauperes ibidē degentes: vt ibi te
nuerunt quidā, vt refert ibi Cy. ¶ Tertio facit. l. ad portus. C. de ope.
publi. vbi expresse cauet de murorū edificatione, z reparatione. z subiji
citur neminē excusandū fore dignitatis priuilegio. ¶ Quarto redditur
ratio. certū est bona ecclesiarum exposita fore pietati pauperū cōis: vt
pro alendis pauperibus eiusdē, ab oppressionibus defendēdis, z capti
uis redimendis etiā ipsarum rerū ecclesiasticarū dña exponi, z alienari
possunt: vt in. c. aurū. z in. c. sacrorū. xij. q. ij. z ibi de hoc in summa. Sz in
casu nřo agitur, vt pauperes ibidem degētes eripiant, z subleuētur, vt
non capiantur. Ergo ecclesie non debent esse immunes ab oppressioni
bus tyrannorū, z inimicorū: z sic vt nō capiantur. Ergo ecclesie nō de
bent esse immunes ab alijs collationibus. Et hanc opi. senserunt quidam
Moder. in. c. non minus. de immu. eccl. post glo. z ibi Host. qui videtur
ibi gl. sequi que tñ non loquit exp̄sse in edificatione murorū: ipse tamen
Host. ꝯtrariū aperte tenuit in summa, vt subijciā in his φ primo adduco.
¶ Sed his non obstātibus ꝯtram sniam arbitror veriorē, quam proba
bo pluribus rōnibus, z summorū doctorū authoritatib᷑. Et primo ad
duco. c. non minus, pcall. vbi tractat de fossatis faciēdis, que pfecto cō
cernunt custodiā ciuitatis, z tam vtilitatē publicā clericorū φ laicorū: z
tamen decidit φ a clericis non debet exigi aliqua contributio: imo pro
hibetur sub anathematis districtione, nisi epūs tam necessitatē φ vtili
tatem inspexerit, z sine aliqua coactione ad releuandas cōes vtilitates:
vel necessitates, vbi laicorū non suppetunt facultates subsidia p eccle
sias estimet offerenda: z pondera illud verbū cōes vtilitates zc. iuncto
c. aduersus. eo. ti. Ex quo patet φ etiā imminente cōi vtilitate clericorū
z laicorū, non tenent clerici aliquid cōferre, nisi sponte velint approbāte
epō z clero, z vbi laicorū non suppetūt facultates, z hodie per. c. aduer
sus. pcall. non pñt clerici in casu pdicto sponte soluere Romano pon
tifice inconsulto, vt fuit illud sanctū propter quorundā imprudentiam
sepe allegantiū talem necessitatē vel vtilitatē. ¶ Scđo ad idem adduc
citur tex. no. in auť. item nulla cōmas. C. de epis. z cle. vbi gñaliter prohi
betur ne quis audeat ab ecclesijs exigere collectas, exactiones, angari
as, vel parangarias: que oīa propter publicā vtilitatem in defensionem
reipublice, in qua includit vtilitas laicorū, z clericorū exiguntur. ¶ Ad
idem etiā. c. j. de immu. eccle. lib. vj. z. c. φφ pena. eo. tit. z cle. pñti. eo. tit.
z. c. fi. de vita z hone. cle. z. l. placet. C. de sacrosan. eccle. l. ij. C. de episco. z
cleri. xvj. q. j. generaliter cum infinitis similibus, que eximunt ecclesias z
ipsarum bona ab oībus collectis, gabellis, exactionibus, z similibus.
2 ¶ Probatur quarto hac ratione, † bona ecclesiarū sunt deputata pu
blico vsui spirituali. xij. qđ. j. videntes. xvj. q. j. qm̄. de preben. ratio. z. d. l.
placet. hic dicit tex. in. c. nulli liceat. xij. q. ij. φ omne id φ ecclesie conse
cratur siue fuit anima siue ager sanctum sanctorū efficit ad ius pertinet
sacerdotum: non ergo debent mūdano vsui z publico deseruire: quia se
mel deo dicatū ad humanos vsus amplius transferri nō debet: vt regu
la, semel deo dicatum. de reg. iur. lib. vj. ius enim publicū etiam consistit
in sacerdotibus. j. di. ius publicū. Laici ergo cum sint mundani, z princi
paliter habeant vtilitatem ex re publica mundana, debēt subire onera
reipublice mūdane: bona vero ecclesiarū que sunt dei, debent deseruire
reipublice spirituali. Simile videmus in personis. nā milites seculares
militant mundo: milites vero celestes, militant deo. Et sic illi in tēpora
libus, isti spiritualibus: vt in. c. reprehensibile. z. c. quo casu. xxiij. q. viij.
Recte ergo dixit tex. in. d. c. non minus. φ φdiu laicorū facultates supp
petunt etiam sponte non dz ecclesia aliqd elargiri nisi subtrahant bona
vsui spūali: hinc not. tex. in cle. qz cōtingit. de relig. do. dicit, φ deputata
certo vsui largitione fidelium non debent deputari ad alium vsum au
thoritate romani pontificis dñicarat excepta: hinc tex. in. d. c. nō minus.
hec onera publica dicit esse laicorum. vt patet ibi: ali vero onera publi
ca sua zc. licet in sequentibus tractent de cōi necessitate vel vtilitate:
Sed dixit illa laicorū: qz eis incumbit rōnibus predictis: licet quidam
z male intelligunt illum text. per illud verbū sua zc. φ loquat de neces
sitate laicorū dūtaxat, qđ pfecto nō est verū z cū nō replicant postmo
dum de laicis: sed dixit de cōibus: z idem dicit in. d. c. aduersus. z maxi
me de propria, vbi dixit, φ sua interest puidere cōibus vtilitatibus. in
telligit ergo de vtilitate clericorū z laicorum: hāc etiā sniam probat cō
munis theorica doctorū vtriusqz iuris de qua p canonistas in. c. fi. de vi.
z ho. cle. z in. c. j. de immu. eccl. lib. vj. in cle. pñti. de censi. per Jo. de lig.
per Bart. in. l. rescripto. ff. de mune. z hono. z in. l. placet. C. de sac. sanct.
eccl. z in consimilibus locis: dicunt enim φ bona ecclesiarū non tenentur
ad aliqua onera mūdana, nisi prius fuissent facta tributaria seu censua
lia anteqz venissent ad ecclīā, ita φ soluissent certū tributū, vel censum: nā
alr a sic nō tenent, φφ priores possessores prius soluissent tpe necessitas

ns vel vtilitatis aliquas collectas, vel actiones. ad hoc multa iura su-
perius alleg. hanc sniam precise quo ad casum nostrum, scz in refectione mu-
rorum, tenet glossator subtilis in decre. xvi. q. i. c. generaliter. §. nouarum.
vbi expresse dicit gl. per. d. l. ad instructiones. Idem apertissime voluit ille
iuris canonici speculum Jo. an. in. d. c. non minus. sup glo. vbi dicit q clerici
non tenentur: quia nulla lege digestorum nec. C. cauetur: et nec vlla legis autho-
ritate potuit restringi ecclesiarum immunitas. hanc eandem sniam secutus est
glossator iuris ciuilis clarissimus in. d. l. ad instructiones. vbi firmauit ec-
clesias non teneri ad refectionem vel constructionem murorum. Idem ibi Bar. iu-
ris ciuilis illuminator, dicens q. d. l. ad instructiones. in parte corrigitur
per auten. item nulla comitas. preallic. distinguit omnia realia et ea que impo-
nuntur personis pro rebus propter bona vt ad prima teneantur ecclesie:
ad secunda non: vnde pro refectione pontium et murorum onera imponunt per-
sonis pro rebus: nullo enim iure cauet possessiones ad hec onera obli-
gatas fore: quid plura? ipsemet Hos. correxisse videt opinionem suam quam
tenebat in. c. non minus. nouissime in summa sua titu. de immu. eccle. §.
a quibus. versi. ad extraordinaria. vbi dicit q hodie ecclesie sint immu-
nes ab oibus istis oneribus concernentibus siue publicam vtilitatem siue
priuatam: per dictam auten. item nulla communitas. cum simil. et sic q hodie
non procedit ex toto dispositio. d. l. ad instructiones. et sic incidit cum opi-
nione Bar. multi etiam alii doctores antiqui hanc opinionem secuti sunt
de quibus non curo: cum in hanc sententiam habeamus iuris illumina-
tores: vt glossatorem vtriusque iuris. et Joan. and. Hostien. et Bar. ¶ Quis
ergo auderet oppositum consulere: maxime contra religionem, cum non mo-
dica sit ratio, que pro religione facit. l. sunt persone. de religi. et sump. fu.
Et profecto si quis ponderat glos. in. d. c. non minus. non sentit opin. in
principio adductam: immo contra sentire videtur. Nam illa gl. est posita
ibi super casu excepto, q si eps et clerus inspexerint necessitatem vel vti-
litatem coem et laicorum facultates non suppetunt: tunc absque vlla coactio-
ne possunt elargiri: vnde gl. voluit ibi potius exemplificare de vtilitate
vel necessitate coi, quam ponere casum exceptum a dispositione illius. c. et sa-
tis pz dum dicit: conferre enim debent etc. Et sic per verbum enim, continuat
se ad tex. Si enim voluisset ponere casum exceptum: dixisset conferre tamen
debet: vel per verba similia fuisset locutus. Et quicquid senserit, satis
hec opinio. s. recitata fulcita est iuribus, rationibus, et authoritatibus.
Quare concludo dictum monasterium ad hec onera subeunda teneri non
debere, nisi seruaret dispositio illius. c. non minus. scz romano pontifice
primo consulto. vt no. in. d. c. aduersus. Et sic seruatum fuit alias facta com-
missione excellenti vtriusque iuris doctori dno Ant. de rosellis. et mihi,
per potentes dnos priores cois Senarum propter in questione facti que
versabatur cum magnifico et deuotissimo monasterio sancte Marie mon-
tis Oliueti, de clausura: lz nudo verbo et succincte tunc fecerimus relatio-
nem. Non obstant huic conclusioni contraria superius formata. Et primo
respondeo ad. c. peruenit. hz enim varios intellect. Primo enim intel-
ligitur in terris in temporalibus ecclesie subiectis. Scdo intelligitur sm illa tem-
pora in quibus illa ciuitas terrestria opprimebatur ab infidelibus et immi-
nebat timor subitaneus et improuisus. vt ibi no. Inno. ¶ Item et etiam
intelligitur de clericis qui non sunt a diuinis subtrahendi. xxiii. q. viii. re-
prehensibile. sed de bonis ecclesie que alias gaudent dicta immunita-
te. l. ii. C. de epis. et cler. xii. q. ii. ecclesiarum seruos. nisi esset necessitas vrgen-
tissima. vt not. Host. in summa eo. ti. in. d. §. a quibus. versic. mere etiam
personalia. ¶ Item quarto non loquitur de fructibus, et bonis distra-
hendis: sed de quadam custodia ad necessariam tuitionem ciuitatis, que
imminet in casu nostro. ¶ Item presumptio q si esset magna necessitas
debet obseruari tenor. c. non minus. et. c. aduersus. cum nullum subsit pe-
riculum in consulendo romanum pontificem. ¶ Ad. l. ad instructiones al-
legatam satis. s. est responsum. ad. l. ad portus. non ob. quia non loquitur de
ecclesia: vt satis voluit glo. in. d. l. ad instructiones. ¶ Item illa. l. scdm
vnam solutionem ibi datam in gl. pot induci pro hac opinione nostra, cum
dicit q graduati propter bonum publicum qd fouent sunt ab illis oneri-
bus priuilegiati fortius debent esse exempte ecclesie propter bonum pu-
blicum spirituale: et per alias rationes superius allegatas. ¶ Ad quartum
motiuum respondeo q procedunt pro redimendis captiuis, vel paupe-
ribus alendis. in quibus casibus ecclesia sua bona distribuit. secus hoc
casu vbi ecclesie nulla peruenit vtilitas, et dno castri recipit totum com-
modum. Qui enim sentit commodum, sentire debet et onus: vt in regula
qui sentit. de reg. iur lib. vi. ¶ Item non debent subtrahi cultui diuino
et pauperibus ac aliis religiosis sumptus necessarii vt expendatur in
causam non sic necessariam: et vbi non ita directe fauetur pietati: et si ne-
cessitas maxime pretenditur. seruetur quod habetur in. c. non minus. et
c. aduersus. video enim q ecclesie non tenentur subuenire dominis tem-
poralibus, nisi inquantum velint, . sic cultus diuinus in nullo alteretur
vt in. d. l. placet. et authen. item nulla communitas. fortius non tenetur con-
tribuere ad edificationem murorum. Ulterius me non extendo, cum re-
ligionis fauor tantorum virorum clarissimorum authoritate fulcitus,
satis abunde in hac re suppetere videtur.

¶ Consilium quartum.

1 ☞ Uoluntas coacta in malefactis a peccato non excusat.
2 Communitas excommunicata per metum an incidat in penam excommunicationis.
3 Papa Marcellinus fuit depositus, quia idolis sacrificauit, quamuis coa-
ctus metu gentilium.
4 Metus magis excusat mulierem quam virum.

Facti contingentia talis est.

Quedam mulier accusata de adulterio a viro suo, ad lucran-
dam dotem, et diuortium quoad thorum faciendum, mulier tanquam
pregnans ab alio conuicta allegat violentiam sibi a quodam viro in ma-
gistratu in loco abstinentie illatam et eam ex coniecturis sufficientibus
probat. Queritur an ex hoc debeat euitare penam legis. Et videtur pri-
1 mo q non: quia coacta voluntas in malefactis non excusat a peccato,
nec rursus a pena peccati. ii. q. i. in primis. xxxii. q. v. ita ne. vbi dicitur
q quis debet potius oia mala pati, quam malo consentire. Ratio huius
dicti est, q ius conditionale non tollit consensum. c. maiores. de bapt. et
c. merito. xv. q. i. et. l. si mulier. ff. qd met. cau. ¶ Scdo hoc probatur a sim.
2 in. c. sacris. qd met. cau. vbi coitas excommunicata per metum incidit
in penam excommunicationis: sicut ille qui coit sponte: redditur ratio ibi: quia
licet metus culpam attenuet eam tamen prorsus non excludit. ¶ Ter-
3 tio inducitur. c. nunc aut. xxi. dist. vbi patet papam Marcellinum fuisse
depositum: quia idolis thurificauit: licet gentilium metu inductus fecisset.
Cum ergo hec mulier de qua queritur, alterius libidini prostrauerit, et sic
mariti thorum violauerit: non debet propter metum vindictam euadere:
per iura superius allegata, et multa alia que breuitatis causa omittuntur.
¶ Sed his non obstantibus contrariam sniam arbitror de iure veriorem in-
frascriptis rationibus motus, et multorum authoritatibus: aut enim hec
mulier vi precisa passa fuit: et in dubio dicendum q penam pati non debet:
quinimmo nec vllam peccati maculam contraxit: immo ex cordis castitate
meretur nisi probetur contrarium. xxxii. qo. v. c. i. et ii. et. d. c. sacris. violentia
seu metus fuit conditionalis. Et dico q licet aliquod peccatum contra-
xit, et penitentia dignum sit: quia ad minus affuit aliqualis consensus, tamen
penam adulterii pati non debet: et sic non debet priuari dote, et consor-
tio mariti: cum sit adulterii pena. hoc probat expresse in. l. vim passam.
et in. l. vxor. §. si quis plane. ff. de adul. et. l. fedissimi. C. eo. tit. et. l. i. §. remo-
uen. ff. de postul. et ratio est, quia adulterium respectu legis non admittitur
sine dolo: licet fuerit seu interuenerit aliqualis culpa: vt not. probatur
in. l. pe. ff. de adul. tex. iuncta glo. fin. xxxii. q. ii. in lectum. et. xv. q. i. inebria-
runt. Et iura procedunt etiam in metu conditionali: vt apertissime vo-
luit gloss. seu sentit vt duobus locis. xxxii. questione. v. proposito. §. Lu-
cretia. pro hoc quia dolus est calliditas vel machinatio ad circumueniem-
dum etc. l. i. ff. de dolo. que etiam cessant interueniente metu: licet condi-
4 tionali. ¶ Et aduertendum q timor seu metus magis excusat mulie-
rem, q virum propter ipsius imbecillitatem: vt dicit glos. no. in. c. cum locum.
de spons. nam arbitratur q non solum metus illatus per illum virum ha-
beat excusare mulierem a pena adulterii, sed etiam pudor et verecundia
quedam, in quam incidere timuit mulier in clamando, cum videretur: sed
maxime noctis tempore a viro presertim poterit occidi. Ratio: quia ibi ces-
sat dolus, qui requiritur ad incurrendam penam adulterii: vt. s. dixi. hoc
valde not. probatur in. c. proposito. §. lucretiam, etiam preallegata iuncta
gloss. cum veritas facti contingat. Nam illa lucretia nobilis et pudica
Romana propter hanc ignominiam et confusionem vitandam, exposuit
se libidini filii Tarquinii regis. nec adultera fuit iudicata ab Augusti-
no viro sanctissimo, et doctissimo, imo de castitate mentis commendata
vt ibi intelligit gloss. et bene: quod lz quo ad deum non fuerit immaculata
ab adulterio: per iura superius in princi. allegata, tamen quoad penam legis
fuit ab adulterio excusata: cum non committatur sine dolo: vt superius dixi.
¶ Concludo ergo istam materiam, non debere mulierem pati subscriptam penam
adulterii. Ad iura in contrarium allegata posset multipliciter responderi.
Sed vnica responsio generalis ad omnia sufficit, dicendo q vbi ad in-
currendam penam requiritur dolus, non sufficit culpa. l. i. C. ad le. corne.
de sica. not. in. l. in actionibus. ff. de in litem iur. et insti. de suspec. tut. §. su-
spectus. et. l. quod nerua. ff. depos. ad incurrendam autem penam adulterii re-
quiritur dolus: qui excluditur p metum: vt. s. plenissime probatum est:
et ita videtur firmare Bar. in. l. quod nerua. preallega. et etiam quo ad penam
pecuniariam lata culpa non equiparatur dolo, vbi lex expresse requirit
dolum: et idem glo. not. in. l. magna negligentia. ff. de verbo. sig. Et licet
hic non agatur criminaliter ad penam adulterii, ex quo tamen agitur
ad penam, non sufficit illa culpa sine dolo: presertim cum hic agatur ad
grauem penam, vt. s. perdat patrimonium suum: dos enim mulierum cense-
tur patrimonium. l. iii. ff. de mino. et vt separetur a viro. et sic priuetur iu-
re petendi debitum coniugale: et vires alimentales passiue. quod quam
graue sit, quilibet discernere potest.

¶ Casus consilii sequentis.

Sempronius quandam domum

suam locauit Titio tempore annorum octo constituta pensione sex flor. in
anno. immediate post dictam locationem vendidit dictam domum Titio
conductori pro pretio centum flor. auri. quod quidem pretium a dicto Titio
emptore habuisse confessus fuit, non sub spe future numerationis et renun-
tiauit exceptioni non numerate pecunie: post hec dictus Titius emptor
non obstante confessione predicta sup receptione pretii facta per Sempro-
nium venditorem fecit et constituit se principalem debitorem et pagato-
rem dicto

rem dicto Sempronio venditori in dictis centum flore.auri,pro pretio
dicte domus,quos centum florenos auri dictus Titius pmittit dare ⁊
soluere ad terminũ octo annorũ:⁊ interim pmisit anno quolibet sex flo-
renos auri noie pensionis sm pactũ locationis predicte,cum pacto ꝙ si
dictus Titius aliquã partem dictorũ centum florenorum offerret dicto
Sempronio,ipse Sempronius deberet illã partẽ recipere,⁊ pro pte mi-
nuere pensionẽ dictorũ sex florenorũ. Accidit ꝙ intra tps octo annorũ
nulla pars dictorũ centũ florenorũ fuit soluta dicto Sempronio per di-
ctũ Titiũ:sed soluit sibi sex florenos quolibet anno:dicto termino octo
annorũ elapso,Sẽpronius agit ꝯ Titiũ ad solutionẽ ⁊ exactionẽ dicto-
rũ centũ flore. Titius ipse allegat,⁊ dicit iam soluisse.xlviij.florenos:⁊
offert se paratum soluere florenos.lij.pro residuo dicte quantitatis:scʒ
dicens se domũ emisse,vt patet per instrumentũ emptionis:⁊ ideo non
tenebatur soluere pensionẽ:⁊ qd soluit,illud fuit pro vsura cẽtum flore-
norũ predictorũ:⁊ qd in fraudẽ vsurarum fuit dictum,vt solueret noie
pensionis:⁊ sic debet cõputari solutum in veram sortẽ dictorũ centum
florenorũ. Sempronius replicat ꝙ quãuis vendiderit domũ,⁊ cõfessus
fuerit recepisse,tamen in veritate nullum pretiũ habuit,qd debeat col-
ligi ex cõfessione ⁊ obligatione immediate facta per Titiũ emptorem:⁊
sic pretio nõ soluto dñium dicte domus nõ fuit translatum in emptorẽ,
ideo debet sibi pensio donec totũ soluerit pretium dicte domus:⁊ sic di-
cta.xlviij.flore.noie pẽsionis soluta non haberẽt estimare dictum pretiũ
centũ flore.⁊ sic pretium dom⁹ est integre soluẽdũ. Querit qd iuris ⁊c.

Consilium quintum.

1 Pensionem soluere de re propria nemo potest.
2 Contractus licet ex forma sui non appareat vsurarius:iudicatur tamẽ
vsurarius propter mentem contrahentium.
3 Vendens rem plus quam valet,censetur vsurarius.

OMissis Argumentis que satis friuole in fauorẽ di-
cti venditoris possent fieri,ipsam rem sub-
stantiatim sic attingam. Dico enim meliori iudicio semper
saluo:dictum Titium emptorem non teneri ad soluendum
vltra.lij.flore.⁊ sic.xlviij.flore.soluti nomine pensionis debent cõputari
in vero pretio dicte domus:qd pbo multipliciter. Primo sic,vʒ eo
ipso enim ꝙ dictus locator emptori vendidit domum recepto pretio,
vel saltem habita fide de pretio:⁊ hic fuit cõtractus perfectus,⁊ domi-
nium domus transiuit in emptorem,⁊ recessum fuit a contractu locatio-
nis:hoc apertissime probatur in.l.si quis.ff.de acquir.pos.⁊ insti.de re-
rum diui.§.interdum.⁊.§.vendite.⁊ qd hic fuit saltem habita fides de
pretio clarissime patet ex cõfessione ipsius vẽditoris:que si esset fictitia
tamen ex ea satis colligitur ꝙ intendebat de pñti tradere rem ratione
venditionis habita fide de pretio habendo in futurum,vt satis etiam
colligitur ex obligatione ⁊ cõfessione postea facta per dictum Titium
emptorem:cum ergo dominium fuit translatum in dictum emptorem,
⁊ recessum a contractu locationis:vt.s.luce clarius probatum est,non
potuit de nouo illam confessionem subsequentem conficere,⁊ suscitare
ꝯtum locationis,⁊ recedere a ꝯtu venditionis ⁊ emptionis perfecto,
⁊ re non integra.C.quando lic.ab emp.disced.l.e.j.⁊.ij. Tertio quia
isti hoc non agebant:imo volebant contractũ emptionis ⁊ venditionis
existere in sua firmitate:vt patet ex verbis emptionis seu confessionis.
1 patet ergo ex predictis:ꝙ noie pensionis non valebat illa solutio:cum
de re propria quis pensionẽ soluere nõ potest:vt.d.l.qui rem propriam.
C.locat.vnde etiã presupponendo ꝙ nulla fraus vsurarũ interuenerit,
tamen qui soluit indebitum,potest illud compensare in vero debito sol-
uendo.l.etiam.ff.de cõpensa.de si.instr.c.cũ Joannes.facit.l.cuius per
errorẽ.ff.de reg.iur.⁊.c.fi.de solu.cum ibi not. Puto tñ ꝙ etiam ex alio
capite poterit ipse venditor illos.xlviij.florenos in verũ pretium cõpu-
tare:qm̃ si diligenter oia gesta ponderent hec pensio fuit constituta in
fraudem:⁊ sic esset vsura pro dilata solutione illorũ centum florenorum,
de qbus.s.seu contiguitatis ꝯtus. Si enĩ incontinenti intẽdebat vẽde-
re,⁊ vendidit,⁊ confitet pretiũ recepisse:ad quid oportebat permittere
cõtractũ locationis,cũ non sit ꝓsumptio,qd quis velit incontinẽti a prio-
ri proposito recedere.l.nõ ad ea.ff.de cõdi.⁊ demõ.⁊ de baptis.maiores.
Et ex his que incontinenti fiunt,oritur presumptio fraudis.in.c.offici.
cum ibi no.de elec.⁊ que incontinenti fiunt,vident inesse.l.lecta.ff.si cer.
pet. Scdo presumetur fraus ex eo,qi primus fuit venditor cõfessus re-
cepisse pretium,nõ spe future numerationis:imo renũciauerat exceptio-
ni non numerate pecunie:⁊ tñ postea emptor ꝯfessus est se debitorẽ in
centum florenos occasione pretij illius domus:⁊ ex his ꝯnectentibus re-
sultat presumptio fraudis.in.c.ꝗ.vt nostrum.vt eccle.benefi. Tertio
oritur presumptio ratione presumptionis solutionis fiende pro pẽsione
cõtra naturam illius ꝯtractus vẽditionis,qui pcesserat.ad hoc qd legi-
tur ⁊ no.in casu ex illo pacto apposito,vt si in tps octo annorũ solueret
aliq̃ partẽ dictorũ centũ flore.deberet fieri diminutio pẽsionis ꝓ rata.
Si enim dñium domus non est trãsmissum in emptorẽ,vt allegat vendi-
tor,ad quid fieret illa diminutio pro rata:cũ adhuc dñium esset penes
venditorem. Non enim potest dici ꝙ pro parte trãseat dñium sicut pro
parte soluit pretiũ.l.traditionibus.C.de pac. Ergo ex eo clare conclu-
ditur ꝙ ꝓ mercede solutiõis dictorũ cẽtũ florenorũ licite fuit cõstituta
dicta pensio,vt sic exonerata parte debiti exonerari debeat onus pen-
sionis seu mercedis. Ex his enim oĩbus ⁊ tam vberrimis coniecturis,⁊
presumptionibus dʒ talis ꝯtus iudicari in fraudẽ vsurarũ cõfectus:
iuxta ea que ponunt ⁊ habent in.c.ad nostrã.de emp.⁊ ven.⁊.c.illo vos.
de pig. Et si diceres,qñ hic deberet ꝓsumi ⁊ iudicari,cum nõ interue-
nit mutuum,sine quo vsura non cõmittit:vt patet ex diffinitione vsure.
Est enim lucrũ ex mutuo ⁊c.vt plene no.per Jo.and.in reg.peccatum.
2 de reg.iur.lib.vj.in mercu.facit.c.cõsuluit.de vsu.⁊ rñdeo ꝙ licet ex for-
ma sui non appareat ꝯtus vsurarius,tñ ꝓpter mentẽ ꝯhentium dʒ iu-
dicari vsurarius. Ex quo enim ex dilata solutione pretij debebat iste vẽ-
ditor recipere illud lucrũ,fingit ius ꝙ emptor soluit pecuniã venditori.
Et qd vẽditor illã sibi mutuauerit,⁊ pro mercede voluerit illud lucrũ.
Nec videat extraneum:qꝛ est casus expressus in iure in similibus termi-
3 nis in.c.in ciuitate.⁊ in.c.nauiganti.de vsur.⁊ vbi dicit sm cõem intelle-
ctum illũ venditorẽ iudicandũ vsurariũ qui vendit rem plus ꝙ valet:⁊
eo qi solutionem pretij differt:⁊ sic non est ꝯtus vsurari⁹ ex forma sui:
qꝛ ibi non sit verum mutuũ,sed fingit modo predicto ꝓpter mẽtes con-
trahentiũ. Cõmittitur ergo vsura siue sit mutuũ verum,siue fictum mo-
do predicto:⁊ ita cõiter notatur in iuribus ꝑalle. Ex quibus oĩbus cõ-
cludo ꝙ ex duplici capite põt iste emptor obtinere intentionẽ suam:vel
qꝛ soluet:vel qi vsuris qualitercũq; capiatur,põt deduci in cõpensatio-
nem pretij centũ florenorũ.⁊.d.c.illo vos.cum ibi not.⁊.c.cum contra.de
pig.de iureiur.debitores.cum si.

Consilium.vj.

1 Onera communitatis incumbunt laicis ⁊ non clericis.
2 Gabelle ⁊ datia soluuntur de rebus proprijs.

CAsus super quo petite fue-
runt allegationes. Quidã dñs Frãciscus canonicus Mas-
sitanẽ.ex patrimonialibus vẽdidit vinũ,bladũ,frumentũ,
porcos ⁊ similia:⁊ in eis sʒ negotiari:habetq; aliqua animalia que mit-
tere vult ad loca pasture cõis Massitañ.sine aliqua solutione,quã com-
muniter faciunt ciues ibi pro releuandis oneribus cõitatis:nec etiam
in rebus patrimonialibus,in qbus negotiari sʒ,vult subijci statutis ci-
uitatis soluẽdo gabellas,datia,pedagia,⁊ similia,excusando se dupli-
Primo rõne clericatus. Scdo ex quodã pacto inito inter ipsam cõita-
tem maxime:⁊ epm,⁊ capitulum Massitañ,ecclesie,vt liceat epo ⁊ capi-
tulo sine aliqua solutione mittere animalia sua ad pascẽdum in pascuis
cõitatis. Contingit nũc dubitari de duobus. Primo nũqd dñs Fran-
ciscus debeat soluere pascua in quibus frequenter mittit aĩalia sua pro-
pria ad dicta loca cõitatis,sm qd soluunt alij ciues iuxta formã statuti
cõitatis. Ad primum dicendũ ꝙ si loca pasture esse consueuerunt,⁊
sunt vniuersitatis,seu cõitatis laicorũ tunc puto dictũ dñm Frãciscum
posse cogi ad soluendũ sm formã statuti,⁊ leges cõitatis:si velit anima-
lia sua mittere ad illa loca cõitatis. Ratio huius est,qꝛ non õz hoc ca-
su cõitas legẽ imponere clericis:nec dicunt collectare clericos,vel da-
tia,seu gabellas ab eis exigere:sed dicunt vsum vendere,seu vsumfru-
ctum rerũ cõitatis,qd pñt sine iniuria cuiusq;. Nam in sua re quisq; est
legitimus moderator ⁊ arbiter.vt.l.in re mandata.C.mãda.⁊.c.de his.
de sepul.q̃q̃ enim clerici reperiantur priuilegiati,vt de rebus eorũ nõ
soluãt gabellas,vel datia:vt in.c.q̃q̃.de cõsue.li.vj.in cle.pñti.eo.tit.⁊
dicam latius in argumento subsequenti:non reperiunt priuilegiati,vt
possint vti pro se ⁊ aĩalibus eorũ,⁊ rebus cõitatis laicorum:imo potius
contra de iure diuino in lege habuerunt de terra promissionis:sed illa
solum ex dispõne diuina fuit tradita laicis:clericis aũt fuerunt solum
reseruate decime ⁊ quedã alie pertinẽtie:vt habet Numeri.xviij.⁊ not.
in.c.j.de deci.lib.vj. Si ergo volũt vti rebus cõitatis laicorũ,debẽt sol-
uere,sicut vellent pascere animalia in locis priuatis:agit enim cõitas
pro rebus suis sicut priuatus pro suis.ar.in.c.licet.de pba.⁊.c.conque-
stus.de fo.cõpet.⁊ clerus est diuisus a populo. Nã alius est clerus:ali⁹
populus.d.c.si snia.de sen.excõ.lib.v.⁊.xij.q.j.duo sunt genera. Item
1 videtur ꝙ onera cõitatis incumbunt laicis,⁊ non clericis:vt.no.in.c.non
minus.⁊.c.aduersus.de immu.eccle. Cum ergo nolunt sentire onera re-
rum cõitatis laicorũ:ergo nec cõmoda sentire debent:non enim ferendi
sunt illi qui lucra ⁊ cõmoda capere volunt,⁊ onera subire nolũt.C.de ca-
du.tol.l.j.§.pro scdo.in reg.qui sentit onus.de reg.iur.lib.vi. Et si dice-
res,qꝛ clerici tenent ad ista,⁊ non ad solutionẽ gabelle:seu datiorum,re-
2 spondeo,⁊ ꝙ gabelle,⁊ datia soluunt de rebus ꝓprijs.vnde cũ persone
sint exempte,sic ⁊ res eorũ:qꝛ sequunt conditionẽ ꝑsonarũ:vt not.in.d.
c.pñti.de deci.⁊.c.q̃q̃.eo.tit.li.vj. Non ergo possunt laici a personis nõ
subiectis ⁊ exemptis hoc exigere:sed in casu nostro non soluunt pro re-
bus ipsorũ clericorũ,sed qi conducũt rem cõitatis,seu emunt vsum vel
vsumfructũ ꝑsone priuate seu cõitatis,merito tenent soluere,sicut si cõ-
ducerẽt vel emerent vsum,seu vsumfructũ persone priuate.facit.c.j.de
in integ.rest. Si vero ista loca pasture fuissent ad vsum cõitatis clerico-
rũ,⁊ laicorũ,⁊ sic forẽt cõia clericis ⁊ laicis tũc non teneret dñs Federi-
cus qd ꝓ statuta laicorũ non tenent clerici soluere:tum qꝛ statuta laico-
rum non afficiũt clericos,in.c.bone qdẽ.xcvj.di.⁊.c.ecclesia sancte Ma-
rie.de consti.tum qꝛ in rebus cõibus non possent soli laici cõstituere in
preiudiciũ aliorũ ius in rebus habentium:quia qd oẽs tangit,debet ab
oĩbus approbari.c.qd oẽs.de regu.iur.lib.vj.⁊.c.ad hec.de offi.archid.

tum quia in re communi potior est conditio prohibentis. reg. in re com
muni. de reg. iur. lib. vi. & l. sabinus. ff. cõi diui. & par in parem nõ habet
imperiũ. c. innotuit. de elc. ¶ Nõ obstat pactũ: pactũ factũ cum epo &
capitulo massanẽ. ecclesie, ve licitũ sit eis pascẽdi facere aialia corũ in
pascuis territorũ Massanẽ. q2 illud fuit concessum capitulo, non sin
gulis personis de capitulo. habebit ergo locũ in aĩalibus ep̃alibus: nõ
aũt in animalibus singulorũ canonicorũ: q2 aliud est capitulum, aliud
singuli: indultum ergo capitulo, non extẽdit ad singulos de capitulo. in
c. qui manumittitur. xij. q. ij. & in. c. ij. de preben. li. vi. & in. l. sed si. §. qui ma
numittitur. ff. de in ius vocã. quinimo illud pactũ potius facit cõtra di
ctũ dñm Frãciscum: q2 innuit tacite illa loca non fuisse cõia clericis & lai
cis: sed laicorũ: & hoc ad primũ dubium. ¶ Ad scðm dubium huius, di
co de predictis non tenẽtur soluere gabellas seu datia: q2 ab his clerici
ecclesie sunt exẽpti cum oĩbus rebus eorum. Non enim tenentur soluere
laicis, qui non subijciunt nec statutis ipsorũ subsunt: vt pbatur clarissi
me in. d. c. q̃q̃. & d. cle. p̃nti. per Specu. de immu. eccl. in §. & Fede. de se.
consil. cc. Nec est verũ, q vendendo vinũ, bladum, oleũ, & siũ. ex rebus
suis dicatur negotiari: vt sic sit locus. c. ij. de vita & hone. cle. cũ §. ll. alle
gandis. ille enim proprie dr negotiari, qui emit rem vt eam integrã lucri
cã vendat: non ille qui emit rem, vt eam reducat ad aliquam formam,
vel si vẽdat vinum, seu bladum de rebus suis recollectum: vt probatur
in. c. ejiciens. lxxxviij. di. no. doc. in materia nostra in. d. cle. presenti. & d. c.
quãquã. Federi. dicto consil. cc. Fateor tamen q si emeret rem, vt inte
gram lucri causa eam venderet: qđ teneretur soluere s3 statuta patrie:
si tertio per epm monitus non desistit: vt probatur in. d. c. fin. de vita &
honest. cleri. Sed ante monitionem non tenetur ad pedagium: vt in. d. c.
quãquã. & d. cle. presenti. a contrario sensu, not. Federi. in loco preallc. &
Spe. vbi. s. & hoc casu iura non videntur facere mentionem de moni
tione: quia forte laici possunt non pati illa introduci absq; solutione de
bita gabelle seu pedagij. Et hec sufficiant pro allegationibus. Ad ple
num videatur materia in. d. clementina presenti. & c. quanquam. & c. fin.
de vita & honesta. clerico.

¶ Consilium. vij.

☞ Iudex in sententia an teneatur exprimere causam si possent ex ge
nerali sententia plures cause elici.

Quesitũ fuit a me in q̃stione

facti: & vtrum in sñia teneat iudex exprimere cãm, si possent
ex gñali sñia plures cause elici: Rñdi consulendo, q si ex va
rietate posset parti preiudicium generari, debet tunc iudex exprimere
causam: vt puta si posset dubitari an reus fuerit absolutus ab impeti
tione libellantis, qđ actor non probauit: an propter defectum instantie
an quia reus non possidebat: vel quid simile: hoc videtur probari in. l.
properandum. C. de iud. & ibi expressa glo. versi. adeo etiam est de mente
doc. in. c. sicut. de re iud. & Spe. in ti. de sen. prola. §. qualiter. vers. verum
si rationes. & Io. and. in. c. finem. de dolo & contu. & Butr. in. c. examinata.
de iudi. & Specu. in tit. s. alleg. vbi ponunt aliquos casus in quibus
cã exprimenda est, vbi non potest alia ratio illorum casuum elici, nisi vt
euitentur equiuoca. non tamen in preiudicium, quod posset imponere
parti, vel aliter quoquo modo. idem Bart. & quidam alij in. l. ij. §. igno
minie. ff. ex qui. cau. infa. irro. hoc etiam probatur alia ratione, vbicunq;
ex narratis in libello possunt elici plures, & diuerse actiões debet iudex
cõpellere libellantẽ ad exprimendũ nomẽ actionis, vel tali neganti dene
gare audientiã, vt euitetur incertitudo: vt no. in. l. edita. C. de eden. & l. j.
ff. eo. per. Canoni. in. c. dilecti. de iudi. & dicit Inno. in. c. ij. de ord. cog. qđ
stultus est iudex qui aliter libellũ recipit. Ecce ergo qđ licet alias in li
bello non sit exprimẽda ipsa actio. vt no. ex. di. quo iure. & d. c. dilecti. & d.
l. edita. tamẽ ex pdicta cã cõpellit iudex exprimere tãm: fortius ergo dz
iudex ipsemet cãm, vt euitet incertitudo ista, in sñia exprimere: cum sñia
debeat esse clarior libello. insti. de act. §. curare. no. Inn. in. c. dãta. de ex
cess. p̃la. puto tñ q ex omissione cause nõ corruat sñia, sed interpretamur
oĩno rationẽ cause cõgruẽtis, & si multiplex est, interpretamur illã que
est minoris p̃iudicij. ad hoc qđ no. Inn. in. c. ij. de ord. cog. & Spe. in titu.
de offi. iud. §. deseruisse. ver. in fi. & seq. vbi dicit q reo simpliciter absolu
to nõ obstat actori iterũ agere volenti exceptio rei: & ineptam petitionẽ
poterit probare sm eũ: & admitti debet per iudices & consiliarios cause.
arg. in. l. iij. ff. de suspec. tut. Ego puto q etiam dist. iẽtibus probationi
bus interpretabimur causam minoris preiudicij. arg. in predicta. l. iij. &
eorum que no. Inno. in. c. ij. de ordi. cogni.

¶ Casus consilij sequentis.

Queritur an religio istituta per

beatam Brigidam, que fuit per papam confirmata: & demũ per succes
sores in papatu in dubium reuocata, dicatur esse contra sanctorum pa
trum decreta, seu canonicas sanctiones: presertim q in tali religione in
stituendi sunt etiam sacerdotes seu fratres qui debent deseruire eisdẽ
monialibus in diuinis.

¶ Consilium. viij.

☞ Religio instituta per beatam Brigidam an dicatur contra cano
nicas sanctiones.

Primo videtur arguendo ad partem affirmatiuam
vt moris est, dictam religionem esse contra
sanctorum patrum decreta. ¶ Et primo probari videtur p
c. monasteria. xviij. q. ij. vbi expresse dicitur monasteria puel
larum longe a monasterijs monachorum esse construenda propter in
sidias diaboli, aut oblocutionem hominum. Sed in dicta religione san
cte Brigide sacerdotes seu fratres constituuntur in monasterio puel
larum, saltem sub clausula generali: ergo expresse est contra prohibitio
nem iuris ex honestissima causa factam. Scðo ad idem inducitur. c. in
nullo. eadem causa: monachi & moniales nõ debent in vno monasterio
cohabitare: quinimo etiam monasteria duplicia prohibentur a iure: vel
vbi sunt duo collegia monachorum & monialium. vt. d. c. in illo. & c. diffi
nimus. Si ergo dicamus esse vnicum monasterium in quo fratres et
sorores siue sint diuersa collegia, & diuersa monasteria a iure videntur
prohibita: saltem propter propinquitatẽ & familiaritatẽ: & maxime hoc
vř probari in. c. in decima. xlviij. q. ij. vbi prohibetur familiaritas illorũ
monachorum qui habebant corrigere illas moniales. ¶ Item si bene
ponderẽtur illa iura superius alle. rõ prohibitionis, est duplex. Prima
propter crimẽ incestus, qđ ex propinquitate & familiaritate cohabitan
tium prouenire posset &c. Scða ratio propter malam opinionem & pro
pter oblocutiones hoim: sed iste due rationes vigent & militant aduer
sus dictam religionem sancte Brigide: ergo eadem prohibitio esse de
bet: & vbi est eadem ratio, idem ius sit statuendum: vt in. c. trãslato. de
consti. & c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. ¶ Item inter cetera que
continẽtur in dicta regula cauet in. c. vij. q abbatissa monasterij debet
esse caput & dña monasterij: & cõfessor gñalis pp̃ter iudicia fratrũ & cõser
uationẽ ordinis absq; cõsilio abbatisse nihil oĩno faciat: sed ipsa abbatis
sa tanq̃ caput monasterij est de negotijs, & bonis monasterij ordinãdis
consulenda: & sic abbatissa secundum eãdem regulam videt caput oĩum
tam virorum q mulierum: qđ sonat in absurdum, cum secundum aplm
vir debeat esse caput mulieris: & nõ e3, & idem habetur in. c. hec imago.
& c. cũ caput. & c. est ordo. xxxiij. q. v. Idem facit id quod per nonnullos
obijcitur, vt3 q cum fratres teneantur obedire confessori, & non abba
tisse & sorores ipsi abbatisse: vt in. c. xij. eiusdem regule erunt duo capita
& communiter duo monasteria & duo conuentus. ¶ Vltimo videt amp
plius nõ insistendum: cum ipse dominus papa Martinus quintus ho
diernus expresse in suis literis reuocatorijs asserat per illã reg. duplicia
monasteria constitui contra ius prohibitionis & verbis pape standum
est omnino: ex quo super eis fundat intentionem suam: vt in cle. literis.
de proba. ¶ Sed his nõ obstantibus oppositum puto de iure verum.
Et primo moueor per id quod habetur in dicta regula. c. x. vbi dicitur
sorores instituẽde in monasterio habebunt clericos q canonice missam
& officium eis decantabunt: & q ipsi clerici a monasterio sororum oĩno
sint separati habentes per se curiam in qua habitabunt, & de curia in
troitum in ecclesiam, & chorum inferiorem habebunt chorum superius
eleuatum: ita quod sacra videre, & officium audire valeant &c. ¶ Ex q
bus verbis primo pondero q intentio beate Brigide non fuerit con
collocare seu instituere duo monasteria: scilicet virorũ & mulierum: ne
que in vno monasterio instituere masculos & feminas, sed duntaxat
instituere moniales seu collegium monialium. Et q isti clerici seu fra
tres non essent ibi tanq̃ facientes collegium, sed tanq̃ singulares & ser
uitores in diuinis, quod patet clare ex illis verbis cum dicit clericos ha
bebunt. Item ex alijs verbis dũ dicit in eodem caplo. q isti clerici ha
bebunt vnam curiam per se: ita q sint omnino separati a monasterio so
rorum, que verba sonant. q isti clerici seu fratres non faciunt per se mo
nasterium: nec est nisi vnũ monasterium sororum: cum dicat q a mona
sterio sororum sint oĩno separati. Sed curia significat etiã locum habi
tationis sicut fieri videmus hodie in oĩbus monasterijs monialium que
non valent per se propter defectum sexus celebrare missas & predicare.
vt. c. noua. de peni. & remis. habent sacerdotes & seculares pp̃e monaste
rium eis celebrantes & predicãtes: pro qua obseruantia facit. c. dilecta.
de excess. prela. & c. ij. de statu reg. & fratres seu clerici substituuntur lo
co illorum: & cum presumantur sancti oẽs propter multas austeritates
quas promittunt obseruare, p̃sumendi sunt honestiores seu sanctiores.
xvi. q. i. c. nulli. & c. doctos. Cum enim non possunt sorores sine sacerdo
tibus esse eis diuina ministrantibus, melius est q habeant istos homi
nes aptiores, seu sanctiores electos institutos per tam deuotissimã san
ctam, quã qđ habeant alios ex quibus forte ad mala facilius peruenire
rent. Nec obstat si opponat cõtra istos de familiaritate & cohabitatio
ne: q2 rñdeo q si bene ponderent verba regule superius recitata isti cle
rici, seu fratres debent stare oĩno separati a monasterio sororum: & pon
dero verbum oĩno, positum qđ denotat separationem continuam & re
motionem non modicã. Item in. c. xvij. regule, dicitur q nunquã confes
sor vel aliquis presbyterorum vel fratrum monasterium monialium in
grediatur, nisi quando infirmis donãda sunt sacramenta, vel soror mor
tua sepelienda: quibus casibus etiã secularibus clericis liceret: nec vita
tur omnis familiaritas, & cohabitatio, adeo q etiam in. d. c. regule, conti
netur in dicto monasterio fore etiam ferias ordinatas: sed quando so
rores confitentur, audiri quidem possunt: minime videri. ¶ Secundo
principaliter in hanc sententiam me mouet, quod habetur post princi
pium eiusdem

prium eiusdē regule in fine procmij in .c. qđ incipit, hanc igitur. &c. vbi dicitur, q ad honorē beate virginis hanc religionē fundare voluit principaliter primo et principaliter: et nulla mētio fit de fratrib⁹ quinimo plus dicitur in .c. xiij. qđ isti sacerdotes diuino tantummodo officio studioq; et orationi vacare debent, nullisq; aliis se implicare negotiis, vel aliis officiis. que verba satis indicant monasterio non esse eorū, nec ibi esse vt collegiū: sed vt seruitores in diuinis. Et ita intendunt verba precedentis .c. vbi dicit, q in negotiis et bonis monasterij semper est abbatissa cōsulenda. hoc etiā intelligitur quū in .d. c. dicitur, qđ confessor generalis monasterij dz ab episcopo loci recipere potestatē ligandi atq; soluendi corrigendi atq; reformandi omnes sacerdotes fratres &c. per que verba etiā arguitur fratres non esse ibi vt collegiū persistens. Nam si essent vt collegiū, eligerēt sibi prelatū, qui ex sola electione et cōfirmatione episcopi subsequuta, consequeretur dictam potestatem ligandi, soluendi et corrigendi alios fratres. vt in .c. j. de elec. xviij. q. ij. c. j. et .c. abbas. et .c. nullam. de offi. ordi. c. cū ab ecclesiarū. ¶ Tertio principaliter induco dictū .c. monasteria. xviij. q. ij. qđ supra induxi in contrarium. alio modo inducendo optime facit ad materiam: ibi enim consilio generali cū cōsensu oīum decretū fuit, vt monasteria virginū in prouincia betbica monachorum administratione atq; presidio gubernent. Et subditur ibi tunc tantū salubria. In christo dicatis virginibus probamus .s. damus, qđ eos patres spirituales eligimus, quorū non solum gubernatione tueri: sed etiā doctrinis edificari possint &c. ¶ Ex quibus verbis optime arguere possumus dictā regulā non esse cōtra dicta sanctorū patrū: cum ibi per totū consiliū generale deputati fuerīt monachi ad regendum, gubernandū et reformandum monasteria monalium: ita in casu nostro sine aliqua violentia iuris deputati poterunt dicti sacerdotes seu fratres administrare diuina dictis sororibus. Nec obstat si dicitur qđ in .d. c. in decima. omnino prohibeatur familiaritas monachorum et monachista vt nec ad vestibulum .s. ad parlatorium accedere familiariter sit permissum: quia in dicta regula sancte Brigide si bene ponderent verba superius inducta, non dicitur oppositū: immo fere idē: cū vt .s. dixi, illi sacerdotes seu fratres debent stare omnino separati a monasterio monalū, et nunq̄ possunt procedere ad parlatorium nisi raro ex causis honestissimis: quinimo nec audiēdo cōfessiones possunt eas videre. Si ergo ponderentur verba regule, et omnia predicta non pōt dici eos habere monasteria duplicia. Nec qđ habitent in vno monasterio, cū debeant stare fratres separati omnino a monasterio sororū: nec ad eas est familiaris accessus. vnde saltem negare nō possumus istum modum viuendi non fuisse hactenus a iure prohibitū: nec debemus extendere materiam in hoc actu odioso cū retentione tātorū monasteriorum, maxime eo attento q sancta Brigida fuit nobilissima sancta, adeo qđ suis operibus exposcentibus fuit per summum pontificem canonizata: et ipsa cum tanta solennitate asserunt reuelationē ipsius religionis celitus a christo domino sibi factam. ¶ Accedunt no. per Inno. in .c. ne nimiaria. de consti. vbi dicit dicta sanctorum oīno sequēda, ex quo aperte reprobata non reperiunt. ¶ Item ex reprobatione multa monasteria tunc reprobarentur: cū dicti sacerdotes seu fratres nō habēt, nec habere pñt secūdū illam regulā per se monasteriū seu collegiū: sed sunt ibi deputati tāquā seruitores in diuinis. vñ oportet eis dare nouā regulā, et bona vnde viuere possint: cū sorores in hoc non teneant⁹: cum omnia bona sint monasterij ipsarū monaliū. et nullam in eis cōmunionē habeant dicti fratres: vt pz satis in .c. x. et .c. xiij. eiusdem regule. Et si non hz locum diuisio honorū de qua in .c. a. et dominus papa in dictis literis retractatorijs facit mentionē. Et vt .s. dixi. cū nunc tractemus de retractabili facto, et reuocatione eius q pluries approbatū fuit per romanos pontifices, debemus facere in dictis iuribus que obuiare videnť, strictissimā interpretationē. arg. in regula, odia. et regula, in penis. de regu. iur. lib. vj. et .l. penul. ff. de penis. et quod no. glo. in .c. decet. de immu. eccle. lib. vj. Concludo ergo meliori iudicio et maxime domini nostri semper saluo: dictam religionem sancte Brigide non esse aliquatenus violandam, ex eo quod monasteria dicantur duplicia: vel qđ in eodē monasterio habitant masculi et femine. ¶ Nunc rñdeo ad argumenta pro parte contraria superius formata. Et primo non obstat .c. monasteria. quia loquitur qñ duo monasteria eque principalia sunt fundanda: tunc enim cum nulla necessitas cogat, seu vtilitas suadeat, debēt vt euitet malū re ipsa et opinione distantia inter se collocari. sed si bene considerent dicta regula, casus vr esse prorsus diuersus, cū vnicū sit monasteriū monalium tñ. Sed sacerdotes seu fratres tanq̄ deputati ad seruiendum tñ in diuinis, habeāt quandā habitationem dūtaxat omnino separatam a monalium monasterio: vt .s. in dicta regula cōtinet. Non obstat in .c. nullo. quia vt .s. dixi, fratres et sorores non habitant simul in vno monasterio: vt .s. dictum est. nec habēt per se monasterium, sed quandā curiam seu habitationē. vt facilius possint seruire sororibus in diuinis. et sic non possunt dici monasteria duplicia: vt .s. etiā plene dixi ad .c. in decima satis supra respondi. Non obstat duplex ratio prohibitionis dictorum iurium. fateor tamen qđ vbi monachi faciunt per se collegiū et regulam debent longius distare a monasterio monaliū, quia tunc nulla subest necessitas, vel vtilitas: sed in malum re ipsa vel opinione incidere possent. Et ideo non mirum si iura prohibuerunt, cū in vna parte sit periculum, et in altera ma-

iorem. arg. in .c. cum ab omni specie. de vita et hone. cleri. sed in casu nostro subest ratio vtilitatis et necessitatis cum habeat eis deseruire in diuinis officiis: et ita qđ de facili non possent quotidie si longius starent, venire in dicto monasterio: maxime cū nō deceat dictos fratres et tāquā deo dicatos deuotissimos fratres quotidie exire cunctis horis per vicos et plateas ciuitatis. ar. xvj. q. j. si cupis. Nec curādum quid os loquentium loquatur iniqua: dūmodo non recedamus a tramite veritatis. Sed dicendū est sicut christus dixit de phariseis de se scandalizantibus. Sinite eos ceci sunt et duces cecorum: vt habetur in .c. magne. de voto. Nec obstat motiuum q sit scdm̄ primum de .c. regule. de abbatissa cum sit mulier, viaeť caput cum contrarium potius dz esse. Nam hec procedunt data paritate inter virum et mulierem. Sed in casu nostro abbatissa ratione dignitatis sue habet iurisdictionem supra dictum monasteriū, et posset habere iurisdictionē in clericos seculares: licet i casu nostro nullā iurisdictionem habeat in fratres vt dicto .c. dilecta. de maio. et obedien. et de exces. prela. dilecta. imo mulier ratione successionis in regno posset habere iurisdictionem plenissimam in omnes subiectos. vt in .c. deuotissimam. xv. q. ij. et in .c. dilecti. de arbit. ¶ Non obstat penul. motiuum quia in casu nostro non sunt duo capita eque principalia eiusdem corporis: immo abbatissa est supra monasteriū suū, et monales suas sicut de iure esse dz: confessor vero generalis est supra fratres loco episcopi cum recipiat potestatem et authoritatem ab episcopo, vt regula dicit. Et sic non sunt diuersa capita eiusdem corporis, sed diuersarum personarum, et diuerso respectu, et in quibus casibus vnum subordinatur alteri subest: sicut videmus in episcopo, et in pluribus prelatis, et inferiorib⁹. Non obstat vltimum argu. de cle. literis. de probat. et quod standum sit verbis pape: quia contrarium procedit quando papa fundat intentionem suam super facto proprio: secus si super facto alieno: tunc enim saltem admittitur probatio in contrarium: cum papa in facto alieno de facili possit errare. vt not. dicit glossa in dicta clemē. literis. Sed in casu nostro papa dicit in dictis literis reuocatorijs, qđ in dicta regula sancte Brigide inter alia cauetur expresse vt monasterium huius ordinis fundandum et construēdum pro habitatione fratrum et sororum debeat esse duplex, quod re ipsa falsum est: quia si bene inspiciuntur verba regule, ista monasteria nō possunt dici duplicia sed monalium: vt .s. dixi. sed dominus papa si ex falsa relatione potuit verisimiliter esse deceptus, cum dicta regula consistat in facto et non in iure argumen. in .c. j. de consti. lib. vj. Et hec dicta sufficiant. vidi post hoc consilium literas bullatas domini martini confirmantes predictam religionem secundum decisionem huius consilij.

¶ Casus consilij sequentis.

Cōuētus fratrū minorum terre

Sancti genesij habebat quēdam hortum pro necessarijs: quare acquisiuerunt quandam terram contiguā eorū horto, quam redegerunt in hortū, et sic fecerūt ex illa terra nouiter acquisita et eorū horto, vnū hortū ac obtinuerunt a cōitate terre sancti Genesij, vt nō tenerent aliquid soluere pro libra, seu estimo ab olim imposita dicte petie terre. Contingit quādoq; q dictū hortū faciūt laborare per colonū partiarium, seu mediarium: quandoq; per colonum pretio conductum, seu famulū monasterij qui sustentatur ex bonis monasterij, petitur decima tam a fratribus q̄ a colono. Item a colono vt soluat de pñta terra secundū libram ab olim impositam: fratres in contrarium allegant priuilegiū super decimis non soluendis de eorum hortis et virgultis eis concessum. Item respectu libre seu semissis allegant immunitatem eis concessam a dicto communi. Queritur quid iuris &c.

¶ Consilium. ix.

1 ¶ Fratres minores an teneantur soluere decimam de eorum hortis.
2 Res non priuilegiata si peruenit ad priuilegiatos assumit eorum priuilegium.

Hic cadunt Quatuor dubia. Primum nunquid fratres teneantur soluere decimam p̄sbytero parochiali pro illa petia terre nouiter acquisita. Secundo quid de colono. Tertio nunquid fratres teneantur soluere estimū olim impositum dicte petie terre anteqū peruenirent ad manus eorū. Quartum quid de colono. Et breuissime hec attingendo et potius decidendo q̄ ad partes inuitando. ¶ Circa primū puto q
1 si priuilegium fuit eis simpliciter concessum vt allegatur quod de hortis eorum non teneatur soluere decimam quod non poterunt cogi ad soluendum de illa petia terre, que est redacta ad hortum, ergo etiam super illa priuilegiati super hortis eorū. argumē. optimum in .c. quia circa. de priuilegi. Nec debet vna et eadem res diuerso iure censeri. de ser. leg. c. qui. ¶ Nec apparet ratio quare magis deberent soluere pro dicta petia terre nouiter acquisita, q̄ pro primo horto, cum quelibet terra non est supposita oneri decimarum. vnde ea ratione qua nō soluunt de prima petia: ita nec de redacta. facit quod habetur in simili in .l. generaliter. ff. de fideiusso. et per Ioānem andream in .c. cum olim. de re iudi-
2 dica. et in regula. is qui in ius. de regulis iuris. lib. vj. Et si res nō priuilegiata peruenit ad priuilegiatos, assumit priuilegium eorum: vt in capitulo vnico. de iure patro. libro. vj. quod ibi no. in nouel. et .c. dilec-

ctus. de preben. facit quod no. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. ecc. ⁊ ex cōtrario sequeret absurdū. finge enim quod a principio nullū vel valde modicū ortū habuissent, dicemus ne quod non potuerunt de novo acquire re sine onere decimarum. certe absit: quia nihil prodesset eis eorum privilegium ℥. c. in his. de privile. Predicta tamen intelligo vera nisi ortus eorū esset ita magnus, ut illum facerent coli. ⁊ ortolicia ꝑtio distrahi. hoc enim non licet. ut in cle. exiui de paradiso. de ver. sig. hoc enim repugnat eorum regule: ut in dicta cle. exiui. ⁊ tunc putarem soluendā decimā: quia ad hūc casum se non extendit privilegiū: ut. d. cle. exiui. §. licet. ⁊ hoc de primo dubio. ¶ Ad scdm de colono sic, quod aut colit nummis seu expēsis quas habet a monasterio, ⁊ non tenet soluere decimā prediale: quia illud lucrum provenit a terra que si producit, vel ne, semper habet mercedē suā: ut not. in. c. tua de deci. aut est mediarius aut partiarius: ⁊ tunc debent inspici verba privilegiū ipsorum fratrū. Si enim eximitur ortus ab onere decimarum, tunc non tenet colonus soluere decimā prediale: quia terra est privilegiata ⁊ exempta ab onere decimarū: aut sunt exempti fratres, ut quia dicitur in privilegio quod fratres non tenentur soluere seu nō possint cogi, vel simi lia: ⁊ tunc talis colonus tenet soluere de parte sua: quia illa pars provenit a terra que non est privilegiata. Sed psone fratrum sunt privilegiate. ⁊ alia est obligatio dni ⁊ alia coloni ut in. c. a nobis. ⁊ c. tua. de deci. Et idē ibi paulus ⁊ cōiter doc. ⁊ hoc de scdo. ¶ Venio ad tertiū in quo dico quod fratres non tenent soluere aliquid pro estimo seu libra olim impositarum propter immunitatē quam habuerūt ab hominibus dicte terre, quam etiam revocare nō possunt. iuxta not. per Inn. ⁊ alios in. c. nouit. de iudi. ⁊ in regula, quod semel placuit. de regu. iur. lib. vi. l. si. de decre. ab ord. fac. tum quia puto eos exemptos a iure cōi cum onus certum non esset annexum dicte terre. iuxta not. per doc. in. c. si. de vita ⁊ hone. cle. c. pervenit. de censi. non obstante theorica Bar. in. l. rescripto. ff. de mune. ⁊ hono. ¶ Ad quartū puto colonū nō teneri ad soluendum de parte sua: quia illā partē recipit ut lucrū pro opere suo, non autem seu dñs vel possessor horti. ar. in. l. male agit. C. de ꝑscrip. xxx. anno. maxime. hoc procedit in casu nostro. ubi colonus nullam possessionem habet dicti horti sed onera que soluuntur pro possessionibus sunt tantum onera patrimonialia: ut. l. munerum. §. patrimoniū. ff. de mu ⁊ hono. ⁊ ideo imponi debent dominis seu possessoribus rerum qualis non est iste hortulanus dominus aut privilegiati: ut. s. dixi.

¶ Consilium. x.

1 Liberatio contingens in uno non debet referri ad reliquum.
2 Servitutes ubi sunt due respectu eiusdem rei: remissio unius non excludit remissionem alterius.
3 Sententia lata pretextu falsorum instrumentorū: vel a iudice non suo est annullanda.

In Causa ⁊ questione vertente inter clerū pisanū ex una parte, ⁊ Mattheū hospitalariū hospitalis novi dicte civitatis pisane: noie ipsius hospitalis ex alia parte: ut pluritati parcam, dimittam argumenta que ad partes fieri a plerisque solent, ⁊ descendam conclusive ad decisionē dubiorum. Quatuor enim allegant pro clerū. Primo instrumētū deliberationis ⁊ liberationis facte per presidentes seu capitaneos dicti cleri. Secundo instrumentum liberationis facte per dominum calanum syndicū ⁊ camerariū dicti cleri. Tertio aliud instrumentum quasi eiusdem effectus ad mandatum dicti syndici confectum. Quarto sententia lata per honorabilem potestatem pisanum in hac parte delegatum magnificorum priorum civitatis florentie, que omnia profecto nō obviant intentioni dicti clerici omnia per se bene discutiantur. ¶ Et iuxta ordinem venio ad primū quod est fundamentum in tota materia nostra. scz ad liberationem factam per dictos capitaneos. dico enim illam non obstare clero pisano, ⁊ per consequens relevare dictū hospitalarium respectu onerum noviter impositorum occasione interesse, ⁊ provisionum fiendarum pro sorte iamdudum confessa. ad duo enim eque principaliter erunt clerus ⁊ dictus hospitalarius obligati, scilicet ad soluendum ipsum capitale iam impositū ad distribuendum ⁊ ad soluēdum interesse seu provisionem de sorte eis iam mutuata, ergo facta per dictos capitaneos respectu quantitatis iam imposite ⁊ distribute nō debent extendi ad aliquam quantitatem, que adhuc non erat imposita, neque distributa, licet hec quantitas descēderet occasione prime quantitatis, respectu cuius dictū hospitale fuit liberatum pro trecentis libris per dictos capitaneos. hoc probatur. §. non solum. coniuncta gl. in. l. eleganter. ff. de dolo. ⁊. l. iii. §. idē iulianus. ff. de eo quod cer. loco. ⁊ per no. in. l. iii. C. depositi. ⁊ per Bar. in. l. centum capue. ff. de eo quod cer. loc. pro hoc quia ex separatis non fit illatio de trās la. epis. c. ii. facit. c. dilecti. de fo. cōpe. ⁊ c. pervenit. de fideius. ubi ergo principaliter quis compellitur soluere interesse sicut ipsum debitū prin
1 cipale: † liberatio ergo contingens in uno, nō debet referri ad reliquū: maxime hoc dicendum est in casu nostro, in quo capitanei cleri animo donandi fecerunt illam remissionem principalis pro centum lib. unde cū hec donatio redundet in preiudiciū alterius. s. totius cleri, debet restringi. iuxta no. per Inn. in. c. dilecti. de dona. ⁊ per Io. an. in. c. olim. de ver. sig.
2 ¶ † Secūdo principaliter patet in simili, ubi sunt due servitutes respectu eiusdem rei. remissio unius nō includit remissionem alterius: ut. l. si domus. ff. de ser. ur. pred. ⁊ c. ex tuarū. de autho. ⁊ usu pal. Ergo idē dicendum in casu ubi remissio facta hospitali respectu partis hospitale contingentis de tota sorte tantū ab olim imposita. Et quod hec liberatio fuit facta respectu principalis tantū, apertissime colligitur ex verbo dicte collationis, ⁊ liberationis. liberarunt enim hospitale ab omni debito contento in libris rōne impositionū, seu dispositionū iam factarum. sed hec impositio novē milium florenorum que fit nunc, nōdū erat tunc imposita. nec erat descripta in libris cleri: et per cōsequēs illa verba gñalis liberationis non extenduntur ad hunc casum quia verba non possunt ad hunc casum adaptari, ⁊ a verbis nō est recedēdum, nisi appareat expresse de mente disponentis. l. non aliter. ff. de leg. iii. in. c. si. de ver. signifi. tum quia verba generalia restringātur ad ea tantū de quibus fuit expresse actu: ut. l. qui cum tutoribus. ⁊. l. cum aquiliana. ff. de transact. ⁊ not. in. c. i. extra co. titu. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verbo. obliga. not. Bart. ibi maxime, in. v. ⁊ vi. quod. de his quā tamē fit actū ex verbis ipsius liberationis, ⁊ aliorū instrumentorū in quibus semper fit mētio de oībus iam impositis ab olim ⁊ distributis: non autem de imponendis ⁊ distribuendis ultra sortē licet ipsius occasione. ¶ Non obstant verba postmodū alterius manu in margine apposita, que vident se extēdere etiā ad imponenda occasione quātitatis principalis: quia dico quod si bene volumus advertere, potius faciunt contra hospitale quam pro: quia cū sint alterius manu descripta, ⁊ concernunt substantiā negotii de quo agitur, instrumentum redditur vitiosum, ⁊ suspectū: ⁊ sic nō probant, ut clare probatur in. c. cū venerabilis. de reli. domi. ⁊ in. c. inter dilectos. de fide instru. ⁊ si de cōsensu partiū notarius apposuisset, seu fecisset apponi, debuisset saltem in fine dicere qualiter ipse apposuit, seu apponi fecit per alium, ⁊ causam si tunc saltē probasset: alias secus. ut colligitur ex. c. cū inter. de senten. ⁊ re iudi. ⁊ ex his que legunt ⁊ notant in. d. c. inter dilectos. ⁊ clarius in. l. i. ⁊. l. cācellauerat. ff. de his que in testa. delen. ⁊ per Bar. in d. l. ⁊ Archi. in. c. cleri. xxx. q. ix. unde cum hospitale seu ad eius petitionem videat dicta falsitas facta ut dubitasse de iure suo: ⁊ sic quo ad verum instrumentum se non extendit ad hunc casum. argu. c. cum olim. de offi. deleg. ⁊ c. olim. de rescrip. ⁊ per Bar. in. d. l. i. nisi favore religionis aliud dicamus, iuxta ea que legunt ⁊ notantur in. c. venerabilis. de except. Et hec sufficiant quo ad tollendū obstantiā dicte liberationis facte per dictos capitaneos cleri. ¶ Venio nunc ad scdm ⁊ tertium, ⁊ expediam simul: quia eiusdē sunt effectus, ⁊ ab eadem persona, scilicet syndico: ⁊ dicunt ab eo emanasse seu ipso disponēte confecta: ⁊ dico: quod multis ex causis possunt rescindi ⁊ evacuari. Et illa ratione predicta: quia verba concernentia effectū huius presentis negotii fuerūt apposita alterius manu. ⁊ sic non faciunt fidē, sed potius cōcludunt rationem falsitatis contra hospitale. ut predixi in precedentibus. ¶ Secundo quia ille syndicus non egebat de novo liberare, sed omnia facere scdm liberationē seu deliberationē illorum capitaneorum cleri, quod patet expresse ubi dicebat scdm deliberationē ⁊c. Et sic nil ultra inducunt quam continetur in illa deliberatione capitaneorum. ex quo est facta ad instar illius, licet plura contineant in istis iuxta not. per Inno. ⁊ per Io. and. in. c. inter dilectos. de fide instru. ¶ Item fuit deceptus ex verbis falsis appositis in dicta deliberatione. ex quo arguo primo quod ubi principale nō tenet, per cōsequēs, nec accessorium, nec oē id quod ex eo ob id processit: ut est tex. not. in simili, in. c. inter dilectos. §. ceterum. preallega. ¶ Tertio ⁊ fortius facit, quia dicta interlineatura seu scriptura facta in margine, etiā si non fecisset mentionem de dicta liberatione, adhuc ⁊ alia causa dicta in instrumēto liberationis syndicus nō potuit hospitale liberare: quia ex quo hospitale erat obligatum ad contribuendum una cum reliquo clero in impositione fienda respectu interesse ⁊ provisionis, liberatio facta fuerat per capitaneos cleri dictarat respectu sortis, non valuit liberatio facta per syndicū cleri. ut ab hospitali non possit peti aliquid etiam occasione illius sortis: quia illa est quedā donatio, quam administrator facere nō pōt cū tantū habeat liberā administrationē: nec pōt donare, nisi habeat speciale mādatū ad donandū. in. c. si. de offi. vic. lib. vi. l. cōtra iuris. ff. de pac. l. si iussa. ff. de dona. ⁊. l. ꝑses. C. de transact. ⁊ dictus syndicus non habebat mandatum ad donādum: quia illa instrumēta nō prosunt in aliquo, respectu eius quod nūc petitur ab hospitali: ergo nō debēt prodesse. Et primo quia fuit lata sñia, ⁊ ut nūc attingāt an sñia absoluere videatur, scz ab omni quod pvenire potest occasione sortis. dico tamen sñiam
3 multis ex causis hospitali non prodesse. † Et primo quod fuit lata pretextu falsorū instrumētorum: ⁊ ideo annullari potest. iuxta ea que leg. ⁊ no. in. c. licet. de proba. ⁊. C. si ex fal. instru. per totum. ⁊. l. divus. ff. de re iudi. ⁊. l. si sponsor. §. marcellus. ff. de iudi. ¶ Scdo quia fuit lata a iudice non suo. de iudi. c. at si clerici. C. si a non compe. iudi. per totum. ¶ Tertio, quia tempore impetrate delegationis nulla erat contentio inter clerum ⁊ hospitale, ⁊ sic non valuit rescriptum ad futura, cum nō inesset qualitas cui applicaretur iuxta ea que leg. ⁊ not. in. c. fina. de rescrip. ¶ Ex his concluditur quod iura allegata pro parte ipsius hospitalis non possunt ad concludēdum intentionem cleri. ⁊ sic tenetur hospitale contribuere portionem noviter factam pro solutione interesse seu provisionis fiende occasione illius sortis ⁊c.

¶ Consilium. xi.

1 Solemnitas iuris humani in dispositione ad pias causas cessat.
2 Acta sub spiritu dei non sunt sub lege.

In causa

In causa que vertitur inter hospitale sancte Marie de misericordia ciuitatis Aretine ex vna parte: et Franciscum et Accursium filios quondam Gregorii ex alia parte: super hereditate quondam Lazari mercatoris Aretini, pre-
dam potius dicendo sim iudicium animi mei, quam more solito ad partes ar-
guendo, quia satis per alios ad vtramque partem argumentatum est. Et pro clariori
decisione quoniam discutiam duo membra. ¶ Primum nunquid primum testamentum in
quo fuit instituta heres dicta fraternitas, valeat etiam cessante secundo asser-
to testamento sine scriptis condito, in quo dicuntur instituti heredes dictus Fran-
ciscus et Accursius nepotes dicti Lazari testatoris, scilicet filii fratris dicti
Lazari. ¶ Secundum membrum posita validitate ipsius testamenti,
primo queritur de validitate ipsorum instrumentorum, quod scilicet illorum sit pre-
ferendum. Et quia materia satis discussa est per alios ideo procedam
succincte. ¶ Circa primum dico testamentum in se validum fore: quia habet
omnes suas solennitates requisitas, maxime quia in dispositione ad pias
1 causas cessat solennitas iuris humani: et sufficit sola iuris naturalis et
diuini solennitas: vt in c. relatum. de testa. et que ibi no. et in l. j. et ibi per omnes
2 C. de sacrosan. eccle. Que enim spiritu dei aguntur, non sunt sub lege. de
regularib. c. licet. et xix. q. ii. duo sunt. Nec obstant illa verba testatoris post
cursum decem annorum prolata quod nolebat illud testamentum valere: et
sic videtur testamentum annihilatum per l. sancimus. C. de testamen. quia si
bene ponderentur illa verba testatoris cum verbis et factis per eum pro-
latis et gestis, sumus euidentissime extra casum illius legis. Nam illa
lex loquitur tantum quando testator simpliciter dicit, quod nolebat testa-
mentum suum valere: et sic recessit ex toto a priori voluntate cum cursu x.
annorum: sed in casu nostro non dixit simpliciter quod nolebat illud testa-
mentum valere: sed limitatiue. i. eo modo et forma quo, seu qua conditum erat:
et sic videtur habuisse voluntatem in aliquo addendi vel detrahendi, quod cla-
re patuit ex sequentibus. Nam post illa verba ademit legatum factum ec-
clesie sancti Francisci. et hoc scripsit in copia seu in margine copie illius
testamenti. et sic deduxit ad effectum priora verba per eum in genere prola-
ta. nec videtur aliter voluisse a priori testamento recedere. arg. etiam l. pecu-
nium. in si. C. de app. Nam per precedentia et sequentia declarantur verba
obscura. l. si seruus plurium. et l. qui filiabus. ff. de lega. j. Si enim voluisset
plura renouare, plura scripsisset, sicut fecit ademendo legatum factum fra-
tribus. inigatoria enim fuisset illa ademptio legati specialiter facta si
voluisset ex toto testamentum irritare: sic ergo in esse suo recipit tantum li-
mitationem inexpressam: vt in cle. exiui. de verbo. signi. et maxime, quia in
egritudine constitutus dixit se fecisse testamentum, et non poterat intelligi
nisi de isto, cum nullum aliud appareat eum fecisse. argu. in l. ij. C. de autho.
prestan. et quod ibi no. et maxime hec vera sunt in testamento condito ad
pias causas. Sicut enim conditum inter liberos probatur quibuscunque in-
diciis: vt est tex. no. in l. si. C. fami. hercis. ita dicendum in testamento condito ad
pias causas maxime non obstantibus liberis testatoris. Non enim est
hec dispositio minus priuilegiata, quam illa que fit inter liberos: vt no. Bar.
in d. l. j. C. de sa. san. eccle. facit. xix. q. vlti. si qua mulier. aia enim pre cun-
ctis est diligenda. xii. q. j. precipimus. et maxime in extremo vite cum non
sit amplius locus penitentie: quia qualis hinc quisque egreditur talis in iudi-
cio apparebit, vel representabitur. xxv. di. qualis. Item presupposito sine veri-
tatis preiudicio, quod per illa verba prius prolata voluisset testator totaliter re-
cedere a priori testamento, tamen ex quo in extremis positus dixit, quod fece-
rat testamentum videtur quasi de nouo illam voluntatem veluti vltimam
amplexatus fuisse, cum nullum aliud testamentum reperiatur prius fecisse:
vt supra dixi. ¶ Nec obstat si dicatur quod illa fuerunt verba enunciatiua ob
aliud prolata. s. per modum cause que plene non probant vltimam volun-
tatem. licet aliud sit in verbis enunciatiuis principaliter prolatis propter
se. iuxta ea que leguntur et notantur in l. ex hac scriptura. ff. de donatio.
Dico enim illud procedere in vltimis voluntatibus, non ad pias causas.
Nam ad pias causas probatur vltima voluntas per verba enunciati-
ue prolata etiam per modum cause: vt est tex. in terminis in c. fin. de succes.
ab intesta. et ibi Hos. et Jo. and. et Bar. in d. l. j. et facit. d. l. fin. C. famil.
herc. cum possit probari quibuscunque indiciis: vt supra dixi. et maxime in hoc
casu vbi apparet testamentum prius conditum super quo verificantur il-
la verba supra posita. et sic operabuntur renouationem illius voluntatis
presupposito quod ab illa recessisset. ar. insti. de inf. test. §. sed si quis. Et
presupposito quod illa verba enunciatiua plene non probarent, sed semiple-
ne: vt in d. c. si. secundum alium intellectum qui non est ita communis sicut prece-
dens, nihilominus hoc sufficeret ad inferendum quod supra dixi, quod non ha-
beat animum ex toto recedendi a prima voluntate, quod colligitur ex mul-
tis postea subsequentibus, vt patet in premissis et in casus positione. Per
quod concludo ad primum membrum quod dictum testamentum in quo fuit instituta
fraternitas validum et firmum existit. ¶ Nunc venio ad secundum quod est
magis difficile quod illorum alteri preualeat. et puto quod illud in quo fuit in-
stituta fraternitas et omissis multis que possunt adduci fundamentum
est hoc. Ubicunque quis habet presumptionem et verisimilitudinem contra
se, grauatur fortiori onere probandi aliter quam a iure requiratur in tali actu. vnde
probationes debent esse apertissime. et tales testes de quibus non sit ali-
qua verisimilis dubitatio, quod debeant deierare hoc probatur in tex. et gl.
in l. non est verisimile. ff. quod met. cau. et in c. quia verisimile. de presump.
et in c. super hoc. de renun. Sed in casu nostro multe sunt presumptiones
que inducunt aperte secundum testamentum non fuisse verisimile conditum
saltem per ea verba que asseruntur a parte. ergo grauatur pars aduer-
sa ad ipsum testamentum probandum. ¶ Prima presumptio est, quod testa-
tor videtur habuisse animum mutandi primum testamentum solum aduenien-
tibus filiis naturalibus: et tamen dicitur postmodum mutasse et nullam men-
tionem fecisse de priori testamento. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg.
iij. Et maxime in casu nostro erat fienda mentio cum primum fuisset testatus
ad pias causas pro anima sua: postmodum dicitur testatus inter agnatos trans-
uersales, et nil reliquisse ad pias causas ad quas prius effuderat fere to-
tum patrimonium. quod certe non est verisimile: quia saltem aliquam mentio-
nem fecisset de priori testamento: et aliquid reliquisset ad pias causas: maxime,
quia erat mercator, qui facile grauari debebat ere alieno, et non licita cau-
sa quesitis. de penit. dist. v. qualitas. et l. xxxviij. dist. excies. et c. quum. facit
optime quod legitur et notatur per Cy. in auth. hoc inter liberos. C. de test. ar-
guendo de dispositione inter liberos ad pias causas: vt supra dixi. et maxi-
me debet valere illa dissimilitudo in casu nostro, in quo pia causa non con-
currit cum liberis testatoris, sed cum transuersalibus. facit etiam c. cum olim.
de re iud. vbi patet quod si princeps dicit se prouisurum alicui negotio certo,
quod si postmodum prouidit, alia non facta mentione, presumitur non de libe-
ralitate fecisse, sed potius circumuentus. facit quod no. Bar. in l. quod iussit. ff.
de re iud. Sed in casu nostro testator in priori testamento solum reser-
uauit sibi voluntatem mutandi testamentum superuenientibus liberis, ergo non
videtur postmodum per verba simplicia voluisse recedere a priori testamento de illo
mentione non facta ¶ Secunda presumptio est, quod testes non fuerunt in
secundo asserto testamento rogati, sicut realiter in quolibet testamento rogari debent ad
hoc adhiberi: vt l. heredes palam. §. in testamento. ff. de test. in l. hac consultis-
sima. C. eo. etiam si sit testamentum militis: vt in l. omnis. ff. de testa. mili. licet in
eo sit speciale, quando morte astringitur. iuxta no. in d. l. omnis. et l. mili-
tes. C. eo. nam plerunque hec verba, te heredem relinquo. proferuntur ad com-
placentiam alicuius: adeo fidem non faciunt, nisi testes fuerint rogati:
vt d. l. omnis. ¶ Non obstat. l. hac consultissima. §. si quis. vbi sufficeret
presentia quinque testium, quando instituuntur venientes ab intestato,
adeo vt veniant ex testamento imperfecto reuocato, vbi erant extranei
instituti: et saltem veniant ex causa intestati. dico enim illam legem non proce-
dere in casu nostro, vbi fuerat, vt ita dixerim, instituta anima ipsius te-
statoris, seu ipse deus, qui honoratur in persona pauperum, quem de-
bemus super omnia diligere ex viribus, et tota mente. hoc enim pia causa
magis est fauorabilis quam venientum ab intestato, maxime cum non sint de
liberis: vt notatur dicta l. j. maxime per Bart. Et cessat ratio illius le-
gis. nam voluntas ad pias causas minus solennis facit cessare priorem
solennem. iuxta id quod habetur in simili in d. l. hac consultissima. §. ex im-
perfecto no. in d. l. j. fortius non debet vinci si fuit solennis per secundum
voluntatem minus solennem: vt in auth. multomagis. C. de episco. et cle. et
c. cum in cunctis. de ele. Et per hoc dico quod in secundo testamento prefa-
to non debent sufficere quinque testes: quia sumus extra casum illius le-
gis: et iste due presumptiones videntur ex toto validare, secundum te-
stamentum assertum ¶ Tertia presumptio est, quia pluries interpel-
latus semper respondit se velle stare in priori testamento, in quo vt di-
xi effuderat quasi totum patrimonium in pias causas. Unde non est ve-
risimile quod testator voluerit ex toto a bono proposito recedere et a priori
voluntate toties confirmata resilire, saltem nil relinquendo in pias cau-
sas. presertim cum adueniente notario post assertum testamentum sine scri-
ptura nunquam voluit respondere, immo vertit se in latus: et idem fecit ve-
nientibus postmodum aliis duobus notariis, quasi in extremo vite fuit.
¶ Ex his enim extremis debemus presumere de mediis. s. quod non habuit
animum recedendi a priori testamento. iuxta gl. notabilem in c. accedens. de con-
uer. coniuga. ¶ Quarta presumptio oritur ex dicta vxore, que dicit se sem-
per astitisse lateri mariti, et nunquam audiuisse quod voluit mutare priorem vo-
luntatem, et testamentum de nouo condere. Nec obstat priori testamento quod sit le-
gataria, quia saltem facit presumptionem. iuxta plene no. in c. insuper. de
testib. per Jo. and. et alios: quia forte in omni euentu esset consequutura suum
legatum, quia in priori testamento erat clausula codicillaris, quod de presen-
ti non examino. ¶ Quinta presumptio patet, quia omnes fere testes sunt at-
tinentes istorum nepotum, de quorum commodo maxime agitur: et quamquam de
iure videantur tales posse adhiberi testes testamento cum solum exci-
piatur pater heredis, et fratres qui sunt in eadem potestate cum here-
de: quia tunc videtur commune negotium agi: vt probatur insti. de test.
ordi. §. in testibus. cum seq. facit. l. qui testamento. ff. eo. tamen cum hic non
fuerit adhibitus notarius, non videtur eis tanta fides adhibenda cum
totum testimonium hoc casu oriatur ex eis maxime vbi sunt tot presum-
ptiones contra dictum testamentum. facit gl. notabilis in c. in literis. de
testi. Nec est fienda estimatio de illis mulieribus, cum non possunt esse te-
stes in testamento. l. heredes palam. precalleg. Concludo ergo quod cum in
casu nostro sunt tot presumptiones contra secundum, vt credi possit illud
verisimiliter emanasse a voluntate saltem deliberata testatoris, debe-
rent nepotes illud probare per probationes apertissimas longe maio-
res a lege requisitas, vt supra dixi. Sed ipsi hoc probare non possunt, quia
minimo non habent probationes alias requisitas saltem cum debitis so-
lennitatibus, vt supra plene dixi: ergo debent succumbere. Item presuppo-

fito facto dubio debet iudicari pro causa pia & salutifera anime defuncti. dei religionem concernente, & pauperum recreationem, vt omnia iura clamant, & naturalis ratio viget. Item data contrarietate & conflictu probationum semper standum est magis verisimili: vt not. Inno. in c. i. co. tit. lib. vi. Et quod magis nature negotij de quo agitur conuenit. l. ij. ff. de testib. & in q. qui si testes.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus talis est. magnificus dñs

Joannes dux arragonie duxit in vxorem magnificam dominam Timborem de capraria, filiam dñi Bernar. de Capraria: dicto dño Bernar. consentire nolente sed reluctante quantum in eo fuit, consensu tñ olim consanguineorum, & affinium, nulle dotes fuerant sibi constitute preter promissionem per eandem dominam Timborem de omnibus actionibus contra suum genitorem, seu alium competentibus nomine dotium, seu legitime in bonis paternis & maternis dicto dño Joan. loco dotis facta. Deinde dñs Ber. Jo. de capraria filius legitimus & natu alius dicti dñi Bernar. vigesimum sue etatis annum excedens dicto suo genitore adhuc viuente, promisit dicto dño Joa. dare & consignare nomine dotis sororis sue. xviij. mil. flo. arrogancn. & antequam pater eius obiret, & ipsius hereditatem adeptus fuerit, & de hac promissione fecit scripturam manu sua scriptam cum tenta subscriptione, iuramento, & sigillo ipsius dñi Bernar. Joannis roboratam. ¶ Mortuo postmodum dicto dño Bernardus genitor, adipiscitur filius hereditatem, & interpellatur, vt iuxta promissionem suam debeat dotem sorori promissam soluere, & consignare, qui refugit soluere, duas vel tres causas allegans. ¶ Primo quia dicta dña Timbor ipsius soror perdidit omne ius sibi de dote competens, cum nupserit patre ipsius inuito. ¶ Secundo, quia cum dicta dña Timbor cum olim viuente patre tenuerit, & administrauerit certo tempore comitatum regni sicilie, recipiendo redditus & prouentus dicti comitatus, debet ante omnia administrationem de receptis reddere. ¶ Tertio respectu obligationis propter se respondit fuisse minorem, & deceptum. Negantur omnia per partem aduersam & petitur quale ius competat dicte domine Timbori aduersus dictum fratrem suum. Queritur insuper nunquid habet aliquod ius in dotibus maternis, cum mater decesserit ab intestato relictis sibi tribus filijs: videlicet dicto domino Joanne Bernar. & dicta domina Timbore & quadam alia domina Sabena.

¶ Consilium. xij.

1 Pater compellitur dotare filiam ex iudicis officio.
2 Statutum an valeat quo imponitur pena contrahenti matrimonium cum filiofa. sine consensu patris.
3 Matrimonium pertinet ad forum ecclesie.
4 Statutum per quod impediretur matrimonium ad tempus non valet.
5 Administrator quilibet negotiorum gestorum tenetur reddere rationem administrationis.

Ut clare materia thematis liqueat, octo dubia elicio. ¶ Primum nunquid dicta domina Timbor nubendo contra voluntatem patris perdiderit facultatem dotis petende. ¶ Secundum dubium presupposito quod non, nunquid illa petitio seu iudicis imploratio que competebat contra patrem competat hodie contra fratrem qui successit patri in comitatu. ¶ Tertio an dicta domina Timbor possit petere legitimam in bonis patris sibi debitam iure nature, & in quibus bonis, intelligendo quod velit desistere a petitione dotis constituende ex bonis paternis. ¶ Quartum dubium quid de dotibus maternis. ¶ Quintum dubium nunquid possit petere legitimam iure nature vna cum dote sibi promissa a fratre: & si frater teneatur de bonis suis ratione sue obligationis dotem prefatam soluere. ¶ Sextum an dicta dña Timbor teneatur reddere administrationem de redditibus comitatus ex quo pater non petijt administrationem in vita: & ipsam oportuit gentes armigeras ad defensionem dicti comitatus gerere. ¶ Septimum dubium si legitima non sufficit ad dotis constitutionem secundum dignitatem mulieris, presupposito quod frater non teneatur ex sua obligatione, quia minor, nunquid possit compelli ad dotandum secundum dignitatem ipsius dñe: quia frater successit in comitatu. ¶ Octauum & vltimum an dictus dominus Jo. valeat in effectu se a sua obligatione iurata liberare vigore minoris etatis, petendo saltem absolutionem a iuramento. ¶ His discussis lucide patebit, & videbitur quale ius competit ipsi dñe Timbori aduersus fratrem. ¶ Uenio ad primum, & videtur primo quod non possit petere dotem, cum nubendo sine consensu patris efficiebatur adeo ipsi patri ingrata, vt ab eo exheredari possit. C. de inoffic. testa. in auth. & si post. & in corpore vnde sumitur, vt cum de app. cog. §. aliud quoque capitulum. versi. si vero. Et hoc ius ciuile videtur in effectu approbatum per ius canonicum. vt in c. honorantur. xxxij. q. ij. vbi dicitur quod non est virginalis pudoris querere maritum: sed cure paterne hoc relinquendum est maxime cum per hoc consulatur ipsis mulieribus sepe contra propria comoda laborantibus propter sexus infirmitatem: nec potest de patre conqueri quod eam nuptui non tradiderat: ex quo tunc etatis annum. xxv. non excesserat. vt in d. auth. & maxime videtur quod dotem petere non possit: quia cum pater teneatur dotare filiam ex prouisione iuris ciuilis: vt. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de dotis promis. potuit illud ius lucrum seu prouisionem ab eo inductam certis ex causis maxime honestis subtrahere, etiam in accessorijs ad matrimonium ad hoc

1 . gl. no. in c. cum sim legem. de here. li. vj. ¶ † Item pater compellitur dotare filiam ex iudicis officio, vt reperiat cui nubere possit: vt in dictis iuribus. no. Bar. in l. obligamur. ff. de actio. & ob. ergo ex quo nupta est, deficit non remedium dotis petende cum cesset iuris ratio: vt no. Bar. ponit post alios in d. l. obligamur. ff. de actio. & obli. Ad idem & ratio, & iura ad dotem constituendam filie compellunt patrem: quia nullum remedium competit filie patre viuente, in bonis patris. que ratio cessat patre defuncto, cum habeat, seu habere possit legitimam iure nature: qua sine causa a patre priuari non possit. l. scimus. & l. quam in prioribus. C. de inoffic. test. & de test. c. raymutius. & c. raynaldus. & in auth. vt cum de app. cog. §. aliud quoque capitulum. preallc. ¶ Sed predictis non obstantibus puto sic dicendum, quod aut dicta dña Timbor nupsit post. xxv. annum etatis sue, & nulla ingratitudine etiam de iure ciuili notari potest. in auth. preallc. aut ante illam etatem & pater pro hoc expresse non exheredauit eam: sed eam sustinuit etiam pretereundo eam in testamento & adhuc non potest per heredem filie ingratitudo obijci, vno testamentum euacuare potest ex preteritione: de quo tamen dicendum: vt leg. & no. in l. omnimodo. C. de inoffi. testa. & in d. auth. vt cum de appel. cog. §. si autem hec obseruata non fuerint. ¶ Sed dubium imminet quid si pater eam expresse ob hanc causam exheredauit, & hoc casu arbitror illam causam non esse sufficientem, cum de iure canonico matrimonium debet esse liberum ab omni coactione & pena. c. cum locum. & c. requisiuit. de spon. in c. gemma. cum ibi no. de spon. & in c. pe. & vlti. & quod in eis no. de secun. nup. Ex prouisione iuris ciuilis nedum impeditur libertas matrimonij in expectando consensum paternum. quod imo prestatur causa mulieribus ad fornicationem committendam cum non possint matrimonialiter coniungi saltem vsque ad. xxv. annos, sine ingratitudinis iudicio. Et pro hoc optime faciunt no. Joa. an. in c. statutum. de here. li. vi. vbi format questionem.
2 † Nunquid valet statutum, quo imponitur pena contrahenti matrimonium cum filiofamilias sine consensu patris: & post multa concludit quod non: quia per hoc statutum intimidatur matrimonium, & impeditur libera
3 facultas illud contrahendi ¶ † Item quia matrimonium, & eius causa ac ipsius dependentia pertinet ad forum ecclesiasticum cum sit sacramentum maxime in ecclesia. c. debitum. de biga. c. tuam. de ordi. cog. & capitulator. qui fil. sint legiti. ergo non potuit ius ciuile seu statutum laicorum super eo disponere. arg. in l. fina. ff. de iurisdi. om. iudi. c. vt animarum. de consti. lib. vi. ¶ Uidemus enim ob hanc causam multas ciuiles leges esse correctas. xxx. q. ij. c. vno. & quod in eis no. & per doctores in dicto. c. penul. & vlti. de secun. nup. Et per Hostie. de sensi. consi. xxxv. vbi dicit, quod cum matrimonium sit vnum de septem sacramentis, debet cum accessorijs & dependentibus regi et disponi a iure diuino & canonico, & non ciuili: nec tenent leges que requirunt consensum patris, vel quod rector prouincie non possit contrahere cum prouinciali, vel tutor cum pupilla. & similes. Ad idem gl. no. in c. de puellis. §. quibus verbis. xxxvi. q. ij. que dicit non esse standum legibus, que prohibebant matrimonia contrahi inter raptam & raptorem. Nec parendum etiam legi: quia cum de iure canonico licite inter tales contrahatur matrimonium. de rap. c. cum causam. cessare debet interdictio legalis, & omnis pena apposita. Et si quis recte inspexerit, dicet hoc non esse contra legem ciuilem. Nam in his huiusmodi spiritualibus, & accessorijs intelligenda sunt iura, que dicunt quod leges non dedignantur sacros canones imitari. in c. clerici. de iudi. & in authen. vt clerici apud pro. episcopos. §. penulti. videtur ergo legis dispositio tunc reuocare sententiam, si canon dicat contrarium ad hoc quod no. in regula, possessor. de regu. iur. lib. vi. & Jo. and. in regula, sine culpa. eo. tit. & hoc in mercu. Quid plura de hoc est gloss. ordinaria super. c. si. xxxij. q. ij. & in c. de raptoribus. xxxvi. q. i. & in vtroque loco volunt quod licet filia nupserit sine consensu patris, nihilominus tenetur pater eam dotare per. d. l. & per aliquas rationes predictas, saltem vbi filia, non eligit se indignum. hoc etiam voluerunt ibi Archid. & alij. & Bart. in d. l. obligamur. ¶ Limita tamen hoc quando filia promisit dotem non valens aliter nubere: quia si inuenit aliquem cui nupsit sine dote, cessat legis prouisio: & tenendo hanc limitationem Bart. adhuc habemus intentum in casu nostro, cum dominus Joa. dux arra. noluit eam recipere sine dote: imo recepit promissionem seu cessionem eidem dñe in hoc competentem, vt supra premittitur in narratione facti: ergo in hoc dubio quod dicta domina Timbor ex contractu matrimonij maxime interueniente consensu necessario, licet patre resistente, non perdiderit ius sibi competens ad legitimam post mortem patris vt. l. dicam, nec dotem a patre petendam seu ab alio secundum iuris permissionem, cum nupserit persone dignitate ac moribus dignissime, vtpote dicto dño Joanni. ¶ Non obst. l. contraria. §. allegata. ad iura enim ciuilia satis supra responsum est. Ad c. honorantur. respondetur quod loquitur de honestate, & non de necessitate: vt ibi not. in c. ij. eadem causa & q. per gloss. & doct. in c. i. de spon. in princi. ¶ In istis enim spiritualibus consensus patris de necessitate non est requirendus. in c. si annum. de iudi. lib. vi. & in d. c. sufficit. Nec valet statutum per quod etiam ad tempus impediretur libertas matrimonij. in d. l. penult. & vlti. de secun. nupt. Nam & ibi patet, quod non potuit lex impedire matrimonium etiam infra annum luctus, licet subesset causa honestissima, vt ibi nec ex pena apposita vt ibi fortius nec debet tenere in casu nostro. vbi impedit apponendo penam, in tardando matrimonium per penam ingratitudinis a tempore pubertatis, id est a. xij. anno vsque ad. xxv. vt. d. §. aliud. versi. si vero. Non obst. glo. in d. c. cum secundum. quia aut non bene dixit, & contrarium tenet glos. decreti in d. §. quibus verbis. aut procedit solum quando tollit solum lucrum per legem delatum: & ita propter

ita proprie loquit̄ sȝ in casu nostro imponit̄ pena, cū dos in muliere ceruseat patrimoniū: vt. l. iij. ff. de mino. ⁊ succedit sibi loco, alimentorū, iuxta no. in c. cū haberet. de eo qui dux. in ma. Item legitima debet̄ iure naturę, scȝ quātitas seu quota determinata per legem ciuilem. iuxta no. in c. Raynal. de test. ⁊ p Dy. in regula indultū. de reg. iur. lib. vj. iaco si licet patri ex eo q̄ filia nupsit sine licētia exheredare filiā ⁊ denegare dotem, iam maximā penam imponeret. ⁊ sic timore huius pene tolleretur saltē a. s. tps libertas matrimonij: pene autē appositio non vȝ in hoc, vt illam ex glo. volut. ¶ Ad vltimū cōtrariū satis posset dici, q̄ si licentia sibi data est sufficiens ad dotē constituēdā sibi iuxta dignitatem suam, nō pōt agere cōtra fratrē quasi heredē patris ad constituēdā sibi dotē q̄ cessat hoc casu legis ratio. cōpellit enim patrē ad dotandā filiam, vt inueniat cui nubere possit. iuxta no. per Bar. in d. l. obligamur. que rō cessat mortuo patre, cū cōpetebat sibi ius legitime. ⁊ pōt dotē sibi cōstituere. cessat enim remediū extraordinariū, ex quo competit sibi ordinariū. Nec dȝ habere ex bonis paternis dotem ⁊ legitimā. vt in auth. ex testā. ⁊ l. filie. C. de colla. Et hoc quo ad primū dubiū, ex cuius excussione remanet declaratū scdm. ¶ Uenio ad tertiū nūquid dicta dn̄a Timbor possit petere legitimā, ⁊ in quib⁹ bonis ⁊c. Et breuiter dico qd̄ legitimā petere poterit, si aliud non obstat, vt pȝ ex his q̄ dixi in primo dubio ¶ Sȝ est dubiū ex q̄bus bonis debet̄, cū ipsius genitor h̄eret comitatus, ⁊ alia castra, ⁊ bona mobilia. Hec qd̄ satis decidit̄ ex no. per Jo. an. ⁊ alios in c. lȝ. de voto. ¶ Sciēdū est enī q̄ Regnū, ducatus, Marchionatus, ⁊ Comitatus non diuidunt̄ inter filios premortui: sed deferunt̄ ordine geniture propter bonū publicū, vt vnus sit princeps. Nā multitudo principum noxia est attestante philosopho, ⁊ ordine nature vnus dȝ esse princeps. vij. q. i. in apibus. nec diuidunt̄ dignitates, cum sint indiuisibiles. Restat ergo q̄ debeāt deferri recto ordine primogenitis exclusis aliis filiis: vt p̄bat̄ in c. lȝ. ⁊ hoc approbat̄ consuetudine, ⁊ iure diuino, ⁊ humano. ⁊ plene. no. per Old. cōsi. xcvij. Ad idē q̄ habet̄ in libris feud. de feu. non alie. in c. imperialē. §. preterea. vbi dicit̄, q̄ predicte dignitates nō debent diuidi de comitatibus: ergo non dȝ dotari dicta dn̄a Timbor, vel habere legitimā: sed dȝ relinquere primogenito loco suo legitime. Nam defertur regnum siue comitatus iure hereditario, vt plene disputatur. vt concludit Oldr. in predicto cōsi. de reliquis vero bonis mobilibus ⁊ immobilibus habere dȝ legitimā suā vna cum alia sorore. ⁊ hec legitima erit scdm̄ iis, distinguendo vtrum fecerit testamētū vel ne. in auth. nouissima. C. de inoffic. test. ⁊ l. qm̄ in prioribus. ⁊ l. feminas. co. tit. Nec est fienda distinctio in istis bonis inter filios masculos ⁊ feminas: vt l. maximū vitiū. C. de libe. prete. in auth. de here. ab intestato ¶ Ex his infertur ad quartū dubiū, quid de dotibus maternis, r̄ndēdū est de dotibus maternis: debent enim de iure cōi oēs tres filij equaliter succedere cōi matri: nec dictus Bernar. Joannes dȝ esse potior: quia vt dixi sublata est hodie in hoc differentia sexus, ⁊ qualiter oēs succedunt in predictis iuribus, vt in auth. in successione. C. ad tertu. ¶ Ad quintum dubium nunquid dicta domina Timbor possit petere legitimā iure nature debitā, ⁊ dotē sibi a fratre liberaliter promissam, nō insistando multum in allegationibus, credo q̄ sic. moueor p tex. no. in l. vna. §. accessit. cū seq. C. de rei vxo. act. vbi dicit̄, q̄ si extraneus promittit, vel tradidit dotē p muliere, videtur eā sibi donare de suo patrimonio. Et dicit̄ extraneus quantū ad hoc quilibet qui non habeat dotandam in potestate vt ibi singulariter habet̄, q̄ procederet etiā si sit alias debitor mulieris, dūmodo mulier negotia eius non gerit: vt not. dicit Barto. post glo. in l. fin. C. de do. promis. Cum igitur dictus dn̄s Joan. Bernar. frater dicte domine Timbor sororis sue tēpore promisse dotis negotia nō gereret, nec esset dicta dn̄a Timbor in eius potestate, videt̄ dotem promisisse de suo patrimonio futuro animo donandi: ⁊ maxime in eo fienda est hec interpretatio, qui debebat solus succedere in comitatibus paternis, sororibus expulsis. facit quod in simili not. in l. cum quid. ff. si cer. peta. q̄ proprium nobiliū ⁊ comitū est donare: vt not. in c. ij. de supplen. negli. prela. lib. vj. ⁊ in c. i. de dona. maxime suis necessariis ⁊ consanguineis. lxxxvi. dist. non satis. c. ⁊ si questiones. de simo. potest igit̄ de iure petere dotē a fratre tanq̄ sibi donatā, ⁊ legitimā i bonis paternis ⁊ maternis iure proprio. Nec obstat si dicatur dictum dn̄m Bernar. Jo. promisisse dotē, cū fuerit adeptus hereditatē paternā. ⁊ sic effectus p̄missionis fuit destinatus ad tps quo gesturus erat negotia sororis: igit̄ perinde dȝ esse ac si tūc promisisset: vt. l. q̄ sponse. ⁊ qd̄ ibi not. C. de dona. an̄ nup. ⁊ c. de vxore. de sepul. Dico enim q̄ necessario infertur q̄ post mortē patris deberet gerere ⁊ administrare bona spectātia ad dictam suā sororē: cum non possit frater inuita sorore capere oia bona cōia patris: ⁊ sic non p̄bat hoc esse, qd̄ ab hoc cōtingit abesse. l. neq̄ natales. C. de prob. ⁊ in c. ij. de transla. episco. nō igit̄ vr̄ sensisse cum haberet possessionē comitatus: q̄ tēpore p̄missionis nil habebat, cū esset filiusfamilias: ⁊ si diceret̄: non poterat iste se obligare, cū esset minor: filiusfamilias, vel saltē pōt petere restitutionē in integrum. r̄ndē prout. s. dicam in vltimo dubio. ¶ Sed huic conclusioni obstare vr̄. l. filiusfamilias. ff. ad macedo. vbi dicitur q̄ si filiusfamilias recipit pecuniā mutuā pro sorore maritanda agit̄ contra patrē actione de in rem verso: q̄ patri acquirit̄ actio dotis soluto matrimonio. ⁊ sic vult q̄ nō videatur filius dedisse de suo. Sȝ respōdeo q̄ illa lex loquit̄ qn̄ filius dedit dotē gerēdo negotiū patris. Sed hic illa ratio cessat, cū promiserit dare dotem post mortem patris, ⁊ sic vr̄ promisisse post mortē patris: quia ad idē tempus cōferebat̄ effectus obligationis: vt. d. l. qd̄ sponse. ¶ Capio iam sextū dubiū, nunquid dicta dn̄a Timbor teneat̄ reddere rationem administrationis ⁊c. Et vr̄ p̄mo q̄ sic: q̄ quilibet administrator seu negotiorū gestor tenet̄ reddere rōnem administrationis sue: vt. l. i. §. officio. ⁊ qd̄ ibi not. ff. de tute. ⁊ ra. distr. ¶ In cōtrariū facit, q̄ filia est quasi domina viuente patre. §. sui. insti. de here. qua. ⁊ diffe. ⁊ in l. in suis. ff. de lib. ⁊ posthu. non igit̄ dȝ teneri ad rationem reddendam. sicut extraneus administrator. arg. in l. ij. ff. re. amota. quid dicemus ¶ Ego quidem cōsidero in hoc dubio tres casus. Primū cum certū sit aliquid ex redditibus comitatus apud eam fuisse tēpore mortis patris, ⁊ p̄fecto illud qd̄ veniet in diuisione patris illud veniet in diuisione hereditatis diuidende, ex quo nō probat sibi relictū fuisse a patre. Nec sufficit qd̄ pater nihil dixerit in vita: q̄ ex quo prouenit ex substantia paterna, venit ad diuisionem, nisi probet̄ relictū: hoc probat̄, in l. filie licet in sacris. C. de coll. ⁊ l. cum op̄ȝ. post prin. ⁊ maxime iūcta gl. C. de bo. que lib. l. certum. C. fam. hercis. Et optime probat̄ p locū a speciali. in d. l. cum op̄ȝ. §. fin. autē res. vbi in bonis aduēticijs quorū vsusfructus acquirit̄ patri, vt si pater noluerit possidere, sed voluit penes filiū cuius est p̄prietas, esse, ⁊ nihil dixerit in vita, non p̄nt heredes patris questionē de illarū rerū vsufructu filio facere, cum pater ex illa diuturna patientia vr̄ vsumfructum filio donasse vt ibi: ergo in aliis bonis non aduenticiis sed paternis: secus est ad hoc q̄ ibi gl. no. post prin. ⁊ in dictis iuribus superius alle. ¶ Secundus casus est qn̄ probat̄ aliquid puenisse ad dictā Timborem: sed cōstat illud cōsumptū viuēte patre. ⁊ tunc non tenet̄ deducere in diuisione: q̄ desiit esse peculiū. pro hoc dicta. l. filie lȝ in sacris. iuncta gloss. vlt. ¶ Tertius casus qn̄ probat̄ certū quid ad eam peruenisse viuente patre: nūquid presumat̄ affuisse tēpore mortis patris: vt sic cōputet sibi in legitimā: ⁊ pōt satis dubitari: satis enim puto q̄ si allegat cōsumptionē, teneat̄ ostendere in quam causam cōsumpsit. arg. optimū in. d. l. cū op̄ȝ. ver. sed in hac specie. vbi speciale statuit̄ in patre, q adminstrat bona aduētitia filij, quorū vsusfructus sibi querit̄, vt nō teneatur reddere rōnē. sec⁹ ergo i filio q nō facit suū vsumfructū vt debeat reddere administrationem in bonis paterna. Si ergo speciale est ibi in patre ⁊ p̄pter liberā administrationē quā habebat in bonis aduentitiis: secus ergo in filio respectu bonorū paternorū. Ad idē dict⁹. §. fin. aūt res. arguēdo etiā per locū a speciali: vt. s. fact. l. tres fratres. ff. de pac. ⁊ l. si soror. C. de colla. puto tamē q̄ non est ab ea exigenda ista stricta ratio sicut ab extraneo rōne cōsanguinitatis: sȝ satis est q̄ generaliter ostēdat quātū potuit verisimiliter expēdere in stipēdiariis. ¶ Itē pro curia sua ⁊ similib⁹, nec tenet̄ ostēdere specifice quātū expēdebat in die in camb⁹, vel similib⁹ rōne p̄dicta. Nec op̄ȝ p̄ducere testes, sed sufficit q̄ verisimiliter sumptus fecit: vt in simili not. Inn. in c. cū ⁊ plantare. de priuilegi ¶ Septimum dubium fuit si legitima non sufficit ad dotandā dictā dominā Timborē s̄m dignitatē suā: nūquid teneatur dictus dn̄s Bernardus Joānes ad dotandā eam, q̄ frater. ⁊ q̄ successit in comitatu ⁊ p̄sumptio est: q̄ ipse ex obligatione sua nō teneatur. In hoc dubio breuiter cōcludo ad ptē affirmatiuā. s. q̄ teneat̄ duplici vinculo. primo q̄ heres patris. capit enī comitatus iure h̄editario: vt. s. dixi quēmadmodū ergo ipse pr̄ ad hoc tenebat̄: vt dixi in primo dubio, ⁊ ipsius heres. ad hoc. l. postulante. ⁊ qd̄ no. ff. ad treb. ⁊ l. q̄dā sunt persone. §. nihil interest. de eden ⁊ l. veteres. C. de cōtrahen. ⁊ comit. stip. Ad idē q̄ no. Jo. an. ⁊ Hostien. in c. licet. de voto. vbi dicit q̄ lȝ primogenitus solus succedat in comitatu, nō tn̄ per hoc debent alij filij mendicare: sed est eis per primogenitū tn̄ tribuēdū vnde viuere possint. Ang. in l. i. ff. de tute. ⁊ ra. distra. post princi. si ergo teneat̄ alere, ergo ⁊ feminam dotare. cum par sit dotis causa ⁊ alimentorū. vt not. Cyn. in l. non omni. C. de admi. tuto. ⁊ not. in l. si quis a liberis. ff. de libe. agno. tenetur ergo dictus Bernar. Joannes dotare dictā dominam Timborem tanq̄ heres patris si nō sufficit sua legitima, ⁊ si non h̄ȝ aliunde bona. ¶ Secundo capite tenetur tanq̄ frater ⁊ hoc in quantū dicta domina Timbor nō habebat vnde se dotaret: vt leg. ⁊ not. in l. cū plures. ff. de admi. tu. ⁊ per gl. ⁊ Cy. in. d. l. nō oi. vtilius est ergo dicte dn̄e Timbori inquantū sua legitima non sufficit: ⁊ in casu quo dictus dn̄s Bernardus Joānes nō sit idoneus, vt tā tanq̄ cōtra heredē patris quā tanq̄ cōtra fratrē rōne p̄dicta agat. ¶ Ultimū dubiū fuit vtrū dictus dn̄s Bernardus Joannes valeat se aliquatenus ab illa obligatione dotis soluēde liberare, petēdo saltē absolutionē a iuramento. Et certe in isto articulo posset multū dubitari propter ea que habent̄ ⁊ no. in c. cū contingat. de iureiur. ⁊ in auth. sacramenta puberū. C. si aduer. ven. ⁊ in l. si quis pro eo. ff. de fideius. ⁊ plenissime dixi in quadam mea disputatione que incipit, stante statuto ⁊c. Sed hic transibo leuiter attingēdo solum decisiue hūc articulū. Et primo dico dictū dn̄m Bernardū Jo. obligatum ex illa sua promissione. Primo per l. filiusfamilias. ff. de act. ⁊ obli. ⁊ ad macedo. l. si filiusfamilias. §. i. vbi patet filiūfamilias obligari regulariter ex cōtractu, vel quasi, ex quo nō recipit pecuniā mutuo: maxime hoc casu vbi effectus contractus relatus existit ad tps quo futurus erat suimet iuris. l. in tps. ff. de heredi. institu. nec obstitit minoritas: qd̄ iuramentū representauit cum maiorē: vt. d. auth. sacramēta puberū. ⁊

c.i.de deli.puer. Nec pōt petere restitutionē in integrum rōne minoris etatis: qꝛ non cēsetur, ex quo interuenit iuramentum, vt in.d.auth. sacramenta puberū. cū ibi no. eo qꝛ interueniēte iuramēto propria non competit restitutio, lꝫ ex ea quādo. ꝑ tīacabsolutio: vt notabiliter dicit Inno. in.c.ꝟ.de iureiur. Sed interueniente iuramento alterius bn̄ daꝛ minori restitutio in integrū: vt.l.ii.ꝛ postea.ff.de iureiurā. Aliqd aūt debeat petēdo absolui ab illo iuramē.to possent multa allegari p̄ ꝛ ꝺ. ¶ Sed in hoc casu credo eē non audiendū, cū hoc iuramētū nullam cōtineat turpitudinē ex parte iurātis, vel ex parte recipiētis. Nō enim est turpe, vt q successurus erat in duobus comitatibus promitteret dotem.xviii.mil. flo.aragonensiū p sorore sua. Nec recipit soror turpiter obligationē, cū excludatur a successione illarū dignitatū: vt.ꝟ.dixi. Et qꝛ ppriū ē̄ nobilium dotare maxime suas, ꝛ domesticis: vt in iuribus preallegatis. Ergo hoc iuramentū necessario est seruandū per eū. ꝛ papa non posset absoluere a iuramēto licite piciuo cā nā existēte, cū iuramentū sit de iure diuino vt no. Inn.c.cū in contemplatione.de reg.iur.ꝛ gl.ꝛ doc.in c.authoritate.xv.q.vi. facit gl.in.c.nō est.in ver.authoritate.de voto.ꝛ tex.in.c.ꝛ ii christia.de iureiur. Nec est hic aliqua deceptio maxime re ipsa: vel ex pposito.ita ꝙ cōcludat dolū etiā ꝑsumptū.ar.l.oēs.ꝟ.lucius. ff.de his que in frau.cred.ꝛ.l.creditor.ꝟ.lucius.ff.man.ꝛ.l.qui testiū.de proba.ꝛ.l.si quis cū alter.ff.de ver.ob.quo casu rōne minoris etatis ꝛ enormis lesionis posset forte peti absolutio a iuramento: vt no.per aliquos in.d.c.cū cōtingat.ꝛ in.c.ꝟ.de pac.lib.vi.ꝛ facit.c.i.de iureiu. Dico tn̄ ꝙ hic non est talis deceptio: ſꝫ nulla si cōsiderenꝛ qualitas promittentis ꝛ illius cui facta fuit promissio, ꝛ tps pmissionis, ꝛ cōiunctio strictissima inter eos: que cōsiderāda sunt in qualibet donatione: vt in.c.ꝛ si qn̄ca.de simo.c.magne.de voto.facit.l.si seruus cōis.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo.ꝛ qꝺ not.in.d.l.cū qui.ff.si cer.pet. Nunquid aūt huic petitioni dotis hꝫ obstare illa exceptio, vt prius reddat rationē de administratione bonorum paternorū, credo quod nō. cū hoc casu non agitur iudicio famil.ercis.quo casu haberet locum.l.filie ꝫ in sacris.C.de colla. sed ex propria promissione ipsius domini Bernadi Joannis. ꝛ de non liquido ad liquidum non fit compensatio.l.fi.C.de compen.cū ibi no. maxime cum hec questio de administratione non posset infra tantum tempus expediri, quo dicta promissio erat mandanda executioni iuxta no. per Bart.in.l.aufertur.ꝟ.qui compensationem.ff.de iure fisci. Nec obst. ꝙ obligatio fuit redacta in scriptura priuata: satis enim quod possit fieri fides quod fuerit dicti domini Bernardi Joannis iuxta materiam.l. comparationes.C.de fide instru.ꝛ.l. scripturas.C. qui po.in pig. habe. maxime cū hoc sit sigillū ipsius: vt per Inno.in.c.ꝟ.de fide inst.casus in c.tertio loco.de pba.ꝛ maxime in casu nostro vbi agitur de re fauorabili ar.l.i.ꝟ.accedit.C.de rei vxo.act.cum ibi no. ¶ Ex omnibus ergo predictis concludo dictā dominam Timborē posse petere tertiā partē in bonis paternis, vel tertiam partē habita diffinitione predicta, siue valeat testm̄ conditum per patrē vel nō. ¶ Item dotem sibi promissā a fratre. Item quod in casu quo dictus frater suus nō reperiatur obligatus nomine proprio, legitima sibi competens in bonis paternis non sufficeret ad eam dotādam ſm conditionē persone sue pōt agere cōtra fratrē tām quam cōtra heredem patris ad dotem complendam, sicut tenebaꝛ ipse pater: pōt etiā compelli tanquam frater vbi omnia remedia sibi deficerent, vt plene patet ex predictis.

¶ Consilium.xiii.

1 ☞ Equitas in dubiis semper est obseruanda.

Casus est qdā mulier simul habens masculum ꝛ feminā ex viro premortuo, nupsit scḋo viro ex quo suscepit duas filias, quo superstite diem suū clausit extremum prius condito testō, in quo in oībus bonis suis tam in preslegando, quā instituendo omnes filios tam primi quam scḋi matrimonii equales fecit: preter quamin quarta parte bonorum suorū. nā inter viuos per prius contulerat filiabus secundi matrimonii. post mortem dicte domine omnes filie, ꝛ filius masculus immiscuerunt se pariter cū bona concordia hereditati exigendo multa debita hereditaria, ꝛ vendēdo aliqua bona, et capiēdo quisque portionē pro rata institutionis, ꝛ prelegati. Nunc filius primi matrimonii vult excludere a successione sororē suā plegatariā ꝛ cōsanguineā vigore statutorū. De qbus oritur pugna iuris. Et primo videꝛ dūtaxat filiū debere succedere in totū dicte matri exclusa sorore. qꝺ videꝛ pbari iunctis duobus statutis, illo vꝫ sub rubrica qꝺ mulieres habentes ꝛc. ꝙ incipit, si qua mulier dotata a patre 1
qualis fuit dicta soror cōtra quā agitur nō pōt succedere matri ab intestato quādiu supersit filius masculus ex ea. sed hec mater defuncta vi 2
detur in effectu decessisse ab intestato respectu triū partiū bonorū suorū vt colligitur ex scḋo statuto superius alle. vbi dicitur. ꝙ mulier habēs 3
filios vel filias nō possit relinquere vel donare vltra quartā partem bonorū suorum: sed de quarta parte possit disponere in preiudicium filiū 4
masculi. p hoc facit rubrū illiꝰ statuti, ꝛ licitū ē ꝺ rubro arguere, ex quo aperte non cōtradicit nigro: vt no. plene per Jo.and.in addi. Spec. in ti.de dispu.ꝛ alle.in fi.ꝛ per glo.de peni.dist.i.ꝟ.hec aūt verba.ꝛ.C. etiā ob chiro.pe.pi.ret.po.sup rubri.ꝛ.C.ne fideiuss.dot.den.ꝛ.l. vnā.C.de ꝑsc.qui in vrbe cōstan.lib.xii cū multis simi. Item ratio statuti excludentia filias dotatas a successione fuit, vt conseruaretur dignitas agnationis ad hoc.l.i.ꝟ.licet nisi ersus.ff.de ven.inſp.ꝛ.ꝛ per Bar.in.l.ii.C.que sit lon.consue. Sed certe hec eadem ratio non videtur fuisse in secundo statuto. vt mulier nō possit disponere vltra quartā partē, ꝛ ꝙ reliquae tres partes diuidatur inter filios pro rata: ergo satis est ꝙ mulier disposuerit inter viuos de quarta parte: de tribꝰ ergo partibꝰ non poterit disponere aliquid vt in rubrica statuti: ꝛ per consequens videtur decessisse in illis ab intestato.arg.in.l.i.ff.de here.insti. ¶ Sed his non obstantibus que si bene ponderentur non obstant, contrarium puto de iure verius. Et primo hec soror habet intentionē fundatam pro se ex testamento, cum fundamento iuris communis.in authentica.vt cum.de ap. cog.ꝟ.aliud quoqꝫ capitulum.ꝛ.C.ad orfi.l.si qua illustris ¶ Videamus ergo nunc an statuta predicta eam excludere velint. Et pro parte negatiua, primo induco omnia statuta fere que loquūtur super hereditate decedentis ab intestato, ꝛ reseruāt dispositionem voluntariā patris vel matris: ergo ipsa muliere disponente poterunt filie succedere cum masculis.ar.in.l.cum pretor.ff.de iud.xxv.dist.qualis.de presump. nonne.ꝛ.l.commodissime.ff.de libe.ꝛ posthu.ꝛ maxime, quia iura alterius qua non debent corrigi inquantum reperiuntur posse.C.de sp.l.precipimus. nec per subauditiones debet induci legis correctio: vt no.glo.in c.cupientes.ꝟ.ceterum.de ele.lib.vi. vnde statuta ne corrigatur ius commune deberent strictissime intelligi, ꝛ restringi quantum fieri potest.de iureiu.in nostra facit.c.i.ꝛ.ꝟ.de fil.presby.lib.vi. nec per similitudinem rationis deberit extēdi.l.qꝺ vero contra rationē.ff.de legi per Bar.in auth.quas actiones.C.de sac.san.ec. Nec obstat illud statutū superius allegatū, ꝙ vellet tollere mulieri dispōdi facultatē de tribꝰ partibꝰ, qꝛ si bene pōderaꝛ, nō ob. Dicit enim ꝙ mulier habēs filios, vel filias ꝛc. sic nō tm̄ filiū masculis voluit prouidere, sed etiā feminis. Item non tollit simpliciter ptātē disponēdi de tribus partibus: sed cū limitatione si de sua dispositione filii priuarentꝛ. Itaqꝫ tūc non pōt disponere nisi de sua parte, qn̄ filii priuarentꝛ a successione, ita ꝙ ad eos ille tres partes nō venirēt. statutū ergo voluit prohibere dūtaxat inofficiosam seu idiscretā volūtatē, seu dispositionē maternā. nō aūt voluit tollere iustam, ꝛ legibus consentaneā dispositionē, qñ disponit equaliter inter liberos. ¶ Non obstat si dicaꝛ statutū facere mentionē de masculis, tantū, dum dixit, ita ꝙ filii priuarentꝛ ꝛc. qꝛ in illis verbis femine comprehenduntꝛ, tum qꝛ masculinū comprehendit femininū in hac cōclusione fauorabili plene. iuxta no.in l.i.ff.de ver.sig.ꝛ per Archi.in.c.si qs suadēte.xvii.q. iiii.ꝛ per Cy.in.l.quicunqꝫ.C.de ser.fugi. tum quia ex quo in principio fecit mentionē de filiabus, verbum filii comprehendit etiam filiam.arg. optimum in.l.qui filiabus.ff.de lega.i. ¶ Non obstat ꝙ rubrū simpliciter dicit, ꝙ mulieres habentes filios non relinquāt vltra quartam partē. qꝛ cū his verbis disponēs loquaꝛ generaliꝰ, ꝛ magis specifice etiā assignando cām dꝫ rubrū suppleri, ꝛ intelligi secundū nigrum: vt est gl. no.in.l.i.C.etiā ob chiro.pe.pi.ret.po.ꝛ ibi no.ꝛ notaꝛ in auth.ad hec. C.de vsu.in gl.ꝛ doc.in procmio decreta.ꝛ huic intellectui fauēt quinqꝫ cōsiderationes. primo enim per hūc intellectū fauēt testō, cui valde fauendum est. vt in.c.cum dilecti.de dona.ꝛ.l.i.C.de sacrosanc.eccles.ꝛ de re iudi.c.fi. vbi tex.optimus. Secundo minus receditur a iure communi, ꝛ semper in tñ.debemus restringere verba statuti, vt minus lædant ius commune, quā possint, maxime vbi etiam versatur preiudicium: vt est tex.no.in.c.cum dilectus.de consuetu.ꝛ.d.c.in nostra ꝛ facit.d.l.qꝺ vero.ff.de legi. Tertio nō fit tanta differentia inter masculum ꝛ feminam.ꝛ sic minus committimus contra.l.maximum vitium.C.de liber. prete. Quarto filie non intantum excludentur a bonis maternis, ꝛ sic ex parte earum est fauor ex parte filie est odium, cum ipse filie tractent de non perdendo isto iure quasi naturali. ꝛ filius tractat de iure querēdo, ꝛ non est par eademqꝫ ratio lucra capere, ꝛ quesita perdere.l.si spōsus.ꝟ.si maritus.ff.de donatio.inter virum.ꝛ vxo. Quinto ꝛ vltimo, qꝛ in dubiis semper debemus sequi equitatem.l.placuit.C.de iudi.ꝛ de transact.c.fin.ff.de eo cer.lo.l.quod si ephesi.in fi. voluit ergo statutum prouidere filiis ab intestato: secus ergo quādo ipsa mater vult disponere de bonis suis equaliter inter omnes filios ꝛc. vt patet ex predictis non obstante quod supra dixi de conseruando iure agnationis ꝛc. quia in veritate non est eadem ratio, quādo decessit ab intestato, ꝛ quando vult condere testamentum quia fieret maximum preiudicium mulieri in auferendo sibi potestatem testandi. vt.l.i.C.de sacrosan.ecc. Itē obstant rationes superius allegate.

¶ Consilium.xiiii.

1 ☞ Exceptio si fiat contra appellantem ꝙ in casibus a iure non concessis apellauit, iudex debet ante omnia de hoc cognoscere.

2 Jurisdictio vbicunqꝫ negatur per obiectum exceptionis declinatorie, iudex ante omnia debet super ea pronunciare tacite vel expresse.

3 Exceptiones declinatorie si sunt vere: non tenet processus super principali, ꝛ quare.

4 Sententia vbi in vna causa parte exceptionem non debet in alia simul accumulari.

In Causa seu qstiōe vertēte inter Andreā Antonii Brettini ex vna parte Lazarum Thomasii Confanelli ex alia pte, super petitione reductionis cuiusdam laudi inter eos lati ad arbitrium

ad arbitrium boni viri, visis omnibus coram me productis hunc articu
lum, concludo breuiter illud dictarat quod quesitum extitit, an si dictus
Lazarius grauatus extitit possit habere per iudicem recursum in eo quod
ipsi Lazaro exceptionem locum reductionis ad arbitrium boni viri non fuisse, et
dictum iudice audire potuisse per dictum Andream multis causis, et max
ime lege municipali obstante dictus iudex prefixit terminum dictus partibus
ad iustificandum predictam sic pronunciauit ad vlteriora merita cause proce
cedendum saluis tamen et reseruatis vtrique parti omnibus et singulis
suis, et cuilibet earum exceptionibus et oppositionibus, que cuilibet ve
niunt reseruande, et reseruari debent, et possunt ipsis partibus et cuilibet
earum prout latius colligitur ex dictis actis, que habentur hic pro expres
sis quatenus contingant hunc articulum. ¶ Et videtur primo quod nullum
grauamen ex illa sola interlocutoria seu prefixione termini eidem Lazaro in
ferendum fuerit: quod probatur sic super qualibet exceptione incidenti oportet
iudicem pronunciare tacite, scilicet procedendo ad actum vlteriorem exceptio
ni contrarium vel expresse per suam interlocutoriam, iuxta ea que leg. et not. in
c. i. de ordi. cog. et l. i. C. de ordi. iudi. ¶ Nec refert verum iudex expres
se super ea pronunciet an tacite transeundo ad vlteriora: vt probatur in c.
ex parte. ii. de appel. et ibi per doc. et Jo. an. in c. dilecti. eo. ti. et Bar. in l.
a precedente. C. de dilatio. et ideo opus est appellare, si pars sentit se gra
uatam ex preteritione, vel actos transit in rem iudicatam, vt plene not. in lo
cis falle. ¶ Sed in casu nostro iudex statuendo terminum super meritis
cause videtur exceptionem aduerse partis repulisse. Et sic super eam
interlocutum fuisse: ergo satisfactum est iuri, nec potest dici grauare ex eo
solo quod exceptionem repulit, cum iudici sit tributa potestas repellendi vel
admittendi exceptionem que sibi repellenda videtur nec ex eo solo grauat quod
exceptionem probabilem repulit: quia potuit moueri ex iusta causa ad eam
non admittendam, expresse no. Inn. in c. post electionem. de conces. preben. ppe
si. et Jo. and. in c. super eo. el. i. de appel. hoc probatur in c. interposita. eo.
tit. vbi patet quod appellatio interposita a reiectione probabilis exceptio
nis non iustificatur eo solo probato, quod exceptio legitima fuit opposita et
non admissa. Sed oportet vt probetur veritas ipsius exceptionis. et ibi di
citur expresse quod non contingit ex alio, nisi ex ratione predicta: et ita dicam in
proposito, nisi probetur veritas. i. quod reductioni ad arbitrium boni viri lo
cus non erat, non est probatum grauamen ex illa sola pronunciatione. ¶ Secundo
clarius vr probari sic, iudex iste reseruauit partibus et cuilibet earum con
exceptiones propositas: igitur nulli preiudicauit, cum remaneat cuilibet ius suum
saluum. et quod hoc potuerit facere est tex. in c. ad dissoluendum. de desponsa. im
pub. facit c. cumana. de elec. cum ibi no. igitur etc. ¶ Sed his non obstantibus quod
vere non obstant contrarium puto. Et primo induco tex. in c. romana. §. si ve
1 ro. cum duobus. §. precedentibus. de app. li. vi. vbi dicitur, quod si contra appellantem
excipitur, quod in casibus a iure non concessis appellauit, debet iudex ante omnia
de hoc cognoscere an sic appellatione interposita sit ad eum deuoluta iu
risdictio. Ad idem quod habetur in §. precedentibus. Sed in casu denegabatur
iurisdictio. ¶ Sed exceptio. s. quod recursus fuerat factus ad iudicem i cas
su vetito a statuto ciuitatis, et sic denegatur iurisdictio, ergo prius fuit
de hoc cognoscendum quam faceret transitus ad merita cause. hec enim petis
tio reductionis est appellationis species: vt. l. non distinguemus. §. cum
quidam. ff. de arbi. no. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. et in c.
2 quintaualle. de iureiur. ¶ Secundo probatur sic. vbicunque negatur iurisdi
ctio per obiectum exceptionis declinatorie, debet iudex ante omnia sup ea pro
nunciare tacite vel expresse: vt not. per Jo. an. et alios in c. i. de ord. cog.
Nec debet ante fieri transitus ad merita cause etiam reseruatis exceptio
nibus, probatur in c. si clericus laicum. de foro compe. facit. l. si. C. de exe.
no. in c. inter monasterium. de re iud. et per Bar. in l. quidam consulebant. ff.
eod. titu. et probatur in l. si quis ex aliena. ff. de iud. in l. ij. si quis in ius
voc. vtrobique not. et per Immoc. in c. super litteris. de rescrip. et gl. in c. i. de
offic. deleg. lib. vi. et in c. romana. de penis eo. li. Sed in casu nostro op
ponebatur talis exceptio: quia declinabatur iurisdictio iudicis: ergo iu
dex grauabit non pronunciando prius super illa. ¶ Nec obstat si dicatur quod
pronunciauit tacite transeundo ad vlteriora: quia nec etiam tacite hic pronuntia
uit cum reseruauerit partibus exceptiones: et sic illa reseruatio potius no
cuit quam profuit. si enim pronunciasset expresse repellendo exceptiones Laza
ri vel tacite transeundo ad actum cognoscendi sine illa reseruatione exceptio
nis, ad videndum vtrum intulerit grauamen oportet considerare statuta et omnia
allegata per ea q. s. dixi. Sed in casu nostro non opus hoc examinare,
quia eo ipso grauauit quod voluerit cognoscere de meritis laudi prius pro
nunciato an sibi competeret iurisdictio. et hoc declaro sic, ante enim vole
bat simul cognoscere de illis exceptionibus declinatoriis et de meritis
cause simul et semel, et resultat quedam contradictio. nam ad exceptionem de
clinatoriam dicunt procedendum, et procedendo ad vlteriora dicit contra
rium. et hoc de directo est contra casum. c. exhibita. de iud. et c. tuam. de or.
cog. et c. lator. qui filii sint legi. not. tangit Feder. consi. cexxi. aut voluit
prius procedere super meritis laudi, et postmodum super exceptionibus
declinatoriis, et ordo est peruersus, et preposterus, ex cuius prouisione
vel redditur processus nullus, quia est peruersio ordinis iudiciarie cause, iu
xta plene no. in l. prolatam. C. de sen. vel saltem tribuit facultatem appel
landi, iuxta l. i. C. de ap. et no. in c. ii. de ordi. cog. Nam grauamen infert
5 partibus non modicum. tum enim exceptiones declinatorie sunt vere, non
tenebit processus super principali, ex quo iudex prius non pronunciauit

super sua iurisdictione: vt plene no. Inn. in c. preterea. de dilat. et per Jo. an.
in regula, sine possessione. de reg. iur. lib. vi. in mercu. reperirentur igitur
partes frustra litigasse: quod quantum sit graue quisque sentit. ¶ Item et tertio ob
stat materia accumulationis, de qua in l. edita. C. de eden. et l. fundi. et l.
4 fundum. et l. sed etsi. ff. de excep. vbicunque enim sententia sup vna causa parit
exceptionem in alia, non debent simul accumulari, vt in iuribus predictis. Sed sic
erat in casu nostro. nam si pronunciatur exceptioni reductionis, ad arbitrium
boni viri stare, statutum, vel conuentionem, locum non habere, obstat exce
ptio super cognitione seu in purgatione laudi. igitur etc. ¶ Et per hoc re
manet soluta prima ratio. Dico enim quod super illis exceptionibus iudex
pronunciauit etiam tacite propter reseruationem exceptionis. idem licet non graua
uerit non repellendo exceptiones, grauauit tamen in eo, quod voluit facere tran
situm ad merita cause, prius non discussis et examinatis exceptionibus de
clinatoriis. hoc expresse voluit Anto. de but. in c. exhibita. vbi dicit quod
non debet fieri talis transitus reseruatis exceptionibus. Et hoc omnes
teneat, licet fuerit varietas inter doc. nunquid processus teneat appellatione
et exceptione non interpositis, quod ibi plenius prosequor. sed hic non tango, quia
non facit ad propositum. ¶ Concludo ergo istum Lazarum fuisse grauatum
ex illa pronunciatione, et per consequens in omnibus aliis actibus postea
secutis concernentibus merita laudi: et per hoc tamen non concludo dictum
Andream fouere iniustitiam super principali. non enim fuit mihi commis
sum vt consulerem verum potuerit peti reductio illius laudi ad bonam
equitatem: sed solum verum dictus Lazarus fuerit grauatus ex pro
nunciatione iudicis: et dixi, quod sic, per predicta etc.

¶ Consilium. xv.

1 ¶ Contractus iudicandus est a principali intentione contrahentium,
quando ex vno et eodem contractu interueniunt due species contract⁹,
seu duo proportionabilia diuersis contractibus.
2 Usura non oritur ex vero contractu locationis, sed tantum ex puro
contractu mutui.
3 Usura est lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum.

Queritur an predictus contra-

ctus sit feneraticius, cum vltra locationem locator obligauer
it se ad mutuandum florenos decem pro tempore sex annorum
quibus locatio est duratura, et sic exequendo obligationem realiter mu
tuauit. et videtur primo quod sic. quicquid enim mutuo iungitur pacto pre
cedente, vel actione subsequente, quicquid sit, illa vsura est. xiiii. q. iii. c.
ii. et iii. quinimmo sola spes aliquid ex mutuo consequendi secuta datio
ne facit hominem vsurarium: vt euangelio Luce, mutuum dantes nihil
inde sperantes. Et transsumptiue in c. consuluit. de vsu. Sed in casu no
stro commodum reale estimabile venit ex illo mutuo, cum alias iste condu
ctor non obligasset se ad tantam pensionem constituendam: ergo est con
tractus vsurarius. cum quicquid accedat sorti ex parte accipientis, vsura
est vt iuribus predictis. ¶ Item conuentum fuit cum mutuum fuerit gratuitum,
sed animo habendi maiorem pensionem agitur etc. Ad idem facit c. si quis
obiecerit. i. q. iii. vbi dicit, quod si vendo vnum ex duobus, sine quo alte
rum non contingit, alterum censetur venditum. Sed in casu nostro non
fuisset constituta tanta pensio respectu locationis, nisi intercessisset mu
tuum: igitur totus contractus potest dici vsurarius. ¶ Sed his non ob
stantibus que videntur obstare, contrarium puto de iure verum. Et primo est
1 subtiliter considerandum, quod vbicunque ex vno et eodem contractu interue
niunt due species contractus, seu duo proportionabilia diuersis contracti
bus, iudicandus est contractus a principali intentione contrahentium: vbi autem non ap
paret de intentione, recurrendum est ad coniecturas. et hoc expresse voluit Jo.
an. in c. ad questiones. de re. permu. et Bar. in l. aristo. de dona. sentit Cy.
in l. cum te. C. de pac. inter emp. et ven. et probatur in l. tenetur. C. de act. emp. et in
l. si tibi. ff. si cert. pe. et l. quequid. de acqui. re. do. et in c. ad questiones. vbi patet
quod pro alia specie non iudicatur contractus permutationis habito respe
ctu ad speciem, que interuenit: sed potius venditio, habito respectu ad pecu
niam et principalem intentionem contrahentium. insti. de em. et ven. §. pretium. ita econ
tra, si permutaui rem meam cum tua: et quia mea plus valebat, adiecisti certam
quantitatem pecunie, non iudicatur emptio propter pretium quod venit accessorie:
sed permutatio propter species permutatas, et principalem intentionem permu
tare volentium, vt probatur in d. c. ad questiones. et no. Bar. in d. l. aristo. ita di
co ad propositum in quo in isto contractu interuenerunt duo habentia naturam di
uersam videlicet locatio et conductio, coniecturari inuenimus intentionem. debemus
ergo iudicare hunc contractum secundum intentionem contrahentium locationem et con
ductionem: et clare patet ex verbis contract⁹, licet mutuum veniat accessorie ad
seruandum ipsum conductorem, vt melius possit habitare in re locata, igitur lucrum
inde proueniens non debet attribui mutuo, sed locationi. ¶ Sed presupposito
et non concesso quod hic non appareat de mente contrahentium: tamen coniectu
ris hoc colligitur euidenter. Primo, quia antequam submitteret obligatio
mutui iam ex contractu locationis vinee, conductor se obligauerat ad af
fectum siue pensionem illam pro vinea dictarat. Nec aliquid dicitur quod ratione mutui.
Item ipsa res locata est longe pretiosior quam ipsa quantitas mutui. Item
quod fuit actum vt pecuniam mutuatam possit restituere quandocunque: nec per hoc ali
quid diminuitur de pensione statuta ratione locationis. Et hec est maxi
ma coniectura: quia respectu mutui pensio non fuit statuta: alias fuisset actum
vt soluto mutuo pensio diminueretur saltem pro parte. Item non poterat iste

locator repetere mutuũ q̃cũq̃ durãte tp̃e locationis: ergo rõne locationis fuit factum, nã potuisset repetere quandocunq;: vt est de natura mutui. ita q̃ põt dici q̃ nõ sit ex toto verũ mutuũ, seu nõ h̃z õia sua accidẽtalia seu naturalia ɔ̃ctus. Ad hoc q̃d no. p glos. in. l. si penã. ff. de verb. obli. in. d. l. si tibi. ff. si cer. pet. Quid vltra: inspiciat̃ cõsuetudo regionis in qua mediatim, quasi semp aliq̃d prestet, vt possit se inclusa regere. ad hoc de pign. c. illo vos. ɀ. l. qui femisses. ff. de vsur. ɀ. ff. de edil. edi. q̃d si nolit. §. q̃r assidua. ɀ q̃d no. Barto. in. l. nemo est q n. sciat. ff. de

2 duo. reis. † Et ɔ̃ctu vero locationis nõ orit̃ vsura: sed tñ ex puro cõtractu mutui, vt in. c. cõsuluit. lxxviij. di. no. plene per Jo. an. in regula, peccatum. de regu. iur. lib. vj. in merc. Non ob. q̃d interuenit mutuum. Nã ex stipulatione potest quis se obligare ad mutuandum, vt. d. l. si penã. ff de verb. obli. vñ obligauit iste se, vt ille facilius possit se regere in re locata. hoc idẽ probat̃ in preallc. c. ad questiones. iuncto ibi no. p Inn. vbi patet, q̃ vna ecclesia cum suis possessionibus potest cõmutari cũ alia ecclesia, ɀ suis possessionibus: ɀ si altera abundat in possessionib⁹, põt licite per aliã partẽ refundi pecunia. Nec per hoc dicit̃ dari p iure spirituali: s; potius pro fundis: dũmodo cõtractus fiat separatim: saltẽ quo ad naturã: vt ibi dicit Inn. cũ nõ agat̃ pecuniã immiscere cũ spiritualib⁹, sed cũ tẽporalibus. ita dico ad ppositũ, ex quo pẽsio nõ est constituta p ipso mutuo, sed pro re locata, vt clare colligit̃ ex ɔ̃ctu ɀ predictis verbis contractus. Non obstat interuentio mutui cũ possum tibi donare pecuniã cũ hoc, vt tu illã mihi mutues. d. l. si tibi. ita possum tibi cõstituere certã pensionẽ ex re tua mihi locata, cũ hoc, vt mihi certã quantitatẽ mutues. Nec ago ex mutuo cõstituere pensionẽ: s; volo a te hãc prorogatiuã ɀ cõmoditatẽ. nã cum illa pecunia possum multa bona agere etiã cũ re locata: ɀ percipere lõge plures vberiores fruct⁹. ¶ Itẽ ɀ vltimo in casu nostro deest diffinitio vsure: ergo ɀ ipsum diffinitum:

3 vt notat̃ sup rubric. de sum. tri. ɀ insti. de ob. in principio. † Est enim vsura lucrũ ex mutuo dacto debitũ, vel actũ, vt notat̃ in dicta regula, peccatũ. Sed hic lucrũ nõ prouenit ex mutuo, sed ex ipsa locatione, vt p; in contractu. ɀ ex predictis ergo nõ est vsura. ad iudicandũ autẽ ɔ̃ctũ vsurariũ vt in foro cõtentioso, debet inspici forma cõtractus, vt in. c. in ciuitate. de vsu. Sed iste ex forma sui est locationis ɀ conductionis. Nõ obstãt cõtraria superius allegata. q̃r nego q̃d pẽsio cõstituat̃ hic ratione mutui: sed ratione rei locate. nec aliquid hic principaliter dat̃ occasione mutui, sed totum attribuitur locationi: licet conductor voluerit hoc cõmodum a locatore vt faceret ibi aliquã prestãtiã duraturam tempore locationis, vt forte posset emere boues, instrumẽta, vel similia. Concludo ergo contractum non iudicãdum ex sui forma vsurariũ, sed locationis ɀ conductionis ɀc.

¶ Consilium. xvi.

1 ¶ Testes duo in qualibet reprobanda sufficiunt.
2 Notarius deponens super aliquo casu non facit maiorem fidem, quã priuatus testis.

AD claram decisionẽ p̃sentis dubij tria sunt examinanda. ¶ Primo an dict⁹ donat⁹ teneatur cõi castilionis, tanq̃ institor ipsi⁹ cõis, seu dicti Andree. ¶ Scdo an saltẽ sit obligat⁹ ratione promissionis sue, quam dicitur fecisse dicto cõi sub affectionẽ p̃fatorũ sic deponẽtium: q̃d est querere verũ dicta illorũ testium plene pbent dictũ factũ. ¶ Tertio an saltem omnibus deficientibus teneatur donatus ratione suspitionis, q̃ dicitur sibi factum p cancellariũ cõis castilionis. ¶ Posset addi ɀ quartũ, an p̃dictis nõ sufficiẽtibus distributiue ad probandũ intentionem dicti cõis, probent saltem in vnum collecta. Et primo respectu primi videtur dictum donatum obligatum fore, vt institorem. Nam institor obligatur ex contractibus per eum gestis etiam sine eo officio: cum illud officium sit voluntarium, sicut diximus in procuratore ɀ similibus: vt no. gl. ɀ bar. in. l. procurator q̃. C. de procu. videt̃ ibi text. ɀ in. l. ferruum tutu. ff. man. l; quidã tenuerunt cõtrariũ. sed primum videtur cõis opinio. ɀ hoc sentire videtur gl. in. c. sicut. xlviij. di. Sed predictus donatus fuit institor cõmunis seu dicti Andree: q̃d pbatur. Nã institor est qui preficitur alicui negotiationi questuarie, vt in. l. institor. ɀ. l. quicunq;. ff. de institor. plene per Inno. in. c. q̃d quibusdã. de fideiuss. Sed dictus donatus fuit prepositus negotiationi salis per dictũ Andreã. ɀ sic fuit eius institor: ɀ per cõsequẽs obligatus extitit communitati ratione cuiuscumq; contractus. l. j. ff. de exerc. potest dici q̃ fuit institor cõitatis castilionis inq̃ãtũ gessit negotium suum, ɀ eius nomine sal vendebat. ¶ Sed his nõ obstãtib⁹, que vere nõ obstãt, contrarium puto de iure verũ. Nã institor non tenetur nec oritur illa actio institoria contra eum, vel cõtra preponentem, nisi respectu contractus gesti p eũ in officio sibi deputato: vñ cessante altero, cessat dicta actio: ɀ ita in casu nostro cessat. Nã dictus donatus solũ fuit prepositus ad vẽdẽdũ sal ad minutũ, nõ aũt ad emendũ, nec ad recipiendũ sal a cõi castilionis, vel ab aliqua alia persona igitur nõ põt teneri tanq̃ institor ex contractu facto p Andreã magistrũ suũ: hoc expresse in. l. quicunq;. preallegata. ff. de institor. in. §. non tñ omne. vbi dicit̃ q̃ si aliquis fuit prepositus ad vendendũ, solũ tenet̃ quatenus vendidit, nõ aũt si emit. ɀ idem ẽ cõtra. Itẽ non obligat̃ institor, nisi quatenus ipse contraxit in officio sibi destinato, vt in. l. j. de exerci. §. nõ aũt ex omni casu. Sed in casu nostro dictus donatus non contraxit cum cõi castilionis, nec eũ eo vigore sui officij cõtrahere poterat, cũ solũ esset ppositus ad vẽdendũ sal ad minutũ, ɀ dicto cõmuni nõ vẽdidit sal, nec ab eo emit, nec tanq̃ institor emere potuisset, cũ excessisset fines sui officij. Solũ ergo obligabit̃ dict⁹ Andreas quatenus ipse cõtraxit tanq̃ institor vendẽdo sal. ɀ sic ex officio cui erat ppositus. Nec põt dici fuisse institorẽ dicti cõis, cũ p ipsum cõe nõ fuit prepositus alicui negotiationi. Ergo nõ fuit eius institor, d. l. institor. ɀ. l. quicunq;. Nec gessit negotiũ cõis, s; solũ ipsius Andree. nec potest dici obligatus communi ex eo, quia sal erat ipsi⁹ cõis: q̃r ex vẽditiõe ɀ traditiõe facta in ipsum Andreã nõ Andree fuit acquisitũ dñiũ ipsi⁹ salis, l. traditionibus. C. de pa. ¶ Sed presupposito, nõ tamẽ concesso, q̃ sal ipsum remansisset in dominio dicti cõis: tamẽ pecunia inde prouenıens non est cõis: sed illius qui vendidit, vel cuius nomine vendidit. l. si pecuniã. C. si quis alteri vel sibi. Unde rectius dictus donatus soluit pecuniam dicto Andree, nec in aliquo tenet̃ dicto cõi: nisi obligat̃ eum Andree rõne ɔ̃ctus etiam ex traditione rei aliene. l. si vrbana. ff. de condi. inde. Inno. in. c. in literis. de testi. vbi no. dicit per d. l. q̃ soluens locatori rei aliene liberatur, cum dicto locatori teneatur ratione contractus. Nec potest conueniri per dominum rei: quia cũ eo nullum contractum gessit. ¶ Secundo principaliter faciunt no. p doc. ɀ glo. in. c. michael. de vsur. ¶ Cõceditur cõi opinione q̃ nudus minister nõ vsurã exercendam nõ obligatur ad restitutionẽ, cũ solus fuerit prepositus ad mutandũ, ɀ lucrũ rei, ɀ vendẽ, ideo vltra id q̃d gessit, non nascit̃ obligatio licet gl. in. d. c. sicut. aliud senserit fundando se, q̃ rem iniure reprobatã gessit. Sed nõ in casu nostro videtur quo ad nicurem iuris conuenire. vt iste donatus teneatur. cum rem licitam gessit, ɀ nudus minister fuit ad vendẽdum sal ad minutũ: q̃r nec tacite nec expresse, sed ad hoc tantum, nec aliquid cũ cõi gessit. Non ergo debet obligari cõi ad precium salis, vel ad solutionẽ gabelle. ex ɔ̃trario sequeretur ad secundũ q̃ nudus minister obligaret̃ in his q̃ gessit cũ magistro extra officium supra deputatum. contra. l. in oĩbus negotijs. ff. de act. ɀ obli. Et hoc quo ad primũ ɀ secundũ an obligetur rõne asserte promissiõis. ¶ Sed nunquid per dicta illorũ testium pbetur asserta promissio, vt q̃d nã nam realiter in qualibet re pbãda sufficiũt duo testes: etiã ex lege diuina, vt in euãgelio in ore duorũ vel triũ ɀc. Et habet̃ in iure in multis locis in. c. l;. io. primo. de testib. ɀ. §. q. iij. per totum ɀ iura satis in hoc vulgaria sunt: sed in casu nostro nedũ sunt duo testes, sed lõge plures. Nam sunt quatuor qui erãt tunc de prioribus dicti castri, qui testificari possunt in causa cõmunitatis, vt pbat̃ in. c. insuper. ɀ. c. cum nõn⁹. de testi. ɀ. c. ɀ si xp̃s. in si. de iureiur. ɀ. xvj. q. ij. soper prudẽtia. ɀ maxime in negotijs, que gerunt̃ in ipsa cõitate. arg. in. l. cõsensu. C. de repu. ɀ quo l. parentes. C. de testi. ɀ. c. venie. ɀ. ɀ. cl. ij. de testi. ɀ tertio loco. de probat. Item adiunt hic alij duo testes qui audiuerũt dictũ donatũ dicentẽ se obligatũ fore dicto cõi, ɀ predicto Andree. plene nõ probãt de per se q̃ deponũt super verbis enũciatiuis prolatis propter illud. in. c. si papa. de priuile. lib. vj. not. in. l. ex hac scriptura. ff. de don. ɀ in. c. si. de suc. ab intesta. tamẽ inducũt presumptionẽ que multũ adiuuat dictũ aliorum testium. pro hoc bonus tex. cũ gl. in. c. illud. de presumpt. ɀ in. c. cũ olim. de censib. ɀ probatur in. d. c. si. ɀ item adest seu concurrit dictum cãcellarij qui dicit audiuisse sepe dictũ Andream proponentẽ in arengarias q̃ dictus donatus soluat cõmuni. ¶ Sed his non obstantibus puto q̃d ex dictis illorũ testiũ plene nõ probetur q̃d dictus donatus se obligauerit cõmuni. Nam dicti hoĩes qui fuerũt ex priorib⁹ illo tp̃e multipliciter pñt repelli a testimonio. Primo, q̃r vbicunq; singuli de vniuersitate deponunt in fauorem vniuersitatis, in actu qui succedit post modum in fauorẽ cõmodi, seu incõmodi singulorũ de vniuersitate, non sunt tales idonei testes: q̃r in effectu deponerent super facto pprio, ɀ consequuntur cõmodum. hoc probatur rõne naturali. Debemus enim attendere effectũ rei, vt apertissime tenẽt doctores, ɀ maxime Jo. an. in. c. cum nuntius. preallc. ɀ in. d. l. parentes. vbi dicũt, q̃ si cõitas cõtẽdit de pascuis ipsius cõitatis, vbi sunt pascua singulorũ illi de vniuersitate nõ sunt idonei testes. Et maxime hoc procedit in vniuersitate secuları. Nam singuli nõ sunt affecti ad ipsam vniuersitatẽ, vnde nõ probant ita plene sicut alij: nec etiã tractat̃ loco cõmodũ vniuersitatis. vt no. Archi. in prin. sed in casu nostro nedũ tractat̃ de cõmodo ɀ fauore vniuersitatis secularis, sed in cõsequẽtia de preiudicio singulorum: q̃r deficiente dicta probatione collecta venit imponenda singulis ad satisfaciendũ oneribus cõitatis. ɀ pro hoc facit q̃d no. Bar. in. l. deferre. ff. de iure fis. ɀ. l. ĩ oĩbus. C. de testi. vbi dicit, quod procurator ad negotia nõ est idoneus testis, quãdo perdita ipsa remaneret obligatus. ¶ Itẽ ɀ secundo dicti qui fuerũt priores repelluntur a testimonio ratione suspicionis dẽnũciationis: quoniã nõ reperiendo idoneos fideiussores, ipsi tenentur in subsidiũ. ff. de mag. conue. per totũ. Nec obstat si dicatur, q̃d ex superabundanti, non ex necessitate receperunt dictam fideiussionẽ. Nam licet nõ reperiatur expresse in statuto cõitatis statutũ tamẽ ex quo cõsuetudo antiquissima est in dicta cõmunitate, vt priores recipiãt fideiussores ab emptorib⁹ gabelle p̃dicte eo ipso q̃ assumpti fuerint isti ad officiũ prioratus, videtur obligari ad satisfaciendũ, quod p alios solutũ est fieri. Pro hoc videtur tex. in. c. ecclesiasticarũ ɀ in. c. in his. xvj. q. ij. bene facit tex. in. l. q̃ si nolit. in. §. q̃r assidua. ff. de edil. edic. pro

edic.pro hoc qd not.Bar.in.l.nemo est qui nesciat.ff.de duo.reis.et ibi dicit q in secu tacite venit id qd solitum est fieri:et ideo dicti quondam priores no sunt in hac re idonei testes,cu euitent dannum, de facili deponerent super dicta promissione. ¶ Item,et tertio no sunt idonei testes,qui vbicunque officiales etia deposito officio volunt deponere de actu gesto cora se,vel per se ex cuius gestione vel omissione laus vel vituperium posset eis adscribi,no sunt idonei testes.et est no.doc.in.c.cu nobis.de testi.et Inn.in.c.ij.de arbi.Sz in casu nostro vituperiu vel ignorantia posset eis adscribi sicuti no pendiderunt:nec fecerunt vt alij predecessores. igitur et c.tres iste considerationes et singule considerate videntur sufficere,et multo fortius vbi oes concurrunt,vt in casu nostro.nec obstat dictu illorum duorum testium.nam a primo,vt predixi,solum deponunt de verbis enunciatiuis prolatis pp aliud,nec faciunt presumptionem:quia sunt singulares.na deponunt sup diuersis confessionibus et no sup eadem re:vnde lz verus testis faciat presumptionem qn deponit sup ipso facto,de quo agitur:secus tn est qn deponit in iudicio:ops enim q duo testes ad minus probent iudiciu:nec vnus testis releuat.ita notabiliter sentit gl.et aptius Bart.in.l.i.ff.de questioni. Sed in casu nostro illa verba enunciatiua solu faciunt iudicium.cu fuissent prolata propter aliud,nec probantur per duos testes,et ideo no releuant:nec coadiuuant.Et pro hoc.c.cu dilectus.de elec.c.tam literis.de test. maxime in absentia partis.l.certu.§.si qs absente.ff.de confes.et qd no. in.c.fi.eo.titu.Nec obstat dictu cancellarij:quia no est iuratus. nec deposuit in forma testimonij,vt in sequenti membro latius dicetur.Item necessario no concludit obligationem subsecutam,sed solu dicit q Andreas dixit se facturu q donatus solueret coi.vnde no sequitur quod fecerit maxime cu ipsemet Andreas postea deposuerit dictum donatu nunq se obligasse. Et per hoc pz quid dicendu in scdo,et satis pz responsio in quantu ad tertiu:nunquid obligetur rone sequestri:no stado in verbis:dico q nisi qd cu sequestru no appareat nisi per literas cancellarij confectas postmodu ad requisitionem dnorum,nullo modo probatur sequestru,etia si cancellarius nunc attestaretur sequestru fuisse factu in plenissima forma:et hoc probatur apertissime:primo,qr viue voci notarij no est credendu. vt not.Hostie.in.c.post cessionem.de proba.quinimo scriptura sua no facit fidem etia concepta sup actu,nisi habeat inscriptionem testium. vt in auten. de here.et fal.§.si vero absunt.et in aut.de tabel.et in aut.de fide instru. sed hoc casu etiam scriptura notarij no apparet:quia iste litere cancellarij sunt mere testimoniales attestantes factu de preterito, nec fuerunt scripte tpe quo fuit rogatus:nec est in protocollo suo:ergo nullam fidem faciunt,

2 vt in dictis iuribus legitur et notatur. ¶ †Item notarius deponens super aliquo actu,no facit maiorem fidem qua vnus testis:sed computatur in numero testium.vt.l.domitius labeo.de testa.et clarius in.c.cu ioannes. de fi.instru.et in casu nostro no habent vim vnius testis:qr no deponit in forma iuramenti:nec citata parte nec prestito iuramento:et ideo nihil valet dictu suum.vt probatur aperte in.c.tua.de coha.cle.et mulie.et in.c.insuper.in.c.tuis.de testib. ¶ Item presupposito q nunc veniret,et iuraret in forma testimonij no faceret plenam fidem:qr vnus testis non sufficit etiam si quali presulgeat dignitate.vt dicit text.in.c.licet ex quadam.de testi. Et p hoc infero ad id qd dixi de quarto dubio,nunquid debeant oes iste probationes seu presumptiones simul coniungi ad faciendum plenam fidem. in qua regulam,que no prosunt singula,multa iuuant.in.c.cu causam.de testi.et in.l.iij.ff.eo.et breuissime dico q coniungi no debeant:qr vbicunque concurrunt presumptiones diuerse speciei no coniunguntur ad faciendam plenam probationem:qr cu no comitantur in vnum,no sunt commiscibiles.hec est theorica Bar.in.l.admonendi.ff.de iureiu.et Jo.calde.et aliorum in.d.c.cu causam. Sed ita est in casu nostro:nam sequestru est vnum factu de per se separatum a promissione asserta:ergo no pot coniungi nec coadiuuat dictum illorum testium:qui qn fuerunt priores:et dictu duorum in nullo releuat.vt.s. dixi.Quare concludo predictis attentis dictu Donatu non esse communitati Castillionis aliqualiter obligatum.igitur.et c.

¶ Consilium.xvij.

1 Mulier habens sexaginta tantum in bonis suis,si donauit illa alicui,vt eam aleret:nec ad hoc requisiuit iudicem loci,nec nepotem suum: queritur an preiudicet nepoti.

S Tante statuto tenoris infra scripti,vz si qua mulier habens filios vel filias legitimos vnu vel plures cuiuscunque sexus fecerit testamentu, vel codicillos,vel donationes,no possit relinquere,dare,vel vedere,vel alienare,ita qd filij eius q remanserunt postea possint priuari bonis suis,nisi causa necessitatis,vel victus:saluo qd quartam partem bonorum suorum pro suo arbitrio dispensare,vel de ea possit disponere no obstante dispone, que primo facta erat,postea fuit facta additio,vt ibi dicit filios habens. Dicit etia nepotes descedentes ex ea,et detracta fuerunt illa verba, vz. fecerit testamentu,vel codicillos,vel donationes et fuit additum in fine:et relique tres partes pro rata diuidantur. ¶ Item alio statuto prouisum fuit q nulla interpretatio fiat,vel admitti debeat sup aliquo capitulo statutorum:sz sicut verba iacent simpliciter et vulgariter intelligantur absque vlla interpretatione.

1 †Contingit in facto q mulier quedam habens forte sexaginta in bonis,no habens aliter vnde viuat,donauit illa bona quibusdam attinentibus cu hoc vt deberent eam regere.Nec ad hoc requisiuit iudicem loci,nec nepotem filium filie.queritur nunquid preiudicatur ex hoc dicto nepoti quoad tres partes. Breuitatis ca arbitror q sic:ita qd dicti sui attinentes habebunt illa bona put inter eos conuentu extitit. Moueor primo q predictu statutu excipit a prohibitione casum necessitatis, nec casum exceptu aliter determinauit.ergo pure relinquitur sub dispositione iuris cois per hoc qd de exceptione not.glos.super rub. de reg. iur.lib.vi.facit optime.c.susceptu.de rescrip.lib.vi.et.l.comodissime.ff. de lib.et posthumis. Sed de iure coi possunt parentes ascendentes de suis bonis libere disponere no requisitis filijs vel nepotibus,nec iudicibus:dummodo no faciant in fraudem descedentium.vt no in.l.hereditati. ff.de bo.autho.iud.pos.vbi per Bar.in.c.raynutius.de testa. itaque filij nil habebunt post mortem parentu.vt ibi.ergo licuit isti mulieri seruando ius coe contrahere,put fecit nepote vel iudice no requisito. ¶ Secundo et idem probatur sic.vbicunque statutum emanat contra iuris dispositionem,est strictissime intelligendum:et recedendu est a terminis iuris cois,quanto minus fieri pot.vt.l.i.§.hec autem verba.ff.de neg.gest.l.si vero.§.de viro.ff.sol. matrimo.in.c.in nostra.de iniur.not. Inno.in.c.cum causam.de rescrip. et Bar.in.l.oes populi.ff.de iusti.et iure. Sed in casu nostro statutu hoc est contra ius coe,vt mater non possit disponere nisi de quarta. ergo quatenus excepit casum necessitatis,dz reduci ad ius coe:vt libere in casu necessitatis possit disponere de oibus bonis.sicut pot de iure coi etiam necessitate cessante.Ratio eni statutu operatur contra ius coe eu preiudicet extra casum necessitatis. ¶ In casu ergo necessitatis cessare dz ola interpretatio et additio:quare non potest fieri recursus ad iudicem. vel ad nepotem sine lesione iuris coia:q no est necessario faciendu:qr statutum dz restringi,vt reducatur ad terminos iuris cois.c.cum dilectus de consuetu.et.l.q.C.de nova.Non ergo debet ampliari,et late intelligi. vt recedatur a libera facultate iuris cois:sicut fieret in casu nostro si esset opus recurrere ad iudicem,vel nepotem. Item ex isto intellectu contrarium sequeretur q mulier teneretur recipere alimenta ab eo forte a quo no vellet:quod nunq fuit de mente statuti. Sed tm voluit compescere illicitam et effrenatam dispositionem mulieris in preiudicando suis descendentibus. ¶ Item et quarto statutu in principio dicit realiter mulierem no posse alienare, postea excepit sim,pter casum necessitatis sui victus. ergo tunc potest alienare sine requisitione nepotis,vel iudicis.alias autem no diceretur no posse simpliciter:nam no simpliciter dicitur posse,qui debet habere alterius consensum vel seruare aliquam solemnitatem.l.tutor qui repertoriu.ff. de admi.tut. et.C.de pred.mi.sine decre.per totu.id eni dicimur posse q de iure possumus.c.fatet homo.xxij.q.ij.et.l.filius.ff.de condi.insti. Et maxime ad iudicem non tenetur ire.argu.optimu.l.fi.C.de predi.mi.sine decret.no ali. lib.x.vbi pz q decretu permissiuum in certa specie alienationis contra iuris dispositionem no extenditur ad aliu casum no expressum. Ita dicendum est in casu nostro. ¶ Et si diceres q no dicitur ista facere ex necessitate sui victus. quare necessitas est qn non habet aliter vnde subueniat in.c.quanto.de consuetu. Sed ista habebat remedium petedo a nepote.dico q statutu noluit q mulier iret mendicando alimenta sua etiam per manus filiorum vel nepotum,sed solu vt relinqueret extra casum necessitatis:bene eni scivisset statutu hoc etia dicere si voluisset argu.de deci.ad audientiam.fatetur enim grauauit cu extra casum necessitatis:vnde voluit tollere dispositionem a iure concessam in casu indigentie,cu non debeat addi afflictio afflicto:de clerico egro.per totu.nec proprie dicitur sine necessitate si per mendicata suffragia habeat querere alimenta:qr no dicimur posse vbi honestas resistit.d.l.filius.et opprobriu est mendicare.xxij.dist. diaconus. videtur insuper de hoc casu in aut.contra cu rogatus.C.ad trebel.vbi dicitur q rogatus vt restituat quicqd supererit de hereditate,tenetur ad minus quartam conseruare fideicommissario:nisi alienet pro necessitate sui victus.et sic simpliciter concedit alienationem causa victus. Nec requirit vt prius sup hoc recurrat ad fideicommissariu.in cuius fauorem erat prohibita alienatio:qr nec decet q vadat ad iudicem not.in simili per Bar. in aut.res q.C.coia de leg.ergo fortius no fuit necesse ire in casu nostro ad iudicem,vel requirere nepotem vbi agitur de proprijs bonis mulieris, et vbi aliter intelligeretur,fieret recessus a iure coi,et sine culpa,ita grauiter puniretur mulier contra not.per Bar.in.l.oes populi.et maxime hoc dicendum est in casu nostro,vbi agitur de bonis modicis, in quibus cessat solennitas vrgente necessitate etia a iure adducta.vt probatur.in.c.terrulas.iuncto c.sine exceptione.xij.q.ij.Et hoc profecto credo tenendu lz in contrarium reputem fore aliquorum doctorum theoricam:sed no potest procedere in casu nostro,vbi lederetur ius commune.et ita amare preiudicaretur mulieribus. ¶ Quare concludo dictam conuentionem factam cu dictis agnatis, valuisse:ex quo in veritate fecit ex necessitate sui victus.vt satis colligitur ex tenore ipsius conuentionis:licet aliter non adiuerit iudicem, nec ipsum nepotem requisiuerit.

¶ Casus consilij sequentis.

Quedam domina dominica vxor cuiusdam Ambrosij post conditu testamentu viro iusto coheredem extraneu instituit.de hoc testamento postea no habita metione fecit solemniter quandam compositionem cum viro suo,vt ipsa premoriente certa bona ipsius mulieris venirent ad viru,cu certo onere ad pias causas.et illa bona constituebant quam maiorem ptem bonorum ipsius mulieris:et in contra

prius decederet marit⁹: deberent ad ipsam puenire bona pntētia ad maritū cū certis oneribus etiā ad pias causas: demū aliter dicto testamēto nō reuocato decessit dicta mulier. Queritur nunc an cōpositio pre dicta testamēto: cū de eo nulla fuerit facta mentio, vel econtra.

¶ Consilium.xviij.

1 ¶ Donatio facta inter virum & vxorem an valeat.
2 Testamentū semel factū nō reuocat̃ nisi per aliud solēniter perfectū.
3 Voluntas vltima est ambulatoria vsq ad mortem.

Videtur primo q dicta compositio non valuerit: primoq: videtur auferre liberā facultatē & voluntatē testādi, seu testamentū mutandi, ex tāte cōpositione, quādo omnia mulieris venirēt: qd est contra.l.stipulatio hoc modo cōcepta.ff.de verb.oblig.est enim cōtra bonos mores, vt quis habeat heredem cōtra liberā voluntatē, que debet eē ambulatoria vsq ad extremum vite.l.iiij.ff.de adim.leg.& c.cum marthe. de cele.miss. Nec ob. qd iuramentum in hac cōpositione fuit oppositū: quia vt not. dicit Bar.in d.l.stipulatio. non oblig.&c. non est obligatorium.de reg.iur.lib.vi.& maxime hoc videtur procedere ex parte viri cum promisit vxori per solennē stipulationē oīa bona sua. ¶ † Secundo probatur sic. donatio inter virū & vxorē facta nō vz.vt de dona.inter vi. & vxo.l.i.&.ff.&.c.&.eod.titu. Sed hec fuit quedam donatio cum ex mutuo amore cōiugali hoc decessit.igit̃ &c. Et sin quosdā talis donatio nō firmat̃ iuramēto: q: videtur ꝫ bonos mores, si mutuo amore se spoliant.vt no.in.c.cū cōtingat.de iureiu.& in.l.si qs p eo.ff.de fideius. & l.seius & augerius ff.ad leg.fal. ¶ † Tertio facit q testamētū semel cōpositū non reuocat̃, nisi per aliud solēniter pfectū.l.sancim⁹.&.l.hac cōsultissima.C.de testa. Sed testamentū nō fuit reuocatū expsse, nec tacite hoc dicēdo, iuxta ea que habent̃ & notantur in dictis legibus. ergo dz stare firmū, & preiudicare cōpositioni pdicte. ¶ Sed his nō obstātibus dico nō obstāt, nec vigēt ꝫ cōpositionē arbitrorum dictā cōpositionem validā fore, & puidicare testamēto quoad contēta in ea. Et primo adduco tex.in.l.rem legatā.ff.de adimen.leg.vbi pz q legatū in testamento testatori ex mera liberalitate aliquid donauit. ¶ † Iste vltima voluntas est ambulatoria vsq ad finē mortis. vt in iuribus preallega. Nec pōt quis sibi statuere legē in testamento, a quo nō liceat recedere etiā si iurauerat.vt plene not. per Jo.and.in regula qd semel.de reg.iuris. lib.vi.in mercu.no.xiij.q.ij.vltima volūtas.videt̃ tex.in.l.si qs.in prin. ff.de lega.iij.vnde pōt testator de bonis suis libere disponere in ꝫhendo tam in testamēto, quā post testamentū.vt.l.heredes palā.ff.de tes. &.d.c.cum marthe.licuit ergo dicte dñice de rebus suis etiā post testm̄ disponere: nulla etiā habita mentione de testamēto: maxime contrahēdo. vt fecit. vt latius probat̃ in iuribus pallegatis. Solū ergo restat videre vtrū dicta cōpositio pdicto modo valuerit: & maxime inter maritum & inter vxorē: & sic indirecte videtur ad cōtrariū: & dico q sic. Nā si bene inspiciant̃ vba cōpositionis, nō est in ea alicui cōiugū sublata libertas testādi, seu testam̄tū mutādi, nec per ea fuit derogatū heredis institutioni in testamento facte. non eñ promisit dicta dñica heredē facere maritū. Nec ecōtra, nec dedit oīa sua bona pñtia & futura: quo casu possunt militare no.p Bar.in.d.l.stipulatio.& p Cy.& alios in.l.si.C.de pac. Sed solū vxor disposuit de quibusdā rebus particularibus, & maritus disposuit de rebus presentibus, & nō de futuris. quo casu valet stipulatio ḃm gl.& Bar.& oēs i.d.l.si.&.d.l.stipulatio. cū possint testari de reb⁹ acquirendis in futurū: testm̄ dicte dñice remanet validū in rebus. & iuribus nō cōprehensis in dicta compositione testamēto ex tāte qd ex de mortis nil vltra remāserit. nil tñ hz obstare. satis eñ est q remanere potuit. & qd in pñti pōt heres adire hereditatē: cū hereditas cōsistat ēt sine bonis, cū sit nom̄ iuris.l.hereditatis appellatio.ff.de ver.sig.& hoc colligit̃ ex vbis dicte cōpositionis, de qua obseruāda nō obligauerūt auferre liberā facultatē testādi: sz de certis bonis ordinarat paciscēdo. quinimo dico q si heres adiit hereditatē ex illo testamēto, tenet̃ & obligat̃ marito ad obseruātiā dicte cōpositiōis. ad hoc.l.veteris.C.de ꝯh.& cōmit.stip.& q̃ no.in.c.i.de testa. Et plus dico q si oīa bona pñtia & futura donassent: valeret donatio maxime interposito iuramēto: nō obstate opi. Bar.quā moderniores nō fuerunt secuti, cū testator possit fieri sine bonis particularibus: cū hereditas sit nomē iuris, vt prediri: & ipsemet Bar. hoc sensit in auc. ingressi.C.de sa.san.eccle. Nec ob.d.l.stipulatio.q: ibi tollebat̃ directe facultas heredē instituendi, q nō cōtingit in casu nostro quicqd sit de hoc casu nostro: tamē nō ob.opi. Bart.sed concordat: cū in hac cōpositiōe nō venerūt bona pñtia & futura: nec promiserunt se istituere heredes: sz poti⁹ senserūt ꝯtrariū vt pdixi. & p hoc tollit̃ primū & vltimū motiuum. ¶ Non obstat illud de donatione phibita inter virū & vxorē multiplici ratione. Prima: q: fuit morte cōfirmata q fieri pōt.c.si. de do.inter virū & vxorē.vt.l.donationes.C.eo.titu. Itē q: nō fuit donatio inter viuos: sed causa mortis que non phibetur inter maritū & vxorē: cū ex hoc nō efficiat̃ alter pauperior.vt.l.in donationibus.C.ad legē fal.& l.si cū mortis.ff.de dona. Itē in contrariū potest dici q nō fuit donatio, sed quedā cōpositio, vt mutuū pactū de lucrādis certis bonis matrimonio dissoluto p mortē alteri⁹ qd licite fieri pōt inter cōiuges. vt p.c.si.de do.inter virū & vxo.&.l.dto nobis.C.de epis.& cle. Nō eñ pōt dici simpliciter donatio que fit alio aliud cōsequendi: seu remunerādi. vt.d.l.hoc iure.in fi.ff.de dona.no.Bart.in proemio digestorū qualis fuit ista. ¶ Cōcludo ergo q testamentū dicte dominice remanet validum: & cōpositio facta per eam cum marito est per oīa obseruāda, maxime ratione iuramenti, & dispositionis facte ad pias causas.arg.c.relatum.el.j.de testa.

¶ Casus consilij sequentis.

Quedā mulier promisit trecētos nole dotis filie sue, marito recipienti & stipulāti pro se, & noīe suo, hoc inter cetera in ipso cōtractu adiecto q matrimonio dissoluto aliter quā per mortē filie sue dicta dos deberet sibi reddi. postmodū natis filiis ex dicto matrimonio decessit maritus: & sic cōmissa stipulatiōe dos fuit restituta dicte mulieri. Deniq dicta filia transeunte ad scda vota promisit dicta mulier eius mater secundo viro trecētos nole dotis: hoc inter cetera adiecto q si matrimoniū dissolueret̃ per mortē eius filie superstitibus filiis de ipso matrimonio: tūc dos remaneret apud ipsum maritū retinentē noīe ipsorū filiorū: ita q dos cederet ipsis filiis dotatā: & ad hoc obligauit se & suos heredes per solennē stipulationē. moritur postremo dicta filia: ad cuius successionem venit filij primi matrimonij dicētes se debere succedere in dicta dote cū filiis scdi matrimonij: maxime occasiōe statuti loci, in quo inter cetera disponit̃ q si qua mulier transierit ad scda vota, & decesserit ab intestato relictis filiis ex primo matrimonio, & ex scdo: aut quocūq alio, & tūc eo casu filij primi matrimonij & secundi & cuiuslibet matrimonij succedant ab intestato dicte eius matri equali portione tā in dotibus eorū matris vndecunq habuerit, & decesserit, q in aliis quibuscunq eius bonis, non obstāte aliquo pacto apposito in instro dotis ipsius matris &c. secundus maritus opponit de stipulatione predicta. Queritur quid iuris &c.

¶ Consilium.xix.

1 ¶ Statutum inquantum fieri potest debet reduci ad terminos iuris communis etiam per impropriationem verborum, si id expedit.
2 Maritus qui tenetur dare partem eorum, que habuit, filiis primi matrimonij non compellitur ante lapsum anni restituere dotem, que consistit in rebus immobilibus.

Videndum est primo p ipsius clara decisione qd dicendū de iure cōmuni. Secūdo nunquid varietur in hoc iuris cōis dispositio vigore dicti statuti. In primo omissis argumentis que ad partes fieri solent, sic mihi videtur distinguendū. q aut mater dotauit filiam de suis propriis bonis, aut de bonis ipsius filie. & hoc deprehēditur de administratione bonorū ipsius filie. Nā si mater administrabat tempore promissionis bona filie: tunc videtur mater de suo dotem constituisse. hoc colligitur ex his que leguntur & notantur in.l.si.C.de dot. promis.&.l.vnica.C.de rei vxo.act.§.accedit. ¶ Primo casu cū dotē contulerit ex propria substantia potuit etiam in preiudicium filiorū futurorum dotem sibi reddi stipulari, sicut quilibet extraneus. vt in.d.§. accedit.&.l.quoties.ff.sol.matri.& sic licite potuit dando dotē secūdo viro opponere pactum exclusiuum filiorum primi matrimonij: cū in re sua potuerit opponere quodlibet pactum.C.man.l.in re mādata.& c.de his.de sepul. hoc ergo casu exclusis filiis primi matrimonij dos ipsa erat filiorum dūtaxat secundi matrimonij. ¶ Secundo casu cū mater dotauit de bonis filie, non valuit pactum appositum in preiudiciū filiorū primi matrimonij. sicut eñ directe non posset ipsa mater excludere filios primi matrimonij a sua successiōe.l. cū aliis.C. de secū.nup.& § aut.vt cum.de appel.cog.§.aliud quoq capitu.ita & fortius nō potuit ista dotādo de bonis filie apponere pactum filiorum primi matrimonij exclusiuū. ar.in.l.nemo potest.de leg.j.&.l.ius agnationis.ff.de pac. ¶ Sed hoc casu arbitrarer ipsam auiā teneri ad supplēdum scdo marito de sua substantia, cum obligauerit se, & suos heredes ad implemētum omniū que venerunt in ꝯtcu. qntū ergo sibi aufertur ex filiis primi matrimonij, tm̄ est sibi supplendū p dictā auiā de sua substātia cū potuerit ad hoc se obligare. argu. in rem alienā.ff.de contrahē.emp.&.l. eleganter.§.qui reprobos.ff.de pign.actio.&.l. ex empro.de act.empti. & bene facit in fi.c.inter cetera.de preb. Hec procedunt inspecta dispositione iuris cōis. Sed nunc examinādum est quid dicendū est inspectis verbis censure municipalis. ¶ † Et videt̃ primo, nā dictū statutum debet qntum fieri potest reduci ad terminos iuris cōis etiam per impropriationē verborū, si expedit. vt in.c.cum dilectus. de cōsue.&.l. §.C.de nova.per doc.in.c.causam que.de rescri. intelligat̃ ergo dictum statutum qd voluerit tollere pactū appositū in dote profectitia ab ipsa filia, vel ipsius patre. sec⁹ si ab extraneo, vt est mater in hoc casu. q cū non teneatur dotare filiā, dicta mater debet phiberi pacisci dotē sibi reddi, cōtra multa iura superius allega. & silia. Nā in causa iusta est restringi statutū cum qs sine culpa pateretur dānum. vt nor. Bart.in.l. oēs.ff.de iusti.& iure. verū cum verba statuti satis in hoc videant̃ clara & generalia, excludūt enim quodcūq pactū in instrumēto dotis appositum, vndecūq mater habuerit dotē. vel pcesserit ipsa dos: ergo includit statutū dotē profectā a matre. cū dicat vndecunq processerit &c. generalia enim verba generaliter sunt intelligenda.xix.dist.si romanorum.xxxi.q.i

rū.xxxi.q.j.qd si dormierit.& pro hoc qd in sim no. Bar.in.l.iij.§.pretor ait.ff.de dam.infec. vbi dicit, qd si statuto cauet de reo citando in facie, vel ad domū sufficit qd fiat citatio psonalis, vel ad domū. Nec dʒ ad terminos iuris cōis reduci, vt intelligatur qd prius ad faciē si reperiri pōt, inde ad domū: qz fm hūc intellectū nihil adderet statutū ad ius cōe. ¶ Cū ergo in casu nr̄o verba sint clara disponētia super dotē maternam, vndecūq; pcesserit gn̄aliter sunt intelligēda. facit.c.in his.de priuile.& qd fuerit mens statuētium colligit clare ex additione. vbi in pmdictū stipulat dotē sibi reddi disponit vt certo casu dos remaneat ibi penes dotātē & suos heredes.& maxime hoc pcedit cū filia dotata a matre excludat a successione matris &c.prout ibi latius cōtinet. Sic vident statuentes hoc casu voluisse preiudicare dotanti: vt non obstāte quocūq; pacto apposito in instrumēto dotali debeāt venire ad successionē matris filij primi & secundi matrimonij. ¶ Cōcludo ergo in casu nostro qd siue dicta dos pcesserit ex substātia matris dotātis, siue ex bonis ipsius filij, oēs filij tam primi qd scdi matrimonij veniunt ad successionē maternā equaliter, & in viriles portiōes, vt in dicto statuto continet, & facit.d.l.cū alijs. Sed ipsa mater q̄ nole vprio se obligauit scdo marito tenebatur tantū de suo supplere, q̄tū fuit sibi subtra-

2 ctū a filijs primi matrimonij vt in iurib⁹ pallegatis. ¶ †Qr̄ aūt marit⁹ tenebatur dare partē eorū que habuit filius primi matrimonij: dico qd realiter maritus non cōpellit ante lapsum anni restituere dotē, q̄ consistit in rebus immobilibus, sicut in casu nostro. vt.l.vna §.exactione. C.de rei vxo.acti. Alia autem respectu partis sue non reperit in hoc priuilegiata. vnde tenet tradere infra tempus boni viri arbitrio computandum. iuxta no.in.l.§.&.l.iij.ff.de re iudi.&.l.ij.C.de vsu.rei.iudic. cum similibus.

¶ Casus consilij sequentis.

Super questione vertente inter

cōmune seu homines planistāgarij ex vna parte.& notariū artis lane ex alia parte. super eo vʒ an statutū cōmunis senarū phibens pānos deferri in territorio senen.&c.prout plene & late continet in dicto statuto quod incipit. Neduto cbt grande quātita &c. habeat locū in dicta constitu. planistangarij: & maxime respectu forensium: deferi non soluta gabella. de quo in dicto statuto continet introduxerunt certā quantitatem pannorum ad dictum castrum &c.

¶ Consilium.xx.

1 Territorium vnde dicatur.

2 Districtus vnde dicatur.

Videtur primo qd sicut sic inspiciamus dispositionem iuris cōmunis siue continentiam capitulorum iamdudum initorum inter magnificum commune senarū ex vna parte, & cōmune & homines dicti castri ex alia. de iure enim communi licuit dicte cōmunitati senarum in toto territorio seu districtu gabellas rerum vehendarū inducere: & certarum specierum delationē phibere: cum vtatur in toto suo territorio iuribus principis, & tanto tempore his iuribus dicta ciuitas Senarum est vsa: qd nō est memoria in contrarium. vt in.c.super quibusdam.de verb.sig.per Bart.in.l. infamē.in fi.ff de pub.iudic.facit quod not. Inno.in.c.cum te.de re iudi.& in.c.cum.P.tabellio.de fide instru. Et sic non obst.l.vectigalis.ff.de publi.que prohibet gabellas induci per inferiorē ab imperatore. Certum est qd dictum castrum Planistangarij est de territorio seu distri-

1 ctu Senen. †Nam dicitur territorium a terrendo. †& districtus a di-

2 stringēdo. id vbicūq; qs habeat potestatē terrendi, seu distringēdi: totū illud dr̄ de territorio seu districtu suo. vt in.l.pupillus.§.territoriū.ff.de ver.sig.per Bar.in.l.nō dubito.ff.de cap.& postli.& qd legi.& no. in cle.ne romani. de elec. vnde lʒ posset disceptari verū dictū castrū sit de comitatu Senen. maxime per id qd habet in.xx.c.dictorū pactorū. tn̄ negari non potest qn sit de territorio, de iurisdictiōe & districtu. vt clare colligit ex pdictis iuncta submissione facta per hoies dicti castri vt pʒ clarissime ex tenore submissionis. dictū igit statutū cōcernēs totum territoriū & districtū Senen. extendit vinculū & vires suas ad dictum castrū: qua propter ex nō solutione gabelle dicti pānī inciderunt in cōmissum. vt in.c.cum scdm leges.de here.li.vi.& in.l.fi.ff.de publi. cū simi. nec capl̄a seu pacta inita per ciuitatē Senen.& dictū castrū habent in aliquo impedire vires dicti statuti, sub pena cōmissionis insurgētis ex eo. nā si ponderet nō auferunt potestatē cōi Senen. statuēdi & puniēdi i dicto castro. Tria enī vident capitula ad materiā facientia: vʒ scdm nonū & vigesimū. vident enī illa capl̄a solum eximere hoies & cōe dicti castri a gabellis, & alijs grauaminibus. Non enī dant potestatē portandi de alijs locis species vetitas: maxime respectu forēsiū. qui non reperiunt priuilegiati: nec priuilegiū vni cōcessum ad aliū extendendū est, nec lex psonalis ad alias psonas est extendenda.xxix.di. per totū. dicta vero pacta tanq̄ inita habent vim legis, vt in.l.cesar.ff. de publi. non possunt ergo hoies castri aque pendentis qui detulerūt pānos ad dictū castrū Planistāgarij ꝯ tenorē dicti statuti vigore dictorū pactorū se defendere. ¶ Sed his nō obstātibus q̄ iudicio meo non obstāt, puto qd vigore dictorū pactorū dictū statutū nō vēdicet sibi locū in dicto castro Planistāgarij. etiā nec in alienigenis deferētibus pānos ad dictum castrum. Et primo per dictum capitulum scdm dictorum pactorum in quo inter cetera continetur, qd nō solum homines, sed commune dicti castri debēt esse exempti & liberi tā in genere qz in specie ab omnibus taxis: datijs: gabellis: & alijs qbuscūq; grauaminibus realibus & personalibus pro tempore.xx.annorū tunc proxime futurorū. ¶ Sed certum est qd si ex delatione pannorū etiā per forenses delatorum gabella in.d.c.ii. contenta solueretur pro ingressu castri pdicti: nō eēt dictū castrū immune a gabellis, seu liberū & exemptum: cum indirecte collectarentur, & gabellarentur homines, & commune dicti castri. cum oporteret aut carere dictis pānis aliquibus alienigenis deferentibus, aut p maiori solito emerent, qz nō delatores venderent carius propter onera gabelle. ad hoc.l. fundi partē.ff. de contrah.emp.facit.c. quanto. de priuileg &.c.fi. de immu.eccle.lib. vi. ¶ Item tenendo cōtrariū de directo committeretur contra dictū capitulum nonum dictorū pactorum: quo capitulo disponitur. qd oēs intrare, redditus ordinarij & extraordinarij dicte terre Planistangarij cuiuscunq; conditionis existant banco: um ciuilium & penarum cōdemnationem &c. sint & esse debent communitatis hominum Planistangarij pro dicto tempore.xx.annorū: nec negari potest quin gabella & pena posita in dicto loco nō sit ꝯ immunitatē ac bonū dicti castri. saltē in quādā cōsequentiā. ergo &c. Et per ꝯsequens cōcludo qd dictū statutum non vēdicat sibi locū in dicto castro: nec etiā in alienigenis deferentibus pannos ad dictum castrum &c.

¶ Consilium.xxi.

1 Vicarius episcopi an sit preferendus archidiacono.

2 Vicarius episcopi associatur ei in iurisdictione.

3 Vicarius episcopi habet dignitatem q̄diu est in officio.

4 Consuetudo contra honestatem non valet.

5 Humilitatis primus gradus quis sit.

Viso dubio de quo queritur an vicarius domini epī preferendus sit dn̄o archidiacono bonon.& ecōtra. †Et primo videtur

1 dicendū dn̄m archidiaconū pferendū, cū eius officiū sit ppetuū, & officiū vicarij tpale. vn̄ digniora sunt ppetuo manentia, quā tpalia: pterea archidiaconus dr̄ esse vicari⁹ epī. vt no. p Jo.an. in.c.i.de offi.archi. ¶ Tamē his nō obstantib⁹ que vere nō obstāt, cōtrariū puto verius. Et primo adduco, qz ille q est in maiori iurisdictione in dubio pferendus est ibi minori in cessionibus. vt in.c.statuimus. xvij dist.§.fi.&.c.seq. archidiaconus aūt nullā potestatē hʒ in vicariū epī. Nec etiā habet in aliquē iurisdictionē cōtentiosam de iure cōi. Sʒ dūtaxat intentionē suā fundat de iure cōi super duobus ex̄pssis in.c. ad hec in §.in quādā. de offi. arch. procedunt potius fm varias cōsuetudines locorū q̄ de iure cōi. vt no. Jo.an.in.d.§.in quādā. Ad idē bo

2 na glo. est in.c. ad hec. de excel. pla. ¶ †Itē scdo vicarius epī dr̄ associari epo in iurisdictione. vt dixit ter. in.c. in noua actione.xvi.q.vij. Ergo pferendus est post epm oībus diocesanis. argu. in.c. recolentes.de sta.reg.& in.c.cum in tua dioecesi.de spon. ¶ Itē & tertio. quāto quisq; preest melioribus tāto maior est, & honestior. vt dicit ter. in auſ. de defen.ciui.in.§.nos igit. Sed vicarius epī preest melioribus: qz archidiacono & oīb⁹ de dioecesi. vt.s. dictū est. & habet iurisdictionē ordinariā, & archidiaconus nullā habet iurisdictionē ꝯtentiosam de iure cōi. vt.s. dixi. Est ergo longe maior ipso archidiacono: ergo illi preferendus. ¶ Itē & quarto gn̄alis officialis epī facit idem cōsistoriū cū ipso epo. & participat de iurisdictiōe ipsius epī. vt in.c.ij.de cōsuet.lib.vi.& in.c. romana. de appel.c.ri. Ergo honorādus est pre oībus p̄ter epm. sicut dicimus in papa qui facit idē consistorium cum deo.& no. Inn.& Hostien.in.c.quāto.de trāsla.episco. id post deum pre oībus debet hono-

3 rari. Ad idē bonus ter.c.fi.xciij.dist. ¶ †Non obstāt cōtraria superi⁹ formata. Et primo ad primū rn̄detur, qd vicarius epī habet dignitatē q̄diu est in officio: lʒ fm quosdā extinguat eo mortuo, vel remoto: vel si nō remoueat aliquo instituto. vt no. i cle.& si pncipalis. de resc.& in.d.c. qm̄ abbas.& satis est qd possit eē ppetu⁹, id est ad vitā suā tenere, si nō remoueat alio instituto. iuxta notata i.d.cle.& si pncipalis. Itē satis est qd dū vicariū obtinet, habeat iurisdictionē ordinariā supra ipm archidiaconum, ergo preferendus, & dignitas vicariatus propria est, vn̄ iura ꝯstituūt tractatū separatum de officio vicarij. Et licet iurisdictio descendat ex iurisdictione sui epī, tn̄ habet a legato, & nō immediate ab ipso epo, alias nō esset ordinaria. iuxta no. per Inn. in.c.cū ab ecclesiarum. de offi. or. &.l. quia.ff.de iuris.om.iudi. ¶ Ad scdm argumentū rn̄detur, qd archidiaconus dicitur vicarius episcopi: qz illa duo que sibi cōpetūt. de quibus in dicto.§.in quadam. pertinebant olim ad iurisdictionem epī. vt no. Joā.an.in.c.de offi.archi. Sed generalis officialis epī est vicarius in tota iurisdictione iuxta tamē ea que habent in.c.licet.de offi. vic.li. vi. Et facit idē cōsistoriū cum epo, qd non facit archidiaconus. ¶ Nō obstat tertiū argumētum qd dicit tenere locū epī: qm̄ ex eo qd dicit locū tenere episcopi, iurisdictio esse eadem cū iurisdictiōe episcopi dicitur: non autē dicit ex eo vt habeat potestatē in pńtia epī duntaxat: imo habet etiam in absentia. vt.s. dixi. vnde dicitur sibi adiunctus in administratione. vt in.d.c.in noua actione. ¶ Non obstat vltimū argumētū quod archidiaconus dicitur maior post officiales episcopi: qz ipse dʒ honorari vt epūs. vt.s. dixi. cū habeat iurisdictionē epī in archidiaconū

Sed dicit maior respectu aliorum clericorū diocesis. Nam vt. s. dixi.
vicarius facit idem consistorium cum epo. vnde posito episcopo per
consequentiam ponitur vicarius. Et predicta sufficiunt.

Ueniamque quesitū postea: Nunquid valeat suprascripto ca-
su cōsuetudo q̄ est contraria oī iuri. Primo diuino, vt satis
colligitur ex. c. ad hec. lxxxviij. dist. Secundo ordini natu-
re: vt colligitur ex. c. est ordo. xxxiij. q. v. ¶ Itē iuri canonico:
cū maior in administratiōe pferēdus sit. vt. s. plene fuit allegatū. ¶ Itē
ciuili. vt colligitur ex. l. vt gradatim. ff. de mune. z hono. z. l. i. ff. de albo
scribē. ergo imprescriptibilis: z potius dr pestis q̄ cōsuetudo. iuxta ea
4 que habent in sū. c. ad nostrā. in tex. z glo. de phat. ¶ † Itē cōsuetudo
cōtra honestatē nō valet. vt l. c. cū decorē. de vita z hone. cleri. Et nimi-
rum cum principale qd̄ requirit in lege sit ipsa honestas. vt. iiij. dist. c.
erit autē lex honesta zc. Si ergo ista q̄ pcedūt ex cōsensu expsso nō va-
let sine rōne, vt ibi: quāto minus cōsuetudo nō vz q̄ inducit ex consensu
tacito. z regulariter minus operat cōsensus tacitus, q̄ expressus. iuxta
no. in. c. dilecti. de cōsue. z in. l. ij. C. q̄ sit lon. cōsue. z. viij. dist. mala autē
cōsuetudo. z. c. cōsuetudo. Sed hec cōsuetudo est cōtra rōnē: vt pz ex
pdictis. solū em vr pcessisse ex quadā vecordia, z ambitiōe seu insolentia.
vt innuit tex. in. c. legimus. in prin. xciij. dist. ergo nō valet. z qd̄ ratione
caret, extirpare necesse est. lxviij. dist. cor episcopi in fin. z maxime hec cō-
suetudo q̄ potius est corruptela, omnino extirpāda est, qr est cōtra pmā gra-
5 dū humilitatis necessariū. ¶ † Primus em̄ gradus humilitatis est de-
ferre maiori, z nō pferre se equali. vt no. gl. no. in cle. i. de reli. domi. sup
verbo humilitatis. q̄ psequitur alios gradus. z facit. c. de cōstantinopo-
litanis. xxij. dist. hinc est q̄ ius dānat istos qui volunt se pertinaci-
ter pferre dignitoribus, vt in penā teneāt vltimū locū. vt in. c. fin. xciij.
dist. expsse, q̄ talis cōsuetudo nō vz. vult tex. in. d. c. legimus. vbi repro-
batur mos quorūdā locorū in quibus diaconi volebāt se pferre pluribus,
quibus tamē non erāt subditi respectu iurisdictionis. fortius nō vz hoc
casu vbi vicarius hz iurisdictionē in archidiaconū, vt pdictū est. facit
xciij. di. illud z quā sit in fauorē archidiaconi allegetur quoddā puilegiū,
quo inter cetera caueē ipm archidiaconū debere post epm primā sedē
obtinere: tñ priuilegium sic gñaliter loquens iudicio meo intelligi dz
respectu aliorū clericorū iurisdictionē nō habentiū in dictū archidia-
conū. nā priuilegiū gñaliter loquēs, dz intelligi z restringi vt absurdi-
tas euitet. vt est tex. no. in ista materia, in. c. ex ore. de priuileg. absurdū
em̄ foret archidiaconū debere pcedere vicariū epi. vt patet ex pdictis.
¶ Itē priuilegiū dat primā sedē post epm. Sed inter epm z vicarium
suū in sua diocesi, nō [illegible] pare gradū: cum representāt idē tribunal, z cō-
sistorium vt in. c. [illegible] co[illegible] suetu. lib. vi. z in. c. romana. de appel. eo. lib.
dicitur ergo habe[illegible] p[illegible] iam sedem post epm, z immediate sequit epis-
copum. Nā vicarius coruscat ex radijs episcopi, z iurisdictio sua est,
sicut in simili dicimus de vxore que nobilitatur ex genere mariti. l. fi. C.
de incol. lib. x.

¶ Consilium. xxij.

1 Usurarius manifestus probatur per famam z argumenta.
2 Ius canonicum irritando testamentum manifesti vsurarij ad quid ha-
buit respectum.

Quanquam consultum fit ad maiorem vt arbi-
tror claritatem quatuor ex themate elicita pūcta dubitatiōis in effectu in vnum redigi possunt, vi-
delicet an testamentū minoris annis. xxv. z maioris. xiiij. nō
prestita prius cautione sm formam. c. q̄q̄. de vsur. lib. vi. valuerit cū
non probetur aperte z formaliter vsuram exercuisse seu palam z pu-
blice vēdidisse res seu merces cariori pretio propter dilatam solutio-
nem pretij, quam quando pretium illico soluebatur. Et videtur pmo
q̄ dictum testamentum valuerit. Nam. c. q̄q̄. preallegatum irritat dū-
taxat ex defectu cautionis non prestite testamentum manifesti vsura-
rij. vnde nō sufficit quod testator fuit vsurarius, nisi etiam fuerit ma-
nifestus. ergo testamentum ex eo capite impugnari non potest: conse-
quentia est nota. maior probatur in. d. c. q̄q̄. minor vero probatur hac
ratione, vsura non committitur nisi in contractu mutui: qd̄ pz ex dif-
finitiōe ipsius. est em̄ vsura lucrū ex mutuo zc. vt plene no. per Jo. an.
in regulis, peccatū. de reg. iuris lib. vi. in mercu. z. xiiij. q. iij. quasi per
totū. de vsur. cōsuluit. in cōtractu emptionis z vēditionis nō cōmittit
vsura, etiam si altera pars enormiter ledat. vt pz in. c. cū dilecti. extra
de emp. z vē. Sed predictus solum vēdebat merces cariori pcio: ergo
nō commisit vsurā. ¶ Itē z scdo de hoc vr tex. in. c. in ciuitate. de vsu.
vbi expresse dicit, q̄ huiusmodi contractus ex tali forma nō pōt censeri vsu-
rarius, q̄q̄ vēditores peccatū incurrāt: nisi dubium sit an illa merces
plus minusve tpe solutionis sit valitura. pōt ergo dictus minor excu-
sari etiā a peccato pter probabile dubiū an solutionis tēpore dicte
merces forent plus valiture. ¶ Itē presupposito q̄ peccauerit cessan-
te dubio variationis precij, non tamē incurrit peccatum vsurarū, cum
nō interuenerit mutuū. vt innuit tex. in. d. c. in ciuitate. ¶ Itē tertio p-
supposito q̄ in effectu cōmiserit vsurā taliter contrahendo: non tamē
pōt dici manifestus vsurarius: cum talis cōtractus ex forma nō appareat
vsurarius. vt dixit tex. in. d. c. in ciuitate. manifestū autē est id qd̄ clare
pz. nec tergiuersatiōe celari pōt. vt in. c. manifesta. z. d. c. de manifesta.
ij. q. i. z. c. euidētia. de accusa. ¶ Quarto presupposito q̄ ex dictis cōtra-
ctibus publice habitis resultet vsura manifesta in persona dicti mino-
ris, istetñ effectus causari nō pōt, cum municipali censura caueē mino-
rem incerta forma, q̄ in dictis cōtractibus nō fuit seruata, cōtrahere nō posse.
fuerūt em̄ dicti cōtractus cōtra legē, vt in. l. nō dubiū. C. de legi. z in re-
gula, q̄ cōtra ius. de reg. iur. lib. vi. Non em̄ vr cōtraxisse quoad iuris
effectū. ¶ Sed his nō obstātibus que vo iudicio nō obstāt, cōtrariā sentē-
tiam arbitror sequendā. Et primo est tex. apertissimus in. c. nauigāti.
de vsur. vbi dicit aliter cōtrahentē tunc demū excusari a crimine vsurarū,
cū verisimiliter dubitatur plus vel minus solutionis tempore merces
vendite valiture forent. Nec etiam sufficit hec dubitatio, nisi tempore
contractus dominus merces fuisset venditurus pro minori pretio tūc ob-
lato: quinimo quicunq̄ offerebat pretium incontinēti, vendebat pro
minori pretio, q̄ venderet illis q in tēpus differebāt solutionē vt clarissi-
me pbat per libros suos, qui fidē faciūt in cle. vnica. de vsur. hoc et vo-
luit glo. in. d. c. in ciuitate. in verb. venditores. que declarat tex. illū dum
dicit qd̄ huiusmodi cōtrahētes incurrūt peccatum. exponit dictū vsu-
rariū per. d. c. nauigāti. nec dicit intelligendū dictū. c. in ciuitate. scdm
dispositionē illius. c. nauigāti. Et in hoc glo. optime loquit: qr vnū ius
est interpretandum sm dispositionē alterius, cū iuribus sint cōcordā-
da iura. in. c. cum expediat. de elect. lib. vi. in. l. vnica. C. de inoffi. do. Et
cum istos cōtractus faceret palā z publice, z ad hoc haberet stationem
paratā, satis dicit vsura manifesta. ad hoc qd̄ no. gl. in. c. i. z. ij. de vsur.
lib. vi. Bar. in. l. fur. ff. de fur. z qd̄ no. in. c. ij. de vsur. ¶ Itē z scdo quali-
tas manifesta que requiritur in. d. c. q̄q̄. nō dz sumi pro notorio: sz
prout manifestū est species distincta a notorio. nam hec propria huius
vocabuli significatio est. nam manifestū est id, q̄ probari pōt. vt no. gl.
in. c. vestra. de cohab. cleri. z mu. z tenet qd̄ mediū inter occultū z noto-
rium, vel saltē manifestū dicit, z famosa insinuatio, z cōis z certa scien-
tia z ex certis pueniens: sed in casu nostro dictus cōtractus pbari posset: z
ac erat publica fama, z cōis opinio de iniquitate illorū contractuū tpe
vite dicti minoris. ergo satis pōt dici dictū minorē fuisse vsurariū ma-
nifestum. ¶ Tertio hec probant per tex. no. in. c. cū in diocesi. de vsur.
1 vbi habet qd̄ per famā z argumenta pbat quis vsurarius manifestus:
ac in casu nostro nō solū cōcurrūt argumēta, sz vera pbatio cōtractuū
vsurariorū. Quinimo, qd̄ plus est, reperio fuisse cōsultū per Bar. Bol.
de cal. z do. Cardi. florentinum, qd̄ lz in vita non exerceat quis publice
vsurā: si tamē pōt pbari qd̄ erat tpe vite vsurarius, satis pbat cū fuis-
se manifestū vsurariū, etiā ad effectū mutandi testamentum, qd̄ mani-
festum erat delictū, qd̄ pbari poterat: quāq̄ Fredericus in consilijs suis
ab hoc vltimo deuiare videat. Non obstāt cōtraria superius formata. Et
primo ad primum fatendū est qd̄ dicti cōtractus ex formalitate nō ap-
parent vsurarij dum sint emptionis z venditionis: z sic quoad formā
z apparentiam loquitur dictum. c. in ciuitate. Sed in specie z alijs cir-
cunstantijs maxime illa: qr alijs vendebat consimiles merces pro mino-
ri pretio solutione incontinenti facta, satis pbant cōtractus vsurarij.
vt aperte innuit tex. in. d. c. nauiganti. Nec ob. quod hic non interuenit
mutuū: qr dico qd̄ imo interuenit mutuū fictū. nā videt emptori fuisse
illico pretium iustum, z statim fuisse sibi a venditore instituēdū in tem-
pus cum incremēto illius pluris qd̄ soluit pro dilata solutione. vt not.
docto. in. d. c. in ciuitate. z in. c. nauiganti. iura enim non sunt imposita
verbis, sed rerū effectui. in. c. cōmissa. de elec. li. vi. z si diceremus oppositū
parata esset via eludēdi iura, z materia pmulgata cōtra vsurarios, q̄
nō est dicēdū: vt patet in. c. ad nostram. de emp. z vendi. z. c. illo vos. de
pig. facit z. c. quanto. de priuileg. z capto, gaudemus. de diuortijs. non
obstāte capto manifesta z. c. de manifesta. ibi, em̄ capit manifestū p no-
torio, z nō in pprio significato. nam a proprio verborum nō est recedē-
dum significato, ex quo nō cōstat de mēte cōtraria. vt. l. nō aliter. de le-
ga. iij. z in. c. fi. de verbo. sig. ¶ Itē posset dici istum notorium vsurariū
ex quo notorie tenebat banchum paratū ad merces tali modo venden-
das. Ad hoc no. glo. in. d. c. i. z. ij. de vsur. lib. vi. iuncto. c. nauiganti. nā
si dicti cōtractus faciunt istū vsurariū, vt. s. probatū est, z publice per
eum exercebant, vt presupponit in casu, ergo negari nō pōt quin fuit
vsurarius publicus z manifestus. Nō obstat vltimū motiuū quod nō
obstante statuto non poterat contrahere. Respōdeo enim dupliciter.
Primo qd̄ cōtractus censetur phibitus minori, quatenus alteri obli-
gatur: nō autē quatenus alter sibi obligatur: vt probat in. l. iulianus. §.
pe. ff. de act. emp. facit. l. non eo minus. C. de procu. qd̄ in simili habet de
ecclesia. xij. q. ij. qua de reb. z per glo. in. c. i. ne sede va. em. per docto. in
c. i. z. c. tua. de his que fi. a prela. Nō ergo obstabit statutum quominus
2 illo modo augmētaret patrimoniū suū. ¶ † Secūdo respōdeo qd̄ ius
canonicum irritādo testamentū manifesti vsurarij, habuit respectū ad
odiū criminis nō autē ad validitatē cōtractuū: qd̄ pz manifeste ex eo, qr
cōtractus super vsura soluenda sunt ipso iure nulli: vnde nulla obliga-
tio acquirit vsurario. vt. in. c. debitores. de iureiu. z solute possunt repe-
ti. vt. d. c. debitores. z de vsur. cum tu. vnde presuppono qd̄ minor non
potuerit cōtrahere, nec valuerit cōtractus: nihilominus quantū in eo
fuit crimē vsurariū cōmisit, vt in obligatione que cōtrahitur ex pacto cō-
sideratur ipsum factū. vt in. d. c. debitores. iuncto. c. q̄q̄. facit. c. nuper.
de biga. z. l. obligamur. ff. de act. z oblig. Nec obstat minoritas, qr vbi
pena ipso

pena ipso iure a iure imponit.cōmittens delictum ꝓhibitum incidit i
illā penā:licet aliquo respectu veniat mitius puniendus.vt no.Bart.in.l.
§.ff.de recepta.Sed.d.c.quamquam irritat testm̄ ipso iure,ergo minor legali
statuti pena.ad hoc.c.i.de delic.pue.z.c.ii.eo.ti.qd videtur obstare.sz est
restringendū ſm illā lectu.z ſm illā theoricā Bart.in loco ſalle.Non
obstat gñalis cōsuetudo mercatorū ciuitatis:quia ꝙ in se peccatū est nō
excusatur per generalē cōsuetudinē seu verius corruptelā totius orbis.
vt in.c.adulterū maiū.zc.z.c.flagitia.xxxii.q.vii.quemadmodū nō excusa
rent hoīes si directe palā z publice exercerent improbū fenus vsurariū.
Nā nō refert qd ex equipollētibus fiat.in.c.licet ex quadā.de testib9.
z in delicto cōtrahēdo nō inspicitur forma,sz effectus.vt in.c.ea que.de
simo.Bona enī denominatio mali non excusat:nec valet cōsuetudo in
cōtrariū.vt ibi:z est ad hoc ille bonus tex.cū gl.Et hec sufficiant quo
ad tria prima quesita.¶ Uenio ad vltimū quesitū qd quia facile est bre
uiter rñdeo.Dico enim ꝙ ius irritandi testamētū cōpetit sororibus,
que tamen ab intestato succedunt de iure cōi fratri equaliter cū matre.
vt in auf.de here.q ab intest.defer.Nā.c.quamquam.solū mutat testamentū:
non autē excludit venientes ab intestato.facit qd habetur in auf.bo
na dānatorū.C.de bo.pscrip.Corā quo autē iudice hec questio nullita
tis sit agitāda,dico ꝙ corā iudice ecclesiastico.per no.in cle.dispendio
sam.de iudi.z in.c.cum sit generale.de foro cōp.z in eo qd queritur de
sequestratione fruct9 que fiēda est questione pēdēte,dico ꝙ satis pōt
fieri sequestrū,si timetur verisimr de dilapidatione,si possessor bonorū nō
est potēs ad satisfaciēdum de fructibus interim pcipiēdis in casu eui
ctionis.iuxta no.in.c.iii.z fi.de sequest.pos.z fruc.z sic9 puto si posses
sor est potēs ad satisfaciendum:quia tunc solus dilapidationis fructuū
timor nō sufficit ad sequestrationē fructuū per.d.c.fi.l.imperatores.
ff.de appel.vbi ponit specialē casum post appellationem.In oī tn̄ ca
su poterunt bona z fructus describi.iuxta theoricam Bar.in.l.vnica.
C.de sequestratio.

¶ Casus consilii sequentis.

Ad petitionē Petri Bartholo

mei factū fuit sequestrū certe quātitatis pecuniarū die.xxi.anno dñi
M.cccxxxiii.Apud Franciscum Joannis cōtra Hieronymū Anto
nii per officiales mercātie ciuitatis Senarū.deinde.xxx.die mēsis eius
dem cōparuit quidā Antonius suo ꝓprio nomine.z priuato,z vt pro
curator Hieronymi prout apparere dixit manu Johānis Matthei de
Aliano notarii,z obtulit stare iuri z iuri respōdere z soluere iudicatū:
z fecit citare dictū Petrū Bartholomei per Dūcū del dota nuntiū
curie.Qui nuntius retulit se citasse ad domū solite habitatiōis dicti
Petri:z dicto Petro non comparente officiales fecerūt restitui pe
cuniā sequestratā dicto dño ꝓmittente,fideiubente,obligāte,renūciā
te,iurāte:hec verba ita generaliter reperiuntur scripta per notariū apud
acta dicte curie.deniqz pluribus,z pluribus mēsibus elapsis mortuo
dicto Hieronymo agit ꝓ parte dicti Petri Bartholomei anno dñi
M.cccxxxvi.contra dictū Antoniū.excipit per dictum antoniū:ꝙ nō
est obligatus eo maximeqz nō sunt illi officiales coram quibus pro
misit cum functi sint eorum officio.Queritur quid iuris.

¶ Consilium.xxiii.

1 Cautio de iudicato soluēdo an habeat vires corā aliis iudicibus.
2 Obligatio fideiussoris realiter finita obligatione cōtra principalem
cessat.

Videtur Dictus Petrus non esse obligatus in ali
quo,non enim tenetur tanquam procurator:
cū ipsius officiū expirauerit per mortē dicti Hieronymi re
integra.l.mandatum.C.manda.z cle.fin.de procura.z per
consequens nō debet teneri de antea gestis procuratorio nomine:si
cut dicimus in tutore functo officio.vt in.l.post mortē.ff.qn̄ ex facto
tuto.ad idem.l.fi.ff.de insti.non tenetur functo officio,nec debet tene
ri proprio nomine tanquam fideiussor:quia cum esset fideiussor non con
tractus,sed de iudicio sisti,nec de hoc fecit ipse aliquam scripturā pro
pria manu liberatus extitit.ex quo infra duos mēses dictus Petrus
Bartholomei:non fuit prosecutus negotium in iudicio.vt est tex.no.
in.l.fideiussor.C.de fideius.Quinimo non solū infra duos menses nō
egit:imo plures menses sunt elapsi:ergo in illo videtur dictus Anto
1 nius teneri ad respondēdū pro dicto Hieronymo.¶ Tertio obstat
ꝙ cautio etiam de iudicato soluēdo non habeat vires coram aliis iu
dicibus seu in alia instātia.l.cum apud.z.l.cum lite mortua.ff.iud.sol.
Sed in casu nostro non sunt illi officiales corā quibus facta fuit pro
missio:ergo extincta est cautio.Sed his nō obstātib9 que iudicio meo
nihil obuiāt contrariam sententiam puto veram.Et primo dico hūc
teneri pcuratorio noīe per tex.expssum.in.l.pcurator qui p euictione.
ff.de pcu.vbi probat ſm lect.Bar.z fere olim qd pcurator qui obliga
uit se,tenetur rñdere etiā finito officio.ad idē.l.seruū titii.ff.mand.Sed
iste Antonius expsse obligauit se etiā priuato noīe,vt pz ex narratiōe
facti:igitur remāsit obligat9 etiā post mortem dicti Hieronymi.nec ob
stat lapsus pluriū mēsium vel anni:quia cū sit actio ex sua pmissione or
ta z cum maxime psonalis,illa nō tollitur nisi spatio.xxx.annorum.l.si
cut.C.de pscri.xxx.anno.imo nō vr ꝙ currat prescriptio obstante mala
fide ex dispositione iuris canonici ſm not.cōiter per Modernos in.c.
fi.de pscrip.licet illud senserit Bart.in.l.sequitur.§.si vnam.ff de vsucap.
Sed circa hūc casum nō insisto:quia non est necessariū quoad casum no
strum:cum nō sit elapsū tm̄ tps,vt dicatur cōpleta prescriptio ꝯ hanc per
sonā.Sed videtur hic Antonius obligatus fideiussorio noīe.potuerūt
enim officiales in absentia dicti Petri in reuocatione sequestri cape
re fideiussorē in fauorē dicti Petri.vt in.c.penul.de eo qui mit.in pos.
z est gl.ordi.in.c.i.eo.ti.in ver.parari.z tenet Spe.in ti.de pmo decre.
§.iam de effectu.ver.an pe.q quidē obligatio nō expirauit per lapsum
anni vel bienū durāte obligatione principali ꝯ Hieronymū.hoc pbo
sic.obligatio fideiussoris nō soluitur realiter durāte obligatione prin
cipali,nisi in casibus quibus possit instare ꝯ principalē,vt eū liberet a
fideiussione.vt legi.z not.in.c.fi.de fideius.z in.l.si pro eo ꝯ quē.C.eod.
tit.nec pōt cōpellere aduersariū ad agendum ad finē liberationis con
2 sequēde.vt in.l.si fideiussor.ff.eo.no.in.c.cōstitutus.eo.tit.†Sed cessat
obligatio fideiussoris realiter finita obligatiōe ꝯ principalem.vt in.l.
grece.in fi.ff.de fideius.ab hac autē reperimus casum exceptū in.d.l.si
fideiussor.vbi liberatur per lapsum duorū mēsium:qui quidē casus cum
sit diuersus a regulis iuris,debet ibi stricte intelligi.z non extendi ad
casum nō expssum.arg.in.l.pcipimus.in fi.C.de app.sed in casu nostro
sumus extra illū casum.l.si fideiussor.ergo debemus de eo iudicare se
cūdū regulā predictā.Qd aūt sumus extra casum illius.l.pbatur,illa
enī lex loquitur in eo qui fideiussit ꝓ actore de sistēdo quē in iudicio.Sz
in casu nostro fuit processum ad vlteriora:quia pmisit stare iuri,z respō
dere ac soluere iudicatū,z in fine simpliciter obligauit se,z fideiussit ꝓ
Hieronymo:hoc pz in scriptura cōtenta in actis curie.vnde aduertē
dum qd.d.l.si fideiussor.proprie loquitur qn̄ iudicio inchoato qs dat fide
iussorē de sistendo in iudicio.vnde cū actor teneatur litē contestari infra
duos mēses:z sic pstat cautionē.iii.q.iii.c.inducie.libellū.z i auf.gñalr.
C.de epis.z cleri.si infra duos mēses nō prosequitur actor,videtur retro
cessisse ab intētione sua.merito lex introduxit,vt fideiussor liberetur.cū il
le videatur in culpa in nō psequēdo:z tacite videtur actū infra duos men
ses litē cōtest.z vr vera ratio decidendi,z multū notabilis,ad illā.l.quā
sentit Hosti.in summa.co.ti.§.qualiter tit fideiussor.ob hāc igitur rō
nē z tacitā partiū cōuentionē illa.l.in casu illo recessit,z deuiauit a cō
munibus regulis,sez liberādo fideiussorē ex lapsu illius modici tempo
ris.huic est ꝙ fideiussor de iudicio sisti liberatur per casum superuenientē
in personam rei.vt in.l.sancimus.C.e.Sed in casu nostro oīa predicta
cessant.hic enim cū vno erat lis inchoata.Nec h[...]s inchoandi de pri
mo sed factū fuit sequestrū:quia dictus Hiero[...]s erat suspect9.Itē
fuit prestita fideiussio de stando iuri priuato no[...] z in fine in renuntia
tione sequestri obligauit se simpliciter fideiubendo.¶ Unde aduertē
dum ꝙ illa scriptura que est apud acta curie:est abbreuiatura cōfecta
more notariorū,q debet extēdi ſm eorū cōsuetudinē.iuxta no.in.c.cū
p.tabellio.de fi.instr.z in.l.gallus.ff.de libe.z posthu.Et si diligenter
ponderet hz duas partes.nam in prima parte in principio cōparatio
nis obligauit se suo ꝓprio z priuato nomine:z vt pcurator dicti Hie
ronymi stare iuri,z rñdere iudicato:nec adhuc obtinuerat sequestrum
reuocari:sed fecit citare dictū Petrū.illo vero nō cōparente obtinuit
sequestrū reuocari:z de nouo pmisit pro dicto Hieronymo ac obliga
uit se,ac fideiussit simplr.nec fuit dictū de iudicio sisti.Qd si fuerit illa
obligatio noua ex interuallo facta pz post primā obligationem de qua
in pncipio illius scripture dicit,ꝙ fecit citare dictū Petrū,z qd nun
tius retulit se citasse illū ad domū:z sic oportuit interuallū intercede
re:z postea illo nō comparente obtinuit reuocationē seqstri fideiuben
do ꝓ dicto Hieronymo simplr.sicut fieri dz in reuocatione seqstri iu
xta not.per Cy.in.l.vna.C.de pbi.sequest.z per canonistas in.c.ii.e.tit.
ergo dicta obligatio durat in pñti.z pōt cōueniri effectualiter ex quo
dictus Hieronymus vel eius heres est impotens ad soluendū.iuxta
materiā auf.presente.C.de fideius.Ultimo alia rōne fideiussio fuit hic
pstita,vt vitaretur sequestratio iuxta theoricā doctorū in dictis iurib9.
z per Bar.in.l.litibus.C.de agri.z censi.lib.xi.z.l.fideiussor.ff.q satisd.
cog.z in.l.senatus.de offi.pſi.debuit ergo sapere naturā seqstrationis.
vt in.c.ecclesia que.vt lit.pen.z in.l.ii rem z pñū.ff.de pe.he.Inn.in.c.
ex rōne.de app.Sed natura sequestrationis est vt duret donec lis finē
accipiat.iuxta not.in.c.examinata.de iudi.z in.l.si oleū.ff.de dolo ergo
fideiussio per quam euitatur sequestratio dz durare vsqz ad illud tēpus,
z hoc videtur aptissime de mēte tex.in.d.l.litibus.z.l.si fideiussor.z.l.se
natus.Et si diceremus ad ppositū illud remediū fideiussionis nō esse
sufficiēs ad fideiussionē euitandā.Non ergo hec fideiussio sapit simpli
cē naturā fideiussionis de iudicio sisti.Nec liberaretur hic fideiussor per
mortē principalis,sicut liberatur cū obligauit se ad sistendū reum in iu
dicio,cum nō esset actori sufficiēter satisfactū.Nō obstant superius in
cōtrariū allegata.soluitur enī mādatum re integra.Sed hic nō erat res
integra:cū obligauit se ꝓ dño.Item hic obligauit se proprio z priua
to noīe,z fuit offm̄ voluntarium,z sic cessat cōtrarium.l.post mortem.
¶ Nam ibi nō obligauit se institor,vt dz in tex.Sed in casu nro sic.ad
l.si fideiussor.satis fuit supra respōsum.ad.l.cū apud.z.l.cum lite.dico
ꝙ pcedunt in fideiussore de iudicio sisti seu iudicato soluēdo.Sed hic
fuit simplex fideiussor facta reuocatione seqstri.vt.s.dixi.¶ Item illa

iura pcedunt qñ quis pmisit simplr de iudicato soluendo non expresso noie ꝓprio iudicis. Nã tũc tenet, ex pmissiõe corã iudice successore eiusdem tribunalis: qr videt idẽ iudex. l. proponebat. ff. de iudi. ⁊ hoc apte tz Specu. in ti. de leg. §. excipi. ver. sed qd si plures. aptius Bar. in. l. si apud. ⁊ ita fuit in casu nr̃o. Quare ex oĩbus pdictis cõcludo dictũ Antonium obligatũ ad respondendũ ⁊ soluendũ iudicatum ₰m predicta.

Consilium. xxiiii.

1 Remissio ₰m consuetudinem italie non fit.
2 Iudex delicti debet purgare prouinciam malis hominibus.

Rodulphus ciuis corneti habens domicilium in Viterbio, dum esset in corneto mãdauit seu psuasit Martinũ ciuẽ Corneti interfici. qđ ibidẽ factum est ipso Rodulpho Viterbij residente. post dies aliquot gubernator vtriusq; ciuitatis habẽs a dño nr̃o papa oĩmodã legati de latere potestatẽ, veniẽs cornetũ audita infamia dicti homicidij in reditu ad ciuitatẽ Viterbiẽ. dictũ Rodulphũ in ciuitate Viterbij capi mãdauit, ⁊ fecit ipm̃ in manibus potestatis ponit: agiẽ nũc in corneto de inqsitione faciẽda: ⁊ de pcessu formãdo ꝯ dictũ Rodulphũ de homicidio: petit remitti per potestatẽ corneti ad locũ delicti viterbiũ: cũ viterbiũ ⁊ cornetũ sint sub eodẽ pside. ⁊ supplicat gubernatori siue psidi vt mãdet potestati viterbij rodulphũ remitti ad locũ maleficij perpetrati. Dubitat nũc de quatuor. Et primo vtrũ ad requisitionẽ potestatis ciuitatis corneti gubernator seu preses teneat mãdare ptãti viterbij vt illũ remittat. Et si ad mandatũ gubernatoris ptãs viterbij teneat illũ remittere. Scđo qrit an Rodulphus pdictus de homicidio in corneto ꝑpetrato rõne domicilij qđ habet viterbiũ, possit puniri in viterbio, vbi detinet captus, maxime cũ dicte ciuitates sint sub eodem gubernatore. Tertio querit an remissio debeat fieri ante inchoationẽ pcessus ꝯ dictũ rodulphũ vel post. Quarto an gubernator predict᷒ habẽs plenã potestatẽ legati de latere potuerit dictum rodulphũ in dicta ciuitate viterbij facere detineri rõne delicti in corneto perpetrati, ad hoc vt ibi puniat, an ad locũ delicti remittat. Venio ad primũ, ⁊ videt φ gubernator seu preses nõ teneat remissionẽ facere, vel fieri mãdare: sed potius illũ captũ relaxare, vel relaxari facere: qr delictũ fuit cõsummatũ extra territoriũ viterbij. vnde etiã presupposito qđ mandatũ fuisset de homicidio perpetrãdo in ipsa ciuitate viterbij: qr tñ nõ ibi, sed in corneto delictũ secutũ esse nõ põt ex eo in viterbio cõueniri. iuxta not. per Bar. in. l. si vt pponit. ff. de fideius. ⁊ in. l. nõ solũ. §. mãdato. ff. de iniur. videt text. iunct a gl. in cle. pastoralis. de re iudi. in ver. nec nõ pcedẽdo. Et no. per aliquos in. c. si. de foro cõpe. ergo remissio fieri dz ad locũ delicti: qr ante capturã nõ fuit cõtumax in loco delicti: ergo capi in dicta ciuitate viterbij ad finem remissionis fiẽde nõ potuit. iuxta no. in. l. i. C. vbi de cri. agi opor. ⁊ videt tex. in aut. vt nulli. §. si vero quis comprehensorum. Itẽ psupposito qđ capi in viterbio potuisset, videtur qđ gubernator nõ teneatur mãdare ptãti viterbij, vt illũ remittat: qr remissio ad locũ delicti videtur potius de vrbanitate, quã de necessitate. arg. d. cle. pastoralis. in versi.

1 de more. no. Bar. in. l. si cui. ff. de accu. † Itẽ fortius cõsuetudo hz ꝑ totã italiã, vt nõ fiat remissio. vt not. Bar. i. l. sepulchri. ff. de sepul. viola. Igit venit relaxandus. Nõ enĩ põt puniri viterbij: qr ibi non deliquit: nec remitti cornetũ: qr cõsuetudo remissioni cõtradicit. Itẽ nõ fuerat cõtumax in loco delicti: igitur ⁊c. Itẽ pro hoc facit: qr dict᷒ rodulphus hz domiciliũ in viterbio, vt presupponitur in casu narrationis: vñ presupposito φ delictũ nõ fuisset cõmissum in territorio viterbij: tñ rõne domicilij potuit accusari ⁊ inquiri de delicto alibi cõmisso. ⁊ ex hoc debita pena compuni. de quo v᷑ casus in. c. cũ cõtingat. de fo. compe. tenet Io. an. in. c. vt animarum. de consti. lib. vi. ⁊ Io. Cald. in. c. i. de rapto. ⁊ Bar. post Cy. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. ⁊ Io. de lig. in cle. pastoralis. prealleg. videtur tex. cũ gl. in. l. i. ⁊. ii. ⁊ in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. expresse idem Io. an. in addi. Spe. post Ostien. in titu. de compe. iudi. adi. §. i. ver. sexto ratione criminis. videtur tamẽ ibi velle φ de iure ciuili hoc dictũ procedat, qñ proceditur per viã accusationis: secus per viã inqsitionis tantum: qr iudex agit ad vindictã, ⁊ sua nõ interest ex quo deliqt extra territoriũ suũ. nã in loco domicilij potest conuenire non ex eo qr deliquit, sz qr sortitur forũ, ⁊ sic audire dz accusantẽ ex hoc capite ⁊ potest illum punire si delictũ obetur. Sed inquisitio delicti pñtis cõcernit delictũ φ nõ contingit iudicem esse, si extra territoriũ suum fuit cõmissum: ⁊ ad iura canonica que late pcedunt ad inquisitionẽ dicit φ procedũt in suo foro: sed dña Archi. dicit in. c. si. de fo. cõpe. φ etiã de iure ciuili põt pcedere iure domicilij per viã inqsitionis de delicto alibi cõmisso: nã cũ qre in loco domicilij põt accusari, lz alibi deliqrit est: qr ⁊ vbicũq; delinquitur subditus est iudici domicilij: ⁊ hec cã locũ hz siue procedat

2 per viã accusationis siue inquisitionis. † Item sicut interest iudicis delicti purgare prouinciã suã malis hoibus. vt. l. congruit. ff. de offi. presi. ita interest iudicis domicilij castigare subditos, ⁊ ꝓuinciã suam purgare talibus hoibus, lz alibi deliquerint. d. l. cõgruit. ⁊. l. preses. e. titu. ⁊ hoc reperio tenuisse Bar. in. l. cunctos populos. de sum. trini. φ videt verius, ⁊ i casu nostro multũ refert: qr in territo ecclesie seruant᷒ ius canonicũ. vt in. c. si duobus. de ap. ⁊ no. in. c. qđ clericis. de fo. cõp. Itẽ si bene ponderetur casus, non expedit ex alio capite hoc multũ discutere, qm̃ gubernator seu preses hz iurisdictionẽ nedũ in loco domicilij: sed in loco delicti, sic põt per totã suã ꝓuinciã illũ facere capi. vt in. d. §. si vero quis cõprehẽsorũ. ⁊ in. c. nouit. de offi. delegat. vbi hoc tex. in sũ. Nã tota ꝓuincia est sibi vnũ territoriũ: ⁊ sic delictũ fuit cõmissum in suo territorio: ⁊ in suo territorio captura facta: potuit ergo ⁊ debuit gubernator seu preses in qualibet parte sui territorij illũ capi facere: ex quo in suo territorio deliquit. etiã si fuisset extraneus. vt. d. l. preses. ⁊ de offi. delega. c. §. nã preses seu legatus ꝓprie hz in ꝓuincia sibi decreta iurisdictionẽ, quã põt in loco exercere quilibet ordinari᷒ quicũq; sit ille. ⁊ est maior omnibus post principẽ. vt. l. ex oĩbus. cũ seq. ff. de offi. presi. no. Spe. in tit. de lega. §. nũc ostendendũ. ver. legatus. ⁊ sequẽti. ⁊ in. §. superest. ver. i. eo. ti. legit ⁊ no. in. d. c. ij. ⁊. c. i. eo. ti. in antiqs. potuit ergo illũ capi facere. ⁊ alteri tradere, vt iustitiã faciat. iuxta. c. fi. ne cleri. vel mona. lib. vi. Ex predictis infero ad decisionẽ vltimi dubij, ⁊ cõcludo affirmatiue φ dña gubernator nedum potuit, sed debuit etiã ex officij sui debito dictũ Rodulphũ capi facere in dicta ciuitate Viterbij. Restat nunc examinare tria prima dubia simul, an possit Rodulphus puniri Viterbij, ⁊ an possit remitti Cornetũ: vel de necessitate sit illuc remittẽdus. Et omissis cã breuitatis argumentis q̃ ad partes fieri possunt, dico cõclusiue φ vbi nõ petitur remissio per iudicẽ corneti in dubijs puniri posse in loco domicilij. vt in. l. i. C. vbi de crimi. agi opor. ⁊ ibi hoc tenuit Bar. Bal. ⁊ Io. calde. in. c. i. de rapto. probari v᷑ in. d. c. cũ cõtingat. ⁊. d. l. i. ⁊ si ꝯtrariũ diceremus frustra tractaremus de domicilij foro: cũ semp quis ꝯueniat aut rõne delicti, aut ꝯtract᷒, aut rei. Est enĩ forũ rõne domicilij gñalior alijs. vnde põt ibi cõueniri de re existẽte alibi. vt no. in. l. fi. C. vbi in rẽ ac. ⁊ in. c. fi. de foro cõpe. Itẽ de ꝯtractu alibi gesto vt legitur ⁊ de delicto alibi cõmisso vt in legibus pallegatis. ⁊ maxime in casu nr̃o, in quo psupponimus gubernatorẽ habere iurisdictionẽ etiã in loco delicti. Si vero remissio petitur per iudicẽ corneti, arbitror φ de necessitate non sit fienda: sed poterit puniri in viterbio. Moueor primo φ. §. si vero qs cõprehẽsorũ. loqtur qñ delinquẽs extra ꝓuinciã delicti: ⁊ in territorio alterius presidis se cõtulit φ non accidit in casu nr̃o, cũ sit sub eodẽ preside. Itẽ preses est maior iudice Corneti, ⁊ põt cognoscere, ⁊ punire oĩa que fiunt in prouincia. vt. d. l. preses. ⁊. l. ex oĩbus. Nã ⁊ in loco delicti pñs vt dixi est maior potestate Corneti. Nõ ergo potest per eũ requiri, vt remittat ad eũ, vt dictis legibus. Itẽ ⁊ scđo nõ est de necessitate fiẽda remissio: qr cõsuetudo cõis italie nõ necessitat ad remittendũ. iuxta ea q̃ Bar. not. vt. ꝯ. sed Calde. aperti᷒, ⁊ latius hec tractat in. d. c. i. de rap. ⁊ cõcludit φ si delinquẽs nõ esset in loco domicilij, vel valeret consuetudo: qr per hoc publica vtilitas lederet, que reqrit vt delicta non remaneãt impunita: esset talis cõsuetudo grauosa: ideo nõ vz. de consuetudine. c. i. ⁊. c. fi. Sed cõsuetudo per quã iudex domicilij non remittit ad iudicẽ delicti: vel eccõtra. bene valeret dũmodo alter ꝑdictorum in cuius territorio degit, vellet delinquentes punire: qr tunc cessaret cõ predicta. ⁊ ₰m hanc distinctionẽ arbitror restringendum dictũ Bart. Ad ꝓpositum ergo cũ delinquens sit captus in loco domicilij, ⁊ agitur vt ibi puniat, satis est obseruari illa ꝯsuetudo de nõ remittẽdo. ⁊ hec ratio ꝯcludit φ etiã si iudex viterbij sine authoritate gubernatoris illũ cepisset, nõ tenet remittere ad locũ corneti: sed põt ex tertio capite vt remissio nõ fiat defendi: tenẽdo opi. Io. calde. in. d. c. i. de rapto. Nã doctores diuersi sũt in materia remissionis: quidã asserentes de necessitate esse fiendã, nisi esset ꝯsuetudo: quidã de vrbanitate. vt plene no. per gl. in cle. pastoralis. in ver. de more. Io. calde. capiẽs mediã viã distinguit φ aut criminosus degit sub iudice domicilij, qui intendit eũ punire, ⁊ procedit opinio φ ex sola vrbanitate fiat remissio: aut degit sub alio iudice domicilij, vel iudex domicilij non curat punire: ⁊ procedat illa opi. φ sit de necessitate fienda, ergo ex multiplici capite põt defendi vt remissio ex necessitate non fiat, vt pz per pdicta. Sed nũquid voluntarie potest remitti ad locũ delicti, dicerẽ φ aut gubernatoris ⁊ potestatis viterbij voluntas interueniunt: ⁊ tunc in dubio fieri potuit: qr cõgruenti᷒ exercet iustitia in loco delicti ad terrorẽ aliorũ, vt ibi cessct scãdalũ. in. c. i. de rapto. ij. q. vi. c. i. ⁊. l. capitalium. §. famosos. ff. de penis. cum si. Nã lz cõsuetudo habeat, vt nõ cogat iudex domicilij remittere: non tamẽ habet vt remittere non possit, cũ istud sit mere facultatis. Si vero gubernator vult remittere potestati viterbij cõstituẽdo eũ suũ delegatũ, ⁊ potuit illũ eo inuito remittere: qr potestas hodie tz in ciuitate locũ presidis. iuxta no. per gl. in. l. i. C. de prescri. lon. tẽp. ⁊ per Bar. in. l. iiij. §. preor. ff. de dã. infec. Vnde lz gubernator sit eo maior sicut est maior episcopo: vt in iuribus superius alleg. non tamen potest sine alia rõnabili causa extrahere captũ de manibus ordinarij, cũ loc᷒ sit inter eos preuentioni respectu cognitionis. ibi enĩ causa est finiẽda vbi incepta. l. vbi ceptũ. ff. de iudi. facit qđ legi. ⁊ not. in. c. et tenore. de rescrip. Et cum hoc casu remissio sit voluntaria, non est discutiẽdũ tertiũ dubiũ: qr oportet fieri remissionẽ ante ⁊ post inchoationẽ pcessus: sz eo casu quo veniret remissio necessario fiẽda, debet pcedere aliqua summaria cognitio, vbi delictum nõ esset notoriũ, sz famosum. de quo per gloss. in cle. pastoralis. ⁊ per Barto. in. d. l. i. C. vbi de cri. agi opor.

Concludo

¶ Concludo ergo dictū Rodulphū potuisse capi in Viterbio ⁊ posse ibi iudicari ⁊ puniri. nec necessario est remittēdus ad ciuitatē Cornetī licet voluntarie remitti posset iuxta distinctionē predictam, ⁊ cōtraria superius formata satis remanent soluta: nam cederet primū vbi non conueniretur in loco domicilij. Item gubernator habet iurisdictionem in loco vtroqꝫ vt predixi: declarantur enim omnia ⁊ limitantur secundum predicta: ideo aliter specifice causa breuitatis nō respondeo.

¶ Casus consilij sequentis.

Canonicus regularis expresse professus regulā beati Augustini in cathedrali ecclesia Perusina in claustro dicte ecclesie in nocte quarte ferie maioris hebdomade, dū canonici essent in matutinis furatus est centū florenos cuidā canonico, qui deputatus fuerat collector per clerū Perusinū ad exigēdū certam pecunie quantitatē p faciendo quodā munus dn̄o nostro pape. Furtū istud pbat̄ tam per cōfessionē q̄ etiā per vnū suū clericū, qui erat socius, dum per dictū predicte pecunie subtraherent̄, vicarius absente archipresbytero Perusino habente ad hoc mandatū ab eo: pcessit cōtra dictū vsqꝫ ad sniam diffinitiuā exclusiue. ¶ Cōtingit de tribus dubitari. Primo an pcessus iste valuerit, cū a nonnullis ptendat̄ q̄ nō: qr pcessus nō per vicariū eī, sed per archipresbyterū eius locum tenētē debuit explicari. ¶ Scdo supposito sine veritatis preiudicio qḋ ad archipresbyterū seu eius locū tenenē iurisdictio ptinuisset: an defectus iste suppleri possit per gubernatorē Perusinū habētē plenā potestatē legati de latere. ¶ Tertio qua pena veniat iste canonicus puniendus, ⁊ si priuari pōt portione, quā pcurationē vocāt, ecclesie cathedralis Perusine, cū nō sint distincte pbende, sed capl'm assignauerit vnicuiqꝫ canonico certā portionē, quā procurationē vocāt, ⁊ sic quilibet canonic⁹ sit diligētior in faciēdo pcurationē suā laborare, ⁊ anno singulo aduocato capl'o quilibet canonicus reddit administrationē pcurationis, ⁊ ppter assignationē ipsi⁹ portiōis, nō viuūt in cōi, sꝫ in eodē claustro p se in cameris suis ex quo sequitur qḋ de facto quilibet eorū h3 proprietata ēt supponit̄ q̄ canonicus iste de quo querit̄ h3 quādā ecclīā parochialem consueram tamen cōferri canonicis regularibus ⁊c.

¶ Consilium.xxv.

1 Archipresbyter an habeat iurisdictionem in canonicos fori contentiosi.

2 Furtum an dicatur magnum scelus.

1 Atringam Ista dubia conclusiue omittendo argumenta a 1 partes prolixitatis vitāde cā. Et iuxta ordinē, circa primū dico, ⁊ q̄ archipresbyter iurisdictionem non habet maxime in canonicos fori cōtentiosi: sed pertinent ad episcopū. xi. q. i. de persona. de offic. ordi. In c. i. de foro compe. si quis contra clericum. de iudi. at si clerici. iura in hoc sunt quasi infinita, quam quidem iurisdictionem circa actum inquirēdi potuit demandare vicario suo. in. c. licet. de offi. vica. lib. vi. de iure ergo communi valuit processus formatus per vicariū. Si vero de cōsuetudine pertinet ad archipresbyterum q̄ esse pōt. iuxta. c. irrefragabili. §. excessus. de offi. ordi. Tunc aduertendum q̄ cum ista prescriptio sit contra ius commune, opꝫ q̄ concurrat titulus coloratus, ⁊ tps. xl. annorū, vel cessante titulo requiritur tempus de cuius initio memoria non existat. vt in. c. i. ⁊. c. non est. de consuetu. lib. vi. ⁊ qḋ pertinet ad iurisdictionem episcopi, probatur in. c. cum ab ecclesiarum. ⁊ c. pastoralis. de offi. ordi. ⁊ presupposito q̄ ista obtineatur. tūc est videndum an pcessus iste formatus per vicarium valuerit. Et videt̄ prima fronte q̄ nō: qr a iudice nō suo. vt in. d. c. at si clerici. ⁊. C. si a non cōpe. quasi per totum. Sed hoc non obstāte dico q̄ iste canonicus inquisitus vel cōuentus corā vicario eī nō excipit de incōpetentia. nec dixit iurisdictionē pertinere ad archipresbyterum: vnde iurisdictionē vicarij seu eī progasse videt̄, ⁊ sic valebit pcessus. de hoc est tex. cum gl. in. l. i. C. vbi de cri. agi opor. ⁊ ibi Bar. ⁊ Bal. Nam in criminalibus habet locum progatio corā iudice habēte iure pprio cōsimilē iurisdictionem. vt ibi no. per glo. ⁊ Bar. ⁊ per Inn. in. c. de causis. de offic. deleg. ⁊ per gl. in. l. i. C. de iurisdi. om. iudi. ¶ Sed dubiū est nunqd hoc procedat in clerico sine licētia sui iudicis q̄ hic non interuenit. ⁊ videt̄ q̄ nō per c. significasti. de foro compe. ¶ Sed hoc nō obstāte cōtrariū potest dici hoc casu, cū prorogat̄ iurisdictio eī que est naturalis, ⁊ ordinaria. Nā res de facili redit ad naturā suā. xxxv. dist. ab exordio. ⁊. l. si vnus. ff. de pac. secus vbi progaret̄ iurisdictio alterius per subditū eī sine licētia eī: tūc eī nō valeret prorogatio: ⁊ sic loquit̄. d. c. significasti. ⁊ placet in dubio in casu nostro in quo iste canonicus nō habebat ab archipresbytero nec ordinē, neqꝫ bnficium. vnde est sibi subditus respectu nudi exercitij iurisdictionis. vnde eadē ratio q̄ est in eo clerico qui progat sine licentia sui iudicis est in isto clero quoad casum nostrū. iuxta no. in. d. c. significasti. ⁊ per Bar. in. l. i. ff. de iudi. Et hoc quoad primū dubium. ¶ Venio ad secundū dubiū presupposito q̄ dictus pcessus nō valuerit, vt pote qr iurisdictio pertinebat ad archipresbyterū, nec interuenit progatio modo predicto. Nunqd per gubernatorē possit defect⁹ suppleri. ⁊ breuiter dico q̄ nō: qr cū actus iudicialis hoc casu essent nulli, non potest legatus etiā de latere talē defectū supplere: qr esset facere circa solennitatē iudiciorū multis vigilijs ⁊ laborib⁹ excogitatā. cōtra cle. ne romani. de elec. c. inferior. xxi. dist. Et hoc aperte voluit Spe. in titu. de leg. §. nunc ostendendū. v. xviij. vbi dicit q̄ hec suppletio pertinet solū ad papā, ⁊ maxime procedit hoc in casu nostro vbi non solū est supplere defectū circa solennitatem iudiciorū, sꝫ dare iurisdictionē nō habētiin preiudiciū pprij iudicis. ⁊ sic priuare aliū iure suo qḋ legatus facere nō potest. nam solius principis est ius vnius dare alteri. iuxta not. in. c. constitutus. de religio. domi. Quinimo glo. dubitat in papa, nunqd possit ius vnius ecclesie sine causa alteri donare. vt no. in. c. i. dist. xxij. super versi. in instantiam. de quo p Spe. in tit. de lega. §. prealleg. versi. lvij. Ad predicta facit gl. not. in. c. pe. de her. lib. vi. que disputatio cōcludit legatū non posse cōmittere causam sui natura plenariam sine strepitu ⁊ figura iudicij tractandam: qr esset tollere solennitates iudiciorū. ⁊ ita Spe. in tit. de leg. §. super est. ver. nunquid potest cognoscere. facit qḋ in fi. not. Inn. in. c. prudentiam. de offi. deleg. vbi vult q̄ gesta corā iudice non suo ratificari nō possunt per iudicē pprium, etiā si suo noīe fuerunt gesta: qr corruunt ex defectu solēnitatis iudiciorū cui⁹ libera dispositio nō pēdet a potestate dn̄i iudicis: sed principis. ⁊ illud dictū cōiter sequuntur ibi doctores. facit qḋ no. in gl. ix. q. ij. in summa. ¶ Nūc venio ad tertiū dubiū qua pena iste canonicus veniat puniēdus. In quo aduertēdū q̄ ius canonicū facit dr̄iā in quātitate pene fm modū pcedendi, regulariter ꝫ crimē graue inducit depositionē, si de eo cōstat per viā accusationis: sed per viā inquisitionis pena est minor, ita qḋ circa depositionē pena vꝫ arbitraria. potest tamē priuari beneficijs, vel alia pena affici: nisi sint talia delicta que impediunt ordinis executionē etiā post pactam penitentiā. vt simonia ⁊ homicidiū. ⁊ de hoc est tex. in. c. inquisitionis. ⁊ in. c. qualiter. el ij. de accusa. ⁊. c. dilectus. ij. de simo. lꝫ ius ciuile nō videat̄ differentiam facere. l. iij. C. de sepul. viol. in. l. ordo. ff. de publi. iudi. in. l. ea quidem. C. de accusa. sensit Bar. in. l. ij. §. ij. de a iul. ⁊. l. iij. §. cetera. de suspec. tut. sꝫ de suspensione canonica reperiuntur alique gl. iuris ciuilis, que volūt q̄ damnatus per viā inquisitionis de crimine famoso, euitet infamiā propter modum pcedendi. ita not glo. in. d. §. cetera. de suspect. tuto. ⁊ l. iij. ⁊. l. si. C. eo. ⁊ ibi per Cy. ⁊. l. i. C. de domo inul. Bar. tamen aliter sentit in. l. infamem. ff. de pub. iudi. ⁊ plene per Bald. in. l. etiā. de fur. per Spe. in tit. n. de senten. §. species. ver. qd de istis. ⁊ faciūt hec ad sciēdū an si iste dānat⁹ p viā inquisitionis efficiat̄ infamis: circa qḋ amplius nō insisto: qr de hoc nō querit̄, sꝫ solū de pena imponēda. dico ergo respōdendo ad primū q̄ iste fuit accusatus de hoc furto, pena ordinaria debet puniri q̄ est pena depositionis ab officio ⁊ bnficio. tex. est in. c. cum non ab hoīe. de iudi. not. Hosti. in summa. de fur. sub rubrica. ⁊ plus dicit ibi q̄ debet detrudi post depositionē in monasterium ad agendum penitentiā. per. c. tue. de penis. ¶ Sꝫ aduertendū q̄ illud. c. tue. nō loquitur in furto simplici: sed in latrocinijs qḋ se habet in plus q̄ furtū. vt in aut. sꝫ nouo iure. C. de ser. fugi. ⁊ in corpore vnde sumitur. in aut. vt nulli iudi. in fi. ⁊. l. capitalium. §. famosos latrones. ff. de penis. Sed qr tex. in. d. c. subijcit q̄ pro magnis sceleribus imponit̄ pena detrusionis, ⁊ depositionis, esset examinandū, an istud furtū dicat̄ magnū scelus. de quo per gl. no. in. l. ad ea. ff. de reg. iur. per Bar. in. l. non solū. §. si mādatū. ff. de iniur. aliqḋ no. l. i. C. de requirē. reis. ⁊ cōis cōclusio est q̄ si sit in magna re, sꝫ graue delictū. vnde in casu nostro habito respe

2 ctu ad circūstantias, ⁊ satis potest dici magnū scelus. tū qr in loco religioso, tū qr in pecunijs deputatis ad honorē principis, tum etiā rōne tēporis: qr in septimana sancta. dum cantarent̄ matutine, ⁊ qḋ deteri⁹ est: qr religiosus, qui peccauit ꝫ votū ⁊ substātialia regule, volēdo habere dn̄iū maxime furtiue: que omnia aggrauant delictū. xl. dist. homo christianus. ⁊. c. cū quādā. de iureiu. ⁊ qḋ in eis nota. Ita cōcludo penā dicti. c. tue. satis posse infligi in casu nostro. Sꝫ dubium est in casu nostro: qr iste est regularis, nunqd debeat expelli ab ecclesia. ⁊ priuari de illa pcuratione, quam h3 in ecclesia Perusina. ⁊ de hoc specialiter querit̄ in casu supposito: dico q̄ de hoc est specialis doc. Inn. Hosti. ⁊ aliorū scribētiū in. d. c. dilectus. ij. de simo. vbi dicit, q̄ per depositionem nō liberat̄ a iugo regulari, sed non habebit vocē in capitulo, nec vocabit̄ ad cōes actus, nec ad recipiendū prebēdam cōem: sed in ergastulo ei puidebitur. ita dicit ad istam Io. an. post Inn. ⁊ Hostiē. priuatur ergo iste per depositionē nedum prebenda, seu portione singulari, sꝫ etiā cōi, vt nō comedat cū alijs, nec more solito tractetur, sꝫ in loco arcto fm qḋ visum fuerit superiori, sibi puidebitur in necessarijs vite. facit. c. si. de regu. ⁊ qḋ ibi no. Et sic poterit priuari etiā ecclesia parochiali nō obstāte q̄ eā habuerit a sede apostolica, per id qḋ not. gloss. in. c. i. de confir. vti. poterit etiā superior secum dispensando min⁹ tum punire pbat̄ l. c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. facit qḋ legi. ⁊ not. in. l. qd ergo. §. pena grauior. ff. de his qui no. infa. ⁊ hec procedūt cum fuerit pcessum per viā accusationis. Si vo per viā inquisitionis, tūc est maius dubiū per superius dicta: sꝫ dico q̄ illa procuratione poterit priuari, ⁊ ēt ecclesia parochiali, per. d. c. qualiter ⁊ qñ. el. ij. de accus. vbi dicit tex. q̄ si excessus grauis pbatur p viā inquisitionis, licet delinquens non degradet̄ ab ordine: ab administratione tamen amouet̄, lꝫ quidā dixerunt q̄ illud. c. loquit̄ in prelato, sꝫ in inferioribus clericis

pena est arbitraria. & sic intelligunt.c. inq̄sitionis.l.rñso.eo.titu. vt in eis no.sed nihilominus dicendum q̄ superior arbitrādo potest priuare delinquentē oī administratione ecclesiastica, maxime regulari. vt in c.inq̄sitionis.in gl.in verbo, aliq̄n. An aūt hoc casu pōt deponi aduerbialiter ab officio ordinū, videt̄ q̄ nō per supradicta. sz in cōtrariū est notabile & singulare dictū Inno.in.c.qualiter & q̄n. vbi dicit, qḋ q̄n de crimine cōstat per cōfessionē, nō inspicit̄ modus agendi, sz pōt imponi pena ordinaria q̄tūcunq̄ grauis, qḋ tunc nō sit dubitandū q̄ fuerit cōuictus per falsas probationes. dictū Inn. sequit̄ do. Anto. de bu. in c.dilectus, ꝑalleg. & c.ꝗ. de ecle. mīssa. & videt̄ ibi casus in.c.ꝗ. de pe. & fecit qḋ no. Bart. in.l.ꝗ cōfessus.ff. de custod. reorū. cū igit̄ in casu nostro cōstitit de crimine per cōfessionē illius, poterit puniri ac si fuisset actū per viā accusationis, siue inq̄sitionis fuerit ꝓcessum cōtra istū canonicum regularem poterit deponi ab officio, & oī beneficio, & administratione & in nihilo remanet canonicus, & in aliquo loco arcto ꝓuidebit sibi prout visum fuerit superiori. attenta maxime dispositione.c.ꝗ. de reg. iur. ¶ Attendēdum est tamē q̄ vbi ꝓcessus ex dictis causis reperiretur nullus, posset de nouo inchoari ꝓcessus: nedū per archipresbyterū si sua esset iurisdictio: sed etiā per gubernatorē, ex quo potestatē hz legati: q̄ legat⁹ cū quolibet ordinario quisq̄ sit ille, est maior quolibet post principē. vt legit̄ & no. in.c.i. de offi. lega. & in.c.ꝗ. eo.tit.li.vi. & per Spe. in ti. de lega. §. nūc ostendēdum. ver. legatus. & seq. & ibi plene. & in.§.sup. Et cōpellitur dictus canonicus perſiſtere in confessione sua, iuxta no. in.c.at si clerici. de iudi. & per Inno. in.c.per inquisitionē, de elec. per gl. & Bar. in.l.capite.ff. de adulte. dicendum vt plenius not. in dictis iuribus.

¶ Casus consiliū sequentis.

Quidā officiales terre sancti Geminiani asserētes se habere potestatē ad ꝓuisionem faciēdā a toto populo dicte terre, statuerunt, & ordinauerunt in effectu de oībus bonis mobilibus & immobilibus relinquendis seu trāsferēdis quocūq̄ titulo lucratiuo siue in vltima voluntate siue inter viuos, in quocūq̄ loco etiā si sint hospitalia, siue sint dicte cōmunitati supposita siue nō teneātur dicta loca seu eorū rectores assignare, & soluere ꝓ eorū reditu, & ꝓuētu dicte terre sancti Geminiani, & ad vtilitatē sacaristie sancti Geminiani duos denarios ꝓ libra ſm valorē dictorū bonorū. Et voluerūt hāc ꝓuisionē extēdi etiā ad p̄terita relicta, seu donata i qb⁹ adhuc executio non interuenerat. hoc in summa quoad materiā consulendā hz illa prouisio: licet multa alia verba ibidē cōtineantur: & ad alias extendantur personas. Nunc contingit dubitari vtrum hospitale quoddam fundatū in dicta terra sancti Geminiani suppositū ornatissimo & famosissimo hospitali sancte Marie de la Scala ciuitatis Senarum teneatur ad obseruantiam dicti statuti &c.

¶ Consilium.xxvi.

1 Laici super rebus proprijs nondum in ecclesiam translatis statuere possunt.

2 Statuta laicorum an valeant quod bona mobilia non possint alienari in non subiectos iurisdictioni statuentium.

1 Videtur q̄ licz q̄ppe enim laici nō valeāt statuere super rebus ecclesie, vt in.c. bn̄ quidē.xcvi. dist. & c. ecclesia sancte Marie. de constit. † tamen super rebus proprijs nondū in ecclesiā translatis eos statuere posse ne q̄s recta fronte negare habent. cū oēs populi a iure potestatem statuēdi habeant. vt in.l.omnes populi.ff. de iustit. & iure. & l.cunctos populos. C. de sum. trin. & in re ꝓpria quisq̄ est legitimus moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. manda. & c. de his. de sepul. hinc Bart. in l.rescripto.ff. de mune. & hono. dat theoricam qualiter bona trāsferenda in ecclesiam possunt per statuta laicorū affici, & obligari. & postmodum cum illo onere soluendi datia & p̄stantia trāseant in ecclesiam. ita dicendum videtur in proposito. ¶ Statuerunt enim isti officiales super bonis eorum in quancūq̄ personam trāsferendis, & non sup bonis ecclesie, cū adhuc nō essent ecclesie, sed ꝓpria. Nā queadmodū potuisset q̄sq̄ priuatus relinquere hospitali, cū onere illo soluēdi duos
3 denarios ꝓ libra. arg. in.c.cū dilecti. de dona. & c. verū. de condi. appo. Ita & tota cōitas hoc statuere poterit, quare q̄ fieri pōt per pactū, dz posse fieri per legē, seu statuta. vt dicit gl. no. C. de decre. decuri. sup tributis. lib. x. per Bar. in.l.oēs populi. ꝑalle. & iuxta p̄dicta. Sed his nō obstātibus, q̄ vere si ponderant̄, nō militent in casu nostro, cōtrariū puto de iure dicēdum. Et primo adduco ad hāc q̄ōnem quasi pro casu.c.ꝗ. de rebus eccle. nō alie. vbi dicit̄ q̄ laici statuere non possunt super mortuarijs, nec ḡnaliter sup alijs que iuri sp̄ali annexa sunt: & pōderādū est illud verbū, annexa. ergo nō solū prohibent̄ statuere sup mereis spiritualibus, sed etiā sup annexis, & super mortuarijs qḋ ibi p̄cedit aperte ꝓpter not. ibi per doc. in expositione illius verbi, satis determinat̄ ista questio, vt dicamus relicta facta ad piū vsum, dici sp̄ualibus annexa, eo q̄ deputant̄ ad sp̄ualem vsum, sicut dicimus de mortuarijs. id est de his q̄ deferunt̄ cū funere, seu legant̄ occasione funerū, & ꝓ consequens tale statutū quatenus cōprehendit hospitale cōditū, & alia loca pia, nō valet tanq̄ conditū a nō habētibus potestatē statuendi, Scḋo

allego casum apertū in.c.requisiti. el.i. de testamē. vbi tex. ponit regulā ḡnalē lz q̄stio fuit specialis de numero testium q̄ relicta facta ad pias causas nō debēt ſm leges ciuiles, sed ſm decretorū statuta terminari, & tractari, quasi talia cū sint in piū vsum disposita, nō subijciātur dispositionibus laicorū etiā imperatorū, sed soli ecclesie. & ita not. dicit intelligi illū tex. Bart. in.l.i. C. de sacrosan. eccl. in repetitione sua. Et canonistē in.d.c.relatum. in illis enim debet populus doceri, & non docere & recurrere ad ecclesiā, que mater est omnium, & nō debet ponere falcē in messem alienā. vt in.c. docēdus.lxij. dist. & in.c.si imperator. eadē di. Et ita debet intelligi dictū imperatoris q̄ lex ciuilis nō dedignatur sacros canones imitari. vt in auē. vt deter. sic nu. cle. & in auē. de eccle. titu. & transumptiue. in.§. clerici. de iud. ¶ Tertio hoc aptissime videtur velle Bar. in.d.l.i. vbi q̄ super pertinētibus ad piā causam nō valet statutū laicorū etiā imperatoris: cū hec nō sint de eorū iurisdictione sz ecclesie, vt ꝓbat per dictū apostoli, & multa alia multū elegāter & plure. ¶ Quarto adduco no. per Io. an. in cle.ꝗ. de immu. eccle. lib. vi. in nouel. vbi ponit q̄ōnem an valeat statutū laicorū, vt bona immobilia nō possint alienari, & trāsferri i nō subiectos iurisdictioni statuētiū. Et cōcludit nō valere respectu ecclesiarū, & piorū locorū, mouet̄ elegāter inter cetera: q̄ loca pia sunt a principibus priuilegiata, vt libere eis donet̄, vel vēdatur. l.i. & l. illud. C. de sacrosan. ec. statutū ergo istud nō valet duplici seu triplici rōne. ¶ Prima: q̄ laici inferiores nō possunt tollere leges, & priuilegia tributa per superiorē maxime ecclesie. vt in.c. cū inferior. de elec. & ꝑ Bar. in.d.l. oēs populi. & xxv.q.ij. quasi ꝑ totū. ¶ Scḋo q̄ hoc esset cōtra libertatē ecclesie vniuersalis, & per cōsequens statutarij sunt ipso facto excōicati, & alijs penis iuris ciuilis subiecti. de quibus in auē. cassa. C. de sac. san. ec. & Bart. etiam in dicta auē. cassa. ¶ Tertio: q̄ potestas cōdendi leges tributa inferiorib⁹ ꝑ l. oēs populi. ꝑallega. videt̄ tributa sine preiudicio priuilegij tributi ꝑ ipsum imperatorē: q̄ generi per speciē derogat̄. vt in.c. venerus. de prescri. & regula generi. de reg. iur. lib. vi. per Bar. in.d.l. oēs populi. in di-
2 cto ver. ¶ † Quarto iuxta p̄dicta not. in dico ad ꝓpositū cum ecclesijs & pijs locis sit relictū priuilegiū, vt q̄libet libere possit eis relinquere. dicta.l.i. & l.illud. nō valet dictū statutū cū impediat̄ libertas in donando, & acquirendo, cum oporteat soluere de donatis: & maxime cum dicatur in ꝓuisione p̄dicta q̄ ꝓ reditu dicte terre sancti Geminiani liceat ad vtilitatē sacaristie soluantur duo denarij ꝓ libra: & sic voluit facere elemosynā de alieno, q̄bus seu cōtra quos pōt dici q̄ elemosyna vnius est peccatū alterius: nec oz vnū altare discooperiri, vt cooperiatur aliud, maxime per nō habentē p̄tātē. vt in.c. cū causam. de p̄bē. & species furti est seruire, vel elemosynā facere de aliena re. l. si pignore.ff. de fur. & l.q.i. nō est putanda elemosyna. xiiij.q.v. forte. & c. multa. ¶ Quinto ad idē adduco l. sancimus. C. de sac. san. ecc. canonizata. xxiij.q.viij.c. in qualibet.§. sancim⁹. vbi satis colligit̄ q̄ ab ecclesijs nil pōt exigi, ēt ex his q̄ acq̄rūt titulo lucratiuo, vel oneroso. ad q̄ facit q̄ no. Cō. in.l. deo nobis. C. de epis. & cle. & facit ibi tex. i p̄n. & maxime p̄dicta indubitāter sunt vera i relictis, seu in donatis de p̄terito, lz adhuc nō sit facta executio, in quibus statuētes, vt ita loquar, nō videnē etiā habuisse iuris colorē. ¶ Nā ex solo titulo relicti vel donati dominiū & ius fuit acq̄situ hospitali, vt in.l.fin. C. de sa. san. ecc. lz adhuc executio nō sit facta, quo casu illud quod statuere p̄sumpserint i p̄iudiciū hospitalis, videt̄ nulla rōne cōcipi posse. de directo, eni est q̄.c. ecclia sancte marie. de cōsti. & c. q̄ in ecclesiarū. eo. tit. & c.ꝗ. de rebus eccle. nō alienā. & d.c. bene quidē. imo q̄ plus est, tales cause etiā i foro seculari debēt decidi ſm canones, & nō ſm leges. vt no. in.c.i. & c. ecclesia. de ꝯstit. Nō obstāt motiua in prin. allegata. fateor eni q̄ laici possunt statuere sup bonis suis, illa bona obligando, seu onus in perpetuum imponendo. Sed in casu nostro nō obligantur illa bona ad onera illa: sed disposuerunt q̄ loca, ad que illa bona transferri cōtingeret: et hoc facere nō possunt, vt p̄diri. Ad hoc qḋ no. doc. in.c.ꝗ. de vita & hone. cleri. in cle. presenti. de censibus. Itē aliud est obligare simpliciter bona vt trāsferantur. & maxime in piā causā q̄ oīa iura superius allegata. ¶ Itē in hoc statuto nō oēs consentiūt, cū nō femine: nec pupilli &c. & tamē illi nō potuerūt libere relinquere hospitali. ¶ Itē aliud est cū quis donat, vel relinqt, & vult onus imponere, cū per hoc nō restringit̄ libertas donandi ecclesie, nec violat̄ priuilegiū ecclesie cōcessum, & sic loquunē iura in contrarium allegata, aliud facere statutum seu legē tollētem liberam facultatē legādi & donandi prout quisq̄ vult. ¶ Item vt dixi, nō pōt populus etiam super rebus statuere in preiudiciū eorum que specialiter statuta sunt, & reseruata principibus, & maxime q̄ priuilegiū ecclesie concessum, vt.s. dixi. & not. Bar. in.d.l. omnes populi. ¶ Concludo ergo q̄ dicta prouisio seu statuta dicte terre sancti Geminiani nō habent in aliquo preiudicare dicto hospitali, maxime cum specificā mentionem fecerit de hospitali: iuxta theoricam Bar. in.l. cunctos populos. C. de sum. trini.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus. quedā dn̄a Gēma suū cōdidit testamētum. Et inter cetera sic disposuit &c. lego & iure legati dimitto infrascriptis meis heredibus hāc meam domū, in qua habito,

positum

positam ⁊c.cū his conditionibus ⁊ pacto videlicet q̄ ipsi infrascripti
mei heredes teneātur ⁊ debeant ipsam vendere ⁊ tradere Michaeli ⁊
Gabrieli germanis ⁊ filiis olim Nicolai pro florenin cētū boni ⁊ puri
auri ⁊c. Qui floreni centū quo casu sic vendātur expendant ⁊ cōuertā-
tur per infrascriptos meos heredes in refectiōe ecclesie scti Augustini
de massa, que dicit de nouo fieri seu reparari. Et hoc inquātū de nouo
fiat seu reparet predicta ecclesia. Et in casu quo nō fiat, ⁊ reparetur d̄
nouo dicta ecclia domū lego ⁊ iure legati dimitto ⁊ esse volo dicte ec-
clesie ⁊ vendi per infrascriptos meos heredes ⁊ pretiū in laborerio seu
reparatione dicte ecclesie. Elapsis pluribus annis operarij domus san-
cti Petri de massa petūt dictos heredes cōpelli ad tradēdum domū
p̄dictā cōuertēdā in fabricā dicte ecclesie. ⁊ si id fieri non possit in aliū
piū vsum p satisfaciēdo volūtati dicte testātis: ex parte hērdis multa
obijciunt et maxime inter alia q̄ dicta ecclesia sancti Augustini non
fit de nouo nec reparat nec est in statu quo d̄ nouo possit fieri seu repa
rari: nec debet in aliū pium vsum conuerti: quia hoc nō fuit de testatri
cis voluntate tacita vel expressa. Queritur quid iuris.

ℭ Consilium.xxvij.

1 ☞ Legato facto ecclesie acquiritur dominium a die mortis testato-
ris ipso facto.

2 Fauor ecclesijs intentū nō est prestandus vt alijs iniuriam faciamus.

Videtur Primo q̄ si possit conuerti in reparatiōe di-
cte ecclesie quod res non h̄z dubiū vt fiunt
prout postulant operarij. scilz q̄ vendatur ⁊ pretium cōuer-
tatur in reparatiōe ecclesie put testatrix disposuit. vt in.c.
nos. de testa. xiij. q. ij. vltima volūtas. ⁊ in aut. de testa. quasi per totū
iura ad hoc sunt vulgaria. Si vero non sufficit ad reparationē seu nō
reparatur tunc vr̄ q̄ debeat conuerti in aliū pium vsum: q̄ legatū ad
pias causas nō efficit caducū: sed si nō pōt vel nō sufficit ad vsū desti-
natū dz per superiorē vocatis heredibus ad aliū piū vsum cōuerti. vt
in.c. nos. s̄allega. ⁊ ibi no. melius in. l. legatū. ff. de vsu. leg. ⁊ ibi plene p
Bart. in. l. pater. §. tusculanus. ff. de leg. ij. ⁊ in. l. legatā. ff. de admi. re.
ad ci. per. Joan. de lig. in cle. quia contingit. de reli. domi. ⁊ in cle. exiui
de paradiso. de ver. sig. habet enim locū in istis locis illa regula: si non
valet q̄ ago vt ago, valeat vt potest valere. de despō. impu. c. j. lib. vi.

3 ℭ Itē legato facto ecclesie acquiritur ipso facto dominiū a die mor-
tis testatoris. l. fi. C. de sa. san. eccle. pōt ergo ecclesia d̄ re legata dispo-
nere vel ad vsum destinatum si fieri pōt. vt in cle. q̄ cōtingit. preallega-
ta. vł in aliū vsum conuerti si fieri non potest. vt in locis prealle. ℭ Sz
his non obstātibus, que vere nō obstant contrarium puto de iure ve-
rum. Et primo pro fundamēto premitto q̄ p̄dictum legatū ecclesie
factum non pure: sed sub conditione suspensiua valet inquantū dicta
ecclesia de nouo fiat seu reparet, que cōditio bis in testamēto repetit: ⁊
de natura huius cōditiōis est, vt effectū dispositionis suspēdat in euē-
tū, ita vt in antea nō cōpetat actio. vt in. l. coheredi. ff. de cōdi. ⁊ demō.
no. in. c. verū. de cōdi. appo. ⁊ in. l. j. C. de cōditio. que sub modo. Ex quo
infero q̄ ante euentū dicte cōditionis scz q̄ ecclesia fiat de nouo cum
effectu ⁊ nō in fraudem legatū predictū non h̄z effectū. Nec obstat. d.
l. fi. quia loquit in legato pure facto. Sed vt videt dicta ecclesia nō fit
nec fieri potest d̄ nouo, ergo legatum ad vnū vsum destinatum peti nō
potest nec etiā debet in aliū pium vsum cōuerti: quia contraria proce-
dunt quando legatū fuit pure factū cōtemplatione pie cause dictarat.
⁊ quādo testator aliter non prouidit in casu quo ad vsum destinatū cō-
uerti non posset. vt Bart. no. in. d. l. legatū. ff. de vsufructu legato. ⁊ sic
loquit. c. nos. de testam. Sed cū sit quod in casu nostro legatum fuit
sub cōditione relictū: quia noluit heredē teneri nisi dicta ecclesia de no-
uo fieret, seu repararetur ⁊ si nullum est legatū ante conditionem extā-
tem: ⁊ per cōsequens frustra tractamus de cōmutatione cum cōmuta-
tio presupponit legatū purum argumē. c. ad dissoluendū. de desponsa.
impube. ⁊ in. l. decē. de verbo. oblig. ℭ Item ⁊ secundo videt de hoc ca-
sus. in. l. pater. §. tusculanus. ff. de legā. iij. vbi testator legauit centum
Sempronio: ⁊ voluit dare collegio cuiusdā templi: dicitur ibi q̄ col-
legio dissoluto interim remanet legatū apud legatarium nec fit cōmu-
tatio ad aliū vsum: quia testator de illo collegio dūtaxat videt sensisse
ita ⁊ fortius in proposito sub cōditione repetendo non voluit heredē
aliter teneri. ℭ Item ⁊ tertia cōmutatio legati ad aliū vsum fit ppter
tacitā voluntatem testatoris. vt. d. l. legatū. hinc est q̄ si testator dispo-
suit aliter in casu nostro q̄ non pot est conuerti ad vsum per eum desti-
natum cessat cōmutatio vt est casus pulcher. in. l. liberto. §. lucius. ff. d̄
annu. lega. not. Bart. in. d. l. legatum. Sed testator clarissime voluit di-
ctam domū debere remanere apud heredes si dicta ecclesia nō fieret d̄
nouo q̄ patet ex conditiōe bis repetita. hoc satis videtur sentire in si-
mili q̄one eximius doctor dn̄s Fede. de senis. consi. clxx. nec est recedē-
dum a verbis testatoris: nisi aliter appareat de mente. l. non aliter. ff.
de lega. iij. Ad predicta etiā facit. c. cum dilecti. cū ibi not. de donatio.

2 ⁊ isti fauor ecclesijs debent non tantē tantū vt alijs iniuriam facere de-
beamus. argu. in. c. ex tenore. d̄ foro cōpe. ⁊. xvij. q. iiij. in fi. vbi patet q̄
donatio facta ecclesie etiā pure reuocat ex tacita conditione. vt not. in
c. fi. de donatio. fortius ergo impedit effect⁹ ⁊ nō ex consequentia cōdi-
tionis. Et quia iste casus mihi videtur clarissimus, ideo decreui nō in-
sistere verborū multitudini. Nam quis forte ex hoc arbitraretur esse
dubium.

ℭ Casus consilij sequentis.

Emanauit solēniter edictum seu
facta fuit prouisio solenniter per habentem ptātē, vt notarij ciuitatis
Senarum deberent denuntiare omnes contractus, testamenta, ⁊ simi-
lia que a principio eorum officij fecerant vsq̄ ad eorum diem denūtia-
tione fienda in termino in prouisione contentis: alias cōtrafaciens incide-
ret ipso facto in certam penam in statuto cōtentā. demum quidam no-
tarij multos cōtractus spāliter denūtiauerunt ⁊ nō valentes de facili om-
nes actus summarie ⁊ summatim denuntiare attulerunt omnia eorū
scripta ⁊ presentauerunt officiali super his deputato, faciēte ꝯ vnā de-
nuntiationem generalem vltra illam specialem: dicentes q̄ etiam de-
nuntiabant omnia eorū in codicibus seu in ꝯbranis contenta. ⁊ p spa-
tium mensis cum dimidio dimiserunt oēs eorū scripta apud officialē
tractu tpis accusatur vnus de dictis notarijs q̄ quandā donationem
de qua fuit rogatus per duos annos ante decretū non denūnauerat.
notarius se excusat q̄ illa donatio erat contenta in scriptis per eū pro-
latis: sic satis fuit denuntiatum. Replicatur q̄ talis denūtiatio ge-
neralis non sufficit. Queritur quid iuris ⁊c.

ℭ Consilium. xxviij.

1 ☞ Officialis publicus obligatus ad edendā rationem satisfacit edi-
cto si suum codicem vel membranas tradit legendas vel scribendas.

2 Appellatio redacta in scriptis valet: licet appellans eam nō legat dū-
modo eam iudici porrigat.

3 Certum dicitur non solum quod in se est certum: sed etiam per relatio-
nem ad aliud certum.

4 Denuntiatio operis potest fieri nedum verbo: sed etiam facto.

Omissis Allegationibus que ad partes fieri per nōn-
nullos solēt ipsam rem attingere puto. dico
namq̄ dictum notariū satisfecisse edicto ⁊ p consequēs in nul-
lam penā incidisse. Et primo allego quasi in casu. l. argenta-

1 rius. §. edicto. ff. de eden. vbi dicitur q̄ officialis public⁹ obligat⁹ ad
edendam rationē satisfacit edicto si suum codicem vel mēbranas tra-
dit legendas vel scribendas, ide: ratio est ergo rationis idem dicendum
in casu nostro est. Sntis enī dictus ser. Marianus denuntiauit cōtra-
ctus de quibus fuerat alias rogatus si omnes suas m̄brānas mō
predicto officiali loco denuntiationis tradidit: denūtiauit enim facto
⁊ si non verbo, ⁊ non minus imo magis valet denuntiatio, que fit facto
indubitato modo predicto: scz per traditionem scripturarū q̄ illa,
que fit verbo. vt in. c. dilecti. de appel. et. c. ad audientiam. eo. tit. ℭ Se-
cundo hoc videtur probari. in. c. ij. appellatio. de appella. li. vi. vbi dici-

2 tur valere appellation̄ si eam in scriptis redactam appellans porri-
git iudici licet etiā nō legat fortis eā videt legare appellare si refert se
ad scripturam iudici porrectā. Si ergo in appellatione que est de mi-
nori iudice ad maiorē prouocatio hoc sufficit, forti⁹ deberet sufficere in
casu nostro cū talis denūtiatio requirit ad certificandū officialē super
cōtractibus testamētis ⁊ similib⁹ gestis. ℭ Que quidē certificatio for-
tius ⁊ certius colligit ⁊ aperit ex traditione originalium q̄ ex nuda ⁊
verbali denūtiatione. vt in. c. quoniā contra. de phatio. ℭ Tertio ad-
duco. c. qui ad agendū. de ocuīn. lib. vi. vbi habetur q̄ casus speciales
mandatū requirentes veniunt expressis quibusdā ⁊ secuta clausula ge-
nerali. ad idē. l. sz ⁊ si qs. §. quidē. ff. si qs cautio. ⁊ q̄ ibi no. p gl. ⁊ Bar.
sed in pposito fuit facta specialis denuntiatio multorū contractuū et
adiecta fuit clausula generalis scz q̄ cōsequēter denūtiabat oēs alios
cōtractus ergo videt oēs denuntiasse. ℭ Quarto adduco talē ratio-

3 nem: certū dicit non solum q̄ in se est certum. sed etiā per relationem
ad aliud certū in. c. cū venerabilis. de religio. domi. ⁊ de excep. c. cū vene-
rabilis. ⁊ quod vtrobiq̄ not. facit. l. certū. ff. si certū petā sed in casu no-
stro notarius retulit se ad scripturas certas quas habuit in qb⁹ nulla
dubitatio poterat cadere. ergo nō pōt dici denuntiasse nō clare ⁊ certi-
tudinarie: ⁊ maxime, q̄ officiales acceptauerūt illas scripturas, et pe-
nes se tenuerūt per mēses cū dimidio. ⁊ facit ad idem dictū Bart. in. l.
eos. ff. de fal. vbi dat cōsiliū testi qui reperit super eo. sup quo alias de-
posuit, vt specifice nō deponat, ne forte per obliuionē incidat in crimē
falsi, sed referat se ad primū dictū dicendo, ego omnia alias induct⁹
dixi. vnde refero me per omnia, ⁊ in omnibus ad ea q̄ in priorib⁹ acti-
bus cōtinentur. ⁊ perinde ex hoc habebit ac si specifice deposuisset. ad
propositum igitur redeundo omnes cōtractus, ⁊ alia de quibus roga-
tus fuit prout in his membranis habetur perinde haberi debent ac si
specifice oēs ⁊ singulos cōtractus denuntiasset maxime in materia penali
prout est nostra in qua debet fieri stricta interpretatio vt euitetur pena
regula odia. ⁊ regula in penis. de regu. iur. lib. vi. et verba non capiunt
illā latam significationē, quā ex proprio ⁊ lato significato verborū ha-
bere possunt q̄ est valde attendendum ⁊ notandum in proposito. ista
sunt verba Joā. and. in regula odia. preal. in mercu. ⁊ probat. in. c. cū in
cunctis. de elec. in. c. si cōpromissarius. eo. ti. lib. vi. Ultimo adduci pōt
l. de pupillo. §. meminisse. iun. ta gloss. ff. de no. ope. nun. vbi probatur

4 quod denuntiatio operis potest fieri nedum in verbo: sed etiā facto

puta p[er] actis lepisti, dũmodo appareat de intentiõe denũtiare volẽtis. faciũt ad p[re]dicta xi.q.iij.existimãt.[et] c.cũ solũ.cũ cõcordan[tiis] ibi signatis in glo. Ad idem.l.ij.C.de sen.que sine cer.quãti.[et] q[uod] ibi not. Bart. [et] Jo.and.in addi.Spec.in ti.de senten.p[ro]la.§.qualiter.ver.sed pone iudex.[et] Inno.in.c.ij.de libe.ob.l[icet] enim s[ente]n[t]ia incerta non valeat.l.i.C.de sen.que sine cer.quãtit.[et] ij.q.vi.c.ei qui.§.diffinitiua.tamẽ satis est q[uod] possit certificari per acta, maxime qñ iudex se retulit ad acta.ea.l.ij.et q[uod] not.in locis p[re]alle. Ita dicendum in casu nostro, vt satis denũtiatio debeat dici certa, ex quo fuit facta per relationes ad membranas, in quibus continebantur denunciãda.

Casus consilij sequentis.

Casus super quo consiliũ petitur

in terminis infrascriptis subiicitur. Castrum mõtis spoleti territorij Senesi exẽptũ existit, vt p[re]supponitur ab oĩ iurisdictiõe ep[iscop]i aretini, [et] immediate subiectũ ad iurisdictionẽ ecclesiasticã dñi abbatis monasterij sci Antonij: accidit q[uod] hoĩes dicte terre volentes eorum hospitalibus cõsulere supplicari fecerũt dño nostro pape Martino.v.quatenus ei liceat ponere ibi rectores nõ expectata cõfirmatione alicui[us] superioris. Itẽ de relictis dictis hospitalibus nõ tenent[ur] dictorũ hospitaliũ rectores abbati, vel alteri cuicunq[ue] soluere canonicã portionẽ: dñs noster papa cõcessit eis l[itte]ras plumbatas more romane curie, in q[ui]bus inter cetera narrat, q[uod] p[ro] parte hoĩm dicte terre fuit sibi petitio exhibita. in q[ua] inter cetera cõtinebat[ur] hoĩes dicti castri t[em]p[or]ib[us] p[re]teritis d[e]putasse rectores ad illa hospitalia dño ep[iscop]o aretino ibi minime [con]dicẽte. Itẽ mãdauit cõmissario q[ua]tenus vocatis ep[iscop]o [et] abbate ac aliis q[ui] fuerunt vocãdi de cõtentis i petitiõe diligẽter se informet: [et] si cõtẽta hoĩm vera esse reperit, [et] p[re]fati ep[iscop]i ad h[oc] accedat assensus, d[e]beat authoritate ap[osto]lica eis elargiri q[uod] petit[ur], put lati[us] i dictis l[itte]ris [con]tinet[ur]. Nũc dubitat[ur] an p[er] predicta v[er]ba mẽtionẽ faciẽtia de ep[iscop]o aretino in aliquo p[ro]bet[ur] seu iurisdictio [con]grat[ur] dicto ep[iscop]o, vel saltẽ probetur habere eã q[uod] saltẽ in futurũ aliq[uo]d p[re]iudiciũ generari possit dicto domino abbati circa iurisdictionẽ e[ccl]'alẽ, quã h[abe]t in dicto castro, seu hominibus dicti castri, cũ pretẽdãt se exemptos a dicto dño ep[iscop]o, [et] immediate subiectos dicto domino abbati [et]c.

Consilium.xxix.

1 Princeps in re sua dicitur esse arbiter.

2 Effectus denominationis an probetur per nominationem incidenter in aliqua scriptura factam.

SI firmiter Puto nulluz debere per dicta v[er]ba dicto dño abbati seu hoĩb[us] dicte terre p[re]iudiciũ generari circa exẽptionẽ seu iurisdictionẽ e[cc]l[esi]alem dicto domino abbati debitam. Moueor primo p[er] illud arg. generale. Nõ p[ro]bat hoc esse q[uod] ab hoc contingit abesse.de transla.epis. c.ij.[et] in.l.neq[ue] natales.C.de proba.[et] q[uod] ibi no. Sz submota omni iurisdictiõe ex persona ep[iscop]i instare p[ot]ũt homines dicte terre, q[uod] deputauerũt rectores dicto hospitali ipso domino ep[iscop]o minime contradicente: q[ui]a in veritate nũq[uam] contradixit, nec de facto, nec allegãdo aliquod iuris debitum. Itẽ q[uod] dominus papa voluit hãc gratiã concedere dicto dño episcopo cõsentiẽte: voluit eñi in hoc forte honorare p[er]sonã, [et] dignitatem suã: sicut enim potuit in concessione gratie apponere aliquã aliam conditionem, ita potuit velle sine alterius p[re]iudicio cõsensum dicti dñi
1 ep[iscop]i p[re]stari.arg.in.l.i.ff.de leg.ij. †Est enim quisq[ue] in re sua legitimus moderator [et] arbiter, [et] maxime princeps.l.in re mandata.C.manda.c. de his.de sepul.[et] c.bone.el.ij.in ii.de postu.prela.ergo predicta verba nõ probãt aliquaz iurisdictionẽ competere dicto domino ep[iscop]o in dicto castro. Scd'o probatur sic, homines dicti castri nõ possidẽt, seu aliquã iurisdictionẽ habent, imo ipsi possident[ur] quasi a dño abbate: eorũ ergo possessio nõ potuit p[re]iudicare domino abbati.l.ii.C.de acqui.pos.l.ij. §.q[uod] seruus.ff.eo.tit.not. Inno.in.c.olim.de restitu.spolia.vbi plus dicit, q[uod] p[re]supposito q[uod] subiecti alicui obediãt realiter alteri p[re]lato tã q[uam] superiori, si tñ proprius p[re]latus [con]tradicit, [et] eos p[ro] huius trãsgressione excõicat, nullũ p[re]iudiciũ circa possessionez sibi generat[ur] in hoc, q[ui]a iura incorporalia non amittunt[ur] sine sciẽtia, vel patientia possessoris.l. ij.C.de serui.[et] aqua.no. Inno.idem in.c.bone.de postu.p[re]la.[et] in.c.cõquerente.de offi.ordi.[et] c.cũ dilectus.d[e] religio.domi.[et] in multis locis, [et] maxime hoc p[ro]cedit in casu nostro, in quo ex parte hoĩum solũ interuenerũt nuda verba enũtiatiue p[ro]lata propter aliud, [et] sic nullam dispositionẽ inducũt.l.ex his verbis.C.de testa.[et] in.c.si papa.d[e] p[ri]uile.lib.vi. [et] in cle.si romanus.de sen.exco.no. Bar.in.l.ex hac.ff.de dona.no.in.c. si.de suc.ab intesta. Et videt[ur] casus noster p[ro]bari in multis iurib[us] p[ri]mo i.d.c.olim.s[ecundu]m vnũ intellectũ, vt patet, q[uod] si hoĩes alteri subiecti pariunt[ur], [et] obseruant excõicationẽ ab alio in eos fulminatã, non p[ro]pter hoc videnr[ur] illi tanq[uam] superiori obtemperare velle, nec iurisdictiõis aliqua possessio excõicatori acquirit[ur]: q[ui]a potuerũt excõicationez obseruare animo deliberãdi, vel quia bonarũ mentiũ est timere culpã, vbi culpa minime reperit[ur].vt in.c.ij.de obserua.ieiu.sic [et] fortius dicendum in casu nostro vbi p[re]supponit[ur] q[uod] ipsi in petitione asserũt q[uod] dñs episcopus aretin[us] non contradicit p[ro]p[ter] hoc fatent[ur] eundẽ dñm ep[iscopu]m in eos habere aliquam iurisdictionẽ, imo dico q[uod] poti[us] videnr[ur] fateri oppositũ, cũ ex taciturnitate videt[ur] cõtra eũ tanq[uam] p[re]occisanũ [sic] scriptũ. Cũ enim hec verba veniant ad exclusionem iuris episcopi non debent operari contrarium effectũ contra intentionem proferentium pro hoc in similibus bonus tex.[et] sic ta glo.in.c.si a iudice.de appel.lib.vi. Secundo videtur probari in
2 l.non epistolis.[et] l.sequen.C.d[e] proba. †vbi patet q[uod] per nominationẽ incidenter in aliqua scriptura factam non probatur effectus denominationis. Ad idem.l.epistola.ff.de pactis.[et] l.neq[ue] professio.C.de testamen.[et] optime.l.interrogata.C.de libe.cau.iuncta gl.ibi in.l.iubemus. C.eo.vbi patet q[uod] confessio expresse facta contra libertatem non in iudicio liberalis cause non p[re]iudicat cõfitenti: ergo idem in casu nostro [et] tanto fortius quanto dicta verba recognitionem aliquam contra libertatem non important. Ad predicta facit q[uod] legitur [et] notatur in c.cum olim.de testi. Item respectu aliorum verborum in quibus dominus papa exigit vt ad gratiam faciendam interueniat cõsensus domini episcopi p[otes]t respõderi multipliciter. Primo vt supra dixi q[uod] forte dominus papa voluit honorare personã dicti domini episcopi. vel forte cõfidens de solertia voluit requiri eum: [et] maxime hoc p[ro]cedit ponderatis duobus. Primo quia non exigitur vt consentiat tanq[uam] diocesanus. Secundo q[uod] in eisdem literis dicitur dictam terrã quo ad forũ ecclesiasticum pertinere ad dictum dominum abbatẽ: que verba satis ostendunt papam per hec verba nullam iurisdictionẽ voluisse tribuere dicto domino episcopo in dicto castro: quoniam imo [et] plus dico q[uod] etiam si dominus papa appellasset dictum dominum episcopum diocesanum illius castri non per hoc presumitur aliquid voluisse de nouo cõferre dicto domino episcopo: vt probatur in dicta clemẽ.si roman[us], et in.si.papa.quia hec v[er]ba sunt enũciatiue p[ro]lata p[ro]pter aliud.vt supra dixi.vñ domin[us] papa i dubio nõ p[re]sumit[ur] velle p[re]iudicare iuri certũ.vt l c.sup eo.de offi.deleg.[et] in.l.ij.§.si q[ui]s a principe.ff.ne q[ui]d i loco publico.

Casus consilij sequentis.

Uisis actis agitatis tam in instã

tia cause principalis q[uam] appellatiõis inter Ant.domini.[et] ex vna parte, [et] Nicolaum Joannis martini ex alia parte super quodam argumẽto dotis domine Angule matris dicti Antonij cõsistẽtis in cẽtũ q[ui]nquaginta florenos ac sup exactione precepti facti dicto Nicolao de soluẽdo [et] nouissime super validitate appellatiõis interposite a domino potestate terre Clanciani ad honorabiles syndicos dicte terre per dictũ Nicolaum super residuo solutionis dicti argenti.

Consilium.xxx.

1 Appellari licite potest quando in executione sententie vel precepti infertur grauamen.

2 Statuta dubia sumere debent interpretationem s[ecundu]m ius, vt quam minus possint ledant ius commune.

PRocedam Multum succincte. Nam multitudo actorum [et] allegatorum confusionem generat ita vt ipsis dominis syndicis, quibus in presentia i[n]cumbit onus compatiendum sit. Et pro luculenta decisiõe huius materie aduertendum, q[uod] per dominos syndicos appellationũ indicea queritur duntaxat que sunt ipsorum partes in pronũtiando et sic oportet distinguere duntaxat de validitat: appellationis interposite ad eos per dictum Nicolaũ qui libello appellatorio producto coram eis conqueritur de executiõe precepti contra eum facti per dominum potestatem dicte terre [et] in effectu petiit per dictos dominos syndicos [et] eorum officium sententialiter pronunciari decerni [et] declarari dictã executionem contra eum factam iniuste [et] inique [et] perperam factã in personam dicti Nicolai annullari ac nullius fore efficacie [et] momenti: eo q[uod] fuit facta p[re]ter [et] contra formã iuris statutorũ dicte terre [et] pronuntiari [et] decerni sibi Nicolao dari copiam petitiõis [et] p[re]cepti super dicta executione cum termino ad opponendum contra dictũ p[re]ceptum quem quidem terminum sibi recusauit dict[us] potestas tradere [et]c. Ex parte vero dicti Antonij in hoc articulo appellati excipitur q[uod] dicta appellatio non est admittenda. q[ui]a contra formam iuris [et] statutorum dicte terre loquentium super executiõe fienda, vt sp[eci]aliter colligi potest ex forma exceptionũ productarum per dictum Antonium videndarum solummodo incumbit videre an ab executione facta p[er]sonaliter per dictum dominum p[otes]tatem potuerit appellari per dictũ Nicolaũ. Et omissis breuitatis cã argumẽtis que satis friuole pro parte appellati fieri possent concludo dictam appellationem iustam [et] per consequens admittendã: [et] ad hãc s[ente]n[t]iam moueor te pluribus tã ex dis
1 positione iuris cõis quã statutorũ dicte terre. †Ubicũq[ue] eñi i executione s[ente]n[t]ie diffinitiue vel p[re]cepti infert[ur] grauamẽ licite appellatur etiã d[e] iure ciuili: etiã nõ expectet[ur] alia s[ente]n[t]ia diffinitiua in cuius appellatione posset grauatus a grauamine releuari.vt legi.[et] no.in.l.ab executione.C. quorũ appel.nõ reci.[et] in.c.q[uod] ad [con]sultationẽ.de re iudi.facit q[uod] no.i.l. ij.ff.de app.reci.vel nõ.[et] in aut.habita.C.ne si.pro patre.[et] ij.q.vi.sunt quorũ ab executore. Sed in casu nostro p[ot]estas grauauit dictũ Nicolaũ [ex]equẽdo illã s[ente]n[t]iaz seu p[re]ceptũ ergo potuit appellare. Q[uo]d aũt eũ grauauit patet: q[ui]a d[e]negauit sibi dare copiã petitiõis p[ro]ducte p[er] dictũ Antoniũ. Nec voluit sibi dare terminũ ad opponẽdũ cũ de iure cõtra executionẽ sentẽtie multa obiici possent vt legit[ur] [et] no.in.l.iij.§.cõdẽnatũ. [et] in.l.a diuo pio.ff.de re iudi.[et] vtrobiq[ue] p[er] Bar.[et] in.c.p[ro]p[ter] excro.eo.tit. [et] de offi.dele.

& de offi.dele.pastoralis.§.qđ vero.& qđ ibi plene no.& maxime p Inn. in.d.c.ī cetero.& maxime pdicta pcedūt in casu nostro vbi nō petebat executio in reb⁹ adiudicatis:sȝ in actione psonali cōtra psonā & bona iuxta formā statuti quo casu nostro fiēdu est citatio & dȝ dari facultas parti se defendēdi:vt in.l.a diuo pio.§.sētē.ver.in vēditiōe:& ibi aperte Bart.hoc vult qđ sentit Inn.in.c.cū sup.ppe fi.ō re iudi. ¶ Nec huic sntie obstat statutū ciuitatis dicte terre sup quo se fundat appellatus positū sub rubri.de executione instrumēti guarētigie.in ver.fi.vbi inter cetera disponit qđ snie & pcepta nō grelata seu suspensa p remediū appellationis debēt mādari ad'ōtinēti executiōi:nec possit opponi nisi id qđ opponi pōt ꝯ instrm guarētigiatū &c. put in dicto statuto lati⁹ continet:qz dico q si diligēter ponderabit finis illi⁹ statuti illud statutū luce clarius pbat oppositū & fundat intentionē appellatoris. ¶ Nam ibi in fi.ponit clausula hec que sequit videlicet obseruādo per ola forma & supra data scdo la forma vel presente capitulo e come ne li instrumēti guarētigiati. Et sic apte vult finis illius statuti l executiōe talis snie vel pcepti obseruare modū & formā precedētis.c.& sic obseruat in instro guarentigiato:sȝ in precedēti.c.disponit qđ potestas & ei⁹ vicarii⁹ teneant & debeāt assignare terminū triū dierū cōuento ad recipiēdū copiā petitiōis & instrumēti guarētigiati & opponēdū ꝯ illoȝ.ergo aperte colligit q ēt in casu nrō debeat dari dictus terminus triū dierū ad recipiendum copiā petitionis & ad opponendum,lȝ nō posset opponere nisi id qđ opponi pōt ꝯ instrm guarētigiatū q cum potestas humiliter regstus non fecerit satis appellare potuit dictus Nicola⁹ per ea q.ī.dixi. Nā illa clausula in fi.statuti posita obseruanda qualificat pcedētia.vt in.c.inqsitiōis.& c.scđo regnis.de ap.& q legitur & no.maxime per Bar.in.l.talis scriptura.ff.de le.i. Ad idē qđ legitur & not.in.l.titia.ff.de ver.ob.& in.c.apostolus.xxxiii.q.vii.in glos.fi.& hoc

8 etiā probat alia cōsideratiōe. ¶ †Statuta dubia sumere debēt interpretationē sȝ ius ita vt q min⁹ possint ledāt ipm ius cōe.vt pbat l.c. dilect⁹.de cōsue.in.l.ii.C.de nox.a.no.Inn.l.c.i.de rescrip.Bar.in.l.oīs populi.ff.de iusti.& iure.&.l.i.ff.ad tal.Sȝ de iure cōi dȝ l executiōe snie pcepti saltē in personali fieri citatio q fit vt pars opponere & se defendere possit.vt in.d.§.in venditione.& ibi Bart.& per Inno.in.d.c.cum super.& probatur in simili in.c.a multis.de etat.& qualit. Et qz dictum statutum presupposito q esset dubium in fi.sui qđ tñ in veritate nō est debet intelligi sm ius cōe:vt.s.requiratur citatio & detur facultas parti se defendēdi:& maxime qz iura naturalia hoc suadent:vt licitū sit cuiqȝ se defendere imo etiā excōmunicato non denegatur defensio.c.cuȝ inter.de excep.& iura clamāt q contra inauditam partē nil est attendendum.in.c.i.de cau.po.& propie.& in cle.pastoralis.de re iu.ii.q.xl.cau ueant.& in.c.omnis.facit.l.de vnoquoqȝ.de re iudi. Itē negari nō pōt quin data dubitatione super intellectu statuti debuisset dñs ptās recurrere ad cōsilium sapientis sm qđ disponit in statuto dicte terre ad hoc.l.post rē iudicatam.ff.de transa.vnde saltem ex hoc capite iusta fuit appellatio dicti Nicolai. Nō ob.si dicat dictū Nicolaū nō fuisse audiendū:qz nō seruauit formam alterius statuti super solutiōe fienda sȝ quātitatē petitorū:qz si bene aduertat illud nō facit ad casum nostrū. qm statutū loquit de his q petunt aliq̄d a cōuento:nec dicit qđ nō facta solutione in nullo audiat:qz pcessus ille nō valeat. Sed in casu nostro dictus Nicolaus nil petebat p nūc,sed solū excipiebat petēdo terminū ad opponendum copiā petitionis:& sic sumus extra casum illius statuti:nā video qđ excōicatus qui nil pōt in iudicio petere tunc si cōuenit potest se defendere.vt in.d.c.cū inter.sic in pposito lȝ dictus Nicolaus nō fuisset audiēdus qñ petebat solutionē nō factā:tamē a dfensione cōtra petitionē dicti nō debuit excludi.n l aliter sepe damnaretur innocens qđ est absurdū.vt in.d.c.cū inter. ¶ Ex quibus olbus cōcludo qđ dñi syndici debēt pronūtiare appellationē dicti Nicolai fuisse et esse iustā & legitimā & declarare dictā executionē factā in eius personā per dictum potestatē fuisse & esse nullā:& inquantum esset aliquis ipsam tanq̄ iniquam retractare ac decernere copiā dicto Nicolao dicte petitionis facte coram dicto dño potestate super executiōe fienda assignādo sibi terminū trium dierum ad opponendū contra dictum executionem petita.& cōdēnare dictū Antoniū dicto Nicolao in expēsis factis in hac cā appellatiōis:qz temere litigauit & deinū debent dicti syndici in causa procedere sicut fuisset processurus dictus potestas cū succedat ipsius loco.de appellatio.vt debitus.cum simi.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti cōtingētia est talis. In ciui

tate Massana est q̄dā laicoȝ fraternitas q appellat fraternitas sctē Crucis. Et cōueniunt in loco ordinis sancti Francisci in quadā capella sub vocabulo sancte Crucis:q qdē fraternitas multa pietatis opera tā ex ipsorū fratrum substantia,tū ex relictis dicte fraternitati accipit. Cui qdē fraternitati quidā,deo deuotus multa bona reliqt distribuēda ad pias causas & specifice fuit adiectū vt daret dño epō Massanēsi. super quantitatē tñ non grauauit reliquens conscientiā illorū de fraternitate.que qdē fraternitas donauit dño epō florenos.xii.& ab eo ēt habuit & recepit fidē & liberā & integram absolutione de dicto relicto. Demum epō mortuo dicitur nomine successoris qđ dicta liberatio nō valuit ꝯ tam modica quātitate.& petitur integra quantitas tā illius relicti q aliorum. Ex parte cōfraternitatis allegant dictā liberationē valuisse,qđ dicta fraternitas non tenetur ad canonicam portionē:eo qđ maxime non est memoria qđ aliquando ipsam exoluisset,licet multa relicta ei facta fuissent. Queritur quid iuris.

¶ Consilium.xxxi.

1 ❧ Prelatus solus sine alia solennitate potest repudiare hereditatē longam etiam rei immobilis ecclesie factum.

2 Hospitalia sine authoritate diocesani constructa non possunt dici loca religiosa,nec stricte pia.

3 Leprosi stantes in aliquo loco authoritate episcopi non fundato,non tenentur ad iura episcopalia.

AD Claram decisionem omnium predictorum examināda in incumbunt tria. ¶ Primo an dicta liberatio reuocari possit per successorem. ¶ Secūdo an dicta fraternitas teneatur ad canonicam portionē episcopo loci vbi exoluendam de relictis sibi factis. ¶ Tertio presupposito q de iure teneatur,an vigore consuetudinis,seu prescriptionis possit dicta cōfraternitas se excusare. ¶ Circa primum multū non insistam:qm non videt mihi magnam dubitationem cōtinere:cū certo certius sit dictū dñm episcopum illam liberationem facere potuisse:aut eñi de relicto nō debebatur quarta:que in veritate nō debebat,vt patebit ex infra dicēdis:& casus est indubitabilis tum qz ille idē episcopus nō poterat plus petere cū fratas fuerit relicta in cōscientia illorū,iuxta ea que habent & no.in.c.statutū.§.assessorē.de rescript.lib.vi.glo.in cle.i.de iure patro. tum quia presupposito qđ aliquid plus deberet epō,Episcopus tñ habebat liberam administrationē redditum.iuxta no.per gl.xii.q.i.duo sunt genera.& probat in.c.cum nobis.in fi de elec.poterit remissionem residui facere,maxime cum in piā cām venirent omnia cōuertēda. Nā episcopus tenetur superflua cōuertere in piam cām.lxxxii.distin.c.i.& xii.q.i.videntes.& quicquid clerici habent,pauperum est.xvi.q.i.c.quoniam:ergo potuit nedum partem sed totum relinquere fraternitati distribuendum in pias causas:nam prelatus nedum acquirēdo,imo de acquisito nō potest facere congruam elecinosynam.vt in.c.ad hec.&.c. relatum.ii.de testa.quinimo modica cuicunqȝ donare,vt in.c.ceterum de donatio. ¶ Itē dico qđ predictis rationibus si quarta fuisset debita,& maxime quia hic agebatur de acquirēdo,nō de acquisito pdēdo, & potest epūs facere cōditionē deteriorē ecclesie.vt no.xvi.q.vi.§.fi.vbi bona glo.& per Inno.in c.fraternitatē de dona.optime facit no.per doc.in.c.quoniā.de dec.hinc no.dixit Fede.de senis.cōsi.ic.& sequitur

8 Bal.in.l.pupillorū.C.de repu.here.†qđ solus prelatus sine alia solennitate potest repudiare hereditatē longam etiā rei immobilis ecclesie factā qđ aliud est nō acqrere,aliud acqsita alienare. Sed i casu nostro nō est tanta dubitatio,quia reliquit relicta conuertenda in piū opus:& qz vt infra dicā,in rei veritate quarta non debebatur. Cōcludo ergo successorē nō posse rescindere dictam liberationem factā per predecessorem. ¶ Venio ad scđȝ qđ est magis dubitabile,an scȝ dicta fraternitas teneat episcopo ad canonicā portionē. Et videt primo q sic:quia nō solum de ecclesiis,sed etiā de monasteriis & aliis piis locis iura volunt epm posse suam canonicā portionē exigere.vt pbatur.ve in.c.requisiti.&.c.fi.ō testa. Sed dicta fraternitas est collegiū pium.vt in.c.si qs xlii.distin.& ibi per Archi.facit.l.i.& qđ ibi no.Bar.ff.ō col.illi.& patet hoc ratiōe exercitij. Exercet enim pietatis opera,ergo pia.dicit enim locus pius,ex quo ibi exercent opera pietatis.vt no.Io.and.in.c ioānes.de testa.& Specu.in tit.de instru.edito.§.nunc vero aliqua.iver.& scias prope mediū. Quid plura:hoc expresse tenuit do.Pe.ō perusio in tractatu suo de quarta. ¶ Sed his non obstantib⁹ contrariū puto de iure pcedere,maxime in casu nostro:moueor primo:qz hec verba debet de relictis factis piis locis episcopo subiectis:nō autem de relicto personali etiā si fuerit factū clerico.hoc pbatur in.c.requisiti.&.c. fi.&.x.q.i.de his.&.c.antiqua.cl.ii.& no.Io and.post. Hosti.in.c.i.de sepul. Sed in casu nostro nō relinquitur dicte fraternitati:sed legatū nō fit loco:quia fraternitas non est ascripta loco,sed est collegiū psonale,& quoddā corpus fictū & representatiū.vt.l.mortuo.ff.ō fideiusso. no.Bar.in.l.fi.ff.de colleg.illi.potest enim cōgregari vbicunqȝ vult.arg.in.c.si quis.ergo non debebatur quarta:cum enim tali fraternitati relinquitur,nō habet respectus ad locū,vbi cōgregatur sed ipsum corpus fictū,& representatiū.& si quis vult pertinaciter ibi stare,dicēdo qđ fiat loco:dico qđ tāto est magis clarum,qđ quarta nō debeatur:quia dicta fraternitas est in loco exempto,qui nō tenetur episcopo ad canonicum portionem:vt cōmuniter no.doc in.c.officiū.de testamen. Fed. cōsilio.xcvi. ¶ Secūdo principaliter moueor a ratione cessante,quare hec quarta debeatur episcopo. Nam ratio fundamentalis est ipsa communio que est inter epm & clericos sibi subiectos,rōne cuius cōmunionis omnia bona erunt cōmunia inter episcopū,& loca inferiora. Sed quia cōmunio solet scandalum generare.l.cum pater.§.dulcissimis ff. de lega.ii.& quod legi.& not.in.c.si quis.de vita & hon.cle.& in.c.ex tenore.de senten.excō.editi sunt canones decernētes,quod quarta debeatur episcopis.hec clare colliguntur ex.d.c.requisiti.& ex dictis Io. an.ibi.hec cōmunis ratio cessat inter episcopū,& dictā fraternitatem.

Non est enim cōis ratio: locutum qꝛ locus non est fraternitatis: ꝛ tū quia locus ille est exēptus non rōne personarum cū sint puri laici: ꝛ sic sunt alterius generis ꝙ̄ cpī: ꝛ duo sunt genera christianorū. vnū clericorū, aliud laicorū. vt habet in. c. duo sunt genera. xij. q. j. ꝛ sic nō est cōmanio inter eos: imo esse nō dꝫ, cū vita clericorū debeat esse separata a vita laicorū. c. laicos. ꝛ. c. sequen. ij. q. vij. Nec per istam fraternitatem desinunt isti esse de iurisdictione iudicis secularis cū hoc nullo iure ꝓbetur: sed potius no. oppositū. l clemē. j. de religiosis domi. Et si quis vellet dicere aliā esse huius quarte rōnē videlicet ꝓpter onus ēpale. qꝺ subite ꝑs in collatione ordinū ꝛ consecratione ꝛ administratiōe sacramētorū. vt sentit dict⁹ Petrus in dicto tractatu. Host. in summa. de sepul. §. licitū. alias. §. vetus. ver naturalibus. dico hanc rationem prorsus cessare in hac cōfraternitate cū ista nō subeat cōs in ista cōfraternitate nec rōne loci nec personarū: cessare ergo debet dispositio: vt in. c. cū cessante. de appel. xvi. q. j. generaliter. ¶ Tertio indico hāc rōnem relictū confraternitati nō sit rōne loci nec rōne personarum de cōfraternitate: sed rōne pauperum. vnde hec cōfraternitas videt electa tanꝙ̄ distributrix ꝛ dispensatrix ad pias causas, vt patet ex mentibus relinquentiū. ꝛ colligit ex mente dicti. c. si quis. sed ex relicto facto pauperib⁹ nō debet quarta eꝑo. vt in. c. ij. de sepul. etiā si veniat distribuēdū per aliū vel per ipm eꝑm. vt in. l. nulli. ꝛ in. l. si quis ad declinandā. C. de epi. et cle. ergo nec de relicto facto dicte fraternitati. Nec obstat vnū dictū Jo. an. posi ij. in. c. dudū. de cōuer. cōiu. vbi dicit ꝙ si relictū fuit pauperibus certi loci debet quarta. argu. in. d. c. requisisti. qꝛ licet illud dictū sit verū: non tū nostre conclusioni obuiat: nam quādictum fuit pauperibus certi loci relictū videt nō solum contemplatione ꝑsonarū sed etiā loci: quia relictū acquiritur ipsi loco pio: de quo pōt disponere ad libitum. vnde cū locus pius subsit eꝑo merito ratiōe cōis ꝛ oneris episcopalis dꝫ tale relictū cōicari eꝑo. Sed in casu nostro relictum nullo mō acquirit loco: et presupposito qꝺ acquireretur ꝙ tamē est falsum, cessaret ratio cū locus ille sit exemptus: sed relictū est ꝑsonale ꝛ factum principaliter ꝓpter indigentes: vnde nulla ratio apparet quare debeat hec quarta eꝑo. et si bene iura antiqua pōderent hec quarta fuit inducta ꝓpter indigētiā eꝑi. vnde honestū fuit visum qꝺ loca pia subiecta eꝑo subuenirent de omnibus subuentionibus cū episcopus sit rector ꝛ caput taliū locorū piorū, ꝛ administrator in multis ꝛ multa onera subeat eorū contēplatione vt habet. x. q. iij. c. j. ꝛ. ij. Que quidē ratio cessat in istis laicis qui nō sunt de iurisdictione eꝑi sed solū cōueniunt vt pietatis opera exerceāt. vt supra dixi. iura de hac quarta loquētia cōiter loquuntur in relictis factis ecclesijs ꝛ ꝑijs locis: nō autem factis collegiis iure approbatis ꝛ sic cessat fundamentū tenentiū oppositū: quinimo Bal. doctor excellentissimus ꝛ duo alij doc. cum eo cōsuluerunt contra eꝑm in latioribus terminis videlicet qꝺ de relicto facto hospitali authoritate eꝑi nō cōstructo quarta nō debet: quia iura

2 loquunt de locis pijs ꝛ sic religiosis que subsunt eꝑo. † Sꝫ talia hospitalia sine authoritate diocesani nō pñt dici religiosa nec stricte pia. cū possint ad libitum constructoris dissolui. vt in. c. inter dilectos. ꝛ ꝙ ibi p Inno. de dona. ꝛ. c. de xenodochijs. de re. domi. talis enī locus cū sit priuatus non videt capax relicti. ꝛ sic videt relictū factū pot⁹ pauperibus ꝙ̄ loco: fortius hoc est dicendū in casu nostro ꝛ ꝑcise in terminis nostris pro fraternitate: ꝛ contra eꝑm post verba lōga determinabat Bar. in. l. si quis ad declinandā. x. q. C. de epi. ꝛ cleri. ¶ Itē negari saltē non potest casum esse dubiū: sed in dubio standū cōsuetudini que est optima legū interpres. vt in. c. dilecto. ꝺ cōsuetudi. ꝛ. l. si. de interpretatione. ff. de legi. Sꝫ ꝯsuetudo est in dicta ciuitate Massana ꝛ cōiter in alijs locis qꝺ a dictis fraternitatibus quarta nō exigatur: ergo dꝫ omnino cessare. Et huic rationi modo nullū video rñsum hoc etiā vi

3 det sentire Fede. consi. cxxv. vbi dicit † quod leprosi stantes in aliquo loco authoritate eꝑi nō fundato nō tenent ad iura eꝑalia cū eorū loc⁹ sit priuatus ꝛ non religiosus. ¶ Concludo ad scōm articulum dictam fraternitatē ad quartā de relictis non obligatam. ¶ Venio ad tertiū presuppositū ꝙ de iure teneat an vigore prescriptionis seu cōsuetudinis possit se tueri. Et hec questio reperit formata p doct. l ecclesijs, an possit hoc ius prescribere ꝯtra episcopum. Et reperio tres opiniōes. Prima quia pōt prescribi in quātitate sed nō in totum. Scōa qꝺ non obstante cōsuetudine saltē debet quarta. Tertia qꝺ in totū pōt ꝑscribi. hec no. l. c. requisisti, ꝛ. c. officiū. de testa. ꝛ in. c. certificari. de sepul. qꝺ in totū nō potest prescribi vt voluit Jo. ꝛ Vincē. ꝛ Host. in. d. c. requisisti. ꝛ idē ibi Inno, lꝫ Host. referat Inn. postea mutasse sniam in qōne facti ꝛ dixi quartā deberi nō obstante consuetudine de hoc tū non apparet in lec. Inno. Itē ipsemet Host. latissime hanc materiā discutiēs in summa sua. tit. de sepul. in. §. an licitū. alias sub. §. vetus in fi. illius. §. conclusit ꝙ nō obstante qꝺ ipse esset eꝑs valet consuetudo portionem diminuens, sed non in totū tollens cum videat irrationabilis: sꝫ prescriptio valet ꝺm eum si titulus sit cōtra ius. vt in. c. de quarta. de prescrip. Idē apertissime voluit gl l. c. j. de sta. reg. ꝛ aperte sentit ibi Jo. and. allegādo corroborationē illius glo. c. de quarta. ꝛ multi moderni in hoc sequunt in. d. c. requisisti. Itaqꝫ hec videtur cōmunis opinio vt possit in totū prescribi. ꝛ hec opi. semper mihi placuit. Et casus noster rotūdus l. d. c. de qrta. vbi dicit ꝑsbyterū posse se defendere aduersus episcopū super quarta decimarū, ꝛ oblatione defunctorum ex prescriptione: sed in casu nostro est prescriptio tanti tpis. de cuius initio non est memoria. Que quidē ꝑscriptio supplet defectū tituli, ꝛ valet cōtra ius cōmune: vt in. c. j. de prescrip. lib. vi. ergo huic prescriptioni est standū. ꝛ plene tollit hāc quartā. vt in. c. officiū. ꝺ testa. ergo ꝛ ꝑscriptio. Nā prescriptio valet ꝯ ista immobilia ecclesie. vt in. c. auditis. ꝛ in. ca. cum olim. de prescrip. fortius contra acquirēdam: ꝛ maxime in casu nostro vbi de iure nō est clarum hanc quartā deberi. Concludo istā fraternitatē posse se tueri prescriptiōe etiā presupposito ꝙ de iure teneret. Ex his remanet primus articulus magis clarus. Recepit enim eꝑs istos. xij. florenos rōne relicti, ꝛ nō ratione quarte: ꝛ sic nō pōt dicere successor quartam non fuisse integre solutam.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus contingentia. Quidā iam

defunctus dū ageret in humanis, inter cetera in testamēto suo sic disposuit. In primis quidem indico corpus meū sepeliri apud locū fratrum minorū sancti Francisci de senis: apud quem mihi eligo sepulturam: in quo loco iudico, volo, ꝛ mādo ꝙ mei fideicommissarij infrascripti faciant, seu fieri faciāt vnam capellā sub vocabulo beati Bartholomei apostoli in eo loco, quo dictis meis fideicōmissarijs videbit. In qua capella cū ornamentis ecclesie, ꝛ paramento, ꝛ alijs necessarijs ad eādē expēdant de bonis meis ducenti floreni aurei, vt in ea perpetuo p anima mea, meorūqꝫ parentū diuinum officium celebretur, ꝛ dictū testamentū seu legatum fuit factū anno dñi. M. ccclv. ꝛ sic sunt elapsi iam. lxxx. anni, qꝺ nunꝙ̄ fuit aliquid executū per dictos fideicommissarios, nec per aliū. Nunc queritur an circa petitionē dicti legati obstat prescriptio: ꝛ presupposito quod obstat, nūquid aduersus eam possit implorari beneficium restitutionis in integrum. ꝛc.

¶ Consilium. xxxj.

1 ☞ Prescriptio cētenaria solū currit l relictis factis locis religiosis.
2 Scientia in facto alieno non presumitur.
3 Ecclesia restituitur aduersus actus iudiciales.

Videtur primo dicendum qꝺ prescriptio nō hꝫ hoc casu locū, qꝛ non valenti de iure agere. nō currit prescriptio. vt in. l. j. C. de anna. excep. vbi filio viuēte patre qui habet rerū suarū vsumfru. nō currit prescriptio: qꝛ viuente parente pro illis rebus agere non pōt. l. non solū. C. de bo. q libe. Ad idem. l. in rebus. C. de iur. do. vbi dꝛ ꝙ vxori constante matrimonio nō currat prescriptio in rebus dotalibus: qꝛ cōstante matrimonio non pōt pro illis agere. vt in. l. doce ancillam. C. de rei vē. Ad idē. c. qꝛ diuersitatem. de conces. preben. Sed ita est qꝺ fratres minores nō possunt esse in iudicio p rebus temporalibus, ꝛ sic nō possunt agere. vt

1 in cle. exiui de paradiso. de ꝟb. sig. ergo nō currit prescriptio. ¶ † Preterea ꝛ scōo in relictis factis locis religiosis currit sola prescriptio cētenaria. vt in. l. vt inter diuinū. C. de sa. san. ecc. Sed in casu nostro tātū tēporis lapsum nō est: ergo ius ecclesie est integrum: ꝛ maxime si consideret ꝙ sit totum illud tēpus. lxxx. anno. a tēpore testamēti inchoādū nō dꝫ in prescriptiōe cōputari: qꝛ cū prescriptio nō currat sine bona fide. de prescrip. c. vigilanti. ꝛ. c. fin. ꝛ in regula, possessor malefidei. de regu. iur. lib. vi. Et heres extraneus presumatur scire cōtenta in testamēto debet saltem reduci illud tempus a quo bona remanserūt apud ipsum heredē a quo prescriptio non potest inchoari obstante mala fide. Fuit enim in mala fide ex quo habuit scientiam huius legati. xxxiij. q. ij. si virgo. quam habuisse presumitur ratione predicta. ¶ Item ꝛ tertio fratres ignorauerunt relictum, quinimo communiter ignorabant,

2 † nec presumenda est scientia in facto alieno. vt in regula, presumitur. ignorantia. de reg. iur. lib. vi. ergo non currit prescriptio que principaliter causat: ꝛ fuit in odium negligentium. vt in. c. vigilanti. de prescrip. ¶ Sed his non obstantib⁹ que in veritate in casu nostro nō cōcludūt. vt infra patebit, dico qꝺ prius duo examinanda sunt. Primo quale ius ex illo relicto acquisitum fuit fratribus. Scōo considerādū contra quem agit pro executione dicti relicti. ¶ Ad primū conclusiue dico. qꝺ nullū ius fuit acquisitū fuit fratrib⁹ ꝑdictis, cū nō pñt sibi aliquid appropriare, vt in. d. clemē. exiui de paradiso. Sed ius fuit acquisitum ipsi ecclesie fratrū. vnde lꝫ in alijs religiosib⁹, ꝛ collegijs hoc sit: ꝙ ipsi habēt ius in ecclesia: ꝛ illud qꝺ cōcedit ecclesie, videatur concessum collegio, tū in fratrib⁹ minorib⁹ hec dici non possunt: quia nullū ius habēt in ecclesia: sꝫ solum simplicē vsum facti. vnde ecclesia ꝛ locus plus vident vti precario, hec sunt verba Bart. in tractatu minoricarū, q incipit. Si aliqs l suo testamēto. vbi ipse refert qꝺ lꝫ fratres sint incapaces hereditatis, vt in. d. cle. exiui. hoc tū nō est referendum ad ipsorū ecclesiā: qꝛ nō pōt instituti heredes, sicut aliud collegiū ecclesiasticū. l. j. C. de sa. san. ecc. qꝛ p tale relictū nihil acqrit fratrib⁹. Idē ꝛ forti⁹ dicendum est in relicto facto ecclesie: ergo ad diuinū cultū ius acqsitū ecclesie exercebit, vel res relicta petet, vt concludit Bart. l loco preallē. l. c. seq. p syndicū ecclesie romane, cū summ⁹ pōtifex est rector ecclesiarum ipsorū fratrū minorū: ipsi xᵒ fratres hñt vsū simplicē. vt. ꝫ. dictū est. possunt tū ipsi fratres syndicum noīare ex priuilegio eis indulto p papā Martinum. iiij. quod ꝙ̄tum ad relicta facta ab ecclesia non extitit reuocatum

renocatū.vt plenius no.Bar.in.d.tractatu. Si aūt dict⁹ syndicus ha
beri nō pōt:qꝛ fratres nalūt nolare.vel fuerit eis īterdict⁹, dr ꝙ epūs
poterit tale pſequi rōe pie cauſe.arg.in.l.nulli.ꝛ.l.ſi qs ad declinādam.
C.de epi.ꝛ cle.nō obſtāte qꝺ eccleſia ſit exēpta,ſicut ſi relictū cōcerneret
aliquā piam cāmeram diocesim.pōt ēm ſe epūs impedire rōne ipſius de
linquentis.ſi eſſet ſub cura ſua.vt.d.l.nulli.ꝛ ꝙ ibi no.¶ Si aūt episco
pus nō faceret,vel eſſet negligēs,pōt ſe īpedire ciuitas,in qua eccleſia
eſt cōſtituta:qꝛ eccleſia ibi ptinet ad honorē ꝛ vtilitatē oīm ciuium.fa
cit.l.i.ff.de publi.iudi.ꝛ optime facit.l.ciuitatib⁹.ff.de le.i.ꝛ loqꝛ Bar.
qñ eccleſia fratrū eſt inſtituta hēs,ſicut in caſu nostro,qñ teſtator man
dauit conſtrui capellam.Ego adduco text.apertū in aut.de.eccle. tit.
vbi dr qꝺ facere exequi,ſpectat non ſolum ad epm,ſed ēt ad ciuilē iudi
cem,ita qꝺ locus eſt pūentioni.ita dico qꝺ ciues hic deputati Senis p
cōſiliū generale poterūt hāc cāz cognoſcere.¶ Concludo ḡ circa hoc
primū,qꝺ ex tali relicto nulliꝰ ius fuit acqſitū.nec eſt penes ipſos fra
tres:ſꝫ penes eccliā,pmouēdā tñ p pſonas antedictas ¶ Nūc p ſolu
tiōe qōnis principalis eſt examinandū ſm queſitū qꝺ nūc agiꝛ:p qꝺ ap
parebit quale ius cōpetat eccleſie,ꝛ an ſit pſcriptū.ꝛ p quantū tps.
In quo animaduertēdū qꝛ aut agiꝛ ꝫ heredē.ꝛ nō pōt ſe defendere pꝛ
ſcriptione,qꝛ pſumiꝛ in mala fide:vt.ſ.dixi.¶ Idē videꝛ dicendū de
herede heredis:licet ipſe fuerit bonefidei:qꝛ cū cenſeaꝛ eadē perſona
mala fides defuncti nocet heredi:ꝛ hoc eſt clariſſimuꝫ de iure ciuili.vt
pbaꝛ in.l.cū heres ff.de diuer.ꝛ tēpo. pſcrip.licet de equitate canoni
ca aliud videaꝛ.vt heres qui hꝫ bonā fidē,poſſit ex equitate incipere
pſcriptionem.vt ſentit Dy.in regula,poſſeſſor.de re.iur.li.vi.facit qꝺ
leg.ꝛ no.i.c.ſꝫ ꝫ qrta.ꝺ pſcri.ꝛ.c.cura.ꝺ iure patro.cū agaꝛ nūc ꝫ laicū,
obſeruandū eſt ius ciuile.ar.eorū q no.in.c.ꝗ.de arb.lib.vi.ꝛ.c.de cleri
cis.ꝺ foro cōpe.aut agiꝛ ꝫ extraneū bonorū dicti teſtatoris poſſeſſorē,
qꝺ eſſe pōt intentādo hypothecariā,iuxta.l.ſ.C.cōia de leg.ꝛ tūc ſi qdē
ille poſſidet ex titulo ꝛ hꝫ fidē ꝛ allegat nūc pſcriptionem hypothecarie
actiōis.ꝛ ī dubia vt ꝯpleaꝛ pſcriptio reqriꝛ qꝺ cū bona fide poſſederit
xl.annis:qꝛ minori tpe nō pſcribiꝛ ꝫ eccleſiā.de preſcrip.c.de quarta ec
c.cū olim.ꝛ quaſi p totū.ꝛ in aut.quas actiones.C.de ſa.ſan.eccle. ꝛ in
corpore.de eccle.ti.§.p tpalibus.ꝛ idē vꝛ hoc caſu eſſe ꝫ priuatū:quia
hypothecaria nō pſcribiꝛ minore tpe.vt.l.cū notiſſimi.C. de pſcri.xxx.
vel.xl.anna.aut iſte tertius poſſidet ſine titulo heredis:ꝛ nō allegat pꝛ
ſcriptionē ꝫ heredē,ꝛ per ꝯſequēs ꝫ eccleſiā:ꝛ tunc videꝛ ſufficere ibi
x.anno.cū ti.p tex.in.l.i.ꝛ.ij.C.ſi aduer.credit.pſcri.op.nā principaliter
agit hypothecaria ꝫ eccleſiā.Sꝫ ipm dñium hꝫdis ꝙ pſcriptū dico ex
tpe.vt in iurib⁹ pꝛalle.niſi dicamus ſpāle eſſe in iurib⁹ eccleſie, vt nullo
modo preſcribanꝛ minori tpe.xl.anno.vt in.d.§.pro tpalibus.vbi text.
etiā loquiꝛ de relictis ad pias cās.ꝛ aperte diſponit.vt actio non pre
ſcribaꝛ minori tpe.xl.anno.¶ Ex his pōt capi ſolutio pncipalis qōnis,
an pſcriptio ſit valida,an cōpleta.nec obſtāt argumenta ſuperius in cō
trariū formata.Et primo ad primū fateor qꝺ fratres ipſi minores nō
poterāt,nec pñt agere:ſꝫ aliū poterāt agere,vt ſyndic⁹ eccle romane,
vꝛ epūs loci,ꝛ ciuitas:vbi eſt ipſa eccleſia,vñ per negligētiā adminiſtra
torū currit pſcriptio ꝫ eū q agere nō pōt.vt apte eſt videre in relicto
factō p redēptiōe captiuorū:ꝛ pauperib⁹ alendis,q agere non pñt cūm
qñ incerti ſunt captiui:ſꝫ ppter negligētiā epi currit pſcriptio. vt eſt
tex.cū gl.in.d.l.vt inter diuinū.no.ſ.ede.de ſenia.de ꝯſti.c.i.Nō obſtat
qꝺ dr de filiofami.ꝛ de vxore:qꝛ maritus nō poſſidet vt vxoris admini
ſtrator,ſed iure pprio ꝙ hꝫ ī illis reb⁹:ꝛ idē in patre.¶ Itē nulla eccle
ſia pōt agere,cū ſit corpus inanimatū:ſed propter negligentiā poſſ.ātū
tiū ꝛ adminiſtratorū currit pſcriptio cōtra eā.vt de pſcrip.p totū. Nō
obſtat ſcōm argu.de.l.vt inter diuinū.vbi in talibus relictis admittiꝛ
duntaxat preſcriptio centū annorum:qꝛ dico illā legē in hoc correctā,p
aut.quas actiones.que ibi īmediate ſequiꝛ,ꝛ habeꝛ clarius in corpore
vnde ſumiꝛ.ſ.ꝛ de eccle.ti.§.p temporalibus.ſentit gl.in.c.ſi. xvi.q.iij.
vnde hodie ſolū Romana eccleſia gaudet priuilegio cētū annarū.vt ī
c.ij.de preſcrip.li.vi.ꝛ in.c.cū nobis.eo.ti.ꝛ.d.aut.quas actiones. Ter
tiū argumentū principale ſuper ignorātia fundatū nō obſtat:qꝛ pſcri
ptio currit etiā cōtra ignorantes.vt pbatur in.l.ſi.C.de preſcript.lon.
tēpo.ꝛ.d.c.ij.ꝛ.c.vigilanti.de preſcrip.videntur ēm quodāmodo negli
gentes in eo,ꝙ nō querunt,que eis incūbunt,ꝛ ad eos ptinent. arg.in
c.ꝗuis.de regu.iur.¶ Venio nūc ad ſcōm principale queſitū an ſuppo
ſito qꝺ pſcriptio cōpleta ſit,eccleſie in integrū reſtitutio aduerſus
illam preſcriptionem indulgenda ſit:ꝛ eſt elegās ꝛ ſubtile dubiū ī quo
antiqui gloſſatores ꝛ ſcribētes ſe admiſcēt in varias ſentētias.ꝛ Ber.
primus gloſſator multū in hoc variauit.in.c.auditis.de pſcriptio.nūc
in vnam nunc in contrariam ſententiā declinando.ſed tamen adheſit
opi.Jo.ꝛ Vincē.qui cōuenerunt reſtitutionē denegandam,moti:quia
iura voluerint eccleſiis in preſcriptionibus preiudicari.in.ca. placuit.
xvi.q.iij.ꝛ eadē.cā.q.iiij.volumus.¶ Item qꝛ ſi cōſideretur reſtitutio,
fruſtra emanaſſent iura pſcriptionis loquentia aduerſus eccleſiā. Idē
tenuit Gaffre.in ſumma de in integ.reſti.dicens.quod nunꝗ inuenit
eccleſiam reſtitui in vſuca.quod tpa ſubducātur de medio.vt in.c.i.de
preſcrip.ſed in pſcriptionib⁹ iudicialib⁹ eccleſia eqparaꝛ minori. Idē
opi.ſentit gl.in cle.i.de in integ.reſti.dicens illam cle.loqui de reſtōne
aduerſus preſcriptionē,ꝯtra quā datur reſtitutio remittens ad no.in

d.c.auditis.nihil de nouo inducēs:ſed in contrariam ſniam conuenīūt
numero plures ꝛ ingenio elegantiores.primo Accur.gl.iuris ciuilis
in.d.aut.quas actiones.ꝛ apertius in aut.de eccle.ti.§.p tēporalib⁹. vbi
dixit hoc cōiter teneri. Scōo hoc tenuit Io.gloſſator decreti.in.c.pla
cuit.el.ij.xvi.q.iij.Inno.papa doctor ſubtiliſſimus in.c.i.de in integr.
reſti.hanc opinionem ſecuti ſunt Pau.de leaza.ꝛ Jo.de lig.in cle.i. de
in integ.reſti.preallc.c.auditis. Et ibi fere oēs moderni in.c.ex ſcingit.
de trāſac.ꝛ Moſt.in ſumma de integ.reſti.§.iij.prope finem. ſenſerunt
Bal.ꝛ Bar.in.d.aut.quas actiones.vbi male ꝛ nō fideliter recitāt opi
niones canoniſtarum.probaꝛ hec opinio ratione.in nōel currit preſcri
ptio:ꝛ tamen reſtituiꝛ.C.ſi aduer.vſuca ꝛ in.l.ſi.in qui.cau.in integ.reſti.
nō eſt neceſ.no.gl.in.l.ſicut.C.de preſcrip.xxx.anno.ergo idem dicendū
in eccleſia,que fungiꝛ iure minoris in reſtitu.vt in.c.i.ꝛ.c.auditis.de in
inte.reſti.ꝛ in.c.i.ꝛ.ij.co.ti.li.vi.ꝛ in cle.vnica.eo.ti.nec vꝫ ſi dicaꝛ,illa iu
ra loqui de cōtractibus,ꝛ pſcriptionibus iudicialibus:quia non appa
ret rō ſic reſtringēdi.ſi enim aduerſus cōtractū per quem ſecuta tradi
tione transferꝛ dñium daꝛ reſtitutio:ergo fortius eſt cōcedēda aduer
ſus preſcriptionē,cū ꝯtractus ſint de iure gē.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.et
iure.ꝛ interueniāt vtriuſqꝫ partium cōſenſus.l.ſicut.C.de actio.ꝛ obli.
pſcriptio autē eſt de iure ciuili inuēta,ꝛ cauſata citra partiū cōſenſus.
Si ergo fortius vinculū ī iſſoluiꝛ:multo fortius minus forte.arg.l.au
thētica,multo magis.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ.c.cū in cūctis.de ele.¶ Itē act⁹
iudiciales vt tenēant ſunt multū fauorabiles:ꝛ ſic ſunt,litiū finis in.ca.
finē litibus.de dolo ꝛ cōtu.ꝛ.l.quidā eſtimauerūt.ff ſi cer.pe.hinc ubi
dixit gl.no.de'ictū prelati nocere eccleſie in iudicialibus:ſed nō in con
3 tractibus.vt no.in regula.delictū plati.de regu.iu.li.vi. † Sed aduer
ſus actus iudiciales reſtituiꝛ eccleſia etiā aduerſus ſniam.vt.c.i.de in
integ.reſti.lib.vi.ꝛ.in.c.auditis.falle.ergo multo fortius aduerſus pre
ſcriptionē extraiudicialē.preterea.d.clemē.indiſtincte loquiꝛ vt aduer
ſus lapſum tpis reſtituaꝛ eccleſia:ergo aduerſus pſcriptionē,q̄ cauſaꝛ
ex tpis curſu. Et hanc partē arbitror veriorē maxime attēta ignorātia
huius legati,nā in legatis vt ſingulariter voluit Barto.in.l.i.§.ſi quis
autē.ff.de in.actu.ꝙ prima.cauſa maior eſt reſtituenda ignoranti aduer
ſus pſcriptionē.ar.illius.l.ego adduco ad idē glo.no.q̄ hoc ſenſit in.l.
pamponius.ff.de acq.heredi.¶ Non ob.qꝺ iura voluerunt eccleſie ſu
dicare per pſcriptionē,quia idē reperiꝛ in minore:ꝛ tñ conceditꝛ reſtitu
tio:nec ſequiꝛ qꝺ per hoc iura ſint fruſtratoria:qꝛ hoc falſum cum reſti
tutio debeat peti infra quadriennium.quo lapſo alia iuſta cā nō appa
rente:firma manet preſcriptio.vt i.c.i.ꝛ.ij. de in integ.reſtitu.libro.vi.
¶ Nō obſtat hoc expſſe iure non caueri:qꝛ ſatis eſt qꝺ includatur ſub
verbis generalibus:iura enī gñaliter voluīt eccleſie leſe ſuccurri p bñfi
cium reſtitutiōis.vt in iuribus preallē.¶ Sed reſtat nūc aliud nō mi
nus forte.nā preſuppoſita qꝺ reſtitutio ſit concedenda:tamē illa debet
impetrari infra quadrienniū a tempore leſiōis,ꝛ non vltra. vt in.d.c.i.
ꝛ.ij.de in integ.reſti.li.vj.ꝛ in cle.i.c.ti.ꝛ.l.ſi.C.de tempo.in integ. reſti.
Sed in caſu noſtro eſt impoſſibile ſm ea que ſupra dixi:quia nedum tē
pus preſcriptionis cōplete.ꝛ ſic leſionis,ꝛ ſic quadriēnii,ſed maius tē
pus eſt lapſum:ergo tali caſu contingente non eſt hoc beneficiū indul
gendū.¶ Ad hoc rñdeo dupliciter. Primo qꝺ illud tempus quadrie
nij a principio eſt vtile,vnde nō currit ignorāti.tex.eſt in.c.i.eo.ti.lib.vi.
vbi dicit.ſi qs negligēter omiſerit ꝛc. Sꝫ ignorās nō negligit:vt pba
tur i.c.ij.iuꝫ to.c.qꝛ diuerſitatē.de cōceſſio.pben. Ad idē gl.in.c. q̄ ſit.
de elec.li.vi.in ver.diſtulerit.ꝛ hanc opinionē ſingulariter tenuit Jen.
ꝛ Io.de ligna.poſt eū in dicta clemē.vnico.in ver.cōtinuū.p hoc facit
quia quadriēnium iſtud ſuccedit loco anni vtilis, qui olim cōpetebat.
vt dicit tex.in.d.l.ſi.C.de tēpo.in inte.reſti.debet eſſe ergo a prin. vtile.
vt ſic ſapiat naturā eius in cuius locum ſubrogaꝛ.ar.c.vt eccleſia.vt li.
penden.¶ Scōo reſpondeo nō minus efficaciter tex.in.d c.i.dicit,non
audiendam eccleſiā poſt quadriennium,niſi aliqua rationabilis cauſa
ſubſit,que mouere debet ſuperiorē ad hoc beneficiū concedendum:ſed
ſi bene omnes circūſtātie in caſu noſtro ponderētur,faciliime reperiꝛ
cauſa rationabilis.hic primo fuit ignorantia legati q̄ eſt iuſta cauſa re
ſtituendi etiā maiorem.vt.ſ.dixi. Scōo ꝛ melius hic agiꝛ de iure illius
eccle.que ad hanc rē promouendā non habet ſpecialē ꝛ pprium admi
niſtratorem cū quo res eccleſie nō paſſunt agere papa eſt valde remo
tus,ꝛ in iſtis curā ipartiri nō pōt epūs.ꝛ non curat cū ppter exemptionē
epiſcopi minus ſoliti ſunt curare. Ad hoc quod ſingulariter not. Inn.
in.d.c.olim.el.i.de reſti.ſpo.vbi dicit,ꝙ ſi eccleſia inferior caret legiti
mo ꝛ immediato adminiſtratore,non currat contra eam preſcriptio.
licet epūs poſſet p ea agere,ꝛ hoc ea rōne:qꝛ non eſt q ſpecialē ei⁹ curā
gerat.idem ergo ꝛ fortius eſſet dicēdum vt hic ſaltē illud tempus qua
drienniū non currat data probabili ignorantia,que hic ſatis preſumen
da eſt ꝛc.

¶ Caſus conſilij ſequentis.

Caſus ī effectu talis eſt. Iudex a
ſede apoſtolica deputatus quēdā abſentē citauit per edictū non valens
forte citare pſonalr,ꝛ tādē illo non cōparente interdicti ꝛ excōicatiōis
ſnias in illū fulminauit:ꝛ ſic demum mādauit p eccleſias illū publicari
ꝛ vitari.demum ille ſic excōicatus cōparuit in eccleſiis illis in quibus

fuit publicatum: & fecit fidem de quadam appellatione sua prius q̃ sniẽ
ille ferrent interpositis iustis causis apparentib⁹ in ca. & illa presertim,
q: fuerat citatus ad locũ sibi notorie suspectũ, & minus tutũ. dicẽs am
plius eũ vitari nõ debere maxie: q: iudex ad quẽ appellationẽ admisit
& inhibuit ne appellatione pendente pcederet ad vlteriora. ¶ Itẽ q:
reperiunt qd' statuta in ecclesia cathedrali illius loci, q̃ vident pcede
re cõtionẽ i casu pdicto. Iudex vero a quo q excõicatione vtuit, instat
vt vitet, dicẽs appellationem nullã maxime: quia sententie ille & cẽsure
fuerũt late pro excessu notorio, ho' tamẽ reus omnino diffitet. Que
ritur nũquid rebus sic stantibus debeat interim vitari in officiis diui
nis & aliis.

¶ Consilium. xxiii.

1 ¶ Ordinarius debet in actu executionis sníe obtẽperare delegato.
2 Sententia excommunicationis iusta vel iniusta est timenda.
3 Appellatio manifesti raptoris non est admittenda.
4 Notoria multa dicuntur, que non sunt.

Videtur primo q vitari debeat per id quod no. glo. in c. dile
ctus. de app. in fi. que dicit q si dubitatur an teneat appella
tio, potius est vitandus quã in dubio ei communicandum.
arg. de elec. extra in c. fi. et melius facit c. illud. eod. ti. vbi in
materia nostra dicit tex. q in dubiis via tutior est eligenda, scz quod
potius seruetur excommunicatio. Ad idem facit in arg. c. iuuenis. de
spon. cle. exiui. de verbo. sig. vbi dicit, qd in dubiis eligenda est via que
est sine periculo: sed in casu vitationis nullũ subest periculũ, et in alio
sic data validitate excõmunicationis, ergo &c. pro hoc etiã facit c. i. & qd
ibi no. glo. de scruti. ¶ Scdo principaliter hoc vr tenere Innoc. in ca.
ad psentiã. de app. vbi dicit, q quãq excõicatus post appellationẽ nõ
teneat se gerere pexcõicato, si de sua appellatiõe cõfidit. ab aliis tñ vi
tandus est. c. p tuas. de sen. excõ. vbi tex. vr hoc innuere in § nos igit.
1 ¶ † Tertio facit c. pastoralis. §. qr vo. de offi. dele. vbi dr qd & ordina
rius debet in actu executionis sníe obtẽperare delegato et si sciat illi⁹
sníam iniustã ergo cũ delegatus in casu nostro instet, nõ vr ipsius pces
2 pro refragandũ esse. ¶ † Quarto, qr snía excõicatiõis iusta vel iniusta
est timẽda. xi q. iii. snía pastoris. & subditus in dubio tenet superiori ob
3 sequi & parere. xxiii. q. i. qd culpatur. & xi. q. iii. qd ergo. ¶ † Quinto de
hoc est casus. in c. cũ sit romana. in fi. de app. vbi dr appellationẽ mani
festi raptoris nõ eẽ admittẽdã: & qd delicto notorio apostolus excõi
cauit corinthium absẽtẽ, & irrequisitũ. & ad idẽ facit. ii. q. i. c. de manifesta.
¶ Sz his nõ obstãtib⁹ ĩ iudicio meo non obstãt. dico in hoc articulo
saluo iudicio meliori casum esse in c. solet. in fi. de sen. excõ. lib. vi. vbi dr
q si qs ostendere se excõicatũ post appellationẽ pbabilẽ postulat se ad
mitti ad pbandum, dz solũ vitari in iudicialib⁹, & in aliis negotiis ex
traiudicialibus nõ. vñ in electionib⁹ & aliis spũalibus seu diuinis offi
ciis admittendus est durante appellatiõe: & hoc clare voluẽt ibi Inn. c.
& Io. an. q dicunt qd & ante q̃ admittant pbationes an cause appella
tionis sint vere, vel non dz admitti ad pdicta saltẽ cũ ptestatiõe. & sa
tis est & in eos qd excõicatus cõpareat. & dicat se appellasse ante sniaz:
& p hac snía ego adduco tex. iudicio meo hoc apte pbantẽ in c. lz. eo.
ti. li. vi. vbi dr q si qs asserit se fuisse excõicatũ post appellationẽ, & nõ
fuit psecut⁹ appellationẽ infra tps a iure statutũ dz pnuntiari & denũ
tiari excõicatus, vt vitet & nedũ in iudicialibus: sed etiã in extraiudi
cialibus, & aliis actibus legitimis donec pbauerit excõicationem non
fuisse legitimã vel aliter docuerit de illius nullitate. Ecce ergo aptissi
me qd ante oẽm psecutionẽ appellationis nõ dz euitari, dũmodo asse
rat se appellasse, & sic infra tps psecutiõis a iure statutũ. Et sic in illis
pnob⁹. c. vr casus binus. q. Aliud induco ad idẽ. c. satis notabile. in ma
teria. c. dilectis. in fi. de appe. salle. vbi canonici cõicantes excõicatis
post appellationẽ, & post denũtiationẽ archiepi, iudicant culpabiles:
q: magis voluerũt deferre appellationi interposite ad papã, q̃ denũ
tiationi archiepi: & tñ omniũ pdictorũ põt esse, cũ appellatio legitima
habeat suspendere iurisdictionẽ iudicis, & sic impedire validitatẽ excõi
cationis postea late. vt. c. per tuas. de sen. excõ. & c. cũ cõtingat. de offi.
delega. & d. c. lz. non dz psumi iniustitia appellationis, cũ tãto preiudi
cio appellatoris: & qr & iudicẽ olno nõ est presumẽdũ, capitur quasi
media via: & in iudicialib⁹, q̃ sunt magis odiosa excõicatus debeat cui
tari appellatiõe pẽdẽte. secus vero in extraiudicialib⁹: nẽm tantũ iuri
suo preiudicet, licet fateat Inn. in d. c. solet. qd in priuata familiaritate
poterit in occulto euitari, si sine scandalo hoc fieri poterit: sed non in
publico, nisi notorie constaret appellationem fuisse iniustã: quia talis
appellatio non defendit. d. c. cũ sit romana. & c. cũ appellatio. de appel.
lib. vi. sed in casu nostro hoc nõ põt dici. Primo, qr iudex ad quẽ rece
pit appellationẽ, & fecit q facere nõ poterat, nisi pri⁹ recepisset appel
lationẽ velut omissam ex cã pbabili: & nõ ẽ notoriũ. vt probat in c. ro
mana. §. si vero. cũ. §. seq. et. c. nõ solũ. de appel. li. vi. Itẽ cũ citatio fuit
fcã ad locũ notorie non tutũ potuit incõtinẽti appellare & in absentia
iudicis. vt in cle. pastoralis. §. & pristina. & ibi gl. de re iudi. & qd legit et
no. in c. ex parte. de appel. facit. c. si iustus. eo. tit. & qd not. Inn. in d. c.
dilectis. Nec valet si dicat, q notorie occupabat iniuste bona ecclesie: qr
hoc negat per partem aduersam: & allegabat probabilis titulus possi
dẽdi: & sic reddit res dubia. vt est gl. no. in c. i. de offic. deleg. li. vi. facit
4 l. ii. C. quibus ad liber. pcla. non licet. ¶ † Preterea multa dicuntur
notoria q̃ non sunt in. c. cõsuluit. de appel. & satis est qd poterat habe
re aliq̃ iustã cãz possidẽdi, id nõ dz excõicari antequã audiat eius de
fensiones arg. bonũ in c. lz epo. de pben. li. vi. Itẽ tex. in c. sacro. prohi
bet indistincte aliquẽ excõicari nõ pcedẽte canonica monitione, quãt
cũq̃ factũ dicat notoriũ: quia excõicatio fertur ab hoĩe non ppter
delictũ sed ppter cõtumaciã, vt no. glos. in c. episcopi. xi. q. iii. sed paria
sunt aliquẽ nõ citare, vel ad locũ notorie nõ tutũ. arg. in dictis iurib⁹.
& c. si duobus. de appel. Non obstãt cõtraria. Et primo gl. in d. c. dile
ctis. dz enim intelligi & determinari sm iura noua superius allegata:
vel põt saluari in priuata & secreta familiaritate. vt. s. dixi. vel in iudi
cialib⁹. ¶ Ad scdm de dicto Inno. in c. ad psentiã. de appel. dicendum
qd dz intelligi & limitari. vt ipsemet no. in d. c. solet. Nã mouet ipse ibi
per. c. p tuas. d appel. qd recipit hodie limitationẽ per. c. solet. & c. licet.
preal. ¶ Ad tertium de. c. pastoralis. dico pcedit qñ snía est aliqua, lz
iniusta. Sed in casu nostro pceptũ iudicis super vitatione est ipso iure
nullũ cũ sit cõtra iura superius allegata. Ideo tale pceptũ põt cõtẽni.
ad hoc qd no. Inno. in c. si qñ. de offi. deleg. magis enĩ est obediendum
iuri, quã mãdato delegati. xi. q. iii. iulianus. & c. dñs. & c. qui resistit. Nõ
obstat quintum argu. procedit enĩ quando excõicatio tenet, vt quia est
iusta. Sz in casu nostro presupponitur nulla ¶ Ad d. c. cum sit roma
na. satis responsum est. nam negatur factum esse notoriuz: & allegatur
iusta causa possidendi. Item apostolus sepe corinthiuz admonuerat,
et factum erat notorium, quod nulla tergiuersatione &c. quod non cõ
tingit in facto nostro.

¶ Casus consilii sequentis.

Factum ex quo dubia ĩfrascripta

oriunt sic pponit. Quidã laicus mercator fecit suum heredẽ vniuersa
lem quoddã monasteriũ monachorũ, coq; vita functo monasteriũ adi
uit hereditatẽ, & in oĩb⁹ pro herede se gessit tã in iudicio quã extra, ca
piendo bona hereditaria, & eorũ aliqua distrahẽdo &c. Tandẽ repertũ
est in libris debitorũ testatoris qd idẽ ipse testator & suus pdecessor in
eadẽ hereditate tpe vite eorũ a diuersis psonis ad rõnẽ octo vel decez
p cẽtenario receperũt certã summã viginti miliũ florenorũ, multaq; de
bita similis cõditionis dicto monasterio p dictũ testatorẽ relicta fue
rũt recuperata. & in cõib⁹ vsib⁹ monasterii expẽsa ortũ est pscientie scru
pulũ d eo qd monasteriũ multas fecit expẽsas rõne ipsi⁹ hẽditatis, sol
uẽdo legata & alia debita, multa litigando tã in curia romana, quã ex
tra, ac edificãdo i monasterio, & alios sumpt⁹ rõne hẽditatis faciẽdo.
intãtũ qd ad satisfaciẽdũ de vsura, iuxta librũ testatoris, vix sufficerẽt
ea q̃ de pdicta hẽditate supsunt vna cũ reliquis bonis monasterii, & pp
seruitutẽ christianorũ: & p informatiõe simpliciũ fuit de q̃tuor dubiis cir
ca pmissa petitũ. ¶ Primũ dubiũ an dict⁹ testator sit indubitãter ex
dictis scrib⁹ censendus vsurarius. ¶ Scdm vtrũ dictũ monasteriũ ple
narie teneat ad satisfaciẽdũ de vsura testatoris iuxta summas pcẽtas
in libro debitorũ. ¶ Tertiũ vtrũ alia bona monasterii nõ sufficiẽtib⁹
bonis q̃ supersunt de dicta hereditate, debeant pro satisfactiõe huiõi
debitorũ exponi & alienari. ¶ Quartũ vtrũ papa de iure, aut alias cano
nice seu licite possit dicto monasterio sine periculo destructionis suc
currere dispensando & insuper in promissis &c. Nicolaus abbas.

¶ Consilium. xxiiii.

1 ¶ Mobilia triennio vsucapiuntur, immobilia decennio, actiones,
xxx. annis.
2 Usurarius manifestus quo ad annullationẽ testamenti quis dicatur.
3 Libri vsurarũ an reddant quem manifestum vsurarium.
4 Testes singulares nõ sufficiũt ad probandum veritatem delicti.

Attingã iuxta ordinem prelibatum primuz dubium. quod
de iure clarissimũ est: quicquid enim accedit sorti ex pacto.
vsura est, quantũcunq; id sit modicũ. siue consistat in pecu
nia numerata siue in alia specie. vt probat. xiiii. q. iii. per to
tam questionem quinimo solus animus mutuãtis constituit eum vsu
rarium secuta traditione muneris vltra sortem. q̃ alias non fuisset mu
tuaturus deficiente spe lucri. vt probatur in euãgelio Luce. Mutuũ
dantes nihil inde sperantes. & transumptiue in c. cõsuluit. de vsur. de
cipiunt enim qui sapiunt licere recipere. x. vel aliã minorem quãtitatẽ
p centenario, & cũ munuscula ex pacto recipere vsura sit. l. c. ii. xiiii. q. iii.
facit tex. in c. per vestras. de do. post diuor. &c. et Bartol. in l. diuus. ff.
ad le. fal. & Ioan. And. in regu. peccatum. de regu. iur. lib. vi. in merc.
hec breuiter quo ad primum. ¶ Uenio ad scdm an monasterium tene
atur plenarie satisfacere in q̃ dico animaduertendum an testator fuerit
vsurarius manifestus, an vero occultus. Nam si fuerit manifestus, nõ
tenuit testm neglecta cautione. de qua in c. ii. de vsur. lib. vi. ¶ Ille enĩ
tex. ãnullat testamẽtũ vsurarii manifesti indifferẽter cautiõe de restitu
endis vsuris pẽit si pstita, nec reseruata dispositiõe ad pias causas ad
hoc q no. Bar. & Bal. in l. i. C. de sa. san. eccle. & p pseques monasteriũ
obligaret ad restituẽdũ oĩa bona hẽditaria, q̃ puenerũt ad illũ. posset
tamẽ se defendere per pscriptionẽ cũ bona fide possederit, & habuerit
1 titulũ p herede, tãq̃ tps sit lapsum, qd sufficit ad prescriptionẽ. † Nam
mobilia vsucapiunt triennio, immobilia decẽnio: & actiones. xxx. annis.
vt legi.

vt legi. et nota. in l. p herede. ff. de petitio. heredi. et l. i. ff. pro herede. ¶ Sed in casu nostro cũ agatur de excludendo succedẽtes ab intesta to requireret tẽpus. xxx. anno. q2 nõ minori tpe prescribitur iuri adeũdi. vt no. per gl. et Bart. in l. licet. et l. cũ antiquioribus. C. de iure delibera. ¶ Predicta puto vera, nisi notoriũ fuisset testatorẽ fuisse vsurariũ: nã tũc monasteriũ psumit verisimilr sciuisse. argu. l. c. ff. de posiu. fle. et in. c. q dictis. xvi. distin. et si potuisset pscribere: qr aut sciebat testũ nõ valere, et erat in mala fide. xij. q. ij. c. que et humanis. si vero credebat va lere et errabat in iure error iuris impedit prescriptionẽ. vt. l. nũq. ff. de vsuca. et. l. quẽadmodũ. C. de agri. et cẽs. lib. xi. legit et notat in. c. apostoli ce. de donatio. et. c. vidũ. de deci. licet tñ restitutionis habẽda esset ratio expẽsatũ cũ monasteriũ fuerit in bona fide licz in iure errauerit. Itẽ nõ tenet ad restõnem fructuũ cõsumptorũ: quia illos fecit suos ppter bo nam fidẽ, vt est tex. no. in. l. sed n. §. scire. ff. de peti. heredi. p Bar. l. d. §. scire. et in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. per Dy. in regula possessor. de re gu. iu. li. vi. per doc. i. c. grauis. de resti. spo. Et de hac materia fructuũ
2 dicendũ est vt plene no. in. d. c. grauis. et. d. l. ex diuerso. ¶ † Quis autẽ dicat manifestus vsurarius quo ad annullationẽ testamenti cautione nõ pstita vario modo dr. Nã si tenebat banchũ publice paratũ ad mu tuandũ ad vsurã in dubio dicit manifestus et notorius. vt no. gl. ij. q. ij. manifesta. et est melior gl. in. c. ij. de vsur. li. vi. q posuit multos alios mo dos publicatiõis, puta si fuit in iudicio pfessus vel cõuictus: et pdẽnat9 ac. vt ibi aliũ modũ ponit gl. i. d. c. ij. qñ fuit hoc crimẽ cõfessus corã sa cerdote, testibus reddẽs libros vsurarios. ¶ Itẽ fz Bar. et mutuauit i camera oibus venientibus ad eũ in. l. fur est. ff. de fur. notabilis modus col ligit ex gl. et tex in. c. cũ in diocesi. de vsur. ¶ Itẽ si tpe vite sue erat de hoc publica fama satis cũ aliquibus argumẽtis: et ita cõsuluerũt multi va lẽtes viri. quãq Fede. cõs. lxij. videat velle illud nõ sufficere quo ad hoc vt testũ factũ sit nullũ: licet eps potuisset ex tali pbatione illũ publica re: et demũ post publicationẽ testũ fuisset nullũ: et hoc dictũ hz equita tẽ ne solã fama cũ indiciis nõ data ipsi prius facultate illũ purgandi puniat qs et ne testũ ipso facto irritet. ¶ Itẽ põt dici publicus si põt pbari faciliter, puta per libros suos. vt no. Archi. in. d. c. ij. in prin. gl. et si no. bene sentit Inn. in. c. sanc. xxiiij. q. ij. que est in ver. librorum. qui di cit q si inueniant rõnes vel instrumenta per que patet eum vsurarius fuisse nõ põt cõicari nisi satisfecerit si hoc occultũ fuit: quasi dicere ve lit q per hoc solũ nõ probat vsurarius: et dicit ibi Archi. qd multi ma gni viri hoc dictũ sunt secuti nisi appareãt alia indicia. et hoc dictũ vẽ cõtrariari ei qd dicit Archi. in. c. ij. dicit aliquis de hoc videt casus in cle. pe. de vsu. vbi libri seu rõnes pbant cõtra vsurarium. Sz põt certe responderi qd hic sumus extra casum illius cle. cum ibi constaret illos esse vsurarios: hic aũt loquimur qñ nõ cõstabat nisi p ostentionẽ librorũ. ¶ Quidã moderni in. c. cũ in tua. de vsur. dixerũt sufficere codices vsu rarum, quinimo plus dicunt qd etiã si post mortẽ põt per testes pro bari defunctum fuisse vsurariũ non valebit testamentũ: q2 satis appa ret illũ fuisse manifestũ, ex quo probari poterat vsurarius et ita recitãt per aliquos fuisse cõsultũ. Sed ego reperio Bal. Lau. de puti. et Bar. de sali. cõsuluisse oppositũ. vt refert do. Pe. de anch. in repe. c. cano num. de cõsti. cõcludẽtes qd ad annullationẽ testamẽti requiritur qd vsurarius fuerit manifestus et notorius. vnde capitur verbũ manife stũ. in. d. c. ij. p notorio. quare non sufficit fama. vel q per duos vel tres testes pbet vsurarius: quinimo dicũt q nõ valet pstitutio episcopus, dispo nens famã sufficere vel duos testes de veritate ad pbãdũ quẽ manife stum: q2 non potuerit eps alterare dispositionẽ iuris in suidiciũ vsura riorũ: et ipropriare vocabula rerũ: et nomina appellatiua sint inmuta bilia. l. si qs in fundi vocabulo. ff. de lega. i. et ita cõsuluerũt Bononie vbi erat talis cõstitutio. hoc idẽ vẽ sentire ipse Bal. l. l. i. C. de sa. san. ec cle. vbi dicit non sufficere q tres pbent quẽ fuisse vsurariũ et apparẽ tibus codicibus vsurariis: nisi probent actus publici seu cõis opi. q2 tex. l. d. c. ij. fundat se sup manifesto in irritatione testamẽti. Ego credo secure posse dici q cũ illud. c. ij. iponat nouã penã et satis attribuit cũ priuet i effectu facultate testãdi q partim est de iure gẽtiũ et partim de iure ci uili iuxta no. l. i. q testamẽto. ff. de test. et hoc faciẽt ex iustissima cã: tñ fa uore reipublice propter animarũ periculũ ipsorũ vsurariorũ vt in. c. a. vsurarum voraginẽ. de vsur. lib. vi. et. c. quanto. eo. ti. debent intelligi et verba capi i pprio significato: ita q nec nimis laxari nec nimis restrin gi debeant argu. eo. que no. in glo. in. l. quemadmodũ. C. de agri. et cẽs. lib. xi. manifestũ vero in suo pprio significato iportat minus q notori um et plus q fama: vnde oẽ notoriũ est manifestũ. vt in. c. cum olim. de verbo. signi. et. c. vestra. et. c. ij. de coha. cle. sed nõ cõuertit: quia nõ omne manifestũ est notoriũ. vt cõiter no. doc. in. d. c. vestra. et not in. ca. quia suspecti. iij. q. vi. manifestũ vero cõiter diffinit maxime p Io. an. in. d. c. vestra. q est publica seu famosa insinuatio vel pclamatio cõis et cer ta scientia a certis authoribus pueniẽs: et i hoc vltimo hz i se plus q fa ma q sola suspiciõe et icerto authore puenit vt ibi no. Io. an. si Io. cal. in. d. c. vestra. addit ad dictã diffinitionẽ q pbari põt qd placet ibi do mino Anto. vult dicere qd manifestũ ẽ id q pbari põt vltra illã publi cã, seu famosam insinuationẽ. et satis credo hoc fuisse de mẽte Io. and. Nã si non posset veritas pbari, nõ differret a fama: et p hoc. c. de hoc. de simo. et. c. porro. de diuor. Ille ergo dr manifestus vsurarius quo ad

irritationẽ testamẽti, qui vere pbari põt vsurarius et vltra hoc pbat
3 cõis fama loci. ¶ † Ex quo infero q libri soli vsurarum nõ faciũt eum manifestũ: sed cũ fama sufficiunt: vel si iudex eum publicauit p sñiam: nã trãsit in notorium, qd est plus. et sic capio mediũ, vnde non requiro
4 necessario notoriũ. nec puto sufficere solã pbationẽ dicti. ¶ † Itẽ di co qd ad pbãdũ veritatẽ dicti, nõ sufficiũt testes singulares. vt plene no. Fede. cõs. lxxij. Et si hoc haberet cõstitutio epi. facit qd ad predicta no. idẽ Fede. cõsi. xvi. vbi tenet cõfessionẽ factã extra iudiciũ per vsu rariũ nõ sufficere, vt p hoc dicat manifestus. ¶ Non obstat pdictis. c. cum in dioc. cu pcalle. vbi videt sufficere fama cũ aliquibus argumen tis: põt enim rñderi qd non loquit quo ad irritationem testamenti: sz quo ad exequendũ penã. c quia in oibus. de vsur. que cũ sit modici fun dicti, nõ capiunt verba ita stricte. vt not. Fe. de. consi. lxxij. p. calle. Vel dico qd intelligitur de argumẽtis que sufficiũt cũ fama ad probandũ quẽ vsurariũ, cũ de facili cõuinci nõ possunt. arg. c. illo vos. de pigno. c. ad nostrã. de empti. et vendi. et qd legit et no. in cle. i. de vsur. Nã argu menta seu indicia qñq plene pbant. l. indicia. C. de rei vendi. et. l. sciant cuncti. C. de proba. et no. i. c. tertio loco. de pba. et sic cõcordat cũ predi ctis. et per hoc habet, an testũ fuerit nullũ: et an dicta hereditas sit in casu restõnis vel non, psupposito q nõ sit in casu restitutionis. vt puta quia nõ erat manifestus vsurarius modo predicto. ¶ Querit redeun do ad principale dubiũ: an monasteriũ teneat satisfacere de oibus vsu ris in libris pdictis cõtentis. Et breuiter dico, quod aut monasterius adiuit hereditatẽ cũ beneficio inuentarii, et in dubio nõ tenet vltra vi res hereditarias. vt. l. fi. C. de iure deli. qtenus oñt suppetit hereditas detractis pbabilibus expẽsis, puto monasteriũ teneri ad restõnem, put ex libris testatoris vsure eliciunt. Nã faciũt in hoc fidẽ, q2 regulariter libri faciunt fidem contra scribentẽ. vt in. l. quidã. §. nũmularios. et qd ibi no. ff. de eden. et in. l. exemplo. et. l. rationes. et. l. instrumenta. C. de p ba. et in. c. ij. de fide instru. tum q2 in casu nostro agitur ad exonerandũ animã defuncti, nõ dz exquiri pbatio multũ exacta. vt in cle. i. de vsur. et qd ibi no. et dz fieri hec restitutio his, a qbus fuerũt extorte, vel corũ heredibus, si supersunt, vt in. c. cũ tu. de vsur. vel tanq incerta distribuẽ da sunt pauperibus. vt in. d. c. cum tu. et de practica est bona gl. in. c. ij. de vsur. li. vi. in. c. satisfieri. et latius per Fed. c. fi. 10. Et hec pcedũt et si de functus nihil mãdauit de vsuris restituẽdis: vt in. c. tue nos. de vsur. iuncto. d. c. ij. in gl. in verbo, mãdauerunt. Aut monasterium non cõfe cit inuentariũ, et tũc licet prima facie videat obligari etiã vltra vires hereditarias. per. l. fi. C. de iure delibe. et per id qd in ecclesia sentit gl. i c. i. de testa. tñ dico, qd ex duplici capite nõ tenet id quod ad illud pue nit: quia ecclesia heres non tenet ex omissione inuẽtarii vltra vires he reditarias. vt no. Bar. in. l. i. C. de sa. san. eccle. argu. auf. sicut eo. titu. q2 hereditas nõ debet sibi deferri, nisi quatenus est lucrosa. vt in. d. auf. sicut. Et idẽ Bal. in. l. fi. C. de iur. delibe. mouet per. l. i. ff. de iure fis. et q2 ecclesia non dz gaudere minori priuilegio quã fiscus. vt not. in. c. i. de in tite. testi ¶ Secũdo q2 nõ tenetur, q2 vsure petunt ex delicto defuncti: et sic de iure ciuili nõ obligaret heres, nisi qtenus de delicto ad eũ puc nit: ex quo lis nõ fuit pcertata cũ defuncto. vt. l. vt debitũ. C. ne ex delic. defun. lex autẽ finalis. C. de iur. delibe. solũ obligat ex omissione inuen tarii illius qui nõ poterat soluere insolidũ: sz de iure ciuili nõ erat hec petitio. Nã de iure canonico nõ tenet hrs ex delicto defuncti vltra vi res hereditarias. vt in. c. in literis. de rapto. et in similibus. et ita i termi nis nostris cõsuluit Fede. cõsi. cvi. et tenet. d. Ant. in. c. debitores. de iu reiurã. per Io. an. in. c. ij. de vsur. li. vi. in nouel. sentit gl. in. c. fi. in v. mã dauerint. ¶ Concludo ergo sic ad istud scdz dubiũ, monasteriũ teneri quatenus patiunt vires hereditatis. ita qd de bonis ppriis monasteriũ nõ teneat aliqd exponere, nisi put statim dicã in tertio dubio. ¶ Ue nio nũc ad tertiũ dubiũ, an nõ sufficiẽtibus bonis hereditatis, teneatur monasteriũ exponere bona monasteriũ. in quo dico q si ola bona here ditaria extarẽt, non teneret monasteriũ aliqd exponere de suo. vt. s. sa tis plane dictũ fuit. Sz qñ vt pz ex casus narratiõe monasteriũ mul ta cõsumpsit in vtilitatẽ ipsius, arbitror monasteriũ obligari ad satis faciendũ de suo, qtenus ad ipm puenit de bonis hereditariis: q2 i illis põt dici monasteriũ tm locupletius, cũ de suo habuisset facere expensas illas, qs fecit de bonis hereditatis. vt in. l. pupillo. ff. de sol. tenet ergo ad satisfaciẽdũ iuxta vires hereditarias. et in debito satisfaciẽdo ecclia cogitur etiã vendere bona imobilia. vt in auf. hoc ius porrectũ. x. q. ij. et hoc de tertio. ¶ Ad quartũ verũ papa possit licite super his dispẽsa re, ne ad alienationem bonorũ sequat desolatio monasteriũ. Credo qd sup certis id est. his q debent illis, a qbus fuerũt extorte, vel corã here dibus, si supersunt, papa licite nõ dispensat, q2 nõ põt tollere pecuniã certis psonis licite, et dare monasterio. arg. eorũ que no. Inn. in. c. que in ecclesiarũ. de cõsti. et. c. inquisitioni. de sent. excom. facit qd habet in cle. pastoralis. de re iudi. et qd not. per legistas. in. l. fi. C. si cõtra ius vel vtili. publi. maxime cũ vsure peti pñt ex pdictiõe idebiti. vt no. i. c. michael. de vsuris, et. c. debitores. de iureiurã. et. xvi. q. vi. si eps. sup incertis aũt in dubio põt papa dispẽsare, cũ sint in dispositione ecclie: quinimo dico qd etiã eps loci posset hãc cõcessionẽ facere: vt expresse no. Io. an. in. c. ij. de testa. li. vi. et sic iuit alias disputatũ et cõclusum; vt ibi no. per eũ. et idem tz Bal. in [illegible] terminis. in. l. ij. [illegible]. C. de episco. et cle.

¶ Puto etiam attentari posse q si monasterium istud indigebat tempore testamenti, potuit ille testator omnia incerta dare monasterio tan q pauperibus. vt in. d. c. cum tu. & qd no. Ioan. an. in. d. c. ij. & sic non tenebatur requirere concessionem papalem vel episcopalem: quia licite recipit ab eo qui habet potestatem dandi pauperibus et monasteriu indigens satis est pauper. vt no. in locis preallegatis. & facit. l. priuilegia. C. de sa. san eccl. & c. diaconi. xciij. dist. & xvi q. i. c. ij. ¶ Posset etiã dici q si tempore testamenti monasterium non indigebat saltem in tanta quantitate: si tamen hodie indigens fieret ex distributione incertorum q ipsum monasterij collegium posset hec inter cetera distribuere eorum ecclesie & monasterio, cum in hoc nulla noteł ambitio. Simile videmus in episcopo qui est dispensator bonorum ecclesie. xij. q. ij. videntes. tamen potest capere pro suis necessarijs. xij. q. ij. episcopus. cautius tamen est habere con. vel pape qui hortatem maxime propter tenentes opinionem qd incertorum distributio spectat ad episcopum loci & non ad heredem. De quo no. in. d. c. ij. de testa. lib. vi. & c. cum sit nimis absurdum. de iudi.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti cõtingẽtia talis est. In ciuitate

Senarum statuto cauebatur qd vendentes panem venalem tenerent & deberent soluere nomine gabelle quadrenos octo pro staria: demum tractu temporis quadam frumẽti penuria & caritudine imminente facta extitit nomine cõmunis seu officialiũ ad huiusmodi deputatorum publica proclamatio in effectu continens qd cuiqz esset licitum facere panem venalem sine alicuius gabelle solutiõe. Cuius proclamationis intuitu multi inducti sunt panifices ad venalem panem faciendũ: & hoc continuauerunt per bienniũ sine postulatiõe & sine solutiõe alicuius gabelle demũ fuit eis intimata panis simpliciter remissio sz suspensa dumtaxat per tempus. xviij. mensium & sic inceperunt dictã gabellam pro futuro soluere. ¶ Elapso vero quatuor annorum tẽpore insurgit notari⁹ gabelle cõtra dictos panifices dicẽs eos obnoxios solutioni gabelle pro tempore sex mensium, in quibus fecerunt panem post elapsum. xviij. mensium predictorum. At etiam dicitur per dictũ officialem qd tenẽtur soluere penam fraudate gabelle in statutis Senarum contentam, ex eo quia per illud tempus sex mensium soluerunt minime dictam gabellam. ¶ Ex parte panificũ allegatur ignorantia dicte prouisionis. cum proclamatio fuisset facta pure super remissiõe gabelle. Queritur quid iuris &c.

¶ Consilium. xxxv.

1 ☞ Constitutio solenniter edita ligat indifferenter omnes post lapsum duorum mensium.

2 Leges instituuntur cum promulgantur.

3 Ignorantia priuatorum non debet obesse communi.

Videtur Primo dictos panifices teneri ad solutionẽ gabelle illorũ sex mẽsiũ ac ad penam fraudate gabelle per tex. no. in. l. interdũ. §. is. & §. diui. ff. de publi. vbi patet qd error nõ excusat quominus res incidat

1 in commissum propter vectigal non solutum. ¶ † Scdo probatur sic. Constitutio solẽniter edita ligat indifferẽter omnes post lapsum duorum mensium ita qd post illud tempus non presumitur ignorãtia. vt in auł. vt facte noue. consti. in rubro & nigro. & no. in. c. ij. de cõsti. & hoc cum consti edi tur a principe. Si autem est inferioris non datur tãtũ tempus sz minus arbitrandũ per bonũ iudicem considerata qualitate territorij, qd distinguił per dictũ statutũ cũ nõ sit equũ vt tãtũ tps assigneł in cõstõne inferiori que quãqz porrigit effectum ad modicã distinctionem quantum assignał in lege principis que distinguit totum orbẽ. vt no. Host. in summa de cõstitut. q. ii. & Io. and. super data lib. vi. sequuntur cõmuniter in. c. ij. de cõsti. preallegato. at in casu nostro a tẽpore reformatiõis facte in concilio generali necdũ emanauerãt duo mẽses sed. xviij. ergo nõ possunt allegare ignorantiã maxime cum non fuerit nouũ statutũ: sz quedã suspensio antiqui: & sicut antiquũ statutũ ligabat post. xviij. mẽses, & nõ sicut nouũ. vt. l. cũ precario. ff. de preca. ¶ Tertio facit ad idẽ c. i. de postu. prela. vbi dicit q postq̃ constõ est solẽniter edita & publice promulgata presumitur quis illius habere scientiam nec facile audił pretendens ignorantiam. imo dixit Inno. in ca. ij. preallegato q non audiatur allegans ignorantiam nisi dilucide eam probaret. vt in. c. qd dictis. xvi. dist. & c. proposuisti. lxxxij. dist. Sed his nõ obstantibus contrarium puto de iure verũ. Moueor primo per tex. huius questionis decisiuũ. in. d. c. i. de postu. prela. vbi ad hoc vt quis astringatur ad cõstitutiõis obseruãtiã, exiguntur duo. vt cõstõ sit solẽniter edita & publice promulgetur.

2 ¶ † Ad idẽ tex. in. d. auł. vt facte no. cõsti. & in. dist. in. c. i. istis. §. leges. vbi dicit q leges instituunł cũ promulganł, & non in data. vt. s. Sz in casu nostro illa reformatio gabelle suspẽse nõ fuit promulgata sz fuit solẽniter edita: ergo nõ ligauit cõtra facientes. quinimo publicatio fuit facta pure sine prefinitiõe alicuius tẽporis: & sic debuit presumi perpetua & pura. ar. in. l. seruus. C. de penis. & c. cos. l. q. i. et qd no. Inno. in. c. ex literis. de cõsti. Nec tenebanł panifices aliud inuestigare: cum nõ debeat statutũ aliter presumi factũ quã fuerit proclamatũ. vt in. l. labeo. ff. de supel. leg. imo pars que nõ publicał non põt dici statutum ad effectum aliquem stringendũ. ar. in. d. §. leges. et qr vna & eadẽ res nõ debeł duplici iure censeri, & sic vna pars publicetur, & alia non. vt in. c. cum in sua dioceesi. de deci. & xij. q. ij. cognouimus. Ad idem. l. quidam heredẽ damnauerat. ff. de tri. vi. & oleo lega. vbi legãdo simpliciter vinum videtur testator legasse omne vinum q habebat: cum indefinita equipollet vniuersali. vt in. c. vt circa. de elec. lib. vi. ¶ Sed in casu nostro proclamatio fuit simpliciter & pure facta, ergo pure obseruanda est, & nõ aliter. ¶ Secundo facio principaliter tale motiuum. per illam proclamationem videtur inter commune & panifices processisse quasi cõtractus: sicut in simili not. Barto. in. l. penul. ff. de decre. ab ordi. fa. vbi dicit, q si commune facit statutum, qd quicunqz iuerit ad habitandũ in ciuitate clusina, sit exemptus a solutione gabelle. videntur quasi cõtrahere commune & euntes ad habitandum, ita vt immunitas semel concessa reuocari non potest. cum transiuerit in contractum vel quasi. Si ergo cum istis panificibus seu fornarijs fuerit generaliter quasi cõtractum non valuit reformatio saltem vt fornarij possint cogi ad solutionẽ gabelle: & multo fortius ad penã fraudate gabelle, cũ nulla hic fuit per eos commissa fraus. vt clare probatur per simile. in. l. sz si pupill⁹. §. proscribere. cum duobus. §. ibi precedentibus. ff. de instito. vbi pz q si quis prefecit publice institorem alicui negotiationi, nõ sufficit eũ simpliciter reuocare ad impediendos contractus eum eo gerendos, sz necesse est quod publice proclametur, vt sic alij sint cauti ad desistẽdũ contractibus cum tali institore gerendis, ne sub illo pretextu & indifferenter facile decipi possit. Nam omnis res per causas per quas nascił, per easdem debet dissolui in regula secundũ naturã. de reg. iu. libr. vi. ¶ Tertio principaliter probał ex alio capite presupposito qd illa reformatio suspensiua in concilio generali edita ligasset sine aliqua publicatione, tamẽ probabiliter ignorantes non afficit. vt. l. pen. ff. de decre. ab ordi. fa. & l. iubem⁹. C. de testa. & in. c. vt animarum. de consti. lib. vi. & ibi & not. in. d. c. proposuisti. lxxxij. dist. ¶ Sed nulli põt venire in dubium, quin isti pistores seu panifices habuerũt probabilem cãm ignorantie. cum non debeat in casu nostro presumi scientia constitutionis, sicut in alijs casibus, cũ hic facta reformatiõe facta est proclamatio sine tẽporis prefinitiõe. Et sic aliter quã proponał actus in cõcilio generali. Et sic poterant stare secure absqz alia indagine, cũ vt supra dixi, nõ erat presumendum, q aliter fuisset publicata quã edita: & maxime. qr elapso illo tempore. xviij. mensiũ ab eis fuit extortum nomine gabelle: nec põt in casu nostro fieri fides de ignorãtia, nisi per iuramẽtũ istorũ, cũ agał de ipsorum consciẽtia. hoc dicit gl. singularis in. d. c. proposuisti. standũ est iuramẽto allegantis ignorãtiã statuti, & maxime in casu nostro. vbi cõcurrit illa vrgens presumptio ignorãtie propter publicationẽ factã. Et maxime hec procedunt respectu pene fraudate gabelle, que imponił respectu fraudis, & doli, que ratio hic cessat propter ignorãtiã. vt in. d. c.

3 vt animarũ. & Cy. in. l. si quis nõ dicã rapere. C. de epis. & cle. ¶ † Item posset insurgere aliqs dicens, non videł q ignorãtia priuatorũ dz obesse communi, nec agitur hic de pena, sed de soluẽdo debitũ superiori. dico q in casu nostro aliud est, propter precedentẽ quasi cõtractum in cõmuni, & istos pistores: si enim fuissent certificati de solutiõe, forte nõ fecissent amplius panẽ venalem: vel non tantũ, vel tali materia, vł modo. debent ergo gaudere beneficio proclamationis, donec legitimo modo eis fuerit denuntiatum ne beneficio principis decipiantur: cum beneficio nõ decipi, sz iuuari oportet. vt in. c. i. de priuile. & facit. d. l. si pupillus. ¶ Non obstant contraria superius allegata. ad primũ ad. l. interdum. dico q ibi loquitur de ignorantia crassa & supina. vt ibi no. Bar. secus si est probabilis: vt in casu nostro. vt ibi no. & in iuribus superi⁹ allegatis. ¶ Alia duo cõtraria satis per supradicta, sunt soluta: procedũt enim quando cõstitutio fuit publice promulgata: & quando ex aduerso nõ allegata probabilis ignorãtia. Sed in casu nostro illa reformatio suspensiua non fuit publicata: qr in publicatione nihil fuit dictũ de prefinitiõe temporis. ¶ Itẽ hic allegatur probabilis ignorãtia, que causatur ex predictis. Concludo ergo dictos pistores non posse constringi ad soluendum gabellam pro dictis sex mensibus: & forti⁹ nec ad penã fraudate gabelle maxime iurantibus de ignorantia suspensionis.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidã Andreas ciuis Senẽsis

testũ cõdidit. In quo inter cetera reperił hoc capl'm. Itẽ si contigerit filios suos mori quecunqz sint filijs legitimis, & naturalibus: vel qd non maneat ex eis vn⁹ filius dicti testatoris tm̃. nõ habẽs filios, eo casu quo vn⁹ masculus tm̃ remaneret, legauit, & iudicauit, & reliquit qd de bonis suis quolibet anno in perpetuum darent monasterio fratrũ minorũ de Senis duas salmas vini pro sacrificio celebrãdo in dicta eorũ ecclesia. ¶ Cõtingit post mortẽ oẽs filios masculos & feminas decedere preter vnã feminã, a qua petunt nũc dictũ legatũ. Querił nunqd debeatur.

¶ Consilium. xxxvi.

1 ☞ Filiorum appellatione in fauorabilibus veniunt femine.

2 Masculus & femina dicuntur correlatiua.

3 Dictio filius, ex propria significatione filiam non comprehendit.

4 Usus communis loquendi in vltimis voluntatibus attendi debet.

Videtur Primo q sic hac ratione, legatum a principio conditionale potest in euentũ conditionis peti. vt in

c. ex iuncto (?)

c.raynutius.⁊ in.c.raynaldus.de testa.⁊.l.cedere die.ff.de ver.sig.cum
multis similibus. Sʒ in casu nro euenit cōditio cū remāserit eā vnica
filia sine filijs legitimis ceteris mortuis ⁊ sine liberis:ergo ⁊c. Nec ob
stat si dicat testatorē fecisse dūtaxat mētionē de filio ⁊ nō de filia:nunc
aūt superest filia ⁊ nō filius:⁊ sic nō v̄r anpleta cōditio:q: appellatōe
filij cōprehēdit̄ etiā filia.vt in.l.filij appellatione.⁊.l.q̄squis.ff.de verb.
sig.legit̄ ⁊ no.in.l.j.eo.ti.hr̄ in.l.ita.de lib.⁊ posth. p̄bat̄ aperte in.l.lega
ti.in.l.quos.⁊.l.seruus.⁊.l.lucius.§.q̄situ.ff.de leg.ij.vbi pʒ q̄ legan
do mulos v̄r legasse etiā mulas:⁊ legatis seruis veniant etiā ancille ⁊
legatis pueris veniūt etiā puelle. Itē appellatione fratrū veniunt etiā
sorores etiā in materia legati.vt.d.§.q̄situ.legit̄ ⁊ no.in.l.eres fratres.
ff.de pac.q̄ nō est ex alio nisi q: masculinū concipit femininū.vt in di
ctis iuribus.⁊.l.si in scriptū.ff.de leg.ij.⁊ in.c.si q̄s suadēte.xvij.q.iiij.ifi
1 cro.c.mulieres.de sen.excō. ¶ †Item ⁊ tertio cōis vtriusq̄ doctorum
opinio est q̄ in legatis alijs fauorabilib⁹ appellatione filiorum veniūt
femine:⁊ q̄ masculinū cōcipit femininū vt no.Bar.post doc.in.d.l.j.ff.
de ver.sig.⁊.l.si quis in tantā.C.vnde vi.⁊.l.q̄cunq̄.ff.de ser.fugi.p Cy.
⁊ Archi.satis plene in.d.c.si quis suadē.⁊ Jo.de lig.in cle.j.de elec.per
gl.in.c.generali.de elec.lib.vi.per Host.in.c.raynaldus.de test.⁊ spe.in
ti.de dispu.⁊ alle.§.post hoc aūt.ver.vlt.ibi masculinū. ¶ Sed his non
obstantibus que vere non obstant in casu nostro cōtrariū dico de iure
verū. Moueor primo q: si bene pōderent̄ verba testamēti in conditio
ne sit mētio nō solū de filio:sed in sequētib⁹ addit̄ de filio masculo:q̄ſq̄
aūt in iure reperiat̄ vt appellatione filij cōprehēdat̄ filia:vt in iuribus
p̄alle.nullibi tñ reperit̄ q̄ appellatione filij masculi cōprehendat̄ femi
na:immo cōtrarium in materia nostra aperte volunt Hos. Goff. Jo.and.
in.d.c.raynaldus.vbi testator si filium substituit si absq̄ filijs masculis
moreretur ⁊c. Et prefati doct.dicunt q̄ si illud verbum masculus non
fuisset appositum sufficiebat filias feminas habuisse:q: masculinū ⁊c.
Et sic apertissime volunt q̄ masculinum comprehendat femininum q̄si
non est additum verbum masculi alias secus vt fuit in casu nostro. Et
idem Bar.in.l.cum auus.ff.de condi.⁊ demon. Et pōt esse ratio differē
tie vltra cos. Nā verbū masculus proprie cōuenit viris ⁊ non feminis:
est enim diminutiuū:⁊ dicit̄ a mas maris addita culus vt dicit papias:
noīa enim appellatiua sunt immutabilia ab hoīe hinc est q̄ error in eis
vitiat legatum vt legi.⁊ no.in.l.si q̄ in fundi vocabulo.ff.de leg.i. Et sic
appellatione masculi non venit femina:⁊ cū hoc appellatiuum masculus
denotet diuersum quid a femina.l.queritur.ff.de sta.ho.⁊ iij.q.iij.c.si te
2 stes.§.hermaphroditus. ¶ †Itē masculus ⁊ femina sunt correlatiua:
q: dicit̄ masculus respectu femine sicut maritus ⁊ vxor,pater ⁊ filius.
vnde cum sint oīno diuersa vnum non comprehendit aliud sicut si legas
sē marito non comprehenderetur vxor vel si lego patri nō venit filius:
secus aūt vbi sit solū mētio de filio. Nā filius ⁊ filia nō sunt correlatiua:
⁊ filius d̄r a philos q̄ est amor.l.liberorū.in si.ff.de ver.sig.q̄ q̄dē ver
bū p̄pter ethymologiā vtriq̄ cōuenit masculo ⁊ femine. ¶ Scdō pro
bo principaliter alia rōne verba in qualibet dispositione debent sic in
telligi vt aliquid operentur.vt in.c.si papa.de priui.in.vi.⁊.l.si q̄s.ff de
lega.j. Sed in casu nostro si voluisset testator comprehēdere filiam fe
minam frustra fecisset mentionem de masculis:⁊ sic illa additio mascu
lis nil operaret̄:q̄ non est dicendū per predicta ⁊ aliud sensisset in.c.nā
vbi dixit masculus dixisset filius vel filia.in.c.ad audiētiā.extra de deci.
⁊ ille tex.bene facit.nō enī debemus recedere a p̄prio significato ex quo
aliter de mēte nō cōstat.vt ibi ⁊.c.si.de ver.sig.⁊.l.non aliter.ff de le.iij.
3 ¶ †Tertio facit q̄ verbum filius nō ex p̄pria significatione sed p in
terpretationem ⁊ extēsionē cōprehēdit filiā.vt.l.p̄nūciatio.in prin.ff.de
ver.sig.⁊ no.gl.in.d.l.j.ff.de ver.sig.⁊.d.l.q duos.de le.iij. Sed si verbū
masculus comprehenderet etiā feminam cōcurrerēt in eodem casu due
extensiones ⁊ improprietationes:q̄ non est dicēdum.l.ij.C.de dotis pro
mis. ¶ Quarto adduco.l.si ita.ff.de lib.⁊ posth.iuncta gl.quā ibi sequit̄
Bar.dicit enim ibi Bar.q̄ appellatione filij veniunt omnes filij ⁊ filie.
dicit enim gl.hoc verum nisi fuisset adiectum nomen proprium:q: per
illam adiectionem v̄r strinxisse se ad vnicū filium.ita in p̄posito adijcie
do vltra verbū filios istam qualitatē masculus v̄r restrinxisse ad filium
masculū:⁊ nō ad feminā. ¶ Quinto probat̄ aperta ratione id q̄ de sui
natura operat̄ exclusionē nō dʒ inducere inclusionē.arg.in.c.si necesse.
de do.post diuor.⁊.c.si.de verb.signi. Sed verbū masculi adiecto verbo
filius apponit̄ ad excludendū feminā cū sit qualitas seruis feminini ex
clusiua:ergo nō dʒ operari ipsius inclusionem. Nec obstat si dicatur te
statorē in principio fecisse mentionē de filio simpliciter:q: ex quo in ea
dem oratione ⁊ dispositione fecit mentionē de filio masculo v̄r semper
intellexisse de masculo. Nam verba precedētia dubia capiūt intellectū
a sequentibus. Et hoc aperte videt̄ probari in simili in.l.qui filiabus.
ff.de leg.j.⁊.l.si.§.cui dulcia.ff.de vino.tri.⁊ oleo.leg.⁊.l.si seruus.in si.
4 de lega.j. ¶ †Sexto ⁊ vltimo probat̄ inconuincibiliter in qualibet di
spositione ⁊ maxime in vltimis voluntatibus attendi debet communis
vsus loquēdi etiā cōtra propriā significationē verborū.l.librorum.§.q̄
tamen cassius.ff.de leg.iij.⁊.l.cū de lanionis.§.asinā.ff.de fun.instru.⁊.l.
labeo.ff.de supel.le.⁊ ibi plene per Bar.per gl.in.c.nonnulli.de rescri.⁊
per Inno.in.c.olim.de verb.sig. Sed certo certior casus est q̄ appella
tione filij masculi nemo intelligit feminam,imo esset quid supinum di

cere oppositum:ergo ⁊c. ¶ Et hoc vltimum deberet sufficere ad victo
riam huius cause ⁊ per hec sunt sublata argumenta formata pro parte
contraria. ¶ Nec obstat si diceretur,q̄ pater voluit grauare filium ma
sculum:nam potius videtur voluisse grauare feminā:⁊ā per masculū cō
struetur agnatio.l.j.ff.de ven.inspi.⁊ q̄ no.in.l.ij.C.que sit lon.cōsue.
qr dico aliā rationē esse in femina quantū ad istū casum. Nā femina ne
scit lucrari,⁊ oportet q̄ maritet̄,nec de facili reperiret sibi maritū cum
hoc perpetuo onere. Sed masculus est dominus domus,⁊ sic potest ne
gotiari,nec ita grauatur ex hoc onere. Et quicquid sit satis est testato
rem dixisse de masculo ⁊ non de femina:vnde sufficit ita scriptum esse.
l.prospexit.ff.qui ⁊ a qui.vi.q.iij.scriptura.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidā diocesanus vulterane re-

liquit monasterio montis oliueti centū. Episcopus loci petit ex tali reli
cto canonicam portionem.monasterium predictum cōtradicit allegās exē
ptionem,⁊ etiam prescriptionem tanti temporis,de cuius initio memo
ria non est. Queritur quid iuris ⁊c.

¶ Consilium.xxxvij.

1 ¶ Monasteria dicuntur exempta respectu legis diocesane.
2 Officium in quo remouetur,remouetur ⁊ officij premium.

TRia ad claram decisionem videnda sunt. Primo an monasteria religiosorum cessante spāli excēptione ad hanc portionē canonicā teneant. Secundo posito q̄ sic,
vtrum specialis exemptio defendat̄ hoc monasteriū,⁊ alia
eiusdem ordinis:cū totus ordo montis oliueti dicatur specialiter exem
ptus a iurisdictione epi. Tertio p̄supposito q̄ exemptio nō prosit,an salte
tem ratione prescriptionis,de cuius initio non est memoria,possit dñs
1 episcopus ab impetitione huius monasterij excludi. ¶ †Et primo ad
primū dubiū videt̄,q̄ oīa monasteria sunt libera a solutione huius por
tionis canonice:q: omnia monasteria sunt exempta respectu legis dio
cesane.vt.xvj.q.j.cū pro vtilitate.⁊.c.dilectus.de offi.ord.cū simil. Sed
solutio huius portionis spectat ad legem diocesanam:ergo.⁊c. Maior
probatur ex theorica gl.in.d.c.dilectus.x.q.j.in summa.vbi no.q̄ oīa q̄
consistunt in recipiendo,vt est cathedraticum,quarta decimarū frater
naliùm,⁊ similium sunt de lege diocesana. ¶ Sed hoc non obstante con
trariū dico de iure procedere:vt probatur aperte in.c.requisisti.⁊.c.offi
ciū.de test.vbi clare pʒ monasteria ⁊ alia pia loca teneri ad huiusmodi
quartam.⁊ Inno.in.c.j.de sta.mona.⁊ Host.in summa de sepul.in.§.⁊
a quibus. Et cōtra oēs scribentes sequuntur,nec est vera illa theorica
gl.in.d.c.dilectus.⁊ clare probatur in dictis iuribus.⁊ de his duabus le
gibus diocesana ⁊ iurisdictione,remitto ad plene not.in.d.c.dilectus.⁊
per Inno.in.d.c.j.de sta.mo. Ita q̄ concludo illam exemptionem gene
ralem tributam omnibus monasterijs quoad leg.diocesanam non suffi
cere respectu huius solutionis canonice portionis. ¶ Uenio igitur ad
scdm,an saltē p̄sit huic monasterio exēptio specialis. Et scieduū q̄ Host.
fuit in singulari opinione q̄ nō.ita tenuit in.§.⁊ a quibus.nisi speciali
ter ecclesia eximeret̄ ab hac quarta:⁊ idē dicitur tenuisse quidā cardi
nalis de Tuderto,in quodam suo tractatu.notiusū istorum est:q: hec
quarta debetur epō ab oībus ecclesijs sue diocesis vt in.c.cō.querēte.de
of.or. Sed certe q̄cq̄d isti dicāt,oēs alij docto.tam antiqui q̄ moderni
tenēt contrariū:vʒ q̄ si ecclesia sit exēpta a iurisdictione epi.nō tenetur
sibi ad hanc quartā:⁊ ipsemet Hostiē.hoc v̄r tenere in.c.officiū.de test.
vbi hoc tenet Inn.⁊ clarius in.c.in nostra.de sepul.latius Jo.an.in.d.
c.officiū.⁊ sup rubrica. Et idē ibi do.Ant.de bu.dñi Card.florentinus,
Pe.⁊ Pau.⁊ omnes scribentes. Et ita cōsuluit Fed.de se.excellentissi
mus decretorū doctor.vt patet i suis cōsilijs,cōsilio.xcvj. Sequit̄ domi
nus Bal.in.l.si q̄s ad declinandā.C.de epi.⁊ cler.⁊ hanc opinionē legen
do ⁊ cōsulēdo semp tenui.fundamētū huius opinionis est,q: hec por
tio debet̄ epō ab ecclesijs sue diocesis. ¶ Itē rōne sue iurisdictionis epa
lis ⁊ cure,quā subit i dictis ecclesijs.vt p̄bat̄ in.d.c.requisisti.no.doc.in
dictis locis p̄alle.⁊ maxime in.c.offi.ij.⁊ sup rubrica. Sed inter epm ⁊ ec
clesias exemptas,cessat illa rō.nec subit laborē in eis circa iura epalia,
cū immediate subijciantur romano pōtifici:vt pʒ.xvj.q.j.frater noster.
vñ dicimus,q̄ papa est eps exemptorū vt not.gl.in.d.c.nulla.xciij.dis.
⁊ in.c.authoritate.de p̄uile.li.vi.⁊ forte ob hoc dixit Pe.vt recitat Jo.
an.in.d.c.requisisti.q̄ ecclesie exempte debēt hāc canonicā portionē sol
uere pape. Itē ⁊ scdō hoc v̄r probari in cle.dudū.de sepul.vbi fratres
predicatores,⁊ minores,soluūt dūtaxat vnā quartā.s.ecclesie parochia
li,si defunctus fuit apud eos sepultus,⁊ sup alijs portionibus seu dedu
ctionibus fiendis imponit̄ silentiū oībus,quoniam appellatione venit
2 epi.de iudi.c.j.pro hoc q̄ not.ibi glo.in ver.quartā. †Preterea in quo
remouetur offi.,remouetur ⁊ officij p̄miū.ff.de excu.tu.l.tria onera.cū
similibus.⁊.l.scio.in princ.ff.de an.le.⁊ a quo remouetur cura remouet̄ ⁊
premium cure.l.alūne.ff.de admen.leg.sed a b epō remouetur per exem
ptionē cura ⁊ officiū iurisdictionis epalis:ergo ⁊ hoc premium canoni
ce portionis. Nec ob.c.in nostra.de sepul.vbi exempti soluunt quartam:
q: vt dicit Jo.an.⁊ bene in.d.c.officiū.illud.c.loquitur de alia quarta.q̄
soluitur ecclesie parochiali de relicto acto ecclesie ratione sepulture per
proprium parochianum debetur ab omni ecclesia quātumcūq̄ sit exem

pter ex quo parochianus fuit apud illam sepultus: rõ, qr illa soluit pro
pter sacra ꝛ diuina officia q̃ exhibuit in vita suo parochiano. vn̄ cum re
compensationẽ iura voluerit, vt testator dimitteret quartam partem
ecclesie: ꝛ si non dimiīt, dant in subsidiū actionem ꝫ ecclesiã legatariã:
ita ꝙ in hoc nõ ꝓdest exẽptis: vt in c. ij. de sepul. ꝛ dicta cle. dudum. Sꝫ
quarta que debet̃ epõ, soluit̃ ab ipsis legatarijs propter onera epalia,
ꝛ cõmunionẽ, quã hꝫ in eos: que oia cessant in exẽptis: vnde cõcludo qd̃
ecclesia nõ tenet̃ soluere epõ canonicã portionẽ funeraliū, sed ecclesie pa
rochiali. Sic ꝛ hic si ipsius parochianus fuit apud illã ecclesiam exem
ptam sepultus. Per ꝙ concluditur monasteria montis oliueti cū sint
exempta a iurisdictione episcopi ad huiusmodi quartam non teneri si
haberent populum non exemptum. Nam tunc ratione populi non exẽ
pti habent cõmunionẽ cū episcopo: ꝛ episcopus grauatur circa ius epi
scopale. ar. c. ex ore. de priui. Ita singulariter limitant hanc opinionem
Inno. in d. c. in nostra. qd̃ satis placet: ꝛ hoc de secũdo dubio. ¶ Descẽ
do ad tertium presupposito sine veritatis preiudicio ꝙ hec exẽptio nõ
prodesset, que in veritate prodest, nũquid ratione prescriptionis possit
dictum monasteriũ se tueri. Et breuiter concludo ꝙ sic tex. est apertus
in c. de quarta. de prescrip. tenet gl. ordi. in c. j. de sta. mona. Et idem ibi
Jo. an. per dictũ c. de quarta. incidenter post Fede. de sen. Inn. in c. re
quisiti. de testa. licet Host. ibi dicat eundem aliter fuisse postmodū in
terlocutum. Sed hoc non apparet in lectura ipsius Innocẽ. ipse tamẽ
Host. sentit primam opinionẽ in c. certificari. de sepul. ꝛ latius hãc ma
teriam disputandam assumpsit in summa eo. ti. in ꝭ. an licitum. alias sub
ꝭ. vetus. ꝛ ibi in fine concludit non valere consuetudinem in totum ab
sorbentem hanc quartã, sed pro parte sic: prescriptio tñ põt absorbere:
sꝫ requirit̃ titulus, cū sit ꝫ ius. Sed in casu nostro non fuit titulus exẽ
ptionis. Nam cū opi. sit cõis, ecclesiam exẽptã nõ teneri: vt pꝫ ex discus
sis in precedenti articulo, presupposito ꝙ esset falsa, saltẽ prestitisset le
gitimam cãm prescribẽdi. arg. optimo, ꝛ quasi expresso. in c. cū dilectus.
de consue. ¶ Item esto ꝙ cessaret omnis titulus, tamen hic est lapsus
tanti temporis, de cuius initio memoria nõ existit, qui habet vim tituli.
vt patet in c. j. de prescrip. lib. vj. Et qd̃ valeat ꝑscriptio, tenuerũt Joã.
ꝛ Anken. in d. c. requisiti. ꝛ cõmuniter moderniores scribentes nec opꝫ
in hoc multum instare cum aperte probetur in d. c. de quarta. ¶ Ad
idẽ facit c. officij. de test. vbi patet valere in hoc priuilegiū. ergo ꝛ ꝑscri
ptionẽ: cum ista cõiter pari passu incedant. Nec mirū cū per prescriptio
nem tollantur iura iam episcopo quesita: vt in capit. cum olim. ꝛ c. audi
tis. de prescrip. fortius acquirenda. ar. xvj. q. j. ꝭ. fi. ¶ Concludo ergo di
ctum monasterium posse se tueri contra dominū episcopum super exa
ctione huius canonice portionis ratione. s. exẽptionis ꝛ prescriptionis.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus in effectu talis est. Duo

ciues vulterani occasione cuiusdam debiti inter eos cõtracti elegerunt
quosdã estimatores quorũdã bonorū dandorū in solutū pro dicto debi
to, dantes eisdẽ potestatẽ estimandi: ꝛ ꝓmiserũt stare eorū estimationi
sub certa pena: deniqꝫ dicti arbitratores seu estimatores estimauerũt, ꝛ
laudauerũt sꝫ eorū iudiciū: quorū laudū vna partiū approbãte reliqua
improbauit: ꝛ ad dñm potestatẽ loci recursum habuit petẽdo certis ex
causis laudū dictū ꝓnunciari nullū, seu iniquū. Qui dñs potestas par
tibus citatis ꝑfixit terminum ad probãdū incumbẽtia cause, infra quẽ
actor ꝓbauit intẽtionẽ reo infra eundẽ terminū nihil probante, nec im
pedimẽtū allegante. ¶ Lapso dicto termino actor petit attestationes
suorū testiū publicari reo cõtradicẽte ꝛ petẽte terminū sibi statui ad ꝓ
bãdū intentionẽ suã. Potestas aũt non obstante contradictione rei pu
blicauit dicta testiū, a qua publicatione ꝑ dictū reū extitit appellatum,
allegantẽ potissime duas causas dicte appellationis. Prima, ꝙ termi
nus ad ꝓbandū debeat simul vtriqꝫ parti statui. s. primo actori, secũdo
reo. Secundo qr citatus fuerit dictus reus ad videndum statui termi
num actori, ꝛ sic non potest ad illam actionem prefigi terminus ipsi reo
sed hac appellatione tanquã friuola reiecta, potestas debito tempore
pronunciauit dictum laudum nullū, a cuius pronuntiatione fuit per di
ctum reum iterum appellatum: ꝛ corã iudice appellationis produxit
ad probationem iuris sui quedam capitula directo contraria capitulis
productis coram domino potestate. Altera pars. s. appellati allegat ap
pellationi locum non esse, nec dicta capitula contraria posse produci.
Queritur quid iuris.

¶ Consilium. xxxviij.

1 ☞ Appellari non potest ante sententiam diffinitiuam.
2 Arbiter quando cognoscit loco iudicis ab eo appellatur.
3 Iudex reductionis secundum bonam equitatem arbitrari debet.

TRia. Sunt ad clarã dilucidationẽ indagãda. ¶ Pri
mo, nunquid prima appellatio interposita ab in
terlocutoria valuerit. ¶ Secundo, an a diffinitiua lata per
eundem dominum potestatem potuerit appellari. ¶ Ter
tio, presupposito sine veritatis preiudicio, ꝙ dicta appellatio sit admit
tenda, nunquid capitula directo contraria debeant admitti in causa ap
pellationis. ¶ Ad primū iuxta ordinem veniẽdo omissis breuitatis cã
argumentis que ad partem affirmatiuam fieri possunt, dico dictam ap

1 pellationem ab interlocutoria non valuisse. † Primo, qr regula iuris ci
uilis habet, ꝙ ante sententiam diffinitiuam appellari non potest quan
do grauamen est reparabile per appellationem a diffinitiua: vt in l. an
te sententie tempus. C. quorũ appel. non recip. ꝛ in l. ij. ff. de ap. reci. vel
non. ꝛ ibi plene per Bar. ꝛ in l. vltra vtile. ff. de mino. vbi restringit qd̃
ipse notauerat in d. l. ante sñe. ꝛ facit l. generaliter. ꝭ. ij. C. de iureiurã. ꝛ
c. super eo. el. ij. de ap. Sed hoc pretensum grauamen erat huiusmodi,
cū potuisset probari in appellatione a diffinitiua: ergo dicta appellatio
nõ erat admittẽda. ¶ Itẽ scdo, ꝛ melius, ex quo dñs ptãs ꝑfixerat ter
minū vtriqꝫ parti ad ꝓbandum, non tenebat̃, nec debebat terminum de
nouo statuere, nõ allegato: nec ꝓbato impedimento per aduersam par
tem: qr omnis ꝓbatio dilatoria intelligit̃ peremptoria. tex. est apertus
in c. lꝫ. de proba. ꝛ ibi ꝑ doct. ꝛ in l. fi. ꝛ l. locatione. ff. de ferijs. ꝛ Archi.
in c. iudicantẽ. xxx. q. vj. ꝛ Bar. in l. j. C. de dila. ꝭ. videndum. versi. quid si
data. ¶ Nec obstant motiua partis aduerse: n. ista causa est summaria:
vt pꝫ in statutis ciuitatis vulterane ꝛ potuit ptãs simul ꝛ semel vtriqꝫ
parti terminū statuere tex. est in cle. sepe. de ver. sig. ꝛ ibi hoc tenet cõi
ter ꝑ doc. ¶ Non obstat aliud motiuū qd̃ citatio fuit facta ad ꝑfigẽdū
terminū actori, ꝛ nõ ipsi reo. hoc enim habebat vitiare, si ipse reus cita
tus nõ fuisset ꝑsens in ꝑfixione sibi facta. Sic intelligo tex. ꝛ Bar. in l.
aut qui aliter. ff. ꝙ vi aut clam. Sed cū in casu nostro dictus reus fue
rit presens in ꝑfixione termini, nõ erat necessaria alia citatio. Sic enim ci
tatio vt pars sit ꝑsens: sed data ꝑsentia, nõ est necessaria citatio: vt not.
Jo. an. in c. fi. de elec. lib. vj. facit l. si vt ꝓponis. la. ij. C. quo ꝛ qñ iud. vbi
colligitur a cõtrario sensu: ꝙ si iudex citauit ad vnū locum postea pro
cessit in alio parte presente actus tꝫ: lꝫ secus esset si pars fuisset absens:
vt ibi, ꝛ ꝑ Bar. in l. fi. ff. ꝙ vi aut clam. ¶ Tertio facit cõtra istã appel
lationem id ꝙ statim subijcitur in secũdo articulo. Ex quibus concludo
dictã appellationẽ ab interlocutoria non valuisse: ꝛ ꝑ consequens nõ su
spendisse iurisdictionẽ dñi potestatis: vt in c. non solum de appella. lib.
vj. ¶ Condescendo ad secũdū articulū, quid de appellatione a diffiniti
ua. Et iste est articulus pulcher ꝛ subtilis. ꝛ in effectu est querendū nũ
quid a iudice predicto super reductione arbitramenti ad equitatẽ pos
sit appellari in quo principaliter duas reperio opiniones. Prima Bu.
in l. societatem. ꝭ. arbitrorū. ff. pro socio. qui tenuit appellari posse, cum
tanqꝫ iudex ꝓnũtiet. Et hanc opi. secutus est Ant. de but. in c. quinta
uallis. de iureiu. Contrariã opi. tꝫ Jo. and. in addi. Specu. in tit. de ap
pel. ꝭ. in quibus. ver. qd̃ si conuenit. vbi recitat Rusticanum antiquum
doct. hanc q. disputasse: ꝛ terminasse, ꝙ appellari non possit: principale
motiuum est qd̃ ab arbitramento non appellatur: ergo nec a sententia
que super eo fertur. ¶ Item iudex non cognoscit in hac causa vt iudex,
sed vt bonus vir. vt in d. l. societatẽ. in fi. ꝛ habetur perinde ac si non vt
iudex ad id fuisset assumptus: vnde cū iudex hoc casu subrogetur in lo
cum boni viri, sicut a bono viro arbitratore nõ appellat̃, ita nec ab isto
iudice, qui subrogatus in alterius locū illius naturã sortitur. ff. si quis
cau. l. si eum. ꝭ. qui iniuriarū. ꝛ in c. ecclesia. vt lite pen. Sic videmus in
casu cõuerso. Nã qñ arbiter cognoscit loco iudicis, ab eo appellatur, vt
a iudice. vt l. l. cū spãlis. ꝛ l. apertissimi. C. de iudi. ꝛ de offi. dele. c. ab arbi
2 tris. li. vj. ꝛ l. arbitrio. ff. q satis. cog. ¶ † Itẽ facit: qr si diceremus ꝫrium
ptes inciderẽt in anfractus litigiorū ꝑ primã ꝛ secũdã appellationem: ꝛ
ꝓpter hoc abhorruerũt doc. hãc opinionẽ, q̃ mihi pl's ꝛ eã reperio tene
re Bar. in l. ij. in fi. ff. de le. ij. vbi refert idẽ tenuisse Inn. in c. presenti. de
rescrip. lib. vj. Quod hodie incipit statutum. vbi vꝫ dare notabilẽ regu
lã qd̃ vbicunqꝫ iudex aliquid vt bonus vir arbitrat̃, nũquid ab eo appel
latur. dicit enī Bar. ꝙ nec etiã põt peti reductio ad arbitriū boni viri:
allegat Jaco. but. in d. ꝭ. arbitrorū. hanc etiã opinionẽ secutus fuit dñs
Zab. cardi. in c. exposita. de arbi. vbi refert idem cõsuluisse do. Bar. de
3 sah. ꝛ idẽ sentit Bar. in l. fi. C. de cõtrahen. emp. ¶ † Pro hac opinione
etiã facit, qr iudex reductionis nõ habet sententiare s̃m qd̃ primus arbi
trator: sed s̃m bonã equitatẽ hꝫ arbitrari: vt not. Barto. in d. ꝭ. arbitro
rum. ꝛ sic non põt dici ꝙ cognoscat vt merus iudex. Et hec faciunt con
tra appellationem ab interlocutoria, de qua premisi. ꝛ illa nõ debuerat
admitti sicut nec fuisset admissa coram arbitratore. Ex his concludo di
ctam appellationem non esse admittendã. allego ꝛ aliã causam princi
palem ex alio capite dictã appellationẽ infringentẽ: vbicunqꝫ enim ap
pellatio ab interlocutoria est manifeste friuola, nõ valet appellatio: nec
a diffinitiua tanqꝫ interposita a manifesto contumace. tex. est not. in cle.
vnica. de dolo ꝛ cõtu. sed prima appellatio fuit manifeste friuola qd̃ pꝫ
per supradicta. ergo nõ poterat appellari a diffinitiua: ꝛ per hoc rema
net tertius articulus tanqꝫ superfluus. ¶ Sed presupposito sine veri
tatis ꝑiudicio ꝙ dicta appellatio esset admittẽda, nunquid capitula di
recte contraria fuerint admittẽda. Et hec qd̃ dependet a primo articu
lo, vtrum publicatio attestationũ noceat. ꝛ dic qd̃ si nõ fuit legitime fa
cta, nõ debet obesse parti. vt no. Jo. and. in c. fraternitatis. ꝛ c. constitu
tus. el. ij. de testi. Si aũt fuit legitime facta, non dꝫ admitti ꝓpter peri
culum subornationis testiū, vt no. in d. c. fraternitatis. Et est hodie tex.
in cle. ij. de testi. tenet Bar. in l. per hãc. C. de tempo. appel. ꝛ in l. perem
ptorias. C. sen. rescin. non pos. In casu nostro publicatio fuit legitime
facta, cum pars aduersa non legitime allegauerat contrarium, vt patet
per predicta, ergo ꝛc.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus super quo cõsiliũ petitur

in terminis infrascriptis est. Quidam bonauentura hebreus mutuo re
cepit a quodã deodato florenos. M. cc. vt cõstare de scriptura a prima
ta manu ipsius debitoris. Lapsu tpis quidã noie Genitus filius dicti
debitoris nõ emã. ipatus, patre inuoluto in codẽ chyrographo subscri
psit s. hac forma. Ego Genitus confiteor habuisse & recepisse ex supra
scriptis. M. cc. florenos quos polliceor traficare & bonã rõnẽ reddere
ipsi deodato. Post pdicta morit ipse creditor superstite sibi quadã nep
tẽ impubere, pubertati tñ pxima, quã sibi heredẽ vniuersalẽ instituit,
& legatarios fecit sibi quinqz, & quẽlibet ipsorũ instituit in quota parte
bonorũ suorũ, tuncqz supradicte impuberi iudex loci tutorẽ dedit ad
negotia, lites, & causa a vnũ ex suprascriptis legatariis, qui tutor diligẽ
ter visis rõnibus dicti defuncti, & liberatione facta p cũ de dicto Bona
uentura dictu Bonauenturã, & eius heredes a dicto debito. M. cc. flo
renorũ liberauit, & absoluit iuramẽto interposito tã per dictũ tutorem,
quã per prefatam pupillam heredem. ¶ Nũc querit, si prefatus Geni
tus qui scripsit se eo modo & forma de quibus supra sit vigore dicte li
berationis absolutus, & ille tutor potuerit eum, & eius patrem liberare:
& hoc aliis legatariis inconsultis &c.

¶ Consilium. xxxix.

1 ¶ Tutor licet non possit remittere debitum liquidum pupilli non li
quidum tamen potest.
2 Iuramentum obligat iudeos sicut & christianos.

Duo sunt examini subiicienda. ¶ Primum vtrũ filius
dicti Bonauenture sit liberatus. Secũdum quid
de patre. ¶ Circa primum omissis breuitatis causa argu
mentis, que ad partes fieri solent: dico dictum Genitũ dua
bus ex causis impeti non posse per heredes dicti Deodati olim credi
toris. ¶ Primo aut ipse fuit obligatus dicto Deodato: quoniã aut
in veritate habuit dictos. M. cc. florenos, aut non. Si habuit talis pe
cunia fuit patri mutuata, & sic transiuit in dominium patris, cum ex mu
tuo facto pecunia transiuit in dominium ipsius. l. ii. ff. si cer. pe. & lucrum
inde proueniens est commune ipsi patri & Genito filio iuxta not. per
Bar. in l. cum oportet. C. de bo. que libe. & in l. i. ff. pro socio. Nec potuit
filius patre inconsulto nouare obligationem paternam, vt respectu il
lorum, M. cc. florenorum, ipse esset obligatus loco patris, vt sic pecu
nia esset ipsius, & proprio nomine traficaret & negotiaret ad vtilitatẽ
suam, & primi creditoris: quinimo non egit aliquam nouationem, sed
simpliciter fuit professus se recepisse ex pecunia mutuata patri. ad hoc
l. i. & l. ii. C. de noua. vnde indebite promisit, & per errorẽ traficare & red
dere rationem dicto Deodato: cum nihil recepisset ab eo, nec de ipsius
pecunia. Et sic talis scriptura seu cautio indebite facta, non debet sibi
preiudicare. vt in. c. si cautio. de fide instru. & l. cum de indebito. in fin. ff.
de proba. Si vero nullam pecuniam dictus Genitus recepit, quod vt ve
rius, vt satis videt colligi ex tenore liberationis facte: sic clarum esset
dictũ genitũ nõ esse obligatũ: cũ obligatio realis nõ possit ꝯtrahi re nõ
interueniente. vt. l. si tibi. & de pactis. & l. rogasti. si cer. pe. & l. hactenus.
de consti. pecu. ¶ Scdo ex illo capite dictus Genitus impeti non põt
vigore absolutionis & liberationis facte p dictũ tutorẽ, & ipsam pupillã,
qui expresse liberauerunt dictum Bonauenturã & eius filios, tam respe
ctu sortis dictorum. M. cc. florenorum, quã respectu lucri. vt pz ex tenore
dicti instrumẽti liberatorii: quod an ex toto valuerit examinabo statim
in sequenti articulo. ¶ Venio igit ad secundum articulũ an. s. tutor po
tuerit liberare dictum bonauenturam & ipsius filiũ. s. Genitũ psupposi
to quod ipse Genitus sit obligatus. Et vt primo quod non per. l. pactum
curatoris. C. de pac. & l. lucius titius. §. si. ff. de admi. tu. vbi pz quod pactũ
curatoris seu tutoris potest prodesse minori in exigendo: non autẽ no
cere in remittẽdo. habet enim tutor loco dñi: cũ bene administrat, & non
cũ illegitime. vt in. l. qui fundũ. §. si tutor. ff. p emp. ¶ Sz hoc nõ obstã
te cõtrariũ videt dicendum ex duplici iure. Primo ex cõmuni theorica
doc. in. l. si preses. C. de trans. & in. d. l. pactũ authoris. vbi gl. Bar. & com
1 muniter alii doc. tenuerũt, quod licet debitũ liquidũ pupilli tutor remittere
non possit, secus tñ est qñ debitũ nõ est liquidũ. Nam videmus quod solus
tutor põt trãsigere: vt. l. si pignore. in si. & l. interdũ. ff. de pac. & vult, quod
licet filius habens administrationem peculii non posset remittere seu
pacisci de nõ petẽdo aio donandi: secus tñ si fiat aio non donãdi. vt pu
ta, qz diffidebat de probationib'. tunc eñ valet remissio p habentẽ ad
ministrationẽ. lz pro ea fienda nihil consequit. Sed in casu nostro illud
debitũ. M. cc. florenorũ. non solum erat nõ liquidum: imo expresse appare
bat ex libris defuncti, quod illi fuerat satisfactum, vel dicit p ipsum tutorẽ
in dicto instrumento liberationis: potuit ergo licite dictus tutor agnos
cendo bonã fidẽ: dictũ Bonauenturã, & filiũ liberare: maxime cum in
hoc sequeret iudiciũ defuncti, vt patebat ex libris suis, quo casu etiã in
alienatione rei immobilis non requiritur presidis decretũ. C. qñ decre.
opus non est. p totũ. facit ad predicta. in. s. l. petro. in prin. ff. de leg. ii. &
l. pater. de le. ii. ¶ Secundo principaliter pro pdicta liberatione facit,
qz pupilla iurauit maxime authoritate tutoris, & pmisit nõ cõtrauenire
vnde cũ nõ esset minor infante, & sic doli capax habuit iuramentũ vali
dare contractum, seu liberationem etiam si alias fuisset inualida: ita quod
inuiolabiliter tenetur ad obseruationem iuramenti. vt in auf. sacramen
ta puberum. C. si aduer. ven. que licet loquatur in pubere, communiter
tamen vtriusqz iuris doc. tenet etiam procedere in impubere doli capa
ce: qz sicut peccando, & periurando potest se obligare diabolo, ita deo.
vt in. c. i. de delic. puer. ¶ Et hoc communiter tz Bar. & alii in. d. auth. sa
cra. & communiter canoniste. & spãliter Host. in. c. cum contingat. de iu
2 reiur. ¶ † Nec obstat quod isti sunt iudei, qz iuramentum est de iure diui
no: & obligat etiam ex dispositione veteris testamenti. iuxta illud, red
de domino iuramenta tua. vt transsumptiue habetur in. c. & si christus.
de iureiu. Lex autem mosaica bene stringit iudeos: vt in. c. gaudemus.
de diuor. adeo quod ad eam seruandam in naturalibus possint compelli p
romanum pontificẽ. vt no. Inn. in. c. quod super his. de voto. facit ad predi
cta. c. monet. xxii. q. i. Quare concludo quod etiam si filius fuisset obliga
tus, quod tñ non credo per ea que dixi in prin. cũ illa pecunia fuisset effe
cta patris interueniẽte mutuo: vnde nõ potuit eam promittere aliũ. vel
traficare pro altero. iuxta. l. cõtra iuris. ff. de pac. & l. filiusfamilias. ff. de
dona. tñ liberatio subsequẽs facta per tutorem & pupillam maxime in
teruenientẽ iuramento, habuit illos absoluere: cum iuramentũ tollat de
fectum etatis, vt dicta auth. sacramenta puberũ. Nec obstat quod alii lega
tarii non cõsenserunt, cũ ipsi non debebãt administrationem bonorum
pupille: fateor tñ quod hec liberatio non piudicat eis pro parte hereditatis
tis eis delate: cum vnius heredis transactio alteri nõ piudicat, cum al
teri per aliũ iniqua cõditio afferri non debet. l. i. C. de transac. Nã actio
nes hereditarie actiue & passiue ipso iure diuiduntur inter heredes pro
portionibus hereditariis. l. ea que. C. fami. hercis.

¶ Casus consilii sequentis.

Facti cõtingentia talis est. No

bilis & egregius Henricus quõdam Federici de crisino de Vicentia, si
liũ vel filios masculos legitimos & naturales, tunc non habẽs, testũ so
lenniter fecit in quo dotẽ quibusdam filiabus suis reliquit: et in ea dote
eas heredes instituit, iubens eas fore tacitas & cõtentas. Qui quidẽ te
stator cũ haberet vxorẽ pregnãtẽ in dicto testõ si filiũ vel filios si quos
in futurum ex vxore pgnante haberet, vnum vel plures legitimos, & na
turales, heredes vniuersaliter instituit, atqz equaliter. Si autẽ dictus
testator filium vel filios legitimos & naturales, vel descendentes mascu
los ex dictis filiis legitimos & naturales tpe mortis sue nõ haberet, vel
haberet: & dicti filii sui masculi & naturales descendentes ex eis legiti
mi & naturales decederent sine filiis masculis legitimis & naturalibus,
& descendentibus ex eis masculis legitimis & naturalibus, vulgariter,
breuiloque, cõpendiose, & per fideicõmissum substituit, & heredem succes
sorem in bonis & hereditate sua esse voluit, & ordinauit nobilẽ virum
Federicum quondam passu de crisino dicti testatoris nepotem: si dicto
tpe dictus Federicus extabit et superuiuet. Et in casu quo dictus Fe
de. nõ extaret, & nõ superuiueret, substituit in bonis & hereditate sua des
cẽdẽtes masculos ex dicto Federico legitimos & naturales. Et si dict'
Federicus vel eius descendentes masculi legitimi & naturales in rerum
natura non forent, pupillariter, & vulgariter, & per fideicõmissum substi
tuit heredẽ, & successorem in bonis & hereditate sua voluit esse Leonel
lum quõdam Bartholomei del veno de Vicentia. Et si dictus Leonel
lus non extaret, substituit vulgariter, & pupillariter, & p fideicõmissum
descendentes masculos dicti Leonelli legitimos & naturales. Et si des
cendentes masculi dicti Leonelli legitimi & naturales nõ extarent man
dauit dictus testator quod hereditas, & bona sua deuenirent ad proximiores
dicti testatoris. ¶ Post factũ huius solemne testũ per aliquot annos
dictus testator superuiuens, tandem nõ mutata voluntate decessit. Fe
dericus autẽ eius nepos substitutus, vt supra, filiis masculis legitimis
& naturalibus ex dicto testatore non extantibus, vigore pfate substitu
tionis seu institutiõis pdicte hereditatẽ dicti Henrici testatoris, & pa
trui sui solemniter adiuit cõtradicente nemine. deinde elapso quibusdam
temporibus ad petitionẽ dicti Leonelli fuit dictus Federicus citatus
per vicariũ potestatis loci: & ad illius instantiam fuit per dictũ vicariũ
prefixus terminus dicto Federico ad executionẽ quorundam legatorũ
factorũ ad pias causas. Qui Federicus videns se ex dicta hereditate
seu eius occasione ere alieno grauatũ, adiuit epm Vicentinũ, & obtinuit
prorogationẽ termini ad biẽniũ, & infra terminũ prorogatũ non habẽs pe
cuniam pro satisfactiõe dictorũ legatorũ, assignauit p ipsorũ executio
ne quedã bona dicte hereditatis dicto dño epo acceptanti, & recipienti.
nũc contingit dubitari de tribus principaliter. ¶ Primo vtrum si di
ctũ Federicum sine liberis masculis mori cõtingat. Leonellus substitu
tus, vel etiã eo deficiente eius liberi masculini legitimi & naturales ad
mittant ad dictam hereditatẽ virtute substitutiõis predicte, an omnis
substitutio in dictum Federicũ testatoris nepotem hereditatis aditio
ne finita sit. ¶ Secũdo vtrum dictus Leonellus posito quod ipse. vel eius
filii admittantur, possit petere a Federico quod satisdet de cõseruando, et
non minuendo res hereditatis, et restituendo cum venerit casus sub
stitutionis predicte, cũ allegetur dictũ Federicũ male vti substãtia sua;
lz ipse Federicus alleget se alienasse ea, que alienata fuerint causa satis
faciendi eri alieno, & creditoribus hereditariis. ¶ Item posito quod

debeat teneri, cum nō reperiat qui velit fideiubere, et realiter obligari,
an sufficiat simplex cautio sua. ¶ Tertio dubitabat an dictus Federi
cus sit priuatus dicta hereditate, qui nō satisfecit legaliter ad pias cau
sas infra annum prefixum a iudice, et nō cōseruet illesus ex dicta proro
gatione et consignatione bonorum factis modo predicto. Et posito qd̄
sit priuatus vtrum dicta hereditas seu ipsius bona peruenire debeant
ad dictum Leonellum, seu eius filios substitutos, et ad dominū episco
pum Vicentinum vel pauperum, et pie cause patrem etc.

¶ Consilium .xl.

1 ¶ Substitutio facta sub conditione, in euentū conditionis euanescit.
2 A verbis testatoris non est recedendum.
3 Argumentum per locum a speciali in iure est validum.
4 Iudex terminū a lege statutum causa cognita alterare potest.
5 Interpretatio strictissima est fienda in penis que ipso iure imponunt.

Venio ad primū dubium. Et videtur primo quod de
cedente dicto Federico sine filijs masculis legi
timis et naturalibus, dictus Leonellus vt substitutus, vel
eo decedente, eius filij debeant admitti ad dictam heredita
tem: quia sic ostenditur in testamentis recurrendum est potius ad volūta
tē testatoris, quam ad verba ipsius testamēti. l. si mihi et titio. de condi. et de
mon. Etiā contra propriā verborū significatū. in. l. labeo. ff. de supel. le
ga. Sed cōiectura ex testatoris volūtate videt substitutus dictus Leo
nellus, seu eius filij eo non existente sine filijs masculis legitimis et natu
ralibus. ergo in euētum conditionis sunt isti admittendi: vt in. c. raynal
dus. de testa. Maior probat ex tacita mente testatoris: non enim pre
sumit testator magis dilexisse nepotē ex fratre, qui pprie nō dr nepos.
vt. l. iurisconsultus. §. nepos. ff. de gra. affi. quā proprios filios legitimos
et naturales: cū amor paternus, vincat omnē affectum. l. fi. C. de cur. fur.
Sed dictus testator voluit simpliciter instituere filios seu nepotes ex fi
lijs, q sunt vere nepotes. d. §. nepos. et qui diligunt vt filij: vt. l. libero
rū. in fi. ff. de ver. sig. Sed substituit eis Federicū in casu quo decederēt
sine posteritate legitima, et naturali: vt pz in casus narratione. Ergo
fortius presumēdū est voluisse dictū Federicū substituere simpliciter,
sed tacite grauasse eū de restituēdo dicto Leonello, vel filijs, si ipse de
cederet sine legitima, et naturali sobole: lz expresse non caueat. ad hoc
tex. no. in. l. cū acutissimi. C. de fideicō. et in. l. generaliter. §. cū aūt. C. de in
sti. et substi. vbi pz qd̄ lz pr in substitutione filij naturalis expressit de ne
potibus. tñ tacite presumit de eis cogitasse ad exclusionē substituti: q
nō est psumendū testatorē voluisse alienū pferre pprie soboli: vt ibi di
cit tex. Ad idē tex. no. in. l. cum auus. ff. de cōdi. et demon. vbi tacite vidē
tur vocati filij ex nepote, etiā ad exclusionē patrui substituti, ne videat
magis dilexisse filiū superstitē, quam sobolē ex filio pmortuo: vt est ille nor.
casus. Ita in pposito cū voluerit testator pprie soboli tribuere faculta
tē de rebus hereditarijs disponēdi ad libitū in casu, quo decederet sine
posteritate legitima: sz sibi substituit dictū Federicū nepotē, multo for
tius idē presumēdū est voluisse in psona Federici: quem minus psumit
dilexisse: etiā ex naturali rōne: vt in. d. l. liberorū. in fi. etiā ex institutione, cū
primo loco vocauerit filios, et descendētes ex eis. ¶ Scdo principaliter
facit alia et diuersa rō, q dicta onera apposita instituto videnf repetita
in substituto: vt. l. illud. ff. de le. i. et. l. nō iustū. C. ad tre. facit. l. vnica. C. de
cad. tol. Sed filijs pprijs substituit in euētū carentie liberorū. Ergo idē
videt repetisse in nepote substituto. et tacite fortius hoc cōiecturandū
quāto plus vr dilexisse filios quā nepotē ex fratre. ¶ Sed his nō obstā
tibus cōtrariam sniam arbitror veriorem: mouet me principaliter. l. lu
cius. ff. de here. insti. vbi testator instituit fratrē si prius moreref, anteq
haberet filiū vel filiā, substituit duos ex seruis suis: institutus adiuit he
reditatē, sed non habebat filios. Querebatur an dicti serui substituti
deberent admitti, tanquā substituti saltē in aliqua parte tanquā adiecti:
et vr ibi p iurisconsultū, q nec vt adiecti debent admitti: nec vt substitu
ti, cum testator voluerit eis pferre nedū fratrem institutū, sed etiam fi
lios. Et sic ex sola adiectione hereditatis excludunf substituti: lz fuerit
in substitutione facta cōmemoratio filiorū: cū simpliciter fuerit frater
institutus, et nō sub cōditione si sine liberis. ita principaliter vr dicendū
in casu nostro, ex quo Federicus fuit in scdo gradu institutus simplici
ter: lz fuerit facta filiorū cōmemoratio in casu quo ipse Federicus non
extaret: ex quo tñ ipse extat, et hereditatē agnouit, euanuit prorsus sub
stitutio quātūcunq filios nō pcrearet, et eis non extantibus decederet.
1 vt. d. l. lucius. ¶ † Ad idē facit, substitutio facta sub conditione euanes
cit in euentū cōditionis. l. i. C. de condi. inser. cū si. Sed Leonellus et filij
fuerunt substituti sub cōditione, in casu de quo dictus Federicus, seu
eius descendentes in rerū natura non forent: qd̄ dz intelligi de existētia
tempore mortis testatoris: vt pz per dicta in primo gradu institutio
nis: verba enim sequētia clarificant et determinant a precedentibus. l. si
seruus plurium. in fi. ff. de lega. i. et. l. qui filiabus. eo. ti. vbi bonus text. sed
Federicus extitit tpe mortis testatoris, et hereditatē agnouit: ergo eua
nuit substitutio facta de Leonello et filiis: presupposito qd̄ Federicus
sine liberis decedat: q cum alternatiue de eo et filijs fuerit facta men
tio non sufficit ad ipsius purificationē alteram partem existere vt in re
gula, in alternatiuis. de reg. iur. lib. vi. et. c. inter cetera de rescrip. et quo
ad materiā nostram vr tex. in. l. si is qui ducenta. §. vtrum ff. de reb. dub.

2 ¶ † Tertio principaliter facit q a verbis testatoris nō est recedendū,
nisi clare pateat de intētione ꝯtra. l. nō aliter. ff. de leg. iij. Sed in casu no
stro testator simpliciter substituit Federicum, et eo nō extāte filios neu
tris extantibus Leonellū, sed hic alter scz Federicus existit. ergo euas
nuit substitutio, clarissime ex verbis nunc in rōne ad contraria supe
rius formata videbit an illud ex verbis senserit. Unde ad primū cōtra
riū respōdeo: q nullis iuribus filij subintelligunf, vt testator videat cō
tra officiū pietatis plus dilexisse extraneū, quam posteritatē filiorum, vel
magis superstitem quā sobolem filij premortui contra illud qd̄ hr insti.
de here. que ab intesta. defe. §. cū filius. Sed in casu nostro si bene cōsi
deretur prorsus cessat hec rō: et militaret omnis absurditas: quin nō mi
litat rō sic disponēdi vt testator disposuit. Nā in substitutione filiorum
rō fuit: q patruus est loco patris, vnde si filij decederēt sine sobole no
luit testator nepotē suū, qui est loco filij, maxime ad cōseruationē agna
tionis excludi. Sed voluit vocari Federicum nepotem ex fratre, ne filij
haberēt materiā alienandi illa bona extra familiā, maxime Federico ex
cluso. vnde vocauit illum quem merito debebat prediligere post filios:
sed in scēda institutionis parte quā fecit de Leonello nō militabat hec
ratio cum ipse Leonellus non esset de agnatione et familia: nec attine
bat sibi eo gradu quo deberet eū diligere loco filij: vnde merito voluit
eum excludi simpliciter per existentiam Federici, vel filiorum suorum, et
satis est q sumus extra casum dictarū legum. Nam negari nō pōt quin.
d. l. acutissimi. et. l. generaliter. pre alle. fundenf super maxima equitate:
vt patet in eis. Sed ius fundatū super maxima equitate cōtra regulas
iuris, non debet extēdi. ar. in. l. q vero. ff. de legi. imo voluit Io. an. in. c.
i. et. ij. vt lit. pen. li. vi. tale ius non extendendum etiam ex idētitate ratio
nis. hic tamen nō est rationis paritas, imo omnino dissimilitudo: vt pa
tet ex precedentibus. Itē in illis iuribus verba non impropriant ex to
to, sed sit superlocutio, si decederet sine liberis in fauorē instituti ad ex
clusionem substituti. Sed in casu nostro fieret verborū maxima impro
priatio: vt patet ex predictis medio instituti: qui ita fuit pdilectus a te
statore, et in fauorē substituti, q nō fuit a testatore ita dilectus. ¶ Ad se
cundū cōtrariū dico q non pcedit in relictis factis ab intestato, vel one
ribus instituto iniunctis, q videtur repetita a substitutis, ad hoc vt vo
luntati testatoris satisfaciat. Sed in casu nostro agitur de relictis, vel
oneribus iniunctis institutis: sed de quadā qualitate apposita institutis
tis in primo gradu, q non fuit repetita circa institutos in scdo gradu.
facit. l. iulius paulus. ff. de cōdi. et demō. Itē et melius apposita, et dicta
in institutione videnf replicata in substitutione. nisi ꝯtra ex coniectura
eliciat volūtas testatoris. vt no. dicit tex. in. l. illud. de le. i. Sed in casu
nostro clarissime patet ꝯtra volūtas testatoris, cū in primo gradu aliā
legē dixerit, quā in scdo. Nemo enim presumit dixisse, q mente prius nō
agitauit. l. labeo. p alleg. Nec est verosimile, q incōtinēti fuerit oblitus,
vel sibi cōtrarius. arg. l. non ad ea. ff. de cōdi. et demō. Et idē si voluisset
deponere in Federico qd̄ in filijs bene sciuisset exprimere, et non alterna
tiue substituere: vt in simili dicit tex. in. c. ad audientiam. de deci. Et hoc
quo ad primū dubiū, pro cuius decisione videtur sublatū scdm. Nō eñ
est prestanda cautio si euanuit substitutio. ¶ Sed psupposito sine ve
ritatis piudicio, q substitueref, qd̄ dicendū. certe casus vr indubitabi
lis, vt cautio sufficiēs pstet: vt est casus iūcta gl. in. l. i. ff. vt lega. no. Nā
speciale est in patre q rogaf restituere hereditatem filio vt cauere non
teneaf. l. iubemus. C. ad treb. Ergo secus videtur inter alios cōiūctos.
3 valet semꝑ argumentū per locum a speciali vt legi. et not. in. c. presen
ti. de preben. li. vi. Sed in hoc casu rogatus de restitutione allegat im
potentiam prestandi sufficiētem cautionē. quedam iura in alijs terminis
videnf velle, vt eo casu quo cautio nō pōt pstari sufficiens, pstetur illa
que prestari pōt, saltem iuratoria. vt in auth. generaliter. C. de epis. et cle.
et in auth. vt nulli iudicū. §. si vero. et in. c. per vestras. qui fil. sint legi. et in
auth. de litigiosis. §. ad excludendas. hec qd̄ pōt multum adaptari ad
similē qōnem que fit in vsufructuario, qui tenef cauere sufficienter pro
prietario de reddenda re ad arbitriū boni viri, et ea restituenda finita cā
vsusfructus. vt in. c. fi. de pigno. et in alijs causis. l. vsufructu. ff. de vsufru.
et vtrobiq per gl. et doc. vtriusq iuris. Et in hoc multe sunt opiniones:
sed due sunt principaliores, que satis videtur in effectu cōuenire. Una
Host. Io. an. et sequaciū. in. d. c. fi. vt sufficiat iuratoria. Sed si aliquo mō
do venisset ꝯtra iuramentū, vel bona sua inciperet dissipare perderet hoc
priuilegiū. ar. de deci. suggestū. Alia est Bar. i. d. l. vsufructu. c. vt si per
sona est suspecta, fiat sequestratio: alias stetur iuratorie cautioni. Et sic
cedunt ad discordiā opiniones cōtrarie. Ego ad materiā precise nostrā
allego tex. iuncta gl. notabili in. l. postq̄. §. in presenti. ff. si leg. no. ca. vbi
vr uniu q de hoc fiet sequestratio apud probū virū, q respondeat de
fructibus ipsi heredi: vel saltem dz remanere apud heredem si nō esset
suspectus intelligo pstita cautione iuratoria. Et sic vr ibi pbari opin.
Bar. de inopia satis pōt stari iuramento Federici. ar. in dicta auth. ge
neraliter. vbi hoc vr pbari. facit. c. nulli. de elec. li. vi. Et hec quo ad se
cundū. ¶ Aggredior postremo tertiū quesitū, an dictus Federicus sit
priuatus hereditate pdicta. vr primo q sic. iudex etiā secularis potest
officiū suū impartiri, vt legata ad pias causas executioni mandētur vt
notabiliter pbaf in auth. de eccle. ti. §. si quis edificationē. ergo cū moni
tio fuerit facta a iudice suo, et infra annum a die monitionis non fuerit

paritum

paritum: fuit Federicus heres ipso facto priuatus, et illico ex iuris dispositione. R. concilius tanquam substitutus extitit ipso iure heres vt probari vr in auth. hoc amplius. in ver. excludit eo quod piet. &c. C. de fideico. et melius in corpore. vñ sumi. in §. oibus. de here. et fal. et gl. apertissime vr tenere in eadē auth. de here. et fal. §. si qs aūt non implens. in verbo auferre. quinimo plus vr velle glo. no. iuncto tex. in c. si heres. de testa. quod heres nō adimplens voluntatē defuncti in relictis ad pias causas ipso iure priuat etiā debito bonorū subsidio. et idē ibi Host. facit tex. iūcta gl. in c. sylueste. xi. q. i. ¶ Sed his non obstantibus cōtrariū puto de iure verum quo ad casum nostrū. moueor principaliter per tex. no. et singularē in materia ista in c. nos quidē. de test. in verbo neglexerit. vbi patet tūc heredē priuari cū neglexerit p annum adimplere: secus ergo si iusta cā fuit impeditus: et hoc innuit ibi Host. et apertius Fede. de sen. cōsi. extra. iii. vt autem hoc amplius pcedat qn ex cōtumacia, vel negligentia heres differat vltra annum exequi sentit Bar. ibi et vr iacet text. iuncta gl. in verbo, distulerint. insti. de acti. §. item iniusta. et illa gl. est satis not. ad materiam nostrā. et facit quod no. gl. in c. quā sit. in verbo distulerit. de elec. lib. vi. Sed iste Federicus de quo querit non neglexit, nec sine cā vltra annum distulit, sed epm loci adiit, et satisfecit oneribus debitorū incūbentibus hereditati, q primo expedienda sunt. l. si vniuerse. C. de leg. et l. i. ff. ad l. fal. et sic habuit terminū prorogationis. Quod autem eps potuerit terminum prorogare causa cognita satis probatur ex dicto c. nos qdē. de testa. ex dicto cōsi. Fed. Ipse enim est principaliter iudex et pars in his legatis ad pias causas: et maiorē potestatē hz iudex secularis. vt satis colligitur ex d. l. nulli. et l. si quis ad declinandā. C. de epis. et cleri. et melius in auth. de eccle. ti. §. si autē qui hoc facere. et in c. sua. et c. si hēdes. et

4 c. ioānes. de tes. † Iudex aūt potest regulariter terminū a lege statutum causa cognita alterare: vt plene no. p Bar. in l. ii. ff. de re iud. p canonistas in c. quod ad cōsultationē. eo. tit. in c. cū sit romana. de appel. et maxime in casu nostro: vbi iura ponderant negligentiam: vt supra dixi. Et presumendum est epm iusta cā fuisse motū ad prorogationem termini. arg. in l. i. qd no. ibi Bar. C. de pdiis mino. sine decre. lib. x. et quicquid sit satis est ad euitationē pene, quod iste nō neglexerit nec sine cā distulerit, vt in iu

5 ribus palle. † Nam in penis que ipso iure imponunt debemus strictissimam interpretationē facere: vt in regula. in penis. et regula. odia. de re. iur. li. vi. et qd ibi no. p Io. an. facit. l. pe. ff. de penis. Et an nūc sit liberatus ab executione illorū legatorū ex cognatione illorū legatorū, et bonorū facta dño epo satis pōt argui quod sic. p vnū singulare dictū Spe. in ti. de instru. edi. §. nūc aliqua. ver. quid si executor in pncte iuris. vbi dicit, quod habēti exeq piā volūtatē, currit tps anni etiā impedito. nō dico quo ad penā, sed quo ad deuolutionē executionis fiēdā dño epo. et pōt adiuuari dictū suū per gl. no. in c. statutū. de pben. li. vi. in ver. numerādum. que vult, quod vbi tps statuit non in odiū, sed in fauorē alicuius tūc currit etiā ignorāti, et nō negligēti. Et p illa gl. facit l. genero. ff. de his qui no. in fa. Cum ergo potestas exequendo illa legata videatur satis quātū in se est satisfecisse, cū assignauit bona hēditaria epo acceptāti et recipiēti. p hoc bonus tex. i. l. si. §. et si pfatā. C. de iur. deli. et l. si necessariis. §. ois. ff. de pig. act. et p hoc remanet solutū id de quo vltimo querit, an deuolutio hereditatis fiat ad dñm epm an ad R. concilia substitutū. Non enim est locus deuolutioni, vt pz p pdicta. ¶ Sz vt oib' dubiis satisfiat presupposito sine veritatis pudicio quod dictus Federicus sit priuatus, vr prelo quod dictus R. concilius tanquam substitutus sit effectus heres. vt l. auth. de here. et fal. §. in oībus. et §. si qs aūt nō implens. in gl. in verbo auferri. et in d. auth. hoc amplius. In 2ria p dño epo vr tex. no. in auth. de ecclc. ti. §. si aūt qui hoc facere. vbi dr quod herede nō adimplente legata pia eps pōt vēdicare oia etiā cū lucro mediij tēporis: et est ille tex. prima frōte multū aduersus d. auth. de here. et fal. et d. auth. hoc amplius. reperio quēdā doc. qui fuit ingenio pstantissimus reduxisse ad concordiam vt in legatis ad non pias causas veniant substituti: in piis vero succedat eps. qd satis placet. et sic sm hūc intellectū potest intelligi c. si heredes. preallega. Et sm hoc deuolutio in casu nostro fieret ad dñm epm, et non ad dictū R. concilium ¶ Nec obstat qd hic non interuenit bina monitio, que videtur requiri in d. §. si aūt qui hoc facere. qr ille. §. procedit quando non expectatur annus, sed incontinenti dimittitur pena sibi: sed si expectatur lapsus anni, sufficit vnica monitio. vt in. §. si quis autē non implens. et in auth. hoc amplius. prealle. Et sic intellexit Bar. in d. auth. hoc amplius. et gl. in d. §. si quis autem non implens.

¶ Consilium. xlj.

1 ☞ Alienatio facta de rebus monasterij in casu nō concesso, est nulla quantumcunq forma fuerit seruata.

2 Officium suum quisq presumitur diligenter exercere.

3 Solennitas omnis videtur remissa per commissionem et indulgentiam pape.

4 Papa potest bona ecclesie alicui licite donare, et presumitur motus iusta causa.

5 Priuilegium concessum non subdito, non potest reuocari.

VIdendum est in effectu an dicti fratres consanguinei de quibus in facti narratione, fuerint tuti super emptione rerum monasterij aduersus abbatem, et conuentum sancti Mauritij. In quorum quidē examinatione declarare, et discutere opz quinq mihi exhibita: videlicet venditionem primo factam. Secundo confirmationem Bonifacij pape. Tertio ipsius reuocationem generalem. Quarto confirmationem pape Innocen. Quinto reuocationem Ioan. Et primo dicta venditio videtur in se plurimos errores continere. Nō enim interuenit cause cognitio, que debet iure communi in alienatione rei ecclesiastice interuenire. xij. questio. ij. sine exceptione: et maxime precedente tractatu. vt noe. Innocen. in c. primo. de reb. eccle. non alie. lib. sexto. in verbo tractatus. in fi. et per Fede. de sen. consilio. xxxvij. nec per mandatum pape cause cognitio fuit adempta: immo potius aucta: cum mandauerit diligēter inquiri de causis pretensis ad alienationem faciēdam: vnde tum ex iuris solennitate omissa, tum ex preteritione forme mandati dicta venditio corruit, vt in dictis iuribus. et in c. cum dilecta. de rescrip. et ca. pastoralis. de resti. spolia. facit notabile dictum Bartoli. in l. diem proferre. §. stari. ff. de arbi. vbi dicit, quod si fuit compromissum in arbitru hoc expresso, vt pronunciet sm iura: si pronunciat cōtra, nō valet snia: qr cōtra formam cōpromissi: lz alis illa forma nō expressisset dictū ipsius: licet cōtra ius potuisset reduci ad arbitriū boni viri. vt l. societatē. §. arbitrorum. ff. pro socio. et c. p tuas. et c. dilecti. de arbi. Ita in pposito psupposito sine veritatis preiudicio: qr de iure cōi dicta vēditio valuisset, tñ qr eps Verorū. cōmissarius pape dedit licentiam non verificatis prius causis cōtentis in rescripto, nō valuit datio licentie. ¶ Ad predicta optime fa

1 cit cle. i. de reb. ecc. non alie. vbi pz. † quod alienatio facta de rebus monasterij in casu nō cōcesso, est nulla, quātūcūq forma fuerit seruata. qd ēt gl. et Io. cal. in c. i. de in integ. resti. et Archi. et Io. an. in c. ij. de reb. eccle. non alie. lib. vi. et Bal. in auth. qui res iam dictas. C. de sac. san. ecc. et opz causam inesse notā, et euidentē: nec sufficit quod nascatur necessitas alienationis. vt no. pbatur in c. i. de reb. eccle. nō alie. lib. vi. Facit qd no. Bar. in l. si forte. ff. de castren. pec. et l. sciendum. ff. de verb. obli. et in auth. si qs in aliquo documento. C. de eden. de qua hic nō cōstat: licet etiam mādaret in commissione. ¶ Scdo defectus est: qr alienatio nō potest fieri cōsanguineis prelati: est enim presumptio iuris, qd propter eos indebite grauaret ecclesia. hoc probari vr in auth. quibuscūq modis. C. de sac. sanct. ecc. et hoc ibi tenere videt Bar. et Bal. facit. x. q. ij. hoc ius protectū. facit optime tex. cum gl. in c. peruenit. i. q. iij. vbi glo. dicit, quod episcopi sunt ceci circa nepotes, et alios consanguineos. ¶ Tertio defectus est, qr hic nō probatur pretium fuisse enumeratum: et per cōsequens nō vr translatum dominiū rerū venditarū. Nam vbicunq venditio permittitur propter cām nō pōt fides haberi de pcio, nec sufficit cōfessio super pretio recepto, nisi appareat solutum vel conuersum in causam, propter quam vēditio fuit permissa. vt no. pbat in l. a diuo pio. §. sz si emptor. ff. de re iudi. et ibi expresse hoc tz Bar. ad idē l. si procurator. ff. de iure fisc. et qd ibi no. per eundē. Sed in casu nostro papa permisit alienationē rerum monasterij vsq ad valorem mille florenorū ppter certas et expssas causas in cōmissione. &c. Ergo nō potuit abbas vēdēdo 2fiteri pretiū recepisse, ex quo aliter non cōstat de causis in cōmissione expssis rōne quarum concessa venditio fuit. Aliud est enim confiteri pretiū recepisse, et aliud veraciter recepisse. vt in l. si ex cautione. et qd ibi no. C. de nō nume. pec. Et per hoc tollitur obiectio que formari pōt de notabili dicto Inno. in c. i. depo. vbi dicit speciale in mutuo vt sit necesse pbare visum secus in 2tractu emptionis. et facit qd no. in l. ciuitas. ff. si cer. peta. dz enī intelligi qn 2stat prelatū preciū recepisse. Et sic etiam potest tolli argumentum C. de quadri. prescrip. l. ij. §. si. vbi pz qd lz procurator fisci nō possit habere fidē de pretio: vt d. l. si procurator. tñ si confitetur pciū recepisse tutus est emptor qd etiā no. Bar. in d. l. si procurator. debet enim intelligi qn alienatio fuerat simpliciter permissa: secus si vt preciū cōuerteret in certā cām sicut in casu nostro vt supra dixi. ¶ Non obstat predictis confirmatio Bonifacij ex certa sciētia facta: qr ipsemet illā reuocauit. quod potuit cū sine legitima causa pcessit in grauamē ecclesie: vt l. d. c. si quis presbyterorū. de reb. ecc. nō alie. et magne sapientie est reuocare male gesta. xxij. q. iiij. magna. et in c. non liceat pape. xij. q. ij. qd no. Archi. vbi dicit papā peccare mortaliter, si alienat bona ecclesie, vt daret consanguineis vel amicis. ¶ Ad idē qd ipse no. in c. non dz. xij. di. vbi post beatū Thomā dicit bona ecclie esse in potestate pape vt administratoris: nō habet verū dñiū vel verā possessionē illorū: hec enim sunt dei: vt in cap. cū ex co. de elec. lib. vi. et per Innoc. in c. cū super. de causa possess. et proprie. Nec obstat cōfirmatio Inno. qr Io. successor illius reuocauit. pōt enim papa reuocare gesta pdecessoris vbi reperit iustā causam reuocandi. vt c. sniam. xxxv. q. ix. et c. cum ex literis. de in integ. resti. qd procedit ēt in alienatiōe bonorum eccle. ar. eorum q legunt et no. p Inno. in c. cū sit generale. de fo. cōpe. facit optime tex. in c. qr sancta. §. verū. lxiij. dist. Et tū quod Bar. fuit ita coloratus, vt cōcludere in hac pte videat: 2rariā tū sniam puto verā. et si bene diligēter velimus ola cōsiderare, dicta vēditio legitime facta reperit. Nam Bonifacius primo cōmisit episcopo Veronēsi vt se informaret de contētis in supplicatione: et si ea reperiret vera daret illi abbati licētiā vendēdi &c. ¶ Ex quibus verbis clare pz quod hoc nō fuit mandatū epo vt iudici, seu vt iudicialiter procederet: cū nulla cōtētio esset cū parte contraria: sed tanquam bono viro vt se extraiudicialiter informaret: vñ nō tenebat se po comparare sup hoc testes et pcessum publicare: lz fuisset vtile si se extraiudicialiter informaret. hoc

aperte videtur in finali de mente Inno. in c. dudū. de presumptionib⁹.
lʒ in veritate causis veris nō existentibus factū esset nullū si defectus
causarū probaretur in futurū. c. cū cōtingat. de rescri. Probatur etiā ra
tione, in alienatione rei ecclesiastice necessario nō requirit͛ q̄ testes re
cipiantur p ordinariū, vel q̄ interponat͛ decretū, sed satis est qd̄ inter
ueniat cause cognitio cū solēnitatū requisitarū interpositione: vt no.
Inn. ⁊ gl. in c. j. de reb. eccle. nō alie. lib. vj. ¶ Item vt mandata vt cō
missario: ex quo enim ipse papa posset extraiudicialiter procedere, ⁊ se
informare: ita ⁊ ipsius cōmissarius. ar. c. super literis. de rescrip. Nā ea
ratio que mouerat delegantem dʒ mouere delegatum. vt ibi. p Inn. in
d. c. dudū. Sed in casu nostro presumendū est q̄ eps̄ cōmissarius dili
gentē inquisitionē fecerit, ⁊ causas veras reperit. qd̄ pʒ ex eo q̄ dedit
post modū licentiam alienandi factis subhastationibus. Nam ex conse
quenti p̄sumitur de antecedenti. l. illud. ff. de acq. here. ⁊ c. presentiā. ⁊ c.
2 preterea. de offi. deleg. † Presumitur enī quisq̄ diligēter exercere offi
cium suum. in c. ad audiētiam. de prescri. ⁊ c. deputati. de appel. p Cy.
in. l. si quis decurio. C. de fal. maxime tū si hoc assereret͛, et p̄supponitur
in narratione episcopū commissarium adhibuisse cause cognitionem.
facit glo. no. in. l. j. C. de fi. instru. ⁊ iure haste fis. lib. x. ⁊ qd̄ no. Inno. in c.
quoniā. de proba. Quicūq̄ ergo vult dicere causas expressas nō fuisse
veras, hʒ hoc probare: cū presumatur p authoritate iudicis postea in
teruenientē. arg. l. j. ⁊ quod ibi no. Bar. C. de p̄dijs decu. sine decre. non
alie. lib. x. qd̄ satis sentit Innoc. si bene ponderet͛ in d. c. dudū. nec erat
necesse qd̄ alius tractatus premitteret͛: q2 discussio que mādatur cōmis
3 sario, habetur loco tractatus. ¶ † Itē omnis solēnitas videt͛ remissa
p cōmissionē ⁊ indulgētiā pape. ⁊ satis est seruare verba rescripti. vnde
pure sine alia authoritate ⁊ solēnitate potuerunt iuridice abbas ⁊ cō
uentus habita licētia episcopi alienare bona vsq̄ ad valorem mille flo
renorū. hoc videtur singulariter probari p tex. in c. ad audiētiam. el. ij.
de eccle. edi. iuncta gl. ⁊ dictis doc. ibi. Et sentit Archi. in c. antepenul.
xij. q. ij. Per hoc etiā tollitur obiectio que fit. q̄ isti emptores cōsangui
nei erant abbatis. Nam alienatio prohibet͛ fieri cōsanguineis, propter
p̄sumptionē fraudis, q̄ fraus oīno hic cessat, cū de authoritate episcopi
eis fuerit alienatio facta. Cum aūt cessat fraus etiam cōsanguineis alie
natio fieri pōt. vt notanter dicit Fede. cōs. ccxxiij. Et sentit Bar. in d.
auth. quibuscunq̄ modis. in fi. Ego etiā vltra alios dico, q̄ illa auth. lo
quitur in consanguineo economi, ⁊ non prelati. Nam economus nō ha
bet ita pingue ius sicut prelatus. vt no. v. q. iij. c. j. in gl. ¶ Itē facilius
presumitur contra economū, quā contra prelatū, ⁊ totum conuentum.
Quinimo allego tex. no. q̄ p̄latus potest alienare, ⁊ dare suis bona ec
clesie, si tantundem cōferet ecclesie de suo patrimonio: ita q̄ nō est neces
se qd̄ ecclesia melioret͛: sed satis est qd̄ non deterioret͛: vt valde notabi
liter pbatur in c. si quis qualibet. cū §. pcedēti. xij. q. ij. Et expressius ea
dē cā. q. v. si eps̄. p Inn. ⁊ Jo. an. in c. cū in officijs. de testa. fortius ergo
poterat vendere suis pro iusto p̄tio, ⁊ ex necessitate ecclesie. cū ⁊ ipse tu
tor possit palā emere rē pupilli. l. pupill⁹. §. itē ipse tutor. ff. de autho. tu.
¶ Itē ius ciuile nō potuit hoc pbibere: vñ satis ē q̄ p canones nō re
perit͛ pbibitū: cum enim ius canonicum certam formā tradit in aliena
tiōe rei ecclesiastice, nō est curādū quid statuat ius ciuile: vt no. dicit In
no. ⁊ glo. in d. c. j. de re. eccle. non alie. li. vj. Solū ergo restat dubitatio,
an valuerit confessio super receptione pretij: qd̄ satis est dubitabile pro
pter supra dicta. Nam. d. l. ij. in fi. C. de quadri. prescri. facit satis vt va
leat. ⁊ pbat, cū fiscus ⁊ ecclesia procedat a pari. vt no. in c. j. de in integ.
resti. ¶ Item hic interuenit cōfessio prelati, ⁊ totius cōuentus, qui mul
tū possunt super pecunia numerata. Ad hoc bonus tex. in c. qd̄ quibus
dam. de fide instru. ⁊ facit qd̄ no. glos. in c. ij. de ordi. cog. ⁊ gl. in c. deli
ctum. de reg. iur. lib. vj. Et qd̄ no. Jo. an. in c. quia clerici. de iure patro.
vbi cōiter notatur factū prelati cōmunicato cōsilio prelati preiudicare
ecclesie. ¶ Preterea presupposito q̄ aliqua dubitatio super hoc oriat͛
tamē cōfirmatio Bonifacij ⁊ Inno. ita solenniter facta, facit vt presu
mamus oē pretiū fuisse numeratū, seu conuersum in vtilitatem ecclesie.
Pro hoc bonus tex. iun. ta gl. ⁊ dictis doc. in c. cōstitutus. de religio.
do. ⁊ in c. ad hec. de rescrip. ⁊ cle. ij. eo. tit. in fi. ¶ Et instar sacrilegij est
dubitare, an istud sit licitū, ⁊ dignum qd̄ princeps eīcit instituit ⁊ con
firmauit. ⁊ vij. qd̄. in c. si qs suadēte diabolo. §. q asse. ⁊ C. de crimine sa
crileg. l. disputari. facit. xix. dist. c. j. ⁊ l. qdā cōsulebāt. ff. de re iudi. maxi
4 me tū papa possit aliqua bona eccl̄ie alicui libere donare. ⁊ p̄sumitur
motus ex iusta cā. xij. q. ij. cū redēptor. in c. a nobis. de deci. ⁊ ibi p Host.
facit q̄ de cognitione cause legitime, notāt legiste in. l. j. de p̄scriptione.
C. si ꝫ ius vel vtili. pub. ⁊ in. l. rescri. C. de pre. impera. offerē. ⁊ p̄supposi
to q̄ cā non subesset legitima: tamen satis est tutus quo ad ecclesiā mi
litantē qui accepit, cū nemo possit in hoc papam redarguere. Ad hoc
glo. no. in c. non est. de voto. nec de ipsius facto iudicare. ix. q. iij. nemo. ⁊
c. aliorum. ¶ Non obstat q̄ ipsemet papa Bonifacius reuocauerit: q2
si bene aduertatur, reuocatio non porrigitur ad casum nostrum: cum so
lum reuocauerit concessiones per se factas de rebus ecclesie non alie
nandis. sed in casu nostro non solum donauit imo etiā cōfirmauit ex cer
ta sciētia venditionem, que satis poterat sustentari: saltem ex iuris subti
litate citra omnem confirmationem: vt patet per supradicta: ⁊ aliud
est confirmare, aliud de nouo concedere seu donare: vt satis aperte col

ligitur in c. inter dilectos. de fide instru. quare sepius non est fienda il
lius inuestigatio. c. ij. de translatio. episco. ⁊ l. nec q̄ natales. C. de proba.
¶ Item posset non immerito attentari, q̄ ex quo donauit sponte, ⁊ ex
certa sciētia, ⁊ motu proprio, ⁊ priuilegium peruenit ad notitiam priui
legiati q̄ non potuerit amplius ipse vel alius reuocare non apparente
fraude incontinenti postq̄ peruenit ad notitiā illorū fratrum habuerit
effectum suum. vt legitur ⁊ notatur in gl. in c. j. de conces. preben. lib. vj.
facit quod notabiliter vult Inno. in c. nouit. de iudi. ⁊ Joā. an. in c. con
5 stitutus. de relig. do. ⁊ Archid. in c. quicunq̄. xj. q. j. vbi volunt͛ q̄ pri
uilegium concessum non subdito, reuocari non possit. ⁊ qd̄ no. Bart. in
l. penul. ff. de decre. ab or. fa. ⁊ maxime hoc casu vbi acquisitū fuit domi
nium illico. Et sic habuit effectū consummatū, ⁊ transiuit in ius gentiū.
hinc dicitur q̄ perfecta donatio reuocari nō potest. l. perfecta. C. de do
na. que sub mo. ita q̄ ipse deus alio non apparente non reuocaret. xxij.
questio. ij. non tātum. nec laicus in patrimonialibus subijcitur pape: vt
no. Inno. in c. acquisitiom. de sen. exco. facit c. si duobus. de appella. in
fi. Sed illa bona post venditionem ⁊ confirmationē in donatione secu
ta fuerunt effecta patrimonia ipsorū laicorū. Et ridiculū esset dicere, q̄
papa possit donare, ⁊ postea ad libitum alio non apparente reuocare:
⁊ forte in eo presumet͛ causa respectu laicorū nō subiectorū: ⁊ quicquid
sit alio etiam capite sustentatur. s. ex confirmatione Inno. subsequenti
solenniter facta nec obstat reuocatio Joannis: tum quia non videtur
posse reuocare in preiudiciū laicorum alia causa legitima non apparen
te: maxime cum duo summi pontifices confirmassent ⁊ donassent. nam
factum erat consummatum, vt patet ex supradictis. tum quia illa reuo
catio fuit aperte surreptitia: cū non fuerit facta mētio de ratificatione
laudi. Nam laudū est quedā trāsactio seu cōpromissum. in auth. vt dif.
iu. ⁊ in auth. si vero cōtigerit. C. de iudi. Sed cōcessio nō valet nō facta
mentione de cōpositione p̄cedenti. vt est tex. apertus in c. ex multiplici.
de deci. Et expressius in terminis nostris pbari v͛ in c. cū olim. de pre
scrip. Itē oē tacitum qd̄ expressum. habuisset propositum inducere ad
negandum, vel etiā ad difficilius cōcedēdū, habet viciare: vt in c. postu
lasti. ⁊ ibi expresse per Host. de rescrip. Sed certo certius est, qd̄ si ab
bas dixisset, q̄ si laudū fuisset ab vtraq̄ parte ratificatū, literas reuoca
torias non habuisset: vel saltem nō ita de facili: ergo ⁊c. Et hoc solum
sufficit ad annullationem literarū. Et p hec omnia cōcludo dictos fra
tres posse legitime se defendere aduersus abbatem, ⁊ cōuentum sancti
Mauritij: ⁊ contraria superius formata satis patent distincta, ⁊ solu
ta per premissa ⁊c.

¶ Consilium. xlij.

1 ☞ Hereticus qualiter quis probetur.
2 Statutum episcopi an valeat, quo cauetur, vt per quatuor testes singu
lares quis probetur vsurarius.
3 Testes sunt semper singulares respectu sensus p quem actus percipit͛.

Ex multis agitatis in iudicio
illud in effectu querit͛ vtrū heres sit per cēsurā ecclesiasticā
ad exhibitionē libri paterni cōpellendus, cū asseratur a par
te aduersa in illo ꝯtineri vsuram receptā a defuncto. ⁊ pbat͛ mutuū, ac
defunctum fuisse vsurarium. Sed hoc vltimum solum probatur per te
stes singulares, qui deponūt se mutuū recepisse a defuncto, sub vsuris:
⁊ qlibet dicit de facto suo: heres vero dicit se non teneri ad exhibitionē
libri, allegans insuper illum similiter nō habere. Et primo videtur here
dem modo predicto debere compelli, per text. no. in cle. vnica, de vsu. §.
ceterum. vbi dicitur, vsurarium ad hoc compellendū. cum de vsuris agi
tur. ⁊ gl. ibi in verbo, ipsos. idem dicit, de ipsius heredibus suis, vel ex
traneis. argu. in c. tua nos. de vsur. ⁊ c. michael. ⁊ ff. de eden. si quis ex
argentarijs. §. j. nec sufficit vsurarium vel heredē dicere se librū perdi
disse etiam cum iuramento, nisi probat casum amissionis. arg. c. cū olim.
de priuileg. quia cum agitur de preiudicio alterius, non est standū so
li iuramento maxime in casu nostro, vbi cōstat illum librum defunctum
habuisse, cum se ad illum remittat in alio libro suo in iudicio in hac cau
sa producto, ⁊ hoc per plura argumenta tenet glo. in dicta cle. vnica. in
verbo compellendi. ⁊ sentiunt ibi cōmuniter scribētes: nec prodest si di
catur, non constare defunctum fuisse vsurarium: cum testes singulares
non probent, vt in iuribus. s. allegādis. quia vbi agitur de probatione
alicuius vniuersalis, quod habet partes successiuas, diuersitas in tem
pore, ⁊ in partibus totius non viciat: tunc habet viciare cum est probā
dum id quod vnico contextu explicatur: q2 tunc diuersitas in tempore
importat diuersitatē factorū, ⁊ tunc testes sunt vere singulares. Exem
plum, si agit͛ de probatione testamenti, ⁊ vnus testis dicit, q̄ fuit cōdi
tum die lune, alius qd̄ die martis. Nam aut isti testes sunt falsi, aut de
ponunt super diuersis testamentis, ⁊ sic non debent probare. cū qlibet
deponat de vno testamento. ¶ Sed vbi deponunt de aliquo successiuo
habēte partes distinctas, ⁊ diuersas in tēpore, diuersitas non viciat: q2
non importat diuersitatem facti respectu totius, quod probandū immi
net exēplis in probanda possessione. Nam si vnus deponit quod posse
dit tribus quinq̄ annis, ⁊ alius dicit de quinq̄ annis, probata v͛ pos
sessio decē annorū: quia super eadem possessione deponūt. hoc videtur
de mente glosse in. l. ob carmen. §. fina. ff. de testi. ⁊ allegant quidam
l. quoniam

l.quoniam.C.de here. Ad idem quod no. Jacob.but.in.l.ecclesia.C.co.
1 vbi dicit, q si volo probare vnum hereticum, sufficit vnu testem dice
re, q audiuit illum dicere, q non credebat resurrectionem mortuorum: et
aliu, q dixit se non credere christu filiu dei. Sic vr dicendum in propo
sito cu non agatur de probatione certi cotractus. Sed in isto vniuersali,
q defunctus fuit vsurarius, diuersitas in tpe, et in contractibus vsura
rijs no habet testimoniu viciare. Ad hac in ratio possunt adduci tria exe
pla, q. erat Inno.in.c.qualiter et qn.ij.de accusa.cu agit de probatione
fame, vel iurisdictionis, vel perceptionis decimaru, no est necesse testes
cocordare in tempore: ideo satis est q concordent in vniuerso.s.qd sit infa
mis, vel q iurisdictione exercuit, vel decimas percepit, qui concordat sa
tis in eo qd probandum incumbit. ¶ Sed his non obstantibus contra
riam sntiam quo ad casum nostrum arbitror preualere. Et primo moueor,
qz dicta cle.vnica, no vendicat sibi in casu nostro locu: fundat enim se su
per qualitate vsuraria, dicit enim vsurarios copellendos &c. Oportet er
go prius constare defunctu fuisse vsurariu: quia vbi iuris dispositio fun
dat se super aliena qualitate, necesse est illa prius probari tanq fundame
tum dispositionis. hoc satis probat ex his q leguntur et not.in.c.j.de offi.
dele.li.vj.et.c.accusatus.§.sane.de here.eo.li.vj.et qd no.in cle.vnica.de
sequestra.in gl.si.et plenius et eleganter per Bart.iuncta gl.et tex.in.l.j.
ff.qd vi aut clam.maxime cum illa cle.inducat quid nouu deuians a co
munibus regulis iuris. Non enim debet quis compelli ad exhibendu li
bros suos, quos priuatim in domo sua tenebat p conseruatione familie,
vt no.in.d.cle.vnica.in glo.in verbo, rationum. secus si in publico teneret
libros: vt faciunt isti vsurarij manifesti, quibus videtur tacite mandatum
vt scribant: et sic dz intelligi tex.et qd ibi notat Bart.in.l.quedam.in prin.
ff.de eden. vnde in odiu vsurariorum tantu emanauit illa cle.vnica.in.§.
ceterum. vt sic vsurarij occulti seu qui priuatos libros tenent copellan
tur ex noua prouisione libros edere. oportet ergo q constet defunctum
fuisse vsurariu. Quod certe in casu nostro probatu no est p illos testes
singulares. Et primo adducam authoritates quas in materia reperio.
Scdo iura generalia. Tertio rationes satis vigentes. Fe.de.de sen.qui
in consilijs subtilissime se gessit hoc aperte tz in terminis nostris consil.
lxv. vbi dicit, q per testes singulares no probatur quem fuisse vsurariu
maxime cu deponunt de proprio facto. sicut in casu nostro. cu similitu
2 do repellat a testimonio: vt l.c.personas.de test. ¶ Jte et fortius ipse
confirmat.co.xvij. vbi plus dicit, non valere statutu epi, quo cauetur vt
per quatuor testes singulares qs probet vsurariu: et cu hoc sit contra ius,
qd eps statuere non pot, iuxta no.in.c.super his.de maio.et obe.et.xxv.
q.ij.c.institutionis.et.c.igitur. plene per Jo.an.in.c.si de offic.archi. hac
opinione in terminis nostris post multa tenet dns Ant.de bu. reproba
ta opinione Ja.but.in.c.cum oporteat.de accu. vbi inter cetera ad pro
positu dicit, q quadoq dat diuersitas in causis dictoru, q habent se ad
probandu vt totius partes diuidue, et testes non probat. vnde si vnus
testis dicit, scio qd prescripsit, quia vidi eum possidere, no probat: quadoq
se habent partes indiuidue eiusde totius et probant: vt si volo probare
missam: et induco duos testes, quorum vnus dicit se audiuisse epistolam
alter euangelium. et de hoc est gloss. not.in.c.nihilominus.ij.q.iij. idem
sm eum si partes sunt diuidue: quilibet tamen infert ad totu. vt si volo
probare decimam: vnus dicit, qd vidit me percipere decimam frumenti
alius decimam hodie: vel si volo probare iurisdictione, per vnum teste
exercuisse certum actum iurisdictionale, per alium probo exercuisse al
terius actus: et sic saluat exempla Inno.in.d.c.qualiter, et quado. Si au
te cause se no habet vt partes inferentes totum: sed vt cause multiplis
cantes ide totum in specie non probat sm eum. exemplum. Si volo pro
bare aliquem sanctum: non enim sufficit qd aliqui deponat de vno mira
culo: et alij de alio: vt not. dicit Archi.in.c.nouit.xxv.q.v. qd est contra
illud dictu Jaco.but. per qd infert in terminis nostris, qd si vnus depo
nit titium vsurarium alter quia mutuauit caio: testes non probant illu
vsurarium. Et aduertendum, qz per exemplum sentit hoc procedere etia
si testes non deponerent de proprio facto: secus si dicit volo probare ali
quem famosum vsurarium: et vnus dicit se audiuisse ab alijs, et alter:
quia ad fama probanda non obstat hec diuersitas. iuxta notata per Inn.
in.d.c.qualiter.et.c.cu oporteat. et per Bar.in.l.de minore.§.tormenta.ff.
de questio. hanc eande sntiam qn in casu nostro testes singulares no pro
bant, videtur velle gl.singularis in.d.c.nihilominus.ij.q.iij. que vide
tur dare regula, qd nunq testes singulares probant, etiam si inducunt
ad probandum quid vniuersale, seu totum: nisi quando factu esset suc
cessiuum, et indiuiduum, et testes deponant super rebus indiuiduis to
tius. exemplum in probatione misse. si vnus deponit de epistola, et reliqui
de euangelio. secus si deponunt super diuiduis: vt si vnus dicit de eua
gelio, et alter de vesperis: vel si probare volo solutione decime, vnus di
cit frumentu solutum, alius fabam: et sic illa gl. que dicit de probatione
iurisdictionis, vel decime, aperte sentit qd non probant quem vsurariu:
cum deponunt super actibus diuiduis, nec factu est indiuiduu, nec suc
cessiuum. hoc idem videtur aperte sentire Pe.et Cy. post eum.in.l.ij.C.
que sit lon.consue. vbi dicunt, qd ad probandum consuetudinem, et sic
quid vniuersale seu totum, non sufficit testes deponere super diuersis
actibus, ex quibus inducitur consuetudo. nisi sint contestes, qui simul
viderunt illos actus: qd satis in simili videtur approbare Archi.in.d.
c.nihilominus. Hanc eande sntiam videtur probare Inn.in.c.licet ex quada.
de testi. Nam licet ibi primo colligat argu. quod si volo probare me ve
situm iurisdictione, vel seruitute aliqua, et vnus dicit de vno actu, alius
de alio, qd probatur: tamen postea immediate dicit eutius se credere dicendu,
q quilibet testis ab eisdem duobus, et eode tepore audiuit, alias in suis
dictis erunt singulares. falsum enim allegant.s.de elec.c.cu dilectus. et dicit
de hoc notatur in.d.c.qualiter et qn. Et sic Inn.stat in vltima opinione, q
in probando aliquo toto, et successiue habente partes diuiduas, testes
singulares non probant. licet quidam, et male allegant Inno.pro con
traria sententia. Et aduertendum, qz per illud dictum declarat dictum
suum in.d.c.qualiter et quando. Et sic Inn.stat in vltima opi. Nam Inn
no.ibi non dicit simpliciter prout quidam male allegant, q in probans
da iurisdictione, vel solutione decime sufficiant testes singulariter depo
nentes de diuersis actibus: immo primo posuit illud dictum: et immediate
posuit contrariam opinione dicendo q alij contra eum dicunt asserentes
q vbicunq aliquid teneret probare, nisi testes de loco, tpe psona, et alijs
oibus cocordent no habent p pluribus testibus, allegat di.c.c.nihilomi
nus. et qd omnino sint in suis testimonijs singulares, allegat dictum.c.cum
dilectus. vn tenent illi, vt ipse refert q etia in probando fama, testes de
bent concordare, vt dicant tali die audiuimus tale rumore, vel infamia. et ta
li loco, et a talibus personis. Inn.aliter impugnat illam vltimam opi.et
Jo.an.illa simpliciter transit recitando quam a contrariis supra.in ea.in.d.c.
licet. vbi videtur Inn.approbare hanc vltima opinione tanq tutiore. et p
eo facit vrgens ratio quam j.subdam. Spe.etiam in duobus locis.not.in
gl. Inn.in.d.c.qualiter.referendo singlr opiniones contrarias. vt.s.dixi,
et nullam approbat. vt patet in tit.de testi.§.iam de interrogatorijs.ver.
item de tpe.et in ti.de inquisi.§.nunc vero q si negauerit. quinimo ex aliat
ibi opi. Vince.in.c.illud.de prescrip.q dicit q si vnus testis deponit de
fama in vna parte ciuitatis, et alius de alia parte, no est fama suffici
ter probata: qz testes sunt singulares. Hanc opinione videtur probare gl.
ordi.in.d.c.licet ex quadam. que dicit, q in probanda consanguinitate no suffi
cit q aliqui deponit de vno latere, et alij de alio. Et sic longe fortius no
vult sufficere, si quilibet testis esset singularis in dicto suo. Et hec sufficiant
respectu authoritatu. ¶ Sic pbo inducendo iura. Et primo facit mul
ta iura generaliter loquendo no distinguendo inter actu successiuu et in
ter momentaneu, dicentia testes singulares non probare. vt.d.c.nihilomi
nus.et.c.tam literis.de testi.et.c.cu dilectus.de ele..et.c.bone.el.j. de ele.
ver.licet cum simi. nec reperitur aliquis tex. q probet contraria opinione sz sunt nu
da interpretatio quoru. la q sepe destruunt tex. p suas opiniones captiua
ndas. et contra eos facit singulariter illud.c.cu dilectus. Na ibi canonici
volebant pbare qd no consenserant in illu electu a copromissarijs: vt quilibet
deponebat, qd no consenserat, nec per hoc inferebant multiplices actus,
et tamen papa ibi dicit qd non probant: qz sunt singulares. si quilibet deponat
de suo consensu, qd aperte est contra mentem glo.in.d.l.ob carmen.§.j.
¶ Ad idem dictum.c.bone. vbi canonici volebant probare, qd no fuerint
citati: nec valet si quisq dicat se non fuisse citatum: tamen veniunt ad pro
bandum illam vniuersale positione, qd capitulu no fuerat citatum: nec
capitulu constituitur, nisi ex singulis hominibus ignorantibus. arg.eoru q no.
3 glo.in.c.si capitulo.de co.ef.preb.li.vj. ¶ Probo postremo per rone
efficacem in omni re super qua testes deponunt, semper testes sunt singu
lares respectu sensus, per quem actus percipitur. Nam si tu et ego vidis
mus titium percutere sempronium, tu percepisti per sensum tuu: et ego
per meum: nec tuus sensus est meus: nec econtra. Ad hoc qd no. Bar.in.l.
ij.ff.quemadmodu test.aperi. vn hoc respectu cu exigitur qd sint contestes.
s.respectu obiecti super quo deponunt, oportet qd sint contestes, si eode
tpe se presentauerunt sensibus ipsorum testium. vnde appropinquatio
ad sensum eode tepore facta, facit eos esse contestes: et hoc patet cuilibet
subtiliter hanc rem consideranti. Quare cum exigitur qd in hoc sint contes
tes: et sic qd in eode tepore simul perceperint: certe no alia ratione q qz
vni testi no creditur in preiudicium alterius. vt in iuribus vulgaribus.
Sed qn simul in oibus concordant, hz locu illa regula iuris diuini et hu
mani. In ore duoru vel triu testiu stat omne verbu in.d.c.licet vniuersis.et
ij.q.iiij.in prin. hec aute ratio locu habet etiam qn agitur de probando
aliquid i genere, si testes deponunt super diuersos actus. ¶ Quomodo
enim pot concludi in casu nostro titiu fuisse vsurarium, nisi credatur cuili
bet testi de p se deponenti super vno actu. Et sic oportet necessario dice
re tenendo contrariam opinione, qd vni testi credatur. qd est contra iura supe
rius allegata. Et si diceres, si articulus est generalis qd fuit vsurarius,
et testes deponunt super ista vniuersali positione, in qua videntur oes con
cordare: et ego rndeo qd no sunt concordes in redditione cause. vnde de
bent etia esse contestes in actu particulari per quem mouentur ad deponendu
super vniuersali. Na ipsi non percipiunt per sensum illum vsurarium: sed
tantu illos actus particulares super quibus deponunt: de his vero q in
presentia gesta sunt testibus deponere permissum est. vt in.c.testes.iij.
q.ix.et.l.testiu.C.eo. et in actu prescriptionis p sensum, requiritur qd testes si
mul fuerint. vt l.d.c.nihilominus. quare teneo cu gl. singulari illius.cap.
nihilominus. vt dicamus qd regulariter testes no probant, nisi simul in eo
de tpe id viderint super quo deponunt: nisi factu sit successiuum, et depo
nant super partibus indiuiduis totius. exemplu in probatione misse: vel qn
per foramen immediate vnus post aliu viderunt testes aliquos adulteris

tes, vt ibi not. per Cy. in d. l. testium nec est aliquis textus qui dicat contrarium. non obstat. l. quoniam. C. de here. quam quidam allegant quia nihil probat. nec etiam gl. in d. l. ob carmen iure probatur. nec eam simpliciter approbant doc. in d. l. et ipsemet Bar. refert in d. l. ob carmen. et in terminis nostris sunt plures authoritates cōtrarie: vt patet ex precedentibus.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidā dominus Antonius fra-

ter cuiusdam mulieris. s. domine petre vidue sponte, et ex certa scientia certam dotem constituit dicte sorori sue ad secundas nuptias trāseunti ad cautelam, et securitatē secundi mariti recipientis dotem a dicto domino Antonio. pater dicte mulieris promisit dicto marito per solennem stipulationem sub certa pena eum et suos heredes conseruare indēnes ab omni petitione, lite, et cōtrouersia q̄ moueri posset seu moueret quādocunq; p filios primi matrimonij seu eorū noīe, tā occasione dotis q̄ generaliter oīm bonorū q̄ pertinere possent ad filios primi matrimonij seu eorum noīe tā occasione dotis, q̄ occasione dicte dn̄e petre matris. Cōtingit dictā mulierē decedere relictis filijs primi et secūdi matrimonij deinū decessit filius scdi matrimonij: et lis inchoat̄ q̄ maritum scdm p filios primi matrimonij occasione matris eorū, dicētes se debere succedere pariter vna cū filio secūdi matrimonij. ¶ Querit̄ an secundus maritus teneat̄ dictis filijs primi matrimonij reddere partē dotis sm q̄ ciuitatis statutum disponit. Nunquid dictus maritus habeat regressum, seu habere possit contra patrē dicte mulieris occasione stipulationis premisse, maxime cum ipse pater sponte iurauerit omnia predicta et singula firma et rata perpetuo habere et tenere in nullo cōtrafacere, vel venire per se, vel alium de iure vel de facto in iudicio vel extra, aliqua ratione, ingenio, iure, modo, vel causa.

¶ Consilium. xliij.

1 ☞ Nomen litis comprehendit omnem actionem tam in rem, quā in personam.
2 Fieri dicitur posse quod fit de iure.
3 Verbum bonorum comprehendit in se actiones.
4 Mens contrahentium in contractibus magis spectatur, quā verba.

Videtur primo dicto secūdo viro nullā ius in prescripto casu competere cōtra patrē dicte domine petre: promisit enim dictum virum, et heredes conseruare indēnes ab omni petitione &c. et sic vt essent sine dānno: sed dannum proprie est diminutio patrimonij: vt. l. iij. ff. de dam. inf. Sed in casu nostro non diminuitur patrimonium dicti secundi viri, cum iure competat filijs primi matrimonij successio. s. in bonis maternis pro rata: vt. l. cum alijs. C. de secund. nup. Ergo non committitur dicta stipulatio: quod enim iure fit, penam non meretur. l. gracchus. C. de adul. et xxiij. q. iiij. qui peccat. et nemini iniuriam facit, qui vtitur iure suo. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Preterea dicta stipulatio ex alio capite infringitur: qz. s. non potuit pmittere factum alienum: vt. l. stipulatio ista. in prin. ff de ver. ob. et insti. de inuti. stip. §. si quis alium. Sed dictus pater pmisit factū filiorū primi matrimonij. ergo non valuit stipulatio. ¶ Sed his nō ob. Imo iuxta arbitror prius exempla contrario: primo per tex. quasi expressum hūc casum decidētē iūcta gl. in d. l. stipulatio ista. §. sed quatenus. et §. hi, q. et ibi habet̄, q̄ si stipulor mihi habere licere certā rem sub certa pena cōmittitur stipulatio siue de iure, siue de facto mihi illa res euincat̄: qz vt dicit ibi tex. habere nō licet, si aliquid ex diminuet̄ rat ex iure, qd habitū ita in pposito non pōt iste secundus maritus dici indēnis si pars dotis auferat̄ sibi, aut filio suo q̄ticunq; p filios primi matrimonij de iure auferat̄ et per hoc facit q̄ habetur. d. l. stipulatio ista. §. quesitum. vbi expresse dicitur, q̄ etiā circa rem alienā valet ista stipulatio habere licere: dūmodo subijciatur pena, sicut in casu nostro. Fingamus enim q̄ titius donat mihi rem alienā, et pmittit me conseruare indēnem ab omni lite, et controuersia &c. quis dubitat, q̄ticunq; mihi iure euincat̄, quin obliget̄ mihi titius ad interesse. iuxta ea q̄ habent̄ et notātur in. l. j. C. de euict. et. l. aristo. ff. de dona. vnde licet hoc pactum non valeat in preiudicium filiū primi matrimonij. l. si vnus. ff. de pactis. qz res inter alios acta. l. j. C. de transac. et c. inter dilectos. de fide instru. nō preiudicat ipsi patri promittenti de indēnitate: vt saltem committatur pena in stipulatione apposita: vt. d. §. quesitū. et §. j. ¶ Scdo principaliter faciunt verba predicte stipulationis multum generalis, eo qd fuit promissa indēnitas ab omni petitione, lite et controuersia que moueri possit, seu moueret̄ &c. vnde pondera primo illa generalia verba ab omni petitione et cōtrouersia, tam de iure q̄ de facto. Nā qui omne dicit, nihil excludit: vt in c. solite. de ma. obe. et xix. di. c. romanorū. et bene facit. c. raynaldus de testa. vbi pena apposita ex cōuentione cōmittitur: licet iure conueniatur. ¶ Itē facit illud verbum lite &c. † Nam nomen litis com-
1 prehendit omnē actionem, tam in rem q̄ in personam: vt. l. litis nomē. ff. de verb. sig. actio autē est ius. insti. de act. in prin. Promisit ergo per hoc verbū, istum virū seruari indēnem ab omni actione iuris mouenda contra eum per filios primi matrimonij, siue in rem, siue in personam. ¶ Item pōdera illa verba que moueri possent, seu mouerent̄ &c. Nam illa verba mouerentur, sonant in factum. illa vero que moueri possunt,

2 sonant in ius, qd patet per verbū possent. † Illud enim dicitur fieri posse quod iure fit. c. facit. xxij. q. ij. et. l. filius. ff. de cōdi. insti. ppter ergo illa verba voluit eum seruare indemnem siue de iure siue de facto filij primi matrimonij agerent contra eum. ¶ Tertio principaliter hec sententia probari videt̄ per illā clausulam generalē adiectā in stipulatione, vz. et generaliter occasione omniū bonorum que pertinere possent ad filios primi matrimonij occasione dicte domine petre &c. Unde primo ponde-
3 ro verba oīm bonorum. † Nam verbū bonorū est valde generale cōprehendens in se etiam actiones: vt. l. bonorū. ff. de ver. sig. Item pondera illa verba que pertinere possent &c. Nō enim dicunt̄ posse pertinere nisi de iure pertinerēt. qd denotat illud verbū possent, per supradicta. Et sic clarissime infertur q̄ etiā respectu petitionis iuridice voluit illū indemnem cōseruare. Preterea faciunt illa verba generalia q̄ sequūtur, vz occasione dicte dn̄e petre &c. negari enim non potest quin occasione matris eorū petant partem dotium. d. l. cū alijs. C. de secun. nup. ergo locus est stipulationi. ¶ Quarto magnū argumentum prestat predicta forma iuramenti dicti pmissoris in eo qd iurauit nō venire cōtra dictā promissionem de iure, vel de facto, aliqua rōne, ingenio, iure, modo, vel causa &c. Per que verba satis possumus arguere ad pcedentia, q̄ voluit se obligare de indēnitate respectu petitionis filiorū primi matrimonij siue de iure petatur, siue de facto. Nā verba gñalia pcedētia declarant̄ per sequentia. l. si seruus plurib. ff. de leg. j. et. l. q filiabus. et. l. si. §. notat. cū dulcia. ff. de vi. tri. et oleo lega. et l. c. sedes. cū ibi no. de rescr. ¶ Quin-
4 to principaliter induco talē rationē. † In Ctibus magis spectat̄ mens cōtrahentiū, q̄ verba: vt. l. in conditionibus. ff. de cōdi. et demon. q̄; quidē mens elicitur ex cōiecturis, ita vt euidens dicat̄ mens, de qua per cōiecturas cōstat. vt notabiliter innuit tex. in. l. licet. ff. de le. j. Sed si diligēter contrahentiū mētes cōiecturare velimus, ob nullam aliam causam fuit dicta cautio seu pmissio facta, nisi vt dos assignata secundo marito integre remaneret apud filios secundi matrimonij. Nam propter filios primi matrimonij qui succedunt pariter cum filijs secūdi in dote: vt. d. l. cū alijs. raro vidue reperirent maritum cum eadē dote: cum dotem integram non valeāt trāsmittere in filios scdi matrimonij. hinc est q̄ promissio ista facta solū respectu filiorū primi matrimonij circa dotem assignatā a fratre, qui videt̄ donare eo ipso, q̄ nō stipulatur dotē sibi reddi. l. vnica. §. in extraneis. C. de rei vxo. act. nullā enī actionem poterant filij mouere in vita matris: sed tantum in morte: cum in vita parentum nullam legitimam petitionem habeant filij. l. j. §. si. ff. de col. bo. Bar. in auth. ingressi. C. de sac. sanc. eccle. et. l. j. §. nec castrēse. ff. de col. bo. Cautū ergo fuit respectu petitionis quā iure facere poterant post mortem matris. tam de iure cōmuni, q̄ de rigore statuti. Et q̄ hoc sit verum, vltra predicta patet. Nam si cautū voluisset maritus prospicere, et nō de iure recepisset promissionē generaliter respectu cuiuscunq; q moueret sibi questionē: sed hic restringit se ad filios primi matrimonij. qd non pōt dici ob aliud, nisi qz de iure poterant succedere vna cum filijs secūdi matrimonij. Et ad predicta multū facit: qz non solum promisit seruare maritum indēnem sed etiā suos heredes. Ex quo infertur, q̄ etiam finita causa dotis durabat dicta promissio de indemnitate seruanda. vnde tacite videtur fuisse actum, vt dos integra remaneret apud filios secundi matrimonij: et q̄ tacite agitur habet̄ pro expresso. l. cum quid. ff. si cert. pe. Etiā hunc intellectū multū adiuuat illud verbū quādocunq; positū in illa promissione: per q̄ verbū infertur q̄ etiā a petitione fienda post mortem dicte domine petre debebat Antonius seruari indēnis. maxime cōiūctis illis verbis occasione dicte domine petre. Facit ad pdicta in arg. l. que dotis causa cum materia sua. ff. sol. ma. Ex his omnibus cōcludo stantibus predictis terminis dictū secūdum maritum habere regressum contra dictum patrem promissorem pro ea parte, quam habebat restituere filijs primi matrimonij. ita q̄ in hoc et in alijs locus est dicte stipulationi. Et per predicta satis patet responsum ad contraria superius formata. Nam satis diminueret̄ patrimonium istius viri: cum ex pacto tota dos deberet remanere apud eum, si euincatur ab eo pars. Nec obstat quod promisit factū alienum, quia apposita fuit pena: quo casu valet stipulatio: vt in dictis iuribus: et cum qz potius promisit proprium factum quam alienum. s. de assumēdo in se litem, et seruare istum indemnem.

¶ Consilium. xliiij.

1 ☞ Mulier est ita subdita marito vt presumatur coacta ab ipso.
2 Renunciatio simplex extraiudicialis an preiudicet.
3 Arbiter debet diligenter litem discutere.
4 Statutū demans a iure communi debet restringi quātum fieri potest.

In presenti q̄stione duo sunt

dubia principalia. Primum, nunquid dictum laudum fuerit nullum. Secundum presupposita nullitate, verū debeat contra exequutionis petitionem huius nullitatis exceptio admitti: non obstante dicto statuto quo omnino nullitatis exceptio et defensio videtur inhibita. Et circa vtrunq; multum conclusiue procedam: cum materia per primum consulentem satis sit librata. videtur enim mihi quod dictum laudum sit ipso iure nullum duplici ex capite: ex parte mulieris, et vna via ex parte mariti. In fauorē mulieris primo facit auth.

si qua

si qua mulier. C. ad velleia. Nam s*m* intellectum quam ibi ponit Odo.
qualitercunque maritus & vxor in eodem instrumento contrahant: vxor
nõ obligatur ipso iure nisi pecunia probetur versa in vtilitatem ipsius
mulieris. vt ibi dicitur in fine. Ratio quia semper in dubio videtur mu
1 lier adhibita vt intercederet pro marito. † Est enim mulier ita subdita
2 marito vt p*re*sumatur accerrita ab ipso marito. ¶ Nec obst. † q*uod* ipsa mu
lier diceret renuntiasse quia renuntiatio simplex extraiudicialis nõ pre
iudicat ipsi mulieri. vt no. Bar. in. l. generaliter. C. eo. ti. tum quia in cas
su illius aut. non valet renũciatio etiam si sententia fieret vt ibi leg. & no.
& est specialis in casu illius auth. quãdo vere vel p*re*sumptiue intercedit in
eodem instrumẽto pro marito. Et facit in fauorem vtriusque scilicet vxo
ris & mariti: quia dicti arbitratores non diffinierunt totã q*uestio*nẽ: & sic nõ
videntur sententiã dixisse: vt est tex. in. l. dicere. & l. non distinguemus. §.
quesitũ. ff. de arbi. debet enim arbiter ita pronuntiare vt a tota lite dis
cedatur: aliter non valet sententia: vt iurib*us* preall. Et est bona gloss. in.
d. l. dicere. Nec obst. si dicatur compromissum fuisse in consules artis las
ne tam presentes q*uam* futuros: quia debet intelligi q*uod* si presentes nõ diffi
nirẽt in termino possent successores arbitrari: non autem debuit intel
ligi, vt pro parte diffinirent cõtra. l. in hoc iudicio cum ibi no. ff. fa. her
cis. & per Inno. in. c. cum inter. de re iudi. vel vt sententiã incertam profer
rent contra. tex. ij. q. vi. §. diffinitiua. & per Innocen. in. c. cum venerabi
lis. de excep. in ver. autẽ. Nõ enim valet sententia que nõ est certa p*er* se vel
relationem ad acta vt ibi no. Inno. & plenius per Joã. an. in addi. Spe.
in. ti. de sen. pla. §. qualiter. versi. sed pone iudex. Et videtur probari in.
3 l. iij. C. de sen. que sine cer. quãti. ¶ † Debet enim arbiter diligenter litem
discutere & totalem finem controuersie imponere. vt. l. si de meis. §. rece
pisse. ff. de arbi. Ex quibus omnib*us* satis patet quid dicendum in primo
dubio. ¶ Circa secundũ q*uod* videtur magis dubitabile verũ non obstãte
statuto debeat admitti hec nullitatis exceptio: multum facit theorica
Bar. in. l. j. ff. q*uod* vi aut clam. vbi inter cetera dicit q*uod* si statutũ remouet
omnẽ exceptionẽ & defensionẽ non est aliquod remediũ nisi vt pars sol
uat & postea repetat si habet iustam causam excipiẽdi. et vetãte statuto
non fuit admissa nisi velit excipere remouẽdo illã qualitatẽ super quas
statutũ se fundat: vt puta si dicit cõtra instrumẽtũ publicum nulla ad
mittatur exceptio seu defensio, possum excipere q*uod* instrumentũ non est
publicũ: vel si dicit cõtra laudũ arbitrorum nulla admittat*ur* exceptio pos
sum excipere q*uod* illi non fuerũt arbitri. vt in hoc casu p*ro*prie loquit*ur* gloss.
in cle. vnica. de seque. que dicit q*uod* si aduersus sententiã nõ potest opponi
exceptio possum opponere de defectu iurisdictionis. ratio est quia si non
habebat iurisdictionẽ nõ pot appellari a sententia. de re iud. cle. pastoralis.
& no. l. ij. C. cõia vtriusque iud. & sic per hãc exceptionẽ detrahit*ur* quali
tas super qua fundat*ur* iuris dispositio. ¶ Sed in casu n*ost*ro hoc nõ pot dici
cũ illi fuerint arbitratores: nec per hãc nullitatis exceptionẽ desinit esse
laudũ arbitratorũ. & optime vf facere. c. ex parte. ij. de of. dele. iũcta gl.
vbi habet*ur* q*uod* si in dispositiõe tolluntur exceptiões per expressum nõ possunt
opponi et si sint rõnabiles. Sed his nõ obstãtib*us* Iudicio arbitror dicendũ
in casu n*ost*ro duplici ex capite. primo q*uia* remotis g*e*n*er*aliter exceptionibus
nõ videt*ur* remota exceptio notorie legitima ex quo de notoria qualitate
in statuto nulla fit mẽtio p*ro*bat*ur* optime in simili. in. d. cle. pastoralis. de ap
pel. iũcto. c. ex cõquestiõe. in glo. sua. de resti. spo. dicit enim in. c. pastoralis.
q*uod* per clausulã appellatiõe remota remouet*ur* omnis appellatio, q*ue* a iure
expresse nõ indulgetur: tñ si notorie grauat*ur*, licet expresse ille casus a iure
nõ sit determinat*us* admittet*ur* appellatio: vt in. d. c. ex cõquestione. cum gl.
Et hoc cõiter tenẽt ibi doc. Ad idem facit. c. inter cetera. de re iudic. et
q*uod* no. in cle. pastoralis. preall. in glo. in ver. non habebat. Hoc idem se
cũdo probo per ipsius theoricã in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. & l.
nõ dubiũ. C. de legi. vbi dicit, q*uod* legitima causa est restringẽdi statutum
generaliter loquens quãdo aliquis indebite damnũ pateret*ur*. l. adigere. §.
quãuis. ff. de iurepatr. vel q*uan*do aliquis iniuste ad lucrũ admittit*ur*. vt in. l. vt
gradatim. ff. de mu. & hono. facit. c. abbate. de ver. sign. vel si in casu res
trictionis cessat ratio que mouit statuentẽ. vt in. d. §. quãuis. facit ad p*re*
dicta. c. cum dilectus. de cõsue. & l. ij. C. de nova. Sed in casu nostro nedũ
altera istarũ rationũ, sed etiã militãt omnes. Nam si nõ admittit*ur* hec nul
litatis exceptio isti maritus & vxor indebite sentirẽt dãnũ: & isti credito
res iniustum consequerẽtur lucrũ: vt patet ex seq. ¶ Item in dicta noto
rietate exceptionis cessat ratio generalis statuti. nulla enim ratio po
tuit mouere statuentem ad remouenda exceptiones: nisi quia timet*ur* de
malitia & fraude opponentiũ, querentiũ dilatare iudiciũ arg. optimum
in. d. c. ex parte. ij. Sed hec ratio cessat quãdo exceptio est notoria. arg.
viij. dist. veritate manifestata. Nec ob. si dicatur q*uod* nulla rõ est i statuto
expressa, q*uia* licitũ est cõiecturare rationẽ, que potuit mouere legislatorem
&c. & s*m* illã cõiecturã licet restringere vel ampliare statutũ: vt no. Cy. &
aliũ in. d. l. non dubiũ. facit quod no. glo. j. dist. consuetudo. ¶ Item sta
tutum deuiãs a iure cõi debet restringi quantum fieri potest vt minus
q*uam* possit ledat ius commune: vt no. p*ro*batur in. d. c. cum dilectus. & d. l. ij.
C. de nova. Et q*uod* hec exceptio sit notoria, patet: quia clare colligitur ex
actis: ad autem q*uod* ex actis patet potest dici notoriũ: vt est text. in. c. cum
olim. de ver. signi. Et notant d*omi*ni de Rota deci. cccclxxix. & not. Innoc.
in. c. ex insinuatione. de appel. Secũdo capite etiã debent admitti: quia
statutũ remouet exceptiones cõtra laudũ arbitror*um*: sed non potest dici
laudũ, ex quo cõtrouersia nõ decidit*ur*: sed fit remissio ad alios vt probat*ur*
in. d. l. nõ distinguemus. §. quesitum. dico ergo quod hec exceptio remo
uet qualitatẽ sup*er* qua statutũ se fundat, & per cõsequẽs d*ebet* admitti, vt
d. l. j. & q*uod* ibi no. q*uod* vi aut clam. & per gl. in. d. cle. vnica. de sequestra.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus. Quidam d*omi*n*u*s Bartholo-

meus olim ep*iscopu*s Massanus quoddam fortilitium iuris ep*iscop*alis sui cũ do
mibus & aliis pertinẽtiis ad dictũ fortilitiũ titulo locatiõis ad. ix. annos
tunc proxime futuros, sub annua pensione. xxv. florenorum quibusdã
solenniter concessit: hoc specifice inter cetera solẽniter acto inter dictas
partes, videlicet vt conductores ipsi teneantur durante dicto locatiõis
tempore dictum fortilitium, & domus ipsius eorum propriis sumptib*us*
in eo in quo erant statu, vel meliore conseruare: & finito dicto tẽpore lo
cationis prefato episcopatui restituere. Contigit q*uod* ipsorũ conductorũ
incuria, vel negligentia, vel inaduertẽtia, domus dicti fortilitij in parte
passe sunt ruinam: & tantũ q*uod* episcopatus damnificatus extitit fere in. ce.
florenis: denique finito tempore dicte locationis episcopus Massanus in
tedictus ad conductorum nullam instantiam libere ab omni obligatiõe
absoluit gratis & liberauit: quo episcopo vita functo successor in episco
patu petit damnum restitui, allegãdo dictam liberationem esse nullam.
Queritur quid iuris: & q*uia* casus non videtur magnam continere dubie
tatem, breuiter procedam.

¶ Consilium. xlv.

1 ☞ Prelatus potest donare modica de rebus ecclesie.
2 Episcopus habet nudam rerum episcopatus dispensationem.

Satis videtur mihi clarissime dictam liberationẽ nõ
valuisse in preiudiciũ ep*iscop*atus. Nã remittere gra
tis, idem est q*uod* donare. l. qui mutuã. ff. de calũ. & c. veniens. el. j.
iuncta glo. de testi. Sed ep*iscopu*s nõ pot donare iura & reditus ec
clesie sue sine causa legitima: q*uia* si fieret talis donatio reuocatur, vt p*ro*ba
tur in. c. si quos. & in. c. de seruis. xij. q. ij. & in. c. fraternitatẽ. de dona. vbi
dicit, q*uod* ep*iscopu*s rerũ ecclesiasticarũ est procurator, & non d*omi*n*u*s: adeo cõditio
nẽ ecclesie meliorare pot: deteriorem autẽ facere non debet: vt ibi dicit
1 text. ¶ Secundo ad idem facit. c. ceterũ. de dona. vbi habet*ur* † q*uod* p*re*latus
potest modica de rebus ecclesie donare, si hoc habet consuetudo, quasi
magnam donationẽ facere non possit: etiam si consuetudo hoc habeat
quia consuetudo multũ damnosa ecclesijs non valet: vt in. c. j. de consue
tu. Sed in casu nostro ponderato damno & reditibus ipsius episcopa
tus: satis videtur donatio immensa, maxime cum ex ea remaneat res ec
clesie ruinosa, & sine spe refectiõis: igit*ur* dicta liberatio nõ valuit. ¶ Ter
2 tio p*ro*bari videtur per. c. ep*iscopu*s. in quo patet, † q*uod* episcopus habet nudam
rerũ ep*iscop*atus dispẽsationẽ: nec potest de rebus mobilibus aut immobili
bus seu reditibus disponere ad libitũ: sed s*m* deum si aliter facit, incur
rit damnationẽ. ad idẽ. j. q. iij. c. peruenit. ¶ Quarto probatur per locũ
a speciali. in. c. episcopus. & c. bone. xij. q. ij. & in. c. apostolice. de donatio.
in quibus iuribus ex speciali priuilegio cõceditur ep*iscop*o, vt edificando mo
nasterium de nouo, vel ecclesiam magnificando pro sepulturis suis pos
sit dare centesimam, vel quinquagesimam redituum ecclesie sue: cũ hac
tamen limitatiõe, vt ecclesie sue ex hoc graue damnũ non infligat: vnde
si ex hoc graue damnum infligat, non valet de iure etiam in istis casibus
priuilegiatis: vt ibi. Sed in casu nostro non solũ sumus extra dictos ca
sus sp*eci*ales: sed etiã damnum ex illa gratuita liberatione illatum est eccle
sie, habita consideratione ad tenuitatem redituum dicti episcopatus,
& ad damnum illatum dicto fortilitio, seu ipsius domibus. ¶ Quinto fa
cit, q*uod* quandocunque quis habeat liberã administrationẽ, non tamen con
sequitur potestatẽ donandi, vel pactũ gratuitũ faciendi: vt in. l. contra
iuris. ff. de pac. & l. filius. ff. de dona. & l. preses. C. de transact. & c. fraterni
tatem. de dona. licet ergo ep*iscopu*s dicatur in rebus episcopatus habere libe
rã administrationẽ. vt in. c. cum nobis. in fi. de elec. nõ tamẽ potuit in pre
iudiciũ ecclesie liberationẽ gratis facere vt in iurib*us* preall*egatis*. Et ad hoc
optime facit quod no. Host. & Joan. an. in. c. j. de postu. vbi dicunt, q*uod* de
mero iure non licet prelato remunerare gratis exceptiom vtili ecclesie cõ
petenti. vt. ff. de pact. l. contra iuris. C. de transact. l. preses. Ad idem. C.
de pact. l. pactum curatoris. & ff. pro emp. qui fundũ. §. si tutor. cum simi.
in quibus patet q*uod* tutor, vel curator, vel administrator ciuitatis & simi
les: & quicunque habentes liberam administrationẽ, nõ possunt remitte
re gratis ius pupilli seu minoris vel ciuitatis clarum & indubitatũ. Nec
obst. si tu diceres prelatum, maxime episcopũ habere maiorem adminis
trationem, q*uam* predicti habeant: vt patet ex gl. no. v. q. iij. c. si. & per Inn.
in. c. veniẽs. de rescrip. Nam fateor hoc verum, non tamen ita maiorem
vt possit ad libitũ donare, vel iura ecclesie remittere, cum graui damno
sui episcopatus: vt probatur in iuribus superius allegatis. & per Inn.
in. d. c. veniens. et. c. accedentibus.

¶ Consilium. xlvi.

1 ☞ Maritus & vxor possunt facere noua pacta ab his que gesta sunt
super primaria dote pro augmento dotis.
2 Mulier non potest augere dotem: nisi maritus pari incremẽto augeat
donationem propter nuptias.
3 Mulier habens bona si nubit, videt*ur* tacite oĩa bona sua dare in dotem,

T Ria mihi ostensa dubia dicto. ¶ Primum an stante
statuto ꝙ maritus lucretur dimidiam dotis, de-
beat Nicolaus Joannis martini de terra Anglarii superui
uens quondam domine Angele vxori sue lucrari dimidiā
centum quinquaginta florenorum, quos in augmētū dotis dicte dñe An
gele confessus fuit se recepisse a ser Leonardo petri genitore dicte do
mine Angele. ¶ Scdm dubium, nunquid dictus Nicolaus lucretur me
dietatem quarundam possessionum dicte domine Angele, quas dicit
sibi fuisse in dotem assignatas, quarum administrationē habuit dictus
Nicolaus in vita dicte domine Angele, cum tamen non possit expresse
ꝓbari per instrumentū vel testes dictas possessiōes fuisse datas in do
tem, imo filius dicte domine Angele ex alio matrimonio succedens di
cte sue matri ab intestato asserit illa fuisse bona paraphernalia eius ma
tris. ¶ Tertium dubiū cum dictus Nicolaus emerit a dicto Leonar
do quedam bona pro se, ⁊ dicta domina Angela eius vxore, ⁊ eorū he
redibus, an debeat Antonius dñi Laudi de Anglario filius dicte dñe
Angele ex alio viro succedere dicte matri sue in medietate illorū bono
rum ꝑdicto modo. ¶ Et ꝓcedetur in his dubiis conclusiue, ex quo per
arbitros cōiter a partib⁹ assumptos petit̄ cōsiliū super partibus ꝑ eos
1 assumēdis. ¶ Circa primū dico, † ꝙ in augmēto dotis possunt maritus
⁊ vxor facere noua pacta ab his que gesta fuerūt super primaria dote:
vt est tex. in l. si cōstāte. C. de do. ante nup. ⁊ si nihil de nouo actū fuit, sta
tur prioribus pactis, ⁊ cōuentionib⁹: ita ꝙ statuta ⁊ cōsueta super dote
habent locū super augmēto dotis: cum augmentū sit pars dotis ⁊ vna
⁊ eadem res nō debet diuerso iure cēseri. pro hoc bo. tex. in c. cognoui
mus. 3. q. ii. ⁊ c. cū in tua. de decim. ⁊ hanc sniam in terminis nostris te
net gl. ⁊ Cy. in d. l. si cōstante. ⁊ videtur tex. expressus in l. inter socerum.
§. cum inter. in fi. ff. de pac. dota. Itaq; cōcludo ꝙ si valuisset illa augmē
tatio dotis, lucraretur dictus Nicolaus dimidiū illius augmēti, ex quo
noua pacta non intercesserūt. Sed dicas ꝙ non valet illa augmentatio
dotis: quia licet de iure potuisset vtrobiq; vel alteri eorum augmenta
re dotem, vel donationem propter nuptias. vt in d. l. si constante. tamē
2 hodie de iure authentico. † non potest mulier augere dotem nisi mari
tus pari incremento augeat donationē propter nuptias, ne mulier deci
piatur; vt est tex. in auē. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ⁊ in corpo
re vnde sumitur latius cōtinetur in auth. de equa. doe. §. ii. ¶ Cōcludo
ergo circa hoc primum ꝙ si dictus Nicolaus pariter augmētauit dona
tionem propter nuptias lucratur dimidiam augmenti, sicut dimidiam
dotis. Sed si ipse non dedit incrementum, nil lucrabitur de augmento:
qr non valuit in preiudicium mulieris. ¶ Uenio ad secundū dubium in
quo breuiter dico dictū Nicolaum debere lucrari dimidiam partem illa
rum possessionum: qr alia assignatione dotis non apparente presumen
dum est illas possessiones fuisse sibi in dotem assignatas. probo multi
3 pliciter. Primo, † quia si mulier habēs bona nubat, videt̄ tacite omnia
sua bona dare in dotem: vt no. glo. in l. mulier bona. ff. de iure dotium.
Sequitur Bar. ⁊ clarius ⁊ latius in l. si constante. ff. sol. matri. ¶ Item
cum pater dicte domine Angele ex post facto confiteatur dotē: vt. s. di
ctum est, ergo prius constituit sibi dotem: qr non potuit esse augmentū
dotis sine dote. arg. in c. cum marche. de cele. missa. ⁊ c. ad dissoluendū.
de despō. impu. ⁊ l. decem. ff. de ver. obl. debemus ergo in dubio ꝑsume
re illa bona fuisse data in dotē: tum qr maritus habuit illorum admini
strationē: tum qr fuerūt data primo marito. vt colligitur ex testamento
illius, ⁊ pater non debet diminuere dotē filie transeuntis ad secūdas nu
ptias: vt in auth. sed quis. C. de rei vxo. act. vñ ꝑsumi dz ꝙ illa bona
sibi dederit in dotem: qr ex quo quis de iure tenet̄ ad factū, ⁊ illud repe
ritur factum, presumit̄ gestū ab eo qui ad hoc de iure tenebat̄. vt in l. ii.
C. de ali. pupil. ꝑstan. ⁊ in l. cum seruū. ff. de ver. obl. ⁊ qd no. Bar. ⁊ hoc
de secundo. ¶ Circa tertiū ⁊ vltimū dico dictū Antoniū si vult succede
re in medietate illorū bonorū emptorū per dictū Nicolaum modo predi
cto, debere conferre dicto Nicolao medietatē pretii: qr in dubio ex quo
solus Nicolaus tunc pro se ⁊ vxore, ⁊ eorū heredibus emit ꝑsumit̄ emis
se de suis pecuniis ꝓpriis, ⁊ gessisse in hoc negotiū vxoris ⁊ heredū. Si
ergo vxor vl heredes volūt ratificare dictā emptionē, debēt soluere me
dietatem. hoc videt̄ probari in l. iii. C. pro socio. ⁊ expresse hoc ibi tenet
Bar. ⁊ idem sentit in l. si patruus. C. cōia vtriusq; iudi. ⁊ in l. que dotis.
ff. solu. ma. facit. l. si ego. l. penul. ff. de neg. gest. Non enim dz ꝑsumi do
natio. vt in iurib⁹ ꝑdictis. nec etiam valuisset inter maritū ⁊ vxorē con
stante matrimonio. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. per totū. ⁊ in c. fin. eo. titu.
Ex instrumētis autem non apparet ꝙ vxor de suo soluerit partem pre
tii. ⁊ hoc de tertio. ¶ Ex omnib⁹ ꝑdictis dico, ꝙ partes arbitrorū sunt
in hoc casu, vt pronuntient dictū Nicolaū non debere lucrari aliquid de
augmento dotis: nisi (vt dixi) ꝓbaretur ꝙ ipse pariter augmentauerit
donationem propter nuptias. Item ꝙ debeat lucrari partem illarum
possessionum tanquā dotaliū. Insuper ꝙ dictus Antonius debeat sol
uere medietatem pretii eorum bonorum emptorū si vult habere medie
tatem eorum ratificando emptionem factam per dictum Nicolaum.

¶ Casus consilii sequentis.

Nicolaus dñi Spinelli de Pico-

lominibus ex omni sui parte censatus, nolatus, electus, ⁊ imbursulatus
extitit ad officiū priorū. pcedēte ꝟo tpe casu vtroq; lumine priuat⁹ ext:
⁊ hoc sensu carens tpe extractiōis ad certā potestariā receptus extitit,
quē quidē magistratū acceptauit. Sed a nōnullis obiectum extitit eum
ad hunc magistratū inhabilē ratione defectus. Queritur quid iuris?

¶ Consilium. xlvii.

1 ☞ Cecus ꝓhibet̄ aspirare ad nouū magistratū: ceptū tñ retinere pōt.
2 Cecus potest succedere patri baroni, vel habēti aliam iurisdictionem: li
cet de nouo talis dignitas ei conferri non possit.
3 Electio si fit per ciues ad munera que quis necessario subit, ex ea sola
acquiritur ius absenti, ⁊ ignoranti etiam inuito.
4 Nominatus ad aliquod officium debet statim appellare: alias recusare
non potest.

V Idetur Primo dictū Nicolaū fore inhabilē, ⁊ sic
nō admittēdū ad dictā potestariā: per tex.
expressum in l. i. §. casum. ff. de postu. vbi post multa ꝯcludit̄
1 † ꝙ ad nouū magistratū cec⁹ aspirare ꝓhibet̄: retinere aūt
iam ceptū pōt: sed ꝑdict⁹ Nicolaus nō ceperat dictā potestariā añ ceci
tatē administrare: ergo ad illā reputādus est inhabilis. ¶ Ad idē scdo
facit gl. in l. cec⁹. ff. de iudi. q̄ dicit illā l. intelligēdā qñ añ erat iudex quā
cec⁹, ⁊ sic non ꝓhibet̄ iudicis officio fungi: sec⁹ si ante erat: vt in casu no
stro. Nā per solā electionē non cōsequit̄ qs dignitatē: sed requirit̄ acce
ptatio, ⁊ ingestio: vt ꝓbari videt̄ in l. pupillus. ff. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ l. ex
eo. ff. de iudi. tecta. ⁊ vtrobiq; per Bar. maxime in d. l. ex eo. videt̄ gl. in
l. priuatorū. C. de iurisd. oīm iud. que dicit per solā electionē conseq ius
dignitatis: lz nō administrationē. ¶ Tertio facit c. nulli. de elect. lib. vi.
vbi pz ꝙ post electionē pñt etiā electores opponere defectum nouiter
emergētē: ⁊ sic nō sufficit habilitas tpe electiōis, nisi ēt adsit tpe ꝯfirma
tiōis seu acceptatiōis. ¶ Sz his nō obstātib⁹ ꝯtrariū puto de iure ꝓcede
re. Moueor principalr per tex. in d. l. i. §. casum. de postulan. vbi tex. dē
ad nouū magistratū aspirare ꝓhiberi: que ꝟba si bñ ponderent̄ aperte
probāt dictū Nicolaū esse habilē. primo enim dicit ad nouū ⁊c. Sed non
pōt dici nou⁹ magistratus, cū iā diu ante cecitatē fuerit electus, ⁊ im
bursulat⁹. arg. in c. consuluit. de iudi. ¶ Itē ponderādū est verbum aspi
rare. qd aperte innuit hūc defectū repellere cū inqt initio deputatiōis:
sed in casu nostro nō pōt dici ꝙ cec⁹ aspirauerit ad hūc magistratum, cū
iam fuerat denuntiat⁹, tēpore quo erat vndiq; censat⁹. ¶ Scdo ad idē
2 facit qd no. Bar. in l. cecus. ꝑall. vbi dicit. † ꝙ cec⁹ pōt succedere patri
baroni vel habēti aliā iurisdictionē: lz de nouo talis dignitas ei confer
ri nō possit. quasi satis est ꝙ fuerit habilis tpe quo habuit spem succedē
di: vnde superueniens cecitas non priuat eū illa spe. arg. tñ est ꝙ filius vi
uēte patre nō hz administrationē in bonis patris: nec aliqd ius perēdi
legitimā, sed solū spem: vt in l. i. §. si impubere. ff. de col. bo. No. Bar. in
d. l. i. §. nec castrēse. ⁊ auē. ingressi. C. de sa. san. ecc. facit qd leg. ⁊ no. in §. lz
sui. insti. de here. quali. ⁊ differ. Uñ superueniēs cecitas nō solum priuat
administratione iam habita: sed nec spe acqsita añ cecitatē. Sed in casu
nrō per electionē ⁊ imbursulationē fuit dicto Nicolao acqsitū forti⁹ ius,
quā nuda spes: qr per electionē acqritur ius dignitatis: lz nō exercitiū
vt dicit gl. no. in d. l. priuatorū. lz male reprehendat̄ p Bar. in d. l. ex eo.
nā opi. illius gl. ē lz gl. no. in decreto. lxiii. di. q̄to. ⁊ doc. in c. trāsmissam. de
elec. ⁊ maxie hoc est indubitatū in casu quo post electionē non requirit̄
alia confirmatio, sicut in casu nrō, quo casu cessat obiectio Bar. vt ipse
met voluit in l. absenti. ff. de dona. vbi saluat glo. quā male deprehendit
3 in d. l. ex eo. ¶ Nā in ipso electo dicit in l. absenti. ꝙ vbi † electio fit per
ciues ad munera, q̄ qs necessario subit, ex ea sola acquirit̄ ius absenti, ⁊
ignorāti etiā inuito. vt l. illud. cū l. seq. ff. de tu. ⁊ cur. da. ab his. lz non ac
quirit̄ administrādi ius, nisi postq̄ sibi decernat̄ ad illud officiū. ar. in l.
fi. C. arbi. tu. nec eo inuito pōt alius ad illud officiū deputari. C. qñ hab.
tu. per totū. fm eū in d. l. absenti. Cū ergo hoc officiū sit hmōi, nec requi
rat̄ alia confirmatio, statim fuit dicto Nicolao ius acqsitū. s. tpe electio
nis, ⁊ deputatiōis: ergo cecitas nō hz ꝑuare iure iā q̄sito: cū nō possit di
ci nou⁹ magistrat⁹: vt in d. §. casum. ⁊ d. l. cecus. ad idē etiā. c. cū percus
sio. vii. q. i. de ele. egro. c. i. vbi dī ꝙ superueniēs inhabilitas nō dz priuare
iure iā q̄sito etiā de dignitatibus ecclesiasticis, ne addat̄ afflictis afflic
ctio: ⁊ sine culpa sua qs puet̄ iure suo ꝯ. c. satis puersū. lvi. dis. cū sit po
tius cecis miserēdū, ⁊ eis de nouo subueniēdū vt in c. lz. de cēsi. ¶ Pre
terea facit tex. in l. qui ad scribatū. ⁊ l. hi qui ad ciuilia. C. de app. vbi dī
4 † ꝙ nolat⁹ ad aliqd officiū dz statim appellare, alā illō recusare nō pōt
quasi illico acqrit̄ sibi ius vt amplius ꝓuocare nō possit: ergo nec p. sup
ueniētē cecitatē ꝑuari. ⁊ de hoc est tex. in d. l. cec⁹. vbi simpliciter dī ꝙ ce
c⁹ iudicādi officio fungit̄. Nec ob. etiā si dicat̄ ꝙ cū iudex habeat p se fer
re sniam in scriptis. vt. l. i. ⁊ fi. C. de sen. ex breuic. reci. ⁊ c. fi. de re iud. li.
vi. Cec⁹ aūt legere nō pōt, ergo ⁊c. qr lz p se ferre nō pōt, poterit tñ per
suū vicariū ferre. nā ptās est de maiorib⁹ magistratib⁹ qui pñt p aliū
sniam ferre: vt no. gl. ⁊ Bar. in d. l. fi. Et dē Bar. in ceco, in d. l. cec⁹. nā ⁊
illiterati assumunt̄ ad hec officia, q p alios ferūt snias. vt. l. certi. C. de iu
di. Itē hoc operat̄ necessitas superueniens rōne cuius multa pmittunt̄
alias ꝓhibita. vt de cleric. egro. per totū. ⁊ l. si longius. ff. de iud. Nō ob
stāt alia ꝯria superius formata. satis eñ patet rñsum per ꝑdicta. proce
dūt eñ qñ ius adhuc nō erat acquisitum tēpore cecitatis superuenien
tis: sed hic plenum ius erat acquisitū. Sz solum defuit exercitium. cum
in casu

in casu nostro requirat confirmatio: nec acceptio nec ingressio: sed etiam nolēti iura est acquisitū, cum hoc ne munus publicū, quod necessario re= actur electus subire: vt. s. dixi. Et hec sufficiant. ¶ Concludo ergo di= ctum Nicolaum a dicto officio potestarie licet reperiatur ecus non esse priuandum ex quo tempore electionis & imburulationis hūc defectum non patiebatur.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus talis est. Quidam Frācis-

cus Tucii habens sororē carnalē nomine Lenam, pmisit per scripturā priuatā dare in spōsam cuidā Joanni. Et ad hoc cōuenerūt die. v. Apri lis. M.cccclxxv. deinde die. v. Maij sequētis ad maiorē validitatem rei promisse Leonardus & Joannes auunculi dicte Lene per instrumentum publicum promiserunt dicto Joāni sub quadā obligatione se facturos & curaturos, qđ dicta Lena cōtraheret matrimoniū per verba de pñti cū dicto Joanne, eandem obligationem de cōtrahendo matrimonio cū dicta Lena recipientes ab eo: quibus peractis Franciscus frater dicte Lene volēs incipere implere pmissionē de contrahendo matrimonio cū dicta Lena pre eam factā dicto Joanni in duobus banchis dari fecit di cto Joanni pro parte dotium futurarum certam quantitatem pecunie. post que dictus Joānes quedā iocalia sm regiōis cōsuetudinē misit di cte Lene tāq̄ spōse sue, que omnia illa recepit vt spōsa & rumor erat pu blice illā esse spōsam dicti Joānis, ad quā sepissime dictus Joānes tāq̄ ad sponsam accessit tam in domo patris dicte Lene, quam in quibusdā aliis locis, in quibus dicta Lena tanq̄ spōsa inuitabatur, demū per par tes predictas sepissime dies ad contrahendum matrimonium de pñti statuta fuit sed per dictū Joānem semper defuit, qui fictas & simula tas occasiōes allegās semp ɔ̄here distulit, turpiter adamādo quādā mu herculā, quā loco cōcubine nō modico tēpore tenuit: & adhuc hodie de tinere dicit. Ex quib⁹ omnib⁹ dicta Lena prouocata vidēs se ita a dicto Joanne sperni, eum in sponsum habere recusat: & cū alio vult matrimo niū cōtrahere, & discedere a dicto Joanne ipso nūc reluctāte & dicente se paratum ad contrahendum matrimoniū cū dicta Lena. Nunc cōtingit in iure de pluribus dubitari. Et primo nūquid inter dictā Lenā & dictū Joannē fuerūt spōsalia de futuro ɔ̄tracta: cū dicta Lena in dictū Joānem nunq̄ expsse cōsenserit. Secūdo psupposito spōsaliorū vinculo, an dicta Lena valeat licite a dicto spōsaliorū cōtractu recedere, & alii matrimoniali ter coniungi. Tertio nunquid dicte pecunie quantitas soluta pro parte dotiū per dictū Franciscū possit repeti a dicto Joanne, ex quo dicta Le na cū eo matrimoniū cōtrahere recusat. ¶ Quarto an dicti Leonardus & Joānes auunculi dicte Lene, & Franciscus frater carnalis eiusdē rema neant in aliquo vigore dictarū promissionū dicto Joanni obligati, cū nō remaneat per eos quo minus matrimoniū sequatur inter eum & dictam Lenam: sed per ipsam Lenam duntaxat &c. Queritur quid iuris?

¶ Consilium. xlviii.

☞ Spes matrimonii violari non debet.

Attingam Quodlibet dubiorum ordine ante scri pto. Et primū super primo dicendū sus perfluitate contempta hic, inter dictos Joannē & dictam Le nam spōsalia de futuro fuisse cōtracta, quanq̄ enim nec frater vel auunculus quinimo nec parentes valeant mulierem obligare inui tam seu insciam ad matrimoniū contrahendu, sed requiritur necessario ipsius mulieris cōsensus libere. vt probat in. c. vnico. in fi. de despon. im pu. lib. vi. & xxx. q. ii. c. vbi non est consensus. & no. in. c. i. de despon. impu. facit. c. si annum. de iud. lib. vi. tamen si consanguinei promittunt nomine mulieris absentis, & ea postmodū certificata expsse vel tacite consentit, puta recipiēdo iocalia, vt spōsa, vel spōsus tanq̄ spōsus diuertit ad do mū ipsius mulieris, tacite conualescūt dicta spōsalia vt ex nun: vt aperte probari videt in. c. literas. iuncta gl. de despon. impu. & expressius in. c. i. de matrimo. cōtracto cōtra interdi. eccle. in gl. in ver. tanq̄ pprium virum. in fi. & clarissime tenet Jo. and. in. d. c. vnico. de despō. impu. lib. vi. super gl. in nouel. sua. dicens q̄ inter parētes & alios cōsanguineos hec est dif ferētia: q̄ ex cōtractu parētū obligant filii si sunt pñtes, & nō cōtradi cētes: vñ sola pñtia habet pro cōsensu. & sic pprie loquit tex. in. d. c. vni co, sed in aliorū cōsanguineo cōtractu nō sufficit sola presentia, sꝫ requi rit q̄ mulier certificata de spōsalibus per eos cōtractis tacite per mo dos añ dictos, vel similes cōsentiat: vt iurib⁹ preall. Et facit qđ no. in. c. sicut. de spōsa. solum enim cōsensus sufficit ad spōsalia, vel matrimoniū contrahendū. xxvii. q. ii. sufficiat. & de sponsa. cum locū. nec refert qualr cūq̄ habeatur, dūmodo de eo cōstet: iuxta no. in. c. tue. & c. cum apud. de spon. cum enim satis per ea que in narratione sunt dicta sicut apparet de cōsensu dicte domine Lene volētis ratificare spōsalia per fratrem car nalē, & auunculos facta dicerem spōsalia de futuro inter dictos Joannē & Lenā fuisse ɔ̄tracta. ¶ Uenio igit ad secūdū, an saltē possit dicta dña Le na impune recedere a dictis spōsalibus Joanne sponso inuito & reluctā te: Et videt primo q̄ nō: per tex. apertum in. c. preterea. & c. exequitur. & c. ex literis. cum multis simi. de sponsa. in quibus iuribus patet dictā Lenam posse per iudicem ecclesiasticū compelli ad matrimoniū de pre senti contrahendū. Nec obst. si dicat dictū Joannē multo tpe ex culpa sua distulisse perfectionē dicti matrimonii: per hoc enim nō est dicta Le na liberata a ɔ̄tractu spōsaliorū: debuit enim ad minus expectare dictum Joannē per biēniū: quo elapso libere potuisset alteri se copulare, ante hunc fraude hoc facere non potest. vt expsse probatur in. l. ii. C. de spōsa. & ibi plene per Cy. quinimo non dicit ibi q̄ per lapsū biēnii culpa spōsi ex toto dissoluant spōsalia: sed q̄ si mulier alteri nupsit, videt sine frau de qi voto suo tanto tēpore a viro eludi non est passa: sed in casu nostro ante lapsum biēnii voluit dictus Joānes cū dicta Lena ɔ̄here, nec per eum remansit, sed per dictā Lenam, imo vt dicit, posset attētari qđ etiā elapso biēnio tenetur cū illa ɔ̄here, si re integra vult spōsus pficere ma trimonium: cū cesset tunc modus. d. l. ii. nec ex lapsu dicti tēporis potest iustā excusationē assumere cum alio ɔ̄hendi. facit in arg. l. mancipiorū. ff. de opt. leg. Nec ob. si dicatur sepe diem fuisse statutū ad matrimoniū contrahendū: & per dictum Joannē defuisse: vnde videretur dictā Le nam a promissione liberatā. vt in. d. c. sicut. de spō. no. Jo. and. in. c. de il lis. co. ti. Nā certe tex. ille, & Jo. an. loquunt qñ a principio obligat⁹ fuit respectu habito ad certā diē. Sꝫ in casu nostro spōsalia a principio fue rūt pure ɔ̄tracta: licꝫ postea de die multipliciter ɔ̄hendi matrimoniū ɔ̄uenerūt. p hanc enim ɔ̄uētionem non restrinxerūt obligationē primo pure ɔ̄tractam. vt satis colligit ex tex. d. l. ii. in fi. dū ponderat vota mulieris sepe per spōsum elusa fuisse. & hoc aperte innuit tex. in. d. c. sicut. dū requirit prefi xionem termini tēpore ɔ̄tractus sponsaliorū. facit ad pdicta. l. celsus. ff. de arbi. & c. cum dilecti. de do. & cōtu. ¶ Sed his non obstantib⁹ ex alio ca pite dico dictam dñam Lenam nullo modo obligatā ad ɔ̄hendū ma trimoniū cū dicto Joāne: sed libere eam posse a dictis spōsalibus rece dere, & cum quo viro maluerit matrimoniū ɔ̄here: per tex. apertum cui re spon. sciri non potest. in. c. quēadmodū. de iureiu. vbi di. q̄ etiā si sponsa lia fuerūt iurata, tamen si alter ex sponsis postmodū non cōtinuit, & con tra legē despōsationis cōtinuauit, non tenet alter ad matrimoniū per ficiendū: quia ex hac causa potest dimitti iam ductus: adeo fortius du cēdus: quia vt ibi dicit tex. turpius eijcitur, q̄ non admittit &c. ¶ Nec obstat iuramentū, qi intelligit cōditio si alter cōtra legē despōsationis non peccauerit: vel nisi quid aliud peius acciderit: puta alter coniugū efficeret leprosus: vel nasum pderet: vł aliquid simile: vt ibi di. ¶ Sicut enim non licet violare libidinose matrimonium, ita nec spem matrimo nii. v. l. si vxor. §. diuus. ff. de adul. & de mu. apud labeonē. §. sponsū. Et no. in. d. c. quēadmodū. in glo. in ver. non admittere. Sed in casu nostro presupponitur dictū Joānē post cōtractū spōsaliorū adamasse turpiter quādam mulierculā, & eam tēpore nō modico, vt cōcubinā retinuisse: & di ctam spōsam suā elusisse variis vicibus differēdo cōtractū: ergo legiti me & impune potest ab illis sponsalibus etiā si fuissent iurata dicta dña Lena resilire: et cum quo viro maluerit ɔ̄here. Nec ob. si dicatur. d. c. quēadmodū. loqui in sponsa fornicāte, nō autem in masculo: quia dico eandem esse in hoc rationē in sponso fornicāte: vt aperte probatur in. c. apostolus. xxxii. q. vii. facit quod leg. & no. in. c. i. vt li. non conte. Quārū enī ad ista non iudicāt ad imparia. de diuor. gaudemus. et. xxxii. q. vi. fa cit quod leg. & no. in. c. i. ii. iii. iiii. & fi. & hoc quoad scdm dubium. ¶ Cir ca tertiū nunquid pecunia tradita causa dotis possit repeti a dicto Joā ne dicta Lena repudiāte cum eo matrimoniū dicta causa cōtrahere: di co certū esse q̄ sic: q̄ fuit tradita ob causam: scꝫ matrimonii contrahen di, qua non sequuta repeti potest. vt in. l. si mulier. & l. si extraneus. cum l. seq. & l. quod seruus. ff. de condi. cau. da. & l. si ego. & l. licet. §. quotiens. cum sim. de iure dot. in quibus iuribus cōmuniter dicatur, q̄ si mulier siue alius pro muliere aliquid dedit futuro marito causa dotis, pōt il lud nuptiis nō sequutis repeti. & apertissime in casu nostro tenet Bar. in. d. l. quod seruꝰ. vbi dicit nō esse necesse q̄ mulier prius alteri nubat: sed satis est q̄ renūtiauerit sponsalibus ad hoc vt possit fieri repetitio. & hoc satis innuit sms illius. l. qđ seruus. Sed refero nunc ad dubium, per quem debet fieri hec repetitio, an per dictum Franciscum fratrem dicte Lene qui pecuniam exoluit, an per dictam Lenam cuius intuitu solutum fuit. Et in hoc dico cōsiderandū q̄ aut dictus Franciscus exo luit de suo: & tunc habet ipse actionem nomine proprio: quia licet frater vel alius quilibet qui nō habet mulierem in potestate dando dotem, vi detur illam donare mulieri, nisi stipulatus fuerit illā dotem sibi reddi. vt in. l. vnica. §. accedit. & §. extraneū. C. de rei vxo. act. tamen hoc verum sequutis nuptiis: sed eis non sequutis habet ipse soluens repetitionem tanquam causa non subsequuta. vt in. l. si ego. & l. licet. §. quotiens. ff. de iure dotium. & in. l. si extraneus. preall. sm vnam lect. quam expresse ibi approbat Bar. aut dictus Franciscus soluit de bonis mulieris, & tunc ipsa domina Lena si hoc approbauerit, saltem tacite poterit repetere. arg. in. l. qui se debere. ff. de cōdi. cau. da. & l. pe. ff. de nego. gest. vbi bo nus tex. & videtur probare q̄ etiam si mulier ignorauit, tamen poterit nunc habēdo ratum factū fratris pecuniā repetere. Sed dubiū est nun quid Franciscus videtur exoluisse de suo animo donādi, an vero de bo nis mulieris: in quo dico q̄ in dubio presumendū est de bonis mulieris: secus autem si non administrasset: vt not. glo. & Bar. in. l. fina. C. de dot. promis. facit quod legitur & notatur in. l. nesennius. ff. de nego. gestis. & l. alimenta. C. eo. titu. vbi in simili per Barto. & maxime hoc procedit ha bito respectu ad statutum huius ciuitatis Senensis, quo cauetur, vt mulier dotata per fratrē non habeat regressum contra bona paterna. vnde videtur dictus Franciscus voluisse se exoluere ab hoc onere non

autem de suo tradere. arg. eorum que leg. et not. in l. ij. C. de alij. pu. pstā. et nichus in l. si cum doti. §. in pater. si solu. ma. Ex quibus omnibus cōcludo, q et ipsa dña poterit repetere, approbata resolutione factam p fratrē, vel ipse Franciscus repetere ea nō approbante, cum nō cogatur in hoc habere ratū factū fratris. ad hoc bene facit qd leg. et no. in. d. l. qui se debere nutta glo. in ver. manente. de condi. cau. data. et hec de tertio. ¶ Descendo ad quartum et vltimum an. s. dictus Leonardus et Franciscus et Joannes in aliquo teneantur dicto Joāni ex dicta promissione obligatis: et breuiter dico q non. tamen q: ipse cōtra. ius spōsaliorū inter ipsos contrahentes habebat cōditionē tacitā: vez si alter non peccaret contra legem spōsaliorū: vt. d. c. queadmodū. de iureiur. et que ibi dixi latius ita q altero peccāte alter sit ab ol obligatione absolutus. et ibi fortius hoc idē dicendum in his qui pmiserunt accessorie de inducēdo illam dominā Lenā per Zetū, cū stipulatio accessoria assumat sibi naturā illius cui accedit. vt in. l. si cum. §. que intestarum. et qd ibi no. ff. si quis cau. sicut in simili dicit lex q relicta ab instituto, videat repetita a substituto. l. licet. ff. de lega. j. et. l. non iustam. C. ad Trebel. preterea non videtur venire cōtra pmissionē etiam iuratā qui ex iusta causa deserit. vt. l. qui iurato. ff. qui satisda. cogan. et xxij. questio. ij. ne quis. et. c. beatus. ¶ Sed predicta causa libidinis cum aliena muliere prestat facultatem recedendi ab obligatiōe contrahēdi matrimoniū. vt. d. c. queadmodū. et. c. apostolus. xxxij. q. vij. ergo non videnf p̄dicti venisse contra obligationem: maxime quia dictus Joannes sua culpa dedit causam huic repudio: videntur tamen pmissores adimpleuisse eorum promissionē, ex quo per dictum Joannē defecit quominus matrimoniū effectū habuisset, arg. in. l. iure ciuili. et. l. iulianus. ff. de condi. et demon. et in reg. imputari ei non debet. de regul. iur. lib. vj. Preterea alia consideratione non obligantur predicti ad aliquam penam promissam: quia cum matrimonium debeat esse liberum, non valet obligatio penalis inter ipsos spōsos, aut eorum parētes. vt. c. gemma. de spon. et. l. titia. ff. de ver. ob. Et idem in coniunctis personis quādo verisimiliter nō incurreret penā puella, vt masculus induceret ad cōtrahendum: q: videt eadē ratio que est in parentibus. ar. in. l. heres meus. in fi. ff. de condi. in. d. c. eadem tenet Jo. an. in. d. c. gemma. in fi. et Bar. in. l. titia. in prin. Et quicquid sit tamen in casu nostro certissimum est dictum Joannem nil posse petere, cum ipse culpa sua prebuerit causam huic repudio. arg. c. fi. de iniu. et dam. dato.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti contingētia talis est. Qui-

dam massitarius domiculam quandā per publicū instrumentū a quodam compatre suo. xxv. florenorū pretio emit pure et absolute, et dictus vēditor dedit emptori potestatē ingrediēdi possessionē ad libitum; interim cōstituit se precario a dicto emptore possidere: denique vēditione perfecta eadē die et hora dictus vēditor dictā domū ab eodē emptore duorū florenorū pretio cōduxit locatiōis titulo, pacto adiecto, vt dictā domū cōductor locationis tēpore durāte suis expēsis reficeret: moritur postea emptor, et in testamēto inter cetera titulo legati disposuit, q si dictus vēditor per totum mēsem tūc currētē daret suis heredibus florenos. xxv. quos p pretio dicte domus exposuit, q daret sibi dicta domus: et q nihil dare et soluere teneatur pro temporibus retētis occasione pensionis domus: intra quem mēsem distulit vēditor conditionē adimplere: quinimo ipse, vel sui heredes soluerūt octo florenos nomine pensiōis heredibus dicti emptoris. nouissime mouetur controuersia p heredes dicti vēditoris contra heredes emptoris, dicētes illum contractum fuisse pignoratitiū, et in fraudē vsurarū sub nomine emptionis cōfectū: et in effectu opponūt quatuor ad huius fraudis et simulatiōis pbatiōes. Primo q statim post vēditionē vēditor cōduxit domū, et remāsit in possessione illius. Secundo q fuit vēdita pro modico pretio. Tertio dicunt hoc presumēdum ex pacti illius adiectione, vt refectio domus pertineret ad conductorem. Quarto, quia domus pdicta nunq fuit allibrata in bonis emptoris, iuxta statuta et consuetudines illius ciuitatis: sed remāsit in libris ipsius vēditoris et pro illa semper onera subiuit. Postremo adducit voluntas dicti testatoris, qui videt sibi conscientiam voluisse de predictis facere, legādo modo pdicto. Queritur omnibus discussis quid iuris. &c.

¶ Consilium. xlix.

1 Modicitas pretij dat magnū argumentum simulationis cōtractus.
2 Refectio licet de iure ciuili immineat locatori, tamē ex speciali pacto potest pertinere ad conductorem.

Videtur primo ex pdictis simulatio satis pbari: ex quo enim vēditor possidebat, presumit simulatio: vt in. l. sicut. §. superuacuū. et qd ibi no. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. et dicit ibi Bar. qd non credendit simulatio nis psumptio: dicit vēditor cōstituat se emptoris nomine possidere. Re-
1 quirit enim actualis et corporalis possessio sui cum. Itē et secūdo modicitas pretij dat magnū argumētū simulationis. vt in. c. ad nostrā. de emp. et vendi. facit qd no. glo. in. c. cōquestus. de vsuris. ¶ Tertio facit adiectio illius pacti, vt refectio pertineat ad locatorem: hoc enim est de natura locationis, vt refectio pertineat ad ipsum locatorem. l. si merces. ff. loca. ideo talia pacta inducunt presumptionem fraudis. vt in. d. c. ad nostram. et qd ibi not. ¶ Quarto facit presumptio illius oblationis, et dispositionis testatoris. ¶ Sed his nō obstantibus puto q ex predictis dubitarat non debeat iudicari predictus cōtractus esse simulatus. Mouet primo ex forma ipsius vēditiōis, que in nulla sui parte apparet vitiosa. standum enim est forme contractus, donec cōtrariū probetur, vt in. c. in ciuitate. de vsur. et. c. cum Joannes. de fide instru. de prescrip. ad audiētiā. et. l. cum precibus. de proba. ¶ Examinemus autem an predicte coniecture sufficiant, primo enim non obstat q venditor in eodem instrumento domum conduxerit: hoc enim non est a iure improbatum: imo expresse permissum. vt in. l. quedam mulier. ff. de rei vendi. vbi tex. et Bar. imo vult ibi tex. q per huiusmodi actum locationis transferatur possessio in locatorem: et sic talis actus non solum non improbatur: imo intantum approbatur, vt transferatur per eum possessio in alium: nō ergo inducit presumptionis simulationem: quia quod lege permittēte fit, vitio caret. l. gracchus. C. de adul. et xxij. q. iij. c. qui peccat. ¶ Ad secūdum circa modicitatem pretij, responde quod illa allegatio non est vera vt mihi oretenus fuit expositum. Hinc est q dicta domus postmodum fuit vēdita pro eodem pretio. et si qua fuit reipsa deceptio in pretio, fuit valde modica, de qua non est curandum. l. in cause. §. in pretio. ff. de mino. et. l. ij. C. de rescin. vendi. et. c. cum dilecti. et. c. penulti. de empt. et vendi.
2 ¶ Non ob. tertiū, quia licet de iure cōmuni refectio immineat ipsi locatori, tamen ex speciali pacto potest pertinere ad conductorem: hoc enim non est contra naturā ipsius cōtractus, sed preter: vnde tale pactū non est a iure improbatū: imo approbatum. l. qui insulam. §. si. ff. loca. valent enim pacta preter naturam contractus apposita. vt. c. vnico. commo. et c. bona fides. depositi. et. l. j. ff. eod. titu. Hinc dicit regula iuris, quod contractus ex conuentione legē accipere dignoscuntur. vt in reg. cōtractus de reg. iur. lib. vj. ¶ Preterea onus iniunctū in cōtractu videtur pars pretij. vt. l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. potuit ergo illud onus conuerti, vt succederet pro parte pensionis, maxime cum in facto pponatur dictam domum fuisse locatam pro modica pēsione. Ad quartum dico, qd illa liberatio nō releuat heredes ipsius vēditoris: quis contingit hoc facto ipsius dubitarat. hoc enim non venit in pactum: et hic actus fuit secutus post venditionē perfectā. Non obstat quintū de testamēto emptoris. quia ex illo non potest colligi coniectura simulationis contractus, cum in nulla sui parte dixerit cōtractum fuisse pignoratitium: imo appellat, et dicit se exportasse pretiū pro illa re. vnde potius colligit contrarium, cum in fine vite non presumatur immemor sue salutis. j. qd. vij. sancimus. Nā videmus q debitori suo qsque quis legat liberationem. ff. de lib. leg. per totū. ita iste potuit legare illi venditori qui erat compater suus pēsiones pro tempore pterito debitas. Item vt haberet facultatē recuperandi illam domū, quam forte vendiderat propter necessitatem. Si enim fuisset cōtractus vsurarius, nō legasset ad tempus vnius mēsis, et saltem pure remisisset pēsiones, qd non fecit: sed cōditionaliter si. xxv. florenos soluisset infra mēsem: nec est nouū, vt legatum fiat aliquo onere solutionis faciende annexo. vt. l. lucius. et. l. iure ciuili. cum infinitis similibus. ff. de cōdi. et demon. ¶ Ex quibus omnibus cōcludo q pmissorum cōsideratione nō potest dici dictū cōtractum fuisse vsurariū. Non obstant contraria superius alleg. nam. §. superuacuum. loquitur quādo non cōstabat venditionem intercessisse. ideo ex quo is qui dicit se vendidisse reperit possidere, presumitur non vēdidisse. vt ibi notatur. Item ille tex. loquitur quando agitur de preiudicio tertij, sed hic solum agitur de preiudicio contrahentium. Preterea vt ibi dicit Bart. quando fuit soluta pensio cessat omnis presumptio simulatiōis: maxime cum hic fuerit soluta pro decem annis. ad alia satis est. s. responsum.

¶ Consilium. l.

1 Acta facta in summario, non faciunt fidem in plenario.
2 Modus agendi vbi variatur de summario ad plenarium non prohibetur cumulatio, seu refutatio eiusdem negotij.
3 Sententia lata super toto non impedit iudicium agendi super parte.

Circa questionem vertentē inter dñam Luciam filiā olim ex vna parte: et Angelū seruum eiusdē tercium ex alia parte: nihil attingam ex meritis cause principalis, sup qua sentētia iam lata fuit: quoniā illa mihi cōmissa non extitit: sed examinabo dubitarat an nouum iudicium possit intentari iuxta formam libelli per dictā dominam Luciam producti, sententia contra eam lata, et appellatione ab ea interposita non obstantibus. Et tota vis questionis dependet ab eo, nunquid primum et secundum iudicium sic se habeāt, quod absolutoria sententia in primo pariat exceptionē rei iudi. in secundo. Nam si appellatio fuit admissa per iudicē ad quē, vt allegatur per dictam dominam Luciam, siue tacite renunciauit appellationi adeundo iudicem a quo, firma remansit prima sententia. de app. persona. et. c. cum sit romana. cum si. Si autem dicatur pendere dicta appellatio, adhuc eadem est questio que est an pendente primo iudicio possit accumulari. Secundo est examinandum an tale sit primum iudicium, quod absolutoria lata in eo pariat exceptionem rei iudicate in secundo. Nam talem effectum producente primo iudicio non admittit accumulatio secundi obstante exceptione, vt probatur in. l. fundi. et. l. fundum. ff. de except. clarius in materia cumulationis plene examinata per gloss. Cyn. et Barto. in. l. edita. C. de eden. per Cand. in. cap. ij. de lib. obla. ¶ Videamus igitur an primum sit tale, q ipsius sententia absolutoria pariat

toria pariat exceptionē rei iudicate in scda noviter intētata per dictam
dominam Luciam: Et videt primo ꝙ non: quia id qd examinatur summa
rie non prohibetur postmodū in iudiciū deduci plenarie. vt in. l. pen.
1 ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ¶ † Hinc est qd acta facta in summa
rio nō faciūt fidem in plenario. vt in. c. veniēs. de test. Facit qd no. Inn.
in. c. ij. de ordi. cogni. prope fi. vbi dicit ꝙ si contra agentē excepi de spo
liatione mea, & succubui: potero nihilominus illā spoliationē, deducere
per viam accusationis. ¶ Secundo principaliter faciunt no. per Bar.
in. l. qui rome. §. duo fratres. in versi. quinto oppo. de verb. obli. vbi ad
propositū dicit, ꝙ si super exceptione pronunciat in casu quo summaria
fuit cognitio, nō obstat res iudicata, si illud idem principaliter postmo
dū in iudiciū deducit. arg. de re iudi. l. a diuo pio. §. si sup rebus. Si ve
ro in causa cognoscat plene, & tunc si cōtra agentē pronunciatur. non pōt
accumulari aliud iudiciū accessoriū, & quodāmodo depēdens ex primo.
d. §. duo fratres. Aut aliud iudiciū est principalius, vel eque principa
le: & iterum poterit refricari non obstante exceptione rei iudicate. vt. l.
sed si ante. de excep. Sed in casu nostro scdm iudiciū est principalius, vel
eque principale: & primū fuit principale: & scdm fuit summariū: ergo po
test reseruare exceptionē rei iudicate, vel iudicando causa appellationis
non obstāte. Ad idem qd no. Ant. de but. in c. aduersario. de excep. vbi
2 dicit † ꝙ vbi variat modus agēdi, de summario ad plenariū non prohi
betur cumulatio, seu refutatio eiusdē negotii. iuxta not. in. l. j. C. de com
di. indeb. & in. l. si quis a liberis. ff. de lib. agno. ¶ Sed his non obstanti
bus que vere in casu nostro nō obstant: vt. j. clare patebit. Iniam sntam
arbitror preualere: scz ꝙ illud nouū iudiciū per dictam dn̄am Luciā cu
mulari non possit exceptione obstante. Primo moueor per indubitatā
iuris regulā, vbicūqz saltem tria cōcurrunt in secundo iudicio, que con
currebāt in primo, semper obstat exceptio rei iudicate. primū si idē cor
pus siue eadem quantitas petitur. Secundum si idem ius, siue eadē sit
causa petēdi. Tertiū si eadem sit personarum cōditio. hoc pbatur in. l.
cū queritur. cū duabus legibus seq. ff. de excep. rei iudi. no. in. d. c. aduer
sario. Sed in casu nostro hec tria insunt secūdo iudicio: quia eadem quanti
tas petitur nunc que in primo iudicio petebatur: eadem est causa petē
di. nam petebat restitutionē dotis a dicto Angelo tanquā ab herede
fratris, & nunc idem dicit. & est eadem causa & eadem est conditio perso
narum. ergo absolutoria lata in primo parit exceptionem rei iudicate
in secundo. ¶ Preterea & secūdo, vbicūqz idem prorsus est finis agen
di, non potest deduci per viam agēdi in secūdo iudicio, quod fuit dedu
ctum in primo etiam per viam excipiēdi: vt est tex. no. in. l. duobus. ff. de
excep. rei iudi. Sed in casu nostro idem prorsus est finis agendi in secun
do qui fuit in primo. Nam dicta domina Lucia in primo & secundo iu
dicio nil aliud intendebat, nec intendit ꝗ ꝙ dos sibi restitueret a dicto
Angelo tanqꝫ herede sui quondā mariti: ergo non debet admitti cumu
latio seu refutatio secundi iudicii: & eo maxime in casu nostro vbi primo
fuit actū per viam agendi: & nunc idem prorsus refutat. ¶ Item & ter
tio ex contrario sequeret ꝙ idem dn̄s potestas possit ferre directe Snam
sententiam reuocādo primā per eum latam cōtra literā & mētē. l. j. C. sen.
3 rescin. non pos. ¶ Quarto † ꝙ snia lata super toto, impedit iudiciū agē
di super parte, & econtra lata super parte impedit refutare super toto
vt. l. si quis cum totum. in prin. & §. si. ff. de excep. rei iudi. fortius ergo in
casu nostro debet obesse, vbi idē prorsus petit & ē eadē causa. ¶ Quinto
& vlti. faciunt elegāter tacta per Innoc. in. c. suborta. de cau. pos. & pro
prie. vbi plus, ꝙ si super deducto in. identer, seu per modum cause par
tes assumūt disputationē, & plene psequūt sicut ipsum princ. ipale, ꝙ sn
tentia lata super incidēti, parit exceptionē rei iudicate, ac si principaliter
fuisset de illo actum, quod clarius quoad propositū sequit Ant. de but.
in. d. c. aduersario. Sed in casu nostro nedum partes assumpserunt di
sputationem plenā super iuribus dicte dn̄e Lucie: sed etiam dicta domi
na Lucia deduxit ius suum totum per viā eligēdi. Nam licet hoc egerit
generaliter non declarata psona, tamen ex quo postea cōparuit dictus
Angelus ad citationē generalē, & opposuit se dn̄e Lucie, & cū ea plene
cepit in iudicio super restitutione dotis contendere, & sententia solenni
ter fuit lata contra dictū Angelū ab impetitione ipsius non debet di
cta domina Lucia posse illud idem in effectu replicare contra dictum
Angelum: vel pendente appellatione presupposita pendentia accumu
lare: cum absolutoria lata in primo pariat exceptionē rei iudicate in se
cūdo. Est enim iudiciū ordinariū qn ad citationē generalr cōparet ali
quis assumēs in se regulare iudiciū. iuxta no. in. c. j. de elect. & Bart. in. l.
fi. ff. de questioni. in prin. & in fi. Nō obstāt superius all. in Iña parte. Et
primo ad. l. pen. rndetur, ꝙ loquitur quando aliquid fuit deductum in
iudiciū. non principaliter, sed incidēter. & super tali incidēti fuit cognitū
summarie respectu pbationū, vt si petant alimenta a filio: incidēter cū
& summarie cognoscat de filiatione: tunc non obstāte snia lata super ali
mentis, pōt principaliter agitari super filiatione, ex quo de ea non fuit
plenarie cognitum: secus si plene fuisset cognitum. vt ibi no. glo. & Bar.
& patet ex no. in. l. j. C. de ordi. iu. Sed in casu nostro primum iudicium
nō fuit incidens, imo principale, nec summarie fuit cognitū, imo plene,
adeo ꝙ fuit recursum ad cōsilium sapiētis: & per cōsiliū sapientis solen
niter pnūciatū. Non obst. c. veniens. qr vt ibi dicit tex. ad aliud agebā
tur primo quā secūdo. ¶ Item in principio iudicium fuit summarium

respectu pbationum, quia solum habuit pbare ꝙ sua interesset agere.
Sed in casu nostro ad idem agitur primo & secundo, & verūqz est plena
rium respectu pbationum lz primū esset summariū, respectu modi pce
dendi ppter guarentigiam, sed de hoc nihil ad nos: quia per hoc priuile
gium non debet licere idem replicare in alio iudicio contra omnes regu
las iuris. Non obst. dictū Inn. in. c. ij. quia loquitur qn spoliatio ad aliū
effectum deducitur in secundo iudicio quam in primo. Nam in primo
fuit deducta ad repellendū, in secūdo ad cōsequendū: & sic deficit alterū
triū de quib⁹. s. dixi. s. ꝙ nō subest eadē causa petēdi, seu idem finis. Nō
obst. no. per Bar. & do. Ant. quia pcedunt qn fuit prius pnūciatū sup
exceptiōe seu super incidenti pposito: vt patet ex iuribus q̄ ibi allegant
& sic nō erat idem finis agendi. Sed in casu nostro fuit pnūciatū super
directa petitione ipsius dn̄e Lucie, que in effectu idem cōtinebat qd se
cunda petitio. Nā nil aliud voluit. tam in primo ꝗ in secundo nisi vt sibi
restituatur dos ab herede mariti, & fuit cōtra eam ex defectu pbationū
pnūciatum, vt patet ex sententia ad quā se refert. ¶ Itē ipsemet Bar.
vult. in. d. l. j. C. de ordi. iudi. ꝙ etiā si fuit pnūciatū super exceptione nō
pōt illud deduci per viā agēdi, si idē prorsus est finis excipiendi. Quas
re omnibus predictis cōcludo istud secundum iudicium non posse inten
tari, siue appellatio sit non admissa, vel deserta sit. seu pendeat.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus cōtingētia in effectu talis

est. Quidā magister. M. nonnullas pecuniarū quantitates cuidā Esau
campsori cōsignauit ad partē honesti lucri, & variis vicibus pecunias alias
illi campsori modo pdicto assignari fecit: & nōminibus aliquas pecunias in
de recepit: & de dictis receptis dict⁹ campsor vltra librū quem tenebat in
bancho, scripsit, & fecit quendā codicē, seu librū paruū qui iugiter stabat
penes dictū magistrū. M. in quo quidē libello etiā cōtinet rōnem fuisse
variis vicib⁹ de certis tpibus inter eos habitam: & capitale liquidatū, &
qualiter cōfitebat dictus campsor dictū magistrū. M. debere habere cer
tas quantitates pecunie ratione lucri puenientis vsqz ad illud tps rōnis
habite: & hoc variis vicibus cōtigit. Veruntamen p quatuor annos ante
mortē dicti magistri. M. non apparet aliquam rationē inter eos fuisse
factā. deniqz dictus magister. M. parū ante mortē suā cōdidit testamē
tum in quo inter cetera sic disposuit: videlz. item cōsiderās ipse testator
ꝙ ipse habuerit: & habet facere certas rationes & cōputos cum Esau &c.
& cōfidens in totū de ipso Esau voluit, dixit, & mandauit de dictis con
tractibus & cōputis rōnē stet, & credat, & stari & credi debeat libro seu li
bris ppriis ipsius Esau &c. Deniqz mortuo testatore dict⁹ Esau in reddi
tione rationis exhibet libros suos, quos habebat in statione, seu domo
sua, in quib⁹ lz contineatur totum capitale dicti magistri. M. & plures
alie partite datorū & solutorū adinuicē, tn̄ de partitis seu lucris capitali
bus non continentur nisi duo, vel tres, cum tamen in libello quem ipse
met scripserat, & seruabat penes dictū magistrū. M. continentur longe
plures. Nūc vertitur in dubiū an debeat stari & credi dictis libris, quos
dictus Esau producit ad presens, in quibus non sunt scripte omnes di
cte partite dictarū prouisionum & lucrorum: an vere debeat stari & cre
di dicto libello scripto manu ipsius Esau: quem dictus testator tenuit
penes se. In quo quidem libello seu scriptura priuata apparēt, vt. s. di
xi, & calculare, & facte rationes vsqz ad annum domini. M. cccc. ij. & M.
cccc. vj. ita vt vsqz ad dicta tēpora debeat stari dicto libello seu scripture
priuate, & post dictos annos vsqz ad mortem testatoris, quo tēpore non
apparet rationē fuisse calculatā, debeat stari libris quos dictus Esau
de nouo producit, & ostendit. Queritur quid iuris.

¶ Consilium. lj.

1 ¶ Partes possunt remittere iuramentum testibus.
2 Librorum appellatione non veniunt partite scripture priuate, vel libel
li, quos faciunt mercatores pro securitate creditoris.
3 Tantum dictio est taxatiua, & implicat in se negatiuam respectu aliarū
probationum.
4 Testes si addūt ad instrm non per hoc dicitur instrumentū reprobari.

Videtur primo standū libris circa totalē rōnē quos
dict⁹ Esau producet: & non illi libello quē
penes se retinebat dict⁹ testator: & ꝗ enim standū sit scriptu
re priuate in preiudiciū scribētis, ex quo cōstat manu illius
fuisse confectā. l. rationes. & l. exēplo. & qd in eis no. C. de proba. & l. scri
ptura s. C. qui po. in pig. habe. per Bar. in. l. nuda. ff. de dona. arg. l. quos
dam. §. nummularios. ff. de eden. & l. admonēdi. ff. de iureiu. & in authen. si
contractus. C. de fi. instr. per gl. & docto. in. c. ij. de fi. instru. tamen ex quo,
testator voluit credi libris propriis ipsius Esau standum est dispositio
ni testatoris. nā potuisset testator disponere vt staretur simplici verbo
ipsius Esau. vt. l. theopompus. & ibi no. ff. de do. prele. quia in re sua quis
libet est legitimus moderator, & arbiter. l. in re mādata. C. manda. & in. c.
1 de his. de sepul. † Hinc est ꝙ partes possunt testibus iuramentum re
mittere. vt in. c. tuis. de testib. facit qd in simili no. Bar. in. l. fi. ff de accep.
Ultima enim volūtas pro lege seruāda est. xiij. q. ij. vltima volūtas. & in
auth. de nup. §. disponat. ¶ Scdo multipliciter pbat p verba dicti te
statoris. primo em dixit cōfidēs in totū &c. Et sic nō solū in parte, sed et in
totū standū libris suis, ꝙ nō seruaret, si pro parte staret libello seu scri

pture priuate. secundo dixit q statur libris propriis dicti Esau. vnde
2 pondero verbum libris, et verbu proprijs: † appellatione enim librorum
saltem ex com vsu loquendi non veniunt iste parue scripture priuate, vel li
belli quos faciunt plerique mercatores pro securitate creditorum, et ipsi
quos habent mercatores in bancho. ad hoc qd leg. et not. in l. librorum. in
prin. et in §. qd tamen cassius. ff. de lega. iij. et l. labeo. ff. de supel. leg. Pre
terea illi dicunt proprij libri, quorum quis proprietatem habet et de eis ad
libitum disponit. l. quintus. ff. de aur. et arg. leg. et l. j. ff. de pecu. facit quod
no. in c. ij. et c. cum ad monasterium. de statu mona. Sed dicta scriptura
priuata seu libellus consistens apud dictum testatorem, non erat huiusmo
di, cum ipsius magistri esset. Ergo de hoc libello nō intellexit testator. et
sic standum videtur libris duntaxat ipsius Esau. Tertio videtur stringe
re videntur verba illa ex quo enim dixit q stan sit in libris. Esau tm. vi
3 detur exclusisse alias species probandi in 3 aum. † Nam dictio tantū, est taxa
tiua, et implicat in se negatiuam respectu aliarum probationum. vt in c. cum
ecclesia sutrina. de cau. possess. et ppriet. et ibi per Jo. and. post Goffre. in
ver. tantum. ¶ Quarto principaliter facit theorica Jaco. de are. in l. j.
C. si aduer. lib. vbi dicit, q si ex statuto standum est verbo alicuius denun
tiantis, nunquam ab illius dicto est recedendum per alias probationes: sed ver
bum testatoris habet vim legis in dependentibus a voluntate sua: vt. s.
dixi. Ergo ex quo testator voluit fore standum libris proprijs dicti Esau,
nō est ab illis recedendum propter dictam scripturam maxime priuatam que offer
tur ab heredibus. ¶ Sed his nō obstantibus, que si recte ponderarent,
nō obstant, contrariam sniam de iure arbitror veriorem. Et primo moueor
ex verbis prefate dispositionis dum dixit testator, q cum ipse habeat
facere certas rationes, et computos cum Esau, et confidens et c. Ex quibus
verbis clare colligitur, q fidem dicti Esau et librorum suorum elegit respe
ctu rationum et computorum nō factorum, in quibus proprie cadit confiden
tia et fides: non autem respectu eorum que sunt iam liberate et finite: de
quibus clare constabat per propriam scripturam ipsius Esau. Unde etiam trans
actio in istis impedit. ad qd optime facit. l. elegāter. §. si quis post trans
actionem. ff. de condi. inde. l. post rem iudicatam. de transact. et c. exposita.
de arbi. cum ibi no. Judicamus enim dispositionem et ipsius effectum ad
limites perfectionis: adeo q etiam verba restringunt, vt conueniant perfe
ctioni. vt. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. et l. si. ff. de heredi. instit.
Stetur ergo libris dicti Esau respectu illius temporis, in quo nulla appa
ret ratio gesta et librata. ¶ Secundo et principaliter inducto hanc ratio
nem, testator voluit, vt credat libris dicti Esau. Sed in casu nostro non
minus creditur libris ipsius, et si deest in eis, suppleat per aliam scriptu
ram maxime propriam illius Esau. Non enim de hoc directe venit contra
fidem dictorum librorum: licet quicque aliqua per obliuionem dimittant. xxiij. dist.
preterea. et pro hoc est gl. no. in c. cum Joannes. de fi. instru. in ver. quod
4 licet instrumentum. in fi. que dicit, † q si testes addit ad instrumentum, non
per hoc dicitur instrumentum reprobari. hinc videmus q non minus de
gestis Christi credit euangelistis, licet vnus suppleat per reliquum. vt leg. et
no. in c. periculose. de ver. sig. ¶ Tertio pondero illa verba testatoris,
confidens de ipso Esau et c. per que verba satis apparet q testator noluit
per illa verba legatum sibi facere: sed duntaxat eligere fidem, et fidelitatem
ipsius. Sed per hoc et similia verba quantumcunque generalia, nunquam vide
tur dolus remissus vt. l. creditor. §. lucius. ff. manda. et l. lucius. de his
que in frau. cred. Sed in casu nostro videtur dictus Esau esse in dolo si
nō vult stare scripture proprie ipsius: cum nemo debeat presumi ita supi
nus, simplex, et stultus vt scribat rationem gestam, vel pecuniam pro lucro
assignatam, que non fuerit gesta, vel assignata: vt notatur in simili dicit
tex. nimis iniquum est q quisque ignoret, q dilucida voce prestatus est et c.
vt in c. per tuas. de proba. et l. generaliter. C. de non nume. pecu. maiorem
autem fidem facit scriptura quam confessio: quia facilius quis errat in confi
tendo ex abrupto, quam in scribendo. vt not. Inn. in c. cum olim. de censi. et c.
cum venerabilis. de excep. ¶ Quarto pondero illa verba. libris suis pro
prijs. per que quidem verba testator videtur magis elegisse fidem scri
pture ipsius Esau, quam volumina librorum. sed liber paruus consistens pe
nes ipsum testatorem potest dici Esau ratione scripture sue, cum instrumenta
sepe dicantur nostra nō ratione materie. sed contentorum in eis. vt no. in c. j.
de pba. et c. j. de fide instr. ergo et c. ¶ Quinto adduco no. in c. continebatur.
de despon. impu. iuncto. c. per tuas. de proba. licet enim iure disponatur
vt viro asserenti suam vxorem contrario nō obstante credat. vt. d. c. continebat.
et c. si quis vxorem. xxxij. q. ij. tamen audit vxor volens probare contrarium
per aspectum corporis. vt. d. c. per tuas. ita in proposito, licet testator dixe
rit, vt credat libris Esau: quia confidebat de eo, tamen non sequitur quin
possit probari contrarium: maxime per propriam scripturam ipsius Esau. qd pre
sertim in casu nostro est tenendum vbi scriptura, illa non reprobat libris
Esau: sed potius supplet: vt. s. dixi. huic sententie videntur concordare
Ja. bu. et Bal. in. d. l. j. C. si aduer. rem iudi. vbi circa illud dictum Ja. de
bu. prealle. dicunt, q licet statutum dicat credendum esse verbis denuntiato
ris: tamen si per alias probationes appareat denuntiationem esse falsam,
nō debet iudex illi credere. arg. l. diuus. ff. de fal. ¶ Sexto adduco theo
ricam Bart. in extrauag. qui sint rebelles. in verb. transit. vbi notanter
dicit, q si post legem generalem emanauit specialis, exemplum in l. sciendum.
ff. qui satisda. cog. iuncta aut. offeratur. C. de lit. contest. lex specialis non
tollit generalem. nisi quatenus in ea exprimit, et nisi in lege noua dicat nō
obstante quacunque lege, que in totum vel in partem huic obuiaret. arg. l.
sed et posteriores. de legi. et l. precipimus. in fin. C. de appel. Ita videtur in
proposito dicendum: quamquam enim dixerit testator standum libris dicti
Esau, non tamen per hoc voluit excludere fidem scripture ipsius Esau,
maxime cum per illum supplicatur ad libros Esau: et possunt ad concor
diam adduci: vt super diffinitis calculis factis stetur libris, sed super
aliis iam libratis alia possit probatio adduci. et pro hac interpretatione
facit theorica Bart. in l. non dubium. C. de legi. et l. omnes populi. ff. de
iust. et iu. vbi no. dicit, q causa sufficiens et iusta restringendi dispositionem,
est, quando verbis sic intellectis alter sine causa legitima caperet lucrum,
et reliquus sentiret damnum. vt. l. vt gradatim. ff. de mune. et hono. et l. ij. C.
de nox. a. facit optime. c. cum dilectus. et quod ibi no. de consue. et c. abbas
et c. de verb. sig. ¶ Ex quibus omnibus concludo standum fore dicto libro
paruo, seu scripture priuate ipsius Esau super illis partitis, et lucris as
signatis dicto magistro. M. de quibus nihil dr in libris dicti Esau sup
illis. Et generaliter in omnibus per que suppletur ad libros dicti Esau, non
obstante contraria superius alleg. Ad primum enim satis patet esse respon
sum: cum vt. s. dixi, nō minus seruatur voluntas testatoris, si fiat supple
tio per aliam scripturam ipsius Esau. Ad secundum dico q satis statur
illius libris in totum quatenus in eis continetur. ¶ Item non tollit pro
bationem per contraria: vt. s. dixi. Non obstat verbum proprijs, et verbum
libris: satis enim patet responsum per predicta. Ad tertium principale qd
videtur magis stringere de illa dictione tantum, dico q illa dictio operatur
hoc, vt ibi, alias non crederetur libris illius Esau: quatenus concerne
rent fauorem ipsius: sed opus esset alio adminiculo: vt. l. exemplo. et l. ra
tiones. C. de proba. et per glo. et Bart. in. d. §. nummularios. et. d. aut. si con
tractus. propter hec verba, fides adhibetur etiam in fauorem ipsius.
Uoluit ergo testator per illa verba qd illis libris tantum crederetur: et q
alia probatio ab eo non sit exigenda. Et pro hac interpretatione facit le
ctiure equitas, ne capiant lucrum sine causa, et ne admittat volens venire
contra propriam scripturam qd omnia iura abhorrent. C. de non nume. pec. aut.
contra quā. et de fide instr. c. si cautio. et l. cum de indebito. ff. de proba. et
faciunt alia que superius inducta sunt. satis enim est, q illa verba operen
tur aliquid etiam contra ius. vnde nō debent ita latissime interpretari, vt
multa iura ledantur. argu. opti. in l. si quando. C. de inoffi. testa. et l. ij. C.
de nox. et. d. c. cum dilectus. vel saltem intelligantur q velint excludere scri
pturam priuatam: non autem scripturam ipsius Esau per quam suppleatur
ipsius libris: vel possunt intelligi quando nō offertur probatio in oppo
situm per supradicta. Ad vltimum satis est. s. responsum in quinta ra
tione ad partem affirmatiuam.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam in egritudine detentus

testamentum condidit: et filijs institutis heredibus inter cetera sic disposuit.
Item voluit, et mandauit q dicti heredes, et eorum tutores teneantur, et de
beant distribuere, et erogare amore dei, et pro anima ipsius testatoris, il
lud q eis declarabitur per dominam Marianam eius vxorem: cuius conscien
tiam onerauit, cum eidem aliqua secreta animi sui narrauerit et c. Denique
mortuo testatore dicta domina Mariana eius vxor petendo consilium
in foro anime a duobus viris probatissimis, dixit dictum testatorem sibi in
posuisse. vt quandam filiam suam illegitimam que iacebat apud hospita
le sancte Marie educi faceret a dicto hospitali et in domo ipsius testa
toris nutriri, ac cum dote centum florenorum maritari, adijciens dicta
domina Mariana, q nil aliud fuit sibi a dicto testatore iniunctum: hoc
idem in substantia dixit alia vice in presentia duarum dominarum, quarum
vna est vxor et alia est soror vnius ex tutoribus dictorum filiorum, fratris
carnalis dicti testatoris. Postmodum elapsis fere tribus annis a morte
dicti testatoris dicta domina Mariana turbata, et irata ex certis causis
cum dicto tutore, iuit sponte ad vicarium domini episcopi Senensis, et
asseruit iuramento sibi prius delato, dictum testatorem voluisse q. lxx.
florenos, quos olim pater dicti testatoris a quibusdam indebite extorse
rat, restituerentur per suos heredes illis personis, de quibus constat in
libris patris dicti testatoris. Item dictus testator dum viuebat, voue
rat visitare ecclesiam sancti Antonij de Uienna, et non potuit adimple
re: voluit q mitteretur vnus proprijs sumptibus heredum dicti testato
ris. Et hanc dixit voluntatem dicti testatoris fuisse eidem domine Ma
riane declaratam: deinum calore mundie quiescente, accesserunt quidam
ad dominam Marianam dicentes, se mirari de his que dixerat, qd si
posset, illa reuocaret. Nunc queritur an ex illa confessione sic facta in pre
sentia domini vicarij, possent heredes compelli ad exequendum ea sic
declarata, non obstante confessione contraria prius, et postea facta.

¶ Consilium. lij.

1 ¶ Testis si primo dixit vnum extra iudicium, et contrarium dicit in
iudicio, etiam cum iuramento, non creditur secundo dicto, sed debet pu
niri de falso.
2 Uxor et soror tutoris an in causa testamenti testes esse possint.

Videtur primo standum declarationi facte in presen
tia domini vicarij: de quo videtur casus apertus
et no. in l. theopompus. ff. de dote prele. vbi patet standum esse di
cto vnius

cto viue, quem testator elegit in fidem: & hoc, approbauit, & maxime q2
ista iurauit sm theoricam Bar. in. d. l. theopōpus. ¶ Itē primum & vl-
timum dictum fuit sine iuramēto: declaratio vero facta in presentia dñi
vicarij fuit iuramento prestito. Sed dictum iuratum debet preferri di-
cto non iurato. vt in. c. j. de cōfan. & affi. facte. l. iurisiurandi. C. de testi. ca-
nonizata. iiij. q. iij. c. si testes. §. iurisiurandi. Tertio cum ista hoc casu ha-
beat loco testis, cū deponat de voluntate testātis, nō valuit dictū suum
sine iuramēto: iuxta sniam Bar. in. d. l. theopōpus. ¶ Sed his non ob-
stantibus Zriam sniam arbitror preualere. ¶ Primo moueor per nota-
1 bilem theoricā Bar. in. l. eos. ff. de fal. vbi dicit, † q si testis primo dixit
vnū extra iudiciū, si Zrium dicit postea in iudicio etiā cum iuramento,
nō creditur scdo dicto: quinimo pōt puniri de falso. ideo dat ipse consi-
lium timēti vacillationē testium, vt prius extra iudiciū faciat eos interro-
gari, qui si postmodū dixerint Zrium in iudicio, fides eis non adhibe-
tur. & hanc sniam Bar. sequitur Ant. de butr. in. c. cum in tua dioceti. de
testi. sequendo illud dictum: casus iste esset decisus. & licet illud dictum
possit moderari aliquatenus, tamen propter multa alia hic concurren-
tia puto indistincte dicte dñe Mariane nō credendum. Primo q2 dum
peteret consilium in secreto, vbi cessabat omnis timor, & placentia par-
tis, asseruit cōtrarium, dicēs fuisse dātarat sibi iniunctum: vt illa puella
eriperet ab hospitali. Et sic factū extitit. Non enim est presumendū quē
dicere falsum, vbi petit consilium anime: quia nō presumitur immemor
proprie salutis. j. q. vij. sancimus. & c. literas. de psump. & c. significasti. ij.
de homici. Et in talibus statur dicto sacerdotis saltē ad confundēdum
contrariam cōfessionē. ad hoc qd no. glo. & doct. in. c. testimoniū. de testi.
maxime, quia secūdum dictum emanauit ex iracundia: & sic non deberet
preiudicare: vt est tex. cum glo. no. in. c. literis. de diuor. Et primo tēpo-
re quo videbatur zelo dei accēsa. vt. d. c. literas. de presum. vbi tex. valdē
no. innuit, q per dictas qualitates magis sit standū primo dicto nō iu-
rato: vel saltē per primū dictū tollitur presumptio scdi dicti, vt ei simpli-
citer stetur. Non ob. si dicatur, q illi qui deposuit de cōsilio anime sunt
singulares, q2 non fuerunt simul presentes. dico enim q ppter subiectā
materiā debet ei credi, cum cōsilium non ponitur in publico. iuxta no. in
d. c. testimoniū. ¶ Itē illud idem asseruit in presentia duarū mulierum.
que optime testificari possunt in causa ciuili: vt legi. & not. in. c. forus. de
2 ver. sig. & xv. q. iij. ex eo. ¶ † Nec ob. q vna sit vxor, & alia soror tutoris:
q2 causa non est tutoris, cum cōmodum vel incōmodum ad eum nō spe-
ctet. ij. q. vj. biduū. versi. palam. Item soror & vxor possunt esse testes in
ciuili, etiā si esset propria, lz forte eis minus credatur q alijs: iuxta not.
per gl. & no. per Inn. in. c. in literis. de test. & per Spe. eo. tit. §. j. per glo.
iij. q. v. c. j. facit tex. cum glo. in. d. c. literas. vbi patet, q frater pōt esse te-
stis pro fratre. Sed in casu nostro non est dubium, cum causa nō perti-
neat ad maritū, sed ad filios dicti testatoris: & ipsius domine Mariane.
¶ Preterea hic est alia coniectura multū probabilis in eo qd post de-
positionē factam coram dño vicario dixit oppositum extra iudiciū con-
cordando dicto priori, ex quo debilitatur dictū corā dño vicario. vt sibi
soli non sit credendum: qd aperte voluit Ant. de but. in. d. c. cum in tua.
vbi dicit q si testis dicit postea contrarium extra iudicium eius q dixit
in iudicio, & snia adhuc non est lata, q non sit standum dicto illius. hoc
idem notāter videtur sentire Inn. in. c. preterea. de testi. cog. Et in casu
nostro hic plura cōcurrunt: q2 non solum post sed prius varijs vicibus
dixit oppositum. & turbata accessit ad dictū vicarium. Item q femina,
cuius testimoniū varium & mutabile est: vt in. c. forus. de ver. sig. Item
hoc idē videtur presumēdum ex qualitate dictorū: ad quid enim in secre-
to dixisset vt mitteret vnus ad visitandā ecclesiā sancti Antonij. ¶ Itē
cum ipse non fuisset solus heres patris, ad quid aggrauasset se insoli-
dum ad restituēdum male ablata paterna, cum non tenetur nisi pro sua
portione hereditaria. l. ij. C. de actiōibus. here. Sz primū dictū hz veri-
similitudinē, cum verecundum esset dicto testatori, qui erat nobilis, di-
misisse filiā, lz illegitimā, iacere incognitā apud hospitale: merito hoc
dixit secrete vxori sue, de qua voluit cōfidere, & in dubietate dictorū am-
plectendū est dictum magis verisimile: vt iiij. q. iij. si testes omnes. no.
Inno. in. c. auditis. de pscrip. facit tex. in. c. licet. de proba. & hec sufficiāt.
¶ Concludo ergo standum priori dicto q habuit executionē, & nō as-
serto coram dño vicario, maxime cum illusio & variatio reprobatur a iu-
re in cle. cum illusio. de renuntia. non obstante Zria: pcedunt enī qn alia
non zcurrunt in oppositū: vt patet ex predictis.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam Andreas petri & Joan-
na eius vxor ciuitatis Massane, obtulerunt, dederunt, & dedicaue-
runt seipsos, & omnia bona eorū, & cuiuslibet eorū mobilia, & se mouētia,
iura actiones, & nomina eis & cuilibet eorū qualitercūq pertinētia omni-
potēti deo, & ordini, & cōuentui fratrū eremitarum sancti Augustini de
Massa. in manibus prioris cōuentus eiusdem loci. recipiētis nomine to-
tius cōuentus & pdictorū fratrū, dicti Andreas & Joāna detinēt quedā
ex bonis pdictis, vel forte omnia recipiētia exinde debitū nature subsi-
dium. Queritur nūc de pdictis bonis an debeāt soluere collectas, & alia
onera, quemadmodū soluūt ceteri laici eiusdē ciuitatis: & numquid per-
sone eorum possunt grauari ad munera seu onera ciuitatis sicut alij ci-
ues & incole illius ciuitatis &c.

¶ Consilium. liij.

1 ¶ Bona ecclesiarum non tenētur ad onera, & factiones laicorum tam
de iure canonico quam de ciuili.
2 Oblati religionum qui se & sua dedicauerunt, gaudent etiam in bonis
que tenent nomine monasterij omnibus priuilegijs illius religionis.
3 Serui ecclesiarum non tenentur ad onera laicorum.

Succincte & conclusiue procedam, quia predicta
non videntur mihi habere magnā du-
bitationem. Et primo circa bona quod sint omnino exēpta
1 ab oneribus, & factionibus laicorum. † Certum est enim qd
bona ecclesiarum ad hec onera non tenētur tam de iure canonico quā
ciuili: vt probatur in. c. non minus. & c. aduersus. de immu. eccle. & in. l. pla-
cet. C. de sacrosan. eccles. canonizata. xvj. q. j. placet. Sed predicta bona
dictorum Petro & Joanni fuerunt pure donata, & oblata ecclesie san-
cti Augustini: ergo immediate etiam sine traditione transiuit eorum do-
minium in ecclesiam predictam, ex duplici capite. Primo ex priuilegio.
l. finali. C. de sacrosanctis ecclesijs. Secundo ex persona istorum, qui ob-
tulerunt seipsos. Nam per oblationem pure factam transiuerunt in po-
testatem ecclesie, ita vt quasi sint ecclesie. vt no. dicit glos. in. c. vt lex con-
tinentie. xxvij. q. ij. ergo per quandam consequentiam & dominium & pos-
sessio illorum bonorum transiuerunt in ecclesiam: per. l. si adoptauero.
ff. de priuile. & l. si arrogator. ff. de adop. tenet Joan. And. in. c. in presen-
tia. de proba. & not. xix. questio. iij. si qua mulier. & expresse tenet Barto.
in terminis nostris in auth. ingressi. de sacrosanc. eccle. & sic ecclesia dici-
tur hec bona possidere: licet per istos sicut dominus dicitur possidere
per seruum: vt. l. j. si per vim vel alio modo. & l. fi. C. de acqui. posses. & in
c. cum dilecta. de rescrip. Et videtur ad predicta text. in. c. fin. qui cle. vel
voue. sm lec. glo. & Innocen. que communiter per alios scribentes tene-
tur. Certum est quod bona laicorum ecclesijs collata eximuntur ab one-
ribus laicorum: vt collectis, & similibus: nisi essent onera certa perpetuo
ipsis rebus annexa: tunc enim trāseūt in ecclesiā cum onere suo. Hec est
communis cōclusio doctorū vtriusq iuris. & no. Cano. l. c. fi. de vi. & hone.
cleri. & in. c. j. de immu. eccle. & in cle. pñti. de censi. & Bar. in. l. rescripto. ff.
de mune. & hono. ¶ Secundo principaliter pro zclusione pdicta videt
2 tex. cum glo. in. c. j. de deci. in fi. vbi patet, † q oblati religionū qui dedi-
cauerunt se, & sua gaudent etiam in bonis, que tenēt nomine monasterij
omnibus priuilegijs illius religionis. & facit optime ille text. cum gl. ff.
¶ Ad secundū dubiū nūquid dicti oblati gaudeant priuilegio ecclesia-
stico in eorum personis. Et dico q sic, ex quo sunt plene oblati. dicūtur
autem plene oblati, ex quo dedicauerūt se & sua, vt in. d. cle. j. in fi. iuncta
glo. Ad idem gl. d. c. vt lex continentie. que dicit istos oblatos esse quasi
3 seruos ecclesie. † Clarūq est seruos ecclesiarū nō teneri ad onera laico-
rum: vt in. c. ecclesiarū seruos. xij. q. ij. & loquitur ibi tex. de seruis omni-
no laicis. Multo fortius hoc idē dicendum est de istis qui vltra seruitu-
tem ecclesiasticam sunt religiose persone. arg. in. c. non dubium. de sentē.
excō. & xij. q. j. duo sunt genera. facit qd no. Inn. in. c. cum monasterium.
de elec. & Archi. in. c. vnico. de exces. prela. li. vj. & Jo. de lig. in cle. per li-
teras. de prebē. Quinimo fuit opi. quorundā q etiam seruiētes clericis
ex quo sint in familia ecclesie, vel clericorū gaudeant immunitate hac
in personis. vt not. gl. in. c. eos. xxxij. dist. & per Archidia. in. c. clericū. xj.
q. j. ¶ Quidam tamē in hoc vltimo contra: qd tamen de presenti dispu-
tare nō intendo, cum non faciat ad ppositum nostrū; sed adduco in ar-
gumētum maxime, q2 si in predictis seruitoribus & cōductorijs sunt opi-
niones: quid dicendum in istis de quibus queritur, qui se & sua obtule-
runt religioni: certe nullam in istis dubitationē habeo, quin sint perso-
ne ecclesiastice, & gaudeant priuilegio ecclesie, etiam in personis. in bo-
nis autē non est disceptandū, cum nulla bona habeant: vt pote per eos ec-
clesie collata. ¶ Quare cōcludo q tam persone dictorum oblatorū, q
bona per eos monasterio collata, sunt libera & exēpta ab oībus oneri-
bus secularibus sicut sunt reliqua bona ecclesiastica, & persone ecclesiasti-
ce. ¶ Postea tamē fuit mihi relatum, q est facta quedam reformatio
per ciues Massanos, qua inter cetera continetur, q nemo suppositus
possit se vel sua bona obligare alicui ecclesie, etiā in preiudiciū ordinis,
irritando oēs supposiūdes, & alienationes factas a decem annis citra.
Ista vero obligatio seu donatio facta ante istam fuit reformationē in-
tra decennium prefinitum. Ego vero dico q hec reformatio nō valet in
preiudicium iuris ecclesie iam quesiti. vt in. c. que in ecclesiarū. & c. eccle-
sia. de zsti. & c. fi. de rebus eccle. nō alie. & x. dist. bene quidē. quinimo nec
impedire pōt dispositionem in futurum facien iam: q2 esset contra pri-
uilegium cōcessum ecclesie vniuersali. de quo in. l. j. C. de sacrosan. eccle.
& plenius per Jo. an. in. c. fi. de immu. eccle. nisi seruaretur cautela Bar.
de qua in. d. l. rescripto. que hic seruata non fuit. ¶ Item hic agitur de
rebus iam prius quesitis ecclesie in quibus non valet prouisio laicorū
in contrarium vt ipsemet Bar. expresse fatetur in. d. l. rescripto. de mu-
neribus & honoribus.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus contingentie talis est.
Quidam Jacobus campsor olim Ghini pucij grassi ciuis Aretinus in

testamento suo inter cetera sic disposuit. Itē disposuit, iussit, ⁊ mandaς
uit q̄ capella sancti Matthei facta in ecclesia plebis sancte Marie de
Aretio per ipsum testatorem, ⁊ Simonē eius fratrē dotet̄ de bonis cōi
bus ipsius Iacobi ⁊ Simonis dicti testatoris ⁊ nepotū heredibus: videlicet
de quibusdā bonis ⁊ possessionibus cōibus cum predicto Simone ⁊
nepotibus suis: scʒ filijs olim Cecilij ⁊ Petri fratrum quondam dicti
testatoris, ⁊ dicti Simonis, ⁊ possessiones assignādas pro dote singula
riter in testamēto expressit cum suis cōfinibus, q̄ dicte possessiones deς
beant esse pro dote dicte capelle ⁊ earū fructus perpetuo deueniant ad
manus capellani presentis, ⁊ futuri pro suo victu ⁊ necessarijs etiā, post
hoc decessit dictus testator, ex quo remāsit filius ⁊ heres quidam Duς
ctius, qui postmodū decessit relictis duab⁹ filiabus legitimis ⁊ naturaς
libus dictarat: scʒ domina Frācisca ⁊ Christophora. Que quidē doς
mine tanq̄ heredes patris vna cū quadā domina Matthea filia quon
dam dicti Simonis presentauerūt quendā dñm Bartholomeū canoniς
cū, ⁊ rectorem dicte capelle tunc vacantis, in termino edictorū fuit exce
ptū eas non esse patronas: quinimo ius patronatus plene spectasse ad
quēdam Franciscū ghini: qui quidē Franciscus instituit heredes quosς
dam extraneos ⁊c. Queritur nunquid ex dicto testamento ille domine
probentur patrone alio in cōtrariū non probato: maxime cū in quadā
permutatione alias factā de dicta capella, dicatur in instrumento dicte
permutationis, dictam capellā fuisse dotatam per dictū Simonē ghini
fratrē dicti Iacobi testatoris: viso dicto instrumento ⁊ alijs actis, ⁊ agi
tatis in causa coram domino vicario Aretino ⁊c.

℄ Consilium. liiij.

1 ☞ Ius patronatus competit aut ex constructione aut ex fundatioς
ne: aut ex dotatione.
2 Possessio patronatus probatur per presentationē secuta institutione.
3 Basilica aliqua si sit constructa, ⁊ non apparet in cuius diocesi, ad quē
episcopum pertineat.
4 Ius patronatus ecclesie transit etiam ad heredes extraneos.

V Idetur primo q̄ per dictum testamentum vel alia
acta in hac causa nō probetur patronatū
1 pertinere ad dictas mulieres. † quia ius patronatus cōpeς
tit altero de tribus modis: scʒ ex constructione, fundatiōe,
vel dotatione. xvj. q. vij. filijs vel nepotibus. c. decet. de immu. eccle. ⁊ c.
quicūq. ⁊ c. fulgentius. ⁊ c. pie mētis. ⁊ ibi optime gl. de hac materia ⁊
per Io. an. in rub. de iure pat. facit. c. nobis. ⁊ qd ibi no. eo. tit. ⁊ an posς
sit quēri prescriptio in. c. not. in. c. querelam. de elec. ⁊ plene per Io. and.
in reg. qd alicui gratiose. de re. iu. lib. vj. Sed in casu nostro non proba
tur necessario per dictū testamentum vel alio actu, dictū dominum diς
ctam capellam cōstruxisse, fundasse, vel dotasse: ergo ⁊c. Consequentia
patet, in dicto testamēto solum continentur verba testatoris: sed dicto
eius nō statur in fauorē suum, ⁊ preiudiciū alterius. vt in. l. rōnes de fun
cti ⁊. l. exēplo. ⁊. l. instrumēta. C. de pba. facit. xij. q. ij. in princ. nec instruς
mentū dicte permutationis pbat dictū Simonē illā capellā dotasse: q̄r
illa verba sunt plata ob aliud, ⁊ incidēter: ⁊ sic nō faciūt fidem vt in. c. si
papa. de priuile. li. vj. ⁊ in. c. si. de succes. ab inte. ⁊. C. de proba. l. nō epistoς
lis. ⁊. l. nō nudis. ⁊ plene per Bar. in. l. ex hac scriptura. ff. de dona. ⁊ per
Canon in. d. c. si. ⁊ cle. vnica. de pba. maxime cū illa narratio non esset de
substātia permutationis, que agebaᵗ quinimo si illa narratio fuisset de
substātia permutatiōis, ex quo tñ nunc agiᵗ de validitate ipsius pmuta
tionis ius patronatus nō probataᵗ: nec illa asserta dotatio per instrm
permutatiōis: ex quo de sīsūato instrō nunc pncipalr vertitur qstio: vt
pbaᵗ in. c. illud. de presump. ⁊ no. volunt gl. in l. optimā. C. de contra. ⁊ cō
mit. stip. ℄ Itē tertio ⁊ forti⁹ per instrm permutatiōis apparet Frāciς
cū olim Simonis ghini fuisse solū in possessione patronat⁹ dicte capelς
le: q̄ patet nō ex illa nuda narratione dotationis facte per Simonē paς
trem dicti Frācisci: sed ex eo q̄r Frāciscus solus tanq̄ patron⁹ cōsensit
dicte pmutationi. Nā in permutatione interuenit renūtiatio, ⁊ expressa
vel tacita pñtatio: ⁊ sequēs per superiorē institutio: iuxta no. p gl. in cle.
2 vnica de re. pmu. ⁊ p Fede. l trac. de pmuta. † Sʒ per pñtationē secuta
institutiōe pbaᵗ possessio patronat⁹. vt in. c. cōsultatiōib⁹. de iure pa. ⁊
c. querelā. de elec. c. cū olī de cau. pos. ⁊ ppte. plene p Inn in. c. ij. de l inte.
resti. c. in literis. de resti. spo. Ergo dʒ admitti ille presentatio per hēdes
dicti Simonis ēt si pprietas patronat⁹ pertineat ad aliū: q̄r pñtatio
est qdā fructus iuris pñtādi: q̄ ptinet ad possessorē bone fidei: ⁊ nō ad pς
prietariū: vt legiᵗ ⁊ no. i. c. querelā. ⁊. c. cōsultatiōibus. pall. quinimo pl⁹ vult
Inn no. i. d. c. in lris. q̄ factis duab⁹ pñtatiōib⁹ vna a pprietario, alia a
possessore: cōfirmāda seu admittēda est poti⁹ illa q̄ fit a possessore: ⁊. d. c.
querelā. ⁊. c. cōsultatiōib⁹. facit q̄ ipse no. in. d. c. ij. de in ite. resti. ⁊. c. querel̄. de
elec. Sʒ dicte dñe nō pbanᵗ esse i possessione pñtādi: sed solū dict⁹ Frāς
ciscus: nec etiā pbaᵗ pprietas ptinere ad eas: ergo oīno sunt repellēde
a petitiōe ipsarū. ℄ Sʒ his nō obstātib⁹ dico in hoc casu subtilr aduer
tendū q̄ dict⁹ quondā Iacob⁹ ghini frater dicti Simonis pñs asseς
ruit in suo testō illam capellā sancti Matthei fuisse cōstructā per eum,
⁊ dictū Simonē fratrē suum: ⁊ etiā mandauit illā capellam dotari de bo
nis cōibus ipsius Iacobi ⁊ Simonis, ⁊ nepotū suorū ex fratribus pre
mortuis: vt patet in testamento dicti Iacobi ⁊ executorem testamenti
fecit ⁊ deputauit dictum Simonem fratrem suum. Nunc autem reperi
tur dicta capella cōstructa, ⁊ dotata per dominum Simonem executoς
rem dicti testamenti de bonis assertis in testamento: qd probatur sic,
vbicunq̄ aliquis tenetur ad aliquid faciendum in quo requiritur suus
actus, si illud appareat postea factū presumitur gestum ab illo cui necesς
sario hoc incūbebat: hoc no. pbaᵗ in. l. ij. C. de aliмē. pu. pstan. ⁊ ibi aperς
tissime hoc tʒ Hugo. in. l. cum seruus. ff. de verb. obli. sed dicto Simoni
tanquam executori testamenti hoc incumbebat: ergo alio patrono non
apparēte, presumendū est q̄ dict⁹ Simon dotauerit dictā capellā de bo
nis cōibus de quibus in testamēto. pro hoc etiā facit, q̄r capelle non naς
scitur, sed necessario requirit cōstructorē, ⁊ dotatorē: vnde prima fron
te presumit habere patronū. vt no. Io. an. sup reg. qd alicui. de reg. iur.
lib. vj. in mercu. prope fi. Alio aūt non apparēte patrono debet pñsumi
qd heredes Iacobi ⁊ Simonis ⁊ suorū nepotū (ex quorū bonis pñsumēς
dum est dictam capellā fuisse dotatam) sint patroni. ℄ Scdo ad idem
optime facit. c. j. de reli. dom. vbi pbatur maxime iunctis notatis per
3 doc. † q̄ non apparēte in cuius diocesi sit Basilica cōstructa pñsumit in
illo loco aliquid pertinere ad illū epm, qui pbat se exercuisse in illo loco
aliqd ius epale: licʒ non pbet de exercitio oīum iurū epalium, quasi suffiς
ciat tenuis presumptio ex quo non constat de iure alterius. ita in propo
sito, ex quo non constat alium dictam capellam dotasse in testamento
Iacobi cum illam mandasset dotari de bonis cōibus: presumendū est
ex quo nunc apparet dotatam dotem recepisse ex illis bonis communiς
bus, vt in testamento disponitur. Et quia apparet de dotatione modo
predicto, presumendum est idem de constructione, ex quo non apparet
per alium fuisse constructā. arg. d. c. j. ℄ Tertio probatur ex illis narra
tiuis contentis in dicta permutatiōe, in quibus continetur illam fuisse
capellā dotatam per dictum Simonem ghini: que quidem vbi non agi
tur de magno preiudicio faciunt plenam probationem maxime in faς
ctis antiquis vbi non potest haberi de facili probatio. vt est gl. sing. in
c. cum olim. de censi. que dicit per illum tex. q̄ si in aliqua scriptura puς
blica cōtinetur de finibus alicuius episcopatus, standū est illi alijs finiς
bus non apparentibus, licet scriptura illa sit simpliciter ob aliud confeς
cta: ⁊ ibi uno saltem negari non potest quin illa verba faciant presumς
ptionem non modicam: vt probatur hic in tex. ⁊ bonus tex. cum glo. in
c. series. de testi. ⁊. c. illud. de presump. ⁊. c. fi. de suc. ab intest. ⁊ glo. in. d. l.
optimā. C. de cōtrahen. ⁊ cōmit. stipu. que tñ dicto testamēto debent faς
cere plenā fidē. arg. in. c. ij. qui matri. accu. pos. ⁊. c. cum causam. de pba.
Nec ob. si dicaᵗ q̄ in dicta scriptura fit mētio solum de Simone, ⁊ non
Iacobo, vel alijs nepotibus: q̄r dico Simonem hoc fecisse nomine oīm
tanq̄ executorē testamēti cū ipse executor tenebaᵗ facere: ergo ita presuς
mendū est iuxta not. in. d. l. ij. C. de alimē. pupil. pstan. non enim dr q̄ noīe
proprio fecerit: ⁊ scripture sunt adinuicē concordande, ex quo fieri pōt,
de fide instru. inter dilectos. §. ceterū. ⁊ de verb. signi. nihil est. facit. c. cū
expediat. de elect. li. vj. ⁊. l. vlti. a. C. de nosti. do. Pro hoc etiam facit qd
Franciscus filius dicti Simonis cōsensit in illo actu permutationis taς
quā patron⁹. Nec ob. si dicaᵗ q̄ ipse solus esset patron⁹, ⁊ in possessione
presentādi: vt. §. dixi in vlti. arg. prime partis. hoc enim non ob. si diligē
ter ⁊ subtiliter ponderetur. Nā vbicūq̄ ius pñtandi ptinet ad plures
patronos simul, licʒ appareat aliquē ex eis tantū pñtasse, ⁊ ad eorū preς
sentationē superiorē instituisse presentatū: ex quo non apparet expresse
illos patronos presentasse animo spoliādi alios sua possessione, non fit
preiudiciū alijs patronis in sequētibus actibus nec circa pprietatē, nec
circa possessionē: q̄r negligens in vno actu, non facit sibi preiudicium in
sequenti. hoc aperte colligiᵗ ex subtiliter tactis per Inno. ⁊ Cōpostel.
in. c. querelā. de elect. ⁊ clarius in terminis nostris ponit Fede. de sens.
consi. xcvij. in vlti. articu. quinimo dico q̄ per presentationem Francisci
qui erat vnus ex patronis ex parte patris, cōseruatur possessio omniū
patronorū: vt colligiᵗ ex locis preall. Cum ergo dicta capella sit dotata
de bonis cōibus dicti Iacobi ⁊ Simonis ⁊ nepotum ex fratribus preς
mortuis dico, vt dixi. §. q̄ omnes heredes ipsorū sunt patroni ⁊ succeς
dunt in hoc iure patronatus heredes per stirpes, ⁊ nō per capita: vnde
omnes heredes Iacobi tenēt locū vnius circa heredes illorū nepotum,
qui presentabāt duos fratres dictorū Simonis ⁊ Iacobi loco duorū.
vñ quatuor hic ɔcurrūt a pncipio patroni: sicut ex bonis oīm quatuor
fratrū dos capelle emanauit: ⁊ sic omnes descēdentes ab istis, seu hereς
des istorū tenēt locū quatuor patronorū. hoc probaᵗ hodie in cle. ij. de
4 iure patro. ℄ Et aduertēdū sit q̄ ius patronatus ecclesie trāsit etiam ad
heredes extraneos, ⁊ non ad filios tantū. vt no. Inn. super rub. de iure
patro. in fi. ⁊ Io. an. in. c. cum seculū. eo. tit. tangit gl. in. c. cōsiderandum.
⁊. c. cū filijs. xvj. q. vij. Et hec est cōis opi. Inn. licʒ quidam dicant cōtra:
sed primū verius. si enim transit cū vniuersitate ville in emptorē extraς
neum. c. ex literis. ⁊. c. cum seculum. eo. tit. fortius cum hereditate ad heς
redē extraneū. Quid aūt si sint aliqui heredes pro inequalibus portioς
nibus: vide per gl. ⁊ doct. in. c. j. eo. titu. vbi plene no. de hoc. Et ex his
concludo ad casum nostrum q̄ cum ille due filie dicti nepotis ex filio diς
cti Iacobi: scilicet Francisca ⁊ Christophora fuerunt heredes vniς
uersales dicti Iacobi alio herede extraneo non apparente. argu. in. l. in
fin. ff. de libe. ⁊ posthu. ⁊. l. j. C. de his qui ante aper. tabu. cum asserant
se heredes. argu. in. l. gerit. ⁊. l. pro herede. ff. de acquirē. heredi. debent

ipse tenere

ipse tenere locū vnius patroni.s. Jacobi heredis paterni: ⁊ si nō appa
rēt alij q possunt legitime docere se esse cōpatronos, debent admitti
p̄sentationes p istas dn̄as: q: imputādū est legitime nō cōparētib⁹.ar.
c.dilecti.⁊.c.cū nobis.⁊.c.scriptū.de elec.⁊ p Jo.an.i.in.d.c.querelam.⁊
sic si nō cōparēt,⁊ doceāt de iure suo ⁊ p̄sentāt aliū.instituēdus est qui
habeat plures voces patronoꝝ cōputando patronos p stirpes,⁊ nō
per capita nō p̄dictoꝝ q maiorib⁹ iuuat̄ meritis de quo dicēdū: vt.d.
c.iij.⁊.c.cū sūt.de iure pa.de dn̄a Matthea filia dicti Simonis nō fe
cisse ferio sp̄ālē mentionē,q: habuit fratrem masculū.vñ ignoro si pa
riter fuit heres patris sui cū dicto Frācisco: vñ si fuerūt heredes p̄ris
saltē in parte bonoꝝ dꝫ admitti tanq̄ patrona: q: o.ēs filij Simonis
tenēt locū vni⁹ patroni, vt pꝫ p p̄dicta.nec est distinguendū inter ma
sculū ⁊ feminā.⁊ si femina est heres,succedit in iure patronatus sicut
masculus.idē si cōstruat,vel dotet.vt no. Jo.an.i.c.nobis.de iure pa.
⁊ Jo.de lig.in cle.ij.c.xi.p Fed.cōsi. xvi.facit.c.fi.de cōces.p̄bē. Secus
dicendum si dicta dn̄a Matthea nō fuit heres patris vel fratris. Ex
his clare patet quid dicendum in tota ista questione ⁊c.

¶ Consilium.lv.

1 Collegium qđ a iure approbatum non est,non potest acquirere.
2 Mendicitatem publicam sine euidenti causa necessitatis reprobant
iura ciuilia,⁊ canonica.
3 Donatio perfecta nō reuocatur, nec cōditiones ex postfacto recipit.
4 Collegia misericordie disciplinatorum,⁊ iuuantium oppressos,sunt a
iure approbata.
5 Princeps si concedit alicui licentiam transferendi domiciliū, sciens
illum esse tutorem in loco.videtur a tutela absoluisse.
6 Procurator quicquid facit vltra contenta in mandato,non tenet.

IN questione que vertitur in
ter fratres sancti Frācisci ex vna parte,⁊ illos paupes q
vulgariter appellātur inhumati ex alia,sup quodā fundo
seu quibusdā terris vtrisq̄ insolidū donatis pro oratorio,⁊ officiis
in eis sustinēdis: vt latius cōstat ex instrumētis sup dictis donationi
bus cōfectis. Videtur primo q̄ dicti inhumati nullum ius in illis ha
beant: qđ probat̄ p̄lo sic,donatio illarū terrarū fuit facta societati eo
rū: vt pꝫ ex instrumēto super hoc cōfecto: sꝫ eorū societas nō est a iure
approbata,imo improbata, igit̄ nullū ius potuit eis acq̄ri.cōsequen
tis clare p̄bat̄ in.l.collegiū.C.de here.insti.⁊.l.i.§.deinde.⁊ in.c.i.de re
li.do.li.vi.iunctis etiā maxime no.p Jo.an.ibi,in quibus omnibus di
1 citur in effectu † q̄ collegiū q̄ a iure approbatū nō est: nil p̄t acq̄rere.
Minor aūt,scꝫ q̄ isti inhumati nō faciūt societatē seu collegiū appro
batū,multipliciter probatur. Primo p dictū.c.i.de relig.do.li.vi.vbi
tex.expresse reprobat istos inuenientes nouū ordinē,seu religionē a iu
re, vel a romanis pōtificib⁹ nō approbatam,ergo ⁊c. Et saltē negari
nō pōt,q̄ ferūt religionis habitū,ferūt enim certū habitū in cōtēptū
seculi.⁊ ille dicit̄ certus habitus,q est distinctus ab aliis regula,seu cō
stitutione,in colore,⁊ forma.no.dicit gl.i.cle.i.de elec. Sꝫ habitus isto
rum inhumatorū est distinctus ab aliis in vtroq̄.s.in colore,⁊ in for
ma: ergo habēt certū ⁊ determinatum religionis habitū ꝯ dispositio
nē illius.c.⁊ per hoc facit gl.singularis.in.d.c.i.que est super verbo: ha
bitū.que dicit p̄ūlū ter.nō p̄hiberi,quin singularis p̄sona sectas non
inueniens,⁊ seorsum habitās,nouū habitū induere sibi possit. ad hoc
lij.dist.parsimonia.⁊ sic expsse voluit,q̄ plures habitātes in hoc col
legio,nō possunt certū habitū inuenire, ⁊ portare, vt videant̄ in statu
religionis: vnde tex.in.d.c.i.loquit̄ in p̄hibitiōe alternatiue,vt nec no
uā religionē inuenire,nec certū,nec nouū habitū deferre ⁊c. vñ p̄supe
posito q̄ nō inuenerint religionē cū collegio ipsorū saltē ex eo q: certū
⁊ nouum habitū adinuenerūt sine licētia romani pōtificis ⁊ simul ha
bitādo.ad idē optime facit cle.iij.de reli.do. vbi papa reprobās statū
quarūdā mulierū in simili quodā velamine habitāriū p̄testatus est q̄
p illā p̄hibitionē nō intēdebat inhibere mulierib⁹ fidelib⁹,qn omissa
cōtinētia,vel nō p̄missa honeste possint in suis hospitiis ꝯseruātes pe
nitentiam agere,⁊ virtute dn̄o in humilitatis spiritu deseruire ⁊c. vñ
pōdero illa verba,in suis hospitiis: q: i hospitio seu collegio nō lꝫ ha
bitare sub quadā vmbra religionis,ēt cū penitētie. ¶ Tertio facit.c.
indēnitatib⁹.ppe finē.de elec.lib.vi.vbi papa expresse p̄testat̄,q̄ p illā
cōstitutionē nō intendit approbare statū,ordinē,seu regulā quarūdā
mulierum,q̄ nec p̄priis renunciāt, nec p̄fessionē faciūt regularē,sicut
in secularibus ecclesiis canonici seculares ⁊c. Ecce ergo q̄ nō liceat cō
uenire simul cā religionis: lꝫ cōuenientes nō renunciēt p̄priis: nec p̄fes
sionē faciāt regularē sub quadā vmbra ⁊ velamine religiōis qđ videt̄
cōtra intellectū Bar.in.l.i.ff.de colle.illici.q dicit.c.fi.de reli.do.pcede
re qñ plures cōueniunt in vnū causa religionis: ita qđ efficiunt̄ p̄sone
ecclesiastice: secus dicit si remaneant laici.hoc enim videtur cōtra illū
tex.vbi mulieres ille remanebāt laice: ⁊ tamen noluit illarū statum ap
probare,lꝫ cōuenirēt causa religionis. Nec ob.l.i.ff. de colle.illici.sup
qua se fundat Bar.que potest p̄cedere quādo conueniūt simul: non tñ
habitant assidue sub eodē tecto: nec assumunt sibi nouū habitum. vñ
canones superuenientes multipliciter illud limitauerunt p̄pter cōtu
sionē,⁊ scādala,que oriebant̄ ob hoc in ecclesia dei: vt in.d.c.fi.⁊ in.c.i.

p̄ralleg. ¶ Quarto valet̄ cōtra eos casus in.d.c.fi.de reli.do.vbi pa
pa expsse p̄hibuit nedū nouā religionē inuenire,sꝫ ēt domū religiosaꝫ
de nouo fundari: nisi regula ⁊ institutio accipiat̄ de approbatis. Sꝫ in
humati isti quotidie edificant domos religiosas de nouo pro seipsis.
quinimo in ista met terra de qua est cōtentio volūt edificare domū reli
giosam p seipsis: ergo non licet.⁊ sic donatio illa fuit nulla. Quinimo
videtur casus in extrauaganti Joan.xxij.que incipit sancta roma.que
expsse,si nō cauillet̄,videt̄ eoꝝ statū reprobare: maxime in eo qđ expsse
innuit istos collegiatos de facto nō debere publice mēdicare,ne eorū
2 status videat̄ approbatus. Et circa hoc aduertēdū † q̄ ciuilia iura ⁊
canonica expsse reprobāt mēdicitatē publicā sine euidenti cā necessita
tis: vt.l.vnica.C.de mēdi.vali.li.i.⁊.xcij.di.c.diaconi.§.nūc aūt.iuncta
gl.⁊.c.seq.sꝫ si nulla necessitas est,cū possent victū manib⁹ q̄rere,⁊ non
tollere pauperū idigētiū subsidia: ergo eorū stat⁹ est ab vtroq̄ iure i
p̄bat⁹. ¶ Ex qb⁹ oīb⁹ cōcludit̄ q̄ si donatio eorū societati facta nō te
nuit, valuit donatio scđo loco facta fratrib⁹ sancti Frācisci, quorū or
do est approbat⁹ ab ecclesia: vt in.d.c.i.de reli.do.⁊ habuerūt i hoc lo
co acq̄rēdi specialē licētiā a dn̄o papa Martino.⁊ sic eis nō obstat.c.i.
de excef.p̄la.li.vi.p hec tollit̄ qđ obiicit̄ illū fratrē Antoniū Joannis
nō habuisse plene mādatū ad illa loca resignanda ⁊ donāda: q: nō fuit
opus resignatione ipsoꝝ inhumatorū. q: si eis p̄pter incapacitatē ip
sorū nō fuit dn̄iū acquisitū ergo remāsit dn̄ium penes donatorē: ⁊ sic
libere potuit aliis donare, vt.l.nec vtile.ff.de acq.re.do.no.gl.⁊ Bar.
in.l.qđ meo.§.si a furioso.ff.de acq.pos. ¶ Scđo principaliter contra
iura inhumatorū facit,q: Blācus sabori ⁊ Antonius Joānis ambo
inhumati recipiētes donationē illaꝝ terrarū,nō potuerūt societati ac
quirere dn̄ium,cū ad hoc nō haberēt ab eorū societate mādatum,⁊ p
liberā p̄sonā nobis nō acquirit̄.insti.de inuti.stip.§.qđ si q̄s sibi.⁊ p q̄s
p̄sonas nobis acq̄ritur.§.ex his itaq̄. ¶ Tertio facit, q: p̄supposito
q̄ dn̄ium illis fuisset acquisitum: tñ ex renūciatione libera procurato
ris eorū illud p̄diderūt: vt cle.i.de renū.⁊.c.super hoc.e.ti.⁊.l.si qs vi.
§.differētia.ff.de acqui.pos. ¶ Quarto oībus deficiētib⁹ sufficere de
bet fratribus sancti Francisci concessio domini pape Martini,que in
istis sp̄ūalibus,⁊ ecclesiis,⁊ piis dispositionibus liberā habet faculta
tē.in cle. q: cōtingit.de reli.do.⁊.c.innotuit.de elec.⁊.c.p̄posuit.⁊.c.cū
nostris.de concef.preben.pro quo facit glo.no.in.c.principalem.ix.q.
iij.⁊ Specu.in titu.de leg.§.nūc ostēdendū.ver.lvij.⁊ melius in versi.
lxxix.§.nunc breuiter.ante fi.⁊ Jo.an.super dicto ver.lvij.facit glo.in
c.cōstitutus de relig.domi.⁊.xxv.q.ij.in summa. ¶ Sed his nō obstā
tibus dictos inhumatos in dictis rebus donatis arbitror potiores,
huius cōclusionis satis exploratum est argumentum. ipsi enim fue
runt priores in donationis ⁊ in possessiōis traditione: ⁊ sic fuit i eos
trāslatū dn̄iū.l.traditionibus.C.de pac.insti.de re.diui.§.per traditio
3 nem.l.quoties.C.de rei vendi. † Constat aūt q̄ p̄fecta donatio non re
uocatur,nec conditiones ex postfacto recipit: vt.l.iij.C. de reuo.do.⁊
l.p̄fecta.C.de dona.que sub modo.nec subest,nec allegat̄ aliqua causa
ingratitudinis.⁊ sic sumus extra casum.c.fi.de dona.⁊.l.f.C.de reuoc.
dona.non ergo valuit donatio secundo loco fratribus sancti Frācisci
facta,cū dominiū iam fuisset trāslatum in inhumatos, ⁊ nemo dat qđ
nō habet.c.qđ aūt.de iure pa.⁊.ij.q.vij.dalbertum. in.c.nuper. de dot.
post diuor.restit.⁊.l.traditio.ff.de acq.re.do.⁊ p̄bat̄ apertissime in ca
su nostro.in.d.l.quoties.quare ad fortificandū iura istorū inhumatoꝝ
nō restat,nisi respondere ad contraria superius formata. ¶ Et primo
ad iura que videntur multū stringere cōtra statū istorū inhumatorum
pōt dici,qđ loquunt̄ in aliis casibus. Nā isti inhumati,vt dicūt,nō ha
bēt certū habitū ex lege,vel cōstitutiōe,vel aliter,sed ad libitū illo vtū
tur,⁊ possunt alia vestimēta tā in forma q̄ in colore assumere, ⁊ ex di
uersis habitibus eodē t̄pe vti,cū illa lex vel cōstitutio nō eos cogat in
cōtrariū.⁊ sic nō pōt dici eos habere certū habitū. ¶ Itē dicūt se esse
puros laicos,⁊ nullū habere superiorē ⁊ simul ꝯuenire causa deuotio
nis,sicut faciebāt apl̄i,⁊ alij beati christiani i primitiua ecclīa, quorū
erat cor vnū ⁊ aīa vna,⁊ oīa erāt illis cōia,iuxta dictū p̄s: Ecce quam
bonū,⁊ quā iucundū habitare fratres in vnū. Et pro predictis videt̄
bonus tex.in.c.dilectissimi.xij.q.i.negāt ēt domū eoꝝ esse religiosam,
sꝫ p̄phanā,vt puta dedicatā sine authoritate epī,⁊ sine ecclesia: habēt
enim tātum oratoriū,qđ cuiq̄ in domo p̄pria licitū est cā orandi habe
re: vt in.c.vnicuiq̄.cū duob⁹ sequētib⁹.de cōse.dist.i.per Inno.in.c.in
ter dilectos.de dona.vbi est bonus tex.fm lec.suā. Ad idē faciūt not.
4 p Bar.in.l.fi.ff.de colle.illi.vbi dicit,† q̄ ista collegia misericordie ⁊ di
sciplinatorū,⁊ iuuantiū oppressos,sunt a iure approbata p.l.i.ff.eo.ti.
⁊ p̄pter statū istorū inhumatorū videt̄ approbare Anto. de but.in.c.
ij.de foro cōpe.vbi dicit istos inhumatos cū regulariter viuāt,esse p̄
sonas ecclesiasticas: licet p̄fessionē nō faciant.⁊ qđ gaudere debēt pri
uilegio ecclesiastico,allegat tex.cū gl.in.c.indēnitatibus.de ele.lib.vi. i
fi.⁊ qđ no.xi.q.vlti.c.fi.de maio. ⁊ obe.dilecto. ¶ Itē fm cum cum ta
les se astringant multis disciplinis ⁊ ambulent discalciati possunt di
ci in statu penitētiū,qui sunt sub ecclesia.xi.q.i.aliud.qui status ab ec
clesia approbat̄: ⁊ tales subsunt ecclesie,licet nō sit regula approbata:
q: nec regulares dici possunt,cum non habeant vota perpetua,nō tñ
est reprobatus status viuendi fm eum.ad h.. inducit extrauagātem

Jo.xxii.que incipit. Ratio recta que tollit penas.cle.i.de reli.do. etiā
quo ad illas q̄ beguine vocātur:dūmodo honeste viuāt,& se nō implicēt
in predicationib⁹:& sic ex authoritate tāti viri debet sufficere respon
sionē ad cōtraria.& ad id quod dicit de mēdicitate,pōt dici,q̄ ipsi labo
rant,quatenus de eis mēdicāt,qd nō est de iure improbatū.lxxxii.dist.
c.i.& xlii.dist.q̄ iā.& quicquid sit in iuris subtilitate,in qua nūc insi
stere non intendo,illud tñ me mouet in hanc sniam.q̄ dñs noster
Martinus papa domibus istorū inhumatorū cōcessit ex certa sciētia
aliquas indulgentias,ex quibus videt̄ statū eorū tolerare.arg.eorū q̄
no. Inno.in.c.veniens.de fi.presby.vt saltē illud dictū procedat in prin
cipe.arg.l.barbarius.ff.de offi.preto. Ad idē bonus tex.in.l.si in hoc.
5 §.si.ff.de excu.tut.vbi dicit̄,q̄ si princeps cōcedit alicui licētiā trāsferē
di domicilium,sciēs illū esse tutorē in loco, videtur illū a tutela absol
uisse:ita & dñs papa dādo istis indulgentias,videt̄ statū istorū appro
bare.nā si essent in statu peccati,nō prodesset indulgētia q̄ cōcedit̄ vere
penitētibus & cōfessis de quo de pe.& remis.c.qd autē.& c.qd quidā.& li
cētia seu indulgētia, vel dispēsatio extēditur ad ea que necessario ex
actu dispēsati sequunt̄:vt dicit gl.no.in.c.qi in tñi.de prebē.& c. qi non
pōt.eo.titu.lib.vi.&.c.si qs in clero.vii.q.i.plene per Anto.de butri.in
c.at si cleri.§.de adulteriis.de iud. Et ad p̄dicta facit tex.opti.cū mate
ria sua.in.c.qi circa.de consan.& affi.vbi patet,q̄ tolerauit,seu dissimu
lauit papa ī casu specificato,vbi dicit se velle dissimulare inducit dispē
sationē,vt ibi fortius:ergo vbi dat indulgentias,eū fortius operetur
nctus passiuus.q̄ negligentis:vt in.c.ce ore. de his q̄ fiūt a maio. par.
ca.iuncto.c.ad decimas.de restit.spoli.libr.vi. ¶ Itē in casu dubio re
curritur ad cōsuetudinem.c.cū dilectus.de cōsue.& l.si de interpreta
tione.ff.de legi.fortius recurrendū ad iudiciū pape eñi.Nō enim nega
ri potest quin istorū inhumatorū status sit dubius.papa ergo dando
indulgētiā videtur declarare statū eorū nō improbatū a lege.possunt
ergo isti defendi vel mero iure,vel ex tacito iudicio pape,vel per ipsi⁹
dispensationem,vt colligit̄ satis ex predictis. Et per hec tollunt̄ olim
allegata cōtra istorū societatem. ¶ Ad secundū principale motiuum
respondetur multipliciter. Primo q̄ illi Brancus & Anto recipiētes
illam donationem non erant extranei ab illa societate:imo de ipso cor
pore societatis,qd aūt donatur vni de corpore cōtēplatione istius cor
poris,donatū acquirit̄ corpori:vt in.c.requisiti.in fi. de testa.facit qd no.
glo.de mona.institu.de inuti.stipu.§.qd si qs alii. ¶ Itē & secūdo pre
supposito qd omnino fuissent extranei ex quo nomine societatis inhu
matorū receperunt,& illi inhumati postmodū habuerūt ratū ibidē edi
ficando & habitando,acquisiuerunt illud dñium ff.de neg.gest.l. si ego.
&.l.pe.not.Barto in.l.qui mihi donatū.ff.de dona.quinimo licet quis
nō possit alteri stipulari,tñ si stipulat̄ noie alterius,valet stipulatio il
lo postmodū ratū habente.&.l.pe.no.Bar.in.l.stipulatio ista.§. alteri.
de ver.ob Non obstat tertium motiuum de renūtiatione pcuratoris
istorū inhumatorū,qi,vt apparet in forma procurationis, non habe
bat ad hoc mādatū. Requiritur enim in hoc speciale mādatū aliā eñi
nō valet donatio quātūcunq̄ habebat plenā administrātionem:& in.l.
filiusfamilias.& ibi p Bar.ff.de dona.&.l.contra iuris ciuilis regulas.
ff.de pact.Non enim presumit̄ quis procuratorē cōstituēdo generali
ter,velle iactare suum.l.cū de indebito.ff. de proba sa in.c.qui ad agē
6 dum.de procu.lib.vi. Quicquid autem facit procurator vltra cōten
ta in mandato,nō tenet:vt in.c.cum olim.el.de offi deleg.&.l.diligen
ter.ff.manda.maxime cum agitur de alienatione reipublice,que nō de
bet alienari sine discussione maxima.vno posset dubitari an necessario
deberet interuenire authoritas episcopi,de quo p Hosti in.c.nulli.de
rebus eccle.non alie.&.l.iubemus.C.de sac.san ecc.iuncta l. oīa priuile
gia.C.de epis.& cleri.vbi omnino priuilegia tributa ecclesiis extendun
tur ad pia loca.dicitur enim pius locus vbi act⁹ pii exercētur. de quo
per Spe.in tit.de instru.edic.§.nūc vero aliqua.versi.& scias quod in
ter legata ad pias causas. ¶ Ad quartum & vltimū est respondēdum
q̄ illa concessio domini pape nullius est momenti tanq̄ surreptitia:cū
falsum fuerit narratum,q̄ illa bona spectarent ad alium,& qd libere
volebat cōferre ipsis fratribus:quod erat falsum cū iam dñiū irreuo
cabiliter fuerit trāslatum in istos inhumatos:vt.s.dixi. Princeps au
tem nunq̄ per suas literas intēdit preiudiciū afferre tertio, de illo nō
habita mentione.in.c.super eo.de offi.deleg.&.l.ii.§.si quis a principe.
ff.ne quid in loco publ. ¶ Item priuilegium p surreptionē obtentum
est ipso iure nullum:vt no.in.c.ad audientiam. de rescri.& in.c.i.&.ii.de
filiis presby.lib.vi.& in.c.inter dilectos.de fide instrum. ¶ Ex quibus
omnibus concludo istos fratres seu pauperes qui dicuntur inhuma
ti fore potiores in dominio illarum terrarū de quibus ad presens cō
tentio est.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus cōtingentia talis est. Qui

dā Sandor ciuis lucanus,syndicus & pcurator monasterii monialiū
sancti Carbonis de Luca, ordinis Cistercieñ.dicto syndicario noie &
de volūtate & cōsensu dñarū abbatisse,& monialiū dicti monasterii ex
vna parte,& qdā Lābert⁹ quondā Columni Lucanus ciuis p se,& suis
heredibus ex alia parte,cōpromiserunt in quēdam Archipresbyterū
Lucanum,tanq̄ dictarū partiū arbitrū,& arbitratorē,& amicabilē cō
positorē super omnibus & singulis causis,litibus,& questionibus,con
trouersiis,dissensionibus inter ipsas partes vertentibus: vt ille etiā
intelligerentur lites,& questiones super quibus fuit lata sententia &c.
vt plene de hoc constat ex instrumento super hoc confecto. vigore cu
ius cōpromissi,dictus archipresbyter inter cetera pronūtiauit,q̄ dña
abbatissa,capitulū,& cōuētus dicti monasterii teneant̄ & debeāt hinc
ad.xviii.menses proxime futuros q̄ciēsq̄ ad requisitionē dicti Lamber
ti vendere,dare,tradere,& vēditionē facere de iure validā p̄fato Lam
berto,quedā bona immobilia dicti monasterii in laudo expssa,p p̄tio
centum & quinquaginta florenorum. Qd quidē laudū dictus Sandor
syndicus dicti monasterii approbauit,& dictus Lābertus noie pprio
postmodū infra terminū.xviii mensiū prescriptorū dictus Lābertus
fecit corā dño vicario Lucano ēē citari,& requiri dictas abbatissam &
moniales,offerens se paratū ad emendū,& requirens q̄ abbatissa & cō
uentus deberet sibi vendere bona in laudo cōprehēsa,& ad hoc peruē
illas cōpelli.illis aūt.s.abbatissa & monialibus allegantibus nullitatē
laudi in illa parte,ac declinātibus forū ēē tāq̄ exemptas.dictus Lā
bertus deposuit dictū pretiū centū qnquaginta florenorū de mādato
vicarii apud quēdā dñm. Nec aliter super p̄dictis exceptionib⁹ appa
ret lata snia:sz a tpe depositi facti emanarunt eñi tpa q̄ recuperatio di
cti depositi vt̄ impossibilis,vel difficilis,maxime vigēte quodā statu
to in ciuitate Lucana,inducēte prescriptionē decē annorū inter p̄sen
tes.xx.inter absentes cōtra omne debitū,vt in eo latius apparet. Que
ritur nunc cui incumbat illius depositi periculum, vel prosecutio &c.

¶ Consilium.lvi.

1 Monasteriū sine consensu diocesani non potest bona immobilia a
lienare,nec per compromissum potest se ligare.
2 Prelatus per compromissum factum sine consensu superioris nō pō
est perpetuum preiudicium ecclesie generare.

Videtur Primo q̄ spectet ad monasteriū per tex.
apertum in.l.si a re.C.de pac.inter emp.&
vend.iuncta.l.acceptam.C.de vsu.& qd ibi no.Bart.vbi pa
tet,q̄ etiam ad actionem parandā,satis est emptori offer
re & cōsignare,seu deponere pretium de mandato iudicis.ita q̄ talis
cōsignatio hꝫ vim solutionis,& periculum occurrit spectat ad vendito
rem. Sed in casu nostro predictus Lambertus obtulit,& de mādato
vicarii cōsignauit:ergo periculum seu pecunie prosecutio pertinet ad
monasterium:vt dictis.ll.nec possunt abbatissa & moniales pretende
re nullitatē laudi:cū eorum syndicus expresse homologauit laudum,
& sic poterunt compelli ad obseruandum: vt in ca. per tuas. de arbi.&
l.pe.C.eo tit. Nec defuit potestas cōpromittendi cū nō ageretur hic
de libertate monasterii,quo casu non valuisset compromissum sine licē
tia pape,si monasterium esset exēptū. Sed agebatur de aliis articulis
vt patuit ex diffinitione vt probatur in.c.cum tpe.de arbi. Nec legiti
mitatem consignationis seu depositi habuerunt impedire allegate p
ipsas moniales exemptas.quoniam cōsignatio fuit facta ante probatio
nem exemptionis.quinimo non apparet q̄ aliquādo fuit ipsa exēptio
plene probata quare alio modo non probato vicarius eñi cēsendus
erat cōpetens iudex.xviii.q.ii.monasteria.& c abbates.& de reli.do.cū
venerabilis.& de offi.vica.licet si sumus in terminis.l.acceptam.preal
le. ¶ Sed his nō obstantibus contrarium arbitror de iure preallega.
ad hanc contrariam sententiam mouet me principaliter nullitas ipsi⁹
laudi,qua dato incertissimum est illam consignationem non produxisse
iuris effectum Quod illud laudum fuit nullum,quatenus semp age
1 bat monasterium ad alienationem bonorum immobiliū probat̄. Si
cut enim monasterium sine consensu diocesani non potest bona immo
bilia alienare.x.q.iii.in vēditionibus.ita nec per compromissum pos
sunt se ligare ad hoc:qi nō debet licere indirecte, q̄ directe prohibetur.
c.tuc.de procura.&.c.cum quis vna via.de reg.iur.lib.vi. Ita notabili
2 ter voluit Hostien.in.c.iii.de arbi.& Jo.and.post eū.q̄ per compro
missum factū sine cōsensu superioris,nō potest prelatus perpetuū p̄iu
diciū ecclesie generare.ideo nō pōt ex cōpromisso sequi alienatio alias
facta esset via ad alienationē faciendā.& ita voluit Lap.in allegatione
sua.ii. Idē aperte voluit Fede.cōsi.lxxix.vbi dicit nō valere trāsactio
nem per prelatū ecclesie factā,etiā cū cōsensu sui capituli, nisi interue
nerit cōsensus & authoritas diocesani:ex quo sequitur alienatio rei im
mobilis ipsius ecclesie,vel aliud preiudiciū ppetuū.p hoc tex.in.l.cum
hi.§.si cū his.&.§.si vni.ff.de trāsac.& ibi respōdet ad.c.cōtingit.de trāsa
ac.dicēs.q̄ ibi solū querit̄ de iure capituli,& tñ ī f. salvo iure diocesa
ni.sicut in simili no.gl.in cle.i.de re.eccle.nō aliena.& bñ res redit ad na
turā suā:ideo valēt pacta,& trāsactiones sine authoritate superioris.
Ad idē quod no.Bar.in.l.nulli.ff.de trāsac.vbi i idē vult in prelato cō
promissum cū est quedā transactio.in auc.vt dif.iudi.§.si vero. ¶ Itē
illud laudū erat cōtra formā iuris,inquātū arctabat ad vēdēdū bona
ecclesiastica citra casus pmissos a iure,& formā traditā vt tradit̄.c.ex
ceptione.xii.q.ii. & in summa eiusdē qōnis. ergo hic fuit nullū, vt in.c.
examinata.de cōfir.vti. Si ergo nō valebat laudū,minime valuit p cō
sequēs illa cōsignatio,& depositio tāq̄ facta ex cā nulla.& a iure impro
bata,& sic sumus extra superius allegata; cū monasteriū non esset ob
ligatum

ligatum ex illo laudo ad vendendū: ꝑ ꝯ̃sonec ad pecuniā recipiēdā.
⁊ sic periculum illud nō fuit trāslatum in monasterium.nec habuit ope
ri talis cōsignatio aliquē effectū,ex quo nō fuit iuridice facta. Ad hoc
tex.iuncta gl.in.l.ij.C.de vsu.⁊ qđ no.Bar.in.d.l.acceptā. Et si diceret
illud monasterium est exēptū,⁊ sic nō debet obesse diocesani consensus
defectus:qꝛ dico ꝙ papa est in exēptis loco diocesani:⁊ sic ipsius autho
ritate dꝫ fieri directa vel indirecta alienatio:vt no.l.c.authoritate.de
priui.li.vi.⁊.xciij.dist.nulla.⁊.c.cū dilecta.de cōfir.vti.⁊ est gl.aperta in
terminis nostris ī cle.i.de re.eccle.nō alie.in ꝟbo ppriū. Preterea esto sine
veritatis sīudicio ꝙ p̄dicta nō obstarēt,que in veritate concludūt: ex
alio tñ capite piculū pecunie nō spectabat ad monasteriū:qꝛ ad hoc vt
cōsignatio habuerit suū effectū,oportet ꝙ fiat authoritate iudicis cō
petētis:vt.d.l.acceptā.⁊.l.ij.C.de vsur.⁊ qđ in eis no. Sꝫ notorie ꝯstat
vicariū epi nō esse iudicē cōpetentē religiosorū ordinis cisterciē.cū il
le ordo sit exēptus,⁊ immediate pape subiectus:vt not.in.c.cū ordinē.
de rescrip.⁊ iādudum fuit,⁊ est in pacifica possessione exēptionis:⁊ sic
tollitur ignorātia facti allegata. Itē cum de hoc cōtenderet debebat
anteꝙ̃ cōstaret illū esse iudicē,facere depositum ad eius mādatū.arg.
l.nimis propere.C.de execu.rei iud.⁊ in.c.super literis.de rescrip.cū si.
⁊ melius de iud.c.exhibita.⁊ per hoc patet responsio ad omnia moti
ua superius allegata. Concludo ergo ꝙ periculum.vel psecutio illius
pecunie deposite pertinet ad dictū Lābertū,nō aūt ad monasterium.

¶ Casus consilij sequentis.

Ex infra scriptis literis apostoli

cis quarū quidē literarū tenor fuit mihi cōsinissus:videlicet. Ioānes
eṗs ⁊c. Ad futurā rei memoriā ⁊c.⁊ post multa p ipsum dñm papā di
sposita ⁊ ordinata sequit̃ ī dictis literis:lege sine apostolica cōstōne: ⁊
ad hoc vt eo āplius diuin⁹ cult⁹ quo maiori canonicorū ⁊ capellanoꝝ
numero dicta ecclesia fuit decorata:statuim⁹ ꝙ eṗs ⁊ capl̃m dicte ec
clesie p tēpore existētes vna cū dictis cōsulib⁹,toties quoties videbit̃
eis expedire,de nouo creare,nec nō cōstituere possint vltra solitū nu
merū nouos canonicos,⁊ canonicales p̄bendas ac ēt capellanos ⁊ ca
pellanias ī ecclia memorata.⁊ portiōes p illis capellanis in illo nume
ro ⁊ quātitate de tpe in tps decernere put honori ⁊ vtilitati dicte ec
clesie cognouerint cōuenire. Ita tñ qđ ex p̄bēdis in p̄sentiarū existētib⁹,
vel de eo qđ distribuit̃ de mēsa dicti capl̄i in p̄positū ⁊ canonicos,seu
capellanos,q nūc sunt,vel in futurū erūt instituti in benefi.ijs q̃ nunc
sunt in ecclia memorata,nihil possit,aut debeat detrahi.aut diminui
quouis mō:ac ēt qđ future prebēde ac portiones hmōi in eadē ecclia i
stituende,seu decernēde nō sint,nec esse debeāt inferioris fructus,re
ditus ⁊ ꝓuētus ꝙ̃ principaliter existēs:si aūt ipsum capitulū creationi
⁊ instōni predictis,aut eorū aliqui noluerint interesse,aut ꝯdicere,vel
noluerint cōsentire sine cā episcopo,⁊ cōsulibus ipsis cōcordare,tunc
eo casu eṗs cū ipsis consulibus possint,⁊ valeant omni iure creare ca
nonicos,⁊ capellanos,⁊ prebendas canonicales instituere:ac etiā por
tiones huiusmodi ⁊c.facere in premissis q̃ cum dicto capitulo potuis
sent aliquo nō obstāte habeāt,⁊ habere censeant̃ authoritate p̄sentiū
⁊c. Et iuxta finē dicte cōstōnis dñi Ioānis dictarū literarum ponun
tur etiā ista verba.vꝫ per predicta quoqꝫ aut aliquod p̄dictorū nullū
intelligat̃ aut possit preiudicium fieri aliquibus priuilegijs,vel indul
tis per sedē apostolicā ꝯcessis hactenus circa premissa.vel aliqđ eorū
dē cōsulib⁹ antedictis vel operarijs frabrice memorate. ¶ Nūc ergo
infrascripta dubia eliciunt̃. Primo an circa ordinationē ⁊ creationē
p̄bendarū,⁊ demū electionē canonicorū attentis verbis dictarū litera
rū apostolicarū debemus dicere,ꝙ sint tres voces:vꝫ vna epi seu ar
chiepi:alia canonicorū: alia cōsulum,vel debeam⁹ dicere,ꝙ sint due,
videlicet vna epi,⁊ capl̄i:alia sit cōsulū. Et qđ si eṗs cū capitulo siue cō
sulibus concordarent,⁊ conuenirent,sed non maior pars cōsulū: ⁊ qđ
si consules cum capitulo,vel maiori parte capituli dissentiēte epo con
cordarent,vtrū canonici ⁊ capitulū sint vocandi,ita qđ si nō vocarent̃
possent agere de cōtemptu. Et nūquid canonici interessentes,vel ma
ior pars ipsorū poterit cōtradicere vel nō cōsentire ordinationibus ⁊
institutioni predictis factis per archiepm̄ ⁊ consules,ita ꝙ et eorū cō
tradictione vel nō cōsensus prestatione impediat̃,aut annulletur crea
tio,ac etiā institutio facta per archiepm̄ ⁊ cōsules. ¶ Scđo principali
ter dubitat̃ cū in cōstitutione predicta dñi Ioānis dicat̃ ꝙ future creā
de prebēde nō sint,nec esse debēt inferioris fructus,reditus ⁊ ꝓuen
tus,quā p̄ncipaliter existētes:quare cū in dicta ecclia sint prebēde ma
ioris fructus,mediocris ⁊ minoris,queritur in qua quantitate iste no
ue prebende creari debeant. ¶ Tertio principaliter querit̃ an per do
minos cōsules,vel saltē vna cū epo in creatiōe taliū p̄bēdarū ⁊ ordina
tione p̄bendarū ipsarū apponi possint onera certa seu obseruatiōes,
seu qualitates in assumēdis ⁊ pmouēdis ad dictos canonicatus ⁊ pre
bēdas,⁊ que,vt puta ꝙ assumēdi sint sacerdotes,vel ꝙ infra terminū
pmoueri teneant̃,vel ꝙ residere ⁊ cōtinuā residentiā facere,vel talem
missam tali tpe celebrare teneāt̃,⁊ similia. Et nūqd illis tacētib⁹ pos
sit ordinari possim epm̄ cū caplo ⁊ cōsulibus,vel saltē cū ꝯsulibus capi
tulo recusante,ꝙ talia nō seruātes moueant̃,⁊ ꝙ nō faciētes incurrāt
penā amissionis fructuū,prebendarū,⁊ alioꝝ emolumētoꝝ:vt ꝙ saltē

eis possint subtrahi dicti reditus,vel pars dictarū prebendarū p di
ctos cōsules. ¶ Quarto principaliter querit̃ cū ita sit,ꝙ tales p̄bēde
fuerint ordinate erecte ⁊ create de reditibus ⁊ bonis operarie ⁊ p ꝯ̃s
deputatorū ad regimē dicte operarie:⁊ sic cōsulū artis lane.⁊ sic videā
tur ex dotatione acqrere iuspatronatus,an dictū ius sic dicat̃ acqri:⁊
sic in creatione p̄fata possit ordinari p epm̄,⁊ p p̄fatos cōsules qđ attē
ta donatione p̄fata deinceps in futurū cōsules artis lane q p tpe fue
rūt,sint patroni p̄dictarū p̄bendarū:ita ꝙ illis p̄bendis vacātibus spe
ctet p̄sentatio ad ipsos consules,⁊ ad dictum archiepm̄ confirmatio:⁊
ita qđ in confirmatione non habeat interuenire capitulum ⁊c.

¶ Consilium.lviij.

1 ¶ Prelatus si in aliq̃ electiōe habeat tertiā partē,capl̃m aliā tertiā
⁊ aliqua vniuersitas aliā tertiā,tūc voces non iudicantur per capita.
2 Cōsensus capituli ⁊ epi vbi requiritur,nō coniunguntur,vt sufficiat
habere maiorem partem.
3 Corpora plura q̃ simul coniunguntur nō vt facientia vnū corpus,sꝫ
vt diuersa ad hoc vt actus dicatur factus ab omnibus seu maiori par
te opꝫ ꝙ interueniat consensus cuiuslibet corporis.
4 Promittens artificē intelligitur promittere de mediocri.
5 Rescriptum pape in dubio trahitur ad ius commune.

Attingam Pro clariori cōsultationis informa
tione quodlibet dubiū de per se. Et
primo iuxta interrogationis ordinē primum aggrediar in
quo incidenter multa annectuntur dubia.⁊ primo arguit̃
ꝙ ar chiepṡ ⁊ capitulū sunt loco vni⁹:sic vt habeāt ī hoc tm̄ vnā vocē.
Consules vero loco alterius: ⁊ sic habeant aliā vocem: ita qđ omnes
simul constituant duas voces.hoc videtur prima fronte probari.in.l.
si.C.de impu.⁊ aliis substi.vbi habet̃ ꝙ si testator ita instituit,vna cū
filijs suis,⁊ sempronius mihi heredes sunto.ex tali instōne patris cū
filijs qui simul cōiungūtur,⁊ pene secundum naturam sunt eadem per
sona,debere habere dimidiam:⁊ sic tantum haberet sempronius sol⁹
quantum pater ⁊ filij qui simul fuerunt coniuncti.ita videtur dicendū
in proposito,cum enim episcopus ⁊ capitulum simul coniungant̃ vi
detur ꝙ sint loco vnius tm̄:Consules vero qui p se vocant̃,debēt esse
loco alterius.ad idē.l.titius fundi.ff.de hered.insti. ¶ Secundo prin
1 cipaliter facit qđ not.Ioan.and.post Hosti.in.c.scriptū.de elec.ꝟ vbi
dicit,ꝙ si in electione prelatus aliquis habeat tertiam partē:capitulū
aliam tertiam,aliqua alia vniuersitas aliam tertiā,tantum habet sol⁹
prelatus,quantum habet totum capitu.vel alia vniuersitas.nec iudi
cantur voces per capita.ita in proposito ex quo episcopus ⁊ capitu
lum simul coniunguntur:⁊ etiam de iure faciūt vnum corpus:vt in.c.
nouit.⁊.c.q̄to.de his que si.a prela.lꝫ plures sint numero ꝙ̃ ipsi consu
les,tantam vocem hn̄t simul,quantā ipsi consules. ¶ Sed his nō obs
stantibus que vere non obstant,contrariam sentētiam arbitror p̄uale
re scꝫ ꝙ oēs predicti sint loco trium personarū non obstāte ꝙ episco
pus ⁊ capitulum iungantur per dictionē copulatiuā,⁊.de hoc videt̃
casus apertus in simili.in.l. si q̃s titio.ff. de vsufru.accre. vbi patet ꝙ
si testator ita dicit,titio cū heredibus meis,⁊ meuio eādē rē relinquo
ex relicto fiūt tres partes,quarū vna debetur titio.alia heredibus te
statoris,tertia meuio.⁊ subdicit ibi tex.non referre an dicatur relinquo
illi ⁊ illi,⁊ meuio:an illi ⁊ illi cum meuio.semper enim fiūt tres partes.
Ecce ergo ꝙ dum cōiungunt̃ duo per dictionē cū.vocant̃ oēs equali
ter.facit.l.titie textores.⁊ qđ ibi not ff.de leg.i.fortius idem dicendū
cū cōiungant̃ per dictionē,⁊.nā hec dictio ⁊,p quā cōiungunt̃ hic eṗs
⁊ capitulū,facit vtrūqꝫ copulatū venire principaliter:ita qđ vnū nō p̄t
dici accessoriū ad reliquū.vt est gl.in.c.querelā.de simo. Idē sentit gl.
ff.de iur.⁊ fac.igno.sup rub. Scđo ad idē videt̃ tex.in.l. si quis ita sti
pulatus.ff.de ver.ob.vbi probat̃,ꝙ si duo in dispositione cōiungunt̃ p
dictionē ⁊,opꝫ vtrūqꝫ interuenire. Sed si eṗs ⁊ capl̃m simul cōiūgā
tur in vnā vocē non verificaret̃ dispositio pape.finge em̄ canonicos eē
viginti,si eṗs cōiungit̃ cū eis,essent.xxi. pone ēt ꝙ decē canonici ⁊ eṗs
consentiunt pro vna parte,alij decē p alia parte:nam sm̄ ꝯ̃riam sniam
illi vndecim representabāt oēs,an cōstituāt maiorē ptē omniū.⁊ sic nō
erit verū dicere ꝙ capitulū hic cōsenserit,put reqrit̃ ex forma mādati:
qꝛ nō est hic in aliqua parte capl̃m,cum nō reperiat̃ maior pars capi
tuli ī aliqua parte. Nā decē faciūt dimidiū toti⁹. Ad hoc.c.i.de his q̃
si.a prela.⁊.l.qđ maior.ff.ad muni.⁊ bon⁹ tex.in.c.ecclia.de elec.vbi pꝫ
ꝙ nō est dare capitulū,nisi saltē det̃ maior pars toti⁹ ⁊ nō maior pars
cōparatione minoris. ¶ Item pone alium casum,retentis dictis ter
minis:qđ ex viginti canonicis consentiūt.xv. p vna parte,archiepṡ cū
reliquis quinqꝫ pro alia parte,sm̄ opinionē contrariā illi.xv.constitue
runt seu presentauerūt totā illā vocē eis cōpetentē.⁊ sic venerūt cōtra
formā mādati,cū nō interuenerit hic cōsensus archiepi:qui tñ debet eē
principalis in authorizādo:vt patet ex forma mādati.vt ergo iste ab
surditates cessent,dicim⁹ ꝙ eṗs hꝫ cōsentire p se,capl̃m p se ⁊,cōsules
p se.iuxta illud dictum Ioan.an.⁊ Hostien.in.c.scriptum.quod bñ cō
uenit in casu nr̄o. ¶ Tertio principaliter facit,eṗs ⁊ capitulū vocan
tur hic per nola appellatiua,⁊ collectiua vnico respectu:non autē tan
ꝙ̃ singuli;ergo vt satisfiat rescripto pape,opꝫ ꝙ eṗs consentiat,⁊ ca
pitulū per se,nā capitulum est corpus per se distinctum ab epo.⁊ adeo

ꝙ appellatione capituli non venit ep̄s: vt pꝫ ex diuersitate titulorum.
Nam alius est titulus, de his q̄ fi. a p̄la. ⁊ maio. parte ca. ⁊ lꝫ fic̄te cōsti
tuant vnū corpus: vt dictis. c. nouit. ⁊ quāto. tn̄ ep̄s est caput, canonici
mēbra: caput vero differt a membris. hāc solam firmauit gl. not. in cle.
2 vt hi. de eta. ⁊ qua. ❡ Quarto videmus † ꝙ vbi ep̄i ⁊ capituli requirit̄
cōsensus, adinuicē nō cōiūgunt̄, vt sufficiat habere maiorē partē nume
ro: sed opꝫ ꝙ ep̄s p se cōsentiat, ⁊ capl'm per se, ita vt saltē habeat̄ con
sensus maioris ptis capituli: vt le. ⁊ not. in. c. vnico. ne sede vac. Et ibi
bona gl. plene ⁊ fideliter per Jo. an. in. c. a collatiōe. de ap. lib. vi. Con
suluit etiā Fed. cōsulto prius Jo. an. vt ip̄e refert in cōsilijs suis: cōsi. i.
plene p Cal. in. c. postulasti. de ꝯces. preb. lꝫ Host. alr ibi senserit, Sed
oēs moderniores ibi sequunt̄ primū dictū, qd̄ pcedit etiā cū ep̄i ⁊ capi
tuli cōsensus requirat̄ ex forma mādati: vt in casu nostro de quo est gl.
no. in. c. si p te. de rescrip. lib. vi. ❡ Quinto pbat̄ ex tenore rescripti pre
dicti. Nā si ep̄s ⁊ capl'm cōstituerēt vnā vocē nō distinguerent̄ i fine re
scripti, vbi dicit̄ notāter ꝙ nō cōsentiēte caplo posset ep̄s ordinare cū
cōsulibus ⁊c. vnic⁹ ⁊ cōformis debet esse sensus cuiuslibet dispositio
nis: nec dꝫ separari cauda a capite, vt alius sit sensus in p̄ia pte, alius
in secūda. Si eīn cōiungerent̄, semper remanerent cōiuncti. ad hoc bo
nus tex. cū gl in c. maiores. de baptis. in ver. ceterū. iuncta gl. in x. au
thoritas. ⁊ precedētia capiūt itellectū a sequētibus. in. l. si seruus plu
riū. ⁊. l. q. filiab⁹. ff. de leg. i. ❡ Sexto ⁊ vltimo dico ꝙ in effectu nō mul
tū refert hoc dubiū discut̄: ⁊c. qꝛ ex forma mandati clare colligit̄, ꝙ ar
chiep̄i ⁊ cōsulū cōsensus semp requirit̄. capituli aūt ꝯdictio nō nocet.
hoc probatur sic. exclusio vnius alteri⁹ operat̄ ingressum: vt in. c. cū re
nuntiat̄. xxiij. q. i. ⁊. l. cū pretor. in prin. ff. de iud. ⁊ xxv. distin. qualis. de
presump. nōne. sicut in rescriptis dicitur ꝙ si capitulū voluerit cōsenti
re, aut interesse, aut ꝯdixerit, tūc ep̄s cum ipsis consulibus possint ⁊
valeāt in fine capituli ⁊c. Ergo cū ibi exclusit capitulū, vt apte vo
luisse ꝙ sine archiep̄i ⁊ cōsulū cōsensu, nō possit illa creatio fieri. ad qd̄
eīn exclusisse solū capl'm in casu ꝯdictionis, si idē eēt ꝯdicēte archiepi
scopo vel consulibus. voluit ergo vt in omni casu archiep̄s ⁊ consules
cōsentiāt: ⁊ hoc videt̄ cōformie iuri cōi. Nā archiep̄s sine cōsulibus nō
posset, cū cōsules habeāt dare dotē: ⁊ sp̄ualia sine temporalibus eē nō
possunt. i. q. iij. si quis obiecerit. nec cōsules sine archiep̄o, qꝛ laici non
possunt constituere beneficia: sed hoc spectat ad ep̄m. xvi. q. i. quidā.
de cōse. dist. i. nemo. ⁊. c. postulasti. de iurepa. capitulū autē in casu con
tradictionis recte excludit̄: qꝛ tūc iniusta cā nō pōt impedire, ea q̄ iuste
statuunt̄ p ep̄m. vt no. Jo. an. ⁊ Archi. in. c. i. de cōsti. facit qd̄ leg. ⁊ no.
in. c. a. lxv. dist. ❡ Ex predictis cōcludo ꝙ archiep̄s, capitulū, ⁊ cōsules
faciūt tres voces. verūtamē cōtradictio capituli nō hꝫ impedire actū
siue noluerint interesse, siue ꝯdixerint siue noluerint consentire: cū hec
materia sit approbata p papā: secus aūt si cōtradicerēt ꝯsules, seu ma
ior pars ipsorū, vel archiep̄s. ⁊ loquor q̄tum ad ea que cōtinent̄ in lite
ris Joānis ⁊ p hec remanent decise multe alie cōsultationes in primo
dubio cōtente. Et primo illa, nūquid ep̄s cū capitulo sine cōsulib⁹ cir
ca illā ordinationē ⁊ electionē de quibus in literis Joānis possunt p
cedere. Et dicēdū ꝙ nō, vt patuit ex predictis. ❡ Item scd̄o ꝙ si duo
vel tres ex consulibus cōuenirent, dico eīn non sufficere, qꝛ cōsules vo
cantur hic per nomina appellatiua, ⁊ collectiua i. vt vniuersitas ⁊ col
legiū, nō vt singuli. Non ergo possunt dici cōsules cōsentire, nisi maior
pars ipsorū cōsentiat. d. l. qd̄ maior. ⁊. c. ecclesia. ⁊. c. i. de his q̄ fi. a prela.
⁊. l. aliud. §. refert̄. ff. de reg. iur. p hoc bo. gl. in. c. cū inter canonicos. de
elec. ⁊ tex. in. c. apostolica. lvj. di. Patet etiā decisio tertie cōsultatiōis,
videlicet quid si cōsules cū capitulo vel maiori parte capituli dissentiē
te ep̄o concordarent: dico eīn hoc non sufficere: vt pꝫ ex predictis: qꝛ
archiep̄i ⁊ cōsulū cōsensus tā ex forma mādati, q̄ de iure cōi necessario
requiritur. ❡ Ad quartā cōsultationē verū canonici ⁊ capitulū sine vo
cādi: ita ꝙ si nō vocantur, possint agere de cōtēptu: dico qd̄ si nō vocē
tur, actus nō teneret vigore literarū pape: qꝛ hec potestas est data si
mul episcopo, capitulo, ⁊ cōsulibus. Si ergo capitulum nō vocat̄, act⁹
corruit ex defectu potestatis, ⁊ ex cōuentione forme mandati. vt, in. c.
venerabilis. de offi. deleg. ⁊. c. cū dilectus. de resc. ⁊. l. diligenter. ff. mā
da. vbicunq; eīn potestas datur tribus, qd̄ duo faciāt alio irrequisito
non tenet: qꝛ exercitium cōpetit eis p parte. de offi. delega. c. vno dele
gatorum. ⁊. c. causam matrimonij. ⁊ no. in. c. prudentiam. eo. tit. vbi per
gl. ⁊ Bar. in. l. i. §. si plures. ff. de exer. facit. c. si duo. de pcu. li. vi. ⁊ qd̄ le
gi. ⁊ no. in. l. si in tres. ff. de arbi. ⁊. c. si. eod. titu. lib. vi. Nec ob. c. sicut. de
elec. vbi actus videt̄ tenere nō obstāte cōtemptu aliquorum: lꝫ posse
agi de cōtēptu: quia dico ꝙ ibi nō peccatur in forma, nec potētia, qm̄
de iure potestas vniuersitatis est penes duas ptes vniuersitatis. l. nul
li. ⁊. l. plane. ff. qd̄ cuiusq; vniuer. nomi. ⁊. l. nominationū. de decre. ab or
di. fa. Sed in casu nostro deficit potestas, que datur his oībus simul.
Item committitur cōtra formam rescripti: dico tn̄ ꝙ ipsorū contradi
ctio nō viciat vt patet ex rescripto. vocat̄ eīn capitulū, qꝛ forte bene cō
sulēdo poterit alios retrahere ab ipso ꝓ opinione, sicut legitur ⁊ no. in
c. cum in veteri. de elect. in. c. cum olim. de arbit. in. d. c. ij. eo. titu. lib. vi.
❡ Patet insuper decisio vltime cōsultationis. s. primi dubij predicti.
Dico enim qd̄ contradictio capituli non habet obstare ordinationi ar
chiep̄i ⁊ ꝯsulum in his, que continentur in literis, per predicta. Et qd̄

3 predicta addo tex. no. in. c. pastoralis. de rescri. ⁊ qd̄ ibi no. † vbi patet,
qd̄ quādo iūguntur plura corpora simul nō vt faciētia vnū corpus, sꝫ
vt diuersa: ad hoc vt actus dicatur factus ab oībus, seu a maiori par
te, oportet quod interueniat consensus cuiuslibet corporis per q̄ dico
nō sufficere ꝙ ep̄s cū aliquibus cōsulibus faciat maiorem partem, vt
dicatur factū a consulibus, ⁊ ab ep̄o, seu archiep̄o: sꝫ opꝫ ꝙ ep̄s consen
tiat per se, ⁊ maior pars oīm cōsulū per se ⁊ idē dicendum in caplo eo
casu: qꝛ eorū cōsensus distribueretur: ⁊ per hoc solutū remanet primū
dubium cum omnibus suis accessorijs. Nūc respondeo ad cōtraria su
pra in principio formata. ⁊ primo ad. l. si. C. de impu. patet responsio p
not. ibi per gl. ⁊ Bar. in. d. l. si quis titio. ❡ Ad dictū Host. ⁊ Jo. an.
in. c. rescriptū. dico ꝙ procedit qn̄ certum est, quod aliqui simul iuncti
habēt certam partem in electione. Sed in casu nostro ex quo oēs vo
cātur equaliter per noīa appellatiua, quodlibet corpus habet per se
certā partē in dispositione actus: ⁊ sic in casu nostro potest obseruari,
ꝙ ibi notatur saluo qd̄ dicitur de capitulo: qꝛ illius cōtradictio nō ob
stat, sꝫ aliorū sic ex speciali forma rescripti, vt patet ex p̄dictis. Nec ob
stat si diceret̄ ꝙ dicti cōsules nō vocant̄ ad creationē ⁊ institōnem pre
bēdarū vt principales, sed potius tāq̄ potestatē, habētes ad cōsensū: ⁊
vt colligi videt̄ ex principio rescripti: vbi dicit̄, ꝙ ep̄s ⁊ capitulum vna
cum consulibus ⁊c. Ista enim sunt diuersa in se, ꝙ tres habeāt simul
actum explicare, vel duo de consensu tertij. nā primo casu omnes sunt
authores in facto. secundo casu sunt tantum duo, ⁊ tertius prestat cō
sensum: vt legi. ⁊ no. in. c. i. ne sede vac. lib. vi. dico enim hoc esse falsum
scꝫ ꝙ consules nō vocentur vt principales. Nam si bene ponderentur
verba rescripti, actus iurationis ⁊ institutiōis refertur ad omnes pa
riter: vt pꝫ ibi: quoties eis videbitur de nouo creare. ❡ Itē ⁊ clarius
in fine rescripti vbi dicitur, quod capitulo nolēte cōsentire, seu interes
se, ep̄s cū ipsis consulibus potest, ⁊ valet omni iure creare canonicos
⁊c. Et si in creatiōe ⁊ institōne sunt principales in hoc casu, ex quo act⁹
dispositionis pariter refertur ad omnes, tm̄ est dicere ille ⁊ ille, q̄tū il
le cū illo. ⁊ iste est proprius casus. d. l. si quis titio. Nam relictū referes
batur ad oēs equaliter: ideo dictio, cū, coniungit principaliter: ⁊ hoc
est qd̄ voluit Fede. dicto consi. i. ❡ Uenio nūc ad scd̄m dubium princi
pale, videlicet cū antique prebende reperiuntur disparis valoris, ⁊ vi
netus, ⁊ noue iuxta formam rescripti nō debeāt esse minoris valoris,
q̄ antique, ⁊ qualiter ꝯformabunt̄ antiquis: videtur primo ꝙ noue de
beāt fieri ad instar mediocrium: media enim in dubio videntur autho
res cōsiderasse. arg. in. l. legato generaliter. ff. de leg. i. qꝛ sub hac specie re
4 peritur varietas vt nō summa, aut vilis, sed mediocris. ❡ † Itē sic dr̄.
si promisi tibi artificem, non intelligit̄ de summo, nec prorsus indocto,
sed mediocri: vt leg. sciendum. §. item sciendū. ff. de edil. edi. Itē multa
sunt in iure que in dubio eligunt mediā viā. in. c. querelam. de offi. dele.
⁊. xlv. dist. disciplina. de cesti. spolia. literas. iuxta illud, Maior est me
dijs gratia rebus inest. de hoc medio expectando multa allegant̄ in. c.
sciētes. de cens. ❡ Sed his nō obstātibus aliud puto in casu nostro,
p tex. notabilē in. c. cum olim. de cōsue. vbi notanter probatur qd̄ vbi
aliquid est fiendum ad instar alterius, si illud est diuersum, eligitur id
quod est magis rationabile ⁊ iuri communi consonās, ⁊ alteri minus
preiudicās. ⁊ hoc no. ibi clarius Anto. de but. vnde in casu nostro di
co quod debēt fieri noue ad instar illarū antiquarū, que magis sunt ra
tionabiles, ⁊ iuri communi cōformes, siue sint pinguiores, siue medio
cres, siue infime: qꝛ in dubio videtur papa cogitasse de prebendis rō
nalibus, arbitrans ꝙ in tam famoso ⁊ florenti capitulo, ⁊ in vrbe de
5 berent esse p̄bēde scd̄m iuris cōmunis dispositionē. † Nā rescriptum pa
pe debet retrahi in dubio ad ius cōmune, etiā si oporteret clausulas re
scripti trāsportare, ne aliquid absurdum sequatur: vt pbatur in. c. cum
causam. de rescriptis. Et p hoc rescriptā Gregorij qui mandauit pre
bendas creare in eo valore, ꝙ canonici instituendi possent decenter vi
uere, ⁊ iura episcopalia psoluere: ⁊ p hoc facit qd̄ not. gl. in. c. i. xxi. q. i.
Et melius in p̄bēdis facit tex. xij. q. i. §. si. alias enim sequi posset ab
surdum: pone enim quod mediocres ꝓpter guerras, vel negligentiam
canonicorum sint adeo diminute, quod nō sufficiant ad ꝓcurādum sin
gulos canonicos: diceremusne papam de illis intellexisse. certe minime.
argu. c. i. de cōces. p̄bē. in. c. nemo. de consecra. dist. i. ⁊. c. ad audientiam.
el. i. de eccle. edificā. ⁊ hec de scd̄o p̄ncipali dubio. ❡ Uenio ad tertium
quesitum, videlicet an dicti ꝯsules per se, vel saltem vna cum episcopo
possint statuere circa nouas p̄bendas noviter in eis instituēdos ⁊c.
videtur quod sic. primo ex rescripto Gregorij qui videtur eis indulge
re saltem vt episcopus faciat cum consulum consensu. ❡ Itē per quā
dam consequentiam videtur hoc idem licere ex rescripto Joannis: qꝛ
cui conceditur aliquid, videtur concessum omne id, sine quo primū cō
mode exerceri non potest. l. ad rē mobilem. ⁊. l. ad legatū. ff. de pcu. ⁊. c.
prudentiā. ⁊. c. p̄terea. de offi. deleg. ⁊ cui cōcedit̄ p̄ncipale, accessorium
cōcessum esse videtur. arg. c. ex parte. el. ij. de deci. facit regula accesso
riū. de reg. iu. lib. vi. Sed institutio ⁊ creatio canonicorū ⁊ p̄bendarū nō
pōt cōmode fieri sine ordinatione, ⁊ institutione eorum, que debēt fa
cere instituēdi. arg. in. c. significantibus. de preben. Ergo data consuli
bus ⁊ episcopo potestate creandi, videtur data potestas ordinādi: qꝛ
īmo videtur ꝙ ex iurepatronatus possunt cōsules per se statuere: qꝛ
in traditio

in traditione rei opere possunt apponere onus, in.c. de monachis. de preben. not. gl. in.c. generali. de elec. libr. vi. ⁊ in.c. cum bertoldus. de re iudi. Sed ego arbitror ꝙ cõsules nec per se nec cũ episcopo simul possunt hoc constituere, ita vt ipsi dicant authores in illis ordinationib⁹ ⁊ statutis. moueor principaliter: q̃ iure cõi non licet laicis etiã in traditione rerum suarum, quas faciũt ecclesijs apponere cõditiones seu modos spirituales. ita elegãter ponit Inno. in.c. quoniam. ne prela. vices suas. quia nõ licet laicis de spiritualibus statuere etiã circa dotẽ, quã dant ecclesie. x.q.i.c. decreuim⁹. de cõstit. ecclesia sancte Marie. ⁊ xcvi. dist. bene quidem. Sed circa temporalia bene possunt a principio aliqđ pactũ apponere: sic debent intelligi superius allegata in p̃ia parte. Sed remediũ est vt archiepiscopus ista statuta confirmet ad petitionem consulum: quod facere potest etiã recedẽdo a dispositione iuris cõmunis. hoc probat tex. no. in.c. cum dilectus. de consue. ibi. ad petitionem patronorum. ⁊c. Ad idem quod not. doc. in.c. ad audientiã. de cleri. nõ resi. vbi dicunt Hostiẽ. ⁊ Ioã. an. ꝙ potest fieri constitutio contra non residentes, etiam si in ecclesia sit consuetudo in contrariũ, dũmodo fiat principaliter ad vtilitatem ecclesie: quod est notandũ. ⁊ facit quod no. in.c. cum omnes. de constitu. ibi enim fuit reprobata illa constitutio cõtra antiquam consuetudinẽ: q̃ ex radice vitium processerit, ⁊ nõ erat omnib⁹ cõmunis: vt ibi no. Nã episcopus potest statuere adiuuando ius cõmune per appositionẽ pene: vt no. gl. in cle. ne romani. de elec. plene per Io. an. in.c. si. de offi. archi. ⁊ debet hoc facere episcopus ad petitionẽ patronorum, ex quo statuta sunt honesta. vt ꝓbatur in. d.c. cũ dilectus. facit. c. preterea. ꝗ. de iurepa. ⁊ dz in hoc eos requirere consilium sui capituli. de his que fi. a prel. c. nouit. ⁊ c. quanto. Illorũ tamẽ contradictio nõ obstat, ex quo statuta sunt alꝭ rõnabilia. Sed haberi debent ꝓ consentientibus, vt no. Io. an. ⁊ Archi. in.c. i. de constitu. lib. vi. non obstant allegata pro parte consulum in principio dubij. Nam rescriptũ Gregorij nõ permittebat hoc cõsulibus, sz operarijs. dispositio autem nõ extenditur de persona ad personã, de priui. c. sane. ⁊ vij. q. i. petisti. sicut nec de casu ad casum. in.c. tua. de preben. lib. vi. Et licet pariter concessisset consulibus: satis tamẽ est ꝙ eis concessit: vt no. in simili, in. d.c. tua. Consules enim non procedũt virtute rescripti Gregorij. sed Ioannis. Nõ obs. qđ dixi de rescripto Ioãnis, vt veniat illa potestas per quandã cõsequẽtiam: q̃ nego ꝙ sine nouis statutis nequeat fieri creatio prebendarum, a nouorum canonicorũ. Possunt enim relinqui dispositioni iuris: vt no. in.c. susceptum. de rescri. lib. vi. ¶ Item cum simus in materia dispensabili. ⁊ restringibili. s. vt laici disponant de spiritualibus, debemus facere strictissimã interpretationem, nõ solum vt non veniant specifice nõ concessa: sed etiam vt nõ veniant ea que ex proprio verborũ significato possint cõprehendi: vt notãter legitur ⁊ no. in.c. quod dilectio. de consan. ⁊ affi. ⁊ in.c. i. ⁊ ij. de fil. presby. lib. vi. per Ioã. an. in regula. odia. de regu. iur. libr. vi. in mercu. ⁊ c. olim. de ver. sig. per Bar. in. l. beneficium. ff. de consti. princ. ⁊ hoc de tertio. ¶ Postremo cõdescendo ad quartum dubium in effectu cõtinens an presentatio canonicorum instituẽdorum ad nouas prebẽdas pertineat ad consules: ex quo prebẽde fuerunt dotate de bonis operarie, qbus dicti cõsules presunt. Videtur primo ꝙ sic: q̃ iuspatronatus competit ex dotatione. xvi. q. vij. pie mentis. ⁊ quod ibi no. in.c. filijs. ⁊ c. decernimus. ea. cau. ⁊ q. cũ multis similibus. qđ procedit etiã in dotatione prebẽdarum creatarũ in ecclesia collegiata: vt not. Inn. ⁊ clarius Io. an. in.c. nobis. preallег. licet gloss. aliud dixerit, ⁊ minus bene, in.c. i. eo. ti. Nec placet dictum Hosti. in. d.c. postulasti. vbi dicit ꝙ deputatio ad prebẽdas competit patrono in ecclesia collegiata: si patronus illam specialiter sibi reseruauerit: alꝭ secus. Et sic voluit limitare gl. in. d.c. postulasti. Sed illud dictum nullo iure ꝓbatur. nã iura generaliter in creatione quorũcunqꝫ bñficiorũ reseruant ius patronis presentandi, dummodo patronus specifice ius non mutet, vt in.c. significauit. de tes. ⁊ xvi. q. vij. ⁊ c. filijs ⁊ c. pie mẽtis. c. decernim⁹ cum multis simili. facit qđ not. gl. in.c. si quis basilicã. de cõse. dis. i. tũc dicit Io. an. in regula, quod alicui gratiose. de regu. iur. libr. vi. in mercu. qđ eps nõ fundat hodie intẽtionẽ de iure communi super libera collatione bñficiorum: sed tñ super institutione: quia ecclesie nõ nascuntur: sz ꝓsumuntur habere patronum, ad quem pertineat ꝓñtatio ꝑ iura gñalia superius allegata. Ab ista tamẽ gñali iuriũ dispositione solũ reperitur excepta electio prelati in collegiata ecclesia: ⁊ de canonicis nihil dicitur. vt. d.c. nobis. Ergo prebẽde remanẽt sub dispositione generali: arg. in. l. ꝓscripimus. i. fi. C. de ap. ⁊ in. l. cõmodissime. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ in.c. susceptum. de rescript. libr. vi. l. cum pretor. ff. de iud. ⁊ c. qualis. xxv. dist. Et sic placet simpliciter mihi dictum Inn. ⁊ Ioan. an. in. d.c. nobis. Sed in cõtrarium, ꝙ ad dictos cõsules non possit pertinere presentatio, probo sic. Operaria seu fabrica ecclesie nõ est corp⁹ verũ, sz fictum: nec habet in se collegiũ: sed sunt quidam reditus deputati ad fabricã ecclesie: ⁊ ꝑ cõsequens sunt ipsius ecclesie. Nam si dono, vel relinquo fabrice seu operarie alicui⁹ ecclesie, dono vel relinquo ipsi ecclesie. vñ dñiũ acquirit ecclesie, cuius cõmodũ relictũ seu donatũ concernit. nõ eñ refert cũ quo testator loquat̃, sed inspici dz in quẽ dispõnis cõmodũ trãsferat̃, vt. l. cũ pater. ꝗ. donationis. ff. de leg. ij. ⁊. l. ij. ꝗ. biduũ. ff. q̃ñ appel. sit. ⁊ ij. q. i. biduum. Nõ enim potest fabrica, cũ sint quidam reditus ei⁹ habere dominiũ aliorũ redituũ: nec eñ concernit vtilitas sz ipsius eccle. facit. l. collegiũ. C. de here. instit. ⁊ ꝙ deputata ad vsum fabrice, sint in dominio ecclesie, satis colligit̃ ꝑ rationẽ predictã. ⁊. x. q. iij. imo. ⁊ xij. q. ij. quatuor. ⁊ c. concessio. cum si. ius autem patronatus acquiritur ei, ex cui⁹ bonis res ꝓcessit, nõ autẽ illi qui fuit author dotationis. vnde si ex bonis alicuius ecclesie constituitur, vel dotatur alia ecclesia, iuspatronatus acquiritur ecclesie principali: vt probatur in.c. apostolicos. in fi. coniuncta gl. xij. qđ. ij. ⁊ c. ad audientiã. cl. ij. de eccle. edifi. Ideo in presenti articulo hãc ipsam veritatem esse arbitror, vt distinguam⁹ sic. ꝙ aut dominiũ operarie remanet penes cõmune, donec expendatur in ipsam fabricã, forte ex ordinatione sic facta i ꝓncipio, cum bona donẽtur operarie: ita ꝙ libera bonorũ dispositio pertinet ad cõmune Florẽtie. ⁊ tunc procedũt prime allegationes: vt inde patronatus acquiratur communitati, ex cuius bonis decessit dos dictarũ prebendarũ: ⁊ per consequẽs presentatio pertinebit ad cõsules. ex quo libera administratio iurium operarie cõcessa est a communitate ipsis cõsulibus: aut dominium illorum bonorum pertinet ad ecclĩã, vt quia pure bona fuerũt data episcopo: ⁊ tũc ipsa ecclesia habebit ius patronatus illarum prebendarũ. vt in. d.c. apostolicos. in fi. iuncta gl. facit quod notatur in.c. vnico. de iurepatrona. lib. vi. ⁊ c. q̃ clerici. eodem titu. Nomine autem ecclesie hoc casu veniet episcopus cũ capitulo: quia episcopus est in ecclesia. de testa. requisisti. ar. vij. q. i. c. scire debemus. Et hoc casu procedũt allegata in scđa parte: ⁊ per hoc sit satisfactum omnibus dubijs. Et qui aliter scripsit: cõsiderauit subtilitates predictas ⁊c.

¶ Consilium. lviij.

1 ☞ Decime prediales cui debeantur ecclesie, baptismali: aut parochiali: ⁊ per totum consilium.

2 Obuẽtionum ⁊ prouentuum appellatione veniunt omnes decime, ⁊ quicquid prouenire potest.

IN questione que vertitur inter plebanum sancti Iusti vulterane diocesis ex vna parte: ⁊ homines cõmunis antipani, ⁊ cõmunis personatico eiusdem diocesis ex alia parte, super decimis predialibus prouenientibus ex prediis sitis infra parochiã ecclesie sancti Bartholomei existẽtem infra limites plebanie sancti Iusti: ad quam quidẽ plebem parochiani ecclesie sancti Bartholomei dũtaxat habent recursum propter baptismatis sacramẽtum: reliqua vero sacramẽta recipiunt in ecclesia sancti

1 Bartholomei. illud de iure queritur: an decime prediales debeantur ecclesie baptismali, que videtur mater aliarum capellarũ: an ecclesie parochiali, vbi ꝑdia sita sunt: ⁊ vbi homines percipiunt alia sacramẽta. ⁊ hoc profecto dubium nõ est in iure paruum: cum iura varie i hoc casu loquantur. nam doctores in varias ⁊ diuersas inclinauerunt sententias, ⁊ vt liqueat questionis difficultas, allegabo primo ad partes. Secũdo ponam opiniones quas in nostro casu reperio. Tertio cõcludam quid mihi in iure cõsonũ videtur, quod debeãtur plebanie sancti Iusti, que est baptismalis: videtur primo tex. apertus in cap. de decimis. xvi. questio. i. vbi dicitur, qđ omnibus maioribus visum fuit decimas dãdas plebibus tãtum. vbi sacrosancta baptismata dant̃. Ad idem cap. statuimus. ⁊ c. in sacris. eadẽ causa ⁊ qđ. vbi habetur quod excommunicãdus est qui preter episcopi conscientiam extra baptismalẽ ecclesiã decimas soluere voluerit. Idẽ videt̃ velle tex. xvj. q. i. c. ecclesijs. ꝗ. in dioces. ¶ Secundo ꝓncipaliter facit tex. in.c. ex trãsmissa. de prescri. iũcta gl. pe. vbi patet, ꝙ matrix ecclesia, scilicet baptismalis vẽdicat sibi omnes decimas ab hominibus capellarum exclusis clericis capellarum ipsarũ. ¶ Tertio facit fm vnum intellectũ, quẽ ponit ibi gl. c. ad audiẽtiam. de eccl. edifi. cl. i. vbi patet, ꝙ licet capella ꝓpter hominum necessitatem cõstruatur infra limites alicuius parochie, tamẽ antiqua ecclesia remanet mater, ⁊ debet̃ sibi aliqs honor a capellis ne prediales decime eidem subtrahant̃. Idem ergo dicendum in casu nostro, nã iste capelle fuerũt ex postfacto edificate intra plebanatũ sancti Iusti. quare illa plebs remãsit parochialis in multis iurib⁹. Et ꝑ hoc vltimo faciũt. c. ecclesie. ⁊ c. quicũqꝫ. xvi. q. i. vbi dicitur, ꝙ ꝓpter ecclesias nouiter edificatas nõ debẽt antique suis iurib⁹, maxime decimis priuari. ¶ Quarto negari nõ potest, qn ecclesia baptismalis sit ecclesia parochialis hominum capellarũ, cũ aliter eis suo iure administrare nõ posset hoc sacramẽtũ baptismatis. quod est principale ⁊ fundamentum aliorum sacramẽtorum, in.c. si. de pres. nõ bapti. quare absurdum videtur nõ ꝓseruare ius parochiale. Satis eñ est ꝙ capelle habeant decimas personales, ⁊ alia iura parochialia: nam sole plebes habebãt antiquitus oĩa iura parochialia: sz ꝓpter hoim excrescẽtiã fuerunt postmodum cõstructe capelle, ⁊ parochie eis assignate: plebes tñ remãserũt parochiales saltẽ in sacramẽto baptismatis: vnde tũ ratione huius sacramenti, tum q̃ ꝓpter nouas nõ debẽt prorsus ꝓuari iure eorum, tum vt euitetur enormitas preiudicij, debemus dicere, vt saltẽ decime ꝓdiales eis remãserunt: vt innuere vidẽtur illi canones. xvi. q. i. ⁊ c. quicũqꝫ. ¶ Ad cõtrariã partẽ ꝙ debeãtur ecclesie sancti Bartholomei q̃ est parochialis illorũ de antipano, adducunt̃ multa iura, q̃ dicũt ad ecclesiã parochialẽ vbi ꝑdia sita sunt decimas prediales perti

necreç vt in.c.qm.c.cum contingat. z in.c.cum in tua dioecesi.de deci. z videtur textus satis aptus in.c.ad decimas.de resti.spo.lib.vi. ¶ Secundo principaliter adduco bonum tex.in.c.pastoralis.de his que fi.a prela. vbi dicitur quod auctoritate diocesani fuerunt parochie limitate, quatenus singulorum parochialium prouentus in vsus ecclesie cederet, z stipendia ministrorum zc. Ecce ergo quod omnes reditus ex spiritualibus prouenientes intra parochiam alicuius ecclesie, cedunt illi ecclesie: ergo z decime prediales de prediis sitis in parochia, cum sint reditus spiritualia.c. de prescrip.c.causam que. ¶ Tertio videtur probari nam casu illando literam in.c.ad audientiam.el. de eccle.edifi. aliter inducendo quam supra. ibi enim propter nimiam distantiam ecclesie parochialis fuit edificata capella infra limites parochie: fuit quod ibi certa villa parochie assignata z decreuit papa quod omnes obuentiones z prouentus illius ville cederent ad sustentationem rectoris ibidem instituendi. Dictum est au-

a tem quod appellatione obuentionum z prouentuum, veniunt omnes decime: z quicquid ecclesie legitime prouenire possit: vt in.c.transmisse. z.c.cum inter. de ver.sig. z.c.dilecto.c. cum inter. iuncta gloss. in.d.c.ad audientiam. z.c.non solum. Si ergo papa ibi solenniter decreuit, ita dicendum est iuris esse in consimili casu. z in dubio ita factum fuisse ab initio: vt in.c.consanguinei.de re iudi. ¶ Quarto adduco bonum tex.in.c.fi.de iure pa. vbi probatur decimas prediales deberi illi ecclesie in cuius parochia sita sunt predia, etiam si prediorum domini alibi habitent, z nullum sacramentum percipiant ab ecclesia parochiali. fortius ergo ibi debentur cum domini prediorum, vt est in casu nostro, habitent, seu coloni sunt parochiani ecclesie predialis. vt est ecclesia sancti Bartholomei in casu nostro. ¶ Quinto arguitur sic. ex quo ecclesia sancti Bartholomei est parochialis, habens parochiam limitatam, z distinctam ab ecclesia plebanie sancti Iusti: ergo debet habere omnia iura parochialia vt de paroch. quasi per totum. z .xiii.q.i.c.i. Sed decime sunt de iure parochiali: quia ex quo predia sunt in terra parochiali, de iure communi decime pertinent ad ecclesiam parochialem. vt in.c.fi.de paroch. z.d.c.ad decimas.de resti.spo.lib.vi. His argumentis fusius licet feram opiniones quas in materia reperio: quarum prima opinio habet quod standum est in hoc consuetudini. verum debeantur ecclesie baptismali, aut capelle per c.ad apostolice.de deci. z hoc voluit ibi Innoc. in gl.in.c.cum contingat. eodem titu. z Ray. in summa eo.titu. z ab hac opinione nemo discrepat. Nam ex consuetudine seu prescriptione possunt deberi illi ecclesie que nullum ius habet in illis: vt in.c.cum contingat. z in.c. cum in tua. de deci. ¶ Secunda opinio, quod cessante consuetudine debeatur ecclesie baptismali. hanc opinionem tenet glos.in.d.c.cum contingat. z in.c.statuimus.xvi.q.i. Inno.in.d.c.ad apostolice. Tan.in.c.nuntius. z Io.and. sequitur in Specu.eo.tit.§.ii.post princi. dicitur tamen quod in tribus casibus possunt deberi capelle. Primus, cum habeat id consuetudo: vt .s. dixi. Secundus, quando in limitatione noue capelle, cum aliter animabus prouideri non posset, episcopus de sui capituli consensu, assignauit ipsi noue capelle decimas prediales, seu limitationes sue parochie. facit.d.c.statuimus. z quod not.in.d.c.ad audientiam. z.c.constitutos.de reli.domi. alias nisi expresse assignasset, non venirent prediales sm eum per dictum.c.quicunque. z.c.ecclesie. Tertius est quando in aliquo magno territorio erant quamplures ecclesie, z nulle baptismales, z de nouo vna illarum in plebaniam, z baptismalem erigitur: vel de nouo vna plebania constituitur illic cum baptismo: tunc enim cessant rationes superius inducte in plebania, imo resoluuntur pro capellis sm eum z ponderanda sunt bene hec iura dicta: quia videntur limitare opinionem suam, vt procedat quando certum est capellam fuisse edificatam infra limites plebis. quasi tunc non debeat ecclesia antiqua ita enormiter ledi ex constructione noue ecclesie. ¶ Tertia opinio quod prediales debeant ecclesie prediali: z in cuius parochia sita sunt predia: licet non sit baptismalis. Hanc opinionem tenet Archi.in.c.i.xiii.q.i. dicens hoc probari in.d.c.ad decimas. per quod dicit hanc concertationem sopitam z refert hoc ipsum tenere Lauren. Vinc. Goff. Ber. z Phi.in.c.fi. de paroch. z gl.in dicto.c.i.xiii.q.i. z.c.ad apostolice.de deci. z Rof. z Io.de deo, qui ita not.in summa sua, de deci.§.sed quibus. dicens quod canones contrarii innuentes loquuntur sm antiqua tempora: sed hodie sm Rof. dande sunt ecclesie parochiali de iure communi etiam si non sit baptismalis.ad hoc.xiii.q.i.in fine. z facit.ff.de munc. z hono.leg.i.z.ii. Hanc etiam sententiam approbant Hug. z Lau. z dicit Archi. vbi.s. eam et approbare Ray. prout not.in summa sua de deci.in prin. z tenet etiam Hosti.in.c.cum homines.de deci. z in summa eiusdem tituli.§.cui dandum. z nouissime contra Io.and. late prosequitur, z tenet Calde. eius filius adoptiuus fundans se multum super.d.c.ad audientiam. inducendo, vt.s. nec obstat grauitas preiudicii super quo multum se fundat Io.an. alias intelligendum est hanc capellam per episcopum de consensu capituli sui requisiti, cui potest preiudicari, fuisse constructam, nec aliter fieri potest z debet. ad hoc facit notata in.c.constitutos.de reli.do. ¶ Item sm eum salua reuerentia Io.and. qui nititur respondere ad dictum.c.ad decimas. super quo se fundat Archi. non est per eum sufficienter responsum: quia licet illa ecclesia sancti Nicolai de qua agebat, non esset plebes vt dicit Io.an. tamen tex. principaliter ibi se fundat, quod decime proueniebant ex prediis que fuerunt ibi petita, z infra alienam parochiam constituta. Et per hoc ibi infertur quod ad illam ecclesiam ille decime pertinebant, Et sic aperte innuit quod prediales debentur ecclesie. intra cuius parochiam predia sita sunt, si predia de quibus nunc queritur sunt intra parochiam sancti Bartholomei, ergo illi debentur. Hanc insuper opinionem communiter secuti sunt moderniores, z precipue Ant.bu.in.d.c. cum contingat. concordando opiniones dicit, quod aut noua parochia non habet speciales limites, z tunc omnes sunt in concordia, quod prediales debentur ecclesie baptismali: que proueniunt intra parochiam suam. Et hoc tenet specifice Io.calde. z hoc casu procedunt canones antiqui preferentes baptismalem capelle: aut sunt capelle assignati speciales z distincti limites, z tunc aut necessitas impellit quod baptismalis non sufficit propter amplitudinem parochie, z omnes obuentiones debent assignari ipsi capelle ex mandato iuris: vt in.d.c. ad audientiam. Nec tunc dicitur inferri preiudicium antique ecclesie, ex quo ius non precipit. z in dubio presumendum est ipsum hoc mandatum iuris fuisse secutum. Et ad iura contraria respondet quod intelligi debent, quod aut sine magna necessitate capella constructa est: aut est dubium quod fuerit antiquior, parochialis, vel baptismalis. z in dubio dicit eos dandas ecclesie parochiali per.d.c.cum contingat z.c.ad decimas. Cessat enim tunc ratio.c.quicunque z.c.ecclesie.xvi.q.i. Et hanc opinionem puto verissimam: z infertur ad claram decisionem questionis nostre: dico enim quod ex duplici capite debet ista ecclesia sancti Bartholomei obtinere. Primo quod habet parochiam certam z limitatam z presumendum est quod fuerit ex necessitate sm iuris dispositionem edificata, cum multum distet ab ecclesia plebanie sancti Iusti: z sic quod episcopus a principio adiudicauerit omnes obuentiones illius parochie, sequendo dispositionem iuris de qua in.d.c.ad audientiam. Item ex alio capite leuiori: quia non apparet an plebania sancti Iusti sit antiquior quam ecclesia sancti Bartholomei: ergo habet fundatam intentionem de iure communi ex quo predia reperiuntur in sua parochia. z hoc casu cessant omnes rationes Io.an. nec ipse tenet hoc casu contrarium, cum non posset dici quod cum graui preiudicio plebis non debuit capella edificari, cum non appareat postmodum fuisse edificatam. Esto etiam quod appareat, nihilominus sibi deberent, ex quo parochia sibi fuit decreta nec apparet de contradictione alicuius. hec omnia satis clare videntur probari per ea que allegaui in secunda parte. ¶ Nunc restat respondere ad contraria in prima parte fundata. Et primo ad.c. de decimis. z.c.statuimus z.c.in sacris.xvi.q.i. respondeo dupliciter. primo quod loquuntur de decimis sitis intra parochiam plebis: quia in multis partibus non sunt alie ecclesie parochiales preter plebes. quod hoc sit verum, aperte probo per dictum c.in sacris. vbi dicitur, quod populi percipiebant in ecclesia baptismali omnia sacramenta. z sic innuit secus esse: si fuerint predia extra parochiam plebis. ¶ Secundo possunt intelligi quando sola plebs habet parochiam: capelle vero sine limitibus habent curam certarum personarum z sic etiam potest intelligi.c.ex transmissa.de preci. vt clare innuit ex illo tex. ¶ Ad tertium argumentum.d.c.ad audientiam. dico satis supra responsum. nam potius facit pro opinione contraria, quia papa mandauit sibi assignari obuentiones z prouentus parochie ipsi capelle: vt.s.dixi. In secunda parte argumentorum ad.c.ecclesie. z.c.quicunque. patet ex predictis duplex responsio. Primo possunt intelligi quando constat quod capelle fuerint postmodum edificate intra limites plebanie nec ipsis capellis fuerunt certe parochie assignate. Secundo quod procedunt quando edificantur noue capelle non ex necessitate populi, sed ex sola voluntate. tunc enim non debent antique ecclesie priuari iustitiis suis propter noniter edificatas: secus autem quando ex necessitate populi: vt probatur in.d.c. ad audientiam. ¶ Ad quartum z vltimum argumentum dico quod esupposito quod plebania sit in aliqua parochiali hominum habitantium in capellis saltem ratione baptismatis: tamen reditus prouenientes intra parochiam capelle deputantur a iure ipsi capelle: vt.d.c.ad audientiam. nec prediales debentur ratione sacramentorum. reseruatur tamen ecclesie baptismali quidam honor sm impositionem in principio factam vel loci consuetudinem. iuxta ea que notantur in.d.c.ad audientiam. Non autem debent subtrahi reditus decimales vt ibi z maxime procedunt predicta in casu nostro, in quo non apparet vt predixi, que ecclesia sit antiquior. ¶ Concludo ergo quod de iure communi decime prediales de quibus queritur, debentur de iure salua consuetudine in contrarium ecclesie sancti Bartholomei z non plebanie sancti Iusti.zc.

¶ Consilium.lix.

1 Testator si dicat extraneo, voluntatem meam committo dispositioni tue, videtur illum instituisse heredem, vt distribuat hereditatem ad pias causas.

2 Substitutio in dubio potius debet interpretari, vt sit directa, quam fideicommissaria.

3 Trebellianica cessat in legatis ad pias causas.

4 Executor proprie est qui exercet officium executionis.

Viso testamento quondam Colum mei amici de campagnatico conuicti senarum in quo inter cetera erat posthumus institutus sic disposuit. ¶ Item voluit, iussit, z mandauit quod si dicti posthumus, posthuma, vel posthumi

vnus vna

vnus,vna,vel plures.filius,filia,vel filiē:heres,seu hředes supra insti
tuti nō nascūtur,vel nascerentur,ꝛ ad lucē non puenerint:seu in pupil
lari etate morerētur,ꝙ eūc ꝛ eo casu aduenientē tali conditione oīa sua
bona,ꝛ res,mobilia,ꝛ immobilia,ꝛ actiones dentur,ꝛ cōcedātur,ꝛ di
stribuantur per infrascriptos eius cōmissarios pauperibus xp̄i amore
dei,ꝛ locis pijs etiā p remedio peccatorū suorū in fabricatione piorū
locorū faciēdo capellas,adaptādo ostia,tecta,ꝛ muros ecclesiarū ꝙue
ꝛ sicut infrascriptis eius fideicōmissarijs videbiꝭ ꝛ placebit ꝛc. deinū
mortuo testatore vxor ipsi᷒ peperit filiā que in pupillari etate decessit:
Queritur nunc de tribus.¶ Primo nūquid mater dicte pupille pos
sit petere legitimā iure nature cōpetentē matri ex bonis filiorum: ꝛ qd
de trebellianica.¶ Secundo nunqd eps̄ loci possit infra annū se impe
dire de executione illius testamenti.¶ Tertio an post annū deuoluaꝭ
executio ad dn̄m ep̄m in nō executis per fideicommissarios.Circa pri
mum videꝭ ꝙ mater posset detrahere legitimā suā:qꝛ mater succedit fi
lie ab intestato.C.ad tertul.p totū. nec etiā expresse pōt p filios priuaꝛ
ri:sicut nec ipsa filios.in auꝭ.vt cū. de ap.cog.§.aliud quoqꝫ capitulū.
Idem dicendū videꝭ de trebellianica:nā dicta substitutio ad pias cau
sas videꝭ fuisse fideicōmissaria:cū nō fuerit verbis directis facta.sꝫ ob
liquis:vt pꝫ ibi,denꝭ ꝛ distribuanꝭ ꝛc.iuxta notata in.l.ꝟbis ciuilib᷒.
ꝛ in.l.cēturio.ff.de vulg.ꝛ pupil.c.si pater.de testa.lib.vi.Ergo filia in
restitutione pōt detrahere trebellianicā:qꝛ lꝫ in legatis factis pijs lo
cis,seu ad pias causas cesset falcidia:vt l auꝭ.similiter.C.ad.l.fal.nō tn̄
trebellianica:vt no.gl.in.d.c.si pater.ꝛ cū filia nō esset pure rogata re
stituere,sed in euentū conditionis.l.si moreretꝭ in pupillari etate,pos
tuit legitime detrahere duas quartas:vnā debitā iure nature:aliā ex
trebelliano.iuxta ea q̄ habenꝭ ꝛ no.in.c.Ray.ꝛ.c.Raynald᷒.de testa.
no.gl.in.l.papinianus.§.meminisse.ff.de inoffi.testa.facit qđ leg.ꝛ no.
in.l.ꝑꝑ.C.ad.l.fal.¶ Sed his nō obstantibus dico ꝙ in casu nostro
mater nihil potest de iure sibi vēdicare:qꝛ substitutio facta impube
ri,fuit directa pupillaris.hoc patet ex eo,qꝛ a nemine isti fideicōmissa
rij capiūt hereditatē,sed a seipso.ꝛ ad illa ꝟba dētur,ꝛ distribuanꝭ ꝛc.
subintelliguntur ista verba,scilicet fideicōmissarij accipiāt,vēdant ꝛc.
vt in auꝭ.de eccle.ti.§.si quis aūt.facit quod legi.ꝛ no.in.l.alio.de ali.ꝛ
cib.lega.late disputat in terminis nostris,ꝛ sequiꝭ Bart.in.l.centurio
in repetitiōe.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ in.l.fundi trebatiani.ff. de vsufru.le
ga.ꝛ ibi refert quatuor vicibus sic cōsuluisse:ꝛ pro hoc facit.c.cū tibi.
1 de testa.vbi videꝭ casus quasi fm̄ cōmunem lecturā.ibi eīn patet,† ꝙ si
testator dixit ad extraneū,volūtatē meā cōmitto dispositiōi tue:vide
tur illū instituisse heredē,vt distribuat hereditatē,ad pias causas.itē
dicēdū in casu nostro,ꝙ isti fideicōmissarij sunt heredes.ꝛ directo sub
stituti pupillo ad pias causas.ꝛ maxime indicant illa verba:omnia bo
na sua ꝛc.ꝛ sic vocauit istos fideicōmissarios ad oīa sua bona. facit qđ
2 le.ꝛ no.in.l.quidā testamēto.ff.de vul.ꝛ pupil.† Item in dubio semper
debemus interpretari,vt substitutio sit potius directa,q̄ fideicōmis
saria maxime qn̄ ad pias cās est facta substitutio,vt in.c.i.de test.li.vi.
Hoc presupposito tanq̄ verissimo infertur,ꝙ mater nil petere potest
Nam licet filius ex persona sua nō possit excludere matrē:vt.s̄.dixi:pa
ter tamē testando p filio potest.nā illud testamentum est paternū, vel
potius pars paterni:ꝛ hoc clarissime decisum est in dicto.c. si pater. ꝛ
videtur etiā fuisse de iure digestorum:vt in.l. papinianus.§. meminis
se.de inoffi.testa.per hoc etiam cessat trebellianica que nō habet locū
in directa substitutione.d.c.si pater.¶ Itē et alio capite nō habet hic
3 locū trebellianica,†qꝛ ad pias causas trebellianica cessat.sicut falcidia
vt est hodie cōmunis doc.sententia vt habeꝭ p moderniores i.c.Ray
naldus.de testa.p Bar.in.l.marcellus.ff.ad trebel.vbi respondi ad gl.
dicti.c.i.quā.s̄.allegaui in cōtrariū p Bal.in.l.id qđ pauperibus.C. de
episcopo ꝛ cleri.Videtur expressum in auꝭ.de eccle.titu.§.si autem he
res.ꝛ.l.si quis ad declinandā.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ sic pluries per viros pstā
tissimos vidi cōsultū.ꝛ per hoc patet responsio ad omnia contraria su
perius formata.¶ Venio ad secūdū dubiū,nunquid loci eps̄ possit se
intra annū de executione impedire,vel aliquid de dicta hereditate pe
tere.Et primo dico ꝙ in presenti nihil potest petere:qꝛ episcopus nō
capit quartā,nisi derelictis factis pauperib᷒,vꝭ ad alias pias causas.
vt in.c.requisiti.de testa.iuncta gl.in.c.ij.de sepul.in.l.nulli.ꝛ.l.si quis
ad declinandā.C.de epi.ꝛ cle.ratio pꝫ ex his que no.in.c.officij.de test.
si isti fideicommissarij aliqua tribuerint ecclesijs,vel pijs locis, poterit
eps̄ ab illis locis pijs petere quartā si hoc habet consuetudo:quia vi
dētur hec bona capere ab ipso testatore:cū ipse dicaꝭ hoc facere p suos
fideicōmissarios.ar.c.sane.de offi.deleg.ꝛ.c.si apostolice.de p̄bē.lib.vi.
nisi det in aliquā causam priuilegiatā pro fabrica.vel alijs cōcernētib᷒
ppetuū cultū diuinū:vt puta qđ in ecclesia cōstruaꝭ vna capella,vꝭ alta
re,vel p̄bēda,vel quid simile.Ex his enim nō detrahiꝭ quarta. vt leg.
ꝛ not.in.c.si.de test.dico etiā ꝙ intra annū nō pōt eps̄ se impedire circa
executionē illorū bonorū:qꝛ illa nō sunt male ablata,ꝛ incerta.ꝛ sic ces
sant no.in.c.ij.de test.li.vi.ꝛ.c.cum sit nimis.de iude.si sint bona ill᷒ te
statoris qui,voluit p anima sua ꝛ remedio suorū peccatorū illa distri
bui in pias causas put videbiꝭ,ꝛ placebit suis fideicōmissarijs:ꝛ sic p
eos non p̄ eps̄ debet fieri executio:vt in.c.tua.ꝛ in.c.Joānes.de test.ꝛ
d.l.si quis ad declinandam.ꝛ.l.nulli.verūtamē potest eps̄ interponere
partes suas vt vniuersa, fm̄ defuncti voluntatē pcedāt: vt.d.c.tua.ꝛ
c.Joannes.in auꝭ.de eccle.titu.§.si qs aūt edificationē.ꝛ hoc de scđo.
¶ Venio ad tertiū nunqd post lapsum anni supplere possit in non exe
cutis p fideicōmissarios.dico sic zclusiue:qꝛ de iure cōi post lapsuꝫ an
ni ptās exequēdi deuolutꝭ ad ep̄m:vt in.c.nos quidē.ꝛ.c.si heredes.de
test.ꝛ in auꝭ.de eccle.ti.§.si qs aūt edificationē.verūtū iste ān᷒ nō cur
rit nisi a die monitionis,vt expresse colligiꝭ in.d.c.nos.ꝛ tenent ibi cōi
ter doc.ꝛ clarius colligiꝭ in auꝭ.hoc amplius.C.de fideic.ꝛ in corpore.
vn̄ sumitur tꝫ Fed.cōs.cxviij.Dico ēt istū annū nō currere nisi neglige
tibus:vt expresse colligiꝭ ex.d.c.nos qdē.in verbo,neglexerit. Et sen
tit ibi Host.ꝛ clarius Fed.in loco preelleg.Sentit ēt Bar.in.d.auth.
hoc amplius.ꝛ videꝭ tex.iuncta gl.no.insti.de auto.tu.§.itē in ꝟbo. di
stulerit.facit etiā qđ not.in.c.quā sit.de elec.lib.vi. in verbo .distulerit.
Si eīn impediunꝭ exeq intra annū ex cā legitima, certe ptās nō deuo
luitur ad ep̄m.qꝛ non valētī agere,nō currit tp̄s.in.c.qꝛ diuersitatē. de
cōces.p̄ben.ꝛ in.l.cōtra maiores.C.de inoffi.test.¶ Idē dicerē si cōmo
de nō possent:qꝛ id dicimur posse,ꝙ cōmode possumus:vt in.l. nepos
proculo.ff.de verbo.signi.xxij.q.ij.faciat homo.Verūtamē ep̄i solent ha
bere statuta.quibus caueꝭ,vt annus iste currat habētib᷒ exequi a diē
mortis testatoris:ꝛ sic expectata aliqua monitione.que valeat vt sen
tit Fed.in loco preallega.Nā pūt ep̄i facere statuta adiuuāte iure cōi:
vt in.c.ij.de cōsti.lib.vi.vbi no.gl. in cle. ne romani.de elc.plenius per
Jo.an.in.c.si.de offi.archi.Sed dico illud statutū vendicare sibi locū
in meris executoribus,nō aūt in istis cōmissarijs,de quibus hic:qꝛ isti
nō dicūtur meri executores,cū habeāt eligere ꝛ discernere in quā cau
4 sam,ꝛ qualiter illa bona sunt distribuenda.† Executor est eīn qui
exercet nudum officiū executionis:vt si testator mādasset,ꝙ darēt cen
tum tali ecclesie.arg.in.l.executorem.C.de execu.rei iud.notanter dicit
Barto.in.l.cum quidam.ff.de leg.ij.oportet ergo ꝙ prius admoneā
tur,nisi statutum etiam de istis habentibus eligere disponeret, vnde
inspicienda sunt verba statuti.

¶ Consilium.lx.

1 ¶ Mādatarius seu fideiussor pōt agere contra mandatorem nedum
pro sorte principali,qn̄ pro eo soluit,sed etiam ad damna ꝛ interesse.
2 Fideiussor pro vsuris soluendis ex simplici pacto potest soluere.
3 Fideiussor tenetur proponere exceptiones sibi vel principali compe
tentes,quando potest.
4 Debitores ciuitatis si soluunt tyranno etiam simplici eius mandato
liberatur a ciuitate.
5 Vocans aliquem ad bellum iustum tenetur illi actione mandati ad
omnium damnorum reformationem.

Quoniam satis abunde per
excellentē doctorem dominū antonium primo cōsulentem
materia discussa est,quorūdam additione vltra p̄dicta que
visa sunt mihi clarissime in hac materia cōcludere.contentus existam.
Et primo pro faciliori cōclusione premitto quod dictus Joānes vere
ꝛ ciuiliter ꝛ naturaliter fuit obligatus dicto comiti Rolando ex fide
iussione per eum facta cum in carceribus positus ei scripsit,vt p eo fi
deiuberet:ac etiā post relationē approbauerit:ꝛ de nouo promiserit
ipsum comitē Rolandum ob ipsa promissione conseruare indemnem.
Nam in carceribus positus dūmodo nō efficiaꝭ seruus,sicut iste Joā
nes nō erat,iuxta not.in.l.hostes.ff. de capti. ꝛ postli.reuer.maxime p
Barto.ꝛ Inno.in.c.olim.i.de resti.spo.potest procuratorem cōstitue
re,ꝛ alteri se obligare,quam detinēti,maxime pro ipsius liberatiōe: vt
nota.probatur in.l.metū.§. sed licet.ff. quod met.cau.ꝛ.l. papinianus
exuli.ff.de mino.not. Inn.in.c. cum locum.de spōsa.ꝛ Bart.in.l.qui in
1 carcerem.ff.quod metus cau.¶ Secundo premitto† ꝙ mandatarius
seu fideiussor potest agere contra mandatorem nedum pro sorte prin
cipali,quādo pro eo soluit,sed etiā ad dāna ꝛ interesse. vt p̄batur in.c.
peruenit.ꝛ.c.constitutus.de fideiussoribus. ꝛ in.l.inter causas.§.impē
dia.ꝛ.l.qui mutuū.in fi.ff.man.quimmo vult Inno.in.c.sicut.ꝛ.ij. de iu
reiu.quod etiā ad dāna q̄ passus fuit casu fortuito, si verisimiliter cre
debantur accidere,potest agere contra mandatorē, ꝛ sequiꝭ Jo.an.in
regula,accessoriū.de reg.iur.lib.vi.in mercu.¶ Tertio premitto qđ
regulariter oēs exceptiones cōpetentes principali, cōpetūt fideiussori
ꝛ teneꝭ illas opponere quas si p̄termittat,sciēs illas debitori cōpetere
si soluat,nō hꝫ mādati actionē tanquā soluat odio ipsius debitoris:nā
lꝫ excusetur ignorātia facti nō tamē ignorātia iuris. hec probanꝭ in.l.
oēs exceptiōes.ff.de exce.in.l.si fideiussor.ff.mā. ¶ Quarto p̄suppositis
to qđ fideiussor fecit quicqd potuit:nec p eo defecit, quin exceptiones
reo,vel sibi cōpetētes admitteꝛenꝭ:sꝫ fuit cōpulsus ad soluēdū ,sine cul
pa sua ēt si p iniuriā superiorū hoc acciderit,pōt nihilomin᷒ agere cō
tra mādatorē.hoc p̄baꝭ fm̄ literā a cōtrario sensu in.d.l. exceptiones.
ꝛ sequiꝭ ibi Bar.Jo.an.in dicta regula,dānum.ego induco tex.apertis
simū iūcta gl.in verbo,iudiciū.in l.nā ꝛ seruus.ff.de neg.gest. ¶ His
autē presuppositis dico ꝙ multiplici ex causa dictus comes Rolād᷒
habet regressum contra dictū Joannem tam pro sorte soluta,q̄ etiā
pro damno ꝛ interesse.Et primo quia pro eo soluit mandato precedē
te,ꝛ occasione more dicti Joānis passus fuit illa damna:vt in iuribus

superius allegatis. ¶ Non obstat si dicatur q debuit preponere excep
tiones cōpetentes principali, maxime cū principalis eū certiorauerit,
& si non poterat pretendere ignorātiā.d.l. si fideiussor. ¶ Ad hoc cū
respondeo multipliciter etiam presupposito q illi qui fecerunt presta
tionem fuissent veri peruratores: etiā psupposita illarū exceptionū ius
titia & veritate: dico cū q fideiussor nō tenet cū suo aliquali pudore ex
ceptiones pponere, lz de rigore & subtilitate iuris posset proponere.
2 De hoc est tex. valde notabilis in.l.quinc⁹.ff.man.vbi dicit.† q fideiuss
sor pro sorte soluēdis ex simplici pacto pōt soluere, nec tenet excipere q
non interuenit stipulatio ex ratione nudi pacti notet apud bolos de
facto, qr nō tenet cōsulere alteri.s.principali cū suo pudore, vt ibi notā
ter dicit. Ita ad ppositū cū iste comes promisisset soluere illi sempro
nio etiā eo tēpore quo erat rebellis ecclesie, inhonestum videbat tāto
viro allegare religionē, vel aliam exceptionē, q apertissime nō cōclude
bat iniustitiam petentis, cum ex hoc soleat omnium fides & opi.dnorū
apud suos & alienos, maxie qr inhonestū videt reprobare mores, quos
ante approbauerat.xxxii.q.v.horrendus.& in.l.creditores.ff.de pigu.
crech.no.Bar.in.l.fi.C.de spon.& in.c.quēadmodū.de iureiu. ¶ Secū
do quēadmodum non tenet fideiussor exceptiones pponere cū aliqua
li pudore facti.d.l.quintus.ita & fortius nec cū magno rerum suarum
periculo. Erat enim ille sempronius longe eo potētior, vt exitus edos
cuit. vñ ex denegatione sortis, & propositione illarū turpiū exceptionū
non merito poterat iuste timere sui status interitum, vel bonorū suorū
seu maioris partis iacturam. Excusatur ergo si isto timore duct⁹ illas
nō pposuit, vt optime probatur in.l.nouissime.ff.quod cū fal.tut.aut.
metus eū omniū bonorū vel maioris partis excusat: vt in.c.abbas.q
metus cau.& c.frequens.de resti.spo.lib.vi. ¶ Tertio pbatur apertis
3 sime alia ratione.† fideiussor tenet pponere exceptiones sibi vel princi
pali cōpetentes qñ potest: vt qr est coram iudice competenti, sz vbi nō
potest p potentiam aduersarij, cui nō valet cōmode resistere, nō tenet
quinimo si soluit, habet regressum contra principalē: hoc pbatur aper
tissime in.d.l.nam & seruius. iuncta glo.in verbo iudicium.ff.de nego.
gest. Nam isti de quibus ibi promiserunt in carceribus suo detentori
& sic competebat eis exceptio per.l.penul.ff quod me.cau.qñ illi erant
serui: & sic non poterant obligari ciuiliter: & tamen quia de facto nō p
fuisset eis illa exceptio, si eam pposuissent, habēt regressum cōtra tere
tiū p quo soluerunt. qr eis non fuit imputandum, vt ibi dr: & lz p iniu
riam eis factam illud cōtigerit: tñ vt ibi dicit gl.quā singulariter not.
ibi Barto. qr illa iniuria contigit facto illius principalis, qui non fuit
reuersus, nō imputabit eis. vnde agunt ad dānum contra principalē.
ita punctualiter accedit in casu nostro. Nā iste comes Rolādus nō ha
bebat iudicē cōpetentem saltē de facili contra illum sempronium, nec
pruissent sibi ille exceptiones quinimo sempronium prouocassent ad
deteriora contra eū, & sic merito tacuit, etiā si fuissent vere.d.l.nā & ser
uius.& xi.q.iii.c.quādo. nec dictus Rolādus spōte soluit: imo expecta
uit inuasionem & desolationem aliquorū bonorū suorū. & sepe requisi
uit dictum Joannem dictus comes Rolandus de iure & de facto re
leuare ab illo periculo & nō dimittere diu illū obligatū sibi illa fideiuss
sione: vt in.c.fi.de fideius.& l.si p co.C.mand. vnde saltem ex hac mora
qr diu cessauit illū liberare a sua fideiussione: tenetur illum releuare ab
omni dāno & interesse: qr quicquid puenit ex mora sua sibi debet impu
tari.l.necessario.ff.de peri.& cō.rei ven.& d.c.peruenit.& c.dilecta.de fo
ro cōpe. maxime cū dānū fuerit inflictū odio ipsius Joannis. & sic de
bet eē tor queri: vt notāter dicit in.l.si merces.§.culpe.ff loc. ¶ Quare
to optime faciunt not.p Barto.in tracta.de tyran. vbi inter cetera di
4 cit, q si debitores ciuitatis soluunt tyranno etiam simplici eius precep
to liberat a ciuitate: qr iusto timore ducti soluerunt tyranno nec pro
babiliter poterāt excipere sine magno periculo: & maxime cū illud pre
ceptum fieret odio ciuitatis. & ad hoc alleg.d.l.nouissime.l.paulo callis
macho.ff.de lega.iij.cū similib. Ita in pposito excusatur dñs comes
Rolandus fideiussor si exceptionibus etiam veris nō ppositis soluit.
potius enim voluit tunc periculo consulere, & relinquere onus repeten
di Joāni principali. facit qd no.in sū Jo.an.in.d.regula, dānū.in mer
cur.iu fideiussore qui soluit vsuras indebitas. Si ergo tyrāno q nullū
ius habet, iuste soluit instāte timore, ita etiā iste sempronius ēt si fuiss
set rebellis ecclesie. Nā vt de hereticis dicit Augustinus nōnullos sus
stinemus quos inuiti tolleramus.xxiii.q.i. quis.& xxiii.q.vii. quanq.
¶ Ite respectu dānorū apertissime facit dictū Inn.in.d.c.sicut.& .J.vbi
dicit, q vocans aliquē ad bellū iustū tenetur illi actiōe mādati ad om
nium dānorū reformationem lz iniusta dāna fuerit passus. qr hoc est de na
tura mādati, etiā si p casum fortuitū dāna illa cōtingunt: dūmodo ve
risimiliter ille casus fortuitus poterat accidere. Ita dicendū est hic cū
occasiōe mādati fuerit iste passus dānū etiā si iniuste: debet tñ habere
regressum cōtra mādatorē. Nec obstat si dicatur q erat excōicatus: qr
inequinimo fuit cardinalem hostiliter. ¶ Pōt cū ad hoc multiplici
ter tideri. Et pmo q p vtilitate nostra maxime vt euitemus dānum
& strages hominū possumus excōicatos nō vitare: saltē in simplici cas
none: vt erat in casu nostro respectu momētanee solutionis: vt videt
probari singulariter in.c.si vere.de sent.excom. Et sentit ibi Innoc.in
pun. vnde ne ille sempronius inuaderet totā terrā dicti comitis Ro
lādi, sicut inceperat, iuste potuit illi solutionem facere. Ite solutio nō
fit hominibus suis: sz suo familiari, qui licite communicat domino suo
excommunicato. in.c.qui multos.xi.q.iii. ¶ Item vt videor pcipere
ille cardinalis non trac de obedientia Joannis sicut erat ipse sempro
nius & sic ad eū nō gaudebat priuilegio cardinalatus. arg.cap.licet.de
elect.& xxiii.dist.in nomine domini. Insuper excommunicato fm. mul
tos licite soluitur debitum vt voluit Inn.in.c.veritatis. de dolo & cō
tu.& glo.Jo.xv.q.vi.nos sanctorum.& Archi.ibi, vnde licet aliqui cō
tra.tamen habito respectu q punctus est dubius, & periculū erat in
mora, licite soluitur.d.c.si vere. Nam excōmunicatio debet nocere ipsi
excommunicato & non tertio in sui odiū subtrahitur cōmunio, & nō ter
tij. vnde ne ex hoc sequeret deuastatio territorij ipsius comitis Ro
landi iuste soluit etiā presupposito q vere fuisset excommunicatus, &
etiā hereticus. Si enim permittitur communio excōicati ad ipsius alis
moniam ne pereat.d.c.qui multos.in fi. fortius in fauorem subditorū
dicti comitis Rolādi, ne ex inuasione sempronij potentissime perirēt.

¶ Consilium.lxi.

1 ¶ Sententia si sit lata inter presentes presumitur q iudex habuerit
iurisdictionem ex quo transiuit in rem iudicatam.
2 Legatus etiam de latere non potest tollere ius alteri quesitum.
3 Princeps solus potest tollere ius alteri quesitum.
4 Possessio iurisdictionis acquiritur per vnicum actum, qui non solet
de gratia concedi.
5 Marchia anchonitana spectat in spiritualibus & temporalibus ad ec
clesiam.
6 Factum antiquum non dicitur ante lapsum.xx.annorum, quo ad im
pugnandam sententiam de nullitate.
7 Scientia possessoris acquiritur in acquisitione iurium incorporaliū.

In Causa & questione que ad presens vertitur inter cōs
tatem, seu vniuersitatem mōtis sancte marie in cari
no ex vna parte, & cōmunitatem seu vniuersitatē montis fras
ni ex alia parte prouincie marchie anchonitane super nullita
te sententie late per dominos Bartholomeū de cremona, & Antoniū
de ciuolis de tridenco, legum doctores, tunc commissarios magnifi.&
& potentis viri domini Pandolphi de malatestis cum etiā sup qbus
dam finibus ipsarum cōmunitatū, vt clarissime constat ex actis, coram
varijs iudicib⁹ in hac causa habitis: attingam succincte quedā princi
paliter in materia: quoniam non habui tēpus omnia acta transcurren
di propter festinantiam consilium petentis. presupponitur mihi in fas
cto omnia vera esse que narrantur in consilio excellentissimi doctoris
domini Matthei de feliciano. ¶ Et primo videt q dicta cōitas mō
tis frani fouear iustissimā cām, cū p eo lata fuit snia p dictos commissa
rios iā sunt anni.xv. a qua licet fuerit p alterā partem appellatū, nō ta
men fuit tēpore debito psequutum: & sic sententia remansit valida, &
trāsiuit in rem iudi. vt in.c.personas.& c.si romana.& c.oblate.cū mul
tis si.de app. que facit ius inter partes, etiam si in se cōtineret iniusti
tiā, vt.l.res iudicata.ff.de reg.iu.& l.ingenuū.ff. de sta.ho.& c. cū inter.
de re iud.& c.qd ad consultationē.cod.tit.& in auk.ei qui appellat.C.de
temp.ap.& in cle.sicut appellationē de ap. Nō obstat defectus iurisdi
ctionis allegatus in delegāte qd ad cōitatē montis sancte Marie, ad
hoc enim multipliciter respōdetur. Primo p not.& singulare dictum
Inn.in.c.cum in iure.de offic.deleg.& sentit Jo.cal.in.c.quoniā cōtra.
1 de pba. dicit enim Inn.† q vbi sententia lata fuit inter presentes, pre
sumit q iudex habuerit iurisdictionē, ex quo trāsiuit in rē iudicatā. vñ
opponenti defectū iurisdictiōis incūbit onus pbandi. & idē dicerunt
multi. si fuit lata in absentē cōtumacē, maxime qñ factū est antiquū vt
no.in dictis iuribus. maxime p moderniores. & iure hoc facit.l. pōpo
nius.§.rationē.ff.de pcu.& qd no.gl.in.c.i.de elec.lib.vi. Patet cū q
post litē cōtestā. nō apponit defectus mādati, quo adhoc, vt curator
pbeat docere de mādato, cū altera pars visa sit in eū ɔsentire. Ite & fors
tius dicēdū in eo si nō appellauit a iudice, vel appellauit, & nō fuit psecu
cutus & maxime cū factū sit hic satis antiquum. poterat enim habere
magnificus dñs Pādolphus iurisdictionē delegatā: vel forte sua fuit
prorogata: & sic in dubio psumēdū est ex taciturnitate tanti tēporis. Ad
iu qd no.in.d.c.cū in iure.& c.bone.el.i.de elec. dicit enim p sola psumē
dū, post q trāsiuit in rē iudicatam vt in rebus preallegatis. ¶ Secun
do arguitur a sufficiēti partium enomeratione: ao: dictus dominus
de malatestis habebat iurisdictionem in dicto castro montis sancte
Marie aut nullā. primo casu vz in dubio illa sententia: qr delegatus
fungit vice delegātis: vt in.c.sane qr nos.de offi. & potesta.iudi.deleg.
cōtra quam nō potuit gubernator marchie causam de nouo cōmittere
2 re: qr † legatus etiā de latere non potest tollere ius alterius quesitum.
c.fina.de confir.vti.& immutare iuris ordinem, vt dicit gl. post Spec.
3 in.c.fina.de heret.lib.vi.† Solius enim principis est tollere ius alteri
quesitum. iuxta not.in.c.constitutus.de relig.domi. & in regula, indul
tum a iure.de regu.iur.in.vi.& xxv.q.ii.in summa. Si vero dictus do
minus non habebat iurisdictionem, dicendum videtur quod nihilo
minus non habebat iurisdictionem, dicendum videtur quod eut' lis
tigando coram suis delegatis deputatis in hac cā prorogauerit iu
de monte

de monte sancte Marie iurisdictionē istius domini de malatestis: nō
dico delegatorū suorū, sicut quidā inconsiderate in hac cā allegauerunt.
Nō enī hic cadit illa disputatio, an delegati iurisdictio possit proroga
ri: sic enī hūc locū illa indagatio, qn̄ delegatus vult cognoscere vltra cō
prehēsa in rescripto. iuxta no. in. c. cū olim. el. i. z. c. P. z. G. z. c. d causis.
de offi. dele. Sed ex quo in casu nostro isti delegati cognouerūt tantū
de causa, z inter personas, de quibus in cōmissiōe eis facta, frustra in
dagat an iurisdictio delegata possit prorogari: q2 isti cōmissarij gere
bant per oīa vices illius dñi de malatestis: vt in iuribus superius alle
gatis. z sic potius videt prorogata iurisdictio illius dñi, q cū ass ordi
narius esset, iure potuit sua iurisdictio prorogari, z ipse virtute proga
tionis causam cōmittere. vt in. l. i. ff. de iudi. z. l. ij. C. de iuris. om. iudi. et
l. ex cōsensu. C. de epis. audi. z. c. significasti. cū ibi no. de fo. cōpe. Nā pro
rogata iurisdictio est illius nature, cuius est ipsa principalis. vt no. in. c.
P. z. G. z ptz in. d. l. ij. vnde sicut poterat cōmittere suā iurisdictionē. l.
vnica. C. qui p sua iurisdi. ita z prorogata. l prorogatiōe vero iurisdictio
nis saltem ordinarie sufficit tacitus cōsensus partium. arg. in. l. i. C. de
iurisdi. om. iudi. z. l. ij. ff. de iudi. no. Barto. in. l. i. ff. eo. ti. z Inno. in. c. ad
petitionē. de accu. in prin. sed notorium erat ipsis cōitatibus, q eorum
syndici litigabāt corā delegatis ipsius dñi: ergo sufficere debebat ipsa
rum cōitatū tacitus cōsensus: z sic tolli videtur multa p aliquos allega
ta, ponderantes syndicum montis sancte Marie nō habuisse manda
tum ad prorogandū iurisdictionē: q2 syndici, sed ipse cōitates videtur
prorogasse patiētes illos syndicos litigare corā illis, de hoc tex. nota
bilis iuncta glo. in. d. c. cū olim. aut cessante prorogatiōe op3 dicere, q
iste dominus de malatestis acquisiuit iurisdictionē iure proprio, exercē
do in istā cōitatem istū actū iurisdictionalem. Nā delegare causam est
iurisdictionis. l. imperium. ff. de iurisdi. om. iud. in fi. not. glo. in. ca. si a
4 subdelegato. de offi. deleg. lib. vi. † Per vnicum autē actū qui nō solet
de gratia concedi, acquirit iurisdictionis possessio. vt not. Inn. in. c. cū
ecclesia sutrina. de cau. pos. z proprie. z in. c. bone. el. ij de postu. prela. et
in. c. dilectus. de ca. mo. z Bar. in. l. i. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuque
priua. ratiōe cuius valēt ea que possessor exercet, vt no. doc. post Inn.
in. c. cū dilectus. de reli. do. z. c. olim ij. de resti. spo. facit. c. cōsultationi
bus. de iure patrona. z. c. querelā. de elec. ¶ Tertio facit principaliter
qd no. gl. in. c. significasti. de fo. compe. que dicit q litigans scienter co
ram iudice nō suo: licz nō potuisset prorogare iurisdictionem illius, vt in
clerico respectu laici, nō tñ pōt ptra sententiam venire: saltem vt pactū
sicut acceptilatio inutilis. ff. de pact. l. si vnus. §. penulti. z. ff. de accept. l.
si acceptolatum. facit. l. ij. C. communia vtriusq; iudi. vbi bonus tex.
¶ Quarto facit qd audio notoriū esse, q magnificus z potēs dominus
Carolus de malatestis tempore illius sentētie exercebat omnimodā
iurisdictionē in dicto castro mōtis sancte Marie: qui etiā cōmisit cau
sam in genere dño Bartholomeo vni ex dictis cōmissarijs. Et sic saltē
ex isto capite d3 valere sententia, etiā presupposito qd dictus Carolus
nō habuisset ibidē de iure iurisdictionem. Nam ratione publice vtilita
tis ex quo reputat tanq dominus, probant valere per eū gesta. l. Bar
barius. ff. de offi. preto. z. ij. q. ūc. vi. c. anterior. §. ita tamē ¶ Quinto
dñs Pandolphus erat, z est dominus mōtissam. Sed in iudicio finiū
regundorum vterq; est actor z reus. vt in. c. ex literis. de proba. z. ff. fa.
her. l. inter coheredes. §. qui familie herciscūde. ergo potuit dictus dñs
causam committere quatenus lis mouebatur contra subditum suum:
quia actor sequitur forum rei. de foro competenti. c. cum sit generale.
¶ Sed his non obstantibus contrariam sententiam arbitror preuale
re z dico illam sententiam multiplici ratione esse nullam. ¶ Primo q2
fuit lata ab eo, seu authoritate illius de quo notorie cōstat nō habuisse
5 iurisdictionē in hac causa. † Tota enī prouincia marchie anchonitane
spectat in spiritualibus z tēporalibus ad iurisdictionē ecclesie. vt pbat
in extrauagāti Joānis. xxij. que incipit. dierū crescēte malitia, vbi dici
tur Romana ecclesia hodie de presenti exercet omnimodā iurisdictio
nem. Non potuit ergo dominus Pandolphus hanc causam illis do
ctoribus delegare. Nemo enī dat qd non habet. l. traditio. ff. de acqui.
re. domi. z. c. dalbertū. j. q. vij. z. c. quod autem. de iure patro. quare sen
tentia ab istis tanq iurisdictione carentibus lata, viribus nō subsistit.
C. si a nō compe. iudi. per totum. z. c. at si clerici. de iudi. z cap. vnico. de
offic. deleg. quare desertione appellationis nō obstāte potest dicta cōi
tas sancte Marie agere de nullitate. vt enī tex. in. l. si expressim. ff. de ap.
z tex. iuncta gl. in. c. licet. de sen. excom. lib. vj. per doc. in cle. sepe. de ap
pel. Ad predicta facit glo. multū notabilis. in. c. cū iure. de offi. deleg.
que dicit quem debere conseruare instrumentum potestatis iudicis: q2
alias pro sententia non presumitur. z ibidem hoc latius. ¶ Secundo di
cta sententia est nulla, quia alter ex cōpromissarijs cōmisit cause cogni
tionē suo condelegato, qd facere nō poterat, cum esset delegatus nō a
principe, vt in. c. cum causam. de app. z. l. a iudi. e. C. de iudi. licet enī de
legatus a principe inferiori possit subdelegare articulū nō iurisdictio
nalē, iuxta notabile dictū Inn. in. c. cū bertoldus. de re iudi. pro quo fa
cit tex. sm vnū intellectū. Et idem sentit glo. no. iuris ciuilis in aut. de
defen. ciui. prope finem. articulum tñ iurisdictionalem cōmittere nō po
test: vt in preallegatis iuribus. Nec obstat si dicatur, q cōmisit vices
suas college, eadē ratio phibitiōis est in collega, que in extraneo, z iu
ra loquunt in hac materia indistincte. p hoc facit gl. in. c. is cui. de offi
dele. lib. vj. z. d. c. cū causaz. perinde ergo est ac si dñs Bartholomeus
solus processisset: quo casu indubitatū est non valere processū: cozam
vno ex duobus delegatis agitatum. vt in. c. causam matrimonij. z in. c.
vno delegatorum. de offi. dele. ¶ Tertio corruit dicta sentētia ex defectu
ordinis iudiciarij: q2 dicitur litem non fuisse contestatam. Itē dñs de
malatestis cū recognoscat superiorem, non potuit cāin cōmittere sim
pliciter, z de plano sine strepitu z figura iudicij, z sic tollere iuris solēni
tates, q2 hoc solius principis est, vel habētis iura principis. iuxta no. p
gl. in. c. si. de here. lib. vi. Et sequit Spe. in. tit. de leg. §. superest ver. sed
nūquid. ¶ Quarto facit q vbicunq; pars p qua lata fuit snia assumit
disputationē coram iudice cōpetente super iusticia vel iniusticia sentē
tie, si iudex reperit snīam iniustam, debet illam retractare non obstan
te qd transiuit in rem iudicatā: vt no. post Inno. in. c. cū dilecti. de re
scrip. z. c. cū bertoldus. de re iud. S3 in casu nostro, vt mihi dicit, illa cōi
tas castri montissam assumpsit hāc disputationē: ergo si iudex reperit
illā iniustā, debuit eā retractare, vt fecit. ¶ Quinto hoc dño sabelli ra
tione: iurisdictio in cōitatem mōtis sancte Marie nunq pertinuit nec
de iure nec de facto ad dñm Padolphū: s3 tpe illius cōmissiōis z litis
gō dñs Carolus de facto exercebat iurisdictionē in dicta terra: vñ dñs
Pādolphus simpliciter nō. cōmisit illā causam illis doctoribus, s3 quā
tū in eo erat, quasi p parte cōitatis montissani, q cōitas ad eū pertine
bat, z pertinet: vñ illā cōitatem dixit esse suā: nō sic dixit de cōitate mō
tis sancte Marie, quasi ponēs spē3 q dñs Carolus cōmitteret p parte
illius cōitatis, z fuerit. patet: q2 postmodū dñs carolus, l3 in genere,
cōmisit causaz dño Bartholomeo vni ex illis duobus cōmissarijs: s3 di
cti cōmissarij solius dñi Pandolphi, qui nō habebat aliq iurisdictio
nē in dicta cōitate mōtis sancte Marie: ergo ipso iure snia fuit nulla ma
xime: q2 vt dixi, dictus dñs Pandolphus solus cōmittere nō intēdebat.
p hoc. c. cū sup abbatia. z qd ibi no. de offi. dele. z. c. ex parte abbās. de
cōcess. prebē. z qd no. Bar. l. i. si is ad quē. ff. de acq. here. ¶ Nūc venio ad
responsionem contrariorum que videntur prima fronte multū vrgere
Et primo ad primū dico q non apparet partes hic fuisse presentes in
sentētia: z presupposito q partes fuissent presentes, dico q satis hic p
parte cōitatis mōtis sancte Marie probatur iurisdictionis defectus.
Est enim pro his ius cōe z notorietas facti, ex quibus pt3 q plenaria
iurisdictio in dicta cōitate pertinet ad ecclesiam romanā: alius ergo exer
cēs presumitur vsurpasse, nisi ostendat titulum vel coloratā possessio
nem, vt in simili habet in. c. ad decimas. de resti. spo. lib. vi. facit. c. dist.
cōtra molem. Item vt proxime dixit dñs Pandophus non intēdebat
6 cōmittere respectu mōtissani. Nec obstat factū esse antiquū. † Primo
q2 est notabilis opinio, vt ante lapsum. xx. annorum nō dicat factum anti
quū quo ad impugnādum sentētiam de nullitate etiam respectu ordi
nis, vt voluit Jo. cal. in. d. c. quā de proba. Itē secus de falso, quia pōt
obiici intra. xx. annos. vt in. c. cū venerabilis. de excep. z. l. querela. C. de
fal. fortius est ergo idē dicēdum in nullitate sententie ex iurisdictionis
defectu. facit. c. super eo. z qd ibi not. de fal. Item antiquitas facti rele
uat, nisi aperte probaretur defectus: cessat enī presumptio vbi aperte
apparet de veritate. ¶ Etiā pt3 q dñs Carolus dictā cōitatē restituit
ecclesie romane tanq dñe, vt in facto mihi presupponitur. nec vnq alis
qd habuit ibi agere dñs Pandolphus: q2 non habebat ibi iurisdictio
nē: nec intēdebat iste prorogare ipsius iurisdictionē. qd pt3 ex eo q dñs
Carolus qui de facto exercebat ibi iurisdictionem, hāc cōmisit causaz:
vnde litigabat illa cōitas mōtis sancte Marie vigore cōmissionis fa
cte per dñm Carolum: prorogatio enī nō debet presumi, ex quo cōstat
ex coniecturis de contrario: q2 facta de facili non presumunt. vt in. ca.
cum in iure. de offi. deleg. z. l. vnica. C. de man. princi. Nec est verisimile
quem velle prorogare iurisdictionem in non dominū, ex quo is qui ge
rit se pro dño, illā causaz committit eidē. Ex hoc etiā dico q dominus
Pandolphus non intēdebat per illam cōmissionem acquirere iurisdi
ctiōis possessionē, quā nō intēdebat. hoc pt3 ex verbis commissionis.
arg. l. fin. ff. quēad. ser. amit. Et quod no. Innocen. in. c. bone, preallega
to. nec etiam potuisset acquirere: quia in acquisitione istorū iurium in
corporalium requiritur scientia possessoris: que hic nō probatur vere,
nec presumptiue. l. ij. C. de seruit. z aqua. no. Inn. in. d. c. bone. prealle. et
in. c. cōquerente. de offi. ordi. z p Bar. in. l. i. ff. de aqua plu. ar. in. l. si pu
blicanus. §. in vectigalibus. ff. de publi. ¶ Ad tertiū contrariū rñdeo,
qd gl. illa non est vera simplr, nec cōiter approbat ibi a doctoribus. sen
tētia enim nulla habet vim pacti, quādo postq est lata, approbatur ex
certa sciētia a partibus, z sic intelligitur. l. ij. C. cōia vtriusq;. vt ibi no.
z in. l. vnica. C. qui pro sua iurisdi. z. l. l3. C. de iudi. p An. de but. in. d. c.
significasti, qd hic nō contingit. ¶ Ad quartū argumentum respondē
tur primo vt dixi: q2 licet dictus dñs cōmisit, tamē commissarij pcesse
rūt tanq delegati solius dñi Pādolphi: vt pt3 ex eorū sentētia. ¶ Prē
terea dñs Carolus nullū habuit, vel habuisset ibi titulum. nihil valuit
quicqd ipse fecit. iuxta plene no. p Inn. in. c. nihil est. de elec. per Bart.
in tractat. de tyrānni. facit. c. alienationes. xij. q. ij. z. c. i. de schismā. z. l.
decernimus. C. de sacrosan. eccle. Nec obstat. l. barbarius. lz is enim re
spondetur per Inno. in. c. nihil est. ¶ Ad vltimum argumentum dico
q si bene inspiciatur verba sentētie dictorum delegatorum cōitatis

montissani, pronocauit coram dictis delegatis vnus, licz quilibet sit actor &
reus in istis iudicijs duplicibus: tamen ille tenet actoris locum q primo prouoca-
uit ad iudicium. vt in l. in tribus. de iudic. ¶ Concludo igitur partes iudi-
cis apostolici in hoc causa fore prout in suo consilio concludit dominus
Matheus Feliciani, si ea que ipse in facto narrat vera sunt &c.

¶ Consilium .lxij.

1 ¶ Prelatus sine authoritate superioris, & maxime sine consensu sui
capituli, non potest compromittere super iuribus ecclesie.
2 Prelatus solus transigendo non obligat successorem.
3 Iudicium & contractus in personam prelati nomine ecclesie transeunt
efficaciter in ecclesiam, si non infertur alienatio iurium ecclesie.
4 Fraudis presumptio cessat ex qualitate iudicis & personarum.

Aliud De iure queritur, an vigore compromissi, & laudo
inde sequuto gestis inter reuerendum patrem quon-
dam dominum Bartholomeum quondam episcopum mas-
lanum ex vna parte, ac etiam ponderata confirmatione di-
cti laudi seu sententie postmodum facta per dominum Joannem tunc
papam .xxij. competant aliqua remedia & que ipsi Bartholomeo stepha-
ni seu eius successori contra & aduersus successorem domini Bartholo-
mei episcopi, & episcopatum seu aduersus episcopum massanum. Et pri-
mo videtur nullum remedium competere. Non enim valet pronunciatio
vt sententia delegati apostolici: quia cum esset laicus delegatio sibi fa-
cta per summum pontificem maxime oraculo viue vocis ipso iure corruit
per c. statutum. de rescrip. lib. vi. Necque valuit tanquam arbitramentum vi-
4 gore compromissi. † Prelatus enim sine authoritate superioris, & ma-
xime sine consensu sui capituli, non potest compromittere super rebus
immobilibus, vel super iuribus ecclesie: saltem quo ad hoc, vt obligatio
transeat in ecclesiam saltem per mortem compromittentis. Sicut enim
directe non valet solus alienare bona ecclesie vel ecclesiam suam perpe-
tuo obligare. xij. q. ij. sine exceptione. & c. i. de his que fi. a prela. ita nec
indirecte, scilicet compromittendo. vt in c. peruenit. de arbi. & ibi expresse hoc
tenet Host. & Spe. eod. tit. §. restat. ver. sed nunquid clericis. §. finitur.
ver. sed nunquid prelatus. & Fede. consi. xx. & Lap. in allegatione. Pro-
2 batur alia ratione. certum est † q solus prelatus transigendo non obli-
gat successores: sed transactio censetur durarat personalis: vt probatur
in c. veniens, & c. decetero. de transac. ergo idem dicendum in compro-
misso facto tanquam in arbitratores, & laudo inde sequuto. Est enim quedam
transactio. vt legitur & notatur in auth. si vero contigerit. C. de iudi. & in
corpore vnde sumitur. in titu. vt diffe. iud. & noc. Inno. in c. quintaualle.
lis. de iureiuran. & Bartol. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.
¶ Secundo principaliter non valet dictum laudum, quia continet in
se vsurariam prauitatem in eo quod condemnat episcopum ad soluendum
sex florenos pro quolibet centenario. donec soluerit capitale contentum
in dicta condemnatione. Et si enim vsura non censeatur, nisi ex contractu
mutui. vt in c. consuluit. de vsu. plene per Joan. and. in regula peccatum.
de reg. iur. lib. vi. in mercu. tamen sufficit mutuum verum vel fictum. vt
leg. & no. in c. in ciuitate. & c. nauiganti. de vsur. patet leo qui vendit mer-
ces plus quam valeant: quia differt solutionem pretij. Nam ibi non est mutuum
verum, sed fictum, quia fingitur emptor soluere verum pretium emptio-
nis, & recipere illud mutuo ab emptore & pro vsura dare illud plus debi-
to vt noc. in dictis iuribus. ¶ Sic pari ratione videtur dicendum in
proposito, vt episcopus fingatur soluere illos ducentos florenos, & post-
modum mutuum recipere, & soluere sex pro centum, quod est illicitum:
vt per totum titu. de vsu. maxime in. d. c. in ciuitate. & capit. nauiganti.
¶ Tertio non obstat predicta confirmatio facta per Joannem tunc pa-
pam, quia illa non fuit facta in forma communi, sed conditionaliter seu sub con-
ditione. confirmat enim omnia prout rationabiliter processerunt &c. Que
quidem confirmatio nihil noui iuris tribuit: sed antiquum si quod ius
erat, confirmauit. vnde parum aut nihil operatur. vt in c. examinata.
de confirma. vti. & in c. quia diuersitatem. iuncta glo. de conces. preben.
vnde non facit transactionem personalem esse realem: vt est glo. nota.
quam omnes sequuntur in. d. c. veniens. ¶ Sed his non obstantibus
que vere si subtiliter ponderentur, non obstant, contrariam sententiam pre-
ualere arbitror. Et primo dico q Bartholomeo seu eius successori com-
petit remedium petendi dictos .cc. florenos: quia sunt in obligatione vigore
dicte sententie, & laudi. Et sic successor seu episcopus massanus possit soluere sex
pro centenario. & euitare solutionem ducentorum florenorum, prout in laudo
continetur. Moueor, quia licet prelatus non possit per contractum seu compro-
missum alienare bona immobilia ecclesie sine solennitate. vt in iuribus
allegatis, potest tamen compromittere, & contrahere nomine ecclesie, ita q obligatio
efficaciter transit in ecclesiam: si cessat alienatio iurium ecclesie: vt probatur
in c. dilecti. de fo. compe. & c. ij. de preda. & c. i. de sol. & c. i. de reb. eccl. non
alie. no. Host. in c. contingit. de transac. probatur in simili tutor transigit
super rebus pupilli. l. interdum. §. qui tutelam. ff. de fur. ergo & prelatus
qui censetur tutor ecclesie. xvi. q. i. in canonibus. no. glo. in c. auditis. de
in integ. resti. Item administrator ciuitatis. vt l. preses. C. de transact.
ergo & prelatus, qui habet largiorem potestatem in c. cum nobis. in fi.
de elec. facit quod le. & no. in c. si. v. q. iij. ¶ Item procurator habens ge-
neralem & liberam potestatem transigit. vt in c. qui ad agendum. de procu.
lib. vi. ergo & episcopus qui habet generalem & liberam, sicut & quilibet
alius prelatus. d. c. cum nobis. & d. c. fi. v. q. est bo. tex. iuncta gloss. in l.
nulli. ff. de transac. vbi dicitur prelatum solum posse transigere super rebus eccle-
sie, si bona de quibus est contentio occasione transactionis remaneant pe-
nes ecclesiam & ecclesia obligatur ad aliquid dandum vel faciendum: nam
tunc non sequitur alienatio: immo conditio ecclesie melioratur quo casu
non exigitur superioris vel alterius consensus. vt. l. cum hi. §. qd ergo.
& quod not. glo. in. §. si vni. ff. de transac. quod principaliter contingit
in facto nostro: valuit ergo compromissum saltem vigore approbationis
postea subsequentis: cum fuerit quedam transactio facta circa aliena-
tionem rerum ecclesie & ecclesia fuit meliorata. Et presupposito q fuisset
lesa, imputandum est ecclesie si non petijt restitutionem in integrum. sal-
tem a tutore dicti domini Bartholomei. iuxta ea que habentur & notantur. in
d. c. i. de in integ. resti. lib. vi. Nec obstat si dicatur, quod immo sequitur alie-
natio iurium ecclesie: quia ecclesia obligatur ad dandum annuatim sex
pro centenario in obligatione, q solus prelatus facere non potest. d. c.
decetero. quia dico q illa solutio annalis non est obligatio. sed in facul-
tate soluendi. Solum enim solutio ducentorum florenorum est in obli-
gatione soluendi: & sic ecclesia potest se si vult, vnica solutione liberare: vt
patet ex forma laudi & sententie. ad hoc quod leg. & no. in. l. Julianus. §. de. &.
ff. de re iudic. Et maxime predicta procedunt: quia dictus electus non fuit
purus arbitrator, sed etiam delegatus apostolicus, & processit tanquam dele-
gatus & arbitrator, vt patet ex tenore sententie: quod facere potuit. probatur in
c. nisi. de preben. facit quod no. Inno. in c. cum ex officio. de prescript. Et sic
cum non fuerit ab eius sententia appellatum, transiuit in rem iudicatam. de re iu. c.
quod ad consultationem. & sententia delegati transiuit in ecclesiam, & successorem
licz solus prelatus fuerit in iudicio. vt no. in c. edoceri. de rescrip. facit. d.
c. dilecti. de fo. compe. Nam dictus dominus Bartholomeus delegationem apo-
stolicam, & compromissum ac laudum inde sequutum approbauit, & fe-
3 cit nomine ecclesie suae; autem nunquam moritur. xij. q. ij. liberti. † & sic iudi-
cium & contractus in personam prelati nomine ecclesie transeunt efficaciter in
ecclesiam. ex quo non infertur alienatio iurium ecclesie. & ita dictum laudum
maxime sequuta approbatione cum sit quidam contractus. vt s. dixi. fuit enim
ista quasi quedam emptio iurium dicti Bartholomei: quam quidem emptio-
nem nomine ecclesie satis potest prelatus facere, cum acquirat ecclesie. facit
c. ij. de dona. & c. aurum. xij. q. ij. & c. quicunque suffragio. ca. causa & questio.
¶ Ex quibus potest inferri, q etiam cessante confirmatione apostoli-
ca obligatio orta ex dicto laudo, & sententia transiuit efficaciter in eccle-
siam: maxime cum nulla sit presumenda ambitio, nec fraus ex qualitate per-
sone delegati & arbitratoris qui fuit in hac ciuitate senarum vir proba-
4 tissimus. † Ex qualitate enim iudicis & arbitratorum cessat presumptio
fraudis. vt est bonus tex. in. d. c. nisi. de preb. Et sic dicendum est illa transa-
ctio realis. d. l. presos. Nec obstat dictum c. veniens. & c. decetero. de transac.
vbi dicitur transactionem esse personalem, & non realem ad confirma-
tionem superioris. Potest enim dupliciter responderi. Primo q illa
iura procedunt. quando occasione illius causatur perpetuum preiudicium eccle-
sie, vt quia alienantur bona, vel iura ipsius: et sic proprie loquuntur ista iu-
ra. Sed in casu nostro nulla sequitur alienatio: immo acquisitio iurium di-
cte curie. de quibus erat contentio. & illa solutio annua sex florenorum pro
centenario est in facultate ipsius ecclesie, & non in obligatione. vnde potest
ecclesia massana vnica solutione ducentorum florenorum se liberare: vt
s. dixi. vnde sicut ceteri contractus & iudicia transeunt in ecclesiam & successo-
rem. vt in iuribus superius allegatis: ita & ista de quibus hic. ¶ Secun-
do principaliter, q presupposito sine veritatis preiudicio, q predicta non
obstarent: attamen ex confirmatione apostolica efficiuntur predicta va-
lida & transeunt in ecclesiam, & successorem. Ex confirmatione enim apostolica
ex certa scientia facta actus confirmatus validatur, si erat inualidus. &
efficitur realis si primo erat personalis: vt probatur in c. i. de transac. cum ibi not.
in c. i. & ij. de confir. vti. adeo q nullus de ipsius actus validitate vel in-
validitate citra romanum pontificem cognoscere potest. vt ibi. ¶ Ad secundum
q actus efficiatur realis, & transeat in successorem per confirmationem
apostolicam, allego casum expressum in. d. c. veniens. q autem ista confirma-
tio facta fuerit ex certa scientia probatur ex tenore gestorum in positio-
ne. quoties enim ea que confirmantur specialiter ex confirmatione exprimuntur,
tunc superior confirmare ex certa scientia, adeo q illa verba que solent in
confirmatione inseri, vcz sicut & prout processerunt &c. stant non conditionali-
ter, sed causaliter. vnde exponuntur illa verba sicut rationabiliter. id est, quia ra-
tionabiliter. vt probatur in c. pe. de confir. vti. & ibi tex. & doc. In casu nostro ex-
ponuntur omnia in litera confirmatoria que sunt in materia principali. Nec
obstat si dicatur solutionem annuam illorum sex florenorum pro centenario ibidem
specialiter non contineri: quia dico illud minus confirmatum, si dicatur facta ex cer-
ta scientia: atque vt. s. sepenumero prelibatum existit illa solutio non est in
obligatione sed tantum in facultate, vnde non fuit opus illam specialiter enarrare
Narratur enim quod est principale in materia, & in obligatione versatur scilicet
condemnatio in ducentis florenis, & adiudicatio iurium ecclesie. Nec aliud
vltra ducentos florenos petere vult, vel intendit dictus Bartholomeus,
vel eius successor, satis colligitur vltra predicta ex clausula ibidem in fine
defectus si qui forsan in omnibus premissis interuenissent, de cuius clausule
virtute & potentia satis habetur per Spec. in ti. de leg. §. nunc ostendendum. ver.
xviij. & per Arch. in c. cenomanense. lxi. di. per tex. & doc. in cle. pastoralis. de
re iu. quam quidem clausula apponitur nunquam, quando confirmatio fit in forma communi, cum
illa

illa nil iuris tribuat, sed antiquum simpliciter cōfirmet vt. s. dixi. Concludo ergo premissa valere ex triplici capite. Primo virtute delegationis. Scdo ex ptāte arbitraria, z approbatione sequuta. Tertio ex confirmatione apostolica. ex quibus probatur primum de quo. s. facta est mētio. pōt ergo dictus Bartholomeus seu eius successor agere contra episcopatum massanum, seu successorē dicti dñi Bartholomei in episcopatu ad dictos ducentos florenos: hz eīi ep̄at⁹ seu successor facultatē soluēdi sex pro cētenario. Et pz respōsio ad 2ria superi⁹ allegata preter q̄ ad duo ad que respondeo. Dico q̄ delegatio certa valuit, lz eēt purus laicus: qr sūt facta ex certa sciētia pape, cū sciret illū laicū z oraculo viue vocis sibi p̄senti cōmiserit eūm illā. vt pz ex verbis pape in dicta cōfirmatiōe cōtentis. Et sic nō vitiat cōmissio. vt no. vult Inn. i. d. c. statutū. de rescri. lib. vi. vbi in princ. facit qd no. Joan. in. c. nonnulli. de rescrip. Nec est necesse vt exprimatur, ex certa scientia, vt quidā voluerunt: z videt prima fronte sentire Jo. an. in. d. c. z sic dicit gl in cle. ij. de re iud. Satis eīi est qd ex ibidē expressis colligat certa sciētia pape. Et sic volunt Jo. an. in. d. c. nōnulli. z sic debet intelligi sua gl. in. d. cle. ij. Et sic contingit in facto nostro. Nā papa Jo. habebat notitiā clericū appellat eūm sua litera cōfirmatoria simplr clericū nec dicit eū clericū, nec magistrū, vel in aliquia dignitate cōstitutū, vt fit cōiter de stilo. ¶ Item presupposito z nō cōcesso, q̄ dicta cōmissio non valuisset, nihilominus virtute cōpromissi staret cōclusio predicta: cū dictus clericus potius elegerit viā boni viri, q̄ iudicis, vt pz ex tenore dicte sentētie, z laudi. Et voluit valere pronuntiationē meliori modo quo possit valere, z sic ēt papa cōfirmauit. ¶ Itē papa in fine cōfirmationis suppleuit oēm defectum, per quā quidē clausulā purgant oēs defect⁹ circa solēnia iuris cōmissi: vt in Spe. z Archi. in locis preallegatis. q̄ est multum ponderandū in casu nostro, tam circa consensū capituli q̄ superioris, si de iure interuenire debuisset, lz nō credam necessarium, per ea que. s. dixi. ¶ Venio ad aliud cōtrarium, z dico q̄ si oīa bene ponderētur, nulla in dicto laudo resultat vsura, nisi ex mutuo vero vel ficto et ex pactione partium vt no. in dicta regula, peccatū. per Joan. an. Sz in casu nostro nullum est mutuum verum vel fictū, nec pactio partiū, sed illa prouisio ex toto processit ex arbitrio iudicis, z arbitrorū. nō eīi dictus Bartholome⁹ aliqd mutuauit ep̄o vere vl ficte: nec potest exigere principale debitū. Et sic est contra naturam mutui: z sic p consequens cessat illud euangelicum: mutuum dantes nihil inde sperantes. ij. vsur. cōsuluit. z qd iudex potuerit hoc facere ex potestate arbitraria probatur in. c. nisi. de preben. facit qd no. Inno. in. c. in ciuitate. de vsu. ¶ Item hoc factum fuit in compensationē fructuū percipiēdorū a dicta curia ante solutionē ducentorū florenorū, qui cū pertinerēt ad dictum Bartholomeum, ante solutionē illorū ducētorū florenorū voluit arbitrator in cōpensationē sibi tradi sex pro centenario. facit ad hoc q̄ no. Bart. in. l. fistulas. in fi. ff. de contrahen. emp. l. iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. z. l. fi. ff. de iu. do. Et loco interesse licet aliquid percipiat ex debito si vere iteresset. vt no. in. c. conquestus. de vsur. z in. l. curabit. C. de act. emp. p Inn. in. c. sacrosancte. de senē. excō facit. l. ij. in. fi. z qd ibi no. ff. de eo qd cer. lo. Postremo dico, q̄ z si omnia predicta deficerēt que in veritate iuris subsistūt, nō potest cauillari, qm si ecclesia massana seu ep̄s nolint recognoscere illā senētiā, seu transactionē, tāq̄ psonalē, tenet restituere oīa que vigore illius sententie, seu laudi cōsequuti sunt isti: qr nō debet laudū valere p parte ecclesie, z cōtra canones. Ad hoc. c. i. z qd ibi no. de in inte. resti. z. c. cū olim. de censi. z. l. qd si minor. §. restitutio z. l. antra vtile. ff. de mino. facit qd no. gl. in. c. i. de in inte. resti. lib. vi. Et hoc est aliud z indeficiens remediū competens dicto Bartholomeo, seu ipsius successori. facit vltra predicta. l. cum precibus. C. de rer. permu. z prescrip. ver.

¶ Casus consilij sequentis.

Stāte quadā cōstitutione quondam Federici imperatoris quā ipse dedit hominib⁹, z populo massanensi regni sicilie tenoris infrascripti: vcz viri z vxoris bona oīa a quacūq; parte puenīāt natis filijs cōfundant, z vnū corp⁹ efficiant: z volētibus viro z vxore diuidere cū filijs tertia pars bonorū cedat patri, z altera matri, z reliqua tertia filio vel filijs. Premortuo vō patre vel matre ab intestato, z filio vel filijs viuētibus patre superstite vl matre tertia pars p̄mortui cedat filijs vel filio. Et sic ijdem filij habent duas partes, vnā debitā sibi iure nature, alterā parētis p̄mortui. Si vō pater eius p̄moriatur testatus, eius stabit testō, dūmodo in codē testō de tertia filios suos recognoscat. Si vero p̄moriat mater, pōt ō mobilib⁹ tertie sue portionis p velle testari: stabilia vero ea mortua cedūt filijs. Si aūt non sunt mobilia pōt de stabilibus vsq; ad medietatē valoris eorūdem stabiliū iusta estimatione testari. Quedam domina habēs filios, z bona mobilia z immobilia existēs in matrimonio in egritudine cōstituta condidit testm̄, z pluribus legatis de mobilibus factis, legauit ad pias causas quādā rem immobilē. Querit an ex verbis dicte cōstitutionis fauore pie cause dictum legatum valeat.

¶ Consilium. lxiij.

1 ☞ Statuta z consuetudines contra libertatem ecclesiasticam sunt ipso iure cassa z irrita.
2 Dispositio generalis non debet extendi ad illicita.
3 Statutum ciuitatis vel domini disponens ne quis donet vel vendat rem immobilem alicui non existenti de iurisdictione statuentium, non includit donationem vel venditionem in ecclesiam.
4 Lex quando simpliciter defert aliqua bona, vel certam quotam bonorum alicui ex bonis alterius: ille sic pregrauatus non potest etiam ad pias causas de bonis alteri delatis testari.
5 Bona alicuius quando publicantur propter delictum non potest ille sic priuatus testari etiam ad pias causas.
6 Filiusfamilias etiam ad pias causas non potest testari de bonis aduentitijs.
7 Lex vel statutum potest prohibere aliquem testari, saltez de certis rebus fauore alterius.

1 Videtur primo dictum legatum non valere. † nā omnia statuta z consuetudines contra libertatē ecclesiasticam sunt ipso iure irrita z cassa. vt in. c. nouerit. z. cap. grauem. de sen. excom. z in authen. cassa. C. de sacrosan. eccle. illa vero statuta sunt contra libertatem ecclesiasticam, que tendunt contra ea que sunt concessa a principe, vel a papa ecclesie vniuersali, vt not. Innocen in. d. c. nouerit. Barto. in d. authen cassa. Sed constitutio de qua. s. si extenderetur ad pias causas, est huiusmodi: ergo aut nō dz extēdi, aut tanq̄ contra libertatē ecclesiasticā est ipso iure nulla modo, probat sic. imperator cōcessit priuilegiū ecclesie vniuersali, z cuilibet membro ipsius ecclesie sup donationibus, legatis, z hereditatib⁹ vt quilibet haberet liberam facultatem donandi, z relinquendi collegio ecclesiastico. vt in. l. illud z. l. i. et l. fi. C. de sacrosan. ecc. Insuper priuilegiauit ecclesiam vt citra traditionem ex solo titulo acquireretur dñium. d. l. fi. Sed per hanc cōstitutionem tolleretur mulieribus habentibus filios libera facultas relinquēdi ecclesijs bona propria: ergo est contra priuilegium ecclesie vniuersali concessum. z per consequens contra libertatem ecclesiasticam. Nec obstat si dicat q̄ auf. cassa. z. c. nouerit. z. c. grauem loquuntur de statutis particularib⁹: hec autē cōstitutio de qua in casu nostro, fuit edita ab imperatore qui potuit suam constitutionem limitare. l. princeps. ff. de le. qr ex quo imperator cōcessit priuilegiū ecclesie, nō potuit ampli⁹ illud reuocare: qr ex quo concessit non subdito, transiuit in contractū vt notanter voluit Inno. in. c. nouit. de iud. z Joan. and. in. c. constitutus. de re. di. z Archi. in. c. quicūq;. xi. q. i. Itē papa priuilegiauit ecclesiam in hmōi relictis adeo, q̄ in eis remisit oēm solemnitatem legalem. vt in. c. relatum. de testa. quapropter melius z tuti⁹ est dicere, vt dictū
2 statutum generaliter loquens non extendatur ad pias causas, † quia dispositio generalis nō debet extēdi ad illicita, vt in. c. f. de iure iu. li. vi. ¶ Ad predicta facit questio quā ponit Joan. an. in. c. fi. de immu. eccl.
3 lib. vi. vbi queritur † an statutum ciuitatis vel domini, disponēs ne quis donet vel vendat rem immobilem alicui non existenti de iurisdictione statuentium, vel non sub protectione cōmuni, vel domini, includat venditionem vel donationem in ecclesiam: z finaliter concludit q̄ nō: vel si aliud diceretur propter intentionem statuentium cōtra libertatem ecclesiasticā z sic nullum mouet predictis z alijs rationibus. ¶ Secūdo principaliter sic, constitutio irrationabilis nō ligat: nō enim habet legis substantialia, de quibus. iiij. dist. erit autem lex. z dist. cōsuetudo no. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. z iure. sed hec cōstitutio de cuius virtute queritur, est irrationabilis, si extēderetur ad pias causas: ergo aut non debet extendi, aut tanq̄ irrationabilis non valet, minor probatur. lex vult q̄ ecclesiam seu monasterium debeat quis cōputare, saltē in numero filiorum vt in auf. i qua mulier. C. de sacrosan. eccle. sed hec constitutio hoc non interdicit: sed vires suas porrigit ad pias causas: ergo irrationabilis. Nam si contrarium est rationabile ergo istud irrationabile. de natura enim contrariorum est vt si vnum est bonum z reliquum sit malum. xxxij. q. ij. hospitiolum. et. c. intellecto. de iureiuran. Item quis debet magis diligere animam suā q̄ filios vt patet in euāgelio. z. c. Jacobus. de simo. facit. xij. q. i. precipimus. hinc dicit Bart. in. d. l. i. qd dispositio ad pias causas est magis fauorabilis q̄ inter liberos. Sed hec constitutio contrariū afferret si porrigeret vires suas ad pias causas: ergo irrationabilis. Tertia irrationabilitas: quia in portione deferenda filijs facit differentiam inter patrem z matrem cōtra. l. maximum vitium. C. de libe. prete. ¶ Tertio principaliter facit qr dicta constitutio nō dicit mulierem nō posse de immobilibus p velle testari: ex affirmatiua vero in aliquibus non sequitur negatio aliorū que alīs a iure conceduntur. hoc probatur in. c. vt commissi. de here. li. vi. iuncta gl. z in. cle. ij co. titu. z ibi bona gl. in ver. ipsorū cōmissariorū. de iure aūt communi conceditur parentibus libera facultas testandi tā in immobilib⁹ q̄ in mobilib⁹. et satis est instituere liberos in aliquo quantumcunq; modico: licet ipsi possint postmodum agere ad cōplementum legitime. l. omnimodo. z. l. scimus. C. de inoffi. test. Et maxime procedunt predicta si testari volunt ad pias causas: dicamus ergo mētem cōstitutionis fuisse vt de mobilib⁹ possit mulier testari pro velle, etiam nihil relinquendo liberis: sed de immobilibus non ita libere. ¶ Sed his nō obstantibus que recto iudicio non obstant contrariam sententiam arbitror preualere: quā multipliciter sic ostēdo. Et primo
4 sic: † vbicūq; lex simpliciter defert aliqua bona vel certā quotā bonorū

alicui ex bonis alterius. ille sic pregrauatus nequit etiam ad pias cau
sas de bonis alteri delatis testari: nec ecclesia dz talia bona recipere.
vt aperte probatur in.c.si.xvii.q.iiii. vbi Aug. dicit. Quicunq vult ex
heredato filio heredē facere ecclesiā, querat aliū qui suscipiat, nō Au
gustinum, deo propicio neminem inueniet rc. vt ibi. certum autē est q̄ð
portio debet filio non iure nature: sed ex dispositione legali: cū iure na
turali alimenta duntarat filio debeantur: vt in.c.ius naturale.i. dist.
Non enim potest certa portio deberi filio iure naturali, cū illo iure oia
essent communia. viii. dist. quo iure. xii.q.i. dilectissimus. Et sic lex defe
rēs filio portionē certā in bonis patris, priuat patrē testādi potestate
de illa portione etiā ad pias causas. ita dicendū in proposito, cū dicta cō
stitutio deferat bona stabilia matris premorientis, etiam cū testamē
to ipsis liberis, ergo de illis nō pōt mater testari etiā ad pias causas.
Quod autem dicta cōstitutio potuerit hoc facere ptz. portio enī debita
liberis ex bonis parentum, non potest per legem seu statutum auferri
vel minui. vt est sententia Dyn. in regula, indultum. de regu. iu. li. vi. in
c. Raynutius. de testa. r dixit ibi alibi non ita sicut ibi bene ybarizat: dī
tur enim cōsuetudo in reductiōe legitime. tenet Cy. in.l. sancimus. C.
de nup. r Bar. in.l. titio. §. titio genero. ff. de condi. r demon. r Bald. in
l. cum leonina C. de epis. r cle. probatur rōne iuris naturalis: vt. s. dixi
filiis debentur solum alimenta: sed iure positiuo fuit eis certa portio r
primo fuit quarta postmodū aucta in tertiam. r dimidiam scōm filios
rum numerum: vt pbatur in.l. cum queritur. iuncta auc. nouissima. C.
de inoffi. test. vnde sicut potuit augere tertiā, r dimidiā ita potuit sta
tui, vt stabilia cedāt filiis reseruatis mobilibus in libera facultate ma
terna: r immobilibus deficientibus cedat medietas ipsorū mobilium
vt in. d. cōstitutione. arg. optimum in.l. cum ratio ff. de bo. dam. r coll
que leg. r no. in.l. iiā r ii ff. de inoffi. testa. r qr pater r filius cēsentur ea
dem persona. vt in au. de tercen. a mo. pre. §. i. r in.l. fi. C. de imp. r aliis
sub. r. xxxv. q. iii. c. Nicenū. §. hac autoritate. hinc dñiū ptinuat in filiū.
l. in suis. ff. de lib. r posth. Cū ergo ista portio statutaria succedat in loco
cū portionis debite iure cōi, eodē iure dz illa cēseri: qr subrogatū dz sa
pere naturā eius in cuius locū subrogatur de bap. maiores. r. c. eccla.
vt lit. pen. facit qð no. Jo. an. in. c. ex ratione. de ap. sicut ergo in illa por
tione debita de iure cōi non potest pater vel mater testari etiā ad pias
causas: vt in. d. c. si. ita nec in ista statutaria, qr eadē rōne mouetur, ma
xime qr dicta constitutio fuit edita ab imperatore: r sic est ius cōe quo
ad eos. Et idē dicerē, vbi ipsa ciuitas hoc statuisset: qr in hoc hz pote
statem a iure communi: vt. d.l. oēs populi. ff. de iusti. r iur. ¶ Secūdo
principaliter facit qð no. Jo. an. in. c. ii. de vsur. lib. vi. r Bald. in.l. i. C. de
5 sacrosan. eccle. vbi volunt, r q in casu quo bona alicuius publicantur
propter delictū nō pōt ille sic priuatus testari etiā ad pias causas: qr te
staret de alieno ptra. c. si. iii. de test. Et idē vult ibi Jo. an. in bonis dā
natorum, que hodie nō publicant, sed deferuntur agnatis: vt in auc.
bona dānatorum C. de bo. proscrip. Et ex quo casu lex dfert agnatis,
r priuat dñm potestate testādi, non pōt testari etiaz ad pias causas: qr
ex quo lex simpliciter prouidet r non reperitur 9nium iure nostro, sta
dum est dispositioni legali. in. c. i. de no. oper. nun. r cum generaliter lex
loquit generaliter dbet seruari. xix. dist. si romanor. r. c. solite. de maio
r obe. Item ex quo bona deferuntur aliā per legem, pro non dato ha
betur qð ab illo datur. qui de iure donare non potest. i. q. vii. daibertū.
l. traditio. ff. d acqui. re. do. r. c. quod autem. de iurepatrona. Nec ob. fa
uor pie cause: qr procedit cum testator qð suum est legat: secus si legat
non suū vt in casu nostro: nec propter fauorem talium legator dz ale
teri fieri iniustitia, de fa. cōpe. ex tenore. de dona. inter vir. r vro. nuper.
de penis. fuā. tacit. i. q. i. nō est putanda. si ergo predicta procedāt. vbi
lex defert bona ad aliū propter delictum. fortius idem dicēdū, vbi defert
ex equitate naturali, r fauore filiationis: cū fauores debeant ampliari: et
odia restringi vt in regula, odia restringi. de re. iu. lib. vi. ¶ Tertio ad
duco bonū tex. in. c. quesitū. xvii. q. iiii. in. fi. vbi notāter colligitur eccle
siam debere dimittere bona sibi delata, que equitate naturali suadēte
retinere nō potest: lz de stricto iure retinere possit: sz in casu nostro oīs
equitas resistit. satis est enim matrez testari posse de mobilib, vl eis
deficientibus de immobilibus vsq ad medietatem vt in dicta cōstitu
tione cauetur q videtur in effectu pcordare vel parū differre in snīa
a dicta auc. nouissima. ergo ecclesia nō debet hec bona sibi delata agno
scere: quinimo si de stricto iure posset retinere: de iure tamē poli debēt fi
lie restitui. ¶ Quarto adduco not. per Bar. r Bal. in.l. ii. C. de sacro
6 san. eccle. r vbi volūt filiumfamilias non posse etiam ad pias causas te
stari de bonis aduentitiis ex generali legis dispositiōe, que prohibet
filiūfamilias testari fauore patris: vt.l. penul. r fi. C. qui test. face. pos. r
hoc videtur apertissime probari in. c. lz pater. §. fi. in fine. de sepul. li. vi.
vbi firmat Bar. pro regula. in.l. i. qð vbicūq lex phibet aliquem testa
ri fauore alterius, nunq fauore pie cause talis prohibitio censetur re
missa. quod aperte probatur in. d. c. licet. sic est punctualiter in casu no
7 stro, vt patet ex predictis. r Potest ergo lex vel statutū prohibere ali
quem testari, saltē de certis rebus fauore alterius cū hec sit psuetudo
ar. l. venditor. ff. commu. predio. r. l. dudū. C. de contrahen. em. r. l. mer
catores. C. de merca. r mer. r quod ibi notatur r maxime hec procedūt
tenendo gl. singularem in.l. illa institutio. ff. de heredi. insti. que dicit ex

gratia concedi facultatem testandi: cum de iure stricto quis non possit
testari: cum effectus testamenti conferatur ad illud tempus quo qs est
futurus dominus: r sic perinde est ac si esset constitutū tempore inha
bili. l. quod sponse. C. de donatio. ante nup. facit. c. de vxore. de sepul. r
l. in tempus. de hered. instit. de facili enim tollitur vt not. glo. in cle. ii.
de offi. ordina. facit. c. ab exordio. xxxv. di. maxime causa suggerente: vt
in casu nostro. ¶ Cōcludo ergo dictū legatum de re immobili licet ad
pias causas factū nō valuisse. non obstante contrariis superius formatis.
Et pro ad primū dico statutū nō esse ptra libertatē ecclesiasticā nec di
recte nec indirecte. Nō enī fit phibitio in odiū ecclesie: nec phibent ho
mines generaliter donare ecclesie: sed cōstitutio auget debitam portio
nē filio. r de portiōe sic aucta phibet testari quod pōt quēadmodū pz
in portiōe debita de iure cōmuni si subtiliter psideretur est cōforme iu
ri diuino potest enī ecclesiā honorare in bonis mobilib vel immobili
bus si mobilia nō extant: iuxta tenorē constitutionis: r in ceteris bonis
prouidere filiis ne paupertate laborent cum ipse deus mandet paupe
ribus subueniendum r ecclesia tenet de bonis suis prouidere pauperi.
xvi. q. i. c. si. r. xii. questione. ii. aurum. fortius non debet eis bona dela
ta per legem auferre: alias si diceremus contrarium sequeretur q lex
nō posset aliquē priuare bonis suis ex causa contra. l. iiē si verberatū.
ff. de rei vendi. r no. per Bar. in.l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. r Cy.
in.l. prescriptione. C. eo. r per Inno. in. c. que in ecclesiarum. de cōsti. et
contra tex. in. c. ii. de vsuris. lib. vi. r. c. cum sm leges. de here. eo. lib. cū
infinitis similibus. Facit ad predicta quod in simili notat Bar. in.l. re
scripto. ff. de muneri. r honor. secus autem vbi quis simpliciter prohi
beretur alienare in ecclesia directe vel indirecte alteri, eo quod bona
deferantur aliis. r sic procedit questio quam ponit Jo. and. de qua su
pra in contrario. ¶ Ad secundum contrarium respondeo, quod hec
constitutio non est irrationabilis, propter identitatem r vnitatem q
est inter patrem r filium: vt. s. dixi. r contrariū loquitur, cū qs intrat
monasterium non condito testamento: tunc enim propter onera com
putando monasteria in numero filiorū, secus vbi ante staretur: vt not.
in auc. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. r. c. in presentia. de proba. vel si
nullo modo intret monasteriū: qr tunc non tenetur aliquid relinquere
ecclesie, salua portione legitima, de qua in. c. ii. r. c. i. cum similibus. de
sepul. ¶ Item fateor q quis debet magis diligere animā suā quam fi
lios sed nō debet p hoc priuare filios portione eis delata a lege propter
ecclesiā. Nā r aliis modis pōt anime sue puidere: maxime qr pōt eā ho
norare sm tenorē dicte constitutionis. Non obstat qð dicitur de diffe
rentia inter patrem r matrē: qr in multis est differētia: maxime de iure
duodecim tabularum, sm qð mater excludebatur a successione filior
per agnatos ipsorū filiorū. ¶ Item istud fuit cōpescere iudicium ma
ternū: qr mulieres laborāt ptra ppria commoda, r faciliter decipiuntur.
l. si pater. C. de sponsalib. ¶ Ad vltimū cōtrariū respondeo, q dicta
cōstitutio loquit nō simpliciter affirmatiue dando facultatē testādi de
mobilibus. sed pcedit ad vlteriora, deferēdo ipsa bona stabilia filiis, r
sic per consequēs prohibet testari de eis vt. s. dixi. ¶ Probatur secū
do modo in ver. si aūt. vbi pmittit de stabilibus testari vsq ad medie
tatem, si bona mobilia desunt: ergo a contrario si mobilia extāt, prohi
bet testari de immobilibus ar. in.l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pa
ctis dotalib. per Bal. in.l. eduenticula. C. de epi. r cleri. alias si posset ad
libitum de mobilibus testari: illa verba cōstitutionis essent superflua,
contra. c. si papa. de priui. li. vi. in.l. si quādo. ff. de inofficio. test. ¶ Ter
tio probatur ex eo quod versiculus si vero premoriat, venit aduersati
ue ad ver. si vero pater. vbi patri indistincte permittitur testari dum
modo filios de sua portione recognoscat: ergo in versi. si vero premo
riatur. voluit diuersum ius statuere in matre. ad hoc quod notatur in
c. at si clerici. de iudi.

¶ Casus consilii sequentis.

Uisis compromisso r laudo inde sequuto, r obie
ctionibus 9ea, r petitione
super nullitate, r rōnibus inde factis, r aliis agitatis inter. E. ciuē.
Uicentinum ex parte vna. r. A. eiusdē ciuitatis. pōderatis statutis sup
hac materia disponētib de duob pcingit pcompromissum impugnari
attētis maxime q obiiciunt de scriptura priuata: r quod fuerit cōpro
missum, r laudatū super vsuris, r qð laudauerūt duo ex trib alio sub
sistente irrequisito Scdo an obiecta sint talia, r tante efficacie, q pēdē
te dicta cā nulitatis, iudex possit, vel debeat de iure inhibere dicto.
E. q pendente dicta cā nullam faciat nouitatem dicto. A. vel non de
beat inhibere attentis responsionibus, r statutis predictis rc.

¶ Consilium. lxuii.

1 ☞ Compromissum quando factum est in tres, non valet pronun
tiatio duorum tertio irrequisito.
2 Dictum arbitratorum si est cōtra deum, non est illi parendum.
3 Laudum est quedā transactio que prima frōte presumit iusta r equa.
4 Arbitratores non tenentur scripturas facere, sed satis est extraiudi
cialiter se informare.
5 Judex ordinarius licet non debeat pronuntiare vltima die sue iurisdi
ctionis, si tamen pronuntiat valet

Causa.

6 Causa nullitatis non impedit exequutionē sententie casu quo illa sen-
tentia fuit bis per competentes iudices confirmata.
7 Instrumentum capitur pro omni charta cōtinente gesta inter partes.

VEnio Ad primū, ⁊ assumam ex obiectis ea que vide-
tur aliquatenus prima fronte pungere. Vide-
tur enim primo dictum laudum nullum: qꝛ prolatū vltima
die termini: fuit enim cōpromissum de mense augusti ⁊ da-
ta facultas pronūtiandi per totum illum mensem: arbitratores vero
pronuntiauerunt vltima die augusti: ⁊ sic eo die quo non erāt futuri
1 arbitratores contra. l. eum qui. ff. de iurisd. om. iudic. ¶ † Scḋo vbi cū ꝗs
compromissum factum est in tres nō valet pnūtiatio duorum tertio ir-
requisito. l. si in tres. cū. l. seq. ff. de arbi. ⁊ qḋ le. ⁊ no. in. c. ꝗ. eo. ti. lib. vi. ⁊
in. c. vno delegatorum. de offi. deleg. Sed in casu nostro duo iudicaue-
runt seu laudauerunt tertio irrequisito: ergo laudum est nullū ex defe-
ctu potestatis. et maxime hoc procedit in casu nostro in quo terti⁹ nō
fuit tpe examinationis. Et sic sumus ex opinione Inno. de quo l. c. ray-
naldus. de testa. ꝙꝙ Bar. ⁊ melius dicat in. l. duo ex tribus. ff. de re iu
di. ꝙ siue fuerint pñtes tempore examinationis siue nō: sñia duorū
non valet nisi omnes pronuntiauerint: ⁊ hoc ex defectu potestatis: qꝛ
oēs simul habent facultatē pnūtiandi. d. l. duo. fact. d. c. vnicū ⁊. c. cau-
sam matrimonij. eo. ti. ¶ Tertio facit ad inducendum nullitatem lau-
di ⁊ compromissi qualitas cause super qua fuit pronuntiatū qꝛ sup vsu-
ris de quibus secularis etiam iudex ordinarius cognoscere nō potest
fortius nec arbiter maxime secularis potest habere potestatē a parti-
bus. Probatur primum ex his que leg. ⁊ no. in cle. dispēdiosam. de iu-
di. ⁊ in. c. cum sit generale. de fo. compe. in. c. illo vos. de pigno. et. ca. ad
nostram. de emp. ⁊ ven. per Bar. in. l. tertia. so. ma. ⁊. l. ꝗ. de iurisdi. om. iu-
di. Item fuit pronunciatum super iuribus ecclesie ⁊ de istis spirituali-
bus nō pōt in laicū cōpromitti maxime per laicos vt in. c. cōtingit. ⁊. c.
per tuas. de arbi. ⁊ dicto. c. ecclesia sancte Marie. de cōstitu. ⁊. c. bene qui-
dem. xcvi. dist. ⁊. c. ꝗ. de reb. eccle. nō alienan. ¶ Quarto euidenter colli-
gitur nullitas laudi. qꝛ fuit exp̄sse platum cōtra ius maxime diuinum
quo casu arbitramentum seu laudum ipso iure corruit, vt est tex. aper-
tus in. c. examinata. de arbi. Qḋ autē hoc laudū fuerit huiusmodi pꝫ
ex eo qꝛ mandauerūt arbitri soluere nedum vsuras sed etiam vsurarū
vsuras qḋ nō solum est cōtra ius diuinū ⁊ canonicū: vt per totum tit.
de vsuris. sed etiā cōtra ius ciuile, vt in auf. de eccle. ti. ⁊ in. l. sancim⁹. C.
de vsu. rei iudi. ⁊ maxime respectu ecclesie: qꝛ voluerūt facere ecclesiam
quodammodo vsurariam: nullū enim preceptū arbitratorū ligat ad
2 peccatū: vt no. Hosti. in. c. quintauallis. de iureiur. vbi dicit † ꝙ vbi di-
ctum arbitratorum est cōtra deū nullo modo est illi parendū ꝙtūcūꝗ
interuenerit pena vel iuramētū. alle. no. de tempo. ordi. ad aures. Ego
dico hoc pcedere nedū in dicto arbitratorū: sed quorūcūꝗ iudicum: vt
in. c. si dñs. ⁊. c. iulianus. ⁊. c. qui resistit. xi. q. iij. ¶ Quinto videt laudū
nullum ex eo qꝛ ex generali cōpromisso pronuntiauerūt isti arbitrato-
res super rebus liquidis vigore statuti Vicentim. s. super deposito. de
quo apparebat scriptura priuata habens ex illo iure municipali exe-
quutionem paratam sicut instrumentum guarētigiatum etiā sup reb⁹
decisis et liquidatis per cōpositionē ⁊ diuisionē prius inter partes fa-
ctas cōtra. c. exposita. de arbi. ⁊ qḋ legi. ⁊ no. i. l. elegāter. §. si quis post
trāsactionē. ff. de cōdi. inde. ⁊. l. post rē iudicatā. ff. de trāsac. Sicut enim
super rebus liquidis nō pōt trāsigi, vt in dictis iuribus, ita nec cōpro-
mitti: cū cōpromissum sit quedā trāsactio: vt no. in auf. vt diffe. iudi. in
prin. ⁊ in auf. si ꝗs. C. de iudi. no. Inno. in. c. quintauallis. de iureiur. et
Bar. i. l. societatē. §. arbitrorum. ff. p socio. Nec iuuat illa clausula gene-
ralis posita in compromisso: vt super omnibus super quib⁹ fuerit lau-
datū intelligat lis ⁊ questio ⁊c. qꝛ per verba generalia nō videtur da-
ta potestas pronuntiandi super iam liquidis de quibus nulla erat cō-
tētio ex regula in generali. de reg. iur. lib. vi. ⁊. c. si. de officio iudi. eo. lib.
et. c. i. de iureiuran. eo. lib. ⁊. c. cū venissent. de insti. hinc tñ notāter dixit
Ange. de peru. in quodā consilio qḋ incipit viso cōpromisso prorogā-
to. ꝙ per illam clausulam nō datur potestas pronūtiādi super his sup
quibus prohibetur trāsactio de iure. argu. in. l. cum hi. §. sed cuꝫ lis. ff.
de transac. ⁊ qḋ no. Bar. in authē. si quis in aliquo documēto. C. de edē.
et in. l. si forte. ff. de cast. pec. ¶ Sexto videtur nullū dictum laudū seu
saltem iniquissimum ⁊ dolosum qꝛ attentis omnibus narratis in lau-
do. A. erat creditor de. E. tamē ex hoc laudo remanet debitor in mille
nongētis florenis. vñ saltē rōne iniquitatis nō meret exequutionē: sed
debet reduci ad arbitriū boni viri: etiā si fuisset iuratū et promissum,
de nō petendo reductionē ad arbitrium boni viri. vt no. Dy. ⁊ Io. an. i
regula scienti, de reg. iur. lib. vi. ⁊ Hosti. in. c. quintauallis. de iureiu. et
ibi maxime per Anto. de but. ⁊ Bar. in. d. §. arbitrorū. dꝫ enī illud pa-
ctū intelligi si eque fuerint arbitrati ⁊ tanꝗ boni viri ⁊ amicabiles cō-
positores. arg. l. quero. §. in locatorem. ⁊ ibi per Bar. ff. loca. ⁊. d. c. quin-
tauallis. ⁊ plene p Cy. vbi. s. ¶ Sed his non obstātibus puto ꝙ alio
non probato dictum laudum non posset dici nullum nec iniquū. sꝫ pre-
sumendum validum ⁊ equum. Fundamentum huius conclusionis est:
qꝛ laudum prima fronte ita est presumendum ⁊ asserenti illud esse ini-
3 quum vel nullum incumbit onus probādi. † Ratio qꝛ laudum est que-
dam transactio que prima fronte presumitur iusta ⁊ equa: ⁊ asserēti cō-
trarium incumbit onus probandi: ⁊ nō sufficit probare partem fuisse
deceptam inspecto vero debito vltra dimidium totius: vt notabiliter
probatur in. l. lucius. §. si. ff. ad treb. Ita ⁊ laudū p̄sumitur iustum adeo
vt non sufficiat probare partem fuisse deceptam inspecto vero debito.
nec qḋ de iure aliter fuisset pnūtiandū: vt no. Bar. in. d. §. arbitrorū:
ratio qꝛ arbitratores non tenentur iudicare ſm ius sed possunt p bo-
no ꝯcordie a iure deuiare et dare id qḋ est vnius partis alteri: vt. l. si ꝗ
intis. ff. de arbi. ⁊ bonus tex. l. c. nisi. de prebē. vnde ad deprehendēdū
iniquitatem laudi oportet considerare statum litis ⁊ qualitatem pso-
narū et cōpromittentium ⁊ quare venerūt ad cōpromittendum ⁊ quā-
titatem deceptionis. Et si omnibus his consideratis reperitur arbi-
tros non pronuntiasse sicut bonus vir egisset tunc colligitur iniqui-
tas non dico nullitas: vt no. per Bar. in. d. §. arbitrorum. patet ex his
que leguntur ⁊ not. in. d. l. lucius. in fine. ⁊ in. l. ꝗ. C. de rescinden. vē. ⁊. ca.
penul. de emp. ⁊ vendi. et quod onus probandi iniquitatem incumbit
allegāti tenet Io. andr. post antiquos in addi Specu. in titu. de arbi.
§. sequitur. ver. item quid si compromissum. ⁊ Bartol. aperte sentit in
d. §. arbitrorum. ⁊ Fede. consi. cclxxiij. Ant. de bu. in. d. c. quintauallis.
4 facit. l. ab ea parte. ⁊. l. verius. ⁊. l. et incumbit. ff. de proba. † Item qꝛ ar-
bitratores non tenētur scripturas facere: sꝫ satis est eos extraiudicia-
liter se informare: vt not. Inno. in. d. c. quintauallis. ⁊ Bart. in. d. §. ar-
bitrorum. vnde absurdum esset dicere quod pro laudi iustitia non sit
presumendum cum ſm hoc nullum fere laudum constaret cum nō pos-
set probari exactio. ideo semper dicens se lesum ex contractu habet p-
bare: vt in. l. i. C. de fide instru. ⁊ in. hast. fis. lib. x. c. ꝗ. eo. titu. in antiquis.
nō autem stās pro cōtractu habet iustificare cōtractū: ita est dicenduꝫ
in laudo cum sit quidam cōtractus: vt. s. dixi. facit etiam quia pro solē-
nitatibus intrinsecis presumitur. d. l. ab ea parte. in fi. ⁊ insti. de fideiuss-
so. in fine. ⁊ in. c. presentia. de pba. no. Inno. in. c. innotuit. de eo qui fur.
or. ⁊ Bar. in. l. sciendum. ff. de verbo. obli. ⁊ per hoc fundatur intentio
stantis pro laudo: ⁊ vltra premissa facit solennis promissio ipsorū cō-
promittentium qui promiserunt a laudo ferendo non appellare vł de
nullitate dicere seu de iniquitate opponere. nec petere ipsum vel aliꝗ
in eo contentum in totum vel in partem corrigi emendari vel ad ar-
bitrium boni viri reduci. sed illud cōpromissum ⁊ laudum inde sequu-
tum ⁊ omnia cōtenta in eo perpetuo firma ⁊ rata tenere ⁊ obseruare ⁊
in nullo contra facere vł venire ⁊c. Et sic qua fronte allegat nullitatē
non video: nihil enim continetur in ipso laudo qḋ per partes expresse
approbari possit: ergo valuit pactum a principio factum de non alle-
gādo nullitatem ⁊ valere debent acta saltem vi pacti vbi alia remedia
deficerent arg. eorum que not. per gloss. in. c. significasti. de fo. compe.
l. vnica. C. qui pro sua iurisdictiōe. ⁊. l. ꝗ. C. cōtra vtriusꝗ iudi. Et ꝙꝙ ali-
qui casus excipiātur cum dictio nullitatis prohibetur a lege iuxta no.
in cle. i. de re iudi. ⁊. l. i. ff. de tabu. exhib. tamen respectu partis renuntian-
tis seu solēniter promittētis nō videtur illa locum habere. arg. c. ꝙ pe-
riculosum. vij. q. i. Et qꝛ qui totuꝫ dicit nihil excludit. c. solite. de maio.
⁊ obe. ix. dist. si romanoꝝ. Et ratio diuersitatis potest esse. nā qñ lex
prohibet dictionē nullitatis hoc facit nō ꝙ velit actū nullū cōfirmare
sed propter fraudis presumptionē: que quidē p̄sumptio cessat si pba-
tio offertur incōtinēti: sic procedunt notata in. d. l. i. vel quando allega-
tur nullitas ex respectu defectus iurisdictiōis. tunc enī admittitur ex-
ceptio. qꝛ detrahitur illa qualitas super qua lex se fundat in tollēdo fa-
cultatem dicēdi sententiam nullam: quia non est sententia si iudex nō ha-
beat iurisdictionem. ad hoc quod no. Bar. i. l. i. in fi. ff. quod vi aut clā.
et sic procedunt no. in cle. vnica. de seque. pos. sed quādo pars solēniter
promittit nō opponere de nullitate hoc facit qꝛ vult actū omnino va-
lere in vim pacti. ⁊ sic indistincte ꝯcludit sibi viā allegādi nullitatē: cu-
i⁹ validitas depēdet a ꝯsensu suo: ad hoc ꝙ no. l. c. cū iter. p. ⁊. c. ex trās-
missa. de renū. ⁊ in. l. nemo pōt. ff. de le. i. ⁊. d. c. ꝙ periculosuꝫ. ⁊. d. l. vnica. C.
qui p sua iuris. ¶ Nūc restat examinare an obiecta sint tāte efficacie vt
pdictis nō obstātib⁹ possit dictū laudū dici nullū, vel iniquissimū: ⁊ dico
ꝙ nō. Et primo ad primū iuxta ordinem dico, ꝙ si bñ inspiciat tēps assi-
gnatū in cōpromisso, ⁊ dies lati laudi, nō pōt dici laudū nō fore latū i
termino, put altera pars nō bñ allegat. Fuit enī latū die vltima termi-
ni, qḋ in dubio fieri potuit: vt exp̄sse pbat in. c. cōsuluit. de offi. dele. vbi
dicit delegatū posse pnūtiare vltima die termini: ergo forti⁹ idē dicē-
dū in arbitratore, cui⁹ laudū est poti⁹ quedā trāsactio, seu ꝯct⁹, ꝙ sñia: vt
no. in iuribus. s. allegatis. Nō ob. ꝯnū loquit enī in ordinario cui⁹ suc-
cessor venit. Erubescit enī in abdicatiōe iurisdictiōis: sec⁹ aūt i delega-
5 to vel arbitro, in qb⁹ hec rō cessat, vt no. Io. an. i. d. c. cōsuluit. ¶ † Idē
in ordinario lꝫ nō debeat pnūtiare vltima die sue iurisdictiōis, si tñ p-
nūtiet: valet vt no. gl. in. c. ⁊ si christ⁹. de iureiu. in ꝟbo, seruādo. ⁊ no. l. l.
meminisse. ff. de offi. pcō. Ex hoc ergo capite nō pōt dici laudū nullū.
¶ Uenio ad scḋam obiectionē, ad quā rñdeo illam pcedere in dubio, si
aliud nō fuisset exp̄ssum in cōpromisso, sꝫ simplr fuisset trib⁹ data po-
testas, duob⁹ etiā tertio absente ⁊ irreqsito: qḋ fieri pōt. nā ⁊ iudicib⁹ de-
legatis pōt dari potestas, vt oēs, vel duo vel solus, pnūtiare possit: vt
in. c. cū plures. de offi. dele. lib. vi. ergo idē ⁊ forti⁹ in arbitratoribus, q
assumūt sibi potestatē ab ipsis cōpromittētib⁹: pñt enī partes remit-
tere arbitris ētiā solēnitates substātiales iudicioꝝ: vt. l. diem pferre. §. si

nalis litigatorum.ff.de arbi.no.Bar.in.d.§.arbitrorū.et q hec clausula vt vnus vel duo pronuncient possit apponi nec sit insolidū:expresse probat in.l.nō distinguemus.§.cum in plures.ff.de arbi.et in.c.vno de legatorū.de offi.deleg.li.vi. Et sic est penitus sublata secūda obiectio.
¶ Ad tertiā obiectionem que videtur magis dubitabilis:respōdeo q causa vsurarum tunc est spiritualis seu ecclesiastici fori cū dubitatur an cōtractus sit vsurarius,quo casu cognitio spectat ad iudicē ecclesiasticum duntaxat et hoc casu' proprie procedunt cōtraria vt not.Bar. in.d.l.et.l.titia.allegata in cōtrarium.et.c.cū sit generale.de for.competen.in clemen.dispendiosam.de iudi. Sed in casu nostro nō fuit cōpromissum an contractus esset vsurarius nec arbitratores pronuntiauerunt contractum vsurarium,vel non vsurariū.quinimo nihil fuit dictū de vsuris:sed duntaxat fuit cōdēmnatio facta ad octo pro cētenario reducēdo illa octo ad caput anni ratiōe damnorū interesse.que quidem prouisio vires sumit ex duplici capite. Primo ratione cōuētiōis partium et potestatis tribute ipsis arbitratoribus ab eisdē partibus, vt patet in laudo in.c.qd incipit itē soluo.lz enim a principio nō valeat cōuentio dando certū quid pro centenario:vt in.c.debitores.de iureiuran.tamen post factum qn cessat anxietas querendi vel inueniendi mutuū bene valet cōuētio:qz videt quedā liberalitas et recognitio seruitiorū et resartio dānorū.potest enim creditor post factū aliquid sibi liberaliter oblatū recipere:vt no.in.c.cōsuluit.de vsur.et.xiiii.q.iii.c.i. facit.c.quia pro.in fine.el.ii.et.c.tua.de simo. Simile videmus in pacto legis commissorie qd in pignoribus reprobatur si tēpore cōtractus interuenit;secus si ex post facto cū cessat illa anxietas reperiendi mutuū vt legitur et no.in.l.i.C.de pac.pigno.et ibi refert Cy.et Bar.per canonista a in.c.significauit.de pigno. Nec obstat si dicatur non credendum ipsis arbitratoribus licet hoc asserant,vt in.c.qm cōtra.de proba. vbi patz q nō credit iudici nisi quatenus cōstat p acta. Nec etiā obstat argu.in.l.penulti.C.de arbi.potest enim dici aliud esse in arbitratoribus q non tenent facere scripturas:vt.s.dixi. vnde eis videtur credendū in his que cōcernūt factū cum plene informati sint et partes elegerunt eos vt idoneos saltem si hec eadem deponāt coram iudice,vt singulariter voluit Bar.in.d.§.arbitrorū. ¶ Itē videt in hoc credendū ipsis arbitris cū agatur de modico preiudicio:cum ipsi per se sine hac cōuentione partium facere potuissent vt statim dicā. In his vero que sunt modici preiudicij statur verbis enunciatiuis etiam notarij,vt est glo. no.in.c.olim.de censi.et idem ibi Inno.facit qd no.glo.in.l.optimā.C. de contrahen.et commit.stipu. Valuit insuper dicta prouisio ex secūdo capite.s.ex potestate ipsorū arbitrorū et iuris dispositione. Nam et vbi pecunia tradita est in obligatiōe potest respectus haberi ad interesse ratione damni cōtingentis et lucri cessantis a tempore more.no. Inn. in.c.sacro.de sen.excō.et gl.in.c.cōquestus.de vsu.et.l.cū allegas.C.de vsur.et in.l.curabit.C.de act.em.facit.l.ii.in fi.ff.de eo qd cer.lo.et quod no.Bar.in.l.vnica.C.de sen.que p eo qd interest. ¶ Itē ipsimet arbitri debent se plene informare de maiori interesse ipsius creditoris q fuerit facta condemnatio. Et verisimiliter credendū est in mercatoribus. Nec ex hoc debet altera pars conqueri cū ex illa pecunia soluta nomine suo receperit vel recipere potuerit quolibet anno certum lucrum ex mōte.
¶ Item ratione sui depositi cōdemnatus fuit sibi eius aduersarius ad eandē ronez,vnde vt.s.dixi credendum est omnia fuisse per istos arbitratores legitime i casu nostro librata et agitata nisi per aduersam partem cōtrarium probetur. ¶ Item isti fuerunt arbitratores qui p bono pacis possunt aliquatenus excedere metas iuris et cōdemnare alteram partium ad dandum aliquid alteri pro pecunia iam retēta, vt probatur in simili in.c.nisi.de preben. Et sic cessat totaliter obiectio de vsuris et vsurarū vsuris;cū totum factum sit loco interesse nisi cōtrarium probet et enormis lesio inde sequeret,iuxta no.in.d.c.quintauallis.et.d. §.arbitrorū. Nec obstat qd dicitur de ecclesia:qz cōpromissum vel laudū non fuit hic super ius spirituale quo casu procedunt contraria:sz super illis pecuniis deputatis per ipsas partes ad refectionē ecclesie quarū pars est penes ipsas partes quibus vt heredibus incumbit onus ecclesiam reficiendi,et innecessariis fulciendi.vnde laudū in hac parte potius cōcernit preiudiciū priuatum ipsarū partiū et heredū,q ecclesie. vnde non debemus respicere q ecclesia nominetur in laudo:sed in quē verborū effectus dirigit:vt in.l.cū pater.§.donatiōis.ff.de leg.ii. Et ex predictis remanet solutū etiā tertiū argumentū. ¶ Venio ad quintā oppositionē ad quā dico q arbitratores non pronuntiauerunt sup deposito in preiudicium ipsius seu cōtra scripturā priuatā super illo cōfectā quo casu militaret cōtrium in fauorem ipsius depositarij:et sup discordiis noviter ortis.s.super damnis et interesse cōtingentibus ex nō restitutione depositi. Item vt illius occasione recepta per depositariū deberent restitui:que omnia nulli dubium est quin in copromissum venire possint.vt est casus in.d.c.exposita.de arb. Item plus dico q etiā si pronuntiassent expresse cōtra depositū nō propter hoc sequeret nullitas ipsius laudi;qz cū sic illud capitulū per se separatū nō habet inficere alia capitula laudi:qz quot sunt capitula tot sunt sententie:vt in.l. vtrū.§.i.ff.de mino.facit qd no.Inn.in.c.fraternitatē.de here.et regula vtile.et qd ibi not.de reg.iur.lib.vi. ¶ Nō ob.sexta et vltima obiectio. Est enim multū generalis et superficialis. A,enim erat creditor istius, et certo respectu scz depositi. Item iste. E.erat debitor vltra depositum rōne hereditatis:nūc autem ex eā diuersa efficit creditor.s.qd soluit integram quantitatē pecunie pro isto. A.ita q etiā cōpēsato deposito remanet creditor,maxime habito respectu ad damnū et lucrū nō ad solutionē debiti preuētus.nec hoc est absurdū cū posset esse debitor certo respectu in parua quātitate:et creditor alio respectu in magna quātitate:ex diuersis enim et separatis nō fit illatio:vt in.c.ii.de trāsla. episco. et in.l.neq natales.C.de pba.vñ ex hoc solo nō pbatur iniqtas neqz enormis lesio,maxime cū de isto nouo debito cōstat aperte per libros mōtis. Ex his ergo cōcludo ad primū dubiū q rōne obiectorū nō pbatur nullitas neqz iniquitas laudi:et q stādū est laudo nisi cōtrarium probetur.
¶ Venio ad secundum principale dubium. Et videtur primo q dicta inhibitio debeat fieri pendente causa nullitatis per tex.in clemē.i.de re
5 iudi.arguēdo per locum a speciali. Nam vt ibi patet causa nullitatis non impedit exequutionem sententie eo casu quo illa sentētia bis fuit successiue per cōpetentes iudices cōfirmata.secus ergo vbi vnica duntarat snīa lata reperitur:vt ibi no.in gloss.et maxime in casu nostro vbi agit de exequutione laudi seu arbitramēti q nō est tanti roboris sicut ipsa snīa.l.i.et qd ibi no.C.de arbi. ¶ Scdo ad idē facit l.iii.§.cōdēnatum.de re iudi.vbi dicitur q non videtur condemnatus quis vbi snīa est ipso iure nulla nec sententia nulla pōt dici sentētia,vt ibi opponēs ergo de nullitate detrahit qualitati actus sup quo ius se fundat i exequutiōe sentētie merito debet ipsius exequutionē retardare iuxta no. per Bar.in.l.i.ff.qd vi aut clam.ad idē.l.iudicati.C.si ex fal. instru. et.l. si pretor.§.marcellus.ff.de iudi.et.c.decetero.de re iudi. ¶ In cōtrariū facit.l.fi.C.de ordi.cogni.vbi patet exceptionē nullitatis nō impedire exequutionē snīe.expresse voluit Inno.in.c.cum iure.de offi.deleg.vbi dicit nullibi reperiri tactū q exceptio nullitatis impediat exequutionem sentētie,allegat.c.suscitata de in inte.resti. Et idē glo.ibi in verbo esse cutum sentētie. nisi pbatio afferretur incōtinenti.arg.c.literas.de resti. spo. Nec tūc admitteretur fm illam gl.si psumptio calūnie foret cōtra excipientē,quo casu debet mādari prius sentētia exequutiōi deinde audiri debet per viā agēdi. ¶ Itē et tertio quoad casum nostrū expresse videtur cātare statutū Vicentinū sub rubrica de generali exequutione laudorū vbi in effectu cauet laudū seu arbitramētū exequutioni mādādum sicut instrumētum guarentigiatū omni appellatione nullitatis et iniquitatis reductiōe ad arbitrium boni viri oppositione,cōdictiōe, exceptione vel dissensiōe remotis ac reiectis.&c.vt ibi latius cōtinetur:cū ergo statutū expresse remoueat dictionē nullitatis ad impediendā laudi exequutionē,frustra fit indagatio an debeat admitti. quid dicemus? certe circumscriptū statutū de iure cōi distinguendum censeo vt distinguit Bar.post Spe.et Imo.in.l.iii.§.cōdemnatum.preallc. quem per omnia sequitur Io.de lig.in cle.i.de re iudi.et.l.i ff.de tribu. Et cōclusio est q si allegatur defectus potestatis:infirmiatē impedit exequutio:et intelligo quādo probabilis est negatio:al's videtur calumniosa et nō admittenda:vt no.Inno.in.c.tua.de cohabi.cle.et mulie.facit qd no.in l.post rem iudicatā.ff.de trāsac.et certe in casu nostro nō videtur probabilis,cū expsse cōstet de potestate istorū arbitrorū vt patet ex forma cōpromissi.et ex his que.s.dixi aut allegatur nullitas aliūde ueniēs et tunc si de ea cōstat vel cōstare potest incontinēti vel infra tempus qd datur ad exequutionē snīe debet admitti et impeditur exequutio alias secus et sic reduci debēt ad cōcordiam iura superius pro et cōtra allegata.
¶ Sed in casu nostro casus videtur prima frōte magis clarus cū statutum expresse tollat facultatem dicēdi nullum et statutum videtur intelligēdum et interpretandum vt aliquid addat ad ius cōmune. iuxta no.per Bar.i.l.iii.§.pretor ait.ff.de dam.infec.tñ puto q vbi nullitas esset clara vel illico probari posset:cessaret omnis presumptio fraudis qd esset admittenda,et impediretur exequutio sententie statuto nō obstāte:qz mēs statuti nō fuit velle exequutioni mandare laudum nullū cum tanto preiudicio partis:sed potius tollere malitiosas oppositiones nullitatis seu dilationem nimiam euitare que omnia cessant data nullitate manifesta vel illico cessante fraude manifesta.ar. optimū ad hoc in.c.literas.de resti.spo.et per glo.no.in.l.i.§.si ait.de tabu.exhibē. et per Bal.in.l.data opera.C.qui accu.non.pos.et per Oldra.cons.xlv. Nam et statutū generale est interpretādum fz ius cōe:vt no.Inn.in.c. causam que.de rescrip.et satis est q pducat nouū ius agēdi,vel excipiēdi.iuxta no.per Bar.in.l.i.ff.ad.l.fal.facit qd leg.et no.in.c.ex parte.de ver.sig.qz ṗ statutū nō exprimat causam preallegatā sz generaliter loquatur tñ possumus et debemus cōiecturare rōnem naturalē statuti:et fm illam sic cōiecturatā extēdere et restringere dispositionē statuti, vt elegāter no.Cy.in.l.nō dubium.C.de legi.in statuto vero preallegato nulla alia bona ratio statuti preter predicta allegari pōt. nec presumēdum est q lex sit absqz rōne:dico tñ q per ea q obiecta cōtra laudū ante dicta sunt,nō video nullitatē de presenti nec illico probādam,pea que latius.s.dixi. Iudex ergo discretus cōsideret obiecta et obijciēda, et fm pdicta informabit motū animi sui ad faciēdā inhibitionē vel denegandā. Et in casu quo iuxta predicta admitteret cām nullitatis ante exequutionē faciat seruari statutū situatū sub rubrica quomodo procedat qn instrumētum &c. Nam illud statutū emanauit ad fraudes euitandas, argu.bonum ex his que leg.et not.in.c.lator.qui fil.sint legi.et optime

optime in.c.statutũ.de rescrip.lib.vi.§.proferendo.et.c.constitutus.de fi.&.iur.loquitur enim dictum statutum generaliter de omni instrumẽto aut instrumẽtis ꝗuocũq3 alio.ad hoc quod no.Bar.in.l.si quia legatum.ff.de
7 fal.vbi declarat significatum huius verbi instrumẽtum.†Capitur enĩ pro omni charta continente gesta inter partes:vt ibi latius per eum. ¶ Item faciunt verba illius statuti loquẽtia que sunt magis lata z arbitraria. Et hec sufficiãt respectu iuris cõis z statuti:qꝛ si vtraq3 pars expresse promisit nõ opponere cõtra laudũ de nullitate nõ videtur admittenda:vt.§.in princi.dixi.nisi saltem in nullitate concurreret enormis lesio:vt sic de tali nullitate non videatur cogitasse.ar.eorum que leg. z no in.c.veniẽs.z.c.quintavallis.de iureiuran.z p Dy.in dicta regula sciẽti.z per Bar.in.d.§.arbitrorum.vel aliquid aliud ĩ quo verisimiliter non fuerit cogitatum.arg.c.si.de offi.vica.lib.vi.z regula in generali.de re.iur.li.vi.

¶ Casus consiliũ sequentis.

Facti cõtingẽtia talis est. Petrus

de mazolinis ciuitatis Bononiẽ decessit relictis duobus filijs Mattheo.s.z petronio:z vxore noĩe Agnesina. Qui petronius z Mattheus post mortem patris cõiũ steterunt simul,z habitauerũt nulla facta diuisione:nec alia societate facta de nouo. His sic habitantibus Agnesina mater predictorum donauit petronio vnã eius domũ his insuper sic habitantibus moritur Mattheus relictis duobus filijs Petro z Bartholomeo qui venientes ad diuisionẽ cũ Petronio eorũ patruo volunt dimidiam dicte domus donare Petronio p eorũ auiam. Petronius ex aduerso dicit eam totam suã ex donatione sibi facta a matre neq3 venire in diuisionem. Queritur quid iuris.

¶ Consilium.lxv.

1 ¶ Fratres remanendo in communi si contraxerint tacite societatẽ communicando sibi lucra earum negotiacionum quas exercebãt:tñ talis societas non extenditur ad alia lucra proinus separata.
2 Mater donando domum alteri ex fratribus priuat indirecte filium z nepotes debito bonorum subsidio.

Attingam breuissime decisionẽ huius dubij ex ppositis omissis argumẽtis ad vtrãq3 partem ne videar hoc dubiũ difficile reputasse,cum mihi videatur casus clarus. dico enim dictum Petrum z Bartholomeum nõ posse ex persona sua propria aut ex persona patris eorum petere partẽ illius domus a dicto Petronio cõi matre sibi donate sz illam domum precipuam z solidam esse dicti Petronij nec venire in diuisionem dicte hereditatis. Ad hoc primo allego tex.apertum in.l. cũ duobus.§.papinianus.vel incipit.l.si fratres.ff.pro soc.vbi dicit ꝙ fratres parentum hereditates indiuisas retinuerunt vt emolumentũ ac damnum in hoc commune sentirent ꝙ tñ aliunde quesierint in cõe nõ redigeretur. Et sic quicquid acquirit alter vndecũq3 ex quo nõ contraxerunt societatẽ,vt presupponitur in facto nõ tenet alteri cõicare. Idẽ est si alter senserit damnum extra res cões:puta qꝛ fuit dãnatus ex maleficio:debet enim id qđ soluit ad partem suam imputare nec tenetur alter alterius sentire damnũ in alijs debitis.q ex persona sua ꝯtraxit:vt si maritauit filiã vel quid simile fecit.vt.l.ex parte.§.filius.ff.fam.her. plene per Specu in ti.de iudi.§.sequitur.ver.quid si duo fratres.z ꝟ. quid si isti.per Bar.in.l.titium z meuiũ.ff.de admi.tuto z.l.si patruus. C.cõia vtriusq3 iudi.z.l.i.§.si quis hoc interdicto.ff.de itine.actuq3 priua.z.d.l.si fratres.in quibus locis plus dicit †ꝙ etiam si fratres remanẽdo in commum cõtraxerint tacite societatem cõicando sibi lucra earũ negotiacionum,quas exercebãt:tñ talis societas nõ extẽditur ad alia lucra prorsus separata:seu bona aliter acquisita,vt ex emptiõe z donatione legatis,z similibus:qꝛ tacita societas non extenditur vltra vsũ per quem fuit contracta.arg.d.l.i.§.si quis hoc interdicto. facit qđ in simili no.Inno.in.c.dilectis.de ca.mo.ad idem facit.c.auditis.z.c. cũ olim.de prescrip.z.ũ.q.i.manifesta.z ea causa.q.iiij.c.i. et apertius videde probari.in.l.coiri.cum duabus seq.ff.pro socio. vbi patet ꝙ etiam si societas sit expresse contracta si non fuit distincta sed simpliciter contracta extẽditur solum ad vniuersa que ex contractu veniũt. Questus autẽ intelligitur qui ex opera cuiusq3 descendit vt in.l questus.non autem veniunt hereditates,legata,donatiões causa mortis siue inter viuos:quia hec non veniunt ex questu sed plerunq3 accidunt ex merito persone vt ibi dicitur. Fortuna ergo in casu nostro non venit vbi nec societas fuit contracta.nõ est enim equum vt id quod accidit ex prosperitate fortune debeat frater alteri fratri vel nepotibus communicare. argu.institu.per quas personas.§.iij.z.§.preterea.fa.tex.l.filie.z qđ ibi
2 no.ff.fami.hercis.dico tamen †qđ si mater donando illam domũ alteri ex fratribus priuauit indirecte filium vel nepotes debito bonorũ subsidio vt puta quod non habebat aliud in bonis vel aliud non remãsit sibi tantum quod sufficeret alij filio seu nepotibus ex eo ad legitimã debitam iure nature:quod tunc poterunt isti nepotes illam donationem reuocare tanq̃ inofficiosam vsq3 ad portionẽ eis debitã iure nature vt legitur et notatur in.c.raynaldus.de testa.z.l.si liqueat.C.de inoffic. donatio.nõ autẽ tenetur Petronius simpliciter cõmunicare nepotibus. ¶ Cõcludo ergo ꝙ si mater adhuc viuit nihil possunt isti nepotes petere:quia viuentibus parentibus nullum ius in legitima competit filijs aut nepotibus. vt.l.i.§.si impuberi.ff.de colla.bono.quinimo secũdum Bar.in auc.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle.solum debetur filijs aut nepotibus per mortem naturalẽ z non ciuilem.si autẽ mater seu auia est mortua:z tunc aut donatio illa non fuit officiosa modo predicto z in nullo reuocatur:sz simpliciter remanet ipsi Petronio:aut fuit inofficiosa z reuocatur vsq3 ad legitimã portionẽ debitã alteri filio seu nepotibus iure nature.debet enim alter filius seu nepotes succedentes in locum filij in bonis matris seu auie tertiã habere:qꝛ ambobus filijs est debita tertia vt in auc.nouissima.C.de inoffi.testa.no.in.d.c.raynaldus.

¶ Casus consilij sequentis.

Viso quodã instrumento in quo

continetur in summa qualiter galeatius olim techi domini cagli de pisis habitans in castro consultorum solenniter vendidit syndicis cõmunis montis guidi comitatus Senarum ementibus pro dicto communi terras,domos z possessiões quas dictus Galeatius habebat in dicto castro montis guidi p precio z nomine pretij quadringentorum florenorum auri:qđ quidem precium ex communi consensu promiserunt dicti syndici soluere dicto Galeatio intra quatuor annos hoc expresse acto inter eos ꝙ donec dicti emptores nominibus quibus supra nõ soluerint z soluere distulerint dicto Galeatio dictum pretium quadringẽtorum florenorum dominium ac proprietas dictarum possessionum z domorum sit z esse intelligatur apud dictum Galeatium z heredes suos. Et pro pensione z affictu reseruationis dicti dominij z proprietatis dicti syndici nomine quo.§.promiserunt z conuenerunt dare z soluere dicto Galeatio recipienti pro se et suis hẽredibus florenos nonaginta in fine tpe dicte solutionis dibende ad vnum annum. His sic inter dictos emptores z venditores solẽniter actis pro parte dicti cõis fuit facta solutio dictorum quadringentorũ florenorum. vñ cum dictis emptoribus ꝙ non teneantur ad illorũ solutionẽ tum qꝛ videtur vsuraria cum ex dilatione pretij fuerit facta promissio illorũ nonaginta florenorum,tum qꝛ videtur contra omnem equitatem vt dictus vẽditor habeat pensionem de re alij vendita. Queritur quid iuris zc.

¶ Consilium.lxvi.

1 ¶ Vsura an possit erui ex supradicto contractu posito in casu superiori.
2 Dominium ex sola venditione non traditur.
3 Onus vbicunq3 apponitur in cõtractu venditionis illud vñ pars pretij.
4 Contractus ex conuentione legem sumunt.

Duo ad clarã decisionem ẽdicti thematis sunt videnda. Primum est nunquid dictus cõtractus vsuraria prauitate notari possit. Secundo supposita cõtractus iustitia an saltẽ dicti emptores possint aliquo remedio adiuuari ne videantur soluisse partẽ pretij z integrã pẽsionẽ illarũ rerũ sicut quilibet
1 extraneus cõductor. ¶ †Circa primũ breuiter puto nullam vsurariam prauitatem posse ex forma dicti contractus notari:nam si ponderentur verba contrahentium iuridice apud dictum venditorem remãsit dominium rerum venditarum donec debitum integre solueretur cuius non tenebatur venditor rem tradere ante integram solutionem sibi factam. vt.l.iulianus.§.offerri.ff.de actio.empti. Quinimo nec si traditur transfertur dominium nisi sit habita fides de precio.insti. de rerũ
2 diui.§.vendite.†Nec ex sola venditione transfertur dominium:vt in l. traditionibus.C.de pactis.at in casu non fuit habita fides de precio. quinimo expresse fuit actum contrarium inter contrahentes vt scilicet dominium remaneret apud venditorẽ donec preciũ integre solueret nec fuit res tradita nisi titulo locationis.iuste ergo potuit dictus venditor dictas venditas res dictis emptoribus vel cuicũq3 alteri locare donec pretium integre foret sibi solutum. Sicut enim ante solutionẽ integram pretij recte percipit venditor fructus,dicto.§.offerri.ita et ipsam rem cuicũq3 interim locare potest.nec enim interest siue ipse vẽditor in ipsa remaneat siue alij tradat vt mercedem accipiat vt est tex. in.l.cum antiquitas C.de vsu et habitatione. Quinimo si ipse emptor pretio non soluto fructus sine alio titulo percepisset teneretur ipsi vẽditori ad interesse:quia si volebat fructus percipere non debebat differre solutionem pretij vt in.l.curabit.C.de actio. empti. Ex quibus clare concluditur ad primum quod nullatenus vsura in dicto contractu notari potest que solum prouenit ex mutuo vero vel ficto:vt in.c. consuluit.et in.c.in ciuitate.z in.c.nauiganti.de vsur.z plene per Joannẽ an.in regula peccatum.de regu.iur.lib.vi.in merc. Quod quidem nullatenus intercessit:sed interuenit verus z purus contractus locationis et conductionis infra tempus soluendi pretij. Et maxime hoc procedit eo attento qđ hec venditio non poterat dici vsquequaq3 perfecta cum nec pretium veniret pure de presenti nec venditor tenebatur tunc ad traditionem rei iuxta ea que leguntur et no.in.l.necessario ff. de pe.et cõmo.rei vendi. ¶ Venio nunc ad secundũ magis dubitabile et videtur nullum remedium dictis emptoribus cõpetere anteq̃ integram solutionẽ cõstitutã soluãt certũ est vt ex pdictis liquet ꝙ dictarũ rerũ vẽditarũ dominiũ legitime donec ptiũ integre solueret remãsit

apud dictum vẽditorem. ¶ Item ꝙ licite potuit illa res cuicũq3 inte-
rim locari: vt supra cõclusum est. ergo licite põt exigere pẽsionẽ. d. l. cũ
antiquitas. alias viderent͡ dicti emptores vim inferre, ꝛ possessionem in
teruertere: ꝛ vt pdones possidere. l. si ex stipulatiõe. ff. de acq pos. l. nec
3 ex vel a. ꝛ. l. cũ nemo. C. e. ¶ † Scdõ pbaẽ sic, vbicũq3 on⁹ aliqd apponit
in cõtractu vẽditionis, illud videtur pars pcetũ. vt. l. fundi partẽ. ff.
de cõtrahẽ. empt. ergo etiã hac cõsideratione põt exigi illa pẽsio: l3 ps
pcetũ quolibet anno solueret, cu3 forte ideo minus vẽdidisẽ, vt vltra di
4 ctum pretiũ cõsequeret dictos florenos nonaginta. ¶ † Tertio debe-
tur pacto solẽniter inter dictas partes habito: nam contractus ex cõ-
uentione legẽ accipiunt vt in regula. contractus. de reg. iur. lib. vi. ꝛ. l.
i. §. si conueniat. ff. depositi. sic ꝛ graue est fidem fallere. l. i. ff. de pactis.
¶ Sed his nõ obstãtibus arbitror dictis emptoribus cõpetere reme
diũ vt pro rata soluti pretij fiat defalcatio, seu detractio pensiõis. hoc
probaẽ in. l. si. ff. de fun. do. vbi pbaẽ, ꝙ si vẽditor soluit partẽ pretij, nõ
acqrit dñiũ p par. c. vi. l. fistulas. §. q fundũ. ff. de cõtrahẽ. empt. ꝛ. d. §.
offerri. tñ integre soluto pcio põt petere fructus p rata pretij ꝙ soluit.
Et hoc tenet ibi Bar. in. l. fistulas. fallẽ. ꝛ. d. §. offerri. qd videẽ oĩ iustu
tia naturali subnixũ. de qua argũ potest etiã si lex deficeret. vt. l. scire
op3. §. sufficit. ff. de excusa. tutorũ. ꝛ extra de app. c. scdõ requis. in fi. no.
glo. i. dist. cõsuetudo. nõ eñi videẽ equũ, imo iniquũ vt venditor pcipiat
integrã pensionẽ, ꝛ partẽ pretij. quod cõtingeret maxime in tertio an
no in quo habuit vẽditor tres partes pretij: si tñ hic haberet integrã
pensionẽ. ad qd optime facit. d. l. iulianus. §. offerri. vbi tex. dicit, vendi
torẽ aut integrã pretij solutionẽ habere debere aut tenere rem vẽditã,
quasi pignus pro pretio. ergo equissimum est vt ad limites soluti pcij res
stituat fructus, vel relaxet partẽ pẽsionis, qd pretiũ fructuũ est. iuxto
no. p Bar. in. l. si merces. §. vis maior. ff. locati. ꝛ in. l. cotẽ ferro. §. q ma
ximos. ff. de publi. debet eñ sibi fructus retinere quãtum sua interest
ꝛ nõ aliter: sicut obseruaẽ in persona ipsius emptoris, q si habuit posses
sionẽ vigore vẽditionis, ꝛ solũ pretij partẽ soluit, obligaẽ ad interesse
respectu partis nõ solute duntaxat, ꝛ nõ respectu totius pcij. Sic ꝛ em
ptorib⁹ in casu nostro debet fieri relaxatio pensionis pro parte pcij so
luti, ꝛ solũmodo quatenus ipsius venditoris interest, l3 respectu par
tis nõ solute: nec d3 cũ iactura aliena locupletari. facit optime ꝙ i simi
li legiẽ ꝛ notatur in. c. suã. de penis. Item facit. l. fructus. cũ. l. penul. C.
de act. emp. vbi pt3 qd fructus rei vendite post perfectã vẽditionẽ, ꝛ
ante rei traditionẽ, pertinet ad emptorẽ, sicut ꝛ ipsius rei periculũ, et
incõmodum. l. necessario. ff. de pericu. ꝛ cõmo. rei ven. vẽditor aũt solũ
põt petere pciũ cũ vsuris, seu interesse, pcio nõ soluto. hodie aũt cessan
te vsurarũ exactione põt peti interesse etiã de iure canonico: vt no. gl.
in. d. l. curabit. C. de actio. empti. ꝛ in. c. cõquestus. de vsu. Et sic videtur
qd solũ debet habere dictus Galeatius pensionẽ respectu partis pcij
nõ soluti: reliquã vero partẽ ꝛ interesse nõ, cũ respectu illius nõ posset
pretẽdere interesse ꝛ quãuis possit instari, vt illud habeat locũ i vẽditio
ne pfecta, que nõ videẽ fuisse hic, cũ pretiũ nõ esset pure ꝛ psenti soluẽ
dũ: nec res forte tunc tradenda, iuxta ea que habẽẽ ꝛ notanẽ in. d. l. ne-
cessario. tñ cõsidero mentẽ ꝛ rationẽ iuris. que fuit prouidere vẽditori
respectu interesse, non aũt vt haberet fructus ꝛ partẽ pcij maxime ma
iorem. vt cõtingit in casu nostro. Nõ obstant allegata pro cõtraria par
te. Et primo ad primũ dico fatendũ qd ante solutum integrũ precium
licuit dicto venditori fructus percipere, ꝛ cuicũq3 locare: tamẽ post in
tegram solutionem teneẽ restituere, vel defalcare pro rata soluti pcij.
voluit Bart. vt patet ex predictis. ¶ Ad secundũ contrarium dico: ꝙ
cõtrariũ procederet vbi onus simpliciter apponeretur respectu vẽdi
tionis. Sed in casu nostro expresse fuit actũ ꝛ dictũ, qd rõne reseruati
dominij solueretur illa pensio. possibile enim erat qd isti emptores nõ
soluissent partem pretij per illos quatuor annos: ꝛ tamen integre sine
alia deductione ꝛ remissione debuissent dictam pẽsionem. sed facta so
lutione pro parte debetur pensio: sed debet fieri remissio pro rata solu
ti pcij, vt patet ex predictis. Et hoc modo etiam soluitur tertiũ. di
co enim quod pactum debet intelligi modo predicto, ne iste locuplete
tur cum iactura alterius ꝛc.

¶ Casus consilij sequentis.

Episcop⁹ lucanus priuauit duos

canonicos iã pluribus annis absentes, ꝛ in ecclesia Lucana nõ residen
tes, propter absentiam eorum, redditibus. premisso tamen prius edi
cto generali apud ecclesiã cathedralẽ duntaxat cũ certo termino, cla
psis quinq3 mẽsib⁹ vel circa dictã priuationẽ fecit ordenus denũtiari
capitulo ad qd pertinet dictorum receptio de antiqua cõsuetudine, vt
infra terminum iuris deberẽt duos canonicos eligere loco illorũ iam
priuatorum: ꝛ sibi representare per eum cõfirmandos, asserens ad eu3
pertinere illud ius confirmandi. ¶ Queritur circa predicta per capitu
lum dicte ecclesie de plurib⁹. Et primo nũquid episcopus potuerit di
ctos canonicos priuare, saltem eo modo quo priuauit, maxime attẽto
quod statuto dicte ecclesie cõfirmato iam ab olim per capitulum ꝛ p
multa tempora obseruato in terminis qui sequitur: videlicet. Item sta
tuerunt ꝛ ordinauerunt quod redditus ꝛ prouẽt⁹ qui pro tẽpore fue
runt in lucano capitulo, nisi inter residentes per totũ annum cõtinuũ
minime diuidanẽ. Si vero taliter residẽtes per tres tantũ menses cõ
tigerit absentare, propter hoc de prebẽda annua nihil penitus minua
tur s3 pro residẽtib⁹ cõputenẽ. Quod si vltra remanserint sola eis p ra
ta tpis portio assignetur, dummodo quolibet anno ad minus iã fue
rint per sex mẽses cõtinuos, vel interim aliter nihil percipiãt de preben
da ꝛc. ¶ Scdõ queriẽ nunquid tps semestre pfixũ capitulo a iure ad
eligendum canonicos inceperit currere a tẽpore priuationis dictorum
canonicorũ presupposita priuationis validitate, an tempore notifica-
tionis: ꝛ an valuerit dicta notificatio, cum fuit simplici verbo sine scri
ptura facta. ¶ Tercium dubium nunquid ius confirmãdi pertineat
ad episcopum nõ obstante consuetudine in contrarium sui quã nemi
nẽ electum per capitulum episcopus pro tempore existens confirmat,
sed libera electio seu receptio canonicorum ad ipsum capitulum pertu
nuit. ¶ Quarto incidenter queritur an statuta capituli per episcopu3
confirmata, ꝛ per successores obseruata possint tolli per episcopũ no-
uiter creatum, seu violari contradicente capitulo ꝛc.

¶ Consilium. lxvij.

1 ☞ Consuetudo vt quis non resideat in canonicatu suo etiam non te
nendo vicarium valet.
2 Clericus quando scitur quod est absens, ꝛ congrue citari nõ põt non
debet citari per edictum generale, sed personaliter prefixo sibi termi
no comparendi.
3 Consuetudo vt solum ad capitulũ ptineat receptio canonicorũ, valet.

Condescendendo Iuxta ordinem, pri
mo videtur dicta pri
uatio ex multis posse impugnari. ꝛ primo ex defectu cause,
secundo ex defectu ordinis non seruati respectu cause quia
cum de consuetudine canonici Lucani non requirant residentiam, que
quidem consuetudo videtur approbata tacita adiecta constitutione, ꝛ
a iure, vt est casus in. c. cum olĩ. ꝛ ibi glo. ꝛ docto. de consti. ꝛ melius p
1 Ioan. and. in. c. extirpande. §. qui vero. de preben. † vbi vult valere con
suetudinem, vt quis non resideat in canonicatu suo, etiam non tenẽdo
vicarium: si tñ ecclesia indiget potest compelli vt per vicariũ deseruiat
ar. c. penul. de cle. non resi. quia potuit dominus episcopus simpliciter
stantibus consuetudine ꝛ statuto in contrarium illos priuare, cum non
possit solus tollere consuetudinem ꝛ statuta ecclesie antiqua, ꝛ iam p
episcopum confirmata. vt in. c. cum consuetudinis. de cõsue. ꝛ ꝙ ibi no.
Ioan. and. ꝛ ita episcopus iste si videbat consuetudinem ecclesie onero
sam, debuit prius vocare capitulum, ꝛ canonicis statuere temp⁹ super
residentia sienda. qd potest, iuxta no. in. c. cum omnes. ꝛ per Ioan. and.
in. c. ad audientiam. de cleri. non resi. ꝛ facto statuto contra antiquam
consuetudinem, statutum intimare absentibus, ꝛ eos reuocare ad resi
dentiam: qd cum non fecerit, sed simpliciter non habito respectu, vel
saltẽ sine consilio capituli ad priuationem processerit, merito dicta priua
tio põt dici nulla. vt in. c. nouit. de his que fiũt a prela. sine consensu. vel
saltẽ cõsilio dicti capituli. d. c. nouit. ꝛ. c. quãto. eo. ti. no. Io. an. in. c. i. de
cõsti. lib. vi. forti⁹ hoc facere nõ põt veniẽdo cõtra antiquã consuetudi
nem ꝛ statutũ ecclesie: cũ tũc sint duo impedimẽta. d. c. cũ cõsuetudinis.
¶ Itẽ presupposito qd dñs eps potuisset procedere solus contra absen
tes: attamẽ ex quo isti defendebanẽ cõsuetudine, nõ debebat eps illico
post terminũ procedere ad priuationẽ. sed mitius pcedẽdo facere pri⁹
deseruiri ecclesie p vicariũ. subtractis redditibus ipsis absentib⁹. Et
si tractu temporũ perseuerauerint in contumacia, procedere ad priua
tionẽ. vt no. in simili. in. c. peruenit. ꝛ glo. de cleri. nõ residẽ. Itẽ corruit
2 dicta priuatio ex defectu ordinis non seruati. Nam vbi scitur quod cle
ricus absens est, ꝛ cõgrue citari põt, nõ debet citari per edictũ genera
le, sed personaliter prefixo sibi termino cõparẽdi. vt in. c. ex parte. ꝛ. c. cõ
liter. ꝛ. c. inter quatuor. cũ si. de cleri. nõ resi. est glo. no. ad quã quotidie
sit recursus. in. c. qm frequenter. §. si vero de cle. nõ resi. est gl. q est in ter
minis in sacris canonib⁹, que dicit sententiã priuationis aliter factam
nõ tenere: ꝛ illã sequũtur cõiter doctores. Itẽ si sciẽẽ vbi est debẽt fie
ri tres citationes successiue in ecclesia, post quarũ lapsum d3 absens ex
pectari p sex mẽses: vt pbaẽ in. c. ex tua. de cleri. nõ resi. ꝛ adeo reqruntur
tres successiue, qd nõ sufficit vnica etiã peremptoria: vt plene psequiẽ ꝛ
firmat propter Io. an. in terminis nostris super rubrica. de cle. nõ resi.
in additio. Specu. in vltima questione. ꝛ hoc sic ius statuit: qr ista cita
tio non fit in personam: nec ad domũ, sed i ecclesia vnde t alio canonic⁹
qui nuntiabit absenti, certiorabitur in secũda vel tertia citatione, qui
ignorauit in prima. Ad idem facit qd in simili no. glo. i. cle. i. de vita ꝛ
hone. cleri. in verbo, tertio. Sed in casu nostro non fuerunt hec serua
ta cõtra istos canonicos, cum nihil verbo fuerit intimatũ, quod aliter
sciebatur, vbi erat: nec est ita longe absens, ꝙ nõ posset cõmode citari:
nec fuit citatus personaliter, fortius si nõ sciebatur vbi erat, tamen nõ
fuit successiue tribus citationibus factis requisitus: nec post illarũ la
psum per sex menses expectatus. ¶ Ex quibus cõcludo dictam priua
tionem nõ valere: tum ex defectu cause, tum ex defectu ordinis nõ ser
uati. ¶ Ex his, vt superfluũ, possem relinquere scdm dubiũ: s3 vt satisfiat
querẽtibus quid dicendũ presupposita validitate priuationis, dico sic:
ꝙ aut ad canonicos verisimiliter puenit notitia priuationis per. c. qr.
diuersitatem. in fi. de conces. preben. ꝛ. c. licet. de supplen. neg. i. prelato.

nec est

nec est necessaria intimatio priuationis: q: certus certiorari non debet.
vt in regula, cũ qui certus. de reg. iur. lib. vj. ⁊ in. l. j. ff. de act. emp. ⁊ ples
ne per do. de rota decis. xxv. ⁊. M. cccc. xj. Et hoc breuiter de secundo.
3 ¶ Quoad tertiũ dico † valere consuetudinem, vt solum ad capl'm perti
neat receptio canonicorũ. Ita eps non pōt obstãte cõsuetudine vendi
care sibi ius confirmãdi. tex. est in. c. cũ ecclesia vulterana. de elec. ⁊. c. po
stulasti. de concess. preben. ⁊. c. vnico. ne sede vacan. li. vj. facit tex. iuncta
glo. i. c. si. de reg. iur. eo. lib. Et hoc cõmuniter tenetur ab omnibus doc
toribus: quinimo etiam per singulares canonicos posset de consuetu
dine seruanda fieri prouisio. vt in. c. fin. de preben. lib. vj. facit ad prima.
c. cum in ecclesia. eo. titu. ⁊ lib. ¶ Ad quartum dico q consuetudines ⁊
statuta rationabilia ⁊ antiqua non pōt episcopus sine capitulo tollere:
nec econtra capitulũ sine episcopo. vt. d. c. cum cõsuetudinis. quinimo si
sint honorabilia ecclesie, non debent tolli etiã per episcopũ ⁊ capitulum
simul. vt not. Innoc. in. c. accedentibus. de priuileg. Si vero tendant in
graue preiudicium, seu dedecus ecclesie debet episcopus ea tollere cum
consilio capituli: sed si capitulum non vult consentire, potest solus epis
copus cõuenire etiam si interueniisset iuramentum. vt in. c. j. de his que
fi. a maio. par. cap. facit quod no. glo. in. c. in his. xj. dist. si autem factum
esset indifferens, tunc puto requiri consensum capituli, per dictum ca
pi. cum consuetudinis. ⁊ quod ibi not. Joan. and. post Abba. Et ex his
patet quid dicendum in terminis questionis nostre: vt supra fuit spe
cialius dictum.

¶ Casus consilij sequentis.

In quodã statuto Senensi inter

cetera sic cauetur. Anchora ordinamo che nessuno cõtra alcuno presu
ma nõ pagare gabella per alcuno modo directo ⁊ obliquo per le quale
douesse pagare gabella o vero per altro modo. e chi contra fera sia cõ
dẽnato per ciascono che douesse pagare in denari cento ⁊c. ¶ Hoc sta
tuto vigẽte quidam magister chyarorũ qui ex quadã reformatione ciui
tatis tenebatur soluere noĩe gabelle omni anno quo laboraret seu labo
rari faceret chyatos libras cẽtũ senensiũ, soluit pro quodã tpe gabellã.
deinde vno anno cõmisso in quo modico tempore laborari fecerat, soluit
pro anno sequenti nullam mentionẽ faciendo, q̃ precedenti anno labo
rauerat: non tamen dixit oppositũ, sed simpliciter soluit pro illo anno. S
istum magistrũ proceditur postmodũ per officialem gabelle proponen
tem ipsum fraudasse gabellam, ⁊ incidisse in penam dicti statuti. dicitur
pro parte dicti magistri q ex eo quod non soluit nullam fraudem com
misit: q: non distulit soluere animo fraudandi. Queritur quid iuris?

¶ Consilium. lxviij.

1 ☞ Pena gabelle non solute non transit ad heredes.
2 Fraudem cõmittere dicitur qui ad deceptionem alterius ⁊ ad sui com
modum, aut verum tacet, aut falsum exprimit.
3 Statuta debent intelligi secũdum proprium sensum vocabulorum.
4 Frater professus exiuit ordinem: ⁊ accepit vxorem, an inquisitor possit
contra illum procedere.
5 Publicanus qui conduxit vectigalia a fisco si differat soluere tempore
statuto: potest cogi ad satisfaciendum non tamen incidit in penam.

Videtur primo dictus magister incidisse in penã
ex eo q: non soluit, nec se teneri ad solutio
nem professus est q̃ sic ostẽditur. ea enim que principi sol
uuntur aut appellant vectigal, aut tributũ, seu publica fun
ctio vel pensitatio. vt no. gl. ⁊ Bar. in. l. j. ff. de pub. Sz ex non solutione
cuiuslibet tpe debito ipso facto cõmittit pena rõne tributi nõ soluti, nec
ipso facto cõfiscatur. vt. l. imperatores. ⁊ q̃ ibi not. ff. eo. ⁊ rõne vectiga
1 lis confiscatur tota res, ex qua erat soluendum vectigal. † ita quod hec
pena transit etiã in heredes. vt. l. fraudati. ⁊. l. cõmissa. ff. eo. q̃ maxime
cõtingit ex eo q̃ tales non soluendo videntur velle fraudare principẽ,
seu gabellam. d. l. fraudati. ergo dictus magister non soluendo pro illo
anno, nec aliter debitorem se profitendo, tanquã gabelle fraudator de
bet in statuti penam ipso facto incidisse. Et pro hoc ad idem facit gl. in
l. j. C. de vecti. ⁊ commis. ⁊ in. d. l. cõmissa. que dicit q si quis profitetur se
teneri ad solutionem gabelle, nõ tamen soluit, nõ incidit in penam: sed so
lum obligatur ad solutionem debiti. vt in. d. l. j. sm vnum intellectum.
Si aũt nec soluit, nec profitetur tanq̃ fraudator incidit in penã ipso fa
cto. ¶ Secũdo principaliter probatur, ⁊ aliter statutũ preallega. punit
fraudantẽ gabellã directe vel indirecte: sed dictus magister fraudẽ erz
2 ga gabellã cõmisit: ergo ⁊c. minor probatur. q: † dicitur fraudem cõmit
tere, qui ad deceptionẽ alterius, ⁊ ad sui cõmodum, aut verũ tacet, aut
falsum exprimit. hoc probatur ex his que legitur ⁊ no. in. l. iurisgentiũ.
§. dolo malo. §. sed si fraudan. ii. ff. de pactis. ⁊. l. j. §. dolum malum. ff. de
dolo. Sed dictus magister tacuit verũ: scilicet se esse obligatũ pro prece
denti anno, ⁊ soluit pro sequenti. a: si nulla precessisset obligatio: ergo ex
hac cõiectura videtur voluisse decipere cõe, ⁊ fraudare gabellam: cum
fraus sine dolo esse non possit qui nõ nisi ex cõiecturis possit probari. l.
dolũ. C. de dolo. c. presumitur. de reg. iur. li. vj. Et in maleficijs presumi
tur dolus. d: presump. c. j. hinc dicit ibi Inno. in. c. j. q̃ vbi infertur ma
lum vel damnũ, semper presumit malus animus, nisi cõtraria presum
ptio preualeat. alleg. l. si obstetrix. §. fin. ⁊. l. ita vulneratus. ff. ad. l. aquil.

Sz iste magister dãnũ ⁊ culpã cõmisit nõ soluẽdo debito tpe nec aliter
debitũ pfitẽdo: sed transiuit ad solutionẽ alteri⁹ anni: ac si in nullo esset
obligatus de preterito: ergo dz presumi malo animo fecisse, ⁊ culpoius
presumit facere fraudulenter. vt in. l. magna negligẽtia. ff. de verbo. sig.
¶ Sz his nõ obstãtibus cõtrariã sniam arbitror veriorẽ. fundamentũ
huius mee sñie est illud, vbicunq3 lex imponẽdo penã corporalẽ, seu pe
cuniariã exigit expresse, vel tacite dolũ, seu fraudẽ, vel loquit per verba
dolũ seu fraudẽ importãtia, ad incurrẽdã illã penã requirit quẽ fuisse ve
re in dolo, vel in fraude, ita q̃ nõ sufficit eũ esse in culpa etiã lata: vnde
lata culpa his casib⁹ nõ equiparat dolo. vt pbatur in. c. si quis suadẽte.
xvij. q. iiij. iun. to. c. si vero. el. ij. de senten. excõ. ⁊. l. ij. §. hec actio. ff. vi bo.
rap. ⁊. l. ij. §. si qs ideo. ff. ne vis fiat ei. ⁊ not. in. d. l. magna negligentia. ⁊
est notabilis theorica Barto. in. l. j. ff. si quis testa. lib. esse iu. fue. ⁊ facit
q̃ ipse no. in. l. q̃ nerua. ff. depoli. ⁊. l. j. ff. de legi. ⁊ in. l. aut qui aliter. ff.
q̃ vi aut clã. sed statutũ de quo supra fit mẽtio, loquit p verba importã
tia fraudẽ: ergo nõ est locus illi nisi dict⁹ magister fuerit in fraude: nec
sufficit q fuerit in culpa etiã lata. p quo etiã facit. l. j. §. lege. ⁊. l. iij. ff. ad
legẽ Jul. de sica. ⁊. l. j. C. eo. tit. posito hoc fundamento verissimo exami
nare restat verũ dictus magister fuerit in fraude tacẽdo solutionẽ vni⁹
anni: ⁊ soluẽdo pro subsequenti: ⁊ profecto in nulla fraude istũ reperio.
Primo enim iuris regula est pro eo, que nõ presumit quẽ dolosum: sed
asserẽti dolũ datur onus pbationis. vt in. l. quoties. §. q dolo. ff. de pro
3 ba. Scdo pbat ex pprietate verborum: † Statuta enim debẽt intelligi
sm propriũ sensum vocabulorũ. vt notat Bart. in. l. oẽs populi. ff. de iu
sti. ⁊ iur. fraus eñ est idẽ sm intellectũ quẽ ibi ponit Bar. vel inest do
lo, vt species, sm intellectũ principaliorẽ, q videt ibi magis placere glo.
ita q̃ fraus nõ est sine dolo: sz dolus sm illũ intellectũ põt esse sine frau
de: fraus eñ fit cũ aliquẽ volo decipere, ⁊ fallere sine meo cõmodo: ⁊ q̃
sto iũ intellectuũ teneat, nõ multũ curandũ: quo ad propositũ illud cõ
muniter tene⁹, vt sine dolo nõ committa⁹ fraus: q̃ pbat in. l. fraudis in
terpretatio. ff. de reg. iur. In dolo aũt est cõis calliditas ⁊ fallacie ma
chinatio ad circũueniendũ, fallẽdũ ⁊ decipiẽdũ alterũ adhibita. vt. d. l. j.
§. dolũ malũ. ⁊. d. l. iurisgẽtiũ. §. dolo malo. sed certe si iste magister erat
obnoxius cõi pro duob⁹ continuatis annis, ⁊ soluit dũtaxat pro postre
mo nullã adhibuit fallaciã, vel calliditatẽ ad decipiẽdũ cõitatẽ, seu ga
bellam fraudandam. facit eñ illud q̃ a iure cõi sibi permittitur. Nam
vbicunq3 quis est obnoxius creditori ex diuersis debitis, potest soluen
do cõmemorare in quam causam vult soluere. vt. l. paulus. §. paulus. ff.
de solu. Nec dicitur cõmittere fraudem in eligendo debitũ recẽs, ⁊ nõ
soluendo pro vetustiori causa, vt ibi. cessat eñ fraus in eo quod sit lege
permittẽte. l. grachus. C. de adulte. ⁊. c. qui peccat. xxiij. q. iiij. nec aliqua
lege cauet q̃ eligendo causam magis recentem teneatur debitor cõme
morare oĩa debita precedẽtia: gabella vero vnius anni est prorsus sepa
rata a gabella alterius anni: ita q̃ tot sunt debita, quot sunt prestatio
nes. vt. l. cum notissimi. ⁊ q̃ ibi not. C. de prescript. xxx. vel. xl. annorum.
¶ Tertio probo sic vbicunq3 ad aliq̃ factũ potest quis moueri ex cau
sa dolosa, ⁊ fraudulẽta, ⁊ ex causa licita ⁊ honesta, vel saltem nõ dolosa,
nunquam debemus in dubio presumere causam fraudulentã: vt est tex.
in. l. merito. ff. pro socio. facit. c. estote misericordes. de regu. iur. sed di
ctus magister potuit omittere solutionem ex impotẽtia soluẽdi, vel ex
obliuione: q: illo anno modico tẽpore laborare fecerat propter pestẽ su
peruenientem, ob quam cũm absentauit se longo tempore a ciuitate, vt
mihi presupponit in facto, ⁊ stetit per biennũ anteq̃ aliquid solueret:
ergo potius in hoc facto dubio debemus presumere aliq̃ ex istis cau
sa honesta, quã presumere fraudẽ ⁊ dolũ: cum de quolibet debeamus
presumere bonum: vt in. c. si. de presump. ⁊ experientia docemur debito
res vltra tempus debitum differre solutionem potius ex impotentia
soluendi, quã animo creditores defraudãdi: ⁊ valet in dubio arg. a cõ
muniter accidentibus: vt no. in. c. j. de cleri. non resi. ¶ Itẽ ex alio exclu
ditur presumptio fraudis ⁊ q̃ notorie exercebat artẽ suam. ⁊ de oĩbus
solutionibus fiebat scriptura: vnde non verisimile quod notorie voluis
set suam cõitatem fallere: cessat enim presumptio fraudis, ⁊ doli in fa
cto notorio. iuxta nota. per Jac. but. in. l. ij. C. de sum. tri. ad hoc text. in. l.
non cristiano. ff. de admini. tuto. ⁊. l. qui sine. de neg. gest. ⁊. l. si. de ritu nu
4 ptia. hinc concludit Butri. † vbi supra ad questionem que fuit de facto
quidam frater professus exiuit ordinem, ⁊ accepit vxorẽ. Querebatur
an inquisitor posset cõtra illũ procedere: ⁊ cõcludit sic, q aut duxit clam
vxorẽ, ⁊ psumit in dolo ⁊ nõ errare: ⁊ ideo inquisitor dz cognoscere: aut
accepit palã, ⁊ nõ presumit in dolo, sed errare: ita dico ad ppositũ, si iste
habuisset animũ fraudãdi, nõ laborasset publice, vt fecit sed in occulto:
q: q male agit, odit lucẽ, de offi. dele. c. cõsuluit. preterea ex omissione vnius
anni, ⁊ solutione sequẽtis non infert psumptio, q̃ p alio soluerit: vnde
nec expsisse nec tacite mentit, ideo cessat oĩs calliditas ⁊ fallacia q̃ requi
ritur ad fraudẽ cõmittendam. ad hoc bonus tex. ⁊ q̃ ibi no. in. l. qui. fi
5 que. C. de apo. li. xi. ¶ † Ulteri⁹ vide, q si publican⁹ q cõducit vectiga
lia a fisco differat debito tpe soluere statutũ prẽ fisco, nõ incidit in pe
nã aliq̃, sed põt cõpelli, vel cogi ad satisfaciendũ cũ vsuris modici tem
poris. l. vectigalia. §. si. ff. de publi. ergo idẽ dicendũ in isto magistro qui
videtur teneri fisco, ex quodam quasi cõtractu nisi cũ cõitate: nõ enim
iste magister celauit rem, ex qua erat soluenda gabella, ex quo presumit

retur frau.l.fraudati.ff.de pub.nec tenebat soluere tributū de re sua, quo casu res incideret in cōmissum: ⁊ sic loquuntur iura superius alle gata: sed tenebatur soluere ex quasi cōtractu inito cum communi iuxta notata in simili, per Bar.in.l.si.de decre.ab ordi.faci.nec tenebat osten dere aliquam rem, cum non esset sicuda solutio pro rebus vēdēdis: quo casu procedunt iura que loquunt de professione, ⁊ solutione: sed tene batur soluere ex causa: qui laborabat. vnde si non soluit, est in culpa: non tamen in dolo. Nec isto casu debemus presumere dolum, per ea que su pra latius dixi. Et per hoc sit responsum ad contraria in principio for mata. ¶ Concludo ergo dictum magistrum non incidisse in penam de cti statuti, maxime quia in dubio debemus interpretari in partem mi tiorem.l. he cause.ff.de suspe.tuto.⁊.l.interpretatione.ff.de penis.⁊ re gula in penis.de regulis iuris.lib.vj.facit quod not.per Bartolum in. leg.j.ff.de edi fac.

¶ Casus consilij sequentis.

In effectu casus talis est. Caue-

2 tur inter cetera in quodā statuto Senensi, si quis receperit in solutū ⁊ pagamētū authoritate curie aut alicuius iudicis aliq̄ rem immobilem pro primo ⁊ secūdo decreto vel aliter pro executione sentētie laudi, vel alterius instrumenti publici, in casibus in quibus ex secundo decreto, vel quocūq̄ modo sibi adiudicata tradita fuerit authoritate curie vel iudicis ⁊c. ita quod dominium, proprietas seu possessio talis rei trans fertur, tunc in dictis casibus solus recipiēs teneatur soluere integram gabellam talis rei scilicet denarios octo pro libra, ⁊ post aliqua subiun gitur: ita quod parte semel alienata sufficiat semel gabellam talis rei sol ui: hoc stante statuto quidam Nannes domini Angeli habuit ex primo decreto occasione cuiusdam debiti, quedam bona immobilia sui debito ris, ⁊ tractu temporis obtinuit super eisdem secundū decretum, per qd̄ illa bona fuerunt eidem tradita in solutum, ⁊ pagamentum: a qua quidem sententia seu decreti interpositione fuit appellatum per partem aduersam, ⁊ pendente appellatione factum fuit compromissum in ami cos communes, qui inter cetera irritauerunt, ⁊ annullauerunt predi ctum sm̄ decretum, ita quod dictus Nānes restituit dicta bona immo bilia vigore pronunciationis arbitrorum. Nunc queritur nūquid vigo re dicti statuti teneatur soluere dictam gabellam ⁊c.

¶ Consilium.lxix.

1 ¶ Emptor mota sibi questione super re empta, si voluntarie compro misit, ⁊ succubuit, non habet regressum de euictione contra venditorē.

2 Possessionem pacificam non dicitur quis habere, si illico super ea mo uetur sibi questio.

3 Passus sm̄ decretum potest beneficio legis intra annum offerre debi tum creditori, ⁊ recuperare sua bona data in solutum illi creditori.

Videtur primo dicendum q̄ sic. nam a verbis sta tuti nō est recedendū, nisi aliter constet de mente.l.non aliter.§.ille aut ille.ff.de leg.iij.⁊.c.fina.de ver. signi. Sed statutum arctat recipientem rem immobilem ex primo ⁊ secundo decreto ad solutionem gabelle: ⁊ iste Nannes habuit illa bona ex primo ⁊ secūdo decreto: ergo tenetur ad solutionem gabel le. statim enim cum recepit bona ex primo ⁊ secūdo decreto, acquisitum fuit ius gabelle.l.cedere diem.ff.de verborum significatio.⁊ tenetur ad solutionem etiam si bona postmodum perijssent penes eum: satis enim est semel fuisse locum dispositioni legis: sicut in simili dicit lex satis esse conditionem semel extitisse, licet non durauerit.l.si quis heredem.C.de institu.⁊ subst. Et maxime hoc procedit verbis sequentibus in statuto, in eo quod ad solutionem gabelle solum requirunt quod dominium seu possessio sit translata in recipientem: at in casu nostro nedum dominiū, seu possessio, quinimo ⁊ possessio fuerit per dictum Nannem per inter positionem secundi decreti translata: cum enim per primum decretum illorum bonorum detētatio esset penes dictum Nannem. videtur quod per secundum decretum, per quod illa bona fuerunt sibi donata in so lutum, ⁊ pagamentum, statim acquisiuit dominium, ⁊ veram possessio nem, cum non esset opus inductione in possessionem: cum ipse idem illa bona detineret: ita quod illa sententia statim traxit secum executionem. ad hoc bonus tex.in.l.fin.C.de iure do.impe.⁊ instit.de rerum diui.§. interdum.cum.§.sequen.⁊ quod not. Bart.in.l.si finita.§.iulianus.ff.de dam.infect. Nec obst. si dicatur illa bona non durasse penes eum. quia per hoc dictus Nannes non valeat excusari: quia cum ex facto suo vo luntario perdiderit sibi imputandum est: non enim debebat cōpromit tere, sed appellationem prosequi. Ad hoc bonus tex.in.l.si dictum.§.j.

1 ff.de eui. vbi dicitur, ⁊ qd̄ si emptor mota sibi questione super re empta voluntarie compromisit, ⁊ succubuit, non habet regressum de euictione cōtra venditorem: debuit enim expectare sententiam iudicis, ⁊ sic pro cedere per actum necessarium.l.vtiq̄.ff.de in li. Quemadmodum enim non euitasset gabellam. si per transactionem, vel alium contractum illa bona trāstulisset in alium: quia satis est semel ius fuisse acquisitum ga belle. ar.l.commissa.⁊.l.fraudati.ff.de publi.⁊.l.continuus.ff.de verbo. ob. ita euitare non debet. si illa bona perdidit per compromissum: quia compromissum voluntarium est quedam transactio. vt legi.⁊ not.in au thē. si vero contigerit.C.de iudi.not. Innocen.in capitu.quintaualle. 1

de iureiur.⁊ per Bar.in.l.societatē.§.arbitrorū.ff.pro socio. Et hec vi detur fortior ratio ⁊ videtur de rigore prima fronte concludere maxime attento tex.in.l.cū hi.§.si cū his.ff.de transac. ¶ Sz his nō obstātibus cō trariā sententiā arbitror veriorē ad q̄d pluribus rationibus equissimis ⁊ naturalibus moueor. Et primo q̄ nō pōt dici factū maxime in re odio sa cū nō duret factū: vt in.c.nā ⁊ ego.de verbo.signi. concor.ibi posita. sicut in dā de actione cōtra patrē nō dicitur versum. cum non duret ver sum.ff de in rem verso.l.si p̄ patre.§.versum ⁊ verbū recipere sicut ver bū habere intelligi dz cū effectu ⁊ nō ad cortice: vt in.c.relatū.de p̄b.ita q̄d dispositio statuti habeat effectū p̄manentē.de peni.di.j.§.hec autem verba.⁊.l.j.§.j.ff.quod quisq̄ iur.⁊.j.q.j.marchio. statutū ergo p̄dictū arctans recipientē bona ex primo ⁊ secūdo decreto ad solutionē gabel le debet intelligi de recipiēte cū effectu ita q̄d trāslatio dominij siue pos sessionis tenuerit et durauerit. Non enim potest dici facta trāslatio, si il lico suus effectus extinguitur seu impeditur. ar.optimū.in.c.cōmissa. de

2 elec.li.vj.⁊ q̄d ibi no. vbi patet, ⁊ quod nō dicitur q̄s habuisse possessio nem pacificā si illico super ea mouet sibi questio. nō enī fuit de mēte sta tuentiū alligare ⁊ vinculare quē sine cōmodo ⁊ reali receptione ad solu tionem gabelle, cū hoc repugnet rationi naturali sm̄ quam nemo debet locupletari cū iactura alterius vt in regula: locupletari.de reg.iur.li.vj. et.l.nā hoc natura.ff.de condi.inde.⁊ maxime cum fiscus tunc censeatur abundare cum habeat subditos locupletes. in auf. vt iu.si.sine quoquo suffragio.§.cogitatio. Et maxime quia gabelle sunt odiose.l.ij C. noua vectig.instit.non po.et.l.vectigalia. et quod ibi not. Barto ff de publi. Sed in casu nostro non durauit effectus secundi decreti cum illico per appellationē fuit extinctus: ⁊ sic per actum legalē sine omni culpa isti Nannis: vt probatur in.l.ij ff.de pe.⁊.l.j.ad si.ff.ad turpil. Et licet fue rint opiniōes verū per appellationē extinguat snia vel suspendatur cū tex. iuris cano. communiter dicunt q̄ suspendatur. vt in.c. venientes.de iureiurē.⁊.c.pastoralis.§.preterea.de offi deleg.⁊ leges ciuiles dicunt q̄ extinguatur in dicta.l.j.in si. attamen satis est quo ad propositū nostrū quod effectus illius sententie ex toto fuerit de presenti sublatus per ap pellationē q̄d procedit etiā in sententia que trahit secū executionem, vt probatur in.l.furti.ff.de his qui no. infa. per quas leges probatur quod secuta appellatione non potest dici istum Nannē habere dominium vel possessionē illorū bonorū: ergo non tenet ad solutionē gabelle. Nec obst. quod iste cōpromiserit q̄ per hoc compromissum solum nō perdidit do minium ⁊ possessionem illorum bonorum cum propter appellationem iste non habuit vigore primi, ⁊ secundi decreti dominiū ⁊ possessionem. Nec per actū compromissi debet incurrere illā penā. si cōpromittēdo vsus sit iuris via legitima. vt in cle.quia.de ap.⁊ in auf. si tamen.C.de tempo. ap. Et sicut succubuit corā arbitris, ita potuisset succūbere coram iudi ce appellationis. Itē iste Nannes nihil petit ab alio ex eo, quia succu buit, quo casu procederet dispositio.l.si dictū preal. sed ab eo petit ga bella, ad quam non tenet, ex quo nō habuit effectū se c̄di decreti. nec per eū defecit quin haberet. ¶ Secūdo principaliter facit elegāter:

3 ⁊ quia passus sm̄ decretū potest beneficio legis intra annum offerre debitū creditori: ⁊ recuperare sua bona illi creditori data insolutū. arg. optimū in.l.si.C.de iure do.im.pe. notanter dicit Bar.in.d.§.iuliana. si ergo debitor appellatione pendente conuenit cum isto suo creditore interueniu arbitrorū, ⁊ recuperauit bona sua, nō debet impingari isti: nā sine quolibet compromisso hoc potuisset per supra dicta. Et huic ratio ni non video responsionem, saltem sufficientem: non enim debet iste ar ctari ad soluēdum clero, quod in effectu nō habuit. ¶ Tertio princi paliter facit pro isto Nanne, quia in re dubia est ferenda sententia con tra fiscū: vt est tex. no. in.l.nō puto.ff.de iure fis. presertim in casu nostro in quo fiscus contēdit de lucro captādo, ⁊ dictus Nannes de damno vitando, cum ex illo secundo decreto nullū commodū fuerit consecu tus, ⁊ fiscus nullum damnum passus: ⁊ hoc habet maximam equita tem, ne fiscus locupletetur contra omnem naturalem iustitiā, ⁊ bonam equitatem, ⁊ cum subditorum dispendio: potest enim in eorū dispositio nibus allegari naturalis iustitia.leg.fare oportet.§.sufficit.ff.de excu. tuto.⁊.c.se.cūdo requiris.in fin.de ap.⁊ equitas preferenda est rigori. l.placuit.C.de iudic.⁊ summam equitatem iudex ante oculos habere debet.l.q̄ si ephesi.in si.ff.de eo quod cer.loco.c.si.de transact. Et per hec patet responsio ad superius allegata. procedunt enim in casibus diuersis a nostro. Concludo ergo dictum Nannem non teneri ad solu tionem gabelle.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidā canonicus massanus iam

dudum tenuit canonice quasdā capellas in eadē ecclesia Massana, qui bus nunc senectute seu morbo ingrauescente, vt illa beneficia requirit deseruire nō potest: dn̄s ep̄s Massanus eū impellit, vt capellanum suis sumptibus ibi retineat, vel saltē contribuat ad sumptus viuus capella ni ibi positi: dictus canonicus respōdet, q̄d suorū beneficiorū redditus summā.xxv. florenorum vix ascendit: ita quod nō posset ex eis sustēta ri, ⁊ portiōem capellano instituēdo tribuere. Queritur quid iuris ⁊c.

¶ Consilium.lxx.

1 ¶ Beneficiū h̄ns si sit infirmus, ⁊ teneat ponere vicariū, si bn̄ficiū nō sufficiat

sufficiat ad amborum vite alimentum quis providere debebit.
2 Cause due quando concurrunt quarum, vna est naturalis, alia acciden-
talis, naturalis tunc prevalet.
3 Beneficium an quis obligare possit.

Videtur primo dictum canonicum teneri ad dandum capel-
lano competentem portionem, licet ex residuo ipse
absque penuria vivere non possit per.c.de rectoribus.de cleri.egro.vbi
dicit text. q si rector ecclesie non valet ex lepre morbo ecclesie deservire
dandus est coadiutor, qui de facultatibus ecclesie congruam recipiat
1 portionem.& gloss.ibi videtur decidere casum nostrum. † Querit enim
quid si ecclesia non potest sufficere vtrisque & respondet, quod deserviens
ecclesie habebit redditus: & illi infirmo providebit episcopus. allegat.
lxxx distin.c.i.& ii. ¶ Item & secundo non videtur licitum, vt quis
habeat plures capellanias in eadem ecclesia, maxime si est canonicus,
vt in casu nostro, sicut in eadem ecclesia non licet habere plures preben-
das: immo per adeptionem secunde vacat prima ipso facto: vt in.c.literas.
& q ibi not.de conces.preben.& in cle.fin.de preben.ita consentaneum
non est, vt quis habeat plura consimilia officia, vel beneficia in eadem ec-
clesia: quia decoloratur status ecclesie, & debito officio defraudatur, cum
quis non possit nisi pro vno deservire. fa. it qd not. Io.an.in.c.literas.
¶ Sed his non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure pre-
valere. Moveor primo per dictum.c.de rectoribus.vbi coadiutori da-
tur certa portio: ergo omnes redditus remanent ibi penes prelatum.
Et sic pinguius providetur rectori quam coadiutori. Ergo si redditus veri-
que non sufficiunt debet prius provideri rectori infirmo, tanquam digno-
ri, & pinguius ius habenti, argumen.c.dilectus.& cap.volentes.de offi.
deleg. maxime quia infirmus censetur servire: vnde dicit lex, qd famuli
egroti quos curamus, nobis servire intelliguntur. vt.l.iiii.§.stichus.ff.
de statulibe.& l.in rebus.ff.commoda.per quas leges, & c.i.de cle.egro.
cum ibi no.probatur, qd ecclesia tenetur alere rectorem egrotum, etiam in-
firmitatis tempore denegarentur clericis alimenta, deterrerentur alii a
clericatu & non reperirentur, qui vellent in dei ecclesia militare. vt dicit tex.
in.capit.i.pre alle. Hinc est qd infirmis dantur quotidiane distributio-
nes, que non dantur nisi deservientibus, & divinis intercessentibus. vt in
c.i.de cleri.non resi.libr.vi.per qd patet qd habendi sunt infirmi pro de-
servientibus: quod intelligo quando infirmitas fuit immediata causa
non deserviendi: secus si ante infirmitatem non deserviebat: quia tunc
non gaudet beneficio infirmi: vt not.in dict.capitu.i.& voluit Innoce.
2 in capitu.ad audientiam.de cleri.non resi. ¶ † Preterea quando concurrunt
due cause, quarum vna est naturalis, alia accidentalis, naturalis preva-
let.l.q habet.ff.de tutel.facit qd no.gl.in cle.ii.de offi.or.ergo prius pro-
videndum est rectori infirmo, qui habet titulum, & censetur deservire, quam
capellano seu coadiutori, extraordinario non instituto & si ecclesia patitur
defectum in ministris, debet episcopus parochie de capellano providere, ar.opti.
in simili in his que leguntur et no.in.c.i.c.de his.de ec.edifi.vbi patet q
beneficiatus non tenetur reficere ecclesiam, nisi de his que sibi supersunt. vn-
de primo debet providere sibi, & postmodum fabrice. Et si non sufficit sibi fa-
3 brica populus vel episcopus debet subvenire, vt ibi plenius not. † Ad idem
nam tempore infirmitatis posset bene aliter non habens vnde vivere,
contrahendo debite obligare beneficium. vt not. Io.an.in.c.ex presentium.
de pig.& no.in.c.i.de solu. Non obstant contraria superius inducta. nam
gl.in dicto.c.de rectoribus.de iure non probat: quia iura que allegat so-
lum dicunt, qd episcopus tenetur providere illis, qui victum manibus sibi querere
nequeunt. nec loquuntur magis de clericis, quam de laicis. Sed in casu nostro
iste canonicus habet beneficia, quibus tempore infirmitatis censetur de-
servire & sic debet ex illorum redditibus sustentari. Et contra illam glossam
aperte ibi tenet Vincen.cuius opinionem referunt doc.& cum eo transeunt
nec illum reprobant: quinimmo doctor precipuus fuit illam opi. Vinc.con-
suluit in questione facti: scz do. Francis.car. Flo. vt ab eo audivi viva vo-
ce.& ponit in.d.c.de rectoribus. ¶ Ad secundum contrarium respondeo, qd
c.literas.& cle.supra alleg.loquuntur in duabus prebendis, non autem
in aliis inferioribus beneficiis eiusdem ecclesie. Quinimmo consuluit Feder.
de senis consi.cxv.canonicum posse ex dispensatione episcopi habere ca-
pellam in eadem ecclesia cum ex dispensatione eiusdem posset quis habe-
re canonicatum, prebendam, & dignitatem seu personatum & officium in ea-
dem ecclesia: vt in.c.i.iuncta gl.de consuetu.li.vi.& hodie ex communi consuetu-
dine retinere plura simplicia presertim quando non exigunt residentiam seu
alterum non sufficit ad sustentationem beneficiati, vt plene no.per gl.in
c.gratia.de rescrip.lib.vi.& cle.gratie.eo.titu.& in.c.dudum.el.ii.de elec.
& per Inno.ibi & in.c.cum iamdudum. Et quicquid sit de iure vel con-
suetudine tantum in facto isto presupponitur dictum canonicum legitime
dictas capellas possidere nec de tituli legitimitate disputatur ideo in hoc
vlterius non insisto. Concluditur ergo dictum canonicum non compel-
lendum ad providendum capellano, vel ad contribuendum si detractis
sibi necessariis nihil sibi superest.

¶ Casus consilii sequentis.

In hac causa que ad presens ver-
titur inter Iacobum quondam Mattheoli de fabricano ex vna parte, & Ni-
colaum ex alia parte super validitate quorundam contractuum, & iura-
mentorum, ac ipsorum relaxatione pro luculenta decisione habenda.&c.

¶ Consilium.lxxi.

1 Statutum presumens dolum & simulationem in certis contracti-
bus, maxime minorum, valet.
2 Mulier si renunciat velleiano in eodem contractu extra iudicium non
valet.
3 Statutum disponens in contractu non habet locum in quasi contra-
ctu.
4 Statutum laicorum non valet super spectantibus ad iurisdictionem ec-
clesiasticam.
5 Iuramentum habet vim clausule, si non valet quod ago vt ego, valeat
vt valere potest.
6 Minor in spiritualibus potest esse in iudicio sine curatore.
7 Minor iurans corporaliter se maiorem cessante dolo adversarii exclu-
ditur a beneficio etatis inducto a iure communi.
8 Fictio cadit super certo, presumptio super incerto.
9 Iuramentum sine causa legitima remitti non potest etiam a papa in
preiudicium alterius.

Quinque dubia examinanda informabo. Primum nunquid iu-
ramento prestito in minori etate per dictum Iacobum
in eo quod primo iuravit se maiorem, & postmodum iuravit super ob-
servatione contractus inciderit in aliquod vinculum obstante statuto
provincie, in quo certa solennitas prescribitur contractibus minorum qua post-
habita decernitur vt dicti contractus presumantur & fingantur dolose facti, &
nullam obtineant firmitatem: & nihilominus contrahentes cum minoribus con-
tra formam statuti iudicis arbitrio puniantur. ¶ Secundum dubium presuppo-
sita invaliditate illorum iuramentorum, & contractus, ex defectu solennitatis
statutarie: an dictus contractus mutui cum dicto Iacobo minore, possit su-
stentari et ratificatione ipsius Iacobi iuramento firmata tempore ma-
ioris etatis, innuendo se in illo contractu fuisse deceptum vltra dimidiam
iusti precii. ¶ Tertium dubium presupposita validitate & vinculo illorum iu-
ramentorum, vel alicuius illorum debuerit audiri dictus Iacobus petens
absolutionem a domino episcopo. ¶ Quartum dubium verum dominus episcopus, & eius vi-
carius iuridice se gesserunt tam in pronuntiando quam in relaxando dicta
iuramenta. ¶ Quintum & vltimum que sint, & esse debeant partes iudicis
appellationis. In hoc respondeo ad primum. Et primo ad partem nega-
1 tivam qd dicto iuramento nullum vinculum insit. † Valet enim secundum omnes statu-
tum presumens dolum, & simulationem in certis contractibus, maxime mino-
rum, adeo qd iuramenta in eis prestita nullius efficiuntur momenti, tanquam
dolo extorta, & simulata ad hoc.l.si mulier.& aut.si qua mulier.C.ad vel-
leia.l.principalibus.ff.si cer.peta.& l.vnica.C.de contra iudi.no.in termi-
nis nostris Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.vbi dicit, quod aut
statutum simpliciter annullat iuramentum non servata solennitate, &
non valet. aut disponit vt contractus aliter celebratus presumatur dolo-
sus, seu qd minores dolo presumantur inducti: & valet etiam ad annul-
landum iuramentum: movetur quia statutum potest presumere dolum,
& iuramentum dolo extortum non valet vt in.c.cum contingat.de iureiur.&
c.ii.de pac.lib.vi.& aut.sacramenta puberum.C.si adver.ven.plus sentit
Bal.in dicta aut.sacramenta puberum. dicit enim qd etiam si statuta non fin-
gant dolum, & simulationem & equitatem vt puta: quia malitia hominum illius
loci erat prompta ad decipiendum minores valent statuta annullantia iura-
menta: & cum habeant equitatem & rationem naturalem, non possunt dici iuri contra-
ria fatetur tamen bonam esse cautelam: que in multis locis servatur, vt contractus contra
statuta presumantur dolo seu metu initi: plenius tamen idem Bal.hanc mate-
riam attingit in.l.non dubium.C.de legi. attamen quoad casum nostrum vide-
tur velle, vt iuramentum non servata solennitate statuti non valeat: dicit
enim in effectu quoad propositum nostrum, qd aut ratio prohibitionis sta-
tuti fundatur super equitate naturali & non valet iuramentum: vt puta quando
statutum fundatur super dolo & simulatione, vt in casu nostro. aut fundatur
super quadam equitate posita, & valet. Et hoc casu possunt intelligi ea
que habentur in.c.ii.& c.cum contingat.& aut.sacramenta puberum.preal.
Et si quis diceret, hoc procedit respectu iuramenti interpositi super ob-
servantia contractus, & non quando iuravit per prius se maiorem. respondeo
q si illud iuramentum fuit prestitum in eodem contractu, debet presumi extor-
tum sicut ipse contractus: quia iuramentum non presumitur propria voluntate
prestitum q fere semper a malo est. vt dicit tex.in.c.super hoc.de renun.quia
eadem facilitate qua inducuntur minores ad contrahendum, induci possunt ad iu-
randum se maiores. Et si diceremus contrarium tale statutum nullius foret ef-
fectus cum facile minores induci ad contrahendum iurarent se maiores. Ad
2 hoc bonus tex.in.d.l.si mulier. hinc Bar.in.l.fin.C.ad vellei.dicit, q † si
mulier extra iudicium renunciet velleiano in eodem contractu, non valet: quia ea-
dem facilitate qua inducitur ad se obligandum, induci potest ad renuntian-
dum & sic lex esset ludibrio. Idem in simili no.in.l.si ex cautione.C.de non
nume.pec.vbi dicitur, non valere denuntiationem in eodem contractu habitam
cum quis confitetur se recepisse pecuniam mutuam. Ad idem qd ipse not.in.l.ne-
mo potest.ff.de leg.i.vbi dicit, non valere renuntiationem exceptionis si-
mulationis in eodem contractu, qui dicitur simulatus: quia omnia que sunt in eo-
dem instrumento, presumi debent simulata, si contractus simulatus pro-
betur. Ita dicendum videtur in proposito ex quo per statutum non servata

solemnitate presumitur ɔtractus dolo extortus, omnia tūc gesta tāq̄ ac
cessoria ⁊ pāambula p̄sumi dȝ dolo extorta. Facit regula accessorium.
de reg. iu. lib. vi. ⁊ l. oratio. ff. de spon. ⁊ c. prudentiam. ⁊ c. preterea. de
of. del. ¶ Sed his nō obstantibus cōtrariā sententiā arbitror veriorē.
Moueor primo, q2 dictū statutū nō debet extēdi ad iuramētum prius
prestitum, cū iurauerit se ante omnē contractū maiorē; q2 cū statutū de
uiet a regula, nō dȝ aliquatenꝰ extēdi ad casum similē fictioni. vt. l. iij. §.
hec autē verba. ff. de neg. gest. no. Bart. in l. nō dubiū, per al. facit qd̄ le
gi. ⁊ no. in c. in nostra. de iniurijs. ⁊ per Jo. an. in regula, pro possessore,
de reg. iur. li. vi. in mercu. ⁊ c. statutum. de elec. li. vi. ⁊ l. qd̄ vero contra
3 rationē. ff. de leg. Quinimo qd̄ plus est: † statutū disponēs super contra
ctu, nō habet locū in quasi cōtractu, vt no. dicit Bar. in l. apud iulianū.
ff. ex qui. cau. in poss. ea. ⁊ in l. si minor. ff. de acqui. here. Sicut nec con
tra statutū super quasi cōtractu nō habet locū in vero cōtractu; vt no.
voluit glo. in c. decet. de immuni. eccl. lib. vj. vbi dicit, q2 dispositio illius
c. annullans habitū iudiciū in ecclesia, nō extenditur ad contractus. ita
dicendū videtur in proposito, qd̄ statutū illud disponēs super ɔtu nō
dȝ extēdi ad iuramētū prius super maioritate, cū illud nō sit contractꝰ
nec quasi contractus: vt probatur ex his que habent in l. labeo. la. ij. ff.
de ver. sig. ⁊ l. omnem obligationē. ff. de iud. cū ibi not. Quinimo plus,
quod etiā si expresse statutū voluisset cōprehendere illud iuramētū, nō
valuisset q2 nō spectat ad laicos decernere sup iuramēto, sicut nec sup
alio iure spirituali: vt no. Host. in c. quemadmodum de iureiur. probat
4 in c. venerabilē. de elec. ⁊ no. per Fed. de senis. consi. xci. ⁊ cōsil. xcv. vbi
generaliter dicit † nullū statutū laicorū valere super spectantibus ad iu
risdictionē ecclesiasticā. Ad hoc c. si imperator. xc. di. vbi dicit, qd̄ pro
spiritualibus debet etiā imperator recurrere ad ecclesiā. facit c. nouit. de
iudi. Probat ratione incōuincibili: si enim non valet laicus cognoscere
de validitate iuramēti, vel alterius actus spiritualis. vt in c. tuam. de
ordi. cog. ⁊ c. laicos. qui fil. sint legi. ⁊ c. si iudex laicus. de sen. exc. lib. vj. ⁊
no. Bar. in l. cuncta. ff. so. ma. ⁊ l. j. de iuris. om. iud. ergo fortius nec super
illo statuere, cū statutū sumat vires a potestate statuentis. de sen. ex. c. a
nobis ⁊ l. si. ff. de iuris. om. iu. ⁊ c. vt animarū. de consti. lib. vj. Nec obstat
si dicatur qd̄ fuerit prestitū super cōtractu: q2 statutū presumit dolosū
q2 hoc iuramentū, vt dixit, precessit cōtractū: nec potest dici pars cōtra
ctus. vnde esto qd̄ cōtractus in totū corrueret. valeret nihilominus iu
ramētum, ⁊ sic nō debet iudicari scđm naturā ɔtꝰ ad hoc l. etiam. ff. de
min. ⁊ l. scire debemꝰ. ff. de ver. ob. facit qd̄ in simili no. Inn. in cōfessiōe.
in c. si. de resti. spo. dicens eā sustineri, licet corruit iudiciū: ⁊ pbat in cle.
Cōstitutionē. de elec. habet enī iuramētū subsistere per semet etiā a cu
dit cōtractui: vnde potest prestari etiā super cōtractu nullo. vt in c. de
bitores ⁊ quod ibi no. de iureiur. Preterea magis deliberate presumit
quis venire ad iuramentū, tanq̄ ad actum spirituale, ⁊ anime periculo
sum, q̄ ad contractū super tēporalibus: ideo facilius debet presumi qd̄
dolo inductus super cōtractu: q̄ super iuramento ad hoc qd̄ legi. ⁊ no.
in l. cū qui ⁊. §. codicillis. ff. de leg. iij. ⁊ in auc. de iureiur. a mori. prest. ⁊ p
Bar. in l. sciendū. ff. de ver. ob. ⁊ l. ij. C. de rescin. ven. facit optime tex. cū
5 ibi no. in l. cū pater. §. filius matrem. ff. de lega. ij. Hinc dicimus † qd̄ iu
ramentum habet vim clausule, si non valet quod ago, vt ago, valeat, vt
valere potest, vt ibi ⁊ probat in c. ad nostrā. el. ij. de iureiur. Hinc etiam
6 iure disponitur, † vt minor possit in spiritualibus esse in iudicio sine cu
ratore: ⁊ non si super temporalibus: vt in c. si annū. de iudi. lib. vj. iuncta
glo. l. clarū. C. de auto. prestan. ¶ Ex his cōcluditur valere primū iura
mentū quo iurauit se maiorē, cū nō probetur ipsum Jacobū dolo indu
ctum ad iurandum nec statutū ad hunc casum extendit per supradicta.
⁊ cessat per hoc argumentū supra in contrariū formatū: imo plus dico
presumēdum qd̄ ipse Jacobus dolo suo iurauerit se maiorem, cum ipse
tunc sciret se minorē, vt ipsemet narrat in libello suo. cū contra eum cre
dendum est. l. cū precum. C. de lib. cau. no. Bar. in l. certum. §. si quis ab
sente. ff. de cōfes. vnde saltē hoc casu debet presumi dolus, cum sciret se
minorē: ⁊ procedere in dubio debet glo. in l. si alterius. C. si mi. se ma. dix.
⁊ Jo. and. post Nico. de mat. in addi. Spec. in titu. de sentē. §. vt autem,
post principium: licet Bar. aliter dicat in d. l. si alterius: sȝ cōcordari pos
sunt, vt si non probat maiorē sciuisse se minorē, non presumitur dolꝰ, sed
simplicitas: vt voluit Bart. si aūt probet eū sciuisse, presumatur dolus,
vt in gl. ⁊ per Jo. and. Nam iurando scienter cōtra veritatē, nō pōt nisi
dolus presumi. Ad hoc l. quid enim. ff. de dolo. facit c. illud. ⁊ qd̄ ibi no.
de presum ⁊ hoc de primo iuramento ¶ Venio nunc ad ipsum contra
ctum ⁊ iuramentum super eo appositū: ⁊ probatur cōtractū valere, ⁊ te
nere, statutum debet iudicari ⁊ censeri sicut ius cōmune. ⁊ ab eo debet
interpretationē sumere vt in c. cū dilectus. de consuetu. ⁊ l. ij. C. de nora.
noc. Inno. in c. causam. de rescrip. ⁊ Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊
7 iur. † Sed minor iurans corporaliter se maiorē cessante dolo aduersa
rij, excluditur a beneficio minoris etatis inducto a iure communi: vt in
dicta l. si alterius. C. si mi. se ma. di. Ergo debet etiā excludi a beneficio
statuti, quod etiā voluit Jo. and. ⁊ Nico. de mat. in addi. predicta. Pro
hoc facit, q2 ex quo minor dolose versatur, non debet vti minoris benefi
cio etatis. l. j. §. in pupillū. ff. depositi. ⁊ l. auxiliū. ff. de mino. ¶ Iste au
tem iurauit se maiorē, vt supra probatū est: ergo non debet tanq̄ minor
vti beneficio statuti: preterea dico q2 etiam cessante primo iuramento

valere tamen debet venditio propter iuramentum de ea seruāda appo
situm: q2 licet valeat statutū quoad infringendū contractū nō iuratum;
secus tamen vbi interuenit iuramentum: q2 non pōt statutū laicorū in
preiudiciū iuramēti presumere dolū, alias parata esset laicis via inualidā
di omnia instrumenta minorū, ⁊ mulierū presumere scilicet vel dolū vel
simulationem: ⁊ prohibitū vna via, alia via admitti non debet. c. tue. de
procu. ⁊ regula. cum quid vna via. de regu. iu. lib. vj. ⁊ ideo eleganter in
hoc passu dixit do. Ant. de but. in c. cum contingat. per al. quod aut ap
paret legitima causa presumendi dolum seu simulationem in contractu
bus minorum, ⁊ impeditur virtus iuramenti, aut non apparet legitima
causa presumendi, ⁊ valet iuramētū: etiam si statutū specifice annullaret
iuramentum. Ego vero latius hunc articulum examinaui in quadā di
sputatione mea, ⁊ nouissime in lectura illius c. cū contingat. ⁊ ibi tūc cō
clusi nunc etiam de nouo concludo, qd̄ ex quo nulla apparet specifica, ⁊
verisimilis coniectura presumendi dolum, vel aliā illicitam causam, non
sufficit statutū ad euacuandū iuramētum: q2 nō apparente causa vrgen
te nō debet nec potest impediri obligatio querēda. ar. xxv. q. j. sunt qui
dam. ⁊ qd̄ no. Inno. in c. que in ecclesiarū. de consti. ⁊ melius in c. q2 ple
rique. in si. de immu. ec. ⁊ per legistas in l. si. C. si contra ius vel vti. publi.
esset enim tale statutū causa perfidie ⁊ periurij, cōtra l. j. C. si aduer. ven.
⁊ cōtra iura canonica: nec dȝ credi verbis enūtiatiuis statuti, cū talibus
verbis nō sit credendū, ex quo materia non pendet a mera dispositione
statuentium. iuxta not. per Bart. in auc. si quis aliquo documento. C. de
eden. ⁊ in l. si forte. ff. de castren. pec. ⁊ l. sciendū. ff. de ver. ob. Sed opor
tet qd̄ extrinsecus probet causa: puta q2 in loco statuti minores con. ue
uerant dolo induci, extrinsecus causa probata. Et pro hoc fa. c. ij. de
pac. lib. vj. vbi tex. dicit talia iuramenta omnino esse seruanda. ⁊ tex. in
auc. sacramenta. dicit inuiolabiliter ⁊c. nisi dolo vel metu probent extor
ta. qd̄ hic non probat. Quinimo si bene ponderent verba illius statuti,
statuētes vident dubitasse de vero dolo, in eo qd̄ i statuto dicitur, qd̄ ɔ
ctus presumat, ⁊ fingat dolo extortus. vnde pondero verbum fingatur.
8 † Fictio enim cadit super certo, ⁊ presumptio super incerto, ⁊ quod po
test esse verū: vt no. in l. vnica. C. de rei vxo. act. §. accedit. in verbo presu
matur: ⁊ per canonistas in c. is qui. de spō. Et sic voluerūt statuētes fin
gere dolū vbi non erat: qd̄ non potuerūt facere in preiudiciū iuramēti.
Ex hoc verbo clare arguo, qd̄ non habuerunt sufficientem causam pre
sumendi dolū: alias nō fuissent vsi verbo fingatur. Preterea si laici non
possunt cognoscere etiā incidenter ⁊ accessorie de validitate iuramenti
vel alterius actus spiritualis. d. c. tuā. de ord. cog. ⁊ c. laicos. qui fi. sint le
gi. ita ⁊ fortius in re dubia statuere etiā incidenter ⁊ necessario. ¶ Cō
cludo ergo dictū contractum valuisse, ⁊ valere, ⁊ firmatū esse iuramento
iuxta no. per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. ⁊ per canonistas in c.
cum cōtingat. per al. ⁊ dictum Bar. in d. l. omnes populi. ⁊ Bal. pcedat
q̄ a principio se nō iurauit maiorē. Et quādo probat statuētes habuis
se probabilē causam p̄sumendi dolum, ⁊ per hoc sunt sublata argumēta
in contrariū formata. Et hec cōclusio maxime est tenenda per ea que in
fra in sequenti dubio subijciā. ¶ Condescēdo ad secūdum, in quo vt p̄
lixitatem euitem, cōclusiue pcedam. Et dico illam ratificationē si facta
fuit i maiori etate sine omni scrupulo, imponere omnē finē, ⁊ silētiū huic
concertationi: ita vt absq̄ aliquo dubio nulla posset nunc allegari dece
ptio: etiā si pbaretur vltra dimidiā iusti pretij, etiam quando interuenit
iuramentū, qd̄ habet excludere remediū. l. ij. C. de rescin. vē. ⁊ ibi no. p gl.
⁊ Bar. ⁊ per glo. ⁊ doc. in l. pe. de empt. ⁊ ven. Tum q2 iste Jacobus di
xit qd̄ certificatus de vero p̄tio rei vēdite, quod plus valebat. donabat
quod sufficit scđm Bar. in d. l. ij. facit. l. si quis donationis. ff. de cōtrahen.
empt. Et licet hec verba pculerit dictus Jacobus in primo contractu
cum esset minor, tamen ex quo illum postmodum ratificauit, ⁊ approba
uit videtur de nouo ptulisse ⁊ contraxisse. l. j. C. si ma. factus. Facit qd̄ in
simili no. Bar. in l. Theopōpus. ff. de dote preleg. ⁊ l. eos. ff. de fal. ⁊ qd̄
no. in c. cū in tua. de test. Itē facit vna cōsideratio incōuincibilis ex quo
enim is qui idem cōfitetur, videtur exclusus ab omni beneficio, vt ɔside
retur nō p errorem donasse, quod plus valet, ⁊ p̄sumi dȝ maxime ex spa
tio medij temporis veraciter de vero valore rei ad hoc tex. optimus, in
l. si mulier. ⁊ in l. vnica. prope si. C. de plus peti. no. Bar. in l. cū seruus. de
agri. ⁊ censi. li. xi. Et hoc est precipuum in hac materia: licet prima con
fessio seu donatio fuerit facta tempore inhabili, vt pbatur in d. l. si mu
lier. ¶ Venio ad tertium ⁊ pcedam tam in hoc quā in sequentibus con
clusiue vt nimiam plixitatem euitem. Et dico qd̄ non debuit dictus Ja
cobus audiri absolutionē petens: vt patet ex p̄dictis cum nulla interue
nit deceptio. etiā si pbaret valor rei vltra dimidiā pretij soluti. spōte enim
donauit qd̄ potuit. cū esset maior etate, tempore ratificationis. d. l. si quis
donationis. ⁊ sic etiā si de facto absolueret a iuramento: cōtractus tamē
remaneret firmus ⁊ irreuocabilis, cū sit de iure gētiū. l. ex hoc iure. ff. de
iusti. ⁊ iure. adeo quod etiam papa nō posset illum reuocare ad qd̄ noc.
Inn. in c. ij. de confir. vti. ⁊ in c. inquisitioni. de sen. exco. nam ea que sunt
de iure gētium per principem tolli nō possunt in cle. pastoralis. de re iu
di. insti. de legit. agna. tute. in si. ⁊ de iure naturali gentium ⁊ ciui. §. sed
naturalia. per legistas in d. l. si. C. si contra ius vel vti. pub. ⁊ presuppo
sito etiā quod dicta ratificatio nō interuenisset nō debuisset adhuc au
diri: q2 nō probat lesio enormissima nec aliqua si bene ponderent dicta
testium

testis: vt patet ex eorū dispositionibus. & ex no. per Bar. in l. pretia rerum. ff. ad l. fal. & d. l. ij. de rescin. ven. & per glo. in c. cum causa. de testi. & ideo nō subsistente lesione enormi, nō debet minor audiri. pro hoc dicta aut. sacramenta. que mādat iuramēta inuiolabiliter obseruari. & d. c. ij. de pac. li. vj. vbi dicit̄ omnino seruent̄ & c. p illū text. tenuit ibi Arc. cōtra Rico. in c. cū contingat. de iureiur. vbi dixit similiter posse in illo c. §. iustare, vt absoluat̄. nam hoc falsū est per dicta iura: & tenet do. Anto. in d. c. cū contingat. & ego semper tenui, & latissime fui prosecutus in dicta disputatiōe. nam si indifferēter cōtra illa iura posset peti absolutio, seruirent quasi de vento. qd non est dicēdū, cū emanauerit cū tanta solennitate. Nō est aliquis tex. in mūdo qui hāc absolutionē hoc casu indulgeat. Nec ob. c. j. de iureiur. & no. in c. debitores. eo. ti. q2 ibi creditor vsurarius nō restituendo ideo compellitur relaxare iuramentū vel audito: petens absolutionem: quod non cōtingit in casu nostro, ex quo deceptio nō probatur: & hoc in dubio ita est tenēdū, quicquid alij senserint. ¶ Ex his infero ad quartū dubiū, in quo dico dictū episcopum & eius vicariū in hoc facto salua eorū reuerētia nō bene processisse: primo q2 absoluerunt dictū Jacobū nulla lesione legitime probata contra iuramētū. ¶ Itē q2 ratificauerit illū cōtractū: & si aliquid plus valebāt dicta bona: hoc donauerat emptori, & donatio pfecta fuit vt
9 c. si. de dona. † & iuramentum sine causa legitima remitti nō potest. etiā a papa in preiudiciū alterius, maxime in lata sententia: vt no. Inno. in c. cū inter. de renū. gl. & cōmuniter doc. in c. quāto. de iureiurā. ex quo potest dici, quod illa absolutio non valuit: q2 facta a nō habente potestatē. Itē q2 dictus Jacobus in primo cōtractu scienter & appensate declarauerat iurando se maiorē. Et sic non debebat cōsequi beneficiū absolutionis aduersus sm̄ iuramentū: q2 frustra legis auxiliū inuocat qui cōmittit in legem. de vsur. q2 frustra. Itē pronūtiauerunt & absoluerūt super nō petitis, cōtra oīa iura vulgaria, & presertim in eo qd fuit pronūtiatū super ipso cōtractu: cū tātū fuerunt aditi super accessorio, scilicet super iuramento. nā super cōtractu debuerāt causam cōseruare proprio iudici, vt in c. latores. & c. causam. preal. & quod no. in c. de prudentia. de do. post diuor. resti. & c. causam. qui fil. sint legi. & c. nouit. de iudi. ¶ Ex his omnibus infero ad vltimū, vcȝ quod iudicis appellationis officiū est in pronūtiando bene fuisse appellatū, & male sententiatū, & absoluendo dicere dictum cōtractum valere, &c.

¶ Consilium lxxij.

1 ¶ Transactio facta cū aliquibus ex pluribus habentibus idem ius non extenditur ad alios.
2 Pactum vt emphyteuta nō posse expelli ex cessatione solutionis canonis, valet.
3 Consuetudo quelibet contra ecclesiam non est semper nulla.

In negotio Guidonis Pauli de vrbino super iure emphyteutico duo ad claritatem totius materie excutiēda incūbunt. Primo an capitula inita inter commune Urbini, & capitulum ecclesie eiusdē ciuitatis super iure emphyteutico extendantur ad bona cuiusdā abbatie, sita in territorio alieno. ¶ Secundum dubium, presupposito quod dicta capitula non sint ad hunc casum extendenda, an saltem possit dictus Guido pauli defendi ex consuetudine ibidem obseruata, secundum quam bona cuiusqȝ ecclesie in territorio Urbini consistentia ex defectu canonis non soluti, non possint eripi ab emphyteuta: sed agi debent duntaxat ad solutionem ipsius pēsionis &c. ¶ Circa primū breuiter dico dicta capitula nullo iure extendi debere ad bona dicte abbatie. Primo ex defectu potestatis statuentium: non enim potuerunt laici statuta facere in preiudicium ecclesiarum etiam respectu bonorum consistentium in eorū territorio: vt expressum est in c. que in ecclesiarum. & c. ecclesia sancte Marie. de cōstitutio. & xcvj. dist. bene quidem. & c. fina. de reb. ec. non alie. facit authen. cassa. C. de sacrosanctis eccle. ¶ Secundo qd etiam data potestate statuentium, non debet fieri extensio ad bona illius abbatie: quia vt clare patet ex verbis vltimi capituli, per que fit extensio, illa dirigi debet ad personas, vt ibi per omnes syndicos & procuratores, seu alio quouis nomine, & omnes factores quarumcunqȝ ecclesiarū, abbates, monachos &c. Ideo nō comprehendit bona eorū qui sunt de illo territorio. etiam si alias essent bona supposita iurisdictioni statuētium: vt clare patet ex no. per Innocen. in capitu. postulasti. de foro competen. & Barto. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. facit quod not. Joan. and. in c. cum sm̄ leges. de heret. li. vj. licet enim capitula cum canonicis videantur scripta, in rem, tamen extensio que facit ad propositū nostrum, est concepta in personas: non enim fuit dictum vt illa capitula haberent locū in bonis omnibus sitis in territorio Urbini: quo casu diceremus legē esse datā verbis & nō rebus: sed fuit dictum vt persone deberent illa capitula seruare, & seruari facere. Et sic nō possunt comprehendere abbates de alieno territorio. arg. in l. j. ff. de tuto. & cura. da. ab his. Nec eo capite, q2 canonici cōsenserunt, tenentur abbates ad illorū obseruantiā: q2 pactum nō extenditur ad alienas personas, vel res. l. si
1 vnus. §. ante omnia. ff. de pact. ¶ † Quinimo transactio facta cum aliquibus ex pluribus habentibus idē ius, nō extenditur ad alios. l. j. C. de transact. Dico etiā quod si episcopus & capitulū consensissent, adhuc non fieret extensio ad illā abbatem. per c. vestra. & quod ibi not. Innoc. de locato. Ex quibus clare concluditur ad primū dubium quod virtute illorum capitulorū seu extensionis non potest dictus Guido pauli se defendere. ¶ Venio ad sm̄ verū saltem vigore cōmunis obseruantie & consuetudinis possit defendere se. Et primo videtur quod non. quia talis consuetudo esset damnosa ecclesijs: ergo non valet. vt in c. j. de consuetu. Secundo videtur ꝙ sit cōtra substātiam contractus emphyteuticī cū de natura ipsius sit qd pensione non soluta mera biennium possit emphyteuta per dominū expelli. vt in c. potuit. de loca. & in l. ij. C. de iure emphy. & insti. loca. §. adeo. loquor de emphyteuta ecclesie. Nā in iure priuato requiritur statutū tempus. vt in d. l. ij. consuetudo autē contra substantialia actus nō valet. vt in c. ij. iuncta glo. de consue. li. vj. facit l. per seruū. ff. de vsu. & habita. ¶ Item video quod si fiat pactum in quo dicatur vt non possit expelli: tamen intelligitur si soluerit pensionem: vnde si cesset soluere per bienniū potest nihilominus expelli etiā pacto non obstante: vt est textus no. in l. quero. §. inter locatorē. ff. loca. quod ergo non potest facere pactū non debet posse inducere consuetudo. iuxta no. per gl. C. de decre. decu. super rub. li. x. ¶ Sed his non obstantibus contrariā sententiam puto de iure veriorem. Moueor primo
2 quia valet † pactū vt emphyteuta non possit expelli ex cessatione solutionis canonis: vt notanter determinat glo. quam sequitur Bar. in l. ij. C. de iure emphy. preall. Ergo debet valere cōsuetudo cū sit fortior ꝙ pactū priuatorū: vt probatur in c. fi. de consue. facit qd no. gl. super rubrica preallg. & quod no. Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. et iur. Nec istud pactū est contra substantialia cōtractus sed potius cōtra substantialia esset si fieret pactū vel consuetudo vt nulla soluta pensione teneret cōtractus: q2 nō consistit locatio vel emphyteusis sine mercede seu pensione. l. ij. merces. ff. locat. & d. §. adeo. sed quod agat̄ ad pensionē & nō fiat expulsio non est cōtra substantialia sed cōtra accidentalia: nā illa sunt de substantia sine quibus actus consistere nō potest. institu. de emp. et ven. §. pretiū. no. Bar. in l. prolatā. C. de sent. & interlo. om. iudi. constat autē contractū emphyteuticū consistere sine expulsione. d. c. potuit. nam cessante pacto & cōsuetudine potest proprietarius non expellere emphyteutā sed agere ad pensionē. vt in d. c. potuit. & quod ibi not. et in d. l. ij. ergo valet pactū. l. ij. §. si cōueniat. ff. depos. & c. vnico. de commoda. & regula Jctus ex cōuētiōe. de reg. iur. li. vj. Preterea papa mādat decidi causas ecclesiasticarū personarū & clericorū sm̄ consuetudinem patrie: vt in c. iij. de eo qui mit. in pos. facit c. cōstitutus. de in integrum resti. & tex. a cōtrario sensu. in c. cū causa. de re iudi. & qd no. Bar. in d. l. cunctos populos. Et intelligo vt omnis cesset obiectio quando est cōsuetudo cōmunis tam laicorū ꝙ clericorū sicut cōtingit in casu nostro. Non enim potuisset hic induci consuetudo sine tacito cōsensu clericorū & ex nō vsu inducitur cōsuetudo qn̄ vsus habet in se tacitū actū contra dispositionē iuris cōmunis. iuxta plene no. per Jo. an. c. Joannes. de em. & vend. & Cy. in l. ij. C. que sit longa consue. et probat̄ in dicto c. ioannes. intelligendo tamen iuxta no. per Cy. in loco preal. Consuetudo nō potest dare legē omnibus rebus existētibus in territorio cuiuscunqȝ sint. vt in l. etatē. §. rebus. ff. de censi. & l. numerū. §. patrimoniorū autē. ff. de mune. & hono. facit. viij. di. que contra. & xij. dist. illa. & c. illud. & qd no. Inno. in c. postulasti. & Bar. in d. l. cunctos populos. Et in proposito facit quod ponit Feder. in consi. cxlvj. & Jo. and. post Archid. in c. j. de immu. ecc. li. vj. vbi querunt de bonis abbatie existentibus in alio territorio ꝙ sit ipsa abbatia. Non obstant contraria superius allegata. Ad primum dico hanc consuetudinem non esse multum damnosam ecclesijs: satis enim est iam posse consequi pensionem statutam: & hoc equitatem habet quam ecclesia debet pre alijs obseruare. vt
3 in c. suam. de penis. † Non enim quelibet consuetudo contra ecclesiam est nulla: sed illa que magnum preiudicium affert: et nulla ratione fulcitur ad hoc. c. cum dilectus. de consue. et c. cum ecclesia sutrina. de cau. pos. & propie. c. ij. de consue. lib. vj. & c. abbate. de ver. sig. cum multis similibus. ¶ Ad primum supra satis responsum est. Ad quartum et vltimum dico quod procedit quando simpliciter fuit conuentum ne inuitus colonus seu inquilinus expelleretur. intelligitur enim tacita cōditio si pensionem soluerit: vt ibi: sed nos loquimur quādo expresse habet cōsuetudo vt emphyteuta non possit expelli etiam canone vltra biennium non soluto: sed agi possit vt soluatur: quo casu puto valere consuetudinem contra ecclesiam etiam alibi sitam ex quo bona sunt in territorio pro hoc quod contractus super re videtur initus secundum consuetudinem loci licet expresse dictum non sit. vt in l. quod si nolit. §. q2 assidua. ff. de edil. edicto. notat Bar. in l. nemo est qui nesciat. de duobus reis. facit l. si. in fin. C. de fide instru.

¶ Casus consilij sequentis.

In disputatione que vertitur inter Laurentiū dictum Pallo & socios ex vna parte et Baltazarē gentilis ex altera parte super captura et detentione ipsius Baltazaris occasione debiti paterni: viso quodam quinternulo mihi oblato in quo duntaxat continentur quedam statuta & reformationes ciuitatis inclite. Florentie: ac etiam sententia lata per officiales mercantie contra dictum Baltazarem in fauorē dicti Laurentij & sociorum: & quibusdam

simplicibus excusationibus allegatis pro parte dicti Baltazaris.

¶ Consilium.lxxiij.

1 Confiteri contra se quis potest, pro se autem minime.
2 Presumendum est pro sententia postq̄ transiuit in rem iudicatam.
3 Iudex nō potest ferre sententiam sub conditione resolutiua

Videtur Primo dictum Baltazarem iniuste puniri,
⁊ minus debite teneri: ⁊ per consequens de
bere relaxari tam iure cōmuni inspecto, quā municipalibus
censuris. de iure enim cōmuni hoc videtur clarissimum cum
liceat filio tam puberi, quā impuberi abstinere ab hereditate paterna,
⁊ euitare creditores hereditarios. vt in.l.necessarijs.ff.de acqui.here.
⁊ insti.de heredum quali. ⁊ diffe.§.sin autem.cum §.nec filius conueniri
potest nomine patris.C.ne filius pro patre. in rubro ⁊ nigro. maxime in
l.patris nomine. sed dictus Baltazar se abstinuit ab hereditate genti
lis patris sui: ergo conueniri nō potest, vel detineri ob debita paterna.
Idem dicendum videtur statutorum inspecta dispositione: quoniam fi
lij per illam obligantur, cum eorum parentes cessauerunt, vel fraudem
seu dolum commiserunt, vt patet ex statuto, sub rubrica de filijs, ⁊ alijs
descendentibus, ⁊ de patribus, ⁊ alijs ascendentibus, ⁊ de fratrib⁹ qui
cessant, ⁊ fugitiuorum ⁊c. statuto sub rubrica de factoribus ⁊ discipu
lis alicuius societatis ⁊c. Sed ex predictis coram me non constat dictū
gentilem patrem dicti Baltazaris cessasse, fugisse fraudem vel dolum
commisisse in factoria, vel trafico suo: ergo virtute illorum statutorum
non tenetur: ⁊ per consequens cū casus iste non sit in statutis prouisus.
debet relinqui dispositioni iuris communis. s.de rescrip.c.suscepti.li.vj.
⁊.l.e.commodissime.ff.de lib. ⁊ posthu. ¶ Non obst. si dicatur in libel
lo Laurentij hoc contineri, vbi narratur dictum gentilem cessasse, fugis
se, fraudem ⁊ dolū commisisse: quia narrata in libello bene probant cō
tra libellantem: vt est t ex.no.in.l.cū precum.C.de lib.cau.no.Bar.in.l.
certum.§.si quis absente.ff.de confes.cano.in.c.j.e.ti.sed pro libellante
1 non: † quia licet quis posset confiteri cōtra se, pro se autē minime. xxij.
q.ij.in prin. imo clare debet probare ea que proponit in libello: alias du
bia probatio non releuat. vt in.c.in presentia.de proba. Non obstat sen
tentia pro dicto Laurentio lata, quia illa potest dici nulla, cum fuerit
prolata sub conditione resolutiua: fuit enim in fine ibi reseruatū, qd̄ si
dictus Baltazar probaret de iure suo per totū mensem, tunc statutū
q̄ dicta sententia esset nulla, ⁊ nullius momenti. hoc autem officiales
facere nō potuerunt: quia nullus iudex potest suā, vel sui predecesso
ris sententiā rescindere. etiā si postea appareat de innocentia rei. vt
C.sen.rescin.non pos.l.j. ⁊.ij. ⁊.l.diui.ff.de penis. ⁊.l.j.§.si.ff.de questio.
⁊.c.in literis.de offi.dele.no.in terminis nostris Barto.in.l.iudex.ff.de
re iudi. per predicta iura concludunt iudicem non posse ferre sententiā
sub cōditione resolutiua, ergo sententia nō debet teneri tāq̄ lata cōtra
solitum, ⁊ debitum iuris ordinem.l.prolatam.C.de sen. ⁊ interlo. om.iu.
⁊.ij.qd̄.vj.c.ei qui.§.diffinitiua. sed pfecto nisi aliud mihi ostēdatur mi
nime, put arbitror apparet dictū Baltazarē debere p p̄dicta relaxari.
¶ Primo contra eū aperte facit sententia per officiales mercantie con
tra eū prolata, a qua minime apparet appellatū. imo ex lapsu temporis
confirmata, que facit ius inter partes. etiā si a principio fuisset iniusta:
vt in.c.cū iter.de re iudi. ⁊.l.ingenuū.ff.de statu homi. ⁊.l.res iudicata.
ff.de reg.iur. pro qua quidē sententia presumitur tam respectu iustitie, quā
ordinis. vt in.c.in presentia.de renun. ⁊.c.bone.de elect. ⁊.c.causam que.
de re iudi.no.Inno.in.c.cum in iure.de offi.de. ⁊.c.quoniā cōtra.de pro
2 ba. ⁊.d.c.bone. vbi dicit † presumēdum pro sententia, postq̄ transiuit in
rem iudicatā: quia durū est semper acta recensere. ⁊ plene no. per Ioan.
cal.in.d.c.qm̄ cōtra. vñ cū in libello dicatur dictū gētilem cessasse, fugisse
fraudē ⁊ dolū cōmisisse, ⁊ super his fuerint probatiōes hic inde facte:
vt narrat in sententia ⁊ officiales sententiam tulerunt, approbādo ⁊ cōfir
mādo captionē dicti Baltazaris, ⁊ pnūtiando eū vt filiū in potestate
teneri. ⁊ obligatū fore p facto paterno dicto Laurētio, ⁊ socijs, que qui
dem sententia nec aliquo iure, aut remedio rescissa, vel suspēsa, certe fecit
ius inter partes, vt ampli⁹ nō possit dictus Baltazar de iusta sententia
conqueri. Nam non appellando videtur illi sententie acquieuisse: vt in
c.quod ad consultationē.de re iudi. quod procedit tam in ciuili quā i cri
minali, etiā vbi venit imponēda pena vltimi supplicij. vt.l.non tantum.
ff.de ap. ⁊.l.j.§.si.ff.de questio. ⁊.d.l.diui. facit quod not. Bart.in.l.qui
vltimo supplicio.de penis. Quinimo si post sententiam non suspensam
constaret de innocētia rei, forte ex probationibus de nouo repertis, so
lus princeps posset eū restituere: vt no. probatur in.d.l.diui. ⁊.l.j.§.fina.
preal. ⁊ vtrobiq̄ p Bar. facit.c.subortaa. ⁊.c.inter monasteriū.de re iud.
⁊.l.sub pretextu.C.de transac. Nec debet credi puris verbis dicti Bal
tazaris, nunc allegātis patrē suū dolū nō commisisse: quia potius debet
credi sententie, quā sibi ⁊ sibi imputet quare coram officialibus hoc non
ostendit, vel quare nō appellauit. preterea hec allegatio Baltazaris q̄
pater suus non cōmisit dolū, vel fraudē, ⁊ si vera esset, non concludit ini
quitatē sententie, vel capturā suā iniustā: q̄ si bene ponderentur statuta
superius per me allegata, prouidēt non solum cōtra factores, fraudem
vel dolum adhibentes: sed etiam, contra fugitiuos, cessantes, aut red
dere rationē suis magistris, ⁊ socijs nolentes aut cessantes resignare eis
dem ea que debent que omnia allegata fuerunt per dictū Laurentium,
⁊ super his probationes fuerunt inducte per varios doctores. consul
tum est denū cōtra dictū Baltazarē ⁊ pronunciatū: contra quā senten
tiam nullitas per eum allegatur: vnde alio nō viso concludo dictū Bal
tazarē iustitiā contra capturā ⁊ detentionem non fouere. Nō obstat qd̄
narratio in libello dicti Laurentij non sit credendū in sui fauorē: fatens
dum est enim q̄ super illa narratione iudex nō debuit fundare sententiā,
sed ex quo apparet sententia lata, presumitur q̄ ex veris ⁊ iustis probatio
nibus fuerit promulgata, vt in iuribus superius allegatis, maxime cū
in ea narretur officiales, testiū depositiōes, ⁊ alias chartas, seu literas
3 prius percun.tatos fuisse. Non obstat contrarium: † fateor enim iudi
cem non posse ferre sub conditione resolutiua sententiam, sed non per
hoc corruit tota sententia: sed illa pars resolutionis habetur pro non
adiecta, ⁊ remanet sententia pura vt not. voluit Bart. in.d.l.iudex. fa
cit quod not.in.l.e.dicere.cum.l.se.ff.de arbi. ⁊ pro hoc facit, quia vtile
per inutile non debet vitiari. quando vtile potest ab inutili separari: vt
in regula, vtile per inutile. ⁊ quod ibi not.de regu.iur.lib.vj. ⁊ in leg.j.
§.trebati⁹.cū seq.de aqua quoti. ⁊ esti.facit.l.ij.§.biduū.ff.qn̄ appel.re.

¶ Casus consilij sequentis.

Ciues quidā senenses per trigin

ta annos, ⁊ vltra, rectori cuiusdā ecclesie soluerunt annuatim certā pe
cunie quātitatē occasione quarundā platearū, seu domorū, quas dice
bant se habere in emphyteusim ab eadē ecclesia. Contigit postmodū
q̄ ciues quidā per plurimos annos nō soluerūt solitū canonē. Nō nul
li vero dictas plateas seu domos in extraneos per viam legati seu he
redis institutionis vel donationis transtulerunt, dicto rectore penitus
irrequisito. Queritur circa predicta quid iuris ⁊c.

¶ Consilium.lxxiiij.

1 ¶ Dominus potest petere ab emphyteuta, vt exhibeat instrumen
tum emphyteuticarium.
2 Emphyteusis ecclesie non transit ad heredes extraneos.
3 Emphyteuta non potest rem donare vel legare seu aliter transferre in
extraneum.
4 Emphyteuta non potest permutare domino irrequisito.

Duo Principalia circa p̄dicta sunt examināda. ¶ Pri
mo nūquid per solutiōes predictas pbet̄ dominiū
directum ecclesie, cū nulla scriptura authētica de dominio
vel concessione emphyteuticaria appareat. ¶ Secundo
prin, posito quod probetur dominium ecclesie: ⁊ emphyteuticaria cō
cessio, nunquid per dictas cōcessiones seu alienationes factas irrequi
to rectore ecclesie, ceciderint dicti ciues a iure ecclesie eorū, ita quod libe
re illa bona sint ad ius ecclesie reuersa. ⁊ q̄q̄ hec sint plura pulchra du
bia, ⁊ diffuse argui posset pro ⁊ cōtra: attamen breuitatis causa proce
dam consilium subijciendo in summa quid in eis sentio. Et primo cir
ca primum arbitror, q̄ per dictas solutiones satis probetur dominium
directum ecclesie, ita q̄ non possunt vlterius dicti ciues subtrahere se a
dicta solutione, nec negare ecclesiam fore dominā ⁊ patronā illarū pla
tearum, seu domorum hoc aperte videtur probari in.l.cū de in rem ver
so.ff.de vsur. ⁊ ibi hoc satis voluit Bar. imo sufficeret solutio decē anno
rum, ex quo facta fuit contemplatione illarum platearū: qd̄ firmat ibi
Bar. ⁊ maxime per modernos in.c.peruenit.de censi. facit.l.fin. ⁊.l.ius
emphyteuticū.C.de fun.pa.li.xi. apertissime tenet Spec. in terminis in
ti.de emphyt.§.nūc aliqua.ver.lxiij. Et facit singulariter ad predicta
1 vnū dictum Bal.in.l.pretor ait.§.j.ff.de eden. vbi cōcludit, † qd̄ dn̄s po
test petere ab emphyteuta vt exhibeat instrumentum emphyteuticariū
⁊ hoc etiā tenet Spe.in.d.§.nūc aliqua.ver.xlij. Et si non exhibet, di
cit Bal. qd̄ presumitur emphyteusis extincta ⁊ finita. Et sic poterit em
phyteuta expelli. ag.ibi, cum dn̄s habeat intentionem fundatam super
materia ciuili, ⁊ emphyteutica, cū ipse emphiteuta nihil probet de iure
suo: vnde cum ecclesia habeat intentionem fundatam, per predicta vi
detur posse expelli: tamē ego non credo illud dictum esse sic verum sal
tem eo casu quo probatur, illos soluisse per.xl.annos. per text. notabi
lem in.l.iubemus.C.de fund.pat.lib.xi. Tenet aperte Specul. in casu
nostro, cum non appareat instrumentum in dicto versicu.xlij. ⁊ maxi
me in casu nostro procedit dicta conclusio, cū non appareant super pre
dictis libri antiqui ecclesie, qui ⁊ si non sint authentici, faciunt tamen
fidem non modicam. sicut no. in.c.cum causam.de probatio. ¶ Circa
secundum dico, q̄ illi qui non soluerunt per biennium, nec purgauerunt
moram, ceciderunt a iure eorū. per.ca.potuit.de loca. ⁊ perdunt quic
quid impenderunt nomine meliorationis: vt in authētica qui rē huius
modi.C.de sacrosan.ecclesijs. ⁊.x.qd̄.ij.hoc ius porrectum. versicu. qui rē.
dubiū est circa illos qui donauerunt inter viuos, ⁊ in vltima voluntate
Speculator enim voluit in dicto.§.nūc aliqua.ver.xcv. qd̄ non incidit
in aliquam penam. Et Idem vult in versi.cvij. ⁊ seq. Idem Ioan.and.
post Innocen. ⁊ glo.in versicu. multos alios.in.d.c.potuit. ⁊ Accur.
post Cy.in.l.e.in.C.de iure emphy. loquūtur tamē Accur. ⁊ Cy. in em
phyteuta priuato. sed Speculator. ⁊ alij loquuntur proprie in em
phyteuta ecclesie. dicunt enim quod capitulū potuit. loquitur in alie
natione que fit mediante pretio: quia tunc habetur affectio ad pre
tiū ⁊ ideo non differt an illud consequatur ab extraneo, an a domino:

ideo

ideo voluerunt iura vt requiratur prius dñs si ipse velit emere, sed in
donatione vel legato cessat ista ratio, cũ illa fiant propter affectionem,
que habet ad personã donatarij, vel legatarij, seu heredis, que non ca-
dit in personã dñi: sic cessat ratio illius. c. potuit. sed Bart. apertissime
tenet oppositũ tam in priuato ꝙ in ecclesia. in. l. fina. C. de iure emphy. ⁊
latius in. l. si domus. §. fin. de leg. i. vbi dicit, qꝺ sine licentia dñi non po-
test donari, nec in vltima voluntate relinqui. Primo qꝛ tex. in. d. l. si. pro
hibet alienationem. Item qꝛ nõ esset sufficienter dño cautum: qꝛ per il-
lam translationem ius suũ efficeretur deterius: qꝛ non haberet aliquã
actionẽ ad pensionem contra successorẽ: sed oporteret agere rei vẽdica-
tione: qꝺ est periculosum: ⁊ in emphyteuta ecclesie dicit expressum esse
in. l. ij. C. ne rei do. vel temp. ⁊. c. potuit. Tandẽ videt tenere ꝙ sine requisi-
tione ecclesie nõ debet fieri: sꝫ ea requisita fiet: tamẽ ex hoc interueniẽte suo
cõsensu nullũ preiudiciũ põt sibi interuenire. Guil. tamen, vt refert Io.
an. simpliciter tenet id quod tꝫ Bar. ⁊ facit qꝺ ipsemet Io. an. no. in. c.
in presentia. de proba. ⁊ in addi. Spe. d. §. nũc aliqua. ver. xiij. vbi dicit
2 quod † emphyteusis ecclesie non transit ad heredes extraneos, per id
quod habetur in auc. de non alien. aut permu. §. emphyteusim. per quẽ
multi dixerunt illũ. §. correctum. quod tenuit Bart. in auc. perpetua. C.
de sac. san. ec. plene per dictum Spec. in. d. ver. xv. quia ſm Io. an. d. li-
cet sit correctus quo ad titulũ successorũ, non tamen quo ad qualitatẽ
eorũ: quasi velit quod licet possit concedi in perpetuũ, vt in. §. licentiam.
non tamen respectu heredis extranei: vt. d. §. emphyteusim. Et per cõ-
3 sequens videret dicendũ † qꝺ non possit emphyteuta rem donare vel le-
gare, seu aliter transferre in extraneum, vnde in hoc si bene cõcipio Io.
an. fuit aliquantulũ sibi contrarius. Bart. tamen in. d. auc. perpetua. C.
de sac. san. eccl. indistin. te tenuit illũ. §. emphyteusim. esse correctũ: ꝫ ali-
ter incidenter sensit in. l. si tibi. ff. de pac. ⁊. l. gallus. ff. de libe. ⁊ posth.
Bal. in auc. si quas ruinas. C. de sac. san. eccl. tenet primo inspiciendam
esse loci cõsuetudinẽ: an scilicet res ecclesiastice soleant tantum concedi
vsq; ad tertiã generationẽ, vel in ppetuũ, sed non respectu extraneorũ:
⁊ tunc illa seruanda est. Si vero non appareat de consuetudine, tunc in-
specto mero iure, potest fieri concessio simpliciter in perpetuũ: ex quo
ecclesie vtilitas hoc exposcit: vt in. d. auc. si quas ruinas. Ego simplici-
ter tenui in. c. in presentia. de proba. qꝺ ex causa necessitatis, vel vtilita-
tis, vel alterius, permittit alienatio directi ⁊ vtilis dominiũ. fortius po-
terit res cõcedi in emphyteusim perpetuã, vbi solũ trãsfertur vtile do-
minium. facit. c. ij. de reb. ec. non alie. li. vi. ⁊. c. nulli. co. ti. in antiquis. cum
ibi notatis. Et facit quod no. Speculator. d. §. nunc aliqua. versic. vij. ⁊
quod not. Archid. ⁊ Io. an. in. d. c. ij. in sum. ⁊. x. q. ij. perpetua. ¶ Quid
ergo dicendum in hac materia tam varia? ego concluderem qꝺ aut ap-
pareat instrumentũ emphyteuticũ, ⁊ illi standũ est: si ex legitima causa
appareat facta concessio. xij. q. ij. in summa. cum aliis superius allega-
tis, durante emphyteusi nisi cõsuetudo patrie repugnet, valet donatio
inter viuos, vel in vltima voluntate facta, ꝙ ꝙ extraneo, etiam domini
consensu non requisito, per regulã generalẽ: qꝛ quis potest ius suũ in
aliũ transferre, si nulla lege prohibetur. pro hoc. c. nuper. de do. post di-
res. ⁊ insti. de re. diui. §. per traditionẽ. ⁊. l. nihil tam naturale. ff. de re
gu. iu. Itẽ patet in. c. potuit. per locũ a speciali. Nam si emphyteuta ec-
clesie prohibetur vendere dño nõ requisito propter rationem supradic-
tam, ergo alios contractus alienationis facere non prohibetur. arg. c.
nonne. de presump. ⁊. l. pretor. ff. de iudi. saltẽ titulo lucratiuo, ⁊ in con-
tractu non lucratiuo potest intelligi. l. si. C. de iure emphy. vbi prohibet
vendere, vel in aliũ transferre. qꝺ intelligo quando potest illud idem qꝺ
ab alio cõsecuturus, a dño obtinere. Ideo eleganter Specu. in. d. §. nũc
4 aliqua. ver. xxi. ⁊ clarius ibi Io. an. in addi. voluerunt. † quod emphy-
teuta nõ põt permutare dño nõ requisito, sed decet cũ dño pmutare qꝺ
põt illud cõsequi ab eo, qꝺ ab extraneo: qꝛ pmutatio est quedã emptio.
l. i. in si. ff. de rerũ permu. secus si non põt illud a dño consequi qꝺ ab ex-
traneo. Preterea conclusionẽ meã videt probare tex. in. l. fin. C. de fun.
pa. li. xi. vbi emphyteuta fisci potest donare rem emphyteuticariam sal-
uo iure fisci: ⁊ valet donatio. igitur idẽ in ecclesia: xũ ecclesia ⁊ fisc⁹ equi-
parent. l. ij. C. ne res do. vel tem. no. in. c. i. de in inte. restit. qꝛ per hoc nõ
alienatur dominium ecclesie sine solennitate: qꝛ vt dicit Io. an. in. d. c. po-
tuit per hanc donationẽ nõ alienat directũ dominiũ, quod erat penes
ecclesiã: sed vtile, quod erat penes emphyteutã. Et quod hoc fuerit de
mente Bar. probo, qꝛ ipse fuit motus ad tenendũ contrariũ, p rationẽ
falsam. Nam ipse dicit aliud in fisco ꝙ in priuato, vel in ecclesia: quia res
fisci transit ad quemlibet aliũ cum suo onere, ita quod non habet necesse
agere cõtra nouũ possessorẽ, sed secus est in priuato, ſm eũ, qꝛ hꝫ neces-
se agere rei vẽdicatione sed hoc est falsum. lꝫ Spe. hoc vltimũ teneret.
in dicto. §. nũc aliqua. ver. xviij. qꝛ res trãsit cũ obligatione sua ad quem-
libet aliũ. vt probat in auc. de non alie. §. scire. ⁊ singulariter notatur si-
lum tex. Bal. in. d. auc. si quis ruinas. ergo dictũ Bar. corruit cõtinen-
te ratione. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de le. ij. ¶ Item est ⁊ aliud reme-
dium cõtra successorẽ nõ soluentẽ: cadit enim illico a iure suo, quicunq;
sit ille, cum sit res ita cõditionata. ad hoc. si de feu. controuer. c. vasal-
lus. facit qꝺ non. idẽ Bar. in. l. cũ ratio. ff. de interdi. ⁊ re. ⁊ expresse tenet
Bald. in. d. auc. si quas ruinas. Sed propter diuersitatem opinionũ nõ
esset malũ dicere, ꝙ si cõcessio sit alicui, ⁊ suis heredib⁹ simpliciter, in-
telligi debeat de filijs ⁊ non extraneis. Et sic posset saluari Speculator
qui hoc tenuit in. d. §. nũc aliqua. ver. xviij. sed in casu nostro est dubiũ,
cũ nõ appareat aliquod instrumentũ. ⁊ putarẽ in hoc attendendam con-
suetudinem patrie. arg. l. qꝺ si nolit. §. quia assidua. de edil. edict. ⁊ le. an
in totum. C. de edi. priua. ⁊ in. l. circa locationes. C. locati. facit quod not.
Bar. in. l. nemo est qui nesciat. de duo. reis. vnde si in loco solet fieri con-
cessio recipienti, ⁊ heredibus suis etiam extraneis, valebit dispositio in
aliũ facta: aliias secus. nõ obstat predictis. d. l. ij. C. ne rei do. vel temp. ꝙ
allegat Bar. nã illa. l. non magis loquitur in ecclesia quã in principe: cũ
res principis potest donari saluo iure suo. d. l. i. ergo ⁊ res emphyteuti-
caria ecclesie. Ad illã. l. ij. potest dici, quod loquitur quãdo quis aliena-
uit illam rem, vt suam, ita quod intendebat transferre vtile ⁊ directum
dominiũ: secus autem quando emphyteuta solum intendit donare me-
liorationes suas. Itẽ si non potest emphyteuta in inferenter alij dona-
re propter rationem Barto. modo non posset vendere domino volente
emere: nam si dñs non vult emere, non debet sibi inferri preiudicium. vt
per hoc possit alteri venditionem facere, quod tamen est falsum: vt in
dicta. l. ij ⁊. c. potuit. voluit iura ergo preferre dominum in alienatione,
eo casu districat quo nullum sit preiudicium: ⁊ ex illa prelatione emphy-
teuta consecuturus est.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam decessit in etate infanti-

li relicta matre ⁊ auo paterno ⁊ patruis. Querit de modo succedendi
in bonis illius, vigente hic sensis municipali censura in terminis, qui se-
quunt, videlicet rubrica statuti, inquantũ succedãt ascendentes ex linea
paterna. Nigrum sic disponit. Item si qua persona decesserit ab intesta-
to sine filijs legitimis, ⁊ ascẽdentibus ex linea paterna, nec nõ superstite
fratre, vel sorore, siue filio, vel filia fratris, vel sororis ipsius defuncti ex
eodẽ patre tpe sue mortis, nõ admittit mater, auus, vel aua talis per-
sone defuncte, vel ex parte matris ad plus venire, quã ad quartã par-
tem legitime successionis ab intestato omnium rerum mobilium: ⁊ se mo-
uentium, ⁊ immobilium, preter domos ⁊ castella olim talis defuncte per-
sone. Alia vero bona talis defuncte persone habeant parentes mascu-
li ex parte patris ⁊ aui paterni, vsq; ad quartum gradum proximioris
ordinis: ⁊ si superfuit tali persone defuncte frater, vel soror, siue filius,
vel filia fratris vel sororis, tunc mater, auus, vel aua ex parte matris
in nullo succedant ⁊c.

¶ Consilium. lxxv.

1 ¶ Mater tanquam proximior excludit auum proximum.
2 Casus omissus a statuto vel ab homine relinquitur in dispositione iu-
ris communis.
3 Statutum prohibens subauditum intellectũ in statutis videtur pro-
hibere argumentum a contrario sensu.
4 Statutũ excludens matrem a successione filij intestati in fauorem agna-
torum non vendicat sibi locum in infante qui testari non potuit.
5 Statutum in fauorem agnatorum vsq; ad quartum gradum excludit
matrem a successione totali sibi iure communi debita.
6 Statutum si excludit a successione filiam feminam in fauorem mascu-
li, excludit etiam neptem.
7 Ratio ⁊ mens legis sic se habent ad legem, sicut anima ad corpus.
8 Argumentum a contrario sensu colligitur ex lege seu ipsius mente.
9 Communis vsus loquendi prefertur proprie significationi vocis.

PRimo est videndum de modo succedendi inspecto
iure communi ac municipali secundum pri-
mum modum. Casus videtur clare decisus per text. ⁊ gl. in
authẽtica, defuncto. C. ad tertul. ⁊ in corpore vnde sumit. de
1 succ. ab inte. defe. † Nam mater tanꝙ proximior excludit auum proxi-
mum, sicut pater excluderet auiam maternam: vt expresse not. glo. in. d.
authẽtica defuncto. sed difficultas, ⁊ non parua, versatur circa intelle-
ctũ legis municipalis i quo ꝯsequar duo mẽbra principaliter. Primo
nunquid mater ex capite ipsius statuti excludatur ab auo paterno. Se-
cũdo presupposito qꝺ vincatur ab ipso auo, nũquid saltem mater debe-
at consequi legitimam sibi debitam iure nature. ¶ Circa primum vide-
tur dicendum matrem preferendã totaliter ipsi auo inspecto solo iure
2 communi. Et arguitur primo sic. † Casus omissus a statuto vel ab ho-
mine relinquitur in dispositione iuris cõmunis. vt. l. si cũ dotẽ. in prin. ff.
so. ma. ⁊ in. c. susceptũ. de rescrip. lib. vi. sed statutũ solum prouidet ad ex-
clusionem matris in totũ, vel in certa parte in duobus casibus dunta-
xat. primus casus, cũ quis decesserit ab intestato, sine filijs legitimis, et
ascendẽtibus ex linea paterna, ⁊ non superstite fratre, vel sorore, siue fi-
lio ⁊ filia fratris ⁊ sororis ipsius defuncti, quo casu non patit patrem ad-
mitti, nisi ad quartã partẽ legitime successionis ab intestato omniũ bo-
norũ: ⁊ in hoc sumus extra terminos statuti, qꝛ dictus infans non deces-
sit sine ascendentibus, sed auo paterno relicto. Secundus est casus sta-
tuti cũ quis decesserit ab intestato superstite sibi fratre, vel sorore, filio
vel filia, fratris vel sororis. ⁊ in hoc casu prouidet, ⁊ in totum mater ex-
cluditur. ⁊ in hoc etiã sumus extra statutũ, qꝛ ille decessit nullo ꝓdictorũ
rum superstite: ergo recurrendum est ad ius commune ſm quod mater
excludit auum. Nec obstat si dicatur, quod a cõtrario sensu presumitur

auus tanquã ascendens debere excludere matrẽ, cũ argumentũ a cõtra
rio sensu fortissimũ sit in iure: vt in.c.cum apostolica. de his que fi.a pre.
r.xxv.di.qualis.r.l.cum pretor.ff.de iudi.r.l.j.ff.de offic.eius cui man.
est iuris.quia hoc casu non videtur habere locũ dictũ arg. cũ in casu cõ
trario reperiatur decisio iuris cõmunis: r regula communis videtur, q
argumentum a contrario sensu non habeat locũ, vbi ius commune est in
contrariũ: vt probatur in.c.a nobis.el.ij.de sen.excõ.no.gl.in.c.significa
sti.ij.de elec.vel si surgat absurditas.l.ij.C.de cõdi.inser.no.Doc.in.c.publi
cato.de elec.in terminis nostris expresse tenet Bar. post Jaco.but.in.l.
omnes populi.ff.de iusti.r iur.r Bal.in.l.apud antiquos. C.de fur.vbi
dicunt non procedere argumentum a cõtrario sensu in statutis, vbi res
peritur ius cõmune in contrariũ sicut est in caso nostro. ¶ Secũdo ad idẽ
3 facit quod no.Bal.in.d.l.ij.C.de cõdi.inser.vbi dicit. † qd̃ si statuto ca
uet, q statuta non recipiãt extraneũ, vel subauditum intellectum cessat
argumẽtum a cõtrario sensu, quod dicitur subauditũ. Nõ enim venit ex
verbis, sed ab interpretatione: vt plene no.Bar.in.d.l. omnes populi,
ad quod ego allego tex.no.i.d.c.cũ apostolice.in fi. vbi indirecte datur
intelligi ex quo colligitur aperte quod id quod venit per contrarium
sensum colligitur indirecte. Sed certũ est quod per subauditiones non
debet induci legũ correctio: vt no.gl.in.c.cupientes.§. q si per viginti.
de elec.li.vj.in ver.petere.ergo per argumentũ a cõtrario sensu non de
bet induci legum correctio. Nec obstat si dicat ex idẽtitate, vel maiorita
te rationis auum debere excludere matrẽ, saltẽ in tribus successionibus
legitimis ab intestato, r in domibus, r castellis: quia si remotiores ex
cludũt matrẽ vsq ad quartũ gradũ, vt statuto cauetur: ergo r fortius
auus qui est proximior: vt probari videtur in.l.iij.C.de bo.ma. Ad hoc
enim in fauorẽ matris respondetur, quod per identitatẽ ratiõis vel ma
ioritatẽ nõ debet induci legis correctio: vt no.Bar.in auth. quas actio
nes.C.de sac.san.ec. Idẽ firmauit ibi Bal.saltẽ eo casu, quo ratio nõ est
in constitutione expressa: r pro hoc optime facit.c.cõstitutionem.iuncta
glo.in ver.prorogamus.de regularibus.li.vj.r qd̃ no. Jo.an.in regula
in penis.de re.iur.li.vj. in mercu. ¶ Quarto pro matre optime facit q
do ex alio capite sumus extra terminos statuti. Nam statutum loquit
de decedẽte ab intestato: intestatus autẽ dicit qui decessit sine testamen
to, habuit tamẽ facultatem r potentiã testandi: vnde infans non dicitur
proprie decedere intestat': vt.l.j.in princip.ff.de suis r legi.r hoc in ter
4 minis nostris aperte firmat Barto.in tit.de succes.feu.c.j.vbi dicit, † q
statutũ excludens matrẽ a successione filij intestati in fauorẽ agnatorũ
nõ vendicat sibi locum in infante, qui testari nõ potuit: q: sumus in ca
su odioso, r cõtra equitatẽ naturalẽ, r mater excluditur a successiõe filij,
cõtra.l.nam r si parentibus.ff.de inof.test.debẽt verba intelligi ppue r
stricte. nec sm̃ cum curandũ de cõmuni vsu vulgarium. super quo se fun
dat. Bar.in.d.l.j.q: sm̃ cum statuta fiunt a peritis: r sic videntur fuisse
vsi verbis proprie. Secus dicit vbi nõ tractaretur de odio, r exclusione
matris: sed qualiter agnati admitti debeãt ad bona defuncti intestati.
Nam tunc bene venirent non valentes testari. r per hoc r supradicta
videntur etiam patrui dicti defuncti excludendi, cum simus extra ter
minos statuti per supradicta: certum est de iure commun excludere
patruos, cum solũ fratres defuncti concurrant ad successionem cum pa
rentibus dicta auth.defuncto. ¶ Sed quãq̃ predicta videantur primo
aspectu multum vigere, Ego tamen contrariam sententiam arbitror ve
riorem. scilicet vt auus paternus excludat matrem et patruos. Et primo
hoc probatur per principium statuti, a contrario sensu, r tacita mente
5 ipsius statuti. Nam † statutum in fauorem agnatorum vsq ad quartum
gradum excludit matrem a successione totali sibi iure communi debi
ta. r admittit eam duntaxat in quartam, r reliquas tres partes, ac do
mos r castella defert ipsis agnatis: nec pure admittit matrem ad illam
quartam, r alios agnatos ad illas tres partes. Sed ita demũ si filius
decessit sine filijs legitimis, r ascendentibus ex linea paterna, r non su
perstite fratre, vel sorore, vel filio, vel filia fratris vel sororis ipsius de
functi: ergo istis vel aliquo eorũ superstite mater debet excludi: non in
totum. per arg. a contrario sensu: r per tacitã mentẽ statuentiũ ad eum
quod venire ex tacita mẽte, videtur in statuto: vt probatur in.l.his so
lis.C.de reuo.dona. Bal.in.l.non dubiũ.C.de legi. Et quod hoc sit de
mente statuti probatur ex eo: q: vocat agnatos vlteriores vsq ad quar
tum gradum in tribus partibus, r in domibus r castellis exclusa ma
tre. vnde fortius videt voluisse excludere matrẽ, quãdo supersunt ascẽ
dentes, de qbus tacite r per cõtrarium sensum facit mẽtionẽ, in principio. vo
cat enim agnatos vlteriores in defectum ascendentium r descẽdentiũ
r fratrũ r filiorũ. Si enim eorũ contẽplatione admisit agnatos vlterio
res, r remotiores in gradu ad exclusionẽ matris, fortius erit tacite ex
cludendo matrẽ in totum ascendentibus superstitib' r ad hoc tex. opti
mus in simili in.l.iij in ver.nam licet.C.de bo.ma. vbi tex. etiam in mate
ria correctiua facit talem argumentationem, vt dispositum in preiu
dicium filiorum habeat locum in nepotibus, ne filij deteriores nepoti
bus reperiantur: ad hunc effectum adducit notanter Bald.illum text.
6 in.l.pe.alias fi.C.de in off.test. vbi per illum text.dicit, † quod si statu
tum excludit a successione filiam in fauorem masculi, videtur etiam ta
cite excludere neptem, scilicet filiam filie: quia non debet prius concedi
nepti quam filie: nam ratio statuti hoc non patitur.d.l.iij. Et idem in
simili voluit Bar.in.l.ij.ver.sed si forte.ff.ad tertul. vbi dicit qd̃ si in fa
uorem agnatorum excluditur mater a successione filij, videtur statutũ ex
cludere auũ maternũ, r alios remotiores ascẽdentes per lineã mater
nam: ita dico in proposito. Nõ est verisimile qd̃ statutũ voluerit facere
ascendentes deterioris conditionis, quam transuersales vsq ad quar
tum gradum. ergo debemus dicere qd̃ in principio vocant tacite ascen
dentes, r descendentes ad omnimodã successionẽ iuris: r si diceremus
contrariũ, sequeret absurdũ, qd̃ cum filij r parentes deficiunt non vocen
tur directe in aliqua parte statuti ad successionem, qd̃ melioris cõditio
nis essent filij fratris, r sororis, quã filij r parẽtes propter qd̃ probatur
ex eo: nam statutũ in prima parte expresse r directe vocat istos, in ver.
r si superstite. expresse vocat fratrem r sororem vel filios ex eis: sequeret
ergo quod isti excluderent ascẽdẽtes r descendentes. Preterea statu
tum in principio equiparauit ascendentes, descendentes, fratrem, soro
rem r filios eorũ ad istũ scilicet effectũ, vt alij cognati transuersales ad
mittantur in tribus partibus, cũ postea ad exclusionẽ totalem matris r
aliorũ agnatorũ, fecerit mentionem de fratre, sorore, r filijs eorum: vide
tur fortius vocasse filios r ascẽdentes ipsius defuncti: de quibus taci
te in principio fecerat mentionem. Nõ enim est credendũ statutarios ita
supinos, quod istos transuersales voluerint preferri ascẽdẽtib', r de
scendẽtibus: quoties enim aliqui in certa parte dispositionis equiparan
tur, dispositũ in vno videt dispositũ in reliquo etiã in materia penali r
correctiua: vt est tex. iuncta gl.in.c.q̃uis.in fi.de elec.li.vj.no.gl.in aut
quas actiones.sal.facit.l.fi.C.de indic.vid. r gl.in.c.j.in fi.C.de postu
pre.la.ad idem.l.qui filiabus.ff.de lega.j. quare auctoris statutum de illis
expressam nõ fecit mentionem, sicut de fratribus, r sororibus, r eorũ fi
lijs. credo qd̃ habuit illud pro indubitato. Nam si isti excludunt in totũ
matrem, fortius illi qui sunt proximiores. q: si vinco vincentem te: ergo
vinco te: vt in.c.q: cunctis. r quod ibi no.de cõces.preben.lib.vj. Et ex
his coniecturis concluditur quod mens statuti est euidens ad inclusio
nem aui, r exclusionẽ matris. Nam de quo constat per coniecturas, di
citur euidẽs: vt notãter pbat.in.l.licet.ff.de leg.j. Et per cõsequẽs con
cludit qd̃ habet locũ argumentũ a cõtrario sensu in casu nostro, quod casus
omissus ppter verba expressa nõ debet relinqui dispositioni iuris cõis:
sed debet dici tacite cautus r expressus.d.l.his solis. vbi notabiliter
probatur. Nam mens legis est ipsa lex: ita qd̃ vbi habet locũ mens, et
ratio legis, debet habere locum ipsa lex, siue sit penalis. siue correctiua.
Nam is committit in legem, qui verba legis amplectens contra legis
virtutem venit.l.non dubium.C.de legi. r.c.fi.de reg.iur.lib.vj. r ibi per
Dy. regulatur enim ipsa lex a ratione, r mẽte legis, que idem est qd̃ ra
tio legis: vt no.Dy.in dicta regula fi. r Bal.in.d.l.nõ dubiũ r regulat
sicut corpus ab ipsa anima. Nam vt notanter dicit Bal.in.l.scire.ff.de
excu.tut. sicut homo cõsistit ex anima r corpore, ita lex ex verbis, r mẽ
7 te seu ratione. † Ratio enim r mens sic se habent ad legẽ, sicut anima
ad corpus: dicitur enim corpus ex dispositione anime: ita lex ex dispositi
tione rationis. Et sic in quacũq materia sumus, vbi habet locum mẽs
legis, debet habere locum ipsa lex: vt aperte voluit Bal.in.d.aut.quas
actiones. r q̃q̃ in materia correctiua requiratur, vt ratio sit expressa,
tamen alibi hoc notanter limitauit, dicẽs qd̃ si lex non exprimat ratio
nem, isti si nõ põt nisi vnica r naturalis, seu indubitata ratio dici, r presu
mi ex statuto dz fieri extẽsio propter identitatẽ ratiõis, ac si ipsa ratio esset
expressa: secus vbi ratio dubitabilis: quo casu posset pcedere opi. Bar.
in.d.aut.quas actiones, hoc notabiliter voluit. Bal.in.l.maximũ vitiũ.
C.de lib.prete. allegat.l.milites agrum.in prin.ff.de re mili. r.l. nonnunq
ti.eo.tit. Et hoc idem in simili.q. determinauit Jaco.but. vt ipse refert.
Nam in statuto excludente filiam a successione patris in fauorem filij, dis
xit in quadam disputatione, quod appellatiõe filij veniret nepos, in ma
teria esset correctiua: q: dicit, q est eadẽ rõ in nepote ex filio, q̃ est in ipo
filio.l.liberorũ.in fi.ff.de ver.signi. nam non potuit esse alia ratio statuti
nisi vt conseruet dignitas agnationis, r familie.l.j.ff.de vent.inspi. not.
Cy.in.l.publico.C.de adul. Sed in casu nostro mater excludit a tribus
partibus, a domibus, r castellis fauore agnationis: vt patet ex verbis
statuti dũ vocat parentes masculos, ex linea patris r aui vsq ad quar
tum gradum. Item excluditur in totum fauore fratris r sororis, r fi
liorũ eorũdem. quod nõ potest esse, nisi fauore agnatiõis, r q: succedũt
in locum agnatorum, vt sunt filij sororum: ergo fortius hoc debet habe
re locũ in auo paterno, qui est agnatus r proximior ceteris: r in cuius de
fectum vocabantur aliũ trãsuersales vltra fratres r filios eorũ, vt patet
ex forma statuti. in quo concurrit illa r maior ratio, nec alia ratio natu
ralis statuti põt allegari ad exclusionẽ matris. Idem quod Bal. voluit
originaliter Cyn.post Pe.in.l.non dubium.C. de legi. r in.l.j.C. que sit
long.consue. facit optime quod no.gl.in.l.tale pactũ.in fi.ff. de pac. vbi
no.qd̃ licet in.l.nõ exprimat ratio tamẽ illa est cõiecturãda, que potuit
mouere iustum, r sapientem principẽ. Et idẽ voluit no.Bal.in.d.l.scire.
Postremo in terminis nostris non ita clare voluit Bald.in.l. conuenti
culam.C.de epis. r cle. vbi dicit hanc.q.fuisse de facto florẽtie: statuto
cauebatur qd̃ quelibet mulier succedat matri sue ab intestato, si nõ exi
stunt filij masculi: querebatur vtrum a contrario sensu statuti existẽti
bus masculis filia excluderetur. Et concludit ipse qd̃ filie debẽt excludi
p ex fratres volentes successionem maternam: quia statutum hoc videt
velle

velle a contrario sensu: vt in. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. & q̃ sibi no. per Dy. in regula. factũ. de reg. iur. lib. vj. Item sm̃ eũ in pactis sumit argu. a cõtrario sensu: vt not. probat in. l. inter socerũ. §. cũ inter. ff. de pac. dota. ergo idem in statuto, q̃ est quedã tacita cõuẽtio: vt no. super rub. C. de decre. decu. lib. x. hoc insuper videt velle statutũ põderata rõne cause finalis, que semper inheret dispositioni: vt no. ff. de condi. & demon. l. cũ tale. §. falsam. Nec obstat sm̃ eũ. l. cõmodissime. preallé. vbi casus omissus relinquitur dispositioni iuris cõis: q2 illud procedit cũ casus omissus nõ potest haberi pro expresso ex aliqua cõiectura: sed vbi põt haberi pro expresso, secus est: vt co. ti. l. si ita. nã volũtas est eadẽ q̃ expresse, vel p coniecturã colligit. d. l. i3. Sed in casu predicto voluntas statuẽtiũ est hmõi: ergo &c. Et refert idem tenere Cy. in consilijs suis, adijciẽs idẽ Bal. q̃ no. p predicta. q. est casus in. d. §. cũ inter. qui melius facit ad hoc quã quelibet alia lex. Et hãc opi. Bal. secutus fuit do. Pe. de ancha. in solẽ. cõmẽto. c. canonũ statuta. de cõstitu. Si ergo Bal. hoc voluit cũ legũ correctione in qõne predicta, vbi nõ cõcurrebãt multe cõiecture, longe fortius hoc dicendũ est hic, vbi cõcurrunt tot cõiecture ad exclusionẽ matris per auũ paternũ: vbi aũt nõ cõcurrũt coniecture cessabit argu. a contrario sensu cũ legum correctione: & hoc casu pcedit opi. Bar. & Jaco. but. & aliorũ & ipsius Bald. qui solet allegari in hoc artic. cõtrarius, per notata per eum in. d. l. apud antiquos. C. de fur. & in. d. l. qui testamẽto. §. mulier. ff. de testa. Sed in veritate sibi non contradicit sed potius limitat oĩa dicta contraria: vt pz ex responsione quã facit ad. l. cõmodissime. Nec est verũ dicere q̃ hic fiat interpretatio extensiua: q2 ex quo cõstat de mẽte per tot coniecturas, non dr̃ extensiua habito respectu ad mẽtem, sed potius intẽsiua, & intrinseca, seu declaratiua: q2 pprios terminos qui penes mentẽ sunt, nõ extẽdit: pro hoc. l. fi. C. de indi. vidu. vbi tex. opti. & in. l. liberum. §. senatus. ff. de ritu nup. vbi tex. tamẽ ex idẽtitate rõnis extẽdit dispositio legis in preiudicium libere facultatis contrahendi matrimoniũ: et sic cũ derogatione iuris cõis.
8 hoc voluit idẽ Bar. post Cy. in. d. l. non dubiũ. ¶ † Item argumẽtum a contrario sensu colligitur ex lege seu ipsius mente: vt pbatur. xv. q. iij. ex eo. & in. c. qualis. xxv. dist. ergo nõ curãdum de legũ correctione si ex mente per coniecturas elicita apparet de volũtate legis: que hz eundẽ vigorẽ: in. insti. de iure natu. gen. & ciui. §. sed q̃ princi. Et per hoc pz responsum ad omnia contraria supra formata in fauorẽ matris preterq̃ ad vltimũ: ad q̃ respondeo quod licet proprie & stricte loquendo nõ dicatur intestatus, sed intestabilis, qui ex defectu sensus non potest facere testamentũ. d. l. j. ff. de iust. & iure. tamen ex cõmuni vsu loquendi talis dicitur intestatus. & hunc sensum approbat iurisconsultus in. d. l. j. in prin. & expresse tenet Bar. in. d. l. in terminis nostris. cũ statutum ex
9 cludit matrem a successione filij intestati: † nam cõis vsus loquendi prefertur pprie significationi vocis. l. librorũ. §. quod tñ cassius. ff. de lega. iij. l. labeo. ff. de supel. leg. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. Nec ob. q̃ dicit Bal. quod cũ statuta fiant a peritis, presumẽdũ est q̃ fuerunt vsi pprijs verbis: q2 dico q̃ statuta hic senis cõiter non fiunt a peritis, sed ab ignorãtibus iura. Ideo notanter dicit Bar. in. l. stipulatio ista. §. hoc quoq3. ff. de verb. obli. quod si statutum cõtinet aliquod verbum habens duas significationes, vnam pprã, aliam sm̃ cõmunẽ vsum loquendi, debemus capere illam quã hz cõis vsus loquẽdi, scd̃m qualitatem statuentium personarum, ex quo ipsi nõ sunt iurisperiti: ad hoc ille tex. cum gl. sua. Item dico quod etiam leges cõdite a peritis debent intelligi sm̃ communem vsum: q2 lex dz conuenire loco. ita notauit gl. in. c. nonnulli. de rescriptis. etiam dicit Innocen. in. c. olim. de verbo. signi. q̃ in interpretatione dispositionis siue sit lex siue priuilegium, siue aliquid aliud, recurrendum est ad cõmunem vsum loquendi: vt. l. si de interpretatione. ff. de legi. & quo ad statuta expresse voluit Bar. in. l. omnes populi. preallég. ¶ Ex his omnibus cõcludo ad primum quod auus maternus excludit matrẽ & patruos ipsius defuncti. ¶ Nunc cõdescendo ad secundum: nunquid mater debeat excludi etiam a legitima debita iure nature: & videtur quod non: quia quemadmodum filius non potest priuari in totum, quia hec portio est sibi debita iure naturali: vt. l. cum ratio naturalis. ff. de bonis dam. ita videtur quod nec parentes possint priuari, cum pari modo eis sit debita filiorũ hereditas vt in. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. ideo onus alimentorũ pariter incumbit parentibus & filijs: vt. ff. de libe. agnoscen. l. j. & l. si quis a liberis. ¶ Sed his non obstantibus dico quod licet opiniones sint, nunquid filij possint per statutum priuari legitima, tamẽ communior opinio est, q̃ sic, existente saltem causa legitima, & causa legitima est fauor masculorũ & agnationis: vnde communiter in Tuscia filie femine, & mater excludũtur fauore agnatorũ. hoc expresse tenet Bal. in l. cũ lex leonina. C. de epi. & cle. & Bar. in. l. titio. §. titio genero. ff. de condi. & demon. & Cy. in. l. fan. dnus. C. de nup. & Dy. in regula indultũ. de reg. iur. lib. vi. sm̃ Jo. an. in. c. raynutius. de testa. nam nõ est verum q̃ hec portio sit de iure naturali: q2 cũ illo iure oĩno esset communis. viij. dist. in prin. & xij. q. j. dilectissimi. sed alimentorum prestatio est bene de iure naturali. j. dist. ius naturale: sed hec portio quarta tertia, cum dimidia de qua in aut. nouissima. C. de inoffic. testa. & in corpore vnde sumit. de trien. & semis. §. j. est de iure positiuo: ideo põt per ius positiuũ diminui & mutari, & in totum tolli: q2 nihil tam naturale &c. l. nihil. ff. de reg. iur. & in. c. j. co. ti. & insti. de legi. agna. tu. in fine. sed ipm̃ ius alimentãdi data necessitate tolli non potest, cum sit de iure naturali. & hoc casu intelligatur opinio cõtraria, & sic saluari põt dictũ do. de ro. de. c. xviij. & eorũ qui tenuerũt q̃ in totũ diminui nõ potest: sed in casu nostro non cadit talis necessitas in matre, quare concludo valere statutũ matris in totũ exclusiuũ in fauorẽ agnatorũ: quod etiã videtur velle Bar. in. l. j. ff. de iust. & legi. hoc supposito dico. q̃ in casu nostro mater excludit in totũ: q2 hoc voluit statutũ, si bene põderetur. Nã si filius decesserit sine ascẽdentibus & descẽdentibus &c. admittit solũ matrẽ in quartã partẽ. & sic diminuit sibi legitimã, cum illa de iure cõi est tertia non extãtibus alijs primoribus, sicut hic nõ extabãt: vt no. gl. in auth. de trien. & semis. §. j. & Bar. in. d. aut. nouissima. Extantibus vero ascẽdentibus & descendentibus per lineã masculinã, seu fratre & sorore dicit statutum, vt mater in nullo succedat. & sic voluit priuare legitima in totum: alias nihil adderet ad casum precedentẽ, & qui totum dicit, nihil excludit. de maio. & obe. solite. arg. xix. dist. si romanorũ. cum si. ¶ Concludo ergo ex omnibus predictis quod dictus auus paternus attenta mente dicti statuti excludit matrem in totũ. Et ad predicta facit theorica Bar. in. l. ij. §. sed forte. ff. ad tertul. vbi dicit, quod vbi mater vel filia excludit fauore aliorũ, videntur illi tacite vocati: q2 eis illud lucrum venit applicandum: facit etiam ad predictã conclusionem notabile dictum Bar. in auth. itaq3. C. cõmunia de succes. vbi per illum tex. & in. l. ij. C. de bo. que libe. dicit, quod vbi parentes vocantur ad successionem, parẽtes ex parte patris preferuntur in bonis quesitis ex latere patris, parẽtes vero ex parte matris preferuntur in bonis quesitis ex linea materna: q̃ est notabile. & singulare dictum. & quãquã posset dici illud dictum Bar. restringendum fore quando concurrunt parentes in pari gradu: vt videntur velle iura preallegata: quod hic non contingit, cum mater sit proximior: dico tamen attenta ratione, & equitate illius dicti q̃ videtur idem dicẽdum in casu nostro attenta mente statuti: nam bona de quibus queritur fuerunt quesita ex latere patris.

¶ Consilium. lxxvi.

1 ¶ Qualitas contractus presumitur ex qualitate pretij.
2 Pactum de non retrouendendo non liberũ quãdo fit est presumptio quod fiat causa lucrandi fructus illius medij temporis.
3 Statutum loquens in materia iuris, debet intelligi sm̃ ius commune.
4 Malefidei dicitur esse qui habet conscientiam rei aliene.
5 Heres tenetur satisfacere pro anima defuncti.

IN presenti cõsultatiõe christi eiusq3 matris psidio humiliter inuocato, Tria succincte videnda sunt. Primo an venditio que primo apparet facta de tota domo sit presumenda simulata, & in fraudem vsurarum contecta. quo presupposito erit consequenter vidẽdum, que debẽt esse in hoc facto partes iudicis in sententiando. ¶ Secundo presupposito q̃ prima vẽditio nõ possit pbari simulata loco pignoris, vtrũ teneant heredes emptoris soluere pẽsionem de medietate domus, quã postea retrouendidit ipsi venditori receptis ab eo nomine pretij florenis quinquaginta pacto inter eos apposito nõ obstante. ¶ Tertio an heredes creditorum seu venditorũ possint se aduersus agentem pscriptione tueri vigore statuti Senensis dictãtis q̃ quicunq3 aliquam rem immobilẽ possederit spatio decem annorũ cum titulo, illam prescribat. ¶ Redeo ad primum in quo non insistam argumentando ad partes more solito, ne videar hãc rem dubiam propter propositũ estimasse: nam & iudicio meo, & vt verius dicam, in omni iure nostro scribendo casus de hac questione rotundius, qui nullo modo cauillari potest, videtur in. ca. ad nostram. de emp. & ven. vbi enim contractus initur sub forma emptionis & venditionis, iudicatur pignoratitius ex duabus coniecturis ibi narratis, primo q2 fuit venditori factum pactum de retrouẽdendo: nõ tñ quãdocunq3, sed a septẽnio vsq3 ad nouẽnium: id est infra septẽnium & nouennium: ita q̃ volebat libere lucrari fructus septẽ annorum. ¶ Secundo q2 interuenerat modicitas pretij habito respectu ad verũ valorem rei.
1 Nam ex qualitate pretij presumitur qualitas contractus. le. per diuersas. † C. man. in. c. si questiones. de simo. no. gloss. in. l. j. ff. de superficie. & Bar. in. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publi. ¶ Item quando fit pactum de retrouendendo non liberum, vt q2 non vult recipiens teneri
2 vsq3 ad certũ tempus, est presumptio † q̃ hoc faciat causa lucrandi fructus illius medij temporis loco vsure, & fortificatur hec presumptio ex modicitate pretij. Nam sepe presumptio nec mens que non sufficit ex se ad sententiam transit in violentiam ex alia presumptione interueniente. ita quod sufficit ad sententiam: vt est glo. no. in. c. insinuatũ. de simo. & videtur tex. in. c. cũ cõtumacia. iuncta gloss. de here. lib. vj. sed in qõne nostra non solum interuenerunt predicta duo, sed etiam multa alia adminicula sunt; itaq3 longe fortius debet in casu nostro contractus iudicari vsurarius: Hic enim vt incipiam ab illis duobus, primo fuit habitum pactum de retrouendendo non pure sed post festũ sancti Angeli tunc proxime futurũ ab vno anno futuro, ad tres annos tũc futuros ita quod volebat posse libere lucrari vsumfructũ illius domus p annũ & septẽ mẽses occasione illorum centum florenorũ. Secundo interuenit modicitas pretij q̃ apparet ex eo euidẽter: q2 ipsemet Antonius ante

dictum Jacobum solvebat noie pensionis pro dicta domo qlibet decē, quāts
doqz .viij. flore. vñ non est verisimile q domus sit in ciuitate Senarum
redditus .x. vel .viij. flore. vel non valeat vltra centū florenos, cum cōiter
in ciuitate res redditus quatuor vel quinqz florenorum soleat vendi pro
cētum facit quod no. per Bar. in .l. precia rerum. ff. ad leg. fal. & in .l. ij. C.
de rescin. ven. ¶ Preterea colligit modicitas pretij ex scriptura illius
creditoris. Nam pmisit q in casu quo venditor seu debitor nō redimes
ret domum intra triennium quod daret sibi .xxv. florenos vltra pretiū
centū florenorū primo taxatum. Et sic non est verisimile qd a principio
interuenerit verū pretiū rei. ¶ Itē & tertio ex hac pmissione .xxvij. flos
renorum euidenter presumit hūc cōtractum a principio non fuisse vere
emptionis & venditionis, sed potius pignoratitium: qz videt cōtra natu
rā cōtractus vēditionis, vt post factū illo volente retroemere debeat
dari maius pretium: vnde nō videt a principio q fuerit perfecta vēdi
tio .l. necessario. ff. de peric. & commo. rei vend. & ex talibus pactis contra
naturā cōtractus interuenientibus magis presumit cōtractus pignora
titius: vt in .c. illo vos. & q ibi no. de pigno. facit qd no. Bar. in .d. §. qui
maximos. ¶ Quarta cōiectura sumit ex eo, qz voluit in pactis qd sibi
fieret retrouēditio & qd deberet debitor soluere vdm gabellā, & reliquos
sumptus fiendos circa notarios p parte cōtingēte vtrunqz cōtrahētē
ita qd ille fictus venditor nolebat sentire aliquem sumptum sed simplr
& absolute lucrari vsumfructum dicte domus, saltē pro tempore illorū
mensiū. ¶ Quinta coniectura colligit de sequenti cōtractu in eo qd vos
luit q facta vēditione medietatis illius domus pro indiuiso non tenes
retur ad pēsionē aliquā vltra duos annos propter dilationem in retro
emendo aliā medietatem domus. Et sic aperte facit cōtractū vsurariū.
vnde ex hoc pōt facilius presumi de qualitate pti: vt in .l. qui semisses.
ff. de vsur. & in .c. illo vos. in fi. de pigno. & in .c. ex studijs. & in .c. mādata.
de presump. ¶ Quod autē scds contractus contineat in se vsurariam
prauitatē, patebit ex infra dicēdis i scdo dubio principali. Et ex predi
ctis oibus concludit ad primū dubiū, vt clare dicamus illū contractum
factum sub forma emptionis & venditionis fore simulatū, & confectum
in fraudem vsurarū, & esse in veritate pignoratitiū, cum concurrant ads
minicula vltra necessario requisita. in .d. c. ad nostrā. Et mirum quod
etiam in casu magis dubitabili cōiter concluditur cōtractum fore psu
mendum vsurarium .s. cum simplr sit pactum de retrouendēdo, & inters
uenerit exiguū pretium. hoc clare voluit gl. ordinata. in .c. conquestus.
de vsu. & Archi. in .c. plerique. xiiij. q. iij. & do. Ant. in .c. illo vos. de pig. &
ita per plurimas rationes alias consuluisse legendo tenui. Nec predi
ctis obstant no. per Jac. de are. vt refert Cyn. in .l. iij. C. plus valere qd
agi. vbi dixit, q hec tria simul iuncta non probant cōtractum vsurariū.
s. pactum de retrouendendo, modicitas pretij, & qd emptor consueuit
vsuras exercere. Nam dictum suum est falsum, & iure non probatur & ni
titur respondere ad .c. ad nostram preallega. & minime respondet: imo er
rauit in intellectu illius, & rñsione sua vt expresse attestatur Jo. and. in
d. c. illo vos. Ex his concludit quales debeant esse ptes iudicis in sens
tentiando. Nam dico q debet pnunciare q pensiones domus quas ille
creditor percepit, vel percipere potuit, cōputentur in sortē debitā, & res
siduū debeat vna cum domo tradi & assignari debitori. vt probatur in
c. j. & ij. de vsur. & in .l. cū cōtra. C. de pig. ac. Nō obstāt cōuentiones scdo
loco facte: qz oia fuerunt in fraudē vsurarum, & accessoriū sequit princi
pale. regula accessorium. li. vj. ¶ Venio ad scdm vez presupposito sine
veritatis preiudicio qd per predicta nō pbet dictus cōtractus vsura
rius. An siquid saltem vigore scde cōuētionis teneatur soluere pensiones
p dimidia pte domus a tpe quo fuerunt soluti dicti qnquaginta flore
ni: & qq nō sit necessariū hunc articulum examinare, cū ex superius di
ctis appareat dictū cōtractū fuisse feneratitiū, attamē vt mos gerat cō
sulenti breuissime dico heredem teneri ad solutionem illarū pensionum.
Certum est enim, qd ex scda conuentione fuit facta venditio medieta
tis domus pro indiuiso, & trāslatum & dñium, & possessio in illū primum
venditorē, per scdm emptorē: qd aperte colligitur ex eo, qz soluta medie
tate totius pretij ille pmisit sibi soluere tres florenos nomine pensio
nis pro dicta medietate vsqz ad certum tempus tunc prime futurum.
& promisit eidē facere instrumentum venditionis, per quē satis fuit in
illum translatū dñium, & possessio medietatis pro indiuiso. vt probatur
in .l. quedā mulier. ff. de rei vend. facit .l. qd meo. ff de acqui. pos. Nec obs
stat si dicatur q licet pmiserit facere instrumentū venditionis, non tñ
apparet factum. Quia dico q non pmisit vendere, sed facere instrumē
tum venditionis ad probationē fiendam. vñ dico qd nō vendidit de pre
senti qd patet ex eo, qz tūc pmisit soluere pensionē: facit in simili .l. sicut
datam. C. de lib. cau. & .c. ecclesia sancte marie. vt lit. pen. instrumentum
enī non est de substantia contractus: sed fit ad probationem cōtractus.
l. consensu. ff. de act. & ob. & .l. pactū. C. de pac. ¶ His premissis clare pas
tet illum obligatum ad solutionem pensionis constitute pro medietate
domus. Nec obstat si dicatur conuentionē inter eos fuisse habēdi post
duos annos tūc prime futuros intra quos nō obligaret ad solutionē
alicuius pensionis si nō restitueret sibi residuum pecuniarum debitarū:
qz dico tale pactum vt puta cōtinens vsurariam prauitatē non valere
vt in .c. debitores. de iureiur. nam voluit illas pensiones retinere: quia
differebatur solutio debiti contra .c. consuluit. de vsur. & no. in .c. dilecti.

de arbitris. Et aduertendum subtiliter: quia ex his verbis habitis in
hac scda conuentione clare liquet primum & scdm contractum fuisse vsu
rarios. Nā dicit se vēdidisse sibi medietatē domus pro indiuiso, & postea
dicit quod nisi restituat sibi residuū pecunie quā debet habere, q nō tes
neatur soluere. Unde non dicit q volebat sibi retrouendere aliam mes
dietatem: sed qd debebat habere pecuniam: & sic in veritate nulla inters
uenit vera venditio, sed totus contractus fuit pignoratitius, & cōfectus
in forma venditionis in fraudem vsurarum. ¶ Postremo condescens
do ad tertium & vltimum, in quo dico q nulla potest hic allegari prescri
3 ptio: quia statutum loquēs in materia iuris debet intelligi, secūdū ius
cōe, scilicet vbi interuenit bona fides: vt in .cap. cum dilectus. de ele. non
resi. facit .l. ij. C. de nox. & in .c. cū dilectus. de consuetu. & si aliter intellige
retur, non valeret statutum, quia induceret peccatum: vt in cap. fina. de
rescrip. no. Bar. in .l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. & in .l. fin. C. si contra ius
vel vtili. pub. vt in casu nostro creditor fuit in mala fide, ex quo in fraus
dem vsurarum contraxit. xxxiiij. q. ij. si virgo. Is enim dicitur in mala fi
4 de, qui habet conscientiam rei aliene, vt ibi: & sic ex parte creditoris sci
ente euidentis vel saltē pacīscentis, non pōt allegari aliqua prescriptio.
Idem dico in persona sui heredis duplici cōsideratiōe, primo quia mas
la fides defuncti nocet heredi vniuersali: vt .l. cum heres. ff. de diuer. et
5 temp. prescript. ¶ Secundo & melius quod heres tenetur satisfacere
pro anima defuncti: vt in .c. a nobis. in fine. de sen. ex com. et in .c. in lites
ris. de rapto. & .c. fina. de sepul. et ex his patet prescriptionem nō prodes
se heredi.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam Franciscus dicitur con
signasse quibusdam lanificibus florenos auri centum, pacto & conuens
tione firmatis inter dictas partes, videlicet quod deberent dicti lanis
fices habere, tenere, & trafficare centum dictos florenos in eorum traffi
co, & arte lane: ita quod starēt dicti floreni in dicto traffico ad damnum
& ad lucrum: hoc expresso quod dictus Franciscus non teneatur subire
damnum in dicto capitali vltra decem florenos in anno. Nec etiam ads
mitteretur ad lucrum vltra decem florenos: ita qd voluit dictus Frans
ciscus non sentire damnum, nec lucrum vltra decem in anno. Queritur
nunquid pactum sit licitum.

¶ Consilium .lxxvij.

1 Socij possunt inter seipsos conuenire, vt alter habeat duas par
tes lucri.
2 Societas ad hoc vt sit licita, oportet qd damna & lucra sint communia.

Videtur Primo qd sic: licet enī vno ponēte pecu
niā, & altero operam, alio nō expresso, dā
na, & lucra, debeant esse communia: iuxta not. glo. quam se
quitur Bar. & communiter docto. in .l. j. C. pro socio. & vides
tur probari in leg. si non fuerint. ff. eod. possunt ex conuentione hanc le
gis dispositionem tollere, & conuenire vt maiorem partem lucri sentiat
vnus socius, quam alter. vt dic. le. si non fuerint. §. primo. cum. le. sequen
1 ti. & est bonus text. in §. de illa institutione. cod. titu. vbi dicitur socios
posse inter eos conuenire, vt alter habeat duas partes lucri. Et minis
rum, nam contractus ex conuentione legem capiunt. vt in regula, con
tractus. de regu. iur. lib. vj. Et pactum contra accidentalia seu natura
lia contractus bene valet: vt. ff. depo. l. j. §. si conueniat. & in le. pacta cō
uenta. ff. de contrahend. emp. & .l. pacisci. & .l. iurisgenti. §. si paciscar. de
pact. & cap. vnico. de commo. cum multis simi. Item debuit teneri con
uētio inter dictos habita maxime ratione, cum videatur satis honesta;
cum quilibet posset se habere pariter ad lucrum, & ad damnum. Nam si
cut lanifices possent perdere nonaginta p dicto capitali, ita potuissent
lucrari nonaginta: si fuissent lucrati centum in anno: vnde saltem in ra
tione dubij contractus debet sustineri. ar. in .c. ciuitate. & .c. nauiganti. de
vsu. ¶ Secundo principaliter de hoc videtur quasi casus in titu. pro
socio. §. adeo. vbi dicitur posse conueniri vt alter sentiat lucrum, sed
non damnum. Et sic videtur quod periculū capitalis potest ex pacto
ad alterum duntaxat pertinere: quod videtur velle Hostien. in sum. de
vsur. §. an aliquod. versic. quid si periculum. & Joan. and. in .c. per tuas.
de do. post diuor. resti. vbi dicit. quod dos extracta a marito vergente ad
inopiam, deponitur apud mercatorem, qui cauebit vt capitali saluo res
spondeat mulieri de parte honesti lucri. Si ergo pacisci potest vt peri
culum totius capitalis spectet ad recipientem, fortius valet pactum in
casu nostro, in quo iste Franciscus valebat vsqz ad decem quolibet an
no sentire de damno, & pari modo se parabat in lucro. ¶ Tertio ad
idem facit: certum est quod inter predictos fuit cōtracta societas: & nō
mutuum, cum dictus Franciscus vellet stare & ad lucrum & ad damnū
saltem vsqz ad decem: ergo cessat vsura: cum illa non versetur nisi in cō
tractu mutui. vt in .c. consuluit. de vsu. & .c. eiciens. lxxxviij. di. Et plene
per Jo. and. in regula peccatum. de regu. iur. lib. vi. in mercu. Sed pre
dictis nō obstantibus arbitror dictum contractum nullo mō fuisse lici
tum. Primo pbabo p authoritates, vt facilius adhibeat fides. Scdo
per iura & rationes: hoc enim videtur primo tenere glo. ord. in decretis
xiiij. qd. iij. plerique vbi querit, nunquid licite possit quis dare pecuniam
suam mercatori, vt inde emat merces, & det sibi partem lucri, & dicit
qd non

ꝙ non, si periculum spectet ad recipiētem: qꝛ videt̃ quidam ꝯtus mutui. Sed in societatem ꝯhant, ꝙ periculū spectet ad vtrunq;, dicit licitū esse ꝙ vnus socius det pecuniam, ꝛ alter suppleat cū labore, ꝙ deest in pecunia. d. l. si nō fuerint. cū. ꝯ. alle. Idē voluit Hos. in summa de vsu. ꝛ

2 in c. nauigāti co. xi. dicens ꝙ ad hoc vt sit licita societas, ꝛ cesset omne peccatum oportet ꝙ damna ꝛ lucra sint cōia. hanc eādē opi. ꝛ andē voluit Hosti. in. d. c. §. an aliquod. ver. est tamē veritas in hac opin. ꝯcurrunt Azo. ꝛ gl. or. Accur. in. d. l. si nō fuerint. vbi dicunt, ꝙ si vnus socius non confert magis in societate ꝙ alter, nō valet pactū inducēs inter eos disparitatem: ꝙ est valde notandū. Idem videtur velle Joan. cal. in. d. c. nauiganti. Sed in casu nostro erat disparitas inter istos sine aliqua iusta rōne: ergo non fuit inter illos ꝯta societas: qḋ vltra predictas copiosas ꝛ solēnes authoritates probat̃ hoc modo: Societas ius quoddam fraternitatis in se habet, vt notanter dicit tex. in. l. verum. in prin. ff. pro socio. ergo pactū inducēs istā disparitatē inter istos sine cā rationabili, est ꝯ substātiā ꝯtus: cum rumpat ipm ius fraternitatis qḋ de natura fraternitatis est, vt oia sint cōia: hāc rōnē allegauit Hosti. vt s. ꝛ p eā recessit a priore opinione, dicēs inter socios nō valere, vt alter sustineat periculū sortis tantū. Nec obstat ꝙ in aliis contractibꝰ valeat pactum, vt quis sustineat periculū, vbi alias non obligatur a iure, vt in deposito, cōmodato, ꝛ similibus: qꝛ sm eū in aliis pactum est ꝯ accidentalia contractus. Sed in casu nostro est contra substantialia ꝓpter ius fraternitatis, ꝙ est inter socios. d. l. verū. ¶ Scḋo hoc probo per. d. l. si non fuerint. ꝛ. d. §. de illo. cum sequen. vbi expresse dicit̃, ꝙ inter socios damna ꝛ lucra esse debent equalia: ꝛ pōt ex pacto induci inequalitas, quando alter posuit plus industrie vel pecunie, ꝛ sic ex cā aliter ast viddraft pactum infringi tanꝙ contra substantiā societatis: at in casu nostro nulla subest legitima cā quare dictus Franciscus non debebat sustinere equaliter periculum in sorte, sicut dicti lanifices: sed volebat stare securus, vt non perderet vltra decem ꝙ repugnat iuri societatis ꝛ fraternitatis. Nec obstat si dicatur ꝙ de lucro nolebat participare vltra decē. quia per hoc non cessat disparitas: imo magis crescit. Item ꝛ melius non est verisimile quod in anno potuissent isti lanifices lucrari vltra viginti, vel parum plus: ꝛ sic habuisset dictus Franciscus verisimiliter partem suam integram ꝛ lucrum: sed bene est facilius contingens vt totū capitale, vel alio modo perdatur: ꝛ dicti lanifices habuissent duplicatum damnū: nam perdidissent operas suas, ꝛ sustinuissent totum periculū societatis vltra decē: dictus autem Frāciscus solus pati poterat vnicum, ꝛ modicū damnum. Et sic nemo inficiari rationabiliter potest quin magna inter eos sine cā rationabili foret disparitas. Nam de iure dictus Frāciscus deberet solus sentire damnū in capitali, etiam in toto: lanifices vero solum in operis: vt est glo. singularis quā sequitur Pe. ꝛ Cy. in. d. l. §. C. pro socio. que dicit, quod perdita pecunia quam alter cōtulit, soluitur societas, nec tenetur is qui prestabat operam: ꝛ per hanc notabilem considerationem clare patet turpitudo, ꝛ disparitas predicti contractus. nam lanifices poterant perdere operas, ꝛ sustinere periculū capitale decē florenis exceptis. Itē ꝛ tertio nullibi iura admittunt disparitatem sine causa rationabili concurrente in toto damno capitali: vt in dict. leg. si non fuerint. ꝛ in dicto. §. de illo. nec obstat. §. ꝛ adeo. institut. pro socio. quia multipliciter ad illum respondetur per Hostien. ꝛ Joan. Calde. in locis preallег. ¶ Sed ego solitus sum respondere clarius, ꝛ vt credo veracius: dico enim quod ille tex. debet intelligi in pacto iuri communi conformi: scilicet quando fuit cōuentum, vt is qui operas ponit, nō sentiat damnum capitalis, sed lucrum sic. Et hoc ideo, quia satis ipse sentit damnum in operis. Nam opera sua valet tantum quātum alterius pecunia, vt ibi merito satis est, vt ipse perdat operas, ꝛ alter solus sentiat dānum in capitali, ꝛ ita videtur velle textus si finis illius. §. referatur ad precedentia. quod fiendum est argumēt. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. ff. de verborum. obligatio. Non autem admitterem vt valeret pactum, vt dans pecuniam non sentiret damnum: sed lucrum. Nam hec societas esset quasi leonina, ꝛ quasi contra ius fraternitatis, contra. d. l. si non fuerint. ꝛ. d. l. verum. quia iste haberet damnum operarum, ꝛ pecunie, ꝛ alter nullum damnum sentiret. Item esset in effectu contractus mutui, quia sentiret lucra ꝛ non damnum: vt dicit gl. in. d. c. plerunq;. Et per hoc potest responderi ad tertium contrarium supra formatum. Nam licet videatur contracta societas: tamen ex quo pericula non erant communia, imo tanta disparitas, videtur potius quidam presumptus, ꝛ fictus seu simulatus cōtractus mutui: ꝛ sic contineret vsurariam prauitatem. argu. in. d. c. in ciuitate. ꝛ c. nauiganti. Item presupposito ꝙ non esset vsurarius contractus, saltem non licita societas, per predicta: ergo non potest peti ratio societatis nec lucrum, cum de facto petitur: quia ex pecunia non prouenit lucrum cessante societate. dicto. c. cū. ꝛens. Ad authoritatem Joannis andree in capitu. per tuas. dico, quod de iure non probatur, vt etiam dicit Joan. calderi. in. d. c. nauiganti. Quidam tamen volentes illud dictū saluare, dixerunt quod procedit fauore dotis: quod tamen mihi nō placet: quia fauore dotis non debet committi pactum: vt in. c. super eo. de vsur. Ex his remanent soluta omnia cōtraria superius formata. Et potest inferri ad solutionem alterius dubii, de quo queritur an prescriptio statutaria habeat locū in hoc casu: videtur enim quod sic: quia illa pecunia remansit pure in debito, ꝛ non in societate: ergo idem dicendum de eo quod in alio debito ex identitate rationis. de confirmatio. vtili. cum dilecta. ꝛ. c. translato. de constit. ꝛ. l. illud. ff. ad legem aquil.

¶ Consilium. lxxviii.

1 ¶ Accusatio vel inquisitio si facta fuerit de insultu facto cum armis vel de percussione cum sanguinis effusione, ꝛ postea probatur simplex insultus sine armis, vel percussio sine sanguinis effusione debet fieri absolutio.

2 Temeritas sola sufficit ad hoc, vt quis condemnetur in expensis.

Viso toto processu habito in accusatione ꝯ Vēturellū Manuellis Sabbatini hebreū habitatorem terrimontis Spoletani instituto per quendā incolam olim Bartholomei de cortona habitatorē di. te terre tria breuissime examinanda incumbunt ad luculentā facti decisionem. Primo an dictus Vēturellus seu ipsius pater eius nole comparens sit absoluendus vel condēnandus. Scḋo presupposito ꝙ sit absoluēdus, an dictus Nicolaus sit de calūnia ad penā talionis condemnandus. Tertio presupposito ꝙ debeat calumnie penā curare. an saltē debeat condemnari in expēsis factis in dicta accusatione. ¶ Quo ad primū omissa ad vtranq; partem argumentatione breuitatis cā: cum sit istud consiliū deciuium, dico dictū Vēturellum seu Manuelē eius genitorē noie dicti Vēturelli filii sui comparentē, debere a dicta accusatione absolui. Nos licet qm si suprascripte reformationis cuius dispōne dictus Venturellus impetitur verba ponderent̃, duas partes principales cōtinet. Prima est, quod oēs ꝛ singuli retagliatores panni, lane, lini ꝛc. olno tenicant, ꝛ debeāt venire, stare, ꝛ exercere eorum artes in loco mercātie dicte ꝛc. Scḋa pars est ꝙ alibi apothecaliter non possint retagliari panni, lane, lini ꝛc. ad penam ꝛ sub pena florenorum centum cuilibet ꝯ facienti ꝛc. ¶ Si autē diligenter ponderent̃ dicta testiū inductorū contra dictum Venturellū, in nullā partē dicte reformationis ꝓbatur incidisse. In primis luce clarius constat non incidisse, qꝛ per neminē testium probatur dictum Vēturellū esse retagliatorem, ꝛ artem retagliarie exercere extra locū mercātie, sicut reformatio exigit: quinimo potius testes secūdo loco inducti ꝓbāt oppositū in eo ꝙ vnanimiter dicūt dictū Vēturellū retagliatorē fuisse seu apothecā retagliarie habuisse donec fuit facta dicta reformatio, ꝓhibēs inō ꝓdicto, ꝛ sic limitādo se ad tpā, videtur tacite insinuare, ꝛ attestari ꝙ post dictā reformationē nō exercuit dictā artē. ar. in. l. cū pretor. ff. de iud. ꝛ in. l. ex eo. ff. de testi. ꝛ in. c. nonne. de ꝓsumpt. ꝛ ex. v. di. qualis. Et satis est ad penā euitandā ꝙ non probet̃ cōtrariū: qꝛ facta maxime delicta nō ꝓsumunt̃ur. l. vnica. C. de inūda. prin. ꝛ. c. cū in iure. de offi. deleg. cū quilibet presumat̃ bonus, nisi probetur oppositum. c. si. de presump. ꝛ. c. vnico. de scrutin. Retagliaria enim potest dici quā vulgus sic appellat: cū nō habeamus hoc iure diffinitū. ad hoc bonus tex. in. l. sciendum. §. illud sciendū. ff. de edil. edic. ꝛ qḋ no. Bart. in proe. ff. immune ast probatum fuit ꝙ iste post legē fuerit retagliarius, vel qḋ artem retagliarie extra locum mercantie exercuerit, cū non probetur sic habitus in dicta terra, vel quod dicta artē exerceret, saltē admittēdo omnes sine delicto volētes ab eo pannum emere per viam retagliarie: ꝙ videtur necessarium ad hoc, vt quis dicatur aliquam artē exercere. ad hoc quod legit̃ ꝛ notat̃ in. l. palam. ff. de ritu nup. Et qḋ no. Cy. in. l. j. C. de epis. audi. facit etiam qḋ no. Bar. in. l. semper. ff. de iure immuni. ꝛ in dicto proe. ff. vbi dicit illū proprie appellari mercatorem, quia maiorem partē fortunarum suarū habet in mercimoniis, cui est in hoc stādum, sicut cōi appellationi vulgarium. ar. in. d. §. item sciendum. ꝛ in. l. cum delanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. ꝛ instru. leg. l. labeo. de supel. leg. ¶ Contra vero dictum Venturellum nihil ex predictis est ꝓbatū. Ex quo clare concluditur qḋ ex capite prime partis dicte reformationis venit absoluendus. Idem videtur mihi dicendū respectu secunde partis: illa enim si bene ponderetur requirit vnum cum certa qualitate: scz ꝙ extra locum mercantie non possint apothecaliter pāni retagliari ꝛc. Vnde considerandū est illud aduerbiū apothecaliter, ꝙ determinat ꝛ qualificat verbū retagliari iuxta not. per Bart. in. l. ex facto. ff. de vulg. ꝛ pup. quare non sufficit probare quo ad incurrendam penam ꝙ quis retagliauerit pannos, nisi ꝓbet̃ ꝙ hoc fecerit apothecaliter: quia cum aliquid est probandū cū certa limitatione seu qualitate, nō sufficit illud probare sine qualitate, seu determinatione requisita: vt in. l. Fulcinius. ꝛ ibi per Bart. ff. ex qui. cau. in pos. ea. ꝛ per eundem. in. l. diuus. ff. de re iud. ꝛ hic non probatur ꝙ apothecaliter pannū vendiderit. Nam nullus testium deponit se vidisse dictū Venturellū illum pannum retagliasse, saltem apothecaliter, prout requirit statutū: imo potius ꝓbant oppositum: cum vnus dicat se audiuisse a dicto Venturello, ꝙ pānum illum retagliauerit in mercantia. Item alii testes simpliciter dicunt se vidisse dictū Venturellum tradidisse dicto Nicolao tria brachia panni lane: ex hoc non potest concludi, etiā si verū sit, quod dictum pannū tradiderit dictus Vēturellus apothecaliter, ꝛ retagliauerit pānum impor tet idem, qḋ vt retagliarius, vt clare innuunt verba statuti precedentia, que sunt admiaduertēda ad declarationem sequentiū. vt in. l. si seruus plurium. in fi. de leg. j. ꝛ in. l. nummis. de lega. iij. minime autem probatur quod vt retagliarius vendiderit dictum pannum. Et ideo non sufficit

ad condemnationē Venturelli maxime habito respectu ad qualitatem sue persone, cū ex pactis initis cum excelsa cōitate Florentie sibi liceat vendere pignora trāscursa. Et hꝫ etiā in pactis ꝙ nullum statutum possit fieri in preiudicium pactorū suorum: vnde potuit esse, ꝙ dictū pānū vendiderit non apothe. aliter, vt retaglarius, sed vt fenerator habens pignora trāscursa: accusatio ergo dꝫ ex toto pbari, ita vt probatio ipsam accessionē concludat: vt in. c. in presentia. de proba. facit qđ no. Bar. in. l. non solum. §. sed ꝛ reprobari. ff. de no. ope. nū. hinc not. dixit in. l. ij. C. de
1 proba. quod si fuit facta accusatio, † vel inquisitio de insultu facto cū armis, vel de percussione cū sanguinis effusione, ꝛ postea probaꝫ simplex insultus sine armis, vel pcussio sine sanguinis effusione, debet reus absolui: quia non pbatur qualitas actus deducti in accusationē ad hoc. l. denunciasse. §. qui tamen. ff. de adul. ꝛ. l. ij. ff. vi bo. rap. cū si. Ita dico in pposito. Ex his concludo ꝙ dictus Venturellus non probatur incidisse nec in primam nec in scđam partē dicti statuti: ꝛ sic venit absoluēdus: qꝛ accusatore nō pbante reus absoluēdus est: vt in iurib⁹ vulgaribus. ¶ Venio nunc ad scđm an dictus Nicolaus accusator veniat de calumnia puniēdus: ꝛ in hoc posset examinari longa questio, q̄ in iure sit nunquid accusator dicaꝫ calūniari: eo ipso ꝙ nō pbat de qua qōne plene no. in. l. j. ff. ad turp. ꝛ ibi p Bar. in. l. athletas. ff. de his qui no. infa. ꝛ in. c. ij. de calum. ꝛ. ij. q. iij. c. qui nō probauerit. ꝛ. c. euphemiū. §. notandum. cum multis sim. Sed nō instādo in verbis cōis cōclusio est, qđ accusator desistēs, in pbatione excusaꝫ a pena calūnie, si habeat pro se aliqua euidentia indicia: vt puta famam, vel auditum a fide dignis, vel qđ simile vt notatur in iuribus pcalleg. maxime in. d. §. calūniator. ꝛ optime facit in. c. j. in fine de elec. Sed ex dictis testiū in hac causa productorum satis potest euidenter coniecturari dictum Nicolaum non fuisse in calumnia vt verisimiliter potuerit credere dictū Venturellum ex illo facto venisse contra reformationem predictam. Calumnia autē consistit in animo, ꝛ requirit dolum, qui non est sine calliditate ꝛ fraude. l. j. ff. de dolo. ꝛ. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pac. in qua dictus Nicolaus non videtur fuisse. Ex quibus breuiter concludo ad secundum videlicet qđ dictus Nicolaus non sit de calumnia ad penam talionis condemnandus. ¶ Ad tertium scilicet quid de expēsis, arbitror dictum Nicolaum in illis condemnandum: quia licet non fuerit in calumnia, tamen quia temere perseuerauerit in accusatione cum debuerit prius discurrere, ꝛ peritiores cōsulere, an per illud factum probaretur accusatio instituenda cōtra dictum Venturellum: ꝙ cum non fecerit deprehenditur in te-
2 meritate † que sola sufficit vt quis condemnetur in expensis: vt in. c. calumniam de pen. ꝛ ibi p doctores. ꝛ plenius notatur in. c. finem. de dolo ꝛ contumacia. ꝛ in. l. eum quem temere. ꝛ ibi per Bar. ff. de iud. ꝛ in. l. j. ff. ad turpil. per eundem. vnde iuris ignorantia non excusat a condemnatione expensarum: tenet gl. ꝛ docto. in dicto. c. finem. ꝛ Bar. in. d. l. j. ad turpil. ꝛ Specula. in titu. de expens. §. si. ver. ex premissis. Partes ergo iudicis erunt in hac accusatione absoluere dictum Venturellum seu Manuelem nomine filij sui comparentem a dicta accusatione, ꝛ condemnare dictum Nicolaum in expensis, quas probabiliter dictus Venturellus seu pater pro eo fecit in hac causa: de expensis vero presentis consilij, cum potestas ex suo officio ipsum petierit cui incumbit, dico standum consuetudini, iuxta notata per Speculator. in titu. de sala. §. j. versicu. consuetudo. ꝛ per gl. in clemen. statutum. de elec. lib. vj. qua cessante ordinarius pro salario nihil petere potest: vnde si egit suis sumptibus, illud obtinere potest, cum propter hec onera incumbentia instituatur sibi salarium: iuxta not. per Joan. and. in. c. cum ab omni. de vita ꝛ hone. cler. sportulas tamen de iure ciuili, ꝛ aliqua munera petere potest: que tamen non sunt de iure determinate: sed standum est iuris consuetudini: vt in authentica, offeratur: de hoc per se gl. ꝛ Bar. in authē. offeratur.

¶ Consilium. lxix.

1 ☞ Obligatus ad restitutionem fideicommissi vniuersalis vel particularis tenetur regulariter cauere cum fideiussoribus.
2 Filius fratris improprie dicitur nepos.
3 Pater rogatus restituere filio tenetur regulariter restituere.

Illud de iure queritur an filius cogaꝫ restituere hereditatē patruo. s. germano testatoris si decederet sine liberis ꝛ teneaꝫ cauere cū fideiussoribus de restitutione facienda in euentum cōditionis seu restitutionis. Et breuiter dico hoc dubium pendere ex intellectu. l. iubemus. C. ad trebel. Illud
1 enim indubitati iuris est, † quod obligatus ad restitutionem fideicommissi vniuersalis, vel particularis tenetur regulariter cauere cum fideiussoribus: vt est tex. iuncta glo. in. l. semper. ff. vt leg. no. caue. probatur expressius in. l. si quando. eo. ti. ¶ Item per locum a speciali in. l. filius. eo. tit. Nam si ibi est speciale in filio noniter emancipato, vel seruo manumisso, vt releuetur pater, vel dñs prestando cautionē sub hypotheca bonorum suorum: in alijs ergo fortius non sufficit cautio etiam sub hypotheca bonorū: quinimo etiam si esset impotens ad idonee cauendum, non sufficeret nuda pmissio etiam cum hypotheca bonorum: sed procedendum esset iuxta ea que notabiliter habētur in. l. post ꝗ. §. imperator. eo. ti. difficultas ergo vt predixi, oritur, quādo filius rogatus est restituere. Nam ipse videꝫ priuilegiatus, vt nō teneatur ad hanc satisdationem: vt in. d. l. iubemus. ꝛ quāquā ille tex. loquatur, quādo quis est rogatus restituere hereditatem filio suo nepoti testatoris, vel pnepoti, ꝛ deinceps: tamen quidam qui reputabantur moderni tempore Cy. dixerunt idē, quando filius rogatus est restituere extraneo ex identitate seu maioritate rationis, ne extraneus sit magis ingratus, quam filius, seu nepos vel cōiunctus. Nam si vinco pximiorem in gradu, fortius vinco remotiorem: vt. l. ij. ver. sed licet. C. de bo. mater. Et hoc argumentum fecit Cyn. vacillare in. l. iubemus. in fi. tamen videtur residere ipse tandem in contraria sententia: vt ille tex. non extendatur vltra psonas ibi expssas: qꝛ hoc videtur expresse tex. in. d. l. iubemus. in fi. vbi apertissime probatur hec contraria conclusio: ꝛ ibi aperte tenuit Odof. dicens illud speciale inductum fuisse inter descendentes, ne discordia oriretur inter eos. Nam videtur oriri quedam diffidentia ex petitione, ꝛ prestatione huius satisdationis. simile adduco in prestatione fideiussoris de dote restituenda prohibita inter maritum ꝛ vxorem ratione predicta: secus in extraneo recipiente dotem pro alio, vt legitur ꝛ notatur in rubro ꝛ nigro. C. ne fide. do. dē. ꝛ maxime in. l. ꝛ in dotibus. C. de do. cau. nō nu. ¶ Item tex. in. d. l. iubemus. loquitur in nepote ꝛ pronepote: pprie autem scđm canones, ꝛ leges talis dicitur filius filij, vel filie ꝛ filius nepotis. ff. de gradibus. l. iurisconsultus. §. scđo gradu. in fi. ꝛ. xxxv. qō. vj.
2 c. j. ij. ꝛ. iij. † Filius autē fratris improprie dicitur nepos, ex communi vsu loquendi: vt no. Jo. and. in. c. fundamenta. de elec. lib. vj. plenius Fede. de senis. consi. xxviij. Jura autem maxime antiqua debent intelligi proprie. ꝛ non scđm improprium vsum loquēdi, presertim hodiernum, quia legislatores peritissimi non vtuntur verbis vulgarium: vt notabiliter dixit Bal. in. c. j. de succes. feu. facit quod notat Bar. in. l. stipulatio ista. §. hi, qui. ff. de verbo. obli. ¶ Quid plura ad hunc nostrum intellectum adduco vltra illas duas glossas notabiles iuris ciuilis, vna est in leg. j. ff. vt lega. no. caue. in ver. semper. vbi primo dixit, quod liberi testatoris non satisdāt, per dictam. l. iubemus. Et immediate post subdit, quod illud est speciale quando rogatus filius restituere suo filio: secundo gloss. magis notabilis est in. l. filio. cod. titu. que adhuc magis restringit. d. l. iubemus. dicens eam procedere si rogatus erat filius, ꝛ fideicommissarius erat in potestate rogati, ꝙ non cōtingit in casu nostro: ꝛ idem vo-
3 luit ibi Bar. † Preterea pater rogatus restituere filio, tenetur regulariter satisdare. vt probatur per locum a spāli. in. d. l. filio. fortius ergo qꝛ tenetur restituere patruo. Et sic concludo in casu nostro quod patruo sit danda fideiussio. Nec est correcta. d. l. filio. per. d. l. iubemus. vt not. gl. in. d. l. filio ꝛc.

Casus consilij sequentis.

Inter magnificum cōmune senarum ex vna parte, ꝛ raynerium toscanum Mediolanensem ex alia, intercessit certa solennis conuentio occasione vsurarum restituēdarū quas Zeno in vltimo sue vite restitui mādauit, ꝛ ad eas restituendas dictus Raynerius per infrascriptum modum se obligauit. verba autem conuentionis sunt hec. Che le vsure se debiano integramēte restituere per tempo de sei anni ogni anno vn tanto: laquale restitutione comenciata ꝛ fare se debbia cum effecto per lo primo anno in kalende de zenaro, ꝛ cosi de poi si segua de zenaro in zenaro maxime de dicti sei anni rendendo primos citadini poi a contadini ꝛ forupo secondo che per ordine fureno scritti ꝛ poi quelle. che si trancessero o fossero forestieri similmente si faza la restitutione de tutti li donari in questo modo che de presenti si elegga vn depositario a tenere ꝛ reddere li dicti donari donari de le vsure. Cioe a quelli che se trouerano le proprie persone a loro heredi per li altri che vigore a desmettere ala casa di la sapientia. queritur si ꝛc. Modo presupponitur quod quidam in primo termino tam ciues quam forenses non petierunt eorum sextam partem ad ministratores domus sapientie illam petunt tanquam incertum. Queritur nunquid possint ꝛc.

¶ Consilium. lxx.

1 ☞ Vsure si debentur absentibus debent ad illos mitti.
2 Restitutio quandiu potest fieri illi qui soluit nunquā illa pecunia debet dari pauperibus: vel in aliam piam causam conuerti.

Breuiter cōcludo ꝙ si apparere pōt quibus dicte pecunie debentur, non possunt administratores domorum sapientie petere: nec de iure communi nec vigore dicte conuentionis. De iure enim cōmuni clarum est, quod ꝗdiu supersunt illi, a quibus fuerunt extorte, vel eorum heredes, non debent distribui in piam causam, tanꝗ incerte: vt est tex. apertus cum gloss. in. c. cū tu. de vsu. ꝛ in. c. sicut dignum. §. eos. de homi. quinimo vnum dicte gloss. in capitu. cum tu. † ꝙ si hi quibus debentur sunt absentes, debent ad illos mitti. Nulla ergo actio ad illas pecunias petendas competit domui sapientie, presupposito quod de iure sibi debeꝫ incerta: quia: vt dixi nō potest dici incerta, p hoc quod notat glo. in capitul. ij. de vsu. libro. vj. in verbo, satisfactione. ꝛ per Federicum de senis consil. cl. Nā dictus Raynerius teneꝫ restituere illis, quib⁹ clarū est deberi. a quorū obligatiōe nō releuareꝫ ēt si pauperib⁹ restitueret. vel alijs quibuscūꝗ vt. d. §. eos. qꝛ debitū nō remittiꝫ, ꝫ augeꝫ cū cuiquā

improuide

improvide soluitur quod alii ex debito est prestandum:vt dicit tex.in.c.ea te.de iureiuran.ff.de sol.l.vero procuratori.nec tenetur soluere etiã si domus sapientie vellet sibi prestare cautionẽ de conseruando eum indemnem:illa enim sola non facit,vt quis teneatur soluere ei cui non debet.an sit consanguineus debentis recipere:vt no.gloss.ꝛ Bartol.in.l.vero procuratori.preallega.ꝛ.l.qui hominem.cod.titu. Nec etiã vigore supradicte cõuentionis tenetur dictus Raynerius soluere:quia ad soluẽdũ domui sapientie obligatus est sub cõditione:s.in casu in quo petentes essent inuenti:ꝛ quia nescirent,vel nõ possunt illi quibus debentur
2 vel eorũ heredes inueniri.Nã vt dicit gl.in.d.c.cum tu.†quãdiu potest fieri restitutio illi qui soluit,nunquam illa pecunia debet dari pauperibus,seu in aliam piam cãm conuerti:ꝛ si improuide soluerentur ad piumvsum,teneretur nihilominus dictus Raynerius iterũ soluere debentibus recipere.per iura superius alleg.ꝛ no.Fede.vbi.s.co.Ant.de but.in.d.c.cum tu.Antequã ergo existat cõditio incertitudinis,non põt peti:quia non dicitur cessisse dies solutioni fiende:vt.l.cedere diẽ.ff.de ver.sig.ꝛ.c.prudentiã.per Inno.de off.deleg.pendente tñ cõditione sola spes in obligatione est:insti.de verb.obli.§.ex conditionali.ꝛ quod in diem debetur licet ante solui possit:peti tamen non potest.l.continuus.§.eo quidem tempore.ff.de verbo.obli.ꝛ.c.vnico.de plus peti. ¶ Concludo ergo quod extantibus illis,vel eorum heredibus quibus pecunia debetur,non potest per administratores domus sapientie tanquam incerta peti ꝛc.

¶ Consilium.lxxxi.

1 ☞ Dos dicitur proprium femine patrimonium.
2 Coniecture probabiles sufficiunt ad probandum scientiam alicuius facti.
3 Pater potest instituere filiam in dote.

Videtur primo dictam Catherinam nullo modo impediri, quominus dictam dotem octingentorũ florenorũ ab herede mariti sui petere possit.nam siue dicamus illam dotem fuisse patris ꝛ filie cõem,siue solius filie,non liberatur soli patri soluens:vt in l.ij.ff.sol.mat.ꝛ.l.qui hoiem.§.si gener.ff.de solu.Et in casu nostro dico fortius soluentem patri non liberari:quia illa dos erat solius filie,cũ tempore quo pater eam maritauit,esset emancipata.Nam si dos con soluitur in personam solius filie,si ex postfacto emancipetur,in.l.vnica.§.videamus.C.de rei vxo.ac.fortius hoc contingit si ab initio erat emanci-
1 pata:vt no.Bar.in.d.l.ij.†Est enĩ dos proprium femine patrimonium vt.l.iij.§.si igitur.ff.de minno.habet ergo filia fundatam intẽtionem cõtra heredem mariti:nec alia que postmodum interuesserunt habent ipsi filie preiudicare.Non enim obstat scđa constitutio maioris dotis,cum scđo nuptui traderetur quoniam non habuit pecuniam prime dotis a patre exactam,sed dotem maternã quod colligitur ex quãtitate vtriusque dotis,materne,scilicet ꝛ ipsius filie:ꝛ clarius hoc elicitur ex fine ꝛ liberatiõe quã vt heres matris,fecit dicta Catherina patri suo:ibi dñi dicte ꝛ hoc ideo fecit,quia fuit confessa habuisse a dicto Bernardo dictã dotem domine met ꝛc.licet enim a principio dos mille ꝛ quadraginta florenorum fuisset simpliciter a patre constituta,tamen ex sequentibus patet qđ intendebat dare,ꝛ illam recipere dotem maternam.Nam ex sequentibus declarantur precedẽtia.vt.l.si seruus plurium in fi.ꝛ.l.qui filiabus.de leg.j.ꝛ.l.nummis.de le.iij.Non habet preterea obstare dicte catherine finis ꝛ liberatio generalis,quam fecit patri suo:quia illa non refertur ad ignorata per dictam catherinam:vt in.l.tres fratres.C.de pac.ꝛ.l.si soror.C.de col.ꝛ.l.nec ignorans.C.de dona.facit quod legitur ꝛ no.in.l.qui rome.§.duo fratres.ff.de ver.obli. ¶ Item quia liberatio fuit facta respectu eorum que a patre petere poterat:sed dicta Catherina nil tamen a patre exigit,nec ab eius herede,seu a suo creditore:ergo ꝛc.ꝛ eadem consideratione tollitur aliud motiuum:qđ formari põt ex testamentaria dispositione paterna ꝛ liberatione heredis postmodũ subsecuta. ¶ Sed his non obstantibus contrariam arbitror sententiam veriorem ꝛ dico heredem mariti omnino liberatũ ab obligatione,qua tenebatur dicta Catherina. Moueor primo quia ex solutione facta patri contingit liberatio siue ab initio petierit pater filia sciẽte,ꝛ nõ cõtradicente:vt.l.ij.§.voluntatem.ff.sol.ma.siue ex postfacto scuerit ꝛ nõ contradixerit,saltem aliquo actu positiuo interueniente:vt.l.paulus.ff.rẽ ra.hab.ꝛ c.i.j.de procu.ꝛ bonus tex.in.l.filiusfami.absente patre.ff.ad mace.facit qđ no.Bar.in.l.cum tabernam.§.idem quesiit.ff.de pig.ꝛ in l.quo enim.ff.rem ra.hab.ꝛ maxime hoc contingit in.l.si seruus communis.ff.de donatione inter virum ꝛ vxo.vbi ratione coniunctionis que est inter fratres,tacens habetur pro consentiente etiam vbi agitur de tactura rei familiaris:pro hoc quod not.Cy.in.l.inuitus.C.de procu.ꝛ Bar.in.l.que dotis.ff.sol.ma.per canonistas,in.c.nonne.de presump. ¶ Quod autem filia sciuerit vel aliquem actum positiuum approbatorium solutionis facte patri ex postfacto fecerit:satis videtur elici,ꝛ probatur ex scripturis mercatorum,in quibus fecit dictam Catherinam dicte quantitatis creditricẽ:ꝛ asserit se pro ea soluisse variis vicibus varias quantitates diuersis personis:quamquam enim de iure libri mercatorũ non faciant plenam fidem in eorum fauorem:vt.l.exemplo.ꝛ.l.rationes.C.de proba.ꝛ in.c.ij.ꝛ qđ ibi plene no.de fide instru.tamen in preiudicium tertij,ꝛ fauorẽ alterius ab ipso mercatore,saltem vbi agitur de presumenda scientia tertij faciunt plenam fidem iuxta no.in.l.quedam.§.nummularios.ff.de eden.ꝛ in.l.optimam.C.de contrahen.ꝛ commit.stip.ꝛ in c.illud de presump.facit ꝙ not.glo.ꝛ Inno.in.c.cum olim.de cens.Ad idem ꝙ no.Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap.vbi dicit malam fidem.ꝛ sic cõ
2 scientiam rei aliene probari per famam loci,ꝛ alias coniecturas.†vnde ad probandam scientiam alicuius facti,sufficiunt probabiles coniecture:cum alias de facili probari nõ possit.Preterea actus nominatus hic interuenit faciendo ex dicta pecunia alijs solui:vt satis colligitur ex libro mercatorum,cui presertim ex censura ciuitatis daꝛ plena fides. ¶ Scđo hoc idem probatur ex generali liberatione quã dicta Catherina fecit patri:cum enim sciret,vt patet ex predictis dotem suam peruenisse ad patrẽ,ꝛ cum ex certa scientia vniuersaliꝛ liberauit:ergo rõne dicte dotis nihil amplius petere potest iuxta plene not.p Bart.in.d.§.duo fratres ꝛ facit.d.l.tres fratres in fi.a ꝯrio sensu.ff.de pa.Nec obst.si dicaꝛ dictam catherinã finẽ ꝛ liberationẽ fecisse dũtaxat de pecunijs quas dicta Catherina a suo patre petere potuisset:sed cum non habuisset in petendo mandatum ab eo,neqȝ etiã nunc ab eo petit,sed ab herede mariti:quia dico ꝙ ex quo petiit dotẽ filie:ꝛ sic ipso gesto ꝛ facto gessit negotium filie potuit dicta filia etiã a principio ignorasse,habendo ratum factum patris,ꝛ petendo dotẽ ab ipso patre:vt legiꝛ ꝛ no.in.l.si absentis.C.si cer.pe.ꝛ in.l.si mater.C.de rei ven.ꝛ.l.ij.C.pro socio.videtur ergo eum liberasse ab illa quãtitate prime dotis,ex quo eã ab eo petere poterat.Illa enĩ verba liberationis petere poterat ꝛc.sunt valdeq̃ generalia.ꝛ solum denotant potentiã petẽdi ad hoc qđ no.in.c.si.de resti.spo.vñ ita liberando patrẽ,ab eo videtur ipsa habere ratam solutionẽ factam patri,ꝛ ipsum patrem liberare:ꝛ ar.opt.in.l.iij.ff.rẽ ra.habe.vbi dñs appellando a sñia procuratoris falsi,eum approbat.Ad idẽ ꝙ in simili no.Bar.l.l.j.C.de arbi. ¶ Tertio ꝛ vltimo principaliter ꝛ fortius pro ista parte facit quod no.gl.in.d.l.ij.ff.sol.ma.in verbo,adẽpta.ꝛ tex.in.l.si cum dotem.§.si pater.eo.ti.vbi dicitur,ꝙ licet solus pater exegerit dotẽ sine voluntate filie:ex quo tñ pater tantum illi in testamento reliquit quanta erat dos,ꝛ filia acceptauit relictũ,immediate precludit sibi viam petendi dotem ab herede patris,vel ab extraneo creditore. Et aduertendum qđ tex.ꝛ glo.preallegata in nullo põderant scientiã filie:sed solum coniecturatã intentionẽ patris,quod ex quo solus recepit dotem videꝛ relictum fecisse filie aio compensandi cum dote per eum recepta. Nec profecto refert an ab eo petatur,an ab extraneo:quia satis a pře petitur seu ab ipsius herede,cum si effectualiꝛ competeret actio cõtra heredẽ mariti in effectu peteretur ab ipso patre,seu eius herede propter regressum quẽ habet ꝯ heredem patris.ad hoc optimus text.in simili.in.l.si.in fi.C.de vsu.rei iud.Quinimo tex.in.d.§.si pater.expresse,si bñ pondereꝛ,denegat filie actionẽ contra extraneum:ꝛ apertius voluit gl.preallega.in.d.l.ij.in verbo adẽpta.Et maxime hoc dicendũ in casu nostro vbi habemus quasi expressam in hoc volũtatẽ testatoris.Reliquit enim dicte Catherine iure institutionis octingentos florenos:ꝛ sic quãtitatẽ prime dotis per eum receptam pro omni legitima,quã dicta Catherina petere posset in hereditate dicti testatoris:ꝛ pro omni ꝛ toto quod ex alio capite dicta Catherina petere possit,quacunqȝ alia de causa ꝛc.Et mandauit vt finẽ faceret heredi suo:vt.s.latius ꝛc.Ex quibus verbis satis clare colligitur patrem qui sciebat se dotem recepisse,
3 habuisse animum compensandi.†Nam ꝛ in dote potest pater instituere filiam:vt no.gl.ꝛ Bart.in.l.iij.ff.de inno.facit.c.raynutius.de testa.ꝛ quod ibi no.Ex isto capite non est curandum de scientia,vel ignorantia dicte Catherine.Sed satis est ad hunc effectum concipiendum,qđ tantum receperit ex testamento patris,quantum fuit ꝙ pater occasione dotis receperit ex persona filie.Ex quibus omnibus concludo dicte Catherine denegandam actionem super dictis octingentis florenis,tam contra heredem patris,vel heredem mariti,vel alterius cuiuscunque occasione predicta:ꝛ patet responsio ad omnia superius allegata in contrarium.

¶ Consilium.lxxxij.

1 ☞ Prescribi potest contra imperatorem,vt non cognoscatur in principem.
2 Argumentum ab ethymologia vocabuli negatiue sumptum valet.
3 Imperium hodie dependet ab ecclesia.
4 Imperator non recognoscit imperiũ a populo romano,sed ab ecclesia.
5 Titulus presumitur ex coniectura.
6 Vasalli proprie appellantur fideles.
7 Diocesis tota est territorium episcopi.
8 Ascendentes non succedunt in feudo.
9 Frater succedit fratri in feudo antiquo.
10 Vasallus potest meliorem conditionem feudi facere,deteriorem vero sine domini voluntate non.
11 Fideiussor non habet actionem contra principalem si soluit,non oppositis exceptionibus competentibus principali.

Quãquã in his dubijs copiose ꝛ diserte sit allegatum ꝛ cõsultum,attamen vt iudicium meum per verba specialia petenti morem geram, attingam specialiter quodlibet prefatorum dubiorum aliqua in medium deducendo per alios minime tactam

prestandum hoc verum nisi a principio fuerit remissum, quod fieri potest,
vt est tex.no.l.v.c.ij.in ti.per quos fiat invest. Et quamquam hoc non presuma
tur quinimo nisi de pactis specialibus probetur presumendum est feudum
fuisse commissum sub comunem consuetudinem, et comes regulas feudorum vt est
tex.no.in.c.i.in fi.in ti.quid sit invest.in feud.et ibi hoc not.Bal.tantum
ex lapsu tanti temporis presumendum est iuramentum fuisse remissum.d.l.fi
lius et c.peruenit.preallega.Item potuit tale remanere feudum francum et
liberum.vt soli tenerentur isti iuramento ad ea que habentur in.c.de
forma.de forma fideli.preallega.vt sentit Jo.an.in addi.Specu.in ti.de
prescrip.contra que non apparet quod isti aliquando contrauenerint:
et per hoc patet responsio ad tertium:nam videtur prescriptum,vt non te
neantur petere investituram:sed ex sola concessione obligentur ad fide
litatem:sicut enim ex priuilegio potest hec investiture petitio remitti
vt notanter probatur ex his que sequuntur,et notantur in.c.veritatis.
de iureiur.ita et ex prescriptione maxime tanti temporis de cuius initio
memoria non existit,cum illa habet vim constitutionis.d.c.i.de prescrip.li.vi.et
l.hoc iure.§.ductus aque.ff.de aqua quoti.et esti.Item posset dici quod
presupposito quod isti fuissent priuati,tamen papa videtur eis velle indulge
re,cum istud sit inductum in fauorem domini:vnde per hoc non excluditur
quin sit feudum,et quod statutum est in vasallorum odium,non debet in eorum
commodum et fauorem retorqueri:vt in.c.ij.de transla.episco.satis enim
est quod aliquando hec bona tenuerint vt fideles et seruitores romane eccle
sie et ad ipsius obedientiam et reuerentiam.vt.s.dixi.¶ Ad predicta a ide
notabilem tex.cum ibi notatis maxime per Inno.in.c.i.de relig.dom.vbi
dicitur,quod si non constet in cuius diocesi est ecclesia,vel saltem dubitetur
per exercitium vnius actus a certo episcopo facti,presumitur illam ecclesiam
in totum ad eum pertinere,ex quo non constat quod pertineat ad alium.
Et sic per vnum actum fit extensio ad alios ex quo non constat quod hec
bona sunt in territorio pape,et quod progenitores istorum tenuerint vt
fideles ecclesie:debet dici quod ex toto iure feudi pertineant ad ecclesiam ro
manam:et sic quod sint obligati pape ad ea que habentur in.d.c.de forma.
et est ille tex.satis notabilis in materia nostra ¶ Ex his potest clarissi
me inferri ad solutionem aliorum dubiorum. Et primo numquid sententia
lata per senatorem vrbis in fauorem matris venientis ex persona filio
rum premortuorum contra Anselmum filium superstitem:dico quod si ma
ter deduxerit in iudicium illam eam vt feudalem dicens se debere suc
cedere ex persona filiorum premortuorum pro partibus eis tangentibus talia
non tenet:quia cum causa est inter vasallos de feudo domini feudi est iurisdi
ctio,et non loci ordinarij:dat enim lex hanc iurisdictionem ordinario pri
uatiue,et extinctiue ad iurisdictionem ordinarij vt est bonus tex.in.c.cete
rum.de iudi.Et ibi aperte hoc tenet Inno.Hosti.et ceteri doc.sequen
tes saltem quando dominus feudi vocat vasallos coram ordinario ad idem
l.imperialem.§.preterea.de prohib.feu.alie.per Feder.vbi per gloss.et
Bal.Quinimo non possunt vasalli etiam per expressum consensum pro
rogare iurisdictionem alterius omisso domino feudi sine suo consensu.
vt not.glo.et Bal.in.d.§.preterea.Bar.in.l.i.§.et post opcris.ff.de no.
ope.nun.et in.l.i.ff.de iudi.et canoniste in.d.c.ceterum.et videtur de hoc
tex.in.c.ex transmissa.de foro compe.Reperitur ergo sententia ista la
ta a non habente iurisdictionem:et sic nullius debet esse momenti:vt in.c.at
si clerici.de iudi.et c.si a non compe.iud.per totum.aut hanc causam dedu
xit mater non tamquam feudalem sed propriam et priuatam:et dico quod tenuit
talia in preiudicium Anselmi:quia non datur hoc casu iurisdictionis defe
ctus:nam lex dat iurisdictionem domino feudi,quando constat contenden
tes esse vasallos:et de feudo contendere:vt in.d.c.ceterum et in.d.§.pre
terea preallega.¶ Preterea sicut currit prescriptio contra vasallum,
licet non noceat domino ignoranti:vt in.c.i.de cap.contra.vbi per gl.et Bal.
et per Jo.an.in tit.de prescrip.in addi.preelleg.et per Bald.in.d.§.pre
terea.in ver.quero pono.ita dicendum quod sententia debet nocere vasal
lo,qui neglexit opponere peremptoriam ex conuentione feudi.sed non
domino saltem ignoranti:facit.c.suborta.de re iud.et c.cum dilecta.de confir.
vti.et quod notatur in.d.c.ad audientiam. Ex his patet quid dicendum
de viribus prime sententie.¶ Nunc intro ad aliud dubium videlicet num
quid dicte domine matri illorum premortuorum petenti executionem il
lius sententie late contra Anselmum filium possit Titius frater dicti
Anselmi,et ipsius conuasallus se opponere,et ipsam executionem im
pedire quamquam prima fronte videatur dicendum quod non per theoricam
Inn.in.c.veniens.el.ij.de test.quam refert et approbat Barto.in.l.a diui
no pio.ff.de re iu.l.eo quod dicit,quod si petatur executio in bonis ab alio
possessis non potest tertius pro suo interesse impedire executionem,cum
possit postmodum agere contra istum nouum possessorem sicut poterat
et agere contra tertium,ad quod facit.l.si a quo.ff.de rei vend. Ita in
proposito cum dictus Anselmus possederit contra quem mater egit:non
videtur quod Titius tamquam tertius se opponendo possit impedire exe
cutionem.Ad idem aliud notabile dictum Innocen.in.c.cum in iure.
de off.deleg.vbi dicit,nulli fore tantam exceptionem nullitatis vt im
pediat executionem sententie:pro quo facit.c.suscitata.de in integrum
restitutione ¶ His tamen non obstantibus mihi videtur aliter conclu
dendum,et primo ad intellectum dicendorum premitto,quod dicta do
mina nullum ius potest habere,seu habet in dictis bonis quoniam cum
sint feudalia et feudum sit paternum,seu antiquum istorum progenito

rum Anselmi et Titij,mater nullo modo potuit succedere:filij etenim quia
femina taliter nisi de speciali concessione doceatur non succedit in feu
do:etiam si sit filia vasalli quod plus est:vt probatur in.c.i.de success.
feu.et in.c.i.de alie.feu.paterni.si ergo excluditur filia,ergo excluditur
mater.vt in authen.in successione.C.ad tertul.quia si vinco vincentem te
&c.vt in.c.authoritate.de conces.prebē.lib.vi.¶ Item ex alio capite ex
8 cluditur mater:† quia ascendentes non succedunt in feudo:secus in des
cendentibus:vt probatur in.c.i.de natura succes.feu.vbi ex no. Exclud
tur ex tertio capite quod est de agnatis:vnde cum feudum sit paternum
non potest deuenire ad agnatos:quinimo deficientibus agnatis reuer
titur ad dominum vt in.c.ij.de feu.mar.et in.c.i.de succes.feud.His premissis
ad principale quesitum dico,quod dictus titius habet multa remedia con
tra petitionem dicte domine.¶ Primo enim potest opponere in vim
peremptorie dicendo nullum ius ipsi domine competere per predicta.
ipsius etiam interest opponere ne alteretur natura feudi in ipsius preiu
dicium.Nam si dictus Anselmus decederet sine liberis ad eum peruc
niret feudum etiam contra voluntatem ipsius Anselmi:quia vasallus non po
test de feudo disponere in testamento in preiudicium liberorum et agnatorum
9 qui habent succedere in feudo.† Nam frater succedit fratri in feudo an
tiquo:vt in.d.c.ij.de feu.mar.et in.c.i.de succes.feud.preallega.et ibi per
Bal.¶ Item potest opponere impediendo executionem sententie:quia
vt dixi:sua interest vt executio non fiat:quoniam cum ista domina non
veniat,nec venire possit vt vasalla:sed vt extranea et tendat alterare na
turam feudi;interest cuiuslibet agnatorum qui posset succedere dicto
Anselmo ab intestato,ne fiat executio:arg.opti.in.l.i.§.et.ij.ff.de liber.
cau.et melius in.l.a sententia.ff.de appel.pro hoc facit tex.not.in.c.i.de
10 inuesti.rei.ali.qui dicit † quod vasallus potest meliorem conditionem feudi
facere,deteriorem vero non sine domini voluntate,vel eorum agnatorum
ad quos per successionem peruenire potest:cui concordare videtur tex
tus,in.c.i.de alie.feu.pater.et sic dictus Titius satis pretendit interes
se ne fiat alteratio feudi.Cessat ergo theorica Innocen.item cum ma
ter possideat pro indiuiso,si admitteretur petitio dicte domine possideret
tantum pro parte.Nam in diuisione rei communis contingit alienatio:
hinc est quod minor potest prouocari,sed non prouocare ad diuisionem.
l.pe.C.de predijs minorum.Nec obstat alia theorica Inno.in.c.cum in iure
quia procedit nisi excipiens velit probare nullitatem intra tempus non pro
lixum:vt plene notatur per Jo.de lig.in clemen.i.de re iudi.et videtur
ibi tex.Nam si est ibi specialis casus in quo exceptio nullitatis non im
pedit executionem sententie ergo alias habet impedire:argu.in.c.pre
senti,de preben.li.vi.et maxime hec procedunt si opponeretur nullitas
ex iurisdictionis defectu proueniens iuxta glo.notabilem et vulgatam. 11
in cle.i.de seque.pos.et fruc.et quod not.Bar,in.l.i.ff.quod vi aut clam,
Insuper dici potest quod nisi Titius opponat pro suo interesse:satis
est incontinenti superficialiter docere de suo interesse ad hoc vt admit
tatur et suspendatur executio.Postea vero potest plenarie et in debitis
dilationibus docere.vt est textus,singularis in dic.capit.veniens.el.ij.
de testi.et ibi per Innocen.An autem possit opponi exceptio declinato
ria contra senatorem ex priuilegio contradicendo quod causa est feuda
lis.Bal.in.d.§.preterea.tenet quod sic:sed tamen non bene firmat:sed mi
hi placet vna theorica que colligi potest ex dictis Inno.in.d.c.ceterum.
vbi notanter dicit,quod aut actor agit generaliter:ita quod potest compre
hendi causa feudalis in libello:et tunc potest excipi quod cum illa spectat
ad dominum feudi:cum sit feudalis:aut expresse apparet quod non deducatur
causa vt feudalis:et tunc non potest opponi in vim declinatorie:quia ex
quo non agitur de feudo,vt feudo nec agens dicit se vasallum excluditur
iurisdictio domini cum iura faciant eum iudicem donatarium:cum questio
est inter vasallos de feudo.ita dicunt iura preallegata.Secus si inter
vasallum et tertium:vt no.glo.in.d.c.ceterum.et ibi aperte tenet Anto
nius de but.et glo.in.d.§.preterea.debet ergo opponi modis predictis.
Potest etiam contra dictum dominum opponi defectus iuris sui in vim decli
natorie ad impediendum litis contestationem:quia vbi concluditur per
excipientem actori nullum ius competere vt contingit in casu nostro,
potest sic declinare:quia nemo sine actione experitur.l.si pupilli.§.videamus.
ff.de neg.gest.et c.examinata.de iudi.notanter tenuit Bartol.in.l.cum
querebatur.ff.iudi.sol.Et per hoc videtur expeditum aliud dubium num
quid posset opponi de ineptitudine libelli.Item,petitur diuisio ciuita
tis et castrorum:frustra enim querimus de ineptitudine,cum nullum ius
sibi competebat per predicta.Si autem hec bona non essent feudalia,vel hec
domina esset admittenda aliquo iure speciali,tunc non putarem ex hoc li
bellum ineptum.Nam si sint feudalia,possunt diuidi:cum ius solum prohibeat
diuidi feudum quod sonat in nomen dignitatis:vt est ducatus,marchio
natus et similes.Secus de alijs feudis:vt probatur in.§.preterea duca
tus.in.c.imperialem.de prohi.feu.ali.per Fede.et ibi aperte hoc tenet
Bal.et ad illam distinctionem debet reduci dictum Bart.in.l.si inter.ff.
de admi.tu.et.l.si vnus.alias incipit proponimus.ff.de re iudi.Facit quod legi
tur et notatur in.c.licet.de voto.Ego tamen notanter dico vnum quod
non reperio per alios ponderatum,quod licet in aliorum bonorum diuisione
sufficit vnum ex socijs prouocare:quia nemo compellitur in communione esse
vt.C.commu.diui.per totum.attamen in diuisione bonorum feudalium de
bent omnes conuasalli concurrere et concordare:alias non potest fieri,vt

uiso: hoc voluit tex. singularis si bñ põderet in. d. §. preterea ducatus. in ver. si cõsortes voluerit ⁊ capitulũ. requiritur ergo consensus aliquorum ad hoc tex. iuncta gl. in. c. sepe. de verb. sig. in fi. cũ enim ille textus permittat diuisionẽ cõtra naturã feudi debet intelligi in ꝓpriis terminis: nec est a verbis tex. recedendũ: vt in. l. nõ aliter. ff. de leg. iij. ⁊ in. c. si. de verb. sig. Si vero bona nõ sint feudalia tunc nõ video qd impediat diuisionẽ castrorũ: cũ possint separatim vendi ex quo nõ cõsistunt in certa dignitate: ergo ⁊ diuidi: sed respectu ciuitatis q̃ est vnicus locus potest magis dubitari: cum hec diuisio cõtingat in preiudiciũ reipublice cuius interest nõ habere plures dños ⁊ territorium non diuidi. facit. l. si. C. si contra ius vel vtil. pub. ⁊ interest ciuium non mutare dñm: vt not. Inno. in. c. auditis. de prescript. ⁊. c. inter quatuor de maio. ⁊ obe. vnde possent attentari etiam quod ciuitas veniat in iudicio cõmuni diuidundo sicut veniunt alia bona, que commode diuidi non possunt: ⁊ est sic procedendum, vt habetur in. l. ad officium. C. commu. diui. ⁊ institu. de offi. iud. ⁊ Bal. in. d. §. preterea ducatus. sentit quod possit diuidi quod vnus habeat vsq; ad certum locum: alius reliquum ⁊c. quod tñ prius dixi est equius. ¶ Venio ad aliud dubium nunquid iste Anselmus ceciderit a iure suo: qr fraudulenter alienauit non excipiendo contra matrem. Et in hoc dicto aduertẽdum qd si teneamus illa bona esse feudalia dispositio testatoris prohibentis alienationem sub pena nil in hoc operatur: quia non potest vasallus in testamento disponere circa feudum: vt in. d. c. j. de succes. feud. ¶ Item subest iuris prohibitio quo ad feudalia: in. c. ij. de vasal. qui contra cõstitu. lothar. ⁊ in. d. §. preterea. cum similibus. vnde debemus hunc casum decidere secũdum iura feudorũ. ⁊ q iste debeat perdere feudum vel quod ipso facto ceciderit a iure suo saltem respectu partis alienate fraudulenter: allego pulchrum textum in. c. j. §. callidis insuper machinationibus. de prohibi. feu. alie. p Frede. quinimo plus debet puniri cum alienat in fraudem legis quam contra factum in fraudẽ hominis: ⁊ ibi not. Bal. ⁊ pro hoc notabilis ⁊ bonus textus in simili in. l. si libertus minorem. ff. de iure patro. Ex cõiecturis enim apparet quod malitiose Anselmus non opposuit cum haberet exceptiones ita paratas contra matrem: vt patet ex predictis. facit. l. j. ff. ad turpil. vnde sicut alienat is qui patitur prescriptionem contra se, vt in. l. alienationis verbum. ff. de verborum signi. adeo quod dicit gl. not. in. c. placuit. el. ij. xvj. q. iij. quod contra episcopum qui passus est currere prescriptionem contra ecclesiam potest ecclesia agere vt conseruet eam indemnem de suo: ita ⁊ is qui exceptiones debitas non opposuit ⁊ tanto fortius cum in casu nostro iste videatur fecisse in fraudem. nam quod ex coniecturis elicitur est euidens. vt in. l. licet. ff. de lega. j. Et idẽ est remittere quod dare. l. quin etiam. ff. de calũ. in. c. veniens. el. j. de test.

11 Hinc est ꝙ qd fideiussor non habet actionem contra principalem si soluit non oppositis exceptionibus competentibus principali. l. si fideiussor. ff. manda. ¶ Idem videtur dicendum si bona non sunt feudalia: tunc incidit in penam testatoris: cum vt. d. dixi alienans in fraudem debet puniri ac si directa via alienasset. d. §. callidis. ⁊ in. l. non dubium. cum ibi not. C. de legi. Et per hec remanent expedita dubia omnia in effectu ⁊c.

¶ Consilium. lxxxiij.

1 ☞ Statutum dicitur contra libertatem ecclesiasticam si propter illud clerici efficiuntur timidiores.

2 Statutum laicorum etiam in fauorem ecclesiarum non tenet.

Presens dubiũ in effectu cõ-

sistit an valeat statutũ laicorũ quo inter cetera cõtinet vt nemo audeat sub certa pena apprehẽdere vel capere possessionẽ alicuius beneficij vel hospitalis, sine expressa licẽtia dñorũ secularium ⁊ ꝙ nullus notarius seu testis interest contra libertatem ecclesiasticam. quo viso facillime inferri potest ad decisionem aliorũ dubiorum ⁊ dico non valere dictũ statutũ. Id enim statutũ dici potest cõtra libertatem ecclesiasticam qd tendit contra ea que concessa sunt ecclesie vniuersali generaliter vel singulariter a Deo, a papa vel aliis principibus secularibus. hec est enim communis theorica omnium doctorum. c. nouerit. de senten. excõ. approbat Bar. ⁊ Bal. in auth. cassa ⁊ irrita. C. de

3 sacrosanct. eccle. ⁊ Addentes quod etiam dicitur contra libertatem ecclesiasticam si per statutum laicorum clerici efficerẽtur timidiores ⁊ laici audaciores per. l. j. §. que onerande. ff. quarum rerum ac. non da. ⁊ de priuilegiis ⁊ tributis ecclesie per ipsum dñum ponunt exemplum de eo in dicto capitulo nouerit in priuilegio, vt sola ecclesia administret res ecclesiasticas: vt in. c. si imperator. xcvj. distin. de reb. eccle. non alie. c. fin. ¶ Itẽ vt ad ecclesiã dignitatis pertineat ius statuẽdi de reb⁹ ⁊ iurib⁹ spiritualibus. vt in. c. deniq; ⁊ in. c. cum ad verum. xcvj. distin. facit. xij. q. j. duo sunt genera. ⁊. c. ecclesia. de consti. ⁊. c. bene quidem. xcvj. distinct. et xxxij. q. j. quodcunq; ligaueris. Hinc est quod statutũ laicorum super huiusmodi potius dicitur destitutio q̃ constitutio: vt in. d. c. fina. ergo restat manifeste cõcludere quod presens statutum cum disponit de rebus spiritualibus ⁊ ecclesiasticis quarum administratio ⁊ de eis iurisdictio pertinent ex priuilegio dei ipsi ecclesie vniuersali ⁊ suis administratoribus: vt supra probatum est. ¶ Item est contra priuilegium tributum ecclesie vniuersali per romanos pontifices in ipsorum canonibus: vt super huiusmodi nullo modo sit recurrendum ad seculares, vt patet in. c. ij. de iudi. ⁊ de offic. archi. c. vt nostrum. ⁊. c. ad hoc. ⁊. d. c. bene

2 quidem. adeo ⁊ quod etiam in fauorem ecclesiarum non tenet statutum laicorum qd prouidet disponẽdo, mandando seu penam addendo. iuxta que no. plene in. d. c. ecclesia. de consti. ⁊ per Jo. an. ⁊ Host. in. c. si. de sol. ⁊ Jo. de lig. ⁊ Anto. de but. in. c. quod clericis. de foro compe. Preterea violat hoc statutum summũ ⁊ principale tributum ab ipso christo romanis pontificibus: illud videlicet quodcunq; ligaueris super terrã ⁊c. d. c. quodcunq; quod exponit Innocẽ. in. c. quanto. de consue. dicens quodcunque ligaueris, scilicet per statuta vel precepta ⁊ in cõcernentibus animam nisi sint contra fidem ⁊c. Sed hoc statutum est contra mandatum pape in spũalibus ⁊ concernentibus anime factum: cum papa mandet executori gratie sue vt inducat impetrãtem in possessionem quã timore pene tradere non potest: ergo ex hoc etiam fertur quod clerici efficiuntur ex hoc statuto timidiores ⁊ laici in statuendo audaciores. Et sic ex multiplici capite hoc statutum dici potest contra libertatẽ ecclesiasticam. Et optime ad predicta facit. c. quoniam. de immu. eccle. libro. vj. ¶ Ex his infero ad casum nostrum quod ex duplici capite nec possessionem alias legitime apprehendentes nec testes intercessentes vel tabelliones de apprehensione possessionis rogati incidunt in penã statuti. Primo ex dispositione iuris communis. Nam si statutum non valet nec pena apposita. maxime cum talia statuta sint cassa ⁊ irrita: vt in. d. auth. cassa. ⁊. d. c. nouerit. ⁊. c. grauem. eod. ti. Facit quod notatur in cap. significantibus. de offi. deleg. ⁊ in. l. pacta que contra. C. de pactis. Quinimo statuentes ⁊ ipsa statuta seruare facientes sunt ipso facto excommunicati: vt in dictis iuribus vltra penam de qua in. d. authẽ. cassa. nec excusantur pretextu statuti in fine statutorum positi, quo cauetur quod statuta contra libertatem ecclesiasticam habeantur pro irritis: quia iura volunt vt ea deleri faciant de volumine statutorum ne aliquando de facto seruentur, vt in dictis iuribus: ⁊ ita expresse firmant Barto. ⁊ Bald. in. d. auth. cassa. ¶ Secũdo capite cassant in predictis pene statutarie ex forma alterius statuti quo cauetur si quod statutum reperiretur contra libertatem ecclesiasticam illud sit irritum ⁊ inane ⁊c. ergo premissum statutũ nullas vires habet etiã considerata mente statuentium in. d. aut. cassa. Et maxime habito respectu ad reformationẽm statutorum postea factã in qua fere idem continetur ⁊c.

¶ Casus consilij sequentis.

Illud in summa de iure queritur

An donatio inter viuos insinuatione legitime non accedente excedens summam quingentorum florenorum interueniente confirmatione imperatorum ex certa scientia facta post mortem donatoris valeat: ita vt per eam preiudicetur debentibus succedere ab intestato ⁊c.

¶ Consilium. lxxxiiij.

1 ☞ Princeps licet ex certa sciẽtia possit mihi tollere ea que sunt iuris ciuilis: non tamen potest que sunt de iure gentium tollere.

2 Libertus debet p imperatorẽ restitui natalibus patrono consentiente.

3 Bannitus publicus si restituatur per imperatorẽ in integrũ non dz illa restitutio trahi ad bona alienata in alium medio tẽpore per principẽ.

4 Princeps habet plenissimam potestatem super ius positiuum.

5 Princeps si ex certa scientia aliquid approbat vel suo priuilegio inserat quod de iure communi non valet firmum erit.

6 Imperator potest restituere liberum etiam patrono non consentiente nec vocato.

7 Princeps licet non possit sine causa rescribere contra ius diuinum si tamen rescribit presumitur in eo iusta causa.

Videtur

Primo dictam donationem quatenus excedit summam quingentorum aureorũ nullius esse momenti: ⁊ pro non scripta eam fore habendam vt probatur in. l. sancimus. ⁊ ibi. ⁊ l. si quis pro redemptione. C. de dona. per quam. l. videtur correcta. l. si. tamen in donatione inter viuos qualis fuit ista nemo dubitat quin talis ad sui validitatẽ expostulet insinuationem quatenus excedit quingentos aureos, vt in iuribus preelleg. nec prodesse potest confirmatio facta etiam per gloss. no. iuncto

1 cto text. in. l. quoties. C. de preci. impe. offe. vbi not. ⁊ ꝙ licet princeps ex certa scientia possit mihi tollere ea que sunt iuris ciuilis vt actiones: illa tamen que sunt de iure gentium vt dominia rerũ auferre non potest etiã ex certa scientia: quia illa sunt immutabilia. insti. de iure nat. §. pe. ⁊ de legi. agna. tu. in fi. ⁊. v. di. in prin. Idem voluit Inno. in. c. que in ecclesiarum. de consti. sed certum est per mortem donatoris ante confirmationem imperatoris ius fuit acquisitũ istis nepotibus tanq̃ proximioribus in hereditate dñi Anselmi patrui saltem adeundi ipsius hereditatẽ: vt in auth. de succes. ab inte. ⁊ facit glo. no. in. l. olim. C. de testa. que dicit ꝙ per testamentũ datur plenũ ius quantũ ad acquisitionẽ dñij plenius p mortẽ, plenissime p aditionẽ: sed cũ intestati equiparatur in hoc testamento cũ deferatur hereditatẽ proximioribus: vt in auth. post fratres. C. de leg. here. ergo istud ius iam acquisitũ ⁊ inherẽs ossib⁹ istorũ proximiorũ. s. nepotũ nõ potuit tolli sine cã post cõfirmationẽ imperatorum etiã ex certa sciẽ facta: nam id cũ qd nostrum est non potest sine facto nostro a nobis euelli. l. id qd nostrum. ff. de regu. iur. ⁊. c. ab eo. de elect. li. vj. ⁊ qd legi. ⁊ not. in. l. iulianus. ff. de condi. inde. ⁊ in. l. iij. ff. pro socio. ⁊ in. c. j. xxij. distinc.

gratis.dist.in gl.in verbo,iniustitiã.hoc idẽ videt voluisse Bar.in.l.fi.C.si
cõtra ius vel vtili.publi.vbi dicit q̃ princeps nõ potest mihi tollere rẽ
meã sine causa:q2 cũ habeat potestatẽ a deo,vt in auf.quomodo opor
tet episcopos.deus non dedit potestatẽ sibi peccandi,vel auferẽdi rẽ
alteri:ad hoc.xl.dist.c.i.& cle.pastoralis.de re iud. ¶ Scđo principali
ter cõtra hanc confirmationem adduco tex.optimum in.l.fi.ff.de nat.
2 resti.vbi dicitur,† q̃ libertus dz per imperatorẽ restitui natalibus pa
trono cõsentiẽte:quia ius patroni per hanc restitutionẽ amittitur:&
per illũ tex.dixerũt cõiter doctores,q̃ princeps in legitimatione facien
da dz requirere agnatos,qui successuri erãt ab intestato:& cũ eorũ cõ
sensu legitimationem facere,saltẽ eo casu quo filius petit se legitimari
post mortẽ patris:q̃ tenuerunt canoniste in.c.per venerabilẽ.qui fil.
sint legi.& Bar.in.l.gallus.§.& qd si tantũ.ff.de libe.& posth.& Bal in
procmio.C.vbi per hanc rationẽ dixit q̃ imperator nõ põt legitimare
in terris ecclesie:q2 habet citare agnatos in quos cũ nullã habeat iu
risdictionẽ in illis terris,non põt citationẽ decernere vel illis aliquate
nus p̃iudicare tanq̃ non subditis. ¶ Sed in casu nr̃o isti nepotes nõ
fuerũt in hac cõfirmatiõe vocati nec cõsenserũt &c. Et p hoc infero ad
tertiã impugnationem cõtra dictã confirmationẽ. Nam hec bona di
cunt esse in ciuitate,comitatu,& districtu bononiẽ,in qb9 imperator
nullã habet iurisdictionem:sed plenum ius in tẽporalibus & sp̃ualib9
exin.tunc pertinet ad papã.vt in.c.fundamẽta.de elect.lib vi.Et in.c.
ego ludouicus.lxiii.dist.in cle.romani.de iureiu.in.d.c.per venerabi
lem.Nec oportet disputare de donatiõe ecclesie facta per Cõstantinũ:
cũ illa fuerit cõfirmata & approbata per multos imperatores & per ec
clesiã.vt in.d.cle.romani & aliis iuribus superius allegatis.maxime in
c.fundamẽta.preal.vbi dicit q̃ diuinitus fuit facta.Unde nõ procul
esset ab heresi tenere cõtrariũ,inspecto presertim q̃ habetur in extra
uaganti Bonifacii,que incipit,vnã sanctã. Et p illius validitate stat
Bald.in procmio digestorũ in fine.nõ potuit ergo imperator sup illis
bonis disponere:vt in.d.clemẽ.pastoralis.facit tex.in.l.fi.ff.de iurisdi.
om.iudi. ¶ Quarto principaliter facit tex.in.c.cũ ius.& c.si p te.de re
scrip.li.vi.vbi habet q̃ restitutio vel noua collatio nõ trahit retro cũ
preiudicio illius cui ius medio tpe fuit acquisitũ.per q̃ dicit Joã an.
in regula.sine culpa.de reg.iur.lib.vi.in mercuria quod stante iure spe
ciali vt primogenitus succedat in totũ:primogenit9 naturalis qui fuit
legitimatus per sequẽs matrimoniũ,nõ debet preferri secundo genito
legitimo & naturali:quia illa legitimatio facta per sequens matrimo
nium,nõ debet retrotrahi cũ preiudicio secũdo geniti,cum ius primo
geniture iam quesitũ erat per prius. Ad idẽ q̃ no.glo.& Bar.in.d.§.&
3 qd si tantũ.& melius in.l.fi.C.de sen.pas.vbi dicit † q̃ si bannit9 publica
tus restituat in integrũ p imperatorẽ:non dz illa restõ trahi ad bona
alienata in aliũ medio tẽpore per principẽ.arg.l.i.bene a zenone.C.de
quadriẽ.prescri. ¶ Sed his nõ obstãtibus contrariam sententiam arbi
tror de iure veriorẽ.Et primo p fundamẽto dico q̃ imperator cõcur
rit in iurisdictionis exercitio cũ quolibet dño inferiore habẽte iurisdi
ctionẽ:sicut papa cõcurrit cum quolibet prelato. Dicit enim impera
tor dñs mundi.l.deprecatio.ff.ad legẽ rho.de iac.& d.l.bene a zenone.
C.de quadri.prescri.& viij.q.i.in apibus.fecit enĩ deus duo magna lumi
naria in mundo:vnũ vt preesset diei:alterũ vt preesset nocti. Impera
torẽ scz in tpalibus:& papã in sp̃ualib9.vt dicit tex.in.c.solite.de maio.
& obe.& xcvi.dis.si imperator.& c.cũ ad verũ.vnde sicut per vniuersum
mũdũ põt ad papã recurri in spiritualibus:ita ad imperatorẽ in tem
poralibus.vt in dictis iuribus. Et hoc idem voluit Bal.in.c.i.q feu.
da.pos.& alibi dixit q̃ oĩs iurisdictio & districtio de iure cõi est penes
imperatorẽ.ita no.in.c.i.de na.succes.feu.& in.c.vnico.§.ad hoc.de pa.
iura.fir.facit q̃ not.doc.in cle.pastoralis.& cle.romani.pallega. His
premissis probo q̃ dicta cõfirmatio debeat valere & tenere in preiudi
cium istarum neptum. Et primo allego tex.iuncta gl.singulari in.c.
i.de immu.ecc.vbi dicitur:q̃ tanta est potestas principis circa ius po
sitiuũ,vt facta possint haberi p infectis quoad oẽm iuris effectũ,ita
4 vt faciat retroire,ac si nunq̃ illud emanasset. ¶ † Hinc ibi cõcluditur
q̃ si aliquis incidit in excõicationem vigore alicuius cõstitutionis,si
papa illam cõstitutionẽ vult habere p infecta,non indiget ille aliqua
absolutiõe:sed perinde est ac si nunq̃ fuisset excõicatus:habet enĩ prin
ceps plenissimã potestatẽ super iure positiuo:vt in.c.ppsuit.de cõces.
preben.& in.l.princeps.ff.de legi.& l.digna vox.C.eo.tit. ¶ Ad p̃dicta
optime facit totus titulus de capti.& postli.reuer.vbi princeps cõtra
veritatẽ fingit & retrotrahit multa,ac si nunq̃ fuissent facta:adeo vt
q̃ receperit ius perditũ & multa alia:vt ibi plenissime habet:& maxie
in.l.postliminium est ius.eo.tit.Cum ergo in casu nostro istis nepoti
bus & proximioribus fuerit ius adeũdi quesitũ ex iuris ciuilis dispoñ
tione:& ex eodẽ iure corruerit dicta donatio ex insinuatiõis defectu.vt
d.l.sancimus.cum de iure naturali aut gentium non requiratur hec insi
nuatio:sed sufficit ad ipsius donationis validitatem voluntas dona
toris:vt in.§.per traditionẽ.insti.de rerũ diui.sed fuit inducta de iu
re ciuili saltẽ vt hoĩes nõ fraudent.iuxta plene no.per Bar.in.l.modes
tinus.ff.de dona.potuit imperator tanq̃ dñs super hoc ius positiuũ
habere illã legẽ p infecta,quo ad oẽm iuris effectũ:& sic perinde vale
ret donatio ac si nunq̃ illud ius emanasset:sic etiã potuit dictã dona
tionẽ retrotrahere,& supplere defectũ iuris circa illã solẽnitatẽ insinua
tionis,ac si in principio insinuatio interuenisset,ad hoc optime q̃ le
gi.& no.in.l.iubẽ.C.de testa. Hic enĩ ex p̃sse imperator voluit illã dona
tionẽ retrotrahi,ac si a principio fuisset insinuata. Et fecit hoc ex cer
ta sciẽtia:& sic ex plenitudine potestatis:hoc enim importat dicta clau
sula,vt innuit gl.notabilis in.c.ad hec summa.de rescriptis. Ad idẽ gl.
fi.in.c.ex multiplici.de deci.& ad materiã nostrã iuncto text.multũ facit.
¶ Itẽ expresse imperator hic suppleuit omnẽ defectũ,si quis in dicta
donatione intercessisset,que suppletio saltem operatur quoad solen
nitatẽ iuris,iuxta notata per Specu.in tit.de leg.§.nunc ostendendũ.
ver.xviij.& per Arch.in.c.cenomanen.lxi.dist facit tex.& quod ibi no.
in cle pastoralis.de re iud.& in.c.i.de trãsac.& q̃ ibi no.Hosti. vbi etiã
5 dicit Inn.† q̃ si princeps ex certa scientia aliquid approbet, nec dum
confirmet,sed solũmodo suo priuilegio inserat,quod de iure valet, fir
mum erit:sicut statutũ laicorum super ecclesiis valet,& pro cõfirmato
habetur,si papa illud in suis literis approbet argu.ff.de digni.l.fides
missori.§.fi.& de cõstitu.c.ecclesia sancte Marie.xcvi.distin.bene quidẽ.
cũ similibus. Cum ergo dicta donatio corruebat ex defectu solẽnita
tis a iure ciuili introducte,satis potuit imperator illũ defectũ supple
re,& decernere ac si a principio interuenisset, per p̃dicta:nõ obstãte q̃
medio tempore ius adeũdi fuerit illis nepotibus acquisitum:q2 hoc
ius illis peruenit mediãte iuris ciuilis dispositione,circa q̃,vt p̃dixi,
potuit imperator disponere habendo illud pro infecto quo ad omnẽ
iuris effectum:nec imperator hic principaliter disposuit circa ius pri
uatum illorum nepotum:sed per quandã cõsequentiam:principaliter
enim disposuit circa ius ciuile supplendo solẽnitatem ab eo requisitã:
multa enim permittunt per consequentiam que non admittunt prin
cipaliter.vt.l.prima.ff.de author.tu. Et presertim cum hoc ius fuis
set nepotibus quesitũ nõ ex eorum cõtractu,seu facto:sed ex iuris ciui
lis dispositione:vnde videmus in simili quod princeps,mittit supplica
tionẽ cõtra sententiã a qua non poterat appellari:ex quo iam fece
rat ius inter partes:vt in.l.res iudicata.ff.de regu.iur.& l.ingenuum.
de sta.homi.& c.cũ inter.de re iudi. vt patet in auf. que supplicatio.C.
de preci.impe.offe.& cõtra eam restituit in integrum.vt in.c.cũ ex litte
ris.& c.auditis.& c.ex literis.de in integ.resti.C.vbi & apud quos.l.ap
pellationẽ:in.l.prima.ff.a quibus appel.nõ licet.& c.super questionum.
de offi.deleg.& restituendo minorẽ in integrum aduersus cõtractũ,
preiudicat etiam ei ad quẽ medio tempore peruenit per contractũ fa
ctum cum emptore minoris.vt.l.in causę.la prima.§.fi.de mino. Item
restituit in integrũ aduersus prescriptionem,per quã iuris authorita
te fuerat acquisitum ius plenissimũ.iuxta notata in.l.fi.ff.rẽ rat.habe.
& in.c.ad aures.de prescrip. Ad predicta facit quod not.in.c.auditis.
preallegato.& cle.vnica.de in integ.restitu. ¶ Scđo principaliter ad
duco tex.notabilem in.l.ij.ff.de na.resti.in fine.vbi dicit tex.q̃ impera
tores non facile solent libertum natalibus restituere,nisi consentien
te patrono:cum non posset postmodum ad liberti successionẽ venire.
6 Et tamen,vt innuit ibi tex.† posset imperator restituere libertũ patro
no non consentiente,& nõ vocato:licet de facili non soleat:potest ergo
ex certa sciẽtia facere si vult:q2 q̃ vix fit,tamen fit. vt in.c.ij.de cogna.
spir.lib.vi.& q̃ not.Inn.in.c.nisi cum pridẽ.de renun. vbi dicit,quod
superior penes quem est potestas dispensandi,potest etiam non voca
tis illis quibus preiudicatur,dispẽsationẽ impedire:& p tex.illum.l.ij.
dixit notanter Bart.in.d.l.gallus.§.& quid si tantum. quod si impe
rator vult legitimare aliquem nõ vocatis agnatis,quibus delata est
hereditas,põt,dũmodo hoc faciat ex certa scientia.& sic per ista videt
casus noster aperte decisus. Nã fortius poterit in casu nostro supple
re hũc iuris defectum in preiudicium istorum nepotum,quib9 ius suc
cedẽdi erat ab intestato delatum ex modico solẽnitatis defectu,iuxta
notata in.d.l.modestinus.de dona grauius enim est legitimare,& fin
gere quẽ legitime natum,seu restituere antiquis natalibus,q̃ supple
re solẽnitatis defectũ respectu insinuationis,& vtroq̃ casu preiudicat
his quib9 ab intestato hereditas erat delata. ¶ Tertio principaliter
adduco dicta no.per Cy.in.l.rescripta.C.de preci.impe.offe.que cõmu
niter approbantur per alios legistas & canonistas modernos in.c.que
7 in ecclesiarum.de consti.vbi dr̃,† q̃ licet princeps nõ possit sine causa
rescribere cõtra ius diuinum,tamẽ si de facto rescribat,presumẽda est
in eo causa:vnde si princeps mandat aliquẽ interfici,vel rebus suis pri
uari sibi parẽdum est:quia iudicaret scđm conscientiam,nec presumitur
corruptibilis:& semper presumẽda est in eo causa.facit.c.in memoriã.
xix.dist.& c.qd culpatur.xxiij.q.i.& c.quid ergo.xi.q.iij. Cum ergo im
perator hic dicat se confirmasse ex certa sciẽtia,debet de eo presumi cã
legitima:maxime quia in fauorem publicũ potest princeps quem pri
uare re sua.vt.l.item & si verberati.ff.de rei vendi.no.Bart.in.d.l.fi.C.si
cõtra ius.& in.l.antiochẽsium.ff.de priui.credi.& in.d.l.rescripta.& prin
ceps hoc videtur asserere in procmio illius cõfirmationis:cũ in ipsius
psona versetur ius publicũ:cõsistit enĩ in sacris,sacerdotib9,& magistra
tib9,& clericis ius publicũ:vt apparet ex verbis suis enũciatiuis super qui
bus illum se fundasse credendum est.vt in cle.i.de proba.facit quod no.
Barc.in.l.ambitiosa.ff.de decre.ab ordi.faciẽ. multo ergo fortius di
cere necessario habemus dictã cõfirmationẽ valuisse:cum per eam nõ

preiudicet iuri quesito ex facto partis: sed ex mera iuris ciuilis disposi tione. Et per hoc cōcludo dictam confirmationem valuisse, & preiudi care illis nepotibus. Et per hoc subtiliter intuenti soluta remanēt cō traria superius inducta contra confirmationem: procedunt enim quā do imperator principaliter vult disponere contra ius gentium, tollē do ius quesitum facto hominis vere vel presumptiue cessante: sed nos loquimur in iure quesito aucthoritate iuris ciuilis. Et cum princeps principaliter disponit supplendo defectum iuris positiui, vel restituē do id qđ deest, causa presumenda est. vt dixi. ¶ Ad scđm contrarium satis etiā patet supra responsum ex predictis. Nā l. fi. loquitur de po testate ordinaria, sed nō de absoluta put loquit l. ð. ec. et que hic inter uenit per illā regulā, ex certa scientia &c. ¶ Ad tertium dico qđ hic nō presupponit qđ donator seu isti nepotes sint de territorio: vnā p̄sumo quod sint de iurisdictione imperij: & sic presupposito qđ bona sint Bo nonie, tamen ex quo presumit de imperio, illa donatio sic corroborata extēdit ad bona vndecūq sita: sicut in simili not. Bart. in l. cūctos po pulos. C. de sum. tri. maxime in illa qōne: verū testamentū factū in cer to loco scđm illius loci statuta specialia debeat extendi ad bona existē tia in loco nō supposito statuētī: & concludit quod sic: vt ibi plenissime per eū: & facit l. i. C. de test. cū similibus. ¶ Ad vltimū contrariū dico, qđ in illis iuribus nō interuenit vera in integrum restitutio, vt ibi no. gio. Itē non apparebat de volūtate pape, qđ voluisset actū retrotra hi cū preiudicio alterius: aliās secus: vt ibi aperte dicit tex. hic autē expsse apparet de volūtate imperatoris. Et eodē modo potest respōderi ad autoritatē Io. an. in dicta regula, sine culpa. licet etiā multi doctores amplissimi tenuerint contra opinionem suam, vt ipsemet ibi refert: sȝ hic constat, vt dixi, de aperta voluntate principis, qui potuit in hoc disponere: vt ex predictis colligitur.

¶ Consilium. lxxxv.

1 ✠ Communis opinio tenenda nisi notorie male dicat, vel rationabi liter conuincatur.

2 Legatum conditionale non transmittitur in heredem.

3 Nemo potest in testamento sibi eam legem dicere, vt a priori ei recede re non liceat.

4 Relatiuum quis, vel qui, coniunctum verbo futuri temporis, deno tat conditionem.

5 Filius appellatur qui ex viro atq vxore nascitur: & vnde dicatur.

6 Filius primogeniti potest dici primogenitus.

7 Clericus illico priuatur & denudat omni priuilegio clericali, & applica tur foro iudicis secularis bigamia superueniente.

8 Laicus si fuit preuentus per iudicē secularē, & causa pendēte efficiatur clericus, non per hāc causam eximitur a foro penitentie secularis.

In presenti questione oīpo tentis dei postulato suffragio Duo, vt more petenti gerā, illorum opinionibus & motiuis reseruatis ad vtrāq partē cum satis vtrinq sit argutum omissis, breuiter attingam: quoniam vt bellissime habetur apud l. i. C. de vete. iure enucle. ex multitudine au ctorum iudicādum nō est. cum possit forsan & deterioris sntia & multos & maiores in aliqua parte superexcedere: fortasse motus Io. an. in c. i.

1 de constitu. dixi, † communem opinionem sequendam esse nisi notorie male dicat. vel rationabiliter conuincat: qđ bonus iudex acutissimi in genij estimabit. ¶ Primum dubiū erit, vtrum filius primogenitus p̄ferri debeat patruo in maioritate cōcessa cuidā viro nobili Petro affa, hispano habito presertim respectu ad verba ccessionis eidē facte p illustrē principē rege castelle, in qua inter cetera ad ppositū continē tur hec verba, videlicet, & quod post obitū habeat succedere & heredi tare dictā medietatē dictarū apothecarum primo nominatarū, alter eorū, vt dictum est, vȝ filius maior, quem habuerat de legitimo matri monio, & alij filij, & filie & heredes qui ab ipso vel a nobis descenderint ex nostra linea de legitimo matrimonio: vel qui sit legitimatus scđm qđ ius requirit, videlicet post obitum alterius, gradatim, & semper cō feratur maiori &c. ¶ Scđm dubium est cum patruus tanq cōstitut in minoribus ordinibus, fuerit per nepotē conuict in curia romana, & pcessus ibi fuerit a dño nullus factus: nunquid per superueniētiam bigamie in quā dictus patru dicit incidisse, sit dicta causa exēpta vel eximēda a curia romana, remittenda ad iudicem secularem. ¶ Venio igitur ad primum, circa qđ dico animaduertendū quod cū filij & nepo tes vocent ad hāc successionē ex dispositiōe & priuilegio regio magis sunt ponderāda verba priuilegij: q iuris cōis censura, disponēdo super successiōe patrui, & nepotum in bonis aui vel patris: nā principaliter sibi tractat de efficacia & cōprehēsiua priuilegij, & attendenda & ponde randa sunt ipsius priuilegij verba: vt in c. porro. & in c. recepimus. de priuileg. & in auc. vt manda princ. §. si quis autem. & profecto si p̄dicta verba priuilegij seu cōcessionis, in qbus huius questiōis plenaria vis consistit, ex corde animaduertētur, clarissime patebit dictū nepotem preferendū. ¶ Moueor primo ad hoc dicēdum, quia immediate post patris obitum cui facta fuit principaliter cōcessio, vocatur primoge nitus ex regia dispositione. Et sic hoc ius succedēdi cōsequit primoge nitus non a patre, vel a lege cōmuni: sed ex speciali dispositione regia,

iuxta notata per Bar. in l. vt iurisiurādi. ff. de ope. liber. & p Bal. in au thētica, si quas ruinas. C. de sacrosan. eccle. facit tex. cū ibi notatis: in ap prime per Bald. in c. vnico. de succes. feu. Ergo hoc ius succedendi illi co cum primogenitus venit ad lucem in habitu, & in spe consequitur & est spes firma & inuariabilis, cū per patrem aut alium filium inferio rem tolli nō possit. cum trāsiuerit in contractū. vt in c. i. de prob. & per Io. an. in c. significasti. de foro cōpeten. facit text. in c. i. de feu. sine cul. nō amit. & no. Bal. in c. i. de succes. feu. & per Bart. in l. fi. alias penulti. ff. de decre. ab. ord. fa. ¶ Et presupposito quod princeps potuisset re uocare, id qđ dependet a solius principis potestate, dicit fieri nō pos se: vt in l. apud iulianum. in fi. ff. de leg. i. & no. Dy. in regula semel deo. de regu. iur. libro. vi. Igitur hanc spem firmauit, & irreuocabilem trā misit primogenitus in filium. hoc pbatur ex identitate rationis, sicut spem competentē patri ex contractu conditionali transmittit ipse pa ter in filium: vt in. §. ex conditionali. institu. de verbo. oblig. qđ non cō tingit ex alio. nisi quia illa spes firma & irreuocabilis cum potentia de facili reducibilis ad actum habeatur pro actu. vt in c. pisanis. & quod ibi notatur, de restit. spol. ita & hec spes firma & inuariabilis tanq cō petens ex priuilegio regis debet posse trāsmitti in filium. Nec obstat

2 huic motiuo tex. in l. vnica. §. sin autem. C. de cadu. tollē. vbi dicit, † qđ legatum conditionale: quia ex eo competit sola spes ante conditionis euētum non transmittitur in heredē: quia duplex potest esse diuersita tis ratio: vna quam allegat glos. in dicto. §. ex conditionali. dicens qđ in contractu conditionali interuenit factum ipsius contrahentis volē tis prospicere sibi & suis heredibus. sed in legato nullum factum lega tarij interuenit, & principaliter intendit pspicere psone legatarij: vn de cum non radicauerit in psonam ipsius legatarij non transmittit in heredem: vnde teneo potius rationem illius gloss. q verba. Cum eiā in casu nostro intercesserit concessio regia pspiciens nedum psone ip sius p̄mogeniti, sed etiam filiorum suorum: vt patet ex verbis p̄allega tis: ergo hec spes est transmissibilis in filium. Si enim contrahentes possint, fortius lex p̄uata, hoc est princeps. argu. in l. non impossibile. ff. de pact. p̄sertim hoc casu vbi specialis dispositio principis hic vo luit aperte puidere nedum psone primogeniti, sed etiam, ipsius fi lijs: vt patet ex verbis cōcessionis ibi, & alij filij & filie, & heredes qui ab ipso, vel a vobis descenderint &c. & hec cōsideratio iudicio meo est opti ma. facit qđ in simili legitur & notatur in l. lucius. la. ð. ff. de heredi. in stitu. & notatur p Bal. in l. i. C. de his qui ante apertas tabu. ¶ Scđa diuersitatis ratio inter. §. ex conditionali. & §. sin autem. p̄allega. est, qđ in contractibus voluntas seu spes est firma et recta: quia cōtractus ab initio sunt volūtarij, ex postfacto sunt necessitatis. l. sicut. C. de actio. & obli. secus in vltimis volūtatib qr relictū nō est ita firmū cū depēdeat

3 a voluntate testatoris: vt in c. cū marthe. de celebra. mis. ¶ † Nemo enī pt in testamento sibi eam legem dicere, vt a priore ei recedere non li ceat: vt inquit tex. in l. si quis. in principio. ff. de lega. iij. sed cū in pposi to nostro debeatur hoc ius primogenito beneficio legis specialis, qđ tolli indicatur impossibile, vt p̄dixi: ergo accidit ad naturam potius cō tractus q vltime voluntatis, vt fiat transmissio in filium. nec curandū quod hic non interuenit factum filij: quia illa non est ratio necessario concludens, sed potius illa quam premisi: scilicet quod spes est certa & firma: hanc rationem notanter sentit Ioan. and. in c. licet. de voto. & in addit. Spec. in tit. de feud. Negari enim non potest quin fortius ius acquiratur p̄mogenito hic ex concessione regia pure facta, habita ma xime commemoratione filiorū. q ex contractu conditionali: cū deficien te conditione corruat totus contractus. dicto. §. ex conditionali. Sed dicta concessio semp durat, & est pura & firma, nisi in casu quo nullus reperiretur de agnatione istius Petri affa. vt patet ex p̄uilegio: er go fortius debet transmitti hec spes, cum competat ius saltem in ha bitu de p̄senti, q illa fragilis ex futuro euentu dependens que compe tit ex contractu cōditionali: valet enī argumentū ex idētitate rationis vel maioritate: vt in iuribus vulgaribus: qđ autē hic vocetur p̄ncipa liter p̄mogenitus post obitum Petri, pbatur aperte p illa verba: qđ quia post obitum vestrum. &c. Si enim non intelligerentur de primo genito, pfecto illa verba supflua erunt. cum in sequentibus verbis fiat mentio de aliās filijs descendentibus ab isto Petro, & disponatur vt collatio semp fiat maiori: debet enim dispositio intelligi vt verba nō non sint supflua: sed aliquid operent. vt in c. si papa. de p̄uileg. lib. vi. & l. si quando. C. de inoffi. testa. Et semp verba debent reduci ad casum dubium: vt in l. i. in fine. ff. de administra. tuto. & l. labeo. ad carbo.

¶ Secundo pbatur ex allusione vocabuli: nam cum vocet maiorem filium istius Petri, ergo primogenitum: cum p̄mogenitus sit maior natura: dicitur enim frater vel minor ratione natiuitatis: vt in c. licet. de voto. facit qđ no. gl. in c. cōsuetudo est. i. distin. ¶ Scđo principalia ter moueor in hanc sententiam alia cōsideratione, quia si bene pondea rent verba, p̄mogenitus videtur vocatus sub conditione, vȝ si extas bit tpe mortis p̄ris: hec colligit ex illis vbis ibi, vester fili maior quē

4 habuit &c. ¶ † Nam relatiuū quis, vel q, seu quē: coniunctū verbo futu ri temporis, denotat cōditionē: vt pbatur in l. stichus qui meus erit. ff. de leg. i. & p Bar. ibi. vn illa vba vester fili maior quē habuistis &c. hoc importat. i. si quē habuistis: & in defectū p̄mogeniti animaduerto

qđ vocat

quod vocat filios istius Petri, p̄ prius vocat filios primogeniti: ergo
maior illorum est preponēdus: qd̄ pbatur sic: vbicūq; enim agitur de
honore vel onere applicando certis personis, & nō potest applicari nisi
si vni psone: saltem eodē tēpore, & nō apparet de qua persona disponēs
senserit: statur semper ordini litere, vt prius nominatus censeatur pri
mo vocatus: vt pbat in l. generaliter. §. quid ergo. cum sequē. ff. de fi
deicom. li. & l. quoties. de vsufruc. l. heredes mei. §. peto. ff. ad trebel. et
in. c. penul. de elec. lib. vi. & c. mādato. de preben. eo. lib. cū similibus. no
tat Bar. in. l. ij. §. prius. ff. de vulga. & pupilla. hic autē in defectum pri
mogeniti vocātur oēs descendētes ab eo: addito vt vnus habeat post
obitum alterius: ergo filius maior primogeniti est preferēdus patruo:
cum sit prius nominatus. Nec obstat si dicatur hanc theoricam nō ha
bere locū, cū ordinata affectio cōtradicat. iuxta notata in. d. l. heredes
mei. cū pater presumatur magis diligere filiū pprium q̄ nepotē. Et pmo
4 cū nepos ab eo sit remotior q̄ filius. ¶ † Hinc pro pnte scz a philos or
est amor appellamus illū qui ex viro & vxore nascitur: nepos autē im
proprie dicitur filius. vt notāter. probatur in. l. filiū. ff. de his qui sunt
sui vel alie. iur. Et per Bar. in. l. liberorū. ff. de verb. signi. dico enim q̄
illa verba nō fuerunt plata a patre: & sic cessat psumptio ordinate affe
ctionis, sed plata fuerūt a rege, qui magis intendebat puidere gene
ri istius Petri q̄ personis. ¶ Itē ybla debēt intelligi scdm̄ cōsuetu
dinem loquētis, vt. l. si quis seruū. de lega. i. & l. nutus. de leg. iij. & l. cū
delationis. §. asinam. ff. de fun. instru. & l. labeo. de supel. leg. cum simi
libus. ¶ Sz reges castelle consueuerunt honorare, & pferre filium pri
mogeniti aliis filiis, q̄ rep̄sentat personā primogeniti: vt clare patet
ex verbis quarundā constitutionum ipsius regni, ergo debēmus psu
mere quod scriose rex Castelle in illa cōcessione fecit prius mētionē de
filiis primogeniti, q̄ de aliis filiis ipsius Petri. Ad idē facit, q̄ vbi
nō cadit affectio inter personas, prior denominatio est potētior. Ad
hoc tex. optimus cū materia sua in. l. si cōmunis seruus ita stipulet. ff.
de stipu. seruo. per quā legē dixit ibi Bar. & no. per modernos in. c. qm̄
abbas. de offi. dele. quod si causa alicui derogetur expresso nomine p
prio, & appellatiuo, cessantibus aliis cōiecturis dicemus dispositionē
esse personalem vel realem ex ordine verborum. Nam si pcedit appel
latiuum, cēsetur realis: si pprium personalis. Et per eam cessat contra
riū quod formari pōt de. l. si viua. C. de bonis ma. Procedit etiā hoc
ex speciali dispositione principis, qui non afficitur magis ad patruum
q̄ ad nepotē: sed habuit respectum ad ius primogeniture: qd̄ p pluri
mum apud principes maxime Hispanie frequētatur: vt p̄dixi: & patet
ex constitutionibus regni Castelle. Nec ppterea obstat si dicatur qd̄ in
ter filios primogeniti, & patruos vocetur maior: vt patet ex illa clau
sula suprapofita ibi, semper cōferatur maior &c. que videtur determi
nare omnia precedētia. vt in. c. inquisitioni. & in. c. scdo requiris. de ap
pella. plene per Bar. in. l. talio scriptura. ff. de leg. i. & l. pretor ait. ff. vi
bono rapto. Quia dico quod illa clausula refertur ad precedentia or
5 dine successiuo: vt sit sensus, qd̄ inter filios primogeniti pferatur semp
maior: & ita eis deficiētibus, inter alios filios dicti Petri: nam quēad
modū filij primogeniti vocantur per se, ita & alij filij dicti Petri scda
rio vocanf p se, & predicti illis debēt preferri, ita clausula subiecta re
cipit intellectum a precedētibus, vt sicut in personis oēs videnf voca
ti ordine successiuo, ita & illa clausula qualificat filios primogeniti & Pe
tri etiā ordine successiuo. arg. bonū ex his que legunf & notanf in. l. he
redes mei. §. peto. ad trebellianū. & in. c. olim. & c. abbatem. de rescri. &
per Bart. in. l. gallus. ff. de libe. & posthu. Hunc intellectum sequendū
suadent omnes considerationes predicte: & ne princeps per illa verba
generalia videatur illico recessisse a iure iam delato primogeniture,
contra. l. non ad ea. ff. de condi. & demon. hoc etiam suadent & alie consi
derationes: quia persona patris dicitur per filium representari: & ibi
etiam esse & stare dicitur. l. cum antea. C. de agricolis & cēsitis. lib. xi. &
filij vox dicitur patris. insti. de inuti. stipu. §. si vero. Et dicuntur ea
dem fere persona. C. de impub. & aliis substitu. l. si. & vna caro. xxxv. q. v.
iij. hac authoritate. ¶ Item pars remanet in filio, hinc dicitur quod
6 pater magis diligit filiū, q̄ econtra: vt no. in. d. l. liberorū. in fi. † vnde
filius primogeniti potest dici primogenitus, & non ex toto ficte, sed in
parte vere, cū in eo sit substātia & caro, & pars ipsius primogeniti. Et
sic cessat quod opponitur de. l. iij. §. hec autē verba. ff. de nego. gest. &
eo amplius in casu nostro, quia rex in concessione non solum fecit mē
tionem de primogenito, sz etiam de filiis ab eo descendentibus, quos
sic anteponēdo videtur preferre voluisse suis patruis. vt in. d. l. lucius.
Optime videtur probari scdm̄ vnū intellectum quem sequif Bald. in
d. l. i. de his qui ante apertas tabul. suadent insuper multe alie cōside
rationes quas fecit Joan. and. in additio. Specu. preallega. vbi hanc
opinio. fouet etiam vbi non fuisset facta mentio de filiis primogeniti.
Et idem Oldra. in consiliis suis, cōsilio. cc. ¶ Sed in casu nostro vide
tur irrita dubitatio per p̄dicta. Preterea optime facit. c. licet. de vo
to. vbi nepos prefertur patruo in regno. Et licet ibi regnum fuerit ra
dicatum in personam primogeniti, cum de illo non possit pater dispo
nere ad libitum: iuxta ea que leguntur & notantur maxime per Bald.
in. c. primo. de succes. feud. & in procinio illius libri feudo. Sed potius
illud disponitur, quod filius primogenitus representat ipsum primo

geniture: & est iudicio meo hec bona & noua cōsideratio. Et per hec vi
dentur multum cessare motiua Cy. et Bal. in. l. ij. C. de bonis mater. et
l. cum antiquioribus. C. de iure deliberan. et Bar. in auth. post fratres.
C. de legi. heredi. vbi dicit q̄ vbi tractaf de successione feudi nepos nō
succedit in locum patris: quia illa successio nō habetur a iure sed a con
cessione dominica, quod pfecto videtur cōtra tex. in. c. j. de succes. feud.
et in. c. j. de natura succes. feud. & in. c. j. & ij. de feudo mar. vbi nepos
succedit cum patruo in feudo tenendo locum sui patris. et ibi per Bal.
in. l. iij. ff. de interdi. et relega. Nec obstat si dicaf, qd̄ ibi non excluditur
patruus: sed pariter succedit cum nepote, q̄ eadē ratio que est de par
te quo ad p̄eminētiā in toto quo ad totū. l. que de tota. ff. de rei vēdi. et
c. pastoralis. §. item cum totum. de offi. delega. pro hoc dicto. c. licet. de
voto. Nec nepos ex persona sua excludit patruū, sed ex persona sui pa
tris: vnde constituitur ex persona propria. simile in. c. martinus. de con
cess. p̄bē. lib. vi. Et optime ad propositum in. l. i. §. si. & l. si nepotes. ff. de
colla. bono. & de coniungen. cum emanci. libe. l. i. §. si filius. ad finem per
que patet, qd̄ lz emancipatus emancipato de iure cōmuni nō cōferat, ta
mē filius emancipatus cōfert nepoti emancipato ex fratre constituto in
potestate tempore mortis: quod nō est ppter aliud nisi quia personam
sui patris rep̄sentat: vt. d. l. si nepotes. vbi dicitur qd̄ nepotibus cōfert
vt fratri, & cēsentur omnes vnius cē, sicut erat pater: ideo nepotes suc
cedūt per stirpes in locum patris: vt in. l. iij. C. de suis & legi. here. Nec
obstat si opponatur de. l. i. alias. ij. §. si impuberi. ff. de colla. vbi habet
quod spes succedendi patri adoptiuo, non venit in collatione bonoꝝ:
& sic non censetur esse firma in persona filij: quia dico illud pcedere: q̄a
illud solum venit in collatione, quia filius acquisiuisset patri, si nō fuis
set emancipatus: sed illam spem nō acquisiuisset patri: ideo in collatio
ne non venit. Nec etiam obstat si dicatur quod quarta debita filio ar
rogato non transmittitur per filium in descendentes, si moritur filius
viuente arrogatore: quia hoc nō probat ille tex. imo potius innuit cō
trariū: cum in principio simpliciter dixerit, quod illa transmittatur in
heredem: quod videtur tenere Joā. an. in additionibus preallegatis.
Item tenendo aliam intellectum quod non transmittat, posset respō
deri illud ideo esse: q̄ per mortē ex toto dissoluitur illa filiatio & oīa il
lius sequela. Sed non sic est in casu nostro: cum propter concessionem
regum, que nō solum vocauit filium maiorem: sed etiā descendētes ab
eorum quia hic cōcurrunt iura naturalia, q̄ sunt potētiora ciuilibus.
l. qui habet. ff. de tut. & in. §. sz naturalia. institu. de iure natu. Preter
ea ius primogeniture est alienabile in specialem successorem, vt in. c. q̄
periculosum. & qd̄ ibi notatur. vij. q. i. ergo fortius trāsmissibile in filiū
& vniuersalē successorem. & hec de primo dubio. ¶ Venio nūc ad secun
dum in quo videtur primo istum patruum fore exemptū a iurisdictio
ne iudicis ecclesiastici per superueniētiā bigamie, vere vel ficte, vt q̄ cō
traxit cum vidua vel corrupta dū existeret in minoribus, vt in. c. vnis
7 co. de bigamis. lib. vi. vbi dicitur, † quod bigamia superueniēte illo p
uatur, & denudatur clericus ab oī priuilegio clericali, & applicaf foro
secularis iudicis. Sed hoc non obstāte cōtrarium puto de iure verius.
Nam priuilegiū superueniens nō habet eximere causam a prioris iudi
cis potestate: quia enim preuenit per citationis actum, dum de sua iu
risdictione existeret: vt in. l. si quis postea. ff. de iud. & l. cum quedā puel
la. ff. de iurisdi. om. iudi. facit. l. si quis decurio. C. de fal. & c. pposuisti.
de foro comp. fortius in casu nostro tenetur reus iam preuētus respō
dere coram iudice ecclesiastico: cum mutauerit forū nō in priuilegiū, sz
in penam: quod enim statutum est in odium ipsius non debet in eius
commodū retorqueri. vt in. c. ij. de transla. episco. & in authē. si necesse.
8 de dona. inter virū & vxorem. † Preterea cōmunis habet opinio qd̄
si laicus preuentus per iudicem secularem efficiatur causa pēdente cle
ricus: non per hoc causa eximitur a foro penitentie secularis: vt notat
Jo. and. & cōmuniter doctores in. c. vnico. de ob. adrati. & Spec. in tit.
de reo. post prin. sequif Bar. in. l. prima. ff. de penis. ergo fortius causa
clerici non debet eximi a manibus ecclesiastici: qui iam preuenit pro
pter denudationem & priuationem priuilegij ecclesiastici. Nam si cleri
catus superueniens non sit potens hanc exceptionem facere, cum nō
solum mutet forum de iure diuino: sed etiam mutat cōditionem perso
ne & ratione ordinis efficitur maior quolibet seculari, cum nulla digni
tas secularis similis sit sacerdotio. xcvi. dis. duo sunt. & c. denique. fortius
non habebit hoc inducere mutatio fori propter delictum vel inhabili
tatem. Non obstat. c. i. de bigamis. preallegatū: quia debet intelligi de
causis mouendis post contractam bigamiam: secus de iam motis per
predicta.

¶ Consilium. lxxxvi.

1 ¶ Legitimatus ad patris instantiam debet per omnia tractari sicut
legitime natus.
2 Pater si testamento prius facto fecerit filium legitimari, rumpitur
testamentum.

In questiōe que vertitur inter Julianum ser Matthei
ex vna parte, & Antoniam mulierem filiam legitimā
& naturalē Stephani fratris carnalis dicti ser Matthei
ex alia parte, sup hēditate olim Marie amite dicti Julia

niet Antoniam ac sororem carnalem dicti ser Matthei genitoris avi dicti Juliani & dicti Stephani. Que quidem hereditas vt asseritur consistit duntaxat in dotibus dicte Marie, quis sit preferendus in dicta hereditate: cum ser Mattheus viueret tpe mortis Marie & in vita sua legitimare fecerit dictum Julianum cõsentientē per comitem palatinū: lz in extremo vite fecerit dictū testm̄, & pterierit dictū Julianū & instituerit Jo. sibi nepotē ex d. Juliano: Dico q̄ inspecto iure cōi casus est clarus & satis apertus. Nā cū dicta Maria decesserit ab intestato sine ascēdētibus, & descēdētibus & bona sua fuerint delata dicto ser Mattheo fratri carnali pro dimidia, & dicte Antonie p alia dimidia cū successerit in locū Stephani fratris sui, q etiā erat frater carnalis illius Marie defuncte. Nā vbi agit de successiōe aui, vel patrui seu amite, filii succedūt in locum patris, & succedūt per stirpes, vna cū fratre superstite eorum patruo: vt est casus in authē. post fratres. & ibi p Bar. C. de legi. heredi. & institu. de heredi. que ab intestato defe. §. cum filiis. & in corpore. quā quidē dimidiā dictus ser Stephanus transmisit in heredē suum cum in vita gesserit se pro herede dicte Marie petēdo ipsius bona. vt in. l. p herede. & in. l. gesti. ff. de acqui. here. & quāuis dictus ser Mattheus instituerit nepotem ex filio, tñ illa institutio fuit nulla, ex eo q̄ pterijt filium proprium ad eius instantiā legitimatū. s. Julianū, merito Julianus pōt dicere testm̄ nullum, & capere bona patris sui ab intestato: vt in authen. vt cū de appel. cogno. §. aliud quoq3 capitulum. & q̄ legitur & notatur in. l. filio preterito. ff. de iniust. rup. &

1 irri. testa. † Legitimatus enī ad patris instātiam debet per omnia tractari sicut legitime nat⁹: vt in authen. quibus modis natura. efficiunt sui. §. illud. Nec debet obstare q̄ aperte obijciatur cōtra illā legitimationē: scilicet mater dicti Juliani non petijt, seu cōsensit in dicta legitimatione: q2 nullibi probat matrē debere cōsentire: sufficit enim quod solus pater, in cuius potestatē transit, cōsentiat, & ipse legitimandus q in patris naturalis trāsit potestatem: vnde etiam mortua matre pōt pater filiū legitimari facere. hec probant in dicto. §. illud. Et no. Bar. in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. & Bald. in proemio C. & in. l. rescripta. in fi. C. de preci. impera. offeren. & Joā. and. & communiter doctores sequentes in. c. per venerabilē. qui filij sint legitimi. & dato consensu patris succedit legitimatus etiā agnatis & cognatis: saltē eo casu quo legitimans exprimit, sicut fecit comes de dicto Juliano: vt disputando tenuit Jaco. de bel. in auth. quibus modis natu. effici. legi. & latius pee Joan. andre. in additio. Specu. in titu. de successio. ab intesta. §. i. versic. ex facto. Et facit ad materiam nostram alia disputatio dicti Jac. de bel. in auth. quibus mod. natura. effici. sui. vbi dicit,

2 † q̄ si pater testamento prius facto fecerit filium legitimari, rumpitur testamentum, sicut per natiuitatem posthumi: quia si fictus filius superueniēs rumpit testamentum, vt monasteriū, in quo pater intrauit iuxta not. in auth. si qua mulier. C. de sacrosanc. eccle. & xix. q. vltima. si qua mulier. fortius iste legitimatus qui habet causam naturalitatis cōcurrētem arg. in. l. filio. ff. de lib. & posthu. ¶ Itē filius postea rogatus rumpit testamentum, dicta. l. filio. fortius iste legitimatus, qui est naturalis. Et pro hoc ego adduco tex. notabilē in dicto. §. illud. vbi dicitur, q̄ post legitimationē nihil differt ab alijs filijs: per quem tex. clare concluditur, quod testamentum prius factum rumpitur, sicut rumperet, si fuisset tunc natus. Item quod testamentū cōditū postea in quo iste legitimatus fuit preteritus, est ipso iure nullum, sicut contingeret, si pterijsset filium legitime natū. ¶ Ex his cōcluditur quod inspecto iure cōmuni Julianus tanq̄ heres ser Matthei patris sui, debet habere medietatem: & si dicta Antonia est mente capta, tunc curator ei⁹ legitime datus poterit, & debebit petere bonorū possessionē. Et si postea moreretur in ea tēpestate, debet illud peruenire ad dictū Julianū: quia ad patrem suum peruenisset, si mēte capta nō fuisset in medio tēpore mortis Marie: hoc probatur pee tex. notabilem in. l. fi. versi. tale. C. de curato. furio. ¶ Sed nūc videndum est an inspecto aliquo iure speciali debeat Julianus in totum pferri ex persona patris sui: & dico q̄ sic in castro abbatie: vbi est aliquod statutū quo cauet, q̄ extantibus masculis vsq3 ad certum gradum femine nō succedant, vel aliq̄d simile: tunc in dubio dicta Antonia fuit exclusa dicto ser Mattheo. Si autē cessat statutum super hereditate, videndū nūquid possit adiuuari respectu qualitatis dotis, cum mihi presupponatur viua voce dictam olim Mariam fuisse maritatā per dictū ser Mattheum. In quo dicendum q̄ dictus ser Mattheus fecit pactū in traditione dotis, vt ad ipsum dos reuerteretur soluto matrimonio, & tunc in dubio pertinet tota ad dictū Julianū, p tex. in. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. act. facit. l. inter socerū. §. cū inter. ff. de pac. dot. ¶ Idē est cessante pacto, si i castro abbatie est statutum, vt mihi presupponitur, q̄ mortua muliere dos debeat redire ad dotātē: nā succedit prouisio statuti loco prouisionis hois. d. l. vnica. §. accedit. Et per hoc infero ad scdm questiū, an alie sorores dicti ser Matthei potuerunt suas dotes quas habuerunt a dicto ser Mattheo in alios transferre. Nam dicendū quod nō, si ser Mattheus fecit pactum, vel subest statutū, vt dos reuertat ad dotantem soluto matrimonio. d. §. accedit. alias secus: nisi preterito ser Mattheo fratre carnali instituisset turpem personā, vt. l. fratres, C. de inofficio. testa. &c.

¶ Casus consilij sequentis.

Dominus abbas monasterij sancti Michaelis de passigno ordinis vallis vmbrose, recognouit, & cōfessus fuit extra iudiciū cuidā ciui florentino, qui gesserat negotia monasterij per longū tps, se obligatū esse dicto ciui nomine monasterij. l. florenis quingētis & triginta: cui predictus ciuis dixit illā pecuniā expendisse, & cōuertisse in vtilitatē monasterij, quā quidē cōfessionē syndic⁹ generalis monasterij ratificauit, & approbauit. Deniq3 dict⁹ ciuis impetrauit contra dictū dñm abbatē rescriptum apostolicū & corā iudice delegato petijt dñm Abbatem condēnari: qui illico corā delegato confessus fuit se teneri in dicta quātitate. Et idē fecit syndicus generalis monasterij. Ex vigore cōfessionis vigore dictus delegatus tulit sniam cōtra dictum dñm abbatē super dicta quātitate, a qua minime fuit appellatum: quinimo soluit partem debiti. postremo infra annum a tempore cōdēnationis dictus delegatus ad instātiam illius precepit stricte abbati, vt sentētie cōdēnatorie parere deberet. Queritur an inspectis predictis competat aliquod remediū dicto domino abbati aduersus illam sententiam, & confessionem suam, atq3 syndici &c.

¶ Consilium. lxxxvij.

1 † Prelati possunt petere in integrum restitutionem etiam sine mandato ecclesie.

2 Officium iudicis delegati non extinguitur per solam sententiam, nisi sit executioni mandatum.

Dico vnum subesse remedium promptissimū & indubitatum, videlicet petere restitutionem in integrū nomine monasterij contra dictam sententiam, ac etiam confessionem, quam sine scrupulo obtinere debet: ex quo est infra quadriennium a tempore sententie & confessionis. per quam quidem restitutionē debet in pristinū statum reduci, in quo erat ante sententiam, & confessionem. tex. tam in sententia, q̄ in cōfessione. in. l. i. & ij.

1 C. de tempo. in integrum resti. † Certūq3 est abbatē & alios plātos posse petere vt legitimos administratores in integrum restitutionē, etiā sine mādato ecclesie. vt no. Inn. & alij post eū in. c. suscitata. de in integ. resti. Tenentur enim prelati pcurare ex eoꝝ offō negotia ecclesiarum suarū. vt in. c. edocem. de rescrip. & q̄ ibi notatur. ¶ Sed circa hoc vertitur dubiū, apud quē, seu a quo debeat hmōi restō postulari: & profecto ab ipso romano pōtifice, vel alio ipsius delegato super hoc specialiter impetrādo restitutionē obtineri posse nō est dubiū, dicto. c. suscitata. & c. cum ex literis. & quasi pee totum titulū. de in integrū resti. & maxime in. l. penul. & l. fi. C. vbi & apud quos. ab ordinarijs autē locorū, vt epo seu ab archiepiscopo obtineri non potest: nec etiā a generali legato pape. p tex. in. c. ij. de offi. deleg. & expressius p tex. notabilē in. l. aduersus sniam. C. si aduer. rē iudi. dubiū ergo remanet an a dicto delegato qui pretatā sententiā tulit, posset hec restitutio obtineri: & videtur primo q̄ nō, per tex. notabilē in. d. l. aduersus. vbi dicit, q̄ aduersus eum, qui voce principis iudicauit, solus princeps restituere pōt, & pillū tex. hoc tenuit ibi Bar. & Bal. & idē Bar. in. l. fi. C. vbi & apud quos. sed contrarium ipse Bar. videt sentire in. l. iudex. ff. de re iudi. vbi dicit, q̄ si sententia nondū est executioni mādata, cum remaneat apud iudicē officium nobile, poterit ex eo officio restituere in integrū, sicut potest sententiā exequi & mulctare: vt pater i. c. ex literis. & c. significasti. & c. querēti. de

2 offi. dele. † Non enim extinguitur iudicis delegati officium per solam sniam, nisi sit executioni mādata, vel saltē lapsus sit annus a tpe sententie, vt in. c. prox. alleg. Et sic potest intelligi tex. & dictum Bar. & Bal. in. d. l. aduersus. quādo ex toto iudex delegatus funct⁹ est officio suo: vt qr non restat executio, qr sentētia esset absolutoria: & sic transit executionē seciū: vel si erat cōdemnatoria, extitit executioni mandata: secus autē vbi imminet executio fiēda: nec lapsum est tempus anni a die snie, sicut accidit in casu nostro. Et p hoc allego gl. notabilē valde, & Inno. in. c. suscitata de in integ. resti. vbi dicunt per illum tex. quod procurator potest sine speciali mandato petere in integrū restitutionē ꝯtra sententiam aduersus se latā: qr dicit petere incidēter, & non principaliter: ex quo adhuc sententia non est executioni mandata. in. c. penul. eo. tit. Nam scdm Inn. mandatum iurisdictionis simile est mandato procuratorio. vt in. l. & quia. ff. de iurisdi. om. iudi. & sic aperte sentit per hanc rationem, q̄ in integrum restitutio petitur aduersus sententiam nondum executioni mandatam. quo casu scilicet cum incidenter cōtingit, potest iudex delegatus super causa generaliter datus, restitutionē in integrum concedere. vt in. d. c. penulti. de in integrum restitutio. & l. fina. C. vbi & apud quos. & sic intelligendo potest saluari opinio quam recitat glo. in dicta. l. aduers⁹: quia habet pro odio, ideo lex est immutata per. d. l. fi. vbi habetur, quod delegatus possit, intelligam⁹ saluādo modo predicto, vt si adhuc pendeat executio, & per consequēs iurisdictio non possit: alias secus: hāc opinionem fouet equitas, vt parcat laboribus partium & expēsis: vt in. c. cum te. de offi. dele. ¶ Preterea videmus quod cū delegat⁹ reseruet sibi executionē: & causam alijs cognoscendā, & diffiniendam cōmittit: semper ad eum recurritur, si cōtingat a subdelegato appellari. vt in. c. si delegatus, de offic. delega. li. vi.

non enim

non enim negari potest quin hec restitutio dicat̄ incidere in causa sibi cōmissa, ex quo adhuc durat suū officiū nobile: ergo pōt eā sibi indulgere ꝛ de nouo cām audire: ita q̄ onus probandi debitum, iure incūbit illi, cui hoc portat in integrū restitutio. l. diu⁹. ꝛ q̄ ibi notat̄ ff. de in integ. resti. ꝛ .ij. q. iij. §. notādum. ꝛ restō in integrū postulari potest etiam per viā exceptionis cōtra petitionē restitutionis in integrum. l. nā postea. §. si minor. ff. de iureiur. Nec obstat dñm abbatē soluisse ptē cōdēnationis: q2 ex hoc nō precludit̄ via, quin possit dici totā esse indebitā, nec solutio partis indebite obligat ad soluēdū indebitū, vt in. l. si. C. ne vxor p marito. quinimo p istā restitutionē debet reduci ad primū statū: ꝛ sic illecti⁹ compellat̄ restituere eū effectu, quicquid recepit vigore snie, nisi probet de nouo debitū: ad hoc. l. in causē. ff. de min. ꝛ. l. videamus. §. in fauiana. ff. de vsu. ꝛ. l. cum pretor. ff. de ver. signi. Nam verbum institutionis omnē vtilitatē actoris continet: vt ibi. Nec debet interim dum tractat̄ hec restitutiōis causa, sentētia executioni mādari. vt in. l. vnica. C. de in inte. resti. pos. nec est aliqua suspicio malitie cōtra dictū dñm abbatem ipsam postulantē: cū aperte vna sua petitio fouea tur: vt in. d. c. i. ꝛ. ij. de in integ. resti. lib. vi. Et sic cessat sp ilis dispositio de qua in. c. suscitata. de in integ. resti. ¶ Puto etiam q̄ presupposito q̄ dictus delegatus nō habeat potestatem restituēdi in integrū contra sniam, tñ videtur dicēdum, vt possit pronūtiare illam cōcedēdā, ꝛ supersederi executioni: ꝛ remittere cām ad romanum pontificē. ar. ei⁹ q̄ legit̄ ꝛ no. in. c. decetero. de re iud. ꝛ in. c. biduū. ij. q. vi. vtr. si quidē. vbi gl. dicit, q̄ archieps licet non possit deponere eūm: tamen potest pronuntiare illum deponendum. Et idem in legato dicunt doct. in. c. i. de offi. leg. sic videtur dicendum in proposito.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti cōtingētia sic proponitur.

In ecclesia cathaniensi quedā monachorū regulariū inualuit cōsuetudo a tpe, de cuius initio memoria non existit, q̄ cuilibet monachorum p sibi necessarijs dentur per epm loci, qui ecclesie omnes reditus percipit, quinquaginta aurei: omnes tamen monachi viuunt in cōi victu, ꝛ q̄ superest ex dicta diuisiōe, vt assignet̄ pro rata cuilibet pro indumētis ꝛ alijs necessarijs. Nam epūs ad alia monachorum onera nō tenet̄, contingit q̄ epō in remotis agēte quidā ex monachis, qui nūc est doctor, dñs. P. Joānes de massaro, a vicario episcopi licentiatus cū facultate percipiendi dictā prouisionē omniū, ad studia generalia se contulit non determinato a vicario morā trahendi tpe. Nec expresse actū extitit, quibus studijs seu sciētijs vacare debeat deinū pee plures annos sciēte ꝛ cōsentiēte epō postmodū reuerso fuit dicto dño Jo. seu alteri eius nomine de dicta puisione omnino responsum. Nunc autē ab aliquib⁹ annis elapsis epūs loci, seu ipsius vicarius eo absente, sibi resistit rñdere, presertim occasione sumpta. quoniam dictus dñs Joānes vltra quinquēnium in studio morām protraxit, nūc de presenti doctor existit, ꝛ sic studij causa prorsus cessauit. Queritur nunc an dictus dñs Joānes possit dictam pensionē a tempore cessationis vsq3 in presentē diem petere: maxime cum absens existat ꝛc.

¶ Consilium. lxxxviij.

1 Jura loquentia de seruis respectu acquisitionis, habent locum in monachis.
2 Abbas potest vendicare monachum suum.
3 Monachus proprium possidere non potest.
4 Monachis habere portiones priuilegiatas non est licitum.
5 Monachus ad queuis studia proficisci non debet, nisi prius licentia a prelato petita.
6 Studium religioni conuenit.

Videtur dictum dominum Joannem in sua petitione minime audiendum fore. Et primo hoc ostendit̄ ee persone agentis defectu. nam quemadmodū seruo aduersus dom. nū agere taliter non permittit̄: vt in. l. vix certis ex causis. ff. de iudi. ita nec monacho aduersus prelatū suum. censetur enim monasterij seruus. ꝛ quāq3 hec sit spiritualis seruitus: strictior tamen censetur q̄ secularis, vt probatur in. c. multos. liiij. di. ꝛ mūdo mortuus censetur, ꝛ deo viuere. xvi. q. i. placuit. hinc dicitur quod monachus non habet velle, nec nolle: sed totus depēdet a superioris arbitrio, quod vice dei supra caput suum posuit. eā. q. i. nolo. ꝛ. c. nō dicatis. ꝛ in. c. si religiosus. de elec. lib. vi. ꝛ. c. ij. de rest. eod. lib. facit quod habetur in authent. de mona. col. ¶ Secundo hoc probatur ex defectu obligationis, que est actionis mater. l. licet. in si. ff. de procura. ꝛ sine actione nemo recte experit̄. l. si pupilli. §. videam⁹. ff. de ne. gest. ꝛ. l. tutor. C. e. Et quāq3 de iure canonico nō sit necesse pponere actionis nomē. de iudi. dilecti. d3 tñ subesse ius agēdi, q̄ causat̄ ex obligatiōe ciuili, vt plene no. in. d. c. dilecti. ꝛ est gl. notabilis. ix. di. quo iure. no. Bar. in. l. i. ff. de edē. hinc est q̄ si vnū est in obligatiōe, ꝛ aliud in facultatem quis agit ac si vtrūq3 esset alternatiue in obligatiōe, succumbit ēt inspecta simplicitate iuris canonici. vt est tex. not. in. c. cū dilecti. de emptio. ꝛ vē. sed inter dñm ꝛ seruū etiā paciscentes nulla oritur obligatio, saltē potens ad agendū, vt in. l. interpositas. C. de transac. ergo
nec inter prelatū ꝛ monachū. vt no. Fe. de. cōn. eclīe. Et Arch. in. c. cum
pastoris. ij. q̄. vij. maxime quia in personam monachi non cadit actu
aliqua obligatio: sed quicquid acquirit ex. int immediate sine aliqua mo
ra in monasteriū. ad hoc q̄ no. Inno. ꝛ alij in. c. in presentia. de pba. ꝛ
in. c. cū olim. de priuile. p Bar. in. l. si cōmunis seruus. ff. de stipu. seruo.
¶ Et in his duab⁹ vltimis allegationib⁹ voluit, ꝛ bene Inn. ꝛ Bar.
1 q̄ iura loquētia de seruis respectu acquisitionis habēt locum in monachis. Ad pdicta bene facit. l. placet. ff. de acquir. hered. vbi dicitur,
quod quoties hereditas vel qd aliud acquirit̄ ei, qui in potestate est:
cōfestim acquirit̄ ei in cuius potestate est: ita vt neq3 momento aliquo
cōsistere pōt in persona eius per quē acquirit̄. ¶ Ad idē. l. si adoptaue
ro. ff. de procu. ꝛ. l. arrogator. ff. de adop. Certūq3 est monachū esse sub
2 potestate superioris. xviij. q. ij. abbates. ꝛ. d. c. nolo. ꝛ. c. nō dicatis. † et
potest abbas vēdicare monachū suum: vt notatur in. l. i. ff. de rei vend.
Si ergo obligatio nō cōsistat in persona monachi, ergo nec agere pt.
3 vt iuribus preallegatis. ¶ Tertio pbatur ex defectu capacitatis. nō
enim potest monachus pprium possidere. Nam proprietatis abdicatio est vnū de trib⁹ substātialibus monachatus. vt in. c. cū ad monasterium. ꝛ in. c. ij. de statu regu. Et dicitur propriū eo q̄ vult aliqd possidere inuito, vel clam superiore suo. d. c. cum ad monasterium. ꝛ ibi per
Jo. an. ergo petitio dicti dñi Jo. notorie videt̄ inepta. ꝛ per cōsequēs
dentibus laceranda. vt no. Inn. in. c. i. de offi. vica. ꝛ pbatur in. c. sacerdotibus. xi. q. i. quinimo nō potest monachus etiā ante monachatum
cōuenire, vt liceat sibi habere vsufructum rerū quādam suarum: ita
vt in futuris posset tenere inuito abbate: quia hoc ipm detinere ex pacto esset ppzietas: ꝛ denotaret eū habere velle ꝛ nolle. vt no. p legistas
4 in aut. ingressi. ꝛ in aut. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. ¶ † Itē nec
licet monachis habere portiones priuilegiatas seu distinctas, vt no.
Inno. in. c. dilectus. el. ij. de preben. nec cellas priuatas, nisi vitā solitariam ducant. xx. q. iiij. monachū. ¶ Quarto ostendit̄ alia via. † nā non
5 licet monachis proficisci ad queuis studia literarum, nisi prius sit eis
a suo prelato cū cōsilio capituli, vel maioris partis licētia eidē ꝯcessa.
vt pzobatur in. c. ij. ne cleri. vel mona. li. vi. Sed dictus dñs Joānes minime licentiam habuit ab epō, qui in dicta ecclesia cathaniensi est loco
abbatis, quo ad ipsos monachos, iuxta ea que legunt̄ ꝛ notantur in. c.
causam que. de iudic. nec fuit capituli consilium requisitū, ergo ex his accessu illicitus: ꝛ per consequens nō remunerandus, sed puniēdus existit. Nec cum licentia vicarij potest: quia vicarij potestas ad talia minime se extendit. vt satis colligitur ex. c. licet. de offi. vica. li. vi. Facit optime quod legitur, ꝛ no. in. c. fraternitatē. leri. distin. ¶ Quinto facit, q̄
nō studuit in theologica facultate, rōne cuius priuilegiati possint percipere fructus beneficiorum in absentia. vt in. c. i. de magi. ꝛ q̄ ibi no.
Host. ꝛ p eū in summa eodē. §. si. vbi dicit, q̄ studētes in alijs facultatibus non gaudent eodem priuilegio. Si ergo clerici seculares in propriis beneficiis in qbus post collationē eis factam acquirūt ius, ꝛ pūt
dicere illa beneficia esse sua. vt in. c. si tibi absenti. de pben. lib. vi. ꝛ. c. pe.
eo. ti. ꝛ. c. si. de conces. pben. eo. lib. tali priuilegio in alijs sciētijs studentes nō gaudēt: ergo fortius nec monachi in bonis monasterij in qbus
non habent tñ ius, imo possidēt a monasterio, ꝛ dicunt̄ filij monasterij. vt in. c. sicut. de simonia ¶ Sexto facit, q2 presupposito q̄ in alijs
scientijs studentes illo priuilegio gaudere debeant: tñ non debēt gaudere ampliori priuilegio arg. a minori. ꝛ satis probatur argu. c. super
specula. de priuile. sed illud capi. prestat solum facultatem percipiendi
fructus per quinquēniū: per q̄ tempus dictus dñs Joānes dicit̄ percepisse: ergo vltra illud nullum ius sibi competit, maxime cū nunc sit doctor, ꝛ cessat causa studij: vnde etiam si habuisset licentiā ad maius tēpus ex quo cessat indigentie causa, debet cessare temporis dilatio. ad
hoc bonus tex. in simili in. l. a filio. §. i. ff. ad trebel. ꝛ in. c. cū cessante. de
app. ꝛ. l. generaliter. C. de episco. ꝛ cleri. canonizata. xvi. q̄. i. generaliter. optime faciūt notata in. c. cū ex eo. de elec. lib. vi. ꝛ per Bart. in. l. lucius. ff. de leg. ij. ¶ Sed his nō obstātibus q̄ vt ex infra dicēdis clare
liquebit, minime de iure in casu nostro militant: contrariam sniam arbitror veriorem. Et primo facio mihi fundamentū, quod monachis a
sanctis patribus, ꝛ a iure pmittit̄ studio literarū vacare. Hieronym⁹
vir christianissim⁹ ac deuotissimus ex quatuor ecclesie doctorib⁹ vn⁹,
inuitat monachos ad studiū: scribens ad rusticum monachum dicēs,
inter cetera Lōgo tēpore disce, que postmodū doceas. xvi. q. i. sic viue.
Et alibi ad eundē. Si te clericatus titillat desideriū, discas q̄ possis docere rationabilē hostiam offeras deo, ne sis miles, anteq̄ tyro: ne pri⁹
magister, q̄ discipulus. Et post pauca, mihi pl3 vt habeas sanctoz cōtuberniū, nec ipse doceas ee haberem absq3 doctore īgrediaris viā, q̄
nūq3 ingressus es. eadem causa ꝛ questione. c. si clericat⁹. Itē cōtēptor
6 sciētie potius est diaboli, q̄ christi mēbrū: vt in. c. si. xxxviij. dist. ¶ † Et
quod studium religioni conueniat, probat ꝛ prosequitur Jo. and. plene, in. c. sane. de reg. hinc iura canonica disposuit, vt in monasterio habeatur vnus magister, qui in primitiuis scientijs instruat monachos:
vt eis nō desit oportunitas in sciētijs proficiendi. Et sic expensis monasterij debent monachi instrui nedum in primitiuis, vt grāmaticalibus: sed etiam in alijs scientijs principalibus: hoc probatur in cle. ne
in agro. in si. de statu regu. ꝛ prelatus ad hoc negligens debet p infe

riorem cõpelli. ⁊ ibi notatur. Ad idem dicto. c. ij. ne cle. vel mona. lib. vi. vbi probatur quod cum licentia prelati possunt exire monasteria, ⁊ pficisci ad generalia studia: ⁊ cõcordat. c. non magno. eo. tit. in antiqs. vbi phibet monachis ire ad studia, vt discãt leges mũdanas, vel physicas: ergo vt intendãt theologie vel decretis, hoc eis lz, maxime vbi habẽt populũ, vel sunt in ecclesia cathedrali. vt in casu nostro, ⁊ notat in. d. c. nõ magno. ⁊. c. super specula. eo. ti. ⁊ per Joã. an. in. c. ij. ne cleri. vel mona. li. vi. Quinimo dubitat an inuito abbate possit eps dare licẽtiam monacho eundi ad studium expensis monasterij. Et fuerunt opiniones varie inter scribentes: vt no. in. d. c. ij. per Jo. an. ⁊ Archid. Et etiam cõis doctorũ cõclusio. qꝺ monachus existẽs in studio de licentia superioris, nisi aliud in datione licẽtie actũ fuerit, poterit monasteriũ pro necessitatibus studij obligare: quia data licẽtia monacho studẽdi, omnia videntur cõcessa, sine quibus in dubio cõmode esse nõ potest: vt no. in. c. ex parte. de accu. ⁊ per Archi. in. d. c. ij. ne cle. vel mona. lib. vi. in. d. c. cum pastoris. Ex quo quidem fundamẽto apparet prima frõte intẽtionem dicti dñi Joãnis fundatã, cũ sit monach᷒ ecclesie, ⁊ habuerit legitime licẽtiã: vt infra patebit: nec fuit actus vt alias faceret sibi expẽsas: sed viueret ex dicta puisiõe annua: vt patet ex tenore literarũ cõfectarũ mandato vicarij super solutione sibi fienda. Restat ergo rñdere solũ ad contraria supra formata: ex qua respõsione dilucidabitur intẽtio dicti dñi Joãnis: ⁊ hec regula affirmatiua. Nec obstat primũ contrarium: licet enim seruus regulariter non agat contra dominum: tamen monachus agere potest saltem implorando officium superiorum, vt a monasterio recipiat sibi necessaria, ad que monasterium obligatur. vt in. c. olim. ⁊ in. c. ex parte. ⁊ ꝙ in eis notatur, de accus. ⁊ in. c. cum ad monasterium, de statu regu. ⁊. c. fi. de regu. Facit quod no. Joan. And. in. c. cum singula. de preben. lib. vi. Sicut ⁊ filius agit contra patrem ad alimenta. vt in. l. si quis a liberis. ff. de libe. agnosc. ⁊ seruus contra dominum: vt. l. i. §. quod autem. ff. de offi. prefe. vrbis. ⁊ insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. sed hoc tempore. ⁊ necare videtur qui alimenta denegat. l. necare. ff. de lib. agno. Nec obstat si dicatur hoc procedere ratione alimentorum futurorũ: secus in preteritis, in quibus cessat ratio necessitatis. Similiter quod habetur in. l. de alimentis. C. de transac. ⁊ quod notatur in. l. cũ hi. ff. eodẽ. admittit trãsactio sine superiorũ authoritate in alimẽtis preteritis, ⁊ non futuris: quia dico hoc procedere in monacho, qui percipere omnia necessaria a monasterio. Sed cũ in casu nostro episcopus non subueniat monachis, nisi ex dicta annua pensione ex longissima cõsuetudine, vt predixi: hec prouisio annua succedit loco necessariorũ: vnde extra puisione siue sit de preterito, vel de futuro, dz sibi emere libros, vestimẽta, ⁊ alia necessaria. Si enim habuisset aliam prouisionem tempore debito, prouidisset sibi de necessarijs, que nũc ex prouisione futura puidere nõ potest, ⁊ maxime hoc admittendum est in persona dicti domini Joanis: qui casu inopinato libros ⁊ cetera vtensilia sua incendio perdidit. Preterea hoc medio tempore quo prouisionem suam annuam nõ habuit, multa debita necesse contraxit, ad que satisfaciẽda in dubio petere potest prouisionẽ illam ab episcopo, ⁊ ad hoc hz implorare superioris officiũ: potuit enim causa studij obligare monasterium vsqꝫ ad summã ubi causa studij cõcessam: vt no. Archi. in. c. cum pastoris. ij. q. vij. ⁊ Specu. in tit. de solutio. §. fi. versi. monachum. Et per hec infertur ad solutionem secũdi cõtrarij. fieri enim potest qꝺ formalis actio non cõpetat monacho cõtra prelatũ suũ. Sed potest ob puisionem annuã sibi denegatã, que succedit loco necessariorum, vt predixi, recurrere ad superiorẽ episcopi, officium suũ implorando, sicut facit seruus cõtra seuitiam dñi, in denegãdo impie sibi necessaria: vt in iuribus preallegatis. Optime ad pdicta facit qꝺ ponit Joã. an. in regula, non est obligatoriũ. de regu. iur. li. vi. in mercur. vbi cõcludit valere statutũ abbatis, ⁊ cõuent᷒, causa vitãde murmurationis, ⁊ scãdali factũ: vt pro indumentis ⁊ alijs necessarijs liceat cuilibet monachorum habere propriũ, cũ illa decẽter succedant loco necessariorum: ⁊ sic eodem iure cum illis censeatur. arg. c. ecclesia. vt lite pendẽ. ⁊ in. l. si rẽ ⁊ pretiũ. ff. de peti. heredi. Et nunc solũ dicitur monachus habere ppriatatẽ, cũ aliquid detinet clam superiore, disponendo de illo ad libitũ suum. vt no. Joã. an. in. c. cum ad monasterium. pcalleg. Secus autem si detineat ob iustam cãm sciente ⁊ patiente, ⁊ maxime expresse disponente superiore, vt ibi per eum. Et pbat optime in. c. mãauante. qui cleri. vel mona. vbi tex. notabilis. vbi hoc idem aperte senserunt glo. Inno. ⁊ cõmuniter doctores ibi: nam ⁊ seruus dicitur habere, si dominus patitur: nec per hoc dicitur habere propriũ: sed peculij administrationẽ, vt in. l. quã tuberonis. ff. de pecu. facit. c. ij. de sta. reg. ⁊ qꝺ ibi notat. vnde dum eps patitur illã antique ecclesie ordinationẽ, vt cuilibet pro necessarijs detur quinquagiata, recte ⁊ sine peccato, quilibet bene administrando illã prouisionem capit, ⁊ eã petere potest, ex quo episcopus nõ sustinet monachorũ necessaria vt de iure debet, cũ sit abbatis loco, vt predixi. ¶ Et per hoc remanet solutum tertium cõtrarium supra formatũ. ¶ Venio ad quartũ cõtrariũ, ad qꝺ soluẽdum dico, quod de plano fatẽdum est vicariũ ex generali officij cõmissione non habere potestatem dandi hanc licentiam monacho ad studia proficiscẽdi per iura in contrario inducta. Sed in casu nostro ex triplici capite potest dñs Joannes se tueri. Primo propter absentiam in remotis ipsi᷒ domini episcopi: quo casu latior patet tunc ipsius vicarij potestas. Ad hoc tex. notabilis in. c. cũ nullus. de temp. ordi. lib. vi. vbi habet quod episcopo in remotis agente, possunt ipsi᷒ vicarij dare licentiã clerico assumẽdi ordines, quã in episcopi presentia indulgere nõ poterãt: vt ibi. vnde ne impediatur vtilitas, ⁊ necessitas ecclesie, iura in absentia epi dilatãt vicarij potestatem. Ita in proposito, cũ in casu nostro ageretur de hindicio ecclesie, vel ẽtra port᷒ de honore sue cõcupiscibili, ad quã episcop᷒ debet iugiter intẽdere, vt scz haberet penes se viros doctos, maxime qz cum capituli cõsilio debẽt cuncta ecclesie sue peragere, vt in. c. nouit. ⁊. c. quãto. de his que fiũt a pla. ⁊ xij. q. vij. c. episcopus nullus. satis potest admitti vicarij licẽtiã suffecisse, nec agitur hic de donatione. vel alienatione: sed de augmento de re ⁊ honore ecclesie augẽdo. nam in studio obtinet solum prouisionẽ quã habebat in ecclesia. Nec obstat si dicat quod interim subtrahitur ecclesie: vel minuitur cultus diuinus: quia vacans studio dicitur promouere vtilitatem ecclesie, nedum particularem, sed vniuersalẽ. Indiget enim ecclesia ad sui regimẽ viris literatis. vt in. c. cũ ex eo. de elect. lib. vi. Ob quã causam datur facultas episcopo dispẽsandi cũ promotis ad ecclesiarũ parochialium regimina: vt minime infra septennium promoueri ad sacerdotiũ teneantur. vt in. d. c. cum ex eo. Si ergo causa studij subtrahat suffragiũ principalis rectoris in ecclesia curata: fortius hoc admittendum est in casu nostro, vbi remanserunt alij monachi. Ad idem tex. notabilis in. c. super specula. de magistris. vbi expresse respectu docẽtiũ, ⁊ addiscẽtiũ minuitur in ecclesia suffragiũ. ¶ Scḋo potest se tueri ex latiori potestate quã coniecto dictũ vicariũ habuisse, cũ dominus episcopus in curia existẽs ipsum miserit ad capiẽdã possessionem episcopat᷒: vnde verisimile est quod dederit sibi latissimã potestatẽ. hoc tamen ex inspectione mandati comprehendi poterit. Si enim dedit sibi potestatem faciendi quicquid ipse eps in ppria persona facere posset, sicut cõmuniter solet in mãdatis apponi: satis habuit vicarius potestatẽ dandi illam licentiã: quia per illa verba datur libera potestas: vñ põt vicarius omnia facere, ⁊ etiã alienare, dũmodo nõ cõtineat merã donationem. hoc legitur ⁊ notatur maxime per Bart. in. l. procurator cui libera. ff. de procura. ⁊ in. l. creditor. §. lucius. ff. manda. Item fm Bart. in dicta. l. procurator. si episcopus pmisit se ratũ habiturũ quicquid ipse vicarius faceret, idẽ dicẽdum si in mandato fuerunt expressi aliqui casus exposcẽtes speciale mandatũ subiecta clausula generali: vt in. c. qui ad agendũ. de procura. lib. vi. facit qꝺ legitur ⁊ notatur per gl. ⁊ Bart. in. l. sed ⁊ si. §. quesitum. ff. si quis caut. ¶ Tertio potest se fundare dñs Joãnes inexpugnabiliter: quia dominus episcopus veniens ad ecclesiam, consensit, vt prouisio annua daretur dicto domino Joanni tunc absenti: vnde presupposito quod dictus vicarius nõ habuisset potestatem, ex quo tamen illã dedit tanꝗ vicarius episcopi, ⁊ sic nomine episcopi. ⁊ episcopus postea certificatus nõ solum tacuit, sz voluit vt sibi fieret solutio annua: satis dicitur approbasse factũ vicarij: hoc aperte intelligitur ex theorica Bar. in. l. quo enim. ff. rem ra. habe. vbi late tractat an si me absente geratur actus ad me spectans, videar postmodũ sciendo ⁊ tacẽdo approbare, vel improbare. Et distinguit quod aut casus ille cõcernit commodũ, ⁊ fauorem meum, ⁊ tũc eo ipso quod scio, ⁊ nõ improbo, videor approbare, vt in. l. si absentis. C. si certũ petatur. facit quod legitur ⁊ notatur in regula. qui tacet. de regulis iur. lib. vi. aut concernit meũ preiudicium. ⁊ tunc si superueniat scientia, nõ videor approbare. l. procurator. ff. rem rat. habe. Si autem interueniat scientia cum aliquo actu positiuo: vt quia recepi literas seu instrumentum super illo actu, ⁊ non cõtradixi: tunc videor approbare eum: ad hoc text. notabilis in clemẽ. i. de procura. ⁊. l. si filius. C. ad mace. Et idẽ in hoc vltimo not. idem Bar. in. l. cũ tabern. §. idem quesijt. ff. de pigno. ⁊ in. l. rius scio. ff. de cõsti. pecu. facit optime. c. ex ore. cũ ibi no. de his que fiũt a maio. parte capit. Ad propositum ergo cum in casu nostro ageretur de re cõcupiscibili, ⁊ honorabili, vt ecclesia hẽret valentes monachos, sola scientia ipsius dñi episcopi habetur pro ratihabitione. ¶ Itẽ pręsupposito, ⁊ nõ cõcesso quod actus iste redũdasset in preiudiciũ ipsius dñi epi: tamen cũ vltra simplicem scientiam interuenit actus positiuus, scz exhibitio illius puisionis, nullo modo inficiari põt, quin talis actus debeat haberi p ratihabitione: maxime cum alias vocaretur ipse dñs eps negligens ⁊ piger: qz permisisset monachũ vagari sine licẽtia. Sz in dubio debeat presumere, vt excludat peccatũ. vt in. c. estote. de reg. iur. Non enim recte potuisset sibi soluere, nisi approbasset cãm studij: ⁊ sic cessant no. per Bar. in. l. paulus respondit. ff. rẽ ratã habe. Nec obstat qꝺ dixi in cõtrario qꝺ capituli cõsiliũ nõ fuit habitũ, nã presupponat viua voce qꝺ capitulũ cõsensit, sed nõ fuerit inde scriptura cõscripta. Item capitulum consentit sibi in absentia partẽ mortuariorũ: ⁊ sic nedũ cõsensit: sz facit sibi gratiã. Ex hoc etiã satis arguit cõsensus: ad hoc qꝺ no. Jo. an. in regula, qui tacet. in mercu. li. vi. ⁊ per Bar. in. l. cũ pater. §. libertus. ff. de leg. ij. ⁊ Bal. in. l. si fili᷒. C. de peti. heredi. Et in istis sufficit tacitus consensus, vt in. c. ij. ⁊. iij. de his que fiunt a prela. ⁊ no. in. c. i. de re. eccle. nõ alie. lib. vi. ¶ Non obstat quintum cõtrarium multiplici ratiõe. ¶ Primo qz licet scḋm vnã opinionẽ ius solũ ipso iure priuilegiat studentes in theologia, vt in. d. c. fi. de magi. nõ tñ tollitur quin ex spãli licentia epi possit quis studendo in alijs scientijs pcipere

reditus

reditus in absentia: vt probatur aperte in capitu. cum ex eod. de elect. lib. vi. ⁊ not. Hostien. in summa. de magist. §. fi. in medio. Sed dominus Joannes habuit specialem licentiam vt predixi. ¶ Secundo fa|cit consuetudo ecclesie, nam communiter monachi illius ecclesie solent studere in iure canonico ⁊ percipere illam annuam pensionem, quo casu deberentur reditus, vt not. idem Hostien. in loco preallegato. Et quãquam in datione licẽtie non fuerit specificatũ in qua sciẽtia studere deberet, tamen propter ecclesie consuetudinem satis videtur indultũ. vt possit in iure canonico studere. ar. optime. in. l. quod si nolit. § quia assidua. ff. de edil. edic. ⁊ in. l. fi. C. de fideius. ⁊ quod not. Bartol. in. l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. reis. facit. c. ex literis. de consti. ⁊ c. causam. de rescrip. ¶ Tertio quia etiã his cessantibus, satis puto qđ etiã de iure communium studentes in aliis sciẽtiis dummodo non prohibitis, possunt percipere fructus beneficiorum in absentia: quia promouent studendo vtilitatem ecclesiarum: ⁊ ideo debent haberi pro presentibus. vt in. d. c. cum ex eo. Nam si existentes in seruitio episcopi percipiunt fructus in absentia, qui non debent dici absentes. vt in. c. ad audientiam. de cleri. non resi. fortius idem dicendum est in studentibus. ¶ Itẽ ponderanda est ratio. c. cum dilectus. eo. titu. vbi dicitur quod familiares pape gaudent fructibus in absentia, quia ibi reddũt se obsequiales vniuersis, ⁊ promouent nonnunquam negotia ecclesie. Idem ergo dicendum est in studentibus, arg. illius. c. cum ex eo. Et hanc opinionẽ tenuit Archi. in. c. ij. de priuile. lib. vi. ⁊ in. c. de quibusdam. xxxvij. dist. ⁊ ad. c. fi. de magist. supple. maxime ⁊ idẽ fauore studiorum tenuerũt nonnulli moderni in. c. tua. de cle. non resid. Ego vero sequens illam opinionẽ respondeo aliter ad illud. c. fi. scilicet, quod respectu studentiũ in theologia, voluit tollere cõsuetudines, ⁊ statuta ecclie contraria: vt pz ibi in fine. ⁊ sic voluit illos dispensare priuilegiare in perceptiõe fructuum: quia ex tanta mẽte iuris omnes priuilegiati sunt. vnde si ponderetur c. cũ ex eo. qđ loquitur generaliter in omni sciẽtia, dispẽsatio solum fit, vt assumpti ad ecclesias parochiales nõ teneãtur promoueri ad sacerdotiũ, quasi respectu perceptiõis fructuum nulla requirebatur indulgẽtia quod qđ sit sani iuris subtilitare satis ex predictis põt dictus dñs Joãnes se defendere. ¶ Venio ad sextũ ⁊ vltimum cõtrarium, in quo dico qđ licentia simpliciter data, vt fuit in casu nostro, intelligitur durare scđm qualitatem sciẽtie in qua licentiatus debet insistere: sed tãtũ in studio iuris canonici requiritur septẽnium. vt est tex. iuncta gloss. in d. c. cum ex eo. ergo ad tps tãtum videtur licẽtia data: quãquam nõ fuerit in datiõe licẽtie expressum ius canonicum: tamẽ, vt predixi, propter ecclesie cõsuetudinem intelligitur: licet enĩ ex acumine ingenij istud tẽpus possit preueniri, quia ingeniũ supplet tps bene: ⁊ fortiter studẽtibus, vt no. glo. in. c. tum ex literis. de in integrũ resti. tñ cõmuniter istud nõ cõtingit, maxime propter multitudinem lecturarũ hodie: ⁊ vtinam in septennio essent bene periti. Hoc enim satis probat experiẽtia, que est efficax magistra rerũ. de elec. c. quã sit. li. vj. Quinimo plus puto quod si propter defectũ pecunie contingentẽ, quia episcopus debito tẽpore sibi non prouidit, nõ valuit dñs Joãnes finito septennio remeare ad patriã: ⁊ sic oportuit eũ contrahere multa debita, sicut in veritate sibi accidit me teste, quod poterit petere prouisionem vltra septẽnium: saltem vt suis creditoribus satisfaciat: debet enĩ monachus viuere ex bonis monasterij: nec est sibi imputãdum, cur non redijt: ex quo cõmode sine culpa sua redire nõ valuit. Et per hãc rationem tollitur obiectio que fit de doctoratu superueniente. Nã ⁊ debita cõtrahere potuit vsque ad summam sibi pro suis necessarijs deputatam: vt not. per Archi. in d. c. cum pastoris.

¶ Consilium. lxxxix.

1 Libellus dz attendi circa viam conclusionis, ⁊ non narrationis.

2 Probationes si admittuntur de facto contra sententiam, per quas probationes apparet illa snia minus legitima, debet iudex magis inherere probationibus, quam sententie prius late.

3 Probatio in contrarium per confessionem illius in cuius fauorẽ ius presumit, admittitur contra presumptionem iuris ⁊ de iure.

4 Notorium surgens ex sententia est notorium presumptionis.

5 Prescriptio maioris virtutis est quam nuda sententia.

6 Defensio principalis magis pertinet domino, quam subiectis. Et cũ de subiectione agitur ambobus. S.

7 Episcopus si agit cõtra aliqđ monasterium petendo ibi episcopalia: ⁊ ille qui primo ibi exercebat episcopalia non defendit monasterium, sibi iudicat sibi quo ad possessionem.

In questione que ad presens vertitur inter ciuitatẽ Exij ex vna parte, ⁊ castrum Beluederis ex alia parte, seu inter veriusque loci vniuersitates, videtur primo sententiã ferendam in fauorem dicte ciuitatis. Nam cum alias sentẽtia fuerit lata contra homines dicti castri in fauorẽ dicte ciuitatis, in effectu continens dictum castrum Beluederis olim castellare fuisse, ⁊ esse, cum suo territorio ⁊ districtu, ⁊ cũ suis pertinentijs de comitatu dicte ciuitatis Exij: ⁊ nobiles de bustareto illud retinuisse, ⁊ possedisse indebite ⁊ cõdẽnatos fuisse ad restituẽdũ ⁊ relaxãdũ comitatui dicte ciuitatis Exij: ⁊ dictã vniuersitatẽ dicti castri cõdẽnatã ad faciẽdũ se recuperari p dictã ciuitatẽ: ⁊ pronuntiatum dictam vniuersitatẽ esse cogendam ad se retrahendum a potestate ⁊ iurisdictione dictorum nobilium ⁊c. Nec ista sentẽtia aliquo remedio apparet fuisse, ⁊ esse rescissa: ergo fini eum est nunc iudicandum etiam si nunc appareant testes vel instrumenta in contrariũ: quia sententia ex quo nõ est lata expresse cõtra ius cõe, licet sit lata contra ius litigatorũ, non debet rescindi etiã pretextu pbationis nouiter reperte: facit enim sententia ius inter partes: hec aperte probantur in. c. cum inter. de re iudi. vbi tex. multũ notabilis videt velle hoc procedere etiam si nunc appareat quod probationes quibus fuit lata sententia necessario non concludebant intentum illius pro quo fuit lata. Ad idem. c. suborta. ⁊ c. inter monasteriũ. eod. ti. ⁊ l. imperatores. ff. de re iudi. ⁊ l. sub pretextu. C. de transac. ⁊ l. ingenuũ. ff. de statu ho. ⁊ l. res iudicata. ff. de reg. iur. Nec obstat si dicat quod nũc non petit id qđ in sententia dicta continetur cũ solum nunc fuerit petitũ pnũciari, ⁊ declarari vniuersitatẽ, ⁊ homines dicti castri teneri: ⁊ obligatos esse ad soluendũ in futurum onera realia, ⁊ mista, ⁊ personalia pro rata eorum que pro regimine dicte ciuitatis imponuntur p tẽpore, sicut subeunt alie vniuersitates, ⁊ homines castrorũ, ⁊ villarum

1 comitatus dicte ciuitatis ⁊c. † Libellus autem debet attẽdi circa viam conclusionis, ⁊ non narrationis. Non enim ampliatur conclusio libelli ex varietate ⁊ multiplicitate narrationis. vt legitur ⁊ no. in. c. ex parte B. de foro compe. c. litere. de dila. ⁊ c. fi. de iudi. no. Fede. de senis cõs. xxij. quia dico quod id quod nunc petitur, satis in effectu continet in illa sentẽtia iam lata. Si enim pnuntietur illud castrũ Beluederis esse de districtu, ⁊ comitatu dicte ciuitatis, ⁊ nobiles de Bustareto illud retinere, ac retinuisse indebite, ⁊ iniuste: ac cõdemnati fuerũt ad illud restituendũ, ⁊ relaxandũ dicte ciuitati Exij: ergo cõcluditur quod hoies dicti castri debent soluere onera imposita, vel iponẽda per dictos nobiles: nec possunt amplius illorũ dñm nominare, seu pretextu illius se defendere: imputent enim sibi quare tunc nõ appellauerũt: debent ergo nũc respondere dicte ciuitati, sicut ⁊ alia castra, que sunt de districtu ⁊ comitatu dicte ciuitatis, cũ in effectu talis effectus resultet ex illa sentẽtia: vbicunque enim castrũ nullã iurisdictionẽ habet, sed tota iurisdictio est penes ciuitatẽ: ⁊ sic tenentur parere mãdatis ciuitatis, ⁊ illius onera subire, ⁊ dicuntur ciues illius ciuitatis. hec omnia probant ex not. per Bar. in. l. i. ff. de dam. infec. ⁊ l. i. ad munici. ⁊ l. nõ dubito. ff. de cap. ⁊ postli. reuer. facit. l. qui ad iura. ad muni. ⁊ l. incola. cũ. l. sequẽ. de muneri. ⁊ hono. ⁊ quod no. Jo. and. in. c. i. de immu. eccle. li. vi. Probatiões ergo nũc facte p vniuersitatẽ dicti castri, qđ a quinquaginta sex annis, ⁊ citra, dicti nobiles possederint omnimodã iurisdictionẽ in dicto castro, ⁊ ad eorũ impositiones soluerunt onera ⁊ collectas, nõ habẽt releuare dictã vniuersitatẽ, quia iam pronunciatum cõtra dictã vniuersitatẽ fuit, qđ indebite ⁊ iniuste dicti nobiles possederunt istud castrũ, ⁊ sic iniuste isto casu imposuerũt. vt in. c. licet. de proba. ⁊ qđ no. Inno. in. c. in literis. de resti. spo. ⁊ c. ij. de in integ. resti. a qua sentẽtia nõ fuit appellatũ, vt predixi. Et sic hec pbatio nunc facta nõ releuat: sz debet iuxta petitionẽ illa sententia nũc mandari executioni: vt in. c. cũ super. de re iudi. ⁊ in aliis iurib9 superius allegatis. Nec obst. si dicat, qđ poterat dictũ castrũ venire per beneficiũ restitutionis in integ. per. l. res publica. C. de q. cau. maio. quia sm gl. ibi illa. l. nõ habet locum in villis ⁊ castris. Et psupposito quod debeat obseruari in castris populosis, vt quidã dixerunt, sequitur ibi Bar. tñ cessat nunc istud beneficium, cum lapsum sit quadriẽniũ a tempore sententie. l. fi. C. de tẽpo. in integ. rest. peten. no. Bar. in. d. l. res publica. Nec obijci potest si dicat quod cõueniri debebãt dicti nobiles, qui possidebãt subiectionẽ in castro, ⁊ nõ homines illius castri, qui possidebantur. vt in. c. inter quatuor, iuncta gl. de maio. ⁊ obe. ⁊ c. auditis. de prescrip. quia dico, quod etiã subditi p eorum interesse, ⁊ quia ipsi faciunt, quod actor nõ possidet, cõueniri possunt saltẽ vt snia ferenda preiudicet: vt probat in. c. cũ inter. ⁊ c. cum super. de re iudi. no. Inn. in. d. c. auditis. ⁊ c. inter quatuor. ¶ Sed his nõ obstãtibus cõtrariam sententiã arbitror veriorẽ: ⁊ puto duplex posse adhiberi remediũ impediendi intentionẽ dicte ciuitatis Exij, ⁊ subueniẽdi dictis nobilibus. Primo, quia licet illa sentẽtia reperiat transiuisse in rem iudicatã, tñ ex quo fuit de ea oppositũ contra legem, ⁊ probatiões facte in contrarium ⁊ apparet nũc p probationes legitimas, quod dicti nobiles prescripserunt legitime omnimodã iurisdictionem in dicto castro: cum de qua re cognouerit iudex: de ea pnũtiare dz. vt in. l. de qua re. ff. de iud. ⁊ c. cũ super. de cã posses. ⁊ proprie. debet pnũtiare cõtra dictam ciuitatem, ⁊ absoluere dictũ castrũ ab impetitione ipsius sup causa nouiter impetrata, ⁊ sic pronuntiare legitime fuisse appellatum ab vniuersitate dicti castri. Ad hoc est notabilissimũ dictũ Inno. in. c. cũ dilecta. de rescrip. ⁊ c. cũ bertoldus. de re iu. Et idem sentit in. c. fraternitatis. de frigi. ⁊ c. ex ratione. de appel. dicit enĩ Inn. in preallega-

2 tis locis, † qđ si probationes de facto admittunt cõtra sniam p quas probationes appareat illa snia minus legitima, dz iudex magis inherere pbationibus, quam sentẽtie prius late. Et hãc opinionẽ expsse firmat do. Ant. de but. in. d. c. cum dilecta. dicẽs, quod ex quo probatio est facta, transit in notoriũ: ideo tollitur effectus presumptionis surgẽtis ex sententia, sicut tollitur per confessionem partis, que similiter inducit notoriũ: vt notanter dicit idẽ Inno. in dictis capi. qđ si is p quo fuit snia lata confiteatur eam iniustã, debet iudex illam retractare: ad hoc qđ

no. Cy. et alii docto. in auf. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. vbi di
3 cunt, quod contra presumptionem iuris et de iure, admittitur probatio in con
trarium per confessionem illius, in cuius fauorem iura presumit, quod non pro
cedit ex altero iam quia confessio non tollit in notoriis. Idem est in probatione
iam facta post conclusionem in causa vt in c. cum olim. de verb. signi. Et no.
domini de Rota decisio. cccciii. Facit quod no. Inno. in c. constitutus. de
fil. presby. vbi dicit, quod licet contra agentem possessorio non debeat admit
ti probationes super defectu proprietatis, vt in c. in literis. de resti. spol. et
c. fin. de ordi. cog. tamen si per eius confessionem, et probationes admis
sas constaret de proprietatis defectu: tunc contra notorium non fieret sibi
restitutio. Et si dicatur notorium etiam surgere ex priori sententia: et sic non de
beret tolli per notorium sequens, cum primum sit eque potens: respondetur
4 secundum do. Anto. quod notorium surgens ex sententia est notorium presum
ptionis: et cum agatur hic de prescribenda iurisdictione contra dictam
ciuitatem Exii: et non contra ecclesiam romanam, sufficit prescriptio com
munis: vt si est cum titulo, sufficiat tempus. x. ann. inter presentes. et. xx.
anno. inter absentes. Nam et in istis corporalibus habet locum hec prescri
ptio longi temporis: vt probatur in l. fi. C. de prescri. long. tempo. et l. i.
C. de seruit. et si est sine titulo sufficit tempus. xxx. vel. xl. anno. vt. xvi. q. iii.
c. dilectio. §. pot. Et directo ad causam nostram videtur tex. iuncta gl. i. ver.
principaliter. in c. ad audientiam. de prescri. et bona gl. in c. volumus. xvi. q. i.
iii. et in c. dilectus. de capel. mona. ad idem quod no. Bar. in l. si publicanus. §.
in vectigalibus. ff. de publi. in quibus iuribus colligitur, et not. quod contra
tenentem iura principis, potest prescribi communi iure, si tantum agitur de
prescribendo contra eum, et princeps conseruatur illesus. Cum ergo nunc aper
tissime constet per legitimas probationes et vt presupponitur in iudicio
admissas, quod dictum castrum est subiectum dictis nobilibus de Bustareto
5 per prescriptionem legitimam hec probatio debet preualere sententie ante late, tum
maioris virtutis sit prescriptio quam nuda sententia: vt colligitur ex nota
tis in l. fi. ff. rem ra. hab. et in l. obligationum. §. placet. ff. de actio. et obli.
iunctis no. in l. Iulianus. ff. de condi. in debi. facit c. ad aures. de prescrip.
vbi tex. dicit, quod prescriptio omnem prorsus actionem excludit. Et quod not.
Ioan. an. in regula, possessor. de regu. iur. lib. vi. in mercu. iniustia. not. p
Innoc. in d. c. quia plerique. bene est. quod si quis constreatur sententiam iniustam
etiam post transitum in rem iudicatam: vel postea appareat iniusta per proba
tiones in iudicio admissas, debet sententia retractari. vt supra post Innoc.
dixi. secus autem si post completam prescriptionem constat rem fuisse alterius,
secundum communem opinionem canonistarum. vt no. gl. et hoc. in c. vigilanti. de
prescript. Et Io. and. plene prosequitur, et tenet sub dicta regula, pos
sessor. Et debet hoc casu presumi dictos nobiles de Bustareto bona fi
de prescripsisse, cum ante illam sententiam possederint vltra triginta annos: nam
ex longinquitate tanti temporis presumitur sententia iniusta, etiam in corporalibus:
vt no. voluit Inn. in c. ii. de in inte. resti. et Bar. in l. fi. C. vnde vi. in fin.
Nec sententia lata habuit preiudicare ipsis nobilibus: vt statim in secundo
remedio dicam. Certumque erat dictum castrum potuisse allegare ius nobi
lium. vt in c. cum olim. el. ii. de priuile. et c. cum persone. eo. ti. li. vi. not. Inn.
in c. auditis. de prescrip. Et ex isto remedio dico in causa ista pronun
tiandum per iudicem appellationis bene appellatum, et debere absolui
re vniuersitatem dicti castri ab impetitione dicte ciuitatis Exii: qui hoc
debuisset facere primus iudex, si coram eo fuisset hec prescriptio probata.
vt probatur in c. raynaldus. et c. raynutius. de testamen. facit quod not. Bart.
in l. cum apud. ff. iudi. sol. Illud tamen remedium est aliquantulum du
bium quo ad ipsos subiectos: quia cum eis contendentibus fuerit alias pro
nunciatum dictos nobiles iniuste possedisse: ergo non possunt allega
re nunc eorum possessionem, cum in ipsorum preiudicium presumenda sit iusta:
ex quo ab illa sententia non fuit per eos appellatum ideo tutius est quod
ipsi nobiles compareant, et proponant de iure suo: vt subiicitur in hoc se
quenti remedio. ¶ Secundum remedium impediendi in effectu intentionem
vniuersitatis Exii: est vt dicti nobiles compareant pro eorum interesse: quod
facere possunt. vt in c. veniens. el. ii. de testi. et c. cum super. de re iudi. et l.
si suspecta. ff. de inoff. testa. et in l. ab executore. et in l. a sententia. ff. de appel.
Et si vellent impedire executionem sententie casu quo veniret ferenda
contra vniuersitatem castri satis est dicere de eorum iure: et hoc indubita
tum si tempore prime sententie ignorauerint causam agi contra vniuersi
tatem castri, cuius iurisdictionem possidebant, vt probatur in d. c. veniens.
Et ibi per Inn. et in l. sepe. ff. de re iudi. no. Inn. et communiter alii doct.
in d. c. cum super. et c. penul. eo. ti. Et si volunt quod pro eis pronuncietur: de
bent dare saltem qualemqualem petitionem, vt no. Hosti. et Ant. de bu. i. c.
cum super. preallega. licet ibi Inn. senserit, quod indistincte iste dominus compa
rens pro iure suo, quod habet in subiectos, debet audire sine alia petitione,
et potest vti probationibus factis per subiectos. Sed mihi plus placet
precedens opinio: quia sicut probatio per subiectos facta, non nocet domi
no absenti, vt infra dicam: ita nec prodesse debet, argu. eorum que no. in
c. cansani. de testi. et satis presumuntur ignorare, si erant in etate infanti
li. arg. c. si qui matrimonium accusare possunt. Sed presupposito quod ipsi
fuerint scientes causam subiectionis agi per vniuersitatem castri et tacue
rint, nunquid fuerit eis irrogatum preiudicium aliquale, est dubium: et
premitto illud certum esse subditos conueniri a tertio de iure subiectio
nis: tum quia eorum interest non mutare dominum, tum quia ipsi videtur fa
cere quo minus tertius possideat non patiendo: vt supra dixi: hoc probatur

in c. cum super. de re iudi. et c. cum inter. eo. tit. no. Inn. et communiter docto.
postea in c. auditis. de prescri. et c. inter quatuor. de maio. et obe. et d. c. cum
6 super. dixit tamen Inno. in d. c. auditis. quosdam tenere, quod licet
subiecti admittantur ad defensionem, possint contra eum tamen defensio primo
loco pertinet ad illum, qui possidet subiectionem: refert alios dicere, et melius
secundum eum, quod defensio non pertinet principalius ad dominum, quam ad reliquos
sed plene ad vtrosque. Sed principaliter pertinet defensio ad subiectum, et
ad subiectiones possidentem. allegat. l. principaliter. C. de libe. cau. et cum
hoc secundo dicto transeunt communiter ibi doctores. ¶ Sed dubium est nunc
an sententia lata contra subiectos noceat domino, seu subiectionem possiden
ti, si sciuit litem agitatam, et tacuit, nec a sententia postmodum appellauit. Inn.
in c. subortam. de re iudic. sentit quod sic. requirit tamen quod dominus sciuerit litem
agi, et non ignorauerit ius sibi competere in subiectos litigantes: idem etiam
sentit in d. c. auditis. quia sententia vnius alium non preiudicat, nisi sciuerit,
et non defenderit: quia tunc preiudicat. allegat. c. quamuis. de re iudi. l. sepe. §.
penul. ff. eo. Contrarium tamen ipse tenuit in c. cum super. de re iud. vbi
tenet quod non fit preiudicium domino quoad proprietatem, sed solum quo ad
possessionem: nec fit executio pro illo, qui sententiam obtinuit super subie
ctione domino sciente et tacente. Et videtur de hoc ibi casus. Idem tenet
in d. c. quia. vbi dicit, quod argumentum eius quod dixi de liberto in d. l. sepe. non
7 habet hoc casu locum: nam tamen vnus episcopus agit contra aliquod monasterium peten
do ibi episcopalia: sed alius quod primo exercebat ibi episcopalia, non defendat monaste
rium, preiudicat sibi quo ad possessionem: et hanc opinionem, vt non fiat preiudicium
quoad proprietatem episcopi in dominio: licet sciuerit, et non defenderit, tenet et ap
probat Anto. de butr. et communiter alii canoniste in d. c. cum super. et in d. c.
quamuis. et videtur aperte probari in d. c. cum super. quinimo dominus Francis.
de zabarellis olim cardinalis Florentinus legendo tenuit in d. c. cum
sup. quod etiam super possessione non fit preiudiciam ipsi domino: si ipse pos
sidet: et ad c. cum sup. respondetur, quod intelligitur quando dominus non
erat in possessione. Nam vbi alias potuisset impedire executionem facien
dam in re vacante pretextu iuris sui, vt leg. et no. per Inn. in d. c. veniens. de
testi. et per Bart. in l. a diuo pio. ff. de re iudi. Nunc non poterit, ex quo
fuit sciens, et non assumpsit defensionem: sed si ipse dominus esset in pos
sessione, non debet sua possessione priuari propter sententiam latam con
tra subditos: quia hoc esset de directo contra mentem illius capituli: vbi di
citur, quod sententia lata contra monasterium pro episcopo, debet executioni
mandari absque alterius episcopi preiudicio, qui dicebat monasterium illud sibi
subiectum. Et vt subiicit ibi tex. ratio est, quia gesta contra monasterium
non debent preiudicare episcopo pretendenti subiectionem, licet sciuerit et non appel
lauerit, quamuis res inter alios acta regulariter non debeat aliis nocere, iu
xta constitutiones canonicas et ciuiles: vnde ponderanda singulariter
sunt duo ex illo text. Primo quia dicit, quod absque preiudicio episcopi pre
tendentis subiectionem. debet illa sententia mandari executioni: si enim pri
uaretur possessione, non fieret absque suo grauissimo preiudicio: cum ma
gnum sit possessionis commodum: cum sepe ex defectu probationis super
dominio perdatur ipsum dominium, vt in c. sepe. de restit. spol. et onus pro
bandi incumbit non possidenti. l. fi. C. de rei vendi. et c. ex literis. de probat.
et institu. de interdi. §. commodum. intelligatur ergo ille tex. de quolibet
preiudicio, quod generatur domino tacenti: cum fit executio in re vacan
te, cum facilius ipse obtinuisset, si nemo possederit. d. c. veniens. et hunc in
tellectum videtur tacite sensisse Inno. in c. quamuis. preallegato in prin. Se
cundo ponderanda est multum ratio illius decisionis, dum dicit, quod res
inter alios acta etc. Et sic singulariter vult illa, et nescio alibi, quod dominus
dicitur prorsus alia persona quoad hoc, vt nullum sibi fiat preiudicium
saltem graue ex gestis cum sibi subiectis: et quod illa regula, res inter alios
acta, habet locum in eo: et per consequens infertur quod l. sepe. et c. penul. ha
bent locum in domino quo ad regulam ibi positam, et non quoad casus excep
tos. hoc ego probo. Primo per rationem ipsius Inn. in d. c. auditis.
8 nam ibi dixit, quod defensio cum de subiectione agitur, pertinet principali
ter et equaliter ad dominum, et ad subiectos: quia sicut domini interest non perdere
subiectos ita interest subiectorum non mutare dominum: facit d. l. prin
cipaliter. ergo sententia vnius non debet alteri etiam scienti nocere: quod
probo per dictam l. sepe. et d. c. penul. Tunc enim sententia vnius nocet
alteri, cum is cui primo loco competebat actio, permisit sequentem expe
riri, cum illum poterat a iudicio repellere: vt ibi dicitur. Sed si equali
ter ad vtrosque pertineat, non potuisset dominus subditos remouere, a iudi
cio. Item quare est imputandum hoc domino, cum subditi litigent pro in
teresse suo: et sic sententia habebit effectum contra subditos, vt non possit domi
ne eorum interesse amplius contradicere: sed non contra dominum: cum quelibet
bet res non debeat excedere effectum suum, et transire ad alias personas. de
his que fiunt a maio. par. capi. quesiuit, et l. sancimus. C. de penis. dicet
aliquis, hoc non videtur contra tex. in d. l. sepe. in §. nam et si libertus. vbi
dicitur, quod libertus litigans de statu suo, cum reportat contrariam sententiam,
preiudicat ipsi domino super suo iure patronatus. Ad illum enim text.
potest responderi dupliciter. Primo quod tex. ille habet duos intellectus.
Primus vt intelligatur quando dominus interuenit in iudicio: et hoc videtur so
nare tex. dum dicit, me interueniente etc. Et hunc intellectum tenuit Ioan.
an. et approbat Inn. in d. c. cum super. dixit enim Io. an. et bene secundum Inn.
quod si quis iura petit me sciente quod ego possideo in re aliqua et obtineat:
non tamen mihi preiudicat, nisi ea defendam: et exponit verba. d. l. sepe.
scilicet

scilicet interveniete et defendete: et sic apparet fin eum quod si offerat se de
fensioni debet probare de iure suo aliter fieret sibi preiudicium: hec sunt
formaliter verba Innoc. in d. c. cum super. Secundus intellectus fuit
Rodulphi vt sufficiat sola scientia et licet Bar. hunc intellectum teneat in d.
l. sepe. Inno. tamen et Io. an. dicunt quod papa videtur illum intellectum repro
bare in d. c. cum super. Sed si volumus saluare intellectum Io. an. et Bar.
dicamus aliter et sic quod aut loquimur in liberto litigante et sic fit domino
scienti preiudicium, vt in d. §. nam et si libertus. aut loquimur in subie
cto litigante et non fit dño preiudicium, licet scienti nisi ipse intervenerit in
iudicio et obtulerit se defensioni: et ita loquitur d. c. cum super. et hunc in
tellectum ponit dñs Ant. de bu. l. d. c. cum sup. Et videtur iudicio meo de
mente Bar. in d. §. nam et si libertus. si ratio sua bene ponderet ratio diuer
sitatis: quia libertus fuit consecutus libertatem a dño et sic videtur habuisse
licentiam experiendi super dominio et consequenter super iure patronatus
ex licentia ipsius dñi: merito fit dño scienti preiudicium sicut eadem ratione
dicitur in creditore litigante super dominio pignorum agendo hypothe
caria vt faciat preiudicium debitori scienti. habuit enim illam obligatio
nem facto dñi: et videtur sibi dedisse licentiam super dominio litigan
di vt not. Bar. in dicta l. sepe. In subiecto autem cessat hec ratio cum
nihil habeat facto dñi sed inerte ipse possidetur. Si ergo litiget de sub
iectione venit inerte per interesse et facto suo: ideo nõ debet preiudicare
domino, imo dominus quo ad ius suum censetur prorsus alia psona:
vt aperte voluit tex. in d. c. cum super. et cum hac expositione potest in
telligi c. suborta. et di. tum Innoc. ibi non loquitur de exemplo litigan
te super iure exceptionis.

¶ Consilium. xc.

1 ☞ Promittens sub certa pena se facturum et curaturum quod Titius
contrahet matrimonium cum Sempronia si fecit quicquid potuit nõ
tenetur ad penam.
2 Legatum si factum fuerit mulieri si Titio nupserit videtur prohibita
ne alteri nubat sed cum illo Titio tantum.
3 Iussus si est aliquis morari cum aliquo vel contrahere: si ille recuset vel
non possit commode vel honeste cum illo morari vel contrahere debetur
legatum et tollitur obligatio.

Circa primum dubium Salua
toris p
prius postulato suffragio, videtur quod fideiussores qui promise
runt se facturos et curaturos quod magistri Petrus et Anto
nius iuxta promissionem construent et facient magazinum in oppido limi
nis sub certa pena teneantur et obligati sint ad factum principaliter. i. ad con
structionem ipsius magazini: et etiam ad penam promissam, cum opus in
tra tempus promissum. s. xviii. mensium factum nõ esset. nõ obstante casu
mortis in persona magistri Petri ante perfectionem operis contingentis
et quod teneantur ad ipsius factum principale, probari videtur per l. nemo est qui
nesciat. ff. de duo. reis. et l. si quis pro te. coniuncta gl. ff. de fideius. in qui
bus iuribus probatur quod etiam in obligationibus facti possunt intervenire fi
deiussores, et obligari ad ipsum factum principale, ad quod erat obligatus
principalis promissor: videtur enim interventu fideiussoris tacite agi
vt industria principaliter promissoris non videatur electa: sed quod opus
possit fieri per fideiussores, vel alios qui sunt eiusdem peritie cum promissio
re quod obligentur ad penam: patet, quia ante mortem dicti magistri Petri pena
fuit commissa, cum intra tempus. xviii. mensium iuxta promissionem opus fa
ctum non fuit: mors ergo superveniens post penam commissam non liberat
fideiussores. tex. est in l. si decesserit. ff. qui satisd. cog. nec releuantur si di
catur quod post lapsum tempus operi fiendo prefixo, officiales Florentini sup
illo opere deputati, vna cum dño et prioribus eiusdem vrbis, destinauerunt
vsque pecunias dictis magistris pro opere perficiendo, et acceptando ipsum
factum videntur recessisse tacite a pena, et sic saltem ope exceptionis possint li
berari. vt in l. ii. ff. si quis cau. quia illud procedit quando fuit simpliciter apposita
pena: sed quando fuit adiecta clausula rato manente pacto: tunc dilatio data
post penam commissam ad opus perficiendum nõ liberat a pena iam commissa.
tex. est no. in l. cum stipulatus sum mihi a proculo. ff. de verb. obli. et ibi p
glo. et Barto. pro hoc bona glo. in c. dilecti. de arbi. in fi. facit. l. penult.
et quod ibi no. de transac. ¶ Sed his nõ obstantibus contrariam sententiam arbi
tror preualere, si recte alia hoc negotium contingentia ponderentur. Et pri
mo discutiam verum dicti fideiussores remanserint obligati ad factum princi
pale: secundo numquid ad penam. Circa primum dico quod non: quia isti fideius
sores non promiserunt factum principale: quo casu loquitur d. l. nemo est
qui nesciat. sed obligauerunt se facturos et curaturos quod magistri facient
iuxta eorum promissionem: quo casu nõ obligantur ipsi ad factum principale
cum illud nõ promiserint: sed se facturos et curaturos quod alii facient: vt no.
Bart. in d. l. si quis pro eo. Et facit quod ibi nota. gloss. ad hoc text. in l.
stipulatio ista. §. si quis dolum. ff de verb. obli. et institu. de inuti. stipu. §.
si quis alium. obligatio enim sumit effectum a mente contrahentium. l. in con
uentionibus. ff. de verbo. signi. Et maxime hoc tenendum in casu nostro.
cum nõ sunt eiusdem peritie cum principalibus promissoribus. vt no. in
dicta l. si quis pro eo. et d. l. nemo est qui nesciat. et hoc clarissimum est.
Venio ad secundum. s. an sint obligati ad penam: et concludo quod nõ: quia
pena nõ fuit commissa ante mortem dicti magistri Petri: et sic cum non defe
cerit per eos quin curauerint, et fecerint quod illi magistri opus perficerent,
nõ committitur stipulatio pene: quia difficultas seu impossibilitas su
perueniens impedit pene commissionem. tex. est not. in l. si vehenda. ff. ad
legem rhod. de iac. no. Bart. ibi latius et clarius in l. continuus. §. illud. de
verb. oblig. Et idem in difficilioribus terminis quam nostris consuluit Fede.
de senis habito consilio cum Ioanne paglaren. sicut ipse refert consilio.
1 cxvii. vbi dicit: quod si quis promisit sub certa pena se facturum et curaturum
quod Titius contrahet matrimonium cum Sempronia, si fecit quicquid po
tuit, nõ tenetur ad penam: quia satisfecit obligationi quantum in eo fuit: et dif
ficultas impedit pene commissionem. vt in d. l. si vehenda. Sed in casu no
stro non solum superuenit difficultas, sed etiam impossibilitas: quia impos
sibile erat curare post mortem, vt ille magister Petrus opus perficeret:
ergo ex persona dicti magistri Petri decedentis antequam pena committeretur
fideiussores nõ tenentur: nec illa obligatio transiuit in heredes dicti ma
gistri Petri: quia factum inherens persone defuncti non transit in here
dem. d. l. si decesserit, et ibi per Bar. per quod dicit quod si quis promisit vt pos
sit pro debitore capi pro eo: aliter, illa obligatio nõ transit in heredes. Ad
idem. l. vnica. §. finaute. in fi. C. de cadu. tollen. quod autem pena nõ esset commis
sa ante mortem dicti magistri Petri non obstante lapsu. xviii. mensium ope
ri perficiendo prefixorum, probatur ex eo, quia vt presupponitur in facto,
isti conduxerunt opus faciendum intra illud tempus: cum hoc super quo
dam muro antiquo edificarent: sed tandem ... fuisset postea per officia
les compertum, quod illud opus sic edificandum nõ esset mansurum, de nouo lo
cauerunt dicto magistro Petro, vt illum murum edificaret de nouo. Et
constituerunt sibi pro illo nouam mercedem, apposito tempore trium mensium ad ipsius
muri edificationem. Et sic cum prime stipulationi fuisset additum opus, quod nõ
venit in prima promissione, videtur tacite recessum a tempore primo prefixo,
vt saltem vi exceptionis conseruetur: nec infra tempus primo conuentum committatur
pena ad hoc quod no. glo. in l. si. C. de nona. et per Bar. in l. penul. ff. de fu
to. stipula. et per eundem et glo. in l. ii. ff. de nona optime ad predicta facit.
l. ideo hesitatur. et quod ibi not. Bar. ff. de verb. obli. vbi dicit, quod si quis
promisit infra certum tempus insulam edificare deinde aliqua pars insule facte
incendio corruit: dicit ibi quod debet promissor habere integrum tempus edifican
di propter impedimentum superueniens: ita videtur dicendum in casu nostro.
cum mutato opere impediatur diligentia: et per consequens debet augeri tem
pus, ex quo aliud non fuit expressum. argu. l. scio. l. rasio. in fin. ff. de an.
leg. et prima stipulatio interdum capit dilationem, quasi tacite tempus insit:
vt in l. interdum. ff. de verb. obli. si promitto simpliciter dare centum, tamen
intelligitur tacite tempus intra quod per me solui potest. Et quod hoc fuerit de mente
contrahentium satis facit: quia elapso tempore. xviii. mensium primo prefixo,
nihil officiales predicti proposuerunt de pena: ex his enim que sequuntur, presu
mitur ad precedentia. vt in l. si seruus plurium. §. en fi. et l. qui finibus. ff. de
leg. i. Et presertim hoc procedit si illa clausula, rato manente pacto, appo
sita nõ fuit. vt no. in d. l. cum stipulatus sum mihi a proculo. et in d. l. ii. ff. si
quis cau. Idem tamen etsi fuit apposita per predicta, maxime quia hoc
presupponitur. s. quod dictum opus cum constructione muri de nouo nõ poterat
commode fieri intra tempus primo prefixum. facit. l. nepos proculo. ff. de
verbo. sig. Preterea si nõ fuisset recessum a tempore primo prefixo. ad quod
fuisset appositum tempus trium mensium noui muri construendi: si ille
murus edificandus erat solum propter constructionem magazini: vnde sa
tis erat tempus appositum super toto, cum ratione totius tractabatur
de parte argu. eorum que no. in c. auditis. de prescrip. et in c. cum dilecti.
de dolo et contuma. ¶ Et ex his infero ad secundum dubium, numquid fideius
sores sint saltem obligati ex persona magistri Antonii superstitis: et dic
eo quod nõ tum per predicta, tum quia magister Antonius nõ obligauit se
cum dicto magistro Petro. vt essent duo correi et sic cessat. l. i. C. de duobus
reis. et l. reos. ff. e. cum simi. vbi pater, quod duo correi videntur obligati insol
lidum, licet hodie secus sit per aut. hoc ita. C. eo. ti. Sed magister Petrus
fuit principalis promissor: ille autem magister Antonius obligauit se ad fa
ciendum partem suam, vna cum dicto magistro Petro: et sic elegit peritiam et
industriam dicti magistri Petri, qui erat magister prefatus: et forte
sine eo non obligasset se ad tam grande opus: vnde cum propter causam
mortis dicti magistri Petri nõ possit construere, vna cum illo magistro
Petro solutus est ab obligatione illa. et tenetur cum alio construere. arg. bo
num in. §. cum ante. et in c. is cui. de offic. deleg. lib. vi. et quod notanter dicit
Innocen. in c. si. de offic. deleg. facit. l. cum ita legatum. ff. de condi. et de
2 monstra. vbi dicit, quod si ita legatum est factum alicui mulieri, si Titio nu
pserit videtur prohibita ne alteri nubat, sed cum illo Titio tantum: ita in pro
posito si magister Antonius se obligauit, vt edificaret vna cum magi
stro Petro, si nõ potest cum illo laborare, nõ tenetur sine eo, vel cum alio: hoc
enim important verba obligationis, a quibus recedendum nõ est, cum nõ con
stet de contraria voluntate. l. nõ aliter. ff de leg. iii. et maxime in casu nostro: quia
in dubio verba sunt interpretanda contra stipulatorem. debuerunt enim
illi officiales verba latius concipere cum fuit in eorum potestate. vt notan
ter dicit tex. in l. quicquid astringende. de verbo. obli. Ad idem facit. l.
f. C. de insti. et substi. et l. caio. ff. de ali. et ciba. lega. et l. meuius. ff. de annu.
3 lega. et quod in eis not. Bart. vbi patet, quod si quis iussus est morari cum ali
quo vel contrahere: si ille recuset, vel nõ possit commode vel honeste cum il
lo morari, vel contrahere, debetur legatum, et tollitur obligatio. Ex his in
fertur quod si dictus magister Antonius nõ remansit obligatus post mortem
dicti magistri Petri: nec fideiussores ipsius tenentur ad penam: quia pro

miserunt se facturos ⁊ curaturos ꝙ illi facerent iuxta promissionē per
eos factam: ⁊ promissio fuit cum illa qualitate facta, vt vna cum ma
gistro Petro dictū magazinū deberet edificari, tamē quia defectiuo cō
petēs ex ratione coherētie cōpetit etiā fideiussori, vt in .l. exceptiones.
in .§. ff. de excep. imo imputaretur sibi si scienter eam omitteret .l. si fide
iussor. ff. manda. Ex quibus omnibus cōcludit, ꝙ nec ex persona magi
stri Petri, nec ex persona magistri Antonij dicti fideiussores sunt in
aliquo obligati.

Consilium. xci.

1 Pene quando imponuntur diuerse alternatiue a lege: ⁊ verba le
gis diriguntur ad iudicem, optio non datur parti, sed soli iudici.
2 Bona multa prestantur inuitis, quando eorum consulitur vtilitati:
non voluntati.
3 Potentia de facili reducibilis ad actum habetur pro actu.
4 Infirmus diues si ꝓhibeat ne sibi dent alique medicine, nihilominus
si medicus curat eum, ⁊ dat sibi medicinas, poterit postea repetere.
5 Prouisio legis est magis fauorabilis, quam statutum.
6 Iudex ex officio suo potest curatorem iam datum remouere, et alium
deputare.
7 Actiones due quando competunt, vna de iure communi, alia beneficio
pretoris, vna electa remanet altera exclusa.
8 Facultas datur iudici temperandi a principio penam legis.
9 Minor non pōt ꝓ libito se a potestate tutoris sola voluntate eripere.

Quoad primum dubium, in quid stāte statuto p
dicto curator sit dand⁹ minori inuito, alias nō
habenti curatorē: videt primo ꝙ nō. Nā lege cauet, vt cura
tor non det minori inuito, nisi ad litē, vt insti. de cura. §. itē
inuiti. ⁊ alibi dicitur, ꝙ non debet dari nisi presenti, ⁊ stipulanti. vt in .l.
qui habet. ff. de tute. Alia insup lege cauet, vt alius petere minori cu
ratorē non possit: sed ipse sibi petere debet. vt .l. diuus. §. curatores. ff.
qui pet. tut. vel cura. Cum ergo presens statutū quo cauetur, ꝙ cōsan
guinei possunt petere curatorē minori, deuiet a dispositione iuris cōis,
debet stricte intelligi, vt minus ꝗ possit fieri, obuiet iuri cōi. l. iij. §. hec
autē verba. ff. de neg. gest. c. in nostra. de iniur. c. f. ⁊ §. de fil. pſby. lib. vi.
facit qđ no. Inno. in .c. causam. de rescrip. ⁊ Bar. in .l. omnes populi. ff.
de iust. ⁊ iure. ⁊ .l. i. ff. ad leg. fal. ⁊ Io. and. in regula, pro possessore. de
re. iur. lib. vi. in mercu. prouidet ergo illud statutum, vt consanguinei
admittantur ad petendū curatorem, vbi alias non admittebant, vt p̄
dixi, ⁊ nō intelligatur, vt detur minori inuito, ne in alio corrigatur ius
cōe: presertim cū hoc nō exprimat in statuto: ⁊ sine isto potest statutum
habere suū effectū. facit .l. si vero. §. de viro. ff. solu. matri. ⁊ .c. statutū. de
elec. lib. vi. Sed his nō obstātibus contrariam sententiam arbitror
prestantiorem. Primo per verba dicti statuti in eo quod dicit, qđ si p
uenerint, ⁊ nōiauerint curatorem, vel curatores: vel iurauerit ꝙ dictā
petitionem faciunt bona fide, ⁊ pro vtilitate minoris, ⁊ nominabūt me
liores, dētur curator vel curatores predicti eidem minori intra. xv. dies
post petitionem. ⁊ iuramentū predictum: vnde pondero primo verbū
dētur: qđ verbum iudici p̄ceptiuū est inducēs necessitatē: sicut in simili
habet in .c. si diligēti. de foro cōpe. ⁊ c. i. de iniur. lib. vi. ⁊ .c. de multa. §.
is quoq3. de preben. que verba cū sint impersonalia, diriguntur ad iudi
cem solum, ⁊ sic non requirunt voluntatē minoris, vel alteri⁹: sed solū
denotant factum ⁊ officium iudicis. Ad hoc qđ in simili habetur .l. cle.
i. de re iudi. iuncta gloss. in verbo, admittat. que est no. Ad idē alia gl.
no. in .l. si soror. C. de colla. facit qđ not. Cy. in .l. quicūq3. C. de ser. fugiti.
1 vbi dicit, † ꝙ si diuerse pene imponitur, alternatiue a lege: ⁊ ꝟba legis
diriguntur ad iudicē, optio non dat parti, sed soli iudici, ita ꝙ sufficit
solius iudicis ministerium. Idem quando verba proferuntur imperso
naliter, q2 in dubio dirigūtur ad iudicem: vt est tex. iuncta gl. in .c. a cra
pula. de vita ⁊ ho. cleri. ⁊ in .c. fraternitatis. xxxiij. dist. ⁊ .c. sicut. de iudi.
Secundo facit, quia a verbis nō est recedēdum, nisi aperte aliud cō
stet ex mente. vt in .c. fina. de verbo significa. ⁊ .l. nō aliter. ff. de legatis.
iij. Sz verba statuti in casu nostro clarissima ⁊ certa sunt cum dicāt de
bere noiari p cōsanguineos: nec requirūt vt minor vocet, vl' vt cōsen
tiat: ergo indistincte debēt intelligi. vt siue velit minor, siue non, debēt
illi noiari, seruata tamē forma statuti deputati. cū enim ꝟba clara sint,
cessat extranea interpretatio .l. ille aut ille. ff. de lega. iij. ⁊ in .c. cū dē. de
reg. iuris. bene eñ sciuissent statuētes dicere, si voluissent, vt minor vo
caretur, ⁊ cōsentiret. Cum ergo nō dixerint, non est curandū an minor
reluctet. ad hoc bonus tex. in simili in .c. ad audiētiā. de deci. ⁊ .xix. dist.
si romanorū. ⁊ .c. solite. de maiorita. ⁊ obedien. ⁊ .l. de pretio. ff. de pub.
Tertio facit, qđ si nō daret minori inuito, sed ꝯsentiēte dūtaxat, sta
tutum nō requireret illā solēnitatē, vt ꝯsanguinei iurarent, ꝙ dictā pe
titionē faciāt bona fide, ⁊ ꝓ vtilitate minoris, cū sine ista deberet dari,
si minor ꝯsentiret postulationi. argu. l. si filius. ⁊ qđ ibi no. Bal. in .l. cū
pater. §. libertus. ff. de lega. ij. Preterea ⁊ quarto, si hoc esset verū,
illud statutum de nihilo, vel modico prouideret q2 non haberet minor
nisi contradicere: ⁊ sic impediret petitionē consanguineorum ⁊ euacua
ret noiationem ⁊ iuramentū cōsanguineorū, ⁊ prouisionē statuti funda
tam super sua vtilitate: ꝙ nō est dicendū, arg. optimū in .c. in his. de pri
uile. c. si papa. de priuile. lib. vi. ⁊ .l. si qū. C. de inoffi. test. Nec est curandū
hoc casu de cōtradictione minoris, ex quo sue vtilitati ⁊ nō voluntati
intēdat prouidere statutum, vt patet in illis verbis pro vtilitate mino
2 ris ⁊c. Ad hoc .c. qui emēdat. xlv. dist. vbi dicit tex. † ꝙ multa bona pre
stantur inuitis, qū eorū consulitur vtilitati, nō volūtati: q2 ipsi inueniū
tur sibi inimici esse. Ad idem. xxiij. q. iiij. displicet. ⁊ .c. ipsa pietas. et ꝙ
not. ponit Barto. in .l. iiij. §. pretor ait. ff. de dāno infec. vbi dicit, qđ si
statuto cauet, qđ fiat citatio ad faciem, vel ad domū: nō debet intelligi
vt sit alternatiua ordinis: ⁊ sic primo ad faciē: ⁊ in defectum ad domū;
licet verba legis sic intelligant, ⁊ exponātur. vt .l. scire oportet. ff. de ex
cusa. tuto. sed debent intelligi imponi verba alternatiue, vt sic sufficiat
citatio ad faciē, vel ad domū, vt statutū aliquid operet. Nec obstat ar
gumē. supra formatū, qđ poterit operari, vt ꝯsanguinei admittant ad
postulandū: q2 iste effectus esset modicus, ⁊ quasi inutilis, cum per solā
cōtradictionem minoris forte discoli prorsus illa prouisio anihilare
tur, ⁊ sic verba essent imposita potius verbis ꝗ rebus: cuius cōtrariū
esse debet, vt in .c. cōmissa. de elec. lib. vi. ⁊ .l. ij. in fi. C. cōia de lega. ⁊ ꝟba
legis debēt intelligi cum effectu. ad .c. relatū. de cleri. non resid. ⁊ .l. i. §.
hec autez verba. qđ quisq3 iur. Nec debet ita amare fieri interpretatio
cuiusq3 dispositiōis, vt ab alieno iudicio dependeat ipsius effectus vt
3 notāter videt tex. in .c. pisanis. de restitu. spolia. † Potentia eñ de fa
cili reducibilis ad actum, habet pro actu, vt ibi; vnde sicut videmus ꝙ
lex ꝓuidet prodigo inuito per dationē curatoris .l. i. ff. de cura. fur. ⁊ .l.
is cui bonis. ff. de ꝟbo. obli. donec sanos mores receperit. vt dicta .l. §. ⁊
mulieri que luxuriose viuit. in .l. ⁊ mulieri. ff. eo. Ita statutum hoc casu
voluit ꝓuidere minori: ꝓsumpsit eñ curatorē sibi necessariū, ex quo cō
sanguinei admittūtur ad postulationem, ⁊ iurabit qđ bona fide: ꝓ vti
litate minoris curatorem dari petūt. ad hoc .l. i. ij. ⁊ iij. ff. de libera. cau
sa. Et iudex ex officio debet prouidere minori, vt no. in .l. iiij. §. hoc ańt
iudicium. ff. de dāno infec. Preterea ex quo cōsanguinei ꝓsumunt mo
uere se bono zelo, vt in iuribus proxime allegatis: postulant ⁊ iurāt ꝙ
faciunt bona fide ⁊ pro vtilitate minoris: si minor ipse ꝯtradicēs est, vi
detur insanus moribus: ⁊ dissensus suus nō debet impedimentum pre
4 stare. ad hoc no. gl. c. i. lxxxvi. dist. que notāter dicit, † ꝙ si infirmus di
ues prohibeat, ne sibi dentur alique medicine, qđ nihilominus si medi
cus curat eū, ⁊ dat sibi medicinas, potest postea repetere nō obstāte.
l. si. C. de nego. gest. quia presumit nō sane mētis sic resistēdo: vnde inui
tum potest medicus curare. ita cōcludo in p̄senti dubio qđ seruata so
lēnitate statuti pōt inuito per iudicē dari curator. Venio ad secun
dum qđ iudicio meo est difficilius, an iudicio cepto per cōsanguineos
sup postulatiōe curatoris: seruata statuti solēnitate facta, valuerit da
tio curatoris postulati postmodum per ipsum minorem facta per iu
dicē corā quo vertebat questio. Et videtur primo ꝙ sic. nā certū est qđ
ipsi minori postulanti dandus est curator per magistratū ex legis cō
munis prouisione. vt in .d. l. diuus. §. curatores. que quidē legis proui
sio non censetur in dubio sublata per prouisionē statuti: sed cōcurrunt
ambo remedia: vt ad postulationē consanguineorū dari possit, et etiā
ad postulationem propriam ipsius minoris. Nam antiqua legis ꝓui
sio non censetur sublata per minorem, sed ambe concurrunt, nisi exꝑsse
cōtrariū caueat in lege noua. vt .l. quoties. et .l. nunꝗ. ff. de acti. ⁊ obli.
facit .l. si. C. de dona. ⁊ quod notāter ponit Bar. in .l. i. ff. vi bono. rapto.
5 ⁊ gl. in .c. qđ olim. de iudeis. † ꝓuisio enim legis est magis fauorabilis,
ꝗ statutū: quia in eo qđ recedit a iure cōmuni, est odiosum: vt in iurib⁹
supra alleg. in prima parte. Ex quo ergo illo tēpore cōcurrebat ꝓuisio
legis cōis cū volūtate minoris, vl' ꝙ valeat datio predicta. arg. l. regu
la, odia restringi. de reg. iur. lib. vi. ⁊ .l. qđ vero. ff. de legi. ⁊ .c. cū dilect⁹.
de ꝯsuetu. facit .l. ij. C. de nora. ⁊ optime in .l. presco. in si. ff. đ penis. ⁊ ali
bi dicit tex. ꝙ vbi cōcurrūt causa naturalis ⁊ accidētalis, preferēda est
naturalis .l. qui habet. ff. de tute. sed ꝓuisio legis vt curator det mino
ri postulāti est naturalis ⁊ magis fauorabilis, ꝗ ꝓuisio statuti, vt det
inuito ad postulationē consanguineorū: ergo illa preferēda. Secūdo fa
cit .l. quoties. C. de rei vendic. vbi patet qđ si vendo rē duobus: ille po
tior est cui res fuit primo tradita. Et sic in pari causa ille prefert qui
prius peruenit ad consummationē actus, facit .c. tibi qui. de rescrip. li.
vi. Sed in casu nostro instante postulatione consanguineorū ⁊ mino
ris primo fuit cura decreta ad postulationē minoris: ergo ille potior.
maxime cū nunc cesset ratio statuti: fuit eñ mēs ꝓuidere minori cura
tore indigēti: vt patet ex ꝟbis statuti: ibi pro vtilitate minoris ⁊c. Sz
nunc minor habet curatores, ꝯ quos nihil male obijcit: ergo cessare dz
statuti extraordinaria prouisio. arg. in .c. cum cessante. de appel. ⁊ optime
facit .l. ex facto. ff. de vulga. ⁊ pu. ⁊ qđ no. Bar. in .l. generaliter. C. đ epi.
⁊ cleri. canonizata. xvi. q. i. ⁊ habenti curatorē nō est dādus alius cura
6 tor. vt in .l. curatorem habenti. C. qui da. tut. vel cura. † Preterea iudex
ipse ex suo officio potest ex causa curatorē iam datū remouere, et aliuz
deputare .l. iij. §. preterea. ff. de suspectis tutor. fortius ergo potuit nō
admittere curatorem per consanguineos postulatum, ⁊ alium deputa
re ad petitionem minoris, cum facilius quis non admittatur, ꝗ remo
ueatur. vt in .c. quēadmodū. de iureiur. ibi turpius eijcitur, ꝗ nō admit
titur ⁊c. Item fortissime facit in simili .ca. pastoralis. de iure patrona
tus. vbi habetur, ꝙ si patronus presentet primo vnum ad ecclesiā va
cātem, ⁊ episcopus sine causa legitima distulit illū instituere si patron⁹

presentet

presentet aliū ꝛ illum instituit episcopus valet instō facta de secūdo lꝫ
eps pumaf qui sine causa legitima distulit instituere primum:multo er
go fortius in casu nostro dꝫ valere datio secūdi nō obstāte ꝓcedēte pri
ma cōsanguineorū petitione,cū alꝰ superueniēs scđa petitio ipsius mi
noris per iudicē admissa:nam in tali casu potest eps instituere primū
aut secundū sine aliquali pene metu:vt in.c.cum aīt.eo.tit. Ad idē be
ne facit in simili.l.relegatorū.§.ad tēpus.ff.de interdic.ꝛ releg.vbi dici
tur iudicē nō debere ei quē relegat bona in totū vel in parte adimere:ꝛ
subiungit tñ ꝙ si ademit infirmabitur snia:facit qđ leg.ꝛ not.in.l.quid
ergo.§.pena grauior.ff de his qui no.infa.vbi habef ꝙ a prouisiōe le
gis potest iudex recedere mitigando a principio penā:ꝛ dicit ibi etiā
si pena apponaf per statutū:ꝛ dicit Bal.in l.non dubium.C.de legi.ꝙ
in dubio videf recessisse a pena legis seu statuti ex causa. Et hec mul
tum videtur stringere pro parte ipsius minoris:maxime quia suspicio
videf contra consanguineos ita se ingerētes. argu.in.l.que omnia.ff.
de ꝓcura. ❡ Sed his nō obstātibꝰ meliori iudicio semper saluo oppo
sitū preualere arbitror.ꝛ primo moueor quia statutū cōmunis Floren
tie a quo iudex recepit potestatē mādat ipsi iudici vt sub certa forma
de qua in dicto statuto det curatorē. Quamquidē formā cū dictus iu
dex nō obseruauerit nō tenuit cura secundo loco per eū decreta:vl' sal
tē est irritāda sicut irritatur electio facta cōtra formā statuti vt in.ca.
cū dilectū.de cōsuetu. Facit.c.abbate de verb.sign maxime cū in casu
nostro statutū fuerit factū a populo Florentino:ꝛ sic pōt dici ius ciui
le.no.Bar.in.l.fi.ff.de penis.ꝛ.l.iii.ff.de verb.oblig.maxime cum ciuis
tas Florētina imperatorē non recognoscēs tantā potestatem habeat
in territorio suo:quātam imperator in suo.vt no.Barto.in.l.hostes.ff.
de capti.ꝛ postli.reuer.et facit.c.per venerabilē.q fil.sint legi. ❡ Ad ꝓ
dicta induco glo.multū notabilē in clemē.i.de iure patro.que dī qđ si
mādetur alꝰ potestatē habenti,vt aliquid faciat sub certa forma licet
ille sit ordinarius si illud fecerit forma non seruata nō valet actus. fa
cit.c.cum dilecta.de rescrip.ꝛ.c.fi.de resti.spoli.ꝛ.c.venerabili.de offi.de
leg.ꝛ.l.diligēter.ff.mādati.secꝰ si madaref alꝰ potestatē nō habēti:qꝛ
tūc actꝰ nō seruata forma postea data tenet:licet contra faciēs sit pu
niēdus:ꝛ sic loquif.c.dilectus.el.ii.de prebē.ꝛ.c.si soli.in prin.de cōcef.
prebē. lib.vi.cū simi. Ad propositū ergo cum per potestatē a statutis
florentinis hoc inter cetera statuta caueaf vt postulatis ꝛ nominatis
curatoribus per consanguineos dētur ipsi nominati infra quin.decim
dies ꝛ qꝛ collateralis trāsgrediēdo formā statuti illos nominatos nō
dedit intra quindecim dies nec postea sed alios non debet tenere ipsa
datio curatoris.l.nō dubium.ꝛ ꝙ ibi no.maxime per Bald.C.de legi.ꝛ
quoties datur certa ꝛ specialis forma statuti,nō solum annullaf id,qđ
fit cōtra formā,sed etiā id qđ fit preter formā.vt no.probaf l.c.prudē
tiā,ibi:ille quippe.de offi. deleg.ꝛ.c.si cui.de elec.libro.vi. Nec dꝫ iudex
moueri per equitatē nō scriptam contra ius scriptū.vt in.l.i.ꝛ per gl.
ꝛ no.Barto.C.de leg.ꝛ no.in.l.placuit.C.de iudi.ꝛ in.l.fi.C.de transac.
Nec debet iudex velle videri clemētior lege:vt dicit text.in auf.de iud.
Item ꝛ secūdo vbi cōcurrunt due partes in dispositione,prima attēta
ta ꝛ presentata preualet,ex quo non possunt ambe habere effectū.vt in
c.fi.de rescrip.lib.vi.vbi dicif,qđ si duo impetrauerint cōsimilē gratiā
sub eadē data,primo presentās est potior. Insuper facit.l.qđ l heredc.
§.religere.ff de tribu.ꝛ.c.vt quis duas.de elect.li.vi.ꝛ.l.pretor edixit.§.
i.ff.de iniur.ita ad ꝓpositū presupposito ꝙ etiā minor possit petere.ex
quo cōsanguinei preuenerūt,ꝛ intentauerūt prouisionē statuti,ꝛ nomi
natio iam vigore statuti facta extitit:non licuit minori intentare post
modum prouisionem legis.legitime opponēdo contra nominatos ꝑ
cōsanguineos:preclusa est enim ii sibi dicta via.d.l.ꝑtor edixit.ꝛ.d.ca. vt
quis duas.de electio.lib.vi. Item facit optime.l.i.ꝛ qđ ibi not.ff.vi bo
norū rapto.ꝛ auf.qui semel.C.quomo.ꝛ quādo iudex.presumptio enim
est qđ minor non moueatur bono zelo:cum per prius non petierit:sed
demū facta postulatione per cōsanguineos. ❡ Posset etiā si cōtrariū
diceremus confingi fraus:quia ad exclusionē nominatorū per consan
guineos de facili minor ipse nominaret suis moribꝰ cōsentaneos ꝛ sic
euacuaret ꝓuisionem statuti:qđ nō est dicendum:obuiādum enim est
figmentis ꝛ fraudibus.in c.quāto.in fi de diuor.presumendū est enim
ꝙ meliorē electionem faciāt cōsanguinei etate ꝛ discretione ꝓuecti ma
xime cū in hoc prestiterint iuramētum ꝙ ipse minor,qui adhuc rectum
non hꝫ iudiciū,ꝛ posset illectus ꝛ seductus petere curatores.ex quo ꝛ
cura posset sentire tristē exitū:ꝛ sepe minores vt mulieres laborāt cō
tra ꝓpria cōmoda:vt dicit tex.in.l.si pater.C.de spon.facit.l.si veronō
remunerādi.§.si adolescēs.ff.mādati.cū simil. Sciuisset enim statutum
dicere qđ voluisset ꝙ debēt dari nominati per cōsanguineos: nisi ipse
minor petat:sꝫ simpliciter ꝛ indistincte disponit,vt denf noīatim ꝑ cō
sanguineos:hinc videmus ꝙ in multis locis vigent statuta,vt sine cō
sensu eorum,nō possint obligari. Aduertunt enim,ꝙ ista etas multis
captionibus exposita est,ꝛ multorū insidiis supposita:vt dicit text.in.l.
i.de mino. Sed per interuentū consanguineorū maxime cum iuramēto
tollitur suspicio fraudis.argu.in.l.transactione.C.de transa.tionibus.
❡ Item presumptio est contra minorem,qui non valet acquiescere cō
silio consanguineorum. argumen.in.c.ex studiis suis,de presumptiōi.
❡ Preterea interdictum pape per ordinariū preueniri per citationis

actum potest,vt in.c.vt debitus.de appel.ꝛ delegato per delegatū:vt
ibi plene not.in.c.i.ꝛ.c.si autē.ꝛ.c.plerūqꝫ.de rescri.ꝛ per citationē quis
preuenif,vt non prosit postmodū mutatio domicilii.l.si quis postea.ff.
de iudi.ꝛ.l.cum quidā.ff.de iurisdi.om.iu.ꝛ.c.proposuisti.de fo.cōpe.ꝛ
sic contraria collatio pape ꝛ ordinarii de eodem beneficio primo facta
preferf.in.c.si a sede.de prebē.libro.vi.ꝛ in iurisdictione epi prelati infe
rioris locꝰ est preuētioni,vt no.Joā.an.in.c.pastoralis.de offi.ordina.
sentit Inno.in.c.quāto.eo ti.facit.l.fi.C.de iurisdi.om.iudic. Ita dicen
dū in proposito,ꝙ cōcurrētibus ꝓuisione legali,et statutaria ꝓferēda
est primo prouiso intētata.facit.xxxii.q.i.cum renuntiaf.ꝛ qđ no.Inn.
7 in.c.i.de colu.dete.vbi dicif,† ꝙ vbi due actiones cōpetunt,vna de iu
re cōmuni,alia bñficio ꝑto:io:vna electa altera remanet exclusa: facit
dicta.l.quod in herede.§.eagere.ꝛ.l.ita.in fi.ꝛ.l.licet.ff.naut.cau. stab.
❡ Ex his satis patet rñso ad allegata superius pro parte minoris:fa
teor enim qđ re integra cōpetūt ambe prouisiones:tamē ex quo cōsan
guinei preoccupauerūt statutum mādati,vt illi per consanguineos no
minati dentur:tādem minor intētat prouisionē legalem,quasi iā preuē
tus:vt in iuribus ꝓallegatis.nō obstat secūdum argumētum de.l.que
rea quia illud est,quia per venditionem solum obligatur personalis ꝛ
vendēs,ad perfectionem cōtractus. Sed per traditionē secūdo factā
acquiritur dominiū ꝛ possessio.l.traditionibus.C.de pactis.nō res emi
tur secūdus:ꝛ primo tenef ad interesse,sicut prius tenebaf ex natura con
tractus.vt no.in.l.i.ꝛ.l.exēpto.ff.de actio.emp.ꝛ potest conueniri de fal
so:vt est tex.no.in.l.qui duobus.ff.de fal. Secus autē si primo fuisset ac
quisitum ius in re:quia tunc ille est potior nō obstāte traditione secun
do facta:vnde si venditor constituisset ꝛ tradidisset:primus tamen esset
potior,per tex.no.in.l.certe.ff.de preca.de qua per Jo.an.in addi.Spe.
de emp.ꝛ vendi.§.i.ver.ꝛ hoc scias.per Cy.in.d.l.quoties.per Bart.in
l.si is qui pro emptore.ff.de vsu.capio.ita dicēdum in ꝓposito:nam per
nominationē ꝛ postulationē cōsanguineorū,iudex astringitur ad nomi
natos ꝓsentādū,ꝛ prouisio legis videf exclusa,ꝛ ius qđ est modo videf
acquisitum nominatis.facit qđ habetur in secūdo statuto preallegato.
facit.l.seueriter.C.de excusa.tuto.ꝛ videf ius afficiens ad rem ex sola in
tentione,cum iudex teneat illos dare:facit qđ not. Inno.in.c.dilectus.
de offi.leg.vnde nō debuit valere prouisio de alio facta:tū quia cōtra
formā statuti: tum qꝛ prouisio legis cessauit attenta prouisione statu
taria per supradicta.non obst.argu.de.l.tutor.ff.de suspec.tuto. qꝛ di
co iudicē nō posse ex officio remouere tutorē nisi ibi ex aptissimis ar
gumētis liqueat illum esse suspectū.vt dicit tex.in dicto casu,qđ nō con
tingit in casu nostro:iudex enim nō debet ꝓcedere fm qđ sibi videtur:
licet illud videatur equum,ex quo per legem vel statutū est prodita cer
ta ꝛ determinata via procedendi.vt no.dicit Inn.in.c.i.de cōsti.ꝛ Bar.
in.l.i.C.de legi. Non obstat quartum de.c.pastoralis.ꝛ.c.cum autem.de
iure patro.qꝛ.c.cū autem.procedit ratione potestatis tribute patrono,
vt possit variare accumulando ante institutionem:vnde data paritate
inter presentatos epi est electio:vt ibi no. Ad.c.pastoralis.dico idē eas
dem rationem:nam ex quo datur patrono laico facultas variādi,acquisi
tum est ius secundo presentato sicut ꝛ primo:ꝛ ideo valet institutio de se
cundo facta. Sed si eps ante presentationē secūdi spreuit primum insti
tuere sine causa,tenef in eo ꙗ illum sine causa instituere noluit ante pre
sentationem secūdi:sed in casu nostro hoc non concurrit:quia statutum
precise mādat cōfidēa de legalitate ꝛ iuramēto consanguineorū,vt per
ꝯsanguineos noīati deputenf:ꝛ sic sublatū est minori ius petēdi curato
rem,cū res sit nō integra:imo preuētus fuit ꝓuisione statutaria. Nō ob
stat quintum de.l.relegatorū.§.ad tēpus.quia lex ibi vltra procedit su
stinendo sententiā:vt patet in.c.ita.qđ non stetit in metis finibus prece
pti:ꝛ ita ad illam legē respōdet Bal.in.d.l.non dubiū. Ad.l.quid ergo
8 dico ꝙ loquif in sentētia:† datur enim facultas iudici tēperandi a prin
cipio penā legis:vt ibi.ꝛ in.l.i.ff.ad turpillia.vbi de hoc per Barto.ꝛ.l.
ii.ꝛ.iii.§.notādum.cū animus iudicis ex variis argumētis potest infor
mari. Nec est necesse in snia exprimere causam.vt in.c.causam.ꝛ.c.sicut.
de re iudi.si tamen iudex sine causa recedit in sentētia a pena ꝓuisa per
legē,punif.vt no.Bar.in.d.l.i.facit.l.si filius.ff.de iudi.ꝛ.C.de pena iu
dicis.per totū. Sed extra iudiciū nō datur sic facultas iudici recedēdi
a prouisione legis,vel statuti causa nō apparēte:imo puniēdus est tāꝙ
trāsgressor legis:vt not.Bald.in.d.l.non dubium. ꝛ videtur ꝓbari in
c.dilectus.de tempo.ordi.facit qđ not. Innocē.in.c.innotuit.de eo qui
fur.ordi.rece. Nec obst.l.que omnia.ff.de ꝓcura quia dico,ꝙ nō debet
presumi cōtra cōsanguineos,cum ipsi non appareāt pro seipsis curā su
mere:sed instāt,vt boni curatores alꝰ noīati dentur minori:ꝛ vt seruef
ciuitatis solēnis ꝓuisio:redundat enim in cōsanguineorum ignominiā
si minor consanguineus per malam curā reducerēf ad inopiam.ar in.l.
i.in fi.ff.de lib.causa. ❡ Ex quibus oībus cōcludo ꙗ datio secūdi cura
toris facta per iudicē ad postulationē minoris,facta legitime postula
tione ꝛ nominatione consanguineorū non valet alia causa legitima ex
trinsecus non apparēte,sed dādi sunt nominati per cōsanguineos nisi
aliquid cōtra eos legitime opponaf. ❡ Uenio nunc ad tertiū ꝛ vltimū
dubium:videlicet si curator vel curatores dati ad petitionē cōsangui
neorum vigore supra allegati statuti,possint quandocūqꝫ ad voluntatē
minoris reuocari,vel ꝑdurare vsqꝫ ad integrā etatē minoris.et in hoc

concludendo breuiter ⁊ ppter prolixitatē euitādam arbitror q durēt vsq ad etatē legitimā. Nec ad volūtatē minoris sunt reuocādi. primo moueor, qr minor curatorē habēs equiparatur pupillo seu pdigo cui bonis interdictū est. vt legi. ⁊ no. in. l. si curatorē habens. C. de in integ. res
9 sti. Sz minor nō pōt pro libito se a potestate tutoris sola volūtate eripere. vt est expssum. in. l. ij. C. qn tut. vel cura. esse desi. Sic ergo nec minor a nexibus curatoris. arg. in. l. illud. ff. ad. l. aquil. ⁊. c. cū dilecta. de cōfirma vti. ⁊. c. trāslato. de cōsti. Secūdo moueor: q datio curatoris durat ad limites cause, rōne cuius datur. tex. est in. l. i. ff. de cura. furio. vbi dicit, q si detur curator furioso, vel pdigo, durat cura qdiu furiosus sanitatē, ⁊ pdig9 sanos mores receperit: sz cū i proposito def curator pp defectū etatis, ⁊ statutū simplr mādat curatores dari minori, debet cura durare qdiu minor puenerit ad etatē integrā. s. xxv annorū. Nam infra illā etatē minor semp est expositus insidiis ⁊ captionibus aliorū. vt dicit tex. in. d. l. i. ff. de mino. Ad idem facit ⁊ tertio ratio. l. ex facto. ff. de vulg. ⁊ pupil. Quarto facit, qr si diceremus oppositum frustratoria esset puisio: qr nō haberet minor nisi peteret curatores remoueri. ⁊ sic lex esset sine effectu: ⁊ pot9 verbalis q realis contra iura ⁊ rationē naturalē ⁊ omnem equitatē. Quinto facit. l. i. C. qn tuto. vel cura. Nam speciale est ibi vt curatores desināt adueniēte pubertate: qr fuerūt adiuncti tutoribus: ⁊ sic cēsent eodē iure cū illis: vnde finit officium ei9 cui adiungit. vt notāter pbat ille tex. fm Bar. ibi secus ergo vbi curatores nō adiungunt tutorib9, nec dant pupillis, sed adolescētibus: qr tūc durāt vsq ad perfectā etatē. ar. ibi per locū a speciali. Preterea sicut officiū tutele durat vsq ad perfectā etatē, hoc est pubertatem: qr dat pupillis. vt. d. l. i. C. qn tu. vel cura. ita ⁊ officiū cure dz durare vsq ad integram etatē: qr datur minori propter defectum etatis: qui defectus durat vsq ad. xxv. annos. vt. ff. de mino. per totum ⁊c.

Consilium. xcij.

1 Sententia peremptoria lata presertim in criminali, nullius est momenti.
2 Consensus priuatorum non potest facere vt sententia nulla ex iuris dispositione teneat.
3 Sententiam suam in totum retractare nemo potest citra principem.

Contra Sententiam latam aduersus Dominicū cō sti. municipē terre maglani p dominū capitaneū tunc temporis predicte terre sedentē ex officio inquisitionis, qrit an subsit aliq remediū. Et breuiter dico visis actis mihi exhibitis sup dicta inquisitione, q dicta sententia sit ipso iure nulla, ⁊ nullum effectū producere debet, rō principalis que me mouet est, q dicta sententia fuit lata dicto Dnico absente, ⁊ nō citato, licet
1 tūc tēporis existeret in carceribus. illud enim certissimū est † q absq citatione et perēptoria, sententia lata presertim in criminali, vt in casu nostro, nullius momēti existit. vt probat in cle. pastoralis. de re iu. etiā si foret lata p papā ipē, vt ibi habet: qr cū defensio sit de iure naturali, nō pōt illa citatio q sit vt reus veniat ad se defendēdū, tolli. vt dicit ibi tex. satis insti. de iure natu. gē. ⁊ ciui. §. sed naturalia. ⁊ qd no. Bar. l. i. cū mulier. ff. sol. mat. Ad idē. l. i. §. item cum ex edicto. ff. que sen. sine appel. rescin. ⁊ in. c. cum ecclesie. de cōsti. ⁊. ij. q. iij. oia. de malo. ⁊ ibe inter quatuor. ⁊ in. c. i. de cau. pos. ⁊ ppie. cū infinitis simi. nec potuit cōualidari per omissionē appellationis. vt in. l. si expssim. ff. de appel. nec etiam expresse potuisset illā sniaz nullā approbare: licet posset ratificare ex post facto. vt. l. ij. C. cōia vtriusq iud. Illud tamē pcedit vt valeat tanq quidā cōtractus inter pari cōsensu inter partes: nō autē vt sententia. vt
2 no Bar. in. d. l. ij. ⁊ in. l. vnica. C. qui pro sua iurisdi. ⁊ est rō, quia cōsensus priuatorū nō potest facere, vt snia nulla ex iuris dispositiōe teneat, cū non possit super ius disponere fundatum sup vtilitate publica. ff. de leg. i. l. nemo potest. ⁊. l. priuatorū. C. de iurisdi. om. iudi. in casu vero nostro nō potuit dicta snia nulla ratificari, vt cōtract9 duplici respectu: primo qr nihil actum fuit per modū contractus. vt no. in. l. i. C. de pact. Item quia cum sentētia lata fuisset ad mēbri mutilationē: nisi solueret condēnationem pecuniariā infra certū tēpus in snia cōtentā non poterit dictus Dnicus etiā per pactum dictam sniam nullā approbare: qr nemo dns est membrorum suorū. l. liber homo. ff. ad legē aql. ⁊ expsse pbatur in. l. nō tantum. ff. de appel. vbi patet, q in pena corporali non pōt quis approbare sniam cōtra remediū iuris. facit. c. cōtingit. el. i. de sent. excō. ⁊. c. ii. diligēti de foro cōpe. Nec obstat si dicatur, q capitane9 terre fecit postmodū cācellari illā partē, que cōtinebat manus amputatio
3 nē: qr dico q non potuit post latā sniam illud facere: † quia non potest aliquis citra principē suam sniam in totū, vel in partē retractare: etiā si videat eam iniustam. ⁊ hoc tam in ciuili q in criminali. vt. l. iudex. ff. de re iudi. ⁊. C. senten. rescin. non pos. l. i. ⁊. l. moris est. §. si forte. ff. de penis. vbi tex. aptissimus in casu nostro, ⁊ hec cōclusio verissima ⁊ indubitata si clare pbari pot ex actorū inspectione sniam fuisse latā parte nō citata nec presente. hec enim pbatio qd nō reperit in actis sufficit. vt. l. c. quoniā cōtra. de proba. Et ibi hoc aperte tenet Jo. cal. saltē in facto nō multū antiquo. vt in casu nostro. ⁊ Jo. and. in addi. Spec. in tit. de sent. §. iuxta. versi. ⁊ not. Sed dubiū est quid si nō apparet nisi snia in qua nil dicitur de presentia, vel citatiōe partis, vt in casu nostro euenit. Nā si quid sit sufficiēs impugnatio ex parte Dominici vt sic releuet dicēdo, Ego non fui citatus, nec snia hoc cōtinet: dubium est pulchrum cū lapsum sit tempus appellandi. Nam si appellasset, nō foret dubium quin iudici incumberet onus probandi citationez. vt probatur in. c. quoniā contra. ⁊ ibi communiter per doct. de proba. ⁊ tenet Specu. in loco preelleg. in quo quidez dubio sunt diuerse opinio. vt recitat Spec. in loco preelleg. ⁊ videtur ibi tenere qd postq sentētia trāsiuit in rem iudicatā, pro ea presumitur: nisi probetur contrariuz. Inno. vero latius hūc articulum examinat in. c. cum in iure. de offi. deleg. ⁊ videtur magis inclinare, vt non presumat partē presentē fuisse, nisi saltē in sentētia hoc exprimatur. ⁊ hanc partē videtur tenere Jo. and. in addi. pdicta. quinimo refert Guil. disputasse, qd etiā si iudex dicat in sententia, q partez citauit perēptorie, ⁊ qd illa nō cōparēte pronūtiauit ⁊c. per hoc tamē nō probat peremptoriū precessisse, qr iudici nō est credendū. vt in. d. c. qm cōtra. nec tabellioni scribēti, maxime cū sit attestatio de preterito. vt no. Inno. in. c. qm contra. ⁊ per Bar. in auf. si quis in aliquo documento. C. de edē. Secus dicit ibi Jo. an. si in sententia diceret partē fuisse presentē: qr tunc creditur notario referēti: cū attestatio sit de presenti. hanc eādē opi. sequit Fede. de sen. cō. clt v. vbi dicit, q pars pōt excipere contra primum ⁊ secundum decretū, qd non precessit perēptoriū. et onus probādi cōtrarium incūbit aduersario: quia non potest hic presumi pro sententia, ex quo nō cōstat partē fuisse psentem: imo negat pars ⁊ sic cessant not. per Innocē. in. c. innotuit. de eo qui fur. ordi. rece. ⁊. d. c. quoniam contra. ⁊. c. cū in iure. que dicūt psumendum pro sententia ⁊ processu, quando sententia fuit lata cōtra presentē, ⁊ non fuit appellatum, presumitur enī omnia recte ⁊ rite fuisse gesta, ex quo pars fuit presens, ⁊ non appellauit, que ratio cessat quando nō apparet partē fuisse presentē: ⁊ hec opi. mihi placet, tanq iuri ⁊ equitati cōsentanea. Naz si diceremus oppositū, nō haberet iniquus iudex nisi condemnare partē absentē incitatā ⁊ indefensam: ⁊ post lapsum decem dierū non haberet pars aliquā defensionē, ⁊ si nō apparentib9 aliis actis psumeret psentē tis, ex quo lapsum esset tēpus prefixū ad appellandū. Itē si sentētia fuit lata cōtra non citatū, nō potest dici q trāsiuit in rem iudicatā post lapsum decem dierū: qr cū sit nulla, non potest illum effectū habere. vt in. d. l. si expressim. ⁊. l. i. ⁊. ij. C. qn prouo. non est neces. ⁊. ij. q. vi. c. ei qui. §. diffinitiua. ⁊. c. i. de re iudic. Et sic cessat opi. Specu. qui fundat se sup trāsitu in rem iudicatā, vt pro sententia presumeretur. Et maxime hoc procedit in casu nostro, in quo dictus Dominicus erat in carcerib9 tempore sententie: ⁊ sic fuit lata sententia in absentem. Nec apparet de citatiōe legitima. Ex quibus oībus cōcludo qd si nō apparet dictū Dnicū fuisse presentem in sententia, nec ad eā fuisse legitime ⁊ peremptorie citatuz, presertim cum de citatione nihil dicat in snia, nō dz dicta sentētia mādari executioni cōtra dictū Dnicum: nec ad aliquē effectū pduci, nisi prius cōstat peremptoriam citationem precessisse, vel eum fuisse presentē ⁊c.

Casus consilii sequentis.

Statuto ciuitatis grossetane ca-

uetur de medico eligēdo in hoc modo: qr precipue ad cōseruationē sanitatis corporis attendendū est egrotis: nam nihil melius fieri pōt q ipsos reducere ad sanitatē, hoc singulari lege prouidem9, qd singulis annis de mēse Januarij priores ciuitatis Grosseti teneant eligere quēdā bonū ⁊ sufficientē medicū physicū cum salario. ⁊ pactis quibus eis videbitur cōuenire. qui assidue morari debeat in ciuitate Grosseti ad medicandū personas, a qua se absentare nō possit sine licētia priorū: et si quidē se absentauerit sine licētia priorū, tunc salariū perdat. Et si forte in pdictis fuerint negligentes priores predicti in summa. xl. senēsiū puniātur. Et cōtingit q priores existentes de mēse Januarij nō elegerunt medicū prout tenebātur ex forma dicti statuti: ppter qd priores existentes de mense Maij videntes electionē medici fuisse omissam per dictos priores de mense Januarij vellent eligere quendam bonū ⁊ sufficientem medicum cum salario ⁊ pactis quibus eis videret iuxta formam statuti pro tempore finiendi in kalendis Januarij prime futuri. Queritur nunquid possint ⁊c.

Consilium. xciij.

1 Dispositio quando concipitur nomine dignitatis, semper successori cognoscit.
2 Potestas si eligatur pro sex mensibus proxime futuris, si hoc tēpore non possit officium exercere, non potest officium suuz petere pro aliis sex mensibus.
3 Deputatus ad eligendum potest post tēpus purgare morā antiquā.
4 Successores tenentur facere ea que tenebantur predecessores.

Duo Sunt principaliter examinanda. Primo ad quos spectet dicti medici electio, an ad priores nūc existētes an vero ad priores qui fuerunt de mēse Januarij: vel ad consiliū populi, a quo fuit editum prefatū statutum: vel ad neminē: ita q sit illa potestas extincta, ex quo nō fuit statuti forma obseruata tēpore suo. Secundo psupposito, q potestas ista duret apud istos aliquos, vtrū possit fieri cōductio pro integro anno: an solū p residuo tēporis vsq ad mensem Januarij. Circa primū videtur q ad neminē illa potestas pro hoc residuo tēporis ptineat vigore antedicti statuti: qr cum statutū quoad omnē sui formā seruari nō possit, cessat eius

eius dispositio. Nam vbicunque multa concurrunt ad dispositionem legis,
cessante aliquo requisitorum concomitantium cessat legis dispositio. ut
probatur in c. quoniam frequenter. §. porro contestio. et §. si vero. extra
ut lite non contesta. et l. liberorum. ff. de his qui notã. infa. et l. adigere. §.
quamuis. ff. de iure patro. dicitur enim in dicto. c. quod in causa matrimoniali
potest procedi lite non contestata contra coniugem absentem et contumacem. Si
autem esset contumacia ut quia obest sine culpa sua procedi nõ potest:
non enim concurrunt ea ex quibus fundatur legis dispositio. Ita vide
tur in proposito dicendum, quod cum statutum requirat duo, ut electio fiat
per priores et de mense Januarij que in hoc tempore residuo concurrere
nõ possunt debet cessare statuti dispositio: per consilium enim vigore
illius statuti fieri nõ potest: quia vtrunque est requisitum in persona consi
lij, et cessat. Non enim potest fieri electio de mense Januarij: nec fieret per
priores quod requirit statutum: hec enim potestas non fuit data consilio sed
prioribus: et a verbis nõ est recedendum cum nec aliter de mente constet. l.
ille aut ille. et l. non aliter. ff. de leg. iij. et c. si. de verbo. signi. et olim prio
res de mense Januarij nõ possunt: quia nõ fieret in tempore a statuto re
quisito: tamen quia hec potestas nõ fuit collata personis: sed officio et
dignitati prioratus: fuit enim commissio facta expresso nomine officij et di
gnitatis: et nõ sub expressione personarum sed remanet in dignitate,
ut in c. quoniam abbas. de offi. deleg. et c. si gratiose. de rescrip. lib. vj. et l.
annua. §. i. ff. de annuis lega. ad propositum dixit Innoc. in dicto. ca. quoniam
2 abbas. † quod quando dispositio concipitur nomine dignitatis: ut quia com
missa fuit episcopo Senensi semper successor cognoscit: et si ille qui tunc erat
episcopus transit ad aliam dignitatem dimittit delegationem successori per hoc
c. pastoralis. §. preterea de offi. ordi. et ff. de iudi. l. mortuo. Nã regula
est successorem teneri ad id quod predecessor. de solu. c. i. xi. q. iij. si episcopus. xij. q.
ij. hec huius placiti. xviij. q. ij. dubium. C. de seruo corru. l. fur. per prio
res vero nunc existentes fieri nõ potest: quia nõ potest fieri in tempore a sta
tuto requisito: et vbicunque aliquid mandatur sub certa forma seu qualitate
nõ valet actus nisi adimpleatur mandatum in forma seu qualitate. ut in c.
fi. de restitu. spoli. et l. diligenter. ff. manda. et c. cum dilecta. de rescrip. fa
cit glo. no. in clemen. i. de iurepatro. variatur enim dispositio ex tempore.
ideo dixit lex quod si legatur mihi vsusfructus in biennium continuum a mor
te testatoris et per heredem steterit quominus daret nõ possum petere
vsumfructum sequentis bienij: quia alius est vsusfructus futurus et alius
preteritus, sed petam estimationem, ut in l. si vsusfructus. ff. de vsufruc.
lega. Ad idem l. si non sortem. §. libertus. ff. de condictio. indebi. hinc di
citur quod si eligatur postea pro sex mensibus proxime futuris et hoc tempo
re nõ possit officium exercere nõ potest petere officium pro alijs sex men
sibus: quia id quod est in obligatione variatur ex tempore dictis iuribus proxi
me allegatis: et quod legi. et no. in c. fi. de iudi. Et per Bar. in l. et ideo. ff. de
verb. obli. et d. §. libertus. ¶ Sed his non obstantibus que vere, ut ex in
fra dicendis apparebit, in casu nostro minime obstant: dico quod priores pro
tempore existentes possunt hanc electionem facere. Et primo pro casu
3 allego bonum tex. in l. cum quidam. ff. de lega. ij. vbi patet, † quod deputa
tus ad eligendum potest post tempus purgare moram antiquam, ut fiat
executio ab homine, vel a iure: nam ibi legatorius tenebatur infra tem
pus eligere: ut legitur et not. in fi. illius legis. Et quod quamuis ex mora competat
petitio fideicommissorum: tamen ante petitionem et litis contest. etc. potest eligen
do post tempus purgare moram: et per illam l. dicit ibi Bart. quod si testator
reliquit aliqua distribuenda inter pauperes, quos tales elegerint, pote
runt illo anno elapso eligere, et purgare moram: et sic nõ deuoluetur per la
psum anni potestas eligendi pauperes ad episcopum: qui datus ad eligen
dum ab homine vel a iure, potest secundum eum moram purgare antequam ab ho
mine, vel a iure sit facta executio: secus si sit facta executio, ut. l. si is cui.
ff. commo. et quod ibi not. Secundo videtur etiam tex. in l. mancipiorum. ff.
de optio. lega. vbi tex. multum not. dicit, quod si alicui est data optio: iudex
potest sibi prefigere terminum ad optandum: et licet velit si infra termi
num nõ elegit, actionem legatorum nõ competere ei: et tamen dicitur ibi quod si intra
terminum nõ elegerit, potest post terminum eligere si ex hoc damnum
heres non est habiturus, propter quod iudex decretum fecit. Ita in propo
sito licet ad eligendum medicum tempus eligendi in statuto sit prefinitum,
tamen ex quo per temporis lapsum nõ cessat ratio, et causa statuti, imo
fortius militat, non debet esse exclusa potestas eligendi. pondero enim
multum prefationem et proemium statuti, ex quo arguere licet, cum ex eo
colligitur mens disponentis. ut l. fin. ff. de heredi. instituen. et l. cum pa
ter. §. dulcissimis. de lega. ij. et in c. vbi periculum. et ibi per Jo. and. de
elec. i. vel inona. lib. vi. per Bar. in l. cum qui certarum. ff. de verbo. oblig.
et l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. fa. Ratio enim statuti fuit conseruare
sanitatem, et prouidere egrotis, que quidem rationes nõ cessant post men
sem Januarij. imo magis augentur: quia quanto plus differtur, tanto ma
gis mora est periculum allatura. et ideo non debet cessare statuti disposi
tio. Nam ad rationem legis debet limitari, restringi, et extendi ipsa lex, et
contra verba ipsius legis. ut dicto. §. dulcissimis. et l. ij. ff. ad tertulli. per
Bar. in l. item queritur. §. qui impleto. ff. loca. Dy. in regula si. de regu.
iuris. lib. vi. Possunt igitur priores redargui. et puniri de negligentia
quia nõ elegerunt, sed potestas nihilominus durat, cum illud quod est princi
paliter in obligatione, non varietur tempore: nam medicus nõ minus
prodest, si fuit electus de mense Januarij, quam si eligatur nunc. ad hoc bo
nus tex. et quod ibi no. Bar. in d. l. et ideo. ff. de verb. oblig. vbi patet quod
si ad edificandum insulam fuit statutum certum tempus, et pars insule corruit,
datur aliud tempus ad edificandum: quia ut ibi notabiliter dicit Bar. quedam
sunt, quod licet tempus labatur, ipsum tamen principale remanet et post
tempus: ex quo enim in obligatione versatur principaliter insule edificatio,
nõ refert quo ad executionem obligationis an fiat nunc an postea. d. l. et ideo. et
bo. tex. in l. seruus qui testamento. §. i. de sta. libe. et ad predicta optime
facit: quia statutum prope finem mandat puniri negligentiam priorum in
predictis si nõ elegerint tempore debito, vel si permiserint medicum absen
tari etc. Illa enim duo dicta fuerunt in statuto premissa. Et sic illa clau
sula negligentie puniende nõ potest nisi ad illa referri, cum loquatur in plu
rali, ex quo sequitur quod solum mandat negligentiam puniri, et nõ adimat
potestatem, videtur eis relinquere potestatem post tempus, sicut dicimus
in simili cum statutum aliquid prohibeat, et postmodum contrafacienti penam
apponit. Nam per appositionem specialis pene videtur velle seruare actum,
ut no. Bald. post Cy. et Jo. in l. nõ dubium C. de legi. ¶ Tertio princi
paliter facit, vbicunque mandatur alicui ut certum quid faciat aliquo tem
pore, duo videntur mandata: vnum ut illud faciat, reliquum ut faciat aliquo
tempore: et si nõ potest adimplere in tempore ex impedimento vel negligen
tia, tenetur illud exequi post tempus. tex. est in c. cum dilecti. de dolo et contu.
et l. celsus. ff. de arbi. sed prioribus mandatur ut eligant medicum singu
lis annis de mense Januarij, ergo si nõ elegerint in tempore, et sic nõ pos
sunt adimplere mandatum in tempore, tenentur illud exequi post tempus: ut
supra dixi. Si enim considerentur verba statuti, non datur hoc prioribus in
priuilegium, sed necessitantur ad hoc faciendum, ut patet ex illis verbis statu
ti, teneantur eligere etc. debent legi parere meliori modo quo possunt. Nam
hec dispositio refertur ad priores in genere: et sic mandatum non sit perso
4 nis sed officio: sequitur ergo priores quandocunque existentes. † Nam successo
res tenentur facere ea que tenebantur predecessores: ut l. c. aduersus. in
fi. de immu. eccle. facit de senten. excom. c. grauem. et c. nouerit. et d. c. i. de so
lutio. cum alijs iuribus superius allegatis. ¶ Quarto facit c. si tibi absen
ti. in fin. maxime iuncta glo. de preben. lib. vj. vbi post terminum ad ac
ceptandum prefixum potest quis acceptare. item quando iura prefigunt
terminum ad eligendum, vel conferendum, si voluit post prefinitum tempus
deuolui ad alios potestatem, hoc expressit, alias autem nõ fit deuolutio
post tempus. ut in c. quia propter de elec. et c. i. de conces. preb. et auth. hoc am
plius. C. de fideicom. et c. ij. de testamen. cum ergo in casu nostro statutum non
disponat, quod post mensem Januarij fiat ad alios deuolutio, sed solum man
dat negligentiam puniri: remanet ergo potestas, et punitur negligen
tia. Concludo ergo quod priores pro tempore existentes hanc electionem
medici possunt facere, et puto quod per annum integrum poterunt illum con
ducere, quod per statutum principaliter disponitur, ut singulis annis fiat
electio, et sic quelibet electio debet durare per annum. Et licet annus
esset inchoandus de mense Januarij, tamen ex quo inchoari illo tempore
nõ potest, potest in subsequenti tempore annus finiri: quia nõ debet dif
ferri id quod principaliter est in obligatione propter variationem temporis,
cum tempus non consideretur principaliter: et sed incidenter ad bene esse:
et forte. quia tunc est principium anni. ¶ Ad predicta bene facit text. in
l. seruus qui testamento. §. i. ff. de statulibe. et in dicta l. et ideo. et l. l. domum.
ff. de contrahen. emp. de omissione enim modice solennitatis nõ est cu
randum. ut in l. i. in fi. ff. de ven. inspic. sic pro minimo nõ datur restitutio
in integ. l. si ex causa. ff. de mino. et l. scio. ff. de in integ. restit. et c. penul.
de rebus eccl. nõ aliena. Et per hoc patet responsio ad secundum dubium.
Non obstant contraria supra allegata: loquuntur enim quando aliquid stu
diose mandatur seruori pro forma substantiali: ita quod actus nõ possit si
ne forma consistere: illud enim est de substantia actus, quo posito poni
tur actus, et quo remoto remouetur actus. ut not. Bar. in l. prolatam.
C. de sen. fact. quod not. gloss. in c. ij. de consuetu. lib. vi. et ij. q. i. manifesta.
et quod not. in l. vniuersa. C. de preci. imper. offer. Sed in casu nostro nõ
fuit appositum tempus, ut esset de substantia electionis: sed bene ad be
ne esse: ut patet ex rationibus appositis in statuto: et ex his que supra dixi.
Item in electione potest mora purgari post tempus, nisi aliud dispo
neretur a iure vel ab homine: ut supra dictum est. Sed in casu nostro nil
disponitur in contrarium: nec electio medici variatur ex tempore: ut su
pra dixi.

¶ Casus consilij sequentis.

Quedam ecclesia non curata per

tempus de cuius initio non est memoria minime cum alijs ecclesijs cu
ratis ad onera communiter incumbentia contribuit: sed alijs soluentibus
pro rata secundum impositionem et distributionem totius, et super his deputatorum
ipsi ecclesie minime soluit, excepto quod a duodecim annis citra semel pro
batur soluisse, et contribuisse vna cum alijs communi senarum imponentium ex per
missione summi pontificis quandam collectam pro cuiusdam castri acqui
sitione. Nunc vero syndicus totius cleri agit contra rectorem dicte ec
clesie, petens ut dicta ecclesia vna cum alijs contribuat ad onera commu
nia: et de preteritis satisfaciat. Queritur quid iuris etc.

¶ Consilium. xciiij.

1 ¶ Consuetudo contra ius non valet nisi sit rationabilis.
2 Ecclesia vna potest prescribere decimas in parochia alterius ecclesie.

Videtur primo q̄ nec a preteritis nec a futuris oneribus dicta ecclesia se per prescriptionē liberare possit. Nam de iure cōi certū est, q̄ cū onera omnib⁹ incūbant, debēt ab omnibus superioribus subiri: ad q̄ tenētur etiā religiosi pro capellis, & ecclesiis eorū. vt in clemē. ij. §. sūt nonnulli. de cēsi. facit regula, qd̄ omnes tangit. de regu. iuris. lib. vi. Et dicit Inno. in. c. j. de statu regul. qd̄ a lege diocesana est vt singule ecclesie contribuant pro negotiis cōmunibus totius diocesis. xij. q. ij. nobis. x. q. iij. vnio. nec videtur q̄ consuetudo possit ecclesiam antedictā releua-
1 re † quia cōsuetudo ɔtra ius nō valet, nisi sit rationabilis. vt in. c. fi. de consuetu. Hec autem non potest esse rationabilis: q2 turpis est pars, que nō congruit vniuerso, vt in. c. fi. de spon. duorum. & nature cōsonū est vt hi nō recusent onera, qui rerū cōmoda amplectuntur. vt in clemē. j. de constit. & sic talis consuetudo videtur contra equitatem naturalē, ergo impreſcriptibilis: nec prescriptio prodesse potest: q2 l3 nomine alterius possit allegare p̄scriptionē: vt sc3 alteri sit subiecto, & ad illi⁹ mādatū teneatur onera subire. vt in. c. auditis. & c. cum olim. de prescrip. & no. Io. an. in. c. cum venerabilis. de censi. noīe tamē proprio nō potest hanc prescriptionē allegare: quia non potuit prescribere cōtra obediētiam: nec se a corpore & capite separare. vt in. c. cū nō liceat a capite. de prescrip. li. vi. Et videt̄ prima fronte in hac materia casus in. c. accedētes. de prescrip. vbi canonici ecclesie cathedralis ad petitionem totius cleri compulsi sunt prescriptione non obstāte ad contribuēdū, vna cū reliquo clero, & ad prestandū procurationē legatis, & nūtiis sedis apostolice: & ponderāda est rō decisiua illius tex. dicit em̄ volētibus, & qd̄ omnibus imminet, ab omnibus cōportetur &c. & tollit prescriptionem etiā longissimi tēporis: & sic videt̄ ex generali ratione illius litere, q̄ contra onera cōmunia non potest a particularibus ecclesiis prescribi etiam tēpore longissimo. ¶ Sed his nō obstātibus contrariū puto in casu nostro verius: & primo allego pro hoc casum in textu gl. in verbo, legitima. in clemē. j. de censi. vbi probat̄ q̄ prescriptio p̄dest in his onerib⁹ vitādis, in his tamen que prescriptibilia sunt sm̄ glo. ibi, & forte id adiecit illam limitationē: quia dubitat̄ aliquid aduersus cathedraticū currat prescriptio. Nam glo. in. c. quicūq3. xvi. q. vij. voluit, q̄ licet currat prescriptio in quātitate: non tamen in totum, vt nihil debeatur: aliud tñ sentit Archidi. in. c. j. de prebē. lib. vi. Et plenius de hoc per Io. and. in. c. cū venerabilis. q̄ non possit ecclesia suo noīe allegare p̄scriptionē. Et idem in p̄curatione ratione visitationis. vt in. c. cū ex officij. de prescrip. Idem in p̄curatione legatorū, & nūtiorū sedis apostolice. d. c. accedētes. sunt ergo quedā impreſcriptibilia: in aliis vero oneribus regulariter currit prescriptio: vt sentit Io. and. in. d. c. cū venerabilis. videm⁹ enim qd̄ in quarta decimarū & mortuorū currat prescriptio etiā cōtra episcopum. vt in. c. de quarta. de prescript. no. glo. in. c. j. de statu regu.
2 ¶ † Item vna ecclesia prescribit decimas in parochia alteri⁹ ecclesie. vt in. c. a. f. de p̄scri. lib. vi. & c. ad apostolice. de decimis. Preterea certū est qd̄ per priuilegiū possunt alique ecclesie ab oneribus cōibus eximi. vt. d. cle. j. & in. c. cū venerabilis. p̄calle. ergo & prescriptione: priuilegiū enim & prescriptio equiparant̄. vt in. c. duo simul. de officio. iudi. ordi. presertim q̄n est tāti tēporis de cuius initio memoria nō existit: habetur em̄ in memoria illa p̄ titulo seu cōcessione. vt in. d. c. j. de prescrip. li. vi. & clarius in. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quotid. & esti. & l. j. in. fi. de aqua plu. arc. presumendū est enim ex aliqua legitima cā fuisse exemptū, ex quo tāto tempore nō soluit: videmus em̄ hoc procedere in prescriptione seruitiorum & cēsus, vt sufficiat allegare tātum tempus causa prescriptionis. vt no. glo. in. c. nullus eps. j. q. j. & Ioan. andr. in. c. peruenit. de censi. & Bar. in. l. cū de in rem verso. ff. de vsuris. forti⁹ hoc est admittendum in prescriptiōe libertatis, que est fauorabilior: vt singulariter dixit Io. de lig. in. c. accedentes. p̄callег. quia licet in procuratione legatorum, & nuntiorum sedis apostolice nō currat p̄scriptio cōtra ipsos legatos, & nuntios, quo casu intellexit illū tex. tamē cōtra residuum bene currit prescriptio, vt reliqui clerici seu ecclesie teneātur ad integram procurationē legatorū & nūtiorum. Nam hoc casu nil detrahitur legatis & nunciis: quia solū prescribitur cōtra reliquas ecclesias: vt fuit subtilis consideratio, licet tex. iudicio meo huic intellectui aliquantulum resistat. Non obst. si dicatur qd̄ tex. in. d. c. accedētes. admittit vt legatos sedis apostolice: s3 prescriptionē reiicit: & sic prescriptio non operatur id q̄ priuilegiū. potest enim tripliciter respōderi: primo qd̄ loquitur quando prescriptio non inducitur cū cōscientia illius qui pōt priuilegiū cōcedere: alias secus, vt sentit ibi Ant. de butrio. ¶ Secūdo pōt dici, q̄ nō loquitur in prescriptione tāti tpis de cui⁹ initio nō est memoria: nā illa h3 vim ɔcessiōis: vt in iurib⁹ superius alle. ¶ Tertio potest responderi, q̄ loquitur in casu speciali fauore procurationis legatorum, & nūtiorum sedis apostolice, sicut speciale est in p̄curatiōe debita ratione visitationis, vt cōtra illā non currat p̄scriptio. d. c. cū ex officij. vnde potest adduci ille tex. pro hac opinione per locū a speciali in eo q̄ tex. ibi dicit, cum in talib⁹ nequeat prescriptio locū sibi vēdicare: ergo secus in aliis oneribus non priuilegiatis. ¶ Ultimo facit q̄ sicut vna ecclesia p̄scribit cōtra aliam ecclesiam in iuribus p̄priis, vt per totum titulū de p̄scriptionibus: fortius debet admitti p̄scriptio libertatis cōtra oēs ecclesias quā specialiter contra ecclesiā particularem: vt notāter dicit Inno. in. c. dū dilectus. de cōsuet. ¶ Cōcludo ergo ex predictis & notatis per Io. an. in. d. c. cū venerabilis. de censibus, qd̄ excepta p̄curatione ratione visitationis, & legatorū, & nūtiorū sedis apostolice, & charitatiuo subsidio, vel cathedratico secūdū aliquos potest ecclesia antedicta suo nomine se tueri ab aliis oneribus, & etiam a p̄dictis, allegando prescriptionem contra reliquas ecclesias sm̄ istā notabilem opinio. Ioan. de ligna. Non obstat si dicatur q̄ iam sunt duodecim anni, q̄ cū aliis contribuit, quia respondetur dupliciter. Primo illa collecta fuit imposita speciali iure authoritate summi pōtificis tā exemptis q̄ non exemptis. Item & secundo presupposito q̄ fuisset simpliciter imposita per clerum, tamen cum prescriptio iam fuisset tūc cōpleta, non potuit vnicus actus illam tollere. Nā requiritur temp⁹ sufficiens ad prescriptionem: & sic quadraginta anni cum minoris temporis non currat prescriptio. d. c. de quarta. et in auč. quas actiones. C. de sacro san. eccle. Ad hoc facit glo. not. l. nemo alieno. §. temporalia. ff. de regul. iur. que dicit q̄ licet per vnicum actum interrumpatur prescriptio dum est in fieri, postq̄ tamen est inducta, non sufficit vnicus act⁹ in cōtrariū, quin debito tēpore prescribatur: & de hoc est ibi tex. s3 vnum intellectum. & no. Ioan. and. in. c. fi. de consue. in tractatu consuetudinis super quinto. c. Nec obstant alia superius allegata: quia ex cursu tanti temporis presumitur causa rationabilis: vt. s. dixi. item ecclesia ista iuuabit se ex prescriptione, & non ex consuetudine: nam proprie ista est p̄scriptio, cum ius libertatis non acquiratur in cōmuni, sed precise isti ecclesie. Ad hoc qd̄ not. in. c. fi. de consuetu. vbi not. in quo differat prescriptio a consuetudine.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidā canonicus regularis ordinis sancti Augustini illum ordinē expresse professus in monasterio,

in quo viuebat sub obseruantia regulari monasterium non petita nec obtenta a suo superiore licētia ex quadam animi leuitate exiuit. Et cū per aliqd̄ tēp⁹ vagasset, ea animi leuitate qua exiuit monasteriū sancti Dominici in quo non sub obseruātia regulari, sed claustrali s3 morem loquendi viuebatur: iterū ibidem professionē emisit. Nunc querit̄ an religionis ingressus secundus, non petita nec obtenta licētia a suo superiore, imo omnibus pretermissis, nec d̄ eis certiore effecto prelato, qui eum ad ordinē sancti Dominici recepit, reniterit. Itē an huic liceat propria authoritate primum habitum reassumere, & in primo ordine sancti Augustini permanere.

¶ Consilium. xcv.

1 ¶ Institutio transitus temporis nō est attendēda, s3 obseruantia.
2 Regula canonicorum regularium an sit strictior siue laxior regula monachali.

In presenti Consultatione breuibus agēdo verbis tangendo tantum veras cōclusiones doctorum sine argumentorum vlla concertatione, veritatem tamen breuiter conabor ponere. Pro cui⁹ elucidatione premitto, qd̄ si quis professus est in aliqua de religionib⁹ approbatis, & velit ipsa religione dimissa trāsire ad strictiorem, siue arctiorē religionem seu ordinem, debet primo licentiam petere a suo superiore. vt est tex. & gloss. in. c. licet. de regu. & ibi Ioan. and. & alij docto. Et est glo. in. c. cum singula. in verbo canonice. de prebē. li. vi. Et licet de ista materia, videlicet qualiter, & quid requiratur ad hoc, quod religiosus possit transire de sua religiōe ad aliam, siue de suo monasterio ad aliud monasterium: doctores in diuersis locis varia loquuntur. & in Specu. eo. titu. §. nunc quoq3. versic. xxiiij. aliquid tangat. & per Io. in. c. fin. de renun. & Ioan. and. post alios in. c. non est. sup prima gloss. de reg. & sic per glo. in verbo, prelatum. per docto. in clemen. j. de elec. & per Inno. de iureiuran. sicut nostris. & per glos. Innoc. & alios docto. in. c. significatum. de regu. & per glo. in. c. cū singula. de prebē. li. vi. & ibi Io. mona. et per Archidi. in. c. si religiosus. de testa. in. vi. & per eundē Archidi. xix. q. ij. c. alienum. §. sed subaudiendum. & xx. q. j. monachum. & plene p Butri. in glo. & docto. in. d. c. licet. de regu. in quibus locis plene tractatur, quid si religiosus transeat ad parem religionē, quid si ad laxiorē, quid si ad diuersum locum eiusdem religionis, quid si ad strictiorem religionem: tamen vera & indubitata omniū cōclusio est, q̄ si vult trāsire ad strictiorem religionem, debet petere licentiam a suo superiore: & tūc petita licentia, licet non obtenta, licite potest transire, per iura superi⁹ allegata, & per docto. in locis superius prenominatis. ¶ Secūdo premitto quid si vna regula sit strictior altera, ad hoc ne quis possit d̄ vna ad strictiorem transire, non attenditur tempus institutionis regule, s3 tempus quo transit. an illa ad quam transit sit strictior, quo ad actualem obseruantiam illa a qua transit: licet illa ex institutione regule fuerit strictior. hoc tenet Innocen. in capitu. sanc. de regu. † quia non est 1
attendenda institutio, sed obseruantia temporis transitus. pro quo facit optime ille text. et textus de regu. in capitu. cum monasterium. & c. cum causam. eodem titu. qd̄ intelligitur in limitata: prout not. Ioā. in dicto. c. sanc. de regu. recitans opinionem theologorum, de qua ibi. & aliquid tangit gloss. fina. in capitu. super eo. de regula. & ibi aliquid

et quis ordo

et quis ordo seu que religio seu regula dicitur strictior altera plene p Innocē. ⁊ Jo. and. in dicto. c. sane. de regu. ⁊ plene per Pau. per clemē. vt professiones. de reg. ⁊ aliquid per doct. in dicto. c. super eo. ⁊ aliqd p Archidia. in. c. presbyteros. xx. q. iii. et ibi per eum an canonicus regularis possit trāsire ad monachatū, de quo per eūdem Archi. in. c. mādamus. xix. q. iii. ⁊ per Joan. andr. in dicto. ca. sane. in quibus et locis
2 habetur an dicta regula canonicorū regulariū sit strictior siue laxior regula monachali, vt in. c. quod dei timore. de statu regula. et verū de strictior seu laxior aliis regulis. ¶ His premissis descēdo ad casum p positum: dicendū arbitror q cū dictus canonicus regularis nō petita licētia a suo superiore exiuerit monasteriū suū ex quadā animi leuitate non inspiratione diuina ⁊ intrauerit aliud monasterium sancti Dominici ibidēq professionem fecerit qd nō valuerit aliquo modo transitus ad dictū monasteriū sancti Dominici, etiā presupponēdo quod fuerit arctioris religionis cum requirat de necessitate ad hoc vt possit trāsire q licētiā petat a suo superiore: infic itur enim secūd⁹ trāsit⁹ ex nō petita licētia ne bonum obediētie cōtēnatur. per tex. gl. ⁊ doc. in dicto. c. licet. de regula. ⁊ ibi cōcor. ⁊ hoc voluit glo. in. c. cū singula. §. phibem⁹. in xp. canonice. de prebē. libro. vi. ⁊ docto. in locis i principio allegatis. Et licet gl. in. d. c. licet. de reg. disputet an si aliquis trāseat ad strictiorem religionem nō petita licētia teneatur redire ad primā religionem: tamen cōcludit q si leuitatis causa transiuit: vt in casu nostro tenetur omnino redire secūdum omnes doctores. idem glo. et ibi tex. in. c. mandamus. xix. q. iii. et ibi glos. ⁊ ibi Jo. and. post Butrium in. d. c. intelleximus. et hoc indubitatū est per doctores per supradicta: ⁊ licet etiam glos. in. d. c. licet. de regula. videat tenere opinio. qd si nō leuitatis cā trāsiuit ad strictiorē religionē nō petita licētia non tenet redire ad primam religionem. ⁊ idem ibi Goff. tamē Jo. an. ibi ⁊ cōiter oēs doctores, ⁊ late Butri. tenēt q indistincte quocunq transeat ad strictiorem religionem non petita licentia etiā non ex animi leuitate teneat redire ad primū cum nō valuerit aliquo modo transitus, sic dicit Joā. and. se vidisse pronuntiari. Idem tenet gl. in. c. intelleximus. de eta. et qualit. Et ibi Inno. ⁊ idem glo. ⁊ ibi Archi. in. c. mādamus. xix. q. iii. Et si dicatur, quid operat hoc qd redeat ad primū quia statim poterit licētiā petere ⁊ redire ad secūdum. respōdet Jo. an. in. d. c. licet. qd satis est qr satisfacit iuri requirēti qd petat licētiā allegat d accus. c. ad petitionem. de sup. neg. prela. c. q: regulares. inducit simile sicut inordinate electio ⁊ cōpulsius admitti ordinata de codē ⁊ sup codē. de elec. c. super eo. ⁊. c. innotuit. in si. de iudi. examinata. Item posset reuersus ad primū manere ibi mutato pposito. allegat ad hoc de sponsa. c. tua. quod ibi not. super glo. prima. Idem tenet Pau. in clemē. cos d e regu. ne bonū obediētie contemnatur: ⁊ quia forte rediēs in sua vocatiōe remanebit. Et respondit ibi ad. c. sane. de regu. Idem Butr. in. d. c. licet. ⁊ ibi Joā. an. respondet etiam ad dictum. c. sane. Ex quibus omnibus clare concludit, q cū pdictus canonicus regularis ex quadā animi leuitate trāsiuerit ad monasteriū sancti Dominici non petita sui superioris licentia, q nō valuerit trāsitus: quod etiā vendicat sibi locū, si nō ex animi leuitate trāsisset p supradicta. Concludo forte q licet posset etiam cum secūdo, q cum in monasterio suo primo viuatur sub obseruātia regulari, ⁊ in secūdo monasterio ad quod trāsiuit, non viuatur sub obseruātia regulari, sed claustrali: tenēdo opi. Inn in. c. sane. de reg. vt dixi. s. i prin. quod tamē pro nunc non firmo, videlicet q attendatur actualis obseruantia tempore transitus, nō institutio regule, an dicat strictior an laxior, de quo me remitto ad no. ibi per Joan. and. ⁊ alios, tamē secundū Inno. nō valuit predictus transitus, cū nō transiuerit ad strictiorem religionem per supradicta. Ex quibus omnibus infertur ad secūdū questium, quod cū nō valuerit trāsitus, licite poterit propria authoritate dictus canonicus regularis redire ad suū primum monasteriū ⁊ i primo suo habitu ⁊ ordine permaneret: hoc voluit Joā. and. ⁊ Butri. in d. c. licet. de reg. cum dicunt, quod tenētur redire. etiam ad hoc est text. in. c. intelleximus. de eta. ⁊ qualita. ibi dum dicitur, ad primā domum redire curasti ⁊c. ergo propria authoritate, qui reditus approbat ibi per tex. ⁊ idem ibi glo. idem not. tex. in. c. mandamus. xix. q. iii. dum dicit tex. precipimus, vt redeat: et idem ibi gl. hoc expresse voluit ibi Archidia. Idem aperte voluit Pau. i cle. i. de regu. qui dicit q si nō vult redire, compellatur redire. Reuertatur ergo, ⁊ si non vult ibi stare, licentiā petat, et transeat ad secundū monasterium. Ex quibus omnib⁹ clare de iure concludo transitum dicti canonici regularis nō valuisse, nec tenuisse, ⁊ qd dictus canonicus regularis licite potest propria authoritate recedere. et ad primum suū monasterium redire, ⁊ ibi denique in suo priori habitu ⁊ ordine pmanere: vt clare ⁊ aperte supra ostēsum ⁊ probatum est. Preterea si dicamus q iste monachus siue canonic⁹ regularis transeundo ad aliud monasterium alterius religionis nō petita licentia, sit fugitiuus: nihilominus debet reddi, et etiam restitui monasterio primo. vt in. c. Joannes. de regu. qui etiam competit sibi actio contra primum monasterium, vt ibidem recipiatur: vt not. Joā. and. super dicta glo. fina. ⁊ in. c. fin. eo. titu. ⁊ legitur ⁊ notatur in glo. fi. in. c. cum dilecta. de rescri. ⁊ in c. cum ecclesia. circa fi. de maior. ⁊ obedien. per Hostien. ⁊ in. c. i. de infa. Ex. lau. ecponit nisi ter aufugerit a monasterio: vt dicit Joan. andr. in dicto. c. fina. de regu. siue dicamus quod temere transiuerit ad dictum secundum monasterium nō petita licentia nedum habita: etenim dicitur tūc temere transire: vt dicit glo. ibi: ⁊ super ea Jo. an. in dicto. c. Joannes. procedit dicta cōclusio, tamē melioris conditionis existere videtur trāseundo ad secūdum monasterium non petita licentia: quoniam non dicitur apostata, maiori apostasia, que inducit excommunicationem: vt dicit Joan and. in dicto. c. ioannes. allegat. c. ii. ne cleri. vel monachi. lib. vi. ¶ Preterea dictus transitus non petita licentia est nullus ipso iure: idcirco nō prestat impedimentum: per ea que leguntur ⁊ notantur, in regula, non prestat. d regu. iur. lib. vi. ⁊ in. c. cum accessissent. ⁊. c. cum. M. et in. c. penul. de cōstitutio. nec locus ad quem transitus factus est, plenus videtur, quin etiam pōt dici vacare, imo vt vacans potest impetrari: vt dicūt docto.

¶ Consilium. xcvi.

1 ☞ Multitudo sine iustitia, gubernari non potest.
2 Licentiatus in religione proprie quis dicatur.
3 Papa solus dispensat, quod quis transeat de maiori ad minorem.
4 Fratres predicatores transeuntes ad monachos nigros, si non obseruant regulam Benedicti sunt veri apostate.

Cum ad aures reuerēdi ⁊ circū. pecti viri domini Pōtii Stephani pcentoris ecclesie Antisiodorēsis, ⁊ canonici Biterrēsis apostolice sedis nūcii. ⁊ delegati, ac monasteriorum ordinum quorūcunq non mēdicantiū visitatoris, correctoris ⁊ reformatoris in prouincia Tuscie ⁊ Janue p sedem eandem inter cetera specialiter deputati, visitādo monasteriū sancte Marie de Florentia ordinis sancti Benedicti nigri habitus, et abbate carentis fama publica referente peruenit, q in dicto monasterio erant nonnulli pro monachis ipsi⁹ monasterii se gerētes, ⁊ habitū ipsius publice deferētes, ⁊ loca monachorū dicti monasterii occupata tenentes, ⁊ bona ipsius monasterii recipientes indebite, ⁊ iniuste in dānum ipsius monasterii cum ipsius monasterii nō sint vere monachi, sz apostate de aliis ordinibus fugientes, vel abiecti de ipso monasterio contra Deum, ⁊ iustitiam per ambitionem ⁊ surreptionē intrusi in animarum suarū periculū, ⁊ monasterii prelibati grauamē, ⁊ damnum dictus prefatus Pontius considerans q iuxta authoritatē Hieronymi, non est bonum panem filiorum dare canibus, hoc est peccatorib⁹ ⁊ intrusis. xvi. q. i. si cupis. monuit omnes et singulos gerentes se pro monachis ipsius monasterii, ⁊ cuilibet eorū pcipiendo mādauit infra certum terminum, ⁊ peremptoriū, vt quilibet eorū deberet facere fidē de sua institutione, vel titulo quem habet in dicto monasterio. Coram quo infra dictum terminum quidam gerens se pro monacho dicti monasterii, qui primo professus fuit ordinem fratrum predicatorum, ⁊ ab ordine ipso precisus ⁊ obiect⁹ sub forma inferius annotata, ad probandum titulum sui monachatus, ⁊ institutiōis producit literas reuerēdi patris dñi Joannis sancti Theodori diaconi cardinalis apostolice sedis legati, ⁊ administratoris dicti monasterii: quarū authoritate recepta fuit in monachum dicti monasterii, ⁊ processum factum per venerabilem patrem episcopum Fellusien. executorē deputatum ad hoc per dictum legatum quarum literarum processus ⁊ licentie precisiōis tenor talis est sub hac verborum forma ⁊c.

In Christi nomine amē. anno incarnatiōis eiusdem millesimo trigesimo quarto, indictione tertia: die decima nona mensis octobris. Nouerint vniuersi patres instrumentum publicum inspecturi, q religiosus vir cenobii quondam Richi infrascriptus, cōstitutus in presentia reuerēdi in christo patris, ⁊ domini. domini Thederii dei gratia episcopi Fellusien. executoris infrascriptarum literarum domini cardinalis legati in capitulo monacoū. sancte Marie de Florētia presentib⁹ religiosis viris dñis Andrea priore claustrali, ⁊ Gulielmo Bonauētura Dosso, Henrico salui, Frācisco Bartolo, Andrea de pilestris, et Benedicto monachis dicti monasterii, ⁊ capituli, ⁊ tanquā capitulū dicti monasterii de mandato dicti prioris more solito cōgregatis, presentauit, ⁊ exhibuit dicto domino episcopo quasdam literas infrascripti domini Joannis cardinalis legati eius vero ⁊ solito sigillo cū chordula alba pendente munitas: quarum tenor talis est. Joānes miseratione diuina sancti Theodori diaconus cardinalis apostolice sedis legatus venerabili in Christo patri domino episcopo Fellusien. salutē in domino. dilecti in Christo Cenobii quondam Richi ordinis pdicatorum fratrum monita promerentur, vt anime sue saluti quātū rationabiliter possumus prouidere curemus. Cum itaq sicut oblata nobis sua petitio continebat ab ordine ipso nuper licentiat⁹ existat, ⁊ cupiat sicut asserit, i monasterio sācte Marie abbatie Florētie vulgariter nūcupate ordinis sancti Bñdicti sub ipsi⁹ ordinis regula domino famulari: et ibi vite sue reliquias consummare. Nos suis supplicationibus inclinati, volentes eum in huiusmodi suo laudabili proposito cōfouere, paternitati vestre authoritate qua fungimur presentium tenore cōmittimus, et mandamus, quatenus, si est ita, eundem Cenobium faciatis authoritate nostra in monasterio predicto in monachum recipi, atq fratrem, et syncera in domino charitate tractari, sibique habitum eiusdem monasterii, ac de communibus fructibus et prouentibus illius sicut vni ex aliis monachis portionem integram exhi

beri constitutionibus ꝛ statutis predicti monasterij de non recipiendis
apostatis. ꝛ quibuslibet aliis in contrarium editis: dum tamen p sedē
apostolicam nō fuerint confirmate non obstantibus quibuscunqȝ. Da
tū, ieius kalendas octobris pōtificatus sanctissimi patris. ꝛ domini no
stri domini Joannis pape. xxij. anno decimonono. ¶ Ites presentauit
ꝛ exhibuit dicto domino episcopo quasdam literas infrascripti fratris
Joannis ꝛ prioris, vero ꝛ solito sigillo prioris principalis fratrū pre
dicatorum Romane prouincie cerce rubee impresso munitas. Quarū
literarum tenor talis est.

Vniuersis Presentes literas inspecturis frater
Joānes ꝺ pōtardis ordinis fratrū pdi
catorū in romana prouincia prior prouincialis indign⁹ salu
tem ꝛ synceram in dn̄o charitatem Justitia sine qua multi
tudo gubernari non potest secundum grauitatē culparū, ꝛ acerbitatē
adhibet penā, cum ius suū vinculis tribuens crimina distringēs, ma
lis afflictionem imponens secūdū exigentiā trāsgressionū. Frater igit
Cenobius de albertis de florētia qui grauissimam culpā comisit in pa
rasceue apostatando acerbissima pena plecti, ꝛ amaris doloribus casti
gari debebat, quam penā in penitentiā impositā, ꝛ imponēdā, ferre cō
tumaciter recusauit. Ego igit cōsiderata beati Augustini patris no
stri regula, que iubet reum emendatoriā subire vindictam: quam si nō
tulerit de nostro ordine, nostraqȝ societate mandat proiici. ¶ Viso ēt,
ꝛ diligentissime inspecto nostrarum constitutionū tenore, qui grauissi
mam appellat culpam incorrigibilitatē illius, qui nec culpas timet ad
mittere, ꝛ penas recusat ferre: quem dicit de nostro ordine precidēdū,
de diffinitorum consilio ꝛ assensu ipsum fratrem Cenobium qui tā pro
fessionem a corde abiecit habitu nostre professionis mando exui, et a
corpore nostri ordinis tanꝗ inutile membrum nō crudeliter, sed mise
ricorditer ne contagione pestifera alios inficiat, precido. Hic autem
suam seueritatem secundum samaritani exemplū vulneribus saucij vi
num ꝛ oleum infundentis pietate volēs compati a sententia excōmu
nicationis quam propter apostasiam incurrit, absolui. In cuius sentē
tie ꝛ expulsionis ꝛ absolutionis testimonium, sigillū nostrum prouin
cialatus duxi presentibus apponendū. Datum in vrbe veteri nostro
prouinciali capitulo. Anno dn̄i. M.cccxxij. die. xxij. mensis Septem
bris, Eidēqȝ domino epō humiliter supplicauit, quaten⁹ ad executio
nem corū, que in dictis literis dn̄i legati cōtinētur, procedere dignare
tur. Qui dn̄s episcopus debita cum reuerētia receptis, lectis, ꝛ cōside
ratis literis suprascriptis volēs cōtēta in dicti dn̄i legati literis iuxta
commissionē sibi factam exequi, reuerēter quesito primo p dictū dn̄ȝ
episcopum a priore, ꝛ monachis supradictis si cōstitutiones dicti mo
nasterij de non recipiendis apostatis sint per sedē apostolicam confir
mate: ꝛ ipsis respondentibus, ꝛ asserentibus quod per ipsam sedem nō
fuerunt cōfirmate authoritate cōmissionis, ꝛ mādati sibi facti per lite
ras supradictas, monuit dictos Andream priorem Gulielmū Bona
uenturā Dossani, Henricum salui, Frācisci Bertol. Andream ꝛ Be
nedictum, vt iuxta dictarum literarū continentiam eūdem Cenobium
in dictum monasteriū, ꝛ in monachum reciperēt, atqȝ fratrē, atqȝ syn
cera in domino charitate tractarēt, ꝛ sibi habitum dicti monasterij, ac
de communibus fructibus, et prouentibus illius sicut vni ex aliis mo
nachis portionem integram ministrarent. Qui dn̄s Andreas prior, ꝛ
omnes alij monachi supradicti volentes monitionem predictam exe
qui, reuerēter eundem Cenobiū pacis osculo in dicto monasterio rece
perunt in monachū, atqȝ fratrē, sibi dicti monasterij habitum exhiben
tes. Qui dn̄s Cenobi⁹ predicta oīa acceptās, humiliter ꝛ deuote geni
bus flexis ꝛ manibus iunctis fecit, ꝛ pmisit dicto episcopo vicario di
cti Cardinalis recipienti pro dicto domino cardinali tanꝗ suo domi
no ꝛ sancto obedientiam, ꝛ reuerentiam consuetam, ꝛ mandans dictus
domin⁹ episcopus mihi Soldo notario, et scribe, qȝ de pdictis publi
cū conficerem instrumentū. Actum florentie in capitulo dicti monaste
rij presentibus presbytero meliore capellano dicti dn̄i episcopi: ser san
cto: ser cautis notarū ꝛ Frācisco dn̄i sananenīna de florentia testibus
ad hoc rogatis. Ego dictus Soldus palesim de pistorio Imperiali
authoritate notari⁹ ꝛ iudex ordinari⁹, ꝛ nūc scriba dn̄i epi pdictis omni
bus interfui, eaqȝ de mādato dicti patris, ꝛ rogatu dicti dn̄i Cenobij
scripsi, ꝛ fideliter publicaui. ¶ Queritur an dictus Cenobius sit cēsen
dus verus monachus abbatie predicte. Et quia ex distinctione nego
tium magis clarū fit: facit de rescriptis. c. super literis. ꝛ etiam quia per
questiōes distinctas, ꝛ particulares magis liquet natura totius: ideo
in presenti questiōe vtor distinctione Et primo quero an iste Cenobi⁹
sic abiectus, intelligatur habere licentiam transeundi ad aliam religio
nem. Secundo an litera legati sibi cōcessa super dicto monachatu va
leat. Tertio an processus habitus per episcopū fesulanū teneat. Quar
to an receptio monachorum teneat, cum eū tractauerint vt monachū
necne. Et dico quod non censetur licentiatus, imo abiectus cum igno
minia. Nam licētiatus proprie dicitur qui de licētia superioris ad aliū
ordinem transit: vt extra de regula, licet. cum simi. Et qȝ talis abiect⁹
censeatur cū ignominia. facit de statu mona. ea que. Nam aliud est esse
abiectum: aliud fugitiuum siue apostatā. vt de regula. c. vlti. ꝛ in extra
uaganti Benedicti. pastor bonus. quia ibi ponitur vt diuersa. Nec ēt

sit ibi mentio de licentiatis, ꝛ quare: quia licētiati transiuerūt cū licen
tia, et debito modo: vt sic non sint reuocandi: facit optime de renūtia.
quidam. vbi obtenta licentia renunciandi compellitur renūtiare: ꝛ ita
obtēta licentia compellitur trāsire. Sed alij vt fugitiui et abiecti sunt
reuocandi: vt in iuribus preallegatis. ergo non sunt licētiati, postꝗ cō
pelluntur tales eos reuocare annuatim. facit optime, ꝛ videt casus le
gis. ff. de his qui no. infa. l. quod ait pretor. §. ignominie cā. vbi patet
ꝙ simpliciter missus non intelligatur missus ignominie causa. Sȝ quā
do ignominie causa mittitur tunc semper hoc exprimitur. Sed hic in
casu nostro exprimitur qȝ ignominie causa abiicit: ergo nō est simpli
citer licentiatus, cum causa ignominie est missus, siue abiectus. Item
ex alia causa patet, ꝙ ignominie causa fuit missus siue abiectus. Nam
fuit exauctoratus insignijs militaribus: id est insignijs religiōis: vt pa
tet in dicto. §. ignominie. ergo cum ratione expressionis facta in remis
sione, siue abiectione, ꝙ ratione exauctorationis censetur ignominie cā
missus, siue abiectus: ergo non potest dici talis licentiatus, cum ista
sint valde diuersa: vt supra dictum est. Itē vt patet in litera abiectio
nis non datur ei licentia vt transeat ad aliquem ordinem, vel monaste
rium, imo dicūt doctores, ꝙ nunꝗ abbas debeat monacho suo dare li
centiam transeundi ad alium ordinem, nisi primo habeat monasterium
paratū, alioquin est apostata, si aliter recedit: vt no. Innocē. ꝛ Hostiē.
de renuntia. c. vltimo. ergo patet qȝ etiam si esset in litera abiectionis
dictum, qȝ transiret ad aliquam religionem, non expresso certo monas
terio, ꝙ nō possit dici licentia: quia contra ius esset data: ergo quatē
nus magister in litera abiectionis nihil ibi de hoc dicit, imo si bn̄ cōsi
dere⁹ litera abiectionis qȝ est valde notabile, euidenter concludi⁹, qȝ
licentia dici non potest, que non est. Item ad secundum dico, ꝙ litere
legati nulle sunt ipso iure. Nā sunt impetrate tacita veritate, ꝛ expssa
falsitate: ꝛ sic tales non valēt. vt patet de rescript. super literis. imo ca
iure cauetur, qȝ in talibus literis non debet aliquid subijcere, qȝ debe
ret animū concedentis ad denegandum vel ad ardum mouere. vt no.
in dicto. c. super literis. in gloss. in verb. ex hoc. ꝛ Io. an. de rescrip. in. c.
gratia. lib. vi. in gloss. quia et hoc. de rescrip. postulasti. ꝛ Archidia. de
preben. non potest. lib. vi. et. i. q. vij. hi qui. cum similibus. Sed quis he
bes diceret ꝙ legatus concessisset, cum fuisset delectus opter sua de
merita tā turpia: ꝛ qȝ die veneris sancti apostatauerit: certe null⁹ du
bitat ꝙ talem literam ei non dedisset imo expressit quod erat licentia
tus. vt patet in litera legati: qȝ erat falsum, vt supra pȝ, et per formam
sue abiectionis. Et sic legatus debuit intelligere de licentia debita, et
ex causa probabili, ꝛ non ignominiosa. facit. C. de his qui veni. etatis im
petra. l. fina. ergo, vt dictum est, litere per quas fuit receptio facta de
eo, sunt nulle. vt de rescriptis. c. ad audientiam. §. Item ad hoc etiā fa
cit, quia quando aliquid predicatur per prius, ꝛ per posterius simplici
ter prolatum, intelligitur datum per prius: vt no. ff. si ager vectiga. vel
emphy. l. i. vbi nomine dominij intelligitur directum, nō vtile: ergo idē
de licentia. Itē si bene consideres, in litera legati dicitur, si ita est, ꝛ ta
men ita non erat: neqȝ episcopus super hoc fecit inuestigationē, vt pa
tet in processu episcopi fesulani: ꝛ sic excessit formam mādati: ꝛ sic non
valet quod factum est per episcopum, etiam si litere legati valerēt: fa
cit de rescriptis. c. cum dilectis. nam talia mandata sunt seruāda dilige
ter. vt de prebendis. cū de non sacerdotali. lib. vi. ff. māda. l. diligēter.
cum similibus. cum ergo iste litere sint nulle, et processus nullus rō
nibus supradictis, patet qȝ receptio, ꝛ monachatus nullus est quia vi
gore istarum literarum, ꝛ processus, est receptus. ¶ Item ad tertiū
dico ꝙ talis processus est nulli⁹, ꝛ hoc per iura supra allegata. Nō ob
stat si dicatur ꝙ si mādetur alicui qȝ prouideat de tali beneficio perso
ne: quod teneat prouisio etiam si prouideat persone non idonee: vt no.
Innocen. de presump. c. vltimo. Et tangit Jo. and. de officio deleg. iur
dicco. in clemen. quia si bene consideretur conditio illius qui impetra
uit literas sonant in conditionem, et non in monitionem: vt per no. ibi
per dictos docto. Et sic qȝ fit stante conditione nullum est: aliter quā
do alicui mandatur prouideas tali si est idoneus, tūc cum prima facie
quilibet presumatur idoneus, vt in dicta decreta. vlti nisi appareat cō
trarium, non est necessaria aliqua probatio siue examinatio, vt ille ha
beat se probare idoneum. Sed quando dicitur, si habuit licentiam vel
id simile: certe licentiam non presumitur habere, nisi eam ostēdat: sicut
dicimus presumitur idoneus nisi probetur contrarium. Sed hec licē
tia non ostendit se propter demerita sua delectum. Et sic cum non ha
buerit licentiam, ꝛ mandatur sub conditione si habuit licentiam, patet
expresse quod illud quod factum est per episcopum fesulanum nullum
est. vt in iuribus supra allegatis. ¶ Item ad quartum dico quod rece
pto monacho, ꝛ quod tractauerint eum vt monachum, ꝛ recepti sint mo
nachum: planum enim est quod isti monachi semper nitebantur cōtra
sui, ꝛ literis dicti legati, ꝛ processu episcopi. Nam hoc patet, qȝ est mā
datum eis, vt recipiant eum iuxta literarum dictarum cōtinentiā do
mini legati, ꝛ sic receperunt: ꝛ sic semper intēdebāt, ꝛ tractauerūt iuxta
continentiam dictarum literarum. Sed iuxta cōtinentiā literarū ꝛ pro
cessus erat nullus, ꝛ sic receptio nulla. Nā presumunt manere in ea vo
luntate in qua erāt tēpore receptiōis, nisi probet mutata: vt de bap. ma
iores. ꝛ quod metus causa. c. perlatum. ꝛ. ff. de probatio. cū qui. ꝛ ff. de
lega. iij.

lega.§.l.lucius.cum similibus.imo etiam si consenserint expresse, et recepissent eum nõ obstãtibus literis, processus legati et episcopi non valeret. Ratio est, q: receptio monachorũ ad abbatẽ, et monachos dicti monasterij spectat tam de iure q̃ de cõsuetudine, vt de elec.c.ũ ecclesia vulterrana.in gl.ij.ergo eorũ receptio nõ faceret aliquẽ monachũ: imo erat necessarius cõsensus legati.q: tunc litera abbatis erat in illo monasterio, ex eo q̃d erat cõmendatarius illius monasterij, et legatus non mandat eũ recipi, vt abbas, imo vt legatus, vt patet ex forma litere legati.imo etiã legatus vt cõmendatarius, et ipsi nõ possent eũ recipere: quia si bene cõsideretur, ipse fuit abiectus de ordine predicatorũ, vbi est maxima obseruantia regularis: et in monasterio p̃dicto non est tanta obseruantia, vt in ordine predicto, vt est notoriũ.facit de reg.c.sane. imo forte etiã nõ potuisset trãsire de licentia vera et expressa domini legati, q̃uis sibi fuisset veritas expressa. Facit optime ad predicta de
3 cre.sane.†Nã q̃d q̃s transeat de maiori ad minorẽ, solus papa dispensat.no.Jo.and.et Joã.mona.de prebẽ.c.cũ singula.lib.vi. Et sic cũ iste nõ trãsiuerit legitime, et est in casu reuocationis iuxta formã predicte decre.pastor bonus.patet q̃d etiã ius monachat' nõ teneret, nec transitus. Non obstat si dicatur aliter, licet nõ fecerint eum monachũ, eo quod tractauerit eum vt monachum, quãdo viuebat legatus, eo q̃d ad legatũ vt commẽdatarium et cõtentũ spectet creatio monachorum: tamẽ postq̃ legatus mortuus est eum tractauerũt vt monachũ, et sic ipsi possunt facere monachos, monasterio carẽte abbate: vt de reg.c. si ad foium.lib.vi. Certe, vt satis dictum est, non consenserũt de nouo, sed intelligitur durare in illo primo cõsensu, vel etiã nõ possent facere vel recipere expresse nedũ tacite. vt supra pbatũ est. ¶ Item quia per speciale priuilegiũ apostolicũ est indultũ ordini predicatorum, quod dicti ordinis professi non possint assumi, vel transire ad monachatum nigri habitus. Et aduerte, quia si bene cõsideres, non inuenies quod iste dominus Cenobius fecerit obedientiam cõsuetã episcopo recipiẽti vice et nomine legati: quia ista talis promissio obediẽtie nõ inducit professionem regularẽ. Nam talem promissionẽ promittũt clerici: vt de maio.et obediẽ.c.his que. Sed quando quis transit de vna religione ad aliam licet in prima fecerit professionẽ, tamẽ in secũda debet facere professionem, maxime vbi regule sunt diuerse, sicut est regula sancti Augustini, quam habẽt predicatores, et regula sancti Benedicti, quã habẽt monachi abbatie florẽtie prenominate. Et sic patet per supra allegata quod iste dominus Cenobius qui non est, neq3 fuit vnq̃ monachus in dicto monasterio abbatie, sic est inde reiiciẽdus tanq̃ intrusus. ¶ Et ad maiorem firmitatem ego Frãciscus archipresbyter, et canonicus florẽtie, et doctor decretorum presens consiliũ mei propriij sigilli appẽsione duxi muniẽdũ. ¶ Ego Frãciscus petri de magistris archipresbyter et canonicus Florẽtinus doctor decretorũ sicut suprascriptũ est, et allegatũ, sentio, atq3 cõsulo: et ad maiorẽ roboris firmitatem huic presenti cõsilio me p̃pria manu subscripsi, et mei sigilli appẽsiõe duxi muniẽdũ. ¶ Ego Recuperus gulielmi de sctõ Miniate decretorũ doctor supradictis omnibus assentio: et ita cõsulo, vt superius continetur: in cuius rei testimoniũ p̃dicto cõsilio me propria manu subscripsi: et sigillum meum apponi mandaui. ¶ Ego Simõ quõdam Bernardi iudex de Baginolo vna cum p̃dictis dominis Francisco et recupero eorũq3 authoritate fiei consului prout supra scriptũ est a dño Põtio cõsultus: et ideo sigillum meũ apposui etc. ¶ Ego Jo.and.põderatis omnibus que scripta sunt diligẽterq3 libratis motiuis dñorum Francisci Recuperi mõtis consulẽtium et subscribentium: vt supra patet etc.

CHristi eiusq3 matris ac beati Hieronymi nominibus et suffragijs inuocatis, Idẽ cõsulo scz fratrẽ Cenobiũ de quo q̃rit nõ esse, nec fuisse p supra descripta monachum ipsius monasterij, q̃ dicit abbatia.et motiuis dictorũ dñorũ addẽdo notãdũ est, q̃ in litera domini legati, ille se dixit nuper licẽtiatũ: probauit autem corã executore se vltra trieniuum prius electum: qua electione et si licẽtiatus dici posset, q̃ negatur, nõ tamẽ nuper, sed vltra triẽniũ fuerat prius data. Non est ergo illa quam videre debuit executor. Nam vt doctores dicũt: nuper est aduerbium cõpositũ ex nouũ et tempus: quasi nouũ pro nouiter. Cum autem vltra sex mẽses dicitur diu: de cõcel.prebẽ.c.ij.de hoc scripsi.de fide instru.c.si.ergo vltra triennium non est nuper: maxime in hac materia: quia et vnica die monachus sine monasterio esse nõ debet.xvi.q.1.placuit.et.ij.hoc aũt expresso merito mouisset legatum ad denegandũ: et vt.ĩ.cum diuturnitas temporis aggrauet culpam: iura sunt nota. ¶ Secundo aduertẽdum, nisi fallẽtia in cõputo fuit falsa, aut instrumẽtũ super executione confectum. Inuẽti enim q̃d annus primus pontificatus pape Joãnis inchoauit anno natiuitatis dñi. M. cccxvj. die.v.Septẽbris, qui tũc erat annus incarnationis. M. cccxvij. facile cõstare poterit q̃.xix.die Octobris currẽte anno. M. cccxxiij. precedit idus, id est.xiij.diẽ Octobris anni dñi põtificatus pape Joannis forte in integro anno: scz.vj.diebus minus. Et sic cõcluditur executionẽ litere factã quasi per annum ante datã litere. ¶ Tertio assero me pertinacter tenere, q̃ etiam si noua institutio dñi nostri nõ emanasset,
4 nec tũc viguisset predictorũ priuilegium: de quo.ĩ.dixi.† Etenim apostate sunt fratres predicatores trãseuntes ad nigros monachos, nõ seruãtes regulã Benedicti: vt plene scripsi in p̃dicta decre.sane de regu.et iuxta predicte assertiõis testimonium huic scripture manu mea propria feci certum sigillum appendi etc.

¶ Consilium.xcvij.

1 ¶ Sententia potest confirmari in causa appellationis quoad merita cause.
2 Allegans in appellatione sua vnam causam, potest ab illa recedere, et aliam probare.
3 Accusatus post denũtiationem nõ potest accusationem contra alium inchoare: tamen ante dãnationem prosequi et implere potest: post damnationem non.
4 Causa nullitatis interposita ante appellationem trium sentẽtiarum nõ debet impediri propter sententias superuenientes.

ATtingam iuxta ordinem quatuor dubia que ex facto eliciuntur. ¶ Primum est nunquid vltimus auditor qui dictam tertiam sententiam tulit, potuerit post dictam sententiam decernere remissionem predictam cum per ipsam sententiam fuerit quoad causam nullitatis officio suo functus. Et abiectis argumentis que ad partem contrariam fieri possent, arbitror dictam remissionem fieri potuisse non obstante sententia lata super appellatiõis instãtia. Mouet me ad hanc sñiam principaliter quoniam causa nullitatis et appellationis possent deduci simul et in eodem libello seu iudicio, sm omnium doctorum sñiam quã communiter approbat cõmunis stylus iudiciorum, licet aliqui doc.antiqui declinauerint in cõtrariã sñiam. Prima tamen potior et communior: vt no.per Bar.et alios in.l.si expressum.ff de appe.et.l.1.C.que sen.sine app.rescin. notat per canonistas in.c.dilecto.de appel. possunt etiam iste due cause nullitatis et appellatiõis deduci separatim etiam diuerso tempore: vt in cle.j.de re iudi.iuncta glo.in ver.donec. et q̃ plus est de nullitate agi potest etiam post appellationẽ desertã.vt in.l.licet.de sen.excõ.lib.vi.et not.in.c.sepe.eo.tit.in antiquis actis etiam post tres sñias latas super eodem articulo: vt in.d.cle.j.iuncta preallc.gl. Cum ergo iste due cause nullitatis et appellationis sint diuerse, et diuersi effectus, per sñiam quã iudex profert super instantia appellationis, nõ potest dici q̃ sit functus officio suo super causa nullitatis: q: vbicunq3 plures cause committuntur iudici, nisi expresse sit dictum in cõmissiõe, vt simul illas decidat, per sñiam latam in vna causa nõ dicitur functus officio suo quoad reliquas nõdum diffinitas: vnde potest ad decisionẽ aliarum causarum p̃cedere vt probatur in.l.quid tamẽ.ff.de arbi.quod procedit etiam si tales sint cause, que sm earum naturã habẽt aliquam in se cõnexitatem, vt petitorij et possessorij super eadem re que propter idẽtitatem debent coram eodem iudice tractari.vt in.c.j.de cau.possess.et propric.et in.l.nulli.C.de iudi.et in.c.fi.eo.tit. Et tamẽ iudex qui tulit sñiam in possessorio non dicitur suo officio functus quo ad petitorium: licet ambe cause eidẽ iudici fuerint simul cõmisse, vt in.c.ad vltimũ.de cau.pos.et propric.et.c.significauerunt.de testi.et.c.cum ad sedẽ.de resti.spo.et facit cle.vnica.de cau.pos.et propric. vnde in casu nostro fuerũt vltimo auditori cõmisse cause nullitatis et appellationis: licet ipse iudex sñiam tulerit super instãtia appellationis, nõ per hoc potest dici functus officio quo ad causam nullitatis: et per consequens cum in causa nullitatis remãserit iudex, potuit decernere super illo remissionem ad partes: cum per illam sñiam latã super appellationis instantia non sit sopita questio nullitatis: quia vt.ĩ.
1 dixi, iste cause diuerse sunt.† Nam potest sentẽtia cõfirmari in causa appellationis quo ad merita cause: et tamen prima sñia potuit esse nulla ex defectu ordinis iudiciarij: quia fuit lata in die feriata, seu alio respectu: hinc est q̃ iura voluerũt quod etiam desertã appellationem super causa possit agi de nullitate: vt p̃calle.cle.j. ¶ Hoc etiam aperte probatur in simili in.d.cle.j.in.§.similiter.iuncta gl.in ver.impediri.vbi patet, q̃ si ante appellationẽ tertie sñie confirmãtis duas sñias precedentes, nõ impedit̃ prosecutio appellationis precedentis a grauamine: fortius ergo dicendum in casu nostro, cum causa nullitatis sit necessarior quã causa appellationis a grauamine: non ergo debet ipsius cognitio impediri per prolationẽ tertie senẽtie, et presertim cum nec fuerit de mẽte iudicis proferẽtis tertiã sñiam, qui immediate post illam tertiam sententiam dedit remissionẽ ad partes ad p̃bãdos articulos datos in ipsa causa nullitatis. Ex his enim que incontinenti secuta sunt colligit̃ satis iudicis animus, q̃ priores sñias cõfirmauerit quo ad merita cause, non autem quo ad causam nullitatis coram eo pendentẽ: alias fuisset sibi contrarius: quod nõ est presumendũ, ex quo incõtinenti processit super causa nullitatis.arg.in.l.non ad ea.ff.de cõdi.et demõ.et in.l.lecta.ff.si certũ peta.et in.c.officij.de elect. Preterea si de nullitate potest agi post tres sentẽtias, vt in.d.cle.j.iũcta gl.prealle.in ver.donec.fortius debet posse procedi super causa nullitatis iam attentata per lationẽ triũ sentẽtiarũ cum minor suspicio calũnie oriatur hoc casu, q̃ in precedẽti.arg.in.l.is qui reus.ff.de publi.iudi. Et hoc quo ad primũ dubiũ. ¶ Nunc secũdũ attingam dubiũ, quo querit̃ an decretũ dicte remissionis fuerit superfluum, et cõsequenter indebite, et frustra cõcessum, ex eo q̃d de aliis nullitatibus vltra illam que surgebat ex falsitate dicti instrumenti constare videbat̃ ex articulis per dictum Bart.datis licet iudex ipsos non acceptasset, nec in causa nullitatis conclusum fuisset. Ad quod quidem dus

bium mihi omnimodo videtur respondendum negatiue:videlicet q il
lud decretum remissionis non fuerit superfluum,licet ex aliis articulis
plenius potuisset cõstare de nullitate.moueor principaliter:quia nemo
prohibetur pluribus exceptionibus seu defensionibus vti:licz quelibet
exceptio seu defensio per se sufficiat:cum non debeat quis se arctare
ad vnam speciem exceptionis,seu defensionis,cum posset in illa defes
fectu probationum deficere:z aliis non propositis iniuste succumbe-
re,vt probatur in regu.nullus pluribus.de regu.iur.libro.vj.z in.l.ne
mo.de regu.iur.z que leguntur.z nota.in.c.ij.de testib.z in.c.exhibi
ta.de iudi.z in.c.cum iamdudum.de appella.z in.c.audita de resti.spo.
z in.c.conquerente.de cleri.non resi.z in.c.auditis.z in.c.cum olim.de
preben.plene per glo.in.d.regu.nullus pluribus.clare patet q variis
defensionibus quis vti potest in eadem causa:licet omnes non sint ne-
cessarie ad victoriam obtinendam.Sed ad cautelam potest quis vti hu
iusmodi diuersitate,vt si probationes deficiant in vna,possit obtinere
ex aliis.Non enim est angustanda copia probationum.l.curent.ff.de te
sti.Et optime facit ad predicta.c.si forte.de elec.li.vj.z in.c.vt circa.eo.
tit.z lib.z presertim hoc dicẽdum in casu nostro,in quo iste allegãs nul
litatem sententie principaliter fundauit se super defectu citationis.Nã
talis defectus indubitanter reddit sententiam nullam,cum citatio sit
fundamentũ iudicij.vt insti.de pena teme.liti.prope fi.z.ij.q.iij.c.caueat.
z per totam questionem.z.l.de vnoquoqz.ff.de re iudi.z in.c.ecclesia san
cte Marie de cõsti.vnde non debet ista exceptio nullitatis tanq prin
cipalis z indubitata excludi ob alias exceptiones nullitatis,de quibus
posset forte in iure vel in facto dubitari:z fortassis promptiores erunt
probationes ad defectum pbationis pbandũ,q respectu aliarum de-
fensionum nullitatis.¶Ex quibus concluditur ad secundũ dubium q
decretũ dicte remissionis nõ fuit frustratoriũ,nec fuit iniustum:licz alie
nullitates fuerint allegate.z ad predicta bene facit text.in.l.scio quesi
2 tum.in fi.ff.de appel.vbi patet †q allegans in appellatione sua vnam
causam potest ab illa recedere,z aliam pbare:qz potest puocationem
suam quibuscunqz modis iustificare:vt ibi dicit tex.in fi.Ad quod opti
me facit q no.Bart.in.d.l.si expressum.in ver.quero si prosecutus est.
ff.de appel.vbi plus dicit q si quis vnam causam nullitatis tñ expres
sit in libello z succubuit:potest postmodũ aliã causam nullitatis prose
qui sicut in reali dicimus:vt in.l.si mater.§.j.z in.l.z an eadẽ.§.actiones.
ff.de excep.rei iudi.z in.c.abbate sane.de sen.z re iudi.libr.vi.Fortius
ergo a principio potest plures nullitatis causas prosequi,vt in iuribus
prox.alle.¶Ad tertium dubium,videlicet vtrum ante executionem
dictarum trium sñiarum poterit de causa nullitatis ante dictam tertiã
sententiam introductam cognosci,z super ea pronunciari.videtur pri
mo q non:per tex.in.d.cle.j.de re iudi.in.j.respõso.vbi dicitur,q is qui
contra se tres sententias reportauit,nõ debet admitti ad agendum.vel
excipiendum de nullitate ipsarum,vel alicuius ex eis,donec huiusmo
di sententie plenarie fuerint executioni demandate.Cum ergo iste de
quo queritur,reportauerit tres sentẽtias cõtra se,nõ debet admitti ad
agẽdum vel excipiendũ de nullitate ante executionẽ dictarum senten
tiarũ.Nec dictus tex.distinguit,verũ prius fuerit intẽtata causa nul-
litatis,vel postea intẽtet:sed simpliciter excludit a facultate agẽdi,vel
excipiẽdi ante executionẽ ipsarum sentẽtiarum.licz ergo iste de quo que
ritur fuerit admissus ante prolationẽ trium sñiarum in causa nullitatis
tamen post ipsarum trium sentẽtiarum prolationem nõ debet amplius
admitti:cum ex prolatione ipsarum sñiarum illico surgat calumnia pre
sumpta cõtra agẽtem.¶Sed his tamen nõ obstãtibus cõtrariam sen
tẽtiam arbitror de iure veriorem:videlicet q etiam ante trium sñiarum
executionẽ possit in dicta causa nullitatis fieri psecutio,dummodo per
ipsum succũbentẽ in principali nullum prestetur circa trium sententia
rum executionem impedimentum.Et primo ad hãc sñiam suadet pluri
mum tex.in.d.cle.j.z primo hoc modo inducendo.dispositio enim illius
cle.j.que vetat quem posse agere,vel excipere de nullitate ante execu
tionem trium sententiarum,est iuris noui inductoria:vt patet ex princ.
ibi:vt calumniã litigãtiũ obuiet zc.merito debet in terminis suis dun
taxat habere locum,cum veniat in preiudicium agẽtis vel excipiẽtis de
nullitate.argu.in reg.odia restringi.de reg.iu.libr.vj.z.l.ij.§.si quis a
principe.ff.ne quid in lo.publi.sed tex.ibidem loquitur,cum tres senten
tie sunt late,vt eo casu nõ admittatur quis ad agẽdum vel excipiendũ
de nullitate ante ipsarum executionẽ.in casu autem nostro nõ fuit actũ
vel exceptũ de nullitate post trium sententiarũ prolationẽ,vel ante:inte
rito nõ vendicat sibi locum ille tex.in casu nostro.Nec ob.si dicatur qd
post sñiam tertiam psequẽdo causam nullitatis,dicatur agere de nulli
tate:quia dico q non proprie dicitur nunc agere,sed potius prosequi
actionem prius intẽtatam ante prolationẽ tertie sentẽtie.Aliud est enĩ
agere de nullitate post prolationẽ trium sententiarum:z aliud prosequi
actionem intentatam ante prolationem ipsarum.quoniam text.in.d.cle.
presumit calumniam in agẽte,vel in excipiẽte de nullitate post tertiam
sentẽtiã promulgatã:tum propter presumptionẽ,que oritur ex tribus
sentẽtijs latis super eodem:tum quia ex quo non licet tertio appellare,
presumitur calũniose agere,vel excipere de nullitate,ad hoc vt possit im
pedire executionem sñiarum:que rationes cessant in casu nostro.Nam
cum iste egerit de nullitate ante prolationem trium sñiarum,cum illico
post primã sñiam proposuerit de nullitate:z sic eo tempore quo sibi cõ
petebat facultas appellãdi,cessant dicte psumptiones calumnie,z im
pediẽdi executionem sentẽtie merito debet admitti ad prosecutionem
nullitatis:vt in proposito.z pro hoc optime facit in simili text.in.d.l.is
3 qui reus.ff.de publi.iudi.vbi patet,†q accusatus post denũtiationem
nõ potest accusationem cõtra alium inchoare:tamen ante dãnationem
prosequi,z implere potest,post dãnationem nõ,vt plenius habetur in
d.l.is qui reus.ita in proposito dicẽdum videtur.Et pro hoc intellectu
videtur tex.in.d.cle.j.in.ij.respõso.iuncta gl.in ver.impediri.vbi habe
tur,q si is contra quem late sunt tres sententie appellauit a grauami
ne ante prolationem ipsarum,nõ impeditur post ipsarum prolationem,
appellationem ab interlocutoria prius propositam prosequi.Id solum
prouidet ibidem quod pretextu appellationis non impediatur execu
tio ipsarum trium sententiarum:vnde aduertẽdum qd tex.ibidem in se
cundo responso non loquitur sicut in prima parte illius clemẽ.Nam in
prima parte expresse dicitur,quod post prolationem trium sñiarum nõ
admittitur quis ad agẽdum,vel excipiẽdum de nullitate ante executio
nem ipsarum sñiarum.Sed in secundo responso solum dicitur,q pre
textu appellationis prius interposite nõ debet impediri executio:vnde
nec prohibet prosecutionẽ appellationis prius a grauamine interposi
te.z hoc apertissime voluit glo.in.d.cle.j.in ver.impediri.in fin.Et ad-
uertendum q ille qui dicit se prius appellasse a grauamine dicitur in
effectu prosequi nullitatem sententie diffinitiue sequentis:quia si ap
pellatio pronuntietur legitima sententia sequens diffinitiua est nulla,
tanq lata ab eo cuius iurisdictio est suspensa per legitimam appellatio
nem,vt in.c.non solum.z in.c.si a iudice.de appella.libro.vj.z in.c.super
questionum.in fi.de offic.dele.Et nihilominus non impeditur appellãs
ipsam prosequi post promulgationem tertie sententie,dummodo non
impediatur executio ipsarum sententiarum.Ita dicendum punctuali
4 ter in casu nostro,†quod causa nullitatis interposita ante prolationem
trium sententiarum,non debet impediri propter sententias superue
nientes.Satis enim q virtus non impediat executionem sentẽtie.z pro
hac opi.facit maxime equitas.ex quo enim causa nullitatis intentata
est tempore legitimo non debet impediri propter casum superuenien
tem.arg.in reg.factum legitime.cum no.ibidem in gl.de reg.iur.lib.vj.
z ne iudicialis instantia frustra euanescat:contra.l.properandum.C.de
iudi.Preterea z vltimo nullibi hoc prohibetur expresse,ergo prosecu
tio impediri non debet:quia qd non est expresse sancitum,superstitiosis
non est adinuentionibus presumendum,vt in.c.consuluisti.ij.q.v.z hoc
de tertio dubio.¶Ad quartum z vltimum in quo queritur an suppos
ita nullitate prime sententie relique due sententie cõfirmãtes primã,que
nulla fuit,nulle z inualide censeri z iudicari debeant,eo ipso q cõfirmẽt
sententiam nullam,de cuius nullitate nõ erat tempore aliarũ sñiarum
duarum plene cognitũ,nec discussum.Ad hoc dubium faciliter rñde
tur per tex.in.d.cle.j.iũcta glo.in ver.donec.z in ver.impediri.dico enĩ
q in causa nullitatis sñia reddit inefficaces alias sñias:z si facta fuit
executio,debet illa retractari.Nam sententia nulla non meretur dici sñia.
vt.l.ij.§.cõdemnatum.ff.de re iudi.z alie sentẽtie sequẽtes redduntur
inefficaces tanq nitẽtes prime sentẽtie,que fuit nulla.arg.in.c.inter di
lectos.§.ceterum.de fide instru.Preterea secũda sentẽtia seu eius effe
ctus fuit suspẽsus per sequentem appellationem.Tertia autem senten
tia non simpliciter cõfirmauit precedẽtẽ sed solum quo ad merita cau
se.Unde respectu nullitatis iudex illico dedit remissionẽ ad partes:vñ
quemadmodũ prolatio triũ sñiarum antea latarum non impedit quo
minus de nouo possit agi de nullitate ad effectũ retractãdi executionẽ
illarum sñiarum.vt in.d.cle.j.iuncta glo.in ver.donec.z in ver.impediri.
ita z fortius tres sententie non debent impedire effectum cause nullita
tis ante prolationem trium sententiarum intentate.¶Et hec de quar
to z vltimo dubio dicta sufficiant zc.¶Et ita vt.s.per me conclusum
est arbitror iuris esse ego Nicolaus abbas Moniacẽ.domini nostri
pape referendarius.z eius camere auditor.z in testimoniũ me propria
manu subscripsi z sigillum meum solitum apponi feci saniori iudicio
semper saluo zc.

¶Consilium.xcviij.

1 Priuilegium lite pẽdente cõcessum de litis pendẽtia,mẽtione non
habita non valet.
2 Innouatio fit si impetretur priuilegium tacite litis pendentie.
3 Superior non presumitur in dubio iuri aliorum preiudicare.
4 Priuilegium quatenus tẽdit in aliorum preiudicium,debet stricte in
terpretari,
5 Secundum rescriptum non inualidatur ex eo q non faciat mentionem
de primo,si primum erat nullum.
6 Duo impuberes si intendant contrahere matrimonium de presenti z
exprimãt verba apta ad matrimonium contrahendum,cõtrahunt spõ
salia de futuro.

In causa z questione que in presentia vertitur inter cano
nicos ecclesie in Celeracolli,actores ex vna parte z
dominũ Joãnem messer plebanũ,z canonicũ pdicte ecclesie
collegiate ex pte alia;super redditibus z puẽtibus pbende z
canonicatus dicte ecclesie ad dictũ Joannẽ pertinentibus,illud de iure
queritur

queritur an indulgentia seu gratia dicto domino Joanni per sanctis-
simum dominũ nostrum Eugenium papam super percipiendis fructi-
bus ⁊ redditibus dicti canonicatus in absentia ad quinquennium con-
cessa iure subsistat:ita ꝙ sine dictorum canonicorũ cõtradictione possit
libere reditus ⁊ fructus dicti canonicatus pcipere. Et primo ad ma-
teriam dilucidandam videtur dictam gratiam nullius fore momenti:
1 maxime in preiudicium pendentie litis: quod sic ꝓbatur. † Priuilegiũ
lite pendente cõcessum de litis pendentia mentione non habita iure
non subsistit, vt in.c.si.vt lite.pendẽ.⁊ cle.ij.co.ti.iuncta glo.in ver.inno-
uari.⁊.c.causam.el.j.de testi. Sed predictũ priuilegiũ lite pẽdẽte ema-
nauit:nec de illa mentionẽ egit:ergo dictum priuilegium nullum:⁊ qḋ
emanauerit lite pẽdente, apertissime ꝓbari videtur,p tex.in.d.cle.ij.vt
li.pendẽ.vbi habetur ꝙ lis pendere dicitur quoad hoc,vt nihil inno-
uetur postꝗ̃ a iudice competẽti citatio emanauerit,⁊ ad partem perue-
nerit:dũ tñ in citatione illa talia sint expressa,per que plene possit pars
instrui,super quibus in iudicio cõuenitur. Et clarius ad propositũ hoc
2 innuit ibi glo.in ver.innouatum. † que dicit innouationẽ fieri si impe-
tretur priuilegiũ tacita litis pendentia. In casu autẽ nostro talis pre-
cessit citatio:vel quod verius est,lz citatio fuerit generalis,tamen cõ-
parẽte dicto dño Joanne ex parte dictorum canonicorum fuit in iudi-
cio petitum,vt deberet dictus dñs Joannes per iudicem cõpelli ad di-
mittendum canonicis predictis fructus,redditus, prouentus canoni-
catus ⁊ prebẽde,quos in dicta ecclesia collegiata tenebat propter eius
nõ residentiam in prefata ecclesia. Et sic in iudicio fuit instructus,ꝙ su-
per fructibus ⁊ redditibus dicti canonicatus conueniebatur:ergo non
potuit super illis priuilegium impetrare de litis pẽdentia mẽtione non
habita. Si enim litis pendentia inducatur per nudam citationem cum
expressione eorum super quibus est cõueniendus.d.cle.ij.fortius indu-
ci debet per citationem generalẽ facta postmodũ expressione in iudicio
per viam petitionis,cũ plus debeat operari expressio iudicialis,ꝗ̃ ex-
traiudicialis.facit quod leg.⁊ no.in.c.venerabilibus.§.similiter.de sen.
excõ.lib.vj. Preterea ⁊ secundo ex alio capite dictum priuilegium cor-
ruit:secundo ex defectu intẽtionis cõcedentis. Cõcessit enim illam gra-
tiam dominus apostolicus cum certa limitatione,voluit enim illam nõ
valere:si alias eidem dño Joanni authoritate apostolica vel ordinaria
in perpetuũ vel ad certum tempus super eisdem fructibus in absentia
percipiẽdis gratia cõcessa fuisset. Sed dicto dño Joanni fuerunt gra-
tie in perpetuũ cõmisse per dñm abbatem,ad quem dicta ecclesia ple-
no iure pertinet.ergo gratia apostolica nullius fuit momẽti. Hic enim
fuit gratia domini abbatis in perpetuũ cõcessa:per.c.licet canon.in si.
de elec.lib.vj.vbi patet.ꝙ ordinarius citra papam non potest in perpe-
tuũ dispẽsare:sed est ad vitã bñficiati super nõ residẽtia in ecclesia cathe-
drali. ¶ Tertio impugnatur dicta gratia,quia nõ est adimpleta cõdi-
tio super qua dñs noster eã cõcessit:videlicet si dñs abbas ⁊ parochia-
ni dicte ecclesie cõsentirent:qui tamen nõ cõsenserũt.nec etiam dñs ab-
bas cõsentire vult:licet dicat se nõ velle infringere id ꝙ per suum ꝑde-
cessorem gestum est,si iure subsistat:sed illa gratia in perpetuum facta
non valuit presertim quoad canonicatũ:super cuius fructibus in ab-
sentia percipiendis nulla facta fuit in gratia domini abbatis mẽtio:me-
rito tanquam odiosa non debet ad iura dictorum canonicorum prero-
gatiua extendi.argu.in.c.ij.de filijs presbyte.lib.⁊ regu.odia restringi.
3 de reg.iuris.libro.vj. † Nec presumitur superior in dubio velle iuri alio-
rum preiudicare,vt in.c.super eo.de offi.delega.⁊ in.l.ij.§.si quis a prin
cipe.ne quid in loco publi.⁊ dicit Inno.in.c.cũ dilecti.de dona.⁊ Joã.
and.in.c.olim.de verbo.signi.⁊ Barto.in.l.fina.ff.de consti.princ.quod
4 † quatenus priuilegium tendit in aliorum preiudicium,debet stricte
interpretari:ergo super illa gratia domini abbatis non potest dictus
dominus Joannes se fundare,vt dicatur vigore illius consensum do-
mini abbatis habuisse. ¶ Sed his non obstantibus cõtrariam senten-
tiam arbitror de iure veriorem:videlicet dictam indulgentiam de iure
predictis non obstantibus valere,quoniã papa potest quibuscunq; sta-
tutis ecclesie non obstantibus gratiam facere:quia in talibus statutis
intelligitur excepta authoritas pape,etiã si essent iuramẽto firmata,vt
leg.⁊ no.in.c.constitutus.de rescri. Et nedũ expresse,sed etiã tacite põt
papa super nõ residentia indulgẽtiã cõcedere:vt si cõcedat alicui duas
ecclesias curatas,videtur tacite super non residentia in altera propter
impossibilitatem dispẽsare.vt no.glo.in.c.non potest.de preben.lib.vj.⁊
priuilegiũ a principe cõcessum,debet esse mansurum:vt in reg.decet.de
reg.iur.lib.vj. Dominus autem apostolicus dictam gratiam concessit
quibuscũq; dicte ecclesie statutis nõ obstãtibus:ergo voluit dicta sta-
tuta quo ad illam gratiam tollere:sufficit enim mentio ita generalis,vt
in cle.dudum.prope si.de sepul. Nullum autem vitiũ dicte gratie impu-
tari potest,ꝙ falsẽ appareat. ¶ Nõ obs.motiua superius facta. Et pri-
mo ad id quod opponit̃ de litis pendentia potest multipliciter rñderi.
Imprimis ꝙ impetrationis tempore nõdũ lis pẽdebat:precessit enim
gratia citationem illam per multos mẽses. Nam gratia fuit facta anno
incarnationis domini. M.cccc.xx.vt in fine literarum apostolicarũ con-
tinet̃:sed citatio illa emanauit in.xxxij.vt patet in actis eiusdem cause.
Et sic illa obiectio omnino cessat. Secundo ꝑsupposito sine veritatis
preiudicio,ꝙ lis precessisset gratiam,non tamen habuit impedire ipsius
gratie validitatẽ:quia si bene citatio seu petitio pẽderetur, gratia non
venit in preiudiciũ litis super alio autem litigabatur ⁊ super alio gratia
fuit obtẽta. lis enim super fructibus ⁊ redditibus pteritis,seu tunc pre-
sentibus erat,vt patet in prima enim ⁊ secunda petitionibus factis noie
canonicorum super percipiendis in futur si nõ erat intẽtata questio, nec
intẽtari poterat,cum nullum ius competeret canonicis ad futuros re-
ditus,an fructus deberent canonicis propter non residentiam cum ca-
nonicis. Ante ergo cõtumaciã in nõ residẽdo nõ cõpetebat ius eis: con-
tumacia autem de non residendo nõ poterat esse. nisi respectu preteriti
temporis,vel sic presentis,cum in futurum potuisset dictus dñs Joan-
nes residere,⁊ capere fructus:tractus autem futuri tẽporis nõ spectat
ad iudicẽ.vt in.c.romana.§.caueant.⁊ qḋ ibi no.glo.de sen.excõ.lib.vj.⁊
l.i.§.j.ff.de vsur.vnde vt dicitur in tex.lz debitor sub vsuris sit in mora
de presenti,⁊ sic presentes vsure debeantur fm ius ciuile:non tamẽ pro-
pter morã de presenti possunt peti vsure pro futuro tempore,cum debi-
tor non possit dici in mora:⁊ sic cessat omnis petitio:vt dicitur in tex.no.
ita punctualiter dicendum est in proposito. dictus enim dñs Joannes
nõ impetrauit gratiam super percipiendis fructibus pteritis:vel pre-
sentibus:sed super futuris:vt patet in concessione gratie. Cõcessit enim
dominus apostolicus,vt a data illius gratie in quinquennium futurum
possit percipere fructus canonicatus,⁊ ecclesie, lz nõ resideret ibidem
sed in ecclesia sancti Stephani et sic gratia in nullo preiudicat liti mote
nec impedit̃ per illam litis pendentia, cum ex diuersis non fiat illatio:
vt in.c.ij.de transla episco.⁊ in.l.nec; natales.C.de probatio. Preterea
virtus priuilegii propter litis pẽdentiam annullat̃, ne aliquid in ipsius
litis preiudicium innouet̃:vt clare dicit tex.in allegat. cum glo. in.d.cle.ij.
Sed dicta gratia nõ facit preiudicium liti:vt.s.probatum est.cum non
referat se ad alios fructus super quibus erat contentio,nec ad impedi-
mẽtum illatum per dictum Joãnem super quibus in veritate habetur
contentio:vt clare colligit̃ in secũda petitione dictorum canonicoꝝ,cum
solum fuerit gratia ad quinque annũ facta a die date, super quo nõ po-
terant esse aliqua impedimenta prestita:ergo nullo modo gratia tangit
illam litẽ, ⁊ per consequens non potest ipsius validitas per illam litis
pendẽtiam impediri:⁊ hec est ipsa veritas indubitata. ¶ Non obst.scdm
motiuum,videlz ꝙ gratia illa fuit cõditionata, si alia super eisdem fru-
ctibus nõ precessisset:⁊ hic precesserat gratia domini abbatis. Respon-
detur enim ꝙ dñs noster papa habuit respectũ ad gratiã, ꝗ̃ habuisset
in se validitatẽ:quia verba sunt intelligenda cum effectu:non autem de-
bent illa verba referri ad gratiam,que non tenuit de iure:cum nõ pos-
set dici gratia.ad hoc.l.iij.ff.qḋ quisq; iur.⁊ per Inn.in.c.cum omnes.
de consti.facit.l.iiij.§.condẽnatum.ff.de re iudi.⁊.c.relatum.de cle.non
residẽ. Posuit enim dñs noster papa illã clausulã,⁊ est de stylo curie:
ne quis super non residentia consequeretur duas gratias in preiudi-
cium ecclesiar:⁊ sique ratio cessat,si precedẽs non potuit effectum de iu-
re sortiri,⁊ succedit iuris reg.nõ prestat.de reg.iur.lib.vj.facit qḋ in si-
mili no.in.c.ex tenore.de rescrip.⁊ in.c.relatum.de iurepatro.vbi not.
5 † ꝙ secundum rescriptũ non inualidat̃ ex eo.ꝙ non faciat mẽtionem de
primo,si primum erat nullum.vnde non habent locum iura inualidan-
tia secũdo ex hoc capite:quia debent intelligi de rescripto primo,scili-
cet valido:vt in iuribus proxime allegatis notatur. ¶ Ad tertium ⁊ vl-
timum motiuum respondetur,quia in facto mihi presupponitur ꝙ pa-
rochiani consenserunt. Item dominus abbas iam tempore gratie con-
senserat:vt patet ex concessione sue gratie seu dispensationis. Nam licet
non valuerit illa dispensatio respe.tu fructuum percipiendorum pro-
pter superius dicta:colligitur tamen ex ea voluntas ⁊ consensus domi-
ni abbatis:voluit enim quãtum in eo fuit facere gratiam dicto domino
Joanni,vt possit in illa ecclesia non residere:vnde succedit illa iuris re-
gula:si non valet quod ago,vt ago:valeat vt valere potest.in.c.vnico.
de despon.impub.lib.vj.iuncta gl.in ver.matrimonium.⁊ in.c.a nobis.
eo.tit.in antiquis.hinc text.iuris ciuilis dicit.qḋ sepe extra id quod agi
6 tur,nascitur obligatio.vt.in.l.si is qui.§.vlti.ff.commoda. † Et preser-
tim facit.d.c.vnicum.vbi habetur,quod si duo impuberes intendant cõ-
trahere matrimonium de presenti:⁊ exprimant verba apta ad matrimo-
nium contrahendum:quia non possint matrimonium contrahere etatis
te impediente,iuris interpretatione contrahunt sponsalia de futuro:
quia videntur voluisse sibi consentire omni modo,quo poterant:ita di-
cendum in proposito,quod licet dominus abbas non potuerit illam
gratiam dare in perpetuum,attamen consensit tacite,vt dictus domi-
nus Joannes ibidem non resideret,⁊ dominus papa nõ requirit aliud
ad purificationem sue gratie,nisi haberet inter cetera consensum do-
mini abbatis:quo interueniente vna cum consensu parochianorum in-
dulget priuilegium super fructibus in absentia percipiendis,quibus-
cunq; statutis ecclesie in contrarium non obstantibus. ¶ Concludo
ergo ex omnibus predictis dictam gratiam domini pape in quinquen-
nium factam de iure valere,statutis ⁊ consuetudinibus ecclesie,⁊ con-
tradictione canonicorum minime obstantibus. Et ita,vt supra per me
conclusum est,dico ⁊ consulo iuris esse. Ego Nicolaus de Sicilia abbas
Maceniensis abbas;⁊ camere apostolice generalis auditor,ad fidem pre-
dictorum me propria manu subscripsi,ac sigillum meum solitum appo-
ni feci.

¶ Consilium.xcix.

1 ☞ Publicum ad hoc vt aliquid dicatur, quid requiratur.
2 Occultans seipsum maliciose siue impediens, ne possit ad eum citatio peruenire, habetur pro citato.
3 Publicitas causatur ex qualitate loci ꝛ multitudine astantium.
4 Notarius non debet sine iudicis authoritate aliquid addere, postq̄ instrumentum est parti traditum, ꝛ maxime in iudicio exhibitum.
5 Instrumentum si in aliquo reperiatur falsum, totum qđ in illo instrumento continetur, caret roboris firmitate.

Illud in presentiarum de iure requiritur, an cōsideratis tribus in iudicio productis, videlicet instrumento acceptationis, ꝛ prouisionis, ꝛ in possessionem corporalem inductionis in primis. Item alio instrumento petitionis inductionis in possessionem ꝛ publicationis ꝛ acceptationis in tertia instantia productis. Item an releuatione facta per dominū nostrū papam, dicatur esse satisfactum regule ipsius domini pape Eugenij: in qua voluit in effectu q̄ acceptans beneficium vigore gratie expectatiue, teneatur intra mensem a tempore acceptationis sibi prouideri facere, ꝛ intra alios tres mēses immediate sequētes teneat̄ acceptationē ꝛ prouisionem sic factas in loco beneficij publicare: alias gratia quo ad hoc, ꝛ acceptatio ꝛ prouisio sint nulle. Et primo videtur q̄ dicte regule satisfactum sit tripliciter. primo per instrumentum in prima instantia productum. Nam ibidem in effectu continetur, q̄ procurator habens gratiā expectatiuā, acceptauit ecclesiā parochialē de qua est contentio, ꝛ vigore acceptationis non obtinuit prouisionē: ac etiam fuit inductus in possessionē per circulū inherentē ostio ecclesie, in qua ad certū tēpus vt possessor stetit, māsit ꝛ dormiuit, ꝛ deinde ecclesiā cuidam capellano cōmisit nomine sui principalis, que omnia fuerunt acceptata in cemiterio ipsius ecclesie. Et de omnibus ꝛ singulis fuit cōfectum instrumētū publicū per notariū in presentia quatuor testium. Per hec enim satis patet esse satisfactū illi regule domini Eugenij. Nam necdū intra mensem seu tres: de quibus in d. regu. sed illico. ꝛ eodem cōtextu acceptauit ecclesiā, ꝛ obtinuit prouisionē: ꝛ acceptationē, ꝛ prouisionē in loco beneficij publicauit. Nam licet in instrumento non dicatur de hac publicatione, satis tamen fuit id facere, ex quo resultet publicatū. arg. eorum que leg. ꝛ no. in c. cum ioānes. de fi. instr. ꝛ in c. licet ex quadā. de testi. qđ autem interuenerit publicatio ex actibus contentis in dicto instrumento, patet: primo, quia in loco publico cunctis valentibus intelligere fuit ac
1 ceptatio facta, ꝛ prouisio secuta. ad hoc c. i. de postu. pla. vbi dicit̄, ꝛ qđ ad hoc vt aliquid dicat̄ esse publicū, non requirit̄ vt ipsius notitia singulorum auribus inculcetur: sed satis est q̄ publice sit actū. Preterea fuit palā inductus in possessionē per circulū, siue annulū affixum ostio ipsius ecclesie: ꝛ deinde introductus in domū dicte ecclesie: ꝛ ibidē vt possessor stetit, mansit ꝛ dormiuit: ac etiam ipsam deinde cuidam capellano cōmisit, que ꝑfecto gesta non possunt esse non notoria. vt in c. quanto. ꝛ qđ ibi no. de transla. episco. vbi bonus text. Item de omnibus fuit cōfectum instrumentū publicū in presentia quatuor testium ad hoc vocatorum. Satis ergo publicauit acceptationem ꝛ prouisionē tam respectu loci, q̄ publice persone, q̄ coꝝ q̄ publica, ꝛ quasi notorie gesta sunt. presertim cum publicū seu manifestū soleat quādoq̄ appellari, q̄ ꝓbari per testes potest: vt no. glo. in c. vestra. de coha. cle. ꝛ mulie. ꝛ no. Inno. in c. tua. eo. tit. ꝛ presertim hoc dicendū in casu nostro. cū in dicta regula non dicatur, q̄ acceptatio ꝛ prouisio debeat solēniter publicari: sed simpliciter dicitur, q̄ in loco beneficij publicentur. Aliud est enim q̄ aliquid mādetur publicari ꝛ aliquid mandetur solēniter publicari: vt de vtroq̄ est text. no. in cle. causa. de elec. Non obst. si dicatur q̄ publicatio non fuit facta in ecclesia: sed extra ecclesiam: quia dico qđ satis fit in ecclesia. cum fit ante ecclesiam: vt est tex. in d. cle. causam. iuncta. glo. no. in ver. in domo. Preterea regula p̄fata non dicit q̄ fieri in ecclesia debeat sed in loco beneficij: cemyterium autem ꝛ domus dotis ecclesie dicuntur loca ecclesie: ꝛ vt per circulū seu annulū ostij ipsoꝝ domus posset possessio apprehēdi: nemo aliter negare poterit illum esse locū beneficij. Ad ꝓdicta bene facit tex. in c. sicut antiquitus. xvij. q. iiij. ꝛ melius facit. c. si quis cōtumax. ea. causa ꝛ questio. cū. ibi. ta gl. i. ꝛ quod no. Bar. in l. meminisse. ff. de offi. ꝓcon. Ex quibus omnibus patet dicte regule satisfactū fore per instrumētū in prima instātia productum: ꝛ hoc ꝑ ea que. s. dixi respectu primi instrumenti. Item ꝛ fortius, quia in secundo instrumento aperte dicitur, q̄ ꝓcurator habēs gratiā expectatiuā, petijt dictas acceptationē, ꝛ prouisionē publicari: ꝛ q̄ in actu huius petitionis accessisset ad ecclesiā acceptatā intra missaꝝ solēnia: illam tamen reperierunt clausam per parochianos ibidem inclusos: ꝛ subexecutore fortiter pulsante, ꝛ portam aperiri petente, nemo illoꝝ qui se incluserunt voluit aperire maliciose, ne inductio in possessionem, ꝛ publicatio prouisionis in eadem ecclesia fierent: ꝛ ob quod impedimētum fuit ibidē facta publica ꝓtestatio. Et subexecutor quantū in se fuit, debitā acceptationē ꝛ prouisionē in eodem loco publicauit, ꝛ illas esse factas publice dixit. Non est ergo imputandum parti, si ꝓuisio seu publicatio non fuit facta aliter in ecclesia. Satis enim pōt dici facta, ex quo illi parochiani, apud quos debebat fieri impediuerint, ꝛ clauserint ecclesiā, in qua publicationem facere volebant. argu. opti. in simili in c. quoniam frequenter in. §.
2 porro. vt lite non contes. vbi habetur ꝛ pro citato qui maliciose seipsum occultat, siue impedit ne possit ad eum citatio peruenire. ad idem reg. imputari non debet per quem non stat. de reg. iur. lib. vi. Et hec quo ad secundum instrumentū dixi. ¶ Tertio q̄ etiam respectu releuationis facte per dñm nostrum papam nō obstat regula p̄calle. dicto prouiso. nam dominus papa mādauit vt cōstito de premissis contentis in dictis instrumētis, perinde in dicta causa procederet, ac si dicte regule de publicando fuisset, ꝛ esset plenarie ꝛ sufficienter satisfactū: dominus autem papa potest supplere omnem defectū solennitatis. xxv. q. vi. hec quippe. c. i. de transac. ꝛ ꝯstitutionem factam potest habere pro infecta, quo ad iuris effectū: vt est text. in c. i. ubi ista gl. no. in ver. pro infectis. de immu. eccle. ¶ Sed his nō obstantibus cōtrariā sniam arbitror de iure veriorem. Et primo ꝓ fundamento decisionis huius questionis est videndū qualiter sit intelligēda dicta regula: quatenus precepit acceptationē ꝛ prouisionē publicandas, in quo arbitror dicēdum, q̄ publicatio potest accipi proprie ꝛ principaliter duobus modis. Primo illud publicari dicitur q̄ in notoriū deducitur. Secūdo quando per publicationē transit in famam publicā locꝫ, vt est tex. no. in c. tua. de cohabi. cle. vnde publicum asserimus id q̄ est notoriū per euidentiā vel famā: vt ibi: ꝛ pro primo facit glo. no. ij. q. i. de manifesta. que dicit q̄ publicum est qđ omnibus patet. alle. bonū tex. insti. de suspe. tut. in. §. consequens. non tamen intelligo vt omnibus de ciuitate debeat esse manifestum. Sed satis est q̄ transeat in notitiā vicinie, seu maioris partis in qua actus gerit̄: sicut de notorio diximus: vt est bonus tex. in c. cū dilectus. de pur. cano. ꝛ no. ꝑ doc. in c. vestra. de coha. cle. ꝛ mulie. ꝛ in c. de manifesta. ij. q. i. oportet ergo vt aliquid dicat̄ publicū seu publicari, qđ ita publice ꝛ palā fiat, vt trāseat illico, vel successiue in notitiā populi vicinie, vel maioris partis sicut diximus de manifesto, vt no. in hac. c. vestra. ꝛ ad ꝓdicta optime facit gl. not. ꝛ in proposito nostro est gl. sing. in cle. i. de sepul. in ver. publice. vbi tex. disponit super publice excommunicato. ꝛ gl. ibidem mon-
3 strando materiam quis dicatur publice excōmunicatus dicit̄ qđ publicitas causatur ex qualitate loci: ꝛ multitudine astantium: vnde nō sufficit ꝯm illam gl. no. ad hoc, vt dicatur publice excōicatus, qđ iudex in bācho coram duobus vel tribus testibus illum excommunicauerit: quasi velit dicere, qđ vbi ius requirit publicitatē alicuius actus ad effectū, vt actus ꝓsumat̄ apud alios notitia, debet intelligi de publicitate seu notorietate que cōsistit in facto, non autē de illa que causat̄ a iure. In casu autem nostro non potest dici qđ acceptationis ꝛ ꝓuisionis publicatio intercesserit. assumendo publicitatem prout de iure assumi debet: vt patet ex predictis. ꝛ ex rñsionibus ad motiua in ꝯtrarium addenda clarius patebit. Et primo iuxta ordinē attingā ea que resultant ex cōtentis in primo instrumento: licꝫ enim procurator illius Ioannis habentis gratiam expectatiuā petierit in presentia quatuor testiū prouisionē sibi fieri de ecclesia prius per eum acceptata: ac in illius se induci possessionē ꝛ subexecutor illi ꝓuiderit, ꝛ ꝑ circulū seu annulū ostij ecclesie in possessionē eum induxerit: non tamen per hoc potest dici, q̄ acceptationis ꝛ prouisionis intercesserit publicatio: quia omnia ista poterāt ita contingere in presentia quatuor testium qđ nunquam transierint in aliorū notitiam. nec in instrumēto dicitur, q̄ aliqui alij ab illis testibus essent presentes. Non enim resultat publicitas ex eo qđ actus geritur in cemyterio, vel in ecclesia, vel etiam platea: in presentia quatuor dūtaxat testium. sed oportet. vt. s. dixi qđ actus gerat̄ coram tāta multitudine, vt actus transeat in notitiā saltem maioris partis vicinie. Nec etiam prodest q̄ in domo ecclesie dotis manserit, dormiuerit, tādem illam ecclesiam alteri capellano cōmendauerit: quia omnia ista possunt contingere absq̄ publicitate. Potuerūt enim omnia hec cōtingere in presentia istorum quatuor testium duntaxat, ꝛ non probat esse qđ ab hoc contingit abesse, vt in c. ij. de transla. episco. ꝛ in. l. neq̄ natales. C. de proba. Et quod predicta vera sint tali ratione fortificat̄. Predicta enim dñi pape regula requirit duo, inter cetera. Primo, vt prouisio fiat intra mēsem receptionis. Secundo vt publicatio acceptationis ꝛ ꝓuisionis sequatur intra alios tres menses. Certū est enim q̄ de prouisione debet fieri fides, q̄ ipsa intercesserit intra mēsem, vt in c. vnico. vt eccle. benefi. Ergo quod sequitur in dicta regula de publicatione fienda. debet intelligi de alia solennitate, q̄ de presentia trium vel quatuor testium. Nam si ex presentia triū vel quatuor testium induceretur publicitas, satis fuisset exigere probationem super prouisione: ꝛ tamen dicta regula vltra ꝓbationē acceptationis ꝛ prouisionis exigit vt acceptatio ꝛ ꝓuisio debeant publicari in loco beneficij. Oportet ergo necessario intelligi, vt publicatio fiat aliter q̄ per presentiam trium vel quatuor testium. Nec obst. c. quanto. de transla. episco. quia loquitur cum episcopus transit de vno episcopatu ad alium: qđ non potest esse non notorium, cū publice se gesserit ꝓ episcopo in vtroq̄ loco. Ad cle. causam. de elec. respondetur q̄ licꝫ tex. faciat ibi mentionem de publicatione simpliciter: ꝛ de qua fit solenniter: non tamen tex. ibi dicit q̄ publicatio dicatur fieri in loco per populum frequētato: vt in predicationibus ꝛ similibus. Publicatio autē simplex debet fieri saltem coram multitudine vt sic notitia trāseat saltē in maiorem partem vicinie. Et per hoc patet rñsio etiam ad ea que continentur in secundo instrumēto. ad id q̄ procurator predictus petijt: sicꝫ dictam suam

etiam suam prouisionem in loco beneficii publicaret: quod ex facto paro-
chianorum ecclesiam claudentium non potuerit sequi in ecclesia publica-
tio. Nam si non potuit habere presentiam illorum qui erant in ecclesia,
debuit aliter prouisionem suam publicare: puta adhibitis aliis paro-
chianis vtriusque sexus, qui non erant in ecclesia cathedrali: vel in alio lo
co publico. vt in. d. c. de causam. vbi bonus text. maxime iuncta glo. in
ver. publicari. ¶ Nec etiam obst. quod dictus subexecutor dixerit illius
acceptationem et prouisionem se publicare: quia publicatio non dependebat
a nuda voluntate ipsius subexecutoris: sed necesse erat vt de facto fieret
publicatio prout dispositum erat ex regula Eugenii domini nostri pa
pe, et vbi opus est facto, verba non sufficiunt. vt in. c. i. cum ibi nota. de co
qui mittit in posses. fact. l. aliment a. C. de nego. gest. Potest etiam ad
dictum secundum instrumentum respondere et aliter, videlicet quod non facit fidem
cum eodem tempore dicatur fuisse confectum cum primo, et tamen multa
contineat in ipso secundo que non poterant concurrere saltem verisimi
liter cum contentis in primo. Nam vtrumque instrumentum dicitur confectum
anno domini. M. cccc xxxii. die. i. mensis Iunii hora tertiarum, vel quasi.
Et tamen in primo instrumento dicitur quod procurator predictus accepta-
uit dictam ecclesiam, et de ea sibi prouideri petiit: ac ipsum inuestiri de ea-
dem: et ad corporalem et actualem possessionem iuriumque et pertinentiarum
eiusdem ecclesie induci. Et subditur posthodum, quod dictus subexecutor de
dicta ecclesia eidem prouidit ac inuestiuit: et corporalem realem et actua
lem possessionem iuriumque et pertinentiarum vniuersarum eiusdem per tactum
circuli ianue ipsius ecclesie appositi induxit. Et deinde idem subexecu
tor prefatum procuratorem duxit ad domum dotis ipsius ecclesie: ac per
sedis et libri, ac missalis traditionem ad corporalem et realem possessionem
induxit: quia vt dicitur in dicto primo instrumento ad certum tempus,
idem procurator vt possessor nomine procuratorio stetit, mansit, et dormi-
uit: et deinde eandem ecclesiam cuidam capellano gubernandam committens
ad propria recessit. In secundo autem instrumento eadem hora, vt dicitur,
confecto: dicitur quod dictus procurator qui paulo ante acceptauerat dictam
ecclesiam: et de ea obtinuerat sibi prouideri petiit: et requisiuit dictum subexe
cutorem: vt eum in realem et actualem possessionem induceret nomine procu-
ratorio: ac acceptationem et prouisionem de ipsa ecclesia factas publicaret.
et demum subditur in dicto instrumento: quod dictus subexecutor ad postula-
tionem dicti procuratoris accessit ad dictam ecclesiam tempore quo misse
ibidem celebrabantur. et eam reperiens per parochianos clausam: circulum
ianue recipiens: fortiter ante dictam ecclesiam pulsauit. et eam aperiri petiit.
et illis parochianis ibidem inclusis aperire nolentibus, fuit publice prote
status, et dictum circulum ad manus dicti procuratoris tradidit, per hoc,
vt asseruit: eum in possessionem eiusdem ecclesie inquantum potuit indu
cendo dictasque acceptationem et prouisionem publicatas dixit etc. Deinde
modicum post ad domum dotis dicte ecclesie transeuntes, et in ea constitutos
per introitum dicte domus dotis, et sedis, et libri assignationem etiam in posses
sionem dicte ecclesie induxit quod omnia si bene pensentur, et considerentur sunt vere im
possibilia: seu non verisimilia: aut enim notarius confecit secundum instrumen
tum supplendo multa que non in primo: vt de publicatione, et de ecclesie
clausula, et similibus. Et hoc facere non potuit: tum quia hec nouiter ad
4 dicta sunt confecta sub imagine noui instrumenti. † Item quia non licet
notario sine iudicis authoritate aliquid addere, postquam instrumentum est
parti traditum: et maxime in iudicio exhibitum, vt in casu nostro plene
per Io. an. post Spec. super data sexti libri. et per Bar. in. l. si librarius.
ff. de regu. iur. aut etiam confecit duo instrumenta tanquam super actibus
geminatis et hoc esse non potest propter contrarietatem que ex illorum tenore
resultat, seu non verisimilitudinem. Nam cum fuisset inductus in posses-
sionem vigore primi instrumenti frustra petebat iterum induci: prout
dicitur in secundo. Item quia in vtroque instrumento dicitur quod fuit
inductus eadem hora in domo dotis ecclesie. et sic non est verisimile quod
eodem tempore actus fuisset geminatus. Preterea in primo instrumen
to dicitur quod introductus in possessionem domus ecclesie, ibidem stetit, mansit
et dormiuit aliquo tempore: et in alio instrumento eadem hora confecto di
citur, quod post acceptationem et prouisionem procurator requisiuit subexecu
torem ipsius, vt ipsum induceret in possessionem, et acceptationem, et prouis
sionem publicaret: ita quod multe insurgunt contrarietates, et non verisimilitu
dines ex tenore vtriusque instrumenti: vt patere poterit intuenti. Secun
do ergo instrumento non est danda fides propter contrarietatem, et non
verisimilitudinem, vt in. c. imputari. de fide instru. et in. l. scripture. ff. eod.
tit. et in. c. quia verisimile. de presump. et per Innoc. in. c. fraternitatis. de
5 hereti. vbi inter cetera dicit, † quod si instrumentis in aliquo reperiatur fal
sum totum quod in illo instrumento continetur, caret roboris firmitate: et
propter falsitatem huius instrumenti, minor fides est adhibenda primo, vt
in simili no. Inno. in. c. preterea. de testi. cog. et per hoc patet responsum
ad ea que continentur in primo et secundo instrumentis. Respectu vero reuela
tionis facte per dominum nostrum papam, potest dici quod illa non teneat tanquam
per surreptionem obtenta: cum suggestum fuerit domino pape omnia fore vera
que in dictis instrumentis continentur: nec tamen de illis potest fieri plena fides,
patet per predicta, ad hoc c. sup litteris. et c. postulasti. de rescri. quinimo
dominus papa expresse releuationem fecit cum conditione, si constiterit de premis
sis etc. que quidem clausula sub intelligitur, etiam si non fuisset expressa, vt in
c. ii. quod ibi no. de cens. ¶ Concludo ergo ex omnibus predictis dicte
regule domini nostri pape Eugenii non esse per contentam dictis in-
strumentis et reuelatione prefata iuri factum. ¶ Et ita vt. s. per me con
clusum est arbitror esse iuris, ego nicolaus de Tudeschis abbas Mo-
nacen. domini nostri pape referendarius, et eius camere generalis auditor: et
in testimonium me propria meque manu subscripsi, et sigillum meum solitum
impressi etc. meliori iudicio semper saluo.

¶ Consilium. c.

1 ☞ Possessio transit etiam ex inutili contractu.
2 Succedens in locum alterius debet vti eo iure quo ille in cuius locum succedit.
3 Conseruator non potest procedere nisi super notorio.
4 Appellari bene potest a sententia iudicis declarantis quem incidisse in penam legis.
5 Spoliatus licet in iudicio consecutus sit possessionem, potest tamen per se agere ad penam. l. si quis in tantam.

AD claram et luculentam prescriptionem, et thematis de
cisionem plura dubia elicienda sunt: et compendiose il
la examinabo. Primum nunquid possessio naturalis et ciui
lis fuit dicto comiti per illam inuasionem castri, et officia
lium expulsionem acquisita. Ex quo inferam ad secundum dubium, nun-
quid dicto episcopo fuerit per donationem communitatis acquisita con
similis illius castri possessio: scilicet tam naturalis quam ciuilis.
¶ Tertium an licuit prefato militi propria authoritate presertim
post lapsum sex mensium inuadere illud castrum, non per suum expul
sorem, sed per episcopum donatarium possessum. ¶ Quartum vtrum
dictus comes iuste fecerit occupando illud castrum ad requisitionem
conseruatoris dicti episcopi post exceptiones et appellationes per di-
ctum militem interpositas. ¶ Quintum et vltimum, an contra dictum
comitem iure potuerit dictus miles intentare condictionem. l. si quis in
tantam. C. vnde vi. petendo, scilicet eum priuari omni iure, si quod ei
competebat in castro predicto, et illud adiudicari eidem militi. Et si ei-
dem comiti nullum ius competeret, quod condemnaretur ad estimatio-
nem castri predicti soluendam eidem militi ¶ Circa primum breuissime
dico, quod dicto comiti per primam occupationem ab eo factam acquisita fuit
ciuilis et naturalis possessio: et dictus miles fuit possessione etiam ciuili
spoliatus: quia cum miles haberet in dicto castro officiales, et sic per il-
los possidebat per eiectionem illorum perdidit totaliter possessionem suam,
vt est tex. in. l. si. C. de acqui. posses. et ibi hoc communiter firmant doct. ma-
xime Bar. ad idem bonus tex. in. c. ex parte. ii. de rescrip. et per gl. et doc.
in. c. olim. el. i. de resti. spo. Et ex hoc infertur ad secundum dubium, nunquid
per donationem factam prefato episcopo transiuit illa possessio: et profecto cum
intercesserit traditio possessionis, in eum transiuit quod erat apud di-
ctum comitem et non amplius, vt in. l. traditio. ff. de acqui. re. domi. et in
c. nuper. de do. post diuor. resti. fact. l. i. §. si vero vxor. ff. de acqui. pos.
1 vbi patet † quod etiam ex inutili contractu transit possessio: transiuit ergo
in dominum episcopum donatarium possessio que erat apud comitem: non autem
dominium cum apud eum minime consisteret. ¶ Ad tertium dubium verum
scilicet licuerit prefato militi possessionem de facto, et propria authoritate
recuperare, presertim post lapsum sex mensium, eo attento quod non inuasor,
scilicet comes, sed episcopus tunc possidens, qui non spoliauerat, nec spoliari man
dauerat, nec spoliationem ratam habuerat, cum non fuerit spoliatio fa-
cta suo nomine, et per consequens ratam habere non poterat, vt in. c. cum
quis. de sen. exco. lib. vi. et in reg. cum quis. de regu. iur. eo. lib. Et videtur
primo quod non licuerit: quia cum contra episcopum non competeret interdictum vnde
vi: cum non spoliauerit, nec spoliari mandauerit, nec spoliationem ratam
habuerit: vt probatur in. c. cum ad sedem. de resti. spo. fortius non compe-
tit remedium facti, vt propria authoritate possit illum deiicere. nam si defi-
cit iuris remedium, debet deficere remedium facti magis odiosum. arg. in
auc. multo magis. C. de epi. cleri. et in. c. cum in cunctis. in prin. de elect.
presertim cum iura facultatem tribuentia super possessione incontinenti re-
cuperanda loquantur, et procedant contra inuasorem, et fundat se super violen-
tia: videlicet quod vim vi repellere licet, vt in. d. c. olim. el. i. de resti. spolia.
legi. et no. in. c. significasti. de homi. l. iii. §. cum igitur. ff. de vi, et vi arma-
ta. et quod ibi no. maxime per Bar. preterea iura requirunt quod possessio-
nis recuperatio authoritate propria debeat incontinenti fieri: vt in iu-
ribus superius alle. hinc dicit Bar. in. l. i. C. vnde vi. quod debet fieri infra
triduum. Sed hic stetit iste miles per sex menses: ergo potius fuit spolia-
tio quam possessionis ficta continuatio, seu violentie repulsio. Sed his non ob-
stantibus contrariam sententiam arbitror veriorem. moueor primo per. c. sepe. de
resti. spo. vbi patet quod recipientem scienter a spoliatore equiparatur violento:
vnde contra talem competit remedium possessorium sicut contra violentum: vt
ibi. et no. in. c. cum ad sedem. eo. titu. et facit quod leg. et no. in. c. qui vero. de
iudi. merito talis possessio vitiosa et quasi violenta non potuit, nec debuit
impedire antiquum possessorem, quominus suam possessionem inconti
nenti recuperaret: cum talis recipiens dicatur succedere in vitium. d.
cap. sepe. et c. quia. et dictus episcopus recepit castrum a comite, sciens
illud inuasum per dictum comitem, cum illa inuasio esset notoria
in loco, vnde non presumitur illam ignorasse. xli. di. c. quod dicitis. et
2 de presump. c. quanto. † et qui in locum alterius succedit, eo debet vti iure,

quo ille in locum eius succedit. vt in.c.ecclesia.vt li.pendē.facit.c.reco
lentes.de sta.reg. Nec obstat quod.s.dictū est, q talis recuperatio debeat
fieri in.cōtinenti:quia dicendū est, q incōtinenti dicit aliquid fieri, cum
cōmode fieri potest, non diuertendo ad extraneos actus, vt.l.ij.§.confe
stim.ff.ad tertul. vnde in casu nostro apertissime dixit Bar.in.d.l.iij.§.
cum igitur.ff.de vi et vi arma. q tales possunt esse circūstantie, q etiam
post sex mēses a tempore deiectionis diceret facere incōtinenti: et ponit
quasi exemplū in terminis nostris. Et idem videt de mente gl. et doc.in
c.significasti.de homici. Erat enim iste miles absens, et infirmus, et habe
bat agere contra virum potentem: ita q his attentis satis potest dici
eum incontinenti recuperasse: ex quibus cōcludit q licuit etiā cōtra hūc
cōm, et in tempore prefinito seu premisso possessionē dicti castri recupe
rare ꝓpria authoritate vt fecit: etiam dici pōt q vim vi repellere. vt in
iuribus palle. ¶ Uenio ad quarenū, an dictus comes bene fecerit occupan
do possessionē castri ad requisitionē illius cōseruatoris. Et conclusiue
3 ꝓcedendo credo firmiter q non ex multiplici capite. Et primo, †quia
conseruator non potest procedere nisi super notorio: vt in.c.j.vt ibi no.
de offi.dele.lib.vj. Sed in casu nostro licet factū expulsionis fuisset no
toriū, maleficiū tamē nō erat notoriū, imo allegatū fuit ꝑ parte militis
quod iuste, et sine omni delicto potuit illa expulsio, et possessionis recu
peratio fieri. quod patet ex proxi.alle. et ita factū extitit, et cōcesserit de
lictū et notorietatē delicti, nō tñ potuit cōseruator vlterius ꝓcedere tan
quā super notorio: vt clare firmat glo. quasi in terminis nostris in.d.c.j.
pxi.alle. et ꝙꝙ possit replicari ex aduerso, q negato delicto, et cōfesso fa
cto: vt puta qz dicat se fecisse ad suam defensionē, vel animo recuperan
di suā possessionē, licuit cōseruatori ad suā instructionē per testes etiā
parte absente inquirere super notorietate malefici, vt in.d.c.j.per Jo.
and. q videtur iste cōseruator effecisse. Ad hoc potest tamen respōderi
q delictū hic non possit esse notorium: cum nullū subesset delictū: vnde
nō est qualitas nec subiecto.xxxij.q.ij.quod vero nō formatum. et c. ad
dissoluendū.de despō.impu. Et sic cum processerit ad vlteriora nō pro
nūciando factum, et delictū esse notorium, non valuit sententia, nec pro
cessus suus: ex quo in veritate non erat iudex cum deficiat qualitas su
per qua fundat iurisdictio, vt plene no. per Inno.in.c.pretera.de dila. et
in.c.tua.de cohabi.cleri.facit.l.in delictis.§.si detracta.ff.de noxa. et ple
ne no.per doc.in.c.si clericus laicum. et c.cum sit generale.de fo.cōpe. et
si etiam ꝓnuntiasset factum esse notorium, nihilominus non induceret
validitas ꝓcessus vigore appellationis subsequentis, que habet extin
guere, seu suspēdere iudicatū.l.j.in fin.ff.ad turpil. et l.ij.ff.de pena. et c.
veniētes.de iureiur. et quāquā in facto vere notorio nō possit appellari,
vt in.c.cum sit romana.de appel.tamē a snīa iudicis declarātis factum
esse notoriū debet posse appellari: cū posset iudex iniuste declarasse: sic
cut in simili dicit gl.no.in.c.cupiētes.§.quod si per viginti.de elect.lib.
vi. quod licet a snīa iuris non appellet, vt in c.qz vero.de appel. †tamē
a snīa iudicis declarātia quem incidisse in penā legis, bene potest appel
lari: vnde cum in casu nostro fuerit appellatum ad conseruatorem in fa
cto saltem pro tali nō licuit comiti obtēperare iudici: cuius sententia seu
iurisdictio erat suspēsa ꝓpter appellationis interpositionē, cum execu
tor nō debeat parere mādato euidenter iniquo, vt no.in.c.pastoralis.§.
quia vero.de offi.dele.debet enim iudex secularis impēdere brachium
suum ad petitionē iudicis ecclesiastici, quando imploraf sm deum: non
autem iniuste, et in alterius iacturā: vt dicit tex.in.c.j.in fi.de offi.ordi. et
ibi per doc. Et q iniuste episcopus ꝓcesserit, patet vltra ꝑdicta ex sen
tentijs in huiusmodi causa ꝓlatis, vt.s.dicitur in ꝑscriptione thematis.
¶ Ad predicta facit vnum notabile dictum Bar.in.l.iuste possidet.ff.
de acqui.posses. vbi dicit, quem nō excusari a delicto ex precepto iudicis
seu decreto, si iudex nō rite processit. Non ergo excusat comes ex prece
pto cōseruatoris, ꝑsertim cum vidisset ciuitatē voluisse virtutē appella
tionis impedire per brachium suum quinimo presumitur ex preterito
eum fuisse maligno animo, argu.in.c.scribam. et qd ibi not.de presump.
Ex predictis infertur ad decisionē vltimi principalis dubij: an contra
dictum comitē potuerit miles intētare cōdictionem.l.si quis in tantam.
C.vnde vi. modo predicto. Et omissis argumentis puto dicendū q lice
ex duplici capite. Primo ob primam inuasionē violenter factam. Nam
licet quis putet rē esse suam, et sibi licere rem ꝓpria authoritate capere
nihilominus incidit in penā illius legis, vt in.d.l.si quis in tantam. et in
sti.vi bono.rapto.§.j. Nec obst. si dicatur, q cum dictus miles ꝓpria au
thoritate dixisset sibi ius recipiēdo possessionē predictam, nō debet am
plius habere facultatem intētandi cōditionem illius legis: cum videa
tur violentie vitium purgatum, argu.in.l.ij.C.quod me.cau. Ad hoc
enim respondetur, qd dispositio illius.l.si quis in tantam prouidit cir
ca duo. Primo vt inuasor compellatur possessionem, quam abstulit, re
stituere possessori: et in hoc illa lex non est penalis. Secundo vt dñium
illius rei amittat, si erat dominus: si autem, cōpellatur illarum rerum
estimationē reddere. et in hoc illa lex est penalis. vnde lz sit menti illius
legis satisfactū per recuperationē possessionis, cum non possit, nec de
beat amplius compelli ad possessionē restituendam: ex quo recuperata
extitit tamen remanet dispositio illius.l.quoad secundam partem pena
lem, vt in penam violentie perdat dominiū illius, si erat dominus: alias
ꝑdictū violentie remaneret impunitum. Non enim fuit comes in aliquo
punitus ex recuperatione possessionis per militem facta: cū solum mi
les rem suam recuperauit, quam iure recuperare potuit: vt.s.probatū
est. et pro hoc alle.glo.mag.in.d.l.si quis in tantam parum ante sui finē.
in versi.quod si egi.que cōcludit, q si spoliatus egit primo tñ ad rem:
nihilominus superest actio ad penam, cum actione non officio iudicis
5 debeat pena illius legis. Et sic apertissime vult† qd lz spoliatus sit etiā
in iudicio possessionē consecutus: nihilominus pōt postea per se agere
ad penam.l.si quis in tantam. fortius hoc dicendum in casu nostro, in
quo non egit primo pro possessione dūtaxat recuperanda in iudicio ex
tra iudicium vtens iuris permissione, suā possessionem recuperauit. et
hoc puto sine aliquo scrupulo de iure ꝓcedere: non enim peccat qui le
gis authoritate agit: vt in.l.gracchus.C.de adul. et xxiij.q.iij.q peccat.
Ex secundo capite potest agi contra dominū comitem ratione violen
tie secunda vice allegata: quia vt.s.dixi, conseruator non rite, nec recte
processit inuocando auxilium brachij secularis, presertim post appella
tionem interpositā: vt.s.probatū est. et patuit etiam ex sentētijs postea
latis: ergo comes incidit in penam illius.l.si quis in tantam. etiā si fecit
animo obediendi: quia tale preceptum non excusat a delicto, etiam si
fecisset per imprudentiā. vt no.dixit. Barto.in.l.iuste possidet. vt.s.re
tigi, et facit.d.§.insti.vi bono.rap. Nam et ipse iudex procedendo non re
cte tunc dicit de violētia, si eam intulit, vel inferri mādauit. vt in.c.con
querente.de resti.spo. et in.c.cum causa.de offi.dele. et facit contra dictū
comitem etiam quod.s.retigi. Ceterum vt.s.per me ꝯclusum est arbitror
iuris, ego Nicolaus de Tudeschis abbas Monacēsis.camere aposto
lice auditor, et domini nostri pape referendarius: saniori iudicio sem
per saluo.

¶ Consilium.cj.

1 Papa per suum priuilegium non intendit preiudicare institutio
m beneficij, nisi hoc aperte exprimat.
2 Priuilegium non preiudicat compositioni prius facte de illa speciali
mentione non facta.
3 Princeps si concessit alicui priuilegium cum aliquali reseruatione iu
ris alterius valet.
4 Priuilegia omnia preiudicialia sunt stricte interpretanda.
5 Prescriptio quadraginta annorum sufficit cōtra ecclesiam citra Ro
manam. et nu.9.
6 Prescriptio contra filium in rebus aduētitijs non currit durante pa
terna potestate.
7 Prescriptio est stricti iuris, et tantum prescribitur quātum possidetur:
Et non prescribitur tempore guerre. et nu.8.
10 Priuilegium imperatoris valet quoad suos subditos.
11 Priuilegium recipit largissimam interpretationē cōtra priuilegiātē.

In questione q̄ vertitur seu
verti speraf inter monasteriū sancte Crucis montis Aua
lēcis, Eugubinēsis diocesis ex vna parte: et fratres ordinis
Cisterciensis, ex alia super subiectione seu statu monasterij sancti Bar
tholomei de Campo regio eiusdem diocesis: tria ad claritatē decisio
nis arbitror examinanda. ¶ Primo nūquid per priuilegia exemptio
nis et vnionis dicto monasterio sancti Bartholomei concessa, sit preiu
dicatū iuri monasterij sancte Crucis. ¶ Secundo presupposito qd pri
uilegium nocumentū non attulerit, an quadraginta annorum prescri
ptio habeat excludere ius et actionem cōpetentē dicto monasterio san
cte Crucis. ¶ Tertio si talis ꝑscriptio preiudicet, an dictum monaste
rium sancte Crucis possit prescriptione centenaria se tueri, vigore pri
uilegij Cesarij qd papa post modū ratum manere sanxit. ¶ Primū ex
ordine aggrediēs, videtur primo qd per priuilegiū Alexandri, ꝑ Gre
gorium postmodū corroboratū, sit iuri dicti monasterij sancte Crucis
preiudicatū. sanxit enim dictus Alexander quod dictum monasterium
sancti Bartholomei. neqz episcopo, neqz abbati neqz deniqz cuiqz cle
ricorum seu secularium, sed sibi tātummodo, successoribusqz suis Roma
nis pōtificibus de sua subiectione respōdeat. Et adiecit post pauca, qd
si quispiam, vel eps, vel abbas, vel quelibet persona contra huiusmodi
nostre cōstitutionis edictum per aliquam machinationē subtilitatisqz
astutiā prefatū. sibi arrogauerit, vel subdiderit monasterio: et is qui de
derit, et his qui illud suscepit vsqz dum resipiscat, et quod inde ꝑsumptū
est reddat, per authoritatē dei omnipotētis, et beati Petri apostolorū
principis perpetue damnationis vinculo et anathematis innodetur. etc.
¶ Cū ergo papa qui plenitudinem habet potestatis, vt in.c.cū ita per
mundū. et c.per principalē.ix.q.iij. exemerit dictum monasterium a sub
iectione episcopi et abbatis, et cuiuscunqz alterius persone, quod cū po
tuisse facere, in dubium minime reuocandū est. vt in.c.si papa.de priui.
lib.vi. facit.c.dudum. et c.quāuis.de preben.eo.lib. ergo non potest mo
nasteriū sancte Crucis aliquam subiectionē in dicto monasterio pretē
dere. Si enim preiudicaf episcopo, cuius potestas est ordinaria supra
monasteria.xviij.q.ij.monasterio. et c.abbates. et c.si quis abbas.de reli.
domi.c.cum dilectus. et c.venerabilis.cū simi. fortius debet preiudica
re abbati sancte Crucis ꝑtendenti aliqualē superioritatē ex institutio
ne dicti monasterij dūtaxat. dictus enim abbas solum pretendere pote
rat quatuor: scilicet cōfirmationē abbatis, item reuerentiam, obedien
tiam et

tiam,et certum annuũ censum. Hec enim quatuor duntaxat reseruauit patronus tempore fundationis abbati monasterij sancte Crucis.facis lius ergo debent tolli ista q̃ sunt de iure speciali et cõtra ius cõe,q̃ potes stas episcopi,que ordinaria est et fauorabilis,et super plena subiectione fundata est.Sed nulli dubiũ q̃ epo preiudicet.d.c.si papa.et c.j.de pri uile.lib.vi.et xvj.q.j.cau.frater.multo magis debet preiudicare abbati. arg.c.c.dilectus.de offic.leg.Nec potest allegari surreptio,cum de abs bate fuerit facta in priuilegio specialis mentio,que non poterat verifis cari,nisi iure speciali:cum de iure communi vnum monasterium non sit sub alio.d.c.monasteria.et no.in.c.in presentia.de proba.¶Secũdo ad iuuat vnio nouiter facta per dñm papã Martinũ hodiernum in eo q̃ illud monasteriũ vniuit fratribus Cistercieñsibus subtrahẽdo dignitas tem abbatialem:quod indubitãter facere potuit.vt in.c.sicut vnire.de exce.prela.et c.et temporis qualitas.xvj.q.j.presertim cũ vnio fuerit fas cta post dictum priuilegiũ,et post iura prescripta contra monasterium sancte Crucis.prescriptio enim omnem actionem precludit:vt dicit tex. in.c.ad aures.de prescrip.Nõ ergo fuit opus mentionẽ facere de mona sterio sancte Crucis,cum ipsius ius iã sublatum erat per priuilegium Alexandri:et per prescriptionẽ quadragenariã.Sed his non obstantis bus cõtrariam sententiã puto preualere,vt scilicet per priuilegiũ Alexandri, vel vnionis facte per dñm Martinũ nullum preiudicium fuerit irroga tum iuri monasterij sancte Crucis.Moueor primo:quia de intentione principis est nunq̃ preiudicare iuri tertij,nisi de eo specialẽ faciat mens tionẽ,vt in.c.super eo.de offi.dele.et l.ij.§.si quis a principe.ff.ne quid in loco publi.presertim cum derogatur institutioni beneficij,et disposis tioni laicali,ne laici p hoc subtrahãtur a fundatione ecclesiarũ,ad hoc gl.no.in cle.per literas.de preben.et quod no.per do.in.c.cum dilectus. de iurepatro.Sed in casu nostro non facta fuit specialis mentio de ius ribus competentibus monasterio sancte Crucis:ergo talia priuilegia non obtinet firmitatem in preiudicium illius monasterij.Nec obst.q̃ in priuilegio Alexandri seu Gregorij fuerit dictum,vt nulli abbati subias ceat etc.quia ista non est sufficiens mentio,vt preiudicetur iuri monaste rij:quia mentio debet esse specialis,et non ita generalis.vt in.c.ij.de do. et contu.et quod ibi no.per doc.in.c.cum dilecta de rescrip.et bonus tex. in.c.bone.de confir.vti.vel inuti.presertim in casu nostro erat fienda spe cialis mentio in quo illa iura erant debita monasterio sancte Crucis ex

1 primeua institutione monasterij,et dispositione laici patroni.†Nam pa pa per suum priuilegium non intendit preiudicare institutioni benefis cij,nisi hoc aperte exprimat,vt in.c.cum dilectus de iurepatrona.facit opti.c.monasteria.xv.q.vij.et c.eleutherius.xviij.q.ij.potuit enim papa in suo priuilegio intelligere de abbate,qui in certis religionibus vocas tur pater abbas cui modicum preiudicium irrogat:vnde nõ debemus presumere rationibus predictis papam intellexisse per verba generas lia de speciali dispositione patroni.Ad idem bonus tex.in.c.ex multipli

2 ci.de deci.vbi patet †q̃ priuilegium non preiudicat compositioni prius facte,de illa speciali mentione non facta.et in.c.cum olim.de prescri.vbi priuilegium non preiudicat laudo lato ex compromisso fortius non de bet preiudicare institutioni beneficij seu monasterij de illa speciali men tione non habita.¶Secundo facit.c.veniens.de prescrip.vbi tex.not.

3 innuit,†q̃ si princeps concessit alicui priuilegium cum aliquali reserua tione iuris alterius non valet priuilegium postmodũ concessum super aliis iuribus aliquali reseruatione prius facta de illa non habita mens tione:quia si papa sciuisset illam reseruationẽ,non concessisset forte sine illa:vt ibi notabiliter deciditur.ergo idem et fortius dicendum in casu nostro,q̃ si papa sciuisset q̃ illa quatuor iura fuissent reseruata per patronũ monasterij sancte Crucis,nunq̃ cõcessisset illam plenam exem ptionem sine illorum iurium reseruatione:quoniam saltem de illis fecis set mentionem,presertim cum potuisset concedi exemptio cum illorum iurium reseruatione:quia illa iura non inducunt plenam subiectionem: vt clare innuitur ex.c.his que.de maio.et obe.et c.cum inter.de re iudic. vbi enumerantur multa iura inferentia penam subiectionis:et inter illa enumerantur obediẽtia,et reuerẽtia tanq̃ species.¶Tertio adducit.c.j. de consti.lib.vj.vbi dicitur,q̃ papa per suam cõstitutionẽ non censetur velle tollere statuta,et cõsuetudines:quã in facto cõsistit,nisi de eis feces rit mẽtionem.Ergo fortius idem dicendũ in priuilegio:quod non ema nat cum tanta moderatione.sicut ius cõmune:vt ibi not.Non ergo des bet tolli statutũ,et ordinamentum factum in institutione monasterij per priuilegiũ pape,ex quo de illa non fuit facta specialis mentio.¶Quar to facit,q: Gregorius seu Alexander voluit simpliciter derogare iuri monasterij sancte Crucis:quia dixit q̃ hoc priuilegium exemptionis non deberet recedere a charitate sancte Crucis,puta in alio priuilegio dixerat.vnde credẽdũ est q̃ per illa verba voluit reseruare omnia iura competentia monasterio sancte Crucis:non ergo reseruare illi charis tatem,si vellet sibi subtrahere censum ab antiquo impositũ:vel alia ius ra sibi reseruata.vt in.d.c.eleutherius.facit.c.quanto.de censi.Charis tas enim est recta voluntas ab omnibus terrenis prorsus aduersa etc.vt in.c.charitas.de peni.dist.ij.et in istis est fienda larga interpretatio,vt non preiudicetur iuri alterius sine causa,iuxta no.per Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.et iure.et l.non dubium.ff.de legi.facit.c.cum dilectus. de consue.et l.ij.C.de nora.hoc idem et clarius in proposito nostro vo

4 luit Innoc.in.c.dudum.de priui.vbi dicit,†q̃ omnia priuilegia preius dicialia stricte interpretanda sunt:et quantum potest ad iuris consonans tiam reducenda.ff.de vul.et pupil.ex facto.et de deci.c.suggestum.et idẽ dicit in priuilegio exemptionis.quare ibi post multa concludit,q̃ non valet priuilegium exemptionis non facta mentione de possessione alte rius bona fide habita,licet in veritate non habeat proprietatẽ:et idem fir mauit gloss.in.c.ij.de deci.lib.vi.Fortius ergo dicendum in casu no stro,q̃ non valet priuilegiũ nõ facta mentione de possessione seu pros prietate monasterij sancte Crucis. Et idem dicendum est per omnia ad vnionem nouiter factam per dominum Martinum.nam cum de predictis non fecerit specialem mentionem,non tenuit:cum per illam preiudicaretur monasterio sancte Crucis respectu confirmationis abs batis,cum per illam vnionem sit exempta,et suppressa dignitas abbas tialis.Non ob.quod.d.di.cum fuit de prescriptione:quia statim respon debitur in secundo et tertio dubio.Hec quoad primum dubium que pu to esse verissima et indubitata.et satis patet responsio ad contraria sus perius formata.¶Ad secundum dubium an saltem quadraginta an norum prescriptio preiudicet dicto monasterio sancte Crucis:quia cũ intra illud tempus nullam electionis de abbate facte confirmationem fecerit,nec censuram receperit,nec reuerentiam,nec obediẽtiam habuit.

5 Et videtur primo q̃ sic.Nam regulariter contra ecclesiam citra Ros manam.sufficit prescriptio quadraginta annorum cum bona fide,vt in c.de quarta.et c.illud.de prescrip.vbi ius commune vel presumptio non est contra prescribentem,vt in.c.j.eo.titu.lib.vi.et prescriptio quadras ginta annorum omnem prorsus actionem excludit,vt dicit textus.in d.c.ad aures.de prescrip.Sed his non obstantibus puto in casu nostro sic dicendum,q̃ respectu iuris confirmandi abbatem in monasterio san cti Bartholomei,curret cõtra monasterium sancte Crucis prescriptio. ratio est in.cõuincibilis quia propter reseruationem factam de ecclesiis collegiatis presertim de cathedralibus et monasteriis per multos Ros manos pontifices successiue non potuit abbas sancte crucis pro tems pore existens ius sibi in hoc competens exercere:vnde cum fuerit impe ditus impedimento iuris,nulla currit contra eum prescriptio,vt in.l.j.

6 C.de anna.excep.et in.l.in rebus.C.de iure dotiũ.vbi patet,†q̃ durante paterna potestate non currit contra filium prescriptio in rebus aduens titijs:quia non poterat illo tempore agere:cum plena illarum rerũ ads ministratio pertineat ad patrem,vt in.d.l.j.nec constante matrimonio currit prescriptio in iuribus dotalibus contra vxorem:quia non pos test tunc agere.cum plena administratio pertineat ad maritum.d.l.in rebus.et l.doce ancillam.C.de rei vendi.Ad idem.cap.j.et c.ij.de pres scrip.et c.ex transmissa.eo.titu.et c.quia diuersitatẽ.de conces.preben. in quibus iuribus patet,q̃ ecclesie vacanti,vel habenti prelatum inus tilẽ ad agendum non currit prescriptio.Sed in casu nostro abbas sans cte Crucis pro tempore existens fuit impeditus quoad actum confirs mationis:ideo non currit contra eum prescriptio.Remansit ergo hoc ius in habitu apud eũ:licet interdictũ sit exercitium ad beneplacitum pape per reseruationis actum:nec papa exercendo hoc ius confirmas tionis dicitur prescribere.etiam si per mille annos hoc faceret,cũ hoc faciat ex potestatis plenitudine.et hoc casu poterit intelligi dictũ Spes cula.in titu.de prescrip.versic.illud.dum dicit papam non prescribere contra ecclesias inferiores,cum ipse iam sine prescriptione sit vniuersas lis dominus.Preterea in prescriptione requiritur bona fides,vt q̃ cres dat illud ius ad eum pertinere:ita quod exerceat credens iure suo vti, vt in.c.si virgo.xxxiiij.q.ij.facit.l.ij.ff.quẽmadmo.serui.amit.no.Inno: in.c.bone.el.ij.de postu.prela.Sed dominus papa actũ cõfirmationis exercuit et exercet:et nõ de potestate ordinaria,sed de absoluta per reser uationis actum:et scit q̃ de iure cõmuni et potestate ordinaria hoc ius pertinet ad inferiorem.licet possit concurrere in confirmationis actu cum ordinario:vt in.c.ij.et c.si a sede.de prebẽ.lib.vi.ergo non potest in hoc allegari prescriptio ex persona pape:nec contra abbatem sancte Crus cis,qui non deprehenditur in negligentia,cum habuerit manus ligas tas per reseruationes summorum pontificum:vt in iuribus superius allegatis.prescriptio enim est inducta principaliter in odium negligens tium.vt in.l.j.ff.de vsuca.et xvj.q.iij.c.dilectio.§.potest et in casu nostro nulla negligẽtia reperit ex pte abbatis sancte Crucis.Nec obstat si di catur q̃ fuit negligens in aliis:aqz per hoc prescriptio non debet extens

7 di ad iura in quibus non fuit commissa negligentia.†quia prescriptio est stricti iuris:et tantum prescribitur,q̃tum possidetur:vt probatur in c.auditis.et c.cum olim.de prescrip.et c.cum contingat.de decimis.not. Bartol.in.l.j.§.si quis.ff.de itine.actu q̃ priua.et Inno.in.c.dilectus.de capel.mona.Ergo necessario concluditur q̃ vnio facta per dominum nostrum Martinum supprimẽdo dignitatem abbatia sancte Crucis fuit tanq̃ subreptitia ipso iure nulla:quia si fuisset informatus q̃ talis vnio redundabat in preiudicium monasterij sancte Crucis,nullo mos do vnionem fecisset,vel saltem non ita de facili:ergo talis suppressio has buit inducere supplicationem.vt in.c.postulasti.et quod ibi no.Hosti.de rescript.quod dico procedere etiam si papa vnionem motu proprio fes cisset:quia motus proprius licet excludat subreptionem,non tamen fir mat gratiam contra intentionem scribentis,qui in dubio non videtur velle preiudicare tertio,vt no.Jo.and.in.c.si motu proprio.de preben.

g iij

li.vi.& Cal.l.in.c.cum dilectus.de iurepatro.& do.de Rota,deci.cv.fa
cit.l.ij.§.si quis a principe.ff.ne quid in loco publi.& quod not. Inno.in
c.dudum.de priuile.& Gio.an.c.ij.de deci.lib.vj. Quinimo posset attentari
q etiam respectu obedientie nulla cucurrerit prescriptio:quia lz potue
rit abbas san.te Crucis aliqua honesta precipere,presertim mores re
formando,abbati sancti Bartholomei:non tamen per hoc concluditur
q si nō preceperit cucurrerit prescriptio cō eū,cū ille sit actus mere faculta
tis,& non necessitatis.nō enim fuit in institutione dictū vt abbas sancte
crucis exerceat contra abbatem sancti Bartholomei iurisdictionem:
sed q teneretur abbas sancti Bartholomei ad obedientiam & reueren
tiam abbati san.te crucis.Si ergo iste non obediuit,quia ille non prece
pit,non per hoc est contra eum prescriptum:quia ex non vsu non indu
cit cōsuetudo.vel prescriptio:ex quo nō habet tacitū actū contra dispo
sitionem iuris,vt no.per Jo.an.d.in.c.ioannes.de cle.coniu.& per Cyn.
in.l.ij.C.que sit lon.consue.probatur in.l.hec autem iura.ff.de ser.vrb.
predio.veluti libertatē,altius tollendi in solo meo vsq ad celū non pre
scribi.si alteius non extuli,ex quo nihil est factum in contrarium:qr iste
est actus mere facultatis & in actibus facultatis non currit prescriptio
per non vsum,vt not.in iuribus preallc.& in.c.ex parte astensis.de con
ces.preben.& forte non concurrit casus in quo haberet necesse precipe
re.argu.eorum que no. Bar.in.l.cum seruus.C.de agrico.& cen.li.lib.xj.
Respectu vero reuerētie esset animaduertēdum an subtraxerit abbas
sancti Bartholomei reuerentiam abbati san.te crucis: quod difficile es
set probare:nam illa cōsistit in salutationis actu,vel per alium modum
per quem fit reuerentia sm modum patrie,iuxta no.in.c.hia que.de ma
io.& obedi.tota difficultas stat circa censum non solutum,quod an sit
completa prescriptio quadraginta annorum,multa debent cōsiderari:
& non solus transcursus annorum:multa enim impediunt prescriptio
nis cursum,vt vacatio monasterij sancte crucis.Nam tempus vacatio
nis debet subduci de medio.vt in.c.i.&.c.de quarta.&.c.audito.de pre
scrip.que iura habent locum in ecclesiis inferioribus,vt not.Innocen.
8 in.c.olim.el.i.de resti.spo.Item tempore guerre non currit prescriptio
quando tanta est in loco hostilitas,q quis non redditur tutus vt in.c.
ex transmissa.de prescrip.& quod ibi no.Inno.Item in tempore morta
litatis:quia illa est dei hostilitas,vt no.Bar.in.l.naturaliter.ff.de vsuc.
Item tempore scismatis,vt no.in.c.cum nobis.de prescrip.Intelligo
si erant diuerse obedientie,& ius non reddatur vni cōtra alterum,iuxta
no.in.d.c.ex transmissa.omnia enim tempora debent de tempore prescri
ptionis subduci:& si non remanet illis subductis tempus quadraginta
annorum habet monasterium sancte crucis fundatam intentionem suam
vt in.c.auditis de prescrip.si vero prescriptio remaneret completa de
bet aduertere an monasterium sancti Bartholomei fuerit in bona fide
in non soluendo censum:nam mala fides probatur si erat fama in loco,
quod debebat dare censum monasterio sancte crucis,vel apparebat
per aliquam scripturam existentem:vel hoc audiuerunt an aliqua per
sona,a qua verisimiliter credere debuerunt.per hec enim & similia pro
batur mala fides.vt no. Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap.& n potest de his
cōstare impedit prescriptio.per.c.fi.de prescrip.& per reg.possessor ma
le fidei.de reg.iur.lib.vj. Si autem nō potest pbari,ita q remanet incō
cussa prescriptio.xl.annorum:tūc est recurrendum ad factū,& vltimum
dubium nunquid possit monasterium sancte crucis se tueri prescriptione
cētenaria vigore priuilegiorum Federici & Henrici imperatorum postea ap
probatorū per papā Honoriū.iij. Et videt primo,q nō:quoniam im
peratores nō potuerunt priuilegiare monasteria in preiudicium fori ec
9 clesiastici,vt no. Inno.in.c.imperatores.de testib. Cum ergo de iure
ecclesia vtatur prescriptione xl.annorum contra aliam ecclesiam,vt in
c.de quarta.&.c.ad aures.de prescri.ergo nō debet prodesse priuilegiū
imperatorū.facit.c.dudum.de deci.&.c.ecclesia sancte Marie.de consti.
&.xcvj.dist.bene quidem.Nec obst.approbatio Honorii pape multipli
ci ex ratione. Primo,quia cōfirmatio in forma communi facta,parum
prodest:vnde non validat actum nullum.vt leg.& no.in.c.quia diuersi
tatem.de cōces.preb.&.c.fi.de cōfir.vti.dicit enim facta in forma cōi,&
non ex certa scientia:quando non inseritur totus tenor rei confirmate:
vel cum nō apponitur clausula ex certa scientia rei confirmate,vt no.in
c.j.&.c.antepenul.& penul.de cōfir.vti.sed in casu nostro non apponitur
tenor in cōfirmatione illorū priuilegiorū:nec clausula ex certa scientia:
10 ergo &c. Preterea priuilegiū imperatoris valet quoad suos subditos
vt.l.cunctos populos.C.de sum.tri.facit qd leg.& no.in.l.fi.ff.de iurisdi.
om.iu.&.l.& in.c.a nobis.de sen.exco.ergo cōfirmatio valet quoad subdi
tos. Sed his nō obstantibus Summi arbitror de iure procedere.Mo
ueor principaliter,quia dñs papa in suo priuilegio nō fuit vsus verbo
cōfirmamus.& sic nō potest dici,qd fuerit cōfirmatio in forma communi:
sed vsus fuit verbo sancimus:per quod verbum nō inducitur confir
matio:sz potius legis noue editio.arg in.c.generali.de elec.lib.vj.hinc
sanctio est nomē cōstitutionis canonice.vt no.gl.in cle.j.de cōces.preben.
in ver.sancimus.vnde ponderāda sunt verba imperatoris,& verba pa
pe. Imperator enim simplr decreuit,q nulla pscriptio minor centena
ria curreret contra monasterium sancte crucis. Nec restringit se ad per
sonas seculares,vel ecclesiasticas. Honorius vero superueniens sic inquit.
Preterea oēs libertates & immunitates a bone memorie Federico &
Henrico imperatoribus vobis,& ordini vestro cōcessas,ratas & gratas
habentes,eas futuris temporibus illibatas manere san.imus &c. Que
verba clariori luce demōstrāt q Honorius nō simplr,& in forma cōi
voluit cōfirmare:imo principaliter disposuit,legem priuatam edendo.
Nam quod principi placuit,legis habet vigorem.insti.de iu.nat gen.&
ciu.§.sed quod princi.ipi.& omnia nostra facimus quibus auctoritatē
nostram impartimur,vt in.l.j.C.de vete.iure enu.& bonus tex.in simil
in.c.si apostolice.de preben.lib.vj.vnde potior est hic lex pape,quā im
peratoris. Preterea videmus q si lex ciuilis canonizatur per papam,
habet canonis vigorem.vt in.c.primus.& ibi bona gloss.ij.q.j.&.not.doct.
in.c.ij.de rescrip.fortius ergo debet dictum priuilegiū habere vim ca
nonis:cum papa expresse sanxerit,vt illa illibata permanerent:& licet non
expresserit que sunt ille immunitates:tamen habentur pro expressis:ex
quo papa ad illa priuilegia se retulerit,vt in.c.auditis.de prescrip.vbi
bonus tex.in simili.& in.l.j.pe.C.de sen.que sine cer.quan.in.c.cum Ber
toldus.de re iudi.hoc idem probatur per optimum simile.Nam a prin
cipio imperator fuit qui dedit priuilegium ecclesiis circa materiā pre
scriptionis.vt l.si.cum ant.quas actiones.C.de sacrosan.eccle. Postea
peruenit ius canonicum,& illas leges approbauit in genere,vt in.c.cū
nobis.cum simi.de prescrip.Et per hanc approbationem habuerunt
vigorem etiam quo ad forum ecclesiasticum:& inter ecclesias.& per hoc
tollitur vnum motiuum quod allegatur contra monasterium sancte
Crucis:videli.et quod approbatio pape non debet habere locū con
tra ipsum papā prescribentē.Nam primo potest de directo negari qd
hic papa prescripserit:nam subtractus census prescribitur per monaste
rium san.ti Bartholomei:& nō per papam:vnde presupposito q eccle
sia sancti Bartholomei per papam esset exempta:tamē in suis iuribus,
maxime cum agitur de prescriptione annua,nō gaudet priuilegio Ro
mane ecclesie.vt no.gl.in.c.dilectus.de capel.mona.& in.c.ad audientiā.
de rescript.per doct.in.c.cum nobis.co.tit.&.xvj.q.iij.volumus.Item
presupposito & non cō esso,quod hic papa scripsisset priuilegium per
eum concessum debet habere locum indistincte,ex quo generaliter con
11 cessit.Nam priuilegium largissimam interpretationem recipit contra
priuilegiantem,vt no.Bar.in.l.beneficium.ff.de constitu.princi.& Inn.
in.c.cum dilecti.de dona.& in.c.olim.de verb.signi.per Joan.and.facit.
c.cum dilectus.de consue.pro hoc illud sapientis est parere legi quam
ipse tuleris.& quod quisq iuris in alterum statuit,ipse debet vti eo
dem,vt in.c.cum omnes.de consti.hoc aperte sensit do.Joan.and.in.c.
cum nobis.de prescrip.vbi voluit,quod papa potest prescribere cōtra
ecclesiam inferiorem,sed spatio.xl.annorum.& tamen illud tempus qua
draginta annorum habet ecclesia ex priuilegio & iure speciali per pa
pam approbato seu inducto.Ergo idem dicendum in isto priuilegio cē
tum annorum.& hoc tenēdum habito presertim respectu quod prescri
ptio est odiosa,& restringenda,vt in.c.cum contingat.de deci.cum
simi.Et hec sufficiant:Nec oportet aliter ad contraria respōdere:quia
satis remanēt per predicta soluta & clara:& ita.vt.s.per me conclusum
extitit,dico & consulo iuris esse.ego Nicolaus de Sicilia Monacēsis
abbas,& doctor & in testimonium propria mea manu subscripsi,& sigil
lum meum impressi feci.

Consilium.cij.

1 Prestatio census dicitur quedam seruitus.
2 Fama sola sufficit pro titulo ad prescriptionem complendam.
3 Confirmatio in forma communi facta parum prodest.
4 Priuilegium imperatorum valet quoad suos subditos.
5 Sanctio est nomen constitutionis canonice.
6 Lex ciuilis si canonizatur per papam habet canonis vigorem.

In causa que vertitur inter monasterium sancte crucis
mōtis Saucliane ex parte vna,& fratres Cistercien.
ordinis ex alia,super subiectione seu validate vnionis facte
cuidam monasterio dictorum fratrum,de mōte sancti Bar
tholomei de Campo regio:ac etiam super iuribus competentibus di
cto monasterio sancte crucis in prefato monasterio sancti Bartholo
mei:aliqua sigillatim pro decisione dicte questionis veniunt exami
nanda.Et primo que iura possit pretendere monasterium sancte crucis
circa monasterium sancti Bartholomei. Secundo presupposito qd
aliqua iura sibi aliquo iure speciali competat,an illis sit derogatum
per priuilegium Alexandri per Gregorium papam postmodum cor
roboratum. Tertio si dictum priuilegium non obstat,an saltem ha
beat obstare priuilegium vnionis per dominum Martinum hodier
num summum & indubitatum pontificem facte. Quarto & vltimo
an predictis non obstantibus possit saltem allegari contra dictum mo
nasterium sancte crucis,quod possit pretendere censum in aliquibus
instrumentis suis contentum sibi debitum a dicto monasterio sancti
Bartholomei.Fuit enim dictus census solutus dicto monasterio san
cte crucis per tantum tempus,de cuius initio memoria non existit:licet
enim per aliqua instrumenta producta per monasterium sancte crucis
probentur plurime prestationes dicti census:tamen de initio presta
tionis non apparet.Nam pagina illorum instrumentorum nullam facit
mentionem de initio prestationis:sed omnia videntur continuata super
antiqu

antiqua ⁊ debita prestatione. Prescriptio autem tanti temporis suffi-
cit ad prescribendum censum, etiam nulla causa apparente: nam ex pre-
statione tanti temporis presumitur causa: vt no. gloss. j.q.j. nullus. ⁊ ho-
stiensis. ⁊ Joan. and. in c. peruenit. de censi. ⁊ Barto. in l. cum de in rem
verso. ff. de vsu. vel saltem negari non potest quin per monasterium san-
cte crucis probetur perceptio census, saltem per. xxx. annos continuos
vt clare colligitur ex instrumentis productis per monasteria, ac attesta-
tionibus quorundam testium ex parte monasterij sancte crucis produ-
ctorum. ex quo enim probatur principium ⁊ finis, ⁊ alia tempora inter
media resultat iuris presumptio, quod in omnibus annis intermedijs
monasterium sancte crucis fuerit in possessione percipiendi dictum cen-
sum: vt not. Bartol. in l. celsus. ff. de vsucap. ⁊ gloss. in c. volumus. xvj.
q. iij. fa. ex l. quicunque. C. de apochis. lib. x. prescriptio autem nedum.
xxx. ann. sed. xl. currit contra ecclesiam: vt in c. de quarta. ⁊ in c. illud. et
c. audita. cum similibus. de prescrip. Nec obstat si dicatur quod in prescri-
ptione requiruntur bona fides, ⁊ titulus: cum prescriptio istius census
sit contra ius commune: cum de iure communi vnum monasterium non
teneatur prestare censum alteri monasterio. ad hoc. c. primum. de prescri-
a ptio. lib. vj. ⁊ quod ibi not. Item prestatio census est quasi quedam seru-
itus: ergo bona fides nō debet presumi, cum quelibet res presumatur li-
bera. de quo per gloss. ⁊ Barto. in l. j. § ij. ff. de itinere actuque priua. per
Cy. ⁊ alios in l. j. C. de seruitu. per canonistas in capitulo. si diligenti. de
foro competen. Ad hoc enim responderi potest. Et primo circa articu-
lum bonefidei, dico quod illa est presumenda ex cursu longissimi tēpo-
ris: licet possessio sit contra ius, vt notanter voluit Innocen. in c. ij. de
in integ. restitutio. facit quod not. Barto. in l. queritur. C. vnde vi. ⁊ vi-
detur probari in c. cum ecclesia sutrina. de causa possessio. ⁊ proprieta-
tis. Et in casu nostro non solum concurrit possessio lōgissimi temporis,
sed etiam adsunt multa alia argumenta, que per se sufficerent ad psum-
ptionem bonefidei. iuxta notata per Bartol. in d. l. j. C. de seru. dicunt
enim predicti doctores, quod sufficit probari aliquid, vt excludatur pre-
sumptio malefidei: vt puta quia possessor audiuit dici a quibusdā vici-
nis fide dignis, quod sibi competebat illud in seruitute: vel si erat fama de
hoc in hoc loco, vel erant alique seruitutes. In casu nostro autem mul-
ta similia argumenta concurrunt. Nam fama erat in loco, quod monaste-
rium sancti Bartholomei erat subiectum, ⁊ censuale monasterio sancte
crucis: vt patet ex attestationibus quorundam testium. Item quod est for-
tius, producitur modo quoddam priuilegium Innocentij secundi, vbi
narratur quod dictum monasterium sancti Bartholomei spectat, ⁊ perti-
net ad monasterium sancte crucis. hoc enim prestat presumptionē bo-
nefidei. Item ⁊ quia ex quo successor in beneficio reperit ecclesiam in pos-
sessione percipiendi cēsum, probabiliter debet presumere, quod ex iusta cau-
sa ecclesia possidet iuxta no. per glo. ⁊ doc. in c. de quarta. de prescrip. ⁊
per Dyn. in regula possessor. de regu. iur. libro. vj. Multaque alia ad pre-
sumptionem bonefidei possent allegari, maxime no. per docto. in c. si di-
ligenti. ⁊ c. sanctorum. ⁊ c. fina. de prescrip. sed predicta luculenter suffi-
ciūt. Quo ad articulum tituli, dico quod ex parte monasterij sancte cru-
cis satis potuerunt abbates pro tempore ibi existentes presumere cen-
sum debitum vigore subiectionis. Solet enim census prestari in signum
subiectionis: vt in c. omnia anima. de censibus. ⁊ in l. competit. C. de pre-
b scrip. xxx. vel. xl. anno. Item sola fama tituli sufficit pro titulo ad pre-
scriptionem complendam: vt notanter voluit Bartol. in preallega. l. cel-
sus. ff. de vsuca. idem ibi dicit quando de titulo habentur aliquę proba-
biles coniecture. vt puta, quia antiqui ⁊ fide digni asserebant de titulo. vn-
de etiam error probabilis circa titulum habetur pro titulo: vt est tex.
no. in l. quod vulgo. ff. pro emptore. Sed in casu nostro erat antiquitas: et
adhuc viget fama, quod illud monasterium sancti Bartholomei erat im-
mediate subiectum, et censuale monasterio sancte crucis, facit ad pre-
dicta quod not. Hostien. Abb. ⁊ Goffre. in ca. dudum. de deci. vbi dicunt,
quod priuilegium confirmationis in forma communi prestat iustum titu-
lum prescribendi. ⁊ id sentit Bal. de verbis narratiuis contentis in ali-
quo instrumento. in l. si. C. si a non compe. iudi. Ad predicta potest alle-
gari singulare dictum Bald. in l. solent. ff. de offi. procōsul. vbi post mul-
ta concludit, quod si longissimo tempore vna ecclesia solueret cēsum al-
teri, presumitur subiecta ei, quod dictum saltem procedit, quando census
prestatur in signum subiectionis, vel apparet: quia hoc estimabitur: vel saltē
te, quia concurrunt in solutione aliquę coniecture subiectionis. Nam inde-
terminata census solutio arguitur ⁊ certificatur ex circunstantijs. ad hoc
gloss. no. in l. cum quid. ff. si certum petatur. facit quod legitur ⁊ notatur
in c. illud. de prescrip. ⁊ in c. fin. de despon. impu. in quibus nota. quod in si-
mili. no. in c. j. de iudic. In casu autem nostro cōcurrunt coniecture sub-
iectionis. Nam cum in illo priuilegio antiquissimo concesso eo tempore
quo monasterium sancte crucis erat in maximo flore diceretur, quod mo-
nasterium sancti Bartholomei spectabat ad monasterium sancte cru-
cis, ⁊ exprimitur inter alias ecclesias subiectas eidem monasterio, ac
etiam probantur instrumenta confirmationis multorum abbatum mo-
nasterij sancti Bartholomei facte per abbates, seu prelatos sancte cru-
cis, non potest ex solutione census alia esse presumptio, quam presum-
ptio subiectionis, presertim cum fama loci haberet, quod dictum monaste-
rium sancti Bartholomei erat subiectum, ⁊ censuale monasterio sancte

crucis. Et ad predicta videtur tex. secundum communem lecturam doct.
in c. si. de causa poss. ⁊ proprieta. vbi patet, quod per probationem perce-
ptionis census, probatur possessio subiectionis: quod intelligo modo pre-
dicto, quando concurrunt aliquę coniecture, quod solutio cēsus sit solutio
subiectionis: sicut contingit in casu nostro: vt patet ex predictis. Facit
etiam ad hoc dictum Barto. in l. cum de in rem verso in fi. ff. de vsuris.
vbi dicit, quod si contemplatione alicuius rei quis fecit aliqua, que solent
fieri per vasallum, presumitur vasallus. Sed in casu nostro abbas mona-
sterij sancti Bartholomei soluebat censum monasterio sancte crucis,
pro illo monasterio sancti Bartholomei. Item petebat monasterium
confirmationes abbatum ab illo monasterio sancte crucis: ergo presu-
mitur solutio facta ratione subiectionis. Et per predicta potest notanter
inferri, quod monasterium sancti Bartholomei sit subiectum monasterio
sancte crucis. Nam prescribendo censum ratione subiectionis videtur
prescripta ipsa subiectio: vt legitur et notat in d. c. si. de cau. pos. ⁊ ppie.
⁊ facit quod. s. dixi post Bald. Ad idem facit optime quod legitur ⁊ notat
in capitu. j. de reli. dom. vbi patet, quod per exercitium vnius iuris episco-
palis, presumitur debitum aliorum iurium alio non existente in illorum
possessione. Sed in casu nostro non probatur quod aliquis fuerit in posses-
sione subiectionis dictis temporibus, preter abbatem sancte crucis: er-
go per prestationem census, ⁊ per exhibitionem confirmationis, iuncto
priuilegio Innocen. secundi preallega. satis probatur quod monasterium
sancti Bartholomei sit subiectum monasterio sancte crucis. Ex his
etiam infero ad ius ⁊ potestatem confirmandi electum in abbatem in
monasterio sancti Bartholomei. Nam dico quod ius tale pertinet ad
monasterium sancte crucis, seu ad abbatem ipsius monasterij pro tem-
pore existentem. Primo probatur ex eo quod monasterium sancti Bartho-
lomei est immediate subiectum monasterio sancte crucis: vt patet ex
predictis: ergo confirmatio abbatis debet ad abbatem sancte crucis
pertinere, tanquam ad superiorem immediatum. Preterea probatur spe-
cifice possessio iuris confirmandi per tanta tēpora, que sufficiunt ad pre-
scriptionem complendam: probatur enim possessio. xxvj. anno. vt patet
ex instrumentis productis pro parte monasterij sancte crucis. Et quam-
quam posset dici quod instrumentum confectum anno domini. M. ccxl. non
probet plene possessionem iuris confirmandi: quia illud instrumentum fuit
confectum duntaxat ad petendam confirmationem ab abbate sancte
crucis, qui illam electionem confirmauerit: ⁊ per consequens quod ex
tunc fuerit in possessione iuris confirmandi. Ad hoc enim potest respō-
deri, quod obiectio illa procederet, nisi concurrant alię presumptiones.
Sed in casu nostro cōcurrunt alię probationes super subiectiōe de qui-
bus. s. Item non est verisimile quod capitulum sancti Bartholomei con-
stituisset procuratorem ad petendum confirmationem electionis com.
ab abbate sancte crucis, nisi dictus abbas fuisset in possessione iuris cō-
firmandi, cum non presumatur quis abijcere suum ius: vt. l. cum de inde-
bito. ff. de probatio. ⁊ in c. super hoc. de renuntia. Item hoc nō solet
contingere quod quis petat confirmationem ab eo, qui non est in possessio-
ne confirmandi, ⁊ valet argumentum a cōiter accidentibus: vt legitur ⁊
notatur in cap. j. de cleri. non resi. Et ex predictis cōcludo circa primum
quod monasterium sancte crucis potest de iure pretendere in monaste-
rio sancti Bartholomei sibi competere plenā subiectionē, ⁊ specifice ius
confirmandi electiones abbatum dicti monasterij ex prestatione predi-
cti census. Venio ad secundum dubium: scilicet an per priuilegium Ale-
xandri fuerit derogatum iuribus competētibus monasterio sancte cru-
cis. ⁊ primo videtur quod sic. disposuit enim dictus Alexander quod monas-
terium sancti Bartholomei, neque abbati, nec denique cuique clericorum,
seu secularium, sed sibi tantummodo, successoribusque suis romanis pon-
tificibus de sua subiectione respondeat: ⁊ adiecit post pauca: si quispiam
vel episcopus, vel abbas, vel quelibet magna paruaque persona contra
huiusmodi nostre cōstitutionis edictum per aliquam machinationem,
vel subtilitatis astutiam priuatam sibi derogauerit, vel subduxerit mo-
nasterio, ⁊ is qui male susceperit, vsque dum recipit. at, quod male presumptū
est reddat per authoritatem dei omnipotētis, ⁊ beati Petri apostolorum
principis, perpetue damnationis vinculo anathematis innodetur ⁊c.
Cum ergo papa qui plenitudinem habet potestatis, vt in capit. ad ho-
norem. de autho. ⁊ vsu pal. ⁊ c. cuncta per mundum. ⁊ c. per principalem.
ix. q. iij. exemerit dictum monasterium a iurisdictiōe episcopi, abbatis, ⁊
cuiuscunque alterius persone, quod cum potuisse facere in dubio minime
reuocandum est: vt in c. si papa. de priui. lib. vj. facit. c. ij. ⁊ c. dudum. ⁊ c.
quamuis. eo. lib. ergo nō potest monasterium sancte crucis aliquam sub-
iectionem in dicto monasterio pretendere. Si enim preiudicatur episco-
po, cuius potestas est ordinaria etiam sup monasterio. xviij. questio. ij.
monasterio. ⁊ capitulo, abbates. ⁊ c. si quis abbas. ⁊ capitulo cum dile-
ctus. ⁊ ca. cum venerabilis. de relig. domi. fortius debet preiudicare ab-
bati sancte crucis pretendenti superioritatem in dicto monasterio de iu-
re speciali. argum. c. dilectus. de officio delegati. ⁊ authē. multomagis.
C. de epis. opis ⁊ cleri. Secundo aggrediendo partem tertium dubium
admittat vnio nouiter facta per dominum Martinum papam hodier-
num, eo quod illud monasterium vniuit fratribus cisterciēn. subtrahē-
do dignitatem abbatialem: quod indubitanter facere potuit: vt in c. si-
cut vnire. de exces. prela. ⁊ in c. et temporis qualitas. xvj. q. j. Sed his

non obstantibus sententiam puto preualere cōtrariam quod per priui
legium Alexandri, vel vnionem factā per dominum martinum nullum
preiudicium fuit irrogatum iuri monasterij sancte Crucis. moueor pri
mo qr de intentione principis est nunq̄ preiudicium facere iuri tertij ni
si de eo specialem mentionem faciat: vt in.c. super eo. de offi. dele. et in.l.
ij.§. si quis a principe. ff. ne quid in lo. publi. Sed in casu nostro non fuit
facta specialis mentio de iuribus competentibus monasterio sancte
Crucis: ergo talia priuilegia non obtinent firmitatem in preiudicium il
lius monasterij. Non obstat quod in priuilegio Alexandri seu Gregorij
fuerit dictum vt nulli abbati subiaceat &c. qr ista non est sufficiens men
tio vt preiudicet iuri monasterij: qr mentio debet esse specialis: vt in.c. ij.
de dolo et contu. et qd ibi no. per doc. in.c. cum dilecta. de rescript. et bo
nus tex. in.c. bone. de confirma. vti. potuit enim papa in suo priuilegio
intelligere de abbate qui in certis religionibus vnitis vocatur pater
abbas cui per illam exemptionem modicum preiudicium generabatur:
secus autem dicendum respectu iurium predictorum competentium
monasterio sancte Crucis cum si illa exemptio valeret magnum preiu
dicium generaretur dicto monasterio sancte Crucis. Secundo adduci
tur.c. j. de consti. lib. vj. vbi dicitur q̄ papa per suam constitutionem nō
censetur velle tollere statuta et consuetudines cum in facto consistant ni
si de eis fecerit mentionem: ergo fortius idem dicendum in priuilegio
quod minime emanat cum tanto consilio sicut ius commune: vt ibi no.
Tertio facit qr Alexander noluit simpliciter derogare iuri monasterij
sancte Crucis: sed dixit q̄ per hoc priuilegium exemptionis non debe
ret recedere a charitate monasterij sancte Crucis prout in alio priuile
gio dixerat. vnde credendum est q̄ per illa verba voluit reseruare om
nia iura specialia competentia monasterio sancte Crucis. nō enim reser
uaret illi charitatem, imo recederet a charitate si vellet sibi subtrahe
re iura competentia. facit.c. quanto. de censi. et.c. charitas. de pe. dist. ij.
et in hoc est sienda larga interpretatio ne preiudicetur iuri alterius sine
causa iuxta not. per Bar. in.l. omnes populi. ff. de iusti. et iure. l. non du
bium. C. de legi. c. cum dilectus. de consue. et.l. ij. C. de noxa. facit qd not.
Inn. in.c. dudum. de priui. vbi dicit qd omnia priuilegia preiudicialia
stricte sunt interpretanda et quantum fieri potest ad iuris consonantias
reducenda. ff. de vulga. et pupil.l. ex facto. et de deci.c. suggestum. Et idē
ibi dicit de priuilegio exemptionis. ¶ Eademqꝫ conclusio sienda est p
omnia respectu tertij dubij scilicet quoad vnionem nouiter factam per
dominum martinum. Nam cum de predictis iuribus competentibus
monasterio sancte Crucis non faciat specialem mentionem non tenuit
tanq̄ surreptitia esset per illā vnionem preiudicaretur monasterio sancte
Crucis tam respectu subiectionis, q̄ respectu confirmationis abbatis:
cum per illam vnionem sit adempta, et suspensa dignitas abbatialis: et
presertim sine aliqua dubitatione corruit dicta vnio: qr negari non po
test quin monasterium sancte Crucis saltem habeat possessionem iuris
confirmandi abbatem: licet exercitium fuerit sibi, tolli s prelacia inter
dictum per reseruationes summorum pontificum: cum ergo abbas san
cte Crucis erat in possessione tempore illarum reseruationum, ergo et nunc
est in possessione, cum non defecerit pro eo quominus suam possessio
nem continuaret. Nam non valenti agere non currit prescriptio, vt in.c.
quia diuersitatem. de concess. preb. et in.l. j. C. de anna. excep. Et per con
sequens clare colligitur q̄ priuilegium vnionis non valuerit: qr nō fecit
mentionē de possessione sancte Crucis bona fide habita. vt expresse vo
luit Inno. in.c. dudū. de prim. et glo. in d.c. ij. de deci. lib. vj. ¶ Circa ve
ro vltimum dubium, numquid saltem per prescriptionem sit derogatū
iuribus competentibus monasterio sancte Crucis, cum iam sint elapsi
xl. anni et vltra q̄ nullum ius subiectionis exercuit in monasterio sancti
Bartholomei: et certe respectu iuris confirmandi dicendum est q̄ non
potest monasterium sancte Crucis notari aliqua negligentia, propter
vim reseruationum. vt. s. dixi. Sed de alijs iuribus potest dubitari. Et
num quid monasterium sancte Crucis possit se tueri prescriptione conte
raria vigore priuilegiorum Federici et Henrici imperatorum postea ap
probatorum per papam Honorium. iij. Et videtur primo q̄ non: qr im
peratores non potuerunt priuilegiare monasterium in preiudicium fo
ri ecclesiastici, vt no. Inn. in.c. nuper. de testib. Cum ergo iure canonico
cautum sit, vt vna ecclesia possit se tueri prescriptione. xl. anno. contra
aliam ecclesiam, vt in.c. de quarta. et.c. ad aures. de prescrip. ergo nō de
bet prodesse priuilegium imperatorum, facit.c. dudum. de deci. et.c. eccle
sia sancte marie. de consti. et. xcvj. distin. bene quidem. Nec obstat appro
3 batio Honorij pape multiplici ratione. † Primo, qr confirmatio in for
ma communi facta parum prodest: vnde non validat actum nullum, vt
leg. et not. in.c. qr diuersitatem. de concess. prebend. et.c. fin. de cōfir. vti. di
citur autem facta in forma communi, et non ex certa scientia, quando nō
inseritur totus tenor rei confirmate, vel cum non apponitur clausula ex
certa scientia, vel aliter non apparet de certa scientia rei confirmate, iu
xta not. in.c. j. et.c. antepe. de confirma. vti. Sed in casu nostro nō appo
nitur tenor in cōfirmatione illorū priuilegiorū, nec clausula ex certa scien
4 tia: ergo &c. † Preterea priuilegium, imperatorū valet, quoad suos subdi
tos, vt.l. cunctos populos. C. de sum. tri. et facit qd leg. et no. in.l. si. de iu
ris. om. iudic. et in.c. a nobis. de sen. excom. ergo confirmatio valet solum
quoad subditos. ¶ Sed his non obstantibus contrarium arbitror de

iure procedere: moueor principaliter: qr dominus papa in suo priuilegio
non fuit visus verbo, confirmamus, et sic non potest dici q̄ confirmatio
fuerit in forma communi: sed visus fuerit verbo, sancimus: per qd ver
bum non inducitur confirmatio: sed potius legis noue editio, arg. in ca.
5 generali. de electio. libro. vj. † Hinc sanctio est nomen constitutionis ca
nonice, vt not. gloss. distin. iiij. in summa. sic dicimus in verbo, censē
mus: quod est noui iuris inductorium, vt no. gloss. in clementi. prima de
concess. preben. in verbo, censemus. vnde ponderanda sunt verba impe
ratorum. Et ipse imperator simpliciter decreuit, vt nulla prescriptio in
nor centenaria curreret contra monasterium sancte Crucis: nec restrin
xit se ad personas seculares vel ecclesiasticas. Honorius vero superue
niens inquit, et preterea omnes libertates, et immunitates a diue memo
rie Federico et Henrico imperatoribus vobis, et ordini vestro conces
sas, ratas, et gratas habemus: et eas futuris temporibus illibatas ma
nere sancimus &c. que verba clarius luce demonstrant q̄ Honorius nō
simpliciter et in forma communi voluit confirmare: imo principaliter di
sposuit legem priuatam edendo. Nam qd principi placuit legis habet
vigorem. insti. de iure natu. gen. et ciui. §. sed qd principi. et omnia nostra
facimus, quibus authoritatem nostram impartimur, vt in.l. j. C. de ve
te. iure enuc. et bo. tex. in simili in.c. si apostolice. de prebend. libro. vj. An
6 de potior est nūc lex pape q̄ imperatoris. † Preterea videmus q̄ si lex
ciuilis canonizatur per papam, habet canonis vigorem: vt in.c. in pri
mis. et ibi bona gloss. ij. q. j. not. doc. in.c. ij. de rescrip. fortius ergo debet
dictum priuilegium imperatorum habere iura canonis, cum papa ex
presse sanxerit vt illa illibata permaneant: et licet nō expresserit que sint
ille immunitates satis habentur pro expressis, ex quo papa ad illa pri
uilegia se retulit: vt in.c. audites. de prescri. vbi bonus text. in simili. et.l.
pe. C. de senten. que sine certa quanti. et in.c. cum bertoldus. de re iudic.
hoc idem probatur per optimum simile. Nā a principio imperator fuit,
qui dedit priuilegium ecclesijs circa materiam prescriptionis, vt.l. fina.
cum auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Postea superuenit ius ca
nonicum, et illas leges approbauit in genere, vt in.c. cum nobis. de pre
scrip. et per hanc approbationem habuerunt vigorem etiam quoad fo
rum ecclesiasticum. et inter ecclesias. et per hoc colligitur vnum motiuū
qd allegatur contra monasterium sancte Crucis, videlicet q̄ approba
tio pape non deberet habere locum contra ipsum papam prescribentē.
nam primo potest de directo negari quod hoc papa prescripserit. Nam
subtractio census prescribitur per monasterium sancti Bartholomei et
non per papā: vnde presupposito qd ecclesia sancti Bartholomei esset
exempta, tamen in suis iuribus maxime cum agitur de prescriptione an
nua non gaudet priuilegio ecclesie romane: vt not. glo. in.c. dilectus. de
capel. mona. et in.c. ad audientiam. de prescrip. per doc. in.c. cum nobis
eodem titu. et. xvi. q. iij. volumus. Item presupposito, et non concesso,
quod hic papa prescripsisset: attamen priuilegium per eum concessum,
debet habere locum in dubio, ex quo generaliter concessit. Nam priui
legium largissimam interpretationem recipit contra priuilegiatum, vt
not. Barto. in.l. benefi. ium. ff. de consti. princip. et Innocen. in.c. cum di
lecti. de dona. et cap. cum olim. de verborum significationibus. vbi per
Joan. and. facit.c. cum dilectus. de consuet. pro hoc illud sapientis est,
Patere legem, quam tu ipse tuleris. et qd quisqꝫ iuris in alterū statuit
ipse debet vti eo: vt in.c. cum omnes. de consti. hoc aperte sentit domi
nus Anto. in cap. cum nobis. de prescrip. vbi voluit, q̄ papa potest pre
scribere contra ecclesiam inferiorem, sed spatio. xl. anno. et tamen illud
tempus quadraginta annorum habet ecclesia ex priuilegio et iure spe
ciali per papam approbato seu inducto. ergo idem dicendum in isto pri
uilegio centum annorum. et hoc tenendum habito presertim respectu
q̄ prescriptio est odiosa et restringenda. vt in.c. cum contingat. de deci.
cum similibus. Et hec sufficiant. nec oportet aliter ad alia respondere,
cum satis remanēt per predicta soluta, et clara. et ita vt. s. per me conclu
sum extitit, dico, et consulo iuris esse. Ego Nicol. de sicilia Monacēn.
abbas, et decretorum doct. in testimonium me propria manu subscripsi,
et sigillum meum apponi feci meliori iudicio semper saluo.

¶ Consilium. ciij.

1 ☞ Statutum ciuitatis habentis imperium disponens quoad subdi
tos suos vt rebelles patrie sue impune possint offendi an valeat.
2 Delinquens in vna diocesi potest priuari omnibus beneficijs etiā que
habet in alia.
3 Ciuitas habens iura principis potest ratione delicti publicare bona
delinquentis vbicunqꝫ sita.

Placet mihi secunda eximij
doctoris domini Benedicti conclusio. pro qua vltra per eū
allegata adduco authoritatem Bartol. in.l. infamem. in fin.
de publicis iudicijs. vbi dicit, quod quelibet ciuitas non recognoscens
in se superiorem, habet liberum populum, et merum imperium in seipsa:
et tantam potestatem habet in populo suo, quantam imperator in vni
uerso. Ad hoc facit quod legitur et no. in.l. hostes. ff. de capt. facit quod
not. Bald.

not. Bald. in l. decernimus. C. de sacrosan. ec. Et optime facit qd legi
tur & not. in c. per venerabilem. in ver. insuper. qui filii sint legitimi. Et
per Innocen. in c. cum P. tabellio. de fide instrum. in & c. cum te. de re
iudic. Sicut ergo rebellis imperio perdit omnia iura ciuilia quoad vni
uersum: vt voluit Barto. in dicta l. amissione. ff. de capi. dimi. Ita rebel
lis patrie sue habentis iura principis debet perdere omnia iura ciuilia
quoad totum. vt l. an pars. ff. pro dere. facit qd not. idem Bald. in l. cun
ctos populos. C. de summa trinitate. & Bartol. in l. omnes popu. ff. de
iusti. & iure. not. in d. c. per venerabilem. qui filii sint legi. & in dicto cap.
cum. P. Secundo facit quod notat Joan. and. in addi. Specu. in titu.
1 de constitu. vbi dicit valere statutum ciuitatis habentis imperium, dis
ponens quoad subditos suos, vt rebelles patrie sue possint impune of
fendi, & occidi: quod videtur velle etiam Barto. in repe. l. omnes popu
li. ff. de iusti. & iure. Si ergo potest talis ciuitas tollere vitam, & sic non
solum qd inest a iure ciuili, sed a natura, & hoc propter inobedientiam:
ergo multo fortius potest tollere que insunt a iure positiuo: vt est patria
potestas, que est de iure romanorum, vt insti. de patria pote. in prin. Nam
in populo suo habet ciuitas plenam potestatem disponendi citra & con
tra ius positiuum, adeo quod etiam principi reseruata in signum vniuer
salis dominii potest exercere: vt fame restituere, illegitimum legitima
re, tabellionem creare, & similia. vt not. idem Bartol in d. l. infamem. & in
l. j. de aqua plu. ar. cu. & Innocen. in preallega. c. cum P. & c. cum te. & fa
cit. d. c. per venerabilem. Si enim exponit eum morti, & priuat eu omni
bus bonis suis, non est verisimile qd velit relinquere filios sibi subiectos
potestate sua. ar. in l. nec in ea lege. ff. de adulte. vbi dicit, qd qui occide
re potest adulterum, multo magis potest & fortius contumelia afficere:
qd est minus. ¶ Tertio ad idem adduco l. minime. & qd ibi not. Bart.
ff. de reli. & sump. fu. vbi patet, qd qui potest impune offendi, & occidi se
cundum formam statuti potest occidi etiam a filio. Si ergo filius pote
rat occidere istum patrem rebellem: non est presumendum qd remanlit
in patria potestate cum secundum ius patrie potestatis non possit eum
nedum occidere, sed nec in ius vocare, et in l. ij. C. de in ius voc. no. glo.
insti. de patria pote. q enumerat omnia iura patrie potestatis. ¶ Quar
2 to probo per id quod legi. & not. in c. postulasti. de foro compeen. & ibi
patet quod delinquens in vna diocesi potest priuari omnibus bnficijs
que habet etiam in alia diocesi ab alio superiore. ratio, qr titulus bene
ficij est in persona illius: vnde cum persona ratione delicti efficiatur subie
cta quoad penam, seu sortiatur forum loci illius, vbi deliquit, potest
per illam personam priuari, & omnibus que insunt persone ipsi priuari
vbicunque sit, licet executio fiat per alium. ita dico ad propositum, cum
pater istius de quo queritur, fuerit plenarie subiectus ciuitati sue, pos
sunt ciuitas disponere in personam suam, & in omnia iura que insunt
sue persone: patrie autem potestatis ius inheret sue persone, cum sit quod
dam priuilegium patribus a iure concessum: hinc est qd non omnes gen
tes habent hoc ius patrie potestatis: vt leg. & not. insti. de patria pote.
iuncta glo. in verbo romanorum. Nec moueat quem in contrariam sen
tentiam, qd hoc habeant parentes ab imperatore: ergo non potest ab eis
euelli sine ipsius authoritate. facit qd notat similiter de iure patro. dicit gl.
no. in c. filius. xvj. q. vij. que dicit, laicum non posse illo iure priuari per
imperatorem: cum illud habeat authoritate canonis. ¶ Ad idem quod
no. glo. in clemen. pastoralis. de re iudica. in verbo. subie. &c. Dico enim
hoc non obstare: qr ratione delicti & domicilij seu ciuitatis iste erat ple
ne subiectus ciuitati sue. Item, qr hec ciuitas quoad subditos suos po
test exercere iura imperij, vt predixi. Item hic cessat incapacitas a iudi
ce. hinc dicit gloss. not. in c. j. de confir. vti. quod ratione delicti potest
quis priuari per episcopum beneficio quod habuit a papa. ¶ Quinto
3 & vltimo adduco hanc considerationem: & ciuitas habens iura princi
pis potest ratione delicti publicare bona delinquentis vbicunque sita, vt
no. in l. j. C. de bon. vac. lib. x. & per Bartol. in l. cunctos populos. in fin.
C. de sum. trini. & in l. ij. ff. de iure fis. & l. j. de dam. infec. Ita pari ratio
ne dicendum in patria potestate, & aliis que insunt persone delinquen
tis de iure ciuili. nec Barto. obuiat ratio huic conclusioni in ciuitate
habente merum imperium. ¶ Et ita dico & consulo iuris esse iudicio
melius sentientis semper saluo. Ego Nico. de sicilia Monacen. abba. et
doc. & in testimonium me propria manu subscripsi. & sigillum meum im
primi feci &c.

Cōsilium cōtra fratres de la scala de contractibus eorum, & quales dicantur &c.

Sed not. qd hoc nō est consilium domini Abbatis: sed fuit insertum: & ita reperi in alio libro ego Ludouicus bolognimus qui nolui iam scripta tollere: aut aliorum sudoribus derogare: & co maxime cum iudicio meo licet paruo istud sit elegans consilium in materia sua.

¶ Consilium. ciiij.

1 Monachus debet deferre vestes monachales.
2 Monachus non habet velle nec nolle.
3 Monachus an naturaliter obligari possit.
4 Monachi sunt mortui mundo.
5 Deportatus potest acquirere & contrahere post sententiam depor
tationis.

Pro euidentia questionis proposite sunt tria
dubia discutienda: ex quorum
determinatione apparebit decisio proposite questionis. ¶ Pri
mum quales sint & esse dicantur fratres dicti hospitalis: vide
licet an monachi, vel canonici regulares, an seculares, vel clerici, aut per
sone ecclesiastice, liberi, an serui, & cuius vite. ¶ Secundum, presuppo
sito in facto quod collegium fratrum dicti hospitalis fuerit & sit legiti
me approbatum: numquid inter vnum de dictis fratribus ex parte vna
& hospitale seu eius rectorem ipsius hospitalis, & collegii nomine ex al
tera, obligatio aliqua cōtrahi possit: & que sit illa. ¶ Tertium numquid
per rectorem cum dicto collegio, & capitulo possit ipsum hospitale obli
gari quoquo modo: Et si possit, que & qualis sit illa obligatio contra
cta. Et capiendo primum dico quod fratres dicti hospitalis nō sunt mo
nachi, nec canonici regulares. monachi namque continere debent, circa qd
summus pontifex dispensare non posset, vt in c. ad monasterium. in fin.
de statu mona. imo etiam omnes clerici ad castitatem astringuntur, vt
in c. vt clericorum. de vita & hone. cleri. & de senten. excom. si concubine.
nec debent discurrere per mundum vagabundi, nec per vicos, & loca alia,
& ciuitatem, vt c. quanto. de offic. ordi. quia sicut piscis sine aqua viuere
non potest: sic nec monachus sine claustro. xvj. q. j. placuit. et l. ij. semper
quidem debet ducere solitariam vitam. dicitur enim monachus a mo
nos, qd est vnus, & acos, quod est tristis: ergo vnus & tristis debet in clau
stro manere, not. gl. in auc. de monachis. §. hinc autem a nobis. in ver
siculo. singulorum affectionem. & in l. decernimus. C. de episcop. & cleri.
1 Item monachus debet deferre vestes monachales: puta cucullam &
scapularium. not. in d. §. hinc autem in gloss. in verb. vestem. & est text.
hodie in clemen. j. de statu monach. nec debent in refectorio vllatenus
carnibus vesci etiam in natiuitate domini, vt in c. fin. de obser. ieiun.
2 Item monachus nō habet velle nec nolle. vt c. nolo. & capitulo. non di
3 catis. xij. q. j. & c. fin. de testa. lib. vj & c. fin. de sepul. eod. lib. Et monachis
adeo deficit voluntas, quod fuerunt quidam in opinione, monachum
nec naturaliter obligari. ita firmant Hostien. in summa de fideiusso. §.
pro quo possit. ver. & quis. hoc dictum non credo verum, cum putem mo
nachum saltem naturaliter obligari: sicut dicimus de seruo. l. naturalis
&c. & l. si id quod. & ibi per Bartol. ff. de condic. inde. cui seruo mona
chus equiparatur. ita dicit Innocen. in c. cum olim de priuileg. quam
equiparationem Bartol. allegat & affirmat in l. j. et l. si seruus. & l. liber
homo. & l. qd seruus. ff. de stipu. seruo. dicens illam materiam, & titulum
de stip. seruo. hodie esse nullius, vel saltem modice vtilitatis. nisi qr dis
posita in seruis habent locum in monachis. vt. s. dixi. Et similiter non
ipsi sunt regulares canonici, per iura & rationes preallegatas. Regula
res quippe cum monachis regulariter conueniunt, maxime in talibus
substantialibus. Ideo dixit Nicolaus papa, non putaui quod abbas
sit remotus a sanctorum consortio monachorum, vt de statu mona. c.
qd dei timorem. & not. Hostien. in summa de regula. §. ad quid tenean
tur. & qd supradicta de monachis & regularibus nullo modo locum ha
beant, nec reperiantur in dictis fratribus hospitalis, clare videmus sin
gula rumnando: illi quidem continere debent vt dixi: hi autem vxores
retinere possunt secum, tantum deseruiendo ipsi hospitali. hoc suppon
tur in facto de fratre stricto modo qui suā tenebat, et tenuit vxorē etiā
post introitum hospitalis toto tempore sue vite in certa domo simul co
habitans cum ea: qd est contra vnum de substantialibus regule mona
chalis: & regularis, vt. s. probaui. Item illi non discurrunt hinc & illuc
etiam per ciuitatem: hi autem vadunt etiam per ciuitatem pro libito
voluntatis, vt in facto videmus. Item illi deferre vestes de quibus su
pra, hi autem induuntur veste, & vestibus illorum longe deformi, vt ap
4 paret in facto. Item illi sunt mortui mundo, no. gloss. in d. §. hinc au
tem. de monachis. §. j. & in d. c. non dicatis. ac etiam serui, vt. l. iuq. distinc.
c. multos. & not. in d. ca. non dicatis. & s. probaui. hi autem non sic: vt lis
quido potest in facto apparere. ¶ Item dicti fratres hospitalis non
sunt clerici: nullum enim habent ordinem clericalem. Clericus quidem
dicitur, quia de sorte dei: & qui de altari viuere debet. Nam cleros grece
latine sors appellatur: & clerici ab institutione romane ecclesie in signum
regni quod in christo expectatur, debent habere coronam. Hec omnia
probantur in duobus canonibus simul iunctis. videl. et in c. clericus. &
in c. duo genera. xij. q. j. Si bene dispiciamus hec non cōcurrunt in fra
tribus hospitalis. Nam de altari non viuunt, sed de redditibus hospita
lis: nec altari inseruiunt, vt faciunt clerici, facit. c. cum secundum aposto
lum. de preben. Nec habent coronam vel abrasionem: vt apparet cuili
bet intuenti. Et licet dederint sua hospitali: tamē possunt peculia se mul
ta habere in domibus hospitalis: etiam secundum formā ordinationū
ipsius hospitalis. Dico autem hos fratres fore personas seculares nō
religiosas: sed deo deuotas & ecclesiasticas dici posse: sicut dicimus de
conuerso non profitente, qui continere nō tenetur, & est persona deo de
uota, non religiosa. Sic etiam dicimus de templariis qui possunt arma
portare & exercitare: quod clericis est absonum. hoc habetur in dicto c.

duo sunt genera.xvij.q.j.in gloss.j. Et sunt persone deuote ⁊ ecclesiastice dici possunt non religiose, vt eodem ca.sic etiam dicimus de fratribus ⁊ sororibus tertij ordinis sancti Francis. Nam quamq̄ promittunt obedientiam ⁊ habeāt regulam ⁊ quendam viuendi modum a romana ecclesia approbatum non tamen sunt monachi vel moniales:sed persone deo deuote ⁊ seculares non ecclesiastice:vnde tales possunt contrahere matrimonium:⁊ filij eorum postea nati possunt petere legitimam portionem, vt plene habetur in.c.vt lex continentie.xxvij.q.j.vbi omnino vide gloss. Et idem refert Bar.in.l.semper.ff.de iure immunitatis. Et Jo.an.in cle.j.de religiosis domibus.vbi est bona gloss. Et qd rector dicti hospitalis ⁊ alij fratres sint seculares ostenditur inconuincibili ratione quia constat quod alicuius hospitalis non potest esse rector religiosus nisi illud hospitale curam habeat animarum, vt in clemen.q2 contingit.de reli.dom.et hoc ibi firmat expresse Joan.andr.in glo.in verb.secularibus.vnde patet qd rector ⁊ fratres dicti hospitalis sint seculares:cum ipsum hospitale non habeat populum ⁊ curam animarum:nec sint fratres vel saltem rector in ordinibus clericalibus constitutus. Et etiam hoc audio in facto verissimum:nec in contrarium est in facto ꝓposito. Item dico ꝙ sunt persone libere habentes velle ⁊ nolle ⁊ quendam modum bonum ⁊ honestum simul in eadem domo viuendi:quos deo deuotos possumus appellare.cor:ūq̄ collegium quodammodo ecclesiasticum si illud affirmamus a romano pontifice expresse vel tacite approbatum.que approbatio est necessaria:alias esset reprobatum.Casus est in.c.j.de reli.dom.lib.vj.⁊ plene no.per Bar.in.l. sodales.ff.de colle.illicitis.Nec ob.predictis ꝙ dicti fratres ⁊ presertim frater structorius dedicauerunt se ⁊ sua promittendo obedientiam ⁊c. vt apparet in themate presupposito. Quia dico ꝙ cum dicti rector et fratres non sint religiosi sed seculares:vt dixi dictus frater structorius aliter profitendo manibus dicti rectoris vel alteri⁹ ex fratribus hospitalis solenne votum religionis contrahere non potuit.ita firmat Inn. in.c.porrectum.de reg. Et Bar.⁊ Bal.in auf.ingressi.C.de sacrosan.ecclesie.loquentes specifice etiam de hospitalarijs.imo plus dicit Specu.in tit.de statu monac.versi.xix. Et etiam si fiat professio in manibus vnius monachi vel alterius q̄ abbatis qui recipiens non recipiat nomine abbatis quod tunc sit dedicatio bonorum tantum non persone. Et pro hoc videtur casus in.d.c.porrectum.dico autem ꝙ licet non persona tamen bona dicti talis fratris sic dedicantis se ⁊ sua sunt quo ad dominium in hospitale translata etiam nulla eorum traditione secuta.l.si.C. de sacrosan.eccle.⁊ firmat Bar.in.d.auf.ingressi. Item non obst. quedam ordinamenta dicti hospitalis. Et primo id statutum quo cauetur, ⁊ prohibentur fratres hospitalis querere pro se:sed debent offerre rectori ⁊c. Item aliud quo cauetur aliquem in fratrem dicti hospitalis recipi nō debere nisi hospitali offerat se ⁊ sua:⁊ si fiat secus, expelli debet ⁊c.q2 supposita, vt dixi, approbatione dicti collegij, de quo dubito, ⁊ mihi non apparet ex themate, vel productis, dico talia statuta nō valere. Nam collegium approbatum statuit solum de spectantibus ad eorū iurisdictionem, ⁊ ad gubernationem rerum ⁊ bonorum ipsius collegij, nō in preiudicium tertij, vel iurisdictionis superioris:vt est casus in.l.j.C. de monopo.⁊ not.per Barto.in.l.sodales.de colle.illici.⁊ in sua repetitione.l.omnes populi. Sed statuendo super prohibitione contractus vel subiectione persone alicuius, vt seruus dicatur, nō est de iurisdictione dicti collegij:imo vel spectat ad principem, vel populum aut alium a lege, vel a principe sic statuendi potestatem habentem.l.j.C.non lice.habi.metro.lib.xj.argu.dicte auf.ingressi.⁊ quod ibi nota. Statuere enim talia de quibus in dictis ordinamentis innotatur, nihil aliud est q̄ tollere illa que sunt de manu principis, vt cōtractus, ⁊ inducere seruitutē. ⁊ tollere libertatem que est de iure naturali:vt.l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iure. debet enim tale collegium, ⁊ quodlibet aliud, quando inuicem conueniunt, collegiatim conuenire ad tractanda ea que spectant ad collegium, non alia.ff.de iure immunim.l.semper.§.quibusdam.alias punitur tale collegium.l.sub pretextu.ff.de extraor.crimi. Quis ergo dicet per collegium hec fieri posse:certe nullus:preterea seruitutē nemo inducit altero de quatuor modis:vel natiuitate, vt quia ex persona serua natus:vel captiuitate ab hostibus, vel q2 quis vendidit se ad pretium participandum, vel per solenne votum religionis.hec habentur in iuribus satis vulgaribus, quorū modorum hic non est ex illis. Quid plura:inuenio deportatum posse contrahere, ⁊ acquirere etiam post sententiam deportationis post quam sententiam omnia eius bona sunt publicata. ff.de testa.mili.l.neq3.⁊.l.deportati.⁊ nota.in.l.ij.C.de bono. proscript. Item cum hic nō posset fieri per pactum, ⁊ professionem alicuius de dictis fratribus in manibus etiam rectoris, quem vt dixi, reputo secularem, q̄uis deuotum ⁊ ecclesiasticum:ergo nec per statutum, hoc probatur ⁊ not.in rubri.C.de decre.decu.libro.x. ¶ Descendo ad secūdum. ⁊ supposita approbatiōe dicti collegij vt dixi, dico qd rector ⁊ quilibet ex predictis fratribus sit libera persona, ⁊ sic cōtrahere posse:vt.§.dixi, ⁊ probaui quod inter dictum collegium ⁊ hospitale ex vna, ⁊ quemlibet de fratribus dicti hospitalis, potest quelibet ⁊ naturalis ⁊ ciuilis contrahi obligatio, si inter eos fiat contractus alias de iure permissus. Ex contractu enim nascitur obligatio, et ex obligatione actio.l.licet. §.ea obligatio.ff.de procura. ¶ Uenio ad tertiū etiam vltimum, ad qd respondeo, cum rectores ⁊ gubernatores hospitalis tutoribus ⁊ curatoribus equiparentur:vt probatur in.l.orphanotrophos.C.de episc.⁊ cleri.⁊ ibi per Bald.⁊ in dicta clementi.quia contingit.quod licite per tutores ⁊ curatores contrahentes nomine pupillorum, vel adultorum, ipsi pupilli ⁊ adulti obligantur.l.si creditor.C.si tutor.vel curator.inter. ita per istos rectores hospitale obligatur sicut dicimus de ecclesia.que obligatur ex contractu prelati, si de consensu capituli hoc fiat:vt in cap. qd quibusdam.de fideiussor.⁊ in cap.j.de depo.⁊ qd ibi not. Ex quibus omnibus iudicio meo concludere possum, ⁊ concludo tam de iure quam de equitate suadente, tamen submittens me correctioni cuiuslibet melius sentientis, dico qd dictum hospitale fuit tempore vite ipsius fratris Structoris, ipsi fratri Structorio obligatum ad dictas res, ⁊ pecuniarum quantitates eidem promissas per syndicum dicti hospitalis ad hoc mandatum legitimum habentem.⁊ ꝙ per dictum fratrem Structorium etiam omnia iura sibi competentia contra dictū hospitale cedi potuerunt de iure dicto Joanni de mariscotis de senis, de quo in themate fit mentio, quibus iuribus ipse Joannes cessionarius potuit etiā postea vti contra hospitale predictum. Et hec sufficiant, deo gratias. Ego hugolinus de mariscalchis minimus inter iuris ciuilis bononien.docto.

De relicto ad pias causas qualiter probetur, ⁊ de competentia iudicis ⁊ de legato pānorum.

Sed nota ꝙ hoc non est consilium domini abbatis, sed fuit insertum:⁊ ita reperi in alio libro, Ego ludouicus bologninus qui nolui aliorum scripta tollere aut aliorum sudoribus derogare ⁊ eo maxime cū iudicio meo licet paruo, istud sit elegans consilium in materia sua.

¶ Consilium.cv.

1 ¶ Filius presumitur ex quasi possessione filiationis.
2 Ratio dat esse testimonio in teste.
3 Pannorum appellatione que continentur.

Ex processu ⁊ actitatis coram domino episcopo cortonen.plura dubia oriuntur. Primum circa competentiam iudicis, vtrum fuit aditus competens iudex, necne. Secundum an sit probatum legatum attento numero testium, et inspecta forma ⁊ causa legati, ⁊ qualitate personarum relinquentis, ⁊ legatarij. Tertium an per relictum sic factum filie pauli sit probata filiatio, vel quasi possessio filiationis. Quartum an presupposito legato pannorum valido, qui panni cedant legatario, ⁊ veniant in legato. Et consideratis verbis legati sit sufficienter facta probatio quoad pannos petitos:et istud sit vnum dubium. ¶ Circa primum forma legati est causa iurisdictionis concedendi iudici ecclesiastico:q2 dicit amore dei:⁊ sic ad pias causas ⁊ pro anima:vt.ff.de leg.ij.l.si quis titio.facit authenti.vt cum.de ap.cog.§.si vnum de predictis.de sepul.c.ij.in glos.C.de sacrosan.ecclesie.l.illud.hoc tamen casu causa intentata in libello operatur vt iudicat negocium posse esse de iurisdictione ecclesiastica, ⁊ cognosci per iudicem ecclesiasticum.vt not. Innocen.de foro competen.in.c.cum sit. Et ex modo agendi ⁊ procedendi.q2 proceditur secundum formā.c.noue. de iudi.in alijs causis iudex ecclesiasticus non esset competens iudex, cum certe sint ad ecclesiasticum pertinentes:vt in.c.nos inter alios. de purga.cano.⁊ in questione nostra de hoc tamen tenere disputatur, cum se iudicem competentem pronuntiauerit, ⁊ non fuerit appellatum, ⁊ sic licet sit interlocutoria:vt in auf.habita.C.ne filius pro pa.de offic.delega.c.significantibus.tamen transit in rem iudicatam, vt pars nō possit contradicere. ¶ Circa secundum licet iuris ciuilis norma solennitatem adhibuit ratione suspitionis ⁊ fraudis euitande:vt.l.hac consultissima.C.qui testamenta facere possunt.vt in omni vltima voluntate excepto testamento quinq3 testes voluerit adhiberi, vt.C.de codicil.l.final. iuris tamen canonici censura quasi ius gentium imitans aliter disponit, vt.c.relatum.⁊.c.cum omnes.de testa.⁊ ibi plene not.⁊ similiter non insistendum circa numerum:⁊ an ille decretales habeant locum indistincte, an in terris ecclesie tantum, an vero cum relinquens sit in extremis constitutus, cuius iudicium circa solemnitatem non ita arctatur:vt no. Barto.⁊ alij.C.de sacrosan.eccle.l.j. Nam legatum ex hoc non arbitror esse inualidum:⁊ dicitur esse factum relictum pro anima siue ad pias causas, nisi esset color quesitus, vt dixi, qd residet in arbitrio iudicantis, et coniecture verisimiles sunt adducte ex dictis testium.pauperem esse hunc legatarium ex qualitate artis.⁊ presertim ex dicto vnius testis, dum dixit vidisse morari in hospitali, cuius degentis mora summa est paupertas.⁊ no.C.de mendi.vali.l.i.⁊ similiter filia eius, inspecta causa maritine ve pro dote.ff.de condic.indebi.l.cum is.§.si mulier.ibi pietatis causa.⁊c. Quo ad tertium licet probatio filiationis sit satis difficilis, vt dicit glo.ff.de condi.⁊ demon.l.lucius.presumptiue tamen probatur, et est probatio sufficiens.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.l.filium.
1 C.de nupt.l.si vicina.de filijs.presby.c.michael.q2 ex quasi possessione filiationis

filiationis presumitur filius.l.non nudis.⁊.l.non epistolis.C.de proba
tio.nisi fieret probatio in contrarium.⁊ ita dicit Barto.in.l.i.ff.de que
stionibus,vt tenet glo.in.d.c.michael.⁊ no.in.c.per tuas.de probatio.
facit quod not.Jac.buer.in.l.i.ff.de proba. Testimonium quidem Chri
stophori est clarum,⁊ probat.Item est dictum Hieronymi:qui prima
facie non videtur probare cum per verbum credo,asserat,⁊ deponat.
Sed certe immo probat attenta causa scientie,que est in plus quam di
ctum.vnde dixit doctor illustris dominus Bald.in.l.conuenticula.C.
de episco.⁊ cleri.qd vbi testis in dicto minus probat,sed in ratione pro
2 bat efficacius,quod semper attenditur ratio.† quia in teste ratio est que
dat esse rei,id est,testimonio:vt not.C.de testi.l.solam.facit qd no.ff.de
acquiren.possessio.l.si is qui animo.Et sic quasi possessio filiationis est
probata.Et alij testes probant adminicula,⁊ intentionem agentis que
& plurimum habent adiuuare.Sic dicit litera in simili.de successione
ab intestato.c.fina. ¶ Sed restat vidẽdum,⁊ istud est quartum,qui pã
ni veniant in legato.dicit enim quod legabat pannos suos lini ⁊ lane.
Nec est discutiendũ de reuocatione erroris:quia sufficienter constat erro
rem probatum.Et similiter non insistendum an fuerit sane mentis tem
pore dicti relicti,per no.in.l.furiosum.C.qui testamenta facere possint.
xij.q.ij.in dictis hominum,de succes.ab intesta.c.fi.ff.de condi.inst.l.
quidam in suo,cum similibus.Respondeamus igitur ad quartum.Et
3 circa hoc dicit Bartol.in.l.diuus.ff.de bo.dam.† qp appellatione pan
norum,continentur ea quibus quis induitur:non autem veniunt p m
ni non apti ad vsum hominis.⁊ qui sunt venales,vnde de facto respon
dit,qp cum quidam legasset alicui omnes pannos suos lane et lini,et ha
beret illic aliquas petias panni lini non aptas ad vsum hominis,quod
in legato non veniunt,vel distinguendum secundum eum:aut habebat
illas petias panni lini causa faciendi pannos lineos ad vsum,⁊ in lega
to veniunt:aut contrectantur venales,⁊ non veniunt.vt.l.pediculis.§.
item cum quereretur.de auro ⁊ argen.legat.in dubio debet videri quan
tum sibi expediebat pro vsu illius anni.Et istud cedit legato: aliud vi
detur esse venale:vt.l.cum queritur.§.lana.de legat.iij. loquitur ergo
Bart.quando ille petie panni non erant ad vsum hominis apte:nec ha
bebat testator illos pannos vendendi causa,sed ad vsum. ¶ Quo ad
quintum an probatio sit sufficiẽs circa pannos petitos:⁊ videnda sunt
capitula:sc3.xxvij.⁊ depositiones testium super ipsis qui fuerunt qua
tuor.s.Syluester,Barto.ser Antonius andructij,⁊ ser Ant.angeli. Et
iste vltimus nihil probat:alius autem testis refert se ad iuramentum
confectum manu ipsius testis:⁊ alij duo probant de quibusdam:sed nõ
de omnibus,vt ex ipsorum depositionib' dilucide potest apparere. Et
ex supradictis concludo primo legatum factum de.xx.libris filie pau
li,cum casus euenerit nuptiarum,vel etiam similiter,⁊ legatum panno
rum.Et in probationis supplementum potest deferre iudex iuramentũ
cum fuerit petitum.Sed qui panni sint probati diligens scrutator ex di
spositione testium super.xxvij.articulo poterit indagare.⁊ ita vt.s.scri
ptum est dico ⁊ consulo ego Dionysius domini nicolai de barigiã.mi
nimus vtriusq3 iuris doctor ad fidem me subscripsi.⁊ sigillari feci,sentẽ
tia potiori semper salua.iuxta.l.claudius felix.ff.qui pot.in pig.hab.

Contra fraudem gabelle ⁊ de data licentia ⁊c.

Nec istud est consilium domini Abbatis:sed quia ita inser
tum reperi ego Ludouicus Bologniu'.statui nõ mutare iam scripta,
⁊ ulteriorum patrum honori non derogare,⁊ eo magis cum illud qd non
mutatur,cur stare prohibetur.l.sancimus.C.de testa.cum simi.

¶ Consilium.cvi.

1 ☞ Si dominus rei furtiue dicit rem subtractam de sui voluntate:⁊ sic
furtum non fuisse commissum : nihilominus fur tenetur pena.§.
recte.
2 Respondens facile in dubijs questionibus contra fiscum non delin
quit.

Visa quadã inquisitione forma
ta per ser Bar.notarium damnorũ datorũ terre Lucigna
ni contra Joannem Bondi,⁊ Citregiolam, ⁊ responsioni
bus factis per eosdem dicte inquisitioni,⁊ toto processu ⁊ quibusdã al
legationibus ⁊ exceptionibus in fauorem dictorum inquisitorum ⁊ sta
tutis ⁊ reformationibus terre lucigniani de materia loquentibus:⁊ ma
xime quodam statuto quod incipit:bestie minute paga de passagio ⁊c.
Et quodam alio.c.quod incipit.in qualunche.c.si fecisse mentione.in
versi.⁊ doue se trahe o passa sempre in ogni tempo si intẽde andera co
la pollina del cauagliere:e se tra besse o passasse senza la dita pollina: si
a condemna per gabella fraudata.Ac etiam vltimo cap.qd incipit:che
frauda la gabella paga per ogni denare ⁊c.Et alijs statutis coram me
productis maxime statuto posito sub rubrica de electione ⁊ officio offi
cialis damnorum datorum.Et singulariter visa responsiõe ⁊ confessio
ne facta per inquisitos prefactos dico de iure ⁊ iuris rigore dictos inq
sitos con lenunan los esse:quia in confessos ⁊ conuictos nulle sunt pte
iudicis.nisi in condemnando:vt.l.j.de confes.Nam quando confitentur
se extraxisse sine apodissa:tamen negant qp non animo fraudandi,⁊ cõ
fitentur qd sine appodissa:tñ allegant licentiam vnius ex emptorib' ga
belle:⁊ sic incidunt in dictum statutum qd iuerunt sine apodissa. Nã ibi
clare dicitur,qp in quolibet casu siue transitu siue cõtentione semper de
bent irecũ apodissa.alias cõdemnentur p gabella fraudata,vt clare pa
tet in.d c.qd incipit,in qualunche capi.versi.e doue si traho o passa.Et
sic vbi est casus,ibi nulla dubitatio est.vt.l.ancille.C.de fur.⁊ lex licet du
ra.tñ seruanda est.vt.l.prospexit.ff.qui ⁊ a quibus. Nec obstat qp negãt
se animo fraudandi:quia lex fraudẽ presumit.vt clare patet in dicto versi.
vbi dicit. Et vnde si trahe.que presumptio est forte iuris ⁊ de iure vigo
re dicti.c.⁊ sic nõ admittit probatio in contrarium. Sed posito qp esset
iuris tantum,⁊ nõ de iure , ⁊ sic admitteretur probatio in contrarium,
dico qp non extitit probatum de eorum innocentia, ⁊ ex qualitate facti
contra eos presumitur, ⁊ sic eis incumbit onus probandi. vt est text.in
l.si nõ conuitũ.C.de iniur.⁊.l.j.C.ad leg.corne.de sica.quod nimime exti
tit pro parte eorum,vt ex iure apparet.Nec obstat confessio seu testimo
nium bramantis:quia vox vnius vox nullius.vt.l.iurisiurandi. C.de testi.
⁊ maxime in criminalibus in quibus probatiões debent esse luce meri
diana clariores,vt.l.fi.C.de proba.Item quia sua confessio potest bramã
ti preiudicare,non autem communitati lucigniani. vel officiali eiusdem
pro hoc facit optime not.dictum Bartol.in.l.inter omnes.§. recte.ff.de
1 furtis.vbi ipse dicit.† qp aliquis furtũ commisit,⁊ dñs rei furtiue com
paret.⁊ dicit rem sibi subtractã de sui voluntate,⁊ sic furtum non fuisse
commissum,quia furtum est contrectatio rei aliene inuito domino ⁊c. sed
asseritur factũ de voluntate domini,ergo ⁊c. nihilominus sua confessio
non liberat furem a pena:vt ipse determinat in.d.§.recte. ⁊ sic etiam in
proposito confessio illius non liberat a pena.pro hoc etiam facit.l.licita
tio.§.qd illicite.ff.de publi.vbi inspicitur vtilitas priuatorum ⁊ vigor pu
blice disciplinę.⁊ hanc puto fuisse mentem illius.cap.qd requirit apodis
sam ne furta fieri possint per confessionem ⁊ similia ⁊c. ¶ Nec obstat qp
allegatur per partem aduersam,qd statutum requirit verum dolũ: sed
verus dolus negatur:ergo ⁊c. Et alleg.int.c.statuti.qd incipit.⁊ qualun
che persone ⁊c.quia veritas est in cõtrarium,vt clare patet in dicto ver.
⁊ doue si trahe o passa.vbi ex qualitate facti fraudem presumit : ⁊ sic nõ
loquitur in vero dolo solum,verumetiam in presumpto:⁊ similiter etiam
dictum statutum allegatur per partem aduersam quod incipit : ⁊ qua
lunche persona.qd loquitur per plura vocabula disiunctiue posita.non
copulatiue. ¶ Item non obstat quod allegatur qd ipsi non fuerunt cau
sa vendendi:sed causa pascuandi:quia in vtroq3 casu prouisum extitit, vt
patet in statuto qd incipit.bestie minute paga de passagio ⁊c. Ex qui
bus,secundũ capitulũ non debuit vidisse ille valens ⁊ subtilis doctor
qui allegationes fecit pro parte aduersa. Item non obstat qd allegatur
per partem aduersam,qd dicti inquisiti ignorabant tale statutum,⁊ ta
lem apodissam esse necessariam:que ignorantia iuris municipalis vide
tur eos excusare:maxime ne damnũ indebite patiantur,vt subtiliter al
legatur per partẽ aduersam:quia hoc est verũ,nisi talis ignorantia sit cras
sa ⁊ supina.vt not.glo.⁊ ibi per Barto.in.l.fin ff.de decre.ab ordi.faci.⁊
Dy.in.c.ignorantia.de reg.iur.lib.vi.in versi.qui incipit,vltimo distin
gui potest.⁊ in ver.precedenti.Et est hodie determinatum,vt in.c.ani
marum.extra de consti.lib.vi.⁊ de casu nostro videt ibi expresse tex.⁊ li
cet quia ignorasse dicat,nihilominus in vectigalis penã eũ incidere di
uus adrianus cõstituit.Et p pdicta videt satis esse responsum ad iura
⁊ ratiões p partem aduersam inductas:⁊ subtiliter allegatas preter qp
ad vltimã non curando de prima.vez nunquid potuerit inquiri.vel nõ:
quia quicquid sit de iure cõmuni,de iure municipali potuit inquiri:vt clare
patet in dicto statuto sub rubrica,de electione,⁊ officio officialis dam
norum datorũ.Et audio sic semp fuisse de cõsuetudine. Ad vltimas ve
ro rõnem in qua allegat cõtraria cõsuetudo:dico qd visa actio ⁊ actita
tis in dicta causa nõ extitit pbatum de dicta contraria cõsuetudine: ex
quo non probauerunt de innocẽtia sua:quia psumptio est contra ipsos.vt
s.dixi.Dico qd veniunt condẽnandi iuris rigore:tñ cõsideret bonus iu
dex condemnationem personarum:facti qualitatem,⁊ terre cõsuetudi
nem:⁊ diligenter veritatem inquirat non obstante qd dicti inquisiti ne
sciuerunt se defensare.vt clare nos docet sacratissimus imperator in.l.j.
in fi.ff.de questio.⁊ sic promptior ad absoluendum qp ad condemnan
2 dũ,in casu dubio:quia non puto † delinquere eũ qui dubijs questioni
bus contra fiscum facile responderit.vt in.l.non puto.ff.de iure fis.Tñ
nisi alia ostendantur,ipse potest de iure inquisitos predictos nõ confes
sos condemnare:vt superius clarissime est ostensum.dominus cum diri
gat in viam veritatis ⁊ iustitie.Deo gratias.

¶ Ego Joannes de blandinis de senis legum doctor.

¶ De expensis testamenti.

¶ Consilium.cvij.

Heres qui collegit testamen
tum,vult qp legatarij cõtribuant in recollectione testamẽti:
questio hec sic determinari potest.Si quidẽ hereditas esset

soluendo debet soluere totum ipse heres sicut es alienum. Sed si hereditas non esset soluēdo tunc diminuent legata propter istam expensam sicut propter aliud es alienum. ita no. Barto. in. l. scimus. §. cōputatione. C. de iure delib. ⁊ Spe. tigit. vt ipse ibi refert ⁊c. Impediat sibi: tamen non dicitur nocere nec iniuriam inferre. ff. que in fraudem credito. l. q autem. §. simili modo. Itē est eadē ratio in nepote cum oībus descendentibus hereditas ascendentium pariter debeat nō attenta differentia sexus nec disparitate graduum: quia nepos vel pronepos qui sunt in vlteriori gradu pariter cum filio succedunt. text. est in. l. si. C. de legi. heredi. ⁊ aut. in successione. C. eod. tit. ita statutū quātū ad hoc quod dat nouā formā agēdi. vt Bart. in. l. j. ff. ad. l. falci. tū dz ius cōmune quo ad alia. Sic intelligatur gloss. Joan. and. in. c. j. de constitu. lib. vj. et sic debet interpretari secūdū quod interpretatur ius commune. C. de naturalibus. l. si scrip. vbi est casus notabilis. ⁊ gloss. in. l. fin. §. donec. in fi. C. de iure deliberandi ⁊c. Nicolaus abbas. ¶ Quedam subscriptio an filius banniti possit testari ⁊c. ⁊ est domini Abbatis prout. s. apparet.

¶ Consilium domini Ludouici bologniui.

Casus talis est. J. ⁊. A. fratrib⁹

aliisq fratribus suis mercatoribus existentibus in ciuitate. M. et bonum creditum habentibus: et eis existentibus absentibus a dicta ciuitate sub die. x. mensis septembris. M. cccclxxij. fuit inchoatus quidam processus contra dictos. J. ⁊. A. fratres ⁊ alios eorum fratres secūdū formam iuris municipalis dicte ciuitatis: ⁊ hoc ad instantiam quorundam suorum assertorū creditorum: qui asserti creditores in dicto processu asseruerunt dictos. J. ⁊. A. ⁊ eorum fratres cessasse seu fefellisse in fraudē dictorum creditorum. Pendente dicto processu demuz sub die vndecimo dicti mensis septēbris ⁊ anni prefati fuit inchoatus nouus processus ⁊ diuersus a primo 3 dictū. J. tātūmodo: ⁊ hoc p facto status. Quibus processibus sic pendentibus fuit pnūciatū per iudicem ordinariū sm formā statutorū dicte ciuitatis sup primo pcessu fallentie, die ij. mensis octobris dicti anni. vcz dictos. J. ⁊. A. fratres, aliosq eorum fratres fuisse ⁊ esse cessantes ⁊ contra eos ⁊ eorum bona procedendum esse tanq̄ cōtra cessantes, fallentes, ⁊ omittentes soluere eorū creditoribus. Quo processu fallentie sic pendente sub die prima octobris dicti anni alius fuit formatus pcessus 3 fratres dictorū. J. ⁊. A. p dicto facto status. ⁊ postea die. xx. octobris fuerunt banniti pro rebellibus, ⁊ in cōfiscatione bonorū demum eadē die. xx. octobris dicti anni dictus. J. etiam fuit bannitus de dicta ciuitate pro statu ⁊ pro rebelle ⁊ in cōfiscatione bonorum suorū. His sic pactis die. xx. aprilis anni. M. cccclxxiij. dicti. J. ⁊ A. ⁊ fratres fuerūt declarati debitores dictorū creditorū vigore dicti pcessus fallentie sm formā dictorū statutorū: ppter qd dicti J. ⁊. A. ⁊ fratres pinde habiti fuerunt ex forma dictorū statutorū ac si in dictis quātitatib⁹ fuissent dicta die 2dēnati. Tandē anno M. cccclxxiij. dicta ciuitas statū mutauit, adeo q dicti. J. ⁊. A. ⁊ eorū fratres optinuerunt cancellari a dictis bāīs cū restitutione bonorū sub modo forma ⁊ tenore infrascriptis: videlicet. P. C. legatus ⁊c. dilectis nobis J. ⁊. A. ⁊ eorū fratribus salutē ⁊c. Dum diligēter attendimus grata nobis p vos ⁊ vestrū quēlibet exhibita obsequia ⁊ que futuris tpibus exhiberi speramus, nō immerito pmouemur, vt vobis reddamur ad gratias liberales, ⁊ fauoribus, ⁊ gratiis psequamur. Inde est qd pmissorū occasione promoti psentiū tenore authoritate nobis indulta mandam⁹ vobis superstitibus notariis, ⁊ officialibus camere actorū, necnō fisci, ⁊ officij bānitorū, ⁊ cuilibet vestrū, quatenus omnes ⁊ singulos infrascriptos quorum nola singulariter inferius describunt: ac eorū nola et prenomina cancellare ⁊ abolere debetis de omnibus ⁊ singulis libris seu quaternis in dictis locis, vel alibi existētibus, ⁊ ola, ⁊ singula, ⁊ quecūq bāna cōdemnationis, inquisitionis, ⁊ processus in ipsis libris seu quaternis ascriptos ⁊ exemplatos seu factos quocunq tēpore ante aduētum nostrum ad ciuitatē. M. qui fuit anno dñi. M. cccclxxiij. die tertia septēbris, ex nūc etiā tenore psentiū pdicta authoritate decernētes nulla irrita ⁊ cassa ipsa bāna ⁊ delicta ante dictum tempus commissa ⁊ condemnationis, inquisitionis ⁊ processus. ita qd libere ⁊ impune in ciuitate. M. eiusq comitatu ⁊ districtu morari et stare possint absq grauamine vel molestia aliquali inferendis predictis infrascriptis, vel alicui predictorū occasione predicta scz bannorum vel condemnationum: aut alicuius eorū restituentes etiam ipsos, ⁊ quēlibet eorum ad famaz, honores ⁊ ad alia prout erāt ante. In quorum testimonium presentes fieri iussimus, ⁊ nostri sigilli impressione muniri. ¶ Quorum nola sunt hec vcz. J. ⁊. A. ⁊ fratres eo. ⁊c. Successiue in dicta ciuitate. M. aliis nouitatibus superuenientibus ⁊ mutato statu. M. cccclxxv. per certos ciues. M. ⁊. A. a populo dicte ciuitatis potestatē habentes, inter alia fuit statutū ⁊ ordinatū q omnes ⁊ singuli condēnati ⁊ confinati, banniti. et qualitercunq infugati occasione status, ad res, et bona, ⁊ iura sua pristina, honores, dignitates, ⁊ priuilegia que habebant ante dictas vocationes restituerentur ac pro restitutis ipso iure haberentur. Quib⁹ sic stantibus quidā Antonius vnus ex creditoribus dictorum. J. et A. ⁊ fratrū petit executionē pdicte sñie late cōtra dictos. J. ⁊. A. ⁊ fratres super fallentia antedicta, nec non alterius sñie declarationis vt supra facte de quātitatibus in quibus dicti fratres in dicto pcessu fallentie allegati, ⁊ declarati fuerūt debitores, ⁊ que sñie fuerunt late temporibus, modo, ⁊ forma predictis. Contra quā petitam executionē opponitur per dictos. J. ⁊. A. allegantes dictas sñias exequi nō posse nec deberet: q fuerūt restituti aduersus dictā sñiam, ⁊ totum processum vigore mandati vt supra emanati a dicto legato prout supra. Necnon successione ex restitutione per ciues. M. facta ⁊ prouisionibus ⁊ ordinamentis de quibus. s. Pro parte vero dicti Antonij replicatur non obstare dictas prouisiones ⁊ 2ōnes: q asserit habere locum in causa criminali, non autem in ciuili. Item dicte alie restitutiones non extenduntur ad dictos. J. ⁊. A. fratres, qui non erant banniti tempore dictarum prouisionum. Queritur quid iuris. Ludouicus bologninus.

¶ Consilium. cix.

1 Legatus de latere vbi aliquid facit iure legationis equiparandus est principi.
2 Papa semper nititur saluare decreta ⁊ institutiones suorū legatorum.
3 Prouisiones, statuta ⁊ decreta facta per presidentes authoritate concilij generalis electorum postq̄ authoritate principis fuit concessum habere vim legis ⁊ iuris ciuilis.
4 Decreta facta a populo sunt ius ciuile.
5 Dictio alia, includit criminales, ciuiles, mixtas ⁊ spirituales.
6 Ciuitas potest facere legem generalem ex qua ius auferatur tertio.

Inuocato diuino suffragio

quo mediāte veritas elucescat. Nā dominus prope est inuocantibus eū: ⁊ viso puncto superius expresso, licet supra satis per alios. d. consulentes ad saturitatem dictū fuerit adeo vt responsum iam appareat. l. fundi trebatiani. ff. de vsufru. lega. nihilominus necessarium esse duxi de presenti consultatione aliqua dicere que dubium afferre videntur. Et demum omnia illa soluere. Et primo illud verbum in restitutione facta per dominum. P. C. legatum. Restituentes etiaz ipsos ⁊ quēlibet eorū ad famā ⁊ honores ⁊ alia prout erant ante adscripta eis, ⁊ cuilibet eorum. supra tamen in restitutione expresse facta erat mentio vt. J. ⁊. A. ⁊ fratres in puncto nominati restituti essent ad banni condemnationes, inquisitiones ⁊ processus: ⁊ ita omnia aboleri mandatum fuit in restitutione memorata. Cuius legati de latere potestas nō parua, imo magna, ⁊ amplissima potestati principis, seu pape est equiparata: ⁊ primo hoc assumo ex text. iuncta elegāti gl. in. c. nobilissimus.
1 xcvij. dist. ibi dicente. ⁊ quod vbi legatus de latere aliquid facit iure legationis sue, certe principi equiparādus est, in hoc amplissimā habens potestatē ⁊ sic intelligo Spec. in tit. de lega. §. superest. ver. quid si de legati iurisdictione. videlicet vt etiā eius legati oraculo viue vocis credatur. vt in ti. de teste. §. j. ver. quid si aduocatus. in. l. fi. §. liquet. circa finē. C. de sum. trini. ⁊ fide catho. firmat hoc Archid. in. d. c. nobilissimus. et Inno. in. c. cum dilectus. de accu. ⁊ Jo. and. in. c. j. de offic. delega. lib. vj. de senten. excō. c. ad eminentiā. de appel. c. constitutus. ⁊ gloss. de senten. excō. c. sicut. ⁊ in. c. ad apostolice. de re iudi. in. vj. ⁊. c. cū olim essemus. de priuileg. ⁊ lap. alleg. xij. ⁊. xxxiij. ⁊ Barto. in. l. j. C. de superindic. lib. x. huius sententie est etiam Bal. in. l. exemplo. C. de probat. ⁊ in. l. si quis per calumniā. C. de epis. ⁊ cleri. ⁊ maxime pondero hanc restitutionem factam esse de pertinentibus ad legationē suā. ⁊ addo Jonū text. in. c. super his. de accusa. imo dicit Joā. and. in. d. c. super his. de stylo curie fore, vt sibi credatur etiā extra legationē suam solo verbo: id est viue vocis oraculo. pro quo est optima ratio tex. ⁊ glo. in. l. j. ff. de offi. prefe. preto. ibi credidit enim princeps, qui ob singularē eorum industriam ad huius officij magnitudinē electi sunt nō aliter fore iudicaturos, quam ipse princeps iudicaturus esset: vt ibi inquit tex. ex quo fit vt maxima sit presumptio pro legatis, ⁊ potestatib⁹, ⁊ solēnitate: vt late explicat Spe. in toto titulo, de leg. ⁊ maxime in. §. superest. ⁊ pdictis adde do. Ant. de fide instru. c. quod super his. ⁊ in specie ad propositū nostrū potuit legatus antedictus restitutionem dictam concedere: quia stātuta facit perpetuo duraturas. c. si. de offi. lega. c. ex parte. de verb. significa. ⁊. c. super quibusdam
2 essent videnda. not. iij. dist. porro. ⁊. lxxvj. dist. vtinam. ⁊ hoc papa semper nititur saluare decreta et institutiones suorum legatorum. de rescrip. c. veniens. ⁊ successiue omnia pōt facere legatus, que non sunt pape reseruata specialiter: que omnia singulariter ponit gl. in. c. qd translationē. de offi. leg. in. c. sicut vnire. de excess. prel. ⁊ ponit etiam spec. in titu. de iurisdi. om. iudi. Interpretatur etiā legatus domini. N. pape rescriptum, quod maximū est. in. c. j. de postula. prel. in verbo, rescriptū nostrū interpretatus. ⁊ addo nota. de iudi. nouit. Quid plura: imperium habet in prouinciā per eum gubernatā. vt. d. §. superest. ⁊ per Spec. quos casus potius laboriosum quā subtile hic esset explicare. habet ergo restitutio memorata maximā potestatē: scilicet pape, vel similē ppter prouinciam quā gubernat legatus. est etiam fundata dicta restitutio potestate, imperio, arbitrio ⁊ balilia reformatorū illorum status dicte ciuitatis. M. habentium dicte ciuitatis vicariatum in plena forma a summo pontifice: q dicti domini reformatores fuerunt electi a concilio populi representante authoritatez domini pape, ⁊ equiparantur principi. vt no. C. que sit lon. 2suetudo. super rub. ⁊ de reg. iu. ff. l. aliud. §. referē.
3 vñ eleganter dicit Bar. in. l. stipulationū aliē. ff. de verb. oblig. qd ⁊ prouisiones, statuta et decreta alia facta per presidentes authoritate concilij generalis

lū gṅalis electorū postq̄ authoritate principis fuit concessum. habebūt
vim legis, ⁊ iura ciuilia: vt in pemio institutionū, in prima ⁊ secūda cō
stitu. C. ⁊ l. ij. C. de vete. iur. enu. ad idem allego Barto. in l. fin. ff. de pe.
4 ⁊ vbi facta decreta a populo erant ius ciuile, ⁊ dicitur actio perpetua,
que ciuilis dicitur. instit. de perpe. ⁊ temp. actio. in princip. ⁊ in hoc nō
est differentia inter docto. licet sit in alio passu: an statuta facta ab epi
scopo marchione, ⁊ alijs sint ius pretoriū, vel ciuile: sed in casu nostro te
net con. ditum, ⁊ populus loco principis. addo Bal. in l. receptitia. C. de
consti. pecu. in l. j. C. qui admit. ad bono. pos. ⁊ Bald. in l. sancimus. C. de
dona. ⁊ que no. Jo. an. in addi. Spec. in titu. de instru. edit. in §. porro.
in addi. que incipit, hec subscriptio. fundamēto hoc facto cōsidero ver
bum vnū in restitutione facta per dictos dominos, scilicet, restituerunt
omnes, ⁊ restitutos esse voluerunt in omni ipsorū iure pristino: etiam si
predictorū restitutorū aliquid hodie, scilicet tēpore restitutiōis quomo
documq̄ teneatur, ⁊ possideatur cum generali clausula non obstante, ⁊
alijs oībus opportunis, ⁊ ista fuit facta vno tempore, deinde vna alia re
stitutio facta fuit alio tempore in qua omnes expresse restituti sunt ad
criminales ⁊ ciuiles causas, pcessus, prescriptiones ⁊ omnia. Unde ve
niendo per ordinē in vnaquaq̄ restitutione: primo assumo illā dnī. P.
legati de latere. C. in qua restituit in specie dictos fratres ab omnibus
processibus criminalibus, ⁊ ad famā, ⁊ honores, ⁊ ad alia, que erant aū
adscripta eis, que restitutio iuri cōi cōformis est. l. qđ si minor. §. restitu
tio. de mino. ⁊ postquā expressam mentionem facit de criminalibus, et
postea dicit, ⁊ ad alia, hec dictio alia, non intelligitur amplius in crimi
nalibus ratione vitande superfluitatis. §. quibus an prima cōstit. C. sed
intelligitur in ciuilibus aliq̄ in multis similitudinem habētibus cū cri
minalibus: licet in multis differant, vt late per Bart. in l. fi. ff. de priua.
delic. in l. j. C. quando ciuilis actio preiudi. criminal. ⁊ l. j. ff. vi bon. rap.
⁊ late per dom. Anto. in rubri. de iudi. post Inno. in c. qualiter ⁊ quan
do. de accu. no. in l. quid ergo. §. pena grauior. de Ifa. in l. agraria. de ter
mino moto. vnde per similitudinē pcessus, libelli, litis cōtesta. ⁊ sentētie
in eis requisite, scilicet criminalibus ⁊ ciuilibus, dum dicit, ⁊ ad alia, in
telligitur de ciuilibus. l. si fugitiui. C. de ser. fugiti. quasi dictio talis sit
implicatiua similiū. preterea talis dictio, ⁊ ad alia, de necessitate debet
intelligi de ciuilibus propter dictionem, ⁊, que coniunctio est, ⁊ cadit in
ter diuersa. in rubr. ff. de iur. ⁊ facti igno. vbi gl. ergo cū ē. dixerit de cri
minalibus hec dictio, ⁊ ad alia, intelligitur de sententia ciuilibus, cum
causarū, ⁊ iudiciorū tria. sint aliū de quibus tractamus, quoddam est cri
minale, quoddā ciuile, ⁊ quoddā mistū. Criminalia dicuntur quorum fi
nis est commodum partis, ⁊ interesse publicū, seu vindicta publica. Ci
uilia, quorū finis est cōmodū partis, ⁊ interesse priuatū. Mista que par
ticipant de interesse partis, ⁊ vindicta priuata, ⁊ publica. exemplū in c.
tue. de procura. iste distinctiones habentur in c. forus. de verbo. sign. et
in iuribus supradictis. vnde manifeste apparet qđ de ciuilibus intelli
gitur. Et alio respectu qđ dicta restitutio extēdatur ad processus, ⁊ sen
tentias ciuiles, adduco, q2 si restitutio est facta ad maiora: ergo ad mino
ra extenditur faciliter ⁊ ad alia. vt in c. sedes. ⁊ lata materia in c. cū in
multis. de rescrip. lib. vj. addo nota. in clemen. non potest. de procura. ⁊
qđ pulchre approbat Bart. in l. sed ⁊ si quis. §. quesitum. ff. si quis cau.
imo in terminis ad propositū nostrū adduco gloss. singu. in clemen. j. in
5 versi. quibus alia. de re iudi. vbi dicit, ⁊ qđ ista dictio alia, includit crimi
nales, ciuiles, mistas, ⁊ spirituales: quam in proposito meo magnifacio.
⁊ p hac decisiōe ipsam principaliter noto. adduco etiā singulariter no.
Inno. qđ ciuilia includuntur a fortiori, in c. cū olim. de offic. delega. ⁊ qñ
expressit grauiora, dictio alia, trahitur ad omnia: sed si leuiora in rescri
pto exprimantur, ⁊ postea mihi facit aliquas iniurias, nō potero de his
incidio accusare: sed ecōtra casus, videtur vbi grauiora expressa fuerīt
scilicet criminalia, ⁊ ad leuiora, scilicet ciuilia, volumus facere extensio
nē, per dictionē, ⁊ alia, certe possumus, vt pulchre firmat Inno. in c. di
spendia. de rescrip. lib. vj. ⁊ approbat dictus Anto. in d. c. sedes. de re
scrip. ⁊ predicta confirmantur vt dicti verbi sit aliqua operatio, et effe
ctus. de lega. j. si quando. de priuileg. c. si papa. libro. vj. Quibus oībus
visis illud tritū ⁊ vulgatum dubium tango: an dictus legatus de latere
cardinalis potuerit tollere ius acquisitū alteri per sententiam huiusmo
di restitutionem concedendo. Item quid de restitutione prefatorū do
minorum status reformatorum, vbi restituuntur predicti fratres ad bo
na hodie per alios possessa, ⁊ dicta restitutio bene roborata est cū clausu
lis opportunis, ⁊ maxime clausula nō obstante. ⁊c. Et ā primo licet dubi
tatū fuerit an princeps tollere possit ius gentium, scilicet dominia de in
regē inuēta. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. ⁊ iure. id est, dniū rei, nec an inde
auferri possit. ⁊ lz in dubio gl. videatur velle quod nō. in l. rescripta. C. de
preci. impera. offe. pro qua satis implicita ratio. l. quoties. C. de preci. im
pera. offer. in l. fi. §. si contra ius vel vti. publi. in l. fi. C. de errore aduoca
torum. quibus certū est ius alterius in totū auferri, seu euelli nō posse: q2
dico multiplici capite ius acquisitū per sententiā alicui, potuit auferri
per principē, ⁊ alios qui loco principis habētur. Et primo pro hoc alle
go tex. in l. item si verberatum. §. penul. de rei ven. vbi cū causa dñium
potest auferri, ⁊ alteri cōcedi. firmauit Bar. hoc in procemio digestorū,
⁊ idem in l. j. in fi. de constitu. princ. que maior causa potest esse, quod q2
late fuerunt dicte sententie dictis fratribus rebellibus ciuitatis existē
tibus propter factiones ciuitatis, aut partialitates, qui non potuerūt
tempore prefate rebellionis iura sua, nec causas defendere. et ideo resti
tutio emanauit, ⁊ ratio prohibitę defensiōis. quia ad ciuitatem nō erat
tutus accessus, ergo iusta causa. in clemē. pastoralis. de re iudica. posuit
Inno. in c. preterea. de dila. in extrauagan. prefenti. de rescript. ⁊ legiste
omnes in l. ij. ff. si quia in ius voca. nō ie. in l. de etate. vbi per Bart. in fi.
ad Trebel. ff. si accedat pro hac sententia text. in l. si quis sepulchrum. de
religio. vbi de iusta causa sit inuitus compelli debet iusto pretio ⁊c. Et
accedat ratio tituli, de bo. damna. imo plus dicit Ang. in d. l. item si ver
beratum. §. penul. q2 sine causa potest princeps dominium auferre vni ⁊
dare alteri. per l. ij. ⁊ l. bene a zenone. C. de quadri. prescript. Idem ipse
Ang. firmauit in l. cōstat. cōmunia prediorum. vbi nō solum hec potest
facere princeps, sed per statutum ⁊ consuetudinem potest auferri ius
alterius singularis persone. arg. l. si pendentes. §. si quid. ff. de vsufru. ⁊
firmat hoc vltimum Inno. in c. j. de consue. Aliquia in similiū. c. in no
stra. de iniur. ⁊ dam. dato. ⁊ Ange. idem vnum verbum in l. conuentio
num. ff. de pac. Quinimo dicit Bar. in l. antiochensium. de priuileg. cre
6 di. ⁊ ciuitatem posse facere legem generalem ex qua ius auferatur terti
o: vt fecit in casu nostro in beneficium omniū quorum, sicq̄ bannitorū,
confinatorum ⁊ rebellium. ⁊ ita tenētur hec declarato hoc modo dicto
Inno. in c. que in ecclesiarum. de consti. vt intelligatur faciendo legem
particularem. l. si priuatus. qui ⁊ a quibus. vt illa non noceat. l. quoties.
ff. de pollicitationibus. quemadmodum potest facere ciuitas super re
bus suis generale statutum. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. ⁊
not. de publi. l. cesar. ⁊ ponit Bald. in l. ciuitas. ff. si certum petatur. Ad
confirmationem omniū predictorū accedat tex. in l. lucius. ff. de euic. ⁊ q̄
notauit Archi. prima distinctio. ius ciuile. ⁊ xi. q. fi. per principalē. Item
ex alio capite ponitur iure preiudicio veritatis, quia ita verita s est, q2 id
qđ alio modo nō posset tolli, semper tolli potest ex plenitudine potesta
tis. Nam clausula de plenitudine potestatis, est inter alias duas princi
pales: scilicet clausulā non obstante, ⁊ clausulā, ex certa scientia. Et in ve
ritate in omnibus restitutionibus princeps, vel ciuitas, aut legatus ta
cite scientiam attestantur in narratione, sed expresse est in vna clausula,
non obstante, que validat rescriptum seu restitutionem ex plenitudine
potestatis, si dicatur, non obstante aliquo in contrarium faciente. ita
Bar. firmat in l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. Bal. expresse de pace cō
stan. in ver. iuellarium. ⁊ Bald. in l. eos. C. de appel. adde no. in l. sed ⁊ si
quis. §. quesitum. ff. si quia cautio. in l. iubemus. C. ad velleia. in authē.
de testa. imperfectis. §. penulti. ⁊ in authen. hoc inter liberos. C. de test.
⁊ Bar. ponit in extrauagan. ad reprimendum. in versi. nō obstantibus.
uno venienti contra factum superioris debet imponi perpetuum silen
tium. Quia ciuitas in tuletū fecit scienter ⁊ notorie pro bono ciuitatis,
ergo ex certa scientia: ergo non potest venire contra id qđ factū fuit ex
certa scientia vt eleganter firmauit Bal. de pace cōstan. in versi. si quis
autem facit. l. idem vlpianus. ff. de excus. tuto. Quibus ita dictis con
cludo qđ si etiam per superiorem non posset tolli dominium alteri quesi
tum, quod non est verum, semper tolli potest dominium quesitū per sen
tentiam: vt eleganter reperio firmatum per Bal. in l. fi. C. senten. rescin.
non posse. Etenim in omni sententia intelligitur clausula salua summa
potestate principis. l. fi. C. de legi. vel eius qui loco principis habetur, vt
d. dixi. qđ dictum noto et pondero pro hac decisione multum: quia cū ius
acquisitum per sententiam, sit acquisitum per medium iuris ciuilis, ⁊ sic
de iure ciuili, ideo facilius etiam quam ius gentium tolli potest: hoc in
dubitanter est verum, cum sic in ea clausula derogatoria accedat. l. hu
manum. C. de legi. ⁊ qđ notat Jo. an. in c. j. de exces. prela. ⁊ in c. j. de con
sti. ⁊ qđ not. Cy. in disputatio. sua, precessit dispositio derogatiua. et ele
ganter in dicta authen. hoc inter liberos. scilicet clausula non obstante.
§. item si sit in materia ⁊c. Certa scientia notoria: sed plus adhuc potest
tolli qđ de iure ciuili est. l. ij. §. exactus. ff. de origi. iur. puta qđ non trans
siuerit in contractum actio vel concessio cum nō subdito, vt ponit Inn.
de iudi. c. nouit. quem intelligo ita in c. in nostra. de iniu. ⁊ damno dato.
Et addo Bar. in l. in priuilegia. C. de sacrosan. eccle. Et que dixit dom.
Flo. in c. perpendimus. de senten. excōmu. Sed cum subdito ea etiam
que transiuerunt in contractum multi tenent quod potest tollere nudo
verbo dicta l. priuilegia, per arg. a speciali, vel ratione cessante legis ge
neralis vtilitas subditorum in restitutione versatur nec transiuerat in
contractū, imo subditi quibus facilius preiudicium nudo verbo prin
cipis potest afferri. in clemē. dudum. in §. versi. de sepul. ¶ Ex quibus
omnibus de iure firmiter concludo dictam sententiam aduersus quam
restitutio concessa fuit in puncto positam executionem non mereri, nec
de iure, nec de cōsuetudine, nec statutario iure. Et ita dico ⁊ cōsulo Ego
Ludouicus bologninus minimus vtriusq̄ iuris doctor et eques, iura
ciuilia Ferrarie ordinarie de mane legens: ⁊ in fidem predictorum me
subscripsi, ⁊ solitum sigillum apposui.

¶ Finis Prime partis Consiliorum Panormitani.

Secunda pars Consiliorum seu

allegationum eiusdem domini Nicolai de Tudeschis cum summariis et numeris, ut materie notatu digne facilius inveniantur, appositis: subsequitur.

¶ Casus consilij primi.

Quidã nomine Cola ciuis et ba-

baroz: fami manifestus vsurarius, vt probari dicitur: volens suo pudori parcere, et sepultura ecclesiastica nõ carere, ac testãdi facultate nõ priuari accersitis rectore parochie, notario, et testib⁹ sub infrascripta forma cautionẽ prestitit. Asseruit enim qꝺ ad eius notitiã peruenit qꝺ nõnulli susurrantes, et zizaniã seminantes conantur eum diffamare, quod ipse exercet, et exercuit vsurariã prauitatem, quodq; fore immune veri ipse attestabatur, volensq; omnino linguas incidere maleuolas, et oibus ostẽdere se fore ab huiusmodi reatu innocentẽ. suũ post infrascriptã cautionẽ prestitã testamentũ, et vltimã voluntatẽ solẽniter condere promisit venerabili viro dño Nicolao Bartoli rectori ecclesie sancti Leonardi etc. et Dñico notario etc. qꝺ si quo tpe apparebit legitie, vel apparere poterit, qꝺ ipse aliqd ab aliquo. vel aliqbus per vsurariã extorsisset prauitatẽ, totũ illud, et quicquid legitime monstraretur, integre restiturũ, volensq; in predictis idonee cauere, rogauit nobilẽ virũ Joãnẽ etc. vt p eo solẽniter pro predictis fideiuberet etc. et ita subsequẽter dictus Joannes generaliter fideiussit. ¶ Queritur nũc cum successiue fecerit duo testamenta, in quorum primo dominum Hugolinũ et filiũ adoptiuũ dicti testatoris instituit heredem: in scꝺo vero bona sua distribui iussit in opus certi pontis publici, cuius refectio spectat ad certam ecclesiam, seu hospitale. Nunquid vigore predicte cautionis aliquod dictorum testamentorum subsistere possit.

¶ Consilium. I.

1 Usurarius manifestus debet carere sepultura ecclesiastica, donec de vsuris extortis idonee satisfecerit.

2 Usurarij manifesti non debent interesse testamentis.

3 Jus vbi exigit aliquid sub certa forma seu qualitate, tunc nõ sufficit factum sine forma, et qualitate adimpleri.

Omnipotẽtis dei genitricisq; Marie humiliter postulato presidio. Quãquã multa ꝯ dictã cautionẽ obijci possent. quia tamen in se clara non sunt sed in doctoꝝ opinionib⁹ posita, ne videar rẽ mihi prsus indubitabilẽ, dubitabilẽ ostẽdere: idõ breuiter, et audacter concludo nullũ dictorũ testamẽtorũ vires aliquas habuisse: sed nullius prorsus existere firmitatis. ¶ Et pro hac mea cõclusione dico esse casum apertissimũ, q cauillari quoquo modo nõ põt, in c. ij. de vsuris. li. vi. ibi enim in principio

1 disponit, † vt manifestus vsurarius careat ecclesiastica sepultura, donec de vsuris extortis, prout ipsi⁹ vsurarij patiunt facultates, idonee fuerit satisfactũ: aut idonee illis psonis de qbus ibi de restõne fiende cautũ fuerit. Et qui in principio fecerat mentionẽ de cautione in gñe, sub sequẽti. §. certã dat formã huic cautioni: dicẽs, qꝺ si recepta rũ vsurarũ sit quãtitas manifesta, illã semp in cautiõe exprimi volum⁹, alioq; aliã: sc3 exprimi volumus recipiẽtis cautionẽ huiusmodi arbitrio mo

2 derãdã. Deinde in. §. null⁹. disponit qꝺ null⁹ manifestoꝝ † vsurarioꝝ testamẽtis intersit, nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciẽdo p suarũ virib⁹ facultatũ pstent, vt pmittit. idoneã cautionẽ. Ultimo subijcit ibi clausula gñalis in hec verba. Testamẽta quoq; manifestoꝝ vsurarioꝝ aliter facta, nõ valeãt, s3 irrita fore ipso iure. tex. em in d. §. null⁹. nõ est cõtẽt⁹ simplici et gñali cautiõe: s3 dat formã vt si qñtitas extorta sit manifesta: illa semp debeat exprimi alias debeat exprimi alia certa quantitas arbitrio recipiẽtis moderãda. q qdẽ forma est necessitatis: vt p3 ex ꝟbo volum⁹. ibi posito, qꝺ inducit ius nouũ necessitatiuũ. vt est tex. iũcta gl. in cle. vnica. de offi. vica. hoc quidẽ clare pbatur in d. §. nullus. vbi disponitur, qꝺ nullus debet interesse testamentis manifestoꝝ vsurarioꝝ, nisi de vsuris satisfecerit, aut de satisfaciẽdo, vt premittitur idoneã prestiterit cautionẽ. vnde põderandũ est illud verbum, vt premittit. et sic refert se ad cautionẽ qualificatã modo predicto. tertio hoc pbat clausula retractatiua i fine posita. vbi dr, qꝺ testamẽta manifestorum vsurariorum aliter facta sint irrita ipso iure. ponderãda sunt em illa verba aliter facta: et sic aperte innuit qꝺ forma cautiõis ibi tradita sit de substãtia: clausule em in fine apposita, ad oĩa pcedentia referũt, vt in c. inquisitioni. et c. scꝺo requis. de ap. plane p Bar. in l. talis scriptura. de leg. j. et in l. pretor. §. ij. ff. vi bo. rap. p Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc aliq vidẽdũ. ver. itẽ excipere. Et qꝺ forma illius cautionis vltra pdicta sit verisimiliter substantialis probatur ex grandi ipsius vtilitate, et graui dispẽdio, qꝺ inde ea nõ obseruata, subsequit. Si em eẽt sufficiens cautio generalis suprapositã, impossibile esset qꝺ vsure restituerentur: tum qz de facili nõ põt probari quãtitas extorta, tũ qz plerisq; a qbus fuerũt extorte, se absentarũt, vel mortui sunt, vel nõ valẽtes p

bare nõ cõparent: ppterea nunq̃ exoluerent merita patrocinĩo, iuxta c. cũ tu. de vsuris. nã pmisit dictus Cola se restiturũ illis vsurarat, qui legitime pbauerint ab eis aliquid fuisse per vsurariã prauitatẽ extortũ: et sic p incertis nullã cautionẽ p̃stitit: ergo nõ sufficiẽter fuit cautum. iura em cõsiderauerunt qꝺ de facili quicquid fuit ab vsurario extortũ, probari nõ põt. vt in cle. vnica. de vsur. idẽo voluerunt, qꝺ in cautione promittatur certa quantitas arbitrio recipientis moderãda: vt sic non cõparentibus omnibus a quibus pecunie fuerunt extorte, restitutio fiat pauperibus d. c. cũ tu. no. gl. in d. c. ij. eo. tit. lib. vi. que est in verbo. satisfieri. facit qꝺ no. Fed. de se. cõs. cj. dicta ergo cautio omnino

3 est insufficiẽs. † Preterea vbicunq; ius exigit aliqd sub certa forma. seu qualitate, nõ sufficit factũ adimpleri sine forma, seu qualitate requisita: imo paria sunt tali casu facere cõtra, et pter formã, hec probantur in c. si cui. et c. sicut em. de elec. li. vi. et c. ij. de resti. spo. et c. cũ dilecta. de rescri. et c. prudentiã. ver. alia qppe. de offi. dele. et l. cũ antiquas. C. de testa. et l. heredes palã. in si. ff. eo. et l. diligẽter. ff. man. et qꝺ no. Bar. in l. filio preterito ff. de iniust. rup. et irri. te. et l. sed si filius. ff. de leg. iij. Et hãc conclusionẽ in terminis reperio tenuisse. d. Huge. de perusio in quadã sua solẽni disputatione, que incipit Assĩsius miles. in ver. scꝺo dubitat. vbi querit an cautionis forma tradita in d. c. q̃q̃. possit mutari et tolli. et dt qꝺ nec tolli põt, nec forma mutari: ita qꝺ cauẽdi forma leuior eẽt. et nõ vtilis anime vsurarij, et illis a quibus presumunt vsure extorte: nã si diceremus cõtrariũ, daret vsurarijs occasio nõ redeundi ad penitẽtiã, nec ad cõtritionẽ satisfaciẽdi, et restituẽdi vsuras extortas. et ideo scꝺm eũ illa cõstitutio velut turpe disponẽs, esset nulla: s3 si forma esset grauior, et vtilis animabus vsurarioꝝ, et illis a quibus essent vsure extorte, tũc valeret dicta cõstitutio: et licet valeat cõstitutio inducẽs grauiorẽ formã, tñ sm eũ sufficeret ad testamẽtoꝝ valorem, qꝺ p̃stita esset in forma tradita, in d. c. q̃q̃. et hoc vltimũ est sm Jo. an. in nouella, in verbo. absentibus, qꝺ est nota dignũ. itã episcopus, vel alius citra papã nõ potest statuere cõtra ius canonicũ, remittẽdo formã per hoc introductã. vt in c. qꝺ sup his. de maio. et obe. et c. igitur. xxv. q. ij. plene per Jo. an. in c. ij. de offi. archi. et c. vlti. de appel. li. vi. no. Fed. cõs. xvij. cum vno nec solẽnitates iudicioꝝ tollere possent cõstõnes etiã legati Cardinalis: nec posset specifice mãdare: vt in cã plenaria pcedat simpliciter et de plano. et qui inferior nõ põt tollere legẽ superioris, vt dr tex. in cle. ne romani. de elec. ita cõcludit gl. no. in c. ij. de her. li. vi. in ꝟ. figura. et originaliter fuit dictũ Spe. in ti. de pba. §. supest. ver. s3 nunquid põt cognoscere. hic dicit idẽ Spe. eo. ti. §. nũc ostendendũ. ver. xlviij. legatũ nõ posse suplere defectum cõmissum in cõtractibus, vel iudicijs. Notandũ est etiam ex opi. Jo. an. et Ang. qꝺ cõstitutio inferioris a papa, nõ posset validare testamentũ, inducẽdo grauiorẽ formã quã cõtẽta sit in d. c. q̃q̃. et ita in effectu sub alijs terminis cõsuluerũt Bald. Lan. de Pinu, et do. Bar. de saliceto Bononie vt refert do. Pet. de ancha. in solẽni cõmẽto. c. canonũ. de cõsti. motus pncipaliter, qꝺ facultas testãdi sm cõem opi. est de iure gentiũ: licet solẽnitas sit de iure ciuili, iuxta no. in l. q testamẽto. §. seruus. ff. de testa. nec põt inferior tantum pudicium tẽtare, qꝺ presumere noluit ipsemet princeps cũ tanto biudicio tertiũ, nec ipse sine illorum cõsensu quorum interest statuere. vt no. in simili Inn. in c. vestra. de loca. ¶ Ex his clare patet quod forma cautiõis de qua in d. c. q̃q̃. est intantum de substantia, vt nedum ipse vsurari⁹ cõtrauenire possit, sed nec constitutio inferioris a papa. Ad pdicta facit. l. nemo põt. de leg. i. et quod ibi not. Bar. et c. tua. de testa. et l. ius publicũ. ff. de pac. et c. si diligẽti de fo. cõpe. hoc idẽ senserũt Archi. et Jo. an. in d. c. q̃q̃. in eo qꝺ ibi tex. requirit, vt in cautione illa adhibeãtur aliqui fide digni de illa parochia: et ipsi ibi dicũt hoc nõ esse de substãtia vt de parochia sint, s3 ad bñ esse. satis em est qꝺ sint idonei. allegãt ad hoc. iiij. q. iij. c. si testes. §. ad fidẽ. et iij. q. ix. c. testes. §. simili si debitũ. et qꝺ no. iij. q. v. canonica. i gl. j. q innuit qꝺ alia q ibi exiguntur sint de substãtia facit qꝺ i simili no. p Bar. i. l. ij. §. prius. ff. de vul. et pup. et p doct. in c. cũ dilecta. de rescri. Et maxime corruit vtrunq; testamentũ si voceri põt qꝺ post cautionẽ cõtinuauit vitiũ vsurarij, etiã si cõtinuasset nõ manifeste sicut prius: quia ex cõtinuatione apparet quod nõ erat correctus tẽpore cautionis: sed in fraudẽ legis eã prestitit. de peni. dist. ij. c. i. qꝺ etiã presumitur ex alio: qz iste in cautione sua negabat se esse vsurarium et peccati venia non datur, nisi contrito: vt in regula, peccati venia. lib. vi. et in d. c. cum tu. et qualitas manifesta primo existens sufficit: qz nõ requiritur illa qualitas omni tempore. ff. quod vi aut clã. l. j. §. illud. cũ sua gl. et omnis recidiua est peior sua radice. vt. c. arrian⁹. de hę. lib. vi. vbi bonus tex. ad hãc materiã in rõne sui. Et p hanc cõclusionẽ non tenet testamẽtum vsurarij manifesti. etiã si idonee cauisset. ex quo postea continuauit vitium. licet non manifeste: idem tenet et consuluit Fede. de se. consi. viij. vbi ponit ad literam, et sequitur Jo. an. de lig. l3 non faciat mentionem de Fede. in cle. vnica. eo. titu. et Pe. de anc. in c. quia. eo. nec moueat quẽquã qꝺ ad pias causas in effectu iste videat testatus: quia manifestus vsurarius indistincte inhabilitatur ad testandum. ita quod etiam ad pias causas disponere non potest etiam in codicillis: qz tex. ille loquitur indistincte: et hoc aperte tenuit Bal. et Bar. in l. i. C. de sacrosan. eccle. facit qꝺ in simili not. Jo. and. in d. c. q̃q̃. nam cum bona illa veniant ad succedentes ab intestato. arg. in auth. bona

d. inscotum. C. de bo. d. l. non debent in preiudiciū eorū talia relicta vas lere: maxime, q2 videntur respuēda tāq̄ relicta per hos peccatores. arg. d. c. q2 in omnibus, et qd no. Bart. in. d. l. i. C. de sacrosan. eccle. pres alleg. et aperte Bartol. et Bald. in. l. i. an vero sexto fm cōclusionem pres dictam. vt necessario sit seruanda forma dicti. c. ꝙ̄ꝙ̄. ad validitatem te stamenti.

¶ Consilium. ij.

1 ¶ Vsurarius manifestus quis dicatur.
2 Vsurarius manifestus quatuor modis probatur.
3 Mulier dicitur palam questum facere, etiam si faciat in domo cuili bet postulanti.

Illud in facto queritur an il lud defuncti testamentū irritū sit censendū qui post mortē probatur sepenumero vsurariā prauitatem cū diuersis psonis exercuisse, et cum hoc vitio irretitū et inuolutū, solennem famā tpe suo extitisse: presupposito qd cautionē de vsuris restituēdis non pstiterit, saltē in forma debita, vt ius canonicum exposcit. Saluatoris Jesu christi, eiusq3 deuotissime genitricis presidio semp inuocato, huius dubij decisio depēdet ab intellectu. c. quāquā. de vsur. li. vi. nā illud. c. ipso facto irritat testamentū manifesti vsurarij cautione in forma ibi tradita p testatorē nō prestita. ¶ Videndum est ergo quis dicatur manifestus vsurarius quoad dispositionem illius. c. et consequenter apparebit an testamentū de quo queritur, sit inualidū. In hoc dubio varias canonistarū et legistarū reperio snias. Et primo Jo. an. facit sup hoc duas gl. quarū vnā posuit in. d. c. quāquā. aliā in. c. i. eo. tit. et li. vi. d. c. 1 i. et dixit illū esse vsurariū manifestū, cōtra quē militat notorium iuris vel facti. Juris, q2 fuit cōfessus vel cōdēnatus: et intelligo cōfessus. s. in iudicio: q2 vt infra dicetur cōfessio extraiudicialis nō reddit factū notorium facti, q2 habuit euidētiā que nulla tergiuersatione celari posset: vt q2 tenet altare paratū. hec videntur probari in. c. vestra. et. c. si. de coh. cle. et mu. et. c. omni. de ver. sign. facit quod legitur et no. in. l. ictus fustiū. ff. de his qui no. infa. et in his omnes conueniunt, vt no. in. c. quia. et. c. cū in dioces. de vsur. et per Fede. consi. viij. et Bar. in. l. ij. ff. de fur. et Ang. in disputatione sua que incipit, hic alienus miles. Tertio dicit pdicta gl. quod episcopus poterit publicare eos, si conuicti fuerint corā eo, vel contra eos fiat probatio testiū, vel sint certa argumēta cū fama. alleg. c. cū tu. et. c. cū in dioces. de vsur. et ponderāda sunt hec verba, nō em dicit qd dicātur manifesti per solā cōuictionē, vel cōfessionē, seu argumenta cū fama: sed ꝙ predicta sufficiunt, vt manifestent, et publicentur per eum, et tūc a tpe publicationis, et nō prius dicunt manifesti vsurarij. nō enim dicit illa glo. qd episcopus p illas probationes declarabit eos manifestos: sed qd eos poterit publicare. et ita intelligit Fed. de se. consi. lxij. prope finē. et dicit hec aperte no. glos. in. d. c. i. et. ij. firmat etiam Ang. de peru. in dicta disputatione. Et quatenus dicit illa gl. de confessione, intelligo extraiudiciali: nam si fuisset iudicialis, redderet enim notorium, vt. d. c. si. de coha. cleri. et mu. Ex predictis habem9
2 tres modos probandi manifestū vsurariū gl. in. d. c. quāquam. † addit quartum modum. s. cū corā sacerdote, et testibus publice fatetur se vsurariū, et vsuras restitui mandat forte libros rationis tradēs. et sic videtur velle illa gl. qd cōfessio extraiudicialis facta corā sacerdote et testibus facit crimē vsurariū manifestū. Sed Fede. in cōsi. xvij. dicit illā gl. posse negari nō probat qd dicit: et nihil allegat. vel sit vera scdm eum qn concurrunt illa de quibus in glos. illa: vt q2 fuit cōfessus corā sacerdote et testibus, et restituit libros, seu mādauit vsuras restitui: alias secus per cōfessionē extraiudicialē factā corā quocūq3 presbytero, non cōuincitur quis de crimine vsurarū: ita qd crimē dicatur manifestū. Nec etiā super hoc valeret statutū epi fm eum, tanq3 cōtra ius cōmune. Et eodē modo videtur intellexisse illā gl. Ang. in dicta disputa. dicēs per illā gl. multa requiri, cū cōfessio emanat extra iudiciū. vt illa sola absq3 publicatione reddat eū manifestū, ex his infert qd cū sacerdos et tabellio quo ad recipiendā confessionē, seu cautiōem vsurarū, sint paris potestatis, vt. d. c. ꝙ̄ꝙ̄. qd sola confessio facta coram notario et testib9 quātūcūq3 publice nō reddit cōfitentē vsurariū manifestum: nisi post publicationē. Idem dicit Ang. si confessio emanasset corā iudice incōpetente. illa enim equiparatur extraiudiciali, et multos producit effect9. de quo tū dicendū vt plene no. in. c. at si clerici. de iudi. et. c. per inqsitionē. de elec. et facit. l. capite quinto. ff. de adul. et. d. l. ictus fustiū. de his q no. infa. Concurrente ergo fama poterit scdm eum dici per argumēta conuictus: vnde poterit publicari, et extunc erit vsurarius manifestus etiā ante publicationē, si vsuras mandauit restitui, et tabellioni tradidit librū suarū rationū fm iura pcalleg. ¶ Addidit Bart. quintum modū in. d. l. ij. ff. de fur. et sequit Ang. in loco pcalle. dicēs, qd eo ipso efficitur vsurarius manifestus, qn indifferēter quis in camera sua mutua sub vsuris cuilibet postulāti, licz nullum erexerit altare ad fenerandū. et hoc per. l. palā. ff. de ritu nup. vbi patet, qd mulier palā dicit qstū fa. ere. licz in publico se non prostituerit, sed in domo sua, vel alteri9
3 cuilibet indifferenter postulāti. et sufficit scdm eos hec pbatio ad reddendū testamentū nullū, absq3 vlla cōfessione, et publicatione per eum facienda. ¶ Sextū ponit Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. dicēs cū intelligendum manifestū vsurariū, de quo est cōis opi. quod sit manifestus vsurarius, ponto qd aut p duos, aut tres testes probetur vsurari9. Si autem non probetur, opinio, vel actus publice factus non dicitur manifestus, etiā si appareat per codicē suarum rationū scdm eum hoc de singulariter pbari per. l. scripturas. C. qui po. in pign. ha. Pro vltimo dicto qn apparent tm codices rationū, allego glo. no. in. c. sanc. ij. xxiij. q. ij. in verbo, librorum. ¶ Septimus modus videtur no. elici ex tex. pdicta gl. in. c. cū in dioces. de vsur. vt p famā et aliqua argumēta seu adminicula probetur manifestus. et hunc intellectū secutus est ibi re. olim de ureuione do. Fran. za. postea Car. florētinus dicens ibi, sufficere ad irritationē testamenti, qd post mortē probetur hec solēnis fama, intelligo cū aliquibus argumentis, seu adminiculis. Hoc idē tenuit quidam doc. in. q. facti allegādo: vt recitat Fed. cōn. lxij. sed eidē federi. hoc non placet dicēti, ꝙ illud. c. loquit quo ad imponēdā penā cōcilij generalis de quo in. c. q2 in oībus. eo. tit. vt. s. vsurarius arceat a cōione altaris et ab ecclesiastica sepultura: et vt ab eo oblationes nō recipiant: q2 hoc expedit animabus vsurariorū, et nō agit de magno pudicio: secus si ageret ad irritationē testamenti. nā cum testim sit res fauorabilis, de re iudi. c. si. et. l. in testamētis. ff. de reg. iur. ds reqri strictior probatio. Item scdm eū dispositio illius. c. reqrit ferendā sententiā: q2 fama et argumēta sufficiunt, vt p iudicē possit vsurarius publicari: et tunc per9 penas vigentiante sbo publicationē nō pōt dici manifestus. et sic si decessit añ publicationē, nō pōt dici qd testm fuerit cōditum ab vsurario manifesto: qd reqrit dictū. c. quāquā. et hūc intellectū ad illum tex. posuit et tenuit Host. in. d. c. cū in dioces. vbi exponit ibi tex manifestos. i. manifestandos p sniam iudicia. et in. c. q2 in verbo, manifesti. exponit. i. notorij. et sic videt Host. velle qd verbū manifestū, ponat ibi p notorio iuris, vel facti. Verū tñ iudicio meo iste intellect9 torquet literā illi9. c. cū in dioces. nā hoc sciuisset papa dicere qd deberent prius publicari. arg. c. ad audientiā. de deci. licz simpliciter dixit, qd si constiterit eos esse vsurarios manifestos p famā, vt principiū. c. intelligat p alia argumēta, et ꝙ tunc per penā in lateranensi cōcilio statutā coerceantur. Unde pondero illud verbū, si cōstiterit. Constet ergo iudici de publicato per famā et argumēta: nō aūt hoc est manifestandum per sniam: vt dixit Host. nā de snia nulla ibi fit mentio. et ideo teneo gl. et sequentes. Nā placet mihi restrictio quā facit Fede. vt habeat locum illa probatio respectu penarū, q habent. l. d. c. q2. licet em fatēdum sit, ꝙ de illis penis loquatur ille tex. tñ cū. c. q2. loquatur simpliciter de vsurario manifesto, sicut facit. c. quāquā. et habem9 illud verbū manifestum contra vsurarios in. d. c. cum in dioces. ita debem9 intelligere etiā quo ad dispositionem. c. quāquā. vbi loquit etiam de vsurario manifesto. ar. l. non possunt. ff. de legi. Ad hoc no. theoricā Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. et iure. in vers. iuxta premissa. vbi dicit, qd ppria verbi significatio sumitur ex auctoritate iuris, vt si in aliqua iuris parte reperiatur illud vocabulū declaratum, vt p totum ti. de v. sig. Ratiō nō apparet sufficiēs rō licet penas. c. quāquā. et. c. cū in dioces. nā in. c. cum in dioces. agitur de pena spiritualis. in. c. quāꝙ̄. de tpali magis autē est timēda pena spūalis, quā tpalis. ar. xij. q. i. precipimus. si ergo in penis spūalibus sufficiat fama, et argumēta, ergo et in tpalibus. Intelligo tñ qd argumēta seu indicia sint vigētia, et saltē cōcludant defunctum vsurariū fuisse. ar. eorum q legūtur et no. l. l. indicia. C. de pb. et hoc est admittendū in odiū vsurariorū, q cōtractus suos ita palliāt vt vix possint apparēter ꝯuinci, vt cle. vni ca. de vsur. Nā vbi probationes de facili necessario concludētes nō reperiuntur, admittunt probationes leuiores, et tenuiores. vt in. c. pterea. de testi. et in. c. cū dilect9. et qd ibi no. de electio. et. c. veniēs. ij de testi. ¶ Octauū modū ponit idē do. Car. in. d. c. cum in dioces. dicēs ꝙ cum manifestū sit qd probari pōt, vt no glo. in. c. vestra. de coha. cle. et mu. si etiā post mortē doceatur aliquē fuisse vsurariū, satis probat ꝙ erat manifestus vsurari9. et hoc solum sufficiet scdm eū. ad irritationē testamenti. Hoc simpliciter mihi nō placet. si enī sufficeret sola existentia delicti vsurarij, ad qd iura exquirerent qualitatē manifesti: vt cōtter facit. vt d. c. ꝙ̄ꝙ̄. c. q2. et. c. cū tu. et. c. cū in dioces. pallc. iura enī magis detestātur, et psequunt delicta publica, quā occulta, licz pbari possint. vt pbat in. d. c. vestra. et. c. si. de coha. cle. et mu. et. xxxij. q. v. xpiana religio. Et contrariū huius dicti ꝯsuluerūt Bal. Lau. de Pinu. Bar. de sali. vt recitat Pe. de anch. in repe. c. canonū. de cōst. Ego vero in hoc dubio, vt alias de facto ꝯsului, aduerto, qd iura in hac materia nō reqrunt necessitatem facti, nec tacite nec expresse: sz exigunt dūtaxat qualitatē manifesti, vt patet in. d. c. quāquā. debemus ergo capere verba proprie, et nō improprie: tū q2 sumus in materia odiosa, cum agatur de irritatiōe testamēti: tum q2 agatur vt animabus vsurariorū, et reipublice cōsulat. vt colligitur ex. c. i. et. ij. eo. tit. tum quia non debemus in aliqua dispositione a propria verborum significatione recedere, nisi de mēte constet aperte, vel saltē per indicia, vt in. l. nō aliter. ff. de leg. iij. et. c. si. de verbo. sig. et. l. hec imperator. ff. de leg. i. Notorium autem, et manifestum, et occultum, et pene occultum differūt inter se, vt no. Jo. an. et Cal. in. c. vestra. pallcg. et gl. ij. q. i. manifesta. et Bar. aliqd in. l. heredes palā. ff. de test. et Spe. in ti. de notorijs crimi. §. sequitur. de manifesto. Notorium autem facti diffinitur, qd est factū sic exhibitū cōspectui hoim, qd nulla pt tergiuersatione celari. vt in. c. euidentia. de accu. et. c. cū dilecti. de pur. can.

Occultum

Occultum est qd probari nō pōt, vt in.c.vnico.vt eccle.be.s.c.erubescāt. xxxij.dist.s.c.si olā.vj.q.j. Pene occultū dr qd p paucos, vel difficulter probari pōt.de pe.di.j.§.hec ergo secreta. Manifestū vero pprie, & in sua specie sumptū, cōiter diffinit, qd est publica, seu famosa insinuatio, vel pclamatio, & cōis ex certa scientia & certis authorib⁹ pueniēs, & q pbari pōt.ita diffinit cōiter p oēs, vt no.gl.in.d.c.manifesta. Jo.an.& Jo.cal.in.d.c.vestra.& Spec.in.d.§.sequit.de manifesto. Et in hoc differt a fama:qr illa pcedit qñqz ex certo authore.sola suspicione. Manifestū vo ex certa sciētia, & certis authorib⁹, vt.s̄ dictū est.& no.l.d.c.sfe vra.& pz in quo differat ab occulto, & pene occulto & notorio.& ideo no.dixit Spe.in loco salle.qd manifestū ponit qñqz p notorio impro prie.& nc sumit.ij.q.j.manifesta.&.c.cū olim.&.c.ex parte.de ver.signifi. Propriea sit differt a notorio, vt pbat in.d.l.heredes palā.ff de testa. vbi testator dr palā.i.manifeste heredē nūcupare, qñ non in publicū, sz corā testib⁹, q requirunt in testamēto, illū nominat.ad idē.xj.q.iij.cor. & clarius in.c.qr suspecti.iij.q.v.ubi cū eo qd no.Archi. Vel dicam⁹ qd no.dicit Jo.cal.l.d.c.vestra.qd manifestum sumit duob⁹ modis.s.vt genus, & includit sub se manifestū.vt est species & notoriū:vnū hec est vera:omne notoriū est manifestū & sic sumit in dictis.c.manifesta.&.c.de manifesta.&.c.ex tpe.&.c.cū olim.vt pbat ibi ex subiecta materia. Scdo sumit in sua specie distincta a notorio:ut ee diffinitur, vt.s̄. dixi. ¶ Ad propositū ergo cū ppria vocabuli significatio sumat ex diffinitione, vt l.j.& qd ibi no.ff.de testa.& l.j.de suto.tu.& xxj.dist.cleros.& xxv.di.perlectis.p Bar.in.d.l.oēs ppli.ff.de iusti.& iu.& d.l.j. Et scdm differētiā manifesti differt a notorio & occulto, seu pene occulto, debemus in.d. c.quāquā.sumere illud verbū manifestū in suo proprio significato, vt saltē stet in suo gñe, & sic includat notoriū & manifestū. Vel stet in ppria specie:& sic differat a notorio, nō aūt debemus capere p notorio tm̄, vel qd.i.& male:qr iste esset intellect⁹ improprius.& ex nulla iuris parte habemus qd debeamus vba impropriare. Dicamus ergo quod manifestus vsurarius est is contra quē degenerat notoriū iuris vel facti:vel de quo est communis proclamatio, & insinuatio procedens, ex certa scientia & certis authoribus, & qui pbari potest, quod est vsurarius, & hoc videtur sensisse Bal.in.d.l.j.licet non ita probauerit, & hic modus pbandi est iuri consentaneus, & probatur ex proprio significato verborum, nec stat mertis opinionibus doc.sic premissi modi probandi per alios traditi. Ad propositum ergo nostrum cum in casu presupponat quod iste de cuius testamento queritur, potest probari quod fuit vsurarius.itē qd de hoc fuit in eius vita communis & clamosa insinuatio in populo, que quidē processit ex certa sciētia, & certis authoribus, cū pcesserat ex eo, qr mutuabat ad vsurā, & a personis quib⁹ mutuabat, satis & indubitanter potest dici, quod est vsurarius manifestus: & per consequens qd eius testamentum non valuit cautione in forma debita non prestita.

¶ Consilium.iij.

1 Dubitās de validitate prime collationis pōt scđam impetrare.
2 A regulis communibus recedere non debemus, nisi quatenus prouisum reperitur.
3 Ducatus, comitatus, & marchiosatus non diuiduntur.
4 Primogenitus in indiuisibilibus iure diuino scdo genitis preferetur.
5 Vasalli in aliū dñm consentire non possunt sine domini voluntate.
6 Cognitio vel dilatio non est necessaria, vbi precessit iudicium hominis in mera executione.
7 Heres mariti an possit opponere de adulterio cōtra vxorē repetētem dotem, si maritus in vita vxorem accusauerit.
8 Imperator si alteri vendat rem alienam vt propriam, pretendens illā rem esse suam, non potest contra detinentes actiones mouere.
9 Rem propriam quis violenter inuadere non potest.
10 Prescriptio per litis contestationem interrumpitur.
11 Lex quāuis prohibeat diuisionem ducatus, vel dignitatis inter plures, tamen cosuetudo in oppositum est valida.
12 Rusticus potest emere dignitates, & iurisdictiōes, que sunt patrimonium venditoris.

Nitar in presenti causa ob multitudinem dubiorū esse breuiloquus:ita quod singula cuiusqz cause dubia conclusiue vt sensero, attingam. Et primo iuxta ordinē ad primū quesitū quod fuit. Virū sup iure dicti comitatus Bigorre, dñs comes Fuxi simul duob⁹ titulis, donatiōis.s.& testamēti dñe Petronille olim comitisse valeat se tuuare. Ego aduerto qd in donatione quā olim dña Petrosilla fecit quondā dño Gastom vicecomiti bearnē.& Matthee eius vxori, filie ipsius dñe Petronille, & oībus heredib⁹ ex eis legitime natis, vel nascituris, & oī eoz successiōi legitime, nulla specifice facta fuit mētio de comitatu Bigorre, de quo pñs est qd, sz fuit facta in gñe, de oī iure qd habebat, vel habere debebat rōne successiōis, in oīb⁹ possessionib⁹, dñie, reb⁹ mobilib⁹, vel immobilib⁹, q de iure in bonis patris sui ipsius dñe Petronille, & ad eā spectabāt, ita qd haberēt & tenerent totā terrā patris sui:vbicūqz eēt, ad corū suorū heredū voluntatē &c. Quapropter si dictus comitat⁹ Bigorre nō cōpetebat dicte dñe Petronille ex plona patris sui, clarū est qd nō cōprehendebat sub illa donatione, q fuit restricta ad bona olim patris suī:ut dr in facti narratione.& p sequēs nō potest dictus comes Fuxi se tueri ex illa donatione:cū non potuissent illi, a quib⁹ cām & ius sic in dicto comitatu habuit:donatio cūm non extēditur vltra mentē donantis, vt l.l.nec ignorās.C.de dona.&.c.cū dilectus.co.ti.facit.l.si vnqz. & qd ibi not.C.de reuo.dona. Et hoc casu dicendū qd solo testamento dicte dñe Petronille, & ex dispositione materna.s.dñe Jsabellis poterit comes Fuxi se iuuare.ar.in.l.iij.§.ex pluribus ff.de acq.pos. vbi dicitur qd si ei q pro emptore possidebat heres sim, eādē rē & p emptore, & p herede possideo. Si vo cōprehēdebat comitat⁹ Bigorre sub illa donatione generali, vt puta, qr puenerat ex successiōe paterna, aut dicti comitatus fuit facta traditio in vita ipsius donatricis, ita qd in donatarios transiuit ipsius dominiū, & tunc inutilis videtur substitutio facta de Matthea, & ei⁹ successiōe legitima respectu dicti comitatus: qr cū dict⁹ comitatus desiuisset esse ipsius dñe Petronille, & cepisset esse dicte dñe Matthee, nō potuit amplī⁹ de illo comitatu facere testamentū substituendo presertim ipsam dominā Matthē cā nō cum vs legatum, cum legatario lego rē ipsius legatarij, vt in.§.sed rē.insti.de leg. Itē qd meū est ex vna causa, ex alia meū fieri nō pōt:nisi desinat esse meū, vt.c.inter dilectos.de fi.instru.§.ceterū.& l.iij.§.ex plurib⁹.ff.de acqui.pos.&.C.de cōtrahē.emp.l.cū res. Fateor tamen qd lz ex pluribus causis diuerso tpe cōtingētibus nō possit quis eiusdē rei acquirere dominiū, vt in dictis iuribus & plene p Bar.in.d.§.ex pluribus.tamē ex pluribus titulis pōt se defendere & tueri: presertim quādo dubitari se de validitate primi:vt no.Jo.an.post Jo.mo.in.c.cū person.de priuil.lib.vj.super glo.fi.in nouella. Ad hoc bene facit.c.post electionem.de conces.preben.&.c.ex parte assēsu.co.ti.facit.c.cum olim ij.de priuileg.

1 Hinc consuluit Pau.de lca. † qd dubitans de validitate prime collationis seu institutionis, pōt, & vtile est impetrare scđam:non vt possit agēdo vtrūqz psequi, p.c.vt quis duas.de ele.lib.vj.&.d.§.ex plurib⁹. sz vt ex eis possit se defendere:& sic dico qd hoc casu poterit dictus comes Fuxi se defendere ex vtroqz titulo. Reus enim pōt ex plurib⁹ & diuersis exceptionibus & causis se defendere:vt in regula, nulli⁹ plurib⁹.de reg.iur.lib.vj.& l.nemo ff de excep. Si vero dicti comitatus nō fuit facta traditio p dictā dominā Petronillā, tunc cū ex sola donatiōe nō transierit dominiū, vt.l.quotiens.in fi.C.de rei ven.& l.traditionibus.C.de pac. vtilis fuit & valida dispositio testamētaria: valuit enim quia illico fuit acquisitum dñium sine traditione:valet enim legatum rei mihi debite pter acquisitionē dominij, vt est tex.in.l.iij.§.si rē.ff.de leg.iij.& hoc casu possunt cōcurrere plures cause vt no.Bar.in.d.§.ex plurib⁹. Et in dubio pōt dictus comes se tueri hoc casu ex donatiōe, & ex testamēto dicte domine Petronille, a qua authores dicti dñi comitis habuerūt cām. Et hoc quo ad primum dubiū. ¶ Tamen vltra que fiūt ego animaduerto, quod aut comitatus iste nō est feudum:tunc cadit notabilis questio, verū primogenit⁹ veniat semp iure pprio, ppter ea que statim dicā in seq.questiōe, an iure hereditario, tanqz heres patris vel matris. Et hāc questionē subtiliter tangit Oldra.cōs.xcvij.& tandē cōcludit quod capit tanqz heres:sic debet se fundare ex testamēto, vbi intercessit:vel vt successor ab intestato, vbi non intercessit: mouetur inter cetera:qr talis successio primogeniture videtur inducta ppter bonum publicum cōtra cōes regulas.que nolūt vnum filium admitti, & reliquos excludi, vt in authē.de triē.& semis.§.hec nos.& l.maximū vitiū.C.de libe.prete.licet ergo lex & consuetudo deferat regnū, seu comitatū, debemus dicere quod sibi deferat, vt heredi, quēadmodum aliis filiis lex defert legitimā sine grauamine.l.qm̄ nouella.C.de inoffi.testa.& l.omnimodo.co.tit.& tamē nō possunt ipsam legitimā cōsequi, si voluerit abstinere a legitima hereditate, vt no.Bar.in.l.gerit.de acqui.her.vnde lz lex deferat, tamē in ea potest filius institui heres:vt l.c.raynutius.&.c.raynaldus.de testa. Ad predicta facit bonus tex.in c.j.an agna.vel fi.defunct.repu.here.po.feud.retin.vbi pz qd non pōt filius repudiare hereditatē:& retinere sibi feudum:& tamē feudum est debitum filio, vt in.c.j.de suc.feu. Preterea non debemus recedere a

2 † cōmunibus regulis, nisi quatenus reperitur prouisum.l.precepim⁹.in fi.C.de ap.sed nō reperimus recessum a cōmunibus regulis, nisi vt dignitas debeatur primogenito, vt in.c.licet.de voto.ergo in aliis debemus stare cōibus regulis, vt recipiatur iure hereditario.& non proprio. Si autem dictus comitatus est feudum, tunc est maius dubium quo iure filius heres institutus succedat in feudo.nam nō videtur ex testamēto:qr circa feudū nihil potest dispositio testatoris, vt in.d.c.j.de suc.feu.nec vt ab intestato: qr non debet quis decedere testatus, & intestatus. In cōtrarium facit tex.in.d.c.vnico.an agna.vel filij.vbi pz qd nō pōt filius hereditatem sine beneficio repudiare, ergo capit iure hereditario. Bal.hanc questionē format in.d.c.j.de suc.feu. Et primo dicit quod nec ex testamento nec ab intestato capit:sed iure successorio feudorum.nec mirum, cum aliis hoc eueniat, vt insti.de acqui.per arrogationē.&.C.de fideicō.authē.hoc amplius. & hoc idem contingit pupillo, qui propterea non dicitur decedere intestatus, vt.l.j.in prin.ff.de suis & legi.licet benigno intellectu pro intestato habeat, vt ibi. Vel secundo potest dici scdm eum qd succedit in feudo non ex testamento: sed qr transit in vniuersitatē:& ppterea venit feudum in petitione hereditatis, vt.ff.de peti.here.l.item videndū.§.fi. & in edicto diui adriani.& sic

cũ vniuersitate põt filius institui in feudũ:q: nec põt vna res excipi ab
institutione heredis.iuxta ea q̃ habent.⁊ no.in.l.ij.ff. de he.insti. poterit
ergo filius dicere feudũ ad se ptinere ex iure successorio feudorũ,vel q:
fuit heres patris,vel matris,⁊ in hereditate est feudũ:⁊ ex his pz insti
tui dictus comes Fuxi sup intẽtione sua.¶ Uenio ad secundũ dubiũ,
Utrũ.s.ex verbis testamẽti dñe Petronille in quib⁹ Squinato ⁊ Jor
dano fratrib⁹ substituit dñam Mattheã primogenitã suã:⁊ post eam
suã legitimã successionẽ ⁊c.debuit dña Cõstãtia eiusdẽ Matthee iã de
functe primogenita post decessum Jordani ⁊ Squinati ad successionẽ
dicti comitatus Bigorre sine suis sororib⁹ insolidũ peruenire.Et vi
detur primo q̃ nõ:q: oẽs filij ⁊ filie debent equaliter suis parẽtib⁹ suc
cedere vt in.l.maximũ vitiũ.C.de libe.pte.⁊ in authẽ.in successiõe.C. ad
tertul.⁊ in corpore vnde sumit etiã si sit feudũ:quo casu si est paternũ
nõ succedũt femine:nisi sit dictũ in cõcessione feudi.sz oẽs masculi succe
dũt equaliter,vt.c.i.de suc.feu.Si autem est feudũ maternũ,preferun
tur masculi sz in defectũ masculorũ veniũt femine oẽs equaliter,vt in
c.i.de bene.feu.¶ Sed his non obstãtibus contrariũ verius arbitror
in casu nostro,vt.s.dña Cõstãtia sola debuerit in comitatu pferri alijs
suis sororib⁹.Moueor,q: in istis dignitatib⁹ cũ sint indiuisibiles,vt i
c.imperialẽ.§.preterea.de prohi.feu.ali.per Fede.debet succedere pri
mogenitus:deferuntur enim ordine geniture,vt est text.in.c.licet.de
voto.adeo q̃ alij filij nequeũt in his dignitatibus petere legitimã,ne
fiat diuisio regni,seu comitatus,vt est glo.no.in.c.lz.⁊.c.si heredes.de
testa.tenẽt Inno.Jo.an.⁊ Host.⁊ cõiter canoniste in.d.c.licet.vnde di
cit ibi Jo.an.q̃ ex generali ↄsuetudine iste dignitates,vt regnũ,comi
tatus,ducatus,marchionat⁹ ⁊ similes deferunt ordine geniture. que
quidẽ generalis cõsuetudo fulcitur lege canonica,vt.d.c.licet.Itẽ lege
diuina,vt pz Geñ.xxvij.vbi patẽt iura primogeniture dñi dixit,pater
benedicẽdo filiũ primogenitũ.Det tibi deus de rore celi ⁊ de pingue
dine terre abundantiã ⁊c. Per hec enim denotat dominiũ heredita
tis.Deinde subdit.Seruiãt tibi populi.id est rustici,⁊ plebei.Et ado
rẽt te tribus.i.nobiles.Esto dominus fratrũ tuorũ,⁊ incuruent an te:
faciẽdo.s. fidelitatẽ ⁊ obediẽtiã exhibẽdo.Fulcitur etiã hec generalis
3 cõsuetudo lege Federici imperatoris⁊ sm quã ducat⁹,cõmitat⁹ ⁊ mar
chionatus nõ diuiduntur in.d.§.preterea.tacit q̃ no.Bar.in auth.post
fratres.C.de legi.here.Et p hoc cõcludit Jo.an.in.d.c.lz.q̃ pater nõ
põt hocius primogenito auferre,vt ali⁹ scz succedat in comitatu, seu
regno,cũ sit firmatũ lege canonica,diuina,⁊ cõsuetudinaria.ar.in.l.ne
mo põt.ff.de leg.j.de testa.c.requisiti.⁊.c.tua.de fo.cõpe.c.si diligẽti.Le
gitima cũ primogeniti est tota hereditas huius principat⁹ seu comi
tatus:ergo sine causa primogenitus illa priuari non põt scdm eum.ad
hoc q̃ legit ⁊ no.in.c.raynaldus.de testa.Et hoc ius,vt dignitas defe
ratur primogenito fuit inductũ ppter bonũ publicũ,⁊ in fauorẽ ⁊ ho
norem imperij,vt principatus q̃ sub ipso sunt integri pseuerẽt.ar.ff. de
exer.l.ne in plures.⁊ de pig.c.significante.facit de preben.c. maiorib⁹.
⁊.c.dilecto. Et melius per vnum quã per plures cõsuli imperio visum
est primo naturali philosopho q̃ sic ait.Entia volũt male disponi plu
ralitas principatuũ non est bona:vnus ergo princeps.Preterea phi
losopho romano visum fuit vt respublice per vnũ verius consuleret.
l.ij.§.deinde.ff.de orig.iur.Ex quibus oĩbus infero ad casum nostrũ,
q̃ cũ dña Petronilla nõ haberet filios masculos,sed tm̃ feminas ex
primo ⁊ scdo matrimonio,q̃ comitat⁹ Bigorre,vel alia dignitas eius
dẽ debuit de iure peruenire ad dominã Mattheã eius filiã primogeni
tam:nec potuit dña Petronilla comitatum deferre Squinato nepo
ti ex filie:vt patet ex predictis,⁊ p cõsequẽs post mortẽ domine Mat
thee debuit comitatus predictus deuenire ad dominã Constãtiã ei⁹
filiã primogenitã,que de iure fuit preferẽda alijs filiab⁹ domine Pe
tronille:q: nepos pferetur patruo,ex quo dignitas est radicata in p
sonam primogeniti premortui.probatur in.d.c.licet.⁊ plene per Joã.
an.in addi.Spe.sup rubri.de feu.vbi idem voluit,si dignitas nunquã
fuisset radicata in personã primogeniti.dicens,quod filius primoge
nitus prefert scdo genito:q: filius representat primogenitum.⁊ idem
subtilissime voluit Oldra.cõs.cclvij.vbi hoc pbat iure diuino,nature
4 ⁊ scripto.† Iure nãq3 diuino dicit certũ esse q̃ primogenitus in indi
uisibilib⁹,vt comitatu,⁊ regno,secundo genitis preferetur,vt.s. dictũ
fuit.Constat aũt q̃ istud ius primogeniture põt primogenitus vende
re,⁊ donare,⁊ in aliũ transferre.vij.q.i.quã periculosum. Si ergo istud
ius est cessibile:ergo transmissibile ad heredes maxime ad filium.arg.
ff.de acqui.re.do.l.quedã Iure nature etiã hoc pbatur:q: pater in fi
lio suã partẽ retinet,⁊ in eo representat,⁊ vna persona reputatur,vt.l.
fi.C.de impu.⁊ alijs sub.vnde licet pater eius decesserit,tamen q: eius
filius partẽ eius representat,videtur per eũ viuere,⁊ censeri ac si tot⁹
viueret,postq̃ viuit pars.ar.ff.de cõtrah.empt.l. domũ.Iure scripto
probatur:q: idẽ iuris est de toto quoad totũ,quod est de parte quoad
partẽ.ff.de rei vẽ.l.que de tota.sz pz q̃ in successione hereditatis plu
res nepotes ex vno filio defuncto p vno alio reputant:⁊ p hoc veniũt
cũ patruis in stirpẽ,nõ in capita.in authẽ.de here.q̃ ab inte.defe.§.i.⁊
in authẽ.in successione.ergo eodem modo dz representare,vbi agit de
iure prelationis ordinis geniture.ad hoc facit.ff.de colla.l.dedit dotẽ
auus.⁊ eo.§.i.l.si nepotes. vbi dz q̃ auus propter filij personã dz ne
pti dare dotẽ.tãta est enim patris ⁊ filij idẽtitas,q̃ a patre in filiũ vi
detur esse quedã cõtinuatio dñij,⁊ etiã viuo patre filij quodãmodo do
mini estimant.l.in suis.ff.de libe.⁊ posthu.⁊ venit filius ad istud ius,
q̃ patri erat quesitũ in habitu,⁊ sic nõ in actu. Et q̃q̃ Barto.senserit
in.d.authẽ.post fratres.q̃ hoc nõ habeat locũ i feudalib⁹:vt.s. nepos
succedat in locũ sui patris:contrariũ tamen est verum,vt pbatur in.c.
j.de suc.feu.⁊.c.i.⁊.ij.de feu.mar.⁊.c.i.de na.suc.feu.vbi nepos succedit
cũ patruo in feudo diuisibili tenẽdo locũ sui patris,vt ibi p Bald. Et
de hoc alias plene cõsului:sz q: nõ facit ad materiã nostrã, nõ multũ in
sistã,cũ dña Matthea supuixerit dñe Petronille. Unde cõcludo q̃
dña Cõstantia debuit alijs preferri,⁊ sola in dicto comitatu Bigorre
succedere:⁊ hoc de iure cõi,rõnibus predictis,⁊ ex dispositione dicte do
mine Petronille,inquantũ substituit Mattheã,in suã successionẽ le
gitimã:⁊ dña Cõstãtia est successio legitima.cũ sit primogenita dicte
domine Matthee,vt.d.c.lz.ego parũ curo de illa substitutione: q: vt
dixi de iure cõi debebat dñe Matthe,tanquã primogenite: marie q:
erat filia ex pzio matrimonio iuxta ea q̃ habent ⁊ no.in.c.mulieri.ij.de
feu.fu.cõtrouer.⁊ post mortẽ dñe Matthee debuit de iure puenire ad
dñam Constantiã cũ esset primogenita dñe Matthee: ⁊ de predictis
p Old.cõs.xcvij.⁊ cõs.cclviij.pic alleg.⁊ vz satis dicta substõ facta p
dñas Petronillã,si dña Matthea nõ reclamauit debito tpe nec dña
Cõstãtia post mortẽ eius matris contra institutionẽ factã Squinato,
⁊ Jordano.ad hoc q̃ no.Bar.in.l.filio pterito.ff.de iniusto rup.⁊ irri.
testa.⁊.l.ij.C.de posth.prete.vel exhere.⁊ p Jo.an.i.d.c.lz.vbi dicit, q̃
si filius primogenit⁹ postergat in dignitate,dz agere proponẽdo q̃re
lã,vel ad supplemẽtũ,si aliter ordinatũ esset, vt q: fuit institut⁹ heres
in aliqua re:nisi minori parte cõtentus esset, vel suis ius vẽdat.vt.d.c.
q̃ periculosum.⁊.c.officiũ.de testa.⁊.l.3 maiores.C.de inoff.test.¶ Ex
his infertur ad solutionem tertie q̃nis:quid.s.intelligatur per illa v
ba,eius legitimã successionẽ ⁊c.Nã dña Petronilla substituit in comi
tatu Bigorre dñam Mattheã,⁊ post ipsius mortẽ eius legitimã suc
cessionẽ.Dico enĩ quo ad casum nostrũ.q̃ venit dña Cõstãtia pmoge
nita ipsius dñe Matthee,ex quo nõ habuit masculos:nã in dignitati
bus legitima successio est primogenita,vt in.d.c.lz.de voto.⁊.s.plene
dixi.⁊ femina succedit in dignitatib⁹ in defectũ masculorũ.rõ.q̃.s.cũ
deuotissimã.verba enĩ debẽt intelligi sm subiectam materiã,vt legit ⁊
no.in.l.ex facto.§.si quis rogatas.ff.ad treb.per Bar.in.l. gallus.§.&.
ff.de lib.⁊ posth.⁊.l.ii tibi decẽ.§.si pactus.ff. de pactis. vbi not.q̃ in
re transmissibili ad solos filios,appellatione heredum intelligitur de
filijs.⁊ idem no.in.c.i.de suc.feu.⁊ per Bald.in.c.j.de natu.suc.feu.Ta
lia enim sunt subiecta, qualia predicta permittunt,vt in.l.si defensor.
ff.de interroga.acti.⁊ in.c.inter dilectos.de fide instrumẽ. Sed in alia
materia quid veniret appellatione successionis,vt puta,si nõ extarent
filij masculi,vel femine:credo quod illi tantũ quib⁹ est prima spes suc
cedendi ab intestato:scz vbi poneretur v̄bum legitima.Nã verbũ suc
cessio in materia nostra cũ substituo successionẽ alicuius,hi venire vi
dent,quibus est prima spes succedendi illi,vt.l.sciant cũcti.C. de legit.
here.⁊ q̃ ibi no.gl.⁊ plenius p Bar.in.l.ij.ff.qui petãt tuto.⁊ per glo.
in.l.nepotibus.C.eo.in quibus legitur ⁊ no.q̃ hi dicunt vocari ad suc
cessionem alicuius,quibus est prima spes succedendi in testamẽto,vel
ab intestato.Sed vbi poneretur verbũ legitima,vt in casu nostro,cre
do q̃ debeat restringi ad eos,qui vocantur ab intestato.arg.in.l.i.cũ
ibi no.C.de suis ⁊ legi.Hinc tutores legitimi vocãtur illi,q a lege vo
cantur ab intestato:testamẽtarij vero,q deputãtur p testatores:vt pa
tet in titulo de legitimis tuto.⁊ titulo,de testa.tute.sec⁹ aũt si fuisset
dictũ:Concedo tibi hec,⁊ successorib⁹ quibuscũq3.Nã tũc etiã in mate
ria feudali non solum includuntur tria genera heredũ, vt insti.de he.
quali.⁊ dif.sz etiã legatarij:q: legatarius in re legata quodãmodo he
res est,vt in.l.in cõuentionibus.ff.de verb.sign.Et hoc vltimũ posuit
Bald.in.c.imperialẽ.primo responso.de prohi.feu.alie.per Fede. Sed
in casu nostro non est instandum:quia necessario propter subiectã ma
teriam debuit intelligi de dña Cõstãtia, ex quo erat primogenita do
mine Matthee:vt supra dixi.¶ Et per ea que dixi in scdo dubio infe
ro ad decisionẽ quarte q̃nis que est,Utrum legitima iure nature de
bita,aut trebellianica locũ hẽat in dicto comitatu Bigorre per mor
tẽ Squinati comitis.Et breuiter dico q̃ non:q: ex istis dignitatibus
nõ detrahit aliqua falcidia etiã debita iure nature:ne ↄtingat fieri suc
cessionem dignitatis contra iuris dispositionem,vt in.d.c. imperialẽ.
§.preterea.de prohi.feu.per Fede.no.gloss.Innocẽ.⁊ cõiter doc.in.d.
c.licet.de voto.vbi videtur casus secundũ intellectũ cõem.⁊ per gloss.
in.c.si heredes.de testa. Dicunt tamen Jo.⁊ Hostien.in.d.c.licet. q̃
vbi pater preter comitatũ nihil aliud habuit,vnde possent alij filij vi
uere,quod tũc primogenitus qui succedit in comitatu,tenetur alijs fi
lijs secundogenitis aliquid assignare,vnde viuant:tñ considerata nobi
litate ⁊ facultate principatus honestã sustentationẽ põt habere.arg.
C.de libe.prete.l.maximum vitium.⁊ in.c.raynaldus. de testa. ¶ Ue
nio ad quintã questionẽ:Utrũ receptio facta per curiã Bigorre gene
ralem de dicta Constãtia in dñam,⁊ comitissam,ius aliq̃d ipsi cõtule
rint vltra ius suũ.de quo.s.dictũ est. Et in hoc sic puto distinguẽdũ:
q̃ aut domina Constantia habebat ius in illo comitatu:tunc per re
ceptionem

ceptionem curie seu omniũ de comitatu nullũ ius de nouo fuit acquisi
tum domine Constantie: quia cũ populus esset non liber, sed subiect⁹,
non habebat potestatẽ transferendi iurisdictionẽ, vel titulũ conferẽdi.
tum quia pro nõ dato habetur quod ab illo datur qui de iure dare nõ
potest. in. c. qñ autẽ. de iur. patro. z. c. Dubertũ. i. q. vij. z nemo põt pl⁹
iuris in alium transferre, ꝙ ipse noscatur habere, vt in. l. traditio. ff. de
acqui. re. do. z. c. super. de don. inter vi. z vxo. z maxime si presupponat
5 tur, qđ ille comitatus sit feudalis. Nã vasalli nõ possunt in aliũ domi
nũ consentire sine dñi voluntate, etiã prorogando in certo casu alteri⁹
iurisdictionẽ, vt no. glo. z Bal. in. d. l. imperialẽ. §. pe. de prohi. feu. al. p
Fede. no. doct. in. c. ceterũ. de iudi. fuit ergo illa receptio facti executio
iuris iam habiti, que nullum ius de nouo tribuit: sicut in simili dicitur
in canonicis recipientibus in canonicum illum, cui papa, vel alius su
perior iuste prouidit de canonicatu, non enim recipiendo illum, ius de
nouo conferũt. vnde etiã excõicati possunt talẽ receptionẽ facere vt le
gitur z notatur in. c. pro illorum. de prebẽ. z. c. capitulum sancte crucis
de rescrip. z. c. cũ te. co. ti. Si autẽ dicta domina Cõstãtia nullũ ius ha
bebat, z tunc aut curia illius comitatus Bigorre non habebat ex con
suetudine vel priuilegio speciali ius eligendi comitem: z nullũ ius po
tuit in dictã dominã Constantiam transferre: quinimo incidisset dicta
dña Constantia in crimẽ lese maiestatis, vt. l. iij. ff. ad. l. iuli. maiesta. no.
Bar. in tractatu de tyrãno. in ver. vj. z Bal. in. l. decernim. C. de sacros
san. eccle. Aut habebat curia ius z potestatem eligendi comitẽ. z tunc
si ex ignorãtia dictã dñam Constantiam recepisset credendo scz ipsam
esse veram comitissam, z tunc nullũ ius de nouo fuisset in illã trãslatũ:
quia error etiam iuris impedit translationem, z prorogationem iuris
dictionis, vt in. l. si quis per errorẽ. ff. de iurisdi. om. iud. z ibi. per Bar.
z per Inno. in. c. ad petitionẽ. de accusa. In omni enim dispositione re
quirit potestas, z voluntas: z altero deficiente nõ valet. vt in. c. cũ sup
de offi. deleg. z. l. multũ interest. C. si q3 alteri vel sibi. Hic enim deficie
bat voluntas dato errore, ad hoc. l. qui in aliena. z. l. si is ad quem. ff. de
acqui. here. z. c. ex parte assensus. de cõcess. prebẽ. z quod ibi no. maxime
per Jo. an. post Host. z Bart. in. l. si is ad quẽ. z. d. l. si quis per errorẽ.
Sed si sciuissent nullũ ius illi cõpetere, z recepissent illã in dominã z Co
mitissam, tunc ius z titulus comitatus fuisset in illã translatus, vt no.
Bar. in. d. tractatu de tyrãno. z Bal. l. d. l. decernimus. nã z mulier po
test habere iurisdictionẽ cũ venit accessorie ad dignitatẽ, vt in. c. signi
ficauit. de rescrip. z. d. c. cũ deuotissimã. xvj. q. i. z quod in eis no. ¶ Ue
nio ad sextã questionẽ. Utrũ propter homagiũ, z fidelitatis iuramen
tum per Squinatũ z Constantiã regi Anglie, duci Aquitanie, prestitum
eo modo quo positũ est in casu, feudũ comitatus Bigorre fuerit
ecclesie Aniciẽ. apertũ, ita quod eadẽ ecclesia potuerit possessionẽ di
cti comitatus inuadere absq; cause cognitione. Et videt primo qđ illi
co feudũ fuit domino apertũ, ex quo iuramentũ homagii fuit aliũ pre
stitum: q: prestando vasallus nõ domino iuramentũ alienauit quãtũ in
se fuit feudũ: z ideo ipo facto cecidit a iure suo. hoc tenẽt Jo. an. z Ho.
z cõiter sequuntur ibi doc. in. c. eam te. de iureiurã. Alienans aũt feu
dum ipso facto cadit a iure suo: z feudũ est apertum domino, nec pro
dest vasallo, si postea illud recuperet. Hec pbantur in. c. imperialẽ. pri
mo responso. maxime iuncta glo. in verb. reuertatur. de prohibi. feud.
alie. per Fede. z in. c. vnico. qd iuris sit si post aliena. feu. vasal. id recu.
z in. c. ij. de feu. facit qđ in simili legitur z no. in. c. fi. de loca. Item alio re
spectu feudũ videt reuersum ad ecclesiam Aniciẽ. q: vasallus noui
ter succedẽs tenetur dominũ vel heredẽ adire infra annũ, z diẽ, inuestiu
turã petẽdo, z fidelitatẽ pollicendo: qđ si nõ fecerit, cadit a iure suo, vt
pbatur in. c. vnico. de capi. corra. z no. in. c. ij. de feu. preal. sed nec Squi
natus, nec domina Constãtia hoc fecerunt, ergo ceciderũt a iure suo:
z feudum fuit apertũ domino. ¶ Sed his non obstantibus dico qđ in
casu nostro feudũ propter predicta minime fuit apertum ecclesie Ani
ciẽ. vel alteri nõ domino. Mouec or, quia Squinatus z Cõstãtia z alii
successores ignorabant qđ comitatus Bigorre pertineret ad ecclesiã
Aniciẽ. cum nõ essent in possessione illius: imo videtur qđ libere di
ctus comitatus pertineret ad domini Petronillã, vt presupponit in
principio narrationis: vbi dicitur qđ erat domina z proprietaria ill⁹
comitatus Bigorre. z quod toto tempore vite sue, quod fuit. lx. anno,
z vltra, fuit in vera z pacifica possessiõe dicti comitatus: nõ enĩ fuisset
proprietaria, si fuisset feudũ ad aliũ pertinens: q: proprietas feudi p
tinet ad dominũ: ad vasallum vero solũ pertinet vtile dominiũ, vt in. c.
si diligenti. z quod ibi not. Inn. de prescrip. z. c. vnico. in fi. quibus casi
bus feu. amit. facit. l. i. z. ij. ff. si ager vec. vel emphy. z no. in. c. i. de capi.
corra. Item presupposito sine veritatis preiudicio, quod dict⁹ comita
tus fuisset feudum ecclesie Aniciẽ. tamen ex quo hoc probabile igno
rabant possessores nõ incurrunt penam alteri iurando, vel ex toto di
recte alienando, quod plus est. tex. est singularis cum gl. in. c. vnico. de
controuer. inter dominum z emp. feu. vbi aperte dicitur: quod tunc per
alienationem feudum domino aperitur, cum a sciente beneficium ven
ditur: secus si ab ignorante. z idem dicit ibi tex. in fi. in aliis alienatio
nibus. z hoc vltimũ potest adaptari in alienatione indirecta, cũ alteri
ꝙ domino ignoranter prestat fidelitatis iuramentũ, z de illo tex. facit
ibi Bal. subtilissimus doc. maximũ festũ dicens illum tex. valde singu

larem in oĩbus alienationibus in quibus alienans cadit a iure suo: vt
intelligatur quando alienatio fit a sciente: secus si ab ignorante rei quali
tatẽ. similis distinctio fit. ff. de leg. ij. l. 6. fi. Quinimo si vasallus offen
dit dominũ pbabiliter ignorãs eũ dominum, non perdit feudũ, vt est
text. no. in. c. vnico. quibus modis feu. amit. z ibi singulariter hoc not.
Barto. Idem dicendũ in eo qđ isti non petierunt inuestiturã intra an
nũ, z diẽ. nec obtulerũt ecclesie Aniciẽ. debito tẽpore fidelitatis iura
mentũ. Nam tũc cõmittitur pena, cũ vasallus scit se ad hec teneri: sec⁹
si probabiliter ignorauit, z cũ alteri quis successit, satis est probabilis
ignorãtia vt notãter dicit Bal. in. d. c. i. de cap. corra. Nõ enim est ignorã
ti probabiliter imputandũ. ar. in. l. nec nos. C. de capti. z. l. regula. ff. de
iur. z fac. igno. z. c. gratia. de rescrip. lib. vj. z in regula. is q in ius succe
dit alterius. de reg. iur. li. vj. facit qđ in fi. no. de emphyteuta, qđ si pba
bili errore ductus, puta q: alteri successit, non soluit canonẽ debito tẽ
pore, nõ incidit de eqtate in penã, vt no. gl. in. l. ij. C. de iure emph. z seq
tur ibi Bar. z Dy. in dicta regula. is q in ius. z doc. in. c. fi. de loca. Ui
dent ẽt pdicti Squinatus z Constãtia etiã si sciuisset de iure ecclesie
Aniciẽ. excusati, duci aquitanie, regi Anglie prestãdo iurm: q: hoc fe
cerũt ppter iustissimũ metũ, timentes illius potentiã, qui inceperat in
uadere castrũ de Lorda. cũ exercitu magno. per hoc ergo iuramentũ fi
delitatis metu prestitũ, nulla iurisdictio, seu potestas fuit in illũ regẽ,
seu ducẽ trãslata: q: in iurisdictione cõferenda metus vitiat ipso iure.
l. ij. ff. de iudi. no. Bar. quasi in terminis nostris i tractatu de tyranno,
in ver. vj. z sequẽti. Quinimo z sola potẽtia alicuius, vel verba, seu mi
ne quãdoq; inferũt iustũ metũ habito respectu ad qualitatẽ persona
rũ. vt dixit gl. no. in. c. pe. qđ met. cau. fa. z. l. pe. cũ sequẽ. C. eo. z qđ not.
Bar in. l. ad inuidiã. z metũ. eo. ti. Et hoc de hac qõne, in qua cõcludo,
qđ nullã penã illi Squinatus z Constãtia incurrerunt: z per cõsequẽs
nõ licuit ecclesie Aniciẽ. possessionẽ dicti comitatus inuadere, maxi
me sine cause cognitione. ar. in. l. fi. C. si per vim alio modo. ¶ Ex his z
aliis q dixi supra in. ij. q. infert ad decisionẽ septime. q. que fuit, si Sq
natus aut domina Constãtia potuerũt per factũ suum preiudicare le
gitime successioni dñe Matthee, ad quã ex substitutiõne dictus comitatus
venire debebat, vt enim patet ex predictis in precedenti. quest. nul
lum delictum dicti Sqnatus z Constantia ex illo fidelitatis iuro
pati debuerũt: z per cõsequẽs nec successores insontes debẽt aliqua pe
na affici: z sic remanet decisa hec qđ. ¶ Sed presupposito qđ in aliquo
deliquissent, ppter qđ fuissent priuati, vel priuãdi feudo comitat⁹: an
habuissent pĩudicare aliis agnatis, seu filiis dñe Matthee, qđ magna
est inter doctores z plenissime habet materia p Dy. in regula, nõ d3.
de reg. iur. lib. vj. z per Cy. in. l. ij. C. de lib. z eorum lib. per Bar. in. l. cũ.
ff. de inter. z rele. per gloss. in. c. i. de suc. feu. z. c. i. in fi. de pace iur. fir. ple
ne per Bald. in. c. i. §. aut si liuellario. quibus modis feu. amit. z in. c. i. si
vasal. feu. pri. cui debe. Dy. in effectu voluit distinguere, an feudum sit
paternum, seu proprium. z preiudicet aliis: aut auitum seu a genere
vlteriori, z nõ preiudicet. Cy. distinxit aliter, qđ aut filii seu agnati ve
niunt iure proprio: vt q: q̃s acquisiuit feudum pro se, z filiis, z non pre
iudicat aliis: aut veniunt iure delinquẽtis. z preiudicatur, hoc dt Bar.
esse cõtra tex. in. d. c. i. si vasal. feu. priue. Ideo ipse aliter distinguit di
cẽs, qđ aut vasallus cõmisit delictum, ppter qđ directo venit priuãd⁹
feudo: vt q: deliquit in personã domini, vel contra cõuentionẽ feudi. z
nocet aliis: z sic feudum aperitur domino, vt in. d. c. i. z in. c. vnico. qb⁹
modis feu. amit. Aut cõmisit delictum, propter quod non venit dire
cto priuandus feudo, sed p consequentiã, vt q: venit priuandus omni
bus bonis: z tunc non nocet filiis z agnatis, cum non deliquerit in cã
feudi. Bal. in. d. §. aut si liuellario. videtur multum dubitasse. Et cõsi
derat ibi tres culpas. Una culpa est, quando delinquitur in personam
dñi vere, vel interpretatiue: z tunc ad dominũ reuertit, vt habeat sal
tem hãc sue iniurie vltionẽ, vt. c. i. §. de nuq;. que fit prima causa benefi.
amit. z hoc si vasallus non fecit istud studiose, vt priuet agnatos: nam
si dolose ita deliquisset, equũ esset dicere quod dña ex tali delicto seu
dolo nõ d3 lucrare. arg. in. l. fi. ff. de eo p quẽ fac. erit. z in. c. ij. de renun
tia. li. vj. Scda culpa est, quando delinquitur extra personam domini.
z tũc agnati, z non dominus. Tertia culpa est in casu alienationis. Nã
vasallus alienando feudum sine domini voluntate, videtur dñm con
tẽnere, z fidem non seruare: z ideo cadit a feudo, vt in predicto tit. q̃ fit
pri. cau. be. amit. §. illud enim. z. §. fi. z de vasal. q contra cõsti. lot. feu.
ali. c. vnico. vbi videtur, qđ ad dominũ reuertitur. Sed refert Jac. de
Bel. dixisse hoc verum. si feudum est nouum, vel nõ extent agnati. sec⁹
si paternum. Que opinio est satis equa scđm Bal. Et hanc etiã fuit se
cutus Dy. vt. s. dixi. Et facit hec opi. vt per factũ Squinati z Cõstã
tie non fuerit preiudicium generatum aliis agnatis, qui de iure debe
bant succedere in comitatu. vel secundũ Bal. prima opinio sit vera, si
nõ per conclusionem, z fraudẽ agnatorũ: secunda opi. vt nõ preiudicet
procedat si in fraudẽ agnatorũ vasallus feudũ alienauit vel aliter de
liquit. Tertio dicit posse dici, qđ feudũ redit ad dominũ: tamen filii vel
agnati, imo etiam filia, nõ existẽtib⁹ masculis debẽt redimere a dño: z
dominus cogit eos inuestire, vt in titulo qualiter potu. olim feu. ali. c.
i. §. fi. vel scđm eum coniungenda est hec distinctio cũ precedẽti, z bene
sm ipsum. vltimo dt, vel dic, vt extra. de feu. c. ij. s3 doct. ibi cõmuniter

trāseunt cū opi. supra dicta. quā etiā multi antiqui doctores tenuerūt vt recitat Jo. an. in addi. Spe. in ti. de feu. §. viii. post prin. & ibi facit p Spe. de hac materia. Sȝ idē Bal. multas alias opi. refert in. d. c. i. si vasal. feu. pri. & inter ceteros refert quosdā tenuisse illā opi. Dy. & vltimas te dicit inter cetera cōsiderandā formā inuestiture: si enī dominus dixit. Concedo castrū in feudū Titio & suis heredibus, de vno in alterū reuertendo. Vel cōcedo omnibus principaliter, vel eis extent filii, & nepotes dixit, concedo attento meritis singulorū: tunc dicit se nō putare quod culpa vnius alteri noceat: quia vnusquisqȝ per se cēsetur, & tāq̄ dependens ab alio. Hinc dicit do. Jaco. de ra. in summa sua, ti. quibus modis feu. amit. quod est aliquādo tale feudū, qđ nulla ce cā, vel ingratitudine est amissibile: vt puta, q̄ fuit datum ex eo, qđ a morte dantē liberauit: vel ab hostibus vel latrūculis eripuerat, vt. ff. de dona. l. si pater. §. i. & sic magnitudo meritorū cum demeritis compēsatur. allegat tū in hoc vltimo Bal. arg. in cōtrariū. qđ demerita vltima magis pōderētur, quā precedentia merita: quia vltima culpa nocet. ff. de act. emp. l. si per emptorē. Primū dictū videtur verius: quia videt remuneratio & merces laboris exiuisse, & magis pocius, quā beneficiū. arg. xii. q. ii. qui eūs suffragio. & est singulare dictum dicit quedā alia que non faciunt ad propositū. Et hec verba Bal. satis mihi placēt. Et nisi nō fuisset facta concessio per verba predicta, vel similia, certe opi. Dy. qui plures numero sequuntur videtur multū equa per. l. iii. ff. de interdic. & rele. licet op. Bart. de subtili. rate. & rigore videatur verior. per. d. c. i. si vasal. feu. pri. cū si. & videtur de mente Spe. in. d. §. si. & videt tenere Bal. in. c. imperialem. §. insuper. de prohi. feu. ali. per Feder. vbi dicit, qđ de iure cōi delictū patris nō debet in hoc nocere filio, quādo nō prouenit feudum a patre, sȝ a genere vlteriori: quia non habet hoc casu illud a patre: sed maiores sui videntur illud sibi dedisse. d. l. iii. ff. de inter. & rele. Itē per delictū pater videtur extinctus, & de medio sublat*, vt. ff. de contra tabu. l. i. §. filium. Sed scđm consuetudinē feudorū dicit, qđ noceat filio, & motiuū cōsuetudinis fuit, vt vasalli magis metuāt: nā naturale est magis metuere in filio, quā in se, vt. ff. qđ metus c. ni. l. isti qdē. in fi. Sed in dubiis debemus maxime in iudicādo sequi opinionē benigniorē. vt in regula, in penis. lib. vi. & l. si pēca. & l. pe. ff. de penis. cū si. Ex quo videtur cōcludendū ad propositū, qđ cū iste comitat* Bigore ne agile vlterioni presupponito qđ sit feudalis. & qđ Squinatus & Cōstātia deliquerint: tamē non dȝ preiudicari aliis agnatis, quin saltē debeāt habere ex noua inuestitura, scđm limitationē Bal. ēdictā: sȝ vt dixi, nō reperitur qđ scienter aliquid cōmiserint ꝯ dominum, propter qđ deberent priuari. ponderādus est etiā tex. in. d. c. i. si vasal. feu. pri. qui nō indistincte priuat oēs agnatos sȝ vsqȝ ad certū gradū: sed qui non multū facit ad propositū nostrū, aliter nō insisto. ¶ Ad octauā q̄ōnē q̄ est. Si nō potuit ecclesia Auicen. n. de facto, & sine cause cognitiōe immaderē: an in tali cause cognitione Squinatus & Cōstātia debuerint vocari, & vocati cōuinci. Jn dubio dico, qđ vbicūqȝ absenti pōt defensio cōpetere. nō debet aliquid agitari in illius preiudiciū eo nō vocato, vt. c. ecclesia sancte marie. de cōstitut. & in. c. iter quatuor. de maio. & obe. & c. i. de cā pos. & ppie. & iii. q. ix. c. nulli. & c. oīa & ii. qđ. i. nos l. quēquā. & l. de vno quoqȝ. & l. cōtumacia. ff. de re iudi. & l. cessit. iur. & l. tertio denuntiatiōnes. C. qsio & quādo iudex. & l. i. §. itē eo. ff. que sen. sine app. rescin. Hinc est qđ etiā in notorio requirit citatio, ex quo pōt absenti aliqua defensio cōpetere, vt no. in. c. ad nostrā. de iureiur. & in. c. porro. de diuor. & in c. vestra. de coha. cleri. & mulie. & quoad casum nostrum est glos. & expsius ibi per Bal. in. c. i. quibus modis feu. amit. §. vel cum fiu. vbi no. Bald. post gl. qđ propter culpas non perditur feudū ipso iure preter quam in casu alienationis: sȝ requiritur iudiciū, & cause cognitio. & sententia. & idem no. glo. in. c. imperialē. §. callidis. in verbo. reuertatur. de probi. feu. ali. per Fed. & hec nisi partis presentia exerceri nō possunt: quia causarum merita partiū assertione panduntur. l. fin. C. si per vim vel alio modo. & c. eū ex literis. de in integ. resti. alias nihil valet qcqd agitur in partis absentia. vt in iuribus superius allegatis. maxime in c. omnia. & c. cauēāt. & l. de vno quoqȝ. adeo qđ neqȝ interlocutoria parti preiudicialis ferri potest in absentia ipsius partis, vt no. in. l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. licet aliud senserit Inno. in. c. querelam. de proc. & c. auditis. eo. ti. Sed primum dictū cōmuniter tenetur. Et dictū Inno. o. edit in interlocutoria nullius vel modici preiudicii: dicit tamen Bal. in. d. § vel cum fiua qđ in casu alienationis pdit vasallus feudū ipso facto. allegat Inno. in. c. ii. de feu. Ego allego gl. que hoc aperte tenet in. d. §. callidis. prical. reddit ipse rōnē specialitatis: q̄ videtur hoc casu vasallus habere feu lū pro derelicto. ar. ff. de dam. infec. l. pretoris. cum sua glo. non contingit hec ratio in casu nostro. cum semper illi comitatū possederint. Item ve ipse dicit etiā hoc casu requiritur sententia super declaratione amissionis. nam vbi etiā quis incidit in penā ipso facto, requiritur ante apprehensionē seu executionem sententia declaratoria, vt est tex. no. in. c. cū secundum leges. de heret. lib. vi. & l. eius qui delatorem. & ibi per Bar. ff. de iure fis. Et no. replicat idem Bald. in. c. vnico. de feudo sine cul. non amit. vbi dicit quod in mera executione vbi precessit iudicium hominis, non est necessaria cognitio, vel dilatio. allegat Jnn. in. c. ex ratione. de app. qđ dicit menti tenendum. Sed ego dico in hoc distinguendum melius, vt

ipse Jnn. no. in. c. cum sup. de causa. pos. & proprie. pro pe fine. in verbo, preiudicio. & non amissio: q̄ non est materia nostra. & per Bar. in. l. a diuo pio. ff. de re iudi. Sed veniō ad secundū mēbrū Bald. quod facit ad materiā nostrā: vbi agitur de executione sententie legis, & est necessari* libellus, cum nō precesserit aliquod iudiciū: quod est no. facit ad predicta tex. in. d. c. vnico. & in. c. i. de feu. sine cul. nō amit. vbi no. colligit, qđ prius debet cognosci de culpa, antequā vasall* deiiciatur. cognosci autem nō potest, nisi parte presente, vt. c. cum ex literis. de in integ. resti. & l. fi. C. si per vim vel alio modo. & maxime hoc procedit, vbi pretenditur iusta causa, & negatur delictū: q̄ nō debet esse dominus iudex in facto proprio. vt probatur in. l. imperialē. §. preterea. de probi. feu. ali. per Fede. & ibi glo. expressa. in. §. callidis. in verbo. reuertatur. & in. c. ceterū. de iudi. & per ibi no. hec questio satis terminatur. Nam vbicūqȝ est questio inter dominū & vasallū, vt puta q: dñs feudi dicit vasallū incidisse in cōmissū, & vasallus negat. debet p pares curie. i. alios vasallos eiusdē dñi, questio terminari: & si nō habet alios vasallos. seu pares, debet adiri iudex ordinarius rei. vt not. glo. & Bal. in. d. §. preterea. qui est. §. pe. et doc. & glo. in. d. c. ceterū. quinimo plus dico, qđ cū in casu nostro ecclesia Auinien. diceret dominā Constantiā suā esse vasallā: & illa negaret, nō debuit cognoscere pares curie, nec ipse: sed iudex ordinarius illius dñe Constantie, seu alterius comitisse, vel comitis qui seqȝ sit, eā negatē illud esse feudū: ideo causa debet deduci ad iudicem naturalē ipsius cōuenti: q: actor debet sequi forū rei. hoc expresse tenent doc. in. d. c. ceterum. & Bald. in. d. §. pe. probatur in. c. i. de lege cōr. quinimo in terminis latioribus. s. in emphyteuta q non soluit canonē per biennium, seu triennium: licet iura dicant quod possit per dñm expelli, vt in. c. potuit. de loca. & l. ii. de iure emphy. tū vt notāter dicit Spec. in ti. de emphyt. §. nūc aliqua. ver. xlviii. si emphyteuta allegat aliquā iustā cām, nō debet dñs ppria authoritate illū expellere: sed ad iudicē illius cām dȝ perferre. ad idē qđ no. Cy. in. d. l. ii. Concludo ergo qđ debuerit Squinatus & constantia ad iudiciū reuocari: & per cōsequens quicquid actū fuit in eorū absentia cū legitime nō citatis nō valuit. Et hoc de hac questiōe. ¶ In noua questione qua queritur, si dicti Squinatus & Constantia in vita sua non fuerint placiti, an eorū heredes potuerint, vel possint placitari. dico qđ gl. in. c. i. quibus mo. feu. amit. format questionē per casum cōuersum: vȝ si dñs nō placitauit vasallū de culpis cōmissis in vita sua, nunquid heres possit illū placitare: & concludit qđ non. argu. in. l. omnimodo. C. de inoffi. test. & de reuo. do. l. i. & ff de rhi. l. pcula. & idē voluit gl. in. d. l. oīmodo. Bal. dicit illud verū, si defunct* habuit spatiū querelādi, & nō est cōquestus: secus si non habuit, vel ignorauit. alleg. in argu. l. diuus. & l. ex. ipsius. §. si. qđ facis pōt hoc casu admitti. & fuit hec opinio Jo. an. in. c. ii. de dona super gl. si. vbi ponit illā limitationē Bald. alle. de cle. c. eū in vecem. ff. de cōfir. tuto. l. in cōfirmādo. & l. vtilitatem. Sed qd in dubio nostro. q si vasallus non fuit placitat* in vita, nūqd ipsius heres possit placitari: gl. ibi nō format: sed Bald. ibi ponit. & aperte nō soluit sȝ dicit qđ est arg. ad hāc q̄stionē in. l. rei iudicate. ff. so. ma. sȝ certe illa lex facit ad precedētem casum. & nō ad istū.

7 Nā scđm verū itellectū ponit casus. an heres mariti possit opponere de adulterio cōtra vxorē repetentē dotem si maritus in vita accusauit vxorem. & concludit qđ non. sed in casu nostro melius facit. l. fina. C. de adulte. vbi tractatur an maritus possit opponere de adulterio contra heredem vxoris, si opposuit in vita vxoris. sed gl. in. d. c. si. de do. in fi. format expresse hanc questionem, & per arg. illius tex. dicit qđ non. ex quo cum vasallo non fuit mota questio in vita, non potest inquietari eius successor. sicut ibi dicimus in donatarii herede: qui non pōt molestari si ipse donatarius non fuit de magnitudine molestatus in vita. Item no. glo. in. l. fi. C. de reuo. do. videtur enim iniuria per taciturnitatem erga defunctum remissa secundū illā glo. sed Jo. an. in addi. Spe. in ti. de feu. §. si in fi. format hanc questionem antiquorum: & concludit quod supra cum limitatione tamen: dicit enim hanc conclusionem procedere, vt heres seu successor vasalli nō possit inquietari, seu placitari, si dominus fuit sciens de culpa defuncti, & habuit temp* ad querelandum, & tacuit: secus si ignorauit: vel nō habuit tempus ad q̄relandum cōtra defunctum argu. l. in confirmando. & l. vtilitatem. ff. de cōfirma. tuto. Idem voluit Bald. in. c. imperialem. §. insuper. de probi. feu. ali. per Fede. vbi bene tetigit hanc questionem, & mouentur Joan. and. & Bal. q: iste reuocationes sunt quasi prosecutiones iniuriarū, que non dant heredibus, nec contra heredes. l. iniuriarū. ff. de iniur. Itē ponit Bal. & aliam limitationē dicens. qđ si esset talis felonia. seu culpa propter quam vasallus feudū ipso facto perdidisset: tunc posset agi ab herede dñi contra heredem vasalli: q: iniuria que secū trahit executionē, etiam in heredem transit, vt. l. cōmissa. ff. de publi. not. in. l. iii. §. qđ sit pretor. ff. quod quisqȝ iur. & ideo concludit, q si esset felonia cōmissa in alienādo feudū, vel alia q̄ ex speciali pacto induceret priuationē feudi ipso facto: tale preiudicium transiret in heredē, etiam querela nō ppararata: qđ est esse notandū. Quod satis mihi placet p tex. iuncta glo. in. d. c. imperialē. § callidis. in fi. vbi dicitur, q per alienationem feudum reuertitur ad dñm. & dicit ibi glo. q ipso iure, in alia tamē culpa, requirit sententia primaria: & quod conuincat vasallus de culpa. c. i. de feu. sine cul. nō amit. & no. in gl. in. d. §. callidis & supra in precedenti q̄ōne aliqđ dixi.

dixi. Item limitarē ego hoc dictum Bal. nisi dñs sciens vasallū primatum, cū per aliquē actum positiuum tacite approbauerit. arg. optimū in.c.ex ore.de priuileg.⁊.c.dilecto.de p̄bē.⁊.l.si filius.ff.fami. ercifcun.⁊ quod no. Bar.in.l.quo cū.ff.rem ra.habe. ¶ Venio ad decimam questionem, vtrum iudicatum Auicień. in curia regis Francie habitū cōtra regem Anglie, ducē Aquitanie, super spoliatione possessiōis, seu quasi feudagij, seu homagij super castro de lardo in aliquo dicte Constantie nō vocate, nec audite, ⁊ iuri suo preiudicauerit. Et ꝯfecto si verum est qđ supra in narratione facti presupponiᵗ, scʒ qđ hec dña Constātia ignorauerit litem sup his agitari inter ecclesiam Auicië. ⁊ regē Anglie, nō video q̄ in aliquo dictū iudiciū habuerit sibi p̄iudicare: q̄ regulariter ignorāti non p̄iudicaᵗ, etiā vbi agitur de eo, de quo actio primo loco competebat ignoranti, vt in.l.sepe.ff.de re indi.⁊.c.penult. eo.ti. facit.l.nec pterquā.C.de capti. nec snīa illa esset mādāda executioni in preiudiciū domine Constātie, licet valuerit in preiudiciū regis Anglie, vt in.c.cum sup. de re iudica. Et si dicatur qđ preiudicium poterit pretendere dicta domina Constantia in executione sententie, saltē sup possessione, cū rex Anglie prius possideret: seu quasi recipiēdo iuramētū fidelitatis dā ex ea, ꝗ a Squinato: ⁊ sic solū ecclia Auicië. veniebat ponenda in locū dicti regis. Et iucta theoricā notabilē Inno in.c. veniens. de testi. quā sequitur Bal. in.l. a diuo pio.ff. de re iudi. nō potest tertius impedire executionē snīe pro interesse suo, quando petitur fieri in rem nō vacantem, sed ab alio possessam, cū possit iste tertius ita agere postmodum pro iure suo cōtra istum scōm: sicut cōtra primū. facit.l. a quo.ff. de rei ven.⁊ quod no. Ja.an. post Inn. in.c.i. de cōcess. p̄ben. lib.vi. Respondeo q̄ imo poterat pretendere magnum preiudiciū: q̄ sicut interest dñi non perdere subiectū.d.c. cū super. ita interest subiecti non mutare dominū, vt no. dicit Inno. in.c. auditis. de rescri.⁊.d.c. cum super. facit.l. principaliter.C. de liber. cau.⁊ videtur aperte probari in casu nostro in.c. imperialem.§. preterea ducatus. de prohi. feu. ali. per Fede.⁊.c.i. de lege coīra. vbi dicitur dominum nō posse sine vasalli voluntate in alium feudum transferre. ad idem quod legitur ⁊ no. in.c. i. de maio.⁊ obe. vbi expresse hoc volunt Joan. Andr.⁊ Hostien. nec ob. theorica Inn. in.c. veniens. preallē. quia procedit quando tertius respectu executiōis nullū potest pretēdere preiudicium: vt puta q̄ fit executio circa rem ab alio tertio possessam: vnde secus si posset pretēdere aliquod preiudiciū, vt in.c. pisanis.⁊ qđ ibi no. de resti. spo. vbi bonus tex. Item habebat dicta dña Constantia ⁊ aliā notabilē defensionem. Nam si fuisset presens, potuisset negare.⁊ ita etiam postmodū debuit posse illū regē Anglie vel fuisse aliquā possessionē feudagij, seu quasi homagij translatā: q̄, vt supra dixi, in.vi.q. cū illi p̄stiterit hoc iuramentū regi Anglie p metum, actus fuit ipso iure nullus, vt ibi plene dixi.⁊ p cōsequēs potest dici q̄ ecclesia Auicië. deberet reponi in loco illius cū de iure nihil acquisiuisset rex Anglie: sʒ si dicta dña Cōstātia sciuisset litē versari inter ecclesiā Auicië.⁊ regē Anglie, ⁊ tacuisset nūquid sibi preiudicium aliqđ generatum fuisset est magis dubiū. Et primo super ꝓprietate nullum preiudicium sibi fuit illatū: tum quia de ꝓprietate nō agebaᵗ, ⁊ sententia lata in possessorio non p̄iudicat sup proprietate: q̄ nihil cōmune habet proprietas cum possessione.l. naturaliter.§. nihil cōmune.ff. de acq. pos.⁊.c. pastoralis. de causa pos.⁊ proprie. tum quia tertio etiam scienti ⁊ tacenti nō fit preiudiciū super proprietate, vt.c. cum super.⁊ quod ibi no. de causa pos.⁊ ꝓprie.⁊ hoc si sumus extra casum.l. sepe. prout erat in casu nostro: quia primo loco non competebat de hoc iure actio dñe Constantie: imo nulla actio sibi cōpetebat, cū ageretᵗ de recipiēdo iuramentū fidelitatis, ⁊ de possessione feudi quantum ad dños. Sed dubium est nunqđ circa possessionē sibi tacēdo preiudicabit. Et videtur primo q̄ sic, p tex. no. in.d.c. cū super. sicut enim sentētia lata contra subiectum, preiudicat circa possessionē domino scienti ⁊ tacenti: vt ibi.⁊ ita sentētia lata cōtra dñm, debet preiudicare subdito, seu vasallo scienti ⁊ tacenti.⁊ hoc videtᵗ velle Inn. in c. auditis. de prescri. vbi dicit, q̄ snīa lata ꝫ dominū, nō p̄iudicat subdito nec econuerso, si fuit lata contra subditū, preiudicat dño nisi sciuerit ⁊ defenderit. allegat pro hoc vltimo.d.c. penul. de re iud. sed in.c. cū super.⁊.c. penul. eo.ti. restringit illud dictū, vt preiudicet scienti respectu possessionis tm̄. de quo videt prima fronte ibi tex. vt si fiat executio p illo q habuit snīam.⁊ idem videntᵗ tenere ibi cōmuniter canoniste. Sʒ ego alias cōsului, q̄ etiam circa possessionem nō fit preiudicium passiēti, ⁊ tacēti, motus principaliter per rationē Innocē. in.d.c. auditis. vbi dicit, q̄ defensio cū de subiectiōe agiᵗ, spectat principaliter ⁊ equaliter ad dñm, ⁊ subiectum ratione predicta. ergo sententia cōtra vnum nō debet nocere alteri etiam scienti ⁊ tacenti, qđ ꝓbo per dictā.l. sepe. ⁊.c. pe. de re iudicata. ⁊ sic enim sciētia vnius nocet alteri sciēti ⁊ tacēti, qui is cui primo loco cōpetebat actio, permisit sequentē experiri, ⁊ hoc quia poterat illū a iudicio repellere, vt ibi dicitur. Sed si equaliter ad vtrūq; pertineat defensio, nō potuisset dicta dña Constantia regē Anglie a iudicio remouere, cum litigaret de iure principaliter suo: seu qđ pretēdebat suum: ergo nō debuit preiudicari domine Constātie, si tacuisset ⁊ illos litigare pmisisset, cū illi litigarēt pro interesse eorū: ⁊ sententia poterat habere effectū in illorum litigātiū preiudiciū. hoc etiam videtur ꝓbare tex. in.d.c. cū sup. ponderādo duo vltra doc. vbi. Primo in eo qđ dicit, q̄ sententia debet mādari executioni absq; p̄iudicio illius episcopi, q pretēdebat subiectionē: lʒ sciuerit cām agi: nō cū posset hec sentētia mādari executioni absq; p̄iudicio dñe Constantie, vel successoris, cū cōpelleretᵗ obedire nō dño, ⁊ sibi iuraret, saltē donec cōstaret de proprietate. nā possessiōis cōmodū maximū est, vt insti. de interdictis. §. cōmodū. Secūdo pondero rationē illius tex. dum dicit, q̄ res inter alios acta, nō dʒ aliis preiudicare. ⁊ sic singulariter vult ille tex. quē nescio alibi, q̄ dñs dicitᵗ alia psona a subiecto quo ad hoc, vt nulliū preiudiciū fiet sibi ex sententia lata cōtra subiectū. ergo pari ratione idē dicēdū est in subdito: qū fuit actū ꝫ dñm, p rationē predictā. Et ad illud c. cū super. quatenus innuit, qđ sententia mandatur executioni contra scientē ⁊ tacentē, pōt responderi q̄ loquiᵗ quādo sciens nō possidebat: ⁊ loquiᵗ de quodā preiudicio facti: q̄ nō poterat impedire executionē fiendā etiā in re vacāte, ex quo sciuit ⁊ tacuit. secus aūt vbi ipse possedisset. vel fieret sibi preiudiciū modo predicto. Et hūc intellectū ad.c. illud tenuit recolende memorie dñs fran. zab. postea Car. florētinus vulgariter nūcupatus: licet non fuerit predictis motiuis motus. Sʒ predicte conclusioni multū obstare videtᵗ.d.l. sepe. in.§. nā si libertus. vbi dicitᵗ, q̄ si libertus litigās de statu suo cū certo, reportaret snīam cōtrariā, preiudicat domino sup suo iure patronatus. Ad illū em̄ tex. pōt dupliciter responderi, q̄ ille tex. habet duos intellectus. Primus quādo dominus interuenit in iudicio, ⁊ hac videtᵗ sonare ille tex. dū dicit interueniente ⁊c.⁊ hūc intellectū tenuit Jo.⁊ approbat Inn. in.d.c. cum super. dicit enim Jo. bene, sm̄ Inn. qđ si quis iura petat que ego possideo in re aliqua, me sciēte, ⁊ obtineat: nō tamē mihi preiudicat, nisi ea defendā: ⁊ exponit verba.d.l. sepe. scʒ me interueniēte, ⁊ defendēte, quia ex quo offero me defensioni, facio mihi p̄iudiciū si nō ꝓbo de iure meo, vt ibi. facit.l. qui se liti.ff. de petit. heredit. Secundus intellectus fuit Rog. vt sufficiat sola scientia.⁊ licet Bar. hūc intellectum teneat in.d.l. sepe. Inn. tm̄ ⁊ Joan. and. dicunt, q̄ papa videtur alium intellectum Rog. ꝓbare in.d.c. cum super. Sed si volumus saluare Rog. ⁊ Bar. dicamus aliter, ⁊ sic q̄ aut loquimur in liberto litigāte, ⁊ fit domino sciēti preiudicium, vt in.d.§. nam ⁊ si libertus. Aut loquimur in alio subiecto vel dño litigante: ⁊ nō fit alteri preiudiciū licet sciēti: nisi interuenerit in iudicio, ⁊ obtulerit se defensioni. ⁊ ita loquatur.d.c. cū super. ⁊ videtur iudicio meo de mente Bar. si bene ponderetur in.d.l. sepe. Ratio diuersitatis est: q̄ libertus fuit consecutus libertatē a domino. ⁊ sic videtur habuisse licentiam experiendi super dominio, ⁊ consequenter super iure patronatꝰ ex licētia ipsius domini, merito fit dño p̄iudiciū: sicut eadē ratiōe dicitur in creditore litigāte sup dñio pignoris agendo hypothecaria. vt fiat preiudiciū debitori sciēti. habuit enī illam obligationē facto domini.⁊ sic videtur sibi dedisse licentiā super dominio litigādi, vt no. Bar. in.d.l. sepe. in non subiecto autem seu domino feudi cessat hec ratio: cū nō habeat feudū a subdito: licet litiget mere p iure suo. ideo non debet preiudicare vasallo etiā scienti. Itē ex alio taciturnitas nō debuit obesse domine Cōstantie, erat enim ipsa certa informata de iure suo, q̄ ipsa nō esset vasalla, nec ius aliquod fuerat translatum in dictum regē Anglie: cū metu illi fecissent iuramētū. vt supra dixi. Et sic non est verum dicere qđ permiserit dominū suum agere: sed prorsus extraneum in veritate, ⁊ quoad ius suum ratione p̄dicta. Et hec de isto dubio. ¶ Undecima questio. Utrū processus ab illo milite de longo perrerio executore p̄tenso habitus, fuerit nullꝰ. ita q̄ ab eodē necesse non fuit appellare: sed semper eidem Cōstātie ⁊ suis heredibus fuerit salua exceptio nullitatis. Ad quam videtᵗ mihi secure dicēdū, q̄ quicqd egit, nullꝰ fuit ⁊ est momēti: q̄ aliud prorsus egit, q̄ sibi fuerit iniunctū, ⁊ cōmissum merito factum suū fuit nullū, cū excesserit, seu peruerterit formā mādati, vt in.c. cū dilecta. de rescr.⁊.c. venerabili. de offi. dele.⁊.c. pisanis. de resti. spo.⁊.l. diligenter.ff. mandati. ⁊ expresse in terminis nostris, scʒ in executore peruertente mādatum, tenet glo. in.c. qđ ad consuetudinem. de offi. dele.⁊ idem ibi Joan. and. ⁊ cōmuniter doctores.⁊ Bar. in.l. ab executore.ff. de appel.⁊ per consequens non fuit necesse appellare, vt no. glo. Jo. an.⁊ Bar. in locis preallegatis. ⁊ probatur iure quia a facto nullo licet possit appellari ad finem deuolutionis negotij, vt euitetur interim grauamē facti, vt in.c. dilecto. de app.⁊ ibi per Innoc.⁊ in.l. carmalia pia. de iurepatro. non tamē est necesse: quia semper auditur quis per viā nullitatis, vt in.c.i. ⁊ quod ibi no. de re iudi.⁊ in.l.i.⁊.ij.C. quū prouoca. non est neces.⁊.l. si expressim.ff. de appella. qđ aūt ille executor peruerterit ordinē, ⁊ mandatum sibi factum, clarissime pʒ ex narratione facti. Nā snīa fuit lata inter ecclesiā Auicië.⁊ regē Anglie sup possessiōe quasi homagij, ⁊ fidelitatis occasione dicti comitatus, ⁊ fuit iniunctum dicto de lōgo perrerio, vt exequeretur iudicatum: ipse vero induxit decanū nomine ecclesie Auicień. in possessionem comitatus, ⁊ p̄cepit illis de comitatu vt nulli alij preter ecclesie Auicień. obedirent. Que verba sapiunt cōmodā possessionem comitatus, ⁊ non possessionem homagij recipiendi, vel fidelitatis. Nam si voluisset exequi iudicatū, prout sibi de iure ⁊ ex forma mandati incūbebat, debebat adire dñam Constantiā vt pretēsam vasallā, ⁊ sibi p̄cipere, vt loco regis Anglie, seu ducis Aquitanie obediret, ⁊ faceret homagiū seu fidelitatē ecclesie Auicië. donec aliud pronunciaretur sup ꝓprietate illius iuris, quod nō fecit: sʒ prorsus aliud

vnde dico q̄ð illa executio nõ valuit, nec respectu possessionis recipiẽdi homagium, nec respectu ipsius comitatus: q2 in primo defuit volũtas ipsius executoris. in secũdo defuit potestas. ⁊ sic habuit locũ illa regula. Q̄ð noluit potuit, q̄ð voluit adimplere nequit. de offi. deleg. c. cũ sup abbatia. ⁊ l. multũ interest. C. si q̄s alte. vel si. Nec obstat si dicat̃ dictum executorem dixisse, vt nulli alij obedirent preter ecclesie Auicię. in quantũ iudicatũ ⁊ mandatũ domini regis se extendebat ⁊c. q2 verbo vnũ dicebat, ⁊ cõtrariũ faciebat facto: ⁊ sic p facta cõtraria recedebat, vt in. c. cũ. M. de cõsti. ⁊ c. solicitudinem. de appel. vnde erat in eo quedam repugnantia: merito neutrũ valuit: vt in. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. ¶ Uenio ad duodecimã questionẽ isti vicinã in qua querit̃, an iudicatũ secundũ p curiã regis prolatũ, nõ tñ executioni legitime mandatũ, validauerit in aliquo pcessum illius executoris de lõgo peterio prius sup executione iudicati primi factũ. Et breuiter dico q nõ. nam certũ est pcessum illi⁹ nullius momẽti fuisse, vt in pcedenti q̄õne pbatũ est: ergo nec p secundũ iudicatũ recepit vigorẽ: q2 secundũ iudicatũ, vel decretũ non interuenit sup prima executione, confirmando illã, seu pronuntiando eã bene fuisse gestã: quo casu posset pbabiliter dubitari, nũquid validetur p secundã sententiã, per ea que leguntur ⁊ no. l. l. j. ff. que sen. sine ap. resein. ⁊ in. l. j. C. qñ pvo. nõ est neces. ⁊ p Inn. in. c. super literis. de rescriptis. per Bar. plene in. l. si expressim. ff. de appel. in quo sunt varie sententie, vt in preallega. iuribus nota. Sed dña Constantia instante super appellatione sua cõtra processum dicti executoris nomine ecclesie Auicieñ. fuit petitum, vt ante omnia primũ iudicatum de quo supra, mandaretur executioni ad plenum, ⁊ per hãc postulationem per aliud iudicium curie regis Frãcie pnuntiatũ fuit, q executio iudicati facti pro ecclesia Auicieñ. cõtra regem Anglie, sm tenorẽ dicti iudicati fieret, ⁊ in feudo totius comitatus Bigorre, ⁊ in oib⁹ que dictus rex Anglie de dicto comitatu, vel ratione eiusdẽ tenebat tempore primi iudicati: vt episcopus ⁊ capitulum ponerẽtur in his in eo statu in quo erat dictus rex Anglie tempore eiusdẽ iudicati ⁊c. vt patet in narratione facti: vnde si bñ põderent̃ verba predicta, hec sententia diffinitiua, imo verius interlocutoria prolata pendente appellatione dñe Constantie non fuit super executione iam facta eam aliqualiter approbando: sed solum fuit preceptum, vt primũ iudicatũ mandaret̃ executioni, nec simpliciter, sz in preiudiciũ solius regis Anglie, ⁊ vt ecclesia Auicieñ. poneretur in possessiõe eorum que in dicto comitatu rex Anglie tẽpore iudicati possidebat, ⁊ cum illo tpe non possideret rex Anglie comitatũ pleno iure: sed receperat solũmodo iuramẽtũ fidelitatis, nõ extẽdebatur etiã secunda pnuntiatio, nisi ad ius tñc possessum per regem Anglie: ⁊ sic clarissime patet q executio iniuste ⁊ peruerse facta per illum executorem de longo peterio in nullo fuit p hoc secundũ iudicatũ conualidata: maxime cum verba sententie sint stricte intelligẽda, vt in. l. vnica. C. si vna sen. plu. fue. cõ. ⁊ c. dilect⁹. de offi. or. no. Barto. in. d. l. si expressim. Quinimo plus no. dixit Barto. in. d. l. si expressim. quod si fuisset appellatum a sententia nulla, ⁊ iudex appellationis pronuntiasset appellationem iniustam, seu male appellatum, non per hoc confirmaretur prima sententia nulla: quia non sequitur fuit male appellatum, ergo iudicatum tenuit: nam potuit esse male appellatum ppter defectum ordinis non seruati: vel quia post decẽnium vel quid simile: ⁊ verba sentẽtie vt predixi, sunt stricte intelligẽda. Ad propositũ nostrũ veniendo tunc fuisset confirmatus pcessus nullus illius executoris, si fuisset pnuntiatum male appellatum, bene p illum executorẽ pcessum: vt no. Inno. ⁊ aliĩ in iurib⁹ preall. Et hoc casu posset dubitari, nũquid p talia verba confirmaretur prima executio, ⁊ primo tenerent q nõ: quia illa executio notorie erat nulla, cũ cõstaret q̄ð esset cõtraria sententie, q̄ inducit notoriũ, vt in. c. vestra. ⁊ c. si. de cohe. cle. ergo secũda sentẽtia esset notorie iniusta, si cõtineret pcessum notorie nullũ esse validũ: sentẽtia aũo notorie iniusta, est ipso iure nulla: nec est opus ab ea appellare. tex. est no. in. c. iter ceteras. de re iu. not. Inn. in. c. fraternitatis. de fri. ⁊ mal. nã sñia trãsit in rẽ iudicatã ppter psumptionẽ iustitie: q2 presumit̃ p iudice. vt in. c. in pñtia. de renũ. ⁊ c. cãm q̄. de iudi. q̄ psumptio cessat data notorietate iniustitie: nã veritate manifestata cedit opinio veritati. vij. di. veritate. Et hec de ista q̄õne. ¶ Tredecima questio, Utrũ dña Cõstantia debeat haberi excusata, q̄ postq̄ sciuit dicta iudicata p ecclesia Auicieñ. prolata corã executore, ⁊ decano, obtulerit homagiũ facere ecclesie, ⁊ alia ad q̄ tenebat̃, vt. s. Et deinde infirmitate languẽs pcuratorẽ cũ spãli mãdato cõstituit ad faciendũ ipsum homagium: ⁊ idẽ pcurator illud facere obtulit, sz ecclesia recipere nõ curauit. Ad questionẽ hãc rñdeo, q non solũ est excusata: sz dico q fecit plus q̄ debuit. Excusata eñi est, q2 satis est q vasall⁹ postq̄ cognoscit se vasallũ, adeat dñm, ⁊ polliceat̃ iurare, ⁊ petat inuestiturã, ⁊ alia offerat, ad q̄ tenet̃ de iure, vt est tex. in. c. j. de capitul. cotra. ⁊ si deficit p dñm pinde est ac si oia ad q̄ tenebatur, fecisset: q2 iuris regula est, vt si deficit p illũ, cuius interest factum fieri, perinde est ac si factum fuisset gestũ, vt in. l. iure ciuili. ff. de cõdi. ⁊ demon. ⁊ regula, imputari. cum cõcordãtiis ibi positis. de reg. iur. lib. vj. satis est eñi q hõ faciat, quicqd põt: ⁊ in eo cõsistit. xxij. q. ij. faciat homo. ⁊ c. breui. de iureiurã. Et, tẽpus anni prefixi ad iuramentũ fiendũ ⁊c. currit vasallo a tpe sciẽtie, ⁊ nõ ante, vt no. Bal. in. d. c. j. ⁊ hãc partẽ tenet Bal. post Jac. de bel. in. c. ij. per quos fi. inuesti. vbi dicit, q si vasallus vult facere fidelitatẽ, dñs aũt recusat facere inuestituram, nõ nocet vasallo: ⁊ dñs sibi tenetur ad interesse, vt in. §. si. de no. for. fide. Uel potest sm eum precise cogi tradere rem ⁊ inuestituram facere, vt in. c. si facta. si de feu. fu. controuer. Uel tertio sm eos priuabit̃ dñs pprietate feudi. sicut vasallus priuaret̃ iure suo, si recuset fidelitatẽ prestare, vt de no. for. fide. §. dominus. in titu. qualiter dñs feu. priue. c. vnico. Et hoc vltimum est notãdũ. ⁊ dixi supra in. vj. q. ⁊ facit. c. q2 diuersitatẽ. de cõces. preben. ⁊ c. licet. de supplẽ. negl. pla. Dixi q fecit dña Constantia plus q̄ debuit: quia nõ tenebat̃ illico iurare, cũ non fuisset ad illud iudiciũ agitatũ inter ecclesiã Auicię. ⁊ regẽ Anglie, vocata: vnde prius debebat audiri volẽs dicere, de iure suo: q2 forte nõ erat vasalla: sz vera proprietaria, sicut fuerat dña Petronilla: vel forte intererat sua nõ mutare dominũ vt plene dixi in. §. in. x. q. ¶ Decima quarta q̄ð. Utrum domin⁹ rex Francie qui partibus cõtendẽtibus tenere debebat sm tenorẽ iudicati sui in manu sua tanq̄ superior res cõtentiosas, sic tenẽdo lõgissimo tpe pscripserit z partes, ita q teneat̃ heredibus dicte Cõstãtie super proprietate dicti comitat⁹ iustitiã ministrare. Ad quã dico duplici ratione ⁊ efficaci, q̄ð nõ potuerit prescribere: sz q teneatur ius suũ cuiq3 ministrare. Et primo pbatur: quia prescriptio cũ mala fide nõ procedit vt in. c. vigilanti. ⁊ c. si. de prescri. ⁊ in regula, possessor. de reg. iur. li. vj. per Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. vbi dicit, q hoc ius canonicum cum concernat anime salutem, debet seruari etiam in foro ciuili. ⁊ idẽ no. glo. in dicta regula, possessor. sed rex Francie sciebat illa bona ad alios pertinere, non ad se, cum illa reduxit ad manus suas per partium cõcordiam: ergo prescribere non potuit, tanquã in mala fide cõstitutus. Ille eñi dicitur male fidei possessor, qui hz rerum alienarũ cõscientiã, vt dicit tex. in. c. si virgo. xxxij. q. ij. Nec obstat si dicat̃, q alij reges successores potuerũt hoc ignorare. ar. regule, is q in ius succedit, alterius. de regu. iur. lib. vj. q̄ð nõ est verisimile, nec est presumendũ, cũ pretextu iudicati hoc fecerit ille rex: ⁊ iudicatũ inducit notoriũ, q̄ð q̄s nõ psumit̃ ignorare. de purg. cano. c. cũ dilecti. Itẽ ⁊ melius, psupposito q successores habuissent bonã fidẽ, cũ mala fides defuncti noceat successori vniuersali i pscribẽdo: vt est tex. no. cũ gl. i. l. cũ heres. ff. de diuer. ⁊ tẽpo. pscri. Successores eñi in regno habuerũt regnũ, ⁊ alia tanq̄ heredes, vt plene dixi. s. in. j. q. Et lz Dy. dixerit in regula, possessor. preall. q̄ eq̄tate canonica videri q successor bone fidei possit a se pscriptionem inchoare: iuxta no. in. c. de quarta. de prescri. ⁊ c. cura. de iurepa. tñ dico illud pcedere in terris eccle, nõ aũt in alijs, vbi principalr dz seruari ius ciuile, ex quo seruari põt sine anime detrimẽto, vt not. in dicta regula, possessor. ⁊ in. c. ij. de arbi. lib. vj. ⁊ in. d. l. priuilegia. Itẽ iura canonica loquunt̃ in successore in platura, q̄ causat ius nõ a defuncto, sz a superiore, vnde cẽsetur eadẽ psona cum defuncto. Ius aũt ciuile loquit̃ in herede, qui cẽsetur eadẽ psona cum defuncto: cũ ab ea sortiat̃ omne ius suũ, vt in auc. de iureiur an. a morẽte prestito. Scd̃a ratio principalis quare nõ dz pIudicari domine Constãtie ⁊ suis successoribus est: q2 lis etiam apud cõsistorium principis consistens dz esse absq3 dãno mora: donec princeps fecerit eã dirimere, vt in auc. sz cũ lis. C. de tẽp. app. ⁊ in. c. ex insinuatione. de ap. Et p hec liquet clare veritas hui⁹ q̄õnis. ¶ Decimaquinta q̄ð, in quã penã incidat ecclesia Auicię. trãsferendo dictum comitatũ in dñam Reginã quocũq3 titulo in audita domina Constantia ⁊ sua pendẽte appellatione. Rñdeo, q incidit in penã litigiosi contractus, q̄ quidẽ pena locum hz etiã contra ecclesiam, cũ alienauit platus cõmunicato capitulo, vt pbatur in. c. eccl̃ia sancte marie. el. j. vt pe. ap. nil inno. ⁊ ibi expsse hoc tenẽt Host. ⁊ Jo. an. facit. xi. q. j. quia res in litigio. Pena autẽ litigiosi ponitur in. l. si. C. de litigio. ⁊ p glo. in. d. c. ecclesie. ⁊ respectu ipsius alienãtis pena est, quia si pretium interuenit, cõpellitur nedum pretium restituere, sed aliam tãtam quantitatẽ refundere, ⁊ applicat̃ fisco, ⁊ cõtractus alienationis nõ vz: ⁊ sic recuperat rem, vt actoris nõ sit conditio deterior: ex quo a principio incipit iudicium contra certam psonã. Si aũt nõ interuenit pretiũ, puta quia donauit: tunc multari dz in estimatione vera ⁊ iusta. ⁊ hec habent̃ in. d. l. si. Et q hic habeat locum pena probatur sic: Res efficitur litigiosa, cum ipsius domino questio vertitur inter actorẽ ⁊ reũ iudiciaria cõuentione, vel pcibus principi oblatis, ⁊ iudici insinuatis. ac p eum futuro reo cognitis: vt dicit tex. in auc. litigiosa. C. de litigio. ⁊ in cle. ij. vt lit. penden. Sed in casu nostro agebat̃ de dominio illius feudi seu comitat⁹, ⁊ cã fuerat placitata seu in iudiciũ deducta. Nam appellatio pma cũ fuit extraiudicialis, hz instar puocatiõis, vt in. c. cũ sit romana. de app. Itẽ ⁊ melius, postmodũ causa fuit deducta in iudiciũ, ⁊ preces fuerũt insinuate regi: ⁊ rex mãdauit vt fieret iustitia. ⁊ hoc fuit sepe insinuatũ ecclesie Auicieñ. vnde nõ solũ hic interuenit citatio. ⁊ cognitio sup re litigiosa: quinimo multi alij actus interuenerunt, ad inducendã rem litigiosam: ⁊ sufficit sola citatio, vel pces principi oblates ⁊ iudici p eũ insinuate ⁊c. vt. s. dixi. ⁊ vtrũq3, q̄ð plus est, hic interuenit: ergo habuit locũ vitiũ litigiosi 3ctus. ⁊ hoc vitiũ remanet etiã in cã appellationis, vt no. dicit Inno. in. c. dilecte. in si. de exce. ¶ Decimasexta questio, Utrum dña Regina, ⁊ eius heredes q de facto p modũ i casu narratũ tenuerũt dictũ comitatũ per centũ triginta annos ⁊ vltra: pscripserint z heredes dicte Cõstãtie nũc se defendẽtes. Ad hãc q̄õnẽ

dico

dico, q pscribere nō potuerunt: et de dña regina nō est dubiū: qr ipsa est
in mala fide: tum recipiēdo rē litigiosam: vt patuit in precedēti qōne, et
postmodū de facto, et p violētiam illū comitatū occupando. xxxiij. q. ij.
si virgo. nec ipsius successores potuerūt pscribere: tū qr verisimile est in
facto tam arduo habuisse notitiā originis illius comitatus: et sic erat i
mala fide: tum qr mala fides defuncti nocet heredibus in prescribēdo,
vt sicut defunctus nō valebat pscribere ppter malā fidē, ita nec ipsius
heres: qr cēset eadē psona cū defuncto, lz habuerit bonā fidē. vt. l. cū he
res. ff. de diuer. et temp. et dixi plene. s. in. xiij. q. et no. glos. in. l. vitia. C. de
acq. pos. Et maxime hoc pcedit habito respectu q vitiū erat reale: qr
vi dicta dña regina occupauit dictū comitatū p gētes suas. et lex dicit
q vitia possessionū a maiorib9 octa pdurāt. et successorē authoris sine
culpa comitant: vt in. l. vitia possessionū. p alleg. et insti. d vsuca. §. furti
ue. cum seq. ¶ Decimaseptimo qō, vtrū rex Frācie in pace facta apud
Bricamacū cū rege Anglie: vt in casu dictū est, potuit dare comitatuz
Bigorre in eius manibus taliter existentē dicto regi Anglie. Et si po
tuit, Utrū post priuationē in parlamēto factā idē comitatus ad priorē
rem, statū, et causaz redierit, aut sit in dñio regis p cōfiscationē incorpo
ratus. Et questio apud me nō est leuis, p tex. no. et sin. in materia sua. in
8 l. bene a zenone. C. de quadriē. prescr. vbi in summa dr, q si imperator
donet alteri, vel vēdat, vel aliter alienet rē alienā, vt ppriā, nō valet p
tēdēs illam rē esse suā, seu dñs, vel creditor 3 detinētes actionē moue
re: sed aduersus fiscū agere intra quadriennium dūtaxat: postea vero nul
lā actionē habet etiā aduersus domum cesareā. Sed in casu nostro rex
Frācie q vices imperatoris gerit i regno suo, et inter suos subditos. vt in
c. per venerabilē. qui filij sint legi. illū comitatū quē tenebat, vt ppriū,
contulit regi Anglie: nec fuit tūc actū cōtra eius fiscū intra quadrien
nium: ergo nulla actio remāsit dictis comitibus de Furo, nec successori
bus. Nec obstat priuatio postmodum facta de rege Anglie, qr obliga
tio seu actio semel sublata et extincta, nō redit, seu reuiuiscit: lz res per
ueniat ad priorē statū. l. q res. §. areā. ff. de sol. et in. c. qnis. de cōse. di. iiij.
Et q̄q̄ hoc motiuū vigere videat, tñ eo non obstāte contrariuz puto
de iure verius. Et ad. l. bene a zenone. rñdeo multis modis. Primo q
illa lex loquitur, qñ imperator donauit rem alienā, credēs illaz esse suā:
secus si sciebat illā esse alienā: qr tunc alienatio nō pīudicat dño. de hoc
sunt due glo. multū notabiles. pma in. l. ij. C. de alt. re. cō. alia in. l. vnica.
de alie. rerū fisca. cū priuis. cō. lib. x. que ita et bene restringerūt hāc leges.
et sequit Bar. l. d. l. vnica. Et est ratio, nā speciale priuilegiū imperato
ris est, vt possit rem alienā alienare, qñ habet in illa aliquā partē, vt in
iurib9 pxime allegatis. sec9 autē qñ nullā partē habet, et sciat eā alienā.
Non enī pōt imperator regulariter aliena largiri: vt no. in. l. rescripta.
C. de preci. impe. offe. p Cy. et Bar. in. l. fi. C. si cōtra ius vl vti. publi. per
Inn. in. c. que in ecclesiarū. de cōsti. sed rex Francie verisimiliter sciebat
illū comitatū Bigorre ad illos ptinere: qm fuerat lōga cōtentio in cu
ria parlamēti sup eo, inter regē anglie, et ecclesiā Auicieñ. et inter dñam
Constantiā, et eandē ecclesiā. Itē successores dñe Constantie vsq in ho
diernū diē semp institerūt apud reges Francie pro tēpore existētes, p
recuperatione dicti comitat9: vt dicit in narratione facti. Et fama de
bet esse verisimiliter in illis, q comitat9 iste ad illos dños de Furo pti
net. Per hec enī, et denuntiationes sepe factas presumitur mala fides
possidentis: vt no. dicit Bar. in. l. celsus. ff. de vsucap. maxime, qr in gra
ui et notabili facto, put erat istud, presumit memoriā extare: lz multa
sint eps lapsa. vt in. c. cū illorū. §. circa. de sentē. excom. et. xvi. dis. qd dic
tis. facit qd no. Inno. in. c. ex litteris. de iureiur. Secundo potest respon
deri, q illa. l. bene a zenone. ponit priuilegiū specialissimū imperatoris
et Augusti qui suis 3siliis, suisq laboribus pro toto orbe terrarum die
noctuq laborant. vñ nō immerito si habeāt dignā sua prerogatiua for
tunā. vt dicit ibi tex. ppe finem. Hoc aūt priuilegiū non attribuit sibi
rex Frācie: ergo nō extēdēdū: vt in. c. sane. de priuileg. et. vij. q. i. peritissi
mi. et maxime, qr in eo nō est eadē ratio in hoc, q in imperatore, cū non
laboret pro vniuerso orbe. Tertia responsio, certum est q alienatio fa
cta per ecclesiam Auicieñ. tēpore litigij non valuit: vt in. l. fi. C. de litig.
et. c. ecclesia. vt lit. pen. et per cōsequēs remāsit de iure pprietas illius feu
di apud ecclesiā illā: lex aūt bene a zenone. nō hz locū in rebus ecclesie.
qr non potuit imperator se priuilegiare in preiudiciū bonoruz ecclesie:
vt. in. c. que in ecclesiarum. et. c. ecclesia sancte marie. de consti. et. l. fi. ff. de
iurisdi. om. iudi. et. c. pastoralis. de re iudi. vbi bonus text. ad materiam
nostrā. Quarto subtilius posset respōderi, q. l. bene a zenone. prealleg.
habet locum re alienata existente penes aliū: et hoc ne inquietetur ille,
qui habuit rē ab imperatore: nec ipse imperator inquietet in estimatio
ne: merito fuit prefixū tps ad agendū: vt ibi. Sed in casu nostro cessant
he rationes, cū res reuersa sit ad ipm regē. Nec liceat ipsum dñm regē
locupletari cū iactura aliorū, maxime subiectorū. vt in. c. locupletari. de
regu. iur. lib. vj. et in. l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. et cum illa lex sit
odiosa, debet restringi, quātū fieri potest. l. si preses. et. l. penul. ff. de pen.
et. c. odia. et. c. in penis. de reg. iur. lib. vi. Ex qbus concludo q aut dicta
alienatio nullo modo valuit, aut si valuit, redijt ad priorē statū cū sit
reuersus ad successorem vniuersalē illius domine regine, et ad male fi
dei possessorem. ¶ Decimaoctaua questio. Utrum diligentie facte p
heredes dicte Constātie, vt suppositum est in narratione facti, interru
perint prescriptionem dicte regine, et suorum heredum, si qua fuit. hec
questio potest primo decidi per ea que. s. dixi. xiij. et. xv. q. Non enim po
tuit hic habere locū prescriptio rationibus ibi dictis: sed presupposi
to quod locū habuerit, vt quesito satisfiat, an per illas diligentias fue
rit facta interruptio. In hoc animaduertendū, q domina Constantia
fuit spoliata dicto comitatu Bigorre per reginā: vnde prescriptio ab
illo tēpore, et nō ante, debet cōsiderari: qr sine possessione pscriptio nō
procedit. vt in regula, sine possessione. libi. vi. ab illo vero tempore cū
domina regina fuerit violenta, non potuit indubie inchoari prescri
ptio. insti. de vsuca. §. furtiue. cū seq. Nam si legitimuz habuisset titu
lum nō debuisset propria authoritate possessionē violenter inuadere.
vt. l. si. C. si per vim vel alio modo. et. l. si ex stipulatione. ff. de acquir. pos.
9 † Nam rē propriā nō potest quis violēter inuadere: q si fecerit incidit
in penam. l. si quis in tantum. C. vnde vi. et. xvi. qō. vi. placuit. vt priuari
debeat dominio illius si erat sua: sin autē cogitur rem cum estimatiōe
illius restituere: vt in dictis iuribus. Preterea cū dicta domina regi
na fuit placitata in curia regis, et per litis contestationem: vel vbi non
exigitur ex priuilegio cause per actum, qui solet fieri post litem cōtesta
tam, inducitur interruptio prescriptionis ciuiliter: vt in. §. potest. xvi.
q. iij. et. l. pen. C. ne de statu defun. not. gl. in. c. illud. de prescrip. et Bar. in
l. naturaliter. ff. de vsuca. Deinde huic regine successit dominus Ludo
uicus rex filius suus in dicto comitatu Bigorre: quiquidem dominus
Ludouicus prescribere non potuit: tum qr erat successor vniuersalis
matris, que fuerat malafidei possessor: vt l. l. cū heres. ff. de diuer. et tem
po. prescri. tum qr res iam fuerat in litigium deducta cū defuncta: et cū
qr ipsa possessio comitatus fuerat vitiosa. qr inuasa violēter. vnde no
cuit etiā successori: vt. d. l. vitia possessionū. C. de acq. pos. et. d. §. furtiue.
Tertio dicti comitatus possessionē domin9 rex Ludouic9 post corona
tionē suā transtulit in dominū Carolū, comitē marchie, fratrē suū. Iste
etiam licet esset singularis possessor prescribere nō potuit: tū qr erat in
mala fide. q presumenda est ex fama loci, que habebat, q dict9 comita
t9 pertineret ad dominā Constantiā, iuxta nota. p Bar. in. l. celsus. ff. d
vsuca. tum qr etiam de iure ciuili saltem infra triginta annos non po
tuit prescribi per quēcūq etiam singularem successorē ppter vitiū rea
le quod comitatur quēcūq successorem. d. l. vitia. cum glos. in. d. §. fur
tiue. cum seq. Item non potuit transferre in istum Carolum, cū super
eo lis penderet iam inchoata cum domina regina, que etiam transiuit
in successorem. s. dominum Ludouicum. Nam iudiciuz nō extinguitur
per mortem alterius litigantis: vt in aut. principales. C. de iura. calū.
et no. glo. in. c. fi. de arbi. Alij vero postmodū succedētes in regno Frā
cie, et in dicto comitatu specialiter non exprimuntur in cōsilis narratiōe
nec specifice dicitur qualem diligentiam adhibuit comes Furi, Phe
bus vulgariter nūcupatus, seu alij predecessores, vel successores sui: sz
in genere dicitur q multas diligētias adhibuerūt. vnde non potui cō
prehendere an essent sufficientes ad interrūpēdam pscriptionē, si qua
fuisset inchoata: cum non omnis diligentia sufficiat ad interrūpēdam
prescriptionem. vt patet in. l. vt perfecti9. C. de anna. excep. et. xvi. q. iij.
c. placuit. §. hec. de prescriptionibus. versic. is autem cuius. Et ideo nō
possumus in hoc dare speciale responsum. de spon. c. de muliere. Sz in
genere dico animaduertēdū, q prescriptio quādoq interrūpitur natu
raliter, qñq ciuiliter, quādoq vero dormit. ita q nō currit nec interrū
pitur: sed illius tēpus de medio subducit. et de his plene videat p glo.
et doctores in. c. illud. de prescrip. et per Bar. in. d. l. naturaliter. qui illā
legē cōmētauit. Et inter cetera ad ppositū nostrū dormit prescriptio,
qñ tanta est hostilitas seu guerra in loco, qd ius nō redditur. vt in. c. ex
transmissa. de prescrip. et ibi per Inno. et Bar. vbi. s. Idē sm Bart. ibi
quando inseuit mortalitas, seu pestilentia, qd ius loco nō reddit cō
simili ratione: qr est hostilitas dicta q tempora ista debēt subduci de
prescriptione. Et arbitror q ista fuerunt multa in regno Francie pro
pter maxima guerrarum discrimina, que viguerunt, et vigent in illo re
10 gno. † Itez interrūpitur prescriptio per litis cōtestationem: vt. s. dixi.
Et dicit glo. no. in regula, sine possessione. de re. iur. lib. vi. q de iure ca
nonico semel sic interrupta amplius non potest pscribi: qr vr reus titu
bare de iure suo, et non habere bonam fidem. Sed de iure ciuili requirū
tur de nouo quadraginta anni. Sed in hac materia peccati standū est
iuri canonico: vt no. gl. in regula, possessor. lib. vi. et idem dicit gloss. no.
in. c. i. xvi. q. iij. C. de sacrosan. eccle. l. priuilegia. Item tēpore pupillaris
etatis nō currit prescriptio. l. sicut. C. de pscrip. triginta, vel quadragin
ta annorū. fact. l. fi. C. in qui. cau. in integ. resti. nō est neces. et ideo si qs d
successoribus domine Constantie primo spoliatus fuit pupill9, sunt tē
pora illa pupillaris etatis de medio tollēda. Preterea de iure canoni
co interrūpitur pscriptio quādocunq superuenerit mala fides. i. cōsciē
tia rei aliene: vt in. c. vigilāti. et. c. fi. de pscrip. et regula, possessor malefi
dei. li. vi. no. Bar. in. d. l. naturaliter. ff. de vsucap. Item aduertēdum q
si quis non valuit litem contestari vel propter aduersarij absentiā, vel
furoris laborē, cū neminē tutorē habeat, vel curatorē, vel qr in magna
potestate constitutus est: notandum est hoc vltimū in materia nostra.
nā tunc debet protestari apud iudicē loci: et coram eo libellum querimo
nie deducere: et si nō potest habere presidē, hoc faciat corā episcopo: et
suam manifestet voluntatem: et sic faciendo interrumpit prescriptionē

aduersariū: ⁊ si nō potest habere presidē vel eꝫm tunc hoc faciat coram
notario: ⁊ in defectū notarii corā tribus testibus. Hec omnia habētur
in.l.vt pfecti⁹.C.de uoli exept. ⁊.xvi.q.iij.c.placuit.§.hec. de pscriptio
nib⁹. Ex his poterit pcurator dūi comitis de Furo multū istrui ad e
neruādū prorsus pscriptionē alteri⁹ partis: vel in totū allegādū malā
fidem. vt.s.dixi. vel interpretationē, vel tollēdo illa tēpora de medio in
quibus prescriptio dormiuit: vt.s. Et hec sufficiant ad istā questionē.
¶ Decimanona q̄stio Utrū priuilegiū p comites Arminiaci ⁊ Per
diaci pretensum prestet aliq̄d impedimētū donationi dūo comiti Fuxi
facte aut det iustam oppositiōis ⁊ appellationis causā quominus sorti
tur effectū. ⁊ si tale priuilegiū aut pactū inter regē ⁊ suos subditos ha
bitum sit de iure validū ⁊ tenendū attentis vel nō obstātibus multis
in donatiōe appositis que de pactis huiusmodi videntur facere mētio
nem. Ad hanc questionem breuiter respondeo ꝙ tale priuilegiū seu
pactū nullius momenti est nisi appareat de interesse aliquo dicti comi
tis Arminiaci. textus est apertus ⁊ ibi gl. ⁊ doctores in.l. nemo paci
scendo.ff.de pactis. vbi expresse patet ꝙ nedū princeps, imo nec pri
uatus pōt eo pacto ligari vt rem suā nō alienet. idem not.p Bart.in.l.
filiū.§.diuus.ff.de leg.i. ⁊ in.l.ea lege.C.de cōdi.ob causam. hinc tex.no.
in.l.quoties.ff de seruitu. dicit ꝙ non potest constitui seruitus, si nihil
interest accipientis: veluti si stipulor ne per fundū tuū eas: aut ne ibi
consistas: et ideo si nihil ꝯcedas ius tibi nō esse fundo tuo vti frui nihil
agit: vt ibi. si aūt pōt dominus comes Arminiaci aliquod interesse p
tendere, vt dictus comitatus Bigorre nō ponat extra manum regiā,
et tunc dico ꝙ licet possit valere pactū aut priuilegiū ne alienet nō tū
tale pactum pōt impedire dominij translationē, si de facto alienetur.
tex. est ⁊ glo. ⁊ clarius ibi p Bart.in.d.l.ea lege. ⁊ idem no.in.d.§.diu⁹.
et.d.l.nemo. ⁊ in.l.fi.C.de pac.conuen.inter emp. Idē notāter dicit In
no.in.c.raynaldus.de testa. vbi plene hanc materiam prosequitur, vbi
in summa dicit, ꝙ pactū nō potest facere vt alienatio facta non teneat,
vel quod dūium nō trāseat in accipientē, sed paciscens agere pōt ad in
teresse. vel ad penā. allegat no.l.d.l.ea lege. si ergo pactū etiā vestitū nō
impediat dūij translationē, fortius nec priuilegiū alienātis, cū minus
liget priuilegium ꝙ pactū. ad hoc qd̄ no.in.c.suggestū. ⁊.c.dilecti.de
ci. valet enim priuilegium, si interest accipientis. vt legi. ⁊ not.in.l.i.§.si
quis hoc concesserit.ff.de aqua quoti. ⁊ esti. tamen non potest impedi
re dūij trāslationem: vt no.in.d.l.fi.C.de pac.inter.emp. Fallit hoc fm
Bar.in dictis iuribus, qū is qui pactū apposuit, vt nō alienet, reserua
uit sibi ius aliquod in illa re. ⁊ sic intelligit text.not.in.l. si creditor.§.
fi.ff.de distra.pig. vbi patet, ꝙ si creditor recipiens hypothecā alicui⁹
rei apponat pactū, ne illa res alienet, impedit dūij translatio: vt ibi est
casus singularis. Sed in casu nostro nullū ius cōpetit comiti Arminia
ci in illo comitatu: ideo pactum vel concessio non fuit sufficiēs ad dūij
translationē in dūm comitē Fuxi impediēdū. Preterea dico ꝙ cum rex
Francie in concessione dūo comiti Fuxi facta reuocauerit oēs literas,
⁊ omne priuilegiū alteri cuicūq; cōcessum, cōtinēs, vt nō possit dict⁹ co
mitatus alienari: vt pꝫ in concessione facta dicto dūo comiti Fuxi: nō
potuit nec potest dictus comes Arminiaci suū priuilegiū allegare, vt
pote reuocatū. qd̄ reuocatio valuerit: pbat ex his que legunt ⁊ notāt
maxime per Inno.in.c.in nostra.de iniur. vbi text.in hoc notabilis. ex
quo ex dictis per Innoc. ibi colligitur, ꝙ statutū priuilegiatiuū ibi col
latum in subditos, pōt reuocari p ipsos statuentes: qd̄ intelligo qū pri
uilegium cōtinet factum successiuum, sicut in casu nostro: eodē modo
intelligo dictū Innoc.in.c.nouit.de iudi. quod sequitur Archi.xi.q̄.i.
quicunq;. ⁊ Jo.and.in.c.constitutus.de relig.do. Dicūt enim isti, quod
priuilegium concessum nō subdito: puta ecclesie, per principē secularē
reuocari amplius nō pōt arg.in.l.perfecta donatio.C.d̄ dona. que sub
modo. secus si est cōcessum subdito: q illud reuocari potest. vt patet in
d.c.suggestum. ⁊.c.dilecti. ⁊ de cōces.preben. det estanda. ⁊.c.veniens.de.
prescrip. cum similibus. Si autem priuilegium trāsiret in cōtractum,
vel quasi, tunc nō posset amplius reuocari: vt puta si fuisset dictū, Qui
cunq; iuerit ad habitandū ad talem ciuitatē, gaudeat immunitate tot
annis: tale enī priuilegiū seu statutū priuilegiatū nō pōt amplius reuo
cari respectu eorū qui iuerunt: sed respectu aliorū sic, vt no. Bart.in.l.
oēs populi.ff.de iusti. ⁊ iu. ⁊.l.qd̄ semel.de decre.ab ord.faci. ⁊.l.semper.
de iure immu. Idē dico qū priuilegiū cōtineret actū momentaneū, qui
transiuisset in ius gentiū: vt si princeps aliqd mihi donasset, vel infeu
dasset, illud enī fine causa amplius reuocari non pōt: vt in.c.i.de feud.
fine cul.nō amit. ⁊.c.vnico.d̄ natu.feu. ⁊ sic itelligo ꝙ vtrobiq; no. Bal.
Et ex pdictis cōcludo ꝙ nec priuilegiū nec appellatio potuit impedi
re dicti comitat⁹ Bigorre trāslationē, tū q priuilegium non valuit: tū
q presupposita validitate fuit reuocatū: tū q psupposito quod nō po
tuisset reuocari, nō potuit impedire dūs rei regis translationē: vt pa
tet ex predictis. Et de appellatiōe ꝙ nō habuerit impedire, pꝫ: q ap
pellatio extraiudicialis nil operat, si est iniusta, sicut erat i casu nostro:
vt patet ex predictis: vt probatur in.ca.cum nobis.de elec. Itē quātū
cunq; sit iusta, nō habet impedire quomin⁹ interim possit vti iure suo:
vt not. dicit Innoc.in.c.cum inter canonicos. ⁊.c.q propter. de elec. ⁊.
c.interposita.de appel. ⁊.c.ad dissoluendum.de despō.impube. Nec ob
stat iuramentum regis predecessoris si quod fecit: q illud non extēdit

ad successorem.in.c.veritatis.de iureiur. quinimo etiā si fuisset presti
tū ab isto rege donatore, nō habuisset impedire dominij translatione
illius comitatus Bigorre: q actus gestus cōtra iuramentū tenet, li
cet cōtrauenien s sit periurus: vt in.c.sicut.de spon. not. Innoc.in.c.di
lecto.de appel. tenet Joā.and.in regula, qd̄ semel.de regu.iur.lib.vi.in
mercu. sentit glo.in.ij.xiij.q.ij.c.vltima volūtas. nec obstat si opponatur
de.c.intellecto.de iureiuran. vbi patet, ꝙ nō tenet alienatio facta in pre
iudiciū regis etiā cum iuramento. Ad hoc enī plene rūdebo infra super
qōne.xxvi. vbi melius cadit. ¶ Ex his infero ad solutionē vigesime qō
nis, q̄ fuit. Utrū post oppositionē ⁊ appellationē comitis Arminiaci
inouata veniāt retractāda. dico enī ꝙ nō: q oppositio ⁊ appellatio fue
runt iniuste: ⁊ presupposito ꝙ fuissent iuste: nō tamē potuerūt impedi
re dominij translationē: ⁊ sic amplius non pōt agi cōtra dictum comitē
Fuxi, qui legitime obtinuit dictū comitatū, cū pactū seu priuilegiū de
non alienando rem propriā, esto qd̄ interfit paciscentis nō tamē afficit
ipsam rē, vt nō possit alienari: vt patet ex iuribus.s.in precedēti q. alle
gatis. ¶ Itē soluitur questio.xxi. Utrū scꝫ dicti domini Fuxi possint ad
causam iuarū oppositionū ⁊ appellationū pdictarū petere, ꝙ dict⁹ co
mitatus Bigorre ad manū regis ante omnia reducat, ⁊ postea cognos
scatur de meritis causē. Et vt patet ex predictis in duabus proximis
questionib⁹, dicendū est ꝙ nō: tum q notorie cōstat de iniustitia appel
lationum, ⁊ petentium illam reuocationē: tum q priuilegia que redar
guunt de nullitate, aut falsitate, aut alio vitio, nō debēt causa pendēte
vacillare: sed debent obseruari donec contrarium probet. vt in.c.accepi
mus.de fide instru. ⁊ in.c.cum persone.de priui.lib.vi. ⁊.l.cum precibus.
C.de probat. quinimo lite pendente non debet quis possessione sua pre
textu priuilegij habita priuari, etiam si priuilegium sit contrarium iu
ri. vt in.c.vt lite pen. ¶ Uigesima secūda questio est vtrum oppositio
et appellatio comitis Perdiaci, quas facit p baronia sua de angulis:
q de maiori trāslata est in minorē sit efficax. attēto qd̄ reges Frācie ol
dic ꝯsueuerunt vasallos suos quāuis inuitos trāsferre in pares aut mi
nores: ⁊ ita seruatur in Francia vt psupponitur. Pro solutiōe huius
questionis induco tex. apertū in.c.vnico.§.ex eadem.de lege cotra. vbi
expresse patet, ꝙ in requirēdo cōsensu vasallorū nō statur loci cōsuetu
dini ¶ Ad idē qd̄ no. Bal.in.c.imperialē.§.preterea ducatu.de prohi.
f ali.feu.p Fede. vbi dicit, ꝙ lꝫ lex phibeat diuisionē ducatus, vl digni
tatis inter plures heredes, tamē valet cōsuetudo in oppositū: adūciēs
ꝙ nulla lex positiua est q̄ nō possit tolli cōsuetudine contraria per.l. de
quibus.ff.de legi. Ego tū hoc dictū limitarē p.c.fi.de consuetu. Addu
co preterea bonū tex.in.l.venditor fundi.§.i.ff.cōmunia predio. vbi pa
tet, ꝙ cōsuetudo potest preiudicare iuri pprio ⁊ singulari. Secūdo prin
cipaliter pōt dici qd̄ licet feudū nō possit alienari inuito vasallo saltem
in minorē. vt videt innuere tex.in.c.i.§.ex eadē.d̄ leg.corrad. ⁊ in.d.c.im
perialem.§.preterea ducatus. hoc tamē verū nisi alienet cum vniuersi
tate: puta cum ciuitate aut comitatu, vt in casu nostro contingit, nam
tunc etiam rustico potest alienari: vt notāter dicit Bal. post gl.in.d.§.
12 ex eadē. ✝ Et est notādum fm eum ꝙ rusticus potest emere dignitates
⁊ iurisdictiones, que sunt proprium patrimonium venditoris: qd̄ dicat
menti tenendum quinimo plus dicit ibi Bald. qd̄ licet de iure cōmuni
iurisdictiones non possunt vendi: q publici iuris sunt, ⁊ estimationē
non capiunt: ⁊ maxime merum imperium, quod exercetur in personas,
quarum nulla est estimatio: vt.ff.ad.l.aquili.l.liber homo. dicit tamen
ꝙ per consuetudinē vsurpatū est, ⁊ ita qotidie videntur castra, ⁊ ville
vendi, ⁊ emi cum mero ⁊ mixto imperio, ⁊ oīmoda iurisdictione: que cō
suetudo vincit legem, fꝫ eum. ad hoc bonus tex.in.c.i.de feud.cog. vbi
generaliter disponitur quod cause feudales regulantur fm locorum
consuetudinē. Idem quo ad primū ꝙ feudum possit cum vniuersitate
alienari inuito vasallo etiam cessante consuetudine, tenēt glo. ⁊ Bal.in
d.§.preterea ducatus. Cōcludo ergo ꝙ duplici ex capite oppositio et
appellatio comitis Perdiaci p baronia sua de angulis. sita in comita
tu Bigorre non sunt iuste, nec admittēde: primo q ꝯsuetudo est in cō
trarium. Secundo q alienatio fuit facta cum vniuersitate comitatus.
facit pro hoc vltimo quod legi. ⁊ not.in.c.i.de capitaneo qui cu.vēdi.
¶ Ad vigesimātertiā questionē. Utrū dicta donatio ex sui forma sa
piat naturam donationis aut restitutionis, ad quā faciēdā dicto comi
ti Fuxi rex de iustitia tenebatur. dico ꝙ nullo mō sapit naturā restitu
tionis, sed potius donationis, seu ꝯcessionis in feudum. Hoc primo
colligit in v̄s.nos primo attendentes. post princip. vbi tex. dicit, ꝙ cō
uenienter nō poterat p formā iustitie sine vocatione partis, reddere ⁊
deliberare suo cōsanguineo. s. dicto comiti Fuxi terras supradictas ⁊c.
⁊ immediate trāsiuit ad formā gratie: ibi, cōsiderātes magnā legalita
tē ⁊c. vbi incipit narrare causas illius cōcessionis inductiuas: que oēs
sapiūt gratiā specialē: ex causis colligit dispositionis qualitas, ⁊ dispo
nentis mens. vt in.c.intelligētia.de verb.signi. quinimo dictū restrin
gitur ex causis. vt in.l.cū pater.§.dulcissimis.ff.de leg.ij. ⁊ in.l.ita ast.
ff.de admini.tuto. ⁊ vtrobiq; per Barto. Idem patet ex verbis dispo
sitiuis ipsius regis, in eo quod in versi. ex istis causis ⁊c. dicit. Ex istis
causis ⁊ aliis que ad hoc nos mouerunt ⁊ mouent dedimus, tradim⁹,
credimus, dereliquim⁹, ⁊ transportamus ex gratia speciali ⁊c. ex qui
bus verbis satis luculenter colligitur quod dominus Rex nō pcessit
restituendo

restituendo per viã iusticie: sed trãsferẽdo per viã gratie: preterea si resti
tuisset per viã iusticie, nõ cõcessisset in feudũ, sicut fecit. Itẽ procedere
nõ poterat per viã iusticie, nõ vocata parte s. ecclesia Auxicẽ. vt in c.
j. de cã pos. & ppri. & in c. inter quatuor. de maio. & obed. & c. ecclesia san.
marie. de constitu. & ij. q. j. c. caueant & c. omnis. quinimo sententia est
nulla, nõ solum cũ fertur cõtra absentẽ: sed etiã pro absente, et quo nõ
interuenit citatio: vt est glo. notabi. quã sequit ibi Bart. in l. ea que. C.
quo & qñ iudex. facit l. furioso. ff. de re iudi. & est ratio: quia de iure nõ potest
alteri absenti p alterũ acqri. l. absenti. ff. de dona. & plenius per Bar. in
dicta. l. ea que. facit. l. quotiens gerimus. ff. de actio. & obliga. ¶ Vigesi
ma quarta questio dependet ex precedenti, presupposito qd sapiat natu
ram donationis, an dñs comes Fuxi in recipiẽdo, cũ adiectis per re
gẽ conditionibus, preiudicauit iuri matris sue viuẽtis sup proprietate di
cti comitat⁹ Bigorre. Ad hãc questionẽ dicẽdũ arbitror. q in nullo pre
iudicauit iuri matris tunc viuentis, lz cõcessio facta dño comiti Fuxi
sapiat gratiã: qz certi & indubitati iuris est, ex alterius cõtractu nemi
nẽ obligari, nec iuri alterius preiudicari, etiã si sit mater, cui ex facto filij
minime preiudicatur: vt probatur in l. penul. & vlti. C. ne vxor pro mari
to. Plus et dico. q nec iuri matris, nec ipsi⁹ dñi comitis, aut ei⁹ potes
tatis, seu habentiũ, vel habiturorum ab eo causam, p hanc concessio
nem regiã preiudicat dupli ratione. Prima qz si verus dñs cõducit,
vel emit, vel alio titulo capit rẽ suã ab alio, vt alienã, nõ p hoc pdit do
minũ illius rei qd prius habebat. &c. videt apertus in l. ea quo. ff. de
vsucap. & in l. si rem aliquã. ff. de acq. pos. & vtrobiqz Barto. & maxime p
eũ in. d. l. si rem aliquã. vbi inter cetera dr se cõsuluisse in quadam causa
in his terminis. Quidam nobilis habẽs quẽdam fundum propriũ ac
cepit illũ a quodam monasterio in emphyteusim: & dicebatur in instru
mento. q monasterium cõcedebat tali nobili talẽ fundũ in emphyteu
sim: demũ nobilis ille fundũ illũ monasterio non requisito alteri vendi
dit, monasteriũ illũ fundũ tanq ad monasterium deuolutum occasiõe
alienatiõis volebat vẽdicare: cõsuluit Bar. & alij doctores secuti sunt,
vt ipse refert, q non poterat: qz recipiendo rem suam in emphyteusim
a monasterio nõ perdidit dñium, ex quo recepit illũ tanq propriũ mona
sterij. nam dñiũ solo animo nõ perdit sicut possessio. vt in l. si quis vi.
§. differentia. ff. de acquirẽ. pos. & l. qui propriam. C. locati secus autem
si quis rẽ suam donaret alteri, & postmodũ seu illico illã rem ab eo con
duceret, vl donaret, & retineret sibi vsumfructũ: nã tũc trãsferret domi
niũ & possessionẽ in alterũ. vt probat in l. quedã mulier. ff. de rei vend. &
in l. quisquis. C. de dona. tunc enim interuenit ficta traditio, p quã trãs
fertur dominiũ. l. quod meo. ff. de acqui. pos. & l. certe. de precario. sz qñ
capit rem propriam ab alio vt alienã, secus est: qz iste nõ agit alteri tra
dere, sed potius acquirere. Ad ppositum ergo cũ domin⁹ comes Fu
xi comitatũ Bigorre recepit a rege in feudũ vt aliena. & propriũ ipsius
regis, vt clare patet ex verbis concessionis, nullũ preiudiciũ fuit sibi, aut
suis in dño & iuribus illius comitatus generatum. Secũda ratio quia
re domino comiti Fuxi aut suis preiudiciũ nullũ ex cõcessione regia sit
illatũ, colligitur ex tenore dicte cõcessionis, vbi ipsemet dñs reseruauit
omne ius prius cõpetẽs dño comiti, & sue posteritati: vt patet in versi.
saluo, reseruato &c. vbi dicit saluo, & reseruato posteritati, & habẽtib⁹
cãm a dicto nostro consanguineo, & predecessorib⁹ suis de requirẽdo &
psequẽdo p viã actionis, & deuidẽdo iura que dicto nostro cõsanguineo
poterant pertinere iuribus supradictis, p modum quem potuisset, vel
potuit facere a die date presentium literarũ &c. Protestatio enim maxime
principis preseruat ius protestatiũ. xvj. q. j. c. pontifices. & de prescr. c. nihil. cũ
scandalo. de elect. c. cumana. & c. ecclesia. facit textus cum gloss. notabili
in. l. si fideiussor. ff. qui satisda. cog. plene per Bart. de materia protesta
tionis in. l. non solum. § morte. ff. de noui oper. nun. & per. Joã. an. post
Jo. mona. in regula. in gñali. lib. vj. in mercu. & per Inn. & alios in. c. cum
M. de cõsti. Et hec sufficiãt de hac qõne. ¶ Per prime dicta satis ar
bitror decisam relinqui questionẽ. xxv. qua queritur, an dato q nõ preiu
dicauerit domino comiti iuse viuẽte, nec ea defuncta, qualiter sibi idẽ
dominus comes eius heres precauere debeat, ne ipsam donationem
& eius conditiones videatur modo aliquo approbare: nam vt predixi
nullum preiudiciũ sibi fit ex tali concessione, & ea non obstante potest
ius suum consequentur psequi rationibus predictis, sicut potuisset tẽ
pore date illius concessionis, seu donationis: quinimo prodest sibi plu
rimum in alio dicta concessio: qz si verũ est ipsum dictũ comitẽ habere
ius ex suis predecessorib⁹ in dicto comitatu, impeditur interiz prescri
ptio, si qua incepisset currere ex persona dñi regis: qz transferẽdo co
mitatum in verũ dñm, perdidit possessionẽ, quam prius habebat, sine
qua nõ procedit prescriptio: vt not. probatur in l. si is a quo fundũ. ff.
de vsufr. a. sm lecturã quã ibi sequitur Bart. ¶ Vigesima sexta questio,
Verũ dicta donatio que ob causas rationabiles facta est, & pro qua idẽ
dñs Fuxi ad homagiũ & fidelitatẽ se astrinxit, sit de sui natura reuoca
bilis. Et primo vr q nedũ sit reuocabilis de facto, imo de iure nulli⁹
videtur esse momenti: qz rex nõ potest in preiudiciũ regni sui donatio
nes facere etiam cum iuramẽto de nõ reuocãdo: vt. c. intellecto. de iu
reiuran. Nam & quãdo coronatur, iurat nihil diminuere de bonis im
perij. d. c. intellecto. Preterea tales gratie in preiudicium vniuersitat
is vel regni, presumunt subreptitie: qz non est verisimile q ex certa

scientia fuissent concesse: cum sint contra ius, & vtilitatem publicam. ar
gu. in. c. penulti & vlt. de capel. mo. & l. rescripta contra ius elicita. C. de
preci. impe. offe. nec debent valere. l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. & l.
iubemus. C. de sacrosan. eccl. Et si diceretur oppositum, sequeret q re
gnum posset ad nihilum deuenire, quod non est dicendum, maxime cũ
non possit quis merum imperium a se abdicare, nisi in manibus sui su
perioris. vt in. l. legatus. ff. de offi. presi. multa alia argumenta fieri pos
sent, q colligere posset studiosus ex nota. per gl. in auth. quomodo opor
teat episco. in princip. & per Bar. in proemio digestorum. & per Bald. in
proemio super libro feudorũ, in illa questione, an donatio facta eccl'ie
per Constantinum imperatorẽ valuerit. & per Joan. de ligna. in clem. ro
mani. de iureiurando. Secundo principaliter contra illam concessionẽ
facit: quia rex non fecit mentionem de iuramento in contrarium presti
to: de quo videtur. quod necessario fienda erat. vt in. c. constitutus. de
rescrip. per gl. in. c. cũ non deceat. de elec. lib. vj. Preterea & tertio de li
teris, & priuilegijs precedentibus debent fieri mentio specialis, non sufficit
generalis. vt in. c. ij. de dolo & contumacia. & quod ibi not. adeo quod
de qualibet notabili clausula posita in prioribus literis, dz fieri men
tio in literis reuocatorijs. vt in. c. cum dilecta. & quod ibi no. de rescrip.
His argumentis premissis pro solutione questionis sciendũ q Bar.
in. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. format questionem, nun
quid rex valeat in regni preiudicium aliqua alienare. Et finaliter cõclu
dit q si tendat alienatio in graue detrimentum iurisdictionis regalis,
non valet, etiam si iuramẽto firmetur. vt in preallega. c. intellecto. sed
si non tendat in tam graue preiudicium, valeret tenet. de quo dr esse
casum in. c. abbate sane. de re iudi. libro. vj. Idẽ in effectu voluit Inn.
in. d. c. intellecto. & Joan. and. in. c. grandi. de supplen. neglig. prela. lib.
vj. non enim secundũ eum debet fieri ita amara interpretatio, vt nihil
possit de iuribus regni donare. arg. c. ij. & iij. & c. ad a. ostolice. de dona.
& c. ceterũ. eodem. tit. Bald. in loco preallegato format questionem.
Si imperator donauit, vel aliter concessit ex causa donationis, vel alio
titulo castrũ imperij, nunquid valebit donatio vel alienatio. & multis
allegatis pro et contra: tandem concludendo & soluendo dicit post an
tiquos, qd aut vult donare cum proprietate territorij seu dignitatis:
vt ille recognoscat donatarius imperatorem vt superiorem: & non est
possibile secundum eum, quia non potest facere etiam sibi parẽ aut su
periorem, vel aliquem qui impune posset se rebellare contra imperium:
quia lex regni contradicit. Et qz nullum inferius secundũ Aristo. in
stãtibus terminis discretiuis participat id quod superius est: commo
da tamen & dominiũ concedere potest, salua tamẽ semper imperij recog
nitione & fide. Et quod imperator seipsum mutilet, & mẽbra imperij
a se amputet, dicere, est species furti sm eum. Infeudatio vero non po
test minuere honorem regni sz Andr. de Iser. quod sequitur ibi Bal.
& est satis notãdum. in proposito nostro. facit quod legi. & not. in. c. ij. de
feu. Ad ppositũ ergo veniẽdo dico, q donatio seu cõcessio facta dño
comiti Fuxi argumentis in contrarium factis non obstãtibus mul
tiplici ex capite sustineri potest. & per consequens secundo loco probabo
quod est irreuocabilis. Primo enim dicta concessio iuribus consistit:
qz comitatus Bigorre non est de regno Francie, seu membrũ propriũ
ipsius regni: sed erat aut domini comitis Fuxi, aut ecclesie Auxicẽ.
aut ex concessione ipsius ecclesie pertinebat ad regẽ Francie, nõ vt ad
regem: sed ratione sui patrimonij & successionis specialis: nam vt patet
ex narratione facti iste comitatus habuit originez in persona domine
Joanne regine Francie & Nauarre ex donatione seu permutatione fa
cta cum ecclesia seu per ecclesiã Auxicẽ. que pretendebat tunc habere
proprietatem dicti comitatus & ex psona ipsius peruenit ad regẽ presen
tem vt heredem heredis dicte dñe Joãne. de patrimonio vero suo põt
rex disponere ad libitum cũ non contingat alienatio regni. vt. d. l. bene
a zenone. C. de quadrien. prescripti. & in re sua quilibet rector princeps
est legitimus moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mãd. & c. de his.
de sepul. facit qd dixi. & xvij. q. Preterea & secundo presupposito q per
tinuisset ad regnum suũ subdominio potest dicta alienatio sustẽtari
ex eo qz dictus rex pure non donauit seu alienauit dictum comitatum,
sed concessit in feudum retinendo sibi proprietatẽ & honorẽ & preeminẽ
tiam & deuolutionẽ certis casibus ad eũ vel successores. vt patet in cõ
cessione. & est hoc de natura feudi. xxij. q. v. de forma. in quib. cau. feu.
amit. talis vero concessio non diminuit honorem regni vt. s. dixi & sic
cessat. c. intellecto. de iureiurando. Preterea et tertio habito respectu
ad amplissimũ regnum Francie & munificentiam solitã illius regni re
gum & ad preclara seruitia regibus Francie impẽsa per comites Fuxi
presertim hodiernos, vt ipsemet dñs rex in suis literis attestatur nõ
dz dici q dicta concessio cedat in graue preiudiciũ regni: cum donatio
remuneratiua nõ sit ppriе donatio, sed potius meritorum remuneratio.
vt no. dicit tex. in. l. aquilius regulus. ff. de dona. no. Barto. in prohe.
ff. veteris. hinc tex. singularis in. l. si pater. §. i. ff. de dona. dr, qd dona
tio facta propter exinnia, & magna merita precedentia est irreuocabilis,
et propter ingratitudinez: qz potius est merces laboris exinnij quã me
ra donatio. & presertim hoc procedit in casu nostro in quo ipsemet do
minus rex attestat, qd dictus comitatus ex iuribus pdictis p dominũ
comitẽ, videbat ad eum pertinere: & sic quodãmodo restituit illi quod

funm erat qd est necessitatis ꝛ nō mere liberalitatis:sed voluit rex pros
cedere per manum iustitie ꝓpter partis absentiā et vt videret̃ exercere
maiorē magnificentiā vt ipse met in suis literis attestari videt̃. Et his
remanent soluta contraria q̄ inferebāt nullitatē ex defectu potestatis.
Ad aliā 3ria q̄ videntur vigere ex cā subiectiōis:dico ꝙ iuramentū pre
stitū ꝑ predecessores istiꝰ regis de comitatu nō alienādo fuit ꝑsonale.
vñ ꝑ mortē fuit sublatū:ergo iuramentū nō trāsit i successorē.vt legi.ꝛ not
in.c.veritatis.de iureiu.satissecit enī ipse iurās ex quo nō alienauit vñ
successor ex tali iuramento non ligatur no.Joan.an.in.c.fi.de sepul.et
in.c.cū.C.laicos.de foro cōpe.lib.vi.ꝛ sic nō erat opus mētionē facere
de eo ꝙ nō erat.Itē ꝑsupposito ꝙ iste dñs rex iurasset nec mētionē de
tali iuramēto aut priuilegio prius facto de nō alienādo fecisset:tñ dū
eo ꝙ nihilominus ꝯcessio in feudū q̄ postea fecit debet valere:qr hanc
ꝯcessionē facit iure ꝓprio ꝛ de patrimonio suo:vt.s.dixi.vñ nō potoit
se ita ligare ꝙ haberet impedire dictā trāslationē sicut dicimus in pri
uato q alligauit se ad nō alienādū:ꝛ tñ tenet alienatio licet nullā in alie
natione mētionē de priori obligatione fecisset:vt.l.nemo pōt.ff.de leg.
j.ꝛ legi.ꝛ not.in.lege.ea.l.C.de cōdi.ob cau.ꝛ dixi plene.s.in prima qō.
In his enim q̄ infert publica ꝑsona vt priuatus censet̃ iure priuati:vt
legi.ꝛ not.in.c.fi.de ꝓcura.Preterea concedēdo comitatū ꝯtraxit cū
dño comite cū vltro citroq; oritur obligatio.d.c.de forma.si em ex cō
tractu obligatur etiā princeps.vt.c.i.de ꝓba.ꝛ statim latiꝰ dicā:ergo
non potest cōtractus infringi eo qr nō fecit mētionē specialē de priori
iuramēto aut cōcessione antecedēti:superuenit enim vinculū fortius nā
vt.s dixi tenet cōtractus etiā cōtra ꝓpriū iuramētū:licet ꝯtrahens sit
periurus:vt in.c.sicut.de spon.no.Inno.in.c.dilecto.de prebē.ꝛ Joan.
an.in regula semel.lib.vi.in mercu ❡ Ex his infero ad secūdū an ta
lis ꝯcessio facta dño comiti Foxi ꝑ dñm regē sit reuocabilis.Et dico
ꝙ nō tex.est no.l.c.vnico.de natu.feu.vbi dicitur ꝙ si princeps inuesti
uit aliquem de aliquo feudo nō potest eū disuestire sine culpa ad idē
cō similis tex.in.c.vnico.de feu.sine culpa nō amit.ꝛ vtrobiq; hoc not.
Bal.ꝛ probatur hoc duplici rōne.Prima qr princeps obligatur ex cō
tractu sicut quilibet priuatus.vt in.c.i.ꝛ qd ibi no.de proba.ꝛ in con
cessione feudi vtrinq; nascit̃ obligatio.Scda ratio qr nō pōt princeps
reuocare priuilegiū qd prius ꝯcessit ex quo trāsiuit in 3ctū vel quasi
seu in suo gēti:vt no.in.l.qd semel.ff.de decre.ab or.fac.ꝛ dixi.s.plene
in.xie.q.ꝛ generaliter nō pōt princeps causa nō existēte priuare aliquē
dño suo:vt plene no.ꝑ Cy.in.l.rescripta.C.de ꝑc.impe.offe.ꝛ Bart.in
l.fi.C.si cōtra ius vel vti.pub.ꝛ Innoce.in.c.q̄ in ecclesiarū.de constitu.
❡ Condescendo igit̃ ad.xvij.q.qua querit̃ presupposito quod ꝓpter
importunitatē,vl alis,dñs rex dictā cōcessionem vellet reuocare de fas
cto:ꝙ remedium hꝫ dictus dñs comes Fuxi ad retinēdū possessionem
ipsius comitatus Bigorre,ad minus donec fuerit de iure ipsius,qd
ante donationem habebat in eo,ꝑ sniam declaratū.Et in hac questios
ne dico certū esse,ꝙ sine culpa dicti dñi comitis illā cōcessionē reuocare
non pōt vt clare patuit ex deductis in.pri.q̄ōne.s.si autē de facto vels
let reuocare,videt̃ dicere Cy.i.d.l.rescripta.C.d ꝑc.impe.offe.ꝛ Bar.
in.l.fi.C.si contra ius vel vtil.pub.ꝙ quo ad obseruantiā standū est dis
spositioni principis:qr ꝑsumenda est ꝑ principe causa:nec admittit̃ in
cōtrarium probatio:sꝫ si sine iusta causa facit,peccat s̃m eos.isti tñ dos
ctores nō loquunt̃ i casu nostro:sꝫ cū princeps vult alicui rē suā aufes
re.Sed in casu nostro dico ꝙ cū princeps obliget̃ ex cōtractu suo,nō ꝑt
cōtrauenire,nisi appareat ꝛ cōstet de causa:qr alias de facili princeps
posset tollere,ꝛ infringere oēm cōtractum ꝑ eū gestū,qd nō est dicēdū.
hoc ego ꝓbo ꝑ tex.aptū in.c.i.de feu.sine cul.nō amit.ꝛ.c.vnico.de nas
tu.feud.vbi dicit̃,qd nisi cōuictus fuerit de culpa,nō debet vasallꝰ pris
uari feudo etiā per principē.Adduco insup hāc rationē:qr si princeps
nō sit supra 3ctus,cū sint de iure gētiū.vt no.Bal.in.c.pri.alleg.ꝛ Inn.
in.d.c.ij.de cōstr.vel.ideo debet in eo presumi causa:cū materia non sit
sibi subiecta:facit qd in simili not.Jo.an.in.c.i.de offic.deleg.lib.vi.ad
idē tex.apertus in.c.i.de ꝓba.vbi princeps cōpellit̃ obseruare suum cō
tractum,nisi iustam causam ostendat in cōtrarium:ꝛ optime facit.c.no
uit.de iudi.Si ergo sine causa apparente legitima ꝛ ratiōabili dñs rex
vellet cōtrauenire,remediū honestū ꝛ indubitabile esset,vt dñs comes
recurreret ad denuntiationē euangelicā,seu iudicialem ratiōe peccati.
iuxta ea que habent̃ ꝛ not.in.c.nouit.de iudi.Secundū remediū,vt ap
pellet ad papā,ꝑ notabile dictū Inn.in.c.licet ex suscepto.de fo.cōpe.
vbi dicit ad papā recurrēdū esse sine immineat necessitas iuris,qr alius
nō est iudex superior:siue facti,qr de facto minores iudices subuenire
nō possunt:ad qd no.Hosti.in.c.nouit.de iudi.ꝛ in rege Francie optis
me adduci pōt qd no.Inno.in.c.ꝑ venerabilē.q fi.sint legi.vbi dicit eū
de iure subesse pape.Tertiū remediū,vt arbitror:vt de facto resistat:
qr vbi superior de facto,ꝛ iniuste ꝓcedit,pōt sibi de facto resisti.vt not.
gl.in.c.ex literis.de offi.deleg.ꝛ Inn.in.c.si quādo.eo.ti.ꝛ.c.inter dile
ctos.de exces.ꝑla.saltē in casu nr̃o in quo grauamē reparari ꝑ iudicē ap
pellationis nō posset.vt voluit Cy.in.l.ab executore.C.quoꝝ appel.nō
reci.ꝛ in.l.i.C.vnde vi.Nā defensio est de iure naturali,q̄ cuiq; etiam
contra principem cōcedit̃:vt in.c.pastoralis.de re iudi.in cle.hinc dixit
glo.not.i.dist.ius gentiū.ꝙ potest qs in defectū superioris dicere sibi
ius ꝓpria authoritate.ꝛ idem voluit Inn.c.olim.el.j.de restitu.spol.

❡ Nunc postremo altissimo gratias immensas agendo restat vltimā
questionē in ordine.xviij.expedire,que est.Vtrū ꝓcurator regius ge
neralis attētis mādatis,ꝛ nō obstātibus.in literis cōcessionis appositis,
nec non expeditione camere cōputorum,ac lectione ꝛ publicatione
in curia regia parlamenti iustā nūc possit causam habere vt dictis fra
tribus Arminiaci ꝛ Perdiaci comitibus presenti cū se adiungat.In
qua profecto consideratione triplici dicendum censeo,ꝙ nō.Et primo
adduco text.in.l.bene a zenone.C.de quadri.ꝑscri.vbi dicit text.Nemo
audeat eos,qui res accipiūt a principe,per quēcūq; titulū alienatiōis,
siue mobiles,siue immobiles,seu se mouētes,vel iura incorporalia,vt
penes ciuiles iudicijs afficere,vel sperare aliquam cōtra eos sibi viā
esse apertam:sꝫ omnis aditus precludatur,omnis motus ꝛ spes huiꝰ
petulantie ꝛc.ꝛ pōdero illud verbū vniuersale negatiuū,nemo audeat
ꝛc.excludit enim quemlibet contraire volentem.xix.di.si romanorum.
ꝛ.c.solite.de maio.ꝛ obed.ꝛ.l.de pretio.ff.d pub.Secūdo principaliter
adduco theoricā Bar.in.l.cum querebatur.ff.iudi.sol.vbi dicit,ꝙ ols
exceptio per quam concluditur actori nullum ius sibi competere,pōt
opponi a principio ante lit.contes.qr cū certū sit neminē sine actiōe pos
se experiri.l.si pupilli.§.videamus.ff.de nego.gest.potest quis ab agēs
do repelli.vbi excipitur,ꝙ sibi nulla actio cōpetit:sed ita est in casu no
stro,ꝙ nulla actio ad reuocandum potest cōpetere procuratori regio:
nec etiā dictis comitibus Arminiaci ꝛ Perdiaci:vt clare patet ex pre
cedentibus:ergo a principio omnes,nedū regius procurator,possunt
ab agendo repelli:nec tenetur dominus comes Fuxi cū illis,vel eorum
aliquo iudicium suscipere.Tertio ꝛ vltimo contra regiū procuratorē
generalē allego tex.not.in.l.si hominem.ff.man.vbi probatur ꝙ con
tra specialiter per dñm promissa nō admittit̃ procurator generalis,nisi
oriatur causa de nouo iusta,ꝛ verisimiliter per dominum tunc non agi
tata:quod non est in casu nostro.

❡ Consilium.iiij.

1 Legatum factum hoc modo,per quem scripsero heres sibi dato id quod reperitur scriptū in epistola,perinde valet,ac si fuisset expressum in testamento.
2 Legatum quantitatis non tollitur per legatum speciei.
3 Relicta in codicillis petuntur actione nata ex testamento.
4 Recipiens feudum pro se ꝛ successoribus suis quibuscūq;,appellatione filiorum veniunt etiam legatarij.
5 Plora quādo sunt in obligatiōe alternatiua,altero sublato remanet reliquum.
6 Vsufructuarius omnium bonorū non tenetur satisfacere legatarijs:sꝫ cum eis concurrit.
7 Testamentum recipit vires ꝛ consummationem per mortē testatoris ꝛ non ante.
8 Legauit aliquis in testamento alicui quinquaginta:in codicillo postea scripto idem legatum est:vtrūq; legatū debetur,nisi heres probet cōtrarium.
9 Legata possunt cōferri in arbitriū tertij,non antē in merā voluntatem.

In questione Que vertit̃ super interpretatio
ne voluntatis Angeli Frācisci
de Engubio respectu testamēti,codicillorum,ꝛ memorialis
dicti Angeli,prout in casus narratione seriosius continet̃
Attingam singulariter principaliora dubia quam breuissime potero.
Et primo contingit dubitari,an memoriale dicti Angeli faciat fidē,
cum non fuerit bene recitatum in testium presentia:sꝫ solūmodo dixit
Angelus in testamento,quod volebat,ꝙ crederet̃ libro,seu memoria
li ipsius manu conscripto quo ad legata relicta,que in ipso reperirent̃
fore alicui per ipsum testatorē facta,prout crederet̃ publice scripture,
seu testamēto valido publicato manu publici notarij.Et circa hoc dus
bium videtur iudicio meo casus in.l.si ita scripsero.ff.de cōdi.ꝛ demō.
1 vbi dicitur valere legatum si dixero,per quem epistolas scripsero,heres
res sibi dato:ꝛ id quod reperitur scriptum in epistola,perinde valet,ac
si fuisset expressum in testamento.et apertius hoc sentit Bart.dicens
per illum textum valere,si testator dixit,Volo quod heres meus det
illud quod scriptum est in schedula,quam reliqui apud guardianū san
cti Francisci:qr per relationem ad aliam scripturā videtur sibi scriptū
expressum in testamento.facit optime quod legitur ꝛ not.l.theopom
pus.ff.de dote prelег.ꝛ.l.penul.C.de senten.que sine cer.quanti.c.cum
venerabilis.in fi.de re lig.do.ꝛ hoc dummodo constet per comparatio
nem literarum:vel alijs manifestis cōiecturis,ꝙ memoriale sit scriptū
manu ipsius testatoris.Et hoc breuissime de primo dubio.❡ Secūdū
principale est,An legatum centum quinquaginta florenorum factum
Vicle sorori testatoris sit validum non obstantibus legatis postea eidē
2 Vicie factis in codicillo,ꝛ memoriali.Et primo videtur ꝙ legatum
quantitatis non tollitur per legatum speciei,etiam in eodem testamen
to factum,vt in.l.plane.ff.de legat.j.sed in memoriali reliquit hanc so
rorem suam dominam ꝛ dominatricem in vita sua bonorum dicti testa
toris:in codicillis vero reliquit sibi bona mobilia ipsius testatoris qui
busdam exceptis,de quibus infra in quarto dubio,cum ergo hec lega
ta sint diuersa:non prohibetur illorum concursus:maxime cum in di
uersis scripturis sint facta:vt in.l.quinquaginta.ff.de probation.Nec
obstat

obstat si dicatur testatorē phibuisse tacite gcursum p determinationē
quā fecit in dicto legato centū quinquaginta florenorū in eo qđ dixit qđ
relinquebat Ucie sorori sue centū qnquaginta dūmodo pmittat aliquid
aliud nō petere in bonis dicte hereditatis ₇c. qr dico q̄ nō simplr phi
buit ipsam aliud petere: sed fecit exceptionē dicēs q̄ non posset aliquid
aliud petere, nisi tm̄ ₇ dūtaxat q̄ petere posset vigore p̄sentis testamēti
vñ ponderanda est exceptio q̄ includit vt post illud legatū possit pete-
re qđ sibi debet vigore ipsius testamēti. Sed certū est q̄ descriptū in co-
dicillis ₇ memoriali videt scriptū in testamēto a quo assumūt vigorem
₇ cōfirmationē: vt est tex. in. l. ij. ₇. iij. ff. de iure codicil. adeo qđ dixit glo.
3 in. d. l. iij. † q̄ relicta in codicillis petuntur actione nata ex testamēto: et
hec videns multū stringere ad cōseruationē huius legati. Sȝ iuxta dico
iudicio meo posse subtiliter attentari: videlicet q̄ primum legatum sit
ademptū p relictum factuȝ in memoriali, in quo inter cetera voluit, q̄
dicta sua soror deberet esse in vita domina ₇ dominatrix bonorū dicti
testatoris, que reperiri cōtigeret: ita tm̄ qđ ipsa deberet renūtiare omni
successioni q̄ sibi contingere posset quocunq̄ modo ex persona cōi pa-
rentū, vel ipso testatore ₇c. vnde pondero q̄ p hoc relictū voluit eā ex-
cludere ab oī alio qđ potuisset consequi de bonis testatoris, etiā ex pso-
na ipsius testatoris, ₇ sic videt tacite ademisse primum legatū. Nam le-
gatarius pōt appellari successor testatoris. vt in. l. in conuentionibus.
ff. de verb. signi. not. Bal. in. c. imperialem. primo responso. de phi. feu.
4 al. p Fed. vers. sed quid si cōcessum. vbi dicit † q̄ si quis recepit feudū
pro se ₇ successoribus suis quibuscunq̄, appellatione successorū veniūt
etiā legatarij: ita in pposito cū testator in memoriali voluerit, vt dicta
sua soror deberet renūtiare omni successiōi, que etiā ex psona testatoris
posset sibi cōtingere. Et ex persona sua nō posset successionem sperare,
nisi vigore testamenti seu alterius vltime voluntatis: qr frater nō tene-
tur aliquid relinquere sorori: nec pōt soror aliquid petere in bonis fra-
tris testati, nisi cū personā turpē instituisset: vt in. l. fratres vel sorores.
C. de inoffi. test. Preterea testator vt dixi renūtiaret omni successioni.
vnde pondero verbum quod est vniuersale affirmatiuū: nihil enim ex-
cludit qui omnia dixit. vt in. c. solite. de maio. ₇ obe. ₇. xix. distin. si roma-
norum. nec predicta interpretatio cuiq̄ videatur extranea. nam ademp-
tio legatorum potest fieri tacite ex presumpta ₇ coniecturata mēte te-
statoris: vt in. l. ij. ₇. iij. ff. de adi. leg. not. glo. insti. eod. tit. in fin. ¶ Ex
predictis infero ad tertium dubium. Quid scilicet debeat consequi di-
cta Ucia soror testatoris ex bonis dfuncti. Et incidēter discutiet quar-
tum dubium, qualiter ₇ quando sit legatis satisfaciendum: et ex quib⁹
bonis. ₇ hec sunt que difficultatē pgerunt magnā in hac materia. Cū
ex verbis testatoris varijs ꝓlatis tēporibus videatur oriri cōtrarie-
tas, ₇ repugnantia quedā. nam in testamento voluit, iussit, ₇ mandauit
vt heredes sui nō possint vendere, nec alienare aliquid de bonis immo-
bilibus dicti testatoris, nisi pro satisfactione legatorū, inquātū nō ha-
berent aliūde, vnde possent satisfacere legatarijs: ₇ si secus facerēt, vo-
luit eos cadere ab hereditate. Secūdo loco fuit memoriale manu pro-
pria, in quo similiter ₇ absolute mādauit. q̄ nō auderēt sui heredes vē-
dere, seu alienare aliqd de bonis immobilib⁹. Et si necessitas vrgeret
pro debitis aut legatis soluēdis voluit, q̄ extēderent primo manus ad
distractionē rerū mobiliū, ₇ eis deficiētibus haberetur recursus ad fru-
ctus bonorū: ex quibus tractu tpis put perciperent, voluit p rata lega-
tarijs satisfieri. Nec possent aliter heredes vrgeri ad solutionē legato-
rum. Et per oēȝ modū voluit q̄ dicta Ucia soror sua haberet patrimo-
nio ₇ hereditate sua florenos trecētos, quos posset distribuere p oēm
modū, qui sibi placebit. Itē subiūxit imediate, q̄ volebat dictā Uciam
sororē suā esse dōnam ₇ madōnā: vt vbis testatoris vtar, eorū bonorū
que reperiri ptigerit esse dicti testatoris in vita sua dūtaxat. hoc addi-
to q̄ ipsa debeat renunciare omni successioni que posset sibi contingere
ex persona cōmunium parentū, vel ex persona dicti defuncti, vel alteri⁹ cu-
iuscunq̄ de domo eorū. Tertio fecit codicillū, in quo inter alia reliquit
domine Ucie sorori p̄dicte, omnia ₇ singula bona mobilia dicti testato-
ris, ₇ noīa debitorū. exceptis duntaxat illis bonis ₇ reb⁹ mobilib⁹, quas
₇ que reperirent dñm Angelum alteri reliquisse in dicto suo testamen-
to seu in presentibus codicillis, aut in memoriali ipsius testatoris ₇c.
¶ Oritur ex his quedā repugnātia, qr in memoriali noluit bona immo-
bilia alienari aliquatenus: sed mādauit vt de bonis mobilib⁹ nō suffi-
cientibus: ₇ tamen immediate in eodem memoriali videtur reliquisse
vsumfructum bonorum dicte Ucie, in eo q̄ voluit esse in vita sua dōnā
₇ dominā bonorū suoruȝ. ₇ sic videt ademisse fruct⁹ a satisfactiōe lega-
torum in codicillis aūt ademisse videtur bona mobilia, ₇ nomina debi-
torū, cuȝ ea legauerit supradicte Ucie: immobilia vero nō possunt vē-
di ex vltima ₇ postrema ipsius voluntate: ₇ sic remanere videnē legata
inutilia, saltē tpe vite ipsius Ucie: cuius 3rium videt colligi ex verbis
testatoris in testamēto codicillis, ₇ memoriali platis: cuȝ semp videat
voluntas sua fuisse, vt dicta legata sortirent de p̄senti effectum: vt ibi
latius dicetur. Quid ergo in tāta varietate dicēduȝ? Mihi dum hoc
cogitanti visum est, q̄ verba testatoris possunt habere multiplicē intel-
lectuȝ. Prim⁹ est, vt dicta dn̄a Ucia soror testatoris habere debeat ple-
nū dominiū omniū bonoꝝ mobiliuȝ, ac nomina debitorum, exceptis
illis que specialiter legata sunt p testatorē: que multa sunt, vt patet in

testamēto codicillo, ₇ in memoriali. nam reliquit vxori sue tessutū fultū
argēto, garlāda, anulos, ₇ alia deputata ad vsuȝ ipsius vxoris. ₇ vnū
par cophinorū. Itē omnes pannos lini ₇ lane ad vsum, ₇ dorsum ipi⁹
vxoris. Itē Leoncello religi lectū suū, ₇ tot massaricias sibi necessarias
que valebāt decē florenos: ₇ multa alia similia fecit. ₇ l his legatis spe-
cialiter factis posset saluari, ₇ verificari illa exceptio, quā fecit testator
in codicillis, in eo qđ reliquit sorori oīa bona mobilia, exceptis illis dū-
taxat rebus, ₇ bonis mobilib⁹ que reperirent dictum Angelum alteri
religsse. Itē vigore memorialis videt dicta Ucia debere habere vsum-
fructum bonorū immobilium in vita sua. Ergo legatarijs non est satis-
faciendū de fructibus bonorū immobiliū, nisi post mortē dicte domine
Ucie: qr ex quo simplr fecit eā dominā bonorū in vita sua, nō tenet ipsa
in vita satisfacere legatarijs, cū vsufructuarius in vsufructu cōcurrat
cum alijs legatarijs, respectu ppietatis, vt sic vsufructuari⁹ habeat
vsumfructū in vita. legatarius vero habeat plenius post mortē vsu-
fructuarij: vt in. l. sempronio. ff. de vsufru. lega. ₇ dicit Bar. in. l. si. codeȝ
titulo. nec de bonis mobilibus debet aliquatenus satisfieri legatis: qr
cum testator ad illorum satisfactionē deputauerit bona mobilia: ₇ fru-
ctus immobiliū, legando postea in codicillis dicte Ucie bona mobilia
videt ademisse ipsa bona mobilia ab onere satisfactionis. ₇ sic soli fru-
ctus videntur remansisse in obligatione nō pure, sed post mortē dicte
5 Ucie. † nam quando plura sunt in obligatione alternatiua, altero sub-
lato, remanet reliquū. vt in. l. stichū aut pāphiliū. ff. de solutionib⁹. Sȝ
profecto quāquā iste intellectus demulceat aures: multipliciter tamē
stare non potest. Primo, qr testator in memoriali anteq̄ fecisset istam
sororem suam donnam ₇ madonnam bonorū suorū obligauerat specia-
liter fructus pro satisfactiōe legatorum: vnde non est verisimile qđ im-
mediate fuerit sibi contrarius, relinquēdo vsumfructum sorori in p̄iu-
dicium legatorum. l. non ad ea. ff. de condi. ₇ demon. Presertim cum le-
gatum factum sorori fuerit generale: qr fecit eam dominam donnam
omnium bonorum: deputatio vero fructuum pro satisfactione legato-
rū fuit specialis: qr illos deputauit in supplementum bonorū mobiliū:
dispositio vero specialis p testatorē facta derogat generali. vt in. l. que-
situm. in fi. ff. de fun. instru. leg. ₇ ibi plene per Barto. Preterea ₇ secū-
do nō est verisimile quod in tantū sororem dilexerit, vt per eam vellet
intantum preiudicare legatarijs, cū, vt apparet ex testamento, ei dūta-
xat relinquebat centum quinquaginta florenos. Item ₇ tertio per hūc
intellectū preiudicaretur, ₇ derogaretur in multis voluntatibus ipi⁹
testatoris. cum multa legata fecerit maxime ad pias causas, q̄ voluit
intra annū a die mortis sue executioni mandari: que prorsus per supra-
dictum intellectum impedirent: quod nō est dicendum: maxime cū re-
lictum factū ad pias causas contingens animā ipsius defuncti, ₇ diui-
nam religionem sit magis fauorabile, q̄ relictum factum sorori. arg. in
aut. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. no. Bar. in. l. i. C. eo. sacit. c. iaco-
bus. de simo. Item ₇ quarto contra hunc intellectum, qr de bonis mo-
bilibus prius disposuerat in specie, statuendo vt ex illorum precio vt
opus esset satisfieret legatis. Demū in memoriali disposuit in genere
ea omnia legādo sorori. Dispositio aūt specialis derogat generali. vt.
dicta. l. quesitū in fin. maxime cum in legato facto vxori, preseruauit ex-
presse omnia relicta que reperirentur alijs facta: satis autem videtur
bona mobilia reliquisse alijs relinquendo vt vbi opus esset venderen-
tur ad satisfactionem legatorum. argumen. opti. in. l. quod conclaue.
ff. de dam. infec. ₇ in. l. quesitū. i. responso. ₇. §. si de leg. iij. ₇. l. generali. §.
vxori. ff. de vsufru. leg. Preterea postq̄ bona mobilia quatenus opus
esset, ₇ fructus immobilium deputauerat pro satisfactione legatorum
immediate, anteq̄ eā ꝯstitueret dominā ₇ dominatricem bonorū ipi⁹
testatoris, dixit se velle, vt in omnē euentum dicta sua soror deberet de
bonis suis habere trecentos florenos, vt dispensaret pro anima ipi⁹
testatoris, vt sibi placeret: ergo noluit simpliciter exclusis legatis illā
facere vsufructuariā in bonorum, cū esset euidētissima cōditio: cum nō
posset in vita habere vsū huic legato satisfaceret. Alia etiā maxima re-
pugnantia ex hoc intellectu sequeret: qr dicta sua soror ex dispositione
testatoris hȝ vltra dictos trecētos florenos alia legata maxime infra
annū a die mortis testatoris exequi: mandauit enim dictus testator ex-
pēdi septuagintaquinq̄ florenos p maritādis puellis, eligēdis ₇ ma-
ritandis per dictam sororem suam: quod minime fieri posset s̄ȝ premis-
sum intellectum. Hoc ergo intellectu merito abiecto, pono secundum
intellectum, vt scilicet dicta Ucia soror testatoris sit donna ₇ madon-
na, idest domina ₇ dominatrix, seu domina ₇ massaria bonorum testa-
toris tempore vite sue. Item habeat bona mobilia, ₇ noīa ipsius testa-
toris, satisfacto tamen prius legatarijs iuxta specificā dispositionē te-
statoris: ₇ in residuis sit domina ₇ dominatrix, seu domina ₇ massaria.
nam iudicio meo illud important premissa verba testatoris: vt scilicet
sic dōna ₇ madōna: vt verbum dōna exponat. i. massaria. verbum ma-
donna, exponatur. i. domina: que verba quid importēt statim subijciā.
Et iste intellectus videt probari satis p premissa in impugnatiōe p̄-
cedentis intellectus: ₇ cessat oīs repugnantia. Nec obstant no. p Bar.
6 in. d. l. si. ff. de vsufr. legat. vbi dicit: † q̄ vsufructuarius omniū bonorū
nō tenet satisfacere legatarijs, sed cum eis cōcurrit. arg. d. l. sempronio.
eo. titu. qr dico illud procedere cessantibus alijs coniecturis: sed in casu

nostro vigent multe cōiecture, que suadēt cōtrarium intellectū. Nam ꝛ id quod colligit ex cōiectura ta mēte testatoris, dicit euidens, ꝛ p has cōiecturas recedit a cōibus regulis iuris: vt. l. licet imperator. ff. de leg. j. Et si queratur quid importēt illa vba, ꝙ sit dicta Vicia dōna ꝛ madōna: puto vt predixi, ꝙ idē importāt ꝙ dña ꝛ dominatrix, seu dña ꝛ massaria: ꝛ de significato horū verborū p gl. ꝛ Barto. in auth. hoc locū C. si secund. nup. simul. ꝛ plenissime per eūdē. l. cita cū testamento. §. fi. ff. de leg. ij. ꝛ p Spe. in tit. q fil. sint legi. versi. quid si quis ita dixit in testamēto. cōiūgendo Spe. cū Bar. videt, ꝙ illa verba importēt in casu nostro, vt mulier illa honorifice iuxta facultatē patrimonij habeat necessaria sua. arg. l. idēq. §. idē labeo. ff. mand. ꝛ sic qd̄ non cedat sibi prorsus vsusfructus. sed qd̄ debeat habere preeminentiā quādā ꝛ necessaria sua honorifice iuxta vires patrimonij: ꝛ hoc importat verbū madōna sed quicquid superest dʒ cedere in augmentū hereditatis: ꝛ hoc importat vbū domna, seu massaria: alr̄ ad quid dixisset, ꝙ esset dōna, cū suffecisset dicere madōna. ꝛ hic intellectus videt presertim in casu nostro amplectēdus: cum sit fauorabilis anime defuncti, ꝛ directus religioni. iuxta not. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. ꝛ in. c. cum tibi. de benignitate. de testa. Et iste secūdus intellectus satis bene potest sustineri. Potest dari et tertius intellectus, vt bona mobilia in nullo cedant dicte sorori, nisi quatenus specialiter reperiunt sibi legata, sed solū sit domina ꝛ massaria bonorum in vita prius satisfactis legatis. Hic intellectus probatur ex eo quia in memoriali in quo fecit istam dōnam ꝛ madōnam bonorū, apposuit determinationem, vt hec renuntiaret omni successioni que posset sibi cōtingere in bonis suis vndecūqꝫ etiā ex persona ipsius testatoris. Et sic videt, vt primo dixi supra in primo dubio: ꝙ testator voluit hāc sororem suam esse dominā, ꝛ massariā, ꝛ nil aliud in bonis suis habere. Nec obstat huic intellectui si dicatur, ꝙ est renuntiatio iuris seu successionis: ꝛ ideo refertur ad ius de futuro competens, ꝙ non competebat de presenti in actu, vel in habitu: iuxta plene no. maxime in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. ergo illa verba testatoris de renūtiatione fienda nō debent extendi ad legatū bonorū mobiliū postea eidem Vicie fa-

7 ctuʒ in codicillo. Ad hoc enim respondeo, † ꝙ testamentum recipit vires, ꝛ consummationē per mortē testatoris, ꝛ nō ante: vt in. c. cū marthe. de celebr. mis. Item renūtiatio debebat fieri per dictā Viciā post mortem testatoris: ꝛ sic post factū legatū. si ergo vult esse domina ꝛ massaria oportet ꝙ acceptet illud legatū cū suo onere ꝛ propria determinatione: iuxta ea que habent ꝛ no. in. c. pastoralis. de deci. ꝛ in. l. aurelius. §. idem quesit. per Bal. de lib. leg. ꝛ in. c. j. de cōfes. lib. vi. per Archid. et Io. in. c. cum olim. de cens. Ex quo infertur ꝙ cum dicta Vicia soror voluerit ipso facto esse domina ꝛ massaria bonorū testatoris, ꝙ ipso iure renūtiauit omni cōmoditati, q̄ poterat sibi puenire ex persona, ꝛ facto testatoris. arg. in. l. illud. ff. de acqr. here. ꝛ in. c. cum renuntiatur. xxxij. q. j. ꝛ. l. non tantum. alias incipit paulus. ff. rem ratam hab. ꝛ. xj. q. iij. cū mant. cum. c. seq. Nec obstat si dicatur, ꝙ testator legando in codicillis videtur recessisse a priori voluntate in memoriali posita, respectu illius renuntiationis: quia dico hoc non cōstare: nec presumitur quis recedere a sua, vt ita dixerim, protestatione, nisi specialiter appareat eū penituisse. vt. l. si quis in principio. ff. de leg. iij. facit. l. cum qui. ff. de prob. Preterea cum legatum, vt sit domina ꝛ massaria, habeat suam determinationem renuntiatione fienda, debemus dicere ꝙ aut testator recessit in totum, tum legauit bona mobilia in codicillo, aut quod voluit determinationem manere, per notata in. d. l. aurelius. §. idem quesit. et. d. c. cū olim. Potest dari ꝛ quartus intellectus, vt debeat habere mobilia tātū detractis legatis ... specialiter factis: quia per legatum mobilium bonorū in codicillo videtur recessisse a legato facto in memoriali. per tex. optimum in. l. libertis. ff. de ali. ꝛ cib. leg. Et pro hoc intellectu facit, quia cum primo obligasset bona mobilia, ꝛ fructus immobilium ad legata soluenda, ꝛ sororem fecit dominam ꝛ madōnam bonorū omniū in vita sua tollendo postea bona mobilia, que per prius ꝛ specialiter erant deputata ad satisfactionē legatorū, presumendū est ꝙ recesserit a priori legato sorori facto in memoriali: vt sic posset pure sine alio onere satisfieri de fructibus: quia nō est presumendū ꝙ tot legata voluerit multiplicare in personā sororis cū dāno intolerabili aliorū legatorū, maxime ad pias causas: vt. s. plene dixi. Et profecto quilibet istorū triū intellectuū vltimo positorum posset tolerari. Et quāꝙ secūdus in ordine, ꝛ primus respectu istorum triuum sit satis equus, iste tamen vltimus nō est prauus. attēto ꝙ in codicillis reliqt sorori mobilia ꝛ nola debitorū, p multa verba tollētia omne obstaculū, ꝛ nullā vt esset dña ꝛ massaria fecit mētionē. Per predicta satisfactū puto tertio ꝛ quarto dubijs: Venio ad quintū. An debeat dicte Vicie hec q̄titas trecētorū florenorū p eā dispēsandorū vt sibi placebit p aīa testatoris. Dubiū facit, quia ī testamēto testator mādauit trecētos florenos eidē tradi ob cām p̄dictā. Et idē de eadē quātitate mādauit in memoriali, nec vllā egit mētionē de relicto eiusdem quātitatis facto in testamēto. Et primo videt ꝙ nō debeat sibi nisi semel, vt sic videat in memoriali eādē quantitatē legasse animo repetēdi primū legatū, ꝛ nō animo geminādi: tex. videt in l. planc. ff. de leg. j. In contra-

8 rium videt tex. notabi. in. l. quinquaginta. ff. de proba. vbi dicitur. † qd̄ si quis in testamento legauit alicui quinquaginta in codicillo postea scripto idem legatum est idē, ꝙ vtrūqꝫ legatuʒ debetur, nisi heres probet contrariam intentionē testatoris: ꝛ de illa. l. opponit gl. in. d. l. plane. Et soluit, quod aut eadē quantitas legatur in eadē scriptura, ꝛ debet semel: vt in. d. l. planc. Aut in diuersis scripturis: ꝛ debet vtrūqꝫ, nisi probetur cōtrariuʒ: vt. d. l. quinquaginta. Ex hoc infertur quod cū in casu nostro hec quātitas trecētorum florenorū fuerit bis legata in diuersis scripturis, ꝙ vtrūqꝫ legatū est prestādum. Sed ego cōtrariū arbitror: vt scilicet semel tantum debeatur. Moueor per tex. notabilē in. l. libertis. ff. de ali. ꝛ ciba. leg. iuncta glo. in. d. l. quinquaginta. vbi gl. posuit intellectum ad dictam. l. libertis. dicens, ꝙ vbi in diuersis scripturis legatur eadē quantitas ob certam causam, nō debet nisi semel. ꝛ sic procedat dicta. l. libertis. secus si simpliciter, ꝛ ob diuersas causas: quia tunc procedit. d. l. quinquaginta. Sed in casu nostro ob eandeʒ causam fuit legatum geminatum: scilicet vt ista Vicia ad placitum suū expēderet pro anima testatoris: verbū enim placet, importat arbitriū boni viri. vt. l. thais. §. sororem. ff. de fideicōmis. lib. not. Bart. in extrauaganti ad reprimendū. ꝛ. l. alio. ff. de ali. ꝛ cib. leg. ꝛ sic debet facere sicut bonus vir. s. extendere in piam causam pro anima testatoris, sicut faceret quilibet bonus vir: facit quod legitur ꝛ no. in. c. cum tibi. de testa. et per Bal. in. l. j. C. de sac. san. ecc. Preterea ex coniecturis satis patet, qd̄ nō legauit in memoriali animo geminādi, sed potius animo repetendi: quod patʒ ex eo: quia nō fecit mētionē de dictis trecētis florenis in memoriali: quia in precedētibus fecerat mētionē de difficultate soluēdi legata: quia prohibuerat immobilia obligata debere distrahi. ꝛ permisit de mobilibus, ꝛ eis deficientibus de fructibus immobiliū: ꝛ si nō sufficerent, mandauit solui pro rata: sʒ vt illud legatū trecētorum florenorū includeretur sub cōmuni dispositiōe aliorū legatorū, incidēter dixit se velle ꝙ omnino dicta Vicia deberet habere dictos trecētos ob causam predictam. in. identer enim dicta princ paliter propter aliud nō disponunt. arg. eorū que leguntur ꝛ not. in. c. si papa. de priuilegijs. li. vi. in. c. fina. de succes. ab intestā. ꝛ per Bart. in. l. ex hac scriptura. ff. de donatio. Et hec sufficiant de hoc dubio. Formatur ꝛ sextū dubiū circa predicta: posito quod dicta Vicia sit vsufructuaria bonorū seu domina ꝛ massaria, nunquid impune potest ab ea exigi cautio, ꝛ vt faciat inuentarium: ꝛ maxime procedit hec questio respectu bonorū mobiliū, de quibus probabiliter potest dubitari an sint ipsius Vicie: vt pʒ ex predictis. Ego dico ꝙ respectu bonorū immobiliū indistincte tenetur prestare cautionē idoneā de vtēdo fruēdo rebus imobilibus salua rerū substātia arbitrio boni viri: ꝛ de illis restituēdis finito vsufructu: ꝛ hoc respectu eorū que vsu non consumuntur. sed respectu bonorum q̄ vsu consumunt, vt in mobilibus, presupposito ꝙ in illis habeat dicta Vicia vsumfructum, tenetur prestare idoneam cautionem restituendi illarū estimationem heredibus in morte sua. vt in. c. fin. de pignoribus ꝛ alijs cautionibus. ꝛ. l. ij. ff. de vsufructu earū rerum que vsu consu. ꝛ plenius in. l. j. ff. vsufruc. quēadmo. caueat. Si auteʒ sint bona que vsu nō consumunt, sed veterascant, dicendum est vt in rebus immobilibus: vt. l. sed ꝛ si quid. ff. de vsufru. ꝛ dicendum plenius vt colligitur ex tex. ꝛ gl. institu. eo. §. constituitur. ꝛ hec cautio non potest a testatore remitti: vt in. l. j. C. de vsufru. ꝛ. l. fi. C. vt in pos. l. g. no. glo. in. d. l. j. ꝛ. c. fi. preallc. Item potest cōpelli dicta Vicia ad faciendum inuentariū de bonis immobilibus. nec cōmittitur pena per testatorē apposita. cū probabiliter dubitetur an sufficiant restitutioni: vt. l. j. §. de. ꝛ quod ibi no. Barto. de ventre in pos. mit. ꝛ ꝙ in fenio. in. l. vnica. C. de pl. seque. tacit. l. regula. ff. de iuris ꝛ facti igno. Venio ad vltimā questionē: An possit dicta Vicia diminuere vel augere legata intra annum secundū dispositionē testatoris. In qua dico quod dispositio captatoria reprobatur tam in hereditatibus q̄ in legatis: vt. l. captatorie. ff. de leg. j. secus aūt vbi

9 non est captatoria. tamen cōmunis conclusio est, ꝙ legata possunt conferri in arbitrium tertij, non autem in liberam voluntatem. l. nominis §. ff. de condi. ꝛ demon. ꝛ. l. si sic. de leg. j. ꝛ plene no. p Bar. in. l. j. de leg. ij. vbi cū testator apposuit verbū placebit, qd̄ importat arbitriū boni viri. vt. l. thais. §. sororē. ff. de fideicom. libert. no. Bar in. d. l. si sic. ꝛ in extrauaganti, ad reprimēdum. satis pōt dici qd̄ dicta Vicia possit dūmodo faciat sicut quilibet bonus vir faceret: alias autem non valet predicta conclusio, etiā si in testamēto seu codicillo sit appositū verbū put voluerit dummodo sit cōiunctum cū verbo placebit: vel cū verbo arbitratus fuerit per ea que no. Barto. in dicta extrauaganti, ad reprimēdum. in verbo, videbitur. prope finem.

Consilium. v.

1 Iudex ecclesiasticus cognoscēs de exceptiōe proposita corā iudice seculari inhibet iudici seculari ne interim in causa procedat.

2 Executio sententie non est differenda propter exceptionem requirentem altiorem indaginem.

3 Tempus pickeum instantie currit etiam impeditis.

4 Statutum disponens, ꝙ omnis causa terminetur intra duos menses a tempore citationis, debet seruari in suis puris terminis.

5 Impedimentum legitimum veniens post inchoatam prescriptionem non impedit tempus currere: secus si fuit a principio.

In questione que vertitur coram spectabili viro domino capitaneo Senen. super nullitate sententie occasione peremptionis instantie

instantie duo principaliter sm dilucidã cause decisionẽ examinanda ve
niunt. ¶ Primũ est nunquid dñs pt̃as fuerit legitime impedit' occa
sione inhibitionis sibi facte p officiales mercãtie. ¶ Secũdũ erit presup
posita legitimitate impedimẽti an sñia lata post terminũ a statuto pre
fixũ sit ipso iure nulla. ¶ Circa primũ videt dictũ dñm ptatẽ legitime
impeditũ fuisse: qz ex quo statutũ ciuitatis dat iurisdictionẽ officialibus
mercãtie cognoscẽdi de solutione debiti qđ alibi petit occasione instru
mẽti guarẽtigiati videt suspẽdere pcessum primi iudicis coram quo pe
tit executio dicti instrumẽti guarẽtigiati: qz q vult cõsequẽs videt vel
le z antecedẽs.l.vt illud.ff.de acq.here.z.c.ex parte.de spõ.z.c.cũ.M.
z qđ ibi no.de cõstitu. Cũ ergo statutũ admittat corã officialib' mercã
tie exceptionẽ debiti soluti, necessario videt vt iudex primus executiõis
instrũ supsedeat: cũ executio depẽdeat a decisione exceptiõis proposite
1 tex.vł in c.tuã.de ord.cogni. † vbi iudex ecclesiastic' cognoscẽs de exce
ptiõe pposita corã iudice seculari inhibet iudici seculari ne interim in
causa pcedat: qz posset surgere intricatio processuum z sequi sententia
rum contrarietas. z per illum tex. videtur quod hic ite officiales mercã
tie inhibere potuerunt domino potestati ne interiz in causa procederet.
Quinimo dixit Lapus allegatione.lxvi.quã sequit Anto.de butr.in.d.
c.tuã. z sentit F.c.de.zs.cxxi. qđ etiã sine qualibet inhibitione secundi iu
dicis debet secundus iudex supersedere donce discutiatur de perẽpto
ria. nam si corã eo posset illa exceptio discuti nõ procederetur illa nõ
discussa, vt in.c.i.de ordi.cogni. z in.l.i.C.eo.tit. ergo idẽ seruandũ cũ ex
ceptio ex dispositione statuti veniat discutienda corã alio iudice: vt
sic subrogatus sapiat naturam eius in cuius locum subrogat: vt.l.mor
tuo iudice.ff.de iudi. z.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cau. z.c. eccle
sia.vt lite pen. ¶ Sed his non obstantibus contrarium iudicio meo at
tẽtari potest. Moueor principaliter qz in casu nostro petebat executio
instrumẽti guarentigiati quod habet exceptionibus reiectis executio
nem paratã ex forma statuti: statutũ ergo dans officialibus mercantie
potestatẽ cognoscẽdi de exceptiõe debiti soluti quod alibi vigore istru
menti priuilegiati petit non videt velle in dubio suspendere executio
nẽ primi iudicis: cũ ista duo simul stare possint.s. q officiales mercãtie
cognoscant an debitũ fuerit solutũ z qđ primus iudex instrumẽtum pri
uilegiatum exequat, vt est tex.in aut.que supplicatio.C.de preci.impe.
offe. legitur z no.in.c.suscitata.de in integ.resti.in qbus iuribus patet
q licet admittat gratiosa supplicatio: mãdat nihilominus interim sen
tentia executioni: que tñ retractabitur si postmodũ apparebit suppli
cantem fouere iustitiam. z hoc probatur in.d.aut.que supplicatio. z in
c.suscitata.preall. probatur no. q si cõtra petentẽ restitutionem in sin
tegrum iure speciali aduersus sententiam est psumptio q malitiose pe
tat causa differendi executionem, cõceditur restitutio, sententia interim
mandatur executioni prestita cautione per obtinẽtem executionẽ: q si
aduersarius in causa preualuerit, vniuersa que occasione sententie per
cepit, restituat. ad idẽ bonus tex.in l.fi.in fi.C.de ordi.cogni. vbi non
differtur executio cause summarie ppter exceptionẽ perẽptoriã reque
rentem altiorẽ indaginẽ, quã expostulat ipsa causa summaria z genera
liter hoc voluit Bar.in.l.ui.§.cõdẽnatum.ff.de re iudi. z Jo.de lig.in
2 cle. vnica.co.ti. vbi dicunt, q executio sñie non est differenda propter
exceptionẽ requirentẽ altiorẽ indaginẽ: z hoc casu debet intelligi Jn
no.in.c.cũ in iure.de offi.dele. vbi dicit nullibi reperiri, vt lis mora im
pediat executionẽ sentẽtie: imo nulla talis exceptio impedit executionẽ
sentẽtie sm eũ. allegat dictũ.c.suscitata. z.C.de fal.l.ii. Cum ergo vt ex
predictis clare patet, predicta duo possint simul stare, non debemus dicere
q admissa exceptione coram officialib' mercantie, videat suspensa exe
cutio fiẽda per primũ iudicẽ: cũ ex diuersis non debeat fieri illatio, vt.l.
neqz natales.C.de pba.in.c.ii.de trãsla.episco. maxime, qz tenẽdo cõtra
rium, corrigeret statutum loquẽs de executiõe instrumẽti guarentigiati
z euitãda est statutorũ correctio quantũ fieri põt: vt in.c.cũ expediat.
de elec.lib.vi. z.l.vnica.C.de inoff.do. z honori primi iudicis derogare
tur: q nõ est fiendũ. vt in.c.vt debit' honor.de appel. z.l.litigatores. in
prin.ff.de arbi. Preterea hoc probat optima cõsideratione. si enim per
hanc exceptionẽ statutũ voluisset suspendere interim executionem, pri
mi iudicis, mandasset illã exceptionẽ admittendã corã primo iudice, q
erat honestius, z iuri cõsentaneũ: qz vbi causa cepta est ibi debet finem
accipere.l.vbi ceptũ.ff.de iudi. sed qz dñs potestas nõ tenebat admitte
re illam exceptionem, ideo statutũ postea prouidit, vt corã officialib'
mercantie admitteret, facit qđ in simili not. p Bartol.in.l.ii.§. parui.ff.
qđ vi aut clam. z qđ habet in.c.debitores.de iureiu. Nõ obstãt supra al
legata in contrariũ: procedunt enim qñ primus iudex habet de causa co
gnoscere, z sñiam iuxta merita cause pferre, quo casu iustissimũ est vt si
exceptionis cognitio p iudicialis deferat ad aliũ iudicẽ, q interim pri
mus supersedeat, ne negotiũ diuersis processib' intricet. z iste est ppri'
casus in.c.tuam. Sed in casu nostro nuda executio erat facienda: qz
instrumentum guarẽtigiatũ habet executionẽ, sicut cõfessio facta corã
iudice vel preceptum iudicis, iuxta not. per Cy. z Bar.in.l.i.C.de cõfes.
z per Bal.in.l.cunctos populos.C.de summa tri. ¶ Ex his infert ad
decisionem dubij nostri, q cũ dominus potestas non debuisset superse
dere executioni, perdit instãtia post duos, seu tres mẽses, prout statuto
cauetur: z per cõsequẽs non valuit sentẽtia postea lata, iuxta plene no.
per gl. z Bar z Bal.in.l.properandũ.C.de iudi. z per Jo.andr.in addi.
Spec..in tit.de offi.dele.§.restat.ver.qđ si statutũ. z hoc solũ sufficeret
ad victoriã huius cause. ¶ Sed ad materiẽ declarationẽ descendam ad
secundũ dubium. Presupposito sine veritatis preiudicio, q illud im
pedimentũ fuisset legitimũ nunquid sententia post terminum lata fuerit
nulla. et primo videt q nõ qz nõ valenti agere nõ currit tps. vt in.l.i.
in fi.C.de anna.excep. z.l.in rebus.C.de iure do. z.c.qz diuersitatẽ.de
conces. preben. Preterea statutum nõ disponit vt sentẽtia post terminũ
lata sit nulla: ergo debet valere. cũ fuerit intra terminũ qui est termin'
iuris.d.l.properandum.C.de iudi. ¶ Ego vero contrariam sentẽtiã
in casu nostro arbitror veriorem quia statutum disponit simpliciter z
indistincte, quod vltra duos vel tres mẽses non duret instantia: z nul
lum casum excipiat: ergo indistincte dz intelligi, vt in.c.solite.de maio.
et obe. et.c. si romanorũ.xix.distin. maxime cũ tractet de modico preiudi
cio: qz perempta instãtia nõ perit causa, nec acta ipsius: sed acta litis dũ
taxat. Inno.in.c.cũ in que.de testi. z Bar.in l.cum lite mortua.ff.iudi.
sol. Vñ est qđ propter modicitatẽ preiudicij currũt tempora ad pre
sentandum patronis etiam impeditis. vt in.c.cũ ppter.de iure patro.
3 z ibi aperte hanc rationem tenuit Pe.de ancha. † q tempus perimẽdi
instantie currit etiam impeditis: z videtur hoc probari in.l. pperãdum
preallc.in.§.si autem. z sequenti iuncta glo. Item z secundo instantia
perit propter fauorẽ publicum. ne lites sint immortales. vt d.l.prope
randum. z.c.finem.de dolo z contu. ergo statutum imponens finem in
stantie, non est restringendũ: sed generaliter vt loquitur, intelligendũ:
vt in.c.odia de re.iur.lib.vi. Item z tertio hoc expresse videtur sentire
4 Bal.in.d.l.properandũ.i.respõso. ver.qđ ergo si statutũ. † vbi dicit q
si statutũ disponat q omnis causa terminetur intra duos menses a tẽ
pore citationis, cũ hoc statutũ corrigat ius ciuile: qz dat nouã formã z
nouum tẽpus, debet seruari in suis puris terminis: vnde sentẽtia post
ea lata non valet sm eum. Quarto ad idẽ adduco no. per Bar.in aut.
ei qui.C.de temp.app. vbi dicit. q si appellãs impediat causam prose
qui intra biẽniũ currit tps instãtie: sz ex causa legitima dat restitutio, z
hoc multi sequuntur in.c.ex ratiõe.de appel. Si ergo hoc procedit in
instantia cause appellationis, vbi tractat de magno preiudicio, cũ perempta
instantia eã sit deserta: fortius idẽ dicẽdũ in instantia cause principalis,
vbi solũ perẽsit acta litis: vt.s.dixi. quid plura? Nã de hoc videtur casus
in.l.sed et si per pretorẽ.§.si forte.ff.ex qui.cau.ma. vbi tempus currit tẽ
pore quo quis agere nõ põ: licet detur restitutio. Et elegãter facit ad
5 hoc dictũ Bar.in.l.senat'.ff.de offi.psi. vbi post Guil.de cug. tenet, † q
impedimentũ legitimũ veniens post inchoatã prescriptionẽ, non impe
dit tps currere. p illũ tex. sec' dicit, si impedimẽtũ nõ fuit in principio z sic
intellexit.d.l.i.C.de anna.exce. z Cy.l.in rebus.C.de iur.do. alle.in con
trariũ. Et qđ quid sit in aliis casibus certũ est q ad perimendam instan
tiam tempora currunt etiam impeditis videtur de modico preiudicio
vt predixi.d.l.properãdum. Nec tamẽ possunt limitari sm ea que dixi
in.c pe.de iudi.in quadam additione. omnino vide, addi.ij. Nec obstat
q statutũ, nõ disponat sententiam postea latã nõ valere: qz satis est qđ
statutũ dicat instantiã amplius non durare. reperit ergo sñia lata
sine instãtia, ergo nulla vt.l.prolatam.C.de sen. z vide gl.Bar. z Bal.
in.d.l.properandum: z Joã.an.in addit.ad Spec.in loco preallegato.

¶ Consilium.vi.

1 ☞ Transactio facta specialiter super certis rebus z iuribus, ad alia
non expressa etiam similia non extenditur.
2 Imperator dicitur dominus orbis.
3 Prescriptio.x.annorum in incorporalibus currit sine titulo.
4 Iudex ferens sententiam iniustam amplius illam mutare non potest,
cum sit functus suo officio.

In questiõe que vertitur in-
ter reuerẽdũ patrẽ dñz Gabrielẽ abbatẽ monasterij sancti
Saluatoris de mõte amiato noĩe sui monasterij ex pte vna
z hoĩes castri abbatie de mõte amiato ex alia: vt is plene i pfcto narra
tis quinqz eliciunt dubia sup qb' petit de iure cõsiliũ. ¶ Primũ est. q
bãchũ psonis dicti castri soluit certã quãtitatẽ pecunie pro gabella cõi
ipsius castri: vt nullus possit i dicto castro preter eũ carnes vẽdere: de
qua quidẽ pecunia dictũ cõe consueuit p multa tpa dare dicto monaste
rio tertiã partẽ, sicut cõsueuit dari de multis aliis obuẽtionib' z redi
tibus dicti castri vigore cuiusdã compositionis super illis certis redi
tibus z obuẽtionibus inter monasteriũ, z cõe dicti castri facte. Nũc au
tem dictũ cõe renitit: z nil de illa vult dare monasterio ea ratione pretẽ
sa: qz in cõpositione nulla fit mẽtio de macello: z nũqz se cõe ad illã' par
tem monasterio obligauit soluẽdã. Pro parte vero monasterij allegat
z dicit sibi deberi vigore dñij, q habet in dicto castro: cũ dictũ castrum
cũ tota sua curte, z districtu, ptineat iure dominij, z plene pprietatis
ex titulo donationũ factarũ a regib', z principibus romanis. ad dictũ
monasteriũ: z hodiernis tẽporib' sub iurisdictiõe abbatis cõstat, vt
patet ex multis que abbas exercet in tali loco, de quib' plene in casus
narratione, z infra aliud dicet. Itẽ allegat monasteriũ cõsuetudinẽ p
se. ¶ Et primo diuini numinis postulato suffragio attingã hoc dubiũ,
z cõsequenter alia suo ordine subiungaz. vid etiã enim primo q contras

1 dicti castri iuste mouear ad negandā pstationē partis dicte gabelle: & qr
transactio facta specialiter super certis rebus & iuribus, ad alia nō, ex-
pressa etiā similia nō extēdit. vt. l. age cū geminiano. & l. si de certa re. C.
de transac. no. in. c. j. eo. titu. & l. licet. C. de iud. sed trāsactio seu composi
tio de tertia parte monasterio soluēda fuit restricta ad certos reditus,
& certa bona. nec aliqd fuit expressum de macello, vel aliis quibuscūqz
reditibus: ergo cōmunitas ad istius, & aliorum redituū non expssorū
in compositione partē aliquā soluēdā non tenetur: maxime, qr nō pōt
dñs a subditis extraordinaria, & non consueta exigere. x. q. iij. qr cogno
uimus. & de pace iur. fir. c. hac edictali. §. illicitas etiam exactiones. & in
aut. vt nulli iudi. §. si vero. Secundo ad idē probat sic. Cōmunitas ad
hanc partē soluēdā se nunqz obligauit: ergo nulla actio ad hanc partē
soluendam competit: qr vbi nō est obligatio, cessat actio: est enim obli
gatio actionis mater. l. licet. §. ea obligatio. ff. de pcur. & sine actiōe ne-
mo recte experitur. l. si pupilli §. videamus. ff. de nego. gest. Tertio nō
obstat cōsuetudo pro monasterio allegata: qr ex annua prestatiōe gra-
tis facta nō nascit obligatio soluēdi in futurū. cum quelibet pactio ha-
buerit effectum suum, scz donationē: vt in. l. si certis annis. C. de pact. &
c. puenit. cū ibi notatis. de cens. Hinc dixit Bar. in. l. cū de in rē verso.
ff. de vsu. q si rusticus prestitit alicui per decēniū vnū par caponū, nō
propter hoc sequitur vt in futurum obliget ad soluēndū. ex his em̄ q
gratis fiunt, non nascitur in futurū aliqua obligatio. xvi. q. i. possessio-
nes. Hinc dixit Inn. in. c. cum ecclesia sutrina. de causa pos. & proprie.
qd si vnus episcop⁹ in domo alterius epi, vel vnus miles in domo alte-
ri⁹ multis vicibus hospitaretur, nō presumeret quesita seruitutis pos
sessio, vt in futurū teneret illū hospitari. ¶ Contrariā partē omni affe
ctione religiōis cessante in casu nostro arbitror veriorē: & credo q mo
nasterio contra dictū castrum, seu ipsius cōmunitatem multa cōpetāt
in hoc remedia. Et primo pro fundamēto omniū dubiorū premitto q
omnis iurisdictio, & districtus per totū orbē est apud principē de iure
cōmuni. vij. q. i. in apibus. & vnus est princeps. c. solite. de ma. & obe. & c.
duo sunt. xcvi. distin. vbi dicitur, qd duo sunt qui regunt totum orbē a
deo proditi. Papa scz in spiritualibus: & Imperator in temporalib⁹.
2 hinc imperator dicit dñs mundi: vt. l. deprecatio. ff. ad. l. rhodiā. de iac.
& l. bñ a zenone. C. de quadri. prescrip. cū simi. Domini aūt prediorū nō
habent iurisdictionem nec districtū. vt. c. hac edictali. §. ad hec qui allo
dium. de pace iura. fir. Alij vero inferiores iurisdictionē exercētes ha-
bent eam a principe, & non iure pprio: ipse enim princeps creauit digni
tates, vt in. c. i. quis dicatur dux, marchio, comes &c. & idē not. adē Bal.
per illum tex. dicens omnes dignitates a principe profluere tanqz a fon
te: vnde in eo sunt omnes dignitates: sicut videt in papa, qui creauit
inferiores dignitates. xxij. distin. c. i. & ij. Ipse etiam imperator iurisdi-
ctionem magistratibus tribuit ipsos creando, vel confirmando: vel p̄-
stando authoritatē creandi, vel cōfirmandi: vt in. d. c. hac edictali. §. iu-
dices vero. & ff. de offi. pfec. vrb. l. i. §. cum vrbem. & in aut. de defen. ciui.
adeo qd etiam minima iurisdictio nō pōt cōferri sine authoritate prin-
cipis mediata vel imediata, sm Bal. & bene, in dicto. §. ad hec. alleg. no.
in. l. & qr. ff. de iurisdi. om. iudi. & in l. priuatorum. C. eo. & per Innoc. i. c.
cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. hinc colligit ibi Bal. q iurisdictio non
pōt vendi, cum sit imperatoris. oēs em̄ iurisdictiones sunt apud Cesa
rez, tanqz apud fontē, a quo fluxit, & refluxit, sicut flumina a mari fluxit:
ita qd ab eo fluunt p cōcessiones, cōmissiones, & cōfirmationes, ad eū
sit refluxit p appellationes, nullitates, & qrelas: de quib⁹ cū princeps
incipit cognoscere, oibus aliis est impositū silētiū, vt no. Bal. in. d. §. ad
hec. & Bal. & Inno. in. c. cū. M. ferrariensis. de consti. ¶ Ex his infero
q iurisdictio quantūcūqz minima nō est apud homines dicti castri: ma
xime attentis notatis p Inno. in. c. cū ad sedē. de resti. spol. vbi dicit, q
de iure cōi castrum non habet districtum, seu iurisdictionē, vel ptinen-
tias: sed ex speciali dispositione cōsueuit castro certum territorium assi
gnari, quod sibi in iurisdictione & datijs debeat respondere. & Bar. l. l.
j. ff. de dam. infec. dicit, quod apud castruz ciuitati subiectū nulla est iu
risdictio: sed tota est apud regimē ciuitatis, facit. c. conquestus. de fo-
ro compe. & l. qui ex vico. ff. ad municip. Est autem iurisdictio penes ab
batem cui fuit plene collata per principem romanum: vt dicitur in fa-
cti narratiōe. Et etiam in possessiōe vel quasi multorū iuriū per que co
gnoscitur qd apud eū sunt regalia: & ea que sunt meri & mixti imperij:
bona enim decedētium ab intestato sine propinquitate, vsqz ad tertiū
gradum, de quo in cōpositiōe, deuoluunt ad eum: qr de iure communi
adeo sunt regalia, & mixti imperij: quod non pertinet ad ciuitatē seu ca
strum: sed ad principē tantū, vt. l. vnica. C. de bonis vac. lib. x. & c. vnico.
que sunt regalia. & no. Bar. in. l. cunctos populos. in fi. C. de sum. trini. &
l. §. ff. de iure fis. Item in bonis prouenientibus occasione delicti. hec
enim sunt regalia, vt no. in iuribus proxime allegatis, nec de iure cōi p
tinent ad castrū vel ad ciuitatem. vnde castrum de quo agitur habuit
duas partes cōdēnationū, non de iure cōmuni, sed vigore illius cōpo-
sitionis inter monasterium & cōmunitatē inite. Itē ad abbatem appel
latur tam in ciuilibus qz in criminalibus: nec constituitur ibi magistra
tus seu officialis, nisi abbas sit principalis i electiōe, & in multis aliis
abbas est in possessione iurisdictionis. Sed quicquid sit adductum in
cōpositiōe, hoc certum est quod ex concessione principis plenaria iu-
risdictio est apud abbatem: quam etiam mortuo abbate castrū exerce-
re non potest: vt not. Inno. in. c. cū accessissent. de cōsti. sed succedit cō-
uentus. iuxta no. p. Inn. in. c. cū dilectus. de cōsue. facit cle. ne in agro.
de stat. regu. Ex quo infero i casu nostro, q de his q sunt iurisdictiōis
maxime vel minime, nō potest cōmunitas illius castri se impedire nisi
quatenus est cōprehensum in dicta cōpositiōe: cū abbas habeat funda
tam intētionē pro se in totum vigore priuilegiorū & longissime cōsue-
tudinis: vt in. c. cum venerabilis. de relig. do. c. cum dilectus. eod. titul.
Quinimo non prod esset prescriptio legitima nisi in vno articulo: qr
cū ali⁹ est i possessiōe, vel quasi, generalis iurisdictiōis exercēde, pssessi-
o in vno articulo non extenditur ad reliquos: sed tantum est prescri-
ptum, qntum est possessum: vt in. c. auditis. & c. cū olim. de prescrip. no.
Inno. clare in. c. dilectus. de capel. mona. & Barto. in. l. i. §. si quis. ff. de
itine. actuqz priua. ¶ Ex his clare patet decisio questionis nostre quo
ad vnum principale remediū quod abbati cōpetere potest. dico enī qd
cū impositio gabelle carnium, & prohibere ne alius vēdere possit, sit iu
risdictiōis, & nec no cōputari possit inter regalia, & cum sit quedā colla
tio extraordinaria, non pertinet ad castrum. sed ad abbatē, qui habet
regalia in loco illo, vt in. d. ca. vnico. q sunt rega. facit. l. ij. C. de vecti. et
commis. vbi dicitur, quod ciuitas non potest exigere vectigalia, nisi ha
beat regalia, vt no. Bart. in. l. ij. ff. de iure fisci. nec etiā alias exactiones
facere potest. hec enim preter illum qui habet regalia, nulli sunt conces
sa: vt. l. vnica. C. de superindic. & ibi p Bar. licet ciuitas vel castrū p ne-
cessitate propria, puta pro debito, possit, imo cōpellat imponere singu
lis collectam, vt sic ipsa vniuersitas sit soluendo. vt not. gloss. in. l. i. ff.
quod cuiusqz vni. & in. c. cum dilecta. de rescrip. & Bart. plene in. l. ij. §.
actori. ff. de re iud. Non tamen potest imponere collectā pro re publi-
ca. vt. d. l. vnica. de superindic. vbi no. expresse Bar. ergo commoditas
huius gabelle nō potest pro aliqua parte pertinere ad castrum: sed ad
abbatem qui habet regalia, & merum & mixtū imperium: nisi quatenus
per dictam cōpositionē sibi decretum est. cōmoditas enim sequitur ha
bentem iurisdictionem, vt in cle. statutum. de electione. nec pōt cōmuni
tas allegare in hoc pscriptionē: qr cōtra ecclesiam nō currit prescriptio
minor. xl. an. vt in. c. de quarta. & c. illud. de pscrip. Itē requiritur bona
fides, vt in. c. fi. & c. vigilanti. de prescrip. Sed in casu nostro est presum
ptio male fidei, cum notissima sint in loco priuilegia monasterio circa
plenū dñiū cōpetentia: & fama vulgarissima est in dicto castro, & locis
vicinis. p hec enim probat mala fides. vt no. Bar. in. l. celsus. ff. de vsu
ca. ¶ Secundum remedium principale est, vt abbas petat tertiā par-
tē solutā ratione longe cōsuetudinis. Si enim per decēnium aliquid an
nuatim soluerit ecclesie, videtur soluētes fauore pie cause inducere cō-
suetudinē: nec pōt illā cōsuetudinē deinceps tollere, vt est tex. in. l. pen.
C. de sacrosan. eccle. & ibi hoc no. Bar. ad idē bon⁹ tex. in. c. ad aposto-
licam. de immo. qd ibi no. ¶ Tertium remediuz, vt abbas intētet reme
dium: quod legitur & notatur in. l. cū de in rem verso. ff. de vsur. vbi p
Bar. & p canonistas. in. c. puenit. de cens. vbi dicit, qd cōitas soluit per
decennium tertiam partem vigore cōpositionis: & per cursuz decennij
probatur cōpositio: licet nō cōtineatur in antiqua compositiōe: potuit
enim de nouo interuenire, que presumitur per cursum decennij proba
ta solutione annua. ¶ Quartum remedium vt fundet se sup pscriptio
3 ne: nā in istis incorporalibus currit prescriptio decē annorū sine titulo
l. si quis diuturno. ff. si ser. ven. no. gl. in. c. cuz ecclia sutrina. de cau. pos.
& proprie. sicut in seruitutibus, cum hic non agat de maximo preiudi-
cio: cū nō pscribat iuo in totum, iuxta not. per Bart. in. d. l. cū de in rem
verso. Et hec sufficiāt quo ad primū dubiū. ¶ Ex predictis infero ad
decisionē secundi dubij. q est tale. Ex forma statuti dicti castri, phibet
cōmitti homicidiū sub pena eris & psone: & si contingat homicidiū cō-
mitti, iubent bona homicide destrui. Demū cōtingit q qdā habēs do-
mum cōmisit homicidium, cuius domus ex forma statuti veniebat de
struenda: quā cōe pro se accepit: & tenet bladū in ea: monasterium vero
petit tertiā partē vigore cōpositiōis inter eos inite: in qua īter cetera
cauet, q de cōdēnationibus maleficiorū, & dānorū datorū q exiguntur
ab officialibus dicti castri, tertia pars est monasterio dāda: relique ve
ro due partes debēt remanere apud cōe, qd debet subire oia onera cōi
tatis: cōmune vero negat dare dictā tertiā partē dom⁹, dicēs. q debe-
bat destrui, & si destructa fuisset monasteriū nihil habuisset. Queritur
quid iuris: dico ego q cōmune pdictū nō potuit dispositionem statuti
relaxare, vt nō destrueretur domus: tum qr vt prediri in precedēti du-
bio plenaria iurisdictio preterqz in exceptis in cōpositiōe est penes mo
nasteriū: relaxare aūt statutū penale, vel penā imutare est iurisdictiōis.
4 tum quia iudex q tulit sñiaz etiā iniustā, cū suo sit functus officio: nō
potest amplius illam corrigere, vel mutare, vt. l. mota. §. sz damnare.
ver. & si forte. ff. de penis. l. iudex. & ibi per Bar. ff. de re iudi. l. i. ff. ad tur
pil. nec potest inferior etiā iudex sine causa dispositionem statuti in pe
na imponēda violare: vt no. Bar. in. d. l. i. ad turpil. & l. qd ergo. §. pena
grauior. ff. de his q no. infa. & est bon⁹ tex. in. c. is. de penis. facit qd no.
i. q. vij. c. requiris. §. nisi rigor. & Inn. i. c. i. de cōsti. & c. cū ad monasteriū.
de sta. reg. Itē qr in cōpositiōe expsse cauet, vt sine licētia abbatis cer-
ta solēnitate interueniente nō possint statuta dicti castri corrigi, vl mu
tari. vnde cū cōmunitas non habeat potestatem corrigēdi, vl mutādi
statuta

statuta: nec habeat imperiu in dicto castro: non video quo iure aut qua fronte possit comitas alterare penam maxime iam incursam vt hic erat. solius enim habentis iura principis est tollere seu impedire penam iam commissam: vt. d. l. prono. ver. et si forte. Ex quo concludo qd comitas no potuit de iure facere quin dicta domus destrueret: sed si abbas vult consentire qui habet regalia in loco, tunc pot dubitari nunquid coe debeat aliquid habere de dicta domo. nam vr qd tota debeat esse abbatis, qi in compositione solum dr vt de oibus penis que peruenirent ad coe dicti castri vel ad manus camerarij ipsius cois vel ad aliud pro dicto coi tertia pars sit et esse intelligatur monasterij ec. Hec autem pena non peruenit ad coe dicti castri cum ex dispositione statuti veniret destruenda: sed ex alteratione pene quam facit abbas tanq hns regalia in loco, cedit ipso iure in dominium abbatis: qr bona delinquentiu in casu publicationis non veniunt ad comitatem: vt predixi in precedenti dubio: sed ad abbatem qui habet regalia et merum et mixtum imperium vt. d. l. vnica. C. de bo. vac. lib. x. et c. vnico. que sint rega. no. Bar. in l. 9. de iur. ff. palle. et. d. l. cunctos. in fi. C. de sum. tri. compositio enim loquitur de codenatione quam facit officialis dicti castri: cum ergo summa extra formam compositionis tota dz esse abbatis, domini, et superioris dicti loci. de prescrip. auditis. et c. cu olim. et de relig. do. c. cu venerabilis. et c. cu dilectus. Dicerem tn qd de equitate debet monasterium relinquere duas partes comitati: qr cu statuta loci non debeant corrigi vel mutari sine consensu vtriusqz. s. comitatis et abbatis: debet in hac alteratione pene interuenire consensus vtriusqz: et per consequens videt q dicta domus sic pro codenatione et pena maleficij: quia vbi esset pena malefici non deberetur nec monasterio nec comitati: ergo est diuidenda prout habet in compositione magna: qr due partes relinquentur comitati p officialibus comitatis et aliis operibus ad que abbas non tenet: sed comitas dotarat: cu enim alteret pena destructionis in publicatione dz censeri iure publicationis: facit qd in simili not. Barto. in l. cu duobus. §. idem rndit. ff. pro soc. et qd no. in l. si cum. §. qui iniuriaru. ff. si quis cau. et l. sed et si re et pretiu. ff. de pet. here. et c. ecclesia sancte marie. vt lit. pende. Concludo ergo ex omnibus predictis qd pena destructionis domus non potuit remittere sine consensu abbatis: et si vult consentire debet habere ad minus tertia parte. ❡ Tertiu dubium est. Cauetur statuto dicti castri qd vinu forense no possit inmitti in dictu castrum vel curia ipsius sub certa pena demum comitas illius castri concessit quibusdam conductoribus cauponarum, vt soluta certa quatitate pecunie comitati possint vinu in dictu castrum mittere. Querit an comitas potuerit hoc zcedere sine abbatis licentia: an de dicta pecunia valeat monasterium aliquid habere. Ego puto hoc dubiu satis decidi ex precedentibus. na no spectat ad ciuitate vel castru phibere ne vinu mittatur in castru vel vendere gabella vini mittendi in castru cum ista dependeant a iurisdictione: et regulariter oes iste exactiones sunt a iure prohibite: vt dixi. s. in primo dubio. facit litera ibi alleg. l. vnica. C. de mono. et melius in l. j. §. cura carnis. ff. de offi. prefe. vrb. vbi patet qd cura victualiu spectat ad officium prefecture, disponat de pretio: et vnde et qualr veniant et similibus. ad idem l. j. C. de epis. aud. et l. imperatores. ff. ad leg. iul. de anno. vbi bonus tex. Et si quid pro his vendendis solutu sit, debet cedere habenti regalia et no ciuitati vel castro subiecto: ad hoc qd no. super rub. de anno. et trib. li. x. et l. vnica. C. de superindic. eo. lib. et qd ibi no. Ite comitas vt. s. dixi in aliis dubiis non pot vigore compositionis mutare statuta dicti castri sine licentia abbatis. Quare concludo qd comitas non potuit dare licentia mittendi vinum in ciuitate sine licentia abbatis: cuius auctoritate statuta facta fuerit ad hoc qd no. Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. et iur. nec imponere illa gabella abbate inscio nec sibi lucrifacere: sed abbas in oibus debet esse principalis, et credo qd quicquid inde perceptu hacten⁹ fuit, pertineat ad abbate qui habet regalia et vt meru et mixtu imperium in illo castro preterq in exceptis in dicta copositione in qua non fuit facta de hoc casu seu venditione mentio: et ideo remansit pena in potestate abbatis. l. age. et l. si de certa. C. de transa. et. d. c. cum venerabilis. et c. cu dilectus. de relig. do. Sed pro futuro tempore satis honestum et iustu putarem: vt non fiat z statuta antiqua et contra compositione nisi de consensu comitatis et abbatis: et si conuenium vt vinu mittatur sub certa gabella zueniat et de diuisione lucri. nam equum est vt comitas aliquid habeat ex quo subit oia onera castri: sed mero iure inspecto deberet totu lucru ad abbate habente regalia in loco pertinere. ar. in. d. c. vnico. que sunt reg. vbi dicit q extraordinaria collecta que his est sita de regalibus. ad idem. d. l. vnica. C. de supindic. ❡ Venio ad quartu dubiu qd sic proponitur: dictu coe castri abbatie locauit certas cauponas existentes in strata per qua itur roma: vbiqz recepiantur hospites et vendit eis vinu et alia victualia si que habeant. Monasterium petit illa pensionem qua comitas recepit dicens ptinere ad illud: qr locus in quo sunt fundate caupone pertinet ad dominium monasterij. Coe contra dicit dicens pertinere ad se vigore compositionis sepe dicte cu de reb⁹ ibi specificatis dotarat monasterium debet habere tertiam partem et non de aliis. Mihi breuiter videtur q monasterium foueat iustitiam. nam de iure coi hoc clarissimu est et qr cu locus spectet ad dominium monasterij ergo edificium cedit solo: et per zns monasterio: presertim cum comitas sciens locum pertinere ad dominium monasterij fecit ibi cauponas: vt in §. cum in suo solo. insti. de reru diui. maxime in fine. §. ad idem qd legit et

no. in. c. apostolicos. xij. q. ij. Nec obstat copositio qua pro se allegat comitas: qr ibi non dicit q territorium castri debeat pertinere ad comitatem: sed compositio interuenit solum super quibusdam redditibus et bonis vt de illis monasterium haberet tertia partem: in aliis ergo ibi no expressis plenum ius remansit monasterio tanq dno, et pprietario castri cum sua curte, et districtu: vt pz in priuilegiis: vt in. d. l. age. et l. si de certa. C. de transac. et in. d. c. cum venerabilis. et in. c. cum dilectus. de religio. do. Concludo ergo qd pensio cauponaru debet integre cedere monasterio: nisi alio iure spali comitas iuuetur, sed si fecit expensas in cauponis bona fide, potest illas recuperare a monasterio p exceptionem doli mali: vt dicit tex. in. d. §. cu in suo. ❡ Venio ad quintu et vltimu dubiu. Coe dicti castri ia sunt plures anni p tolerandis expensis cois, statuit et ordinauit qd quicunqz laboraret de terris cois daret p terratico coi certas mensuras frumenti: de quibus terris an dictu statutum nihil soluebatur monasterio, vel coi: sed libere dabatur facultas hoibus dicti loci laborandi in illis terris ad eoru vtilitate, ne propter paupertate hoies caperent aliu incolatu: monasterium petit nunc tale terraticum hactenus receptu sibi restitui, tanq dno et pprietario illius territorij, comitas vero dicit. q immo pertinet illud terrenu ad comitatem et hoc iure vtit vigore cuiusda statuti ipsius comitatis, quo cauebat qd quicunqz vellet laborare de terris communis deberet certu modiu tenere, ita qd disponebat tanq de re ppria et monasterium habebat volume illoru statutoru et nunq zdixit. Ego in hoc dubio sic puto dicendu, q cu monasterium habeat intentionem fundatam vigore priuilegioru: qr totu territorium dicti castri iure. proprietatis et dnij fuit prorsus collatu monasterio: debet de iure habere terraticu dictarum terraru, cum puenerit ex re sua. vn pot repetere a comitate: ar. in l. mater. et qd ibi no. C. de rei ven. et in. l. si me et titiu. ff. si certum peta. et qd ibi no. Sed videndu est nunc nunqd comitas iuuetur aliquo iure spali. Et pfecto vigore compositionis non iuuat: qr de hoc nulla fit ibi mentio: ergo remansit in plena pprietate monasterij: vt. s. in aliis dubiis clare patuit. Sz dubiu est nunqd iuuetur vigore statuti preallegato. Et certe ex solo tenore statuti non iuuat qr in statuto non exprimuntur terre sz generaliter dicit. Quicunqz voluerit laborare de terris cois. Unde hec incertitudo no constituit coe in aliqua possessione alicuius terre: vt. l. iij. §. incerta. ff. de acqui. pos. facit tex. in. l. si sic. ff. de lega. j. in. fi. in. s. et per illu tex. dicit ibi Bar. post Dy. q si quis dixit, quicquid habeo in tali loco do monasterio: per hoc monasterium nihil acquirit. nisi appareat et probet, quid spectabat ibi ad donatorem: ad idem. l. legatu. ff. de lib. le. Idem dico si in statuto essent certe terre expresse: et asserat in eo qd sunt comunis. na ex hac sola denoiatione, et asseueratione non acquirit aliqua possessio comitati: qr ad acquirenda possessione non sufficit anim⁹: sed requirit etia corpus vt sic corporalr intret possessionem: vt. l. iij. C. de acq. pos. et l. iij. in prin. ff. eo. hinc dz q possessio habet plurimuz facti vt. c. cu nostris. de cocess. preb. Preterea alio existente in gnali possessione totius districtus illi⁹ castri, nuda asseueratio facta in statuto cois no habet preiudicare vero dno et possessori, vt in. l. non nudis asseuerationibus. et l. no epistolis. C. de prob. Hinc in simili dixit notabilr Inn. in. c. dilectus. de cap. mo. qd per generale bannu fact⁹ ab aliquo tanq a dno prohibens delicta sub certa pena no acqrit possessio iurisdictionis alio gnaliter possidente. Sed si hoies pretextu illius statuti laborauerunt illas terras tanq pertinentes ad coe, et coi rndebat, an tunc comitas fuit in possessione percipiendi pensionem monasterio sciete, et non zdicente: iuxta ea que legunt et no. in. c. cu venissent. de resti. spo. et l. si quis et l. qui vniuersas. ff. de acqui. pos. et dico qd acquisiuit possessione illaru duntaxat terrarum, respectu quarum percepit terraticum. vel aliu actu exercuit, per que querit possessio: ad alias enim terras no extendit possessio: ex quo monasterium possidebat gnaliter: vt in. c. cu contingat. de de. i. et p Inn. in d. c. dilectus. et per Bar. in. l. j. §. si quis. ff. de in. a. eucq pena. Sed videndum est quid operet talis possessio. Dico enim q si non possederunt per quadraginta annos certum est q non currit prescriptio contra monasterium: vt in. c. de quarta. et c. illud. de prescript. et si fuerit in mala fide tenetur restituere quicquid inde percepit: vt in. c. grauis. de restitu. spo. et l. domum. C. de rei vedi. Mala fidea aute presumitur si fama erat in loco qd ille terre erant monasterij: vt no. Bar. in. d. l. celsus. ff. de vsucapi. Si aute erat bone fidei: et tunc si terraticum extet tenet illud restituere monasterio: vt. l. certu. C. de rei vend. Si vero est consumptu: nec comitas est facta ex hoc locupletior non tenet fm oes: vt not. in. l. ex diuerso. ff. de rei ven. et insti. de offi. iudi. §. j. et. p. c. grauis. sed si comitas est effecta ex hoc locupletior, sunt opi. glo. coiter tenentes q non tenet vt no. in iuribus pri. alleg. sed Bar. in. d. l. ex diuerso. et Moder. in. d. c. grauis. tenet zrium. Et hoc puto verius et hoc ex equitate. l. si me et titium. ff. si cert. peta. debes enim teneri si ex re mea vel mihi debita effectus es locupletior: vt ibi. Si aute comitas possidet per. xl. ann. bona fide illas terras prescripsit. Sed videndu vtru sit presumptio male fidei ppter fama premissam. na hoc casu non prescriberet vt in. d. c. fi. de prescri. et no. Bar. in. d. l. celsus. ❡ Concludo ergo ta in predictis, q in oibus aliis qd oia regalia, seu que sunt meri vel mixti imperij, pertinet ad monasterium nisi vigore copositionis vel alio iure spali pertineant ad comitatem. Ex predictis facile patet responsio ad contraria superius formata et similia que formari possent et rendedo specifice, dico non obstare primum contrariu

quia monasterium nō petit predicta vigore compositionis que fuit spālis & restricta ad certa iura & bona: sed vigore generalis dñii & proprietatis que habet vigore priuilegiorum in dicto castro & tota sua curte & districtu. Similr nō tollitur secundum contrarium: oritur enim abbatibus agendi ad predicta & similia non ex obligatione quesita facto hominum dicti castri: sed largitione principum romanorum quorum fuit dare abbati dicti monasterij regalia & merum & mixtum imperium in dicto castro. Ad tertium rñdeo multipliciter. Et primo qd monasterium fundat se vt sepe dictum est ex priuilegio & donatione romanorum principum seu imperatorum vetustissima consuetudine confirmata. & hoc respectu comunis: respectu vero partis fundare se potest super prescriptione vel consuetudine fauore ecclesie: vt. s. plenissime dixi.

¶ Consilium. vij.

1. ☞ Ecclesia non obligatur ex mutuo facto etiā prelato nisi debitor probet pecuniam in vtilitatem ecclesie conuersam nec etiam ciuitas. s. & nu. 2.
3. Onus probandi incumbit mandatum asserenti.
4. Tacēdo & pmittēdo gerere p procuratore videtur qs mādato cōsentire.

Tria Circa primum dubium formatum sunt examinanda. ¶ Primum nunquid dñs archiepiscopus florentinus sit siue fuerit debitor in quantitate pecunie p clerū florētinū sibi pro sorte seu capitali postulata. ¶ Secundum presupposito qd fuerit an sit hodie liberatus vigore compositionis facte inter eum & syndicos seu gerentes tūc se pro syndicis dicti cleri. ¶ Tertium presupponēdo qd liberatio seu compositio non valuerit an dictus archiepus teneatur ad interesse seu vsuras quas clerus creditoribus mutuantibus asserit se soluisse pro satisfactione totius cleri florentini. ¶ Uenio ad primum. videtur enim dominum archiepm teneri & obligatum fuisse ac esse dicto clero in sorte petita. nam & si nullum precessit mandatum ex parte domini archiepi. attamen ex quo ex eā incumbente archiepatui clerus soluit, potest de iure repetere ab ecclesia seu prelato qd impēdit ad hoc bonus tex. in c. quicunqs. xij. q. ij. vbi dicitur. q si clerus etiam rector ecclesie aliquid de substantia impendit in vtilitatibus ecclesie potest totum illud ab ecclesia repetere: et hoc est clarissimū etiam de iure ciuili per totum ti. de neg. ges. maxime in. l. si quis negotia aliena. ita. §. & ti. ff. de neg. gest. & qd leg. & no. in. l. soluendo. eo. tit. Secundo ad idem facit. c. j. de po. vbi probatur q si pecunia recepta p singularem de ecclesia sit conuersa in vtilitatem ecclesie potest agi contra ecclesiam ad restitutionem. ad idem. c. quod quibusdam. de fideius. vbi dr qd si etiā mandatum accepit clericus etiam religiosus pro ecclesia pecuniam mutuam: et eam in vtilitatem ecclesie conuertit tenetur ecclesia. Sed in casu nostro negari non potest qn pecunia illa fuerit in vtilitatē. clerus pro portione dñm archiepm tangente nō soluisset: de suo dñs archieps fuisset soluturus: vt in. l. in pupillo. ff. de sol. ergo archieps teneatur clero de sorte petita sati facere: & qd dñm archiepm oportuisset de suo soluere probatur. nam archieps est de clero & caput cleri: vt in. c. si sña. de sen. excō. lib. vj. & clarius pbatur per loca specialia in. c. quia periculosum. eo. ti. & lib. facit. xij. q. i. duo sunt genera. ideo onera clero incūbentia tenet archieps pro rata rū contingente subire: qr qd omnes tangit ab omnibus dz cōprobari. c. ad hec. de off. arch. & nature consonum est illos non recusare onera qui ceteris commodis ampliuntur: vt in decre. in clc. j. in prin. de censi. Et qd prelati ecclesiarum teneant vna cū aliis clericis ad pcurationē legatorum & nunciorum apostolice sedis & alia cetera ordinaria onera est tex. apertus in cle. ij. §. sunt & nonnulli. de censi. & c. cum instantia. eo. ti. & in. c. nouerit ergo. W. de interrdi. ¶ Sed his nō obstantibus contrariam in casu nostro censeo prestantiorem veritatem qd dñs archieps

1 minime teneatur ad sortē petitā. Moueor principaliter, primo qr ecclesia non obligatur ex mutuo facto etiam a prelato, nisi debitor probet pecuniā fuisse in vtilitatē ecclesie conuersam: vt in aut. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccle. & no. in. c. xij. q. ij. hoc in. & facit qd leg. & no. maxime p Inno.

2 in. c. j. de postu. Nā & ciuitas non obligatur mutui datione nisi probetur pecunia versa in eius vtilitatē & ille qui contraxerat obligatur, vt in. l. ciuitas. & ibi plene per Bar. ff. si cer. pe. vbi simpliciter concludit idem fortius in ecclesia: sed in casu nro non probatur illam pecuniā in vtilitatem archiepatus versam directe vel indirecte: ergo dñs archieps ad illam restituendam cōueniri non pōt. Si enī de facto clerus fuit soluere coactus sibi imputet: maxime cum a dño archiepo pro illa pecunia soluenda nullum receperit mandatum: pro hoc no. glo. quā Bar. multum notauit in. l. nā & seruius. ff. de neg. gest. vbi concludit q si quis de facto fuit cōpulsus pro alio soluere non propterea habet regressum contra illum p quo indebite soluit. Non enim dz qs actionem nego. gest. pro eo qd indebite est solutum: vt in. d. l. si quis negotia. & iniuria vni facta alteri etiam in re illa minime obesse non dz: vt in. c. fi. de emp. & ven. & l. si per impendēti. in pri. ff. de euict. Quinimo & si etiā extraordinaria onera incumbebant nō debuit clerus illa per se absqs dño archiepo approbare vel singulis de clero distribuere: cum ipse dñs archieps debuit esse principalis in approbatione & erogatione: vt est tex. apertus in. c. non minus. de immu. eccles. & in. d. cle. ij. de censi. quinimo super statu ecclesiarum suarum non licet inferioribus clericis facere statuta sine eius consensu: vt no. Innocen. in. c. cum accessissent. de consti. & c. requisisti. de testa. vbi dicit q nullum statutum potest facere ecclesia cathedralis, vel alia sine consensu epi: nisi forte essent aliqua minima: facit gl. in. c. ij. de verb. signi. lib. vj. non ergo potest dici hoc negotiū vtiliter ceptum: nā forte si dñs archieps fuisset tunc requisitus, vt portionē suam solueret, illa onera non approbasset, saltem in totum. vel aliter limitasset, erogasset, & distribuisset, vel pecuniam aliunde conquisiuisset: ad hoc. l. sed an vltro. maxime in fin. ff. de nego. gest. Preterea sicut vniuersitas ciuitatis non libere ardua explicat sine suo rectore, vt. l. obseruare. C. de decu. lib. x. & l. pe. & vlti. de lega. eo. lib. ita & fortius clerus non debuit hec satis ardua attentare sine approbatione dñi archiepi. d. c. non minus. & ipse debet esse ordinatus in eum tiro: vt in. c. perlectis. §. ad cpm. xxv. distin. Et hoc quoad primum.

¶ Concludo ergo do. archiepm minime fuisse obligatū in quantitate sortis petite per clerū, nisi clerus probet, qd pecunia sit versa in vtilitatem ecclesie directe, vel indirecte mō predicto. Ad scdm dubium primi dubii, presupposito scz sine veritatis preiudicio, qd dñs archieps fuerit ab initio obligatus ad soluendum sortem pro rata eum cōtingente, an sit hodie liberatus vigore cōpositionis facte cum dictis syndicis cleri

3 cum negetur a clero illos ad hoc fuisse mandatos. Et vr primo q nō: qr asserenti mandatū incūbit onus probādi vt in. c. j. de procur. & l. j. C. eo. titu. adeo q si in sña dicitur eū fuisse latam contra procuratorem certe psone nō per hoc probatur mandatū: nec prodest sña eum habenti, nisi probet mādatum: vt dicit glo. no. in. c. cū in iure. de offic. deleg. facit aut. si quis in aliquo documēto. & qd ibi no. Bar. C. de edē. & gl. in. c. abbate. de verb. sig. Nec cancellatura debiti facta in libro cleri, hubet prodesse dño archiepo qr potuit p debitorem vel amicū suum cancellari: vt not. Bar. post doc. in. l. ij. ff. de pac. reprobādo gl. que voluit simpliciter, q si instrumentum debiti reperitur cācellatum penes creditorē presumitur debito satisfactū. argu. l. si chirographum. ff. de prob. nō enī hoc indistincte est verum, qr sicut nō probatur debitori satisfactū ex eo, qr instrumentū reperitur penes debitorē: qr potuit illud surripere: vt. le. & not. in. l. j. §. ille autē. C. de lati. li. tol. ita necessario non pbat satisfactionē cācellatio, qr sicut pōt surripi & tradi creditori, ita pōt clādestine p non habentem ptāte cancellari. ¶ Sed ego contrariam inlam arbitror in materia nra preualere. Moueor principaliter duplici capite. Primo qr vt narratur in positione casus illi qui compositionem fecerunt, gerebant se publice & palā pro syndicis cleri: & ita cōiter tenebant, & reputabant, & exercebant officium plenissimum syndicatus recipiendo credita, & soluendo, & compensando, seu cōponendo, & firmendo: vñ clerus hoc videns & non contradicens etiam si non habuissent mandatū videtur tunc mandatū dedisse vt no. dicit Innoc. in. c. ex parte decani. de rescrip. & sequunt dñi de rot. decī. ccccl. iij. et licet quentia Bar. aliud senserit. in. l. sepe. ff. de re iud. & Cy. in. l. ij. pecuniā. C. de neg. gest. Sed effecto nō mouent bonis rōnibus. nā Bart. mouetur ex eo qr cū vtiliter ageret gerens se pro procuratore, vt extra. de lit. ac. non videt dñs tacens dare mandatū. argu. l. filiusfamilias. §. muttu. ff. de procur. per illam. l. mouetur Cyn. in hac sña: sed certe hec ratio non est bona: qr initium in his spectandum est: vt in. l. sed an vltro. ff. de ne. g. gest. Si enī quisqs agens in iudicio pro alio presumeret inutiliter ageret tamen non admitterent coniunctā personā sine mandato: qr coniuncta persona non debet admitti contra presumptā voluntatē dñi: vt in. l. pōponius. in fi. ff. de proc. Et pro dicto Inn. ego allego tex. apertum. insti. p quas personas agere pos. vbi dr, q procurator neqs certis verbis neqs presente aduersario: imo plerunqs eo ignorante constituit. Cuicumqs enī permiseris rem tuam agere aut defendere is procurator tuus esse intelligitur, notanda enī & ponderanda sunt hec verba vltima. preterea vtile est habere p

4 curatorem vt in. l. j. ff. de procu. Tertio tacendo & permittendo gerere pro procuratore videtur quis consentire & dare mandatum vt in. l. qui patitur. ff. mandati. & quod not. Inno. in. c. generaliter. de elect. Item ex quo clerus poterat impedire illorū officiū, & non fecit, videtur cōsensisse: vt leg. & no. in l. cains. ff. de pig. act. & l. fideiussor. §. pater. ff. de pig. & c. nouit. de presum. facit dictum Cy. in. l. invitus. C. de procur. & l. exigendo. eo. tit. vbi dicit: q si amicus, vel coniuncta persona gerat se pro procuratore, videtur dñs tacens consentire: ar. in. l. si seruus cōs. ff. de do. inter virum & vxo. refert Bar. & sequitur in. l. non solum. §. qui alieno. ff. eod. sed clerici eiusdem vniuersitatis videntur inter se coniuncti, & amici: ar. in. c. cū R. de offi. dele. not. gl. fi. in fi. in. c. vlt. de procu. & c. ij. de postu. vel saltem debemus tenere qd si gratis se p procuratore gessit dño sciente, & nō contradicente, presumatur habuisse mandatum. & tamen onus probandi contrarium incumbat domino rogāti: vt tenet Ant. de but. in. d. c. ex parte decani. & bene facit tex. preallega. insti. de his per quos agere pos. in fin. & qd notāter ponit Inno. in. c. veniens. de verbo. signi. libro. vi. vbi dicit inter cetera q si aliquis petat aliquid ex contractu prelati mortui, vel viuentis, vel per instrumentis tabellionis, sufficit agēti probare communē opinionem qd habeatur pro prelato vel notario, quousqs probabit contrarium ar. C. de test. l. j. & C. de sen. & interlocu. om. iud. l. ij. item ex quo libri cleri erant penes illos, presumunt habuisse mandatum: ad qd facit quod legitur & not. in. c. coram. de offi. deleg. & not. glos. in. l. fi. C. de pact. dot. per Bal. in. l. si quis per calumniam. C. de epis. & cleri. Ex scdo capite principaliter moueor, quia ex quo liber cleri reperitur cancellatus: & allegatur ibidem cancellationis causa. s. propter compositionem factam cū domino archiepo, presumendum est quod legitime illa compositio intercesserit

tercesserit: et qd fuerit facta per habentem potestatem: et de consensu cle-
ri, per id qd leg. et no. in. l. j. ff. de his que in testa. dele. et qr dns archieps
non est talis persona, que subcrarisse vel cancellasse presumatur dictu li
brum: vt no. in. d. l. j. C. de latin. lib. tol. et per Bar. post Jaco. de are. in. d. l.
§. ff. de pac. preterea cum hiidudum fuerit facta cancellatio debiti, alle
gata ca compositionis, et nunq per cleru aut officiales cleri fuit aliqua
do contradictum, seu protestatum in contrarium, satis presumendum est q
de voluntate cleri processit ar. opti. in. c. si. de frigi. et mal. et l. si. C. de his
qui a non domino ma. Imputandum est enim illi qui in pernitiem sua ge
sta taciturnitate firmauit: et multu bene facit tex. iuncta gl. et dicto Inno.
in. c. cum olim. de offi. deleg. arguendo de eo qui excessit fines mandati
dno sciente et non contradicente, ad eu qui nullu habebat mandatum: preterea
sicut clerus adducit libru pro se cui non est standu in preiudicium dni
archiepi: vt. l. cones. et l. exemplo. C. de proba. ita debet recipere que sunt
contra se, quatenus ibi narrat compositio facta cum dicto archiepo: vt
est tex. in. l. publia. §. fin. ff. depositi. maxime qr liber facit fidem contra domi
num, sed non pro eo: ut ita no. per Bar. in. l. iiii. §. ff. de don. et l. admone
di. ff. de iureiur. et in auth. at si contractus. C. de fide instru. et hec de secun
do dubio. ¶ Venio ad tertiu prim dubiu, qd fuit an presupposita obli
gatione respectu sortis, teneatur dns archieps ad vsuras solutas per
clerum, pro illa portione contingente dnm archiepm. Et videt primo
q sic: qr clerus no petit vsuras, sed vt interesse: ergo pot etiam illas pe
tere de iure canonico: vt probatur in. c. constitutus. et c. peruenit. de fi. ius. et c. dilecti. de foro compe. not. gloss. in. c. conquestus. de vsu. et in. l. cu
rabit. C. de act. empt. per Inno. in. c. sacro. de sent. excom ¶ Contrariam
parte in terminis nostris puto veriorem: vt. s. dns archieps nullo modo
teneatur ad vsuras, quas clerus soluit per ea que plenissime ponit Jo.
an. super regula, damnu. de regu. iur. lib. vi. in merc. aut enim clerus sol
uit illas vsuras ignorate dno archiepo: et non repetit. d. l. si qs negotia.
ff. de neg. gest. non enim vtiliter gessit: et ideo non repetit. l. sed an vltro. ff.
eo. aut soluit dno archiepo sciente et patiente: et idem, qr imputandum
est clero qui se sponte in hoc obtulit: ar. in. l. j. et l. bona fides. ff. depo. et
c. bona fides. eo. ti. sicut enim grauatur illius conditio, qui se deposito
obtulit: vt ibi. ita et cleri conditio qui sponte sine dni archiepi mandato
vsuras soluit: aut soluit dno archiepo sciente, et mandante vt se obliga
ret etiam ad vsuras, et etiam non repetit, cum non interuenit iuramen
tum: debuit enim excipere q vsure erant indebite tamen cum omiserit
sponte exceptionem competentem dno archiepo, qui quantocius primu
fuisset soluere potuisset nihilominus excipere: vt. c. debitores. de iureiur.
ergo sibi imputandum est. l. fideiussor. ff. man. et quod leg. et not. in. l. excep
tiones que psone. ff. de excep. et l. exceptione. ff. de fideiuss. Quinimo si
clerus fuisset coactus soluere vsuras adhuc no repeteret, ex quo non obli
gauit se archiepo mandante: arg. d. l. exceptione. et qd no. Jo. an. in. d. re
gula damnum. Nec obstat si dicatur dictum archiepm fuisse interpella
tum vt solueret: et vnica interpellatio sufficit ad constituendu quem in
mora: vt leg. et not. in. l. cum sciu. §. vsuras. ff. de leg. ii. et l. si ex legati cau
sa. ff. de verb. obl. et l. mora. et l. sciendu. ff. de vsur. et sufficit interpellatio
extraiudicialis: vt no. Bar. in. d. l. si ex legati. et probatur in. d. l. mora. qr
clerus non potuit constituere in mora dnm archiepm, cum no esset de
bitor cleri. Item non debuit clerus a principio capere pecunia sub vsu
ris dno archiepo non mandante: vt. s. dictum est. Quid plura? de iure
canonico cui hodie standum est in hac materia iuxta no. per gloss in re
gula, sine possessione. lib. vi. et per Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. ecc.
vsure ex mora non veniunt: licet veniat interesse iuxta no. in. d. c. conque
stus. et l. curabit. pre alleg. et per Inno in. c. sacro. de sen. exc. Sed in casu
nostro nullum interesse probatu fuit ex parte creditorum, et cum hoc in
teresse veniat ex contractu, debuit probari per testes vocato dno ar
chiepo, de cuius interesse agebatur: vt est tex. iuncta glo. in. §. non solu.
insti. de ver. ob. no. glo. in. c. dilecti. de foro compete. Preterea posito et
non concesso, q vsure venirent tamen pro ea quantitate qua clerus re
periebatur obligatus dno archiepo non currerent vsure: sed fit compensatio
debiti hincinde vsqz ad concurrentem quantitatem tex. est nota. in. l. q.
C. de compen. et sic debet compensari debitu charitatiui subsidij. Item
debitum annuum quod soluitur sub nomine procurationis si consue
tudo est vt ipse clerus collegialiter soluat: et hec de tertio dubio. ¶ Ex
pedito primo dubio principali venio ad scdm in quo in effectu queritur
An clerus possit repetere, a dno archiepo qd soluit in pecunia noie pro
curationis: maxime pro eo tpe quo dns archieps non per se, sz per aliu
visitauit: et eo presertim attento q siue per se siue per aliu visitauerit: cle
rici vltra pecuniam impenderunt procurationem in victualibus. Pro
parte vero archiepi respondetur, q in ciuitate et diocesi florentina inua
luit hec consuetudo per tantu tepus, de cuius initio memoria non exi
stit. Et primo videtur q dns archieps teneat ad restitutionem nedum eius
qd recepit: sed ad duplu vt probatur in. c. exigit. de cen. lib. vi. et si intra
mensem non restituit, fuit sibi ecclesie ingressus ipso iure interdictus vt
ibi: et per ptes si post mensem celebrauit restitutione non facta incidit in
irregularitatem: vt in. c. is cui. de sen. excom. lib. vi. not. glo. in. d. c. exigi.
nec excusat. c. felicis. eo. ti. et lib. vbi dr q a volente pot prelatus recipere
procurationem in pecunia: qr per illud. c. moderatur. c. precedens, solu
eo casu, quo recipit pecunia a volete pro sumptibus moderate factis
dicta: et q pecunia succedat loco victualium: simile in. c. relatu. x. q. j. In
alijs vero nihil innouatur de illo. c. exigit. Sed cum in casu nostro dictus
archieps receperit pecunia vltra victualia: ergo incidit in penam illius
c. et tenet restituere duplu eius qd recepit: vt ibi: et facit. c. procurationes.
in fi. de cens. et maxime hoc procedit habito respectu q dictus archieps
personaliter non visitauit: quo casu prohibet aliquid petere a visitatis. et
in. c. si epus. de offi. ordi. lib. vi. nec videt valere consuetudo in contrarium, cu sit
irronabilis, et inimica canonibus: vt in. c. fi. de consuet. qd sit irronabilis
satis colligit ex his que habent in. d. c. exigit et. c. procurationes. prealleg.
¶ Sed qq hec vigere videant, tamen contraria sntia plus placet arbitror dic
tum archiepm ex duplici capite posse defendi, et in sua consuetudine con
seruari. Pro intellectu primi premitto q eps discurrens per suam dio
cesim pot exigere cathedraticu, qd datur in honorem cathedre: vt dicit
tex. in. c. j. c. q. iii. et in. c. conquerente. de offi. ord. vz duos solidos a qua
libet ecclesia. l3 aureos vt in. d. c. j. iuncta gloss. adeo q scdm com opin. li
cet in quantitate currat prescriptio, non tamen in toto. vt no. glo. in. c. qui
cunqz. xvi. q. vii. et plene per Jo. an. in. c. cu venerabilis. de censib. et hoc
cathedraticum appellatur quoqz synodaticum: vt in. c. olim. de censib. et
hoc qr frequenter datur in synodo: vt no. gl. x. q. i. in summa. Item pre
sumitur q qn aliquid fuit annuatim per tps tantu prestitum, de cuius ini
tio memoria hoim non existit: pot illud in futuru peti etiam nulla causa
expressa: sed sufficit dicere: pro censum, seu annuam prestationem ex iu
sta ca ab initio impositu, per tantum tempus de cuius contrario no est memo
ria. hoc no. tenet Jo. an. in. c. peruenit. de cens. et Bar. in. l. cum de in rem
verso. ff. de vsur. sicut glo. xviij. q. ij. seruitiu. et est gl. no. que expresse hoc
tenet etia respectu epi et clericorum relata ad tex. j. qo. j. nullus eps graua
men. ¶ His premissis dico q cu omni anno tpe visitationis fuerit cer
ta quantitas pecunie per quelibet rectorem ecclesie tradita archiepo per
tantu tepus, de cuius initio no est memoria, debemus presumere q ex
iusta causa hoc fuit ab initio impositum: et forte loco cathedratici, qd pre
sumere est iustissimu, per ea que supra dixi sed dr procuratio qr dat tem
pore visitationis et procurationis sicut contingit q appellat synodaticu
qr datur in synodo: vt. s. dixi: non enim pot dici proprie procuratio. cu dns
archieps vel alius pro eo visitans recipiat procurationem in victualibus:
et procuratio enim non pot geminari: facit in simili quod legitur et not. in. l. li
bertus. ff. de ali. et ciba. leg. et quod no. gl. in. l. quinquaginta. ff. de probat.
Presumenda est ergo alia causa legitima ex cursu tanti tpis: vt not. in
iuribus prealleg nam cursus tanti tpis, habet vim constituti et priuilegij
vt in. c. j. de prescrip. lib. vi. et l. hoc iure. §. ductus aque. ff de aqua quoti
di. et esti. l. j. et ij. ff. de aqua plu. arcen. Et hoc presumendum est maxime
in casu nostro, vt euitetur delictum et multa inconuenientia, que ex con
trario sequerentur: de quibus. s. facit quod in simili leg. et no. in. l. si defun
ctus. C. arbi. tu. Potest ex scdo capite dns archieps iuuari, et in sua con
suetudine defendi, tenendo q directe soluta sit pecunia pro expensis
alijs quas fecit in visitando totam diocesim vltra victualia tepore vi
sitationis: nam nullu ius expresse damnat hanc consuetudinem saltem
qn est tanti temporis de cuius initio non est memoria: vt in casu no
stro: nam et olim ipse habebat quoqz medietatem, quoqz tertiam partem
omnium reddituum ecclesiarum inferiorum: vt leg. et not. x. q. j. antiquos. et
c. de his. facit qd no. Jo. an. in. c. requisisti. de testa. et rone consuetudinis
antique potest recipere seruitia, et alia extraordinaria ab ecclesijs sibi
subiectis: vt. d. c. seruitium. xviij. q. ij. et. d. c. nullus eps grauamen. j. q. j.
Non mirum ergo si valeat consuetudo maxime antiqssima, vt aliqd de
tur ipso tempore visitationis vltra victualia: ad hoc facit. cap. si eps, de
offic. ord. lib. vi. vbi dicitur, q quando per se non visitat nil debet pete
re a visitatis vltra victualia que exhibent visitanti pro tempore ergo vi
sitat per se videtur secus. Item secus quando est consuetudo ita anti
quissima: nam et ius publicu et authoritate et vtilitate tollitur ex consue
tudine saltem quando interueniret tacitus consensus pape: vt no. in quada
extrauaganti. et refert Joan. and. c. fi. de cens. li. vi. allega. xij. dubi. nos
consuetudinem. Et ego puto q etiam papa ignorante potest per consue
tudinem tale ius tolli: qr satis habetur pape consensus per id quod ha
betur in. c. fi. de consue. et hec notanter tenuit gloss. in d. c. §. in istis. §. le
ges. et. viij. di. c. frustra. nam debemus psumere ex cursu tanti tpis fuisse
mam cam. vt. s. dixi. Et notater dixit Bal. in. c. imperialem. §. preterea
ducatus: de prohi. feu. alie. per Fed. qd nullum est ius positiuum quod
per consuetudine no possit tolli: ar. in. l. de quibus. ff. de le. Quod tamen
ego limito, nisi sit irrationabile. c. fi. de consuetu. sed ex cursu tanti tem
poris semp presumit ronabile: vt in iuribus superius allegatis. Quin
imo si ius reprobet consuetudinem nihilominus pot de nouo induci: ad
hoc allego tex. iuncta gl. sing. in verbo consuetudinem. in cle. statutum.
de elect. et in hoc possent multa dici que plenissime examinat in. c. ij. de
proba. in lec. mea. sed hic no psequor: qr no venit necessario examinandu.
potuit enim esse qd ab initio propter paupertatem archiepiscopat9 hoc
fuit inductum vel alia iusta cam nec debet nunc post cursum tanti tem
poris refricari in dubiu, cum agat de comodo pecuniario, et non alarum
periculo: nec debet reprehensibile reputari, si scdm varietatem tepoium
statuta mutent humana vt in. c. non debet. in prin. de consang. et affi. Et
hec sufficiant pro scdo principali dubio. ¶ Nunc descendo ad tertium
principale in quo queritur, An clerus possit repetere ab archiepo illas

quantitatē pecunie quā sibi dedit, q̄n iuit ad conciliū Senēse. Ad qd̄ dicendum: dico ꝙ non: ad qd̄ allego expresse gl. no. in c. j. de sta. reg. vbi dicit ꝙ singule ecclesie debēt conferre: cum ep̄o qn̄ vadit ad papam, vel ad regem: vel ad synodum: vel qn̄ facit expēsas pro aliquibus negotijs cōibus totius diocesis: pro hoc. xj. q. ij. c. nobis. facit qd̄ no. gl. in c. quidam monachi. xvj. q. j. ⁊ qd̄ leg. ⁊ no. in c. cum apostolus. de cẽsi. Archiepiscopus cū vadit ad synodū seu conciliū pro cōi oīm vtilitate, cū fiat pro reformatione ecclesie vniuersalis, ⁊ membrorū eius: ideo ab oībus debet comportari: facit qd̄ leg. ⁊ no. in cle. ij. co. ti. Preterea clerici sponte soluendo etiam si fuisset indebitum, videntur illud donasse, nec possunt amplius repetere: vt. l. cum paruus. ff. de ope. lib. ⁊ l. cuius per errorē. ff. de reg. iur. Item potest ep̄s instante necessitate petere charitatiuū subsidium: vt. d. c. cum apostolus. qd̄ cum tunc ep̄s petierit, nec fuit sibi denegatum, non potest clerus amplius repetere: q2 ex sola penitentia non potest donatio reuocari. l. vl. C. de reuo. do. ⁊ c. fi. de dona. Nec obstat si dicatur ꝙ syndici cleri qui donauerunt dn̄o archiep̄o illā pecunie quātitatē, non habebant ad hoc potestatē: q2 satis est qd̄ clerici sponte soluēdo hoc approbarunt, ad hoc. l. si filius. ff. ad macedo. ⁊ quod no. Bart. in. l. quo cunque. ff. rem rat. habe. vbi dicit, ꝙ si aliquid factū fuit noīe meo, qd̄ tendit seu tendere potest in meū preiudicium: ergo si ego facio aliquē actum positiuum, qui tendit ad approbationē actus, videor p hoc gestum noīe meo approbare: ad quod optime facit cle. j. de procur. ⁊ quod no. idem Bar. in l. cum tabernam. §. idē querit. ff. de pigno. Itē syndici solum erant palā ⁊ publice consimiles donationes facere ex commissiōe officij: ⁊ sic videtur clerus dedisse hanc potestatē: ad hoc qd̄ leg. ⁊ no. in. l. si tuberonis. ff. de peculio. ⁊ in. l. si filiusfamil. ff. de dona. ⁊ qd̄ not. Innoc. in. d. c. veniens. de ver. sig. lib. vj. ⁊ quod habetur in. l. non tantum. alias in. l. apud paulus. ff. rem ra. hab. ⁊ qd̄ ibi no. Bart. Ex multiplici ergo via dico dictam pecuniam minime repeti posse. ¶ Postremo ad vltimum dubium condescendēdo quod est, an clerus a prefato archiep̄o possit petere vt contribuat, ⁊ soluat partem suam de donationibus, quas fecit clerus summo pontifici: ⁊ soluat certa datia indicta per clerum. Conclusiue breuitatis cā dico ꝙ non: q2 clerus non potuit donando etiam summo pontifici obligare archiep̄m ad contribuendum nec aliter imponere ista datia pro vtilitate publica sine licentia ⁊ consensu domini archiep̄i: cum ipse sit caput totius cleri: penes eum sit iurisdictio, ⁊ non penes clerum. xij. q. ij. sine exceptione ⁊ c. placuit. ⁊ c. abbatibus. ⁊. x. qd̄. j. nouerint. ⁊ c. regenda. ⁊ xvj. q. vij. oēs basilice. facit cle. ij. de censib. ⁊ c. dilecta. de exces. prela. sicut in simili dī in vniuersitate ciuitatis: vt pro vtilitate publica non possit sine principe imponere hec onera extraordinaria: imo oīa sunt interdicta: vt in l. j. C. de superindic. lib. x. maxime respectu ecclesiarum: vt in c. j. §. illicitas. de pa. tur. fir. ⁊ c. ad decus. §. Item nulla communitas. de sta. contra li. ec. plene Joan. andr. in c. peruenit. de immu. ecc. vj. miror qd̄ dn̄s archiep̄s patiatur qd̄ etiam in inferioribus ecclesijs absq; suo cōsensu hec onera imponant, cum possent multū damnificare ecclesias, ⁊ carū redditus, ⁊ diminuere diuinū cultum: ⁊ subtrahere necessaria pauperibus: vnde ep̄s pōt exigere rōnem a cunctis clericis de redditibus ecclesiarū: ⁊ videre an bn̄ expendant rp̄i substantiam. x. q. j. ep̄m. ⁊ c. cum ⁊ plantare. de priui. ⁊ ibi per Inno. hinc tex. in c. non minus. de immu. ecc. dicit, ꝙ ep̄s ⁊ clerus debent considerare hec onera imponenda: ⁊ mirum videretur si clerus posset compellere archiep̄m suū ad donādū, vel ad soluendū onera ordinaria vel extraordinaria: ⁊ sic archiep̄s subijcias potestati clericum: clerus nullā habeat iurisdictionem: licet pro suis necessitatibus possit facere vniuersitatem, ꝗ tamen erit sub ep̄o: ut ita no. per Innoc. in c. dilecta. de exces. prela. facit xj. q. j. de psona. ⁊ xvij. q. ij. in venditionibus. ⁊ c. j. ⁊ ij. de his que fiunt a pla. cū ii. ⁊ facit qd̄ ipse Inn. no. in c. cū accessissent. de cōsti. ⁊ c. requisisti. de testa. vbi dicit ꝙ etiam statuta simplicia non possunt facere clerici sine consensu episcopi sui circa leuissima. Et hec sufficiant. ⁊ per predicta patet responsio ad omnia contraria superius formata.

¶ Casus consilij sequentis

Laurentia mulier dedit ⁊ vēdidit

simul cū Joanne marito suo sibi consentiente ⁊ non remanente soluēdo vnam domum ipsius Joannis pro dotibus dicte Laurentie hypothecatam pro pretio centū florenorū cōuertendorū in restitutionem dotiū Catherine vxoris premortue dicti Joannis: quas supradictus Joannes restituere tenebatur, ⁊ iurauit nō venire contra 3tum venditionis p̄dicte. Querit̄ hūc mortuo dicto Joanne verū dicta Laurentia possit cōsequi iura hypothecarū in dicta domo stante lege municipali, que in his terminis stat. ¶ Constante vero matrimonio si qua mulier de ciuitate vel comitatu Senarū refutationem, vel donationem, vel remissionem iurium suorum iuriū dotaliū fecerit, vel solutionem aliquā receperit a viro suo, vel alio pro eo de dotibus suis absq; consensu quatuor propinquorum sibi proximiorum bone fame: quorum duo sint ex latere patris, ⁊ alij ex latere matris ipsius mulieris: ipso iure non teneat.

¶ Consi. viij.

1 Mulier potest renunciare iuri hypothecarum suarum.
2 Maritus quando remanet soluendo renunciatio hypothece non continet donationem.
3 Mulier pro viro nullo modo obligatur.
4 Juramentum prestitum contra legem editam in fauorem principaliter priuatum, est inuiolabiliter obseruandum.
5 Juramentum vbicunq; est illicitum, ⁊ iniustum ex parte recipientis: licet ex parte prestantis possit sine anime dispendio seruari, potest nihilominus peti absolutio ab episcopo.
6 Juramentum vt sit vtiq; licitum, debet habere tres comites, veritatem, iudicium, ⁊ iustitiam.
7 Jurans, petens absolutionem a iuramento non venit contra iuramentum.

TRia ad decisionem huius dubij videnda sunt. ¶ Primo nunquid cessante iuramento preiudicauerit sibi mulier predicta in iuribus hypothecarum suarum ex predicta venditione seu consensu illi prestito. ¶ Secundo presupposito ꝙ nō, an saltem preiudicauerit sibi ex iuramenti interpositione. ¶ Tertio admisso ꝙ sibi ex iuramēto preiudicauerit, an supersit eidem mulieri aduersus tale iuramentum aliquod remedium legitimum.
1 ¶ Venio ad primum in quo primo videtur ꝙ sibi preiudicauerit: quia mulier potest renunciare iuri hypothecarum suarum. in. l. iubemus. ⁊. l. etiam. C. ad velle. sed vendendo vel consentiendo venditioni rei sibi obligate videtur remittere illam obligationem vt. l. sicut. §. si voluntate. cum seq. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. ergo hec mulier fecit sibi preiudicium etiam sine iuramenti interpositione. ¶ Sed hoc nō obstante 3uū in dubio dico verius. s. qd̄ ex tali venditione circumscripto iuramēto nullum preiudiciū fuit mulieri irrogatū. Pro hoc clarissime patet ex forma suprascripti statuti, qd̄ annullat ipso facto oēm 3ctū initū p mulierem in preiudicium iuriū dotaliū forma ibidē contenta non seruata, que in casu nostro minime interuenit: ergo illa venditio fuit nulla in preiudicium mulieris, cū vir nō esset tpe illius 3ctus aīr soluēdo in dotibus restituendis: mulier enī vendēdo ⁊ cōsentiendo vēditioni rei sibi hypothecate pro dote, videt̄ remissionē iuriū dotaliū fecisse: vt. d. §. si voluntate. qd̄ facere non poterat obstāte statuto. Preterea dico ꝙ etiā cessante statuto non p̄iudicauit mulieri dicta venditio inspecto iure cōi in pposito. nam cōis est legistarū opi. ⁊ Bar. ⁊ aliorū in. d. l. iubem⁹. qd̄ tunc procedit illa lex: vt valeat remissio iuriū hypothecarū per mulierē facta, qn maritus in alijs rebus remanet soluendo. Si autē non remaneret soluēdo,
2 talis renunciatio mulieri nō p̄iudicaret. Rō ē q2 qn̄ maritus remanet soluēdo, renūciatio hypothece non cōtinet donationē: vt in. d. l. etiā. ⁊. l. si pignus. ff. de his q̄ in frau. cre. Sed qn̄ maritus nō esset aīs soluēdo donationē 3tineret, que nō v3 inter maritū ⁊ vxorē: vt. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. quasi p totū. Preterea qn̄ maritus nō esset aīs soluendo, mulier p hanc renunciationē esset obligata non agere: nā ex pacto liberato: io qs obligat̄ ad non agendū: vt. l. vbi pactū. C. de transa. l. si vnus. §. pa. ꝰ ne peteret. ff. de pac. ꝉ S3 mulier p viro nullo mō obligat̄. vt in auc. si
3 qua mulier. C. ad velle. ergo talis renūciatio nō valuit: ⁊ hoc tenuit Ja. de are. in. l. mulier. §. fi. ff. sol. ma. ⁊ Dy. in. l. pignus. ff. de his que in frau. cre. ⁊ Ja. de bel. in auc. vt immobilia ante nup. do. ⁊ Bar. in. d. l. iubem⁹. qd̄ dixit ppetuo menti tenendum: sed maritus non remanebat hic soluēdo, cū predicta renunciatio hypothece que tacite resultabat ex dicta vēditione, seu cōsensu illi prestito, nō habuit in aliquo p̄iudicare mulieri. Nec ob. dicat̄ ꝙ ipsa mulier fuit illa que vendidit, non aūt pure renunciauit: q2 dico ꝙ pretiū non fuit p ipsam receptū, ⁊ sic cessat qd̄ leg. ⁊ no. in. l. si vir vxori. ff. ad velle. ⁊ qd̄ no. Bart. in. d. l. iubemus in fi. sed pretiū debebat conuerti ad vtilitatem mariti, vt liberaret̄ a restōne dotiū vxoris p̄defūcte: ⁊ sic i effectu obligat̄ mulier ad nō petendū ad vtilitatem mariti. contra auth. si qua mulier. C. ad velle. Ex quibus oībus clare p3 conclusio p̄missa. ⁊ hec de primo. ¶ Venio ad scḋm dubiū: An mulieri sibi p̄iudicauerit, saltē ex iuramēti interpositione. Et breuiter puto quod sic p. c. cū cōtingat. de iureiur. ⁊ c. quāuis. de pac. lib. vj. ⁊ auc. sacramenta puberū. C. si aduer. ven. Saluti enī, ⁊ ius cōe annullant hoc casu talem remissionem, ⁊ 3ctum principaliter in fauorē mulieris: licet scḋario in fauorē publicū: vt. l. j. ff. sol. ma. quo casu valet iuramētum per illū de cui⁹ vtilitate principaliter tractat̄ prestitū: vt in dictis iuribus no. Bart. plene in. l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. ⁊ canoniste in. d. c. cū cōtingat. ⁊ multi legiste in. d. auc. sacramenta. non enī venit hoc iuramentū in p̄iudicium, aut dispendiū salutis eterne: ergo seruandū. d. c. cum contingat. ⁊ c. si vero. co. tit. ¶ Restat ergo examinare tertium, an circa tale iuramētum competat aliquod remedium: ⁊ videtur primo ꝙ nō: p tex. in auc. sacra-
4 mēta puberum. p̄eallega. qui dicit, ꝉ ꝙ iuramētum p̄stitū cōtra legē editam in fauorem principr priuatum, est inuiolabiliter obseruandum. et no. verbum inuiolabiliter: si enim posset peti indifferēter absolutio, quasi de vento illa auc. seruiret nec inuiolabiliter obseruaretur: ad idem dictum. c. cum contingat. quod mandat simpliciter tale iuramētū obseruari damno rerum tpalium non obstante: cum anima sit cunctis reb⁹ tāq̄ preciosior p̄ferenda. xij. q. j. p̄cipimus. ⁊ c. mathens. de simo. Sed in casu nostro predicta minime militare credo: vnde dico ꝙ a tali iuramento potest peti absolutio ab ep̄o, seu petere quod dictus emptor compellatur relaxare illud iuramentum. Moueor principaliter: ꝉ quia vbicunq;
5 iuramentum est illicitum, ⁊ iniustum ex parte recipientis: licet ex parte prestantis possit sine anime dispendio seruari: potest nihilominus peti absolutio

absolutio ab epo: vel vt recipiens iniuste compellat illud iuramentum
relaxare: hoc probat in.c.i.et.c.si vero.et.c.verum.de iureiur. in quibus iu
ribus relaxatur iuramentum pro vsuris soluendis: vt per metum prestitum
propter turpitudinem recipientis, et idem est ex identitate rationis, vbicunque ali
qua alia turpitudo versatur ex parte recipientis: vt sentit Inn. in.c.de
bitores.de iureiur. et doc. maxime Moder. in.d.c. cum contingat. expresse
se tenet Fede. consil. cclxxxii. ne iste turpiter, et contra legem recipiens, consequa
tur commodum ex sua improbitate. contra l. itaque fullo. ff. de fur. cum potius de
6 beret inde puniri: vt in.c. et si necesse. de dona. inter vir. et vxo. et ff. de ne.
gest. l. siue. Item et secundo iuramentum, vt sit vndique licitum, debet habere
tres comites, veritatem, iudicium, et iustitiam. Si autem ista defuerint nequaquam
iuramentum est, sed periurium, id est illicitum iuramentum, ita dicit tex. in.c.
animaduertendum. xxii. q. ii. et.c. si xps. de iureiurand. sed iuramentum presti
tum per istam Laurentiam non habuit comitem iudicii, quia non fuit discretum,
seu non habuit in se discretionem, nec ex parte iurantis, nec ex parte reci
pientis, cum ex illius obseruantia mulier sine iusta causa compellatur esse indo
tata, cum non possit habere regressum contra bona mariti, cum non supersint. contra
l. i. ff. sol. ma. reipublice enim interest mulieribus dotes conseruari vt di
cit ibi tex. item dictus emptor hic contraxit cum muliere, que illico erat in ma
lum vsum, et a iure damnatum, sicut pretium cum vsura contra l. si quis cum scis
ret. ff. pro empt. et quod ibi no. Bar. et in l. si vero non remunerandi. §. si adole
scens luxuriosus. ff. mand. et in l. et mulieri. ff. de cu. fu. et aliis iuribus. hec
enim mulier videbat vt pretium conuerteretur in restitutionem dotium illius vxoris prede
functe: et sic ad vtilitatem solius mariti contra ius superius alle. et sic iuramentum
illud non habuit discretionem nec ex parte recipientis nec iurantis, maxi
me cum dictus emptor contraxerat cum illa muliere contra legem communem et municipa
lem que vetant remissionem iurium hypothecarum ipsius mulieris, maxime
marito aliter non existente soluendo: vt. s. patuit. Preterea prefatum iura
mentum non habuit comitem iustitiam: quia non fuit iustum contra here cum muliere
que ex fragilitate sexus et reuerentia quam habet ad maritum, de facili omnia
promitteret. ar. cor. que no. gl. in l. i. §. que onerande. ff. quarum rerum
act. non datur. et l. si pater. in fi. C. de sponsa. et sepe mutuo amore coniu
ges se spoliarent, nisi lex interdiceret. ff. de dona. inter virum et vxo. l. i. §.
et. iii. Item fuit iniustum dictum iuramentum ratione doli qui interuenit re ipsa,
et sic non ex proposito: quia mulier, vt dixi, remanet sine iusta causa indotata. pa
ria enim sunt quod dolus interueniat ex proposito, vel re ipsa vt dicit tex.
in l. si quis cum aliter. ff. de ver. obli. ratione vero doli et enormis lesionis faci
liter remittitur iuramentum. vt in.d.c. cum contingat et.c. quintauallis. de iu
reiur. Et si diceremus contrarium, sequeretur quod iuramentum esset vinculum
iniustitie, et iniquitatis contra.c. quanto. de iureiur. et xxii. q. iiii. per to
tum. Hanc opi. quod iuramentum debeat remitti, tenet etiam in fa. horri
bus terminis Fede. consil. precalleg. vbi formauit questionem. Quum statuto ca
ueb atur quod certa concessio siue promissio facta a filiofa. sine consensu pa
tris non valeat ipso iure, etiam si iuratum fuerit, et quidam filiusfa. hoc non
obstante promisit et iurauit: concludit dictus Fed. iuramentum fore obliga
torium: sed quia iuramentum recipiens fecit contra prohibitionem statuti ciui
tatis ex causa facti, cui obtemperare debuerat, et non contrauenire. viii. distin. §.
contra. et. xi. q. iii. qui resistit. nec ex transgressione debet reportare com
modum, sed potius puniri, potest compelli ipse recipiens ad relaxationem iu
7 ramenti. Nec in hoc venit ipse iurans contra iuramentum suum petendo
relaxationem seu absolutionem iuramenti, fatetur se ligatum iuramento: sic
voluit Fede. quod ex sola contrauentione statuti quis teneatur relaxare iuramen
tum nulla alia allegata deceptione fortius ergo in casu nostro debet re
laxari dictum iuramentum quod fuit prestitum obstante lege communi et munici
pali: et cum grauissimo damno ipsius mulieris: que ex hoc remanet indota
ta. Idem apertissime voluit Vinc. et Io. an. cum recitando in.d.c. cum
contingat. vbi dicit, quod mulier iurans in terminis illius.c. cum contingat. potest
instare vt absoluatur a tali iuramento quia contra prohibitionem legis con
sensit: et fortius in casu nostro concurrentibus aliis de quibus supra. Idem
consuluit Pe. de anch. in muliere que re ipsa fuit iuramento decepta
et late ponit in repetitione.c. canonum. de consti. et do. An. de Butr. in.d.
c. cum contingat. vbi dicit quod siue iurans fuerit enormiter lesus in contra
ctu, siue recipiens iuramentum contraxerit cum verisimiliter consum
pturo: et hoc constat per euidentiam facti: quia hic aliqualis est turpitudo ex
parte contrahentis, qui materiam dat consumptioni ad proprium consumen
dum. et lex fraudem presumit contra talem: vt. d. l. si quis cum sciret. et l. ii. ff. qua
rum re. act. non da. talia iuramenta debent remitti per iura superius alle
gata. Concludo ergo quod suprascriptum iuramentum domine Laurentie est
remittendum altero prauissorum modorum, vel compellendo recipientem ad re
laxationem, vel obtinendo absolutionem ab epo: verumtamen enim iuris reme
dium est eque principale: vt finaliter tenet Io. and. in addi. Spec. in tit.
de iureiur. super rub. et Ant. in.c. i. et.c. debitores. co. ti. licet aliud videatur
ibi sentire Inno. et plenissime hanc materiam examino in quadam mea di
sputatione que incipit, Stante statuto: et videtur probari in.c. si vero. §.
verum. de iureiur. Iuramento vero sublato poterit dicta mulier vti iu
re hypothecarum suarum. d.c. si vero in fi. et per doc. in.d.c. cum contin
gat. Ad contra superius formata facile patet responsio. Primo enim potest
dici quod ille qui petit absolutionem, non venit contra iuramentum, imo il
lud obseruat: vt in.c. i. et.c. si vero. Item secundo procedunt illa iura, quando
vltra legis prohibitionem, non interuenit alia deceptio et enormis lesio sicut
in casu nostro contingit. Et hec solutio plus placet et saluatur omnium
opinio.

Casus consilii sequentis.

Statuto edito per epm Lucanum

in synodo episcopali ita cauetur primo in rub. sic. de absentatione presbytero
rum ab ecclesiis: deinde in nigro ita subiicitur. Item statuimus et ordi
namus, ac presentis authoritate constitutionis monemus: quod ex tunc prout
ex nunc pro monitis requisitis, et citatis habeant omnes et singuli abbates,
prepositi, archidiaconi, priores, plebani, archipresbyteri, et ecclesiarum
parochialium rectores: ne quis ipsorum possit ab ecclesia sua se absentare
vltra duos menses. Habens vero beneficium simplex cum cura non immi
net animarum vltra quatuor sine nostra, seu nostri vicarii licentia speci
alis autem contra faciens, sit ipso iure beneficio priuatus. Alia vero constitutio
ne capitulari, eiusdem epi authoritate edita ita cauetur. Item statuerunt et
ordinauerunt quod reditus et prouentus qui pro tempore fuerint in Lucano
capitulo: non nisi inter residentes per totum annum continuum statuto tempore diui
dantur: si non taliter residentes per tres tamen menses contingat absentari propter
hoc de prebenda annua nihil penitus minuatur: sed pro residentibus compu
tentur. Qui si vltra permanserit sola sibi pro rata temporis portio assignetur, dum
modo quolibet anno ad minus ibi seruierint per sex menses continuos, vel
interpolatos, alias nihil percipiant de prebenda etc. Contingit nunc quod
epus Lucanus vigore precedentis statuti priuauit, seu priuatos declarauit
duos ex suis canonicis, qui se absentauerunt vltra quatuor menses licen
tia ab epo vel vicario minime obtenta. Queritur nunquid potuerit
hoc facere attentis verbis vtriusque constitutionis. Item attento quod de con
suetudine longissimi temporis canonici Lucani non astringuntur ad residen
tiam: nisi secundum quod disponitur in precedenti statuto: nec statutum primo positum
fuerit aliquando in personis canonicorum obseruatum: licet iamdudum
fuerit editum.

Consilium. ix.

1 Epus non debet sine capitulo mutare antiquas consuetudines ecclesie.
2 Clericorum appellatione in materia restringibili non veniunt canonici.
3 Consuetudo est optima legum interpres.

Omissa omni argumentatione, quia casus non vide
tur mihi multum dubitabilis, Breuiter premis
sis consideratis omnibus arbitror primum statutum ad ca
nonicos minime extendendum. Moueor primo, quia illud
statutum loquitur de habentibus dignitates, siue personatus, vel eccle
sias duplices, seu simplices: vt patet ex tenore ipsius statuti iuncta ru
brica, vbi dicitur de absentatione presbyterorum ab ecclesiis: ergo non
debet extendi ad canonicos qui non habent ecclesiam: sed beneficium
in ecclesia: aliud est enim habere ecclesiam: aliud beneficium in ecclesia: vt le.
et no. in.c. si. de preben. et in cle. i. de conces. preben. Secundo moueor et fortius
cum canonici habeant de consuetudine vt non teneantur ad residentiam: que
quidem consuetudo a iure approbatur iuxta no. in.c. cum omnes. de consti. et in.c. dus
dum. el. ii. de elec. non debet dictum statutum ad canonicos extendi, ne vio
1 letur antiqua consuetudo a iure approbata: cum tamen quia epus non debet sine capitulo
mutare antiquas consuetudines ecclesie: vt no. in.c. cum consuetudinis. de
consue. et in dubio non debet statutum referri ad casum in quo violaretur
antiqua consuetudo: ar.c. i. de consti. lib. vi. maxime attento quod illud sta
tutum est penale ideo restringendum. ad hoc quod no. Innoc. in.c. sedes. de
2 rescrip. vbi dicit quod in materia, restringibili appellatione clericorum non
veniunt canonici. Preterea et tertio cum de canonicis specialiter proui
sum sit, vt habetur in secundo statuto, non debet primum statutum generaliter lo
quens extendi ad speciem specialiter prouisam: vt in l. sancimus. ff. de pe. Un
de considero quod aut secundum statutum precessit primum seu primo est descriptum
et habet locum precedens argumentatio. Aut primum primo fuit editum
et tunc per secundum, quia specialiter loquitur de canonicis, limitatur et restringit pri
mum: quia species derogat generi, presertim cum sequitur genus vt in regula
generi. de reg. iur. lib. vi. et in.c. i. de rescrip. et in l. quesitum. in fin. ff. de fi.
instru. et in dubio debemus ita interpretari dicta statuta, vt reducantur
ad concordiam, ne vnum per aliud corrigatur vt in.c. cum expediat. de elec. li.
vi. per Bar. in extrauag. ad reprimendum. sup verbo non obstantibus pri
uilegiis. et per Io. an. in.c. i. de consti. lib. vi. precalle. Item et quarto in primo
statuto non interuenit consensus capituli, vel consilium ex quo potest argui
3 nullitas statuti iuxta no. per Io. an. et Arch. in.c. i. precalleg. Quinto et
vltimo facit consuetudo optima legum interpres: nam, vt premittitur, pri
mum statutum fuit seruatum in canonicis: et sic saltem ex eo capite: quia mo
ribus illud statutum fuit receptum in canonicis, non debet ad eos extenen
di. iuxta id quod leg. et no. in.c. in istis. §. leges. iiii. distin.

Casus consilii sequentis.

Factum ita proponitur. Quidam

clericus de quodam plebanatu nouiter inuestitus reperit in dicta eccle
sia aliqua bona mobilia modici valoris ecclesie per plebanum prime de
functum dimissa, ac multa debita per eundem defunctum nomine ecclesie contracta, qui
plebanus successor creditoribus vrgentibus, cum ecclesia pecuniam non haberet et de
dictis bonis mobilibus aliquibus ex creditoribus satisfecerit: reliquis non de sua
propria pecunia soluit demum tractu temporis eo plebanatum dimittente fuer

cessor in dicta eccl'ia cum vigens, repetit ab eo illa bona mobilia per di
ctum defunctum ecclesie dimissa: nunc queritur de duobus. Primo nū
quid iste quōdam pleban⁹ possit legitime vrgeri ad restōnē dictorū bo
norū. Scdo p̄supposito q̄ possit: nunquid possit repetere pecuniam quā
de proprio soluit pro satisfactione debitorum noīe ecclesie per illum
defunctum contractorum.

℄ Consilium. x.

1 ☞ Successor tenetur ad debita contracta per defunctum.
2 Tutor sine iudicis authoritate potest vestes antiquas & similia que ser
uando seruari non possunt distrahere pro suo arbitrio.
3 Prelatus seu rector ecclesie potest nedum in sanitate, sed etiam in egri
tudine de aliquibus mobilibus per ecclesiam acquisitis pro suo arbi
trio disponere: etiam inter eos qui sibi seruierunt.
4 Rector ecclesie si aliquid de suo impendat ad vtilitatem ipsius eccle
sie, est sibi ab ecclesia id totum restituendum.

BReuiter quo ad primum dico dictum quondam
plebanum ad dictorum bonorum resti
1 tutionem minime constringi posse. Moueor, quia † ad debi
ta cōtracta per defunctum tenetur successor: maxime cū suc
cesserit in bonis illius: vt in. c. j. & qd ibi no. de sol. & in. c. j. de test. ergo il
la bona mobilia potuerūt dari insolutū, vel alr̄ distrahi pro satisfactiōe
creditorū: cum ecclesia tunc non haberet pecuniā, vel aliū faciliorem mo
dum satisfaciendi creditorib⁹, vt in auc. hoc ius porrectū. x. q. ij. nec fuit
opus in distractione illorū bonorū, cum essent mobilia, & modici valoris
interuenire epi authoritatē. ar. xij. q. ij. c. terrulas. & melius in. l. lex que
2 tutores. C. de adm. tut. vbi patet, q̄ † tutor sine iudicis authoritate pōt
vestes antiquas, & similia q̄ seruando seruari non pnt, pro suo arbitrio
distrahere: rector autē ecclesie maiorē ptātem habet q̄ tutor: vt no. gl.
v. q. iij. in. c. si. & Inno. in. c. pe. de iur. cal. ad idē. c. ceterū. & c. ad hec. & c. re
3 latum. el. ij. de testa. vbi dr̄, † q̄ prelatus seu rector ecclesie pōt nedum in
sanitate: sed etiā in egritudine de aliquibus mobilibus p ecclesiā acqsi
tis p suo arbitrio disponere, etiam inter eos q sibi seruierunt: fortī⁹ er
go hoc facere pōt p satisfactione debitorum noīe ecclesie Zcrorū, preser
tim per illum qui dicta bona ecclesie dimisit. Et hoc quoad primum per
cuius decisionem remanet satis clarum scdm dubium alia examinatio
ne non dignum. Sed presupposito sine veritatis preiudicio, q̄ dictus
quondam plebanus possit cōstringi ad dictorum bonorū restitutionez,
nunquid possit repetere pecuniam a plebano presenti quā de proprio
suo soluit creditoribus ecclesie & conclusiue dico q̄ sic, tex. em̄ est de hoc
4 apertus in. c. quicunq; xij. q. iij. vbi dicit † q̄ si rector ecclesie aliquid de
suo impendat ad vtilitatem ipsius ecclesie, est sibi ab ecclesia id totum
restituendum, cum nemo compellatur de suo facere beneficium. x. qō. ij.
precarie. facit. xij. q. j. manifesta. & c. sint manifeste.

℄ Casus consilij sequentis.

Factum sic proponitur. Quidam
magister Arnagnas ciuis & habitator Fundeñ. ciuitatis, dum esset in
vltimis constitutus suū vltimū condidit testamētū, in quo inter cetera
legata sic disposuit. Volo & mando q̄ vxor mea dū vixerit, habitet do
mum meā, que est in parochia &c. post eius mortē volo, qd predicta do
mus vendat̄, & pecunia ipsius domus det̄ pro anima mea ad puisionez
meorū executorū: vxor predicta post mortē testatoris stetit in domo p̄
dicta: demū dicti executores venerūt ad cōcordiā cū p̄fata muliere, & ipsi
mulieri vēdiderunt domū sic legatā pro certo pretio: executores p̄dicti
recepto pretio inceperūt exequi voluntatē defuncti: vez emendo vnam
domū paruā, & eā assignauerunt pro aīa ipsius testatoris viij puelle ma
ritande: quo facto ipsi executores steterūt vltra annum, & nihil de resi
duo pecunie p̄fate domus vendite disponebāt: demū eps nouiter in ci
uitate creatus ingrediens de executione piarū voluntatū, reperit qd dicti
executores non fuerūt prorsus defuncti voluntatē executi: & eo admonē
te vt perficerent testatoris voluntatē de ipsorū & epi consensu pcessit, vt
ex residuo pecunie duo cādelabra argētea p ecclesia cathedrali emeren
tur, & ob hanc cām exequendā tradiderunt dicti executores dictā pecu
niam ipsi dño epo, qui dñs eps operam dedit, vt dicta cādelabra habe
rent: sed non potuit illa habere: ita qd dictus dñs eps dictam pecuniam
apud se p annū & amplius retinuit, demū decessit dicta mulier emptrix
epo retinente pecuniā etiam post mortem ipsius per annum, & amplius
animo emendi candelabra suprascripta. Nunc vero executores prefati
repetunt a dño epo pecuniam predictā, dicentes q̄ volunt illā expende
re ad eorum voluntatem. Queritur nunquid possint.

℄ Consilium. xi.

1 ☞ Dispositio testatoris seruanda est tanq̄ lex.
2 Statuto epi si caueat qd nullus clericus possit rem ecclesie locare sine
suo consensu, si ipse eps conducit videtur conducendo consentire.
3 Annus non currit executori nisi a die monitionis fiende per episcopuz.
4 Executor est qui habet nudum ministerium facti in exequendo dispositū
tum per alium.
5 Stipulat⁹ si aliqs fuerit stichū aut pāphilū quē ipse vellet: si semel al
terum elegit, pōt mutare voluntatē suā donec in iudicio alium petierit.
6 Electionem habens ex officio sibi cōmisso: si semel eligat etiam absq;

tem, non potest amplius variare.

TRia sunt ad clarom decisionem predictorum exami
nanda. ℄ Primo nunquid dicta domus potue
rit vendi ante mortem dicte mulieris legatarie. ℄ Secun
do, si cum annus esset elapsus a tempore habite pecunie di
stribuende ex dispositione testatoris: nunquid potuerint dicti executo
res illam pecuniam disponere: maxime pro candelabrorū emptione.
℄ Tertio presupposito quod potuerint nunquid valeant mutare vo
luntatem, & illam conuertere ad alium pium vsum. ℄ Venio ad primū,
in quo videtur primo dicendum q̄ nō: qz ex quo testator disposuit, vt
post mortē vxoris legatarie venderet̄, non potuit vendi p prius: arg. in
l. si ita relictū. §. pegasus. ff. de leg. ij. & l. in fideicōmissi. §. cū pollidius. ff.
1 de vsur. & l. qui rome. §. fr̄s. ff. de ver. ob. † seruanda est em̄ dispō testato
ris tanq̄ lex. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. & in autē. de nup. §. disponat.
℄ Sed hoc nō obstante Zria opinio prestantior est: fine cum hoc tps
appositum nō fauore defuncti: sz ipsius legatarie, que potuit in hoc suo
iuri renuntiare non solū ipsa emente: sed etiā potuisset cōsentire vt alte
ri in vita sua venderet̄: vt. l. quoties. C. de fideicō. & l. i. Et optime ad ca
sum nostrum facit tex. in. l. j. & l. cū proponas. C. de pact. vbi probatur q̄
testator mādauit heredi, vt si sine liberis decederet, restitueret heredi
tatem sempronio: & potuit hoc nō obstāte heres cōuenire cū sempronio
de danda sibi certa parte hereditatis in vita, vt remitteret̄ fideicommis
sum vniuersale. Item pōt pure fideicommissarius renuntiare huic fidei
commisso, & remittere heredi: vt. d. l. cū pponas. pōt em̄ quis renūtiare
beneficio tpis appositi in suū fauorē: vt. l. cum qui. ff. de ver. obli. & l. sti
pulatio ista. §. inter incertam. ff. eo. & c. ad apostolicam. de regula. acce
dūt iura gn̄alia que dicunt, quē posse suo fauori renuntiare. d. c. ad apo
stolicam. & l. si quis in cōscribendo. C. de pac. & hoc clarissimum. Ex quo
concludo q̄ valuit vēditio dicte domus consentiente dicta legataria q̄
cōsensit, eo ipso qd emit: ad hoc. l. cū pater. §. libertis. & qd ibi no. Bart.
ff. de leg. ij. & per Bal. in. l. si. C. ad macedo. & meli⁹. in. l. si filius. C. de pet.
here. & Io. an. in regula, qui tacet. de regu. iu. lib. vj. in mercu. vbi dicit
2 q̄ si † statuto epi caueat̄, q̄ nullus clericus possit rē ecclesie locare sine
suo consensu q̄ si eps conducit: videt̄ conducendo cōsentire: ita dicen
dum in proposito ℄ Ad secundum dubiū breuiter dico, q̄ lapsu anni
non obstante, potuerunt deputare pecuniā dicti executores pro anima
3 testatoris: de iure cōi hoc videt̄ clarissimū: qz † annus non currit execu
torib⁹, nisi a die monitionis fiende p epm, vt exequant̄ seu ipleāt defun
cti voluntatē, & non prius. vt clare probat̄ in. c. nos quidem. de test. & ibi
cōiter p doc. & p Fede. cōs. cxxiij. At in casu nostro an̄ anni lapsum nō
precessit epi monitio. Itē dico si epatu Fundēsi est cōsuetudo. vt cōiter
viget in aliis epatibus, monens ipso facto, & arctans executores piorū
voluntatū ad exequendū intra annū, als ptās deuoluat̄ eo ipso ad epz.
hac em̄ cōstitutione nō obstāte, dico q̄ dicti executores potuerunt post
annū eligere cām in quā illa pecunia expenderet̄ per ea que elegant̄ er
notauit Bar. in. l. cū quidā. ff. de leg. ij. vbi dicit se consuluisse p ita pre
qz de iure cōi ille qui habet ius eligendi pauperes, vel aliam cām, si fuit
in mora eligēdi, & declarādi volūtatē suā, pt morā illā purgare quousq;
legatū petat̄ vt probat̄. in. l. cum quidā. & dr̄ peti per litis cōtestationem
& non ante: vt. l. amplius. ff. rem ra. ha. de iure ergo cōi isti nō excludunt̄
post annū: tum qz vt dixi, non precessit monitio, tū qz isti habebāt eligere
re psonas, vel piam cām nō aūt erāt simplices executores: aūt nec vigore
talis cōstitōnis excluderent̄: qz cōstitutio arctat executores: sed isti non
sunt proprie executores cū habebāt declarare in quam cām deberet pe
4 cunia cōuerti. † Executor em̄ est ille q habet nudū ministeriū facti i exe
quendo dispositū per aliū: vt in. l. executorē. C. de exec. rei iu. hinc est qd
ille qui declarat, & similr̄, dr̄ iudex: executor pro qui exequit̄ declaratū per
iudicē. d. l. executorē. isti aūt de qbus querit̄, non solū hnt soluere: sz etiā
declarare & eligere, vñ virtute talis cōstōnis nō electio, sz mera execu
tio deuoluit̄ ad epm qd est bñ notādū, qz multi in hoc errāt credētes q̄
indifferēter ptās talis deferat̄ ad epz post annū: sz nō eps debet esse cau
tus in statuendo, vt cōprehendat etiā istos q hnt eligere, & declarare &
exeq. Cōcludo ergo q̄ lapsu anni nō obstante potuerunt illi executores
nūcupati suā volūtatē declarare, & deputare illā pecuniā in emptionem
candelabrorū p ecclesia cathedrali. est em̄ cā pia relinquere p ornamen
tis ecclesie. qnimo tale relictū p̄uilegiatū est a iure, vt ex eo non soluatur
quarta: vt in. c. si. de testa. ℄ Venio ad tertiū dubiū & vltimū, nūqd pos
sint dicti executores re existēte integra, mutare voluntatē suā, & cōuerte
re illā pecuniā in aliā cām ℄ Et primo vr̄ q̄ sic p. l. si q stipulatus. ff. de
5 verb. ob. vbi dr̄ † si quis fuit stipulatus stichū aut pāphilū, quē ipse vel
let si semel alterū elegit pōt mutare voluntatē suā donec in iudicio aliū
petierit: ergo idē dicēdū in pposito. Sz hoc nō obstāte Zrium i casu nro
est tenēdum p. l. hmōi. §. stichum. ff. de le. j. & l. statuliberū. §. j. de le. ij. & l.
apud auidium. ff. de op. lib. in qb⁹ iurib⁹ clare pbatur q̄ hns electionē
ex vltima voluntate, si semel elegat, seu declarauerit voluntatem suā am
plius variare nō pōt: & hoc tenēt ibi, cōiter gl. & doc. p̄sertim Bar. nō ob.
Zrium qz loquitur in electione data p stipulationē, & nō ex vltima volun
tate. Diuersitatis rō reddit̄ duplex. Prīa cōiter p gl. qz i vltima volūta
te eo ipso q̄ qs elegit, vel volūtatē suā declarauit, statim acqrit̄ dñiū ele
cto pinde ac si testator elegisset: vt i. d. l. cū apud, & sic nō pōt ampli⁹ ces

locus

locus pnie.nã electio quã facit ipse commissarius, attribuit ipsi testõri
ita q actio cõpetit electo ad iura illud consequendũ:nã ex electione com
missarij:et a ex prefato testõ:vt est tex.no.in.l.vnũ ex familia.in pn.et ibi
p Bar.ff.de leg.ij.que rõ cessat in stipulatione:sed hec rõ non videt vni
uersalis:qz nõ pcedit eo casu quo legatur res aliena,cũ tũc et electione
non transeat dñiũ:nõ Bar.et alij assignãt in dictis iuribus aliã rõnẽ,hãc
sz,qz vltime voluntates nõ pñt sicut 9tus stare in suspenso,vt notan
ter dicit tex.in.l.si.ff.cõia predia.adeo statim facta electione actus est con
sumptus,et nõ est amplius variationi locus. Ex quo ergo dicti executo
res seu cõmissarij declarauerũt voluisse fũã,et voluerũt vt ex illa pecu
nia emerent candelabra p ecclesia cathedrali,et maxime cũ ob hãc cãm
tradiderunt pecuniã domino epo:nõ pñt amplius mutare voluntatẽ cũ
functi sunt officio suo:ad hoc facit.c.publicato.c.cũ inter.de elec.et.c.si
cõpromissarius.eo.ti.lib.vj.et in.c.in literis.de offic.dele.et.l.iudex.ff.de
re.iu.et regula,mutare.de reg.iur.lib.vj.et cle.cũ illustio.de renũ.c.si tibi
absenti.de prebẽ.lib.vj.et qd eleganter notauit in simili Bar.in.l.absen
6 ti.ff.de dona.vbi dicit.† q habẽs electionẽ ex officio sibi cõmisso,si se
mel eligat etiã absentẽ,nõ põt amplius variare qd satis pbant iura ca
nonica.s.prime alleg.petendo vt dicta candelabra emant cum annus
sit elapsus a tpe quo epo eos monuit,vt exequerent.d.c.nos quidẽ.et
sic plena potestas exequendi residet penes dñm epm.d.c.nos.in aut.de
ec.titu.§.si quis edificationem.

Consilium.xij.

1 Absolutio non debet fieri inuito iuramentum recipiente.
2 Contractus ab vsurario initus videtur factus in fraudem vsurarum.
3 Notorium dicitur omne probatum in iudicio.
4 Snia iuxta certa quantitate lata dicitur certa.si põt ex actis certificari.
5 Transigens non dicitur sponte donare:sed timor litis et vexationis ip
sum subesse compellit.
6 Obligatio ex iuramẽto acqrit pncipalr deo,nõ parti turpiter recipiẽti.

Et si copiosius elegantissime in facto proposito per insi
gnes et famosos suprascriptos doctores consultum sit
adeo vt eorum authoritate ductus sola subscriptione cõten
tus esse deberem attamen ad maiorem claritatem vt facil
lius consulenti prouideatur,duo succincte attingam per doctores su
prascriptos aperte non tacta. Primum namq videt suprascriptam
transactionẽ tenere penamq ex cõuentione cõmitti,absolutionẽq a iu
ramento denegandã fore:qm et si in veritate 9tus fuerit pignoratiuus
et feneratitius,in forma venditionis et emptionis cõceptus:attamen,si
lis fuerit mota nõ aduersus ipsum 9hentẽ,sz aduersus eius heredez,qui
pbabiliter potuit ignorare factum defuncti,et presumit ignorare vt in
regula.cũ quis in ius.de reg.iur.li.vj.et not.in.c.cura.de iurepa.et in.c.a.
de quarta.de prescrip.in.l.j.et.ij ff.depo.maxime cũ instrumentũ appa
reat 9ceptũ sub forma emptionis et venditionis,cui stãdũ est,donec ap
te probet 9trarium.c.cũ Jo.ines.de fid.inst.et.l.cum pcibus.C.de proba.li
cet iste heres trãsactionẽ egit,et laudãdus vr fecisse ob redimendã vexa
tionem suã.ar.c.dilectus.de simo.et.l.ij C.de transac.facit.c.ij.et.c.dilecti.
de arbi.et.c.pdilectus.de simo.et.l.si.C.de transac.facit.c.ij.et.c.dilecti.de
arbi.et.c.cũ contingat.de iureiur.et.c.ij.eo.ti.lib.vj.et.c.si.de fo.compe.eo.
li.vbi pz qd etiã ex alia causa licite recipit iuramentũ:vt p illud forũ fo
ro accumulet. Et p hec patet q cũ nulla reperiat iniqtas ex parte he
2 redis iuramentũ recipientis,nec petiti cõtinet ex pte iurantis:† q inuito
iuramentũ recipienti nõ dz fieri absolutio:vt.C.de trãsac.l.ij qd maior.et
in.c.ij.de spon.imo dz cõpelli ad obseruantiã:vt in.c.cũ 9tingat.et.c.ij.de
iureiu.quinimo ex 9uentiõe efficitur infamis,ex quo transactio erat iura
ta,et perdit omne emolumentum qd cõsecutus est ex illa transactione:vt
in preallег.l.si quis maior.nec pretextu deceptionis vltra dimidiã iusti p
tij rei petere,dz trãsactio irritari.nã et si post trãsactionẽ inueniũt publi
ca instrumẽta,p que appareat q deceptus sit trãsigẽs in quadruplũ:nõ
tñ rescindit transactio.ff.ad treb.l.lucius.§.vlt.et est rõ in transactione,
qz hoc ipso q a lite recedit,magnũ commodũ est:vñ inde bñ solutũ ob
transactionem,non repetit.C.de transac.l.ij.et.ff.de cõdi.inde.in summa
et hoc tenet etiã gl.in.c.pe.de emp.et vẽd.in pall.l.lucius.§.vlt.ad treb.
facit qd no.Bar.in.l.ij C.de rescin.vẽn. Nec obstant superius plene ildu
cta p consulentes,qm fundamentũ eoz vr falsum:fundãt enim se sup re
missione vsurarũ nõ libere facta:sz p pdicta patet q in casu pdicto nõ
fuit facta apta remissio vsurarũ:imo p transactionẽ fuit a lite recessum,
in qua etiã salua cõscientia poterãt obtinere 9trahẽtes,cum dubius sit
euentus litis:vt.c.fraternitatis.de frigi.et male.et.c.si.xj.q.j. Sed his
non obstantibus oppositũ arbitror de iure veriũ:qm hic heres sciebat,
vel scire debebat 9tum esse feneratitium. Primo qz defunctus tẽpore
9tus erat fenerator:vñ ex eo q rẽ emptam locat venditori,et diu patit
venditorẽ possidere:vẽditio vr simulata:vt.l.sicut.§.superuacuũ.ff.qb.
2 mo.pig.vel hypo.sol.et p Bar.in.l.post 9tũ.ff.de dona.vñ talis † con
tractus ab vsurario initus,videt factus in fraudẽ vsurarũ,maxime qz
contra vsurarios est de facili presumendũ in fauorẽ et salutẽ animarum
ipsorum.in.c.iuuenis.de sponsa.et in cle.exiui.de ver.sig.facit quod no.
gl.in.c.j.de seruis.et hanc opi.tenet recolende memorie do.Petr.de an
cha.in.c.illo vos.de pig.vbi refert hanc qõnem vt.iuisse de facto hic.Se.
et hoc intelligo,vt.s.dixi.qñ talis contractus est initus ab vsurario:si aũt
est initus ab alio,ex eo solo qd remãsit in possessione rei vendite,bñ p
sumetur 9tus simulatus:vt in palleg.l.sicut.§.superuacuũ.not.glo.C.
de remis.pig.l.si.sed hec cõiectura sufficit quoad aliũ creditorem,vt sibi
iste 9tus non pĩudicet:sed vẽditor vel habetes ab eo cãm postea non
pñt dicere 9tum simulatũ ex eo solo:qz nõ licet venire 9 factũ suũ,nisi
sint alie coniecture qd no.Bart.in.d.§.superuacuũ.et qd supradictũ est
qd quo ad aliũ creditorẽ cõtractus presumat simulatus,pcedit nisi ille
qui recõduxit soluisset pẽsionẽ:et tunc non psumit 9tus simulatus:vt
no.Bar.in loco preallег.vñ cum in themate pĩupponat istũ defunctũ
tpe 9tus fuisse vsurariũ,dz psumi 9tũ fuisse feneratitiũ,ex quo vẽdi
torem diu passus est possidere:vt.s.dixi. Itẽ ex alio iste heres sciebat,
vel scire debebat istũ 9tum fuisse feneratitium:quia vt in themate dr,
3 probatum erat in iudicio contractum esse simulatum.† omne enim in iu
dicio pbatũ dr notoriũ:vt in.c.cũ olim.de verb.sig.qd dicit verum dñi
de rota decis.cccxij.qñ pbatio est pfecta,et in cã 9clusum ita q nihil re
stat nisi ferre sniam,vt hic erat.ad predicta facit qd no.gl.et Inno.in.c.
significauerit.de test.et facit.c.sup quibusdã.de verb.sig.et qd no. Inn.
in c.constitutus.de fil.presb.et in.c.significasti.de diuor. Imo plus dicit
Inno.de app.ex insinuatione,et de 9fue.cũ dilectus.et de test.p tuas.et gl.
4 in.c.euidẽtia.de accu.et quicquid in iudicio agit dr notoriũ.† Item snia
sine certa quãtitate lata dr certa,si põt ex actis certificari:vt no.Inn.in
c.ij.de lib.ob.et gl.in.c.illa prepositorũ.de accu.et Jo.an.in addi.Spec.
in ti.de sen.prola.§.qualiter.ver.q si iudex.et vr pbari in.l.iij.C.de sent.
que sine cer.quãti.vnde non poterat iste heres ignorare simulationẽ cõ
tractus,cũ probationes fuerint pfecte,et sibi note:quapropter tenet sa
tisfacere aie defuncti:vt in.c.si.de sepul.et in.c.in literis.de rap.et in.c.a
nobis.ij.de sen.excom.et in.c.tua.de vsur.cuius aie non satisfit,nisi plene
restituat ablatũ.de vsu.c.tu.et regula peccatũ.de reg.iu.lib.vj.et.xiiij.q.vj.
si res.nõ debuit istũ actorẽ quodãmodo inuitũ trãhere per subterfugia
5 et cauillationes,et p suã potentiã ad transactionis actũ:† ille enim q transi
git sponte nõ donat:sz timor litis et vexationis ipsum subesse cõpellit,vt
in.l.ij.C.de transact.vbi bonus tex.iuncta glo.facit.c.sup eo.et maxime
in casu nostro remissio et liberatio fuit nõ libera,qz nõ volebat actor p
pter rei potentiã obtinere sniam,et sua laborabat inopia:ad hoc bonus
tex.in.c.ij.de arbi.et remissio vsurarũ non spõte facta nõ valet:vt.s.ple
ne in alijs cõsilijs dictũ extitit et sic pz q non tenuit trãsactio:qz plenaria
satisfactione debebat consulere anime defuncti:vt in iuribus superius
alle. Item trãsactio dz fieri de re dubia et lite incerta.l.j.ff.de transac.et vt
qz transigens credebat habere bonã cãm,alioqñ si euidens esset calũnia.
nõ valet trãsactio.ff.de cõdi.in.deb.in summa.j.res.so.facit.c.exposita.de
arb.no.gl.in.c.sup eo.de transa.vñ cũ hic certus erat heres contractus
esse feneratitiũ per superius inducta,deprehendit in euidenti calũnia
transigẽdo,et non satisfaciẽdo plenarie aie defuncti:et sic non valuit trã
sactio:et per 9ñs nec pene appositio:vt in simili no.glo.in.c.significantis
bus.de offi.deleg.et in.c.ij.de preca.et in regula accessoriũ.de reg.iu.lib.
vj.et.l.pacta que contra.iuncta gl.de pac. Et iuramentũ debet relaxari
cũ turpiter fuerit receptũ ab herede:vt plene superius tacit:ad hoc.c.j.
et qd ibi no.de iureiur.et per doc.in.c.debitores.eo.ti. Imo plus videtur
q etiã si iste heres pbabiliter ignorauit simulationẽ 9tus:ex quo tñ iste
actor non habuit animum libere donãdi,et remittẽdi qd superaerat resti
tuẽdum:vt pz ex pdictis:debet heres ex officio compelli ad satisfaciẽ
dum anime defuncti:vt in preallег.c.si.de sepul.c.in literis.de rapt.c.a
nobis.ij.de sen.excõ.et.c.tua.de vsur. Sed circa absolutionem a iuramen
to aduertendum qd etiã vltra practicas p dictos doc.consulẽtes tradi
tas,videt et alia practica magis facilis,et p quã vitatur circuitus,vt a iu
dice petatur relaxatio iuramenti,vt illicite exacti,vt nõ obstãte iuramẽ
to possit vsuras quas soluit,et iurauit nõ repetere,postulare vt absolua
tur ab illo iuramento:et hec practica fundat super.c.si vero.de iureiur.
et licet illud.c.loquat de petitione absolutionis a papa:tñ et inferior ab
soluere potest,vbi aliqua turpitudo ex parte iurãtis est,vt no.Inno.in
c.debitores.c.ti.facit qd no.xv.q.vj.nos sanctoz.et.c.iuratos.et hãc pra
cticã tãdem tenet Jo.an.in addi.Spec.sup rub.de iureiu. Et expressius
recolende memorie do.Ant.de but.in.c.j.eo.ti.vbi refert se vidisse con
sultum,qd ad hanc absolutionem iuramenti non venitur,nisi in subsidiũ
quia ante omnia debet peti relaxatio a parte per preallе.c.j. vbi si pars
absoluere non vult,absoluat eps,et si aliter absolueret,non rite absolue
ret. Sed do.Ant.non putat hoc necessarium:qz nullibi datur hic ordo.
qz in.c.superius allegato absoluit hic iurans principalr sine alio circui
tu:et sic etiã auditur principaliter in.c.ad aures:et.c.abbas.qd met.cau.
6 Et hoc arbitror verius esse:† qz ex iuramẽto principalis obligatio acq
ritur deo,non parti turpiter recipienti:vnde sufficit petere relaxationez
a iudice q in hoc tenet locũ dei:vt in preallег.c.si vero.de iureiurã. An
aũt in hac absolutione fienda sit pars que iuramentum recipit,vocan
da:breuiter inquã,vt prolixitatem euitem,qd duas opiniones quantũ
ad propositũ reperio. Nam Pau.et Jo.cal.s.cõsuluerũt,q si petitur ab
solutio a iuramẽto firmante cõtractum:et si contingat ex hoc rescissio cõ
tractus,vt firmati iuramento:vel simul petitur absolutio a iuramento
et 9tu:secus si iuramẽtũ nõ firmat cõtractũ et petit sola absolutio iura
mẽti in 9tũ nõ firmat 9tractũ,sed separata est a 9tractu,vt operat via
ad rescindẽdũ 9tractũ:qz tunc dicunt partẽ non vocãdã,qz per hoc nõ

preiudicat parti:est cum hic actus quasi penitentialis: et extraiudicialis,
qui pot exerceri parte non vocata:ex quo sibi non infert preiudiciu. Et sic
ad propositu videt q pars no sit citada,cu hoc iuramentu no firmet cos
tractu,nec eo sublato rescindit contract9:sed dat via ad rescindendum. Pie
parte q pars no sit vocada,quatu ad casuz istu,cu iuramentu pstatur
sup vsuris repetendis.tenet do. Ant.in.d.c.debitores. Mouetur princi
palr,q tanta turpitudo versat ex parte recipientis,vt nulla sibi obli
gatio acquiratur:nec vt possit agere,nec excipere:cum ex iniquitate sua
non debeat consequi actione,nec exceptione.l.itaq fullo.ff.de fur.et qd
not.in.c.in literis.de rest spo.sed obligatio tantum acquiritur deo:vnde
sufficit q sit pns deus,et sic iudex qui in loco et loco dei facetur tn tut9
esse q vocetur pars et vbi dz vocari,si no vocetur,tenet q vz absolutio
sicut absolutio ab excoicatione no dz fieri parte no vocata,et tn si fit,te
net:vt not.in.c.quo fronte.de app. ¶ Alia opi.contra.s.q pars sit vocan
da,tenet Jo.an.in addi.spe.in tit.de iureiur.sup rub.in vlt.addi.et tenet
Fed.de se.consi.cexc.vbi cocludit vocandum creditore,et priusq absol
uatur discutiendum est:an instrumentum sit vsurarium vel no saltem se
miplene,et summarie.na absoluere non debet,nisi constet instrumentum
vsurarium esse:hoc autem constare non potest,nisi presentibus partib9
vel citatis.l.in cause.§.causa cognita.ff.de mino.et c.cum ex literis.de in
inte.resti.et postea in discussione iudicii ordinarii illud idem probari de
bet plene.secundum q causa requirit:qr probationes super illo preami
bulo non facerent fidem.cum agitur principalr.c.venens.de testa.ij.et
idem qd supra sequitur felicis memorie dns Cardinalis florentinus in
preallcg.c.debitores.et hanc opi.puto veriorem:qr non pot negari qd
intersit creditoris,et aduersarii iuramentum non remitti:maxime in casu
nostro.ar.in.l.si quis maior.C.de transac.et c.si.de foro compe.lib.vi. Jcc
non interesset quare compelleretur ad relaxationem.in.c.i.de iureiur.ex
quo ergo eius interest,vocari debet.vt.c.inter quatuor.de maiori.et obe
dien.et c.omnia.et c.caueant.iij.q.ix. Et sic dico et consulo.

¶ Casus consilii sequentis.

Uniuersitas ciuitatis fundorum

dum anno quolibet teneretur soluere certas collectas domine regine
de ipsorum hominum possessionibus,et aliis bonis,nolens soluere am
plius dictas collectas tali modo in recompensatione ipsarum collecta
rum fecit,et ordinauit quedam statuta,vt quilibet vendens vinum,gra
num,et alia bona necnon et emens carnes teneatur,et debeat soluere cer
tum quid prout in ipsorum statutis continetur. Ciues vero et officiales
ipsius ciuitatis super hoc constituti volunt compellere clericos ad sol
uendum gabellam predictam de bonis ecclesie,et de patrimonialibus
ipsorum clericorum. Clerici ex aduerso recusant dicentes se non teneri
ad predicta onera seu gabellas:queritur quid iuris.

¶ Consilium.iiij.

1 ¶ Ecclesie et ecclesiastice persone:et earum bona ab exactionib9 sunt
immunes.
2 Clerici sunt exempti ab omnibus oneribus vrbium,et castrorum.Nec te
nentur ad onera imposita per laicos.4. Tenentur tamen quando ad eo
rum vsum conuerti debent.3.
5 Ciuitas no pot iponere collectas p republica sine pncipis authoritate,
6 Fraudans gabellam iniustam non peccat.

N Ec hunc casum videar dubitabilem estimas
se,omissa omni p contra parte
argumentatione ipsam decisionem attingam.firmiter namq
teneo clericos ad hmoi gabellas non teneri.hanc conclusio
nem probabo iure diuino canonico et ciuili:postremo eam doctorum au
thoritatibus roborabo. Jure vero diuino probatur,per id quod legi.et
not.in.c.quu de censi.lib.vi.iuncta gloss.in verbo diuino:text.enim ibi
1 dicit q iure diuino et humano ecclesie et ecclesiastice psone,ac res ipsa
rum singularium personarum ab exactionib9 sunt immunes gl.ibi in verbo,
diuino addu.it id qd habet gen.xlvii.et Exod.vij.vltra medium,vbi vi
det pbari clericos ab hmoi collectis gabellis seu exactionibus esse im
munes. Jure canonico pbatur aperte.in.c.si.de vit.et hone.cle.vbi ex
presse probat,q clerici no subiciunt etia in bonis ppriis statutis,et co
suetudinibus patrie,circa solutione gabellaru seu collectarum edictis,
etia si exerceant negotiationes et mercimonia,vt laicorum tertio p epm
moniti ab hmoi negotiationibus secularib9 desistere nolunt. Scdo pro
2 batur in.c.no min9.et c.aduersus.de immu.eccle.vbi dr,q ab olbus o
neribus vrbium,et castroru clerici sunt exepti,ita q no tenent p coi vti
litate aliqd soluere,nisi eps et cler9 tata necessitate inspexerint,vt absq
vlla coactione velint in aliquo ipsor laicorum necessitatib9 subuenire,
romano tn pontifice prius cosulto:vt.d.c.aduersus.ad ide pductu.c.qq.
de censi.lib.vi.cle.pstu.co.ti.c.i.de immu.eccle.li.vi.et xvi.q.i.gnalr.Nec
debet cuiq hoc absurdu videri:nam bona ecclesiaru sunt publico vsui
spali deputata.xij.q.i.videntes.xvi.q.i.c.si.de prebe.ro.hinc dicit canon
in.c.nulli liceat.i.q.ij.qd id qd ecclesie consecrat,siue fuerit animal,siue
ager,sanctum sanctoru dno efficitur:et ad ius pertinet sacerdotu:non de
bet ergo vsui publico mundano deseruire:qr semel deo dedicatum ad
humanos vsus amplius transferri no dz:regula semel deo dedicatum.
de re.iur.lib.vi.et ius publicum consistit in sacris,sacerdotibus,et magi
stratibus.i.dist.ius publicum. Laici autem cum sint mundani et princi
paliter habent vtilitatem ex republica mundana,debet hec onera sub
ire:vt sic temporalia teporalibus et spiritualia spiritualib9 viribus depu
tentur:facit.c.ecclesia sancte marie.de costi.et c.que in ecclesiaru.eo.ti.c.
fi.de reb.eccl.non.alie.xvi.de bn.qui.de. Hinc dicit tex.in.c. reprehensibi
le.xxiij.q.viij.qd milites seculares militat mundo,milites vero celestes
militant deo. Jure aute ciuili clarius adhuc pbatur,na cu negari non
possit.qd hec onera sint extraordinaria,cum no sint certa et a principe
ab antiquo posita:iuxta ea que legutur et no.in.l.vnica.C.de superindi.
lib.x.et l.ola.C.de anno.et trib.e.lib.ergo clerici ab his sunt exepti:vt p
batur in.l.placet.C.de sacrosan.ec.et l.ij.C.de epis.et cle. Et de iure nouis
simo hoc est clarissimu:vt in aut.item nulla coitas.C.eo.tit.et in corpore
vnde sumitur de sta.et consue.cotra lib.eccle.§.ite nulla.vbi generaliter
fuit dispositu,q nulla coitas,vel psona publica,vel priuata collectas,
seu exactiones angarias,vel perangarias ecclesiis,vel aliis piis locis,
aut ecclesiasticis personis imponant,aut inuadere ecclesiastica bona p
sumant:q si fecerint,et requisiti non emandauerint grauissimis penis,
de quibus ibi subiciuntur. Et per illum tex.voluit glo.in.l.de his.C.de
epis.et cle.q etiam a muneribus seu tributis ordinariis que olim solue
bantur Imperatori,clerici sint immunes:licet Bar.in.d.l.de his.contra
rium teneat,et intelligat dicta aut.item nulla in oneribus extraordi
nariis. Bal.tamen in.d.l.placet.C.de sacrosan.ec.soluit illam gl.qn one
ra etia ordinaria imponerentur ab aliquo principe,quam imperatore:
qr nullus hoc facere pot nisi constituat quid ordinarie soluendum per
illum tex.qui olbus hoc inhibet:et optime loquitur. Preterea hec one
ra imponuntur principaliter personis pro rebus,ergo clericis non pos
sunt imponi,qui non subiciuntur statuentibus:vt.l.rescripto.§.scien
dum.ff.de mune.et hono.et ibi voluit Bal. Quinimmo si res esset alibi ra
ta in libro estimi,et peruenit sine fraude ad ecclesiam.vel clericu non te
neatur ecclesia,vel clericus pro illa re soluere:vt no.Bald.in.d.l.placet.
tenet Bar.in.l.incola.ff.ad muni.Specu.in ti.de cle.coniu.Jo.de lig.in
cle.pstu.de censi.et Arch.in.c.i.de immu.eccl.li.vi. Preterea hec onera in
fundensi ciuitate imposita succedunt loco illarum collectarum,quas
soluebant soli laici dne regine:ergo eodem iure debent cum illis colle
ctis censeri:qr subrogatu debet censeri iure illius,in cuius locum est subs
rogatum:vt in.c.ecclesia.vt lite pen.et l.si cu.§.qui iniuriarum.ff.si quis
cau.sicut ergo soli laici illa soluebant eodem modo soli laici debent has
gabellas soluere.hoc apertissime voluit Ja.but.in.l.ad instructiones.
3 C.de sacrosan.eccle.vbi dicit,q q tunc clerici tenentur soluere gabellas
impositas per laicos,qn ad eoru vsum couerti debent,ad quem clerici co
tribuere tenebantur,vt ad refectionem viarum respectu possessionum
l.i.ff.de via pub.et in.resti. Quid plura.hoc apertissime tenet Bal in.d.l.
4 placet.dicens clericos no teneri ad gabellas impositas per laicos:qr
hec sunt munera extraordinaria,ad que clerici non tenentur:vt in iuri
bus preallcg.et refert idem cosuluisse Bar.et sic fuisse in questione factu
determinatu. Et hanc insuper maxime teneo,qr hec onera vt vectigalia,
gabelle seu similes exactiones,sunt a iure generaliter prohibita,nec im
poni possunt nisi per habente regalia in loco,non aliter ex statuto ciuita
tis:vt probat in.l.ij.C.de vect.et comuni.et l.vectigalia.ff.de pu.et l.vnica.
5 C.de superindi.li.x.et ibi expresse per Bar.qui dicit,q q ciuitas non pot
imponere collectas pro republica sine pncipis authoritate per tex.illi9
l.vnice.licet pro necessitate ppria ciuitatis,vt cu debitu,vel necessitas
vrget,possit collectas suis ciuibus imponere:imo cogitur hoc facere:
vt no.gl.in.l.j.ff.qd cuiusq vni.et per Bar.in.l.iiij.§.actor.ff.de re iudi.
et l.ij.ff.de iure fis. Clericis aute nullo modo imponere possunt cum non
sint de eius iurisdictione.et gnaliter sunt a iure exempti vt in iurib9 pre
6 alleg.hinc notanter dicit Bart.in.d.l.vectigalia.q qd fraudans hodie
gabella non peccat,cu no sit iuste imposita:qr scz no ab eo qui hz rega
lia in loco de quib9 in.c.vnico.que sint rega.nisi sint de illis psonis que
gabellas coi consensu imposuerit:vt ipsi met ciues pro necessitate coi.
¶ Concludo ergo ex olbus predictis clericos Fundensis ciuitatis vel
alterius non teneri ad soluendum dictas gabellas vel similes,statutis
laicoru inductas:et hec coclusio satis videtur de mete Jnn.in.c.no min9.
preallcg.et optime facit.l.sancimus.la.ij.C.de sacrosan.ecc.vbi patet,qd
bona que deferunt ecclesiis,siue ex testo,vel inter viuos,sunt exepta a lu
cratiuor inscriptionib9,vt si statuto loci caueat,qd de re donata vel lo
cata soluatur certu qd coi,seu dno loci,tale statutu generale no exten
ditur ad ecclesias:vt ibi.et.xxiij.q.viij.sancimus.no.Ant.de bu.in.c.i.de
censibus.fortius clerici debent esse exepti in cu non lucratiuis:vt in casu
nostro,cu longa sit differentia inter lucra non capere,et acquisita per
dere.l.si sponsus.ff.de dona.inter vir.et vxo.

¶ Consilium.v.

1 ¶ Prescriptio currit contra mulierem in rebus seu iuribus dotali
bus ab eo tempore,quo potest actionem mouere.
2 Ecclesia si succedit priuato cotra que facerat inchoata pscriptio vtitur
iure priuati pro tpe preterito:pro futuro iure,et priuilegio ecclesie.
3 Lex vel statutu vbicunq tollit prescriptione in genere:et verificari non
potest nisi in prescriptione longissimi temporis,tunc vt verba aliquid
operentur,excludunt prescriptionem.xxx.vel.xl.annorum.
4 Prescriptio cum mala fide regulariter contra neminem currit.

Videtur

Videtur Primo q hospitali sancte Marie nullum ius de presenti competat, et si q competierit, legitime sit prescriptum: q autem nullum competat probatur censura municipali senensi sub ti. de prescrip. xx. vel. xxx. an. in ver. si quis autem. vbi sic disponitur. Si quis autem rem aliquam pro sua possederit spatio. xxx. an. illam dicto tempore prescribat: et nemini competenti de ea ius fiat. Et post quedam excipit ab illa prescriptione pupillos duntaxat: de mulieribus et suarum dotium nulla in d. c. fit mentio. non obstat q in fine totius statuti fiat exceptio respectu mulierum in dotibus suis: quia priuilegiantur ibi mulieres quo ad prescriptionem. x. ann. de qua fit mentio in subsequenti ver. Cum enim in dicto statuto quo ad propositum ponantur due orationes habentes materiam diuersam et separatam: q in prima disponitur super prescriptione. xx. ann. nullo requisito titulo et ab ea excipiuntur pupilli duntaxat. In secunda vero fit mentio de prescriptione. x. ann. cum titulo: et ab ea excipiuntur plures persone inter quas reputatur mulier respectu suarum dotium. clare patet q illa excepe. debeat referri solum ad prescriptionem. x. an. de qua proxime premiserat: q determinationes, exceptiones, clausule, et huiusmodi qualitates debent referri ad proxima, et non ad omnia precedentia quando premittuntur plura capitula separata: maxime quando precedentia capitula habent suas determinationes: vt in casu nostro. ad hoc. c. cum dilectus de dona. legitur et not. in c. inquisitioni. et c. secundo requiris. de ap. et in spe. in ti. de instru. edi. §. nunc autem videndum. ver. item excipe. per Bar. in l. pretor. §. ff. vi bo. rap. et in l. talis scriptura. ff. de leg. ii. cum autem commune et homines castri Roche albine comitatus Senarum possederint titulo pro donato dictum castrum Caligrani circa quod hospitale ex testamento domine Antonie pretendit ius habere respectu dotium suarum vt in themate dicitur, nedum per. xxx. annos qui sufficere debent ex forma dicti statuti: sed etiam per quinquaginta annos et vltra cum illud castrum fuerit eis libere donatum per magnificum commune Senarum anno domini. M. ccclxxv. et illud libere et quiete possederint homines seu eorum commune iugiter et continue a tempore donationis vsque ad hodiernum diem videtur dictum commune prescripsisse omne ius illi mulieri competens in dicto castro. quod autem a tempore illius donationis debeat computari prescriptio contra dictam dominam Antoniam etiam in dotibus suis: licet tunc superuiueret maritus, probatur in l. in rebus. C. de iure dot. vbi dicitur. quod prescriptio currit contra mulierem in rebus seu iuribus dotalibus ab eo tempore quo potest actionem mouere vt post dissolutum matrimonium vel postquam maritus vergere incipit ad inopiam etiam ex infortunio. Sed a tempore dicte donationis maritus dicte domine Antonie incepit esse minus idoneus et vergere ad inopiam: q commune Senarum priuauit eum dicto castro quo sustentabatur et quod obnoxium erat pro dotibus dicte domine Antonie: ergo dicto tempore incepit currere prescriptio: et quamquam in vita sua non fuerit completa prescriptio, cum ipsa decesserit in annis domini. M. cccc. et sic commune possederit. p. xxx. annos duntaxat tamen prescriptio fuit finita contra hospitale, cum successit dicte domine Antonie in dotibus suis: et tempora enim precedentia computantur cum sequentibus: licet ecclesia successerit priuato vt plene le. et no. per Cy. Bar. et Bal. post gl. in auth. quas actiones. C. de sac. san. eccle. per Joan. and. in c. vnico. de iure pa. li. vi. Quinimmo secundum communem opi. in locis preallegatis si ecclesia succedat priuato contra quem fuerat inchoata prescriptio vtitur iure priuati pro tempore preterito: pro futuro vero vtitur iure et priuilegio ecclesie ar. l. si ius. ff. de iure fisci. adeo dixit Bal. in d. auth. et fuit etiam de mente aliorum q si contra priuatum erat lapsum tempus quinque annorum eo casu quo sufficit prescriptio decem annorum cum titulo: et postea succedit ecclesia, completa est medietas prescriptionis. vnde sufficit contra ecclesiam complere aliam medietatem: et sic requiruntur viginti anni: q quadragenaria sola currit contra ecclesiam. Ad propositum ergo siue inspiciamus formam statuti quod tamen requirit. xxx. annos siue formam iuris communis q contra ecclesiam vel hospitale requirit tempus. xl. anno. vt in auth. quas actiones. preallegata et l. ola priuilegia. C. eo. vbi patet q bona hospitalium gaudent eodem priuilegio cum bonis ecclesie: quod egregie notauit ibi Bar. facit quod no. Jo. an. in. c. ii. de in inte. rest. lib. vi. completa est prescriptio ex parte communis Roche albine. Preterea probatur q nullum ius vnquam competierit hospitali: sed olim fuit hypothecaria dicte domine Antonie competens in vita sua prescripta. l. i. et ii. C. si aduer. cre. vbi patet q si quis spatio. x. annorum inter presentes vel. xx. inter absentes possedit rem titulo donationis vel alio legitimo prescribit contra hypothecarium creditorem competentem. Hinc dixit not. gl. ii. in l. cum notissimi. C. de prescr. xxx. vel. xl. an. quod hypothecaria habet quatuor tempora. Decem anno. vel. xx. quando extraneus possidet cum titulo et bona fide inter presentes vel absentes vt in. d. ll. i. et ii. Triginta quando mala fide vel sine titulo. vt. d. l. cum notissimi. Si autem possedit debitor vel heres eius vel alter creditor. xl. annis prescribitur: vt. d. l. cum notissimi. vbi plenius de hoc. Sed dictum commune Roche albine possedit dictum castrum Caligrani viuente dicta domina Antonia creditrice et habente hypothecariam in dicto castro spatio. xxv. an. iusto titulo et bona fide: ergo fuit contra eam prescriptum: et sic inutile fuit reli. tum hospitali factum. Siue ergo consideremus ius commune siue formam statuti sine ius competens dicte domine Antonie siue id quod hospitali competere potuerit in omnem casum videtur prescriptio completa: siue dictum castrum fuerit communis Senarum siue non. nam si non fuerit communis Senarum potuit commune Roche albine bona fide et titulo donationis prescribere dominium et hypothecariam aduersus creditores. ff. pro donato. l. i. et dicto. ll. i. et ii. si aduer. cred. Si vero fuit per legitimum bellum dictum castrum occupatum, et sic fuit communis Senarum effectum: tunc per donationem et traditionem illico fuit dominium quesitum dicto communi Roche albine. l. traditionibus. C. de pac. et insti. de rerum diui. §. per traditionem. et sic non fuit locus prescriptioni domini: sed duntaxat aduersus hypothecariam dicte domine Antonie competentem cum res transeat etiam in fiscum cum suo onere. vt in. l. ii. C. ad le. iul. de vi pu. facit. l. si maritus. ff. sol. mat. Nec obstat additio facta ad dictum statutum, vbi disponitur vt nulla prescriptio currat, vel possit opponi, vel noceat contra instrumenta dotalia, vel instrumentis dotalibus contra mulieres, vna vel plures, vel contra heredes mulieris siue steterint cum filiis. siue non: q dico quod cum illa additio tollat simpliciter prescriptionem, debet intelligi de prescriptione longi temporis: que scilicet currit spatio. x. vel. xx. annorum. non autem de prescriptione longissimi temporis: vt. xxx. vel. xl. annorum. arg. l. omnes. et l. sicut. C. de prescri. xxx. vel. xl. annorum quia non est verisimile, quod statuentes vnico verbo et generali voluerint tollere omnem prescriptionis speciem, vt singulariter probatur in. c. i. de capi. cotra. in ceta gl. tex. enim ibi in ver. preterea. dicit vt liceat dominis alienationes feudi factas nulla obstante prescriptione reuocare. et gl. ibi reuocat in dubium de qua prescriptione debeat intelligi: et tandem concludit q de prescriptione longi temporis, non autem de longissima, cum per illam tollatur omnis actio. d. l. sicut. et l. omnes. Iste enim prescriptiones longissime introducte sunt contra desides, et sui iuris contemptores: et differentia debet esse inter desides et vigilantes. C. de annali exce. l. vt perfectius. et l. vltima. vigilantibus, non autem negligentibus iura subueniunt. l. non enim. ff. ex q. cau. ma. nec secundum illam gl. credendum est principem, qui iura tuetur, huiusmodi verbo generali totam obseruationem de prescriptione longissimi temporis multis vigiliis excogitatam, et inuictam voluisse euertere. ar. in. l. si quando. C. de inoff. testa. et in c. ecclesia. de elec. et illam gl. sequitur ibi Bal. et Jo. and. in addi. spe. in tit. de feu. et refert se ita consuluisse. Sed quamquam hec vrgere videantur contrariam tamen sententiam in casu nostro arbitror veriorem. Moueor principaliter per illam additionem ad dictum statutum factam vbi disponitur vt nulla prescriptio currat contra instrumenta dotalia, nec ipsis mulieribus nec earum heredibus. que quidem verba non possunt verificari recte intelligentibus, nisi in prescriptione longa et longissima: quoniam cum in ipso statuto fuisset facta mentio de prescriptione longi temporis et longissimi, et in additione in fi. posita vniuersaliter dicatur, vt nulla prescriptio currat contra instrumenta dotalia: ergo oportet necessario intelligere tam in prescriptione longi temporis, quam longissimi. verba enim sequentia intelliguntur secundum precedentia: et ab eis determinationem recipiunt. l. si seruus plurium. et l. quod si filiabus. ff. de leg. i. et l. nemo. de leg. iii. et no. in. c. ex literis. de spon. Preterea cum illa verba posita in additione, veniant exceptiue ad precedentia, oportet necessario vt intelligantur in casibus precedentibus, et descriptis in toto statuto: q exceptio debet esse de regula, seu de contentis sub regula vt not. super

3 rub. de reg. iur. lib. vi. et gl. in l. i. ff. eod. Preterea et secundo, vbicunque lex seu statutum tollit prescriptionem in genere, et verificari non potest nisi in prescriptione longissimi temporis, tunc vt verba aliquid operentur excludit prescriptionem. xxx. vel. xl. an. hoc notabiliter voluit Bal. in. d. c. i. de cap. corra. vbi dicit: quod statutum disponit vt contra instrumenta publica nulla currat prescriptio, debet intelligi de prescriptione longissimi temporis: quia regulariter contra instrumenta publica non habet locum prescriptio longi temporis: et ideo, vt verba aliquid operentur, debet statutum intelligi modo predicto. Sed in casu nostro verba illius additionis nihil operarentur, nisi intelligerentur in prescriptione longissimi temporis: q in statuto cui facta extitit additio. iam mulier erat specifice priuilegiata respectu prescriptionis longi temporis: ergo additio debet intelligi de prescriptione longissimi temporis: maxime enim verba sunt generalia seu vniuersalia, que ex proprio significato verificantur in qualibet specie sub genere contenta: vt in. c. solite. de maio. et obe. xix. di. si romanorum. et l. de pretio. ff. de publica. Et cum simus in materia fauorabili. s. in causa dotis et hospitalis non debet fieri stricta interpretatio. ar. in. c. si. de re iud. et l. sunt persone. ff. de reli. et sumpt. fu. Et per hoc est responsum ad vltimam oppositionem supra formatam. Tertio principaliter facit q sine bona fide non currit prescriptio maxime in realibus: vt in casu nostro. vt plene legitur et no. in. c. si. de prescrip. et per Ang. de peru. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. et probatur in auth. vt ecclesia romana centum anno. gau. pre. Sed commune Roche albine fuit in mala fide ergo non potest allegare prescriptionem: fides autem mala probatur ex coniecturis: vt puta si communis fama est in loco q illa res pertineat ad alium: vt no. Bar. in. l. celsus. ff. de vsuca. facit. c. quosdam. et c. quanto. de presump. et l. ii. C. si seruus vel lib. ad decu. aspi. lib. x. sed communis fama est in vniuerso quinimmo ius hoc specifice disponit vt bona mariti sint tacite hypothecata pro dote vxoris et communiter solet maritus etiam per expressum bona sua obligare vxori et ex eis facere donationem propter nuptias: vt in. l. assiduis. C. qui po. in pig. hab. et c. ex literis. de pigno. et in auth. de equalitate dot. Notorium que erat dictum castrum pertinere ad maritum dicte domine Antonie: ergo non potuit cum bona fide dictum commune contra actionem de dote prescribere presertim cum maritus non haberet preter dictum castrum vnde dicte domine Antonie de suis dotibus satisfaceret. Ad predicta eleganter facit tex. in. c. i. de prescrip. lib. vi.

vbi dicitur q licet iuris dispositione presumptio sit cōtra prescribentē nō prescribit, nisi per tm̄ tp̄s de cuius initio nō ne memoria nō intercuenerit titulus illius pscriptionis presumpti.in casu vero nostro licet interuenerit donatio p cōitatem senē. q̄ habuit purgare malam fidem respectu dominij nō tamē prodesse habuit regula hypothecarie cōpetētis mulieri pro suis dotibus:q2 certi iuris est q bona etiam legitimo modo trāsferita in fiscū transeant cū suis oneribus maxime dotalibus, vt in.c.ex literis.z.l.ij.C.ad le.iul.de vi pu.z in.l.si constante.in fi.ff.sol.ma.cū si. ¶ Concludo ergo q ex duplici capite pōt hospitale se aduersus prescriptionē allegatā tueri. ¶ Primo virtute additionis facte ad dictū statutū:z q statutum hoc facere poterat scz priuilegiare mulierē vt ꝯ eā vel eius heredē nulla currat prescriptio no.Bal.in auk.quas actiones.C.de sac.san.eccle.facit.l.vbi lex.ff.de vsuca.z.l.si fundū.ff.de fun.do.cū si. Scdō ex defectu bonefidei rōne pdicta. Et hec vltima cōsideratio concernit nedū personā ipsius mulieris sed etiam hospitale
4 cui iura dotalia fuerūt legata:†cū ꝯ nemine currat prescriptio regulariter cum mala fide. Prima ergo pars defensionis cōcernit mulierē z ipsius heredem vt patet in dicta additione. Hospitale vero non heres sed iure legati habuit iura dotalia:vt patet in casus positione.ergo ex hoc capite restat concludere q etiā data bona fide in pscribentem nulla currit prescriptio in vita illius dn̄e Antonie:sz post mortē suam incipit currere ꝯ hospitale:sed ex defectu tpis nō est cōpleta:vt q2 supra dixi, ꝯ hoc hospitale nō currit nisi quadragenaria pscriptio:sed a morte dicte do. Antonie nō emanarūt adhuc.xxviij.anni cū decesserit.M.cccc. Ex per hoc patet rn̄sio ad contraria superius alleg.in fauorē Roche albine.possunt enim procedere habito respectu ad ius cōmune vel ad primam partem statuti.secus autem respectu priuilegij q postea additum ad statutum mulieribus commodum affert.

¶ Consilium.xv.

1 ☞ Transactio debet reuocari pretextu lesionis si reperiatur transigens deceptus in quadruplo.
2 Prescriptio.xxx.ann.currit cōtra relictū factum pauperibus incertis.
3 Papa solus potest destinata ad certum vsum pium in alium conuertere non solum remittere.

DUo Sunt q̄ principaliter pro filio hieronymi facere videntur. Primo compositio seu transactio facta cum operario opere pauperum qui pro ipsis pauperibus fuit heres institutus in duabus partib° hereditatis.d. Gerij patris olim hieronymi,z cū aliis electis z deputatis ad hūc actum cōpositionis per cōmune Radicōdoli:q̄ fuit deputatus executor testamenti.d.Gerij per eundem Gerium:ita q compositio seu transactio fuit facta cum herede seu habēte vim z nomen heredis z cum executore testamentario:ergo dz valere cū heredes z executor habeāt potestatē agēdi vendendi z aliter disponendi iuxta no.per Bar.in.l.alio.ff.de ali.z ci.le.z per Bal.in.l.i.z.ij.q̄ pauperibus.C.de epi.z cle.facit.l.nulli.C.co.nā z bonorū administrator pōt trāsigere.pbaf in.l.iusiuran.ium.§.
1 tutor.cum seq.ff.de iureiu.z.l.interdum.§.qui tutelam.ff.de fur.†alec pcextu lesionis dz trāsactio reuocari etiā si reperiaf trāsigēs deceptus in quadruplo.vt dixit tex.no.in.l.lucius.§.fi.ff.a.l ex c.q2 satis lucraf q sibi hec dilceatur.vt ibi no.z in.c.pe.de empt.z ven. ¶ Secundo principaliter facit p dicto filio Hiero.prescriptio.nam inter eum z patrem tenuerūt bona dicti Gerij vltra.xl.annos per q tempus completur prescriptio tam contra ecclesiam q̄ contra relicta pauperibus maxime expresso loco pauperum vt hic accidit.hoc probatur in.l.i.z dicta authentica.quas actiones.C.de sac.san.eccle.xvi.q.iij.§.neq decennū.z per Fede.consi
2 lio.ci.vbi videtur velle.†q̄ contra relictum factum pauperibus incertis currat prescriptio.xxx.ann.nec debet in casu nostro presumi mala fides:q2 filij non presumunt scire testamētū paternū cū possint hereditatem iure sanitatis possidere,licet secus sit in aliis heredibus.vt no.Bar. in.l.qui rome.§.duo fratres.ff.de verb.obli. ¶ Sed his non obstantibus que vere non obstant contrariam sniam arbitror veriorem:scz q cōpositione z prescriptione non obstantibus debentur pauperibus seu opere pauperū due partes hereditatis dicti Gerij:in quibus instituit pauperes z eorum operā vna cum fructibus a tpe mortis dicti Gerij pceptis z pcipiēdis. Moueor principaliter:q2 vba testamēti dicti Gerij sunt clarissima:in qbus nulla prorsus recte intuenti cadit dubitatio: reliquit enī filijs natis z nasituris suā legitimā portionem:z sic tertiā partē cū decessit relictis tribus dictarat filijs vt in auk.nouissima.C.de inof.test.in reliquis portionibus instituit pauperes z operā ipsorū pauperū dicte terre Radicōdoli:q̄ potuit nā vltra legitimam filiorū pōt pater disponere de rebus suis vt vult maxime ad pias cās:vt in.l.i.C. de sac.san.eccle.z in.c.in psentia.de proba.z.l.oīmodo.z.l.qm̄ nouella.z l.qm̄ in prioribus.C.de inoffi.testa. Cū ergo super his duab° ptib° hereditatis nulla cadebat dubitatio nō potuit in preiudicium pauperū fieri trāsactio:q2 trāsactio fit super re dubia z lite incerta,alias nō tz.vt.l.i.z l.post rē iudicatā.ff.de trāsac.z.l.elegāter.§.si post rē iudicatā.ff.de cōdi.inde.z psertim qm̄ fit p administratorē bonorū q nō pōt trāsigere remittendo debitū sine causa.vt probaf in.l.preses.C.de trāsac.z.l.pactū curatoris.C.de pac.presertim in relictis ad pias causas que fideliter z sine aliqua diminutione debent conuerti ad vsum destinatum p testa

3 torem:vt in.l.nulli.C.de epis.z cle.adeo†quod solus papa pōt destinata ad certū vsum piū in aliū cōuertere, nedū remittere. vt in cle. q2 contingit.de relig.do.facit q̄d leg.z no.in.l.legatū.ff.de admi.re. ad ciui perti. z.l.legatum.ff.de vsufru.leg.z vtrobiq p Bar. deficit ergo pt̄ās trāsigēdi z cōponēdi in pīudi.ꝯij.quinimo pōt dici q etiā deficit voluntas:q2 expresse fuit dictum,z i cōpositiōe z ptāte tributa p cōe Radicōdoli electis,vt nullū pīudiciū fieret pauperib°,z opere sup hereditate obita ex testamēto:nec pōt allegari cōtra pauperes pscriptio:tū q2 dispositio facta p Gerium erat notissima,z quasi notoria in dicto castro Radicōdoli:ex quo arguitur mala fides dicti Hieronymi, z filiorū detinētium totā hereditatē dicti Gerij,cum solum fuissent filij instituti i legitima tm̄: ergo pscribere nō potuerunt:cum mala fides pbet ex fama loci.vt not. Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap. Preterea dictus Gerius decessit Anno dn̄i.M.cccl.xxx.vel circa.z dicta cōpositio visō prius testamēto pluries z pluries per vtrāq partē fuit facta.M.cccc.viij.z sic bona fuerunt possessa vsq ad cōpositionē p.xxviij.annos duntaxat,vel circa:z sic nō erat cōpleta prescriptio etiā data bona fide,nunc vero tempore compositionis inceperunt esse indubie in mala fide,cum clarissime potuerunt dicta bona pro duab° partibus pertinere ad pauperes, z superueniēs mala fides impedit cursum prescriptionis,vt in.c.fi.de prescrip.z regula.possessor.de reg.iur.lib.vi. Circa ergo bona predicta nulla cadit dubitatio quin possint per operarium dicte opere pro pauperibus vendicari: sed in fructibus posset cadere dubitatio,in quibus concludo quod si fuerit pater z filius in mala fide,vt q2 sciuerunt dicta bona spectare ad pauperes,saltē ex fama loci,tunc teneanf restituere fructus pceptos z eos quos potuerunt percipere.vt.l.ij.C.de pig.act.z no.in.l. ex diuerso.ff.de rei ven.z in.c.grauis.de re.spo. Circa vero legitimam relictam filijs z dico q̄ pauperes,seu opera pauperū nihil deinceps potest vendicare: et si dictus filius Hieronymi decederet sine filijs:ratio promptissima est: quia Gerius reliquit filijs legitimam z eos ad inuicem in illa substituit pupillariter,z per fideicommissum,z eis omnibus sine liberis decedentibus substituit dictam operam pupillariter,z p fideicommissum. Certumq est q̄ pater filio instituto in legitima solū potest substituere pupillariter,nō aūt per fideicommissum: q2 substitutio fideicōmissaria est onerosa. Pupillaris vero est salutifera ipsi pupillo,ne decedat sine testamento,in legitima pater nō pōt apponere grauamē: hec probanf in l.qm̄ in prioribus.cōiuncta.l.ex tribus.C.de inoffi.test.z ibi per gl.Bal.z Bar.quare dico,q̄ partes fratrū morientiū si decesserunt sine testamento,deuenerūt ad hieronymū tertiū fratrē tūc supstitē:aut ex substitutione pupillari,si decesserunt in pupillari etate:aut ex iuris dispositione si decesserunt in pubertate:q2 fratres succedūt in eorū nō obstātib° descēdētibus z ascēdētibus.vt in auk.fratres.C.de leg.hered.z in auk.itaq mortuo.C.cōia.de suc.in corpore de here.que ab intest. Hieronymus vero decessit post pubertatē:z sic expirauit substitutio pupillaris.vt in l.cēturio.z.l.in pupillari.ff.de vul.z pup. Fideicōmissaria vero nunquā valuit respectu legitime.vt.ꝯ.dixi. Restat ergo q etiā si hieronymus decessisset sine liberis.ex quo decessit post pubertatē.nihil de legitima sua z fratrū suorū potuisset opera pauperū percrescere aduenīēte pubertate expirauit illa substitutio facta de pauperib° per supradicta.z not. Bal.in.d.l.ex tribus. Res ergo hic erat in iure clarissima.habeat ergo iste filius hieronymi libere z expedite tertiā partem dicti Gerij:z reliquas duas partes restituat pauperibus:z opere iuxta testamētū Gerij. Nec ob.q testator dixerit q oīa bona erāt obnoxia pauperibus:q2 in pīudiciū filiorum sibi credi nō debuit iuxta no.per Bar.in.l.cū qs. §.codicillis.ff.de leg.ij.z per Cy.in.l.generaliter.C.de non nu.pec.

¶ Consilium.xvi.

1 ☞ Statutū simpliciter loquēs,nō debet intelligi,vt ius cōe corrigat.
2 Terminus vbicunq statuitur ad aliquid probandum.si pendente termino contingat impedimentum facto aduersarij,admittitur quis ad probandum etiam post terminum.
3 Causa preiudicialis nouiter inchoata.suspēdit causam iam pendentem in euentum ipsius cause preiudicialis.
4 Accusatio instituta est ad vindictā.non autē ad effectum cōpulsiuum.
5 Finis accusationis de falso est,vt testes puniantur de falso.
6 Instrumentum si fuit inter alios falsum pronuntiatum,non per hoc preiudicet alteri veneni.
7 Sententia lata contra electores non preiudicat electo.
8 Peremptio instantie non dependet a facultate partiū,z iudicis,immo eis etiam inuitis currit tempus.

IN psenti q̄stione fratrū ordinis Camalduleñ.illud dictarat ad pn̄s querit,an snia ꝯ eos lata sit nulla:vt pote perēpta instātia a statuto pfixa lata. ¶ Trinitatis deifice p pus inuocato pn̄dio,videf pma frōte dicendum dictā sniam tenuisse saltē ex hoc capite quo impugnaf:q primo sic ostēdit. Primo nāq statutū mihi ostēsum ꝯ terminū statuat nō solum iudicij,sed etiā instātie,nō decernit sniam post illū terminū.lx.dierū latā nō tenere:ergo cum snia reperif lata saltē in termino iuris videlicet in
1 fra triēniū.vt.l.pperādū.C.de iu.dz tenere:†q2 statutū simplr loquēs non debet intelligi vt ius cōe corrigat argu.in.l.quoties.ff.de actio.z obli.z

obli. & hoc videt tenere Spec. in titu. de lega. §. restat. ver. qd si statuto.
2 ¶ Scdo pbat sic. † Ubi cũ statuit alicui termin⁹ ad aliqd probandũ
si pẽdẽte termino cõtingat impedimẽtũ facto aduersarij admittitur qs
ad pbandũ etiã post terminũ: maxime qñ aduersari⁹ iuridice impedimẽ
tũ pbuit: ad hoc bonus tex. in. l. fi. C. de adul. in fi. & notabilissimus tex.
in. l. si cum ipse. ff. de excu. tut. & temp. earũ. per quem tex. dixit ibi Bal.
qd si a statuto prefigit terminus duorum mensium ad causam decidẽ
dam & altera pars petit terminũ ad pducendũ testes vltra mare seu ex
tra puinciã ita q totus terminus pfixus instantie vix sufficit pro dila
tiõe testiũ pducẽdorũ. argu. in. l. i. C. de dila. & iii. q. iii. c. in iudic. §. spatiũ.
q poterit iudex etiã post terminum instãtie prefixum sniam ferre. & cau
sam ad finem pducere. & idẽ in effectu voluit ibi Bar. dicens q moderni
ni de illa lege nõ fuerãt recordati in materia. l. properandũ. preal. sed in
casu nostro monasteriũ nõ potuit causam ciuilem per se inchoatã ad fi
nem perducere infra terminũ. lx. dierum facto aduersarij qui testes de
falso criminaliter accusauit: & sic fuit opus expectare finẽ huius cause
vt statim in sequenti motiuo dicam. ergo etiã post terminũ licuit iudi
3 ci sniam ferre. ¶ Tertio pncipaliter pbat sic. † Causa pniudicialis no
uiter inchoata suspendit cãm iã pendentẽ in euentum ipsius cause pre
iudicialis vt in. c. tuam. de ordi. cog. & c. lator. qui fi. sint legi. & qd in eia
no. & in. l. ia qui reus. & ibi p Bar. ff. de publi. iud. & l. fi. C. de ordi. iud. et
l. i. C. qui accu. non pos. vbi p Cy. & iii. q. xi. p̃rius. & interim nõ dz curre
re tps: qr suspẽsio fit a iure vt in iurib⁹ pall. & nõ valẽti agere nõ currit
tps. vt in. l. i. C. d. anna. excep. & l. in reb⁹. C. de iure dot. Sed in casu no
stro accusatio testiũ. de falso fuit preiudicialis ad cãm ciuilem p mona
sterium inchoatã: ergo nõ debuit tps instãtie ciuil. pfixũ currere. Quod
aũt fuerit preiudicialis pbat: qr si testes cõuincerentur de falso: nõ debet
iudex sequi dicta falsorũ testiũ vt in. c. cum. i. & ii. de re iud. l. diuus. ff. de
re iud. maxime cũ pbata falsitate & secuta snia appareat testes ipsos ee
piuros & infames. vt in. c. sicut. de testi. no. in. l. luci⁹. ff. de his. qui no. in
fa. c. cũ tu. & c. testimoniũ. de testi. Ex cõtrario potuisset sequi absurdũ,
s. q monasteriũ obtinuisset etiã in causa vigore testium productorũ. et
tñ testes fuissent postmodũ de falso cõdẽnati: vnde melius est ante tem
pus occurrere & puidere q post causã vulneratã remediũ querere. vt
l. fi. C. in quib⁹ cau. in integ. resti. nõ est necessa. Ad hoc optime facit ca.
fi. de testi. vbi dicit q pẽdente accusatione de crimine cõtra aliquẽ non
debet ille accusatus ad testimonium interim admitti quasi status ei⁹ in
teri sit impẽditi. ¶ Quarto hoc idẽ videt pbari ex forma statuti peru
sini sub rubrica de reprobatione testiũ. & q pẽdente reprobatione ipso
rũ non currat terminus vbi in effectu cauet vt liceat cuilibet accusare
de falso testes pductos & eorum pductorẽ. & in gñe statuti generaliter
disponit q pendẽte reprobatione tempora instãtie ciuilis vel criminal
lis non currãt. Nõ obstat si dicat statutũ disponere cũ nõ solũ accusant
testes: sed etiã eius pductor. ideo nõ debet extẽdi ad casum nostrum in
quo testes dũtaxat fuerũt accusati. Ad hoc enim põt respõderi qd di
ctum statutũ loquit per verba pmissiua non autẽ necessitatiua. dicit enim
q liceat accusare testes & eorũ pductorẽ & c. Id aũt qd promittit nõ ne
cessitat. l. non quicquid. ff. de iudi. & c. consuluit. de offi. dele. alias seque
retur absurdũ q nõ liceat accusare vnum sine reliquo qd videtur cõtra
formam alterius statuti positi sub rubrica de pena inducentis vel indu
ci facientis falsum testẽ & c. Itẽ esset contra ius cõe. arg. in. l. ii. ff. de fal. &
d. l. lucius. ff. de his qui no. infa. & ideo hic intellectus fugiendus vt mi
nus q fieri possit recedatur a dispositione iuris cõis. vt. l. i. C. de nova. &
c. cũ dilectus. de cõsue. hoc reprobat rubrũ illius statuti in quo solum di
citur de reprobatione testium, & qd pendente reprobatione non currãt
tpa instãtie: ergo nigrũ dz verificari etiam in eo casu quo solũ accusan
tur testes cum nigrũ debeat cõuenire rubro. vt no. gl. in. c. tibi qui. de re
scri. lib. vi. & c. si super gratia de offi. dele. lib. vi. & c. bone. de confir. vti
li vel inutili. maxime qr finis statuti nõ restringit se cũ ambo pariter ac
cusentur. sed loquitur generaliter & videtur magis se referre ad repro
bationẽ testiũ q ad occasionẽ pducẽtium eo qd dicit qd pendentẽ re
probatione nõ currãt tpa instãtie ciuilis: testes autẽ sunt qui reprobãt
nõ autẽ producẽs. ¶ Sed q̃q hec vigere videatur p parte snie Dñam
tñ sniam arbitror indubie veriorem si iuris statutorũ mẽtẽ subtiliter in
dagare velimus. Et p clariori decisione casus primo pmitto qd inspe
cta antea iuris cõis dispositione cessante dispositione statutaria non dz
suspendi cã ciuilis iam inchoata in qua testes deposuerunt suum te
stimonium in forma debita pter accusationẽ falsi criminaliter postea
institutã cõtra testes: q probatur his rõnibus: nõ dz expectari euẽtus
cuius nullus est effectus: vt. c. cũ cõtingat. de offi. deleg. & l. ad probatio
nem. C. de proba. Sed euentus cause criminalis institute cõtra testes
dũtaxat nullũ effectum põt producere in causa ciuili iam instituta inter
illos: ergo nõ dz fieri suspẽsio cause ciuilis: maior supra probata est. con
sequẽtia ex se ptz, minor vo pbat sic. Quilibet modus agẽdi hz suã na
turã & c. suũ effectũ nec supernaturaliter dz aliqd opari: vt in. c. ii. de ordi.
cog. & super his. & c. qualr & qñ. de accu. & c. lz heli. de simo. facit. xxxii q.
4 vii. adulterii malum. & c. flagitia. & c. significauit. de ap. † accusatio vero
fuit instituta ad vindictã nõ autẽ ad effectũ repulsiuũ. vt in. d. c. super
his. Hinc dixit tex. in. d. c. ii. de or. cog. qd si cõuẽtus interdicto vñ vi vel
alia actione petitoria excipit de sua spoliatione cõtra agẽtẽ & pbat re

pellit agentẽ a sua petitione: sed p hoc non cõsequit restitutionẽ: qr ad
hoc non fuit actũ. Si aũt deduxerit spoliationẽ p viã accusationis vter
que psequit suã actionẽ, nec actor repellitur ab agẽdo. lz reus dicat se
spoliatũ: qr finis actionis nõ est repellere: sed consequi. Ita dico ad ppo
5 situ: † finis accusationis falsi institute cõtra testes est vt testes puniãtur de
falso: non autẽ vt iudex non sequat dicta eorũ: ex quo iam deposuerunt
vt. l. ii. §. pena fal. ff. de falsis. non ergo debet operari aliũ effectũ ciuilẽ,
saltem inter alias personas. Hoc vltimũ dico vt euitem, quod legitur &
no. in. l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis: & p cõsequens nõ debet suspẽ
dere causam ciuilem iam cũ alio inchoatã. Scdo fortius pbatur sic, res
inter alios acta, aliis preiudicare non debet. vt. c. inter dilectos. de fide
instru. & in. c. cum super. & c. pen. de re iud. & C. res inter alios acta. in ru
bro & nigro. & in materia nostra pcise pbat per casum sñi in. d. l. lucius.
& in. c. cum super. in fi. de or. cog. vbi dz. si: q si contra producentem fuit
exceptum, q testes sui erant falsi, & probat & iudex ob hoc illorũ deposi
tionẽ nõ sequit, nõ per hoc testes afficiuntur infamia: q nõ fuerũt in iudi
cio nec assumpserunt defensionis copiã. Et reddit tex. in. d. l. lucius. cõnẽ
qr nõ opz ee sniã iustã siue iniustã p alio habitã alium grauari. text. no
tabilis in. d. c. cũ super. reddit rationẽ: qr accusatio nõ fuit instituta con
tra testem: q iudem recidit. ita dico in casu cõtrario: cum. s. accusantur
soli testes, cõtraitur, q ex hoc nõ debet preiudiciũ generari absenti qui
nõ fuit in cã: vt ex hoc perdat cõmodũ attestationũ: ne priuatur ex fa
cto alterius. forte enim testes fuerũt ex eorũ iniuria & cõtumacia cõdẽna
ti. Itẽ possent cõdẽnari p iudicis imprudẽtiã vel iniuriã. vt. l. si p impru
dentiam. ff. de euic. & l. exceptione. ff. de fideiu. Et si pars fuisset presens
melius & accuratius defendisset causaz suam: si ergo volebat accusator
istum effectum ciuilem prosequi, debuisset excipere de falso cõtra testes
que exceptio in effectu dirigit contra partẽ, vt in. c. licet. de proba. & d. l.
diuus. no. Inn. in. c. verũ. de foro compe. Ad hoc singulariter facit tex.
6 in. l. ii. C. de fide instr. vbi dicitur. † q si instrũm fuit inter alios falsum pro
nuntiatũ, nõ p hoc preiudicat alteri venienti de nouo contra istum
pbetur falsum. & not. Inn. in. c. cũ in. q fil. sint legi. Idẽ ergo pari ratione
dicendũ est in iudicio, & reprobatione agitata cõtra testes, vt nõ preiudi
cet parti litiganti, q non fuit in causa & hoc aperte per illũ tex. tenuit ibi
Bart. vbi videt approbare opinionẽ Ricar. malum. qui precise hoc te
nuit quasi in terminis nostris in quadam sua disputatione; vt refert & se
quitur Cy. & Bal. post multa in. l. i. C. qui accus. non pos. dicẽtes per hãc
rõnem: qr nõ preiudicat parti. non dz causa ciuilis suspendi per accusa
tionem criminalem institutã cõtra testes dũtaxat: excipiat ergo de falso
ciuiliter sin cos, si vult q parti pniudicet vel accuset etiã producẽtẽ. vt di
xit Bar. in. d. l. ii. & idẽ ipse tenuit in. d. l. lucius. hoc etiã sequitur Jo. an.
in addi. spe. in. d. § restat. ver. quid si statuto. vbi refert decisionẽ Ricar.
& eam sequitur. & sic cõis opi. videtur pro hac parte. & loquuntur isti doc.
etiam cum statutũ arctat iudicẽ ad pronũtiãdũ infra. lx. dies. & cõ. iudit
q per accusationem criminaliter institutã contra testes duntaxat non
debet iudex supersedere in negotio principali: alias currerent tempora.
Et pro hac snia optime facit gl. in. c. hec quippe. iii. q. vi. q post lõgã dis
putationẽ cõcludit, q lz sit maxima connexitas inter electũ & electores,
7 qr electus causat ius suũ ab electoribus, tamẽ snia lata cõtra electores
non preiudicat electo, qui non fuit presens cum si fuisset pñs, potuisset
causam suã melius pertractare. Ad idẽ qd in simili no. Inno. in. c. perue
nit. de fideius. & in. c. per inquisitionẽ. de elect. vbi plene loquit ad ppoũ
tũ. & generaliter disponit, vt ea q fiunt cõtra absentẽ, nõ debeãt absenti
nocere. vt. l. de vnoquoq. ff. de re iudi. & iii. q. ix. cauẽat. & c. oia. quinimo
Bar. in. l. nec quicq. §. vbi decretũ. ff. de offi. procõ. q nec interlocutoria
multum preiudicialis preiudicat absenti. Ad propositũ ergo, cũ acta cũ
testibus nõ preiudicent parti pducenti, nõ debet suspendi ob hanc ac
cusationẽ iudiciũ ciuile iam inchoatũ. sic ex huius suspensione nullius iu
ris effectus posset sequi. ¶ Nunc habemus videre nũquid saltem ex for
ma censure municipalis perusine inducatur suspensio priini iudicii, vt
sic tempora instantie pẽdente accusatione nõ cucurrerint. Et dico q nõ
debet impediri ob hoc cursus instãtie nec induci primi iudicii suspensio.
Moueor principaliter qr statutũ illud deuiãs in multis a iure commu
ni, debet restringi quantum fieri potest. vt. l. iii. §. hec autem verba. & qd
ibi nota. ff. de nego. gest. & in. c. in nostra. de iniur. adeo vt non solum non
debeamus recedere a verbis, sed ipsa verba stricte & impropie si fieri
potest, intelligenda sunt, vt minus quam fieri potest iuri cõmuni preiu
dicetur; vt notanter probatur in. c. cum dilectus. de cõsuetu. & in. l. ii. C.
de nox. Censura vero municipalis perusina in multis deuiat a iure cõ
muni. Primo in eo q decurtat tps instantie prefixum a iure cõi. nã cũ
de iure cõi det in causa ciuili trienniũ. d. l. pperandũ. ex forma dicti statu
ti dant solũ duo mẽses. Scdo ex iuris dispositiõe tẽpus currit a die lit.
cõte. d. l. pperandũ. Statutũ autẽ vult q a die citatiõis. Preterea de
iure cõi pẽdẽte accusatiõe criminali cõtra testes, nõ debet suspẽdi cã ciui
lis: sz ex forma statuti, casus videt dubi⁹ pter ea que. s. dixi, corrobo
rando partẽ contrariã. Cum ergo de iure cõi hoc sit clarum per superius
dicta, idẽ debemus dicere p iure municipali, vt sic verba dubia statuti
trahant ad dispositionẽ iuris cõmunis, quãtũ fieri põt, vt ius cõe non
corrigat. vt in iuribus superius allegatis. Et si verba dicto: municipalis statu
torũ recte ponderẽtur, huic interpretationi non repugnant. Primũ

cri(m)i ⁊ secundū statutū permittentia accusationem ad finē inducēdi su
spēsionē in prima causa loquunt copulatiue: qm̄ accusantur testes, ⁊ is
qui eos produxit. Ad veritatē vero copulatiue requirit q̄ vtrunq; co
pulatū cōcurrat eque principaliter vt not. in c. querelam. de simo. et c.
ij. ⁊ c. inter cetera. de rescri. ⁊ super rubr. de proba. Non sufficit ergo ad
finem suspēsionis obtinende accusare testes dūtaxat: tum q: statutū
ad hunc effectū exposcit duo: ad qđ optime facit. c. olim. de rescri. tū q:
hoc est iuri cōi cōsonū vt predixi. Non ob. si dicat q̄ statutū loquat per
verbū licet: q: dico q̄ facultas dat in accusando, nō autē imponit ne
cessitas: q̄ si vult accusans habere effectū suspēsiuū instātie ciuilis opz
q̄ seruet statutū prout iacet cū ad hunc effectū obtinendū nō sufficiat
alterū de iure cōi ⁊ pro hoc est tex. no. in simili. in c. olim. de rescrip. facit
l. sepe. ⁊ q̄ ibi no. ff. de ver. sig. nā verba statuti sunt stricte sumenda qn̄
cōtingit alterū locupletari cum iactura alterius vt no. Bar. in l. omnes
populi. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊ l. non dubiū. C. de leg. facit. l. vt gradatim. ff.
de mune. ⁊ ho. d. l. ij. C. de noxal. Nō ob. q̄ in rubro nō fiat mētio nisi de
reprobatione testium q: hoc cōtingit qn̄ principaliter tractatur ⁊ pdu
cēs pp̄ter falsitatē testiū accusat. Preterea nō est nouū vt nigrū latius
disponat q̄ cōtineat in rubro. vt pbat. C. etiā ob chirogra. pe. pi. te. po.
in toto rubro ⁊ nigro. ad idē. c. si. ⁊ c. si sup gratia. de offi. dele. li. vj. nam ⁊
in rubrica cōtinetur solū de officio delegati: tū in nigro disponitur de
conseruatore ⁊ executore sentētie que in multis differt a delegatione.
Eodem modo tollitur alia obiectio supra facta videlicet q̄ in fine secū
di statuti dicitur in genere q̄ pēdēte reprobatione nō currūt tēpora in
stantie ⁊c. q: dico q̄ accusans ⁊ producēs testes principaliter agit ad re
probationē testiū: nā ex illorū reprobatione cōiungitur pducens. vt pa
tet in tertio statuto: adeo statutū simpliciter egit de reprobatione. Pre
terea verba sequentia determinantur ⁊ declarātur a p̄cedentibus, vt in
l. si seruus plurium. ⁊ l. qui filiabus. ff. de leg. j. ⁊ l. numis. ff. de leg. iij. p̄ser
tim qn̄ talis determinatio ⁊ interpretatio est iuri cōi consona. vt in casu
nostro. d. c. cū dilectus. Et q̄ hoc fuerit de mēte statuti sic pbat, nā ter
tium statutū disponit vt reprobatis testibus debeat is qui eos pduxit
pdere causam: siue pbetur q̄ falso eos induxit, siue nō, qđ nō pōt veri
ficari nisi vocato ⁊ accusato ipso pductore. l. si. C. si p vim vel alio modo.
l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. ⁊ iij. q. ix. caueant. ⁊ c. omnia: q: debet in eue
tum victorie istius reprobationis producens perdere causam merito
statutū secundum statuit vt pendente hac reprobatione tempora instā
tie nō currerent: q: hec causa reprobationis supradicto modo agitata
erat p̄iudicialis ad causam ciuilem. d. l. j. C. qui accusa. non pos. sed vbi
producēs est presens nō potest sequi effectus pditionis cause ne cōdē
netur absens ⁊ indefensus merito nō pōt sequi effectus suspēsiuus pri
me cause: q: sublato fundamēto tollit edificiū. j. q. j. cū paulus. l. j. ⁊ qđ
ibi no. ff. qđ vi aut clam. Nō obstat si dicat qđ monasterio fuit facta de
nuntiatio qualiter testes fuerāt accusati: q: dico hoc nō sufficere: q: cū
accusatio principaliter tēdat ad vindictā ipsorū testiū nō tenebatur mo
nasteriū cōparere: q: sua nō intererat: sciebat enī ius suū pmanere illc
sum, potuisset tū si voluisset p aliquali p̄sumptione euitanda compare
re. ar. optimum in. l. a sniā. in prin. de ap. Sola enim notificatio vel noti
tia pendentie accusationis non debet sibi nocere in iure suo tam separa
to a criminatione testiū. Ad hoc induco in simili tex optimū in. c. cū sup.
de re iudi. Nō obstāt alia motiua in prin. allegata. Et primo dū dicitur
q̄ ipsi sententie saltē inerat tps a iure instāte p̄fixū r̄ndetur dupliciter.
Primo q̄ cū statutū disponat vt terminus. ix. dierum currat a die cita
tionis aperte pz q̄ statutū voluit corrigere ius cōmune: ⁊ sic discede
re a dispositiōe iuris cōis: nō dz ferri snia infra tps a statuto p̄fixū. alr
nō vz cū debeat statutū hoc casu seruari in puris terminis. hoc aperte
tenuit Bal. in. l. pperandū. j. r̄nso. ver. qđ ergo si statutū. C. de iudi. Itē
⁊ scđo, vbicunq; terminus p̄figitur instātie succedit ille terminus loco
termini iuris. Ad hoc q̄ in simili not. Inno. in. c. ex rōne. de ap. adeo dz
censeri eodē iure cū illo vt sicut nō valet sentētia lata post terminum sta
tuti. ⁊ hec est cōis opi. Cy. Bar. ⁊ Bal. in. d. l. pperādū. sequitur Jo. an.
in addi. Spec. in ti. de leg. §. restat. ver. qđ si statuto. facit optime in sili
c. personas. ⁊ c. cū sit romana. de ap. Ad secūdū motiuū dico quod a
parte aduersarū nullū impedimentū legitimum contingit: q: accusatio
criminalis est prorsus separata a cā ciuili: adeo p illius pēdentiā nō de
buit suspendi causa ciuilis: q: ex separatis nō fit illatio. l. neq; natales.
C. de pba. ⁊ s. plene pbatū fuit. poterat enī vtraq; lis suo marte curre
re. Et p hoc tollo tertiū motiuū: dico enī qđ nullo modo accusatio cōtra
testes dūtaxat instituta est p̄iudicialis ad causam ciuilē iā inchoatam
in qua cū testes iā deposuissent testimoniū ⁊ tpe testimonij fides testiū
minime vacillabat, poterat pcedi ad sniam: q: condēnatio testiū postea
sequēs nō debet retrotrahi ad actū iam cōsummatū: satis enī est vt du
pli testes tolerari ipsorū testimonio: lz postea reprobentur. l. j. C. de test.
Item cum pars non fuerit in iudicio non dz sibi illa reprobatio p̄iudi
care: satis enī est qđ hēat effectū ꝯ ipsos testes ad quorū vindictā dūta
xat agit vt. s. plene dixi. ⁊ si decisio cāe ciuilis nō pēdet ab euētu istius
cause criminalis: merito nō pōt dici p̄iudicialis. Ad alia argumēta su
tis supra est responsum. Ex his oībus ꝯcludo qđ p accusationē falsi
institutā cōtra testes dūtaxat nō debuit suspēdi cā ciuilis iam inchoa
ta ⁊ p cōsequens snia lata post terminū p̄fixū instātia statuto non valet

cum reperiatur lata perempta instantia, ⁊ sic sine medio. vt. d. l. prope
randum ⁊ quod ibi no. nec obst. pronuntiatio iudicis facta de consensu
partium, vt tempora instantie interim non currerent: q: cū illa sit cōtra
8 statutum, ⁊ contra ius, † vt patet ex predictis, non valuit. nam perem
ptio instantie non dependet a facultate partium, ⁊ iudicis: imo eis etiā
inuitis currit tempus, vt patet in. d. l. properādum. ⁊ ex forma primi sta
tuti, vbi aperte fit mentio de iudicis pronuntiatione, vt in prorogatio
ne instantie non habet opitulari, nisi in certis casibus de quibus in sta
tuto qui sunt penitus extra nostrum casum.

Consilium. xvij.

1 Penitentie locus est in penis legalibus vsque ad sententiam, etiam
contra propria significata verborum.

In Questione Ottonelli paucis vtor verbis: tū propter
nimiam festinantiam petentis: tum quia satis abunde
per excellentem docto. do. Sallustium materia presens trita
extitit. Ex quo ad primum dubiū dico, qđ ex multiplici ca
pite dictus Ottonellus non venit puniendus pena. l. si. C. de rei vē. Pri
mo q: tex. illius. l. expresse illam penam imponit, si ab aduersario cōuin
catur: sed antequā iste Ottonellus ab aduersario conuinceretur de mē
dacio, reuocauit suā confessionē: ergo non habet locū illa pena. Ad hoc
adduco apertū ⁊ notabilē tex. in auth. contra qui propriam. C. de non nu.
pec. qui videtur decidere istā questionē, maxime iuncta. l. cum qui. ff. de
iureiur. ⁊ facit auth. item possessor. C. qui po. in pi. ha. Pro hoc, quia con
fessio potest reuocari impune, si nulla captio est aduersario, quēadmo
dum in casu nostro nulla subest: cum aduersarius nihil probasset in cō
trarium ante reuocationē confessionis. tex. est quasi in terminis nostris
in. l. de etate. §. si. ff. de interr. act. facit. c. si. de confes. ⁊ tex. iuncta glos. in
c. cum in postionibus. de iureiur. lib. vj. in gloss. in ver. iusta cā. in si. que
notanter dicit, q̄ sicut testis a periurio excusatur, vt in. c. preterea. de te
sti. cogē. si incontinenti se corrigit: sic ⁊ ponēs vel r̄ndens eadem ratione.
1 Secundo principaliter facit: † q: in penis legalibus locus est peniten
tie vsque ad sniam etiam cōtra propria signifi. ata verborum. vt in. l. qui
cum maior. §. accusasse. ⁊ etiā. l. in seruitutem. §. perūsse. ff. de bo. lib. not.
Bar. in. l. in criminali. C. de iur. om. iu. ⁊ Dy. in. l. amplius. ff. rem rat. ha.
dicta ergo. l. si. dz intelligi qn̄ negās perseuerauerit in negatione, ne iu
ste penitētibus humanitas amputet. vt in si. dicit text. in. l. si quis libel
los. C. de opp. ⁊ ij. q. vj. si qs. Tertio ex diuerso capite pōt Ottonel
lus aperte iuuari: nā cū in exceptionibus suis dixerit se tenuisse ⁊ posse
disse bona petita a. x. annis, ⁊ citra, satis fuit cōfessus se incepisse possi
dere iam sunt. x. anni, ⁊ postea hucusque possedisse. hoc enī denotat illa
copulatiua ⁊, q̄ est tpis cōtinuatiua. vt no. cōiter canoniste. l. c. licz. de pb.
⁊ Bar. in. l. celsus. ff. de vsuca. vñ ex illis verbis satis fuit dict⁹ Ottonel
lus ꝯfessus se possidere de p̄senti illa bona petita. p̄sertim cum dictus
Ottonellus in sequētibus verbis diceret se nō debere cōueniri: q: do.
Pādolphus illa bona sibi tāq; sua donauerat ⁊ c. ⁊ sic cōfitebat se pos
sidere: q: alr̄ cessante possessione nō potuisset cōueniri rei vēdicatione.
nā rei vēdicatio reqrit duo extrema: videlicet dñium ex parte agētis, ⁊
possessionē seu detētationē ex parte cōuēti. vt in. l. in rē actio. cōiuncta
l. minauit. ⁊ l. officiū. de rei vē. ergo cū in iudicio cōstaret istū Ottonellū
possidere, seu saltē se obtulisse possessorē nō debuit interrogari ex post
facto an possideret: q: interrogatio iudicū pparatoria nō est fiēda, nisi
quatenus necessitas vrget. tex. est in. l. j. ff. de inter. act. ⁊ ibi per Bar.
in prin. vñ cū iudex mādasset r̄ndere interrogationib⁹ saluo iure impe
nentiū, ⁊ nō admittēdarū. qbus si nō r̄ndet, pnūtiauit haberi pro r̄nso,
ergo cū dicta interrogatio ex cā p̄dicta fuisset superflua, ⁊ sic nō admittē
da ex cā predicta, perinde habēdū est ac si nō fuisset illa r̄nso negatiue
facta: q: facta pñt haberi p infectis, quoad iuris effectū, vt no. in. l. in
bello. §. facte. ff. de capti. ⁊ facit ad hoc fere totus ille titu. Et non ob.
si dicatur q̄ excipiēs nō cōfitetur vt. in. c. cū venerabilis. de excep. ⁊ in re
gula exceptionē, de reg. iur. lib. vj. ⁊ in. l. nō vtiq;. ff. de excep. q: dico illa
iura procedere, qn̄ aduersarius vult se fundare quo ad factū pure con
tentū in ipsa exceptione: vt puta, si cōtra petentē debitū opposui pa
ctum de nō petēdo: non est dubium quin ego cōfitear pactū intercessis
se: non autē qđ debitum p̄cesserit: q: hoc vltimū tacite cōprehēdit, ⁊ cō
sistit in iure: primū est expressum: ⁊ cōsistit in facto vt no. gl. que hoc vo
luit recte intuenti in dicta regula exceptionē. dict. c. cū venerabilis. ⁊
apertius hoc tenuit ibi Anto. de but. Ego allego tex. apertum in. c. ex
parte decani. de rescrip. ⁊ hoc quo ad primum dubium. Ad secūdū
an dictus Pandolphus potuerit ex statuto suo illam dominā Regiā
priuare bonis suis pp̄ter cōtumaciam, ⁊ inobedientiam ipsius in
nolendo redire ad habitādū in ciuitate Fani, iuxta mandatū dñi sui
sub publicatiōe bonorū factū: Arbitror indubie tenēdū q̄ sic: ad qđ
iudicio meo videtur tex. apertus in l. si. ff. de decre. ab ord. fa. vbi patet
valere statutum sub grauissima pena cōtra subditos, vt habitēt in suo
municipio. Adde tex. in. l. mercatores. C. de cōmer. ⁊ merca. p Bar. in. l.
relegatorū. §. interdicte. ff. de interdic. ⁊ rele. ad idem qđ no Inno. in. c.
postulasti. de fo. cōpe. vbi dicit p̄ncipem loci posse statuere sup publicatiōe
bonorū, que sunt i loco etiā si bonorū dñs nō sit sibi subiectus. vñ multo
fortius potuit hoc facere do. Pādolphus ex iusta cā super bonis i suo
territorio sitis: ⁊ contra personas sibi subiectas. ad hoc. l. incola. ⁊ l.
assumpti

cõsumptio. ff. ad munici. nã do. Pandolphus tanq̃ vicarius ecclesie ad
vtilitatem suã potuit exercere hanc iurisdictionẽ ⁊ etiã maiorẽ iuxta no.
per Bar. in l. cun. to. populos. prope fi. C. de sum. tri. Datur enim istis
vicarijs nedũ merũ ⁊ mixtũ imperiũ sed etiã regalia. vt no. in d. l. cun
ctos populos, nec poterat dicta mulier allegare ignorãtiã cũ ad locum
venerit: ⁊ de statuto fuerit certiorata: ⁊ spetie mandatis domini receũ
sit vel in facto modo presupponitur. Et ex hoc vltimo respondetur ad ter
tium dubiũ. ¶ Ad quartũ vero ⁊ vltimũ dico q̃ licet a principio potue
rit in dubium reuocari: an credendum sic potestati asserẽti commissio
nem super bannis mittendis sibi factã a dño Pãdolpho per id q̃d ha
betur in l. vnica. ff. de man. prin. ⁊ quod no. per Jo. an. in c. j. de offi. leg.
li. vj. tamẽ habito respectu q̃ potestas publice hoc asseruerit ⁊ q̃ erat
honorabilis persona item ⁊ fortius q̃ ipsemet do. Pãdolphus hec bo
na ve publicata volebat vigore dictorũ bãnorũ clarissime probatur cõ
missionẽ fuisse factã per dictũ Pãdolphũ: qz ex subsequenti actu presu
mitur pro preterito arg. ad omnia predicta in c. nobilissimus. xcvj. di. ⁊
in c. scribi. de presum. ⁊ q̃ ibi no. gl. Jtẽ facit q̃ verba enunciatiua que
sunt necessaria ad vtilitatẽ enunciati plene probant. vt not. probat in l.
optimam. C. de contrahen. ⁊ cõmit. sti. facit ad predicta. l. illud. ff. de ac
qui. here. ⁊ c. de literas. de proba. ⁊ l. licet. C. de iudi.

¶ Casus consilij sequentis.

Jn causa ⁊ q̃stione que vertitur

seu verti speratur inter cõitatẽ Rachanati ex vna parte ⁊ cõitatẽ Auxi
mi ex alia super libertate nõ soluẽdi vectigalia seu gabellas in territo
rio Rachanati per homines ciuitatis Auximi seu ipsius districtuales
iuxta laudũ ⁊ arbitramentũ q̃d inter dictas partes dicitur fuisse semel ⁊
secũdo latũ. Primo p quẽdã reuerẽdissimũ patrẽ Neapolionẽ Card. ⁊
tunc legatũ in illis partibus. Secundo per venerabilem olim virũ do
minũ Nicolaum ciuem Auximeñ. tunc secretarium romani pontificis.

¶ Consilium. xviij.

1 ☞ Sentẽtia lata 3 procuratorẽ nõ valet si negetur illũ fuisse procuratorẽ.
2 Cardinali non creditur in preiudicium alterius.
3 Procuratori si a me cõstitutus fuit ad mutuam pecuniam recipiẽdam
non me obligat si in instrumento confiteatur se pecuniam recepisse: nõ
tamen apparet quod vere receperit.
4 Priuilegium collatum vniuersitati perditur per vsum cõtrariũ etiam
per singulos de vniuersitate.
5 Argumentum a communiter accidentibus valet.
6 Sententia postq̃ transiuit in rem iudicatam omnia presumuntur rite
⁊ recte agitata.
7 Judex qui cognouit de matrimonio potest accessorie cognoscere de do
te tanq̃ de dependente.

Primo q̃ cõitas Auximi nullam in hac parte iusti
tiam foueat. Ex laudo enim q̃ per dictum do.
Neapolionem primo dicitur promulgatum nõ potest dicta
cõitas Auximi se fundare q̃ non constat de compromisso
in eũ facto nec de syndicatu p. syndicos tũc asserẽtes p̃ferẽ: sed de dicto
laudo duntaxat tantũ, cum per ciuitatẽ Rachanati nũc negetur illos
fuisse syndicos nec aliter de eorum potestate doceri potest, nõ valet lau
dum seu sententia etiam si promulgata alias fuisset a iudice competen
ti: q̃z sententia lata contra falsum syndicum seu procuratorem est nulla
in preiudicium ipsius dñi. vt in c. ex insinuatione. ⁊ c. in nostra. de proc.
⁊ l. licet. C. eo. ti. nisi dña habuerit ratum gestum per falsum procurato
rem. l. licet. ff. de iudi. ⁊ l. iij. §. falsus. ff. rẽ ra. ha. ⁊ l. si pecuniã. ff. de neg.
gest. Sed in casu nostro non probatur q̃d a principio illi asserti syndici
habuerint mãdatũ: vel q̃ cõitas Rachanati eorum gesta rata habue
rit. ergo perinde iudicandum est ac si nunq̃ habuissent mandatum. pa
ria enim sunt in effectu nõ esse seu fuisse vel nõ apparere. vt in c. solẽnita
tes. de cõsue. di. j. ⁊ l. i. lege. ff. de 3hẽ. emp. Jo enim q̃ syndicos fuisse asse
rit habet probare: facta non presumunt. de offi. dele. c. cũ in iure. de pro
cu. c. j. hec cum extrinseca nõ presumuntur nisi expresse probẽtur. l. quis
cunq̃ ff. de pub. nec sufficit q̃ etiam iudex asserat in sententia illos fuis
se syndicos: q̃z sibi non creditur. vt in c. q̃m cõtra. de proba. ⁊ de hoc est
1 glo. no. ⁊ magistra. in c. cum in iure. de offi. dele. que expresse dicit † non
valere sententiam si negetur illum fuisse procuratorẽ contra quẽ lata
fuit sententia nisi doceatur illum habuisse mandatum. ob hoc consulit
vt instrumentum procuratorium seruatis debitis solẽnitatibus insinue
tur in i actis sñie vel alias ipsum originale conseruetur. Jdẽ expresse vo
luit ibi Jnno. ⁊ videntur cõiter doc. ibi in hãc sententiã inclinare. Quinimo
dixit Bar. in d. l. licet. C. de procu. q̃ si iudex pronũtiet quẽ esse procura
1 torẽ illa talis pronũtiatio non nocet dño absenti qui non fuit in iudicio
⁊ negat illi dedisse mandatũ. ar. in l. de vnoquoq̃. ff. de re iudi. ⁊ in q. ir.
causã ne. ⁊ c. omnia. nec habet suffragari dignitas cardinalatus in pso
2 na dicti dñi Neapolionis cõsistẽs, † q̃z in preiudicium alterius nõ credi
tur etiã cardinali. gl. est notabilis que hoc sensit respondẽdo ad c. nobi
lissimus. xcvj. di. in c. sicut. de sen. ex. probat aperte in c. a nobis. in c. ex
quadã. ⁊ c. licet vniuersa. de test. Jtẽ q̃z vt arbiter seu vt arbitrator pro
cessit. vt p̃z ex tenore laudi, ⁊ arbitro nõ creditur in preiudicium alterius
partis. l. ac in arbitris. C. de arb. Jtẽ nec sñia seu laudũ datũ per dictum

do. Nico. habebat dicte cõitati Auximi opitulari: q̃m cõpromissum non
fuit plenũ: sed ad di. ordias sup finib⁹ vltarat oitas fuit rescriptũ. vt
p̃z ex ipsius tenore. excessit ergo dictus do. Nic. commissionem in mul
tis, quatenus p ola approbauit sñiam do. Neapolionis, q̃ 3tinebat plu
rimos articulos vltra cõfinia. ergo in illis sñia est nulla. cũ arbiter non
habeat potestatem, nisi quatenus in cõpromisso cõtinet. vt in c. cũ dile
ctus. de arbi. ⁊ in l. nõ distinguemus. §. si. ff. de arbi. ⁊ maxime nõ d̃z etiã
amicabilis cõpositor se extẽdere ad ea de quibus nõ fuit cogitatũ vt. l.
cũ aquiliana. ff. de trãsac. ⁊ idẽ vr̃ dicẽdũ, q̃ si cõpromissum fuisset plenũ:
nõ enim p hoc põt arbiter seu arbitrator extẽdere manus ad ea, de qui
bus nõ erat cõtrouersia, vt est tex. notabilis in l. si cũ dies. §. plenũ. ff. de
arbitris. vbi d̃r q̃ 3 fiat cõpromissum plenũ: puta de olbus cõtrouer
sijs ⁊ q̃ombus: nõ tñ extẽdit ad ea de quibus inter ptes nõ fuit disputa
tũ. Hinc notãter dixit Bar. in l. cũ aquiliana. ff. de trãsac. q̃ si erat inter
te ⁊ me cõtrouersia de quo tã fundo, ⁊ cõpromisimus in aliquẽ, ⁊ dedi
mus ei plenã ptãtẽ arbitrãdi, nõ poterit p hoc arbitrator fundũ adiudi
care vni ⁊ 3dẽnare illã partẽ. vt det alteri aliquã aliã rẽ, de qua nõ erat
cõtẽtio. p. d. §. plenũ ⁊ p. l. nõ distinguemus. §. de offi io. ff. eo. sed ipsius
cõpromissi facti in dictũ do. Nico. erat cõtẽtio dñtaxat super finib⁹ ne
super alijs appareret disputatio facta: ergo nõ potuit super alijs iudi
care q̃ si fecit in cassum laborauit. Nec ob. emologatio facta per syndi
cos: q̃z cũ emologatio ⁊ approbatio sententie nulle habeat instar cuius
dam noui pacti seu contractus iuxta ea que legitur ⁊ no. in l. ij. C. de ia
vtrum iudi. ⁊ per Bar. in l. vnica. C. qui pro sua iuris. nõ valuit i hoc factũ
syndicorũ: q̃z nõ habuerũt potestatẽ ad cõtrahẽdũ vel paciscẽdũ: sz ad
cõpromittẽdũ dñtaxat excesserunt ergo potestatẽ per cõsequẽs factũ
fuit nullũ. l. diligẽter. ff. man. ⁊ c. cũ olim. de offi. deleg. facit ad pposituũ
q̃ no. Bar. in l. ij. §. creditũ. ff. si cer. pe. ⁊ l. si debitorẽ iuxtã. de noua. vbi
3 cõcludit, † si cõstitui pcuratorẽ ad mutuã pecuniã recipiendã, non obst.
mihi nec me obligat, si in instrumẽto cõfiteat se pecuniã recepisse, non
tñ appareat, q̃ vere receperit: debuit enim intelligi mandatũ de mutuo
naturali. Tertio ⁊ vltimo facit 3 cõitatẽ Auximi p̃scriptio longissimi
tẽporis, q̃ põt allegari p cõitatẽ Rachanati, p̃supposito q̃ dicta lau
4 da a principio valuissent. † nã priuilegiũ collatũ vniuersitati pdit per
vsum 3riũ, etiã p singulares de vniuersitate. vt in c. si de terra. ⁊ c. acce
dentibus. de priui. ex quo vniuersitas sic conniuet 3 priuilegium pa
tiatur. Quinimo p actũ 3riũ sine aliqua p̃scriptione tpis pdit priuilegium
priuatis psonis cõcessum. idẽ si fuit cõcessum vniuersitati dũmodo prin
cipaliter nõ cõcernat fauorẽ ecclesie. vt in c. cũ accessissent. in fi. de cõsti.
⁊ ibi plene p gl. ⁊ doc. priuilegiũ datũ ad aliqd faciẽdũ pdit p nõ vsum
spatio. x. an. tex. est no. in l. vnica ff. de nũdi. ⁊ ibi p Bar. ⁊ itẽ p̃supposi
to q̃ ex dictis laudis actio psonalis cõpeteret cõitati Auximi, tñ regu
lariter actio psonalis tollit spatio. xxx. an. vt. l. sicut. C. de p̃scri. xxx. an.
At in casu nostro a tpe primi laudi vel secundi est lapsum tps fere. lx.
an. Bona fides ase p̃sumit: vt no. gl. in c. sanctorũ. ⁊ c. si diligenti. ⁊ c. fi.
de prescrip. ⁊ maxime in istis incorporalibus. de quo plene per Bar. in
l. j. §. j. ff. de iti. actuq̃ priua. ⁊ l. celsus. ff. de vsuc. ⁊ p Cy. in l. j. ⁊ ij. C. de
ser. ⁊ aqua. Vertat ergo se quo velit veritas: q̃z nõ fundata est intentio
cõmunitatis Rachanati. ¶ Et pfecto q̃ hec, ⁊ multa alia q̃ potuis
sent allegari in fauorẽ cõitatis Rachanati, q̃ breuitatis cã subticui, vi
deantur multũ vigere, tamẽ si quis recte ola inspexerit, ⁊ maxime in vnũ
contulerit, clare apparebit communitatem Auximi fouere iustitiam
ex vtroq̃ capite. sc3 ex laudo do. Neapolionis, ⁊ do. Nico. ⁊ clarius hoc
elicietur, si ad vtrunq̃ simul oculos dirigamus. Primo enim est cõsideran
dum q̃ primũ laudũ pmulgatũ extitit per Cardi. in illis partib⁹ tunc
legatũ. Cardinali enim etiã soli extra cõsuetudinẽ saltẽ romane ecclesie
plene creditur de actis corã se gestis. vt in c. cõstitutus. de ap. ⁊ ibi hoc se
quunt Jo. an. ⁊ Host. no. Spe. l. ti. de teste. §. j. ver. q̃d si aduocatus. vbi
dicit q̃d Clemẽs papa pnũtiauit hoc ex gñali cõsuetudine magis q̃ de
iure mero pcedere ⁊ q̃d credatur, optime etiã facit. c. q̃d sup his. de voto.
ibi enim sigilla illorũ Car. erãt ignota ideo nõ fuit illis creditum. secus si
fuissent nota. vt ibi leg. ⁊ no. Ad idẽ optime facit. c. nobilissimus. xcvj.
di. vbi. sm cõmunẽ intellectũ creditur Car. si asserit se legatũ. ⁊ sic attri
buendo sibi officium ordinarium, ⁊ honorabile, ⁊ concupiscibile: ergo
fortius debet credi si asserat in sententia sua. q̃d syndici habẽtes ad hoc
potestatẽ a cõitate Rachanati, cõpromiserũt in eũ cum hoc officiũ ar
bitrãdi sit magis onerosum q̃ honorabile. nec in hoc vertit magnũ pru
dicium, q̃z vt patet ex laudi forma multa attribuit cõitati Rachanati
in compensationẽ eorũ que tribui seu cõcedi mãdauit cõitati Auximi
ergo attẽta leuitate preiudicij, facilius d̃z credi assertioni Car. preser
tim cũ esset legatus in illis partibus. nã ratione dignitatis legationis
magis debet credi. l. liquet. in fi. C. de sum. tri. ⁊ fi. ca. fact. xj. q. j. quicq̃.
⁊ l. episcopale. C. de epis. au. ⁊ q̃d not. Jnno. in c. nuper. de testi. Jtem ⁊
secũdo cum illud esset arduũ negotiũ, ⁊ valde piatũ pter multa scanda
la inter illas duas cõitates orta vt patet ex tenore sñie, non est verisimi
le quin agitatio illius negotij corã illo legato cardinali per assertos syn
dicos cõmunitatis Rachanati peruenisset ad aures hoim Rachana
ti. arg. in c. quosdam. ⁊ c. quanto. de presump. ergo illos syndicos nõ re
uocando in tanto negocio presumendũ est q̃d mandatum dederit. mi
ra notabile dictum Jnn. in c. ex parte decani. de rescri. facit tex. insti. de

his p quos agex.pos. Hoc corroboro fortissime ex eo cum negari nō pos
sit syndicos cōpromittētes in dictum do. Rico. habuisse mandatū cū de
illo clare cōstet ac emologasse ꝛ approbasse illius laudum quo nil aliud
continetur nisi forma laudi illius domini Cardinalis, presumēdum est
qđ formā illius laudi adduxerūt ꝛ presentarūt cōitati. Hoc enim apud
5 oēs communiter accidit: ꝛ valet argumentū a cōiter accidētibus. vt in
c. j. ꝛ quod ibi no. Cald. de cle. nō resi. recapiendo ergo formam illius lau
di in quo fiebat mentio de arbitrio ꝛ laudo dato per dictū cardinalē coꝛū
syndicis interuenientibus ꝛ nō cōtradicēdo videntur approbasse illorū fa
ctū per cle. j. de procu. ꝛ p. l. si filius. ff. ad mace. ꝛ p id qđ notabiliter ponit
Bar. in. l. quo enim. ff. rē ra. ha. ꝛ. l. cū tabernā. §. idē querit. ff. de pig. ꝛ. l.
titius seia. ff. de cōsti. pe. in qb⁹ iuribus vult qꝫ si qs recipiat instrm̄ seu
literā cōtinētē aliquid in suū p̄iudiciū ꝛ nō ꝓtestet in ꝯtrariū vł illa consen
tire ꝛ si aliquid fuit nolē suo gestū ꝛ super hoc recipiat instrm̄ ꝛ nō ꝯtradi
cat videt approbare: ꝛ hoc satis probatur p iura. ĩ. alleg. Tertio facit
notabile dictū Bar. in. l. sciēdū. ff. de v. ob. ꝛ originaliter glossatores in
l. j. C. de fi. instru. ꝛ intē habet hīs. li. x. Inno. in. c. qm̄ cōtra. de probat. vbi
cōiter no. qꝫ verbis enūciatiuis instrumēti credit qñ illud enuntiatum
potuit interuenire tpe cōfecti instrumēti. Ob hoc dixit Bar. in. d. l. sciē
dum qꝫ si instrumentū dicat viso instrō debiti habita fide qꝫ tale est in
strum pretiū nō facta rei subhastatione ꝛc. illud instrm̄ ꝓbet qđ cōstet de
debito ꝛ qđ illud sit iustū ꝓtiū: qꝛ hec potuerūt interuenire tpe cōfecti
instrumēti. ita dico in ꝓposito cū do. Card. dixerit in pronūtiatione qđ
cōstabat de mādatis syndicoꝝ: ꝛ hec fides potuit adhiberi tpe instru
mēti sentētie per visionē instrumēti: ergo dāda est fides huic instrō sūe
maxime in facto antiquissimo. difficile est em̄ oia ac per longissima tem
pora recensere. Ob hoc dixit Inno. in. c. bone. de elec. ꝛ in. c. cum in iure.
6 de offi. dele. ꝛ qđ post ꝙ sententia transiuit in rem iudicatā omnia presu
muntur rite ꝛ recte agitata ad hoc bonus tex. in. c. sicut. in fi. de re iud.
no. Host. in. c. cū inter. co. ti. ꝛ Cal. plene. in. c. qm̄. de proba. ꝛ maxime qñ
sententia fuit lata partibus presentibus ex quo em̄ syndici erāt presen
tes ꝛ nō cōtradixerunt imo approbauerunt presumendū est de compro
misso iuxta notata per Inno. in. c. innotuit. de eo qui fur. or. rec. ꝛ per
Spec. in ti. de sen. prola. §. iuxta. ver. ꝛ no. ꝛ in ti. de instru. edic. §. qualı
ter. ad fi. ver. in summa ꝛ quēadmodū ex trāsactu tpis presumitur pro
sententia iudicis ita ꝛ pro dicto arbitroꝝ: vt voluit Dy. in quodā suo
consi. xiij. recitat ꝛ sequit Jo. an. in addi. Spec. in ti. de arbi. §. sequitur.
ver. quid si actū fuit in cōpromisso. ꝛ clarius p Ant. de but. in. c. qm̄ ꝯ.
preal. Ex sententia vero seu laudo domini Rico. pōt cōmunitas Aux
imi se iuuare indubie iudicio meo ex triplici capite. Primo ex forma cō
promissi. Secundo ex approbatione noua syndicorum. Tertio ex rati
habitione cōitatis Rachanati q̄ presumēda est. vt. ĩ. dicet. Dixi primo
qꝫ poterit se iuuare ex forma compromissi scꝫ disponētis: qꝛ habuit ad
hoc mandatū. Et primo in hoc cōsidero breuissime loquēdo: qꝛ sum bre
uitatis amator: qꝫ communitas Rachanati dedit syndicis mādatū ad
cōpromittendū super cōfinibus ꝛ alijs discordijs. Itē ad probandum ꝛ
cōfirmandū ꝛ reuocandum sentētias ꝛ lauda alias inter dictas partes
ꝓmulgatas. q̄ quidē verba clare cōprehendere possunt discordiā tam
dudū ortā super vectigalibus non soluēdis maxime cū super illis alias
fuisset laudū datū: ꝛ de approbatiōe ꝛ reuocatione laudi fuit expresse
mentio habita in mandato: nec mandatum est restringendū: sed potius
ampliandum. vt no. Inn. in. c. sedes. de rescri. maxime in casu nostro vbi
dabat ad cōpromittendū ꝛ cōponendū pro bono pacis ꝛ quietis. fauo
res enim debent ampliari. vt in regula odia. de reg. iu. lib. vj. Syndici
vero cōpromiserunt ꝛ ꝙꝗ videant se restringere ad causam discordie
super finibus tantū: qꝛ dederunt mandatū super depēdentibus ꝛ cōnex
xis satis vidētur dedisse mandatū etiā super vectigalibus: qꝛ discordia
finium erat cōnexa cū solutione vectigaliū. nam in cōpensationem solutio
nis nō sende cōfinia fuerūt posita fortasse in preiudiciū ciuitatis Aux
imi per dictū do. Car. vnde vtra discordia super finibus satis illa que
sup vectigalibus erat depēdens ꝛ cōnexa cum de illis duob⁹ pariter pro
bono cōcordie fuisse laudatū. facit ad hoc. c. ij. post ꝓ. de elec. li. vj. ꝛ in
7 simili dicimus ꝛ qꝫ iudex qui cognouit de matrimonio potest accessorie
cognoscere de dote tanꝙ de dependente vbi alias principaliter cognos
cere non posset. vt in. c. de prudentia. de dote post diuor. rest. ꝛ qđ arbi
ter possit etiā si expresse in cōpromisso non sit dictū cognoscere de cohe
rētibus ꝛ connexis: est gl. que ad hoc allegat iura. in. c. cum dilectus. de
arbi. ꝛ vbi duo sunt connexa qui recedit ab vno videtur etiam recedere
ab alio ꝛ petendo restitutionem de vno oportet iudicare etiam de alio.
Ad hoc qđ legit ꝛ no. in. l. etiā. ff. de mino. ꝛ optime facit ad casum no
strum quod legi. ꝛ not. in. l. cū actū. §. j. ff. de neg. gest. Secundo dixi qđ
presupposito qđ a principio laudū vltra articulum suum nō valuisset.
qꝛ latū a non habente potestatē tamen ex quo syndici scienter illud lau
dum approbauerūt ꝛ emologauerunt habet saltē vim pacti ꝛ noui con
tractus. vt. l. ij. C. cōmunia vtriusqꝫ iud. ꝛ p Cy. ꝛ Bar. in. l. vnica. C. qui
pro sua iuris. facit qđ no. gl. in. c. significasti. de fo. cōpe. Nec obstat si di
catur qđ syndici nō habuerunt potestatē ad contrahendū vel paciscen
dum de nouo: qꝛ dico qđ habuerūt potestatē ad recipiendū, ꝛ approbā
dum quodcūq laudū ferendū per do. Ric. ꝛ expresse senserunt quod
possunt etiā cā sup alijs discordijs ꝙ sup finib⁹. vt. ĩ. dixi. Itē respectu

confirmandi ꝛ reuocandi sentētias ꝛ lauda alias data. vt dicitur in syn
dicatu. ergo mandatū de directo extendit ꝛ extendi pōt ad omnia. Item
ita insula dn̄ Card. nam quod generaliter dī, generaliter est intelligē
dum. l. de p̄tio. ff. de pub. ꝛ. c. si romanoꝝ. xix. di. ꝛ. c. solite. de maio. ꝛ obe.
maxime qꝛ data fuit eis potestas circa omnia p̄dicta ad faciendū quic
quid ipsa cōitas ꝛ homines ipsius personaliter facere potuissent per q̄
verba datur potestas etiā in his, que requirunt speciale mandatum, vt
no. Bar. in. l. procurator cui liberto. ff. de procu. ꝛ. l. creditor. §. lucius. ff.
manda. ¶ Tertio dixi, quod ex ratihabitiōe ipsius communitatis Ra
chanati potest ipsa communitas Auximi se fundare. nā vt predixi presu
mendum est ex cōiter accidentibus, qđ illi syndici portauerūt communi
tati copiam ꝛ instrumentū illius laudi ꝓmulgati p do. Rico. in quo etiā
continebatur, qualiter ipsi syndici nomine cōmunitatis illud approba
uerunt. vnde presupposito quod syndici non habuissent ad hoc manda
tum: tamen ex quo cōmunitas sciuit approbationem factam nomine suo
ꝛ super hoc recepit instrumētū ꝛ nō cōtradixit. videt ratificasse. d. l. si fi
lius. ff. ad mac. ꝛ. d. l. cū tabernā. §. idē querit. ff de pig. ꝛ. d. cle. j. de procur.
ꝛ qđ no. Bar. in. d. l. quo enim. ff. rē ra. ha. ꝛ hec est optima cōsideratio.
Et per hoc patet qđ ex multiplici capite pōt cōmunitas Auximi se iu
uare cōtra cōmunitatē Rachanati super huiusmodi vectigalibus non
soluendis. ¶ Nō ob. qđ de p̄scriptione dicit. nā in hoc cōsiderato, qꝫ cō
suetudo nō habet proprie locū in casu nostro, qꝛ cōsuetudo est quoddaꝫ
ius cōmune, nō aūt approbabile. j. di. c. consuetudo. Prescriptio vero
vni aufert ꝛ alteri tribuit. Et hec est vna de substantialibus differētijs
inter consuetudinē ꝛ prescriptionem vt no. per Jo. in. c. fi. de cōsuet. facit
quod ipse no. in. c. ij. de consue. li. vj. ꝛ per Cy. in. l. j. ꝛ. ij. C. que sit lō. con
sue. cū ergo hic agat de tollendo iure cōsistente vigore laudoꝝ, ꝛ cōces
sionis syndicorū penes cōmunitatē Auximi, nō habet locū proprie con
suetudo, ꝛ sic cessat cursus. x. annoꝝ. per quē regulariter cōsuetudo in
troducitur. vt leg. ꝛ no. in. l. de quibus. ff. de le. oportet ergo vt interue
niat prescriptio, que causata est in odium negligentis ius suū ꝛ in cōse
quentiā in fauorē prescribētis. iuxta ea que habent. xvj. q. iij. c. dilectio.
§. pōt. per Dy. in regula possessor. li. vj. ꝛ Bar. in. l. j. ff. de vsuca. in casu
vero nostro nō datur negligētia ex nō vsu sentētie cū ergo laudū seu sen
tētia cōcedit in actu mere facultatis immunitatē nō soluendi vectigalis
in tantum quod si homines Auximi per mille annos non detulissent ali
qua per territoriū Rachanati, nō fuisset inducta aliqua prescriptio: qꝛ
per nō vsum nō inducitur prescriptio, seu consuetudo, ex quo nō habet
actum inclusum contrariū dispositioni iuris cōpetentis. vt no. Cyn. in. l.
ij. C. que sit lon. consue. ꝛ Jo. an. in. c. Joannes. de cle. coniu. Probatur
ad sensum: qꝛ non possunt isti dici in hoc negligentes, cū illi sunt actus
mere facultatis: ꝛ facit quod in seruitute vrbana annitēda habetur in
l. hec autē iura. ff. de seru. vrb. pred. nec potest ista dici seruitus rustica,
que prescribitur solo cursu temporis ex nō vsu vt. d. l. hec autē iura. ꝛ. l.
sequit. §. si viam. ꝛ qꝫ ibi no. ff. de vsuc. qꝛ nō cōpetebat in casu nostro ius
eundi per territoriū: qꝛ illud ius est liberū cuiqꝫ: nec datur facultas eun
di vel vehendi: sed competebat ius non soluendi quando homines vel
lent aliquid adducere per territoriū Rachanati: nō ergo pdit illud ius
nisi per actū contrarium, scilicet p solutiones factas de rebus per terri
torium delatis. nec iudicio meo sufficit probare quod aliqui homines
Auximi soluerunt, qꝛ hoc ius cōpetebat cōmunitati: ꝛ est ius incorpo
rale, vnde non p̄scribitur nisi detur scientia cōmunitatis cōtra quā pres
scribitur: qꝛ sola patiētia domini est possessio in istis incorporalibus: ꝛ
aliter possessio haberi non potest vt probatur in. l. ij. C. de seru. ꝛ aqua.
plene per Inn. in. c. bone. ij. de postula. prela. ꝛ in. c. conquerente. de offi.
archi. ꝛ. c. ij. de in integ. rest. ꝛ in multis alijs locis per Bar. in. d. l. j. ff de
tone. actione priua. ꝛ Cyn. in. d. l. ij. seu prima. C. de ser. ꝛ aqua. nisi ergo
maior pars populi Auximi probetur soluisse, non potest dici qđ fuis
set inchoata prescriptio cōtra communitatē vel nisi toties ꝛ ita palam
fuisset per maiorem partē facta solutio qꝫ scientia verisimiliter peruē
nisset ad ipsam communitatē apud quā cōsistebat illud ius vt no. in iu
ribus preal. alias aūt nō dat negligētia cōmunitatis nec possessio pōt
queri ex parte alterius. vt no maxime per Inn. in. d. c. bone. Quantum
aūt tēporis in altero predictorū casuum requirat credo qꝫ tempus. xxx.
an. qꝛ tanto tēpore regulariter prescribitur actio personalis que in hoc
casu competebat Auximo. vt. l. sicut. C. de prescri. xxx. an. Debet tamē
ab hoc tempore subduci tempus hostilitatis quando erat tanta qꝫ ius
non reddebatur in loco. vt in. c. ex transmissa ꝛ ibi per Innocen. de pres
scrip. Itē tēpus mortalitatis: qꝛ illa est dei hostilitas. de quo per Bar.
in. l. naturaliter. ff. de vsuc. Itē tēpus verisimilis scientie illoꝝ laudoꝝ
qꝛ cū mala fide nō currat prescriptio debet etiā considerare an ex con
iecturis possit probari mala fides. iuxta no. per Bartol. in. l. celsus. ff. de
vsuc. Itē in facto nostro cū agatur de vectigalibus imponēdis etiā est
considerandū an cōmunitas Rachanati habeat hoc ius imponēdi ꝛ
exigendi vectigalia per tantum temporis de cuius initio memoria non
existit alias aūt cessante priuilegio principis nō pōt hoc ius cōpetere
ciuitati vel alteri citra principē vt probatur in. l. vectigalia. ff. de publ.
ꝛ. l. si publicanus. §. an omnibus. cod. ti. ꝛ vtrobiqꝫ per Bald. ꝛ in. l. ij. C.
noua vecti. facit tex. optimus. in. c. super quibusdam. de verb. signi. hoc
enim casu proprie prescribitur contra iura principi reseruatam signum

speciale

specialis priuilegij. ideo requirit tantum tẽpus. vt in d. c. super quibusdam. Sed vbi istud ius cõpeteret ciuitati Rachanati, ⁊ ageretur de prescribendo iure competenti Auximo ex illis laudis, Dico qđ non requiritur tempus requisitũ ad prescribendũ cõtra ecclesiam Romanã quia illud priuilegiũ centũ annorũ cõpetit in iuribus immediate pertinentibus ad ecclesiã Romanã. ita quod per prescriptionẽ preiudicatur ipsi ecclesie romane. ¶ Secus autem cum prescribuntur iura spectantia ad subditos ecclesie romane, vt in casu nostro: quia tunc sufficit tempus cõmune, vt aperte volunt gl. ⁊ doc. post illã in c. ad audientiã. de prescrip. ⁊ in c. dilectus. de capel. mo. ⁊ in c. volumus. xvj. q. iij. ⁊ ibi per Archi. ⁊ hoc ideo, quia nõ agitur nunc de preiudicio ecclesie romane, sed subiectorum, cũ prescribãtur iura que nõ erãt apud ecclesiã romanã facit ad hoc optime quod no. Inno. in c. conquerente. de offi. ordi. ¶ Cõcludo ergo quod ad hoc vt prescriptum sit contra communitatem Auximi, quod probet per communitatẽ rachanati, quod sciente vel soluente maiori parte populi ciuitatis Auximi fuerint in quieta possessione, vel quasi, percipiẽdi vectigalia ab hominibus Auximi p. xxx. an. ita qđ de istis xxx. annis deducat tempus guerrarũ, ⁊ mortilitatis modo predicto, ⁊ tempus scientie, quã verisimiliter potuerunt habere de dictis laudis, ⁊ iure competenti Auximo. nam regulariter per decenniũ inducit obligatio. vt no. in l. si de eo. ff. de acquir. pos. ⁊ in l. j. C. de ser. fugi. Item qđ aliud ius inducẽdi vectigalia in eorũ territorium habuerit ex priuilegio principis, vel per tãtum tẽpus de cuius initio nõ est memoria. Et hec dicta posui ita generaliter quia casus prescriptionis generaliter fuit mihi propositus: ⁊ sic non potui dare certum responsum. vt in c. de muliere. de spon. cum si.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti cõtingẽtia sic proponitur.

Quidam habens duos filios naturales ex cõcubina, masculũ scʒ ⁊ feminã, volens illos legitimare, cõcubinã in vxorem duxit ⁊ tandem vltimum condidit testamentũ in quo filiũ suũ masculũ heredem vniuersalẽ instituit: filie vero sue iam maritate reliquit iure institutionis florenos quadrigẽtos. ⁊ hoc suũ testamentũ fecit in domo ꝓpria iacens in lecto egrotus presentibus septẽ testibus rogatis vltra notariũ qui testamentum scripsit. Testatore denique defuncto filius masculus totam hereditatem tenuit: sicut in testamento cõtinebatur vixitque per viginti annos post patris mortem: ⁊ tandẽ pluribus relictis filijs decessit: elapsis nouem annis a morte patris filij corã potestate Senensi fuerunt conuenti super dicto legato quadringẽtorũ florenorum iure institutionis relictorũ dicte filie primi testatoris, ⁊ ipsorũ vt heredũ cõparuit procurator, ⁊ corã potestate litem contestatus est: demum perijt instantia elapsoque multo alio tẽpore, ⁊ interim iam sunt anni. xiij. fuit conuentus vnus ex dictis filijs nepotibꝰ primi testatoris super dicto legato, quatenus eũ pro sua rata cõtingebat, super quo factũ fuit inter ptes cõpromissum ⁊ coram arbitris fuit lis contestata nunc nouissime orta est quedã conuentio inter eosdẽ, ⁊ corã arbitris nouissime electis excipitur de prescriptione dicti legati: cũ a tẽpe dicti legati sint elapsi quinquaginta anni ⁊ vltra nec hʒ obstare litis cõtestatio facta coram potestate: quia iste qui nunc conuenit, erat tunc pupillus etatis scilicet nouem annorum ⁊ fm statuta Senensia pupillus non potest conueniri, nisi corã iudice pupillorũ. ⁊ aliter iudiciũ non valet ⁊ sic illa litis contestatio haberi debet pro non facta. Nec obstat contestatio litis facta coram arbitris iã fuit annus. xij. quia tunc erat debitum prescriptum. Queritur quid iuris.

¶ Consilium. xix.

1 ☞ Heredes de iure canonico possunt a se incipere prescriptionem si habeant bonam fidem.

2 Prescriptio semel interrupta etiam ciuiliter per litis contestationem non potest amplius inchoari propter malam fidem presumptam.

Ad plenius casus claram decisionẽ tria breuiter sunt examinãda. ¶ Primũ nunquid filius primi testatoris potuerit ex persona sua pscribere. ¶ Scd̃m qđ de filijs ipsius heredis nepotibus ipsius testatoris. ¶ Tertiũ psupposito quod fuerit inchoata pscriptio, nunquid fuerit interrupta p litẽ contestatã habitam coram iudice nõ suo: ⁊ quid de cõtestatione litis postea habita coram arbitris. ¶ Quo ad primum videt qđ filius prescribere potuerit: quia ignorare presumit testamentum paternum, cum cõsistat in facto iuxta plene not. per Bar. in l. qui roine. §. duo fratres. ff. de ver. ob. ⁊ bonefidei possessor prescribit contra legata, ⁊ hereditates etiam ad pias causas dispositas. vt l. si. C. de sacrosanct. eccle. ⁊ xvj. q. iij. c. si. facit quod no. gl. in l. licet. C. de iure deli. Et idem videtur dicendum quo ad filios nepotes primi testatoris, cum ipsi pariter ⁊ fortius presumantur ignorare testamẽtum aui, cum succedant ex persona eorum patris. nec habet obstare noviter conuento litis contestatio habita coram iudice incompetenti: quia talis contestatio non interrumpit prescriptionem, vt est tex. ⁊ ibi gl. in l. pe. C. ne de sta. defun. no. glo. in c. vt debitus de ap. ⁊ c. ex tuarũ. de pur. can. ⁊ xvj. q. ij. dilectio. §. potest. Nec ob. contestatio vltimo facta coram arbitris: quia tunc erat completa prescriptio computãdo tẽpus filij ⁊ nepotũ. ⁊ ideo nõ habet locum interruptio. ad hoc no. gl. c. vigilanti. de prescrip. ⁊ Jo. an. in regula, possessor. ⁊ regu. iur. lib. vj. in mercu. ⁊ ex his patet responsio ad secũdũ ⁊ tertiũ dubiũ. ¶ Sed his non obstantibus cõtrariam sententiam in casu nostro. arbitror veriorẽ ex triplici capite. Primo quia filius testatoris presumit habuisse notitiam testamenti, cum in facto mihi presupponatur, quod testamẽtum fuit inuentum in domo ipsius filij, ⁊ sic erat in hereditate iacente. l. si que cautiones. ff. fa. herc. ⁊ quis presumitur habere notitiam eorum que sua sunt. l. quisquis. C. de rescin. ven. facit c. ab excõicato. de rescri. c. cum illorum. de sen. ex. §. preterea testamẽtum fuit conditũ publice in domo ipsius testatoris in presentia septem testium, ⁊ notarij, filio existente in loco testatoris. ergo presumitur illius habuisse notitiã. arg. opti. in c. quosdam. ⁊ c. quanto. de presump. ⁊ l. consensu. C. de repu. ⁊ quod no. Bar. in l. j. ff. si cer. pet. ⁊ xvj. di. quod dictis. ⁊ c. j. de transla. episco. nec ab his discrepat Bart. in d. l. qui roine. §. duo fratres. nã ibi expresse vult, quod ex coniecturis presumi debet scientia etiam in filio. Est ⁊ alia scientie coniectura quia cum testator haberet duos filios masculũ scilicet ⁊ feminam, ⁊ de iure ciuili equaliter ab intestato succedere deberent vt in auc. defuncto. C. ad tertul. ⁊ filius totã hereditatem possedit iuxta dispositionem testamenti: ergo presumitur illius habuisse notitiam: quia alias presumeremus in eo delictum, ⁊ vsurpationem quod in dubio nõ est presumendum. sicut dicimus in extraneo possidẽte totam hereditatem, vt in dubio presumamus habuisse notitiam testamenti, ne presumatur animus vsurpandi. vt no. Bar. in d. §. duo fratres. ⁊ eadem ratio est de parte quo ad partem, sicut de toto quo ad totum. vt in l. an pars. ff. pro derelic. facit c. pastoralis. ver. item cum totum. de offi. dele. ⁊ hoc profecto plenissimum sufficeret ad scientiam presumẽdam. Si ergo filius habuit scientiam huius legati, non valuit prescribere. vt in c. si. de prescri. ⁊ qđ no. Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. Et per consequens nec filij illius heredis qui successerunt in hereditate, pscribere potuerunt: quia mala fides defuncti nocet heredibus in pscriptione ita qđ nec per se possunt prescriptionẽ inchoare. vt est tex. no. in l. cũ heres. ff. de diuer. ⁊ tẽp. pre. Et hoc indubitatum de iure ciuili, quo iure decidenda est presens q̃stio cũ sit inter laicos iuxta. not. in c. ij. de arbi. li. vj. ⁊ regula possessor.
1 de reg. iur. li. vj. ⁊ per Bar. in d. l. priuilegia. C. de sacrosan. ec. De iure vero canonico nunquid heredes possint a se incipere pscriptionem, si habeant bonã fidem, not. Dy. in d. regula possessor. posset dici quod sic ex quadã benignitate canonica. ar. eorũ q̃ no. in c. de quarta. de pscrip. ⁊ c. cura. de iur. pa. Sed ego semper teneo 3rũ, vt in hoc nõ differat ius canonicum a ciuili: quia nõ reperit iure canonico. vt in c. j. de oper. no. nun. Nec ob. no. in iuribus allegatis p Dy. quia illa nõ loquunt in herede, qui causat ius suum a defuncto, ⁊ censetur eadem persona cum defuncto. vt in auc. de iureiur. a mor. p. §. ʒ in successore in dignitate, q nõ causat ius suũ a defuncto, sed a superiore, a quo institutionẽ habuit: nec censet eadem persona cũ defuncto: merito pscribit si habeat bonã fidẽ, licet predecessor habuerit malã fidẽ: ⁊ ex hoc capite indubie iudicandũ est pro legataria vel eius herede. ¶ Scd̃m caput fauorabile legatarie est: quia psupposito quod filius testatoris ignorasset testamẽtũ paternum, tñ ex alio capite non poterat pscribere: quia aut erat malefidei possessor, qñ credebat hereditatẽ pro dimidia ptinere ad sororẽ, prout iure disponit: ⁊ nihilominus possidebat totã insolidũ ⁊ nõ potuit pscribere. ⁊ idem in filius heredibus ratione pdicta. Aut errabat in iure credens hereditatẽ totam ad se, vt ad masculũ pertinere: ⁊ etiã prescribere non potuit: quia error iuris impedit prescriptionem. vt in l. nunquam. ff. de vsucap. nec error iuris est psumendus. vt no. in l. sine culpa ff. de reg. iur. ⁊ per Bar. in l. scd̃ ⁊ si. §. fere. ff. de peti. here. ⁊ l. quod nerua. ff. depo. facit. l. quemadmodum. C. de agri. ⁊ censi. li. xj. ⁊ regula, qui contra iura mercat. de reg. iur. li. vj.
¶ Vertat ergo se veritas quo velit, nõ põt in casu nostro locum habere pscriptio. ¶ Ex tertio capite obtinere pʒ legataria, vel ipsius heres quia presupposito quod dictus filius legitime inchoasset prescriptionẽ, tñ quia post mortẽ suã per nouẽ annos: ⁊ sic antequã cõpleretur prescriptio. xxx. annorũ, fuerunt oẽs filij nepotes testatoris ad iudicium euocati, ⁊ per legatariã, seu eius heredẽ fuerunt certificati de testamẽto aui, ⁊ petitũ fuit ab eis dictũ legatũ ⁊ sic extitit dicta pscriptio interrupta: ita quod amplius nõ potuerũt prescribere ꝓpter superuenientiã malefidei. vt in c. fi. de prescri. ⁊ in regula possessor malefidei. de reg. iur. li. vj. facit quod nõ gl.
2 in regula, sine possessione. eo. ti. ⁊ li. ⁊ in c. j. xvj. q. iij. vbi nota. quod prescriptio semel interrupta etiã ciuiliter p litis contestationẽ, nõ põt amplius inchoari ꝓpter malã fidẽ presumptã. Nec ob. si di. quod illa litis contestatio fuit habita corã iudice incõpetẽti: quia dico quod hic fuit interrupta, nõ ꝓpter actũ ciuilẽ litis cõtestationis; sʒ ꝓpter superuenientiã male fidei, q̃ cũ cõsistat in facto nõ requirit iudicis cõpetentiã, seu actũ iudicialẽ hoc notãter voluit Ant. de bu. in c. vt debitus. de ap. super gl. j. vbi dicit, quod si ex gestis corã incõpetenti iudice, reus fuit effectus malefidei possessor, interrupta est pscriptio. vt in simili no. in exceptione, quã p illã quis cõstituit in mala fide. vt no. in c. cũ dilectus. de or. cog. facit qđ no. in c. at si clerici. de iud. Sed in casu nostro talia interuenerũt coram iudice incõpetẽti, p q̃ reus 3 quẽ nunc agit psumit incidisse in malã fidẽ, cũ fuerit allegatũ testũ aui, ⁊ legatũ in eo factũ. ⁊ oblata pticula testamẽti quatenus faciebat ad eũ qđ plus est, testũ semper fuit in domo illius rei, ⁊ fratrum eius quod poterant statim videre ⁊ verisimile est quod ⁊ viderunt

vel est eis imputandum, si noluerunt informari. ar. in l. qd te. ff. si cer. pe. et elegãter per Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo, denunciatione. in ad fi. vbi vult, ꝙ etiam extra iudicium iu test. heres per informationem verisimilem constitui in mala fide. Quinimo plus dico, ꝙ sine illa informatione non valuerunt isti nepotes testatoris prescribere, cum ex eo ꝙ semper habuerunt testm̃ in domo presumuntur scuisse legatũ ar. in d. l. quisquis. C. de rescin. ven. et qd no. Bart in d. §. duo fratres. et per consequens non potuerũt prescribere, et hoc solum sufficeret cõtra eos: nam mala fides probatur ex coniecturis, cum cõsistat in animo, vt no. Bar. in l. celsus. ff. de vsuca. et l. j. §. i ff. de iti. actuq; pri. et hoc solum sufficeret ad impediẽdam prescriptionem compleri et hoc est quartum caput victorie reportande: nec habet opitulari ꝙ isti conuenti erãt esse nouem annorũq; satis est doli capax ad comprehendendũ ea que erãt facta, scilicet legatum esse descriptum in testamento maxime cum fuisset allegatum per actorem, qui eos traxit ad causam. ad hoc optime. c. j. de delic. pue. et l. ij. ff. ad sill. §. impuberi. et qd not glo. in c. presbyter. l. xviij. dist. per doct. in c. cum nobis. de prescri. et hec sufficiant. ¶ Cõcludo ergo dictam legatariam seu eius heredem fouere iustam causam prescriptione allegata non obstante.

¶ Casus consilij sequentis

Casus in effectu sic pponitur. Ciuitas florẽtie habens multa loca in tẽporalibus sibi pleno iure subiecta

inter q est ciuitas Aretina, deputauit, et assignauit omnes suos redditus ordinarios, quibusdã exceptis, pro interesse montis, id est illarum pecuniarũ quas tẽpore necessitatis recipit. et exigit a suis subditis quibus respondet in quinq; vel parũ plus vel minus pro cẽtenario. Et de consuetudine illius cõitatis est deputare singulis quatuor annis quosdam officiales, qui habeant prouidere quid redditibus communitatis sit pro interesse Mõtis assignandũ et quid p aliis necessariis expendendũ. His stantibus contingit ꝙ imminẽte quadam necessitate soluendi stipendiariis deputatis ad obsequiũ dicte communitatis, quidã ciues electi habẽtes ad hoc potestatem, grauarunt extra ordinẽ multos eis suppositos inter quos grauarunt ciuitatem Aretinã, vt singulo mense solueret florenos centum per. xxix. mẽses et oia hec onera seu superindicta imposita per dictos ciues debebãt solui camerario conducte stipendiariorum. Interim durante dicto tẽpore fuit prouisum per florentinos vt dictũ superindictum centum florenorum solueretur per ciuitatem Aretinã per quatuor annos secuturos post dictos. xxix. menses finiendos. De mẽse Decẽbris. M. cccc. xvij. fuit ordinatũ, vt dictũ superindictum centũ florenorũ qd soluebatur camerario conducte solueret dicto Monti pro ipsius interesse. Demũ finito tẽpore dictorũ quatuor annorũ, et solutione facta singulo mense prout fuerat dispositũ, et ordinatũ fuerũt electi quidã ciues, qui haberẽt puidere quid esset mõti assignandũ: qui visis oĩbus prius assignatis Monti, reculerũt in cõsilio dicte ciuitatis Florentie, ꝙ erat vtile et expediẽs ꝙ oẽs introitus olim assignati Monti, confirmarẽtur per quatuor annos. concilium vero generale nulla expressa mentione facta de singulis redditibus prouidit per hec verba generalia que sequũtur videlicet, ꝙ omnia assignamenta facta pro solutione interesse Montis, que nunc vigent, et que vigebant de mẽse Decẽbris proxime preteriti, et nunc intelligãtur esse, et sint prorogata. et cõfirmata, et in pristino robore perdurẽt per tempus quatuor annorũ saluis his que scilicet in cõtrariũ prouisa sunt. Et nũc queritur an dictum superindictum centum florenorum videatur prorogatum ad quatuor annos, de quibus in dicta prouisione continetur.

¶ Consilium. xx.

1 ¶ Ciuitas exercens regalia habet tantã potestatẽ in territorio suo, quantam princeps in vniuerso.

2 Dispositio principis simpliciter facta contra suam precedẽtem determinationem, seu interlocutoriam non tenet ex defectu voluntatis.

3 Onera extraordinaria sunt odiosa, et sine magna causa et expresso principis consensu, non sunt exigenda.

4 Legato vsufructu domorum et eorum que sunt in domibus illis, excepto argento, non veniunt ea, que sunt comparata mercis causa.

1 Videtur primo quod sic: non enim in hac prorogatione deficit potestas. † quia ciuitas exercens regalia, hz tantã potestatẽ in territorio suo: quãtã princeps in vniuerso. no. Bart. precipue in ciuitatibus Tuscie in l. infamem. in fi. ff. de pub. iu. et in l. j. ff. de aqua plu. arcen. et l. hostes. ff. de cap. facit qd no. Bald. in l. decernimus. C. de sacrosan. ec. et Inno. in c. cum. P. tabellio. de fi. instru. et in c. cũ ve. de re iudi. bene facit tex. in c. p venerabilẽ. qui fil. sint legi. et c. super quibusdam. de ver. sig. Sed certum est principem posse imponere subditis superindicta, seu onera extraordinaria. vt l. vnica. C. de superindic. lib. x. Quinimo potest onus extraordinarium facere sua lege ordinarium vt l. j. C. de superindic. co. li. ergo et ciuitas habens regalia, hoc facere põt. ad hoc. c. j. que sunt rega. Item nõ deficit causa: nam pro republica põt habens regalia, vt princeps, etiã bona priuatorũ publicare vt leg. et no tal in l. item si verberatũ. ff. de rei ven. et l. anthiochensiũ. ff. de priui. cre. no. Inn. in c. que i ecclesiarũ. de cõsti. et Bar. in l. fi. C. si 3 ius vel vti. pu. et C. z. in l. rescripta. C. e. nec deficiũt vba, quĩ pdicta puisio prorogauit ad quatuor annos assignamenta facta pro interesse Montis nedum ea que vigebãt tpe reformationis: sz etiã ea que viguerãt de mense decẽbris proxime preteriti, quo tpe vigebat illud superindictũ. vnde illa lex voluit fingere prorogationẽ fuisse factã tpe quo durabat superindictũ cẽtũ florenorũ, et hoc voluerunt illa verba reformationis ibi: Et nunc intelligatur esse, et nunc prorogata, et cõfirmata, et in pristino robore pdurẽt. tc. nam verbũ intelligatur, est vbũ fictũ, seu psumptiuũ, et nõ verum vt in. c. ex studiis. in fi. in gl. de presump. et l. j. §. electiõe. ff. de vi et vi ar. certũq; est legẽ posse fingere actũ retro fuisse gestũ vt leg. et no. l. si is qui p emptore. ff. de vsu. et l. si maritus. ff. de adul. et c. literas. de tempo. ord. et ff. de ca. et postli. re. per totũ maxime in l. postliminiũ. co. tit. et p hoc tollit quod obiici põt ꝙ id qd nõ extabat, non poterat prorogari: quia prorogare idẽ est qd extendere. et hic presupponit habitũ de presenti vt l. sz si manẽte. ff. de preca. et qd leg. et no. in c. de causis. de off. dele. et l. priuatorum. C. de iuris. om. iu. Item nõ deficit volũtas statuẽtiũ: quia illa in dubio colligitur ex verbis. vt l. nõ aliter. ff. de leg. iij. et c. si. de ver. sig. et l. pspexit. ff. qui et e quibus. Nemo enim presumit dicere qd mente non cogitauit. l. labeo. ff. de sup. leg. et xxij. q. ij. c. his aũt. cũ in hac prorogatione cõcurrãt potestas causa, verba, et intentio, nihil est cur debeamus interpretationem in contrarium facere. ¶ Sed profecto ꝙ predicta et similia que adduci possent, videant multũ vigere p hac parte affirmatiua attamen si negotiũ diligenter et accurrate põderabimus, cõtrariã sententiã arbitrarer vnde preualere. Et primo pmitto, ꝙ nõ omnia occurrẽtia possunt aperta lege decidi: sed deficiente lege est ad legum similia recurrendum. vt l. non possunt. ff. de leg. et c. cum dilecta. de cõfir. vti. et c. trãslato. de cõsti. et l. illud ff. ad leg. aquil. et a. ic. l. natura eni rerũ. ff. de pre. verb. vbi deficiente simili recurrẽdũ est ad rationẽ naturalem. vt l. scire oportet. §. suffi. ic. ff. de excu. tu. et c. secundo requiris. in fi. de ap. no gl. in c. cõsuetudo. j. di. Sed discurrẽdo p legũ et canonũ similia, et iustitiã naturalẽ, hec pars 3ria, vt s. dicta prorogatio nõ sit extẽdẽda ad superindictum cẽtũ florenorũ, aperte monstrabit. et primo de hoc iudicio meo est quasi tex. in c. cũ olim. de

2 re iud. vbi aperte cõcludit † ꝙ dispositio pricipis simpliciter facta cõtra suã precedẽtẽ determinationẽ, seu interlocutoriã, nõ tenet ex defectu voluntatis: quia nõ psumit princeps velle venire 3 suã precedẽtẽ interlocutoriã alio nõ expresso. et per illũ tex. di. ic notanter Bart. in l. qd iussit. ff. de re iud. in fi. ꝙ si eodẽ iudicio super eodẽ facto appareãt due sententie interlocutorie cõtrarie, nec appareat ꝙ iudex tulerit secũdã animo reuocãdi primã, nõ videt prima reuocata: quia primã esse latam dz liquere iudici. l. hoc aũt. §. j. ff. ex quib. cau. in pos ea. sicut videmus in simili, ꝙ quis non videt renunciare iuri qd ignorat. l. mater. ff. de inof. test. nec similis videt exheredare filiũ quẽ ignorat habere. vt. C. de testa. mil. l. sicut certi. et in iudice ordinario ppter multiplicitatẽ factorũ presumit Bar. ignorãtiã, sicut in d. c. cũ olim. presumit ignorantia in principe, ita et fortius dicendũ est in casu nostro: nã cum primo fuisset data per Florentinos certa lex, et certa meta seu vita illi superindicto. vt s. finiret in fine quatuor annorũ, nõ est verisimile ꝙ in illa reformatione seu gñali ordinatiõe sup redditib9 assignãdis Mõtis, voluerint cõprehẽdere illud superindictum, qd iã habuerat prius per ipsam cõmunitatẽ certã vitã, et terminũ: quia nõ est presumendũ in dubio ꝙ dicta cõitas voluerit venire cõtra suã determinationẽ prius factã, et ita intolerabiliter et assidue vexare suos subditos oneribus extraordinariis iã diu vexatos, et guerris duris afflictos: cũ boni principis sit fauore suos subditos adiuuare. et interest ipsius habere sub se locupletes subiectos. vt in aut. vt iud. sine quoquo suf. §. cogitatio. et maxime per hoc dicẽdũ in casu nostro in quo dispositio et ordinatio cõitatis põt hre locũ, et vim suã absq; illo superindicto. ar. l. c. j. de iureiu. li. vj. et quia hec onera extraordinaria sunt odiosa, et sine magna cã et expsso principis cõsensu non sunt exigenda. vt. d. l. vnica. C. de superin. et in aut. itẽ nulla communitas. C. de sa. san. ecc. et per Io. an. in c. ij. de immu. ec. Secũdo principaliter induco casum no. in c. dilecti. de dona. vbi habet, ꝙ si post multas donationes annectit in fine clausula onerosa, lz gñalis, nõ tñ refert ad illã donationẽ q erat magis libera, et habebat suam determinationem specialẽ. Et per illũ tex. dixit Spec. in ti. de instr. edi. §. nũc aũt videndũ. ver. item excipe. qd clausula onerosa in fine posita nõ refert ad dispositionẽ habentẽ suam specialem determinationẽ: et idem voluit Barto. in l. talis scriptura. ff. de leg. j. Et facit notanter quod ipse no. in l. prętor aũt. ff. vi bo. rap. vbi dicit, qd ea q exorbitãt a iure cõi nõ intelligũtur repetita in lege postea gñaliter cõdita. Sed in casu nostro illud superindictũ fuit assignatũ Mõti cũ certa determinatione, scz vt durarẽt per quatuor annos tñ: ergo generalis puisio postea facta nõ dz extẽdi ad illud superindictum, habẽs determinationẽ, et certam vitã ex dispositione cõmunitatis: sed ad alia assignamẽta facta Mõti, q nõ erãt ita priuilegiata, nec habebãt determinationẽ ita limitatã. maxime: quia in odiosis facta est stricta interpretatio. Tertio ad idem notabiliter facit. l. paulo callimacho. §. j. de lega. iij. vbi habet ꝙ si multa legata fuerĩt vna facta in testo. quorũ aliqua fuerunt sub cõditiõe, alia vo pure: et in codicillis postmodũ testator dicto legatario fecit legata, et adiecit vt illis deberet esse contentus: illa dispositio generalis facta in codicillis, refert solũ ad legata q erãt vniformia, et de presenti debita: nõ aũt ad illa q debebant in casu mortis heredis. et hoc ex magna equitate. et de illo tex. fecit magnũ festũ Bart. in l. fideicõmissa. §. si quis

§.si quis ita.ff.co.ti.& voluit extendere ad omnia legata facta sub con ditione.que nõ erant vniformia cũ aliis. Ita notanter et singulari ter potest dici ad propositũ ꝙ reformatio nunc generaliter facta, de bet extendi ad assignamenta, que vigebant de mense Decembris que erant vniformia: non autẽ ad dictum superindictum centum floreno rum, quod habebat certum metũ, & conditionem, seu determinationẽ. Quarto ad corroborationem predictorum facit, quia dicta ꝓuisio no uiter facta disponit prorogando assignamenta, que tunc & prius vige bant ꝓ interesse Montis: sed cũ dictum superindictũ fuisset casu, & ad tps assignatũ ꝓ interesse Montis nõ põt dici simplr Mõti assignatũ vt sic veniat sub gñali dispositione facta super assignamentis prorogã dis. ad hoc notãter induco.l.quesitũ.i. prin.&.§.fi.&.l.si ita legatũ.ff.de leg.iii.& vbi probat ꝙ ea q casu aliter adsunt, abesse vident. Quidã em̃ ibi legauit, ea que casu ibi fuerant, non vident legata. ad idem.l.gñali.

4 §.vxori.ff.de vsufru.leg. vbi tex.no.dicit, † qꝫ legato vsufructu domo rũ, & eorũ q sunt in domib⁹ illis, excepto argẽto, nõ veniũt ea, q erant cõparata mercis causa, que fingunt nõ esse i domo, cũ nõ fuissent desti nata, vt essent in domo, sꝫ accidẽter fuerãt ibi collocata. Ecce ergo ꝙ etiã exceptio facta a legato nõ firmat legatũ in aliis q non sunt eiusdẽ nature cũ reliquis cõtentis sub dispositione gñali. ad idem.l.seio.§.me dico.ff.de annu.lega. ita dicẽdũ in ꝓposito ex predictis, & multis aliis similibus, q allegari possent, q breuitatis causa omitto, cũ predicta sa tis abunde sufficiãt. Cõcludo iudicio meliori semp saluo dictã ꝓuisio nem nouiter factam, non extendendam ad superindictum dictorum centum florenorum: presertim cum tempore prouisionis iam illud su perindictum esset extinctũ, nec debet induci fictio de qua dixi in prin cipio per iura superius allegata. Ex predictis satis patet respõsio ad iura & rationes supra inductas pro contraria parte: deficit enim in ca su nostro principis voluntas, vt colligitur ex predictis.

Consilium.xxi.

1 Iurisperiti non solent allegare iura, cum petuntur consilia per iu dices causarum.

2 Captus si extiti propter represalias indictas in odium tui, si sim coa ctus satisfacere, possum contra te agere & repetere.

In questione que ad presens vertitur inter Jacobũ olim Thomei bancherium actorem ex vna, & Mattheũ olim, simonis heredẽ quondam.d. Matthee ex alia pte, su per relutiõe quorundam librorũ, vt ex actis cause late col ligitur, Succincta i leui conclusione vtar, cum hoc sit consilium deci siuũ, & non ad vnius partis petitionem editum, secutus in parte domi

1 num Joan.and.in.c.sicut.de re iudi.dicentẽ, † ꝙ iurisperiti non solent allegare iura cũ petunt consilia per iudices causarum: secus si petit ꝑ partes. Dico ergo ꝙ in decisione huius.q. partes dñi potestatis esse debẽt in cõdẽnãdo ipsum Mattheũ tanꝗ heredẽ dicte dñe Matthee ad relutionẽ librorũ pignori subnerorũ per quẽdã Joannẽ de Florentia arbitrũ, seu calculatorẽ assumptũ ꝑ parte dicte dñe Matthee, dñ agere in humanis: & dictos libros sic redemptos cõsignãdo dicto Jaco bo actori. In ꝑdictã sniam me mouit principaliter: qm̃ a principio da to dubio in rationũ calculo legitime per dictas partes fuerũt assum pti calculatores rationũ, vt probat in.l.si residuũ.C.de distrac.pig.&.l. arbitro.& ibi per Bar.ff. qui satisd.cog.&.l. hac edictali.C.de secũ.nup. &.l.i.ff. de vẽt.inspi.&.c.fraternitatis.de frigi.& malefi.&.c.ꝓposuisti.de probatio. Et de his peritis in arte sua etiã per iudicẽ assumẽdis plene ꝑ Bar.in proe.ff.veteris.in ver.itẽ nota hic, ꝙ illi qui periti sunt &c.l l.ij.§. fin.C.de rescin.vẽdi. preterea istis sic assumptis licite datur ali quid remunerationis gratia qꝺ honorariũ appellat, vt.l.i.ff.si mensor fal.mo.dixe.& ẽt licite petũt, siue sit salariũ eis a principio taxatũ, siue id qꝺ consueuerint in hoc operas locare de quo per Bart.in.l.i.§.ludi quoq.ff.de var.& extraordi.cog. vbi tex.facit mentionẽ de istis calcula toribus.ad idẽ.l.ex empto.C.loca.& debet istis ꝓuideri per partes quo rum negotiũ gerunt, sicut dicit in delegatis & assessorib⁹, vt in.c.statu tum.§.insuper.&.§.assessores.de rescri.lib.vi. Cum ergo ex facto dicte dñe Matthee seu ipsi⁹ ꝓcuratoris ad hoc habẽtis mãdatũ contigerit ista suppignoratio librorũ, & in odiũ ipsius dñe Matthee, seu ei⁹ here dis nõ satisfaciẽtis de salario cõuento vel cõsueto dicto Joanni in cal culatorẽ pro sua parte assumpto, ex qua quidẽ pignoratiõe dictus Ja cobus sine aliqua sua culpa incurrit dãnum: quia caret cõmoditate li brorũ: ergo potuit agere cõtra dictã dominã Mattheã, seu eius here dem, vt dictos libros reluat, & eum indẽnem cõseruet etiã ꝑsupposito quod male fecerit dictus Joannes in supponendo libros pignori. hoc aperte videt probari per id qꝺ legit & not.in.l.nam & seruius.& ibi per Bar.ff.de nego.gest. vbi probat qꝺ si passus sum etiã iniuste aliqꝺ dã num ꝑpter factũ tuũ possum agere cõtra te ad satisfactionem dãni. ad idem.l.licet.in fi.ff.nau.cau.sta.&.l.si non.§.cum aut.ff.de his qui deie. vel ef.&.l.si merces.§.culpe.ff.locati. vbi sunt tex.optimi in materia no stra. & qui causam dãni dat, dãnum dedisse videt, vt i.c.fi.de iniu. & dã. da.facit qꝺ no.in.c.sicut dignũ.de homi. Et per hec iura dixit notãter

2 Bar.in tractatu represaliarũ.q.decimo. † ꝙ si capt⁹ fui ꝑpter repre salias indictas in odiũ tui.& coactus sum satisfacere, possum agere cõ tra te, & repetere qꝺ ꝑpter factũ tuum: & tui odiũ astrictus fui soluere. & idẽ firmauit Bar.in.d.l.nam & seruius. Idem tãgit in.l.ii.in fin.ff.de ver.ob. ad idem facit qꝺ idẽ Bar.no.in tractatu de tyrã.&.l.creditor.ff. de solu. vbi dicit, qꝺ si debitor iniuria creditoris fuit coactus debitum soluere per tyrãnum, cõsequit liberationẽ saltẽ in effectu. idem voluit in fili in.l.cotẽ ferro.§.qui maximos.ff.de publi. vbi firmat qꝺ si emẽs pedagiũ a ciuitate passus est maximũ dãnum ꝑpter guerram quã ciui tas alteri intulit, vel ipsi fuit illata, potest agere cõtra ciuitatẽ ad in teresse: qr ex facto seu odio, ipsius dãnum passus est. Ita dicendũ punc tualiter in ꝓposito, cũ ipsius facto dñe Matthee assumentis illũ Joã nẽ in suũ calculatorẽ hoc dãnum carẽtie librorũ incurrerit dictus Ja cobus, qꝺ potest agere cõtra heredẽ ipsi⁹ dñe Matthee ad satisfactio nem dãni: & sic ad relutionẽ dictorũ librorũ. & facit qꝺ no.doc.in.c.calũ niam.de penis. nõ obstat predicte cõclusioni si dicatur, quod dicta dña Matthea erat vsufructuaria, & sic sumpt⁹ litis debebãt pertinere ad heredẽ, qui erat ꝓprietarius. Ad hoc em̃ respõderi põt multipliciter, & primo qꝺ ipsa.d. Matthea tenebatur dicto Joanni ex cõtractu suo noie gesto qꝛ pa*et ex eo, qꝛ cõstituit procuratorẽ etiã ad eligendũ cal culatores rationũ, & ꝓmisit sub hypotheca & obligatione oium bono rum suorũ habere ratũ, & gratũ quicqd dictus ꝓcurator in dicta cau sa, & in dependentib⁹ ab ea fecerit, & sic etiã post renũciationẽ vsufru ctus remãsit dicta dña Matthea obligata dicto Joãni electo ꝑ suũ ꝓ curatorẽ ad ꝓuidendũ sibi de labore suo. Ad hoc bonus tex. cũ mate ria sua in.l. ꝓcurator.& qꝺ legit & not.l.i.post mortẽ.§.tutor.ff.qñ ex fa. tu. Preterea dicta dña Matthea pugnabat pro iure suo cõsequẽdo: & sic suis sumptibus debebat militare. Itẽ quia modica impẽsa etiã fa cta in re, in qua est cõstitutus vsufruct⁹, pertinet ad vsumfructuariũ, & nõ ad ꝓprietariũ, vt.l.hactenus.&.l.si pẽdentes.ff.de vsufru. Preter ea & tercio qꝺ teneat ad sumptus, vel nõ, curãdũ nõ est in casu nostro. satis em̃ est qꝺ ex electione sua seu sui procuratoris dictus Jacob⁹ in currerit dãnum. imputandũ est enim sibi si talem elegit. argu.in.l.cum mãdato.in fi.ff.de procura. Et ex predictis patet respõsio ad id ꝙ op ponitur per alteram partẽ, qꝺ dicta dña Matthea erat mortua tẽpo re quo dicti calculatores retulerunt: nã vt predixi, satis est qꝺ hoc dã num contigerit ex electione sua: & sic ex facto suo. est enim in hoc initiũ cõsiderandum. debebat enim dicta dña Matthea post suam renũtia tionẽ, vel ipsius heres post eius mortẽ, illico ꝓuidere, vt nullum dãnũ potuisset cõtingere dicto Jacobo ex electiõe sua, & cõcordare dictũ cal culatorẽ: nam sibi erat satisfaciẽdum pro labore suo, cũ pro eo nõ remã sit quin negotiũ habuit effectũ. ad hoc qꝺ legitur & not.in.l.i.§. diuus Seuerus.ff. de var.& extraordina.cog.& melius in.l.sed addes.§.cũ q dam.ff.loca. illud quoq absoluti iuris est, qꝺ obligatio causata in per sonam defuncti, transit in heredem. vt.l.veteris.C.de cõtrah.& cõmit. stipu. Ultimo nõ ob. si dicatur ꝙ libri non sunt dicti Jacobi, qꝛ hoc est falsum. nam cũ contraxisset societatem cũ Adoardo, & per illũ gerebat negotia societatis, libri societatis erãt cõmunes. vnde socius põt age re contra socium actione pro socio ad editionem librorũ, vt.l.quedam. primo responso.ff.d. edẽ. vnde quilibet sociorum pro sua cõmoditate potest agere insolidũ, maxime quia cũ dictus Jacobus exerceret nego tiationem per Adoardum solum, videtur eum constituisse institorem suum: vnde obligabatur ex actibus per illum gestis. iuxta plene nota. per Bart.in.l.eadem.ff.de duobus reis. cum sibi mandasset vt libros conficeret, iuxta ea que leguntur & not.in.d.l.quedã. maxime per Bar.

Casus consilij sequentis.

Quidam Joãnes de senis heres

ex testõ Angeli de Senis, cõcessit, dedit, & cõsignauit dñe Nicolae filie dicti Angeli, vnũ fundũ Titianũ, possessum ꝑ dictũ Angelũ eidẽ dñe Nicolae relictũ in dicto testõ, ꝓmittẽs dict⁹ Joãnes eidẽ dñe, Nicolae & hẽdibus suis tanꝗ heres predict⁹, & noie suo ꝓprio dictũ fundũ semp defendere, & disbrigare ab oi persona &c. Et pro predictis obseruãdis obligauit se dictus Joãnes, suosq heredes, & bona ꝑsentia, & futura, put de ꝑdictis latius & clare pꝫ publico documento manu publici no tarij. Post hec dictus Joãnes vẽdidit quedã bona sua, & inter cetera vẽdidit cuidã Titio de Senis domũ quandã, deinde ꝓ suis excessibus fuit publice bãnitus, & rebellis fact⁹, & oia eius bona fuerũt publicata. Nuperrime vero mota fuit questio cõtra dictã dñam Nicolã sup dicto fundo eidẽ ꝑ dictũ Angelũ eius genitorẽ relicto, per quẽdã Caium de Senis: q dicta Nicola statim mota sibi lite denuntiauit, & significauit dictã litẽ sibi motã dicto Joãni, vt veniret, & cõpareret ꝑ se, vel ꝑ aliũ ad defendendũ eam, & dictũ fundũ in dicta lite sibi mota ꝑ dictũ Caiũ: qui Joannes in predictis semp fuit cõtumax. Tandẽ dictus Caius cõ tra dictã dñam Nicolam in dicta causa sententiã ꝑ se reportauit: & fuit dicto Caio dictus fundus adiudicatus detinendus in causam pigno ris pro debito per eum petito. Nunc autem euicto dicto fundo supra dicta domina Nicola facta legitima discussione cõtra dictũ Joannẽ, & bona sua que vacãtia nõ reperiuntur, agit similiter hypothecaria cõ tra heredẽ dicti Titij emptoris dicti Joannis ꝑ relaxatione dicte do mus eidem obligate, & hypothecate vigore supradicte obligatiõis si

bi facte per dictum Joānem modo predicto, qui quidem heres cōtra petitionē dicte domine Nicole excipit, quod dicta domina Nicola in predictis nō est audienda, cum ipse tenuerit, et possederit dictā domū per se, et per dictum Titium olim patrem eius titulo predicto emptionis per tēpus decem annorū, et satis vltra: et sic dictā domū prescripsit, et super ea molestari non potest vigore cuiusdā statuti Senēsis: cuius quidem tenor talis esse dignoscitur: vez. Et quicunque possederit rem aliquā debitoris sui vel alterius persone iusto titulo per decē annos, sine cōtradictione, vel molestia dicti sui debitoris, vel cuius res fuerit illam prescribat: et de ea in perpetuū molestari non possit, non obstante aliquo capitulo constituti. Modo queritur quid iuris.

Consilium. xxij.

1 Hypothecaria prescribitur per tertium legitimo titulo spatio decem annorum.
2 Prescriptio non currit impedito agere de iure.
3 Prescriptio cum bona fide partim est inducta in fauorem possidentis bona fide, et partim in odiū negligentis ius suum prosequi.

Videtur primo dictum heredē se posse tueri vigore dicti statuti, cum illā domum possederit iusto titulo sine cōtradictione alicuius persone per decennium et vltra: ergo nō pōt aliquo modo per aliquē molestari, vt statuto cauetur. et cum verba statuti clara sint, alia interpretatione non egent. l. ille aut ille. ff. de leg. iij. et l. non aliter. eo. titu. et de regu. iur. c. ij. et de verbo. signifi. c. fi. nec dubitari potest de validitate statuti maxime in hac ciuitate Senarū, que exercet iura principis, vt in l. oēs populi. et quod not. maxime per Barto. prope finem sue repetitionis, de iusti. et iure. et per eundem in l. infamē. ff. de publi. iudi. in fine sui apparatus. Preterea etiam dicto statuto omnino cessante videtur dictus heres tutus de iure communi: nam hypothecaria prescribitur per tertiū legitimo titulo spatio decem annorum, vt probatur in l. i. et ij. C. si aduer. cre. no. in l. cum notissimi. C. de pscrip. xxx. an. in gloss. ij. Iste vero heres et defunctus habuerūt titulū p emptore, vt. ff. pro emp. l. i. Bona autē fides hoc casu psumitur, quia non presumitur qs habere scientiā hypothece alterius, cū cōsistat in facto, vt in regula, presumitur. de reg. iur. lib. vi. et l. error facti. ff. de iur. et fac. igno. et l. cū qa. C. eo. et qr psumēda sit bona fides, no. in c. sanctorū. et c. fi. de pscrip. no. per Bar. in l. celsus. ff. de vsuc. et l. i. §. i. de iti. actuqz pri. satis enī est allegare bonā fidē: qr cū cōsistat in animo, probari nō potest, vt no. gl. instit. de acti. §. alie.
Sed his nō obstātibus, que iudicio meo vere non obstāt, contrariā sniam puto veriorē. Moueor primo ratione iudicio meo inconuincibili.
2 Impedito de iure agere nō currit prescriptio, vt l. i. in fine. C. de anna. excep. et l. in rebus. C. de iur. do. in quibus patet, qr nec filiosfamilias in aduētitijs, nec mulieri in rebus dotalibus cōstante matrimonio, et durāte patria potestate, currit pscriptio: quia de iure agere non possunt: sz pscriptio currit a die, qua actionē mouere possunt. ad idē. c. quia diuersitatē. de cōces. prebē. psertim qn impedimentū cōtingit anteqz esset inchoata pscriptio iuxta theoricā Bar. in l. senatus. ff. de offic. presi. Sz certum est qr in casu nostro dicta dña Nicola semper vsqz ad hodiernū diē nō habuit de iure facultatē agēdi: qr anteqz res euincatur, nō pōt quis agere: licet dicatur qr res sit aliena, vt l. i. l. qui rem. et l. ij. post. C. de
3 euic. ergo hactenus pscriptio nō habuit locum cōtra eam. Preterea prescriptio cū bona fide partim est inducta in fauorē possidētis bōa fide, et partim in odiū negligentis ius suū psequi. xvi. q. iij. prescriptionum. facit qd no. Bar. in l. i. ff. de vsuca. et Dy. in regula possessor. de reg. iu. lib. vj. et Bart. in l. nemo potest. ff. de leg. i. Cum aūt in casu nostro non possit dicta dña Nicola notari de aliqua negligētia, cum prius scz aū euictionē nō potuerit de iure suo experiri, ergo deficit fundamentū super quo fundata est prescriptio, merito nō debuit currere. facit qd l. si. legit et no. maxime per Bar. in l. i. ff. qd vi aut clā. qs enī eam incusare poterit, cur nō egerit hypothecaria, cū si voluisset agere, nō potuisset, vt supra pbatū est. Clarissimū ergo est qr iuris cōis pscriptio sibi non habet obstare, maxime cū tex. in d. l. i. C. si aduer. cre. pōderet, et fundet se sup diuturno silentio creditoris hypothecariā intētantis. et sic respicit illū qui potuit pclamare, et negligētia siluit, que verba adaptari nō possunt ad eū, qui pclamare nō potuit. non enim pōt dici silere, qui nō pōt loqui. eius enī pprie est silere, q loqui pōt. sicut in simili dicit lex qr eius est nolle qui potest velle, vt l. eius. ff. de reg. iur. et ille dr intestatus, qui potuit cōdere testm. vt l. i. ff. de suis et legi. et qr cōtra creditorē habētem hypothecariā iusta causa impeditū non currat pscriptio, est casus sin vnū intellectū in l. cū postulassem §. fi. ff. de dam. infec. et no. gloss. in d. l. i. C. si aduer. cre. Idem dico ad dispositionē statutariā: nā statutū debet reduci qtū fieri potest ad terminos iuris cōis, vt l. ij. C. de noxa. et c. cū dilectus. de cōsue. no. Inno. in c. causam. de pscrip. et Barto. in l. oēs populi. ff. de iu. et iure. sicut ergo pscriptio a iure cōi īducta nō curꝛit cōtra nō valentē agere, vt. s. dixi. ita dicendū in prescriptione statutaria pscrtim: qr statuēs simpliciter induxit pscriptionē: et ius cōe generaliter disponit, qr nō valenti agere, nō currit pscriptio. vnde nō est presumendū qr statuentes voluerint in hoc corrigere ius cōe per statutum generale, vt l. ij. qn. et qd ibi no. C. de inoff. testa. itē nō psumendū est qr voluerint sine culpa et delicto alterius tollere sibi ius, qd faceret si cōtra nō valentē agere curreret pscriptio, qd non est dicendū: quia nō debemus presumere iniquitatē et iniustitiā in lege principis, vel populi. ad hoc qd no. gl. in l. quoties. C. de preci. impe. offe. d. l. ij. §. si qa a principe. ff. ne qd in loc. publ. et in c. super eo. de offi. dele. nam lex debet eē iusta, rōnabilis, et honesta. iiij. dist. erit autē lex. et C. de legi. l. leges. facit qd no. Bal. in l. oēs populi. palleg. Item statutū recipit interpretationem restrictā, qn aliter intelligēdo quis incurreret dānum sine culpa. vt l. ij. C. de nota. et l. vegradatim. ff. de mune. et hono. et plene per Bar. in d. l. oēs populi. et l. nō dubium. C. de legi. sed in casu nostro dicte dñe Nicole cōtingeret dānum, si dictū statutū deberet ita cruditer intelligi, vt curreret pscriptio impedito a lege agere. preterea statutum loquēs in terminis iuris, recipit limitationes et exceptiones iuris, vt. c. cum dilectus. et c. ad audientiā. de cle. nō resi. d. l. ij. de noxa. ergo intelligendū prout iura dant legem pscriptioni. Rursus si bene statuti verba ponderentur hoc qd dixi sonare videntur: ouidet enim cū quis possedit decem annorū spacio sine cōtradictione, vel molestia sui debitoris, vel alterius &c. et ne in casu nostro is cuius erat res, vel habebat hypothecariam, poterat contradicere, seu possidētē molestare: sed in casu nostro non poterat dicta dña Nicola cōtradicere rōne predicta, ergo statutū nō habet locum cōtra eam put supra dixi in dispositiōe iuris cōis. Ex his tēpus clare cōceditur qr nec pscriptio statutaria, nec iuris cōis, habet locū cōtra dictam dñam Nicolā cum a tpe euictionis dicti fundi quo incepit posse agere: et per cōsequēs incipit pscriptio currere, nō sit decēnium elapsum. Qd aūt dicte dñe Nicole hypothecaria circa dictā domū cōpetat, aperte colligitur ex pmissiōe facta per dñm Joannē, qui etiā noīe pprio pmisit de euictione dicti fundi sub hypotheca oīm bonorū suorū, inter que erat dicta, domus Titio vendita, que transire dz cum onere hypothece in emptorē etiā si sciente creditore, et tacēte fuerit vēdita, vt l. sicut. §. non videtur. ff. quib' mo. pig. vel hypot. sol. et c. ex liio. de pig. pstertim cū ex dispositiōe legali dictus Joannes heres eēt obligatus de euictione, maxime cū legatū fuerit factum filie, de quo plene legitur et no. in l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. i. Qd autē cōtra dictū Joannem non possit agere hypothecaria, cum dictus Joānes sit tanqz rebellis absens, nec reperitur aliquid possidere, clare patet ex his que leguntur et notantur per gloss. et Barto. in aut. hoc si debitor. C. de pignoribus.

Consilium. xxiij.

1 Vsufructuario datur interdictum si fuit deiect', et nec possit vti frui.
2 Petens restitutionem duo debet probare: scilicet possessionem et deiectionem.

In causa que ad presens vertitur inter dñm Antoniū rectorē ecclesie sancti Andree actorem noie dicte eccle ex parte vna, et abbatissam et monales monasterij sancte Clare Senēsi. ex altera, in eo et super eo qr dict' dñs Antonius petit se reduci, et reponi noīe sue ecclesie in pristinū statū percipiendi annuatim pensionē sex florenorū et trium librarū, tam a dictis abbatissa et cōuētu, qz a quolibet alio detinēte possessionē de qua in libello. et dictā abbatissam et conuētum sibi cōdēnari ad solutionē dicte pēsionis subtractis certis tpibus, de quibus in libello. Duo sunt breuissime ad clarā huius cause decisionē examināda. Primū, nunqd dictus dñs Antoni' potuerit possessoriā in hac cā intētare. Scdz, psupposito sine veritatis preiudicio qd potuerit, an pbauerit intētionē suā: ita qr pro eo sm formam petitionis sue sit snia ferēda. Ad primū vr qr inepte egerit: qr in istis psonalibus obligationibus non est dare petitorium: sz agitur cōtra psonā, vt faciat id ad qd se obligauit. instit. de ac. in pn. ergo nec possessoriū: qr possessoriū dr respectu petitorij. et vbi nō cōpetit primū, nec scdm, vt no. Dy. in l. si certis annis. C. de pac. et Bar. in l. fi. ff. quorū bo. Si ergo inepte egit, snia est cōtra eū ferenda, vt in c. examinata. de iudi. et l. i. ff. si men. fal. mo. di. Sed his non ob. in cōtrariū sez veritas, et pro hac parte adduco casum eōssum et rotūdum in terminis nris in c. querelā. de elec. vbi p pensiōe subtracta q debebatur occasione vni' ecclesie alteri ecclesie: fuit actum possessorio. Nec ob. cōtrariū supra formatū. pcedere enī pōt in obligationibus mere psonalib': sed in casu nostro debetur pensio nō respectu obligatiōis psonalis, sed occasione rei possesse, de qua in libello sit mentio: quo casu cōpetit possessorium sicut cōpeteret p ipsa re. d. c. querelā. idē esset si habeo obligatā psonā ad aliqd annuatim dandū ppter ius, qd habeo in psonā: vt qr est meus vasall', vel adscriptitius, vt no. Bart. in d. l. fi. Et qd in casu nro cōpetat possessoriū expresse firmat Jo. an. in c. pueniēs. de censi. et Inno. in d. c. querelā. et est in ca. Cy. in d. l. si certis annis. nā videm' in simili, qr vsufructuario datur interdictū si fuit deiect', nec possit vti frui. l. iij. §. vnde vi interdictū. ff. de vi et vi ar. et tū vsusfructus debetur persone occasiōe rei. ff. de vsufructu. l. i. Idē videm' in interdicto de itinere. actuqz pri. et de iterdicto de aqua quoti. et esti. vt. ff. de iti. actuqz priua. l. i. et de aqua quoti. et esti. l. i. in quibus pz, qr p istis seruitutibus q debentur a re psone, agi pōt possessorio, facit optime qd no. gl. in c. nullus. scdo. ij. q. ij. et hec p primo. Ad scdm. an dictus dñs Antonius pbauerit sibi necessario incūbentia ad obtinēdam restitutionē in pristinū &c.

Videtur

2 Videtur primo q nō. † qr duo dz pbare petens restitutionem, possessionē. s. z dilectionē, z altero deficiēte cessat possessoriū, vt. c. cōsultationibus. de offi. dele. z. c. olim. j. z. ij. de resti. spol. sed dictus do. Antonius nō pbauit possessionē: qr in istis incorporalibus nō acqrit quasi possessio sine sciētia z patiētia dñi, vt. l. ij. z qd ibi no. p doc. C. de serui. no. Inno. in. c. bone. ij. de postu. prela. z. in. c. cōquerēte. de offi. ord. z. c. ij. de in integrū resti. z multis aliis locis per Bar. in. d. l. j. ff. de iti. actuq; priua. Sz in casu nostro nō fuit probatū q rector sancti Andree perceperit pensionē occasione dicte possessionis scietibus abbatissa, z monialib⁹. ergo nō acqsiuit quasi possessionē pēsionis: nec sufficit q is qui habebat possessionē conductam a monialib⁹ soluerit: qr non potuit colon⁹ preiudicare dño ignorāti soluēdo pensionē alteri, maxime cum semper soluerit pēsionē dictis monialibus, vt legitur z not. in. l. cū in. §. j. ff. de acquir. pos. Item nō pbauit delectionē maxime violentā que requirit in hoc, vt. d. l. j. ff. de vi z vi ar. Sed pfecto cōtraria pars pualet in casu nostro: nam primo dictus Anto. clare pbauit possessionē percipiendi dictā pēsionem, cū probauerit eā percepisse scietibus, z qd plus est, expresse disponētibus abbatissa z monialibus dicti monasterij. que cum cōstituissent syndicū ad dictā possessionē locandā, expresse mādauerūt economo, vt locaret cū onere soluēdi dictā pensionē, qde debet rectori seu ecclesie sancti Andree. z probat q p illū cui dicta possessio fuit sic locata, q extunc dicta pensio rectori sancti Andree pro tēpore existenti plurimis annis fuit soluta. Quinimo fuit expresse probatum, qd etiāq dicta possessio, peruenisset ad manus dictarū monialiū. fuit proea ab antiquioribus possessoribus pēsio predicta soluta ecclesie. Item probat q fuit trāslata in dictas moniales cū onere soluēdi pensionem: vnde longe magis q sibi necessario incūberet, pbauit. d. Anto. cū vnica solutio suffecisset ad pbandā istā quasi possessionē: qr tale quid non solet de gratia cōcedi, vt legitur z not. in. c. cum ecclesia sutrina. de causa pos. z ppric. per Inno. in. c. bone. de postu. pla. z per Bart. in. d. l. j. de iti. actiq; priua. facit optime. c. cū de beneficio. de pben. lib. vi. Probat etiā pdicta delectio: quia eo ipso q moniales noluerunt soluere, spoliauerunt dictā ecclesiam sancti Andree ista quasi possessione: nam aliter spoliatio interuenire nō potest. vnde satis est pbare in istis quasi possessionē: quia ipso facto pbatur spoliatio, q denegat solutio, vt probatur in. c. suborta. de re iudi. z ibi hoc no. Inn. in princ. ad idem in. c. que relam. pallega. vbi de vtroq; dubio est casus rotūdus decidens qōnem istam. facit qd no. Bar. in. l. priun. ff. de no. ope. nū. doc. in. c. mādatum. de rescrip. ¶ Ex quibus oībus cōcludo, q dictus vicarius subdelegatus in hac parte apostolicus debet restituere dictū dñm Antoniū nomine ecclesie sue ad statum pristinū percipiendi annuatim dictam pensionem quinq; florenorū, z triū librarū Senēsium occasiōe dicte possessionis seu possessionū in libello cōtentarū, ac condēnare syndicū dicti monasterij z ipsum monasteriū dicto dño Antonio pdicto nomine ecclesie ad solutionem pensionis subtracte pro temporibus retro actis, quibus soluere indebite denegarunt, de quibus in libello dicti domini Antonij.

¶ Consilium. xxiiij.

1 ☞ Pacta inita cum principe seu ab habentibus principis authoritatem, habent vim legum.
2 Vsurarum restitutio per suspectum fieri non debet.

ILlud de iure queritur an inspectis primis z secūdis pactis, z conuentionibus initis inter cōe Senen. ex vna parte: z Laurētium toscanū Mediolanen. ex alia valeat dictus Raynerius per se vsuras debētibus recipere restituere, absq; eo q deponeret annuatim depositario p cōe eligēdo prout in primis capitulis continebatur octingentos florenos zc. ¶ Scdo presupposito q per se restituere valeat, an posset cōuenire cū creditoribus ipsarū vsurarū p minori quātitate: vt sic consequat absolutionē super toto debito. Saluatoris per prius postulato suffragio, nūc primū dubium attingēdo q dictus Raynerius per se restituere valeat: qr pacta nouissima attendenda sunt, z nō priora. vt. l. pacta nouissima. C. de pac. Sed in vltimis pactis simplr dictum fuit, vt dictus Raynerius restituat quinq; milia florenorū infra certa tpa, nec fuit ndiectū vt de eis fieret depositū, ergo ipse restituere habebit. Scdm ad idē facit: qr in nouis pactis fuit expsse cōuentum, vt cōi nō liceat in aliquo cōuenire quouis qsito colore. ergo nō est aliqd extrinsecū subintelligendū, per qd in aliqua parte obsiciat dictis capitulis. facit. l. si ita stipulatus fuero: §. planc. aūs chrysogonus. de verbo. obli. ¶ Sz his nō obstātibus contrariā sniam existimo veriorē. Moueor pncipaliter: qr cum in pactis antiqs multa diceret, Primo vt fieret restitutio vltra quinq; millia florenoꝝ. Scdo, vt dicta restitutio fieret pro ciuib⁹ scdo comitatinis zc. Tertio dicebat vt pecunia restituenda per dictū Raynerū deponeret, z redderetur debētib⁹ habere, per eius eligendū a cōi. Quarto q incerta darētur domui sapientie zc. In pactis vo nouissimis quoad materiā nostrā vnū dūtaxat fuit expressuz cū limitatione, vt scz dictus Raynerius restitueret qnq; millia florenoꝝ, nisi refirmaret in exercitio pstādi, quo casu adueniēte obligabat dict⁹ Raynerius ad restituēdam totā summā. s. octo milia florenorū: de reliquis vero contētis in primis capitulis, que predictis cōtentis in scdo oīno sunt cōnexa, nihil dr in ipsis secūdis: qr nō est verisile q ab illis prorsus fuerit recessum. cum hodie non fiat nouatio obligatiōis, nisi expresse hoc fuerit dictū. vt. l. si. C. de noua. not. plene Bar. in. l. j. §. ij. ff. de preto. stipu. In secūdis vo capl'is non fuit dictū, q illa facerēt animo nouādi. Nec ob. si dicat, q vbi tacite fit nouatio, subueniat per viā exceptionis, vt not. glo. in. d. l. si. z Bar. in glo. in. l. ij. ff. co. qr illud verū, vbi pōt apparere q tacite fuerit nouatio facta. Sz in casu nostro nō potest cōprehendi nisi respectu quātitatis: qr solū, vt predixi, dictus Rayneri⁹ obligauit se ad restituēdū quinq; millia florenoꝝ, residuū vo si ingrū refirmaret in suo exercitio prestādi. z sic tacite fuit facta nouatio respectu quātitatis, cū sm priora pacta tenebat simpliciter ad totā quātitatem simpliciter z absolute non expectata noua reformatione. In aliis vero nō pōt dici, q tacite fuerit recessum, cū ex nulla parte pactoꝝ hoc possit cōprehēdi: nā in secūdis pactis nō dicit, cui debeat restitutio fieri, ergo dz intelligi de depositario eligēdo per cōe, prout in primis capitulis dicebat, cū psona extranea nō debet intelligi l. stipulatiōe. d. §. chrysogonus. Et verba dubia z generalia debēt intelligi sm precedētia. l. si seruus plurīū. ff. de leg. j. z. l. qui filiab⁹. eo. ti. z. c. inter dilectos. de fide instru. Et si diceremus cōtrarium sequeret absurdū: qr in secūdis capitulis nō fuit puisum quid fiendū de incertis: nec de prerogatiua ciuium ad comitatiuos, z alios forēses, put in primis capitulis dicebatur. non enim est psumendū, q magnifici dñi z alij ciues, qui pacta secūda fecerūt, voluerint preiudicare domui sapientie, z super incertis nihil disponere, vel ppriis ciuib⁹ tollere priuilegium prelatiōis. Hec enim nisi argumentū locupletissimum prestāt, q non intēdebāt nec expresse nec tacite recedere a priore obligatiōe, nisi quaten⁹ fuit expssum in secunda. hoc etiā expsse videt pbari in. l. qui vsumfructū. ff. de verb. obli. vbi patet, q in dubio non presumit facta nouatio, qn plus cōtinetur in prima obligatiōe, q in secūda, q expresse firmat Bart. in. d. l. j. §.
1 ij. de pto. stipu. ¶ † Scdo pncipaliter, quia pacta inita cū principe seu habētibus a principe authoritatē, vt est hec cōmunitas Senarū, habēt vim legū, vt legit z no. in. l. cesar. ff. de publi. z. l. pe. C. de dona. inter virū z vxo. sed lex posterior recipit limitationem sm precedētem, vt in l. sz z posteriores. ff. de legi. z notāter pbatur in simili in. l. sciendum. ff. qui satisda. cog. iuncta au. offerat. C. de litis cōtest. eā intelligēdo put no. gl. z Bar. in. d. l. sciendum. nam licet lex nouissima. s. aut. offeratur. simpliciter dicat reum teneri ad cautionē prestādā de iudicio sisti, supplet tamē, z determinat per legem antiquā. s. si non possideat immobilia. put dicit in. d. l. sciēdum. de hoc etiā per Bart. in extrauagāti, ad reprimēdū. in verbo, nō obstantibus. Ita dicendum in pposito, cum in pactis secūdis simpliciter dicat de restitutione quinq; milliū florenoꝝ fiendarū nō dicatur per quem, z quid de incertis, z quib⁹ primo sit fienda restō, debuit suppleri z determinari per antiqua capitula: z profecto contrariū sentire iniquitatē maximā sapit: tertium cum scda conuētio intercesserit dūtaxat respectu quātitatis minuende z non respectu modi restituendi; cum dictus Raynerius sit oīno suspectus circa restitutionē fiēdam: quia cum nō restituat ppriās vsuras non est verisimile q integre z fideliter restituat alienas. arg. xlvij. distin. c. sicut. ij. §. ne
2 cesse. † Et restitutio vsurarū interim nō debet fieri p suspectū. vt in. c. cū sit nimis. de iude. z qd ibi no. Hostien. z per Io. an. in. c. ij. de testa. li. vi. vñ nō est verisimile q per scda pacta generalia fuerit sibi data potestas restituendi per se. nam inspicimus in obscuris qd est verisimili⁹ vt in regula, inspicimus. de regu. iur. lib. vi. Et in generali nō venit qd quis in specie nō fuisset verisimiliter concessurus. vt in. c. si. de offi. vic. lib. vi. z in cōuentionibus cōtrahētiū voluntates potius q verba spectantur. vt in. l. in conuentionibus. ff. de ver. signi. Et per hoc patet solutio ad scdm dubiū: cū enim restitutio singulariter creditoribus fienda nō spectet ad dictum Raynerium sed ad depositarium eligēdum per cōe, frustra querimus an possit conuenire cum ipsis creditoribus sup minori quātitate. Sed psupposito sine veritatis preiudicio q spectet specialis restitutio ad dictū Raynerū, an posset pdicto modo cōuenire: credo firmiter q nō: quia licet quis dicat satisfacere alicui qualitercūq; eius volūtati etiam sine solutiōe satisfiat vt. l. si rē. §. omnis. ff. de pig. ac. verbū restituere ad qd Raynerius se obligauit sapit integrā restitutionem: cum restitutio est in pristinum statum repositio. ij. q. iij. in si. l. j. C. de sen. pas. z alibi dr, qd verbo restitutiōis, oīs vtilitas actoris cōtinet, vt. l. cum pretor. ff. de ver. signi. nō enim restitueret qnq; millia florenoꝝ, si posset cōuenire de duob⁹ millib⁹: z maxime hec verba sunt sic capiēda in casu nostro ppter subiectā materiam cum hec restitutio succedat loco restitutionis mādate per zenonē defunctū, q integraliter debet fieri vt anima eius liberetur a peccato. de vsur. cum tu. z in regula. peccatū. de regu. iur. lib. vi. Quinimo ppter hanc suspicionem qō integre fieret talis restitutio ppter occultas cōuentiōes dicit qd prouidētia superioris debet talis restitutio integre fieri. d. c. cū sit. de iudeis. z per Io. an. in. d. c. ij. de testa. lib. vi. Nec ob. si dicat creditores posse ius suū remittere: quia dico qd nō presumit sponte facere, cū nemo presumat iactare suū z remittere alteri vsurario maxime a quo nullum receperit seruitiū; sed potius daret pauperib⁹. Hec aūt remissio nō spontanea nō liberat habentē restituere, sicut dicimus de ipso,

qui primo soluit vsuras, vt in. d. c. debitores. & qḋ ibi no. de iureiu. Et
ꝓfertim hoc pcedit qñ quis tenetur restituere ex psona alteri⁹. nã sers
uanda est integraliter dispositio testatoria sine aliqua diminutione. l.
nulli. & l. si quis ad declinandã. C. de epis. & cleri. Non ob. 3rium in pre
cedenti consiliũ, quia procedit in pacto penitus pllmo 3trario, vt ibi
no. qḋ nõ est in casu nostro respectu quãtitatis, vt. s. dixi. Cõcludo er
go ꝙ specialis distributio vsurarũ nõ pertinet ad Raynerium, sꝫ ad de
pontarium eligendum per. &c. & presupposito & non concesso ꝙ ad eũ
pertineret, tenetur integre restituere quantitatẽ promissam, vt in ca
pitulis continetur.

¶ Consilium. xxv.

1 Iudicium qḋ plurium snĩa cõfirmatur, firmius & stabilius est.
2 Cõuentus seu congregatio vel collegiũ de iure ciuili potest a princi
pio cõsistere in tribus, de iure canonico in duobus.
3 Scrutinium qñ fit secrete, non potest quis in seipsum consentire.
4 Electio ad hoc vt valeat oportet de necessitate ꝙ eligatur quis a ma
iori parte habentiũ ius eligẽdi, habito respectu ad totã 3gregationẽ.
5 Constitutio confirmata per superiorem an possit reuocari sine illius
consensu.

Quoniam de infrascriptis dubijs ad honorẽ vi
rorum satisfaciendum cõscientijs, quia
nec per iudiciorum anfractus discurrere habent, ideo suc
cincte & leui declinone vt ingeniũ mei paruitas patietur, illa
perstringam argumentatione ad quamlibet partium omissa. Et pri
mo illud queritur, si in aliquo monasterio siue prioratu subiecto cum
omnibus suis iuribus & membris abbati generali ordinis mõtis Oli
ueti, non fuit hactenus fortassis ex causa prior per dictum abbatẽ ge
neralem deputatus, valeat dictus abbas quandocunqꝫ sibi videbitur,
priorẽ ibidem cõstituere, quẽadmodũ libere cõstituit in alijs monaste
rijs & prioratibus eidẽ monasterio subiectis. Ad hoc primũ dubiũ ar
bitror in parte affirmatiua inclinandum ꝙ sic. Quinimo videtur pria
fronte etiã ad hoc ex iuris dispositione obnoxiũ fore: nã ex quo presup
ponitur qḋ est mõasteriũ seu priorat⁹: ergo debet habere monachos.
si fieri põt, vt in. c. inter quatuor, de religi. do. & c. relatũ. ne cleri. vl mo.
Et ex quo est ibi monachorũ 3gregatio, debet ibidẽ prior institui qui
loco & pmõis presit, vt in cle. i. de sup. neg. pla. Quinimo vltra disponi
tur vt solus prior nõ moref in prioratu: sed tenef abbas deputare ad
minus vnũ sociũ sui ordinis. Et si reditus prioratus nõ sufficiãt duo
bus, eis d3 alteri prioratui, vel principali monasterio per habentẽ po
testatẽ vniri prioratus, & seruitio in diuinis d3 deputari clericus secu
laris, vt est text. in cle. ne in agro. §. ad hoc. de statu mo. nec obstat qḋ
post subiectionẽ factam de dictis prioratibus ordinis mõtis Oliueti
nõ fuerit ibidẽ deputatus prior: quia in istis 3cernentibus honestatẽ
& cultũ diuinũ nõ debet inspici qḋ factũ fuit: sed qḋ fieri debuit, vt in. c.
cũ causam. & c. cũ in magistro. de elec. facit de vita & hone. cle. c. cũ deco
rem domus dei. Item video ꝙ etiam in grangijs monasterij vbi sunt
solũ oratoria, potest abbas p libito mittere aliquos monachos, & ibi
dem cõstituere priorẽ, iuxta no. in. c. fi. de censi. nam & cura totius mona
sterij & locorũ eidẽ subiectorũ pertinet ad abbatẽ, vt in. c. nullã. xviij. q.
ij. & c. cum ad monasteriũ. ꝟsi. tales. de sta. regu. & quisqꝫ superior põt
id agere, per qḋ augef cultus diuinus, & decor ecclesie. iuxta no. in. c. cũ
accessissent. de constit. Et hoc est indubitatũ, si talis prioratus, de quo
qritur, habet bona per se distincta a bonis monasterij. Sed si illi⁹ bo
na pertineãt ad monasterium principale, puta q2 sunt de mẽsa, dico ꝙ
licet tũc abbas nõ possit cõpelli ad ponẽdum ibi rectorẽ specialẽ, iuxta
id qḋ legif & not. in cle. frequẽs. de exces. pla. potest tamen si vult: quia
ex hoc nulli fit preiudicium, si augmẽtatur cultus diuinus, & bona lo
ci melius disponuntur. arg. eorũ q̃ not. in. d. c. cũ accessissent. Et ex his
inferuntur ad scdm dubiũ & tertiũ. An prior ibidẽ cõstituendus vna cũ
vno, vel duob⁹ monachis in eodẽ prioratu per abbatẽ deputãdo, seu
deputãdis, debeat habere vocem in electione gñalis abbatis, attentis
verbis constitutiõis ordinis, qua cauef, vt prior cuiuslibet monasterij di
cti ordinis, & vnus, vel duo ex monachis dicti monasterij habeãt vocẽ
in electiõe abbatis generalis. Et pfecto videf mihi in omnẽ casum di
cendũ ꝙ sic. Aut enim bona talis prioratus nõ sunt separata a bonis
maioris monasterij: & tũc cũ de iure cõi tales debeãt habere vocẽ l ele
ctione abbatis. iuxta no. per Inno. & Jo. and. in. c. fi. de relig. do. debet
dicta cõstitutio ordinis admittẽs priorẽ, & vnũ, vel duos monachos i
ferioris monasterij, intelligi large, vt etiã talẽ priorẽ & ei⁹ monachos
includat: q2 statutũ debet trahi ad ius cõe q̃tũ fieri põt, vt in. c. cũ dile
ctus. de cõsue. & l. ij. C. de nox. Inn. in. c. cũ causa. de pscript. & Bart. in
l. oẽs populi. ff. de iusti. & iure. pfertim vbi verba patiuntur, vt cõtingit
in casu nostro. nam verũ est dicere hunc priorẽ esse, lꝫ ad nutũ abbatis
remouibilis, vt in cle. & si pncipalis. de rescri. & cle. i. de sup. negli. pla. &
c. cũ singula. de pben. li. vj. cum si. Item & monachi destinati ad talem
prioratũ per abbatem veri possunt dici monachi illius monasterij. lꝫ
sint per abbatẽ remouibiles. tex. est not. in. c. i. de priuileg. lib. vi. §. fina.
Aut bona talis prioratus sunt oĩno separata a bonis maioris mona
sterij, & quo ad administrationẽ, & quo ad vtilitatem, & vsum. & idem est
dicẽdũ: q2 interest cuiuslibet prioratus cõcurrere ad electionẽ generalis
abbatis, sub cui⁹ regimine gubernatur, & super hoc interesse fuit fun
data cõstitutio admittens priorẽ, & vnum vel duos monachos cuiuslibet
monasterij dicti ordinis ad electionẽ abbatis. vnde lꝫ de iure cõi sit du
biũ an monachi talis prioratus habẽtis bona distincta, debeãt habe
re vocẽ in electione abbatis gñalis. iuxta no. in. d. c. fi. de relig. do. atta
mẽ cũ cõstitutio hoc casu gñaliter, & clare loquaf de quolibet monaste
rio, debẽt tales admitti, maxime cũ prioratus isti nõ habeãt electionẽ
pprij prioris: sꝫ deputanf l quolibet monasterio ad nutũ abbatis: nec
d3 in casu nostro fieri stricta & amara interp̃tatio, cum nõ sit res odio
1 sa, imo fauorabilis. † quia firmius & stabilius est iudiciũ qḋ pluriũ sen
tentia cõfirmaf, vt in. c. prudẽtiam. ver. illa quippe. de offi. deleg. & pre
sertim in electione, vt in. c. obeuntibus. lxiij. dist. ¶ Ad quartũ dubium
quid si cõtingat qḋ in aliquo pꝛoratu nõ sint nisi duo, vel tres monachi
vna cũ priore, an vn⁹ vel duo ex dictis monachis possint venire ad ele
ctionẽ abbatis gñalis. Dubiũ facit, quia ſm verba cõstitutiõis mona
chi pdicti prioratus sunt assumẽdi ad actũ electionis per cõuẽtũ ipsius
prioratus, sed in tali prioratu debẽt assumi per cõuentum, cum nõ sint
ibidẽ nisi ipsi duo vel vnus cũ priore: ergo nõ videnf tales admittẽdi.
¶ Sed hac cõsideratione non obstãte cõtrarium puto de iure tenen
2 dũ. † Et pmo dico ꝙ cõuentus seu cõgregatio vel collegiũ põt a princi
pio cõsistere in tribus. l. neratius. ff. de verb. signi. De iure canonico vi
detur ꝙ possit cõsistere in duobus, vt in. c. i. de elec. no. glos. in. c. i. x. q. i.
de quo tamẽ plenius dicẽdum, vt not. in. d. c. i. de elec. Itẽ collegiũ seu
viri⁹ & potẽtia collegij seu capitularis, potest cõsistere l vno solo alijs
deficiẽtibus, vt legif & not. in. c. gratum. de postu. pla. & in. l. sicut. qḋ cu
iusqꝫ vni. & lxv. dist. c. fi. His premissis dico ꝙ multifarie potest reme
diũ in hoc adhiberi. Et pmo si sunt tres in cõgregatiõe, possunt p2io
eligere vnũ qui erit electus a duobus: postmodũ possunt eligere reli
quũ, q etiã poterit eligi a duobus: q2 lꝫ primo tertius fuerit deputa
tus, q2 esset vn⁹ de electorib⁹, nõ per hoc pdidit vocẽ, & ius interessen
di, & pmouẽdi facta prioratus. q2 hoc nullibi cauef, cum per illã depu
tationẽ nõ remoueaf a cõgregatione, cũ nõ desinat per hoc esse mona
chus monasterij: nec iste actus est incõpassibilis cũ primo: nã & officia
les habẽt nihilominus vocẽ in capitulo monasterij. arg. in. c. edoceri. de
rescrip. c. fi. de pben. lib. vi. Secundus modus est, vt palam, & in apto
eratent de mittẽdis aliquibus ad electionẽ gñalis abbatis: & tunc de
putatus per aliũ poterit cõsentire, cum a se non orraf, sed vocaf a fa
cto, vt ipse p bono monasterij consentiat: & sic cõcurrit in hac electione
totus cõuentus: & hoc põt fieri etiã si sunt duo etiã in cõgregatione: nec
hoc casu tenenf hãc deputationẽ facere per scrutiniũ occultũ, etsi l cõ
stitutione hoc caueaf: q2 nõ est de facto talis forma possibilis, cũ vn⁹
nõ possit votũ alterius in secreto scrutari: & ideo cõstitutio vẽdicat sibi
locũ in tali prioratu, quo ad formã scrutinij secreti: q2 lex nõ stringit,
vbi de facto seruari nõ potest. ut. dist. erit autẽ lex. & l. si. ff. que sen. sine
app. rescin. & l. ita aũt. ff. de admini. tuto. Hinc notanter dixit Jo. and.
super regula, in toto. de reg. iu. lib. vi. in merca. ꝙ si in ecclesia collegia
ta nõ sunt nisi duo, possunt illi pcedere ad electionẽ sine forma scruti
nij: nec perdũt electionẽ ꝓpter defectũ formæ. c. quia ꝓpter. de electio.
quã seruare nõ possunt propter paucitatem numeri: sed potꝰ referun
tur eis electio, & remittif illa forma. dicit etiã ꝙ vn⁹ poterit eligere re
liquũ palã: & ille electus poterit cõsentire: & dicef electus a toto cõuen
tu: quia licet vox electi non cõputef in numero, quando pcedif per for
mam scrutinij priuati, vt in. c. cum ana. & qḋ ibi no. de elec. qḋ sic debet
intelligi: secus tamẽ est qñ pcedif per viã scrutinij manifesti. vt legitur
3 & no. in. c. cum in iure. eo. ti. Ratio diuersitatis est: † q2 qñ fit scrutiniũ
secreto, non potest quis in seipsum cõsentire: q2 cũ tunc ignoret an alij
in eum 3senserint, repelleref iste tanq̃ ambitiosus, si seipsum eligeret,
cũ nemo debeat seipsũ eligere, & a se princ. ipsũ ordiri: sꝫ d3 vocari sicut
Aaron, vt in. c. qualiter & qñ. de elec. sed qñ scrutiniũ fit palam, & videt
se eligi & deputari per alios, & tũc potest cõsentire sue electioni: q2 voca
tur tũc a socijs: nec põt dici ambitiosus: & cõsentiẽdo auget numerũ. &
est iste tex. no. in. d. c. cũ in iure. & ibi per Jo. an. Tertio dico, ꝙ si in cõ
gregatione sint duo vel vnus dũtaxat cum priore, ꝙ oẽs possunt col
legialiter disponere, vt vadãt simul ordinare: tamẽ interim ecclesia nõ
careat debito diuinorũ cultu. Nec ob. si dicaf. ꝙ isti nõ sint electi p con
uentum, vt d2 in cõstitutione: q2 dico ꝙ nõ solũ deputãtur per conuen
tum, imo ipsi sunt cõuentus, & deponẽdo vt oẽs vadant, facit cõuẽtus
hoc disposuit, nam vt corpus põt disponere de singulis, sic capitulum
potest cõsentire vt capelle inueniantur singulis eorum pbendis. vt in. c. ex
posuisti. de pben. ratur qḋ no. Inn. in. c. cũ nõ ignotes. eo. tit. & in. c. irre
fragabili. §. excessus. de offi. ordi. Preterea ius eligẽdi non daf priori
& duobus monachis attẽta forma: sed attẽta substãtia, & effectu, vt qli
bet pꝛoratus habeat in electione abbatis priorẽ suum, & vnũ vel duos
monachos etiã. attẽto igif effectu satisfactũ est menti cõstõnis: dispo
suit enim cõstitutio vt monachi assumerenf p cõuentũ, ne aliq propria
authoritate venirẽt, vel vt nõ assumerenf ad libitũ pꝛoris, vt sic oĩs cõ
gregatio honoraretur, & 3ueniret l electione abbatis gñalis. Sꝫ in ca
su nostro qñ duo vel vn⁹ dũtaxat est in prioratu vltra priorẽ, si illi col
legialiter hoc prius in apto disponũt: ideo nõ vadit ppria authoritate
ibi, nec assumitur ad prioris libitũ: sed ipsi vel ipse hoc facit exercẽdo

& promouendo

⁊ omouendo iura collegii, qđ penes eos vel vnum solum est ī aliorꝫ de fectu. vt. ṡ. dixi dꝫ em attendi mens constitutionis: ⁊ ipsius ratio. non autē vba, vt in. c. intelligētia. de ver. sig. ⁊. l. cum pr. §. dulcissimis. ff. de
4 leg. ii. Et hec de quarto dubio. ¶ Circa quintū dico ꝙ ad hoc vt electio valeat, opꝫ de necessitate qđ eligat᷑ qs a maiori parte habētium ius eligēdi habito respectu ad totam congregationem. vñ non sufficeret maior pars cōparatione minoris partis: sꝫ debet esse maior pars totius cōgregationis. tex. est no. in. c. ecclesia. el. i. de ele. ⁊. electus nō ḋt cōputari in numero, cū pcedit᷑ p scrutinium priuatum, vt. ṡ. dixi. sec⁹ si pcederetur palā oībus audientibus vt pdixi. Dico etiam ꝙ vbi de necessitate nō esset seruāda forma. c. qꝛ pp̄ter. de elec. possent electores cōuenire a principio, vt ille sit electus in quē ꝯuenirent maior pars, partium cōparatione minorꝫ. qꝛ pp̄ter primum cōsensum ⁊ cōuentionem oēs videntur ꝯsentire, sicut plerunqꝫ obseruāt cardinales in electione pape. vt no. doc. in. c. lꝫ. de elec. ⁊ est gl. ordi. in. c. fo. eo. ti. li. vi. ⁊ ibi est bonus tex. cum gl. ad hāc materiā. Et hoc in practica posset obseruari in eligēdis electoribus: qꝛ in eis deputādis non est indubie seruanda forma. c. qꝛ propter. qm̄ illud capitulum procedit in electiōe plati. ¶ Ad vltimū dubiū de modo. s. tenēdo in cōstitutione ꝯdenda, vt nō habeat obligare ꝯtrauenientes ad pactū, nisi ꝯtemptores: dico ꝙ satis est ꝙ maior pars ꝯgregationis ꝯsentiat iuxta id qđ legitur ⁊ no. in. c. i. de his q̄ fi. a maior par. capi. ⁊ ꝙ ꝯstitutio talis fundetur sup ꝯtēptu nō tm̄ respectu culpe, sed ēt respectu pene sup qualibet trāsgressiōe culposa: vt puta si dicat᷑ sic. Quicūqꝫ sic fecerit, puniat᷑ tali pena. Et si ꝯuenerit ex ꝯtēptu illoquetur ⁊ inuoluatur ēt culpa ⁊ pena. ⁊ puto ꝙ vbi cōstitutio talis esset facta a collegio, ⁊ ꝯfirmata per papā poterit collegiū illā modificare dūmodo sit tale qđ, sup quo ipm̄ collegiū seu maior pars potuisset illud statuere sine papa. c. cū accessissent. de cōsti. no.
5 Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. ⁊ iur. in illa. q. † an cōstitutio cōfirmata per superiorem possit reuocari sine illius ꝯsensu. ⁊ distinguit ꝙ aut est talis populus seu ꝯgregatio que poterat statutū facere sine superioris authoritate: ⁊ sic eadē rōne poterit reuocare: ⁊ p consequēs fortius modificare ad hoc dictū. c. cū accessissent. ⁊. c. cum. in. de cōsti. Aut nō poterat statuere sine superioris authoritate: ⁊ tūc aut vult statutū tollere aliꝰ statuendo: aut vult simpl'r tollere: ⁊ ad ius cōe redire. Primo casu nō potest, nisi interueniat eadē solēnitas in destituendo, q̄ interuenit in cōstituēdo. Scđo casu potest sine superioris authoritate. ar. in. l. hac cōsultissima. §. si quis autem. C. de testa. vbi primum testm̄ tollit᷑ per scđm minus solenniter factū, qm̄ per illud ad ius cōe reditur, vt q̄ sunt instituti venientes ab intestato, alꝰ secus: ad idē iura superius allegata in primo membro.

¶ Casus consilii sequentis.

In questione que ad presens vertitur

vertitur inter clerum Cortunensium ex vna parte: ⁊ quedā monasteria monialium ordinis sancti Benedicti in ciuitate seu diocesi Cortunen. sita ex alia, in eo, ⁊ sup eo ꝙ clerus petit dicta monasteria cōpelli ad cōtribuēdum vna cū dicto clero circa solutionē pcurationis nūciorū sedis apostolice, ⁊ pcurationis episcopo rōne visitatiōis debite: ac ad charitatiuum subsidium pmissum ⁊ ad alia onera quotidie clero occurrentia: ad que oīa dicit᷑ per clerū seu ipsos syndicos ⁊ officiales dicta monasteria teneri tam ex iuris dispositione, q̄ vigore cuiusdā cōstitutionis epālis. In cōtrarium vero p parte monasteriorum allegatur ius cōe, qđ videtur ab oneribus loca religiosa eximere. item consuetudo tanti temporis de cuius initio non est memoria.

¶ Consilium. xxvi.

1 ¶ Monasteria possunt visitari per loci episcopum, ⁊ ab eo peti procuratio.
2 Episcopus apostolica authoritate potest visitare monasteria monialium exempta ⁊ immediate sedi apostolice subiecta.
3 Monasteria tenentur soluere quartam de relictis eis factis.
4 Monasteria eximi possunt priuilegio, vel longa consuetudine.
5 Prescriptio in quarta decimarum ⁊ mortuorum currit contra episcopum.

Videtur primo dicta monasteria ad prefata onera indistincte teneri. Et primo de pcuratiōe nunciorum sedis apostolice videtur expresse, vt omnes ecclesie teneant᷑, nisi priuilegio apostolico sint munite. vt pbatur in. c. cū instātia. de cēsi. ⁊. c. pcurationes. c. eo. ti. ⁊ in. c. accedētes. de pscri. ⁊ vtrobiqꝫ disponit᷑, ꝙ nō ob. ꝯsuetudo ēt lōgissimi tpis: qꝛ ꝙ oīb⁹ imminet, ab oībus debet comportari. vt ibi. ⁊ specifice de religiosis ⁊ exemptis cauet᷑ in cle. ii. §. sunt ⁊ nōnulli. de cēsi. ¶ Circa scđm de pcuratione rōne visitatiōis epo loci debita, vt tex. in. c. cum ex officii. de p
1 scri. ⁊. c. venerabili. de cēsi. in quibus patet ꝙ monasteria possunt visitari per loci epm̄, ⁊ ab eodē peti pcuratio prescriptione nō obstāte, cū sit visitationi annexa. vnde sicut ipsa visitatio est imprescriptibilis. vt in. c. cū nō liceat. de pscrip. eodē modo ⁊ ipsa pcuratio visitationi annexa: qꝛ de connexis idē debet esse iudiciū, vt dicit tex. in. d. c. cū ex officii.
2 Quinimo pōt ⁊ eps apostolica authoritate visitare monasteria monialiū exempta, ⁊ immediate apostolice sedi subiecta: vt in cle. accedētes de sta. regu. ⁊ est ibi gl. no. in verbo, alia. que notāter dicit, ꝙ sine visitet illa subiecta, siue exēpta, potest eps petere pcurationē, cū illa sit visitationi annexa, vt. ṡ. dixi. ¶ Circa tertiū de charitatiuo subsidio sunt opiniones. nā quid de iure monasteria ⁊ loca religiosa ad illud impēdēdum teneat᷑. nā Inn. videt᷑ sentire in. c. i. de sta. regu. ꝙ ab his oneribus sunt exempta, quasi sit de lege diocesana, a qua monasteria a iure cōi sunt exēpta. ⁊ hoc vꝫ sentire ibi post prin. in ver. nos igit᷑ in verbo, moderatū auxiliū ⁊c. lꝫ in fi. gl. sue videat᷑ aliquātulū vacillare. Hāc opi. tenent Archi. ⁊ Jo. an. in. c. i. de pbē. lib. vi. sentit Pau. in cle. i. de exces. prela. tacite etiam sentit glo. x. q. iii. in summa. optime p hac opin. facit tex. in. d. cle. i. de exces. prela. in. §. exigēdo. maxime iuncta glo. in verbo, ꝯ exigēdo. vbi innuit᷑, ꝙ etiā ab exēptis religiosis pōt exigi charitatiuum subsidium, dummodo eps debitum modū non excedat. nā ibi exponebat᷑ q̄rela ꝙ eps nimiū excedebat in illo: secus ergo si seruet debitū moderamē, ⁊ hoc aliq doc. tenuerūt ibi. idē tenuit ēt dñs zab. post ea cardinalis Florētinus in. c. dilectus. de offi. or. ⁊ ita dicit se cōsuluisse.
3 facit ꝙ qꝛ monasteria tenent᷑ soluere quartā de relictis eis factis. vt in. c. requisiti. de testa. ergo fortius ad charitatiuū subsidiū, cū ad ea que charitatis ratione ipendunt᷑, strictius teneātur loca religiosa, q̄ alia. arg. in. c. recolētes. de sta. regu. Et olim de diocesi interest vt eorū eps sustētet᷑ ⁊ ad eleemosynā necessitatis tpe oēs tenētur, vt legi. ⁊ not. in c. sicut. lxxxvi. dist. Itē facit quia. c. cū apostolus. §. phibemus. de cēsib⁹. pmittit indistincte, vt a suis subditis possit charitatiuū subsidiū exigere, ergo a psonis religiosis pōt, cum ⁊ ipsi subditi sint epo. xviii. q. ii. abbates. ⁊. c. monasteria. ⁊. c. quāto. de offi. ord. cum simili. Iste ergo casus lꝫ satis sit argutus p parte ipsius, mihi tn̄ nō est absolut⁹ p eo, cū iura ⁊ opiniones varietur ¶ Itē dico circa quartū per clerum postulatū in eo ꝙ petit᷑, vt ad expēsas quotidie occurrētes predicta monasteria cōtribuere cogātur: nā ꝙ teneātur multū facit cle. ii. de cēsi. supra alleg. in. §. sunt ⁊ nōnulli. vbi videt᷑ quasi tex. vt ad extraordinaria onera clero incumbentia teneant᷑ etiā religiosi exempti, dūmodo ad congruā portionē astringantur. ⁊ nō nimiū grauentur. ad idē tex. in cle. i. c. ita. ⁊ regula, qđ oēs tangit. de reg. iur. lib. vi. In ꝯtrarium tn̄ facit tex. multū no. i. d. c. q̄ sit. xvii. q. ii. vbi ita disponitur ppe finē. Monasteria ecclesiastica cōditionibus seu angariis vel quibuscunqꝫ secularib⁹ obsequiis nullo modo subiaceāt, nullis canonicis iuribus deseruiant: sꝫ remotis vexationibus ac cunctis grauaminibus diuinū opus cū summa deuotione animi perficiāt. ex quibus ꝟbis clare colligitur monasteria fore exēpta ab istis obsequiis, ad q̄ tenent᷑ ecclesie seculares ⁊ pōderāda sunt illa verba, nullis canonicis iuribus deseruiant ⁊c. ⁊ sic non tenent᷑ ad ea onera que iuste ⁊ licite introducta sunt a canonib⁹, vt ad cathedraticū, ⁊ similia. ad hoc bonus tex. in. c. inter cetera. x. q. iii. ⁊ qđ no. gl. eadē causa ⁊ qōne. in summa. ad idem qđ no. Inn. in. d. c. i. de sta. regu. ppe. finē. in ver. nam de lege diocesana ⁊c. vbi dicit de lege diocesana esse, ꝙ singule ecclesie debeāt cōferre cū epo, qn̄ vadit ad papā, vel ad regē, vel ad synodū. vel qū facit expensas p aliquibus negotiis cōibus totius diocesis. ab his oībus exempta sunt monasteria sm̄ eum. ⁊ hoc dicit sonare pdicta capitula maxie. c. q̄ sit. pal̄e. Sꝫ postea videt᷑ ab hoc recedere dicēs, vel dic hoc nō esse de lege diocesana, sed iurisdictiōis, nihil tn̄ specifice p hac apte inducit. Ex his oībus clare pꝫ hūc casum esse satis dubiū. sed tex. in. d. cle. ii. multū facit pro hac opinione cōtra monasteria. quē tex. nō vidit Inn. qꝛ post eū emanauit. Preterea ⁊ vltimo p parte cleri videt᷑ facere cōstitutio epālis, que disponit, vt oīa bona etiā monasteriorū allibrentur pro soluendis oneribus incūbentibus clero pro rata facultatū, ⁊ cōstitutio epi habet in sua diocesi vim canonis. xi. q. iii. nemo cōtēnat. ⁊ qđ legi. ⁊ no. in. c. ii. de cōstit. li. vi. ¶ Sed pdictis nō obstantibus cōtrariū puto dicendū in casu nostro, cū modificationib⁹ tamē infrascriptis. Moueor principaliter pp̄ter consuetudinē tāti tēporis cuius initii memoria nō existit, que p dicta monasteria in eorū fauorē allegantur. nā talis ꝯsuetudo seu pscriptio habet vim tituli. vt in. c. i. de pscrip. lib. vi. l. hoc iure. §. ductus aque. ff.
4 de aqua quoti. ⁊ esti. ⁊. l. i. in fi. ff. de aqua plu. arcen. ⁊ nā sicut ex priuilegio possunt monasteria ab his oneribus eximi. vt in. c. accedentibus. de pscri. ⁊. c. cum instātia. de censi. cum si. ita ⁊ per tantā ⁊ tam longā cōsuetudinē de cuius initio memoria nō existit: nec obstant illa iura que vident᷑ reprobare pscriptionē longissimi tēporis: quia non loquuntur de illa de cuius initio nō est memoria. nā ex cursu tāti tpis psumitur cā legitima, vt in dictis iuribus no. pterea dicit per cōsuetudinē tanti temporis possunt sine aliquo alio titulo pscribi iura alicui⁹ ecclesie, ⁊ etiā census nulla causa apparēte, adeo ꝙ potest peti cēsus, ex eo qꝛ fuit solutus per tm̄ tps de cuius initio non est memoria: ⁊ presumēda est cā ex cursu tanti tpis, vt no. gl. in. c. nullus eps. i. q. i. ⁊ Io. an. in. c. pertinet. de censi. ⁊ Bar. in. l. cū de in rem verso. ff. de vsu. ita fortius potuerunt pscribere per tātū tempus dicta monasteria cōtra alias ecclesias seu residuū cleri. vt sint ab his oneribus exempta. Et ad cōfirmationē huius sole adduco tex. quasi apertū in cle. i. de censi. iūcta gl. in verbo, legitima. vbi probatur ꝙ pscriptio pdest in his oneribus visitādis, in his tn̄ q̄ pscriptibilia sunt sm̄ gl. ibi, ⁊ ideo adiecit illā limitationem q̄ pscriptibilia sunt ⁊c. quia in quibusdā dubitatur an currat pscriptio. loquitur tamē tex. ibi in pscriptione tanti tēporis de cuius initio nō est

memoria. et de his de quibus dubitatur an currat prescriptio no. per Jo.
5 an. in c. cum venerabilis. de cen. Preterea videmus quod contra epm currit
prescriptio in quarta decimarum, et mortuariorum, vt in c. de quarta. de pre
scrip. item vna ecclesia prescribit decimas in parochia alterius contra ius
commune, vt. d. c. i. de prescrip. lib. vi. et c. ad apostolice. de dec. et fortius potest
vna ecclesia prescribere contra reliquas libertatem, vt ad onera communia non teneatur.
Et hec indubie puto procedere respectu onerum communium, et charita
tiui subsidij, et hoc duplici ratione. Prima, quia prescriptio valet contra one
ra communia, vt. s. dixi. Secunda, quia cum dubium sit in iure an monasteria te
neantur ad charitatiuum subsidium, et onera communia, vt. s. satis dictum est:
ergo recurrendum et standum est consuetudini, que est optima legum inter
pres, vt in c. cum dilectus. de consue. et l. si de interpretatione. et l. minime. ff.
de legi. maxime quia est tantum tempus cuius initij non est memoria: quia
vno iure existente dubio valet prescriptio seu consuetudo in oppositum eius
quod se habet veritas. vt est tex. no. in c. cum dilectus. Consuetudo enim habet
vim derogatiuam, et interpretatiuam, et limitatiuam, vt no. gl. institu. de iure
na. gen. et ciui. §. ex non scripto. Et presertim fauore religionis est in hanc
partem inclinandum, cum multa fauore religionis statuta sint. l. sunt perso
ne. ff. de reli. et sump. fune. vnde cum ratione dubij, cum ratione tanti tempo
ris cuius cursu presumenda est aliqua causa, concludendum est in his duobus
in fauorem monasteriorum. Dubium vero maius remanet in alijs duobus, s.
in procuratione legatorum, et est loco nam vt supra dixi, videtur quod sicut visitatio
non potest prescribi, ita nec procuratio, cum sit annexa visitationi. vnde hec
iura videntur imprescriptibilia, nec subest hic aliqua dubietas: et sic ces
sat virtus consuetudinis interpretatiua. ¶ Sed his et alijs non obstanti
bus sic arbitror distinguendum: Quod aut clerus per tantum tempus de cuius initio
non est memoria, subijt integram procurationem legatorum seu nuntiorum
pape, et diocesani: absque eo quod dicta monasteria aliquid soluerint, et tunc
possunt dicta monasteria se iuuare ex prescriptione, tam quidem introducendo
non contra epm, vel legatos pape, sed contra clerum, vt ipse clerus illam procurationem
integram soluat, et exhibeat: quoniam hoc casu non prescribitur contra epm
vel legatos pape, quo casu loquitur superius allega. que prescriptio
nem in his damnant, sed contra clerum quod fieri potest. arg. d. cle. l. de cen.
hoc enim casu non impeditur visitatio nec commoditas legatorum, cum clerus
vigore prescriptionis teneatur soluere pro illis monasterijs. et hoc singula
riter tenuit. Jo. de lig. in d. c. accedentes de prescrip. sic notabiliter limi
tando illum tex. aut clerus non soluit integram procurationem per tantum
tempus: et sic in effectum inducitur prescriptio contra legatos pape, seu dioce
sanum loci: et puto prescriptionem valere, per iura superius allega.
¶ Concludo ergo ex omnibus predictis quod dicta monasteria possunt se tueri
vigore dicte prescriptionis seu consuetudinis contra charitatiuum subsidium, et
alia onera extraordinaria clero imposita. In alijs vero duobus. s. procu
ratione epi, et nuntiorum pape, distinguendum, vt. s. proxime dixi. Et quamuis Jo.
and. post Host. dicat in c. cum venerabilis. et c. cum aplus. de cens. quod contra
charitatiuum subsidium non currat prescriptio, sicut nec contra charitatem: tamen
illud intelligit de clericis secularibus, qui aperto iure ad illud tenentur.
vt. s. dixi. Sed cum in monasterijs sit dubium, vt predixi, standum est con
suetudini.

¶ Casus consilij sequentis.

Dubium super quo consilium de

iure in presentiarum petitur, tale est. Quidam paterfamilias ab intestato de
cessit superstitibus sibi filijs legitimis et naturalibus, quorum alter regulam
sancti Augustini eremitarum professus est. Queritur an iste professus va
leat ad commodum monasterij hereditatem patris pro sua portione adire:
et cum reliquis fratribus in seculo remanentibus succedere.

¶ Consilium. xxvij.

1 Pater non potest exheredare filium ex eo quod intrat religionem.
2 Ingressus religionis tollit omnem causam ingratitudinis, vndecunque
processerit.
3 Fratres minores non magis sunt capaces ex regula, quam predicatores
qui sunt ex constitutione.
4 Domus si legatur mendicantibus, possunt capere, vt vendant.

PRo clara et luculenta presentis dubij decisione dico animaduertendum ad tres religionum species, quantum ad propositum nostrum. Quedam est religio, que licet singulis de religione proprie
tatem cuiuscunque rei deneget, eis tamen in communi concedit: vt in religione
beati Benedicti et fratrum chartusiensium. et similibus. In istis nulla cadit dubi
tatio, quin possint ad vtilitatem monasteriorum singuli de religione suis parentibus,
et agnatis, quemadmodum et alij existentes in seculo, succedere. Quinimmo non
licet eorum parentibus eos a portione legitima repellere. vt probatur in l.
deo nobis. C. de epis. et cle. et in c. vnico. xviij. q. i. et c. non liceat parentibus.
xix. q. vlti. vbi plus multum singulariter in fauorem religionis conceditur, vsque vt
vt non liceat parentibus liberos monachos factos ab hereditate sua re
pellere, etiamsi dum fuerint in seculo in causam ingratitudinis inciderint.
et quamuis Guil. vt refert Cy. in l. deo nobis. preallega. in addi. refert etiam et
sequitur Bal. ibidem, distinguat, quod aut filius incidit in causam ingratitu
dinis ex facto suo tantum, vt quia erat Harenarius: et tunc per ingressum re
ligionis tollitur talis ingratitudo: quia transit ad frugem melioris vite. argu.
in aut. de mona. in prin. Aut incidit in causam ingratitudinis ex cau
sa concernente patrem, et tunc non tollitur per religionis ingressum. arg. in l.
1 si. ff. de capi. di. et facit tex. in d. l. deo nobis. et vbi prohibetur pater exhe
redare filium solum ex ea causa, quia contra voluntatem suam intrauit religionem. Ego
2 autem indistincte teneo saluo iudicio meliori, et quod omnis causa ingratitudi
nis tollitur, vndecunque processerit, per religionis ingressum, per tex. illum supra
alleg. xix. q. vlti. non liceat vbi simpliciter fauore religionis sine aliqua
distinctione disponitur, vt tollatur vitium ingratitudinis. et ad idem tex. in
d. aut. de mona. in prin. vbi dicitur, quod ingressus religionis omnem humanam
maculam detergit licet glo. sentiat ibi quod non per hoc tollat filij ingratitu
dinem. Sed mihi primum plus placet fauore religionis. ar. l. sunt perso
ne. ff. de relig. et sum. fune. Item quod videmus maiora statui religionis fa
uore etiam in aliorum preiudicium, vt in c. in presentia. de pba. et aut. nisi rogati.
C. ad treb. et in aut. de san. epis. §. sed hoc presenti. Item ominium penitentia
quarumcunque grauis. vt in c. admonere. xxxiij. q. ij. et quod not. in c. scripture.
de voto. Item in illo de religione non mendicantium est aliud iure clare dis
positum, quod bona que habent ipsi ingressi, nisi aliter ante ingressum dispo
nant, acquirantur monasterio. de quo tamen dicendum vt plene legitur et not.
in aut. si qua mulier. aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. et xix. q. fina. c. quia
ingredientibus. et c. nonne autem si qua. et d. c. vnico. xviij. q. i. Ad propositum
ergo nostrum, si fratres isti eremitani possunt habere proprietatem, et dominium
rerum in communi, aliquod sciendum est, quod ipsorum regula inspicienda est, ac ipso
rum constitutiones, casus noster non habet dubium, quin poterat dictus filius
professus succedere, sicut alij fratres sui remanentes in seculo per iura
superius allegata. et per Spec. in tit. de sta. mo. pre. fi. Quedam, et se
cunda est religio, que ex propria regula interdicit dominium et proprie
tatem alicuius rei singularis, et ordini in communi: vt est religio beati
Francisci. et in istis communis est opinio, vt non admittantur ad successionem parentum:
sed veniunt alij succedentes ab intestato, ac si isti essent mortui. quod tenet
Bar. in minorica sua prope finem. et Jo. de lig. post eum in cle. exiui de paradi
so. de ver. sig. et Bal. in d. l. deo nobis. vbi dicit, quod decedens relicto filio
in religione sancti Francisci, dicitur decedere sine filio. argu. in l. in metallum.
ff. de his que pro non scrip. et idem latius tenet in aut. si qua mulier. C.
de sa. san. eccle. tenet Host. in c. in presentia. de pba. sentit Jo. an. in
addi. Spec. in tit. de sta. mo. §. i. ver. in. remittendo in eis ad d. cle. exiui.
licet Spec. aliter ibi senserit. sed ipse non vidit dictam cle. ideo excusatur. sed
tex. satis clarus est ibi in §. dubitauerunt. et §. cupientes. vbi patet, quod fra
tres isti propter strictissimum votum paupertatis, non possunt a quoquam he
redes institui: quia dominium non potest in eos transire: nec possunt aliquid pe
tere de bonis ingredientis: quinimmo non possunt capere etiam si ingrediens
velit eis omnia bona sua donare: possunt tamen aliqua modica capere, si
eis sicut ceteris pauperibus donentur. vt ibi dicitur. Et sic eadem ratione idem
dico de alia religione de ordine mendicantium ex regula: quia in eis subest
eadem ratio, que ponitur in d. cle. exiui. §. cupientes. quod satis sentit Bar. l. di
cta minorica sua prope finem. et Bal. in d. aut. si qua mulier. et Fede. de se
nis consi. lxxv. Et de istorum fratrum numero minimo: sunt isti fratres eremi
tani: quia regula non interdicit eis habitum bonorum in communi: et ideo stamus in ca
su nostro extra istum casum. Est et tertia species religionis, que ex regula
non interdicit habitum bonorum in communi, sed ex constitutione ordinis confirmata
per sedem apostolicam: sicut est videre in fratribus predicatoribus, qui ex re
gula non sunt mendicantes, cum habeant regulam Augustini: sed ex constitu
tionibus quas postea fecit eorum ordo approbatus per sedem apostolicam:
et ita debet intelligi tex. in c. nimis. el. ij. de exces. prela. in prin. vbi dicit, quod
fratres predicatores in arctissima paupertate christo pauperi famulan
tur. Et de istis est dubium nunquid possint eorum parentibus succedere
ad vtilitatem monasterij. Et si habeant super hoc priuilegium a papa, vt
dicitur de ipsis predicatoribus, casus est clarus, vt dicit Jo. de lig. et bene in
d. cle. exiui. sed cessante priuilegio est dubium contra eos, quod non succedant, facit
quia isti dicuntur mendicantes, vt patet in c. i. de relig. do. li. vi. mendicantibus
autem prohibitum est propter congruam sustentationem habere reditus aut
possessiones: sed incerta mendicitas per questum publicum tribuere eis victum
solet, vt dicit tex. in d. c. i. ergo non possunt petere bona eorum religionem
ingredientium: quia tot possent esse bona, quod desinerent esse mendicantes.
Item non tribueret incerta mendicitas questum, sicut esse debet: ergo non
possunt ad illorum bona aspirare. Item paria videntur quod aliqui sunt mendi
5 cantes ex regula, vel constitutione per papam approbata, et vnde fratres
minores non magis sunt capaces ex regula, quam predicatores, qui sunt ex con
stitutione, tex. in d. c. nimis. eos equiparat quoad arctissimam pauper
tatem. Et eadem ratio videtur in vtrisque: si enim non possunt habere ossium
in communi, ergo non possunt succedere: quia dominium transit in heredes. vt in
l. cum heredes. ff. de acqui. her. presertim cum hereditas seu successio ex sui
natura referatur tam ad pecuniam, quam ad bona alia mobilia, et immobilia: que
omnia repugnant paupertati. vt dicit tex. in d. cle. exiui. In contrarium facit,
quia cum statuta sint stricti iuris, vt legitur et no. in c. in nostra. de iniur.
et in l. iij. §. hec autem actio. ff. de neg. gest. debent stricte intelligi: nam si prohi
beant simpliciter habitum possessionum, et redituum, non videntur prohibere
id quod alias a iure concessum est. s. hereditatem, et bona ingredientium quoad
saltem possint capere, et vendere: et ex eorum pretio suis necessitatibus subue
nire. nam et serui qui habere proprium non possunt, tamen capiunt legata,
et alia bona, vt habeant vnde viuant. vt. l. seruos ad custodiam. ff. de alimen.

et ciba-

& eis lega. & qđ ibi no. Bar. facit. l. iij. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. Item istis fratribus in communi & particulari potest legari ꝑ sine necessitatibus, vt in cle. dudū. & qđ ibi not. glo. de sepul. Et ꝓfecto ꝓpter hec, & similia argumēta, q̄ formari ꝓ ad partē vtrāq; possent. sunt opi. inter doct. Ioā. an. multas retulit in. d. c. in ꝑsentia. de ꝓba. & nō firmauit pedes. Host. tamē sentit ꝙ nō possunt capere etiā vt vēdāt. & multas opi. retulit etiā Cy. in. d. l. deo nobis. Sed Spe. in. d. §. i. ver. iij. de stat. mona. apte tenuit, ꝙ possunt talia bona petere, nō vt teneāt, sed vt vēdant, & in vsus necessarios cōuertant: cū & pauperes petāt vnde viuāt. xlvij. dist. sicut. Et hanc opi. sensit ibi Io. an. in addi. facit glo. no. in. c. i.
4 de relig. domi. sup verbo, domū. que dixit, & ꝙ si domus legēt istis mēdicātibus, possunt capere vt vēdant, cū ex eleemosynis viuere debeāt. facit qđ legit̄ & no. in. l. filius. §. si quid. ff. de lega. i. & l. mortuo. §. iubeo. ff. de leg. ij. & l. ab administratione. C. de leg. & l. apud iulianū. in si. cum l. seq. ff. de leg. i. in quibus iuribus habet̄ ꝙ si leget̄ res alicui, cuius cōmercium sine culpa ipsius nō habetur, debet̄ estimatio. ita dicendū in ꝓposito. Hic opi. Spec. aperte sequit̄ Anto. de bu. in. d. c. in ꝑsentia. & Bal. de cal. ibi, saltē vt implorēt iudicis officiū sentit Cy. in. d. l. deo nobis. in si. Bal. exquisite ꝓsequitur in. d. auf. si qua mulier. & cōcludit in istā partē, si subest cōsuetudo, vt isti succedāt: qꝛ ꝑ cōtrariā ꝯsuetudinē potest derogari cōstitutionibus, cū hoc nō sit de genere maleficiorū. Et placet mihi hec opi. vt si de cōsuetudine succedere, seruetur cōsuetudo: cū hoc nō sit cōtra regulā, sed ꝯ cōstitutiones: que lꝫ sint cōfirmate per papā, tamē ex cōtraria cōsuetudine possunt remitti, maxime cum redeatur ad ius cōmune, quo casu videret̄ qđ ipsimet fratres possent redire ad ius cōmune. iunctis no. per Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. ver. iuxta predicta quero. fac. c. cum accessissent. de cōstit. & c. proillorū. de preben. Itē cōsuetudo est optima legum interpres, vt in. c. cū
5 dilectus. de cōsuetu. & l. si de interpretatiōe. ff. de legi. Ad propositum ergo nostrum dico, ꝙ si dicti fratres eremitani non sunt mendicantes etiam ex cōstitutionibus eorum, tūc dubium nō est quin dictus frater possit succedere, vt. s̄. dixi. Si autem eorum constitutiones interdicāt eis proprietatem etiam in communi, standum est cōsuetudini, vt si de consuetudine succedunt, admittatur dictus frater: alias contra per predicta.

Consilium. xxviij.

1 Papa potest concedere ius conferendi puris laicis.
2 Patronus tenetur presentare infra quatuor menses.

In causa cōmunis, castri Trignande, res videt̄ mihi presus sine dubio: certum nāq; est commune dicti castri iuridice acquisiuisse ius patronat᷒ in ecclesia plebis dicti castri ex indulgentia romani pontificis, vt clare colligit̄ ex literis domini nostri Martini pape quinti, & ꝓcessu inde secuto ad executionem literarum dictarum: nulliq; in dubium venire potest, quin papa possit ius patronatus laicis cōcedere, vt in. c. quā. & quasi per totum. de iure patronatus. † Quinimo ius conferendi & eligendi puris
1 laicis concedere posset, sicut multi post ipsm romani pontifices concesserunt, vt in. c. in synodo. & c. adrianus. lxiij. dist. plus dico, ꝙ in casu nostro nedum papa, sed etiam episcopus potuisset eis dictum ius patronatus concedere, ex quo ecclesie minus dotate contulerunt decem, lꝫ post consecrationem, vt no. Ioan. an. in. c. i. de iurepatrona. & sic debet intelligi & distingui glo. in. c. piementis. xvi. q. ij. Cum ergo dicta ecclesia parochialis, seu plebs ptineret ad ius patronatus laicorū, & ex speciali indulgentia romani pōtificis pertineret rectoris instituendi ꝑsentatio ad homines, & cōmune dicti castri Trignāde, vt patet in ꝯcessione apostolica, nō potuit aliquis vigore gratie expectatiue dicti plebē vacantem acceptare: quia talis gratia non extenditur ad ecclesiam patronatam laicorum, nisi de tali patronatu fieret in literis apostolicis expressa mētio. vt no. in clemen. per literas. de preben. in gl. antepe. l. et per Ioan. an. in. c. cum dilectus. de iurepatronatus. nec dicti hōies fuerūt hic in negligētia presentandi, cū haberēt quatuor menses ad ꝑsentandum, vt in. c. vnico. de iure patrona. lib. vi. infra dictum tempus presentauerūt clericum idoneum reuerendo patri dño epō Aretino: &
2 per ipsum legitime fuerit secuta institutio. † Quinimo plus dico quod sufficit patrono ꝑsentare infra quatuor menses: licet infra illud tēpus nō fuerit secuta institutio per episcopum: quia patronus fecit, qđ in eo est, vt in. c. vnico. preallega. & qđ legit̄ & no. in. c. si. eo. titu. habenti enī instituere seu cōfirmare nō est a iure ꝑfixū tēpus, sed instandū est apud superiorē, vt prefigat illi tempus ad hoc faciēdum. arg. c. nullus. de iure patrona. & not. in. c. ex parte aftensis. de conces. preben. & ita determinant dñi de Rota. decisio. ccli. Concludo ergo indubie tenendū qđ presentat᷒ & instituit᷒ per patronū & epm, est potior. & quod expectāti apostolico nullum ius in dicta plebe cōpetit, ex quo presentatio fuit facta epō infra quatuor menses a tempore vacatiōis, & notitie iuxta no. in. d. c. si. de iurepatrona.

Consilium. xxix.

1 Extraordinarium remediū cessat, vbi competit ordinarium.
2 Peruersio ordinis cause ad causam non vitiat sententiam ipso iure.
3 Reus principalis si est rebellis, potest procedi contra tertiū possessorem nulla discussione facta.
4 Fiscus facta publicatione bonoꝝ non est heres, sed successor vindicte.
5 Pupillus potest citari.

In q̄stione presenti an. s. restitutio sit dictis Guidoni & Nicole indulgenda, tria sunt ad materiā enucleandā examināda. Primo an snīe late contra Carolū dictoꝝ Gui. & Ni. genitorē habuerint validitatē & effectū. Scdo an compromissum & laudū ex eo secutū inter predictos Guidonē & Nicolā minores ex parte vna, & dictū Nicolaū ex alia grauamē & lesionem dictis intulerit, ita vt eis in integrum restitutio competat. Tertio discutiem᷒ validitatē & effectū primi decreti interpositi cōtra dictū Guidonē. Ad primum igitur redeundo, videtur primo ꝙ dicta snīa lata contra Carolum viribus corruerit: quoniā nō discusso principali debitore actum extitit hypothecaria cōtra dictū Carolū bonorū possessorem, contra iuris ordinē, maxime cum dictus Carolus exceperit, vt prius debitor principalis impeti & discuti deberet vt probatur in auf. hoc si debitor. C. de pigno. vbi inhibet̄ iure nouissimo hypothecaria cōtra tertiū possessorem, donec actum fuerit cum reo, & intercessoribus: cōstat autē ꝙ actū contra legis prouisionē maxime iuris ordinē concernētē est nullū. l. prolatā. C. de sent. & ij. q. vi. sententia. & l. nō dubiū. C. de legi. & x. dist. vides. & in regula, que ꝯ ius. de reg. iur. lib. vi. Ex his infert̄ ad scdm principale dubium. Nam si dicta snīa lata contra olim Carolum dictorū minorꝫ parentē fuit nulla, ergo cōpromissum inde secutum super executione dicte snīe inter dictos minores post mortē dicti Caroli, & Nicolaum, & laudum inde secutū, grauamē & lesionem magnā intulit predictis minoribus: qꝛ cum arbitri seu arbitratores approbauerint dictā sententiam nullā, enormiter ex duplici capite lesi sunt. Primo quia sentētiā nullā approbauerūt, & sic re ipsa dānum intulerunt: tum quia compromissum abstulit eis regressum de euictione cōtra & aduersus eos in dictis bonis, vt in. l. si dictū. §. si compromisero. ff. de euict. Et per cōsequens possunt nunc restitutionē in integrū petere. l. qđ si minor. §. i. & seq. & quasi per totū titu. ff. de mino. Circa tertiū scꝫ aduersus primū decretum interpositū cōtra dictū Guidonē minorem contumacem, potest dici ꝙ ipso iure absq; alia restitutione dict᷒ Guido & presertim dicta Nicola eius soror impubes seruantur illesi ex defectu solēnitatis: qꝛ cōtra minores presertim impuberes nō dꝫ perueniri ad primū decretū, nisi prius eorū amici requirantur si minores defendere velint, & nemine eos defendēte recurrit̄
1 ad refugiū primi decreti, vt videtur text. in. l. hec autem. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & l. ergo sciendū est. ff. ex qui. cau. ma. † Vbi autē remediū ordinarium cōpetit, cessat extraordinariū, vt in. l. in cause. ff. de mino. Ex quibus omnibus videt̄ ꝙ aduersus laudum cōpetit in integrū restitutio: sed respectu primi decreti ipso iure seruant̄ illesi. Sed predictis nō obstātibus cōtrariam sententiam arbitror preualere; motus principaliter, qꝛ predicta snīa lata ꝯ dictum Carolū mero iure discussione nō facta cōtra principalem debitorē ex multiplici capite tenuit: & in rem iu-
2 dicatā trāsiuit. Primo, † quia peruersio ordinis cause ad causam non vitiat snīam ipso iure: sed opus est appellatione, vt in. l. i. & qđ ibi not. C. de appel. & l. i. §. si. ff. que senten. sine app. rescin. vbi bonus text. facit qđ no. ij. q. i. in summa. Sed talis est peruersio in casu nostro: qꝛ prius debuit discuti debitor principalis, quā fieret trāsitus ad tertiū possessorem: nō autē est vitiū in substantia actionis: quia hypothecaria bene cōpetit cōtra tertiū possessorē, vt. l. ꝑsecutione. & l. distractis. C. de pig. nec est peruersio ordinis eiusdē cause: ergo talis ꝑposteratio nō vitiat. ex quo non fuit appellatū: & ꝙ talis peruersio in casu nostro nō vitiet ipso facto, aperte tenet Bar. post Iacob. bu. in. d. l. persecutiōe, in vltima questione. Nec obstat ꝙ fuerit exceptum ꝑ dictū Carolū, vt prius deberet discuti debitor principalis: qꝛ paria sunt nō excipere, vel excipere, & a reiectiōe expssa vel tacita nō appellare, vt in. c. ex parte. in. de appel. per Bar. in. l. a ꝓcedēte. C. de dila. facit qđ no glo. in cle. vnica. de dolo & contumacia. in verbo, manifeste. nam contra talem peruersionē ordinis cause ad causaꝫ, nō satis est excipere nisi exceptiōe nō admissa appellet̄, vt. d. l. i. C. de appel. & d. l. i. in si. ff. que sen. sine appel. rescind. Et maxime hoc procedit in casu nostro. Nam cū multis ex causis possit agi contra tertiū possessorē discussione nō facta contra principalem debitorē. iuxta no. per glo. & Bar. in. l. decē. ff. de verb. obli. & per eundē Bar. in. l. si. primo responso. ff. si cer. pet. & ꝓ. dicā latius, eo ipso ꝙ iudex exceptione discussionis nō facta, processit ad vlteriora, & sententiā tulit contra dictum Carolū bonorū possessorē, videtur pronuntiasse tacite ꝙ discussioni locus non erat. & sic presupposito ꝙ fuisset discussio in locus, cū eū tacite fuerit in ꝯiā ꝓnuntiatū, tenuit gestū in cōtrariū: qꝛ potius videt̄ actū cōtra ius litigatoris, ꝙ cōtra ius constōnis, vt in c. cū inter. de re iud. & l. res iudicata. ff. de regu. iur. & l. ingenuum. ff. de statu hom. & c. cū dilectus. de elec. & ꝑ Bar. in. d. l. a ꝓcedēte. imputādū est; ergo nō appellāti: vnde cū snīa fecerit ius īter partes, cū trāsiuit in rē iudicatā, nō est amplius discutiendū de illius viribus, vt in iuribus proxime allega. nec pñt isti minores petere cōtra tale grauamē, presupposito ꝙ iudex vere grauasset, restitutionē: qꝛ lata fuit cōtra eorꝫ parentem, & eo viuēte trāsiuit in rē iudicatā, & sic cū nihil fuerit actū cū ipsis

minoribus, nõ possunt petere in integrũ restitutionẽ. vt legi. & no. in l.
emilius. ff. de mino. ¶ Scdo principaliter cẽsuit mero iure dicta sniam
nulla discussione prius facta: qz vt iudici in facto pponit, reus principa
lis tunc tẽporis erat rebellis, & olim sua bona fuerãt publicata, & tũc noto
rie cõstabat q in dicto loco vbi iudiciũ agitabatur, nõ erat soluẽdo
quo casu nõ est opus facere discussionẽ. vt no. glo. & Bar. in l. de. c. ff. de
verbo. obli. & est tex. fm vnũ intellectũ, quẽ sequit ibi Bar. in d. l. fi. pri
mo respõso. ff. si cer. peta. Probat rõne qz supfluus remediũ nõ est vtẽ
dum. l. hec stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. nomi. ca. ad quid enĩ fieri debet
discussio, si notoriũ est debitorẽ nõ esse soluẽdo: certe lex est potius vs
bis q̃ rebus imposita, cõtra. c. cõmissa. de elec. lib. vi. & l. ij. in fi. C. cõmu
nia de le. facit qd in simili legis & not. in l. post rem iudicatã. ff. de trans
actio. & l. degẽter. §. si post rem iudicatã. ff. de cõdi. inde. & qd ibi not. p
Bar. in primo responso. Et hoc apertissime videt voluisse in terminis
5 nostris Bar. in d. l. decẽ. & d. l. fi. ff. si cer. pet. vbi dicit aperte, † q si re9
principalis est rebellis, põt pcedi cõtra tertiũ possessorẽ nulla discus
sione facta. & loquit ppzie in d. l. fi. qñ bona debitoris erãt obligata.
Nec obstat si dicat, q debuit prius agi cõtra fiscum, qui bona dicti de
bitoris possidebat, cũ ipse teneatur satisfacere creditoribus etiã habẽ
tibus personalẽ actionẽ. vt. l. fi. C. ad leg. iuliã de vi publi. & l. fi. vt ppo
4 nis. C. de bo. prescri. qz dico, † q fiscus facta publicatione bonoz, nõ est
heres: sed est successor vindicte, & succedit nõ per representationẽ sz p
annihilationẽ persone vt plene not. in l. si cõstante. §. fi. solu. matrimo.
vnde cũ dicta auc. hoc si debitor. pallega. sit iuris antiqui correctiua, &
solũ impediat hypothecariã cõtra tertiũ possessorẽ respectu debitoris
& sui heredis, nõ debet extẽdi ad fiscũ: qz, vt dixi, nõ est heres: nec repre
sentat personã defuncti: sed est successor vindicte. nã fiscus potest dici
tertius possessor, & sic nõ debet esse magis priuilegiatus tertius pos
sessor priuatus q̃ fiscus: maxime qz hic agitur de pudicio creditoris, q
habet de iure hypothecariã ꝯ quẽlibet possessorẽ: tamẽ cũ simus extra
casum dicte auc. non debet dictus creditor impediri quominus possit
vti sua hypothecaria ꝯ quẽlibet possessorẽ. cum lex correctiuã debeat
multũ restringi. vt no. maxime per Bar. in auc. quas actiones. C. de sa
crosan. eccle. facit qd not. gl. in c. cupientes. §. qd si p viginti. de electio.
lib. vi. & in l. sancimus. in fi. de app. & l. sancimus. C. de testa. & hoc satis
videt fuisse de mẽte Bart. l. d. l. decẽ. & ex hoc scdo capite luce clari9 pz
de validitate dicte snie. Tertio potest adduci gl. no. in auc. hoc si debi
tor quã sequuntur ibi Cy. & Bal. que dicit tunc impediri hypotheca
riam ꝯ tertiũ possessorẽ, cũ debitor principalis est p̃sens: sec9 autẽ si est
absens, sicut dicimus in fideiussore. vt in auc. p̃sente. C. de fideius. Sz in
casu nostro debitor erat absens & rebellis: nec ad effectũ remissiõis po
terat ꝯ illũ agi: ergo nõ erat necesse facere discussionẽ. & hoc vltimum
voluit etiã Bart. in d. auc. hoc si debitor. Ex quibus oĩbus clare col
ligitur q dicta snia lata cõtra dictũ Carolũ istorũ minorum genitorẽ
iure valuerit: nec aduersus illã aliqua restitutio dictis minoribus cõ
petit. tũ quia nullũ fuit grauamẽ, sed iuridice fuit cõtra eũ processum,
vt patet ex p̃dictis: tum quia ẽt supposito sine veritatis pudicio, q ali
quid fuisset actum cõtra ius litigatoris, nõ tamẽ cõpetit restitutio mi
noribus, cũ nihil cũ eis, sed cum patre fuit actũ. dicta. l. emilius. Et ex
his clare infertur ad scdm, q nulla restitutio cõpetat ꝯtra compromis
sum seu laudum: qz nullũ grauamen, imo potius releuamen contingit
minoribus: qz arbitri redegerũt illam sniam ad minorem summã: & sic
releuauerunt minores, & grauarũt dominũ Nicolaũ, nec fuit sublata
facultas habendi regressum cõtra authorẽ de euictiõe ex duplici capi
te. Primo, qz dicta snia tenuit, vt ex predictis patet: & sic illius vigore
poterãt agere de euictione, cũ eoz genitor denuntiationẽ fecerit. vt in
c. fi. de emp. & vendi. cõpromissum autẽ factũ fuerit respectu executiõis
distarat in istorũ minorũ fauorem. Secũdo principaliter, quia compro
missum factum fuit ex necessitate; quia officialibus precipiẽtibus qui
bus a publico circa hec data est plena & libera facultas, vt no. Bar. in
d. l. si dictum. §. si cõpromisero. de eui. fuit enĩ hoc cõpromissum necessa
rium, & non volũtariũ: & sic cessat ratio dicti. §. si compromisero. Ex qui
bus clare pz q nõ cõpetit aliqua restitutio, maxime cũ illa non det nisi
pro graui lesione. l. scio. ff. de in inte. restitu. & c. pe. de reb. eccle. nõ alie.
¶ Quo ad tertiũ de interpositione primi decreti non multũ arbitror
disputandũ super ipsius validitate: licet posset allegari q rector iure
tenuerit: qz fuit interpositũ cõtra dictũ Guidonẽ, qui erat pubes: & sic
secundũ multorũ opi. non fuit necessariũ requirere amicos & cõsangui
neos, de quo per Bar. in d. l. hec aũt. & per Cy. in l. cũ pponas. C. de bo
nis autho. iudi. pos. p̃sertim cũ citatio apprehẽdit dictũ minorẽ. iuxta
no. per glo. in l. ij. ff. de qui. cau. in pos. ea. nec dicto Guidoni esset p res
titutionis beneficiũ subueniendũ: tum qz cõtumacia est delictũ: vt no;
in l. omne delictũ. ff. de remil. & aduersus delictũ minori non subuenit.
l. auxiliũ. ff. de minoribus. & l. i. C. si aduer. do. nam debebat cõparere &
petere curatorem sibi dari. vt. l. q habebat. ff. de tute. & qd ibi in. §. si pu
5 pillus. no. Bar. vbi dicit, † q pupillus põt citari: qz intelligitur vt com
pareat cum tutore. Item cum primũ decretũ modicam lesionẽ inferat,
maxime in casu nostro, cum adhuc nõ habuerit effectum, cũ dominus
Guido semper remanserit in possessione: & adhuc hodie sit, nõ põt pe
ti restitutio, que p modica lesione non prestatur. d. l. scio. ff. de in inte
gri. restit. & p calle. c. penul. presertim cum habeat viam ordinariam ppꝑtissimã. s. satisfaciendi et p quo primũ decretũ interpositũ fuit: nã lz alias
tollatur missio prestita cautiõe de iudicio sisti, & restitutis expensis. vt
c. qm̃. §. in aliis. vt lite nõ cõtest. illud tñ pcedit, qñ missio est facta pro
pter contumaciã in nõ cõparendo: qz p talẽ cautionẽ satisfit caule mis
sionis. Sed in casu nostro fuit facta missio pp̃ter cõtumaciã in nolẽdo
exequi sniam arbitrorũ: ideo nisi prius fiat executio, nõ dz missio reuoca
ri, vt no. in d. §. in aliis. & Bar. in l. si finita. §. iulianus. ff. de dã. infe. Itẽ
psupposito, sine veritatis preiudicio, q dicta missio nõ valuerit: tñ cũ
constet clarissime de validitate dictarum sententiarum, vt patet ex pre
dictis, debent de nouo dicti Guido & Nicola minores compelli ad pa
rendum sententie arbitrorum, vel fienda est missio ex primo decreto ci
tatis ipsis minoribus cum eoz tutore & curatore iuxta formam. l. i. de
admi. tu. seu iuxta ea que leguntur & not. in d. l. hec autem. Et ipsis nõ
parentibus poterit iudex propter nimiam contumaciam eorũ habito
respectu, qz magis ipsi contempserunt, & hodie contemnũt, decernere
vt missus in possessionẽ ex primo decreto lucretur fructus. iuxta tex.
singu. in l. fulcinius. in fi. ff. ex qui. cau. secundum lectu. communem quã
ibi tenet Bar. & Spec. in tit. de primo & secundo decreto. §. restat. versi.
hoc autem notandum.

¶ Casus consiliĩ sequentis.

Princeps quidam illustrissimus

inspectis innumerabilibus virtutibus, fide, ardore, vigẽti deuotiõe,
magnificis gestis clarissimisq;. ac ppetuo memorãdis cuiusdã magni
fici & insignis viri comitis &c. Inter cetera bñficia dicto comiti illata,
quoddam castrum seu oppidum insigne, cum omni suo districtu, & iu
risdictione eidem comiti in feudum nobile & gentile dedit, tradidit, &
cõcessit. Et inter cetera pmisit prelibatus princeps dicto comiti p̃sen
ti & acceptanti dictũ castrum cum suo districtu, iurisdictione, & ptinen
tiis &c. defendere, manutenere, authorizare, & disbrigare ab omni pso
na & psonis, & cõi collegio, & vniuersitate habere ratum, gratum, & fir
mum quicquid dictus comes faciet. deinceps, constituet, & ordinabit
in dicto loco, dũmodo talia sint, q contra ipsius dñi principis, & succes
sorum suorum honorem, & statum non conspiciant: & que naturã feudi
sequantur &c. Nunc vero dicta concessione sic facta episcopus territo
rij dicti castri, seu oppidi impedit dñm comitem feudatarium, petẽdo
ab eo florenos quadringentos annuatim, proponens illos sibi deberi
occasione dicti castri. Queritur nunc nunquid dictus dñs comes feu
datarius dicti castri possit habere regressum contra dictum principẽ,
vt eũ cõtra dñm epm defendat, disbriget, & liberet ab omni obligatio
ne, quam dictus dominus episcopus pretendit.

¶ Consilium. xxx.

1 ☞ Res emphyteuticaria ad quemcunq; peruenerit, potest ille con
ueniri ad canonem soluendum.
2 Dominus si locet fundum suum pro certa pensione, non ipse, sed con
ductor tenetur soluere decimas.
3 Sciens fundum alienum, vel obligatum, si illũ emit: & de euictione si
bi prospexit, potest scientia non obstante de euictione agere.

Videtur Primo dictum dominum episcopũ posse
actionem, & ius cõpetens dirigere versus
supradictũ comitẽ dicti castri possessorẽ: & q dictus comes
nullum habeat in hoc contra dictum principẽ regressum:
qz cum onus soluẽdi illum canonem, seu pensionem sit reale, transiuit
cum onere suo in possessorem. tex. videtur no. in auc. de non alie. §. sciẽ.
1 vbi notabiliter probatur, † q quisq; ad quem res emphyteuticaria pe
uenerit, potest conueniri ad canonem soluẽdum. & per illum tex. hoc fir
mauit Bal. in auc. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccle. Sic videmus in
onere soluẽdi decimas. transit enim in quẽlibet possessorem, nec habet
soluẽs regressum cõtra suum authorẽ, vt in cap. tua. & c. pastoralis. de
2 deci. † q si dominus locet fundũ suum p certa pensione non ipse, sed cõ
ductor tenetur soluere decimas: qz intelligit fructus vendidisse sine
decima. allegat dictum. c. pastoralis. Ego autẽ allego tex. not. l. i. C. de
anno. & trib. li. x. vbi dicitur, q annonas is soluere debet, qui possessio
nẽ tenet, & fruct9 percipit. & p illũ tex. dixerũt ibi gl. & Bar. q dño locãte
fundũ p certa pẽsione onus soluẽdi tributa spectat ad ipsum cõducto
rem. ad idẽ adduco bonũ tex. in auc. de mãdatis principum. §. nõ pmit
tas. alia. l. inter debitorẽ. ff. de pac. vbi pbatur, q onus soluẽdi tributũ
spectat ad possessorẽ, etiã si fuisset appositũ pactum, vt nõ possessor, sz
tradens teneatur soluere: qz valet tale pactũ in preiudiciũ habẽtis pos
sessionẽ p pẽsione obligatã. Quinimo dico, q etiã p preterito tpe põt
possessor nouus conueniri, vt est tex. no. l. i. l. imperatores. ff. de pub. idẽ
ergo & fortius dicẽdum est in casu nostro, in quo nullum cõmodum re
seruauit sibi princeps infeudando dictum castrum: debet enim intelli
gi q cõcesserit saluo onere reali, ad quod non videtur iuste eum tene
ri: cum omnis commoditas transiret in dictum comitem feudatariũ.
¶ Sed p̃dictis nõ obstãtibus, que vere casui nostro minime obstãt,
dico q licet eps habeat actionem aduersus dictum comitem possesso
rem, ipse tamen comes feudatarius hz regressum contra dñm princi
pem, qui dictũ castrũ cõcessit in feudũ, presertim nobile, & gẽtile p hac
conclusione

cōclusione allego tex.no.in ꝓprijs terminis in.c.j.de inuesti.de re alie. fac. vbi dicitur ꝙ cum de re aliena vel alteri obligata fiat inuestitura, distinguendū est vtrū scienti vel ignoranti facta sit. is enim q rei aliene inuestiturā sciēs suscepit nisi pacto spāli sibi de euictione prospexerit de euictione agere nō potest: ignoranter vero suscipiēs recte agit vt aliud eiusdē quātitatis seu bonitatis ei prestet, respectu vero inuestiētis seu infeudātis nulla sit distinctio siue sciuerit eā alienā vel alteri obligatā siue ignorauerit vt in.d.c.j. notaliter dr. Ad propositū ergo aut dict9 comes ignorabat illū castrum esse obligatū. & tunc indubie agit cōtra principē vt eū defendat ab eo ꝓut expresse in inuestitura dictus princeps ꝓmisit: aut tribuat ei aliud feudū eiusdem bonitatis & quātitatis & est ille mirabilis tex. fm Bal. in quo petitur vna species ꝓ alia. Sed seruādus est in casu nro: qr cā feudalis dz principaliter decidi scdm leges & cōsuetudines feudorū: in defectū illarū recurrendum est ad legem communem vt est tex.no.in.c.j.de feu.cog. Et arbitror qd est in optione dicti comitis an hoc casu agat cōtra principem vt eum defendat prout specifice cōuentū fuit.l.j.ff.de pac. aut det sibi aliud feudum eiusdē bonitatis & quātitatis. nā per illā hominis prouisionē non fuit recessum ab ordinario iuris beneficio vt no. Bart.in.d.l.si constante.ff. sol.ma. secus ob extraordinario. & hoc casu dz intelligi tex.in.l.fin.C.de pac.conuē. Itē illud idē potest defendi ex vi pactorū cū princeps promiserit disbrigare dictū castrū ab omni psona tenetur ergo disbrigare aut dare rē eiusdē bonitatis, & quātitatis. Et dicit Bal.in.c.si.de noua forma fide. ꝙ feudatarius pōt agere cōtra dñm ad interesse dupliciter vel vt soluatur in pecunia vel vt det ei aliud feudū ar. illius tex.in.ca.j. de inuesti.de re ali.fac. Et idē dicendū i casu nro. Et de ignorātia dicti comitis respectu dicte obligationis est ꝓsumēdū: qr in facto alieno presumit ignorātia.c.ignorantia.de reg.iur.li.vj.&.l.regula.ff.de iur.& fac. igno. aut dictus comes fuit sciens & cū specialiter sibi ꝓuiderit in casu euictiōis seu īpugnatiōis vt patet i cōcessione feudi, & pōt agere ꝯtra dñz principē, vt in casu ꝓcedēti vt dicit tex.ꝓalleg.in.d.c.j. cōcordat.l.si fundū sciens.C.de euic. vbi patet, ꝙ si sciēs fundū alienū, vel obligatū illū emit de euictione sibi prospexit pōt scientia nō obstāte de euictiōe agere. nā & rem alienā in sui preiudiciū potest quis vēdere: vt.l.rem alienā.ff.de contrahē.emptio. Scdo principaliter ad idē allego text.in.c.si. de noua forma fide. vbi dicitur ꝙ inuestitura facta dz omnimodo dñs cogi inuestitum in vacuam possessionem mittere qd si9 deficiat tenetur ei omnem vtilitatem prestare. Et pondero illud verbū in vacuā dz ergo eā sine omni obligatione & seruitute tradere: vt no.per Bar.in.l.j.ff. de act.emp. Tertio probo per.c.j.per quos fiat inuesti.in prin.& ꝙ ibi no. Bald. Quarto ad hoc facit quia dictum castrum fuit concessum in feudum nobile & gentile & nihil sibi dictus princeps reseruauit: vnde videtur concessisse sine omni onere obligationis: & solū tenetur comes ad ea que sunt debita ex communibus legibus & consuetudinibus feudorum.c.i.in si.qd sit inuesti.&.c.j.de noua forma fide. & plene de hac materia Joan.and.in addi.Spec.in ti.de prescrip. super rubrica vbi ꝓsequitur de feudo nobili gentili & franco. ¶ Quinto & vltimo faciunt cause ob quas feudum fuit concessum. s. magnifica gesta clarissima ac perpetuo memorāda merita dicti comitis &c. vt plenius patuit. s. i casus recitatione. faciunt enim ipsa vt concessio largissimā recipiat interpretationem in fauorem dicti comitis feudatarij. hinc singulariter dixit Bald.post Jac.de ra.in.co.j.si vasal.feu.priue.cui defe. ꝙ feudū cōcessum propter magnitudinem meritorum puta quia a morte dantez liberauit vel ab hostibus latrūculisve eripuit, vel quid simile nulla ex cā vel ingratitudine est amissibile. videtur enim merces laboris emptū & non liberalis concessio. Ad hoc tex.nota.in.l.si pater.&.l.aquilius regulus.ff.de dona. Magnitudo enim meritorum cum demeritis est cōpensanda facit ꝙ in simili not. Bar.in.l.si ita stipulatus.§.si tibi nupsero. &.l.si diuortio.ff.de verbo.oblig.&.l.j.C.de dona. ante nup. Concludo ergo ex predictis dictum comitem habere regressum contra dictum principem vt dictum castrum ab omni obligatione liberet vel vt det sibi aliud feudum eiusdem bonitatis & quātitatis. Non obstant contraria supra formata: procedunt enim in oneribus quasi naturalibus vt in tributo imperatori ratione possessionis debito. illud enim semper sequit possessorem. & in dubio videtur actum vt possessor soluat. & idē videmus in ecclesiasticis.xvj.q.j.si quis laicus.in.d.c.pastoralis. secus autem in onere accidentali. dicta.l.j.ff.de actio. empti. & quicquid sit in alijs, in feudi concessione hoc clarissimum est quod si res simpliciter in feudum concessa reperitur aliena vel alteri obligata potest agi contra concedentem modo predicto.

¶ Casus consilij sequentis.

In causa et questiōe que vertitur

seu ꝟtitur ventilata est inter paulū minorē cum authoritate sui tutoris ex vna parte: & quēdam sanctuz Aretinū ex alia duo principaliter sunt examinanda. ¶ Primum nunquid minori pretendēti lesionem ex laudo secuto vigore compromissi facti ex precepto iudicis prout ex statuto Aretino cauet per restitutionis beneficiū subueniri possit lesiōe ꝓdicta aliter nō probata. ¶ Secundū an docto de lesione enormi possit hanc restōnem petere vel aliter de iniquitate laudi opponere maxime cum allegetur lesio euidens, que incontinenti probari pōt ex eo: qr fuit actum hypothecaria cōtra ipsum pupillum. & discussione cōtra principalem, qui soluendo erat aliter nō facta: quia licet exceptio fuisset opposita, arbiter seu arbitratores tulerūt sententiā super actione hypothecaria contra ipsum pupillum iudicando quedam bona possessa per illum pupillum esse detinenda loco pignoris, & hypothece, donec ipsum pupillum esset satisfactum de quantitate centum florenorum qui petebantur: & predicta possunt incontinenti probari.

¶ Consilium.xxxj.

1 Jtē Minori leso intra quadriennium competit beneficium restitutionis aduersus lesionem.

Circa primuz videtur ꝙ dictus minor possit petere restitutionem aliter extrinsecus lesione nō probata: quia eo ipso ꝙ minor cōpromittit, videt lesus. vt est text. no.in.l.si minor vigintiquinque annis.§.minores.ff.de mino. rō est, vt ibi no.gl.& Bar. qr a snia arbitri nō pōt appellari.l.j.C.de arbi.& si p cōpromissuz perdit beneficiū appellādi, merito lesus restituit: et hoc vr ꝓcedere etiā in cōpromisso facto tanꝙ in arbitratores habito respectu ad statutū ciuitatis Aretine, qd ꝓhibet de nullitate & iniquitate dici ꝯ sententiā, seu laudū arbitrorū, & arbitratorū: sic vigore statuti eadē est ratio in vtroque: secus aūt esset in arbitratoribus inspecto iure cōmuni. vt no. Bar.in.d.l.si minor. ¶ Sed hoc nō obstante aliud puto dicendū in casu nostro. ꝓcedit enim contrarium, qñ minor sponte cōpromittit. quo casu presumitur lesio ratione predicta. Sed in casu nostro fuit factū cōpromissum ex mādato iudicis, cum in fauorez minoris, ne per iudiciorū anfractus exagitetur, & in fauorem reipublice, ne lites sint immortales, fuit data potestas a statuto ciuitatis. ꝙ sūt statutū valeat, facit qd no. Bar.in proemio.C.& glos.in.l.neque pignus.§.priuatorum.ff.de reg.iur. facit ad primū dictū optime qd not.idem Bart.in.l.si dictum.§.si compromisero.ff.de edil.edic. vbi dicit, ꝙ si quis cogatur ad cōpromissum vigore statuti, hz nihilominus regressum de euictiōe contra authorē suū, ac si in iudicio fuisset cōuictus. Preterea illud statutuz esset potius damnosuz ꝙ vtile, & seruiret de vēto, si minor posset dicere se lesum ex eo solo ꝙ cōpromisit: lex autē debet esse imposita rebus non verbis. vt in.c.cōmissa.de electio.lib.vj.&.l.ū.i si.C.communia de leg.& facit ad predicta.c.ab arbitris.& qd ibi no.de offi.deleg.lib.vj. ¶ Quare veniendo ad scdm dubium breuiter concludendo dico, ꝙ ex duplici capite pōt dicto minori aduersus dictā lesionem succurri, statuto
1 co ciuitatis nō obstāte. † Primo, per speciale restitutionis beneficium. nam minori leso competit infra quadriēnium restitutionis beneficium aduersus lesionez non modicā. vt.ff.de mino.per totū.l.si.C.de tempo. in integ.resti. nam aduersus contractus & sententias iudicū, succurrit minori & ecclesie. vt in.c.j.&.ij.de in integ.resti.lib.vj.&.l.in cause. cum.l. sequēti.&.l.qd si minor.ff.de minoribus. fortius dz eis succurri aduersus laudū arbitrorum, cum sit quidam contractus vel quasi. vt in aut. si vero contigerit.C.de iud.& in corpore, vt diffe.iudi. Jmo longe fortius hoc casu dz succurri, cū ledat ab alio, scz arbitratore. iuxta not. per Bar.in.l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio. & hoc est clarissimū inspecto iure cōmuni. Nec obstat si dicatur minorem hoc casu nō multū ledi, cum habeat regressum contra authorem suū, qui presupponit esse soluendo: & pro modica lesione restitutio denegat.l.scio.ff.de in integ. resti.& in.c.penul.de re.ecde nō alie. Dico enim, ꝙ imo grauiter ledit, cū oportebit eū se anfractibus iudiciorum inuoluere. vnde tex. notabilis dicit ꝙ minoribus subuenitur non solum cū de bonis eorum aliqd minuitur, sed etiā cū interest ipsorū litibus & sumptibus non vexari. vt in.l.minoribus vigintiquinque annis.ff.de minori. Et si hoc de quo queritur esset modici ꝑiudicij, nō emanasset cū tanta solennitate. aut. hoc si debitor.C.de pigno. corrigendo ius antiquū. Itē longe melius est pignori & rei incūbere, ꝙ aduersus personā agere, vt ht tex.in.§.furti autem.insti.de obli.que ex deli.nas. Videndum est ergo nunquid censura municipalis statuti huic conclusioni cōtradicat: & profecto arbitror ꝙ non: solū enim statutū quo ad ꝓpositū dicit, ꝙ ab huiōi laudis seu arbitramentis latis in cā minorum nō possit appellari, vel reclamari, nec ꝺ iniquitate vel nullitate opponi pari forma que obseruatur, & disposita est de cōpromissis, & laudis que fiunt, & ferunt in curia domini capitanei dicte ciuitatis. Statutum autem curie domini capitanei est tale. contra laudo vel arbitramenta nō possit appellari, vel dicere se grauatum, vel de nullitate opponere pena vigintiquinque librarū ꝓ quolibet qui cōtrafecisset: vnde pōderanda sunt diligenter verba dictoruz statutorū, que solum vident excludere querelantē a beneficio generali iuris cōmunis, vt nō possit de iniquitate dici. &c. & sic excludit minorē, quatenus veniret iure cōmuni, non autē cum venit iure minoris petēdo restitutionem in integrum aduersus lesiones: cū enim duo remedia hoc casu dixi cōpetere minori, sublato generaliter vno per statutum, remanet reliquum. argu. optimum ex his que not.gl.in.c.penu. de empt. et ven. que dicit, ꝙ si minor iurauit non venire contra contractum, intelligit exclusus solum a beneficio etatis: vnde si fuit deceptus vltra dimidium iusti precij poterit venire iure cōmuni a quo nō videt exclusus

per illa verba generalia. Et idē bar. et alii in l.ij.C.de rescind.vendi. Et
hec interpretatio benigna est maxime facienda in casu nostro duplici
consideratione. Prima quia cum illud statutum sit contra ius cōe et odiosum dʒ
strictissime interpretari vt minus ꝙ fieri possit ledat ius cōe. vt est tex.
notabilis in c.cum dilectus.de consue. et l.ij.C.de nox. Secūda quia cum
illud statutum loquēs de minoribus emanauerit principaliter in fauo
rem minorum, dʒ multū restringi quatenus retorqueret in eorū lesionē ne
qd statutū fuit in eorum fauorem retorqueatur in odium l. qd fauore.C.
de leg. et in cap.qd ob gratiam.de reg.iu.li.vi. Et predicta intelligo p̄
bata per minorē lesione non modica vt predixi. ¶ Scdo principaliter
potest dictus minor iudicio meo venire iure cōi petēdo dictū laudum
reduci ad arbitriū boni viri sicut posset quilibet maior dicto statuto nō
obstante quia cum statutum generaliter loquatur in materia odiosa et re
stringibili nō debet extēdi ad casum cum allegetur enormis lesio et euidens
ꝙ incontinenti pbari potest: nō enim est verisimile ꝙ statutum voluerit
fouere iniquitatē euidentē cum lex in dubio debeat presumi iusta et rō
nabilis.iū.di.erit autē lex. et interpretandū est qd statuētes intellexerint
put statuissent si spāliter casus euidētis iniquitatis fuisset coram eis p
posit⁹ vt dī gl.in.l.tale pactū.ff.de pac. Et qd statuētes non intellexe
rīt i casu euidētis iniquitatis: maxime ꝯ minorē aperte colligitur ex ver
bis statuti: dū dt ne lites fiant immortales, que rō cessat cum euidēs est lesio
et incōtinēti pbari pōt ad hoc allego gl.notabilem in c.suscitata. de in
inte.resti.i verbo effectū suu. que notāter sentit ꝙ vbi aduersus sniaʒ tol
litur exceptio legitima dʒ intelligi nisi illa exceptio incōtinēti pbetur. pro
hoc optime facit c.lras.de resti.spo. vbi admittitur exceptio ꝗ infra bre
uem dilationem pbari potest ꝗ alias per cōes regulas iuris est subla
ta. ad idē gl.notabilis in.l.j.§.fin autē.ff.de tabu.exhibē. et ꝙ no. Old.
cōs.xlv.qd incipit cum litera executoria. vbi idem notāter dixit. disposi
tio enim tollens generaliter exceptionē dʒ stricte intelligi vt in.c.ex parte.
el.j.de offi.deleg. et notāter dixit Bar.l.l.j.ff.qd vi aut clā.qd vbi statutū
remouet generaliter oēm exceptiones pōt implorari iudicis officiū.ar.
in.l.planc.ff.de peti.here. Ad predicta optime facit l.iij.§.ibidē.ff. ad
exhi. et qd no.gl.in.c.j.et.c.literas.de resti.spo. vbi patet qd exceptio ge
neraliter denegata admittitur si incōtinēti offertur probatio. et maxime
hoc dicendum est in casu nostro in quo statutum est contra ius, et ledit
ius partis tollendo omne remedium cōpetens leso.ar.in.d.l.ij.C. de nox
pa. et c.cum dilectus.de consue.

¶ Consilium.xxxij.

1 Solemnitas omnis iuris ciuilis cessat in relictis ad pias causas.
2 Miles potest filio puberi per verba directa substituere.
3 Voluntas captatoria in legatis ad pias causas valet.
4 Hospitalia et quelibet alia loca in quibus exercentur opera charitatis
dicuntur loca pia.
5 Falcidia continet in se trebellianicam.

Circa duo dubia prescripta aliqua duntaxat addā a
suprascriptis doctoribus omissa. Et primo cir
ca primum dicta substitutio facta de consortio seu fraterni
tate vt fideicommissaria allego expresse Bar. hoc in eisdem
seu omnino similib⁹ terminis tenentem scʒ in repetitione. l.centurio.ff.
de vulga. et pupil. quarto ver. principaliter quero. vbi firmat cōclusionē
qd qñ substitutio fit per verba directa et per verba communia verbū
directum stat in sua significatione: et verbum commune trahitur ad fi
deicommissum. vt sic aliquid operetur adiectio verbi communis et tūc
dicit esse in electiōe substituti amplecti verba directa vel cōmunia seu
obliqua: videlʒ vel capere hereditatē ex directa substitutiōe vel fideicō
missaria allegat.l.testamento.ff.de manumis.testa.l.recusare.§.titius.ff.
ad trebel. ponit exemplum si testator his verbis vsus est videlʒ si fili⁹
meus decesserit sine liberis talē substituo et eū sibi heredē facio vel si
bona mea ad talē perueniant et in his eū heredem instituo. Idē dicit si
testator dixit: si filius meus decesserit sine liberis Titiū instituo et sub
stituo. nā cum verbū instituo sit directum: vt.l.j.in princ.de vulg. et pu
pil. verbum vero substituo sit commune valebit substitutio vtroqʒ iure
ad hoc facit.l.penul.ff.de ven.inspi. Idem dicit si testator vtatur verbo
communi et verbo obliquo dicēdo sic. si filius meus decesserit sine filiis
volo bona mea peruenire ad titium iure substitutionis, et fideicom
missi. nam substitutio est verbum commune, fideicommissum est obli
quum: adeo debet intelligi vt vtraqʒ valeat: et sit in electione substituti
vt probat tex.in.d.l.recusare.§.titi⁹. ita pūctualiter contingit in casu p̄
senti. nā in testamēto inter cetera dicitur ꝙ testator dictum consortiū
seu fraternitatem vniuersalem heredem substituit atqʒ facit. et omnia
eius bona legauit et legat etc. nā verbū heredē est directū verbuʒ substi
tuit est verbū cōe. vt no.in.d.l.cēturio. et in.c.j.de testa.li.vi. et.l.c.raynu
t⁹.co.ti.ergo debet dicta substitutio obliquari rōne verbi cōis vt plene
no.in iuribus preallegatis. Et videtur magis indubitatū in casu nostro
cum testator adducit illa verba. et omnia eius bona legauit et legat: que
clarissime denotant fideicōmissuʒ. et contrariū dicendo illa verba nihil
operarentur: qd non est dicendum: quia verba debent aliquid operari
c.si papa.de priuile.libr.vi. et.l.si quando.C.de inoffi. testa. maxime, vbi
dispositio aliter salua esse nō potest quo casu verba etiā sunt improprian
da vt est tex.no.in.c.si sentētia.de sentē.excō.lib.vj. facit.l.si stipulatus
fuero p te.ff.de vbo.obli.in.l.stipulatio ista.§.sed si seruus. et.§.possidere.
eo.tit. et per Bal.in.c.i.de capitaneo q curiā vend. et per Arch.xiij.q.j.
c.j. Idē etiā voluit idem testator in alio loco testamēti vbi dixit, ꝙ in
quolibet casuum predictorū etc. tunc eius hereditas, et bona deuenirent
ad cōsortiū predictū. vnde pondero verbū bona. et verbū deuenirēt. ꝗ
sunt cōia: adeo debent trahi ad fideicōmissum, vt substitutio valeat. d.
c.raynutius et.c.si pater.de testa.lib.vi. vnde psupponito sine veritatis
p̄iudicio ꝙ non valeat substitutio facta puberi per verba directa, iuxta
vnū intellectum. qui datur ad.l.verbis ciuilibus et ad.l.in pupillari.ff.de
vulga. et pupillo. illud enim pcedit, qñ solū per verba directa fit substitu
tio: secus vbi p verba directa cōia. vel p verba cōia et obliqua. vt cōtin
git in casu nostro. nā tūc dʒ interpretari potius vt valeat. ꝗ vt pereat.
c.abbate sane.de re iudi.li.vi. et in.l.quoties.ff de verbo.ob. maxime in
testamentis, in quibus dʒ fieri larga interpretatio. vt in.c.cū dilecti. de
dona. et in.l.in testamētis.ff.de regu.iur. psertim fauore pie cause, vt est
in casu nostro. vt.l.sunt persone.ff.de relig. et sump.fun. et in aut.de eccle.
ti.in.§.si quis autē vnū sanctorū. et in.c.cū tibi.de testa. ¶ Scdo princi
1 paliter moueor alia ratione nō minus concludente. † In relictis enim ad
pias causas cessat ois solēnitas iuris ciuilis, et spectatur mera volūtas
testantium. vt in.c.relatū.de testa. tenet Bal.in.l.j.C. de sacrosanc.
eccle. Quinimo voluit Barc.in.d.l.eādem esse de iure ciuili p dictā.l.j.
et voluit ꝙ sicut miles habet liberum arbitriū in testando: ita et dispo
2 nens ad pias causas. Illud autē certum est † militem posse filio puberi
p verba directa substituere. vt in.d.l.cēturio. ergo et a pagano potest
talis substitutio directe fieri ad pias causas. p hoc, quia negari non pōt
quin ista phibitio substitutiōis directe post pubertatē sit de iure ciuili,
et non de iure gentiū. nam si esset de iure gentiū, nō posset remitti in mi
lite. quia ea ꝗ sunt de iure gentiū, nō tolluntur per principeʒ. vt i.c.de.pastor
ralis. re iudi. per Innoc.in.c.que in ecclesiarū.de cōsti. et Bar. in.l.si.C.
si ꝯtra ius vel vti.publi. ergo talis prohibitio cū sit de iure ciuili, non hʒ
locum in legatis ad pias causas. Videmus insuper ꝙ oēs regule iuris
ciuilis i vltima volūtate tradite fere cessant in legatis ad pias causas.
vt plene legitur et notatur in.c.cum tibi. et.c.relatum.de testa. per Bar.
et Bal.in.l.j.C.de sacrosan.eccle.pallle. hinc est ꝙ fm cōem opi.docto
3 rum valet † in istis legatis ad pias causas voluntas captatoria. Item
potest quis p parte decedere testat⁹. et pro parte intestat⁹, sicut miles:
nec vitiantur legata si ex testamēto non adeatur hereditas. et idē in simi
libus questionib⁹ vt plenissime no. per doctores vtriusqʒ iuris in locis
pallegatis. Substitutio vero facta de dicto cōsortio seu fraternitate dē
ad pias causas. et lʒ ad hoc aliqui allegēt gl.in.c.si q clericorū.xj.q.j. et
Archi.in.c.si quis.xlij.dist. tñ gl. et Archi. hoc nō dicūt: sed solū asserūt
ꝙ tales confraternitates seu consortia non sunt reprobata. Sed ego alle
go Specu.in tit.de instru edi.in.§.nunc vero aliqua. vers.scias ꝙ inter
4 relicta ad pias causas. vbi concluditur † ꝙ hospitalia et quelibet alia loca
in quibus exercentur opera charitatis, dicuntur loca pia: allego ad hoc bo
num tex. et qd not. ibi Bart.in.l.omnia priuilegia.C.de episco. et cleri. et
expressius idē Bar.in.l.j. et si.ff.de colle.illici. facit tex.in.c. requisisti. de
testa. Et ex his infero ad secundum dubium, nunquid ex predicta he
reditate sit detrahenda trebellianica: et dico ꝙ nō ex duplici capite. nā
si consortium vult adire hereditatē iure directo, qd pōt ex priuilegio
speciali vt s. dixi. et quia testator substituit etiam directe nō dʒ detrahi
trebellianica: quia nō capit a manibus hrēdis: sed immediate ab ipso testa
tore: et sic sicut dicimus in milite. vt.d.l.cēturio. Si autē vult petere di
cta bona ex fideicōmisso qd pōt per supra adducta. tūc iure speciali non dʒ
detrahi trebellianica. p aut. similiter.C.ad le.fal. lʒ glo. teneat opposi tū
in.d.c.si pater.de testa.lib.vj. ꝗ voluit restringere illā aut. ad falcidiā, ꝗ
detrahitur ex singulis legatis, nō autē voluit extēdere ad trebellianicā,
ꝗ detrahitur ex toto corpore hrēditatis. tñ cōis opin. modernorū vtriusqʒ
iuris est in oppositū. et eam tʒ Bar.in.l.marcellus.ad trebel. et Bald.in
l.id qd pauperibus.C.de epi. et cle. Cy.in aut. sed cū testator.C. ad legē
fal. Et vidi super hoc consilia solēnium doctorū. et motiuum principale
5 huius opinionis est. † quia falcidia continet in se trebellianicam. nam tre
bellianica largo modo dicitur falcidia. et videtur de hoc tex.in aut. de eccle.
ti.§.cum autē.in.l.si quis ad declinandū.C.de episco. et cleri. vbi fit men
tio de legatis particulari et hereditate restituenda: et tamen phibetur ibi
ois falcidia in relictis ad pias causas: item hodie sunt coequata legata
et fideicōmissa. vt l.ij.C.cōmunia de leg. vnde sicut cessat falcidia in le
gatis: ita debet cessare in fideicōmissis. non obstat pdictis.c.si pater. quia
solum probat a cōtrario sensu, sed tale argu. cessat vbi reperitur cōtra
rium in iure. vt in.c.nobis.j.et.ij.de senten.excommu. Item ibi procede
ret argu. a contrario sensu respectu legitime, nō autem respectu trebel
lianice. nō ob. motiuū glo.in.d.c.si pater. ꝙ frustra esset heres si non de
traheret trebellianicam: quia nō frustra: quia habebit meritum a deo, exer
cendo ipsum actum tam respectu defuncti quā respectu pauperum q
bus fienda est restitutio seu dispēsatio. facit qd in simili no. Bal.in aut.
preallega.

¶ Consilium.xxxiij.

1 Clerici possunt cōpromittere in laicos de rebus tēporalibus pre
sertim ad patrimonium eorum spectantibus.
Et sententiam latam a iudice non suo possunt approbare.2.

Statuta

3 Statuta laicorum specifice nõ disponẽtia de clericis, nec in libertatem ecclesiasticam dummodo alias sint honesta, debent seruari inter clericos etiam in foro ecclesiastico.

4 Clericus si litigat corã laico sequendo forũ rei submittit se tacite omnibus statutis laicorum concernentibus iudicij ordinem.

5 Arbitri possunt appellari iudices largo sumpto vocabulo.

6 Iurisdictio potest tacite prorogari.

7 Mulcta imposita per iudicem ratione contumacie si tempore sententie non constat iudici de illius contumacia, non valet.

8 Sententia lata contra plures collegas simpliciter inducit obligationem pro parte ita q̃ quilibet videtur condemnatus in dimidia.

9 Captura facta per iudicem secularem contra clericum coniugatũ non incedentem in habitu ꝛ tonsura valet.

Quia quenq̃ dubia venisũt principaliter examinanda, attingã iuxta ordinẽ consultationis quodlibet dubiuz per se. Et primo circa primum quo querit in effectu, an compromissum factũ in quatuor mercatores laicos in curia officialium mercãtie p̃ duos germanos ex vna parte. Iacobũ s. ꝛ Philippum, qui gerebant se pro mercatoribus, teneat: cum alter eorũ scilicet, Iacobus alleget se nunc clericum in minoribus, reliquus vero, scilicet, Philippus reperiatur clericus cõiugatus. Et presupposito q̃ cõpromissum valuerit, querit an potuerit dictus Iacobus per procuratorem se submittere decisioni ꝛ ordinationi illius cause statutis ꝛ consuetudinibus ꝛ stilo mercãtie: ꝛ sic i effectu possunt dici duo dubia. Cõclusiue veni ipsam attingendo, dico cõpromissum valuisse etiã si ambo fuissent
1 clerici in sacris. † Quia in laicos bñ põt p̃ clericos cõpromitti de reb⁹ tpalibus p̃tinentibus ad patrimoniũ eorũ spectantib⁹, vt probatur l. capit. exposita. ꝛ c. dilecti. de arbi. ꝛ a cõtrario sensu in. c. contingit. ꝛ no. in. c. si diligenti. de foro cõpe. in glo. j. prope. fi. que dicit, q̃ lz clericus non possit in iudicem laicum consentire vt ibi: in arbitrum tamẽ sine cõsensu episcopi bene consentit. Et diuersitatis ratio bene potest esse: q: iudex habet iurisdictionẽ: vnde per prorogationẽ subijceretur iurisdictioni iudicis secularis: q: per prorogationẽ extenditur iurisdictio in prorogationem: ꝛ iudicat iudex iure suo, ꝛ iurisdictiõe prorogata: vt. l. j. ꝛ. ij. ff. de iudi. qđ circa clericũ fieri non potest: tum q: laicus nõ põt habere iurisdictionẽ in clericos ratione incapacitatis. xcvj. dis. denuq;. ꝛ. c. si imperator. ꝛ. c. cum ad verum. tum quia iurisdictio nõ potest prorogari ad aliã speciem iurisdictionis: q: tunc nõ esset prorogatio. sz noue iurisdictionis datio. vt no. in. c. P. ꝛ. G. de offi. deleg. ꝛ per Cy. in. l. testamenta. C. de testa. Arbiter aũt nõ habet iurisdictionem, sed quãdam notionem. ꝛ statur dicto suo metu pene in cõpromisso apposite. l. ait pretor. ꝛ. l. a diuo pio. in prin. ff. de iudi. ꝛ in. c. dilecti. ꝛ. c. peruenit. de arbit. ꝛ. l. diẽ proferre. §. stari. ff. eo. Et presertim hoc procedit quando cõpromittit in laicũ, tanq̃ in arbitrũ, ꝛ arbitratorẽ. nam talis est quidã amicabilis compositor inter partes. vt in aut. si vero cõtigerit. C. de iudi. ꝛ l. corpore vt diffe. iud. no. Inn. in. c. quintauallis. de iureiur. ꝛ Bar. i. l. societatẽ. §. arbitrorum. ff. pro socio. Nec obstat q̃ compromissuz fuerit factum in curia officialiũ mercãtie: ꝛ ipsorũ authoritas interuenerit: q: p hoc nõ alteratur natura cõpromissi: ꝛ potuit interuenire authoritas illorũ officialiũ ad cautelã, saltem respectu illorum, qui nõ erãt clerici: ꝛ abundans cautela nõ nocet. l. testamentũ. C. de testa. ꝛ presertim hoc procedit in casu nostro, in quo nullus illorũ erat in sacris cõstitutus imo ambo gerebant se pro sacris ꝛ mercatoribus. argu. ex parte. ij. de priuile. ꝛ. c. si. de vita ꝛ hone. cle. ¶ Respectu scđe partis dubij dico potuisse dictũ Iacobũ per procuratorem suũ, vel seipsum subijcere statutis ꝛ consuetudinibus, ꝛ stilo curie officialium mercantie corã ipsis mercatoribus, dummodo talia sint que concernant ordinationem, ꝛ decisionẽ cause, non autẽ ledant priuilegiũ immunitatis persone vel fori: q: illa sunt concessa toti collegio clericali, nõ sic singularibus personis: ideo in illis non valet renunciatio, dicto. c. si diligenti. ꝛ. c. contingit. de sent. excommu. q̃ autem cã ordinet, vel decidat certo modo. ꝛ ordine, nõ violatur priuilegium clericale: cũ ptes cõuenisse, vt certa fnia per iudicẽ feratur: ꝛ iudex dz in hoc sequi cõuentiõem partiũ. l. si cõuenerit. ff. de re iudi. ad nil eñ istud tendit, nisi vt partes ad cõcordiã reuocet. l. j. §. inde
2 q̃rit. ff. de no. ope. nun. ad idẽ gl. no. in. c. significasti. de foro cõpe. † que dicit clericos posse approbare sententiã latam a iudice nõ suo. ꝛ habebat talis sula vim pacti: pro hoc bonus tex. in. l. ij. C. cõmunia vtriusq; iu. ꝛ qđ ibi no. sicut enim possunt se submittere sententie late ab alieno iudice, vt habeat vim pactitata possunt se submittere statutis laicoꝝ quoad decisionem cause vi pacti, nõ autẽ vi statutorũ. Et presertim hoc procederet tenendo opi. Bart. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. vbi tenuit.
3 † quod statuta laicorum specifice non disponentia de clericis, nec in libertatem ecclesiasticam, dummodo alias sint honesta. debent seruari inter clericos etiã in foro ecclesiastico. arg. c. cõstitutus. de in integ. rest. ꝛ in. c. ij. de eo qui mit. in pos. c. cũ cã. de re iudi. lz nõ credã illud dictuz simpliciter verũ per. c. ecclesia sancte Marie. iuncta positiõe casus, quã facit gl. in. c. ecclesia. vt lit. pen. sed tñ facit illud dictũ optime in arg. decisionis nostre, vt saltẽ vi pacti debeant talia statuta seruari in causis cleri
4 corũ. Preterea videt q̃ eo ipso q̃ clericus litigat corã laico sequẽdo forũ rei, submittit se tacite oĩbus statutis laicorũ cõcernentibus iudicij ordinationẽ. vt no. gl. in. c. qđ clericis. de foro cõp. ꝛ Io. cal. in quadam disputatiõe sua que incipit, Statutis ꝛc. ꝛ Bar. in. d. l. cũctos populos. quinimo voluit Hosti. in. d. c. qđ clericis. qđ si agat questio hereditaria clerici, vel alias tẽporalis, dz decidi i foro seculari scđm leges: ꝛ facit q̃ ipse not. in summa, in ti. de testa. §. consti. tuuntur. versi. versũ. ꝛ qđ not. do. Anto. in. d. c. qđ clericis. Et quicqd sit de hac q̃ne quã plenissime examinaui in. d. c. qđ clericis. in lectura. illud tñ videtur indubitatũ qđ clericus potuerit ex pacto se subijcere in ordinatione, ꝛ decisione illius cause, illis statutis ꝛ consuetudinibus laicorum, cum non minuant priuilegium clericale: sed solum in hec attenditur fauor persone mere: q: isti erant mercatores: ideo cã debet decidi etiã cessante pacto scđm leges, ꝛ cõsuetudines mercãtie. quia hoc videtur tacite actũ. vt not. Cal. i dicta disputatione: ꝛ facit. l. qđ si nolit. §. q: assidua. ff. de edil. edi. Et hec quo ad primũ dubiũ principale. ¶ Concludo ergo q̃ valuit dictum cõpromissum in laicos etiaz quoad clericos: ꝛ q̃ potuerint dare ptãtem arbitris seu arbitratoribus ordinãdi, ꝛ decidendi cãm scđm cõsuetudinem ꝛ statuta mercãtie. Et circa clericum cõiugatum nullum est dubium: q: in ciuilibus nõ gaudet priuilegio clericali. vt in. c. vnico. de cleri. cõiug. lib. vj. ¶ Uenio ad scđm dubium quo queritur, an virtute dicti cõpromissi facti per ipsas partes in arbitros sit eis attributa illa authoritas ꝛ iurisdictio q̃ p statuta dicte curie mercãtie est attributa iudici ipsius curie: ita q̃ tres arbitri ex quatuor non potuerit procedere sine quarto eo nõ requisito ꝛ monito: licet fuerit eis data potestas vt oẽs quatuor vel tres ex eis possint procedere. Et facit dubiũ: q: in cõpromisso fuit dictum vt isti arbitri succederent in locum ipsorũ officialium curie mercantie quoad omnia ibidẽ cõtenta, agenda, audienda videnda, cognoscenda, tractãda, ꝛ prosequenda, examinanda, calculanda, ꝛ reuidenda finienda, decidẽda, ꝛ sentẽtiãda, arbitrãda, laudãda, firmãda, ꝛ determinanda scđm formam iuris statutorum, ꝛ cõsuetudinum, ꝛ stili ac vsus dicte curie mercãtie ꝛc. Et in quodaz statuto, dicte curie cauetur, q̃ in decisionibus questionũ a certa summa supra, adsint presentes ꝛ consentientes iudex ꝛ quatuor cõsules dicte curie requisitis tñ aliis duob⁹ consulibus dicte curie. Arbitror circa primã partẽ dicẽdo q̃ nulla iurisdictio dictis arbitris fuit collata: q: cõsensus pruatorũ non facit eos iudices, q nulli p̃sunt iurisdictiõi. vt. l. priuatorũ. C. de iurisdi. om. iud. ꝛ. c. significasti. de foro cõp. p̃sertim q: hic fuit in eos cõpromissum tanq̃ in arbitros de quorũ natura est vt in eos nõ transferatur iurisdictio: sed quedam notio. vt. s. dixi. Et licet fuerit dictũ vt succederẽt in locum cõsulum: hoc tñ debet intelligi respectu cognoscendi, ꝛ finiendi, vt patet ex tenore cõpromissi. Item q: arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. l. j. ff. de arb. Merito potuit dici q̃ succederẽt in locũ illorũ cõsulum co
5 ram quibus primo fuerat illa questio intẽtata. † Hinc est q̃ large sumpto vocabulo arbitri possunt appellari iudices. vt est tex. iuncta gl. ij. q. vj. s iudicibus. ¶ Ad secundã partẽ huius dubij, An tres tenebant requirere quartum absentem, ꝛ expectare cum debito tpe: videtur primo q̃ sic: q: cũ isti fuerint deputati ad instar illorũ cõsulũ: ꝛ scđm stilum illius curie debebãt procedere: ꝛ de stilo ꝛ statuto illius curie est q̃ licet quatuor ex eis possent procedere: debẽt tñ prius requirere alios duos vt. s. dixi. ergo idẽ dicẽdũ i istis arbitris q̃ licet fuerit dictũ in compromisso q̃ oẽs vel tres ex eis possint procedere ꝛ diffinire: debuit tñ intelligi quarto prius requisito ad instar cõsulũ: ex quo in eorũ locũ fuerint deputati. facit qđ in simili legit ꝛ not. maxime p̃ Bal. in. l. oĩa priuilegia. C. de epis. ꝛ cle. ꝛ per Inn. in. c. inter dilectos. de fide instru. nam ꝛ subrogatum debet sapere naturam eius in cuius locum subrogatum est vt. c. ecclesia. vt lite penden. ꝛ in. l. sed si rem ꝛ pretium. ff. de peti. here. ¶ Sz hoc non obstãte contrariam partem arbitror veriorez. Et primo dico q̃ de iure vbi potestas dat pluribus hoc expresso vt oẽs, aut aliqui ex eis possint procedere cuz non tractaretur de ipsorũ cõmodo possunt aliqui procedere sine reliquis etiã illis nõ requisitis. de hoc est tex. expressus ꝛ no. in. c. cũ plures. de offi. deleg. lib. vj. no. Bar. in. l. si vni. alias incipit Pomponius. ff. de re iudi. ꝛ in. l. hẽredes mei. §. cum ita. ad trebel. ꝛ sic poterant in ꝯto iure inspecto propter formã cõpromissi procedere tres ex eis quarto non requisito. Nec obstat q̃ cõsules nõ procedũt duob⁹ nõ requisitis: q: dico qđ isti arbitri per oĩa non successerunt, in locum cõsulũ, sed solum respectu audiẽdi, extractandi, ꝛ finiendi questionem sm statuta ꝛ stilũ curie mercantie vt aperte patet ex forma compromissi dum dicit q̃ ad infra tractanda, finienda ꝛc. succedebãt loco cõsulũ: ꝛ sic respectu contentorũ in compromisso, non respectu exercendi potestatẽ insimul vel separatim, q: hoc non est de contentis in compromisso. Itẽ ex alio colligitur q̃ illa subrogatio in locuz consulum non se extendit ad hũc casuz: q: cõsules sunt sex, ꝛ pñt procedere quatuor ex eis: isti vero arbitri erãt quatuor ꝛ poterãt procedere tres ex eis, ꝛ sic verba nõ pñt adaptari ad hũc casuz vñ ex diuersitate facti ꝛ nature colligitur diuersitas in iure. arg. in. l. si idẽ codicilli. C. de codicil. facit. l. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad legẽ aquil. Preterea propter verba illa generalia non debemus recedere a propria significatiõe verborũ. arg. in. c. si. de verb. sig. maxime quia prouisio generalis non debet extendi ad casum specialiter prouisum. vt. l. sanctio. ff. de pena. ꝛ. l. doli clausula. ff. de verbo. obli. illa ergo verba generalia vt procedãt sicut consules ad cãm tractandam ꝛ finiendam, non sunt deferenda ad specialem prouisionez ptãtis procedendi vt

quatuor vel tres eorũ possunt pcedere vt intelligat tertio absente eegst
to:qđ esset contra naturã verborum ꝛ iuris dispositionem. Et hoc pu
to verissimũ quare cõcludo ꝙ tres ex illis potuerũt procedere quarto
absente irrequisito. Nec obstat si dicat ꝙ quartus qñq3 interfuit pro
cessui cõtra dictũ.c.cũ plures.vbi patet ex quo tres incipiunt proce
dere nõ debet vlterius quart⁹ se īpedire nisi aliis impeditis ꝛc.qꝛ dico
ꝙ lʒ nõ potuerit se ingerere:tñ ex quo partes nõ contradixerunt videt
6 tunc pro illis vicib⁹ recepisse ptãtẽ a partibus.nam ꝛ iurisdictio põt
ꝛa ꝛte prorogari vt pbatur in.c.cum olim.de offi.deleg.no.Bar.in.l.i.
in ii.ff.de iudi.ꝛ Inno.in.c.ad petitionem.de accu. ¶ Sed presuppoñ
to sine veritatis preiudicio ꝙ dict⁹ quartus arbiter debuerit requiri
querit an debeat credi scripture soli notarii in qua attestat illuz fuisse
requisitum ꝛ debito tpe expectatum licet in eisdem actis nõ appareat
de aliqua relatione facta p nuntiũ vt fieri solet. Et primo videtur qđ
non:quia certi debent esse alii quorũ potestas ex alterius volũtate vel
impotentia cõsolidatur.vt legitur ꝛ no.in.c.prudentiã.in prin.de offi.
dele.ꝛ pee Bar.in.l.si fiuta.§.iulianus.ff.de dã.īfe.ꝛ.l.infiũ.ff.de con
7 di.ꝛ demon.†vbi dicit nõ valere mulctã impositã per iudicẽ rõne cõtu
macie si tpe sententie nõ cõstabat iudici de illius cõtumacia:qꝛ nuntius
nõdum fecerat relationem. ¶ Sed 3ũm puto verum:quia illa requi
sitio potuit fieri ĩ pñtia notarii:ꝛ sic potuit notari⁹ scribere illũ fuisse
requisitũ:potuit etiam requiri ab aliis arbitris ĩ pñtia notarii vt.d.
c.prudẽtiã.ꝛ.l.ii.C.qño ꝛ qñ iudex.credit aũt verbis enũtiatiuis notarii
qñ enũtiatũ potuit interuenire tẽpore ꝯfecti instrumenti.vt no.Inn.in
c.qm̃.de proba.ꝛ Bar.in auẽ.si qs in aliquo documẽto.C.de edẽ.ꝛ gl.i
l.i.C.de fide instru.ꝛ iure haste fis.lib.x.ꝛ hoc maxime pcedit attẽto vt
mihi in facto presopponit ꝙ ab antiquo ꝛ vsq3 in hodiernum diẽ sup
requisitione absẽtis stat soliũ scripture notarii actorũ absq3 eo qđ in actis
appareat de aliqua citatiõe facta p nuntiũ.nã ꝯsuetudo est optima le
gum interpres.l.si de interpretatione ff.de leg.ꝛ.c.cũ dilectus.de cõsue.
ꝛ cõsuetudo põt facere instrũm authenticũ qđ als nõ est authenticũ vt
est tex.no.in.c.cũ dilectus.de fide instru.facit.l.de qbus.ff.de legi. Et
hoc de scđo principali dubio. ¶ Ad tertium dubiũ nunquid tenuerit
sñia arbitrorum lata partibus absentibus eis tñ primo munitis ꝛ citat
tis p dictos arbitros vt venirent certa die ad audiendã sententiã.Et p
fecto ĩ iure inspecto mero iure cõi cum nõ fuerit eis data potestas pronũ
tiandi in absentia partiũ nõ valet sñia eis absẽtibus lata licet pena cõ
mittatur.vt est tex.notabilis in.l.diem pferre.§.si quis litigatori.ff.de
arbi.ꝛ in.l.ii.C.eo.ꝛ vtrobiq3 no.Bar.tñ cõsiderato qđ isti arbitri debe
bant procedere ẽm statuta ꝛ stilum curie officialiũ mercantie vt.ſ.di
ctum est de statuto ꝛ stylo dicte curie est,vt feratur sententia partib⁹
absentibus citatis tñ:ergo dicta sententia valuit:ꝛ maxime hoc proce
dit si dicti arbitri erant arbitratores ꝛ amicabiles cõpositores per id
quod not.in.c.quintauallis.de iureiurã.ꝛ.l.si quis arbitratu.ff.de ver
bo.obli.ꝛ maxime p Bal.in.l.si q ex consensu.C.de episco.audi. ¶ Ve
nio ad quartum dubiũ nunquid decreta magnifici domini Lucani diſ
ponentia super cõpromissis delegationibus ꝛ instantiis dicte curie sint
tante potentie ꝙ faciant ꝙ dicta instantia nõ sit perempta ꝛ cum dict⁹
Iacob⁹ clericus se submiserit dictis decretis virtute pactorũ in dicto
compromisso appositorum,quibus decretis dicti iudex ꝛ consules te
nentur obtemperare ꝛ causas venientes eam in dicta curia ꝙ illas que
per dictam curiã cõmittuntur tam de precepto ꝙ de volũtate partiuz
terminare ẽm formam dictorum decretorum alias incidunt in penam
decreti ꝛc. Ego in hoc dubio cõsiderãdo casus contigentiam aladuce
ro ꝙ inspecto mero iure cõmuni instãtia non erat hic perempta:qꝛ nõ
dum erat lapsum triẽnium a tpe cõtestate litis.nam ꝛ per triennium du
rat iustitia de iure cõi coram arbitris sicut corã iudice vt est communis
sententia.ꝛ no.per glo.ꝛ Bar.in.l.itẽ si vnus.§.si multo post.ff.de arbi.
ꝛ per Specu.in ti.eo.§.differt.ver.infra triennium.ꝛ per modernos in
c.pñbyter.de iudi.sʒ quia cõpromissum fuit hic factũ ad tempus anni
ꝛ laudum fuit latum post annum videtur ꝙ nõ teneat quia extra diez
compromissi. Sed hoc non obstat quia de consensu partiũ compromiſ
sum fuit prorogatũ vt ði in themate ꝛ sñia fuit lata in tẽpore ꝓroga
to merito debuit sententia tenere vt pbat.in.l.si cũ dies.ff.de arbi.Nec
obstare debent decreta magnifici dñi Lucani:quia ipse consensit pro
rogationi:ꝛ etiã postea prorogauit:fecit eñ tanꝙ habens iura princi
pis in dicta ciuitate.quia sicut potuit legem super instãtia ꝓmulgare
ita ꝛ circa illã dispensare.facit ad hoc qđ no.Bar.in.l.infamẽ.in fine.ff.
de publi.iudi.ꝛ in.l.hostes.ff.de cap.ꝛ postli.re.ꝛ Io an d.in regula cui
licet quod est plus.de reg.iur.li.vi.in mercu.ꝛ indubitãter voluit lex ꝛ
dispẽsatio ꝓpter illos qui non erant clerici nec dicit ligare clericos sed
facit actum validũ vel inualidũ rõne aliorũ:sed respectu Iacobi q erat
clericus satis est qđ cõpromissum ꝛ sñia tenuerunt inspecto iure cõi vt
ſ.dictũ est.Itẽ quia subiecit cãm illã decisionibus statutorũ illius cu
rie,ꝛ eius stylo.facit qđ no.Archi.ii.q.vi.nõ ita.ꝛ Io.cal.in dicta diſpu
tatiõe statutis.ꝛ per doc.maxime modernos.in.d.c.qđ clericis.vbi con
cluditur qđ si cã clerici ventilet corã iudice seculari intelligat etiam circa
peremptionẽ instantie scđm statuta illius curie ita qđ per omnia ds re
gulari scđm stylũ illius fori.Nec hʒ obstare si dicatur qđ de prorogatio
ne primo facta per magnificũ dñm ad petitionẽ partiũ nõ appareat scri

ptura:quia fuit deperdita ꝛc.qꝛ dico ꝙ ex quo in secunda petitiõe post
ea facta dicto domino de voluntate ꝛ subscriptione partiũ,narratur,
ꝙ dominus alias prorogauerat,ꝛ petebatur ꝙ iterum ad tres dies p
rogaret:qđ ꝛ factum extitit per dictum dominum:satis probatur pri
ma prorogatio:quia quando aliquid enũtiatur per partes,qđ necessa
rio requirit ad validatẽ eius qđ geritur,verba enũtiatiua probãt enũ
tiationem ad validatẽ illius actus:vt etiã no.in.l.optimã.C.de cõtra
hen.ꝛ commit.stip.facit etiã ꝙ no.Bar.in.l.i.ꝛ.ii.C.de rela. Itẽ super
actis etiam substantialibus statur confessioni partium.ex quo resultat
probabile dubiũ.vt est tex.notabilis.in.c.si.de proba.Et hec de quar
to dubio principali. ¶ Quinto principaliter queritur,an propter exce
ptionem cõnexitatis cause oppositam per Philippũ in curia potesta
tis respectu Iacobi clerici in minoribus cõstituti,ipsa cã debeat remit
ti ad curiã epalez:vel ꝙ curia potestatis debeat procedere ad executio
nem dicti laudi petitã per dictũ Philippũ pro parte sua tñ.item q̃ri
tur an antequam dictus Philippus in aliquo audiatur,in dicta curia de
beat ꝯstringi ad dandũ fideiussionẽ petitam secundum formam statuti
ꝛc.in quo dubio habente plures partes,dico principaliter cõsiderãdũ
an sententia lata cõtra dictos fratres,quorũ vnus reperitur cleric⁹ in
minorib⁹,valeat saltem respectu alterius,qui non est cleric⁹:ꝛ veram
presupposita validitate,potuerit executio ipsius peti corã iudice secu
lari.Et quantum ad casum nostrum indubie dicendum,ꝙ dicta sentẽ
tia tenuerit contra vtrunq3:quia fuit lata ab arbitris,in quos potuit cõ
promitti,licet essent laici.vt.ſ.dixi.Quinimo plus dico,ꝙ si sententia
foret lata a iudice seculari,deberet tenere sententia contra illũ,qui non
est clericus pro parte sua,ꝛ hoc in seperabilibus:in indiuiduis autẽ de
bet tenere quo ad nõ clericũ in totũ.hoc probo p tex.i.l.vnica.C.si plu
8 res vna sen.iuncto eo qđ ibi no.Bal.post prin.nam ibi dicitur in tex.ꝙ
ꝯsententia lata contra plures collegas simpliciter,inducit obligationẽz
pro parte,ita ꝙ quilibet videt condẽnatus in dimidia:ꝛ sic talis sentẽ
tia habet effectũ separabilẽ:merito vtile non vitiatur per inutile.regu
la,vtile.ꝛ qđ ibi not.de reg.iur.lib.vi.ꝛ.l.i.§.trebatius.ff.de aqua quo.
et esti.Et idẽ dicendum in indiuiduis:nam sicut a principio põt q̃libet
collega sociorum,in solidũ conueniri.vt est tex.in.l.loci corpus.§.si fun
dus.cum seq.ff.si ser.ven.ita ꝛ si conueniuntur plures,quorũ alter non
poterat ibi conueniri,valet sententia:ꝛ quilibet obligat insolidũ,ꝛ dʒ
valere sententia respectu eius qui poterat ibi conueniri.ad hoc qđ not.
Bal.in.d.l.vnica.vnde ad propositum respectu executionis sentẽtie,di
co qđ quatenus sententia arbitrorũ cõtinet factũ separabile,potest pe
ti executio corã ptãte contra dñm Philippum,qui non est clericus p
parte sua nec põt excipere de clericatu alterius,quia quo ad eum p sua
parte nullũ subest impedimentũ.ac.d.l.vnice.ꝛ.d.l.loci.§.competit.nã
quo ad istud liberas edes hʒ ꝛc.vt ibi in simili dicitur. quatenus vero
dicta sñia cõtinet factũ inseparabile,vt in redditiõe rõnis,potest dict⁹
Philipp⁹ cõueniri insolidũ:qꝛ sic videt condẽnatus,vt.ſ.dictum est.
Et cõpelli põt ẽʒ statutũ dare fideiussorẽ saltẽ p parte sua,p alia vero
parte põt,ꝛ dʒ adiri iudex ecclesiasticus,vt mandet sñiam executiõi ꝯ
clericũ,ad qđ tenet.vt.d.l.a diuo pio.in prin.ff.de re iud.nec p predicta
cõtinentia cause diuidit:quia cognitio ꝛ executio habet effectũ separa
bilẽ respectu diuersarũ personarũ,nec curandũ de cõtrarietate senten
tiarũ,quas iudex posset exequi iter diuersas personas.ar.l.a sententia.
ff.de apatẽ propter diuersas qualitates personarum non seruat regu
la de cõtinentia cause,vt probat in.c.si.de iud.Et pfecto in casu nostro
nõ potest allegari aliqua cõtinẽtia cause,cũ cõtra quẽlibet potest peti
executio coram iudice suo,quatenus sñie obligatio eũ tangit.vt patet
ex predictis:ꝛ facit quod legit ꝛ no.in.c.vnico.de obli.ad ea.ꝛ.l.i.ff.de
9 penis. ¶ †Ad vltimũ nũquid valeat captura facta per iudicẽ secularẽ
cõtra clericuz coniugatum nõ incedentem in habitu ꝛ tonsura, nec ter
minum ꝛc.Dico ꝙ sic:quia talis in nullo gaudet priuilegio ecclesia
stico:nec requiritur in eo aliqua monitio:sed statim qđ non incedit in
habitu,ꝛ tõsura,perdit omne priuilegiũ.vt est tex.in.c.vnico.de cleri.
coniug.lib.vi.ꝛ ibi aperte hoc no.Io.and.ꝛ idem ipse not.in additio.
Specu.de cleri.coniuga.post prin.

¶ Consilium.xxxiii.

1 ☞ Scripturis habẽtis officium de publico in spectantibus ad offi
cium ipsius standum est.
2 Monasterium si eximatur cum capellis habitis,non extenditur exem
ptio ad capellas habendas.
3 Officialis nõ põt donare,nec remitere ius cleri,ciuitatis,vel collegii.
4 Notarius si dicit in procosso,hoc fuit cassatum de voluntate partiũ,
nec apposuit testes:non sibi creditur.
5 Surreptio vitiat literas gratiosas ipso facto sine ope exceptionis.
6 Gratia iam facta sicut non expirat per mortem concedentis,ita nec po
testas data executoribus.
7 Papa lʒ mãdet aliquẽ in possessionẽ induci amoto quolibet illicito de
tentore,intelligit parte vocata,nisi papa expresse mandet contrariuz.
8 Princeps si fecerit cõmissionem per viã inquisitionis,intelligitur illã
fecisse per viam iudicialis commissionis.

Super q̃stiõis materia q̃ l pñtiarũ vertit inter cle
rũ Pisanũ ex vna, ꝛ hospitale noui
sanctispũs

sanctispõs de Pisis ex parte alia.super quibusdã cõibus oneribus no
uiter distributis per dictũ clerũ Pisanũ assignata parte pro rata dic
cto hospitali.Unde per prius dico animaduertendũ,q dict⁹ clerus hꝫ
contra dictũ hospitale intentionẽ fundatã,vt cũ eo concurrat pro rata
tpm cõtingẽte tã iure cõi,q loci consuetudine.arg.optimo ꝛ quasi ex
presso in.c.accedentibus.de pscrip.in.c.regsith.de testa.ꝛ in.c.cũ in ista
tia.de censi.ꝛ de statu mona.recolentes.Nec istud psertim propter lon
gissimã cõsuetudinẽ reuocat in dubiũ,que in talib⁹ onerib⁹ est perma
xime attendenda.vt legit ꝛ no.xvi.q.ii.seruitiũ.per gl.in.c.qi cognoui
mus.x.q.ii.Ex quo infero,q hospitali allegãti nũc se non teneri ad
subeundã partẽ onerũ impositorũ p clerũ Pisanũ,incũbit onus probã
di exẽptionẽ,ꝛ liberationẽ,ita q si nõ probet intentionẽ suã,clarissime
debet succumbere.c.in presentia.de proba.ꝛ.c.cum venerabilis.ꝛ.c.cuꝫ
dilect⁹ de reli.do.ꝛ.l.ei incũbit.l.exceptiõibus.ff.de proba.ꝛ.l.i.ff.de ex
cep.in prin. Examinandũ est ergo nunqd hospitale probet ad plenum
intentionẽ suã.s.liberationẽ,seu exemptionẽ respectu contributiõis di
ctorũ onerũ.¶ Et primo examinãda est liberatio que allegatur facta
p officiales cleri Pisani capitaneos vulgariter nũcupatos.¶ Scdõ
principaliter presupposito q dicta liberatio ad casum nostruꝫ se nõ ex
tendat,an possit dictũ hospitale se tueri virtute literarũ apostolicaruꝫ
ex postfacto ĩpetratarũ,psertim attẽto processu inde secuto p subdele
gatũ apostolicum.¶ Circa primã partẽ memini alias me satis plene
consulendo scripsisse in fauorẽ dicti cleri:ꝛ quia dictũ cõsiliũ adhuc cõ
sistit apud officiales dicti cleri,nõ extẽdã circa istam partẽ,nisi quedaꝫ
breuissime addendo ad maiorem corroborationem cõclusionis tunc p
me facte.Cũ enim liberatio que pretendit facta p capitaneos dicti cle
ri,fuerit redacta in scriptis per dñm Talanũ tunc syndicum ꝛ camera
1 riũ dicti cleri vt patet in libro ipsius cleri,standũ est ipsis † scripture
habẽtis officiũ de publico,ꝛ stãdum est in spectantib⁹ ad officiũ ipsi⁹.
l.quedam.§.numularios.ff.de eden.vbi hoc expresse tenet Bart.facit
qd not.Inno.in.c.i.in fi.de fid.instru.habet enim dictus camerarius ꝛ
syndicus ex officio suo ꝛ longa cõsuetudine redigere in libris cleri oĩa
spectantia ad dictum clerũ:ꝛ ex consuetudine etiam datur fides illi⁹ li
bris,pro quo facit.c.cũ dilectus.de fide instru.Et pmaxime hoc dicen
dum in casu nostro,in quo per aliã scripturã magis authenticã dicta li
beratio probari non põt.vt ex infra dicẽdis apparebit.dicta vero libe
ratio scripta per manum dicti Talani refert se duntaxat ad onera tũc
tpis distributa,ꝛ cuilibet de clero pro rata contingente assignata,ꝛ des
cripta in qbuscunqꝫ libris dicti cleri.vt clare pꝫ ex inspectione scriptu
re inde cõfecte:ergo nõ dꝫ extẽdi ad alia debita toti⁹ cleri,que tũc nõ
erant distributa:nec in libris cleri descripta:q͂q͂ enĩ liberatio sit fauo
rabilis:vt legit ꝛ not.in.l.tale pactuꝫ.ff.de pac.ꝛ.l.non solum.§.libera
tionis.ff.de libe.lega ꝛ arg.in.c.ex literis.de proba.tñ qñ est descripta
aut ad certũ tps,aut ad certa loca,nõ operat vim suã vltra expressa:et
cõprehẽsa.vt est tex.not.in.l.aurelius.§.titius.ff.de libe leg.facit.l.talis
2 scriptura.in fi.ff.de legat.i.† Hinc est q si eximatur monasterium cum
capellis habitis,nõ extẽdit exemptio ad capellas habendas.vt not.in
c.quia circa.de priui.facit qd in simili legitur.ꝛ maxime per Bart.in.l.
si ita.ff.de au.ꝛ arge.leg.Et in dubio interpretãdũ est cõtra hospitale
qd fundat se sup dicta liberatiõe,quare verba dicte liberatiõis nõ fecit
p verba latiora ꝛ clariora describi.vt plene no.p Bar.in.l.veterib⁹.ff.
de pac.Quinimo attẽtari posset ẽt si dictus Talan⁹ expresse conscri
psisset liberationẽ simpliciter ab oĩbus oneribus ĩpositis,ꝛ imponẽdis
nõ valuisset dicta liberatio per solos capitaneos facta:qi remittere de
bitũ clarũ ꝛ liquidũ est dare:vt in.l.ii.ff.de calum.legitur ꝛ not.in.c. ve
3 niens.el.i.de testi.† Officialis autem nõ põt donare,nec remittere iu
ra ciuitatis,vel collegii.vt in.l.pses prouincie.C.de trãsac.nec habẽs
administrationem quãtumcunqꝫ plenissimaꝫ potest donare.l.contra iu
ris regulas.ff.de pac.ꝛ.l.filiusfam.ff.de dona.in.c.si.de offi.vica.li.vi.
nec puto hoc casu valere consuetudinẽ in cõtrarium,cum nõ possint re
mittere iura aliarũ ecclesiarum sine debitis solemnitatibus a iure requisi
tis,nec valet consuetudo in cõtrariũ.vt no.Jo.and.in.c.nulli.de rebus
eccle.non alie.ꝛ est tex.notabilis iuncta glo.ii.in.c.cũ causa.de re iudi.
¶ Ex his infero ad liberationẽ,quã postea fecit dictus dñs Talan⁹
tanq̃ camerarius ꝛ syndicus dicti cleri:nõ enim illa liberatio extendit
se ad onera postea imponẽda:tum ex defectu potestatis,vt patet p pre
dicta:tum ex defectu voluntatis:quia semper retulit se ad formã libera
tionis facte per capitaneos cleri,in qua dicebatur de onerib⁹ impouẽ
dis ꝛ distribuẽdis ergo dicta liberatio ipsius camerarii debet restrin
gi ad cõtenta in liberatione capitaneorum ad hoc tex.notabilis.in.l.
Laurelius.§.testamento facto.ff.de libe.leg.facit qd no.in.c.cũ venera
bilis.de excep.Non obstat tertio scriptura quedã que super hoc repe
rit in protocollo cuiusdam ser Gasparis.tunc notarii dicti hospitalis:
quia quatenus mentionẽ facit de onerib⁹ imponẽdis,ꝛ nõdũ distribu
tis,illa scriptura reperit facta in margine dicti protocolli alterius ma
nu sine testibus ꝛ sine die,ꝛ loco:quare ex multiplici ratione nõ dꝫ fidẽ
facere.Primo:qꝛ est alteri⁹ manu facta:ideo suspecta de falsitate.vt
est tex.in.c.inter dilectos.de fide instru.facit dictum.c.cũ venerabilis.
de relig.do.¶ Scdõ quia etiã si esset manu eiusdẽ scripta nõ debet fa
cere fidẽ,quia notarius non põt sine iudicis authoritate addere etiã in
protocollo id qd omisit,qñ illud nõ est de necessario cõcomitantib⁹ cõ
tractum:sed de validantibus ꝛ corroborantibus:quia est suspicio de
falsitate.vt no.Jo.an.post Specu.in addi.Spec.in ti.de instru.edi.§.i
strumẽtũ.vers.si nunqd confecto.p quo optime facit tex.in auf.de he
re.ꝛ falci.§.si vero absunt.sequit Ant.de but.in.c.ex literis.de fide inst.
ad idẽ notabile dictũ.Joã.an.in addi.Specu.in ti.prime allegato.§.
4 ostenso.vers.illud quoqꝫ.vbi sequẽdo opi.cuiusdã doctoris dt,ꝙ qd si
notarius in protocollo dixit,hoc fuit cassum de voluntate partiũ,nec
apposuit testes,nõ credit notario:ꝛ talis cãcellatura nõ valet,ꝛ ea nõ
obstante põt sumi inde publicũ instrumẽtũ:ꝛ hoc dictũ sequitur Ant.
de but.in.c.cũ.P.tabellio.de fide instru.Et psertim hoc dicendũ in ca
su nostro cũ adsit alia notabilis cõiectura q dicta additio nõ fuit des
cripta p dictũ ser Gasparẽ:qꝛ idẽ ser Gaspar in quodã alio instrũo cõfe
cto super dependentibus ab hac materia retulit se ad liberationẽ capi
taneorũ descriptã manu dicti dñi Talani tũc camerarii in libris cleri.
¶ Ex quibus oĩbus,ꝛ his que alias dixi in alio cõsilio prealle.satis dilu
cide apparet dictũ hospitale deficere in intentione sua per verba libe
rationis facte per dictos capitaneos.¶ Uenio nũc ad scdãm partẽ
nũqd possit se tueri ex literis apostolicis,ꝛ pcessu inde secuto.Et vide
tur primo q sic:qꝛ summus pontifex põt contractũ inualidum super iu
rib⁹ ecclesiarum validũ reddere etiã partibus inuitis:cum habeat in
istis plenitudinẽ potestatis:ꝛ in eis semp eius authoritas intelligit ex
cepta.vt in.c.venientes.de iureiurã.ꝛ in.c.ppositũ.x.e concel.prebẽ.per
Joã.an.in.c.a nobis.de deci.per tex.cum gl.in.c.cõstitutus.de rescrip.
cũ similibus.sed papa mandauit illam liberationem factam per capi
taneos cleri cõfirmari supplẽdo ex plenitudine potestatis oẽs defect⁹,
si q forte in eadẽ intercesserint,vt patet in lr̃is apostolicis:ergo nõ põt
amplius allegari aliqs defectus.vt in.c.i.de trãsla.ꝛ.iii.q.vi.hec qppe.
ꝛ qd legi.ꝛ no.in.c.i.ꝛ.ii.de cõfir.vti.ꝛ nõ licet de facto principis dispu
tare.xvii.q.iiii.c.si os suadẽte.§.q aũt.¶ Sed pdictis nõ obstantibus
q vere nõ obstant,Contrariam sniam arbitror pualere.Et in primis firmiter
teneo dictas literas tanq̃ subreptitias fore ipso facto irritas,ꝛ inanes.
Cõmisit enim ĩpetrans subreptionẽ principaliter in duob⁹.Primo dũ
asseruit capitaneos cleri absoluisse,ꝛ liberasse dictũ hospitale ab oĩb⁹
oneribus impositis,ꝛ deinceps imponẽdis,ꝛ indicẽdis ꝛc.Cũ tamen
de imponẽdis ꝛ describendis nulla fuisset facta mẽtio in deliberatione
capitaneorũ.Scdõ dum asserit capitaneos predictos habuisse ad hec,
ꝛ ad alia peragenda sufficientẽ potestatẽ a toto clero Pisano:cũ tamen
nunq̃ super predictis probare poterit potestatem eis fuisse traditã a
5 clero.† Subreptio autẽ vitiat literas gratiosas ipso facto sine ope ex
ceptionis.vt legit ꝛ notat in.c.ad audientiam.ii.de rescripte.ꝛ in.c.si co
tempore.e.ti.lib.vi.ꝛ.c.i.ꝛ.ii.de fi.psby.eodẽ lib.ꝛ est bonus tex.in.l.i.
ff.de nata.resti.nec scdõ omnes valet processus inde secutus,cũ habẽs
potestatẽ ex illis pcessit nõ in forma iudicii,sicut i casu nostro pcessuꝫ
extitit parte nõ vocata ꝛc.vt no.Jo.an.post Compo.in d.c.ad audiẽtiã.
Ego allego ad hoc tex apertũ.in.d.c.cõstitut⁹.in fi.de rescri.Quinimo
plus legendo teneo in.d.c.ad audientiã.q si executor literarũ apostoli
carum subreptitiarũ pcederet in forma iudicii,nihilominus non vale
ret pcessus,si in eisdẽ literis concedatur gratia,ꝛ imprimat iurisdictio
quia cũ iurisdictio sit tũc accessoria ad gratiã,sicut ipsa gratia reddit
nulla ipso iure per subreptionẽ:ita ꝛ iurisdictio tanq̃ accessoria.vt pro
bari videt in.d.c.cõstitutus.in fi.qd loquit indistincte.ꝛ facit.c.si super
6 gratia.de offi.dele.lib.vi.vbi pbat,ꝙ qd sicut gratia iam facta non expi
rat per mortẽ cõcedentis etiã re integra,ita nec potestas data executo
ribus tanq̃ accessoria ad ipsaꝫ gratiã,sicut ꝛ sustinet vltra suã naturã
vigor accessorii gratie ratiõe,ita debet corruere ipsa gratia corruẽte,
nec contrarium pbatur in aliqua parte iuris.Nemo aũt dubitare põt
quin casu predicto illa subreptio habeat vitiare:cum omne expressum,
quo tacito princeps saltẽ nõ ita de facili literas cõcessisset,habeat ĩdu
cere subreptionẽ.vt in.c.postulasti.ꝛ.c.super literis.de rescrip.Si antẽ
exposuisset pape q liberatio fuisset facta respectu onerũ impositorũ:
ꝛ q capitanei nõ habebãt ad hoc potestatẽ ꝛc.nõ obtinuisset illas lite
ras,q maxime colligitur ex eo:qꝛ papa mandat cõfirmationem fieri si
ita est,vt fuit narratũ:ꝛ onus pbãdi ita esse iniũxit ei q illa expressit vt
no.Jo.and.in.c.i.de lit.cõcess.lib.vi.Preterea papa cõcessit illas lr̃as
sub cõditione,si ita est,vt patet in eis:deficiente ergo cõditione,deficit
gratia vt in.c.cũ adeo.de rescrip.nec cõfirmatio postea facta p subde
legatum pape hꝫ clero obstare:tum quia fuit facta vigore gratie nul
le,tũ qꝛ pars nõ fuit vocata.vt in.c.ola.ꝛ.c.causam.iii.q.ix.c.penulti.de
re iudic.ꝛ.c.inter dilectos.de fide instru.Scdõ principaliter nõ valuit
in se pcessus inde secut⁹:quia firmiter credo clerũ in cõfirmatiõe fuisse
citandũ:quia cum de hoc iam alias fuisset cõtrouersia inter partes.vt
ipsemet papa narrat in suis literis,ꝛ papa mãdat cõfirmationẽ fieri
sub illa clausula:si ita est.videtur expresse cõmisisse cause cognitionem.
vbi autem exigitur cause cognitio,semper debet pars aduersa citari.
ad hoc no.gl.in cle.presenti de censi.in verbo,cõstiterit.ꝛ in cle.ii.de pe
nis.in verbo,cõstiterit.ꝛ in.cle.i.eo.tit.in verbo cõmode.in fine.q sunt
satis notabilia.Ad idẽ allego tex.iuncta gl.ꝛ Bar.in.l.nec quã quã.§.
vbi decretum.ff.de offi.procõsul.allego Inno.in.c.i.prope fine.de con
fir.vti.vbi expresse tenẽt,q in cõfirmatione actus legitimi ꝛ iudicialis

debet pars vocari facit qđ no. idē. Bar. in d. §. vbi decretū. vbi tenet ꝙ in quolibet iudicio iterlocutoria ex qua pars ledi potest oportet partē vocari. pbat per c. causam. ꝛ c. oia. iij. q. ix. vbi patet ꝙ nihil preiudiciale est attentandū cōtra partē absentē. Ad idē. c. j. de causa pos. ꝛ ppri. ꝛ c. inter quatuor. de maior. ꝛ obedien. vbi papa expresse dicit ꝙ contra inauditā partē nil faciendū est nec negari potest quin clerus lederetur si dicta cōfirmatio teneret arg. eorū que not. in c. j. ꝛ ij. de confir. vti. maxime supplendo ex plenitudine ptātis omnē defectū sicut papa mādat in ea suppleri. Nec obstat huic conclusioni si forte diceretur dñs papaꝫ dedisse potius executorē ꝙ iudicē: executor autē potest ꝑcedere iuris ordine nō seruato: ꝛ sic assumere viam meri executoris iuxta no. in cle. vnica. de offi. deleg. ꝛ per Inn. in c. fi. de prescri. Et ideo audio in facto isto quēdam cōsuluisse de quo admirari nō sufficio per superius allegata. ꝛ est glo. que idē tenet in c. pastoralis. §. quia vero. de offi. dele. loquitur eñi in executore dato ad beneficiū conferendum. ille eniꝫ potest procedere parte nō vocata: quia per actū collationis nullū preiudicium generat absenti possessori vel ius pretendenti. hinc est qđ etiā ordinarius inferior ꝑtendens aliqđ beneficiū de iure vacare pōt illud cōferre possessore nō vocato. vt est tex. in c. licet ep̄s. de prebē. lib. vj. ꝛ ibi bona glo. que reddit ꝑdictā rationē: sed actū preiudicialem non exercet parte absente. vnde nō potest illuꝫ inducere in possessionē possessore nō vocato. vt est ibi tex: sꝫ vbi daꝛ ptās executori circa actuꝫ q pōt esse ꝑiudicialis parti nec delegās adhibuit prius cause cognitionē super executione fienda mandaꝛ nedū simplex executio sꝫ etiā cognitio. ita qđ teneꝛ talis cōmissarius partē vocare ꝛ audire suas exceptiones: quia succedit loco mādatoris qui idem debuisset facere vt est tex. apertꝰ ꝛm cōem lec. in l. et si nō cognitio. C. si cōtra ius vel vti. pub. canonizata. xxv. q. ij. ꝛ expresse in terminis nostris voluit Bar. l. d. l. vbi dꝫ ꝙ qñ cōmittiꝛ executio alicuius actus nulla ꝑcedente sñia nō pōt ad executionem perueniri nulla precedēte cognitione. l. j. C. de execu. rei iudi. ꝛ mādando executionē vꝛ mandare cognitionem. vt in d. l. ꝛ si nō cognitio. ꝛ idē in effectu voluit in l. a diuo pio. §. i. ff. de re iudi. vbi plenius explicat hunc articulum ꝛ notaꝛ per canonistas in c. de cetero. de re iudi. Ad idē qđ no. Inn. in c.
7 cū olim. ij. de priuilegiis. vbi dicit qđ licet papa mandat aliquē in possessionē induci amoto quolibet illicito detētore intelligitur parte vocata nisi papa expresse mandet contrariuꝫ vel prius tulerit super illa sententiā partibꝰ vocatis: quia nō est de intentione principis preiudiciuꝫ generare absenti. l. fi. C. si ꝑ vim vel alio modo. l. meminerint. C. vñ vi. c. tū ex literis. de in integrū resti. l. ij. §. si qs a principe. ff. ne quid in loco publico. ꝛ c. sup eo. de offi. dele. cū aliis iuribꝰ superiꝰ allegatis. Ad ꝑdicta facit notabilis theorica Vincē. ꝛ aliorū doctorū in c. examinata.
8 de iudi. vbi dicit ꝙ nisi euidenter appareat principem cōmissionē fecisse per viā inquisitionis intelligiꝛ semper illā fecisse ꝑ viam iudicialis comissionis, argument. in illo tex. ꝛ quia res de facili reduciꝛ ad naturam suā. xxv. distin. ab exordio. ꝛ maxime hoc dicēdum in casu nostro in quo papa per illā clausulā si est ita mandauit cause cognitionem asserendo ꝙ de illo facto nō habebat plenā notitiā: ꝛ ibi narratur vt plurimū factū a clero ꝛ contra clerū. qñ ergo poterat cōmissario cōstare ita esse vel clero nō vocato: cū causarum merita partiū assertiōe pādantur d. c. tum ex lr̄is. ꝛ d. l. fi. C. si cōtra ius vel vti. pub. ꝛ ꝑfecto cōsulens contrariū ad ꝑdicta nō aduertit. Et ex oibꝰ ꝑdictis ꝯcludo dictas literas apostolicas fuisse ꝛ esse nullas ex vitio subreptionis nec ꝑcessum inde secutū valuisse seu valere: tum qꝛ factus vigore lr̄arū nullaruꝫ: tū quia parte non vocata. Nō obstat cōtrariū supra per me factū: qꝛ procedit eo casu quo dñs papa simpliciter ꝛ ex certa scientia confirmasset ꝙ hic facere noluit nec hꝫ opitulari ꝙ mādauerit suppleri oēm defectum ex plenitudine ptātis, tum quia nō simpliciter hoc mādauit sed sub cōditione si narrata essent vera: tum qꝛ illa clausula solū referꝛ ad defectꝰ circa solēnia iuris vt no. Specu. in ti. de le. §. nūc ostēdendū. vꝫ. xviij. ꝛ Archidia. l. c. cenomanē. sem. l vi. distin. In casu aūt nostro illa liberatio capitaneorū nō se extēdit ad casum nostrum ex defectu ptātis ꝛ voluntatis vt supradixi. Et sic dicta clausula nihil operaꝛ quo ad casum nostrum etiam si simpliciter fuisset apposita.

¶ Casus consilij sequentis.

Factū sic proponitur. Dominus

Ioānes olim papa. xxiij. constituit certos officiales apostolicos in ciuitate Florētie qbꝰ dedit ptātē ꝛ licentiā inducēdi impositionē octuaginta milliū florenoꝝ inter omnia beneficia posita in dominio cōis florentie tā exempta ꝙ nō exēpta vt in ipsa ꝯcessione latius ꝯtineꝛ: ꝛ exemit ab illa contributione beneficia dñorum cardinaliū ꝛ iuxta ptātem tributā secuta extitit īpositio ꝛ distributio inter oīa beneficia illis beneficiis cardinaliū dūtaxat exceptis. deinum tractu tp̄is cū clerus eam vigore suprascripte impositiōis facte cū exemptione cardinalium modo ꝑdicto ꝙ quarūdā aliarū impositionū simpliciter factaꝝ multū aggrauareꝛ in vsuris ꝛ interesse: qꝛ recepit illas pecunias mutuo impetrauit nupertunc a papa Martino vt ꝑ vsuris ꝛ interesse ꝑdictarum impositionū que ascendunt ad summā nouē milliū florenorum possit beneficia omniū etiā exemptorū ꝑ rata ꝯtingēte collectare, vt leuius quilibet valeret sufferre ꝛ tolerare partē contingentē a quorū impositione quedā abbatie que tp̄e impositionis dictorū octuaginta millium florenorū, erant in cōmenda cardinalium, nunc autem habēt proprios abbates, nituntꝛ se subtrahere, allegantes ꝙ ista summa nouē millium florenoꝝ dependet ab impositione suprascripta, a qua ipse abbatie respectu cardinalium erant exempte, Queritur quid iuris.

¶ Consilium. xxxv.

1 Restitutio in integrum concessa respectu capitalis, non extenditur ad vsuras inde secutas.
2 Legatum liberationis extenditur ad accessorium vsurarum post testamentum contractum.
3 Beneficium personale personā sequitur: ꝛ extinguitur cum persona.
4 Papa si concedit priuilegium monasterio, vt nullus ep̄s audeat monachos illius monasterij excōicare, suspēdere, vel interdicere, quomodo, ꝛ de quibus intelligatur.

Arbitror ꝙ ex triplici capite dicte abbatie tentantur ad contributionem dictoruꝫ nouem millium florenorum. ¶ Primo quia beneficia cardinalium fuerunt exempta ab illa impositione capitalis dūtaxat, nullaqꝫ facta fuit tunc mētio de vsuris ꝛ interesse postea secuturis: nō non debet extendi ad interesse, ꝛ vsuras postea secutas tex. est no. in l. fin. §.
1 lucius titius. de condi. indebi. vbi probatur ꝙ † restitutio in integrū cōcessa respectu capitalis nō extenditur ad vsuras inde secutas, etiam ꝙ plus est, existentes tp̄e restitutionis concesse. Ad idē facit qđ legiꝛ et notatur in l. iij. C. depos. ꝛ per gl. optimam in l. eleganter. §. non soluꝫ. ff. de dolo. Item ex separatis non fit illatio. capitu. ij. de transla. episc. ꝛ l. neqꝫ natales. C. de proba. sed vsure ꝛ interesse inde sequentia sunt separata a prima impositione respectu capitalis. ergo exemptio circa vnū nō extēdiꝛ ad reliquū. Et presertim hoc dicendū in hoc priuilegio qꝛ veniebat in preiudicium aliorum beneficiorū: nam quatenus priuilegiū ledit ius alterius, debet stricte interpretari cōtra illum, vt in c. cum dilectus. de consuetu. no. Innocen. in c. cū dilecti. de donatio. ꝛ Bart. in l. beneficium. ff. de cōstitu. prin. Nec obstat si dicatur ꝙ hoc interesse proueniat occasione illius capitalis, a quo illa bñficia cardinaliū erant exempta: ꝛ sic imputandum est illis clericis morosis, qui nō satisfecerūt in termino. nec mora vnius debet aliis esse damnosa. ꝛ dānū qđ quis sua culpa sentit, sibi ꝛ non aliis debet imputare. vt in c. mora. ꝛ c. dānuꝫ. de reg. iur. lib. vj. ꝛ c. peruenit. de fideius. ꝛ c. dilecti. de foro competen. Ad idem tex. in l. aurelius. §. legatum est. ff. de liber. lega. vbi tex. no. di
2 cit, † ꝙ legatum liberationis extenditur ad accessorium vsurarum post testamentum contractū: quia respondeo hoc procedere inspecto iure communi: sed hic fit impositio istorum florenorum authoritate ꝛ beneficio concessionis pape: qꝛ papa considerans guerras ꝛ alia discrimina que difficultauerunt solutionē capitalis, cōcessit, vt hec damna inde sequentia omnes sentirēt: vnde posset attētari ꝙ etiā si dicti cardinales haberent dicta beneficia nunc in cōmenda: ꝙ ad hanc contributionem possent illa coerceri. cum ab ista impositione non eximantur. ¶ Scdo capite obligantꝛ dicta monasteria: qꝛ dicta exemptio fuit cōcessa eis nō propter beneficia: sed fauore cardinaliū, qui illa bñficia detinebant: vnde ex quo peruenerūt ad manus illorum, cessat dicta exēptio: qꝛ bene
3 ficiū personale personam sequitur. ꝛ extinguiꝛ cū persona. vt in regula. priuilegiū. de regu. iur. lib. vj. ꝛ cessante cā cessare debet effectus. c. cum cessante. de appel. qđ procedit etiā in priuilegiis. vt in l. generaliter. C. de epis. ꝛ cleri. canonizata. xvj. q. j. generaliter. hinc est, qđ cum priuilegiū incipit esse nociuū, cessat priuilegium, vel saltem est reuocādū: vt in c. suggestū. ꝛ c. dilecti. de deci. ꝛ in l. ex facto. ff. de vulga. ꝛ pupil. ꝛ lxiij. dist. c. qꝛ sancta. §. verum. ꝛ dignū est vt hi qui cū aliis vitaꝫ ducūt, similē sentiant in legibus disciplinam. de statu monacho. c. recolentes. Ad
4 idē tex. notabilis in c. j. de priuile. lib. vj. vbi dicit. † ꝙ si papa concedit priuilegium monasterio, vt nullus ep̄s audeat monachos illius monasterij excōicare, suspendere, vel interdicere, stat priuilegiū quocunqꝫ loco monachi se cōferant, dūmodo semꝑ sint monachi illius monasterij: sed si aliqui ex eis mittanꝛ ad aliquos prioratꝰ subiectos dicto monasterio: ꝛ ibi gerūt regimen illorū prioratuū, vel ibi habitent tanꝙ monachi: tūc enim ꝛ si bene possint reuocari ad primū monasterium, ꝛ sint monachi tam primi monasterij, ꝙ prioratus: rōne tñ eiusdem prioratꝰ non exempti poterunt illi monachi ab episcopo excōicari. interdici, vel suspēdi cā vltima exigente: quia cessat priuilegium ex quo non sunt monachi primi monasterij tantū. ad idē tex. in c. cū capella. de priuilegiis. Ideo dico in casu nostro, ꝙ cū dicta monasteria exiuerint manꝰ cardinalium, presupposito ꝙ dicti cardinales fuissent ab hac impositiōe exempti, non debent abbates illo beneficio vti, prescriptis rationibus. ¶ Tertio capite saltē respectu totius non possunt dicta monasteria pretēdere exemptionē: quia hec impositio nouem millium florenorum non descendit totaliter ex illo capitali octuaginta milliū florenorum, a quo cardinaliū beneficia fuerūt exempta, sed etiā ab aliis īpositionibꝰ a quibus non fuerāt exēpta: vt patet in literis pape ꝛ sic cessat in illis omnis excusatio. Ex quo euidenter colligitur, quod non fuit de mente dñi pape illa beneficia illo respectu ab hac impositione liberare. si enim voluisset, distinxisset eximendo ab interesse illius impositionis. Quare ex ꝑdictis omnibus ꝯcludo dicta monasteria omnino teneri, sicut alia

beneficia

beneficia ad contributionem dictorum nouem millium florenorum dicti executione non obstante.

Consilium.xxxvi.

1 Frater minor an possit petere a maiori quod communicet apothecam, et nomina debitorum in libro societatis descripta.

2 Acquisitum per filium in potestate viuente patre si non apparet vnde acquisiuit, an presumi debeat illa prouenisse ex bonis paternis.

1 Circa primum dubium quo queritur, et an minor frater possit petere a maiori, quod communicet aphothecam, et nomina debitorum in libris
2 societatis descripta: dico hoc dubium dependere ab alio, san acquisita per filium in potestate viuente patre, si non appareat vnde acquisiuit, presumi debeat illa prouenisse ex bonis paternis, vel ex industria filii, seu aliunde: nam in casu nostro presupponitur filium in potestate contraxisse societatem cum forensi suo proprio nomine et multa inde acquisiuisse, nec apparet an habuerit capitale a patre suo, seu ex bonis paternis, vel aliunde: si enim capitale non processit ex bonis paternis, tunc certius est quod illud, et quicquid inde prouenit censetur aduentitium, nec venit in diuisione bonorum cum fratre minori: sed illud est suum precipuum, vt l. si. et l. filio licet in sacris. C. de colla. no. in l. cum oportet. C. de bonis que libe. et expressius habetur insti. per quas perso. no. acqu. in prin. ap. ver. ne quod ei ex suis laboribus, vel prospera fortuna acceßerit etc. Si vero capitale processit ex bonis patris, tunc id quod solet attribui pecunie acquiritur patri: et sic veniet in diuisione, quod vero attribuitur persone acquiritur ipsi filio, et nullo modo venit in diuisione: et in dubio medietas lucri attribuitur pecunie, medietas persone, vt no. voluit gl. et Bar. post eam in l. i. C. pro socio. et facit tex. in l. si non fuerit. ff. e. ti. Et ita punctualiter in casu isto decidit Bar. in d. l. cum oportet. et in d. l. i. vbi dicit, quod si filius fuit licite lucratus cum pecunia, medietas acquiritur patri tanquam profectitium, et alia medietas filio tanquam aduentitium: quia peruenit ex laboribus suis, quare dico in proposito nostro, quod si posset apparere, quod capitale processit ex pecunia paterna, medietas lucri erit precipua filii: et loquor de lucro tangente filium pro rata: alia vero medietas venit in diuisionem cum fratre minore. Si vero dubitetur vnde peruenerit capitale, vt in casu nostro presupponitur, formaliter formatur questio ista per gl. in d. l. cum oportet. et instit. per quas personas no. acqui. in versic. ne quod ei. in verbo, prospera. Et quidam voluerunt quod debeat presumi, quod quesiuerit ex bonis paternis, sicut presumitur in vxore, que quicquid acquirit constante matrimonio, presumitur quesiuisse ex bonis mariti, vt l. etiam. C. de donatione inter vi. et vxo. l. quintus. ff. eo. titu. Alii tenuerunt totum oppositum, vt presumatur quesiuisse ex sua industria: vel prospera fortuna, sicut presumitur in tutore, vt l. si defunctus. C. arbi. tu. Sed gl. in vtroque loco sequendo Ioan. distinguit, aut pater erat pauper, filius autem industriosus et diligens, et tunc presumitur filius quesiuisse ex industria sua: aut econtra pater erat diues, filius vero negligens: et tunc presumitur quesiuisse ex bonis patris. et illam opi. approbauit ibi Odof. et Bar. dicentes aliud in vxore: nam in ea fit illa presumptio propter vitandam turpem suspicionem: et ne presumatur delictum, sed in filio industrioso non cadit presumptio delicti. et ideo voluerunt quidam in vxore vt no. in d. l. etiam. Aliam solutionem posuit pe. ca. glo. in d. l. cum oportet. dicens distinguendum in quis petat, an frater, vt communicet, an ipse qui quesiuit, petit, vt precipuum habeat. Primo casu probet frater, quod ex bonis patris acquisiuerit ipsum capitale. Secundo casu probet ipse frater maior, quia cum asserit et petit, debet probare. ff. de proba. l. ei q. et vi. q. vlti. actor. et hanc secundam opi. sequitur ibi apertius hoc firmauit aut. ex testamento. C. de colla. ratio: quia in dubio facta non presumuntur. l. in bello. §. facte. ff. de ca. et postli. re. et de offi. dele. c. cum in iure. asserens ergo probet. qualiter autem sit probandum, dicit quod per coniecturas vt predixi in prima solutione. Et hoc satis mihi placet. et in effectu incidit in idem cum prima solutione. Et facit quod in simili no. in clerico. nam si non habet administrationem bonorum beneficii, non presumitur quesiuisse ex bonis ecclesie: sed ex sua industria, vel prospera fortuna, si nihil haberet. et in c. i. de pecu. cleri. et no. in c. cum in officiis. de testa. et in ... In casu ergo nostro concludo pro fratre maiori, qui societatem cum alio aromatario contraxit: et presupponitur quod erat valde diligens. Ex duplici enim capite debet obtinere. Primo quia ipse fuit, et est in bonorum possessione: et sic fratri minori asserenti capitale processisse ex bonis paternis, incumbit onus probandi, per supradicta. Secundo, quia casu quod sit recurrendum ad coniecturas, multas habet ipse pro se. Primo, quia ex presenti presumitur circa preteritum, vt in c. cum per bellica. xxviii. q. ii. no. gl. in c. scribam. de presum. sicut enim fuit diligentissimus in acquirendo dicta societate, vt dicitur in themate, ita presumendum est quod ipsum capitale sua diligentia paulatim, vel alio ex prospera fortuna acquisierit. ad idem c. mandato. de presum. Secundo concurrit presumptio paupertatis paterne. Tertio, quia contraxit societatem nomine proprio: et fratris nomine, et sui consocii libri intitulabantur: de patre autem nulla fuit habita mentio. Quarto in eo quod pater nunquam exegit a filio rationem, neque aliquod lucrum, ... et sup. hoc. et rem. Quinto, quia filius viuente patre ex lucro emit aliquas possessiones nomine suo, et patre non contradicente, presumitur enim ex taciturnitate paterna, et facto filii quod lucrum acquirebatur sibi solum. arg. in l. si filius. ff. de peti. here. et com. que no. in c. puenit. de empti. et ven. et c. nonne. de presum. et l. que dotis. ff. sol. ma. et l. cum oportet. §. sin autem res. sepe alle. Sexto quia pater in testamento suo nullam fecit de dicta apotheca mentionem. vnde presumitur acquieuisse his que per filium eo viuente disponebantur. ar. l. d. §. sin autem res. Et per hec superflua remanent alia dubia circa materiam istam formata, preter illud quo queritur, an valeat donatio facta ipsi fratri maiori per socium suum forensem, cum excedat valorem quingentorum florenorum, cum non fuerit insinuata: fuit tamen facta coram prioribus, seu dominis ciuitatis Rachanati ipsam approbantibus. In quo arbitror aduertendum ad potestatem, quam habeant ipsi domini seu priores. si enim habeant iura principis, tunc satis puto illam donationem valuisse, quia principis presentia supplet omnem solennitatis defectum. vt l. omnium. C. de test. presertim quia insinuatio non fit propter aliud nisi vt occultis fraudibus et deceptionibus obuietur. vt no. Bar. in l. modestinus. ff. de dona. probatur in l. data. C. eo. ti. que non presumuntur data principis presentia arg. in l. fin. C. ... et l. translactionem. C. de transac. ad idem. l. penul. C. de dona. inter virum et vxo. et l. illud. C. de sacrosan. ec. vbi de materia plene per Bal. Si vero dicti priores non habeant iura principis, sed potestatem limitatam, vt communiter contingit in ciuitatibus popularibus: et tunc ante statutum validat donationes factas coram prioribus, nec aliter exigit insinuationem et tunc statutum aliquid afferat, intelligam ipsam valere licet in actis publicis non fuerit insinuata. et satis est eam posse doceri per testes vt d. l. omnium. et vt aliquid sit speciale data presentia dominorum, videtur esse recessum a iure communi ex quo statutum aliter disponit quam ius commune. vt in simili no. Bal. in l. ii. C. de iura. calum. facit quod no. Barto. in l. iii. §. preterea. ff. de dam. infec. in illa questione. est statutum disponit. vt ciuis quis ad faciem, vel ad domum. Aut statutum speciale nihil super hoc disponeret: et sic non puto eam valere quatenus excedit quingentos aureos, nisi fuerit insinuata. per tex. in d. l. illud. C. de sacrosan. eccle. et in l. donatio. et l. in hac. C. de donationibus. In potestate enim generaliter tributa prioribus non intelligitur data potestas contrauemendi legibus et statutis generalibus, vt plene no. per Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. Insinuatio vero non est aliud, nisi facere donationem in scriptis coram iudice: vt ... donationibus. et l. donatio. et l. sancimus. C. de dona. no. Bartol. in d. l. modestinus. nec exigitur cause cognitio sine decreto: sed satis est quod fiat in presentia cuiuscunque magistratus: vt d. l. in hac facit optime l. si. de predi. decu. sine decreto non alie. lib. x. tenet Bar. in d. l. modestinus. et plenius per Bal. in d. l. illud. Et quod in remissione exigatur insinuatio plene per Bar. et Bal. in locis preallegatis. An autem in eo casu quo probaretur capitale processisse vere vel presumptiue ex bonis paternis, presumatur pater donasse filio maiori, ex quo totum lucrum permisit penes filium toto tempore vite sue. Dico quod non, quia illud esset peculium profectitium, quod venit omnino in diuisionem: licet tempore mortis patris reperiatur penes filium, vt d. l. filio licet in sacris. C. de colla. Ad idem adduco bonum tex. arguendo per locum a speciali. in l. cum oportet. sepenumero alleg. versi. sin autem res. vbi ponitur speciale in bonis aduentitiis. quorum vsusfructus acquiritur patri, et disponitur quod si pater illa bona voluit remanere apud filium, cuius erat proprietas, toto tempore vite sue, non possunt heredes patris illorum bonorum vsumfructum petere: vt pote patri debitum: sed remanet penes filium, quasi ex diuturna donatione: secus enim in aliis bonis ipsius patris seu profectitiis. An autem hoc casu sit standum libris apothece in redditione rationis: dico quod licet hoc dubium sit superfluum, vt patet per predicta: tamen vt in omnibus querenti satisfiat, propter casus qui possint occurrere, dicerem, quod licet alias possit quis approbare libros omnes alicuius, quatenus faciunt pro se, et reiicere quatenus faciunt contra se in separabilibus. vt est tex. no. in l. publia. ff. depo. qui licet loquatur in epistola, idem tamen est eadem ratione in alia scriptura. vt no. Bar. in l. aurelius. §. idem quesitum. ff. de libe. leg. In casu tamen nostro aliud arbitror dicendum: quia pater dando filio pecuniam, vt eam exerceat in apotheca, vel alio modo, videtur eam tradidisse, vt faciat inde libros, et scripturam secundum consuetudinem illius artis. argu. in l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de edil. edic. facit quod in simili no. Bart. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis. et quod no. in l. quedam. ff. de edendo. vnde satis est quod reddendo rationem de capitali et lucro, probet secundum consuetudinem aliorum sociorum, et aromatariorum: vnde in his, de quibus non solent fieri instrumenta, vt in modicis. satis est probare per librum tam pro, quam contra socium, seu fratrem: potest et dari iuramentum pro quo facit quod in simili no. Bal. in l. id quod pauperibus. in fi. C. de epis. et cle. et Spec. in ti. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. versi. sed nunquid secundum. facit l. si negotia. ff. de neg. gest. Est presertim hoc admittendum inter socios: non enim requiritur maior diligentia in rebus communibus, quam in propriis. insti. pro socio. in fi. et societas habet instar fraternitatis. l. verum. ff. eo. et ideo non est procedendum multum stricte, presertim cum appareat de lucro non modico. Et ratio reddenda est a principio administrationis vsque ad finem, presupposito quod est pecunia paterna se exercuerit: hoc enim est generale vt l. i. C. vbi de ratio. agi oportet. nam speciale est in patre qui administrauit bona aduentitia filii propter vsumfructum sibi debitum, vt non teneatur filio rationem reddere, vt l. cum oportet. versic. nec ratiocinia. secus ergo in aliis bonis, si qua pater administrasset de bonis filii. et econtra. argumen. in d. l. i. C. vbi ratio. Nec aliter magis insisto: quia non puto necessarium vt predixi.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus in effectu talis est. Quidam testator disposuit vt certe pecunie distribuerentur per consules cuiusdã artis in maritãdo puellas egenas: cum quibus consulibus in dicta distributione fienda debe rẽt interuenire due voces infrascriptorũ heredũ: heredes aũt suos scripsit hoc modo. Jn omnibus suis bonis ꝛc. sibi heredes vniuersales instituit, fecit, ꝛ esse voluit filios masculos legitimos naturales, tã natos, q̃ nascituros pro vna parte, ꝛ dñm Dynũ ꝛ Petrũ fratres filios olim Bartholomei Jacobi p̄ vna alia parte: ꝛ Frãciscũ ꝛ Thomasiũ fratres, ꝛ filios olim Thomasij pro vna alia parte. Nũc dubitaꝛ mortuo testatore qualiter, ꝛ per quem debeat fieri dicta distributio: an scꝫ consules qui sunt sex numero habeant sex voces, ꝛ heredes duas, ꝛ sic constituant omnes octo voces: an vero consules habeant vnã vocem: heredes vero duas: ꝛ quid si inuicem discordant.

¶ Consilium. xxxvij.

1 ☞ Facultas intereſſendi electioni epi q̃ competit vniuersitati ecclesiarũ cõuẽtualiũ, computantur prelati illarum ecclesiarum per capita.

2 Testator si dixit, Titius heres esto: Seius ꝛ Meuius heredes sunto: quomodo intelligantur isti tres vocati.

3 Episcopus si habet actum facere cum assensu capituli, sufficit vt vocetur vniuersitas.

Arbitror: Dicta verba posse habere quatuor intellectus. Mihi tñ placet vltimus. Primus est, vt cõsules habeãt voces sm̃ capita vt cuꝫ sint sex, habebũt sex voces. pro quo videtur casus sm̃ vnũ intel

1 lectum in c. scriptum. de elec. versi. de studijs. vbi patet, q̃ si facultas intereſſendi electioni episcopi cõpetat vniuersitati ecclesiarum conuẽtualium, computantur prelati illarũ ecclesiarũ per capita: ita vt sꝫ numerũ p̄latorũ habeãt voces. ¶ Scdo facit, q: idẽ videm⁹ in iudicibus nã si daꝛ potestas plurib⁹ iudicibus, statur maiori parti corũ sm̃ numerũ personarũ, vt in l. duo ex tribus. ff. de re iudi. ꝛ distin. lxv. c. j. Jdẽ in arbitris vt. l. si in tres. cum. l. seq. ff. de arbi. ꝛ c. j. de arbi. li. vi. ꝛ qḋ ibi no. ¶ Tertio quia in dispositione dubia recurrendũ est ad verba precedentia, ꝛ sequentia, vt in. l. si seruus plurium. ff. de leg. j. ꝛ. l. nummis. de leg. ij. ꝛ. l. qui filiab⁹. de leg. j. cũ si. sed testator respectu heredũ locutus est per voces: q: voluit vt interueniret eoꝝ due voces: ergo idẽ vꝛ sensisse de cõsulibus. Sed iste intellectus mihi nõ placet, vt oẽs simul coniungaꝛ, ꝛ cõstituãt octo voces, vt sic steꝛ maiori parti numero, multiplici ratione. Primo, q: cũ consules sint vocati sub nomine appellatiuo, ꝛ simul ad actũ expediendũ cũ tertio, videaꝛ oẽs vocati vt vnum corp⁹, nec debẽt cũ tertio cõiungi pari mõ sm̃ capita. arg. opti. in. l. si. C. de impu. ꝛ ali. sub. ꝛ l. l. si qs titio. ff. de vsufruc. accre. ꝛ quod ibi no. gl. ꝛ optime facit tex. in. l. interdũ. ff. de here. insti. facit in arg. l. titius fundi. ꝛ. l. liber. §. titius. eo. ti. Et dicã latius. j. in quarto intellectu. Preterea tenendo hũc intellectum sequereꝛ absurdũ, quia posset distributio fieri sine cõsulibus ꝛ sine vocibus heredũ. Pone enĩ q̃ tres consules sint in vna parte alij tres in alia, cum quibus conueniant due voces heredũ, certe sm̃ premissuꝫ intellectũ isti preualebũt, cũ sint quinq̃, ꝛ alij tres, vt in. d. l. duo ex tribus. ꝛ. d. c. j. lxv. distin. tamẽ non est verum dicere, qḋ hic sint cõsules: quia cũ sint deputati vt certũ corpus, non representaꝛ istud corpus, nisi per maiorẽ partẽ singulorũ de corpore. vt. l. mortuo. ff. de fideius. iuncta. l. q̃ maior. ff. ad munici. ꝛ. l. aliud. §. referꝛ. ff. de reg. iur. ꝛ. c. j. de his que fi. a ma. par. ca. ꝛ. c. si. de rescrip. lib. vj. no. glo. in. c. j. ne sede va. lib. vi. ꝛ Jo. an. in. c. a collatione. de app. lib. vi. ꝛ Fed. cõs. primo. nõ enim dicunꝛ facere cõsules q̃ tres ex eis fecisset. ꝛ tamẽ testator voluit, vt distributio fieret per cõsules. Jtẽ pone aliud absurdũ: finge q̃ omnes consules simul in vnũ cõueniãt, ꝛ due voces heredũ inclinent in aliam partẽ, sm̃ illum intellectũ valebit dispositio consulum, qui sunt sex voces, ꝛ sic distributio fieret per solos cõsules: qḋ est aperte ꝯ mẽtẽ ꝛ verba testatoris. voluit enim testator vt in distributione fiẽda interueniant cum cõsulibus due voces heredũ, ergo sine eorum cõsensu nõ possunt consules distributionẽ facere, quẽadmodũ qñ capitulũ habet aliquid facere cũ cõsensu prelati, vel prelatus cũ cõsensu capituli oportet enim necessario q̃ interueniat ad minus maior pars capituli, et cõsensus epi, vt est gl. no. i. dicto tex. i. d. c. vnico. ne sede vacã. li. vj. ꝛ firmat Jo. an. in. c. a collatione. ꝛ plene Fede. in. d. cõs. j. ꝛ qḋ not. in. c. postulasti. de cõces. prebẽ. ¶ Scdᵒ principalis intellect⁹ est, vt cõsules habeãt vnã vocẽ, ex quo vocanꝛ per nomina appellatiua tanq̃ vnum corpus fictũ ꝛ representatũ: heredes vero habeant aliã vocẽ. ꝛ exponanꝛ v̄ba testatoris q̃ heredes habeant duas voces. i. due partes heredũ, que sunt quatuor, habeant vnã vocẽ: ꝛ ita videnꝛ sensisse quidã in allegationibus suis. Sed p̄fecto hic intellect⁹ mihi non placet, quia extorquet ꝛ destruit verba testatoris, qui voluit vt in distributionẽ fiẽda interuenirẽt due voces heredũ: nec est a verbis recedendũ, vbi nõ cõstat clare de cõtraria intẽtione. vt. l. nõ aliter. ff. de leg. iij. ꝛ. c. si. de verbo. sig. Jtẽ ex verbis testatoris clare patet, q̃ voluit ꝯsules esse authores, ꝛ p̄ncipales in hac distributione fienda: heredes vero esse inferiores: vocãꝛ enim accessorie ad consules, vt patet ex illis verbis cum consulibus. ad hoc. l. si cui. ff. de fun. instru. ꝛ q̃ legiꝛ ꝛ no. in. c. vnico. ne sede vacã. ꝛ in. c. cũ marthe. §. quesiuisti. de cele. miss. ¶ Tertius principalis intellectus est per. l. si qs titio. ff. de vsufruc. accre. ꝛ in. l. titie textores. §. nihil. ff. de leg. j. vt sit sensus q̃ hec distributio spectet equaliter ad consules ꝛ ad hẽredes: ita tñ vt hẽredes habeãt duas voces: ꝯsules v̄o vnã sicut si act⁹ expediẽd⁹ spectaret ad tres eque principaliter: quia testator consules vocauit per se vt vnũ corpus: heredes vero vocauit p̄ duabus portionibus: sicut colligiꝛ per casum contrariũ in l. liber homo. §. titius. ff. de

2 here. institu. vbi ponitur casus: q̃ si testator dixit, Titius heres esto, Seius ꝛ Meuius heredes sunto, q̃ sunt duo semisses. i. due partes totius hereditatis quarũ vna daꝛ Titio q̃ fuit solus vocatus, altera daꝛ Seio ꝛ Meuio qui fuerũt vocati. Jta in proposito cũ heredes expsse sint vocati vt habeãt duas voces: ꝯsules vero fuerũt vocati simpliciter 3 sub nomine appellatiuo tanq̃ vnũ corpus debent habere solum vnaꝫ vocẽ. Sed hic intellectus nõ placet p̄pter absurditatẽ que sequereꝛ: q: posset cõtingere vt data inter eos discordia q̃ soli hẽredes absq̃ cõsulibus distribuerent cũ habent duas voces, iuxta plene notata p̄ Jo. an. in. c. scriptũ. de elec. qḋ est expresse cõtra mẽtẽ testatoris, que voluit vt consules essent principales in hac distributione fienda. vt. s. plene dixi. Preterea cũ actus pertineat ad duos simpliciter ꝛ non deꝛ potestas insolidũ non valet qḋ agitur ab vno eorũ. vt in. c. si duo. de procura. li. vj. ꝛ. c. causam matrimonij. ꝛ. c. vno delegatorũ. de offi. delega. Sed in casu nostro ꝯsules ꝛ heredes vocanꝛ tanq̃ duo corpora: q: testator noluit de vno cõfidere sine reliquo: ergo nõ valet qḋ disponitur ab altero corpore dictarat ad qḋ optime facit qḋ legiꝛ ꝛ notaꝛ in. c. pastoralis. primo responso. de rescrip. ¶ Quarto trado quartũ intellectũ qui videꝛ equitati, rationi ꝛ menti testatoris ꝯsentaneus ꝛ nulla inde sequitur absurditas, vt dicamus q̃ ꝯsules vocentur vt vnũ corpus inter se: tñ fiet cõputatio per capita vt sic appareat vbi sit ipsum corpus, dicta. l. heredũ. ꝛ. l. si quis titio. cum alijs superius allegatis. quemadmodum quando aliquid spectat ad canonicos cũ consensu episcopi. nam vocantur canonici vt vnum corpus ꝛ representatur ipsum corpus per maiorẽ partem singulorũ. vt no. in. d. c. vnico. ne sede vacãte. iuncta gl. in verbo assensu. ad idẽ. c. abbas. xviij. q. ij. i. dicto. c. ecclesia. de elec. ꝛ expresse voluit Fed. in dicto cons. primo. in solutione questionis. ꝛ Jo. and. in. d. c. a collatione. ꝛ in. d. c. postulasti. ad idem glo. no. in dicto. c. pastoralis. vbi dixit qḋ plures iudices deputati ad certum actũ sunt loco vnius ꝛ qḋ not. Jod. and. post Host. in. d. c. scriptũ cuius dicta optime faciunt ad hanc q̃stionẽ. Et arbitror, q̃ ista distributio pertineat principaliter ad ipsos cõsules per ea que superius dixi. ꝛ q: testator expsse in principio vocauit ipsos cõsules dictarat: sed dicti consules non possunt aliquid disponere sine cõsensu duarũ vocum heredum: ita qḋ oportet duas voces heredum conuenire cum iudicio consulum, quẽadmodũ quãdo aliquid pertinet ad capitulũ cum assensu sui episcopi: nõ enim potest aliquid in illo actu disponere capitulũ, nisi eps cõsentiat: nec sufficit quod medietas capituli cõcurrat cum iudicio epi, quia ibi non esset capitulum: sed oportet qḋ ad min⁹ maior pars capituli cõcurrat ad dispositionẽ act⁹,

3 ꝛ habeat consensum epi. Et ita econtra, quãdo episcopus habet actus facere cũ assensu capituli, nõ enim vocantur oẽs p̄ capita: sed vniuersitas per se: ꝛ respectu suipsius fit cõputatio p̄ capita: nõ autẽ respectu episcopi: quia illius assensus requiriꝛ eque principaliter. vt no. gl. pastoralis. d. c. pastoralis. ꝛ Fed. in. d. cons. prope fi. ad idẽ. c. si p̄ te. de rescript. lib. vi. iuncta gl. testator enim expresse voluit. vt consules distribuerẽt, sed cum eis voluit q̃ cõcurrerent due voces suorum heredũ: nõ ergo valebit actus, nisi cõsules disponãt, vel saltem maior pars consulũ. d. l. duo ex tribus. ff. de re iudi. ꝛ. d. c. si. de rescrip. lib. vj. cũ simi. sal. cũ assensu duarũ vocũ ipsorum heredũ. noluit enĩ testator dare alicui eorũ potestatem insolidũ. Qualiter autẽ haberi debeant due voces heredum: arbitror, q̃ cum heredes fuerint vocati distributiue, q̃ oẽs vocati pro quarta parte habent vnã, alij pro alia quarta habent aliam: ꝛ sic de reliquis ar. optim. in cle. plures. de iurepa. ꝛ in preal leg. l. interdũ. ꝛ in. c. qñ. de iurepa. vnde satis est quod cõsules habeant in distributione fiẽda duos ex predictis heredibus sumptos modo predicto. ꝛ erit tutiꝫ vt oẽs requirantur cũ testator nõ expresserit quorũ heredũ voces habeanꝛ: ꝛ sufficiet habere duos eorũ. argu. eorũ que no. Bar. i. l. Pomponius. alias incipit si vnũ. ff. de re iudi. ꝛ in. l. heredes mei. ff. ad Treb. Nõ autem puto necessariũ q̃ omnes heredes dent duas voces: quia nõ resultaret aliquis bonus effect⁹, cũ vt dixi, actus pertineat principaliter ad consules. ꝛ sufficit hic consensus duorum heredum. non enĩ voluit testator necessario omnes debere consentire, ne difficultarent in tantũ materiam propter facilitatem hominum in discordãdo. vt in. c. nec nouum. viij. q. j. ad. c. scriptum. s. allegatum. in primo intellectu potest responderi: vt colligitur ex no. per Fede. in loco preall.

¶ Consilium. xxxviij.

1 ☞ Surreptio in literis gratiosis vitiat gratiam.

2 Possidens duo beneficia curata eodem tẽpore, si non apparet de legitimo titulo, presumendum est quod iniuste possederit.

In questione que ad presens vertiꝛ inter prẽs Nicolaũ Nerũ de Brãdinis de Vrbino ex parte vna, ꝛ dominũ Jacobũ thomasij ex alia, sup̄ canonicatu et

catu et pbenda ecclesie Tibuntine. Cōcludūt ipsius cōmis decisionē attingam, cū hoc consilium sit decisiuū, non aūt persuasiuū ad partis petitionē imploratū. Et primo discutiā iura dicti dñi Nicolai. Secūdo prefati dñi Jacobi. Ex quorū examinatione et decisione patebit tertiū, quod s. sunt partes iudicis in diffinitione huius cause. Et primo omissis allegationibus que fieri possent in fauorem dicti dñi Nicolai tū ppter eām pscrip: tā, tū qr satis patent in actis productis p ipsum. d. Nicolaum: firmiter arbitror inherēdo actis cause mihi exhibitis q dictus dñs Nicolaus nullū ius foueat in dicto canonicatu, vel ad ipsum obtinendum vigore literarū apostolicarū p eū impetratarū, et mihi exhibitarū pluribus causis et rationibus ad hanc sniam motus. Primo, quia dicte litere fuerūt subreptitie: cū in eis asseruerit se rectorē ecclie sancte Barbare, ac illam ecclesiā nō habere actu animarū curā: cuius 3rū aperte probatur per testes pductos p dictū dñm Jacobū: ac p ipsius dñi Nicolai rñsionē ad positionē aduerse partis. Certumqz est q omnis falsitas expressa, vel veritas tacita, qua suppressa, vel expressa princeps nō cōcessisset literas suas, saltē ita de facili, hz inducere subreptionē: vt no. pbat in c. postulasti. et ibi per Host. de rescri. et c. super litis. c. ex. facit. l. et si nō cognitio. et l. et si legibus cōsentaneū. C. si 3 ius vel vti. publi. q aūt hoc fuerit hmōi, patet: qr facilius papa cōcedit canonicatū, cum alarū cura negligat, et habeat canonicus residere in canonicatu: vt in c. extirpande. §. qui vero. de prebend.

1 † Subreptio autem in literis gratiosis viciat gratiā ipso facto et quicquid vigore taliū literarū secutū est. vt leg. et no. in c. ad audientiā. ij. et c. cōstitutus. de rescrip. et c. j. et §. de fil. presby. lib. vj. et in cle. j. de pben. et in l. j. ff. de nata. resti. et q no. in l. pscriptione. et l. et si legibus. C. si cōtra ius vel vti. pub. Nec ob. q dictus do. Nicolaus nūc dicat se nō fuisse rectorē illius ecclie tēpore impetrationis: qr cum ipse met in illis literis hoc asseruit stādū est prime assertioni sue. ad hoc bonus tex. l. l. cū pcū. C. de lib. cau. et aperte tenuit Jo. an. in c. cū in positionibus. de iureiur. lib. vj. vbi firmat, q narrata in rescripto per impetrantē faciunt fidē contra eū, etiā si rescriptū appareat subreptitiū, facit qd no. Inn. in c. cū venerabilis. de exce. et c. olim. de censi. Preterea per testes satis probat, q nole suo tenebat, et possidebat, et reputabat cōiter rector illius ecclesie: nec ipse dñs Nicolaus pbauit aliū titulum legitimū: vñ aut possidebat tanq rector, aut vt intrusus et in sui odiū perinde est ac si legitime possedisset, ne sit melioris cōditionis intrusus q legitimus rector. pbat in c. eū q. de pbē. lib. vj. Et q quisqz dilucida voce protestatus &c. c. p tuas. de pba. et l. generaliter. C. de non nu. pecu. maxime qñ detegitur fraus. ca. inter dilectos. de dona. et ca. cum super. de conces. pben. et l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. ¶ Secūdo principaliter impugnatur pmisio facta de dicto dño Nicolao: qr vt clare pbatū est p cōfessionē suā, et testes pductos ab aduersa pte tenuit, et adhuc tenet duas ecclesias curatas. s. plebē sancti Andree, et ecclesiā sancte Marie in castiglione. nec tñ per eū allegata aut pbata dispēsatio p habentē potestatē, nec omnio legitime facta: lz p eū fuerit allegata: sed assertioni partis stādū nō est, cū omnio cōstat in facto: et sic cōtra ius non est psumendum. nā quelibet ecclesia curata presumitur p se stare. et debet habēre suū rectorē. vt in c. cum non ignores. de prebē. nec sufficit pscriptio, vt tanq vnite teneant, nisi sit tanti temporis cuius initij memoria nō extstat, vel plene no. per Jo. and. sup regula. qui cōtra iura. de reg. iur. lib. vj. in mercu. facit. c. j. de prescrip. et vij. q. j. sicut. de offi. ordi. c. ordinarij. lib. vj. Cū ergo constet eundē. d. Nicolaum possedisse eodē

2 tēpore † duo beneficia curata, nec appareat de legitimo titulo, psumendum est q iniuste possederit: qr iure resistente possedit. vt in l. quēadmodum. C. de agri. et censi. lib. xj. et in dicta regula, qui contra iura mercaf. et p cōsequens incidit in penā extrauagantis, execrabilis. Joā. xxij. vbi disponit q talis est priuatus vtroqz beneficio, et effectus inhabilis ad alia quecunqz beneficia: ergo concludit q dictus do. Nicolaus erat inhabilis ad dictū canonicatū obtinendum: et per consequens non valuit collatio canonicatus per executorem sibi facta. p hoc q not. Inn. in c. inter dilectos. de exces. pla. vbi dicit. q collatio beneficij facta p executorem notorie indigno, est nulla. et facit q ipse not. in c. si. de psump. In casu aūt nostro plus est: qr nō solū erat indignus, imo a iure inhabilitatus ad quodlibet beneficium. vt. 3. dixi. et facit q no. idē Inno. in c. cum nostris. de conces. pben. ¶ Tertio principaliter facit cōtra dictū dñm Nicolaum, cle. gratie. de rescriptis. vbi disponitur q si post gratiam factam ad beneficiū obtinendū recipiat quis beneficiū, qd simul cum bñficio sibi debito vigore grē retinere non pōt, vr renuntiare dicte gratie. Sed in casu nostro dictus dñs Nicolaus post gratiā sibi factam obtinuit duo curata, que nullo modo pōt obtinere cum canonicatu, et alio beneficio, cū sit redditus inhabilis ad quodcunqz beneficiū obtinendū: ergo videtur dicte gratie renuntiasse: et per cōsequens nō potuit illius vigore petere dictū canonicatū: quia ius semel extinctū non reuiuiscit. vt in. d. cle. gratie. vij. q. j. § periculosum. et c. ex trāsmissa. de renū. et de cōse. dist. iiij. queris. et l. qui rem. §. aream. ff. de solu. Nec hic ob. q tex. in. d. cle. gratie. loquatur in eo qui impetrauit gratiam ad beneficium curatum, vel ad dignitatē: qr dictus dñs Nicolaus impetrauit etiā ad beneficium cum cura, vel sine cura. Item eadem ratio est in casu nostro in vtrisqz: vt patet ex pdictis. ergo eadē dz esse dispositio. vt aperte hoc sentit glo. in. d. cle. gratie. in verbo, beneficium curatum. et in gloss. precedenti. ¶ Quarto posset attentari q etiam cessantibus omnibus predictis dictus canonicatus nō includebatur sub literis īpetratis per eum qr non fuit facta mentio q canonicatus spectabat ad electionem canonicorū: sed solum mandatur pnideri de spectante ad collationem, pntationē, pnisionē, seu dispositionē episcopi, vel capituli &c. Certū est autē q appellatione pdictorum modorū non venit electio. vt pbatur in c. cū in illis. de pben. lib. vj. §. illa vero. et in clemē. j. de pbend. §. j. Et qq illa iura loquitur cū mādat pnideri de prelaturis, dignitatibus, seu personatibus: tñ eadē ratio est in inferioribus beneficijs: cum enim litere ad beneficia obtinenda sint ambitiose, debēt stricte intelligi. vt in c. quāuis. de pben. lib. vj. ideo vno modo expsso non venit alius. vt in c. cū in illis. pallega. et c. susceptū. de rescrip. eo. li. et hoc tenet glo. ordi. in. d. cle. j. in ver. de dignitate. et ibē ibi Paul. ¶ Ex qbus omnibus euidenter patet dictum dñm Nicolaum omni iure destitui in retentione seu assecutione dicti canonicatus. ¶ Venio nūc ad iura dicti dñi Jacobi: et omissis pari ratione allegationibus que possent exquisite cōtra eundē fieri arbitror eū bono iure fulciri: satis enim probatū est p confessionē partis aduerse, et p testes ab eo pductos, q possessio iuris eligēdi canonicos est ad presens penes canonicos residentes in ciuitate Tibur: ita q existentes extra ciuitatem nō sint de necessitate vocandi: et tali consuetudini statur etiā in electionibus canonicorū. probat in c. cum in ecclesijs. in fi. de preben. lib. vj. ¶ Preterea satis probatū est q in dicta ecclesia non erant tempore electionis facte nisi octo canonici, quorum vnus erat mortuus et ne remanserunt septē: tres probant absentes extra ciuitatē tpe electionis facte: potestas ergo eligendi remansit solū le penes quatuor in ciuitate residentes: qd esse potest, cum penes vnū residere ius collegij etiā in electione prelati possit vt legitur et notat in c. gratū. de postu. prela. et l. sicut. v. di. c. si. et l. sicut. ff. qd cuiusqz vniuer. facit. et q. ij. hoc ius porrectum. post principium. ibi maiori parte ibidē seruientium consentiente &c. Illi vero quatuor canonici, penes quos remansit tota potestas eligendi, potuerunt cōpromittere in vnum ex eis, vt in c. cum in iure. et ca. causam. et c. quia propter. de elec. lib. vj. cū similibus. electio ergo facta compromissario eorū de dicto dño Jacobo valuit, et tenuit, cum possit capitulū data vacatione canonicatus ad eorum libitum se cōgregare, et eligere: cum a die vacationis et notitie currat eis tēpus. vt in c. qr diuersitatem. de cōces. preben. et c. licet. de sup. negli. prela. cum simi. Et qualiter capitulum debeat conuocari, standū est consuetudini. c. in causis. de elec. no. Bart. in l. obseruare. C. de decur. libi. x. Nec ob. si dicatur qd non plene probat cōsuetudo, et absentes nō vocent, qr cū illa sit cōtra ius, requirit spatiū xl. annorū. vt in c. si. de cōsue. no. glo. in c. si. eo. tit. lib. vj. qr saltē probat, qd presentes in ciuitate sunt in possessione diuturna eligēdi canonicos existentibus extra ciuitatē minime requisitis: et hec quasi possessio sufficit ad validitatē electionis iam facte. vt in c. querelā. de elec. et c. cū olim. de cau. pos. et proprieta. et ca. consultationibus. de iurepatro. et qd in eis no. facit qd no. Inno. in c. ij. de in integ. rest. Et ex istis omnibus cōcluditur certum: q cum contra electionem dicti domini Jacobi, vel eius personam nil canonice probatum sit, et de ipsius iuribus clare pateat, partes iudicis esse in hac causa confirmare electionem de eo factam, et imponere silentium dicto domino Nicolao, ac illi canonico, qui dixit se contemptum in illa electione, cū probatum sit per testes productos a dicto do. Nicolao, illum venisse ad ciuitatem post electionē legitime factam de dicto domino Jacobo.

¶ Casus consilij sequentis.

Illud de iure qritur in effectu an

statutum ciuitatis quo cauet, vt vxori relicte debeant alimenta ab heredibus viri defuncti tempore dissoluti matrimonij, donec sibi fuerit dos soluta: possit sine peccato obseruari, presertim habito respectu, qd mulier defuncto viro fuit recepta a patre suo locuplete, et in ipsius domo alimentata ab eodē, donec fuit alteri nupta, cui maritata extitit, cū iurib' sibi cōpetētibus 3 heredes primi mariti. Hinc est qd tā pater q alimentauit filiā in viduitate, q maritus secundus q alimentat, et sustinet onera matrimonij, quotidie petunt alimenta a tempore mortis primi mariti. pro parte aūt heredū mariti allegat dictū statutū continere vsurariā prauitatem. Item q ex alio capite non erāt mulieri alimenta prestāda: qr alio statuto ciuitatis cauetur, vt vxor teneat restituere oīa sibi tradita, et donata a marito: qd tamen dicta mulier minime fecit. cū adhuc sibi teneat quasdam vestes pretiosas. Queritur quid iuris tam respectu mulieris, quā patris, et secūdi mariti, qui dictam mulierem alimentarunt dote non soluta vsqz ad presentem diem.

¶ Consilium. xxxix.

1 ☞ Vsure dotis possunt etiam hodie peti prohibitione iuris canonici non obstante.
2 Formalitas in vsura est ipsum mutuum.
3 Statuta si mandēt alimenta prestari, vel qd certū pro libra non valent.
4 Maritus non alimētat vxorem principaliter ppter dotem acceptam, sed quia vxor deseruit oneribus matrimonij.
5 Mulier si non habeat vnde se alat: non per hoc pōt petere alimenta infra annum.
6 Uxor non potest petere vsuras ratione retardate dotis.

V Idetur Primo dictū statutū valere, ac omni pec
cati scrupulo carere: sicut enim lex ciuilis
potuit a principio statuere, vt dos in bonis immobilibus
cōsistēs restitutioni subiaceat post annū, adeo ꝙ restitutio
ne postmodū nō facta teneat̄ heres ipsam dotē cū vsuris restituere: vt
est expressum in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. ⁊ dicit Bartol. in
1 l. cunctos populos. C. de sum. tri. ꝙ † tales vsure possunt etiā hodie pe
ti prohibitione iuris canonici non obstante: q2 nō veniunt ex pacto con
trahētium, sed ex legis dispositione propter moram. sicut enim potest
lex in penā condemnare in duplum, vel triplū. insti. de act. §. tripli. facit
ꝙ legi. ⁊ not. in. c. vnico. de plus pe. ita potuit lex condemnare heredem
mariti propter morā, ⁊ cōtumaciā in restituēdo dotē fm iuris dispositio
nē. ita pari rōne potuit statutū ciuitatis presertim habentis iura prin
cipis inducere, vt dos in quibuscūq bonis cōsistēs, illico restitutioni subi
iaceat, ⁊ in penam morosi inducere, vt alimēta mulieri prestentur, do
nec dos soluta fuerit. argu. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ ꝙ no.
Bar. in. l. infamē. in fi. de publi. iudi. Et presertim hoc videtur admittē
dū causa alimentorum: cum multorū sit opinio vt etiā infra annū debeā
tur alimenta mulieri nō habenti aliunde, vnde viueret, etiā omni dispo
sitione statutaria cessante. vt no. gl. in. d. §. exactio. quā multi sequūtur.
⁊ firmat Spec. in ti. qui fi. sint legi. ⁊ cum maritus propter onera matri
monii supportāda lucretur fructus rei sibi pignorate propter dotē. vt
in. c. salubriter. de vsuris. fortius ergo ꝓ suo interesse poterit petere si
ne omni peccato huiusmodi alimenta ab heredibus primi mariti. nam
⁊ de iure canonico possunt peti vsure tanꝙ interesse: vt no. in. c. conque
stus. de vsuris. ⁊ in. l. si traditio. C. de act. emp. ⁊ videtur expressum in. c.
2 salubriter. ⁊. c. i. de feu. ¶ Scđo principaliter facit, † quia formalitas in
vsura, est ipsum mutuū. vñ vsura nō cōsistit nisi in contractu mutui pa
cto tacito vel expresso interueniente. xiiii. q. iii. per totum. ⁊ in. c. cōsuluit.
de vsur. plene per Jo. an. in regula, peccatū. de reg. iur. lib. vi. in mercu.
Sed in casu nostro nullum interuenit mutuū, nec pactū expressum, vel
tacitum, sed totū peruenit ex dispositione statutaria: ergo cessat vsura
ria prauitas. ¶ Sed his non obstantibus, que vere casui nostro nō ob
stant, 3ria sniam arbitror veriorē. Et primo allego authoritatē Jo. de
lig. in cle. vnica. de vsuris. vbi hāc qōnem in terminis format, ⁊ dicit ta
lia statuta non valere, ⁊ statuētes incidere in penam illius cle. ⁊ plus di
3 cit, † ꝙ talia statuta non valent, etiā si mandēt alimēta prestari, vel quid
certum pro libra post annum. pro quo allegat dictū Inno. in. c. salubri
ter. vbi firmat vxorem relictā, nō lucrari fructus rei sibi pignorate pro
pter dotē: q2 nō deseruit matrimonio: sicut enim maritus nō lucratur
fructus rerū dotaliū, nec pignorum sibi datorū ꝓpter dotē, si nō susti
neat onera matrimonii: vt legi. ⁊ no. in. c. per vestras. de do. post diuor.
resti. ⁊. l. si ante. ff. sol. mat. ⁊ in. d. c. salubriter. ita nec vxor debet aliquid
habere pro interesse dotis, ex quo non sustinet, nec deseruit oneribꝰ ma
4 trimonialibus. † nō enī videtur maritus alimentare vxorē principaliter
ꝓpter dotē acceptā. sed q2 vxor deseruit oneribus matrimonii. Hinc vi
demus ꝙ si maritus duxit vxorē sine dote, tenet̄ nihilominus alere vxo
rem iuxta dignitatē suā: ⁊ tanꝙ sororē: vt no. Inn. in. c. per vestras. ⁊ le
git̄ ⁊ notat̄ in. l. si cū dotē. §. sin autē. ff. sol. mat. Et presertim non pōt ali
mēta exigi infra annum cū ante nulla sit mora, nec etiā post morā: q2 lz
malefaciant heredes nō soluendo dotē, prout a iure dispositū est nō tñ
ꝓpter cursum tpis pōt aliquid estimabile peti: q2 quicquid sorti acce
dit, vsura est. xiiii. q. iii. per totū. Lex aūt seu statutū nō pōt inducere, vt
licite vsura soluat̄, cū in materia peccati stādū sit iuri canonico: vt in. c.
fi. de prescrip. no. Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. in regula, pos
sessor. de reg. iur. lib. vi. ¶ Preterea ⁊ secundo ꝓbat̄ subtiliter: rō enim
quare potissime fuit vsura prohibita. est q2 creditor consequit̄ duas re
tributiones. Primo enī cōsequit̄ pecuniā suā integrā. Secūdo ꝯsequit̄
aliquod lucrū vltra debitū. qđ est cōtra naturā rerū: cū ex se nō generet
aliā pecuniam. nec vsus pecunie est separatus a dñio ipsius pecunie. vt
plene ⁊ subtiliter no. p Jo. an. super dicta regula. peccatū. In casu aūt
nostro hoc directo cōtingit: nā mulier haberet duas retributiones ex
sua pecunia. Primo enī cōsequit̄ suā pecuniā cū integritate. Scđo cōse
quit̄ lucrū alimētorū, ꝙ nō est cōcedēdū: nec statuta ciuitatis excusant:
vt in. d. cle. vnica. de vsuris. Nec ob. ꝙ petat rōne sui interesse: nō enī pro
bat̄ ex hoc interesse mulieris. Primo enī intra annū non pōt de iure pe
tere, presertim cū non indigeret. cū a patre locuplete fuerit alimentata.
5 Quinimo multi tenēt, vt refert Cy. in. d. §. exactio. † ꝙ etiā si mulier nō
habeat, vñ se alat, nō p hoc pōt petere alimēta intra annū: cū hoc nul
lo iure caueat̄. nec obst. sua inopia, cū possit sibi ꝓuidere vendendo iura
sibi competentia de presenti ⁊ profecto illa opinio est verior ⁊ subtilior:
licet alia equior vt sentit Jo. and. in addi. Spec. in titu. qui filii sint legi.
§. i. Fortificatur etiam hec cōclusio ex rōnibus statuti fiendis ad cōtra
ria. Et ad banc cōclusionē facit qđ not. Bar. in. l. insulā. §. vsuras. ff. sol.
6 matri. vbi dicit. † ꝙ vxor nō pōt petere vsuras occasione retardate do
tis; ita ꝙ nō habet locū fm eū de iure canonico. l. vnica. §. exactio. pre
allega. ⁊ idē sentit. Azo in summa, de vsur. ⁊ Jo. an. ⁊ Inno. in. c. salubri
ter. de vsuris. vbi dicunt, ꝙ si heres mariti obligauit vxori prediū pro
dote restituenda, tenetur computare fructus. ꝙ est notandū. Nō obst.
primū cōtrariū supra formatū; dico enī ꝙ licet lex possit certam penam
infligere moroso ⁊ cōtumaci: vt in cōtrario: nō tñ pōt inducere lucrū
parti propter cursum tpis: sicut facit in. d. l. vnica. §. exactio. ⁊ statutum
in casu nostro. ⁊ ita refert Butri. in. d. l. cunctos populos. quēdā theo
logum sibi rñdisse. Quinimo statutum in casu nostro non est fundatum
super aliqua mora: q2 non astringit heredem ad illico dotem soluēdā,
sed ad prestādū alimenta, donec dos fuerit soluta: ⁊ sic inducit materiā
peccādi, q2 vxor non curabit petere dotē, vt interim consequatur illud
lucrum ex solo cursu tēporis. Nec secundo ob. ꝙ dicitur de interesse: q2
interesse non est intra annum, cū nulla sit ibi mora. d. §. exactio. nec etiā
post annum probatur ipso iure interesse, sed est necesse, vt appareat ꝙ
mulier vel maritus erat solitus ex pecunia licite lucrari. ⁊ tunc habebit
petere probando interesse: non autem audietur petendo alimēta vigo
re statuti. facit qđ no. Inno. in. sacro. de senten excōi. ⁊ Bart. in. l. vnica.
C. de senten. que pro eo qđ interest. ⁊ qđ no. in. c. conquestus. de vsu. pe
tit enim maritus secundus ab istis heredibus primi mariti dotē, tanꝙ
aliud debitum priuatum. Non obst. tertio qđ dicitur mutuum non in
teruenisse: q2 dico qđ non est mutuū expressum, sed ius fingit mutuū in
teruenire, quasi heres soluerit dotē: ⁊ postea mulier sibi compēsauerit.
nec ab ea recipiat lucrum alimentorum, sicut ius disponit in eo, qui vē
dit rem plusꝙ valet: q2 differt solutionē pretii. vt plene legitur ⁊ nota
tur in. c. in ciuitate. de vsur. cum enim habeat actionem ad dotem post
annum, vel ante, si statutum hoc inducit tacite, vel expresse, ⁊ eam nō in
tentet, videtur tacite conuenire cū debitore: merito hoc est damnandū.
Et hec sufficiant. ⁊ presertim hoc dicendum in casu nostro, in quo mu
lier non paruit statuto quatenus in ea fuit, in restituendo vestes: ⁊ fru
stra legis auxilium inuocat, qui cōmittit in legem. vt in ca. quia frustra.
de vsuris.

¶ Consilium. xl.

1 ¶ Donator quādo se obligat per verba obligatoria. est obligatus.
2 Prohibitus alienare inter viuos, non videtur prohibitus in vltima
voluntate.
3 Donatio causa mortis qñ non fit in testamento, nec in codicillis, acce
dit magis ad naturam contractus quam vltime voluntatis.
4 Tutor non dicitur cōsentire cōtractui minoris, nisi expresse approbet.
5 Statutum vbicunq exigit consensum alicuius in facto alterius, videt̄
illud requirere pro solennitate.
6 Prohibitus donare sine alicuius consensu, non pōt donationē facere,
nisi specialiter sibi fuerit donare permissum.
7 Tacēs nō habet̄ p cōsentiente vbi agit̄ de re onerosa, ⁊ nō appetibili.

F Actum in effectu sic propo-
nitur. Statuto Senensi cauetur, vt nulla mulier nupta pos
sit de suis dotibus, vel in ipsarū preiudicium aliquem cōtra
ctū, vel obligationē facere cū pre, fratre, auo, vel quacunq ꝑsona sine
cōsensu, vel ratihabitione sui viri, ⁊ si fieret non valeat ipso iure ⁊c. alio
vero statuto cauet̄, ꝙ in qualibet vltima volūtate sufficiant tres testes
⁊c. Quibus sic dictātibus quedā domina Checca nupta Joāni de ban
dinello suscepta vnica filia ex matrimonio veniens ad mortē in presen
tia dicti viri sui coniugis cū consensu patris sui, donauit causa mortis di
cto patri suo ꝑsenti ⁊ recipiēti pro fratribꝰ carnalibꝰ dicte dñe Chec
ce, ⁊ filiis dicti coniugis quartā partē suarum dotiū omni modo quo po
terat. ¶ Queritur nunquid dicta donatio iuribus subsistat pro cuius
decisione quatuor sunt examinanda. ¶ Primo an donando mortis cau
sa videatur mulier cōtrahere, vel in preiudiciū suarum dotium obliga
tionem facere. ¶ Secundo presupposito qđ contractū vel obligationē
fecisse videat̄ ita vt mariti consensus interuenire iuxta primū statutum
debuerit, an mariti presentia in donationis actu cum taciturnitate ha
beatur pro consensu, vt sic statuto sit satisfactum ¶ Tertio presuppo
sito qđ debeat haberi taciturnitas pro consensu, nūquid dicta donatio
possit infringi ex eo capite: q2 non interuenerūt quinq testes. ¶ Quar
to presupposito qđ ex dictis capitibus non possit infringi, an saltē va
leat impugnari ex eo: q2 pater consensit, seu authoritatē prestitit in do
natione facta filiis suis in potestate constitutis. ¶ Circa primum vide
tur primo dicendum quod donando causa mortis non videatur dicta
domina Checca cōtractū aliquē vel obligationē fecisse. qđ non contra
xerit videtur clarissimum: quia ad esse contractus requiritur vt vltro
citroq nascatur obligatio: vt in. l. labeo. ii. ff. de verbo. signi. qđ cessat in
donatione causa mortis: nam ex quo nō interuenit rei donate traditio,
nulla nascitur ex parte donatarū obligatio: non enī obligatur ipsi dona
tori ad aliquid: secus si interuenit traditio: q2 tunc obligat̄ ad restituen
dum, si conualescat donator: aut si prius decedit ipse donatarius: vt in
l. non omnis. ff. si cert. pet. Nec ipse donator videtur obligari: tum quia
ante mortem donatoris nō videt̄ donatio perfecta. vt in. l. non videtur.
ff. de dona. causa mor. tum q2 potest penitentia ductus illam donationē
ad libitum reuocare: vt in. l. mortis causa donatio. ⁊. l. qui mortis cau
sa. ff. eo. titu. ergo nō est donator obligatus: cū obligatio sit iuris vincu
culum, quo necessitate astringimur alicuius rei soluēde ⁊c. vt dicit text.
1 insti. de obli. in prin. Et hoc expresse videt̄ sensisse Dy. dicens, † qđ quā
do donator per verba obligatoria se obligat: vt q2 dicit, promitto tibi
donare: ⁊ tunc est obligatus licet possit reuocare; aut nō per verba obli
gatoria

gatoria:vt qr dixit dono:& tunc non obligatur:sed heres aditione fa
cta tenetur vbi ex testamento.allegat.l.j.C.eo.Cum ergo vt patet ex
predictis dicta dña Checca non fecerit donãdo causa mortis aliquem
contractum vel obligationem:qr pure donauit causa mortis.ergo non
requirebatur cõsensus mariti.potuit ergo donare cum solo patris con
sensu,vt in.l.tam is.§.j.ff.de dona.cau.mor.facit qđ in simili dicimus
2 ꝙ prohibitus alienare inter viuos non videt̃ p̄hibitus in vltima vo
luntate.ar.in.l.pater.§.fundum.ff.de leg.iij.plene per Barto.in.l.si ita
quis promiserit.§.ea lege.ff.de ver.ob.Donatio aūt causa mortis tra
hitur ad vltimã volũtatẽ:vt insti.de dona.in princi.& in.l.fi.C.de dona.
causa mor.Maritata ergo p̄hibita sine consensu mariti Actum vel ob
ligationẽ facere de suis dotibus non videt̃ prohibita disponere in vlti
ma voluntate & per cõsequens nec in donatione causa mortis.Sed sta
tutum prohibet mulierem nuptam in preiudicium suarum dotium sine
sui viri consensu obligationem facere.Sed nulli dubiũ est qđ donando
causa mortis faciat obligationem in preiudiciũ suarũ dotiũ:qr non vas
sa reuocatione debet dos seu eius pars donatario vigore donationis.
vt.ff.de dona.causa mor.per totũ qđ autem obligatio ex tali donatione
oriat̃ aperte patet,qr olim certũ est ꝙ debebat interuenire stipulatio
vt in.l.mortis cã donatio.&.l.senatus.§.fi.ff.eo.no.Cyn.in.l.j.&.l.fi.C.eo.
hodie vero sm cõem opinionẽ sufficit nudũ pactũ,sicut in donatione in
ter viuos:vt no.gl.in.l.cũ pater.§.meuio.ff.de leg.ij.& insti.de dona.in
prin.tenet Cy.in.d.l.j.& fi.& Barto.in.d.§.meuio.& in.l.j.de dona.cau.
mor.pręalleg.& sic oritur obligatio que inducitur ex cõsensu partis:vt
in.l.cum amplius.§.in natura.de reg.iur.&.l.stichum.§.naturalis.ff.de
sol.Quinimo dico qđ non solum inducitur obligatio in preiudiciũ sua
rum dotium ex tali donatione:sed etiã ipsa donataria obligat̃ ex stipu
latione seu pacto suo,licet non irreuocabiliter p supradicta ex quo etiam
facit non in testamento vt aperte hoc voluit Bar.impugnãdo opinio
nem Dy.in.d.l.j.ff.de dona.cã mortis.& originaliter ibi glo.& clarius
in.l.legatum est quedam donatio.ff.de leg.ij.& insti.de dona.§.j.in ver
bo satis sentit.d.l.j.& fi.C.eo.ergo locus est statuto quo cauetur vt nul
lam obligationem facere possint in preiudicium suarum dotium sine cõ
sensu mariti:habuit enim statutum respectũ ad fragilitatem sexus.ar.
in.l.si mulier.C.ad velleia.vnde sicut mulier adducitur ad donandum
causa mortis,ita induci põt ad non reuocandum.arg.in.d.l.si mulier.&
qđ no.Bar.in.l.generaliter.C.eo.vnde negari non potest presertim in
muliere,quin dicatur obligationem fecisse in preiudicium suarum do
tium qr ea non reuocante sicut non reuocauit preiudicatur sibi & he
redibus suis.& ipsa remanet semper obligata.licet in vita poterit se ab
soluere,sed antequam faceret obligata existebat ex his patet respõsio
ad contraria.Dico enim qđ proprie non contraxit,sed obligationem in
3 preiudiciũ suarum dotium fecit.Itẽ qr donatio causa mortis nõ fit in
testamento nec in codicillis,accedit magis ad naturã cõtractus ꝙ vlti
me voluntatis,vt probat̃ in.l.tam is.§.j.prealleg.& ibi hoc tenet Bart.
& idem qđ no.in.d.l.j.& fi.C.de dona.cau.mor.secus autem si fieret in te
stamẽto vel codicillis:qr tũc saperet ex toto naturã vltime voluntatis
& essemus extra verba statuti:& hoc casu procedunt cõtraria.Ex quib
omnibus cõcludit̃ qđ opus fuit solẽnitate statuti ad validitatem dicte
donationis.¶ Ideo oportet nunc discutere scđm dubium,an maritus
tacẽdo videat̃ ꝯsensisse.Et pro parte affirmatiua potest allegari regu
la qui tacet.de reg.iur.lib.vj.cum multis iuribus ibi allegatis pro con
cordantijs.in quibus patet ꝙ qui tacet consentire videt̃.Dico ꝙ pro
& contra possunt allegari iura facere infinita que discutiunt̃ plene p gl.
& Dy.in dicta regula q tacet,& regula,is q tacet.& p Cy.in.l.maritus.
C.de pcu.& Bar.in.l.que dotis.ff.sol.matri.per canonistas in.c.nonne.
de presump.Sed in pposito nostro arbitror firmiter ꝙ illa viri p̄sentia
& taciturnitas nõ debet haberi pro consensu pro quo allego tex.no.su
4 cta glo.in l.iij.ff.de auto.tu.vbi patet ꝙ tutor non dicitur consentire
cõtractui minoris:nisi expresse approbet:vnde sola taciturnitas nõ ha
betur pro consensu.Et expressius per illum & gloss.hoc voluit Bart.in
d.l.que dotis.vbi ad ppositum per ibi no.tradit theoricam dicẽs,ꝙ qñ
agitur de preiudicio tertij,cuius bona ꝯcernũt aliquẽ quo ad curam &
sollicitudinẽ,tacẽs nõ presumit̃ cõsentire:sed dos vxoris respicit mari
tum quo ad curã,& sollicitudinẽ,presertim attento statuto qđ prohibet
mulierem obligationẽ facere sine cõsensu mariti:ergo maritus tacẽdo
5 non videtur consentire.Secũdo probo ꝙ sic vbicunqȝ statutũ exigit con
sensum alicuius in facto alterius videt̃ illũ requirere p solẽnitate:qr ali
ter nõ posset requirere,ex quo negotiũ ad illũ nõ pertinet nec est supe
rior Zhentis,ita notanter tenuit Ant.de but.in.c.cũ consuetudinis.de
consue.Vbi autem requirit̃ consensus pro solẽnitate actus oportet qđ
interueniat expresse & clare,nec sufficit taciturnitas ad hoc ꝙ legitur &
notatur in.c.qr propter.de electi.iunctis notatis.in.c.ꝙ sicut.&.c.eccle
sia.eo.tit.facit qđ in simili no.gloss.in.c.vt circa.de elec.li.vj.Tertio vi
detur de hoc tex.in simili in.l.filius familias.§.pari autem ratione.ff.de
6 dona.vbi patet ꝙ qđ is qui prohibet donare sine alicuius consensu non
potest donationem facere,nisi specialiter sibi fuerit donare permissum.
Et pondero verbum specialiter per qđ probatur consensum expressum
requiri.Et per illum tex.hoc aperte tenet Bar.in.d.l.tam is.§.j.versi.
quero an exquiratur expressa & specialis &c.Quarto facit theorica Inn

nocen.in.c.in genesi.de elec.quã sequitur gl.in regula,qui tacet ꝑalleg.
7 dicit enĩ,ꝙ vbi agitur de re onerosa,& nõ appetibili, tacens non ha
betur pro consentiente:vt in.l.si iussa.§.mutuo.ff.de procu.Sed in ca
su nostro preiudicabatur per illam donationem filie ipsius mariti,ad ꝗ
veniebat integra dos,& per consequens ipsi marito,qui in vita filie ha
bebat vsumfructũ:vt in.l.non solum.C.de bonis que libe.ergo tacendo
nõ videtur consensisse.¶ Ex predictis patet dictã donationẽ nõ valuis
se:& per cõsequens frustra est examinãdũ tertiũ,an.l.corruat,qr nõ inter
uenerunt quinqȝ testes,& posset allegari quod etiam ex isto corruat,per
l.fi.C.de dona.cau.mor.vbi disponitur, vt ad valitudinem talis dona
tionis interueniant quinqȝ testes.Nec ob.statutum prealleg.qr loqtur
de vltima voluntate:sed qñ donatio fit per se,nõ autẽ in testamẽto, vel
codicillis:sed in tertia specie distincta , accedit magis ad naturam con
tractus ꝙ vltime voluntatis.vt.s.plene dixi.statutũ ergo pmittẽs nu
merũ triũ testium in vltima voluntate,nõ debet extendi ad istũ casum:
maxime cum sit restringendum tanꝗ derogans ꝯ dispositione iuris com
munis,vt in.c.cum dilectus.de cõsue.& in regula,que a iure cõmuni ex
orbitant. de reg.iur.in.vj.cum si.facit optime qđ in si.no.Bal.in.l.fi.C.
de test.vbi dicit ꝙ si statutũ prohibeat minorẽ.xx.annis testari:nõ opor
tet extendi ad donationem causa mortis ratione predicta,licet aliud di
xerit Barto.in.l.ij.ff.de leg.j.In contrarium tamen singulariter facit.l.
marcellus.ff.de dona.causa mor.vbi patet,ꝙ solennitas remissa in vlti
ma volũtate,videtur tacite remissa in donatione causa mortis . ad idẽ
facit tex.insti.de donat.in prin.& in.l.fi.C.de dona.causa mor.pfecto ar
ticulus est satis dubitabilis;sed impresentiarum aliter non examinabo:
quia ex predictis satis clare patet decisio huius questionis. Et eadem
ratione non curo examinare quartum dubium,qđ hic posset oriri.an pa
ter potuerit prestare suũ cõsensum in donatione per filiam fratrib' suis
filiis constitutis in potestate ipsius patris cõis.de quo per glo.& Bar.
in.l.j.ff.de autho.tuto.& melius per Bart.in.l.impuberem.§.j ff. de fal.
vbi videntur sentire ꝙ non.licet aliud senserunt in.d.l.j.Primũ videtur
verius propter vsumfructũ,qui acquiritur ipsi patri,qui in facto suo
non potuit authorizare.

¶ Consilium.xlj.

1 Gratia facta contra precedentem interlocutoriã principis de qua
in gratia nulla extitit facta mentio,iudicatur subreptitia,& nulla.
2 Testamentum primum tollitur per secundum simpliciter conditum.
3 Periurus omnis non est infamis infamia ciuili;sed solum ille qui venit
contra promissionem iuratam.
4 Donatio presumitur facta inter viuos,qñ non apparet cõmemoratio
mortis etiam si fiat ab infirmo.
5 Contractus inter viuos factus sub conditione impossibili de iure,vel
sub conditione turpi,est ipso iure nullus.

In qstione que vertitur seu
verti speratur inter Antoniũ Joãnis ex vna parte:& Nico
laum Nicolai ex alia super validitate duorum testamento
rum ab eadem domina diuerso tempore confectorum,ac etiã super va
liditate cuiusdã donationis inter viuos facte ab eadẽ dña in casu quo
mutaret primũ testm̃:duo principaliter examinanda mihi sbunt.¶ Pri
mo nunquid attentis verbis vtriusqȝ testamẽti dici possit primum per
scđm reuocatũ.¶ Scđo presupposita primi reuocatione an saltem va
leat donatio facta in eodẽ testamẽto.¶ Circa primũ arguit̃ ad partem
negatiuã,qđ primum per scđm nõ reuocet:vbicunqȝ enĩ in primo testa
mẽto ponitur clausula derogatoria alterius voluntatis nõ valet scđm,
nisi fiat de illa clausula mentio.l.si quis.in principio.ff.de leg.iij.facit.c.
nonnulli.de rescrip.&.c.pe.& vlt.de capel.mo.Sed in casu nostro in pri
mo testamento fuit apposita huiusmodi clausula,nec de ea fuit facta
aliqua mentio in secũdo:ergo &c.Minor probat̃ ex verbis primi testa
menti,in quo inter cetera sic cauet̃:& hanc meã presentem voluntatem
volo,& mãdo ceteris aliis preualere,& perpetuo iuris effectũ habere,&
incõmutabilem & firmam esse:& ex nunc iuro sponte corporaliter tactis
sanctis dei euangelijs,presens testamentũ,& vltimã meam presentẽ vo
luntatem de nouo non condere,vel facere &c.vnde põderãda sunt inter
cetera illa verba.Et perpetuo iuris effectum habere,& incommutabilẽ
& firmã esse &c.Ex quibus clare patet,ꝙ voluit istud testm̃ valere.Se
8 cundo ad idem facit.c.cum olim.de re iudi.vbi ꝙ gratia facta cõtra pre
cedentem interlocutoriã principis,de qua in gratia nulla extitit mentio
facta,indicatur subreptitia,& nulla.& per illũ tex.dicit no.Bald.in.l.q̃s
iussit.ff.eo.qđ si super eodem apparerent due sententie interlocutorie
contrarie,nec appareret ꝙ iudex tulerit sententiam animo reuocandi
primam,qđ prima non videtur reuocata.Ita dicendũ in proposito,&
tanto securius quanto in primo testamento firmiter dixit,qđ volebat il
lam esse suam firmam,& incommutabilem voluntatem.Et hoc permaxi
me videtur tenendũ ex eo,qr in primo testamento apposuit iuramen
tũ de illo non reuocando:ne ergo dicatur periura,debemus interpreta
ri non habuisse animum aliud testamentum condendi:sed potius mo
rem gerendi filio,presertim cum iuramentum habeat vim clausule de
rogatorie,seu si nõ valet qđ ago vt ago,valeat vt valere potest.vt legi.
& no.maxime per Bart.in.l.cũ pater.§.filius matrẽ.ff.de lega.ij.& in.l.

si quis pro co.ff.de fideiuss.& in.c.ad nostram.ij.& c.quanto de iureiur.
Tertio ad idem facit: veniens contra iuramentum est infamis: vt in.l.si
quis maior.C.de transac.& .vj.q.j.infames no.glo.in.c.querelam.de iu-
reiuran.& c.peruenit.de si.leui.sed infamis nō pōt cōdere testm̄ vt in.l.
is cui bonis.§.si ff.de testa.ergo non debuit valere scdm̄ testamentum,
cum reperiat factum a periuro. ¶ Sed his non obstantibus cōtrariā
sniam puto preualere. Moueor principaliter per.l.sancimus.C.de test.
2 vbi patet, q † per secundū testm̄ simpliciter conditū tollitur primū.est
enim vltima volūtas ambulatoria vsq ad mortē.testm̄ enim sola mor-
te confirmatur, vt in.c.cum marthe.de cele.miss.& .xiij.q.ij.vltima volun
tas.nec potest quis sibi legem imponere, a qua recedere non liceat vt in
l.si quis.in principio.ff.de leg.iij.nec requiritur q fiat specialis reuoca
tio prioris testamenti, sed sufficit tacita, que elicitur ex cōtraria volūta-
te.ad hoc bonus tex.in.l.si.§.j.de lega.ij.per quē tex.tenuit ibi Cy.& se
quitur cōiter doc.& presertim Bar.in.d.l.si quis.in principio.q etiam
si in primo testamēto est clausula derogatoria tacite sumpta a cōtrario
sensu, nō tn̄ est necesse, vt expresse tollatur, sed sufficit tacite: sicut enī ta
cite inducitur, ita tacite tollit. Et per predicta videt decidi questio no-
stra: nam si bene ponderentur verba primi testamēti, non est ibi aliqua
clausula expresse derogatoria sequentis voluntatis: sed tantum tacite.
Quinimo non simpliciter & absolute dixit se nolle valere cōtrariā volū-
tatem: immo expresse voluit eam valere, dum adiecit hec verba, videlicet,
& inquantum contingeret me ab hac vltima volūtate discedere: vel te-
stamentū aliud, vel aliam vltimam voluntatē condere, ex nunc prout ex
tunc, & ex tunc prout ex nūc dono inter viuos &c. Ex quibus verbis cla
re colligit q ad validitatem secundi testamenti noluit aliquā solēnitatē
adhiberi: vel derogationem aliquā fieri debere: vel qd̄ debeat fieri men
tio primi testamenti: sed solum ad mutationē prioris voluntatis voluit
donationem inter viuos valere. facit ad hoc q not. maxime per Bal. in
l.non dubium.C.de legi. in illa qōne, an factum cōtra legem penalē va-
leat. Et profecto ex hac sola cōsideratione sustineri pōt scdm̄ testamen-
tum. ¶ Et ad cōtraria supra formata rñdeo, & primo ad primum patet
respōsio ex supradictis, nō enim fuit apposita expresse aliqua clausula
derogatoria voluntatis: sed potius illa verba sapiunt clausulam dero
gatoriam potestatis, in eo q dixit, q voluit illam vltimam voluntatem
esse firmam, & incōmutabilem, que nullo vinculo subsistit, q non potest
quis se reddere inhabilem ad mutandum testm̄. vt in.d.l.si quis.in prin
cipio.& ibi plene per Bar. facit.l.stipulatio hoc modo concepta, & q ibi
no.ff.de verb.ob. Ad.c.cum olim.& dictum Bar. dico, q procedunt in
his, in quibus datur probabilis ignorantia prioris actus ppter multi
tudinem factorum: nam etiam principem sepe fallit obliuio.xxiij.distin.
preterea. sed nos loquimur in priori testamento, in quo nō presumitur
ignorantia: tū q est factum proprium, vt in.c.ab excōicato.de rescri.tū
q est factum ita notabile, & raro consuetum fieri. q non debet presumi
obliuio, vt in.c.cum illorum.prope fi.de senten.excō.& in testamēto pro
batur clare in.d.l.sancimus.C.de testa. vbi clare probat valere secūdū
testm̄ longo tpe post primū cōfectum: licet expresse nō reuocet primū
per secūdū. Quare dicendum secundū testm̄ valere, & tenere in casu no-
stro, licet non apponant illa verba consueta, annullans, & irritās omnē
aliam voluntatem &c. satis enim annullat, ex quo aliud condidit testa-
mētum, cum non possit decedere cū duobus testamētis.d.l.sancimus.
Nec obst. q in primo fuit appositum iuramentū: q illud non impedit
reuocationem testamenti. ad hoc gl no.in.c.vltima voluntas.xiij.q.ij.&
plene per Jo.an.in regula, q semel placuit.de reg.iur.lib.vj.in mercu.
vbi tandem concludit valere testm̄ nō obstante iuramento prestito de il
lo non reuocando, fatet tn̄ q testator est piurus. & facit q not. Jmo.in
in.c.dilecto de preben. vbi dicit non impediri actus validitatem contra
iuramentum. vnde si quis iurauit non vendere librum, & postea vendit,
tenet venditio, licet ipse sit periurus. Quinimo plus voluit Bart.in.l.
cum duobus.§.idē rñdit.ff.pro socio.& in.l.stipulatio hoc modo conce-
pta.ff.de verb.obli. q tale iuramentum tanq̄ contra bonos mores nō
est obligatorium vt in regula, nō est obligatoriū.de reg.iur.lib.vj.& sic
mutans testm̄, nō est periurus. Ex his patet respōsio ad vltimum arg.
ad hoc qd̄ potest multipliciter rñderi: primo negando q mutando te-
stamētū incideret in periuriū: q nō fuit obligatoriū, sed temerarium,
q non obligat cōtrauenientem ad periuriū: vt in.c.quanto.de iureiu.&
3 xxij.q.iiij.per totū. † Preterea nō omnis periurus est infamis infamia
ciuili: sed solum ille qui venit cōtra promissionē iuratā in damnum pro
ximi: vt in.l.si quis maior.& qd̄ ibi not.C.de transact.& in.l.si.iun.ta.l.ij.
ff.de cri.stel.no.archi.in.c.authoritatē.xv.q.vi.no.in.c.testimonium.de
testi. vbi videtur de hoc casus. Preterea & quarto nō ois infamis in-
habilitatur ad testamēti factionē: imo regulariter quilibet infamis ha-
bet testamenti factionem. vt.l.ij.C.de secun.nupe.& .l.si.de lega.j.tenet
Bar.in.d.l.is cui bonis.de ver.obli.& ad casum illius.l.respōdet, quod
loquitur in casu suo.& de hoc ibi. ¶ Venio nunc ad scdm̄ principale du-
bium: an saltem valeat donatio inter viuos facta in dicto priori testa-
mento. Et videt primo q sic. q fuit facta per viam cōtractus. fuit enim fa
cta presentibus & recipientibus &c. clarissq est q in vltima voluntate pōt
contrahi: nec reuocat cōtractus reuocato testamento. iuxta id q legitur &
notatur in.l.heredes palam.ff.de testa.& donatio inter viuos est irreuo-
cabilis, nisi ppter ingratitudinē: vt in.l.si.C.de reuo.do.& c.si.de dona.
4 † & donatio presumitur facta inter viuos, ex quo nō est facta cōmemo-
ratio mortis, etiā si fiat ab infirmo. vt est tex.no.in.l.seia.§.si.ff.de dona.
cau.mortis. nec ista domina, donauit omnia bona sua p̄sentia & futura.
quo casu posset, dici nullis tanq̄ indirecte tollēs libertatē testandi iuxta
opi. Bar.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.obli.& .l.si.C.de
pac. sed donauit quartā partem omnium bonorū, quo casu debet valere
donatio, cum valeat etiam si dent omnia bona presentia, cum possit fie-
ri testm̄ respectu acquirēdorū. iuxta no.per eūdē Bar.in.d.l.si. ¶ Sed
predictis nō obstātibus cōtrarium arbitror dicendum in casu nostro. Mo
ueor principaliter, q qd̄ non pōt fieri principaliter, & per viā dispositio
nis, non debet admitti indirecte & per viam cōditionis. vt in.l.seius &
augerius.ff.ad leg.fal. sed directe non pōt qs reddere se inhabilem ad
mutationē testamēti: vt in.d.l.si quis.in principio.ff.de leg.iij.ergo nec
indirecte per viam conditionis disponendo q si mutauerit, donat illa
bona. nā in casu nostro illa domina nō fecit pure donationem inter vi-
uos in testamento: sed per modū cōditionis, scilicet si mutaret testamē
tum. & aduertendum quod vigore statuti mulier habēs filios non pōt
disponere etiā in testamēto in preiudiciū filiorum, nisi de quarta parte.
& hec domina in testamēto donauit nō filiis illam quartā partem, illos
heredes in illa quarta parte instituendo, & in casu quo mutaret testa-
mentum, donauit illis inter viuos illā quartā partē: & sic in effectu aufe
rebat sibi dupliciter liberam testamenti factionē. Primo tenore dona-
tionis inter viuos: nam si mutabat testm̄, ex tunc priuabatur quarta
parte omniū bonorū, q donatio inter viuos ex tunc habuisset effectū:
& sic in fraudē fuit facta illa donatio loco pene: vnde de directo fuit cō-
missum cōtra.l.stipulatio hoc modo cōcepta. preallega. vbi patet q nō
valet adiectio pene in casu mutationis testamenti: quia est contra bo-
nos mores: nam aut interest q magis hominibus debeatur, q̄ vt supreme
voluntatis liber sit stilus.l.j.C.de sacrosan.eccle.& alibi dixit tex.no. q
etiam indirecte nō potest libertas supreni iudicij constringi. vt in.l.cū
duobus.§.idem respondit.ff.pro socio. Secundo auferebat liberā pote
statem testandi: q donabat totam quartā partem de qua dūtaxat po-
terat libere disponere. Et hanc opi. quod non valeat hec donatio facta
sub cōditione si mutauerit testm̄, reperio expresse tenuisse Bart.in tri-
bus locis.& dicit se ita consuluisse in.l.cū duobus.in.§.idem respondit.
preallег.& in.l.si quis.in principio.de lega.iij.versicu.quero an si reme
dium.& in.l.stipulatio hoc modo concepta. preallег.in princ. Mouetur
5 principaliter, † q cōtractus inter viuos factus sub cōditione impossi-
bili de iure, vel sub cōditione turpi est ipso iure nullus: vt in.l.impossibi-
lis.& .l.generaliter.ff.de verbo.obli. Sed hec donatio est facta sub con-
ditione turpi cōtra bonos mores.s.si contingat me mutare testm̄, quia au
fert liberam testamēti factionē, ergo nō valet.d.l.stipulatio hoc modo
concepta.& refert q reperit Dy. ita cōsuluisse: licet contrarium scripse
rit super regula, quod semel.lib.vj. Et ponderanda sunt verba & ratio
nes Bar. nam infert donationem non valere sub tali conditione etiam
si non fuisset facta de omnibus bonis presentibus & futuris: sed de cer-
ta parte bonorū. nā quando est facta de presentibus & futuris: & sic te-
nuit donationem non valere, etiā si fuisset pure facta. vt ipse no.in.d.
l.stipulatio.& .d.l.si.C.de pac. Et sic apertissime sentit in casu nostro do-
nationem non valuisse, maxime attento qd̄ dicta domina non poterat li
bere disponere, nisi de illa quarta parte.& per hec patet responsio ad
allegata supra pro cōtraria opinione. Quare ex omnibus predictis cō-
cludo primum testamentum fuisse per secundum reuocatum. Item qd̄
donatio facta in primo testamento sub conditione si mutauerit testa-
mentum, non valeat.

¶ Consiliū.xlij.

1 ¶ Beneficio cessionis bonorum potest quis renūciare cū iuramēto.
2 Statuto si caueatur vt quis citetur personaliter, vel ad domum, non
intelligitur secundum ius commune.

In questione Dominici pla-
cidi Senēsis verū debitores sui respectu instrumēti dotalis
possint personaliter capi, & in carcere detineri, donec satisfe-
cerint dicto Dominico creditori, eo non obstante qd̄ dicti sui debitores
offerāt bona sua pro satisfactione debiti, videtur primo qd̄ non: nam si
pro debito pecuniario non extenditur prius manus ad immobilia, nec
ad debitorū nomina, si mobilia reperiri possunt: vt in.l.a diuo pio.§.in
vēditione.ff.de re iudic.& sic iudex minus q̄ possit noceat in executione
rei iudicate: ergo fortius dz obseruari equitas respectu capture per
sonalis, vt nunq̄ fiat q̄diu bona debitoris sufficiētia reperiant.& hāc
sententiam aperte videntur fouere glo.& Barto.in.l.iij.§.tutores.ff.de
suspe.tuto. ¶ Sed his non obstantibus cōtrariam sententiam arbitror
pualere. Et arbitror qd̄ ex duplici capite possint dicti debitores in ca-
su nostro capi. Primo virtute conuentionis inite inter partes: promise-
runt enim vt possent conueniri realiter & personaliter pro illis quātita-
tibus: que quidem conuentio de iure valet: quia sicut a iure in multis casi-
bus disponitur, vt reus possit detineri in carcere, donec debito satisfe-
cerit.l.j.C.q bo.ce.pos.l.cū eo.& qd̄ ibi no.per Bart.ff.ad leg.Jul.pe.cū
similergo & per pactū id fieri potest. Et hanc partē qd̄ valeat, expresse
tenet Ange.

tenet Ange. de perusio in l. nemo carcerē. C. de actio. tribu. lib. x. sensit
Bar. in l. si decessero. ff. qui satisda. cog. & spe. in ti. de renun. & conclu. §.
j. versi. itē est beneficiū in fi. & Fede. de senis consi. lviij. vbi plus tenuit
1 q † cū iuramento potest quis renuntiare beneficio cessionis bonorum.
arg. aut. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. & c. cum contingat. de iu
reiuran. & c. ij. de pact. lib. vj. & c. significante. de pig. & optime facit. c. ex
rescripto de iureiu. in casu autem nostro interuenit iuramentum. Quin
imo multi tenuerunt q etiam sine iuramento potest ibi beneficio ces
sionis renuntiari, licet Bar. tenuerit contrarium in l. alia. §. elegāter. ff.
sol. mat. in casu autem nostro nullum videtur dubium, qr non re
nuntiauit beneficio cessionis: & sic nō potest dici pactum contra bonos
mores cū possit vitare carcerem cedendo bonis: tum qr interuenit iura
mentū: maxime procedit hec conclusio: qr nullibi expresse probatur vt
sine cessione quis euitet carcerem: imo in contrariū facit. l. j. & quasi per
totū. C. de ces. bo. & qd no. gl. in. c. ij. de pig. vendant ergo ipsi debitores si
velint & satisfaciant creditori: quinimo non tenetur creditor vendere pi
gnus: vt in d. l. a diuo pio. §. qd si res. multo fortius tenetur capere in
solutum ne speciem pro quantitate recipere cōpellatur. ¶ Ex secundo
capite potest capi. s. vigore statuti Senarum in quo disponitur qd rōne
instrumenti possit quis capi, & detineri donec fuerit creditori satisfa
ctum vt patet in statuto contento sub rubrica qd debitores capi nō pos
sint personaliter &c. Et pōdero qd statutum illud in principio loquitur
in materia iuris disponentis vt regulariter quis capi personaliter non
possit: deinde excipit casum obligationis instrumenti dotalis, & quosdā
alios: vt ergo exceptio sit de regula oportet intelligere vt in illis casi
bus fiat captura etiā in casib⁹ a iure nō expressis: aliter illa exceptio ni
hil operaretur contra l. si quando. C. de inoffi. testa. & c. si pater. de pro
bi. lib. vj. Nec ob. si dicat qd tollat ius cōmune respectu ordinis: qr dico
qd prima pars statuti ponens regulam nullam facit mētionē de ordine
sed concernit substātiā capture & postmodum excipit casum nostrū. & exce
ptio debet esse de regula vt no. super rubrica de reg. iur. lib. vj. facit ad
hūc intellectū notabile dictū Bar. in l. iij. §. pretor ait. ff. de dam. infe. vbi
2 dicit † qd si statuto caueatur vt qs citetur personaliter vel ad domum:
non intelligit sm ius cōmune: vt sit alternatiua ordinis: vt. s. primo per
sonaliter & in defectū ad domū citetur: sed stat proprie vt satis sit citare
ad domū: qr capiēdo primū intellectū statutū nihil induceret vltra ius
cōmune qd est notandū. Preterea cū statutū nō loquatur in exceptio
nibus in terminis iuris, ergo voluit ius cōe corrigere: & hoc de nouo
inducere: vt notanter in simili dicit Bal. in l. properandum. C. de iudi.
in ver. quid ergo si statutū dicit. Et hec videntur de mente Bar. in d. l.
iij. §. tutores. ff. de suspe. tuto. in fi. vbi dicit, licet de iure communi non
debeant capi debitores ex quo habent bona sufficientia, prout not. ibi
glo. tamen statuta & consuetudines Tuscie aliter se habent. Verba sta
tuti nostri satis clarissima sunt: adeo non est opus amplius cauillando
insistere: vt. l. ille aut ille. ff. de leg. iij. maxime cū consuetudo suffragetur
iustitie vt ipse Bar. attestatur. ¶ Concludo ergo q tam respectu con
uentionis presertim iurate, q statuti ciuitatis possunt dicti debitores
capi, & detineri personaliter, donec satisfecerint, non obstante q bona
sua offerāt, psertim cū iuramētū sit implendum in forma specifica. vt in
c. ad nostrā. el. j. de iureiu. adeo vt vigore iuramēti quis possit cogi pre
cise ad factum: vt in d. c. ex rescripto. de iureiur. firmat Ant. de butri. in
c. veniens. eo. titu. facit qd no. glo. in l. si pecuniā. ff. de cōdi. ob causam. &
hec sufficiant. Ad contrariū supra formatum in principio, faciliter per
responsio: procedere enim potest vbi non interuenit conuentio, & cessat
dispositio statutoria, vt sic mero iure cōmuni inspecto non incareret,
ex quo habet bona sufficientia, & non est in contumacia sm illam opinio
nem not. gl. in d. §. tutores. prealleg. quā sequitur ibi Bar. & Ang. in re
petitione dicte. l. nemo carcerem. que satis placet propter magnā equi
tatem, pro qua fa. tx. l. ob fenus. ff. de admi. tuto. & d. §. tutores. aperto
iure licet non probetur. vt. s. dixi.

¶ Consilium. xliij.

1 ¶ Decretum primum interpositum in petitione matris suo tempo
re dotem postulantis in bonis pupilli an teneat.
2 Missio in possessionem ex primo decreto cum sit modici preiudicij, po
test fieri contra absentem causa reipub. si a nemine defendatur.
3 Personaliter quis citari debet quando reperiri potest.

Ex omnibus per partē narra
tis ad claram decisionem quatuor possunt elici questiones.
¶ Prima an valuerit interpositio primi decreti. ¶ Scda
quid de secundo. ¶ Tertia presupposita illorū nullitate, an mater mis
sa in possessionem fecerit interim fructus suos. ¶ Quarta an bona ma
riti sint tacite obligata pro alimentis debitis vxori, habito ad ius cōmu
1 ne & legem municipalem respectu. ¶ Redeo ad primū in † quo videtur
dicendū primum decretum tenuisse in bonis pupilli interpositū ad pe
2 titionem matris suo tempore dotem postulantis. † Nam missio in pos
sessionem ex primo decreto cum sit modici preiudicij, fit etiam cōtra ab
sentem causa reipublice, si a nemine defendatur. l. ignorare. C. de restit.
mi. & contra ecclesiam: vt in c. ij. & iij. de eo qui mit. in pos. Idem ergo di
cendum contra pupillum, si a nemine defendatur. Quinimo contra
pupillum citatum & indefensum, videtur text. in l. apud iulianum. ff. ex
quibus cau. in poss. eat. & apertius in terminis nostris tenet Barto.
in l. j. ff. de admi. tuto. vbi dicit, q si pupillus citatus non compareat p
legitimā personā, potest contra eū fieri missio ex primo decreto: sed in ca
su nostro presupponitur pupillum fuisse citatum in domo quondam pa
tris sui: & nemo pro eo cōparuit: ergo &c. Nam ex citatione facta domi
potest perueniri ad primum decretum iuxta not. per Innoc. in c. fin. de
eo qui mit. in pos. videtur probari in l. iij. §. pretor ait. ff. de damno infe.
Sed his non obstantibus puto in casu nostro primum decretum viri
bus non subsistere. Moueor primo, qr cōtra pupillum non pōt deueniri
ad interpositionem primi decreti: nisi prius citato tutore qui in casu in
nuc citatus fuit, si autē pupillus nō habeat tutorem, requirendi sunt
cognati vel affines, & si qui forte alij sint, quos verisimile est defensionem
pupilli non omissuros, vel propter necessitudinem, vel pp̄ter charitatē,
vel alia rōne, qd etiā minime in casu nostro factū fuit, hec expresse pbā
tur in l. hec autem. §. non defendi. cū seq. ff. ex qui. cau. in pos. ea. ¶ Se
cundo moueor ex citationis defectu aliter considerato. nā qn̄ quis repe
3 riri pōt, citari debet ad faciem: & sic personaliter: non autem ad domū,
ex quo citandus nunq comparuit in iudicio, vt est tex. iuncta glos. in c.
causam. de dolo & contu. etiā ad effectū deueniendi ad primū decretū: vt
ibi no. & maxime per Host. q tenuit quē dici posse reperiri, si est in pro
uin. ia: sed presupposita opinione Bar. pro veriori q tenuit in d. §. pretor
ait. q si nō reperitur in ciuitate, dicitur reperiri nō posse, ad hoc vt pos
sit fieri citatio ad domū quam opinionē multi sequunt in d. c. causam. et
allegat pro casu, qui habet in aut. de exhi. & intro. reis. §. si vero qndā.
debet tn̄ capi verbū ciuitate, large: ex quo non sumus in materia odiosa: imo
fauorabili, vt etiā veniat comitatus. ar. optimū in l. j. §. cum vrbem. ff. de
offi. prefect. vrb. sed pupillus habitabat in comitatu, ergo debuit ibidē
ad faciē citari: nō autē ad domum quondam habitationis paterne. Et
presupposito q in casu nostro verbū ciuitate, non debeat capi ita large
tn̄ ex alio potest citatio infringi: qr vt mihi presupponit in facto, post
mortē patris, vel saltem longe ante citationē pupillus nunquā habita
uit in domo paterna, sed apud suū tutorē, qui notorie habitabat in co
mitatu: notorie etiam constabat pupillum ibidem habitare: ergo prima
citatio debuit fieri ad personā suā, vel ad domū sue habitationis. vt in
d. l. pretor ait. & l. scire oportet. ff. de excus. tut. & d. c. causam. cū gl. sua de
dolo & contu. Tertio principaliter potest infringi: qr fuit facta dolo p̄
sentis cōtra absentem. cū sciret pupillo competere exceptionem saltem in
maiori parte dotis: ex quo per prius fuisset pro maiori pte facta solutio vt
no. voluit Innocē. in c. ij. de dila. vbi dicit, q si dolo presentis fuit facta
missio contra absentem: vt qr sciebat absenti exceptionem cōpetere: po
terit is qui absens fuit, petere reuocari possessionē in sua absentia datā.
& si missus excipiat, tu contumaciter abfuisti, poterit passus missionem
replicare, & tu dolose excipis de dolo vel de contumacia mea, cum & do
lose circa candē rem egeris, sciens me exceptione tutū. Et pro hac opi.
Inno. facit. l. si pretor. §. marcellus. ff. de iudi. nam & missio debuit fieri
pro modo debiti declarati. l. cū proponas, iuncta aut. et qui iurat. C. de
bo. auc. iudi. pos. & c. qm̄. §. in alijs. vt lit. nō cōte. Ista vero mater dolose
petijt missionem respectu totius dotis, cum tamen esset sibi pro maiori
parte satisfactum. ¶ Quare ex omnibus predictis concludo primum
decretū minime valuisse. Non obstant iura contraria a principio allega
ta, qr debent limitari sm predicta. ¶ Venio ad scdm dubium. s. an va
luerit scdm decretū. Et profecto illud potest iudicio meo ex multiplici
capite infringi. Primo, qr ex quo non valuit primū, nō debet valere se
cundum. qr scdm decretū est secūda iudicis aggrauatio in odiū cōtuma
cie. vt not. in l. si finita. §. iulianus. ff. de dam. infec. & in c. j. de eo qui mit.
in pos. Sed in casu nostro non valuit primo aggrauatio: nec potuit di
ci pupillus contumax: vt patet ex predictis, ergo non debuit fieri secū
da aggrauatio: cum secundū decretū fundatur super primo. arg. eorū
que leguntur & no. in c. quoniam. in fi. vt lite non cōtestata. & si nō valet
principale, nec accessorium. de fide instr. inter dilectos. §. ceterū. ¶ Se
cundo nō valuit potissima ratione: qr non fuit interpositum contra lati
tantem: latitare autem dicitur in proposito, qui iussioni iudicis nō obe
dit fraudandi creditoris causa: vt. l. fulcinius in prin. §. quid autem sit
latitare. ff. ex quib. cau. in poss. ea. no. Innocen. in c. dilecto. de verb. sig.
Pupillus autem nō latitabat ex multiplici respectu. Primo, qr nunq
fuit citatus in interpositione secundi decreti: nec sufficit ipsum citari, ni
si citetur & tutor ex quo illum habebat. vt. s. dixi. nam si non potest in
terponi primum, vt dixi in precedenti dubio, fortius nec secundum: sm
Inno. in d. c. dilecto. Non obst. q iudex dedit sibi curatorem ad litē, qd
videtur facere potuisse: ex quo nō defendebatur, vt. d. l. fulcinius. §. pla
ne. cum sequētibus. qr dico illud procedere quando pupillus nō habe
bat, vel habebat minus idoneum. Sed in casu nostro pupillus habe
bat tutorem idoneum, qui nunq fuit citatus ad illā causam: ergo non
potuit sibi dari curator ad litem, vt probatur in. §. interdum. institu. de
cura. fuit ergo interpositum secundum decretum cum persona non ha
bente potestatem: est ergo nullum, sicut iudicium agitatum cum falso
procuratore. l. licet. C. de procur. & in c. in nostra. & c. ex insinuatione. eo.
tit. nec ex ignorantia iudicis ignorantis pupillum habere tutorem, de
bet ipsius pupilli indefensi deteriorari conditio. ar. l. clarum. C. de auto.

presti. ⁊ l. que fuit. ff. de re iudica. Tertio principaliter corruit: q̄r iudex illud interposuit nō examinato primo plene principali negotio: vt pꝫ ex recitatione facti, contra. l. cum proponas C. de bo. auc. iudi. pos. ⁊ sic fuit interpositum a minus instructo merito non debet valere, cū ⁊ sn̄ia diffinitiua ex tali causa corrueret, vt in. c. cum ex literis. ⁊ q̄ ibi no. de in integ. resti. no. Bar. in. l. prolatā. C. de sen. ⁊ interlo. Quarto non valuit, q̄r interpositum fuit dolo presentis occasione totius dotis, cui tamen erat satisfactū pro maiori parte. vt. s. dixi in precedēti dubio. Quinto ⁊ vltimo facit notabile dictum Inno. in. d. c. dilecto. de verbo. signifi. vbi dicit. q̄ cum interpositio secundi decreti sit sententia interlocutoria: qd̄ pꝫ ex eo, q̄r fit lite nō contestata. d. l. cū pponas. poterit iudex illud decreto exstante causa iusta reuocare: vt puta si nunc cognoscat q̄ nō erat debitū: vel subest alia causa legitima, vt erat in casu nostro: q̄r nō interueniente legitimus defensor pupilli: nam interlocutoria nō transit in rem iudicatam quo ad iudicēdeo q̄ncunq̄ pōt iudex illā reuocare: ex quo reperit in illa fuisse peccatū, seu grauamē alteri parti iniuste inflictum: vt in l. iudex. ff. de re iudi. ⁊ c. cū cessante. de appel. not. Innoc. in c. querelam. de elec. per Bar. in. d. § iulianus. ⁊ hec ratio est indubitabilis, ⁊ inconuincibilis. ¶ Uenio ad tertium. An ista mulier missa in possessionem fecerit interim fructus suos ⁊ dico q̄ non q̄r possedit iure resistente, cū non fuerit processum cōtra pupillum sicut iure disponitur: vt patet ex predictis: ergo bona fides nō excusat, que etiam nō presumitur: vt not. dixit Bart. in. l. sed ⁊ si. § scire. ff. de pe. here. Itē facit qd̄ ipse no. in. l. iuste possidet. ff. de ac. poss. Preterea minor posset petere restitutionem aduersus lesionē. vt. ff. de mi. l. qd̄ si minor. ⁊. l. in cause. quasi per totum. ¶ Ad vltimū. An bona mariti sint tacite hypothecata pro alimentis vxoris. hāc q̄nem firmauit Spec. in tit. de dona. inter vir. ⁊ vxo. § fon̄ matris. versi. sed nunquid. ⁊ ibi recita opiniones Zrias. nec bene firmat pedeos: sed Bar. in. l. lucius. ff. de ali. ⁊ cib. leg. plenius psequit: ⁊ tandē videt determinare q̄ non: q̄r hoc nullo iure cauetur: ⁊ bona nō obligant tacite: nisi in casibus a iure expressis: vt. ff. ⁊ C. per totū in q̄bus cau. pi. taci. contrahi. licet eni reperiat hypotheca pro dote: vt. l. vnica. C. de rei vxo. actio. ⁊. l. assiduis. C. qui po. in pig. hab. pro alimētis tamē nil disponitur: ⁊ etiam ista pars mihi placet maxime in casu nostro, vbi querit an sint obligata pro alimentis debitis sol. mat. nam nullo iure cauetur, vt alimēta prestētur soluto matrimonio, vt no. C. r. in. l. vnica. § exactio. C. de rei vxo. act. Et presupposito q̄ caueret, non tū disponitur vt bona sint obligata. Et ita rn̄deo ad legē municipalem. nā in ea solū inducitur obligatio alimentorū. nō autē obligant bona. Fallunt predicta sm̄ Bar. in loco preallega. nisi fun. dus dotalis fuisset datus inestimatus: ⁊ cum tunc principaliter deputetur pro oneribus matrimonii. satis pōt admitti, vt sit obligatus pro alimentis: sed ad casum nostrum nō facit cum non fuerint data bona inestimata.

¶ Casus consilii sequentis.

Quedam domina Catharina suū

postremum condens testm̄ inter cetera legauit de bonis suis Bartholomeo Io. innis nepoti suo florenos quadringētos. In oībus autē aliis ⁊ bonis suis mobilibus ⁊ immobilib⁹ presentibus ⁊ futuris, suū heredē vniuersalē instituit Bartholomeū suprascriptū nepotē suum: ⁊ hoc in casu quo deueniret ad etatē perfectam: ⁊ in casu quo decederet in pupillari etate, tunc voluit q̄ de pictis bonis suis disponatur prout videbitur, ⁊ placebit dn̄o Bartholomeo Mugolini filio suo legitimo ⁊ naturali, quē vsufructuariū omnium bonorū suorū ad vitam suam reliquit, semper tū saluis suprascriptis florenis. cccc. quos dimiserat dicto Bartholomeo nepoti suo: ⁊ in casu quo per dictū Bartholomeū filiū suum predicta bona nō possent distribui, ⁊ ordinari, vt supra dictum est, tunc isto casu substituit suos fidei cōmissarios, vt bona sua distribuant pauperib⁹ Iesu christi, ⁊ piis locis, vel cōsanguineis suis, prout eis videbit ⁊ placebit super hoc tū onerādo eorū cōsciētiā. Demū mortua testatrice dictus dn̄s Bartholomeus filius suus reduxit dicta bōa ad manus suas, ⁊ volēs exequi testm̄ maternū respectu legati facti. d. B. de dictis florenis quadringentis, tradidit in solutū, ⁊ pagamentū cuidam mulieri amite. d. B. recipiēti pro dicto Bartholomeo certā domū, reseruādo sibi vsumfructū: cū hac tū cōditione. q̄ in casu quo dictus dn̄s Bartholomeus daret, ⁊ solueret sibi dictos florenos quadringentos, q̄ instrumētū dicte donationis insolutū euanesceret, ⁊ remaneret dicta domus libera penes. d. B. Deniq̄ intericcto tēpore, ⁊ aliquibus discordiis super dicta domo exortis, ac mortuo dicto Bar. nepote in pupillari etate, relicto patre absente dicta sua amita nomine patris absentis cū debitis cautionibus ex vna parte, ⁊ dominus Bar. ex alia cōpromiserūt in quosdā amicos cōes super dicta domo, dātes illis plenam ptātē, ꝓstita etiā fideiussoribus p obseruātia laudi, q̄ arbitratores auditis partibus in hunc modū arbitrati sunt: vꝫ q̄ dictus dominus. B. teneatur ⁊ debeat dare soluere, ⁊ numerare florenos quadringētos denariorum hinc ad mediū mēsem Augusti, pro quibus pecuniis dictus dn̄s Bartholo. dederat in pagamentū dictā domū dicte mulieri pro illo nepote. Et q̄ dicta domus remaneat libera, ⁊ expedita penes dictū dominum Barto. ⁊ in casu quo dicta solutio non fieret, fuit regressus reseruatus cōtra fideiussores: vt in ipso laudo plenius continetur. Finaliter dicta domus fuit translata in quendā tertium: ⁊ tum ex obligatione dicti domini Bartho. tū ex facto curie interponētis primū ⁊ scd̄m decretū a quo quidem tertio possessore pater dicti nepotis premortui superueniēs nititur domum illam reuocare, dicens ad eum tanq̄ ad heredem sibi pertinere: cum filio fuerit data in solutū ⁊ pagamentū pro dictis quadringentis florenis sibi legatis. Nec habet obstare compromissum ⁊ laudū inde secutū: q̄r cū dictus dn̄s Bartholomeus fuerit religiosus, non potuit compromittere, nec ad aliquid se obligare sine licētia sui prelati. Et aduertendum pro intellectu materie qd̄ dictus dn̄s Bartholo. fuit promotus in abbatē, ⁊ is tandem sine aliqua abbatia existens, administrabat predicta bona extra monasteriū sciente superiore, ⁊ nō contradicēte. Nunc queritur an predictus pater, vel alius cui ius suū cesserat, valeat dictum compromissum predicta ratione infringere, ⁊ tali ptextu domum a tertio possessore reuocare.

¶ Consilium. xliiii.

1 ☞ Bona si relicta fuerint cuidam monacho cum hoc, q̄ circa illa abbas non sibi aliquam molestiam faciat quomodo intelligantur relicta.
2 Monasterii plena dispositio ⁊ administratio pertinet ad abbatem, ⁊ non ad monachos.
3 Monacho si aliquid relinquatur sub hac conditione, vt non acquiratur monasterio, an valeat tale relictum.
4 Abbas potest monacho dare licentiā plene administrādi certa bona.
5 Taciturnitas habetur pro consensu vbi agitur de modico preiudicio.

Ad decisionem huius questionis duo principaliter sunt examinanda. ⁊ primo an valuerit relictum factum dicto fratri Bartholomeo eo modo quo factū fuit. ¶ Secundo presupposita validitate an dictum compromissum per eum postea factū de iure valuerit. ¶ Circa primum animaduerto duo fuisse relicta. Primo eni dicta domina Catharina testatrix fecit dictum dominum Bartholomeum vsufructuarium omnium bonorum suorū. Secūdo voluit q̄ si dictus Barto. quem heredē sub cōditione instituit, decederet in pupillari etate, q̄ tūc de dictis bonis disponatur prout videbitur ⁊ placebit dicto fratri Barttho. ⁊ adiecit, q̄ in casu quo per dictum fratrem Bartholomeum filium suū predicta bona non possent distribui, ⁊ ordinari, q̄ tūc bona deueniant ad fideicommissarios ⁊c. vt. s. dictum est. vnde videtur primo inspectis dictis verbis testamenti, q̄ relictum valuerit, sed q̄ illud onus amicrum, vt bona deueniant ad fideicōmissarios, si illa bona non possent ordinari, ⁊ distribui, prout videbitur, ⁊ placebit dicto fratri Bartho. non valuerit, tanq̄ cōtra leges, cū voluerit facere monachum capacem proprietatis, ⁊ attribuere sibi potestatem disponēdi bona cōtra substantialia monachatus. ad hoc facit q̄ notabiliter posuit Bar. post gl. in. l. lucius. § tres heredes. ff. ad Trebel. vbi firmat hāc questionē. 1 †Quidam reliquit certa bona cuidam monacho. cum hoc qd̄ circa illa abbas non sibi aliquam molestiam faciat, quod si fecerit, voluit qd̄ illa bona deuenirēt in alium queritur an in casu molestie sit locus fideicommisso. gl. sentit ibi q̄ sic. refert tū quosdam tenere contrarium. ⁊ idem dicit Archi. in. c. q̄r ingredientibus. xix. q. vlt. sed Bart. ibi dixit illos qui tenuerunt contrarium verius dixisse: q̄r illa cōditio, vt abbas nō faciat ei molestiam, est turpis, cum sit contra regulam monachorum qua disponitur vt monachi nihil habeant: vt in. c. cum ad monasterium in fin. de statu regu. ideo non valuit sm̄ eum tale grauamen appositum: sed si esset tale relictum, qd̄ valeret in monacho, vt si relinqueretur pro alimentis: quia etiam seruo possunt relinqui. vt. l. seruos. ff. de ali. ⁊ cib. leg. tunc forte procederet dictum illius gl. Ita videtur in casu nostro dicendum, q̄ illud grauamen, vt bona deueniāt in fideicommissarios, si per dictum fratrem Bartholomeum nō possent illa bona ordinari, ⁊ distribui, habeatur pro non apposito: ⁊ per consequens dicendum q̄ illa bona fuerunt acquisita monasterio. Ex quo infertur ad scd̄m dubium negatiue: scilicet vt cōpromissum factum per dictum fratrem Bartholomeum de dicta domo non valuerit: cum non possit monachus compromittere super bonis acquisitis monasterio: vt in. c. q̄ quibusdam. de fideius. ⁊ q̄ leg. ⁊ no. in. c. contingit. de transac. 2 †plenaria enim dispositio monasterii, ⁊ eius bonorum pertinet ad abbatem: nō aūt ad monachos maxime singulares: vt in. c. nullā. xviii. q. ii. ⁊ in. c. edoceri. qd̄ ibi no. de rescrip. Nec ob. si dicat hec bona fuisse relicta dicto fratri Bartholomeo: quia dico q̄ relictum non potest consistere penes personam monachi. sed p eū fit acquisitio immediate monasterio, vt plene no. per Inn. ⁊ alios in. c. in presentia. de proba. ¶ Sed his nō obstantibus cōtrariū arbitror in casu nostro dicendum. Et primo pondero, q̄ bona non fuerunt simpliciter relicta dicto fratri Bartholomeo, tanq̄ proprietario, sed per eū ordinanda, ⁊ distribuenda, vt sibi videbitur, ⁊ placebit: quo casu valet relictū factum monacho: cum censeatur quidam administrator, ⁊ distributor bonorum, vt in. c. religiosus. de testa. lib. vi. Et q̄ hoc fieri possit adduco no. dictū eiusdem Bart. in auf. excipitur. C. de bonis que libe. vbi queritur de hac questione. 3 Pone† q̄ aliquid relinquatur monacho sub hac conditione, vt nō queratur monasterio, an valeat tale relictum. Et videtur primo q̄ non: quia continet impossibilitatem, ⁊ repugnantiam quādam: nam monachus nō potest habere aliquid: sed

totum

totum est monasteriū.xix.q.i.nolo.⁊.c.non dicatis ⁊ in authen.ingressi.C.
de sacrosan.eccle.vnde dicere ꝙ sit monachi,⁊ non queratur monaste-
rio est contradictio quedam in seipso,⁊ quedā perplexitas,que habet
viciare legatū ⁊ 3ctum:vt.l.si tutius.ff.de condi.insti.⁊.l.vbi repugnan-
tia.ff.de reg.iur.In 3ctum concludit ibi Bar.dicēs predicta verba de-
bere ita intelligi:relinquo monacho sub hac conditione,vt nihil acqui-
ratur monasterio:hoc est,qḋ monasteriū illū patiatur habere eo modo
quo pōt.s.cōniuentibus oculis:sicut dicimus in seruo,ꝙ pōt aliquid
habere cōniuentibus oculis dñi.vt.l.iii.ff.de manu.⁊ sic nihil queratur
monasterio.s.facto.⁊ ad hoc adducit tex.cū ibi not.in.d.l.lucius.§.tres
heredes.Sic ergo sit improprijatio verborū,vt relictū valeat,⁊ mona-
cho acquiratur libera sine proprietate administratio.pro quo ego ad-
duco tex.no.iuncta glo.Inno.in.c.insinuātē.ne cle.vel mona.ergo for-
tius debet valere relictum in casu nostro,in quo verba relicta non sa-
piunt proprietatem in monacho:sed potius licitā administrationem,⁊
dispensationem.vnde pōderāda sunt illa verba prout videbitur ⁊ pla-
cebit dicto fratri Bartholomeo,que sonāt arbitrium boni viri,vt pro-
batur in.l.thais.§.sororem.ff.de fideicom.lib.⁊ in.l.fideicōmissa.§.ꝗꝗ.
ff.de leg.iii.no.in.c.ii.de corpo.vi.⁊ plene per Bar.in extrauaganti ad
4 reprimēdum.⁊ in.l.alio.ff.de ali.⁊ ci.leg.†Nam abbas potest monacho
dare licentiam plene administrandi certa bona,vt in.d.c.religiosus.⁊ in
c.cum ad monasterium.⁊.c.ii.de sta.reg.⁊ qḋ vtrobiq̄ no.⁊ probaſ ma-
gis specifice ⁊ singulariter in.d.c.insinuante.iuncta gl.⁊ in hac cōcessio-
ne non requiritur expressus consensus superioris:sed sufficit tacitus ⁊
qꝛ superior sic eum habere illā administrationem vider,⁊ tacet,vt pro-
batur in seruo in.l.quam tuberonis.ff.de pecul.⁊ in.d.l.iii.de manu.sa-
tis sensit Bar.in.d.auſ.excipitur.vbi dixit sufficere ꝙ monasterium pa-
tiatur conniuentibus oculis illum habere meliori modo quo potest.ad
idem ꝙ no.idem Bar.in.l.que dotis.ff.solu.mat.vbi per illam.l.quam
5 tuberonis.dedit regulam generalem,†ꝙ vbi tractatur de modico pre-
iudicio,taciturnitas habetur pro consensu.In casu autem nostro de
nullo nedum modico monasterii preiudicio tractabatur:imo erat opus
pium prebere assensum dispositioni materne.arg.in.l.i.C.de sacrosan.ec-
cle.⁊.xiii.q.ii.vltima voluntas.ergo taciturnitas superioris debuit ha-
beri pro consensu.Preterea ⁊ secundo vbicunq̄ monachus habet ad-
ministrationem peculii,obligatur abbas ex cōtractibus monachi,qua-
tenus patitur peculium:vt no.Inn.in.c.cum olim.de priui.facit ꝙ not.
Bar.in.l.si communis seruus.ff.de stipu.ser.sicut dicitur in contracti-
bus initis per seruum.⁊ vt ibi no.ergo dictus contractus compromissi
debet valere quatenus patiſ administratio dictorum bonorum:secus
autem vbi monachus sine omni administratione contraheret:quo casu
abbas in nullo obligatur.⁊ hoc casu loquuntur iura in 3riū alleg.Itē
⁊ tertio clarissime quocunq̄ se vertat negotiū probatur tertiū posses-
sorē se posse tueri aduersus patrē dicti Bartholomei,vel alterius cui
sua iura cessit:aut enim dictum compromissum valuit:⁊ tunc casus est
clarissimus:fuit enim per laudum dispositum vt domus libere remane-
ret in totum penes dictum Bartholomeum,⁊ deficiente solutione qua-
dringentorum florenorum reseruatus fuit regressus aduersus fideiuſ-
sores:nō autē remansit domus obligata:⁊ sic non potest vendicari do-
mus ratione prime dationis insolutū.Aut enim dictum cōpromissum
non valuit ex defectu potestatis prout allegatur ꝙ tamē negatur:⁊ tūc
eodem morbo ⁊ fortiori laboraret illa datio domus insolutum facta.si-
cut enim monachus non potest sine superioris authoritate compromit-
tere:ita ⁊ fortius dare insolutum non potest,cū per illam dationē con-
tingat alienatio.quam indubie monachus facere non potest:imo nec so-
lus abbas.xvii.q.iiii.in venditionibus.⁊.xii.q.ii.abbatibus.per cōpro-
missum autem meliorauit conditionem dictorum bonorum:nec debet
admitti pater allegando defectum potestatis in monacho respectu cō-
promissi:cū ⁊ ipse fundet intētionē suam super illa datione insolutū fa-
cta per ipsum monachum duntaxat.allegās enim contraria non est au-
diendus.vt in.c.sollicitudinem.de appel.⁊.l.vbi repugnātia.ff.de re.
iur.presertim cum ampliorē potestatem habuerit tempore compromis-
si,ꝙ donationis insolutū:cum primo casu decesserat dictus Bartholo-
meus in pupillari etate:⁊ sic fuerat locus substitutioni de dicto fratre
Bartholomeo facte.Secundo vero casu adhuc viuebat dictus Bar-
tholomeus heres sub conditione institutus.⁊ per consequens nullā po-
testatem prorsus alienandi dictam domum habebat,cum tunc esset me-
rus vsufructuarius.Et idem per omnia dicendū ii illa bona quocunq̄
casu fuissent acquisita monasterio.idem enim esset defectus potestatis
vtroq̄ casu.Et ex iure tertii pōt quis se defendere dummodo sit exclu-
siuum iuris actoris,qḋ contingeret in casu.vt le.⁊ no.in.l.cum seruum.
C.de ser.fugi.⁊ ibi per Cy.plenissime per Bar.in.l.ii.ff.de exce.rei iud.
¶ Ex predictis omnibus cōcludo dictā domū nō posse a dicto tertio
possessore reuocari ex defectu compromissi,⁊ ratione illius dationis in
solutum.Et responsio ad contraria satis patet per predicta.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus in effectu talis est.Quidā

Franciscus olim Petri de villa casalis districtus Prati pistoriensis
diocesis in postremo suo testamento inter cetera heredem vniuersalem
instituit Nannē eius nepotem filiū olim Jo.filii dicti testatoris:post ve-
ro mortem dicti sui heredis decedētis sine filiis iure legati ꝑ remedio
anime sue reliq̄t ꝙ fieret vna capella in plebe sancti Stephani de Pra-
to,quā capella habere voluit,⁊ mādauit ꝑ dotibus suis,⁊ pro alimētis
do presbyterū ibi instituēdū de successore in successorē in ꝑpetuū vnam
petiam terre stadiorū.ii.vel circa,positā i ciuitate Prati:⁊ disposuit in
dicto testō vt dicta petia terre in dotem data,nō possit quoquo modo
iure vel causa alienari,in pignus dari,vendi,donari,vel permutari,vel
aliquo modo dñiū trāsferri directe vel per obliquum submitti.Et si fie-
ret cōtrariū,voluit cōtractū ⁊ sic ipso iure esse nullū.Deniq̄ mortuo te-
statore dictus Nannes heres institutus adiuit hereditatē,⁊ tandē sine
liberis decedens condito testō reliquit iure legati dictam petiam terre
cū suis pertinentiis dñe Thomasie sue matri.que post mortē filii sui ha-
buit possessionem dicte petie terre:qua habita fuit conuenta ⁊ in iudi-
cium vocata vigore testamenti dicti Francisci,qui dictam petiam terre
legauerat pro dotibus capelle,modo predicto,receptoq̄ libellum in iu-
dicio,lite fuit contestata super dicta terra sibi legata,⁊ post plurimos
dies a die contestationis litis per eam facte denuntiauit heredi dicti
Nannis iudicium sibi motum super terra,⁊ deniq̄ in causa procedens
sniam cōtrariā reportauit,a qua appellauit,⁊ iterū succubuit.Nūc vero
dicta domina Thomasia legataria instat aduersus heredē dicti Nannis
qui est clericus,⁊ minor curatorem habens suo curatore in iudicio mini-
me existente,⁊ narrando vtrūq̄ legatum,⁊ euictionem factam petit he-
redē cogi ad dandam,⁊ tradendam dictam terram.Queritur quid iu-
ris:multaq̄ alia narranſ in facto:se predicta i effectu sufficere vidētur.

¶ Consilium.xlv.

1 ☞ Legatum rei aliene coniuncte persone factum valet.
2 Denuntiatio fieri potest quolibet tempore dummodo non fiat prope
ipsam condemnationem.
3 Impossibile reputatur qḋ vnius facto solum explicari potest.
4 Res ecclesie possunt alienari pro redemptione captiuorum,nisi sint
date eo modo vt alienari non possint.

1 Videtur primo dictam legatariā in sua petitione es-
se exaudiendam†:qꝛ legatum rei aliene cō-
iuncte persone factum,valet,licet ignoranter fiat,⁊ teneſ he-
res rem redimere si potest ⁊ legatario tradere.Si aūt nō po-
test,qꝛ dominus non vult vendere saltem competenti pretio,teneſ ad
estimationem.ad hoc qḋ legiſ ⁊ not.in.l.cum alienam.C.de lega.⁊ insti.
eo.§.non solum.⁊.ff.de legat.iii.l.non dubium.⁊ videtur ꝙ a principio
possit precise peti ipsa res legata.vt innuit text.in.d.l.cum alienam.et
Barto.ibidem hoc no.in prin.licet glo.secunda videatur ibi dare aliā
theoricam in petēdo.sed pro primo facit ibi tex.⁊.l.iulianus.ff.de cōfes.
⁊ qḋ not.Bar.in l.si seruū.prope finem.ff.de verbo.oblig.Nec obst.ꝙ
dicta terra fuit semel sibi tradita:qm̄ cum fuerit ab ea legitime euicta,
potest tunc agere de euictione.l.qui concubinam.§.ii heres.ff.de leg.iii.
⁊.l.si domus.§.de euictione.ff.de leg.i.⁊ ibi videtur casus ꝙ ipsa res le-
gata euicta potest peti ex testamento.Nec habet obstare si dicatur de-
2 nuntiationem fuisse factam heredi post litem contestatam:†qꝛ denuntia-
tio fieri pōt quolibet tēpore dūmodo nō fiat ꝑpe ipsam cōdemnationē.
vt est tex.no.in.l.si rē quā.§.quolibet tpe.ff.de euic.⁊ facit ꝙ ibi notat
gl.si.Nec etiā ob.si dicaſ,ꝙ fuit legataria cōtumaciter absens tpe snie:
⁊ sic cū videaſ ꝑ suā cōtumaciam cōdēnata,nō debet habere regressum
de euictione.vt.l.si ideo.ff.de euic.⁊.l.emptor fundi.C.eo.⁊.c.si.de emp.
⁊ vē.qꝛ dico illud ꝓcedere qñ quis pmisit causam liquidari in absentia
sua:tunc eñ vſ magis condēnatus ex contumacia sua,quā ex iniustitia
cause:ideo nō hꝫ regressum de euictione.Sed qñ ola per prius fuerit
liquidata parte ꝑsente,lꝫ tpe cōdēnationis fuerit absens,hꝫ nihilomi-
nus regressum de euictione:qꝛ tūc nō ex cōtumacia,sed ꝓpter iniustitiā
cause fuit ꝯdēnatus.ita singulariter dixit Bar.⁊ bene i.l.si superatus.
ff.de euic.aliā solēnē limitationem ad alia iura dedit Bal.in.l.res inter
alios.C.quib⁹ res iudi.nō no.dicēs,qḋ si ex inspectione actorū pōt ap-
parere qḋ absens cōtumaciter iuste succubuit,nō hꝫ nocere absentia cō-
demnati.in casu aūt nostro satis pōt apparere qḋ iuste dicta dña Tho-
masia succubuit:qꝛ clare pꝫ illā petiā terre fuisse legatā ꝑ dotibus ca-
pelle illo Nāne herede decedēte sine filiis.Nec postremo ob.si dicaſ,vt
in facto supponiſ,dictā dñam Thomasiā debuisse appellare nō ad ar-
chiepiscopū Florentinū,sꝫ ad epm̄ Pistoriē.qꝛ a vicario foraneo ap-
pellādū est ad ipsum epm̄ cōstituētē:cū officialis foraneus dicaſ habe-
re delegatā,nō ordinariā:nec facit idē cōsistoriū cū episcopo sicut vica-
rius gñalis,vt no.gl.in cle.⁊ si principalis.de ꝑscri.Inno.in.c.romana.
de offi.ordi.li.vi.qꝛ rñdetur,qḋ licet appellādū sit gradatim,tñ si appel-
letur omisso medio,⁊ nō excipiaſ,valet appellatio.qꝛ hoc est de circum-
stantiis,nō autem de substātialibus appellationis:vt not.glo.⁊ cōiter
docto.in.c.dilecti filii.i.de appella.facit quod no.glo.in.c.ii.de consuet.
lib.vi.in verbo,officiali.¶ Sed his non obstantibus,que iudicio meo
casui nostro non habent obstare:contrarium arbitror preualere,scili-
cet dictum heredem absoluendum ab impetitione dicte domine Tho-
masie.Moueor primo cōsideratione inconuincibili.vbicunq̄ eñ legaſ
res que iudicio principis dictarat alienari potest,non valet legatū,nec
debetur ipsius estimatio,etiam si scienter fuerit factum:tex.est notus ⁊

3 notabilis in.l.apud iulianū.in fi.ff.de lega.j.vbi habet,† q̄ illud quod
vnica facto solū potest expliari reputat impossibile.no.glo.in.l.contu
nuus.§.cum quis.ff.de ver.obl.⁊ Dy.in regula,semel deo.de regu.iur.
lib.vj.⁊ Bar.in.d.l.apud iulianū.Sed hec petia terre legata dicte dn̄e
Thomasie erat huiusmodi:ergo estimatio nō debet.maiori apertissime pro
bat in.c.le.qz cōtingit.de relig.do.post principiū.vbi dicit,q̄ deputata
ad certum vsum largitione fideliū nō possunt ad aliud vsum deputa
ri,salua semper sedis apostolice authoritate.Et maxime tex.ille proce
dit in casu nostro,in quo testator nō solū deputauit illā terrā p̄ sustēta
tione capellani instituendi in dicta capella:sed etiā pro dotibus ipsius
capelle.dotes enim debēt esse libere,⁊ nullo modo alienari.ad hoc q̄
leg.⁊ not.in.c.j.de censibus.Quinimo in casu nostro testator strictissi
me p̄hibuit alienationē,⁊ pignorationē,vt patet ex predictis.que qui
dē p̄hibitio valet,et multū operat,vt est tex.no.in aut.de ali.⁊ emphy.
4 §.sanctissimas.vbi dicit,q̄ † res ecclesie possunt alienari p̄ redēptione
captiuorum:nisi sint date eo modo,vt alienari nō possint.⁊ sic prohibi
tio testatoris reddit illarū rerum alienationē magis difficilem,q̄ dispo
natur a iure cōi.Et p̄ illū tex.dixit notabiliter gl.in.c.verū.de condi.ap.q̄
res relicta ecclesie gn̄aliter nō solū p̄ dote,nec ad certum vsum aliena
ri nō pōt p̄ necessitate,vel vtilitate ecclesie,si testator illā p̄hibuit alie
nari:⁊ q̄q̄ in hoc aliqui ibi insistunt,tenendo Jnn̄.tn̄ in casu nostro non
vr̄ dubiū:qz dicta petia terre fuit relicta pro dotibus capelle ad certū
vsum in perpetuum:⁊ sic excepta authoritate pape ad aliū vsum transf
ferri nō debet:nec q̄ imminet vtilitas,vel necessitas capelle in alienatio
ne:imo totū oppositū,cū remaneret indotata:ergo illius alienatio non
poterat fieri excepta authoritate pape:ergo debet reputari impossibi
lis:⁊ per cōsequēs non valet legatū de illa factū,etiā vt debeat estima
tio.vt in.d.l.apud iulianū.⁊ in.d.§.cum quis.⁊ q̄ vtrobiq̄ no.Bartol.
Quinimo in latioribus terminis hoc idē senserunt glo.in.c.si ep̄s.xij.q.
v.⁊ Jnno.in.c.filius.de testa.tenet q̄ si legat res ecclesie,non valet le
gatū,nec debet eius estimatio.⁊ hoc p̄pter difficultatē,que imminet in
illius alienatione:vt in tit.de re.ec.non alie.per totū.Et q̄q̄ aliqui no
luerint ibi sequi opinionē Jnn.⁊ Jo.Bar.tn̄ eam sequitur in.d.l.apud
iulianum.⁊ in.d.l.continuus.§.cum quis.Jtē in casu nostro considera
tis rationibus tenentiū contrariū nemo videt discrepare.Mouet enim
q̄ res ecclesie in multis casibus possunt alienari,de quibus per gl.xij.q.
ij.in summa.⁊ sic nō reputat impossibilis alienatio.Sed in casu nostro
cessat hec consideratio:qz dicta petia terre fuit legata pro dotibus ca
pelle ad certū vsum,⁊ prohibita strictissime p̄ testatorem alienari:⁊ sic
imminet illa difficultas alienandi:de qua in.d.l.apud iulianū.§.si.vt.l.
diri.Ex hoc ergo capite clarissime patet dictū legatū non valuisse,nec
ipsius estimationē deberi.¶ Preterea ex alio capite dico heredē non
teneri de euictione.⁊ sic debere absolui ab impetitione dicte dn̄e Tho
masie:qz ante susceptū iudicium debuit denuntiare litem sibi motam.at
ipsa suscepit iudiciū litem cōtestando:⁊ post plurimos dies denuntia
tionem fecit:ideo presupposito q̄ alias valeret legatū,tn̄ ex quo nō de
nuntiauit in principio ani susceptū iudiciū,nō habeiet regressum de eui
ctione aduersus heredem,tex.est singularis nō cauillando literam in.d.
l.qui concubinam.§.si heres.Hunc intellectū ad illū tex.quē voluit ibi
Dy.sequitur ibi Bar.⁊ Cy.in l.emptor.C.de euic.⁊ gl.in.d.l.si rem.§.
si ff.eo.in scd'a solutione.⁊ est speciale in legato vt fiat denūciatio ante li
tem cōtestatam,⁊ non postea:qz agit legatarius ex causa lucratiua:vbi
autem ageret ex causa onerosa,fa.illius sibi subueniret aduersus autho
rē suū.quo casu procedit.d.l.si rem.§.si.alleg.J.pro cōtrario.non enī est
eadē ratio lucra nō capere,⁊ q̄sita perdere:seu dāna sentire.l.si spōsus.
§.si maritus.ff de dona.inter vi.⁊ vxo.Et p̄ hec patet faciliter solutio
ad contraria.ī.an prin.¶ Quare ex oībus p̄dictis concludo dictum he
redē absoluendum ex duplici capite ab impetitione dicte Thomasie.
Posset addi ⁊ tertiū,qd̄ tn̄ nō concernit merita cause:sz ex defectu in
stantie:qz iudiciū fuit sine curatore heredis minoris agitatum,ex quo
non potest sequi cōdemnatio minoris:sed absolutio sic vt in.l.nō eo mi
nus.C.de p̄cu.⁊ in.l.ō.in fi.C.q legi.perso.stan in iudi.non ha.⁊ q̄q̄ di
ctus heres sit clericus:tn̄ cū agat de re tēporali,nō potuit stare in iudi
cio sine curatore,vt p̄bat per lo.um a speciali.in.c.si annum.de iud.lib.
vj.Jtē sicut clericatus nō liberat a patria potestate:vt no.Jnno.⁊ cōi
ter doc.sequunt in.c.indecorū.de eta.⁊ qua.lz gl.⁊ minus bn̄ aliter ibi
senserit:ita nō liberat a datione curatoris:maxime qz datio curatoris
nō venit in preiudicium clericatus:imo in fauorem,ne in iudicio decipiatur.
d.l.non eo minus.⁊ l.clarum.C.de aut.pre.

¶ Consilium.xlvj.

1 ☞ Causa si cōmittitur tractanda omni iuris solēnitate omissa,nihilo
minus citanda est pars in receptione testium,
3 Prescriptio non currit tempore belli,quando est tantū in loco,q̄ ius
non redditur.

In questione que ad presens vertit inter cōmunem terre Sertiani ex vna parte,⁊ cōmune
castri Castiglioncelli ex alia super quibusdā confinibus.Duo
breuiter attingam.¶ Primo in causa appellationis an valeat senten
tia lata contra dictā terrā Sertiani,vel saltē sit iniqua ⁊ per consequēs
retractāda.¶ Scd'o que sola illarū cōmunitatū preualeat super iure ⁊
propietate dictorum finium.¶ Circa primū omittam argumenta que
ad partes fieri solēt,ne videar hoc in dubiū reuocasse.Videtur etenim
mihi indubitanter tenendū,si narrata veritate nitant,dictā sn̄iam nullam in
se firmitatē habere ex multiplici capite:quia lata fuit in ecclesia:⁊ p̄ con
sequens ipso iure indubitanter nulla:vt probatur in.c.decet.de immu.
ec.le lib.vi.prope fin.Secundo,qz lata ex probationibus omnibus nul
lis.Attestationes enim super quibus se fundarunt cōmissarij viribus
non subsistunt:cum testes fuerint recepti parte aduersa nō citata,que
omnino citari debuit:vt in.c.ij.de testi.⁊ in aut.de testi.§.hoc autē.etiā
si causa sit summaria:qz hoc cōcernit defensionē partis:vt not.Bart.in
extrauag.ad reprimendū.in verbo figura.Quinimo plus notanter dixit
1 idem Bar.in.l.filius.ff.de dona.† q̄ si committitur causa tractanda
omni iuris solennitate omissa:nihilominus citāda est pars in receptio
ne testium,qz talis citatio sapit defensionem,ne indigni testes admit
tantur,que quidem defensio est de iure naturali,vt in cle.pastoralis.de
re iudi.Et per cōsequens etiam per principē tolli non potest,vt ibi.re
peritur ergo sn̄ia lata sine medio:ideo nulla.vt legi.⁊ not.in.c.ecclesia.
de consti.⁊ in.l.prolatam C.de sen.⁊ ī.q.j.nos in quēquā.facit q̄ legit ⁊
no.in.c.cum.J.⁊.A.de re iudi.Tertio corruit dicta sn̄ia:qz fuit lata ni
si aliqua petitione saltē in actis insinuata:vt le.⁊ no.in cle.sepe.de ver.
signi.in glo.in verbo,necessario.⁊ per doct.in.c.j.de lib.ob.per Bal.in
aut.offeratur prope finem.C.de li.contest.⁊ in extrauaganti.ad repri
mendum.in verbo,figura.Quarto corruit eam quā lata cōmissarijs mi
nus instructis de meritis cause,cum noluerint recipere testes oblatos
a cōmunitate Sertiani,denegantes dilationem debitam.nam ⁊ si causa
sit summaria,tn̄ non debent ita abbreuiari dilationes,vt veritas occul
tetur:dilatio autē duorū dierū data a dictis cōmissarijs non erat suffi
ciens ad testiū productionē:vt mihi in facto presupponit:vnde cū tan
tum viderint iura vnius partis,⁊ non alterius,nō potuerūt plene in
strui in causa.vt in.c.dudum.el.i.de elec.facit.l.fin.C.si per vim vel alio
modo.⁊ per consequens talis sn̄ia nulla:vt in.c.cum ex literis.⁊ q̄ ibi
no.Jnno.de in integ.resti.⁊ per Bart.in.d.l.prolatam.⁊ presupposito
sine veritatis preiudicio,q̄ dicta sola teneat,tn̄ negari saltē non potest
quin sit iniusta,⁊ iniqua p̄dictis ex causis:⁊ p̄ hoc omnino retractan
da:vt in.c.cū ad sedem.de resti.spo.⁊.l.per hanc.C.de temp.appel.q̄ q̄
firmiter credam dictam sn̄iam nullo iuris robore fulciri.Et hec de pri
mo.¶ Veniens ad scd'm breuissime me expediam,cum nō viderim pro
bationes fiendas per aduersam partē:nā attestationes dictorū testiū
in nullo p̄dicta ex causa fidē faciūt:quare de nouo,⁊ citata parte sunt
producendi,sed cum intentio communitatis Sertiani super dictis con
finibus sit satis per instrumenta fundata,oportet q̄ aduersa pars fun
det intentionem suam,aut per meliora instrumenta,aut per testes fun
dātes se super prescriptione,⁊ requiritur prescriptio.xxx.annorum.vt
2 in.l.fin.C.similiter regun.Aduertendum tamen † q̄ tempore guerrarum
non currit prescriptio,quando est tanta in loco,quod ius nō redditur:⁊
vt in.c.ex trasmissa.⁊ q̄ ibi not.de prescrip.not.Bartol.in.l.naturaliter
ter.ff.de vsuca.Jtem dicendum in tempore mortalitatis:cum illa sit dei
hostilitas:vt no.idem Bart.in.d.l.naturaliter.Jsta enim tempora de
debent subduci de medio:dormit enim in his temporibus prescriptio.vt
in iuribus preallegatis.Nam requiritur etiam bona fides,etiam de iure ci
uili:quia in materia concernente peccatum est standum canoni,⁊ non le
gi,vt in materia prescriptionis no.Bar.in.l.priuilegia.C.de sacrosanc.
eccle.⁊ per gl.in regula possessor.de regulis iuris.lib.vj.probatur in fi.
de prescrip.Probatur aūt mala fides ex cōiecturis multis modis,de
quibus p̄ Bart.in.l.celsus.ff.de vsucapionibus.Et presertim animad
uertendus est ille modus:vt scilicet probetur fama vicinie super verita
te confiniū:nā ex hoc aduersarij tanq̄ vicini presumunt scire:vt ibi not.

¶ Consilium.xlvij.

1 ☞ Beneficium ecclesiasticum q̄liter cognoscat.Et qd̄ sit beneficium.3.
2 Natura rei est potius attendenda,quam simplex denominatio.
4 Consuetudo seu communis intelligentia loci prefertur proprie signifi
cationi vocabuli.

Illud de iure querit.An in literis gratiose cō
cessis per summum pōtificē ad
beneficium cum cura,vel sine cura,comprehendat p̄stimo
nium:q̄ quidem reputatur in loco beneficij ecclesiastici:
hz tamen quasdā qualitates separatas a natura aliorū beneficiorum cu
ratorū.nā vt in facto mihi presupponitur,tale prestimoniū nō requirit
residētiam,nec subiacet oneribus publicis,seu alijs exactionibus,etiā
respectu iurium episcopalium,⁊ in loco impetrationis ex communi con
suetudine reputatur prestimonium tanq̄ species distincta ab alijs be
neficijs cum cura vel sine cura.ita ex communi vsu loquendi non venit
prestimonium appellatione beneficiorū cum cura vel sine cura:nisi spe
cialiter nuncupetur.¶ Et videtur primo q̄ in talibus literis compre
hendatur prestimonium:quia negari non potest quin sit beneficium ec
1 clesiasticum:† cognoscitur enim beneficium ecclesiasticum ex parte per
sone prouidentis:⁊ ex qualitate eius cui prouidetur ⁊ ex qualitate ipsius
beneficij,⁊ modi in prouisione seruandi.Primum attendit,qz non nisi
per episco

per epm vel prelatum ecclesiasticū potest fieri puisio de iure cōmuni:lz
presentatio pertineat quandoq3 ad laicum.vt in c.iq.de iurepa. Innoc.
in c.quod sicut.de elec. Item q ille qui habet prouidere illud sibi reti
nere non pōt.vt in c.si.de iusti.facit quod no.in c.relatum.de prebend.
¶ Secundū attenditur quia de ipso non potest puideri,nisi clerico,vt
in c.cum a deo.de rescript.in c.ex literis.de transact.z in c.q.de institu.
¶ Tertium ɔsideratur,quia habet aliquid spiritualitatis annexum,vel
cui annectit:vnde propter diuinum officium datur ecclesiasticum bene
ficium.vt in c.si.de rescrip.li.vi.lxxxi.dist.si quis sacerdotū. Item quia
perpetuum est quantū ad eum cui confertur:hoc est enim propriū bñ
ficiorum ecclesiasticorū.lxx.dist.sanctorum.de cleri.ergo.c.pe.no.in c.si
gratiose.de rescrip.lib.vi. ¶ Quartum consideratur,quia de beneficio
ecclesiastico debet prouideri pure,z sine pacto,z cōditione:z non p alio
commodo tēporali alias cōmitteretur simonia.i.q.q.§ pio.z in c.si.de
pac.de simo.ca.consulere.cum multis aliis capitulis eiusdem titu. nec
debet esse vis in nomine,ex quo omnes pdictas qualitates habeat,siue
appelletur beneficiū,siue officiū,siue possessio,siue prestimoniū,vel pē
sio.arg.xvi.q.i.possessiones.z in c.conquerēte.de cle.non resi.z in c.sal
uator.i.q.iii.z in d.c.consulere.ex diuersitate enim nominum non diuer
2 sificatur res substantia.† attendi enim debet potius natura rei,q̄ sim
plex denominatio.vt in ca.ea que.de simo.z l.si vno. ff.loca.ergo cum
prestimoniū habeat omnes predictas qualitates,seu cōditiones,cū de
eo puideatur solum per prelatum ecclesiasticū,z persone ecclesiastice,z
in perpetuum,non ad tempus,neq3 sub pacto,aut ɔditione:nec cōfert
pro temporali cōmodo:sed propter spiritualitatē annexam,vel cui an
nectitur,ergo debet censeri beneficiū ecclesiasticū:z per cōsequēs debet
cōprehēdi in gratia concessa ad beneficiū cum cura, vel sine cura.facit
reg.beneficiū.de regu.iur.lib.vi. Hinc etiam conuenit generalis diffini
3 tio beneficii.† Est enim beneuola actio gaudium tribuens capienti.in
c.i.ex quib.cau.feud.amit. Ad predicta facit quod not. Joan.cald.in c.
in nostra.de rescrip.vbi predictam conclusionem tacite videtur sentire.
¶ Sed his non obstantib⁹ ɔtrarium arbitror de iure pcedere attenta
4 loci ɔsuetudine.de qua.§. Consuetudo† enim seu cōis intelligentia lo
ci prefertur proprie significationi vocabuli.vt in l.cum de lanionis.§.
asinam.ff.de fun.instru.z l.liberorum.§.quod tamen cassius.de leg.iii.z
in l.labeo.de supel.leg.facit quod leg.z not.in c.ex literis.de sponsa.no.
Inno.in c.olim.de verb.signifi.z glo.in c.nonnulli.de rescrip.z Barto.
in l.omnes populi.ff.de iusti.z iure. Sed de loci cōsuetudine est vt ap
pellatione beneficii cum cura,vel sine cura non veniat prestimoniū,nisi
specialiter nūcupetur:ergo non debet cōprehendi in literis gratiosis,
presertum cum in eis sit fienda stricta interpratio propter ambitionem
compunendā.vt in c.quāuis.de preben.li.vi.z c.eo tēpore.de rescript.e
o.lib. Opitulatur huic cōclusioni nominis diuersitas:si enim prestimo
nium idē prorsus esset,q aliud beneficiū cum cura,vel sine cura,nō ha
buisset diuersum nomen:vt in simili notāter dicit text.in l.si idem codi
cilli.C.de codicil.facit etiam conditio ipsius prestimonii satis diuersa,et
separata a natura aliorum beneficiorum.si enim essent idem,non habe
rent naturam diuersam.xii.q.i.duo sunt genera.z in d.l.si idem.facit ad
idem qd in simili leg.z no.in c.sedes.de rescript.z maxime per Innoc.in
c.statutum.de elec.lib.vi.vbi tex.opti.in quo dicitur q appellatione ec
clesie parochialis non venit in materia restringibili ecclesia parochia
lis collegiata propter qualitatē collegii quam habet vltra parochiam.
que tamen alias veniret vbi materia non esset odiosa.vt no.ibi Jo.and.
in nouel. Ita nominater potest inferri ad propositum:si enim prestimo
nium habeat diuersitatem ab aliis beneficiis,de qua.§.z etiam differe
z cōtuat presertum loci cōsuetudo,z simus in materia restringibili,nō
debet cōprehendi sub appellatiōe bñficii cum cura vel sine cura. Qua
liter autem probetur cōmunis vsus loquendi seu intelligēdi:plene per
Bart.in d.l.labeo.de sup.leg. Et per hec patet facilis responsio ad con
traria:procedunt enim inspecto mero iure cōmuni:z vbi cessaret diuer
sitas rerum:ita quod solum esset diuersitas in nomine,quod non con
tingit in casu nostro:vt patet ex predictis.

¶ Casus consilii sequentis.

Augustinus z domina Cathari-

na maritus z vxor per solennē stipulationem iuramento vallatam,vt in
instrumento publico inde confecto continet per verba formalia que se
quuntur:hypothecauerunt sibi mutuo,z vicissim,z solenniter obliga
runt vna pars alteri z altera alteri,omnia ipsorum et cuiusq3 ipsorum
bona presentia,z futura,mobilia,z immobilia,iura,z actiones,z nomi
na debitorum:que hypothecatio z obligatio locum habeant,z vires z
effectum sortiātur inter eos post mortem alterius vtriusq3 ipsorum:vi
delicet si Augustinus superuixerit dicte domine Catharine,z non ali
ter,vel alio modo:z sic ad eum perueniāt dicta bona.z modo simili si di
cta domina Catharina superuixerit dño Augustino,ad eam perueniāt
integraliter bona pdicta,puidendo in funeralib⁹,in casibus cōtingen
tibus. Et si filii extarent legitimi z naturales ex se dicto Augustino, et
domina Catharina masculi,vel femine vnus,vel plures,illico presens
contractus euanescat:z bona transeant prout iura z statuta Senarum
disponūt:z cum cōditione z pacto,q dicta dña Catharina adueniente
casu mortis dicti Augustini honeste z vidualiter viuat:z si ɔ faceret
z non seruaret vitam vidualem,cadat ab omni iure quod ad eam per
uenire posset vigore presentis cōpositionis,z contractus,z cum pacto
etiam z conditione q superuiuēs teneatur facere eleemosynas pro ani
ma premorientis discrete prout sibi placuerit. Item cum pacto z condi
tione q illud,qd testaret post mortē dicte domine Catharine superui
uentis obseruatis tamē pdictis peruenire debeat,z sic Angeli fratris
carnalis dicti Augustini,tunc presentis,z acceptātis pro se zc. Demū
contingit q dicti domina Catharina z Augustinus remiserūt sibi hāc
supradictam obligationē,absoluētes se mutuo,z dictus Augustin⁹ ve
niens ad mortem condidit testamentū:z dictam dñm Catharinam vxo
rem suam simpliciter heredē instituit:eoq3 defuncto dicta dña Catha
rina transiuit ad alia vota. Querit an per hoc debeant bona dicti Au
gustini transferri ad dictum Ange.vigore supradicte compositionis.

¶ Consilium.xlviii.

1 ¶ Donatio omnium bonorum presentium z futurorum priuato fa
cta,an valeat:tenet quod non.
2 Quod non valet directa via,non debet admitti per obliquum.
3 Verbum placet,nō importat liberam volūtatem,sed arbitriū boni viri.
4 Act⁹ gestus contra iuramētum regulariter tenet,lz contrauenieus sit
periurus.

Videtur Primo qd sicnam licet non possit quis p
vltimam voluntatem se ligare vt certū he
redem habeat,vt in l.stipulatio hoc modo concepta. ff.de
ver.obli.potest tamen per stipulationem bona sua irreuoca
biliter alteri donare:quia tunc transit in contractū qui est irreuocabilis
not glo.in l.fi.C.de pac. Hoc idem videtur voluisse Cy.in reg.quod se
mel placuit.prope fi.de reg.iu.lib.vi.hoc idem apertius voluit Ang.de
peru.in dispu.sua que incipit.in refulgenti palacio.vbi aperte tenet va
1 lere donationem omnium bonorum presentium z futurorum priuato fa
ctam:motus principaliter:quia rei sue quilibet est legitim⁹ moderator
z arbiter.l.in re mandata.C.manda.et in c.de his.de sepul. Item quia
ista donatio omnium bonorum nullo iure est prohibita:nam per eam
non priuatur libera testamēti factione,cum nihilominus possit donare
z heredem instituere:cum hereditas sit nomē iuris facit quod no.Bar.
in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle. Item per donationem istam priua
to factam nō transfertur ipso facto dominium:sed requiritur traditio.
vt in l.traditionibus.C.de pac. Dominium ergo consistit penes ipsum
donatorem:z sic nō deficiunt bona quominus possit testari:licet heres
possit postea compelli ad traditionem. Sed in casu proposito nō potest
dici q dicti coniuges se priuauerint libera testamenti factione cum de
hereditate nulla facta fuerit mentio : sed solum per solennem stu
pulationem obligauerunt se, vt bona premorientis peruenirent ad su
perstitem:z sic in effectu fuit quedam bonorum presentiū z futurorum
donatio,que debebat habere effectum post mortem duntaxat:ergo re
uocari non potuit cum sindicio do.Ang.cui ius iam fuerat quesitum
per suam presentiam z stipulationem. Preterea z secundo hic nō fuit
pura donatio cum superuiuēs esset obligatus ad faciendum eleemosy
nas p anima primo morientis : ad piam aūt causam videtur quem posse
donare omnia bona sua psentia z futura:iuxta no.per Barto.in l.fin.C.
de pac.prealleg. Preterea z tertio hic interuenit iuramentum vtriusq3
partis q seruari poterat sine interitu salutis eterne ergo saltem vigore
iuramenti illa talis donatio seu stipulatio debebat esse irreuocabilis.
¶ Sed his nō obstātib⁹ a cōtraria opi.minime puto fore recedēdū sal
tē in cōsulēdo z iudicādo.cū cōis sit z celebris opinio talē donationē nō
valere,quia lz nō impediat testamēti factio quātū ad actū testādi:impe
ditur tñ ɔtrum ad effectū heredis habēdi:quia non inueniret aliqs qui
vellet hereditatē acceptare:cum oīa bona essent trāsferēda in donata
2 rium.ad hoc insti.ad leg.fal.in prin.† Et id q non valet directa via non
debet admitti per obliquū:vnde sicut directe nō pōt impediri per stipu
lationem solennē iudiciū.vt.d.l.stipulatio hoc modo cōcepta.ita nec in
directe per stipulationē omniū bonorū psentiū z futurorum.vt in reg.cū
quid de vna via.de reg.iur.lib.vi.z in c.tue.de procu.z in l.nō dubiū.C.
de le.facit.l.fcire z augetur.ff.ad le.fal. Et hanc partē q talis donatio
nō valeat cōsuluit Cy.z sequit Bart.in d.l.fin.C.de pac.z in l.stipulatio
preal.z in l.si quis.in principio.de lega.iii.z refert qd Dy.pro hac parte
consuluit,lz aliud scripserit super.de re.qd semel. Hanc etiam partē se
cutus est Bal.in d.l.fi.z dicit hāc opi.esse cōem. Et qualitercūq3 nomē
huic cōpositioni seu Ʒctui imponam⁹ non potuit irreuocabiliter obli
gare:quia vt dicit Bar.in locis preall.nō est dare modū ligādi quē irre
uocabiliter vt bona sua psentia z futura perueniāt ad aliquem in vita vel
post mortē pdicta ratione:quia esset contra bonos mores. ¶ Preterea
ex aliis etiā rōnib⁹ non pōt dictus Angelus aliqd petere a dicta dña
Catharina vigore istius cōpositionis seu mutue donationis.qm aut illa
fuit donatio mutua causa mortis z potuit reuocari.l.i.ff.de dona.cau.
mor.propter mortē maxime mutuo cōsensu vtriusq3 coniugū.quorū res
principaliter agebatur interuenientē.l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.
z c.i.extra eo.tit. Aut fuit inter viuos z non valuit.quia inter coniuges
est prohibita donatio ne mutuo amore se spolient.vt.ff.de do.inter vir.
z vxo.per totum. Sed in casu nostro hoc contingebat.quia premoriens

non habebat potestatē disponēdi irreuocabiliter de vno minimo: cum
omnia bona presentia ⁊ futura debebāt superuenire ad superuiuentes: ⁊
hoc profecto faciebant ex mutuo amore quo deuinciebantur. ¶ Itē ter-
tio ex alio capite non habet dictus Angelus facultatem aliquid ex di-
ctis bonis postulādi: quoniam ipse non fuit vocatus principaliter ad
illam stipulationē: sed accessorie, ⁊ potius fauore dictorū coniugum, ꝙ
proprio, quod patet ex eo, quia solum de eo fuit facta mentio respectu
bonorum que superessent post mortem dicte domine Catherine vigore
illius cōpositionis: vt ad ipsum Angelum peruenirent. nec etiam fuit
dictum vt pure peruenirent: sed cum onere, vt ex eis faceret eleemosy-
nam, prout sibi placeret, quare cum ad dictam dominam Catharinam
nihil peruenerit vigore illius compositionis: quia illa possidet vigore
vltimi testamenti, ⁊ non vigore cōpositionis, seu stipulationis, vel mu-
tue donationis: cum ab illa propria sponte recessissent: ergo non potest
aliquid petere: quia cessante principali, cessat accessoriū. de reg. iu. li. vi.
c. accessorium. Nec obst. si dicatur ꝙ ab ea non poterant recedere in pre-
iudiciū dicti Angeli: quia, vt dixi, Angelus fuit vocatus accessorie ad
validitatem dicte compositionis seu donationis: quia cessante mutuo
consensu cessat dispositio concepta in fauorem ipsius. argu. eorum que
leg. ⁊ not. in l. si cum cornelius. ⁊ l. vero procuratori. ff. de solu. Et facit
opti. quod. Bal. dixi: quia dictus Angelus debebat facere ex illis bonis
eleemosynas pro animabus illorum coniugum: ⁊ sic in illorum princi-
paliter fauorē fuit adiectus. Nec obst. si dicatur, ꝙ eleemosynā teneba-
3 tur facere prout sibi placebat. Ad hoc enim respondeo, ꝙ verbū pla-
cet, non importat liberam voluntatē: sed arbitrium boni viri. vt est tex.
no. in l. chari. §. sororem. ff. de fideicom. libe. no. Bar. in extrauagā. ad re-
primen. sū. Et p hec concludo dictam compositionē, seu mutuam dona-
tionem, vel stipulationem a principio non valuisse: ⁊ esto sine veritatis
preiudicio, ꝙ valuisset, potuit mutuo consensu coniugum reuocari non
obstante absentia dicti Angeli: ⁊ per ꝯsequens non potest nunc dictus
Angelus, vel ipsius heres aliquid ipsius compositionis vigore petere.
¶ Non obst. contraria superius pro alia parte formata: quia valet ar-
gumentum a cōmuniter accidentibus. vt in c. i. de cle. non resi. ⁊ l. neq;
natales. C. de proba. accidit autem cōmuniter ꝙ facta in aliquem omnium
bonorum presentium, ⁊ futurorū donatione, nemo vellet frustra esse he-
res. Nec obst. si dicatur, ꝙ rei sue quisq; est legitimus moderator ⁊ arbi-
ter: quia hoc verum est nisi disponat contra bonos mores: quia interest
reipublice ne re sua quisq; male vtatur. §. sed hoc tempore. insti. de his
qui sunt sui vel alie. iur. ⁊ in. §. cogitatio. in auth. vt iud. sine quoquo suf.
¶ Non obst. secundum duplici ratione. Primo, quia non omnia bona
fuerunt disposita ad pias causas: sed principaliter sibi inuicem donaue-
runt omnia bona, cum onere tamen vt distraheret, ⁊ quisq; faceret elee-
mosynam prout sibi placuerit: ⁊ sic principalis effectus donationis di-
rigebatur in priuatum. Sed potest responderi, ꝙ etiam ad pias causas
non valeat donatio omnium bonorum presentium ⁊ futurorum, ex quo
persona remanet sui iuris sine dominio aliquorū bonorū: vt voluit Ang.
in dicta dispu. saltem in casu nostro in quo bona non fuerunt collata ec-
clesie, sed solum fuit impositum onus faciēdi eleemosynā ad placitum. ⁊
sic cessant ratiōes Bar. in d. auth. ingressi. ¶ Ad id qđ opponitur de iu-
4 ramento potest responderi dupliciter. Primo, ꝙ actus gestus contra
iuramentū regulariter tenet. licet ꝯtraueniens sic periurus, vt in c. sicut.
de sponsa. no. Inno. in c. dilecto. de prebē. ⁊ Jo. and. in reg. quod semel
placuit. de reg. iur. lib. vi. in mercu. no. dixit, ꝙ si quis iurauerit non mu-
tare testamentū, potest iuramēto non obstante illud mutare, licet incidat
in periurium. Secundo potest responderi, ꝙ illud iuramentum cum sit
contra bonos mores, non habuit ligare iurantes. vt in reg. non est obli-
gatorium. de reg. iur. lib. vi. est autem contra bonos mores, vt quis per-
dat saltem indirecte liberam testamēti factionem, seu supremū iudiciū.
vt. d. l. stipulatio hoc modo cōcepta Et hoc vltimū tenuit Bart. in d. l.
stipulatio. ⁊ d. l. si quis in principio. ff. de leg. iij. ⁊ in l. seius augerius. ff.
ad legem falcid.

¶ Consilium. xlix.

1 ☞ Sententia lata contra debitorē scientem preiudicat creditori scien-
ti ⁊ tacenti licet sibi non fuerit aliquid nunciatum.
2 Qui tenetur ad defensionem alterius nō tenetur se offerre liti, licet sciat il-
lam motam: sed oportet, vt sibi denuntietur.
3 Promittens aliquem adiuuare, seu defendere, non tenet adimplere pro-
missionē quātumcunq; sciat illum indigere auxilio, nisi fuerit requisitus.

In questione que vertitur seu de primo ver-
tisperat inter Antoniū del Va-
gna ⁊ olim socios ex vna parte: ⁊ quosdam ciues Florenti-
nos pretendētes se creditores illorū ex alia. Videtur primo
dictos creditores fouere iustitiam aduersus dictos Antoniū ⁊ socios,
quoniam dicti Antonius ⁊ socij duo promiserunt dictis creditoribus
eis scilicet soluere decem solidos pro libra qualibet totius debiti. Item
ꝙ in dictis decem solidis eis debuerunt eos conseruare ab omni alio
creditore cuiuslibet societatis, quocunq; tempore aliquid peteret, vel mo-
do aliquo molestaret dictos creditores. Licet autem Antonius ⁊ socij
seruauerint primum quia de dictis decem solidis illis satisfecerint, non
tamen seruauerunt secundum: quoniam non seruarunt illos indemnes
in dictis decem solidis, cum fuerint per sententiam compulsi restituere
medietatem illis mercatoribus qui vigore represaliarum in vrbe con-
cessarum fuerunt compulsi soluere creditoribus dictorum Antonij ⁊ so-
ciorum degentibus in vrbe. ad hoc quod leg. ⁊ no. in l. nam ⁊ seruius.
ff. de neg. gest. ⁊ l. licet. ff. nau. cau. stabu. ⁊ l. qui sic soluit. ff. de solutio.
Nec habet obstare si dicatur ꝙ dictis Antonio ⁊ sociis non fuit denū-
tiatum, vt eos defenderent aduersus illos mercatores: quia ex quo scie-
bant litem motam non erat opus alia denuntiatione: cum qui certus
est amplius certiorari non oportet l. i. ff. de actio. empt. ⁊ in reg. qui cer-
tus. de regulis iur. lib. vi. facit quod in simili leg. ⁊ not. in l. si superatus.
1 ff. de pigno. ⁊ in l. sepe. ff. de re iudica. ⁊ vbi leg. ⁊ nota. qđ sententia lata
contra debitorem scientem preiudicat creditori scienti ⁊ tacenti, licet si-
bi non fuerit aliquid nunciatum: ⁊ ita econtra in sententia lata contra
creditorem, vt preiudicet debitori: ita cum omnem denuntiationem
debuit vltro comparere, ⁊ causam defendere. ita dicendū in proposito.
¶ Preterea ⁊ secundo dicti mercatores Florentini fuerunt detenti. et
exacti propter represalias concessas in vrbe in odium Antonij ⁊ socio-
rum. ergo redeuntes Florentiam potuerunt iuste habere regressum cō-
tra illos. argumen. in l. si merces. §. culpe. ff. loca. quod aperte videtur te-
nere Barto. licet non multum firmet in l. ij. in fin. ff. de verbo. obligatio.
frustra ergo allegatur qđ lis non fuit denuntiata dictis Antonio ⁊ so-
ciis: cum in omnem euentum ipsi tenebantur, ⁊ fuissent condemnati. exi-
gitur enim presentia propter defensionem, que potuisset competere, sed
in casu nostro nulla competebat defensio: ergo defectus denuntiationis
non eos habet releuare. ad quod not. Bald. in l. res iudicata. C. quibus
res non nocet. ¶ Tertio adduco. l. fina. C. de bonis autho. iudic. possi-
den. ⁊ l. cum vnus. eod. titu. in quibus iuribus patet qđ misso in posses-
sionem per pretorem vno ex creditoribus, omnes videntur missi, ita quod
alij possunt vti beneficio immissionis. cum ergo beneficio syndicorum
creditores Florentini habuerint bona dictorum Antonij ⁊ sociorum,
ergo potuerunt creditores vrbis, vel mercatores illorum nomine age-
re directe contra illos creditores petendo partem: nec fuit opus denun-
tiare dictis Antonio ⁊ sociis: quia bona iam translata in dictos credi-
tores petebantur, ⁊ non agebatur actione personali. vel alia, que saltem
secundario ageretur contra ipsum Antonium ⁊ socios: nō ergo potest
dici illos creditores Florentinos, qui fecerunt compositionem habuis-
se integra decem: cum, vt dixi, iure ⁊ iudice disponentibus alij credito-
res vrbis concurrerent in illorum parte. ¶ Quarto contra dictos An-
tonium ⁊ socios facit, quia Bossus vnus ex sociis interuenit compositio-
ni facte Rome, cum creditoribus degētibus Rome, ⁊ illam appro-
bauit. ergo alij tenebantur ad obseruantiam ad hoc quod leg. ⁊ not. in
l. i. ff. de exerci. ⁊ l. eadem. ff. de duo. reis. ⁊ per Bald. in tracta. de consti-
tu. ¶ Sed his non obstantibus contrariam sententiam in casu nostro
arbitror preualere. Mouent me plura in hanc sententiam. Et primo ne-
gari non potest, quin dicti Antonius ⁊ socij adimpleuerint primā par-
tem promissionis: quoniam dictis creditoribus satisfecerunt in decem
pro libra, iuxta compositionem: nec hoc reuocatur in dubium. videndū
ergo restat an adimpleuerint secundam promissiōis partem: qua certus
scilicet promiserunt illos creditores conseruare in illo decem solidis
pro libra, aduersus quemlibet alium creditorem, in cuius dilucidatio-
ne oportet indagare quid importent illa verba: quod conseruabis eos
⁊c. Et profecto illa verba possunt prima fronte habere tres intellectus
sicut in simili questione not. Barto. in l. stipulatio ista. in principio. ff. de
verborum obligationibus. in questione illius, qui promittit emptorem
defendere contra omnem personam de iure ⁊ facto. Possunt enim illa
verba tribus modis intelligi. Primo, vt si moueatur lis in iudicio, ⁊
cum. atur de iure vel facto. Secundo modo intelligi de facto: vt scilicet
in iudicio faciat ea que facti sunt, vt assistere apud tribunal iudicis,
producere testes, facere expensas: ⁊ similia. Tertio modo possunt in-
telligi de iure et de facto: hoc est armata manu resistere, et recuperare.
Iste tamen modus vltimus, quia non venit ex natura contractus non
placet Bartol. vt sic ad hunc sensum hec verba reducantur: ad hoc bo-
nus tex. in l. finali. C. de actionibus empto. ⁊ vendi. sed ad priores mo-
dos precedentes, ita possumus dicere in casu nostro vbi minus pro-
misit, vt scilicet non intelligantur illa verba, vt de facto conseruet eos
in illis decem solidis: sed eos defendendo in iudicio seu illis assisten-
2 do. Certumq; est quod his qui tenetur ad defensionem alterius non
tenetur se offerre liti: licet sciat illam motam: sed oportet vt sibi denun-
tietur sicut dicimus in venditore, qui tenetur defendere emptorem. nec
sibi imputatur si sciuit litem motam, ⁊ cum non defendit, si sibi non fuit
denuntiatum: in hoc enim casu requiritur denuntiatio non ad effectum
simplicis scientie inducende, sed ad actum defensionis explicāde. vt no-
tat Specu. in titulo. de emptio. et venditio. in fine. et hoc sequitur ibi
Joannes andr. in additio. et Bartol. in l. denuntiasse. ff. de adulteriis.
⁊ in l. emptor. C. de euictio. sequuntur cōmuniter moderni in c. final. de
emptio. ⁊ vendi. nam emptor forte confisus de iure suo, ⁊ industria per-
sone non curat denuntiare venditori, nec per consequens venditor tene-
tur ire ex quo ille eum non requirit: ita ad ꝓpositum creditores hic po-
tuerunt confidere de iure eorum, ⁊ industria personarum. ideo nō cura-
runt requirere Anto. ⁊ socios qui promiserunt eos conseruare aduer-
sus quemlibet

fus quelibet credit.rem:ergo nec ipsi sponte tenebantur ire: non ergo
fecerunt contra suā ꝓmissionē:nam tenebantur conseruare ⁊ defendere
eos si fuissent.s.requisiti:imputandū est ergo illis creditoribus qui re
quisitionem ⁊ denuntiationē debitam nō fecerūt.ad hoc vltra alios ad
5 duco bonum tex.in.c.i.de noua fide.forma.vbi videtur probari,† ꝙ ꝑ
mittens aliū adiuuare seu defendere,nō tenet adimplere promissionez,
quantūcūq sciat illum indigere auxilio,nisi fuerit requisitus. et illum
tex.dicit ibi Bal.menti ad hoc tenendū.facit ad idem qđ legi.⁊ not.in
c.brem.de iureiurā.❡ Scdo principaliter moueor vbicunq quis vna
ste fuit exactus ꝓpter aliū,nō habet regressum ↄtra illū,in cuius odiū
fuit exactus,si illius factum non erat ad hoc ordinatū.ad hoc glo.not.
quam sequitur ⁊ not.Bar.in.l.nam ⁊ seruius.i.rńso.ff.de neg.gest.facit
optime glo.in.l.si quis dolo.§.i.ff.de re iudi.sed in casu nostro illi merca
tores Florentini iniuste fuerunt exacti,⁊ detenti: quia represalie non
fuerunt iuste cōcesse.forte enim papa cōcessit ad falsam alterius sugge
stionem.nam vt mihi in facto suppōnit,officiales Florentini requisiti
super satisfactione fienda mercatorib⁹ vrbis rńderunt.ꝙ parati erant
iustitiā facere:⁊ ea aliter non postulata fuerūt represalie concesse ꝙ de
iure fieri non potest.sunt enim repsalie odiose ⁊ in defectū iustitie solum
cōcedēde.vt legi.⁊ not.in.c.vnico.de iniur.lib.vi.⁊.xxiii.q.ii.dominus.
per Inno.in.c.dilectus.de appel.Jo.and.super reg.non est sine culpa.
de reg.iur.lib.vi.in merca.⁊ latius per Bar.in trac.represaliarum.vbi
inter cetera requirit ad earū iustitiā,ꝙ primo debeat requiri iudex or
dinarius vt iustitiā faciat ⁊ eo recusante superior,⁊ deinum in superio
ris defectū,potest alienus iudex,⁊ dńs represalias cōcedere:sed in casu
nostro non constat de iustitia denegata:quinimo constat de opposito
per rńsionem officialium.Item per responsionem domini Florentini
quatenus fuit prouisum,ꝙ si forenses nollent stare compositioni facte
cum creditoribus Florētinis,ꝙ fieret eis iustitia sm leges imperiales.
ergo nō habebāt dicti mercatores regressum contra dictos Antoniū
⁊ socios:seu contra mercatores Florētinos.fuerunt ergo dicti credito
res iniuste condēnati:ergo eis imputandum,tum quia non denuntiaue
runt Antonio ⁊ sociis:tum quia per iniuriam fuerūt condēnati.ad hoc
l.si per imprudentiām.ff.de euic.⁊.d.l.emptor.C.eo.ti.⁊.c.si.de emp.⁊ vē
di.❡ Tertio facit principaliter quia ex alio capite nullam actionem ha
bebant dicti mercatores qui fuerant in vrbe exacti contra creditores
Florentinos:nam illa decem pro libris receperāt:vel in causam iudicati
per manus syndicorum,vel vigore cōpositionis facte cū debitorib⁹:q
bus casibus cum transiuerit recta via dominiū in eos non poterant in
quietari ab aliis creditorib⁹ non habentibus hypothecā anteriorem
sed personalem actionem,vel hypothecam posteriorem.vt plene not.p
Barto.in.l.cum vnus.ff.de bo.aut.iudi.possi.⁊ in.l.a diuo pio.ff.de re
iudi.vnde in istis casibus non habēt locum iura superius alle.⁊.l.fin.C.
de bo.autho.iudi.possi.⁊.d.l.cum vnus.quia solum loquuntur in preto
rio pignore,non autem in solutione facta ab ipsis creditorib⁹:vel in re
bus datis in causam iudicati.vt voluit Bart.⁊ bene in locis preall.Nec
obst.si dicatur ꝙ vigore ꝓuisionis domini Florentini debebāt forēses
concurrere in executione illius cōpositionis:quia respōdeo prouisionē
fuisse factam erga forenses:duobus tamen concurrētibus.Primo qđ
huic cōpositioni ipsi consentirent.Secundo si vellent,ↄtribuerēt bona
existētia in societate Romana:sed si ipsi creditores requisiti noluerunt
consentire,nec bona contribuere,ergo remāserūt ab alio periculo refor
mationis,⁊ prouisionis:vt scilz eis ius fieret sm leges imperiales:nam
vna via electa,non potest ad aliam rediri.l.sicut.ff.de seruit.facit.l.qđ in
heredem.§.eligere.ff.de tribu.⁊.c.vt quis duas.de elec.lib.vi.Et ꝑ hoc
potest tolli,qđ opponit per dictos creditores:scz qđ officiales seu syn
dici non seruarunt in disponendo formā statuti:nam hoc nihil ad rum
bum.nam cōpositio fuit facta cum creditorib⁹,vt haberent decem pro
libra:⁊ dńum Florentinum disposuit ꝙ si creditores forenses nollēt cō
positioni acquiescere,vel bona contribuere,quod fieret eis ius sz leges
imperiales:vnde eis nolentibus,licite potuit vigore cōpositionis illis
distarat Florentinis satisfieri.Item statutum nō loquitur de cōpositio
ne inter soluentem ⁊ creditores interueniente.❡ Sed in casu nostro in
teruenit cōpositio,⁊ vigore compositionis fuit facta solutio decem soli
dorum pro libra.vnde sumpsit vim illa solutio potius ex facto partiuz,
approbata,⁊ confirmata per dominū Florētinum,ꝙ ex forma alicui⁹
statuti:nec potuerūt dicti creditores forenses se iuuare ex forma cōpo
sitionis,cum ipsam impugnauerint a principio.reg.ex eo.de regul.iur.
lib.vi.Quare ex omnibus predictis concludo dictos creditores non ha
bere regressum contra Antonium ⁊ socios vigore compositionis nō ser
uate:quia,vt patet ex predictis,eam quantum in eis fuit seruauerunt.
Non obstant argumenta superius formata.Et primo satis fuit respon
sum ad id,ꝙ dicitur de scientia:quia non sufficit hoc casu scientia:sed re
quiritur denuntiatio:⁊ maxime,quia imputandum est illis creditorib⁹,
qui non appellauerunt ab illa sententia iniusta.Nec obst.l.sepe.cum si.
quia illa procedit quādo actio vel defensio primo loco mihi cōpetebat,
⁊ passus sum sequētem agere,seu quando principaliter agebatur de re
mea.Sz in casu nostro actio vel defensio primo loco ꝑtinebat ad ipsos
creditores:cum dominium pecunie solute in eos prorsus simpliciter trā
siuerat:⁊ sic agebatur de re ipsorum:⁊ defensio primo loco ⁊ principali

ter ad eos pertinebat. Antonius vero ⁊ socii solum tenebātur eos in il
lis conseruare,⁊ defendere:sicut in simili cum agitur contra emptorez.
nam actio realis dirigitur in possessorem:venditor autem solum habet
assistere emptori,⁊ defendere.vt.l.i.C.vbi in rē act.Non obst.secunduz:
dico enim procedere quando represalie iuste fuissent concesse. Quin
imo etiam si iuste dubitabatur,an exactus possit agere cōtra debitorez
principalem,cum represalie concedantur propter factum domini nolē
tis facere iustitiam,⁊ non propter factum debitoris non respondentis.
Et ideo Bart. in tractatu represaliarum.prope fi.vbi melius examina
uit hanc materiam,dixit illum exactum debere petere,vt actiones sibi
cedantur cōtra debitorem:⁊ sic illarum vigore postea agere:⁊ ad illum
tractatum se remittit Bar.in.d.l.nam ⁊ Seruius. Sed in casu nostro
hoc fuit omissum:tum quia nō apparet de cessione actionum:tum quia
non fuit actum contra debitores:scilicet Antonium ⁊ socios: sed con
tra creditores,contra quos nulla competebat actio:nec propter illorū
odium fuerunt represalie concesse.nec est verum ꝙ in omnem euentum
illi succubuissent:quia nego hoc.nam illa solutio facta creditoribus,nō
fuisset reuocata:sed aliter forte cum illis conuenissent.Ad tertium ar
gumentum satis.s.fuit responsum.Ad quartuz ⁊ vltimum respondet,
ꝙ dossus desinebat esse socius tempore illius approbationis,cū omnes
cessissent foro.⁊ sic non potuit per factum suum aliis preiudicare.vt.l.i.
C.de transac.⁊.C.res inter alios acta.per totum.

❡ Consilium.l.

1 ☞ Fratres ⁊ sorores excluduntur a successione fratrū incestuosorum.
2 Pater non potest aliquid dare de iure ciuili filiis spuriis,⁊ incestuosis.
3 Frater sicut tenetur alere sororem inopem,ita tenetur eam dotare.
4 Materia vbi non est proportionabilis,nisi filiis,appellatione heredum
veniunt solum filii.

Videtur primo dictū ser Jo
ānez debere succedere dicte Constantie vxori:quia deficien
te legitima,vel naturali successione,maritus succedit vxori
ab intestato.vt.l.vni.a.C.vnde vir ⁊ vxor.sed in casu nostro deficiebat
legitima,vel naturalis successio:quoniam dicta Constantia erat nata
ex incestuoso,⁊ damnato coitu:⁊ per consequens non poterat dici natu
ralis:vnde parentes sibi non succedunt,nec ipsa parentibus:sunt enim
tales indigni omni beneficio legali,vt in authenti.quibus modis natu
rales efficiuntur legitimi.§.fina. vbi videtur probari.facit quod not.
Bar.in auth.si qua illustris.C.ad orficia.in.l.si gener.ff.de his quibus vt
indi.nec potest dici ꝙ domina Gratiosa dicta soror ex eadem,necesse de
beat sibi succedere:quia vt predixi,cum sint iste mulieres nate ex inces
tuoso coitu,non possunt inter se dici agnate,vel cognate:cum non me
reātur appellari filie:vt habet in.d.auth.⁊.xxxv.q.vii.in.c.vnico.⁊ quod
inter se non succedāt tales,sentit Dy.in tract.suo de succes.ab inte.⁊ vi
1 di in hoc ops.solēnis doctoris:⁊ ꝓ ea facit,† nā si pater ⁊ mater excludā
tur a successione talium filiorum quia non debent tales nuncupari filii:
fortius debent excludi fratres ⁊ sorores:cum isti non dicantur cōiun
cti,seu agnati,vel cognati,nisi ex persona parentū.ad hoc facit qđ in
simili voluit glo.sing.in.l.ii.ff.vnde cogna.Tertio dictus ser Joannes
maritus debuit sibi succedere:cum cesset hoc casu omnis legitima vel
naturalis successio.❡ Sed his nō obstātibus arbitror dictū ser Lau
rentium patrem dicte Constantie iuridice dicta bona data in dotem
dicte Constantie ad manus suas reduxisse:quia ad eum tāquā ad pa
trem:⁊ non ser Joannem tanꝙ maritum illa bona erant deuoluenda.
2 Moueor principaliter,† quia de iure ciuili pater nō potest aliquid do
nare filiis spuriis ⁊ incestuosis. Sunt enim indigni omni substātia pa
terna:vt in auth.ex complexu.C.de incest.nupt.De iure vo canonico ex
equitate naturali fuit inductum.vt deberent ali,vt in.ca.cum haberet.
de eo qui duxit in matrimonium.Et per illum tex.dixit notanter Barto.
in dicta auth.ex cōplexu.⁊.d.l.si gener.ꝙ ratione alimētorum potest pa
ter relinquere aliquid talib⁹ filiis incestuosis.Item dotare filias:quia
cum causa dotis non sit minus fauorabilis,ꝙ causa alimentorum, po
test pater dotare,quemadmodum ⁊ alimenta prestare.facit quod in si
3 mili notat Cyn.in.l.non ex omni.C.de administra.tutorum.† vbi dixit
quod sicut frater tenetur sororem inopem alere.vt.l.cum plures.ff de
administra.tutorum.ita tenetur eam dotare.Potuit ergo legitime di
ctus ser Laurentius dictam Constantiam filiam incestuosam iuridi
ce dotare:sed ea mortua sine liberis,dos debet ad eū redire quia dos
succedit hoc casu loco alimentorum,ad que pater tenebatur. ea ergo
mortua cessante causa alimentorum:⁊ per cōsequens illa bona debent
redire ad patrem:non enim potuisset dictus ser Laurentius,etiam si
expresse voluisset donare dicta bona filie incestuose,per iura predicta:
sed solum potuit donare in vita ipsius Constantie ratione alimento
rum:potuisset tamē illi donare in vita ⁊ post mortem suam sine filiis,
si qui futuri essent.nam filiis filie incestuose bene potest auus donare
vt in.l.finali.C.de naturalib. liberis. Et hoc notauit Baldus in.d.l.si
gener.vbi predicta satis aperte sentit.Et ideo in casu nostro recte po
tuit dictus ser Laurentius stipulari,vt soluto matrimonio dos restis
tueretur Constantie vel heredibus suis. Debent enim intelligi illa
verba,vt Constantie restitueretur in vita sua pro causa alimentorum.

Appellatione vero heredum intelliguntur hoc casu liberi tantum ipsius
4 Constantie: † quia vbi materia non est proportionabilis, nisi filius, ap
pellatione heredum veniunt solum filij. vt not. in. l. gallus. ff. de liber. et
post hu. non extantibus ergo filijs dicte Constantie illa bona debebant
reduci ad dictum ser Laurentium, vnde fuerunt prouenta. Non obstat
contraria superius formata. procederent enim si illa bona dotalia non
fuissent prouenta a patre, sed aliunde dicte Constantie fuissent acquisi
ta. tunc enim fortis crederem maritum preferendum. Sed in casu nostro
debent redire ad patrem, non iure successionis: sed iure reuersionis, et ex
causa cessante quia vt dixi, cessante ea mortua alimentorum causa. Ma
ter autem vel soror nihil possunt petere: tum quia nō sunt vocāde agna
te vel cognate ratione predicta: tum quia dicta Cōstantia non poterat
habere illa bona, nisi in vita sua. Et ex predictis infertur q dictus ser
Laurentius potuit dicta bona in alium alienare, et ille in quē facta fuit
alienatio, potuit donare illa hospitali: quia rei sue quilibet est legitim⁹
moderator et arbiter: maxime in donando ecclesijs et hospitalibus. vt in
l. j. C. de sacrosanct. eccle. et. l. in re manda. C. manda. et in capitul. de his.
de sepulc.

¶ Consilium. lj.

1 ¶ Totus orbis est territorium imperatoris.
2 Publicatione bonorum simpliciter facta, intelligitur de bonis presen
tibus, non de acquirendis in futurum.
3 Interpretatio in dubio semper debet fieri contra eum, qui fundat intē
tionem suam super pacto.
4 Jurisdictio prorogata per metum corruit ipso iure.
5 Recessus a iure communi est odiosus.

AD dilucidationem illius cō-
certationis, an municeps terre Scarlini capi licite potuerit
in dicta terra Scarlini per officialē dogane salis terre Plū
bini, ad effectum vt puniatur, et iudicetur per officiales super sale depu
tatos per magnificum dominum Gerardum Plumbini dominum in
dicta terra Plumbini, Inuestigandum est principaliter quam potesta
tem habeat dictus dominus Plumbini in terra seu cōmunitate Scar
lini. Si enim illa terra fuit dicto domino commissa duntaxat, nec aliter
in eum merum et mixtum imperium extitit translatum, tunc questio non
habet tantum dubium: quia licet vnum castrum, vel ciuitas alteri recō
mittatur: non per hoc talis terre populus desinit esse liber, vt pri⁹, etiā
si soluat ei, cui se recōmisit, in signum maioritatis pallium, vel quid simi
le, puta si eligat potestatem de terra sua: vt contingit in casu nostro, vt
not. Barto. in. l. non dubito. ff. de capti. Videtur enim per talem recom
missionem recipere eos sub sua protectiōe, vt sc3 eos protegat, et defen
dat: per quem actum non datur iurisdictio nec iuri alicuius detrahitur:
vt no. plene per Barto. in. l. j. C. de excu. mu. lib. x. vbi plus sensit, q etiā
si committatur protectioni et regimini, non per hoc transfertur merum
aut mixtum imperium. arg. illius. l. licet hoc vltimum sit magis dubita
bile per illud verbum regiminis: quod non curo aliter inuestigare: cum
hoc vltimum non faciat ad nostrum propositum. Sed primum, de quo
etiam per Bart. in proe. ffororum. in ver. item dicitur. Ad idem qd leg. et
no. in. c. recipimus. et. c. ex parte tua. de priuile. Et hoc presupposito du
bium presentis questionis insurgit ex tenore illius cōuentionis post di
ctam recōmissionē inite inter dictum dñm, et cōmunitatem Scarlini, in
eo qd inter cetera ad propositū fuit inter eos solēniter cōuentum, et sta
bilitum, q dicta cōitas et homines Scarlini non possent, vel debeant
deinceps in futurū vllo tēpore, vel modo, habere, vel recipere, vel eme
re aliud sal ab alia persona, cōmunitate, vel loco, vel vniuersitate, in ali
qua alia terra, vel loco, preterq̄ ab ipso magnifico dño, et sal ipsius ma
gnifici dñi sub pena, et ad penā in statutis et ordinamentis dicti magnifi
ci domini de dicta materia, seu de veto salis quomodolibet disponenti
bus contenta et c. Certum est autē, q ex quo terra Scarlini erat libera,
neminē in dñm recognoscēs, potuit se in hoc, et in alijs subijcere iurisdi
ctioni et statutis dicti domini. iuxta no. per Bald. in. l. decernimus. C. de
sacrosan. eccle. et per Bar. in trac. de tyrann. Sed in statutis dicti domi
ni de hac materia loquētib⁹, inter alia disponit, q officiales dogane sa
lis p̄sentes, et futuri. possint omnes et singulos vendētes, aut emētes sal
quomodocunq; in damnum dogane salis ipsius magnifici dñi, et alios
quoslibet culpabiles quoquo modo circa materiā salis punire, condem
nare, seu mulctare pecuniariter, seu realiter ex arbitrio eorū, prout eis
discretū esse videbitur et c. ergo dictus municeps terre Scarlini potuit
capi in terra Scarlini vt puniatur per dictos officiales: que pena venit
imponenda s̄m arbitrium dictorum officialiū: alias autem non seruare
tur statutum dicti domini in hac materia disponens: cum illud statutū
non imponat precise certam penam: sed disponat imponendam ad illo
rum arbitrium: debet ergo seruari totum, cum sit vnum factum qualifi
catū. arg. in. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxal. et in. c. si. de restit. spol.
et qd in simili not. Bar. in. l. aurelius. §. idem quesit. ff. de libe. leg. et in. l.
si quidem. C. de excep. et per Jo. and. in. c. j. de confes. lib. vi. Et hūc intel
lectum multum suadent illius cōuentionis verba. dum dī, quomodoli
bet disponētib⁹ et c. Qualitercunq; ergo statutū disponat de pena, seruā
dum est. l. j. ff. de pac. Si vero in dictum dñm Plumbini fuerit transla

ta omnimoda iurisdictio circa dictā terrā Scarlini, tunc casus videtur
magis clarus intentioni officialium: quia l3 territoria sint diuersa respe
ctu officialium vtriusq; terre, tamen respectu domini vtriusq; territorij
1 vnum potest dici territorium. † Simile patet in imperatore, qui licet di
uiserit territoria per prouincias, et diuersa regimina, et prohibuerit ne li
ceat vni violare alterius territorium. C. vbi de crimi. agi opor. per totū.
iuncta aut. qua in puincia. eod. titu. et aut. de defen. ciui. et in aut. vt nul.
iudi. et. ff. de offi. p̄si. per totū. maxime in. l. ij. cum multis simi. vnde ipse
imperator potest astringere quēlibet per vniuersum orbem: quia totus
orbis est sibi vnum territoriū: hinc dī mundi dñs. l. bene a zenone. C. de
quadri. p̄scrip. et. l. deprecatio. ff. ad le. rhod. de iac. et clarius ad ppositū
probat in cle. pastoralis. de re iudi. vnde in eo h3 locū illō, vbi te inuene
ro, ibi te iudicabo. vt no. in. c. fi. de fo. compe. et in. l. ij. C. vbi de crimi. agi
opor. Similiter in papa respectu spiritualiū. vt in. c. cūcta per mundum.
et. c. per principalē. ix. q. iij. Et in epo respectu sue diocesis, vt possit in
qualibet parte ipsius sedere pro tribunali: et iudicare de negotijs toti⁹
diocesis. vt in. c. cū epūs. de offi. ord. li. vj. et in legato habēte sub se plures
puincias: pōt eni de facto vni⁹ iudicare in altera: quia non excedit limi
tes sue iurisdictionis, vt in. c. nouit. de offi. leg. Jta dicam⁹ in casu nro:
licet eni ex pacto terra Scarlini habeat ptātē, et sic merū et mixtū impe
riū: nō tn̄ tollit quin dñs ipse possit p se, vel suos, officiales de certis cau
sis cognoscere in terra Plūbini, etiā gestis in terra Scarlini, cum respe
ctu ipsi⁹ vnicū sit cēsendū territoriū. Similiter videm⁹ in papa, q in cau
sa fidei deputat inqsitores p totā christianitatē, vt possit iurisdictionē
exercere cōtra hereticos: l3 epis nō liceat extra suas dioceses. et possunt
mandare dicti inquisitores in causa fidei suspectos capi: et ad dicta loca
per ipsos puniēdos duci. vt in. c. inqsitionis. de her. lib. vj. Et preserti
hoc dicendū videt in casu nostro, in quo vna cum iurisdictione vniuersa
li concurrit pactum speciale, de quo. s. ¶ Sed his non obstātib⁹ 3ria
sniam in casu nostro arbitror veriorē. Et primo si teneamus, vt in facto
mihi p̄supponit, q dicta terra Scarlini sit recōmissa dūtaxat dicto do
mino: casus videt mihi satis clar⁹: quia cessat iurisdictio in dicta terra
et suis habitatorib⁹: vt. s. in prin. dixi. Unde solū restat tollere obstacu
lum dicte cōuētionis seu pacti. Ad qd rndeo multipliciter. primo q in
pacto nō subiecit se dicta terra statutis suis editis et edēdis: sed simpli
ter obligauit se ad penā in statutis dicti dñi cōtentā: vbi autē quis obli
gat se indefinite ad statuta, et est res grauis p̄iudicij, nō intelligit de sta
tutis edēdis in futurū: sed solū de editis existentib⁹ tempore obligatio
nis. hec est no. theorica Bart. in. l. si stipulatus. §. cum stipulamur. ff. de
ver. oblig. pro qua opti. facit tex. in. c. pe. de iu. et aperte sentit ibi Hosti. et
2 facit tex. in simili in. l. si mādauero. §. is cuius. ff. māda. vbi dicit, † q pu
blicatione bonorū simpliciter factā, intelligit de bonis p̄sentib⁹: non au
tem de acquirēdis in futurū. cui concordat tex. in. c. felicis. §. verū. de pe.
li. vj. sec⁹ vbi ageret de modico p̄iudicio: nam tūc appellatione bonorū
venisse bona tam p̄sentia q̄ futura, vt. l. si. C. que res pi. obli. pos. que le
ges reducunt cōiter ad 3cordiā p distinctionē prime factā. ita dicēdū
in casu nostro: cum eni hec sit res grauissimi preiudicij, si homines terre
Scarlini possent capi de dicta terra, et duci vt puniant per officiales ex
traneos in terra Plūbini: et sic vt violet eorū territoriū, non d3 intelligi
illud pactū in statutis edēdis, sed editis. Cum ergo illa reformatio dñi
Plūbini, vt illi officiales cognoscāt, et puniant et c. superuenerit post illud
pactū, nō vēdicat sibi locū 3 hoies Scarlini. Et sum⁹ in materia in qua
d3 fieri stricta interpretatio. vt in reg. odia. et in reg. in penis. de regu. iur.
lib. vj. et in. l. interpretatione. et. l. si preses. ff. de penis. et optime facit. l. quic
quid astringēde. ff. de ver. obli. et adhuc melius facit. l. veterib⁹. cum ma
3 teria sua. ff. de pac. vbi inter cetera no. Bart. † q in dubio semper debet
fieri interpretatio 3tra eū qui fundat intētionē suā sup pacto: quia d3 pa
ctum clare pbare ex quo sup illo se fundat. vt. l. nō nudis. et. l. nō epistu
lis. et. l. nec natales. et. l. matrē. C. de pba. Sed in casu nostro dñs seu of
ficiales dogane salis fundāt intētionē suā sup illo pacto: ergo in dubio
debet cōtra eos fieri interp̄tatio, et dubia pbatio non releuat probantē
vt in. c. in p̄sentia. de prob. Preterea p̄supposito sine veritatis preiudi
cio et nō cōcesso, q illud pactū traheret ad statuta postea edēda, nihilo
minus non sequit q municeps Scarlini cōmittens fraudem circa do
ganam salis possit capi de dicta terra, et duci ad terram Plumbini: q
pactum fuit factum respectu pene dūtaxat: non autem respectu iudicis
extranei. obligauerūt enim se ad penā in statutis contentā: et ideo satis
est q puniat pena contenta in statutis dicti dñi: non autē debet ita ampli
re interpretari: vt etiā per hoc possit violari territoriū dicte terre Scar
lini. pacta enim debēt stricte intelligi, p̄sertim cum deuiant a dispositio
ne iuris cōis. d. l. quicquid astringēde. ff. de verb. obli. et. d. l. veteribus. et
opt. facit. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. vbi dicitur, q pactum factū
in vna re non noceat in alia p̄sertim in casu nostro hoc seruandū est, vbi
agitur de prorogāda iurisdictione alterius iudicis cum violatione alte
4 rius territorij: exigit eni cōsensus clarus et liber. † Hinc est q vbi regu
lariter gesta per metum tenent: iurisdictio tamen per metum progata
ipso iure corruit: quia vt dixi, in tali consensu exigitur consensus liber et
clarus. vt in. l. ij. ff. de iudi. et debet fieri interpretatio contra dominum,
quia debuit legem et pactum apertius dicere: vt in dictis iuribus no. nō
enim debet fieri interpretatio per quam multis legibus derogetur
vt leg. et

5 vt leg. & no. in l. si quando. C. de inoffi. test. Omnis enim recessus a iure
cōmuni est odiosus, & stricte interpretandus. vt in c. i. & ij. de filijs presby.
lib. vj. Item est q statuta intelligenda sunt stricte q fieri potest, vt mi
nus per ea ledatur ius cōmune. vt in c. cum dilectus. de consue. & l. ij. C.
de nona. per Inno. in c. causam. de rescript. & Bart. in l. omnes populi.
ff. de iusti. & iure. & maxime in casu nostro debet fieri stricta interpretatio
ne ledatur pactum generale prius factum, vt terra Scarlini habeat po
testatē, & merū & mixtum imperiū de per se. arg. in l. non ad ea. ff. de cond.
& demō. & fac. c. veniens. de pscrip. Nec ob. si dicat interpretationem con
trariam cōgruere iuri cōmuni, cum ratione delicti sit fienda remissio ad
locum delicti. vt in auf. vt nul. iud. §. si quis vero compreheñsus. & in cle.
pastoralis. de re iudi. Ad hoc enim rñdeo dupliciter. primo q delictū
illud non fuit factum in territorio Plumbini: licet fundauerit pp̄ter
pactum initum cum terra Scarlini gabellam seu doganam salis terre
Plumbini: & ideo non est remissioni locus: licet enim quis delinquat in
rem alicuius loci, ex quo delinquit extra territoriū ipsius loci, nō potest
conueniri ratione delicti in illo loco. vt not. doct. in c. postulasti. de foro
compe. & Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. Preterea presuppo
sito q delictum fuisset cōmissuz in territorio Plumbini: tñ remissio ho
die est sublata per cōtrariam consuetudinē que valet, ex quo delictum
pōt puniri in loco domicilij. vt no. Io. and. & Calde. in c. i. de raptor. Si
vero presupponatur dominos Plumbini habere iurisdictionem in ter
ra Scarlini: tunc licet casus sit magis dubitabilis, nihilominus idē qd
s. proxi. dixi, putarē cōcludendū vt dicta captura fieri nō potuerit: nec
officiales doganē habere iurisdictionem contra illum. Moueor prin
cipaliter, quia dicta terra Scarlini voluit per pactum habere merum &
mixtum imperiū in dicta terra, & officialē proprium, qui habeat iurisdi
ctionem exercere: quod quidē pactum omnino est seruandum, nec pōt
violari per dominū Plumbini etiam si habeat ibidem iurisdictionem:
quia etiam princeps ligatur ex cōtractu etiam cum subiecto inito. vt in
c. i. de pac. & presertim in casu nostro, in quo tēpore pacti erat dicta ter
ra Scarlini omnino in sua libertate. ad hoc qd legi. & not. maxime per
Bart. in l. penul. ff. de decre. ab ordi. faciē. & pactum initum cum domi
no habet quoad subiectos vim legis. l. cesar. ff. de publi. & l. penul. C. de
dona. inter vi. & vxo. Si etiā posset in facto salis trahere inde subditos,
& transferre iurisdictionem in alios officiales terre Plumbini: sic pos
set eadem ratione in alio casu: & sic posset ex dicta terra Scarlini tollere
merum & mixtū imperiū, qd nō est dicendū per supradicta. hoc etiā arg.
in simili questione facit Inno. in c. cum venerabilis. de censi. debet enim
virtute pacti ibidem cognosci de omnibus que ibi committuntur, vel p
suos municipes alibi: aliās autem dictum pactū annihilari. Et per hoc
tollitur qd dixi de imperatore & papa: isti enim distinxerunt territoria
propriā legibus, quibus ipsi non sunt astricti. l. princeps. ff. de legi. & c.
proposuit. de conces. preben. & solum respectu suorum officialium nō au
tem respectu potestatis eorum: ideo apud eos nō est territoriū distinctio
vt. s. dixi. sed secus in casu nostro. nam dominus Plumbini non est na
turalis dominus terre Scarlini, & ex pacto habet dicta terra vt possit si
bi eligere potestatem, qui cognoscat in ciuilibus & criminalibus: non er
go potest illius terre territorium violare rationibus predictis.

Consilium. liij.

1 Statutū municipale disponens q omnia instrumēta a certa sum
ma supra, debeant registrari in archiuo cōmunis, & si aliter fiat, tale in
strumentū nō sit alicuius valoris & efficacie: nec ex eo aliquid peti possit
&c. an extendatur ad forenses cōtrahentes in loco statuti, & faciētes ibi
dem instrumentum confici &c. protenditur istud dubium vsq ad nu. 6.
2 Statuta ciuitatis non possunt habilitare, vel inhabilitare forenses.
3 Testamenta debeat insinuari secundum leges, moresq locorum, in qui
bus insinuantur.
4 Statutum quo cauetur vt valeat testamentum coram tribus testibus
celebratum, extendit vires suas quo ad forenses ibidem stantes.
5 Statutum disponens super insinuatione testamentorum seu instrumen
torum, extenditur ad ecclesias, & ecclesiasticas personas.
6 Statutum ciuitatis an extendatur ad totum comitatum ciuitatis.
7 Ciuibus condemnatis videntur condemnati comitatus, nisi aliud ex
verborum dispositione appareat.

In qstiōe Raynerij de To

scanis tria, diuini numinis presidio inuocato, examināda ve
1 niunt. primo † an statutum municipale disponens, q omnia
instrumēta a certa summa supra, debeant registrari in archiuo cōis, & si
aliter fiat, tale instrumentū non sit alicuius valoris, & efficacie, nec ex eo
aliquid peti possit &c. extendatur ad forenses contrahentes in loco sta
tuti: & faciētes ibidem instrumentū confici, adeo qd instrumentum inter
eos ibidē confectū ipso facto non valeat, si non fuit registratū: vt in sta
tuto cōtinetur. Secundo psupposito q tale statutū extēdatur ad fo
renses modo pdicto: an dictum statutum concernat omnia loca, & castra
comitatus ciuitatis, in qua dictum statutū viget, vt si instrumentum in
comitatu factum non sit registratū modo pdicto, sit nullum. Tertio
an inspectis actis, & allegatis in dicta causa, sit sufficiēter probatum, q
castrum in quo dictum instrumentū dicatur celebratum, sit de comitatu
illius ciuitatis, in qua viget statutū. Venio ad primū: & videt primo
qd tale statutū non extendat ad forenses: quia tale statutū dicit ius p
prium ipsorum statuentiū. c. ius ciuile. i. dist. nec concernere potest non
subditos ex potestatis defectu. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & quod
leg. & not. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & l. si non speciali. C. de
testa. & c. ecclesia sancte Marie. de consti. & qd leg. & not. in c. a nobis. el
ij. de sen. excō. cum simi. Hinc aperte dixerunt Bar. & Bal. in d. l. cūctos
2 populos. † q statuta ciuitatis non possunt habilitare, vel inhabilitare
forenses, in territorio proprio statuentiū: vnde cōcludūt q si statuto ca
uetur, vt filiusfamilias possit testari, vel q non possit se obligare, vel q
quis non possit aliquid relinquere vxori, talia statuta non extenduntur
ad forenses: lz ibi velint testari, vel obligari, vel relinquere vxori. Sz
his non obstantib⁹ cōtrarium arbitror de iure pcedere in casu nostro. Nam
si verba dicti statuti bene pōderent, non disponit circa psonas, eas ha
bilitādo, vel inhabilitādo: quo casu pcedunt pdicta: sed potius dant so
lemnitatē actui exercēdo in eorum territorio: disponit enī statutū, vt in
strumētum debeat registrari in archiuo cōis, & aliter nō sit alicui⁹ effi
cacie: & sic dat formā instrumētis in territorio ciuitatis ɔficiēdis: & hoc
fit, ne fraus fiat: quam euitare spectat ad officiū eius in cui⁹ territorio
instrumenta conficiunt. arg. in l. congruit. ff. de offi. presi. & qd talis solē
nitas debeat seruari inter forēses ibidē instrumētū celebrari facientes,
3 videt tex. in l. ij. C. quēadmo. test. ape. vbi aperte dicitur, † q testamen
ta debent insinuari sm leges, moresq locorū, in quibus insinuātur. & sic
aperte patet q talis insinuatio cōcernit solēnitatē actus. Certūq est q
respectu solēnitatis actus debet seruari statutū, & cōsuetudo illius loci,
in quo actus geritur. l. i. C. de emā. lib. l. iij. ff. de testi. & l. si non speciali. C.
de testa. tenent cōiter doc. in l. cūctos populos. C. de sum. tri. in c. quod
clericis. de for. cōpe. facit. c. illa. & c. illud. xij. dist. & quod in eis nota. hoc
idem aperte sentit Bar. quasi in terminis nostris in d. l. cunctos popu
4 los. in versi. circa secundū. vbi † cōcludit, statutū, quo cauetur, vt valeat
testamentū coram tribus testibus celebratū, extendere vires suas quo
ad forenses ibidem testantes: quia sm eum cōcernit tale statutū solemni
tatem actus non tamen habilitat vel inhabilitat personas testantes.
Idem & apertius sentit Bal. in d. l. cunctos populos. vbi dicit, q quan
doq actus pducitur ad esse, qñq ad esse productus deducitur in iudi
cium. Primo casu debet seruari statutū loci disponens qualiter actus
producatur: quia cōcernit solennitatē actus. Secundo casu inspicit locus
iudicij. Ad propositū ergo cum dictū statutū disponat qualiter instru
mentum deducat ad esse, requirēs in hoc vt registret, & aliter factū, dis
ponit, vt sit nullius efficacie, debet indubitāter extendi ad forēses faciē
tes in loco instrumentū celebrari: non enī debēt peregrini violare statu
ta & mores ciuitatis. vij. di. c. que contra. maxime cū tendant ad impe
diendū actuum falsitatis, ne in loco statuentium cōmittatur: debet enim
domin⁹ loci operari qūtum potest, ne in loco suo falsitas cōmittatur. l.
i. C. de fal. mone. & quod leg. & no. per Barto. in l. ne quid. ff. de inc. rui.
5 naufra. quinimo Bar. plus voluit l. d. l. cūctos populos. scilicet † vt statu
tum disponens super insinuatione testamentorū, seu instrumento rū ex
tēdatur ad ecclesias, & ecclesiasticas personas: cū non disponat sup per
sonis vel ecclesijs: sz generaliter super solēnitate actus: licet respectu ec
clesiarum & personarū ecclesiasticarum dubitem de dicto suo: per id qd
no. Bal. in d. l. cūctos populos. & per d. c. ecclesia sancte Marie. & quod
ibi plene dixi, de consti. Et hec sufficiant quo ad primum. Concludo er
go q dictum statutum extenditur ad forenses in territorio statuētium
6 instrumentū celebrari facientes. Quo ad secundum, † an scilicet statu
tum ciuitatis modo predicto simpliciter disponens, extendatur ad to
tum comitatū ciuitatis: breuiter concludēdo credo q sic. Moueor pri
mo, quia vbi tractatur de regimine ciuitatis, & sic de populo, comitatus
dicitur de ciuitate: vnde omnia edificia que sunt in continentibus ciuita
tis, videntur esse in ciuitate. tex. est apertus in l. edificia. ff. de verborū
sig. Hinc alibi dicit tex. q qui in continentibus vrbis nati sunt, Rome
nati intelliguntur. vt in l. qui in cōtinentibus. ff. eo. ti. & alibi dicit tex. no
tabilis, q qui ex vico ortus est, eam patriam intelligitur habere cuius
reipublice vicus ille respondet. vt in l. qui ex vico. ff. ad muni. ad idem
c. i. de vsuris. lib. vj. iuncta glo. in ver. alienigenas. Ad idem tex. not. in l.
i. §. cum vrbem. ff. de offic. pre. vrb. vbi patet, q cōmisso regimine vrbis
venit non solum quod murorum ambitu continetur, sed etiam totus co
mitatus ciuitatis & sic aperte ibi patet, q comitatus regitur legibus ci
uitatis: cum ciuitas & comitatus reputentur vna vrbs. & ideo omnes co
mitatini dicuntur ciues ciuitatis in cuius comitatu sunt: vt in l. qui ex
vico. & d. l. qui in continentibus. no. Bar. in l. i. ff. ad municipa. & clarius
in l. non dubito. ff. de capti. vbi per illum tex. dicit notandum, quod ca
stra que sunt de comitatu alicuius ciuitatis, possunt proprie dici popu
lus, non liber, & homines illius castri dicuntur ciues illius ciuitatis. al
legat. d. l. qui ex vico. Vltimo adduco ad hanc sententiam notata
per Barto. in l. ij. ff. de verborum signi. vbi ex multis per eum ibi tactis
7 infertur, † q condemnatis ciuibus, videntur cōdemnati comitatini, nisi
aliud ex verborum dispositione appareat. alleg. l. ciuitatibus. ff. de lega
tis primo. & l. ciuitas. ff. si certum petatur cum simili. dicit etiam q qñ ci
uitas ponitur pro populo, tunc continentur comitatini. Cōcludo ergo
q nisi aliud probetur, satis est probata intentio instantis pro statutori

quia probato q castrū sit de comitatu ciuitatis debet regulari sm statu ta ciuitatis principaliter disponētia, cum de iure cōmuni castra nullam iurisdictionem habeant: sed subsunt ciuitati, in cuius territorio cōsistūt. iuxta no. per Inno. in c. cum ad sedē. de resti. spo. τ per Bar. in l. i. ff. de dam. inf. τ in casu nostro clarissime patet, q dictum castrū non habeat iurisdictionē, cum in occurrentib⁹ veniāt homines ad magistrum ciuitatis: vt patet in attestationib⁹: τ dicā latius in sequēti dubio. ¶ Condescendo ad tertiū, an sit sufficienter probatū, q dictū castrū sit de comitatu illius ciuitatis, vbi viget statutū. Satis credo q sic. ad quod induco tex. quasi apertū iuxta glo. ij. in c. cum olim. de censi. vbi gloss. aperte colligit ex illo tex. q ex quo cōtinetur in aliqua scriptura publica de finibus alicui⁹ ep̄at⁹, ei standū est donec pbet̄ ɔtrium, lʒ illa scriptura principaliter facta sit ob aliud: allegat pro concordantib⁹ multa iura in arg. sed inter cetera opti. fa. tex. c. cum causam. de pba. vbi patet, qd in finib⁹ ep̄atus pbandis, non requirunt̄ pbationes strictissime: cum ista facta antiquissima non possunt de facili pbari. l. si arbiter. ff. de pba. τ c. quid per nouale de ver. sign. vñ sufficit pbatio per famā, τ libros antiquos, τ alia adminicula: τ multa coniungunt̄ simul ad perficiendā probationem: iuxta illud. Et que non psunt singula, multa iuuant: vt ibi not. Et dicit qd illa glo. tenuit Inno. in d. c. illud. de psump. per doct. in c. fin. de suc. ab inte. vnde cum in casu nostro multis instrumētis publicis presertim pductis pro parte aduersa dicat̄, lʒ incidenter, q dictū castrū sit de comitatu illius ciuitatis, ei standum est donec pbetur ɔtrū, presertim cum assertioni instrumētorū concurrāt dicta testiū, que τ si plene per se non probēt: tñ negari non potest quin vehemēter adminiculentur, q cū assertione seu attestatione instrumētorū indubie debent plene probare: per id qd leg. τ no. in d. c. cum causam. maxime cum in casu nostro non agatur de proprietate castri: sed de modico preiudicio ad effectū: scʒ an debeat in casu nostro regulari sm statuta ciuitatis: vnde negari non potest quin tāta saltē oriat̄ psumptio, vt onus pbandi ɔtrium transferat̄ in aduersam partē: vt leg. τ no. in c. vt nostrū. de eccle. benefi. Et psertim vt dixi, cum instrumenta sint pducta per aduersam partē: nam pducēs videtur fateri cōtenta in instrumēto non solū quoad ea que principaliter ibi disponūt̄: sed etiā quo ad incidēter dicta τ enūtiata: vnde super verbis ibidē enumeratis potest dictus Raynerius fundare intentionē suā. tex. est apert⁹ τ no. in d. c. cum olim. Preterea τ vltimo testes dicunt qd viderunt homines illius castri venire pro pertinētib⁹ ad iurisdictionalia ad dictā ciuitatē: ergo dʒ psumi alio nō pbato, q aut sunt de districtu aut de comitatu: τ vtroq; casu est fundata intētio Raynerij p supradicta. τ q valeat hec argumentatio, videt̄ ex ipsis dictis doctorū in d. c. cum olim. nam vt ibi no. ista sunt cōuertibilia: ecclesia est in diocesi: ergo debet soluere iura ep̄alia: τ ecclesia tenetur ad ep̄alia: ergo presumitur in diocesi. facit c. i. de relig. domi. τ qd ibi no. ita ad propositū, valet hec argumētatio: castrū est in comitatu: ergo alio non pbato subijcit̄ ciuitati, τ ipsius legibus per supradicta. Item castrum rñdet ciuitati in iurisdictionalib⁹: ergo presumit̄ de comitatu vel districtu ciuitatis. Nec obstat si dicat̄ testes non deponunt nisi de. xxiij. mensibus: quia dico, ex quo non pbat̄ q antiquiori tpe rñderit alteri ciuitati, presumit̄ q semp fuit τ est de comitatu istius ciuitatis: per text. no. τ quod ibi no. per Innoc. in d. c. i. de reli. domi. vbi probatur, quod si dubitetur in cui⁹ diocesi est ecclesia, presumitur quod sit in diocesi illius qui probatur ibidem exercuisse aliqua iura episcopalia: ex quo non probatur alium esse in possessione illorum iurium.

¶ Casus consilij sequentis.

In predicta causa dicti Raynerij

Toscani duo noua dubia orta sunt. Primū, cum in instrumento cōtractū pducto desit nomē imperatoris: τ ad pbandū cōsuetudinē ad validitatē instrumēti pducunt̄ fere octo instrumēta, in quib⁹ non est appositū nomē imperatoris, in eodē territorio cōfecta, in quo fuit celebratum testamētū, de quo est presens questio. Itē pducunt̄ litere testimoniales potestatis illius castri, vbi dictū instrumētū fuit confectū, qui potestas attestat̄, q tam in ciuitate Mutinēsi, q̄ eius districtu, τ comitatu τ diocesi, multi notarij ɔsueuerūt publicare eorū instrumēta nomine imperatoris nō apposito. Queritur nunquid ex predictis sit pbata cōsuetudo loci, vt ad validitatē instrumēti publici non sit necesse apponere nomen imperatoris. Secundū principale dubiū an l. si. C. si cer. pe. habeat locum in instrumētis publicis etiā sm hodierna tēpora, ita vt per ius authenticorū non dicatur correcta, presertim cum instrumētum de quo queritur fuerat confectum extra muros eiusdem castri.

¶ Consilium. liiij.

1 ¶ Usus mulierum non inducit consuetudinem.
2 Uni testi non creditur etiam si synodali prefulgeat dignitate.
3 Iudicis verbo nec scripture est credendum.
4 Scripture cuiuscunq; prelati non creditur de non spectantibus ad officium suum.

Astringendo dicta dubia cōclusiue propter tēporis breuitatem credo consuetudinem per predicta nō fore probatam: quia ad probādum cōsuetudinem oportet, q pbet̄ tacitus cōsensus populi q potest legem de nouo condere. vt l. de quibus. τ quod ibi not. per Barto. τ alios. ff. de leg. τ per Io. an. in c. fi. de cōsuet. hoc notāter dicit Barto.
1 in l. i. ff. de legi. † τ q vsus mulierū non inducit cōsuetudinem: cum ipse non possint edere leges: cū lex τ cōsuetudo equipolleāt, vt in d. l. de quibus. sed cum in casu nostro producant̄ fere octo instrumēta cōfecta sine nomine imperatoris, nec aliter appareat de cōsensu populi seu maioris partis tacite, vel expresse, q voluerint tollere dispositionē authētice, vt nomē imperatoris preponat̄ τc. ergo nō potest dici, q sit cōsuetudo introducta in ɔtrium. certum est enim q illa instrumēta non fiunt coram omni populo: vel maiori parte: τ potest esse qd populus, vel maior pars nūquā vidit illa instrumēta: vnde non potest dici qd ex illis sit inducta consuetudo contra legem: non enim pbat hoc esse, qd ab hoc cōtingit abesse. l. neq; natales. C. de proba. τ in c. ij. de trāsla. episco. cum enim possibile sit, q nemo preter illos qui habuerūt illa instrumenta publicata, viderit illa instrumēta, ergo non potest dici, qd sit inducta cōsuetudo populi, cū ad inducēdam cōsuetudinē populi, oporteat, vt dixi, qd act⁹ fuerit toties τ tam publice agitat⁹, qd verisimiliter venerit ad notitiā populi: vt dixi in d. l. de quib⁹. τ ibi per Bar. in l. i. τ ij. C. que sit lon. consue. τ ibi per Cy. nec enim pbatur in casu nostro, qd illis instrumentis fuerit data fides in iudicio, seu extra ita palam, τ publice, qd peruenerit ad notitiam populi. τ pro hoc opti. facit qd leg. τ no. in l. cū de cōsuetudine. ff. de legib. vbi ad ɔsuetudinē probandā animaduertit̄ an fuerit obtenta in cōtradictorio iudicio: quia per hunc actuʒ publicū, τ notoriū presumit̄ cōsensus populi. τ per hoc tollo quorundā doctorū opinionē, qui dixerūt qd vbi dubitat̄ de virib⁹ vnius instrumēti debēt inspici alia instrumēta si sint eiusdē substātie: debet enim eorum dictū sane intelligi, quando scʒ producunt̄ talia instrumēta, quibus pbatur data fides tanq̄ publicis. alias ante omnia corruerēt eodem morbo: quoniā non debet sumi ex inualida pbatione plena pbatio. hinc dicit tex. in c. i. de fid. instru. si scripturam authenticā non videm⁹, ad exemplaria nihil facere possumus: nec est nouū seu inusitatū, qd in eadē ciuitate reperiātur octo τ decē instrumenta deficere in solēnitatibus debitis: non tamen per imperitiam illorum notariorū debem⁹ dicere legib⁹ esse derogatū: imo illa instrumēta esse nullius legis authoritate. arg. l. fi. in fi. C. de fideius. nec potest dici, qd inter notarios sit introducta illa cōsuetudo: tum quia non probatur vere, vel psumptiue, qd illa instrumēta venerint ad notitiam notariorum maioris partis illius ciuitatis: tum quia ad hoc, vt inducatur consuetudo, vt scripture nō authētice det̄ fides, opʒ probare qd tali scripture fides fuerit adhibita: vt est tex. apertus in c. cum dilectus. de cōsue. qd hic minime fuit probatū. Item notarij soli non possunt inducere consuetudinem cōcernentē totū populū, qualis est hec cōsuetudo, cū agat̄ vt in iudicijs, τ extra, talib⁹ instrumētis deficientib⁹ in solēnitate debita, detur plena fides: sicut. s. dixi in moribus mulierū. nec obst. si dicatur qd vigore talium instrumētorū fuit aliās pcessus agitatus: vt vʒ patere ex productione actorū. Ad hoc enī rñdetur multipliciter. primo qd illa acta non fuerūt gesta coram iudice: sed corā arbitratorib⁹, τ bonis viris, qui nō solēt pcedere sm iuris rigorē: sed sm equitatē sepe pro bona concordia tollunt de iure vnius, τ dant alteri. vt in c. insi. de preben. τ not. in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. τ l. societatē. §. arbitrorū. ff. pro socio. τ qd legitur τ no. in l. si dictum. §. si cōpromisero. ff. de euic. Preterea illa acta non fuerunt gesta ex toto in comitatu Mutinēsi de cuius cōsuetudine queritur. Item τ fortius non apparet inde lata sententia: τ si qua lata fuit, nō fuit lata in dicto comitatu τ infra: τ sic non potest dici quod populus Mutinensis tacite cōsenserit, vt talia instrumēta sine nomine imperatoris facerent fidē: nec etiam fuit reuocatū in dubium, an talia instrumēta valerēt. Item solum pbatur vnicus actus. vnicus autē actus non sufficit ad inducendā cōsuetudinē: quia consuetudo requirit frequētiā actuum. vt l. i. τ ij. C. que sit lon. cōsue. tenet Bart. post Gul. in d. l. de quibus. Nec obst. litera testimonialis potestatis illius castri attestantis consuetudinē: quia in decisionibus causarum non statur verbo iudicis, etiam cum iuramento. vt in c. licet ex quadā. de testi. vbi dicit tex. qd
2 † vni testi non creditur etiam si synodali prefulgeat dignitate, τ nō creditur soli⁹ dicto etiā presidis prouincie vt ibi: fortius nō debet credi potestati vnius castri. ad idem bonus text. in c. cum a nobis. de testi. iuncta gl. vbi clare patet. qd verbo alicui⁹ iudicis nō statur in decisionib⁹ causarum, nisi sint plures, qui deponāt in forma testimonij coram alio iudi
3 ce. vt no. in gl. presertim doc. tenet ibi Inn. qui expsse dicit. † qd nec verbo nec scripture iudicis credendū est, cum non habeat officiū attestādi, sed iudicādi. quinimo cōis opi. doc. est in c. post cessionē. de prob. qd literis testimonialib⁹ etiā ep̄i non credit̄, nisi leuitas preiudicij aliud induscat. In casu aūt nostro agit̄ de grauissimo pīudicio: quia si nō probatur cōsuetudo, venit reus absoluēdus a petitiōe. xij. milliū florenorum: vnde potestas vnius castri de facili pōt corrūpi ad testificādū consuetudinē.
4 τ dicit Inn. in c. i. τ ij. de fi. instru. † qd scripture cuiuscūq; plati non creditur de nō spectātib⁹ ad officiū suū: cum hec ptās sit data notarijs. et nō iudicib⁹: attestādi aūt ɔsuetudinē esse in loco, nō spectat ad offm ptātis. Preterea iura volūt, vt cōsuetudo pbet̄, cū ɔsistat in facto, vt in l. i. τ ij. C. que sit lon. cōsue. τ dicit Cy. in d. l. fi. qd debet cōsuetudo probari per testes solenniter deponētes duos ad minus: τ difficilimum est probare cōsuetudinē: vt ibi probat̄. τ in c. fi. de consue. vnde multi credunt consuetudinem

consuetudinẽ esse, ⁊ vt plurimũ aberrãt. vnde inter cetera testes debent probare tria sm Cy. in loco preall. videlz vsum populi, ⁊ vsus frequentiam, ⁊ temporis diuturnitatẽ: qđ in casu nostro minime probatum est. quinimo presupposito ⁊ non concesso, ꝙ literis potestatis in hoc debeat credi, tamen litere in ista causa producte non probant cõsuetudinẽ: cum potestas solum dixerit, ꝙ multi consueuerũt publicare eorum instrumẽta sine nomine imperatoris: an eo qđ dixit multi, ⁊ non dicit omnes, vel maior pars nec dicit ꝙ illis instrumẽtis fuit data fides in iudicijs, vel extra: qđ necessariũ requiritur ad inducendã consuetudinẽ: vt probatur in. d. c. cum dilectus. Item simpliciter dicit, ꝙ cõsueuerũt publicare ⁊c. non enim dicit ꝙ cõsueuerunt per tanta tẽpora, p que sit inducta cõsuetudo: ⁊ sic non deponit super diuturnitate temporis, qđ est necessarium ad probandũ consuetudinem. nam verbum cõsueuerunt, non semper denotat perfectam consuetudinẽ. ad hoc qđ leg. ⁊ no. in. c. cum ecclesia sutrina. de cau. posses. ⁊ ppriet. imo hoc ⁊ bene potest verificari in bino vel trino actu. vt in. l. iij. C. de epi. aud. xxv. q. ij. in. c. ita nos. probatio autem debet cõcludere necessario. vt in. c. in presentia. de proba. Ex his clare cõcludo quoad secũdum, ꝙ per predicta non sit probata cõsuetudo, vt in ciuitate ⁊ comitatu Mutinen. non sit necesse apponere nomen imperatoris ⁊ per cõsequens dictum instrumentum nullã fidem facit, vt in auth. vt prepo. no. impe. nec potest dici, ꝙ ista sit modica solẽnitas, cuius defectus non habeat vitiare actum, vt in. l. i. ff. de ven. inspi. qr dico, qđ ista non est modica solennitas, cũ ad eam introducendã emanauerit. d. auth. cum tãta solennitate. ⁊ vt ibi colligit ex text. ⁊ glo. aliter ipso iure nõ valet instrumentum. inest ergo solẽnitas specialis maxime cum ibi apponatur verbum omne: quod habet excludere omnem dispensationem, ⁊ dispositionem inferioris: iuxta glo. no. in cle. vt hi qui. de eta. ⁊ qualit. Super hoc vltimum forte posset attentari quod non valuit consuetudo introducta sine consensu principis in ɔ̃rium: maxime cum imperator illaz solennitatem induxerit, non solum vt falsitas facilius possit deprehendi: sed etiam ad eorum honorem, ⁊ memoriam imperii: subditi autem non possunt statuere, ⁊ per cõsequẽs nec consuetudinem introducere cõtra inducta in fauorem principis. nisi forte esset talis consuetudo, de cuius initio non est memoria, vt in. c. super quibusdam. de verbo. signi. facit quod no. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ cum temperamẽto posset intelligi. c. cum dilectus. de fide instru. de hoc tamen vltimo de presenti non sitio.

¶ Casus consilij sequentis.

Factum super quo de iure consilium petitur in terminis infrascriptis in effectu continetur.

Quidã veniens ad mortem instituit heredem hospitale sancte Marie, ⁊ inter cetera onerauit dictum hospitale, vt deberet quolibet anno certis tẽporibus in testamento descriptis, distribuere vnum modium frumenti pauperibus venientibus ad dictum hospitale p eleemosyna petẽda: deniq; post mortem testatoris lapsi sunt quadraginta anni ⁊ longe vltra intra que tempora nunq̃ dictum legatum fuit executioni mãdatũ: tunc diocesanus loci instat pro executione dicti legati: replicat hospitale, qđ cum per quadraginta annos, ⁊ vltra, nõ habuerit memoriam dicti legati est illi prescriptum: vnde quemadmodum de alijs bonis potest disponere ad pias causas libere ⁊ absolute: ita de illis bonis relictis per testatorẽ. Queritur nunquid prescriptione possit dictum hospitale se tueri.

¶ Consilium. liiij.

1 Prescriptio contra vxorem non currit in rebus dotalibus constante matrimonio.

2 Prescriptio quadraginta annorum currit in legatis factis pauperibus incertis.

Videtur primo dicendũ ꝙ non, qr non valenti agere, nõ currit prescriptio. vt in. l. i. C. de anna. excep. vbi di., ꝙ durãte patria potestate non currit prescriptio filio in bonis aduẽtitijs: qr illa durãte filius nõ hz illorũ bono
1 rũ administrationẽ. sz omnimoda administratio ptinet ad patrẽ. † Idẽ probat in vxore constante matrimonio: nõ enim currit cõtra eam prescriptio in rebus dotalibus: quia constante matrimonio agere non potest. l. in rebus. C. de iure dot. Ad idem. c. quia diuersitatẽ. de conces. preben. ⁊ c. ex transmissa. de prescrip. sed in casu nostro legatum erat factum pauperibus incertis, qui non possunt ratione incertitudinis agere: ergo contra eos non debet currere prescriptio. ⁊ hanc opi. tenuit Anto. de butri. in c. nihil. de prescrip. ⁊ in hoc casu intellexit illum text. Secundo principaliter contra prescriptionem arguitur alio modo: ⁊ sic: prescriptio bona fide remota non adiuuat prescribentem. c. vigilanti. ⁊ c. fin. de prescrip. ⁊ in regu. possessor male fidei. de regu. iuris. lib. vi. sed in casu nostro non debet presumi bona fides, sed mala: quoniam cum hospitale sit heres extraneus, presumitur notitiã habere testamẽti, vt no. Barto. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de ver. obli. mala fides autem pbari potest ex coniecturis. vt no. idẽ Bar. in. l. celsus. ff. de vsuca. ⁊ facit. l. doli. C. de dolo. ⁊ c. ij. de renũ. lib. vi. ergo cum hospitale presumatur habere notitiam testamenti, in quo cõtinebatur dictum legatũ, non potest allegare prescriptionem: quia presumitur in mala fide. Tertio facit. l. fin. C. de sacrosanc. eccle. vbi patet. ꝙ in legato facto pro redemptione captiuorũ, sola currit prescriptio centenaria. vnde saltem hoc casu debet interuenire prescriptio centum annorum: probatur aliter, ⁊ sic omnia bona hospitalis principaliter sunt deputata in eleemosynam pauperũ, vt in cle. quia cõtingit. de relig. domi. ergo non videtur ꝙ hospitale possit allegare prescriptionem, ne dictum modium frumenti dispẽset inter pauperes. Est enim talis prescriptio cõtra ius, vel tanti temporis cursum de cuius initio non est memoria, vt in. c. i. de prescrip. lib. vi. ¶ Sed his nõ obstantibus contrariã sententiam arbitror in casu nostro veriorẽ. ⁊ primo ꝙ in casu nostro habeat locum prescriptio: contra opi. do. Anto. soleo adducere tex. expressum, cui impossibile est responderi, in. l. vt inter diuinum. C. de sacrosan. eccle. vbi probatur: ꝙ contra legatum factum pro redemptiõe captiuorũ currit prescriptio: ⁊ tamen captiui dupliciter agere non poterant primo quia captiui: secũdo quia incerti: sed his non obstantibus currit prescriptio: quia epo tanq̃ administratori pauperuz datur actio contra ecclesiã in bonis suis: licz ipsum corpus ecclesie tanq̃ inanimatum agere non possit: attamen ex negligentia administratoris currit prescriptio, vt in titu. de prescrip. per totum. Idẽ videmus in bonis minoris, qm lz non possit esse in iudicio sine authoritate curatoris. instit. de cura. ⁊ in. l. clarum. C. de autho. prestan. tamen ex negligẽtia administratoris currit prescriptio, vt. l. sicut. C. de prescript. xxx. anno. Et hoc idem in casu nostro voluit glos. in. d. l. vt inter diuinũ. que dicit idem dicendũ in legato facto pauperibus, qđ in legato facto pro redẽptione captiuorũ. ⁊ debet glo. intelligi in legato facto pauperibus incertis: sicut text. loquitur de captiuis. Item quia tex. ibi facit expressam mentionem de relictis factis hospitali. Ad idem dico alium pulcherrimum text. in aut. de eccle. titu. in. §. pro temporalibus. vbi text. generaliter dicit, ꝙ in legatis ⁊ hereditatibus ad pias causas spectatur prescriptio hodie. xl. annorum: vnde ponderãda sunt verba illius text. in eo qđ indistincte admittit prescri-
2 ptionem quadragenariã in legatis ad pias causas, sed † negari non potest in legatũ factũ pauperibus incertis, sic ad pias causas: cum omne legatũ factum pro anima, dicatur ad pias causas, vt no. in. l. si quis titio. ff. de leg. ij. ⁊ in. c. relatũ. de testa. ⁊ hanc opi. iamdudum tenui in lectura in. d. c. nihil. vbi de hoc dico et reperio quod expresse idem sensit Fede. de se. doctor egregius consilio. cj. vbi plus voluit, ꝙ nedum hoc casu curreret prescriptio: sed etiam ꝙ sufficeret tricenaria: motus quia hoc casu competit episcopo actio, non vt episcopo: sed vt administratori pauperum. competit enim episcopo sm eum, pro istis legatis factis pauperibus conditio ex. l. nulli. ⁊ l. si quis ad declinandam. C. de episco. et cler. quequidẽ cõdictio tollitur spatio xxx. annorũ, vt in. l. sicut. C. de prescri. xxx. an. ⁊ sic voluit Fed. facere differẽtiã inter legata facta pauperibus. ⁊ facta ecclesijs: quia respectu ecclesiarum requirit quadragenariã: sed respectu pauperũ dicit sufficere tricenariam. Hoc tamen vltimũ nõ soleo approbare: imo cõtra cum videtur casus in. d. §. pro temporalibus. vbi generaliter dicitur: ꝙ in legatis ad pias causas non currit prescriptio minor quadragenaria. ad idem opi. facit. l. i. C. de sacrosan. eccle. vbi equiparatur legatum factum ecclesijs: ⁊ pro redẽptione captiuorũ seu pauperibus quo ad prescriptionẽ inducẽdam. in vtroq; enim casu statuebatur illo tempore terminus centum annorũ: ex quo euidẽter colligitur ꝙ hec actio non regulatur sm alias actiões: sed est priuilegiata fauore pauperũ, sicut illa q̃ competit pro ecclesijs. iura enim nõ minus fauẽt pauperibus quo ad prescriptionẽ inducendã, q̃ ecclesijs, vt. d. l. si. ⁊. xvj. q. i. nam propter pauperes alendos bona fuerunt reseruata ecclesie in primitiua ecclesia. xij. q. i. c. videntes. Ex his omnibus aperte cõcluditur, ꝙ in legatis factis pauperibus incertis, currit prescriptio. xl. annorũ: si ergo currit prescriptio, vt heres nõ cogatur soluere, sed sibi lucrifacere. vt. d. l. si. ⁊. d. §. pro tẽporalibus. ergo fortius in casu nostro est admittenda prescriptio, que venit non ad pphanandum, id est ad cõuertendum in pphanos vsus sz ad cõmutandum in aliam piã causam: nã hospitale vult in piam causam disponere bona hereditaria quẽadmodum egit de alijs bonis hospitalis. Simile videmus in ecclesia, cuius bona ex dispositiõe testatoris, seu fundatoris deputantur ad certũ vsum: vt puta in alimoniã ministrorũ illius ecclesie, ⁊ p alijs necessarijs ipsius ecclesie, vt in. c. pastoralis. de his que fiunt a prela. ⁊ tamẽ prescribitur cõtra eam per aliam ecclesiã in illis bonis, vt si deputentur ad vsum illius ecclesie prescribẽtis, vt in. c. ad aures. ⁊ c. sanctorũ. ⁊ c. i. de prescri. ⁊ c. de quarta. ⁊ c. illud. eo. ti. ⁊. xvi. q. iij. licet. ⁊ c. inter memoratos. cum si. quinimo etiam laicus prescribit cõtra talia bona ecclesiarum deputata ad certum pium vsum, vt in. c. i. de prescrip. lib. vi. ⁊ in c. causam. eo. tit. per locũ a speciali. fortius ergo debet valere prescriptio in casu nostro, vbi agitur de modico preiudicio: cum omnino in piam causam talia bona sit expendẽda. ¶ Concludo ergo ꝙ in casu nostro potest hospitale se tueri cõtra diocesanũ loci, prescriptione. xl. annorũ. bona fides autem presumitur regulariter in prescribẽte. vt no. in. c. si diligẽti. et. c. si. de prescrip. ⁊ per Bar. in. d. l. celsus. non obstãt cõtraria superius alle. Et primo rũdetur. ad. l. i. ⁊. l. in rebus. pcedunt enim illa iura in vxore ⁊ filiosfamilias, qui nullo modo valẽt agere durantibus patria potestate, et matrimonio. sed in casu nostro eps potest agere tanq̃ administrator pauperum, vt in. d. l. nulli. ⁊. l. si quis. vnde ppter suam negligentiam currit prescriptio, sicut currit in bonis ecclesie, que nõ minus sunt priuilegiata q̃

legata facta pauperib⁹. et eodem modo respondetur ad. c. quia diuersitatem. et c. ex transmissa. procedit enim in non valere agere. opinio autē do. Anto. non probat̄ mere. nam fundabat se super. d. l. i. cui satis est responsum. et per text. d. c. nihil. quem doct. cōiter intelligūt alio modo, ꝙ ipse intelligat. ¶ Ad scdm̄ 3m̄ de p̄sumptione male fidei propter testamētum respondeo ꝙ p̄cederet, si testamentū fuisset repertū in hospitali: sed in casu nostro fuit alibi repertū. Itē procederet, si rector illius loci cui hereditas fuit relicta, fuisset ppetuus, sed administratores ill⁹ loci quotidie remouent̄ ad libitum rectoris hospitalis maioris: vnde Is presumat̄ scientia in eo, qui erat administrator tempore apprehensionis bonorū: quo casu p̄cedit dictū Bar. pi call. tamen in successore non presumit̄ ista scientia: ex quo enim reperit hospitale illa bona possidere, potuit p̄sumere, ꝙ ex aliqua legitima causa possidentur: et sic a se potuit prescriptionē inchoare, vt est tex. iuncta gl. in. c. de quarta. de prescrip. tenet Dy. in. c. possessor. de reg. iu. lib. vi. facit quod no. Bar. in. l. cum heres. de diuer. et tēpo. p̄scrip. ¶ Ad tertiū de. l. si. videtur ꝙ procedebat sm̄ illa tēpora: sed hodie pro istis legatis ad pias causas sufficit p̄scriptio. xl. annorū: et ecclesie Romane dūtaxat reseruat̄ p̄scriptio centenaria, vt in auf. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. et ibi per doc. et no. in. d. §. pro temporalib⁹. et. xvi. q. iii. c. si. ¶ Ad quartum et vlti. arg. dico ꝙ p̄cederet si rector hospitalis vellet bona hospitalis ꝯuertere in prophanos vsus: quo casu p̄scriptio esset contra ius: sed in casu nostro vult disponere in piam causam ista bona. sicut reliqua bona ipsius hospitalis: et sic non est contra ius: imo conformatur iuri: vt in. d. cle. quia contingit. et sic sufficit bona fides vna cū cursu quadraginta annorum.

¶ Consilium. lv.

1 ¶ Causa nullitatis deuoluit totum negotium ad superiorem.
2 Statutum tollens dictionem nullitatis, debet intelligi nisi nullitas sit patens.
3 Prescriptio sine possessione non procedit.

In causa que ad presens vertitur inter cōmune Serteani ex vna parte, et cōmunitatem Castilionicelli ex alia, super quibusdā finibus, Quoniam per alios et per me alias plene scriptū extitit in fauorem cōmunitatis Serteani, paucis in presentiarū vtar verbis, cōclusiue omissa argumentorū inductione p̄cedēdo, et prosequar principaliter quatuor mēbra. ¶ Primo circa validitatem appellationis interposite per commune dicti Serteani a snīa lata contra eos super dicto possessorio. ¶ Secundo presupposito sine veritatis preiudicio quod non potuit appellari, an saltē per viam nullitatis sententie debeat audiri. ¶ Tertio an in causa appellationis seu nullitatis debeat dictum commune obtinere in possessorio. ¶ Quarto an idem sit dicendū in petitorio: vt scz pro dicta communitate sit ferenda sentētia. ¶ Circa primū, quāq̄ videat̄ obstare huic appellationi interposite pro cōmuni Serteani. l. vnica. C. si de momē. poss. fue. appel. tamen Bar. melius q̄ alibi intellectum illius. l. examinaut in l. ii. ff. de appella. reci. vbi inter cetera 3 notabiles limitationes, quas ponit ad solu. illius. l. dicit illam. l. non procedere quando alteri iniuste aufertur sua possessio: quia tunc talis snīa lata sup possessorio, est magnū preiudicū, cū grauissimū sit perdere possessionē sine causa, vt in. l. fin. C. si per vim vel alio modo. et. l. vlti. C. de rei vēdi. et in. §. commodū. institu. de interdi. saltē in eo qui non valet, nisi remediū possessoriū intentare. et ex difficultate p̄bandi dominium sepe perdita possessione perdatur dominium, vt in effectu in. c. sepe. de restitu. spo. vbi text. not. ideo intelligit Bart. d. l. vnicam, quando per sententiā possessor reponit̄ in pristinum statum: quia tunc parat modicū preiudicium: quia sicut prius habebat petere, eodem modo poterat nunc post snīam rem petere: probat ratione. nam illa lex vnica est fundata in remotione appellationis super modicitate preiudicii: vt not. ibi: et per gloss. in. d. l. ii. sed negari non potest quin fiat preiudiciū quando per snīam aufertur possessio sine causa legitime eam habenti: ergo potest tunc appellari, et p̄sertim hoc est tenēdum: quia de iure canonico a tali sentētia indifferenter potest appellari, vt leg. et no. in. c. cum ad sedem. de resti. spo. et in cle. vnica. de sequestr. possess. in fi. Ius ergo ciuile deuians ab hac dispositione equissima, debet quantum fieri potest restringi. Aliam limitationem solennem quantum ad propositū nostrū posuit idem Bart. in. d. l. ii. dicens, ꝙ. d. l. vnica, non interdicit simpliciter appellationē in possessorio: sed solū disponit, vt non obstante appellatione sententia ꝯsequatur effectū suū: quasi dicat, ꝙ licet alias appellatio a diffinitiua suspēdat executionē sententie. vt in. l. i. ff. ad turpil. et. l. ii. ff. de penis. et. l. vnica. §. inter. ff. nil noua. appella. pendē. et. c. venientes. de iureiur. cum simi. tamen hoc casu propter modicitatē preiudicii sit executio: sed nihilominus p̄ceditur super appellatione, et eam iustificata retractatur executio: nec hoc est nouum, nam idem videmus in appellatione interposita ab executore: per talem enim appellationē non suspēditur ex toto executio: sed proceditur, prout habetur in. l. ab executione. C. quo. appella. non reci. Item simile videmus in appellatione ab interlocutoria, que non impedit processum iudicis, nec inducit retractationē attentatorū, nisi ea prius iustificata, vt in. c. nō solum. de appel. lib. vi. et hec sunt de mente Bart. in. d. l. ii. que dicta puto verissima et notanda. Unde ad propositū nostrū, cum per snīam latā

a cōmissariis dominorū aufertur iniuste communitati Serteani legitima eorum possessio, potuit a tali snīa communitas appellare. Item ex alia ratione proxime dicta potest dicta appellatio iustificari. et hoc quo ad primum. ¶ Quoad secundum, presupposito sine veritatis preiudicio, quod appellari non potuerit, an saltem per viam nullitatis debuerit audiri dicta communitas Serteani in dubio: puto qꝺ sic: per text. no. in. c. licet. de sentē. excō. lib. vi. vbi probatur ꝙ per desertionē appellationis nō excludit̄ via nullitatis. Idem p̄batur per locum a speciali. in cle. vnica. de re iud. facit quod leg. et no. in. l. i. C. quando prouo. nō est neces. et in. l. si expressim. ff. de appel. et in. c. sepe. et. c. dilecto. de appel. quin

1 imo notanter dixit Bar. in. d. l. si expressim. † qꝺ causa nullitatis deuoluit totū negotium ad superiorē ita qꝺ superior potest corrigere in parte, et in toto et supplere, et omnia facere que prius iudex debuisset facere sicut ꝯtingit in remedio appellationis. all. dicta Innocē. in. c. cum contingat. de offi. dele. Nec obst. si dicatur statutū huius ciuitatis Senarū obuiat dictioni nullitatis: potest enim ad hoc multipliciter responderi: etenim mihi in facto presupponit̄. statutū solum dicere ꝙ si appellatio efficitur deserta per lapsum duorū mensium, intra quos appellatio debebat expediri, ꝙ non debet pars deserēs amplius in illa causa audiri per viam nullitatis. hoc enim statutum primo non obst. quia negat̄ per partem appellationē fuisse desertā: et saltem non fuit deserta ex hoc capite statuti: quia non per lapsum duorū mensiū: vnde cum illud statutū veniat contra ius, debet strictissime intelligi: ita ꝙ non debet excedere casum propriū, in quo loquitur, vt leg. et no. in. c. cum dilectus. de consue. et in l. ii. C. de nouo. et in. c. in nostra. de iniu. et in. l. iii. §. hec autem verba. ff. de neg. gest. et qꝺ no. Bar. in. l. oēs populi. ff. de iusti. et iu. et Joan. and. super regu. pro possessore. in mercu. Item quia non debet induci iuris correctio per idēntitatē rationis, saltē que non est expressa, vt no. Bar. et Bal. in auf. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. et facit quod no. Bar. in

2 l. liberorum ff. de ver. signi. † Preterea statutū tollens dictionē nullitatis debet intelligi, nisi nullitas sit patens, vel incōtinenti possit probari. ad hoc. c. cū bertoldus. in fi. de re iudi. et glo. no. in. l. i. §. siue autem. ff. de tab. exhi. per Bal. in. l. data opera. C. qui accu. non pos. in cōmento maiori. per Olde. suo consi. xlv. quod inci. cum litera executoria. et alle. pro casu. l. penul. C. qū prouo. non est ne. et de resti. spo. c. literas. penulti. respo. ibi dum dicit: et probationes offerunt̄ incōtinenti. et adduco no gloss. in c. suscitata. de in inte. resti. in versi. effectū sentētie. que clare cōcludit qꝺ dispositio tollens dictionē nullitatis, non debet intelligi de illa que potest incōtinēti probari. et facit qꝺ no. Pan. in cle. vnica. de renun. probatur ratione: nam in dubio non est presumendū ꝙ statuentes velint fouere apertius iniustitiam. et tollere de iure viuus, et dare alteri. imo tale statutum nutriens apertā iniquitatē esset nullum. iiii. dist. erit autem lex. et in. c. si. de p̄scrip. no. Bar. in. l. omnes populi ff. de iusti. et iur. et in. l. fin. C. si contra ius vel vtili. publi. si nullitas sentētie esset notoria que incontinenti possit probari, iniquū esset quod talis exceptio excluderet̄. esset enim tollere defensionez, que est de iure naturali. vt in cle. pastoralis. de re iudi. ergo intellect⁹ illius statuti non est reducēdus ad casuz nostrū, in quo euidēter constat de nullitate sententie: maxime in eo ꝙ fuit lata in ecclesia, vt in. c. decet. in fi. de immuni. eccle. lib. vi. et hāc et alias causas nullitatis huius sentētie, plene tetigi in alio consi. quod in hac materia nullitatis scripsi. Ulterius p̄batur alia cōsideratione. Ubicūq̄ statutū seu lex disponit causa non expssa, debemus cōsiderare rationē naturalē, que potuit mouere legislatorem: et si illa est vnica et indubitata: quia alia ratio non potest naturaliter cōiecturari, debemus ad limites illius rationis cōiecturate legē extēdere, et restringere, vt no. dixit Cy. post alios in. l. nō dubium. C. de legi. et Bal. in. l. maximū vitium. C. de libe. preteri. facit tex. in. l. scire oportet. in ver. sufficit. ff. de excu. tuto. et gloss. no. in. l. tale pactum. ff. de pac. sed in dicto statuto non potest alia ratio naturaliter cōsiderari, in eo quod tollit dictionē nullitatis appellatiōis, indistincte per lapsum duorū mensiū: nisi quia statutū presumpsit quod ex quo non expediuit appellationē infra duos menses. p̄sumitur qꝺ calumniose opponit de nullitate causa differendi executionē snīe: simile in. d. cle. vnica. de re iudi. sed vbi est euidēs et clara nullitas, cessat p̄sumptio calumnie, ideo debuit cessare dispositio. ad hoc bonus text. in. d. c. literas. Preterea et vltio ex quo pars Serteani fuit de facto admissa ad p̄bandum iniquitatē, seu nullitatē sententie, et eam probauit: est pro ea ferenda sentētia. ad hoc notabile dictum Innoc. in. c. constitutus. de in. presbyte. vbi dicit, ꝙ conuentus possessorio recuperandi non debet audiri ante restitutionem, super proprietate tamen, si de facto fuit admissus, et eam probauit, debet iudex pro eo ferre sententiam. hinc no. dixit etiam Jan. in. c. dilecta. de rescrip. et in. c. cum bertoldus. de re iudic. quod licet postq̄ sententia transiuit in rem iudicatam, non debeat audiri pars aduersa super nullitate sententie, tamen si de facto fuit admissa, et iniquitatem probauit, est retractanda sententia non obstante transitu in rem iudicatam: quia de qua re iudex cognouit, de ea debet pronūtiare, vt in c. cum super. de cau. posses. et proprieta. et in. l. de qua re. ff. de iudic. et hec sufficiāt quo ad secundū membrū. ¶ In tertio membro procedam breuius: quia in facto mihi presupponitur ꝙ communitas castri Serteani probauit possessionē dictorum finium antiquiorē q̄ pars aduersa. Itez per plures et meliores testes, adduxitq̄ titulū seu titulos: pars autē aduersa inxo

uersa nixa est solum probare possessionem. quare ex triplici capite quorum quodlibet p se sufficit ad victoriã dico q dicta cõitas Serteam dz obtinere in possessorio retinẽde: qr vbicũqz vtraqz pars pbat p testes possessionẽ, & fundat se sup eadem spẽ possessionis, cum impossibile sit q duo eãdẽ rẽ, & eodẽ mõ insolidũ possideãt seu possederint: vt in.c.licet.de pb.&.l.ij.§.ex cõtrario.ff.de acq.pos. ferenda est snia pro ea parte que probauit p plures seu meliores testes: & vbi hincinde esset paritas testiũ est snia ferẽda pro pbãte possessionẽ magis diuturnã, & antiquã & si deponãt vtriusqz partis testes sup eo tpe fert sententia pro eo qui vltra possessionẽ pbauit titulum. nã in his casibus is q melius pbauit psumitur vere possedisse, alia vero pars psumit potius occupasse temere q possedisse. ista pbant notanter p tex. & gl. & doc. in.c.lz. & alleg. clarissime voluit Bar. in.l.si duo.ff.vti pos. Idẽ Jaco.de are. But. & Cy.in.l.i.C.eo. At in casu nostro cõitas Serteani non solũ pualet in vno ex pdictis: sed in oĩbus tribus pbauit, nõ tñ per plures & meliores testes: item antiquiorẽ possessionẽ, sed etiã titulũ. ideo cõmunitas debet esse superior in interdicto vti possidetis: & alteri parti que psumenda est iniuste, qñqz possessionẽ intrasse, & aliquod commodũ percepisse, debet īcipi decetero ne audeat molestare cõmunitatem Serteani: & forma sententiãdi clare colligit ex dicto.c.licet. ¶ Et per hoc infero ad quartũ mẽbrũ principale. dico enim q pro dicta cõitate Serteani est ferenda snia etiã quo ad proprietatẽ. nã vltra titulũ pbatũ probant pscriptionẽ longissimi tẽporis: cõmunitas vero Castronielli non
3 pôt pretendere prescriptionẽ: † qr pscriptio sine possessione nõ pcedit vt in regula. sine possessione. de reg.iu.lib.vi. sed ipsi homines dicti castri nõ presumuntur possedisse: sed potius iniuste possessionẽ intrasse: vt.s.dixi: ergo nõ probãt prescriptionẽ: nam vt predixi certum est qd communitas Serteani que vere presumitur possedisse, prescripsit rõne possessionis, & presumitur bona fides maxime intercedente titulo: vt in.l.penulti.C.de euic. per Bart. in.l.celsus.de vsucap. tenet gloss. in c.si diligenti. & c.fina.de prescript. ergo pars aduersa eodem tempore non prescripsit: quia sicut impossibile est vt duo insolidum & eodem tempore possideant. ita impossibile est, vt duo eodem tempore eãdem rem prescribant: & facit quod not. Dy.in regula, sine possessione.de regu.iur.lib.vi.

¶ Consilium.lvi.

1 ☞ Respectus debet haberi ad monetam antiquam in dispositione legis.
2 Puniendus an quis sit secundum legem existentem tempore delicti secundum illam que reperitur tempore sententie.

Quod solutio fieri debeat ad estimationẽ monete antique, que erat tempore quo dñs noster papa disposuit super emptione bonorũ stabiliũ, seu solutione annua fienda monasterio Montis maioris. videt tex. iuncta gl. in verbo duos solidos. in.c.conquerente. de offi.ordi. nã ex dispositione legis canonice fuit inductũ, vt qlibet solueret annuatim pro cathedratico, seu synodatico episcopo diocesano duos solidos. x.q.i.c.i. & in d.c.conquerente. & tñ glo. notanter dicit q isti solidi sunt soluendi fm estimationem illius monete, que ab antiquo, & ab initio solui consueuerat. nisi circa solutionẽ minoris monete, que nũc est in vsu, sit prescriptum siue sit maior moneta, siue minor: & ad hoc alleg. c.olim.de censi. & illa gl.a nemine ibi reprobatur. Secũdo ad idẽ videt tex. in.d.c.olim. de cen. non enim potest intelligi ille tex. in solutione fienda ex pctu: sed ex dispositione legis, cũ loquatur de solutione fiẽda nomine cathedratici, quod debetur ex dispositione iuris: vt.s.dixi. & tamẽ tex. ibi mandat solutionem debere fieri secũdũ estimationem antique monete pro hoc aperte, ad idem facit quod not. Hosti. in summa. in tit. de censi.§. ex quibus causis ver. quid si moneta. licet enim in principio senserit, vt cathedraticum debeat solui de moneta currenti, si moneta sepe variatur. tñ firmat in dicto.§.quid si. prealleg. quod si per sexaginta annos fuit facta solutio de certa moneta, debet in posterũ ad illius estimationem solui, si illa antiqua moneta variatur per dictum.c.olim. sz in casu nostro fuit facta solutio vltra sexaginta annos fm antiquã monetã, saltem ad illius estimationem: ergo fm illã debet fieri solutio p dictũ c.olim. Tertio videt casus in.l.quotiens.C.de suscep. & archa.libr.x. vbi lex generaliter disponit, quod vbicũqz certa summa solidorum est soluenda, non intelligit de solidis vsualibus, & currentibus pro tẽpore: sz de illis antiquis quorum septuaginta duo faciũt vnã librã auri. & sic lz lex mandat solutionem certo r solidor fiendã, nõ tñ intelligit de solidis vsualibus, & currentibus: sed antiquis existentibus eõ tempore legis. hoc idem apertius sensit gl. in.l.si.ff.de in ius vo. vbi tex. certo casu mandat quẽ condẽnandũ in quinquaginta aureis & glo. dicit tex. intelligendũ de illis aureis quorũ septuagintaduo faciunt vnã librã auri. & sic non habuit respectum ad vsualem monetã. & idem voluit gl. in.l.qui cumqz.C.de ser.fugi. & insti.de pena teme.li.§.si.in si. & Jo.an. post Vin. in.c.deinde.super gl.si.xxvi.dist. & in addi. Spe. in titu. de instru.edi.§.
1 porro.in si. vbi clare sentit † q etiã in dispositione legis debet haberi respect⁹ ad monetã antiquã, & nõ ad currentẽ. Et per hoc & alia inferius statim dicẽda videt Spe. vsquequaqz iterum dicere in tit. de sol.§.nũc aliqua. vers. pone. vbi dicit, q in solutione fienda ex dispositione legis, debet attendi moneta currẽs solutionis tẽpore & alleg. tex. iuncta glos. in.c.ij.de maledi. & in.c.olim.de iniur. & facit qd lex semp loquit. l.arrianus.C.de here. & videt dictũ Spe. respectu solutionis fiẽde seq Bal. in.l. illud.C.de sacrosan.eccle. nam primo dictum suum videtur contra predicta, & nullibi probat. iura enim que allegat, potius faciũt in contrariũ. nam intelliguntur de vsualibus: qr expresse hoc disponunt. si enim specifice hoc non disposuisset, debuisset intelligi de solidis aureis, quorũ septuagintaduo faciunt vnã librã, per.d.l.quotiens. & alia superius allegata. ideo male iudicio meo senserunt ibi glosse dicentes quod etiam si nõ fuisset dictum de vsualibus, debuisset nihilominus de illis intelligi. quod est falsum per.d.l.quotiens. preterea contra dictũ Specu. induco hanc rationem, pena debet esse cõmensurabilis delicto.l.respiciẽdum ff.de penis. & c.non afferamus.xxiij.q.i. sed lex disponens de certa pena pecuniaria respectu delicti, habuit respectum ad valorem monete existentis tẽpore dispositionis ex quo aliud non expssit: ergo nõ dz intelligi de alia moneta. q posset esse intantũ diminuta, q quam pena esset ita exigua q daret materiã & audaciã delinquendi contra.c.pauper.xi. q.iij. Item posset esse intantũ augmentata. quod excederet debitã vindictam: & in odiosis nõ videt lex semper loqui: sed debet restringi si fieri potest ad tempus dispositionis. facit qd legi. & no. in.l.certa forma.C. de iure fis.lib.x. Preterea presupposito q dictũ Spec. sit verum in se, tamẽ in casu nostro nullo modo procedere potest: loquitur enim quãdo ex dispositione legis nulli est acquisita obligatio, vnde cũ legis effect⁹ pendeat: satis potest sustineri, vt habeatur respectus ad pecuniã currentem tempore, quo quis incidit in legem arg.d.c.ij.de maio. & obed. & d.c.olim. sed in casu nostro obligatio fuit tempore prouisionis papalis acquisita monasterio Montis maioris: ergo debet intelligi de moneta tunc currente ne obligatio varietur in his. satis enim sentit Bar.
2 in simili qõne. in.l.omnes populi.ff.de iusti. & iu. dum querit, † an quis sit puniendus fm legem existentẽ tempore delicti, an fm illam que reperitur tẽpore snie: & cõcludit q si per legem existẽtẽ tẽpore delicti imponatur pena ordinaria, fm illã est iudicãdũ: qr debet haberi respect⁹ ad tempus orte obligationis ad quod allegauit.d.c.olim. & statim per delictũ videt quis obligatus ad penam tunc existentẽ.l.i.ff.de penis. & c.pueris.de sen.exco. cũ si. ita indubitanter videt dicendũ in proposito: nam propter obligationem ortã tẽpore cõtractus dicimus, qd habetur respectus ad monetã tunc currentẽ: iuxta id quod legi. & no. in.l. cum quid & l.vinũ.ff.si cer.peta. idem ergo in dispositione legis, ex quo tẽpore quo emanat, nascitur ex ea & acqrit alteri obligatio. Quid amplius adduco cõsiderationẽ incõuincibilẽ: dñs papa disposuit, & statuit sup solutione fienda monasterio Montis maioris in recõpensationem eorum, que fuerant sibi subtracta per eum in fauorem monasterij sancti Antonij: ergo necessario debuit intelligi de moneta tũc currẽte: qr nõ pôt fieri recompensatio damnorũ illatorũ, nisi fiat estimatio per pecuniam certam & inuariabilem. arg. in.l.i.ff.de contrahen.emp. Pecunia enim habet certum pondus, formã & materiã. vt in.d.l.i. vnde statuendo solutionẽ in cõpensationem damnorum, non potuit intelligi, nisi de illa moneta tũc currẽte: qr vigore incerte & variabilis monete, non posset fieri recta dãnorũ illorum estimatio & recõpensatio. ar. in.d.l.vinum. & l.cum quid. & quod in eis no. & in.l.paulus. als incipit creditor.ff.de sol. Simile videmus cum agitur ad rescissionẽ contractus propter deceptionem & damnum datum vltra dimidiam iusti pretij. nam in consideranda deceptione inspicim⁹ valorem rei tempore contract⁹ qr aliter non potest quis dici deceptus in contractu iuxta id quod legitur & no. in.c.cum dilecti. & c.pe.de emp. & vend. & l.ij.C.de rescin.vendi. ita ad propositum non potuisset dominus noster papa facere rectam recompensationem damnorum per solutionem annuatim fiendam, nisi habuisset respectum ad monetam tunc currentem tempore recompensationis facte.

Consilium.lvij. Vide.s. in prima parte consil. centesimi primi quod hic repetebatur.

¶ Consilium.lviij.

1 ☞ Fideicommissum relictum ab herede si sine liberis decesserit non debetur, si decessit relicto nepote, quem ex filia susceperat.
2 Substitutio directa facta per nomen collectiuum institutis duobus filijs impuberibus, videlicet si vterqz decesserit in pupillari etate, talis sit heres: vno decedente in pupillari etate alter est substitutus.
3 Voluntas disponentis siue expressa vel tacita, siue coniecturata debet attendi in vltimis voluntatibus cuiuscunqz qualitatis sint: siue sit directa substitutio, siue fideicommissaria, siue conditio, siue testamentũ vel codicillus.

Quidam Nicolaus suum cōdidit testamentū in quo quinqȝ filios sibi heredes instituit pro equali portione, et eos ad inuicem substituit: et si omnes morerentur sine filijs legitimis, et naturalibus, tunc eo casu adueniēte voluit domū suā cum massaritijs deuenire, et esse suorū nepotum carnalium ex fratre: et dictos suos nepotes sub conditione predicta sibi heredes īstituit et fecit in dicta domo et massaritijs: deniqȝ testatore mortuo decesserunt tres ex dictis filijs heredibus institutis a dicto testatore, nō superstitib⁹ sibi filijs legitimis, et naturalibus: quartus vero decessit post mortē illorum trium relicto vnico filio Joannes nole. Postmodum moritur dictus Joānes superstite Nicolao vltimo filio dicti testatoris. Vltimo loco moritur dictus Nicolaus sine filijs legitimis et naturalibus cōdito testamēto in quo extraneos heredes sibi instituit. Nunc queritur an dicti nepotes ex fratre primi testatoris admittantur ad legatū, seu ad substitutionem dicte domus saltem pro partibus illorum filiorum, qui sine filijs legitimis et naturalibus decesserūt. ¶ Et primo altissimi omnium cōditoris postulato suffragio, videtur, qd in nullo dicti nepotes debeant admitti: quoniam cum fuerint vocati sub conditione, si omnes decederent sine liberis, et vnus illorū decessit relicto filio legitimo, et naturali: ergo defecta conditione non debent ad

1 mitti: vt in.l.ij.C.de condi.inser. vbi patet, qd fideicommissum relictū ab herede, si sine liberis decesserit, nō debetur. si decessit relicto nepote, quē ex filia susceperat. Nec obstat si dicatur qd in quibusdā ex filijs extitit cōditio: vnde pro parte illorum debetur fideicōmissum, seu admitti debet substitutio: vt in.l.lucius.§.caio.ff. ad treb. qȝ illud procederet qū cuilibet illorum filiorū fuisset facta substitutio separatim, vel fideicōmissum relictū: sed in casu nostro fuit facta omnibus sub nomine collectiuo. s. si omnes decederent sine filijs. cū ergo vnus ex eis habuisset filiū et eo superstite decessit, deficit cōditio: qȝ nō fuit verū dicere, qd oēs decesserūt sine filijs: ar. in hoc.l. si fuerit. et.l. si is qui ducēta.ff. de reb.dub. Nam conditio debet adimpleri in forma specifica. vt in.l. cum fundus. et.l. qui heredi.ff. de condi. et demon. et c. nā nostrā.el.i. de iureiur. Secūdo principaliter pro ista parte videtur tex.l.i.pe.C.de impu. et alijs substi. vbi dicitur, quod quidam duobus impuberib⁹ filijs suis heredibus institutis adiecit, si vterqȝ impubes decesserit illū sibi esse heredem: demum alter dūtaxat decesserat in pupillari etate. querebatur an in partē istius debeat substitutus admitti: et deciditur ibi quod non: quia cum substitutio fuerit facta sub nomine collectiuo, scilicet si vterque decederet in pupillari etate, nō extitit cōditio altero dūtaxat in pupillari etate decedente. Et pro ista parte possent multa allegari: sed non est multum instandum. cum verba pro ista parte videātur clarissima: ideo frustra recurritur ad interpretationē: vt in.l. ille aut ille. et.l. non aliter.ff. de lega.iij. ¶ Sed his non obstātibus que vere casui nostro minime obstare arbitror, puto qd isti nepotes ex fratre debeāt admitti ad totum ius, quod cōpetebat illi filio vltimo mortuo super dicta domo et massaritijs: nō autem dico quod debeāt admitti ad partes illorum, qui decesserunt primo loco sine filijs: quoniā isti nepotes non fuerunt substituti simpliciter filijs morientibus sine liberis immo filij fuerunt inter se adinuicem substituti: ita quod vnus debet succedere alteri vsqȝ ad vltimum et sic in hereditate illorum trium, qui primo decesserunt sine filijs, successerunt pariter duo filij superstites ex dispositione testatoris: nec admittitur nepotes tertio loco substituti. vt.d.l. penult. et.c. capitu.ij pater. de testa lib.vi. quarto vero qui decessit relicto filio masculo, nō potuerūt alio modo succedere illi nepotes, nec in parte contingēte ex persona propria, nec in alijs portionibus eis contingētibus ex personis fratrū mortuorū: quia nedum ipsi excluduntur, cum in persona illius defecerit conditio sub qua fuerant vocati.l. heredes mei.§. cum ita. quinimo dico, quod etiam vltimus frater excluditur ab illius successione: quia licet fuerint adinuicem simpliciter substituti, tamen tacite subintelligitur, si quis decederet sine filijs. vt est tex. notabi. et singularis inter coniunctos in.l. cum auus.ff. de condi. et demonstra. vbi dicitur, quod quidam instituit filium ac nepotem ex altero filio, et adiecit quod si nepotes decederent infra vigesimum annum deberent hereditatem restituere patruo suo: demū decessit nepos infra illā etatē liberis relictis, videbatur quod cum in substitutione nulla fuisse facta mentio de filijs, quod teneretur restituere hereditatem patruo suo sm verba testatoris, contrarium tamen ibi deciditur: dicitur enim quod in euentum liberorum deficit conditio coniectura pietatis, quasi minus fuerit scriptum, qȝ dictū, et est ille tex. vt dixi, singularis in eo quod restitutio debeat fieri non extraneo: sed filio testatoris et tñ subintelligitur ex quo institutus erat nepos ex filio nisi decederet filio relicto: et per illum tex. ampliantur multum no. in.l. cū acutissimi.C. de fideicō. et.l. generaliter.§. cum autem.C. de insti. et substi. nam solent intelligi illa tñ qū restitutio erat fienda extraneo: vt sic intelligatur tacite facta mentio de filio instituti, sed idē est vbi institutus et substitutus sunt cōiuncti: et quilibet habuit portionē suā. ita dicēdum in proposito qd licet filij fuerint inuicem substituti, nulla facta mētione de eorum filijs: tamē debuit subintelligi, nisi decederet cū filijs. v.l.

cum auus. Quare concluderem qd quartus filius qui pro sua dimidia successerat tribus fratribus premortuis sine filijs iuxta substitutionē testatoris, totum ius sibi competens transmisit in filiū suū, et quo ad personam suā olim deficit conditio, et respectu filiorum et respectu nepotū. vt patet ex predictis. Sȝ totū dubiū remanet respectu partis cōpetētis vltimo filio tam ex persona propria, qȝ ex persona illorū triū fratrū premortuorū sine filijs, quibus successit pro dimidia iuxta dispōnem testatoris, an illa pars debeat venire ad istos nepotes. Et preterea si ille filius fratris viueret, seu vixisset tpe mortis isti⁹ Nicolai vltimi, res esset magis dubia, p no. in.l. quidā testamento proculū.ff. de vul. et pu. et.l. heredes mei.§. cum ita ad trebel. et.l. penul.C. de impub. sed nō oportet disputare cū iam esset pmortuus, et solus supererat iste Nicolaus qui decessit sine filijs proprijs, et sine filijs fratrū premortuorū. Quo casu puto, vt supra dixi, qd isti nepotes debeant venire ad totum ius, qd dicto Nicolao cōpetebat sup illa domo, et massaritijs ex persona sua, et aliorū, qb⁹ successit: moueor principaliter p text. dicte.l. heredes mei.§. cū ita. vbi vř hoc expressum. ibi enim pater instituit duos filios suos et adiecit qȝ si vterqȝ sine liberis diē suū obierit, omnē hereditatē volo ad neptē meam Claudiam peruenire: demū decessit ex filijs cū liberis. reliquus vero decessit postmodū sine liberis. deciditur ibi qd neptis Claudia substituta admittitur ad partē illius, qui decessit sine liberis: et sic in partē illius in quo extitit cōditio. licet substitutio fuisset facta per nomen collectiuū, vt si vterqȝ decederet sine liberis etc. reddit ibi tex. rationem, qd hoc admittit non pp̄ter verba: qȝ illa prorsus resistūt: qȝ verū fuit qd vterqȝ nō decesserit sine liberis: sed propter voluntatē defuncti quē spectari dȝ, admittitur. Hoc ita punctualiter cōtingit in casu nostro Is enim fuisset dictū, si oēs decesserint sine liberis etc. tamē ex quo in persona vltimi extitit conditio: et qd plus est, nemo remāserat ex prioribus fratribus: debēt isti nepotes admitti nō ex significato verborū: sed propter presumptam voluntatē testatoris. Scđo hoc videtur aperte probari ex ratione.l. penul.C. de impub. et alijs substit. aliter inducendo quā

2 supra inductū. vbi cū institutis duobus filijs impuberibus fuit facta substitutio directa per nomen collectiuū, videlicet si vterqȝ decessisset in pupillari etate illis sit heres demum vno tantum decedēte in pupillari etate, deciditur ibi, qd substitutus nō debet admitti in illius portione: propter volūtatē p̄sumptā testatoris: qȝ p̄sumendū est patrē cogitasse primo decedenti fratrē suū debere succedere: et sic qd propter amorē filialē eos substituerit adinuicē, ergo ex ratione text. que debet attendi ad ampliandū vel restringendū dictum.l. cum pater.§. dulcissimis.ff. de leg.ij. aperte cōcluditur, qȝ si nō fuisset illa presumpta voluntas testatoris, que causatur ex amore filiorū. arg. in.d.l. cum acutissimi. venisset substitut⁹ in portionē illius, in quo extitit cōditio: licet in persona vtriusqȝ nō extiterit, qȝ sic fuisset dictū, si vterqȝ etc. et est l hoc ille tex. sic inductus satis notabilis ad casum nostrum. et per illum tex. tollitur obiectio que posset fieri contra dictam.l. heredes mei. videlicet qd illa loquitur in fideicōmissaria restitutiōe: nā idē est in directa, vbi p̄dicto modo fuit facta substitutio per nomē collectiuū vt probatur in d.l. pen. et expresse voluit Bar. in vtroqȝ loco. et facit qd ipse no. in.l. quidam testamēto proculū.ff. de vul. et pup. Preterea in casu nostro non est loc⁹ directe substitutioni: qȝ ille vltim⁹ frater decessisset post pupillarem etatem et substitutio fuit facta per verba cōmunia et directa inepta no. in.l. cēturio.ff. de vul. et pupil. et.c. ij pater. de testa. lib. vi. Nec etiā obstat si dicatur, quod in casu nostro non fuit facta substitutio per nomen collectiuū, sicut in.d.§. cum ita. et in.d.l. pe. qȝ cōtrarium est verū, cum magis sit collectiuum verbū omnes, quā verbū vterqȝ, et in materia nostra Bar. illa equiparauit in.d.l. pe. et in.d.§. cum ita. Nec etiā obstat si dicatur, quod in.§. cū ita. primo testator singulariter et distributiue dixit, Si quis filiorū meorū sine liberis diē suū prior obierit, partē suā superstiti fratri restituat etc. quia hoc nihil ad rumbum. Nam illa substitutio distributiua, et reciproca, non refertur ad ibi substitutos secundo loco sub nomine collectiuo: sed ad ipsos fratres primo institutos. Et ita punctualiter cōtingit in facto nostro: testator enim hic primo instituit filios, deinde eos substituit singulariter, inuicē, et scđo seu in loco ipsorū substituit istos nepotes sub nōie collectiuo. ita quod nō video, qd casus habeat in hoc aliquā dubitationē: et clarissime firmat

3 Bar. in dictis locis. ¶ Tertio principaliter probatur sic: in vltimis voluntatibus cuiuscūqȝ qualitatis sint, siue sit directa substitutio, siue fideicōmissaria, siue conditio, siue testamentum, vel codicillus, ds primo loco attendi volūtas disponentis expressa, vel tacita seu cōiecturata. l. in conditionibus.ff. de condi. et demō. et.l. non aliter. de leg. iij. et.l. cum acutissimi.C. de fideicom. et.l. generaliter.C. de insti. et substit. et dicta.l. pmulti.C. de impu. et alijs substi. et dicta.l. heredes mei. cū infinitis similibus adeo quod id quod constat ex cōiecturis dicitur euidens.l. licet imperator.ff. de leg. primo. Et ex ratione naturali possumus coniecturare volūtatem defuncti vt in iuribus preallegatis. et facit.l. scire oportet.§. sufficit.ff. de excu. tut. et quod notat Cyn. in.l. non dubium.C. de leg. et Bald. in.l. maximum vitium.C. de libe. prete. Sed pro deo videamus in casu nostro que fuit prima testatoris volūtas: voluit enim et indubitanter prediligere filios proprios et nepotes ex filijs: sed eis decedentibus

cietibus noluit dare filijs suis liberā facultatē disponēdi de illa domo
sed voluit preferre nepotes ex fratre: forte etiā fecit propter sui me
moriā:ne domus propria perueniret ad homines alterius cognatio
nis.sed cum in casu nostro tempore vltimi morientis nullus extaret de
filijs vel nepotib⁹ ex eis.qd ergo habet obstare ne isti nepotes admit
tantur saltem pro iure cōpetenti isti vltimo,in quo fuit purificata cō
ditio:profecto nihil nisi inanis,⁊ nudus verborū sonus:de quo nō cu
rauit iurisconsultus.in.d.l.heredes mei.nec in.d.l.lucius.§.caio.nec in
d.l.penul.⁊ merito ne fualeant verba intentioni,cum nō intentio ver
bis,sed verba habeant deseruire intentioni,vt dicit tex.in.c.secūdo re
quiris.de appella. Preterea ⁊ quarto vbi est eadē ratio in parte quo
ad partem que est in toto quo ad totum,valet arg.de toto ad partē.l.
que de tota.ff.de peti.here.⁊ in.l.an pars.ff.pro derelic.⁊.c.pastoralis.
§.item cum toti.de offi.deleg. Sȝ si omnes filij testatoris decessissent
sine liberis isti nepotes ex fratre vocātur insolidum ad illam substitu
tionē:ergo in parte istius qui in parte decessit sine alijs fratribus pri
mo loco substitutis ⁊ sine liberis ex fratribus debent vocari isti nepo
tes cum in parte istius nulla appareat ratio,quare isti nepotes nō de
beant admitti.non enim in persona sua concurrit fauor liberorum fra
trum premortuorū,cū nullus esset superstes tempore mortis isti⁹ Ni
colai.limitatur ergo prima volūtas testatoris in eo qd voluit nepo
tes ex fratre preferre nudo iudicio filiorum suorum. Et per predicta
sane patet responsum ad contraria.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam dominus Jacobus de

Racanato in suo vltimo testamēto inter alia sic disposuit. Item venie
te predicata cōditione substituit altare magnū ecclesie sancte Marie
de platea de Racanato in quadā petia terre vineate ⁊c. quā possessio
nem voluit pro dicto altari teneri,⁊ cultiuari ad perpetuum cultū di
uinū.⁊ eligi debeat vnus presbyter ad perpetuum diuinum predicti
cultum qui teneatur,⁊ debeat in dicto altari celebrare diuinū officiū
prout iuris sanctio postulat,⁊ requirit pro anima dicti testatoris ⁊ suo
rum parentum.qui presbyter ad celebrādū modo predicto debeat eli
gi per dictum Ser Claudium si tunc viuet:post mortē vero ser Clau
dij per eius filios,⁊ sic subsequenter perpetuo de filijs in filios successi
ue. Et si omnes predicti nō vixerint voluit eligi dictū presbyterū per
priores fraternitatis sancte Lucie,qui pro tēpore fuerint. Aduerten
dum tamē quod predicta ecclesia sancte Marie cuius altare fuit sub
stitutum est monasterium ordinis beati Syluestri, seu montis Sani
qꝫ monasteriū regitur per priores ⁊ monachos cōuentualiter ⁊ mona
stice deputatos per generalē dicti ordinis qui proprie est ordo sancti
Benedicti:⁊ est monasterium possessionibus ⁊ bonis competenter do
tatum. Nunc querit de tribus. Primo an dictus Ser Claudius pos
sit assequi vigore supradicti relicti ius patronatus. ¶ Secūdo an pos
sit vel debeat eligi,psentari,⁊ institui secularis sacerdos,an monach⁹
dicti monasterij. ¶ Tertio quid de dicta possessione debeat consequi
presentandus ⁊ instituendus.

¶ Consilium.lix.

1 ¶ Jus presentandi habens potest quem voluerit presentare.
2 Jus patronatus in ecclesia acquiritur duntaxat triplici capite.
3 Patronus quis efficitur ecclesiam nouam construendo.

Attingam ex ordine primum ex cuius
decisione alia du
bia pendent. Et videtur primo quod dictus ser Claudi⁹
successiue alij de qbus supra fit mentio acquisierint ius pa
tronatus dicti altaris:quia ex dotatione hoc ius patronatus acquiri
tur.xvi.q.vij.filijs.not.glo.in.c.pie mentis.eadem causa.⁊ not.Joan.
and.in.c.j.de iurepa.⁊ glo.lxiij.dist.inc.in summa.sed dictus do.Jaco.
dictū altarē maius dotauit:ergo acquisiuit ius patronatus. Nec obst.
quod illud non construxerit:quia dictum.c.filijs.loquitur alternatiue
scilicet construxit, vel dotauit ⁊ sic sufficit alterum ex illis liberalitatē
exercere vt in regula,in alternatiuis.de regu.iu.lib.vj.⁊ in capitu.inter
cetera.de rescrip.⁊ hec iuris patronatus acquisitio procedit non solū
respectu ecclesie cōstructe seu dotate: sed etiā respectu capelle: vt in.c.
nobis.de iurepa.nec refert an in ecclesia seculari,vel monasterio illud
ius acquiratur:cum ius nō distinguat:sed generaliter contulit priuile
gium dotanti,vel fundanti seu construenti:vt ex predictis vel eorum
altero acquirat hoc ius.vt in.d.c.filijs.⁊ de iurepatr.per totum: ⁊ per
hec videtur tolleri illa consideratio,qd predicta ecclesia sancte Ma
rie sit monachorum monasterium:hoc enim non habet huiusmodi iu
ris natiuitatem impedire,cum ⁊ ipsum corpus monasterij possit esse
sub potestate patroni.xvi.q.vij.monasterium.⁊ in.d.c.nobis.in princi.
⁊ in.c.cum dilectus.de cōsue. cum similibus. ¶ Ex his infertur ad se
1 cundū dubium,quod sacerdos secularis potest eligi:qꝛ habens ius
presentandi,potest presentare quem vult. In hoc enim voluerunt iura
ipsi patrono morē gerere:dūmō alius sit idoneus. vt in.c.j.xvi.q.v.⁊ ea
dē cā.q.vij.decernimus.⁊ in.c.pastoralis.de iurepatr.⁊.c.cū dilect⁹.eo.
titu.quinimmo vr qd secularem ⁊ nō monachum eligere debeat quia ad
beneficium non curatum monachus promoueri nō potest: vt in.c.sup
eo.⁊ quod ibi not.de regula.not.plene in.c.qd dei timorē.de statu reg.
¶ Sed predictis non obstantibus,que vere casui nostro nō obstāt cō
trariam sententiam prorsus in casu prescripto arbitror veriorem.s.qd
neqꝫ dictus Ser Claudius,nec filij dicti dñi Jacobi,vel alij quicunqꝫ
ius patronatus ex institutiōne predicta in dicta ecclesia sancte Marie seu
eius altari maiori adepti sunt,seu consequi valent. Ad hanc sententiā
⁊ conclusionem tenendam ex multiplici capite motus sum. Et primo,
2 † quia ius patronatus in ecclesia acquiritur ex triplici capite dunta
xat constructione,scȝ ecclesie.xvi.q.vij.monasterium.ecclesie dotatione
eadem causa ⁊ questione.filijs vel nepotibus. Et territorij ad ecclesiā
fundandam collatione.xviij.qd.ij.abbatem.⁊ in.c.ad audientiam.ij. de
eccle.edi.⁊.c.iij.de iurepa.⁊ no.Joan.an.c.j.eo.titu.⁊ glo in.c. pie men
tis.xvi.q.vij. Hinc est quod ex diuerso facto possunt eiusdē ecclesie effi
ci tres patroni:vt puta qꝛ vnus dotauit,alter dedit fundum vbi eccle
sia fuit cōstructa. reliquus ꝑ se,vel suis expensis cōstruxit,seu fabrica
uit vt no.Jo.an.in.c.nobis.de iurepatro.facit quod not.glo.lxiij.dist.
in summa. Reliquus autem modus ius patronatus acquirēdi a iure
traditus nō est.vnde si quis aliquid reliquit, vel donauit ecclesie pter
causas predictas,nō efficitur patronus:sed dicitur benefactor vt not.
Jo.an.in.d.c.nobis.facit.c.requisisti.de testa.⁊ qd not.gl.in.c.iij. de iu
repatro. Sed cum in casu nostro dictus dñs Jacobus testator nec ip
sam ecclesiam sancte Marie,nec eius altare fabricauerit, fundauerit,
vel dotauerit:ergo non potuit ius patronatus pro se,vel suis acquire
re.consequentia ⁊ maior patent,minor probatur:clarum est enim quod
ipse non construxit,nec fundauit,cum ab olim fuerat fundata,nec etiā
dotauit,cum etiā iamdudū tempore fundationis fuerit dotata,nec re
quirit quod altare maius ecclesie debeat esse dotatū,cū sit pars eccle
sie:sed satis est ipsam ecclesiam fore dotatam:vt satis innuitur in.c. ne
mo.de consec.dist.i.⁊ in.c.cum sicut.de consec.eccle.vel alta.quinimo si
vere ponderētur verba testatoris,non reliquit dictam petiam terre ꝓ
dote.sed ipsum altare simpliciter instituit ad perpetuum diuinum cul
tum:⁊ sic potius dicitur benefactor ꝙ patronus:qd expressius in casu
nostro voluit Jo.an in.d.c.j. vbi dicit, quod etiam si ante fundationē
ecclesie quis aliquid daret etiam magnum:nō per hoc acquirit patro
natum,ex quo non dedit causa dotis. In casu autē nostro nō solū non
dedit pro dote:sed etiam dedit post fundationē,dotationem,⁊ cōstru
ctionē ecclesie:ergo minime acquisiuit ius patronatus. Et hec pfecto
consideratio nullum patitur scrupulum in contrarium. ¶ Secundo
principaliter moueor,qꝛ dicta ecclesia sancte Marie erat iam constru
cta ⁊ consecrata vna cū altari suo maiori:vnde etiam presupposito qd
dictus dñs Jacobus reliquisset dictam petiam terre pro dote:non ta
3 men per hoc acquireret ius patronatus in loco iam consecrato.† Effi
citur autē quis patronus,ecclesiam de nouo construendo: qꝛ sicut pa
ter deducit filiū de nō esse ad esse: vt no. in dicto.c.j.⁊.d.c.nobis.⁊.d.c.
pie mentis.ita ante rei consecrationem efficitur patronus,sed in loco
iam cōsecrato per prius nō pōt quis effici patronus aliquid dotatio
nis loco eidē donando,vel ipsum reficiendo:qꝛ cū ius patronatus sit q
dam seruitus in ecclesia religiosa.⁊ loca sacra seruitutem nō recipiūt.
l.seruitutes.§.fi.ff.de serui.⁊ alibi dicit tex.ꝙ humani iuris esse desinit
seruitutē non recipit.l.caueri.ff.communia predi. Et hanc opinionem
in terminis nostris firmat glo.in.d.c. pie mentis.xvi.q.vij.⁊ sequitur
communiter doc.⁊ maxime Innocen.super rubr.de iurepa.⁊ Jo.an.in
c.i.eo.titu. Excipit tamen Inno. vnum casum. scȝ quādo ecclesia iam
cōsecrata esset sine dote ⁊ aliquis vellet eam dotare.nā tunc acqrit ius
patronatus:qꝛ spiritualia non possunt esse sine temporalibus.j.q.ij.si
quis obiecerit. Quod tamen limitauit Jo.an.in.d.c.i. quando hoc fa
ceret de consensu diocesani:quod respectu refectionis voluit glo.in.c.
iij.eo.ti.tunc enim fauore ecclesie fingitur ꝙ actus iste precesserit con
secrationem.arg.c.tanta.qui fil.sint legi. Limitat etiā hoc pcedere qñ
a consecrari faciente,vel etiam ab ipso consecratore nō potest dos ha
beri.arg.eorum,que no.in.d.c.cum sicut.de cōsecra.eccle.vel alta. qua
si in subsidium ⁊ nō aliter hoc admittatur:sed cum in casu nostro neu
trum horū interueniret:qꝛ ecclesia erat dotata.itē presupposito ꝙ nō
fuisset dotata,tū non fuit dos data cum authoritate diocesani,vt ius
ꝑronatus de nouo acquireret:ergo cessat prorsus iurispatron⁹ acqui
sitio.puto enim absurdum, ꝙ laicus ꝑ sue libere voluntatis arbitrio
relinquendo vnum predium ecclesie iam consecrate,vel ipsius altari
maiori ex hoc omnino efficiatur patron⁹ ecclesie vel altaris maioris.
vnde cum ius patronatus acquiratur laicis ex sola gratia, ⁊ tolerātia
ecclesie cum de iure cōi nō sint huius iuris capaces,cū sit annexum spi
rituali.iuxta ea que legun.⁊ no.in.c.quoniam.de iurepa.⁊ per Innoc.
in.c.quod sicut.de elec. non est huic acquisitioni laxanda facultas:sed
restringenda.regula, odia restringi.de reg.iu.lib.vi.⁊.l.quod vero cō
tra rationem.ff.de legibus. Et hec secunda consideratio etiam nul
lam patitur contrarietatem. ¶ Tertio principaliter considero quod

etiam ex alio capite nō potuit iste acquirere ius patronatus in dicta ec
clesia sancte Marie:qui nec ex cōstructione:nec ex dotatione,qs acqui
rit ius patronatus,ain hoc fu.ias de consensu diocesani:id est episcopi
vel habētis ius episcopale in loco:vt in casu nostro est generalis istorū
fratrū sancte Marie hoc expresse probatur in dicto.c.nobis.de iurepa.
Satis enim esset absurdum,qd quis pro suo libito possit ecclesiam de
nouo construere,vel altare de nouo erigere,cum ista spiritualia nō pos
sint laici ppria authoritate tractare vt in.c.ij.de iud.et.xvi.q.vij.omnes
basilice.vnde Jo.and.notauit.in.d.c.nobis.per illum tex.q nō suffi
cit petere consilium diocesani:imo oportet habere consensum,si tamē
non vellet sine iusta causa cōsentire,posset per superiorem cōpelli.arg.
c.i.de iurepatro.In casu autē nostro nō habuit iste dns Jaco.autho
ritatem seu consensum diocesani:ergo ex suo proprio facto non potuit
ius patronatus ꝑtinens in altari maiori acquirere,si enim hoc dixisset
Generali ordinis,forte nullo modo cōsensisset,nec etiam cōsentire po
tuisset.cum hoc sit contra iura predicta.et hec etiam consideratio con
cludit. ¶ Quarto capite potest ius patronat⁹ excludi:quia si predicta
concurrerent in casu nostro,que in veritate non concurrunt,tamē ha
bito respectu,qr ecclesia religiosorum non potest beneficiari clericus
secularis vt probatur nō cauillando literā in.c.fi.§.prohibemus.de sta
tu.reg. vbi dicitur q etiam abbate et monachis consentiētibus nō po
test clericus secularis beneficiari,vt habeat titulū in monasterio:ergo
multo fortius non procedit acquisitio in casu nostro,vbi nedū mona
chi non consenserunt,sed etiā penitus cōtradicunt. Et quāq Hostiē.
ibi destruendo in veritate literam,dicat illud procedere,qn cleri.no se
cularis vult esse de corpore religiosorum de dādo vocē in capitulo,
et similia faciendo,sicut vnus de collegio.vnde secus dicit si vellet cleri
cus esse contētus beneficio suo,et ecclesiā officiare absq eo q sit de col
legio monachorum. Hoc tamen dictū nō est verū,et prorsus repugnat
illi litere.nam ibi prohibetur simpliciter quem recipi ad prebendā in
ecclesia regulari,et respectu receptorū disponit vt nō immisceāt se cetib⁹
monachorū.Si enim hoc liceret,prout dicit Host.nō restrinxisset ibi
tex.ad receptos,eos tolerādo:sz hoc disposuisset respectu receptorū
et recipiēdorū.vnde sensus litere fuit hic.si bene ponderet,vt deinceps
nullus reciperet ad pbēdā in ecclesia regulari,sed receptos voluit ibi
papa tolerare,ne priuarent iure iam quesito,cū hac limitatione,vt nō
immisceant se cetibus,et congregationi monachorum.simile in c.i.de
reli.do,li.vi.Et hāc opi.cōtra Host.sequit do.Ant.in.d.c.fi.et semper
legēdo tenui cōtra Hosti.saltē quoad casum nostrū,vbi monachi resi
stunt et pro hoc vltra alios adduco.c.dudū.c vij.q.ij.vbi dr q clerici se
culares nō debēt aliquo modo accedere ad celebrandum in ecclesia re
gulari,nisi inuitentur a monachis.et etiam episcopus nō potest publi
ce in monasterio etiā sibi subiecto celebrare monachis inuitis:ne p cō
cursum populi,monachi qui debēt vitā solitariā ducere,scādalizētur:
vt pbatur in.c.luminoso.et.c.fi.et.in.xviij.q.ij.ad idē facit.xvi.q.i.pla
cuit.et.c.si cupis.nec credo qd Host.Ƶdixisset huic casui ipse enī loquit
qn abbas et monachi volūt aliquē recipere ad beneficiandū in eorū ec
clesia:et nos loquimur qn eis inuitis voluit isti acquirere ius patrona
tus in eorū ecclesia.presertim in altari maiori,qd nullo modo fieri pos
se arbitror:ne accessu seculariū patiātur aliqd scandalū:et ne ecclesia eo
rū patiat hanc seruitutē. ¶ Concludo ergo qd ex predicta institutiōe
nō fuit ius patronatus acquisitū alicui:et ex hoc infertur ad decisionē
aliorū dubiorū. Dico enī q nemo est eligendus seu ꝑsentādus:qr si ces
set ius patronatus,cessat omnis effectus,q causat ex eo:vt in.c.cū ces
sante.de appel.acquirit enī illa petia terre ecclesie sancte Marie ad v
pen sū diuini cultū id est ad vsus necessarios ecclesie.et ꝑsonarū ipsi⁹.
ar.in.c.pastoralis.de his q fi.a pla.cū pure fuerit facta institutio,et alia
apposita,et adiecta per testatorē habent pro nō adiectis,cū de iure fie
ri nō pñt:vt pbat in simili in.c.significasti.de pbē.quinimo si testator reli
quisset illā petiā terre sub cōditione de habēdo patronatum:tamē cū
illa conditio sit contra ius vt patet ex predictis,dz haberi pro nō adie
cta,et relictū remanet purū:vt in.l.cōditiōes.et.l.filius.et.l.quidā in suo.
ff.de condi.insti.cum simi. Fratres aūt dicti loci debent rogare deum
pro anima testatoris sicut faciūt pro alijs eorū benefactorib⁹. Et hec
sufficiant,non enim expedit respondere ad contraria:quia satis abun
de patet responsio ex predictis.

¶ Consilium.lx.

1 ☞ Sententia vbicūq cōtinet animarū periculū,nō obstat rei iudica
te exceptio,siue fuerit iudicatum in foro ciuili,siue ecclesiastico.
2 Snīa quelibet a qua nō est appellatū,transit regl'r in rem iudicatam.
3 Snīa facit ius inter partes quantūcūq sit lata cōtra ius litigatoris.
4 Denuntiatio euangelica non procedit,nisi clare probetur quod denū
tians agit contra conscientiam.
5 Iudex qn narrat aliqua in snīa vel in iudicio parte pñte,et nō Ƶdicēte,
talia verba narratiua pbant in preiudicium partis nō contradicētis.
6 Succumbens in petitione fundi,non admittitur volens petere fru
ctus occasione fundi.

IN causa et qōne que vertitur
inter Joannē ex vna parte,et Anto.filiū et heredē Petri ex

alia Saluatoris Jesu christi ꝑsidio inuocato,Videt pmo dictū Joan
nem fore audiendū super petitione sua exceptione rei iudicate p domi.
1 Antoniū apponta,nō obstare.Et primo pbatur sic.†Vbicūq sentē
tia cōtinet animarū periculū,nō obstat rei iudicate exceptio,siue fuerit
iudicatū in foro ciuili,siue ecclesiastico.Primū pbatur notabiliter in
c.ij.de excep.lib.vi.Secundū in.c.lator.iuncta gl.et in.c.cōsanguinei.et
in.c.tenor.de re iud.Sed sententia de qua in casu nostro excipitur,cō
tinet periculū animarū,ergo ex ea nō cōpetit rei iudicate exceptio.mi
nor probatur:nā cū presupponat dictū contractū mutui fuisse fenera
titium,et illius vigore vsuram multarū quantitatū pecunie dicto Pe
tro solutam et iudicatū fuerit oppositū nutrit p illā snīam vsurarius
in peccato suo:cū peccatū nō dimittat,si nō restituat vsura:ex quo resti
tui pōt vt in.c.cū tu.de vsur.et in regula,peccatū.de reg.iu.li.vj.Item
dictus Ant.filius et heres dicti Petri peccat in nō satisfaciēdo aīe de
functi,prout tenet:vt in.c.a nobis.de sent.excō.et in.c.ex.līis.de rap.et in
c.fi.de sepul.Nec obst.si dicat,q a tali snīa nō fuit appellatū,qr p hoc
nō purgāt vitiū snīe respectu aīe obtinētis iniustā snīaz:vidět no.In
nocē.in.c.qr plerique.de immu.eccle.ad idē facit qd leg.et not.in.l.iulia
nus.ff.de cōdi.indē.vbi habet,q per snīam iniustam nō tollit obliga
tio naturalis:nec etiā p eā inducit obligatio naturalis.vt not.Bar.in
l.abeo.C.quomodo et qn iudex. ¶ Secūdo principaliter et p dicto Jo
anne inducitur:qr rei iudicate exceptio obstat,cū ad idē agit.sec⁹ si ad
aliud agit nūc ꝗ primo:vt in.l.cū querit.cū duabus seque.ff.de excep.
rei iud.et.c.abbate sane.de re iud.li.vi.Sed in casu nostro ad aliud nūc
agitur:ergo nō habet officere exceptio rei iudicate,etiā presupposito
q illa snīa trāsisset in rē iudicatā minor pbatur.primo enim solum fuit
actū an mutuū fuerit vsurariū,an gratuitū,et iudicatū fuit q gratuitū,
vñ ꝑsupposito q a principio fuisset gratuitū,tñ nihilominus postea po
tuit solui vsura,ne illud repeteret.ar.l.c.Ƶsuluit.de vsu.ista enī sunt cō
passibilia nec pbat hoc esse,q ab hoc cōtingit abesse:vt in.c.ij.de trāss
la.epi.et.l.ne q natales.C.de pba.Nūc aūt repetit q fuit solutū indebi
te,et p vsurariā prauitatē,ne illud repeteret et sic prius ad aliud agitur
nūc ꝗ prio nō enī in primo iudicio fuit repetita vsura:sz solū fuit oppo
sitū q Ƶtus ille fuerat simulatus et illicit⁹:et in fraudē vsurarū contes
ctus. ¶ Tertio vr dictū Joannē admittendū ex alio capite,etiā si p̄du
cta non proficerent:ex quo enim dictus Petrus mādauit in extremo
vite restitui quicqd occasione trāctorū,seu Ƶctuum illicitorū ad eū per
uenisset:videt tacite remisisse iuramentū,et omne obstaculū,per qd di
ctus Joānes prius nequiuisset exigere:vt pbari videt in.c.ad nostrā.
ij de iureiu.fm vnū intellectū. ¶ Et q̄q p̄dicta in fauorē dicti Joānis
vrgere videant,in Ƶtrā mihi snīam declinādū fore arbitror.ad quā te
2 nēdā ex triplici capite mot⁹ sum. ¶ Primo et pncipalr.†qr regulariter
quelibet snīa,a qua non est appellatum,trāsit in rē iudicatā:ita qd de
ea potest vtroq iure ex.ipi cōtra de quo agētē:vt in.c.cū inter.de re iu
di.et.c.abbate sane.eo.ti.lib.vi.et in.l.cum queritur.cū duabus seque.ff.
de excep.rei iudi. Et hec exceptio fuit inducta ad iuris rigorem serua
dum,vt litiū esset finis.vt no.gl.in.c.pasto:alis.§.qr vero.de offi.dele.
in.l.qui exceptionem.ff.de condi.indebi.Hec regula non reperitur le
sa in quibusdā casibus iure expressis:vt in causa matrimoniali.et quibus
dam alijs:vt in.c.ia id qd legi.et no.in.d.c.lator.inter quos casus non repe
ritur casus noster:sz cū agit de repetitione vsurarū.Et q̄q generali
ter dicatur,q vbicūq vertitur periculū anime,sententia non trāsit in
rem iudicatam.vt not.gl.et Inn in.c.inter monasterium.de re iudi.fm
gl.in.c.lator.eod.titu.et clarius Host.ibi.et in.c.consanguinei.tñ illud
intelligitur de peccato p partes nō remissibili:vt sentit gl.i.d.c.lator.
et in.c.iurauit.de pba.et clarius Anto.de bu.in.d.c.lator.vt puta cum
snīa fertur,iniuste cōtra vinculū matrimoniale,vel p matrimonio,ob
stante cōsanguinitate,vel affinitate in gradibus diuina,vel humanis le
gib⁹ ꝓhibitis:sec⁹ aūt vbi ferret iniuste p matrimonio nullo īpedimē
to obstante:tūc enim trāsit in rē iudicatā:qr vitium snīe est per partes
remissibile:ex quo enim solū preiudicat parti trāsit in rē iudicatā:qr vi
tiū sententie est per partes remissibile:vt pbat in.c.qd ad cōsultationē.
de re iud.et.l.abeo.C.quomodo et qn iudex.vbi dicit:q nō appellans a
sententia videt accōmodare cōsensum:et alibi dicit tex.qd nō appellan
do quia videt cōfirmare snīam.l.fi.C.de senten.q sine certa quanti.In
his autē in quibus vitiū snīe nō est p partes remissibile,cessat iste inter
pretatiu⁹ cōsensus cū expresse nō potuissent partes snīam iniustā appro
bare.c.fi.diligēti.de foro cōpe.Sed in casu nostro etiā presupposito q
snīa fuisset iniusta p quā fuit pronuntiatū cōtractum mutui fuisse gra
tuitū,et licitū,et non fictū,neq simulatū,tñ vitiū sententie erat per par
tes remissibile:qr debitor pōt remittere vsuras creditori.vt not.glo.et
Dy.in regula,pec.atū.de reg.iur.lib.vj.et Fede.consi.xviij.et Jo.an.in
addi.Spec.in ti.de vsu.ergo talis sententia transiuit in rē indicatam
et presertim indubitanter in casu nostro,in quo dictus Joan.debitor
expresse acquieuit sententie,et obtulit se paratum executioni sententie:
prout in ea continebatur:et recipiens postea sponte dilationem ad sol
uendum prestitit iuramentū de soluēdo:et sic renuntiauit omni iuri di
cendi de iniustitia sententie.l.ad solutionem.C.de re iudi.Hinc dicun
3 iura,†quod sententia facit ius inter partes,quantumcunque sit lata
contra ius litigatoris:vt in dicto.c.cum inter.et.l.ingenuū.ff.de statu
homi.

homi.& accipitur pro veritate.l.res iudicata.ff.de regu.iur.ideo non
potest amplius de iniustitia sententie in dubium refricari.nec obstat si
dicatur.quod obtinens scienter sententiam iniustam,peccat:vt no.Inno.
in.d.c.qz plerique.& Barto.in extrauaganti.ad reprimendum.in verbo.
denuntiationem.quod patet ex eo qz per iniustam sententiam non tol-
litur,nec inducitur obligatio naturalis.vt no.Barto.in.d.l.ab eo.& in
l.Iulianus.ff.de condi.indeb.nam ratione peccati obtinens sententiam
iniustam debet victus quamquam non appellans,audiri. Ad hoc enim re-
spondetur dupliciter. Primo,quod de iniustitia sententie non constet:
& in dubio obstat transitus in rem iudicatam:qz presumitur iuste la-
ta & est presumptio iuris & de iure,contra quam non admittitur proba-
tio in contrarium nisi per confessionem vincentis:vt not.Inn.in.d.c.qz
plerique.facit quod legi.& no.in.l.is qui fidem.de sponsa. Preterea hec eadem
ratio militat in omni sententia iniusta:semper enim peccat obtinens scienter
iniustam sententiam:vt no.Inno.in.d.c.qz plerique.& Bart.in locis preealle-
gatis: tamen propter hoc peccatum non audit pars aduersa,ex quo non
appellauit,& potuit in suum preiudicium acquiescere sententie: quinimo etiam
in preiudicium ecclesie obstat iste transitus in rem iudicatam.vt in.d.c.cum
inter.& c.cum semper.eod.titu.ratione presumptionis iustitie,vt sit li-
tium finis. Preterea & fortius in casu nostro interuenit expressus con-
sensus istius Ioannis,vt ponitur in puncto.consensit enim expresse senten-
tie,& sic etiam quo ad obtinentem fuit sublatum omne vitium,si quod erat in
sententia,& fuit inducta obligatio naturalis,que oritur ex consensu.vt
no.Bar.in.d.l.ab eo.facit.l.stichum.§.naturalis.ff.de sol.& l.cum amplius.
§.his natura debet.ff.de reg.iur. Et per hoc est sublatum primum contra-
rium supra factum. Debet enim intelligi quando vitium sententie non
est ex parte remissibile. Item quando non interuenit expressus consensus
partis. Quinimo plus puto,quod etiam per viam denuntiationis euange-
lice non debet iste Ioannes audiri:tum qz peccatum fuit remissum per ex-
pressum consensum istius Ioannis:tum qz non dz amplius disputari
de iustitia sententie,& hoc expresse firmauit Barto.in dicta extrauagan-
ti,ad reprimendum.in verbo:denuntiationem. Allego aliam rationem
4 in casu nostro meliorem:& inconuincibilem.† denuntiatio euangelica
non procedit,nisi clare probetur,quod denuntians agit contra conscientiam.
vt legi.& no.& maxime per Innoc.in.c.nouit.de iudi.sed cum hic agatur
contra Antonium heredem dicti Petri,qui nullo modo presumitur ha-
bere notitiam de qualitate dicti contractus mutui,sed omnino habuit
bonam conscientiam:cum habeat sententiam pro se,quam debet iustam presu-
mere,vt in iuribus preallegatis:ergo non potest habere locum etiam denun-
tiatio euangelica:fortius non debet dictus Ioannes audiri directe pe-
tendo,presertim cum veniat contra suum iuramentum. Et hec sufficiant
quo ad obtinendum ex primo capite. ¶ Secundum caput obtinendi in causa,ex
quo etiam motus sum,est confessio dicti Ioannis:&cum enim fuerit confes-
sus in iudicio dictum mutuum fuisse gratuitum,ac recognouerit debitum tan-
quam verum & iustum,prout apparet ex tenore sententie,non debet nunc admitti
ad probandum contrarium,cum confessio sponte facta non possit reuocari,etiam
probando contrarium,nisi vsque ad sententiam diffinitiuam:vt in.c.fi. de confe.&
l.error facti.C.de iur.& fac.igno.ad idem.c. per tuas.de proba.& l. gene-
raliter.C.de non nu.pecu.nec obstat si dicatur de confessione non constat nisi
per verba narratiua sententie,que non probant. vt in.c.si papa. de priui.lib.vi.
5 Dico enim† quod ex quo iudex aliqua narrat in sententia vel in iudicio parte pre-
sente,& non contradicente,talia verba narratiua probant in preiudicium par-
tis non contradicentis:vt probatur in.l.i.C.de rela. & ibi expresse firmat Bart.
& dicit bene notandum:vt in casu nostro dictus Io.non solum fuit presens &
tacens,sed expresse sententie consensit. ¶ Ex tertio capite potest dictus Anto-
nius obtinere:qz non debet quis admitti ad probandum quod probatum non releuat.
c.cum contingat.de offi.deleg.& in.l. ad probationem.C. de proba.sed &
presupposito quod dictus Ioannes probaret se aliquas pecunias vltra solu-
tionem exsoluisse dicto Petro,non per hoc obtineret:ergo non dz ad hoc
probandum admitti.minor probatur:quicquid soluitur seu datur a debitore cessante
pacto gratis,& amore,licite potest a creditore recipi.deficit enim alterum
quod est formale in vsura:vt plene no.Io.an. in regula,peccatum. de re-
gu.iur.lib.vi.in mercu.facit.c.tua.de simo.& bonus tex.in.c.sicut ephi.
i.q.ii. Sed in casu nostro mutuum fuit gratuitum. vt ipsemet Io. confessus
fuit:ergo non potest repeti gratis solutum:quinimo,& si non fuisset a prin-
cipio gratuitum,ex quo fuit pronuntiatum,quod fuit gratuitum:& ipse ex-
presse consensit sententie,videtur remisisse omne,& totum illud quod potuisset
repetere.qui enim consensit antecedenti,consentit consequenti.vt in.c.ii.
de constit.& in.l.oratio.ff.de sponsa. Nec obstat si dicatur quod licet a princi-
pio fuerit gratuitum tamen ex postfacto fuit vsura soluta:hoc enim nullo mo-
do stare potest:qz actor videtur deducere totum ius suum quod habet a tempore iu-
dicii inchoati:vt.l.solemnus.ff.de iud.& c.cum ecclesia sutrina.de cau.pos.
& propri.& c.abbate sane.de re iud.lib.vi.vnde cum in iudicio non con-
tenderet an a principio fuisset contractus illicitus,& feneratitius:imo
disputabatur de ipsius iuribus existentibus tempore sententie,quod
patet aperte:qz contra petitionem non excepit Ioannes quod contractus
ille erat feneratitius:& sic aperte retulit se ad tempus sententie & etiam
si non dixisset,satis tacite intelligitur,cum in iudicio contenderetur de iu-
re existente tempore sententie:ergo ex quo dictus Ioannes succubuit,&
confessus fuit contractum illum licitum:videtur per consequentiam vo-
luisse remittere omne ius sibi competens presupposito quod fuisset illici-
tus. Hec enim questio vsuraria,seu repetitio vsurarum dependet ab il-
la questione,an contractus fuerit feneratitius.si enim non erat fenera-
titius non potest aliquid repeti,cum presumatur donatum. Ex quo infertur ad
solutionem alterius contrarii.dico enim quod nunc non agitur ad aliud
6 quam primo. Nam hoc replicatur in subiecta materia prime questionis.† quod
cum succubuit in petitione fundi non admittitur petere fructus occa-
sione fundi.l.fundi & l.fundum.ff.de excep.& l.si quis cum.ff.de excep.
rei iudi.ita punctualiter contingit hic. Non obstat quod vltimo opponitur
de cautione seu mandato dicti Petri, vt omne illicitum extortum re-
stituatur.dico enim quod non extenditur ad istum casum cum hic negetur con-
tractum fuisse illicitum:nec debet admitti ad probandum contrarium ob-
stante presumptione iuris,& de iure,que orta est ex sententia.vt.s.dixi.
Item ex remissione iam presumpta,vt predixi,ius fuit acquisitum di-
cto Petro. Item est sibi ius acquisitum nunc ex sententia,non solum ex pa-
cto:& ideo illa cautio non debet extendi ad hunc quasi contractum.ar.
eorum que no.Bar.in.l.more.ff.de acqui.hered.& in.l.apud iulianum.ff.
ex qui.cau.in pos.ea.

Factum super quo consilium pe-

titur in his submittitur terminis. Perusini ciues eo tempore quo vi-
uebant populariter:ita quod de facto superiorem,seu dominum non recognosce-
bant concesserunt solenniter omnibus ciuibus Senensibus plenam ciui-
litatis ius,tam in gabellarum solutione,quam in aliis quibuscunque tam in
agendo,quam in defendendo:ita quod deberent haberi & reputari tanquam ciues
originarii ciuitatis perusine. Et hoc si & inquantum ipsi ciues Senenses
parem immunitatem,& ciuilitatem ipsis Perusinis concederent:vigo-
re autem huius concessionis conditionalis,& respectiue, par immunitas
emanauit a ciuibus Senensibus erga ciues Perusinos & procedente tem-
pore ciuitas Perusina perdidit pluries libertatem:nam fuit subiuga-
ta a rege Ladislao:& successiue a Brachio de Montone:& demum deue-
nit ad ecclesie romane dominium:sub cuius vmbra nunc de presenti quiescit.
Contingit etiam quod a pluribus,& pluribus annis,& tempore Ladislai
regis,& Brachii,& domini romane ecclesie dicta priuilegia vltro citroque edi-
ta non habuerunt obseruantiam:sed ciues Senenses tam in solutione ga-
bellarum,quam in aliis fuerunt Perusii habiti & tractati tanquam forenses. &
idem contingit ipsis Perusinis in ciuitate Senarum. Nunc autem quidam ciuis
perusinus nititur,vt predicta ciuilitas in ciuitate Senarum sibi obseruetur:
ita quod in omnibus habeatur,& tractetur tanquam originarius ciuis Senen-
sis,sicut in ciuilitatis concessione continetur,reluctantibus ciuibus Se-
nensibus ob causas predictas. Queritur quid iuris.

¶ Consilium.lxi.

1 ¶ Priuilegia debent esse perpetua.
2 Ciuitas licet sit sub dominio nihilominus potest ex contractu facere
ciuem,qui alias non est ciuis.
3 Locator si promiserit sub certa pena non expellere intra tempora locatio-
nis conductorem,intelligitur si pensionem conuentam conductor soluerit.
4 Pater si promisit filium non exheredare, intelligitur,nisi causam ex-
heredationis filius dederit.
5 Ciuitas non libera non potest imponere collectam suis ciuibus,etiam pro
vtilitate publica,sine principis consensu.
6 Ciuitas non potest facere,vt quis habeatur pro non ciue,nisi in per-
tinentibus ad ipsam ciuitatem.
7 Veniens directe contra priuilegium sibi concessum,perdit priuilegium
per vnicam contrauentionem.
8 Priuilegium si datur ad aliquid faciendum,& illud non fit infra decen-
nium,perditur priuilegium.

Videtur primo quod dictus
Perusinus possit iuridice dicta ciuilitate in Senensi ciuita-
1 te vti:tum qz priuilegia debent esse perpetua.xxv.q.ii.c.i.& ii.
& in regula decet.de reg.iur.lib.vi.tum qz fuerunt concessa non subditis
& per consequens sunt irreuocabilia.iuxta no.per Inn.in.c.nouit. de iu.
tum qz transiuerunt in quasi contractum:cum Perusini concesserunt ciuilitatem & im-
munitatem Senensibus propter concessionem ab eis factam:ergo talis conces-
sio est irreuocabilis.iuxta id quod legi.& no.maxime per Bart.in.l.pe.
& l.ambitiosa.ff.de decre.ab ord.fa. Nec obstare habet subiugatio se-
2 quens ciuitatis Perusine:† quia licet ciuitas sit sub dominio,nihilo-
minus potest ex contractu facere ciuem,qui alias non est ciuis.vt probat-
tur in.l.i.in princi.ff.ad municip.& hoc ibi aperte firmat Bar. ad idem
text.sin literam que hz allectio.in.l.ciues.C. de incol.li.x. facit tex.sicut
gl.in.l.edificia.ff.de verbo.signifi.nec etiam habet obuiare non obser-
uantia:in quibusdam ciuibus:tum quia illi non allegarunt hoc priui-
legium:tum quia licet aliqui sponte soluerint,& non fuerint vsi illo pri-
uilegio,non per hoc renuntiatur in reliquis actibus priuilegio & liber-
tati vt videtur notabilis tex.in.l.voluntarie.C.de excu.tuto.tum quia
cum priuilegium illud fuerit concessum toti populo ciuitatis non po-
tuerunt aliqui particulares non constituentes saltem maiorem partem

populi illi priuilegio per eorum contrauentionē tacite renunciare.ar.
eorum que no. Inno.in.c.accedentibus.de priuil.potest enim quis re
nunciare iuri,ꝛ fauori,quatenus tangit personam suā:non autem qua
tenus personā alterius.ad hoc qd legi.ꝛ not.in.c.dilecti.ꝛ.c.si diligēti.
de foro cōpe.ꝛ in.l.si quis in conscribendo.C.de pactis.ꝛ.c.ad aposto
licam.de reg.cum similibus. ¶ Sed his minime in casu nostro militā
tibus arbitror dictū Perusinū nō posse inuitis ciuibus Senensibus
illa immunitate,ꝛ ciuilitate vti,cū illa sit ex infra allegandis causis ex
tincta ꝛ sublata. Moueor in hanc sententiam,qꝛ dicte immunitatis ꝛ
ciuilitatis concessiones fuerūt respectiue,ꝛ reciproce cōcesse: nulla enī
concessiō fuit in se pura:sed quelibet facta respectu alteri⁹ obtētē,seu
obtinende.vnde Perusini non cōcessissent illā immunitatem Senensi
bus,nisi propter cōcessionē cōsimilē a Senensibus obtinendā:ꝛ ita ecō
tra Senēses nō cōcessissent:nisi ppter cōcessionem eis a Perusinis fa
ctā vt satis hoc ex vtriusqꝫ priuilegij tenore ppēdit:ergo cessante cō
cessione facta p Perusinos,illico cessauit,ꝛ extincta fuit concessio eis
facta per Senēses:qꝛ cessante cā priuilegij cessat priuilegiū.l.gñaliter.
C.de epis.ꝛ cle.ꝛ.xvi.q.i.generaliter.cum glo. sua.facit.l.facto.ꝛ qd ibi
no.ff.de vulg.ꝛ pup.ꝛ.c.suggestum.de decimis.ꝛ facit in arg.totus ti
tulus.ff.ꝛ.C.de condi.ob causam.ꝛ optime facit.l.quero.§.inter lo
3 catorē.ff.loca.vbi habef,ꝙ † si locator promisit sub certa pena non ex
pellere intra tempora locationis cōductorē.intelligitur illa tacita con
dino respectu cuius locauit:scꝫ si pēsionē cōuētā cōductor soluerit:alīs
autem illo cessante a solutione potest sine pene metu expelli. Et p illū
4 text.dicit ibi Bart.†ꝙ si pater pmisit filiū non exheredare,intelligitur
nisi causam exheredationis filius dederit:vt in.l.quidam cū filiū.ff.de
verb.obli. Item si promisi te nō offendere,intelligif nisi causam offen
sionis cōmiseris.vt.l.qui seruum ff.de verbo.ob. Id enim quod tacite
inest,habef pro expresso.l.cum quid.ff.si cer.peta. Et generaliter dixit
Bar.i.illā.§.notandum ad oēs 3ctus in quibus vltro citroqꝫ aliqd pro
mittif,vt quis non teneaf adimplere cū effectu,si per aduersam partē
oīa seruata non sunt.facit.l.iulianus.§.offerri.ff.de ac.emp.ꝛ.l.ediles.
§.si.cum.l.seq.ff.de edil.edi.ꝛ regula.frustra fidem quis postulat.de re
gu.iur.lib.vi.ꝛ quod ibi no.per Io.an.ꝛ per Cy.in.l.cū proponas.C.
de pac.ꝛ facit tex.in.l.cum precibus.C.de prescrip.ver.ꝛ qd legi.ꝛ not.
in.c.peruenit.de iureiur.ꝛ.c.constitutus.de penis.ꝛ.xxxij.q.ij.c.quod
deo pari. Quod autē amissa libertate euanuerit saltē pro maiori parte
immunitas cōcessa p ciues Perusinos, facile probatur imponere ve
ctigalia.pedagia exigere gabellas ꝛ prestationes ordinarias ꝛ extra
ordinarias instituere,ꝛ infligere,pertinēt ad principē,non autē ad ciui
tatem non liberam.vt probatur in.l.vectigalia.ff.de public.ꝛ in.c.vni
co.que sint regalia in feudis.ꝛ in.c.super quibusdam.de ver.signi.ꝛ ex
pressius probatur in.l.ij.C.noua vectiga. quinimo plus dixit Bart.in
5 l.vnica.C.de superindi.lib.x.videlicet,†ꝙ ciuitas non libera non pōt
imponere collectam suis ciuibus etiam pro vtilitate publica sine prin
cipis consensu:licet possit imponere pro necessitate imminenti ipsi ciui
tati,vt propter debita soluenda ꝛ sic debet intelligi quod legi.ꝛ not.in
l.iij.§.actor.ff.de re iudi.ꝛ.l.i.ff.quod cuiusqꝫ vniuer.no. Sicut autem
non potest ciuitas nō libera ista onera imponere,ita ꝛ fortius nec ex
emptionem alicui concedere,quia nō potest in preiudicium iuris prin
cipis statutum seu ordinamentum,vel priuilegium edere,vt no. Bar.
in.l.omnes populi.ff.de iusti.ꝛ iu.ꝛ clare pbaf in.l.omnes.C.de anno.
ꝛ tribu.li.x.vbi pꝫ qꝛ nemo citra principē potest immunitatem presta
re sup iuribus debitis principi.ꝛ ibi per Bar.facit ad idē qd legi.ꝛ no.
in.l.fi.§.ij quia protessus.ff.de publi.ꝛ optime.c.venientes. de iureiurā.
ꝛ specialiter in casu nostro voluit Barto.in.l.si maritus.ff.de adul.vbi
6 dicit,†ꝙ ciuitas nō pōt facere vt quis habeatur pro nō ciue,nisi in per
tinētibus ad ipsam ciuitatem:secus autē quo ad pertinentia ad princi
pem.Cum ergo ciuitas Perusina concesserit immunitatem,ꝛ ciuilita
tem ciuibus Senensibus respectu gabellarum non soluendarum,ꝛ pe
dagiorum;que omnia pertinent ad principem:ergo perdita libertate
illud priuilegium fuit annihilatum,presertim contra romanam eccle
siam que est vere dña illius ciuitatis:vnde expulso domino ecclesie,nō
potuerunt ciues aliquid concedere,vel statuere de pertinētibus ad ro
manam ecclesiam:vt in.d.c.venientes.de iureiurā.ꝛ quod legi.ꝛ no.in
c.quāto.lxiij.distinc.ꝛ aperte voluit Barto.in.d.l.omnes populi.ff.de
iusti.ꝛ iur.ꝛ per consequens debet cessare priuilegium cōcessum.vt.ꝫ.
dixi. Ad idem facit quod in simili legi.ꝛ not.in.l.si vero.§.item cū quis
dam.ff.lo.ca.vbi patet quod etiam si casu fortuito cōductor nō potest
prestare operas locatiōis,nihilominus tenetur restituere mercedem
perceptam ipsi locatori,presertim cum hoc cōtingat ob odium Peru
sinorum.argu.l.ij merces.§.culpe.ff.eo.ti.ꝛ hec sufficerēt ad exclusionē
dicti priuilegij. ¶ Sed ad maiorē cautelā inferam alias causas perdi
tionis huius priuilegij.† vbicunqꝫ quis directe venit contra priuile
gium sibi concessum,perditur priuilegium per vnicam contrauentio
7 nem.in.c.cum accessissent.in fi.de constit.ꝛ ibi per docto.ꝛ capitu.pro illo
rum.de prebē.ꝛ.l.fi.in.C.de iure oo.impe.nisi fauor ecclesie aliud opere
tur ꝛ sic loquitur cap.a.cedentibus.de priuileg.facit ad idem.xxvij.q.
ij.cum initiatus.sed in casu nostro Perusini venerunt contra priuile
gium ciuilitatis eis concessum plurics:ꝛ pluries soluendo gabellas in

ciuitate Senarum tanqꝫ extranei:ꝛ idem fecerunt ciues Senenses in
ciuitate perusina:ergo fuit tacite renunciatum mutuo priuilegio. nec
obstat si dicatur,quod singulares ciues non potuerunt hoc facere in
preiudicium omnium ciuium:qꝛ illud verum,nisi toties fuisset facta cō
trauentio,quod verisimiliter peruenisset ad notitiam ciuium.nam tūc
videntur ciues approbare.ar.eius quod not. Innocen.in.c.bone.el.ij.
de postu.prela. Et presertim in casu nostro,in quo per decēniū ꝛ vltra,
nō fuerunt dicta priuilegia obseruata:ꝛ sic saltem fuit inducta consue
tudo in cōtrarium:vt in terminis nostris,not. Cy.n.in.d.l.voluntarie.
8 C.de excu.tuto. ¶ Preterea ꝛ vltimo,si datur priuilegiū ad aliquid
faciendum,ꝛ illud non fit intra decenniū,perditur priuilegiū:vt notā
ter probatur in.l.vnica.ff.de nund.ꝛ hoc firmat ibi Bar.di.ēs per illū
tex.quod si ciuitas habens priuilegium super studio generali nō vtaf
illo infra decennium,perdit illud:ergo fortius in casu nostro perditur
saltem per lapsum decennij,in quo non solū fuerūt vsi:sed expresse cō
trauenerunt soluēdo tanqꝫ forenses.fortius enim perditur priuilegiū
cōtrauenien.do.ꝙ non vtendo:vt not.in.d.c.cum accessissent.ꝛ preser
tim in casu nostro,in quo ciues Senēses fuerunt pluries,ꝛ pluries co
acti soluere in ciuitate Perusina tanqꝫ forēses:vñ debebāt ipsi Peru
sini obseruare suū priuilegium erga Senenses si volebāt,vt eis obser
uaretur concessum a Senensibus: qꝛ frustra quis postulat fidem sibi
ab eo seruari,qui fidem a se prestitam seruare recusat:vt in regula.fru
stra.de regu.iur.lib.vj.cum similibus superius allegatis.nec obstat si
dicatur quod priuilegium non fuit allegatum in ciuitate Perusina:
quia imo tacite fuit allegatum,dum allegabant ad solutionem euitan
dam se esse Senēses:vt patet in actis. Item quia satis est qd per non
vsum sit inducta consuetudo in contrarium.l.de quibus.ꝛ.l.diuturna.
ff.de legi.ꝛ.xij.distinc.c.in istis.§.leges. Preterea frustra allegassent
priuilegium quod iam esset nullum ꝛ annihilatum in aduētu principis
vt supra dixi,facit.l.decernimus.cum materia sua.C.de sacrosan.eccle.

¶ Consilium.lxij.

1 ☞ Possessio probatur per iuramentum fidelitatis.
2 Compromissum si factum fuit de aliqua re,non potest arbiter illam rem vni adiudicare,ꝛ alteram partem condemnare,vt det aliquam rē in compromisso non deductam.
3 Facultas allegandi nullitatē cōtra sniam lꝫ aliquo iure remoueaf,potest tamen allegari nullitas ex iurisdictionis defectu proueniens.
4 Exceptio negans iurisdictionem remouet qualitatem sententie, super qua se fundat ius,seu statutum.
5 Arbiter licet non possit sententiare circa omnino aliena ab expressis potest tamen decernere, ꝛ sententiare de coherentibus expressis,sine quibus nequeunt expressa commode terminari.
6 Conseruator datus per papam in fauorem alicuius ecclesie, licet nequeat de iure cognoscere,nisi de iniurijs notorijs,tamē si negetur per partem aduersam iniuriam esse notoriam poterit super hoc summarie cognoscere .ꝛ super hoc pronuntiare.
7 Mandatum nō extenditur vltra comprehensa in mandato.
8 Vim propulsare incontinenti dicitur,qui facit quā citius commode potest,ad alia negotia non diuertendo.
9 Testes ꝛ scripture antique maxime ex archiuo publico producte,probant pertinentias.
10 Scholaris quāuis stet per mille annos in studio,nō sortitur ibi domicilium,si habet animum redeundi ad partes suas.
11 Ciuitas, aliqua si facit aliqd statutū causa alienationis siēde alicui tyranno talis alienatio,ꝛ que facta sunt,possunt reuocari.
12 Fines locorum probantur per libros antiquos seu scripturas.
13 Castrum ex se iure communi inspecto non habet iurisdictionem.
14 Possessor tenetur restituere rem quam possidet:nisi plane probet dominium.
15 Ciuitas si augetur,ꝛ cingitur nouis muris,seu fossatis,seu plantatis totum augmentum comprehenditur appellatione ciuitatis.
16 Secundum officium excludit primū qn se nō compatiuntur.
17 Priuilegium clericat⁹ nō pditur nisi per actū olno 3triū clericatui.
18 Clericus in minoribus si cōtrahit matrimoniū per verba de presenti, perdit ipso facto beneficium ecclesiasticum.

In controuersia inter ducē

Burgundie ex vna,ꝛ ducē Austrie ex alia parte,ex quibus
dā capitulis pacis inter eos facte, Iesu christi saluatoris
presidio ex corde postulato,attingam ex ordine dubia iuxta mihi con
sultationē porrectā. Et in ordine illud primo occurrit. An illa quatuor
decim loca in consultatione expressa que dux Burgūdie asserit fore for
talitia,ꝛ ad se spectare vigore capitulorū pacis inite,sint sibi adiudicā
da:an vero pertineāt ad ducē Austrie.ꝛ sint sibi dimittenda,ad quē
indubie ptinebāt ante guerrā inchoatā. Videf prima facie,ꝙ sint du
ci Burgundie adiudicanda:nō obstāte arbitramēto per eps̄m Tridētī
nū lato:qꝛ in vno ex dictis pacis capitulo expresse actum extitit, ꝙ oīa
castra ꝛ loca acqsita,ꝛ acquirenda per ducē Burgundie vsqꝫ ad con
clusionem illius pacis,sint ꝛ remaneāt cum eorum iurisdictionibus ꝛ
pertinentijs

pertinentiis ipsi duci Burgundie.hoc tñ declarato.qd ville τ quecũqz
loca tridentini territorij.q que forent,que non essent de districtib⁹.iu
risdictionibus.aut pertinentijs supascriptis acqĩtis,τ nõ haberẽt ni
si cãpanilia tñ:aut cãpanilia cũ ecclesijs solũ,vł etiã ecclesiã sine cãpani
libus fortificatã.vel etiã sine ecclesijs τ cãpanilibus,τ sine fortilitijs,τ
verteret in dubiũ,quo ꝑtinẽt:qñ partiũ quelibet assereret ras eẽ suas
de ipsis stet ad arbitriũ τ iudiciũ dñi epi Tridẽtini τc.Cũ aũt ista qua
tuordecim loca nũc postulata ꝑ ducẽ Burgundie sint de acquisitis du
rante guerra:ergo sunt sibi adiudicãda:nihil eñ tam congruũ est fidei
humane φ ea que partibus placuerunt seruare:vt dicit tex.in.l.i.ff.de
pac.in princip.τ alibi dicit tex.studiose agẽdum est,vt ea q̃ promittunt
opere cõpleant:vt in.c.iij.de pac.quinimo ecclesia vt pax seruet:inter
ponit se imperiose etiã inter laicos,vt pacta inita sui obtineãt firmita
tem:vt in.c.i.τ qd ibi no.eo.tit.Quod aũt ista loca fuerint de acqũtis,
ꝓbat dux Burgundie per iuramenta fidelitatis ab habitatorib⁹ illo
1 rũ locorũ tpe acqũtionis sibi ꝓstita:†nam per iuramẽtũ fidelitatis proe
bat possessio.c.lõginquitate.xvj.q.iij.τ.c.si diligenti.de prescrip.τ ibi ex
pressius hoc tenet Jo.and.nec huic snie,seu intentioni ducis Burgũ
die repugnat iuridice arbitramentum latũ per epm Tridentinum:qñ
illa loca tanφ fortilitia nõ veniebant in cõpromisso:fuit eñ cõpromis
sum de villis,seu locis,siue fortilitijs τc. vt.s̃. dictũ est:qualia nõ sunt
hec.ergo arbitramentũ in hac parte ipso iure fuit nullũ:cũ arbiter nul
lam habeat ptãtẽ circa in cõpromisso non cõphẽsa:vt in.c.cũ dilect⁹.
de arbit.l.non distinguemus.§.de officio τ.l.si cum dies.§.plenũ.ff.de
2 arbi.hinc notanter voluit Barto.in.l.aq̃l.ff.de transac.†φ si fuit cõ
promissum de vna re,non põt arbiter illã rem vni adiudicare,τ alterã
partẽ condemnare,vt det aliquã aliã rẽ in cõpromissum nõ deductã:licz
possit arbitrari,vt det certã quantitatẽ pecunie ꝓ illa re:vt insti.de of
fi.iud.§.offi.τ de hoc plenius ꝑ eũ in.d.l.Si ergo in cõpensationẽ rei
cõpromisse nõ põt arbiter extẽdere manũ in rẽ extrinsecam:fortius nõ
licuit hoc casu epo Tridentino arbitratori extendere ptãtẽ suã ad hec
loca que nullã cõionem habebãt cũ rebus in compromissum deductis.
¶ Sed in diuersam partem predictis minime obstãtibus motus sum
pluribus rõnibus:τ per maxime vna,respectu cuius nullũ video sub
terfugiũ,que est hec.Cũ enim arbitramentũ fuerit latũ per epm Tri
dẽtinum sup oibus locis territorij Tridẽtini in fauorẽ ducis Austrie
quibusdam specifice nominatis,exceptis,τ adiudicatis duci Burgũdie,
τ tale arbitramentũ dicat ꝑ vtrãqz partem homologatũ,τ approbatũ:
ergo nũc nõ põt allegari ptãtis vel iustitie defectus:cũ nedũ arbitra
mentũ,sz snia quecũqz ex ptãtis defectu nulla possit per partes ex post
facto approbari,vt habeat non solum vim snie,sed τ cuiusdã pacti τ ꝯ
tractus:ita qd talis snia de cetero impugnari nõ põt text.est apert⁹ in.l.ij.
C.cõia vtriusqz iud.τ clarius hoc voluit Bart.post gl.in.l.i.C.qui pro
sua iuris.no.gl.τ moderni post eam in.c.significasti.de fo.cõpe.fortius
ergo potuit approbari arbitramentũ quantũcunqz nullum:ar.in.l.cũ
antea.τ qd ibi no.ꝑ doc.C.de arbi.nec mirũ,cũ nõ sumat vires suas ex
ꝑ tãte arbitrãtis,seu sniantis:sed vigore ꝯtctus seu pacti tacite initi ex
approbatione seu homologatiõe secuta:vt no.in dictis iuribus.Ex ꝑ
hec soluitur ꝯtrũ qd formari posset de notatis per gl.in cle.i.de seque.
3 pos.τ fru.vbi concludit in effectu,†φ licet aliquo iure remoueat facul
tas allegandi nullitatẽ contra sniam,potest tamen allegari nullitas ex
iurisdictionis defectu ꝓueniens:ita videt in proposito dicendũ,qd lz
dictum fuerit in capitulo pacis, vt cõtra diffinitionem epi Tridẽtini
arbitratoris nihil possit opponi:poterit tamen dici de ptãtis defectu.
Dico enim illam glo.ponere casum satis diuersum a nostro:nos enim
loquimur qñ partes approbarunt arbitramentum ex post facto,vigo
re cuius approbatiõis vident nouiter ꝯhere,τ pacisci super exp̃ssis in
arbitramento:vt in iuribus superius allegatis gl.vero allegata in cõ
trarium,procedit vbi non interuenit consensus partium:sz ius vel sta
tutum remouet facultatẽ dicendi contra sententiam de nullitate:quo
casu licet allegare nullitatẽ prouenientem ex iurisdictionis defectu:τ
ratio est,qz statutum seu ius in remouenda exceptione fundat se super
4 snia.†Exceptio aũt negans iurisdictionẽ remouet qualitatẽ snie super
qua se fundat ius,seu statutum:qz si fuit lata a iudice nõ suo,non mere
tur nomẽ snie.l.iuĩ.§.condemnatum.ff.de re iud.τ capitu.at si clerici.de
iudi.τ.C.si a non compet.iud.per totũ.ad hoc notabilis doctrina Bar.
in.l.i.ff.qd vi aut clam.vbi per illum tex.τ glo.voluit,qd qñcũqz aliqua
dispositio tollens exceptionem,fundat se super qualitate,hoc non ob
stante admittitur oĩs exceptio,per quã illi qualitati nõ detrahitur:qz
tunc non venit cõtra dispositionẽ:vnde si statutũ disponit,vt nulla ex
ceptio admittat contra instrumentũ publicũ,põt nihilominus oppo
ni qd illud instrumentũ non fuit conditũ a notario:qz per hoc non re
mouet qualitas publici instrumẽti:τ idẽ in similibus:vt ibi no.ꝑ Bar.
Hec aũt in casu nostro minime obstãt:vt luce clari⁹ patet ex ꝓdictis.
¶ Preterea τ scdo videt,qd etiã cessante homologatiõe predicta,sen
tentiandum est pro dicto duce Austrie.Cum enim fuisset in capitulis
pacis actũ,qd si cõtẽtio aliqua verteret inter dictas partes sup villis,
τ quibuscũqz locis territorij Tridentini,q̃ non haberẽt,nisi cãpanilia
tantũ τc.vt supra dictũ est:ita qd essent sine fortilitijs qd de ipsis stet
ad arbitrium τ iudicium epi Tridentini.Et inter partes fuit dubita
tum seu potuisset merito dubitari,an quedã loca dicerent esse sine for
tilitijs,potuit iuridice τ cũ bona cõsciẽtia dictus eps facto cõpromis
so gñali super oĩbus locis τc.declarare q̃ sunt illa loca,que dicãtur esse
cũ fortilitijs,vel sine,ad effectum decernendi sup illis quorũ essent:vt
sic oĩs discordia seu fomes discordie tolleret:lz in compromisso exp̃sse
nõ fuisset dictũ,vt decerneret que loca dicant sine fortilitijs:sz vt decer
5 neret sup illis locis cuius essent.Dico†φ licet arbiter non possit sen
tentiare circa oĩno aliena ab expressis,quo casu intelligi debent iura su
perius per me allegata:põt tñ decernere τ sniare de coherentibus ex
pressis,sine quibus nequeũt expressa cõmode terminari. Ad hoc allego
gl.no.in.d.c.cũ dilectus.de arbi.τ idẽ voluit ibi Inno.τ gloss.iuris ci
uilis.in.d.l.nõ distinguemus.§.de officio.Questio autem ista ad quem
pertinerent dicta loca nõ potuisset cõmode decidi,nisi determinaretur
prius q̃stio preambula,an illa loca dicant sine fortilitijs,vt sic compre
hendant in cõpromisso:alias eñ quelibet pars potuisset dicere illa lo
ca esse cũ fortilitijs,vel sine:τ sic de facili fuisset rupta pax:ad cuius cõ
seruationem partes ita libere posuerunt se in manibus epi.Tridenti
ni:pro hoc.c.in causis.de elec.iuncta glos.in verbo,quia vero.in fi.vbi
colligitur qd data ptãte eligẽdi per compromissum, videt tacite data
ptãs postulandi:qz omnia que sunt vicina,τ cõiuncta mandato,tacite
veniunt vt ibi.Idem facit qd in simili habetur in iudice ordinario vel
delegato,cui datu ptãte super principali iure intelligitur accessorie da
ta in cognoscendo,an illa causa ad suam ptãtem pertineat.vt.l.si quis
ex aliena.ff.de iud.τ.l.ij.§.si quis in ius voc.non ierit.vbi per Bart.τ.c.
super literis.de rescript.vbi per Inno.τ alios doctores:hinc dixit gl.
6 not.in.c.i.de offi.deleg.lib.vi.†quod licet conseruator datus per papã
in fauorẽ alicuius ecclesie nequeat de iure cognoscere,nisi de iniurijs
notorijs:tamẽ si negetur per partẽ iniuriam esse notoriam,poterit su
per hoc summarie cognoscere,τ super hoc pnuntiare,licet simplr da
tus sit super notorio ¶ Ad idem text.iuncta gloss.in.c.cum persone.
de priuileg.lib.vi.τ in.c.i.de penis.eo.lib.vbi etiam per glo.Preterea
7 videmus,†qd mandatum non extenditur vltra cõprehensa in mãdato
quinimo loquit per verba taxatiua dicens.φ procurator ad illa solum
modo intelligit constitutus,que in cõmissionis literis inueniuntur ex
pressa:vt no.in.c.cum olim.el.i.de offi.deleg.τ tamen põt procurator
agere ea que sunt preparatoria mandati,licet non sint in mandato ex
pressa:vt no.in.l.ad rem mobilem.τ.l.ad legatum.ff.de procur.Itẽ po
test exercere id qd est prope mandatum vt in.c.in causis.de elect.τ de
renun.c.post translationem.τ.ff.iudi.sol.l.iam tamen.§.vlt.Item pro
rogare potest mandatum ad accessoria ipsius siue sequelã:vt.ff.de in
stito.l.cuicũqz.§.si ei apud quem.τ hoc notãter firmauit gl.in.d.c.cum
olim.Idem ergo dicendum in casu nostro:τ tanto fortius,quanto par
tes tacite videntur voluisse.vt dictus episcopus Tridentinus eẽt ge
neralis decisor questionum,que possent oriri ex capitulis pacis super
rebus acquisitis seu traditis,vt pax suis finibus conseruaret.¶ Ter
tio principaliter facit,qz in dubio debet fieri interpretatio,vt dispo
sitio teneat.l.quoties.ff.de verb.obli.τ.c.abbate.de verb.sig.Hinc est
quod verba etiam impropriantur,τ extendunt vltra vim propriam,vt
salua sit dispositio:vt notabiliter probatur in.c.si sententia.de sen.exc.
lib.vi.facit.l.si ita stipulatus fuero per te.ff.de verb ob.facit quod no.
Bald.in capi.i.de capi.qui cu.ven.Archidi.qd.i.c.i.Presertim cum
dux Austrie certet hic de damno vitãdo:τ dux Burgundie de lucro ca
ptando:iuxta ea que leguntur τ not.in.l.apud celsum.§.marcellus.ff.
de doli excep.τ in.c.dilecti.de excep.τ ꝑ Bar.in.l.cum mulier.ff.so.ma.
Ad idẽ facit theorica Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iusti.τ iur.τ.l.non du
bium.C.de leg.qua cauetur,qd in statutis,τ alijs dispositionibus de
bet fieri stricta,vel larga interpretatio:ne quis sine legitima causa pa
tiatur damnũ:alter vero sentiat lucrũ:ad qd optime facit.l.vt gradu
tim.ff.de mune.τ hono.τ.l.ij.C.de nota.τ.c.cũ dilectus.de cõsue.Relia
qua patebunt ex respõsionibus ad cõtraria.Et primo dum dicitur illa
quatuordecim loca fuisse acquisita durante guerra:τ sic nullo mõ vene
runt in compromissum.Respondetur dupl̃r.Primo negando allega
tionem in facto fore verã.non eñ potuerũt rustici τ incole locorũ illa
loca in ducẽ Burgũdie trãsferre,cum ipsi non possiderẽt,nec noĩe pro
prio,nec noĩe ducis Austrie,sed possiderentur a duce Austrie:vt vo
luit Inn.in.c.olim.el.i.τ.c.olim.ij.de res.spo.Jurisdictionẽ eñ quã ha
bebat dux Austrie in personas hoĩm,nõ potuit ipse perdere.sicut nec
ex solo facto diaũi:qz eũ iurisdictio sit res icorporalis,solo aĩo detine
tur:nec põt perdi sine sciẽtia:τ patiẽtia possidentis: vt in.l.ij.C.de ser.
τ aqua.τ ibi per doc.τ no.in.l.i.ff.de iti.actuqz priua.plene per Innan
c.bone.el.ij.de postu.prela.τ in.c.cõquerente.de offi.ordi.τ.c.dilectus.
de capel.mona.τ in.c.olim.ij.de rest.spo.τ in multis alijs locis.Hic au
tẽ in perditione non interuenit patientia ducis Austrie,qui illã iuris
dictionẽ possidebat,vt statim dicã.Idem dicam respectu locor:cũ eñ
dux Austrie illa loca possederit per se,non perdidit ciuilẽ possessionẽ
per ingressum ducis Burgundie,sed tantum naturalem:vt in.l.clam
possidere.§.qui ad nundinas.τ.l.peregre.ff.de acquiren.possessio.τ in
c.olim.el.i.de restitu.spolia.vbi per glo.τ docto.In duobus enim casi
bus perditur ciuilis hoc casu.Primus,quãdo possessor venit violen
ter,τ nõ fuit admiss⁹.Scds,qñ nõ iuit ad possessionẽ suã:qz suspicabat

ſe poſſe repeti, vt no. in iuribus ꝑalleg. Sed in caſu noſtro neutrũ hoꝝ eum accidit: quia dux Auſtrie intebatur congregare gentes, quas poterat vt recuperaret illa et alia loca perdita: nec diuertit ad aliena negocia: et quãq̃ Bar. in l. i. C. vñ vi. dixerit, q̃ dz antiquus poſſeſſor recuperare infra triduũ, tñ melius attingit materiã. in l. iij. §. cũ igit. ff. de vi et vi ar. ibi enĩ dixit, q̃ debet cõſiderari qualitas facti et perſonarũ ꝛc. vñ diceret quem tacere incontinenti, ſi veniret ad recuperandum infra ſex menſes: vt ſi oportuit cõgregare magnũ exercitũ ꝛc. Et hec opinio cõ

8 tex tenet: vt videt de mente glo. in c. ſignificaſti. de homic. ꝗ dicit q̃ in continenti dr ꝓpulſare vim ſi facit q̃ citius cõmode põt ad aliena negotia nõ diuertendo. Certũ eſt qd anteq̃ acquiſiuerit dux Burgundie ciuilẽ poſſeſſionẽ, nõ videt illa loca acquiſiuiſſe: vt probat ex his que leg. et not. in dictis iurib⁹, et maxime in d. c. olim. el. j. Preterea et ſcdo ſt iã ꝑlius eñdẽ qd preſuppoſito loca illa prorſus acquiſiuiſſet: attamen ex quo arbitramentũ ſup his approbauit, non põt amplius cõuenire p ea ꝗ ſuperius plene dicta ſunt: alia fuerit ſupra ſoluta in formatione partis 3ie. Et hec ſufficiãt quo ad primũ dubiũ. ¶ Scdo pncipaliter inter dictas partes verſat in dubium, an quedam ville et terre territorij Tridẽtini ſub nõie ptinẽtiarũ, et iuriſdictionũ petite per ducẽ Burgundie debeãt correſpondere caſtris eidẽ duci Burgũdie adiudicatis vigore dicte pacis, an vero ciuitati Tridentini, et per 2ñs debeãt ſubijci duci Auſtrie, qui eſt dñs Tridenti. Et primo videt qd debeãt correſpõdere dictis caſtris: et per 2ñs debent eſſe illa loca ſubiecta duci Burgundie, cũ oibus iuribus, iuriſdictionibus, et pertinentijs ſuis: ſz iſte ville et terre que dicitur numero centũ vigintidue, ſunt de pertinẽtijs illorũ caſtrorũ, ergo debent dicto duci adiudicari: maior patet ex tenore capitulorũ pacis: minor probat ſic: caſtrum de iure cõi non habet ptinentias nec iuriſdictionẽ: vt no. Inn. in c. cũ ad ſedẽ. de reſt. ſpo. et facit qd no. Bar. in l. i. ff. de dã. infec. Sed ex ſtatutis et prouiſionib⁹ ſuperiorũ caſtra habent hodie certũ territoriũ: et ſic debet intelligi Inn. in c. ex lris. de iure patro. Cum aũt petitur vel adiudicatur aliqua res cum pertinentijs ſuis, nõie pertinentiarum veniunt que ſpectarũt ad rem petitã, ſeu adiudicatam de iure cõi, ſtatuto, et conſuetudine loci: vt no. Jano. in c. ex litteris. de iure patronatus. et in c. cum ad ſedem. ꝑallegato. Sed de conſuetudine loci eſt, vt ville et terre petite contribuerẽt cum dictis caſtris ad onera illius caſtri incumbentia. Item ſuberant quo ad iuriſdictionem et obediẽtiã officialibus dictorũ caſtrorũ ergo ſunt de pertinentijs illorum caſtrorum, maior probatur iure: minor ſic ſupponitur in facto. 2ña ꝓbatur: arg. l. i. ff. ad municipales. vbi patet, qd eo ipſo quod aliquis recipitur in ciuitate, vt ſubeat onera vna cum alijs acquirit iura ciuilitatis. ad idem l. quod cõl auc. ff. de dam. infect. vbi patet quod ſi certum edificium attribuat vſui alicuius domus, videtur de pertinentijs illius domus. ¶ Sed cõtrariam ſniam arbitror veriorem, moueor principaliter, quia in facto mihi preſupponitur, qd dicta loca petita per ducem Burgundie tanq̃ pertinentia ad dicta caſtra, ſunt in territorio Tridenti, et quod ſm ſtatuta illi⁹ ciuitatis, ſunt de pertinentijs et iuribus, et iuriſdictionibus illius ciuitatis. et etiã ipſa retroactis temporibus maxime ante guerram, ciuitati quo ad iuriſdictionem reuera reſpondebant: et hoc dicitur cõſtare ex teſtibus et ſcripturis ex archiuo ciuitatis publico ſumptis: non autẽ rñderunt illis caſtris, niſi forſan aliquarum nouitatum tẽpore. Si enim predicta vera in facto ſunt, probo apertiſſime: qd dicta loca non ſunt adiudicãda ratione pertinentiarum duci Burgundie: vt enim argumentando ad partem cõtrariam dixi, appellatione pertinentiarũ, veniunt ea que ad rem pertinent iure cõi, aut ſtatuto particulari, aut conſuetudine: ſed ſi predicta diligenter ponderentur, dicta loca petita ſunt de pertinẽtijs ciuitatis, non ſolũ iure communi, ſed etiã cõſuetudine, et ſtatuto loci. De iure cõmuni patet: quia ſunt in territorio ciuitatis: vt probatur in l. edificia. et l. qui in cõtinentibus. ff. de ver. ſig. et l. qui ex vico. ad munici. et l. i. §. cum vrbem. de offi. prefec. vrb. facit optime qd not. Barto. in l. ꝗ. ff. de ver. ſig. quod leg. et no. in c. ſi ciuitas. de ſent. excom. lib. vi. et per gl. in c. i. de vſu. eodem lib. quod autem ſuit de pertinẽtijs ex diſpõne patet ex ſtatuto ciuitatis: ſtatutum aũt põt concurrere cum iure cõi: vt leg. et no. in c. i. de conſti. lib. vi. et c. ſopite. de cenſi. De conſuetudine autem probatur per teſtes, et per ſcripturas ꝓductas ex archiuo publico, qd retroactis tpibus reſpõderunt in olbus ciuitati modo ꝓdicto.

9 Teſtes aũt et ſcripture antique maxime ex archiuo publico producte bene probant ptinẽtias: vt in c. cum cãm. de proba. et in auf. ad hec. C. de fide inſtru. et c. ad audientiã. de preſcri. ergo cõcluditur quod predicta loca non poſſunt peti tanq̃ pertinẽtia ad dicta caſtra: ſed relinquẽda ſunt ſub obediẽtia et ditione ducis Auſtrie cui eſt ſubiecta ciuitas Tridentina. Nec habet predictis obſtare qd aliquibus tpibus retroactis, maxime durante iſta guerra correſponderũt illis caſtris: quia deputatio ꝗ fit caſualiter ſm exigentiã temporũ, nõ habet rei naturã alterare: vt elegãter probatur in l. queſitũ. in prin. et l. ũ. ff. de leg. iij. vbi probat q̃ qui ſtudiorũ cã abeſt, non videtur abeſſe: et per illã tex. firmat ibi Bart.

10 in prin. † qd ſi per mille annos ſtaret ſcholaris in ſtudio, nõ ſortitur ibi domicilium, ex quo habet animũ redeũdi ad partes: et in fine ibi probatur qd is qui caſualiter abeſt, non videt abeſſe: nec is qui caſualiter adeſt: videtur adeſſe. ad idẽ bo. tex. in l. gñali. §. vxori. ff. de vſuf. leg. vbi probatur qd legato vſufructu domorũ, et oĩm rerum que ſunt in domibus nõ veniſt ꝗ cauſa mercis erãt in domo: licet, qd plus eſt: teſtator aliquid excepiſſet a legato: vt quia dicit, excepto argento: vnde licet exceptio firmet regulã in non exceptuatis: nõ tamen eã dilatat, vt comprehendat ea que ex ſui natura non comprehendit: vt ibi probat elegãter et firmat ibi Bar. qui per illum tex. dicit, q̃ ſi teſtator legauit vxori oĩa que erant in domo, nõ veniunt ea que habebat teſtator in domo cauſa vendẽdi: quia ex quo ſunt ibi caſualiter, et ad tempus, non videntur eſſe in domo: ita dico ad propoſitum, qd licet caſualiter propter expedientiã guerrarum, ille terre ſeu ville fuerunt inſtitute, vt correſponderẽt illis caſtris, non tñ per hoc videnf de pertinẽtijs caſtrorum niſi deputatio illa fuiſſet facta in perpetuũ, qd in dubio non eſt preſumendũ, ne cõtingat alienatio bonorũ, et iurium ciuitatis, que de facili non eſt preſumẽda: imo cũ ſolẽnitate non modica eſt explicanda: vt leg. et no. in l. fina. C. de vendi. rerũ ad ciui. perti. li. xi. et per Bar. in l. prohibere. ff. quod vi aut clam. quinimo notabiliter probatur in d. l. prohibere. §. illud. qd mandato gñali reipub. non venit ſuarũ rerum alienatio et multum no.

11 Barto. ibi illum tex. dicit etiam ibi Barto. † q̃ ſi aliqua ciuitas faceret aliquod ſtatut. in cauſa alienationis fiende alicui tyranno, qd talis alienatio, et oĩa que facta ſunt, poſſent reuocari, quaſi facta iuſto metu. arg. eorum que leguntur et notant in l. i. §. que onerande. ff. quarũ rerũ actio nõ datur. in l. ad inuidiã. C. qd me. cau. Et per hoc pz reſpõſio ad cõtraria ¶ Circa tertium dubiũ an loca Põtes, Sciãu, Gearſalegũ, Vaſlino, et Palagagi, ſint vallis ſancti Martini, et vallis Martine, et Lemẽ ſuperi⁹ et Lamen inferius, ſint de ptinẽtijs dicte vallis ſancti Martini, que fuit adiudicata duci Auſtrie, et ſic per 2ñam etiã dicta loca videãtur ſibi adiudicata. an vero ſint valles diuerſe, et ſeparate: et ſic pertineant ad ducẽ Burgundie, cui fuit adiudicata ciuitas Agrigentina in cuius territorio dicte valles videnf cõſiſtere. Et primo videtur dictas valles ſpectare et pertinere ad ducẽ Burgundie, qñ dicta ciuitas Agrigẽtina fuit eidem adiudicata cum toto ſuo territorio, caſtris locis, aquis, et paſſibus, et vallibus, et montibus, ac locis quibuſcũq;. qui, et que ſub eis comprehenduntur de iure, vel cõſuetudine: ſeu etiam poſſeſſione, vel quaſi, in pertinẽtijs, iuriſdictionibus, cõfinibus, diſtrictu, territorio ꝛc. prout plenius conſtat ex capitulis dicte pacis: ſed predicte valles ſunt de territorio, et pertinentijs dicte ciuitatis Agrigentine, ſaltem ratione poſſeſſionis, vel quaſi, ergo pertinent ad ducẽ Burgundie: minor probatur multipliciter. Primo quia dicte valles preſtiterunt obedientiam officialibus Agrigentinenſibus per magna tẽpora. Ad hoc. l. i. §. cum vrbem. ff. de offi. prefe. vrb. et in c. licet. de proba. Item quia in ſtatutis et libris deſcriptionum, et datiorum Agrigentinorũ appellantur, et nominantur valles ſeparate, et diuerſe: ex diuerſitate enim nominum colligitur rerum diuerſitas: vt in l. ſi idem codicilli. C. de codicil. ergo cum iſte ſint diuerſe valles adiudicate a valle ſancti Martini ipſi duci Auſtrie, non debẽt venire alie valles diuerſe: ſed debẽt remanere apud ducem Burgundie, cui generaliter fuit adiudicata ciuitas cum toto territorio, et pertinentijs: et ſeparatio enim non debet fieri illario: vt in c. ſi. de tranſla. epiſco. et l. neq; natales. C. de proba. maxime quia ſententia eſt ſtricti iuris: vt in l. vni. et C. ſi vna ſententia plu. ſue. condem. et in c. dilectus. de offi. deleg. no. Bar. in l. ſi expreſſim. ff. de appella. Tertio pro parte dicti ducis Burgũdie facit quia in dictis vallibus officiales ciuitatis Agrigentine precepta faciebant, et ſtatutis illius ciuitatis vtuntur, et ſtatim libris archiui publici, tanquam loca ſubiecta deſcripta reperiuntur: que omnia ſatis inuũt illa loca eſſe de pertinentijs dicte ciuitatis per d. l. i. ff. ad munic. et in d. l. i. §. cũ vrbem. ff. de offi. prefe. vrb. cum ſimi. et maxime facit, quia foſſatum illa territoria diuidit: ergo non poſſunt dici q̃ veniant ſub nõie vallis ſancti Martini. ¶ In contrariam partem qd dicta loca veniant acceſſione ad vallem ſancti Martini faciunt etiã plura. Primo plurima inſtrumenta publica antiquitus cõfecta in dictis locis, in quibus illa loca determinantur valle ſancti Martini. Et ſic veniunt oĩa appellatione vallis ſancti Martini. Nam in facta antiqua nõ modicã probationẽ faciũt talia verba enuntiatiua ſuper confinibus, vel vnitate, ſeu ſitu locorũ vt eſt gl. no. in c. cum olim. de cenſi. et idem ibi Jano. et gloſſ. in c. ſeries. de teſti. et c. illud. de preſump. quãq̃ Bar. in l. penul. C. de iure deliberã. dixerit, qd talia verba faciunt fidem quãdo proferuntur inter partes. arg. eorum que leguntur et notantur in l. optimam. C. de contrahen. et committen. ſtipula. Sed poteſt dici, quod nunc faciunt plenam fidẽ: vt in d. l. optimam. ſed inter extraneos faciunt preſumptionẽ non modicam: iuxta no. in d. c. ſi. de ſucceſ. ab inteſt. facit quod no. in l. nuda. ff. de dona. Preterea in caſu noſtro verba illa fuerũt prolata inter homines illorum locorum: ita quod debent facere maiorem fidem: maxime quia illi preſumebanf ſcire qualitatem ſuorum locorum: arg. in c. videf. qui ma. accu poſ. l. ſi chorus. ff. de leg. iij. et quod legi. et not. in c. cum cauſa.

12 de proba. in c. ad audientiam. de preſcrip. † vbi patet quod per libros antiquos ſeu ſcripturas probantur fines locorum. ff. de leg. iij. l. ſi dñs. §. titio. ¶ Secũdo facit pro duce Auſtrie quoddam priuilegium antiquitus concẽſſum per dictum ducem, in quo illa loca comprehenduntur ſub vno vocabulo vallis ſancti Martini, et per idem priuilegium ſubijciuntur poteſtati alterius ciuitatis in criminalibus, et ciuilibus magnis.

magnis ut in eo continetur: unde presupposito sine veritatis preiudi
cio, q illa loca fuissent de ptinentijs ciuitatis Agrigentine: tamē ex di
spositione principis potuerūt deputari ut essent de ptinentijs alteri⁹
ciuitatis. nā & puincia mutat & diuidit ex dispōne principis. ff. de. off. pcon. l. j. et
in aut. ut iudi. sine quoquo suf. §. hoc ofit. cum si. facit in simili qd legi. &
no. in. c. sicut. de excess. prela. & xvij. q. i. & temporis. cū si. Ergo stantibus
istis pbationibus adinuicē confligentibus arbitror dicendū q si po
test probari qd in initio illius guerre vel in pgressu de cuius pace nūc
agitur illa loca possiderent per dictā ciuitatē Agrigentinā tanquā exi
stentia de territorio seu de pertinentijs suis q iudicandū esset pro di
cto duce Burgūdie vigore capitulorū dicte pacis: fuit enim sibi adiu
dicata seu donata ciuitas Agrigentina cum toto suo territorio & per
tinētijs que ptinerēt ad dictā ciuitatē de iure ɔsuetudine vł possessiōe
seu quasi &c. etiam si pertinerent de iure ad aliū spatium vel haberent
concessionem spālem: dū tamen possiderent per ducem Austrie tēpore
incepte guerre, vel ab inde circa &c. ut plenius colligitur ex capitulis
pacis. Si aūt hoc probari non pōt, tunc puto illa loca adiudicanda du
ci Austrie per supradicta: & preter tūn, qr ex quo per ipsum ducē seu p̄
decessorē ante guerrā inceptam illa loca fuerunt translata quo ad cri
minalia & ciuilia magna, in aliam ciuitatē ab illa Agrigentina & in mo
dicis habuerūt magistrū propriū, desierunt esse de territorio ex per
tinētijs ciuitatis Agrigentine: & fuerunt de territorio & ptinentijs il
lius ciuitatis, cui fuerūt dedicata: qr territorium dicit a terrēdo: ut no.
in. l. pupill⁹. §. territoriū. ff. de ver. sig. unde per illū text. dicit ibi Bart.
q si aliqua ciuitas habet aliqd exercitium in alio loco & ibi aliquis deli
quit qd ptās ciuitatis pōt illum punire rōne territorij: qr sam videt ḋ
territorio ciuitatis ex quo exercitus suus ibi terret, & dominatur. Ad
idē qd no. Bar. in. l. i. ff. de dā. infec. ubi dicit q si castrū habet magistra
tum de p se & non subijcit ciuitati in qua est, censet in suis iuribus ueu
niuersitas: ad idē quod no. Bal. in. c. j. §. ad hec. de pace iura. fir. ubi dicit, †
13 q castrum ex se iure cōmuni inspecto non habet iurisdictionē, nisi prin
ceps sibi dederit vel illam prescripserit. facit qd idē Bal. not. in. l. fi. C.
si a non compe. iud. & Jo. and. in. c. cum eterni. de re iud. li. vi. ubi voluit
quod si castrum habet iurisdictionem de per se non sequitur in aliquo
ciuitatem: & idem videtur velle Bart. in. d. l. i. de dam. infec. Cum ergo
ex dispositione ducis Austrie ante guerram factam illa loca non subij
cerentur ciuitati Agrigentine: ergo concessa Agrigentina ciuitate cū
suo territorio & pertinentijs non veniunt illa loca cum nō sint de terri
torio, vel pertinentijs. Et cum dux Austrie illam ciuitatē donauerit
non ex mera liberalitate non debet fieri larga interpretatio: sz strictis
sima: quia in odiosis debet fieri stricta interpretatio ut in regula odia
restringi. de regu. lib. vi. & imputandum est duci Burgundie qui verba
largius & clarius nō concepit. iuxta no. in. l. veteribus. ff. de pac. Pre
sumendum est enim q dux Burgundie stricte intellexerit illa verba cū
non presumatur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de proba. facit glo.
nota. in. l. cum quis. ff. si certum pe. & tex. in. c. super hoc. de renun. Non
obstant contraria superius allegata in fauorem ducis Burgūdie. Pri
mum enim fatendum est: sed negatur verum esse in facto. Ad alia vero
simul respondendo dico, q licet datia & alia onera quecūqz cōtulerint
& subierint illa loca cum ciuitate Agrigentina tamen cum hec potue
rint contingere ante deputationem & translationem factam per domi
num Austrie non probant qd sint de presenti de territorio illius ciui
tatis, & presupposito qd aliqū cōtulerint casualiter ad tēps p hoc nō de
nunt habere naturam distinctā: per. l. generali. §. uxori. ff. de vsufr. leg.
& l. quesitum. in prin. & in fi. ff. de leg. iij. Oportet enim probare qd post
illam concessionem seu translationē, ciuitas Agrigentina possederit
illa bona tanto tpe tanq ei pertinentia quod fuerint legitime p̄scripta.
arg. in. c. ad audientiam. de prescr. ec. & in. l. fi. C. finium. regū. Ad id autē
quod dicitur de nominatione potest responderi dupl'r. Primo qd pre
supposita q illa loca sint diuersa a valle sancti Martini: tamē satis est
duci Austrie, qd non sint de territorio & pertinētijs ciuitatis Agrigē
tine ut patet ex p̄dictis. Preterea nolatio plene non pbat ex quo non
sint facta inter partes cōtendentes: ut no. Bar. in. d. l. pe. C. de iure de
libe. facit qd no. Bar. in. l. fi. C. si a non cōpe. iudi. Ultimo & melius pōt
dici, qd cum testes & instrumenta debeant reduci ad cōcordiam si fieri
potest ut. in. c. cum tu. de testi. no. plene in. c. in nostro. co. ti. facit. ca. peri
culose. de peni. distin. i. debemus interpretari q licet illa loca habeant
vocabula spālia tamen gnāliter comprehendebantur sub vocabulo val
lis sancti Martini: nec est hoc nouū: facit quod legi. & no. in. c. inter di
lectos. de dona. per Inn. in. c. petitio. de procur. & xcix. dist. c. j. ubi bo
nus tex. & in. c. periculose. ¶ Uenio ad quartuz dubium quo queritur
an turres in capite pontis castri Tritij posite pertineant ad ducē Au
strie: ad quem pertinet dictum castrum: an vero ad ducez Burgundie
cui fuit adiudicata ciuitas Agrigentina: in cuius territorio videntur
dicte turres consistere. Uidetur primo illas spectare ad ducē Burgun
die: quia edificium cedit solo. §. cum in suo. cum sequenti. ff. de rerum di
ui. & l. adeo. §. ex diuerso. ff. de acquiren. re. do. sed dicte turres sunt edi
ficate in territorio dicte ciuitatis: ergo cedunt ipsi ciuitati: & per conse
quens duci Burgundie, cui illa ciuitas fuit adiudicata: maior aperto
iure probatur: minor autem constat ex eo quia ciues Agrigentini cer
tis tpibus in dictis turribus habitasse probant, & in eis datia per da
tiarios Agrigentinos quesita, & exacta fuerunt: p̄sumi ergo debēt esse
in territorio, ex quo ciues nomine ciuitatis ibi talia exercebant, saltem
hoc casu quo non constat, qd sint de alieno territorio: ad hoc bo. text.
in. c. j. de relig. domi. iunctis notatis ibi per Inno. ubi probatur, q si nō
constet in cuius diocesi sit certa ecclesia, presumitur esse in diocesi illius
qui ibidem aliqua iurisdictionalia exercuit. Secundo presupposito qd
a principio ille turres edificate fuissent iuxta pontē ad vsum castri, ta
men cum pons fuerit iādiu diruptus, & sublatus. remanserunt turres
separate a dicto castro: & per consequens remanserunt in sua libertate
& ideo illico accesserunt ciuitati in cuius territorio erant: cuz cessante cā
cesset effectus: ut in. c. cum cessante. de appella. & res de facili redeat ad
naturam suam. xxxv. dist. ab exordio. & l. si vnus ff. de pac. saltem habi
to respectu quod dñs non curauit pontē reficere iādiu, licet potuerit:
& sic videtur amplius noluisse illis ad seruitutē dicti castri uti. Ad hoc
quod no. in simili per Jo. an. in. c. querelam. de elec. in verbo, de nouo. &
per Bar. in. l. si. de co. §. si forte. ff. de acq. poss. nec de nouo posset trāsla
ta in ducem Burgundie ciuitate cum toto suo territorio pontem refi
cere: qr esset nouam seruitutē imponere, cū a priori seruitute illud ter
ritorium liberatum fuerit, qd non licet sine cōsensu noui dñi. l. quemad
modum. ff. ad. l. aquil. in prin. & in. l. quotiēs. ff. de ser. ¶ Sed his nō ob
stantibus que casui nostro minime obstant pro duce Austrie arbitror
sententiandum: moueor principaliter duplici capite. Primo, qr ex quo
clare non constat solum, in quo dicte turres fuerunt edificate fuisse, seu
esse de territorio ciuitatis Agrigentine, ut mihi in facto p̄supponit,
presumendum est qd fuerint, & sint de territorio dicti castri: tū propter
vsum, ad quem fuerunt ille turres edificate: tum propter cōnexitatez,
seu contiguitatem quam habebāt cum ponte, & alijs edificijs dicti ca
stri: & tuz quia castrū utebatur illis tanq suis pertinentijs: ad hoc. d. c. j.
de relig. do. & quod ibi no. per Inn. ut cū ibi aperte colligitur, si igno
retur in cuius diocesi sit ecclesia edificata, presumit esse in diocesi illi⁹,
qui exercuit ibi aliqua episcopalia: ita quod ratione exercitij certorum
iurium presumitur proprietas totius: ita ad propositum, ex quo castrū
utebatur illis turribus tanquā pertinentijs suis: & a principio fuerunt
edificate ad vsum dicti castri: presumendū est qd in solo dicti castri fue
14 runt edificate: ad idem facit. l. fi. C. de rei ven. ubi patet, † q possessor nō
teneretur restituere rem quā possidet: nisi plene probāti dñium: p̄sumit
enim possessor dñs: ut no. in. c. cū ad sedem. de resti. spo. & semel domin⁹
semp presumit dñs: ut in. l. sine possidetis. C. de proba. Itē, ut supra di
xi, q licz castrum de iure cōi non habeat pertinentias, & territorium: tū
hodie ex statutis, consuetudinibus, & priuilegijs cōiter habet ut noc. in
iuribus supra allegatis in alijs dubijs, tū ad probandum pertinentiaz
castri, satis est probare ɔsuetudinem: hic aūt non solū probat has tur
res esse de pertinentijs castri ex cōsuetudine: quinimo probatur quod
originaliter ad hoc fuerunt edificate, ut cederēt ipsi castro ad eius cu
stodiam. Preterea est presumendū qd in territorio ciuitatis fuissent
edificata fortilitia ad custodiam castri alterius territorij a ciuitate, cū
etiam in proprio solo nō liceat fortilitia facere, q possint cedere ad emu
lationem alterius ciuitatis: ut no. in. l. opus nouum. ff. de ope. pub. not.
Inno. in. c. fi. de resti. spo. ergo presumuntur edificate in pprio territo
rio ipsius castri. ¶ Ex scđo capite moueor: qr presupposito sine verita
tis preiudicio qd in pprio territorio ipsius ciuitatis Agrigentine fue
runt edificate: tamen ex quo dñs vtriusqz loci illas edificauit, & reputa
uit ad vsum castri, videt donasse illud edificium cum solo illi castro seu
territorio castri, per. l. qd conclaue. ff. de dam. infec. ita qd solū cessit edi
ficio sicut in simili dicimus, cum clericus de pecunia ecclesie edificauit
in proprio solo, ut fauore ecclesie solū cedat edificio: ut no. gl. in. c. apo
stolicos. xij. q. ij. videtur enī princeps voluisse ampliare territorium di
cti castri: potest enim rex seu dux aliqua donare de apicibus dignitatis
sue: dummodo neminem ledat: ut no. Jo. and. in. c. grandi. de supp. ne.
prela. lib. vi. & Bar. in. l. prohibere. ff. qd vi aut clā. & presertim hoc casu
in quo nō fiebat alienatio extra dignitatem suā: ut in simili habetur, in
l. volūtas. C. de fideicō. & in. c. cum apostolica. de his que fi. a prela. Ad
idem optim: facit qd legi. & no. in. l. i. ff. de ser. leg. ¶ Tertio principal'r
induco dictum Bar. in. l. ij. ff. de verb. sig. & Jac. de are. in. l. si finita. ff. d
dam. infec. voluit enim q si princeps concedit mihi dignitatem, videt
concedere illam a tota sua iurisdictione, & territorio. Ad idem qd ipse
15 Bar. in ea. l. no. prope finē. † ubi vult, q si ciuitas augetur, & cingit no
uis muris seu fossatis, seu plantatis, totum augmentum comprehen
ditur appellatione ciuitatis: ita ampliando princeps edificia castri, fa
ciendo nouas turres totum debet comprehendi sub ptinentijs castri.
¶ Nūc restat respondere ad contraria pro alia parte inducta. Et pri
mo ad primū satis pz respōsuz ex p̄dictis. Fateor enim qd edificiū fa
ctum pure in alieno solo cedit solo: sed in casu nostro hoc non cōtingit
qr edificator turriū erat domin⁹ vtriusqz territorij: unde edificando in
vno territorio & deputādo illud edificiū ad vsum alterius territorij, vi
detur illud edificiū cū omni iurisdictione transtulisse ad vsum castri: ut
supra dixi, maxime p. d. l. q cōclaue. & per no. p Bar. in. d. l. ij. ff. de verb.
sig. nec ob. tex. in. fi. d. l. q cōclaue. cum ibi no. ubi innuit q dñium cedit
solo: sed alius locus debet habere vsum iure seruitutis: ad idem. l. j. de

quod tacite fuit exclusus.arg.l.pacta nouissima.C.de pac.l.ꝛ pacta con/
uenta.ff.de contrahen.emp.cū ea que speciali nota videbantur digna
si nunc non exprimuntur videntur esse neglecta ꝛ sic in dispositione
non includi.c.quãuis.de preben.li.vi. Preterea cum illa locorum ad/
iudicatio fuerit satis odiosa ex parte ducis Austrie id quod nunc non
fuit expressum habetur pro omisso argu.in.l.commodissime.ff.de libe.
et posthu.ꝛ cetera.c.susceptum.de rescrip.lib.vi.cum similibus.

¶ Casus consilij sequentis.

Quedam dña. B. donationem.

fecit inter viuos venerabili viro magistro Luce ordinis fratrū mino/
rum de sedecim florenis aureis annis singulis toto tpe vite dicti magi/
stri Luce exoluendis pro libris emendis ꝛ alijs necessitatibus p studio
theologie supportandis, p quorum solutione obligauit pensionem cu/
iusdam apothece iuris ꝛ proprietatis ipsius donatricis: deinum dicta
domina.B.condidit testamentum,ꝛ reliquit dictam apothecam cui/
dam Nicolao consanguineo suo cum onere soluẽdi dicto magistro Lu/
ce de pẽsione dicte apothece florenos sedecim auri annis singulis sm
tenorem suprascripte donationis:hoc tamen addito,ꝛ specificato p di/
ctam testatricem qꝺ si contingat vllo vnꝗ tempore,vel casu dictū ma/
gistrum Lucam non fore capacem dicte donationis:cum fratres mino/
res nullum proprium ꝛ maxime in particulari habere vel consequi pos/
sunt:dicto casu adueniente qꝺ non sit capax dictorum sedecim floreno/
rum legauit dicto Nicolao libere dictam apothecam ꝛc.deinum conti/
gitem facto quod dictus magister Lucas obtinuit a sede apostolica mẽ/
tione facta de dictis donatiõe ꝛ vltima volũtate facultatẽ recipiẽdi di/
ctas pecunias ãnis singulis p libris emendis ꝛ alijs necessitatib⁹ sup/
portandis pro studio theologie, vsꝗ ad beneplacitum sedis apostolice
ꝛ de licentia superioris sui ꝛc. vt latius in dictis literis apostolicis cõti/
netur. Nunc autem dictus Nicolaus seu eius heres mortua testatrice
solutis iam aliquib⁹ annis dictis sedecim florenis dicto magistro Lu/
ce recusat soluere dicens eum dictorum denariorum de iure ꝛ secundū
regulam suam non esse capacem:ꝛ per consequens dicta apotheca sine
aliquo onere debet sibi libere remanere iuxta dicte testatricis volunta/
tem. Queritur quid iuris.

¶ Consilium.lxiij.

1 ¶ Relictum factum incapaci habetur pro non scripto.
2 Fratres minores ꝛ alij,qui sunt de genere mendicantium,dicūtur mẽ/
dicantes.
3 Relictum factum singularibus fratribus pro libris emendis valet itẽ
ad vitam seu pro necessitatibus.6.
4 Relictum annuum factum pro concernentibus diuinum cultū valet.
5 Quelibet ecclesia cathedralis suis sumptibus debet tenere magistrum.
7 Seruus est capax in causa alimentorum.
8 Monacho si aliquid relinquitur cum hoc quod non acquiratur mona/
sterio valet relictum.
9 Stipulatio hodie non requiritur ad validitatem donationis.

Ut veritas huius questionis clarius elucescat, argumẽ/
tabor primo partem negatiuam.videlicet quod dictus
magister Lucas nõ sit huius donationis seu relicti capax
ꝛ per consequẽs dicta apotheca absꝗ suprascripto onere d/
beat apud dictum Nicolaum,seu eius heredem remanere. Et primo
sic.Fratres minores tam in particulari ꝗ in communi nõ possunt sibi
aliquid appropriare,cum se a bono tẽporali expropriauerint. vt dicit
tex.in cle.exiui de paradiso.§.cupientes.de verbo.sign.ergo dict⁹ ma/
gister Lucas nec per se nec nomine conuentus potuit dictã donatio/
nem recipere.hoc videtur confirmare text.in.c.nimis.ij.de excess.prela.
in prin.vbi dicitur ꝙ fratres predicatores et minores christo pauperi
famulantur ꝛc.cum ergo debeant esse ꝛ christo seruire in arctissima
paupertate:ergo non sunt capaces annui reditus. Preterea quid ex/
pedit in has ire ambages:cum tex.in hoc videaꝭ rotundus ꝛ clarus in
cle.preallé.exiui.in.§.cũꝗ.vbi dicitur,ꝙ cum annui reditus inter im/
mobilia censeatur a iure ac huiusmodi reditus detineri paupertati ꝛ
mendicitati repugnet:nulla dubitatio est quod dicti fratres reditus
quoscũꝗ ꝛ possessiones vel eorum etiam vsum cuz eis non reperiatur
concessus recipere vel habere conditione considerata ipsorū nõ liceat:
cum non solum quod malū esse dignoscitur:sed etiam omne qꝺ speciem
habet mali sit viris perfectis specialiter euitandum. hec sunt formali/
ter verba illius tex.que vidẽtur contra dictum magistrum Lucam val/
de restringere presertim in eo quod prohibet recipere reditus quoscũꝗ
etiam respectu vsus cum ergo dixerit quoscunꝗ nihil excipiendo,vide/
tur inclusisse annuum reditum cuiuscũꝗ qualitatis ꝛ conditionis.ar.
in.c.solite.de maio.ꝛ obe.ꝛ.xx.dist.si romanorum.ꝛ.l.de pretio.ff.de pub.
cũ simi.facit etiam ratio generalis sequẽs dum dicit eos debere euita/
re omne quod habet speciem mali.tale nãꝗ videtur hoc legatum:nam
videtur in fraudem factum librorũ causa cũ se extendebat ad totum tẽ/
pus vite dicti magistri Luce qui iam diu effectus est magister in sacra
pagina. Unde fortius non debet aliquid operari presertim in casu nos/

stro vt in.d.cle.exiui.in.§.cupientes.ꝛ qꝺ in istis fratribus.not. Bal.in
auth.ingressi.C.de sacrosan.eccle. Item ꝛ scḋo principaliter dicta dona/
trix habuit respectũ nõ ad ecclesiã fratrũ,vel aliorũ cõuẽtuũ:sꝫ ad per/
sonã dũtaxat dicti magistri Luce.nã fecit donationem dicto magistro
Luce ad habendũ,tenendũ,ꝛ possidendũ,ꝛ dispẽsandũ prout sibi vide/
bit,ꝛ placebit p libris emẽdis,ꝛ studio theologie,ꝛ alijs suis necessitati/
bus:ꝛ latius ptꝫ in instrumento donatiõis cõfecto,que quidem verba in plu/
ribus iuri,ꝛ regule fratrũ minorũ repugnant. Primo quatenus dona/
uit ministro Luce ad tenendum,ꝛ possidendum,ꝛ expendendum ꝛc. Et
tamen certum est,qꝺ ol'a pecunie contrectatio est dictis fratribus ph/
bita ita qꝺ etiam tangere non possunt vt in.d.clemen.exiui.§.porro cũ
dictus ꝛc. Scḋo qꝺ intẽdebat donare magistri Luce persone,ꝛ sic eũ fa/
cere in particulari capacem,qꝺ nõ licet nedũ fratri minori,sed nulli reli/
gioso. vt in.c.nõ dicatis.ꝛ.c.nolo.xij.q.i.ꝛ in.d.cle.exiui.§.cupiẽtes.pre/
alleg. Tertio in eo qꝺ donauit pro suis necessitatibus.per hoc enĩ non
põt negari,quin mendicitas incũbẽs fratrib⁹ minorib⁹ releuetur,ꝯtra
iuris dispositionem cũ fratribus mendicãtib⁹ incerta mẽdicitas p que/
stũ dꝫ victũ tribuere.vt dicit tex.in.c.j.de reli.do.li.vi.ꝛ facit vba testa/
tricis in testamẽto plata,dũ dixit,ꝙ si dictus magister Lucas nõ sit ca/
pax cũ fratres minores non possint aliqd habere,presertim in particu/
lari ꝛc.ꝛ sic aperte sensit qꝺ donationẽ fecerat psone fratris:nõ aũt ec/
clesie,vel cõuẽtui.cũ aũt hec sint ꝯtra regule ipsorum,ꝛ iuri:ergo dicta do/
natio nõ valuit:qꝛ gestũ ꝯtra ius est nullũ.l.non dubium.C.de leg.ꝛ.c.
di.vides. Hoc aperte probaꝭ in simili,in.l.si in metallũ.ff.de his q̃ pro
1 nõ scrip.hab.vbi patet,ꝙ relictũ factũ incapaci,habeꝭ pro nõ scripto.
ꝛ per consequẽs perinde est ac si nõ fuisset factũ vt ibi,ꝛ facit quod legi.
ꝛ no.in.l.qꝺ meo ꝛ.l.si me in vacuã.ff.de acqui.pos.in terminis nostris
videntur fuisse de mente Bar.in minorica sua,super cle.exiui de para/
diso.vbi dixit,qꝺ legatũ põt fieri fratrib⁹ minoribus pro libris. In alia
vero pte dixit ꝙ annuũ legatũ ad tps nõ modicũ,fratrib⁹ fieri nõ põt,
p.d.cle.exiui.§.cũꝗ.ꝛ sic sentit ꝙ ẽt pro libris nõ põt annuũ legatũ ad
tps nõ modicũ fratribus fieri.ꝛ ita,vt audio aliqui intellexerũt percis/
pientes verba sua,vt arbitror,potius ad corticẽ quã intellectũ. ¶ Sꝫ
ego diuersam sniam estimo iuri ꝯsentaneam.s.qꝺ dicta donatio facta
2 dicto magistro Luce,valuerit. Moueor primo,qꝛ fratres minores,ꝛ
alij qui sunt de genere mendicantiũ,dicunꝭ mẽdicãtes:ꝗꝛ incerta mendi/
citas oꝫ eis victũ tribuere. vt dicit tex.in.c.j.de reli.do.li.vi.ꝛ sic in per/
tinentibus ad victũ duntaxat dicunꝭ mẽdicãtes.ꝛ expsse voluit Fede.de
Senis egregius doctor in cõsilijs suis cõsilio.xij.appellatiõe aũt vict⁹
veniunt dũtaxat ea que esui,potui,cultuiꝗ corporis necessaria sunt:vt
vestes,ꝛ similia,vt dicit tex.in.l.vbo vict⁹.ff.de verbo.sign. Idẽ voluit
tex.respectu alimẽtorũ in.l.legata.ff.de ali.ꝛ cib.leg.vbi dr,qꝺ legatis
alimẽtis debenꝭ ea,sine quibus corpus ali nõ põt:vt cibaria,vestitus ꝛ
habitatio.cetera,vero que ad disciplinã pertinẽt legato nõ continen/
tur.ꝛ notanda sunt hec verba vltima per que clare pbaꝭ,q⁹ ea que ten/
dunt ad studium ꝛ disciplinã capescendã,nõ cõprehẽdunt appellatiõe
alimentorũ,vel victus per quã legẽ dixit ibi Bar.qꝺ legatis alimentis
alicui,nõ teneꝭ heres prestare legatario sumpt⁹ p studio:ergo fratres
minores ꝛ alij mendicantes nõ debẽt dici mẽdicãtes respectu eorũ que
cõcernunt disciplinam addiscendã.ratio,qꝛ p ista nõ releuatur mendi/
citas respectu victus. Et per ꝯsequẽs inferꝭ,ꝙ dicti patres non sunt
capaces annui reditus,qui relinquitur non pro victu,seu alimentis,sꝫ
pro studio ꝛ libris emẽdis. Et hanc opi.apertissime tenuit Fede.de Se/
nis dicto cõsil.xij.istud sensit gl in cle.dudũ.ij.de sepul.in verbo, indu/
3 recte.ꝛ vbi dixit,ꝙ valet relictũ factũ singularibus fratribus pro libris
emendis. Et quãꝗ ibi loquitur dũtaxat in fratrib⁹ predicatoribus,qꝛ sic
accidit tũc in facto,tamen rationes sue cõcludũt etiã in fratribus mi/
norib⁹:ꝛ de eis facit expressam mentionem in cõsilio,ꝛ specifice respon/
det ad illam cle.exiui.que loquitur de minoribus,dicẽs qꝺ illa cle. non
extenditur ad istud capitulum.ꝛ consi. Fede.videtur confirmasse Bal.
in fratribus minorib⁹.in aut.ingressi.C.de sacrosan.eccl. vt dicã expres/
4 sius in sequenti argumẽto. ¶ Secundo principaliter probaꝭ sic.relic/
tum annuum factũ fratribus pro concernẽtibus diuinum cultum,va/
let sm omnes:qꝛ relictum non concernit cõmoditates fratrum princi/
paliter sed ipsum diuinum cultũ.hoc apertissime voluit Bal.sequen/
do cõsilium Fede.in.d.aut.ingressi.C.de sacrosan.eccle.ꝛ apertius Io.
de lig.post Bar.in.cle.exiui de paradiso.in vltima.q.tractat⁹.vbi dixit
qꝺ valet relictũ annuũ pro diuino cultu factũ fratribus minorib⁹ pu/
ta si relinquitur annuatim frumẽtum pro hostijs,vel vinum pro sacrifi/
cio,vel pecunia pro luminarib⁹,ꝛ similibus. Et Idem voluit Fede.di/
cto consilio.xij. Et quidam alius solennis doctor post eum,vt patet ibi
in consilio sequenti.probatur ratione:qꝛ vt predixi,per hoc relictũ non
releuatur mendicitas fratrum.hoc etiã sensit Bar.in minorica,in alia
questione dum firmauit quod licet ipsi fratres nõ possint heredes insti/
tui.vt in dicta cle.exiui.§.cupiẽtes.ecclesia tamen ipsorũ potest heres
institui.vt in dicta cle.exiui.§.cupiẽtes.ꝛ sic aperte voluit,quod in his
que acquiruntur ecclesie,ꝛ nõ ipsis fratribus,valet omne relictũ: quia
iura generaliter volũt,quod quelibet ecclesia potest heres institui.vt l.
l.j.C.de sacrosan.eccle. Ecclesia fratrum minorũ non reperitur alicubi
ex.cepta:sed fratres ipsi dũtaxat:qꝛ debent per questũ ipsum sibi victum

querere. Per relictum autem factū ecclesie pro reparatione ꝛ similib⁹
non tollitur fratrum mendicitas. Sed relictum annuū vel donatio fa
cta pro studio theologie, ꝛ libris emendis concernit diuinū cultū: ergo
valet relictum vel donatio fratribus facta: minor probatur aperte per
authoritatē Fede. in consilio. preallegato. vbi computat studium inter relis
cta facta pro cultu diuino. Probatur ratione: ecclesia vniuersalis in
diget ad sui regimen ꝑmaxime scientia: adeo indulsit vt cū volētibus
studere possit ep̄s dispensare: vt adeptus ecclesiā parochialem non te
neatur promoueri ad sacerdotiū intra septenniū nec teneatur deseruis
re ecclesie: sed possit se causa studij absentare: vt probatur in. c. cū ex eo.
de elect. lib. vj. ꝛ maxime hoc contingit in studio sacre theologie: vt est
5 tex. no. in. c. fi. de magist. † Unde quelibet ecclesia cathedralis debet suis
expensis tenere magistrum ꝛc. vt in. c. q2. ꝛ quasi per totum. de magist.
que omnia sunt statuta propter diuinum cultum augmētandū. nam vt
notanter inquit tex. in auth. habita. C. ne filius pro pa. per scientiā mun
dus illuminatur ad obediendum deo ꝛ in ministris vita subiectorum in
formatur ꝛc. ꝛ deus per prophetā inquit: Quia tu scientiam repulisti
ꝛ ego te repellā, ne sacerdotio fungaris mihi: vt habetur in. c. nisi cum
pridem. de renū. Religiosis autem competit studium, ꝛ maxime fratri
bus, quorum scientia, ꝛ predicationibus mūdus illuminatur: fides au
getur, ꝛ defenditur: vt in cle. exiui preallegata. ꝛ in cle. dudum. de sepul. di
sputat plene Jo. an. in. c. sane. de reg. hinc dixit in. c. q2. de magist. quod
fauore studij pot est religiosus assumi ad officium docēdi: sicut fauore
animarum potest promoueri ad ep̄atum, vel ad aliam ecclesiā curatā
vt in. c. quod dei timorem. de sta. reg. ꝛ in cle. j. de elec. Quis enim nega
bit magis resplēdere dei ecclesiā per viros eruditos, maxime in theo
logia ꝙ per cereos vel lampades que figuratiue accendunt in ecclesia
si enim relictum pro illis factum dicitur factum ad diuinum cultum: vt
in. c. fi. de testa. ꝛ qd̄ ibi no. fortius idē dicēdū in relicto facto pro studio
theologie: vt enī dicit tex. l. d. c. fi. de magist. doctores in theologia ful
gent in dei ecclesia velut splendor firmamenti: hinc tex. not. in. ca. super
specula. ne cle. vel mona. dicit: q2 vero theologie studium cupimus am
pliari vt dilatato sui tentorij loco funiculos suos faciat longiores vt
sit fides catholica circūcincta muro inexpugnabili bellatorū, qb⁹ resi
stere valeat ascendētibus ex aduerso ꝛc. ex quib⁹ omnibus luce clari⁹
demonstratur, qd̄ relictū factum pro studio theologie, ꝛ libris emēdis
dꝫ dici ad diuinū cultū: ergo valuit dicta donatio annui reditus ad vi
tam magistri Luce facta. Hoc etiam firmatur alia rōne dicta domina
donataria illam donationē fecit dicto magistro pro salute anime sue,
ꝛ remissione peccatorum suorū: vt expresse dicitur in instrumento do
nationis: ergo fuit relictum ad pias causas: nā omne donatum vel re
lictum pro anima, dicitur ad pias causas: vt no. Bar. ꝛ glo. in. l. si quis
titio. ff. de leg. ij. ꝛ Spec. in ti. de instru. edi. §. nūc vero aliqua. v. ꝛ scias.
quod inter legata ad pias causas. facit qd̄ leg. ꝛ no. in. c. requisiti. ꝛ. c. re
latum. de testa. Ex quibus omnibus aperte concludit dictam donati
onem tenuisse: tum q2 fuit facta ad pias cās tum q2 ad diuinū cultum,
tum q2 non releuatur mendicitas fratrum que versatur circa victū ꝛ ali
6 menta, vt supra dixi: quinimo plus voluit Fede. in dicto consil. xij. † qd̄
valet relictū annuum factum fratri vel conuentui ad vitam vnius fra
tris, vel ad certum tempus simpl'r, seu pro suis necessitatibus, nō adie
cta cā studiorū vel alia ꝯcernente diuinū cultū. mouet principalr: quia
sicut pōt legari vna summa fratri vel cōuentui ꝑ alimētis eorū: vt pro
batur in. d. cle. exiui. §. cupientes. ꝛ in cle. dudū. de sepul. iuncta gloss. in
verbo indirecte: ita dꝫ posse legari vna summa soluēda ꝑ singulos an
nos, vt ꝯtingit i annuo reditu ad vitā fratris, vel ad aliud tps, non in
perpetuū ꝛ fuit optima ꝯsideratio. Et in hoc debet itelligi scd̄a allega
tio seu conclusio Fed. nā primum membrū fuit qn̄ relinquitur ad pias
causas: vt pro studio ꝛ similibus. scd̄m fuit qn̄ relinquitur simpl'r cōuē
tui vel vni fratri ꝑ suis commoditatibus: hoc clare colligit ex thema
te p eū formato. nā simpl'r format thema in relicto annuo simpl'r fctō:
sed postea in sequen. nō attingit primū casum tanꝗ indubitabilem: scꝫ
qn̄ fit ad pias cās: postea transit ad casum ḡnaliter propositū: nec obst.
d. cle. exiui. §. cumqꝫ annui reditus. quia ſm eum ille text. pōt intelligi
qd̄ annuus reditus est perpetuus vel ad tp̄s maximū: ita qn̄ releuare
tur mendicitas fratrū: sed in casu nostro qn̄ relinquit ad vitā vni⁹ fra
tris: licet respectu fratris possit dici perpetuus iuxta no. per gl. x. q. ij.
hoc ius porrectum. ver. perpetua. tñ respectu ꝯuētus cui fit acquisitio
non pōt dici perpetuus, seu ad tp̄a maxima: cum conuentus nunꝗ mo
riatur: vt in. l. ꝓponebatur. ff. de iudi. In relicto enī facto fratri, seu re
ligioso alteri dꝫ inspici cōditio illius cui acquirit: sicut in capacitate ser
ui attendit capacitas dn̄i, cui relictū acquirit: vt dicit not. text. in. l. non
minus. ff. de acqr. here. ꝛ in. l. si in metallum. ff. de his que ꝓ non scrip.
ha. Relictum aūt singulari fratri etiā mendicanti acquiritur conuētui:
vt no. glo. preallegata. in. d. cle. dudum. ꝛ facit. l. deo nobis. ꝛ qd̄ ibi not. C.
de epis. ꝛ cle. ꝛ qd̄ legi. ꝛ no. in. c. in presentia. de proba. ꝛ in auth. ingressi.
C. de sac. san. eccl. ꝛ voluit Bar. in dicto tractatu minoricarū. Et profe
cto he sunt optime considerationes. Sed ego hanc opi. Fede. sequor
hoc vltimo casu quando fit simpliciter fratri vel conuentui ꝓbo⁹ con
currentibus, Primū quod non fiat in magna quantitate: q2 tūc posset
releuari illorum mendicitas: ꝛ posset fieri in fraudē: ad hoc bonus tex.
in. d. cle. exiui. §. cupientes. Scd̄a limitatio qd̄ nō fiat ad tp̄s maximū: ꝛ
vt ipse Fede. voluit ꝛ placet mihi qd̄ non dicatur ad tempus maximū.
qn̄ fit ad vitā vnius fratris maxime annosi, sicut erat magister Lucas,
q2 nil incertius hora mortis, ꝛ nil certius morte: vt. l. ij. ff. de conditio.
et demon. vñ cum illud relictū seu donatio possit extingui quotidie nō
potest dici ꝙ fit maximum tp̄s: attamen ratione incertitudinis posset
tolerari: argu. eorum que legunt ꝛ no. in. l. si ea pactiōe. C. de vsur. ꝛ l. c.
fi. ꝛ in. c. in ciuitate. eo. ti. licet enim quis possit viuere vsqꝫ ad centū an
nos in. l. fi. C. de sacrosan. eccle. veritas tamen vt plurimum denegatur.
vnde dicit Inn. ꝙ hodie ſm inferiores cās satis potest timeri de mor
te alicuius post quinquagesimū annū: ita no. in. c. qm̄ frequenter. vt lit.
non contesta. ꝛ hec opi. sic determinata plus placet ꝙ opi. Bar. ꝗ videt
in hoc vltimo sensisse Inn̄, vt ad vitā vnius fratris non possit fieri an
nuū legatum conuentui, vel ipsi fratri: hoc tamen non multū firmauit.
sed dubitauit, cū decidendo, dixit tutius esse, vt abstineat: non aūt nega
uit precise, vt non possit fieri. Fede. aūt precise tenuit: ꝛ ita consuluit: ꝛ
melioribus rōnibus fuit motus: nec debet tunc talis annuus reditus
computari inter immobilia: ex quo nō est perpetuo duraturus: nec ad
tempus maximū: sed potius inter mobilia: cum ad mobilia ꝛ ad tēpus
non maximū cōpetat. sicut in simili dicimus de actiōe, qd̄ si def ad mo
bilia, computatur inter mobilia: vt no. glo. ꝛ Bar. in. l. potest pupillus.
ff. de auto. tu. ꝛ gl. in auth. de nō alie. §. j. ꝛ per Bar. in. l. mouētiū. ff. de v.
sig. In casu tamen nostro qn̄ legatum vel donatio fit ꝑ studio, vel alia
pia cā Bar. non resistit: q2 ipse loquit simpliciter de relicto annuo fa
cto fratribus: imo vt. s. dixi potius in hoc sentit Inn̄um, cum dixit eccle
siam ipsorum esse capacem, ꝛ libri acquiruntur potius ecclesie, ꝙ cōuē
tui cum conuentus non possit comedere libros: ꝛ sicut fratres habent
vsum ecclesie, ita debent vsum librorum habere. Item expresse Joā. de
lig. post Bar. in. d. tractatus, tenuit qd̄ predixi in legato annuo concer
nente diuinum cultum. Restat ergo clare concludere, quod casus no
ster sit sine aliquo dubitationis scrupulo in fauorem donationis cum
nullus reperiatur qui expresse teneat contrarium: sed cōmunis opi. est
ꝑ ista parte: ꝛ multum faciunt litere apostolice cōcesse dicto fratri Lu
ce: videt enim papa tacite approbare cōclusionē supra factā, vt valeat
donatio seu relictū annuū pro libris emendis, ꝛ pro aliis necessariis ꝑ
studio supportandis. Si enim dicta donatio non valuisset, nō indulsis
set papa dicto magistro Luce timenti super illarum pecuniarū perce
ptione ab aliquo molestari, vt in literis dicitur, ptātē libere, ꝛ licite re
cipiendi, ꝛ habendi dictā pecuniā annuatim: non enī potuisset dare po
testatem licite ꝛ libere percipiendi, ꝛ habendi, prout fecit, si dicta dona
tio non valuisset. cuꝫ enim narrauerit in literis dictā testatricē, ꝛ dona
tricem obijsse, sciebat papa qd̄ si fuisset incapax dictus frater Lucas il
la donatio fuisset nulla, ꝛ remansisset dicta pensio apud donatricē, seu
apud heredem post mortē testatricis: vt in. l. si pluribus. ff. de leg. j. ꝛ in
d. l. metallum. ff. de his que pro non scrip. vel apud dictum Nicolaū ex
dispōne speciali ipsius testatricis, vel etiā forte de iure cōi ſm text. vals
de no. in. l. si. ff. de auro ꝛ arg. leg. ꝛ sic non potuisset percipere indebitū
sine peccato, nec ignorantia soluentis excusasset illuꝫ a peccato. vt per
totum tit. de condi. ff. ꝛ C. in dubio autem standum est interpretatio
ni pape: quia ad ipsum pertinet interpretari canones, sicut illorum edi
tio: vt in. c. inter. de sen. excom. Et si dicatur quod dictus magister Lu
cas libris non indiget. Respondetur primo hoc non posse negari: non
enim est arbitrandum quod sit refertus omnibus libris necessariis ad
theologie studiuꝫ. Scd̄o presupposito, sine veritatis preiudicio, quod
hoc sit verū: non tamen per hoc cessabit dicte donationis effectus: q2
fuit facta ob duplicem cām pro libris. s. emendis, ꝛ ꝑ aliis necessariis
supportandis in studio: vnde licet cesset prima causa: non tamen cessat
scd̄a. ergo non cessat dispositio. insti. de nup. §. affinitatis. Preterea le
gatum factum pro anima, seu donatio, non corruit. si non pōt cōuerti
ad vsum destinatum: sed debet ad aliuꝫ vsum pium destinari. l. legatū.
ff. de vsufru. leg. ꝛ. l. legato. ff. de admi. re. ad ciui. pertinen. vt legit. ꝛ
not. c. ij. de testa. ꝛ plene per Barto. in. l. pater. §. tusculanus. ff. de leg.
ij. ꝛ in. d. l. legatum. ꝛ per Jo. de lig. post Bal. in. d. cle. exiui. Nūc restat
respondere ad contraria superius formata. Et primo ad primuꝫ de in
capacitate respondetur, quod proprietas nō acquirit dicto magistro
Luce, nec conuentui: sed habebit nudum vsum, sicut habēt fratres ex
his que eis dantur quotidie, vel ad diuinum cultum, vel pro alimētis.
vt in. d. cle. exiui. ꝛ. d. cle. dudū. Apud quē aūt sit proprietas. plene no.
in dicto tractatu minoricarū: ꝛ in quadā extrauaganti. non curo ꝑseq.
q2 nō est nostra materia: satis enim est qd̄ vsus nō sit sibi improbatus.
Et ꝗꝗ alias fratres minores non possint ꝑ se recipere pecuniā, etiā
legatā, seu syndicus sup hoc deputatus hoc facere pōt: vt plene not. ꝑ
Barto. in. d. tractatu. tñ in casu nostro poterit dictus magister Lucas
recipere authoritatē bulle apostolice: cum sui superioris licentia: vt in
ea dicitur: papa enī indulgentiā hanc contulit quibuscūqꝫ cōstitutioni
bus non obstantib⁹ vt in ea patet. ¶ Ad scd̄m arg. d. cle. exiui. §. cūqꝫ.
satis est supra responsum. ¶ Ad tertiū dico ꝙ licet habuerit respectū
ad personā magistri Luce tamē pro cōmoditate fratris pōt sibi fieri
relictū, sed acquisitio fit ſm iuris dispositionem: ad hoc bona glo. pre
alleg. in dicta cle. dudum. de sepul. in verbo, indirecte. Idem videmus
in seruo

in seruo:nã licet qs instituerit eum heredẽ nec possit dño adire heredi
tatẽ nec seruum precise cõpellere si nõ vult adire vt in.l.cũ proponas.C.
de here.insti.tamen p seruum acquirit dño eo hereditatem adeũtẽ:ita
qd etiam per momentũ nõ stet in personã serui:vt in.l.placet.ff.de acq.
here. Preterea bene potuit habere respectũ ad personã vnius fratris
in cõcernentibus diuinũ cultũ,& opus pium vt illud opus piũ exerceat
in personam vnius fratris,vt specifice pro libris emendis,& studio vo
luerunt glo.sed.Bar.& alij in locis preallè.hinc voluit aperte Barto.
in.l.seruos ad custodiã.ff.de ali.& cib.leg.vbi firmauit qd relictum põt
fieri pro alimentis nedũ conuentui fratrũ minorũ:sed etiaz singulari
bus fratribus:sicut valet pro tali cã relictũ factũ seruo vt ibi:& sic non
potest dici frater incapax cũ sit nõ incapax nudi vsus qui fratrib⁹ cõ
7 petit.t. Similr videmus in seruo q nõ est capax proprietatis iure pro
prio:tñ est capax i cã alimẽtorũ:vt in.d.l.& fit cõpulsio iudicis officio.
vt ibi dicit.Et predicta procedunt presertim habito respectu.qd in casu
nihil fuit dictũ in donatione de capacitate,vel incapacitate:sed simplr
fuit facta pro salute anime testatricis,& pro redemptione peccatorum
suorum vñ cum fuerit inter viuos,nõ potuit postea apponere aliquam
conditionem capacitatis,vel incapacitatis:vt est tex.in.l.perfecta do
natio.C.de don.que sub modo.quinimo etiã si potuisset,nõ habuissent
illa verba in aliquo officere:qz expressio eorũ que insunt , nihil operat
vt legi.& no.in.c.significasti.de elec.& clarius probatur in.l.ij.ff.de leg.
j.In quolibet enim relicto seu donato tacite intelligit si est capax:.vt.d.
l.si in metallum.&.d.l.qd meo. Preterea illa cõditio verificatur a iure:
qz capax est pro studio theologie & alijs necessarijs supportandis pro
ipso studio,vt.s.dictum est:vel pro alimentis:vt.s.tetigi intelligendo
vt.s.Non obstat arg.vltimo factum videlicet qd multa fuerunt expssa
contra iuris,& regule dispositionem:qz donauit ad habendum possidẽ
dum &c.qz dico qz licet multos modos expressisset quorũ aliqui nõ erãt
in se liciti:tñ illorum expressio non habet viciare alios modos licitos,
& a iure non improbatos.vt pro studio &c.sed isti illiciti habent pro nõ
expressis:ad hoc.bo.tex.cum ibi no.in.c.significatum.de preben.& l.fi
lius.&.l.conditiones.ff.de condi.insti.& l.sancimus.C.de dona.&.xvj.q.ij.
ecclesiarum seruos.&.c.ij.x.q.i.vbi bo.tex.iuncta glos.ad idem notabile
dictum Bar.in.l.lucius.§.tres heredes.ff.ad treb.vbi dicit qz si mona
cho fuit aliquid relictum cum hoc,quod si abbas fecerit ei qõnem de
volueretur ad aliũ,valet relictum:sed illud grauamẽ tanqz iuri contra
rium habetur pro non scripto. Preterea ad confirmationem predicto
rum addo aliud dictum notabile Bart.in auť.excipitur.C.de bon.que
8 libe.vbi dicit.qz si aliquid relinquitur monacho cum hoc,vt nihil ac
quiratur monasterio,valet relictum & intelligitur meliori mõ quo po
test:vt.s.nihil tñ acquiratur monasterio:sed patiatur monachum ha
bere meliori mõ quo potest:facit qd no.Arch.in.c.qz ingredientibus.
xix.q.vlti.ita ad propositum id quod fuit dictum de capacitate vel in
capacitate.Item de habendo & possidendo &c.aut habent pro non ad
iectis,vt in primo dicto Bar.aut intelligẽda sunt largissimo & meliori
mõ quo fieri potest:vt sic exinde nulla sequat absurditas vel iuris com
munis seu regule contrauentio. Et quia a nõnullis,qui dictam donationẽ
infringere moliunt tria,vt audio,vltra predicta obijciuntur. Primo
quod cum fratres minores neminem debeant inducere ad eis aliquid
relinquendum:vt.d.cle.exiui.§.dubitauerunt.&.§.cum etiam.& cum ad
dicti magistri Luce persuasionẽ dicta donatio facta fuerit non debuit
ex ea aliqua obligatio naturalis vel ciuilis oriri tanquam iure resisten
te facta ad hoc quod legitur & no.in.l.cum lex.ff.de fideiusso. Secundo
qz non licuit dicto magistro Luce stipulari ad sui commoditatem. Ter
tio qz donatio fuit facta dicto magistro Luce,anteqz eẽt magisterij ho
norem adeptus:& sic tacite videtur fuisse facta donec fuerit magistra
tus quasi sic cesset cã donationis,merito debet cessare dicta donatio.
ar.l.a filia.ff.ad treb.Sed profecto si predicta diligenter considerent
nil concludunt necessario cõtra cõclusiones supra factas. Ad primuz
enim potest multipliciter responderi. Primo negando quod hic inter
uenerit aliqua surreptio dicti magistri Luce. nam contrarium clare collige
tur ex tenore donationis,presertim in sui exordio:qd multum dz atten
di ad coniecturandã mentẽ disponentis:vt in.l.fin.ff.de here.insti.no.
Bar.in.l.ambitiosa.ff.de decre.ab ordi.fac. Scdo videtur,qd inductio
ad largiendũ elecmosynam pro cultu diuino,vt pro studio theologie
non est prohibita. Solũ enim phibetur fratribus inducere nouiter in
gredientes ad aliqd sibi relinquendum ne videatur illum induxisse ad
ingressum propter bona tpalia:vel qñ habuit recursum ad spãles ami
cos pro leuando eorũ mendicitatem,& sic respectu eorũ que consistunt
in victu:& sic loquitur iura:sed in casu nõ hec cessant. Preterea si licet
habere recursum ad spãles amicos pro necessitatibus infirmorum, et
fratribus induendis:vt in.d.cle.exiui.§.cum etiam.fortius licet pro stu
dio theologie,in quo non vtilitas fratrũ,sed ecclesie vniuersalis prin
cipaliter versatur:vt.s.dixi. Nec obstat tex.licet loquatur ibi per verba
taxatiua:& sic videtur excludere alios casus ibi non expressos: qz text.
ille loquitur in his per que releuatur illorum mendicitas:qd non cõ
tingit in casu nostro. Item vt eleganter inquit Bart.post gl.in.l.serui
nomine.ff.de vsuca.licet lex aliquem excludat casum cũ taxatiua dictio
ne nõ per hoc excludit alibi expressos,vel cõsimiles,si sumus in materia
fauorabili,casus aũt noster videt nedum similis:sed maior ibi expssis,
& similis pro fide ampliãda & defendenda:vt in.d.c.sup specula. Pre
terea & tertio presupposito sine veritatis preiudicio,qd hic intercessis
set persuasio phibita:non tñ per hoc infertur qd donatio sit nulla:qz
non renitit donationi sed psuasioni:ad hoc indu.o tex.apertissimum in
c.constitut.xx.q.iij.vbi dr qz religiosi non debent inducere aliquem ad in
trandum religionem pp̃ter bona tpalia illius cõsequẽda:qd si fecerint
tenet nihilominus ingressus:qz ille est bonus dolus.nec põt dici dece
ptus qui religionẽ intrauit:vt.c.pe.qz nc.cau.ita in pposito cũ donatio
fuerit facta puro amore diuino,& sine aliquo dolo,nõ debet vitiari pro
pter inductionem ad bonũ. Idem videmus in beneficio intito p excõicatũ.
nam prohibet sibi cõio,& peccat in ingerendo se cõioni.c.illud.de cler.
excõ.mi.& tamẽ beneficius initus per eũ tenet:vt not.Inno.in.c.veritatis.
de dolo & contu.& probatur in.c.felicis.§.verum.de penis. Non ob.qd
9 scdo obijcitur de stipulatione:& qz ad validitatem donationis non req
ritur hodie stipulatio:vt.l.si quis argentũ.C.de dona.presertiz ad piã
causam:facit qd no gl.in.c.quoties cordis.j.q.vij. Item illa dña pure
donauit magistro Luce pñti.& recipienti,vt dz in prin.donationis. Itẽ
seruus stipulatur in fauorẽ dñi:licet verba concipiat in personã suã.vt
ff.de stipu.ser.per totũ.ita & religiosus in fauorem cõuentus,presertim
in concernentibus cultũ diuinũ:facit qd no.Innoc.in.c.dudum.de con
uer.coniu.vbi no.dicit per illuz tex.qz sicut quilibet sacerdos,videtur
officialis ecclesie vniuersalis:vt recipiat obligationem in fauorẽ eccle
vniuersalis:ita pro studio theologie fauore potuit dictus magister Lu
cas obligationẽ recipere. Preterea dicta donatrix reliqt illud idem iu
bere in testamento suo:dũmodo dictus magister Lucas sit ad hoc capax:
sed indubitater est capax p libris emendis,& oneribus studij supportã
dis:vt.s.dictũ fuit. Preterea cũ illa dña hoc fecerit sponte,vt consule
ret anime sue,vt patet in instrumẽto donationis in principio,dz vale
re saltem per viã cuiusdã dedicationis ad piam cãm iuxta no.p Bart.
post gl.in.l.illud.C.de sacrosan.eccle.in qõne illius qui existens in came
ra solus donauit quedã bona pauperibus & sic ex multiplici capite tol
litur illa ĩpugnatio. Ad tertiam facilime patet rñsio:q primo cum
toto tpe vite dicti magistri Luce reliquerit,frustra dicit qz debuit du
rare donec fuit effectus magister:impossibile enim est qz post mortẽ ma
gistraret:nec est verisimile qd cogitauerit toto tpe vite sue debere va
care circa studiũ scholasticũ:vñ cũ verba sint clara,cessat captiosa inter
pretatio.l.ille aut ille.ff.de leg.iij.& in.c.si.de verb.sig. Preterea studiũ
sacre theologie est magis proficuũ xpianitati post magisterium qz ante
vt.c.si.de magi.&.c.super specula.ne cle.vel mo.& pluribus libris indi
get,quam tempore scholastico. Item presupposito qz nũc non indigeat
libris,non per hoc cessat donatio ad pias causas,per ea que superius
dixi.

Casus consilij sequentis.

Casus in effectu talis est. Quodã

Senẽ statuto cauetur,vt ois cã appellatiõis debeat decidi.i.xl.dies.
& vltra.xl.dies non durat instãtia. Alio vero statuto cauetur,qd tpe quo
qs est pducturus testes extra prouinciã,tempus determinãde cause nõ
currat ipso iure. Contingit qd in cã cuiusdam appellationis appel
lans habuit dilationẽ ad pducendos testes:postmodũ vero asserẽs qz
testes extra prouinciã volebat pducere,petijt & obtinuit dictã dilatio
nem prorogari:in fine aũt dicte dilationis pretendẽs impedimẽtum sibi
infra illã cõtigisse,obtinuit iterum prorogationẽ dicte dilationis nulla
de impedimento iudici facta fide:deinde in fine dicte prorogate dilatio
nis petijt tertio dictam dilationem sibi prorogari iurans qd non ani
mo calumnie hoc petebat:iudex aũt iuramẽto calũnie dũtaxat recepto
dictã dilationem tertio prorogauit. Nũc queritur an instantia cause sit
perempta,cum multa tempora sint decursa vltra decem dies.

Consilium.lxv.

1 Certum tempus quando prefigitur a lege,vel statuto ad aliqd fa
ciendum,debet intelligi si intra illud tempus fieri potest.
2 Iudex in causis pecuniarijs nõ potest dare vltra vnam dilationem.
3 Iuramentum calumnie non excludit condemnationem expensarum in
casu perditionis cause.
4 Fori cõsuetudo est legitima causa terminos & dilationes restringendi.

Videtur primo dictã instan-
tiam minime esse peremptam,qz qz.xl.dies &,vltra lapsi sint
Hanc enim partem expresse probare videtur statutũ in eo
quod expresse decernit tempus non currere ipso iure in dilatione data
pro testibus extra prouinciam existentibus producendis:ergo dilatio
data licet sepius prorogata pro illius testibus producendis,nõ debet
computari in termino.xl.dierum.ad hoc quod in simili legitur & not.
in capitu.audite.de I integ restitu.&.c.audite.de prescript.& capitu.j.
&.c.de quarta.co.ij. Scdo videtur idẽ esse de mero iure dicendũ, etiam
1 illo statuto circũscripto.tribus enim certum tempus prefigit a lege,
vel statuto ad aliqd faciendũ,debet intelligi si intra illud tps fieri põt:
alias aũt potest actus explicari,etiam post illum terminum.in.ad hoc.l.
fi.C.de adulte.&.c.ex ratione.de appella.&.l.vt gradatim.ff.de munc.et

ho.z.l.ij.de nora. Lex em nõ debet esse imposita super impossibilia.ij. di.erit asit lex.z optime facit tex.in.l.cum ipse.giuncta.l.prece.ff.de ex cu.tut.z ibi hoc in terminis nostris tenet Bal.z sentit aperte Joã.an. in addi. Spe.cau ti.de leg.§.restaz.ver.quid si statuto. Sed certũ est q̃ vbi testes sunt de extra prouincia pducendi nõ põt causa decidi intra. xl.dies,cũ det dilatio sex mẽsium solũ p illis testibus pducendis:vt in l.j.C.de dila.z.iij.q.iij.§spatiũ.ergo post illud tps põt sñia ferri cũ instantia minime sit perempta. Nec ob.si dicat,q̃ scda dilatio fuit data sine cause cognitione. Ad hoc enim põt multiplr rñderi. Primo q̃ hic nõ fuit data secunda vel tertia dilatio.sed vnica tñ,que sepe fuit prorogata ante eius lapsum. Aliud est em nouam dilationẽ dare z aliud datam ante eius finẽ prorogare.iuxta id qd legit z no.in.l.sed et si manẽte.ff. de preca.z.l.iiij.ff.de dã.infec.vbi p Bar. Itez q̃n dilatio prima nõ fuit integra,põt nedum prorogari:sed etiam dari de fa.ili scda vt no. Inn. in.c.vltra tertiã.de testib. Sed in casu nostro prima non fuit integra:q2 nunq̃ habuit terminũ sex mensiũ,vel triũ:ergo de facili sine alia cognitiõe potuit dari scda,vel etiã prorogari cũ iure ipso videatur talis prorogatio iustificata. Itẽ z tertio facit qd no.Bar.in.l.j.C. de dila.in.§.vbi dicit valere pbationẽ factã intra dilationẽ datam sine cause cognitione,q̃n prima dilatio non fuit pfecta. ¶ Sed his hec vigere videatur in diuersam tñ partẽ puto declinandũ. Moueor primo p text.in.l.§.ff.

2 de dila.† vbi dr,q̃ in pecuniarijs causis nõ põt iudex dare vltra vnã dilationem,z ponderandus est ille tex.in eo qd negatio precedit verbum potest.ex quo tollitur ptãs iudici assignandi aliam dilationẽ cũ tunc verbum põt inducat necessitatẽ.vt no.glo.in regula prima.de regu.iur. lib.vi.no.Bart.in terminis nostris in.d.l.§.z q2 tex.in.l.Lozatione.ff.co. videtur innuere 3rium,dantur varie sol.sed cõiter tenetur illa q̃ omnis dilatio pbatoria est peremptoria:ita qd sine cause cognitiõe nõ potest alia assignari:z sic debet itelligi d.l.§.q̃ cũ cause cognitiõe põt assignari scda:z ita loquit.d.l.Lozatione. In hac aũt cause cognitione versatur vt de impedimento contingente intra dilationem assignatam fiat iudici fides:sine asit hac cognitione cause non valet datio scde dilationis: vt aperte voluit tex.l.d.l.§.z aperte tenet ibi Bar.facit qd legit z no.in c.in causis.z.p glo.in.c.ij de dila.qualis asit debet esse probatio impedimenti,non reperitur bene in eo.§.decisum. Fede.de senis consi.etr.videtur velle vt sufficiat iuramentũ allegantis impedimentũ.q̃ videtur tenuisse glo.in.c.vnico.iij.q.v. Sed mihi plus placet opi.Jo.mo. Arch. z Jo.an.in.c.j.de dolo z contu.lib.vj.qui gcludit post mulcu hoc fore arbitrariũ considerata persone,impedimenti,z cause qualitate: vñ iudex erit contentus iuramento q̃n eriget semiplenam non q̃n plenã pbationem.z p hoc ego allego tex.no.in.c.ex literis.de in integ.rest.vbi pbatur qd iuramentum non pbat indistincte impedimentũ. Cũ ergo in casu nostro in scda dilatione seu prorogatione nulla interuenerit cause cognitio sup impedimento:ergo illa non valuit:z idem põt dici de tertia tunc:q2 solũ fuit exactũ iuramentũ calũnie qd non videtur sufficere, pssertim in tertia danda seu prorogãda,cũ tertia debeat dari nõ exacta cause cognitione:vt no.in dictis iuribus.maxime:in.d.l.§.ff.de fer. tuz q2 iuramentũ nõ debuit esse de calumnia.sz de veritate:q2 possibile est qd in prima dilatione,seu scda fuit in negligentia z non in calumnia:p negligẽtiam asit excludit a scda,vel tertia dilatione:vt no. in preallег.

3 iuribus.z facit.c.licet.de pba.sicut in §.dicimus. † q̃ iuramentũ calumnie non excludit condẽnationem expensarum in casu perditiõis cause qui potuit litigare temere z non calũnose:vt no.in.c.finẽ.de dolo z contu. z in.c.calumniã.de penis.z in.l.ex diuerso.ff.de rei ven.z.l.sancimus.C. de iud.z non pbat hoc esse,qd nb hoc contingit abesse.l.non hoc.C.vñ cog.z.c.ij.de trãsla.episco. Probatio em debet concludere necessario. c.in pñtia.de proba.z.c.auditis.de in integ rest.z.l.ad pbationẽ.C.loc. ¶ Ex predictis clare infert quod dicta instãtia sit perẽpta per lapsum tanti tpis,cum ille prorogationes seu dilationum datiões fieri nõ potuerit mõ predicto ergo cessat statutum,qd voluit vt in termino prefixo pro testibus extra prouinciã ducendis non currat tps instãtie:quia illud statutum dz intelligi de termino legitime concesso:arg.l.iiij. condemnatum.ff.de re iu.z.c.non põt.de pbẽ.lib.vj.z optime qd no. Bar. in.l.iuste possidet.ff.de acqui.pos.vbi dicit q̃ missus i poss.authoritate iudicis iuris ordine non seruato non excusat propter authoritatem iudicarij a pena statuti punitis ingredientes z turbantes possessiones alterius.c.forus.de ver.sig.z no.in.c.conquerente.de rest.spo. ¶ Pro hoc etiã facit aliud statutũ sub rub.intra quãtũ tps diffiniat causa.vbi disponitur,qd nec iudex,nec partes cõi consensu prorogare possint terminum instantie pfixum:sñia ergo pfata remanet validam.et dz pars amplius 3 illam audiri sicut si audiret post terminũ iuris:vt in.c.personas.z.c.cum sit.de ap.nã terminus iste statuti succedit loco termini iuris:vt no. Inno.in.c.ex ratione.eo.ti.z doc.in.c.pe.de iud.z Bar.z bal. in.l.ppecandum.C.eo.z per hec patet responsio ad primum contrariũ 3.nlle.z etiam ad scdm. Fateor enim quod si ex magnitudine cause vel virorum longa distantia,non potuisset causa terminari in tẽpore a statuto prefixo quod tunc posset causa terminari post illud tempus:sed in casu nostro hoc non contingat.nam vt in narratiõe facti mihi psuppositũ,prima dilatio fuit competenter prorogata secundum locorũ distantiam:ita quod pars potuisset alio extrinseco non accedente,testes producere:non potuit ergo dari scda vel tertia dilatio cũ impedimentũ legitime non pbata vt.s.dixi. Nec obstat qđ dicit,q̃ hic nõ fuit data secunda vel tertia dilatio:sed vnica tñtũ sepius prorogata:q2 dico q̃ iura prohibent dari scdam,vel tertiam dilationẽ sine cause cognitiõe,attento effectu,z nõ mõ dictãdi. Induxerunt em hoc ne cãplus debito sine iusta z apparenti cã prorogẽt:z ita lites fierẽt immortales:ar.l.ppecandum.C.de iud.z.c.fin.l litibus.de do.z contu.ergo phibitũ vna via nõ debet ad id alia via admitti.vt in regula,cum q̃d vna via.de re.iu. li.vj.z.c.tue.§ procu.z q̃ in eis no. Et ex 3ria opi.daret locus ingãnis z fraudibus 3.c.quanto.de diuor.posset em iudex p hanc viã prorogationis,si esset licita,circũuenire dispõnem illius.l.§.ff.de fer.qd non est dicendum. ¶ Preterea etiã prorogari nõ debet prima sine cause cognitione:l3 leuis sufficiat:vt no.in.l.a pcedente.C.de dila.z. d.l.§.z.ca.ij.c. ti.ergo fortius nõ debet prorogari sine cause cognitiõe,pssertim toties. sicut cõtigit in casu nostro:z hoc aperte videtur velle Bal.in.l.j.C.quo z q̃n iudex.in §.vbi dicit,q̃ sicut in danda dilatione requirit cause cognitio:ita in ea alteranda:licet,vt audio,Ang.de peru.aliud,z nunquã sensit in.d.l.§.ff.de ferijs. ¶ Ultimo ad dictũ Inno.z Bar.prealle.rñdeo multiplr. Primo per id qd ipsemet Bar.voluit in.d.l.fin. vbi reprobauit illud dictũ Inn.dicẽs,q̃ licet iudex pfixerit terminũ breuiorem termino iuris,non per hoc põt sine cause cognitiõe dare scdam dilationẽ:q2 terminus de quo in.d.l.j.C.de dila.fuit pfixus,nõ vt iudex debeat totũ integrũ pfigere,sz vt nõ possit illũ extẽdere,breuiare autẽ põt.vñ põt iudex arbitrari infra illã termini dilationẽ prout sibi vr vt clare hoc innuit ibi tex.ergo non est verũ dicere,q̃ abbreuiauit terminum iuris:imo statuit terminũ competentẽ fm sui arbitriũ:nõ ergo põt dare scdam dilationẽ illo pretextu. ¶ Scdo potest rñderi qd hodie

4 ex cõi iudiciorum consuetudine termini iuris decurtant:† vñ fori consuetudo est legitima cã terminos z dilationes restringendi vt no.Bar. in auẽ.qui semel.C.quomodo z q̃n iudex.nõ ergo poterit pars cõqueri de termini decurtatione:z per 3ñs non erat legitima cã prorogandi illã dilationem ¶ Tertio respondeo attenta forma statuti seu noue reformationis,vbi simpliciter disponitur,vt iudex appellationis teneatur causam finire intra.xl.dies zc.z quod amplius non duret illa instantia decurtando enim tempus annũ a iure pfixũ:vt in cle.sicut.de appel.et in auẽ.ei qui appellat.C.de tempo.app.videtur tacite disponere,vt terminum iudiciales debeant decurtari:quia alias non posset causa intra tã breue tempus decidi:vt voluit Inn.in.c.super eo.ij.de app.z dz iudex ita dilationes restringere vt causam possit decidere intra terminũ sibi pfixum ex quo possibile est:sed in casu nostro iudex hoc non seruauit:ita q2 sine cause cognitione saltem legitima plures dilationes prorogauit seu nouas dilationes concessit:ergo instantia illa est perempta.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidam Raynerius de Tholo-

nucis de Sen.suum cõdiusit testamentum in quo instituit suos heredes vniuersales quatuor nepotes suas ex filio pmortuo,feminas, ac cõstituit suos fideicõmissarios,z executores testamenti quinq̃ psonas numero deditq̃ eis plenam ptãtẽ,iussitq̃,mandauit z ordinauit q̃ due ex suis dictis neptibus maritarentur in domo tholomeorũ cõsortarie sue illis psonis,quibus dictis fideicõmissarijs videbitur:alie vero due maritarent quibuscunq̃ vt dictis etiã fideicõmissarijs videbit,vt placebit zc. Cõtingit mortuo testatore oẽs illas puellas decedere,vna dũtaxat superstite super cuius cõiunctione orit cõtentio inter dictos fideicõmissarios, an ista debeat maritari ex dispõne testatoris in domo tholomeorũ an extra. Item si tres ex quinq̃ fideicõmissarijs possunt illam maritare extra cognationẽ testatoris,an vero debeant preferri duo qui volunt eã maritare in cognatione,z an isti duo possint sine alijs,si requisiti nolint cõsentire. Item an possint contrahere sponsalia:cum de eis nihil sit dictum in testamento:sed de matrimonio dũtaxat. Ultimo etiã queritur an dicti fideicõmissarij possint eam maritare,vel spõsalia facere sine cõsensu eiusdem proximiorũ consanguineorum,vel attinentium:non obstante forma statuti senensis in hac forma,que sequitur dictantis vez. Nulla persona audeat vel presumat facere nuptias,matrimonium,vel spõsalia cum aliquo cive senarum,sine consensu patris,vel aui paterni.si habuerit:z si auum paternum,seu patrem non habuerit,sine cõsensu triũ proximiorum consanguineorum.

¶ Consilium.lxv.

1 ¶ Parentes nunquid possunt maritare eorum liberos et inducere filias ad consentiendum.

2 Puelle non eligentes sibi sponsos commendari debent.

3 Plura vbi mandãtur si per omnia non potest adimpleri,eo modo quo potest adimpleri debet.

4 Mulieres contra propria commoda sepe laborant.

Ad decisionem predictorum plura sunt videnda. ¶ Et primo an dispositio aui primi circa neptes maritandas valuerit alio casu. ¶ Scdo psupposita talis validitate

... an ista neptis superstes sit per fideicõmissarios maritanda in domo Tholomeorum vel extra. ¶ Tertio presupposito q̄ in domo cognationis testatoris, an duo q̄ in hoc cõuenerint, possint illã maritare aliis tribus fideicõmissariis nõ obstantibus, ex quo consentire nolint vel quale remediũ erit ad hoc vt voluntas testatoris effectũ habeat. ¶ Quarto an possint dicti fideicõmissarij sponsalia pro dicta puella cõtrahere: cum impresentiarũ non sit apta ad matrimoniũ impediente etate, & habito respectu quod de sponsalibus nihil fuerit in testamento dictum. ¶ Quinto an dicto statuto non obstãte possint dicti fideicommissarij matrimonium, vel sponsalia pro dicta puella contrahere sine aliorum proximorũ consensu. ¶ Ad primum redeũdo videtur quod dispositio testatoris circa matrimonium contrahendo sponsalia non valuerit: quia circa spiritualia, & presertim circa matrimoniũ nõ curatur de patria potestate, cũ in his non habeat pater in aliquo se intromittere. vt c. si annũ. de iudi. lib. vi. ad idem. c. vnicũ. de despon. impu. eo. lib. vi. vbi dicit quod ex matrimonio vel spõsalibus cõtractis per parentes filiũ in nullo obligãtur, nisi consenserint tacite vel expresse vt ibi latius no. facit. c. vnicũ. xxx. q. ij. & xxvij. q. ij. sufficiat. vbi patet q̄ ad matrimonium contrahendũ sufficit solus consensus illorũ de quorũ cõiunctione agitur licet parẽtes noluerint consentire. vnde de iure cano. cui in his standũ est vt. c. pe. & vlt. de secund. nup. cũ ibi no. Bar. in. l. priuilegia. C. de sac. san. eccle. si filia cõtrahit sine cõsensu patris nõ potest ob hoc exheredari. imo potest petere dotem a patre: vt no. gloss. xxxij. q. ij. c. si. & c. de raptoribus. xxxv. q. i. saltem q̄n potuit maritari: nisi promitteret dotem iuxta no. per Bar. in. l. obligamur. ff. de acti. & ob. Preterea & vltimo voluntas aui testatoris tendit in tẽpus quo neptes non erãt in potestate sua, ergo non valet, nã p mortẽ soluitur patria potestas & ipse disposuit post mortem. ad hoc gl. no. in. l. illa institutio. ff. de here. insti. & tria sunt disponere inhabili tempore vel habili si effectus refert ad tẽpus inhabile. vt. l. quod sponse. C. de dona. ante nup. & l. cũ qui. ff. de iurisdi. om. iud. ¶ Sed his non obstantibus arbitror de iure sic dicẽdũ quod aut queritur nunquid possint parentes obligare filiam vl' neptẽ inuitã ad matrimoniũ, vel sponsalia: & dicendũ quod nõ. tenetur enim filia cõsentire solum ex honestate. non aũt de necessitate. vt no. in. c. i. de despon. impu. li. vj. itaq̄. l. sed ea que patris. ff. de. spon. que dicit filiam nõ posse discedere a volũtate paterna nisi quãdo pater elegit sibi indignum moribus, vel turpem, nõ habet locum de iure cano. vt in iurib' 1 preal. & no. gl. in. d. c. i. ¶ Aut queritur nunquid parentes possint maritare eorum liberos, & inducere filias ad cõsentiẽdũ. Et dico quod sic. de iure ciuili est tex. apertus in. l. si pa̅tre. ff. de ritu. nup. vbi dicit tex. sing. quod etiam si filia cõsensit patre cogẽte in illũ, in quem nõ consensisset si fuisset sui arbitrij, nihilominus tenet matrimonium: de iure vero canonico no. tex. in. c. honorantur. xxxij. q. ij. vbi est tex. sancti Ambrosij. & inter cetera cõmendat puellas, que non eligunt sibi sponsos sed consen2 tiunt ad dispositionem parẽtum: vnde in persona mulieris dicit sponsalium meorũ pater meus curã subijt: hoc enim non est meũ. & in principio in persona Rebecce dicitur honorant parẽtes Rebecce muneribus, consulitur puella non de sponsalibus: illa enim iudicium expectat parentum: non enim est virginalis pudoris eligere sibi maritum: sed iam desponsata viro de perfectiõis die consulitur &c. vt ibi: hinc tex. in. d. c. j. de despon. impube. dicit q̄ si pater filie contrarit matrimonium debz filia cõsentire. s. de honestate: vt ibi no. in gl. sic etiã videmus in simili q̄ parentes possunt offerre eorũ liberos monasterio: et illi debent ex honestate consentire. vt. c. i. xx. q. ij. no. Inn. in. c. ij. de regu. facit. c. cum virum. eo. tit. cum si. cõcludendũ est ergo q̄ parentes possunt cõtrahere matrimonia & sponsalia pro liberis eorũ: & illi debent ex honestatia debito cõsentire. Hãc autẽ electionem & inductionẽ liberorũ potuit auus paternus, qui habebat nepotes in sua potestate suis fideicommissarijs committere: ipse enim videtur facere q̄d illi fecerunt vt. l. vnum ex familia. ff. de leg. ij. nec mirũ: nã dat liberis suis tutorẽ qui habeat pupillũ in potestate. vt. ff. de test. tu. per totũ. fortius cõmittere põt hãc nudã electionẽ & persuasionẽ. ar. in auf. multomagis. C. de epis. & cle. & presertim cum iter illos sit auia materna, que est tutrix dicte puelle, et tutor põt hoc facere. ar. c. i. xx. q. ij. & eorũ que not. Inn. in. d. c. ij. de regu. & sic gratiose cõceditur testamenti factio, & tutoris datio iuxta no. per gl. not. in dicta. l. illa. ita & huius electionis & inductionis facultas: et hoc quo ad primũ. cõcludo ergo q̄ auus paternus potuit hãc potẽtẽ dare suis fideicõmissarijs, sm̄ q̄ ipse habebat, & in dubio videtur dedisse scd̄m iuris dispositionẽ: q2 verba generalia debẽt restringi sm̄ subiectã materiam l. si vno. in prin. ff. loca. & c. cũ dilectus. de cõsue. & l. ij. C. de nora. cũ simil. ¶ Venio ad scd̄m dubium, an dicta puella debeat per fideicõmissarios maritari i domo tholomeorũ & inducere puellã ad cõsentiẽdũ mõ supra dicto. Et cõclusiue mihi videt q̄ sic: vbicũq; enim plura mandant: & man3 datũ nõ põt per oia adimpleri, debz adimpleri eo modo quo põt vt l. c. cũ dilecti. de dolo & cõtu. & l. celsus. ff. de arbi. & c. pisanis. de rest. spo. no. gl. in. c. cõstitutus. de rescrip. votũ enim testatoris nõ põt p oĩa suũ effectũ habere propter aliarũ mortẽ. debet ergo in persona superstitis mandari exceptioni quatenus fieri põt. vt iuribus preal. & l. stichum aut pamphilũ. ff. de ver. obli. est ergo maritãda sz q̄d videbitur & placebit fideicõmissarijs. Sed an in cognatione testatoris an extra, arbitror de iure dicendum, q̄ in domo & familia & cognatione testatoris, in gradu tamẽ non phibito. moueor, quia vbi aliquid fieri disponitur per testatorẽ vl' aliũ in personis plurium & mãdatũ verificari nõ potest, nisi in persona vnius: tunc standum est ordini scripture, vt actus geraf cũ psona primo nominata vt. c. mãdato. de prebẽ. lib. vi. & l. quoties. ff. de vsur. psertim vbi cadit ordinata affectio: vt est tex. optimus in. l. heredes mei. §. si. ff. ad trebel. & no. Bar. in. l. gallus. §. quid. ff. de lib. & posth. In casu autẽ nostro primo disposuit de maritãdis in domo tholomeorũ & postea de maritãdis extra familiã: ergo videt' habuisse maiorẽ affectionẽ ad illos de familia. & presertim hoc dicẽdũ in casu nostro: naz quilibet presumit appetere honorẽ & cõseruationẽ & augmentũ cognatiõis sue vt. l. j. ff. de ven. inspi. & quod ibi no. & per Cy. in. l. publico. C. de adul. cũ si. sed per hoc coniugiũ diuitie cõseruãtur in domo & cognatione: ergo videtur principalit' habuisse affectum ad illos de domo q̄ ad alienos. facit etiã quod in simili no. in. l. duo sunt titij. ff. de testa. tu. ¶ Quo ad tertiũ dubiũ. s. an duo ex fideicõmissarijs possunt illã maritare i domo tholomeorũ alijs trib' nolẽtibus cõsentire, vel quale remediũ sit adhibendũ: arbitror sic dicendũ, q̄ aut non reperitur idoneus in domo tholemeorũ & tũc debet maritari extra domũ, q2 illud mandatũ debz intelligi si & inquãtũ in domo reperit idone': vt in. c. cũm. de elec. & c. abbate. de ver. signi. & l. vt gradatim. ff. de mu. & ho. facit. l. sed ea que patris. ff. de spõsa. Si aũt i domo & agnatiõe testatoris reperit idone', tũc posset q̄ alijs nolentib' exequi volũtatẽ testatoris, poterũt duo exequi: & põt attẽtari q̄ etiã vn' solus posset. ar. optimũ, & quasi expressum in. c. ij. §. fane. de testamẽ. li. vi. vbi dicit, q̄ si vn' ex executorib' testamẽti est mortuus vel remotus: vel non vult exequi, poterit alter sol' testatoris voluntatẽ adimplere, ne voluntas testatoris impediatur: & idẽ Bar. in. l. i. §. si plures. ff. de exerci. & Bal. in. l. nulli. C. de epi. & cle. & [illegible] Fede. de senis consi. xv. dixerit, q̄ minor pars non potest exequi sine maiori parte & ad. §. fane. respondeat illum procedere q̄n fuerãt deputati duo: quia tunc alter potest, cum nõ sit maior pars: tamen refert quosdã alios in distincte tenuisse primum, vt etiã minor pars possit maiori parte nolente exequi: & hoc puto verius per rationem illius tex. fundat enim se ne contingat voluntatem testatoris impediri: vnde data voluntate aliorũ vel morte: seu absentia diuturna, videtur illa potestas competere insolidum, sicut obseruatur in pluribus procuratoribus datis simpliciter in causa spirituali iuxta ea que habentur in. c. si duo. de procu. lib. vi. videtur fuisse tacite de mẽte Bar. Bal. & Ja. de are. in locis preal. Ad. §. fane quatenus facit mẽtionẽ de duobus, põt dici q̄ recitat factũ contingentiã: nã ratio litere procedit in iuribus. si minor pars non vult exequi: & ratio legis est cõsiderãda etiã cõtra verba: vt. l. cũ pater. §. dulcissimus. de leg. ij. & l. nõ dubium. C. de legi. & regula certũ. de reg. iu. lib. vi. cũ si. potest etiã ad maiorẽ cautelã seruari aliud remediũ. s. vt adeatur potestas & imploretur officiũ iudicis, quatenus cõpellat alios ad consentiẽdũ iuxta voluntatẽ defuncti. ar. in. c. nullus. de iure patro. nã vbicũq; quis in facto alterius debet prestare consensum, põt cõpelli cõsentire si sine causa contradicit: vt ibi: & facit q̄d in similibus terminis no. Bald. in. l. si cum dotẽ. §. eo aũt tempore. ff. sol. ma. & in. l. si. ff. de appel. reci. & in. l. cũ non solũ. §. necessitatẽ. C. de bo. que lib. & per Bar. in. l. in cõiunctione. C. de nup. & Bar. in. l. i. §. si plures. ff. de exerci. qui cõiter concludunt q̄ si statuto cauet, q̄ mulier nõ possit cõtrahere, vel testari sine cõsensu duorum proximorũ, q̄ si illi proximiores nolint cõsentire, põt mulier adire iudicem, vt compellat eos ad consentiendum, si nõ habẽt iustã cãm contradicẽdi, vel eis resistẽtibus pronunciet illã posse sine eorũ cõsensu cõtrahere, vel testari, ita pũctualiter dicendũ in proposito, q̄ si volunt fideicõmissarij euitare opinionẽ, adeãt iudicẽ, qui cõpellat alios fideicõmissarios ad consentiendum: vel q̄ eis resistẽtibus prouideat istos posse sine illis: & hec de tertio dubio. ¶ Circa quartũ dubiũ an possint dicti fideicõmissarij cõtrahere spõsalia cũ in testamento fuerit facta mentio de matrimonio simpliciter. Et credo q̄ sic, p. l. tutor. §. si. & l. oratio. ff. de spon. vbi generaliter dicitur, q̄ id quod disponitur de nuptijs, habet locũ etiã in spõsalibus: nec mirum, cũ per spõsalia perueniatur ad matrimoniũ: vnde prohibito matrimonio, prohibentur sponsalia: & eo permisso pmittunt spõsalia: vt ibi ad idẽ. l. non sine. & q̄d ibi no. C. de bonis que lib. & c. in causis. de elec. vbi probat q̄ data ptãte eligẽdi, videt data ptãs postulandi: cũ postulatio sit cõiuncta electioni, & per eã perueniat ad effectum electionis & hoc mihi videt indubitatũ. ¶ Venio ad quintum & vltimum, an sufficiat cõsensus istorum fideicõmissariorũ statuto suprascripto nõ obstãte. Et indubitãter credo q̄ sic: q2 statutũ punit cõtrahentẽ cũ puella sine consensu patris, vel aui: sed in casu nostro concurrit cõsensus aui: q2 virtute potestatis tribute fideicommissarijs videtur ipse auus testator facere, q̄d isti fecerunt vt probatur in. l. vnũ ex familia. §. i. ff. de leg. ij. Et facit ad hoc illa questio ad quam Dyn. et Bart. post eum inducũt illũ tex. querũt enim quid si testator reliquit cẽtũ distribuenda in pios vsus prout elegerit executor testamẽti: executor autem elegit fabricã ecclesie: querebatur an episcopus deberet ex illo relicto habere quartã: nam ex relicto facto fabrice, nõ debet quarta vt. c. si. de testa. sed ex relicto facto ecclesie simplr debet: vt. c. requisisti. eo. ti. dubitat nũc in casu nostro: q2 nõ testator: sed executor elegit fabricã, et cõiter concluditur per illũ tex. q̄ non detur: q2 testator videtur elegisse

ex quo dedit executori potestatē eligēdi: ad idem quod no. in l. theopom
pus. ff. de dot. prelég. & regula, qui per alium facit. de reg. iu. li. vi. Pre
terea ratio statuti non fuit alia nisi vt puelle nō deciperētur a cōtrahē
4 tibus sine cōsensu parentum & proximorū † cum sepe mulieres laborēt
cōtra propria cōmoda. vt. l. ij. in fi. C. de spō. que ratio cessat in casu no
stro cū auus qui presumitur plus ceteris diligere nepotes. ar. l. fi. C. de cu
ra. fur. elegerit istos fideicommissarios seu executores testamenti sui: &
quibus videt cōfidētiam maximā habuisse: & presumuntur amicissimi
ac etiā aliqui ex eis sunt de cognatione defuncti: vnde nō est presumen
da eis interuenientibus deceptio. ar. l. transactione. C. de transact. hinc
videmus in fi. q tutores deputati a parētibus in testamento preferun
tur legitimis & datiuis. vt. l. si sub conditione. ff. de testa. tut. et sic etiā
extranei deputati in testamento preferuntur consanguineis: quia pre
sumitur testator elegisse sibi magis affectos. Et presertim hec tenenda
sunt habito respectu ad formam dicti statuti que est cōtra ius commu
ne: immo posset dici q est nullum cum impediat liberam facultatē matri
monia contrahēdi et hoc aperte tenuit Io. an. in c. statutum. de homi.
lib. vi. Sed circa hoc me vlterius non extendo cum etiam presuppo
sita validitate statuti indubitanter procedat conclusio predicta. Et
per hec patet ad omnia dubia responsum.

¶ Consilium. lxvi.

1 ¶ Pater sicut tenetur de peculio ex contractu filij ita et de condem
natione facta in iudicio.
2 Ficta solutio non sufficit ad dandam actionem contra principalem.
3 Diuisio facta per patrē inter filios durāte patria potestate non valet.

Quanq̄ Multa possent in fauorem dicti Anton
patris supradicti Pilij allegari ego breui
tatis causa attingā duo duntaxat que absq aliquo scrupu
lo etiam distributiue sufficiunt do. Anto. ad obtinendū vi
ctoriam in casu nedum in hoc iudicio sed etiam in alio. Et primo in co
qđ do. P. tēpore condemnationis de eo facte ob contumaciam suam
erat in patria potestate in qua etiam postmodum decessit. cōdemnatio
enim facta de filio sa. ob suam contumaciam ita q nunq̄ fuit in iudicio
saltem ad litem cōtestandam non dz nocere patri etiā respectu peculij
profectitij nec aduentitij. vt no. glo. i. insti. de noxa. & Bar. in l. si finita.
in §. si de vectigalibus. ff. de dam. infec. ad idem quod ipse no. l. cum fi
lius. ff. de ver. obl. licet enim delictum filij noceat patri quo ad peculiū
1 profectitium quando filius fuit in iudicio; † quia sicut pater teneretur
de peculio ex cōtractu filij: ita & de cōdemnatiōe facta in iudicio: q̄ i iu
dicio quasi contrahimus. l. ij. preall. & idem hoc casu dicendum in pecu
lio aduentitio: q̄ pater dimisit apud filium nō retinendo sibi vsumfru
ctum qđ potest. vt. l. cum oportet. §. sin autem. C. de bo. que lib. nam ea
dem tunc est ratio in hoc peculio aduentitio qđ in profectitio quando
filius condemnatur presertim de delicto propter suam contumaciam &
talis sententia non debet obesse patri neq quo ad peculiū profectitiū
neq quo ad aduentitium: ratio est q̄ cōtumax habetur vigore statuti
pro confesso que confessio cū sit ficta non vera non debet alteri nocere.
l. eius qui delatorem. ff. de iure fis. & quod ibi no. Item videmus q vbi
cunq sententia est lata contra vnum preiudicat alteri, istud fallit quan
do sententia est lata contra contumacem. vt. l. qui repudiantis. in fi. & l.
papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. testa. ad idem l. duobus. §. i. ff. de
2 iureiur. † vbi ficta solutio non sufficit ad dandam actionem cōtra prin
cipalē et hāc partē expresse firmauit Bar. in d. l. cū filius. & d. §. si de ve
ctigalibus. Cyn. in simili q. in l. si q̄s. C. vnde vi. sz in casu nostro do. P.
erat in potestate patria & fuit cōdēnatus ob contumaciā suam vigore
statutorū. ergo talis sententia non debet mandari executioni cōtra pa
trem siue dicamus illa bona per d. P. possessa tēpore vite sue a patre
fuisse profecta siue eidē aduenisse ex prosperitate fortune vel industria
persone: nā in profectitijs nō est dubiū cū illa pleno iure pertineāt ad
patrē: in aduentitijs vero idē dicēdū ratione vsusfructus, qui debet pa
tri in vita sua. vt in l. nō solū. C. de bo. que libe. & l. i. C. de bo. mater. Nec
ob. si dicat q respectu proprietatis illorum bonorū illa sententia dz
mādari executioni contra patrē. cum pprietas pertineret ad filiū: vt in
iuribus proxime allegat. la: q̄ dico q durāte patria potestate non pōt
filius quoquo modo disponere, etiā de pprietate: vnde etiā testari nō
potest. vt. d. l. nō solū. §. illis autē. & l. pe. C. qui test. fa. nō pos. vnde sicut
directe nō potest filius viuente patre alienare bona aduentitia, ita nec
indirecte delinquendo, vt firmauit idem Bar. in d. §. si vectigalibus. &
per hec tuetur illa cōtentio an bona possessa per filiū debeant presu
mi aduētitia, vel profectitia, siue aduentitia semper predicta cōclusio vē
dicat sibi locū: vt patet ex predictis. nec obst. si dicatur quod vigore cu
iusdam laudi inter do. Ant. & filiū lati fuit facta diuisio bonorum, & da
3 ta plena facultas filijs disponēdi de bonis diuisis: quia dico † quod ta
lis diuisio facta per patrē inter filios durante patria potestate non va
let: & solum habet vim cuiusdam vltime voluntatis vt no. in l. si ancillā.
§. si pater. ff. pro suo. & l. si filia. §. si pater. ff. fa. her. & gl. not. iuncto tex.
in l. quotiens. C. eo. nam inter patrem & filium durante patria potestate
non cadit obligatio ciuilis vt no. in l. frater a fratre. ff. de condic. inde.
hinc est quod regulariter non valet donatio facta filio existenti in po
testate: de quo plene no. i auf. ex testamēto. C. de colla. nec ob. si dicatur,
q diuisio fuit facta pretextu arbitramenti: quia id qđ non possunt fa
cere partes expresse, non possunt facere vigore arbitramenti: cum ar
bitramentum sit quedam transactio. vt in auf. vt differētes iudices. §.
si vero contigerit. ad idem l. cum hi. §. sed cum his. ff. de trāsac. Preter
ea arbitramētum debet intelligi, vt pater sinat filios habere dispositio
nem illorū bonorum conniuētibus oculis, sicut permittit dns seruo. vt
l. uij. ff. de manu. vel etiā vt dimittat apud filios vsumfructum patien
do eos vti: non tamen vt illa diuisio habeat vim contractus inter pa
trem & filium durante patria potestate: nam expresse firmauit Bart. in
d. §. si de vectigalibus. q si pater permisit bona aduentitia esse apud fi
lios, non tamen propter hoc sententia lata ob contumaciam contra fi
lium dz mandari executioni in illis bonis aduentitijs in preiudiciū pa
tris. ¶ Vltimo non obst. si dicatur q non solum ob contumaciam fuit
do. P. condemnatus, sed etiam propter confessionem Micha. verum
quia confessio vnius maxime confitentis crimen propriū, alteri nō pre
iudicat. c. i. de confes. & l. fi. C. de accu. nec etiam acta gesta contra vnum
ex correis, faciūt fidem cōtra aliū, qui dicitur pariter cōmisisse delictum
l. denuntiasse. §. fi. ff. de adul. & in terminis nostris firmat Bar. in d. l. cū
filius. & hec quo ad primā considerationem. ¶ Secūdo & breuius pōt
do. Ant. se defendere ex nullitate sententie: q̄ potestas tulit sententiam
cōdemnationis post lapsum. iiij. annorū a tempore delicti cōmissi: cum
tamen vigore statuti potestas non possit inquirere seu iudicare, nisi de
delictis cōmissis tempore sui officij: & per sex mēses ante suum officium
inchoatū: ergo dicta sententia fuit nulla: cū enim potestas recipiat po
testatē vigore statutorum, vt in statutis posita illa limitatio: ergo quicqđ
facit cōtra tale statutum, est ipso iure nullū: ad hoc gl. no. in cle. i. de in.
pa. facit. c. at si clerici. de iudi. & C. si a nō compe. iudi. per totum. de hoc
tamen non multū curādum, cū prima consideratio satis abunde suffi
ciat ad victoriam cause videlicet vt do. Ant. absoluat & aduersa pars
condemnetur in expensis.

¶ Consilium. lxvij.

1 ¶ Emphyteuta potest vēdicare rem emphyteuticariam etiam a do
mino: dummodo soluerit pensionem.
2 Dominus potest propria authoritate expellere emphyteutam pro
pter negligentiam seu contumaciam in soluendo pensionem.
3 Voluntas hominis non potest probari nisi coniecturis, cessante volun
tate expressa.
4 Successor in feudo debet petere inuestituram renouari.

In causa q̄ vertitur seu ver
ti sperat inter nobilē virū Guidonē paulū ex parte vna,
& suā quōdā Philippi germanū dicti Gui. P. ex alte
ra: sup quibusdā reb emphyteuticarijs p̄muꝰ cōcessis quōdam
Mattheo patri dictorū. G. p. & Philippi. & eiꝰ descēdē
tibꝰ masculis vsq ad tertiā generationē: ita q pars p̄nominatis in sup
uiuētes deueniat: & deficiētibus masculis deueniat in filias. Duo sunt
necessaria examināda vnū principaliter, aliud accessorie. ¶ Primo igi
tur examinandum incumbit, an emphyteusis. do. M. concessa, fuerit
ipso facto resoluta ex cessatiōe solutionis pēsionis, cū per quadriēniū
ex parte. d. M. seu eius heredum, non fuerit soluta debita pēsio mona
sterio scti Thome ab annis dñi. M. cccclij. vsq ad annū. M. cccclvij.
¶ Secūdo decisorie examinabitur an valuerit concessio seu renouatio
in eodē tempore facta soli. P. & filijs suis etiā femininis, anteq̄ dicta bo
na fuissent deuoluta ad monasteriū fm pacta posita in prima cōcessiōe.
¶ Circa primū varie fuerūt opiniones, cū ius clarū super hoc nō ap
pareat. Et si teneamus opinionē quorūdā quam refert Inno. nec etiā
reprobat in c. potuit. de loca. q requiratur iudicis authoritas in ipsiꝰ
resolutione. & q non resoluatur ipso iure per solutionē nō factā. decisio
huius. q. esset satis clara, q̄ cū nunq̄ iudicis authoritate fuit dictꝰ cō
tractus resolutus, manifeste esset concludendū q cōcessio seu renoua
tio facta. d. P. nō valuerit: cum bona emphyteutica non essent adhuc
in ecclesiam reuersa, & concessio facta. M. & suis posteris esset in statu
suo: cum iure cōi, tū vigore cōcessiōis facte, omnia bona emphyteutica
ria cōsistere deberēt in personam. d. G. p. cum ipse solus remanserit ma
sculus ex posteritate. d. M. presertim cū nomine dictorum. M. & here
dū fuerit postea facta solutio l. M. cccclvij. & xix. et xx. ēt pro preteritis
annis. Sed si teneatur contraria, scz vt in resolutione emphyteusis non
requirat authoritas iudicis, sed fiat ipso iure propter pensionem debito
tempore non solutā. que opi. videt verior & cōior vt est de mente gl. in
d. c. potuit. & in l. ij. C. de iure emphy. tenet Bar. ibi & l. ij. ff. si ager vect.
& in auf. qui rem. C. de sacrosan. ec. & aperte tenet Spec. in ti. de emphy.
§. nunc aliqua. ver. lxxxvi. & videtur mihi aperte pbari per tex. l. i. in fi. &
1 l. ij. ff. si ager vec. vbi aperte dicitur. † q emphyteuta pōt vēdicare rem
emphyteuticariam etiam a dño, dūmodo soluerit pensionē ergo a con
trario sensu non soluente pēsionē resoluta est emphyteusis q ad ipsum
p̄m als autem posset rem vēdicare anteq̄ resolueretur iudicis autho
ritate iuxta no. in fi. per Inno. in c. inter dilectos. de excess. prela. et hoc
clare senserūt gl. & Bar. ibidē videt pbari in. d. l. ij. C. de iure emphy. in
fi. nam ibi cōsulitur emphyteute, vt domino nolente recipere pecuniā
illam

illam consignet. nec postmodū alleget ipsum cecidisse a iure suo propter
solutionē nō factā. ad idem tex. in. d. c. potuit. vbi dicitur, q̄ propter nō
solutionem potest emphyteuta expelli: ⁊ pōderādū est verbum expel-
li: sonat enim in factum, nō in iure: ⁊ sic innuit q̄ non est necessaria sentē-
tia priuationis: sed sufficit expulsio facti: ⁊ ideo glo. vtriusq; iuris com-
2 muniter dixerūt, † q̄ authoritate propria potest dominus expellere em-
phyteutam propter negligentiam, seu cōtumaciā in soluendo debitam
pēsionem. vt no. in. d. c. potuit. ⁊ in. d. l. ij. tunc hec questio reddit dubia.
nam cum tex. in. d. l. ij. prefigat bienniū, post cuius lapsū dat authorita-
tem domino expellēdi emphyteutā, quod temperat tex. in. d. c. potuit.
nisi emphyteuta celeri satisfactione sibi prouideat: nec in casu nostro po-
test allegari celeris satisfactio, cū steterit per bienniū, ⁊ vltra biennium:
nam illa verba referunt ad modicū tēpus. vt not. glo. in. d. c. potuit. nec
potest dici quod requirat q̄ fuerit emphyteuta citat⁹ in iudicio, vel
extra: cum aperte hoc esset contra tex. in. d. c. potuit. vbi dicitur, q̄ non
requiritur monitio vt soluat ad tps, cū sit a iure prefixū, ad hoc non ad-
uertūt quidā, qui tenuerūt illā opi. ergo tenuit concessio seu renouatio
facta do. P. ⁊ suis filijs dūtaxat: que quidē cōcessio fuit sibi facta anno
M. cccc. xvj. ⁊ sic per quatuor annos postq̄ fuit cessatum a solutione pē-
sionis. nec obstat si dicatur q̄ abbas sancti Thome in renouatione fa-
cta. P. non dixit illam se facere ꝓpter canonem nō solutum: nam satis
est q̄ generaliter ipsam fecerit, ⁊ in dubio debemus presumere, q̄ŏ quis
faciat actum meliori modo, quo potest. l. iij. ff. de milita. testa. ⁊ in dubio
res interpretanda est, vt potius valeat, quā pereat. c. abbate. de ver. sig.
⁊ l. quoties. ff. de ver. obl. nec ob. si dicatur q̄ solutio pēsionis fuit post-
ea facta nomine Mat. seu eius heredum: quando non potuit purgari
mora in preiudicium do. P. cui ius fuerat quesitū per cōcessionem sibi
ante moram purgatam factā. arg. in. c. q̄uis. ⁊ quod ibi no. de rescript.
lib. vj. Nec etiam habet obstare si dicatur, q̄ saltē sententia declaratoria
debuit precedere anteq̄ fieret cōcessio do. P. per. c. cū sm̄ leges. de he-
re. lib. vj. ⁊ quod not. in. l. eius qui delatorem. ff. de iure fis. quia illa iura
procedūt quo ad reprehensionem bonorū fiendam ratione priuationis
a iure inducte, sed quo ad concessionē iuris deuoluti fiendā nō requirit
sententia declaratoria. vt est tex. no. in. c. licet episcopus. de preben. lib.
vj. ⁊ quod ibi no. gl. ūd ❡ Sed his non ob. puto cōcessionē factam do.
P. de iure fuisse nullam: ⁊ q̄ŏ hodie in sua validitate persistat concessio
primo facta Mattheo, ⁊ suis posteris masculis vsq; ad tertiam genera-
tionē, ⁊ per consequēs q̄ hodie dicta bona debeant consistere apud do.
G. p. ⁊ non apud filiū do. P. Moueor principaliter, quia presupposita
illa opi. q̄ emphyteusis resoluatur ipso iure per solutionem pensionis
debito tempore non factam: attamen in resolutione requiritur necessa-
rio q̄ interueniat domini voluntas, alr̄ autem nō resoluit. hoc probat
tex. in duplici loco. C. de iure emphy. in. d. l. ij. vbi tex. bis dicit, q̄ŏ si do-
minus voluerit, ⁊ per illum tex. hoc firmauit ibi Bart. ⁊ idem Bald. in
d. aut. qui rem. C. de sacrosan. ecc. expresse sensit gl. in. d. l. ij. ff. si ager ve-
cti. ⁊ expressius ibi Bart. concluditur enim in locis predictis, q̄ contra
emphyteutam rem vendi. autem non potest obijci ab extraneo, q̄ pen-
sionem non soluit, sed solum a domino: ⁊ hoc ideo, quia non transfertur
dominium ipso iure per solutionem non factam: sed domino duntaxat
volente. quod dixit ibi Bar. notandum, ⁊ menti tenendum ad idem tex.
in dicto. c. potuit. in si. vbi dicitur q̄ emphyteuta nō soluens, potest ex-
pelli. vnde ponderandum est verbum potest. dat enim domino faculta-
tem expellendi, nō autem expellit ipso facto, q̄ de hoc verbo potest no.
gl. in regula. j. de reg. iu. lib. vj. ⁊ Bar. in. l. si. ff. de dila. sed in casu nostro
non apparet q̄ŏ abbas sancti Thome voluerit. M. seu eius heredes
esse priuatos propter solutionē nō factā infra illud quadriennū: quin-
imo si omnia gesta recte ponderentur, nunq̄ videtur istam casum cogi-
tasse: nam nunq̄ expresse dixit ante purgationem more q̄ nolebat. M.
seu eius heredes esse priuatos, nec etiam tacite potest deprehēdi quod
hoc voluerit: sed potius contrarium, quod clare colligitur ex perceptio-
ne pensionis, que postea sibi fuit soluta pro preteritis ⁊ futuris annis:
nam vt apparet in libro censuali eiusdem monasterij cui fides est adhi-
bēda, presertim in preiudicium monasterij seu quoad declarandam vo-
luntatem illorum de ecclesia. iuxta ea que habētur, ⁊ notant in. c. ad au-
dientia. de prescrip. ⁊. c. cum causam. de proba. facit. l. nesennius. ⁊ quod
ibi no. ff. de neg. gest. ⁊ per Bal. in. l. admonēdi. ff. de iureiurā. ⁊. l. nuda.
ff. de dona. pensio fuit soluta monasterio nomine. M. seu eius heredū,
in. xvij. xix. ⁊. xx. annis, tam pro preteritis q̄ futuris annis, ex quo eui-
denter apparet de voluntate domini q̄ŏ nō voluerit illū ob hoc esse pri-
uatum. iuxta no. per gl. ⁊ doc. in. d. c. potuit. l. ij. C. de iure. emphy. vbi ex-
presse firmat hoc Bar. post alios, ⁊ si dicatur quod non debet libro cen-
suali credi in preiudicium do. P. arg. l. solēnibus. C. de rei vend. ⁊ quod
ibi not. per Bal. in prin. dico hoc procedere, quādo descriptio fieret seu
tēderet directe in preiudicium alterius: sed in casu nostro adducitur so-
lum ad arguendam voluntatem abbatis: nam negari non potest quod
nō faciat presumptionem de voluntate abbatis quod voluerit primam
concessionem esse resolutam, propter solutionem non factam. argu. in. l.
3 instrumenta domestica. ⁊ quod ibi not. C. de proba. maxime quia † vo-
lunt as hominis nō potest probari, nisi cōiecturis cessante voluntate ex-
pressa. vt in. c. si vero. de sent. exc. facit. l. dolū. C. de dolo. ⁊. c. ij. de renun.

lib. vj. nec obst. si dicatur quod iam declarauerit voluntatem suam cōce-
dendo illa bona do. P. ⁊ in dubio debet fieri interpretatio, vt conces-
sio valeat per supradicta: quia dico quod si verba dicte concessionis re-
cte ponderentur, non possunt ad hunc casum referri: quoniam do. P.
hunc priuationis casum non expressit, sed solum petiit dictam emphy-
teusim sibi renouari. renouatio autem petita per filiū, nō sapit causam
priuationis paterne: sed potius presupponit existētiam, ⁊ validitatem
prime concessionis: sed ne propter mortem patris, vel temporis longin-
quitatē pereat memoria originis ⁊ rei, solet peti renouatio. vt ꝓbat tex.
4 xvj. q. ij. longinquitate. c. j. de preca. hinc est, quod † successor in feudo de-
bet petere inuestiturā renouari: ac etiā heres domini debet recognosci
per renouationem fiendam. vt in. c. a. j. que fit prima causa benefi. amit.
⁊ not. in. d. c. longinquitate. cum enim res emphyteuticaria est omni-
no reuersa ad dominum, presertim propter canonem non solutum, non
fit ibi renouatio, etiam quoad filium, sed noua concessio: cum ius primum
totaliter sit extinctū. ad hoc. c. ij. de feu. ⁊ quod no. in. c. vnico. de vasal. de-
crep. eta. Preterea abbas sancti Thome concessit, seu renouauit do.
P. sub conditione, si recte peteret renouari: ergo non videtur cogitasse
se hunc casum priuationis: tunc enim non fecisset sub conditione maxi-
me predicta, sed assertiue dixisset q̄ emphyteusis erat resoluta propter
canonem non solutum: nec dixisset se renouare: sed potius de nouo con-
cedere: cum enim priuatio vtilis domini, que resultat in casu nostro sit
quid penale cum diminuat patrimonium alterius. iuxta. not. per Joan.
an. in. c. si. de elec. li. vj. ⁊ expresse in casu nostro firmat Bal. in. d. l. ij. C. de
iure emphy. debemus strictam interpretationem facere: vnde oportet
quod de domini voluntate clare constet. arg. in. l. si preses. ⁊. l. interpre-
tatione. ff. de pen. ⁊ in regula, odia. de reg. iur. lib. vj. videtur enim per
verba illa apposita in secunda concessione Abbas dubitasse de validi-
tate prioris renouationis: ignorans autem non videtur velle, maxime
in penalibus. vt in. l. nec ignorans. C. de dona. ⁊. C. de condi. indebi. l. fin.
vbi bonus tex. ⁊ per hoc tollitur motiuum, quod in contrarium forma-
ri potest, si dicatur q̄ mora nō potuit purgari post concessionem factā
do. P. quia dicendum, q̄ cum illa concessio non valuerit, potuit purga-
ri mora quandocunq;: nam tempore solutionis pensionis facte pro pre-
teritis ⁊ futuris annis nomine. M. seu eius heredum, non constabat,
q̄ŏ voluerit abbas emphyteutam esse priuatum propter solutionē nō
factam, vt prediximus potius presumitur contrarium, vt patet ex pre-
dictis nec ob. si dicatur abbatem declarasse ex postfacto, q̄ illam cōces-
sionem faceret propter canonem, seu pensionem non solutam: quia cum
talis declaratio non fuerit facta post moram purgatam per. do. M. seu
ipsius nomine, vel eius heredum, non potuit fieri in preiudicium prime
concessionis: nam cessatū fuit in solutione ab annis domini. M. cccc. xij.
vsq; xvij. ⁊ solutio fuit postea facta in. xviij. pro annis preteritis: item in
xix. ⁊ sic pro annis futuris post moram purgatam declaratio vero fuit
facta per abbatem anno. M. cccc. xxij. vnde non poterat nunc hoc decla-
rare, presertim cum resultaret contrarietas: nam ex receptione pensio-
nis pro preteritis ⁊ futuris annis, videtur voluisse habere priuationē:
ergo non poterat postea verbo declarare contrarium: cum declaratio
sit contraria facto sicut in si. dicimus in protestatione, que facto contra-
ria non valet. vt not. in. c. cum. M. de constitu. ⁊. l. non solum. §. more. ff.
de no. oper. nun. ⁊. c. solitudinem. in si. de app. vbi dicitur repellendum
illum esse, qui in verbo ⁊ facto reperitur contrarius: facit. ff. de reg. iur.
l. vbi repugnantia. nec ob. si dicatur quod ille qui declarat nihil inducit
de nouo. ⁊ sic videtur q̄ si cupit possit declarare. vt not. in. l. heredes pa-
lam. ff. de testa. quia dico illud procedere vbi cōstat actum qui declarat
precessisse: ⁊ ita proprie loquitur. c. pastoralis. §. j. de ap. Sed vbi nō cō-
stat actū precessisse, nō potest fieri declaratio: sed oportet q̄ŏ pri⁹ ꝓbet
presente parte actū precessisse: vt probat in. c. peruenit ad nos. de app. ⁊
de presenti. afferta. gl. de cēsi. ⁊. c. cum sm̄ leges. de here. lib. vj. sed in casu
nostro non cōstitit q̄ abbas voluerit primam cōcessionē esse extinctam
propter canonem nō solutum: ergo non potuit hoc declarare presertim
parte nō vocata. nec ob. vltimo si dicatur q̄ pro aliqs annis, vsq; ad pre-
sentē diem nō fuerit facta solutio pensionis per. d. G. p. sed per do. P.
vnde a. M. cccc. xx. solutio fuit facta. P. seu eius nomine. ⁊ nō per. Gui.
p. ⁊ sic videt q̄ saltem ex isto capite. d. Gui. p. sit priuatus iure suo. cum
tanto tempore nō soluerit. Ad hoc respondeo per no. et sing. d. Gui. de
cu. quod refert ⁊ sequit Bar. in. l. solēnibus. C. de rei vendi. vbi ponit ta-
lem. q. ad literam: dicit enim q̄ si fundus concessus in emphyteusim nō
est de facto penes emphyteutam: sed possessio peruenit ad tertium, qui
possidet et soluit canonem per octo. vel. x. annos. q̄ verus emphyteuta
non soluēdo, nō cadit a iure suo: quia ecclesia que est domina non potest
mihi opponere de solutione non facta satis enim sibi est q̄ solutio fuit
sibi facta a tertio possessore: nam iste census equiparat tributo: suffi-
cit autē q̄ tributū a quocunq; soluatur: ad hoc vt res nō incidat in com-
missum: allegat pro casu. l. forma. §. si eum ergo. ff. de cēsi. alle. etiam simi-
le in alia materia: nam mortuo patre debet vasallus infra annum adire
dūm, ⁊ petere inuestituram, alr̄ feudum perdit. d. c. j. que fit prima cau-
sa benefic. amit. pone q̄ patre meo mortuo terti⁹ incepit feudū possidere
re, nec volebat mihi restituere. ego, quia non erā in possessione feudi, nō
petij inuestituram infra annum, nec prestiti iuramentum fidelitatis: an

n

autem per hoc sim priuatus. Sm. et Bal. post eum tenent quod non per. d. §. si cum ego. nam ex quo non habeo comm[un]e utilitatem, non teneor subire onera feudi. Item ex quo non sum in possessione, non dicor esse in dolo, non petendo inuestituram: ergo non debeo incidere in penam. vt. c. fin. de prohi. feu. ali. per fe[d]. nec tertius possessor, qui soluit, potest me excludere, nec potest allegare prescriptionem, cum non habeat titulum legitimum: et presertim si est in mala fide: vt in casu nostro. Concludo ergo ex omnibus predictis quod dicte res emphyteuticarie debent existere penes. G. p. vigore prime concessionis, cum ipse solus remanserit de posteritate masculina dicti. M.

Consilium. lxviij.

1 Constitutio vbicunque exigit iuramentum ad tacturam scripture, non est constitutioni satisfactum, si prestatur iuramentum sine tactura.
2 Scriptura non tabellionis non facit fidem, nisi sit statuto, vel consuetudine approbata.
3 Notarius qui fuit rogatus debet per se totum instrumentum complere, et non per alium, nisi hoc fiat iudicis authoritate.
4 Iudex vbicunque declarat aliquem esse inhabilem ad officium, vel incidisse in penam statuti, debet prius citare partem, et audire suas defensiones.

Quanquam Super vacatione data ser Bartholomeo notario Senen. per officiales ad huiusmodi deputatos, multa ad ipsius iniustitiam allegentur, mihi tamen duo vertuntur precipue si in facto veritate nitantur. quorum vnum concludit illius vacationis iniustitiam: reliquum vero nullitatem. Primo mihi namque presupponitur senensi censura cautum fore: vt debitores communis describantur per camerarium deputatum ad hec, manu propria: et sic descripti in illo libro speculi vulgariter nuncupati, debent lacerari. si extrahantur, vel eligantur ad aliquod commune officium: dictus autem ser. B. non reperitur scriptus manu propria camerarij, sed alterius: ergo talis scriptura non debuit facere sufficientem fidem: quod multipliciter ostendo. Primo namque in loco gloss. not. que communiter approbatur in. c. vt circa. de elec. lib. 1 vi. que dicit, † quod vbicunque constitutio exigit iuramentum ad tacturam scripture, non est constitutioni satisfactum, si prestatur iuramentum sine tactura cum constitutio exigat tacturam pro solennitate actus ad maiorem terrorem. facit quod not. glo. in cle. j. de here. fortius ergo in casu nostro non est satisfactum statuto si exigit vt manu propria camerarij describantur debitores. et. d. ser. B. reperitur descriptus manu alterius.
2 Secundo facit, quia † regulariter scriptura non tabellionis non facit fidem: nisi sit statuto vel consuetudine approbata. vt. c. dilectus. de fi. instru. facit quod not. Bal. in. l. j. C. de sum. tri. statutum ergo senense dans potestatem camerario describendi debitores, et fidem ipsius scripture adhibendo, videtur elegisse fidem, et industriam persone camerarij: presertim in casu nostro, in quo expresse statutum requirit, vt manu propria camerarij fiat descriptio: ergo scriptura alterius manu ibidem reperta, non debet facere fidem. presertim ex quo camerarius non attestetur ibidem in alia scriptura alium scripsisse eo mandante: ad hoc optime facit quod in si. no. in. c. si. de offi. dele. §. is autem. vbi dicitur, quod is cui iniungitur, vt personaliter negotium exequatur, non potest alteri illud committere: et si videatur electa fides et industria persone. c. doctor. c. is cui. eo. ti. in. vj. vbi plus probat litera, quod is cui simpliciter committitur aliquod ministerium, in quo versatur fides et industria, licet non dicatur quod personaliter exequatur, nihilominus videtur in dubio electa industria, et fides persone, vt alteri committere non possit: ergo non debet facere fidem in casu nostro, in quo non apparet commissionem fuisse alteri factam per camerarium. ad idem facit quod no. Bar. in. l. j. C. de preposi. age. in reb. lib. xij. vbi per illum tex. dicit, quod positus in aliquo officio non potest regulariter per alium deseruire: nisi in aliis multum pro repu. laborauerit: et tunc si vult, debet deseruire per hominem eque conditionis, non autem per quem libet: que omnia cessant in casu nostro. Preterea facit quod de tabellione not. gloss. in auth. de tabel. §. nos autem. et c. cum. p. de fi. instru. dicunt enim ille glo. per text. et preal. §. nos autem. 3 † quod notarius qui fuit rogatus debet per se totum instrumentum complere, et non per alium, nisi hoc fiat iudicis authoritate: et sequitur hoc dictum Host. in. c. inter dilectos. de fi. instru. et Io. an. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. instrumentum. ver. ite op. Et saltem illud dictum videtur indubitanter verum, quando in instrumento vel libro notarij reperitur scriptura manu alterius, de quo ipse non attestatur ibidem in alia scriptura. est enim presumptio quod falso illa fuerit per alium apposita. vt. d. c. inter dilectos. et c. cum venerabilis. de relig. do. fortius ergo hoc dicendum in casu nostro, vbi officium scribendi, et fides datur non notario, vt per alium scriptura facta fidem non faciat. vt not. in. c. quoniam contra. de proba. vbi. Host. expresse tenuit, quod deputati ad scribendum acta iudicialia, non possunt per alium sine iudicis authoritate scribere: cum sit eorum electa industria et fides: et quamuis Inn. tenuerit ibi oppositum: tamen requiritur quod is cui officium commissum fuit, declarauerit per subscriptionem vel sigillum, quod eius authoritate fuit factum, quod in casu nostro minime interuenit. Ex quibus omnibus euidenter concluditur quod scriptura facta in dicto libro manu alterius quam camerarij non facit fidem, vt. d. ser. B. debeat habere vacationem, et per consequens vacatio sibi per officiales data fuit iniusta: et presertim est in casu nostro presumptio contra dictam descriptionem: quia camerarius in breui transumpto quod fecerat de descriptis in libro, non erat descriptus. d. ser. B. hinc est quod fuit extractus, et acceptatus ad officium, nec fuit laceratus, sicut solet de aliis fieri: hec enim omnia adminiculantur contra dictam scripturam. ar. c. cum causam. et quod ibi no. de proba. et l. iij. ff. de testi. Ex secundo capite vacatio tradenti ser. B. data, videtur nulla ex defectu citationis: dicitur enim quod dicti officiales dederunt ei vacationem eo prius non vocato, nec audito. ex quo 4 profecto satis potest dici, quod eorum declaratio fuerit nulla. † Quoniam vbicunque iudex declarat aliquem esse inhabilem ad officium, vel incidisse in penam statuti, debet prius citare partem, et audire suas defensiones. tex. est no. in c. cum sin leges an si. de here. lib. vj. no. Bar. in. l. eius qui delatorem. ff. de iure fi. hinc dicit glo. no. in. c. cupientes. §. ceterum. de elec. lib. vj. quod licet a sententia seu pena legis, vel statuti non possit appellari. vt. l. si qua pene. ff. de verb. signi. et c. quia nos. et c. consuluit. de ap. tamen a sententia iudicis declarantis quem incidisse in penam legis, seu statuti, potest appellari: quia iudex potuit male declarasse seu sententiasse, preterea regulariter non valet quicquid fit per iudicem parte absente in eius preiudicium citatione non premissa: saltem respectu eorum que sunt grauis preiudicij: vt. c. ola. et c. cau. cum in. q. tr. no. Bar. in. l. nec quicquam. §. decretum. ff. de offi. procon. videtur tex. et gl. in. c. ecclesia sancte marie. de consti. et bona glo. in cle. presenti. de cens. et cle. ij de penis in verbo, constitue. vbi patet iudicem non debere declarare quem incidisse in excommunicationem eo non vocato: nam causarum merita partium assertione panduntur. l. j. C. si per vim vel alio modo. c. cum ex literis. de in integ. resti. quinimo plus voluit Inn. in. c. tua. de coha. cle. et mul. prope fi. quod etiam in notoriis non valet sententia. nisi prius citetur reus, et exponatur sibi factum, et audiantur sue defensiones: cum multa dicantur notoria que non sunt. c. consuluit. de ap. facit. c. si. de offi. de. lib. vj. iuncto. c. j. eo. ti. et lib. et quamquam videatur facere in contrarium quod ipse no. in. c. quanto. de transla. episco. et tex. in. c. cum olim. de re iudi. et c. bone. de elec. tamen veritas est quod vbicunque defensio potest competere absenti, semper requiritur citatio quantumcunque factum dicatur notorium: secus vbi certum est nullam defensionem competere absenti, quo casu procedunt contraria. ad hoc. l. ij. §. quod si de frumentaria. ff. de admi. re. ad ciui. perti. et ibi per glo. vbi per illum tex. not. dicit, quod reuisores rationum debitoris communis possunt pronunciare contra absentes, ex quo assignant libros suos, in quibus sunt descripta omnia scilicet introitus: vnde nulla alia defensio poterit competere: sed in casu nostro hoc non contingit, cum ille liber non fuerit scriptus per. d. ser. B. ideo potuisset contra illum multa opponere maxime cum scriptura esset facta manu alterius. Item potuisset probare se non debitorem communis: quia licet statutum det prima fronte fidem scripture illius libri: non tamen per hoc tollit, quin possit probari contrarium: maxime in casu nostro, vbi probatio non est plena, ad hoc. c. continebatur. de despon. impu. iuncto. c. proposuisti. de probatio. Ex quibus omnibus infertur, quod illa pronuntiatio officialium fuit nulla ex defectu citationis, et quia non fuerunt audite defensiones dicti. ser. B. debet ergo audiri, et citari, et inquiri de predictis, que si vere sunt, non debet vacationem habere.

Casus consilij sequentis.

Casus in his terminis proponitur.

Quidam dominus Antonius matthei quandam domum suam vendidit cuidam mariano, retento penes se dicte domus dominio: donec do. M. exoluerit totum pretium conuentum: cum autem. d. M. cessaret in solutione maioris partis pretij. d. Ant. venditor impetrauit ad omnem cautelam a iudice, potestatem vendendi dictam domum pro residuo pretij: hoc tamen in licentia antedicta expresso, vt illam venderet premissis subhastationibus plus offerenti: demum factis per nuntium dictis subhastationibus, cum non apparuisset aliquis qui vltra cl. flore. obtulisset. d. Ant. et M. communi concordia vendiderunt prefatam domum insolidum cuidam Angelo pro pretio. cl. flo. asseruit tandem do. Anto. se vendere vi dominij et proprietatis sibi reseruate tempore venditionis facte do. M. ac vigore licentie prefate sibi a curia concesse: postremo illinc ad tres fere dies. d. Angel. sponte et ex mera liberalitate promisit solenniter. d. M. dictam domum pro dicto pretio cl. flor. elapsis primo. v. annis, et non primo, vendere: et venditionis instrumentum facere: nunc autem mortuo do. Anto. d. M. dicit contractum venditionis facte. d. Angel. fuisse fictum, simulatum, et pignoratitium, et in forma venditionis conceptum, et instat vt pensiones medio tempore ex dicta domo percepte, vel que percipi potuerunt, debeant in dicto pretio, seu sorte dictorum. cl. flo. computari, contradicente. d. Ang. et dicente dictum contractum fuisse vere venditionis. Queritur quid iuris.

Consilium. lxix.

1 Contractus factus in forma venditionis presumitur fictus et simulatus: et vere pignoratitius, vbi simul concurrunt modicitas pretij, et pactum de retrouendendo.
2 Emptor si soluat partem pretij: licet non possit agere ex empto, antequam totum pretium soluat: tamen postquam soluerit pretium integrum, poterit petere fructus, seu reditus pro rata eius pretij, quod soluit.

1 Videtur Primo quod dicte pensiones debeant extenuare sortem seu pretium dictorum. cl. flo. quod probatur sic: vbicunque concurrunt duo. s. modicitas pretij, que hic in facto per d. M. allegatur, et pactum de retrouendendo, presumptio iuris est quod contractus

contractus factus in forma venditionis, sit fictus et simulatus, et vere pi
gnoratitius. vnde fructus percepti, et qui percipi potuerint, debent in sor
tem computari vt probari videtur in c. ad nostram. de emp. et ven. facit c. illo
vos. de pi. no. gl. in c. conquestus. de vsur. et Archi. in c. quia plerique. xiiii. q. iiii.
et presertim in casu nostro debet presumi fraus, in quo pactum de re
trouendendo non fuit liberum, et absolutum, sed promisit retrouendere post. v.
annos a tempore venditionis: et sic volebat pro illis quinque annis ratio
ne vsure habere commoditatem domus: et de hoc videtur prima fronte tex.
in d. c. ad nostram. insurgit enim multipliciter ex predictis presumptio
fraudis. primo ex modicitate pretii, que hic allegatur. presumitur enim qualis
tas contractus ex quantitate pretii. l. per diuersas. C. man. et no. gl. in l. i. ff. de
superfi. et Bart. in l. coter. §. qui maximos. ff. de pub. Secundo oritur pre
sumptio fraudis: quia noluit obligare se ad retrouendendum quandocumque, sed
post quinquennium: et sic esset certus recipere commoditatem seu pensiones
domus per quinquennium: vt no. doct. in d. c. ad nostram. ¶ Sed his non ob
stantibus arbitror quod in casu nostro non debet presumi contractus pignorati
tius: et presupposito quod esset, non debet audiri d. M. petens compensationem
pensionum eo modo quo petit. Quod autem non debeat presumi simulatus,
et per consequens pignoratitius, sed potius verus contractus emptionis, et
venditionis, Primo probo per ea que ipsam venditionem precesserunt. nam
iudex fuit aditus per do. Ant. vt daretur sibi potestas vendendi pro residuo
pretii, et multis premissis per iudicem fuit data potestas cum hoc, quod fierent
subhastationes, et plus offerenti daretur. quod secutum extitit. vt dixi in casu
nostro: nec fuit aliquis repertus, qui obtulisset vltra dictum pretium. cl. fio.
ergo non debet presumi fraus. arg. l. non est verisimile. ff. quod met. cau. et l.
transactione. C. de transac. et l. i. C. de predi. decur. sine decre. non alie. lib. x. et quod
ibi Bar. et per Spec. in tit. de emp. et vend. §. nisi dicendum. versi. breuiter
sciens. et Bal. in l. quicumque. C. de bo. que lib. et in prima constitutione in lib.
feu. in his enim iuribus legitur et no. quod interueniente authoritate iudicis
nulla fraus est presumenda. Secundo principaliter ad fraudem exclu
dendam facit, quia venditio dicto Ang. fuit facta principaliter per d. An. pe
nes quem erat dominium dicte domus: licet in instrumento ad maiorem caute
lam fuisset dictum, quod etiam d. M. vendebat, et quilibet eorum in solidum: sed cer
tum est quod ex persona d. Ant. non est presumenda aliqua fraus, vel simula
tio, cum ipse esset ditissimus, nec vendebat propter necessitatem: vt cunctis in
hac ciuitate Senarum notum est, sed pro residuo pretii quod habere debebat:
nec sibi fuit factum pactum de retrouendendo: nec etiam vilitas pretii interue
nit ex parte ipsius, cessant enim in persona sua omnes coniecture indu
centes presumptionem fraudis: debet ergo cessare omnis presumptio. ar
gu. c. cum cessante. de ap. cum si. Tertio me mouet interuallum temporis
inter venditionem factam do. Ang. et pactum de retrouendendo factum do. M.
nam venditio fuit facta die. xx. februarii: et pactum fuit factum die. i. martii
eiusdem anni. vnde venditio fuit pure facta: non autem sub pacto de retro
uendendo: pactum autem de vendendo fuit postmodum factum ex mera libe
ralitate do. Ang. vt dicitur in instrumento: et sic non potest ex hoc sumi con
iectura simulationis. optime facit quod in si. no. in pacto legis commisso
rie, quod in pignoribus reprobatur si interuenit tempore constituti pi
gnoris: secus si ex interuallo, cum tunc non sit necessitate astrictus. vt not.
Cy. in l. fi. C. de pac. pig. et cano. in c. significante. de pig. ita dicendum in
proposito, presertim quod magis est ponderandum: quia principaliter vendi
dit dictus do. Ant. apud quem remanserat dominium eiusdem domus, cum
quo nec ante, nec postea, interuenit aliquod pactum. Quarto principa
liter, quia presupposito quod d. Ang. emisset dictam domum pro minori iusto
pretio, non tamen per hoc competeret facultas prefato. M. repetendi pen
siones: vel computandi in pretio. cl. fio. multiplici ratione. Primo, quia si
fuit vera venditio, tantummodo potuisset agi condictione ex. l. ii. C. de rescin.
vend. et c. cum dilecti. de em. et vend. vt suppleatur iustum pretium, vel res red
datur, et hoc si interuenisset deceptio vltra dimidiam iusti pretii, que hic
negatur interuenisse: nec hoc casu potuisset, vel posset iste. M. agere: quia
ipse licet verbo vendiderit vna cum dicto do. Ant. in solidum: non tamen
effectualiter rem tradidit, cum dominium domus non esset penes eum: sed
penes dictum do. Ant. qui reseruauit sibi dominium domus donec totum
pretium integre solueretur: quod tamen nihilominus apud eum remansis
set, presupposito quod pactum illud non fuisset oppositum: quia de iure res vendi
ta non efficitur emptoris, nisi tradatur, et pretium integrum soluatur: nisi fuis
set habita fides de pretio. vt insti. de rerum diui. §. venditae. et l. traditioni
bus. C. de pac. Iste ergo. M. ad nihilum agere potest contra d. Ang. cum
venditio per eum facta nullum habuerit effectum vt etiam predixi, quilibet
illorum vendidit in solidum: sed dominium transtulit solus d. Ant. apud quem
erat. Tertio sua venditio duntaxat habuit effectum. Item presupposito, et
nullatenus concesso, quod dicta venditio fuisset simulata, tamen non video
quo iure posset iste. M. repetere omnes pensiones, sicut repetere velle
videtur: quia cum numquam acquisiuerit dominium illius domus, vt patet ex predi
ctis, ergo non potest petere pensiones inde prouenientes, que spectant
ad dominum, et non ad emptorem: quinimmo non potuisset d. M. agere actio
ne ex empto ad rem tradendam, ex quo non soluerat totum pretium. vt est tex.
in l. iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. dixit tamen ad propositum no. Bart.
3 in d. §. offerri. † quod si emptor soluit partem pretii, licet non possit agere ex
empto, antequam totum pretium soluatur: tamen postquam soluerit pretium integrum,
poterit petere fructus, seu reditus pro rata eius pretii, quod soluit als

legat pro casu. l. fi. ff. de fun. do. et idem ibi firmat, ita quod etiam presupposi
to quod non fuisset vera venditio, sed simulata: non tamen posset d. M. vo
lens nunc soluere residuum pretii, petere pensiones, nisi pro rata eius pretii quod sol
uit: sed in casu nostro nil petere potest: quia non debet presumi venditio simulata ra
tionibus predictis: ad contraria. s. formata patet responsio ex predictis.

¶ Consilium. lxx.

1 Princeps nunquam intendit preiudicare tertio, nisi de illo mentio
nem faciat.
2 Surreptio in literis gratiosis vitiat gratiam ipso facto.

In Dei nomine. Queritur, an viso quodam indulto a
postolico ciuitatis montisflasconi con
cesso, videatur dicte ciuitati concessum castrum Castellon
chii: et in facto presupponitur quod dictum castrum non erat,
nec est de territorio, comitatu, vel districtu ciuitatis Viterbiensis, aut
castri Bulsene, seu illorum de illo castro Bul. Et profecto si id quod. s. in
facto presupponitur veritate nitatur, res videtur mihi prorsus indubi
tabilis multis ex rationibus. Et principaliter quia papa Grego. concessio
nem illam fecit sub conditione extrinseca: videlicet si et inquantum illud
castrum, et quedam alia ibidem concessa sint, vel vnquam fuerint de territo
rio, comitatu, districtu ciuitatis Viterbien. vel aliquorum de ciuitate
Viter. ac castro Bul. etc. vt clare patet ex tenore priuilegii: conditione
ergo falsa existente annihilatur concessio: vt patet per totum titu. de
condi. ap. et presertim in c. super eo. et c. per tuas. e. tit. et per totum tit. C.
de condi. inser. no. gl. in similibus terminis in cle. vnica. de offic. delega.
et Inno. in c. si. de presum. quinimmo plus dico in casu nostro, quod cum con
ditio fuerit de presenti, et de preterito: vt patet per illa verba: sunt, vel vn
quam fuerint etc. concessio a principio quo ad illud castrum nihil valuit: quia
conditio de preterito, vel presenti actum non suspendit: sed si est falsa dis
positio est nulla: si vera, illico tenet. vt l. cum ad presens. ff. si cer. pet. et l.
conditio in preteritum. ff. de verb. obl. et insti. eo. §. conditiones. cum si.
et hec sola consideratio sufficeret ad victoriam cause. sed ad maiorem cla
1 ritatem subiiciam alia motiua: et sic secundum in ordine. † Princeps nunquam
intendit preiudicare tertio, nisi de illo mentionem faciat. l. ii. §. si quis a
principe. ff. ne quid in loco pub. hinc est quod si committit causam inter
duos appellatione remota, non videtur quoad preiudicium tertii appel
lationem remouisse: vnde tertius sentiens se in eadem causa pregrauari
poterit, remotione appellationis non obstante, appellare vt. c. super eo.
de offi. dele. hinc. not. dixit glo. in c. si. de deci. lib. vi. et Inno in c. dudum.
de priuil. quod priuilegium non valet si non faciat mentionem de possessio
ne bona fide ab alio quesita: licet mentionem agat de proprietate alte
rius: sed in casu nostro papa non fecit mentionem de proprietate, et pos
sessione illorum, ad quos vere spectabat dictum castrum Castellonchi ergo
dicta concessio nulla. ¶ Tertio probatur alia ratione: papa intendebat
bat in hoc facto non solum consulere istis de montefiascono: sed etiam puni
re illos de. V. et B. vt expresse colligitur ex prefato indulto in versi. nos igitur
attendentes. sed in casu nostro non puniret illos cum ad eos dictum ca
strum non spectaret: sed ad alios: ergo cessat dicta concessio: nam vbi sic
princeps mouetur ex duabus causis simul consideratis, illarum altera defi
ciente, cessat dispositio. vt probatur in c. quoniam frequenter. §. porro. mun
cto. §. si autem. vt lite non contest. Preterea, et quarto surreptio in literis
2 gratiosis vitiat ipso facto gratiam. † l. fin. ff. de natali. resti. c. i. et. q. de fi
liis presby. lib. vi. et in c. ad audientiam. et quod ibi not. de rescri. sed in ca
su nostro interuenit surreptio pluribus modis, vt colligitur ex predictis,
et tenore priuilegii: ergo dicta concessio nulla quo ad castrum Castel. li
cet posset valere, quo ad alia in eodem priuilegio concessa: in quibus nul
la fuit commissa surreptio. vt est text. in c. super eo. de rescri. lib. vi. Sed
hic cadit alia questio necessario hic examinanda, per alios consulentes
omissa: cui scilicet incumbat onus probandi quod dictum castrum Castell. fuerit
vel non illorum de. V. vel. B. an illis de montefia. quod illorum fuerit: an
V. vel. B. incumbat onus probandi quod pertinebat ad alios quod
est querere, si de surreptione opponitur contra literas principis, cui in
cumbat onus probandi, an impetranti, an excipienti: quam questio. ple
ne examinat Io. an. in c. i. de lit. contest. li. vi. vbi post multa distinguit ex
pressum a tacito, vt veri expressionem probet impetrans: et excipiens cum
hoc casu negat, impetrans vero asserit: debet ergo approbare assertio
nem suam esse veram. arg. ff. de proba. l. ei incumbit. ad idem adduco. c.
si. de rescrip. vbi dicitur, quod iure scripto intelligitur clausula si preces ve
ritate nitantur: ergo oportet ad purificationem gratie, vt impetrans
probet narrata per eum fore vera: tacitum vero probet excipiens, cum
ipse asserit aliquid tacitum, quo expresso papa non concessisset literas: in ca
su autem nostro opponitur de surreptione: non autem de suppressio
ne. probent ergo ipsi impetrantes id quod narratur in impetratione.
¶ Secundo cadit hic alia difficultas. Vtrum sufficiat illis de monte
flascono probare quod dictum castrum Castellonchi aliquando fuerit
illorum de Viterbio vel castro Bulsene: licet tempore concessionis esset
alterius. Et videtur primo quod sic: quia hoc expresse voluit papa in suo
priuilegio: vt patet ibi, Sunt vel vnquam fuerunt etc. ergo satis est quod fue
runt illorum licet tunc tempore concessionis erat sub papa duntaxat:
et tunc sufficit probare quod aliquando fuit illorum: licet tempore conces
sionis non esset eorum: et hoc casu verificentur illa verba in preterito

piolata: papa enim videtur voluisse preiudicare iuri suo.arg.c.cum di lectus.⁊ quod ibi not.de consue.debet enim priuilegium late interpre tari ad preiudicium concedentis.vt no.Jn io.in.c.olim.de verb.signi.⁊ Bar.in.l.beneficium.ff.de consti.princ. Aut castrum illud fuit illorum de viter.vel de Bulsena si tempore concessionis erat aliorum respectu proprietatis,vel possessionis iuste:⁊ tunc non valet priuilegium tanq̄ non faciens mētionem de iure tertij.vt no.Jnno.in.d.c.dudum.⁊ gloss. in.d.c.ij.de deci.lib.vj.debet enī priuilegium stricte intelligi quatenus preiudicat iuri tertij.vt no.Jnno.in.c.ceterum.de dona.⁊ Bart.in.d.l. si.⁊ glo.in.c.canonice.de offi.or.lib.vj.Jntelligatur ergo priuilegium in casu suprascripto.⁊ satis est q̄ potest aliquid operari iuxta id quod legitur ⁊ notatur in.l.si quando.C.de inoffi.testa.non enim per verba generalia presumitur princeps velle iuri alterius preiudicare de illo non habita mētione:presertim in preiudicium illorum qui fuerunt olim domini,cum nemo debeat alterius odio pregrauari:vt in regula nemo.de regu.iur.lib.vj.⁊.l.vj.di.satis peruersum.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus talis. Quidā clericus no-

mine ecclesie sue percepit decimas sibi de iure communi nō debitas ex quodam agro pro parte culto,per tātum tempus quod sufficit ad prescriptionem:nunc autem alia pars agri,de qua non est memoria q̄ fuerit culta,ducitur ad culturam,ita q̄ inde percipiuntur fructus:ex quibus decima est ecclesie soluenda.Dubitatur cui hec decima debeat an ecclesie que prescripsit decimas partis culte,an vero illi cui de iure cōmuni,vel consuetudine debentur decime illius territorij.

¶ Consilium.lxxi.

1 ☞ Exercens aliqua iura episcopalia illa sola prescribit.
2 Nouale quid dicatur quo ad solutionem decimarum.
3 Exercens vnum actum iurisdictionalem animo acquirendi vniuersalem iurisdictionem in loco,videtur iurisdictionem in totum acquirere:dummodo alius non sit in possessione generali.

Videtur prima fronte dicēdum q̄ hec decima debeatur ei,cui de iure communi,vel consuetudine debent vniuersalr illius loci decime:vt aperte probari videtur in.c.cum contingat.de deci.vbi dicitur quod ei qui prescripsit decimas in certa parochia,nō debentur decime noualiū, que in eadem parochia insurgunt,sed potius ei,ad quem de iure communi pertinet in illa parochia decimarum perceptio.⁊ est decisionis illius ratio secundum doc.vbi,quia tantum prescribitur,q̄tum possidetur:cum sine possessione prescriptio non procedat.c.si diligenti.de prescrip.⁊ regula,sine possessione.de regu.iur.li.vj.pars ergo nō possessa, ⁊ per consequens nec prescripta,remanet proprietario.argu.l.siue possidetis.C.de proba.⁊.l.j.§.si quis hoc interdicto.⁊ quod ibi no.Bar.ff. de itine.actuq̄ priua.⁊ per Jnnocen.in cap.cumana.de elec.ergo idem punctualiter dicendum in casu nostro:cum enim iste,de quo queritur, non possederit,quo ad ius decimandi,nisi partem cultam agri,de reliqua vero parte nihil perceperit:ergo concludendum quod non prescripserit:⁊ per cōsequens illa pars remanserit illesa apud proprietarium, siue sit proprietarius de iure communi,siue ex consuetudine.vt in hoc non videatur facienda differētia:quia ex hoc pars inculta nō est acquisita prescribenti ex possessionis defectu:nec proprietario qualicunq̄ videtur adempta:nam vt dicit text.l.nec vtilem.ff.ex qui.cau.ma.iniquissimum est dominium auferre,quod vsus non abstulit:neq̄ enim intelligitur amissum,quod alteri ablatum non est:ad idem.c.auditis.de pre-

1 scrip.⁊.c.cum olim.eod.titu.vbi probatur.† q̄ exercens aliqua iura episcopalia,illa sola prescribit,nec extendit possessio ad alia,etiam consimilia.⁊ idem voluit in effectu Bart.in.d.§.si quis hoc interdicto. Preterea prescriptio est odiosa,tanq̄ ius alterius absorbens.xvj.q.iij.c. placuit.ij.§.potest.ergo debet restringi q̄tum fieri potest.ad predicta etiam facit.c.tua.ij.de deci.vbi disponitur,q̄ ad concessionem decimarum alicuius parochie in feudum laicis factum,non veniat decima noualium.reddens ibi text.rationem:quia talibus non est extendenda licentia:sed potius relaxanda.⁊ ponderāda est hec ratio,que satisfacit ad hunc prescriptionis articulum,licet secus sit in concessione facta ecclesiastice persone.c.ex parte.eod.tit.quia vbi vertitur fauor,⁊ nō odiū.

¶ Sed his non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure preualere scilicet q̄ hec decima de qua queritur, debeatur prescribēti. moueor primo per text.in.c.j.⁊.c.quid per nouale.de verbo.signifi.vbi

2 dicitur † q̄ quoad decimarum solutionem nouale dicitur ager de nouo ad culturam redactus,de quo non est memoria,quod aliquando fuerit cultus:sed iste ager,de quo queritur,non potest dici,q̄ de nouo fuerit ad culturam redactus,cum pro parte esset ab antiquo cultus:ergo nō potest dici nouale,⁊ per consequens sumus extra casum dicti.cap.cum contingat.Ager enim pro parte cultus non potest dici,q̄ de nouo precidit ur,licet nunc pars nō precisa precidatur.ad hoc quod in si.legitur ⁊ not.in cle.in plerisq̄.de electio.presertim cum iura requirant,quod non sit memoria q̄ ager ille aliquando fuerit cultus:vt in iuribus proxime alleg.quod non potest dici de hoc agro,qui pro parte erat cultus. Hanc partem per hanc considerationem tenuit Joan.and.post Vin. in.d.c.j.de ver.signi.idē etiā Vinc.c.si.de priui.recitat ⁊ sequit Spec.in ti.de pba.§.j.ver.q̄d si vna pars.⁊ saltē hec pars est verissima.vbi ager ille erat pro maiori parte cultus:nam tūc minor pars trahitur ad maiorem partē.arg.c.quod in dubijs.de conse.ec.vel al.⁊.c.vnic.eo.ti.lib.vj. optime facit tex.⁊ quod ibi not.Bar.in.l.cum de lanionis.§.Sabinus. ff.de fun.instr.hoc forte voluit Jo.an.in addi.Spe.in.d.ver.q̄d si vna. vbi dixit,hanc questionem terminandam sm quantitatē partis noui ter culte:nam cū raro cōtingit q̄ ager ex toto sit cultus,durum est sentire,q̄ illa modica pars inculta teneat alteri⁹ nature,q̄ sit maior pars culte cum vna ⁊ eadem res non debeat diuerso iure cēseri.vt.c.cognouimus.xij.q.ij.⁊.c.cum in tua.de deci.Secundo principaliter adduco in argumētum,optimum tex.in.d.c.tua.de deci.sm vnam lec.que multum congruit illi litere:⁊ approbatur ibi communiter a doc.vbi probat, q̄ si prescribens decimā in certa terra,percepit de omnibus fructibus inde prouenientibus decimam preterq̄ de certis fructibus ibidē annuatim perceptis,de quibus nulli fuit decima persoluta,illorum fructuū decima debetur non ecclesie parochiali ad quam de iure commum pertinet illius terre decima:sed ecclesie que prescripsit decimā in illo agro: reddens ibi text.rationem:quia illa terra est illi decimalis,⁊ vna et eadem res non debet diuerso iure censeri:quasi dicat,q̄ percipiendo decimam aliquorum fructuum in vno agro nemine percipiente aliorum fructuum decimam:videtur ius decimandi in totum acquisitū ipsi prescribenti.non enim videtur habuisse respectum,⁊ animum acquirēdi partem:sed totum propter vnitatem subiecti.Si ergo percipiēs decimas aliquorum fructuum videtur prescripsisse ius decimandi respectu totius agri,q̄uis non percepisset decimam omnium fructuum,qui ibidem colligebantur:ergo fortius dicendum in casu nostro,q̄ iste qui percepit decimas omnium fructuū,qui ibidem recolligebāt,videatur prescripsisse quo ad ius decimādi illum agrū etiā pro parte incultum:vt sic habeat ibi habitu ius decimandi,ne vna ⁊ eadem res diuerso iure censeatur:nec in hoc vltimo casu potest sibi imputari:quare non percepit decimas ex parte inculta,cum nil inde prouenerit:quinimo si inde aliquid prouenisset ex quo nulli fuit decima soluta,deberetur decima nunc ei qui prescripsit,⁊ non quōdam proprietario.vt.d.c.cum in tua.vbi hoc videtur probari ⁊ tenēt communiter doct.ibidē.Nec obstat si dicatur,q̄ iste prescribens non possedit totū agrū quo ad ius decimandi:quia dico satis possedisse totū,ex quo vnicus est ager:⁊ ipse solus percepit ibi decimas:videtur enim habuisse animum possidendi,⁊ prescribendi totum. argument.optim.in leg.possideri.in prin.ff.de acqui.posse.vbi dicitur q̄ qui fundum possidere vult,non oportet vt omnes glebas circumambulet:sed sufficit quālibet partem eius fundi introire:dūmodo mente ⁊ cogitatione hac sit,vt totum fundum vsq̄ ad terminū velit possidere.

3 ¶ Tertio ad idē quod no.Jnno.in.c.dilectus.de reli.do.† vbi dicit,q̄ exercēs vnum actū iurisdictionalē animo acquirendi vniuersalem iurisdictionē in loco,videt iurisdictionalē in totū acquirere:dūmodo alius non sit in possessione generali:nam tūc tantum acquirit respectu capitulorum seu actuū quos exercuit:⁊ hoc casu potest procedere dictum Barto.in.d.§.si quis hoc interdicto.⁊.c.auditis.⁊.c.cū olim.de prescrip.cū si.ac iste clericus qui nomine ecclesie percepit decimas ex fūdo pro parte culto videtur animum habuisse acquirendi illum in totū quo ad ius decimandi ⁊ non pro parte,animus autem colligitur ex vnitate subiecti.nam cum esset vnicus fundus,non esset verisimile, q̄ voluerit illū pro parte duntaxat acquirere.argumētum optimum in dicto.c.tua.nec alius erat in possessione percipiendi decimā de parte inculta:vnde vno solo percipiente decimā ex eodē agro,non debet idē ager esse pluribus decimalis nec in actu nec in potentia:ne vna ⁊ eadē res ⁊c.vt tenēt communiter doc.in.d.c.cum in tua. Et per hec satis patet,respōsio ad cōtraria superius allegata.nam.c.cum contingat.vbi videtur prima fronte casus pro contraria opi.loquitur in prescribente decimas in parochia, in qua sunt diuersi agri:quorum aliqui penitus sunt inculti:si enim illi de nouo rediguntur ad culturā,oriunt ibi noualia:q̄ illi sunt diuersi iuris ⁊ separati ab agris cultis,cū verū sit dicere illos agros nunc primum precisos.Sed in casu nostro nos loquimur in eodē agro,qui pro parte erat cultus:nec potest dici q̄ de nouo reducit ad culturam.Itē ratione partis videt totus possideri:nō sic vbi dat agrorū pluralitas. Et per hec puto q̄ aliquo prescribente decimas in vna villa, in qua sunt agri diuersi habētes diuersos terminos,si aliqui agri eiusdē ville penitus inculti de nouo rediguntur ad culturam,decima inde proueniens debetur non prescribēti,sed tanq̄ de noualibus debetur illi,ad quem illi⁹ ville spectat decima de iure cōmuni,vel antiqua cōsuetudine:q̄ negari non videtur,quin tales agri nunc primum prescindant. ergo sunt noualia: ⁊ per consequens debet habere locum.c.cū cōtingat.⁊.c.j.⁊.c.quid per nouale.de ver.sig.Preterea sicut ad prescriptionem decimarum vnius parochie non veniūt noualia.d.c.cum contingat.ita nec ad prescriptionem decimarū alicuius ville.Preterea possidens decimas agrorū cultorū in vna villa,non per hoc videtur possidere agros incultos:cum ex separatis non fiat illatio.vt.c.ij.de transla.episcopo.⁊.l.neq̄ natalea.C. de proba.nec possessio debet extendi de loco ad locum:presertim cōtra ius commune,iuxta not.per Jnnoc.in.c.in literis.de resti.spo.⁊ optime facit tex.⁊ quod ibi not.Barto.in.d.l.j.§.si quis hoc interdicto.ff.de iti.

actuq̄

actus prima. non sic autem contingit in eodem fundo vbi datur vnitas terminorum. Et presertim hec conclusio procedit si agri inculti fuerint post prescriptionē agrorū cultorum redacti ad cultu[ram] per dominū temporalem, vt vna cum alijs predijs cultis constituant de nouo vnā villā. quia prescriptio iam completa respectu agrorum cultorū, nō debet trahi ad agros incultos, qui nunq̄ fuerunt possessi: esset enim cōtra regulam, sine possessione. de regu. iur. lib. vi. Item contra casum in c. j. r. de statu. vbi dicitur quod licet vna prouincia diuidatur in duas per principem secularem: non tamen per hoc debet quo ad spiritualia diuidi prouincia, vt constituantur duo archiepiscopi: vt enim ibi dicit tex. ad mobilitatem necessitatum mundanarum dei ecclesia z iura spiritualia mutari non debent.

Consilium. lxxi.

1 Renunciare quis potest exceptionibus z legum beneficijs sibi cōpetentibus tam in iudicijs, q̄ contractibus.
2 Notoria non sunt in iudicio deducenda.
3 Actio contra reum principalem non tollitur per solam sententiam latam contra tertium in actione hypothecaria.

Videtur Primo q̄ contra dictum Guidonē multipliciter obstat exceptio. Primo enim videtur obstare exceptio intentionis exclusiua cū nulla actio dicto Guid. contra heredes Bonauēture competere videatur quod ex eo probari videtur. q̄ fortilitium, vel podere quod in presentiarum possidetur per dictum Guid. fuit in bonis dicte domine Christophore: ex cuius persona principaliter agitur: quod quidē fortilitiū dedit, z assignauit in dotem dicto Angelo secundo marito licet estimatum, cuius dominium iure naturali inspecto remāsit in bonis dicte domine Christophore: licet ex iuris ciuilis dispositione trāsiuerit in maritū: sed illo iure naturali inspecto, fauore mulierū ius introductū, vt matrimonio dissoluto habeat mulier rei vendicationem in illis bonis, ac si perpetuo remāsissent in bonis suis, z preferatur in illis omnibus alijs mariti creditoribus etiam habentibus authoritatem, z potiorem causam in bonis mariti: vt singulariter probatur in l. in rebus. C. de iure do. vbi inter cetera dicitur, q̄ mulieri in illis bonis in dotem collatis per estimationē competit rei vendicatio: cum eedem res z ab initio vxoris fuerint, z naturaliter in eius permanserint dominio, z subiectione: non enim quod legum subtilitate transitus earum in mariti patrimonium videtur fieri: ideo rei veritas deleta, vel cōfusa est. Si ergo dictus Gui. habeat apud se dictum fortilitium, quod longe magis valet, q̄ sit quantitas quam petit ab heredibus dicti Bonauenture, nulla actio sibi cōpetere potest: vt puta cum nulla sit obligatio ex quo extent bona dotalia sufficientia pro satisfactione dotis: soluto enim matrimonio dos reuertitur ad mulierem, z donatio propter nuptias ad virum. vt in cap. nuper. de dot. post di. rest. potest ergo dici dicto Guid. qd̄ querit intus habes. Secundo principaliter videtur contra dictum Guidonē cōpetere exceptio ordinis: cum enim fuerint duo correi bonorum dotaliū dicte domine Christophore, Bonauētura scilicet z Angelus eius frater, vt patet ex instrumento dotali ratificatiōe secuta per dictū Ang. quod in rebus dotalibus posse fieri indubitati iuris est: vt probatur in l. fi. C. de dote cauta non nume. z bona dotalia peruenerint ad alterum ex illis duntaxat, videlicet Angelum maritum dicte Christophore sepe dicte debet prius discuti dictus Ang. ad quem dictorum bonorum peruenit commoditas, q̄ fieri transitus ad dictum Bona. correum. qui nullatenus habuit ex illis bonis commoditatem, iuxta theoricā Bar. in. l. duobus. ff. de duo. reis. per. l. vnde queritur. ff. cōmo. Tertio obstat dicto Gui. q[uod] cum agat ex persona Ang. filij dicte domine Christophore ex cessione actionis sibi facta cui quidē Angelo nulla competebat actio tempore cessionis, cū iam habuerat sentētiā, que trāsiuerat in rem iudicatā super hypothecaria actione contra quondā Carolum patrem dicti Guidonis, nō potest pretendere aliquā actionē, cū nō potuerit cedere, quod iam sibi cōpetere desierat, cū ex sententia haberet ius cōtra dictū Carolū, z eius heredē. l. res iudicata. ff. de reg. iu. z. c. cū inter. de re iu. Nec obstat si dicatur, qd̄ ex cōpromisso postea facto cessaret actio dicto Gui. q[uia] cū cōpromissū sit voluntariū, nō potuit generare preiudicium heredibus dicti Bonauēture, quibus cōtingit liberatio per sententiā latā super bonis dicti Angeli correi, que erant per prius obligata, z omnia pro dotis restitutione, presertim cum fuisset lata sententia sup dicto fortilitio, quod fuerat dicte domine Christophore z ab eadē in dotē dicto Angelo dicto marito cōsignatū. ad hoc. l. si dictū. §. si com promisero. ff. de eui. que quidē lex videtur facere etiā ex alio capite cōtra dictū Guidonē: quia cū ipsa satisfecerit dicto domino Angelo principaliter vigore sententie arbitramentalis, z vigore solutionis prefate receperit cessionē, non videtur q̄ possit habere regressum cōtra dictū Bonauenturā correū. imputandū enim sibi est quare cōpromisit, z non expectauit iudicialē sententiā. Sed his minime obstantibus contrariam sententiam arbitror preualere: videlicet: vt nulla exceptio que saltē possit colligi ex narratis in themate, habeat cōtra dictū Gui. obstare: mouеor principaliter, quia dictus Bonauētura contra cuius heredes nunc agitur, obligauit se, z omnia bona sua ad restitutionem dotium in casu restitutionis, renunciando exceptioni doli mali, beneficio de fideiussoribus, epistole diui Adriani, nouarum constitutionum: z generaliter omni alij legum auxilio z fauori cū alijs clausulis oppor[tu]nis z in talibus consuetis: presertim cū iuramento recipiens in hoc preceptum a notario in forma guarentigie. ergo non potest nisi opponere aliquam exceptionē per quā in totum elidatur obligatio, vel differatur preterea discussionis fiende in personam dicti Angeli secundi mariti dicte domine Christophore. ad hoc. l. iurisgentiū. §. itē si quis pactus. ff. de pac. z. l. j. §. si conueniat. ff. depositi. z. l. sed z si. §. quesitum. ff. si quis caut. z. c. vnico. de commo. cum ibi no. in quibus iuribus legit z not.
1 † q̄ tam in iudicijs, q̄ in contractibus potest quis a principio renunciare exceptionibus, z legū beneficijs sibi competētibus. z generaliter facit. l. si quis in conscribendo. C. de pac. vbi generaliter dicitur quem posse renunciare fauori pro se introducto. ad idem. c. ad apostolicā. de regula. z specialius ad materiā nostrā est glo. in auth. de fideius. post prin. in verb. accedēs. vt in auth. de duo. reis. in verbo, cedere. vtrobiq̄ enim no. q̄ potest quis renunciare beneficio ordinis, vt primo conueniatur ipse fideiussor q̄ principalis. Idem in duobus reis, vt quilibet teneat insolidū diuisione non facta. z idē no. in auth. presente. C. de fideius. z gl. in. c. ij. e. tit. Nec obstat si dicatur q̄ huic exceptiōi vt prius discutiatur. d. Ang. nō fuit specifice in casu nostro renunciatū, quod videtur esse de necessitate, ad hoc vt renunciatio valeat: vt prima fronte videtur velle tex. in. d. §. quesitum. Ad hoc enim respōdetur multipliciter. Primo enim illa lex loquitur in iudicijs secus autē in contractibus: vt ibi no. per glo. z doc. z quicquid sit in iudicijs non prosequor: quia non est materia nostra. In contractibus tamen de quibus loquimur, cōmuniter tenetur, q̄ ad minus sufficit expressio aliquorū casuum secuta clausula generali sub qua comprehenduntur omnes casus pares vel minores. arg. in. c. sedes. de rescrip. z videtur expressum in. c. qui ad agendū. de procu. li. vi. z in cle. non potest. e. ti. tenet. gl. z Bar. in. d. §. quesitū. no. doct. in. d. c. vnico. de commo. de quo per Spec. z Jo. an. in addi. in tit. de loca. §. nunc dicendum. ver. ad euidentiā. ita cōtingit in casu nostro, nam dictus Bonauētura renūtiauit specialiter quibusdā exceptionibus, quarū alique concernūt beneficiū ordinis, z post subiecit clausulam generalem renunciando omni exceptioni, z legū auxilio z fauori: per quam quidem clausulā comprehenduntur omnes exceptiones concernentes beneficium prediscussionis alterius, seu ordinis, cum sint pares expressis. Secūdo principaliter ad hanc sententiam facit, quoniam dictus Bonauentura recepit ipse solus preceptum de soluendo in casu restitutionis fidē in forma guarentigie sm dispositionē statutorū Senēsium: quo casu non potest sm predictorū statutorū dispositionē allegare aliquā exceptionē, saltem predictam de discussione fienda prius in personam dicti Angeli vt patet in statuto posito sub rubrica, de excep. contra guarētigiam. ibi enim regulariter denegatur omnis exceptio preter quasdā specialiter ibi permissas, inter quas nō reperitur predicta concessa: ergo videtur denegata: quia exceptio quorundā firmat regulā in oppositum. vt in. c. dominus. xxxij. q. vij. z. c. ij. de commu. lepro. facit. l. de pretio. ff. de pub. et c. solite. de maio. z obe. z. xix. dis. si romanorum. cum si. z maxime non debet audiri in casu nostro, cum dictus Bonauētura fuerit cōfessus qd̄ ipse receperat dotem: z pro restitutione recepit preceptum: non potest ergo nunc dicere contrarium obstante dicto statuto. Tertio etiā facit q[uod] dicti Bonauētura z Angelus eius frater erāt in communione: ita q̄ omnia eorū bona erant indiuisa, z confusa z omnia fuerunt obligata pro restitutione dictarum dotium: vnde non potest dici q̄ magis fuerunt obligata bona vnius q̄ alterius. arg. eorum que no. in simili in. l. marcellus. ff. ad trebel. vnde per diuisionem, que postea contigit inter eos, nō debuit saltem in hypotheca preiudicari iuri dicte dnē Christophore z eius heredibus. arg. bonū in. l. si nupta filia. §. si filius. ff. famil. ercis. z maxime hoc procedit, si tacite cōtraxerant societatem omnium bonorū, sicut solent tacere fratres carnales indiuisi: vt cōmuniter fit in hac ciuitate Senarū, iuxta materiam Bart. in tractatu de duobus fratribus. z in. l. si patruus. C. cō. vtri. iudi. cum si. iam tunc quo ad obligationem personalem nō potest allegari q̄ Angelus dicta bona recepit: cum quilibet videatur habuisse, ex quo erant socij omnium bonorum. Quarto principaliter inducit, q̄ exceptio vt prius Angelus discutiatur, non sit admittenda: quia notorie constat dictum Angelum non esse in territorio Senensi, cum sit rebellis omnibus suis bonis publicatis: z sic nil ipse vel aliquis eius nomine possideret, superuacanea ergo esset prediscussio ipsius, ideo non fienda iuxta no. per Bart. in. l. decem. ff. de verb. oblig. z in. l. fi. ff. si cert. peta. z not. in auth. hoc si debitor. C.
2 de pig. † Notoria enim non sunt in iudicio deducenda. vt in. c. quesi. de fi. presby. z in. c. vestra. de coha. cler. z mulie. facit. l. ictus fustium. ff. de his qui not. infa. Ad contraria supra pro aduersa forma potest faciliter respōderi. Et primo ad. l. in rebus. potest duobus modis dici q̄ illa lex non dicit vt vxor vel heres teneatur illa bona in dotem data vendicare omissa hypothecaria respectu aliorum bonorum vel omissa personali: sed in fauorem mulieris dat vtilem rei vendicationem, z hypothecariam: vnde non tollitur quin mulier possit, vel eius heres vti personali vel hypothecaria in alijs. lege. persecutione. C. de pignor. z melius in leg. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. actio. Preterea z secundo illa lex loquitur de tertio possidente illa bona dotalia: debet enim intelligi de

marito, vt herede possessore, vt reducatur ad terminos aut. hoc si debi
tor. C. de pig. Sed in casu nostro tertius, scilicet dictus Guido possidet
dictu fortilitiu. agit autem non ex propria persona: sed vt cessionarius di
cti domini Angeli heredis dñi Christophori: Statuto vero Senen. cau
tetur quod idem ius seruetur cessionario, quod seruari debet cedenti: et idem
videretur dicendum in casu nostro de iure communi, cum agat tanquam alius.
arg. in l. si consul. ff. de adop. et quod no. in c. cum inter canonicos. de elec.
¶ Ad secundum contrarium de l. vnde queritur. et de dicto Bar. in d. l. in
duobus. respondetur dupliciter. Primo quod non habet locum in casu no
stro, in quo dictus Bonauentura confessus fuit solus recepisse dictas dotes:
et obligauit se tunc principaliter ad restituendum in casu dotis restituen
de: licet obligauerit etiam fratrem, et promiserit quod ille haberet ratum nec po
test nunc dicere contrarium obstante dicto statuto loquente de instrumen
to guarentigiato: contrarium vero procedit in duobus correis eque prin
cipalibus: quorum alter qui conuenitur non habuit aliquod commodum.
¶ Preterea et secundo in casu nostro dictus Bonauentura promisit resti
tuere dotes renuntiando omnium legum auxilio: prout supra plene dixi.
vnde saltem vigore renuntiationis non potest opponere, vt prius discu
tiatur dictus Angelus. ¶ Ad tertium motiuum respondeo etiam dupli
3 citer. † Primo quod per solam sententiam latam contra tertium in actione hy
pothecaria, non tollitur actio contra reum principalem: sed oportet quod pro
cedat solutio vel alia satisfactio. ar. in l. si. C. de fideius. et d. l. in duobus.
et quod ibi not. Bar. In casu autem nostro precessit sententia diffinitiua.
Preterea et secundo dictus dominus Angelus cedens compromisit non
sponte, sed vigore statuti. vnde idem dicendum in sententia talis arbitri, quod
in sententia iudicis arg. eius quod legitur et notatur in c. ab arbitris. de
offi. dele. lib. vi. et l. apertissimi. et l. cum specialis. C. de iudic. Et idem potest
dici dum opponitur contra Guidonem quod ipse compromisit: nam processit ad
actum compromissi vigore statuti. Preterea et melius ipse non agit nunc vi
gore sententie arbitramentalis: sed vigore cessionis sibi facte a dicto An
gelo qui poterat cedere etiam nullo facto compromisso. l. pen. C. mand. et sic
cessat contrarium: loquitur enim quando quis habet recursum contra ter
tium: quia reportauit sententiam arbitramentalem contrariam quod fa
cere non potest: quia est quod sibi imputetur, quare compromisit, sed in
casu nostro dictus Guido fundat se super cessione duntaxat.

¶ Casus consilij sequentis.

In questione que ad presens ver-

titur inter dominam Flondam ex vna parte, et heredem Pauli iordani ex par
te alia super restitutione dotis eiusdem Flonde, ac legatorum prestatione
eidem flonde factorum a dicto Paulo eius marito premortuo: Tria breuissi
me propter loci et temporis angustiam ad ipsius questionis decisionem
attingo. ¶ Primo nunquid eidem Flonde dotem repetenti vigore instru
menti confessionati et guarentigiati obstat exceptio dotis non numera
te. presertim cum illico eodem die et loco quibus factum fuit instrumentum, fra
ter dicte Flonde qui confessionem receperat in fauorem dicte Flonde pro
miserit se dotem dicto Paulo soluturum, non obstante confessione de do
te recepta per dictum Paulum prius facta. ¶ Secundo presupposito quod di
ctum instrumentum mereatur executionem exceptione predicta non obstan
te: nunquid dictus heres possit vti in solutione dotis beneficio inuen
tarij, vt sic non teneatur soluere, nisi quatenus vires hereditatis patiun
tur: et de bonis hereditatis in solutum dare, cum a dicta Florida replicetur
dictum inuentarium nullo tempore dicto heredi prestare adiumentum:
cum deficiat in solennitatibus debitis: presertim ex eo quod bona heredi
taria integraliter in eo descripta non sunt: et eadem questio versatur in pre
statione dictorum legatorum, an scilicet dicto inuentario non obstante, teneatur
heres ad solida legata, non habita animaduersione impotentie dicte he
reditatis. ¶ Tertio presupposito sine veritatis preiudicio dictum here
dem iuuari inuentarij beneficio, an debeat heres soluere iuxta vires he
reditarias dictam dotem, et legata, detracta tertia parte estimi seu valoris
si voluerit dare aliqua bona hereditaria in solutum: et hoc attenta con
suetudine ciuitatis castelle: An vero possit dare in solutum nulla detra
ctione facta attenta dispositione iuris communis, et statuto dicte ciuita
tis castelle, in quo detractio tertie partis permittitur contra debitorem
contumacem in non veniendo duntaxat.

¶ Consilium. lxxij.

1 Maritus si confitetur in instrumento dotali dotes sibi datas esse, an
possit opponere exceptionem non numerate pecunie.
2 Ponens vel respondens seu confitens potest incontinenti suam confessio
nem absque aliquo preiudicio reuocare.
3 Superfluis remedijs non videtur quis velle vti.
4 Bartolus raro a semita veritatis et equitatis iudicatur aberrasse.
5 Data iurium dubitatione fauendum est cause dotali: etiam si actor stet
pro dote.
6 Statutum si non admittat exceptionem contra instrumentum publicum
nisi in causa falsitatis, non potest opponi exceptio simulationis.
7 Inuentarium ad hoc vt valeat, quas conditiones debeat habere.
8 Tutor si non posuit in inuentario omnes res, videtur dolo fecisse.
9 Heres si surripuit vnam rem, caret beneficio inuentarij in totum.
10 Heres si non conficit inuentarium, an teneatur vltra vires hereditarias
in foro anime.
11 Heres ecclesie si non conficit inuentarium, an teneatur vltra vires he
reditarias.
12 Actus iudicialis non requiritur ad inducendam consuetudinem.
13 Episcopus si iusta causa non admisit primo presentatum per pa
tronum: sed instituit secundo: tenetur prouidere primo in equiualenti
beneficio.

Circa primum dubium supra for

matum videtur dictam exceptionem non numerate dotis di
cte Flonde obsistere, et obuiare. et primo adduco fere totum
tit. C. de dot. cau. non nu. vbi patet speciale esse in confessione dotis re. c
pte, vt illa non obstet, quandocunque pure facta intra tempora ibidem pre
1 finita: et maxime videtur tex. in l. si. e. ti. vbi dicitur, † quod quandocunque maritus
confitetur in instrumento dotali dotes sibi datas esse: ex quo tamen non constat dona
tionem interuenisse: sed pollicitatio subsecuta sit, potest nihilominus op
poni non numerate pecunie exceptio: non solum per ipsum maritum: sed
etiam per ipsius heredem: ita precisaliter videtur in casu nostro contin
gisse: nam primo dictus paulus maritus fuit confessus dotem recepisse
a fratre dicte Flonde: et demum dictus frater dicte Flonde confessione
prius facta non obstante, promisit soluere. predicta videtur confirmare
gl. in c. si cautio. de fi. instr. in verbo, confessionis. que inter casus speciales
in quibus propria confessio non preiudicat confitenti, enumerat hunc ca
sum confessionis dotis recepte: sicut in si. inducitur debitor ad confiten
dum debitum receptum spe future numerationis, vt per totum titu. C.
de non nu. pe. ¶ Secundo principaliter contra dictam confessionem facit
illa in iure vulgata regula: quod incontinenti fiunt, videntur inesse: vt in l. lecta. §.
quotum. ff. si cer. pet. et in c. officij. de elec. Sed in casu nostro illico, et in eo loco
frater dicte mulieris fuit confessus se non promittendo dictam dotem soluere, con
fessione mariti ab eo prius recepta non obstante: ergo perinde habenda est di
cta confessio mariti, acsi non fuisset facta: ad quod optime facit c. nam et ego. de
ver. sig. vbi patet id quod non durauit, non videri fuisse factum. et concor. ff. de in
rem ver. l. si pro patre. §. versus. de pe. di. i. diuortium. ¶ Tertio dictum testis
illico per eundem reuocatum non facit fidem, sed stat secundo dicto, vt est tex. nota
bilis in c. preterea. de testi. cog. per quem tex. dixit. gl. no. in c. cum in posi
2 tionibus. de iureiur. lib. vi. quod † ponens. vel respondens, seu confitens potest
incontinenti suam confessionem absque aliquo preiudicio reuocare. ad idem
gl. in c. apud. xxxij. q. i. satis ergo est heredi, si cedit dicte Flonde actio
nem contra fratrem suum, qui promisit dictam dotem soluere. l. si socer.
§. lucius. ff. sol. mat. nec debet heredi imputari quare defunctus non exe
git fratrem: haberet enim locum hec impugnatio, si frater mulieris esset
non soluendo: sed ex quo nomen promissoris est idoneum, satis videtur cede
re actionem. ad hoc l. si extraneus. ff. de iure dot. ¶ Sed predictis non
obstantibus contrariam sententiam in casu nostro arbitror preferendam:
pro quo caute aduerte quod triplici ex causa potest maritus confiteri dotem
habuisse. Primo spe future numerationis propter concupiscentiam con
sequende vxoris: et hec confessio est illa, de qua loquitur totus tit. C. de do
te cau. non nume. que quidem in effectu non nocet marito confitenti, nec eius
heredi obstante exceptione non numerate pecunie: dummodo propona
tur intra tempora cauta. vt toto tit. C. de non nu. pec. In casu autem no
stro non potest dici ob hanc causam, scilicet pecunie numerande dictam
confessionem emanasse: cum certus erat maritus ex his que incontinenti
subsecuta sunt, quod pecunia non debebatur sibi illico: cum frater dicte mu
lieris ex conuentione prius inter eos habita promisit illico soluere in
certis terminis per quendam amicum postea declarandis. Ex his enim
que incontinenti sequuntur, presumuntur et declarantur precedentia. l.
si seruus plurium. et l. qui filiabus. ff. de lega. i. et quod legitur et no. in c.
3 ex literis. de sponsal. † Preterea superfluis remedijs non presumitur
quis velle vti. l. hec stipulatio. §. diuus. ff. de leg. no. ca. et c. ij. de probat.
maxime si talia remedia cedant contra proprium commodum. argu. l. cum
de indebito. ff. de probati. et c. super hoc. de renun. ad quid enim spe fu
ture numerationis fuisset iste maritus confessus dotem recepisse, cum inconti
nenti sciebat se recepturum promissionem de dote certo termino, et certis
modis soluenda, et ideo non placet vt ob hanc causam numerande dotis dic
taret illa confessio emanauerit. Secundo potest maritus confiteri dotem re
cepisse animo donandi mulieri ipsam dotem confessatam que quidem do
natio valet si est remuneratiua: et per consequens preiudicat dicta confessio: vt
puta si plebeius contraxit cum nobili muliere: vel cum ea a qua multa serui
tia receperat. vt no. Bar. in l. si diuortio. ff. de ver. ob. et idem notant post
glo. in l. si voluntate. C. de dotis promis. et d. l. C. de do. an. nup. Tertio po
test confiteri: quia in veritate dotem per prius recepit. Potest addi et quar
ta causa confitendi magis pertinens ad materiam nostram, quando sci
licet confitetur spe future promissionis sibi fiende per aliquem, qui vult
dotare mulierem: quasi velit maritus illud nomen promissoris sibi ce
dere in dotem confessatam, vt sic nolens periculum pertineat ad eum: ipse
vero teneatur mulieri ad restitutionem dotis confessate: quemadmodum enim
potest mulier dare in dotem nomen debitoris in solutum: ita potuit maritus con
fiteri dotem recepisse spe futuri nominis consequendi. Vnde oportet quod in casu
nostro conijcturemus confessionem illam mariti emanasse, aut quia recepit
dotem. aut quia voluit nomen fratris mulieris in dotem sibi cedere, et super
quolibet

quolibet dictorũ casuũ videt̃ q̄ dicta Florida possit se fundare: nam ex
quo marit⁹ fuit cōfessus recepisse dotē p̄ Florida futura vxore: ac pro
misit illam dotem confessatam Floride restituere in casu restituēde dotis
ꝛ promissionē istā fecerit notario publico stipulãti p̄ dicta Florida, ac
renũtiauerit in dicto instrumento exceptioni non numerate pecunie, nō
debet audiri allegãs dotem nō fuisse solutam, vt in casu nostro est glo.
no. quam sequit̃ ibi Bart. in l. i. C. de nō nu. pec. Nec obstat si dicatur q̄
frater dicte Floride illico fuit cōfessus cōtrarium, promittēdo dotē sol
uere in futurum: q2 cōfessio fratris quantũcũq3 illico facta, non debuit
nocere Floride cui ius iam erat quesitum per stipulationē3 notarij pu
blici qui potuit stipulari dicte Floride absenti. ꝛ glo. in. §. si quis alij in
sti. de verb. oblig. que numerat notarium inter personas valentes alte
ri stipulari: sequitur Dyn. in l. ij. ff. rem pupil. sal. fo. ꝛ idem ibi Bar. ple
nius hãc materiã p̄sequit̃: licet aliud, ꝛ nō bene videatur sensisse Inno.
in c. oudum. de conuer. cōiug. nam satis potuit contingere qd vxor sol
uerit dotē fratri pro se assignãdam futuro marito: frater autem p̄miꝫt
mulieri per confessionem a marito receptam: cōuentione prius habita,
vt ipse remaneret sibi obligatus pro dote mulieri integro iure cōserua
to. Secũdo potest se fundare q̄ nomē fratris receperit in dotem in so
lutum, cũ dicta cōfessio non potuerit rationabiliter ad aliam cãm ema
nasse, ex quo incōtinẽti superabatur obligatio fratris: alſ dicta confes
sio esset omnino superflua: et talis cōfessio diceretur facta per errorē, in
quē inoleuit iste vsus confitendi dotem receptam, ꝛ recipiendi illico pro
missionem, q̄ nō est presumẽdum. iuxta no. per glos. in d. l. i. C. de nō nu.
pecu. Et hãc opinionē q̄ videatur facta dicta cōfessio, vt nomē sequēs
4 cedat in solutũ, aperte firmauit ille doctor excellētissimus, qui † raro a
semita veritatis ꝛ equitatis iudicatur aberrasse Bar. post Iac. de are.
doctorem eximiũ in l. pe. ij. pe. ff. sol. mat. licet aliud senserit ibi Bald. et
in l. legē. C. de pac. faciēdo differētiam an p̄missio fuerit subsecuta incō
tinenti, an ex interuallo vt in primo casu nō procedat opi. Iac. de are.
in scdo sic. ❡ Sz ego meliori iudicio semper saluo potius dicerē oppo
situm: nã qñ sit promissio incōtinenti, nō apparet quare emanauerit p̄
cedens cōfessio, nisi ob causam future promissionis. sed qñ emanauit ex
interuallo, potuit p̄missio subsequi, non vt nomē sit sibi in solutum. sed
vt currãt tempora prefixa contra exceptionē non numerate dotis facit
d. l. si. vnde sequor in hoc opi. Iaco. de are. ꝛ Bar. Preterea in hãc sen
tentiam in casu nostro vehementer me mouent duo. Primo qd ad mi
nus negari nō potest, quocũq3 se vertat veritas, quin casus iste sit dubi
5 tabilis: † sed data iuriũ dubitatione, fauēdũ est cause dotali, etiam si
actor sit pro dote, vt est tex. in c. si. de re iudi. ꝛ melior tex. iuncta gl. an
tepe. in c. ex literis. de proba. facit quod in simili notanter dicit Hostiē.
in c. super eo. de cogna. spi. vbi concludit iudicãdum fore pro matrimo
nio, tanq̃ re fauorabili si in ipsius fauorem reperitur opinio vnius do
ctoris, licet multi doctores tenēãt cōtrarium: ita dicendũ ꝛ fortius in ca
su nostro, in quo pro fauore dotis concurrit opi. Iac. de are. ꝛ Bart. lz
Bar. solus aliud senserit: quem tamē in quibusdam alijs locis simplici
ter secutus est Bar. ❡ Preterea et secundo vrgentissime facit censura
municipalis ciuitatis castelle, qua cauetur q̄ contra instrumentũ gua
rentigiatum nō possit opponi, nisi exceptio solutionis, ꝛ satisfactionis
vel falsitatis: quelibet enim alia exceptio que non permittitur ex capi
te alicuius statuti, licet descēdat ex aliqua parte iuris cōis, videtur per
dictum statutum esse sublata. vt expresse firmat Bar. in l. i. ff. qd vi aut
clam. nec obstat si dicatur, q̄ exceptio simulationis potest dici exceptio
falsitatis. cũ falsitas nihil aliud sit q̃ immutatio veritatis vt legi. ꝛ not.
in auē. de tabellionibus. q2 nō est verũ dicere q̄ instrumentũ sit falsum
ex quo fuit confectum de volũtate partiũ. nam notarius solum attesta
tur de cōfessione mariti, quam in veritate fecit, ꝛ potuit legitime facere
ex aliqua predictarum causarum. vnde quantumcũq3 maritus non rece
pisset dotem, nō per hoc pōt dici instrumentũ falsum: q2 verum est dice
re maritum fuisse cōfessum: ꝛ sic notarius nō mutauit veritatem: ꝛ hãc
6 opi. expresse firmauit Bar. in l. i. ff. qd vi aut clam. vbi † dicit, q̄ si statu
tum non admittat exceptionem contra instrumentũ publicum nisi in cã
falsitatis, nō potest opponi exceptio simulationis q2 simulatio nō facit
instrumentũ falsum lz faciat dicere cōtrarium nec Bald. hoc casu dixis
set oppositum. imo idē sensit super rubr. C. de priui. do. vbi dicit, q̄ licet
dos tñ confessata non habeat alias priuilegia dotis, sm̄ glos. in l. assi
duis. C. qui po. in pig. ha. tamen concurrente dicto statuto guarentigi.
habebit oĩa priuilegia dotis tanq̃ vere enumerata: ꝛ idem ibi cōcludit
si cōfessio dotis iuuetur aliquibus indicijs: at in casu nostro non solum
concurrit p̄missio dotis incōtinenti subsecuta: sed etiã dictum statutũ
guarentigie, ac etiam legatũ factum p̄ maritum. in eo q̄ legauit multa
mulieri vltra dotes suas: ꝛ sic videt̃ q̄ fuerat cōfessus se debitorē mulie
ris in dote cōfessata. arg. in l. i. C. de fal. cau. adiec. leg. ꝛ qd not. Barto.
in l. si vltra. C. de fideiuss. ❡ Per hec oĩa cōcludo meliori iudicio semper
saluo, dictum instrumentum guarentigiatum executioni mandandum
exceptione nō numerate pecunie nō obstante. ❡ Ad cōtraria superius
allegata latius pz ex predictis respōsio. maritus enĩ nō negauit. licet re
uocauit aliquãdo confessionem prius factã: licet illico recepit p̄missio
nem fratris: ꝛ hec duo possunt simul stare: potuerunt enim emanasse
ad diuersos effectus: vt patet ex p̄dictis. ❡ Causa ergo breuitatis spe

cialius cōtraria nō attingēdo condescendo ad scdm dubiũ in quo con
cludo q̄ si vera sunt que mihi in facto narrant̃: puto inuētariũ nullum
nullũq3 cōmodũ seu beneficium heredem et eo debere cōsequi. Primo
7 namq3 † vt inuētarium valeat, opz vt ante oĩa signũ venerabilis crucis
fiat manu heredis: citēturq3 creditores, ꝛ legatarij, q̄ veniãt certa die ꝛ
certo loco ad videndum fieri confectionem inuentarij, vt in l. si. C. de iu
re delib. ꝛ in auē. sed cũ testator. C. ad le. fal. Item citatio debet fieri no
minatim si sint certi. alſ sufficit mittere proclama per ciuitatem. vt no.
Bar. post Rich. mal. in d. l. si. Item loco creditorũ ꝛ legatariorũ absen
tium vltra testes' discretos in inuentario debent adhiberi tres alij te
stes locupletes: ꝛ bone opinionis in quorũ p̄sentia ds cōfici inuētarium:
vt in auē. de here. ꝛ fal. in. §. sancimus. ver. si absunt. debet etiam inuēta
rium confici intra triginta dies post q̃ scit heres hereditatem sibi dela
tam, ꝛ intra .lx. sequentes debet perficere, ꝛ omnia bona in hereditate
inuenta debet scribere. hec enim ꝛ alia similiter debent adhiberi in inuē
tario conficiendo: vt plene legitur ꝛ nota. in l. fin. ꝛ d. §. sancimus. ꝛ per
Specu. in ti. de instru. edit. §. dicto. ver. nisi dicamus. vbi inter cetera di
cit in prin. illius ver. qd si in aliquo istorũ requisitorũ defecerit, totũ in
uētarium ruine subiacebit, q̄ videtur p̄bari in d. l. si. in ver. ꝛ si prefatã.
in verbo solidauerint. aũ ꝛa glo. posita in eodē verbo. ꝛ in d. §. sancim⁹.
et per Spec. in titu de instru. edit. §. dicto. versi. nisi dicam⁹. ꝛ in d. auē.
de here. et fal. in. §. si vero nō fecerit inuentarium scdm hanc figurã, ꝛc.
Sed in casu nostro multa allegantur contra solēnitatem predictã, que
si in facto vera sunt. non dubito inuentarium in nullo heredi profutu
rum. Primo namq3 dicitur, qd omnes creditores et legatarij non fue
runt citati: nec loco absentium fuerunt adhibiti tres testes: sz vnus so
lus notarius, ꝛ q̃q̃ proponatur ex parte heredis, q̄ a triginta annis
ꝛ citra. hec solēnitas dictarũ fuit obseruata in cōfectione inuentarij in
ciuitate castelle: hec tamē consuetudo legi contraria, non est ad plenũ
probata: quia licet adducantur multa inuentaria sub eadem forma cō
fecta non tamen est probatum, qd illis fuerit data fides in iudicio, tanq̃
legitime confectis: vel quod fuerint ita palam facta, qd venerint in noti
tiam populi: nam enim consuetudo inducatur ex tacito consensu popu
li. l. de quibus. ff de legi. prima distin consuetudo. oportet quod probē
tur actus per quos eliciatur tacitus populi cōsensus ad consuetudi
nem inducendam. facit quod not. Barto. in. d. l. de quibus. et Ioan.
andr. in ca. si. de consue. Item iudex in casu nostro non citauit illos cre
ditores ꝛ legatarios, vt comparerēt certa die ꝛ certo loco prout debet
de iure fieri, scdm qd sensit Barto. in dicta. l. fina. et Ange. in suo tracta
tu super inuentario: sed emanauit citatio, vt deberent infra tres dies
comparere: nam talis citatio non erat citatio ad comparendum in cer
ta die: sed potest quandocunq3 infra illos dies comparere: vt no. Bar.
in l. qui ante calendas. ff. de verbo. obliga. licet per ibi not. per eum pos
set aliquatenus dicta citatio tolerari, si certus locus fuisset assignatus.
Preterea non fuerunt descrip[ta] in hereditate inuenta. presertim in de
scriptione frumenti videtur fraus commissa in inuentario, in quo he
res reperitur in mendacio: vnde presumitur in dolo, vt in auē. item pos
sessor. C. qui pot. in pigno. hab. nã in dubio debet p̄sumi heredem sciuis
se omnia bona testatoris, nisi aliter probet ignorantiam quod licet re
gulariter heres presumatur ignorare iura defuncti: vt in regula is qui
in ius succedit. de regu. iuris. libi. vj. attamen vbi quis tenetur factum
alienum indagare ratione facti proprij, presumitur illud scire. est text.
not. iuncta gloss. in c. innotuit. de elect. sed in casu nostro heres tenetur
in confectione inuentarij indagare bona defuncti, ergo presumitur in
dubio sciuisse omnia bona testatoris: ꝛ presertim est presumenda scien
tia: cum in quantitate frumenti fuit repertus varius, et mendax. facit
optime quod not. Barto. in l. tutor qui repertorium. ff. de admini. tuto.
8 in versi. quero quid si tutor. vbi dicit, † qd si tutor non posuit in inuēta
rio omnes res, videtur dolo fecisse, cum debeãt poni omnes res. Hec
vera secundum eum, nisi aliqua iusta causa subesset ob quam verisimi
liter ille res erant sibi occulte: quod in casu nostro minime contingit.
cum multa que erant, vel debebant sibi esse nota, non erant descripta
in inuentario. et presertim tres petie terre, que non fuerunt descripte:
licet ipsi nunc afferant illas venire accessione in descriptione quorun
dam prediorum, cum colerentur per eosdem operarios, que excusatio
satis friuola est iudicio meo: cum ille tres petie terre sint in loco satis
separato ab illis predijs ꝛ bona immobilia debeãt describi et designari
saltem per duos proximos confines vt in l. forma ff de cens. not. gloss.
in c. ij. de lib. obl. Preterea inuentarium non fuit infra tempus a lege
statutum, nec inchoatum, nec perfectum, quod in. subiecto inducit nullita
tem inuentarij. vt in dicta. l. fina. quinimo plus voluit Ioan andre. in
addi. Specu. in preallega. §. dicto. ver. in huius autem. qd licet inuenta
rium fuerit perfectum infra tempus debitum, ex quo tamen fuit in
choatum tempore illegitimo. de quo supra inuētarium est nullum: nec dz
illius cōmodo in aliquo vti. cũ legis forma seruata non fuerit: ꝛ hoc re
fert tenuisse Mar. filli. et plerosq3 alios doctores: licet referat aliquos
tenuisse contrarium. vt Cyn. in d. l. fina et videtur ibi sequi Barto. ex
quo inuentarium fuit perfectum tempore legitimo: sed in casu nostro
non fuit neq3 inceptum neq3 finitum tempore legitimo. ꝛ ideo nō est du
bium quod inuentarium non valeat: ꝛ multa alia possent allegari que

continentur in allegationibus factis pro parte mulieris: sed predicta
videtur sufficere: vnum tñ non est omittendum, quod tetigit gloss. not.
9 in d. auth. de here. et fal. in §. sancimus. in ver. in tantum que dicit, † qd si he-
reus surripuit vnã rem caret beneficio inuẽtarij in totũ plus dicit Bar.
in l. paulus. et l. in ratione. §. qd vulgo. ff. ad l. fal. quod si heres non po-
suit quasdam res in inuẽtario, perdit beneficium inuentarij in oibus re-
bus: qr videtur subtraxisse: qd est intelligendum nisi iusta causa ignoran-
tie eum excuset. prout ipse no. in d. l. cutor qui repertoriũ. et idẽ in effectu
voluit Bal. no. d. l. fi. C. de iure delib. §. cũ igitur. qd cũ deliquerit in con-
fectione inuẽtarij, debet perdere beneficiũ in totũ. facit. xi. q. iij. priuile-
gium omnino meretur amittere: at in casu nr̃o nõ occurrit iusta causa
pñsertim cũ habuerit frumẽtum et vinũ in manib⁹: et scripsit illa in minori
quãtitate q̃ essent. Nec obstat si dicat, q in terris ecclesie, vt est ciuitas
castellana, nõ debet habere locũ pena non conficientis inuẽtarium. Ad
hoc eñ rñdeo dupliciter. Primo q respectu creditorũ cõfectio inuẽta-
rij tribuit beneficiũ et priuilegiũ: nã anteq̃ imperator induxisset benefi-
cium inuẽtarij, heres obligabat creditoribus insolidum, vt patet in d.
l. fi. in prin. et hoc, qr heres adeundo hereditatem, videbatur quasi con-
trahere cum creditoribus. vt in l. apud iulianum. in fi. ff. quib. ex cau. in
pos. ea. omittẽs ergo confectionem inuẽtarij, nullam incurrit penam re-
spectu creditorũ: sed solum non cõsequitur priuilegiũ principis, et sic nõ
potest quis allegare in terris ecclesie, etiã si esset clericus, vel ecclesia, q
nõ teneat creditoribus insolidũ: imputandũ est sibi si noluit vti benefi-
cio legis, sicut in simili not. doct. in exceptione non numerate pecunie, in
c. si cautio. de fid. instru. vt etiã clericus vltra biẽniũ nõ audiatur volẽs
pponere exceptionẽ non numerate pecunie: qr vltra biẽniũ non dicitur
puniri per legem: sed potius beneficiũ legis non se extendit vlterius: vt
in l. contractibus. C. de nõ nume. pec. sed respectu legatariorum potest
dici qd omissio inuentarij hodie penam adiecit: qr olim non tenebatur
heres simpliciter prestare solida legata ex non confectione inuẽtarij: ho-
die aũt cõmunis est opi. vt teneatur prestare integra legata, lz excedãt
vires patrimonij ipsius hereditatis, per text. in d. auth. de here. et fal. in
§. si vero non fecerit. tenet Barto. in d. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad
l. fal. et Jo. and. in d. §. in dicto ver. nunc dicamus. in addi. Spec. vnde
hodie ex non confectione inuentarij non solum heres perdit beneficium
falcidie: sed etiam tenetur omnibus de suo vltra vires hereditarias p
dictum. §. si vero non fecerit. et hoc casu videtur aliqualiter obstare cõ-
trarietas supra formata. sed si bene iura canonica põderentur, qr consti-
tutiones legales generaliter disponentes, licet penam adiecerint: ha-
bent nihilominus locũ in foro canonico etiã contra clericos et ecclesias
ex quo cõtrarium non reperitur dispositum de iure canonico: vt pbari
videtur in c. ecclesia. el. j. vt lite pen. et ibi hoc firmauerunt Hosti. et Jo.
and. ad idem. c. j. et quod ibi no. de no. ope. nun. et presertim hoc procedit
quando lex penalis potest se habere quo ad ecclesiam quo ad cõmodũ
et in. omnodum: vt contingit in casu nostro. nam ecclesia legataria po-
terit consequi solidũ legatum vltra vires hereditarias, si heres non cõ-
fecerit inuentariũ. et qd leges loquentes de inuentario habeant locum
in iure canonico, videtur tex. in c. raynaldus. in fi. de testa. et ibi commu-
10 niter tenetur per doctores. quinimo dubitatur duntaxat, † nunquid in
foro anime teneatur heres vltra vires hereditarias, si non confecerit in-
uentarium. Cõcluditur tamẽ cõiter q nõ tenetur in foro anime vt not.
Jo. and. in c. q̃q̃. de vsur. lib. vj. secus in foro contentioso. diuersitatis
ratio est, qr lex inducens penã ex non cõfectione inuentarij fundat se su-
per delicto presumpto. nam presumitur heredem subtraxisse bona here-
ditaria, si nõ cõfecit inuẽtarium. vt innuit text. in d. §. sancimus. et not.
Bar. in dicto. §. quod vulgo. que quidem presumptio cessat in foro aïe,
in quo creditur confitenti de omnibus. cum ibi nõ tractetur nisi de pre-
iudicio suo. c. significasti. de homi. no. gloss. in cle. si quis suadente. de pe-
nis. vnde presumptio legis cedit ibi veritati. vig. distinc. veritate manu-
11 festa. quinimo voluit glo. cum qua transit ibi Joã. and. † q etiam eccle-
sie heres teneatur vltra vires hereditarias, si nõ confecerit inuentariũ.
hec ego credã cõtrariũ fauore ecclesie: sed primũ procedit regulariter
in omnibus alijs. et hãc opinionẽ q speciale sit in ecclesia, tenuit Barto.
in l. j. C. de sacrosan. eccle. et Bal. in l. fi. C. de iure delibe. facit quod not.
Cyn. in l. tutoris. C. ad leg. iul. de vi. publ. et hoc, quia hereditas intelli-
gitur delata ecclesie inquantum non sit onerosa, ne indirecte alienentur
bona ipsius, argu. in auth. sicut. C. de sa. cosan. eccle. Et ex his concludo
ad secundũ dubium, ex quo heres pauli legitime non confecit inuenta-
rium tenetur de suo integre satisfacere dicte Floride tam respectu do-
tis quam legatorum. nec sufficit satisfacere de reb⁹ hereditarijs. ¶ Et
per hec relinquitur superfluum tertium dubium nunquid presupposi-
ta validitate inuentarij, teneatur heres satisfacere detracta tertia parte
veri valoris rerum si eligit satisfacere de bonis hereditarijs. et hoc at-
tenta consuetudine ciuitatis castelle. attamen vt ad maiorem cautelam
illi dubio breuiter satisfiat, puto consuetudinem obseruandam: nam lz
statutum loci disponẽs de certe partis detractione loquatur duntaxat
contra contumacem non veniendo: attamen ex quo consuetudo ciuita-
tis habet, vt indistincte fiat tertie partis detractio, etiam contra vo-
lentem satisfacere de bonis seruanda est loci consuetudo: licet non fue-
rit obtenta in contrario iudicio: nam satis est quod a decem annis ex
citra, sic pluries fuit obseruatum in iudicio: nam ex quo popul⁹ tam se-
pe contra legem viam obseruauit, et non extitit, videtur voluisse tacite
consuetudinem inducere: hoc expresse firmauit Bart. in d. l. de quibus.
in ver. quero nunquid. et in ver. quero quid si iudex. vbi firmat, q si iudex
iudicauit contra legem, et decennium preterijt, quod consuetudo vide-
tur inducta, vt ita in futurum iudicetur. non qd consuetudo inducatur
ex sententia, presertim cum fuerit lata tanquam contra legem: sed indu-
citur consuetudo ex actu sententie, ex quo comprehenditur tacitus con-
sensus populi: hoc etiam videtur firmasse Jo. and. in capitu. fin. de con-
suet. super glo. vlti. in verbo, contradictorio: nec obstat si dicatur, quod
non fuit vnquam contradictum, nec sic pronuntietur primo: quia satis
videtur contradictum, cum iudicium reddatur in inuitum. vt. l. inter
12 stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. oblig. quinimo plus dico, † q ad in-
ducẽdã cõsuetudinẽ nõ requiritur actus iudicialis lz p actus iudicia-
les posset induci consuetudo et sic dz intelligi. l. cũ de cõsuetudine. ff. de
legi. videtur, q cũ de consuetudine ciuitatis queritur, explorandum est
an aliquando cõtradictorio iudicio cõsuetudo fuerit firmata: illud enĩ
continuit iurisconsultus: quia est vnus modus facilior probandi cõsue-
tudinem, non tamen sequitur quin alijs modis etiam extraiudicialib⁹
possit probari cõsuetudo. vt expresse probatur in cap. cum dilectus. de
consuet. et instit. de iure natur. gen. et ci. in. §. ex non scripto. vbi dicitur,
q diuturni mores cõsensu vtentium comprobati inducunt consuetudi-
nem. et hoc tenent Jo. and. et Bar. in locis preallē. Probatur ratione:
consuetudo non causatur ex facto iudicis, sed ex tacito cõsensu populi:
vnde sufficit qualitercunq consensus populi tacite eliciatur, siue sint
actus iudiciales siue extraiudiciales. Et per hoc sit breuiter tertio du-
bio satisfactum. ¶ Post predicta scripta et completa, fuit a me noui-
ter quesitum, presupposita validitate inuentarij, an heres dicti pauli te-
neatur integre satisfacere dicte Floride de legato quinquaginta flore-
norum sibi facto licet hereditas sit nunc non soluendo: cum dicta Flori-
da petierit dictum legatum eo tempore, quo dicta hereditas fuit soluẽ-
do: et heres sine iusta causa cessauit soluere, et postmodum satisfecit qui-
busdam legatarijs post venientib⁹, per quorũ satisfactionẽ hereditas
est effecta non soluendo: et puto breuiter q sic. nam cum de iure teneat
heres satisfacere legatarijs primis venientibus: vt in d. l. fi. §. et si prefa-
tam. fuit dicta Florida legataria damnificata ex facto heredis. ideo
debet de propria substantia reddere istam Floridam indemnem. ar. op-
13 timi. in c. pastoralis. de iurepat. vbi habetur, † qd si episcopus sine iusta
causa non admisit primo presentatum per patronum, sed instituit secũ-
do presentatum tenetur prouidere primo presentato in equiualẽte bene-
ficio: cum ex facto episcopi iniuste fuerit damnificatus. Nec obstat. d. l.
fi. vbi dicitur, qd nullum damnum habet heres consequi, ex quo fecit
inuentarium: quia illud procedit si heres seruauerit dispositionẽ illi⁹ l.
vt ibi satis innuitur: sz in casu nostro venit cõtra legẽ: cũ nõ satisfecerit
dicte Floride legatarie primo veniẽti: satisfecit post veniẽtib⁹, vnde fru-
stra legis auxiliũ inuocat ex quo cõmisit in legem. c. qr frustra. de vsuris.

¶ Consilium. lxxiij.

1 ¶ Verbum consignare quid denotet.
2 Institor dicit prepositus alicui vniuersali negotiationi questuarie.
3 Grege legato pecora viuo testatore si mortua essent: et alia substituta eũ-
dem gregem faciunt.

Illud de iure querit, an vsis pactis et cõpositionibus
initis inter magnificum cõmune Senarũ ex vna
parte: et Roynerium toscanum de Mediolano ex alia parte
ac fideiussione subsecuta p honorabiles ciues Gorum Fri-
cilei, ac Franciscum Tutij, ac postea superueniẽte morte dicti Rayne-
rij, possint ciues deputati super restitutione vsurarum secundum teno-
rẽ testamenti quondam Genonis de Lombardia, seu ipsa cõmunitas
Senarum extendere manum ad prestitum, cui preerat dictus Rayneri⁹
et inde detrahere quantitatem debitam ad restitutionem vsurarum
et postmodũ petere a dictis fideiussoribus capitale dicti presti in quan-
titate trigintaduarum millium librarum: an vero possint dicti fideiusso-
res offerre et consignare dicto comuni dictũ prestitũ in quãtitate predi-
cta ante omnẽ deductionẽ faciẽdã: et sic cõsignãdo dictũ prestitũ se libera-
re prorsus a dicta fideiussione. Et primo vt clarius decisio subsequens
pateat videtur qd deductio quantitatis pro vsuris restituendis possit
ante omnia fieri contradictione dictorũ fideiussorũ non obstante: nã to-
tũ dictũ prestitũ seu capitale dicti prestiterat obligatũ ad restitutionẽ vsu-
rarũ ex dispositiõe testamenti predicti Genonis: vt etiam dicta cõitas et
Raynerius predictus contrahendo fuerũt cõfessi. vt satis ptz ex testa-
mẽto dicti Genonis et consilijs iurisperitorũ inde sumptis. ergo dictum
prestitum sic obnoxiũ restitutioni fuit consignatũ Raynerio cum dicto
onere, q res obligata trãseat ad quẽcunq cũ onere et obligatione sua:
licet expresse nõ dicatur. vt in l. sicut. §. non videtur. et §. debitor. ff. qui-
bus mod. pig. vel hyppo. sol. et cap. ex literis. de pig. ergo dicti ciues su-
per dicta restitutione per communitatẽ prepositi et deputati debẽt pos-
se ad dictum prestũ manum extẽdere. nõ obstante cõtradictiõe dictorum
fideiussorum per hoc quod legitur et nota. in c. cum tu. et c. tua. de vsur.
l. §. C. si vnus ex plu. hered. et c. l. i. C. qui potio. in pigno. habean. fac. l.
fina. C. si antiquior credi. pigno. vendi. et dicta deductione sic legitime
facta tenebuntur

facta,tenebũtur dicti fideiussores cõsignare prestũ in quãtitate predi-
cta.¶ Scdo principaliter ⁊ fortius facit qꝛ Raynerius in scedulis pa-
ctis initis cum communi obligauit se in dicta quãtitate triginta dua-
rum milliũ librarũ pro capitali dicti presti.ac etiam promisit restituere
quinqꝫ millia florenorũ occasiõe dicte restitutionis fiende:⁊ pro omnibus
predictis adimplendis obligauit omnia bona presentia ⁊ futura:⁊ per
consequens videtur obligasse omnia bona dicti presti,cuius dñium vi-
detur in eum trãsisse attentis presertim secundis capitulis,cũ receperit
dictũ prestum:⁊ obligauit se ad restituendũ non eadem bona que erãt
tũc in trafico:sed obligauit se in quãtitate:vel ad restituendũ alia bona
equiualentia in genere quo casu videtur transisse dominiũ in recipien-
tem:vt legitur ⁊ no.presertim per Bar.in.l.incẽdiũ.C.si cert peta.cum
simili.si ergo bona illius presti,tanq̃ bona futura ipsius Rayneri fue
rũt obligata etiã pro dictis quinqꝫ millibus florenorũ occasiõe restitu
tionis fiende:ergo põt cõmunitas,⁊ per cõsequens ciues ab ea deputa
ti extendere manũ ad bona dicti presti illa aduocãdo ⁊ reuocando a di
ctis fideiussoribus:cũ fuerint prius obligata dicte cõitati,q̃ fideiussori
bus.argu.l.si fundũ.in fine.⁊.l.generaliter.C.qui poti.in pig.hab.⁊ in
d.l.i.fideiussores aũt tenebunt de residuis satisfacere cõi,cũ ipsi possint
soluere de substãtia principalis:vt in.l.si ꝓcuratorem.§.si ignorantes.
ff.mãd.⁊ si aliquid deficit pro dicta solutione fienda,tenẽtur soluere de
suo.vt in.l.non recte.⁊ aut.presente.C.de fideiusso.Preterea presuppo
sito ꝙ non transisset a principio dominium dicti presti in dictum Ray
nerium:qꝛ ex quo cõitas nõ erat domina dicti presti nõ poterat contra
hendo transferre dñium:cum traditio non possit plus iuris transferre,
quã sit in ipso tradente.vt in.l.traditio.ff.de acqui.rerum domi.⁊ in.c.
nuper.de dote post diuor.rest.⁊.i.q.vij.daibertũ.tamẽ ex nouis cõtra-
ctibus quos fecit dictus Raynerius recipiẽdo pecunias de nouo a de-
bitoribus vr̃ acquisiuisse dñium illarum pecuniarũ,⁊ ius seu obligatio-
nem in pignoribus:sicut dicimus in eo qui vendidit rẽ furtiuam:vt num
mi inde habiti efficiantur sui:nec sint furtiui quẽadmodũ erant ille res
vendite.vt in.l.qui vas.§.si.ff.de fur.¶ Tertio principaliter confir-
matur dicta sententia cõsideratis antiquis capitulis in ea parte in qua
nõ fuit facta nouatio tacite vel expresse per noua capitula postea inita
cum dicto Raynerio.nã in primis capitulis inter cetera continetur qd
dictus Raynerius deberet in fine tpis cõuenti consignare totum capi
tale quod esset sibi cõsignatum per commune:vt habetur in primo ca.
in fine.in septimo vero.c.dicit,q̃ dictus Raynerius debebat restitue-
re vsuras quas Geno mandauit restitui de bonis dicti Genonis,⁊ in-
quantũ illa nõ sufficerẽt,debebat restituere de bonis dicti p̃sti.Demũ
in noua conuentione fuit expressa certa quantitas vsurarum restituen
darum:nec fuit adiectum vnde deberent pecunie detrahi:ergo debuit
intelligi scdm antiqua capitula.vt fieret detractio de bonis quondam
Genonis:⁊ illis deficientibus,de bonis presti seu trafici:nam cũ nõ fue
rit facta mentio expresse:iuxta materiam.l.si.C.de noua.nõ põt dici qd
fuit facta etiã tacite,ex quo ista sunt cõpassibilia:iuxta no.per Bart.in
l.i.ff.vi bono rap.⁊.l.penul.de preto.stipu.⁊ melius in extrauaganti ad
reprimendum.in verbo legibus non obstantibus.ergo ante omnia in
defectum bonorum Genonis debẽt dicta quinqꝫ millia florenorũ de-
trahi de presto,⁊ fideiussores remanent obligati ad consignandũ pre-
stum in dicta quãtitate triginta duarũ milliũ librarũ iuxta eorum obli-
gationes.¶ Sed q̃q̃ predicta videantur pro hac parte prima fronte
vrgere:tamen si omnia diligenter ponderentur,in cõtrarium se habet
veritas:videlicet ꝙ dicti fideiussores liberentur,consignando dictum
prestum in quãtitate predicta,nec ante consignationem debet fieri ali-
qua deductio pro vsuris restituendis.Moueor principaliter negando
dominium dicti presti aliquando transiuisse in dictũ Raynerium:sed
semper remansisse in bonis illius in cuius bonis erat tempore quo di-
ctum prestum fuit consignatũ dicto Raynerio,⁊ dico ꝙ dictus Ray-
nerius fuit deputatus ⁊ prepositus per commune Senarũ non vt dñs,
sed vt institor in rem suã.i.ad vtilitatem suam cũ certo onere:scilicet di-
ctas vsuras restituendi infra certũ tps,⁊ ipm capitale postea consignã
di:⁊ per consequens cum nunq̃ fuerit dominus,sed simpler institor ⁊
gubernator:nec obligauit,nec obligare potuit dictum pactum pro re-
stitutione vsurarum:quia nemo potest aliena bona obligare.vt.l.si rem
alienam.ff.de pigno.act.⁊.C.si res alie.pig.da.sit.quasi per totum.obli-
gauit ergo dictus Raynerius bona sua dñtaxat,vt patz in capitulis su
per hoc habitis ⁊ per consequens non venerunt in dicta obligatione,
nec venire potuerunt bona dicti presti:sed solum tenebatur consignare
dictum prestum in certa quãtitate,tanq̃ speciem alienam,prout solent
facere ⁊ se obligare isti institores,scꝫ generales administratores q pre-
ponitur alicui negotiationi questuarie:quod autẽ dictus Raynerius
nõ fuerit dñs dicti presti,sed institor quidã probatur ex eo,qꝛ cũ cõmu-
nitas Senarum nõ esset domina huius presti,non poterat transferre
dñium,ꝙ non habebat.vt in.d.l.traditio.nec etiã est verisimile qd com-
munitas hoc intenderit:cum enim huius cõmunitatis regimen sit pa-
cificum benignum ⁊ iustum,absqꝫ omni tyrannide:non est verisimile qd
voluerit transferre dominium quod apud se non erat,maxime:cum di-
ctum prestum esset obnoxium pie cause:scꝫ restitutioni vsurarum:⁊ ad
coniecturandam voluntatem contrahentis multum attenditur eius

conditio.vt in.c.illo vos.in si.de pig.in.l.qui sciuisset.ff.de vsur.Pre-
terea hoc euidenter colligitur ex verbis antiquorum ⁊ nouorũ capitu
lorum cũ dicto Raynerio habitorũ.¶ Et primo colligitur ex verbis
primi antiqui capituli in principio ibi.Credendo bona ⁊ singulare con
fidentia de la persona di Raynerio toscano ⁊ volendo per le sui mani
continuarli el presto nella cita.de Sena ⁊c.Que verba clare innuũt ꝙ
voluerunt eum facere institorem dicti presti ⁊ gubernatorem.nõ enim
fuit dictũ ꝙ transferebant in eum dictũ prestum:sed ꝙ voluerint quod
per eius continuaretur ex singulari confidentia persone:si enim fuisset
translatum dominiũ non oportebat addere ista verba.Preterea hoc
clarius probatur in fine dicti capituli primi vbi dicitur,ꝙ si in fine tem
poris cõuẽti dictus Raynerius vellet recedere teneatur ⁊ obligatus
sit totum capitale sibi cõsignatũ relaxare in manibus communis ⁊ di-
ligenter pondero illud verbum relaxare,qd aperte denotat dominium
nunq̃ transiuisse in dictũ Raynerium:sed remãsisse in priori statu.Ad
idem facit qd habetur in.d.c.j.in eo qd cõmunitas ex pacto voluit ap-
ponere certum hominem ad custodiã dicti presti,ne dissiparetur per di
ctum Raynerium.Item facit quod habetur in septimo capi.in fine in
eo qd fuit dictum,vt deficientibus bonis quondam Genonis debe-
ret fieri restitutio vsurarum ex dicto trafico:qꝛ erat obligatum restitu-
tioni vsurarum:ergo cum vtraqꝫ pars expresse fateretur dictum trafi-
cum esse obnoxium restitutioni vsurarum ⁊ quod illud fuerat prestum
Genonis,non est verisimile qd cõmunitas voluerit,vel potuerit trans-
ferre dominium in Raynerium:hoc videtur cõfirmari in capitulis no
uis in eo ꝙ ibi dicitur,ꝙ dictus Raynerius debet se obligare ad consi-
gnandum dictum prestum in dicta quãtitate,ad requisitionem ⁊ volũ-
tatem magnificorũ dominorũ ⁊c.vnde pondero dicta verba consigna
1 re dictum prestum.†nam hoc verbũ cõsignare aperte denotat ꝙ non
dominium,sed sola administratio fuit translata in Raynerium:est enim
istud verbum cuiusdam facti,nec denotat translationem iuris seu domi
nij fiendam per Raynerium in commune:multa enim verba alia sunt
tam in nouis q̃ antiquis capitulis similia,que diligẽter ponderata fir-
mant conclusionem predictam:scꝫ qd dictus Raynerius ex dictis con-
uentionibus fuit deputatus institor ⁊ generalis administrator p̃sti ⁊
non dñs,⁊ quod tenebatur cõsignare prestũ,vt quãdã speciẽ nõ modo
quo habuit,seu in quantitate predicta:ꝙ dicatur institor qui preponit
pecuniis fenerandis probatur aperte in.l.institor.in.§.labeo.aliás ipsi
2 pit.l.quicunqꝫ.§.labeo.ff.de insti.⁊ omnis†institor dicitur prepositus ali-
cui vniuersali negotiationi questuarie.vt in d.l.institor.⁊ ibi per Bar.
fuit ergo dictus Raynerius prepositus negotiationi questuarie:fuit
autem prepositus ibi in rem suam,vt predixi:qꝛ ad vtilitatem suam:qꝛ
ipse debebat habere cõmodũ istius questus cũ illo onere restitutionis
vsurarum fiende:sicut in simili not.Barto.in.l.cunctos populos.C.de
summa trini.de ciuitate que habet ex priuilegio,vel consuetudine an-
qua ius publicandi bona:nã possunt dici secũdũ Barto.procuratores
fisci in rem suam ipsa ciuitate:qꝛ ad sui vtilitatem vtuntur iure fiscali
ex concessione principis tacita vel expressa.His tanq̃ verissimis pro
fundamento positis,clarissime infertur ad decisionem eius qd predixi:
scꝫ quod dicti fideiussores non tenentur nisi consignare prestũ in quãti-
tate predicta:nec tenentur prius pati aliquam deductionem:nam cõsi-
gnant prestum in quãtitate promissa:⁊ sic consignãt id ad quod se obli-
garũt,quod facere possunt:nam videntur habuisse tacitum mãdatum
a Raynerio,vt in.d.l.si procuratorem.§.si ignorantes.ff.mand.⁊ quod
ibi not.nec potest fieri primo detractio vsurarum fm capitula:qꝛ Ray
nerius p his obligauit omnia bona sua:qꝛ vt predixi predictũ prestum
nunq̃ fuit in bonis Rayneri:nec obstat quod predixi,qd ex noua con
trectatione seu contractibus per Raneriũ postea initis pecunia inde
prouenient fuit quesita Raynerio per dictam l.qui vas.⁊ per no.in.l.
qui vrbana.ff.de condi.indeb.qꝛ hec procedit in rebus particularibus
in quibus pecunia nõ succedit loco rei:secus aũt est in rebus vniuersalibus.
in illis enim pecunia vel res prouenient succedit loco alterius rei.⁊ vi-
detur potius fuisse agitatum factum negotiationis vniuersalis quã fa-
ctum proprium:vt est tex.in.l.si ⁊ rem ⁊ pretiũ.⁊ ibi per Bar.ff.de pet.he
re.Ad idem bonus text.in.l.imperator.in si.de leg.ij.vbi dicitur quod
si qs rogatus fuerit,ꝙ quicquid hereditati superfuerit post mortẽ suam
restitueret:⁊ de pretio rerum vẽditarum alias comparauit,diminuisse
qui vendidit non videtur quasi ille res nouiter empte ex pretio successe-
rint in loco priorum rerum,adeo vt non videantur res nouiter quesite
ita dicẽdũ in proposito.Pecunia enim ⁊ alie obligationes pignorum
postea prouenientes occasione illius negotiationis ⁊ trafici successerent
in locum pecuniarũ primarũ,⁊ obligationum dicti trafici,licet renouen
3 tur.Ad idem ꝙ habetur in simili in.l.grege.ff de lega.j.vbi dicit,†qd
si grege legato pecora viuo testatore mortua essent,⁊ in eorũ locũ alia
essent substituta,eũdem gregem videri.facit etiam.l.proponebat.ff.de
iudi.vbi dicitur,eũdem esse populum,licet multi moriant,⁊ alij subrogẽ
tur.Non obstant alia cõtraria superius formata.Et primo ad primum
fateor dictum prestum esse obnoxium restitutioni vsurarũ.non tamen
ex obligatione Raynerij:sed ex prima dispositione Genonis dicti pre-
sti.Potest ergo fieri,⁊ debet inde vsurarum restitutio:sed non cum
preiudicio dictorum fideiussorum:nam quemadmodum Raynerius

recepit prestitũ cũ dicta obligatione. ita satis esse dꝫ ꝙ fiat cõsignatio cũ dicta obligatiõe: nã fideiussores nõ obligauerũt se, nisi ad restituẽdũ dictũ prestitum: ⁊ hic cũ suo onere ad hoc.c.pastoralis.de deci. ¶ Ad scdm motiuũ istis supra fuit rñsum, negãdo ꝙ hic dñium prestiti trãsiuerit in Raynerũ. ¶ Ad tertiũ ⁊ vltimũ rñdet, ꝙ fideiussores obligarũt se solũ ad restituẽdũ dictũ pstitũ in dicta quãtitate: cui obligationi satisfaciũt restituẽdo prestitũ in ea quãtitate: nã solutione eius ꝙ debet, oĩs tollitur obligatio: vt insti. qui mo. tol. ob. in pn. non aũt obligauerũt se vt primo fiat deductio ꝓ vsuris restituẽdis de dicto trafico: sed Raynerius obligauit se ad hoc sine fideiussore obligãdo bona sua: habeat ergo regressus ꝫ bona Raynerij si nõ fecit id ad qđ se obligauit sine fideiussore. Preterea ⁊ fortius cũ dictũ capitale iam obligatũ ante ꝫctũ factũ cũ Raynerio restitutioni vsurarũ superfit, ⁊ inde pòt fieri restõ, vt iuris est, videt qđ absurdũ, petere vltra illud, capitale aliã pecuniã feneratitiã ꝓ restõne vsurarũ: ĩmmo posset attẽtari ꝙ totus ꝫctus initus cum dicto Raynerio fuit nullus, cũ fuerit super re turpi, ex qua nulla obligatio orit. vt in.l.gñaliter.ff.de verb.obli. ⁊ in.l.si remunerãdi.§.rei turpis.ff.mãd. ⁊ in.c.fi.de pa. Nec obstat si dicat non esse turpe restituere vsuras: illud fateor si simpliciter ad hoc se obligasset: sed obligatio fuit facta vt ex pecunijs fenerandis fieret restõ: vt clare colligit ex meritis dictorũ capitulorũ: vñ ĩe ex tali cõtractu nõ fuit orta obligatio naturalis: ꝑ cõsequens etiã fideiussor oĩno liberatur: vt est expressum in.l.cum lex.ff.de fideius. Et ex solo isto scdo capite possent dicti fideiussores se defendere, quanquam etiam legitime defendantur ex antecedenti capite etiam presupposita validitate contractus.

¶ Consilium.lxxv.

1 Exceptio firmat regulam in omnibus alijs non exceptis comprehensis sub genere.
2 Clausula si ponatur inter verba vnius capituli refertur tantum ad illud capitulum.
3 Pactio obscura vel ambigua debet nocere ei qui verba protulit.
4 Obligatio obscura recipit interpretationẽ ꝫ eũ q se fundat super ea.
5 Enumeratio quarũdã specierum qñ sequitur genus taxationis causa, minuitur significatio generis, ⁊ restringit ad species enumeratas.6.

Illud de iure q̃ritur. Uiso quodam instrumento in quo continet quedam petitio, seu prouisio facta per magnificos dños Senarum, ac capitaneũ populi, ⁊ vexilliferos magnificos, ⁊ tres ciues electos super materia cõcernente olim Raynerium toscanum de Mediolano prestatorem seu feneratorem, ac etiã promissio facta per Borũ olim Frãcisci mercatorẽ senẽ. suo proprio ⁊ priuato nomine, necnõ ⁊ nomine Frãcisci Tutij cãpsoris de Senis, ad que facienda ⁊ agenda virtute dicte fideiussionis teneantur dicti Borus ⁊ Frãciscus fideiussores prelibati. ¶ Et primo vt ꝙ teneantur principaliter ad tria sicut vigore ꝓmissionis facte ꝑ dictos dños ⁊c. ⁊ promissionis subsecute facte per dictũ quondam Raynerũ, tenebatur ipse Raynerius: nã vt ex dicto instro colligitur, Raynerius debebat se pmo obligare in triginta duabus millibus libris denariorũ pro capitali ipsius prestiti fiẽdi, computatis tamen mille libris: deinde ꝓ massarictijs seu supellectibus que fuerunt quõdã Genonis de Mediolano, ⁊ toto pluri quod dicta supellectilia valuissent vltra mille libras, ⁊ dicta quãtitatem.xxxij. millibus librarum tenebat dictus Raynerius consignare ad omnem requisitionem magnificorum dominorum ⁊c. ¶ Secundo obligabat dictus Raynerius cõtinuare prestitum, seu fenus inceptum per dictum Genonem vsq ad calendas iunij anni millesimi.cccclxx. Tertio obligatur principaliter ad restitutionẽ vsurarũ occasione testamenti facti per dictum Genonẽ: scilicet ad summã quinq millium florenorũ: ⁊ hoc infra tẽpora contenta in dicto instrumento. Et qđ ad oĩa premissa obligent dicti fideiussores, probatur apertissime prima frõte ex verbis contentis in dicta fideiussione. primo in eo qđ dict⁹ Borus suo nomine, ⁊ noĩe Franscisci predicti promisit, ⁊ conuenit cũ dictis magnificis dñis ⁊c. stipulantibus vice ⁊ nomine communis Senarum se facturum ⁊ curaturum omni exceptiõe remota, ꝙ dictus Raynerius obseruaret, ⁊ impleret omnia ⁊ singula in dicta petitione, seu ꝓuisione contenta, ⁊ oĩa singula suprascripta, ad que dictus Raynerius obligatus est in petitione, fideiubere, ⁊ ita fideiussit. Sed in dicta petitiõe cõtinent illa tria principaliter suprascripta: ergo ad oĩa hec tria cũ suis determinationibus ⁊ qualitatibus dicti fideiussores tenent. obligatur enim fideiussor ex solenni stipulatione que hic interuenit.l.blanditus. C.de fideiussori. ⁊ vbi verba clara sunt non est opus interpretatione. vt in.l.ille aut ille.ff.de leg.iij. ⁊ in.c.fi.de ver.signi. ¶ Preterea ⁊ secundo dictus Borus prelatis nominibus obligauit, se qđ in casu quo dictus Raynerius predicta non seruaret, ipsemet Borus dictis nominibus obseruaret ⁊ executioni mandaret: vnde ponderãdũ est illud verbum predicta, positũ in dicta fideiussione: refert enĩ ad oĩa ⁊ singula cõtenta in dicta petitione seu ꝓuisione ꝙ colligit ex eo ꝙ dictus Borus obligauit se in principio fideiussionis ad faciendũ, ⁊ curandũ ꝙ dictus Raynerius obseruabit omnia ⁊ singula in dicta petitione: nã illud verbum predicta: dꝫ referri ad pcedentia: vt in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.ff.de verb.obli. ¶ Tertio probatur alia consideratione ex eo scꝫ ꝙ dictus Borus in fideiussiõe ꝑdicta quã fecit: voluit teneri ad id quod vltra mille libras cõpertũ foret dicta suppellectilia Genonis valere: ⁊ sic ꝓ illo pluri voluit fideiubere, reddens rationẽ in dicto instrumẽto qm̃ deliberatum fuerat in consilijs ꝙ ipse Raynerius solus esset pro illis obligatus sine aliqua fideiussione prestanda: cum enim dictus Borus excepterit a dicta fideiussiõe vnum casum dũtaxat, seu vnã particulã obligationis, videt se voluisse ad omnia alia contẽta in dicta pe
1 titione, seu ꝓuisione obligare: ⁊ nã exceptio firmat regulam in omnibus alijs nõ exceptis, comprehensis sub genere seu sub regula, vt in.c.dñs.xxxij.q.vij. ⁊ in.c.ij.in fine.de coniug.lepro. ¶ Quarto ⁊ vltimo contra dictos fideiussores facit: quia in dicta petitione seu ꝓuisione his fit mentio in principio. ⁊ in fine de fideiussione prestãda per dictũ Raynerũ: ⁊ qualitas siue clausula apposita in vno capitulo alicuius negotij referri dꝫ ad omnia capitula eiusdem negotij. vt in.c.secundo requiris.de app.no.glo.in.c.inquisitioni.e.ti.facit.xxxij.q.vij apostolus. ⁊.l.tinia.ff.de ver.obli. vbi dicitur, ꝙ ea que in prefationibus concipiunt in stipulationibus repetita intelliguntur. Preterea non apparet ratio quare dicti fideiussores magis debeãt obligari ad vnum capitulum quam ad reliqua. ergo dicta clausula de fideiussione prestãda, dꝫ referri ad oĩa facit.l.generaliter.ff.de fideiusso. ⁊ qđ noc. Mart. in.l.talis scriptura.ff.de leg.i. Ex his omnibus videt concludendũ, ꝙ cũ dictus Raynerius vita presenti functus sit ꝙ dicti sui fideiussores tenẽtur ad voluntatem dominorum Senarum ⁊c. consignare.xxxij. millia librarum pro capitali: ac continuare predictum prestitum vsq ad calendas Januarij. ⁊ restituere quinq millia florenorum, prout ad hec oĩa obligatus erat dictus Raynerius. ¶ Sed his nõ obstantibus, que in casu nr̃o minime preualere arbitror, puto dictos fideiussores ad duo dũtaxat fuisse ex dicta fideiussione obligatos. Primo ad consignãdum triginta duo millia librarum ꝓ capitali dicti presti. cõputatis tñ mille libris ad quas dictus Raynerius se obligauit ꝓ valore supellectiliũ dicti Genonis. Item ad restituendum mille sexcentos florenos, qui debebãt ex summa dictorũ quinq milliũ florenorũ in primo termino restitui: que tñ quantitas dictorũ mille ⁊ sexcẽtorũ florenorum fuit per dictũ Raynerium integraliter restituta: vt mihi verbotenus relatũ extitit: ꝙ si veritate nitit obligantur iudicio meo dicti fideiussores dũtaxat ad cõsignandũ triginta duo millia librarum pro capitali dicti presti: nõ autẽ tenentur continuare dictum prestum seu fenus: nec restituere vsq ad quantitatẽ quinq millium florenorũ: ⁊ ꝙ hec vera sint ꝓbat apertissime ex verbis fideiussionis facte per dictũ Borũ in eo, qđ ibi expresse dicit ꝓ illis dũtaxat fideiussit, ad que obligatus est fideiubere Raynerius predictus, ⁊ nõ aliter, neq alio modo: que verba diligentissime sunt in hoc negotio põderanda ex quibus clarissime liquet qđ voluit Borus noĩbus antedictis fideiubere simpliciter ꝓ omnibus ad que dictus Raynerius obligatus erat facere ⁊ adimplere: sed solũ ad ea pro quibus dictus Raynerius obligatus erat fideiussorem dare: fideiussor autẽ non obligatur vltra consensum ꝓprium: sed solũ ad ea que ꝓmisit per solennẽ stipulationem vt in.l.si vltra. ⁊ in.d.l.blanditus.C.de fideius. facit.l.consensu.ff.de acti. ⁊ oblig. vnde ponderanda sunt predicta verba in fideiussione contẽta, ꝙ aliter vel alio modo nolebat fideiubere, nisi ꝓ illis tantum ⁊ dũtaxat ad que predictus Raynerius fideiubere obligat⁹ erat: sed dictus Raynerius lꝫ obligasset se ad plura, nõ tñ tenebat fideiubere, nisi in duobus capitulis dũtaxat contentis in petitione seu prouisione dominorũ: qđ colligit ex eo: quia licet multa fuissent expressa in dicta prouisione concernentia obligationẽ dicti Raynerij, de fideiussione nõ fuit facta mẽtio, nisi respectu dictorũ capitulorũ dũtaxat. in alijs ergo dicta fideiussio videt preterita ⁊ neglecta: ꝓ hoc tex. optimus in.l.iij.ff.de libe. ⁊ posthu. facit.c.nonne.de presump. ⁊.c.qualis.xxv.dist. ¶ Secundo hoc videt expresse probari per theoricam Bar. in.l.talis scriptura.ff.de leg.i. vbi narrans de clausula in aliqua dispositione cõtenta, ad que sit referenda, quãdo in tali dispositione sunt multa capitula, dicit inter
2 cetera, † qđ si clausula ponatur inter vnum capitulum, seu inter verba ipsi⁹ capituli: tunc refertur tñ ad illud capitulum, ⁊ non ad alia precedentia vel sequentia. allegat dictam.l.iij.§.filius.ff.de libe. ⁊ posthu. que lex bene facit ⁊ potest adduci hec ratio: nam qñ clausula ponitur inter verba eiusdem capituli, videtur pars capituli: ideo dꝫ restringi ad ipsum capitulũ, nõ autẽ cõcernere precedẽtia vel sequẽtia: si enĩ author dispositionis intẽdisset per clausulam qualificare oĩa contẽta in dispositione, nõ adiecisset clausulã inter verba vnius capituli: sed adiecisset eã generaliter in principio, vel fine capituli nõ restringendo se ad certũ capitulũ: quo casu loquit dictũ.c.scdo requiris. in ꝫrium allegatum. ex verbis enim dispositionis cõprehendimus mẽtem disponentis: vt in.c.ad audientiam.de decimis. ⁊.c.porro.de priuileg. ⁊.c.fi.de verb.signi. ⁊ in.l.non aliter. ⁊.l.si quis.in principio.ff.de leg.iij. ita pũctualiter contingit in negotio nostro: nam in petitione siue prouisione dominorum, in qua continetur, ⁊ tractatur de fideiussione prestãda per dictũ Raynerium dicit in effectu in principio, ꝙ dictus Raynerius deberet se obligare in q̃ntitate triginta duarũ milliũ librarum ⁊ in eo pluri quod dicta supellectilia Genonis valerẽt vltra mille libras. Et subditur ibidem. Dãdo dicto buoni ⁊ sufficiẽti recolte di cõsignare el dicto pstito nel la dicta quantita ad rechiesta ⁊ volsita de magnifici signori ⁊c. Liquali recolte doue

recolte doue per Raynero mancosi de fare le predicte cose loro si obli
gera vno do obseruare che fuli mone ato per Raynerio &c. Que vba
diligenter ponderata innuunt fideiussioné prestandam respectu huius
capituli tm̄, & nō respectu sequētiū, in quibus nihil dicitur de fideiussio
ne: deinde aduertenda sunt illa verba. Dando dicto buoni & sufficienti
recolti consignare el dicto presto &c. Et illa alia verba Li quali recolti
doue; et raynero manchasse de le predicte cose loro se obligaranno &c.
Illa enī, verba. Dando, dicto, Et illa Le supradicte cose. restringunt
obligationem fideiussionis prestandā ad illud capitulū duntaxat, cū sint
posita inter verba eiusdem capituli & aperte referunt se ad illud capi
tulum. Item punctualiter contingit in vltimo capitulo dicte prouisio
nis vbi fit mētio de quinq; millibus florenorū restituēdis p dictū Ray
nerium: de fideiussione enim fuit duntaxat mentio facta respectu solutio
nis fiende in primo termino, que ascendebat ad quantitatē mille sexcen
torū florenorū: vnde respectu totius summe quinq; millium florenorū
non fuit habita mentio de fideiussione, nec respectu alterius summe in
alio termino restituēde: vt clare colligitur ex verbis dicte prouisionis
ibi. Nel qual tēpo debe rēdere & restituire cinque milia di oro in questo
tempo cioe dal di che sera obtēta la presente prouisione vno mense pri
mo a venire florini mille sexcento de li quali florini mille sexcento de vsure
de restituir si nelle prime page debia p simil modo dare boni & sufficiēti
ti recolte &c. Que verba si diligenter ponderentur, restringunt obliga
tionem per fideiussionē prestandā per dictū Raynerium ad hāc summā
duntaxat mille sexcentorū florenorum in primo termino soluendorum:
sunt enī hec posita inter verba istius capituli: & sic solum concernūt illud
capitulum vt clarissime colligit ex illis verbis. De li quali florini mille
sexcento debia per simili modo dare boni & sufficienti recolte: non autē
fuit dictum. De li quali florini cinque milia &c. Et sic illa vba de fideius
sione prestanda solum determināt restitutionē dicte summe mille sexcē
torū florenorū per rationē premissam. Preterea in presto continuan
do ad quod erat obligatus pdictus Raynerius, nulla erat prorsus ha
bita mentio de fideiussione prestanda p dictū Raynerium: sic remanet
obligatio fideiussionis prestanda solum in predictis duobus casibus,
q2 quicquid nō est verbis claris expressum: habet pro omisso, vbi agit
de obligatione contrahenda, vel augenda, vt est tex. expressus & ibi per
Bar. in l. quicquid astringende. ff. de verb. oblig. nec sufficit dicere qđ
altera pars hoc in mēte gerebat. quia imputādum est sibi ex quo nō ex
pressit. vt in l. si repetendi. C. de condi. ob causam. Hinc dicit Bar. in d. l.
quidquid astringende. quod si omittuntur in cōtractu ea, que non sunt
de natura contractus, nō habētur pro expressis: licet ea vte fuissent in
tellecta ab vna partium tm̄. In dubio autem nō videtur intellecta ab
vtraque parte, nisi ea que veniunt a natura contractus. l. cum qui. d. ff. si
cer. peta. Preterea ad hanc sententiam optime facit tex. in l. veterib9.
3 ff. de pactis. vbi videtur: † quod pactio obscura vel ambigua debet no
cere ei q verba protulit: q2 in eius potestate fuit verba apertius scribe
4 re. Hinc dicit Bar. in l. veteribus. † quod obligatio obscura recipit in
terpretationem contra eum, qui fundat se super obligatione: quia non
potest agere ex obligatione obscura & dubia. c. in presentia. de proba. &
d. l. quidquid astringende. Item sic interpretatio contra eum, qui ver
ba obligationis protulit. d. l. veteribus. & c. contra eū qui legem. de reg.
iur. lib. vi. In casu autem nostro verba obligationis de fideiussione pre
standa non fuerant prolata a Raynerio. Item fideiussores non fun
dāt se super obligatione, cum sint rei in hoc casu & merito pro eis & nō
contra eos est fienda interpretatio. vnde merito Gorus sciens propter
predicta dictum Raynerium nō teneri dare fideiussorem de omnibus
ad que ipse erat obligatus, dixit in dicta fideiussione predicta verba, q
pro illis duntaxat fideiubebat, ad que obligatus erat fideiubere dictus
Raynerius in dicta petitione, & non aliter. vel alio modo, & precipue di
co dictos fideiussores obligatos non fore ad prestum continuandum
aliquibus rationibus vltra predictas. Primo per theoricam Bart. in
l. pecu: d. ff. vi bono. rapto. vbi dicit: inter cetera, q vbi dicta in prece
dentibus sunt contra ius commune, seu exorbitant a iure cōmuni non intel
liguntur repetita in sequentibus: quod not. gl. in d. l. talis scriptura. fa
cit. c. i. cum seq. de filiis presbyte. lib. vi. Sed in casu nostro hoc exorbitat
a iure cō: imo est contra ius diuinum, & humanum, quod christianus
exerceat fenus nomine proprio vel alieno. sicut non suo. xlv. dist. & ca.
super eo. & c. cū tu. & c. in omnibus. de vsuris. ergo illa vba de fideius
sione prestanda, & fideiussores teneantur facere quod omitteretur per
Raynerium. non sunt referenda ad prestum continuandum, & fenus
exercendum. ¶ Secundo facit alia theorica quam posuit Bart. in d. l.
talis scriptura. vbi dicit, q etiam vbi clausula ponitur in principio, vel
in fine capituli, non est referenda ad alia capitula: qđ potest reddi ratio
quare debeat magis referri ad vnum capitulū quā ad reliquū. Sed in
casu nostro subest ratio euidentissima, nam nullum turpe committit qđ
fideiussores obligent se ad restituendum capitale: vel pro restitutione
vsurarum: sed bene cōmitteretur turpitudo, & peccatum grauissimum,
& horror inter christianos q christianus presertim precipuus ciuis pa
lam exerceret fenus nomine pprio aut alieno: merito illa obligatio de
presto continuando non est referenda ad fideiussores: quinimo plus di
co, q etiam si expresse fideiussores se ad continuandum obligassent, nō

valuisset talis obligatio: quia turpis non valet stipulatio vt in l. gene
raliter. ff. de verb. obl. & in c. si. de pac. nec potest accedere fideiussor: vbi
ex principali obligatione nulla orit obligatio. l. fideiussor. §. fi. fideiusso. ff.
de fideius. Sed in fauore exercendo nulla potest oriri obligatio ciuilis
vel naturalis cum ius diuinū & canonicum resistat. vt in c. d. .. si. de pac.
facit. l. cum lex. ff. de fideiussori. vbi expresse probatur q fideiussor non
potest accedere illi contractui. cui lex resistit. Ex predictis omnibus cō
cludo dictos fideiussores non fore obligatos ad continuandum prestū
dicti Raynerii nec ad restituendum totam summam dictorum millium
florenorum: sed solummodo ad cōsignandum triginta duo millia libra
rum pro capitali, & ad restitutionē mille & sex. centorum florenorum oc
casione testamenti Genonis, & hoc inquantum dicta quantitas nō fuer
rit restituta per Raynerium. ¶ Nunc restat respondere ad contraria
supra formata: ad que faciliter patet responsio. Ad primum namque
respondeo: q illa verba generalia ad omnia singula &c. restringuntur
per verba specialia immediate sequentia in eo quod dictus Gorus in fi
deiussione subiunxit. q pro illis duntaxat fideiubeat, ad q obligatus est fi
deiubere Raynerius predictus, & non aliter vel alio modo: & sic illa
verba precedentia, q obligabat se ad omnia & singula in prouisione
contenta debeant intelligi de his omnibus, & singulis pro quibus di
ctus Raynerius obligatus erat fideiubere. verba enim precedentia
declarantur ex sequentibus: vt in l. si seruus plurium. in fi. & in l. qui filia
bus. ff. de lega. i. nam & ea que in continenti subiiciuntur, inesse vi
tur. l. lecta. ff. si cer. pe. & c. officii. de elec. aperte voluit Bar. in l. quesitū.
5 in. §. fi. ff. de fun. instru. vbi dicit, † q vbi post genus sequitur enumera
tio quarumdam specierum taxationis causa, tunc minuitur significatio
generis & restringitur ad species enumeratas. l. legata. secundo respon
so. ff. de supel. leg. In casu autem nostro constat q propter illa verba
generalia fuerunt verba specialia adiecta, causa restringendi generalita
tatem precedentem: vt aperte colligitur ex verbis supra recitatis, pre
sertim ex dictione tantum, & duntaxat: & ex illis aliis, quod nec aliter nec
alio modo volebat esse obligatus. Ad idem allego tex. notabilē & ma
gis clarum in cle. exiui de paradiso. in §. exigitur in primis. de verb. sig.
clare colligitur q genus precedens cum enumeratione quarūdam spe
cierum, restringitur ad species enumeratas, alias vt dicit ibi tex. superu
flue & nugatorie fuissent adiecte ille species: ita in proposito si Gorus
voluisset simpliciter obligari ad omnia & singula contenta in dicta pro
uisione, superflue & nugatorie immediate subiunxisset q pro illis tan
tum, & duntaxat fideiubebat, ad que obligatus erat fideiubere dictus
Raynerius, & non aliter, vel alio modo. Et per hoc tollitur etiam se
cundum contrarium in eo quod opponitur q dictus Gorus se obligas
set ad omnia predicta: nam illud verbum predicta, concernit genus cū
restrictione subsequenti, vt intelligatur ad omnia predicta scz ad que
obligatus erat dictus Raynerius fideiubere: nam verba relatiua re
ferunt antecedentia cum suis restrictionibus, & determinationibus
iuxta notata in l. cunctos populos. C. de sum. trin. et fide catholica. et
in c. i. de cleri. non residen. Ad tertium contrarium respondetur quod
ideo Gorus excepit q nolebat obligari in illo puncto, quod supellectilia
valebant vltra mille libras: quia in prouisione predicta continebatur
aperte, q etiam de illo deberet prestari fideiussor. vnde necessariū erat
illum casum excipere, alias fuisset obligatus: nam exceptio firmat regu
lam in his duntaxat que alias comprehenduntur sub regula. & non in
aliis: vt est tex. notabilis in l. generali. §. vxori. vbi per Bart. ff. de vsu &
vsufru. leg. Ad quartum & vltimum contrarium, qđ clausula debeat re
ferri ad oīa sequentia, satis patet ex premissis responsio: nā contrarium
procederet, quando clausula esset simpliciter apposita in principio, vel
in fine capitulorum q posset pariter oīa recte cōprehēdere. Sz i casu nrō
illa clausula de fideiussione pstāda fuit restricta ad certa capitula: & sic
fuit pars illorū capitulorum vt supra plene dixi. Nec obstat si dicatur
qđ nō est ratio restringendi illam clausulam magis ad vnū capitulum,
quā ad reliquum: q2 dico qđ imo subest ratio vrgētissima restringendi.
Primo ne christianus & bonus ciuis videat obligatus ad fenerandū.
Secūdo ne sit quis obligatus in maiori quantitate, quā velit obligari.
Item q2 dictus Raynerius facilius cōperisset fideiussorē pro parte
obligationis q in totum. Item quia illa clausula expresse refert se ad
precedentia: & sic ex quo constat de animo opponentis, clausula nō de
bet referri vltra intentum illū opponentis, vt not. Spec. in ti. de instru.
edi. §. nūc autē in ver. item ex ipe. & allegat tex. in l. si quis in principio.
ff. de leg. iii. & xxvi. q. vii. apostolus.

¶ Consilium lxxvi.

1 ☞ Presentatio quando spectat ad plures tāquā ad singulos, non est
necesse, vt in presentationis actu omnes conueniant: sed possunt sepa
ratim presentare.
2 Patroni quanquam sint absentes, possunt presentare clericum pre
sentem per eorum literas. *
3 Ordinarius potest absenti conferre beneficium.

Cura Sit examināda ad hui9 qōnis decisionē. ¶ Pri
mo an ad parochianos possit spectare ius presen
tādi rectorē pprijs de antiqua consuetudine ¶ Scdo an maior
parochianorum possit presentare maiore pte nō vocata. ¶ Tertio psupponto

quod maior pars possit presentare an valuerit presentatio facta de cle
rico absente tēpore presentationis presertim interueniente procuratore
presentandi adhunc actum specialiter cōstituto. ¶ Quarto presupposito
qd valuerit, an talis presentatio euacuetur ex eo, qz presentatus in absen
tia non ratificauit presentationem infra tpa iuris statutum ad presen
tandum: sed post illius tpis lapsum, statim tñ qz redit ad propria cer
tioratus de presentatione in eius absentia facta illā ratificauit. ¶ Quin
to restat cōcludere presupposito qd ratificare dicto tēpore potuerit, qs
veniat nunc instituendus, an presentatus per maiorē partem parrochia
norum modo predicto cuius presentatio fuit per verba generalia admis
sa per eum, ad quē spectabat: an vero presentatus personaliter, p minorē
partem parrochianorum intra tamen tempus a iure statutum. ¶ Cir
ca primum communis opinio declinat in fauorem parochianorū: licet
enim de iure communi nō spectat ad eos potestas presentandi, si cōstet
ecclesiam nō habere patronos, seu nō appareat quis sit patronus, quo
casu presumitur esse libera. vt no. Inno. in c. cū venerabilis. in fin. de exce.
facit qd no. gl. in c. quāquā. de elec. lib. vi. & tex. in c. onus. de elec. tamē quan
do de antiqua cōsuetudine presentatio pertinet ad parochianos, seruan
da est consuetudo. de quo videtur tex. in c. querelam de elec. firmat ibi
Io. and. & cōmuniter docto. & sic disputando confirmauit idem Ioan.
and. vt patet ex plene discussis per eum: super regula, quod alicui gra
tiose. de reg. iur. lib. vi. in merc. & licet Archid. videatur resistere huic
opinio. in c. hortamur. lxiij. dist. vbi plene prosequitur dicens: qd ex pre
scriptione seu cōsuetudine sola nō potest hoc ius presentandi cōpetere
non patronis: tamē quicquid allegari posset disputationis gratia, pre
cedēs opinio tanq̄ cōis seruaretur in iudicādo: & saltem in casu nostro
non est fienda discussio: ex quo populus est in possessione presentādi ex
antiqua consuetudine: nec apparet quis illā ecclesiā fundauerit, seu do
tauerit: vnde saltem in dubio debemus presumere fuisse per parochia
nos fundatā & dotatam: cum ecclesia non nascatur: & in obscuris inspici
mus quod verisimilius & qz plerunq; fieri cōsueuit: vt in regula. inspici
mus in obscuris. de reg. iur. lib. vi. vnde debemus in dubio presumere
ratione predicta & propter longam consuetudinem, parochianos esse pa
tronos. Item quia valet presentatio facta ab eo, qui est in possessione bo
na fide presentandi: vt in c. consultationibus. de iurepatro. & in d. c. que
relam. per Inno. in c. ij. de in integ. resti. & c. in literis. de resti. spoli. cum
simi. ¶ Concludo igitur circa primam predictam presentationem non
posse ex eo capite inualidari: qz fuit facta a populo parochie, qui est in
possessione presentandi ex antiqua consuetudine. ¶ Ad scdm dubium,
An maior pars potuerit presentare minori parte tūc nō vocata: pro
fecto cōmunis opi. est qz sic vt no. Io. an. in c. iij. de iurepatro. & sequun
tur cōmuniter alii docto. scribentes post eum, & nouissime tenuit consu
lendo Feder. de senis vt patet in opere consiliorum suorum cons. rvij.
1 concludunt enī cōmuniter isti doctores, † quod vbi presentatio spectat ad
plures tanq̄ ad singulos, tunc non est necesse, vt in presentationis actu
omnes conueniant sed possunt separatim presentare: ad hoc. l. per fun
dū. ff. de seruit. rusti. predio. secus dicunt si spectat ad plures tanq̄ ad col
legiū: tunc procedunt iura que dicunt plus obesse contemptum vnius,
q̄ multorū contradictionem, vt in c. bone. ij. & c. qd sicut. de elec. cū similibus.
In casu autem nostro certum est qd ad parochianos spectat presenta
tio tanq̄ ad singulares, non aūt vt ad collegiū. cum ipsi parochiani nō
faciant collegiū, cum non reperiatur tale collegiū a iure approbatum.
l. i. cū ibi notatis. ff. de colleg. illici. facit qd no. Bar. in l. fi. ff. eo. tit. & In
no in c. dilecta. de exces. prela. & c. cum ab ecclesiarum. de offic. ordin. Et
hec opinio tanquā cōmunis obseruatur in practica, licet iudicio meo
posset aliquantulum cauillari per theoricā Bart. in l. omnes populi. ff.
de iusti. & iure. argu. in l. suum heredem. ff. de pac. tamen in casu nostro
cessat omnis excitatio, cum in facto presupponatur cōsuetudinē esse in
loco, vt maior pars parochianorū presentet absente minori parte: quas
si cōcludat dictā presentationē nō posse impugnari propter absentiam
minoris partis. ¶ In tertio dubio nō quid corruat dicta presentatio sal
2 tē ex eo capite, qz fuit facta de clerico absente. † Cōclusiue dico qz q̄q̄
patroni absentes possint presentare clericum presentē per eorū literas p
quo allego tex apertum in c. ea noscitur. de his que fiunt prela. & ita cō
suluerūt, vt refert dominus Card. in c. fane. de iurepatro. Io. and. Ab
bas & lapus de castil. tamen puto qz ordinario seu illo ad quē pertinet
institutio resistente, nequeunt patroni presentationem facere de absen
te: ratio, qz patronis indultum est a iure tēpus ad presentandum re. xi. e
rem. vnde nō satisfaciūt iuri solum eligēdo illum rectorem, & nō presen
tādo: vt in c. fi. & ibi hoc notat Io. an. & cōiter docto de iure patro. facit
etiā c. vnicū. de iure patro. lib. vi. Nec obstat si dicat, qz presentatio hic nō
interuenit in absentia, presertim interueniente procuratore, cū p procura
torem possit quis in absentia institui, qd maius est: vt in c. accedens. de
prebē. qz per hoc, vt arbitror, nō est iuri satisfactum: non enī potest dici
presentatio, que fit de absente: nā presentare idem est quod presentialiter
& corporaliter exhibere: vt est tex. & ita gl. in verbo presentari. in clemē.
dudum. de sepul. facit optime. l. i. ff. de verb. oblig. & l. coram. ff. de verb.
signifi. & l. decem proferre. §. coram. ff. de arbi. cum similibus. Preterea
si diceremus contrarium posset graue preiudicium irrogari ecclesie ex
dilatione promissionis: si enim sancito esset patronis eligere, vt in absentia

presentare posset, sic presentatus differre aduentum suum per annum,
et annos: nec episcopus posset interim prouidere ecclesie: nā de isto pre
sentato non: qz non potest in absentia examinare. argum. in c. si forte. de
elec. lib. vi. nec de persona alterius, posset prouidere tanq̄ per patronum
nō presentata. vt in c. decernimus. xvj. q. vij. & ob hoc putarē nō valere
consuetudinem in cōtrariū. argu. in c. i. de consue. & qz non possit regula
riter fieri presentatio de absente tam absolute tenui in lectura. c. ea nos
citur. preallega. Sed in casu nostro arbitror presentationem valuisse:
qz in facto mihi presupponitur ordinarium, cum fuit presentatio facta,
ipsam presentationem acceptasse. admisit enim ac recepit salno iu
re alieno: vt narratur in casu. ergo mero iure tenuit. preserim cū in fa
cto etiam presupponatur ipsum presentatum esse idoneum, ac ipsi or
dinario notum. Et hāc opinio. seu limitationem ad predicta tradidi te
nui legēdo in d. c. ea noscitur. quā probo tali ratione. Presentatio enī p
sonalis non requiritur ad alium finem nisi vt superior, qui habet insti
tuere, possit illum examinare ad finem illum approbādi, vel reprobādi.
arg. in c. venerabilem. de elec. & c. cupientes. de elec. lib. vi. sed si presen
tandus est notus saltem ipsi ordinario, non requiritur alia examinatio
ad finem institutionis faciende. tex. est in c. constitutus. §. de appel. et in c.
nullus. xxiij. dist. ergo potest ordinarius sine alicuius iniuria, & iuris
violatione illam presentationem admittere. ¶ Confirmo predicta alia
3 ratione. & ordinarius potest absenti conferre beneficium. c. si tibi absenti.
de prebendis. lib. vi. & ij. c. gratia. de rescrip. eo. lib. Potest etiam inue
stire absentem per procuratorem, vel ipsum procuratorem pro absente:
vt leg. & not. in d. c. accedens. fortius ergo debet posse admitti presen
tatio facta de absente: cum presentatio sit quoddam inchoamentum ad
institutionem obtinendam, vt in d. c. qd autē. de iurepatro. & totale ius
spirituale transfertur per institutionem ipsius ordinarii. ar. d. in c. quod
autem. no. Inno. in c. quod sicut. de elec. facit tex. & quod ibi nota. in ca.
dilectus. de offi. lega. Includitur enim ius presentationis sub collatio
ne libera, quam facit ordinarius: habet enim collatio vim electionis et
confirmationis: vt notat Inno. in c. cum olim. de causa poss. & propri. si
ergo collatio potest fieri absenti, vt preallegatis iuribus: ergo & pre
sentatio & institutio, per argumentum a paritate rationis. de confir. vti.
in c. cum dilecta. & ca. translato. de consti. cum simi. Et presumo ordina
rium habuisse notitiam de absente, ex quo ille presentationem acceptas
set sicut presumitur habere de eo cui beneficium in absentia cōfert: nam
qui vult consequens, videtur aprobare antecedens: vt not. in c. cū. M.
de consti. & in c. ex parte. de sponsal. Et hanc partem puto verissimam
nec credo quod ab ea discrepasset aliquis scribentium, si hanc limita
tionem considerasset: nec aliquis reperitur qui teneat contrariū. ¶ Ex
his infero ad quartum dubium: dico enim qz dictus clericus non habe
bat necesse dictam presentationem acceptare, seu ratificare, cum eam sa
tis ratificauerit intra tempus legitimum per procuratorem specialiter
constitutum qui optime in hoc actu interuenire potuit, ex quo presen
tandus erat notus vt in d. c. accedens. quod sic intelligo: si enim procu
rator pōt interuenire pro absente noto ad actum collationis per quem
transfertur plenum ius spirituale: multo fortius potest interuenire in
actu presentationis, per quem parum iuris transfertur: dicitur autem
quoddam inchoamentum ad institutionem obtinēdam, vt in d. c. quod
autem. valet enim argumētum a maiori: vt in c. cum in cunctis. in prin
ci. de elec. & in auē. multo magis. C. de epis. & cle. cū simi. ¶ Ex predictis
simul collectis infertur ad decisionem quinti dubij, & totius questionis
quis. s. per ordinarium instituendus. Dico enim quod presentatus per
maiorem partem parochianorum, ex quo fuit legitime presentatus &
acceptatus & est idoneus: vt probatur in cap. quoniam. de iure patro.
nec valent institutiones de alio facte. arg. in c. cum Bertoldus. de re iu
di. & in c. decernimus. preallег. facit cle. ij. de iurepatrona. cum simi.

¶ Consilium. lxxvij.

1 ☞ Tempus decem dierū datum a iure ad appellandum, an currat
ipsi minori moroso, qui tutorem habebat.
2 Laudum latum per duos absente tertio an valeat.
3 Arbiter faciendo laudum an debeat sequi ius cōmune, vel statuta loci.
4 Appellari a laudo an possit.

In questione que ad presens
vertitur inter Iacobum chitranelli & socios ex vna parte: &
Marianum folchi ex alia, de pluribus dubijs cōsiliū postu
latur: que singulariter iuxta ordinem petentis attingam in cōclusiōe &
1 quā breuius fieri poterit. ¶ Primū dubiū est, † an tēpus decē dierum
datū a iure ad appellādū currat ipsi minori moroso, q tutorē habe
bat nec intra decēdiū appellauit. ¶ Scdo, an propter cōpromissum factū
cursus dicti tpis ipediat, & posito qz nō ipediat an possit ad hoc tps re
2 stitui & p quē. ¶ Tertio, † an vz laudū latū p duos absente tertio ualeat
3 iure ciuili, & canōico. ¶ Quarto † an arbiter in laudādo teneat sequi
statuta loci vl ius cōe. ¶ Quinto an si cōpromissum sit iuratū, reductio
4 peti possit nō habita prius absolutiōe a iurō ¶ Sexto, † an possit ap
pellari a laudo vl peti reductio: & qd si statutū pmittat appellari, an i libel
lo possit accumulari appello, reductio, restauratio, & ad quem tūc appellat

Circa

¶ Circa primum posset argui quod tps decēdī non currat minori:q͂ hodie temporales pscriptiones nō currūt ipso iure cōtra minorē:vt in l.fi.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.sed est quedā prescriptio temporalis,ꝛ breuis,cum sit decē dierum:ergo non dꝫ currere minori, quātūcunq̄ habeat curatorē. ¶ Sed pfecto in cōtrariū se hꝫ veritas. pro quo allego tex.apertum in iure nouissimo,in auc.de appel.intra ꝗ temp.§ i.expresse Bart.in l.fi.C.in qui.cau.in integ.resti.non est neces. ꝛ idem ibi sentit Bal.pro hoc facit,q2 hoc tps currit etiā ecclesie:vt in c.beneficio.de in integ.resti.c.cum inter.de re iudi.ꝛ c.cum super.eo.tit. cum multis similibus.non ob.l.fi.preallег.que non procedit in prescriptionibus preiudicialibus:ille enim currunt indistincte fauore iudiciorum ne lites fiant immortales:pro hoc.l.properandum.in fi.C.de iudi. no.Jo.an.in.c.beneficio.ꝛ c.cōstitutis.de in integ.resti. Cōcludendum est ergo indubie hoc tempus decendī currere minori tutorem habēti. ¶ Ad scđm an propter cōpromissum factū cū parte aduersa intra tempus appellādi cursus dicti tēporis impediat: Uidetur primo ꝙ sic per cle.ꝗdiu.de appel.ꝛ in auc.si tamē.C.de tempo.appel.vbi patet ꝙ tps prefixum ad appellationē prosequendā,ꝛ finiēdam,impeditur per compromissum factum de partium consensu:sed tps decem dierum ꝙ dat ad appellandum cōputat in tēpore anni,qui prefigitur ad appellationem psequēdā ꝛ finiendā:nā currit annus a die interposite appellationis:vt in cle.sicut appellationē.de ap.ergo ꝛc. ¶ Cōtrariū puto verius presertim in casu nostro ex duplici capite. Primo,q2 hic nō fuit cōpromissum in causa criminali,super qua est lata sñia:nec etiam cōpromitti potuisset:presertim cum potuisset redundare in preiudicium fisci.vt in c.pe.ꝯ.respō.de in integ.resti.ꝛ l.non distinguemus.§.iulianus.ff.de arbi.ergo cōpromissum factū super ciuili questione nō habuit impedire cursum decendī ad appellationem interponendam in causa criminali: q2 ex separatis nō fit illatio.vt in.c.ꝯ.de trāsla.episco.ꝛ l.neq̄ natales. C.de pbat.ꝛ cessat hoc casu ratio iuriū alle.in ꝯriū,hoc est indubitatū. Preterea nō impeditur cursus dicti tpis ex alio capite:nam tps prefixum ad appellādum,nō impedit per compromissum:sed tps datur ad prefixum ad prosequēdum ipsam appellationē:ita aperte loquitur tex. in cle.ꝗdiu.ꝛ idem innuit tex.in.d.auc.si tamen.loquitur enim quando compromissum fuit factum causa iam per appellationē deuoluta ad iudicem ad quem.ꝛ hāc opi.expresse tenuit Pau.de leaza.ꝛ Joā.de lig. post eum in.d.cle.ꝗdiu.ꝛ Bar.in l.centurio.ff.de vulg.ꝛ pup.Diuersitatis ratio est:q2 tps ad psequendū datur vtriq̄ parti:adeo nō mirum si per cōpromissum factum de vtriusq̄ partis cōsensu impeditur. Tempus vero decēdī datur tm̄ parti grauate ad releuationē grauaminis: ideo non debet per cōpromissum impediri:q2 reliqua pars nil debet in hoc posse,cum sibi non sit iste terminus prefixus:vnde si diceremus terminum illum impediri per cōpromissum,oporteret necessario dicere ꝙ etiam citra cōpromissum per solā voluntatē debētis appellare impēdiat qđ tn̄ falsum est. Scđa ratio diuersitatis est:q2 tps ad psequendū dat ad litigandū vtriq̄ parti.vt l.fi.ꝛ auc.ei qui appellat.C.de tēpo.appel. sed partes satis litigant coram arbitris:adeo non immerito impeditur temporis cursus:sed tempus decendī datur ad deuoluendam causam ad superiorem:ꝛ ne videatur acquiescere iudicatis:vt in.c.qđ ad consultationem.de re iudic.ꝛ l.adeo.C.quomodo ꝛ quando.iudex. Preterea ꝛ tertio satis est hoc iure nō caueri:regulariter enim omne tempus est continuum:vt no.ff.de diuer.ꝛ tēpo.prescrip.l.i.ꝛ in.c.super eo.de ap. Sed posito ꝙ dictum tēpus decendī cucurrerit ipsi minori etiā cōpromisso non obstante,an gubernator ciuitatis firmi pro dño nostro papa presidēs poterit per eius rescriptum restituere dictū tps decē dierū:ꝛ sic in effectu restituere dictum Marianū ad appellandū:videtur primo qđ nō:quia est quesitum ius alteri parti saltem in eo qđ fuit in dicta sententia criminali declaratum dictum Marianum violētiā intulisse in dictis possessionibus ꝛc.arg.in.d.c.quo ad ꝯsultationem.facit enim sententia ius inter partes postꝙ transiuit in rem iudicatam ꝛ pro veritate iuris presumptione seu fictione accipitur.vt in.l.ingenuū.ff.de statu homi.ꝛ in.l.res iudicata.ff.de reg.iur.ꝛ in.l.cum inter.de re iudic.cum similibus.gubernator aūt seu legatus non potest tollere ius alteri quesitum,vt in.c.fi.de confir.vti.facit qđ not.gl.in.c.fi.de here.lib.vi.ꝛ melius per gl.no.in.c.pro illorū.de prebē.in verbo,authoritatē.que dicit, legatum non posse venire contra id,qđ est alteri concessum per speciale priuilegiū:ergo fortius non pōt tollere qđ est alteri concessum per ius cōe:vt est in casu nostro per sñiam que transiuit in rē iudicatā:nā solius principis est tollere ius alterius iuxta no.per gl.in.c.constitutus.de relig.do.quinimo videtur,ꝙ etiam rescriptum principis hoc casu non valeat,ex quo causa decisa nō fuit per appellationem suspensa:vt probari videtur in.l.fi.C.sen.rescin.non pos. ¶ Sed his non obstantibus arbitror sic distinguendū:ꝙ aut gubernator vult restituere ad appellandū nulla subsistēte causa legitima:ꝛ credo qđ nō possit:q2 nec legatus possit hoc casu,quū esset venire cōtra iuris dispositionem,qđ nō licet alicui citra principē etiā in ordinariis iudiciis qđ plus est:vñ dixit gl.no.l.c.fi. de here.li.vi.legatū nō posse cōmittere cām et natura sui plenariā et aminandam simplr ꝛ de plano sine strepitu ꝛ figura iudicii:ꝛ idē tenuit Spec.in ti.de leg.§.superest.versi.sed nūquid posse instituere.facit de. ne romani.de elec.ꝛ gl.in prealleg.c.pro illorū.ꝛ tex.c.dilectus.primo iuncta gl.de prebē. Princeps autē posset dummodo constaret ꝙ ex certa sciētia hoc faceret:ꝙ2 cū hoc ius ex sñia competat parti ex iuris dispositione pōt princeps q supra ius est,ꝯ illud restituere.ar.in.c.pposuit. de cōces.pbē.ꝛ c.innotuit.de elec.l.princeps.ff.de legi.ꝛ l.digna vox.C. eo.facit optime ꝙ no.Jnn.in.c.que in ecclesiarū.de cōsti.vbi dicit principē posse tollere actionē cū ipse actiones instituerit.l.ii.ff.de origi.iur. ꝛ spāliter in casu nostro firmat Bald.in.d.l.fi.C.senten.rescin.non pos. vbi notāter dicit ꝙ aut ius est quesitū parti ꝛ iure gētium seu naturali, ꝛ contra illud nō pōt princeps sine cā disponere:vt leg.ꝛ no.in.l.i.C.de preci.impe.offe.plene per Bar.in.l.fi.C.si ꝯ ius vel vtil.pub.ꝛ per Cy. in.l.prescriptione.C.de preci.impe.offe.aut ius quesitū est parti ex lege positiua puta p pscriptionē,.vel sñiam seu quid simile:ꝛ tūc pōt princeps ꝯ tale ius disponere:pserim restituēdo ad audiētiam cause:facit auc.que supplicatio.C.de preci.impe.offe.l.vnica.C.de sen.pre.preto. Aut subest legitima causa restituēdi,ꝛ tūc dico ꝙ siue cōpetat iure maiorᷤ,siue iure minoris:vt in casu nostro cōtingit:q2 siue dicatur dictū Marianū esse maiorem pōt gubernator restituere aduersus cursum decēdii:ꝛ sic restituere partē ad appellandū etā ꝯ sñiam suam ꝙ aliorū magistratuū,ꝛ nedum gubernator hoc poterit qui hꝫ amplā potestatē:sꝫ etiā alius ordinarius inferior.vt in.l.pfecti ptorio.ff.de mino.ꝛ l.ab hostibus.ꝛ ꝙ ibi no.per Bar.ff.ex qui.cau.ma.ꝛ in.c.cum Bertoldus.de re iud.per Jnno.in.c.querelā.de pcu.nā ꝛ contra sñiam pōt ex tali casu quis restitui nedum ad appellādū tm̄.vt in.l.i.C.si aduer.rem iudi.ꝛ in c.i.ꝛ ii.de in integ.resti.lib.vi.ꝛ c.beneficio.e.ti.cum infinitis similibus. ait enim pretor,si qua iusta mihi causa videbit in integ.resti.vt in.l.i.ff. ex quib.cau.maio.siue dictus Marianus sit minor:ꝛ fuerit lesus ex omissione appellationis:ergo potuit per gubernatorē ad appellādum restitui. Nec obstat si dicatur,ꝙ prius debuit agere cōtra tutorem,si est soluēdo,ad interesse,ꝛ in defectum petere restitutionē:vt.l.pperādum. in fine.C.de iudi.ꝛ l.cū mādato.ff.de mino.dico cm̄ ꝯriū in casu nostro quinimo regulare est,qđ vbicunq̄ minor est lesus interueniente tutore vel curatore est in optione sua petere restitutionem vel agere cōtra tutorem vel curatorem:vt probatur in.l.etiam.C.si tu.vel cur.inter.tenet ibi Bar.ꝛ Bal.ꝛ glo.iuris canonici in.c.ii.de in integ.resti.in verbo restituimus.ꝛ Hosti.in.c.suscitata.eod.tit. Nec obstat.d.l.pperādū.quia loquitur cum instantia est perempta.nam tunc q2 non perit actio ꝛ tractatur de modico pudicio,voluit ius vt prius minor ageret cōtra tutorem seu curatorem:vt in.d.l.etiā.no.glo.Bar.ꝛ Bal.secus vbi periret actio,vt vulneraret ius minoris:vt in casu nostro:interest enim minores sumptibus litium non vexari:vt.l.minoribus.ff.de mino. Ad dictam.l.cum mandato.respondetur:ꝙ loquitur in pcuratore:qui est administrator voluntarius:secus in tutore ꝛ curatore qui sunt necessarii vt nota.in.d.l.cum mandato. Aduertendum tamen in hoc diligenter vtrum poterit gubernator restituere ad appellandum aliter prius lesione per minorem non probata. Bar.in.l.fi.C.in quib᷒ cau.in integr. resti.non est necess.tenate ꝙ sic,quia eo ipso ꝙ minor a sentētia non appellaiut lesus fuit ꝛ sic non oportet aliter lesionem probare hoc probat l.minor viginti quinq̄ annis.§.i.iuncta glo.ff.de mino.vbi patet,ꝙ minor petit restitui aduersus compromissum:quia vt ibi dicit glos.eo ipso ꝙ compromisit,lesus fuit,cū perdiderit facultatē appellandi.sed Bal. in.d.l.fi.refert alios tenere contrariū quos ipse sequitur dicens necesse esse vt minor pbet prius se fuisse lesum ex sñia alias non debere restitui ad appellandū,q2 potuit esse sñia iusta.ꝛ sic in nullo fuit lesus in non appellando imo posset grauari si restitueretur ad appellādū.prius non constito de iniustitia sentētie cū data etiā iustitia sentētie forte succūberet.nō ob.d.l.minor.super qua se fundat Bar.q2 ibi a principio constabat de lesione cū cōpromittēdo pmisit stare sñie iuste vel inique.vt in.l. diē pferre.§.stam.ff.de arbi.ideo potuit illi cōpetere restitutio:sed in casu nostro aliud fuit:nā litigādo corā capitaneo nō ledebatur,cum poterat appellare.ꝙ aūt non appellauerit potuit hoc facere ex iusta causa. q2 forte vidit sentētiā iustam.vnde non infertur ꝙ fuerit grauatus,nō appellādo.ꝛ hec pars est verissima.debet enim petens restitutionē ostēdere prius re ipsa,vel per probationem lesionem.vt no.Jnn.in.c.auditis.de in integ.resti.ꝛ allego eundem Bar.in alio loco,vbi sentit,quod dixi.s.in.l.vnica.§.si procurator.ff.si quis ius di.vbi tenet quod factum procuratoris in nō appellando nocet domino:quia potuit ex iusta causa non appellare.argumen.in.l.i.in fin ff.quando appella.ergo idem ꝛ fortius presumendum in tutore,quod non appellauerit,quia vidit minorem fouere iniustitiam. Ex quibus omnibus concludo gubernatorē non potuisse restituere ad appellandum,nisi prius fuerit probata coram eo lesio minoris ex iniustitia sententie:ꝛ loquor de sententia lata in causa criminali. ¶ Uenio ad tertium principale dubium:an laudum arbitramentale latum per duos arbitros retractationi subiaceat ex quo dicti arbitratores viam arbitratorum sequentes in sententia absoluerunt dictum Jacobum ꝛ socios,ab impetitione facta pro parte dicti Mariani,cum cōstaret eisdem ipsos cōuentos tenuisse,ꝛ possedisse bona petita sine cōtradictione spatio viginti annorū secundū quod statutum loci requirit cōfirmatū per papam. Et hoc dubium pōt sabdiui in duo,referendo illud ad narrationem cum,presupponatur duos arbitros pronunciasse absente tertio legitime requisito ꝛ nolente interesse.

Primo ergo videamus an subiaceat retractationi seu sit nullũ ex eo capite: q2 fuit latũ p duos absente tertio, lz requisito. Scḋo videbimus an subiaceat retractationi ex eo q2 fuerũt secuti statutũ loci ꝙ videtur iuri 2uum in eo ꝙ dicit sufficere prescriptionẽ viginti annorũ sine titulo quoad bona immobilia cũ de iure requiratur tps triginta annorum l.si quis emptionis.C.de prescri.xxx.anno. Item ius aperte requirit bonã fidem.vt in.c.fi.⁊.c.vigilãti de prescrip. Statutũ vero nullã facit mẽtionem de bona vel mala fide:sed cõtẽtatur solo cursu triginta annorũ sine lite ⁊ cõtrouersia. ¶ Ad primũ dico ꝙ de iure ciuili tale laudum nõ valeret:q2 potestas data pluribꝰ arbitris cõpetit nõ insolidum:sed oĩbus simul iũctis.vt.l.pedius.ff.de arbi.no.Bart.in.l.j.§.plures.ff.de exerci.hinc est ꝙ sententia lata a duobus tertio absente nõ valet,vt in.l.si in treo.ff.de arbi.imo plus dixit Bar.in.l.si duo ex tribus.ff.de re iu. ꝙ si tertius fuit presens in discussione meritorũ cause ⁊ dixit opinionem suã ⁊ recessit:non pñt adhuc duo laudare absente tertio ex defectu potestatis:lz Inn.hoc vltimo casu tenuerit 2riũ:vt ipse not.in.c.Raynaldus.de testa.sed dictũ Bar.verius est de iure ciuili p iura superius allegata ⁊ rõnes suas. Sed de iure canonico tale arbitramẽtũ valet.p.c.fi. de arbi.in.vj. Et huic iuri canonico stãdum est in foro ecclesiastico ⁊ in terris ecclesie.vt no.in.d.c.fi.⁊ Bar.in.d.l.si duo. ¶ Si ergo nũc sumus in terris ecclesie:dicendum firmiter est ꝙ ex hoc capite dictum laudũ non subiaceat retractationi. An autẽ subiaceat ex secũdo capite predicto firmiter idem credo:scz ꝙ non:imo subiaceret retractationi:si arbitri nõ habuissent respectum ad statuta loci. Moueor primo:q2 dictũ statutũ est iustum ⁊ validum:nec aliqua sui parte nutrit peccatũ:potest eñi per se populus statuere cõtra ius ciuile in preiudiciũ ipsorũ tantum ex quo nõ tangũt iura principi reseruata:nec aliter statutum cõtra bonos mores naturales,vt in.l.omnes populi.ff.de iusti.⁊ iure.⁊ ibi hoc firmat Bar.in repe.⁊ est gl.notabi in.l.neq3 pignus.§.priuatorũ.ff.de reg.iur. solum eñi hoc statutum minuit tempus a lege prefixum:nam vbi lex requirit triginta annos:ex quo non subest titulus.d.l.si quis emptionis. statutum cõtentaƚ de viginti:quinimo potuisset requirere minus tempus puta.x.annorũ bona fide comitãte.ad hoc ꝙ no.Bar.in.d.l.oẽs populi. Jo.an.in.c.ij.de excc.lib.vi. Nec obstat si dicatur statutum non requirere bonam fidem:⁊ sic non valet cum sit peccati nutritiuum:vt no. idem Bart.in.d.l.omnes populi.⁊ Jo.an.in.d.c.ij.quia dico statutum istud loqui generaliter.vnde in dubio debet intelligi:ꝙ loquitur bona fide comitãte:q2 statutũ generale dz restringi vt minus ledat ius cõe, quã facere possit.arg.in.l.si quando.⁊ quod ibi nor.C.de inoffi test.per Inno.in.c.causam.de rescrip.⁊ presertim hoc casu dz recipere interpretationem restrictiuam ne quis indebite ⁊ cum peccato lucretur:⁊ alter iniuste perdat ius suum.arg in.l.vt gradatim.ff de munc.⁊ honor.in.c. cum dilectus.de cõsue.⁊ hoc aperte voluit Bar.in.d.l.omnes populi. ⁊ in.l.nõ dubiũ.C.de legi. In casu autem nostro non constat de mala fide Ja.obi ⁊ auchorũ suorũ. Primo fuit per eũ allegata bona fides:vt patet in actis:nec est opus ꝙ aliter probẽt cũ probari nõ possit:sed presumitur,cum agiƚ de prescriptione rerũ immobilium.vt no.gl.in.c.si diligenti.⁊.c.sanctorũ.⁊.c.fi.de prescrip.⁊ Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap.⁊ gl.in.§.alie.insti.de acti.presertim dz statutum cum fuerit per papam cõfirmatũ.vnde põt dici lex pape:q2 omnia nostra facimus quibus auctoritatẽ nostrã impartimur.l.j.C.de vete.iure enucle.⁊.c.si apostolice. de preben lib.vi. Ex quibus oĩbus infertur ꝙ arbitratores seu arbitri bene fecerunt sequendo statutum loci:q2 in decisione causarum preferẽdum est iuri cõi:vt in.l.si fundus.ff.de euic.⁊.l.an in totũ.C.de edif.priua.l.j.C.de cinan.l.ij.C.quemadmo.test.ape.xij.dist.illud.⁊.c.illa.⁊.viij. dist.que contra mores.⁊.l.qꝺ si nolit.§.q2 assidua.ff de edil.edic.⁊.l.iij. ff.de stip.ser.per Cy.in.l.ij.C.de consti.pecu.⁊ in.l.cunctos populos.C. de sum.tri.⁊ hoc apud me indubitatum. ¶ Ex his infertur ad decisionem quarti dubij principalis an dicti arbitratores dicantur fuisse in dolo sequendo dictum statutum ⁊c.nam in nullo dolo possunt deprehẽdi: quinimo potius potuissent dolo vacare,si dictum statutũ secuti nõ fuissent. dolus enim est calliditas quedam ad circũueniendum ⁊ decipiendum alium adhibita.vt.l.j.ff.de dolo.que in casu nostro minime notari potest: iuuimo presupposito sine veritatis preiudicio,ꝙ statutum aliquo casu intrinsecus existente non valeret non posset dici arbitratores esse in dolo sequẽdo statutũ p superiorẽ confirmatum.:si probabilis error q resultat ex statuto,excuset a calũnia ⁊ dolo.l.ij.ff.de iu.⁊ fac.ign. in.c.j.de elec.lib.vi.in fi.facit qꝺ no gl.in.c.vnico.de postu.prela.li.vi.⁊ c.cum venerabilis.de consue. ¶ Venio ad quintũ dubium an dicta reductio arbitramenti peti potuerit:non habita prius absolutione iuramenti in cõpromisso prestiti ⁊ non multum instando dico qꝺ si allegeƚ fraus ⁊ deceptio enormis quã nõ commisisset bonus vir põt peti reductio absq3 eo qꝺ petatur absolutio a iuramẽto.hoc pbat tex.in.c.quintauallis.⁊.c.veniẽs.de iureiu.facit.l.si libertus.ff.de oper.liber.nec etiã cõmittitur pena in cõpromisso apposita:q2 iuramentum ⁊ pena de non contrauemẽdo debent intelligi si arbitrio boni viri fuerit pronuntiatũ vt probatur in iuribus precalleg.no.Inno.⁊ Host.in.d.c.quintauallis. ⁊ Spe.in ti.de arbi.§.j.versi.sed pone. Nec obstat si dicaƚ qꝺ in cõpromisso fuit dictum vt alte ⁊ basse possent arbitri disponere ⁊ laudare tollendo de iure vnius ⁊ dare alteri:q2 dico quod illa verba restringuntur per verba sequẽtia dum fuit dictum prout eis videbitur ⁊ placebit:que quidẽ verba sonãt arbitrium boni viri: ⁊ nõ liberam voluntatẽ:vt in.l. thais.§.lororẽ.ff.de fideicõ.libertatib.⁊.l.fideicommissa.§.q̄ſ.ff. de le. iij.not. Bar.in.l.alio.ff.de ali.⁊ ciba leg.et.in extrauagãti ad reprimendum.vbi plenius quã alibi posuit.facit gl.in.c.ij.de corpo.vi.cum simi. dico tamen ꝙ si non probauerit dictus Marianus iniustitiam ⁊ iniquitatem arbitramenti incidit in periurium, ⁊ penam appositam in compromisso:q2 tunc appareret eum iniuste,⁊ contra iuramẽtũ proclamasse:qꝺ est intelligendum si iudex reclamationis declarauerit arbitramẽtum esse equum. Item si nulla probabilis causa excusat dictum Marianum:de quo plene per Bar.in.l.societatem.§.arbitrorũ.ff.pro socio.plenius in.l.qui rome.§.duo fratres.ff.de verb.oblig.⁊.l.iulianus.ff.de condi.inde regulariter fuit dictum Dyn.in quodam consilio suo qꝺ refert Jo.an.in addi.Specu.in tit.de arbi.§.excipitur.ver.quid si compromissum. Ad probandum autem iniquitatem arbitramenti non sufficit probare ꝙ arbitrator lesit in aliquo ius partium:q2 habet a iure potestatem aliqualiter ledendi partem pro bono pacis,⁊ tollendo,scilicet vni. ⁊ dando alteri.vt no.gloss.in.l.ij de mein.§ recepisse.ff.de arb.⁊ not. Inno.in c.quintauallis.de iureiur.⁊ Bart.in.d.§.arbitrorum.etiã si nunq̄ fuissent apposita illa verba alte ⁊ basse ⁊c.que hic fuerunt apposita.multo ergo fortius nõ sufficit hoc probare in casu nostro,vbi vltra potestatẽ a iure traditam fuerũt apposita illa verba que debẽt aliquid vltra ius operari.arg.in.c.si papa.de priuil.lib.vj.debet ergo probari ꝙ ita enormiter lesit,qꝺ nemo bonus vir fecisset.arg.in.d.§.arbitrorum.cum.§.sequenti. Bartõ.tamen in.d.§.arbitrorum.dixit,ꝙ debet probari lesio in sexta parte totius.plenius hoc sequitur in.§.arbitrorum.quod mihi non placet vt plene dixi in lectura di.c.quintauallis.vbi finaliter conclusi ꝙ quando dicatur enormis lesio nõ potest dari certa doctrina: sed ex varijs circũstantijs bonus vir.i.iudex.arbitrabitur: nam facilius debet arbitrator induci ad dandum de iure vnius alteri quãdo aliter pax sequi non potest aliter hac ratione cessante. Item aliter quando ius partium est obscurum ⁊ inuolutum quam quando clarum ⁊ indubitatum. Item aliter quando alter est diues alter pauper: ⁊ sic de alijs circunstantijs,quibus consideratis habebit iudex arbitrari an arbitramẽtum fuerit equum vel iniquum. ¶ Ultimum dubium est circa vires appellationis interposite a sententia arbitramenti ad dictum gubernatorem,in quo põt de pluribus dubitari. Primo an potuerit a tali arbitramẽto appellari. Scḋo an ad dictũ gubernatorẽ. Tertio an potuerint cumulari illa tria remedia in eo quod Marianus predictus appellauit ⁊ petijt reduci ad bonã equitatẽ ⁊ petijt se restitui. ¶ Circa primum dico qꝺ an de iure cõi possit appellari a sñia arbitratorũ,non dico arbitrorũ est dubiũ:nã Bar.in.l.si.ff.de app.reci.tenuit qꝺ sic per rõnes quas ibi psequitur:sed 2rium ipse sensit in.l.j.C.de arb.⁊ idem ibi Bal.⁊ hoc vltimum cõis est opi.potest eñi peti reductio.nõ autẽ põt interponi vere appellatio. Ad hoc tex.in.d.§.arbitrorũ,iũcta.l.sequenti.melius videẽ probari in.l.nõ distinguemus.§.cum quidã.ff.de arbi.vbi probatur qꝺ ista petitio reductionis est quedã species appellationis:nõ est ergo vera appellatio sensit gl.in.c.causam.de elec.⁊.ij.q.vj.a iudicibus.⁊ probatur per rationem quam ponit tex.in.l.j.de arbi.que militat tam in arbitris q̄ in arbitratoribus:vnde dico qꝺ nõ potuit appellari nisi per statutum municipale descendat appellatio:posita aũt dispositione statutaria est dubiũ an potuerit appellari ad gubernatorẽ cum per statutum debuerit appellari ad capitaneũ loci. Ego puto qꝺ de iure ciuili nõ potuerit ad gubernatorem appellari:q2 nõ dz appellari omisso medio ad principẽ,vel eum qui tenet locũ principis.l.imperatores.ff.de ap. Sed de iure canonico videtur contrariũ.vt in.c.si duobus.de ap.vbi patet qꝺ etiã in terris ecclesie põt appellari ad principem omisso medio:ergo ad suũ locũ tenentẽ.ar.xcvj.dist.c.si.statutum ergo dz intelligi nisi appellareƚ ad principẽ vel ad locũ tenẽtem.hinc dixit alibi gl.qꝺ a legato pape põt appellari omisso medio:vt no.gl.in.c.j.de off.leg.⁊ Bar.biri.ij.q.vj.c.iij.licet Jo.an tenuerit cõtrariũ. Guil.tamẽ in Specu.de leg.§.superest.ver.illud aũt.dixit de cõsuetudine obseruari vt ad eum appelletur omisso medio plene dicit gl.in.c.ij.de consue.lib.vj. Et hoc vltimum mihi placet:q2 concurrit cũ qualibet iurisdictione prouincia sibi decreta: vt legi.⁊ no.in.c.j.de offi.leg. Circa vltimum de cumulatione nõ est multum insistẽdũ:q2 presupposito qꝺ potuerit ad eũ appellari, posset ita libellus appellatiuus interpretari,vt nullam cõtineat 2trietatem.dz enim largissime interpretari vt cõcludat intẽtionem libellãtis. vt in.l.si quis intentione ambigua.ff.de iudi.legi.⁊ not.in.c.constitutus. de reli.do.potest enim excusari appellatio pretextu statuti,si quod est. Rationis vero petitio potest esse accessoria ad appellationem vt reducat ad equitatem vim appellationis:restitutio non potuit peti pretextu sententie criminalis ⁊c.de hoc tamen non multum curandum cum satis ex predictis consultum sit dictis Jacobo ⁊ socijs.

¶ Casus consilij sequentis.

Pũctus questionis in his terminis pponitur.

Quidã benedictus chatterini suũ condidit testañ: inter cetera reliquit Stephanã eius matrẽ,⁊ Antoniã eius vxorẽ dominas massarias,⁊ vsufructuarias oim suorũ bonorum,dũ honeste ⁊ caste vixerint.⁊

periret: et vitā vidualē observauerint in domibus suis vna cū infra scriptis suis heredibus. In omnibus autē suis bonis mobilibus, et immobilibus etc. posthumū seu posthumos vnū vel plures nasciturū vel nascituros de corpore supradicte Anuerne sue vxoris, si ad lucē peruenerit, vel peruenerint sibi heredes vniuersales vel vniuersalē instituit cum hac cōditione adiecta: quod si quis dictorū posthumorū moreretur in pupillari etate: vel postea quādocunque sine filiis legitimis etc. quod vnus moriatur alteri et alter alteri: si oēs morerentur sine filiis legitimis substituit eis Bellauitam eius filiā tunc superstitē et posthumam seu posthumas nascituras etc. et si dicti posthumi ad lucem nō peruenerint dictā bellauitā, et in dictā posthumā, vel posthumas heredes vniuersales instituit ac fecit equali portione et quod vna moriatur alteri etc. Et si dicti posthumus seu posthumi veniret vel venirēt ad lucē: vt supradictū est: reliquit dicte Bellauite et di. te posthume, seu posthumabus octingētas libras denariorū et arnesia cōsueta pro quolibet: et in predictis casibus heredes instituit etc. adiecit hec verba. Itē reliquit adueniēte cōditione predicta ecclesie sancti Augustini pro anima sua etc. et quādā alia relicta fecit semper adiiciēdo illa verba adueniēte cōditione predicta. Et vltio dixit. Itē reliquit voluit et mādauit dictus testator eueniente cōditione predicta quod residuum bonorū suorum deductis primo oībus supradictis relictis detur et distribuatur amore dei, et pro anima sua et suorū mortuorū etc. quo quidē testamēto facto moritur testator superueniente dicta Bellauita eius filia: deinde nascitur posthuma videlicet Diana filia dicti testatoris tandē diē suum clauserunt liberis minime relictis. Contingit de predictis circa tria dubitari. Primo nunquid dicta legata debeantur. Secūdo an vsufructus dictorū bonorū dicti testatoris remaneat penes dictas mulieres Stephanā et Antoniā. Tertio si dicta domina Antonia vxor dicti testatoris transierit ad secunda vota an dicta Stephana debeat habere integrum vsumfructum omnium bonorum dicti testatoris.

Consilium. lxxviii.

1 Voluntas testatoris obtinet primum locum in conditionibus.
2 Euidens voluntas testatoris oritur que colligitur ex coniecturis.

Circa primū saluatoris auxilio inuocato omissa breuitatis causa argumentis, que faciliter possent pro parte legatariorū formari arbitror firmiter dicta legata non deberi ex defectu cōditionis inserte: facit enim conditionis defectus deficere legatū, quātūcunque fauorabile: vt ff. de cōdi. et demon. quasi per totū. C. de condi. inser. per totū. et extra de cōdi. appo. in c. verū. et c. per tuas. cū similibus. an autē defecerit cōditio legatis apposita, quod depēdet ab intellectu illorū verborū sepe repetitorū: videlicet adueniente conditione predicta. cū enim plures conditiones testator apposuisset: in legatis vero nō expressit sub qua cōditione prestari illa volebat: sed dixit in genere adueniēte dicta cōditione. Inuestigandū in casibus de qua cōditiōe intellexerit testator, quod ad indagādū debemus
1 primo cōiecturare mentem et voluntatē testatoris: quia in cōditionibus primum locū obtinet testatoris voluntas. l. in conditionibus. ff. de condi.
2 et demon. que quidē pōt colligi ex cōiecturis: dicitur enim euidens voluntas testatoris, que colligitur ex coniecturis: vt in. l. 3 imperator. ff. de le. i. fa. et. l. nō ad ea. ff. de cō. l. et demon. Itē stenda est quātū fieri pōt interpretatio, vt euitetur absurditas, et intellectus cōtra ius: vt in. c. cum dilectus. de cōsue. et. l. ii. et quod ibi not. C. de cōdi. inser. In hoc aūt testamēto testator premiserat tres principales conditiones. Prima et principalis fuit illa: quod si quis dictorū posthumorū, s. masculorū moreretur in pupillari etate vel postea quādocunque sine filiis legitimis etc. quod vnus moriatur alteri. et si omnes morerentur, substituit Bellauitā filiā superstitem et posthumam. vel posthumas nascituras etc. Secunda conditio fuit quod si dicti posthumus et posthumi primo instituti ad lucem non venirent instituit vniuersales heredes dictā Bellauitā. et posthumas seu posthumam nascituram, ita quod vna moriatur alteri. Tertia cōditio fuit quod si dicti posthumus vel posthumi peruenirent seu peruenirent ad lucem reliquit Bellauite et posthume dotes suprascriptas in quibus heredes instituit etc. Si enim volumus verba postea in legatis adiecta adueniēte dicta conditione etc. referre ad hāc vltimā cōditionē: scilicet si posthumus vel posthumi peruenirent ad lucem etc. quod videtur fieri debere: quia conditio in dubio refertur ad proximā: vt not. glo. in. l. i. ff. de lega. prestan. facit. l. quod tradictū. ff. de cōdi. et demon. certū est legatū non deberi: quia deficit illa cōditio cū nullus posthumus peruenerit ad lucē: sed posthuma duntaxat quod ex hoc capite excludantur legatarii. Mihi tū non placet vt ad illam cōditionē debeat illa verba referri: quia sequeref absurditas et esset intellectus cōtra tacitam voluntatem testatoris: sequeref enī hoc intellectu recēto quod pater voluerit magis grauare filios masculos, quam feminas: quia in euentum masculorū relinquebat legata: secus in euentū feminarū: quod sonat in absurdum propter cōseruationē familie et agnationis. l. i. ff. de ven. inspi. et quod no. Cy. in. l. fi. C. de adul. Item esset prorsus cōtra intentionem testatoris: quia magis dilexit masculos eos primo loco instituēdo quam feminas, quas instituit in defectū masculorum: preterea sequeretur absurdum, quod voluisset aliquid relinquere in effectu filiis masculis cum mandasset in euentum dicte conditionis residuū bonorum vltra legata distribui in pauperes: quod non est verisimile. xvii. q. iiii. c. si. et in aut. si qua mulier. et ibi no. C. de sa. san. eccle. Preterea oriretur ex hoc intellectu quedam conditio contra. l. non ad ca. ff. de cōditio. et demon. etc. secundus ergo est hic intellectus. Si autem volumus illa verba conditione adueniente etc. referre ad aliam conditionem que est in medio. s. quod si posthumus, seu posthumus non nasceretur instituebat filias feminas etc. etiā sequitur absurditas: quia eo casu instituit pure filias feminas nihil eis prelegando: vnde si legata haberent hoc casu locū sequeretur quod nihil remaneret filiabus, cū mādet omnia in euētum conditionis distribui pro anima quod profecto nō est verisimile. arg. in d. c. si. xvii. q. iiii. vbi dicit tex. Qui exheredatis filiis ecclesiam instituit heredem, aliū querat qui suscipiat quam Augustinum: imo deo propitio neminem inueniet etc. Preterea hoc videtur cōtra mentē testatoris, qui post filios masculos predilexit filias feminas: vt ibi patet in substitutione: et secunda institutione. ergo non est verisimile quod voluerit eas in effectu excludere propter legatarios: cū etiam non sit verisimile quod quis voluerit alios preferre proprie soboli. quinimo improprientur verba vt propria soboles preferatur. l. cū acutissimi. C. de fideicom. et in. l. generaliter. C. de insti. et substi. Preterea si hūc intellectū habuisset testator, reliquisset filiabus saltem dotes suas sicut fecit in casu quo voluit bona peruenire ad filios masculos. Restat ergo concludere necessario vt illa verba, adueniēte dicta cōditione etc. referantur ad primā cōditionē. s. ad casum in quo posthumus seu posthumi nascerentur et morerentur sine liberis: quo casu substituit filias. Et quod sit iste intellectus capiendus probo multipliciter. Primo ex proprio significato verborū: nā enim testator in nulla parte testamenti prerit, quod relinquebat sub cōditione nisi in illa prima parte vt patet ex tenore testamenti: ergo illa verba adueniente dicta conditione etc. debent referri ad illam primā partem: verba enī expresse hoc innuunt: nec cōtraria intentio apparet: ergo a verbis non est recedendū: vt in. l. nō aliter. ff. de leg. iii. presertim hoc dicendū in dispositione idiotarū, qui nō capiunt quid sit conditio nisi exprimatur specialiter et verba debēt intelligi aliquādo grosso modo secundum qualitatē loquētis: vt legit et no. in. l. stipulatio ista. §. hec quoque. ff. ver. de obli. facit. l. labeo. de supel. leg. et c. ex literis. i. de spō. cū similibus. Preterea et secundo ex hoc intellectu nulla sequitur absurditas, cum in hoc casu filiabus reperitur prouisum de dotibus suis: vnde nō est absonū quod testator voluerit filiis masculis mortuis bona distribui in legata ad pias causas. arg. in dicta auē. si qua mulier. sed propter honorē voluit filias substitutas: et secundum hunc intellectum testator prouidit filiis masculis vt peruenientes ad lucē haberet: et omnia bona prouidit filiabus de dotibus et anime sue post mortem filiorū masculorū. Tertio hic intellectus capiendus et ceteris preferēdus est. vt euitetur omnis absurditas et iuris cōtrauentio: iuxta no. per Barto. in. l. oēs populi. ff. de iusti. et iur. et in. l. quod labeo. ff. ad carbo. et propter absonū intellectum euitandū debet fieri relatio ad remotā: vt no. in. l. si ne in agro. §. ceterum. de statu. reg. fac. et. l. non ad ca. ff. de cōdi. et demōstra. et quod no. Bar. in. l. talis scriptura. ff. de lega. i. et in. l. pretor. ff. vi bo. rap. cū similibus. cum ergo hic defecerit illa conditio: quia filii masculi nō fuerunt nati seu nascituri: ergo deficiunt illa legata. Et si dixeris quare non debētur legata hoc casu cum filie reperiantur institute sicut deberentur in alio cū sint substitute premortuis masculis, cū in omnem euentū bona veniant ad ipsas filias et paria sunt quod filii non nascātur vel quod moriantur in pupillari etate. Dico diuersitatis rationem esse: quia filiis masculis natis testator prouiderat filiabus de dotibus: adeo non mirū si voluit bona distribui in legata ad pias causas: sed eis non natis non erat prouisum filiabus de aliquo: adeo voluit bona distribui in pauperes et legata. Preterea magis quod diligit feminas quando nunquam habuit masculos quam post natiuitatem masculorum: vnde filiis masculis non natis instituit simpliciter feminas: eis vero natis secus. Cōcludo ergo quod in casu supra scripto dicta legata non debentur ex conditionis defectu. Ad secūdum dubium nunquid dictis duabus Stephane et Antonie debeatur vsusfructus bonorū di. ti testatoris. Videtur primo quod sic: quia licet per illa verba relinquo talem dominam massariā, et vsufructuariam omniū bonorū meorum ex communi consuetudine et interpretatione debeantur solum alimenta liberis heredibus institutis: vt no. gl. et doc. in. l. vxica. C. si secundo nup. tamen quando predicto modo fit legatum sub cōditione, puta si caste, et honeste vixerint etc. et hereditas peruenit ad extraneos debetur integer et plenus vsusfructus legatarii: vt plene Bar. in. l. eā cū testamento. §. si. ff. de leg. ii. cum ergo in casu nostro mortuis filiis hereditas peruenit ad non liberos testatoris. ergo debetur illis integer bonorū vsusfructus. In contrarium quod nihil debeatur facit quia predicta procedunt quando fuit legatū pure predictis verbis factum: sed in casu nostro fuit adiectū si cum filiis suis in domibus testatoris manserint: vnde cum deficiat hec vltima conditio propter mortē dictarum pupillarum: ergo nihil eis debetur nec obstat si dicatur quod per istos legatarios nō deficit: quia quo ad nullitatem relicti paria sunt quod conditio deficiat pro parte legatarii, vel casu fortuito. vt probat. C. de conditio. inser. l. si a conditione. iuncta. l. sequē. vt ibi per Bar. Ad idem quod legitur in. l. mēna. ff. de annu. lega. et in. l. caio. ff. de ali. et ciba. lega. et profecto hec pars esset verior si fuisset purū legatū vsusfructus: attamen quia in casu nostro fuit legatū cōmunem cōsuetudine et interpretatione alimētorum tantum tunc relictum fuit dum caste et honeste vixerint cū filiis

testatoris: iuxta no. in. d. l. vnica. C. si secūdo nup. ⁊ d. l. titia cum testamē to. §. si. speciale est fauore alimentorum, vt non extinguatur etiam per casum fortuitum, seu per mortē illorū cum qbus debebant habitare: satis cū est ꝙ nō deficiat per legatarios: vt est tex. expressus in. l. illis libertis. ff. de cōdi. ⁊ demōstratio. vtrobiq; hoc firmat Bar. ¶ Ex quibus cōcludo ꝙ etiā post mortē filiarū debent dictis dominabus alimēta q̄ debēt exhiberi fm̄ facultates defuncti ⁊ charitatē q̄ habuit testator in legatarios: iuxta id ꝙ plenius legit ⁊ no. in. l. penul. ff. de ali. ⁊ ciba. lega. ¶ Et p hoc deciduntur tertiū dubiū quid si dn̄a Antonia vxor testatoris transit ad secūda vota nunquid accrescat dn̄e Stephane matri testatoris: ⁊ certe dico ꝙ nō, sed solū debent alimēta sicut prius: q2 in alimētis nō hz locū ius accrescēdi, etiā si vsusfructus alicuius prediū esset relictus pro alimētis sed pars deficientis accrescit heredi seu proprietario vt est tex. valde notabilis in. l. dominus. ff. de vsufru. facit qd̄ not. l. illis libertis. ff. de conditio. ⁊ demonstra.

¶ Casus consilij sequentis.

Stāte statuto quo cauetur ꝙ vir

lucret tertiā partem dotis vxore premoriente sine filijs si vxorem duxerit ad domū, ⁊ cū ea habitauerit, vel ad habitandū iuerit cū ea ⁊c. Queritur anis qui duxerit mulierē per verba de p̄senti eamq; traduxit ad domum sue solite habitationis, ⁊ cū ea familiariter habitauerit gaudeat beneficio statuti: predicta coniuge seu sponsa decedēte in domo ipsius viri, anteq̄ matrimonium esset carnali copula consummatum.

¶ Consilium. lxxix.

1 ¶ Verba, maritus ⁊ vxor quandoq; capiuntur stricte quandoq; large, quandoq; largissime.

2 Sponsa dicitur quasi promissa.

3 Significatum debet cessare cessante ratione strictissimi significati.

Videtur Primo ꝙ non: q2 statutum facit mētionē de vxore ⁊ viro: sed appellatione vxoris ⁊ viri qñq; intelligunt illi dūtaxat, q matrimonium consummauerunt per carnalē copulam vt probatur in. c. ex publico. in fi. de conuer. coniu. tunc enim matrimonium est perfectum quo ad sui essentiam ⁊ significatum: vt in. c. debitum. ⁊ c. nuper de big. facit ꝙ no. gl. in. c. quapropter. xxvij. q. ij. Quandoq; vero intelligunt illi qui contraxerunt per verba de presenti duntaxat citra carnis copulam: vt probatur p. l. cum fuerit. ff. de condi. ⁊ demonstra. ⁊ l. ij. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. iuncta gl. in verbo, concubine. ⁊ insti. de nup. §. nuptias. ⁊ ibi bona glo. probatur etiam per multa iura canonica, quibus cauetur ꝙ solus cōsensus de presenti facit matrimonium quoad sui essentiam: ⁊ possunt illi dici maritus ⁊ vxor: vt in. c. fi. de sponsa duo. ⁊ xxvij. q. ij. sufficiat. ⁊ in c. cum initiatur. cum multis terminis ibi sequentibus. probat etiam diffinitio matrimonij: que habetur ⁊ declaratur per gloss. ea. cau. ⁊. q. in prin. ⁊ insti. de nup. in prin. vbi bonus tex. cum gl. facit etiam. c. vnicum. de voto. lib. vi. Quandoq; vero verificantur illa verba maritus ⁊ vxor in sponsis de futuro dūtaxat ex quadā benigna interpretatione: vt est

1 tex. no. in. l. non fine. C. de bonis que libe. ¶ †Ex quibus potest inferri ꝙ hec verba maritus ⁊ vxor quandoq; capiuntur stricte, ⁊ significatur illi qui matrimonium consummauerunt. Quandoq; large ⁊ notantur illi qui matrimonium per verba de presenti duntaxat contraxerunt. Quandoq; largissime, ⁊ comprehenduntur sponsus ⁊ sponsa per verba de futuro. Cum ergo in casu nostro sumus in materia penali cum statutum diminuat patrimonium mulieris. l. ij. ff. de dā. infe. no. Io. an. in. c. fi. de elec. lib. vi. item est odiosum quatenus deuiat a dispositione iuris scripti. l. si quā nihil lucrat maritus mortua vxore: vt in. c. j. ⁊ c. nuper. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ de dote post. di. resti. ⁊ de rei vxo. ac. l. vnica. §. cum autem in exactione. debēt verba strictissime interpretari vt quā minus fieri possit, recedatur a iure cōi ⁊ alter ledatur: vt in. c. j. ⁊. ij. de fil. presby. lib. vi. ⁊ l. si presca. ⁊ l. interpretatione. ff. de penis. ⁊ l. ij. §. hec autē verba. ⁊ ꝙ ibi no. ff. de neg. gest. ⁊ c. cum dilectus. de cōsue. regula odia. ⁊ regula, in penis. de regu. iur. lib. vi. cum multis similibus. Intelligatur ergo materia nostra in strictiori significato: ⁊ sic intelligitur de illis qui matrimonium consummauerunt. ¶ Sed his nō obstantibus cōtrarium arbitror in casu nostro de iure preualere: vt scz dictus vir, q contraxit per verba de p̄senti, ⁊ eā traduxit in domū suā: ⁊ cum ea familiariter habitauerit, gaudeat beneficio statuti p̄allegato. Moueor primo quia ad hanc interpretationē faciendā verba statuti non resistunt: imo omnino suadent. Requirunt enim dicti statuti verba, tria. Primo ꝙ sit vxor: scđo ꝙ sit ducta ad domū viri: tertio qđ cum ea habitauerit vel ad habitandū cū ea iuerit, que quidem verificata prorsus fuerūt, in casu nostro. Primū enim vxor est ex quo cū illa contraxit matrimonium per verba de presenti: licet illā non cognouerit: vt in iuribus superius allegatis. ⁊ iste potest dici vir istius mulieris: vt etiā probatur in euangelio, Genuit Ioseph virū Marie: ⁊ alibi Angelus. Noli timere Ioseph, accipere Mariā cōiugē tuā ⁊c. q̄ verba transsumptiue habentur in. c. Ioseph. ⁊ c. prius q̄. xxvij. q. ij. vbi aperte deciditur ꝙ ex quo interuenit consensus de p̄senti maxime secuta cōmuni habitatione possunt dici maritus ⁊ vxor: seu vir ⁊ coniux: sicut in coniugio. quod verum fuit inter beatā Mariā ⁊ Ioseph: licet nunq̄ interuenit carnalis copula vt ibi. ⁊ in. c. oē itaq;. ⁊o. causa. ⁊. q. hoc apertissime fuit de mente huius statuti in quo appellatur vxor anteq̄ ut ducatur: ⁊ sic ante secutam carnalem copulam. ar. in. c. institutū. ea. causa. ⁊. q. non enim potest dici sponsa

2 ex quo interuenit consensus de presenti. †Quia spōsa dicitur quasi promissa. dicuntur enim sponsalia a spondeo spondes qđ idem est qđ promitto promittis: vt legit ⁊ not. in. c. Nostrates. xxx. q. v. ⁊ super rubrica de sponsa. sed ex quo contractum est matrimonium nō potest dici p̄missa sed coniugata ⁊ vxor. d. l. nō fine. C. de bonis que liberis. ⁊ d. c. sufficiat. cū alijs iuribus superius allegatis. Scđo ista mulier fuit ducta ad domum. Tertio habitauit cū viro suo: lz nō fuerit cognita carnaliter: nā ad significatū huius verbi cohabitauerit non requirit carnalis copula, sed consortium cōis habitaculi: vt probatur expresse in materia nostra in. d. l. priusq̄. xxvij. q. ij. Ex quo ergo verba hāc interpretationē suportāt nec cōstat de cōtraria intentione statuentiū non est a verbis recedendū. l. non aliter. ff. de leg. tertio. ⁊ sufficit ita scriptum esse. l. prospexit. ff. qui ⁊ a qui. ⁊ c. scripsi est. vi. q. iij. quinimo, si volumus cōiecturare rationē ⁊ mentem statuentiū, nō deuiabit a suprascripta interpretatione, sed potius illā corroborabit: licet enim in dicto statuto non sit expressa aliqua ratio: tamen licitū est cōiecturare rationem naturalē que potuit mouere statuentes. ⁊ scđm illā coniecturā possumus ⁊ debemus statutū extēdere vel restringere, vt not. Bal. in. l. maximū vitiū. C. de libe. prete. et in l. scire oportet. ff. de excu. tuto. ⁊ Cy. in. l. non dubium. C. de legi. facit qđ no. Dy. in regula fi. de regu. iur. lib. vi. pro hoc tex. in. d. l. scire. §. sufficit. vbi allegatur naturalis iustitia ad coniecturandā mentem disponentis: ⁊ illa debet presumi ratio legis, qua verisimiliter fuit motus disponens: vt not. glo. in. l. tale pactum. ff. de pactis. sed ratio statuti deferentis lucrum soluto matrimonio viro ⁊ non vxori, non pōt dici qđ sit propter copulam carnalē quia hec ratio reperitur pariter in vtroq; nō autem qđo ad debitū carnale ad paria iudicatur: vt in. c. q̄to. et. c. gaudemus. de diuor. imo potius deberetur lucrū vxori, que perdidit virginitatem: que est altera dos: ⁊ multa seruitia viro impendit presertim circa sobolem vt in. l. assiduis. C. qui po. in pi. ha. nec virginitas potest amplius restitui. xxxij. q. v. paulus: nec potest coniecturari qđ fuerit propter affectionē coniugalē, seu reliquas matrimonij soluti. q2 hec ratio ēt militat in vxore: hinc est qđ lex nō vult valere pactum de lucro captando quin sit vtriq; cōiugi cōe: vt in. c. fi. de do. post di. resti. facit qđ habet, in aut. de equali. do. §. hoc igitur. ⁊ in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. nō ergo pōt assignari alia bona rō: nisi q2 maritus sustinendo onera matrimonij incurrit multa dāna: ⁊ lz ad hec supportanda habeat dotem, vt in. c. salubriter. de vsur. ⁊ l. si cōstāte. ff. so. matr. tñ vt plurimū nō sufficit dos ad hec onera: quinimo tāti fiunt sumptus in vestib9 ⁊ ornamētis ꝙ dos in illis cōsumit. Hanc rōnē posuit Bar. in. l. nō fine. palle. ⁊ Bar. in tractatu de duob9 fratribus. vbi per hanc rōnē dixit notabile verbū ꝙ si pater sustinuit onera matrimonij ipsius, ꝙ illud lucrū, ꝙ acquirit marito vigore statuti cedit patri: q2 vr̄ prouenire ꝑpter bona paterna ex qbus sustinet onera ipsius mrīmonij. ⁊ sic vides qđ nō habet respectū ad copulā: alias pater nihil lucraret q̄ qdē non reperitur in casu nostro nā vt p̄supponit in casu: vir duxit mulierem ad domū ⁊ faciebat oēs expensas sicut solet facere maritus vxori secū cohabitāti: p̄parauerat, vt audio multas vestes, ⁊ multo p̄paratoria fecerat vt cū eo postea cū solita solēnitate cōuiuioꝝ matrimoniū cōsummaret: dz ergo gaudere beneficio statuti, cū verba ⁊ mens statuti naturalis suadeant: ad idē tex. ⁊ ibi expsse tenuit Bal. in. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cleri. statutū enī nō requirit traditionē cū solēnitate: sz solū cōtētat ꝙ fuerit ducta ⁊ cū ea habitauerit: q2 p cohabitationem sustinent onera matrimonij: imo plus dicit statutū: scz sufficere ꝙ iuerit vir ad cohabitandū cū ea: q̄ v̄ba sunt multū ponderanda: innuūt enī ꝙ lz non multū cohabitauerit tñ ex quo iuit alo cū ea habitandi gaudet beneficio statuti ⁊ sic nō requirit ꝙ fecerit multas expēsas in ducēdo, vel cōmorādo: si enim maritus iuit ad habitandū cū ea nō est opus solēni traductione: ⁊ nihilominus statutū defert lucrum marito: ergo precedēs pars q̄ loquit qñ mulier ducit ad domū mariti, vt cū eo habitet, dz intelligi etiā sine solēni traductiōe: ꝙ tenet enim statutū de effectu, ⁊ nō curat de mō: hec vltima cōsideratio est p̄fecto optima in fauorem viri. nā ratio statuti dz esse vniformis. c. maiores. de baptismo. cū similibus. Nō obstat motiuū supra in ꝯtrariū formatū procedit enim quando queritur de matrimonio ꝑpter suam perfectam significationem: quo casu intelligi debet de consummato: quia tūc habet suum perfectū significatum vt in iuribus ibi allegatis: secus quando fit mentio de matrimonio seu de marito ⁊ vxore ad aliud finē vt contingit in casu nostro: tunc enim verba accipiuntur improprie: quia

3 non subest ratio capiendi illud strictissimum significatum. †Nam cessante ratione illius strictissimi significati, debet cessare illud significatum. c. cum cessante. de appel. cū similibus. at in casu nostro non fit mētio de marito ⁊ vxore propter significatum perfectum matrimonij: sed propter onera matrimonij: vt predixi.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus in effectu cōtingēs super

quo qd ius postulet, q̄rit, talis est. Quidā Angeletus hebreus cōuenit cū magnifico cōi Florētie p certa pecuniarū q̄titate annuatim dicto cōi

Florentie

Florentie soluēda: vt possit ipse, suiq; filii, et heredes, famuli, factores, ac locū habere pręstitū, et illū exercere in terra collis pro tēpore quinq; annorū. Itē q̄ liceret dicto Angeleto suos socios nolare infra certū tp̄s in capitulis cōtētū. Demū anteq̄ socios nolaret, dict⁹ Angeletus vita functus est, querit̄ an liceat heredib⁹ dicti Angeleti socios nolare, cū sint infra tp̄s quo liceret dicto Angeleto, si viueret, nominare.

¶ Consilium.lxxx.

1 Venditio nec locatio non constat si pretium seu merces fuit reposita in arbitrio tertij.
2 Testator si dixit, instituo talē hr̄dē sub ɔdōnib⁹ infra scriptis, si postea nullā cōdōnē expressit, vȝ heredis institutio, ac si pure fuisset facta.
3 Arbitriū si apponitur rei substantiate defi.iente arbitrio, non expirat id quod principaliter agitur.
4 Iudicium heredis non est iudicium defuncti.
5 Regula q̄ omnis pactio, siue cōsistat in dando, siue in faciendo, siue sit mista transit in heredem ne iudicium defuncti per varias simultates corruat, quomodo intelligatur.

PRo decisione presentis materie duo sunt p̄ncipaliter examinanda. Primū nunquid per mortem dicti Angeleti ante nominationem sociorum factam dictus contractus penitus corruerit, vt hinc inde nulla remanserit obligatio. Secundo presupposito q̄ principalis cōtractus cū dicto Angeleto initus manserit, et transiuerit in heredes ipsius Angeleti, an liceat ipsis heredib⁹, socios iuxta pacta et capitula conuenta nominare: et hoc infra tempus quo licuisset dicto Angeleto illos nominare. ¶ Uenio iuxta ordinem ad primum et videtur q̄ per dicti Angeleti mortem dictus contractus penitus sit annullatus. per. l. fina. C. de contrahen. emp. et. l. si merces. in prin. ff. locati.
1 in quibus iuribus patet † q̄ nec venditio nec locatio constat, si pretiū seu merces fuit reposita in arbitrio tertū illo nolente, aut nō valēte suum arbitrium, et iudicium declarare: quasi locatio vel vēditio sit facta sine mercede, seu pretio, sine quibus talis contractus consistere nō potest. institu. de empt. et venditio. §. pretium. Sed in casu nostro mortu⁹ est dictus Angeletus, qui debebat socios nominare, sine q̄bus contractus non videtur consistere: ergo dictus contractus prorsus corruit. ¶ Sȝ his non obstantib⁹ cōtrariū arbitror firmiter de iure preualere. Moueor principaliter: q̄ in casu nostro contractus fuit firmus in persona dicti Angeleti, qui erat principalis in conuentione illa. vt clare colligit̄ ex tenore dictorū capitulorū: ipse enim p se et suis heredib⁹ se obligauit firmiter ad solutionē annuatim faciendā dicto cōi Florētie: et voluit q̄ illa capitula inita cū factore suo seruarent̄ p se, et suis heredibus. Itē clarius colligit̄ ex alio capitulo quo cauetur, q̄ non lȝ dicto Angeleto socios noiare: nisi vsq; ad certum tp̄s: et sic eo non nominante remanebat cōtractus validus p eo, obstarat, et suis heredib⁹. Cū ergo contractus habuerit sua substantialia in persona dicti Angeleti: licet aliqua accidētalia circunferentia essent per dictū Angeletū infra certum tp̄s exprimenda: nō debet irritari cōtractus, si illa accidētalia nō interuenirant. i. si socios non nominauerit. hoc videtur optime in simili
2 probari in. l. penul. C. de insti. et subst. vbi patet, † q̄ si testator dixit, instituo talē heredē sub cōditionibus infrascriptis: postea tū nullam cōditionē expressit, pinde vȝ heredis institutio, ac si pure fuisset facta: hoc etiā per illum tex. fuit generaliter de mēte Bal. in. l. si. C. cōia de leg. vbi
3 voluit, † q̄ si arbitriū apponit̄ rei substantiate. i. perfecte puta in accessorijs. deficiente arbitrio non expirat id, q̄ principaliter agitur: ad q̄ etiā facit. l. officio. ff. de cōtrahen. emptio. secus si apponitur rei substātiāde. i. cōtractui faciendo: quo casu pcedit contrariū. §. formarū: nam sine pretio nō potest dici emptio, nec locatio: vt in iuribus palleg atis: merito per mortem illius qui habebat arbitrari substantiali contractu, expirat ɔtractus: quia hoc casu a persona arbitrante non recedit. l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. sed in casu nostro secus est: q̄ socij nō erant de substātia illius cōtractus, cū dictus Angeletus se principaliter obligasset, et sociorū nominatio fuit posita in optione sua: vñ viuens potuisset aliquē nominare cōtractu in suo robore permanēte: vt clare colligit̄ ex dictis capitulis: cōcludo ergo quo ad primū q̄ contractus ille remāsit validus, et trāsiuit in heredes Angeleti, cū p se et suis heredibus conuenisset. Idē etiā fuisset si expresse nō fecisset de heredibus mentionē: quia regulariter ois contractus transit in heredē actiue et passiue: licet de eis nō fuerit cautū: vt in. l. veteris. C. de cōtrahē. et cōmit. stip. et. l. si pactū. ff. de proba. cū si. ¶ Circa scdm magis dubitabile an potestas nominādi socios trāsiuit in heredes dicti Angeleti, ex quo cōtractus principalis in eos trāsit. Uidetur primo q̄ nō: quia cū illa nominatio dependeret a iudicio, et voluntate dicti Angeleti, nō potest transire in heredē: quia heres nō potest interpretari voluntatē et iudiciū defuncti: vt no. glo. in. l. idē pōponius scribit. §. si frumentū. ff.
4 de rei ven. et. l. inter stipulan̄tē. §. i. ff. de ver. obli. Probat̄ ratione † nam iudiciū heredis nō est defuncti, cum sit magna inter eos differentia. l. si nō sortem. §. libert⁹. ff. de cōdi. indebi. et. l. inter artifices. ff. de sol. Hinc est q̄ cōiter dicūt doctores, q̄ vbicūq; aliqd inhibet̄ mere p̄sone cōtrahentis, illud nō transit in heredē: vt no. Bar. in. l. ea. ff. de verb. oblig. et in. l. si decesserit. ff. qui satisda. cogā. pbatur in. l. vnica. §. ne aut. de cad. tollē. Sed cōtrariā sniam arbitror in casu nostro de iure veriorē. Moueor principaliter per. l. veteris. C. de cōtrahen. et cōmi. sti. vbi datur re
5 gula. † q̄ ois pactio siue cōsistat in dādo, siue in faciēdo, siue sit mista, transit in heredē, ne iudicium defuncti per varias simultates corruat: et est de mente illius tex. q̄ omne id q̄ cōmode pōt adimpleri p heredē sicut per defunctū, transit in heredē. sicut ex quo cōtractus et facultas exercendi prestū trāsit in heredē: vt supra dictū est presupposita validitate cōtractus. ergo et potestas ɔhendi societatē, et per cōsequēs socios nominādi: non enim apparet quare hoc debeat magis cōuenire dicto Angeleto defuncto, q̄ suo heredi: p hoc facit theorica Bar. in. l. si qs arbitratu. ff. de ver. ob. in illa q̄one, an cōpromissum factū tanq̄ in arbitrū transeat in heredē: cum alias factū tanq̄ in arbitrū nō transiret: vt in. c. fin. de arb. et in. l. diē pferre. § i. ff. eo. Et cōcludit q̄ aut assumit̄ arbiter sup cōtractu celebrando, et nō trāsit. sicut dicit̄ in arbitrio: aut assumit̄ sup iam celebrato, puta sup accessorijs: et tunc sicut contract⁹ ipse transit in heredē ita et idem cōpromissum ratione accessorū ar. in. l. fundi venditor. ff. de cōtrah. emp. et in. c. si sup gratia. de offi. dele. lib. vi. Itē dicendū in simili, q̄ cū nominatio sociorū veniat accessorie ad cōtractū principalē, qui transit in heredē, de ipsa nominatio trāsire q̄ videt̄ expresse de mēte Bal. post Bar. in. d. l. si. C. cōia de legat. vbi volunt, q̄ ex quo cōtractus nō corruit, deficiente arbitrio: q̄ arbitriū versat̄ circa accidētalia potest suppleri q̄ ipsi contractui deest. Preterea ad hanc sniam add. eo theorica Bar. in. l. si quis a filio. §. si. ff. de leg. i. vbi aperte limitat illā regulam vulgarē: q̄ heres nō potest interpretari voluntatē et iudicium defuncti, vt habeat locū, quando ex illa interpretatione reus venit condēnandus, seu posset dānum pati, vt tolleretur alteri defensio: q̄bus casibus dicunt̄ procedere cōtraria: secus autē vbi ex illa declaratione nemo venit cōdēnandus, vel dānificādus: sȝ forte: posset p interpretationē restringi lucrum, vt optime probat̄ in. d. l. si quis a filio. vbi aperte colligitur q̄ si defunct⁹ legauit alicui Stichū seruum, et nō apparet de quo Sticho senserit, cum plures haberet seruos eiusdē nominis: declaratio pertinet ad heredē: qui declarādo pōt restringere lucrū legatarij: quia forte testator sensit de meliori, et heres poterit eligere mediocrē seu viliorem. Si ergo heres declarat voluntatem defuncti vbi pōt alter aliquale interesse ptendere. puta circa maius lucrū, ergo forti⁹ debet in casu nostro heres dicti Angeleti posse declarare socios suos: cū nullum interesse possit inter voluntatē defuncti et heredis cōmunitas Florentie ptēdere. Ad idē facit optime. l. si. C. cōmunia de leg. i. prealle. vbi si testator legauit alicui vnum seruū: et dedit optionem tertio, si ille nō vult, aut nō potest, quia mortuus est, eligere, deuoluitur potestas eligendi ad ipsum legatariū, de cui⁹ cōmodo principaliter agit̄ ita dicamus in pposito q̄ si defunctus Angeletus nō valeat socios nominare, debet potestas cōtrahendi societatē, et socios nominādi transire in heredē, ad quē transit dictus contract⁹ principalis et ipsius cōmoditas: nec debet quis admitti ad contradicēdum q̄ sibi non prodest, et alteri nocere intendit. l. prima §. deniq;. ff. de aqua plu. arcē. et heres et defunctus censent̄ eadem persona. in aut. de iureiurā. presta. ab his. maxime cum filius est heres. l. fina. C. de impube. et aliis substi. et. xxxv. q̄. ix. c. contradicimus. §. hac authoritate. nec ob. si dicatur q̄ saltem debet adiri bonus vir. i. iudex, vt socios declaret: non autem debet heres declarare: vt. d. l. officio. ff. de contrah. emp. et. l. dominum. eo. tit. quia dico illud procedere quando qs arbitraretur ad commodum proprium, et in alterius preiudicium: q̄ in casu nostro cessat: tū quia non agitur de preiudicio cōmunitatis Florētie: tū q̄ in casu nostro non tertius, sed ipse Angeletus habebat nominare. vñ sicut defunctus poterat noiare: et ita ipse heres debet posse. Absurdum enim esset q̄ iudex deberet nominare socios, cum socij eligunt ur ex spontanea voluntate, adeo q̄ nemo potest suis heredibus imponere, vt certos socios habeant. §. nemo potest. et. l. adeo. et. l. cū duobus. §. idem respondit. ff. pro socio.

¶ Casus consilij sequentis.

Ex themate mihi narrato tria in effectu dubia veniūt discurrenda ad clarā facti decisionē. ¶ Primum nunquid dictus ser Stephanus debuerit seu potuerit sepeliri in loco sacro, cum diceret̄ fenerator per publicam famam, ac etiā de fenore pbari potest per testes quibus fuit feneratū. ¶ Scdm, presupposito q̄ non debuerit in loco sacro sepeliri: an debeat nunc exhumari: et de loco sacro procul abijci, si probari potest eum fuisse vsurariū in vita, modo predicto. ¶ Tertiū dubium, ad cuius instantiā, seu accusationem, vel processum poterit ista exhumatio fieri.

¶ Consilium.lxxxi.

1 Fama cum alijs adminiculis sufficit ad probandum quem vsurarium manifestum.
2 Possessio diuturna ad hoc vt probetur, non obstat si vnus testis dicat de vno tempore, alius de alio.
3 Mulier palam dicit̄ questū facere: licet in publico se non prostituerit sed in domo sua, vel alterius cuilibet indifferenter postulanti.
4 Ep̄s potest exercere penas lateranē. concilij contra vsurarios.
5 Legatus etiam cardinalis non potest dispensare contra concilium.

Videtur q dictus ser Stephanus licite potuerit in
sacro sepeliri: quia iura excludũt ab eccle-
siastica sepultura manifestos vsurarios dictarat: vt in.c.quia
in omnibus, de vsur, et cle. cos. de sepul. ser Stephanus nõ
probatur qd fuerit manifestus vsurarius, siue capiamus manifestum,
pro notorio: siue in sua propria specie prout differt a notorio: nã iste non
potest probari vsurarius, nisi per famam, que non inducit notoriũ, nec
manifestũ: vt plene no. in.c. vestra. de coha. cle. et mu. et in.c. cum in dio-
ceñ. de vsur. vbi expresse patet q sola fama non sufficit vt quis dicatur
manifestus vsurarius: et idem qd not. Barto. in.l. de minore. §. tormẽ-
ta. ff. de questio. nec testes quibus dicitur fuisse feneratũ probant illũ
vsurarium manifestum quia in proprio facto deponũt: ergo non de-
bet eis dari fides: quia licet contra se quis possit testificari: pro se tamẽ
minime. xiiij. q. v. in princi. et in.l. nullus. ff. de testi. et iiij. q. i. §. nullus. tum
qui sunt singulares in dictis eorum, cum quilibet deponat sibi fuisse fe-
neratum: singulares autem testes non probant: vt in.c. cum dilectus.
de elec. et in.c. tam litteris. de testi. cũ similibus. et presertim non probãt
qualitatem manifesti cum ipsis singulariter adhibitis fenus fuerit ex-
ercitatum: manifestum enim resultat ex actibus palã et publice gestis:
vt in.c. j. de postu. prela. et no. in. d.c. vestra. ¶ Sed his nõ obstantibus
2nã sententiã dico de iure mero preualere. Et primo de hoc arbitror
1 esse casum expressum in. d.c. cũ in dioceñ. de vsur. vbi clare liquet, qd † fa-
ma cum alijs adminiculis sufficit ad probandum quẽ vsurariũ manu-
festum, vt excludatur ab ecclesiastica sepultura. et idem ibi glo. et Ioan.
an. satis sentit in gl. sua in.c. j. de vsuris. lib. vi. in verbo, manifestos. in
fine. sequitur Ang. de perusio in quadam sua disputatione: que incipit,
astensis miles. et Fede. de senis consi. lxv. vbi dicit solam famã sufficere
cum quibusdã adminiculis, cum agitur, vt vsurarius arceatur a sepul-
tura ecclesiastica: et vt remoueatur a communione altaris: et vt nõ reci-
piantur ab eo oblationes: et sic quo ad penas contentas in cõcilio gene-
rali: de quo in c. quia in omnibus. de vsu. ad illud enim concilium se re-
fert in. d.c. cũ in dioceñ. Sed in casu nostro cõcurrit primo fama publi-
ca, vt presupponit in facto. Itẽ dictũ multorũ testiũ, quibus fuit fene-
ratum, qd negari non potest, quin faciãt in casu nostro adminicula, cũ
nõ agatur de ipsorũ cõmodo: sed solũ de pena spũali. vnde sic deponũt
legatarij pro validitate testamẽti, cũ principaliter non agatur de eorũ
cõmodo: licet secũdario redũdet ad eorũ cõmodum: vt insti. de testa. §.
legatarij. facit. l. dictãtibus. C. e. et qd no. in.c. j. de testi. et doc. in.c. insuper.
eo. tit. ita fortius potuerũt isti deponere ad probandũ illum vsurariũ:
presertim cum solũ nunc agatur ad penam spiritualẽ: nec agit principali-
ter vel secũdario de eorũ cõmodo: quinimo voluit dñs Angel. de perusio
in dicta disputatione, q vbi solũ agitur ad probandũ quem manifestum
vsurariũ, testes quibus fuit feneratũ, plene probãt, ex quo non agitur
de eorũ commodo principaliter, et sic non deponũt in facto proprio: nec
obstat q sint singulares: quia nõ possunt dici singulares, cũ agit de pro-
bando aliquo vniuersali habẽte in se plura particularia, si testes singu-
lariter deponant de actibus particularibus: sicut in simili dicit gl. sin-
2 gularis in. l. ob carmẽ. ff. de testi. que dicit, † qd cũ probanda est posses-
sio diuturna: non obstat, si vnus testis dicat de vno tpe, et alius de alio: quia
ex dictis eorũ resultat totũ, de quo querit, et facit qd in simili no. Inn.
in.c. qualiter et quãdo. ij. de accu. et quicquid sit de dicto Ang. an plene
probẽt isti testes: quia nũc disputare nõ intendo: illud tñ verissimum et
absolutũ est, qd saltẽ adminiculantur plurimũ: ergo cum fama publica
plene probent illũ ser Stephanũ fuisse manifestum vsurarium, saltem
quoad penas speciales predictas: cum agatur de modico iudicio: et ex-
pedit animabus ipsorũ vsurariorum, et aliorum, vt facilius arceantur.
Preterea qd dictus ser Stephanus fuerit manifestus vsurarius probat
expresse per authoritatẽ Bar. i. l. ij. ff. de fur. et Ang. in dicta disputatio-
ne, astensis miles. dicit enim Bart. quẽ sequitur Ang. q eo ipso efficit
vsurarius manifestus, qd indifferenter quis in camera sua mutuet sub
vsuris omnibus postulantibus: licet nullũ erexerit altare ad fenerãdũ:
3 pro hoc. l. palam. ff. de ritu nup. vbi patet, q † mulier palam dicitur que-
stum facere, licet in publico se nõ prostituerit, sed in domo sua, vel alte-
rius, cuilibet indifferẽter postulanti. et qd plus est sufficit scdm eos hec
probatio ad reddendũ testamẽtũ nullũ absq alia cõfessione, et publica-
tione per epm fienda: q autẽ mutuauerit oibus indifferenter venientị-
bus et postulantibus poterit probari per illos quibus fuit feneratũ se-
cũdũ Ang. ¶ Preterea et tertio q dictus ser Stephanus fuerit publi-
cus vsurarius, facit authoritas Bal. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. dicens eũ
intelligendũ esse manifestũ vsurarium de quo est cõis opinio, q sit ma-
nifestus vsurarius dũmodo per duos aut tres probetur, qd fuerit vsura-
rius, et recte loquitur: nã ex his resultat proprie manifestũ in specie sua,
qd iura contra vsurarios requirunt: nõ enim iura requirunt factũ no-
torium: sed manifestũ: nec subest causa improprijandi seu restringendi
illud verbũ, cum fuerit in fauorẽ vsurariorum: qd nõ est dicẽdũ: verba
enim sunt in proprio significato intelligenda: ex quo nõ cõstat de con-
traria intentione. vt in.c. si de verb. sig. et in. l. nõ aliter. ff. de lega. iij. Ex
quibus omnibus aperte cõcludit qd per dictas probationes dictus ser
Stephanus debuit dici manifestus vsurarius: et per cõsequẽs nõ debuit
sepeliri in sepultura ecclesiastica, vt in iuribus allegatis. ¶ Ex his
infertur ad scdm dubiũ nunquid debeat nunc inde exhumari factis pdi-
ctis probationibus. Videtur primo qd non: quia post mortẽ non potest
quis regulariter accusari nisi saltẽ crimen defuncti fuerit euidẽs, ita q
nulla alia exigatur probatio: vt no. glo. et clarius post eã Archi. lxxxvij.
distin. c. ij. facit qd no. xiij. q. ij. vsura. Crimina enim morte extinguunt,
et relicti sunt defuncti de iudi. dist. xxiij. quorũdam. et xxxij. distinc. eru-
bescant. cum simil. Preterea corpus istius ser Stephani fuit seque-
stratum ob hanc causam feneraticiã per cõm loci: et demum fuit facta per
eundẽ relaxatio: ergo nõ debet amplius de hoc discuti: tum quia de facto
vnius hominis sepius querendum non est: vt in. l. licet. ff. nau. cau. sta.
et no. in.c. de his. de accu. videlicet qd episcopus relaxãdo interdictũ vi-
det fuisse interlocutus, q iste nõ fuerat vsurarius. et sic transit per lapsum
decẽdij in rem iudicatã: vt in cle. sicut. de ap. facit. c. cũ dilectus. de elect.
cum similibus. ¶ Sed hec predicta videantur obstare, tamen in contra-
rium se habet veritas. Et primo videt tex. in. d.c. cũ in dioceñ. de vsur.
4 vbi habet, † qd eps potest exercere penas lateraũ. conciliũ contra vsura-
rios de quibus cõstet per famã, et alia argumẽta. Et inter ceteras penas
lateranẽ. conciliũ est, vt nõ admittantur ad ecclesiasticã sepulturã: vt in
d.c. quia in omnibus. sed contra dictum ser Stephanum erat publica
fama. Itẽ alia plurima argumẽta, vt patet per dicta illorũ quibus fue-
rat feneratũ, seu alia: ergo nõ debuit sepeliri in ecclesiastica sepultura.
Preterea euidens est de quo constat per coniecturas: vt in. l. licet impe-
rator. ff. de leg. j. facit. c. ad nostrã. de emptio. et ven. sed cõtra dictũ ser
Stephanum erant predicte vrgentes cõiecture: ergo satis peccatũ suũ
erat euidens: possunt ergo probationes recipi de predictis nõ ad publi-
candũ nunc peccatum: sed ad faciendum fidẽ q peccatũ erat tũc mani-
festum: et per consequens qd nõ debuit sepeliri in cemitero. Preterea
decedens in peccato mortali nõ debet habere sepulturã ecclesiasticam
in.c. si. iuncta gl. lxxxviij. distin. idẽ not. glos. in.c. ex parte. de sepul. et in
c. ij. et c. cum ad monasterium. de statu regu. et in.c. quia in omnibus. de
vsur. Iste autẽ ser Stephanus decessit in peccato mortali: ex quo non
mãdauit vsuras restitui, ergo nõ debuit sepeliri in cemiterio ecclesia-
stico: et si de facto sepultus fuit, debet inde exhumari, si possunt sua os-
sa discerni ab ossibus fidelium vt in.c. sacris. de sepul. et in vsurario de
facto sepulto qd debeat exhumari, tenet gl. in cle. cos. de sepul. in verb.
eis a quibus. et idẽ ibi Paul. et Io. de lig. Non obstãt cõtraria: quia proce-
dunt in peccato occulto: sed istud non potest dici occultum: sed manife-
stum, ex quo contra illum erat publica fama cum alijs argumentis: fa-
cit. c. tua. et qd ibi no. de coha. cle. et mul. Non obstat scdm, quia eps illã
relaxationẽ fecit sine cause cognitione, et ad preces amicorum illius dicti
ser Stephani. Itẽ factum extraiudiciale non transit in rem iudicatã:
vt in.c. cõcertationi. de appel. li. vi. maxime quando fit sine cause cogni-
tione: vt not. glo. et Inno. in.c. ex parte. j. de verbo. signifi. et qd male fa-
ctum est, potest ille idẽ qui fecit corrigere, ex quo nõ poterat in illo fa-
cto dispẽsare: iuxta theoricã Hosti. in.c. diuersis fallacijs. de cleri. cõiu-
ga. facit. c. qualiter et quando. primo. de accu. et c. nosti. de elec. maxime
qñ hoc facit publica authoritate, sicut eps in casu nostro: iuxta no. in.c.
si quis presbyterorũ. de reb. eccle. non aliená. nõ enim poterat episcopus
dispensare contra concilium, de quo in. d.c. quia in omnibus. ar. clemẽ.
ne romani. de elec. per text. iuncta glo. in.c. dilectus. j. de preb. et c. dile-
5 cto. eo. tit. in quibus patet, † qd regulariter etiam legatus cardinalis
non potest dispensare contra cõcilium. Et hoc de secundo. Quoad ter-
tium et vltimum breuiter dico episcopũ posse ex officio suo facta sibi fi-
de de fama, et alijs argumentis, facere exhumari. per tex. expressum in
d.c. cum in dioceñ. Item puto quod quilibet bonus christianus pote-
rit hoc denunciare episcopo, et petere vt debeat exhumari, cum cuiusli-
bet boni christiani intersit, vt sacra notissima tractentur: et vt alij hoc
terrore pauefacti desistant, ab hoc nefandissimo crimine. argu. in.c. si. q
ma. accu. pos. et in.c. preterea. ij. et cap. cum in dioceñ. de spon. et ij. qd. i. si
peccauerit. Preterea ius publicum consistit in sacris. j. distinc. ius pu-
blicum. Vltimo etiam dico quod hec dictus ser Stephanus non mã-
dauerit vsuras restitui, nihilominus possunt heredes sui compelli vt
restituãt vsuras per defunctum extortas: sicut enim ipse obligatur ad
restituendum, toto titulo de vsur, et heres qui succedit in locum defun-
cti, siue sit filius, siue extraneus vt est text. apertus in.c. tua. de vsur. et
maxime hoc procedit tenendo qd vsure repetantur per condictionẽ in-
debiti. qd tenet glo. in.c. si episcopum. xvj. q. vj. et in.c. michael. de vsur.

¶ Consilium. lxxij.

1 Creditor non tenetur de leuissima culpa: seu de casu fortuito.
2 Culpa leuissima que dicatur, que leuis, que lata.

Illud de iure queritur an heres quõdam Angeleti hebrei prestatoris teneat
ad amendam damni, si quod contingat in rebus apud eum
pignoratis: et hoc tã inspectis capitulis, et pactis initis in-
ter dictum Angeletum. et commune Senarũ, quam iuris cõmunis cẽsura,
et profecto ex capitulis et pactis antedictis non põt sup hoc aliqua de-
cisio sumi cum sup hoc articulo minime disponant, recurrẽdũ est ergo
ad iuris cõmunis dispositionẽ, cui etiã iudei subijciuntur; vt in. l. iudei.

et. l. si qua

1 z.l.si quis.C.de iudicis. de iure vero cōi indubitati iuris est creditorem non teneri sine pignus perditum sit, sine deterioratū nisi de dolo lata z leui culpa: de leuissima autem seu de casu fortuito non tenetur creditor vt probatur in.l.§.z.l.quod fortuitis.z.l.si creditor.z.l.si nullam.z.l.creditor.C.de pig.act.z in.l.si seruos.ff.co.z insti.quib.mo.re contrahitur obli.l.fin.z in.l.contractus.ff.de regu.iur.cum multis aliis similibus. Si ergo dolo z lata culpa seu leui ipsius creditoris pignus est perditum vel deterioratum tenetur ipse creditor debitori ad interesse: vt in iuribus legif.z no.secus si periit vel deterioratum est pignus casu fortuito vel leuissima culpa: non autē tenetur creditor de leuissima culpa: quia contractus iste sit gratia vtriusq̃.s.creditoris: vt legitur z notatur in.d.§.si.insti.qui.mo.re contrahi.obli.z in.d.l.cōtract⁹. ¶ Sed circa predicta potest principaliter dubitari de duobus. Primo cui incumbat onus probandi an pignus perierit vel fuerit deterioratum cū culpa vel sine. Secundo quia supradictum est creditorem nō teneri de
2 leuissima culpa, sed de leui vel lata. † Videndum est que dicatur leuissima culpa que leuis z lata. Circa primū cui.s.incumbat onus probandi opiniones sunt: vt plene notatur per gl.z doc.in.l.si creditor.C.de pig.act.z in.l.si quis ex argentariis.§.penul.ff.de eden. Et non insistendo in op.contrariis: communis z vera sententia est q̃ amissio seu perditio semper debet probari per ipsum creditorem, qui casum alleg.z q̃ sine culpa sua perdiderit sienda est hec distinctio. Quidam sunt casus qui de facili non contingunt sine culpa: vt furtum, vel incēdiū, z in istis debet creditor probare q̃ sine culpa sua perdiderit. Quidā sunt casus verisimiliter separati a culpa: vt puta incursus hostium: z tunc satis est probare casum, cum per illum verisimiliter excludatur culpa.z ita cōcordando opi.contrarias dixit Bar.z bene in.d.l.si creditor. Qualiter autem probetur casus dicendum est q̃ quidam sunt casus multum manifesti vt ruina, incendium, vis hostium, z similes: z isti probantur manifeste. Quidam sunt casus fortuiti clandestini z occulti vt furtū: z tunc probatio fit per cōiecturas: vt quia ostium reperitur ruptum z famulus aufugit: z similia.ar.l.non omne.§.a barbaris.ff.de re mil. ita cōcludit Bar.z bene in.d.l.si quis ex argentariis.z fuit de mente doctorum in.d.l.si creditor.z eandem distinctionem puto fore siendam quādo contingit damnum in rebus pignoratis: debet enim creditor probare aperte vel presumptiue q̃ sine culpa sua saltem leui contigerit deterioratio. Ad predicta addo vnum no.modum probandi deteriorationem qui eliciatur ex tex.z ibi no.per Bar.in.l.iij.C. de priuilegio.lib.j.l. vt sufficiat probare q̃ in tanto tempore debent posse esse corrupte tot ex illis supellectibus, vel de illis rebus.arg.in.l.si.ff.de ali.pu. prestan.nam multe res sunt que solo tractu temporis solent deteriorari quātumcunq; diligenter custodiantur vt foderature z similia. Circa secūdum.s.que sit, lata leuis, z leuissima culpa licet multa scribantur: vt not.in.l.quod nerua.ff.depositi.tamen sequendo ibi Bar.cuius dicta communiter approbantur dicendum est q̃ lata culpa est deuiatio in incircūspecta ab ea diligentia quam cōiter adhibēt homines qui sunt eiusdē conditionis z professionis: leuis vero culpa est deuiatio incircūspecta ab ea diligentia quam adhibent homines diligentes z qui sunt eiusdem conditionis z professionis: leuissima vero culpa est deuiatio incircumspecta ab ea diligentia quā adhibent homines diligentes z diligentissimi eiusdem conditionis z professionis: que omnia sunt declarāda: vt plene not.in.d.l.quod nerua.ad propositū tamē breuiter dicendum satis esse creditori prestatori q̃ adhibuerit in rebus pignoratis illā diligentiam quā solent adhibere homines diligentes eiusdem cōditionis z professionis: non autem tenetur, si non adhibuit eam diligentiam quā solent adhibere homines diligētissimi eiusdē cōditiōis z pfessiōis.

¶ Casus consilij sequentis

Disponente statuto terre Collis

q̃ quilibet transiens per territorium dicte terre cum animalibus seu aliis rebus de quibus debeat solui gabella teneatur ibi certum quid nomine gabelle seu vectigalis soluere: z gabellam fraudans incidit in certam penam eodem statuto comprehensam. ¶ Accidit nouissimis diebus q̃ quidam forensis cum certis porcis trāsitum habuit per viā z cōmune territorium dicte terre Collis z sancti Geminiani, z tandē diuertit ad territoriū sancti Geminiani z ibidem soluit gabellam. allegatur per homines terre collis q̃ dictus forensis commisit gabellā fraudauit: quia trāsiuit per illam viam publicam que erat de territorio dicte terre sancti Geminiani nullam soluit gabellam: Replicatur per dictum forensem q̃ non tenebatur ibi soluere gabellam ex quo non declinauit ad proprium z singulare territorium ipsorū: sed transiuit duntaxat per illam viam publicam que est de territorio vtriusq; terre: scilicet Collis z sancti Geminiani. Queritur quid iuris.

¶ Consilium.lxxxiij.

1 ¶ Commune dicitur meum non proprie sed per fictionem.
2 Verbum suum est ambiguum.
3 Nullus citra principem potest imponere vectigalia de iure communi.

Videtur primo quod vectigal z gabellā tenebat forēsis pdict⁹ soluere i dicta terra Collis: q̃ disponit dicte terre statutum iam antiquū, vt transiens per territoriū dicte terre teneatur soluere gabellā de rebus inuectis: sed territorium cōe potest dici propriū: vt in.l.serui electione.§.i.ff de leg.i.sacit.l.si domus.§.si.ff.e.ti.ergo tenebatur transiens per territorium cōe soluere. ¶ Sed his minime obstantibus diuersam sententiam arbitror omnino veriorem: inducor ad hanc sententiam ex duplici capite. Primo ex defectu voluntatis: volūtatis autē defectus colligitur ex verbis statuti, per que alio non apparente colligitur voluntas disponētium: vt in l.non aliter ff de lega.iij.z l.labeo de supelle. leg.z c.si.de verbo. signi. cum similibus. Cū enim verba statuti disponant de transeunte seu intrante territorium terre Collis, z nil dicant de territorio cum alia terra cōmuni euidenter colligitur q̃ voluerunt disponere de gabella soluenda in proprio territorio, z non in cōmuni. consequentia dilucide probatur ex eo: quia illud quod est cōmune non potest dici meū proprie sumpto vocabulo: quia illa verba statuti, territorium terre Collis, comprehēdunt territorium proprium dicte terre Collis: quia ille genitiuus terre Collis, denotat dominiū, sicut hoc pronomen meū z tuū: vt not.in.c.i.
1 de postu.prela.z in.l.quintus.ff.de auro z argē lega. † id autem q̃ est cōmune dicitur meum nō proprie, vt dixi: sed per fictionem: vt no glo. in.l.id q̃ nostrum.ff.de reg.iur.z Bar.in.l.serui electione.in si.preallegata. videtur tex.in l.illud.ff.de ritu nup.z in.c.si ergo.licet glo. aliud sentiat z minus bene: quia debet intelligi secūdum predicta.z no Bart.in.d.l.serui electione.z facit p hoc tex.bonus in.l.pupillus.in fin.ff.de verb.
2 significa.vbi dicitur, † q̃ verbum suum.est ambiguum z dubium: quia pōt referri ad totū, z ad partē z ideo cōsuluit ibi iurisconsultus, q̃ is qui iurat suum non esse a ⁴diciat in iuramento: nec sibi cōmune esse: quasi in illo iuramento non veniret cōmune: cum in iuramēto debeat fieri stricta interpretatio, ne quis incidat in periurium: vt no.in.c.penul. de iureiuran.ergo idem z fortius dicēdū in casu nostro q̃ est odiosus tanq̃ contra ius, z alteri preiudicialis: vt in regula odia z regu.in penis. de reg.iu.lib.vi.z l.si preses.z l.interpretatione.ff.de penis.z secūdum predicta intelligenda est etiam glo.in.c.presenti. de preben. lib.vi. sed in statutis maxime exorbitantibus a iure cōmuni, sicut sunt ista de vectigalibus soluendis: iuxta id q̃ legitur z not.in l.vectigalia.ff.de vectiga. z.c.super quibusdā.de verbo.signi. non habet locū sensus improprius z fictus: sed verba debent intelligi proprie z stricte: vt in.l.si quis.C. de inoffi testa.z.l.iij.§.hec autē verba ff de neg ge.z in.c.nostra. de iniuriis.per Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.z iur. Ioan.an.in reg.pro possessore.de reg.iur.lib.vi.in mercu.ergo dictum statutum non debet trahi ad territorium quod est cōmune terre Collis z sancti Geminiani, vel alteri cuicūq;.z per cōsequens deficit in hoc casu voluntas statuentiū, ergo cessare debet statutū de sent.excōmu.c.a nobis. ¶ Secūdo probatur premissa cōclusio ex potestatis defectu: ex quo enim territoriū est cōmune, nō posset terra Collis etiam si vellet imponere onus vectigalis soluendi sine consensu terre sancti Geminiani: quia vbi vnus ex dominis vult disponere ex toto ad vsum nō destinatum nō potest: vnde non valet quicquid agat, donec alius dominus consensum suum prestiterit: vt probatur in.l.per fundum.ff.de ser.rusti.predi.not.in.l.sabin⁹. ff.cōmuni di.z in regula, in re cōmuni.de regu.iur.li.vi no Bar.in.d.l. serui electione.speciale enim est in fisco vt ratiōe partis possit disponere de toto: vt legitur z not.in.l.i.C.de alie.rerum si.cum priua. z in.l.ij. C.de cōmum.rerū alie.sed via publica non est destinata ad vectigal per
3 piendū: † imo de iure communi nullus citra principem potest imponere vectigalia etiam in territorio pprio: vt.d.c.super quibusdam.z.l. vectigalia.prealle.ergo nō potuisset nec etiā hodie posset terra Collis seu commune ipsius imponere vectigalia etiā in territorio proprio: vt in d.c.super quibusdam.z.l.vectigalis.prealleg. Ergo nō potuisset, nec et hodie terra Collis seu commune ipsius imponere sine ꝯsensu terre sancti Geminiani aliq̃d onus gabelle in territorio cōmuni. ¶ Ad cōtrarium in principio formatum dicendum q̃ ꝓcedit in legatis in quibus largior fit interpretatio: vt in.l.in testamentis ff.de reg.iuris. z in ca. cum dilecti.de don. Et quia predicta satis de iure clara sunt: amplius non insisto.

¶ Casus consilij sequentis.

Casus super quo cōsilium de iure

queritur sic in effectu proponitur. Ad petitionem cuiusdā Mini de cholomeis procuratoris matris sue nidex Senensis in actione personali mota seu ꝓposita ꝯ dnm Guidonē Senensem ob ipsius Guidonis cōtumaciā pretensum induxit dictū Minū procuratorio noīe in possessionē ex primo decreto quorūdā bonorum dicti dñi Guidonis, deniq; post interpositionem primi, z ante interpositionem secundi: dict⁹ dñs Guido fuit condēnatus in ciuitate Senē de crimine lese maiestatis omnibus eius bonis publicatis: post cuius condēnationem z publicationē fuit ad petitionē dicti Mini secūdum decretum sup dictis bonis interpositū, citationibus prius factis ad domū solitā habitari p dictum dnm Guidonē, cōi Senensi, cui bona dicti dñi Guidonis fuerāt confiscata minime citato, aut requisito: nunc autem dictum cōmune seu officiales super hoc deputati dicūt dicta bona pertinere ad dictū cōmune, z non ad matrem dicti Mini. Queritur quid iuris.

¶ Consilium. lxxxiiij.

1 ☞ Primum decretũ non debet interponi nisi contra contumacem.
2 Parte negante pbatio debet fieri qd citationes legitime precesserunt.
3 Secundum decretum non potest interponi contra latitantem.
4 Judiciũ inchoatum contra condẽnatum expirat facta publicatione.

ARbitror indubie dicta bona esse, ꝛ pertinere ad cõmune Senense, ꝛ non ad matrem dicti Mini illis decretis nullo modo obstantibus: moueor qꝛ nedum secundum decretum per qd illa bona fuerũt adiudicata legitime interpositum non fuit: quinimo nec primũ iure subsistit, si diligenter acta cause põderẽtur. Et incipiam primo ex nullitate primi decreti, ꝛ consequenter descẽdam ad secundum. Corruit namqꝫ primum decretum ex multiplici capite. Primo, quia non precessit tertia citatio contra dictum dominum Guidonẽ: nec vnica peremptoria, sed bina dũtaxat: que non sufficit ad validitatem primi decreti: vt not. glo. ꝛ Bar. in. l. si finita. §. iulianus. ff. de dam. infec. Idẽ not. in. c. quoniã. §. 1 alijs. vt lite non contesta. Probatur ratione: primum decretum non debet interponi nisi contra contumacem: contumax autẽ dicitur ad pcessum inchoandum cõtra eum qui tribus citationibus, aut vnica peremptoria vocatus venire contemnit: vt in. l. contumacia. ff. de re iudi. Secũdo corruit fortius, quia citationes ille bis facte minus legitime fuerunt: quia de iure debet quis citari personaliter: ꝛ demum si nõ reperiatur facta prius inquisitione per ciuitatem, potest citari ad domũ suam: vnde citatio non debet fieri ad domum: nisi in subsidium: vt in. l. iiij. §. pretor ait. ff. de dam. infect. ꝛ. l. j. ff. de libe. agno. firmat Bar. in. d. §. pretor. ꝛ glo. in. c. causam. de dolo ꝛ contu. quam sequuntur ibi cõmuniter doctores. ꝛ videtur ibi probari in tex. ꝛ per Joan. and. in regula pro possessore. de reg. iur. lib. vi. sed in casu nostro, licet iudex cõmissionem fecerit de citando personaliter, vel ad domum: ꝛ sic debuerit preceptum suũ reduci ad terminos iuris, vt prius scilicet citaretur psonaliter, si posset reperiri: secundo in defectũ ad domum: cum nuntius in relatione debuit dicere, ꝙ prius diligenter perquisiuit personã, ꝛ cum nõ posset eam habere, citauit ad domum, nec sufficit dicere in genere: vt not. expresse Bart. in. d. §. pretor ait. sed in facto isto nuntius simpliciter retulit se illum citasse ad domum: nec dixit qd illũ prius diligẽter perquisiuit: nec obstat ꝙ nũtius postea subiũxit, ꝙ oia dixerat seu fecerat ad que de iure, ꝛ scd̃m formã statutorum tenet: quia illa verba generalia non sufficiunt: nõ enim presumitur pro nũtio, cũ sit vilis psona sicut pro iudice. arg. eorũ que no. in. l. j. C. de vsuris. ꝛ expresse in materia nostra firmat Bart. in. d. §. pretor. Corruit deniqꝫ ex tertio capite: qꝛ iudex interposuit ipm decretũ nulla facta relatione per nuntiũ super scd̃a citatione: ꝛ sic nõ constito de contumacia illius: vnde etiã presupposito sine veritatis pIudicio, qd ille fuisset vere cõtumax, ex quo tñ iudici non cõstabat, nõ potuit pcedere super cõtumacia: qꝛ ignorabat id qd erat fundamentũ sue pnunciationis. arg. in. l. hoc autẽ. ff. ex q. cau. in pos. ea. no. exp̃sse Bar. ꝛ ita dicit se cõsuluisse, ꝛ quẽdã pcessum retractari fecisse, in. d. l. si finita. §. iulianus. ꝛ in. l. multũ. ff. de cõdi. ꝛ demon. hoc autẽ. s. qd nulla fuerit relatio facta, expresse colligit ex actis cause, ꝛ onus pbandi citationes debitas precessisse, incũbit parti stanti pro ipso decreto: non enim presumunt pcessisse cũ fuerit decretũ interpositum in absentia partis: nec verbis iudicis dꝫ credi: vt. c. qm̃ 3. de pba.
2 ꝛ hãc sniam, † qd parte negãte debeat fieri pbatio, ꝙ citationes legitime precesserint, firmauit Fede. de senis consulendo: vt pꝫ cõsi. clxv. facit optime in. c. sacro, de sent. exco. Ex his clarissime pꝫ, qd ipsum primũ decretũ minus legitime fuit interpositũ: ꝛ hoc sufficeret ad nullitatẽ scd̃i: qꝛ nõ dꝫ pueniri ad scd̃m, sine primo legitime interposito: vt in. c. qm̃. §. si. vt lit. nõ cõte. ꝛ. l. cũ pponas. ꝛ aut. ei qui iurat. C. de bo. autho. iudi. pos. est de mẽte Bar. in. l. cũ vnus. §. si. ff. eo. tit. sed nihilominus ad abundantẽ cautelã multiplici rõne pbabo scd̃m decretum non minus: imo fortius corruere ꝙ primũ. Et primo causat ipsi⁹ nullitas,
3 † quia nõ potest scd̃m decretum interponi, nisi 3 latitantẽ animo fraudandi creditores, ita qd nõ sufficit illum turpiter alias latitare, nisi latitet, id est se occultet turpiter aio fraudãdi ipsos creditores: vt est tex. aptus in. l. iulianus. §. sed ꝛ is qui. ff. ex quib⁹ cau. in pos. ea. facit tex. ibi ceta gl. in. c. cõsultationibus. de offi. deleg. ꝛ per Inn. in. c. dilecto. de re. signi. sed in casu nostro dictus dñs Guido cum esset tpe scd̃i decreti condẽnatus, ꝛ bãnitus p crimine lese maiestatis, non latitabat pter ipsos creditores fraudandos, sed pter timorẽ mortis se absentauerat a toto territorio Senensi: ergo non potuit illud scd̃m decretũ tãqꝫ in cõtumacẽ interponi eo modo, quo interpositum fuit. Preterea ꝛ sečũdo cũ sua bona vacarent, tũ per suã absentiã, tũ propter condẽnationẽ de eo factã, debuit saltẽ dari curator bonis: non autẽ debuit pcedi p solam citationẽ domi factã, cũ ibi nõ habitaret, nec habitare potuisset, vt no. Bar. in. d. §. iulianus. facit. l. ab hostib⁹. ff. ex qui. cau. ma. §. j. Preterea ꝛ tertio fortius ꝛ apertissime pbatur nullitas dicti secundi decreti: dꝫ enim scd̃m decretũ interponi circa bona ipsius: vt in. d. l. cũ proponas. ꝛ aut. ei qui iurat. ꝛ. ff. de bonis autho. iud. pos. per totũ. sꝫ in casu nostro omnia bona dicti Guidonis erant publicata tpe secũdi decreti. ergo nõ potuit interponi scd̃m decretũ in bonis quõdã ipsius: facit. d. l. cum vnus. in si. cũ. l. sequẽ. ff. de bo. autho. iudi. pos. Nec primũ decretũ potuit impedire publicationẽ illorum bonorum: tum quia nõ valuit, vt supra dictũ est: tum qꝛ presupposita validitate nõ potuit impedire trãslationẽ dñij: quia cũ esset interpositũ super actione psonali, nõ fuit trãslatũ nec dñium, nec vera possessio, sed custodia dũtaxat: vt in. l. is cui. ff. vt in pos. le. ꝛ. l. si finita. §. si quis autẽ. ff. de dã. infec. Sola ergo custodia illi data non potuit impedire publicationẽ dñij: qnimo nec vera potuisset impedire, cum nihil cõe habeat pprietas cũ possessione. l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acqui. pos. facit optime. l. si cõuenerit. ff. de pigno. act. debuit ergo dictus Minus pcurator facta bonorũ publicatione intentare actionẽ suam personalẽ cõtra fiscũ, qui tenetur rñdere debitoribus condẽnatis: vt legitur ꝛ no. in. l. ij. C. ad legẽ iul. de
4 vi publi. vel priua. quinimo regulariter † iudiciũ inchoatũ contra condẽnatũ expirat facta publicatione: nã dꝫ agi cõtra fiscum, qui hꝫ suos iudices separatos: vt notabiliter probat scd̃m cõem intellectũ. l. si constante. §. si. ff. sol. ma. Respectu vero fructuũ perceptorũ ex dictis bonis dico, ꝙ recepti post primũ decretũ, ꝛ ante interpositionẽ scd̃i indubitanter veniunt restituendi: qꝛ missus in actione psonali nõ facit illos suos, nisi iudex ob nimiã contumaciã rei illud in sentẽtia missionis decreuisset: qd hic minime factũ fuit: vt est tex. no. in. l. Fulcini⁹. ff. ex qui. cau. in pos. ea. no. in. d. §. iulianus. ꝛ in. c. quoniã in alijs. vt lite nõ cõtest. Circa pceptos post interpositionẽ scd̃i decreti potest pbabiliter dubitari: qꝛ mater dicti Mini fuit in bona fide: lꝫ errauerit in iure: ꝛ error iuris licet impediat vsucapionem. l. nunqꝫ. ff. de vsucapio. not. in. c. apostolice. de dona. tñ non impedit quin possessor bone fidei faciat fruct⁹ suos: vt in. l. sꝫ ꝛ si. §. scire. ff. de peti. here. no. gl. in. l. si fur. ff. de vsuc. no. Dy. in regula, possessor. de reg. iu. lib. vi. ꝛ Bar. in. l. ex diuerso. ff. de rei ven. ꝛ do. in. d. c. grauis. ꝛ hoc videtur verũ. Sed dubiũ est an teneat illos restituere p iudicis offiñ: cũ licet sint cõsumpti: facta tñ fuit locupletior, cũ illos cõuerterit in rẽ suã. gl. l. d. l. ex diuerso. dicit qd nõ, ex quo nõ supsunt: idẽ gl. insti. de offic. iudi. post prin. ꝛ in. §. si quis a non dño. insti. de re. di. sed Bar. in. d. l. ex diuerso. tenet cõtrariũ: qꝛ ex quo facta fuit locupletior de his qui debiti erãt, equum est vt teneatur restituere per condictionẽ sine causa, ex dispositione. l. si me ꝛ titiũ. ff. si cer. pet. ꝛ idẽ videtur sequi dñs Anto. in. d. c. grauis. ꝛ mihi etiam placuit, vt plene ibi scripsi. Concludo ergo qd tenetur restituere omnes fructus perceptos, vel estimationem, si non supersunt.

¶ Casus consilij sequentis.

Facti cõtingẽtia in effectu sic proponit. Quidã Dominicus de cortuna futurus maritus cuiusdam dñe Albissime cortuñ. fuit solẽniter corã notario ꝛ testibus confessus se habuisse. ꝛ recepisse pro dote dicte mulieris florenos. cccxl. ducẽtos quinquaginta videlicet a dicta dña Albissima: ꝛ nonaginta a fratre carnali dicte mulieris. ꝛ pmisit solẽniter dictã quãtitatẽ dotis restituere in omnẽ euentũ dotiũ restituendarũ ꝛc. deniqꝫ eadẽ die ꝛ hora corã eisdẽ testibus, pdicti scꝫ dña Albissima, ꝛ eius frater carnalis promiserũt dicto Dominico soluere dictam quãtitatẽ. cccxl. florenorũ ad eius requisitionẽ occasione dicte dotis, nõ obstante cõfessione per prius de recepto per dictũ Dominicũ facta: demũ matrimoniũ inter pdictos secutũ extitit: nec potest apparere qd dos pdicta soluta fuerit: apparet tamen quedã transactio facta inter dictos coniugales elapsis. xx. annis a tpe matrimonij secuti: in qua inter cetera dicit, qd cũ dict⁹ Dñicus de dote pmissa adiecta dña Albissima eius vxore nõ habuerit nisi. clxxx. florenos, ꝛ p illis habendis oportuerit eũ litigare cõtra heredes primi mariti dicte dñe Albissime in tantũ qd de suis pprijs pecunijs expẽderit. xix. florenos. Preterea cũ dictã vxorem suã alimẽtauerit p. xx. an. dote integra nõ soluta, ꝛ sic dicta dña Albissima erat dicto Dominico obligata in dictis. xix. florenis ꝛ in residuo dotis per eã promisse, ꝛ p alimẽtis habitis ꝛ habẽdis: ideo cũ dicta dña Albissima non haberet vnde solueret, venerunt ad istã transactionẽ, qd dicta dña absoluebat eã a dicta qntitate dotiũ recepta, vt sic in euentu dotis restituẽde non teneret dictus ser Dominicus vel eius heres aliquid restituere: ꝛ dictus Dominicus absoluit dictã suam vxorem ab omni obligatione facta ꝛ contracta occasione dotis promisse, ꝛ alimentorum habitorũ, ꝛ habẽdorũ. Nouissime decessit dictus Dominicus prius decedẽte dicta dña Albissima: heredes illius dñe repetunt integrã dotẽ ab heredibus dicti Dominici, cõtra quos excipit qd nõ cõstat de receptione dotis. Preterea obstat transactio superius recitata. Queritur nunc quid iuris.

¶ Consilium. lxxxv.

1 ☞ Dos promissa si non soluitur viro, licitum est ei vxorem a se repellere, ꝛ denegare sibi alimenta.
2 Testator si in testamẽto confessus fuit se debitorem Titij ex certa causa, presente parte, acceptante per illam confessionem in testamento habitam, probatur debitum.
3 Naturali ratione tenetur quis impendere necessaria seruo, vel equo cõmodato.
4 Maritus in defectum dotis ꝛ patrimonij tenetur alere vxorem ex debito coniugali.
5 Uxor potest conueniri ad solutionem dotis promisse vltra quam facere potest.

Videtur primo q heredes dicte dne Albissime nō sint audiēdi multiplici rōne: qr mulier
vel ipsius heres non pōt repetere dotē nisi probet illā so
lutā fuisse.l.j.C.de dote cau. non numera.et.l. antepe.et vlti.
C.solu.ma.facit.l.vnica.C.de rei vxo.act. Sed in casu nostro nō proba
tur dictam dotem fuisse solutam:ergo repeti non potest nec obstat cō
fessio prius de dote habita facta:tū quia confessio de se nō pbat in ca
su nostro,quia potuit fieri spe future numerationis vt.C.de dote cau.
nō nu.p totū qr confessio fuit immediate secuta in Zrium per dictā Al
bissimam et fratrē ipsius et que incontinenti fiunt videntur inesse.l.lec
ta.ff.si cer.pet.et in.c.officiū.de elect. Nec obstant verba posita in dicta
trāsactio.qr illa verba fuerunt prolata non principaliter propter se:sz
ppter transactionē fiendam:et sic fuerunt verba enuntiatiue plata pro
pter aliud.s.ad finem trāsactionis fiende.quare videntur facere fidem
de centum octuaginta florenis ad finem d'ictarat transactionis: nō au
tem si principaliter agatur de ipsorū receptione ad finē illos repetēdi
sicut agitur in casu nostro:de hoc videtur tex.iuncta glo.in.l.optimā.
C.de contrahen.et commit.stip. ad idē tex.iuncta gl. in verbo donatio
nem.in.et in.c.illud.de presumptio. Preterea presupposito q de illis cē
tū octuaginta florenis fieret fides p illā trāsactionē:tū vigore trā
sactionis fuit sublata ois petitio:vt in illa p3. Quod aūt transactio va
1 luerit pbatur:tū quia qñcūq dos pmissa viro sibi nō soluit licitū est viro
vxorē a se repellere et denegare sibi alimēta vt probari videtur in.c.p
tuas.de dona.inter vi.et vxo.firmat Bal.in.l.q in vxorem C.de nego.
gest.allego gl.in aut.de non eligē.secūdo nu.§.pe.potuit ergo licite se
cū transigere super alimentis sibi prestandis diminuēdo. vel sibi satis
faciendo de parte dotis sibi soluta: nam recte constante matrimonio
soluit vxori dos et marito,vt alat parentes,vel fratres suos inopes vt
notāter probat in.l.quis.ff.sol.mar.ergo fortius pōt sibi solui vt seip
sam alat. ¶ Et quāquā predicta in fauorem mariti prima frōte vigere vi
deantur:tamē cōtrariam partem arbitror de iure veriorem, videlicet
q per ea que gesta sunt in dicta transactione plene probetur dictū Do
minicū recepisse noīe vxoris titulo dotis.clxxx.florenos.et q illa trans
actio non valuit in preiudicium mulieris vel eius heredis. Et q per
verba habita in dicta trāsactiōe pbetur dicte quātitatis solutio patet
expresse in instrumēto trāsactionis:in quo nō solum denuntiatur dicta
solutio ad finem transactionis:sed principaliter dictus Dominic9 in
psentia mulieris fuit primo cōfessus se recepisse dictā quātitatē et subi
unxit q pro dicta quātitate recuperanda ab heredibus primi mariti
oportuerit exponere.xx.florenos:in quibus dicebat suam vxorem sibi
obligatā:ipsa etiā vxor in presentia mariti recognouit illos.clxxx.flore
nos fuisse solutos ex bonis suis &c.vt seriosius in illo instrumento con
tinetur.et demū venerunt ad illā transactionem:tū ergo dictus Domi
nicus fuerit hoc confessus corā vxore que pro se illam confessionē acce
ptauit:ergo ex dicta cōfessione oritur plena probatio:vt in.c.fi.de con
fessis.et.l.generaliter.C.de non nume.pecu.et.l. certū.§.si quis absente.
ff.de confes.et quod ibi not. Preterea de hoc videtur tex.maxime iun
2 ctis ibi no.per Bar.in.l.cū quis decedēs.ff.de lega.iij.vbi patet † q si
quis testando fuit confessus se debitorem Titij ex certa causa psente
parte et acceptante per illā cōfessionem in testamento habitā probatur
debitum.ita q poterit peti tanq debitū principaliter agendo et nō est
necessariū vt petatur tanq legatum:ad idem tex.et quod ibi no.in.l.he
redes palam.ff.de testa.vbi patet q etiam in vltima volūtate potest
contrahi:non est ergo dubitādum quin per illa verba habita in dicta
trāsactione probetur dicte q̄titatis solutio.et facit ad idem q habet
in.l.publia.ff.depos. Nec obstat predicta dicta.l.optimā. quia loquit
quando quis stipulando alteri absenti dixit se seruum illius.nō enim
per hoc probatur ille seruus si principaliter ageretur de seruitute:sed
in casu nostro iste Dominicus fuit confessus in presentia vxoris et per
se prius dixit in prefatione recepisse pro dote vxoris illā quātitatem:et
que dicuntur in prefatione faciūt fidē.argu.in.l.fi.ff.de here.insti.et per
Bar.in.l.liberorū.ff. de ver.sig.et hoc quo ad primū. ¶ Quod autem
transactio non pîudicet mulieri probatur optima ratione et multiplici.
Et primo licet admitti possit q vir non tenetur alere vxorem,si non
soluatur dos premissa vt predixi:tamen ex quo maritus duxit vxorē
et simpliciter eam alimentauit vt cōtingit in casu nostro:non pōt poste
a de iure repetere alimenta a patre vxoris vel ab ipsa vxore:qr ex quo
non abstinuit ab obsequio vxoris imo habuit eam iugiter in suo serui
tio tenetur eam alimentare:vt expresse firmat Bar.in.l. q in vxorem.
preallega.C.de nego.gest.pbat in simili.p.l.in rebus.§.possunt.ff. com
3 mo.vbi patet q naturali ratione tenetur quis impendere necessaria
seruo vel equo cōmodato ex quo habet illū in suo seruitio:et etiam tene
tur ad medicinas modici pretij:ergo fortius tenetur alere vxorē quā
tumcūq indotatam ex quo habet eā in suo obsequio. Itē propter affe
ctionē cōiugalē videt sibi donasse illa alimenta etiā in casu quo potuis
set repetere ex quo nō fuit de 9trario protestatus:vt vidēt tex.in di
cta.l.q in vxorē.ad idem.l.si paterno affectu.C.eo.tit.vbi vitricus cer
to casu tenetur gratis alimētare priuignum,ex quo non fuit protesta
tus de 9trario:ergo fortius hoc dicendū in vxore:maxime vbi vterq
4 videtur 9fessus et vxor nō habebat vnde se aleret:tū in defectū dotis
et patrimonij tenetur maritus ex debito cōiugali alere vxorē:vt no.gl.
et Bar.in.l.si cū dotem.§.finaliter in scīssimo.ff.soluto matri.et not.pe.
Inno.in.d.c.per vestras.de dona.inter virum et vxo.optime facit tex.
5 in.l.q si nulla.ff de reli.et sump.func.nec vxor potest conuenire ad so
lutionem dotis promisse vltra q facere potest:vt dicit text.not.in.l.cū
post mortem.ff.de admi.tuto. Sed in casu nostro nō apparet q dict9
Dominicus fecerit aliquā protestationē.sed simpliciter vxorem alimē
tauit per.xx.annos vsq ad tēpus trāsactionis,vtēdo semper obsequio
vxoris:ergo non potuit postea alimēta repetere:tum qr. vt dixi,tene
bat ad hoc:tū qr esto,q nō fuisset obligatus,videt nō protestādo libe
raliter donasse. Preterea et fortius maritus non potest aliquid pete
re occasione dotis retardate:nisi quatenus probaret suū interesse: vt
no.maxime per Anto.de but.in.c.salubriter.de vsu. Sz in casu nostro
nō probat interesse illius Dominici:nā licet debitor nō soluat debitū
creditori:nō tamen per hoc infert q fuerit passus dānū,adeo q pos
sit agere contra debitorē:alr esset vsura recepta ratione retardate so
lutionis:opz ergo q pbet interesse:puta q erat solitus mercari et qd
certum cōmuniter in anno lucrari:vel erat solitus deponere pecuniā
apud mercatorē.et de honesto lucro partē recipere:tūc enī potest pete
re interesse:alias nō.vt plene no.in.c.cōquest9.de vsu.et.l.curabit.C. de
ac.emp.et per Bar in.l.ij.C.de vsu.et Inn.in.c.si ca.ro.de senten. excōmu.
nec potest dicere maritus q interesse pretendit rōne alimentorū presti
torū:quia hoc est falsum:equia nō frustra omnino impēdit alimēta,cum
vteretur seruitio et obsequio vxoris:et licet possit maritus abstinendo
ab obsequio denegare pariter alimenta,vt supra dixi.tamen ex quo te
nuit vxorē penes se,nō potest pretēdere,nisi interesse retardate solutio
nis dotis promisse:et in casu nostro fuit transactum nō super interesse,
sed super alimentis.que nullo modo poterāt repeti ¶ Preterea et for
tius dico,q nec etiā interesse aliqd in casu nostro poterat peti: qr non
apparet q maritus cōstituerit vxorem aliquādo in mora:nā in pmis
sione dotis non fuit apposita certa dies pro ipsius solutiōe: vt si dica
mus q dies interpellabat pro homine: iuxta id quod habet in.l.ma
gnā.C.de contrahē.et cōmit stipu.et.c.potuit.de loc.sz fuit promissa ad
requisitionē ipsius Dominici:et sic ad constituendā vxorē in mora, op9
erat interpellatione:vt plene not.in.l.mora.ff.de vsuris.et.l. si ex legati
causa ff.de verbo obli.sed in casu nostro non apparet aliqua interpel
latio,ergo nulla mora:et per cōsequens nullum poterat peti interesse:
ergo transactio fuit calūniosa:vt clare colligitur ex rationibus premis
sis. Nam trāsactio debet fieri super re dubia,et lite incerta: si enim fiat
super eo q est notorie indebitū,non valet tanq calūniosa:vt.l.in sum
ma.et.l.cleg iter.ff.de condi.indeb.et.l.i.ff.de trāsa.et.c.super eo.et.c.i.de
transa.et.l.sub pretextu.C.eo.tit.sz alimēta in casu nostro notorie repe
ti nō poterant:sed mulier ignoranter fuit decepta:vt patet clare ex d.
deductis:ergo dicta transactio non valuit. Et presertim predicta pcedūt
etiā eo attento q tacite videtur actū,vt dos illico solui nō deberet:nā
si debebat solui illico ad quid primo ille Dominicus fuisset cōfessus se
dotem recepisse:et hoc nō obstāte recepit confessionē,et promissionē de
soluēdo a muliere et eius fratre. vnde videtur voluisse habere nomen
mulieris et fratris eius in dote:iuxta no.per Bart.in.l.pe.ff.sol.matri.
imputet ergo sibi si nō exegisset nomē vxoris,et fratris ipsius. ¶ Cōclu
do ergo heredes dicti Dominici teneri,et obligatos esse ad restituēdū
dictā quātitatem.clxxx.florenorum.et etiam aliam quātitatem si de illa
habeatur pbatio solutionis:reseruato tū sibi lucro debito vigore sta
tuti municipalis,ex quo alimentauit vxorem,et cauendū quis vbi dene
gata fuissent alimēta,nihil debet maritus lucrari de dote:licet statutū
simpliciter loquatur,arg.optimum in.l. si ab hostibus.§.vlt.et ibi hoc
notanter firmat Bart.ff.solu.matri.et maxime pdicta pcedunt in casu
nostro,in quo non fuit retardata solutio tot9 dotis,sed certe partis:
vnde hoc dico ppter no.in simili per Bar.in.l.iulianus.§.offerri.ff. de
actio.empt.

¶ Consilium.lxxxvj.

1 Plurimi si fuerint socij post mortē vnius in totū rumpit societas.
2 Stipulari alteri licet quis non possit directe:pōt tamē alterius nomi
ne stipulari:et valet stipulatio illo ratificante.
3 Omnis obligatio regulariter actiue et passiue transit in heredes.
4 Statuto si caueatur debitorem posse capi pro debito, tale statutū ex
tenditur ad heredem.
5 Contractus non potest fieri directe nomine societatis.

Visis capitulis initis inter magnificū rōe Senarū ex vna parte,et quēdā Angeletum
hebreū suo nomine,et sociorū ex alia,contingit de trib9 du
bitari. ¶ Primo an per mortē dicti Angeleti extinctus sit cōtractus
initus inter dictum cōmune et Angeletum. ¶ Scdo persupposito con
tractu in vita:an p mortem dicti Angeleti sit soluta societas inter eū
et quondam socios suos contracta. ¶ Tertio an soluta dicta societa
te vel non,liceat socius remanētibus plura loca ad prestandum tenere.
¶ Et primo circa primū dubiū videtur dictū cōtractū esse per mortē
Angeleti extinctū:quia dictus Angeletus cōtraxit suo priuato noie
et sociorū eius,a quibus non habuit mandatū, nec eis stipulari potuit

presertim cũ tunc nõ essent socij: vt in.l.stipulatio ista.§.a.tertii.ff. de v.
obli. remanãt ergo cõtractus validus dũtaxat pro parte Angeleti: vt
in.l.si mihi ⁊ titio.ff.eo.tit. ergo dicta obligatio extincta fuit p mortẽ
dicti Angeleti, saltẽ quoad illos, quos postea socios nominauit. Pre
terea obligatio illa fuit contracta sic cõmuni suo nomine, ⁊ sociorum: ⁊
sic intuitu societatis: cũ sub nomine appellatiuo illos expressisset. arg.
in.l.si seruus cõis.ff. de stip.ser. ⁊.c.qm̃ abbas. de offi.dele. ¶ Scdo qz
per mortẽ dicti Angeleti fuit dicta societas dissoluta, nec transire po
tuit in heredes, etiã si de eis in cõtractu societatis mẽtio facta fuis
set: vt pbatur in.l.nemo.⁊.l.adeo.⁊.l.cum duobus.§.idem respõdit.ff.
1 pro socio.⁊ insti.eod.§ soluitur. vbi patet, † q etiã si plurimi fuerint so
cij, attamen post mortẽ vnius societas in totũ rumpit: ergo dicta obli
gatio seu cõtractus cum cõi intuitu non potuit transire in socios dicti
Angeleti, cum nõ possint amplius dici socij: facit qd̃ habetur in.l.itez
mela.ff. de alimen. ⁊ ciba.legatis. ¶ Tertio ⁊ fortius facit cõtra quon
dam socios Angeleti, ⁊ heredes dicti Angeleti, quod habetur in.xx.
capitulo, vbi habetur, q illa capitula debent habere obseruãtiã quo
ad socios dũtaxat dicti Angeleti, ⁊ durãte illa societate: sz certũ est q
per mortẽ dicti Angeleti desierũt esse socij dicti Angeleti, nec amplius
durat dicta societas: vt.s.ostẽsum fuit: ergo cõmune nõ remanent obli
gati ad dictorũ capitulorum obseruantiã. ¶ Sed his nõ obstantibus
cõtraria sententia de iure verior est: s; qd̃ dicta obligatio cum cõmuni
contracta nõ sit extincta per mortẽ Angeleti: ⁊ fortius nec per mortẽ
quorundam aliorũ ex societate predicta. Probat primo ex eo: qz dict⁹
Angeletus cõtraxit suo priuato nomine, ⁊ vice ⁊ nomine sociorũ per
eum declarandorũ, suorũq; heredũ: vt patet in principio dictorũ capi
tulorũ: quos quidẽ socios postea declarauit, qui iuxta cõpositionẽ inter
eos ⁊ Angeletum habitã venerunt, ⁊ approbauerunt corã notario cõ
tractum initũ per dictũ Angeletum eorum nomine: ergo dictus con
tractus tenuit quoad eos per ratihabitionẽ sequentẽ: trahitur enim ra
tihabitio in cõtractibus retro, ⁊ comparatur mãdato: vt in.l.fin.C.ad
mace. facit.l.licet. ⁊ qd̃ ibi not.ff. de iudi. ⁊.l.si absentis.C.si cer.peta. ⁊.l.
2 mater.C. de rei ven. ⁊ regula ratihabi. de regu.iur.lib.vi. in quib⁹ † lz
nõ possit quis directe alteri stipulari: potest tñ alterius nomine stipu
lari, ⁊ valebit stipulatio illo ratificante: vt in.l.actiõe.ff. de neg.ge.not.
Bar. in d.§.alteri. ergo ex predictis clare cõcluditur dictũ cõtractum
habuisse validitatẽ etiã in persona sociorũ ¶ Scdo videndũ est an cõ
tractus fuerit extinctus per mortẽ dicti Angeleti: ⁊ pfecto dico q nõ:
qz illa obligatio fuit cõtracta vt.s.dixi, nõ solũ nomine Angeleti ⁊ so
ciorũ: sed etiã p eorum filijs ⁊ heredibus: vt patet in principio capitu
lorũ: ⁊ in.c.xx. ergo dz transire ad heredes: cũ materia sit trãsmissibilis
ad heredes ad ho.l.veteris.C. de cõtrahen. ⁊ cõmit.stipu. ⁊.l.si pactũ.
3 ff. de prob. vbi patet, † q regulariter omnis obligatio actiue ⁊ passiue
trãsit in heredes, etiã si de illis nõ fuerit facta mentio in cõtractu: dũ
modo materia, vt dixi, sit in heredes trãsmissibilis: vt no. Bar. in.l.iij.
ff. de ver.ob. ⁊ facit optime qd̃ ipse no. in.l.postulante.ff. ad treb. vbi di
4 cit, † q si statuto caueatur debitorẽ posse capi p debito, q tale statu
tũ extẽditur ad heredẽ: lz in cõtrariũ in hoc vltimo possit allegari, qd̃
ipse no. in.l.si decesserit.ff. qui satis.cog. sed recte intuẽdo illa dicta non
sunt cõtraria: nec aliter iuristo: qz nõ in illum vigent in materia nostra.
fortius ergo in casu nostro dicta obligatio habuit in heredes istorum
cõtrahẽtiũ transire, cum de illis fuit expressa facta mẽtio. Nec ob. si di
catur qd̃ nõe societatis fuit cõtractus initus, que iã est extincta p mor
tem Angeleti. Dico enim cõtrarium esse verũ, cũ in dicto cõtu fuerit
facta mẽtio de eorũ heredibus: ergo nõ cõtraxerũt nõe societatis, cuz
certum erat societatẽ nõ transire in heredes. Preterea vt notãter di
5 cit Jnn. in.c.dilecta. de exces.prela. cõtractus nõ põt fieri directe nõe
societatis: quia societas nõ est corpus, seu collegiũ, alias sequeretur q
oĩbus mortuis resideret ius societatis in vno: vt.l.sicut.ff. quod cuiuscũ
que vni. ⁊.c.gratũ. de postu.prela. qd̃ est falsum, vt patet ex predictis:
imo soluit per mortem vnius: ideo etiã si fuisset expresse dictũ nomine
societatis: debet tñ intelligi sm̃ eum, vt cõtractus valeat, id est nomine
sociorũ: nã verba improprianẽ vt cõtractus seu dispositio non corruat
in odiosis, ⁊ his que sunt stricti iuris: vt not. probatur in.c.ij. senectũ.
de senectũ.excõ.li.vi. ⁊.l.si stipulatus fuero per te.ff. de ver.obli. Nec ob.
q stipulatio fuit facta sub nomine appellatiuo.s.sociorũ ⁊c. qz dico qd̃
per hoc nõ sequitur q ille cõtractus sequatur societatem, per id qd̃ de
ipsorũ heredibus.s.dixi. Jtẽ satis est q tũc essent socij, ⁊ sic q illa qua
litas affuerit tempore cõtractus: quia qualitas apposita in obliqua ora
tiõe debet intelligi sm̃ tẽpus verbi ad qd̃ refertur: vt in.d.l.item mela.
⁊ not. Bart. in.l.ex facto.ff. de vulga. ⁊ pupil. videlicet in primo vrsu.
Preterea actũ fuit vt dicti socij nominarentur infra certum temp⁹, ⁊
qd̃ deberent venire, ⁊ ratificare dictum cõtractum: ⁊ ita tpe cõuento
fuerunt nominati, ⁊ venerunt, ⁊. ppriis ⁊ priuatis nominibus p se,
⁊ suis heredibus dictũ cõtractũ eorum nomine initum ratificauerunt:
vt patet in instrumẽto ratificatiõis: ergo nõ põt dici qd̃ nomine socie
tatis, seu qd̃ tanq̃ socij hoc fecerunt. Expressius hoc idem pbatur in
xx.cap. vbi inter cetera dicitur, qd̃ dicta capitula debeãt obseruari p tẽ
pus decem annorum: per ipsos ⁊ coram filios, ⁊ heredes: ergo nõ expi
rant per mortem quorũdam, seu societate dissoluta. Nõ ob. qd̃ dicatur
in fine dicti.xx.capituli, durante societate predicta ⁊c. dico enĩ qd̃ verba
debent impropriari sm̃ naturam contractus: vt probatur in.l.si vno.
ff. loca. facit qd̃ in simili not. Bartol. in.l.cotem ferro.§. qui maximos.
ff. de pub. ⁊ qd̃ no. gl. in.l.i.ff. de superfi. ⁊ qualitas pactorũ nõ min⁹ ex
verbis q̃ ex mente statuentiũ elicienda est: vt notanter dicit text. satis
bonus ad ppositum in.l.iurisgentiũ.§.pactorum.cum sequen.ff. de pa.
subijciens qd̃ licet prima persona inseratur, nõ per hoc pactum semper
est personale: quia plerũq; persona exprimitur, vt demõstret cum quo
pactũ factum est: ita dicendũ in pposito: cũ enim, vt patet ex predictis,
materia obligatiõis erat transmissibilis ad heredes, ac si expresse fue
rit actum, vt transiret ad heredes, ⁊ pptet heredũ superuenientiã dis
soluat societas: ergo nõ est verisimile qd̃ dicta verba stent pprie: quia
insurgeret quedam cõtrarietas, que nõ est incõtinenti presumenda: vt
l.nõ ad ea.ff. de cõdi. ⁊ demõ. intelligant ergo illa verba. durãte socie
tate pdicta.i. durãtibus illis de illa societate: sicut.s. dixi in simili post
Jnn. quasi dicat, qd̃ ad alios q̃ ad filios ⁊ suos heredes nõ possint di
cta capitula extẽdi: ⁊ facit ad hoc q habet in.d.xx.c. ⁊ in.c.xvij. Ex his
cõcludo dictũ cõtractũ nõ fuisse extinctũ per mortem Angeleti ⁊ quo
rundam aliorũ sociorũ: imo remansit in personis aliorum ⁊ transiuit in
heredes morientiũ, qui omnes tenent ex debito per dictum tẽpus de
cẽ annorũ obseruare cõmunitati Senarũ que per se ⁊ suos heredes de
miserunt. ¶ Ex predictis etiam remanet solutum scdm̃ dubium: nun
quid per mortẽ dicti Angeleti fuit dicta societas dissoluta, ⁊ dicẽdum
indubie q sic per predicta. ¶ Condescendo igitur ad tertiũ: nunqd li
ceat dictis hebreis habere mensas plures, seu plura loca ad prestãdũ:
⁊ pfecto credo indubitanter q sic siue velint socialiter exercere: siue se
paratim, ⁊ priuatis nominibus: hoc apertissime probatur ex.c.primo.
⁊.xvij. ⁊.xxv. si diligenter põderentur: nã in.c.i. dicit, liceat eis in vno vel
pluribus locis inuestare, ⁊ in.c.xvij. dicitur, q nõ possint facere in ali
quo loco cõcurrentiam in illo questu, nisi in loco essent illi prestitores,
q fuerũt expressi in dicto cõtractu: ipsi ergo possunt cõcurrentiã face
re: ⁊ sic in eodẽ loco plura presta tenere. in ca. vero xxi. adhuc expressi⁹
dr, qd̃ licitũ fuit dicto Angeleto, ⁊ cuilibet illorum qui per eum fuerunt
nominati prestare in vno vel pluribus locis per totũ comitatũ ⁊ distri
ctum Senensem ⁊c. ⁊ põderanda diligenter sunt illa verba, ⁊ cuilibet
illorum, faciunt enim p his que.s.dixi, qd̃ etiã diuisa societate possit qui
libet illorum prestare in vno vel pluribus locis per totũ districtũ Se
nẽsem: exprimuntur enim, ⁊ datur eis potestas etiã singulariter, ⁊ sic
non exigitur necessario qd̃ fiat socialiter, possunt tamẽ, vt predixi, etiã
socialiter facere si vellent socialiter: imo fuit de mente, vt exercerent, si
cut vellent: vt patet ex predictis.

¶ Cõsilium.lxxvij.

1 ☞ Societas potest tacite contrahi per actus, qui tacite societatem in
terunt.
2 Heredes sociorum omnium si societatem inierint nouo consensu ex
postea gestis obligantur tanq̃ socij.
3 Finito tempore locatiõis si quis stet in re locata, videtur de nouo cõ
duxisse.

Quidã fecerũt ⁊ contraxerũt
inter se quãdam societatẽ ad certũ tempus: demũ cõtingit
qd̃ decesserunt aliqui de societate remanentibus eorũ here
dibus, qui scientes societatẽ predictã, post mortem parẽtum nõ absti
nuerunt a nouiter gerendis: imo cũ pecunia cõi plures ⁊ sepenumero
cõtraxerunt, sicut fecerant eorũ parentes, ponẽdo lucrum in cõmuni: que
ritur an videant societatẽ de nouo cõtraxisse, seu cõfirmasse, vt sic ex fa
cto superuenienti dicat societas antiqua recensita ⁊ renouata. Et bre
1 uiter arbitror qd̃ sicut certũ est † q societas põt tacite cõtrahi p act⁹,
qui tacite societatem inferunt, etiã si nulla per prius precessit societas: ar
ad hoc.l.coiti.ff. p socio. ⁊ melius in.l. deniq;.ff. eo. vbi pbatur q socie
tas põt tacite dissolui, ergo ⁊ cõtrahi. arg. in regula omnis res. de reg.
iur. ⁊.l.nihil tam naturale.ff. de regu.iur. qd̃ expresse firmat Bar. Bal.
⁊ alij in.l.si pot ruus.C. communia vtriusq; iu. ⁊ in tractatu de duobus
fratribus. Preterea ego adduco text. expssum in terminis nostris in.l.
2 plane.ff. pro socio. vbi dicitur, † q si heredes sociorum omnium socie
tates inierint, qd̃ nouo cõsensu ex postea gestis obligantur tanq̃ socij:
⁊ dz iste tex. iudicio meo intelligi in terminis nostris, quando tacite cõ
senserint cõtinuando priora gesta: qd̃ innuit tex. in verbis illis, animũ
inierint societatis ⁊c. frustra enim põderaretur animus, si expresse so
cietatẽ cõtraxissent. ar.l.labeo.ff. de sup.leg. nemo enĩ presumit dicere,
qd̃ mẽte nõ cõcepit: ⁊ ẽt tex. in.d.l. plane ibi, qd̃ postea gesserint. ⁊ sic põ
derant gesture superuenientes. Jtẽ lex debet intelligi in casu dubio:
vt in.l.qd̃ labeo.ff. ad carbo. ⁊.l.i.in fi. ad muni. ⁊.c.cũ in iure. de offi. de
leg. sed cui dubiũ erat q heredes poterant nouiter per expressum cõ
sensum cõtrahere societatem? dz ergo intelligi qñ tacite cõtrerunt modo
predicto. Ad idẽ optime facit.l.item querit.§ qui impleto.ff. loca. vbi
3 patet † q si finito tẽpore locationis quis stet in re locata, videt de no
uo cõduxisse: ergo idẽ dicamus in pposito, q si finita societate p mor
tẽ, heres stet in eadẽ societate, sicut defunctus, q videatur societas de
nouo cõtracta: cũ in vtroq; casu sufficiat cõsensus absq; alia solẽnitate:
vt in.l.

vt in.l.cōsensu.ff.de actio.⁊ obli.⁊ hec videntur de mēte Bar.⁊ Bal.in di
cto trac.de duobus fratribus.⁊.d.l.si patruus.volunt enim qđ post mor
tem patris cuius quis erat socius, remanēt in rebus cōibus ⁊ in illis
nole societatis cōtrahēndo, qđ videtur tacite contrahere de nouo cō
filio defuncti, etiam si sit pupillus dummodo tutor tacite ↄsentiat: ita
⁊ fortius dicendum in proposito cum in casu nostro filius defuncti sit.
xviij. annorum qui pōt se obligare, ⁊ ipse per se nomine societatis con
traxit de nouo post mortem patris.

¶ Consilium.lxxxviij.

1 ☞ Legato fundo cum instrumento veniunt dumtaxat ea que perti
nent ad culturam dicti fundi.
2 Massaritie vulgariter idem important qđ supellectilia.
3 Vasa apta ad coquendum veniunt appellatione instrumenti possessio
nis, si erant ibi ad coquendum ad vsum dicte possessionis.

CAsus in facto sic proponitur: Quondā dominus Antonius Matthei in suo testamēto inter cetera
fecit legatum infrascripti tenoris vez. Item reliquit ⁊ lega
uit Guinocio Thome nepoti suo possessionē eiusdem testa
toris sitam ⁊c. cum omni sua iurisdictione ⁊ pertinentia, ⁊ cū omnibus
⁊ singulis massaritijs pertinētibus ad dictam possessionem, etiā si me
diarij dicte possessionis haberent aliquod debitum cum dicto testato
re remaneat, ⁊ sic dicti Guinocij ⁊c. ⁊ post quedā adiecit. Itē reliquit
⁊ legauit dicto Guinocio flor. ducentos auri: quos voluit dictus testa
tor ꝙ intelligantur esse pro resto oīs administrationis quā fecit idem
testator hinc retro dictoꝝ dñe Christophore ⁊ Guinocij, cū hoc ꝙ di
cta dña Christophora mater dicti Guinocij. ⁊ ipse Guinocius debeant
remanere taciti, ⁊ contenti supra dictis legatis: vez ꝙ vlterius nō pe
tēt, ac petere possint in bonis suis: alias nō valeāt ⁊c. contingit nūc vi
sis ⁊ pōderatis verbis dicti testatoris de duobus principaliter dubita
ri. ¶ Primū dubiū, nūquid lecti seu culcitre existentes in domibus di
cte possessionis legate, quas testator longo tpe ibi tenuit p suo vsu, ⁊
suoꝝ qui ibant ad illā possessionem, veniant in dicto legato. ¶ Scdm
dubiū, an dictus Guinocius possit voluntate dicti testatoris minime
repugnante, vēdicare, ⁊ petere quedā supellectilia, vt lecticas, capsas,
⁊ silia ptinētia ad dñium ipsius, q̄ de psenti sunt in domo dicti testato
ris, ⁊ que ibidē existebant tēpore vite dicti testatoris: ⁊ multa supelle
ctilia eorū q̄ fuissent ibi adducta. ¶ Circa primū dubium videtur pri
ma frōte dicendū qđ dicti lecti, seu culcitre nō veniāt in dicto legato,
1 per.l.pretorꝫ.cū.l.seq.ff.de fun.instr. vbi pz † ꝙ legato fundo cū instru
mento suo veniūt dūtaxat ea q̄ pertinēt ad culturā dicti fundi: vñ asi
na molēdinaria ibidē existens nō cōprehēditur: adē videtur cū legatur instru
mentū alicuius artificij, vt solū veniāt pertinētia ad illā artē, seu artifi
cium: sed lecti nō pertinēt ad culturā agri: ergo illi nō comprehēduntur
in dicto legato: veniāt ergo ligones, seu zappe, ⁊ tine, ⁊ similia q̄ ppie
cōcernunt ipm fundū. ¶ Sed hoc nō obstāte cōtrariū arbitror de iure
procedere. Moueor principaliter: qꝛ in legato p̄dicto nō fuit dictū sim
pliciter de instro fundi: imo testator legauit possessionē cū oībus, ⁊ sin
gulis massaritijs pertinētibus ad dictā possessionē: certū autē est qđ il
lud venit appellatione massaritiarū, qđ venit appellatione supellecti
2 liū: † nā massaritie vulgariter idē importāt, ꝙ supellectilia: vt no. Bar.
in.l.1.ff.de supel.leg. Sed certū est qđ appellatione supellectiliū etiā in
legatis veniūt lecti ⁊ culcitre: vt est tex.no.i.l.supellectili legata.in pnc.
ff.eo.⁊ no. ibi Bar. ergo in casu nostro certissime tenendū est, qđ appel
latione massaritiarū veniūt lecti ⁊ culcitre. ⁊ idē in silibus suppellecti
libus dicēdum est, vt sunt capse, scāna, ⁊ similia. Aduertendum tamen
qđ testator legauit nō simplr massaritias ibidē existentes, sz massari
tias pertinētes ad illā possessionē: veniūt ergo massaritie seu supelle
ctilia q̄ testator deputauerat, vt in dicta possessione starent p vsu suo, ⁊
suoꝝ, cū irent ad dictā possessione: ad hoc tex. bonus in arg.in.l.qđ cō
claue.ff.de dā.infec. vñ plus dico qđ si plurima supellectilia erat solit9
testator ibi tenere respectu illius possessionis: sz p aliquali, ⁊ tēporali
necessitate inde aliqua asportasset, ex quo nō fecit alo vt perpetuo inde
amoueret, puto ꝙ cōprehēdantur in dicto legato, q̄ꝫ ibi nō essent tem
pore mortis testatoris, vel testamēti ↄditi: ad hoc adduco bonū tex. ad
l.quesitū.ff.de lega.ij.⁊.l.gnali.§.vxori.ff.de vsufru.legato. qnimo pōt
dici ꝙ etiā si dixisset testator, lego possessionē cū instrumēto suo, qđ ni
hilominus veni li dicti lecti, ⁊ alia supellectilia, q̄ testator ibi habebat
causa fundi dūtaxat: per tex.in.l. cū de lanionis.§. deputatoribus.⁊ in
3 §.asini.ver.item cacabos.de fun.instru. vbi patet, † ꝙ vasa apta ad co
quendū veniūt appellatiōe instrumēti possessiōis, si erāt ibi ad coquē
dū ad vsum dicte possessionis: ergo idem de lectis, ⁊ alijs massaritijs
ibidē existētibus ad vsum dicte possessionis. Cōcludo ergo quoad pri
mū dubiū, qđ in dicto legato veniunt oēs massaritie, seu supellectilia q̄
testator ibi tenebat occasione dicte possessionis, siue sint lecti, siue alie
massaritie. ¶ Circa secundū dubiū an dictus Guinocius possit supel
lectilia seu existētia in domo quondā dicti dñi Antonij vendicare ⁊ pe
tere volūtate dicti testatoris minime refragāte: puto breuiter ꝙ sic: nā
de iure tuin posse indubitati iuris est.l.incivile.C. de fur.insti.de actio.
post pn.⁊.l.nuc possidetis.C.de pba.⁊.l.mater.C.de rei vēdi.cū multis
sim. Videndū igitur restat an volūtas testatoris resistat: ⁊ pfecto arbi
tror qđ non: qꝛ testator asseruit illos ducētos florenos legasse p resto
oīs administrationis, quā ipse testator fecisset de bonis dicti Guino
cij: ⁊ sic in cōpēsationē redituū ⁊ fructuum quos ipse administrādo bo
na dicti Guinocij percepisset: vel si quoquo modo teneretur ex mala ad
ministratione: sed dicta supellectilia non veniūt noīe administratiōis,
qđ illa nō dicitur administrasse, cum fuerint simplr illata in domū dicti
Antonij tanꝙ ad domū cōiunctā: ergo nō videtur legatū factū in cōpen
sationem illoꝝ supellectiliū: cum administratio bonorū, ⁊ supellectiliū
in domū illatio, pro illorū ↄseruatione sint prorsus diuersa.arg.in.l.iij.
de supel.lega. dispositio ergo facta super vna specie nō debet extēdi ad
reliquā, que nunꝙ fuit in administratione.argu.in.l.licet.C. de iudi.⁊.l.
i.C.si aduer.rem iud. Et presertim hoc dicēdum in testamētaria dispo
sitione q̄ debet late intelligi in fauorē legatarū.l.in testamēto.ff.de re.
iuris.⁊.c.cū dilecti.de dona. ⁊ qđ hoc fuerit de mēte testatoris, q̄ debet
principaliter attēdi.l.in cōditionibus.ff.de cōdi.⁊ demonst. ostenditur
clare per verba dicti testatoris. nā cum p̄misisset vt dictus Guinocius
esset contentus predicto legato, adiecit declarāda verba predicta vez.
ita qđ nihil possit petere in bonis dicti dñi Antonij: sed certū est ꝙ vē
dicādo bona propria non dicitur aliquid petere in bonis dicti dñi Anto
nij: non enim illa supellectilia Guinocij sunt in bonis dicti dñi Antonij:
vt.l.quintus.ff.de auro ⁊ arg.leg.⁊.l.bonoꝝ.ff. de verb.sig. Itē dictus
Guinocius vēdicādo supellectilia sua nō dicit dñm Antoniū vel eius
heredē esse vel fuisse sibi obligatū: actio enim ista realis cōpetit circa rē,
⁊ nō circa personā: vt insti.de actio.post prin. in arime coniuncta glos.in
verbo, nullo iure. ⁊ p̄sertim predicta procedūt attento qđ dictus testa
tor nunꝙ de illis supellectibus fecit controuersiam: nec vnꝙ negauit
illa pertinere ad dictum Guinocium.

¶ Consilium.lxxxix.

1 ☞ Ecclesia vel capella seu oratorium nō potest erigi siue construi sine
authoritate diocesani.
2 Construens ecclesiam vel capellam seu altare obligatur ipso facto ad
dotationem.nu.8.
3 Episcopus nō debet ordinare aliquem in clericum, nisi prius assignet
beneficium vnde viuere possit.
4 Vacante ecclesia si capitulū aliqua de bonis ecclesie alienauerit sine su
perioris authoritate, relinquitur optioni futuri episcopi an velit rati
ficare dictam alienationem.
5 Sententia lata contra minorem sine curatore est nulla: secus tamen si
lata est pro eo.
6 Presbyter habens populum tenetur habere clericum.
7 Habens beneficium requirens missarum solennitatem, tenetur habe
re clericum.
8 Debitor si donat bona sua in preiudicium ⁊ fraudem creditorum non
valet talis donatio.

EX themate proposito multa possent dubia eli
ci: sed qꝛ illorum plurima remanent
decisa per discussionē aliquoꝝ: ideo aliqua dūtaxat amplect
ar. ¶ Et primo vidēdū an dicta dña Vannucia legitime
potuerit dictū altare cōstrui facere de licentia dūtaxat prioris ecclesie
sancti saluatoris de Reate. ¶ Scdm dubiū presupposito ꝙ potuerit,
vel nō: an dicta dña Vannucia teneatur per se ⁊ heredes suos dictam ca
pellam dotari facere. ¶ Tertio p̄supposito qđ teneatur ad dotē dicte
capelle: an dos debeat esse sufficiens pro presbytero instituendo in di
cta capella dūtaxat, an etiā pro clerico qui iuuare debet ad diuina cele
branda. ¶ Quartū dubiū verū p̄supposita obligatione dicte dñe Va
nucie ex sola fundatiōe reddatur dicta obligatio inefficax per donatio
nem bonorū suorum factam altari cuidā sancti Dominici de sirino, an
tequā de supradicta donatione cōueniretur. ¶ Circa primū dicēdum
videtur dicta dñam Vannuciā nō potuisse dictū altare erigere seu eri
1 gi facere ex sola licentia ⁊ cōsensu dicti dñi prioris: † qꝛ nō potest eccle
sia, vel capella, seu oratorium erigi, ⁊ cōstrui sine licētia diocesani in lo
co nō exēpto. Si autē locus est exēptus, requiritur licentia sedis aposto
lice: vt pbatur in.c.authoritate.de prim.li.vj. ⁊ in auten. vt nullus fa.ora.
do.post prin. ⁊ in aut.de eccle.ti.§.sin autē. ad idē de cōsecra.dist.i.c. ne
mo. dictus autē prior non est diocesanus in loco, cum ecclesia sit subie
cta abbatie sancti Saluatoris: ergo de consensu illius abbatis qui di
citur diocesanus in loco ratione plene subiectionis debuit dictū alta
re construi: ad hoc qđ no. glo. in cle.i.de rebus eccle.non alie. ⁊ Jano.in
c.statuimus.de transac. cum ergo dictū altare non fuerit legitime con
structum, debet destrui.arg.in.c.i.de noui ope.nun.facit tex.in.d.aut.
vt nullus fa.ora.do.post prin. ⁊ qđ contra legem factū est, nō debet ha
bere effectum aliquem.l.non dubiū.C. de leg. ⁊.x.dist.c.vides fili. ⁊ re
gula, que cōtra ius fiūt.de reg.iur.lib.vi ¶ Sed his non obstantibus
arbitror de iure sic esse dicendū, qđ aut dictus abbas, cui illa ecclesia est
pleno iure subiecta nō vult habere ratam cōstructionē dicti altaris: ⁊
tunc pcedat qđ supra dictū est, vt dictū altare possit destrui seu detine
ri in iurisdictione ecclesie absqꝫ eo qđ dicta dña Vannucia seu eius he
res possit ius patronatus vel aliqđ aliud sibi in illo vendicare.arg.xvj.
q.ij.apostolicos. ⁊ in.d.aut.de eccle.titu.§.si quis autē in sua domo. Si
vero dictus abbas ratū habuit, vel habere voluit ↄstructionē dicti alta

ris eoipso puto dictā dñam Uannuciā obligatā fuisse ad dotandū di
2 ctum altare. Moueor principaliter† qȝ cōstruēs ecclesiā, vel capellam
seu altare obligaṫ ipso facto ad dotationē sicut obligaṫ pater natura
lis dotare filiā. xvi. q. vij. pie mētis. no. gl. in. c. nemo. de cōse. dist. i. ꝛ idē
gl. in. c. cū sicut. de cōsecra. eccle. vel alta. quatenꝰ tamē, illa gl. dt ꝙ priꝰ
dȝ dari actio in cōsecratorē, qui cōsecrauit ecclesiā sine dote, ꝛ inde· dē
fectū dȝ dari in fundatorē ꝛ eius heredē. illa tñ gl. in ea parte cōiter nō
teneṫ a doctoribus ibi dicētibus, qȝ imo prius, in fundatorē, per illum
tex. ꝛ idē tenuit gl. in. d. c. nemo. Nec obstat si dicaṫ: qȝ dicta capella nō
fuit cōstructa cū cōsensu diocesani: qȝ dico qȝ lȝ debuerit adhiberi con
sensus diocesani: tñ illud fuit introductū in fauorē ecclesie, ne cōtinge
ret opus inchoari, ꝛ nō consummari: vel nō sufficiēter postmodū dota
ri: vt qȝ forte vires patrimonij edificatoris minime sufficiant: vnde id
qȝ fuit statutū in fauorē ecclesie, nō dȝ retorqueri in ipsius lesionē: vt l.
l. qȝ fauore. C. de leg. ꝛ. c. qꝰ ob gratiā. de reg. iu. lib. vi. ꝛ qȝ in fauorem
ecclesie hoc fuerit cōstitutū, probatur aperte in. d. auf. vt nullꝰ fa. ora.
do. post princi. ꝛ. d. c. nemo. Et multa possunt alia ad cōfirmationē ad
3 duci. Primo pȝ in ordinatione clericorū: †non eñ debet epūs aliquem
ordinare in clericū, nisi prius assignet beneficium vnde viuere possit: vt
in. c. i. ꝛ. ij. lxx. dist. ꝛ tñ si ordinauerit, teneṫ epūs puidere de suo donec si
bi puiderit de bñficio: vt in. c. cū sīn apostolū. ꝛ. c. epūs. de preb. Ad idē
4 bonus tex. in. c. si quia de rebꝰ. xij. q. ij. vbi dr, ꝙ † si vacāte ecclesia capl'm
aliqua de bonis eccl'ie alienauerit sine superioris authoritate, relinqui
tur optioni futuri epī an velit ratificare dictā alienationē: qȝ forte vti
lius est ecclesie habere pretiū ꝙ rē: ꝛ sic alienatio est nulla tanꝙ facta
sine solēnitate: de qua. xij. q. ij. sine exceptione: pōt haberi rata ex actu tē
poris: qȝ nullitas īsurgit fauore ecclesie: nō nō debet retorqueri in ipsiꝰ
lesionē, si prelatus futurus viderit illā esse ecclesie vtilē. ꝛ hoc firmauit
expresse gl. in. c. i. ne sede vacā. ad idem bo. text. in. l. non eo minus. C. de
5 procur. vbi pz. † qȝ licet sñia lata ꝯ minorem sine curatore sit nulla: se
cus tamē est si fuit lata pro minore: ad id qȝ in simili no. gl. ꝛ Bar. in. l.
si tutor. C. in quibus cau. in integ. restitu. non est necessa. ꝛ. l. si mater. §.
hoc iure. ff. de excep. rei iudi. ꝛ qꝫ no. doc. in. c. causam. de iud. Pretere
ea illud qꝫ fuit statutū in odium, ꝛ penā edificātium ecclesias, vel capel
las sine authoritate diocesani: vt in auf. de ecclesiis. ti. §. si quis aūt. cum
seq. nō dȝ cedere in eorū fauorē: vt in. c. si necesse. de don. inter vi. ꝛ vxo.
ꝛ. c. ij. de trāsla. episco. ꝛ. l. Papinianus exuli. ff. de muno. Ee per hec re
manet decisum etiā sc'm dubiū. ❡ Ex qbus oībus cōcludiṫ dictā dñā
Uannuciā fuisse ex cōstructiōe capelle seu altaris obligatā ad dotādū
illud sufficiēter abbate ꝑdicto habēte ratā constructionē dicti altaris.
❡ Uenio nunc ad tertium dubiū an ad sufficientiam dotis requiratur
qȝ inde possit viuere etiam clericus vltra sacerdotē. Et videṫ primo ꝙ
6 nō per. c. vt quisꝗ presbyter. de vita ꝛ hone. cleri. vbi innuiṫ, † qȝ pꝛsby
ter habēs populum teneṫ habere clericū: secus ergo in habente altare
cōtrarium alias tenui in lectura dicti. c. vt quisꝗ. ꝛ nūc etiā confirmo.
quia certū est qȝ missarum solēnia nō debēt celebrari sine suffragio cle
7 rici: vt in. c. proposuit. de filijs presby. ergo † quilibet habēs beneficiū
requirēs missarum celebrationē, teneṫ habere clericū: licet nō sit alius
curatum: qȝ videṫ fuisse de mente glo. in. d. c. vt quisꝗ. ꝛ bene facit tex.
iuncta gl. in clemē. ne in agro. §. ad hec. de statu regu. Edificando ergo
altare sacerdotale videṫ se obligasse ad dotem dandā p necessarijs cō
currentibus ad missarum solennia: nam qui vult vnum, videṫ voluisse
omnia per que peruenit ad illud: vt. l. oratio. ff. de spon. ꝛ. l. ad remmo
bilem. ꝛ. l. ad legatum. ff. de ꝓcu. ꝛ. c. prudentiā. ꝛ. c. preterea. de offi. de
lega. fa. it. l. illud. ff. de acqui. here. Concludo ergo in hoc tertio dubio
qȝ dos dicti altaris debet esse sufficiēs pro presbytero ibidem institue
do, ꝛ pro clerico qui habet prestare suffragiū ad missarum solennia. fa
cit dictum. c. nemo. ꝛ in dicta auf. vt nullus fa. ora. do. post principium.
❡ Ad quartū ꝛ vltimum dubium an dicta obligatio reddaṫ inefficax
per donationē omniū bonorū postea alteri factā. Et videtur primo ꝙ
sic: qȝ per cōstructionē altaris non apparet ꝙ bona cōstruentis sint ta
cite obligata: imo videṫ sola obligatio personalis orta. sicut pȝ in vouē
te aliquā rē: nō enim obligaṫ res anteꝙ tradatur: sed persona tantū: vt
in. l. ij. ff. de pollici. sed persona nihil habet saltem sufficiēter per dona
tionem alteri factam: ergo obligatio remanet inefficax: inanis est enī
actio qua inopia debitoris excludit. l. nam is. ff. de dolo. ꝛ. c. olim. el. ij.
de resti. spo. ❡ Sed cōtrarium arbitror de iure procedere. Moueor
8 primo, † qȝ cōstruens ecclesiā vel capellā obligaṫ ad dotādū sicut pr̄
teneṫ dotare filiam: vt sensit gl. in. d. c. cū sicut. de consecra. eccle. vel al
ta. ꝛ in. d. c. nemo. de cōsecra. dist. i. Sed si pater facit immensam dona
tionem vni ex filijs, que tendit in preiudiciū alterius filij quo ad partē
sibi debitam reuocaṫ dicta donatio tanꝙ inofficiosa: vt. l. ij. C. de inof.
dona. ꝛ qꝫ ibi not. ergo idem dicendum in casu nostro: nam ista altaria
videnṫ fuisse loco filiarum cōtemplatione animę ipsius dñe Uannucie.
argum. in. c. in presentia de probat. ꝛ eorum que no. Bar. in auf. si qua.
C. de sacrosanc. eccle. ꝛ facit in simili ibi tex. ꝛ qȝ legitur ꝛ no. xix. q. vlti
9 ma. si qua mulier. Preterea ꝛ alia ratione incontin. ibili, vbicūꝗ † de
bitor donat bona sua in preiudicium ꝛ fraudem creditorū, debet talis
donatio reuocari, etiam si fuit facta ignorātia in fraudem, vt pbatur
in. l. i. iuncta. l. qui autem. §. simili quoꝗ modo. ff. de his que in frau. cre
ditor. ergo dicta donatio debet reuocari, quatenus venit in preiudiciū
altaris cui dicta Uannucia erat debitrix respectu donationis. Posset
addi ꝛ tertia cōsideratio si ponaṫ qȝ si dicta Uannucia donauerit scdo
altari omnia sua bona presentia ꝛ futura: nam talis donatio non tenet
tenēdo opi. Angel. de peru. valde equā quam posuit in sua dispositiōe
que incipit. in refulgēti: reprobādo Bar. in. l. si. C. de pac. qui tenuit qȝ
similiter valet donatio omniū bonorū presentiū ꝛ futurorū: sed Ange.
cōtra: sed non intēdo nūc ꝑsens discutere, que opi. sit verior, cū satis sit
per premissa altari priori cōsulendum: nec in casu nr̄o dicīṫ qȝ donauerit
ꝑsentia ꝛ futura: dicta ergo donatio nō reddit primā obligationē inef
ficacē: tū qȝ nō potuit se liberare ab obligatione prius contracta: tum
quia videtur facta in fraudem creditoris. Ex predictis oībus ꝯcludo
qȝ dicto abbate ratificāte dictā altaris cōstructionem dȝ prius dictū
altare sufficienter dotari pro sacerdote, ꝛ pro clerico, ꝛ residuum, si qȝ
erit applicabitur secundo altari cui secūdo loco fuit facta donatio vel
vltima dispositio.

❡ Casus consilij sequentis.

Quidā Antonius habens Fran-

ciscum eius filiū legitimū ꝛ naturalē infantē in eius potestate constitu
tum, cōdidit testamentū solēne, in quo dictū Franciscū heredem insti
tuit vniuersalē, ꝛ talē fecit institutionē: videlicet, ꝛ si dictus Frācīscus
decesserit in pupillari etate, vel postea quādocūꝗ sine filijs, substituit
Paulū Petri ipsius testatoris auunculum, vulgariter, pupillariter,
ꝛ p fideicōmissum ꝛ dictū Paulū dicto suo filio tutorē dedit. Tandē
mortuo dicto testatore dictus Frācīscus superuixit tribꝰ mensibus cū
dimidio decessit infans, superstite dicto Paulo substituto ꝛ inde ipsiꝰ
infantis: modo mater quondam infantis mouit qōnem dicto Paulo
substituto, possidēti vigore dicte substōnis, hereditatē olim dicti An
tonij, ꝛ successiue Frācisci asserēs ad se successionē dicti Frācisci sui filij
infantis defuncti spectare: ꝛ dicit dictū Paulum substitutū fore exclu
sum: quia ipse nō assumpsit in iudicio tutelā dicti Frācisci, nec aliū tu
torē cōfestim dari petijt: nec se excusauit infra quinquaginta dies a mor
te testatoris. Pro parte vo dicti Pauli substituti dr̄ dictā successionē ꝛ
hereditatē ad se spectare vigore dicte substitutiōis. adijciēs ꝙ lȝ̄ tutor
cōstitutus in testamēto dicti Antonij lȝ non fecerit inuentariū p dicto
infante, tamē dictū infantē nutriri fecit, ꝛ administrauit eius tutelā, tā
in soluēdo collectas, ꝛ debita ꝙ etiam soluendo salariū dicte nutrici, ꝛ
administrādo, ꝛ gubernādo, ꝛ coli faciendo bona dicte hereditatis di
cti Antonij, cū sciuit se tutorē in dicto testō datū. Et posito sine veri
tatis ꝑiudicio, qȝ nō administrasset, nec tutelam gessisset, nec aliū dari
petijsset, nec se excusasset: nō propterea debet priuari dicta successiōe,
ꝛ qȝ nulla mora vel negligētia est sibi imputāda, eo qȝ dictꝰ Frācīscus
superuixit patri tribus mēnsibus cū dimidio tm̄: ꝛ iura vidētur dare an
num substituto ad petendum tutorē: vnde cū mors superuenerat dicto
Frācīsco in tam breui tempore, nō potest dici qꝫ ipse fuerit negligens,
vt successione priuari debeat: quid iuris queritur.

❡ Consilium. xx.

1 Non gerere, ꝛ sine solennitate debita gerere, paria sunt.
2 Mater non excusatur quin priueṫ successione pupilli, si cum debita so
lennitate non assumpsit tutelam.
3 Gerens negotia pupilli nō decreta sibi tutela per iudicem. ꝛ inuenta
rio prius non confecto, debet tanꝙ suspectus acerrime puniri.
4 Tutor testamentarius seu datiuus nō excusando se infra quinquagin
ta dies postꝙ sciuit se tutorem designatum, videtur se astringere ꝛ ac
ceptare tutelam.
5 Substitutus licet recuset tutelā, non per hoc excluditur a successione.

Uo ad decisionem dubius questionis vere examināda in
cumbunt. ❡ Primū est an dictus substitutus excusetur ex
eo: quia tutor in testamento designatus gessit negotia pu
pilli, tutela tamen non assumpta cum solennitate debita. ❡ Secundū
presupposito quod ex secundo capite non excusetur, an debeat priuari
successione pupilli non petendo tutorem confestim, ex quo potuit face
re hoc in vita pupilli, anno nondum elapso. ❡ Circa primum videṫ di
1 ctum substitutum non excusandum: † quia paria sunt non gerere, ꝛ sine
solennitate debita gerere. l. sina. C. arbi. tutt. ꝛ. l. iij. C. de eut. ꝛ cura. ꝛ. l.
iij. §. tutores. ff. de suspec. tuto. facit. l. si vnus. C. de testamento. ꝛ. c. ij. de
transla. episco. ❡ Secundo de hoc videtur gloss. not. in. l. ij. §. si mater.
2 ad tertullianum. que dicit † matrem non excusari, quin priuetur succes
sione pupilli, si cum solennitate debita non assumpsit tutelam nec pe
tijt tutorem dari filio, quāꝙ ipsa, vel alij gesserint, ꝛ administrauerint
bona pupilli sine solennitate debita. ꝛ illam gloss sequitur ibi Barto. ꝛ
Bald. in. l. matrem. C. ad tertullia. sed predictus substitutus licet gesse
rit negotia pupilli: non tamen hoc fecit legitime: quia non fuit sibi de
creta tutela per iudicem prius confecto inuentario sicut fieri debuit:
vt in. l. si. C. arbi. tutt. not. glo. ꝛ Barto. in. l. legitimos. ff. de legi. tut. nec
alia fecit que in dicta. l. legitimos. notantur: ideo non debet ex illa ge
3 stione excusari: imo magis debet inculpari: † quia gerens negotia pu
pilli non decreta sibi tutela per iudicem, ꝛ inuentario prius non con
fecto

fecto debet tanq̃ suspectus acerrime puniri:vt habet in.d.l.fina.C.ar
bi.tute.in fi.et in.d.l.iij.§.tutores.de suspec.tuto. ¶ Sed his nõ obstan
tibus posset attẽtari cõtrarium. Moueor in hanc sniam principaliter:
4 † qr tutor testamẽtarius seu datiuus nõ excusando se intra quinquagin
ta dies postq̃ sciuit se tutorẽ designatũ, videt se astringere.et acceptare
tutelam,adeo qd amplius se excusare nõ valet:et tutela incipit stare pe
riculo suo:vt probat in.l.ij pater.§.oportet.et.l.quinquaginta.ff.de ex
cusa.tuto.facit.l.j.in princ.ff.de admi.tut.ergo dictus substitutus in te
stamẽto tutor datus se non excusando intra quinquaginta dies,postq̃
sciuit se tutorẽ designatũ,videt tutelam acceptasse:nec potuit amplius
se excusare:ergo per cõsequẽs nec alium tutorẽ dari petere potuit.et per
cõsequẽs nõ potest puniri ex eo capite:quia nõ petijt tutorẽ dari pupil
lo:pro quo facit qd no.Bal.in.l.tutor qui repertoriũ.ff.de admini.tut.
vbi dicit qd licet tutor non cõfecerit inuẽtarium:nihilominus tutor est:
potest tamẽ repelli ab agendo:vt.l.tutor qui repertorium.et priuari of
ficio tutele prorsus:vt dicit tex.in.d.l.fi.C.arbi.tute. Restat ergo con
cludere q iste tutor fuit in culpa,ex eo dũtaxat:qr administrauit bõa nõ
decreta sibi prius tutela per iudicẽ,nec cõfecto inuẽtario:sed ex hoc ca
pite non reperit iure cautum,q debeat priuari successione:sed poterit
alijs penis puniri:de quibus in.l.fi.iuncta gloss.sallegata.C.arbitr.tut.
cum enim ista pena priuationis successionis nõ fit in hoc casu iure ex
pressa nõ debet imponi:vt no.glo.in.c.fi.de iurepatro.facit de peniten.
dist.j.penc.et.l. interpretatione.et.l.fi preses.ff.de penis.et facit in arg.l.
5 amicissimos.ff.de excu.tuto.vbi pz qd licet substitutus recuset tute
lam,nõ per hoc excludit a successione. ¶ Tertio facit pro isto substitu
to,vt nõ priuet,noua cõsideratio: Ja qui nõ petijt tutorẽ dari filio pri
uatur successione pupilli:sed pupillus in casu nostro nihil habuit:quia
nõ adiuit hereditatem,nec existẽtia sui heredis habuit in casu nro ope
rari:quia ipse pupillus licet esset in potestate tẽpore mortis,habuit ta
men substitutũ vulgarẽ,per cuius dationẽ tollit suitas:sm cõem opi.
per.l.filius.ff.de libe.et posthu tenet Bar.in.l.fi filius q patri.ff.de vul
ga.et pupil.et Bal.in.d.l.fi ateis.C.de iure delibe.not.glos.in.l. papinia
nus.ff.de inoffi.testa.ergo succedit iste substitutus patri et non filio: est
enĩ hereditas patris nõ filij:vt.d.l.fi filius.de liber.et posthu. Preterea
non videt sibi imputãdum si nõ petijt tutelã sibi decerni per iudicẽ,nec
confecit inuẽtarium:quia hoc nõ poterat de iure:qñ enim esset tutor te
stamentarius nõ poterat aliquid facere nisi prius adiret hereditas p
pupillũ:quia tutela cõfirmat per aditionem hereditatis:vt.l. fi nemo.
ff.de testa.tute.nec existẽtia sui heredis habet hoc casu cõfirmare tute
lã:qr habebat institutũ vulgarẽ:vt no.Bart.in.d.l.fi nemo. Et si dicat,
ergo est sibi imputãdum,si nõ petijt interim,donec adiret hereditas,tu
torem dari filio.per.l.si quis sub cõditiõe.ff.de test.tute.et insti.de atil.
tuto.post prin. Ad hoc enim potest responderi dupliciter. Primo qr
licet ex hoc capite possit priuari successione pupilli:tamẽ in casu nostro
illa non fuit vnq̃ pupilli,cũ non adiuerit hereditatẽ,et habuerit substi
tutum vulgarẽ:est enim hereditas patris et nõ filij:nec potest mater pe
tere legitimã:qr nõ potest filius repudiare hereditatẽ patris, et petere
legitimã:habet enĩ aut totã agnoscere,aut totã repudiare:vt not.Bar.
in.l.gerit.ff.de acquirẽ.here. Scdo potest principaliter rñderi intrãdo
scdm dubiũ supra formatũ:q psupposito q filius habuisset aliqua bo
na,tamẽ ex quo annus nõ erat elapsus ante mortẽ filij,non dz substitu
tus,vel alius qui habebat succedere ab intestato,saltẽ citra matrẽ pri
uari successione pupilli:de hoc enim videt tex.expressus in.l.sciãt cũcti.
C.de legi.here.et optime facit tex.insti.ad tertul.in fi.tenuit Bal. et etiã
Angel.in.d.l.sciant.et in.l.matteo.et Bar.in sua solẽni repetitione.in.l.
ij.ff.qui pe.tu.et q̃q ipse Barto.in.l.ij §.confestim.ff.ad tertul.et in.d.l.
sciant.post Richar.mal.tenuerit cõtrarium dicẽs,q si nõ petijt tutorẽ
intra qnquaginta dies,videt in negligẽtia:qr debebat petere sicut ma
ter citius q̃ poterat:vt de matre probari videt in.d.l.ij.§.fi mater.et.§.
cõfestim.et qd idem esset in substituto et alio,qui poterat succedere ab in
testato,inducebat.d.l.sciant.ibi dũ dicit,sm nostrã cõstitutionẽ ec.quasi
si dicat q dabat annus tm̃ sm priorẽ cõstitutionẽ,de qua in.d.l.ij.§.cõ
festim.vt spectaret cõfestim.i.q̃ citius fieri poterat:ita tamen vt ann⁹
nõ excederet:tamẽ ipsemet Bar.vt.s.dixi in sua solẽni repetitione, dili
gẽtius examinãdo hunc articulũ.tenuit contrariũ.s.qd substitutus vel
alius qui habebat succedere pupillo ab intestato hz annũ integrũ per
d.l.sciant.et.l.ij.specialiter faciunt ista olim ante legẽ.C.non erat proui
sum q aliqs substitutus vel alius cõsanguineus non teneret ex necessi
tate petere tutorẽ pupillo:licet spõte potuisset,nisi in matre et libertis:
vt in.l.ij.ff.qui petãt tu.et in.d.l.ij.ad tertul.ergo lex.C.superueniens im
ponẽs necessitatẽ petẽdi,debet stricte intelligi:vt.s.annus det integre et
absolute alijs,qui per prius nõ erãt ad hoc necessitati:cum enim sit illa
lex odiosa,pͤsertim in eo q priuat successione ab intestato et ex testamen
to,debet stricte intelligi:vt no.pbat in.c.statutũ.de elec.li.vi.facit.cap.
cũ in cunctis.de elec.et regula,odia.et regula,in penis.de reg.iur. iuncto
c.ij compromissarius.de elec.lib.vi.et.l.interpretatione.et.l.si pses.ff. de
pe.nec predictis ob.tex.in.d.l.sciant.quatenus dicit secundum nostram
cõstitutionẽ ec.qr vt dicit Bar.et bene in.d.l.ij.illa verba non debent re
ferri ad tertul.sed alia iura que disponũt quales debeãt esse tutores,vt
sit sensus,q et tutor debet ab istis peti intra annũ sm dispositionẽ lega

lem. Preterea mater tenetur ex duplici capite petere tutorẽ filio. Pri
mo propter pietatẽ maternam:vt.l.matris pietas.C.qui pe.tu ¶ Se
cundo propter spem future successionis d.§.cõfestim. In alijs autẽ ha
bentibus succedere ex testamento vel ab intestato non subest nisi vna
causa scilicet spes successionis:ergo mitius fuit procedendum cũ eis,
q̃ cum matre.argu.in.l.re cõiuncti ff.de lega.iij.et in auth.cessante.C.de
legi.here.quinimo posset attentari qd etiam mater non priuetur infra
annum per textum qui hoc aperte innuit insti.ad tertullia.in fi.et ad il
lum tex.posset reduci tex.in dicto. §.confestim.vt sic ex legis interpreta
tione teneatur facere confestim petendo infra annum:vel dicam⁹ q cõ
festim,id est,q̃ citius potest,debet petere tutorem:non tamen punitur,
nisi negligat per annum:vt voluit tex.preallegatus. Et cum sumus in mate
ria odiosa meli⁹ et equius est dicere quod dicta.l.ij.intelligitur sm tex.
insti.ad tertul.in fi.q̃ econtra.argumen in.l.placuit.C.de iudicijs. sen
tit Bart.in dicta.l sciant.et.l.mattea. Ex his omnibus concludo dictus
substitutum non debere in casu nostro successione priuari:siue sit here
ditas patris siue pupilli.

¶ Casus consilij sequentis.

Quidã Sempronius de lese ma-

iestatis crimine cõdẽnatus,bona suis expresse publicatis anteq̃ prefa
tum delictum cõmitteret,et sniam reportaret certa bona donauit quibus
dam fratribus carnalib⁹ ad eorũ vitã dũtaxat:ita tamen q vnus alteri
succederet,et oibus mortuis dicta bona recta via ad eundẽ donatorem
redirẽt,et adiectũ fuit in pncipio donationis,q de pdictis bonis dona
tis facerẽt in eorũ vita quicqd eis placuerit sine aliquua cõtradictione.
In fine vero instrumẽti dr,qd supradictã donationem fecit statim dona
tor sub his cõditiõe,tenore,lege et pacto vez qd psens donatio valeat et
effectũ sortiat vsq; in vitã tm̃ dictorũ donatariorũ.et cuiuslibet eorũ nõ
vltra.et qd ipsi donatarij vel aliquis eorum nõ possint,neq; debeãt ipsa
bona donata in toto nec in parte vllo tẽpore alicui persone,vel vniuer
sitati vendere,donare,vl alienare,cambire,obligare,nec aliter barata
re,nec trãsferare,cum aliter prefatus donator nõ fecisset.nec facturus
fuisset:nec pro facta vult haberi psentem donationẽ:sed vult psentẽ do
nationẽ quotiescũq; secus fieret,nõ valere,nec tenere,nec effectũ sortiri
debere:et ipso iure ius et dominium ipsorũ donatorũ in totum perueniat in
prefatũ donatarium. Hec sunt verba formalia posita in fine dicti instru
menti. Contingit qd post sniam condemnationis predictorũ et bonorũ
publicationẽ factã,dicti donatarij,seu aliqui eorũ qui supererant,ven
diderunt dicta bona donata sub conditione predicta cuidam Senensi
cum pro certa pecunie quantitate ad eorũ vitã dũtaxat. Nũc queritur
an commune Senense,cui bona dicti donatoris fuerunt cõfiscata pos
sint illa bona donata vigore publicationis,et dicti pacti in donatiõe ap
posita,vendicare.

¶ Consilium.xci.

1 ☞ Vsufructuarius qui non trãsmittit ius suum in heredem,potest
nihilominus vsumfructum alij vendere.
2 Lex,siue testator,siue pactio contrahentium,si inhibuerit alienationẽ:
videtur prohibita non solum dominij translatio,sed vsusfructus.
3 Prohibitus vendere non potest etiam locare ad magnum tempus.
4 Vsufructuarius non prohibetur alienare ius quod habet.

Videtur primo quod nõ per verba
priora ap
posita in instrumento quibus fuit dictũ,vt de predictis bo
nis donatis facerent in eorum vita,quicquid eis placeret:er
go possunt disponere in eorum vita etiam vendendo. Videmus enim
1 † cum vsufructuarius qui nõ transmittit ius suum in heredem, potest
nihilominus vsumfructum alij vendere:nec mirum,quia vt dicit iuris
consultus, Qui precio fruitur,ipsa re frui videtur:vt habetur in l. non
vtitur.cũ.l.seq.ff.de vsufructu. Ita dicendũ in proposito:satis enim isti
vtunt rebus donatis in eorũ vita,ex quo vtũtur precio. Preterea alie
nare est contractus per quem transfertur dominiũ:vt.l.i.C.de fun.do
ta.sed predicti donatarij vendiderunt ad vitam eorũ dumtaxat:ergo
illa non potest dici alienatio:maxime ad incurrendum penam priuatio
nis. Sed contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et primo
probabo q dicti donatarij ceciderunt a iure eorum. Secũdo q dicta bo
na deuoluta sint ad cõmune Senẽse,probat per tex.apertum qui rauilla
2 ri nõ potest.l.fi.C.de rebus alie.nõ aliena. vbi dicit.† q siue lex siue testa
tor siue pactio cõtrahentium inhibuerit alienationem, videt prohibi
ta non solum dominij translatio,sed vsusfructus,et pignoris,sz negari
nõ potest quin dicti donatarij alienauerint saltẽ vsumfructum dictarũ
rerũ:ergo venerũt cõtra pactum in donatione appositum. Secũdo hoc
probat expresse ex tenore dicte donationis in eo,q expresse fuit prohi
bitum,ne dicta bona obligarẽt,vel bataratent.seu transfatarent:sz ne
gari non potest quin per illã venditionẽ transfataverint,seu obligaue
rint dicta bona:ergo ceciderũt dicta bona in cõmissum:quinimo plus
3 dico,† q prohibitus vendere,nõ potest etiam locare ad magnũ tẽpus:
qr per talẽ locationem cõstituit ius in re:et ne sit quedã alienatio rei:vt
no.Bar.et Dy.in.l.codicillis.§.a substituto.ff.de lega.ij.lz gloss.ibi ali
ter sentiat q̃ tamẽ cõmitet ibi in hoc dubitatur.et primũ tenet glo.in.cle.j.de

rebus eccl.nõ alie.ꝛ optime facit ibi tex.¶ Preterea ꝛ tertio donator
prohibuit simpliciter illa bona vẽdi:sed negari nõ potest quin donatarii
eũ illa vẽdiderint ꝛ dñium trãstulerint in emptorem:vt patet ex instru-
mẽto vẽditiõis inde ↄfecto:nec obstat si dicat qḋ ad eoꝝ vitã dũtaxat
vendiderint:qꝛ per hoc non potest negari quin vẽditio fuerit facta ſꝫ
ad tẽpus.Nam ꝛ ꝓhibitio vẽditionis non poterat intelligi nisi de tem-
porali venditione:quia de perpetua non erat dubiũ cũ donatio fuisset
facta ad vitã eorũ dũtaxat:vnde cessante illa ꝓhibitione non potuissent
vendere vltra eorũ vitã:quia nemo potest in aliũ plus iuris trãsferre ꝙ̃
ipse habeat.c.nuper.de dona.inter virũ ꝛ vxo.ꝛ.l.traditio.ff. de acqui.
re.do.debẽt ergo verba intelligi in quo possunt aliqḋ operari:vt in.c.
si papa.de priuileg.li.vi.ꝛ.l.si quãdo.C.de inoffi.testa.et.l.qḋ labeo. ad
carbo.qḋ autẽ per dictum pactũ impediat dñij trãslatio ꝛ deuolutio
fiat ad donatariũ probat in.c.ceterũ.de dona.et in.l.ea lege.C. de cõdi.
ob causam.ꝛ expressius tenet Bart.in.l.filius.§.diui.ff.de leg.i.qḋ aũt
hec bona sint cõiquesita ꝓbatur:qꝛ per dictam sẽtam omnia bona fue-
runt confiscata:ergo et iura omnia cõpetentia cõdẽnato:vt.l.iij.C. ad
legẽ iul.maie.cõiuncta.l.bonoꝝ.ff.de verbo.sig.iura ergo reseruatũ di-
cto donatario trãsiuit in dictũ cõmune per dictã confiscationem:quin-
imo potest dici qḋ non solum fuerint bona publicata,ſꝫ etiã ꝑsona fuit
ad mortẽ condẽnata,quo casu venisset in publicatione etiã bona postea
quesita:vt in.l.ij.C.de bonis ꝓscrip.not.in.l.certa forma.C.de iure fisci.
lib.x.Cõcludo ergo ex omnibus predictis qḋ dicti donatarij vẽdẽdo
licet ad eorũ vitã ceciderint a iure eorũ:ꝛ bona donata reuersa sunt ad
cõmune Senẽ.qḋ potest tanꝙ̃ ꝓpria illa vẽdicare.Ad contraria supra
formata faciliter responderi potest:nã priora verba debent intelligi ſꝫ
sequẽtia.l.si seruus plurium.ff.de leg.i.ꝛ sic facerẽt de illis bonis quicqḋ
eis placeret nõ tamẽ alienando seu trans.atẽdo quia specialia derogant
verbis generalibus.c.i.de rescrip.ꝛ.l.quesitũ.in fi.ff.de fun.instruc.ꝛ re-
4 gula generi.de reg.iur.li.vi.¶ Ad scḋm respondetur† qḋ vsufructua-
rius nõ ꝓhibetur alienare ius quod habet:sed in casu nostro expresse
fuit eis hoc inhibitũ:voluit enim donator vt tenerent penes se.d.l.si.
C.de reb.eccle.non alie.¶ Ad tertium respondetur dupliciter. Pri-
mo ꝙ procedit qñ alienatio capitur stricte. Sed in ꝓhibitione facta
pacto contrahentiũ debet capi large:vt.d.l.si.ꝛ ibi no.Bal. Preterea
et secundo satis facta est huius dominij translatio licet ad tempus:vt
patet in dicta venditione:ergo ꝛc.

¶ Consilium.xcij.

1 ¶ Legatum factum filie pro dote est purum,ꝛ non conditionale.
2 Statutum non potest in totum tollere legitimam.
3 Mulier potest prorsus legitima priuari propter familiã domus con-
seruandam.
4 Statuto si caueatur quod quandiu extiterit masculus femina nõ suc-
cedat filia excluditur viuente masculo duntaxat:sed illo mortuo debet
admitti.

Illud Indubitati iuris est ꝙ mero iure communi in-
1 specto †legatum factum filie pro dote est purũ
et non conditionale cum non excedat legitimam suam:vnde
potest illico post mortem per ipsam filiã peti:nec est necesse
expectare tempus nuptiarum:presertim in casu nostro in quo filia fuit
in ipsa dote instituta per patrem:vnde sicut ipsa legitima nõ capit di-
lationẽ vel aliud grauamen.l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.testa.
et in auc.vt cũ de appel.§.aliud quoꝗ capi.in.ita nec ipsa dos que suc-
cedit loco legitime cum subrogatũ sapiat naturam eius in cuius locum
subrogatur:vt in.c.ecclesia.vt lite pen.ꝛ.l.qꝛ qui pretio.ff.de vsufruct.
cum simi. Et hanc opi.vt illico possit peti firmãt communiter doc ma-
xime Bart.in.l.titio.§.titio genero.ff.de condi.ꝛ demõ.Bal.post Ri-
char.malum.et alios in.l.generaliter.C.de epis.ꝛ cleri.ꝛ ad text.d.§.ti-
tio genero.qui videtur velle qḋ legatum dotis sit conditionale ꝛ ꝙ de-
beat differri exactio in tempus matrimonij contracti:respondet mul-
tipliciter:vt ibi no.in.d.l.gñaliter.¶ Sꝫ dubiũ surgit in casu nostro oc-
casione statuti tridentini,in quo inter alia cauetur ꝙ extãtibus mascu-
lis filia femina nõ succedit quo casu dixit Bar.in.d.§.titio genero.ꝙ le-
gatum dotis factum filie est conditionale sicut si fieret extraneo:ita qḋ
nõ potest peti nisi tempore matrimonij.qꝛ dos nõ est sine matrimonio
l.ij.ff.de iure do.habet ergo in se tale legatum tacitam conditionem ꝛ
sic si moritur anteꝙ̃ nubat non transmittit legatum in heredes.d.§.ti-
tio genero.qḋ etiã videtur velle Cy.in.l.sancimus.C.de nup. Et quãꝙ̃
Richar.malũb.tenuerit contrariũ:vt refert ipse Bar.in.d.§.titio.mo-
2 tus,†qꝛ statutum non potest in totum tollere legitimam,licet possit di-
minuere qḋ etiã videtur sentire Dy.in regula indultum. de reg. iuris.
lib.vi.ergo cum hoc casu dos succedat loco legitime nõ recipit graua-
mẽ vel dilationẽ sicut nec ipsa legitima in iuribus.s.alleg.Bart.tñ se-
quẽdo Cy. tenuit primũ:mouet.quia ꝓsupposita etiã opi. Richar,ꝙ
statutũ possit diminuere licet nõ tollere.tamen sicut potest diminuere,
ita videt qḋ possit illã differre ad certũ tẽpus:puta tẽpus nuptiarũ:cũ
sit quedã diminutio.arg.in.l.minus.ff.de reg.iur.sed Bald.in.d.l.san-
cimus.sequi opi. Richar.reprobata opi.Cy et Bar.mouet:qꝛ si pos-
set statutũ differre in tẽpus matrimonij,posset sequi ꝙ ista filia mor-
retur ante matrimoniũ vt ↄtingit in casu nostro:ꝛ sic nihil transmitte-
ret ad heredes.ꝛ per ↄsequens ex toto priuaret legitima,qḋ est ↄtra p-
suppositũ qḋ facit Bar.consentiendo opi.dicti Richar.qḋ in totũ nõ
possit tolli. Et pfecto iudicio meo hec cõsideratio Bald.sunt optima ꝛ
vera simplr esset illa opi.qḋ legitima nõ potest in totũ tolli:sed cũ ipse-
met Bal.sentiat cõtrariũ in.l.cũ lege leonina.C.de episco.ꝛ cle.vbi fir-
3 mauit,†ꝙ ꝓpter familiã domꝰ ↄseruandã põt prorsus mulier priuari
legitima,cũ sit de iure positiuo:dicit tamen qḋ reseruat sibi ius petẽdi
alimẽta,quũ illa sint de iure naturali.i.dist.ius naturale.ergo funda-
mentũ suũ nõ ꝓcedit,cũ statutũ videat mulieri seruare alimenta,donec
nupserit:ergo potuit simplr eam excludere ab oĩ successiõe:ꝓsertim re-
seruando dotem in euentũ matrimonij:ergo legatũ dotis debet intelli-
gi pure.¶ Sed his nõ obstãtibꝰ puto qḋ in casu nostro heredi ꝓdicte
filie sit tripliciter cõsultũ. Primo enĩ est clare consultũ tenẽdo illã opi.
ꝙ legitima possit in totũ tolli etiã ad tpꝰ,quã videt tenuisse collector
decisionũ Rote,decisiõe.xic.q relatis varijs opi.tenuit statutũ valere
dũmodo in totũ non auferat,vel multũ absorbeat. Et idẽ videt velle
Anto.de but.in.c.raynaldus.de testa.sed in casu nostro i totũ absorbe-
ret,si primo diminueret,reducẽdo illã ad dotẽ tñ:ꝛ postea differẽdo
in tẽpus ↄcti matrimonij,adeo qḋ posset contingere ꝙ in totũ priuaret
sicut cõtingit in casu nostro,cũ ista filia fuerit mortua ante contractũ
matrimonij. Et pfecto hec opi.mihi placet in casu nostro, in quo statu-
tum expsse nõ tollit in totũ immo dat dotẽ quasi pro matrimonio ipsius
mulieris.l.iij.ff.de mino.sapit ergo ipsa dos naturam legitime, ne filia
decedat prorsus sine herede,ꝛ sine aliquibus bonis:facit qḋ in fi.i no.
in.c.ex insinuatione.de appel.vbi dicit,ꝙ si terminus ꝓfigitur appellã-
ti ab hoĩe,qḋ talis terminus succedit in locum termini iuris:qꝛ subro-
gatum debet sapere naturã eius in cuꝰ locũ subrogat:vt.s.dixi.ꝛ hec
interpretatio tanꝙ̃ benignior est in dubijs recipienda:vt in reg. odia.
et regula.in penis.libro.vi.ꝛ.l.interpretatione.ꝛ.l.si preses.ff.de penis.
¶ Scḋa via est,vt virtute statuti Tridentini cõpeteret simplr ius pe-
tendi illico dotẽ relictã cõiuncta saltẽ volũtate testatoris. Statutũ enĩ
disposuit.ꝙ si pater disposuit de filio in testamẽto debeat filia esse con-
tenta dispositione paterna:ita ꝙ si sibi reliquit dotẽ,sit illa contenta:ꝛ
vltra illã quantitatẽ nil petere possit:videt ergo statutũ velle ꝙ si dos
est filie relicta in testamẽto,ꝙ possit quãtitatẽ sibi relictã illico petere p
contrarium sensum qui satis validus est.l.cũ inter.§.inter socerũ.ff.de
pac.do.ꝛ per Bal.in.l.cõuenticula.C.de epis.ꝛ cle.ad hoc facit verbum
illud quantitatẽ ꝛc.nõ enĩ retulit se simpliciter ad dotẽ,ſꝫ ad quãtitatẽ
relictã pro dote.¶ Preterea statutũ in casu quo pater reliquit dotẽ fi-
lie in testamẽto,nõ ꝓuidit de alimẽtis,donec fuerit maritata:sed soluꝫ
prouidit in casu quo pater fuit mortuus ab intestato:ergo simpliciter
disponẽdo qḋ filia sit ↄtenta dote sibi relicta,ꝛ ꝙ aliqḋ vltra nõ possit
petere,videt voluisse ꝙ ipsa dos sit pᵃtrimoniũ filie:ꝛ sic debeat sibi succe-
dere loco legitime:ꝛ p cõsequẽs debet illico mortuo patre cõpetere,ꝓ-
sertim cũ pater nil dixit de alimẽtis interim filie prestãdis:ꝛ statutũ di-
cit ꝙ filia debet esse contẽta dispositione paterna:vnde si diceremꝰ cõ-
trariũ.sequeret qḋ statutũ posset priuare filiã alimentis,ꝛ oĩ successiõe
qḋ est ↄtra cõem opi.ꝛ cõtra.l.cũ ratio.ff.de bo.dam. Et hec interpreta-
tio ꝑmaxime sumẽda est in casu nostro,in quo pater non solũ reliqt do-
tem filie:imo in illa quãtitate eam heredẽ instituit:ergo voluit eã pror-
sus excludere a successiõe.¶ Tertia via ↄsulẽdo heredibus dicte filie
põt subtiliter iudicio meo obijci ex v̄bis statuti moderni:ex quo i prin-
cipio euidẽter ostenditur,ꝙ filia nõ simpliciter excluditur a successione
parentis existente masculo,sed ad tẽpus dũtaxat.s.masculo superstite.
nõ enim statutũ simpliciter dixit,vt extãtibus masculis femina nõ suc-
cedat:ſꝫ dicit ꝙ femina nõ succedat,nec audiat agendo,vel excipiendo
superstite masculo:vnde illa verba,supstite masculo:cũ sint ablatiui ca-
sus faciũt cõditionẽ:vt.l.si testatore.ꝛ ibi per Bar.ff.de cõdi.ꝛ demõ.
ꝛ qualificãt verba sequẽtia nõ audiat ꝛc.ergo sensus,quod mulier nõ
debet audiri super successione patris superstite masculo:ergo post eiꝰ
mortẽ debet audiri:verba enim qualificata debẽt intelligi ſm tempus
verbi ad qḋ referunt:vt no Bar.in.l.ex facto.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ.l.ꝓci-
pimus.C.de appel.ꝛ Bal.in.l.gñaliter.C.de epis.ꝛ cle.ꝛ gloss.in.c.statu-
tum.in v̄bo,canonicis.in fi.de resc ri.lib.vi. Ad ꝓdicta optime facit qḋ
4 not.Bar.in.l.si.ff.ad tertul.vbi dicit,†ꝙ si statuto caueat,ꝙ ꝙ̃diu exti-
terit masculus,femina nõ succedat,ꝙ filia excludit viuente masculo dũ-
taxat:sed illo mortuo debet admitti:qꝛ per illud aduerbiũ ꝙ̃diu,videt
statutũ voluisse facere heredẽ masculũ ad tẽpus:ꝛ ibi plenius habetur
per eũdem ergo dicamus in ꝓposito,cũ statutũ dicit nõ audiat agen-
do ꝛ excipiendo superstite masculo:ergo illo mortuo debet audiri agẽ-
do vel excipiẽdo:valet enĩ ↄtrarius sensus in statuto,ꝓsertim cum iuri
cõi cõcordet,vt est in casu nostro:vt no.Bar.in.l.oĩa populi.ff.de iusti.
ꝛ iure.ꝛ plenius Bal.in.d.l.cõuenticula. Nec ob.si dicat statutũ etiam
vti verbo succedat.quo casu tenuit Bar.in.d.l.si.ꝙ femina nõ admitti-
tur mortuo masculo cũ tractet nunc de hereditate filij ꝛ non patris,ex
quo non fuit adiectũ illud aduerbiũ ꝙ̃diu,vel simile.qḋ etiam videtur
tenere Ioan.in addi.Specu.in titulo.de succes.ab intesta.super rubri.
quia dico illud procedere si statutum simpliciter dixisset extãte aliquo
masculo femina nõ succedat:nã tunc femina simplr excludit,ꝛ hereditas
defertur masculo merito post mortẽ masculi nõ põt filia petere heredi-
tatem

tatē patris:quia iam desijt esse patris,⁊ est nūc filij:lȝ hoc casu quidā
antiqui voluerint ḋuum:vt no. Joan.and.in addi.ꝑ̄ dicta:sed primū ve
rius. Sȝ in casu nostro fuit adiecta illa determinatio:nō succedat, nec
audiat masculo superstite. Precedentia em̄ verba determinant per se
quentia.l.si.§.cui dulcia.ff.de vino.triti.⁊ oleo.leg.⁊ de.extui.de verbo.
signi.⁊.l.si seruus plurium.de leg.j.⁊.l.nummis.de leg.iij.⁊ hunc intellectū
plurimū adminiculant alia verba statuti,quatenus prouidēt mulieri:
vt soluto matrimonio per eā ḋhēdo possit redire ad domū masculi he
redis:⁊ ibi pciperē alimenta:⁊ sic videt̄ excludere femina stāte mascu
lo:sed illo mortuo cessat illud refugiū:maxime in casu nostro,in quo bo
na patris debēt distribui in pauperes ex quibus omnibus concludit̄.
ꝙ dicte filie statim cōpetit ius petendi legatū dotis sibi a patre factū
tanꝙ purum,qḋ trāsiuit in suos heredes legitimos.l.vnica.C.de cadu.
tol. Item qḋ mortuo masculo statim cōpetit ius petendi legitimā:ita
qḋ est in optione heredum ipsius an petant legatū,an legitimā:quate
nus plus est in legitima ꝙ̄ in legato:iuxta id quod legitur ⁊ no.in.l.scis
mus.C.de inoffi.testa.in.§.repletionem.

¶ Consilium.xciij.

1 ☞ Causa non debet delegari aut subdelegari authoritate sedis apo
stolice,nisi habenti dignitatem,personatum,aut canonicatum in eccle
sia cathedrali.

2 Episcopo si aliquid relinquatur expresso duntaxat nomine dignitatis
a proximo seu consanguineo,videtur relictum factum persone contem
platione propter qualitatem relinquentis.

3 Miles si dixit se velle testari iure communi,⁊ nō potuit perficere testa
mentum,valet testamentum iure militari.

4 Nomen proprium ⁊ appellatiuum quando exprimuntur in dispositiōe
debet distributio attribui qualitati prius expresse.

In questione Que ad presens vertit̄ inter ca
pitulum Toregen. ⁊ epm̄ Cu
ranen.ex altera , super executione cuiusdam sententie late a
quodā thesaurario ⁊ canonico ecclesie Subicen. vigore sub
delegationis sibi facte per quēdam propositum. Ariacen.cōseruatorē,
⁊ delegatum in causis capitali.a sede apostolica deputatū,in et super
eo ꝙ negatur ex parte dicti episcopi dictum thesaurarium habuisse iu
risdictionem,cum commissio fuerit facta expresse nomine proprio:⁊ no
mine appellatiuo ipsius thesaurarie:de qualitate autē canonicat⁹ nul
la fuit penitus in subdelegatione facta mentio:thesauraria autem ne
gatur ꝙ sit dignitas vel personat⁹ in illo loco. Presupposito igit̄ sine
veritatis preiudicio,qḋ in illis partibus thesauraria non censeatur di
gnitas,vel personatus,an dicta sentētia possit sustineri ex eo,ꝙ dictus
thesaurarius erat etiam canonicus ecclesie cathedralis : hoc erat in
loco notissimum,imo in facto presupponitur statutum vigere in eccle
sia,ve nemo possit ibidem obtinere dignitatem,personatū, aut officiū
nisi canonicus ipsius ecclesie. Et primo videtur dictā sententiā ex
1 iurisdictionis defectu minime valuisse:† quia causa non debet delega
ri aut subdelegari authoritate sedis apostolice,nisi habenti dignitatē,
personatum,aut canonicatum in ecclesia cathedrali:vt in.ca.statutum.
in princi.⁊ in.§.in nullo.de prescrip.lib.vi.⁊ quicquid fuerit attentatū,
est ipso iure irritum,⁊ inane:vt probatur in fin.dicti.c.statutū.per quez
dixit glo.in verbo,cōmittatur.ꝙ processus agitatus per aliquas per
sonas est nullus:licet contra delegatum aut subdelegatum non fuerit
exceptum. Sed in casu nostro causa fuit subdelegata thesaurario. ⁊ sic
officio thesaurarie,non aūt canonico:cū autez de qualitate canonicat⁹
nulla fuerit facta mentio:ergo sententia non debet tenere : differentia
enim est inter dignitatem,personatum,⁊ officiū:vt in.c.j.de cōsue.li.vj.
⁊ ibi per Archid.⁊ no.in.c.de multa.de prebē.⁊ thesauraria tenuit ma
ior pars dominorū de Rota,ꝙ nisi aliud habeat loci reputatio,de iu
re cōmuni videt̄ simplex officiū:vt plene no.per eos decisi.clvi. Nō ob.
si dicat̄ dictū thesaurariū esse pariter canonicū:qr lȝ iste due qualitates
cōcurrerent in ipsius persona:cōmissio tamen videt̄ facta qualitati ex
presse,nō aūt tacite:vt.c.qm̄ abbas.de offi.deleg.ca enī que subticētur,
nō vident̄ ꝯsiderata,imo neglecta:presertim cū speciali nota sint digna,
vt in casu nostro per c.ꝑ̄uis.de preben.lib.vi.⁊.l.si repetendi.C.de condi.
ob causam.l.labeo.ff.de supel.leg.⁊ id qḋ exterius agit̄,interiorem men
tis dispositionē,⁊ habitū representat:vt in clemē.exiui.de verb.signi.fa
cit.l.nō aliter.ff.de lega.iij.⁊.c.si.de verb.sig. ¶ Sed his nō obstātibus
contrariā sniam arbitror in casu nostro ꝑualere:ad quā tenendā multa
me impellunt. Et primo theorica Jo.an.in regula,priuilegium.de reg.
iur.lib.vi.in mercu.que videt̄ etiā de mēte Bar.in.l.⁊ quia.ff.de iurisdi.
omn.iudi.⁊.l.ij seruus cōis.ff.de stipu.seruo.⁊ pbatur expresse per iura.
J.allegā.la:vez qḋ ad cōiecturandā dispositionis,seu commissiōis quali
tatem,nō debemus simpliciter,⁊ principaliter cōsiderare,an sit in ea ex
pressum nomē propriū,an appellatiuū,imo illa consideratio est adhibē
da,velut vltimū refugium,sed primo recurrere ad subiectaȝ materiā.
Si vero materia proportionat̄ persone,⁊ non dignitati,vel poti⁹ psone
ꝙ̄ dignitati,iudicare debemus dispositionē potius personalē ꝙ̄ realē:⁊
ita econtra licet sit expressa dignitas,⁊ nō nomen ꝓpriū vel econtra:hec
2 probant̄ in.c.requisiti.de testa.⁊.c.pōtifices.xij.q.iij.in quib⁹ pȝ, † qḋ si
aliqḋ relinquat̄ epo,expresso duntaxat noīe dignitatis,a proximo seu con
sanguineo,videt̄ relictū factū contemplatione persone ꝓpter qualita
tē relinquētis:si aūt sit ab extraneo,videt̄ factū contemplatione ecclesie
licet sit expressum nomē ꝓpriū:vt ibi.⁊.l.annua.§. atria.ff.de annu.leg.
hinc dixit glo.no.in.c.ij.de testa.lib.vi.qḋ si quis ꝑlatus fuit deputatus
executor testamētarius,expresso noīe dignitatis tm̄,qḋ illo mortuo nō
per hoc officiū trānsibit in successorem,si ꝑlatus erat ꝓpinquus testato
ris:solet em̄ istud officiū deferri ratione amicitie ⁊ ꝓpinquitatis:ita di
cendū in ꝓposito:ꝙ̄ ꝙ enim in causa nostra fuerit expressa qualitas the
saurarie:tamen quia etiā fuit expressum nomen proprium,⁊ in persona
cōcurrebat qualitas canonicatus,debemus interꝑ̄tari ꝙ cōmissio fue
rit facta persone ꝓpter qualitatē canonicatus cōcurrentē , ⁊ nō officio
thesaurarie,cum materia subiecta.i.ipsa subdelegatio nō proportiona
retur ipsi officio thesaurarie:vnde videtur expressa illa qualitas causa
magis demonstrandi personā,cui fiebat cōmissio:sicut in fine dixit tex.
in.l.iurisgētium.§.pactorū.ff.de pac.qḋ ad cōsiderādū an pactū sit pso
nale,an reale,nō debem⁹ simpliciter cōsiderare an sit exꝑ̄ssa persona vt
ne.plerūqꝫ em̄ psona pacto inserit̄,nō vt pactū factū ne in rē,vel in pso
nam:sed vt demōstret̄ cū quo pactū est factum:quod nō minus ex verbis
ꝙ̄ ex mente cōuenientiū estimādum est.qr enim officiū thesaurarie solet
magis estimari,ꝙ̄ simplex canonicatus, ideo thesaurarius canonicus
solet denominari ab officio thesaurarie.etiā in materia spectāte ⁊ cōcer
nēte ipsum canonicatū,sicut supra dixi in epō,qui in dispositione cōcer
nēte personā,solet denominari ꝑ nomē dignitatis cā honoris ,⁊ ꝓpter
cōsuetudinē ad maiorē demōstrationē.d.c.requisisti.⁊ aliis iurib⁹ supe
ri⁹ allegatis:ad idē facit.c.dilecti.de fo.cōpe.vbi rescriptū impetratū ex
presso noīe ꝓprio ipsius ꝑlati:in causa tamē cōcernente ipsam ecclesiaȝ,
trāsit in successorē in dignitate:ita qḋ ratione materie cōcernētis eccle
siam tantū rescriptū censetur reale,⁊ non personale:licet qualitas digni
tatis fuisset expressa:verba enim debēt deseruire rebus,⁊ intētioni, et
non econtra:quia lex est imposita rebus,⁊ nō verbis:vt in.c.ij.requisis
de appel.⁊.c.cōmissa.de elec.lib.vi.⁊.l.ij.C.cōia de leg.ecce ergo ꝙ qua
litas omnino suppressa habet̄ pro expressa ꝓpter materiā subiectā : ita
dicamus in proposito. Et predictis addo text.cum glos.in.c.aduersus.
de immu.eccle.⁊ in.c.j.de offi.vica.lib.vi.in quibus iuribus no.legit̄ ⁊
not.ꝙ excōmunicatio lata in aliquem officialē expresso duntaxat nomi
ne officij,nō transit in successorē in officio:quia ꝓpter subiectam mate
riam censetur snia personalis ⁊ nō realis:quia excōmunicatio non pro
portionatur officio:sed persone:cū feratur ꝓpter contumaciā q̄ sequit̄
personam:ita in proposito,subdelegatio nō potest cōpetere officio the
saurarie:ex quo non est dignitas,vel personatus:ergo censet̄ facta per
sone,presertim cum sit expressum nomen proprium propter qualitatē
canonicatus concurrentem in personam:nec habet obstare quod quali
tas canonicatus nō fuerit expressa:quia nullo iure cauet̄, ꝙ in delega
tiōe debeat exprimi qualitas,ꝓpter quā persona reddat̄ habilis:satis
enim est eam esse habilē:qr iura nō requirunt nisi qḋ qualitas dignita
tis,personatus,vel canonicatus cōcurrat tēpore cōmissionis:vt ꝓbat̄
in.d.c.statutū.in prin.hinc voluit ibi gloss.no.super verbo,canonico.qḋ
sufficit qḋ tēpore dationis seu cōmissionis quis sit canonicus:licet tem
pore ꝑsentatiōis seu prosecutionis desinat esse canonicus:qr illa decre
talis requirit existentiam qualitatis tēpore duntaxat cōmissionis : secus
ergo est si tūc abfuisset.qḋ expsse tenuit Bald.in.l.generaliter.C.de epis.et
cleri.qr sm̄ eū,⁊ bene illa qualitas requirit̄ ꝓpter presumptionē lite
rarum rationis canonicatus,que non desinit esse:licet desinat esse cano
nicus:facit theorica Bar.in.l.ex facto ff.de vulg.⁊ pupil.⁊.l.percipimus.
C.de appel. Preterea tex.videt̄ in.d.c.requisisti.⁊.c. dilecti.palleg. vbi
non requiritur vt qualitas exprimat̄ ad hoc,vt dispositio sit realis,vl
personalis:satis est enim ꝙ ex subiecta materia hoc possit percipi: ꝑ̄ser
tim hoc ꝓcedit in casu nostro,in quo qualitas canonicatus erat noto
ria:cōmissio em̄ nō fit canonicatui,sȝ psone canonici:vt patet ex predi
ctis:ideo sufficit ꝙ cōmissio fiat persone habēti qualitatē ipsam perso
nam habilitantē. ¶ Moueor secūdo principaliter,qr vigore statuti illius
ecclesie nō pōt quis habere dignitatē,personatū,vel officiū:nisi sit ca
nonicus;ergo cōmittēdo causam thesaurario illius ecclesie,satis videt̄
cōmissa canonico:ex quo enim vnū nō pōt esse sine alio,exprimēdo vnū
tacite videtur exprimere aliud:vt in.c.si quis obiecerit.j.qḋ.iij.facit. ca.
trāslato.cum ibi not.in gloss.de cōstitu. ¶ Tertio optime facit in arg.
3 l.iij.ff.de mili.test. vbi dicit̄, † ꝙ si miles dixit se velle testari iure cōmu
ni,⁊ nō potuit perficere,valet testamētum iure militari:quia non videt̄
per hoc renūtiare beneficio militari:reddēs ibi text.optimā rationem:
qr in dubio non videtur quis elegisse viā,per quam iudiciū suū posset
impugnari:hinc dixit ibi Barto.qḋ in depēdentibus a nuda voluntate
videtur quis fecisse actum meliori modo quo potest:vt ꝓbat̄ per illuȝ
text.a di.ani⁹ in proposito:ꝙ subdelegatus videat̄ in dubio voluisse
delegationē facere meliori modo quo poterat,nec exprimendo qualita
tem thesaurarie credendus est elegisse,viā,per quā sua volūtas posset
irritari:in dubio em̄ debemus interpretationē facere,vt res potius va
leat ꝙ̄ pereat:vt in.c.abbate.de ver.signi.⁊.ff.de verb.obli.l. quoties.
¶ Quarto principaliter facit.l.q habebat.c.cū ibi not.ff.de re. dubiis.
vbi dicit̄ qḋ si quis habēs duos seruos quorum vnus erat fullo voca
tus Flacco:alius pistor vocatus Stichus,errauit in legādo,putaqꝫ le

gauit Stichū fullonem.cum esset pistor,⁊ non fullo,ꝙ si habebat nomi
na seruorū nota videtur legasse habito respectu ad nomē ppriū,⁊ nō
ad appellatiuū:⁊ ideo legatario debetur Stich⁹ pistor:⁊ sic p illū text.
patet,ꝙ qualitas expressa non habet viciare dispositionem: licet falso
sit expressa:ergo idem ⁊ fortius dicēdum in casu nostro,in quo nō fuit
erratum in qualitate,sed fuit expressa talis qualitas,que nō requireba
tur ad validitatem cōmissionis:nec erat capax ipsius cōmissionis,cum
persona cui fiebat cōmissio erat nota ipsi subdeleganti,⁊ notorie cōsta
bat ipsam esse capacē ratione canonicatus.Ad predicta optime faciūt
not.per Innoc.in.c.significāte.de rescrip.vbi dicit,qꝺ si rescriptū fuit
cōcessum contra.T.diocesis Remensis:⁊ potest per alia cōstare ꝙ sen
sit de.T.diocesis Leodiensi.ꝙ nō debet viciari cōmissio:satis enī est qꝺ
pro alio pōt cōmissio sustineri,⁊ certificari.Idē dicūt dn̄i de Rota de
cisiōe.cxxvi.Si fuit erratum in noīe,vel cognomine.⁊ tenet Hostiē.in
sum.de rescrip.§.possunt obiici.ver.idē si in nomine.qꝺ pcedit etiā in
literis gratiosis:vt voluerunt idem dn̄i de Rota decisio.cclxix.in an
tiquis.ergo idem ⁊ fortius dicēdum in casu nostro,vbi null⁹ error fuit
cōmissus,vt sustineaf subdelegatio facta psone,ex quo est capax rōne
qualitatis sibi inherētis:licet nō fuerit expressa.¶ Quinto faciunt no.
per Bar.in.l.si seruus cōis.ff.de stipu.seruo.vbi firmat,ꝙ si in disposi
tione fuerūt expresse due qualitates,⁊ fm alterā dispositio esset ineffi
cax,debet dispositio gubernari,⁊ regulari fm aliam dispositionem,vt
res potius valeat:altera vero qualitas habef pro nō expressa.ita dica
mus in pposito,qꝺ vbi fm qualitatē thesaurarie expressam,dispositio
redderet inutilis,videaf subdelegatio facta psone:pōt enim fieri pso
ne,ex quo alias est capax subdelegationis:imo vt.s.dixi,cum cōmissio
sit canonico,sequif personā,⁊ non canonicatū:⁊ hinc est qꝺ potest iudica
re:licet desierit esse canonic⁹:vt.s.dixi.Et hec est optima cōsideratio.
¶ Sexto ⁊ vltimo faciūt no.per gloss.in.l.cū ita.§.i.ff.de cōdi.⁊ demō.
4 ⁊ Pet.⁊ Bar.i.l.⁊ quia.ff.de iurisdi.om.iudi.vbi dicūt,† ꝙ quādo in
dispositione exprimit nomē propriū cum appellatiuo,debet dispositio
attribui qualitati prius expresse,vnde si precedat nomē propriū,censef
facta persone,⁊ nō dignitati,que postea subdicitur.vt videf probari in
l.si cōis seruus.ff.de stipula.seruo.⁊ hoc dictum debet limitari,quādo
disponens habebat notam personā:alias cōsiderari debet nomē appel
latiuū per.l.qui habebat.ſ allega.ita notāter limitauit not.Bart.in.d.l.
si cōmunis seruus.Et aduertendū,quia isti loquūtur quādo dispositio
poterat esse salua,siue esset realis,siue personalis:fortius ergo dꝫ pce
dere in casu nostro,in quo primū fuit expressum nomē propriū:nec po
test subdelegatio esse salua,si intelligeretur contemplatum officiū the
saurarie.¶ Ex pmissis omnibus cōcludo,qꝺ ex quo ipsi delegāti notū
erat illum subdelegatum esse canonicum,iudicandum est commissionē
valuisse,licet expressisset qualitatem thesaurarie cū nomine proprio,⁊
tacuerit qualitatem canonicatus.

¶ Consilium.xciii.

1 Clericus si edificat in solo proprio de pecunia ecclesie,solum cedit
iure singulari edificio.
2 Papa potest sicut alius,vtendo iure priuati,prescribere.
3 Legatus si dicit se habere ex speciali cōmissione aliqua vltra compre
hensa in generali legatione,non est sibi credendum.
4 Impetrans priuilegium contrarium prescriptioni,videtur renunciare
prescriptioni.
5 Dominus si non dat feudum promissum,vasallus non tenetur seruare
iuramentum fidelitatis.

In questione Heredum quondā domini Pe
tri de Claraualle,plurima ve
niūt ad ipsius luculentam decisionem examinanda.Primo
ad quem pertinebat,seu pertinet directum dominium illius
palatii cum possessionibus adiacentibus:an scꝫ ad hanc ciuitatem Tu
dertinam:an vero ad romanam ecclesiam,cui illa ciuitas Tudertina in
temporalibus ⁊ spiritualibus est immediate subiecta.¶ Secundo an
concessiones de illo palatio facte dicto domino Petro,successiue suis
filiis post eius mortē,vel earū aliqua valuerit.¶ Tertio vtrū cōces
sio facta per romanū pōtificem cuidā tertio nō facta mētione de iure
cōpetēti dicta filia,valuerit.¶ Quarto presupposito ꝙ iure nō subsi
stat,an saltē ratione prescriptionis possit tertius possessor se tueri cō
tra filios dicti dn̄i Petri.¶ Quinto,an filii dicti dn̄i Petri possint
dicta bona a possessoribus vēdicare.Circa primū:quia non constat mihi
ex cuius pecunia ciuitas illa Tudertina dictū palatiū emerit:an.s.ex
bonis ipsius vniuersitatis,an vero ex reditibus regalibus:cū tpe em
ptionis dicta ciuitas substraxerat se a deuotiōe ⁊ fidelitate eccl̄ie,⁊ gu
bernabat se populariter ⁊ libere,ac si ipsa ciuitas haberet sūdpniūs iu
ra imperii.Distinguerē sic,ꝙ aut dicta ciuitas emerat dictū palatiū ex
reditibus ipsius vniuersitatis,⁊ tunc pertinebit dictum palatiū ad
ipsam vniuersitatem Tudertinā,⁊ non ad romanā ecclesiam:quia sicut
priuate psone possunt habere rerū dn̄ia:de quibus nō potest princeps
pro sue voluntatis libito disponere,cum dn̄ia sint de iure gentiū.i.dist.
ius gentiū.⁊.l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iure.et instit.de iure natu.gen.
⁊ ciui.§.sed naturalia.⁊ instit.de legi.agna.suc.in si.⁊.l.distin.in princi.
no.Inn.in.c.quem ecclesiarū.de cōsti.Ex in.l.pscriptiōe.C.de preci.im
pe.offe.⁊ Bar.in.l.si.C.si cōtra ius vel vti.pu.⁊ in pemio.ff.vete.aliqd
in.l.antiochensium.ff.de priuil.credi.⁊.l.i.§.per hāc.ff.de rei vēdi.ita ⁊
vniuersitas que tenet vicē persone.l.mortuo.ff.de fideiusso.potest ha
bere aliqua bona particularia diuersa prorsus a camera fiscali.de qui
bus potest ipsa ciuitas disponere,⁊ alienare potest,quemadmodū sibi
videtur expedire:vt in.l.in tantū.§.vniuersitatis.ff.de rerū diui.et.l.si.
C.de ven.re.ciui.lib.xi.Si vero dictū palatium fuisset emptū ex redi
tibus regalibus occupatis per dictam ciuitatē tpe rebellionis;tunc di
cerem dicta bona pertinuisse ad ecclesiam romanā.Primo ex cōi theo
rica gl.vtriusꝙ iuris.s.ꝙ si ex pecunia ecclesie ematur aliqua res.domi
nium vtile illius rei ipso iure pertinet ad ecclesiā iure speciali,sicut di
cimus in pupillo ⁊ militibus:vt not.gl.in.l.si vt pponis.C.de rei vē.⁊
in.c.inquirendum.de pecu.cle.⁊ in.c.apostolicos.xii.q.ii.⁊ quāꝗ Bart.
in.d.l.si vt pponis.limitando dixerit illud procedere in pupillo,⁊ eccle
sia qñ res fuit empta per administratorē pupilli,vel ecclesie:si autē per
tertium,tunc dicit qꝺ demum in subsidiū efficitur ecclesie,per.l.si ille.ff.
de solu.cuius dictū non placuit ibi Bal.dicenti,qꝺ si de pecunia pupil
li ematur per alium,ꝙ per suū administratorē certa res,ꝙ etiā in subsi
diuꝫ non efficitur pupilli:sed bene illa res est obligata pupillo pro sua
pecunia,allegat bonū tex.in.l.ii.in prin.ff.de rebus eorū.⁊ idē sub du
bio forte dixit tenendum in ecclesia que fungitur iure maioris.c.i.de in
integ.resti.Mihi tamen plus placet simpliciter in ecclesia dictum glo.
vt indifferenter dn̄ium vtile acquiraf ecclesie:quicquid sit in pupillo:
qꝛ si miles seculi habeat illud priuilegiuꝫ indistincte.d.l.si vt pponis.
ꝙ indubitater est extendendū etiā ad clericos respectu suorū patrimo
niorum,cum sint milites:per glo.no.quā sequitur ibi Bart.⁊ cōiter alii
docto.in.l.miles.ff.de re iudi.⁊.l.stipendia.C.de execu.rei iudi.⁊ Bar.
in.l.miles ita.§.mulier.ff.de mil.test.⁊.l.affectionis.ff.de dona.fortius
idem dicendū in ipsis ecclesiis,cum nō debeant gaudere minori prero
gatiua ecclesie in rebus suis,ꝙ milites seculi,vel dei in rebus eorū:imo
maiori,iuxta not.in.c.si.de vita ⁊ hone.cleri.⁊ per gloss.in.c.vnico.de in
integ.restitu.⁊.c.quāꝗ.de censi.lib.vi.⁊.xvi.q.iiii.possessiones.facit ad
1 idem gl.singu.in.d.c.apostolicos.que dicit,† ꝙ si cleric⁹ in pprio solo
edificat de pecunia ecclesie,solum cedit iure singulari edificio.arg.in.si.
lo.cex.Secundo principaliter ⁊ fortius dico dictum palatium cū pos
sessionibus adiacentibus fuisse,⁊ pertinuisse ad ecclesiam romanam:et
hodie etiā pertinere respectu dn̄ii directi,alia ⁊ clariori consideratione
vꝫ quia ciuitas Tudertina emit tanꝗ camera fiscalis supposi⁹:aū illa
bona fuerunt effecta fiscalia,⁊ imperialia,cū tēpore emptionis dicta ci
uitas haberet omnia regalia in dicta ciuitate,⁊ omnia tanꝗ habēs sua
ipsius imperiū faciebat.ar.eorū que leguntur ⁊ not.in.l.vnica.C.de bo.
vac.lib.x.⁊ maxime ibi per Bart.⁊ per eundem in.l.cunctos populos.
C.de sum.tri.⁊ in.l.hostes.ff.de capti.⁊ postli.re.⁊.l.infamē.in fin.ff.de
publi.iudi.transferēdo ergo postea,seu recognoscēdo summū imperiū
iura pertinēa in dicta ciuitate ad romanam ecclesiā,⁊ recognoscēdo pa
pam in dn̄m etiam in tpalibus,videtur transtulisse,⁊ recognouisse etiā
respectu bonorum fiscaliū,que tunc accessoria ad ipsum supremū domi
nium.arg.in.c.trāslato.de cōsti.⁊.viii.dist.quo iure.⁊.c.vnico.que sunt
rega.⁊ in.d.l.vnica.de bo.vac.⁊ in.l.depreca⁹io.ff.ad legem rho.de iac.
⁊.l.bene a zenone.C.de quadri.prescrip.cū ibi no.Et populus Tuder
tinus patiendo dictum palacium cum possessionibus cōcedi,⁊ dispo
ni per romanū pontificē,tanquā bona fiscalia,vꝫ tacite fuisse confessus
illa ad romanā ecclesiā ratione predicta pertinere.arg.in.l.si filius.C.de
peti.here.In dubiis enim recurrendū est ad coniecturas in.l.in ambi
guis.de regu.iur.⁊ tenendum est qꝺ est verisimilius,⁊ plerūꝙ fieri con
sueuit:vt in regula,inspicimus in obscuris.de reg.iur.lib.vi.cum simi.
Et per hec cōcludo qꝺ alio non apparente psumendū est dictū palatiū
pertinere ad romanā ecclesiā.⁊ hoc hodie videf tenendū indistincte,sal
tem ratione pscriptionis,cū romana ecclesia per se.vel aliū tanto tēpore
illud possederit bona fide,⁊ iusto titulo verisimiliter psumpto,ꝙ illud
pscripserit.ad hoc qꝺ no.in.c.cū nobis.de pscript.⁊.l.celsus.ff.de vsuca.
2 ⁊ per Innoc.in.c.bone.el.i.de postu.pla.vbi firmat,† ꝙ papa pōt sicut
ali⁹,vtēdo iure priuati prescribere,ex quo hoc nō faciat ex plenitudine
potestatis.⁊ idem Archi.xvi.q.iii.volumus.⁊ Anto.de bu.in.c.cū no
bis.secus vbi vteref plenitudine potestatis:⁊ hoc casu potest intelligi
Spec.qui videtur sentire contrarium in ti.de prescrip.ver.illud autē.
⁊ puto ꝙ per decēniuꝫ potuerit pscribere cū illo titulo psumpto per ea
que no.Ioā.an.in regula,qui ad agendū.de regu.iur.lib.vi.in mercu.
⁊ per glo.⁊ Bar.in aut.quas actiōes.C.de sa.san.eccle.¶ Demo ad se
cundū an scꝫ cōcessiōes facte quōdā dn̄o Petro ⁊ eius filiis valuerint,
an saltē illarū aliqua habeat vigorē.Et pmo videf ꝙ prima cōcessio fa
cta per quendā dn̄m P.cardinalē tunc vicariū gn̄alem,⁊ legatū in pa
trimonio,⁊ specialiter in dicta ciuitate Tudertina de iure valuerit per
id qꝺ not.Bald.in.l.exēplo.C.de pba.vbi dicit,ꝙ si legatus cardinalis
dixit in aliqua cōcessione vltra cōprehensa in gn̄ali legatiōe,se habere
ad hoc speciale cōcessionē a romano pontifice,ꝙ sibi credendū est,dū
modo publice illud agat,⁊ cōsueuerit illud facere.allegat not.in.c.cuꝫ
ex literis.de in integ.resti.ad idē qꝺ no.Specu.in ti.de leg.§.supest.⁊
ver.quid si de legati iurisdictiōe.vbi dicit qꝺ raro,⁊ quasi nunquā dubi
tatur de ipsius potestate,⁊ qꝺ non consueuit legatus cardinalis fidem
facere

facere de sua potestate. Cõtrariũ tamẽ tenet Jo.an.post Hostié.i.c.i.
3 de offi.leg.lib.vi.firmat q̃ si legatus dicit se habere et speciali cõmis
sione aliqua vltra cõprehensa in generali legatione,qd sibi nõ est credẽ
dum.& hoc puto verius presertim in casu nostro,vbi agit de alienatio
ne vtilis domini in preiudicium romane ecclesie: requiritur enim ad
hoc speciale mandatũ.argu.in.l.prohibere.§.plane.ff.qd vi aut clam.&
firmat Bar.ibi.& Spec.in titu.de leg.§.nunc dicendum.ver.penul.nec
debet presumi mandatũ saltem respectu alienationis fiende.argu.in.l.
contra iuris regulas.ff.de pac.l.filiusfamilias.ff.de dona.& allego glo.
nota.in.c.sicut.de senten.excõmu.que aperte sentit allegãdo.c.nobilissi
mus.xcvij.distin.q̃ nunq̃ sufficit honestas & dignitas persone,vt sibi
soli credatur in alterius preiudicium:facit.c.cũ a nobis.de testi.& opti
me.l.vnica.C.de superindic.lib.x.per quẽ tex.dicit ibi Bartol.nunquã
esse alicui credendũ quantũcunq; in dignitate posito dicenti se habere
potestatẽ ad faciendum aliqua depẽdentia a principis potestate:& pre
sertim hoc dicendum in casu nostro,in quo nõ apparet qd ille talis vica
rius cõsimiles alienatiões de rebus spectãtibus ad romanã ecclesiã cõ
sueuerit facere:licet asseruerit se habere ad hoc potestatem specialẽ:&
sic etiam sumus extra opinionẽ Bal. ¶ Ad dictum Specu. dicendum
qd ipse retulit se nõ ad ius,sed ad factum. In hoc tamẽ nõ puto multũ
insistẽdũ:quia papa Gregorius postea noviter creatus dedit prefato
vicario speciale mandatũ ad illam concessionem faciendã: vnde vigore
specialis mãdati dictus vicarius prefatam cõcessionem de nouo firma
uit,& eidem innouato de nouo cõcessit feudum:qd autem papa possit
aliqua bona tẽporalia ecclesie cõcedere laicis in feudum,nõ est hesitan
dum per.c.ad audiẽtiam.&.c.si diligenti.de prescrip.& ea que no.Host.
in.c.a nobis.de deci.nec etiã in ista cõcessione licet iure valuerit,est mul
tum insistendum:quia fuit ab illa recessum cõmuni tacito cõsensu:in eo
q̃ mortuo dicto domino Petro,filij eius predicti cũ essent in possessi
one dicti palatij,& possessionũ ὀ facto spoliati tempore guerrarũ impe
trauerunt ab eodem cũ esset Tuderti illa bona sibi concedi in emphy
teusim vsq; ad secundam generationẽ,pro annua pensione,& pro execu
tione possessionis datus fuit ab eodem papa executor:licet nõdum ha
buerit effectũ propter guerrarũ discrimina:cum autem iste contractus
non possit concurrere cũ precedenti,videtur a priore recessum ar.opti
mum in.l.si quis antea.ff.de acquiren.posses.&.l.quod in herede.§.elige
re.ff.de tribu.&.c.vt quis duas.de elec.lib.vi.& optime facit tex.in.c.ve
4 niens.in si de prescrip.vbi patet,q̃ qd impetrans priuilegium cõtrariũ
prescriptioni,videt renuntiare prescriptioni:hec ergo concessio in emphy
teusim tanq̃ vltima & facta ab habente potestatẽ tenuit mero iure:nec
curo de cõcessione facta per cõmune Tuderti,que precessit istam con
cessionẽ factã in emphyteusim:quia illa potest multipliciter impugnari
cum fuerit facta a non habente potestatem a ciuitate,que sibi violen
ter occupauerat dominiũ spectans ad romanam ecclesiam:non enim va
lent gesta a tyrãno,presertim in preiudiciũ ecclesie:vt in.l.decernimus.
C.de sacrosan.eccle.facit qd no.Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iu
re.& in.d.l.prohibere.§.plane.qd vi aut clam.& pro non dato habetur,qd
ab illo datur,qui de iure donare nõ potest:vt in.c.qd autem.de iurepa
trona.&.i.q.vij.didici.facit.l.traditio.ff.de acquirẽ.re.do.&.c.nuper.de
dona.inter vi.& vxo. Nec obstat si dicat,q̃ papa approbauit tractu tem
poris omnia statuta,constitutiones,& ordinamẽta facta a populo Tu
dertino:quia dico qd in illis verbis generalibus non venit cõfirmatio
alienationis facte de bonis spectãtibus ad romanã ecclesiam.requirit
enim ibi specialis cõfirmatio,sicut a principio requiritur specialis con
cessio:ita qd sub verbis quãtũcunq; generalibus nõ venit potestas alie
nandi.d.l.contra iuris regulas.ff.de pac.&.d.l.si filiusfam.ff.de dona.
sed si ponamus dicta bona peruenisse ad cõmune Tudertinũ modo pre
dicto,nondum fuissent p papã prescripta:valuisset dicta cõcessio,dũmo
do legitime solẽnitates in illa cõcessione interuenerint saltẽ sm consue
tudinem loci.l.i.cum ibi no.C.de emanci.libe.l.ij.quemadmo.testa.ape.
cum simi.& tunc recipiẽdo cõcessionem in emphyteusim a papa,nõ per
dit ius qd prius habebat a vero dño,per tex.in.l.neq; pignus.ff.de re
gu.iur.&.l.ei a quo.in si.ff.de vsuca.&.l.qui rẽ propriam.C.loca. Ex his
oibus patet responsum ad secũdũ. Dico enim filios dicti dñi Petri habe
re ius in dicto palatio,& possessionibus,aut ex concessione sibi facta in
emphyteusim per papam Gregoriũ:aut ex cõcessione ciuitatis Tuder
tine:si ponamus modo predicto illa bona de iure pertinere ad dictam
ciuitatem. ¶ Quo ad tertiũ an sit iuri ipsorũ preiudicatũ per cõcessio
nem alteri factã per romanum pontificẽ de ipsorũ iure mẽtione non fa
cta. Et indubitanter dico q̃ nõ,tum ex defectu potestatis,tum ex defe
ctu presumpte voluntatis. Primũ probatur,quia etiã princeps obliga
tur ex contractu inito cum subdito:nec potest cõtractum illum sine iu
stissima causa infringere.c.i.de proba.per Jo.and.in.c.significasti.de fo
ro cõpe.p Bar.in.l.qd semel.ff.de decre.ab ordi.fa. probatur etiã l.c.
i.de feu.sine culpa nõ amit.&.c.vnico.de suc.feu.& sic nõ potest emphy
theuta renuntiare rei emphyteuticarie inuito domino:vt not.glos.in
c.i.de vasal.qui cõtra cõsti.lo.feu.alie.in si.facit qd no.Barto.in.l.is cũ
quo.ff.de aqua plu.arcẽ.ita nõ debet dominus posse emphyteutã suo
iure priuare,& in alium transferre:sunt enim contractus a principio vo
luntarij,& ex post facto necessitatis.l.sicut.C.de actio.& obliga. Secũ
dum probatur,quia omnis concessio facta per principem,nõ facta mẽ
tione de iure tertij non valet:vt in.l.i.ff.de nata.restitu.&.l.ij.§.si quis a
principe.ff.ne quid in loco publi.&.c.sup eo.de offic.dele.&.c.cũ nostris.
de cõcess.prebẽ.cum simi. ¶ Nec obstat si dicatur dictos filios fuisse om
nibus bonis priuatos,eo ipso qd exiuerunt secũ alijs contra statũ eccle
sie,per.l.quisquis.C.ad legẽ iul.maie.quia dico q̃ restituti fuerunt ple
nissime per Martinũ papam:restitutio aũt refertur ad omnia bona in
illos non alienata tẽpore restitutionis.l.i.C.de sen.pas.& per Barto.in
l.fi.eo.titu.dicta vero cõcessio facta in tertiũ non precessit dictã restitu
tionem,sed fuit subsecuta:& sic fuit facta eo tẽpore quo iam illi erant re
stituti ad eorũ iura p restitutionẽ,que cũ sit in pristinũ statũ repositio,
d.l.ij.&.ij.q.iij.c.eufemiũ.§.notãdũ.dz intelligi de bonis emphyteutica
rijs,& oibus quibuscũq;,quia qui omnia dicit,nihil excludit.xix.distin.
si romanorũ.&.c.solite.de maio.& obedien.&.l.de pretio.ff.de publi. Nõ
ob.secundo si dicatur illos filios iam cecidisse ab eorum iure,cum nũq̃
soluerint pensionẽ.c.potuit.de loc.&.l.ij.C.de iure emphy.& sic non erat
necesse de ipsorũ iure facere mentionem:facit qd not.Bal.in.d.l.ij. quia
dico cõtraria procedere qñ isti habuissent possessionẽ vigore illi9 cõces
sionis emphyteuticarie:sed cum dominus papa per se,vel alium nũq̃
tradidit eis possessionẽ,non tenebãtur soluere pensionem.argu.in.l.iu
lianus.§.offerri.ff.de actio.emp.aperte sentit Bald.in.l.solemnibus.C.
de rei vẽdi.in si.excusatur enim q̃diu tertius facit sibi questionem, nec
potest possessionẽ consequi.argu.l.q̃diu.C.qui admit.ad bono.pos. fa
cit optime.l.i.ff.de act.emp.& vendi.& tenet glos.in.c.si.de noua forma.
5 fide.que dicit,q̃ qd si dominus nõ tet feudũ pmissum,non tenetur vasal
lus seruare iuramentũ fidelitatis:ad idem.l.quero.§.inter locatorẽ.&
qd ibi no.Bar.ff.loca.& potissime hoc pcedit quando alius recognosce
bat a papa,per tex.singularẽ in.l.forma.§.si cũ ipse.ff.de cẽsibus.& per
Bald in dicta.l.solemnibus. Ex hoc patet quid dicendum ad tertium.
¶ Uenio nunc ad quartum dubium:an saltem obstet filijs dicti domi
ni Petri prescriptio,cũ fere lapsi sint quinquaginta anni vel vltra,q̃
dictũ palatiũ cũ possessionibus nõ possederint. Credo qd non primo ex
defectu bone fidei:nõ enim valet hodie aliqua prescriptio cũ mala fide,
presertim in terris ecclesie:vt in.c.vigilanti.&.c.si.de prescrip. Inn.in.c.
si duobus.in si.de appel. Idẽ tamen est in foro ciuili inter laicos etiã
in terris imperij:quia vbi peccatum immineret,stãdum est iuri canoni
co,& non ciuili,vt presertim in materia prescriptionis,not.Bart.in.l.pri
uilegia.C.de sacrosanc.eccl.& glo.in regula,possessor.de reg.iur. lib.vi.
& not.in.c.ij.de no.ope.nũtia.& in dicto.c.si.de prescrip.mala fides autẽ
probatur in casu nostro per famam,que vulgatissima erat in loco illo,
q̃ dicta bona erãt cõcessa dictis domino Petro & filijs:vnde isti possesso
res qui erant in loco,presumuntur illud sciuisse:vt in.c.quosdam.et.c.
quanto.de presump.facit qd not. Bart.in.l.i.ff.si cer.peta.& qd per hũc
modũ probetur mala fides sufficiẽs ad presumptionẽ impediẽdã,aperte
tenuit Barto.in.l.celsus.ff.de vsucap.& no.in.c.si diligẽti.de prescript.
Idem est si subsint alique alie coniecture,qd illi possessores sciebãt illa
bona pertinere ad dictos filios dñi Petri:puta q̃ ipsi habuerint hoc
dicere:vel fuit eis denũtiatũ a principio.l.si fundum.C.de rei vendi.&
no.in iuribus proxime alle.et maxime per Barto.in.d.l.celsus. Secũ
do principaliter obstat prescriptioni:quia dicta bona fuerũt inuasa tẽ
pore seditionis facte in dicta ciuitate:per quã dicti filij dñi Petri vna
cum multis alijs ciuibus fuerũt de dicta ciuitate Tudertina expulsi:
ideo illa bona tanq̃ vitio affecta nõ potuerũt prescribi:nec per occupa
tores,nec per illos in quos illa transtulerunt:iuxta id qd legitur & no.
in.l.vitia.C.de acquirẽ.posses.& instit.de vsucapi.§.furtiue. ¶ Tertio
principaliter obstat dicte prescriptioni:q̃ nemo possedit illa bona tan
to tempore,quod sufficiat ad prescriptionẽ:trãsiuerũt enim illa bona
per multas manus:nec est casus in quo vnus poterat vti accessiõe tẽ
poris alterius:iuxta ea que habentur in.l.de accessionibus.cum seq.ff.
de diuer.& tempo.prescri. ¶ Quarto,quia quando tanta est hostilitas
seu mortalitas in loco,qd ius nõ redditur in loco,nõ currit prescriptio:
vt in.c.ex transmissa.de prescrip.not. Bart.in.l.naturaliter.ff. de vsucap.
sed filijs domini Petri tãq̃ expulsis ius non reddebatur in dicta ciui
tate Tudertina:vel si teneremus qd prescriptio curreret daretur tñ re
stitutio ex clausula generali,si qua mihi iusta causa videbit &c.ff. ex q.
cau.maio.l.i.&.l.sed & si per pretorẽ.eo tit.not.Bart.in.d.l.naturaliter.
Illud etiã certũ est qd qui nõ valet prescribere p se ex defectu bonefidei,
nec suus heres põt prescribere:vt.l.cũ heres.ff.de diuer.& tẽpo. prescript.
Ex his ergo potest dicta presumptio multis & varijs cõsiderationib9 in
fringi. ¶ Nunc autem predictis discussis restat querere an filijs dicti dñi
Petri habẽtibus concessionẽ validã fuerit aliquod dñiũ acquisitum,
adeo qd possint dicta bona a possessorib9 vẽdicare. Et primo videtur
qd non:quia traditione et non solũ tituli inteructione acquirit dñium
vt.l.traditionib9.C.de pact.ante enim traditionẽ cõpetit solum actio
personalis contra concedentem,vt assignet possessionẽ vacuam.l.i.ff.de
act.emp.cum erũ possessores cum istis non cõtraxerint,non possunt ab
eis conueniri actione personali,nec etiã reali:cum illa nõ cõpetat ex quo
dñiũ nõ fuit translatũ.l.in rem actio.ff.de rei ven.& sine actione nemo
expedit.l.si pupilli.ff.de nego.gest. Nec obst.q̃ 3ctus fuerit initus cũ
principe:q̃ in dubio videtur princeps velle cõtrahere sz ius cõe, arg.

l. digna vox. C. de leg. et aperte hoc firmauit Bald. in c. ii. de noua for.
fide. vbi dicit qd ex contractu inito cum principe, alio extrinsecus nõ occe
dente, non transfertur dñium sine traditione. et intelligit. l. oẽs. et l. bene
a zenone. C. de quadri. prescrip. qd ibi intercesserat traditio. ¶ Sed his
non obstantibus contrarium puto in casu nostro ex duplici capite dicẽ
dum. Primo quia filij dicti dñi Petri habuerunt possessionem, et ẽt
dñium vtile ex priore cõcessione facta eis in feudũ per vicariũ pape ha
bentem ad hoc speciale mandatũ. per solã enim inuestiturã feudi trans
fertur dñium, et ius, saltẽ ad rem: vt no. Bar. in d. c. ij. de noua for. fide.
Preterea indubitãter quesiuerũt eo in re et dñium vtile per traditio
nem possessionis eis factã predicto titulo. vt in c. vnico. in quibus cau
sis feu. amit. per glo. et Bald. in c. vnico. de cap. corro. tenet glo. fin. in
c. cum bertoldus. de re iudi. et Inno. in c. si diligenti. de prescript. et c. ad
apostolice. de re iudi. lib. vi. qd quidem dominium vtile nõ perdiderũt:
licet a possessione ceciderint: qr dñium retinet solo animo. l. si quis vi. §.
differentia. de acqui. pos. nã nihil cõmune habet proprietas cũ posses
sione. l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. eo. vnde ratione dñij remanẽtis,
potest is qui cecidit a possessione, contra possessorem rei vẽdicatiõe vti
si ageret: vt. l. i. et ij. ff. si ager vecti. nec acquirendo nouum titulũ: scz em
phyteuticariũ perdiderunt primũ dñium habẽtes ex titulo feudali: qr
cum vterqz contractus ad hoc tendat, vt habeat vtile dñium. d. l. i. et ij.
si ager. vectiga. per interuentũ secundi nõ perdit dñiũ seu possessio ha
bita ex primo: vnde potest retineri dñium habitum ex primo cõtractu
vigore secundi sine aliqua traditione fiendo ex secundo: vt aperte pba
tur. instit. de rerũ diuisi. §. interdũ. et in. l. si qs antea. ff. de acqui posses.
et qd ibi no. Bar. in fi. et melius per eum in. l. si proprietarius. ff. de dam.
infec. vnde si hãbẽs pignus agat postea personali, et faciat se poni in pos
sessione ex primo decreto per iudicẽ, nõ per hoc perdit possessionẽ quã
prius habebat: sed expresse directo consequitur pignus pretorium sine
aliqua traditione: quia sufficit iam facta ex priori conuentione: lz alias
pignus pretorium non sufficiat ad translationem possessionis: vt l. l. nõ
est. in fi. ff. de pigno. actio. et hoc vltimum tenet Bart. in d. l. si qs antea.
Idem dicimus qñ vsufructuarius mittit ex primo decreto in possessio
nem proprietatis: non enim requirit aliqua traditio, ex quo res detinet
per vsufructuarium: vt in d. l. si proprietarius. ita in pposito ex quo do
minium vtile habebat p primũ cõtractũ seu feudi cõcessionem, non fuit
opus qd ex secũdo cõtractu emphyteuticario interueniret traditio: sz
potest nunc teneri et exerceri vigore secũdi contractus: et hoc est verissi
mum. Secũdo capite dicunt filij dñi Petri habere vtile dñium, etiam
si nunq̃ habuissent priorem cõcessionẽ feudalẽ: quia habuerũt dicta
bona in emphyteusim a papa per viam supplicationis: et cuiusdã pri
uilegij et gratie: vt patet ex tenore cõcessionis, quo casu per talẽ cõcessio
nem transfertur vtile dominiũ sine traditione. argu. c. si tibi absenti. de
preben. lib. vi. et hoc firmat Bal. in c. ij. de noua for. fide. Idem dicen
dum si concessio nõ fuit facta per viam supplicationis: sed papa in ipsa
concessione vsus fuit verbis aptis ad translationem dominij: vt qr di
xit: damus, assignamus, et transferimus: vel quid simile: nam sicut po
test lex transferre dominiũ sine traditione. l. cõmissa. ff. de publi. no. in l.
traditionibus. C. de pac. ita potest princeps, cum sit lex animata in ter
ris in auc. de consu. §. q. iij. ipsi sunt. facit qd not. Innocen. in c. fin. de ac
cusa. et in c. Raynaldus. de te stamẽ. et hanc theoricã expresse firmauit
Bal. in d. c. ij. de noua for. fide. et optime facit ad predicta no. per Ho
stien. et Jo. and. in c. continebatur. de his que fi. a pla. Ex predictis con
cludo quod dicti filij domini Petri possunt predictum palatiũ cũ ad
iacentibus possessionibus sibi concessis vendicare a quibuscũqz posses
soribus iniuste detinentibus vtili rei vendicatione.

¶ Consilium. xcv.

1 ☞ Donatio facta inter coniuges an confirmetur iuramento.
2 Iuramentum in preiudicium future successionis contra legem ciuilẽ
valet.
3 Donatio excedens quingentos aureos non insinuata confirmatur iu
ramento.

Factum sic proponitur.

Quedã domina. B. coniugata suum solenne condidit testamẽtum: et inter cetera marito legauit sub hac forma, videlicet. Itẽ relinqt et legauit Francisco eius viro presenti, et recipienti et mihi notario tanq̃ persone publice recipienti et stipulanti pro domino Francisco florenos centum, qd legatum dicta domina. B. voluit habere, et tenere vim donationis inter viuos. ita quod aliqua ingratitudinis causa, vel offensa reuocari non possit dicto titulo donationis inter viuos donauit etc. et iurauit di cta testatrix ad sancta dei euangelia corporaliter tactis scripturis di ctam donationem et legatum in perpetuum non reuocare. Queritur an do. B. possit dictum legatũ seu donationẽ inter viuos reuocare. Hec questio incidit in illam vulgarẽ et difficilem questionem que adhuc ho
1 die est in disceptatione, † an donatio facta inter coniuges cõfirmetur
iuramento, seu saltem obliget iurantem, vt contrauenire non possit. nã
certum est qd dictum legatum trãsiuit in donationez inter viuos: tamẽ
propter vba expressa, certũ est qd in vltima voluntate potest cõtrahi.
vt no. in. l. heredes palã. ff. d. testa. facit qd not. et maxime per Bar. in l.
cum quis. §. codicillis. ff. de lega. iij. et qd habet in auc. de iureiur. a mori.
pre. post prin. tum quia legatũ est quedã donatio: vt. l. legatũ. ff. de leg.
ij. et licet possit reuocari. ff. de adi. leg. per totũ. videt q̃ ppter illa verba
adiecta reuocari non possit: transiuit enim in aliã speciẽ donationis,
que dicit inter viuos, quẽadmodũ donatio causa mortis ppter similia
verba trãsit in donationẽ inter viuos. l. vbi ita donat. ff. de dona. causa
mor. sunt enim tres species donationis: vt no. d. l. legatũ. ¶ Examinã
dum est ergo an donatio facta marito cõfirmetur: vel an saltẽ iuramen
tum obliget ad nõ cõtrauenienduũ. Et videt primo qd tale iuramentũ
non valeat: videt enim cõtrariũ bono matrimonij: de quibus in c. oẽ
itaqz. xxvij. q. ij. est enim contra bonũ prolis: qr per talẽ donationẽ negligit
studiũ liberorũ educãdorum, cũ ppter paupertatẽ ex donatione cau
satã nõ habeat donator, vnde filios enutriat. l. ij. ff. de dona. inter virũ
et vxo. Secũdo est cõtra sacramẽtũ: qr talis donatio est sepe causa dissi
dij, et diuortij: qr per eã insurgit omnimodã pturbatio. Est tertio cõtra
fidẽ matrimonij, per quã nõ solũ debet vitari adulteriũ, sed debet eẽ in
matrimonio oĩs castitas et puritas: sed per talem donationẽ matrimo
nia fiũt venalia: et sepe libido est donationis causa: et sic spoliãt cõtra
bonos mores: vt innuit tex. i. l. i. ij. et iij. ff. de do. inter vi. et vxo. ergo ta
le iuramẽtum non debet teneri, vt regula, nõ est obligatoriũ. de regu.
iur. li. vi. pñtim cũ vxor donet marito, cũ p̃sumenda sit donare psua
sionibus, et deceptionibus mariti inducta: iuramentũ a sit dolo cõtra legẽ
prestitũ non valet. c. cum contingat. de iureiurã. ¶ Sed his nõ obstãti
bus cõtrariã sñiam puto de iure veriorẽ. Moueor primo per illã regulã
vulgatã, qd iuramentũ semp est seruandũ, ex quo seruari potest sine in
teritu salutis eterne: licet veniat in dispendiũ rerũ tẽporaliũ. c. si vero.
et c. cũ cõtingat. de iureiuran. sed iuramentũ istud est huiusmodi: nullũ
enim peccatũ incurrit dicta mulier seruãdo dictũ iuramẽtũ: ergo obli
gatur ad ipsius obseruantiã: iuramẽti enim obligatio saltẽ primaria diri
gitur in deum, apud quẽ nulla reperit turpitudo: et in muliere iurãte
nullũ est peccatũ: ergo est obseruãdũ, etiã si aliqua improbitas reperire
tur apud maritum, qui iuramẽtũ exegit: vt pbat in eo qui pmisit per
iuramẽtũ suo creditori vsuras soluere: tenet enim soluere ratione pdicta:
vt c. debitores. cũ ibi no. de iureiurã. preterea et secũdo video, qd iuramẽ
tũ ligat in actu inualido, et iuri, et rationi in materia exoso: vt patet in
pacto legis cõmissorie: qd in pignoribus est reprobatũ pp improbita
tem creditoris. l. i. et ij. C. de pac. pig. et c. significante. de pigno. et tamen
video qd iuramẽtũ obligat, saltẽ vt per iuramentum ↄtrauenire nõ va
leat. d. c. significãte. no. Barto. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. nõ enim
detestabilius est qd quis iniuste, et contra officiũ charitatis perdat rẽ
suã per illud pactũ, et creditori acquirat per cupiditatem, q̃ q coniunx
donet aliquid ↄiugi, cum quo est vna caro, presertim cũ in priori casu
illud pactũ emanauit ppter nimiam anxietatẽ cõsequendi, et rapiendĩ
pecuniã mutuã. In casu autẽ nr̃o donatio pcedit ex mera liberalitate:
vt clare innuit tex. i. l. si marit⁹. ff. de dona. inter vi. et vxo. et contra donã
di videt honestissima. s. ppter pudicitiã: vnde videt õnium pudicitie. l.
res vxoris. C. eo. vbi per Bal. Preterea valet iuramẽtum super aliena
tione rei dotalis, vel date in donatione ppter nuptias, per quã quidẽ
alienationẽ potest vxor prorsus remanere indotata qd cedere potest cõ
tra bonũ publicũ: de quo. l. i. ff. solu. matri. et filij possunt priuari alimẽ
tis, et successione, et nihilominus valet: quia magis est cõsulẽdũ anime
q̃ corpori, cũ sit cunctis rebus preciosior. xij. q. i. percipimus: fortius debet
valere in casu nostro in quo dedit partem pprio marito, ita qd nõ põt
timeri de paupertate cum alimẽta cõsecutura sit a marito: etiaz si nihil
haberet in dote. l. qd si nulla. ff. de reli. et sump fune. not. in l. cũ dotẽ. §.
si autem in scuissimo. cum seq. ff. solu. matrimo. et c. per vestras. de do.
inter vi. et vxo. et ibi per Inn. nec aliquid deperit filijs, cũ quicquid pa
ter habeat, est liberorũ in effectu: ita qd sola deficit eis administratio:
vt dicit tex. in §. fin. insti. de here. qua et dif. et no. in l. in suis. ff. de liberis
et posthumis. et ad oẽs casus mulieris fortuitos dz maritus esse par
2 ticeps. d. l. si cum dotem. §. si maritus. ver. quid enim. † Item valet iura
mentũ in pjudicium future successionis contra legem ciuilem l. pactũ.
C. de col. iuncto c. ij. de pac. lib. vi. per qd quidem iuramentum multipli
citer decipitur: et posset remanere sine omni substantia: fortius debet
valere in casu nostro, in quo alter reliquũ tenetur alere in necessitate,
ac etiam communes liberos. d. c. per vestros. et d. l. si cũ. et l. i. et l. si quis a
liberis. ff. de li. agno. valet etiã in pjudiciũ minoris aliẽnãtis rẽ propriã
sine debitis solẽnitatibus cõtra iuris dispositionem: quod emanauit,
vt indemnitati minorũ cõsuleretur, et aliorum deceptionibus et fraudib⁹
occurreretur. auc. sacramenta puberũ. C. si aduer. ven. non mirum ergo
si in casu nostro nõ minus dubitabili valeat: et vinculũ inducat, qd plus
in hac sñiam cõuenisse fere oẽs doc. vtriusqz iuris. Gui. de cu. in l. sed et
si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiu. et Barto. in l. seius et ange
rius. ff. ad legem falci. et plenius disputat et sequitur in l. si quis pro eo.
ff. de fideiuss. lz l. i. ff. de dona. inter virũ et vxo. videatur sensisse opposi
tum: sed ibi materiam non discutit: sed lento pede trãsiuit remittendo
se ad materiã. d. l. si quis pro eo. vbi tenuit post longam indaginẽ pri
mam sñiam, hanc etiam de iure cõmuni videtur sentire Cy. in l. i. in fi.
C. de sacrosan. eccle. et Bal. in l. cũ multe. C. de dona. ante nup. in eo qd
tandem remittit se ad Bart. in d. l. si quis. et innuit quod iuramentũ ha
beat

beat cõfirmare talem donationem:lz prius visus sit tenere contrariũ
sententiam per aliquas motiuas.ad que statim ita respondebo.sequitur
Aluc.de bur.in.c.cum contingat.de iureiurã.& Jo.and.& Jo.de lig.in
cle.romani.co.titu.& pro hac parte consulunt Fede.de se.vt patet consi.
cxxv. ¶ Restat nunc respondere ad cõtraria.Et primo dũ dicitur,qđ
per talem donationem contingit studium liberorum negligi,dico qđ il
la consideratio sunt multum a remotis:& huiusmodi causa remote & secũ
darie non habent impedire vires iuramenti.iuncta gloss.fina.in.c.ij.de
pac.lib.vi.facit qđ not.glo.in.c.decetero.de homicid.que dicit causas
remotas non esse attendendas.xxiij.q.i.c.de occidendis.Item quia nõ
contingit istud,cum bona peruenisse ad patrem,qui pre cunctis rebus
diligit filios,ita ꝙ magis terreret in filijs ꝙ in seipso,vt.l.isti quidem.
ff.quod me.cau.& paternus affectus omnẽ vincit affectũ.l.fi.C.de cura.
furio.& si diceretur ꝙ hec donatio tollit studium liberorũ,sez procrean
dorũ forte ex alio matrimonio:quia si mulier remaneret indotata.vel
sine competenti dote,non reperiret maritum.l.i.ff.sol matri.respõdeo
ꝙ iste cause nõ impediũt vires iuramẽti:sup.d.c.cũ cõtingat.&.c.licet.
de iureiuran.lib.vi in quibus patet valere iuramentũ prestitum super
alienatiõe rei dotalis,vel donatiõe ꝓpter nuptias:magis enim,vt predi
xi,est consulendum anime ꝙ corpori.& merito:hoc dicendum in casu
nostro.Nõ obstat secundũ cõtrariũ.ꝙ hec donatio det causam diuor
tio:tum quia hodie nõ potest matrimonium separari,sicut olim.xxxij.q.
vij.i.&.ij.&.c.gaudemus.de diuor.c.ex publico.de cõuer.conju.&.c.tua.
de iureiurã.nec ista causa est semper vera & perpetua:fatis est enim ꝙ iura
mentum nõ tendit in interitũ salutis eterne.d.c.si vero.tum quia causa
est satis remota,quinimo posset dici quod inducitur maior dilectio in
ter eos propter liberalitatẽ,& munificentiã,quam alter exercuit in reli
quũ:obligatur enim recipiens ad antidora naturaliter:id est ad retri
buendum.l.sed & si.§.cõsuluit.ff.de peti.here.c.cum in officijs.de testa.
cum simi.Ad tertium ꝙ debet esse in matrimonio omnis puritas:nec
debeant esse matrimonia venalitia,Respondeo,ꝙ per hec nõ minus
adest puritas:exercetur enim liberalitas,& datur nonnunꝙ premiũ pu
dicitie,vt dicit tex.in.d.l.si maritus.&.l.res vxoris.C.de dona.inter vi.
& vxo.Itẽ iuramentum prestatur deo,apud quem nulla reperitur inju
stitia:nec ex parte iurãtis adest aliquod peccatum:ergo iuramẽtum ser
uandum.d.c.debitores.&.c.significante.de pigno.& si dicatur hoc iura
mẽtũ esse cõtra bonos mores.arg.d.l.i.ff.de dona.inter vi.& vxo ergo
nõ est obligatorium.vt in reg.nõ est obligatoriũ:de reg.iur.li.vi.Re
spõdeo.d.l.i.intelligẽdam de bonis moribus ciuilibus,vt exponit ibi
glo.in qua iuramentũ ligat:ex quo ius nutrit principaliter bonũ pri
uatum:vt patet in multis casib⁹.s.alleg.in quibus iuramentũ ligat cõ
tra legem ciuilem:& sic cõtra bonos mores ciuiles.quelibet enim lex
fundatur super bonis moribus ciuilibus,super ratione.iiij.distin.erit
autẽ.&.i.dist.consuetudo.iuramenti autem vinculum impedit,quando
est contra bonos mores naturales:qr prestatur super continente in se
aliquam turpitudinẽ.& contra instinctũ naturalez:naturalia enĩ sũt im
mutabilia.v.distin.prin.& insti.de iure natu.gen.& ciui.§.sed naturalia.
ideo iuramentũ ꝯtrarium non valet:qr est prestitum super immutabili:&
sic super non dependente a potestate iurantis:merito nõ valet.sicut ꝙ
do iuramentum prestatur contra legem editam in fauorem publicum,
seu habentem causam prohibitionis perpetuã:quibus casibus nõ va
let iuramentum:quia non potest iurans se obligare super non depẽdẽ
te a potestate sua:quod procedit etiam de iure canonico.c.si diligenti.
de foro compe.&.c.quanto.de iniur.&.xxij.q.iiij.quasi per totum.Et de
his casibus debet intelligi.l.non dubium.C.de legib secus quando lex
fundatur principaliter super fauore priuato:licet secũdario illud cedat
in fauorem publicum.nam tunc valet iuramẽtum in contrariũ.c.cũ con
tingat.cum multis sil.in ꝯtrarium.& auẽ.sacramenta.C.si aduer.vendi.et
contingit in casu nostro.naz de iure naturali omnia bona sunt commu
nia.xij.q.i.dilectissimus.viij.distin.in princip.ideo nõ potest dici quod
istud iuramentum sit contra bonos mores naturales.nec obstat fraus
presumpta in viro:tum quia nulla lex expresse fraudez presumit:imo li
beralitatẽ & munificentiam.d.l.si maritus.& pudicitie premium.d.l.res
vxoris.Preterea si presumeretur fraus,nõ cõfirmaretur morte:imo sem
per esset nulla.d.c.cum cõtingat.vbi patet,ꝙ etiam iuramentũ fraude
& dolo prestitum,non valet,vt.d.auẽ.sacramẽta.& nihilominus morte
confirmatur si fuit deuentum ad traditionem.l.Papinianus.ff.de do
na.inter virũ & vxo.&.d.l.res vxoris.&.c.si.eo.ti.cũ simi.Preterea nisi
lex presumeret firmiter fraudem:sta ꝙ esset presumptio iuris:& de iure
non videtur impediri iuramentum:quis ex leui presumptione maxime
iuris ciuilis,non debet impediri obligatio iuramenti.arg.c.literas.de
presum.qđ no.Jo.and.in addi.Specu.de instru.edi.§.porro.verbis.&
3 nota.vbi dicit,† ꝙ donatio excedens.cccc.aureos non insinuata,con
firmatur iuramento:& tamen lex ciuilis presumit superficialiter in tali
donatione fraudem.l.data.C.de dona.licet Bal.in hoc vltimo sentiat
cõtrarium in.l.id quod pauperibus.C.de episco.& cleri.sed primuz ve
rius,per ea que.s.alle.sunt.& hec sufficiãt presertim,qr data dubietate
seruandũ est iuramentum:qr in dubijs tutior via & animẽ minus peri
culosa seruanda est,vt in.c.iuuenis.de sponsa.no.in.c.j.de.scruti.&.c.ve
nerabilem.de elec.cum simi.

¶ Consilium.xcvi.

1 ¶ Patronus non potest presentare seipsum.
2 Prelatus habens ius conferendi potest conferre beneficium ecclesia
sticum consanguineis,dummodo honesti sint.

Ad declarationem thematis narrati tria per
ordinem examinanda exhibui.¶ Pri
mo an dictus dominus Paulus patronus potuerit presen
tare dominum Alfonsum filium suum instituendum in be
neficio iuris patronatus.¶ Secundo presupposito ꝙ ex capite filiationis
presentatio non valeat impugnari,an saltem euacuari possit ex eo,quia
dictus dominus Alfonsus est canonicus in dicta ecclesia.in qua dictũ
beneficium sine cura noscitur institutum ¶ Tertio posito ꝙ dictorum
beneficium accumulatio nõ obstet,an quia dictus dominus Alfonsus
possit per episcopum & capitulum illius ecclesie constringi et arctari vi
gore dicti altaris,seu beneficij sine cura,ad dicendum missam in alijs al
taribus eiusdem ecclesie,& ad faciendum hebdomadã in dicta ecclesia,
habito respectu qđ institutio dicti altaris seu beneficij arctat sacerdo
tem ibidem institutum ad celebrãdum duntaxat in dicto altari:quã ꝙ
respectu celebrationis fiende varia reperiantur instrumenta.nam idez
notarius in vno instrumẽto episcopo & capitulo exhibito,scripsit sacer
dotem obnoxiũ ad quinquies in dicto altari in singula hebdomada ce
lebrandum:in alio vero instrumento quod heredibus consignauit,scri
psit ꝙ dictus sacerdos tenetur dicere semper.& continuo missaz super
dicto altari.¶ Circa primum dubium videtur primo ꝙ dictus domi
nus Paulus non potuerit filium suum presentare ad dictũ beneficiũ:
per.c.cõsuluit.&.c.quia clerici.de iurepatro.& tenet Innoc in.d.c.quia
1 clerici.per illum textum. Preterea patronus non potest presentare se
ipsum.c.per vestras.eod.tit.ergo nec filium:cuz natura pater & fili⁹ ea
dem persona intelligantur.vt dicit text.in.l.fi.C.de impu.& alijs substi.
& alibi dicit tex.ꝙ pater & fili⁹ sunt vna caro.xxxv q.iiij.cõtradicimus.§.
hac authoritate.¶ Sed predictis non obstantibus contraria sententia
cõmunior est:quam sequitur glo.in.d.c.quia clerici.&.c.consuluit.& idez
tenuit Inno in.d.c.consuluit.licet contrarium senserit in.d.c.quia cleri
ci.sed primam opi glo.sequitur Hosti.Philip.& cõmuniter alij doc.
etiam Moderniores cum enim nullibi hec reperiatur iure prohibitũ,
videtur concessum,cum materia ista non sit prohibitoria:sed potius p
missiua.iuxta not.in.c.ij.de trãsla.episco.presertim cum in istis spiritua
libus non curetur de patris potestate c.ij.annum de iudi.lib.vi.& pa
tris suffragiũ in vniuersitate potest prodesse filio.ff.ꝙ cuiuscꝫ vniuer
2 sita.nom.in.l.illud.Preterea prelatus habens ius conferendi potest
conferre beneficium ecclesiasticuz suis consanguineis dummodo alias
honesti sint.c.dilecto.de preben.per Archi.in.c.a.episcopum.i.q.i.facit
tex.iun.ta glo c.dicentes.lxxxix.dis.& Fede.consi.cciij.fortius ergo po
test fieri presentatio de filio,vel alijs consanguineis,cum per eam fiat
quoddam inchoamentum duntaxat ad institutionem obtinendam de
iurepatronat.cao.quod autem.nec in hoc dubio aliter insisto cum com
munis opi.hoc habeat.Non obstat.c.quia clerici.in contrariũ alle. lo
quitur enim est patronatus iniuste acquirit,vt filius p̄miet.secus ergo
si iuste.Ad.c.cõsuluit.respondetur,qđ loquitur ꝙ filius se intrudit p se:
vel per concessionẽ paternam sine institutiõe episcopi:quod fieri nõ po
test etiam de extraneo.cum patronus habeat ius presentãdi duntaxat:
non autem conferendi,seu ecclesiã aliter concedendi.c.illud.&.c si.&.ca.
quũ.de iurepat.plene no.xvi.q.vij.pie mentis.Ad vlti.arg.de identita
te personarum dico illud procedere per fictionẽ,& non in veritate.mari
me in istis spiritualibus:vt.s.dixi.Concludo ergo presentationem nõ
posse ex eo capite impugnari:quia presentauit filium.¶ Ad secũdũ du
bium videtur primo ꝙ sic:per.c.literas.de cõcess.preben.cle.si.eo tit. vbi
patet ꝙ per assecutionem secunde prebende in eadẽ ecclesia vacat ipso
iure prima:dicamus ergo ꝙ cum ista beneficia sint in eadem ecclesia,ꝙ
aut debet impediri presentatio ad secundũ,aut per assecutionẽ secũdi
vacabit primum ipso facto.preterea ex quo episcopus vidert,ꝙ iste p̄
sentatus nõ valet deseruire in secũdo beneficio,cum sit astrictus primo
non debet illum instituere in secundo,arg.c.quia nõnulli.&.c. relatum.
de cleri.nõ resi.preterea non potest quis de iure habere plura bñficia,
presertim in eadem ecclesia.lxx.dist.sanctorũ.&.c.quia in tantũ.de p̄bẽ.
&.c.conquerente.de cleri.non resi.vix enim potest quis adimplere vnuz
officium:non enim debet sibi vendicare stipendia pluriũ.c.ad hec.
&.c.cum ignores.de prebẽ.cum simi.Contrariã sniam arbitror veriorẽ,
cum in facto mihi presupponatur,ꝙ canonicus dicte ecclesie nõ exigat
residentiam,sicut hodie communis consuetudo est per totam Italiã,
que cõsuetudo a iure est approbata.tex.est & glo.in.c.cum omnes.de cõ
stitu.sequuntur ibi doc.& glo.in.c.dudum.ij.de cle.:in si.per Inno.in.c.
cum iamdudũ.de preben.& gl.in.cle.gratie.de rescrip.&.c. gratia.eo.ti.
lib.vi.de iure autem cõmuni potest quis habere plura beneficia sine cu
ra,ex quo ambo residentiã non requirũt.d.c.gratia.&.d.clemẽ. gratie.
per Inn.in.d.c.cũ iamdudũ.presertim in casu nostro in quo vnum bene
ficium per se non sufficit ad canonicũ cõmode sustentandũ.ideo potest
salua conscientia recipere ſm not glo.in.d.c.cum iamdudũ in fi Innoc.
d.c.cũ iamdudũ.& hodie habet gñalis ꝯsuetudo,vt etiam in eadẽ ec
clesia quis possit habere neduz duo simplicia beneficia,sed dignitatẽ &

canonicatu: que quidem cosuetudo valet.text.et gl.in.c.j.in ver.nisi vnicum.de cosuetu.lib.vi.facit.c.ea te.de rescrip. Nil ergo repugnat quin dictus assensus consequatur dictu altare:no obst. q sit canonicus.ex quo ad residentia ratione canonicatus no teneretur residere,et deseruire in dicto altari:quia tunc licet illa sint beneficia sine cura:tamen no posset illa simul tenere,ex quo exigunt residentiam.not.in.c.fina. de cleri. non resi.glo.d.cle.gratie.posset tamen hoc casu episcopus dispesare.vt no. per Spe.de.conn.et v.per.d.c.j.de consue.lib.vj.sed in casu nostro non requiritur dispensatio:tum per cosuetudinem generale:tum quia canonicatus non requirit residentia. ¶ Ad cotraria facile respodet: et primo ad.c.literas.et cle.si.dico q loquunt in duabus prebedis eiusdem ecclesie,quas quis habere no potest etiam ex dispesatioe episcopi:nec valet consuetudo in cotrarium.d.c.literas.p.Jo.and. vbi prosequitur huius dicti ratione:secus in aliis,vt ibi no.presertim cu beneficia sunt difformia:vt in casu nostro. Ad alia iura respondetur q loquunt in beneficiis requirentibus residetiam:vt patet in eis. ¶ Ad tertiu dico dictu dnm Assensum esse instituendu per epm:vt patet ex predictis,nec posse costringi ad celebradu in aliis altarib9,vel ad facedu hebdomada, sicut alij capellani,ex quo institutio beneficij hoc non habet:non enim tenetur quis deseruire vltra onus annexu in institutione beneficij.c.cum in cunctis.§.inferiora.de elec.et.c.cui de no sacerdotali.iuncta glo.de preben.lib.vi.facit.c.significatum.cum ibi no.e.tit.in anni quis.et.c.extirpade.§.quia vero.de preben.per glo.mag.in.c,licet canon.de elec.lib.vj.cum multis simi.que ad hoc possunt allegari. Nec obst.q aliqui beneficiati in dicto altari seruierint in dicta ecclesia:quia per seruitiu iniuste prestitum,et quasi per extortionem prelati,et capituli non fuit inducta cosuetudo in contrarium,vt in.c.quia cognouimus.x.q.iij.vbi bonus text. iuncta glo.facit qd not.glo.et Bar.in.l.i.§.que onerande.ff.qua.re.act. no da. presertim cum non sit tanti temporis,quod sufficiat ad prescriptione, seu cosuetudine inducenda,cu requiratur tempus.xl.annorum.per id q leg.et no.in.c.si de consue.et.c.de quarta.de prescrip.no enim debet institutio beneficij de facili tolli:imo epus contra illam dispensare potest:vt no.Calde.in.c.cu accessissent.de cosii.facit.xvi.q.iij.monasteriu. Et per hoc patet no esse vim,nec difficultate materia qualiter instrumentu dicat super modo celebradi in dicto altari:satis enim est q institutio beneficij solum arctet ad celebradum in dicto altari,et no alibi. Dico tamen ad varietate eligenda,q debet inspici originale,per qd declarant inde transumpta,vt in.c.quoniam cotra.de proba.et in casu quo originale diceret,vt sacerdos ibidem instituedus tenerent semper,et cotinue dicere missam in dicto altari,no dz ita amare intelligi,vt nullum pretermittat diem,quin celebret:sed qd quato frequetius potest,dz in dicto altari celebrare,salua semper honestate sua,et debita missarum deuotioe,vt est tex.no.in.c.significatu.de preben,no eni debet,nec astringi pot ad celebrandum,nisi honeste possit et deuote;no enim quis semper deuotus et aptus est ad celebrandum,vt enim inquit canon.et valde felix est:q digne vnam celebrare potest. de consecra.distin.j.sufficit.et dicit Aug. quotidie eucharistiam sumere nec laudo nec vitupero.de consec,dist.ij. quotidie.

¶ Consilium.xcvij.

1 ☞ Verba vbi sunt clara,non relinquitur locus interpretationi.
2 Pactum factum de vlterius non petendo,debet referri ad quantitate non solutam.
3 Debitum quando est liquidum non cadit in eo transactio.
4 Verba indiffinite prolata debent generaliter intelligi vbicunq subest eadem ratio.

Viso Instrumento liberationis,et quietationis facte de mille et quingentis florenis per dominam Minorhiam,vt tutricem pupillorum in dicto instrumento contentorum reuocatur in dubium an clausula illa in fine dicti instrumenti contenta.videlicet Pactum factum de vlterius non petendo,debeat referri ad dictam summa mille et quingentorum florenorum duntaxat:an vero ad integram dotem, cuius respectu fuit facta solutio dicte quantitatis. Et primo videtur q debeat referri dicta clausula ad integram summam dotium debitarum:quoniam verba in aliqua dispositione cotenta,debent aliquid operari.l.si quado.C.de inofficio. testa.et in.c.si papa.de priui.lib.vi.sed si dicta clausula refertur ad quatitatem solutam duntaxat,verba clausule nil operantur:quia solutione eius qd debet,tollitur obligatio absq alio pacto de non petedo,vt in insti.qui.mod.tolli.obli.in prin.quinimo per solutione a tertio factu non nunc debitoris ipso iure tollitur obligatio.l.soluere.cum seq.ff.de sol. et in.l.soluedo.ff.de nego.gest.ergo,vt dicta clausula aliquid operetur, debet referri ad dictam quantitatem dotium tunc debitarum:solet enim pactum fieri de non petendo debitum:vt sic contra actionez actoris copetentem obstet exceptio pacti.vt insti.de excep.§.preterea. Item verba generalia indefinite prolata debent generaliter intelligi.in.l.de pretio.ff.de publicia.et no.in.c.vt circa.de elec.lib.vi.et.xxxj.q.j.qd si dormierit.sed dicta tutrix fecit pactum indefinite de vlterius non petedo: ergo debet generaliter intelligi:tutrix aute hoc facere potuit per viam cuiusdam transactionis:presertim cum authoritate iudicis,que in hoc facto intercessit.vt in.l,interdum.§.tutelam.et.l.pignore.§.fin.ff.d fur.

¶ Et quauis predicta aures demulceant,aduersam tamen sententiam ego arbitror de iure preualere:scz q dictum pactum de vlterius no petendo,referatur solum ad quantitatem tunc solutam,et no ad integra
1 tunc debitam,quod ostenditur pluribus rationibus. Et primo,et quia vbi verba clara sunt,non relinquitur locus interpretationi.vt in.l.ille aut ille.ff.de leg.iij.et in.c.estote.de reg.iur.et in.c.fin. de verb.signi. sed verba liberatoria dicti instrumenti solum referuntur ad quatitatem mille quingentorum florenorum tunc solutoru;vt patet in principio dicti instrumenti,dum in eo dicitur,q quittauit,liberauit,et absoluit de mille quingentis florenis aureis ex summa dotiu dne Christophore zc.no enim fuit dictum qd pro illa summa liberabat debitorem a tota quantitate dotium:sed qd liberabat de mille quingetis florenis de summa dotium:clare innuit q no fiebat absolutio pro tota summa dotiu.ar. l.decem.ff.de verb.oblig.ergo illa clausula de vlterius no petendo,debet referri solum ad liberatione super solutione facta;quia non est verisimile qd incotinenti dicta tutrix fuisset sibi contraria.arg.l.no ad ea. ff.de condi.et demo. Si enim voluisset debitorem liberare a toto debito dotium,no restrinxisset se in verbis liberatoriis,et quittationis ad quatitatem mille et quingetoru florenoru.sufficisset enim dicere vt solitu est fieri,quod pro dicta quatitate soluta liberabat, et quittabat debitore ab omni eo qd posset peti occasione dotium domine Christophore.argu.in.c.ad audientia.et.c.dilecti.de deci.presertim,quia in stipulatioib9 et contractibus debemus primo inspicere qd actum sit:et si no appareat,debemus recurrere ad comunem obseruantia:de qua si no appareat,et sequendu est id q est minimum:et imputadum est stipulatori.l.semper in stipulationibus.ff.de reg.iur.et in reg.in obscuris.et in regu.in dubiis.de reg.iur.lib.vi. ¶ Secudo et fortius hoc ostedit alia cosideratioe. Clausula in fine posita debet referri ad precedentia,et no extranea.c. inquisitionu.de appel.iuncto.c.super eo.de offi.dele.plene probatur in.l.talis scriptura.ff.de leg.j.et in.l.pretor.la.ij.ff.vi bo.rap.sed in dicto instrumeto solum precessit quittatio et liberatio de mille et quingentis florenis.er-
2 go et pactum factum in fine de vlterius non petendo,debet referri solum ad illam quantitatem solutam:et non ad residuu debiti:cuius de illo nulla fuerit facta mentio:sicut enim persona extranea non intelligitur adiecta in stipulatione.l.si ita stipulatus fuero.§. chrysogonus.ff.de verb.obli ita nec extranea.et non expressa debet intelligi in stipulatioibus et contractibus. ¶ Tertio facit,quia in dicto instrumeto no dicit, qd causa transactiois liberauit debitore a toto debito:et sic no apparet causa quare dictum pactum de non petedo debeat referri ad totum debitu:nam ex quo debitu est liquidum.et clarum:vt patet in instrumento dotium de quo fit metio in dicto instrumeto liberationis,non poterat tutrix liberare debitore pupillorum a residuo tacite quantitatis causa no apparete. vt.l.presco.C.de trasac.et expresse firmat ibi Bart. Nec obstat authoritas iudicis:q cum sit interposita sine causa, et maxime ca non cognita,nihil operatur.vt pbatur in.l.magis puto.§.illud.ff. de re.co.ergo est presumedu q dictu pactum ex mente contentium,et iudicis fuerit adiectum,vt concerneret totum debitu,cu no sit psumedu quez velle facere id q de iure adimplere no potest.xxij.q.ij.faciat.et no. in l.iij.ff.de inoffi.testa. Ex hoc capite dicta clausula debet restringi.ta ex defectu pacti.q presumpte volutatis:nec vt dixi,debet psumi trasa-
3 ctio:tum quia vbi debitu est liquidu,no cadit ibi trasactio. vt in.l.eleganter.§.post rem iudicata.ff.de condi.inde.psertum in preiudiciu pupillorum.vt not.Bar.in.d.l.presco.tum quia in dicto instrumeto nihil dr de trasactione:nec est verisimile ex alio capite,q fuit facta trasactio super toto debito:quia contractus no debet claudicare,vt in.l.si cum dies.§. si arbiter.ff.de arbi.sed in dicto instrumento debitor fecit pactum, q si dicti pupilli no deberet de iure habere illam quatitate mille quingetorum florenoru,q illud q plus debito esset solutu,deberet retro solui ipsi debitori:ergo non est verisimile q tutrix voluerit soluere pure dictam quantitate:nam absurdum est cosistere in vna parte,q in alia no consistit.vt in.d.§.si arbiter.repugnat enim illud pactum nature trasactionis.argu.l.lucius.ff.ad trebel.et.l.sub pretextu.C.de transact.ergo non est presumenda translactio.c.ad nostram.de empt.et vendi.et ca.illo vos,de pigno.et.l.vbi ita donatur.ff.de dona.cau.mor.et presertim hoc procedit in causa pupilloru. ¶ Quarto et vltimo hec sentetia apertissime iudicio meo probatur in.l.veterib9.iuncto quod ibi not. Barto.ff. de pac.vbi leg.et not.q in dubiis debet semper pactum interpretari cotra eum in cuius fauore appositu fuit.ratio,quia cum ipse fundet se super illo pacto debet probare clare intentione fundata debet succumbere: quia dubia probatio non releuat probantem.c.in presentia.de proba.
4 et.l.no nudis.et.l. neq epistolis.C.e. Sed debitor in casu nostro fundat se super dicto pacto quod quidem est dubium,vt patet ex predictis,ergo contra se fienda est interpretatio.facit quod leg.et no.in.l.quicquid astringende.ff.de verb.oblig. Nec obst.contraria superius inducta. Et primo respodeo ad primu, dico no esse absurdu vt quis sibi prouideat in eode instrumeto de multiplici remedio.arg.l.quoties.ff.de act.et obliga.facit quod no.Bar.in.l.i.ff.ad le.fal.et psertim quia hoc habet cosuetudo notarioru.geminant enim ad cautela multa remedia in actu absolutionis.argu.l.fin.C.de fideius.qd clare patet ex contentis in principio illius instrumenti.nam dicta tutrix liberauit debitore et quittauit a predicta quantitate

quantitate sibi soluta, que tamen liberatio ⁊ quittatio non erat necessaria, quia ex sola solutione contingebat liberatio ipso iure quo ad quantitatem solutam, vt leg. ⁊ no. in l. quidā estimauerunt. ff. si cer. pet. ⁊ in c. constitutus. de penis. ⁊ ex hoc potest cōiecturari qd intendebāt partes in illo pacto de vlterius nō petendo. omnia enim verba dubia in aliqua dispositione contenta, declarant verbis precedentibus, ⁊ sequētibus. l. qui filiabus ⁊. l. si seruus plurium. de leg. i. ⁊. l. numis. de leg. iii. sed absurdum esset ꝙ dicta clausula referret ad integrū debitū: per ea que. s. di-
4 cta sunt. non obst. scōm motiuum. † nam verba indefinite prolata debent gñaliter intelligi, vbicunqȝ subest eadem ratio: secus si diuersa rō assignari pōt. vt in. d. c. vt circa. ⁊ per Bar. in. d. l. talis scriptura. quinimo verba generalia debēt restringi ne surgat absonus intellectus: ⁊ ne quis lucretur sine causa cū iactura alterius. vt. l. vt gradatim. ff. de mune. ⁊ hono. l. §. C. de noxa. ⁊ in c. cum dilectus. de cōsue. ⁊ in c. abbate. de ver. sig. plene per Bar. in. l. non dubiū. C. de leg. ⁊. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure. sequeret enim vt patet ex predictis, absonus ⁊ cōtrarius intellectus si dictum pactū de nō petēdo referretur ad integrum debitū. ¶ Ex predictis omnibus concludo ꝙ tam ex defectu potestatis dicte tutricis, ꝙ ex defectu presumpte voluntatis, nō debet dictum pactum de vlterius non petendo referri, nisi ad dictā quantitatem mille ⁊ quingentorum florenorum.

¶ Consilium. xcviii.

1 ☞ Scriptura manu testatoris an valeat inter liberos.
2 Testamentum minus solenne ratione solennitatis licet faciat fidem inter liberos, oportet tamē quod probetur, quod fuerit factū per patrē seu eius auctoritate.

In q̄stione q̄ vertitur inter quondam filios ser Antonii super validitate cuiusdam scripture, in qua dicit vltimā volūtatem dicti ser Antonii sine
1 alia voluntate contineri, † Videtur primum dictam scripturam manu ipsius ser Antonii inter suos liberos testantis valere, qui cum ipse ser Antonius esset notarius: ergo potuit proprium testamentum cōficere cū non agat hic de alterius preiudicio. vt no. Barto. in. l. si seruus communis. ff. de stipu. ser. Preterea cum dictus ser Antonius sit testatus inter liberos: ergo valet testamentum: licet sit minus solenne respectu solennitatis. est enim iure remissa omnis solennitas iuris ciuilis inter liberos: ⁊ sufficit sola solennitas iuris gentium. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ⁊ in auten. quod sine. co. tit. vbi probatur quod sola scriptura ipsius patris suffi. vi. licet alias non sit notarius dummodo cōstet scripturā illā fuisse patris, saltem per duos testes, vt ibidem no. per Bar. ⁊ Bald. ⁊ ꝫ gl. in. l. si. C. fami. ercis. Sed in casu nostro videtur ꝓbari p duos testes, aut per arbitros examinatos, ꝙ illa fuit scriptura ⁊ volūtas vltima patris illorum: ergo dꝫ facere inter eos plenam fidem. Et videt hoc aperte tenere Bar. in. l. si is qui testā. ff. de testa. vbi dicit, ꝙ si qs voluntatē suā vltimā scripsit in aliqua schedula, lꝫ illā nō publicauerit corā notario, nihilominus valet inter liberos p iura superius allegata ¶ Sed his nō obstātibus, q̄ vere nō obstāt casui nostro, lꝫ in se vera esse videant ꝯtrarium puto verū: scꝫ ꝙ dicta schedula seu scriptura nō facit fidē etiā si reperiatur scripta manu testatoris, nō obstāte depositione illorū duorū testiū. Et hoc probo multiplici capite. Primo, qꝛ nō hꝫ diem certum. nec consulē, seu nomē principis. ergo testamentū est nullum etiā inter liberos: vt aperte ꝓbatur in. d. aut. qd sine. C. de testa. vbi exigit, ꝙ tps certum apponi debet in tali scriptura. ⁊ aperte tenet ibi Bal. dicēs istum esse casum specialē in quo in scriptura priuata oportet ꝙ de necessitate apponatur dies: lꝫ regulariter contra p. l. si tabernā. §. idem quesiit. ff. de pig. ⁊ specialitatis ratio est, qꝛ testamentū solet sepe mutari ideo dies est de substātia. l. iii. §. diē. ff. quemadmo. testa. ape. sed in dicta scriptura non est nec mensis, nec dies testamenti, nec nomen consulis, seu principis: ergo indubitanter ex hoc solo capite dicta scriptura nō facit fidem, etiā si cōstaret ꝙ fuerit cōfecta p
2 dictum ser Antoniū. † Preterea ⁊ secūdo lꝫ testamentū minus solēne ratione solennitatis faciat fidem inter liberos, tñ oportet ꝙ ꝓbetur, ꝙ fuerit facta p patrē. seu eius authoritate: ⁊ debet de hoc fieri fides saltem p duos idoneos testes. vt no. gl. ⁊ Bar. in. d. l. si. C. fami. ercis. ⁊ Bal. in. d. aut. qd sine. ⁊ Bar. in. d. §. ex imperfecto. Probatur ratione: qꝛ solennitas iuris gentium nō intelligit remissa: lꝫ remittat solennitas iuris ciuilis vt no. in. l. filiusfamilias. ff. de dona. sed de iure gētiū ⁊ diuino est vt saltē in ore duorū vel triū testiū stet omne verbū. vt in. c. licet vniuersis. de testi. ⁊. c. cū esses. ⁊. c. relatū. de testa. ergo ⁊c. in casu autem nostro lꝫ videantur duo testes, tñ nō sunt idonei testes, etiā de iure diuino: qꝛ sunt singulares in eorū dicto: nō enī fuerūt eodē tēpore quo dictus ser Antonius dicit dixisse, ꝙ in illa schedula ꝯtinebat vltima volūtas sua. diuersitas ergo in tēpore facit, vt nō habeat p duob⁹ testib⁹. vt in. c. nihilominus. in. q. ii. ⁊. c. cū dilectus. de elec. ⁊. c. tam literis. de testi. ⁊. l. ob carmē. ff. de testi. cū simi. Preterea dicti testes nō deponūt, q̄d contineatur in dicta schedula: ⁊ ꝙ plus est, nō recognoscunt firmiter dictam schedulā, seu an proprie fuerit illa, que tūc eis fuit ostensa: imo vnus ex testibus dicit se nescire literas: ergo perfecte nō potest scire, an ista sit illa scriptura que tunc fuit sibi ostēsa: nam potuit dictus ser Antonius ostendisse eis tunc aliam scripturā, ꝙ istā, que nūc ꝓducitur. ꝓbatio aūt debet cōcludere necessario. vt. c. in presentia. de proba. Item dictus ser Antonius dixit, prout ipsimet testes deponūt, ꝙ volebat illā scripturā facere authenticari per notarium: ergo non habuit illā pro perfecta: p l. cōtractus. C. de fide instru. potuisset enim interim voluntatē suā mutare. arg. l. si is qui testamentum. preallег. ⁊ quod ibi not. Bar. Ex his omnibus concludo dictam scripturam non facere fidem etiā inter liberos, ⁊ ad cōtraria. s. formata respondetur, ꝙ procedunt quando saltem per duos idoneos testes probatetur, ꝙ illa scriptura fuerit edita p ser Antonium predictum. Item quando scriptura haberet certum diem.

¶ Casus consilii sequentis

Quidam condidit testamentū vt post mortē eius sepeliret in ecclesia cathedrali: ⁊ qd omni die post mortem eius p anima ipsius testatoris in perpetuū celebrari deberent. xxx. misse mortuorū p. xxx. presbyteros: quorū cuilibet per fideicōmissarios suos solui deberent. xii. denarii de fructibus seu redditibus bonorū relictorum dicti testatoris. dictus aūt testator diem persoluens extremum sepultus fuit in ecclesia cathedrali: ⁊ inchoate fuerūt misse predicte in dicta ecclesia per beneficiatos, vt plurimū, dicte ecclesie. ⁊ alios nō bñficiatos. Ex p̄dicto themate cōtingit de trib⁹ dubitari. ¶ Primo an dicti presbyteri s̄m volūtatē testatoris debeāt dicere omni die, etiam q̄n est missa propria festi dñice. vel quadragesime, missam mortuorum: an sufficiat dicere missam currētē, cū cōmemoratione illius defuncti. ¶ Secundo verū dicte misse sint celebrande in dicta ecclesia: vbi est corpus dicti testatoris, si ibidem celebrari possint: ⁊ nō in alio loco: ⁊ cū in testamento per eū nō fuerit specificatū in quo loco celebrari deberēt. ¶ Tertio vtrum iste misse possint dici p presbyteros bñficiatos in dicta ecclesia, qui sunt obligati p dictis suis beneficiis ad dicendū duas vel tres vel plures missas in hebdomada in dicta ecclesia: ⁊ sic diebus qbus sunt obligati p beneficiis suis celebrare missas, ita ꝙ dicte misse cōputari debent in numero illarum licite recipiendo. xii. denarios pro quolibet. an per fratres mēdicantes, vel alios nō beneficiatos, seu nō obligatos ad celebrandum pro alio.

¶ Consilium. xcix.

1 ☞ Volens audire missam, debet audire missam de eodem die.
2 Que contra bonos mores sunt habentur in vltimis voluntatibus pro non scriptis.
3 Orationes ⁊ sacrificia sacerdotum multum prosunt animabus defunctorum.
4 Sacerdos pōt dicere missam peculiarē diē solenni, dummodo per illā non abstrahatur populus ab audiendo missam solemnem de die.
5 Relictum factum ecclesie aliter non specificate, nec declarate, intelligitur factum ecclesie cuius parochianus est ipse testator.
6 Missa magis prodest vni quando fit pro eo specialiter seu ipsius intuitu duntaxat, quam quando pro animabus vel pluribus simul.

Videtur primo circa primū dubiū illos. xxx. presbyteros minime obligatos, seu obligari potuisse, vel posse ad quotidie celebrandū missam defunctorum: per. c. quidam laicorum. de celeb. missa. vbi probari videtur neque presbyteros celebrātes, nec diuina audientes, debere omittere missam secundum diei qualitatē contingentem propter missas peculiares hoc est illas, in quibus qs habet specialē deuotionē. ad idē bonus tex. in. c. ⁊ hoc attēdendum. de conse. dist. i. vbi quasi idē prima frōte ꝓbari videtur: ⁊ maxime hoc videt ꝓcedere in missis defunctorū. cū in missis cōtingentibus, seu viuorū quātūcūqȝ solēnibus, debeat orari etiam pro defunctis. vt est tex. i. c. penu. ea. dist. ⁊ hoc est ꝙ dicere voluit tex. in. d.
1 c. quidā laicorū. in si. dum dicit, † ꝙ volens audire missam, debet audire de eodem die pro salute viuorū, ⁊ etiā defunctorū. quasi celebrādo pro viuis celebretur etiā pro defunctis. accedat ad p̄dicta authoritas Archidia. in. c. penu. preallег. vbi dicit missas defunctorū esse peculiares. ¶ Secundo principaliter videt pro p̄dicta cōclusione. tex. melior omni alio qui ad hanc materiā allegari potest. in. c. significatū. de preben. vbi colligitur ꝙ nedum si testator imo si capitulū ecclesie cathedralis instituit beneficiū hoc onere annexo, vt quotidie debeat celebrari missa de sancta Maria per sacerdotem ibi instituendū, talis institutio non ligat sacerdotē ad quotidie talem missam celebrandā: sed satis est ꝙ celebret missarum solēnia. hoc enim ꝓbatur ibidem ex eo: quia lꝫ capitulū illud onus in institutione adiecerit inter alia onera, ⁊ postmodum petierit a papa illā institutionē confirmari, papa tamen illud onus nō approbauit, sed ꝯfirmauit aliquibus immutatis, ⁊ inter cetera, vbi in institutione dicebat, vt in omni die debeat missa de sancta Maria celebrari, papa eo tenore ꝯfirmauit, vt quāto frequētius posset salua deuotiōe ⁊ debita honestate deberet missarum solēnia celebrare quia enī illud nō erat honestū, vt propter missam peculiarē deberet omitti missa de die: ideo papa noluit ꝯfirmare vt aperte ibi innuit tex. ⁊ sentiunt ibi docto. nec circa hoc requirerem aliquam commutationem per superiorem fiendā quinimo dicerem ꝙ vbi hec institutio beneficii fieret etiā ab episcopo

talis institutio in illa parte reciperet interpretationē fm formā illius
capituli:qr conditio vel modus minus honestus in institutione adie
ctus,haberi debet pro non apposito,vt no.dicit gl.in.d.c.significatū:
& videtur probari.x.q.i.c.ij.iuncta gl.facit.c.si.cum ibi no.de condi.appo
po.& tex.in.l.cōditiones.z.l.filius.ff.de condi.insti.vbi habetur,qd ea
a que ledunt pietatem,existimationem,& verecundiā nostram,& genera
liter †que fiunt contra bonos mores,habentur in vltimis volūtatib⁹
pro non scriptis:ergo vt dicti testatoris volūtas sit iuri communi & ho
nestati conformis,debet intelligi vel reduci ad terminos iuris commu
nis.vt sic ppter missam defunctorū nō omittat missa de die presertim
in die dominico:maxime cū sit vna opinio,q die dominico non fit pro
defunctis orand:cum presumendū sit propter dei reuerentiā illa die
requiescere.vt refert Archi.in.d.c.pen.lz illam ipse non firmet.¶ Sed
his non obstātibus que casui nostro minime obuiant:arbitror ɔtrariā
sententiā esse veriorē:videlicet q debeāt dici omni die.xxx.misse defun
ctorum pro anima dicti testatoris,quātumcunq; occurrat dies domini
ca,vel alia solēnis.¶ Moueor primo,q negari non pōt quin hec fue
rit testatoris intētio:vt clare colligit ex verbis testamenti ibi,pro ani
ma ipsius.& ibi misse mortuorū.nam certū est aliam esse missam viuorū
& aliā missam defunctorum.vt probatur in.c.sufficit.de conse.dist.i.&.c.
quicunq;.xxvi.q.v.no.Archi.in.d.c.penul.ad idem text.in.c.cum crea
tura.de cele.missa.ergo a verbis testatoris si ius expresse nō resistat,re
cedendū nō est.l.non aliter.ff.de leg.iij.quinimo dicit canon,q vltima
testatoris volūtas modis omnib⁹ seruāda est,vt in.c.vbicūq;.xiij.q.ij.
& alibi etiam dicitur,quod ea que sunt ad certum vsum largitione fide
lium deputata,ad aliū vsum excepta summi pōtificis authoritate,con
uerti non debent.vt in cle.quia cōtingit.de reli.domi.& lex ciuilia dicit
q vltima voluntas pro lege seruāda est.vt in aut.de nup.§.disponat.
& presertim hoc obseruandū cū voluntas defuncti versatur circa pias
5 cās.†nam animabus defunctorū multū prosunt orationes,& sacrificia
sacerdotum,vt in.c.anime defunctorū.xiij.q.ij.& canon suadet peccata
eleemosynis redimi,vt in.c.medicinam.de peni.dist.i.Examinandum
est ergo verū huic voluntati suprascripti testatoris obstet iuris disposi
tio,vel sit bonis moribus contraria.vbi autem non impugnat per iura
est modis omnibus obseruāda:quod autē nec iuri nec honestati obuiet
quinimo sit iuri consona aperte probo per.d.c.cum creatura.de celeb.
missa.vbi tex.mandat in ecclesijs collegiatis debere cōuentualiter cele
brari duas missas quotidie:vnam pro defunctis:aliam vero pro festo
vel feria fm ipsorū cōtingentiā.ergo etiā diebus festiuis licet celebrare
missam pro defunctis etiam conuentualiter:qd plus est.& dicūt ibi doc
tores presertim Jo.and.post Host.exponendo illum text.q si anniuersa
rium defunctorū incidit in festum,faciendū est saltem in priuato:& mis
sa festi solemnis in conuentu:& si nō est festum,potest dici missa anniuer
saria solēniter & ferialis in priuato,& dicunt hoc posse habere locū etiā
in capellis:quasi hec sit iusta causa bis celebrādi.vt in.d.c.consuluisti.&
presertim dicunt ad hoc teneri quasi ex debito illos quibus ppter hoc
aliquid relinquit:nec hoc est simonia.ſi.alle.de pbē.c.significatū.preal
leg.&.c.iij.ne prela.vices suas.Ecce ergo clare pbatur,q in diebus etiā
solēnibus,presertim vbi aliquid relinquit pro officio mortuorū non est
omittēda missa mortuorū.capitur enim anniuersariū in.d.c.cum creatu
ra.pro missa defunctorū,vt ibi no.gl.ergo volūtas dicti testatoris non
est immutanda,ex quo iuri non obuiat:imo potius est conformis.hoc
idem pbare videtur.d.c.quidam laicorū.pro contrario allegatū,si bene
ponderetur:non enim pħibet simpliciter missas peculiares audiri:imo
permittit,dūmodo fiat ex bona deuotione,& nō ex superstitione,vt qui
dam faciebāt,credētes propter illas habere meliores segetes:& hoc qñ
in ecclesia sunt plures sacerdotes:ita q aliquis possit celebrare de die
& alius missam peculiarē.Si antē nō esset nisi vnus sacerdos in ecclesia,
tunc non debet omitti missa de die propter missam peculiarem.quo casu
loquitur ille tex.in fi.& hoc expresse tenet ibi Jo.an.dicens,q si plures
sacerdotes essent in ecclesia,posset quis ex bona deuotione audire vnā
missam peculiarem in secreto:& aliam audire de die.per.c.& hoc attēden
4 dum.de consue.dist.i.& sic †potest sacerdos dicere missam peculiarem
die solemni,dummodo per illam non abstrahatur populus ab audien
do missam solemnē de die:ideo debet dici in priuato.& hoc voluit & pbat
tex.si bene ponderet.in.d.c.& hoc attēdēdū.vnde nō prohibet tunc dici
missam solēnem:sed potius permittit:dummodo nō faciat impedimen
tum misse solēni:& q etiam in die dominica posset dici missa defunctorū
modo predicto,firmat Archi.in.d.c.hoc attendendum & satis innueba
bat in decisione illius.c.vt ibi ipse refert & idē innuit in.d.c.& pe.¶ Ex
his patet responsio ad contraria.Š.alle.pcedunt enim quando in eccle
sia non esset nisi vnus sacerdos,vel quando idem sacerdos obligaretur
ad dicendum quotidie vnam missam peculiarē,quod non videtur hone
stum.& probatur in.d.c.significatum.Sed in casu nostro testator nō obli
gauerat nec celebrari mandauit omni die dicendas.xxx.missas defuncto
rum per eosdem sacerdotes:nec in eadem ecclesia:sed simpliciter dispo
suit,vt p.xxx.sacerdotes dicerētur.dico q debet intelligi vt salua missa
que dicenda est in ecclesia fm diei conuingentiam,debeant ibi celebrari
misse.xxx.mortuorū per alios sacerdotes,qui poterūt mutari,& eligi cū
scientia executorum testamenti,& ex hoc nulla surgit absurditas,nec ob

uiatur testatoris voluntati.quinimo nullo modo puto equum,vt dicat
missa dici cum commemoratione defunctorū:quia cum plura suffragia
fiant pro mortuis in missa defunctorum,quā vbi fit sola commemoratio
non debent talia suffragia subtrahi defuncto,presertim ex quo pro illis
dicēdis largitur eleemosynas.xij.denariorum.debemus enim pinguius
succurrere defunctis,q fieri potest.arg.in.d.c.cū creatura.Preterea si
tantum prodesset commemoratio quātum tota missa defunctorum,ad
quid ecclesia statuisset specialem missam pro defunctis.vt in iuribus su
perius alle.pſertim cum in qualibet missa fit etiam pro defunctis oran
dum,vt.d.c.pen.Concludo ergo.Š.q si sacerdotes reperiri possint,de
bent dici omni die triginta misse mortuorum pro anima illius testato
ris:ita tamen vt ecclesie non subtrahatur vna missa de die,que solet di
ci in altari maiori:nec semper saltem per totum annum debent dici per
eosdem sacerdotes.arg.d.c.significatū.Et hec de primo dubio.¶ Cir
ca secundū dubiū in quo videlicet loco seu ecclesia debeāt dicte misse ce
lebrari ex quo testator certā ecclesiam expresse nō designauit.Breuiter
dicēdum arbitror,q in ecclesia in qua ipse testator sepultus est pſertim
cum illa sit ecclesia cathedralis:per tex.in aut.de eccle.titu.§.si quis au
tem in nomine dei.vbi dicitur q si quis in nomine dei magni & saluato
ris nostri Jesu Christi hereditatē aut legatū reliquerit,non designato
specifice cui debeat assignari,q eo casu hereditas vel legatū sic relictū
debet peruenire ad ecclesiam illius loci in quo testator haberet domici
lium in illa ciuitate,vbi sepultus est:ergo debet dari ecclesie cathedra
li:sed in casu nostro testator habuit domicilium illius loci:presertim cū
ibi sepultus sit,cum ibi elegerit quodammodo domicilū post mortem
iuxta illud Psalmiste.& sepulcra eorum domus illorum in eternum.fa
cit quod leg.& no.in.c.cum gratia.xiij.q.ij.&.xij.qd.ij.aurum.vbi habe
tur q corpora mortuorum dicunt in cemeterijs seu ecclesijs requiesce
re:ergo omni cōsideratione debēt dicte misse dici in ecclesia cathedrali.
¶ Preterea in casu nostro casus est magis clarus.cū testator senserit
de ecclesia:quia mādauerat celebrare missas,& misse dici non valent nisi
in ecclesijs & locis cōsecratis.de cōse.dist.i.nullus pſbyter.&.c.vnicuiq;
& seq.ergo tacite de ecclesia intellexit.ar.in.l.interdū.ff.de verbo.oblig.
5 Relictū†autem factum ecclesie aliter non specificate,& declarate,intel
ligitur factū ecclesie cuius parochianus est ipse testator.ar.in.l.que cō
ditio.§.cum in testamento.ff.de condi.& demō.vbi hoc firmat K ar.& sa
tis bene facit ille tex.ibi enim dicitur,q si testator mādauit aliquid fie
ri in foro,nec adscriptū fuit in quo foro,intelligit de foro illius munici
pij,in quo testator habebat domicilium:sed iste misse sunt dicende post
mortem testatoris,& pro anima ipsius testatoris:ergo pſumendū est te
statorē sensisse de illa ecclesia in qua testator elegit sepulturā cum ipsius
dicatur in futurū parochianus respectu diuinorū ibidem celebrādorū.
debemus enim in dubijs cōsiderare q verisimilius est,& id q plerunq;
fieri cōsueuit.vt in reg.inspicimus in obscuris.de reg.iur.lib.vi.& id qd
ex cōiecturis percipi potest dicitur euidens volūtas testatoris.l.licet
imperator.ff.de leg.i.sed verisimilius est q testator senserit de ecclesia
sepulture.honestius enim ibi pro ipsius anima celebrantur misse quam
alibi cum patrocinio illorū sanctorū in quorum honorē fuit ecclesia illa
edificata,& cōsecrata adiuuētur.vt in.c.non existimētur.in fi.xiij.qd ij.&
ibi defenduntur facilius corpora a spiritibus immundis.vt no gl.in.c.
cum grauia.ea.cā.&.q.ergo honestius est vt ibi pro eo preces fundan
tur.Ex his omnibus presumitur testator ad illam ecclesiam habuisse
maiorem affectionem:ergo de illa sensisse pſumēdus est ar.in.l.nulli.C.
de sacrosan.eccle.facit q no.Cy.in.l.i.C.de sacrosan.eccle.& Spec.in ti.
de instru.edi.§.nunc.versi.sed quid si testator.Et optime facit pro consi
deratione affectionis tex.in.l.cū acutissimi.C.de fideicom.& in.l.generali
ter.§.cum autem.C.de insti.& substi.cum simi.Item solent vt plurimum
suffragia pro mortuis domesticis citius facere in ecclesijs,in quibus
corpora sepulta sunt quam alibi:quod videtur iuri consonum.arg.in.d.
c.cum grauia.cum ibi no.in gl.ergo de illa testator sensisse videtur arg.
in.d.regu.inspicimus.& in.l.semper.ff.de reg.iur.sed si ibi non possint
commode celebrari pro ipsius defuncti anima debent etiam in alijs ec
clesijs celebrari arg.opti.in.c.nos quidem.de testa.&.l.legatū.ff.de vsu
fru.leg.& in aut.de e.cle.tit.§.si quis autem vnum sanctorum cum deus
vbiq; sit.xiij.q.ij.vbicunq;.cum simi.Et hec de secundo.Concludo er
go q in ecclesia vbi corpus dicti testatoris est humatum,dicte misse ce
lebrande sunt.& si ibi non possint congrue celebrari:iuxta ea que dixi.Š.
in precedenti dubio:& ea que dicam in sequenti.celebrabuntur in alijs
ecclesijs.¶ Nunc tertiū dubiū aggrediēs videtur primo sufficere,q p
presbyteros alias beneficiatos,& astrictos ad celebrandū in dicta eccle
sia valeant legitime dicte misse testatoris voluntate minime refragan
te celebrari:ita quod poterunt in numero illarum computari:per.c.nō
mediocriter.de conse.dist.v.vbi dicit sanctus Hieronymus,qd cū pro
cunctis animabus psalmus,vel missa dicitur,nil minus,quā si pro vno
quoq; ipsorū diceret:accipit qd videt speciale in sacramentis fm quos
dam.vt ibi no.in gl.propter spiritūsanctū qui non datur ad mensuram
vt in.c.quemq;.de conse.dist.iiij.cum enim valor orationis & aliorum suf
fragiorū plurimū cōsideretur ex parte charitatis.arg.q.i.ipsi sacerdo
tes.charitas autem nō minuit si affectus distribuatur in multos:imo
potius augetur:non enim charitas est inuida,nec querit que sua sunt.de
peni.dist.

peni.dist.§.charitas.& de peni.dist.vi.c.i.versi.credendū.ergo tantū valet si celebretur pro multis q̃ si pro vno tm̄.& per cōsequēs oportet concludere nō esse curandū an dicte misse celebrent per alios beneficiatos. qui sunt obnoxii ad celebrandū in dicta ecclesia, an per alios nulli obnoxios. ¶ Secundo posset adduci vna consideratio vulgaris. nam si in vna die cōcurrant due vel tres cause ieiunandi, sicut contingit hoc anno in mense Februarii. occurrit enim eadem die ieiuniū quadragesimale quatuor temporum, vigilie sancti Mathie, vnico ieiunio pōt oibus satisfieri. ad hoc.c.ii.de obser.ieiu.no.Jo.an.in.c.cum in cunctis.de celebra.missa.& facit qd ipse no.in cōfusione penarum concurrentiū eodem tempore.& per glo.in.c.ii.de magi. ¶ Tertio facit p̄sumptes testatoris volūtas, vt misse p̄dicte dicantur in ecclesia sepulture: vt dixi in p̄cedēti dubio qd de facili non posset contingere, nisi dicerent per ibidem beneficiatos: nec videt dicendū, vt clerici ibidem beneficiati excludantur ab illa elemosina, cū testator p̄sumatur ad illos habuisse affectionē in submittēdo corpus ipsius ecclesie.& per consequēs eorum orationē. argu.in d.c.nō estimemus.& c.cum gratia.prealle. ¶ Sed profecto 3riam sententiam puto omnino sustinendam: vt scilicet p illos qui alias sunt illa die obligati ad celebrandum, nullo modo dicte debeāt celebrari: sed per illos qui absoluti sunt. ita quod specialiter & intuitu testatoris dicant sacrificiū offerant. hoc primo p̄bo per verba dicti testatoris in eo q mandauit, qd pro anima ipsius dicte misse celebrarent: sed si celebrarent per sacerdotes alias obligatos ad celebrandū, non celebrarent pro anima ipsius testatoris: imo principaliter pro anima illorū, qui dicta beneficia instituerant, cum illa obligatio precesserit. arg.l.qui prior.ff.de iudi.& l.cum ex pluribus.ff.de sol.& obli.per Inno.in.c.cum iamdudū.de preben.cum simi. Vel si poneremus q pariter pro vtroq3 celebraretur, nō tamen esset verum dicere, q pro anima testatoris celebraret. ad hoc bonus tex.in simili in.c.cum in illis.de preben.lib.vi.in fi.vbi dicitur, quod si mandetur prouideri de beneficio spectante ad collationē vnius, non potest impleri mandatū in beneficio. cuius collatio ad eum simul cum alio pertinet ad idem facit tex.in.l.si fuerit.ff.de re.dub.vbi dicitur legatum impediri factum vni ex cognatis qui primum capitolium ascenderit, si simul duo venisse dicantur: vel fuit factum illi. qui monumentū fecerit, & plures fecisse dicant.& facit qd plene no. Bart.in.l.hoc articulo.ff.de here.insti. Preterea & fortius qz in dubio presumitur elegisse viam per quam sit pinguius prouisum. argu.l.iii.ff.de mili.testa.facit.c. super hoc.de renun.& l.cum de indebito.ff.de proba.cum simi. sed certū est, q quatenus suffragia considerantur ex parte satisfactionis, magis prosunt quādo fiunt pro vno, quā pro pluribus: qz quatenus suffragiū est satisfactoriū, habet efficaciam finitam: ergo minus prodest. cum in plures distribuit. ar.c.cum.M.de consti.& c.i.de instit.cum similib. Et hanc partem tenuit beatus Thomas super.iiii.sniarum.dist.xlv q.iii. articu.i.& §.& firmat Jo.and.& Calde.post eum.& cōiter ibi alii docto. seq.in.c.fraternitatem.de sepul.& videtur de mente Archi.in.d.c.nō me

6 diocriter. vbi firmat, q vna missa magis prodest vni, quando fit pro eo specialiter, seu ipsius intuitu, duntaxat, q̃ quando pro omnibus vel pluribus simul. ergo dictus testator videtur voluisse vt specialiter pro eo dicerentur dicte misse: & non simul pro aliis, presertim cū verba sua satis clare hoc innuāt, cū voluerint vt pro anima sua celebrarentur: ergo pro ipsius anima & ipsius intuitu dūtaxat. ad hoc bonus tex.in.c.cum apostolica.iuncta gl.penul.de cōces.prebē. Ex hec cōsideratio videtur oino hanc partem cōcludere. vbi enim verba & res clara sunt nō est opus interpretatione.l.ille aut ille.ff.de leg.iii.& c.fi.de verb.sig.& d.l.non aliter. de leg.iii. Item & tertio beneficiati sunt astricti ad dicendum missam de die s'm contingentiā: sed testator voluit vt celebrarent misse defunctorū pro anima sua: ergo per illos non potest voluntati testatoris satisfieri: vt colligit ex his que plene dixi in primo dubio. Quarto facit text.in.l. reipublice causa.ff.ex quib.cau.maio. vbi dicitur illos solos dici abesse reipublice causa, qui nō sui commodi causa absunt, sed coacti absunt. ad idem.l.si cui.eo.ti. sed cum dicti beneficiati alias teneant celebrare ratione beneficiorū ex commoditate quam percipiūt: ergo non dicerentur celebrare pro anima testatoris, ex quo coacti celebr. & ex cōmoditate beneficiorū quā habent. ¶ Quinto & vltimo faciūt multa iura. que innuunt quem non videri ex noua causa aliquid facere, quando illud tenebat ex alia causa facere: vt p̄batur in.l.sed & si §.i.ff.ad exhi.& ff.de peti.hered.l.sed & si.§.quod ait.& ff.de rei vendi.l.si res.& facit q no.gloss.in.c.cum ab omni.de vita & hone.cleri.& in.c.statutū.§.insuper.de rescrip.lib.vi. ergo non possent isti beneficiati dicere q celebrarent pro anima defuncti, ex quo alias ad hoc tenebant rōne beneficiorū, facere. Ad contraria supra formata potest faciliter respōderi. Et primo ad.c.non mediocriter. dico q illud.c.multipliciter intelligit, vt ibi no.in glo.& per Archi.& plz mihi illa sol. vt illa verba referātur ad ipsos sacerdotes, vt tantū valeat ei celebrare pro vno, sicut pro centum, vel intelligit quādo sacerdos missam dicit pro singulis, & cum tristitia & anxietate. nam non minus valet vna missa cum hilaritate cum bona deuotione dicta pro centum, quam si pro quolibet diceret cum anxietate. Et iste sol. multū conuenit menti illius.c.& verbis ibi precedētibus. Vel tertio, & vltra glo. potest intelligi quatenus cōsideratur suffragium respectu charitatis: secus autem quando est satisfactorium. vt voluerūt beatus Tho.in loco prealleg.& doc.nostri cōiter in.d.c.fraternitatem. Ad scōm motiuum q vnico ieiunio pōt satisfieri pluribus causis ieiunandi: respondeo. q procedit qn quelibet illarum causarum cōcernit certū diē: ideo oportet q satisfiat eo die, meliori modo quo pōt. Sed in casu nostro cessat hec ratio cum per plures sacerdotes possit satisfieri eodem die voluntati testatoris. ¶ Ad tertiū & vltimū dico q lz testator presumatur diligere clericos illius ecclesie sepulture: tn̄ presumitur magis diligere animam suā. arg.in.c.licet.in fi.de regu.& de peni.dist.iii. hec que de charitate. Nullā enim cōmutationē homo facere debet pro anima sua vt in.c.mattheus. de simonia. ergo presumendum q senserit de eo modo per quem pinguius & citius possit cōsuli anime sue.& eodē modo dico respectu ecclesie q ceteris paribus fateor q videtur sensisse de illa ecclesia. Sed si in dicta ecclesia ex sacerdotum aptorum penuria, non potest sibi ita bene consuli, videtur voluisse vt vbicunq3 dicerentur: qz loca non sanctificāt: sed merita.lz.dist.c.non loca.& c.multi.& ob hoc forte testator nominatim restrinxit se ad certam ecclesiam sed locutus fuit generaliter: & omnes ecclesie sunt membra vnius ecclesie vniuersalis cuius christus Jesus spōsus est. vt in.c.firmiter.§.vna.de sum.trini.& c.nouatianus episcopus. vii.q.i.& c.loquitur.& c.pudenda.xxiiii.q.i.

¶ Casus consilii sequentis.

Illud in dubiū reuocatur an eximius artium & medicine doctor magister Johannes de Salmoneta potuerit allibrari, seu in estimo pōi in ciuitate Senen. in qua aliqua bona possidet, & vxorem duxit: & vltra decennium moram traxit: presertim respectu exercitii personalis, seu eorū que lucratur causa disciplinae, seu intuitu & industria persone.

¶ Consilium.c.

1 ☞ Collecte imponi non possunt forensibus habitantibus in loco in quo domicilium nondum constituerunt.

Videtur primo dicendum q sic: quāquam enim ciuis huius preclare ciuitatis Senarum non sit, per id quod leg.& no.in.l.ciues.C.de incolis.lib.x. est tamen huius ciuitatis incola: domicilium namq3 incolam facit. d.l.ciues. Quod autem domicilium constituerit in dicta ciuitate euidenter probatur ex eo quia per decennium, & vltra ibidem habitauit: ex tanta enim mora etiam studentes domicilium sortiri censentur. vt probatur in.l.ii.in princip.C.eod. Et hoc tenendum in casu dubio firmauit Bartol.in.l.cornelia.§.si domum.ff.de iniur.& Joānes Andreas.post Egi. in proemio §.ego.& capitul. quod clericis. de foro competen. Incolis autem possunt munera seu collecte, que imponuntur personis pro rebus, iniungi sicut ciuibus: vt p̄batur in.l.incola.ff.ad municipa.& l.rescripto. in fi.ff.de mune.& hono. quinimo dixit glo.no.in.d.l.incola. q post impositionem collecte non potest incola mutare incolatū inde recedendo in preiudicium muneris mū: tecum iam preuentus sit. arg.in.l.si quis postea.ff de iudi.& l.penul.ff.de iurisdi.omnium iud.& c.proposuisti.de fo.cōpe.& p̄sertim videtur p̄bare animū domicilium in dicta ciuitate 2stituendi acquisitio bonorum imobilium & traductio vxoris in dictā ciuitatē. facit.l.ciues.§.i. ¶ Sed his nō obstantibus 3riū arbi

1 tror de iure procedere in casu nostro. ¶ Primo namq3 certū est q forensibus habitantibus in loco qui nondum constituerunt ibi domicilium, nō possunt munera p̄sonalia iponi, nec collecte. que iponuntur p̄sonis pro rebus, etiam ibi existētibus. ista enim imponi nō possunt, nisi subditis. tex.est apert' in.d.l.rescripto.in fin.ff.de mune.& hono.& ibi apertius ho: firmat Bar. dicens q ob istam causam quia clerici non sunt laicis subiecti, non possunt eis tales collecte imponi: idem firmauit.l. placet.C.de sacrosan.ecc.& l.vnica.C.de mulie.& in quo loc. mu. lib.x. Bal.in.d.l.placet.& facit qd ipse no.in auth.item nulla cōmunitas.C.de epi.& cleri.& Canon.in.c.fi.de vita & hone.cleri.& cle.p̄senti.de censi.& in c.i.de immu.eccle.lib.vi. Solum ergo restat examinare an dictus magister Joannes cōstituerit domicilium in loco ratione predictorū, vt sic dicat incola. Et primo dico q licet in dubio quis per morā.x. annorū dicatur cōstituere domiciliū i loco habitationis, vt in.d.l.ii. illud tamen procedit nisi alie coniecture militent in 3riū, que declarant q alia ex causa ibidem toto tempore habitauerit: quibus cōcurrentib' etiā si p centum annos in loco habitauerit: non dicitur per hoc domiciliū ibi constituere: vt leg.& no.in.l.quesitū.in prin.de leg.iii. domiciliū enim constituitur ex animo vt in.l.si quis instructus.ff.ad munici. vt puta constituit ibi larem animo inde non discedendi. vt.d.l.ciues. animus autem ex cōiecturis p̄batur. vt in.l.licet imperator.ff.de le.i.in cle.exiui. de v. signi.& c.ii.de renun.lib.vi.& l.dolum.C.de dolo.cum simi. In casu aūt nostro occurrūt plurime cōiecture, ac etiā p̄bationes euidētissime, q dictus magister Joānes nō habuit animū cōstituēdi Senis domiciliū. Primo, quia ad hanc ciuitatē Senarū venit tanq̄ forēsis cōductus ad legendū medicinā: quemadmodū alii forenses & finita prima cōducta fuit recōductus iterū, & sepenumero successiue tanq̄ forēsis, vt forēsis in quātitate salarii tractatus igitur, & semper in sua recōductiōe habuit dixisse, q nisi cum cōpetēti salario recōduceretur intendebat inde recedere, sicut faciunt alii forēses. Ex his enim satis animus decla

ratur ipsius magistri Joannis, q non intēdebat ex illa mora hic consti
tuere domiciliū.arg.opti.in.l.nelennius.ff.de neg.gest.quinimo voluit
do.Anto.de but.in proe.Grego.prcal.q in studēte sufficit sola cōiectu
ra studij ad declarandū animū,q nō steterit tāto tempore cū ibidē cōstu
tuendi domiciliū.De quo tn̄ dicto posset dubitari p.d.l.ij.C.de incolis.
2 que loquit in studēte:sed in casu nostro,in quo predicte cōiecture et pro
bationes animi concurrunt non puto aliqualiter hesitandū.Preterea
nunquam in tempore habitationis subiuit aliqua onera,tanq ciuis,vel
incola,q huic nostre cōclusioni prestat adminiculū maximū.ar.in.l.ij.ff.
ad mun.acquisitio aūt seu emptio bonorū immobiliū p dictū magistrū.
Joānē facta in dicta ciuitate Senarū,non sufficit vt ad munera psona
lia teneatur vt est tex.apertus in.l.libertus.§.sola domus.ff.ad muni.et
ibi firmat Bar.q etiā collecte non possunt imponi possessoribus forensi
bus,per ea que.ā.dixi.Nec etiā ob.q in hac ciuitate duxit vxorē:nam
traductio vxoris non inducit ciuilitatem in loco,nec incolatū.d.l.ciues.
quinimo dico q ipsa vxor efficitur incola seu ciuis originis mariti.et ibi
dem,et non in loco secunde originis,ds onera patrie subire,vt est tex.in
l.ij.§.idem rescripserūt.ff.ad munici.et ibi per Bar.et per gl.in.l.ciues et
longine.C.de munc.et hono.lib.x.Uxor autē mutat forum,saltem quo
ad onera,et non vir:quia vxor tenetur sequi maritū et nō econuerso.vt in
c.vnaqueq mulier.xxij.q.ij.leg.et no.in.c.j.de conu.lepro.cum simil.

¶ Casus consilij sequentis.

Factum super quo consilium pe-

titur in terminis infrascriptis proponitur:vez eps Spirēsis ad ipsius
postulationē et instantiā trāslatus extitit p Martinū papam.v.ad sedē
Treuerēsem archiepiscopalē,eo prius,vt moris et iuris est,absoluto a
vinculo Spirēsis ecclesie,cui erat obnoxius:et de ecclesia,vt vacātē per
trāslationē pfatā prouisum fuit p eūdē Martinū viro illustri dño Adol
pho de Alamania,nūc in decretis licētiato demū post dictas prouisio
nes dictus translatus ad eius postulationem obtinuit per eundē Ro
manū pōtificē pallio archiepi decorari.postremo contigit dictū transla
tū nequiuisse dicti archiepatus corporalē possessionē nācisci ob cuiusdā
resistentiā,qui se de facto archiepatui intrusit:ppter q dictā ecclesiam
Spirensem nitit,vt prius obtinere contradicente ipso dño Adolpho,
et dicente dictā Spirensem ecclesiam sibi de iure tanquā de ea legitime
prouiso relaxandam.Queritur quid iuris?

¶ Consilium.cj.

1 Episcopus si aliquis fuerit ordinatus,et nō recipitur ab ecclesia,ad
quam ordinatus fuit,non debet eijci a priori dignitate.
2 Papa si aliquem episcopum transtulit in sedem archiepiscopalem eo
prius a vinculo prioris ecclesie absoluto episcopatus non vacat illico
per illam absolutionem,et trāslationem,sed incipit vacare postquā epis
copus translatus prestitit consensum.
3 Beneficia electi et cōfirmati in episcopum non vacant,nisi post plenam
trāslationē que causatur per consecrationē,et corporalem possessionem.
4 Actus spirituales non recipiunt conditionem.
5 Princeps agendo actum scienter contra legem,videtur circa illam di
spensare.
6 Papa potest ex certa scientia,et cum cause cognitione vni duos episco
patus conferre.
7 Episcopus non potest alium episcopatum acquirere de iure communi.

Idetur primo dictum transf

latum minime de iure arctandum fore ad relaxationē Spi
rensis ecclesie,nisi prius corporalem possessionem ecclesie
Treuerensis pacifice obtineat,vel per eū stet,quominus ipsam posses
sionem nanciscat.Ecclesia enim prima vacat per trāslationē ad secun
dam.vt in.c.ij.de transla.episco.et.c.bone.ij.de postu.pla.et.xxj.q.ij.c.si
quis iam translatus.sed non dicitur quis proprie translatus,nisi primo
habuerit possessionem secunde ecclesie.vt dicit gl.no.in.d.c.si quis iam
translatus.facit o pt.c.cum in cunctis.§.cum vero.de elect.ergo non
debet iste translatus,constringi ad priorem ecclesiam dimittendam:
nisi primo nanciscatur corporalem possessionem secunde.Secūdo princi
paliter videtur probari per tex.not.maxime iuncta glo.in.c.si quis.lxxj.
1 dist.vbi dicitur,† q si quis fuit episcopus ordinatus,et nō recipitur ab
ecclesia ad quam ordinatus extitit,nō debet eijci a priori dignitate:etiā
si interim fuit alteri collata.fm gl.ibi not.que addit ad illum tex.hoc vl
timum arg.d.c.cum in cunctis.et.vij.q.j.eos.et.C.de repu.here.l.vlti.Et
ponderandum qd tex.ibi loquitur etiam si primum beneficium foret di
gnitas:igitur idem dicendum in casu nostro:videtur ergo ibi casus iun
cta gl.de questione nostra.¶ Tertio opti.facit in arg.c.si beneficia.de
preben.lib.vj.vbi habetur,q si quis dimisit beneficium suum propter
aliud sibi collatum.q postea reperitur alteri debitum potest repeti:dū
modo secundum alteri debitum sine difficultate dimittat.ecce ergo q
beneficiū alteri legitime collatū potest repeti,ex quo scdm non pōt legi
time retineri.Idē ergo dicimus in casu nostro,vt nō obstāte prouisione
dño Adolpho facta,possit trāslatus retinere priorē ecclesiā,scz Spirē
sem ex quo nō pōt scdē ecclesie possessionē apprehēdere.videt enī trāsla
tus e absolutus a vinculo prioris eccle,sub quadā tacita cōditione:scz
si possessionē scde ecclesie potuerit adipisci.arg.d.c.si beneficia.cū enim
hec translatio fuerit in fauorē dicti translati facta,nō oportet in eius le
sionem et diminutionē honoris redūdare ar.in reg.q ob gratiā de reg.
iur.lib.vj.et.l.quod fauore.C.de leg.facit qd in simili no.Jo.mona.in.c.
generali de ele.lib.vj.cuius dictū retulit Joā an.nec illud reprobauit
2 in.d.reg.quod ob gratiā.in mercu.dixit enim † q si papa aliquem epm
trāstulit in sedem archiepalem,eo prius a vinculo prioris ecclesie abso
luto,qd epatus non vacat illico per illam solutionē:et translationē,sed
incipit vacare postq eps trāslatus pstitit cōsensum:quia videt sub taci
ta conditione absolutus:scz si cōsensum pstiterit et reddit rōnem. si
hec translatio fiat in illius fauorē,non ds in illius lesionē redūdare idē
cōsuluit fr do.Frā zaba.cardi.Flo.et multi alij doc.i causa episcopi Flo
rētini,quem papa eo absoluto a vinculo epatus promouit absentem in
cardinalem.Cōcluserūt enim epatum nō vacare,nisi tpe quo dictus eps
prestitit cōsensum.et ob hoc ille eps ante cōsensum pstitū administrauit
in epatu fere per annū.Idem dicendū in casu nostro,vt dicta translatio
et absolutio videant facte sub tacita cōditione:scz si possessionē secūde
ecclesie potuerit adipisci:et cū sic dicat proprie trāslatus.vt no in d.c.
si quis iam translatus.aliās cederet trāslatio in ipsius lesionē,qd non est
dicendū.¶ Quarto facit ad hāc partē multa iura que per adeptionē
secundi benefi:ij incōpatibilis inducūt vacationē primi,non a tempore
prouisionis secūdi:sz post habitā pacificā et corporalē possessionē ipsius.
vt in.c.licet eps.de preben.lib.vj.et cle.si plures co.ti.et c.commissa de ele.
lib.vj.et.d.c.si quis iam translatus iūcta gl.cū simi.et videtur de casu no
3 stro tex.quasi expressus in.c.cum in cunctis prtal.in §.cum vero.vbi pa
tet,† q beneficia electi et cōfirmati in epm non vacāt nisi post plenā trās
lationē ad episcopatū,que causat per cōsecrationē,et corporalē possessio
nem,vt ibi.ecce ergo q beneficia incōpatibilia cum epatu nō vacēt per
solā prouisionē de epatu:sed oportet q prius habeatur corporalis pos
sessio ipsius epatus.ergo idē dicēdū in casu nostro.q q eti duo epatus
sint in eadē psona de iure communi incōpatibiles.xxj.q.ij.sicut in vna
quaq.et.vij.q.j.sicut tamē non debet in effectu induci vacatio primi ni
si post habitā possessionē secūdi.et quod ille tex.procedat in duobus epis
copatibus videt tacite velle gl.in.c.relatio.xxj.q.j.quo in duobus epi
scopatibus alleg.illū tex.Nec ob.si dicat,q ex hoc cōtingeret istū trans
latum habere duos epatus eodem tempore:quia nō videtur absurdū
q primū habeat habitu et actu:et scdm habeat respectu tituli:ex quo nō
potest ipsius corporalē possessionem habere vt phatur in.c.pastoralis.
vij.q.j.vbi tex.ad hoc notabilis.¶ Sed pdictis nō obstātibus,que ca
sui nostro minime obstant,Ztium arbitror de iure procedere,puto enim il
lam ecclesiā Spirensem simpliciter vacasse per absolutionē et translatio
nem prius factas,et de ea fuisse dicto dño Adolpho legitime prouisum:
et p consequēs dictū translatū fore iuris remediis cōpellendum ad eccle
siam Spirensem libere relaxandū per dictum Adolphū gubernandam
et disponēdam,vt per verū ipsius ecclesie pastorem.Moueor primo in
hanc sniam principaliter per illā iuris regulā quicunq vult cōsequens
videt velle antecedens.vt in.c.cum.M.de consti.et.l.illud.ff.de acqui.
here.c.ex parte.de spōsa.c.prudētia.c.preterea.de offi.dele.et.l.ad lega
tum.et.l.ad rem mobilem.ff.de procu.sed olim eps Spirēsis instetit apud
dñm papam,vt sibi prouideret de archiepiscopatu Treuerēsi:ergo vide
tur voluisse et cōsensisse,vt ante oīa absolueret a vinculo quo eccle Spi
rensi tenebat.non enim poterat de iure etiā verbo trāsferri ad aliā sedē
nisi prius absoluerēt a priori.et ita etiam est de more Romane curie ab
antiquo seruato.vt probatur.in.d.c.ij.de transla.episco.et c.bone.ij.de
postu.prela.Jo.mona.in.d.c.generali.et Jo.an.in.d.reg.quod ob gra
tiam.in prin.q.cū ergo fuerit suo consensu ab illa priori ecclesia absolu
tus et sic per consequens vacauerit.vij.q.j.sicut.et.j.et cau.in apibus.et.
ecce.ead.cau.et quest.non potest per casum de facto superuenientem
ipsam priorem ecclesiam retinere presertim post prouisionem alteri fa
ctam:quia renuntiantibus iura sua expresse vel tacite non datur ad il
la regressus:nec est locus penitētie.vt in.c.quam periculosum.vij.q.j.et
c.ex transmissa.de renū.et.c.ex ore.de priuile.et actio semel extincta non
reuiuiscit.de cōse.dist.iiij.queris.et.l.qui res.§.aream.ff.de solu.Nec po
test dictus translatus allegare,q huic actui cōsenserit sub tacita cōdi
4 tione secunde ecclesie adipiscēde:† quia isti actus spirituales non re
cipiunt cōditionē.vt in.c.ij.de elec.lib.vj.et in reg.actus legitimi.de re
gu.iu.lib.vj.et qui renūciat beneficio,debet pure et omnino renuntiare.
vt in.c.ex parte.ij.iūcta glo.de offi.dele.cum quia nullā cōditionē ex
pressit dum per se,seu per alium institit apud papā Martinum,vt de
archiepiscopatu sibi prouideretur.ergo nulla cōditio debet subintelligi.
vt in.c.vnico.in fi.xxvij.q.viij.Presertim in materia nostra,que de sui
natura debet esse pura et simplex nec cōditio mente retenta releuat vt
in.l.si repetendi.C.de cōdi.ob cau.Preterea nullum iuris refugiū pōt
dictus translatus in hoc reperire,cū palliū archiepale obtinuerit,qd
non solet per ecclesiam Romanā tradi,nisi fortiter et sepe postulāti,vt
in.c.prisca.c.dist.no.in.c.significasti.de ele.ergo cōsensit absolutioni pri
de eo facte quo ad ecclesiā Spirēsem:psertim cum pallium postulaue
rit post prouisionem factā de ecclesia Spirensi dño Adolpho.vnde p
hūc actū archiepo conuenientem,videt apertissime cōsensisse nō solū
absolutioni prius facte:sed etiā prouisioni domini Adolphi.argu.opti.in

p.c.ex ore.de his que fi.a maio.par.capi.z.c.sollicitudinē.de appella.z.l.
vbi repugnantia.ff.de reg.iur.z.c.cum M.de cōsti.vacante ergo dicta
Spirensis ecclesia per illam translationē modo pdicto factam pure z
absolute.Et hanc partē aperte sensit Joā.mona.si bene ponderetur in
p.c.generali.z Joan.andr.post eum in.d.reg.quod ob gratiā.dum di
cunt q si papa trāsfert absq̄ necē etiā fauore persone,non vacat prima
episcopatus nisi a tempore cōsensus prestiti per translatū.In casu aūt
nro dictus translatus pluries consensit:vt patet ex predictis.Idem vi
detur sensisse Egid.cremoñ.in sua dispu.vt refert Jo.and.in.d.reg.q
ob gratiā.qui plus dicit:v.3 q primus epatus vacabat illico post trās
lationem per papam factā non expectato translati consensu:quia illius
consensus dependet a pape volūtate.facit.vii.q.i.scias.z Jo.an.videt
ibi aperte approbare vacationem,saltem eo casu quo eps fuit postula
tus p capitulū in archiepm.z ipse lz nō consenserit,tamē nō cōtradixit:
sed voluntati domini pape se submisit.secuta enim trāslatione per papā
de absente firmat Jo.and.q illico vacauit episcopatus,cum nō fuerit
facta omnino sine suo consensu.multo ergo magis debuit illico vacare
epatus Spirensis in casu nostro per illam translationem verbo tenus
factā cum dictus eps Spirensis aperte illi cōsenserit a principio,z pal
lium petendo,z totaliter insistēdo pro sua puisione.ergo p predicta aper
tissime videtur iste casus decisus in fauorem domini Adolphi prouisi.
¶ Nec ob.si dicatur q dictus translatus remanet sine episcopatu:tum
quia imputandū est sibi quasi hoc quesiuerit.potuit enim ab initio cogi
tare q istud impedimētum euenire poterat.argu.in.l.ii quis domū.ff.
loca.preterea cum a parte intrusi diceretur palam Rome quod alius
preter illum intrusum non esset potens ad possessionem archiepiscopa
tus habendam:tum quia non omnino dicitur sine archiepiscopatu,qr
qui actionem ad rem consequendā habet ipsam rē habere videt.l.qui
actionem.de reg.iur.agat ergo iuris remedijs ad possessionem nāciscē
dam,z relaxet epatum quem sine aliquo titulo possidet:vt ex predictis
clare constat.Itē cum dictus papa ex certa sciētia de episcopatu Spi
ren.si tanq̄ vacanti puidisset dicto dño Adolpho,nō erat locus dispo
sitioni.c.cū in cūctis.§.cū vero.preal.psupposito sine veritatis preiu
dicio qd illud.c.haberet locū in pluribus episcopatibus.Videtur enī
papa non expectando q secundi epatus haberētur prius possessio dis
pensare voluisse per cōtrarium actum cōtra illius iuris dispositionem
l.idem vlpianus.ff.de excu.tuto.z qd not.Bart.in.l.quidā consulebāt.
ff.de re iudi.z Inno.c.veniens.de filijs presby.z Host.in.c.diuersis
fallacijs.de cle.coniu.z Bal.in repeti.l.barbarius.ff.de offi.pretor.in
5 quibus iuribus cōmuniter legit,z no.q princeps agēdo actū sciēter
cōtra legē,videt circa illam dispensare.cōstabat autē in casu nostro de
certa scientia pape:qd prius ipse epm Spirensem absoluit a vinculo
ipsius ecclesie:z de illa eccl'a facto eius vacāte puidit dño Adolpho:
vñ in facto proprio nō pōt pscētiam in principe,nisi certa scientia presu
mi.c.de.vnica.de proba.cum ibi no.facit qd no.gl.in cle.i.de iudic.z in
cle.pastoralis.§.preterea.de offi.dele.z per Inno.in.c. statutum.qd
olim incipiebat,pscētiam.de prescrip.li.vi.papa autem potuit per illum
absolutionis actum puram iudicare ecclesie vacationem,per id qd glo.
sing.no.in.c.per principalē.xx.q.iii.Videtur autem voluisse ex quo post
illum actum pcessit ad prouidendū de illa tanq̄ vacanti dicto domino
Adolpho.argu.l.labeo.ff.de supel.leg.z.c.dilecti.de appel.z.xv.qd.iii.
estimant.sciebat enim papa q de ecclesia pure non vacāte maxime epi
scopatu,non debet fieri alteri prouisio,cum immitteret ibi adulterium
spirituale.vii.q.i.sicut.xxi.q.ii.sicut in vna.z huic conclusioni clare assi
stit.Jo.And.in.c.ex ore.de.his que fi.a maio.par.capi.super ver.cōfir
matur.in vlti.solu.cum dicit,q ibi fuit collata ppositura electi i episco
pum,z confirmati ante cōsecrationē ex certa scientia pape.ideo valuit
collatio non obstante q tempus cōsecrationi prefixū lapsum nō esset
quia videtur super illud ius dispēsasse.arg.c.proposuit.de cōcess.prebē.
quod est no.Ita dicendū in simili presupposito sine veritatis preiudi
cio,qd primus episcopatus pure non vacasset ante adeptā possessionē
secūdi,tamen ex quo papa scienter de primo episcopatu prius puidet
alteri,tenet puisio:nec debet ex facto superueniēte,ipsius effectus impe
diri:cum iam matrimoniū sit initiatū,z confirmatū inter ecclesiā Spi
rensem,z dictum Adolphū.de transla.episco.c.ii.in fi.z.c.cum inter.de
elec.cum simi.¶ Ultra pro dño Adolpho faciunt dcā iuris regule:cer
tū est enī q ex quo papa scienter absoluit epm Spirēsem a vinculo quo
ipsi ecclie erat astrictus,fuit ipsa ecclesia Spirēsis soluta prorsus a lege
ipsius epi.quare merito potuit cui sibi libere nubere.vii.q.i.c.i apib9.
§.ecce.z.c.sicut.z de secū.nup.c.pe.z vlti.ergo prorsus sine titulo tenet
nūc dictā ecclesiā Spirēsem occupatā.Et si diceremus 3rā,sequeretur
absurdū,q idē esset archieps,z eps diuersarū ecclarū:z sic lederet spiri
tuale matrimoniū:quod inter epm z ecclesiam 3hitur:in cuius signum
defert anulum.vt no.in.c.clerici.de vi.z ho.cle.z.vii.q.i.sicut.z.c.ii.de
transla.episco.Nec obst.c.pastoralis.ca.causa z.q.in 3rium allegatum.
ibi enī papa ex certa scīa 3tulit epatū expulso a ppria sede nulli alū deu
6 bitū.† potest enī papa ex certa sciētia,z cum cause cognitione vni duos
epatus cōferre.vt est tex.no.in.c.relatio.falle.xxi.qd.i.Sed in casu no
stro papa cōtulit isti translato de nouo in Spirensem ecclesiam:imo il
lum absoluit p prius a iure illius ecclesie.Preterea ecclesia Spirensis

fuit alteri collata:scz dño Adolpho.vnde cū alteri sit desponsata,non
debet per istum translatū,vt scortum sine aliquo titulo detineri cōtra
d.c.si enim cōmittitur adulterium spirituale,cum alterius ecclesia mini
ste detinet,sicut cū alterius coniuge cōmittitur adulteriū carnale.d.c.
sicut in vna.xxi.q.ii.cum simi.Fundata est ergo euidentissime ex suis
sa domini Adolphi electi Spirensis intentio.¶ Restat nunc vt ad
ea que.s.in diuersam partē adduxi,rñdeamus.ad que si pmissa diligen
ter ponderentur,facilima erit responsio.Et primo dū dicitur qd non
dicitur quis plene translatus antequā possessionē corporalem nanciscat,
per.d.c.ii quis iam translatus.respondeo,q propterea non dicitur plene
trāslatus cum vacatio Spirēsis ecclesie fuit inducta per absolutionem
prius a papa ipso episcopo Spirensi cōsentiente,factā:vt.s.dixi.pserti
tim enim post prouisionem domino Adolpho factam,instāter pallium
archiepale petierit in pontificalis officii plenitudinē,cum archiepalis
nominis appellatione cōteratur.vt in.c.nisi.de autho.z vsu pal.z.c.q
sicut.de elect.z sic apertissime approbauit translationē de eo factam,z
absolutionē precedēte,ac prouisionem domini Adolphi inde secutam.
Nō obst.secundū motiuū de.c.ii quia.xcv.dist.loquit enim nō in episco
po trāslato,sed in nouiter ordinato,qui non debet abijci a priori digni
tate,si nō pōt possessionē episcopatus nācisci.hoc enim iuris est vt pro
batur in.c.cū in cunctis.§.cum vero.de elec.lz interim fuerit sua prima
dignitas alteri collata:vt di.ibi gl.quod intelligo,qn preter consen
sum ipius fuit alteri collata anteq̄ possessionē episcopatus haberet,q
fuit contra.c.cūm in cūctis.prealle.secus enim puto si suo cōsensu fuis
set alteri collata:quia tunc propter resistentiā superuenientē,non debet
prima collatio legitime facta retractari:per id qd habet in.c.post ele
ctionem.de concess.pben.iuncta gl.i.z dist.100.ex ore.facit reg.factū le
gitime.z reg.scienti z cōsentienti.de reg.iu.lib.vi.Et diuersitatis ratio
inter minora beneficia que prius obtinebant,z epatum prius habitum
est,quia minora beneficia nō vacāt per puisionem factā de episcopatu
nisi prius plenum ius cōsequatur puisus,seu electus:vt puta q fuerit
consecratus vel lapsum sit tempus de consecrandis episcopis,z posses
sionem corporalē epatus fuerit nactus.vt pbatur in.d.§.cum vero.me
rito si nō potest habere possessionē epatus,nō debet deijci a priori di
gnitate.vt in.d.c.si quis.cuius adhuc titulū obtinet:sed in casu nostro
ante translationē fuit inducta vacatio Spirensis ecclesie per absolu
tionem a papa factam,z per ipsum papam fuit alteri scz dño Adol
pho facta prouisio:que quidem vacatio non desinit esse propter resistē
tiam de facto cōtingētē circa sedem Treuerēsem:nec collatio seu pro
uisio alteri facta debet retractari,seu cassari:cum hoc nullo iure caueat
tur.Preterea in minoribus beneficijs prius habitis,nō est necesse qd
prius interueniat absolutio:quia cum illis non cōtrahitur stricte ma
trimonium spirituale.vt no.in.c.clerici.de vita z hone.cle.z.c.si.de po
stu.prela.vnde non est in.dueniēs,q habens beneficia minora promo
ueat illorū titulo durāte ad epatum cum etiam post epatum adeptum
possit eps ex causa acquirere de nouo minora beneficia.iuxta id qd legi
tur z no.in.c.cum nostris.de concess.pben.z in.c.postulasti.eo.tit.z.c.cū
7 in ecclesia.de preben.lib.vi.† sed eps non potest aliū epatū acquirere
de iure cōmuni,nisi prius a priori absoluat:quia cū sit persona ecclesia
stica matrimonialiter obligata nō potest durāte priore vinculo cōsen
tire alteri matrimonio spirituali,alias cōtingeret adulteriū spirituale.
vt in.d.c.sicut.de trāsla.episco.per totū.merito de iure,z de more Ro
mane ecclesie est trāsferēdus ad aliam sedem absoluto eo prius a prio
ri vinculo.d.c.ii.de transla.episc.c.bone.ii.de postu.prela.no.Jo.mo.z
Joā.and.in locis superius palle.z per hoc est etiam rñsum ad.c.cū in
cunctis.z ad alia iura que inducunt vacationē priorum beneficiorū p
adeptionē corporalē secūdi,z nō prius.loquunt enī in inferioribus be
neficijs citra epatum,a quibus nō est necesse absolutionem facere rōne
predicta:secus vbi prius intercessit absolutio,z per consequens vaca
tio.frustra enim expectat corporalis possessionis adeptio,cum absolu
tio sit facta p prius ante translationē etiā verbalē:z hoc videt in se cla
rissimū,z omni rationi cōsentaneum.Et vt clarius hoc liqueat,videa
mus vnum simile in matrimonio carnali.pone enim q sponsus de pñti
matrimonio non consummato facit pfessionē in manib9 alicuius abba
tis:z sic matrimoniū fuit solutū:per.c.ex publico.de conuer.coniu.dei
inum monasteriū resistit de facto illius receptioni:vnde non vult illud
monasteriū recipere:diceremus ne q iste qui iam pfessus est monachus,
possit per hanc resistentiam facti priorē coniugem repetere:pseritim
si alteri post illius professionem fuit nupta:certe nemo ita supinus
hoc diceret.fuit enim illa spōsa soluta a lege per professionē isti9 meri
to nō debet primū matrimoniū redintegrari sine nouo 3sensu,pserttim
impediente pfessione.ita dicēdū in hoc matrimonio spirituali.ar.c.ii.de
trans.episco.z per hoc etiam est respōsum ad glo.c.relatio.que tamen
intellecta vt iacet,facit p cōclusione prius facta:voluit enī q eo ipso q
qs cōuolat ad secūdū epatum,vacet primus.quod tamen pcedit intel
ligēdo,vt.s.dixi ad.c.si beneficia potest responderi q loquit qñ quis
ignorātia ductus acceptauit beneficiū alteri debitū,cuius contempla
tione dimisit propriū.vnde ne sit dño sine beneficio z ne iusta z proba
bilis ignorātia sibi noceat:emanauit ex maxima equitate contra rigo
rem vt ibi no.illius.c.dispositio:vt possit ad primum dimisso sine diffi

sultate secundo, redire. Sed in casu nostro aliud est: quia ecclesia Treuerensis non est alteri debita: sed est istius translati: licet de facto possessionem corporalem habere non possit. instet ergo ut illam habeat: unde nõ remanet sine titulo suo: imo illam ecclesiã habere videtur, ex quo ad illam cõsequendã actionem habebit. ff. de reg. iur. l. qui actionẽ habet. ff. de reg. iur. et quia ut dixi, potuit verisimiliter cogitare hoc euenire potuisse: ideo non debuit instare, nec prouisionẽ alteri factã approbare, petendo pallium instanter: ut supra plene dictũ est: et per hoc patet ad omnia contraria responsio. cõcludo ergo ex omnibus predictis ecclesiã Spirẽsem de iure relaxandã libere, et absolute dicto dño Adolpho de ea prouiso, et minime retinendam per quondam epm Spirensem translatũ. quamuis ecclesiã Treuerensis possessionem propter facti resistentiam minime consequi possit.

Consilium. cii.

1 Offerendi plures modi ponuntur.
2 Donatio omnium bonorum presentium et futurorũ facta ecclesie valet.
3 Conuersus ecclesie si aliqua efficiatur post impositionẽ collectarũ presumitur hoc facere in fraudem.
4 Appellatione bonorum quãdo tractat de translatione bonorum, et sic de magno preiudicio, non veniunt futura.
5 Priuilegia omnia tributa ecclesijs regulariter sunt prorogãda ad hospitalia.
6 Fiscus occupans bona alicuius propter delictum, tenetur creditoribus pro rata bonorum, que ad illum peruenerunt.

Circa personarum et bonorũ

oblationes que sepenumero et frequenter fiunt excellentissimo et famoso hospitali sancte Marie de lascalla ciuitatis pre-
1 clare Senẽsis: circa tria contingit principaliter dubitare. † Nonnunquã enim quis offert bona sua hospitali sine se: quandoque vero offert se sine suis quandoque se et sua, et in his presertim versatur dubium an et quando, et ad quod obligatur ex debitis ante oblationem, vel postea contractis per ipsos offerentes, seu oblatos. Et primo attingã iuxta ordinẽ primũ membrũ, cũ quis vel offert bona sua sine se, et hoc membrum põt subdiuidi. Nam quãque quis offert omnia bona sua presentia, et futura. Quãdoque bona sua presentia tñ. Quãdoque bona sua simpliciter. Quãdoque certa partẽ bonorũ. Primo casu cum fit oliu bonorũ presentiũ et futurorũ obligatio, dubitari pbabiliter põt an talis donatio teneat. nã Bar.
2 in l. fi. C. de pac. tenuit † talem donationem ecclesie, vel pio loco factam valere: sed aliud tenet cũ fit priuate psone. mouetur principaliter, quia ecclesie seu pio loco quis donare põt se et sua. c. in presentia. de proba. et auc. ingressi. et auc. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. et. xix. q. vlt. § qua. et. c. j. ingredientibus. ergo fortius põt donare sua sine se. Sed qñ fit priuate persone non tenet donatio, qr saltẽ indirecte impedit libera testamenti factio, cũ sine bonis nõ possit saltẽ cũ effectu testari: cũ nemo ex tali testamẽto vellet esse heres: ergo talis donatio nõ valet cũ et stipulatio nõ valeret. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de ver. obli. et hoc ultimum firmauit idẽ Bar. etiã in l. pdicta stipulatio hoc modo. et in l. si quis in prin. ff. de leg. iij. et facit qđ ipse not. in l. seius et augerius. ff. ad leg. fal. hoc etiã ultimũ firmauerit Jo. de are. Pe. et Cy. in d. l. fi. C. de pac. Bal. etiã ibi videt sequi dicẽs hanc esse cõẽm opi. Expresse tñ isti preter Bar. non attingũt qñ talis donatio fieret ecclesie seu pio loco. hanc tamen partem alias cõsului, quãdo talis donatio fieret priuato. vt patet in lib. consiliorũ meorũ in cõs. cxliij. Sed circa donationẽ factã ecclesie vt pio loco, reperio dñm Fran. zaba. card. Florentĩ. quondam profecto doctorẽ excellentissimũ, et preceptorẽ meum in canonibus, grauissime sensisse cum Bar. vt talis donatio valeat. sed Ange. de perusio in quadam sua disputat. que incĩ in refulgenti palatio. tenuit totũ oppositum eius qđ tenuit Bar. dicens, qđ talis donatio facta priuato tenet: secus si fiat ecclesie, vel pio loco. mouetur inter cetera: quia quando fit priuato non transit ex solo donationis titulo dominiũ rerũ donatarum presertim futurarum in priuatis: sed requiritur traditio. vt. l. traditionibus. C. de pac. vnde donator retinet dominiũ rerum de quibus testari potent: licet heres suus post ipsius mortem possit cõpelli ad bonorũ traditionem in executionem donationis iam facte per defun. tum. Itẽ qr quilibet est rei sue legitimus moderator et arbiter. l. in re mandata. C. mandati. et talis donatio non reperitur alicubi interdicta: sed quando fit ecclesie vel pio loco non habet firmitatẽ sm eum: quia penes donatorẽ nunquã consisteret alicuius rei dominiũ cũ ex solo titulo dominiũ acquiratur ecclesie sine traditione. l. fi. C. de sacrosan. eccle. no. in. c. ij. de consue. et sic non haberet iste facultatem testandi cum nihil haberet in bonis qđ videtur contra bonos mores. l. stipulatio hoc modo. preallr. Nec obst. sm eum motiuum Bar. quia aliud est dare se, et sua monasterio, seu loco pio: aliud sua tantum. nam primũ approbat ab ecclesia: quia transit de vita actiua in cõtemplatiuã. sed quia existens in seculo remanet prorsus sine bonis etiã presentibus et futuris, videtur quid indecẽs: et videtur, hec sua ultima consideratio satis subtilis. Mihi tamen placuit quo ad priuatũ dictum Bar. qr licet non impediatur testari, presertim cum hereditas sit nomen iuris, et possit esse sine rebus et aliqua vtilitate. vt in l. heredis appellatio. ff. de ver. sign. et l. hereditas. de peti. heredi. tamen defectus bonorum impedit indirecte facultatẽ heredis habendi: cum sciẽs bona ad aliũ pertinere, repudiabit de facili talem hereditatem iuxta l. ad le. fal. in prin. nec curandũ qđ iste donator non perdit dominium rerum donatarium sine traditione: tum quia satis est qđ heres sciat se affectum ad tradendum, ad hoc vt hereditatem repudiet: tum quia in vita posset donator statim cõpelli etiã p acquisita ad traditionẽ si donatio teneret: ex quo donat inter viuos. vnde talis donatio reperit indirecte prohibita, per id quod legi. et no. in d. l. stipulatio hoc modo. sed respectu donationis facte ecclesie, vel pio loco, magis dubito. et pro opi. facit equitas et ecclesie fauor: multa enim in fauorẽ religionis cõtra iuris regulas recepta sunt. l. sunt persone. ff. de reli. et sump. fune. in contrariũ facit tex. Augu. xvij. q. iiij. c. fi. vbi dicitur qui exheredato filio vult ecclesiam heredem facere, alium querat qñ Augustinũ: imo deo propitio neminẽ inueniet. si ergo ecclesia nõ deberet recipere omnia bona alicuius exheredato filio: ergo fortius cũ quis vult seipsum appropriare in presenti, et in futurum, statu aliter nõ mutato. fauore tamẽ ecclesie sequerer Bar. pro quo facit quod no. Bal. in auf. ingressi. C. de sacrosanc. eccle. et apertissime qđ talis donatio teneat, voluit ibidem Bal. in auf. si qua mulier. cod. titu. vbi dicit hoc indubitatum in ecclesia. alleg. l. iubemus nulli. post prin. C. eo. vbi tex. optime facit. item quia voluntaria paupertas propter deum etiã statu seculari non mutato non est a iure reprobata: imo ab ipso Christo saluatore et magistro nostro commendata et consulta. dicit in euangelio dicit. Si vis perfectus esse, vende omnia que habes et sequere me. et alibi. Nisi quis renũtiauerit omnibus que possidet: non potest meus esse discipulus. hinc enim in ecclesia primitiua tempore apostolorũ omnes conuersi ad fidẽ Christianam, quicunque laici, vendebant omnia: et pretium ponebant ante pedes apostolorũ. vt not. xij. q. j. in sum. et in. c. dilectissimus. ea. causa et. q. quicquid enim donat ecclesie, dicitur deo cõsecrari et ad diuinos vsus deputari. xij. q. ij. nulli liceat. et in. c. mancipia. cũ seq. de re. permu. cũ sim. nõ ergo debet talis donatio improbari, cum omnia sint dei. et de deci. c. tua et sic talia bona donata redeunt ad naturam suam: secus cum donatio fit priuato, cũ tunc possit notari pertinacia donationẽ recipiẽtis. Ex his concludo talem donationem posse sustineri, cum fit hospitali. ar. l. omnia priuilegia. C. de epis. et cleri. raro tamen hec questio contingit hospitali: quia vt plurimũ cum quis dat omnia bona sua hospitali presentia et futura: semper retinet sibi vsumfructum illorum bonorum, aut aliquid annuum paciscitur sibi ab hospitali tradendũ, quo casu sm omnes talis donatio valet cum in bonis reseruatis habeat liberam testandi facultatẽ vt no. communiter per legistas in d. l. fin. C. de pac. Hoc ergo casu cum queritur an hospitale teneatur creditoribus istius donatoris: Cõcludo sic qđ aut queritur de debitis cõtractis post talẽ donationẽ, et indubitater dicendum hospitale non teneri, cum bona sint translata in hospitale per prius et nõ potuit iste donator per factum suum postea iniuriam hospitali preiudicare: cũ regulariter ex contractu alterius quis cõueniri nõ possit. l. fina. C. ne vxor pro mari. dico tamen qđ ex quo donatio fit ita amplissime. tenetur hospitale alere illũ donatariũ l. opem. vt plene not. per Cyn. in l. fi. C. de reuo. do. et per Canoni. in c. fi. de dona. nec hospitale equiparatur hoc casu heredi propter vniuersitatẽ bono.
3 † cum fuerit facta trãslatio per cõtractum statu donatoris non mutato. iuxta not. per Bal. in auf. ingressi. prealr. arg. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure doti. aut querit de debitis ante donationẽ cõtractis: et tunc cõsiderandi sunt plures casus. Aut enim erant bona illa prius pro debitis cõtractis obligata expresse vel tacite, et transeunt illa bona cum onere obligationis. c. ex literis. de pigno. et. c. pastoralis. de deci. et l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mo. pig. vel. hyp. solu. precedens enim hypotheca etiam tacite cõtracta prefertur nedum donatariis, sed etiam aliis creditoribus habentibus psonalẽ, vel hypothecã tacitã vel expressam. vt no. Dy. in reg. qui prior est tempore. de regu. iur. lib. vj. et videt pbari qđ etiam fisco preferatur habens priorẽ tacitã, vt. l. j. et. ij. C. rem alie. gerẽ. licet glo. contra fiscum dubitet. ff. qui potio. in pig. hab. l. titius. in prin. §. negotiatori. licet scdm quosdã speciale sit in muliere circa dotẽ suam habẽte hypothecã. de quo dicẽdũ vt in l. assiduis. C. qui po. in pig. hab. sed non facit ad ppositũ nostrũ. Aut illi debitores habent solũ personalẽ obligationem: et tũc hospitale non tenet ex eo capite qđ censeatur heres ppter trãslationẽ bonorum vniuersalẽ: vt supra dixi. An autem teneat reuocatoria, vt sic bona possint reuocari, quasi alienata in fraudẽ creditorũ, est distinguẽdũ qđ aut hospitale recepit bona illa ex causa nõ lucratiua: puta qr aliquid dedit in re. cõpẽsationẽ, vel pmisit se daturũ: et nõ dz fieri reuocatio bonorũ si hospitale non fuit fraudis cõsciũ. l. qui aũt. §. hoc edictum. in fi. de his que in frau. nec in dubio debet presumi fraus. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de pba. Aut hospitale habuit illa bona ex causa mere lucratiua: et tũc tenetur hospitale quatenus bona sufficiũt: debet enim fieri reuocatio: quia psumit in fraudẽ creditorũ donatio facta, ex quo donator non hz tanta bona ex quibus possit suis creditoribus, satisfacere: nec curat hec casu an hospitale fuerit in dolo, cũ solũ certet de lucro captan. do: satis enim est qđ donator fuerit in fraudẽ et psumit in fraude ex quo, vt dixi nõ hz tot bona qđ possit creditoribus satisfacere: et sic sciebat se nõ eẽ soluendo. l. si quis cum haberet. ff. de his qui in frau. et ibi expresse not. hoc
4 Bar. et facit quod ipse no. in l. incola. ff. ad munici. vbi dicit qđ si quis

postpositorum

post impositionē collectarū efficit̄ cōuersus ecclesie.ꝓsumit̄ hoc facere in fraudē.ꝛ hoc de primo membro principali,cum.l.donauit quis oīa vnicuiq hospitali ꝑsentia ꝛ futura statu aliter nō mutato.Posset tamen circa istud mēbrū dubitari.Quid si simpliciter donauit bona sua, vel certā partē bonorū:dico qḋ respectu creditorū dicendū est vt in ꝑcedētibus conclusum est:q̄ non pōt diuersitatis ratio assignari,si iste donator nō est soluēdo,sed vbi esset soluēdo:deberet prius ipse cōueniri ꝙ hospitale:ꝫ creditores habuerint hypothecā etiā expressam.vt in aut.hoc si debitor.C.de pig.Sed dubitari posset an bonis simpliciter hospitali donatis transeant tantū bona ꝑsentia ,ꝛ quero an bona etiā futura:ꝛ dico qḋ ex quo iste donator remanet in statu suo.transeūt simpliciter bona ꝑsentia qualiacūq sint,non aūt futura.ar.l.bonorum.ff.de ver.signi.cōiuncta.l. si mandauero.§.is cuius. ff.manda ti.ꝛ.c.felicis.

4 §.verū.de penis.lib.vi.vbi pꝫ.† qḋ vbi tractat̄ de translatione bonorum ꝛ sic de magno ꝑiudicio:nunꝙ appellatione bonorū veniūt futura:sec⁹ vbi tractaret̄ de modico ꝑiudicio:vt puta obligatione pignorū,quo casu veniūt futura ita loquitur.l.si.ff.que et a pig.obli.pos.ꝛ predicta procedunt etiā cū donatio fit ecclesie,vt sentit glo.ꝛ clarius Archi.xvij.q.j.c.vt lex cōtinentie.ꝛ Bal.in Bar.in auc.ingressi.C.de sac.san.ecc.facit etiā in ar.xvij.q.iiij.c.si.si aūt dixit.dono bona mea mobilia.ꝛ immobilia.an veniāt iura ꝛ actiones:dicendū vt plene no.per Bar.in.l.monentiū.ff.de ver.sig.ꝛ meli⁹ in.l.pe.de autho.tut.¶ Uenio nūc ad scḋꝫ principale mēbrū scꝫ cū quis offert se hospitali sine suis:qḋ fieri potest cū hospitale non habeat in suis fratribus religionē stricte sumptam: pñt enim ipsius fratres ipsius vti matrimonio:saltē prius cōtracto,ꝛ possidere:propter ergo non sunt religiosi,nec dicunt̄ ꝓprie hēre regulā ex quo non ꝓfitent̄ illa tria substantialia cuiuscūq religionis:de quib⁹ in.c.cū ad monasteriū.in si.de statu.monacho.sed potius dicunt̄ habere quendā modū viuendi.vt dicit gl.notabilis in cle.j.de reli.domi.ꝛ in cle.penul.de sen.excō.possunt ergo isti offerre se hospitali,ꝛ promittere obedientiam sicut clerici seculares:ꝛ tenere nihilominus bona sua.sicut cōuersus ecclesie secularis:iuxta not.p glos.ꝛ doctores in.d.c.vt lex continentie.ꝛ p Bar.ꝛ Bald.in auc.ingressi.§.si eg.ꝛ in illis bonis poterunt testari:quo casu pōt intelligi.l.generali.C.de sacrosan.ecc.ꝛ no.in.d.c.vt lex cōtinentie.ꝛ si querat̄ an hoc casu hospitale teneat̄ ex debitis p istos fratres vel oblatos cōtractis:dico qḋ ex debitis ante oblationē cōtractis indubie nō tenet̄:tum q̄ bona ad hospitale non ꝑuenerunt:tum q̄ ecclesia nō dꝫ teneri ex contractibus aliorū,presertim qui cōtraxerint an̄ oblati onē.tenent̄ aūt ipsi oblati satisfacere:ꝛ pñt efficaciter conueniri, ex quo retinent bona iuxta no.p Jo.and.ꝛ Inno.in.c.vnico.de obli.ad ratio.ꝛ p doct.in auc.causa que sit cū monacho.C.de epis.ꝛ cle.nam ꝛ monasteriū hoc casu nō teneret̄ de antea contractis p monachū:ex quo nō hꝫ ipsius bona vt no.i iuris⁹ ꝑalle.fortius nec hospitale,cum ipsi oblati vel fratres non possunt dici stricte religiosi:vt supra dixi.An aūt teneat̄ hospitale de debitis post oblationem ꝯtractis:

dico ꝙ sic,si habuit mandatū super illis cōtrahēdis ab hospitali, alias secus nisi quatenus illa essent conuersa in vtilitatem hospitalis:vt legitur ꝛ nota.in.c.qḋ quibusdā.de fideius.ꝛ videndū de materia p Inno.in.c.cum olim.§.de priui.ꝛ facit quod not.Bart.in.l.si cōmunis seru⁹.ff.de stipu.ser.Si autem hospitale consequeretur bona oblati ex testō suo tūc teneretur tanꝙ heres.dico tū qḋ non tenebitur creditorib⁹,vltra vires hereditatis,etiam si non cōfecisset inuentarium:ecclesia enim non tenetur vltra vires hereditarias:sicut nec fiscus.vt no.Bal.in.l.si.C.de iure delibe.ꝛ Bar.in.l.j.C.de sacrosan.eccle iꝫ gl.tacite sentiat cōtrariū.in.c.j.de testa.Sed primum cōmunius ꝛ verius.Bona enim in religiosis delata ecclesie in quantū non sunt onerosa,ne indirecte alienētur bona ecclesie.vt in auc.sicut.C.de sacrosan.ecc.Et idē dicēdū in ho

5 spitali:† q̄ regulariter omnia priuilegia tributa ecclesijs sunt, prorogata ad hospitalia.d.l.omnia priuilegia.ꝛ ibi per Bar.C.de epis.ꝛ cleri.ꝛ facit quod no.Joan.and.in.c.ij.de in integ.resti.lib.vi.Si aūt in vita daret iste oblat⁹ bona sua hospitali post oblationē,vel partē bonorū.dicendū est vt supra dixi in primo mēbro.Et hec breuiter de isto secūdo membro.¶ Nunc attingā tertiū ꝛ vltimū membrum:scꝫ.quis obtulit se ꝛ sua hospitali:ꝛ in hoc possunt duo cōsiderari.Primo circa efficaciā translationis bonorū. Secundo circa onera creditorum primo casu dicendum vt dixi i primo mēbro:ꝫ cū enim hospitale nō sit religiosum,offerendo quis se,ꝛ bona sua simpliciter,non veniūt futura seu presentia tm̄ vt no.in.d.c.vt lex cōtinentie.ꝛ p Barto.ꝛ p Bal.in.d.auc.ingressi.nisi aliud haberet hospitalis ꝯsuetudo.vt not.dicunt Hug.ꝛ Archi.in.d.c.vt lex.cōtractus enim in dubio vr̄ fieri ſm loci consuetudinem.vt in.l.ꝙ si nolit.§.q̄ assidua.ff.de edil.edic.facit qḋ no.Bar.in.l.nemo est qui nesciat.ff.de duo.reis.¶ Circa secundū an teneat̄ hospita hoc casu ad onera debitorū:distinguo:qḋ aut querit̄ de debitis contractis an̄ oblationē aut de superuenientibus.Primo casu puto hospitale teneri,quatenus bona sufficiunt:aut cedat illis bonis habitis:q̄ cū in hospitale trāsiuerit vniuersitas bonorū statu ꝑsone quodāmodo mutato:dꝫ teneri tanꝙ vniuersalis successor:sicut in monasterio respectu ingredientis no.Host.in.c.vnico.de obli.ad ratio.ꝛ glos.ꝛ Bald.in auc.ingressi.C.de sacrosan.ecc.ꝛ facit qḋ nō.in.c.in presentia.de proba.facit.l.ij.C.ad.l.iul.

6 de vi pub.vbi patet,† ꝙ fiscus occupans bona alicui⁹ propter delictū, tenetur creditoribus pro rata bonorū que ad illuꝫ peruenitūt.Si vero dedit solū partē bonorū tūc dicēdū vt dixi.s.in.j.mēbro.Aut q̄ritur de debitis post oblationē ꝯtractis:ꝛ distinguēdū est,vt dixi.s.in scḋo mēbro principali.Idē eīm est dicēdū,sicut cū se sine suis dedicasset:q̄ non potuit cōtrahere in ꝑiudiciū hospitalis sine mādato.d.c.qḋ quibusdaꝫ.de fideius.cū similibus.Et p hoc clarissime patet quid dicēdū in oībus membris premissis,ꝛ casibus,qui possunt de facto contingere.

¶ Casus consilii sequentis.

Factum cōtingēs in his cōsistit

terminis.Syndicus cōuentus ꝛ capituli monasterij sancte Marie ordinis seruorū,debitis solēnitatibus premissis quandam possessionem eiusdem monasterij titulo locationis cōcessit Meo.ꝛ Bartoccio fratribus carnalibus cū certis pactis ꝛ cōditionibus:de quibus in instrumēto dicte locationis,ꝛ inter cetera fuit expresse actum ꝛ dictū ꝙ post vitam ꝑdictorū amborū.s.Mei ꝛ Bartocci dicta possessio pleno iure deberet redire ad predictū cōuentū.vt prius erat libera.ꝛ expedita prout in quibusdam alijs scriptur in continet ꝛ vr̄ notarius se voluisse referre ad formam potestatis sibi parti ante tradite p cōuētum dicti,monasterij.in qua quidē cōcessionē fuit dictū,vt dictus syndic⁹ posset noīe cōuēt⁹ locare dictā possessionē Meo,ꝛ Bartoccio predictis ad vitā dictorū Mei,Bartocci,ꝛ nō vltra,ꝛ subijciunt ibidē hec verba:vꝫ cum pacto qḋ locatio faciēda nullo mō transeat in heredes dictorū Mei, ꝛ Bartocci:sed solūmodo ad vitā eorū ꝛ cuiuslibet eorū,ꝛ non aliter, vel alio modo pro annua pēsione ꝛc.Cōtigit tractū tēporis post dictam locationē factā ꝛ completam quod dictus Meus,alter ex ꝯtrahētibus diē suū clausit extremum.Reuocatur nunc in dubium:an dicta possessio,vel saltem medietas.que contingebat dictum Meum,debeat redire ad dictum monasterium:an vero debeat expectari etiam mors dicti Bartocci.

¶ Consilium.ciiij.

1 Duobus fratribus si fuit feudum concessum,vno mortuo an pars sua accrescat alteri fratri.ꝛ nu.3.

2 Testator si dixerit:si tales decesserint,volo ꝙ omnia bona mea deueniant in talem,non videtur substitutus vocatus,nisi cum ambo instituti decesserint.

Videtur primo qḋ pro dimidia contingente dictum Meum debeat dicta possessio redire ad monasteriū:q̄ in contractibus nō habet locum ius accrescendi:ideo pars deficiens debet redire ad dūm possessionis.vt legi.ꝛ nota.maxime per Barto.in.l.si mihi ꝛ titio.ff.de verb.obli.ꝛ p Bal.in.l.vnica.C.qn̄ nō petē.partes.ꝛ Spe.in ti.dē emph.§.nūc aliqua.ver.lex.ꝛ videtur tex.in.d.l.si mihi ꝛ titio.ꝛ in.l.per seruū.§.qḋ seruus.ff.de acquir.rer.domi.ꝛ in terminis videtur casus in concessione feudi.in

1 c.vnico.de fratribus de no.bene.inue.vbi dicit̄,† ꝙ si duob⁹ fratribus fuit feudum concessum:ꝛ vno mortuo pars sua non accrescit alteri fratri,sed redit ad dominum:ꝛ ratio est q̄ in cōtractibus nō habet locum ius accrescendi.plene no.per Bar.in.d.l.vnica.¶ Sed his non obstātibus cōtrarium in casu nostro de iure videtur procedere:videlicet quod dictum monasteriū nihil pōt de dicta possessione petere viuente dicto Bartoccio,preter pensionē cōuentam.Mouet̄ principaliter propter verba apposita in instrumēto concessionis:non enim locatio fuit facta simpliciter Meo,ꝛ Bartoccio,quo casu procederent superius in contraria parte allegata:sed fuit specifice adiectuꝫ quod post vitā amborum scilicet Mei,ꝛ Bartocci dicta possessio deberet redire ad conuētum dicti monasterij.vnde pōderanda sunt illa verba:post vitam amborum ꝛc.que clare innuunt qḋ altero viuente monasteriū nihil petere possit pro hoc.l.si.ff.in ius voca.vt caut.vbi dicit,ꝙ si quis in iudicio duos homines sistere ꝓmisit,si alterū exhibet,ꝛ alterū nō promission̄ nō vr̄ satisfactum.ad idē.l.pe.C.de impu.ꝛ alijs substi.vbi habetur,ꝙ si quis duobus filijs impuberibus institutis adiecit,ꝙ si vterq impuberes decesserint.talis sit heres:nō vocat̄ dictus substitutus nisi post mortem vtriusq.ꝛ multi casus consimiles possunt ad idē adduci,maxime qḋ legi.ꝛ nota.in.l.si fuerit.ꝛ.l.si is qui ducenta.§.verū.ff.de reb.dub.ꝛ c.olim.de rescrip.Preterea non est a verbis contrahentiū recedēdū nisi constet de mente.l.semper in stipulationib⁹.ff.de reg.iur.facit.l.labeo.ff.de supel.leg.ꝛ.c.si.de verb.sign.ꝛ c.ciuitate.de vsu cū similibus.sed in dicto contractu fuit expresse dictū,vt post mortē amborū dicta possessio rediret ad monasterium:ergo non sufficit mors vnius:vt i iurib⁹ ꝑalle.Et hanc questionē quasi in terminis pro ista parte dicit Spec.in loco prallegato,ꝛ ita dicit multos doctores consultos tenuisse.Hanc etiam partem videtur tenere Bar.in.l.quidam testamento.ff.de vulg.

2 ꝛ pupil.vbi argu.illius.l.dicit,† ꝙ si testator sic dixit,si tales decesserint volo quod omnia bona deueniant in talem:nō videtur substitutus vocatus,nisi cum ambo instituti decesserant:hoc enim importat significatio verborum,licet quandoq aliud seruetur ex presumpta mente testatoris:quo casu procedit.l.heredes mei.§.cum ita.ff.ad trebel.vt ibi no.In casu aūt nostro.non cōstat de cōtraria mente contrahentium, ergo standum proprie significationi verborum.l.non aliter.de leg.iij.

Preterea qd hoc fuerit etiam de mente cōtrahentium, vt viuēte illoꝝ
altero nihil possit de dicta possessione cōuctus petere expresse probat
per illa verba syndicatus, in eo qd dederunt ptātem locādi illis: ita ꝙ
locatio nō transeat ad eorum heredes: sed solūmodo ad vitā eorū, & cu-
iuslibet eorum: pōderanda enim sunt diligenter hec vltima verba. & cu-
iuslibet eorum. aperte enim innuunt, qd dicta locatio durat nedū ad vi-
tam amborū, sed cuiuslibet eorū: & ex quo verba clara sunt, non est opus
interpretatione. vt in. l. ille aut ille. ff. de leg. iij. nec ad ista vba fieri po-
test aliqua cauillatio, nisi manifeste friuola. Et facit pro hoc qd in simi-
3 li notat Bal. in. d. l. vnica. C. quando non pe. par. vbi dicit, † ꝙ si conces-
sa fuit res in emphyteusim duobus fratribus insolidum: videtur hec
verba importare, qd post mortem vnius non debet possessio, vel ipsius
pars redire ad dām proprietatis: sed debet expectari mors vtriusque.
ita quod hoc casu habet locū potius ius nō decrescendi, quā accrescen-
di, vt ibi plenius per eum no. ¶ Concludo ergo ex omnibus predictis
quod viuente dicto Bartoccio non potest conuentus dicti monasterij
petere dictam pensionem, vel ipsius partem: sed debet esse contentus
perceptione pensionis statute.

¶ Casus consilij sequentis.

Factū in effectu in his terminis

proponit. Cōmune montis sancte Marie venit ad obedientiam ciuita-
tis Rachanati cum certis pactis, quibus inter cetera ptinet, qd dicta
terra montis sancte Marie, & eius curia, & fortia, & districtus perpetuo
sit & esse intelligat de destrictu, comitatu, & iurisdictione Rachanati cer-
tis modificationibus & pactis, & inter cetera fuit actū qd dictum cōmu-
ne & homines de monte sancte Marie habeant in dicta terra, curia, &
districtu merū & mixtū imperiū & plenā iurisdictionē in vniuersis, & sin-
gulis q non sint in preiudiciū cōis Rachanati predicti, seu contra for-
mam capitulorū inter dictas terras habitorū, possintqz leges & statuta
cōdere illis modis, & dispositionibus, de quibus eisdē placebit dummo-
do non sint ɔtra honorē & statū dicti cōis Rachanati: et ɔ huiusmodi
capitula &c. Deinum contigit qd dictū cōmune terre sancte Marie con-
cessit ptātem cuidā notario exercēdi in dicta terra artem notarie: dici-
tur qd nō potuerit hanc ptātem illi tradere obstantibus qbusdā refor-
mationibus ciuitatis Rachanati, qbus continetur qd nullus notarius
audeat exercere artem notarie in comitatu, & districtu Rachanati: ni-
si prius talis notarius sit approbatus & matricolatus in vniuersitate no-
tarioꝝ dicte ciuitatis Rachanati. vt plenius patebit ex infra dicēdis.

¶ Consilium. ciij.

1 ☞ Vigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus concessi non vi-
det data potestas disponēdi ɔ statuta & ordinamēta ciuitatis iā facta.
2 Dñs habēs iurisdictionē pōt nedū alā notario ɔcedere vt exerceat ar-
tem notarie in territorio suo: sed etiā de nouo ibidem creare notarium.
3 Uniuersitas alicuius terre potest statuere aliquid cōtra ius publicum
in preiudicium ipsius terre.
4 Priuilegium generaliter per principem concessum debet latissime in-
terpretari in preiudicium ipsius concedentis.

Videtur primo qd non liceat
dicto notario exercere in dicto castro sancte marie vigore di-
cte potestatis artem notarie: qr eum specialiter esset prohibi-
tum per statutum dicte ciuitatis Rachanati vt nullus notarius possit
in suo comitatu & districtu exercere artē notarie, nisi prius foret approba-
tus & matriculatus in vniuersitate notariorum dicte ciuitatis Racha-
nati, n ɔ licuit dicto cōmuni sancte Marie vigore potestatis generaliter
sibi concesse aliquid disponere seu statuere contra statuta specialia dicte
ciuitatis Rachanati. argu. l. honorū. ff. de iure fisci. & eorū que no. Bar.
1 in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. & in proemio. C. vbi dicit, † quod
vigore arbitrij generaliter aliquibus officialibus concessi, nō videt da-
ta potestas disponēdi contra statuta & ordinamenta ciuitatis iam facta
pro hoc, qr nō est verisimile qd quis cōcessit in genere id, qd non fuisset
in specie verisimiliter concessurus, vt in regula in generali. de regu. iur.
lib. vi. Preterea & secūdo nō licet inferiori disponere ɔ ius superioris, vt
in cle. ne romani. de elec. & C. de vsur. l. eos. §. ne liceat. Sed homines di-
cti castri sunt subiecti, & de comitatu ciuitatis Rachanati: ergo non li-
cuit eis illā potestatē tradere: aut circa hoc statuere contra illas refor-
mationes sui superioris. Tertio hoc suadent exceptiones facte in da-
tione illius potestatis. Fuit enī hoībus illius terre datū merū & mistū
imperiū, & potestas legis condende, dūmodo illā ptātem nō exercerent
in preiudiciū seu ɔ honorē & statū dicte ciuitatis Rachanati: sed cōces-
sio illius ptātis exercēdi artē notarie in dicta terra venit ɔ honorē in
preiudicium dicte ciuitatis: ergo nō licuit dictā ptātem tradere. Quod
autem sit in preiudiciū & contra honorem dicte ciuitatis Rachanati
patet ex eo, qr ille reformationes non fuerunt ob aliā causam facte, nisi
qr notarij nō approbati & matriculati ab vniuersitate ciuitatis sepe fa-
ciebant instrumēta falsa, & fictitia, ac simulata & nonnunqꝫ ppter ipso-
rum notariorū ignorantiā corruebāt instrumēta ɔ voluntatē ɔtrahen-
tium: que oia indubitāter videntur tendere in preiudiciū & ɔ honorē di-
cte ciuitatis: cum talia illicita cōmittātur in suo territorio & comitatu.
arg. in. l. cōgruit. ff. de offi. psi. & xlij. distin. si inimicus. ¶ Sed his non
obstantibus ɔtriā sententiam puto firmiter de iure veriorem. Moueor prin-
2 cipaliter, qr terra vel † dñs habēs iurisdictionē pōt nedum alā notario
dare ptātē exercendi artem notarie in suo territorio, sed etiam de nouo
ibidem creare notariū. ¶ Sicut enim loci consuetudo hoc potest. c. cum
dilectus. de fide instru. ita fortius loci statutū. argu. l. de quibus. ff. de le-
gi. Et hanc partē tenuit Host. & cōiter doc. sequunt in. c. cū p. tabellio.
de fide instru. quod ibi in ɔtrium dixerit Inno. Hanc etiā opinionem te-
nuit Bar. in. l. j. ff. de offi. proconsul. in. l. hec aūt. de adop. sentit Bart.
in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. vbi apte hoc idē firmauit Bald.
& Spec. in titu. de instru. edit. §. restat. versi. sed quia pōt. Sed predicta
terra montis sancte Marie habuit potestatē cōdendi statuta: item me-
rum & mixtum imperiū & iurisdictionem. proinde nō solū pōt in dicta
terra dare potestatē alīs notarijs: sz etiā de nouo notarios ibi creare. De
iure ergo vigore dicte potestatis sibi reseruate vel cōcesse, potuit dicto
notario illam ptātē cōcedere: & per cōsequens debent valere omnia in-
strumēta confecta & cōficiēda per dictum notariū. Solum autem restat
videre nunquid reformatiōes facte per ciuitatē Rachanati, seu reserua-
tiones vel exceptiones facte in trāslatione dicte potestatis, habeant ob-
staculum prestare. Et profecto firmissime credo qd nō. primo enim non
obstāt reformationes, qr ex quo princeps dat potestatem populo certe
terre condendi statuta, videtur dare potestatē faciēdi in illa terra etiam
cōtra legē generalē superioris: nisi vellet statuere contra bonos mores
naturales: aut cōtra specialiter principi reseruata in signum supreme po-
testatis: vt no. concludit Bald. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in
repetitione, ver. tertio iuxta predicta querit &c. & pbari videtur in. d. l.
omnes populi. quinimo notanter dixit glo. in. l. neqz pignus. §. priuato-
3 rum. ff. de regu. iur. † ꝙ vniuersitas alicuius terre potest statuere aliquid
contra ius publicum in preiudicium ipsius terre, seu habitantium ibi-
dem: sz non possit in preiudicium publicū generaliter: sz in casu nostro
permissio exercendi artem notarie in dicta terra, non est contra bonos
mores naturales: imo conuenit bonis moribus, ex quo alīs sunt adepti
officium notarie legitime. nam & iura inuenerunt vsum, & exercitium
notariorum, vt de fide instrumen. per totum. & authen. de tabel. de fide
instru. nec a iure requiritur quod debeat esse approbatus in vniuersita-
te notariorum, vel aliter matriculatus vt supra dixi, nec istud est de re-
seruatis ciuitati Rachanati in signum supreme potestatis: licet enim
prohibuerit in suo comitatu & districtu exercitium sine approbatione
& matriculatura: non tñ reseruauit sibi potestatem dūtaxat faciendi cō-
trarium. videt enim prohibuisse quo ad subiectos suos generaliter, qui
aliter non voluerunt statuere, nec statuerunt: non autē extēdit ad loca,
in quibus sunt statuta legitime edita in contrarium. sicut apparet in le-
ge principis generaliter disponēte: qua non obstante pōt terra habens
iurisdictionem a principe, vel prescriptā, statuere ɔtrium vt in. d. l. omnes
populi. & qd ibi no. & in. d. l. cunctos populos. C. de sum. tri. Et pertinet
hoc procedit in casu nostro cum exercitiū officij istius notarij non ten-
dat in inuitum: sed in voluntarium tantum & concernit homines illius
terre tantum: vel ibidē voluntarie cōtrahētes. facit qd in simili no. Bar.
in. l. ij. ff. ad. l. iul. repe. Preterea parum prodesset potestas generaliter
dicte terre tradita, si non posset statuere contra prouisa specialiter per
ciuitatem Rachanati: cum dicte ciuitatis statuta in oibus casibus cōi-
ter contingentibus prouideant. vñ illa potestas esset frustratoria quod
non est dicēdū. ar. l. j. in si. ff. ad muni. & l. qd labeo. ad carbo. & l. si qñ. C.
de inoffi. testa. iuncta. glo. & cap. j. de priuile. lib. vj. cum similibus. Item
ptās fuit dictis hominibus tradita generaliter, vt possent statuere, &
leges facere sup oibus que eis placerēt, ergo nō intelligit dictus casus
exceptus vel cōsimilis, qr qui oia dicit nihil excludit. l. de pactio. ff. de pu-
4 bli. & in. c. si romanorū. xix. dist. & c. solite. de maior. & obe. † & priuilegiū
gñaliter per principē cōcessum, dz latissime interpretari in preiudicium
ipsius concedentis. vt in c. a. olim. de ver. sig. vbi p Inno. in. l. si. ff. de con-
sti. prin. vbi p Bar. & cōtra eum oz fieri interpretatio. qui potuit legem
apertius dicere, vt in regula contra eum. de regu. iur. lib. vj. Ultimo hoc
probāt expresse exceptiones facte in translatione illius potestatis, que
pfecto videnf fundare intētionē cōmunitatis dicte terre: lz prima frōte
videant facere pro ciuitate Rachanati. Nam ex quo gñaliter tribuit
illi populo merū & mistū imperium, & iurisdictionem ac specialem po-
testatem cōdendi leges & statuta & duo casus dūtaxat fuerunt excepti, vi-
detur firmasse & trāstulisse potestatē gñaliter in oibus non exceptuatis.
c. dñs. xxxij. q. vij. & ca. ij. de consu. le. & l. si vero. §. de viro. ff. so. matrimo.
Uideamus ergo nunc an iste casus comprehendatur in illis casibus ex-
ceptis & certe dico quod non. Primus enim casus exceptus fuit, cum
nollēt exercere potestatē in pñdiciū dicte ciuitatis Rachanati. sz pmis-
sio exercitij illius officij, in terra eorū dūtaxat, nō venit in pñdiciū ciui-
tatis Rachanati. imo nullum pñdiciū ex hoc pōt ptēdere: cum de iure
vt pdixi, possunt i eorū iurisdictiōe & terra de nouo creare notarios: nec
notarij exercēt suū officium cōtra aliquos inuitos: imo oportet qd ab
eis rogētur. vt not. in. c. j. de fide instru. p Inno. & preiudiciū sapit dimi-
nutionē patrimonij, que nullo modo contingit in casu nostro, alias se-
queretur qd nullus citra principē posset creare tabellionem in sua iuris-
dictione

ditione cum non liceat subiectis statuere in preiudicium principis.c.venientes.de iureiuran.cuius contrarium est verum: vt supra probatum est. Secundus casus exceptus fuit cum vellent facere statutum contra honorem et statum dicte ciuitatis Rachanati. sed quis mentis compos dicet illam permissionem exercendi ibidem officium notarie tendere contra honorem et statum principis presertim cum de iure non sit necessaria alia licentia et ciuitas Rachanati illas reformationes fecerit principaliter ad commodum subiectorum tantum. si illi de terra montis sancte Marie habentes potestatem condendi legem volunt in eorum preiudicium aliter prouidere mos est eis gerendus. cum possint in eorum preiudicium vt predixi etiam statuere in preiudicium iuris publici quod plus est, vt no. in.d.§.priuatorum.fact.l.circa.ff.de proba. Preterea si illud tenderet contra honorem et statum principis non liceret inferiori creare notarios in sua iurisdictione. Cuius contrarium est verum vt predixi. Non obstant contraria supra pro opposita sententia formata: patet enim ex predictis ad omnia preterquam ad primum. cuius.ad quod dico quod procedit quando in eadem terra datur arbitrium respectu certe facultatis tunc licet contra specialiter ibi promulgata statuere: sed nos loquimur cum datur generaliter potestas et iurisdictio in vna terra: et fiunt ibi statuta in preiudicium illius terre duntaxat: non autem contra iura edita in aliis terris concedentis. Ex omnibus predictis concludo quod ex preseruatione seu concessione predicte potestatis licuit communi dicte terre dare illam potestatem notarios exercendi artem notarie in illa terra: et per consequens valent omnia instrumenta per illum notarium edita et conficienda: quinimo vt predixi. puto quod possit dicta communitas creare de nouo notarios quo ad exercendum officium notarie in dicta terra absque eo quod tales notarii aliter approbentur vel matriculentur in vniuersitate notariorum dicte ciuitatis Rachanati.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus in facto sic proponitur. Quidam nobilis Migliore de paluzo habens vxorem legitimam et duas filias superstites, ac duos nepotes ex filia premortua: in egritudine corporis constitutus asserens se nolle intestatum decedere incepit facere testamentum suum: et antequam aliquem heredem instituerit incepit facere quedam legata tam dictis nepotibus quam filiabus: et quibusdam aliis: et dum esset in dispositione legatorum etiam antequam illa perficeret invasit dictum testatorem magna debilitas: ita quod ab illa coactus est desistere a factione et perfectione dicti testamenti, et sic illo imperfecto decessit: demum decessit vna ex filiabus que bona sua omnia matri reliquit. Nunc queritur an de iure teneant dicta legata presertim nepotibus facta: et qualiter dicta hereditas debeat diuidi.

¶ Consilium.cv.

1 ¶ Voluntas defuncti ex imperfecto testamento non valet nisi inter liberos.
2 Legatum libertatis debitur ex testamento imperfecto.
3 Testator si incepit et expressit quod instituebat pauperes Christi et non perfecto testamento superuenit frenesis vel mors, talis institutio non valet etiam fauore liberorum.

Videtur Primo dicta legata saltem facta inter filias et nepotes ex filia premortua valere: quia inter solemnis voluntas inter filios habita valet et tenet inter eos. de quo videtur tex.in.l.hac consultissima.§.ex imperfe-
1 cto.C.de testa. vbi dicitur. † quod ex imperfecto testamento non valet voluntas defuncti, nisi inter solos liberos. Si vero in huiusmodi voluntate fit inter liberos admissa aliqua extranea persona non valet voluntas quo ad illam: sed illius portio liberis accrescit. ergo dicendum quod legata aliis facta accrescunt dictis filiabus, et nepotibus: et in eos dictum testamentum imperfectum valere censendum sit: nam nomine liberorum veniunt non solum filii, sed etiam nepotes et pronepotes et alii descendentes. l.liberorum ff.de ver.signi. habebunt ergo iste filie et nepotes bona prelegata ab intestato, et reliqua bona de quibus non fuit dispositum diuident inter se non enim vtile per inutile vitiatur vt in regula vtile per inutile.de reg.iur.lib.vi. et videtur ad predicta optime facere tex.singularis in materia.in.l.in testamento.ff.de fideicom.lib. et quod ibi no. Bar. vbi videtur
2 probari † quod legatum libertatis debeatur ex testamento imperfecto: et videtur ibi sentire Bar. idem in legato ad pias causas. et facit quod ipse no. in.l.fideicommissa.§.quoties.ff.de leg.iii. vbi sentit, licet sub dubio tale testamentum imperfectum valere inter liberos. ¶ Sed his non obstantibus arbitror de iure sinam contrariam veriorem: scilicet vt etiam inter liberos talis voluntas imperfecta non valeat. Et primo hoc probo per rationes et per iura. Secundo per authoritates virorum elegantissimorum: qui in istam communiter inclinarunt. Et videtur primo tex. expressus presertim iuncta gloss. in.l.is qui.ff.de testa. vbi dicitur quod si quis incepit facere testamentum et non perfecit talis voluntas pro nihilo est. Ad idem tex. bonus. in.d.l.fideicommissa.§.quoties. preallegato. et presertim hoc tenendum in casu nostro in quo nondum fuerat facta heredum institutio: ergo non potest dici testamentum licet habuerit voluntatem testandi: vt patet ex casu posito ibi. ad hoc l.iii.de lega.§.ante heredis institutionem.: et melius l.§.in primis.i.iii.de fideicom.here. vbi dicitur testamentum esse inutile in quo nemo heres instituitur. Nec obstat dictus.§.ex imperfecto.in iure allegatus: quia debet intelligi de imperfectione respectu solemnitatis: non autem respectu voluntatis: quia etiam ratione naturali non potest quod consistere, ex quo non apparet de absoluta et expedita voluntate disponentis. arg. opti. in.l.contractus.C.de fide instr. et alibi dicit tex. quod nihil actum esse videtur, cum aliquid superest ad agendum.l.pe.C.ad sylla.facit.c.i.de succes.ab intesta.in verbo.perfecerint. Potuisset enim testator in progressu testamenti illa legata limitare, et reperare. vel reuocare. Preterea videmus quod si ex testamento non adeatur hereditas, legata non debentur: quia testator non egit aggrauare venientes ab intestato: sed heredem scriptum.l.si.C. si omiss.causa test. singulariter probatur quod etiam libertates legate non debentur hoc casu: fortius ergo dicendum cum testator morte preuentus testamentum non perfecit: presertim cum non peruenerat ad heredis institutionem. vt contigit in casu nostro. Et hanc partem vt non valeant legata etiam inter liberos, tenuit apertissime in terminis nostris Bal. post Gui. de cog. in si.C.fami hercis. Et idem firmauit in d.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa. mouetur principaliter: quia is qui non perfecit morte preuentus, non dicitur testatus: sed testari voluisse et illas leges, que videntur innuere contrarium, intelligit vt supra dixi. in imperfectione respectu solemnitatis: vt quia non fuit testatus coram septem testibus, tunc enim tenet testamentum inter liberos, qui erant successuri ab intestato cum appareat de voluntate defuncti per duos testes. Hanc eandem opinionem firmauit Bar. in d.l.si. et in d.§.ex imperfecto licet videatur vacillasse, et dubitasse in d.§.quoties. et d.l.in testamento. Hanc sententiam expresse fuit sequutus
3 dominus Petr. de ancha. in c.si. de testa. vbi plus dixit. † quod si testator incepit testari, et expressit quod instituebat pauperes Christi et non perfecto testamento superuenit frenesis, vel mors, quod talis institutio, et alia que expressit non valent etiam fauore liberorum per ea que notantur in iuribus superius allegatis. Item contrarium videtur sentire do. Ant. de butr. in c.i.de succes.ab intesta. Non obst. d.l.in testamento, ad illam enim respondet Bald. in l.cum quis.C.de iuris et facti igno. in versic. tu autem sic distingue. in fine. vbi dicit quod ibi ponitur quedam equitas non scripta, seu iurisconsultus ibi persuadet, non disponit vel aliter prout ipse idem Bald. respondet in l.si iure.C.de testa. manumissis. vbi dicit casum illius legis procedere ratione magne affectionis, quam habet testator ad illam alumnam. vt colligitur ex verbis illius. vnde non est trahenda ad consequentiam, secundum eum pro hoc dicta l.si iure. vbi dicit quod si iure testamentum non subsistit, non debentur ex eo etiam libertates. Concludo ergo ex predictis dicta legata minime deberi inter liberos: sed in bonis dicti testatoris succedendum esse ab intestato. ¶ Quo ad secundum qualiter dicta hereditas deferatur ab intestato dico quod mero iure communi inspecto, debent succedere filie dicti testatoris vna cum nepotibus ex filia premortua, qui succedunt in locum eorum matris: et capiunt tertiam portionem tantum sicut cepisset eorum mater. Alie vero due portiones veniunt ad filias. vt probatur in authentica.exste.C. de legi.hered. et insti.de heredita.que ab intesta.deferun.§.cum filius. Portio vero alius filie que decessit instituta matre peruenit ad ipsam matrem: potuit enim illam instituere post positis sorore et filiis sororis premortue.l.fratris vel sororis.C. de inofficioso testamento. Matre autem mortua debet illa portio accrescere ipsis heredibus, salua tamen legitima debita filie superstiti: et nepotibus ex filia. vt in.c.raynutius.de testamen. et si est mortua ab intestato, accrescunt bona matris filie pro vna portione et nepotibus ex filia pro alia. vt patet in iuribus superius allegatis.

¶ Casus consilii sequentis.

Casus super quo consilium de iure postulatur in terminis infrascriptis proponitur: videlicet ecclesia sancte Marie de marmoraria diocesis Senensis fuit iam sunt.cc.anni, et vltra constructa et consecrata, vna cum tribus altaribus. vno videlicet in medio principaliori: duobus vero a lateribus pro ornamento dicte ecclesie: vt populis conuenientibus ad diuina, facilius possent missarum solemnia celebrare, vt latius colligi potest ex scriptura ecclesie, et dictorum altarium: et ex scriptura antiqua edita super consecratione dictorum altarium eorum tempore facta: nec aliqua dos fuit tempore constitutionis dictis altaribus specialiter assignata: quinimo ante.xl.annos dicta altaria nulla bona dotis nomine: et aut alio titulo obtinebant: nec censebantur capelle distincte a corpore ecclesie. Sed plebanus dicte ecclesie pro tempore existens quandoque per se, quandoque per alios in dictis altaribus celebrans populo confluenti ad dictam ecclesiam satisfaciebat demum a.xl. vel.l. annis citra, quedam bona fuere dictis altaribus a lateribus consistentibus per nonnullos parochianos dicte ecclesie legata seu donata: et parte eorum harum rerum dicti parochiani arbitrantes se esse patronos nonnullos clericos ad dictas capellas ponebant, et constituebant cum consensu plebani dicte ecclesie: et talis constitutio durauit fere per.xxx. annos: quibus elapsis dicti parochiani existimantes vt supra, se fore patronos ceperunt presentare capellanos ad dicta altaria domino episcopo Sen. a quo sic presentati fere per.xxx. annos institutionem consecuti sunt. Nuperrime autem plebanus de nouo in dicta ecclesia canonice institutus dicit dictas capellas vna cum bonis eis legatis, et donatis ad se pertinere. quemadmodum et alia bona, negando patronatum aliquem de iure dictis parochianis competere. dicti vero parochiani contrarium asseuerant. et ad eo

rum intentionem fundandam super dicto patronatu allegant donatio-
nem dictorum bonorum per eorum maiores factum et quādaz specifice
factum vt populus dicte ecclesie presentationez capellanorum ad dicta
altaria obtineret. Queritur nunc quid iuris et consequenter dubitatur
de quadam capella parochiali posita infra limiten dicte plebis que ab
olim erat de mēsa plebani dicte ecclesie deinde diuisa extitit a dicta ple
be per quēdam episcopum Senensem sine sui capellani consensu reser-
uato quinqz librarum cere censu annuatim persoluendo dicte ecclesie:
ac etiam patronatum dicte capelle dictus episcopus quibusdam laicis
cōcessit: nulla tamē bona per dictos laicos illi capelle concessa fuerunt.
Nunc dictus plebanus pretēdit dictam diuisionem fore nullam: dicens
earum ius patronatus ipsis laicis minime potuisse concedi: et nomine
ecclesie sue vendicat dictam capellam tanq̄ mense sue vnitam seu mem-
bruz dicte sue ecclesie sancte Marie.

Consilium. cvi.

1 Ius patronatus seu ius presentādi potest populo ex antiqua con-
suetudine competere.
2 Construens ecclesiam efficitur patronus.
3 Institutio beneficiorum pertinet ad solum epm de iure communi.
4 Unio vel diuisio ecclesiarum non possunt fieri sine consensu capituli.

PRius Iuxta ordinem tangam primum punctum: de
inde secundum. Et circa primū videtur dictum
plebanum iniusta petitione moueri: quoniā ius patronatus
acquiritur non solum constructione et fundatione: sed etiam
donatione. xvi. q. vii. c. filiis ac depotibus. no. gloss. in ca. pie mentis. ea.
dem causa et questione. lxiii. distin. in summa per Innoc. in rubrica de iu
re patronat⁹. et per Io. an. in c. i. eo. tit. sed per dictos parochianos fuit
dictis capellis dos collata: ergo acquisiuerunt ius patronatus. Prete-
rea presopposito qd titulus acquisitionis illius iuris patronatus non
fuisset a principio omnino legitimus: dedit tamen causam dictis paro-
1 chianis prescribendi. †Nam ius patronatum seu ius presentandi potest
populo ex antiqua consuetudine competere et sic per populum prescribi
videtur prima fronte tex. in c. querelam. de elec. no. ibi Io. an. et plenius
super regula qd alicui gratiose. de regu. iur. lib. vi. in mercu. Sed dicti
parochiani fuerunt quasi in possessione presentandi fere p. lx. annos: er-
go dictum ius prescripserunt: cum etiā contra ecclesiam sufficit prescri-
ptio. lx. annorum. vt c. de quarta. de prescrip. et c. i. eod. tit. in. vi. cum si-
milibus. Item tertio ex quo non constat aliquos fuisse patronos dicta-
rum capellarum: et populus tāto tempore exercuit presentationis actū
debemus presumere parochianos fuisse cōstructores dictarum capella-
rum: cum certum sit ecclesiam non nasci: sed accidentaliter construi. ergo
isti parochiani qui exercuerūt actum presentationis debēt presumi pa-
troni ex quo alii non sunt in possessione aliorum iurium competentium
patronis. Ad hoc. c. i. de reli. domi. et qd ibi not. Innocē. et facit qd not.
Io. an. sup dicta regula, qd alicui. in fine questionis. Preterea et quar-
2 to facit qd no. Io. an. in. c. nobis. de iure patro. vbi concludit quod †con-
struēn ecclesiam efficitur patronus. et habet per consequēn presentatio-
nem nō solum principalis rectoris ipsius ecclesie: sed etiam capellano-
rum instituēdorum in capellis. Sed his nō obstātibus que diligenter
pōderata nō obstāt contrarium puto de iure dicendum: videlicet quod
dicti parochiani ius patronatus seu ius presentandi minime ex predi-
ctis vendicare possunt: et qd dicta altaria cum bonis sibi donatis libe-
re ad dispositionem plebani dicte ecclesie pertinent. Moueor multipli-
ci consideratione. et primo quia ex quo dicta altaria nō fuerūt constru-
cta a dictis parochianis non possunt pretendere in illis ius patrona-
tus. Nam ratione cōstructionis vel fundationis nō: nec ratione dotis. Nam
ex dotis assignatiōe consequitur quis ius patronatus qn exercuit hunc
actum tempore consecrationis. Sed ex quo capelle sunt fundate et con-
secrate non potest de nouo acquiri ius patronatus nisi plura concur-
rant. Primo enim requiritur qd bona fuerint ei collata non simplici ti-
tulo donationis: nā ex simplici titulo dicatur quis potius beneficiator
q̄ patronus. vt no. Io. an. in. l. i. de iure patro. oportet ergo qd bona cō-
ferantur in dotem. Item qd capelle sint sine dote: et qd acquisitio iuris
patrona. fiat de consensu episcopi: qd cum capella sit consecrata non po-
test hec seruitus loco sacro imponi sine consensu episcopi: vt per Io. an.
in. d. c. i. Inno. super rubr. eiusdem tituli. quinimo gl. in. d. c. pie mentis.
xvi. q. vii. nullo modo voluit fateri quod ex assignatiōe dotis postq̄ ec-
clesia est consecrata possit acquiri ius patronatus. Illa tamen gloss. li-
mitatur secundum predicta: sed in casu nostro illa bona non fuerunt col-
lata in dotem. Item non interuenit episcopi consensus in acquisitione
illius iuris patronatus. ergo ex illa tali donatione bonorū etiam si fuis-
set facta titulo dotis non potuisset ius patronatus acquiri. nec debet
episcopi consensus presumi cum sit quedaz solēnitas extrinseca, que nō
presumitur: sicut in similibus authoritas tutoris non presumitur interuenis-
se in contractu pupilli. l. q̄cunqz. ff. de publiciana. no. gl. et Bar. in. l. sciē-
dum. ff. de verb. obli. no. Inno. i. cap. inotuit. ē eo qui fur. or. re. bñ facit
c. i. de re. eccle. nō alie. lib. vi. vbi in alienatione episcopi non psumit con-
sensus capituli, fortius hoc casu ipsius episcopi consensus presumi non
debet. Preterea et secūdo dico qd etiā si illa altaria fuissent constructa
p parochianos dicte ecclesie: ex quo tñ non fuerūt p eos dotata nō fuis-

set acquisitū ius patronatus. Ad hoc gl. singularis in. c. quicunqz. §. xvi. q.
vii. que dicit, qd donās dotem modicam, nō efficit patronus: multo for
tius nec ille qui nullā cōtulit. Quod enim dicit, q̄ qs efficit patronus
ex cōstructione et fundatione, debet intelligi qn alii cōcurrunt cū eo do
tando. nam possunt tres effici patroni eiusdē bñficii. vt si vnus cōstruit
alius fundat, et tertius dotat. vt in gl. lxiii. dist. in summa. et. d. c. pie mē-
tis. secus vbi vnus solus cōstruit sine dotis assignatione. Nec ob. si di-
catur, qd postea dotarūt: qz ex quo tant sit tēpus fingit a tpe cōstructio-
nis, et nunq̄ presentarūt, non videntur cōstruxisse animo acqrendi patro-
natū: sed qd dicta altaria essent libera, et ad ornatū dicte ecclesie. Et pre
terea ex quo dicte capelle steterūt p centū quinquaginta annos sine ali-
qua institutiōe capellanorū, fundatores illarū perdiderūt omne ius, qd
habebāt: et ecclesia pscripsit illorū libertatē. facit. c. significauit. et qd ibi
no. de testi. nā per nō vsum pdit seruitus. l. si sit constituta. ff. quemad-
mo. seru. amit. facit. c. de quarta. et qd ibi no. per Innocen. de prescrip.
Fuit ergo noua acquisitio patronatus per collationē illorum bonorum
presumptā. Scdō principaliter contra dictos parochianos facit qz
nec titulū legitimū probāt, neqz canonicam prescriptionem: nā primo
titulum legitimus nō pbat, vt patet ex supradictis. nam nō probāt con-
struxisse, nec cōpetēti tēpore, et cū legitima solēnitate dotasse, nec etiam
probāt pscriptionē canonicā: quinimo tenēdo opi. Arch. que videtur ve-
rissima in. c. hortamur. lxxi. distin. nō habet in hoc casu locū pscriptio:
tenuit enim post lōgam indagmē ius patronatus nō posse p laicū pre-
scribi: licz Io. an. conet ipsum reprobare in dicta regula, qd alicui gratio-
se. Sed mihi plus plz opi. Archi. vt plene tetigi in quadam disputatio-
ne que incipit, Angerio. rndendo apertissime ad. c. querelā. de elec. sup
quo fundat opinio Io. an. Zra. Sed psupposito sine veritatis preiudi-
cio q̄ opinio Io. and. sit verior, nihilominus dico dictos parochianos
debere succūbere: qz minime pbare possunt prescriptionem canonicam.
Primo, qz cū illa pscriptio sit 3 ius, requirit aut titulus legitimus,
aut prescriptio tāti temporis, de cuius initio nō extat memoria. vt in. c.
si diligēti. de prescrip. et clarius eo. titu. lib. vi. c. i. Sed in casu nostro non
concurrit pscriptio tāti tpis cuī de eius 3rio nō esset memoria, nec titul⁹
legitimus sufficiēs ad pscribendū. Nā titulus donatiōis palegare est
3tium: qz vt supra, nō sufficit sola bonorū vel dotis collatio sine epi con-
sensu vnde dicti parochiani errāt in iure sed error iuris impedit pscri-
ptionem: ita qd talis titulus non est sufficiens ad prescribendum. vt in
c. dudum. iuncta glo. de decimis. et. l. nunq̄. de vsuca. no. glo. in. c. apo-
stolice. de dona. Preterea presupposito sine veritatis preiudicio, q̄ vo-
luisset prescripto pdicta, nō tñ fuit tāti tēporis, qd sufficiat ad prescri-
ptionē causalē cōpiendā: non enim acquirit quasi possessio iuris psen-
tandi, nisi subsequat institutio superioris. ad hoc qd no. Innoc. et Ioan.
an. in. c. ii. de in integ. resti. et per eūdem Io. an. super dicta glo. regule,
qd alicui. in fine qōnis. sed in casu nostro solū per. xxx. annos vltimos
fuit subsecuta institutio episcopi: ergo nō fuit cōpleta pscriptio. xl. que
sola currit contra ecclesiā. vt in. d. c. de quarta. et aut. quas actiones. C.
de sac. san. eccle. Nec obstat institutio seu consensus plebani prestitus
in prioribus. xxx. annis. quia plebanum non spectabat institutio. hinc
est qd postea fuit habitus recursus ad epm loci. facit quod not. gl. in. c.
quāq̄. de elec. li. vi. et qd no. Io. an. in dicta regula, qd alicui. vbi patet
3 †qd ad epm solum pertinet de iure cōmuni institutio beneficiorum. vt est
tex. in. c. cū ex iniuncto. in si. de here. Preterea et vltimo nō pōt allegari
pscriptio etiā si fuisset cōtinuata per tēpus sufficiens: qz ecclesia va-
cauit per tēpus. l. v. annorū. Nā plebanus qui erat tēpore concurrentie
pscriptionis nō habebat titulū legitimū: et sic erat intrusus cū esset priua-
tus ex legitima causa titulo ecclesiastico: vnā verius dicebat fur et latro
c. dudū. §. de elec. sed tempore vacationis ecclesie non currit prescriptio
vt no. Inno. in. c. olim. de resti. spo. vbi singulariter dicit quod etiam
ecclesie inferiori vacanti non currit prescriptio: qz nō est legitimus et im-
mediat⁹ defensor q iura ecclesie possit tueri et repetere. Nā isti intrusi
timentes repelli nō audēt bona inuasa repetere nec habēt dilectionem
ad ecclesiā: sed solū nitunt rapere. vnde paria sunt nullū habere rectorē
vel intrusum habere. vt in. c. ii. de transla. episco. facit qd no. glo. in. c. i.
de in integ. resti. lib. vi. et tex. cum gl. in. c. sacerdotes. xvi. q. iii. Ex ex pre
dictis oib⁹ 9cludo dictos parochianos minime posse sibi vēdicare ius
patronatus seu presentandi ad dictas capellas et quod dicte capelle spe
ctant ad dispositionem plebani vna cum bonis collatis, nec potuerunt
parochiani bona per eorū maiores donata repetere, qz donatio semel
perfecta reuocari nō potest vt. l. fi. C. de reuo. dona. c. fi. de dona. etiam si
bona collata fuissent pretextu cause minus legitime: qz causa minus le-
gitima habetur pro non adiecta: et remanet donatio pura vt probat. x.
q. i. c. ii. vbi tex. no. cū gl. facit qd legi. et no. in. c. significatum. de preben.
Dico tñ q̄ si populus parochie erat in possessione presentandi bona fi-
de non debet remoueri ad psentationē populi instituti. vt in. c. qrelā.
palleg. et. c. cōsultationib⁹. de iure patro. sed populus erat in mala fide. vt
not. Inno. in. c. ii. de in integ. rest. c. ex trin. de rest. spo. et. c. cum ecclesia
sutrina. de cā. pos. et proprie. et. d. c. 9sultationib⁹. Et p predicta patet ad
cōtraria rn̄sio. Et p hoc patet rn̄sio ad. i. q. Nunc scdm dubiū ingre-
diens scz an dicta diuisio per epm facta de iure subsistat videt primo q̄
sic. nam episcopus pōt vnire ecclesias minores. c. sicut vnire. de exces.

prela. et

prela.r.c.vacante.de prebē.ergo r diuidere.c.sicut vno.rvi.q.i.r no.in
d.c.sicut vnire.facit regula prima.de reg.iur.nam oēs res per quascūq
causas nascūt,per easdē dissoluūt:vt ibi.¶ Sed his nō obstātibus con-
trarium puto de iure procedere quo ad casum nostrum. Corruit enī ip
so iure ipsa diuisio ex multiplici causa. ¶ Primo,qr fuit facta ex causa
notorie iniusta. Asserit enim episcopus in dicta diuisione illam facere
propter tenuitatem redituum illius ecclesie sancte Marie. Nam hec
causa non inducit facultatem diuidendi ecclesiam sibi annexam:sed po
tius de nouo sibi vniendi.c.exposuisti.r.c.vacan.de prebē.r no.in.d.c.
sicut vnire.r.x.q.iii.vnio. Preterea quemadmodū sine causa legitima
non possunt iura ecclesie alienari.c.hac exceptiōe.xi.q.ii.r.c.i.de reb.ec
cle.non alie.lib.vi.ita nec diuisio dicte annexionis sine causa legitima
fieri debuit cum nulli dubium sit dictam diuisionem pertinere ad alie-
nationem iurium dicte ecclesie sancte Marie,facit qd legi.r no.in.c.cō-
stitutis.de ele.preterea dicta diuisio corruit ex defectu solēnitatis omis
se. Non enim fuit facta cum consensu capituli nec tractatu precedente:
4 quoniam quemadmodum vnio fieri non potest sine consensu capituli,
nec valet consuetudo in contrarium,vt est tex.iuncta gl.in cle.si vna.de
reb.ec.non alie.ita fortius nec debet fieri sine dicta solennitate diuisio.
arg.in dicta regula prima. Et qr,vt dixi,per hanc diuisionem alienātur
iura illius ecclesie sancte Marie.vnde etiā tractatus precedere debuit
vt in.c.tua.de his que fiunt a prela.r.c.i.de reb.eccle.non alie.libro.vi.
Preterea in dicta diuisiōe fuit ius patronatus cō.cessum quibusdā lai
cis qui nec construxerunt nec fundauerunt nec dictam capellam dota-
uerunt:ergo eis tale ius per episcopum non potuit concedi:presertim
cū dicta capella esset iam cōstructa et dotata tempore concessiōis dicti
iurispatronatus:nec enim potest episcopus rei sacre sine causa legitima
hanc seruitutem imponere.vt no.glo.in.d.c.pie mentis.rvi.q.vii.r Jo.
an.in.c.i.de iureiur.r Inno.super rub.eiusdem titu.facit qd legi.r no.
in.c.cum dilectus.de consue.r.c.ii.de iudi. Ex quibus omnibus euiden-
ter concluditur in hoc seclūo dubio dictam diuisionē minime de iure
subsistere:nec concessionem dicti iurispatronatus valuisse:sed qd di-
cta capella potest vendicari per plebanum dicte ecclesie sancte Marie
tanq ab antiquo vnita r annexa ecclesie sue tanq membrum pertinens
ad mensam dicti plebani. Et quādoqz de dicta vnione seu incorporatio
ne propter temporis antiquitatem instrumēta nō existant:attū sufficit
quod dicta capella fuerit tenta per dictum plebanum nomine sue eccle
sie tanq vnita r incorporata ecclesie seu mense per tantum tempus de
cuius initio memoria non existit.ad hoc tex.iuncta glo.in cle.i.de excess.
prela.r disputando concludit Joā.an.in regula qui contra iura.lib.vi.
in mercu.potest etiam attentari qd sine aliqua prescriptione seu vnio
ne dicta capella pertineat ad plebanum:qr fuit edificata intra limites
parochie sue:r est vnica dicte plebi.vñ debet psumi cōstructa r dota-
ta ex bonis dicte plebis:et quo tanto tempore hoc iure fuit a dicta ple
be possessa:cuius non est memoria in contrarium.pro hoc glo.singula-
ris in.c.eam te.de eta.r quali.r quod super eo no. Jo.an.r facit qd pre-
sumatur dotata r constructa ex bonis dicte plebis:qr non apparet aliū
fuisse fundatorem seu patronū r omnia iura illius capelle semp fuerūt
possessa per plebanum dicte ecclesie.ad hoc qd no. Jo.an.in regula qd
alicui.de reg.iur.lib.vi.in mercu.in fi.questionis.r facit qd no.in.c.i.de
reli.domi.

¶ Consilium.cvii.

1 ¶ Donationes plures in eadem persona ad hoc vt valeant requiru
tur quod per diuersa tempora fiant.
2 Solennitas insinuationis non fuit inducta in fauorem donantis:sed
in odium recipientium clandestinas donationes.
3 Juramentum vbicunqz est turpiter receptum debet relaxari.
4 Absolutio debet fieri vbicunqz quis iurat contra dispositionem legis
communis vel statuti.
5 Filia si ob metum r reuerentiam paternam renunciat cū iuramēto suc
cessioni potest petere absolutionem a iuramento.
6 Juramentum prestitum super cōtractu solenniter inito,tollit beneficiū
pretoris in obtinenda restitutione in integrum.
7 Dolus presumitur in enormissima lesione.
8 Cōtractus iuratus quādo potest argui de dolo potest minor prius pe-
tere absolutionem r postea petere restitutionem in integrum.

Quatuor Sūt in causa domine Baptiste quondam
Andree Joānis r nūc vxoris Frācisci dñi
Cyni ad apicē plenā dilucidationē indaganda. ¶ Primum
nūquid dōatio per eā facta fratri carnali ex defectu insinua-
tionis corruat quatenus excedit summā quīgētorū aureorū:nō obstāte
quod in dicte donatiōis instrumēto sit apposita illa clausula:quod tot
sint dōatiōes quot sunt capita:et sic liceat notario de ea rogato de vno
quoqz capite cōficere instrumētum donatiōis,ita quod nō excedat nec
excedere possit summā quingētorum aureorum rc. Itē nō obstāte iura
mēto prestito per dictam dñam Baptistam ad dicte donationis vali
ditatem. ¶ Scdo presupposito qd saltem iuramentum eam obliget ad
nō cōtraueniēdum:an possit per eam peti absolutio ab illo iuramento.
¶ Tertio an prestita absolutione possit dicta bona per eam uosata
vēdicare tanq sua:nulla prius petita in integrum restitutiōe. ¶ Quar
to.

to presupposito qd insinuatio ex aliquo capite,puta consuetudinis,vel
alterius occasionis nō fuerit necessaria:an saltem ratione lesiōis possit
cōtrauenire petendo absolutionem a iuramento r postea in integrum
restitutionem aduersus donationem:cum tempore donatiōis fuerit mi-
nor,r nūc existat intra tempus restitutiōis in integrū petēde. ¶ Pōt
addi r quintum dubium:qd debet esse primum in ordine:nūquid dicta
domina Baptista possit a successione materna,de cuius bonorū dona-
tiōe agitur,excludi virtute cuiusdā statuti Senēsis positi sub rubrica,
Quod mulier nupta nō succedat extantibus masculis in quo sic caue-
tur:quatenus facit ad propositum nostrum,videlicet. Mulier nupta
dotata a patre,fratre,seu patruo,matri sue abintestato nō succedat,qn
diu erunt filii masculi ex ea rc. Mater autē domine Baptiste decessit
etiā masculo superstite,cui donationē dicta domina Baptista fecit de
illis bonis maternis ipsam quoquo modo contingentibus. ¶ Nemo
ad primum:et videtur qd dicta donatio valuerit sine insinuatiōe ex du-
plici capite. Primo propter illam clausulam:vt tot intelligantur do-
natiōes,quot sunt capita.r qd liceat notario de vno quoque facere in-
strumētum donatiōis per se. Nā hec verba inānūt plures esse dōatio-
nes,quarum nulla excedit summam quingentorū florenorū.arg.l.scire
debemus.ff.de ver.obli.r hoc videtur sentire Spec.in ti.de instru.edit.
§.porro.verb.dōatio.presertim cum res donate sunt enumerate:r hoc
casu firmauit idem Specu.donationem valere in dicto loco r clarius
in titu.de dona.§.i.versi.qr si aliqs. Sed in casu nostro possunt dici nu
merate:cum fuerit data facultas notario conficiendi instrumētum de
vnoquoqz capite.ita qd nulla donatio excedat summam quingētorum
aureorū:ergo dicta donatio nō potest infringi ex insinuatiōis defectu.
¶ Sed his nō obstātibus in cōtrarium se habet veritas per tex.aptū
in.l.sancimus.§.si qs autem p diuersa.C.de dōa.vbi expresse innuitur
1 qd ad hoc vt valeāt plures dōatiōes in eadē persona facte,requiritur
qd per diuersa tempora fiāt:secus autem si eodē tēpore,sicut cōtingit
in casu nostro:nam tūc illa clausula videt apposita in fraudem legis.r
ideo nil debet operari. Cum enī fiūt plures dōatiōes eodem tempore,
eidē persone,nō minus persona dōatoris pōt decipi,qz si esset vnica do-
natio.vnde lex esset imposita verbis,et non rebus cōtra.c.commissa.de
elec.lib.vi.r.l.ii.C.cōia de leg.r per illū.§.quis auñt.prealleg. Bar.repro
bauit dictum Spec.in.l.modestinus.ff.de dōatio.r in.§.si quis autem.
r Joā.and.in additio.Spec.super dicto verb.donatio.et sentit Bald.
in.l.illud.C.de sacrosan.eccl. Cōcludo ergo quod ex capite illius clausu
le nō suppletur insinuationis defectus. Sed maius dubium est circa
iuramētum,nūquid saltē et suppleat insinuationis defectum. Bald.in
d.l.illud.firmauit quod nō:dicēs quod ex tali donatione etiam iuramē-
to interposito nulla oritur obligatio etiam naturalis:mouetur quia in
ter cetera ad hoc vt iuramētum obliget,requirit quod res super qua
prestatur non sit a iure prohibita.l.si quis inquilinos.§.fi.ff.de lega.i.
sed talis donatio sine insinuatione est prohibita.l.donatio sine.C.de do
na.adducit etiam quia legi inducenti solennitatem non potest renun
2 tiari.ff.de lega.i.l.nemo potest.† Item quia solēnitas insinuationis nō
fuit inducta in fauorem donatorum sed in odium recipientium clande-
stinas donationes r ne quis prodigaliter re sua vtatur.adducit etiam
ad predicta qd no.Cy.in.l.i.C.de sacrosan.eccl.r Bar.in.l.si quis p co.
ff.de fideius.sed Jo.and.intelligit latius hūc articulum tam respectu re
nūciatiōis huius solēnitatis,qz respectu iuramenti in addi.Spec.in ti-
tu.de instru.edi.§.porro.prealleg.ver.item no.videtur.licet clare non
loquatur inclinare in parte,vt simplex renūciatio nō valeat licet Guil.
de cu.tenuerit cōtrarium.in.d.l.illud.r recitat Joā.and.in loco palleg.
sed iuramentum sic,si fuit nō vi nec dolo prestitū,nec metu.ad hoc ad
ducit iura que approbant iuramentū in multis casibus a iure prohibi
tis prestitum.vt in.c.cum cōtingat.de iureiurā.r.c.licet.eo.titu.lib.vi.
r.c.quis.de pac.eo.lib.r auf.sacramēta puberum.C.si aduer.ven.cum
similibus.r iudicio meo idem videtur sensisse Bar.in.d.l.modestinus.
in fi.ubi tis no.per eū in.l.si quis pro eo.ff.de fideius.ad quam.l.se remit
tit in.d.l.modestinus. Et hāc opinio.tanq tutiorem ego approbo:tū
mē quia in casu dubio debemus semper stare pro iuramēto,ne ex cōtra
uentione quis incurrat periurium.arg.c.a nobis.de spon.r quod ibi
no.gl.in.c.vsi:o.de sepultu.r in concernentibus periculum anime pars
tutior tenenda est,vt no.in iuribus prealleg.r est tex.magis apertus in
cle.exiui.de verbo.signi. Preterea certum est quod hec insinuatio non
cōcernit principaliter commodum publicum,sed priuatum ipsorum do
natorum,licet in cōsequentiam concernat publicum:interest enim reipu
blice ne quis re sua male vtatur.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.
sed hoc epe.r in auf.vt iudi.sine quoquo suf.§.cōsiderauimus.ergo valet
iuramentū in cōtrariū siue sit prohibita principaliter in fauorem dōa-
toris.per.c.cū cōtingat.preallegatū.siue sit prohibita talis donatio in
odiū recipiētiū clandestinas donatiōes p tex.in.c.significante.de pign.
per quē tex.cōfunditur iudicio meo opi.Bal.nam pactum legis cōmis
sorie reprobat principaliter in odiū creditorū:r tū iuramentū obligat
iurātem vt legi.r no.in.d.c.significante.r per illum tex.voluit Bart.in
d.l.si quis pro eo.in versi.tertio prohibet dare regulā,qd vbi phibet
cōtractus in odiū creditoris iuramentū prestitū in 3cto est seruādū:r tū
nō firmet contractū sm eū.ita dicendū in pposito.dictū aūt Bal.in

quis iniquitos.allegata per eũ procedit qñ aliquid prohibet in fauo
rem publicũ principaliter:vel qr illud esset ꝯ bonos mores,qbus casib⁹
etiã de iure cano.nõ tenet iuramentũ.vt in.c.si diligenti.de foro cõpe.⁊
in regula.non est obligatoriũ.de reg.iur.li.vi.⁊ hoc casu põt intelligi.l.
non dubiũ.C.de legi.secus qñ in fauorẽ vel odium priuatũ.vt in auť.sa
cramenta puberũ.⁊ in.l.j.C.si aduer.ven.ex quo enim iuramentũ istud
põt seruari sine periculo anime iurantis,seruãdum est.c.si vero.⁊.c.de
bitores.de iureiur. Unde concludo iuramentũ obligasse dictam domi
nam Baptistam saltem personaliter ad nõ cõtrauenien̄dum. ¶ Restat
nunc examinare scđm dubiũ. An debeat audiri petens absolutionem a
3 iuramẽto,indubie credo ꝙ sic.† quia vbicunqꝫ iuramentum turpiter est
receptũ,debet relaxari,vt legi.⁊ nota.in.c.j.⁊ in.c.debitores.de iureiur.
hoc aũt iuramentum fuit turpiter receptũ ex multiplici capite. Primo
cõtra legem disponentem,vt absqꝫ insinuatione non fiat donatio exce
dens summã quingentorũ aureorũ.l.si quis pro redemptione.⁊.l.dona
tio.C.de donat. Itẽ interuenit magna lesio ⁊ sic dol⁹ saltẽ re ipsa.l.si qs
cũ aliter.ff.de verb.oblig. Itẽ videt dolus interuenisse etiã ex ꝓposito
ex eo qđ tres cõsanguinei adhibiti ad prestãdũ cõsensum iuxta formã
statuti Senensis iurarunt in p̃sentia ipsi⁹ dñe Baptiste qđ credebant
illã donationẽ cedere in vtilitatem ipsius dñe Baptiste donatricis:cum
sit falsissimũ:qr donare nil aliud est quã pdere.l.filiusfamilias.ff.de do
na.⁊ sic lesio erat patens in ꝯtũ vt dicit Jo.an.in addi.Spec.preallleg.
loco.vñ videt dolo fuisse inducta ad illã donationẽ.potuit enĩ hoc cre
dere cũ esset minoris etatis:⁊ videret cõsanguineos suos in p̃sentia sui
patris hoc iurantes:⁊ qr hoc casu etiam vbi tanta nõ concurrerent de
beat fieri absolutio a iurõ videt ꝙ sit cõis doctorũ conclusio:pro eũ
4 hoc tenuit consulẽdo Fede.de se.consi.cclxiij.vbi conclusit.† absolutio
nem debere fieri vbicunqꝫ quis iurauit ꝯ dispositionẽ legis cõis vel sta
tuti:qr cõtrahẽs videt turpiter recepisse iuramẽtũ cõtrahendo cõtra
dispositionẽ legis.vnde debet potius puniri ꝙ aliquod cõmodũ repor
tare.viij.dist.que ꝯ.⁊ in.c.si necesse.de dote post di.resti. Idem videtur
tenere Vincẽ.⁊ Jo.an.ipsum recitãdo in.c.cum cõtingat.de iureiu.vbi
dixit mulierẽ in casu illius.c.posse instare vt a iuramẽto absoluatur.er
go fortius in casu nostro debet talis absolutio fieri. Hãc eandem opi.
secutus est Anto.de but.in.d.c.cum contingat.qñ cõcurrit enormis le
sio:qr tũc p̃sumitur dolus.ar.in.l.oẽs.§.lucius.ff.de his que in fraudẽ
credi. Hic autem contigit enormissima lesio:qr donauit omnia bona ma
terna personam suam contingentia,que ascendebant ad valorem duo
rũ millium florenorum. Idem quasi videtur in terminis nostris cõsuluisse
in hac ciuitate Senarũ bone memorie do.Pe.de ancha.vt ipse refert
in repetitione.c.canonũ.de constitu.presertim habito respectu:qr cum
enormi lesione concurrit legis prohibitio,minor etas,⁊ sexus fragili
tas vt in dictis locis plenissime ista cõclusio examinat:non autem curo
latius hic procedere:qr cõis opi.doc.in hac cõclusione iuridica concur
rit. Nõ enĩ debet iuramentũ esse iniquitatis vinculum.vt in.c.quãto.de
iureiur.⁊ in.c.j.eod.tit.li.vi.esset aũt iniquitatis vinculum si detineret
indissolubiliter puellam enormissime lesam ⁊ deceptã ⁊ dolo inductam
saltẽ re ipsa vinculatã.est enim fraudibus obuiandũ ⁊ non indulgendũ
vt in.c.sedes.⁊.c.super lris.de rescrip. Hũc articulũ post lõgã indagimẽ
sic decidi in lectura mea super.d.c.cũ cõtingat vbi plenissime patẽt mo
tiua ⁊ rõne huius passus.ad idẽ qđ no.Bal.in.l.pactum.C.de colla.vbi
5 dicit,† ꝙ si filia ob metum ⁊ reuerentiam paternã renuntiauit cum iura
mento successioni,põt petere absolutionẽ a iuramento.arg.ex no.in.l.j.
§.q̃ onerande.ff.quarũ re.ac.nõ dat.sed idẽ cõtingit in casu nostro,cum
pater fuerit author huius donationis,vt tota hereditas materna re
maneret filio masculo.vñ vř ꝙ ppter reuerentiã paternam hoc fecerit:
maxime precedẽte illo iuramento cõsanguineorũ presentium:de quo su
pra dixi.⁊ hec de scđo principali dubio. ¶ Ad tertiũ dubiũ, An obtenu
ta absolutione ab illo iuramento,possit dicta dña Baptista vendicare
illa bona tanꝙ sua nulla prius petita absolutione cõtra cõtractũ. Hũc
etiã articulũ plene examinaui in.d.c.cũ cõtingat in lectura:⁊ vt ibi dicit
do.Ang.de perusio,in quodam suo cõsilio ꝙ incipit:Dña catharina in
hoc articulo sensit hãc distinctionẽ,quod aut iuramẽtũ validat ꝯctũ,⁊
tũc nõ licet absolutione obtẽta venire cõtra ꝯctũ:qr iam validatus fuit
ex iuramẽti interpositione:absolutio aũt prodest ſm eũ hoc casu,vt con
trauenies nõ incidat in periuriũ:aut nõ validat ꝯctum:sed solum obli
gat iurãtẽ ad nõ cõtrauenien̄dũ:⁊ tunc facta absolutione illico remanet
in priori statu.⁊ sic sentit,quod in casu nostro nõ sit necesse petere resti
tutionem in integrum:sed statim obtẽta absolutione a iuramento pote
rit bona sua vendicare.nã in casu nostro iuramentum nõ habet firma
re ꝯctũ:cũ donatio vltra summã quingentorũ aureorum sit ꝓhibita in
odium recipiẽtium clãdestinas donationes,vt supra dixi in precedenti
articulo post Bal.in.ii.l.illud.C.de sac.san.eccle.ergo nõ firmat iuramẽ
to per theoricam Bar.in.l.si quis ꝓ eo.ff.de fideius.in ver.quarto pro
habitur ꝯctus ⁊c. Et idẽ sensit do.Anto.in.c.cum cõtingat.preallega.
vbi idẽ firmauit in lec.⁊ videt hoc probari in.c.significante.de pig.vbi
pactum legis commissorie in pignoribus nõ validat iuramẽto ꝫ papa
solũ se fundat super iuramẽto p̃sonali,cui satisfacto nõ curat amplius
de pacto quinimo Jo.cal.⁊ Pau.in quodam consilio tenuerunt ꝙ in
differenter sublato iuramento rescinditur ꝯctus.⁊ illã opi.fui secutus

in.d.c.cum cõtingat.qñ cõtractus erat nullus sine iuramento:qr subla
to iuramenti fomento remanet cõtractus inefficax sine aliquo susten
taculo,sicut sublato fundamento tollit edificium.j.q.j.c.paulus. Ex his
concluditur ꝙ in casu presertim nostro sublato iuramento per legiti
mam absolutionẽ,nõ est necesse petere restitutionẽ aduersus dictã do
nationẽ,quatenus excedit summã quingentorũ florenorum aureorũ:cũ
talis donatio sit nulla sine iuramẽto.vt in.d.l.sancimus.⁊.l.si quis pro
redẽptione.lꝫ fuerit facta fratri carnali.vt.l.dat.j.C.eo.tit.⁊ de ista in
sinuatione qualiter sit fienda plene notat per Jo.and.in addi.Spec.in
d.§.porro.⁊ p Bal.in.d.l.illud.⁊ Bar.l.ii.l.modestinus.ff.de so. ¶ Ad
quartũ dubium presupposito sine veritatis p̃iudicio,qđ dicta insinua
tio ex aliquo capite nõ fuerit necessaria an saltẽ ratione lesionis possit
dicta dña Baptista cõtrauenire petẽdo prius absolutionẽ a iuramẽto,
⁊ postea restitutionẽ aduersus cõtractũ. Videt primo qđ nõ p tex.in.l.
j.C.si aduer.vẽdi.per quẽ tex.dicunt ibi cõiter do.⁊ maxime Barto.⁊
6 Bal.† ꝙ iuramentũ prestitũ super ꝯctu solenniter iuito tollit beneficiũ
pretoris in obtinẽda restitutione in integ. Sed pfecto iudicio meo ille
tex.nõ decidit q̃õnem nostrã.loquitur enim stãte iuramento.nã durante
vinculo iuramentali non põt peti restitutio in integrum siue sit contra
ctus initus cũ solẽnitate,siue non.⁊ pro hoc facit hodie auť.sacramẽta
pub.que videt hodie approbare opi.Mar.de qua ibi.vt no.in.d.l.j.⁊
in auť.sacramenta.⁊ videt probari in.c.cũ cõtingat.de iureiuran.⁊ hoc
apertissime innuit tex.in.d.l.j.dum dicit imperator,neqꝫ perfidie neqꝫ
periurij me authorẽ futurũ sperare debuisti ⁊c.sublato autẽ iuramento
per legitimam absolutionẽ nõ põt notari periurium in concedenda seu
petenda in integrum restitutione.imo iuramentũ obseruat si prius po
tatur absolutio.vt in.c.venerabilem.de elec.c.verum.de iureiuran.cum
similibus. Et ideo notanter dicit Inno.in.c.ij.de iureiuran.cum simi
libus,quod nulli cõtra iuramẽtum proprium datur in integrũ restitu
tio,sed absolutio tãtum.contra iuramentum autem ab alio prestitum
bene datur in integrũ restitutio:puta si minor fuit lesus deferendo alte
ri iuramentum in iudicio.vt.l.nam postea.§.ij.ff.de iureiurã.vnde vidẽ
dum est nunquid possit hoc casu peti absolutio a iuramento:⁊ puto qđ
sic:quia data lesione enormissima cum minori etate ⁊ sexus fragilitate
videtur legitima ⁊ iusta causa petẽdi absolutionem quia iuramentũ nõ
debet esse iniquitatis vinculum.c.quanto.de iureiurando. Sed cui du
bium est hoc esse iniquissimum vt iuramẽtum obliget sine remedio ab
solutionis vnam puellam ad lesionem enormissimam tolerandam.arg.
7 c.verum de iureiurã.† Preterea ⁊ fortius in enormissima lesione pre
sumitur dolus.§.lucius.l.omnes.ff.de his que in frau.credi.⁊.l.credi
tor.§.lucius.ff.mandati.quinimo in casu nostro intercessit apertus
dolus:quia consanguinei iurarunt quod credebat istam donationem
cedere i vtilitatẽ ipsius dñe Baptiste quibus verisimiliter credere de
buit.arg.l.transactione.C.de transa.ergo iuramentum istud est remit
tendũ per.c.cũ cõtinga.in fi.⁊ qđ ibi no.preallleg.c.ij.de pac.lib.vi. Et
hãc partem satis videtur sentire do.Anto.⁊ de ancha.vt dixi.in.d.c.
cũ cõtingat.sublato autẽ iuramento non video quid impediat dictam
dñam Baptistam petere restitutionem in integrũ aduersus lesionẽ,cũ
sit ad huc infra tempora in integrum restitutionis petẽde.l.fina.C.de
tempo.in integ.resti.⁊ hanc sniam tenuit aperte Bald.in.d.l.j.in fi.C.si
8 aduer.ven.vbi dicit,† qđ cum ꝯctus iuratus põt argui de dolo,põt
minor prius petere absolutionẽ,⁊ postea petere restitutionẽ i integrum:
qđ est equissimum ⁊ iuri consonũ.facit optime.l.si ex falsis.C.de trans.
vbi nõ obstante iuramẽto subuenitur dolum passo aduersus cõtractũ.
fortius ergo hoc procedit,cum dolus fuit adhibitus contra minorem.
Nec moueat quẽꝙ qđ donatio fuerit facta fratri carnali:qr ista non est
sufficiẽs causa donãdi de bonis minoris.ar.in.l.cũ plures.⁊ quod ibi
no.ff.de admi.tuto.⁊ ex iuramento prius prestito per consanguineos
patet qđ dicta dña Baptista nõ habebat volũtatẽ simpliciter donãdi:
maxime tãtam quãtitatẽ. ¶ Restat nũc descẽdere ad quintũ ⁊ vltimũ
qđ erat prius examinãdũ. Nam si excluderetur pretextu statuti a successio
ne materna frustra discutitur an donatio possit impugnari:⁊ pfecto
sine alia argumẽtatione ad partes breuitatis cã puto firmiter dictam
dominã Baptistã minime fuisse exclusam a statuto p̃dicto:qr statutũ
loquit de muliere nupta ⁊ dotata a patre ⁊c. Sed dicta dña Baptista
tpe mortis matris,quo fuit ꝺlata successio.nõ erat dotata,nec marita
ta ergo nõ habuit l ea locũ dictũ statutũ.cũ enĩ statutũ sit odiosũ tanꝙ
excludens feminas a successione materna,cõtra.l.maximum vitium.C.
de lib.prete.debet stricte intelligi:ideo non debet extendi ad casum in
quo non reperit qualitas a statuto requisita.vt i.c.statutũ.de elec.lib.
vi.nec debemus recedere a lege cõmuni,nisi quatenus reperit i statu
to.l.papinus.in fi.C.de appel.nec obstat si dicatur ꝙ tũc dicta domi
na Baptista est dotata ⁊ maritata a patre:qr dico statutum excludere
feminam,qñ tpe successiõis repit maritata ⁊ dotata a patre ⁊c.nõ aut
sufficit qđ post hereditatẽ delatã fuerit maritata,⁊ dotata.nã quali
tas apposita in aliqua oratiõe intelligit ſm tẽpus verbi,ad qđ refert
iuxta theoricã Bar.l.l.ex facto.ff.đ vul.⁊ pupil.i.d.l.ꝑabus.C.đ appel.
⁊ p gl.i.c.statutũ.in prin.sup verbo canonice.in fine.de rescrip.lib.vi.
Illa autem verba statuti,Mulier maritata ⁊ dotata ⁊c.referuntur ad
verbũ succedat.debet ergo esse dotata tpe successiõis:nõ aũt postea.vñ
statutum

statutum voluit excludere a successione illam cui erat promissum de ma
rito ⁊ dote. non aūt cui nondū erat promissum nec voluit priuare heredi
tate iam quesita: seu repellere ab acquirenda: ⁊ longa est differentia in
ter lucrū non capere ⁊ quesitum perdere. vt in. l. si sponsus. §. si maritus.
de dona. inter virū ⁊ vxo. quinimo in hoc casu quo statutū est odiosum,
appellatione maritate non venit filia desponsata tantum per verba de
futuro. vt no. doct. in. l. nō solū. C. de bo. que lib. per quam. l. no. cōsuluit
do. Pe. de anchara. vt ipse refert in repetitiōe. d. c. canonū. si statuto ca
uet q̄ filia maritata nō succedit patri vna cum fratribus non debet vir
tute statuti excludi filia despōsata: debēt cū v̄ba statuti multū restrin
gi quatenus affert odium. vt no. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. pro
batur in. c. cum dilectus. de consue. ⁊ in. l. ij. C. de nouatio.

℄ Consilium. cviij.

1 ☞ Differentia nulla est inter puberem ⁊ pupillum doli capacem re
spectu obligationis iuramentalis.
2 Pupillus doli capax efficaciter obligat si iurauit se opas prestaturū.
3 Iudicis decretū de iure cōmuni nō reqrit in pace per pupillum fienda.

Illud in effectu de iure que-

ritur. An pax facta per pupillū doli tñ capacem iuramēto
vallata cum tutoris authoritate ⁊ sine iudicis decreto value
rit nō obstāte statuto quo cauetur minorem nō posse sine decreto iudi
cis cōtrahere. ℄ Et primo xp̄i saluatoris presidio inuocato videt dicē
dum q̄ non: qr cū pupillus obliget ad pacē seruandam presertim in ca
su nostro in quo fuit vtrinq̄ pena apposita negari non pōt quin dicat
cōtraxisse. vt in. l. omnem obligationē. ff. de iudi. vbi dicit omnem obli
gationem pro cōtractu habēdam: vt vbicūq̄ quis obliget contrahere
videat ⁊c. ergo ex defectu decreti dicta pax non valuit ⁊ presertim hoc
pcedit si teneamus opi. illorū qui dixerunt q̄ etiā cessante statuto non
pōt tutor authorizare super pace per pupillum fiēda. vt no. in. l. j. C. de in
integ. resti. mino. vbi per Cy. ⁊ Bal. in. l. pactum curatoris. C. de pact.
vbi per Bal. ⁊ Jac. de are. ⁊ per Spec. in titu. de homi. ver. illud. quasi
videatur tutor ius pupilli liquidum ⁊ clarum sine causa remittere con
tra. l. preses. C. de trans. ⁊ l. pactū curatoris preallег. ℄ Sed his non ob
stantibus cōtrarium puto in casu nostro ex duplici capite decidendum.
Primo ratione iuramenti per pupillum prestiti quod quidem iuramē
tum facit eum maiorem ⁊ supplet omnem defectum decreti seu alterius
solemnitatis. vt legi. ⁊ nota. in auť. sacramenta puberū. C. si aduer. ven. et
clarius in. c. cum contingat. de iureiur. ⁊ per Fede. consi. cclxij. Nec ob
stat si dicatur q̄ d. auť. sacramenta loquit in pubere: sed nos loquimur
in pupillo quē iuramētum nō astringit. vt sentit gl. in. d. auť. sacramen
1 ta. ⁊ clarius ibi Bal. ⁊ Cy. † Qr dico q̄ respectu obligatiōis iuramenta
lis non est differentia inter puberem ⁊ pupillum doli capacem: sicut
enim vterq̄ obligatur ex periurio. vt in. c. j. de delic. puč. ita vterq̄ obli
gatur ex iuramento: sunt enim ista correlatiua: ⁊ q̄ pupillus doli ca
pax obliget ex iuramento allego glo. no. ⁊ plenam in. c. paruuli. xxij. q̄.
v. ⁊ glo. in. c. j. de delic. puc. est etiam tex. no. de iure ciui. in. l. si. §. in cum.
2 ff. de lib. cau. vbi habetur, † q̄ pupillus doli capax efficaciter obligatur
si iurauit se operas prestaturum adeo q̄ etiā factus pubes pōt ex illo
iuramento conueniri: vt ibi notabiliter probatur: et illum text. notanter
ad hoc allegauit gl. in. d. c. paruuli. ⁊ per illum tex. d. l. si. dixit ibi gloss.
volens saluare opi. suam in auť. sacramenta. q̄ in Zetu iuramentum pu
pilli nō est obligatoriū: sꝫ per dictā auť. facta. sed in aliis sic per. d. l. fin.
sꝫ hec distinctio non probatur: nō enim apparet ratio diuersitatis quo
ad deum cui acquiritur primaria obligatio iuramenti inter vnū Zetum
⁊ aliunt: presertim qr largo modo vbicunq̄ quis obligatur videtur cō
trahere. vt in. d. l. omnem obligationem. q̄ autem etiam in contractu
iuramentū obliget pupillum doli capacē: ego allego tex. apertū iuncta
glo. q̄. in. c. ex litteris. ⁊ de spon. vbi iuramētum obligat pupillum in con
tractu sponsaliorū vbi agitur de maxima obligatione. fortius idem di
cendū vbi agitur de pace seruanda que est appetenda ⁊ persuadenda ⁊
meritoria. vt. xc. dist. per totum. maxime in. c. placuit. Preterea Hostiē.
Jo. and. ⁊ cōiter canoniste tenent in. d. c. cū cōtingat. q̄ dicta auť. ha
bet locum etiam in impubere doli capace. ⁊ ibidem ibi Bart. dicēs hoc
cōiter teneri. vnde per predicta debet tex. illius auť. suppleri vt idem iu
ris impubere doli capace cum non sit hoc nouum vt vnum ius per aliud
suppleatur. vt in. c. cū expediat. de elec. lib. vj. ⁊. l. vnica. C. de mosti. do.
Supis autem induci iura canonica et ciuilia que volunt iuramentum
istorū oīno debere saluari. ℄ Potest ex secūdo capite dicta pax susten
tari etiam sine iuramenti consideratione: qr cū preallega. statutū deuiet
a regulis iuris cōis. quatenus reqrit in omni cōtractu minoris debere
iudicis decretum interuenire. ꝫ. l. interdū. §. qui tutelā. ff. de furtis. cum
similibus debet stricte intelligi. vt in. c. cum dilectus. de consue. ⁊. l. ij. C.
de nouа. Debet ergo intelligi de Zetu stricte sumpto: Zetus autem pro
prie sumptus q̄ vltro citroq̄ nascitur obligatio. l. labeo. ij. ff. de verb.
signi. sed in pace fienda seu facta non proprie nascitur hincinde obliga
tio: sed potius est quedā reconciliatio. vt no. Bal. in. d. l. pactum curato
ris. seu quedam iniurie remissio. vt in. c. si illic. ⁊. c. si quis prelatus. xxiij.
q. iiij. ⁊ q̄ vtrobiq̄ no. ad idē q̄ no. glo. in. c. adrianus. lxiij. distin. hinc
videmus q̄ iniuria abolet animo sine alia obligatione. vt instit. de in
iuriis. in fi. ⁊. C. de iniur. l. si nō cōuitii. hinc est q̄ potestas potest ad pa
cem cōpellere partes. iuxta plene notata per Barto. in. l. congruit. ff. de
offi. pńd. est etiā tex. iuncta gl. in. d. c. placuit. xc. dist. nō ergo fuit mens
statuti reqrere decretū iudicis ad id, ad q̄ poterat cōpelli: sed solū vo
luit statutū ne pupillus se obligando minueret patrimoniū suū. Fateor
tñ quod hoc casu non valet pene stipulatio: pax tamen remanet firma:
qr in separabilibus vtile non viciat p inutile. vt in regula vtile. de regu.
iur. lib. vj. cū gl. sua. ⁊. c. dilectus. j. de preben. vbi casus. Et hac conside
ratione indubitanter dicendū est iuramentum valuisse per pupillū do
li capacem prestitum; per dictam. l. si. ff. de lib. ca. ⁊ dictum. c. ex litteris.
3 Et hec opinio communior videtur, vt † de iure cōmuni nō reqratur iu
dicis decretum in pace per pupillum fienda: ex quo non est dānosa pu
pillo. vt no. in locis preallег. ⁊ sentit Joan. and. in addi. Spec. in. §. j. in
titu. de homici. in fi. ⁊ Jaco. de are. ⁊ Bal. in. l. j. C. de in integ. resti. mino. ⁊
in. d. l. pactum curatoris. ⁊ apud me hoc est indubitatum. ar. in. l. pater.
ff. de leg. iij. cum similibus. Concludo ergo ex omnibus premissis dictā
pacem valere, ⁊ tenere, ⁊ minime corruere ex decreti defectu.

℄ Consilium. cix.

1 ☞ Res potest vendicari ab eo qui missus est in possessionem causa
custodie.
2 Missus in possessionē ex primo decreto, an possit rei vēdicatiōe cōueniri.
3 Dolus non potest vere probari, cum consistat in animo.
4 Deposuit apud te sacculum cōsignatū, ⁊ tu non restituis, vel restituis
apertum, propter dolum tuum presumptum in non restituēdo, vel ape
riendo stabitur iuramento meo super rebus que ibi dicebantur esse.

Circa factum supra narratū

⁊ consultum, fuit tria de nouo satis bona motiua cōtra pe
trum Guil. ℄ Primum quod cum Petrus conuentus non
esset possessor, sed solum custos, seu detentor, cum fuisset missus in pos
sessionem ex primo decreto in actione personali: quo casu non possidet
vt. l. ij. cui. ff. vt in possessionem lega. ⁊. l. si finita. §. si quis autem posses
sionem. ff. de dam. infec. not. Specu. in titu. de primo ⁊ secundo decreto.
§. iam de effectu. versic. sed verum missus. ⁊ sequenti ⁊ nota. in. c. contu
max. de dolo ⁊ contu. ergo contra eum non competebat rei vendicatio.
vt no. Innocen. in. c. quoniam contra. de proba. ℄ Secundum motiuū
quod ex authoritate iudicis interponentis secundum decretum in ven
dicationem illarum rerum iste Petrus excusatur a dolo, licet vendi
derit post litem sibi motam super proprietate illarum in quarum posses
sionem fuerat missus authoritate alterius iudicis, ergo non potuit ad
uersario deferri iuramentum in litem. per no. in. l. in actionibus. ff. de in
litem iuran. cum similibus. ℄ Tertium motiuum, quia iuramentum in
litem est deferendum post sententiam ⁊ non ante. iuxta no. per Bart. in
d. l. in actionibus. ff. de in litem iuran. In casu autē predicto fuit iura
mentum delatum ante sententiam: ergo nunc in ea causa appellationis
est pronunciandum bene appellatum, ⁊ male iudicatum. Et q̄q̄ hec
motiua exquisita videantur: si tñ omnia in hoc negotio gesta ponderē
tur acutius in hac materia loquentia minime casui nostro obstant. Et
primo ad primum dico, q̄ tex. in. l. officium. in fi. ff. de rei vendi. aperte
probat cōtrariū, dicit enim limitando: vel corrigendo dictū pegasi pre
cedens q̄ ab omnibus qui detinent, ⁊ habent restituendi facultatem pōt
res vendicari ⁊ ipse Bar. iuris ciuilis illuminator hoc apertissime vo
luit etiam in casu nostro ita intelligendo illam. l. q̄ patet ex suo sum
mario. summat enim per hec verba, q̄ hec scilicet rei vendicatio detur
contra eum qui possidet, vel possessionem causa custodie, vel aliter de
tinet. Hec sunt formaliter verba Bart. hoc idem voluit aperte Hosti.
in. c. contingit. de dolo ⁊ contuma. in fi. ⁊ cum eo transit ibi Joā. and. re
1 citando, di. eos † quod ab eo qui est missus in possessionem causa custo
die potest res vendicari. Fateor tamen q̄ Inno. i casu nostro aliud sen
sisse videtur in. d. c. quoniam contra. Sed profecto si bene ponderetur
aliud non sensit. Nam in terminis nostris Innocē. tetigit. q̄ otem istam
2 in. §. q̄ super. in verbo possessionem. vbi tacite querit, † An missus in
possessionem ex primo decreto possit rei vendicatione cōueniri: ⁊ refert
contrarias opiniones. Nam quidam tenuerunt q̄ possit: qr facultatē
restituendi habet per. l. officium. ff. de rei vendica. preallega. sed ipse sen
tit contrarium motus hac ratione, quia facultatem restituendi non hꝫ
quia tantum custodit, ⁊ tanq̄ custos est nomināq̄ detentor: ⁊ ita etiam
transit Specu. recitando Innocen. in tit. de primo ⁊ secundo decreto.
§. iam in effectu. versicu. sed nunquid missus in fine: sed diligenter est pō
deranda ratio Innocen. fuit enim motus quia regulariter passus mis
sionem in actione personali non expellitur de possessione etiam natura
li, sed remanet in possessione: ⁊ missus solum habet custodiam ne ille
dilapidet ⁊ vt tedio affectus pareat iudi. vt in. d. l. ij. cui. ⁊ no. Spe.
clarius. in. d. §. sed nunquid missus. ⁊ se. Sed tñ in casu nostro cessat hec
ratio: qr ille Petrus missus in possessionē habebat liberam detētatio
nem: qr iudex ita decreuit ppter absentiā rei contumacia merito cessat
dictū Inno. vt in. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. Et ideo saluan
do ⁊ concordando has opiniones pōt dici q̄ aut missus i possessionē
nō hꝫ liberā detētationē, sꝫ tm̄ custodiā: ⁊ sic pcedit dictū In. ⁊ Spe.
cessat enim tunc tex. l. officiū. in fi. qr ille non hꝫ facultatē rei restituēde:

ideo non potest ab eo res vēdicari. Aut habet liberam detētationē vt
habebat iste Petrus in casu nostro: et tūc cōueniri potest rei vendica-
tiōe quia potest restituere qđ ipse habet. et idē dicēdū in aliis detētato-
ribus vt in depositariis et similibus. et ita concordando tenuit dominus
Anto. de but. solēnis doctor. in c. examinata. de iudi. et sentit in d. c. quo-
niā cōtra. §. qđ si super. vt lit. nō cōte. Fatendū est tñ qđ ille qui detinet
noīe alieno poterit si vult euitare iudicium nominando dñm in iudicio
iuxta beneficium. l. ij. C. vbi in rem actio. et d. §. qđ si super rebus. ¶ Ex
his clarissime infert ad decisionē secundi motiui. cū enim dictus Pe-
trus possit cōueniri sequitur qđ nō debebat pendente lite alienare illas
res qđ cum fecerit presumitur in dolo. et hec presumptio doli obat iure:
quia ex quo mercatus est cōtra legem presumit in dolo. l. quemadmodū.
C. de agri. et censi. lib. xi. et in regula qui contra iura. de reg. iur. lib. vi. no.
Bar. in l. sed et si. §. scire. ff. de peti. heredi. nec excusat cū authoritas iu-
dicis: qr iudicē circūuenit per obreptionē maliciose subticēdo litē super
illis rebus pēdere merito presumit in dolo. argu. in c. cum dilecta. et qđ
ibi no. et c. super literis. de rescrip. et l. si quis obrepserit. ff. de falsis. et qđ
3 no. Bar. in l. iuste possidet. ff. de acqui. posses. et dolus autem non potest
vere probari cum cōsistat in animo: sed probat ex cōiecturis. vt in l. do-
lum. C. de dolo. et in c. ij. de renun. lib. vj. Coniecture autē hic sunt suffi-
cientes et a iure approbate. tum qr vendidit cōtra legem tum qr obrepsit
iudici tum qr in principio litis negauit illa bona se detinere. et tñ postea
authoritate iudicis circūuenta illa vēdidit. ad hoc. l. pe. ff. de rei vend. et
in authē. item possessor. C. qui poti. in pig. habeantur. ¶ Ad tertium et
vltimum rñdeo quod iuramentum in litem quandoqz defertur propter
cōtumaciam in parēdo iudici: et tūc defert post sniam. iuxta. l. qui restitu-
ere. ff. de rei vendic. Quandoqz defertur in locū probationis: quia pro-
pter dolum aduersarii redditur probatio difficilis. et tūc cum succedat
iuramentum loco probationis, defertur ante sententiam et postea se-
quitur condemnatio. vt probatur in c. fi. qđ met. cau. vbi text. apertus
4 et ideo dixit ibi Inno. et sequitur Bar. in d. l. in actionibus. † quod si de-
posui apud te sacculum signatum et tu non restituis vel restituis aper-
tum qđ propter dolum tuum presumptum in non restituēdo vel aperiē-
do stabitur iuramento meo super rebus que ibi dicebantur esse. Ita in
proposito propter dolosam alienationem istius fuit Guidoni reddita
probatio dominii illarum rerum difficilis. merito potuit sibi deferri iu-
ramentum in litem. vt in l. iij. ff. ad exhiben. et postea sequitur condemna-
tio. vt d. c. fi. quod me. causa.

¶ Consilium. cx.

1 ¶ Verba videbitur et placebit sapiunt arbitrium boni viri.
2 Testator si dixerit extremam voluntatem meam tue dispositioni com-
mitto videtur decedere testatus ad pias causas.
3 Episcopus non recipit quartam a locis exemptis.
4 Dispositū ab executore seu fideicōmissario videt dispositū a testatore.

In cā hospitalis sctē Catha-
rine de Tuderto quo ad validitatem donationis sibi facte
per Jacobum abramutii de bonis quondam Jacobi mas-
sanutii: quattuor sunt christi nomine inuocato examinanda. ¶ Primū
an dictus Jacobus abramutii potuerit bona illius Jacobi massanutii
testatoris nunqz sibi delata retinere: an vero tenebatur illa distribuere
pro anima testatoris. ¶ Scdo presupposito qđ illa dispensare esset ob-
ligatus, an potuerit solus de illis bonis disponere cum in testamento
fuerint tres deputati, quorum duo vita functi sunt ante illorum bono-
rum dispēsationem. ¶ Tertiū posito qđ solus potuerit, vtrum value-
rit illa bona dare dicto hospitali post annum a tempore quo debebat di-
cta distributio fieri. ¶ Quartum si tenetur qđ lapsus anni non fuerit
impedimento: an saltē propter litigiū seu processum dñi episcopi Tu-
dertini dicte donatiōis validitas impediat. ¶ Quo ad primū breuiter
dico qđ illa bona non fuerunt iure delata dicto Jacobo et aliis colle-
gis, de quibus in testamento: sed fuerunt electi et deputati per testatorē
tanqz vniuersales fideicommissarii ad dispensandum illa bona ad pias
causas. Hoc clare probant verba testatoris, que talia fuerūt, videlicet:
Residuū autē hereditatis et bonorū meorum dicta cōditione adueniē-
te remisi, et reliqui in conscientia dñe Lucretie, et dñe Perine et Jacobi
abramutii qui de dicto residuo disponant, et faciant quicquid eis vide-
bitur, et placebit, faciēs eos in predictis suos vniuersales fideicommis-
sarios &c. Primo enim ponderanda sunt illa verba: Reliqui in cōsciē-
tia. &c. Non enim reliquit eis bona simpliciter. sed in conscientia, quasi
aggrauando illorum conscientiam. ad hoc quod not. in c. statutum. §. as-
sessorem. iuncta gloss. de rescript. libro. vj. iuncto eo quod no. glo. in cle. j.
de iure pa. in verbo. oneramus. Scdo faciunt illa verba. Disponant et
1 faciant vt eis videbitur. et placebit. Nam illa † verba videbitur. et place-
bit sapiunt arbitrium boni viri. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de leg.
iij. et l. thais. §. sororem. ff. de fideicommis. lib. no. gl. in c. ij. de corpo. vit.
in verbo visum. no. Bar. in extrava. ad reprimendum. l. alio. ff. de al. et
cib. leg. Preterea quid opus est alia interpretatione cū postea testator
in fine verborū expsse dixerit, qđ illos faciebat suos vniuersales fideicō-
missarios: cōmisit ergo fidei illorum vt illa bona distribuerent arbitrio
boni viri et in dubio debet intelligi, scilicet ad pias causas: quia bonus
vir sic debet arbitrari nisi per ratiōes legitimas ostenderet contrariū.
Et pro hoc intellectu videtur tex. secundum communem lecturam in c.
2 cū tibi. de testa. vbi deciditur, † qđ si quis dixerit, extremam voluntatem
meam tue dispositioni cōmitto, videtur decedere testatus ad pias cau-
sas. fortius ergo hoc dicendum in casu nostro, in quo testator vsus est
verbis clarioribus hoc etiā voluit Bar. et Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccle.
vbi Bar. plus dixit videlicet qđ si quid relinquit arbitrio alterius sim-
pliciter nec dicatur ad qd quod in dubio intelligit ad pias causas: per
dictum c. cū tibi. secus scdm eū si diceret ad volūtatē talis nec exprime-
ret ad pias causas: qr tunc per illud verbū ad voluntatē, videtur relin-
quere in libera voluntate illius. vt in d. §. quāquam. Et hoc est indubi-
tanter tenendum. Quare circa primum concludo dictum Jacobum in
effectu fuisse deputatū tanqz ministrum, et dispensatorē illorū bonorum
ad pias causas. ¶ Ad scdm dubiū an potuerit solus illa bona dispēsare
seu dare hospitali: et credo qđ sic: qr cū isti fuerint. vt dixi. in effectu exe-
cutores et ministri dicti testamēti, aliis collegis mortuis, et sic non va-
lentibus adimplere voluntatem defuncti, potuit solus exequi. p. c. ij. §.
j. de testa. lib. vj. videt de mente Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercito. in
ver. vt igitur liqueat materia. in fine. facit qđ ponit Fed. de senis in suis
cōsiliis cōs. clxv. inducitur enim illud speciale ne volūtas defuncti im-
pediat. vt ibi dicit. Et hoc de secūdo dubio. ¶ Quo ad tertium an po-
tuerit dictus Jacobus dicta bona dare hospitali post annum a tēpore
existētis cōditionis apposite in testō. Videtur primo quod non: qr licet
a iure detur annus ad exequendum volūtatē defuncti, a tempore moni-
tionis fiende per superiorem vt in c. nos quidem. de testa. et in auth. hoc
amplius. C. de fideicō. lib. tamen constitutio episcopi diocesani monet
et statuit annum a die distributionis fiēde, certum est episcopum potuis-
se hoc facere: qr pōt adiuuare canonem imponendo penam. et grauādo
factum. vt no. gl. in cle. ne romani. de elec. per Joan. an. in c. fi. de offi. ar-
chi. videtur tex. in c. ij. de cōsti. lib. vj. et in terminis nostris sentit Fede.
de Senis in suis cōsiliis consi. cxviij. ¶ Sed his non obstantibus puto
de iure cōtrarium dicendū in casu nostro. Moueor principaliter: quia vt
predixi, de iure communi non est dictus Jacobus priuatus potestate
adimplendi voluntatē defuncti per lapsum anni, nisi lapsus fuerit post
monitionem sibi factam: vt supra dixi qđ non contingit hic. Nec obstat
cōstitutio synodalis. illa enim procedit quoad nudos executores testa-
mentarios: sed dictus Jacobus nō erat nudus executor: sed nudus mi-
nister. imo habebat potestatē eligēdi pauperes, vel loca pia. Fuit enim
hoc relictum sue cōsciētie. vt faceret. sicut sibi videretur. et placeret. sed
certum est quod quādo quis habet electionem nō currit illico annus.
sed oportet qđ prius constituatur in mora per interpellationem vt est
tex. no. in l. cum quidam. ff. de leg. ij. et per illum text. hoc expresse firma-
uit ibi Bar. in casu nostro, dicens per illum tex. se in facto respondisse.
qđ licet in constitutione episcopali caueatur, qđ executores vltimarum
voluntatum debeant exequi infra annum. alias executio ad episcopum
trāsfertur: tñ si testator reliquit mille illis pauperibus, quos talis eli-
geret, quāqz ille infra annum non elegerit, non tñ per hoc potestas fuit
deuoluta ad episcopum: qr certum est qđ de iure cōmuni potestas non
deuoluitur ipso facto per lapsum anni ad episcopū. vt patet ex predictis
nec ex forma cōstitutionis: quia cōstitutio dicit, qđ executores debeant
exequi infra annū. Sz iste de quo queritur nō est executor. qđ patet ex
eo, qr inter eum qui declarat, et eum qui habet executionem, est differē-
tia. nam iudex dicitur ille qui declarat, et sententiat: executor vero dicit
ille qui habet nudum ministerium. l. executorem. C. de executio. rei iud.
Iste autem qui habet electionē, nō debet dici executor. qr non habebat
nudum ministerium in soluēdo, quod trāsit ad epm ex sua constitutio-
ne: sed ius eligendi causam piam: et in hoc non potest dici executor. sed
elector. hoc voluit in effectu bellissime Bar. in d. l. cū quidā. et sequitur
Pet. de an. ha. in d. c. nos quidem. de testa. fortius ergo hoc dicendū
in casu nostro in quo dictus Jacobus habebat maiorem potestatem
quā ille in exemplo Bar. qr ille habebat eligere pauperes: iste vero po-
terat eligere qualibet causaz piam. ad hoc qđ no. Bar. in d. l. cū quidā.
et qđ no. in d. c. cum tibi. Fuerunt enim illa bona relicta conscientie sue
vt disponeret et faceret quicquid sibi videret, et placeret &c. debuit ergo
prius requiri et interpellari per episcopū, vt de illis disponeret, et eo no-
lēte, vel differēte potuisset episcopus disponere: qđ hoc minime factum
extitit: ergo potestas remansit penes dictum Jacobum lapsu anni non
obstante. Et hoc de tertio. ¶ Restat examinare quartum dubium. an
propter litigium pēdens impediri debeat dicta donatio: et videtur qđ
sic: quia bona illa erant effecta litigiosa propter cōuentionem episcopi:
sed bona litigiosa alienari nō possunt etiam in ecclesiam. vt in c. eccle-
sia. vt lit. pen. et in authē. litigiosa. C. de litigio. ¶ Sed in cōtrarium se ha-
bet veritas: quia inter episcopum et istum Jacobum nō cōtendebatur
de dominio illorum bonorū. Nō enim dicebat episcopus illorum dñium
ptinere ad se: sed de alio iure extrinseco cōtēdebatur. videlicet de pote-
state illa bona dispensandi: quo casu nemo dicet illa bona effici litigio-
sa: vt legit et notatur in dicta authē. litigiosa. et per Bar. in l. lite. C. eod.
et p Inno. in c. cū. olim. de consti. presertim cum hic nō interuenisset litis
cōtestatio: imo nec citātio super cōuentione fienda: quia episcopus so-
lum priuauit sine aliqua cause cognitione dictū Jacobum a dicta po-
testate

testate dispensandi seu illum denuntiauit priuatum et sibi mandauit vt
de cetero de illa se non impediret. cui quidẽ precepto non tenebatur di
ctus Jacobus obedire tanq̃ iniusto notorie et contra ius. vt in regu.
la. ea que fiunt a iudice. de reg. iur. lib. vj. et per Inno. in. c. ad aures. de
tempo. ordi. et in. c. inquisitioni. de sent. excom. et per gl. xj. q. iij. in summa
cũ similibus. Et posset hic addi quintũ dubium: an de dictis bonis de
beat episcopus habere quartam. et dico q̃ non: q2 hospitale dicit exem
5 ptum a iurisdictione episcopi: † et a locis exemptis tempus non recipit
quartam vt communiter tenetur per doctores in. c. officij. de testa. loqui
tur Fed. de senis in consiliis suis, consi. xcvj. et Bal. l. si quis ad declinã
dam. C. de epis. et cleri. facit q̃ legitur et notatur in cle. dudum. de sepul.
iuncta gl. in verbo quarta. Nec obstat si dicatur q̃ non testator: sed Ja
4 cobus predict9 elegit dictũ hospitale. Hoc enim non obstat: q2 quod
disponitur ab executore fideicommissario videtur dispositũ a testato
re tanquam a causa efficienti et fideicommissario tanquam ab organo. et
sic in terminis nostris firmat Bar. in. l. vnum ex familia. ff. de leg. per il
lum tex. qui optime facit. et Bal. in. l. si quis ad declinandam. C. de epis
co. et cleri. facit tex. in cle. dudum. de sepul. in. §. verum. iuncta glo. in ver
bo indirecte.

Consilium. cxj.

1 Monialis dicitur nupta non proprie sed ficte.
2 Cognoscens monialem potest de adulterio accusari.
3 Pater quicquid offert monasterio tempore ingressus filie debet com
putari ad instar dotis in legitimam ipsius filie.
4 Correctio iurium non debet induci per similitudinem rationis.
5 Princeps q̃n intendit vt respectu decisionis constitutio extẽdatur ad
pendentia semper de eis facit mentionem.
6 Possibilitas respectu dotis consideratur ex tribus.

In Causa catharine monialis seu monasterij ex vna pte
petentis tria sunt examinãda. Primum an dicta ca
tharina excludatur a successione paterna vigore statuti mu
nicipalis dictantis q̃ mulier nupta et dotata non succedat
extantibus masculis. etc. Secundum si ex isto capite non excludatur,
an possit excludi vigore alterius statuti quod emanauit lite super ista
successione pẽdente quo inter cetera disponitur vt ingressa monasteriũ
non possit aliquid petere in hereditate paterna etc. extantibus filiis mas
culis: semper saluo q̃ liceat ipsis parentibus relinquere prout eis vide
bitur et placebit cui quidem statuto fuit adiecta clausula et hoc habeat
locum in presentibus preteritis et futuris. Tertium si dicte cathari
ne non obstat dictum statutum: queritur quanta portio in dicta heredi
tate sibi debeatur. Circa primum videtur dictam Catharinam ex
1 cludi tanquam nuptã, et dotatam. tex quo enim fuit monialis effecta di
citur deo nupta. vt in. c. que christo specialiter nubunt. xxvij. q. i. hinc
2 dixit gloss. notabiliter in. c. virginibus. eadem causa, et. q. † quod cogno
scens monialem potest de adulterio accusari: q2 spõsam alterius cogno
uit. etiam dicitur dotata q2 in ingressu suo pater dedit monasterio flore
nos centum: et vulgariter dicitur dari pro dote ipsius ingrediẽtis. hinc
dixit Barto. in. l. i. §. si parens. ff. si quis a pa. fue. manumis. et sequitur
3 Bald. in. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testa. dicens † q̃ quicquid pa
ter offert monasterio tempore ingressus debet computari ad instar do
tis in legitimam ipsius filie q2 succedit loco dotis. Sed his non ob
stantibus contrariũ dico de iure procedere: q2 monialis nõ dicitur pro
prie nupta sed ficte et similitudinarie. argu. in. c. i. xxvij. q. i. ubi fingitur
mortua. xvj. q. i. placuit. certumq3 est q̃ dispositum in casu vero non ha
bet locum in casu ficto: presertim in statuto. vt est text. in. l. iij. §. hec autẽ
verba. ff. de nego. gest. et q̃ legitur et notatur in. c. nostra. de iniu. firmat.
Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. et iure. in repetitione. et permaxime
hoc dicendum in casu nostro in quo statutum corrigit ius ciuile in eo
q̃ excludit feminam maritatam et dotatam a successione paterna extan
tibus masculis contra. l. maximum vitium. C. de lib. prete. et authenti. in
† successione. C. de suis et legi. ideo debet restringi et intelligi in propria
terminis: quinimo, debet impropriari si recto modo fieri potest nunq̃
quam fieri possit corrigat ius commune. vt in. c. cũ dilectus. de consuet. et
in. l. ij. C. de nouo. cũ similibus. facit quod no. idẽ Barto. in authen. quas
4 actiones. C. de sacrosan. ec. vbi voluit † q̃ per similitudinẽ rationis non
d3 induci iuriũ correctio. et idẽ voluit gl. in. c. indẽnitatibus. de elect. lib.
vj. in verbo confirmetur: nec est omnimodo eadem ratio in vtroq3 casu
et hoc dico vt satisfiat motiuis Bal. in. d. authen. quas actiones. Con
cludo hic breuiter dictam catharinam non excludendam a successione
paterna ex capite illius statuti cũ non sit proprie nupta et maritata: sta
tutũ vero loquit per istas duas qualitates ad hoc vt femine excludan
tur per masculum, quibus deficientibus cessat statutũ. argu. in. c. fin. de
resti. spo. et. l. precipimus. et quod ibi no. C. de appel. et hec de primo du
bio. Venio nunc ad secundũ an excludatur pretextu alterius statuti:
et profecto in casu nostro statutum nihil valet: quia non potuit preiudi
care mulieribus que iam intrauerãt monasteriũ tpe statuti vt erat ista
catharina que nõ solũ intrauerat: sed etiam adiuerat hereditatem pa
ternam: vt voluit Bar. in. l. fi. C. de pac. et Bal. in. l. deo nobis. de episco.
et cle. in q̃ respectu carũ que postea ingresse fuerunt potest dubitari an
valuerit statutũ, vt no. in iuribus prealleg. et dixi in. c. quod clericis. de

fo. compe. in additione. et facit ad predicta quod no. Jo. and. in regula
sine culpa. de reg. iur. li. vj. in mercu. vbi generaliter vult statutũ nõ ex
tendi ad personas ecclesiasticas, si vinculũ inest post clericatum, seu reli
gionẽ. vt in. c. cũ. M. ferra. et. c. ecclesia. de constit. et in. c. bene quidẽ. xcvj.
dist. cũ similibus. Frustra ergo queritur an excludat p dictũ statutũ. Sed
psupposita hinc veritatis pindicio, validitate statuti, nunquid obstet di
cte catharine vel impediat iudicẽ ius reddere metu pene ibi prefixe. Et
primo videtur q̃ sic per illã clausulã statuto adiectã vz. Et hoc habe
at locũ in presentibus, preteritis, et futuris etc. Pendẽtia enim includun
tur sub aliquo illorũ triũ presentiũ, preteritorũ, aut futurorũ: statutũ ꝓo
extenditur ad preterita, cũ de eis expresse cauetur. vt in. l. leges et consti
tutiones. C. de legi. et in. c. fi. de consti. Preterea statutũ dicit, quod non
possit aliquid petere: sed stãdo in iudicio semper petit et perstitit in peti
tione sua, vt in. c. si diligenti. de fo. cõpe. ergo etc. Sed contrariũ puto ego
verum saltẽ in casu nostro. Primo, q2 pendẽtia iam in iudicio habent
naturam separatã a preteritis, et presentibus nondũ in iudicium dedu
ctis: q2 imperator expresse voluit, q̃ pendentia nõ deberẽt decidi secun
dum leges superuenientes, sed scdm leges anteriores. vt est tex. in auf.
in medio litis sa. iij. nõ si. licet secus videat quo ad ordinaria iudicij re
spectu actuũ futurorũ. iuxta notata per glo. in. c. licet canon. de elec. lib.
5 vj. et in cle. dispẽdiosam. de iudi. hinc est, † q̃ vbi princeps intẽdit vt re
spectu decisionis cõstitutio extẽdatur ad pendẽtia, semper de eis facit
mentionẽ: vt p3 in dicta cle. dispendiosam, in fi. et in cle. i. in fi. de seque
stra. pos. et fruc. et de re iudi. cle. i. de senten. excõ. cum simi. Hanc opinio
nem expresse firmauit Bar. in. l. oẽs populi. ff. de iusti. et iure. in repeti
tione. in ver. secũdo queritur, verum postquam statutum: vbi firmat q̃
licet illa clausula apponatur in statuto, et extẽdatur ad preterita etc. q̃
nunq̃ extenditur ad pendẽtia: id est in iudicium deducta. per text. dicte
auf. vt cum de app. cog. et allegat etiam gloss. ibi positaz, et presertim di
cit hoc procedere in statutis et reformationibus ciuitatum, quas cance
ciuitarum, et deuoratores omniũ cõium fieri faciunt pro libito voluntatis.
Et hãc opinionẽ etiam sequitur do. Anto. de but. in. c. fi. de consti. in fi.
quinimo plus voluit bellissime Bar. in. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle.
in fi. dicit enim quod statutum ciuitatis nullo modo extẽditur ad pen
dẽtia, etiam si de eis caueretur in statuto: q2 imperator expresse inhibet
in. d. auf. licet secus sit in statuto imperatoris, qñ expresse hoc disponit.
Preterea hec opinio est omnino amplectenda saltẽ in casu nostro, cum
statutum illud sit valde odiosum et cõtra religionẽ, et omnia iura nisi di:
ergo restringẽdum quantũ fieri põt, vt minus preiudicet iuri cõmuni:
vt in. d. c. cũ dilectus. et in. d. l. ij. de noxa. et sic nõ debet cõcernere pẽden
tia ex quo de illis expressam non facit mentionem. regula, odia restrin
gi. de reg. iur. lib. vj. Item ex alio capite dictũ statutum nõ debet ad ne
gotium illud extẽdi: q2 in statuto dicitur, q̃ ingressa monasterium non
possit aliquid petere in successione paterna etc. sed dicta catharina iam
petierat tpe condi statuti, cũ exposuerat q̃rimoniã, et q̃ plus est fuerat
lis contestata. vt in. l. si decem cum petiero. ff. de verbo. oblig. et in. l. am
plius nõ. ff. rem ra. habe. et quod ibi not. Bart. cum ergo illud statutũ
loquatur per verba de presenti: videlz q̃ non possit petere, et sit cõtra
ius, et iuris alterius preiudicatiuũ: nõ d3 extẽdi ad ea que iam tũc petie
rat. ar. in. l. cum lex. et q̃ ibi not. ff. de leg. et in. l. leges et cõstitutiones. C.
eo. ti. Itẽ et ex alio et tertio capite statutũ nõ debet extendi ad dictã
Catharinã: q2 statutũ illud loquit qñ parentes dant filiabus tẽpore in
gressus q̃ eis possibile etiã est: vt patet in proemio illius statuti: debet
enim in intellectu statuti cõsiderari ratio, que ponitur in ipsius proemio.
6 l. fi. ff. de heredi: insti. no. Barto. in. l. liberos †. ff. de per. signi. Possi
bilitas autem respectu dotis cõsideratur ex tribus, vz ex dignitate,
seu personarũ cõditione, ex facultatibus, et numero liberorũ. vt est tex.
in. l. si filie. ff. de leg. ij. facit. l. cũ post. §. si gener. ff. de iure do. sed cũ pa
ter dicte Catharine esset ditissimus in substan. et non haberet nisi qua
tuor liberos quorũ tres erant femine, nõ videtur dedisse. d. Catherine
q̃ sibi possibile erat: dando centum florenos dũtaxat: merito dictũ sta
tutum non debet extẽdi etiã ex hoc capite ad dictam Catharinã cum
in ea cessaret ratio statuti. Et presertim predicta procedsit habito re
spectu quod dicta catharina iam adiuerat hereditatem saltẽ animo
petendi in iudicio partẽ sibi debitam tempore quo emanauit dictũ sta
tutum: vnde non est verisimile quod statutum voluerit priuare dictam
catharinam seu monasterium iure iam quesito, et incorporato mona
sterio, cum per aditionem hereditatis sit dominium iam quesitum he
redi maxime suo. l. cum heredes. ff. de acqui. pos. et. l. in suis. ff. de libe. et
posthu. cũ similibus. cum princeps non possit hoc facere, vt no. Inno.
in. c. que in ecclesiarũ. de consti. et Bar. in. l. fi. C. si contra ius vel vtil. pu
bli. et Cy. in. l. prescriptione. C. de preci. impe. offe. statutum aũt d3 semp
in dubio restringi: vt non extendatur ad casum impossibilem. c. a no
bis. de sen. excõ. et. c. ij. de consti. lib. vj. facit q̃ no. Jo. an. in. c. fi. de imm.
eccle. lib. vj. et Bar. in. l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. i. vbi cõcludunt, q̃ sta
tutũ quo cauetur, vt quis nõ audeat vendere seu donare rem immobi
lẽ nõ subiecto iurisdictioni. statutum nõ extenditur ad ecclesias: quia
esset cõtra libertatẽ ecclesiasticã, cũ ex priuilegio principis quis possit
libere donare, et vẽdere ecclesiis: et his sine traditiõe acquirit dñium. vt
l. iubẽ. et. l. fi. C. de sacrosan. eccl. et sic nõ d3 statutũ p vba gñalia extẽdi ad

casum illicitū.facit optime.c.j.de iureiurā.lib.vj.ita dicimus in propo sito qd cū in dicto statuto nō fiat mētio de his qui iā tpe statuti heredi tatē adiuerāt nō dz ad illas etiā de facto extēdi.nec obstat illa clausula z habeat locū in preteritis zc.qz pōt intelligi de his qui iā intrauerant nō tū decesserant parētes:z sic nullū ius de presenti habebant in bonis l.ij.§.si impuberē.ff.de colla.bono.no.Bar.in authen.ingressi.C.de sa crosan.ec.cū in illis⁹.restringit eñ tantū quantū fieri pōt vt in.d.c.cū dilect⁹.cū si.Et hec est optima cōsideratio.¶ Ex his oībus ꝯcludo ad scdm̄,qd verba dicti statuti dictā catharinā cōprehendunt z per conse quens possunt rectores z alij iudices ciuitatis Senarū impune in hoc casu iurisdictionē exercere z ius reddere dicte catharine seu mōasterio ex sua persona petenti qd admitti debet ad petendū etiā mortua dicta catharina cū oīa iura trāsiuerant in monasterium iuxta no.per Inn.et alios in.c.in presentia.de proba.z Bar.in.l.j.ff.de vul.z pup.z gl.xix.q. vlti.si qua mulier.¶ Venio nūc ad tertiū z vltimū quanta.s.portio de beat monasterio ex psona dicte catharine.Et breuiter nō instādo dico, qd aut pater non fecit testamentū z dz habere tantā quātā quilibet ex filijs masculis vel femininis.nō eñ diminuit in aliquo ius suum p ingres sum monaste.l.deo nobis.C.de epis.z cle.z authen.ingressi.z qd ibi no. C.sac.san.ecc.z in.d.c.in presentia.cum ibi not.hec de iure communi est hodie differētia inter masculū z feminā:sed succedunt oēs equaliter vt in authē.ne here.q ab intest.defe.§.j.Nec virtute statutorū pōt excludi per ea que.s.dixi in.j.z.ij.q.z sic dz habere tertiā partē toti⁹ hereditatis cū essent quatuor filij tpe mortis paterne z si: alie femine maritate excludunt a statuto extātibus masculis z ipsarū portio nō accrescit mo nali:sed masculo cum eodem platione excludūtur p ea q no.Bar.in.l. ij.§.z si forte.ff.ad tertul.z Io.and.in addi.Spe.in ti.de succes.ab intes sta.super rubri.Si vero pater fecit testamentum de iure validum ad cuius validitatem inter cetera requiritur vt dicta catharina tanquā filia fuerit saltē in aliquo heres instituta vt in authē.vt cum de ap.cog. §.aliud quoqz capitulū.no.Bar.in authē.nouissima.C.de inoffi.testa.z in.l.j.§.si parens.ff.si qs a parē.fue.manumis.tūc agit ad supplementū legitime etiam si fuerit in modico instituta.l.omnimodo.et.l.scimus.C. de inoffi.test.Legitima vero est respectu illorū quatuor filiorū tertia pars totius hereditatis dicta authen.nouissima.z per consequēs debe tur dicte catharine seu monasterio pro illa quarta parte tertie partis hereditatis.nā de reliquis poterit testator ad libitū disponere.dicta au then.vt cum.de appel.cog.§.aliud quoqz capitulū.z in dicta authen.no uissima.z per hec patet clara omnium dubiorum decisio ad sancte tri nitatis laudem.

¶ Consilium.cxij.

1 ☞ Sententia lata alias solenniter an possit ex eo impugnari: qz nun tius qui pro ea ferenda ad iudicis mādatū partē citauit relationē cita tionis fecit non ad bāchum iudicis,nec iudice presente:sed solo notario existente extra locū vbi ius redditur:notarius tamē scripsit citationem in actis ante.quā sententia ferretur.3.Et an possit impugnari ex eo qd iudex eam tulit ex officio:z non ad partis petitionem.4.

2 Actus citandi est executio interlocutorie iudicis de citando.

1 Aliud De iure queritur † an sententia lata alias solen niter possit ex eo impugnari,qz nunti⁹ qui p ea ferēda ad iudicis mādatū partē citauit relationē citationis fecit nō ad bāchū iudicis nec iudice pñte:sz solo notario exi stente extra locum vbi ius redditur:notarius tamen scripsit citationē in actis ante q̄ sententia ferretur.Breuiter dico qd ex hoc solo capite impugnari nō potest:qz cū iste actus non sit iudicari⁹,nō requirit colo rē iudicij:vnde potest relatio fieri notaria etiam extra locum iudicij.p hoc allego tex.cum glo.notabili in.l.volunt.ff.de interroga.act.vbi pz qd in his que non requirunt cause cognitionem locus iudicij non est de substantia:sed iudice itinerante vel in domo sua existente explicari pos sunt.vt plene na.per Cy.in.l.j.C.de confes.in tertia questione.ad idem quod legitur z notatur in.l.a procedente.C.de dila.z in.c.ij.de dila.Re latio autem nuntij non requirit summariam cognitionem:nec est actus iudicialis:habet enim citatio tres partes videlicet interlocutoriam iu dicis de citando:actum nuntij citantis z ipsius relationem.Primus actus est iudicialis z iurisdictionalis:adeo non potest fieri extra territo rium:vt in cle.pastoralis.de re iudi.z qd ibi no.Sed secundus z tertius non sunt iurisdictionales:ideo possunt fieri extra territorium.vt.l.om nes.§.verū si apparitor.C.de epis.z cle.z no.in.c.si.de fo.compe.z Ioā. mona.in.c.romana.§.contrahentes de fo.compe.probatur etiā ex eo qz nuntius nō habet iurisdictionē:sed simpliciter exequitur factum iudi

2 cis.† vnde actus citādi est executio interlocutorie iudicis de citādo: re latio vero est notificatio executionis iam facte merito cū isti actus nō exi gant cognitionē non requirunt locū iudicij.vt in.d.l.volunt.Nec etiam exigit iudicis presentiam:qz relatio fit vt appareat de citatione facta. satis ergo est qd fiat notario cause:z per eum scribatur in actis.pro hoc c.quā cōtra.de proba.vbi pz qd ad officiū notarij pertinet scribere ci tationes z hanc partem expresse firmat Bar.in.l.si finita.§.iulianus.ff.

3 de dā.infec.in versi.iuxta pñcta quero vbi cōcludit sufficere,† qd rela tio nuntij fiat notario nec requiritur necessario quod fiat iudici dūmo do postea iudici innotescat:nec est necessē scdm eū qd fiat iudice sedēte

p tribunali.adducit ad hoc bonū tex.in.l.cos.§.super his.C.de appel. vbi probat maxime iuncta gl.quod instrumenta cause possunt notario produci:nec ibi requiritur qd in iudicio fiat productio.vnde per illā.l. eos.§.super his.iuncta.l.volunt.s.allegata.probat decisio huius que stionis.satis eñ est qd notarius informat⁹ de citatione ipsam redegerit vt in actis ante sententiam.Et hāc opinionem alias firmaui in.d.c.quā

4 cōtra.in lectura.¶ † Est z aliud dubium nūquid sententia possit ex alio capite impugnari,vz qz iudex eā tulit ex officio,z nō ad partis petitio nem.Videtur primo qd sic:qz regulariter nunq̄ iudex dz pcedere ex of ficio ad vtilitatē priuatā.vt no.Inno.in.c.ad nostrā.ij.de iureiurā.z vi detur tex.z ibi per Bar.in.l.vlt.§.hoc aūt iudicium.ff.de dā.infec.z cla rius per eundē in.l.ad peremptoriū.in prin.ff.de iudi.z ibi videt probari quod non valet citatio nisi fiat ad partis petitionē.¶ His tū nō obstā tibus Iūum puto in casu nostro:cū enim hic instaret tēpus peremptio nis instantie,potuit z debuit iudex occurrere z ex officio suo tacite ad sententiam audiendā.ar.l.properandū.C.de iudi.z expresse hoc dictum firmauit Bar.in.l.seruus z augerius.ff.ad.l.fal.pōt eñ iudex semper sup plere ne euanescat frustra iudicialis instātia.ad hoc.c.causam que iudi ci.z qd no.gl.in.c.j.de elec.li.vj.Bald.in.l.j.C.vt que desunt aduo.Pre terea vt elegāter dicit idē Bal.in.d.l.j.pro actore valet sententia,lz nō re periatur specifice lata ad petitionem partium:quia actor a principio petit reum condemnari.vnde non potest dici quod fuerit lata sine par tis petitione.In casu autem nostro sententia fuit lata pro actore:meri to ex duplici capite dicta sententia indubie sustinetur,presertim cum iu dex ex forma statuti incurrat penam,nisi sententiet infra tempus instā tie.¶ Ad contraria supra formata respondetur quod procedunt regu lariter:secus autem in casu nostro ratione predicta:z alijs casibus spe cialibus de quibus plene per Bar.in.d.§.hoc autem iudicium.z Bal. in.d.l.z canonistas.in.c.bone.el.j.de postula.prelato.

¶ Consilium cxiij.

1 ☞ Crimen vsurarum est grauissimum,z rapine simile.

2 Debitor repetens possessionem alteri pignoratam non obtinet cōdem nationem super fructibus,nisi probet quantitatem perceptam per cre ditorem.

3 Iudicia habent equalem vim cum instrumentis.

4 Remissio vsurarum non valet,nisi creditor offerat pecuniam debitori vel saltem habeat eam paratam restitutioni.

5 Spontanea remissio non debet presumi,cum debitor est pauper,z cre ditor diues,z maxime cum pecunia est non modica.

6 Transactio vbicūqz est calumniosa ex parte actoris,non tenet ipso iu re z competit repetitio.

Tria sunt principaliter in causa mota per Thomasiū,z Antoniū quondam Philippi dñi cōitis de Scottibus contra z aduersus heredes Rānis dñi Angeli de Scottibus ad ipsius cause plenariā decisio nem examinandā.¶ Primo an contractus initi inter dictos Philip pum z Rānem dum agerent in humanis,debeant pñsumi feneratitij seu vsurarij tali presumptione,que faciat ad sententiā ferēdā cōtra heredes ipsius Rānis.¶ Scdo psupposito qd sint feneratitij censendi,an dicti Thomasius z Antonius actores debeāt excludi virtute cōpromissi et laudi inde secuti tam super illis contractibus quam alijs bonis virtute dicti delicti concessis ex primo z secundo decreto dicti Ramni de qui bus nunc etiam questio vertitur.¶ Tertio presupposito q excludendi non sint,quales debeant esse partes iudicis cause in pronuntiando su per dicta causa.¶ Visis prius actis z actitatis in dicta causa,videtur, primū iuxta ordinē preliban̄ si attingēdo dubiū,qd dicti cōtractus quo rū duo sunt in forma mutui,terti⁹ vero in forma emptionis z vēditionis gratia cōcepti,minime sint feneratitij cēsendi.Nam si testes,seu eorum depositiones diligenter ponderant,nō reperitur probatū aliquid frau dis cōtra illos cōtractus:quinimo nihil penitus deponunt super frau de,aut simulatione,seu fenore dictorum contractuū:ergo actoribus si lentium imponendum est,tanq̄ intētionē suam minime probantibus.c. in presentia.de proba.z.l.j.l.actor qd asseuerat.C.eod.quinimo vbi pro bationes essent obscure,sententiandum esset cōtra actores.c.ex literis. de probatio.z regula,cum sunt partium iura.de regu.iur.li.vj.z preser

1 tim videtur hoc dicendum in crimine vsurarū:† cū eñ sit grauissimū cri men,z rapine simile.xiiij.q.iiij.c.qui vsurā.debet in dubio fieri interpre tatio,vt cuitet crimen.c.estote misericordes.de reg.iur.in ant.z opti me per Bar.in.l.nō solum.§.sed z probari.ff.de no.ope.nuntia.Et per hoc potest tolli motiuū quorūdam si dicatur qd immo iudicandū sit cōtra illos contractus,cum probatum sit dictum Rānē fuisse solitū tpe illo rū cōtractuū,z ante,z post,similes cōtractus feneratitios fecisse.nam per hoc nō cōcluditur illos cōtractus fuisse feneratitios:quia ex diuer sis non debet fieri illatio.c.ij.de translatio.episcop.l.neque natales.C. de probatio.z.l.papinianus exuli.ff.de mino.Item quia in dubio vt predixi,ferenda est sententia pro reo:z presumendum est non delictum: nec ex leui presumptione dz:quis de tā graui crimine condemnari.c.lite ras.de presumpt.facit quod not.Inno.in.c.qz verisimile.de presumpt. Preterea testes sunt singulares,qui regulariter non probant.c.dilec ti.de elect.z.c.tam literis.de testi.cum similibus.presertim in casu no

stro,cum

stro cum quilibet deponat de cõtractu feneratitio cum ipso gesto. & sic
videtur suspectus. arg. c. personas. de test. & q legi. & notatur in l. de in
re. ff. ad municipa. Et hanc partẽ videtur aperte tenere Cy. post alios
in. l. i. C. de probat. vbi videtur cõcludere qd repetẽti vsuras nõ sufficit
probare reũ cõsueuisse tpe contractus & ante & post mutuare sub vsu
ris: ad ratione puta quatuor denariorũ pro libra & qd cõsueuerit instru
menta cõficere de duplo vere sortis: & qd ipse actor recepit mutuũ ab
illo. & ei satisfecit de sorte: qz secũdum eũ ex quo nihil vbat de vsuris p
eũ solutis nõ põt inde sequi condẽnatio. ad hoc. c. ad nostrã. de iureiu.
2 vbi patet qd debitor repetẽs possessionẽ suã alteri pignoratã nõ obti
net condẽnationẽ super fructibus nisi probet qũtitatẽ perceptã per
creditorẽ. ita in proposito nõ sufficit probare mutuũ receptũ & satisfa
ctionẽ de sorte nisi probetur quãtitas vsurarũ solutarũ. Idem videt
tenere & clarius Archi. in. c. si. de vsur. lib. vi. & Bal. in. d. l. i. C. de proba.
motiuo: qz super difformi nõ potest sequi cõdemnatio vbi licet sit pba
tum creditorẽ solitum mutuare ad quatuor pro libra. tñ potuit esse qd
isti qui nunc agit mutuauerit ad vnũ pro libra: & sic nõ põt sequi certa
cõdẽnatio & presertim hoc videt dicendũ in casu nostro in quo occur
rit cõsanguinitas inter Rãnẽ & Philippũ olim cõtrahẽtes. consangui
nitas enim excludit presumptionẽ fraudis. arg. l. transactione. C. de
transac. & c. literas. de presump. vñ presumendum qd dicto Philippo
tanq̃ cõsanguineo gratis mutuauerit: & sine omni fraude ab eodẽ eme
rit frumẽti quãtitatẽ in actis contentã. Et hoc vltimũ videtur sensisse
Ang. de perusio in quadã disputatione sua que incipit. Aliẽus miles.
¶ Sed his nõ obstãtibus cõtrariã sentẽtiã in casu nostro de iure arbi
tror veriorẽ qd vbicũq indicia sunt multũ vrgentia faciũt plenã proba
tionẽ etiã in causa criminali. vt probatur in. l. sciãt cũcti. C. de pb. & cano
3 nizata. ij. q. viij. sciãt. Ad idẽ. l. indicia. C. de rei vendi. vbi dicitur & quod
indicia habẽt equalẽ vim cũ instrumẽtis vt not. glo. in. c. tertio loco. de
proba. & plene per doc. & maxime hoc admittẽdum est in casu nostro in
quo agit cõtra vsurarios: solẽt enĩ vsurarii multũ caute & occulte suos
cõtractus inire & simulare ne quoquomodo possint de vsuraria prauit
tate cõuinci. vt dicit tex. in cle. vnica. de vsur. ppe finẽ. & ideo ex faciliori
bus presumptionibus ceteri conuincũtur. c. cũ in dioceſi. de vsur. & c.
ad nostram. de emp. & vendi. c. illo vos. de pig. Preterea generaliter vo
lunt qd ex facilioribus probationibus pcedat in actibus in quibus nõ
solẽt extranei adhiberi. vnde admittũtur probationes regulariter nõ
cõcludẽtes. ad hoc. l. cõsensu. C. de repudijs. & c. veniẽs. ij. de testi. & c. si.
de testi. cogẽ. & qd no. gl. in. c. cũ dilect°. de elec. facit tex. in. c. preterea de
testi. cum simi. In casu autem nostro cõtra dictũ Rãnẽ cõcurrunt plu
rima indicia. Primo, qz ipsemet in articulo mortis professus est se ex
torsisse per vsurariã prauitatẽ diuersas pecuniarum quãtitates & sup
illis restituẽdis solennem prestitit cautionẽ. Itẽ probatũ est qd solitus
erat indifferenter cũ oibus fenerari & pecunias suas mutuare sub vsu
ris maxime simulãdo cõtractus sub forma emptionis grani licz nunq̃
postea reciperet granũ sed pecuniã dũtaxat: vnde presumendum est de
occultis sm suã cõsuetudinẽ. nã in dubijs inspicitur consuetudo patris
familias. l. q̃ semissẽs. ff. de vsur. & c. illo vos. de pig. & regula semel ma
lus. de reg. iur. lib. vi. regula, inspicimus in obscuris. e. ti. & lib. & l. semp
in stipulationibus. ff. eo. tit. saltem eadem specie fraudis: nam dictus
Rãnes cõsueuit mutuare sub vsuris ac etiã simulare cõtractus sub for
ma emptionis grani: ergo dicti contractus mutui & emptionis grani
initi cum dicto Rãne presumendi sunt feneratitij in dictis duabus spe
ciebus in quibus versabatur dictus Rãnes tempore dictorum contra
ctuum: nec mirum. nam in animalibus brutis inspicitur illorum cõsue
tudo. insti. de rerum diui. §. in his autem. & per vnum actum quis presu
mitur habituatus ad malum ita quod videtur deduxisse illud in con
suetudinẽ. l. iij. C. de epi. audi. & cap. ita nos. xxv. q. ij. & ibi per Archid.
Preterea dictus Rãnes non erat mercator grani: vt pbatur in actis:
nec dictus Philippus solebat vendere granum: nec tantum percipie
bat de suis possessionibus qd potuisset vẽdere. xx. modios grani: sicut
instrumentum videtur sonare: ergo debet presumi ille cõtractus ficti
tius & simulatus & in fraudem vsurarũ conceptus. Preterea dict° Rã
nes fuit versutus & plurimũ callidus in suis cõtractibus: vt probatur
per testes & famã loci: ergo facilius contra illũ est presumendũ. arg. eo
rũ que no. Bar. in. l. si. ff. de questio. facit. c. illo vos. in si. de pig. & xvi. q.
ij. c. vitis. Itẽ expedit anime ipsius Rãnis ita presumere maxime cum
ipse mãdauerit vsuras restitui & in dubio debet fieri interpretatio, vt
anime saluti magis expediat. vt no. in. c. vnico. de serui. & in. c. inuenis.
de spõsa. & in cle. exiui de paradiso. de verb. sig. Et si exigeremus plenã
& concludentẽ probationẽ contra vsurarios raro vel nunquã conuince
rentur de vsurario peccato cõtra iura superius allegata. Et in hãc sen
tentiã inclinauit apertissime Jo. an. in facilioribus terminis. in. c. ex lit
teris. de iureiu. & in. d. c. quãquã. de vsur. li. vi. vbi dicit sufficere repetẽ
ti vsuras pbare qd aliquis erat ad certã quantitatẽ solitus fenerari: &
qd ab illo recepit mutuũ & pbare qd ei satisfecit de sorte. probat enĩ ex
hoc presumptiue qd contractus mutui cũ eo initus fuit feneratitius &
qd sibi vsuras soluit. & dicit Jo. an. sic fuisse sepius iudicatum in episco
patu bononiensi & ad dictum Archi. in contrariũ supra all. dicit quod
illud in scholis nõ recipitur & in iudicijs reprobatur. ad dictũ Cyn. re
spondet, quod quãtitas perceptionis fructuũ nõ venit sic presumptiue,
sicut qualitas rõne cõsuetudinis, & in detestationẽ ipsorũ vsurariorum
occulte sua facinora explicantiũ, hanc eandẽ sententiã sequitur Ant. de
but. in. d. c. ex literis. & cum eo transierunt cõiter ibi alij scribentes canõ
niste. illã etiã opinionẽ in sua solẽni disputatione que incipit. Aliẽus mi
les, secutus est Ang. de perusio, saltẽ eo casu quo occurrit aliquę alie
coniecture, que habent iudicis animum ad credulitatẽ inducere: & sufi
ceret secundum eũ iuramentũ actoris. & in casu nostro vltra cõsuetudi
nem dicti Rãnis probatã, cõcurrunt multe alie coniecture, de quibus su
pra: & presertim illa de emptione grani simulata cum plurimis facta: &
arg. a cõmuniter accidentibus valet, etiã ad sententiã ferendã, cum agi
tur de crimine ciuiliter. c. i. de cle. non resi. & ibi per Jo. cal. preterea
cõtra heredes dicti Rãnis militat alia satis vrgens presumptio: qz nũ
q̃ voluerũt pducere libros dicti Rãnis contra iuris dispositionem de
qua in. d. cle. vnica licz per testes probatum sit dictũ Rãnẽ illos libros
habuisse, nec est credẽdum heredibus asserentibus illos libros perdi
disse, cũ asserant hoc ad cõmodum propriũ, & in iacturã aliorum vt no.
per Jo. de lig. in. d. cle. vnica. de vsur. Itẽ heredes dicti Philippi in di
cta causa actores parati sunt producere libros dicti Philippi, quib°
inter alias rõnes suas facit mentionẽ qualiter dicti cõtractus initi cũ
dicto Rãne erãt feneratitij, & qd solebat xxv. pro centenario, istis enĩ
tem libris habetur facto proprie conscriptis, & si non ad plenũ, tamen fi
des non modica adhibẽda est, presertim post mortem dicti Philippi,
non enim est verisimile qd contra veritatem hoc dixisset, presertim cõ
tra consanguineũ a quo beneficium recepisset. pro hoc tex. in. c. literas.
de presump. & melius in. l. rationes. C. de proba. vbi hoc videtur proba
ri presertim secundũ vnã lect. quã Bal. ibi sequitur. Itẽ filij dicti Phi
lippi parati sunt iurare, quod credũt patrẽ verũ scripsisse, & qd ex multi
tis cõiecturis credunt dictos contractus fuisse vsurarios. prestat enĩ
adminiculũ iuramẽtũ de credulitate, vbi ex subiecta materia nõ potest
haberi vera sciẽtia, sicut cõtingit adhuc in istis filijs & heredibus Philip
pi, qui non sunt informati ad plenũ de gestis per eorum patrẽ. ad hoc
quod legitur & no. in. c. quoties. & c. licet ex quadam. de testi. cum simili
bus. Concurrunt ergo hic plurima indicia ad probationem faciẽdam
ad plenum, presertim cõtra vsurarios. vt libri istius debitoris. iuramẽ
tum filiorũ de credulitate, cõsuetudo praua dicti Rãnis in istis duab°
speciebus feneratitijs, fama cõtra dictos contractus, & contumacia he
redum dicti Rãnis in nõ pducendo libros defuncti: contra dictam cle.
que quidẽ indicia nemo sane mẽtis dicet nõ sufficere ad plenam proba
tionem faciendã contra vsurarium. Non obstant allegata. ĩ. in contra
rium. & primo ad priora pz responsio per supradicta, procedunt enĩ qñ
nulla sit probatio per actorem, vel saltem nõ sufficiens. secundum sub
iectã materiam: sed in casu nostro satis sufficiunt, vt colligitur ex predi
ctis, & videtur casus in. d. c. cum in dioceſi. de vsur. & facit. c. ad nostrã.
de emp. & vendi. & c. illo vos. de pig. cum similibus superius allegatis.
& authoritas Jo. an. Anto. de but. & aliorum scribẽtium in. d. c. ex lite
ris. & Ang. in dicta disputatione. Nõ obstat qd opponitur de cõsangui
nitate inter Rãnẽ & Philippũ: tollitur enim hec presumptio per con
trariã presumptionẽ vehementiorẽ. ar. c. literas. & quod ibi not. de pre
sump. Primo, quia non est presumptio gratuiti mutui propter simula
tam venditionem grani, cum nemo illorũ esset mercator grani, quinimo
dictus Rãnes erat solitus sic cum alijs simulare cõtractus. Preterea
non presumitur gratuitum in vsurario in magna quãtitate, sicut erat
ista, si enim animã suã deuorabat, fortius est presumendũ qd nõ parce
bat consanguineo: vnde Ang. in dicta disputatione loquitur de pra
ua pecunia: & si nulla alia adest presumptio: nisi, qz erat creditor solitus
fenerari. sed in casu nostro sunt alie presumptiones in contrariũ. vt pz
ex predictis. ¶ Non ob. qd dr de singularitate testium: qz cũ inducan
tur ad probandũ qd erat solitus sic fenerari, nõ obstat singularitas: qz
cõueniunt in eo ad qd probandũ fuerunt inducti. non enĩ inducunt ad
probandũ certũ actũ, seu cõtractũ, quo casu si essent singulares nõ pro
barẽt, vt in iuribus pcalle. sed inducuntur ad probandũ, qd erat soli
tus fenerari, & cõtractus simulatos sub velamine emptionis & vẽditio
nis grani conficere, quo casu nõ dz obstare qd testes deponãt super sin
gularitate actuũ, ex quibus resultat illud totũ quod erat pbãdũ: sicut
in simili dicit gl. singularis in. l. ob carmẽ. ff. de testi. cum probãda est
possessio certi tpis, vt testes cõcludãt si vn° deponat de quinq annis,
& reliqui de alijs quinq. & facit quod in simili in celebratione misse pro
bande no. Inno. in. c. qualiter & qñ. ij. de accu. & predicta firmat Ange.
in dicta disputatione, aliẽus, vel possumus dicere, & melius, qd cũ hic
non agatur de magno preiudicio, cũ ipsemet Rãnes in cautione quã
prestitit cõfessus fuerit se per illicitos, & fraudulentos contract° extor
sisse multa intercedẽte vsuraria prauitate: nunc aũt solũ agit, vt pbet
species fraudis illorũ cõtractuũ, & vt probetur nũc in specie qd ipsemet
Rãnes fuit in genere cõfessus, dz sufficere leuis pbatio iuxta not. in
c. nuper. de testi. in casu autẽ nostro sic probatio per famã publicã, q̃ in
hoc casu deberet pbari, iuxta no. per Bar. i. l. de minore. §. tormẽta. ff.
de questio. presertim & indubitater si coniungit cũ vno teste. in casu aũt
nostro cõcurrũt plurimi testes, quare debet resultare plena pbatio, &
si essent singulares, cũ vnus testis & fama probent regulariter, cũ ciuilr

agitur. vt no. in c. veniens. el'a. de testi. et not. q. n. §. ite sepe. et in l. iij. ff.
de testi. et per Bart. in d. §. tormeta. Nec ob. si dicatur quod isti testes
deponant in facto proprio: q2 ex hoc nullum comodum sunt habituri, vnde de
bent admitti sicut admittuntur legatarij in casu testamenti, insti. de test.
ordi. §. legatariis. et voluit Ang. in dicta disputatione in terminis nos
tris. et presertim excusant ab omni suspitione: q2 solum deponunt in specie q
ipse Ranes est confessus in gnali: et sic non requiritur ita stricta probatio. Et p
hec concludo ad primum vt dicti contractus initi inter Ranem et Philippum sint
feneratitij et vsurarum presumendi et iudicandi. ¶ Venio nunc ad secundum: an
scilicet Thomasius et Antonius actores sint saltem ex capite compromissi et lau
di inde secuti inter dictos Ranem et Philippum excludendi. Et videtur pri
mo q sic. Nam super vsuris de preterito pot compromitti. vt Bal. in c. si
militer. de controuersia inuesti. Preterea compromissum est quedam trans
actio seu compositio. ff. vt differe. iudi. §. i. et authen. si vero contigerit.
C. de iudi. no. Inno. in c. quintauallis. de iureiuran. et Bar. in l. societa
te. §. arbitrorum. ff. pro socio. sicut enim potest in vsuris de preterito in
tercedere remissio iuxta no. per glo. et doc. in regula peccatum. de reg. iu.
lib. vi. ita et transactio seu compositio: agenti autem contra suam transactio
nem seu compositionem obstat exceptio. C. de transactio. l. sub pretextu.
et l. ij. cum si. ¶ Sed his non obstantibus contrarium dico in casu nos
tro: quod clarius ostenditur. Et primo si tenemus opinionem quorundam
4 theologorum quam sequitur Dy. in regula peccati. quod remissio vsura
rum non valet nisi creditor offerat pecuniam debitori vel saltem habeat
eam paratam restitutioni: q2 peccatum non dimittitur nisi restituatur abla
tum. dicta regula. peccatum. et c. cum tu. de vsuris. Restitutio autem
sonat vt in pristinum statum fiat repositio. l. cum pretor. ff. de reg. iu. et
l. restituere. eodem titulo. ergo non potest dici pecunia restituta nec ve
re nec ficte si creditor non erat paratus ad restituendum: sicut nec erat
in casu nostro. ergo non valuisset etiam expressa remissio et per consequens
nec indirecta: qui videtur oriri ex compromisso et laudo inde secuto. Si
autem volumus tenere opinionem q valeat remissio facta a debitore quo
ad euitandum onus restitutionis licet non quo ad peccatum quamquam pecunia non
offeratur debitori nec sit parata restitutioni: q videtur sentire Joan.
an. super dicta regula peccatum in nouella. et firmat Fede. de senis. consil.
xviij. adhuc dico q illud compromissum non prestat impedimentum restitutioni:
quia remissio tunc valet cum est omnimo libera et spontanea non autem ali
quo modo coacta seu extorta vel per fraudem et metum inducta: q2 deus re
spicit cor et non os. c. si quid inuenisti. xiiij. q. v. vnde nec vere nec ficte
potest dici pecunia hoc casu restituta: et quod remissio debeat esse libe
ralis et spontanea firmat gl. et Jo. an. et Dy. super dicta regula peccatum.
clarius Fed. in dicto consi. xviij. et Jo. an. in addi. Spe. super rub. de vsu
ris. et ita pluries fuit consultum. Sed non potest dici in casu nostro spon
tanea cum fuerit factum compromissum et laudum inde secutum tem
pore quo durabat obligatio inter dictum Ranem et Philippum et pre
sertim cum fuerit facta ex eo q2 dictus Ranes ex primo et secundo decre
to receperat fere omnia bona dicti Philippi et iam fecerat fieri sibi pre
ceptum vt discombraret seu euacuaret domum proprie habitationis
et consignaret etiam ipsi Rani: et sic timore predictorum ductus est ad com
promissum et ad acceptandum laudum inde secutum: per consequens non debet
obesse repetitioni vsurarum: presertim cum dictus Ranes expresse manda
uerit vsuras restituendas omnibus a quibus per illicitos et simulatos,
et fraudulentos contractus extorserat: et hoc expresse firmauit Jo. an. in
dicta addi. vbi refert consuluisse in questione facti cum suo adoptiuo Joan.
5 cal. Preterea vt ipse dicit non debet presumi spontanea remissio cum
debitor est pauper et creditor diues: et maxime cum pecunia est non modi
ca vt precualiter contingit in casu nostro: nam vt satis probatum est dictus
Ranes erat ditissimus et Philippus debitor erat adeo pauper quod
vix poterat suam familiam sustentare: Item ante dictum compromissum et laudum
fuit magna contentio super dicto debito inter eos adeo q fuit peruentum
contra dictum Philippum ad primum et secundum decretum: non ergo debet presu
mi spontaneus consensus cum transactio fiat communiter propter timorem litis: et ma
xime cum quis est pauper et non habet probationes in promptu vt contingit
in casu nostro; vt probatur in l. ij. C. de transac. facit optime tex. in l. item si
6 reus. ff. de ali. iudi. mu. cau. fac. Preterea et fortius, vbi dicitur transactio est
calumniosa ex parte actoris: non tenet ipso iure, et competit repetitio vt est
tex. in l. in summa. in prin. ff. de condi. inde. et not. glo. in l. sub pretextu.
C. de transa. vel secundum Bar. in d. l. sub pretextu. saltem transactio est nulla
cum actor calumniose litigat; et sic secundum eum potest intelligi text. in d. l. in sum
ma. Sed in casu nostro dictus Ranes calumniose litigauit contra dictum
Philippum: qui sciebat debitum feneratitium et nunquam voluit producere li
bros suos immo negauit illud debitum esse talem: ergo fuit in calumnia et dolo
iuxta no. per Inn. in c. ij. de dila. et per consequens transactio etiam ex isto
secundo capite fuit ipso iure nulla. ¶ Ex his concludo dictos Thomasium
et Antonium minime fore ex dicta transac. seu compromisso et laudo inde se
cuto excludendos: et ad contrarium supra formatum potest dici q valet com
promissum super vsuris de preterito quando factum est dubium: seu quando est
spontaneum non autem extortum modo predicto. ¶ Ex predictis infertur ad ter
tium dubium: quales scilicet debeant in hoc casu esse partes iudicis in pronuntian
do: nam vt ex predictis colligitur debet pronuntiare dictos contractus initos
inter predictos Ranem scilicet et Philippum de quibus in libello fuisse et esse
feneratitios et simulatos, et in fraudem vsurarum confectos, et reos condemna
re ad restituendum, et relaxandum bona petita in libello, vna cum fructibus
et redditibus perceptis, et qui percipi potuissent: ita tamen q debitum verum,
et quicquid postea dictus Philippus vigore dicti laudi habuit a dicto
Rane compensetur cum fructibus, et si quid restat de fructibus, iubeat il
los restitui. Quod autem sit pronuntiandum illos contractus esse feneratitios, sa
tis probatur ex deductis in primo dubio. Quod autem bona sint restituenda
vna cum fructibus, probatur aperte ex his que no. Jo. an. post beatum Thomam
in c. ij. de vsur. lib. vi. vbi concludit, q si vigore fenoris habuit quis rem
immobilem, tenetur restituere, non tamen illam rem, sed etiam fructus inde perceptos.
Et vltra eos facio in casu nostro hanc inconuincibilem rationem. certum est
q ista transactio tanquam calumniosa non tenuit: vt supra dixi: ergo dominium
dictorum bonorum remanet penes dictum Philippum, et dictus Ra
nes fuit possessor male fidei, et per consequens tenetur restituere bona,
et quicquid ex eis fuit perceptum, seu percipi potuit. l. ex diuerso. ff. de rei
vendi. et melius in l. domum. C. eod. titu. et quod legitur et not. in c. gra
uis. de restit. spo. et in c. cum contra. de pigno. et in c. i. de vsuris cum simi
libus. Et ad predicta subtiliter considerandum est quod dictus Ranes in
sua solemni cautione quam prestitit in extremo vite super vsuris restituen
dis, confessus fuit se per illicitos contractus multas pecunias, et bona
tam mobilia quam immobilia acquisiuisse etc. vnde ponderanda sunt illa
verba tam mobilia quam immobilia. confessus ergo fuit expresse quod
bona immobilia fuit consecutus: sed nemo comparuit contra eum, qui fuerit
conquestus de bonis immobilibus: ergo presumendum est eum sensisse de
istis bonis immobilibus. argu. l. ij. C. de alimen. pu. prestan. et quod ibi
no. et l. seruus. ff. de ver. obli. et q ibi not. Bar. in simili questione, et per
Inn. in c. qualiter et quando. ij. de accusa.

¶ Casus consilij sequentis.

In questione mouenda inter Antonium

tonium ex vna parte, et Marianum quondam Jacobi ex alia, quondam
socios trafici artis lane, tria sunt examinanda. ¶ Primo an quid illa
compositio inita inter dictos Antonium et Jacobum dum viueret in hu
manis fuerit feneratitia, l. eo q facta societate, et deposita vtrinque cer
ta pecuniarum quantitate, fuit inter eos conuentum, quod si alter ipsorum
vltra quantitatem quam mittere tenetur in dicta societate, aliquas pecu
nias poneret, q prouideri sibi deberet per dictam societatem ad rationem
et consuetudinem mercantie: et huius compositionis vigore dictus Jacobus,
qui vltra suam quantitatem posuit quingentos florenos accepit pro lucro
illorum quinque, vel sex pro centenario, durante dicta societate per plures
annos. ¶ Secundo examinandum si est presupposito q talis compositio fue
rit feneratitia. an dictus Antonius possit excludi a repetitione vsura
rum receptarum vigore confessionis et quittationis facte postmodum per
eundem. nam mortuo dicto Jacobo, et succedente sibi dicto Mariano
eius filio, qui compositionem quandam fecit cum dicto Antonio, accepta pro
parte sua quam habebat in dicta societate certa pecunie quantitate, quit
tauerunt vnus alterum sub isto verborum tenore vcz. Antonius petri ex
vna parte, et Marianus Jacobi ex alia: eorum libera et spontanea volunta
te, ex certa scientia, et non per errorem fuerunt confessi, et recognouerunt sibi
adinuicem, et inter se, et vicissim fuisse, et esse integre solutos, et plenarie
satisfactos de omnibus, et singulis que ab hodie retro, et vsque ad presentem diem
in simul agere habuissent, et que vsque in presentem diem vna pars ab altera
petere posset, et habere deberet ratione et occasione cuiuscunque societatis,
et trafici, et calculi inter eos facti: et dicte artis lane quacunque ratione, cau
sa, vel titulo, vigore, et occasione cuiuscunque scripture tam publice, quam pri
uate, cessantes, et irritantes, et annullantes omnem et quamlibet scripturam,
tam publicam quam priuatam etc. quapropter dicte partes inter se inuicem et vi
cissim se, et eorum heredes bona generaliter liberauerunt, et quittauerunt se
ab omnibus et singulis predictis, et generalem fidem, et quittationem, et
liberationem, et absolutionem, et pactum vlterius aliquid de predictis non
petendo inuicem etc. ¶ Tertio principaliter est examinandum, si predi
cta mutua confessio et liberatio non habet excludere dictum Antonium
a predicta repetitione vsurarum, an saltem posset excludi vigore alterius
quittationis postmodum inter eos secute. nam postmodum per plures an
nos cum ex nonnullis causis dictus Antonius et Marianus adinuicem ha
berent certam differentiam, non tamen de dictis prouisionibus mentione ali
qua habita generaliter quittauerunt se de nouo ex omni, et quacunque causa, p
qua vnus alteri petere posset: non tamen habita aliqua mentione de dictis
prouisionibus, vel vsuris. Et presupponitur in facto q non solum dictus
Jacobus pater dicti Mariani aliquas receperit prouisiones de dictis
quingentis florenis, dum esset in humanis: sed etiam ipse Marianus
filius et heres dicti Jacobi, nonnullas percepit post mortem dicti Ja
cobi sui patris, vt in libro dicte societatis clare patet.

¶ Colum. xciij.

1 ¶ Vsure non committitur nisi in contractu mutui.
2 Species contractus cognoscitur non ex verbis, sed ex sui natura.
3 Genus generaliter probatum tantum valet, quantum enumeratio spe
cierum contentarum sub genere.
4 Verba generalia debent restringi ad speciem precedentem vt ex quo sal
ua ratione recti sermonis fieri potest.

5 Generalis renuntiatio casuum fortuitorum non valet in iudicijs: sed
oportet quod specialiter exprimantur.
6 Matrimonium habet specialem materiam ab alijs obligationibus: et
requirit spontaneum et liberum consensum.

ATtingendo primum iuxta ordinem, videtur primo quod
1 dicta compositio non fuerit feneratitia: quia usura non committi
tur nisi in contractu mutui: ut patet ex ipsius diffinitione. est
enim lucrum ex mutuo etc. ut plene notatur per Jo. an. in regula, pecca
tum. de reg. iur. lib. vi. in mercu. et idem no. in c. conquestus. de usur. fa
cit. xiiij. q. iij. c. i. sed inter dictos Antonium et Jacobum non intercessit
mutuum: quia Jacobus posuit illos quingentos florenos in societate: et fuit
compositum, ut provideretur ponenti pecuniam ad usum, et consuetudinem
mercantie: ergo non fuit usura. Certum enim est quod licet deponere pecuniam
apud mercatorem:, ut de parte honesti lucri respondeat domino pecunie
ut est tex. notabilis. in c. per vestras. de donat. inter virum et uxorem. et do.
post. di. resti. ¶ Sed his non obstantibus contrarium arbitror de iure
fore verum. Nam cum iste Jacobus non exposuisset se periculo, et dam
no que contingere poterant in illis pecunijs: sed solum voluit, ut sibi res
ponderetur ad consuetudinem mercantie, et ut dicitur modo, consuetus
do est, ut certum quid detur annuatim pro lucro, siue lucrum provene
rit ex illa pecunia, sive non: immo capitale semper debet esse saluum: in
dubitanter tenendum, quod quicquid inde perceperit, usura fuit. ut pba
tur in c. i. ij. et iij. in fin. xiiij. q. iij. et quod non liceat sic dare pecuniam etiam
negotiatori, est tex. in d. c. iij. et apertius glo. in c. plerique. eadem causa et
q. tangit questionem istam, querens nunquid sit licitum tradere pecu
niam negotiatori: ut inde emat merces, ut det sibi partem lucri: et conclu
dit quod non, si periculum spectat tantum ad recipientem. et sic fit inter eos con
tractus mutui: sed ad hoc ut sit licitum, oportet secundum illam gl. ut in
ter se contrahant societatem: ita quod periculum spectet ad utrumque, et sic unus
sociorum ponat pecuniam, reliquus operam. ut l. v. ff. pro socio. nec obstat si di
catur quod pecunia non fuit hic mutuata dicto Antonio: quia dico quod fuit in
effectu mutuata societati: societas autem non est corpus. sed constat ex socijs:
unde quod fit cum societate, dicitur fieri cum singulis personis facientibus so
cietatem. ut no. Inn. in c. dilecta. de excess. prela. Nec obstat quod non fuit ex
2 pressum verbum mutuo. quia species contractus cognoscitur non ex ver
bis, sed ex natura sui. l. si vno. ff. loc. not. gl. in l. i. ff. de superfi. et plenius
per Bart. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. facit. c. ad no
stram. de empt. et ven. et c. illo vos. de pigno. et melius. xiiij. q. iij. in c. ple
rique. preallegato. unde in effectu iste fuit contractus mutui initus cum illis
de societate: nam voluit tradere pecuniam ad usum societatis, et quolibet an
no consequi lucrum: quod indubitanter est usura ut in d. c. plerique. ¶ Con
cludo ergo dictam compositionem fuisse feneratitiam: et quicquid dicti Jacobus
et Marianus receperunt nomine lucri ex dicta pecunia sic mutuata, fuit usu
ra, et subiacet repetitioni: ut in iuribus preallegatis legitur. et no. de usu
ris per totum. ¶ Restat ergo nunc examinare secundum dubium, quod videtur magis
difficile. An scilicet dictus Antonius possit excludi a repetitione supra
scriptarum usurarum vigore prime confessionis, seu quittationis suprascri
pte. Et videtur primo quod sic: satis enim est quod creditori satisfiat. de usur.
c. ij. de usuris. lib. vi. et ut dicit ibi Archidia. satisfacere, est qualitercunque
voluntati creditoris satisfieri. et probatur in l. si rem §. ois. ff. de pi. ac. sed
predictus Antonius recognouit, et confessus fuit sibi satisfactum, et solutum
plenarie de omnibus et singulis, que petere usque ad illam diem potuisset a dicto
Mariano: ergo non potest amplius aliquid ab eodem petere. confessio enim
vel liberatio generaliter facta concernit omnia debita singularia: licet specialis
ter non fuerint expressa. ut probatur in l. pluribus. ff. de accep. not. Bart.
in l. aurelio. §. caius. ff. de lib. leg. ubi plene per eum. et sic non obstat si dica
3 tur quod de usuris et provisionibus non fuerit aliqua mentio habita. tamen
tantum valet genus generaliter probatum, quantum enumeratio specierum contenta
rum sub genere. nam qui dicit omnia nihil excludit. xix. distin. c. si romano
rum. et in c. solite. de maio. et obe. ¶ Sed his non obstantibus in contra
rium se habet iudicio meo veritas. ut scilicet dicta confessio seu quittatio non ex
tendatur ad debitum usurarium. Ad hanc sententiam moueor ex multiplici
capite. Primo, quia dicta confessio seu quittatio non fuit pure generalis. nec
simpliciter liberatoria, et gratuita: sed principaliter fuit specialis respe
ctu scilicet debiti contracti utriusque societatis occasione: ut colligitur ex illis
verbis ratione, et occasione cuiuscunque societatis, et trafici etc. sed istud de
bitum usurarium non fuit contractum occasione societatis, immo fuit con
tra ius societatis: nam cum societas sit quedam fraternitas. l. verum. ff. pro
so. abhorret usurariam prauitatem, cum sit contra naturam societatis. nam de
natura societatis est, ut damna et lucra sint inter socios communia. l. cum duo
bus. §. si in coeunda. ff. pro socio. usurarum vero vorago animas deuorat, et
facultates exhaurit. ut in c. i. de usuris. lib. vi. et sic non potest dici debitum
illud contractum ratione societatis, cum sit omnino separatum a iure societa
tis. pro hoc etiam facit, quia illi. scilicet Antonius et Marianus mutuo et vicissim
recognouerunt sibi satisfactum, et solutum de quibuscunque debitis contractis
occasione societatis: et habuerunt respectum ad gesta occasione et nomi
ne societatis, ex quibus solet ultro citroque nasci obligatio. istud autem de
bitum usurarium fuit contractum solum ex parte unius recipientis lucrum.
Non obstat, dicatur, quod licet de societate fuerit facta mentio sed, tamen postea
fuerunt immediate subsecuta verba generalia: ut patet ibi: quacunque ratione
causa, vel titulo. dico enim quod verba generalia speciem sequentia in actu libe
rationis restringuntur ad speciem precedentem. ut sit sensus, quod ex quacunque
ratione causa, vel titulo unus esset obligatus alteri occasione ipsius socie
tatis, de qua premiserat: nam cum agatur de preiudicio dicti Antonij, de
bet fieri stricta interpretatio: cum non presumatur quis iactare suum. l. cum
de indebito. ff. de probationibus. et c. super hoc. de renuntia. et fienda est in
terpretatio in dubio contra dictum Marianum, qui fundat se super illa confessione
et quittatione. l. veteribus. et quod ibi eleganter no. Bar. ff. de pact. et pro
4 predicta interpretatione, quod verba generalia debeant restringi ad spe
ciem precedentem, ex quo salua ratione recti sermonis fieri potest, videtur
tex. in l. si ex pluribus. ff. de solu. et ibi per Bar. et plenius per eum in l. sub
pretextu. C. de transac. de hoc plenius in d. l. aurelio. §. caius. de libe. leg.
et quod verba hanc restrictionem patiantur, probant verba posita in ver. qua
propter ibi. Generaliter liberauerunt et quittauerunt ab omnibus et singulis
predictis. Et ponderanda sunt illa verba ultima, ab omnibus et singulis pre
dictis, que restringunt aperte verba generalia precedentia ad idem verba
ibidem sequentia ibi. Et generalem finem, quittationem, liberationem, et
absolutionem et pactum de usuris, aliquid de predictis ulterius de non pe
tendo inuicem etc. ponderanda, enim sunt illa verba. Aliquid de predi
ctis etc. Et sic non egerunt facere generalem finem, et quittationem de qui
buscunque debitis, alias non apposuissent illa verba, aliquid de predictis
etc. Preterea ubicunque verba sunt obscura, ut in casu nostro: quia generali
tas parit obscuritatem. l. ita fidei. ff. de iure fisc. attendi debet id quod est
verisimilius, et quod plerunque fieri consueuit. l. in obscuris. et l. semper in sti
pulationibus. ff. de reg. iur. et regula, inspicimus in obscuris. de regulis
iur. lib. vi. sed cum dictus Marianus per se exegisset partem de illis usu
ris, et provisionibus, non est verisimile quod in dissolutione societatis usu
ras restituisset. nam ut dixi, illa prima quittatio non fuit gratuita libe
ratio: immo fuit dictus Antonius confessus sibi solutum etc. non enim so
lent homines hodie maxime mercatores, qui credunt contractus eorum esse li
citos, sponte restituere usuras, et male ablata, cum vix possint induci ad re
stituendum post mortem. ut in c. ij. de usur. lib. vi. et cle. vnica. eo. ti. nec est ve
risimile quod ita incontinenti se correxerint sine aliqua petitione. arg.
in regula semel malus. de reg. iu. lib. vi. et l. non ad ea. ff. de condi. et demo.
cum similibus. Item in dissolutione societatis solent semper socij face
re sibi mutuo, et vicissim dictas confessiones, recognitiones, et liberatio
nes, et quittationes: ergo ita debet dicta confessio et liberatio intelligi.
non autem debet extendi ad id quod verisimiliter non fuit cogitatum, cum
ignorans non presumatur donare. l. nec ignorans. C. de donatio. facit. l.
tres, fratres. ff. de pac. immo dictus Antonius dubitabat an dictus con
tractus seu compositio esset usuraria: cum fuerit sub velamine dictum, ut
fieret solutio ad usum et consuetudinem mercantie: et sic in quittatione gene
rali non est verisimile, quod de illo debito, quod non credebat fore debitum co
gitasset: ut patet in iuribus supra allegatis. Preterea cum consistat de
peccato dicti Jacobi et Mariani, oportet quod clare ostendatur de satisfa
ctione: quia peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. c. cum
tu. de usur. et regula, peccatum. de reg. iu. lib. vj. Dicta autem quittatio
clare non ostendit de satisfactione: ergo debet compelli ad satisfaciendum. cum
dubia probatio non releuet probantem. c. in presentia. de prob. preser
tim ubi tractatur de animarum salute. nam debet tunc fieri interpreta
tio in partem tutiorem, per quam euitatur anime periculum: licet illa sit
durior. cle. exiui de paradiso. de verbo. signific. et c. iuuenis. de sponsa.
et est bona glos. in c. vnico. de serui. in or. fa. Et hec est bona considera
tio in materia nostra. ¶ Ex his infertur ad decisionem tertij dubij, an
saltem vigore secunde quittationis dictus Antonius sit a dictarum
usurarum repetitione excludendus: et profecto credo dicendum quod
non, ex rationibus multifarie factis in precedenti dubio. tum scilicet quia
precesserat contentio super quibusdam discordijs duntaxat, et nulla de
dictis provisionibus, et usuris fuerit habita contentio: ideo verba ge
neralia sequentia debent restringi ad contentionem specialem. arg. in l. li
cet. C. de iudi. et quod notatur in d. l. sub pretextu. et per gl. in c. i. de transa.
tum quia verba obscura debent restringi ad id, quod est verisimilius, et ple
runque fieri consueuit: tum quia uterque credebat illam conuentionem non con
tinere peccatum, ut predixi. et sic ad incogitata non potest dicta liberatio
extendi: quia ignorans non donat. d. l. nec ignorans. et d. l. tres fratres.
cum simi. Item quia tractatur de anime periculo: debet ergo fieri inter
pretatio in mitiorem partem, licet durior sit, ut supra plene dixi. et per has con
siderationes tollitur id quod no. Bar. in d. l. aurelio. §. caius. preallc. pro
cedit enim generaliter ubicunque fit generalis liberatio nulla specie pre
cedente, et considerationes predicte non concurrunt: alias secus ut dixi
in dubio precedenti. ¶ Preterea et ultimo apertissime tollitur dicta quit
tatio et liberatio si teneamus opinionem quorundam theologorum, aut
Dyni in regula, peccatum. de reg. iur. lib. vi. tenuerunt enim isti quod
usurarum remissio, et liberatio non tenet, nisi pecunia per usurariam pra
uitatem extorta offeratur ipsi debitori, eidemque creditori. vel saltem secundum
Dy. sic pecunia parata restitutioni: tunc enim videtur restituta, et bre
ui manu reddita: et sic satisfit illis verbis, peccatum non dimittitur: nisi
restituatur ablatum. repetitur enim restitutio, et sic debet fieri repositio
pecunie in pristinum statum, saltem ficte. ut l. cum pretor. et l. restituere.

ff. de per. sig. sed in casu nostro pecunia nunquam extorta nõ fuit oblata ipsi Antonio nec saltẽ parata restitutioni: imo de ipsa non contendebatur: ergo illa quietatio & liberatio nõ valuit quo ad liberationẽ usurarũ restituendarum: & hoc est indubitatũ tenendo alteram illarum opinionum. Si aũt teneamus opinionem Joã. quã posuit in gl. sua in dicta regula peccatum. & Hen. de seius consi. xviij. quod non requiratur oblatio pecunie, vel quod sit restitutioni parata: sed sufficiat liberalis & spõtanea remissio nõ aũt sufficit extorta per metũ aut dolum aut quolibet ingenio. vt in dictis locis per eos no. adhuc idem in casu nostro videtur dicendum. nam ex illa generali quietatione que processit vigore quarundam differentiarũ nulla de dictis prouisionibus vsurarũ mentione habita potest dici quod vsurarum remissio fuit liberaliter facta cũ nulla fuerit specialis mẽtio de illa habita: nec aliquis tractatus super remissione fienda precesserit. ¶ Et credo in hac materia posse attentari vt sub generali remissiõe & liberatiõe nunq̃ veniat liberatio seu remissio vsurarum nisi specialiter exprimatur: qr cũ habeat hec remissio specialem naturam vt patet ex predictis & latius notatis in locis preallegatis, si non debet hec remissio includi sub generalitate cũ posset quis decipi sub inuolutiõ verborum: & sic imminueret animarum periculũ. Satis enim est tenere quod prosit remissio vsurarum absq; eo quod pecunia offeratur vel sit restitutioni parata & cõtra illas opiniones supra allegatas non dz hec facultas extẽdi vt etiam comprehendatur sub generalitate verborum. ad predicta allego optimum simile. l. sz & si quis.
5 §. queritur. ff. si quis cautionib. † vbi habetur quod generalis renunciatio casuum fortuitorum non valet in iudicijs: sed oportet quod specialiter exprimantur. vnde non valet ibi tantum genus quantum species. & dicit ibi Bar. communem esse: quia stipulatio pretoria & iudicialis iudicatur secundum mentem & equitatem pretoris qui non patitur aliquẽ decipi sub inuolutione verborũ. ita dicamus in proposito nostro cum tractetur hic de animarum periculis: & sunt opiniones qualis debeat esse vsurarum remissio non debemus saltem dicere quod veniat sub generalitate ne qs decipiatur, & incurrat anime periculum sub verborũ inuolutione. Nec obstat si dicatur qd casus specialis continetur in d. §. queritur. qr dico qd etiam casus specialis extẽditur propter rationis identitatem. vt no. gloss. in l. j. C. de condi. indebi. & videtur text. in c. cum dilecta. de confir. vti. & presertim vbi tractatur de animarum fauore debet fieri extensio etiam iuris penalis. vt no. gloss. in c. sciãt cũ
6 cti. de elec. lib. vj. & in c. fi. eo. tit. & li. Preterea videmus in simili quia matrimonium habet specialem materiã ab alijs obligationibus & requirit spontaneum & liberum consensum. vt in c. cum locum. de sponsa. dispositum est in iure vt mandatum de contrahendo matrimonio nõ veniat sub generali procuratorio: sz oportet quod specialiter exprimatur, vt phat in l. generali. ff. de ritu nup. no. gl. in c. fin. de procu. lib. vi. Jtẽ videmus quod casus notabiles & nota digni non veniunt sub generalitate verborum nisi specialiter exprimantur: vt no. gl. in cle. nõ potest. de procuratoribus. & c. qui ad agendum. eo. titul. libi. vj. & que specialiter nota sunt digna nisi specialiter exprimantur, videntur esse neglecta. c. quoniam. de prebẽ. lib. vj. cum similibus.

Casus consilij sequentis.

Punct⁹ questionis talis est. Qui

dam Nanes Petri cursij de senis decessit nullo pri⁹ per eum testamento condito superstitibus sibi dominabus Euangelista sorore carnali, & Catharina filia spuria ipsius Nãnis defuncti demum apprehensa hereditate per dictã dominam Euangelistã tãq̃ proximiorem per lineã legitimã ipsa domina Euangelista seu alius p̃ ea maritauit dictã Catharinam cuidã Mattheo & pro dotibus suis assignauit sibi florenos quadringentos: & in dicto instrumento dotis inter cetera dicit quod dicta domina Euãgelista filia olim Petri cursij & heres dicti Nãnis dedit &c. Et demum subijcitur in dicto instrumento quod dictus Mattheus promisit dictas dotes cũ antifatto reddere, & restituere dicte domine Catharine & cuidam Francisco p̃senti & recipienti pro dicta domina Euangelista aut cui de iure reddi & restitui debebunt in omnem casum: & euentũ dotiũ restituẽdarũ. &c. Premonitur denique dicta Catharina relicto filio ex illo matrimonio moritur demum dicta domina Euangelista suis filias heredib⁹ equaliter instituit: pri⁹ tñ disposuit de quarta parte omniũ bonoꝝ in quasdã ex filiab⁹: sicut ei licuit ex forma statutoꝝ Senensiũ. ¶ Nũc ab alijs filijs & heredib⁹ dicit dictã dominã Euangelistã non potuisse illã quartã donare illis duab⁹ filiab⁹: qr iam de illa disposuerat prius donãdo dotẽ dicte Catharine quã nõ tenebatur dotare cum esset filia spuria dicti Nãnis. & sic videt donasse de suo presertim cũ in instrumẽto nõ dicat quod hoc fecerit tanquam heres licet nuncupetur heres. Ex parte filiarum dicitur contrariũ. Queritur quid iuris: & an dos illa debeat remanere apud dictum Mattheum cum filius communis iam ex illo decesserit.

¶ Consilium. cxv.

1 Dos dicitur legitima secundum conditionem mulieris.
2 Pater potest filio spurio relinquere pro alimentis vsque ad quantitatem sufficientem.
3 Mulier si maritatur a patre & dos ab ipso patre proficiscitur mortua muliere relictis liberis ex illo matrimonio dos de iure communi redit ad patrem.
4 Pater si vult quod relictũ seu datum causa mortis transeat in filios spuriũ, seu spurie, qualiter debeat dicere.

Videtur primo attingẽdum primum dubiũ quod dicta domina Euangelista non potuerit disponere de sua quarta pte in illas suas filias prout sibi ex statuto Senensi permittitur, obstãte illa dotis assignatione, quam prius fecerat dicte Catharine: qr assignãdo illi dotem, quam nõ habebat in potestate, videtur, iuris interpretatione dotem illã donasse dicte Catharine. vt in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. act. ergo non potuit postea de integra quarta disponere, cũ iã libere prima disposuerat de quadringẽtis. Nec obstat qd in dicto instrumento nuncupetur heres dicta domina Euangelista, quia per hoc nõ infertur quod fecerit vt heres: cũ illa sint verba pure enunciatiua, que non inducunt dispositionem. vt in c. si papa. de priui. lib. vi. & in cleme. si summus pontifex. de senten. excom. preterea esto quod videatur fecisse vt heres: tamen ex quo vt heres nõ tenebatur illud facere, videt donasse. argu. l. campanus. ff. de operis lib. & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. facit. l. cum de indebito. ff. de proba. Quod autem tanq̃ heres non teneretur dotare, patet: qr nec ipse defunct⁹ tenebatur: nec poterat etiã si voluisset, cũ esset filia spuria, nata scz ex dãnato coitu de iure ciuili. vt in aut. ex complexu. C. de incestis nuptijs. ¶ Sed his non obstantibus arbitror in hoc casu sic de iure dicendum, quod dicta domina Euangelista tenebatur tanquam heres dicti Nannis alere dictã Catharinam: quia licet de iure ciuili non teneretur etiã defunctus: vt in d. authen. ex complexu. secus tamen est de iure canonico, cui statur in hoc, tanquam fundato super equitate naturali. vt habetur in c. cũ haberet. de eo qui duxit in matri. vt etiam tenent communiter legiste maxime Bar. & Bal. in dicta authen. ex complexu. vnde quemadmodũ tenebatur defunctus, ita & heres obligatur, qui succedit in locũ defuncti: ad hoc bonus tex. in authen. licet. C. de naturali. liberis. & quod ibi no. maxime per Bal. si autem tenebatur alere, vt supra probatũ est: ergo etiam dotare, cum causa dotis non sit minus fauorabilis, q̃ alimẽtorum causa, imo magis vt not. Cy. in l. non omni. C. de admini. tuto. & Bar. in l. cum plures. ff. eo. ti. & in casu nostro firmauit Bar. in l. si gener. ff. de his qui. vt indi. & in d. authen. ex complexu. & idem ibi Bald. Attamen dico qd dando dotẽ, non debet excedere modũ alimentorũ,
1 seu quantitatẽ dotis, prout conueniebat filie spurie. † dos enim dicit legitima secundum conditionem mulieris, & facultates matrimonij. l. filie. ff. de leg. iij. & l. cum post. §. gener. ff. de iure dotiũ. Si ergo excessit illã quãtitatẽ, que verisimiliter sibi debebatur habito respectu: qr erat spuria: & qr pater non erat ditissimus homo, nec magni generis: videt illã quãtitatẽ dedisse de suo, quatenus dico excessit debitum modum. ar. optimum in l. sancimus. C. de don. & xij. q. ij. in c. si quos. de seruis. & hoc videtur fuisse de mente Bar. in l. gener. preallegata & in dicta authen. ex cõplexu. & in l. fi. §. si a genero. de his que in frau. credi. & illa quãtitas in qua excessit, debet cõputari in quarta ipsius dñe Euangeliste. si autem in nullo excessisse videat, hoc fecisset, tãq̃ heres: & sic nil de suo donasset. & per cõsequẽs potuit postea disponere de integra quarta bonorũ suorũ. Quod aũt hoc videatur fecisse tanquã heres, & nõ sponte de bonis proprijs, probo primo ex eo: quia ibi nominatur heres. nã si nõ fecisset vt heres, illud verbum frustra fuisset ibi appositum, qd nõ est dicendũ. arg. in c. si papa, de priui. lib. vi. l. ij. quando. C. de inoffic. testa. cum verba debeãt aliquid operari. vt ibi. Preterea vbicũq; fit mẽtio de aliqua qualitate in aliqua dispositiõe que habet alterare illã dispositionem, videtur illud factum vigore illius qualitatis. ad hoc tex. optimus cũ ibi no. maxime per Bart. in l. pe. C. de iure delibe. vbi patet, qd si aliquid relinquatur filio, & fit mentio de patria potestate, videt sibi relictum cõtẽplatione patris: qr rõne patrie potestatis acquirit filius ipsi patri. Jta ad propositum cũ tanq̃ heres teneretur dotare: vt supra dixi, si dixit in actu dotationis se heredem, videtur hoc fecisse tanquã heres ex legitima obligatione. ad idẽ facit optime quod legitur & notat in l. cũ post mortẽ. ff. de admini. tuto. vbi si tutor promisit dotẽ, vel curator pro puella, videtur in dubio promisisse de bonis ipsius puelle: nõ aũt de proprio, ex quo bona illa administrabat. ad idẽ. l. fi. C. de dotis promi. vbi idẽ pbatur in quolibet administratore, & negotiorũ gestore &c. vt in dubio videatur soluisse dotẽ de bonis mulieris, nõ aũt de proprio. pro hoc facit, qr in dubio nõ presumitur quis velle donare suũq; donare nihil aliud sit quam perdere. l. filiusfa. ff. de don. facit. l. cum de indebito. ff. de proba. & presertim hoc dicẽdum in casu nostro, in quo potest fieri interpretatio, vt dos nihilominus fuerit debita & dicta domina Euangelista in suis iuribus cõseruetur. ar. optimũ ex his q̃ no. gl. in l. cũ, quid. ff. si cer. pe. & c. cũ inter. P. & c. super hoc. de renuntia. cũ si. & hec quoad primum dubium. ¶ Quoad secũdum vero apud quẽ, scilicet nunc debeat remanere dicta dos post mortẽ dicte Catharine, videt primo qd apud dictũ Mattheũ maritũ dicte Catharine, non ex persona Catherine, sed ex psona filij: qr post mortem Catherine successit filius communis ex illo matrimonio in dotem: nã dos censetur patrimoniũ mulieris l. iij. ff. de mi. facit. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. erciscund.

In bonis

In bonis autem maternis ab intestato succedit filius, vt in auf. in suc
cessione. C. de suis ꝛ legi. ꝛ in corpore vnde sumitur. de here. que ab intes
sta. defe. §. i. ꝛ C. ad officia. per totū. Filio autē succedit ipse Matheus
pater: vt in authentica, defuncto. C. ad tertul. ꝛ in corpore vnde sumit
in authen. de here. que ab intesta. defe. §. consequens. ꝛ §. in hoc quidē.
¶ Sed profecto illud puto dicendū in casu nostro: predicta enim pro
cedit in dote, q̄ est pure ipsi⁹ matris: sed dicta dos non fuit pure ipsi⁹
Catherine. Nam vt predixi, cū esset spuria, nihil de iure ciuili poterat
cōsequi a patre, vel ipsius herede. vt in dicta authē. ex cōplexu. sꝫ solū
ex dispositione iuris canonici poterat habere necessaria ad vitā, ꝛ ad
hoc possunt parētes cōpelli, vt in. d. c. cum haberet. ꝛ per consequens
ipsorum heres. argu. in dicta auth. lꝫ. C. de natu. lib. vt predixi sicut de
bentur alimenta ita dos, cum nō sit minus fauorabilis, imo magis. vt
supra dixi. Data fuit ergo in casu nostro dos loco alimentorum, cū fue
rit data ab herede defuncti, p rationes supradictas. mortua ergo dicta
Catherina debet dos redi ad dictā dn̄am Euangelistā, seu eius here
des, sicut debuissent cedere ad alia bōa simpliciter data p alimētis. Nā
alimenta debentur solum in vita, ꝛ finitur causa alimentorum morte. l.
Mela. ff. de alimē. ꝛ ci. leg. ꝛ l. cū hi. §. cōstat. ff. de trāsa. ꝛ l. hereditatum.
ff. ad l. fal. ꝛ p hoc optime facit tex. in. d. c. cū haberet l. si vnde ista obli
gatio causatur. mādat enim solum necessaria subministrari: necessitas
aūt cessat morte. ꝛ hoc pfecto videtur fuisse de mēte Bar. in locis preal
leg. ꝛ primo in. d. authē. cōplexu. C. de incest. nup. vbi dicit se consuluisse
2 per. d. c. cū haberet. † qd vsq̄ ad quantitatē sufficientē pro alimētis po
test pater filio spurio relinquere. ꝛ eodem modo filie spurie p dote sua:
q: sine aliqua dote non pōt ali, nec nubere. Itēꝫ expressius sensit in. d. l.
si. §. si a socero. vbi dicit, qd si filia spuria fuit maritata a patre, non po
test dos repeti ab heredib⁹ patris ab ipso marito: q: habet eam ex ti
tulo oneroso. sed postquā ad mulierē est reuersa, potest reuocari: q: ha
bet ex donationis titulo. spurie aūt nō potest donari. l. i. C. de nat. lib. ꝛ
hoc dicit verum: nisi quatenus de iure canonico filius, vel filia deberet
habere p alimentis. vt in. d. c. cū haberet. Nec obstat si dicat, ꝛ qd sc̄dꝫ
hoc filius nil habebit ex bonis maternis: q: hoc non est absurdū n mā
ter nil habeat. fingi enim q̄ mater fuisset ducta sine dote: certe i nullo
succedit: ergo vxor debet eū alimētari ex bonis mariti. vt not. Inno.
in. c. per vestras. de don. inter. virū ꝛ vxo. ꝛ ta. ꝛ tex. ꝛ quod not. in. l. si cū
3 dotem. §. finali sit in seuissimo. ff. sol. ma. † Preterea vide aliud simile ma
gis propinquū, si mulier maritat a patre, ꝛ dos a ipso patre proficisci
tur mortua muliere relictis liberis ex illo matrimonio dos de iure cōi
redit ad patrē: non autē ad liberos mulieris defuncte: lꝫ aliud habeat
cōsuetudo, vt est tex. scdm eūdem intellectū in. l. dos a pr̄e pfecta. C. sol.
matri. fortius ergo in casu nostro nō debuit dicta dos trāsire in filiū,
cū solū loco alimentorum a iure permittitur: cā aūt alimentorū expirat
morte: vt supra dixi. ꝛ qd hoc fuerit de mente Bar. allego not. in. l. si. ff.
de his quibus vt indig. in ver. quero vtrum sit alius modus. vbi dicit
qd filio spurio, vel spurie potest relinqui aliquid pro alimentis. Itē p
dote dūmodo nō excedatur modus in relinquendo: q: tunc p̄sumeret
4 fraus. l. i. C. de natu. libe. ꝛ tenet † qd si pater vult, vt relictū seu datum
causa dotis transeat in filios spurii, seu spurie dꝫ pater sic dicere. Re
linquo talem fundū tizio filio meo pro alimentis in vita sua. postea re
maneat ꝛ filijs ipsius spurij: nam vt ipse dicit filijs ipsius spurij pōt pf
relinquere: de quo dicendū vt plenius legitur ꝛ notat in. l. si. C. de natu.
libe. ꝛ sic aperte vult, ꝛ bene, q̄ ex psona patris spurij non possunt filij,
lꝫ legitimi, aspirare ad relictū factū ipsi spurio pro alimētis: q: vt p̄di
xi causa alimētorū finitur morte: sed opꝫ vt capiāt ex dispositione relin
quētis, seu dotātis, qd fieri pōt. d. l. fi. Sꝫ in casu nostro hoc nō fuit di
ctū a dicta domina Euāgelista. qd si fuisset dictū videret donasse filijs
illius spurie, de suo: imo dixit oppositū. Nam voluit ꝛ ita stipulari fecit
suo noie, quod dictus Mattheus restitueret dotē ipsi Catharine, ꝛ illi
Francisco recipienti pro dicta domina Euangelista, aut cui de iure re
stitui ꝛ reddi debebit ꝛc. ista enim sunt verba formalia illius instrumē
ti: sed de iure debet restitui ipsi dn̄e Euangeliste vel suis heredib⁹: q:
cessat causa alimentorum, vt not. in iuribus superius allega. ¶ Qua
re ex oībus predictis concludo qd dicta dos nō debet remanere apud
dictum Mattheū, sꝫ redire ad heredes dicte domine Euāgeliste, que
tenus hoc fecit ex necessitate tanq̄ heres. vt. s. dixi. q: tunc iure succe
dit in loco alimentorum.

¶ Consilium. cxvi.

1 Pater si instituit filium in aliqua re minus quam legitima, potest filius petere supplementum.
2 Pactū de non succedēdo patri aut filio valet, quando tantū quis per capit, quantum sibi debetur occasione successionis.
3 Cōpromittere quis nō pōt in partē aduersam tanquam in arbitrum.

Illud de iure queritur Utrū
visa remissione facta per Antonium columbini in Nardum
patrem ipsius Antonij, ꝛ Nerotium mariani nicoletti, ac laudo inde
secuto per dictum Nerotium de consensu dicti Nardi, aliis non con
tradicente dicto Antonio, ac donatione postea subsecuta per dictū
Nardum in personam dicti Antonij filij sui predicti valeat dictus An
tonius, presertim post mortem dicti Nardi patris sui aliquid petere
in bonis, seu de bonis dicti patris sui occasione sue legitime. Et pri
mo videtur qd possit petere legitimam suam saltem post mortem dicti
Nardi patris sui: quoniam filius non potest excludi, ꝛ priuari heredi
tate paterna sine causa legitima, alias testamentum patris esset nullū,
vt authen. vt cū de appel. cog. §. aliud quoq̄ capitulum. ꝛ legitur ꝛ no
1 tatur in. l. si io preterito. ff. de iniust. rup. ꝛ irri. test. † Et si pater institue
ret dictum Antonium in aliqua re minus valente quam legitima, po
terit petere supplementum. l. omnimodo. ꝛ l. quoniā nouella. ꝛ l. scim⁹.
C. de inoffi. testa. debet tamen conferre quod pater sibi donauit: lꝫ du
xerit in premium emancipationis: q: illa est pura donatio: nō autem fa
cta ob causam legitimam: q: potius pater debet premiari a filio quādo
ipsum emancipat. quā econtra vt probatur in l. cum opꝫ. §. cum autem.
C. de bonis que lib. Et qd talis donatio facta a patre in premiū emāci
pationis debeat cōferri aliā filijs, firmat Bar. in. d. l. cū opꝫ. ꝛ l. vt libe
ris. C. de colla. ꝛ videtur quasi probari ibi in fine litere. Nō obstat si di
cat qd dict⁹ Antonius videt renūtiasse hereditati paterne, in eo qd
remisit se iudicio pris, ꝛ dicti Nerotij, pmittēs se fore cōtētū illa pte
q̄ p illos sibi deputabit, ꝛ nunq̄ amplius aliqd se in bonis dicti Nardi
petiturū, q: pactū de non succedendo patri non valet. l. pactū. C. de pa
ctis. ꝛ l. pactū C. de col. nec obstat si dicat, qd hic interuenit iuramētū.
qd hꝫ cōualidare tale pactū, vt hodie probatur in. c. quāuis pactū. de
pac. lib. vi. notant doc. iuris ciuilis. in. d. l. pactū. ꝛ in. l. si quis pro eo. ff.
de fideius. ꝛ in. l. stipulatio hoc mō cōcepta ff de verbo. obli. ꝛ l. fi. C. de
pac. Quia ad hoc pōt responderi dupliciter. Primo q̄ iuramentū nō
extēditur ad casum nostrū. quoniā dictus Antonius cōpromisit in pa
trē ꝛ Nerotiū: ꝛ iurauit seruare quicqd ipsi circa hoc disponerēt. De
inde non ambo sed solus Nerotius laudauit: vt in certis bonis sibi dan
dis a patre esset cōtentus. ꝛ sic iuramentū cum sit stricti iuris. nō dꝫ ad
istum casum extendi. c. penult. de iureiuran. licet dictus Nerotius dixe
rit se hoc solum fecisse ex cōmissione dicti Nardi: q: videtur q̄ Nardus
nō potuerit hoc remittere in personā illi⁹ tm̄: q: a psona arbitratoris
seu arbitri nō dꝫ recedi, cum videat electa legalitas ꝛ fiducia psone. l. si
quis arbitratu. ꝛ qd ibi not. ff. de verbo. obli. ꝛ l. si merces. ff. locati. ꝛ i
similibus. Preterea ꝛ secundo dictus Nardus illa bona cōtulit dicto
Antonio filio suo nō pro parte ipsum cōtingēte, nec vt satisfaceret lau
do prius lato: sed pure ꝛ sponte in premium emancipationis, ꝛ sic do
nauit ob alteram causam, quam fuerit in laudo expressa vt patet in in
strumento inde confecto: ergo nec laudū nec iuramentū in compromis
so appositum habet dictum Antonium excludere a successione pater
na. ꝛ saltem in dubio debet fieri interpretatio pro dicto Antonio: quia
odiosum est filium excludi a successione paterna. d. §. aliud quoq̄ capi
tulum. ꝛ l. maximum vitium. C. de lib. prete. presertim hodie cum subla
ta sit differentia sexus, ꝛ patre potestatis. authen. defuncto. C. ad ter
tul. ꝛ in corpore vnde sumitur. in authen. de here. que ab intest. dete. §.
cōns. ꝛ. §. ꝛ hoc quidē. Itē q: verba sunt interpretanda cōtra dictū Nar
dum, qui in dicta donatione potuit intentionem suā clarius exprime
re. l. veteribus. ff. de pac. ꝛ regula, contra cū. de reg. iur. li. vi. ¶ Sꝫ his
non obstātibus que vere casui nostro minime preiudicare arbitror, cō
trariam sententiā puto de iure veriorem. videlicet quod dict⁹ Anto
nius nihil amplius possit preter voluntatē paternam sibi vendicare in
bonis dicti Nardi patris sui occasione legitime sue. Et ad hoc tenen
dū moueor principaliter ex duplici capite, quorū quodlibet sufficere vi
2 detur ad ipsius cōclusionē de per se. Et primo rōne nudi pacti. tnā pa
ctū de nō succedendo patri aūt filio, valet qn̄ tantū quis percipit q̄tū
sibi debet occasione successionis. vt singulariter pbatur fm vnū intel
lectū in. l. i. §. si parēs. ff. si quis a parē. fu. ma. ꝛ hoc firmauit Bar. i du
plici loco. s. in. d. §. si parens. ꝛ clarius. l. fina. C. de pac. nec repeti illud di
ctū ab aliquo reprobari: imo q̄ valeat, ratio: quia cessat ratio quare pa
ctū annullatur. nā ratio videt ne pro modico quis renūtiaret successio
ni paterne: vnde voluit lex obuiare deceptionibus. vt no. Bar. in. d. l. si
qs p eo. ff. de fideiu. Que quidē ratio cessat in casu nr̄o, cū in facto ini
bi presupponatur q̄ dictus Antoni⁹ tm̄ p. cepit, quātū sibi tūc debe
ret rōne sue legitime, ꝛ pōt dici q̄ habuerit plus rōne tpis: q: habuit
illa bona in vita, cū non deberētur sibi nisi post mortem patris. l. i. §. si
impuberi a rogato. ff. de colla. bo. not. Bar. in eadē. l. §. nec castrense. ꝛ
in aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Excluditur dictus Antonius ex se
cundo capite clarioli. s. ratione iuramenti adiecti. nā iurauit se fore con
tētū illa parte bonorū que sibi daret, ꝛ assignaretur per dictos Nardū
ꝛ Nerotiū, ꝛ promisit amplius nō petere in bonis dicti Nardi: tuncamē
tum tm̄, indubie habet hoc pactū validare. vt in. d. c. q̄. de pactis. li. vi. ꝛ
tenēt legiste in locis superius allegatis. Nec obstat si dicatur qd iura
mentū se non extēdat ad hunc casum: q: dico p imo extenditur si bene
verba dicte remissionis, ꝛ donationis inde secute, ac laudi ponderen
tur. Nam dictus Antonius solēniter coram officialibus mercatie cō
stitutus in presentia patris sui, ꝛ de eius consensu, ꝛ authoritate asser
uit se nō velle amplius cōmorari cū Nardo eius patre, ꝛ volēs se remit
tere in manibus ipsius Nardi, ꝛ Nerotij, qui dent ꝛ faciāt sibi illā ptē

de bonis dicti Nardi, q̃ placebit dictis Nardo ⁊ Nerotio omni modo
iure ⁊ forma ⁊c. libere ⁊ pure ⁊ simpliciter remisit se in dictos Nardũ
patrẽ suũ ⁊ Nerotiũ dãs ⁊ concedens dicto Nardo ⁊ Nerotio plenã li
cẽtiã, ⁊ authoritatẽ cõcedendi ⁊ dãdi ipsi Antonio de bonis dicti Nar
di totũ, ⁊ quicquid videbit ⁊ placebit ipsis Nardo ⁊ Nerotio: ⁊ p̃misit ⁊
cõuenit dictus Antonius dicto Nardo stipulãti ⁊c. vlterius nõ pete
re de bonis dicti Nardi patris sui: sed remanere tacitũ ⁊ contentũ pte
q̃ sibi fieret per dictos Nerotiũ ⁊ Nardũ ⁊ iurauit corporaliter tactis
scripturis cõtra predicta nõ venire ⁊c. vnde ponderando diligẽter oĩa
verba superius recitata que sunt formaliter verba instrumẽti confecti
super dicta remissione nõ habebãt dicti Nardus ⁊ Nerotius aliquid iu
dicialiter seu in forma iudicij iudicare: sed solũ per verba facti fuit hoc
eis remissum, facit qd legitur ⁊ notatur in c. quintauallis. ⁊ c. veniẽs.
de iureiu. ⁊ in l. societatem. §. arbitrorũ. cũ l. se. ff. pro socio. vnde dictus
Nerotius fuit assumpt' tanq̃ bonus vir ⁊ amicus. vt in l. ij. ff. de arb.
Nardus vero erat pars, vnde poterat se impedire vigore remissionis
sibi facte. q: põt quis in partẽ aduersam tanq̃ in arbitratorem ⁊ bonum
virũ se remittere: vt in dictis. c. quintauallis. ⁊ c. veniẽs. ⁊ l. si libertus.
ff. de operis liber. satis ergo est ad validitatẽ actus vt appareat quali
tercũq̃ de istorum volũtate ⁊ placẽtia seu eorum iudicio cum vt dixi,
nõ habeãt isti iudicialiter iudicare nec corã eis poterat esse iudiciũ. vt
no. Inn. in d. c. quintauallis. aliter nõ potuisset in dictũ Nardum com
1 promittere: †quia tanq̃ in arbitrũ non potest quis compromittere in
partem aduersam. l. penul. ff. de arbi. voluntas autem alicuius expri
mitur nedũ verbis sed factis: imo facta sunt fortia ad declarandã tam
voluntatẽ q̃ verba, que sepe proferunt contra intẽtionẽ proferẽtis. vt
in c. dilecti. de appel. ⁊ c. estimant. xi. q. iij. cũ multis iuribus ibi allega.
in glo. Nerotius aũt satis declarauit verbis intentionẽ suam laudãdo
expresse ⁊ exprimẽdo bona que deberẽt assignari dicto Antonio p sua
parte iuxta tenorem remissionis. Nardus autẽ approbauit nedũ illud
laudũ approbãdo: sed etiã factis: q: punctualiter assignauit dicto An
tonio omnia laudata per dictũ Nerotiũ. ergo satis apparuit de volũ
tate ⁊ placẽtia dictorũ Nardi ⁊ Nerotij in quos facta fuit remissio vt
dictus Antonius esset p sua portione cõtentus dictis bonis. ⁊ p hoc
optime facit qd in simili no. Bar. in l. cum pater. §. libertis. in fi. de leg.
ij. ⁊ Bal. in l. filius. C. de pe. here. Io. an. in regula qui tacet. de regu.
iur. lib. vi. in mercu. Nec ob. si dicatur q̃ pater donauit in premiũ emã
cipationis nõ aũt vigore remissionis in eũ facte seu laudi precedẽtis,
vt pz ex verbis donationis: q: dico q̃ illa verba fuerunt apposita per
ignorantiã ex cõmuni stylo eorum qui emancipant hodie filios creden
tes, q̃ ita sit dicẽdũ ⁊ faciendũ. vt sentit Bart. in d. l. cũ oportet. ⁊ in l.
vt libertis, s. alleg. Principalis aũt causa fuit vt illa bona assignarent
dicto Antonio pro sua pte titulo cũ donationis vigore illius remissio
nis ⁊ laudi inde secuti: qd probo multiplici cõsideratione. Primo q:
cũ filius esset in discordia cũ patre nec vellet amplius cum illo cõmora
ri vt ipsemet filius cõfessus est in presentia officialium ⁊ inde fuit sub
secuta illa remissio seu cõpromissum ⁊ expresse actum vt per istos sibi
assignaretur certũ quid de bonis dicti Nardi pro sua parte non est ve
risimile q̃ pater voluerit simpliciter postea emãcipare ⁊ illa bona sim
pliciter sibi donare cũ nõ sit verisimile quod illico mutauerit intentio
nem suã. presertim quia corã dicto Nerotio quilibet eorum scilicet pa
ter ⁊ filius suã partem ⁊ iura sua allegabat ⁊ proponebat. ad hoc. l. nõ
ad ea. ff. de condi. ⁊ demõ. presumitur enim quis perdurare in sua prio
ri voluntate. c. maiores. prope fi. de bapti. ⁊ l. cum qui. ff. de probatio.
Item facta ⁊ verba dubia recipiunt interpretationem secundum pre
cedentia. l. si seruus plurium. in fi. ff. de leg. j. Preterea hoc colligitur ex
alio: q: pater punctualiter assignauit filio bona que vigore remissionis
fuerunt expssa in laudo per dictum Nerotium: ergo voluit approbare
⁊ exequi contẽta in dicto laudo: non autem de nouo donationem inco
gitatam facere arg. l. plane. ff. de lega. j. Nec obstat q̃ vsus fuit verbo
donationis: q: hoc non contradicit: sed confirmauit predicta. nam di
ctus Nerotius in suo laudo dixit ppe finẽ q̃ illa diuisio seu donatio fie
ret cũ rationibus ⁊ causis: ita qd de iure valeret ⁊c. vnde põderãdũ est
illud verbũ seu donatio. voluit enim q̃ fieret p viã diuisionis aut dona
tionis ita qd valeret. vnde pater volẽs hoc pbare ⁊ exequi sciẽs q̃ do
natio facta filio in ptãte regulariter non valet. l. ante pe. C. de don. in
ter vi. ⁊ vxo. ⁊ a parẽ. in li. fa, elegit viã validiorem. nam primo emanci
pauit postea donauit. dixit aũt premium emãcipationis per ignorãtiã
cũ ex emãcipatione potius fuisset ipse premiãdus a filio. vt. s. dixi. At
tẽdi aũt debet modus vulgariũ loquẽtiũ ⁊ ita nuditer sicut sunt in vsu
debent intelligi: nõ aũt debent capi proprie: vt legi. ⁊ notat in l. stipula
tio ista. §. hec quoq;. ⁊ §. plane. ff. de verb. oblig. qd aũt iste Nardus pr̃
voluerit principaliter donare assignãdo sibi partẽ iuxta formã laudi
principaliter in premiũ emãcipationis apertissime vltra predicta pro
bant quedã verba apposita in dicta donatione, vbi inter cetera sic dr̃,
Itẽ donauit in alia manu cẽtũ viginti quinq; florenos auri in illis ter
minis modis ⁊ forma quib' ⁊ que locis declarant ⁊ specificant p quod
dã laudũ latũ per Nerotiũ inertiam in curia officialium mercãtie ⁊c. vñ
diligenter ponderãda sunt illa verba in illis terminis, modis, ⁊ forma
⁊c. per que colligitur expresse q̃ non intendebat dictus Nardus pu
re donare: sed sub illis modis, ⁊ forma, que continentur in laudo. Mo
dus autem ⁊ forma in laudo contenta erãt, vt iste Antonius haberet
illa bona pro sua portione, ⁊ vlterius aliqd petere in bonis dicti Nar
di nõ posset: vnde cum illam donationem fecerit se referendo ad dictũ
laudũ, ⁊ sub cõmemoratione ipsius, apparet apertissime qd ab illo re
cedere nõ intẽdebat: sed potius illud exequi, ⁊ obseruare. arg. in c. cum
venerabilis. de except. ⁊ in d. l. non ad ea. cum ibi no. motiuum claudit
iudicio meo materiam, aliter dictam donationem interpretãdi: nec de
bemus curare quod fuerit vsus illis verbis, donauit in premium emã
cipationis: quia contractus ⁊ dispositio iudicatur magis sm̃ suam na
turam, ⁊ materiam subiectam, quam sm̃ verba expressa in ea. vt est tex.
nota. ⁊ ibi per gl. ⁊ Bar. in l. ij vnico. ff. locati. ⁊ per glo. notabilem in l.
j. ff. de superficie. ⁊ per Barto. in l. cotẽ. §. qui maximos. ff. de public. Et
semper ad intellectum stipulationis debemus prius considerare quid
actum fuit, vt in l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. ⁊ si non ap
paret, considerandum est id quod verisimilius est. vt in ca. inspicimus
in obscuris. de reg. iur. lib. vi. ⁊ in l. in obscuris. ff. eod. In casu autem
nostro prius actum fuit: vt isti Antonio daretur pars sua, ⁊ vlterius
aliquid petere non posset: vt patet ex predictis. Item verisimilius est
propter discordiam inter patrem ⁊ filium, presertim cum esset genitus
ex vxore premortua, quod voluerit donare ob causam predictam, q̃ pu
re ⁊ simpliciter. Euadet preterea hãc interpretationem dispositio lau
di per dictum Nerotium, qui mandauit illa bona postea donata debe
re donari occasione partis sue: ergo causa adimplendi illud laudũ vi
detur facta donatio subsequens per tex. notabilem. ⁊ qd ibi no. Bart.
in l. fin. C. de ali. pup. prestan. ⁊ per eundem in l. cum seruus. ff. de verb.
oblig. ⁊ illa bona donando videtur pariter donasse, ⁊ dispositionẽ lau
di approbasse. l. iij. §. filius. ff. ⁊ C. eod. ad maced. ¶ Quare ex omnibus
predictis concludo dictum Antonium nõ posse amplius quicquã pe
tere in bonis paternis dicti Nardi pr̃is sui occasione legitime sibi de
bite iure nature, sed debere esse cõtentũ bonis aĩs sibi donatis per pa
trẽ. Et ad contraria supra formata satis patet responsio per predicta.

¶ Consilium. cxvij.

1 Mulier de iure cõmuni permittitur libere disponere de bonis suis
vltra legitimam debitam filijs.
2 Mulier habens filios ex primo matrimonio, si transit ad secunda vo
ta non põt in testamento, aut inter viuos, vel ex sponsalitia largitione
plus conferre ⁊ donare secundo viro, q̃ donet alicui filiorum suorũ. ⁊.

Videtur primo quod marit'
nihil debeat lucrari ex dotibus vxoris premortue. Illud au
tem in primis certũ est, quod de iure communi nihil lucra
tur: sed dos debet integre redire ad heredes mulieris. l. vnica. C. de rei
vxo. ac. ⁊ l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habe. ⁊ c. j. ⁊ ij. ⁊ cap. nuper. de
do. post diuor. resti. nec etiam de iure municipali: quoniam statutũ Se
nense non solum in casu nostro, in quo supersunt ipsi mulieri defuncte fi
lij, non indulget marito aliquam partem dotium: imo expresse dispo
suit in additione corrigendo statutum antiquum vt nihil lucretur vt
patet ex statuto posito sub rubrica, q̃ pars cedit lucro viro soluto ma
trimonio per mortem vxoris. nam verba additionis facte ad illud sta
tutum sunt hec, videlicet quod si mulier secundo nubit viro, ⁊ filium
vnũ, vel plures habuerit, quod dictus talis vir nihil lucretur ex doti
bus, sed filij ipsius mulieris ex vtroq; viro ex ipsa muliere nati succe
dant in capita ita punctualiter contingit in casu nostro, decessit enim
illa domina relictis filijs ex vtroq; matrimonio: ergo maritus nihil de
bet ex suis dotibus lucrari vigore statuti. Et per consequens ostendi
videtur. q̃ nec vigore pacti initi inter dictos coniuges tẽpore cõtracti
matrimonij: licet enim fuerit inter eos expresse actum, vt superuiuens
ex eis debeat certũ quid lucrari ex dotib' vel donatiõe ppter nuptias
nomine antifati: tñ tale pactũ videtur nõ valuisse tanq̃ habitũ contra
prohibitũ ex statuto. ad hoc qd not. glo. in l. j. C. ne fideiuss. do. dentur. ⁊
gl. super rub. de decurio. lib. x. ⁊ sic videtur q̃ nullo iure debet iste mari
tus aliquid lucrari ex dotibus vxoris defuncte. Preterea ⁊ scdo vide
tur q̃ presupposito q̃ vir aliquid lucrari debeat vigore pacti: tñ hoc
lucrũ nõ dz detrahi de quarta parte de reliqs trib' partibus q̃ vigore
statuti applicant filijs: q: ipsũ statutũ tribuit mulieri ptãtẽ p suo arbitrio
de quarta bonorũ suorũ disponẽdi, nõ obstãte dispositiõe quam primo
fecerat. Statutũ enim istud cũ sit cõtra ius cõmune, restringens potesta
tem mulieris, debet large intelligi, quatenus tractatur de fauore mu
lieris ⁊ stricte, quatenus ipsius facultas restringitur. quia omnis reces
sus a iure cõmuni est odiosus: adeo restringendus. c. is qui. de fil. presb.
lib. vi. ⁊ c. qd dilectio. de consangui. ⁊ affini. ⁊ c. cum dilectus. de cõsue.
1 ⁊ l. ij. C. de nop. †Mulier enim de iure cõi pmittitur libere disponere
de bonis suis vltra legitimã debitã filijs: que in casu nostro esset tertia
pars oĩu bonorũ, cum nõ habuerit vltra quatuor filios, vt in auth. no
uissima. C. de inoffi. test. ⁊ in auth. de trien. ⁊ se. §. aliud quoq; capi
tulũ. ergo dictũ statutũ debet stricte intelligi, quatenus aufert mulieri
potestatẽ disponẽdi de trib' partibus, ⁊ solum reseruat respectu quar
te potestatẽ. debet ergo intelligi vt deductis omnibus oneribus possit
mulier disponere de quarta pte, vt sic minus q̃ fieri possit preiudicet
turi

iuri communi:vt in iuribus,prealegatis. & presertim sic intellectus est
amplectendus:qr verba statuti permittētis mulieri dispositionē quar
te partis,generaliter,& sine omni distinctiōe sunt posita:ergo genera
liter & indistincte debent intelligi.c.si romanorum. xix.di.&.c.solite. de
maio.& obe.&.c.quod si dormierit.xxxi.q.i.&.l.de pretio.ff.de publi.Fa
ciunt etiam illa verba statuti in fine posita ibi. Non obstāte dispositio
ne quam primo fecerat &c.que innuunt quod licet aliquid per prius di
sposuerit mulier:tamen hoc non obstante habet facultatem disponen
di pro suo arbitrio de quarta parte omniū bonorum suorum. ¶ Sz q̄
predicta superficialiter vigere videant,contrariā tñ sententiā arbitror
de iure veriorem:videlicet q̄ dictus vir debeat lucrari id quod fuit in
ter eos conuentū nomine antifati:& tale lucrū detrahi debeat de quar
ta,de qua mulier pōt disponere,nō aūt de reliquis tribus partibus q̄
relinquunt filijs. Quod autē maritus iste debeat lucrari id,quod fuit
inter eos conuentū,probo per tex.in.l.hac edictali.C.de secū.nupt. vbi
2 probatur,q̄ si mulier habēs filios ex primo matrimonio,& trāsit ad
secunda vota,nō pōt in testamēto, aut inter viuos, vel ex sponsalitia
largitate plus cōferre & donare secūdo viro,q̄ donet alicui filiorū suo
rū.ergo nō extendendo illā mensurā pōt apponere pactū,vt vir lucret
certā portionē,vel certū quid p centenario de dotibus suis:vt ibi cla
rius sentiunt docto. pro hoc facit qr ante.l.C. poterat mulier quicqd
volebat cōferre secūdo marito:dūmodo filios nō priuaret sua legitia
vt in.d.§.aliud quoq3 capitulū. & auf.nouissima. sed facultas respectu
secundi mariti fuit restricta per.l.C.vt in.d.l.hac edictali.legitur & no
tatur.circa ergo prohibitionē potest mulier disponere in maritū vt li
bet:cum rei sue quilibet sit legitimus moderator & arbiter.l.in re man
data.C.man.&.c.de his.de sepul. Sed in casu nostro lucrū cedēs mari
to nō excedit portionem relictā cuilibet ex filijs: ergo de iure commu
ni valuit tale pactum. Nōob.si dicatur q̄ filijs debentur tres ptes ex
dispositione statuti,& contra voluntatē mulieris. De quarta vero pte
de qua mulier potest disponere nihil fuit collatum alicui filiorū: ergo
nihil potuit transferre in maritū,per.d.l.hac edictali. Quia ad hoc re
spōdeo dupliciter. Primo.imo dicta dña instituit omnes filios equali
ter detracta illa quarta parte:nec mulier phibetur a statuto dispone
re de tribus partibus:sed non pōt disponere de illis.ita vt filij priuen
tur. & sic loquitur statutū. Sed si vult disponere in filios, non phibet,
imo cōceditur a cōtrario sensu statuti,qui cōtrarius sensus est amplec
tendus,cū consonet dispositioni iuris cōmunis.iuxta not. per Bar.in
l.omnes populi.ff.de iusti.& iur. & Bal.in.l.cōuenticulā.C.de epis.& cle.
facit.c.cū apostolica.de his que fiunt a prela.& qđ no. Jo.an.in.c. publi
cato.de elec. Secundo pōt respōderi q̄ predicta obiectio pcedit habi
to respectu ad ius cōmune,iuxta qđ mulier pōt, vt.s.dixi,libere dispo
nere de bonis suis dempta legitima, que erat modica debita filijs. vñ
videbatur inhonestū q̄ mulier preferret in bonis suis secundum mari
tum alicui filiorū. Sed in casu nostro cessat ratio:qr vigore statuti filij
habēt oīa bona, velit, nolit, excepta quarta parte, de qua pt̄ sm eiusdē
statuti tenorē mulier p suo arbitrio disponere. vnde nō potest contin
gere,nec saltem in casu nostro accidit, q̄ maritus habeat plusq̄ aliqs
filiorū. Nec supradictis obstat pdictū statutū allegatū in contrariū: qr
cauet vt vir nihil lucret supstitibus filijs:qr dico virū excludi ex dispo
sitione statutaria:qr statutū noluit hoc casu in additiōe tollere lucrū,
qđ detulerat marito. Vñ fateor q̄ de iure statutario nihil lucrat. Sed
in casu nostro vir petit vigore cōmunis pacti inter eos habiti tempo
re cōtractus matrimonij.hoc aūt nō prohibet statutū:imo potius permit
tit si bene ponderetur in fine,dum sic dicit, videlicet saluo qđ in premis
so casu vbi scdo nupserit possit mulier disponere sm iura & statuta cō
munis Senarū &c. Quasi dicat q̄ ex dispositione mulieris poterit ma
ritus lucrari, dūmodo mulier disponat sm iura & statuta Senarū, pu
ta q̄ nō det secundo marito, vltra q̄ habeat aliquis filiorū. Itē q̄ non
disponat vltra quartā partē bonorū suorū. Nā potestas mulieris sic li
mitatur sm iura & statuta Senarū. Et p hoc rndet ad id qđ supra opp
ponit.s.q̄ nō pōt fieri p pactū:ex quo phibet p statutum:imo pmittit
attēta dispositione mulieris, que accidit in casu nostro. Preterea sta
tutum phibet maritum lucrari:sed non assistit dando lucrum supersti
tibus filijs marito,etiā si in fine nō pmitteret,valet pactum. Nam ma
gna differentia est inter phibere.& non assistere.iuxta notata in simi
li per Barto.in.l.sed & si.§.scire.ff.de peti.heredi. ¶ Ex quibus omni
bus clare patet maritū debere lucrari antifatum vigore pacti initi in
cōtractu matrimonij:dūmodo,vt predixi lucrū non excedat id qđ cōtin
git alicui filiorū dicte mulieris premortue. Quod autē debeat deduci
istud lucrū ex quarta parte,de qua pōt disponere mulier,& non de tri
bus ptibus,que debēt filijs relinqui:phatur aperte ex dispositiōe sta
tuti pñtis sub rubrica q̄ mulieres hñtes filios nō relinquāt vltra quar
tam partē. In quo cauet in effectu habito respectu ad ipsum statutū &
eius additionē q̄ mulier habēs filios vel filias, vnū vel plures nō pos
sit relinquere, vel donare, vel vendere, vel alienare:ita q̄ filij eius q res
mansetint postea possint priuari bonis suis:nisi causa necessitatis, seu
victus saluo q̄ quartam partē bonorum possit p suo arbitrio dispen
sare &c. Que verba si bene ponderentur cōcernunt nedum dispōnē in
vltima volūtate:sz et inter viuos.& sic stat regula ex illo statuto: q̄ mu
lier habēs filios nō possit nec inter viuos nec in vltima volūtate dispo
nere de bonis suis illa alienādo vltra quartā partē. Sed nulli dubium
venire potest,qnin istud lucrū contingēs marito ex cōi pacto iter eos
habito proueniat ex dispositiōe mulieris:qr si mulier nō nupsisset nec pa
cta, vir nihil fuisset lucratus: vt aperte hoc legit & notat in.d.l.hac edi
ctali.ergo debet cōputari in quartā suā. Nam si diceremus oppositū,
sequeret q̄ mulier posset indirecte disponere de medietate bonorū suo
rū:puta qr posset apponere pactum,dum 3hit scdas nuptias, vt vir
supuiuens lucret quartā partē bonorū suorū:& deinde in morte vel in vi
ta tractu tēporis posset disponere de alia quarta parte, quod ionat in
absurdum.& foret expssum 3 mētē & verba dicti statuti,in quo dispōit
tur q̄ nō possit disponere nisi cā sui victus:ita qđ filij puenēt tribus par
tibus bonorū. Nec eadē rōne dz illud lucrum antifati deduci de integra
dote:qr sm hoc tres partes integre nō remanerent apud filios, & mu
lier reperiret disposuisse vltra quartā partē totius. Nō obstat finis illius
statuti dum dt. Nō obstāte dispositione quā primo fecerat &c.qr nō de
bet intelligi vt mulier possit pluries disponēdo relinquere vltra quar
tam:qr aperte esset cōtra mentē illius statuti.& facit in arg.l.lancimus.
C.de dona.als de facili filij possent priuari bonis maternis:& illud sta
tutum posset deludi. q̄ nō est dicēdū,sz pōt intelligi de dispōne si quā
prius fecisset quoad vsumfructum bonorū. Vel scdo pōt intelligi & me
lius,q̄ si mens illius finis sit vt tres partes, perueniant ad filios nō ob
stāte dispōne quā mulier prio fecisset de illis bonis. Hinc est q̄ in addi
tione ad illud statutū apposita sunt hec verba vz. Relique tres par
tes p rata inter filios diuidant. Nā dispositio mulieris vltra quartā
partē nullius est momenti:vt colligit ex mente statuti.& facit qđ di in
simili legit & no.in.d.l.hac edictali. Et plus iudicio meo posset attenta
ri q̄ nedū debet hoc lucrū pueniens ex pacto viri cum muliere deduci
ex quarta pte de qua disponere pōt.imo idē puto si illud lucrū cōtinge
ret marito ex dispositione statuti: qr ex facto suo medietas contingit
marito:sz 3hendo nñ matrimoniū & dando illi tantā dotem:qr ille qui nō
pōt alienare per pactum dz curare ne ex facto suo oriatur alienatio.l.
codicillis.§.antepenul.ff.de leg.ij. Et hec voluisse videntur in simili qđ
ne Jac.but.Bar.Frā.de alber.& Bal.in.d.l.hac edictali.& Ang.super
3 auf.de nup.in.§.qr vo.vbi dicit.q̄ scds maritus nō pōt amplius lu
crari q̄ vnus ex filijs nō solum si lucrum perueniat ex pacto mulieris,
sed etiā ex dispōne statuti: qr ipsa mulier vr relinquere dando causam
huic lucro.s.cōtrahendo scdas nuptias. ¶ Ex his patet rñsio ad oīa
superius allegata in cōtrarium. Unde iterum cōcludo virum debere
lucrari antifatū ex pacto inito,cum muliere nō obstante superexistentia
filiorum,dummodo nō habeat plus q̄ aliquis filiorum. Et tale lucrum
debet deduci ex illa quarta de qua mulier disponere poterat: vt sic
tres partes relinquantur integraliter filijs.

¶ Consilium.cxix.

1 Positiones quare admisse sint.
2 Positio impertinens dicitur que non facit ad fundandam vel iuuan
dam intentionem ponentis.
3 Sententia dicitur certa, si potest certificari in aliqua parte actorum.
4 Confessio ad sui validitatem non requirit telam iudicij.
5 Libellus generalis licet possit respui: tamen si ad illum respondetur,
tenet responsio & iudicium super illo fundatum.

In causa seu cōtrouersia que
ad presens vertitur inter dominam Joannam mutinensem
ex vna parte & Simonem casonis ex alia. Plura cōcludūt
tamen iuxta ordinem sunt videnda ¶ Primo an illis positionibus su
per quibus presens controuersia vertitur, fuerat de iure respondēdū.
¶ Secundo presupposito q̄ illis respondendum nō fuisset, an ex quo
iam per partem simpliciter responsum est, preiudicet confessio respon
dēti. ¶ Tertio presupposito q̄ confessio valuerit in respondentis pre
iudicium an poterit dictus vicarius declarare oēs illas responsiones
nullas esse, & non tenere tanq̄ factas positionibus factum alienū con
cernentibus, cauillosis, & duplicibus. ¶ Quarto si de iure sic pnuncia
re non potuit vt pnunciauit: an dicta pnunciatio sit ipso iure nulla: an
saltem per sententiam iudicis retractanda. & propter hoc apparebit
que debeant esse in hac controuersia partes iudicis appellationis.
¶ Uenio iuxta ordinem ad primum: & videtur quod illis positionib9
non erat de iure respondendum. Nam prima videt cauillosa, & duplex,
cum plurima casamēta contineat &c. sine aliqua determinatione quod
est contra no.in.c.i.&.ij.de confes.li.vi.& in.l.ij.§.quod obseruari.C.de
iura.cal. Idem eadem ratione videtur de secunda positione dicēdum,
cū in ea dicatur sine determinatiōe, quod inuenit in hereditate omnia
bona immobilia &c. Item tertia positio videtur cauillosa ad decipiē
dum dictā dominā Joānam, cū illa confessio ad illā esset de directo cō
tra petitionē porrectā in iudicio p dictam dominam Joannam. Quar
ta etiam positio potest cauillari, & reijci, tāq̄ multiplex, cauillosa, & fa
ctū alienū continens. ¶ Sed his non obstantibus contrarium arbi
tror de iure procedere:vz quod dicte positiones de iure pcedūt: & p
cōsequens eis erat de iure rndendum. Et primo facio hanc regulā, q̄
omne probabile est possibile, que regula optime pbatur iudicio meo

Incipiunt subtilissime ac vtilissime disceptationes et allegationes reuerendi domini Nicolai Abbatis Siculi. V. I. interpretis, ac per omne euum iuris monarche Senis et alibi per eum accuratissime disputate.

¶ Questio prima.

Episcopus et quidam rector curatus Promensis, per Romanũ põtificem eorũ prelaturis nulla rõnabili cã priuati, ad futurũ concilium appellauerũt: congregato concilio, tñ disputatione posito an prefata appellatio esset admittẽda, Principes seculares et plati inferiores epi, ac clerici sine prelaturis, epis reluctãtibus concilio interesse conabantur: deponitur interim romanus pontifex: pdictiq; eps et rector Promẽsis diẽ psoluerunt extremũ: de quorũ prelaturis ante creationẽ romani põtificis aliquãdiu delatũ puidet concilium quibusdã optime meritis, et tãdẽ romanũ pontificẽ cardinalibus ãduẽtibus elegit. Ex pdicto themate quinq; subtilissima et pulcherrima eliciunt dubia. ¶ Primũ nunqd dicta priuatio valeat. ¶ Scdm an pfata appellatio debuerit p cõciliũ admitti. ¶ Tertiũ, si principes seculares, et plati inferiores epis, ac alij clerici sine platuris cõcilio gñali interesse debeãt. ¶ Quartũ verũ dicta puisio de platuris sic vacãtibus romano põtifice nõdũ creato facta, de iure tenuerit. ¶ Quintũ nunqd pdicto casu poterit cõciliũ reluctãtibus cardinalib⁹ ad romanũ põtificis electionẽ pcedere. ¶ Venio iuxta ordinẽ ad primũ: et ad cui⁹ partẽ affirmatiuã pbãdã primo adduco
1 sex motiua principalia. ¶ † Primũ sic: Papa hz plenitudinẽ in bñficijs, plenitudinẽ ptãtis rõne cui⁹ põt supra oẽ ius dispẽsare: etiã si sit dispõ cõcilij generalis, vt clare pbat in c. pposuit. in fi. et c. ij. de cõces. pben. vbi dr ter. papã posse ex plenitudine potestatis inuestire de vacantib⁹ beneficijs: lz hoc sit phibitũ in concilio Lateranẽ. de quo in d. c. ij. hoc idẽ probat in c. ij. de pben. lib. vj. vbi dicit papã non solũ posse cõferre bñficia cum vacant: sed etiam dare ius ad vacatura. et vide glo. nota. in c. vbi periculũ. de elec. lib. vj. que dicit papã posse de plenitudine potestatis reuocare cõstitutionẽ totius cõcilij. Et ratio eorũ potest colligi ex c. significasti. de elec. vbi dicit, q̃d concilia non psũt pfigere legẽ romane ecclesie: cũ oia cõcilia p romane ecclesie authoritatẽ facta sint, et robur acceperũt: et in eorũ statutis patẽter romana excipiat authoritas. Et est rõ, q: ipsi Petro, et per eũ oibus successoribus data fuit plena potestas ligandi, et soluẽdi: dicẽte dño, Quodcũq; ligaueris sup terrã, ligatũ erit et in celis. Et habet etiã originaliter Matthei. xvi. et trãsumptiue. xxiiij. q. i. quodcunq;. xxi. dist. in nouo. et. xix. dist. ita dñs. cũ simil. Et cum diceret quodcũq; nihil excepit. de maio. et obe. solite. xix. dist. si romanorũ. et cũ ipse nõ distinxit, nec nos eius potestatẽ debem⁹ distinguere. xxxi. q. i. q̃d si dormierit. Inn. in c. quãto. de consue. exponit illa verba dñi, quodcũq; ligaueris et c. scz p cõstitutiones et precepta ei esse in oibus obediendum est, in spũalibus, et in his q̃ ad animã spectãt, nisi sint cõtra fidẽ, vel specialiter phibita. hinc Inn. in c. q̃d sup his. de voto. dicit, q: per illa verba generalia quodcunq; et c. per illa, pasce oues meas. Io. vlti. et trãsumptiue in d. c. significasti. recepit Petrus, et ei⁹ successores potestatẽ nõ solũ sup fidelibus: sed etiã super infidelibus, iuxta verbũ dñicum, Vnũ debet esse ouile. et vnus pastor. et in c. inquisitioni. de sen. excom. Etiam ad materiã bellissime inquit, q: si papa aliqd pcipiat iniustum, qui non habet superiorem, coram quo agi possit, põt dici q: si de spiritualibus ecclesiasticis personis aliquid pcipiat, et iniustum, illud seruandũ est: q: nemini lz de eius factis iudicare. xl. dis. si papa. nisi mãdatũ pape heresim cõtineret: q: tũc esset peccatũ: vel nisi ex pcepto iniusto psumeret vehemẽter perturbari statum ecclie, vel et multa mala futura essent: q: tũc peccaret obediẽdo, cũ debeãt futura mala pcaueri, nõ iuuari. Si aũt precipiat iniustũ laico, q non est iurisdictionis sue, nec rõe psone, nec cãe, nec alias: dicit se nõ videre quare debeat obedire: tñ et cũ excõicet, dz excõicationẽ seruare: q: cũ in ptãte pape sit ecclesia militãs et ad eius mãdata debeãt sacra ministrari. null⁹ ꝯ eius mãdatũ dz se eis immiscere: q̃d est valde notandum maxime in hoc vltimo, vbi dicit, q̃d ecclesia militãs est in ptãte pape, et q̃d etiam respectu iniusti precepti deficit superior, ad quẽ habeatur recursus. Ad idẽ aliud pulchrũ dictũ Inn. in c. cũ ad monasteriũ. de statu regula. vbi dicit quosdã dicere, et forte nõ male, sm eũ: q: lz in his q̃ sunt ꝯ votũ factũ, vel expssum, et in alijs, q̃ sunt ꝯ euãgelium, non psit pape dispensatio, nisi ex cã fiat. et idem forte intelligendũ est, sm eum, si dispenset in his q̃ sunt ꝯ generalem sta: ecclie: nõ tñ hoc est verũ et in his dispensationib⁹ q̃ sunt ꝯ ius positiuũ tm: sicut apparet in statutis q̃ facta sunt de ordinib⁹ faciendis intra certa interstitia temporũ. vt. lxxvi. dist. p tot. et q̃d qs nõ possit habere nisi duas curas. vt c. de multa. de preb. et c. dudũ. de elec. in his em dispensationib⁹ sufficit sola dispensantis voluntas etiã sine cã: q: pbat hac rõne: sicut eũ sola voluntate pt ꝯtionem facere: ita et sola voluntate relaxare: q: ei⁹ est destruere, cuius est cõdere: et pnceps nõ ligat suis legib⁹. l. digna vox. C. de legi. Hos. vero bellissimũ verbũ inquit in c. quãto. de trãsla. episco. vez q̃d dei et pape idem est cõsistoriũ. arg. in c. ij. et iij. de trãsla. episc. et c. romana. de app. lib. vi. Ideo bene dici põt de iure papã quasi omnia posse, vt deũ, excepto peccato de peniten. dist. ij. charitas. Spe. in materia late loquit in §. nunc ostendendũ. ver. ix. in ti. de leg. vbi dicit, q: papa est Petri successor, et vicarius Jesu christi, vicem non puri hois, sed veri dei gerens in terris. vt in pallega. c. ij et. in. iij. vñ oia regit, et disponit, et iudicat prout sibi plz. ix. q. iij. cũcta per mundũ. et in c. p principalem. lz et quilibet eps sit quo ad quedã vicarius christi. xxxiij. q. i. c. mulieres. et de sacra vnctio. c. vnico. ver. ad exhibendum. hz etiã papa plenitudinem potestatis, ad quã vocatus est. Alij vero in partem solicitudinis sunt vocati. de vsu pal. ad honorem. et ij. c. decreto. ij. q. vi. dũmodo cõtra fidem non veniat in oibus, et p omnia sibi dicere qcquid placet, auferendo etiã ius suum cui vult: q: nõ est qui ei dicat, cur ita facis. xix. dis. in memoriã. Nã apud eũ est p rõne voluntas: et q̃d ei placet legis hz vigorem. insti. de iure natura. §. sed q̃d pncipi. põt etiã ius tollere omnino, et de iure supra ius dispensare. † Item non hz superiorem. de elec. et ipse sup omnes est: nec potest ab aliquo iudicari. xxi. distin. c. in nouo. et c. nũc autem. ix. q. iij. cuncta per mundum. et ca. nunc. vero. et seq. ij. q. v. audit. † Item habet celeste arbitrium. C. de sum. trin. l. i. † Item ei iura celestis et terrestris imperij a deo cõcessa sunt. xxi. distin. c. i. Hec sunt dicta Specu. in loco pallegato. et per hoc dicit Io. and. in additio. in pallegato. §. nũc ostendẽdum. vers. lvij. q̃d etiã sine causa potest papa aliquem suo iure priuare. Bal. vero videt hoc expresse decidere in l. rescripta. C. de preci. impera. offeren. vbi tractans de potestate pape quoad propositum, inquit q: omnia beneficia mundi sunt obedientialia, et manualia respectu papalis potestatis: et ideo potest sm eum pro libito voluntatis trãsferre epm de suo episcopatu ad alium episcopatum: et tunc si pcedit puidendo nõ cogitur prouisus transire: q: psumitur factum eius fauore, aut pcedit iubendo et cogitur transire: quia psumitur factum fauore ecclesie. allegat. vij. q. i. too. ¶ Ad ppositũ predicta reducendo cũ episcopatum habuit iste Promẽsis eps authoritate pape, vel eius cõstitutiõe, vt clare colligitur ex his que legunt et notantur in c. i. et. ij. xxij. distinc. et. xcv. distinc. c. olim. potuit etiã sine causa eo priuari per papam. Et idẽ

⁊ fortius est dicendum: quia papa hodie est ipsius vicari⁹, vt pbaf in.c. fir
miter.per.vna est.de sum.trini.⁊ in.c.nouatianus epus.vij.q.i.⁊.c.loqui
tur pudenda.xxiiij.q.i.⁊ in canticis Canticorum.vi.c.dicitur in psona
christi de ecclesia.vna est columba mea perfecta.⁊ habetur trāsumptiue
in dicto.c.loquitur.⁊ Apostolus ad Ephesios.iiij. Vnū corpus; vn⁹ spi
ritus: vnus dominus cuius rectorem curatū.argu.xiij.q.i.c.i. Nā tituli
ā beneficiales non sunt de iure diuino: sed positiuo.d.c.i.⁊.xxij.dist.c.i.
⁊.§.lxxx.distin.in illis,⁊.lxxxvi.distin.c.i.no. per Inno.⁊ alios in.c. nisi
cum pridem.de renuntia.⁊ in.c.i.de simo.⁊ presupposito qd iniuste fa
ceret tamē est ei parendū ex quo nō est contra fidem ⁊ dei preceptum,
quantūcunqꝫ preceptū videatur durum, vt patet per predicta,⁊ patet
in.c.in memoriā.xix.distin. ¶ Scdo principaliter probaf per tex.mari
ne iuncta glo.in.c.a nobis. de decimis. vbi patet qd sedes apostolica
potest aliquē eximere a prestatione decimarum: ⁊ tñ decime debentur
de iure diuino, vt de deci.cum nobis.⁊ vñ ibi dicit gl.cōtra ius natura
le dispēsare potest papa remittendo decimas alicui specialiter: lꝫ non
potest in totū illud ius decimādi tollere: quia tūc esset tollere ius diui
num ꝙ papa tenetur vsqꝫ ad sanguinē ⁊ animā defensare.xxv.q.i.sunt
quidam. ¶ Videmus etiā in simili qd licet dictum sit de iure diuino in
ore duorū vel trium testiū ⁊c.tamen papa ⁊ imperator ex multis causis
quesiuit quādoqꝫ maiorem numerū, quādoqꝫ minorē. de cōsecra.dis.iiij.
paruulos.⁊.c.cū itaqꝫ.ij.q.v.presul.C.de testamē.l. si vnus.⁊.l.fin.C.de
testa.cū aliis.not.in.c.licet vniuersis.de testi. Presupposito ergo qd
de prelaturē cōpetēs istis de iure diuino: tamē habito respectu qd non
omnes prelatos vult remouere: sed tantū aliquos dꝫ hoc sibi compe
tere ex plenitudine potestatis.⁊ pro hoc videf glo.celebra in.c.per prin
cipalē.ix.q.iij.que dicit papā posse deponere vnum epm sed nō omnes
quia sic vniuersalē ecclesiam perturbaret.⁊ nota hanc vltimā rationē,
5 ¶ Tertio videm⁹ papā posse in vno episcopatu ponere duos epos.
vt in.c.non autem.vij.q.i.vbi hoc fuit gestū in persona Augustini q
nō successit sed accessit Valerio adhuc viuente nec fuit deputatus sim
6 plex coadiutor sed verus eps.vt ibi legitur ⁊ notatur. ¶ Idem duos
episcopatus concedit vni epo ita vt sit eps vtriusqꝫ.vt in.c.relatio.xxi,
q.i.quādoqꝫ vnit duos episcopatus ⁊ quādoqꝫ diuidit vnū in plures,
vt in.c.⁊ temporis.xvi.q.i.ij.⁊ in.c. sicut vnire. de excess.prela.⁊ sic pōt
facere contra statutū ⁊ ordinationē concilij ⁊ beati Petri apostoli q
precepit vt singulis ciuitatibus singuli ⁊ non plures episcopi ponerē
tur.vt narrat beatus Clemens in.c.in illis.lxxx.distin.⁊ Anacletus pa
pa in.c.seq.⁊ pro hoc authoritas beati Gregorij in.c.singula.lxxxix.di
stinc.vbi dicit ꝙ sicut medicorū est in humano corpore vt alterum mē
brum alterius fungaf officio ita proximum simulqꝫ turpissimum est si sin
gula rei ministeria personis tatidē non fuerint distributa. ⁊ tamē vide
mus quod papa potest facere contrarium: vt in iuribus prealligatis.
ergo eodē modo poterit vnum, duos vel plures prelatos priuare cō
7 stitutionibus cōtrariis nō obstantibus. ¶ Quarto arguitur sic. † pa
pa dissoluit matrimonium carnali copula nō cōsummatum vt commu
niter notatur in.c.cōmissum.de spon.⁊ quādoqꝫ consummatum saltē in
ter infideles: quādo alter coniugum redit ad fidem altero nolente secū
habitare sine cōtumelia creatoris.de diuor.quāto.inter quos est verū
matrimonium ⁊ eis dictum fuit a dño. Quos deus coniungit hō non
separet.de cōsangui.⁊ affini.de infidelibus.fortius ergo poterit solue
re matrimonium spūale vel quasi qd est inter prelatum ⁊ ecclīā suā cum
istud spirituale non sit fortius ꝙ carnale. iuxta not.per gloss.in.c.ij.de
transla.episco.maxime cum lege positiua istud fuit ordinatū ⁊ authori
te pape isti fuerunt instituti. ¶ Quarto ostēdit ꝙ istud matrimonium
spirituale qd contrahitur inter epm ⁊ ecclesiam suā spiritualem fuit cō
tractum non ꝑpter bonum priuatum ipsius ecclesie. datur enim sibi ec
clesia non vt presit sed vt psit. vt pbaf in.c.qui cūctū.⁊ in.c. in scriptu
ris.viij.q.i. Hinc dicitur qd prelati sunt pcuratores ⁊ dispensatores
non dñi.vt in.c.fraternitatem.de dona.⁊ vide bonum text.in.c.videns
tex.xij.q.i. Huius autem boni administrator principalis est papa: qui
est vicari⁹ dei in terris.de trāsla.episc.c.ij.⁊.c.iij.si ergo papa vult pre
latum remouere non potest subditus reluctari cum coipso reddat se
suspectum ⁊ remouibilem.ex quo vult se ingerere administrationi inuꝫ
to dño papa.argu.optimū in.l.que omnia.ff.de pcura. hinc tex.in.d.c.
in scripturis.dicit ꝙ debemus toto desiderio occupationes fugere ⁊
qd locus regiminis desiderantibus est denegādus, fugientib⁹ offerē
dus. Nec mirum si non ita facile soluitur matrimonium carnale carna
li copula cōsummatū.iuxta ea que notātur in dicto.c.cōmissum. lꝫ Io.
an. disputauerit ⁊ non determinauerit in regula: actus legitimi.de re
gulis iuris.lib.vi.in mercu. Nam inter vnum ⁊ reliquū sunt tres diffe
rentie quo ad propositū. Primo matrimonium carnale cōtrahif etiaꝫ
propter bonū priuatum iuxta illud dominicū. Non est bonū hominē
esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Genes.ij.c. Et apostol⁹
dixit. Vnusquisqꝫ habeat suā ꝑpter fornicationem euitandam.xij.dis
tinc.nerui. ¶ Item fuit inductū seu institutū a deo in paradiso ⁊ in sta
tu innocētie: ⁊ ab ipso deo recepit vnionem ⁊ indissolubilitatē. vt dicit
tex.in.c.vnico.de voto.lib.vi.efficiunf enim vna caro vt in loco pallee
gato.⁊.c.debitum.de biga. ¶ Item ⁊ tertio hoc matrimonium carnale
sic post cōsummationem trāsit in sacramētū indissolubile, designat enim

conformitatē que consistit in carne inter christum ⁊ ecclesiam. vñ sicut
signatū est indissolubile, quia carnē quam deus semel assumpsit, nunꝗ
dimisit, ita ⁊ ipsum signū debet esse indissolubile. In matrimonio vero
spirituali ista tria non reperiunf. ¶ Primo cum hoc matrimonium
cōtrahatur propter bonum publicum,⁊ non priuatū ⁊ sic cuius nō quę
retur principaliter vtilitas priuata: nō est de qua cōqueratur priuat⁹
prelatus. ¶ Scdo nō fuit institutum a deo saltē respectu ecclīe spūa
lis, de cuius dissolutione nūc querif: sed a lege positiua. vt in iurib⁹ su
pra allegatis, qua lege papa nō est alligatus. ¶ Tertio non trāsit il
lud in sacrm indissolubile quēadmodū carnale: licet potest designare
charitatem que cōsistit in spiritu inter ipsum deū,⁊ vnitatem animi, sicut
diximus de matrimonio non cōsummato.d.c.debitum. Illud vero fa
cile soluif, sicut signatum qd dissoluitur per peccatum, iuxta no.in.c.
quapropter.xxvij.q.ij.patet hoc ex alio. Nā bigamus in carnali nō po
test pmoueri, in.c.nuper.de biga. secus in spirituali. vt patet de trāsla.
8 episco.per totum. ¶ † Itē non potest quis habere ex dispēsatione pa
pe duas vxores eodē tēpore, quia est cōtra leg diuinā.vt in.c.gaude
mus.de diuor.sed duas spūales potest habere, vt duos episcopat⁹.vt
in dicto.c.relatio.xxi.q.i. ¶ Sexto ⁊ vltimo videf pbari in.c. si gratio
9 se.de rescri.lib.vi.⁊.c.pastoralis.cum gl.sua.vij.q.i.in quibus papa⁹ pa
pā vltra alios posse cōcedere epatum,⁊ inferiora beneficia ad tempus,
⁊ vsqꝫ ad beneplacitum suum,⁊ sub conditione.vt in dictis iuribus.⁊
in.c.venientes.in fi.de fil.presby.vnde dicit gl.notabilis in dicto.c.si gra
tiose.qd in his que papa vult, est pro ratione voluntas.insti. de iure na
tura.§.sed qd prin.latius autem hoc non posset.i.q.ij. quā pio.vij.q.i.
Quia.lxx.distin.san.torū.lv.dist.precepta.⁊ optime ad pdicta facit.c.i.
de renuntia.lib.vi.vbi papa qui est vicarius dei,⁊ sponsus vniuersalis
ecclesie, renūtiat papatui sine alicuius licētia: qd facere non posset si in
psona sua esset papatus de iure diuino: quia sicut a iuramento,⁊ a vo
to,⁊ a iuribus absoluere se non potest, vt notatur.in.c.cum inter. Io.
de renuntia.⁊ in.c.quanto, de iureiuran.⁊ p Io.an.in.c.significasti.de
foro cōpe.ita nec a papatu si in personam suam esset de iure diuino. lꝫ
enim papatus in se sit de iure diuino, non tamen in psona alicuius vl
tra Petrum fuit de iure diuino: sed ex electione humana. iuxta no.in
dicto.c.vnico.de vot.lib.vi.ideo potest renuntiare: qꝛ non est sibi de iu
re diuino.cum ergo pape sic dissoluere hoc vinculū etiā a seipso,⁊ indis
solubium qd in se est de iure diuino, fortius debet soluere vinculum qd
est inter epm ⁊ ecclesiam suā: ⁊ maxime illud qd est inter rectorem cura
tum ⁊ ecclesiā suā: cum certum sit qd non contingat in psona alicuius
de iure diuino: sed ex electione humana vel ex concessione ipsius pape:
nec etiam cōstat qd ius sit de iure diuino: imo potius innuitur contra
rium vt colligitur in dicto.c.i.⁊.ij.xxij.dist ⁊.c. olim.xcv. distin.⁊.c.legi
mus.xciij.dist.cum aliis supra allegatis causa breuitatis. Ad dubiū non
argui: quia ex his que in solutionibus subiciam satis pars contraria
patebit. ¶ Ad solutionem igitur huius difficilis dubij: Iesu christi re
demptoris nostri, suęqꝫ gloriosissime genitricis Marie patrocinio hu
militer inuocato cōdescendens, valde vereor propter ipsius dubij dif
ficultatē: cum potestas ecclesię veniat exponenda, ne lingua trāseunte
super terram os ponam in celum. iuxta id qd habetur in.c.nicanum.xxi.
distin. Et clarius ad solutionem tam psentis ꝙ aliorum dubiorum in
ferius ponendā. Primo ꝙ ex omnibus fidelibus constituitur vna eccle
sia,⁊ vnum corpus misticum.de cōsecra.dist.i.c.ecclesia. vbi dꝫ ecclesia
id est catholicorum collectio ⁊c.⁊ huius corporis caput est verus spon
sus ⁊ pōtifex, ipse Iesus christus redemptor noster. papa autē est ipsi⁹
vicarius, vt pbatur in.c.firmiter.versi.vna est.de summa tri.⁊ in.c.no
uatianus.vij.q.i.loquitur.⁊.c.pudenda.xxiiij.q.i.⁊ in canticis Cantico
rum.vi.c.dꝫ in psonam christi de ecclesia, vna est columba mea pfecta
⁊c.⁊ transumptiue habetur in dicto.c.loquif.⁊ apostol⁹ ad Ephesios
iiij.c. Vnum corpus, vnus spiritus, vnus dominus ⁊c.⁊ alibi, Christ⁹
assistēs pontifex futurorum bonorum ⁊c.⁊ p hoc vide bonam gloss.in
c.ne romani.de electio.in versi.nos consonā. Huius autem corporis
multa sunt membra, vt particulares ecclesie,⁊ ceteri plati,⁊ ceteri fide
les boni. ¶ Secundo premitto, ꝙ sicut vna est ecclesia: ita vn⁹ epatus
eporum multorum cōcordi numerositate diffusus, vt dicit tex.d.c.nos
uatianus.⁊.c.loquitur,⁊ dicif vnus epatus, quasi vnum caput, seu vna
cura, seu intentio. eps enim est nomē grecum,⁊ latine interpretatur supe
rintendens. vt in.c.qui epatum.viij.q.i. Et aduertas ꝙ licet fuit etiam
in veteri testamento hoc vocabulum epatus, vt patet in psalmo. Et
epatum eius accipiet alter. Et Actuum.i.c.⁊c.attamen cum nō habe
bant epatus ita distinctos, sicut hodie, nec distinguebatur hoc nomē
eps, ab hoc nomine psbyter,⁊ pmiscue omnes sacerdotes in pristina
ecclesia immediate post resurrectionē Christi appellabantur quādoqꝫ
psbyteri, quādoqꝫ epi,⁊ omnes in cōmunem regnabant in ecclesia dei:⁊
postmodū cum oriente schismate, ita vt vnus vellet alteri pferri dicen
do ego sum melior te, quia baptizatus fui a Paulo: alij dicebant: fui
baptizatus a Petro ⁊c. fuit ordinatum per apostolos,⁊ alios senio
res ꝙ vnus de psbyteris ponereť, qui vocareť eps, cui alij obedirēt: ⁊
sic epatus prut hodie est, fuit inuētus ordinatione apostolorū,⁊ aliorū
seniorum, non autem iure diuino. ita aperte dicit Hieronymus ⁊
multipliciter probatur in.c.olim.xcv.distinc.⁊.c. legimus.xciij. distinc.
Unde

Unde beatus Petrus in prima epistola vocabat se presbyterum sic scribens, presbyteros qui in vobis sunt, precor ego compresbyter, et testis passionis Christi &c. et cum in singulis ciuitatibus ponerentur per apostolos episcopi, et in singulis prouinciis archiepiscopi, vt plenius habetur .xxi. distinc. c. i. et c. in illis .lxxx. distin. tamen adhuc in effectu episcopatus erat vnus, quia subditi nō erant distincti: vnde quos vnus excommunicabat, alius absoluebat. vt notatur in c. cōstitutis. de appella. et in c. cum causam. de probat. sed postea fuerunt distincte dioceses prouincie, et parochie. vt notatur in c. ecclesie .xiii. q. i. et sic hodie episcopus sine statu specialiter est quasi inutilis ecclesia dei respectu administrationis: licet sit episcopus ecclesie vniuersalis quo ad ecclesiam et dignitatem. vt no. Hosti. in c. ii. de transla. episco. ¶ Tertio premitto quod Christus redemptor noster non dedit pure et simpliciter Petro potestatē, sed Petro, et omnibus apostolis, eorumque successoribus dedit tanquam capiti: aliis tanquam membris. hoc probatur in c. loquitur .xxiiii. q. i. et in c. in nouo .xxi. distinctio. et in c. ita dominus .xix. distinc. In his enim iuribus aperte dicitur, quod Christus post resurrectionem suam omnibus apostolis parem tribuit potestatē, dum dicit Joan. xx. Sicut pater me misit, et ego mitto vos. Accipite spiritumsanctum &c. Hoc idem erant ceteri apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio prediti et honoris et potestatis: tamen vt vnitatē Christus ostenderet, voluit ecclesiā deriuari a Petro, eum ostendendo pastorē, et principem. et vt clarius habeatur hec materia prout ex euangeliis colligi potest, Aduertendum quod in tractatione huius potestatis tam ante resurrectionē quam postea variis verbis vsus fuit Christus tam ad Petrum quam ad omnes apostolos simul. Primo enim ante passionē promisit Petro apostolatū et potestatem clauium, dum interrogauit discipulos, quem dicunt homines esse filium hominis? et eis respondentibus, Alii aiunt Joannem baptistam, Alii autem Heliam: vos autem quem me esse dicitis? Respondit Petrus. Ego dico, quod tu es christus filius dei viui. Tunc dixit Christus. Et ego dico tibi quod tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meā, et tibi dabo claues regni celorum: et quodcunque ligaueris super terram, ligatū erit et in celis: et quodcunque solueris super &c. vt habetur Matthei .xvi. Non tamē per hec dedit sibi potestatē, nec fecit eum principē: sed tantū promisit, vt patet per illa verba, et tibi dabo &c. ¶ Itē patet quod hec verba fuerūt prolata ante resurrectionem: sed Christus fecit eum principē post resurrectionē, vt habetur in c. cōsiderandum, et c. fidelia .l. distinct. not. in dicto. c. in nouo. et dum dixit, super hanc petram &c. voluit dicere quod super illo articulo fidei per eum confessato cum dixit Petrus, Tu es Christus filius dei viui: vt notat glo. in cap. ita dominus. preallegato. Secundo videtur Christum dedisse adhuc ante mortē potestatē omnibus apostolis. vt vt habetur Matthei .xix. dum dixit. Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe eum inter te, et ipsum solū: si autem nō audierit te: adhibe vnum vel duos testes: et si te non audierit, dic ecclesie. Si autē ecclesiā non audierit: fiat tibi sicut ethnicus et publicanus. Et immediate subiunxit loquendo omnibus apostolis. Amen amen dico vobis: quodcunque ligaueritis super terrā, erit ligatū et in celis, et quodcunque solueritis super terram, erit solutū et in celis. Post resurrectionē vero eādē potestatē recensuit, dum insufflauit in apostolos, et dixit, Accipite spiritūsanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta erunt &c. vt habetur Joan. xx. Sed Petro postmodū dixit, Pasce oues meas, et constituit eum principem aliorum, vt habetur Joan. vltimo. c. et transumptiue habetur in c. significasti. de electione. demum in ascensione dedit omnibus exercitiū dum dixit. Ite et predicate euangelium omni creature. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condēnabitur &c. vt Matthei vltimo. c. et Marci. c. fina. In die pētecostes vero per missionem spiritussancti omnia premissa confirmauit. Liquide ergo patet ex premissis, quod nō soli pape fuit data potestas: sed omnibus apostolis, tanquam membris: pape vero tanquam capiti. Nec moueatur quispiā ad dicendum, quod alii apostoli habuerint potestatē solū respectu ordinis, et non iurisdictionis: quia dico quod imo etiā respectu ordinis. hoc clare intelligitur in illis verbis Matthei .xviii. Nam voluit, vt reclamatio fieret apud ecclesiā: et immediate subiunxit. quodcunque ligaueritis super terrā, erit ligatum et in celis &c. ¶ Item patet in c. noua. de penitē. et remissio. vbi dicit tex. Christus dedit claues regni celorum omnibus apostolis. et idem ibi Joan. and. ad idem facit

11 dictū. c. firmiter. in versic. vna est. in fi. vbi colligitur, quod Christus dedit claues regni celorū apostolis, et eorū successoribus: et successores fuerūt omnes sacerdotes rite ordinati. vt ibi colligitur, et notatur. licet ex constitutione ecclesie episcopi, qui etiam sunt presbyteri, habeant iurisdictionem: ceteri sacerdotes representēt apostolos quo ad administrationē sacramentorum. vt not. glos. in c. videntes .xvi. q. i. ¶ Unde dicendo clarius potest dici quod potestas data in persona Petri, et apostolorum fuit data ecclesie: alias illis mortuis non potuisset illam potestatē ecclesia exercere: quod est absurdum, cum nō sit verisimile quod deus voluisset ecclesiā suam dimittere sine pastore post mortē Petri, vt dicit Innocē. in c. ad apostolice. de re iudicata. lib. vi. in fine. et pro hoc est textus Augustini in c. quodcunque .xxiiii. q. i. vbi dicit, quod quando Petrus recepit claues, ecclesiam sanctā significauit. et quod hec potestas sit in ecclesia, sed in papa tanquam in capite, vltra illud quod colligitur ex capitulis supra allegatis: adduco primo Actuū .xv. c. ibi enim dicitur, quod cum esset Antiochie contentio an conuersi deberent circumcidi, fuit missum ad apostolos et discipulos seu presbyteros, qui erant in Hierusalem, et ibi conuenerunt apostoli et seniores, vt viderent, et discernerent super illa questione. et dicitur quod in illa congregatione Petrus fuit locutus tanquam vnus ex apostolis: postea vocatus fuit Jacobus, et fuit visus iudicare: et placuit apostolis et senioribus vt non fieret circumcisio: et scripserunt epistolam ad Antiochiam sub hac prefatione, Apostoli et seniores fratres &c. Placuit nobis collectis in vnum eligere viros &c. visum est enim spiritusancto et nobis, nihil vltra oneris vobis imponere. Et sic aduerte, quod cōsultatio hec que nō erat ordinis, nec fori penitētialis, nō fuit facta ad Petrū tantū: sed ad apostolos, et sacerdotes quos ipsi ordinauerunt: et deliberatio et responsio fuit facta in communi. nec Petrus fuit pre ceteris nominatus. Si enim ipse solus habuisset potestatē, nō acceptasset illos in cōsilio, qui omnes erant repleti spiritusancto: quinimo eodem capite dicitur, quod Paulus postea perambulans Syriam et Ciliciam, precipiebat custodiri precepta apostolorum, et seniorum. Unde noto verbū precepta, quod sapit iurisdictionem cōtentiosam: et pondero quod nō solum mandauit seruari precepta apostolorū: sed etiam seniorum presbyterorum. vt colligitur ex verbis preallegate consultationis: dum fuit missum ad apostolos et presbyteros ¶ Item vt habetur Actuū .xvi. cum Paulus et Timotheus pertransissent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, que erant decreta ab apostolis et senioribus, qui erant Hierosolymis. Et pondera verbū decreta: quod sapit iurisdictionem contentiosam. iuxta notata in c. i. de tempo. ordinatio. et in c. ii. de iudiciis. et quarta dist. c. in istis. §. hec et si legibus in fi. Insuper legitur Actuū .xx. quod Paulus vocabat maiores natu Ephesiorum: et inter cetera dixit, Attēdite vobis et vniuerso gregi: in quo vos spiritussanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. ¶ Itē Christus hoc aperte designauit dum dixit, Tu es Petrus, et super hanc petrā edificabo ecclesiā meam: et porte inferi non preualebunt aduersus eam, id est ecclesiā: et sic apertissime innuit quod potestas sit in ecclesia. Ad idem quod habetur in euangelio Matthei dum dixit discipulis. Amen amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Judicabit ergo Jesus in fine seculi cum omnibus apostolis. Sic dicendū in hac ecclesia militante, vt ipsi et episcopi eorum successores habeant iurisdictionem cum papa: licet papa sit in loco dei principalis. Hinc tex. in clementi. si quis suadente. §. nec super. de penis. dicit, quod episcopi dicuntur sanctissimi, Christi legem existunt: spirituales sunt patres, nostrique fratres coepiscopi, columne cōparantur ecclesie. que sunt verba notāda. Ad idē. c. mulier debet. el. ii .xxxiii. q. v. vbi episcopus dicitur dei vicarius: scz in parte. Et idem dicendū in sacerdote: vt ibi notat glos. et probatur in c. inter. ii. de peniten. distinctio. vi. et dict. c. vm. et pro hoc vide pulchra verba Seueri ad Eugenium papam: que refert Archidiaconus in c. non decet .xii. distinctio. qui sic ait. Consideres autem omnium sanctam romanam ecclesiam, cui authore deo preces, ecclesiarum matrem esse, nō dominam: te vero non dominum episcoporū esse: sed vnum ex ipsis, porro fratrem diligentium deum, et principem timentium eum. et vide ibi latius et quod ipse notat in c. non liceat pape .xii. q. ii. ¶ Ex quibus verbis colligitur quod nedum apostoli: sed alii etiam fuerunt, et sunt prelati per spiritumsanctum. Probatur etiam et alio modo. Nam si apostoli nō accepissent potestatem pro se, et successoribus etiam respectu iurisdictionis cōtentiose: quomodo possent in causa fidei iudicare papā, quod tamen possunt per. c. si papa .xl. distinctio. et notat Archidiaconus in c. in fidei fauorem. de hereticis. libro. vi. cum a Jesu christo non recepe-

12 runt potestatē, nisi per illa verba generalia ¶ Cōcludo ergo quod in persona Petri et aliorum fuit data potestas toti ecclesie, tanquam corpori: et pape, tanquam huius corporis capiti: et quod proprie omnes sacerdotes erant successores apostolorum: sed propter schismata tollenda fuit ordinatum, vt non omnes sacerdotes haberent potestatem clauium, saltem in iurisdictionalibus: sed aliqui eligendi ex eis, qui appellarentur episcopi: sed sacerdotibus reliquis adhuc fuit dimissa potestas respectu sacrorum administrandorum capitu. videntes. et colligitur aperte ex dictis Hieronymi et Pauli supra allegatis. hoc vt puto considerās beatus Gregorius cum humilitate respondens, quando reprehendit patriarcham Alexandrinum, qui in prefatione epistole quam miserat ad eum, appellauit eū vniuersalem papam dicens, quod illa verba vanitatem inflant: charitatē vulnerant, cum per hoc detrahitur aliis prelatis. Nam si papa esset vniuersalis alii pro nihilo essent: quod non est dicendum, et de hoc est textus pulcherrimus in cap. ecce. xcix. distinctione. et propter hanc potestatis vnionem post resurrectionē Christi apostoli, de nouo elegerunt Petrum in principem eorum, et ecclesie, dando hanc formam cunctis successoribus. vt dicit textus in c. sacrosancta. in fine. xxii. distinctione. et Christi apostoli potestatem et authoritatem acceperunt a Petro predicandi: vt innuit textus. et clarius Hugo, in preallegato. c. ita dominus. non enim debent membra corporis, seu ipsum corpus moueri, sine dispositione capitis ¶ His tanquam pro fundamento premissis, venio nunc ad solutionem huius principalis questionis, quam ampliando facio tria membra: Aut enim subest causa remouendi prelatos: et hoc constat. Aut enim nulla subest causa rationabilis: et hoc est

pertum. Aut dubitatur de existentia cause: quia papa eos simpliciter re
mouit. Primo casu dico quod papa etiam solus potest remouere quem
cunque prelatum siue causa priuatur a priuando: quia deliquit: siue oritur ex
bono publico quia non potest ille proficere plebi. pro primo facit. c. ij.
de transla. episco. z. ix. questione. iij. c. sicut per mundum. Pro secundo quod
legitur et notatur in. c. nisi. de renuntia. debet tamen illi remoto hoc se
cundo casu saltem ex honestate dari bonum cambium. vt dicit Innocen.
in dicto. c. nisi. cum ipse papa sit caput totius ecclesie ex dispositione prin
cipaliter diuina. c. ij. nouo. et c. sacrosancta. preallegat. et in euangelio
supra recitato potuit pro salute totius corporis vnum membrum pu
tridum vel inutile prescindere ne inficiat alias corporis partes. Unde
Christus in euangelio: Palmes qui non facit bonum fructum excide
tur et in ignem mittetur et c. Et Juda propter suas iniquitates remoto
alius scilicet Matthias fuit positus in locum suum. Actuum. ij. cap.
Quinimo et hac potestate amplissima quam a Christo recepit potest solus
etiam sine concilio deponere ex causa Imperatorem: licet de honestate
requisiuerit concilium in depositione Federici. vt clare legitur in. c. ad
apostolice. de re iudicata. lib. vi. Nam solus regem Francie tanquam inuti
lem deposuit. vt in. c. alius. xv. questione. vi. Et ex quibus causis potest
deponi Imperator seu Rex vide bonam glossam in. c. si Papa. xl. dist.
in dicto. c. alius. et plenius per Hostiensem et Joannem andream in di
cto. c. ad apostolice. et per hoc etiam puto quod solus Papa potest etiam
deponere Cardinalem ex causa: ita vt non sit necesse conuocare concilium
et si conuocatur non est necesse quod concilium deponat: sed ipse Papa
vt sentit Innocentius in glossa in. c. ex gestis. de clericis non residenti
bus in ecclesia vel preben. licet aliud senserit in cardinalibus Hostiensis
ibi. sed primum plus placet: et hodie probatur aperte in. c. vnico. de schis
maticis. libro sexto. concilium tamen collegii cardinalium in huiusmo
di arduis requirendum est. Est enim quasi in possessione vt ardua non
explicentur sine consilio collegii, vt notat Joannes monachus in. c. su
per eo. de hereticis. libro sexto. et quod illa possessio potest de iure de
fendi in dicto textu valde singulari in. c. per venerabilem. qui filii sint le
gitimi. in versiculo rationibus et c. per quem tex. potest ratione sustine
ri maxime ex authoritate diuina, que ibi inducitur quod etiam certam
formam pactionis debet consilium cardinalium in arduis per papam requi
ri. et per illum textum potest sustineri vna singularis opinio Laurentii
quam recitat Archidiaconus in. c. sunt quidam. xxv. questione. i. vbi di
cit quod generalem legem scilicet de vniuersali statu ecclesie condere non
potest Papa sine Cardinalibus: sed particularem sic. arguitur. xi. distin
ctione. catholica. sed tu tene menti illud. c. per venerabilem. quia non so
13 let ad predicta alleg. ¶ † An autem pretermisso consilio cardinalium
veniant gesta per solum papam reuocanda: vide quod dixi in. c. ex gestis.
de cleri. non residenti. in lectura. Per predicta etiam dico glossam non
simpliciter verum dixisse in. c. anastasius. xix. distinctione. que dicit Pa
pam arctari ad requirendum concilium, vbi de fide agitur. et sic synodus
est maior papa. quod ego simpliciter non fateor: quia expresse vi
detur contra tex. in. c. maiores. de baptismo. vbi patet quod questiones
maiores fidei debent referri ad sedem Petri: et sic ad Papam. vnde no
tabilis tex. xxiiij. questione. i. c. hec est fides. vbi patet quod solus papa po
test corrigere errores circa fidem. Item in nulla parte noui testamenti
legitur quod concilium papa non errante sit supra Papam in causa fidei.
vel quod concilium necessario sit vocandum. Fateor tamen vbi dubium
esset maximum ita quod etiam papa dubitaret tunc debet conuocare
concilium: quia tota ecclesia errare non potest. Pro ea enim in persona
Petri orauit Christus. vt est glossa singularis in. c. a recta. xxiiij. ques
tione. i. et notatur in dicto. cap. maiores. et in hoc casu dubio facta fuit
conuocatio in Hierusalem super circuncisione fienda. Actuum. xv. nec
per hoc minuitur potestas pape: quia istius potestas includitur in con
cilio quia vt supra dixi tota potestas est apud ecclesiam: sed papa est caput
totius corporis: et per eum explicatur nomine ecclesie. iuxta illud Do
minicum. Dic ecclesie et c. Matthei. xviij. Ad capitulum, anastasius.
quod videtur innuere contrarium, dico quod debet intelligi quando pa
pa vellet aliquid statuere contra iam statuta per concilium in causa fi
dei. nam doctrina illius Acacii fuit damnata. xxiiij. questione. i. capit. i.
Hoc enim casu quando papa vellet statuere in causa fidei contra statu
tum per concilium presumitur errare: quia ipse posset hereticus esse et in
sufficiens. vt in. c. si papa. xl. distinctione. et in. c. i. de renuntiatio. libro
vi. sed tota ecclesia non. et hoc casu potest intelligi quod synodus est ma
ior papa: alias secus. dico etiam vnum quod videbitur magis nouum
quod si papa etiam in facto fidei moueretur melioribus rationibus et
authoritatibus et diffinitionibus quam concilium standum esset diffinitioni
pape. nam concilium potest errare sicut errauit quando disposuit vt
inter raptam et raptorem non posset consistere matrimonium: et tamen
Hieronymus dixit contrarium motus melioribus rationibus et autho
ritatibus iuris diuini et dictum eius fuit prelatum dispositioni totius
concilii. vt. xxxvi. questione. ij. tria. cuncto. c. placuit. vbi glossa. et vide
glossam meliorem et Archidiaco. in. c. i. xx. distinctio. in versiculo. illo
rum. nec obstat si dicatur quod tota ecclesia non potest errare cum Chri
stus pro eius fide orauerit. vt supra dixi. dico enim quod concilium gene
rale licet representet totam ecclesiam non tamen est tota ecclesia.

Nam fides potest remanere nedum in papa solo: sed etiam in vna vetu
la, et sic fides conseruaretur: sicut accidit post passionem Christi, quod remansit
sit apud beatam virginem: vt communiter dicunt theologi, et enim ideo Chri
stus orauerat, vt non deficeret fides ante passionem, sed vt dixi, non defi
ciet ex quo conseruatur in vno, quicunque sit ille. et hac forte ratione dixit gl.
in. c. quis. xxi. distinctione. per illum tex. quod vbicunque sunt boni, ibi est ro
mana ecclesia. nam ecclesia Romana nullam debet habere maculam, vel
14 rugam. ¶ Ex quibus concludo † quod papa solus tanquam caput potest exer
cere omnimodam iurisdictionem exposcente causa rationabili: nec est opus
conuocare concilium pro consensu habendo. Alii vero prelati non exercent
sine dispositione capitis, scilicet pape. habent enim potestatem a deo: sed
in illa submissi sunt Pape tanquam capiti, et forte ad hoc designandum Pe
tro dixit multa separatim, sed aliis apostolis locutus est coniunctim, et
generaliter. vnde Petro dixit, Tu es Petrus, et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Ideoque dixit, Pasce oues meas. et non semel, sed ter,
et pro sua fide specialiter orauit, et tum admonuit. vt fratres suos in fide
conseruaret, dum dixit. Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua,
et tu conuersus confirma fratres tuos. Item considera quod in singulari di
xit Christus. Fiat vnum ouile, et vnus pastor, et sic vnum voluit esse pa
storem, et non plures: sed hanc potestatem pascendi contulit Petro, dum dixit,
Pasce oues meas. et sic fecit eum pastorem, et non plures loco sui. ipse
enim erat, et est verus pastor, et pontifex, vt de se ipso dixit: Ego sum pa
stor bonus. alii namque apostoli fuerunt coadiutores, et cooperantes: et ideo
recte dicitur quod papa fuit assumptus in plenitudinem potestatis.
alii in partem solicitudinis. c. ad honorem. de authoritate et vsu pallii. ¶ Ue
nio ad secundum casum quando istos remouet sine causa rationabili, et hoc
constat. et credo quod remotio illa non valeat, nec sit papa sustinendus si
milis atticitia, primo ad hoc induco tex. apertum in. c. sicut alterius.
vij. questione. i. vbi dicitur, quod quemadmodum vxor carnalis viro viuen
te non potest ab alio desponderi et desponsari: ita nec sponsa eius, que est eccle
sia, cum sit ei alligata non potest illo viuente ab alio desponderi seu de
sponsari sine ipsius voluntate, et consensu: alias adulterabitur. et post pau
ca subdicitur, si autem voluntate eius ad aliam ecclesiam fuerit mutatus. pote
rit non per se, sed authoritate Romane sedis se transferre, et sic Roma
15 na authoritas valet, vbi subest causa dissoluendi. † Secundo induco aliud
bonum textum in. c. quanto de translatio. episco. vbi dicitur, quod matri
monium spirituale consistens inter episcopum et ecclesiam, non potest
per hominem dissolui, et quod cum romanus pontifex ecclesiarum neces
sitate, vel vtilitate illud dissoluit, non puri hominis: sed veri dei vices
gerit. vnde pondero verbum necessitate, vel vtilitate et c. Ad idem capitu
lum. ij. eodem titulo. in eo enim dicitur, quod illius dissolutionem deus presu
mendus est reseruasse suo iudicio, sicut sibi reseruauit dissolutionem con
iugii carnalis: sed obligationem et vinculum dei authoritate in ecclesia
non potest papa sine causa dissoluere. xxiij. questione. iiij. cap. si is qui.
sicut in simili dicimus de iuramento, voto, et aliis que sunt de iure diui
no: que sine causa a papa remitti non possunt, iuxta notata in. c. quanto.
de iureiurando. et per Innocen. in. c. cum inter. P. de renuntia. nam dis
soluere tale vinculum ex sola voluntate esset contra dispositionem diuinam,
et ordinationem apostolicam, et sanctorum conciliorum, et aliorum authori
tatem romanorum pontificum: atque contra rationem iuris naturalis, et ci
uilis. esset enim contra dispositionem diuinam: quia Christus in persona
apostolorum misit episcopos, et omnes sacerdotes ad predicandum et sa
cramenta ministranda: quare sine causa ex quo semel sunt vocati, non de
bent reuocari: quia qui spiritu dei ducuntur, non sunt sub lege. vt in. c.
cum ex iniuncto. de hereticis. et in. c. licet. de regula. et cap. due. xix. q. ij.
dignior enim est lex priuata, que scilicet infunditur in cordibus homi
num per spiritum sanctum, quam lex publica, que editur per papam. Christus
enim dei lex est, et nemo potest spiritui sancto resistere, vt dicit tex. in di
cto. c. due. et si dicas quod isti fuerunt vocati a papa, et non a deo, Respon
deo quod imo a deo: nam in ordinatione superior mittit manum et deus
inuisibiliter administrat gratiam, et dat potestatem. i. questione. i. mul
ti. et c. dictum. et facit. c. cum deputati. de iudiciis. ibi, gratia diuina vo
cati et c. nec deus voluit remouere Judam ab apostolatu, quem semel vo
cauerat, licet subesset causa, ex quo illa non erat aliis nota. vt in. c. si sa
cerdos. in fi. de offi. ordina. imo eum misit ad predicandum sicut alios.
Matthei. xviij. et expressius per textum in. c. christus. i. questione. i. nec
apostoli subrogassent alium, nisi ille se suspendisset. Actuum. ij. et quanquam iste
administrationes speciales sint de iure positiuo. vt in. c. ij. xij. distinct.
tamen dico quod succedunt loco administrationis generalis, ad quas
Christus vocauit omnes sacerdotes. vnde debent esse loco illius, sicut
de baptismo dicimus, quod succedit loco circuncisionis. de baptismo. ma
iores. et quod in simili habetur in. c. ecclesia. vt lite non contestata. et per
Innocen. in. c. ex ratione. de appellationibus. et quod hoc sit verum pa
tet: quia dicimus deum reseruasse sibi dissolutionem huius coniugii: vt
in iuribus preallegatis. quod non esset, si prorsus esset de iure humano.
et idem per omnia dico in aliis sacerdotibus respectu administrationis
sacramentorum per supradicta. et contra ius diuinum papa sine causa
venire non potest. vt in dicto. c. sunt quidam. et per Innocen. in. c. que in
ecclesiarum. de constitu. pro sacerdotibus vero vide bonum text. in. c. sicut
in vna. xxi. q. ij. vbi dicitur, quod etiam inter presbyterum et ecclesiam suam

contrahitur

contrahitur matrimoniū spirituale:qꝛ ex quo semel est collata vni, nō
debet dari alteri, vel pluribus simul:qꝛ debet esse vxor, nō scortū, ꝛ dic
qḋ licet nō sit ita strictū matrimoniū, sicut inter episcopū ꝛ ecclesiā suā:
qꝛ ipse solus in signū matrimonij portat annulū: iuxta notata in.c.cle-
rici.de vita ꝛ honesta.cleri.tamē largo modo inter inferiores ꝛ ecclesiā
contrahitur matrimoniū.vt in.d.c.sicut.ꝛ de electio.c.ne p defectu.vbi
per mortē abbatis etiā dicitur remanere viduata ecclesia. Itē presby-
teri inferiores etiā alio respectu sunt electi iure diuino:cū ipse domin⁹
vltra duodecim apostolos designauit septuaginta duos discipulos, ꝛ
misit eos ad predicandū.vt Luce.x.ꝛ trāssumptiue per Gratianū in.c.
f.xxi.dist.quorū vicē ꝛ formā gerūt presbyteri inferiores hodie in eccle-
sia dei, vt dicit tex.in.c. preallega.ꝛ clari⁹ in.c.in nouo.xxi.dis.in fi.ꝛ licꝫ
tex.ibi dicat,qḋ apostoli elegerūt illos,dꝫ intelligi qḋ ministraliter: sꝫ
deus elegit authoritate:vt pbat in euāgelio preallegato.ꝛ no. per gl.
ꝛ doc.in.d.c.j.ꝛ sic eadē ratio est in eis,ꝛ ex hoc solo capite pōt talis re-
motio facta vitiari. Dixi etiā qḋ est ꝫ ordinationē apostolorū: nā apo-
stoli ordinauerūt vt epi ꝛ alij pbyteri ponerent in ecclesiis,ꝛ essent per
petui:ergo papa sine rationabili cā nō deberet facere cōtrariū:cū hoc
cōcernat statū vniuersalis ecclesie. Nā si posset remouere vnū, sic etiā
alios ꝛ plurimos: ꝛ alteraretur status ecclesiastic⁹:vt pbatur in.c.pue-
nit.xi.q.i.vbi dicit tex.in fi.si sua vnicuiqꝫ episcoporū iurisdictio nō ser
uetur, qd aliud agit,nisi vt p hos,per quos ecclesiasticus ordo custo-
diri debuit,cōfundat:ꝛ ꝫ ordinationē apostolorū papa venire nō pōt,
tex.est apertus in.d.c.sunt qdā.xxv.q.i ¶ Quod aūt apostoli hoc or-
dinauerūt,patet in.c.j.xcix.distinctio.ꝛ in.c.in illis.lxxx.distinctio.ꝛ.c.vi-
dentes.xij.questiōe.i.ꝛ Actuum.xiiij.dicitur,quod Paulus ꝛ Barna-
bas cōstituerunt in Derben ciuitate, presbyteros per singulas eccle-
sias:ꝛ apostolus ad Corinthios.vij.in ea vocatione qua vocatus es
est, maneat ꝛ trāssumptiue.xxi. questione.i.c.j. ¶ Tertio dixi hoc esse
cōtra authoritatē conciliū,ꝛ hoc aperte apparet in.c.sicut.xxi.qōne.ij.
ꝛ.c.inuentum.xvi.q.vij.vbi fuit diffinitum in cōcilio quod non nisi pro
graui culpa ab ecclesia sua amouendus sit quis. Cōtra cōcilia vero cō-
cernentia statū vniuersalē ecclesie,papa dispēsare sine cā nō pōt:vt legi-
tur ꝛ notat in.c.que ad perpetuū.ꝛ.c.contra.xxv.q.i. Nā manet Petri
priuilegium, vbi. vnqꝫ ex ipsius equitate fertur iudiciū:nec nimia seue-
ritas vel remissio est, vbi nihil ligatum erit, vel solutū,nisi quod beat⁹
Petrus aut ligauerit aut soluerit:vt not.di.in tex.in.c. manet.xxviij.
q.i.ꝛ apertius in dicto.c.contra ibi dicit tex. quod contra statuta pa-
trum ꝯcedere vel mutare, nec huiusmodi quidem sedis potest authori-
tas. hinc Augustinus cū successisset Valeriano episcopo in episcopa-
tu dixit sibimetipsi hec vba adhuc in corpore posito patre meo,ꝛ epi-
scopo sene Valeriano episcopus ordinatus sum,ꝛ sedi cū illo,quod in
cōcilio Niceno fuisset pbibitū nesciebā, nec ipse sciebat. ¶ Dixi quar-
to qḋ est cōtra authoritatē romanorū pontificum.hoc clarum est,nam
dixit tex.Grego.lvi.distin.satis peruersum.ꝛ cōtra ecclesiasticam pba-
tur esse censuram,vt frustra quorūdam parentū voluptatibus suis
cōmodis qs priuetur ꝛc.ꝛ in.c.pcepta.lv.distin.vbi dicitur, ꝙ beneficia
debent esse perpetua,ꝛ nō debet eis quis priuari, etiā si sit impotens
ad seruiendū.ꝛ latius habet in titu.de cle.egro.ꝛ.c.vnico.de capel.mo-
na.lib.vi.nec papa sine causa debet posse tale statutū ecclesie alterare:
tum quia cōcernit vniuersalē statū ecclesie,vt ad placitū prelati nō re-
moueatur:tum quia decoloraret status ecclesiasticus.nam alij vidētes
ad libitum rectores remoueri,timerēt:neqꝫ de facili inuenirētur,q vel-
lent ecclesie militare vt no.dicit tex.de cleric.egrotant.cap.j.ꝛ vbicūqꝫ
contingit ecclesie decoloratio,papa immutare nō potest aliquid.capi.
ꝛ si illa.iij.qḋ.vij.not. Archi.in dicto.c.sunt quidā.ꝛ facit quod not.
Abb.in.c.nulli.de senten.exco.vbi dicit, qḋ papa sine cōcilio nō potest
tollere canonem si quis suadente.xvij.qḋ.iiij.ꝛ facit illud cap.nulli.vbi
legitur ꝛ notat, ꝙ papa nō potest sine causa dispensare, vt impune qs
cōmunicet cum excōmunicato cōtra doctrinam apostoli.ista enim que
sunt fundata super doctrina fidei,ꝛ bonis morib⁹,ꝛ ad decorē ecclie,
nō debent relaxari sine causa.nam tunc papa non diceretur oues pasce-
re:sicut ei iniūctū fuit:sed disperdere,ꝛ necare,ꝛ ecclesiam deprimere,
ꝛ deteriorare.ꝛ sic potius cōuinceretur errare, ꝙ legē dare.argumē.c.j.
xl.distinctio.ꝛ dicto.c.sunt quidam.ꝛ.c. que ad perpetuam.ꝛ.c. contra.
¶ Quinto dixi,qḋ est cōtra rationē naturalem ꝛ ciuilem:ex quo enim
semel placuit, nō debet amplius displicere.xxxij.questio.v. horrendus.
ꝛ regula,quod semel placuit.de regu.iuris.libro.vi.ꝛ sic in contrahen-
do hoc matrimonium requiritur consensus perficiendi a principio ea.
cum inter canonicos. de electio. de preben.cap.si tibi absenti.libro.vi.
ita ꝛ fortius debet requiri in dissoluendo vt ibi.nihil enim tam natu-
rale,quā vt vnūquodqꝫ vinculū dissoluat eodē modo,quo ligatū fuit.
de reg.iur.c.j.ꝛ in.l.nihil tam naturale.ff.eodem.ꝛ.l.i.ꝛ.ij.C.quando li-
16 ceat ab empti.disce. ¶ Item etiā fm leges ciuiles non licet habere fi-
lios temporales.l.si tibi.alias,quesitū.ff.de adoptio.ꝛ id qḋ nobis acq-
sitū est,sine nostro facto a nobis euelli nō potest.in.l.id quod nostrum.
ff.de regu.iur.ꝛ.c.ab eo.de elec.lib.vi.facit.c.ij.de preben.libro.vi.vbi
solum dicit quod papa potest cōcedere beneficia vacantia,vel ex pleni-
tudine potestatis dare ius ad vacatura:non autem dicit quod de fa-
cto potest aliquem priuare. ¶ Sexto ꝛ vltimo per authoritatem glo.

17 x.distinc.ꝛ Archidia.ibi,vbi cōcluditur papam nō posse cessante legi-
tima causa diuidere episcopatū in duos,sine cōsensu episcopi.p.c. mul-
tis.xvj.q.i.ꝛ cōtra id qḋ sentit Jo.and.in.c.qḋ ob gratiam.de regu.iu.
lib.vi.in mercurialibus.in illa questione, nūquid potest papa aliquem
prelatū transferre inuitū:ꝛ videtur concludere ꝙ nō causa nō existēte:
ꝛ forte ob hoc papa Alexander vltimus statuit in concilio Pisano,
vt nullus epūs trāsferretur inuitus.ad predicta facit optime.c. cōquerē-
te.de resti.spolia.vbi dicitur,qḋ nō decet honestatē superioris sine ma-
nifesta ꝛ rationabili causa spoliare aliquem suis beneficiis.cū tenéatur
illis paterna prouisione cōsulere.facit.c.cum sm apostolū. iūcta glo.fin.
de prebē.ad idem gl.in.c.j.xxij.distin. que dicit papam non debere ius
vnius ecclesie sine causa alteri dare. ¶ Venio ad tertium membrū, scꝫ
quando dubitatur,an subsit causa,ꝛ multa in hoc possunt allegari: sꝫ
nō insistā ppter prolixitatem euitādam:sed qḋ presumi debeat,faciunt
notata per legistas in.l.fi.C.si cōtra ius vel vti.publ.ꝛ in.l.pscriptione.
C.de preci.impera.offe. vbi cōmuniter volunt causam presumi in prin-
cipe,etiam si agatur in his que cōpetunt alicui de iure gentiū,ꝛ etiam ve-
bis que sunt de iure diuino,si in illo reperitur alias dispensatum.ꝛ no.
per aliquos in dicto.c.que in ecclesiar. Ego vero distinguo sicq̇ḋ aut
papa disponit perturbando vniuersalem statum ecclesie,nulla ratione
apparente,ꝛ nō est sustinendum:vñ nō presumetur tunc iustitie causa.
pro hoc facit notabile dictum Innocen.in.c.quāto.de consuetu.vbi di-
cit papā non esse sustinēdū,si sine magna causa,ꝛ alias nota,vult muta-
re vniuersalē statuꝫ ecclesie: vt puta,si vellet auferre episcopis potesta-
tem chrismādi:vel baptizandi sm eū. ¶ Idem dicerem in casu propo-
sito,si vellet deponere oēs epōs,vel maximā multitudinem, ꝛ sic iudi-
cio meo posset intelligi ꝛ saluari gl.in.c.per principalē.ix.q.iij.que dicit
papam nō posse deponere omnes epōs,sed vnum sicqꝫ in vno psume-
tur causa,non sic in omnibus, vel in magna multitudine ppter graui-
tatem preiudicij.argumen.optim.in clementi.pastoralis. de re iudica-
ta.nam ꝛ Paulus solus reprehendit Petrum,cum videretur deuius
re a regulis,ꝛ doctrinis communibus euitando gentiles, iudaizando
in moribus.c.paulus.ij.q.vij.ꝛ originaliter habet ad Galatas.ij.c.vbi
dicitur, ꝙ Paulus restitit Petro in faciem,eo qḋ reprehēsibilis erat.
multo ergo fortius hoc poterit tota ecclesia: ꝛ hoc faciunt etiā ex ge-
nerali potestate sibi tradita a dño:vt supra dixi.nam si caput dolet, ꝛ
errat,dꝫ totū corpus resistere:qꝛ nō est tūc bonus paterfamilias.vnde
Hieronym⁹.xciij.dis.legimus.dicit, ꝙ orbis est maior vrbe.ꝛ si dicere-
mus ꝯtrariū,posset papa adducere ad cōfusionē totā ecclesiā. qḋ nō est di-
cendum.cū deus orauerit pro ea.vt supra dixi. In aliis vero particula-
ribus vbi nō perturbatur vniuersalis status ecclesie,ꝛ fides nō violat,
presumendū est pro eo,qḋ nō inducatur sine causa rationabili.p hoc.c.
cum a nobis.in fi.de testibus.ꝛ.c.de literis.de pbatio.vbi bonus tex.cū
gl.ꝛ sic salua dictū legistarū.instar enim sacrilegii habet disputare de iu-
dicio principū.xvii.q iiij.c.si qs suadēte.§. qui autē.ꝛ in.l.ij.C. de crimi.
sacri.ꝛ maxime dicendū est hoc in papa,quem merita Christi ꝛ Petri
aut sanctum inuenerunt,aut sanctum faciunt.c.i.xl.distinctione.ꝛc.
¶ Nūc restat respōdere ad cōtraria,ad que breuitatis causa sigillatim
nō respōdeo:maxime quia si quis bene predicta librauerit, cōtrariam
recipiet limitationē,per ea que dixi in solutione. Nam fatēdū qḋ papa
potest ex causa dispēsare quandoqꝫ circa ius diuinū,ꝛ dispositionē con-
ciliū,ꝛ vniuersalem statū ecclesie,ꝛ authoritatem summorū pōtificū: sꝫ
vbi omnino cessat causa nō potest:vt plene liquet ex predictis.ꝛ ad.c.j.
de renuntia.lib.vi.dic,qḋ papa renūtiauit ex causa.nam sine causa pec-
caret.per ea que habentur in.c.nisi cū pridem.de renūtia.ꝛ per ea que
notantur in dicto.c.j. Et aduerte circa hoc coniugium spirituale: con-
trahitur enim primo cōiugium cum ecclesia vniuersali.cum vnicus sit
in se episcopatus, vt predixi.ꝛ dicitur cōtrahi,eoipso qḋ episcopus cō-
secratur.tūc enim imprimitur ei character, qḋ per nullū ꝙ per deū de-
leri potest,ꝛ remanet post mortē:vt legitur ꝛ notat in.c.ij.xxxij.qḋ.vij.
ꝛ hoc est illud cōiugiū spirituale,qḋ fortius est ꝙ carnale: cū illud dis-
soluatur morte.c.penul.ꝛ vlti.de secundis nuptiis.ꝛ plenius de hoc p
Hostien.in.c.inter corporalia.de transla.episco.qui sic intellexit princi-
pium illius.c.i. ¶ Secūdo contrahitur matrimonium spūale:scꝫ inter
epm ꝛ illā ecclesiā particularē,cui preficitur. ꝛ hoc cōiugium nō est ita
forte,sicut carnale:tamen non potest dissolui ab homine ad instar car-
nalis.dicto.cap.ij.sed per papam ex causa potest dissolui:sine causa vo
nō:quia saltem designat cōiunctionem que cōsistit in spiritu inter chri-
stum ꝛ fidelem animā.vnde queadmodū inter christū ꝛ fidelem animā
signatum nō dissoluitur sine causa:ita nec signū. nō obstat dictū Spec.
procedit enim vbi nō decoloratur status ecclesie vniuersalis: nec ledit
directe vel indirecte ordinatio dei:vt ipsemet Speculator voluit.c.ti.
sub rubrica de dispen.§.nūc breuiter.circa finem.vbi posuit casus plu-
rimos:in quibus dispensare nō potest:ꝛ maxime in versicu.xij.ꝛ sequē-
ti.vbi tenet inter cetera ꝙ dispensatio pape nō valet contra euāgelia,
vel vniuersalē statum ecclesie:seu vbi decoloratur status ecclesie, vel cō-
tra ea q̄ sancti patres diffinierūt bene per.c.ꝛ si illa.i.q.vij.ꝛ.xxv.q.i. ꝙ
ad perpetuam.ꝛ.c. contra.ꝛ.xv. distinctio.c.ij.cum similibus. sic etiam
limitandum est dictum Bal.maxime cum ipse nihil boni alleget.ꝛ.ca.
omnis.loquitur in translatione fienda ex causa.capi.si gratiose.non lo-

quitur vbi matrimoniũ esset contractum inter prelatũ & ecclesiam: sed
quãdo dispẽsatio fit ad tempus propter vtilitatem personarum quam
papa ex causa facere potest. argum. c. de multa. de preben. in fine. & hec
sufficiant quo ad primam questionem: & non miretur quispiam de pro-
lixitate adhibita in hac prima questione, quia nõ parum est attingere
& explicare fundamentũ potestatis totius vt ita, dixerim ecclesie. & q̃
ex superius dictis facilius infertur ad decisionem aliarum questionũ
in quibus breuitatem cũ hac prolixitate cõpensabo &c. ¶ In secunda
questione arguitur q̃ prefata appellatio non debuerit per concilium
admitti. nã appellatio est ꝓprie de minore iudice ad maiorẽ ꝓuocatio.
ij. q. vi. anteriorũ. adeo q̃ etiam si per errorẽ appellatur ad minorẽ iu-
dicem non valet in aliquo appellatio. l. i. ff. de appel. sed concilium non
est supra papam: imo concilium recepit autoritatem a papa, vt in. c. si-
gnificasti. in si. de elec. & xx. distin. ꝙuis. patuit clarius ex multis supra
in primo dubio deductis: ergo appellatio talis non erat admittenda.
¶ Secũdo videtur de hoc tex. expressus in. c. cuncta per mundum. ix.
q. iij. vbi dicitur quod a qualibet parte mundi ad sedem apostolicã ap-
18 pellari potest. † ab illa autẽ nulli est appellare permissum: & quia nulla
precedente synodo habet facultatẽ soluẽdi, quos synodus iniq̃ dãna-
uerat & damnandi quos oportuit nulla synodo existẽte & est ille tex. val-
de notabilis. & facit pro his que dixi in precedenti dubio: & solus papa
sine cõcilio potest ex causa deponere etiã imperatorẽ ad idem. c. nemo.
& c. aliorũ. & c. per principalẽ. eadẽ causa & questione. ¶ In quibus iuri-
bus colligitur quod a toto clero & populo & imperatore papa iudica-
19 ri non potest. ¶ † Tertio ꝓbatur per argumẽ. a maiori. cum enim nec
ab imperatore seculari nec a sententia ꝓfecti pretorio appellari possit,
vt. l. i. ff. a quibus appellare nõ licet. & l. vnica. C. de senten. ꝓfec. ꝓto. mul-
to fortius nec papa appellatur cum ipsius potestas sit lõge maior im-
periali vt in. c. solite. de maio. & obedien. & in. c. duo sunt. xcvi. distinct.
20 ¶ Quarto fortissime facit: † quia papa est dei vicarius in terris. c. ij.
& iij. de tran sla. epis: o. sibi enim in ꝑsona Petri dictũ fuit, Pasce oues
meas. & quodcũq̃ &c. de elec. significasti. xxiij. q. i. quodcunq̃. & c. loqui-
tur. ergo cum omnibus vi. e dei ipse preest a nemine, excepto deo, cor-
rigi & reprehendi potest, vt in. d. c. aliorũ. & in. c. nemo. & c. cuncta. appel-
latio enim ꝓsupponit minoritatem quandam in eo ad quem appellat,
vt supra dixi. adeo q̃ de vicario est ad ipsum cẽ in appellari nõ potest
cum sit idem tribunal & eadem iurisdictio: nec consuetudo in cõtrariũ
valet tanq̃ substantie rei repugnans: vt legitur & notatur in. c. ij. de cõ-
suetu. libro. vi. Sed maioritas cõtra papam nunq̃ fuit tradita cõcilio
cum nullum verbum fuit apostolis dictum iurisdictionis seu potesta-
tis collatiuũ quin fuerit dictũ ipsi Petro: imo multa Petro fuerunt
dicta vt plene dixi supra in primo dubio per que ipsimet apostoli q erãt
spiritu dei pleni ad maiorem confirmationem hoc ipsum voluerunt. ꝙ
ipse Petrus loco dei omnibus preesset. xxij. distin. c. sacrosancta. ergo
hec appellatio nullo iure seu iuris colore fundari potest. ¶ Quinto &
vltimo videtur ꝓbari in. c. per venerabilem. in fine. qui filij sint legi. &.
rationibus. vbi ex lege diuina ꝓbat tex. quod in omni dubio recurren-
dum est ad fidem apostolicam & ipsius diffinitioni & mandato loco dei
obtemperandũ est ab omnibus: non ergo licet concilio de ipsius diffi-
nitione iudicare cum sacra cõcilij sint per ipsum papã corrigẽda vel ap-
probanda vt ibi. & dicto. c. cũcta per mundũ. Ridiculum enim esset di-
cere cum statuta concilij possunt tolli per papã: vt not. in. c. vbi pericu-
lum. de elec. lib. vi. & in. c. significasti. eodẽ titu. & a papa nõ potest appel-
lari ad concilium: si enim cõcilium esset supra papã non possent per eũ
illius statuta violari: vt in clemen. ne romani. de elec. quod tamẽ est fal-
sum: vt supra dixi. Ipse enim papa superiorẽ in hoc seculo nõ recogno-
scit. vt in. c. per venerabilẽ. ꝑallega. post princi. & in. c. licet. de electio. in
fine. vbi dicitur q̃ ad superiorem in facto pape non potest haberi re-
cursus. & est ille bonus textus in materia appellationis. & facit. c. signi-
ficasti. eodẽ tit. ¶ In cõtrarium quod appellatio debuerit admitti pri-
mo cõcilium generale est maioris authoritatis q̃ sit solus papa. ergo
a papa ad illud potest appellari. consequẽtia patet ex se & infra melius
corroborabit. antecedens ꝓbatur. Ba cõcilio generali nõ solũ interest
papa: sed omnes ꝓlati orbis. vt in. c. i. ij. & iij. & c. multi. xviij. dist. & repre-
sentatur per hoc conciliũ tota ecclesia vniuersalis. vt patet Actuũ. xv.
facit. c. sicut. in fine. xv. distinc. c. ecclesia. de cõsecra. distin. i. sed nulli du-
bium quin tota ecclesia sic vnita cũ capite suo maioris authoritatis sit
q̃ solus papa: nã vt supra in primo dubio dixi potestas fuit tradita to-
ti ecclesie: sed per papã exercetur tanq̃ ꝑ caput ecclesie. vt in. c. manet.
xxiiij. q. i. & c. ita dominus. xix. distinct. plenissime dixi supra. hinc est q̃
maioris authoritatis est cõstitutio tot⁹ concilij q̃ solius pape: vt col-
21 ligitur per. c. i. xx. distin. & ibi ꝑ Archidia. ¶ † Item papa solus potest
errare & esse hereticus. xl. dist. si papa. & insufficiẽs ad regimẽ ecclesie,
vt in. c. i. de renũtia. lib. vi. sed tota ecclesia errare nõ potest. vt legitur
& notatur in. c. a recta. xxiiij. q. i. & in. c. maiores. de baptis. hinc etiã est
q̃ ardua non solet papa explicare sine ꝯsensu concilij: vt legitur & no-
tatur in. c. ad apostolice. de re iudica. libro. vi. & per Hostien. in. c. ex ge-
stis. de cleri. nõ residen. cõsequentia satis corroboratur per optimũ si-
mile. archiepũs est maior episcopis sue prouincie, adeo q̃ sup eis habeat
plenariam iurisdictionem. vt in. c. pastoralis. de officio ordina. vj. q. iij.

scitote. nihilominus de illo archiepiscopo appellatur ad concilium ꝓ-
uinciale, cui interest archiepiscopus, tanq̃ caput, vt notatur sm̃ vnum
intellectum in dicto. c. multis. not. glos. in. c. a collatione. de ꝓben. libro
vi. & ij. q. i. omnis oppressus. ¶ Item de ordine a ꝓside appellatur ad
presidem. ff. quando appellandum sit. l. i. §. solent. de episcopo & capitu-
lo appellatur ad ipsum archiepiscopũ. vt in dicto. c. a collatione. sic di-
cendum in ꝓposito, vt a papa possit appellari ad concilium, cui inter-
est papa, vt caput. ¶ Secundo adduco ca. veniam. & c. sententiã. xxxv.
questione. ix. & maxime iuncto. c. cum ex literis. de in integrum restitu.
vbi dicitur quod sentẽtia romani pontificis potest in melius cõmuta-
ri, quãdo iustitia primo lata nõ est: sed reformatio ipsius nõ põt in me-
lius referri q̃ ad totam ecclesiam vbi interest etiam ipse papa. nã & so-
lus Paulus restitit ipsi Petro in faciem, & ipsum reꝑhendit cũ ex fa-
cto suo sequeretur scandalum in ecclesia dei. ij. questione. vij. Paulus
Petrum reprehendit. & latius legitur ad Galatas. ij. c. & tamen Pe-
trus primo comedebat cũ gẽtibus, nec discernebat cibos ab eis: sicut
faciebant iudei: demum superuenientibus ibi quibusdam iudeis, timẽs
eorũ scãdalum subtrahit se a gẽtibus, & discernebat ab eis cibos, sicut
faciebant iudei: & sic indistincte cogebat per exemplum suum alios iu-
daizare: quod videns Paulus eum reꝑhendit, & sibi restitit in faciẽ,
fortius hoc poterit facere tota ecclesia: alias solus papa posset dedu-
cere ecclesiã ad confusionẽ maximã. q̃ nõ est credẽdum. ad idẽ. ij. q. vij. c.
nos si incõpetenter §. item cum Balaã. vbi asina reꝑhendit Balaã ꝓ-
phetã. & ꝑ asinã designatur subditus, ꝑ ꝓphetam Balaam, ꝓlatus. vt
ibi, ad notandum q̃ cum ꝓlatus cogit subditum ad malum, potest ab
eo reꝑhen. di. ¶ Tertio facit. c. concilia. §. hinc etiã. xvij. dis. vbi dicitur
quod conciliorum venerandorum authoritas singularem in ecclesia se-
di apostolice addidit potestatem. & dicitur ibi, quod papa principaliter
habuit potestatem a deo. xxi. distin ꝙuis. & xcvij. distinct. omnes. secũ-
dario vero a concilijs: ergo concilium est maioris authoritatis q̃ pa-
pa: alias non potuisset dare authoritatẽ Pape: cum nemo dat q̃ non
habet. i. questione. vij. daybertum. & c. quod autem. de iurepatronatus.
¶ Quarto videmus quod in arduis, & concernentibus statum totius
ecclesie, vt in causa fidei, recurritur ad concilium, vt legitur & notat in
c. anastasius. xix. distinctio. & in. c. sicut. xv. distinctione: & patet Actuum
22 xv. † cum enim fuerit in primitiua ecclesia dubitatũ, an cõuersi ad fidẽ
deberent circũcidi, missum fuit non solum ad Petrum, sed ad totã ec-
clesiam que erat Hierosolymis. nec legitur q̃ Petrus ꝓstiterit ma-
iorem authoritatem q̃ reliqui apostoli, & seniores: sed omnes commu-
ni cõsensu statuerunt, quod non fieret circũcisio: & sic communi nomine
facta fuit responsio. vt legitur vbi supra & plenius ibi dixi super primo
dubio. ergo cum opus erat, recurrebatur ad ꝯcilium etiam inter illos,
qui erant spiritusancto pleni, & satis informati de potẽtia pape, & eccle-
sie: ergo potuit hoc casu nostro appellari ad concilium, vt videatur, an
episcopi sint sola voluntate pape remouibiles, quod dubium satis est
arduum, dum episcopi dicantur legati christi, confratres pape, & colũ-
ne ecclesie, vt in dicta clemẽ. i. de pe[n]is. & sunt loco apostolorũ. vt in. c. vi-
dentes. xij. q. i. & c. nono. xxi. distinct. & cap. legimus. xciij. distinctione. &
sunt vicarij dei saltem in parte. xxvij. questione. i. mulieres. non obstat
si dicatur quod speciale est in causa fidei, vt in ea sit cõcilium supra pa-
pam. vt no. glo. in dicto. c. sicut. & in. c. anastasius. & in. c. si papa. xl. dist.
quia hec specialitas non probatur iure diuino. vnde emanauerat po-
testas pape & ecclesie. nõ enim legitur q̃ in causa fidei deus dedit ma-
iorem potestatem cõcilio seu ecclesie. q̃ in alijs casib⁹, vel quam pape.
Christus enim in trãslatione potestatis fuit vsus verbis generalibus,
vt plenissime dixi supra in primo dubio. cũ ergo ecclesia vsa sit hac po-
testate in causa fidei etiam supra papã: ergo & in omnibus alijs arduis
vbi papa iudicio vniuersali erraret, vel potest: q: qui potest maius, er-
go & minus concessum videtur, vt dicit text. in. c. ex parte. el. ij. de decu-
mis. Si enim cõcilium repñtans totã ecclesiã, vt dicã in tertio dubio,
disponit in causa fidei etiã supra papã. vt in. c. si papa. preallega. & ij. q̃.
vij. d. §. item cum balaã. ver. item symmachus. & quod ibi not. Arch. &
ex ꝓsse tenet idem Archidia. in. c. in fidei fauorẽ. de here. lib. vj. & Hosti.
quẽ sequi videtur Jo. and. in. c. ꝓposuit. de conces. ꝓben. & in. c. ꝑ vene-
rabilem. qui filij sint legiti. ergo potestatem istã recepit a deo. alias nõ
posset iudicare. iuxta illud euangelicum. potestatem non haberes i me
vllam, nisi data esset tibi desuper. vt legitur & notat in. c. minus. de iure
iurando. & xxi. distin. inferior. de maio. & obedien. cũ inferior. nec obstat
si dicat q̃ in causa fidei iudicat: quia tota ecclesia errare non potest, cũ
deus ꝓ ea orauit. vt legitur in. c. maiores. de baptis. & glo. in. c. a recta.
xxiiij. q. i. quia vt dixi in dubio primo, etiã concilium posset errare, nec
per hoc deficit fides, cum potest consistere in persona vnius vetule, q̃
nunq̃ interfuit cõcilio, sicut accidit in ꝑsona beate virginis in passione
christi. Apostoli enim & alij credẽtes defecerũt an resurrectionẽ, licet
eisdem dedit potestatem clauium. c. officij. de penten. et remissio. vnde
apostolus authoritatẽ habens in ecclesia scribens ad Corinthios sic
in epistola scripsit, Nescitis quoniam angelos iudicabitis quãto ma-
gis secularia. et dixit angelos, id est sacerdotes, qui ꝓpter excellentiã
ordinis in numero angelorũ computantur. xxvi. dist. §. ecce. ver. hinc &
malachias. et trãssumptiue habet in. c. per venerabilem. verñ. paulus.
qui filij

qui filii sunt legi. & quãq Hostie. ibi intelligat dictum de papa & cardinalibus, hoc ego non credo, cũ eo tẽpore apostoli nõ essent adhuc cardinales: sʒ potius videtur de tota ecclesia, vt satis colligitur mẽs sua Actuũ .xx. prope mediũ. vbi dicitur quod Paulus vocabat maiores natu ecclesie ephesine: & inter cetera dixit. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritussanctus posuit, episcopos regere ecclesiã dei quam acquisiuit sanguine suo &c. & sic videtur q regimen ecclesie nõ sit in solo papa: sed in omnibus prelatis. & p hoc bonus text. in cap. beue quidẽ. xvi. dist. vbi alia causa q fidei cõcilium discutiebat peragenda & diffiniuit. papa autẽ locutus fuit ibi tanq vnus de cõcilio. ad idẽ facit c. i. de spon. & c. onus. de elec. & in c. aduersus. post prin. de immu. eccl. & i. q. vii. cõuenientibus. & c. adrianus. lxiii. distin. ¶ Ultimo videt de hoc casus in c. legimus. xciii. di. vbi dicit Hieronymus, q totus orbis est maioris authoritatis q sola vrbs romana. ex qua gl. ibi colligitur arg. q statutũ cõcilii preiudicat statuto pape, si contradicant sibi adinuicẽ. Cum ergo cõciliũ sit maioris authoritatis q solus papa, ergo ab eo ad conciliũ appellari potest. ii. q. vi. anterioris. Ad solutionẽ, Christi et eius matris, cuius res agitur precipue presidio humiliter inuocato, condescendẽs arbitror sic dicẽdũ, q aut papa cõsentit q appellatio recipiat & examinetur in concilio enim debet admitti. Nam princeps nõ potest suam sniam etiã non iustã reuocare: vt in c. ven. am. & in c. sententiam. xxv. q. ii. & de in integ. resti. cum ex literis. & c. cũ olim. de re iudi. & de dolo & cõtu. cum olim. fortius potest cõsentire vt in cõcilio examinetur, vbi etiam ipse interest: & multum bene facit c. nos si cõpetenter. ii. q. vii. & p illum tex. seu eius rationem deberet papa velle. vbi dicit q papa si incõpetenter aliquid egit, & in subditis suis iuste legis tramitẽ non obseruauerit, etiã iudicio imperatoris paratos est illud emẽdare, reddens rationẽ. nam si nos qui aliena debemus corrigere peccata, peiora committimus: certe non veritatis discipuli, sed, quod dolentes dicimus, erimus pre ceteris erroris magistri &c. ¶ Si ergo ex humilitate papa ibi voluit se subiicere imperatori in iudicio, fortius dʒ velle pati vt factum suum discutiatur per cõcilium. nã vt. s. dixi, ibi est maior authoritas, cum ibi tota sit ecclesia representatiue. neqʒ per hoc iudicatur a concilio, sed ipse & cõciliũ discutiunt, an bene egerit, sicut ab archiepiscopo appellatur ad cõcilium prouinciale, vbi ipse presidet: vt. s. dixi. & imperator [...], non erubescimus si quid melius horum que prius ipsi diximus [...], cõpetẽtem prioribus imponere correctionẽ, nec ab aliis corrigi expectemus in authen. de nup. circa princip. facit q legitur & notat in c. qualiter & quando. el. i. de accusa. & per iura predicta potest admitti appellatio de papa male informato ad eundem bene informatũ. nam in papa non debemus iudicare ẽm leges humanas, cum eis non astringatur. vt in cap. proposuit. de concess. prebend. & in c. innotuit. & ca. significasti. eod. titu. sed ẽm legem naturalem, & diuinam quis astringitur. xxv. q. i. sunt quidam. habet quis suũ errorẽ corrigere: imo debet esse magne sapientie. xxii. q. iiii. c. magne. & c. nos si. & videtur esse nõ papa cum male agit, vnde altera persona cẽsetur cũ postea bene est edificatus, sicut in simili dicit tex. nõ est iudex, si non est iustitia in eo. de verbo. signi. forum. nã & ipse deus suam sniam quoqʒ immutat peccatore suos mutante mores: vt legitur & notatur in c. incommutabilis. xxii. q. iiii. vbi dicit disce mutare mores, qui deum nouit mutare sniam. vt ibi no. in papa, qui dʒ tortius reuocare, q male fecit, ex quo reperit causam aliter se habere. fateor tamen qd ista non est proprie appellatio, de qua iura faciunt mentionẽ, cum per eam non suspẽdatur snia, nec causa deuoluitur ad superiorẽ quod est proprium appellationis, sed est appellatio generaliter sumpto vocabulo, appellat enim id est prouocatur ipse papa, vt diligẽtius examinet negotium: sicut dicimus de appellatiõe extraiudiciali, que est quedam prouocatio ad causam. de appellationibus. cum sit romana. & obtinet vim cuiusdam supplicationis. arg. aut. que supplicatio. C. de preci. impera. offer. & facit bene in simili. ca. pastoralis. de appellationibus. vbi dicit, q si papa inhibuit appellationem in aliquo negotio, nihilominus si appellatur, debet superior iniustitiã reuocare, vel vi appellationis deuoluentis causam, licet non suspẽdentis a iudice a quo, vel vi querele. Fateor tamen quod papa nõ cogitur talem appellationem admittere: vt in iuribus & rationibus preallegatis. & maxime in d. c. veniã. & c. sententiam. & c. cum ex literis. cum similibus. aut papa contradixit quod supradicta appellatio admittatur in concilio, & tunc est dubiũ: sed vt late habeamus materiã ampliãdo terminos dico, quod quedã sunt, in quibus papa habet plenitudinem potestatis: vt in his que sunt iuris positiui, nec decoloratur stat⁹ eccle. & in illis nõ debet admitti appellatio: quia nemo in illis potest sibi dicere, cur ita facis: cũ ipsi fuerit data a Christo plena potestas disponẽdi: & si male disponit, ve animie sue: vt in c. aliorum. & in c. nemo. ix. q. iii. & xcix. distinct. in memoriam. & in his intelligo iura que dicunt, quod a papa appellari nõ potest: vt in c. cuncta per mundum. eadem causa & questione. q sic loquitur si bene ponderetur in fine sui. maxime, qr quedã sunt que papa attentare non potest, & in illis poterit quandoqʒ admitti appellatio. & de his casibus vide per Specu. in titu. de legato. sub rubrica de dispensatio. §. nunc breuiter. ver. hec autem sunt, vsqʒ ad finẽ, que singulariter prosequi longum esset. Sed ponam tres casus in quibus credo appellationem admittendam etiam inuito papa. Primus cum precipit aliquid contra fidem: in hoc enim casu concilium est supra papam, & licite reducitur a papa. xciii. q. i. anastasius. xix distinctione. c. anastasius. & dicto. §. item schismaticus. cum simil. s. allega. sed etiam in eo quod papa est hereticus, minor est quolibet catholico, vt dicit glo. in dicto. c. acacius. nec est caput ecclesie. sed extra ecclesiam: hoc autẽ cognoscere habet ecclesia, cui in psona Petri data fuit potestas a Christo, vt in dicto cap. manet. xxiiii. q. i. & si diceremus contrarium posset ecclesia deduci in nihilũ, cũ papa possit esse hereticus. dicto. c. si papa. & insufficiens, vt in c. primo. de renun. li. vi. & iste casus iudicio meo nõ habet multũ dubitationis, cũ in hoc casu fere omniũ sententia potestas iudicans a concilio. vt supra dixi. fortius potest eius preceptum contra fidem corrigi per concilium. ¶ Secundus casus magis dubitabilis, cum ex suo precepto seu sentẽtia decoloraretur seu immutaretur vniuersalis status ecclesie. nam cõmuniter tenetur papã hoc facere nõ posse: vt no. in c. literas. de restitu. spolia. in versi. dispensare. & in c. proposuit. de conces. preben. & Innoc. in c. cum ad monasterium. de sta. reg. Specu. in loco pallegato. in versi. eũ. & videtur text. in c. & si illa. i. q. vii. & c. que ad perpetuam. xxv. q. i. per Archidia. in dicto c. sunt quidam. & facit qd notat Abb. in dicto c. nulli. de sen. excommu. glos. tamẽ decreti in hoc videntur contrarie. nam gloss. in dicto c. que ad perpetuam. dicit, quod contra vniuersalem statum ecclesie papa non dispensat: sed bene quando non est ita generale, sicut exemplum ponit in continentia sacerdotum. sed glos. Barto. brixien. in c. sunt quidam. eadẽ causa & qõne. dicit qd quicquid dicat Ioan. quandoqʒ papa dispensat contra generalem statum ecclesie, sicut fecit in c. non debet esse. de cõsanguin. & affinita. sed cõcordãdo dico, qd p illud statutũ non decolorauit statum ecclesie: sed potius reformauit, nec solus fecit: sed cũ toto concilio. vnde dicerẽ qd cum ex mutatione vniuersalis status ecclesie decoloretur ecclesia, non potest papa etiam dispensare, vt in dicto ca. & si illa. secus si non mutaretur sed potius reformaretur, vt sentit Innoc. in c. quãto. de consue. vbi dixit qd ex magna causa, & alias non potest papa venire contra vniuersalem statum ecclesie, quod est no. & in hoc casu credo qd valent appellatio ad concilium, saltem vt cõciliũ resistat pape, ne confundat dei ecclesiam. nam vt not. dicit Inno. in dicto c. quanto. non est papa sustinendus, si vult venire cõtra statum ecclesie vniuersalem sine causa manifesta. non enim potest sibi cõgruentius resisti, q per totam ecclesiam. sicut Paulus restitit Petro, vt ẽdixi. & sub hoc credo includi casum nostrum, vt plene tetigi in primo dubio. quare cõcludo quod dicta appellatio de quo in themate, fuerit admittenda, p ea que satis plene dicta sunt supra. nec hoc casu iudicatur papa: sʒ potius sibi resistitur, ne destruat ecclesiam dei: interest enim toti⁹ corporis ne caput male agat: facit optime dict⁹. §. itẽ cũ Balaã. ii. q. vii. ¶ Tertius casus cum papa precipit id qd est in se malũ, vel vehementer ex suo precepto presumitur scandalum futurum: nam tali precepto non est obtemperandum, vt no. Inno. in c. inquisitioni. de senten. excommu. obatur. xi. q. iii. si in qui preest. & c. qui resistit. & c. iulianus. & c. si dominus. xi. distinctio. c. i. debet enim tota ecclesia resistere scandalis futuris, & ne mala contra legem dei committantur, ad instar Pauli qui reprehendit Petrũ, vt supra dixi. nã & asina que denotat subditum, reprehẽdit Balaam prophetam, qui denotat prelatum. Et si queris vnde concilium habet hanc prerogatiuam cognoscendi & resistendi. Rñdeo ẽm ea que dixi in primo dubio: & supra in argumentis p ista parte. & bene facit dictum Hostien. in c. proposuit. de concess. preben. vbi dicit, quod licet papa non potest accusari, vel condemnari ab homine, nisi de heresi. dicto c. si papa. potest tamẽ moneri secrete si palam peccat mortaliter: nam velit nolit subiacet euangelice veritati quo ad monitionem faciendam, que cuilibet data est. ii. q. i. si peccauerit. dicit tamen qd nõ subiacet quoad id quod ibi dicitur, dic ecclesie, nisi in heresi. si enim est impenitens, debet dici ecclesie scdm eũ: id est deum orando q ipsum inspiret, & ecclesie triumphanti vt oret p ipso. nam si imperator & totus clerus & totus populus conuenirẽt, ipsum non poterunt iudicare. caueat tamen ipse: quia anima sua in manibus suis: & sibi terribilius iudicium imminet, & intolerabilior cruciatus. ix. q. iii. nemo. & c. aliorũ. In subditos autẽ habet potestatem scdm eum, q ei⁹ precepto est obediẽdũ, & si dubiũ sit an sit peccatũ mortale, dũmodo vinci potest cõscientia. Si autem certum esset peccatum esse mortale, tũc ei nõ est obediẽdum, sed recognoscẽdus est papa celestis. s. deus, dicto ca. iulianus. & ecclesia triumphans, que nõ fallit, & hoc vltimũ plʒ & concordat cum dicto Inno. in d. c. inquisitioni. & facit qd no. Io. and. in c. significasti. de offi. ordi. & in c. cũ adeo. de rescri. sed precedens dictum nõ placet. nam si papa stat in peccato notorio, & admonitus p concilium non vult desistere, & sic scandalizat ecclesiam potest puniri tanq hereticus p conciliũ: vt dixit gl. singularis quam approbat totus mundus in c. si papa. palleg. & sic p hanc viã potest denunciari concilio crimẽ pape ad effectum vt p ecclesiam admoneatur, & corrigatur: & sic appellari ad concilium vbi peccatum est notorium: & hec sufficiant quoad secundũ dubiũ. ¶ In tertio dubio videtur primo q tam principes seculares q clerici etiam sine statutis debent interesse concilio generali. de principibus secularibus videtur text. in c. ad apostolice. de re iudicata. libro sexto. vbi papa pollicitus fuit se vocaturum ad concilium reges, prelatos, & clericos tam ecclesiasticos, q seculares, vt per se vel per

lectos nuntios ad cōcilium conuenirent. De imperatore q̄ interfuit
cōcilio multū solenniter legitur in.c.vsc autem.xxi.dis.z q̄ plus est ibi
imperator proposuit.sicut quilibet prelatus.ad idem.c.adrianus.lxiij.
distin.vbi dicit q̄ carolus rex Frācorū cōstituit synodū generalē cum
Adriano papa,z nō solum interfuit:sed etiā fuit author in cōstituen
do.in qua synodo fuit trāslata in imperatorē potestas instituēdi prela
tos.z.lxiij.di.c.in synodo.legitur q̄ Leo papa synodo cōgregata Ro
me cōstituit cū toto clero z populo romano ac cōfirmauit in psona re
gis Ottonis q̄ cōcesserat Adrianus carolo:z sic pbat ille tex. q̄ nō
solū reges z principes:sed etiā laici inferiores ac clerici etiam etiā sine
prelaturis debeāt admitti ad concilium generale etiam vbi tractatur
de rebus z iuribus spiritualibus.nā ibi fuit concessa potestas illi Ot
toni eligendi papā,z alios prelatos.ad idē.c.nos ad fidē.xcvi.dist. vbi
dicit imperator martianus nos ad fidem cōfirmādā synodo interesse
volumus.videtur enim q̄ non tanq̄ inuitat⁹,sed suo iure debeat interes
se facit q̄ de hoc no.gl.in cle.i.de offi.vic.facit.c.i.xvi.dis. vbi conciliū
peractum fuit imperante Constantino augusto. ¶ Item non solū prin
cipes:sed etiam iudices inferiores leguntur interfuisse cōcilio vt in.d.
c.ad sedem xxxv.q.v.vbi papa vocauit ad cōciliū episcopos z clericos
ac iudices diuersarum prouinciarum.z sic probat ille tex.partē affir
matiuam huius dubij respectu clericorum inferiorum z respectu laico
rum,saltem precellentium z pro clericis inferioribus videtur vltra
predicta tex.in c.in noie dñi.xxiij.dist.vbi legitur episcopos, abbates,
presbyteros,diaconos interfuisse,z cōsedisse cōcilio.vt in.c.conuenien̄ti
bus.i.q.vij probatur de monachis,vel saltem abbatibus exponēdo ibi
monachos pro abbatibus.vt exponit ibi gl.z in.c.adrianus.el.ij.preal
leg.expresse dicitur de abbatibus.z in.c.anastasius.xix.dist.expresse fit
mētio de episcopis z presbyteris z cū.tis ecclesie catholicis.ad idem.c.
olim.xcv.dist.vbi dicitur q̄ licet episcopus ex institutione ecclesie sit
presbyteris maior:omnes tamen debēt regere ecclesiam in communi.
z in.c.i.xv.dist.fit specialis mētio de presbyteris in genere Et ex supra
dictis iuribus in vnum collectis satis videtur probatum q̄ reges prin
cipes z alij presidētes z prelati inferiores epī z alij sine platuris de
24 beāt interesse concilio generali. ¶ †Secūdo principaliter probatur sic,
cōcilium representat vniuersalem ecclesiam:vt in.c.sicut.in si.xv.di. sed
ecclesia fidelium collectio dicitur.de cōsecra dist.iij.ecclesia. ergo quili
bet fidelis deberet admitti si hoc postulat. cū enim tractetur ibi de refor
matione totius orbis,cuiuslibet interest vt admittatur:p hoc facit q̄
not.Inno.in.c.vestra.de loca.z in.c.si.de offi.lega.vbi dicitur q̄ cum
epūs vel legatus vult facere statutum tangens alios seu aliorum iura
de3 hoc facere cum illorum cōsensu etiam si sint laici. vel saltem debent
esse presentes arg.de consecra.dist.iij.c.i.z.c.si.de ferijs.z idem Fed.de
senia.consi.xvij. ¶ Tertio videtur hoc probari Actuum xv.vbi in cō
cilio etiam rei ardue non solum interfuerūt apostoli sed etiam presby
teri z seniores,z respōsum fuit factum sub noie apostolorum z seniorū
z q̄ placuit ibi concilio dicitur placuisse toti ecclesie.vñ dicitur ibi q̄
placuit apostolis z senioribus cum tota ecclesia: z sic probatur quod
interfuerūt apostoli z presbyteri z alij honorabiles viri qui representa
uerunt totam ecclesiam q̄ est no.si enim apparet q̄ illi qui ducebantur
sancto spiritu hoc fecerūt,fortius debet fieri nunc cum illorū actio no
stra debet esse instructio.argu.c.significasti.de electio.xi.dist.ecclesiasti
carum.sic etiam in antiquis cōcilijs presumitur spiritūsanctum per illo
rum os fuisse locutum.l.distinctio.si ille. ¶ Quarto specifice p regib⁹
facit.cum enim vngantur etiam ex precepto dei in veteri testamento:ho
die etiam in nouo,vt in ex.de sacra vnctio.z.ij.q.vij.o.§.itemcum Bal
laam.videntur persone ecclesiastice.Item susceperunt in eorum digni
tate ecclesiam dei tuendam.de quo tenetur in stricto iudicio rationem
reddere.vt in.c.principes.z in.c.regum.xxiij.q.v.corū ergo interest cō
cilio interesse vbi de regimine ecclesie z totius orbis agitur. ¶ In cō
trariū videtur primo tex.apertus in.c.vbi nam. xcvi.dist.vbi dicit q̄
25 etiam imperatores synodalibus actibus interesse non debent. ¶ †Se
cundo probatur cōtra omnes non episcopos per.c.satis euidenter.ea.
causa.q.ij.vbi dicitur illicitum esse eū qui nō est in ordi.sanctissimorum
epōrum ecclesiasticis immiscerī tractatibus. ¶ Tertio est bonus text.
in.d.§.hinc etiā.vbi dicitur synodo cōgregata apud vrbē z in disceptā
tione posito an accusatores deberēt audiri cōtra Symmachū papam,
serenissimus Imperator quasi deo spirante rñdit synodalis esse arbi
triū in tanto negotio sequenda pscribere,nec aliquid ad se preter reue
rentiā de ecclesiasticis negotijs pertinere committens etiam potestati
pōtificum vt siue positum vellent audire negotium siue nollent q̄ ma
gis putarent vtile deliberarent,dūmodo venerandi prouisione cōcilij
pax in ciuitate romana daretur ecclesie.ergo ex verbis imperatoris p
cōcilium approbatis pbatur primo q̄ laici non debent se impedire de
factis concilij preter reuerentiam impēdendam,z quod tantum pōtifi
ces cōstituūt generale cōcilium. ¶ Quarto videt tex.in.c.i.z.ij.xvij.di.
vbi cōciliū generale appellatur synodus epōrū.ad idem.xv.dist.c.i.vbi
26 †dicitur q̄ ante Cōstātinum imperatorem nō erat data episcopis fa
cultas cōueniēdi in vnū;sed Constātinus dedit potestatem christianis
cōueniendi:z sic incepit generale conciliū:z inter cetera concilia tunc
peracta quatuor fuerunt venerabiles synodi:que totam principaliter
fidem complectuntur,quasi quatuor euangeliste:z totidem paradisi
flumina.z dicitur ibi q̄ harum prior Nicena synod⁹.cccxviij.epōrum sub
Constantino augusto imperatore peracta est.z sic solum epī intelligun
tur interfuisse,z idē dicit ibi de synodo Ephesina,que a ducētis epīs
fuit edita.si ergo illi spiritusancto pleni non vocauerunt sacerdotes,
vel inferiores platos,videt q̄ necessario non sunt vocandi. ¶ Venio
ad solutionem huius difficilis dubij,q̄ nō reperio in aliqua iuris par
te scribentes examinasse:quod est valde necessarium cum iura supra al
legata varie in hoc loquant z dū de facto in cōcilio Senis habito tpe
pape Martini.M.cccc.xiij.casus disceptandi accidissent.varij varia
dicebāt:nil tñ circa hoc determinatum extitit. Ego autem prout inge
nij mei capacitas diuina gratia ministrante patitur,inferā q̄ mihi in
dubio hoc dicendū videtur:primo inferam respectu laicorum:secundo
27 respectu clericorum.†De laicis est gl.magist.in.c.vlti.de his que fiunt
a prela.que dicit non debere interesse laicos concilijs ecclesiasticis,nisi
in tribus casibus. Primus,si specialiter inuitarentur.alle.c. adrian⁹.
lxiij.dist.in si.Secundus si tractatur casus fidei.xcvi.distin.c. vbi nam.
Tertius si tractatur de matrimonio:quia tales cause eos tangūt.pos
sunt interesse alleg.c.xxv.q.vi.ad sedē.Io.an.in.d.c.fin.dicit q̄ in pre
dictis casibus interfunt, vt audiant,non vt iudicēt,vel vt doceāt.lxiij.
dist.docēdus. Item dicit quod etiam ad predicta nō est necesse laicos
vocare,cum ibi diffiniēda poterunt eis postea in predicationib⁹ pu bli
cari:que predicatio fieri potest etiā excōmunicatis.de sentē.exc omnium
cap.responso.dicit tamē q̄ laici possunt ad concilium venire pro iusti
tia petēda,vel defendā.de iudi.nouit.z no.hoc vltimum pro quo ego
allego tex.optimū in c.i.de spon.In ecclesiasticis autem negotijs,z cle
ricorum correctionibus sunt laici excludendi fm eum.argu.in.c. massa
na.de elec.z expressius in extrauaganti Bonifacij.de offi.ord.c. debēt.
z cum his dictis Io.and.transeūt communiter scribētes. Inn.autem
in.c.graue.de prebē.tractauit satis plene de debētibus interesse prouin
ciali cōcilio,z episcopali,z nihil dixit de generali.forte dubitauit ppter
iuriū varietatem:nec etiam Io.an.hunc articulum tetigit. nisi laicorū
respectu.vt.s. tetigi.sed ego reperio in decretis gl.deuiātem a iudicio
Bernardi z Ioā.an.sz in.c.adrianus.lxiij.dist.dicit enim quod ad cau
sas matrimoniales laici quādoq̄ inuitātur:z sic intelligit dictum.c. ad
sedē.in causis autem fidei dicit,q̄ laici interuenerunt etiam nō vocati.
allegat.c.veniam.preallc.z sic sentit quod in causis matrimonialibus
non nesp ecialē:non enim interuenerunt nisi inuitati:z in hoc deuiat a iudi
cio Bernardi.in causis vero fidei vult q̄ intersint iure pprio.z in hoc
deuiare videt a iudicio Io.an. Ego dicerem q̄ vbi in concilio tractā
da sunt negotia ecclesiastica,seu pertinētia ad iurisdictionē ecclesiasticā,
nō est necesse laicos vocari:quia potestas de his disponēdi est data cle
ricis z non laicis:qz Petro,z apostolis,z in persona eorum suis suc
cessoribus data fuit potestas de spiritualibus disponere:vt plene dixi
in primo dubio,facit.c.ecclesia.de cōstitutionibus.z.c.bene quidē.xcvi.
dist.probatur in iuribus pro parte negatiua allegatis: z maxime in.d.
§.hinc etiam.z expressius in.c.veniam.cum enim ibi videatur excipere
causam fidei duntaxat,satis videtur formare regulam in oppositum.
xxxvij.q.vij.dñs.ad idē.d.c.satis euidenter.z bñ facit.c.principes.xxiij.
q.v.vbi dr q̄ in ecclesia nō est necessaria potestas secularis, nisi i defe
ctū,vt q̄ nō valēt efficere sacerdotes p sermonē doctrine,potestas se
cularis imperet per discipline terrorem. In causa fidei distingue rem.
Aut enim queritur nūquid de necessitate sunt vocandi per ecclesiā: z
credo q̄ non:qz vt dixi,potestas plene disponēdi spectat ad clericos,
maxime in causa fidei.est enim ista causa mere iuris ecclesiastici:adeo q̄
secularis iudex nec directe,nec indirecte potest de ea cognoscere:sed so
la executio ad petitionem ecclesie pertinet ad laicū vt not.singulariter
in.c.vt inquisitionis.§.phibemus. de here.lib.vi. neq̄ possunt publi
ce neq̄ priuatim de fide disputare.cap.ij.§.inhibemus.de heredi.lib.
vi.nec in cōcilijs principalibus a sanctis patribus editis legitur laicos
fuisse vocatos:licet de fundamēto fidei fuerit actū,vt patet.xv.dist.c.i.
z per totum.sed si laici spōte se offerunt ad cōcilium in causa fidei:tunc
puto q̄ debēt admitti:z sic proprie loquitur illud capitulum,vbi nam.
ibi enim imperator obtulit se.z sic intelligo gloss.in ca.adrianus.cum
enim fides potest remanere apud simplicem laicum, vt dixi in alijs du
bijs:qz nō potest ecclesia esse nulla.interest cuiuslibet si vult interesse,
vt admittatur:z sic puto q̄ nō simpliciter audiēt,vt dicit Ioan.an.sz
cōsulent,z dicēt opiniones eorum.idem credo q̄ tractabūt,sz non de
cident ipsi sic intelligo illud capitulum, vbi nam.ibi enim solum fit men
tio de tractatu,qui est diuersus z separatus a decisione. vt in.c.tua.z
c.si.de his que fiunt a prelatis.z l.c.vltimo.de his que fiūt a maiori p
te capituli.quod tractari debeāt facit ratio preallegata:quia posset lai
cus melius scire veritatem:sicut olim penes beatam Virginem fides
sola remansit.Item facit capitulum,ad sedem. vbi laici tractarunt il
las causas matrimoniales:sed clerici habent dicere: quia populus est
docendus:z non sequendus. vt in.c.docendus.preallega. z quia laicis
non licet iudicare de spiritualibus:vt in dictis iuribus, habebūt ergo
laici in causa fidei vocem cōsultiuam: nō autem decisiuam.in alijs au
tem negotijs si inuitantur,habebunt vocem cōsultiuam, vel decisiuā,
quatenus eis permittit per cōcilium.nā papa potest eos facere capa

ces iurium

ces iurisdictionis spiritualis, ⁊ maxime potestatis vocis dande, vt in.c. Adria-
nus.ij.lxiij.di.⁊ in.c.in synodo.e.distin.legi⁊ ⁊ nota.ij.q.v. vij. inennain.
quinimo pōt dare laico potestatem excōicandi, vt no.glos.xxij. distin.c.
verū.⁊.c.bene.xcvi.distin. Jo.and.in.c.ij.de preben.lib.vi.⁊ sic per inui-
tationē ecclesie intelligo omnia iura, in qbus legitur laicos interfuisse
cōcilijs: vt apertissime pbat tex.iuncta glo.in.d.c. veniā. ibi enim dicit
papa, ꝙ non legit imperatores ⁊ alios principes seculares interfuisse
tractibus, nisi in causa fidei. ꝙ videtur falsum, cū in multis alijs casi-
bus legimus interfuisse: vt.s̄.plene allegaui in prima parte: sed vt dicit
Glo.bene interfuerūt tunc, sed inuitati: nō autē iure pprio. et sic pbat
ille tex.hic intellectus, qꝺ in causa fidei interfuerūt iure proprio. qꝺ intellige
vt dixi supra. non obstat quod ad iussum imperatoris fuit synodus plu-
ries cōgregata: quia processit illud sm ea tēpora, quibus non erat facul-
tas christianis tunc in vnum conueniēdi: sed postmodū statutū fuit vt
sine authoritate pape nullo modo posset synod⁹ cōgregari.xvij.distin.
per totum.⁊ vide ibi bonam glo.in summa pro supradicta conclusiōe,
que dicit quod synodus generalis cōstituitur a papa, ⁊ episcopis: ⁊ sic
nihil dicit de laicis. idē probat tex.iuncta gl.in.c. concilia sacerdotum.
eadē distin. dicerem tamen qꝺ vbi concilium vellet disponere sup iuri-
bus, vel rebus laicorū, vltra ꝙ iurisdictio ecclesiastica patiat, qꝺ debe-
ret laicos, seu eorū principes tunc conuocare sic intelligerē dicta Inn.
dicto.c.fi.de feris ⁊ de consecra.distin.iij.c.i.fa. ⁊ clemen.ij.de cēs.et sic
posset saluari mens glo.in dicto.c.fi.de his que fiunt a prela. nec obstat
si dicatur quod reges nō videntur puri laici propter vnctionem, ꝙ est
falsum: non enim propter hoc aliquē ordinem recipiunt dicto.c. vnico.
de sacra vnctio.⁊ vide.c.ij.de preben.lib.vi.in nouella. Itē non omnes
clerici intersunt in concilijs vt statim dicam, ⁊ per hoc inferā quod in
casu thematis nostri principes seculares nō poterāt interesse in isto cō-
28 cilio: cum non agitur de fide, ⁊ sed de validitate illius dispositiōis, quod
est negotium ecclesiasticum. ⁊ videtur tex.in simili in dicto.§.hinc etiā.
xvij.distin.⁊ in.c.satis euidēter.xcvi.distin. sed de prelatis ⁊ clericis in-
ferioribus potest magis dubitari, cum multum varie iura loquantur,
vt patet in argumen.allegatis pro ⁊ contra. Reperio glo.valde no.in
decre.xvij.distinctio.in summa. que dicit, quod conciliorum quedā sunt
vniuersalia. quedam particularia, siue prouincialia, quedam episcopa-
lia. Uniuersale dicitur quod papa, vel eius legatus constituit cū omni-
bus episcopis, ⁊ sic vult apertissime, quod de iure alij prelati inferiores
de necessitate non sunt vocandi. ⁊ quatenus illa glo. dicit de legato pa-
pe, intelligo ad hoc habente speciale mandatū, alias secus, vt no glo.in
c.ij.eadem distinctione.⁊.iij.distin.§.potro. Et no.ex illa gloss.qꝺ papa
potest mittere legatum loco sui ad concilium generale. quod probatur
in.c.ij.eadem distinctio. Item probatur in.c.adrianus.lxiij.distin. et ibi
appellantur missi: alibi appellantur locum tenentes, vt in.c.conuenienti-
bus.i.q.vij.⁊ vide ibi gl.in ver.vniuersalib⁹. ⁊ sic principes seculares
in casibus in quibus interesse possunt, intererāt personaliter, vel p solē-
nes nuntios. vt est tex.in.c.ad apostolice.de re iudi.lib.vj. Idem in vni-
uersalibus, cum perfacile conuenire non possint. vt in.c.fina.de his que
fiunt a prelatis. prelati vero debent interesse psonaliter, nisi iusto impe-
dimento detineantur: ⁊ tunc debēt mittere legatos.xviij.distin. episco-
pus ad synodum. ⁊ vide quod no. Hosti.⁊ Io.and.in.c.ij.de procura.
⁊ vide tex.cū glo.xc.distin.c.iij.de alijs duobus concilijs glo.ibi psequi-
tur. Sed plenius de illis duobus vide per Inno.⁊ docto.in.c.graue.de
preben.⁊ an hec cōcilia inferiora possint cōdere canones particulares.
vide bonam gl.in dicto.§.potro.⁊.xvi.distin.in summa. Et an legatus
pape ex legatione generali posset conciliū prouinciale celebrare, vide p
gl.⁊ melius per Archidia.in dicto.§.potro. ¶ Ego autem hic solum
prosequor primū membrū: scꝫ de cōcilio vniuersali, qꝺ non est bene dif-
finitum per maiores nostros. licet enim illa gl.xvij.distin.in summa po-
suerit opi.suam nihil tamen inducit, nec respondit ad infinita contraria
supra per me allegata: ⁊ ipsemet glossator in.d.c.cōuenientibus.in vb.
monachi.i.q.vij.dicit, qꝺ abbates debent interesse concilio. licet secus
dicat de monachis simplicibus. ⁊ in.c.cōcilia.xvij.distin.sentit idem fa-
ciendo mentionem de solis episcopis. Idē sentit in.c.nec licuit.in gl.ij.
que etiā no.prosequitur ad quē spectat impetratio institutionis conci-
lij.⁊ no.in hoc illam gl. Ego dicerē qꝺ in concilio generali episcopi, soli
de necessitate sunt vocandi per iura pro hac parte allegata. Idem⁹ pu-
to de inferioribus prelatis habentibus episcopalē iurisdictionem: vt
sunt magni abbates. hoc vltimū videt probare tex.in.c.conuenientib⁹.
i.q.vij. vbi abbas tenuit locum in pape concilio: ⁊ multi abbates dede-
runt vocem decisiuā, quēadmodum episcopi, quod de alijs inferiorib⁹
nō legitur ibi ad idē.c.adrianus.ij.lxiij.distin. vbi dicitur, qꝺ synodus
illa fuit celebrata a centum quadraginta tribus religiosissimis epis, ⁊
abbatibus: ⁊ sic abbates illi equiparātur epis: ⁊ vbi legitur inferiores
interfuisse, intelligo qꝺ spāliter fuerint inuitati, sicut ⁊ laici quādoqꝫ in-
uitantur. vt.s̄.dixi: hoc pbo rōne vltima superius allegata ¶ Ad con-
ciliū prouinciale non vocantur regulariter, nisi episcopi, vt plene notat
29 Inno.in.c.graue.de ōbē.⁊ pbatur in.c. sicut olim.de accusa.⁊.xviij.di.
quasi p totum. licet de capitulis ecclesiarum cathedralium dubitetur
num quid debeāt inuitari ad tractatus conciliū, vt no.in dicto.c.fi.de his
que fiunt a prela. ergo fortius ad cōciliū generale de necessitate vocādi

non sunt: nā eadem ratio que est de toto quoad totū: debet esse de parte
quoad partē: vt in.c. pastoralis.§.itē quia verum.de offic.deleg.⁊.l.que
de tota.ff.de rei vendi. si enim in factis prouincie nō admittunt clerici
inferiores prouincie: ita nec in factis vniuersalibus vocandi sunt inte-
riores vniuersi. nam statuere, iudicare, ⁊ reformare sunt iurisdictionis.
de rebus eccle.non alie.c.fi.de accu.qualiter ⁊ quando. sꝫ potestas hec
remanet penes episcopos, ⁊ prelatos magnos. satis ergo est ꝙ epi vocē-
tur. olim enim ecclesia regebatur p omnes sacerdotes: adeo non mirū
si omnes seniores vocabantur ad concilium: sed hodie nō sic: vt.xv.dis.
c.i.nec obstat si dicatur, ꝙ epi vocant inferiores ad synodos suas, licet
iurisdictionem non habeant, vt patet in.c.decernimus.xviij.dist.qꝛ di-
co qꝺ non vocantur ibi inferiores ad cōmunicandum, vel statuendum:
sed principaliter vt facta in prouinciali concilio intimentur: vt ibidem di-
citur, ⁊ in.d.c.sicut olim ¶ Item vt inquirat, corrigat, audiat querelas
singulorum, ⁊ similia: vt ibi. ⁊ in.d.c.concilia ead.dist. Si autem clerici
occurrerent sponte, ⁊ vellet admitti ad conciliū credo qꝺ de necessitate
non essent admittendi, nisi sicut supra dixi de laicis. hoc videtur proba-
ri in.d.c.fi.de his que fiunt a prela. vbi speciale disponitur in capitulis
ecclesiarum cathedralium respectu conciliorū prouincialium. Alij aūt
clerici inferiores episcopis non sunt de necessitate admittendi, etiam si
sponte veniant. nam ⁊ de capitulis ibi dubitatur, ⁊ dico quod tunc non
habent ibi vocē decisiuam: sed solū cōsultiuā. vnde ibi fit mentio solum
de tractatu, qui est separatus a decisione, vt supra dixi. honestum tamē
esset vt admitterentur ad tractatum, saltē vbi deest copia episcoporū.
vnde intelligo omnia iura in quibus legit inferiores interfuisse: qꝺ spe-
cialiter fuerunt ibi vocati, seu de gratia admissi: vt cum maturiori cōsi-
lio procedere viderentur. ¶ Et aduertendum qꝺ quandoqꝫ papa cele-
brat concilium non ita vniuersale, ⁊ non vocat prelatos omnes de orbe,
sed aliquos speciales: vt probatur in.c.in synodo.lxiij.distinc. vbi cele-
brauit concilium cum clero, ⁊ populo romano hinc est ꝙ iura quedam
concilia pape appellant vniuersalia, ad differentiā aliorū, que non sunt
ita vniuersalia: ⁊ octo legun⁹ synodi vniuersales, vt in.c.sancta.⁊.ii.ca.
seq.xvi.di.⁊ in.c.cōuenientibus.p̄allega. hinc est qꝺ vna synodus dicit
maioris authoritatis ꝙ alia, scꝫ ex numero ⁊ qualitate eorū q interfue-
runt, vt in.c.in ea syno.c.distin. Sꝫ hic potest probabiliter dubitari nū
quid sit in optione pape, q ad synodum vniuersalem sint vocandi, ⁊ ad
mittendi. Dicerem sic, qꝺ in his que consistūt in plena potestate pape,
potest vocare quos vult, qꝛ de necessitate non congregat illud conci-
lium, sed de honestate, ⁊ non haberet necesse illo concilio. ⁊ sic pōt intel-
ligi dictū capitulū, ad apostolice.de re iudica.li.vi. In alijs vero puta
in factis fidei dubijs, vel concernentibus vniuersalem statum ecclesie,
⁊ per que decolorari posset status ipsius ecclesie: ⁊ credo ꝙ necessario hꝫ
vocare episcopos ⁊ alios magnos prelatos, habentes episcopalem iu-
risdictionem. nā isti sunt a deo cōstituti, vt supra dixi, in primo dubio,
ad regimen vniuersalis ecclesie, licet papa sic sup omnes alias notabi-
les personas, ⁊ principes seculares, ⁊ inferiores clericos et vocare po-
terit p cōsilio habendo. ar.c.fi.xx.distin. qꝛ sic plerunqꝫ a sanctis patrib⁹
noscitur fuisse factum, vt in iuribus.s̄.allega. non tamen puto hoc casu
istis communicare vocem decisiuam sine consensu concilij: ex quo hoc
casu iurisdictio ptinet ad conciliū. arg.in regula.in re cōmuni.de reg.
iur.lib.vi.⁊.l.sabinus.ff.cōmu.diuidū.fa.⁊ opti.qꝺ in simili no. Io.
and.post Cōpost.in.c.scriptū.de elect. vbi dicit, qꝺ maior pars capituli
nō potest etiā vno resistēte cōicare vocem nō habēti: quia in re cōi ⁊c.
sed bñ potest maior pars admittere alios pro concilio habēdo. arg.c.
obeuntibus.lxiij.dist.et per hoc patet quid dicēdum in casu thematis
nostri: ⁊ generaliter in oībus cōcilijs: ⁊ satis patet responsum ad ꝯtra-
ria superius formata. ¶ Ad quartū dubium arguitur primo p parte
cōcilij, potestas tradita a Christo dño pape est penes ecclesiā: quāquā
explicetur per papā, caput ecclesie, vt plene dixi.s̄.in pmo dubio. ergo
mortuo papa vel deposito, ecclesia potest hāc potestatem exercere, potest
arctari ꝙ etiam inuito papa potest concilium legitime cōgregatū de
dignitatibus et beneficijs puidere cū Christus ordinādi ⁊ disponēdi
ecclesiā oībus apostolis, ⁊ in illorū psonis eorū successorib⁹ ptātē ꝯtule-
rit: vt.s̄.primo dubio plenissime allegaui, vbi vide. ⁊ vltra ibi allegata
induco ad propositū vnū notabile motiuū, ꝙ colligitur actuū.i.capitu-
lo vbi patet, ꝙ vacante episcopatu Jude proditoris, omnes apostoli et
discipuli simul tractauerūt de successore, ⁊ elegerunt duos ex oībus.s.
Barnabam ⁊ Mathiam: ⁊ posita sup eis sorte vter illorū duorū pfer-
retur, cecidit sors super Mathiam: ⁊ sic fuit ille assumptus in numero
duodenario: vt patet in loco prealleg ato. ⁊ licet tunc nō essent episcopa-
tus ita, sicut hodie distincti: vt in.c.olim.xcv.distinct. habebant tamen
curā.i.q.i.episcopus.⁊ no.in.c.cum causam.de pbatio ⁊ de episcopatu
Jude intelligitur dictū Psalmiste. Et epatum eius accipiat alter ⁊c. vt
legitur in actibus apostolorum.c.i.preallegat. si ergo ꝓ eius qui erat
spiritusancto plenus passus est, vt omnes prouiderēt in cōmunem. ergo
presumendum est ꝙ hec potestas remanet apud ecclesiam vniuersalem
que representatur per concilium vniuersale. vt supra dixi. ¶ Secundo
30 probatur per.c.si quis pecuniam.lxxviij.distinctio. vbi patet, ⁊ qꝺ mor-
tuo papa cardinales cum toto clero excommunicāt intrusorē seu intru-
sum in papatū, ⁊ hec collectio clericorum exercet iurisdictionem vacāte

sede Romana. et facit cle. ne romani. de elec. vbi prohibent cardinales exercere spectantia ad papam sede vacante: et de concilio nihil dicitur. ergo concilium talia exercere poterit. arg. l. cum pretor. ff. de iudi. et de presump. c. nonne. ¶ Tertio facit argu. ab absurditate vitanda. nam si potestas non remaneret apud ecclesiam vniuersalem sede vacante, sequeretur quod papa mortuo ecclesia remaneret sine aliquo pastore in terris: quod non est presumendum: quia secundum hoc cum reuerentia loquendo, Christus dominus noster non fecisset tanquam bonus paterfamilias. ar. c. pro humani. de homi. li. vi. et quod ibi no. per Innocen. nam multa possunt grauissima occurrere ante creationem pape, in quibus necessarium esset vti plenitudine potestatis. et forte de papa non posset de proximo prouideri, valet ar. ab absurdo. de priui. c. ex ore. l. ij. C. de codi. inser. ¶ Quarto probatur per illam authoritatem Christi, Si peccauerit in te frater tuus &c. cum dixit, quod si te non audierit, dic ecclesie, habetur de iudi. nouit. et ij. q. i. si peccauerit. et in euangelio supra allegato in primo dubio. denotauit ergo quod potestatem tradiderit ecclesie: alias sequeretur quod vacante papatu, non possit authoritas exerceri respectu totius christianitatis: quod quantam absurditatem sapiat, nemo est qui nesciat. et contrarium videtur probari in c. si duo contra. lxxix. di. vbi patet, quod si est contentio inter duos de papatu, et ignoratur quis sit in iure potior, concilium generale erit iudex: vt ibi no. in glo. et sic ecclesia exercet iurisdictionem in casu dubio: ergo fortius vbi nullus subest

31 papa penitus. ¶ Item concilium olim eligebat papam: vt in c. si transitus. ca. distin. et si putidet de papatu, fortius ergo de inferioribus dignitatibus. ¶ Item apostoli euntes per mundum ordinabant presbyteros per singulas ecclesias. Actuum. xiiij. prope finem, et per presbyteros vniuersalis ecclesia gubernabatur, vt in c. olim. xcv. distin. et per ecclesiam fuit ordinatum vt ex presbyteris eligerentur qui essent supra alios, et appellarentur episcopi, vt in d. c. olim. et c. legimus. xciij. distin. ¶ In contrarium facit primum capitulum, ita dominus. xix. dis. vbi dicitur, quod huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret. vt ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Ex quibus verbis satis euidenter colligitur quod omnes administratores debent Petro, et sic a papa successore deriuari. et sunt illa verba Augusti. in libro secundo, de doctrina christiana. cum ergo ecclesia vniuersalis absque papa sit corpus representatiuum: papa vero loco dei sit

32 caput huius corporis: † hinc Petrus fuit appellatus cephas. id est caput et principium: vt in c. ij. xxij. distin. ergo concilium non potest sine papa hec dona dei diffundere in corpus, seu membra ecclesie. ¶ Ad idem secundo inducitur. c. loquitur. xxiiij. q. i. vbi dicitur, quod vt vnitatem in ecclesia dominus designaret, super vno scilicet Petro ecclesiam fundare voluit per illa verba, Tu es petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam &c. ipse enim fuit tantum prelatus, vt in c. ij. xxij. distin. et c. in illis lxxx. dist. non ergo potest concilium de dignitatibus prouidere: cum non apostoli, sed ipse Petrus qui tenuit in terris vicem dei: vt in c. ij. de transla. episcop. et sic in petra ratione vnitatis, ad quam designandam dominus Petrum solum prefecit: vt in iuribus preallega. &c. ¶ Tertio faciunt iura que dicunt quod

33 mortuo papa † ecclesia vacat: vt in cle. ne romani. de electio. et in c. a. vnico. de schisma. lib. vi. Si vacat ergo potestatem papalem exercere non potest. valet enim argu. a vi vocabuli. de preben. cum secundum. xxij. distin. cleros.

34 ¶ † Quarto facit, hec ecclesia militans est diuinitus exemplata ab ecclesia celesti, vt in d. c. ad hoc. lxxxix. distin. vt plene per gl. in cle. ad nostrum. de hereti. sed in celesti curia est vnus, qui cuncta ministrat: et cui omnia parent, scilicet deus, sine quo nihil fit. ergo in hac nostra ecclesia militante vnus debet esse scilicet papa, qui omnia ministret, et sine quo potestas papalis exerceri non debet: et ouile debet esse distinctum a pastore. ecclesia enim est loco ouilis, et papa loco veri pastoris, scilicet Christi: non ergo debet ouile pascere, sed pasci, nec occupare officium pastoris. ¶ Solutio. In hoc dubio non memini me legisse expresse aliquam authoritatem: sed ego meliori iudicio semper saluo dicerem, quod si nulla vrgebat necessitas prouidendi de dignitatibus ante creationem romani pontificis, non debet concilium de talibus se intromittere. nam de iure ex antiqua prouisione ecclesie potestas prouidendi de episcopatibus pertinet ad papam, vt dicit glo. no. in c. quanquam. de elect. lib. vi. probatur in c. in illis. lxxx. distin. vbi patet quod solus Petrus de episcopatibus et superioribus dignitatibus prouidebat, ad id. c. i. xxij. distin. potestas vero prouidendi de inferioribus beneficijs fuit tradita episcopis. de peniten. distin. i. omnes Basilice. et x. q. i. regenda. non debet ergo concilium sine papa infringere antiquas ordinationes, nec iura nec preeminentias pape violare. ar. cle. ne romani de elec. et c. significasti. de elec. de maio. et obedien. cum inferior. et ca. licet. in fine de elec. et in cap. per venerabilem. qui filij sint legi. et faciunt no. supra pro hac parte allegata. ¶ Item sicut capitulum representat ecclesiam cathedralem. de test. relatum. el secundo. non succedit in potestate conferendi beneficia spectantia ad collationem solius episcopi: vt in c. vnico. ne sede vacante. li. vj. Item nec concilium representans vniuersalem ecclesiam debet succedere in potestate conferendi dignitates pertinentes ad prouisionem pape: ita non potest dici plenum concilium. et et plena ecclesia sine papa. xvij. distin multis. et d. c. significasti. et hoc crederem generaliter in omnibus que voluntarie geruntur per concilium, sicut in simili dicimus in capitulo, sede vacante. et no. gl. in cle. j. de here. et in c. vnico. de maio. et obe. lib. vi. sed vbi necessitas multum vrgeret nec posset aliter prouideri, quam per concilium nec necessitas pateretur dilationem vsque ad futuram creationem romani pontificis, arbitror pronuntiationem concilij valere, per ea que supra allegaui in prima parte. Vnde trademus in hac materia hanc conclusionem quod de omnibus pertinentibus ad papam concilium potest se impedire si necessitas magna vrget de presenti: nec aliter potest per constitutiones iam positas prouideri: nec sine magno damno expectari post creationem pontificis. Erit ergo concilium administrator necessarius, non autem voluntarius. et hoc est equissimum, et cessant vere omnes absurditates et rationes adinuicem colliterantes. nec ob. quod dicitur de Mathia: quia in illo concilio seu congregatione fuit Petrus, et ipse tanquam principalis proposuit negotium. et fecit ad maiorem firmitatem et propter ecclesie nouitatem. nam et postea ipse solus prouidit de episcopatibus vt in d. c. multis. xvij. dist. et apostoli receperunt predicandi potestatem ab eo vt eum in superiorem recognoscerent: licet deus misisset omnes, vt no. Archi. in d. c. ita dominus. et dixi. s. in primo dubio: et sic papa hodie posset facere in concilio si vellet: et ad ardua conuocat concilium. vt no. in c. ex gestis. de cle. non residen. et in c. ad apostolice. de re iud. lib. vi. et illud factum substitutionis erat nunc arduum. ¶ Nec ob. quod Christus tradi

35 dit potestatem omnibus. potest enim responderi dupliciter. † Primo, quod omnes apostolos fecit pares respectu consecrationis et ordinis: non autem iurisdictionis. in illa enim Petrus prefuit omnibus, vt no. gl. in c. in nouo. xxi. distin. et in c. loquitur. xxiiij. q. i. et videtur bonus tex. in c. in illis. preallega. et in c. per venerabilem. qui filij sint legi. ¶ Secundo potest dici tenendo quod dixi in primo dubio, quod licet prelatis cetera iurisdictionis fuerit data omnibus fundamentum tamen et caput fuit datum Petro, vt probatur in d. c. loquitur. non impropriando ibi litteram, vt impropriat ibi glos. alij ergo habent iurisdictionem sub papa, vt hodie est videre in episcopis. qui non solum habent ordinem, sed etiam iurisdictionem spiritualem in suis diocesibus, et olim exercebant per totum orbem antequam diocese essent distincte, vt. s. dixi licet hanc iurisdictionem habeant sub papa. qui dicitur habere plenitudinem potestatis. Alij enim sunt electi in partem plenitudinis. vt in c. ad honorem. de autho. et vsu pal. exercebant ergo episcopi potestatem sibi traditam in diocesibus suis, et non alibi. nisi vt dixi, quando necessitas magna aliud postularet: quia tunc totum corpus gerit vicem capitis: et ipse Christus cuius negotia aguntur, erit hoc casu caput ecclesie per se sine vicario. ipse enim Christus verus est pontifex. et caput ecclesie. d. c. loquitur. papa autem est vicarius Christi, vt ibi. de transla. episco. per totum. sicut enim necessitate vrgente vnum membrum vtitur officio alterius. et non aliter, vt in d. c. ad hoc. et c. singula. lxxxix. dist. ita et corpus totum necessitate instante et non aliter, debet fungi officio capitis: sicut est videre in episcopo et capitulo qui faciunt vnum corpus. et in c. nouit. et in c. quanto. de his que fiunt a prela. et mortuo capite fungitur corpus, id est capitulum ipsum potestate in necessarijs et non aliter. et hec sufficiunt. Et potes addere ad predicta motiua, que faciebat Hostien. pro collegio cardinalium an succedat vacante sede. quod vide per gloss. in c. vnico. de schisma. li. vi. Sed contra cardinalium collegium emanauit hodie clemen. preallle. ne romani. de ele. que notabiliter limitatur per ea que supra dixi respectu concilij generalis. Ad predicta vide glo. no. in cle. ne romani. et in cle. i. in ver. non consonam. que dicit quod vicariatus fuit soli Petro et successoribus datus: et si diceremus contrarium, sequeretur absurditas, quod non esset necessarium papam eligi: sed penes alios residere plenariam potestatem. ¶ Ad quintum dubium, et vltimum, nunquid valuerit dicta electio facta

36 per concilium reluctantibus cardinalibus. † Et videtur primo quod sicut constitutio prouidens in casu mortis non debet extendi ad alium vacandi modum, vt in c. susceptum. de rescri. li. vi. maxime, quando venit correctiue ad ius antiquum, cum non debeat extendi iuris correctio etiam similitudine rationis, vt in regula, que a iure exorbitant. de regu. iur. lib. vi. et in l. quod contra. ff. de legib. no. Bar. in auf. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. in c. in nomine domini. xxiij. distin. c. licet. de elec. et communiter alia iura que dant eligendi papam potestatem cardinalibus, loquuntur ecclesia vacante per mortem pape. ergo non sunt extendenda ad hunc casum nostrum, in quo vacabat papatus per depositionem. et sic in casu non prouiso remanebunt iura antiqua secundum que potestas eligendi papam consistit penes concilium generale, vt in c. si transitus. lxxix. distin. xxi. distin. c. ij. vbi text. no. dicit quod omnes apostoli de nouo elegerunt Petrum in pontificem, et in eorum caput. ¶ Et hanc formam suis successoribus et reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Et sic episcopi qui successerunt in locum apostolorum. xij. q. i. videntes. xxi. distin. in nouo. xciij. distin. legimus. habent eligere personam ex ordinatione etiam apostolorum. Ex ipsis enim constituitur concilium, vt. s. dixi in precedenti dubio. Et pro hoc. l. precipimus. in fi. C. de app. vbi dicitur quod a iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus reperitur in nouo. ¶ Secundo pro hac parte videtur tex. in c. si duo. lxxix. dist. vbi electis illis duobus qui contendebant de papatu, dicitur, quod ille erat in sede apostolica permansurus, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuini iudicium et vniuersitatis consensus elegerit. que verba proprie adaptantur ad concilium generale representans vniuersitatem clericorum, sicut prestantiores ciuitatis, et rectores representant ipsam ciuitatis vniuersitatem. l. ij. C. de iure. cali. facit quod no. Inn. in c. si. de maio. et obe. et iste intellectus ad illum text. tanquam iuribus antiquis consonus, recipiendus est

ergu. regule.

arg. regule, inspicimus in obscuris. de re. iur. lib. vi. ¶ Tertio probat sic. vacante ecclesia potestas residet in habitu ⁊ in actu penes concilium velle eligere, per ea que dixi plene in primo dubio ⁊ penul. ergo potuit concilium velle eligere, etiã in casu cardinalibus cõcessore maxime quia casus iste non fuit preuisus ⁊ rogatus per papã. cũ cardinalibus dedit potestatẽ eligendi. Non enim cogitauit papa casum quo concilium esset cõgregatum tpe vacationis. sed potius videt cogitasse difficultatẽ que erat in cõgregando cõcilium. cũ interim multa possent ecclesie vacanti imminere pericula pro hoc tex. in. d. c. in nomine dñi. in prin. constitutio autẽ non extenditur ad casum verisimiliter nõ cogitatũ. pro hoc tex. nota. in. l. si dolem. ff. mandati. ⁊. c. cũ olim. de re iudi. ¶ Quarto adduco. c. si quis pecunia. lxxix. dist. vbi dicit q si quis sine cõcordantia ⁊ canonica electione cardinalium, ⁊ sequẽtiũ religiosorũ clericorum fuit apostolice sedi intronizatus, nõ est apostolicus: sed apostaticus. Et sic probat qd electio pape nõ spectat ad solos cardinales, vbi sunt alij valẽtes eligere reputa eporum conciliũ. Nam ipsi dicunt religiosi. in. c. ex multa. de voto. ¶ Ad solutionem, omissis argumẽtis pro cõtraria parte descendo ad alia, quia satis apparebũt ex his que satis in solutione submittã: credo equidẽ electionẽ, de qua in themate, non valuisse, ⁊ generaliter arbitror electionẽ summi põtificis spectare ad dños cardinales siue ecclesia romana vacet, siue per renũtiationẽ, siue per depositionẽ, hoc mõ probo. p cle. ne romani. de elec. iuncta gl. que est sup verbo. moriente. ibi enim disponit de electione pape certo modo fienda in casu mortis. ⁊ glo. ibi dicit idẽ est de papa cedẽte. nam tunc quo ad sedem cẽset mortuus. x. dist. §. ecce. in quibus eadẽ est ratio in casu successiõis scz fauore ecclesie. ⁊ cũ cesset ambitio dicit cessare cõtrariũ. c. si sit ptum. de rescri. li. vi. Ita dico in pposito vt ad fauorẽ ecclesie vniuersalis fuit inductũ, q electio spectet ad cardinales ppter faciliorẽ expeditionẽ: vt in. d. c. in nomine domini. et cum cesset hoc casu ambitio, dz esse idez ius in alio modo vacãdi. ⁊ p hoc facit. c. in nomine dñi. vbi tex. nõ fundat se super morte: sz narratiue de ea fa. ic memoriã, ⁊ habuit respectũ ad id qd cõiter accidit. ⁊ vt dixi, satis videt mortuus quo ad ecclesiam ille qui renũciat, vl depõit. ¶ Scdo principaliter adduco theoricã Dyn. in. l. ex ea. §. insulam. ff. de verb. obli. quã sequit Bal. in. l. deo nobis. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ sentit Bar. ⁊ dicit q vbi mors ciuilis operat omnem effectum, quẽ mors naturalis: dispositũ in morte hz locũ in morte ciuili, qd videt probari in. d. l. deo nobis. ⁊. l. interdicti. ff. de cõdi. ⁊ demon. ⁊ in. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. ⁊ in multis aliis similibus. ⁊ quãq Jo. and. non approbet illã opi. aperte in. c. cũ sis. de conuer cõiuga. vbi tractat hunc articulum inferendo opi. cõtrarias, tñ eã aperte videt approbare in dicta cle. ne romani. in glo. sua supra allega. ¶ Tertio faciunt iura dicentia ex idẽtitate rationis dispositionẽ extẽdi in. c. cũ dilecta. de cõfir. vti. vel inutil. ⁊ in. l. nõ possunt. ff. de legi. ⁊ qd plus est hoc procedit etiã in dispositiõe penali, vt est tex. no. in. l. ij. ad turpil. facit. c. si postq. de elec. li. vi. in fine. ⁊ per gl. in. c. i. de tempo. ordi. lib. vi. ⁊ in cle. i. de elec. nõ enim apparet aliqua ratio specialis quare electio debeat spectare magis ad cardinales in casu vacationis per mortem, q p renũtiationez vl depositionem. ¶ Quarto facit, sicut enim inferiores eligũt prelatum in omni casu vacationis. ita ⁊ cardinaliũ collegiũ, cũ faciant vnum corpus cum papa, ⁊ sint pars sui corporis. bene facit. c. p venerabilem. q si. sint legi. ver rõnibus. ⁊ in. c. fundamenta. de elec. lib. vi. ¶ Nõ obstant cõtraria. Et primo ad primũ dicendũ, q pcedat in ambitiosis, ⁊ odiosis, sz cõcessio facta cardinalibus est fauorabilis, ⁊ in fauorẽ ecclesie facta, vt citius fiat puisio. Ideo dz reputari fauorabilis, licet afferat piudiciũ cõcilio: reputat enim cõstitutio fauorabilis vl odiosa ab eo, q principaliter intẽditur. vt leg. ⁊ no. in. l. qui exceptione. ff. de cõdi. inde. ⁊ per gl. l. c. faciũt. ⁊ in. c. si. de elc. nõ ob. q p hoc inducat legũ correctio: qr ius abrogatiuũ nõ debet extendi ad correctionẽ alterius iuris per idẽtitatem rationis: sed ius derogatiuũ bene extẽdit, ⁊ in veritate potest dici, q nõ est extẽsio, sed potius venit ex mente. vnde declaratur potius mens constituentis ex idẽtitate rõnis, vt sentit gl. no. in. d. c. i. de tẽpo. ordi. li. vi. ⁊ plene p Bar. in. l. si constante. vij. ⁊. ix. q. ff. solu. mat. Non obst. scdm argu. de. c. si duo. qr dz intelligi, aut qd loquatur anteq potestas trãslata esset in cardinales: aut de collegio cardinaliũ. nã ipsi faciũt vniuersitatem seu collegium, vt in cle. ne romani. ⁊ qd ibi no. de elec. ⁊ p glo. mag. in. c. vnico. de schisma. li. vi. ⁊ p hoc, qr ibi nõ fuit facta aliqua dispositio: sz fuerũt electi illi, qui de facto se intruserũt in papatũ. Non obstat scdm arg. qr, vt plene dixi in pcedenti dubio, conciliũ non debet se impedire de pertinentibus ad papam: nisi vbi necessitas viget, nec potest tenere constitutionem pape, vt in. c. significasti. de elec. cum per cardinales posset prouideri vacationi. ⁊ facilius q per concilium: ⁊ hoc vide plenius in dubio precedenti. Non obst. vltimum contrarium de. c. si transitus. nam religiosi vocantur ad consensum electionis facte, ⁊ non faciende. vnde debet reduci ad terminos. c. in nomine domini. Et hec sufficiant ad laudem totius celestis curie.

¶ Disputata fuerunt hec dubia per dominũ Nicolaum de Sicilia abbatem monacensem ⁊ decretorum doctorem Senis legentem. Anno domini. M. cccc. xxvi. in ecclesia sancti Marci: ⁊ ad vtranq partem dubiorum summe respondit vir notabilis ⁊ magne sciẽtie dominus, Robertus de calcantibus de Florentia.

¶ Questio Secunda.

1 Superiori non obediens peccat mortaliter.
2 Contractus prodigi, cui bonis est interdictũ, iuramento nõ firmatur.
3 Legem contemnens moribus abutitur.
4 Iuramentum ad hoc vt sit licitum, debet habere tres comites.
5 Iuramentum tanq spirituale non subijcitur dispositioni laicorum,
6 Iuramentum principaliter dirigitur in deum.
7 Ueritas potius quam fictio in spiritualibus est inspicienda.
8 Periurijs via non est aperienda.
9 Iuri pro se introducto cuilibet renunciare est licitum.
10 Contractus contra statuta facti presumuntur dolo, ⁊ metu extorti.
11 Iuramentum super vsuris in altero extremo est prohibitum.
12 Statutum laicorum q presumatur contractum vsurariũ non valet.
13 Renunciatio exceptionis, fictionis, ⁊ simulationis an valeat.
14 Uotum ex iusta causa simulatum non obligat vouentem.
15 Turpitudinẽ allegans in illusionem rerũ spiritualium nõ est audiẽdus.
16 Deus recipit verba qualiter ex intus proferuntur.
17 Iuramentũ hz vim clausule, si non valet qd ago, valeat vt valere põt.
18 Argumentum a communiter accidentibus est validum.
19 Commodum ex facto demeritorio quis reportare non debet.
20 Iuramenta sunt de iure diuino.
21 Iuramentum quando processit ex calore, potest seruari sine interitu salutis eterne.

Stãte statuto cõdito in Italia pphibente minores. xxv an. obligari sine certa solemnitate obseruata: quia post posito codẽ statuto posito q cõtractus ipsi in quibus reperirent minores obligati, sint fictitij, ⁊ simulati, ⁊ p fictitiis ⁊ simulatis habeantur, nec valeat iuramẽtum super eis prestitũ ⁊c. Quidam minor annis solẽnitate per statutũ requisita post habita, 3hẽdo se obligauit, ac iureiurando firmauit omnia ⁊ singula in instro contẽta esse vera: ⁊ nõ venire cõtra, sed obseruare, ⁊ in nullo cõtrafacere, vel cõtrauenire. Deinde cursu tẽporis per ipsum minorẽ ex dispositiõe dicti statuti lis mota est: allegãdo insuper verã simulationẽ 3ctus: qui tñ nullã pretextu iuramẽti absolutionẽ obtinuerat: ⁊ suo aduersario reluctante, ⁊ excipiẽte q ipso resistẽte iuramẽto minime audiendus erat ac iudicis ecclesiastici patrociniũ inuocat p obseruãtia dicti iuramẽti. ¶ Ex quo themate vt latius tribuat copia dispẽtãdi ⁊ quotidianas difficultates enumerãdi dubitat nunqd stãte dicto statuto i terminis pdictis, vera simulatiõe 3ctus alr nõ pbata, iuramẽtũ necessario sit obseruãdũ, posito q statutũ in terminis iuramẽtũ nõ impediat. Probabiliter ẽt dubitari põt ad materiã ampliãdã, qd si statutũ simpliciter pphibeat minores sine certa solẽnitate obligari, qua cessante decernat ipsos 3ctus irritos ⁊ inanes. maxime annullando iuramẽtum prestitũ in oppositũ, aliter simulationẽ cõtractus nõ presumẽs semp posito in casibus pdictis iuramẽti vinculo, an saltẽ verã simulationẽ cõtractus allegãdo sit audiẽdus, absolutione a iuramẽto prius nõ obtẽta: an vero stante obligatione iuramẽti omni casu pdicto, saltẽ petẽdo iuramẽti absolutionẽ a iudice ecclesiastico, sit audiẽdus aduersarij cõtradictione nõ obstãte in pcessu horũ dubiorũ hũc ordinẽ seruabo. Nã propter nimiã cõnexionez q est inter primũ ⁊ scdm, vt dixi, ⁊ ex infra dicẽdis apparebit: insistabo simul circa ea. adducẽdo primo septẽ motiua ad partẽ negatiuã. Scdo totidẽ ad partẽ affirmatiuã, ⁊ cõiter annectã solutionẽ anteq faciam transitũ ad tertiũ: ⁊ deinde arguã ad vtrãq partẽ tertiũ dubiũ, ⁊ ibi soluã: ⁊ sic demũ
1 expedio quartũ. ¶ Uenio igit ad primũ dubium, ⁊ scdz: ⁊ videt quod iuramentũ nõ sit obligatoriũ. Nã ex quo lex dirigit pceptũ, ⁊ plationẽ ad personã, puta facit constitutio illa, que ligat cõtrauenientes ad peccatum. Nã nõ obediẽs superiori peccat mortaliter. ⁊. ij. de ma. ⁊ obe. etiaz si superior laicus sit. ca. qui resistit. ⁊. c. iulianus. xi. q. iij. ⁊ ca. duo sunt. xcvi. distinct. statutum enim loci, lex illius loci cẽseri debet. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊. i. distin ius ciuile. ergo iuramentũ nõ est obseruandum, cũ sine peccato mortali seruari nõ possit: perseueratio enim in actu cõtra legis pcepta, est nutritiua peccati iam cõmissi, ⁊ sic nõ debet compelli ad obseruantiam iuramenti, ne cogatur persistere in peccato. p hoc facit: quia ille qui prohibet bona sua alienare, ⁊ aliis obligare, potest equiparari illi, cui interdicit administratio bonorum: vnde sicut ille nõ alienat, nec vz eius cõtractus. l. is cui. ff. de ver. ob. nec iuramẽtuz, put ibi not. Bar. qr deficiũt comites, quos habere debet iuramẽtũ, et deficiũt boni mores. vt ibi dicit Bar. fuisse cõclusum per valentẽ canonistã. ⁊ sic sepius cõsuluisse: ergo idem in casu nostro. † Concludit ergo
2 cõtractum pdigi, cui bonis est interdictum iuramento non confirmari adde qd idẽ tenuit Fede. de senis cõsi. xxx. ⁊ Bal. in. l. qui hz. ff. de tutel. Bal. ⁊ Ang. post Bar. in. l. is cui bonis. de verbo. oblig. ⁊ Ange. in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. ⁊ Bald. in. l. i. C. de sacrosan. eccle. in lectu. ⁊ in l. ij. ⁊. q. C. de rescin. vendi. ⁊ in. l. i. ff. de cura. furi. vbi hanc conclusionem multum pulchre limitant: ⁊ pro ista multa possent adduci: sed 3trarium tenuit Anto. de but. ⁊ Inno. in. c. cũ contingat. de iureiur. Ludo. roma. in. d. l. is cui. ¶ Secundo ad idez sic. vbicũq lex resistit contrahenti, ex tali contractu lege resistente inito, nõ nascitur obligatio nec naturalis nec ciuilis, vt in. l. cum lex. ff. de fideiusso. ⁊ in. l. non dubium. C. de legib.

regula, qui cōtra iura mercat. ꝛ regula, que cōtra ius. de reg. iur. lib. vi.
Cum ergo cōtractus iste nullus omni respectu, nullo modo potest cōfir-
mari per iuramentū: esset enim impossibilis confirmatio, nisi presuppo
namus aliquod subiectū confirmandum. de elec. auditis. facit. c. ad dis-
soluendum. de desp. impub. ꝛ Inno. in. c. cum dilectus. de elec. per eun-
dem in. c. pendentia. de offi. deleg. vbi dicit ꝙ actus nullus ex defectu
solennitatis nō potest confirmari, nisi actus ex sola voluntate pendeat
cōfirmātis. l. adoptio. ff. de adop. facit. iij. q. vi. hec quippe. ꝛ tunc ple-
nitudo potestatis illum actū cōfirmat. Cum ergo in casu nostro contra-
ctus sit prorsus nullus, nec dependeat a voluntate cōtrahētis, nō pōt
iuramento cōtrahentis cōfirmari: nec iuramētū videt aliqd vinculum
habere cū sit prestitum super cōtractu, ꝛ super actu nō depēdente a po-
testate iurantis, de foro cōpe. c. si diligenti. ꝛ in regula, accessoriū. de reg.
iu. lib. vj. imo expresse dicit lex, qd iuramentum interpositum cōtra legē
nō tenet, l. iurisgentiū. §. vlti. ꝛ l. sequē. ff. de pactis. Innoc. in. c. plerūq.
5 de pac. vbi allegat illā legē, et. l. nō dubiū. C. de legibus. ¶ †Tertio cuz
minor ꝯtrat: qui eniz legē cōtemnit, moribus abutit. ff. de iusti. ꝛ iur. l. ve
luti. ꝛ l. iustitia. §. iuris pcepta. ergo tale statutū habetur tanꝙ obliga-
tionis reprobatoriū, vt in regula, nō est obligatorium. de regu. iu. li. vi.
¶ Quarto, statutū cōtractū istū simulatū annullat, ꝛ ipsum iuramentū
non potest sine causa fieri, ꝛ in hoc lex ciuilis habet potestatem aposto-
lici, ad hoc tex. ꝛ gl. l. l. adigere. §. quis. de iure pa. ꝛ in. l. si qs inquilinos.
de leg. i. ꝛ. l. vt iurisiurādi. ff. de ope. libe. nā ꝛ principes pñt interpretari
ꝛ addere ex causa ad ius diuinū, sicut in illo, in ore duorū vel trium stat
omne verbū: ꝛ cū lex ciuilis in testamēto requirit septē testes, adeo qd
vno deficiente corruit totū instrumentū: aīa testamentū in. l. si vnus. C.
de testa. ꝛ in donatione cā mortis requirunt quinqz testes. l. fi. C. de do.
cā mor. facit. ij. q. v. ꝯsul. ꝛ qd no. in. l. fin. C. si cōtra ius, vel vti. pu. et per
Inn in. c. que in ecclesiarū. de cōsti. nā ꝛ statuit ius ciuile sup voto. l. iij.
ff. de polli. ¶ Quinto cū lex siue statutū presumit contractū simulatū ꝛ
fictitiū, qd potest. l. qui ad certū. ff. loca. ꝛ. C. de do. ante nup. aut. sed iam
necesse. facit. c. is qui fidē. de spon. c. ad nostrā. de emp. ꝛ ven. c. illo vos.
de pigno ꝛ. l. testamēti si. ff. de proba. ꝛ. l. oēs. §. lucius. que in fraū. credit.
ergo iuramentū sup tali ꝯctu prestitū nō est obligatoriū. ad hoc glo. in
l. iij. C. plus valere qd agit. nā tantū operat fictio in casu ficto, quantum
veritas in casu vero, vt in iurib' palle. ꝛ in. l. iij. §. aut ꝓoi. ff. de neg. ges.
4 ¶ †Sexto arguit sic ad hoc vt iuramentū sit licitū dz habere tres co-
mites: videlicet iudiciū, veritatē, ꝛ iustitiā: ꝛ si ista deficiant, non iurament-
tum, sed periuriū est censendū. xxij. q. ij. animaduertendū. ꝛ in. c. ꝛ si chri-
stus. de iureiurā. sed in casu nostro non habuit hos comites, cuz fuerit
interpositū ꝯ legē superioris. ꝛ i casu ficto, ꝛ simulato, ꝛ ea lege dānato,
ꝛ sic nō habuit veritatē nec discretionē nec iustitiā: ergo nec induere vin-
culū. ¶ Septimo ꝛ vltimo initat. solēnitates sunt introducte in fauorē
publicum, siue intelligimus de solēnitate probatoria, siue formali: hinc
est qd priuatus nō pōt eis renūtiare, vt in. c. fi. de re iudi. li. vi. l. antique.
C. ad velleia. ꝛ. c. quia propter. de elec. ergo nec iuramentum remitti po-
test. quia pacto ꝛ iuramento priuatorum ius publicum remitti non po-
test. de foro cōpe. c. si diligēti. ꝛ in. l. ius publicū. ff. de pact. ¶ In cōtra-
riū deducitur multa alia argumēta. ꝛ primo, nā sicut statutū prohibet
hunc minorē obligari sine certa solēnitate: ita ꝛ lex res minorū alienari
phibet sine certa solēnitate, vt. C. de pred. mi. nō ali. p totū. ꝛ tū si in alie-
natiōe interueniat, iuramētū licet nō fortiat solēnitatem a lege requisitas
tenet tū alienatio, ꝛ sic iuramētū ꝯtra legē prestitū est obseruādū. l. aut.
sacramēta puberū. C. si aduer. vēd. sic etiā prohibet alienatio fundi do-
talis. C. de rei vxo. act. l. vnic. §. cum autē hypothecā. ꝛ. ff. de fund. do. p
totū. ꝛ ēt res donata ppter nuptias. vt in aut. siue a me. C. ad velleia. ꝛ
tū multipliciter mulier cōpellit in casu seruare iuramētū, vt l. c. cū ꝯtin-
gat. de iureiurā. ꝛ. c. licet. e. ti. li. vi. ¶ Item seruatur in pacto de nō succe-
dēdo, ꝙ reprobat a iure. l. pactū. de colla. ꝛ tū iuramēto firmatur, vt l. c.
quis. de pactis. li. vi. sz aliud vr sentire ꝛ minus bene gl. iuris ciuilis, in
5 d. l. pactū. ꝛ. d. l. vnica. §. ꝛ cū a me. ¶ †Scdo iuramētum cuꝫ spirituale
nō subijcit dispositiōi laicorū. spectat eñ ad forū ecclesiasticū an discer-
nere valeat vel nō. vt in. c. venerabilē. de elec. ꝛ in. c. nouit. de iudi. ꝛ. ca.
tua. de ord. cog. ꝛ. c. lator. in fi. q fil. sint legi. ergo statutū predictū respe-
ctu iuramenti nihil pōt statuere vel presumere, ergo iuramentum non
reprobatū lege canonica, neqz diuina. necessario est obseruādū, vt in. c.
si vero. ꝛ. c. ꝛ si Christus. de iureiur. ¶ Tertio nō debet admitti indire-
cte, ꝙ directa via phibet. c. tue. de pcur. ꝛ. c. cum quid. de reg. iur. li. vi.
Sed directe non potest ius ciuile, seu laici se impedire de iuramēto, seu
alia re spirituali. c. decernimus. de iudi. ꝛ. c. bene quidem. xcvi. distin. er
go nec indirecte debet eis permitti ꝙ esset si statuta prohibentia, vel
6 ꝓsumentia fictionez, īpedirent, vel eneruarent vires iuramēti. ¶ †Quar
to iuramentū principaliter dirigitur in deū, ꝛ sibi queritur principalis
obligatio. c. debitores. ꝛ. d. c. ꝛ si Christus. idcirco non potest impediri
nec tolli nisi p eundem, vl ei' vicarium in spiritualib' ex causa: tamen,
non aliter, vt in pdicto. c. nouit. de iudi. ꝛ qd legi. ꝛ no. in. c. authorita-
tem. xv. q. vj. ꝛ per gloss. in. c. cum inter. de renun. c. si is qui. xxij. q. iij.
7 ¶ †Quinto in spiritualib' inspicimus potius veritatem, ꝙ fictionem.
vt no. Archi. in. c. vnico. de voto. li. vi. Cuz ergo minor iste ex iuramen-
to suo vere ageret se obligare deo, nō debem' attēdere fictionē statuti ꝛ
hominū statuentiuz. deus eñ cor respicit, ꝛ id qd interius agit, nō ꝙ p
homines fingere ꝓsumitur. xxij. q. v. si qd inuenisti. ꝛ. c. cū eterni. de re
8 iudi. lib. vj. ꝛ in. c. vt nostrū. de ecc. benefi. ¶ †Sexto periurijs via ape-
riri non debet. c. cū contingat. de iureiur. c. clericos. de cohabi. cle. ꝛ. l. ij.
C. de indict. viduit. tollend. ꝛ in cōcernētibus periculū aīe presumimus
in parte tutiorē, vt no. in. c. vnico. de seru. ꝛ in. c. iuuenis. de spon. sz tenē
do qd iuramētū nō valeat in casu pdicto aperiret via periurijs, ꝛ quan
doqz periuriū cōmitteret cessante vera simulatiōe cōtractus: ergo debe-
mus in partē tutiorē inclinare, vt iuramentū valeat, nec ꝓsumet simula-
9 tio nec veritate cessante iuramētū sine cā euitat. ¶ †Septimo ꝛ vltimo
arguitur sic. vnicuiqz licet renūtiare iuri ꝛ fauori p se introducto, vt in
c. ad apostolicā. de reg. ꝛ in. l. si quis in conscribendo. C. de pact. maxime
cū interpositione iuramenti, vt. c. cū cōtingat. de iureiur. ꝛ in. c. ij. de pac.
li. vi. sed hoc statutū ꝛ similes dispositiones emanant in fauorem mino-
rum: vt de se patet. ꝛ sentit Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. ꝛ Dyn.
in regula, nō est obligatoriū. de reg. iur. lib. vi. ergo saltē cū iuramēto li-
cuit renuntiare. ¶ Ad solutionē horū duorum dubiorum cōdescēdens
Christi eiusqz matris nec nō Agathe gloriose patrone mee nominib'
inuocatis, Primo recitabo opi. principales quas i iure repio. Secūdo
· subnectā quid ingenio meo breuiter videat. Et primo do. Ja. de bel. tā
in filiosa. ꝙ in minore phibito ꝯhere sine certa solennitate, disputauit
questionē qd iuris, si ꝯtrat cū iuramēto nō seruata solēnitate statuti ꝛ cō
clusit in filiosa. qd dicto casu iuramētū nō dat robur actui: tum quia est
accessoriū ad ꝯctū nullū: ergo nihil valet, vt. l. nō dubiū. C. de legib. tum
qz cōtra bonos mores. nā tales ꝯctus prebēt eiz depredandi parētes,
ꝛ peccandi. l. i. ad mace. ꝛ in regula, nō est obligatoriū de reg. iur. lib. vi.
ergo ꝛc. De minore dicit idē de iure ciuili: sz de iure cano. dicit euz obli-
gari per iura vulgaria iuris canonici: ꝛ in hoc residet, ꝛ incipit questio,
lege perusina cauet. de qua in addi. Spec. l ti. de sen. ꝛ de his que ipsam
sequuntur. §. cū aūt. de resti. in integ. §. i. do. Bart. tangit in aut. sacra-
menta puberum. C. si aduer. ven. ꝛ lati' in. l. si quis pro eo. ff. de fideius-
so. ꝛ in. l. is cui bonis. ff. de verb. obli. ꝛ in. l. seius ꝛ augeri' ff. ad le. fal.
ꝛ plene in repetitione. l. oēs populi. ff. de iusti. ꝛ iur. ꝛ tandem videt cō-
cludere ꝙ aut lex dirigit verba phibentia in personā, ꝛ tunc nec contra-
ctus valet cōtra legem, seu statutū: nec iuramentū: quia peccat venien-
do cōtra legē superioris: vt plene tetigi in articulis primo loco tactis,
etiam si aliquid non fingat. Aut verba cōferuntur ad rē, ꝛ non ad pso-
nā: vt quia dicit qd bona minoris non possint alienari ꝛc. ꝛ tūc si lex etiā
nihil precipit in ꝯtū, valet iuramētū, etiā si statutum expresse annullet
iuramētū. arg. in. c. cum contingat. de iureiurā. ꝛ in aut. sacramenta pu-
berū. secus si dicat in statuto, qd nemo aliter cōtrahens presumat dolo
ꝛ fraude inductus ad ꝯhēdū. ¶ Dñs Ang. simpliciter sequitur illā di-
stinctionē Bar. an verba dirigant in rē an in personā: vt primo casu va-
leat iuramentum: scdo nō. ꝛ ita consuluit in quodam consilio qd incipit
dñe Catherine. do. Bal. tangit in aut. sacramēta puberum. C. si aduer.
ven. ꝛ dc qd etiā statuta si non fingāt dolū ꝛ simulationē: tū si habent
rationem ꝛ equitatem: puta quia malitia hoīm illius loci erat multum
prompta ad decipiēdū minores: talia statuta, annullātia iuramentū va-
lent, nec iuramentū est obligatorium. nā cuz habeāt eqtatē, ꝛ rōnē natu-
10 ralem, nō pñt dici iuri ꝯria. †Fatet tū bonā esse cautelā que in multis
locis seruat, vt contractus ꝯ statuta gesti presumātur dolo extorti, seu
metu ꝛc. Sed idem Bal. in. l. non dubiū. C. de legi. videtur tradere aliā
theoricam. dicit eñ de iure cano. esse dicendū, ꝙ si interdum iuramētū
tollit causam prohibitionis iuris fictione tunc seruandum est iuramen-
tū. verbi gratia. Si cā prohibitionis est etas, iuramentum fingit maio-
rem: ꝛ ideo tenet contractus: secus si non tollit causam prohibitionis.
Exēplū, statutū phibet minorē cōtrahere, quia fingit dolū: certe scdm
illū iuramentū nō tollit cām saltem doli presumpti: ꝛ ideo nihil operat
iuramētū. arg. d. l. si qs inqlinos. §. fi. tū igit operat iuramētum, in casu
sato, quātum pōt operari in cā, ꝛ nō plus. nec obstāt sz cum. c. ij. de pac.
lib. vi. ꝛ. c. debitores. de iureiur. vt qz ibi cā prohibitiōis erat de iustitia
positiua, ꝛ mutabili, ꝛ nō de iustitia immutabili: ꝛ ideo ibi iuramētū pōt
operari. Illa autē est mutabilis, cui' trāsgressio nō inducit peccatuꝫ d
iure diuino. Illa vero iustitia immutabilis, cuius trāgressio inducit pec-
catum: qz ius diuinū est immutabile. ꝛ in hoc fundat Fm eum. c. non est
obligatorium. de re. iu. li. vi. hec sunt, inquit, vera qñ agit de efficacia iu-
ramēti respectu iurātis, sz qñ phibitio ꝯcernit aliū ꝙ iurātē, iuramētū
vni' aliū obesse nō pōt, vt no. C. de bo. q lib. l. si §. filius anie. Ex pdictis
breuiter cōcludit, qd aut iurat ꝯ ius cōstitutiōis, aut cōtra ius iurātis
aut ꝯ ius tertij: primo casu aut rō phibitionis fundatur super equita-
te naturali ꝛ nō valet iuramētuz aut fundat sup quadā equitate posit-
iua, ꝛ tunc valet iuramētū. tertiū casu nō valet iuramēto. q omnia bene
11 dicit notanda. Ad. c. debitores. de iureiurādo. respōdet quod iuramē-
tū super vsuris est phibitū in altero extremorū, scilicet in recipiēte, sz
nō in promittēte, ideo promittēs debet obseruare iuramētuz nō i fauo-
rē hominis, sed respectu diuini nominis: qz deo iurat: pōt tñ peti absolu-
lutio. c. i. eo. tit. per Bal. in. d. l. nō dubium. ꝛ denuꝫ p eū in. l. fi. C. de non
nu. pecu. ꝛ in. l. pactū ꝙ dotali. C. de colla. ꝛ in. l. Seius ꝛ augerius. ff. ad
legem fal. Fed. de senis consi. ccxlv. in simili questione non videtur face-
re differentiam, an statutum dirigat verba prohibitionis ad rē, an ad
personam

personã:imo omni casu sentit,qd agens cõtra statutum est trãsgressor
legis:et cõcludit qd iuramentũ est obligatoriũ:licet dicat contrahentẽ
teneri ad relaxationem iuramenti:de quo tamẽ infra dicã in penultimo
dubio.sed tamen nihil attingit ibi quando statutũ presumit dolũ.siue
simulationem:sentit tamen contra illam distinctionem Bartol.si idem
do. Pe.de ancha.in repetitione.c.canonũ.de consti.dicit enim hanc di
stinctionem esse verbalẽ:quia statutũ annullando cõtractũ satis videt
prohibere contrahentibus ne attentent cõtrahere.c.qui cõtra iura.de
regu.iur.lib.vi.et quod verba collata in rem,cõcernunt potius personã,
res ipsas.c.tãta.de excess.plat.et nõ refert cũ quo qs loquat.l.est pl.§.do
nationis.de leg.ij.vñ cõcludit quod iuramentũ est obligatoriũ siue concer
nat rẽ siue psonã:nõ tamẽ attingit expresse qñ statutum presumit dolũ
seu simulationẽ vel metũ vel quid simile.sed satis videtur sequi Bal.in
dicta aut.sacramẽta puberũ.vt causa subsistẽte valeat tunc statutũ re-
probãs iuramentũ. Et idem do.Cardi.refert in hoc vltimo se cõsuluisse
se in.d.c.cũ cõtingat:quia statutũ potest presumere dolum,siue aliam
iustã causam.et quia tũc cõtrahens satis videt in dolo.arg.c.qui contra
iura mercat.de regu.iur.lib.vi.et Jo.de lig.et d.ebã Vincẽ.valentissimus
canonista etiã reprobat illã distinctionẽ Bar.in preall.c.cũ cõtingat.per
dicta rõe:quia quãdo lex phibeat simpliciter.tñ cõtrafaciẽs trãsgredit le
gem:et verba nõ dirigant ad personã d.l.nõ dubiũ.nec esset verum secũ
Joã.de lig.qd quilibet faciẽs cõtra legẽ peccat mortaliter,etiam si lex
sit phibitiua,nisi sit causa perpetua prohibitionis,cũ alias lex in casibus
pmittat:et sic nõ põt esse mortale. ❡ Do. Ant.de bu.i.d.c.cũ contingat.
spreta illa distinctione Bar.cõcludit,quod si statutũ habet fundamentũ
solius fauoris illius qui iurauit,quod iuramentũ semp obligat.etiã si in cõse
quẽtias remota adsit phibitioni fauor publicus.sicut quod liberi pcreẽ
tur,vel quod ciues diuites maneant locupletes,et nõ depauperẽtur:qr in
quantũ preceptũ dirigit ad personã puta fauore psone preceptũ sapit na
turam cõsilii.ff.mandati.l.j.et in.l.cũ pater.§.mãdato.de leg.ii.l.tutio.in
prin.ff.de cõdi.et demõ.cum similibus.pro hoc,qr precepta intelligunt
scdm naturã materie subiecte.xi.q.iij.rogo.vnde si in euz talia iuramenta
sunt seruãda:nisi lex statuẽdo respectũ habeat ad aliud,quam ad fauorem,
et fragilitate iurantis:dũ tñ iurans sit doli capax.de delic.pue.c.i.et.ij. et
hoc putat verũ,etiã si statuta annullent iuramẽta.vel phibeãt:quia phi
bere iuramẽta nõ spectat ad iudicẽ secularẽ,nec ad legẽ ciuilem.pro hoc
no.Host.in.c.quẽadmodũ.de iureiu.et Fede.in loco preall.idez dicit si
statuta annullarẽt,instrumẽta,vel fraudẽ presumerẽt.alia nõ apparẽte
cã presumẽdi,vel si imponerẽt penas venientibus ad contractũ:qr omnia
talia cõfingi possent ad excludendũ iuramẽtalem obligationez,via in-
directa,vbi directa fieri nõ põt.cõtra regulã.cũ quid.de reg.iu.li.vi. et c.
quãto.de priui.nõ obstat scdm eũ quod dicitur de voto.in.l.ij.ff.de polli.quia
non valent leges in matrũ infringunt votũ.ad hoc qd no.gl.in.c.mulier.
xxxij.q.et qd scribit Fede.cõsi.cclxiiij.sed hoc intelligitur scdm no.p Inno.
et per hoc puto quod alio extrinsecus nõ accedente,iuramentũ obliget pdi
gũ,cũ tñ sit sensus capax quicquid senserit Fede in consi.xxx.et Bar.in
l.is cui.ff.de verb.oblig.ad hoc,quia in querẽdo equiparatur pupillo
pubertati primo,vt no.in d.l.is cui.et ex delicto obligat,vt ibi no.ergo
ex iuramẽto de delic.pue.c.i.et.ij.nõ ob.quod interdicta sit ei administratio
quia non per hoc interdictũ est iuramentũ,nec interdici põt,nec obstat
quod lex equiparat eũ furioso,quia nõ attẽdit in hoc equparatio legis.et qr
quicquid est fundatũ est sup fauore suo:vñ nõ peccat i hoc cõ interdictũ
licz cõtus a lege annullet.nec obstat quod legis resistentia impediat natu
ralẽ obligationẽ.ff.de fideiuss.l.cũ lex.et.l.si non sortẽ.§.i.ff.de cõdict.in-
de.pari ergo ratione iuramẽtũ.vt.xxij.qd.vlt.iuramẽti.qua illud verũ
qñ illi phibitioni cõsonat ius diuinum.vt in vsuris.Jtẽ licz posset infrin
gere naturalẽ inquãtũ obligat parti,et ẽt iuramẽtalẽ,quoad obligatio
nẽ secũdariã,cõtingit in ptẽ,nõ tñ ifringit,nec infrigere põt obligatio
nẽ iuramẽti,inquãtũ principaliter dirigit in deũ:nec in hoc tñc sunt pa
ria simplex loquela et iuramentũ:quia iuramẽtũ principaliter i deũ diri
git:loquela i partẽ quoad eius cõmodũ quo casu lex potuit obligationẽ
impedire.ad hoc.c.debitores.palle.sic aperte cõcludit do.Ant.quãtuz
in primo dubio,quod qñ lex psumit dolũ seu fictionẽ habuit verissimã cãz
prohibendi,he sunt principaliores opiniões,quas in materia reperio.
❡ Nunc ne captiuẽ intellectũ,subijciã quid in his dubijs sentio. Unde
meliori iudicio semper saluo cui me semper subijcio,sic puto distinguẽ
dũ,qd aut statutũ sine aliqua psumptiõe fraudis phibet aliquã obliga
tionẽ,seu aliquẽ cõtũ,etiã annullãdo,nisi tota solẽnitate seruata:vt i se
cũdo dubio,aut psumit fraudẽ,dolũ,fictionẽ,metũ,vel quid simile:vt in
primo dubio. Primo casu dico iuramẽtũ idistincte obseruãdũ:et quo
principaliter pter ipsius iura emanant statuta.licet in cõsequẽtiã et se
cũdario cõcernãt fauorẽ publicũ,siue verba statuti dirigunt in personã,
vt nullus minor se obliget etc.siue dirigant in rẽ,vt qd res minoris non
põt obligari nisi etc.et p hoc.c.cũ contingat.de iureiurã.et c.licz.eo.tit.li.
vi.et in.c.ij.de pactis.eo.lib.et in aut.sacramenta puberũ.C.si aduer.vẽ.
nã in iuri.preallega.fit prohibitio fauore persone principaliter.et secun
dario fauore publico,vt in iuribus preallegatis.iuncta.l.i.ff.solut.ma-
tri.et no.Bar.in.l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.et Dy.in regula iuris,non
est obligatorium.licet enim lex potuit quo ad cõmodum subiecti,et incõ
modũ alterius impedire obligationem,quatenus acquiritur parti,nõ

tamen potuit quatenus acquiritur deo principaliter:vt est in iuramen
toxe hoc.si prestatur in materia concernente principaliter ipsum iura-
mentũ.ad hoc quod not.in.c.non est.de voto.et in.c.et si Christus.de iu-
reiuran.et in.c.si quis.xxij.q.iiij.ad hoc optime facit qd nor. Innocen.in
c.ij.de regu.et trãse.ad religi.vbi dicit,qd in his spiritualibus ius natu-
rale preferf positiuo. Unde cõcludit quo ad offerendũ filiũ monasterio
quod nõ est differentia inter patrem et matrẽ.facit.c.si annum.de iudi.li.vi.
vnde cum contractus minoris habeat suũ esse,secundũ naturalem equi
tatem,et scdm ius gentiũ,vbi interuenit iuramentũ.non est curanduz de
solennitate iuris ciuilis omissa.iuramẽtum enim supplet omnem defectũ
solẽnitatis a iure ciuili inductũ,vt in.d.aut.sacramenta puberũ.et p hoc
tollif vltimum contrarium factum ad partẽ negatiuam:procedit enim in
solẽnitate inducta in fauorẽ publicum principaliter:sed ista solennitas
de qua in statuto,fuit introducta in fauorẽ minoris:vt probat in simi-
li in authen.sacramenta puberũ alias autem iuramẽtum nõ valeret:cu-
ius contrarium ibi deciditur.ad idem quod no glo.in.l.si is.ff.de fideiuss.
in.non oli. Ad predicta facit quod legitur et no.in.l.prima.C.de sacros
san.eccle. In concernentibus enim animam,attendimus tantum solen
nitatẽ iuris gentiũ,et non iuris ciuilis,vt ibi no.et in.c.relatũ.de testa. nec
potuit lex ciuilis expresse reprobare iuramẽtum,etiam si minores erãt
soliti in tali iuramento decipi:quicquid dicat Bal.in preallega authẽ.
sacramenta puberũ.hoc non spectat ad legẽ ciuilem:sed ad papam spe-
ctat discernere inualiditatẽ,vel validitatẽ iuramẽti. Ad idez quod no.
in.c.cũ sit generale.de foro competẽ.et per Joã.and.in.c.si eo.tit.lib.vi.
xcvi.distin.si imperator.vbi expresse dicit,quod in istis spiritualibus debet
etiã imperator habere recursum ad ecclesiam,et facit quod ponit Fede.
consi.xci.vbi dicit nõ valere statutum laicorum,quod ex aliquo facto siue
12 gesto presumamus cõtractũ vsurariũ:puta si apparet solutio de mino
re quantitate,quam contineatur in instrumẽto,intelligatur cõtractus vsu
rarius:quia nec tangit spiritualitatem.ideo non possunt laici sup hoc
statuere in.c.si.de rebus eccle.non aliena.c.ecclesia sancte marie.de cõ
stitu.de ordi.cogni.etiam.cum simi.facit etiã qd no.Jean an.in.c.statu-
tum.de here.lib.vi.vbi cõcludit simile statutum nõ valere,etiam respe-
ctu pene,vt si imponatur pena cõtrahenti matrimoniũ sine cõsensu pa-
rentum. Et dico in proposito,quod licet per statutuz laicorũ prohibeatur
cõtractus,non tamẽ decernetur inualiditas iuramenti,ex quo non pre-
statur super re turpe:quod non est de foro seculari,sed ecclesie.de iudi.
c.nouit.nec in hoc habet authoritatem a postolicã:imo in hoc mitteret
res falcẽ in messem alterius seu alienã.nec de deceptione seu lesione iu-
rãtis curauit imperator.in dicta aut.sacramẽta puberũ.nec papam.c.si.
de pac.lib.vi.et in.c.cũz cõtingat Et si propter fragilitatẽ sexus,et etatis
expositorum multis de.ceptionibus emanarunt illa iura in fauorem mi-
noris et mulieris:et tamen non resistunt iuramento.ff.ad vellei.l.ij. vbi
dicitur,quod pretor in hoc fuit secutus equitatẽ naturalem:et tamẽ nõ resi-
stitur iuramẽto:vt.s. Nec etiam placet dictum Bart.an verba cõferãt
in rem,vel in personam.quia dico quod semper intelligũtur collata in per-
sonaz.si enim res prohibetur alienari,ipsa persona prohibita videtur:qr
res per se alienari non possunt:nõ enim debet inspici cũ quo lex loqua
tur:sed in quem dispositionis effectum dirigat:vt dicit tex.in.l.cum pa
ter.§.donationis.ff.de lega.ij.pro hoc quod not.gloss.in l.prima.C.de
fideiusso.do.dẽ.que dicit,quod si quis prohibetur dare,alter prohibetur
accipere. Ad hoc qd no. Bar.in.l.si ff.de acceptila.et in.l.penul.C.de iu-
reiuran. Idem ergo et fortius dicendum.si res phibeatur alienari,ha-
bet persona intel.igif prohibita. Notarũ aũt ex scriptis,aliqñ sua inuolu
tione verborum obripiũt iuramẽta talia a minoribus.et maxime a femi
nis,que non intelligunt quid agunt.hec autem verba do. Ant. que ele
gantia et quotidiana.dico autem qd distinguit inter maiorem et mino-
rem quãtum ad hunc casum.ex toto nõ placẽt.puto enim qd etiam maior
poterit contrauenire,quãtumcunqz illa verba fuerunt late cõcepta dato
lesiõe enormi,vel enormissima:quia notarij hodie cõmuniter solẽt ap-
ponere illa verba ad maiorem validitatem cõtractus:cõtrahẽtes tamẽ
putãt illud esse verum pactuz rei,nec putãt in aliquo decipi.vnde sicut
possunt cõtrauenire,et petere saltem absolutionem.si dolus interuenit ex
proposito.argumento in predictis legibus.creditor.et aurelio.ita si do
lus interuenit re ipsa:equiparantur enim dolus ex proposito,et dolus re
ipsa.vt in.l.si quis cum aliter.preallega.et in.l.secunda.de doli except.et
hoc verum,nisi ex aliquibus circunstantijs cõtrahentem appareat vo-
luisse vere illud,in quo fuit lesus,donare.et sic põt intelligi.l.si quis do-
nationis.ff.de contrahend.emptio. In dubio enim quãtũcunqz propter
illa verba late concepta nõ presumã animum donandi.sz potius appo-
sita ex cõsuetudine notariorũ apponẽtium hec verba:siue plus valeat,
siue nõ;valet enim argumẽtum a communiter accidentibus.vt in.ca.pri-
mo.de cleri.non residente.et quod ibi no.ad predicta facit dictum nor.
Specu.de rescind.venditio.§.nunc dicẽdũ.versi.quid si venditor equi.
vbi ponit questionem de illo,qui vẽdidit equum,qui dolebat,saluo qñ
quando erat calefactus in eundo,et venditor dixit, Ego do tibi istum
equum pro strabone gibboso,dolente spatulaz,et pro habente omnes
magagnias,nec volo ex aliquo teneri:an nihilominus teneatur.si alias
specifice non propalauit:et concludit quod sic:quia videtur fuisse dece-
ptus emptor,quia vẽditor falsitatem dixerat in alijs expressatis:vnde

credidit verisimiliter dixisse falsum de morbo spatularum, ⁊ sic dico ad propositum, cū notarij ⁊ cōtrahentes solent ad cautelā verba lata ponere excludentia omnia remedia, certe in dubio iste non videtur donare velle, vel pati oēm lesionem. ¶ Unde in simili si loc⁹ interdicitur, ne in eo celebrent clerici ibi existētes, videtur interdictum in isto loco celebrari, adeo qḋ si celebrant contra interdictū, incurrunt irregularitatē. c. is qui. de sent. ex cō. lib. vi. ⁊ facit etiā. c. quāto. de priuil. debemus enī capere effectum verborū, ⁊ non verba efficacia. c. si. de renuntia. lib. vi. ⁊ l. non dubiū. C. de legibus. resistit enim legi, qui resistit voluntati ⁊ ordinationi legis. vt. x. q. iij. qui resistit. ⁊ in preallega. regula. si. ⁊ ꝙ nō sic differentia probatur optime alia ratione. lex dirigit preceptum ad res, ꝙ res minoris nō alienetur sine iudicis decreto, dicit tñ lex quod si quid contra fiat est factū contra legis prohibitionem, vt. l. nō solum. ⁊ l. si quidem. ⁊ l. ad resoluendā. C. de predijs mi. nō ali. hinc est ꝙ nulla oritur obligatio, nec naturalis, nec ciuilis, vt no. Bar. in. l. cū lex. de fideiusso. ergo minor vendēs rem sine iudicis decreto, peccat mortaliter, quia fuit transgressor legis. ⁊ sic nō tenetur ad obseruantiā iuramenti, qḋ est falsū: vt in auf. sacramenta puberū. ad idē in. c. ij. de pac. lib. vj. vbi dicit, ꝙ lex ciuilis improbat pactū factū a filia vt dote contenta nullū regressum habeat ad bona paterna. ⁊ pbatur in. l. pactū. C. de col. ergo filia paciscēs venit cōtra ius ciuile, ⁊ sic cōtra vetitum per superiorem: ⁊ sic secundū Bar. tanꝗ peccans non deberet compelli ad obseruantiā iuramēti. cuius cōtrariū aperte probatur in. l. j. ff. de do. inter virū ⁊ vxo. vbi donatio inter virū ⁊ vxorē phibetur, ne mutuo amore se spoliēt donādo, et tñ interpositū iuramentū cōtra prohibitionem superioris valet: vt ipse Bar. not. in. l. seius ⁊ augerius. ff. ad legē falci. ⁊ Bal. de cu. in. l. sed si possesson. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. ⁊ canoniste in. d. c. cū cōtingat. ¶ Itē ad hoc optime tex. in. l. qui cōtra senatuscōsultū. ff. de fideiuss. mi. vbi dicitur ꝙ mutuans filiofamilias facit cōtra senatuscōsultū: ⁊ tamen verba senatuscōsulti macedoniani nō diriguntur preceptiue. sȝ prohibitiue ad personam: ⁊ tantū dicit, ꝙ illi nō datur actio. vt. l. ij. ff. ad macedo. ergo aperte pȝ, ꝙ ex quo simpliciter aliquid prohibetur ne fiat, satis videtur phibita persona ne faciat: ⁊ si facit, dicit facere cōtra legē etiā si prohibetur dare: ergo filiusfamilias prohibetur accipere, vt in simili not. gloss. in preallc. rubri. C. ne fide. do. den. ⁊ tamē si minor accipit, ⁊ iurat, obligatur iuramento: vt ipsemet Barto. voluit in. d. l. si quis pro eo. Et sic conclude ꝙ. c. cū cōtingat. pcedit generaliter, vt ex quo lex aliquid prohibet principaliter fauore persone iurantis, iuramētū in contrariū prestitū est obseruādū, ex quo nō imminet peccatū: nec est cōtra bonos mores. vnde dico ꝙ si iste de cui⁹ fauore principaliter tractatur, iurauerit, nō peccat, ⁊ si in aliquo peccauerit iurando, non tñ peccat obseruando, imo peccat cōtrauenıendo. Primū ꝙ non peccauerit iurando pbatur, quia cum lex prohibuerit principaliter in fauorē persone ⁊ eius cōmodū, nō intēdit ipsam personā illaqueare ex trāsgressione ad peccatum: sed potius ipsum priuilegiare: ne qḋ statutum est in fauorē, tendat in dānum ⁊ delictū, contra legē, qḋ fauore. C. de legib⁹. ⁊ in regula. ꝙ ob gratiā, de reg. iu. lib. vi. Nā iuxta illud vulgare, cuilibet licet renuntiare priuilegio suo. l. si quis in conscribendo. C. de pac. ⁊ l. c. ad apostolicā. de regularib⁹. vbi hoc optime isto principio. c. in ratiōe decidendi: nā ibi in principio dicit quod monachū fieri ante vnius anni probationem, regulariter institutio interdicit, ⁊ tamen ibi decidit, quādo ante annū quis fuit admissus ad pfessionē, efficaciter obligatur: quia vterqȝ. s. recipiens ⁊ receptus videntur renūtiare fauori suo. ann⁹ enī fuerat induct⁹ ad fauorē vtriusqȝ: ⁊ sic aperte probat illud. c. ꝙ interdicto superioris emanato in fauorē priuate persone, potest is de cui⁹ fauore agitur licite ⁊ sine peccato renūtiare, iuxta illud, qui nō vult benedictionē: elōgabit ab ea. ad idē optime. iij. distin. c. in illis. §. hec ⁊ si legibus. vbi idē probatur: nō enim debemus inspicere ad verba legis, an sint preceptiua, vel phibitiua quoad effectū illaqueandi ex transgressione: sed ad subiectā materiam. ad hoc cle. exiui de paradiso. de vbo. signifi. ⁊ j. distin. humanum genus. ⁊ ꝙ ibi no. glo. ⁊ in cle. j. de testi. ⁊ in. c. nam cōcupiscentiam. de consti. ex quo enim lex intēdit priuilegiare seu facere homines meliores: licet vtat verbo preceptiuo, vel imperatiuo, non intēdit illaqueare ex transgressione in peccatū, sed potius sapit cōsilium: quia hoc est de natura talis materie, vt no. in iuribus preallega. p hoc Inno. in. c. j. de vi. ⁊ hone. cle. ⁊ glo. ix. distin. in. c. quis. ⁊ illud euangelicū, vade ⁊ vende omnia ꝗ habes, ⁊ da pauperibus. ⁊ illud. omnia que vultis, vt faciant vobis homines, vos eadē faciatis illis, vt not. l. d. c. humanum genus. cōcor. predictis. l. cum pater. §. mandato. ff. de leg. ij. sed vbicūqȝ superioris preceptū est fundatū super publica vtilitate, seu animarū salute, ⁊ bonis moribus, ⁊ tunc bene cōtrafaciens peccat mortaliter. ⁊ sic debet intelligi. c. ij. de maio. ⁊ obe. ⁊ similia iura tam canonica ꝗ ciuilia. ad predicta bellissime adduco tex. in. l. j. §. unde queritur. ff. de ope. no. nūcia. vbi notabil. vult tex. ꝙ si post nouū opus nunciatum conueniat cū aduersario, vt opus fiat, valet cōuentio. ⁊ no. subijcit tex. nec esse periculū, ne pactio priuatorum iussui pretoris anteposita videatur: quid enim aliud agebat pretor ꝗ hoc vt controuersias eorū dirimeret, a quibus si spōte recesserint, debebit hoc ratū habere ⁊c. Ex quib⁹ verbis singulariter probatur, ꝙ licet pretor, siue lex, aliqd iubeat in fauorē principaliter priuatorū, possunt tamen partes, de quarū fauore agit,

licite cōuenire ne pacto aliquo inuoluantur. ⁊ sic iussus ex se non importat necessitatē, vt in. l. j. ff. ꝙ iussu. tamen secus est si fit in fauorē priuati sentiēte eo de cuius fauore principaliter agitur. Ad idē adduco tex. in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pactis. vbi dicit tex. generaliter obseruandum, vt in concernentibus rem familiarem, valeat pactum, vel conuentio nō obstante lege seu pretoris imperio: secus in respicientibus lesionem publicā. ⁊ sic pondera imperiū, vt nō necessitet, seu illaqueet ad peccatum, si concernit rem familiarem: ergo idem in casu nostro dicendum qualitercūqȝ lex loquatur, ex quo principaliter concernit minorē, per que etiā dicerē circūscripto iuramento valere contractū, nisi statutum diceret ipsum contractum nullum. Adduco etiam tertio tex. in. l. j. ff. de fer. vbi tex. loquitur per verba prohibitiua concernentia personā, dicendo ne quis messium, vindemiarūqȝ tempore aduersariū cogat ad iudicium venire, vt in oratione diui Marci exprimitur: quia occupati circa rem rusticam, in forum compellendi nō sunt: ⁊ subijcit tex. ꝙ si fecerit aduersarium euocari. ⁊ tamen iste non opposuit, tenet iudicium: ⁊ tamen iste fecit cōtra preceptū legis, quod secundario magis cōcernebat vtilitatem publicam, quā in casu nostro. Itē ȝ vt dixi. s. posito. ꝙ in hoc reperiretur aliqḋ peccatum, non tamen debet permitti, vt veniat cōtra iuramentum, ex quo in eius obseruantia peccatum non nutritur, ne iterum peccet. ⁊ hoc probo apertissime. lex diuina prohibet iurare p creaturam, vt in. d. c. ⁊ si christus. ⁊ si quis iurauit, peccatum cōmittit. xxij. q. j. mouet. ⁊ preallc. c. ⁊ si christ⁹ ⁊ nihilomin⁹ tenetur obseruare istud iuramentū cū in nō ei⁹ obseruantia imminet peccatum, vt in preall. ca. mouet. ⁊ tñ apertissime hoc est cōtra regulā do. Bar. Nam verba ista diriguntur ad personam, vt patet in preallcg. c. ⁊ si christus. ibi, nolite iurare ⁊c. ⁊ tamen si iurat lȝ cōmissum fuit peccatū in iurādo, tenetur tamē ad obseruantiā iuramēti. ⁊ idē videm⁹ i iuramēto temerario: licet enim quia iurando temere, male fecit: tamen si in eius obseruantia nō immineat peccatū, nec est cōtra bonos mores, istud est obseruādū, vt probatur in. c. innocēs. §. illicitū. xxij. q. iiij. vsqȝ ad fi. facit ꝙ no. in. c. cū qd. de reg. iur. Unde puto circa hoc posse dari talem theoricā, qḋ quātūcūqȝ iuramētū sit temerarium, seu illicitū: ex quo tamen nō est contra bonos mores, nec in eius obseruantia imminet peccatū, semper est obseruandū, vt optime probatur p. s. allegata. ⁊ dico limitandū istud, ꝙ iuramētū non habēs illos tres comites, est potius periuriū: quia nō peccatur temere iurando. vnde exponit Archi. illud verbum periurium, id est, illicitum iuramentum. est tamen obseruandum, ne ex transgressione iterum peccet, vt patet ex predictis, quod est notandum, vnde cū minor obseruando tale iuramentum non peccet, cū tamen veniat in sui preiudiciū. c. ij. de pac. lib. vj. debet compelli ad eius obseruantiam. vt in preallc. c. cum cōtingat. ⁊ in auf. sacramēta puberū. ad que facit. c. fi. de rescri. vbi papa tollit generaliter omnes leges, omnia statuta, omnē ꝯsuetudinē, que nō possunt seruari sine peccato mortali, ⁊. c. cū contingat. tollit legē per quā aperitur via periurio: nec potest seruari sine peccato per trāsgressionem iuramenti sponte prestiti. ⁊ hoc quoad primum membrum. ⁊ sic patet decisio secundi dubij. ¶ Secundum membrum distinctionis fuit, cū statutum presumit fictionem, siue simulationem vel metum, vel quid simile: dic ꝙ aut non apparet specifica vel verisimilis coniectura presumendi fraudem, non valet ergo quoad euertendum iuramentum: quia non apparente causa vigente non potest obligatio deo querenda nec ipsum ius diuinum impediri. ar. optimū. xvij. q. j. sunt quedā. ⁊ qḋ no. in. c. que in ecclesiarum. de consti. per Inno. ⁊ per eundem in. c. quia plerique. de immu. eccle. ⁊ in. l. fi. C. si cōtra ius vel vtil. pub. esset enī tale statutū causa perfidie ⁊ periurij, contra. l. j. C. si aduer. vendi. ⁊. c. cū cōtingat. Aut subest causa presumendi, vt quia cōiter illo loco minores decipiebātur ⁊ inducebātur dolo ad cōtrahendū, ⁊ sepe fingebātur contractus obligatorij contra minores. vnde statutum, arguendo a cōmuniter accidentibus, vt licet arguere. c. j. de cleri. non resi. ⁊ qḋ not. ibi lastius Cal. ⁊ per gl. ⁊ Cy. in. l. neqȝ natales. C. de pbati. introduxit quandam solēnitatē, qua omissa presumitur cōtractus simulatus, siue dolosus: ⁊ tunc si constat vere per ipsum minorem cōtractum esse verū, ⁊ nō simulatū, puto ipsum astrictum ad obseruantiā iuramēti: quia in foro anime creditur cōfitenti in preiudicium suum. de hom. significasti. ⁊ ꝙ no. gl. in cle. j. de pena. ⁊ cessat ratio statuti. Nā ex quo est ad obligationem diuinā cessante causa statuēdi cessat dispositio. ad hoc qḋ notanter ponit Inno. in. c. quia plerique. prope finē sui apparatus. de immu. eccle. ⁊ faciunt iura arguētia a causa cessante. de appella. cū cessante. xvi. q. j. generaliter. cū similibus. ⁊ optime facit qḋ no. gl. in. c. non est. de voto. ⁊ idē videtur dicendū quoad forum contentiosum: vt si aperto ore cōfitetur postmodū cōtractū esse verum, ⁊ non simulatum, siue dolosum, ꝙ teneatur ad obseruātiam: cū cesset ratio ⁊ causa statuēdi, qua sublata remanet iuramentū validum. nam ⁊ cōtra presumptionē iuris, ⁊ de iure, admittitur probatio in cōtrarium per confessionem eius, de cuius fauore agit. vt not. in auf. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ⁊ in. c. is qui fidē. de spon. ⁊ per Inno. in. c. quia plerique. de immu. ecc. vbi singulariter dicit, qḋ etiā postꝗ sententia transiuit in rem iudicatam, si cōstat de eius iniquitate per ꝯfessionē partis p qua lata est, dȝ reuocari: quia cessat presumptio ꝗ operatur per rē iudicatā: multo ergo fortius debet hoc dici in iuramēto ꝙ obligat principaliter deo. vt in cap. debitores. ⁊ in. c. ⁊ si christus.

de iureiuran

de iureiur.l.non enim debet iste iurans contra conscientiam transgredi iuramentum:qz edificaret ad gehennam,quãdo hoc fit occulte ecclesie mulitantur.opertum.in.c.litteras.de resti.spo.z in.c.inquisitioni.de senten. excó.z hoc intelligo qñ in confessione minoris adhibita sit debita solennitas:z an z quando valeat,dicendũ vt no.p Bar.in.l.certum.C.in pupillo.ff.de confes.z per Cy.l.i.clarũ.C.de autho.pstã.z in.l.i.§ cõfes aut minor allegat presumptam fraudẽ per statutũ,seu non dicit contractũ omnino licitum,z tunc poterit seruari opi.Bal.z aliorũ,vt iuramentum tunc non sit obligatorium:qz iuramentum non tollit presumptionem statuti:nec dicitur iste venire contra contractũ iuratũ,licet veniat contra verba,ex quo non venit cõtra interpretationẽ ad hoc tex.sing. in.l.si.C.de non nu.pec.vbi patet q simplr confitens recepisse mutuum, potest intra bienniũ excipere confessionẽ emanasse spe future numerationis:qz presumit confessio alias simulata,z qñ iuramen: si fuit interpositũ non,vt ibi dz:vnde notanter probat qđ omnia presumptio que est in contractu,seu tacita cõditio,tollitur iuramẽto super eo prestito. facit q no.ibi Bal.z alleg.no.p Inn.in.c.venićs.de iureiurã.sed melius facit quod idem Inno.no.in.c.per tuas.de arbi.vbi no.dicit,q si quis iurat simplr seruare arbitriũ,intelligit iuramentum cõditionaliter appositũ.s.qđ si seruabit,non soluet penã:z sicut est de natura arbitrĩ.z vt obligatio sit alternatiua ita z iuramentum per rõ prestitũ recipit sensum alternatiuum.nam cum minor iurat post contractũ presumitur eodem dolo.i.eadem fraude fuisse inductus ad iurãdũ,sicut z ad cõtrahendum.ad qđ no.in palleg.aut.siue a me.C.ad velleia.z in.l.si mulier.C.e. tit.vbi nihil sibi preiudicat:qz adhuc ex consequentia sue fragilitatis in secundã iacturã incideret zc.z facit qđ no.Cy.in.l.si ex cautiõe.C.de non nu.pecu.in illa.q.an valeat renuntiatio exceptionis non numerate pecunie:z p hoc remanet declaratũ etiã primũ dubiũ:z via aste pro vtraqz parte facta,remanet declarata,nec expedit aliter respõdere:debent enim intelligi z reduci sm predicta. ❡ Ad vnum tamen aduertendum qđ puto in materia spãle z singulare:nec negari põt per iudicẽ secularem, qđ cum ex argumẽtis z opinionibus reddat saltem probabile dubium super validitate iuramenti,non poterit iudex secularis de hoc cognoscere,sed debet deferre ad iudicẽ ecclesiasticũ.de of.cog c.cũ.i.§ sen.ex. si iudex laicus.de iud.nouit.de fo.cõpe.cum sit gñale z p Jo.an.in.c.si. eo.ti.lib.vi.z videt probare tex.in.c.venerabilẽ.de elect.qđ solus papa de hoc cognoscit,ex quo orit probabile dubiũ:sz Spe.in ti.de loca.§. nunc de cõdiu.verũ itẽ papa fingit.dicit q etiã inferior a papa posset interpretari iuramentũ,qñ dubitatur de eius validitate:allegat de appel.c.significante.Ad.c.venerabilez.rñdit dupliciter,primo quod procedit in negotio arduo,z inter magnas psonas,vel qñ vult dare licentiã sine pmutatione z cõmutatione aliqua:z scdm hoc dĩ tñ Spec.sequitur do.Ant.in.c.quanto.de iureiur.z p hoc adduco dictum Inn in.c.dilectores.eo.ti.vbi tenet quod eps potest sup iuramentis ex cã dispensare: z sic fortius interpretari:vno etiã per interpretationem expresse sentie vt in exemplis per eum positis:z per pdicta sint soluta prima duo dubia ❡ Nunc descendens ad tertiũ dubiũ adducam quinqz argumenta ad partem affirmatiuã,z quatuor ad partẽ negatiuã. ❡ Ad partẽ igit affirmatiuam qđ debeat audiri etiam nulla petita absolutione ex quo fundat se super vera simulatione contractus,primo arguitur sic. Iuramentum obligat iurantẽ ex intentione ipsius iurantis.xx ij.q.v.humane aures.§.a ergo ex his.z de iureiur.c.quanto.sed qui simulate contrahit,in veritate nihil agit:quia deficit ibi substantia contractus.s. cõsensus:vnde perinde est ac si nihil fuisset factum.l.emptor.z quod ibi not. ff.de aqua plu.ar.z.c.illo vos.de pig.z.c.ad nostraz.de emp.et ven.z.l. si ancillam.cum.l.seq.C.de contrahẽ.empt.ergo ex iuramento super eo prestito non obligat pro hoc tex.no.in.l.si.C.de non.nu.pecu.vbi no. probatur quod iuramentum recipit oẽs tacitas conditiones et qualitates 3tr.,si enĩ qs fuisset 3fessus se recepisse spe future numerationis,ita etiã presumit narrasse ita dicamus in pposito:si contractus fuit simulatus sic z iuramentũ:facit qđ no.ponit Inno.in.c.p tuas.de arbi.qñqz quis iurat seruare arbitrium,vt intelligat promisisse sm naturam cõtractus s.z seruare arbitrium vel soluere penã. ❡ Scdo ad id inducitur quod
3 no.Bar.in.l.nemo.ff.de leg.j.in illa.q.an renuntiatio exceptionis fictionis,z simulationis valeat:z concludit qđ nõ:qz inter eos actũ est qđ cõtractus sit simulatus:z sic deficit ea substãtia,z sic est cõtractus imaginarius.ff.de regu.iur.l.simulate nuptie.de.ritu nupt.z sic renuntiatio simulationis in eodem contractu facta valeret. ❡ Item esset dicere qđ esset simulatũ z non simulatũ qđ esse nõ debet ar.in.d.l.nemo.ff. de leg.i.z.c.cum sup.de off.deleg.de app.sollicitudinẽ.vna enim z eadem res non debet operari 3trarios effectus.de bapt.maiores.preterea sicut cõtractus ipse fuit simulatus:ita z renuntiatio fuit simulata;ergo non est renuntiatio.Opponit ergo qđ totus ille 3tractus z quicquid continetur in illo instrumẽto,est simulatũ.Ad idem qđ no.Cy.in.l.si ex cautione.C.de non nu.pe.vbi 3cludit non valere renuntiationem exceptionis non numerate pecunie in eodẽ cõtractu factam:qz sicut inducitur ad confitendum ita z ad renuntiandum:ar.l.si mulier.ad velleia. z idez videtur in omni priuilegio inducto alicui ppter eius fragilitatẽ alias de facili auferretur prouisio legis:sed cum non põt replicari qđ est renũtiatũ exceptioni simulationis:qz oĩa ista fuerit simulata, secus tamen esset sm Bar.si talis renuntiatio fieret ex interuallo:arg.l.§.C. q met.cã.ita dico in proposito q ex quo a.tũ fuit vt 3tractus esset simulatus:ergo z iuramentũ,z quicquid secutũ est incontinenti est simulatum. non enim est dicendum q voluerunt valere,z z nõ valere incontinenti. ar.in.l.non ad ea.ff.de con.z dem.Non enim presumit quia incontinenti velle recedere a proposito suo:vt ibi:z ar.in.c.maiores.de bapt.z in l.eum qui voluntatẽ mutatã dicit.ff.de probat. ❡ Tertio inducitur.c. tua.de spon.vbi etiã patet qđ in matrimonio q est fauorabile z in molestia preiudicabitur.§ cõd.appo.c.si.de re iud.c.vlt.simulatio etiam qñ ex vna parte qđ plus est:z dolosa,z deceptoria,impedit vires matrimonij ex quo cõstare põt de simulatiõe:z hoc qz defuit ibi consensus sine quo certũ nequeat pficere fedus cõiugale,vt ibi d:z ad idem.l.nuptie.de ritu nup.vbi dz quod simulate nuptie nullius sunt momenti.facit quod no glo.in.c.tuarũ.de priuil.de eo qui simulauit se monachũ,vt corrumperet monialẽ,vt per.hoc nõ sit notatus.de quo ibi latius p doc.z p gl. in.c.vt clerici.de reg.z.c.q interrogasti.xxvij.di.ergo nec iuramentum obligare debet cõstitutio de simulatione,z de alienatione,cum obliga
4 tio nulla sit. ❡ Quarto adducitur.c.i.q me.cã.vbi patet q etiaz verũ ex iusta cã simulatum non obligat volentem:z facit q not.glo.in.c.a .. bea.co.ti.q dicit p metũ factũ non tenet:qz exigit liberum arbitrium in vouẽte de voto:sz voluntariũ militem sibi eligit xbs.xv.q.i.non est.Ad ex pdictis 3cluditur q etiã iure spãli fictio vitiat,vt nil dicatur actũ: ergo iuramẽtũ non est obligatoriũ:z p 3ñs nulla petita absolutiõe põt cõtrauenire. ❡ Quinto z vltimo videt pbari per.c.quacũqz.xxij.q.v. vbi dz,q quacunqz arte verborũ qs iuret,deus tñ qui conscientie testis est,ita hoc accipit,sicut ille cui iurat:z sic aperte ibidẽ pbatur q deus nõ aliter recipit obligationem iuramenti,etiã si ibi interuenit dolus ex parte iurantis,q fuerit intentio recipientis:sed in casu nro simulate cõtrahebãt,z sic recipiẽs nõ intendebat obligare iurantem ab obseruantia in cõtractus simulati:nec deus aliter recipit zc. ❡ In 3trariũ ad partẽ negatiuã qđ nõ debeat audiri absolutione nõ petita,inducitur primo. c.q interrogasti.xxvij.di.vbi tex.ponit casum de quadã muliere.s. post obitũ mariti sacrũ velamen sup caput suũ imposuit:z finxit se sub eodẽ velamine sanctimonialem esse:postea vero ad nuptias rediit:z cõcluditur quod qz per hypocrisim ecclesiã conturbare voluit,nec firmiter in suo voto permansit,vt penitentiã agat de illusione nephãda,z reuertatur ad id qđ spopõdit,z in sacro ministerio maneat,qđ in.hoauerat,z bellissime subiũgit hec.verba.nã si consenserimus q omnia sacramenta ecclesiastica quisqz,nisi pur vult fingat,z non vere faciat,omnis ordo ecclesiasticus turbabitur:nec catholice fidei iura cõsistẽt.zc. Et sic videtur dic tex.valde notabilr pbare q in spũalibus adeo fictio reprobatur,vt attẽdat nõ q mẽte simulata cõcipitur,sz q in holm 3spectu agitur,ne populus decipiat,z res ecclesiastica,z totus ordo pturbet.Et per hoc gl. cõcludit ibi,quod si quis ficte sit monachus ad hoc,vt possit fieri abbas,nihilominus est monachus:sz ficta,z nõ syncera sit eius intẽtio,vt idẽ vr sentire in aliis spũalibus,ergo ad propositum,presupponendo qđ ficte iurauit:ne inde abutatur re spirituali,z illudatur deo cui obligatio 3titur principaliter,fictio tollitur,z remanet veritas obligatiõis:facit q in simili probatur in profitente cum conditione habendi ppriũ:facit q no.Jo.and.in.c.si.de condi appo. ❡ Scdo adducitur illud simile. Nam sicut ficte accedentes ad baptismũ,vel ad sacramentũ baptismatis non ficte,sed veraciter suscipiunt sacramenta,z obligatur:vt aperte vult tex.in.c.sicut ficti.i.q.i.z.c.maiores.de bap.z hoc vt puto,qz eorum fictio non potuit impedire virtutẽ sacramenti,ita ficte debet iurãs obligari deo veraciter,ad quẽ principalr dirigitur primaria obligatio iuramenti:nã ac populus vane decipiatur,idẽ vr statutũ de iure ciuili in libertate pstãda,vt fingẽs certo casu seruos suos liberos esse:sequitur libertas,vt l.i.vana.§.sz z qui dñi sunt pleati.C.de la.li.tol.zc. ❡ Tertio probat sic.simulat 3hẽs z recipiẽs iuramẽtũ a cõtrahẽte de nõ veniẽdo cõtra,z intẽdit iurantẽ illaqueare,vt saltẽ cõtra apparẽtẽ 3tractũ nõ veniat,z nõ detegat vitium simulatiõis:ar.in palleg.c.illo vos.de pig. z.c.ad nostrã.de emp.z ven.z.c.debitores.z.c.ad nostrã.§.de iureiur.z etiam si intendebat ad hoc se obligare,ergo nõ debet audiri allegando simulationẽ:qz detegit vitiũ cõtractus,qđ est cõtra intẽtionẽ recipientis iuramẽtũ:qđ esse nõ dz:ar.in.c.quacũqz arte.xxij.q.v. ❡ Quarto z vltimo allegans turpitudinẽ suã,maxime in illusionẽ rerum spiritualium non est audiendus.de concess.pben.c.si super.de don.inter dilectos.ff. de leg.ij si seruus pluriũ.§.qd ergo si per iniuriã.z pbatur plene l.i.si post mortẽ.ff.de ado.sz iste allegando simulate iurasse allegat turpitudinẽ suã,vez q dei nomẽ z eius religionẽ in vanum z deceptionẽ assumpsit. xxv.q.ij.3iunctiones.in si.ergo non est audiendus,maxime cũ iurauerit oĩa contractu 3tenta esse vera.nã allegauit periurium allegando simulationẽ.facit.c.cum in positionibus.de iureiu.lib vi. ❡ Ad solutionẽ huius dubij descendendo primo reperitur gl.in.l.emptione C. plus valere q agit.que dicit q si partes simulant iuramentũ non obstat quin possit opponi de simulatiõe quasi actũ sit 3 legẽ.C.de legib.l. nõ dubiũ.z.C.de 3hẽ.emp.l.si ancillã.ex qua colligit ibi gl.q pena simulato 3tui adiecta si 3 fieret nõ committit qđ dicit procul dubio verum cũ in hoc loco reprobatur q vere agitur aliud simulatur,dño Ant.l.v.c. cũ contingat.late psequitur z iudicio meo valde intricate:nec cõprehẽde

omnes casus, qui pñt accidere in materia cuius verba sunt hec que se
quuntur: puto considerandum modũ simulandi: si simulant se agere qd̃
intendunt nõ valere, licet iurent: ꝛ sic simulãt iuramẽtũ: pone exẽplũ vt
tẽ collectas, vel cõdẽnationẽ, fingo mea tibi vẽdidisse, actũ tñ est inter
me ꝛ te, vt cõtract⁹ nõ valeat, tũc iuramentũ nõ obligat: q2 deficiunt in
voluntate iurãs ꝛ recipientis: ꝛ sic fingit alias iuramẽtũ esset ꝯ intẽtio
nem ꝛ haberet quandã ꝯtrietatẽ: ꝛ sic dicit se intelligere Bar. in. d. l. nec
no põt. si simulatio est de vno ꝯtu ad aliũ, est magis dubiũ, si agant vt
verus ꝯtus subsistat ꝛ ille seruet ꝛ nõ apparens. Itẽ ecce de ꝯtu vẽdi
tionis non soluit gabella, sed de ꝯtu donationis, agũt vendere, sed si
mulant donationẽ. Itẽ q2 volũtas se obligandi in apparẽti deficit si au
tẽ agũt vt seruet apparẽs ꝯtus, ꝛ nõ is cuius loco simulat, vt q2 vsura
rius simulat de pignore vẽditionẽ, vt lucret fructus, vel vt vsuras ha
beat, ꝛ tũc hic subrogatus succedit loco veri, ꝛ nõ est verus ꝯct⁹. ꝛ hoc
casu putat ꝙ si vterqꝫ ꝯtus potest seruari ab vtroqꝫ absqꝫ peccato vel
turpitudine, obstat iuramẽtũ, ꝛ seruari debet ꝙ iurat. Si aũt subrogat
loco ꝯtract⁹ turpis vel qui nõ poterat seruari absqꝫ pi̾culo anĩe tunc
putat ꝙ iuramẽtũ nõ excludat iurantẽ seruare simulatũ: q2 simulatio ꝛ
iuramẽtũ tendũt ad implemẽtũ primi ꝯtract⁹ illiciti: ꝛ sic nõ obligat. si
cut nec obligaret respectu primi cõtract⁹ illiciti: ꝛ illa remedia hꝫ que
haberet cõtra pimũ verũ ꝯtractũ, si esset meatus: ꝛ in hoc ꝛ in precedens
ti mẽbro loquitur. d. Ant. cõfuse: ꝛ videt quodãmodo implicare cõtra
rietatẽ. si enim simulat vnũ cõtractũ in locũ alterius qui agitur, vt simu
latus seruetur, ꝛ non ille in cuius locũ simulat, cũ ille sit verus contra
ctus qui agitur inter partes: ꝛ nõ ille qui simulate cõcidit. ❡ Itẽ inquã
tũ dicit ꝙ si vterqꝫ cõtractus potest seruari absqꝫ periculo anime seruã
dũ est ꝛ vtraqꝫ ergo simulatio nil operatur ꝙ videt contra omnem ra
tionẽ: de hoc infra aliqua subiiciã. ❡ Sed nunc prosequor dicta sua ꝙ
dicit vera inquãtũ iurasset simplr, de non veniendo contra cõtractum
simulatũ, ꝛ de illo obseruando: sed si pstitisset iuramentum, ꝙ cõmuni
ter pstari solet vtq2 iurasset oĩa ꝛ singula eẽ vera, que i instrumẽto sunt
contẽta sicut cõiter hodie notarĩ apponũt, tunc iuramẽto excluderet
inquantum veniret contra ostendendo simulationẽ, cũ ex hoc deteges
ret se piurũ: ꝛ sic repelleret tanqꝫ detegens suam turpitudinẽ: de dona.
inter dilectos, nisi veniret p viã denunciationis euangelice ad exonerã
dam ꝯscientiã aduersarii: q2 in hoc nõ obstare turpitudo, inquantũ ani
maꝫ insequit: vt nor. de testi. ce tenore. de iureiur. quẽadmodũ. hec sunt
verba do. Anto. ❡ Sed reperio do. Ang. de peru. in predicto cõsilio
qd̃ incipit, Dña Catherina. sentit simplr quod si iuramẽtum simplex
sit super cõtractu debet simplex peti absolutio: loquit tñ qñ vn⁹ cõtra
ctus simulat in locũ alterius. Dicit enim si qs iurat se soluere vsuras,
aut nõ venire cõtra cõtractũ pignoratitiũ factũ in forma vẽditiõis im
mediate cũ est absolutus, põt psequi iura sua: q2 tale iuramentũ nõ cõ
firmat pmissionẽ. ❡ Sed do. Fed. de se. ꝯs. ccc. alias. cclxxix. etiam sentit
absolutionẽ necessariã, ꝛ loqui' in casu in quo do. Ang. de peru. ꝛ aper
te sentit hoc pcedere vbi iurauit oĩa cõtenta in instrumẽto esse vera: qd̃
est cõtra do. Ant. qui hoc casu dicit absolutionẽ non esse necessariã hoc
vltimũ ego expediã primo sequẽti dubio. ❡ Sꝫ hic subintrã qd̃ mihi
in hoc dubio videt: ꝛ procedã per enumerationẽ casuum qui pñt cõtin
gere. Iste enĩ procedendi modus est clarior, ꝙ per viã distributiõis, ꝙ
nimia longa obũbiat intellectum. Primus qñ simulatio intercessit ex
parte vtriusqꝫ ꝯtrahẽtis, ꝛ actũ fuit inter partes, vt tã cõtract⁹ ꝙ iura
mentum essent simulata, ꝛ intercessit simulatio ex iusta cã: puta ppter
iustũ timorẽ, veluti debitor obnoxi⁹ ad inueniẽdũ mutuũ cõtraxit pi
gn⁹ sub forma vẽditiõis, vt ille creditor lucret fruct⁹: ꝛ tũc siue subro
get in locũ alterius contractus siue non, iuramentũ nõ obligat: q2 de
ficit cõsensus, ꝛ fuit iusta cã simulãdi: ad hoc. c. i. de vo. ꝛ l. si. C. de nõ
nu. pecu. ꝛ. xxii. q. v. qua. sic. ꝛ. c. humane. ꝛ alia iura i prima parte indu
cta ❡ Secundus casus qñ interueniũt oĩa que ponuntur in prece
dẽti casu: q2 cã simulãdi fuit iniusta ꝛ praua, vt fraudet gabella finxe
runt aliũ cõtractũ, ꝛ iurarũt ad deceptionẽ alterius: ꝛ tũc est magnũ
dubiũ ppter iura allegata supra in pte negatiua: sꝫ in hoc casu dico ad
uertendũ ad formã iurandi: aut enim iurarunt singula contẽta in instru
mẽto esse vera: ꝛ tunc incontinenti fiunt piuri: cũ ex mente cõciperent il
la esse falsa: q2 simulatio intentionis etiam ex iusta cã nõ excusat: vt no.
in. d. c. qd̃ interrogasti. sic cõtingit in illo qui prece, vel pretio corruptus
deposuit falsum. vt in. c. sicut. de testi. ꝛ in. c. i. de cri. fal. vnde non debet
audiri allegans simulationẽ, cũ fateat turpitudinẽ suã, vcꝫ se periurũ,
ꝛ adhibuisse dolũ ad deceptionẽ alterius. ad hoc. c. cũ sup. de cõcess. pre
ben. ꝛ alia iura allegata supra in vltimo ꝯtrario: sꝫ si iurarũt nõ venire cõ
tra illũ cõtractum, quem simulabãt: tunc puto quo ad deũ ꝙlicet grauj
ter peccẽt, assumẽdo religionẽ iuramẽti in vanũ, ꝛ maxime ad deceptio
nẽ alterius, tñ si transgrediantur nõ incidunt in periuriũ: q2 hic abfuit
intẽtio se obligãdi: vñ respectu dei nõ exigitur absolutio. ad hoc. c. tua. de
spõ. ꝛ p alle. l. nuptie. ff. de ritu nup. ꝛ qd̃ no. gl. l. c. tuarũ. de pbule. ꝛ Arc.
in p alle. c. ꝙ interrogasti. vbi post quosdã sentit qd̃ illa mulier de qua in
p. c. qd̃ interrogasti. nõ est vera monacha. sꝫ ppter sui culpã cõpellitur
16 esse in monasterio: ꝛ maxime cã nõ poterat pbare simulationẽ: ꝛ de⁹ enĩ
recipit verba qualia ex intus pferunt. xxii. q. v. humane. ꝛ. §. si ergo. nec
obstat. c. sicut. i. q. i. ꝛ. c. maiores. vbi ptꝫ, ꝙ vere cõfert baptism⁹: q2 lice
ligit qñ ipse sol⁹ q baptizat nõ habebat intẽtionẽ: vt q2 nõ pfecte credẽ
bat recipere baptismũ: sed dans credebat baptizare: vt virtus verboꝝ
ꝛ sacramẽti imprimat. de quo tñ per Inn. in. c. i. de apostat. sꝫ quo ad fo
rũ cõtẽtiosum cõpellerent seruare iuramẽtũ, quatenus veniũt in sui pre
diciũ, ꝛ nõ imminet aĩe periculũ: q2 nõ debuerũt ꝯfundere ordinẽ rerũ: ꝛ
maxime spũalium, ꝛ absolui iuramẽto maxime ad alteri⁹ deceptionẽ: vñ
non debẽt audiri hanc turpitudinẽ allegãtes: ad hoc optime predicta.
c. tua. de spõ. ❡ Tertius casus qñ simulatio cõtract⁹ interuenit ex par
te vtriusqꝫ, ꝛ iuramẽtũ fuit pstitũ sup tali cõtractu: ꝛ actũ fuit vt nõ ve
niret cõtra apparẽtẽ ꝯtractũ: sꝫ in veritate seruat ver⁹ cõtract⁹: puta
pignoratiti⁹, ꝛ tũc absqꝫ dubio nõ põt ꝯuenire nõ petita absolutione.
Et hoc casu intelligit dictũ Ang. ꝛ dictũ Fede. ꝛ do. Ant. in tertio du
bio. Hoc enĩ iurat ex parte vtriusqꝫ ꝛ sm intentionẽ vtriusqꝫ obligat:
vt nõ detegat simulatio: ꝛ vt seruet ver⁹ ꝯtract⁹ pignoratiti⁹: forte vt
creditor sub isto velamine recipiat fruct⁹ loco vsure: vñ idẽ est ac si debi
tor iurasset soluere vsuras, quo casu nõ lꝫ contrauenire absolutiõe nõ
petita, vt in. c. i. ꝛ in. c. debitores. de iureiur. ꝛ iste casus iudicio meo nõ
hꝫ dubiũ, qñ constat qd̃ iuramẽtũ ad hoc fuit interpositũ, vt ꝯct⁹ simu
lat⁹ seruetur quo ad apparentiã: ꝛ sic nõ detegat simulatio. Sꝫ dubiũ
est ꝙ si iuramentũ fuit simpliciter pstitũ, ꝛ nõ apparet qd̃ nõ cõsenserint
cõtrahentes circa iuramẽtũ: ꝛ de hoc in casu sequẽti. ❡ Quart⁹ casus
est qñ fuit simulatus, ꝛ iuramentũ fuit sup eodem pstitum. Si potest
constare de iuramenti simulatione: ꝛ istũ casum reputo dubium: et tũc
puto dicendũ quo ad talẽ obseruãtiã cõtract⁹ simulati, nõ põt qs obli
gari ex iuramento: q2 est presumẽdũ qd̃ incõtinenti ex interpositione iu
ramenti voluerit cõtractum valere, de quo actũ erat, vt non valeret, si
ex interuallo iurasset, vt hꝫ in simili per Bar. ꝯ. in prima pte secundi arti
culi. vbi optime probat hoc primum: sꝫ quo ad obseruantiaꝫ contract⁹
incontinenti donec probetur quod tacite fuit inter contrahentes actũ
puto in foro anime standũ intentioni iurãtis: q2 generaliter sic interpre
tatur iuramentum in foro conscientie, vt notabilr dicit Inno. in. c. ve
niens. de iureiur. facit. c. significasti. de homi. In foro vero cõtentioso
fit interpretatio sm ius, ꝛ ex variis circũstantiis, vt ibi no. ꝛ facit. c. ve
niens. ꝛ. c. ad nostrã. eo. tit. q2 si vellem⁹ presumere qd̃ volunt abuti iura
mento: sic presumeremus peccatũ, qd̃ non est dicendũ, ar. eorũ que no. i
c. inquirendũ. de pecu. cler. iuncta. l. si defunctus. C. arbi. tut. l. etiã. C. de
dona. inter vir. ꝛ vxo. nã vt in pdictis iuribus patet, alr presumit in acq
sitis per tutorẽ: ꝛ aliter in acquisitis p clericũ, seu p vxorẽ cõstãte matri
monio: ꝛ hoc ne presumat peccatu vt in eis notat. ❡ Itẽ iuramentũ ha
17 bet vim clausule, si nõ valet quod ago, vt ago, valeat vt valere põt. l. cũ
pater. §. filius matrẽ. ff. de leg. ii. facit. c. ad nostrã. ii. de iureiu. not. Bar.
in. l. si qs co. ff. de fideius. ꝛ qd̃ no. Cy. in p alle. l. si ex cautione. C. de non
nu. pe. vbi ꝯcludit, ꝙ iurans non opponere exceptionẽ non numerate
pecunie, obligat: licet simplr renunciatio nõ valeat: ergo in dubio se nõ
obligat ad talẽ obseruãtiã contract⁹ simulati, ppter contradictionẽ ꝙ
inde oriretur, saltẽ obligatur quo ad obseruandũ colorem contractus.
❡ Item q2 creditor solet sic caute iuramentum recipere: ergo arguat
18 mus a cõiter accidentibus: ꝛ valet enim tale argumẽtũ vt in. c. i. de cler.
non resi. vbi hoc no. Io. cal. ꝛ per glo. ꝛ per hoc, in. l. neqꝫ natales. C. de
proba. ❡ Item q2 hec interpretatio conuenit nature rei: ex se enĩ ꝛ ex
sono verborũ hꝫ obligare, ꝛ presumit ex actu contra voluntatẽ iurãtis
vt ipsum obliget. de renunciatione. ca. super hoc. ❡ Itẽ hec interpreta
tio tutior est: vt euitet peccatũ: ergo amplectẽda, ꝛ alia fugiẽda. vt not.
in. c. veniens. de spõsa. in cle. exiui. de ver. sig. ꝛ hoc dico pcedere, nisi tot
essent circũstantie ex aduerso, ꝙ tollerent predictas presumptiones, vt
no. in. c. transmisse. qui fil. sint leg. ꝛ predictũ casum intellige qñ ex iusta
causa non ad decipiendum tertiũ fuit facta simulatio: alias seruetur ꝙ
dixi in secundo casu. ❡ Quint⁹ casus est de vno cõtractu ad aliũ, q nõ
potest seruari sine interitu anime, vel est ꝯtra bonos mores: puta agit
vere contractus simulatus: ꝛ alius concipitur, ꝛ iurauit. ꝛ tũc ex tali iu
ramento nõ tenet nec ad obseruãtiã totalẽ cõtractus, nec quo ad appa
rentiam, ex quo ex obseruatiõe imminet peccatũ: licet enim peccauerit
tunc iurando: tamen non peccat contrauenendo. xxii. questio. iiii. per to
tũ. ꝛ de iureiurãdo. si vero. facit. c. si. de pactis. ꝛ. l. si. ff. de ver. ob. ❡ Se
xtus est quando simulatio intercessisset, ex parte iurãtis tantũ, vt quis
aliud gerebat in corde, aliud in ore, vel calliditis est vsus verbis iurãdo,
ꝛ tunc iuramentum intelligitur sm intentionẽ recipientis: ꝛ sic deus vi
detur recipere, vt est tex. c. quauis. xxii. q. iiii. ꝛ in. c. omnibus. eadeꝫ causa
ꝛ questione. ꝛ generaliter qualiter iuramẽta sunt accipienda, est bona
gl. in cau. hoc videtur. §. queritur. xxii. q. v. ꝛ distinguit primuꝫ qñ alter
habuit rectum intellectum ꝛ alter dolosum. secũdo quãdo vterqꝫ dolo
sum, tertio quando vterqꝫ rectuꝫ ꝛ verba sunt dubia: de his ibi ꝛ aliqd
in fine. in glo. in. c. ex literis. de sponsa. ꝛ per predicta tertium membrũ
remanet clare solutum. debet enim distingui sꝫ predictos casus: ꝛ tota
his materia remanet detecta ꝙ satis quotidiana est: ꝛ contraria omnia
debent reduci ꝛ intelligi sm casus predictos. ❡ Quartum dubium an
posita iuramenti obligatione in casibus predictis, audiatur iste minor
petendo absolutionem iuramento non obstante contradictione aduer
sarii. Et quattuor argumenta faciam pro parte affirmatiua: ꝛ quinque
pro parte negatiua. ❡ Ad partẽ affirmatiuã ꝙ debeaꝫ audiri, arguit
sic vbicunqꝫ

sic: vbicunq̃ enim iuramentũ continet turpitudinẽ ex parte recipientis
tale iuramentũ est relaxandũ: vt in.c.j.de iureiuran.vbi probatur de iu
ramẽto prestito de vsuris soluendis: ad idẽ.c.verũ.z.c.si vero eo.ti.vbi
absoluitur quis a iuramento prestito p metum in odium ipsorũ metum
inferentium: sed in casu nostro continet turpitudinem ex parte recipiẽ
tis.qz contraxit cũ minore contra legis prohibitionem: z sic semper do
lus intelligit̃ exceptus vt in.c.si vero.z in.c.cũ contingat.de iureiurã.z
in auť.sacramenta puberum.C.si aduer.vend.z in.c.ij.de pactis.lib.vi.
cum similibus, sed ɔ̃hens cum minore videt̃ esse in dolo contrahẽdo
in casu a lege prohibito: vt in regu.qui contra iura mercat̃.de reg.iur.
lib.vi.z in.l.quẽadmodũ.C.de agri.z censi.li.xi.z.c.que contra.viij.di.
ergo hoc iuramentũ vel non est obligatoriũ, vel saltem relaxandũ. ¶ Ter
tio ex facto demeritorio est quis recipiendus, alias puniẽdus: z com
modum reportare non debet.C.de dona.inter vi.z vxo.z si necesse.xvj.
69 q.i.legi.ff.de neg.gest.siue hereditaria.de preben.cum qui.lib.vj.¶sed
ɔ̃hens cum minore prohibito contrahere, tanq̃ veniens contra prece
ptum superioris, debet ex hoc puniri: vt in.c.qui resistit.xj.q.iij.z in.c.
ij.de maio.z obe.ergo non debet ex contractus inobseruantia cõmodũ
reportare: z sic iuramentum est relaxandum ne indirecte aliquod com
modum percipiat.contra.c.tue.de procu.z regula.cũ quis.de reg.iur.
lib.vj.Quarto iuramentum seruandum debet habere tres comites
veritatem, iudicium z iustitiam.c.animaduertẽdum.xxij.q.ij.z in.c.z si
Christus.de iureiur.sed in hoc iuramento nõ reperitur iudicium, nec
iustitia: cũ non sit iustũ neq̃ decretum se obligare cõtra leges superio
ris.arg.c.j.de his que fiunt a maio.par.cap.ergo zc.nec cõditio aduer
sarij habet in aliquo obesse: tum propter rationes predictas: tum quia
contra eum potest replicari q̃ dolose excipiat contra absolutionẽ peti
tam, cum ipse teneatur hoc iuramento.de reg.iur.lib.vj. ¶ In contra
rium ad partem negatiuã arguitur primo per auť.sacramẽta puberũ.
C.si aduer.ven.vbi in iuramẽtis prestitis ɔ̃ legis precepta etiam a mi
noribus: dicit imperator talia inuiolabiliter obseruari: vnde pondero
verbum inuiolabiliter: sicut in simili põderatur dictio oĩno, in cle.vt hi
q.de eta.z quali.que excludit etiã dispẽsationẽ: z sic per istud verbum,
inuiolabiliter. videtur q̃ non debeat venire cõtra, etiã petendo absolu
tionem: quemadmodum violat, qui petit ab obligatione eximi. ¶ Secũ
do induco.c.cum contingat.de iureiuran.z.c.licet.eod.titu.lib.vj.z.c.
quãuis.de pac.eo.lib.que iura simpliciter z absolute dicũt illa iuramẽ
ta licet contra legis prohibitionẽ ꝑstita debere obseruari.nec nullam
mentionẽ agunt de absolutione: vñ si in tali casu potest peti absolutio
papa fecisset mentionẽ. sicut in simili facit in casu.c.j.z in.c.debitores.z
c.verum.z.c.si vero.de iureiur. ¶ Tertio iuramenta sunt de iure diui
no.vt capi.z si christus.de iureiuran.ver.redde dño iuramenta tua zc.
20 ¶sed cum hoc iuramentũ sit obligatorium: nec reperit̃ permissum, q̃d
debeat relaxari, ergo obseruandum.arg.corũ que not.in.c.quanto.de
iureiur.z.c.cũ inter.P.de renun.maxime ne detur materia de facili iu
randi: z plene veniendi contra iuramentũ, contra.c.si vero.z.c.verum.
preallc. ¶ Quarto iuramentũ representat minorẽ maiorem zc.vt not.
in auť.sacramenta puberũ.C.si aduer.ven.c.pe.de emp.z ven.ergo in
continenti q̃ interuenit iuramentũ, cessat ratio statuti que puniit tan
tum minoribus: z per ɔ̃ñs in tali cõtractu nulla reperitur turpitudo:
ergo seruandum: nec indulgendũ absolutionis beneficium. ¶ Quinto
z vltimo aut nullũ peccatum hic imminet. aut sic. primo casu nõ debet
fieri absolutio: qz cum ipse minor non obtemperando legi se obligauis
rat, fuit etiã in culpa.xj.q.iij.qui resistit.secus si secum ɔ̃hens concur
rat in paritate turpitudinis. nã iste nõ debet audiri in reg.in pari cau
sa.de reg.iur.lib.vj.sed cum culpa debet compensari, vt.ff.de cõpen.l.
sed cum ambo.vbi notanter dicit tex.si ambo socij parẽ negligentiã so
cietati adhibuerunt, dicendum est desinere vos esse obligatos ipso iu
re compẽsatione negligentie facta zc.z sic etiã dolum cũ dolo.de adul.
intelleximus.z iuramentalis obligatio remanebit in suo robore, maxi
me presumendo minorẽ non fuisse captum, z q̃d vltro citroq̃ nata sit
obligatio: in delictis enim minoribus non subuenitur.l.auxilium.§.in
delictis.ff.de mino.C.si ad delic.l.j.nec etiã in alijs q̃ñ non reperiuntur
enormiter lesi.l.q̃ si minor.z.l.non oĩa.ff.de mino. Idẽ z fortius dicen
dum est vt non subueniatur contra iuramentũ, maxime cũ efficiat̃ illud
maiorẽ: z sic cessat fauor minoris etatis. ¶ Christi eiusq̃ matris suffra
gio implorato ad solutionẽ huius vltimi dubij veniendo iuxta ordinẽ
supra recitatũ, recitabo primo opiniones. Et primo dñs Fed.de se.cõ
sil.centum.format vnum punctum quasi in terminis nostris q̃ñ statuto
ciuitatis cauebatur, q̃d siue cõcessio siue promissio facta sit a filiofamili
as sine cõsensu patris, non valet ipso iure: etiã si iuratum fuerit: z qui
dam filiusfamilias hoc non obstante compromisit zc. Concludit idem
Fede.iuramentũ obligatoriũ: sed qz iuramento fecit contra prohibitio
nem statuti ciuitatis ex cã facti cui obtemperare debuerat, z non con
trauenire.viij.dist.que contra.xj.q.iij.qui resistit.nec ex transgressione
debeat reportare cõmodũ, s3 potius puniri q̃d is q̃ recepit, põt cõpelli
ad relaxãdũ iuramẽtũ fatet̃ se esse obligatũ iure, sicut accidit ĩ eo qui iu
rauit soluere vsuras, q̃ obligat̃ ex iuramento, z tñ petit relaxationẽ de
iureiu.debitores.z.c.j.sicut ergo recipiẽs iuramẽtũ sup re illicita quo
ad se, tenet̃ relaxare ita hic sm cũ erat illicitũ ex pte recipiẽtis pp phi

bitionẽ legis municipalis cũ debebat obtẽperare: z in hac cõclusione
residet ipe. Idẽ videt̃ tenere Ant.in.l.c.cũ ɔ̃tingat.dicit enim q̃ in termi
nis illius.c.iuramentũ obligat mulierem ad obseruantiam ɔ̃tcus: sed
debet instare pro absolutione: qz cõtra ꝓhibitionem legis ɔ̃sensit multo
fortius sentit q̃d poterit ĩ casu thematis vbi verba prohibitoria diri
guntur ad personã Do.Ant.in ꝑdicto.c.cũ contingat.dicit q̃ si nõ est
aliqua deceptio, que habeat in se dolũ annexũ, saltem presumptũ nullũ
remediũ cõpetit cõtra iuramẽtũ, per que sicq̃ verba loquatur statutũ
sed vbi deceptio arguit̃ in ɔ̃tcu.tunc cõpeterẽt remedia, si deceptio est
enormis, de quibus in.d.c.debitores.ad hoc.in.c.veniẽs.de iureiuran.
palle.qz ex enormi lesiõne presumit̃ dolus.subest enim cã sic ꝓsumendi.l.
oẽs.§.lucius.ff.de his que in frau.cred.z.l.qui testamentũ.de proba.z
q̃d ibi no.vñ adesset turpitudo ex pte eius cum quo ɔ̃tit, z cui iurauit:
z idẽ putat esse si ɔ̃tcus ineretur cũ verisimiliter ɔ̃sumpturo.vbi hoc
cõstaret euidentia facti: qz notorie esset prodigus: vel cui bonis vt pro
digo foret interdictum: qz hic aliqualis est turpitudo ex parte cõtra
hentis, qui materiã dat consumpturo ad propriũ consumendũ: z lex ex
cã legitima fraudẽ in tali presumit: vt.ff.pro emp.l.si quis cũ sciret.ff.
de mino.l.quod si minor.§.si.ff mandati.l.si vero nõ remunerãdi.§.ado
lescens z.l.ij.quarũ rerũ actio non da.vnde etiã concludit, q̃d si mutua
ret vel ɔ̃heret cũ prelato ad ludũ, vel corruptũ notorie ĩ actu ludi: vel
in vanitatibus mulierum, bene foret remedium aduersus iuramentũ
per iura predicta hec verba satis placent: vt.j.dicam latius. Domi.
Pe.de anch.in repe.c.canonũ.de consti.aperte non exprimit quod sen
tiat in casu quo minor aliter non esset lesus: sed attingit casum quo in
teruenit deceptio, z concludit idem q̃d Ioã.an.z qz casus est quotidia
nus recitabo prius verba sua, fitmat enĩ pũctũ sup quo cõsulitur ĩ hac
ciuitate Senarũ. Nam ĩ hac ciuitate cauet̃ statuto, quod nullus cõtra
ctus sine z equitãte si fieret per minorẽ vigintiquinq̃ annis. valeat:
nec de eo ius reddat̃, nisi intercessent certa solẽnitas: z hoc statuto ꝑmis
so cõtingit: q̃d patruus tradidit nuptui neptẽ suã, dans in dotẽ quingen
tos.z ista neptis renuntiauit dicto patruo omne ius sibi competẽs in
predicta hereditate, que valebat plus in quadruplum.z iurauit nõ cõ
trauenire: querebat̃ an esset aliq̃d remediũ rescissiuũ illius ɔ̃tcus sine
z quietationis. ¶ Et consuluit ipse q̃d poterit peti absolutio iuramenti
siue relaxationis, ad hoc primo inducebat regulã, quod iuramentũ non
debet esse iniquitatis vinculũ.c.inter cetera.xxij.q.iiij.q̃d verbũ iniqui
tatis multũ ponderabat. Ita iuramentum debet habere tres comi
tes.s.veritatem, iudiciũ, z iustitiã.xxij.q̃ñe.ij.animaduertendũ in q̃ñe
a sit ꝑdicta euidẽs apparet equitas cũ p modico quis renũtiat hẽditã
ti paterne z ita is cui renũtiat̃ locupletat̃ cũ renũtiãtis iactura: z paria
sunt disponi dolũ adesse ex ꝓposito z reipsa. vt est casus in.l.ij. q̃ cum
asr.ff.de verb.ob.z.l.ij.ff.de doli excep.hic asit nõ solũ reipsa saltẽ post
graue dãnũ, nedũ enĩ vsq̃ ad quadruplũ, s3 vltra dimidiũ vere estima
tionis, ac etiã iura subueniũt deceptis etiã maioribus.l.ij.C.de rescin.vẽ.
In casu asit ꝓposito est cũ enormi deceptiõe ɔ̃iũcta minor etas, z sexus
fragilitas, quibus iura multũ subueniũt inci.dẽter propter naturalem
equitatem, z deceptionẽ verisimilem tam in ɔ̃hendo, quã in solennita
tibus adhibendis.l.j.ff.de min.z in l.dolum ex insidijs.C.de dolo. Ex
qualitate igit̃ ꝑsonarũ z illius facti arguit̃ ɔ̃hẽs cũ tali sua nepte de do
lo.ad hoc.l.j.z q̃d ibi no.ff.de doli excep.rõne ergo euidentis iniquita
tis z doli saltẽ reipsa inherentis illi renuntiationi videt̃ scđm iuramen
tum relaxandũ sicut q̃ñ p metũ renũtiat q̃s bonis cũ iuramẽto.c.si ve
ro.de iureiu.z paria sunt ad occasionẽ cõtractus, dolus z metus.c.pe.
z.c.abbas.q̃ met.cau.z ad hoc adducit preallc.c.si vero qui vult.in cõ
su.c.cum contingat.q̃d põt mulier instare pro absolutione: ergo multo
fortius in casu proposito, vbi concurrit sexus fragilitas, z minor etas,
z enormis lesio, z etiã reuerẽtia, quam puella siue femina habere dz ad
patruum suũ, in cuius domo z gubernatione remanserãt post mortem
patris: ad hoc.l.j.§.q̃ onerande.ff.quarũ rerũ ac.non da.p Bar.z.xxij.
q.iiij.vnusquisq̃ z scđm predicta dicit limitari auť.sacramenta pube
rum.vt non habeat locum in casibus in quibus, põt contractus seu di
stractus argui de iniquitate euidẽti.z dolo reipsa z perspicuis indicijs.
l.dolum.C.de dolo.hec sunt verba q̃ satis placẽt: ideo seriatim recitaui
zc. ¶ Et aduertendũ q̃d quãtũ ad opinionẽ quã supra recitaui. Ant.vi
det̃ eam probare z sentire q̃d nulla data lesione ex quo ɔ̃tit cõtra legẽ
põt petere absolutionem recitando palle.dictũ Fede.z cũ eo transeun
do: sed inquantũ supra dixi auť.sacramẽta puberũ limitandam q̃ñ cõ
tractus non põt argui de euidenti iniquitate, aperte sentit q̃d in casu
illius auť.non cõpetit absolutio alias non esset limitatio: nec reciperet
hanc restrictionem: qz z q̃d apparet de iniquitate requirit̃ absolutio er
go cessante deceptione enormi non fiet absolutio: z sic videt̃ in hoc re
cedere a dictis Ant.sed vt dixi aperte hoc nõ cõcludit Bar.in.l.si quis
pro eo.ff.de fideiuss.satis sentit l3 hoc aperte non dicat, q̃d ex solo con
temptu contra legẽ non competit absolutio: dicit enim primo q̃d si con
tractus reprobatur odio creditoris, non firmat̃ iuramẽto: sed ipsum iu
ramentum est seruãdũ: cõpetit tamẽ absolutio: sed q̃ñ ɔ̃tcus reprobat̃
fauore debitoris: tunc dicit q̃d firmat̃ iuramento: vt in auť.sacramenta
puberum.z nihil dicit de absolutione sentit q̃d hoc casu non competit
absolutio: loquit̃ tñ q̃ñ verba statuti dirigunt̃ ad rem. ¶ Ego autẽ ad

totalē materiā clare enarrandi procedā per casuū numeratione prout
in precedenti dubio fe.i. ¶ Primus ergo casus sit, qn̄ iuramētū omni ex
parte licitū est, tā ex parte iurantis q̄ ex parte recipiētis quam etiā ex
parte materie super qua p̄stat: ⁊ tūc absolutio nō est imponēda: sed cō
pellendus est iurans ad eius obseruātiā: de iureiu. ⁊ si Christus. quinmo
nulla causa extrinseca existente, etiā papa tali iuramento absoluere nō
pōt in fauorem tertii: ad hoc no. q̄ no. gl. in. c. quanto. de iureiu. Inno.
in. c. cū inter. p. de renū. ⁊ per gl. in simili in. c. non est. de voto. Imo pu
to q̄ nec in melius pōt papa hoc iuramentum cōmutare inuito eo cui
acquisita est obligatio: q̄z unum p alio inuito creditore solui nō pōt. ff.
si cer. pet. l. ij. insti. qui. mo. tol. obli. in prin. ad hoc qd̄ no. Ioā. and. in re
gula. in malis. de reg. iur. lib. vi. in mercu. ⁊ Inno in. c. ij. de confir. vtil.
vel inutil. ⁊ in. c. inquisitioni. de sen. excō. ⁊ in. c. que in ecclesiarū: de con
sti. secus si ad honorē dei: q̄z tunc posset in melius commutare: sic intel
ligo. c. puenit. el. ij. de iureiu. q̄ no. Inno. in. c. debitores. co. ti. vbi vult qd̄
etiā eps̄ potest iuramenta in melius cōmutare: sicut ⁊ not. de vo. c. j. ⁊ c.
magne. cum similibus. ¶ Secundus casus qn̄ iuramentum ex parte iu
rantis nō pōt seruari sine interitu ⁊ sine dispendio salutis eterne ⁊ tūc
nulla petitur absolutio. peccatū enim fuit iurando. non trāsgrediendo
c. sicut ex literis. de iureiur. ¶ Tertius casus est qn̄ iuramentū pōt ser
uari sine interitu ⁊ sine dispendio salutis eterne: sed est contra bonos
mores: ⁊ tunc etiā nulla requiritur absolutio, regula, non est obligato
riū. de reg. iur. lib. vi. ¶ Quartus casus est qn̄ iuramētū processit calo
21 re iracūdie: ⁊ pōt tn̄ seruari sine periculo, ⁊ sine interitu salutis eterne
vt si quis calore iracundie iurauit, q̄ non loqueretur cum aliquo vel
vna secum cibū caperet, vel quid simile: ⁊ tūc iuramētum nō est obliga
toriū: q̄z nō habuit comitē discretionis ⁊ iustitie. xxij. q. j. ⁊ iurabat. ⁊ ca
dem cā ⁊. q. ij. animaduertendū. ⁊ tenēt nō alia iuramenta: licet cōpetat
absolutio, de quo no. in. c. cū qdā. ij. illi xo. de iureiu. ⁊ satis pōt teneri
q̄ si iracūdie calor fuit tātus, q̄ deliberate tale iuramētū non p̄stitisset
sed non erat obligatoriū: q̄z volūtas nō est discreta dicimus sic q̄ cōfes
sio calore iracūdie nō p̄iudicat, nisi detur p̄seuerantia: ⁊ bene dicit gl. in. c.
ex literis. de diuor. facit. l. quicquid calore. de reg. iur. nō enim actus vr̄
oīno voluntarius, ⁊ sic nō videt deus talē obligationē indiscretā recipe
re. xv. q. i. non est. vel si dicimus tenere, de facili debet p eūm absolui ar
gu. in p̄alle. c. quidā. ¶ Quintus casus qn̄ iuramentū a principio est iu
per materia indifferētī: sed postea deuenit ad casum, de quo si cogitas
set in principio, iuramentū non fuisset illicitū, vel non iurasset, ⁊ tūc no.
dicit Archi. in p̄ealle. c. animaduertendū. q̄ potest p̄pria authoritate
trāsgredi iuramētū: nec requirit absolutio: puta si iurauit nō negotiari
vel non recipere feudū a tali: ⁊ euenit casus q̄ nisi negotiet vel recipiat
feudū a tali aliter viuere non possum: q̄z aue tēpore iuramēti nō cogita
uit de isto casu: ⁊ sic non ligat vltra mentem suam. c. veniēs. ⁊. c. quintau
allis. de iureiu. aut cogitauit illicitū. ideo non seruandū. c. j. de vsur. li.
vi. Et faciunt hec ad qōnem quotidianam de eo qui iurauit nō fideiu
bere pro alio certe iuramentū a p̄ncipio est licitū maxime, q̄z iurauit q̄
fuit pluries deceptus ab his p quib⁹ se obligauerat, sicut enī pōt qs
iurare p vtilitate proximi, ita p vtilitate p̄pria, ad hoc q̄ no. Arc. xv. q.
j. non est. Io. an. in addi. Spec. de iureiu. post principiū dicit, q̄ si salus
tēpalis vel spiritualis periclitaret ex non fideiussione, q̄ nō tenet ad ob
seruātiā iuramēti. q̄z hic fit casus i quo recedere a iuramēto est licitum
⁊ sic puto distinguē dum in eo qui iurauit non mutuare vel quid simile
facere. ¶ Sextus casus qn̄ iuramētū fuit dolo aduersarij extortum: ⁊
sic considera qd̄ si 9ctus super quo p̄statur, est a lege reprobatus in fa
uorē iurantis, tale iuramentū nō est obligatoriū: ⁊ sic est casus a 9tio
non cauillando literā, quicquid ibi senserunt doctores in. d. c. cum cōtin
gat. ⁊ in. c. q̄uis. de pac. li. vi. ⁊ in. c. ij. de iureiu. co. li. ⁊ in. d. auē. sacramē
ta puberum. oīa enī ista iura excipiunt casus, in quibus dolus interue
nit: ⁊ idē p̄batur qn̄ interueniet metus, vel vis ex quo enī talia iuramen
ta veniunt 9 legē nō ligant, nisi sint oīno voluntaria. Fateor tutius esse
se qd̄ in his casibus petat absolutio: vt sentiūt ibi doctores: sed p̄mū
notabiliter p̄batur ex illis iuribus nō cauillādo. Si vero iuramentum
non venit 9 dispositionē a iure, ⁊ interueniet dolus qui iurātis excludit
mentem: ⁊ q̄z cessante dolo non se obligasset: vt q̄z dedit causam 9ctui:
tunc iuramentum nō ligat, ⁊ pōt 9ueniri nulla petita absolutione: ar.
o pti. in. l. tres fratres. ff. de pac. ⁊ in. l. faxon. C. de coll. ⁊ sic intelligo Fe
de. consi. clxiij. alias. cxiij. vbi hoc expresse sentit ponendo terminos in
in filia minore. xxv. annorū. que dotata a fratribus renunciauit heredi
tati paterne, que valebat longe plus q̄ habuit in dote qd̄ est notandū
pro limitatione. c. ij. de pac. lib. vi. qd̄ non p̄cedit, vbi dolus dedit cām
contractui. nā vbi dolus est ibi excludit volūtas, vt in iuribus p̄alleg.
⁊ in. l. j. ff. de dolo. ⁊ iuramētū nō obligat vltra mētē iurātis, vt in. c. ve
niēs. ⁊. c. q̄to. ⁊ in. c. quintauallis. de iureiur. ⁊ qd̄ no. Io. an. in. c. vnico. de
de cōmo. vbi ait dolus interueniēs nō excludit 9sensum q̄z nō dat cām
contractui, vt q̄z nō inducit ad cōsentiendum hac arte, ⁊ tunc exigitur
absolutio, que debet prestari nō obstāte aduersarij 9dictione, pp eius
turpitudinē ⁊ dolū: ⁊ sic intelligi debēt no. in p̄alleg. c. cū cōtingat. ⁊. c. si
vero. ⁊. c. verū. de iureiu. ⁊ idē intellige de metu, ⁊ vi, vt re grat absolutio
que dz impediri sine difficultate in odiū aduersarij, vt in iurib⁹ p̄alle.
¶ Septimus casus qn̄ iuramētū cōtinet turpitudinē ex parte suscipiē
tis, ⁊ maxime concurrēte etiā turpitudine materie super qua prestat, ⁊
tunc iuramentū obligat, ⁊ pōt peti absolutio nō obstante 9dictione ad
uersarij. ⁊ iste est primus casus. c. j. ⁊. c. debitores de iureiu. ⁊. c. verū. ⁊. c.
si vero. co. ti. p istum casum pōt decidi qd̄ dicēdū in filiofamilias renun
tiante macedon. ⁊ iurante non 9uenire. Bar. in. d. l. si quis p eo. decidit
q̄stionē sui ca um p̄dictū, vt iuramentū obliget, ⁊ cōpetat absolutio: ⁊
hoc etiā sentit Io. an in addi. Spec. in ti. de sen. p̄la. ij. hoc ait, vbi etiā
plus sentit, quod nec iurā tenēat: q̄z 9 bonos mores. do. Ant. cuius di
ctū satis placet, in. d. c. cū cōtingat. dicit q̄ si statutum, vel lex adesset in
loco, vbi hec frequentant, q̄ filii ex hoc inducantur ad parētes occiden
dos: q̄z talia iuramēta vt turpiter prestita, ⁊ 9 bonos mores, non obli
garēt iurātē, saltē respectu secūdarie obligationis, q̄ dirigit in patrē, ⁊
ante q̄ solueret, pōt peti absolutio: q̄z in quātū peteret turpiter peteret
⁊ subesset cā p̄hibendi: licet forte solutū obstāte iuramēto nō posset re
petere: quasi tūc cessaret cā: q̄z verecūdia nō induceret ad interficiēdū
patrē, ex quo iam solut, lz turpiter retineret: vbi autē essemus in loco
vbi cōiter ex mutuis nō induceret tm̄ malū ⁊ verisimiliter, vtī christia
nis, q valde talia abhorrēt posset dici q̄ iuramētū obligaret, nec pos
set peti absolutio, facit ad hoc qd̄ dixit in. c. q̄z plerique. de immu. eccle. in
fine sui apparatus maxime hoc p̄cederet vbi euidēs necessitas esset in
filiofamilias. macedon. enī homicidiū p̄sumpsit: q̄z tūc frequentabat in
loco, ex quo autē cessat hodie hec p̄sumptio, dz cessare legis dispositio:
cōcurrente iuramento attēdi dz veritas, vt dei obligatio remaneat in
uiolata. Ex hoc patet qd̄ dicēdū iuramēto prestito super pacto legis
cōmissorie, de quo in. c. significāte de pig. ⁊ in. l. j. ⁊. ij. C. de pac. pig. ⁊ si
de qbus etiā p Bar. in p̄all. g. l. si qs p eo ¶ Octauus casus, qn̄ nul
la alia turpitudo reperiret in iuramento, nisi q̄z est prestitū 9 legē: ⁊ in
hoc distingue, Aut enī lex resistit in fauorē publice vtilitatis principa
liter, ⁊ nō est necessaria absolutio: q̄z iuramentū valuit: vt in. c. dilecti.
de fo. cōpet. Aut principaliter in fauorē iurātis, lz scdario in fauorem
publicū: vt in muliere: ⁊ l minore: in casibus dicti. c. cū cōtingat. ⁊. c. quā
uis. de pac. lib. vi. auē. sacramēta puberū. cū similibus. ⁊ tunc sumus in
casu dubii nostri: tn̄ lex seu statutū p̄hibēs minorē obligari sine certa
solēnitate principaliter p̄hibet in fauorē minoris. vt no. Dy. in regula
nō est obligatorium. de reg. iu. lib. vi. ⁊ sentit gl. in. l. ⁊ si vs. C. de p̄di. mi.
nō alie. ⁊ sentiūt doc. in. d. auē. sacramēta puberū. ⁊ satis patet ex seque
tibus. Sed si principaliter nō cōcerneret fauorem minoris etatis: iura
mētū in 9trium nō valet ar. c. si diligēti. cuius 9trium p̄bat in iuribus
p̄allegatis. ⁊ dixi latius super primo ⁊ scdo dubio: ⁊ tūc puto qd̄ abso
lutio est deneganda, p ea q̄ allegaui supra in parte negatiua. nā primo
est regula gn̄alis, qd̄ iuramentū nō est obseruandū, ex quo seruari sine
periculo salutis nō potest: vt in iuribus vulgaribus. ¶ Itē q̄z reperit hic
turpitudo. nā ex quo lex p̄uidet persone: ⁊ talis persona renūtiat iur. fa
uēdo fauori suo: nulla reperit turpitudo i cōtrahēte. nā lex dei hoc nō
hz pro turpitudine, vt seruet iuramētū, nec ex parte cōtrahentis pōt
argui dolus: nec aliqua alia deceptio: nec de se materia est turpis: arg.
optim. in simili in p̄alleg. c. ad apostolice de re iudi. lib. vi. inducendo
vt. 9. dixi in argu. ⁊ sic sumus extra terminos. c. debitores. ⁊. c. j. ⁊. c. ve
rum. ⁊. c. si vero. de iureiur. ibi enim reperit turpitudo ex parte recipiē
tis, ⁊ pactum iure prohibitū: q̄z de se malū. de vsuris. c. super eo. q̄ oia
cessant in casu nostro: ⁊ si qua culpa reperit, ipse minor nō reperitur in
minus: vt dixi in ar. ⁊ satis est quod statutū punit intricationē actus.
Item si de eo qd̄ cōtra statutū seu legem emanat, concederetur absolu
tio, de facili eneruatur dispositio. c. cum cōtingat. petendo absolutionē
a iuramento: nec est verisimile qd̄ ibi vel in. c. j. cod. tit. lib. vi. frustra de
hac re cautū sit: q̄z emanarunt illa iura cū solēnitate nulla facta mentio
ne de absolutione. ⁊ auē. sacramenta puberū. inuiolabiliter mandat ta
lia iuramenta seruari: vnde non placet dictum Vincen. nec Fede. ⁊ vi
detur casus pro hoc contra eos in predicto. c. cum contingat. intelligē
do tex. sm communem intellectum doctorum: quia etiā in casu huius
c. iuramentū dolo, vi, vel metu extortum, est obligatorium. d. c. verum. ⁊
c. si vero. sed intelligunt arg. a cōtrario sensu in effectu, q̄z competit ab
solutio: cū autem iuramentū est spōte prestitū non competit absolutio:
alias non esset differentia inter prestitū metu, ⁊ sponte: ⁊ tn̄ iura com
muniter in hac re loquētia, excipiunt, qn̄ interuenit dolus, metus, vel
vis: ergo his cessantibus, nec tali causa existēte absolutio denegabitur.
Quid autem si interuenisset magna deceptio ex parte minoris. dicam
in casu sequēti: anteq̄ tn̄ illā questionem attingā, respōdeo ad 9ria in
hoc casu posita, ⁊ hec est respōsio, cū in dubio non presumamus mino
rē enormiter lesum. Non obstat igit primū 9riū hic recitatum ex parte
recipientis in eo qd̄ contra legem contraxit: q̄z vt. 9. dixi statutū dispo
nebat in fauorē minoris principaliter. ⁊ iurando renuntiat fauori: ⁊ sic
nulla turpitudo maxime respectu dei, ⁊ in actu spirituali reputat maio
ior. de iudi. si annum. lib. vj. vbi attenditur ius naturale ⁊ diuinum po
tius q̄ positiuum ⁊ locale: vt no. Inn. in. c. j. de regula. Et per hoc etiā
soluitur scdm̄ arg. qd̄ cōtrahētes contra legem publicā, vel bonos mo
res presumunt esse in dolo: secus si contra edictum in fauorē ipsius cō
trahentis: ⁊ pro hoc tex. apertus in. d. c. cum cōtingat. ⁊. c. quāuis. ⁊. c.
licet. ⁊ in auē. sacramenta puberum. vbi contractus fuit gestus contra
legem vt dixi in primo dubio, ⁊ tamen excipiunt causam qn̄ interuenit
dolus;

dolus ergo ex solo contractu contra tale statutum non presumitur dos
lus satis sufficiens ad eneruandum iuramentū. qđ aperte facit contra
Fede. ¶ Tertiū argumentū etiam potest tolli predicta ratione, quia
ex quo lex erat condita in fauorē minoris, cui potuit renunciare nō dʒ
secum ꝯhenos aliqualiter puniri: ⁊ satis est ꝙ iuramento interueniēte
nihil arguitur: ⁊ pro hoc iura allegata que nullā culpā, nec dolū notāt
in ꝯh.ntes, quos tn̄ si voluissent puniri in retractione actus, seu obli
gatione impediēda bene expressissent facit etiā.c.i.c. verum.⁊.c.si vero.
de iureiu. ad hoc ꝙ plene tetigi super primo ⁊ scđo dubio. ¶ Nō obs
stat quartum argumentum ꝙ iuramētū debet habere comites ⁊ veritas
te inspecta non fuerunt. Iustū est enī vt seruet suū iuramentum ex quo
nulla reperit turpitudo, cū licuerit ei fauori suo renūtiare, nec sibi abs
fuit discretionis iudiciū, ex quo nō temere nec calore iracundie pcessit,
nec deceptus fuit maxime enormiter: ⁊ pro hoc dictū.c. ad apostolice.
de re iudi. per hoc concludendo respondeo ad vltimum, de conditione
aduersarii, quod verissime potest excipere cū sua intersit saltem respe
ctu secūdarie obligationis, vt teneat ad relaxationē, cum nulla eorum
turpitudo reperiat. ¶ Nonus casus est quando retentis supradictis
terminis: vt ꝙ statuto resistente ꝯhitur, tunc aut datur lesio in contra
ctu, vel datur lesio a statuto resistente: q̄ritur nūquid tūc poterit ab
solutio peti a iuramento: ⁊ tunc dico ꝙ lesio aut est modica: ⁊ de tali le
sione iura nō curant ad hoc.c. abbas.qđ metus causa.⁊ in.c. frequens.
de resti. spo.lib.vi.⁊ in.c.i. de resti. in integ. facit.l.i.C. de rescin. ven.⁊.c.
cū dilecti.⁊.c. penulti. de emp.⁊ ven. Aut lesio est enormis, ⁊ tunc si iu
ramentum fuit simplr̄ prestitum de non veniendo contra, audietur alle
gando enormem lesionem: qz in tali enormi lesione presumitur dolus.l.
omnes.§. lucius. de his que in frau. cred.⁊ in.l. qui testamentum.ff. de
proba. Nos enim videtur iurans ad hunc casum se obligasse: ar.d.c. ve
niēs.⁊.c. quintauallis ad hoc ꝙ cōiter iura excipiunt dolum in talibus
iuramētis: sed paria sunt, ꝙ dolus interueniat ex proposito, vel reipsa.
l. si quis cum aliter. de ver. obliga. ¶ Item turpitudo reperitur ex par
te recipientis: ⁊ pro hoc faciunt ea, que dixi.ꝯ. fm do. Ant.⁊ videntur
vera non solum si iuramentum, seu verba sint indefinita: sed etiam
si sint gn̄alia vt qz iurauit non contrauenire nulla ratione, vel cā quas
cunqz qz hec v̄ba debēt ciuiliter intelligi ⁊ ab eis excipi tales exceptio
nes argumentū optimum in.l. creditor.§. lucius.ff. manda.⁊ in.l. Aurel
lio.§.i. de libe. leg. Si autem verba sunt magis specifica, ⁊ lata ita qđ
aperte videant excludere remedia, vt qz iurauit non contrauenire etiā
ratione lesionis enormis. ⁊ tunc si verba concludunt ad vnum dūtaxat
remediū, ⁊ non aliud, vt qz iurauit non contrauenire ratione minoris
etatis, illud tantum remedium videt exclusiuū non aliud: vnde nō po
terit contrauenire tanq̄ maior ad hoc ꝙ no.c. penul. de empt.⁊ ven. fa
cit.c. non pōt. de pben. lib.vi. Et ꝙ no. Bar.⁊ Cy. in.l.ii. de rescin. ven.⁊
qz iurauit non venire contra nulla ratione, neqz tanq̄ maior: ⁊ tunc te
net do. Ant. in.d.c. cum contingat. ꝙ in maiore iuramentum excludit
ꝯtus ⁊ remanebit ꝯtus validus ex quo aliter pfessionē nō annullat
n iurandē tenet in minore quo ad leuem lesionem: quo ad enormem pos
suit nos valere contractū: ⁊ iurans semper poterit petere absolutionē
a iuramento in casu enormi, ⁊ enormissime lesionis qualitercūqz dicat, ⁊
in iuramento specificet. ꝙ non veniet cōtra ꝯtum ratione enormis le
sionis: licet Bar.⁊ alij teneāt ꝯtrium in pcalleg.l.ii. C. de rescin. ven. qđ
putat verum do. Ant. etiam si minor dixisset, ꝙ illud qđ plus valet,
dat, ⁊ donare intendit contrahenti secū vt multotiens ponitur in cōtra
ctu: qz non est sine fraude ⁊ dolo qui contrahit nedum cum cōsumpto
ro, sed cum actu male consumente.ff. pro empto.l. si quis cū sciret.⁊.l. si
vero non remunerandi.§. si vero adolescens.ff. mand.ff. de mino.l. ꝙ si
minor.§. si.⁊.l.ii.ff. quia rerum actio non dat. vnde cū fraus sit ex parte
recipientis canonica iura nos assistūt talibus iuramentis: ⁊ hoc etiam
si minor iurauit omnia ⁊ singula esse vera, ⁊ illud esse verū pretium: qz
constit. de opposito, talia possunt reuocari. de iureiur. lib.vi.c. cum in
positionibus.⁊ qđ ibi no. qz iuramentum prestitum censetur sub confis
dentia: qz illud sit verum pretium, quod statuit: vnde reperto rem ali
ter se habere, non est periurus, licʒ taliter iurauerit. de iureiu. quemad
modum. xxii.q.ii. p totū. ⁊ sic de facto se cōsuluisse in cā cuiusdā puelle,
que a quodā suo attinente fuit inducta, vt iuraret. nā talia verba sepe
apponūt notarii a seipsis, ⁊ aliquando sub inuolucro v̄borū obrepiunt
iuramēta talia a minoribus ⁊ maxime a feminis, que nō intelligūt quid
agant, hec aūt verba do. Ant. sunt elegantia ⁊ quotidiana. Ego tamē
qđ distinguit inter maiorem ⁊ minorē quo ad hunc casum, ex toto non
placet. puto enim ꝙ etiā maior poterit contrauenire, quantumcunqz
illa verba fuerint late cōcepta data lesione enormi, vel enormissima: qz
notarij cōiter hodie solent apponere illa verba ad maiorē validitatem
contractus: contrahentes tamen putant illud esse verū pretiū rei, nec
putant in aliquo decipi. vn̄ sicut possent ꝯuenire, ⁊ petere saltē absolu
tionem si dolus interuenit ex proposito. arg. in pallegl. creditor.⁊ in.l.
Aurelio. ita si dolus interuenit reipsa: equiparātur enim dolus proposi
to, ⁊ dolus reipsa vt in.l. si quis cum aliter. pcalleg.⁊.l.ii.ff. de doli ex
cep.⁊ hoc verum nisi ex aliquibus circunstantiis contra hentem appa
reat voluisse illud vere in quo fuit lesus, donare: ⁊ sic potest intelligi.l.
si quis donationis.ff. de contrahen. emp. In dubio enī qualitercunqz illa

sunt verba late cōcepta nō p̄sumi animū donandi: sed potius apposita
ex cōsuetudine notarioꝝ apponentium hec verba, siue plus valeat, siue
non, valet enim argu. a cōiter accidentibus capitu.i. de cler. non resi.⁊
quod ibi not. Et ad predicta facit.d. not. Specu. in titu. de rescinden.
ven.§. nunc dicendum. versi. quid si venditor equi. vbi ponit questionē
de illo qui vendidit equum, qui dolebat, saluo quod qn̄ erat calefa
ctus in eundo, ⁊ venditor dixit, ego do tibi istū equum pro strabone, ⁊
gibboso, dolente spatulā ⁊ pro habēte oēs maganias nec volo ex ali
quo teneri an nihilominus teneat. si aliter specifice nō propalauit ⁊ con
cludit qđ sic: qz videt deceptꝰ fuisse emptor, qz vēditor fatietatē dixerat
in aliis expressis: vnde credidit veruntamen dixisse falsum de morbo
spatule: ⁊ sic dico ad propositū, qđ cū notarii ⁊ ꝯhentes solēt verba ad
cautelā lata ponere, excludentia oīa remedia, certe in dubio iste non vr̄
donare velle seu pati oēm lesionem, in dubio enim quis non presumitur
iactare suum.l. cum de indebito.ff. de proba.⁊.c. super hoc. de renuncia.
accedunt no. per eundē do. Anto. in.c. quintauallis. de iureiu. vbi dicit
se de facto consuluisse, qđ quātūcūqz verba late concipiantur in perso
nis arbitrorum vt puta qđ possent ius vniꝰ partis in totū, vel in partē,
dare alteri ⁊ qđ possent pcedere alte, ⁊ basse, ⁊ i modico ⁊ i magno lede
re ⁊c. qđ nihilominus non possunt ⁊ poterit enormiter deceptus cōtra
venire: licet non appareat de dolo ex proposito, sed tantum de ipso i ge
nere, ⁊ effuso sermōe, placata enī videt ⁊ manasse sub cōfidētia persone,
⁊ amicitia arbitratorū, non enī extēdit in tantū mente, vt verba sonant:
qz de verbis facile sequit ad ostēdenōū quod hoc fauisit potius vt arbi
trorum captēt beneuolētiā magis ad nō ledendū, q̄ ad ledēdū: ⁊ ergo
se deceptos ꝯspiciūt in hac re debet eis puideri. facit de insti. cum venis
sent. vbi bonus tex. ⁊ vbi no. pro ista gn̄alitate verborū ⁊.d.c. veniens.
de iureiu.ff. de adop.l. libertus. ⁊ maxime hoc procedit attento eo quod
hec verba multotiens apponūt notarii preter voluntatē cōpromittētiū.
Et idem disputando tenuit do. Pet. de an. ba. premissa ratione, qz dos
lus ex pposito nō tollit ppter hec v̄ba latissima, nec dolꝰ reipsa. ¶ Fa
teor tamē qđ Bar. in.l. societatē.§. arbitroꝝ. versi. quero verū possit re
cusari petitiōi reductiōis.ff. p socio. sentit ꝯtriū. qn̄ v̄ba sunt ita lata, vt
nō appareāt aliena a pposito: ⁊ idē Host. in d.c. quintauallis. ⁊ Jo. an. in
addi. Spec. in ti. de arb.§. vt aūt. ver. itē qđ si cōpromissum. sʒ primū di
ctū plꝰ plr̄ ronibus pdictis. ¶ Decimꝰ casus sit quādo turpitudo repe
ritur ex parte recipientis iuramentum, ita qđ locꝰ est relaxationi ⁊ abso
lutioni, sed iurans ante petitionem absolutiōis incidit in periuriū: nunc
quid hoc non obstante pōt petere absolutionē: ⁊ in hoc cōsidero duos
diuersos modos iurādi: quandoqz enim quis iurat non venire contra
contractum: sed soluere vsuras directe: quandoqz iurat omnia ⁊ singula con
tenta in instrumento esse vera, q̄ tamen erāt falsa, ⁊ facta in fraudē vsu
rarum. In primo modo iurādi aperte sentit Fede. de se. consi. cclxxiii.
in fi. ꝙ nō debet audiri absolutionē petēs, ex quo incidit in periurium.
dicit enim qđ petēs absolui a iuramento, debet preuenire terminum so
lutionis faciēde: ⁊ qz post terminū nō debet audiri, cū inciderit in periu
rium: ⁊ frustra legis auxiliū inuocat ⁊c. de vsucap. qz frustra. Jo. an. in
d.c. debitores. tenet oppositum. Mouetur, qz ad duo erat iuramento
obligatus. ad soluendū scʒ in termino, ⁊ ad soluēdum simpliciter.ff. de
verb.l. celsus. ⁊ de dolo ⁊ contu. cum dilecti. ⁊ si non soluit in termino, in
hoc peccauit, ⁊ est periurus: inquantū ergo soluere est obligatus post
terminum poterit soluere: ⁊ qz peccauit petere poterit absolutionē: vel
saltē poterit soluere ⁊ postea repetere sin eum: ⁊ hoc vltimū vt soluat
⁊ repetat, mihi plus placet: qz licʒ inciderit in piuriū, non tn̄ dʒ repelli a
prosecutione iuris proprii. xv.q.iii. per totū. probari enim potest quod
ius repetendi sibi cōpetens, sit sublatū ex eo qđ incidit in periuriū: sed
inquantum dicit qđ potest etiam, si velit petere absolutionem, mihi nō
placet indistincte prout loquitur: per ea que notantur in.c. debitores.
⁊ qđ statim subiiciam. Nec obstat ratio do. Anto. imo facit potius cō
tra eum. Si enim etiam post lapsum remaneret obligatus, ergo dʒ cō
pelli ad solutionē per.c. debitores. nec debet audiri petēs absolutionē:
qz petēdo remaneret in peccato: semper enim post terminum est in mo
ra. vt in palle.l. celsus. ⁊ in.d.c. cum dilectus. ⁊ ideo assidue peccaret ⁊
peccatū tanto grauius quāto diuturnius. de cōsue.c. fi. ¶ Item totiens
quis incidit in periuriū, quotiens quis venit ꝯ iuramētum.c. ad aplice.
de regulis. in.vi. ¶ Vnū tamē puto qđ si petendo absolutionē nō pers
seuerat in peccato, qđ possit petere absolutionē post terminū, licet inci
derit in periuriū: ⁊ hoc ratione obligationis instantis. Pone exemplū
in vendente rē per metū, ⁊ iurāte non cōtrauenire: quāquā postea ꝯue
niat, non petendo prius absolutionē a iuramento, tamen illā petendo
non peccat denuo, nec perseuerat in peccato, cum fuerit illud peccatū
momentaneū, ⁊ nō successiuū, quāquā enim qs nō ꝯueniret, non tamen
peccat petēdo absolutionē: qz hoc non iurauit. ar.c. ad audientiā quod
met. cau.⁊.c. verum.⁊.c. ꝯ vero. de iureiu. intelligit enī quod non ꝯuenit
sta ꝯtē iuramento: ar.c. sicut. de spō. ⁊ sic pōt rēduci ad cōcordiā bonum
doctrina. ¶ In secūdo vero modo iurandi. s. oīa ⁊ singula vera esse ⁊c.
que tn̄ sunt simulata ⁊ falsa, sentit aperte do. Fed. in dicto cōsi. primo
quod pōt petere absolutionem, ⁊ qđ ex tali modo iurādi non incidit in
periuriū: ⁊ hoc sentit iuncto principio eius si nihil tn̄ inducit. ¶ Sed
do. Ant. in.d.c. cū contingat. incidēter sentit oppositū. s. qđ iste sit pero

iurus. & quod non debet audiri allegans simulationem: quia in hoc detegeret
turpitudinem suam, cum ex hoc allegaret se periurum: de do. cap. inter di
lectos. nisi forsan eum venirent per viam denuntiationis euangelice ad exo
nerandum conscientiam aduersarii: quia hic non obstaret turpitudo inquan
tum animam insequitur: vt in. c. quemadmodum. de iureiur. ¶ Sed aduer
tendum quia in hoc expresse sentit contra Fede. nec de eo facit mentionem.
¶ Item videtur contra illud quod ipse dicit in capitu. debitores. vt. s. recitaui
vbi ex quod etiam postquam incidit in periurium, potest petere absolutionem. Concor
dando dicta sua dictis Fede. dicendum est vel iudicio meo quod nisi quis aliqua
necessitate ductus iurauit falsum: vt quia aliter non poterat recipere mutuum,
vel euadere metum sibi illatum, quod tunc habito respectu ad necessitatem in
qua erat constitutus, & quia Sextus fuit simulatus quod audiatur petendo abso
lutionem & quia sic iurando fuit in aliqua culpa aduersarius tamen repe
ritur in maiori: ar. l. si obstetrix. in fi. ff. ad. l. aq. & hoc casu procedit dictum
Fede. sed si nulla necessitate ductus hoc fecit, immo potius ad deceptio
nem alterius, tunc non audiatur allegando simulationem ad commodum suum
ex quo detegit turpitudinem in preallég. c. inter dilectos. & in l. si quis
prediuum. §. quid. ff. de leg. ij. & hoc casu procedit dictum do. Ant. ¶ Et cir
ca hunc casum & precedentem aduerte: quia quidam consuluerunt per not. in
c. debitores. quod in predictis casibus in quibus competit absolutio, non
debet episcopus absoluere, nisi in subsidium, quando ille non vult relaxare, cui fue
rit prestitum ad hoc. c. j. de iureiur. vt sentit Inno. in. c. debitores. & prima
fronte videtur etiam sequi Jo. an. in addi. Spec. de iureiurando super rub.
sed tamen videtur concludere in oppositum. Et apertius do. Ant. tenet in
c. j. & in. c. debitores. preallég. quod eque principaliter potest adiri superior pro
absolutione habenda: quia hec remedia sunt eque principalia, non vnum
ad aliud subsidiarium. poterit ergo iurans petere vt creditor compella
tur relaxare iuramentum. ¶ Item si vult poterit directo petere a supe
riore vt eum a tali iuramento absoluat, qui absolutionem debet etiam
impendere creditore in relaxando non contumace: debet tamen vocari credi
tor in absolutione: quia sua interest, vt ipse concludit: & ibi Jo. an. Et probatur
in. c. si vero. & c. verum. de iureiurando. & c. ad aures. & c. abbas. quod met. cau.
in quibus iuribus patet, quod data turpitudine ex parte recipientis potest
principaliter adiri superior: & sic sunt duo remedia principalia: & hoc fal
tis videtur sentire Fede. de se. in consi. cclxxxviij. iuncto consil. cxcuij. qui
de hoc ordine non videtur aliqualiter cogitasse: sed quod vno presupponatur,
quod petebatur relaxatio ab aduersario. In alio vero quod petebatur
absolutio a superiore principaliter: vt ibi per eum eleganter. An iudex
ecclesiasticus potest mittere indistincte inhibitoriam iudici seculari vt
non procedat super instrumento pendente questione coram eo super absolu
tione &c. ¶ Undecimus & vltimus casus, quando quis iurauit non repetere,
nec petere absolui, nec aliquam querelam aut querimoniam super his
deponere: tum per no. in. c. ad nostram el. ij. de iureiu. concludo quod duo
erant principalia remedia, & tuta: vnum, quod iudex procedat ex officio
suo, quod potest, ex quo intendit ad correctionem peccati: vt in. d. c. ad nos
tram. & videtur casus apertus in. c. tuas. de vsur. Secundum remedium vt
debitor procedat per viam denuntiationis euangelice, seu cuiusdam intu
mationis. Nam hoc remedium denuntiationis iuramento non potest exclu
di, quia non posset seruari sine periculo anime, vt in. c. quemadmodum. de iu
reiu. & quod no. in. d. c. ad nostram. & c. j. & quod no. gl. xv. q. vj. authorita
tem. Et si elegit viam denuntiationis requiritur precedens monitio. per
c. si peccauerit. ij. q. j. de iud. nouit. vt putat do. Ant. in. d. c. j. de iureiu.
in fi. quod satis placet & sic facta monitione simplici potest superior ex offi
cio suo procedere ad correctionem peccati: ar. xxiij. q. iij. ecce. ¶ Possent
& alij casus adduci: sed satis reducibiles sunt ad predictos & per hoc ple
ne & clare habetur materia quotidiana absolutionis obtinende, seu dene
gande, que in variis locis ingerit difficultatem maxime iuuenibus, & li
brorum copiam non habentibus. ¶ Disputata fuit hec questio per domi
num Nicolaum de Sicilia decretorum doctorem in famosissimo studio
Senarum, & ad vtranque partem dubiorum respondit peritissimus vir
dominus Petrus Antoni. ciuis & canonicus Senen. Anno domini.
M. cccc. xxj. die vero. xxix. Januarij.

¶ Questio. ij.

1 ¶ Impensa funeris de hereditate semper deduci debet.
2 Clerico habenti patrimonium non est aliquid de bonis ecclesie largien
dum.
3 Exequie in papa debent fieri clero & populo.
4 Impense funerum sunt duplices.
5 Episcopus ex redditibus sui episcopatus potest centesimam partem
ecclesie dare inferiori, quam pro suis sepulturis cupit magnificare.
6 Clerici in egritudine constituti possunt aliqua intuitu elemosyne ero
gare.
7 Clerici sepeliendi sunt cum vestibus sui sacri ordinis.
8 Expense necessarie quas capitulum sede vacante facit pro electionis ne
gotio de bonis prelature sunt deducende.
9 Uir tenetur alere vxorem secundum quantitatem dotis.
10 Uxor de bonis viri nihil disponere potest.
11 Clerici nobiles licite possunt viuere de bonis ecclesie.
12 Premium ex delicto quis consequi non debet.
13 Papa circa prouisionem beneficiorum habet maiorem potestatem quam
capitulum circa electionem.
14 Patronus ex fundatione tria consequitur.
15 Prelatus canonice administrare non potest inuentario minime facto.
16 Prelati comparantur tutoribus & curatoribus.
17 Consuetudo primo loco est attestanda in reparatione ecclesiarum.

Sempronius clericus bona patrimonialia obtinens ad curiam Romanam proficiens episcopa
tum a Romano pontifice obtinuit ad propriaque regressus, &
cuiusdam hospitalis rectore eidemque per patronum ofterat prefecto multi
faric Ant. ac inuentario de bonis episcopatus non confecto quedam ipsius epi
scopatus bona locauit pro pluribus futuris annis superioris authorita
te intercedente pensionem recipiens: instat deinque populus vt episco
pus quartam partem redditum episcopatus in ecclesie fabricam conuertat. Con
tradicit episcopus in oppositum allegans contrariam consuetudinem, deinde ante
tempus locationis finitum obiit episcopus: oritur contentio inter ipsius here
dem ecclesiam, cuius impensa funus curari debeat. Ex prefato themat
te sex forte dubia oriuntur. ¶ Primum nunquid ad impensam funeris prela
ti teneatur ecclesia, an vero eius heredes. ¶ Secundum an expense facte circa pro
uisionem dignitatis obtente, electione canonica prorsus cessante, sint ex
bonis dignitatis deducende, ita vt etiam heres prelati mortui valeat
eas repetere. ¶ Tertium verum solus patronus possit hospitali recto
rem preficere ita, vt ex sola ipsius dispositione possit hospitale nomine recto
ris contrahere. ¶ Quartum an prelatus inuentario de bonis ecclesie
prius non confecto canonice administrare possit. ¶ Quintum verum dictus
conductor sit tutus quoad ecclesiam seu successorem ex solutione facta
pro futuro tempore predecessori. ¶ Sextum an episcopus teneatur quartam partem
redditum ecclesie in ipsius fabricam conuertere contraria consuetudine non
obstante: etiam si fabrica aliqua aliunde obtineat bona. ¶ Circa primum
dubium pro parte ecclesie, & contra prelati heredem multipliciter arguitur.
Et sic primo: aut prelatus dicitur filius ecclesie vniuersalis sicut vide
tur innuere tex. in capitu. qui abstulerit. xij. q. ij. quia ecclesia in baptismo
nos omnes regenerauit. Aut reputatur pater spiritualis illius ecclesie par
ticularis, cui preest: vt videtur innuere tex. in. c. sicut. de simo. & xcv. dist.
esto subiectus. Aut sponsus: vt in. c. sicut alterius. vij. q. j. vbi dicitur quod
ecclesia dicitur sponsa vxorque prelati. Unde est quod eius morte ecclesia dicitur
esse viduata. de elec. l. c. ne pro defectu. & de translatione episc. c. ij. & fin. vbi ha
betur qualiter initiatur, & confirmatur, & consummatur matrimonium inter
ecclesiam et prelatum, & certe diuerso respectu potest appellari filius, pater
& coniux: vt no. in iuribus. s. allegatis. Sed in nullo istorum casuum ec
clesia debet teneri in quantum non reputatur filius enim debet teneri quia parens
non tenetur ad impensam funeris filii, si habet successorem suum, sed tene
tur ipsius heres. l. si mihi filius sit. ff. de relig. & sump. fu. Eadem ratio
ne teneri non debet inquantum censetur pater quod filius non debet tene
1 ri ex quo patet alium habet heredem. Nam regula est, † vt impensa funeris de
hereditate semper deducatur: & hec impensa est adeo priuilegiata, vt om
ne debitum precedat. d. l. impensa funeris. ff. eo. tit. Idem dicendum si eum re
putemus sponsum: non enim coniux tenetur ad curandum funus coniugis, si
habet bona, in quibus alius succedit: solum enim tenetur quando instituitur he
res vel quando est diues, & pater est impotens: tunc enim tenetur: quia eius in
iuria videretur, si quando vxor insepulta, aut vir insepultus relinqueretur. l. cel
sus. & l. quod si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. Sed nos presupponimus
istum prelatum habere heredem alium ab ecclesia, ergo sibi incumbit onus
impense, & non ecclesie per iura predicta que multum videntur facere in hac ma
teria. ¶ Secundo ad idem facit quia per mortem prelati soluta est ecclesia a le
ge ipsius, & cui voluerit nubat in domino. Primo regulariter dicit text. in
d. c. sicut. viij. q. j. & clarius. viij. q. j. c. ij. facit. c. pe. & fi. de secun. nup. ergo
ecclesia non debet obligari ad impensam, cum non sit amplius sibi allia
gata: & desijt esse illius vxor: maxime cum presupponamus ipsum prelatum
habuisse bona, & in nullo instituisse ecclesiam: non enim videtur ecclesiam te
neri sibi ad aliquam humanitatem faciendam eamque coniunctor: cum ipse ec
clesiam quondam suam vt extraneam retractauerit, in nullo eam instituen
do: debebat ecclesiam, saltem in numero filiorum computare. aliquam
partem faciendo sibi vt in simili dicit tex. in aut. si qua mulier. C. de sa
crosan. eccle. canonizata. xix. quod. ij. si qua. si enim ecclesiam non tractauit in
sua substantia vt coniunctam personam, ita nec ecclesia eum tractare te
netur vt coniunctum. ar. opti. in. c. esto subiectus. xcv. distin. ibi, cur ego te
habeam in principem, cum tu me non habeas in senatorem &c. Ad idem id
quod habetur in principio decre. omnia quecunque vultis, vt faciant vo
bis homines, eadem facite illis. & in. c. j. & quod ibi no. de lang. expo. ¶ Ter
tio principaliter adducuntur multa iura, in quibus cauetur, quod clerico
2 habenti patrimonium, non est aliquid de bonis ecclesie largiendum: cum il
la bona sint deputata ad cultum diuinum, & sustentationem indigentium: &
habenti dare, nihil aliud est quam perdere. xvi. q. ij. c. vl. & j. q. ij. c. clericos. & c.
pastor. & c. si quis propter. quinimo innuunt iura predicta clericos gra
uissime delinquere, & sacrilegium committere, si habentes patrimonium
sufficiens ad bona ecclesie manus extendunt: hoc enim videtur apertissi
me probari ex mente. c. sacerdos. j. q. ij. vbi dicitur, quod clerici pauperes
siue ex necessitate, siue ex propria voluntate licite viuunt ex bonis ecclesie:
quia ad

quia ad ea accipienda non cupiditas duxit sed viuendi necessitas ꝛ sin
gulariter ibi subijcitur: quod de talibus clericis videt dicere Aposto.
qui in sacrario sunt edant, ꝛ qui altari deseruiũt, cũ altari participent.
Si ergo clericis viuentibus ꝛ adhuc ecclesie ministrantibus non est de
apicibus ecclesie ministrandum, ex quo non indigent, Fortius eis mor
tuis ꝛ amplius non deseruientibus non sunt bona ecclesie cõmunicanda
ex quo patrimonialia sufficientia ad impensam necessariam obtinent.
¶ Quarto aduerte hanc considerationem: impensa funeris ex heredi
tate defuncti semper deducenda est vt dicit tex. in prealleg. l. impensa.
ff. de relig. ꝛ sumpt. fu. si ergo onus incumbit hoc casu hereditati. tũ nõ
prelato mortuo sed potius heredi, cui hoc beneficiũ cõfertur: sed nulla
ratio suggerit vt heredem ecclesia releuet ab hoc onere, ꝛ subeat obli
gationem pro alienis debitis: arg. c. ij. de solu. ꝛ soluere idem est qḋ da
re. c. veniens. extra de testi. ꝛ hec donatio non apparet in casu licito fien
da. ¶ Quinto pro hac parte adduci potest. c. vbi periculum. §. quia ve
3 ro. de elec. in. vi. † vbi speciale inducitur in papa mortuo, vt ipsius exe
quie a clero ꝛ populo solẽniter celebrentur: secus ergo videtur in aliis
prelatis, arguendo per locum a speciali: quod argumentũ satis validum
est in iure. c. quoniam frequenter. vt lite non contest. xxxij. q. vij. dominus.
ꝛ in. c. ij. de coniug. lepro. l. cum pretor. de re iud. ¶ Ad contrariam par
tem in fauorem heredis non arguo, satis enim ex his que in solutioni
bus subijciam argumenta patebunt. ¶ Ad solutionem condescendo,
altissimi omnipotentis auxilium inuocãdo: ꝛ primo premitto quod fu
nerum impense sunt duplices: quedam enim intendunt in remedium seu
solatium anime defuncti: vt impensa que fit circa clericos confluentes
ad officium sepulture, seu in cereis ꝛ similibus. Quedam vero tendunt
ad viuorũ amicorum solatia, vt apparatus funeris, constructio sepultu
re, pretiosa exequiarum pompa, quod multi induant vestibus luctuo
sis, ꝛ similibus hoc probatur in. c. anime defunctorum. iuncto. c. qui diui
na. xiij. q. ij. ¶ His premissis pro solutione pono talem conclusionem.
In tendentibus ad anime remedium, ꝛ solatium defuncti, tenetur eccle
sia licet prelatus defunctus alium heredẽ habeat in patrimonialibus ꝛ.
In aliis vero concernentibus viuorũ solatia ecclesia non tenet. ¶ Ad
primam partem conclusionis primo adduco. c. hanc tem. xij. qḋ. ij. ꝛ c.
4 apostolice. de dona. que singulariter faciunt in hac materia. † In eis enim
dicitur episcopum posse ex reditibus sui episcopatus centesimam par
tem sue ecclesie dare inferiori, quam pro suis sepulturis magnificare cu
pit: ecce ergo causam quam ex mente illorum canonũ satis liquide ap
prehendere possumus exequias prelati celebrandas expensis ecclesie,
cum ex causa sepulture possit alienare etiam bona immobilia ecclesie,
vsqꝫ ad centesimam partem, dũmodo ecclesie sue cathedrali graue dam
num non inferat: vt in eis dicitur. ¶ Secundo adduco. c. vbi periculũ.
§. quia vero. de elec. in. vi. ad istam partem licet supra argumentando ad
duxerim illud pro alia sententia hic apposita. Sed aliter nunc induco ꝛ
sic: Eadẽ ratio que est de toto quo ad totũ, dꝫ esse de parte quo ad par
tem. l. que de tota. ff. de rei. vẽ. ꝛ. c. pastoralis. §. item cum totum. ꝛ quod
ibi no. de offi. deleg. Sicut ergo de papa celebrant solenniter exequie a
clero ꝛ populo in omnibus ciuitatibus, ꝛ locis insignibus. d. c. vbi peri
culum, quia ipse est rector ꝛ prelatus totius orbis: vt ibi dicitur ad idem.
c. cũcta per mundũ. ꝛ. c. per principalem. ix. q. iij. eodem mõ eadem rõne
debent fieri exequie de epõ seu prelato in ecclesia, vbi ipse fuit rector: ꝛ
maxime hoc habet locum in epõ: quia dicit vicarius christi quo ad suam
dioecesim vt dicit tex. in. c. mulier. xxxiij. q. v. nam ꝛ episcopi tenent locum
apostolorũ quo ad dignitatem: vt dicit gl. in. c. videntes. xij. q. i. ꝛ aposto
li omnes simul a deo receperunt ligandi ꝛ soluendi potestatem: sed Pe
trus recepit hanc potestatem tanqꝫ caput, vt clare habetur in. c. in no
uo. xxi. distin. ꝛ. c. ita dominus. xix. dist. omnibus enim apostolis dictum
fuit, Accipite spiritum sanctum, quorũ remiseritis peccata, remittentur
eis: ꝛ quorum retinueritis retenta erunt vt in euangelio habetur, ꝛ de
hac materia aliquid per doc. in. c. trãslato. de constitu. Sicut enim eccle
sia vniuersalis per mortem pape soluta est a lege ipsius: sic etiam parti
cularis per mortem prelati inferioris: vt. c. vbi periculũ. ꝛ in cle. ne roma
ni. de elec. vide ad hoc gl. no. in. c. apostolica. §. his omnibus. viij. q. i. q̄ dicit
papã nõ posse eligere sibi successorem: quia dispositio refert ad id tẽpus,
quo non est futurus papa. l. eum qui. de iurisdi. om. iudi. ꝛ. c. de vxore. de
sepul. pone ergo id. c. speciale in papa, vt fiat exequie solẽniter per vni
uersam christianitatem non autem vt fiant in ecclesia particulari: quia idẽ
asset in quolibet prelato per supradicta, ꝛ sic remanet solutũ cõtrarium
supra formatũ de illo. c. vbi periculũ. ¶ Tertio ad hanc sententiam fa
cit. c. ad hec. de testa. vbi dicitur, qḋ licet clerici de acquisitis intuitu ec
clesie non possint facere testamentũ, tamen viuentes etiam in egritudi
5 ne constituti possunt aliqua intuitu eleemosine erogare. † Si ergo de
acquisitis erogare possunt eadem humanitate non est eis deneganda
sepultura ꝛ exequiarum solemnitas maxime cum hic sit actus pius ꝛ hu
manissimus ꝛ circa quẽlibet christianũ per ecclesiam maxime exercẽdus
optime facit ad hoc. c. aurum habet ecclesia. xij. qḋ. ij. vbi dicit, quod lici
te ecclesia expendit pecuniam pro cemiterio ampliando ad requiem de
functorum: fortius ergo in prelatis hanc humanitatem exercere debet.
¶ Quarto facit. c. hec huius placiti. xij. q. ij. vbi dicitur, qḋ in bonis di
missis per predecessorem, debet successor disponere secundum deum: ꝛ
nonnulla cõicare his qui seruierint predecessori: ꝛ est ille tex. not. ex quo
patet qꝫ etiã post mortem prelati habetur respectus ad familiam prela
ti non remuneratam ex seruitio impenso: quod etiam videtur probare
tex. in. c. relatum. el. ij. de testa. Fortius ergo haberi debet respectus ad
ipsum prelatum qui iungitur ipsi ecclesie cui seruiuit onera subeundo.
arg. viij. q. i. qui episcopatum. ꝛ in. c. scripturis. ¶ Quinto induco hanc consi
deratione. Prelatus licite propria bona relinquit cognatis ꝛ amicis: ꝛ
minuit ex reditibus ecclesie, cui deseruit. qui eligitur in partem domi
ni, vnde clericus appellatur. i. q. ij. sacerdos. xij. q. i. clericos. ꝛ. c. cum por
tio. no. Inno. ꝛ cõiter doc. in. c. si episcopus. de preben. ex quo in vita lici
te percipit de reditibus ecclesie: inhumanissimum esset dicere, vt mor
tuo prelato proprio ecclesia denegaret exequias, maxime cũ videam ec
clesiam manumittere seruos benemeritos. ꝛ cũ libertate dare aliqua de
bonis ecclesie, vt in. c. si quos. de seruis. xij. q. ij. Fortius ergo prelato opti
mi meriti exequiarum solẽnitas deneganda non est. Et si diceres quod
impensa est necessaria, cũ sepultura debet esse gratuita ex parte cleric o
rum. xiij. q. ij. c. questa. cũ pluribus sequentibus. de simo. c. sua. de sepul.
c. pe. Respondeo in epõ modica potest esse impensa, cum credam nõ so
lum clericos ecclesie cathedralis ad exequias teneri, sed etiam alij cleri
ci subditi concurrere debẽt ad faciendũ officium: ar. c. presbyteri. de pe
ni. ꝛ. d. c. vbi periculum. inducẽdo vt. s. nec pro sepultura scꝫ terra ali
quid est accipiendũ. vt in dictis iuribus maxime in prelato. xiij. q. ij. c. a.
nullus mortuus. licet aliqua impensa veniat fienda in terris in fodien
do sepulturam, ꝛ similia: sed in aliis platis ecclesie nõ collegiate maior
impensa venit fienda: quia sacerdotes ꝛ clerici aliarum ecclesiarum non te
nẽtur gratis venire, sed aliqua licite accipiũt in compensationem dam
norum. que sustinent ibidẽ trahẽdo morã in exequiis: pro labore autem
eorum debent petere, non officio diuino: ad hoc gl. in d. c. pen. de sepul.
ꝛ in. c. clerici. §. item queritur. xiij. q. ij. ꝛ in. c. si. iam allegato. not. hoc in. d.
c. pe. ¶ Sexto possunt induci no. per gl. ꝛ doc. in. c. nemo clericus. de cõ
6 se. dist. i. vbi no. qꝫ † clerici maxime prelati, ꝛ sacerdotes sepeliendi sunt
cũ vestibus sacris sui ordinis: qḋ in episcopis ꝛ sacerdotibus nõ est pre
termittendũ, ꝛ sic patet eos sepeliendos cum vestibus ecclesie. Idem er
go ꝛ fortius dicendum est in aliis expensis necessariis, vt eas subeat ec
clesia. ¶ Ad scḋam partem conclusionis, vt ecclesia nõ tenet ad ea, que
sunt viuorũ amicorum solatia: allego. c. qui diuina. preallego. xiij. q. ij. vbi
dicitur, qꝫ hi qui de hac vita recedunt cũ psalmis tantũmodo, ꝛ psallen
tium vocibus debent ad sepulchrũ deferri, non autẽ cũ graui luctu, cũ
sic spes de resurrectione: ꝛ hoc maxime seruandum est in clericis, vt ibi
dicitur. ad id. in. c. qm̃ presbyterorum. ꝛ. c. quicunqꝫ. ꝛ. c. si. ea. cã. ꝛ qḋ. Non
ergo teneri deberet ecclesia ad fabricandũ pretiosam sepulturã, vel ad
alias pompas exequiarum, vt vestibus luctuosis ꝛ similibus argumen
to iurium preallegatorũ: ꝛ maxime in. d. ca. anime defunctorum. ꝛ. d. c. qui
diuina. ꝛ de sepul. c. sacris. ¶ Septimo ꝛ vltimo ad vtrãqꝫ partẽ conclu
sionis argumentũ bonum prestat. c. ꝛ preterite. de elect. sic inducendo.
Ibi enim dicitur, qꝫ expense necessarie quas capitulum sede vacante fa
cit pro electionis negotio, sunt de bonis prelature deducẽde: sed ipse ex
pense que fiunt ad remediũ ꝛ solatiũ anime defuncti, sunt necessarie, cũ
sine eis nõ debeat quis duci ad sepulchrũ. d. c. qui diuina. nec corpore pre
lati nõ inhumato debet pcedi ad electionem futuri prelati, saltẽ de ho
nestate vt in. c. bone. el. ij. de elec. ergo tales expense incũbunt ecclesie.
Alie vero expense pompose non sunt necessarie, vt supra, merito nõ de
bent de bonis prelature deduci. ¶ Hec oia arbitror pcedere vbi epũs
eligit sepulturam in dioecesi sua, vel prelatus inferior apud ecclesiã suam
vbi prefuit. Si aũt epũs extra dioecesim, vel platus extra ecclesiam quon
dam suã eligit sepeliri tunc licet credã ecclesiam propriã teneri ad eius
exequias in eius ecclesia celebrandas: ar. dicti. c. vbi periculũ. ad expen
sas tamen fiendas ad funus deferendũ ad aliam ecclesiam. non puto ec
clesiam arctari: quia quodãmodo iniuriam irrogat dioecesi sue, vel prelatꝰ
inferior ecclesie quondã sue: quãoliẽ indignũ videtur sibi subueniẽdũ
per ecclesiam. ar. c. esto subiectus. xcv. di. ꝛ in. c. i. ꝛ quod ibi no. de sepul. ꝛ
optime faciunt. c. bone rei. xij. q. ij. ꝛ. c. apostolice. de donati. vbi permit
titur donatio pro magnificãdis sepulturis, cũ fiunt i ecclesie dioecesi, se
cus si extra dioecesim vt ibi no. per doc. ꝛ hoc puto verũ si habent bona
patrimonialia: alias vbi expensa non sit multum excessiua, puto eccle
siam teneri: quia cum licitum sit cuiqꝫ etiam prelato eligere alibi sepultu
ram. c. i. de sepult. non debet ecclesia hanc humanitatem denegare pre
lato quondã suo: ar. in. c. aurũ. xij. qḋ. ij. ꝛ quod supra dixi de viro respe
ctu coniugis. ¶ Nunc restat respondere ad contraria. Et primo ad pri
mum dico qꝫ siue comparetur filio, siue patri, siue cõiugi, nihilominꝰ
ex bonis ecclesie sm̃ distin. pdictam sepeliendus est per iura ꝛ rationes
superius inductas Non obstat qḋ dicitur in filio naturali, quia rõnes
que sunt in prelato, nõ militant in filio: cum pater non teneatur sibi ad
ministrare alimenta si habet vnde viuat, vt no. in. l. i. ff. de libe. agno. qḋ
est secus in prelato vt. s. dixi. cũ ipse ratione oneris, ꝛ vigore seruitij, ꝛ
quia translatus est in sortem dñi licite viuat de bonis ecclesie: cum nõ
debeat ligari ꝛ os bouis triturantis. de preben. extirpãde. ꝛ no. p Inno.
ꝛ alios in. c. episcopus. de prebẽ. li. vj. dixi plenissime in quadã alia mea
disputatione que incipit: titius clericus ꝛc. Item dico eadem ratione
si comparatur prelatus patri: filius enim non tenetur alere patrem de

bonis que habere potest, si pater habet vnde viuat. Jdē dico si compa-
retur coniugi: nam coniunx non tenetur alere coniugem, si coniunx ha-
bet vnde viuat, siue sit maritus, siue vxor. De vxore respectu mariti pro
batur in c. per vestras. de dote post diuor. resti. et in l. j. C. de pac. do. et l.
maritus. C. de procur. De marito respectu vxoris probatur in c. salubri
9 ter. de vsu. et in d. c. per vestras. vir † enim tenetur vxorē alere, s'm quā
titatem dotis vt in dictis iuribus, et in l. si cum dotē. §. sin autē. ff. so. ma.
Et ratio est, quia communis et reciproca seruitus, et possessio est: quilibet
enim eorum possidet, vt possidetur: nec aliquis eorum dicitur habere ptātē
sui corporis: vt in c. non debet. de consan. et affi. et no. in c. ex transmissa.
de rest. spo. sed aliud est in prelato, ipse enim est in ppetuo seruitio eccle-
sie, nec ecclesia est perpetuo sua: ideo ratione seruitij percipit de bonis
ecclesie, adeo qd ecclesie stipendia vocant, seu dicitur eius subiecta ser-
uitūs, vt notabiliter dicit tex. j. q. ij. c. pen. et facit qd ibi no. per doc. qua
ratione videtur inhumanissimum vt ipsi mortuo denegetur officium sepul-
ture, cū seruus ratione pristine seruitutis sepeliat expēsis domini: vt in
10 l. filiusfami. §. qui seruum. de relig. et sumpt. fu. ¶ † Item vxor de bonis
viri nihil disponere pōt etiam durante cōiugio: adeo vt de bonis ipsius
eleemosynam facere non pōt, etiā si illa sint bona dotalia: vt leg. et not.
per gl. in c. qd deo. xxxiij. q. v. Nec maritus in vita vxoris de bonis suis
vltra dotem aliquid disponere potest: vt l. hac. et l. vlt. C. de pac. conuen.
tam super dote. et in l. maritus. de procur. qd secus in prelato, cum ipse
ratione coniunctionis, et administrationis possit donare de bonis eccle-
sie his, qui seruierunt, et alijs moderate tamen: vt in c. relatum. el. ij. et c.
ad hec. de testa. et c. ceterum de dona. facit quod no. gl. v. q. iij. c. fin. et po-
test haberi respectus ad eos qui seruierunt prelato, etiam post mortem
ipsius prelati: licet de eis non possit condere testamentum, vt in d. c. re-
latum. et in c. hec enim. xij. q. ij. fortius ergo debet corpus ipsius plati
per ecclesiam cui prefuit, sepulture cōmendari. ¶ Venio nunc ad scdm
contrarium cui rn̄deo, qd licet ecclesia absoluta sit a prelato p eius obi-
tum, attamen ratione pristini seruitij, et cōiunctionis, que fuit inter eos,
nō debet sibi denegari hec humanitas sepulture, et exequiarū hoc aper-
tissime probatur in c. vbi periculum. de elec. lib. vj. inducendo vt supra
in solutione questionis induxi. Item facit. c. bone rei. xij. q. ij. et c. aposto-
lice. de dona. vbi ex causa sepulture etiam permittitur donatio de rebus
ecclesie, vt illa cā referatur ad tempus, quo soluta est ecclesia lege pīela-
ti: et paria sunt aliqua fieri illo tēpore, vel ad illud tps dispositionē con-
ferre. l. cum qui. ff. de iuris. om. iud. et c. de vxore. de sepul. et p gl. in c. apo
stolica. §. his olbus. viij. q. j. ¶ Jdem enim videmus in seruo mortuo: vt
s. dixi in vxore nil habente. Nec obstat quod prelatus tractauit ecclesiā
vt extraneā, ideo debet tractari ab ecclesia vt extraneus: qz dico prela-
tū hoc facere posse iure pmittēte: permittit enim sibi de ecclesia viuere,
et patrimonium suis consanguineis, et amicis relinquere. j. q. ij. sacerdos.
vt. s. dixi et maxime in dicta disputatione. sicut enim hec cā non est suffi-
ciens ad negandum sibi alimenta in vita, ita nec ad denegandum sibi
tam pijssimum actū in morte, cum quilibet de honestate hāc humanita-
tem ecclesie facere debet. xij. q. ij. aurum. ¶ Ad tertium contrarium di-
co consideranda tria tēpora p concordia multorū iurium, que iura viden-
tur discordare. primū est tps primitiue ecclesie, quo christiani nedū cle-
rici nil propriū possidebant: sed erant illis omnia communia: vnde con-
uersi vēdebāt predia et ponebant ante pedes apostolorū, et diuidebant
omnia prout cuique opus erat: vt legitur in actibus apostolorū, et c. vi-
dentes. xij. q. j. hoc de tempore non est querendum, vtrum sacerdotes
et clerici habentes propria potuissent viuere de bonis ecclesie cū nil pro
priū possiderent. Secundum tempus, paulo post videntes apostoli, qd
vtilius esset, q̄ pdia oblata cōseruarentur in dominio eccłie cathedralis,
quam vēderentur, vt ex eorum fructibus et redditibus posset omnibus
indigentibus vberius subueniri, statuerunt, vt talia bona conseruaren-
tur ecclesie cathedrali. et episcopus haberet potestatē disponēdi, prout
cuique opus esset, tunc inceperunt christiani et clerici seculares possidere,
vt in c. certe. xij. q. j. et illo tempore emanarunt iura, que dicunt clericos
habentes patrimonialia, non debere participare cū illis bonis seruatis
ecclesijs cathedralibus: cum illa essent reseruata solum pro subsidio in-
digentium: quinimo adhuc videbatur tunc error, vt clerici possiderent
propriū, vt in c. certe. xij. q. j. vnde satis erat quod permitteretur eis pos-
sidere proprium, vt in c. illi qui. ead. cau. et questione. Postmodum pro-
cedente tēpore cum christiani non essent ita feruentes in fide, ceperunt
licite omni scādalo cessante possidere ppria, tam laici q̄ clerici: et ecclesie
ceperunt construi, et dotari non solum pro indulgentibus, sed etiā pro
ministris et seruientibus ipsis ecclesijs. et ita fuit statutum, vt aliter eccle-
sia non permitteretur construi. de conse. distin. j nemo ecclesiam. et c. pa-
11 storalis. de his que fiunt a prela. et in c. ij. j. q. ij. † Unde etiam nobiles cle-
rici possunt etiam viuere licite de bonis ecclesie, et cum eis dispēsari, cir-
ca pluralitatem beneficiorum, et etiam cum literatis personis licet pos-
sent aliunde viuere: vt patet in c. de multa. in fi. de preben. et hoc tempo-
re vltimo consideratur respectu participationis non indigentia. sed ser-
uitium cum principaliter licite clerici habēt bona, et viuunt de redditibus
ecclesie, ita etiam et sepeliri debent ne humanum denegetur mortuo qd
conceditur viuenti: ar. c. sacris. de sepul. et per hoc reducuntur multa iu-
ra ad concordiam, que discordare videbant; vt plenissime dixi in dicta

disputatione que incipit: titius clericus. ¶ Ad quartum articulum vbi
ponitur optima et subtilis consideratio, pōt sic rn̄deri, quod licet vtili-
tas huius impense cedat in vtilitatem heredis: tn̄ illud fit contemplatio-
tione defuncti: sicut enim clericus licite in vita viuit de bonis ecclesie, et
sua suis conseruat: vt no. in d. c. epa. ita et fortius fieri debet in morte re-
spectu huius pijssime humanitatis. nā et suis indigentibus clericus lici-
te communicat bona ecclesie, vt in c. j. et qd ibi no. de cohabi. cleri. et not.
in c. omnino. xxxi. dist. facit dictum c. relatum. el. ij. de testa. Non ita repe-
ritur in alio defuncto, cum non possit alijs bona sua relinquere et alte-
rius impensa sepeliri: qz qui sentit cōmodum, et onus sentire debet. in re-
gula. qui sentit de reg. iur. in. vj. sed in prelato secus: qz vt. s. dixi. licite
sua conseruat alijs, et ratione sui seruitij viuit de bonis ecclesie. ¶ Ad
vltimum articulū fuit satis supra rn̄sum in solutione qōnis. Nā potius
facit pro hoc parte inducendo prout supra induxi. ¶ Venio ad secun-
dum dubium. et primo arguitur ad partem negatiuam, qd tales expen-
se de bonis prelature non sint deducende et p cōsequēs nec heredi plati
cōpetit facultas eas repetendi et primo sic expensas quas quis facit pn̄
cipaliter ad sui vtilitatē licet cōsequētiā cōuertant seu veniāt in vtilitatē
ecclesie, seu alterius illas repetere non valet, vt legi. et no. in c. cum pro
causa. de procu. qz non gessit alienū: sed propriū negotium. quo casu nō
habet locū actio nego. gest. vt patet per totū titulū de neg. gest. C. et ff.
hinc et alibi dr q̄ qui sui cōmodi cā abest non pōt se defendere pretextu
reipublice. ff. ex q. cau. maio. l. ij. sed iste clericus ad curiā profectus bene-
ficium seu prelaturā ad commodū proprium principaliter, et non eccle-
sie obtinuit. ergo nō valet expēsas repetere qd patet ex pdictis: et breui-
ter probatur q̄ non procurat negotia ecclesie, qui venit contra ecclesie
iura vt per se patet sed iste venit obtinere: beneficium in curia cōtra iu-
ra ecclesie: ergo et c. q̄ia patet, qz priuauit ecclesiam electione pro illa vi-
ce, cū i dubio psupponat q̄ eccłie electio olno cessauerit. 3. c. j. de el. et c.
12 congregato. xvj. q. vij ¶ † Scdo probat sic ex delicto qs non debet cō-
sequi pmiū vt in c. et si necesse. de dote post diuor. rc. nec ex improbitate
sua debet actionē cōsequi qs. l. itaque fullo. ff. de furtis. Sed iste clericus
deliquit porrigendo preces p platura obtinēda quātūcunque fuerit ido-
neus, cum debuisset expectare q̄ vocaret: nō aūt ambitiose se ingerere.
viij. q. j. i scriptuiris. j. q. j. ordinationes. et optimus tex. j. q. j. nullus itaque.
no. gl. in c. cuā. de eta. et quali. et in d. c. ordinationes. ergo non debet ha-
bere actionem ad expensas ambitiose factas repetendas. ¶ Tertio ad-
ducitur. c. preterite. de elec. iuncto. c. cupientes. in fi. cod. tit. lib. vj. vbi so-
lum cauetur de repetitione fiēda per electū, vel postulatum: qz isti sunt
vocati ab ecclesia et sic videntur gerere negotiū ecclesie: secus ergo in pro-
uiso, et impetrante, qui contra iura ecclesie cōmisit, et negotium pprium
promouit. argu. de presump. nonne. et in l. cum pretor. ff. de iudi. xxv. dist.
qualis. ad idem. l. que vtiliter. ff. de nego. gest. vbi quis soluit de suo ex-
pensas factas p honore consequendo. ¶ Quarto probatur sic: qz aut iste
fecit istas expensas ex pietate: qz compatiebatur ecclesie vacanti, et non
debet posse repetere, vt in c. sacrorum. xij. q. ij. et in l. alimenta. C. de neg.
gest. aut ad excellentiam sui, vt promoueretur: et idem qz vt supra dixi
potius gessit negotium proprium q̄ ecclesie. ¶ Ad partem affirmatiuā
arguitur sic: prouisio seu collatio habet vim electionis, et cōfirmationis
vt patet in c. si tibi absenti. de preben. in vj. not. Inno. in c. cum olim. de
cau. pos. et propie. et in c. transmissam. de elec. et sic longe in plus se habet
prouisio, quam electio: qz per electionem non confertur ius administrā-
di saltem in actu: iuxta no. in c. quanto. lxiij. dist. quinimo si administrat,
cadit a iure sibi per electionem quesito de electio. auaritie. libr. vj. sed p
prouisionem sibi competit, seu transfertur plenum ius: vnde potest di-
cere beneficium esse suum: vt in d. c. si tibi absenti. de pbend. lib. vj. et c. ne
pro defectu. de electio. sed electus seu postulatus, cui nullum vel modi-
cum ius acquiritur, seu acquisitum est, repetit expensas, fortius debet
posse repetere iste prouisus, qui fretus iure in eum per romanum pon-
tificē translato, illas expensas fecit. ¶ Scdo probatur: quisque gerēs ne-
gotium vtiliter alterius expēsas repetit. l. sed an vltro. cum multis simi-
li. ff. de neg. gest. et c. cū pro causa. de procur. sed iste gessit negotium ec-
clesie vacātis acceptādo onus dignitatis sibi collate: nam principaliter
epatus est onus, licet accidentalr sit honor, inquantum administrat: vt
legitur et notatur in c. qui episcopatū. viij. qō. j. ergo potest repetere. ea
enim ratione qua repetit electus, debet posse repetere et prouisus: cum
vterque adipiscatur honorem et onus: et vbi est eadē ratio, vel maior, eadē
debet esse iuris dispositio, vt in iuribus vulgaribus. ¶ Tertio addu-
tur magis specifice. c. quicunque. xij. q. iij. vbi dicitur, si prelatus de rebus
proprijs aliquid expenderit in ecclesie vtilitatem, totum illud est refor-
mandum de bonis ecclesie: sed iste prouisus soluit de suo pro onere in-
cumbente ecclesie: puta pro bullis apostolicis, vel pro taxa communi,
vel p alijs similibus expēsis: ergo dz posse repetere ipse vel eius heres.
Quod autem hoc onus incumbit ecclesie, patet ex his que leguntur
et notantur in c. vt preterite. de electio. et in c. cupientes. cod. titu. libro.
vj. ¶ Quarto probatur hac ratione: instar sacrilegij est dubitare an is
sit dignus, quem princeps elegerit. xij. questione. iiij. cap. qui autem. ex
quo ergo papa approbauit istum, vt idoneum, debemus presume-
re eum esse legitimū, et non ambitiose promotum: et maxime hoc proce-
dit in dignitatibus, in quibus prouidetur citra supplicationem: vt ab-

batis

baris & superioratibus. Cū ergo legitime expēsas fecit in fauorē eccle
sie, non apparet ratio quare eas repetere non possit. ¶ Nec obst. φ pre
13 cessit electio: quia maiorē potestatē habet papa circa prouisionem benefi
ciorum φ capitulum circa electionem. de preben. c. ij. & c. dilecto. lib. vi.
imo ab ecclesia Romana habuit capitulū potestatem eligendi, vt no. in
c. φφ. de elec. lib. vi. ¶ Ad solu. huius dubij Christi cuius matris pre
sidio deuote semper imploratio cōdescendēdo, tres casus attendēdos pu
to. ¶ Primus cum iuit ad curiam principaliter ad hāc dignitatē impe
trandam: & ad ipsius postulationem papa sibi de episcopatu prouidit.
¶ Secundus cum iuit alia de causa: sed precibus suis intercedentibus
obtinuit dignitatem. ¶ Tertius cū papa sibi proprio motu prouidit.
¶ Primo casu est examinandum nunquid sit licitum petere dignitatē.
Et circa hoc concluderem, φ si inducitur ad petendum, vt preesit, hoc
nō est licitum: quia superba electio videtur causa impetrationis. & hoc ca
su intelligo glo. in c. tuam. de eta. & quali. & in c. ordinationes. i. q. i. pro
hoc est tex. i. q. i. nullus itaque. hinc dicitur neminem sibi debere honorem
assumere, sed debet vocari a deo tanquā Aaron. viij. q. i. in scripturis. & in
c. qualiter. de elec. hoc etiam casu intelligo no. per Archi. in d. c. ordina
tiones. Si vero inducitur ad petendum principaliter ad bonum publi. s.
non vt presit, sed vt prosit: vt quia videt ecclesiam viduatā destitui, neque
est spes de prompta prouisione: itaque ductus charitate mouetur ad eūdū
& impetrandū: tunc satis puto impetrationem licitam & meritoriā. hoc
videtur optime probari in c. scripturis. precalleg. vbi commendatur Esaias
qui instante necessitate vltro se obtulit dicens: ego mitto me: ex facto
Esaie appetentis, & Hieremie fugientis arguit ibi Greg. φ sicut toto de
siderio debemus occupationes fugere: ita si desit, qui praeest illud occupa
tionis onus libēter necesse est animo subire. & hoc casu procedit dictum
Arch. ibi: quia videtur contrarium eis que ipse no. in d. c. ordinationes.
pro hoc facit illud euangelicum: maiorē charitatē nemo habet, φ vt ani
mam suam ponat quis pro amicis suis. ¶ His breuiter premissis conclu
do, φ aut iste fuit ad impetrandū motus bono zelo, & repetere poterit:
quia negotium ecclesie gessit: & sic habet locū ratio eorum, que no. in c. cum
pro causa. de procu. & in d. c. vt preterite. & in c. cupientes. de elec. lib. vi.
succedunt omnia allegata supra pro hac parte affirmatiua. Si autem impe
trauit vt preesset, vt in primo casu, & hoc constat: tunc nō puto eum re
petere posse: quia ipse potius gessit negotium propriū, φ ecclesie. fa. xi.
xviij. q. i. odi. & prote. & alle. supra pro parte negatiua. Si aut dubitatur quo
animo iuit, tunc recurrendū est ad coniecturas. Si autem inuentum
sit post vacationē nec expectauit, vt persone idonee pro eo quererētur,
satis videtur iuisse ad gerendū commodum proprium: nō enim debuit
presumere se idoneū, & preuenire prouisionem ecclesie, cum bonarum men
tium sit timere culpam, etiam vbi culpa non est. v. dist. c. ad eas vero. fa
cit in simili quod legitur & no. in c. ij. de renū. videtur tamen φ in foro iu
diciali sit audiendus repetēs expēsas factas post prouisionē pape: quia ex
quo papa acceptauit eum vt idoneum, non debemus de sua idoneitate
disputare. xvij. q. iiij. c. qui autem fecit. ergo prouisione facta expensas
incūbentes ecclesie: & sic debet eas posse repetere. xij. q. iij. quicunque. sed
in foro cōscientie nō puto tutum, si principaliter ob sui causam fecit.
Ex his infero ad decisionem secūdi & tertij casus. Si enim non iuit prin
cipaliter propter factum ecclesie: illas expensas non repetit, vt. d. c. cum
pro causa. sed de expensis factis post prouisionē factā ad ipsius postula
tionem. dicendum, vt. s. dixi in hoc casu primo. ¶ In tertio casu in dubio
dicendum est eum posse repetere omnes expensas, quas fecit pro nego
tio ecclesie. Iste enim fuit inuitatus per superiorem: & sic pinguius iu
ris in repetendo electus, φ postulatus: vt. s. dixi. vnde non obstant alle
gata pro contraria parte. nam ad primum arg. & secundū satis patet respon
sio per predicta. ¶ Ad tertiū argu. de c. cupientes. & de c. vt preterite. respō
detur dupliciter. Primo φ olim prouidebatur ecclesiis collegiatis per
electionē & postulationē: ideo. s. de expensis tunc factis, vel sicut his dubi
tatur merito nisi de his facta sint mētio specialis. ar. l. nā ad te. ff. de le.
sed eadē & fortior est ratio in expensis factis per prouisum a superiore
vt. s. probatū est. ¶ Secunda solu. est φ de expensis factis in electione
& postulatione dubitatur: quia authoritate superioris non intercedente fie
bant. In prouiso autē nō erat dubiū per c. quicunque. xij. q. iij. &c. Item
prouisio cōtinet in se effectū electionis & cōfirmationis, vt. s. dixi. Ex quo
ergo cauetur hic in electo, fortius videtur cautū in prouiso. ¶ Vltimum
ar. nō obstat. quia quando quis intuitu pietatis inducitur ad faciendum actum
expensis suis, & non habet locū repetitio, & militat contrarium: quando inducie
tur ad faciendū actum, sed non expensis suis, & habet locū repetitio. Si
militer videmus in funerali actum in quo similis distinctio per legem
si. ff. de reli. & sum. fu. l. si quis hec actio ad idem. c. vt preterite. de elec. &
c. quicunque. xij. q. iij. & ita dicendū in casu nostro. ¶ Ad tertiū dubium
an solus patronus possit hospitali rectorē preficere. arguitur primo φ sic:
vnicuique enim licet in domo sua erigere hospitale ad pauperes recipien
dos: & de eius ordinatione disponere, vt in re propria: sicut & oratorium
ad orandū construere. vt in c. vnicuique. de conse. d. i. no. Inno. in c. inter di
lectos. de dona. & ibi de hoc casus, vbi colligitur φ non solum rectorem
preponere potest, imo & ipsum alteri subiicere, & donare, cum hospitale
nō habeat ecclesiam. nec sit res sacra: ergo rectorē eidē preficere potest.
¶ Secundo de hoc videtur casus in auth. de eccle. tit. §. si quis autē edi

ficationem. vbi dicitur rectorē preficiēdum, vt patronus decreuerit: sed
episcopus habet videre an ordinatio seu administratio recte procedat. &
si inuenerit malam administrationem, poterit rectorē remouere, & aliū
instituere: & sic videtur quod solus patronus rectorē preficiat. licet propter ma
lam administrationem possit epūs illū remouere. ¶ Tertio adduci pōt cle.
quia contingit. de relig. domi. vbi tex. dat epo solā potestatē corrigendi rec
torem iam positū ad bene administrādū. nō constituēdi administrādum
seu cōfirmandū: si enim epūs haberet cōfirmare presentādū per patronum
tex. ibi dixisset, & epūs non patiatur aliquē preficī, seu confirmet presen
tatum nisi seruatis, que ibi dicitur. ¶ Quarto facit: quia secundum qualita
tem benefi. ij patronus obtinet pingue vel tenue ius. videmus enim φ
in cōuentuali ecclesia habet dūtaxat prestare cōsensum electioni factae nec
per eius contradictionē cessante causa electionis canonice facte retractatur.
vt in c. nobis. & quod ibi no. de iure patro. & sic habet ibi tenue ius. In
ecclesia vero non collegiata habet ius pingue: quia a principio habet pre
sentare: nec epūs potest patrono spreto alium instituere. xvi. q. vij. decre
uimus. & d. c. nobis. In hospitali ergo dz habere ius magis pingue, cū
ibi non fiat institutio seu collatio, sicut in ecclesia, iuxta ea que le. & not.
per doc. in d. ca. quia contingit. sed sufficit sola rectoris deputatio, seu
rectoris cōmissio. tunc enim isti rectores hospitalium sicut tutores pu
pillorum, & minorum. vt in d. cle. quia contingit. in d. aut. de eccle. titu. §.
vlt. solus ergo patronus debet habere hanc deputationē posse facere.
cū in hac cōmissione nō transferatur ius spirituale, sicut in institutione seu
collatione ecclesie. ¶ Ad partem negatiuam huius dubij arguitur sic.
ex quo locus ad hospitalitatis vsum, & pauperū prouisionē authoritate
pontificis destinatur, efficitur religiosus, adeo φ amplius in mūdanos vsus
has deputari nō potest. vt probatur in c. ad hec. de relig. domi. no. i. c.
inter dilectos. de dona. ergo non est amplius in mera facultate, & domi
nio patroni. antecedens. s. probatū est: & consequentia clare patet. l. in
tantum. ff. de re. diui. & insti. eod. tit. §. nullius autem. & c. noueritis.
cum hoc hospitale sit locus religiosus non videtur amplius patrono li
citum de eo disponere, sine cōsensu episcopi. ¶ Secundo probatur per
c. de xenodochijs. de reli. domi. vbi dicitur, φ xenodochia, & similia lo
ca ad vtilitatem quibus deputata sunt per prouisionem episcoporū in
quorū diocesibus consistere ordinarū debent. ex quo tex. clarissime col
ligitur, quod episcopi consensus requiritur in deputatione rectoris. ad
idem c. requisisti. de testa. & d. c. inter dilectos. in fina. in quibus patet
hec loca in eorum potestate cōsistere. & c. cum ad sedem. de resti. spoli.
ergo solus patronus nō potest epo preterito ibidem rectorem deputa
re & optime facit c. de iure. preallega cōiuncto. c. ad hec. de reli. domi.
14 ¶ Tertio fortius arguitur sic. patronus ex fundatione consequitur
tria dūtaxat: honorem in presentando rectorem ecclesie: onus in defenden
do ecclesiam ne quis dilapidet ipsam vtilitatē, quia si vergit ad inopiam
pinguius a ceteris sibi subuenitur in loco cōstituto, vt not. glo. xvi. q. vij.
pie mentis. c. nobis. de iure patro. & hoc cōsequitur ex gratia. vt patet in
c. de iure. cōstit. & ibi per doct. quia ex quo locus efficitur sacer, vel religio
sus, nullam amplius de mero iure in eo potestatem habet, vt in d. l. in tan
tum. & d. c. noueritis. sed debet esse in plena potestate ecclesie, sicut alia
bona deo oblata. xij. q. ij. nulli. & c. quicunque patronus. ergo hospitalis
debet esse cōtentus gratia omnibus patronis facta, nec amplius vsur
pare. ex quo enim restitu sibi ius cōmune, vt patet per predicta, ostēdat
ipse potestatē suā in hoc argu. d. c. de iure. c. filud. & c. cum loci. eodē titu.
¶ Quarto adduco c. monasterium. xvi. q. vij. vbi dicitur, quod in ec
clesia vel oratorio patronus sine cōsensu epi. clericū deputare nō potest,
ne malus per eum deputatus existat. nota rationē illius tex. ne malus
existat &c. & not. verbum oratorium. nā illa ratio est cōmunis etiam ad
hospitalia: quia habet epūs videre vt hospitalia deputent ad vsum de
putatum. vt. s. dixi. debet ergo sibi fieri presentatio per patronū & ipse
epūs habebit confirmare. ¶ Condescendo nunc dei auxilio inuocato ad
solu. huius tertij dubij distinguendo inter hospitale religiosum & pro
phanum: vt respectu quo est prophanum: quia si authoritate epi nō fuit edifica
tū, posse patronus libere ibi rectorē preficere: & de eo disponere ad libi
tum, sicut de alijs rebus suis: quia per hanc deputationē nō desinit esse in
plena facultate sua: & pōt illud destruere, vel alteri subiicere, sicut sibi
placet: vt est casus secundum vnam lec. quam approbat Inno. & omnes scriben
tes in c. inter dilectos. de dona. & hoc casu intelligo tex. iuris ciuilis in d.
aut. de eccle. tit. §. si quis edificationē. cum seq. ad hoc faciunt not. per
doc. in cle. ij. de rebus. & in cle. quia contingit. de reli. domi. que in hoc casu
intelliguntur, dum dispositionē liberā remanserit patrono. ad idem quod not.
Philip. de cōsti. xxv. & consti. cvi. & procedunt ea que. s. alle. ad partē af
firmatiuā. ¶ Et aduertendū φ hoc casu in prophano non potest proprie &
stricte dici patronus: sed dominus, quia patronus proprie appellatur respectu loci
religiosi. sed late sumpto vocabulo potest patronus appellari. propter
vsum spiritualem, ad quē locus deputatus est. vt sing. not. Inno. in d. c.
inter dilectos. & facit ibi tex. secundum vnam lec. ¶ Et quo no. φ in dispositio
ne restrictiua appellatione patronorū, non veniunt isti domini hospita
lium prophanorum. arg. c. in nostra. de iniu. & ff. de neg. gest. l. iij. §. hoc au
tem. Et circa talia hospitalia prophana facit hanc considerationem.
Aut enim dni venerunt: & tunc non habet epūs quoquo modo de eis se in
terponere: ex quo nec ipse visitabit, quia cū ipsi domini habeant dūtaxat

loci, et plenam administrationē rerum: et ea etiā destruere possunt, si volunt vt. s. dixi. et no. Inn. in c. inter dilectos. prealleg. Si vero nō viuunt sed ordinauerūt ꝙ post mortē cōstruētur, seu deputētur tales ad vsum pauperū: et tunc dico ꝙ licz dñs, vel is de quo ipse disposuit in testamēto possit rectorē ibi preficere absqz consensu episcopi, vt in. d. §. si quis edificationē. tamen episcopus poterit hoc casu hospitale visitare, et videre si cuncta procedunt sm ordinationē defuncti: et si reperit rectorē per patronum prefectū perperam administrare, eum remouebit, et alium instituet: quia ad eū spectat vt defunctorū pie volūtates mandentur executioni: etiam si testator interdixerit, vt ep̄s se non impediat. vt dicit sing. tex. in. d. §. si quis edificationē. facit. c. tua. de testa. et c. requisisti. eod. tit. Est enim inculpa patronus talem rectorem nunqꝫ tollēdo: ideo episcopus tanqꝫ pater supplet tollendo, et aliū instituēdo: et sic patronus pro ea vice priuabitur potestate rectorē deputandi: secus puto in alia vacatione. argu. c. cum in cunctis. et c. auditis. de elect. et sic puto intelligendum et distinguendū. d. §. si quis edificationē. sed alia iura episcopalia nō poterit ep̄s a tali prophano exigere, vt no. Fed. consi. xxv. et cōsi. cxvi. Si vero hospitale est religiosum tunc dico patronum habere p̄sentationem sed confirmationē spectare ad ep̄m: ita ꝙ solus patronus sine consensu episcopi aliquid de p̄sentatione facere non poterit: per ea que. s. dixi arguendo ad partem negatiuā. et sensit Innoc. in. d. c. inter dilectos. dum dicit talem locum spectare ad dispositionē episcopi. et satis probatur in. d. c. ad hec. et c. de xenodochijs. efficit autē religiosus, si authoritate pontificis destinat ad pios vsus. iuxta ea que no. in. d. c. ad hec. tūc enim offertur deo: et olim dñs nullā habet potestatem, nisi inquātum gratiose sibi conceditur ab ecclesia, vel ex pacto apposito in fundatione. d. c. iij. et c. preterea. de iurepatro. facit. c. cum dilectus. de consue. Si autem dubitatur an interuenerit authoritas pontificalis, vel non debet recurri ad
14 coniecturas. Si enim habet signa religiosi loci, vt campanile cum campana. et altare, et similia reputabit religiosum, alias secus. ex quo est in possessione, seu quasi, libertatis: vt no Arch. in c. nemo. de cōse. dist. i. et F. in. d. cōsi. cxvj. et doc. in. d. c. parētib⁹. de pluri. et in tali hospitali procedit alle. s. ad partem negatiuam. et per hanc distinctionem silent omnia allegata. s. pro parte cōtraria reducunt ad concordiam. et cle. quia contingit. debet reduci ad hanc distinctionē. in ea enim nihil dicitur de pote
15 state ponendi rectorē. ¶ Ad quartum dubiū arguitur primo, † ꝙ innētario nō cōfecto nō potest p̄latus canonice administrare per. c. manifesta. xij. q. i. cum. c. seq. vbi dicitur, ꝙ ea que pertinent ad ecclesiam manifesta esse debent a bonis clericorum: ne occasione patrimonialiū occupentur bona ecclesiastica, vel econtra: maxime propter inopinatū trāsitum prelati. vnde gl. in. d. c. manifesta. dicunt ꝙ propter hoc debeat facere inuētariū. alle. c. de syracusane. xxviij. dist. vbi videtur hoc prima fronte probari. Secūdo adduco. c. charitatē. xij. q. ij. vbi expsse mandat canonicis et economis ecclesie cathedralis, vt mortuo vel remoto p̄lato debeant facere inuētarium de bonis ecclesie. idē ergo dicendū in prelato eadem ratione: et maxime cum in prelato habeamus iura. s. alleg. que si expressum non faciunt mentionem de prelatis, satis tamē hoc innuūt. expresse habemus in canonicis: quia vacante ecclesia succedūt in iurisdictione prelati. vt in. c. ij. de maio. et obe. lib. vj. et c. cū olim. et c. his que.
16 de ma. et obe. ¶ † Tertio probatur ratione. prelati enim equiparantur et comparantur tutoribus et curatoribus pupillorū, et minorū in. q. ij. c. si. in aut. de eccle. titu. §. pe. no. in. c. auditis. de in integ. resti. in gl. iij. sed tutores tenentur conficere inuentarium de bonis minorū, alias legitime non administrāt cum aperte prohibeant res minorū prius attingere. l. si. C. arbi. tute. et l. tutor qui repertoriū. de admini. tuto. quinimo prius administrantes tanqꝫ suspecti remouent, et efficiuntur infames. l. iij. ff. de suspe. tut. et not. in. d. l. tutor qui repertoriū. ¶ Quarto inducitur cle. quia cōtingit. de reli. dom. vbi expsse disponit in hospitaliū rectorib⁹, vt ad instar tutorū et curatorū debeant facere inuentarium de bonis hospitalium: adeo vt ibi dicit Jo. de lig. ꝙ prius administrare nō possunt, sicut dicitur in tutoribus et curatoribus in iuribus. s. alle. sicut enim tenētur illi, ita et prelati. cum bona ecclesiarū dicantur pauperum: et ad hospitalitatis vsum principaliter reseruata. xij. q. i. videntes. xvj. q. ij. c. si. Item pondero rationē illius tex. ad instar tutorū et curatorū. rc. sed hec ratio est in prelatis. vt. s. dixi. ergo ipsi tenent. et hoc videtur tenere Spec. in tit. de instru. edi. §. si. versi. prelatis. ¶ In ꝯtrarium primo fortiter militat. c. transmissam. et c. nostri. et c. qualiter et quādo. et c. vlti. de elec. et c. auaritie. eod. tit. lib. vj. cum multis simi. in quibus iuribus expresse dicitur ꝙ post electionē et confirmationē recipit p̄latus potestatē administrandi, et exercendi omnia, que sunt iurisdictionis. ad idē opti. c. si suffraganeis. eo. tit. ergo ad facultatē administrandi non requiritur inuentarij confectio. ¶ Secundo ad hanc partem adduco. c. de syracusane. xxviij. dist. licet cōmuniter soleat adduci pro contraria parte. ibi enim papa speciali ratione motus ex suspicione orta contra promotū in episcopum ratione filiorum suorum, fecit ante omnia confici inuentarium non de bonis ecclesie, sꝫ de bonis patrimonialib⁹ ipsius promoti: vt sic liquido apparerēt bona p̄pria ipsius, nec eorū obtentu occuparent bona ecclesie: vel postmodū acquisita dicant propria: ergo cessante hac suspicione filiorum, talis cautela non est necessario adhibenda. ¶ Item cum ibi etiam contra suspectū non fiat inuentariū de bonis ecclesie, sed solūmodo de bonis promoti. fortius ergo cessante suspicione non requirit necessario inuentariū de bonis ecclesie. ¶ Tertio adducit. c. charitatē. xij. q. ij. per locum a speciali. Si enim speciale adducit in canonicis, et economis vacāte ecclesia: ergo secus in prelatis. argu. l. pretor. ff. de iudi. et c. qualis. xxv. dist. et minimum specialitas hec inter eos notatur. Nā capitulum sede vacāte. lꝫ succedat in iurisdictione, nō tn̄ potest attingere et dispēsare bona per p̄latum dimissa, vel obueniētia vacationis tempore. q. ij. huiusmodi. rc. quia sepe. de elec. lib. vj. c. statutū. eo. tit. merito conficit inuentarium sicut tutor et curator, qui sunt puri administratores, et nō dispensatores: sed aliud videtur in prelato, qui habet in bonis ecclesie plenā administrationem fructuū: et ex illis potest donationes facere, et etiā modica mobilia et immobilia alienare. xij. q. ij. terrulas. et not. ea. causa. et q. in sum. et de testa. c. ad hec. c. relatum. de dona. ceterum. ¶ Quarto facit. c. si tibi absenti. de preben. li. vj. vbi patet beneficium dici ipsius prelati post collationē sibi factam et a se prestitū cōsensum: nō dꝫ ergo obligari ad inuentarij cōfectionē cum beneficium dicat suum: iura enim loquentia de inuentarij confectione, loquūtur de simplicibus administratoribus, vt de tutoribus et curatoribus de hospitalarijs et similibus secus autem dicendum in prelatis. p hoc gl. nota. v. q. iij. c. si. ¶ In solutione huius quarti dubij arbitror tenendum, ꝙ inuentarij confectio in prelato necessaria non sit et principaliter moueor: quia nullo iure hoc cauetur: imo potius ex multis iuribus. s. ad partem negatiuam allegatis innuitur oppositum. quandoqꝫ enim videntur iura canonica, vt ad prius relata, que de inuentario videntur facere mentionem, que omnia allegaui. s. ad partem affirmatiuam, vt sunt. c. manifesta. cle. quia contingit. c. de syracusane. et c. charitatem. in locis alle. que si bene pōderent, nō probāt id ad ꝙ adducunt. Nam. c. manifesta. et c. sint manifeste. non arctant prelatū ad confectionem inuētarij: sed solum disponit vt manifesta esse debeant bona prelati eius ecclesie, que profecto manifesta fieri possunt aliter, qꝫ per cōfectionē inuentarij de bonis ecclesie, vt describendo bona patrimonialia ipsius p̄lati, sicut fieri fecit papa. i. d. c. de syracusane. Itē dando eorū administrationē suis attinentibus vel amicis, et promiscue non vtendo cum rebus ecclesie. Item illa capitula ponunt concilia non solum in fauorē ecclesie, sed etiā bonorum ipsius p̄lati: ne sub obtētu rerū ecclesiasticarū inuadant ipsius prelati bona: nec impediunt aliter administrationē prelati: quinimo dico ꝙ si illa capitula acutius ponderētur fortius videntur probare ꝯtrarium: nam si semper prelatus teneret ad confectionē inuentarij: frustra illa capitula dicerēt, vt manifesta esse debeāt bona prelati a bonis ecclesie: cum satis efficerentur manifesta per cōfectionē inuētarij. ¶ Itē illa iura prouidēt qn̄ prelatus habet bona: si ergo nō habet, cessaret illorū capitulorum prouisio. Non obstat. c. de syracusane. sed potius probat hanc partem, inducendo, vt. s. induxi. et apertissime videtur probari, vt cessante suspicione filiorum vel habitu bonorum patrimonialium cesset omnis descriptio bonorum. c. charitatem facit pro hac parte inducēdo per locum a speciali, vt. s. induxi, cle. quia cōtingit. quia si inducitur illud speciale in hospitalarijs, quia sunt puri administratores ad instar tutorum et curatorum aliud videtur dicēdum in prelatis. non enim dixit ibi tex. ad instar prelatorum: sed ad instar tutorum et curatorum. si enim prelati tenerentur, fecisset ibi tex. mentionem potius de prelatis habentibus administrationem, quam de tutoribus et curatoribus rerum secularium. ¶ Item illa cle. i. versi. premissa. dicta gl. apertissime videtur probare hanc opini. ibi enim dicitur ꝙ inuentarij cōfectio rationis redditio, et iuramenti prestatio, nō habēt locum in hospitalarijs religiosorum. Si enim omnes prelati tenerentur ad confectionem inuentarij: non excepisset ibi papa religiosos: maxime in hospitalibus. Nec ob. ꝙ tutores et curatores ad confectionem inuentarij tenētur, quibus prelati conferantur, vt in. c. ij. de dona. et in alijs iuribus. s. alle. quia non per omnia equiparantur: qꝛ adeo multe differentie sunt inter eos, vt gl. valde no. v. q. iij. dicat nullam cōparationem inter tutores et p̄latos: qꝛ tutor est temporalis: prelatus perpetuus: tutor non vtitur bonis pupilli, sicut p̄latus ecclesie. tutela est onus, prelatura honor: prelatus habet liberam et generalem administrationem in bonis ecclesie, et dare potest aliqua, si habet sic consuetudo ecclesie de donādo: sed tutor nō, hinc p̄latus dicit beneficiū suū esse vt in. c. si tibi absenti. nec sine causa potest in vita priuari. lvi. di. satis peruersum. tutor non habet ius propriū in tutela: imo est sibi onus, et expirat officium suū adueniente pubertate pupilli. C. qū tuto. vel cura. esse desi. l. ij. et iij. Nō ergo mirū si aliud sit in prelato: nec cōfectio inuētarij, que est onerosa, et propter suspicionē inducta. debet extendi ad p̄latos. cum extensio debet fieri de similibus ad similia. que similitudo hic cessat. ad hoc qđ in simili no. Joan. and. in. c. tue. de sponsa. et sufficit dare instantiam. i. q. j. sicut vigeri. Patet ergo ex predictis nullo iure hoc caueri: sed contrarium potius innuitur ex predictis, et ex his que. s. allegaui pro parte negatiua. hanc opi. confirmare videtur authoritas Innoc. in. c. transmissam. de elec. et in. c. in literis. prope si. de resti. spo. et c. cum super. de cau. possess. et propie. in quibus iuribus notabiliter vult prelatum non posse administrare et agere nomine ecclesie. etiam si non sit in possessione dignitatis. satis est enim suam electionē cōfirmatā vel p̄uisionē sibi fuisse factam, vt administrare possit vt per. d. c. transmissam. cum superius allegatis. Idem tenuit do. de Rota decisio. iij. limitātes dictum Inno.

ꝙ licitum

ꝙ licitum est confirmato seu prouiso etiam possessionem nõ adepto administrare: ⁊ agere pro prelatura, si alius non est in possessione: alias autem non liceret: quia esset possessorem sine iudicio spoliare: qđ nõ licet. c. cum qui. de preben. lib. vi. xvi. q. vi. placuit. in l. si quis in tantum. C. unde vi. Patet ergo ex predictis ꝙ sine cõfectione inuentarii potest canonice administrare cũ impossibile sit possessione non habita inuentarium de bonis ecclesie cõficere. ¶ Ad quintũ arguitur primo ad negatiuam ꝙ dictus cõductor non sit tutus quo ad successorẽ prelati respectu vtilitatis percipiende ex beneficio: comparatur enim vsufructuario vel melius vsurario: quia participat de bonis ecclesie quatenus necessitas exigit. vnde ait apostolus. victum ⁊ vestimentum habentes cõtenti sumus, vt in c. episcopus. xi. q. iii. no. glo. in c. presenti. de offi. ordi. lib. vi. ⁊ alibi dicit tex. ꝙ si nulla ecclesie necessitate cõpulsus presumpserit aliqua de bonis ecclesie vẽdere, tanꝙ furti vel latrocinii reus honore priuabit. Sed cõtractus initus cum vsufructuario extinguitur incõtinenti post mortẽ ipsius: itaq; dñs ad quem res reuertit non stare tenetur illi cõtractui: potuit enim conductor cogitare hoc aduenire posse, vt no. probatur in l. si quis domum. ff. loca. ergo idem dicendum in cõtractu inito cum prelato. idem facit. l. lex vectigali. ff. de pigno. vbi videtur qđ resoluto iure authoris resoluitur ius successoribus. per mortem enim prelati resoluitur vinculum cum ecclesia ⁊ per consequentiam resoluitur ius conductoris. cum illud depẽdeat a iure prelati: ergo ⁊c. ¶ Secũdo videt. de hoc casus in c. ii. de preca. vbi successor nõ tenet stare cõtractui precariarũ irrationabiliter per predecessorẽ cõcessarum: etiã si pena fuit apposita obligando se ⁊ successores. ⁊ fere cõsimilis casus ponitur in c. ii. de re. per mu. sed iste defunctus irrationabiliter percepit pẽsionẽ pro pluribus futuris annis non conuertendo eã in vtilitatem ecclesie: sed propriam: qđ de cõuersione non apparet: ergo successor non tenet huic cõtractui stare saltẽ respectu solutionis fiende pro futuro tẽpore: sicut in dubio ponitur. ⁊ hec pars videtur corroborari per glo. ⁊ doc. in c. querelã. ne prela. vi. suas. vbi dicit glo. in ver. terminum. qđ si nõ pro vtilitate ecclesie cõtraxit, sed vt ipse tanꝙ prelatus participet redditus pro locatiõe successor non tenetur stare: per. d. c. ii. de preca. quia vltra tẽpus suũ ecclesiam locare non potuit. ⁊ si soluit aliquid vltra sibi imputet: quia hoc preuidere debuit. l. si quis domum. ff. loca. ¶ Tertio videt casus in l. si filio fa. §. si vir in quinquennium. ff. solu. ma. vbi dicitur qđ si vir cõstãte matrimonio locauit fundum dotalem in quinquennium soluto matrimonio quancunq; hunc maritus habuit legitimam administrationem dominium vtile tẽpore locationis: tamen vxor non tenetur stare cõtractui respectu solutionis facte pro futuro tempore: quia non potuit maritus preiudicare vxori recipiendo pensionẽ pro tali tempore. Ita in proposito cũ prelatus efficiatur maritus ecclesie. vii. q. i. sic nõ potuit preiudicare ecclesie recipiendo pensionẽ pro futuris annis post mortem ipsius. ¶ Quarto videtur bonus tex. in c. alienationes. xii. q. ii. vbi dicitur, ꝙ si clericus prebẽdam suam vel beneficiũ alienare presumpserit, non valet: ⁊ non potest intelligi nisi de alienatione fructuũ ad tẽpus: vt intelligit ibi gloss. nam nulli dubium ꝙ ipsum beneficium cum sit spirituale alienari non potest cum non recipiat estimationem. i. q. i. per totũ. ad idem. l. emptorẽ. C. loc. vbi emptor rei locate ⁊ sic successor non tenetur stare locationi facte p vẽditorẽ. nec obstare videtur authoritas superioris, que hic intercessit: quod cum ad vtilitatẽ ecclesie non intercessit: nõ habet prestare roboris firmitatem. non enim potuit preiudicare beneficio, ⁊ successori sine causa argu. oppo. de censi. significauit. ⁊ c. prohibemus. eo. tit. Et alibi dicit tex. iuris ciuilis qđ nulla differentia authoritas superioris nõ interueniat aut peracta interponatur. l. nulla. ff. de autho. tuto. facit c. i. de re. eccl. nõ alie. lib. vi. ⁊ xii. q. ii. sine exceptione. Cõsensus enim superioris debet esse legitimus id est a legibus ⁊ moribus informatus. de cõsti. c. cum ecclesiarum. facit cle. i. de re. eccle. non alie. ⁊ qđ no. Calde. in c. i. de in integ. resti. ¶ In contrarium qđ successor tenet stare etiam respectu solutionis facte probat sic. prelatus habet in rebus ecclesie administrationẽ liberã. vt in c. cum nobis. de elec. ergo cõtractus initus nomine ecclesie debet in successorem transire. antecedens probatũ est. ã. cõsequẽtia probat in c. dilecti. de fo. cõpe. vbi cõtractus initus cum predecessore ⁊ rescriptũ delegatoriũ contra ipsum indultũ trãsiit in successorem re integra. cõtractus enim initus cum ecclesia que non moritur: licite successori obmittitur. xii. q. ii. liberti. ⁊ de rescrip. si gratiose. lib. vi. ⁊ oppo. facit qđ no. Inno. in c. significauit. de testi. ad idem. c. i. de solu. vbi successor tenetur soluere debita predecessoris sicut filius debita patris: sicut ⁊ cõtractus initus cum tutore transiit in pupillũ, seu minorẽ finita tutela: nec remanet obligatus tutor. l. post mortẽ ff. qui ex fa. tuto. l. si tutele. ff. de adm. tut. ¶ Secũdo de hoc videtur casus in cle. i. de re. eccle. non alie. in fi. vbi clarissime videtur probari, qđ etiã sine cõsilio vel etiam sine cõsensu capituli ⁊ superioris põt prelatus etiã religiosus locare ⁊ fructus vẽdere ad tempus nõ modicũ: puta decenniũ: vt ibi no. in glos. ⁊ sic recipere pretium cum non sit venditio sine precio. insti. loca. §. pretium. ergo successor talis ecclesie tenetur stare: nisi diceremus oppositũ, ecclesie adhiberent fraudẽ in suis actibus cõtra c. per tuas. de dona. quia darent potestatẽ locandi, ⁊ fructus vendendi ad tẽpus non modicũ: ⁊ postmodũ dissolueret cõtractus intercedente morte prelati: penã enim nõ meretur qui authoritate legis cõtrahit. l. gracchus. C. de adulte. ⁊ c. qui peccat. xxiii. q. iiii. immo iuste possidet qui authoritate pretoris possidet. ff. de acqui. pos. l. iuste possidet. ⁊ per illud c. querelam ne prela. vic. suas. vbi licite locat ad septennium: ⁊ tenetur stare cõtractui. sed glo. iterat difficultatem, qđ si moriatur prelatus infra tẽpus locationis tempore. nam nõ videt ꝙ hec conuentio sit fienda, ex quo contraxit nomine ecclesie, que non moritur, vt dictum precedẽti. ¶ Tertio adducitur bonum tex. in c. ex presentium. de pigno. vbi patet, ꝙ si prelatus pignorauerit res ecclesie illicite cõpellitur licite post eius mortem ipsius heres ad reluendũ pignus, ⁊ restituendũ ecclesie: ergo saltem idem ⁊ fortius decidendum in casu nostro: vt si pensionẽ pro futuro tẽpore cõuertit in vtilitatem suã, vel remansit in patrimonio suo, non molestet conductorem, qui licite cõtraxit ⁊ soluit ⁊ maxime intercedẽte authoritate superioris: sed cõpellit heres prelati ecclesiam reddere indẽnem pro futuro tempore, sicut facit maritus vxori soluto matrimonio. l. si filiofami. §. si vir in quinquennium. ff. solu. ma. ¶ Quarto arguitur sic successor vniuersalis tenetur stare cõtractui predecessoris. vt in l. vlt. veritatis. C. loca. ⁊ c. ii. de preca. sed prelatus est successor vniuersalis: vt colligit ⁊ no. per glo. l. c. ad sedem. de resti. spo. ⁊ per Inno. in c. cum ⁊c. de rescrip. ergo tenet stare dicto cõtractui predecessoris, cũ si sit successor singularis, vt no. doc. iuris ciuilis in l. si filiofami. §. si vir in quinquennium. ff. solu. ma. sed prelatus nõ est successor voluntarius: quia succedit ex voluntate defuncti: sed necessarius ex legis dispositiõe: ergo stabit cõtractui successor ⁊c. ¶ In solu. huius quinti dubii considero, ampliãdo thema, duos casus. Aut enim querimus nunquid successor teneat stare contractui predecessoris: ⁊ sic non valet expellere cõductorẽ: aut querimus respectu solutionis facte pro futuro tẽpore: sicut ponit in dubio iuris. Primo casu si prelatus nomine proprio contraxit, nõ intẽdens obligare ecclesiã: sed seipsum conductorẽ: ⁊ sic ad vitã suã, ⁊ sic cõuer tenet successorẽ nõ teneri ad obseruantiam illius cõtractus. sentit cõiter doc. in ca. si. ne prela. vices suas. ⁊ glos. ibi sequunt dñi de Rota deci. cccxv. vbi plus dicit, ꝙ hoc casu qui contrahit nomine proprio: adeo per eius mortem extinguit eius cõtractus qđ etiã si vellet successor nõ potest cõductore cõtradicẽte ratificare contractum, ꝙ satis placet. nõ quãtũ ad cõmoditatẽ, ⁊ ius prelati idẽ est in eo ꝙ in vsufructuario. arg. eo. que no. gl. in c. presenti. de offi. ordi. lib. vi. ideo extinguit cõtractus per eũ initus, sicut obseruatur in vsufructuario. l. si quis domũ. ff. loca. optime facit ad propositũ. c. veniens. ne trãs. ⁊ c. ceterum. eo. ti. de censi. c. preterea. ⁊ ca. significauit. Si contraxit nomine ecclesie cõmuniter solet dici, ꝙ si in vtilitatem contraxit, tenetur successor: aliter non. vt not. in. d. c. si. ne prela. vices suas. que distinctio certe nõ videt simpliciter vera: qr ex quo cõtraxit nomine ecclesie, ⁊ habebat administrationẽ ⁊ potestatẽ cõtrahendi ⁊ nõ peccauit in solennitatibus: debet tenere cõtractus: sz ecclesie lese competat restitutio in integrũ. cle. de in inte. resti. c. i. eo. ti. c. i. ⁊ c. ii. li. vi. Ideo distinguit sic, ꝙ aut locauit ad tempus non modicũ, aut ad tẽpus modicũ. primo casu cũ cõsistat ius in re. oportet ꝙ fiat in casu licito, ⁊ obseruetur debita solennitas que solet interuenire in alienationibus: ⁊ altero deficiente nõ valet cõtractus vt. d. cle. i. ⁊ quod ibi no. fa. in ca. nulli. de re. eccl. non alie. Si vero verũꝙ intercessit, qr in casu licito. ⁊ de his casibus per glos. xii. q. ii. insuper ⁊ solennitate seruata: de qua. xii. q. ii. sine exceptione. ⁊ in c. i. de re. eccle. non alie. lib. vi. ⁊ in ca. abbatibus. ⁊ c. placuit. ea causa ⁊ q. ⁊ tunc in dubio transit in successorẽ: cũ talis alienatio preiudicaret successori: vt in iuribus preall. Sed ecclesie cõpetit in integrum restitutio vt in c. i. ⁊ ibi not. maxime p Calde. de in inte. resti. ⁊ c. ad nostrã. de rebus eccle. nõ alie. ¶ Si vero ad tẽpus modicũ, indistincte credo qđ cõtractum tenet etiã respectu successoris: cũ in hoc non requiratur authoritas superioris, vel aliqua solennitas, vel causa vtilitatis, vel necessitatis, vt expresse patet in clem. i. preall. in fi. sed si ecclesia enormiter ledat dabitur restitutio in integrũ, vt in c. i. de in integr. resti. nõ apparet aliqua ratio quare cõtractus nõ debeat trãsire i successorẽ: ex quo a iure hz hãc potestatẽ cõtrahẽdi: ⁊ cõtraxit nomine ecclesie, que nõ moritur. xii. q. ii. liberti. nec obst. c. ii. de preca. ⁊ c. ii. de re. permuta. qr loquuntur in alienationibus seu cõtractibus ad integrũ tempus, seu ad magnũ tempus causa legitima, vel solennitate deficiente ipso iure corruit contractus. vt. d. cle. i. ⁊. ã. diximus. Sed nos loquimur in locatione que in iure est permissa ad modicũ tempus sine aliqua solennitate: vt. ã. dixi. Nec obst. ca. alienationes. xii. q. ii. quia loquitur quando ad tempus nõ modicum fit venditio: vt ibi not. alias secus, vt not. in. d. c. si. ne prela. vices suas. hec procedunt in clerico habente administrationẽ. in nõ habente, vt in canonico, cõmuniter tenent doct. in ca. si. ne prela. vices suas. ⁊ domini de Rota in preall. loco, ꝙ talis cõtractus nõ transit in successorẽ. qr ipse p omnia equiparat vsufructuario: habet enim ius personale, ⁊ nõ plenam administrationẽ rei: sed est penes ecclesiam cuius ipsius prebende sunt bona, vt probatur in c. ex literis. de proba. ideo habet in eo locum l. si quis domum. ff. loca. vbi ex causa rationabili interuenit authoritas episcopi: vt not. Inno. in ca. si. ⁊ communiter ibi do. ⁊ domini de Rota in locis preallegatis. Sed hoc quo ad primum membrum qđ non fuit tactum in themate, seu in dubio: sed vt studens haberet perfectam materiã ideo inserui. Et si generaliter vis dicere in quolibet successore an teneatur stare cõtractui predecessorum: vide plene per Bar. ⁊ alios do. in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. sol. mat. ⁊ per Canonistas in d. ca. si. ⁊ per Archi. in d. c. alienationes. xii. q. ii. vbi inuenies gl.

in hac materia quã reduces ad distinctionẽ factam et fiendam, aliquid vide in l. emptorẽ viam veritatis. C. loca. ¶ Q. io ad secundum magis difficilem nũquid sit tutus conductor respectu ecclesie, vel successoris ex solutione facta predecessori: vt ponitur in themate seu in dubio nostro distingue sic, q aut recepta pro futuro tempore sunt versa in vtilitatem ecclesie: et in dubio iste cõductor tutus est arg. in d. c. j. de pon. et c. ij. de solu. et glo. et doct. in c. fi. ne prela. vices suas. et hoc dico procedere etiã si nulla solennitas interueniret neqꝫ superioris cõsensus: qꝛ ex quo locatio nõ sit ad longum tempus solus prelatus hoc facere potest, et in c. fi. preall. et in c. j. de re. eccle. non alie. et dicitur ad non longũ tẽpꝰ citra decennium: nam tempus decennij dicitur longum, vt l. fin. C. de prescrip. longi tempo. no. glo. in d. cle. j. et no. Bal. in l. queciqꝫ. de bo. que libe. et in l. iubemus. de sacrosan. eccle. Fateor tamen q si ecclesia fuisset grauiter lesa potest petere restitutionem contractus. de resti. c. j. prout dixi in precedenti membro. Aut non constat pecuniam illam receptã pro futuro tempore fuisse cõuersam in vtilitatẽ ecclesie: et tunc presupponenda validitate cõtractus, que qualiter dicitur colligi ex dictis precedentibus si prelatus locauit nomine proprio tanqꝫ rector, non autẽ nomine ecclesie, tenet ecclesia vel successor stare: quia et contractus ex pirat hoc casu, vt dixi in precedẽti mẽbro. arg. l. si quis domũ. ff. loca. et de trãsact. c. veniens. et c. de cetero. Si vero locauit nomine ecclesie et nõ interuenẽte authoritate superioris credo illum cõductorem esse tutum: sꝫ ecclesia potest agere contra heredem prelati ad restituen. id pretium, qd defunctus perceperat vltra tempus vite sue: quoniam cũ iste contractus valuit: nec exigebat authoritas superioris, ex quo ad modicũ tempus contraxit: vt s. dixi. non apparet quare ecclesia vel successor non tenet stare ex quo ille contraxit in casu licito nomine ecclesie, que non moritur. vt d. c. liberti. sicut enim pupillus tenetur stare cõtractui inito per tutorẽ: licz possit agere contra tutorem actione tutele ad restituendum qd percepit ex eo contractu l. tutele. ff. de admini. tuto. l. post mortem. ff. quãdo ex fa. tuto. et vxor stat cõtractui locationis inito per maritum de rebꝰ dotalibus: licz nunc soluatur matrimoniũ, agit tamẽ cõtra maritum vel heredem eius ad restituẽdum vtilitatẽ quam percepit pro futuro tempore. vt no. in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. so. matr. et l. diuortio. in prin. eo. ti. ita ecclesia seu successor debet stare cõtractui inito nomine ecclesie per predecessorẽ: licz possit agere contra heredẽ defuncti. arg. d. c. ex presentium. de pigno. xij. q. ij. quicũqꝫ. et hoc tenuit Goffr. in c. fi. ne pla. vice suas. Arch. in c. alienationes. xij. q. ij. et Bal. in l. iubemꝰ. C. de sacrosan. eccle. et sic limita glo. in d. c. fi. et c. alienatides. Si autem heres non est soluen. do: tunc agitur cõtra cõductorem respectu futuri temporis: quia potuit cogitare hoc euenire posse. arg. d. l. si qs domũ. tenet Goffre. et Arc. in dictis locis preall. Illa tamen l. si quis domũ. quam alle. non probat id ad qd inducitur. loquitur enim in vsufructuario qui cõtraxit nomine personali, qd habebat sed nos loquimur in prelato qui cõtraxit nomine ecclesie in casu licito: nec recipere per prius pecuniam est damnum imo est vtile ecclesie: sed ex alio saluo licz hoc dictum vt cõductor hoc casu non sit tutus: quia ex quo non apparet de vtilitate ecclesie et eius heres non est soluẽdo satis constat prelatũ culpose et maliciose pecuniã per presens recepisse pro futuro tempore, et ex culpa prelati nõ debet ecclesia teneri, si aduersus prelatũ vel eius heredẽ ecclesia nõ potest seruari indemnis. l. fi. de admi. tuto. et ita no. voluit Inno. in c. cũ deputati. prope fi. de iudi. vbi dicit q ex culpa prelati adhibita tenetur locator insolidum si potest seruari indẽnis aduersus prelatum: alias nõ. Et credo qd si prelatus dolose percepisset pecuniã p futuro tẽpore, vt ipse lucrifaceret et cõstet de dolo per cõiecturas qd tunc ecclesia nõ tenetur stare, etiam si posset seruari indẽnis aduersus heredẽ seu prelatum: qꝛ dolus non nocet ecclesie: sicut nec dolus tutoris nocet pupillo, vt l. de dolus. ff. qñ ex fa. tuto. no. Inno. in c. cum deputati. facit reg. delictum prelati. de reg. iur. lib. vi. et xvi. q. vi. placuit. Si autem percepit pecuniam authoritate superioris: vt psupponimus hic in themate: tunc est magis dubium, quo casu dico qd si heres est soluendo, agitur contra heredẽ, et nõ contra cõductorẽ: sicut dixi in precedenti membro, et fortius hic: vbi interuenit authoritas superioris, nec psumitur vere vel psumptiue in vtilitate in ecclesie: licz enim authoritas prelati faciat prima fronte certũ p vtilitate ecclesie psumi, arg. eius quod no. Bal. in j. consti. in vsi. feud. et arg. c. nisi. de prebẽ. non tamen psumitur verum nisi aliter probetur vere vel presumptiue, vt ipse tenet Bal. voluit in aut. hoc ius porre. cũ. C. de sacrosan. eccle. et facit c. j. de re. eccle. nõ alie. lib. vi. et quod no. in c. ex quibusdã. de fideius. Si autem heres prelati locatoris non est soluẽdo: tunc satis potest dubitari propter authoritatẽ superioris: quo casu puto qd si authoritas superioris nõ fuerit interposita ex aliqua rõnabili causa: vel sine cause cognitione conductor nõ erit tutus: sed procedit qd s. dixi, qñ authoritas nõ interuenit. ar. l. nulla est differẽtia. ff. de aut. tu. et l. magis puto. §. illud. et l. j. de re. eo. : sic nec superior sine causa potest p[illegible]licare benefitio interponendo suam authoritatem, vt in c. j. de re. ecclesie non alie. li. vi. et eo ipso qd nõ apparet de cognitione non presumam legitimã causam, vt ecclesie obligetur pro futuro tẽpore. arg. in iuribꝰ preall. et in l. j. §. hoc autem. ff. ne vis fiat ei. et facit qd no. Innocẽ. in c. vt eccle. benefi. et Fe. de. consi. xxiij. facit bñ hoc. c. fi. ne prela. vices suas. Si autem fuit expressa aliqua cã rationabilis in interpositione authoritatis, que in veritate suberat et non habuit effectũ ex culpa prelati superuenientis: vt quia non expẽdit pecuniã illã in causam expressam, tunc satis credo illum conductorẽ esse tutum, quia satis est qd legitime et pro vtilitate ecclesie concurrentes aliter tenetur pbare versum: sed prelatꝰ qui interposuit authoritatẽ: debet esse sollicitus, vt pecunia expendatur in vtilitatem ecclesie. d. l. magis puto. §. illud. Si autẽ causa expssa erat falsa, tunc illa interpositio authoritatis nil operatur etiã si fuit interpositũ decretum. d. l. j. et l. magis puto. §. j. pall. et l. j. §. hec autem verba. ne vis fiat ei. et l. j. cũ not. in §. subuenitur. ff. de mi. ieiunio lib facit quod no. Bald. in l. j. C. de pred. minor. sine decre. non alie. Fateor tamen quod si appareret de interpositione decreti, omnia presumuntur legitime facta, nisi probetur contrarium: vt no. Spec. in titu. de emp. et ven. §. nunc dicẽdum. versic. breuiter sciãs. et Bal. in j. consti. in vsi. feu. et quanqꝫ hoc casu cum locatio sit ad modicum tempus non sit necessaria interpositio decreti, tamẽ si interuenit est valde vtilis: quia non presumo cõsentem in aliqua culpa dando pensionem pro futuro tempore: et sic erit tutus conductor etiã si heres prelati non sit soluendo: vt s. dixi. et facit qd not. Inno. in d. c. cum deputati. vbi dicit, q cessante culpa prelati in cõtrahendo, ecclesia ex eo cõtractu tenetur insolidũ: nec ex culpa superueniẽte in nõ cõuertẽdo pecuniam in necessariã impensam, debet nocere cõductori. arg. reg. factũ legitime. de reg. iur. lib. vj. secus putarẽ si superior simpliciter interposuisset authoritatem suam: et nõ permisit cause cognitionem. scꝫ non appareat: tunc enim non psumã pro authoritate iudicis in obligando ecclesiam pro futuro tempore. arg. d. c. j. de re. eccle. nõ alie. infra gl. in verbo tractant. in fi. Et est differẽtia inter decretũ et authoritatẽ quo ad hoc: quia decretũ psupponit tacite causam fuisse allegatam, et pbatã ipsi superiori: iuxta no. per Bar. in d. l. j. de pre. mino. sine decre. non alie. et fertur sñia pro qua psumitur. Sꝫ authoritas est simpliciter cõsensus authorizabilis: vñ non includit in se cause cognitionẽ interuenisse, nisi aliud appareat. pro hoc qd no. in d. glo. in ver. tractat. et facit qd in simili not. Bar. in l. sciendũ. de ver. obli. et Inno. in c. innotuit. de eo qui fur. ordi. susce. et de decreto seu simplici authoritate. vide p glo. in c. j. de reb. eccle. non alienã. lib. vi. per Bal. in l. quecũqꝫ. C. de bo. que libe. et per Inno. et Anto. de but. in c. cum cõsuetudinis. de consue. et hec sunt que sentio de hoc difficili dubio. et ad hec sunt reducenda omnia cõtra superiꝰ formata: ad que aliter rñdere necesse nõ est. ¶ Ad tertiũ dubiũ arguit primo cõtrariam cõsuetudinẽ epo non pdesse: et videtur hoc expssum in c. cognouimus. xij. q. ij. vbi singulariter pbatur cõsuetudinẽ introduci non posse, non solum vt quesita penitus subtrahantur. sꝫ etiam vt detur de antiquis redditibus, sed de oblationibus et aliis posthuodũ obuenientibꝰ nil detur: ergo cõsuetudine prelati, et sub introducta non obstante solui de omnibꝰ obuenientibus tam antiquis, qꝫ nouis pcurentibꝰ nec vna et eadẽ substãtia dupli quodãmodo iure censeatur: vt ibi in d. c. cognouimus. xij. q. ij. ¶ Secũdo arguitur de c. j. de cõsue. vbi patet cõsuetudinem ecclesie grauosam introduci non posse. Hec enim cõsuetudo vt epa quartam cõferat satis videtur grauosa et praua: quoniã vt dicit text. in c. quatuor. xij. q. ij. nephas est a sacris edibus destitutis in lucrũ suũ presul impendia his deputata cõuertat. ¶ Tertio pbatur sic: certũ est quartã deberi ex dispositione multorũ iurium. xij. q. ij. concesso. c. quatuor. et c. de redditibus. et c. cognouimus. et c. de vtilitate. cum multis aliis. Si ergo cõsuetudo cõtra non valet, tamen iuris dispositioni non preiudicatur ex consuetudine, nisi sit rationabilis. c. fin. de consue. imo vbi cessat ratio, et veritas, vetustas erroris dici potest, vt in c. consuetudo. viij. di. constat enim hanc carere ratione, imo appellatur praua et nepharia. vt in d. c. quatuor et c. cognouimus. et pro hac etiã parte multa iura adduci possunt. de his que fiunt a prel. pastoralis. de eccle. edi. c. j. xij. q. ij. vnio. xvj. q. j. monachus. cum multis simi. ¶ In cõtrariũ q in talibus cõsuetudo sit attẽdẽda. ia. iunc. c. de his. et c. antiquos. x. q. j. vbi de hac quarta non sit mentio: maxime in d. c. antiquos. sed mediatatem recipit episcopus: et aliam mediatatem tribuit clericis. ad idẽ. c. requisiuit. de test. vbi patet q de relictis episcopo vel ecclesie sit cõgrua diuisio inter episcopum et ecclesiã ad fabrice vtilitatẽ. et sic de directo videtur contra illud. c. cognouimus. s. allega. ad partem negatiuam. ¶ Secundo adduco no. per. Hostien. et Jo. and. et fere omnes doctores sequentes in c.
17 j. de eccle. edifi. vbi dicit. q in fabrica, seu reparatione ecclesiarũ primo loco attendenda est cõsuetudo: nam in quibusdam partibus populus ad ista tenetur: que consuetudo tanqꝫ laudabilis obseruanda est: vt c. apostolicam. de simo. Secundo curritur ad quartam deputatam fabrice. ¶ Tertio adduco id quod habetur in capitu. j. de eccle. edifi. et idem Archi. in a. xij. q. ij. in c. quatuor. preall. patet ergo consuetudinem in talibus attendendam. ¶ Quarto ad idem inducitur. c. fi. de his que fiunt a maio. parte capitu. vbi episcopi et canonici de redditibus suis ex speciali prouisione conferunt ad fabricam ecclesie et sic cessabit ibi ex cõsuetudine quarta pars fabrice deputata. et ita intelligit Innocen. tertium illum qui dicit consuetudinem in talibus obseruãdam. de sepultu. c. certificari. et sic videtur ibi casus, de hoc iuncta gloss. in verbo, consuetudinem. sed Innocentius nullam mentionem facit de preallegatis iuribus, que expresse talem consuetudinem reprobare videntur. ¶ Quinto pro hac parte facit generalis consuetudo totius fere orbis, quam papa scit, et tolerat. Nam hodie vt videmus non fiunt iste diuisiones quartarum

quartarum vt vna detur episcopis, alia ecclesijs seu canonicis seruientibus: tertia fabrice, quarta pauperibus: prout traditur in illis iurib⁹ c. quatuor. c. de redditibus. c. concessio. cum simi. ⁊ canonici ve plurimū habent prebendas suas distinctas a bonis episcopatus: ⁊ episcop⁹ possidet ⁊ distribuit bona episcopatus prout sibi videt. ¶ Ad solutionē deo propitio fauēte ac saluatoris genitricis adiunctis precibus condescen cre: vt omnia prorsus liceant contraria quatuor casus in hac materia considero. Primus est cum consuetudo hoc onus publice in aliū ab episcopo transfundit: puta in populum ciuitatis: et talis cōsuetudo laudabilis est ⁊ amplectēda. arg. de immu. ad apostolicā. ⁊ de quarta fabrice iure deputata poterit p episcopū fieri aliud suū ex meritorium opus. arg. xij. q. i. videntur. xvi. q. i. idem dicendū eadem ratione si fabrica habet bona distincta alia ad hoc onus sufficiētia. Ad predicta vide bonum tex. in. c. si propter tua debita. de rescrip. lib. vi. vbi probatur notabiliter consuetudinem induci posse vt fructus primi anni beneficiorū in certa diocesi vacantium debeant fabrice ecclesie cathedralis. ¶ Secundus casus quando nemini hoc onus fabrice incubit: nec episcopus vult pretextu cōsuetudinis fabrice aliquid impendere: ⁊ sic ecclesie patiuntur ruinā seu difformitatē: et non valet consuetudo: ⁊ hoc casu loquitur tex. in. d. c. quatuor. vbi dicitur nefas esse si sacris edibus destitutis in lucrum suum presul impendia his deputata cōuertat ⁊c. ¶ Terti⁹ casus quādo pretextu cōsuetudinis vult impendere quartam non de antiquis redditibus: sed de nouiter obuenientibus: vel vult conferre: et etiā non valet cōsuetudo: quia non est rationabilis, vt eadem substātia diuerso iure censeat. ⁊ est ille proprie casus in. c. cognouimus. xij. q. ij. ⁊ tenet Host. in sum. de eccle. edifi. §. i. in fi. ¶ Quartus ⁊ vlti. casus qñ ex cōsuetudine eps nō deputat quartam sed aliam quotā: vel adiuuat quantum potest fabricā. ⁊ forte nimis impotens ita ꝙ non lucrifaciat sibi ⁊ talis cōsuetudo valet, ⁊ tenet: ⁊ satis rationabilis est. ⁊ procedūt alia iura que de quarta ista nullā mentionem faciunt. nā prelatus ecclesie nō debet mēdicare vt redditus conuertat in fabricam: sed de his que sibi supersunt facere tenetur, vt. c. de his. de eccle. edifi. ⁊ quilibet facere potest iuxta possibilitatē suam. vt. d. c. si monachus. xvi. q. i. et si ecclesia fabrica indiget potest hoc casu compelli populus ad restaurādū, iuxta no. in. c. i. de eccle. edifi. valet ergo in hoc ꝯsuetudo vt nō teneat cōferre precise quartā: sed iuxta possibilitatē porrigere auxilium. ¶ Et aduerte ꝙ data possibilitate epi tenent conferre ad fabricā necessaria etiā vltra quartam, vt no. dicit Inno. in. c. si. de his que fi. a ma. par. c. ꝙ intelligo siue cōsuetudo habeat vt non deputet quarta, siue sic. arg. c. si monachus. xvi. q. i. vbi dicitur prelatū debere cōferre ad fabricā data necessitate: quanto melius potest iuxta possibilitatē suam. ¶ Eo autem casu quo ista quarta de cōsuetudine non soluatur vel nō sufficiat, possunt compelli etiā canonici ad contribuēdū: vt in. d. c. si. de his que fi. a maio. par. ca. ⁊ vide de hac materia p Io. and. in. d. c. iij. propter tua debita. vbi dicit ꝙ si cōsiderato statu episcopi ⁊ capituli non superest eis tātū ꝙ sufficiat ad necessariā fabricā ecclesie cathedralis poterunt facere statutum deputādo fructus primi anni beneficiorū vacantiū ad fabricam ecclesie. Et videtur hoc probari in illo tex. dum facit mentionem de statuto. ⁊ facit. c. constitutus. ⁊ qđ ibi no. de reli. domi. ⁊ in. c. i. de re. eccl. nō alie. lib. vi. per que iura ⁊ in eis patet ꝙ etiam certam partem fructuū beneficiorū non vacantiū poterūt deputare ad fabricam necessariam ecclesie cathedralis: et ex reliqua parte rectores ecclesiarū honeste viuere ⁊ onera ecclesie subire possunt. ⁊ idē dico de fructib⁹ capelle respectu plebis cui subiaceret, vt no. Fede. consi. xxvi. Et hec ad indiuidue trinitatis gloriam sufficiant.

¶ Questio. iiij.

1 ¶ Restitutionem beneficij ecclesiastici petens an teneatur iustificare possessionem ex titulo.
2 Crimen notorium beneficij priuatione dignum an excludat ipsius beneficij restitutionem petentem. ⁊ nu. 11.
3 Patrimonium ⁊ beneficiū ecclesiasticū habens an possit salua conscientia conseruato patrimonio de beneficio viuere.
4 Titulus in coniugio carnali probari debet.
5 Destitutio allegari non potest, vbi non fuit institutio.
6 Scientia ⁊ patientia superioris est sufficiens ad habendam possessionem beneficij.
7 Agens possessorio circa principale quesitum nunquid teneatur iustificare possessionem ex titulo.
8 Restitutionem coniugis petere quis non potest nisi probet coniugiū.
9 Beneficium ratione tituli debet iudicari tanꝙ res incorporalis.
10 Exceptio spōtanee renunciatiōis an obstet petēti restitutionem bñficij.
12 Crimen adulterij inducit priuationem ipso facto.
13 Res est constituenda ad vsum destinatum.
14 Clericus patrimonium licite relinquit parentibus.
15 Ecclesia non debet construi nisi prius dotetur.

Titius cleric⁹ ex sui beneficij ecclesiastici redditibus patrimonio conseruato vitam ducens ab eodem beneficio abiectus extitit ⁊ spoliat⁹ existēs dicto beneficio renunciauit sponte sibimet postmodū restitutionē petēti tria obiecta fuerunt. Primo ꝙ possessionē petitam ex titulo vel alio modo minime iustificabat. Secundo post predicta spoliationem renunciatio spontanea fuit secuta. Tertio circuitu nomine petentis facultatem priuandi dicto Titio reluctante tribuens ⁊ asserente ante obiectorum discussionem restitutionem fiendam. ¶ Ex predicto themate quatuor themati ordine non seruato, dubia eliciuntur. Primum † an ecclesiastici beneficij restitutionē petens possessionē ex titulo, vel alio modo iustificare teneatur. Secundū an petenti beneficij restitutionē spōtanee renunciationis facte post spoliationē obstet exceptio. † Tertiū vtrum crimen notoriū beneficij priuatione dignum excludat ipsius beneficij restitutionē petentem. Quartum † vtrum habens patrimonium ⁊ beneficiū ecclesiasticū, valeat, recta cōscientia salua, conseruato patrimonio de beneficij redditibus vitam ducere. ¶ Ad primum dubium multipliciter affirmatiue arguit. Primo sic vbicunqꝫ res non est vniformiter possedibilis: sed certo modo tantum potest probari illius rei possessio nō sufficit, nisi pbet ille mod⁹ cuius respectu res possideri potest. hoc probatur in. c. ex transmissa. ⁊. c. ex parte. i. de restit. spo. vbi petens restitutionē cōiugis habet probare coniugium saltem primo aspectu validū, quantūcunqꝫ agatur possessorio, quod nō contingit ex alio nisi quia libera persona possideri non potest, etiam si in vinculis teneatur vt in. l. cum heres. in fi. ⁊. l. quamuis. ff. de acquir. possess. ideo habet probare respectu cuius libera psona potest possideri. ad idem facit. l. i. ff. de rei. vendi. vbi vendicans liberam personam debet probare titulū legitimum: quia libere persone dominium haberi non potest: sed beneficium ecclesiasticum ratione tituli non potest haberi seu possideri, nisi mediante institutione canonica. vt in reg. i. de regu. iur. lib. vi. ⁊ in. ca. ex frequentibus. de institu. ⁊ pro hoc, quia id dicimur posse, quod de iure possumus. xxij. q. ij. faciat homo. ⁊. l. filius. de condi. insti. ergo non potest pbari possessio beneficij, nisi probetur titulus cuius nomine possideri potest. ¶ Secundo probatur ex identitate rationis: † sicut enim in coniugio carnali titulus probari debet saltem primo aspectu iustus. vt in predicto. c. ex transmissa. ⁊. c. ex parte. ergo idem dicendū in coniugio spirituali. arg. inter corporalia. de trāsla. episco. maxime cum in istis vertitur maius periculum: ergo cautius ⁊ strictius est agēdum. de elec. vbi periculum. libr. vi. facit text. optimus in capitu. dudum. ij. de elec. vbi dicitur ꝙ anima damnabiliter decipitur pro eo, qui sine titulo in ecclesiasticis beneficijs introducit. ¶ Tertio probatur sic: ⁊ vbi non fuit institutio, non potest allegari destitutio: ⁊ per consequens nō potest allegari spoliatio. de despon. impu. c. ad dissoluendum. ⁊. l. decē. ff. de verbo. obliga. facit bene. c. quod vero non formatum. xxij. q. ij. sed cessante legitimo titulo nō potest dici institutio. d. c. ex frequentib⁹. ⁊ regu. i. de regu. iur. ergo nec destitutio: ⁊ sic non potest pretendi spoliatio nisi probetur titulus ratione cuius probatur institutio. ¶ Quarto videtur aperte probari in. l. ij. §. quedam. ff. de interdi. vbi dicitur, quod interdictum quod proponitur de locis sacris ⁊ religiosis habet annexam causam proprietatis, sic videtur ibi tex. quod sic probandus titulus etiam cum agitur hoc vel alio interdicto: quia in istis sacris nō ē dare nudum possessorium. ¶ Quinto arguitur sic beneficium ecclesiasticum versatur circa incorporalia, ⁊ circa diuinorum administrationem, ⁊ iurisdictionem in foro contentioso. ⁊ penitentiali exercendā: ad est foro competente: sed incorporalium possessorium haberi non potest, nisi patientia domini. l. quoties. ff. de seruitu. ⁊. l. iij. §. dare. ff. de vsufru. l. ij. C. de seruit. ⁊ aqua. no. Inno. in. c. bone. el. ij. de postu. prela. ⁊. c. in literis. de restit. spolia. ⁊ de offi. ordi. conquerente. ⁊ in multis alijs locis. ergo non sufficit probare nudam possessionē beneficij: sed oportet ꝙ ad minus probetur possessio. ¶ Vltimo adducitur. c. constitutus. de filijs presbyte. vbi petenti restitutionem fuit opposita exceptio, ꝙ pater ipsius in eadem capella ministrauerat sic fuit admissa exceptio concernens defectum proprietatis, ꝙ non prouenit ex alio, nisi ꝙ in istis beneficialibus non est dare nudum possessorium. ¶ In contrarium ad partem negatiuam primo adducitur. c. in literis. de restitu. spolia. vbi dicitur prius debere agi de electione, ꝙ de canonica institutione, quia predo est sm iuris rigorem restituendus. que verba satis clare innuunt, quod in beneficialibus est dare nudū possessorium partibus, vt in auf. sed iam necesse. C. de don. ante nup. ⁊ quod no. per Inno. in. c. qꝛ plerūqꝫ. de immun. eccl. ⁊ per docto. in. c. is qui fidem. de spon. ¶ Secūdo probatur p. c. accepta. de restitu. spolia. vbi videtur casus ꝙ exceptio spontanee renunciationis obstat agenti interdicto recuperande in institutionibus beneficialibus. ¶ Tertio probatur ratione ex quo enim post spoliationem renūtiauit sponte purgat omne vitium violentie precedens: ⁊ ideo non debet posse agere de violentia preterita, cum videatur huic iuri agendi renunciasse sponte renunciando illi rei circa quam violentia fuit annexa vt probatur in simili in. c. ij. quod metus causa. vbi patet qđ si quis primo promisit soluere per metum, postea soluit sponte: non potest violentiam seu metum precedentē allegare: cū spōte soluēdo sublata sit causa precedētis turpitudinis. Ad idē. l. si ob turpē causaꝫ. ff. de cōdi. ob tur. caus. vbi dicit, ꝙ si promittens ob turpem causam conueniatur pōt vti remedio exceptionis ⁊ repellere actorem: secus si postea spōte soluit, cū tunc ex solutione spontanea videatur sublata precedens causa turpitudinis. ¶ Quarto arguitur sic per renunciationem perdit renunti-

ciens omne ius qd habebat in beneficio:nam solo animo perditur do
minium possessione existente penes alium.l.sequi.3.§.differentia.iuncta
gl.ff.de acqui.pos.videtur enim habere velle rē pro derelicto.l.ii.z.iii.
ff.pro derelic.facit qd no.in.c.super hoc.de renun.ergo nō debet pos
se petere restitutionem illius rei quā a se sponte abiecit.maxime in bñfi
cialibus in quibus nō potest sine peccato tenere sine titulo.vt in reg.j.
de reg.iu.in.vj.z.c.ex frequētibus.de insti.z maxime hoc procederet si
tenens possessionem in beneficialibus nō posset habere sine titulo.z sic
enim excipiēdo de renūtiatiōe defenderet se super possessorio. ¶ Pro
solutione huius dubij examinandi sunt pro primo intellect⁹.c.sollicite.
z.c.accepta.de resti.spolia.ex quibus depēdet hui⁹ dubij decisio.Nā
c.sollicite.videtur velle q̄ non admittatur hec exceptio.cuius contra
rium innuit.c.accepta.de resti.spo.Et sciendum q̄ pro concordia illoꝝ
capitulorū quatuor dantur solutiones. ¶ Primo qd decre.sollicite.cō
tinet dispensationem:ex eo quia auditur ille contra iuramentum.de iu
re enim non debuisset audiri.per.c.accepta sed certe hec solu.nō est bo
na quia intellectus iurium nō sunt trahendi ad gratiā.vt no.Jo.and.
in.c.ex parte.de testi.Item ex solutione illius.ca.non potest colligi qd
ibi fiat gratia.Ad idē qd habetur.in proe.decreta.vbi dicitur:resecas
tis superfluis zc.Nam sic intelligendo illud.c.esset superfluū:cū nō ap
pareat an sit in gratia. ¶ Secunda sol.est q̄ in.c.sollicite.renuntiauit
metu z non coram suo iudice:ideo non obstat renuntiandis exceptio.
sed in.c.accepta.renuntiauit sponte z coram suo iudice.hec sol.colligiꝭ
ex gl.c.sollicite.que mihi non placet quo ad tex.quia nihil ibi de metu
dicitur nec pōderatur q̄ non coram suo iudice fuerit facta. ¶ Tertia
sol.q̄ in.c.sollicite.agebatur possessorio tm̄:hec enim sol.minus restrin
git tex.in.c.accepta. ¶ Quarta sol.est q̄ in.c.accepta.admittitur exce
ptio renuntiationis facta ante omnē spoliationē:quia illa concludit ad
possessoriū:renuntiando enim dū existeret in possessione habuit rem ex
toto pro derelicta z pdidit proprietatē z possessionē.d.l.si quis.§.dif
ferentia.ideo non potest petere spoliationē.illa enim exceptio admitti
tur tanq̄ concernens defectū proprietatis z possessionis.sed in.c.solli
cite.de resti.spolia.nō admittitur exceptio renūtiationis facte post spo
liationē:q: concernit solum proprietatē z non possessionē.Non enī pōt
renuntiatio referri ad possessionē quam non habebat illo tpe:ideo nō
debet admitti contra agentem possessorio.c.in literis.z.c.item cum qd.
eo.tit.Hec sol.elicit ex glo.c.accepta.z videtur ibi placere Jo.andr.et
Inno.Et idem sentit Inno.in.d.c.super hoc.de renuntia.Nec obst.si
dicatur q̄ sponte renuntiando videtur purgasse proximā causam tur
pitudinis z violentie.arg.d.c.ij.z.iij.z.l.si ob turpem.3.alleg.pro affir
matiua.soluit enim hoc ꝯtrium Innoc.multipliciter in.d.c.super hoc et
vera z notabilis solutio est q̄ in contrarijs solutio subsequens est exe
cutio actionis pcedētis.nec aliter potest fieri solutio ordinata nisi pro
pter promissionē precedētem:ideo sponte soluendo cum non tenet vi
tur libere tūc donare z purgare omne vitium precedens.arg.l.cuius
per errorem.ff.de reg.iur.sed renuntiatio sequens spoliationē nō ordi
naꝭ ad actū precedentē vt executio illius cum ob multa alia potest fie
ri renuntiatio quā propter spoliationem precedentē.forte enim nō po
rat proficere in illo beneficio vel aliter sibi nō cōferebat vel cōsciētia de
iustitia tituli eum mordebat.Item pter renūtiationē sic factā nō ac
cessit ius spoliati.iuxta no.per Bar.in.l.naturaliter.§.nihil.cōmune.ff.
de acqui.pos.Sed in cōtrarijs ius per solutionem accrescit ei qui me
tum intulit vel turpē promissionē recepit.Nec obstat q̄ renuntiando
videꝭ rem pro derelicta habuisse,iuxta no.in.§.differētia.preal.Naz
vt sentit Inno.in.d.c.super hoc.pcedit enim hoc quo ad ius reale non
quo ad ius personale inherens psone z sibi acquisitū ex violētia sibi il
lata.nam interdictū vnde vi,est psonale lz in rem.l.j.in fi.ff.de interdi.z
maxime q: tali iuri parte absente renuntiari non potest.iuxta no.in.l.j.
C.de pac.imo plus putat do.Ant.in.d.c.sollicite.q̄ etiam si psente par
te renūtiasset bñficio seu illi rei spoliate tolleretꝭ ius agēdi possessorio
ex mente renuntiātis.Ego puto hoc verū nisi essem⁹ in pphanis z re
nuntians cederet ius suū sponte rei spoliate.tunc enim obstaret agenti
possessorio exceptio renuntiationis:tum quia fundaret intentum exci
pientis super proprietate z excluderetur agentis si essent notoria:tum
quia renūtiando illi spoliationi videtur voluisse purgare vitiū spolia
tiōis saltem respectu possessionis cōsequēde eū possessorium sequatur
proprietatem,vbi notoria est.c.dilectus.de cau.pos.z ppric.l.pupill⁹.
ff.de autho.tut.z hec videtur lec.cōmunis ad illum tex.ex qua infertur
ad solutionem huius dubij qd cum spoliatus existens renuntiauit be
neficio non potest talis renuntiatio referri ad possessionem,quā nō ha
bebat quantumcunq̄ esset spōtanea.nam ratio decidēdi.3.posita con
cludit pariter ad spontaneā renuntiationem sicut ad non spontaneā.lz
magis cōcludit qd nō psumitur spōtanea:vt sentit tex.in.d.c.sollicite.
¶ Sed cōtra hec communem lect.sic ego fortissime oppono:nam per
renuntiationem spontaneam siue non spōtaneam presumptio procedit.
nam necessario facit qd no.Arch.in.d.c.j.de eo qui mitti.in poss.li.vj.
Sed Jn.variat in.c.bone.el.ij.de postul.prela.solum requirit scientiā
superioris dicens quod licet scientia non sufficiat ad iustificādum pos
sessionem sufficit tamē ad hoc vt possessio appareat euidenter iniusta.z
hoc sufficit sm eum ad agendū possessorio qd est verbū notatu dignū

in.c.ex parte.preal.solum requirit vt pbetur exercitium actuum canoni
cāꝝ tm̄ cōpetentiū,vel aliorū actuū.si exercuit vt canonicus.Joan.and.
in.d.addi.quo ad omne benefi:nā tenet primam opi.Inno.scilz.qd ad
minus probet se fuisse possessorē potentia canonicorum admittentiū
istos tales actus.z sic sm eū quale refugium habet possessor,sibi debet
sufficere in odiū violentie.z sic procedit dictum Innoc.in.d.c.ex parte.
an sufficiat pbare illū sic fuisse habitū z reputatū Jo.an.in add.Spec.
in tit.de teste.§.nunc videndum.in versi.multum videtur velle q̄ sic,si
pbetur realis ꝯtractus:secus si verbalis tm̄.ar.cle.si vnus.de sen.exc.
z de priui.c.si pter.libr.vj.do.Anto.male sentit in hac materia.dicit
enim q̄ possessionem beneficij respectu tituli nemo habere potest absq̄
scientia z patiētia eius a quo pendet ius cōferēdi,seu trāsferendi:quia
hec est impropria possessio que non potest haberi,nisi per patientiā il
lius ad quem spectat ius trāsferēdi.alleg.l.iij.§.dare.ff.de vsu fruc.z.l.
quoties.de serui.quasi sentiat q̄ ista possessio vel quasi cōsistat circa in
corporalia cum habeatur respectu iuris administrandi,nec in canonis
co putat sufficere scientiam z patientiā canonicoꝝ:nisi quando ab eis
pendet potestas cōferēdi vel possessoriū transferēdi,vel inquantū agiꝭ
de acq̄sitione possessionis alicuius iuris,cuius trāslatio depēdet a po
testate canōicoꝝ:vt in potestate eligēdi,vel interessendi capitulo,et si
milibus.Item lz scientia z patiētia superioris sufficiat ad habendum
possessionē beneficij:non tamen sufficit ad agendum possessorio si ab il
la possessione deijciaꝭ:quia oportet aliter possessionem colorare:ex quo
enī apparet authoritas superioris,est euidēter iniust⁹ possessor cui nō
cōpetit possessoriū:nisi superior aliquē actum fecisset,per quem illū pro
basset:vt admittendo ad oscnlum:z similia.capit.ex ore.de his que fiūt
a ma.par.capi.z de pben dilecto.vel nisi antiquissima sit possessio:q:
eo ipso ex hoc coloratur.pro hoc quod no.Inno.in.c.ij.de in inte.resti.
Item sm eum sufficit probare titulū primo aspectu validū.Vult ergo
do.Anto.q̄ respectu acq̄sitionis beneficij sufficiat sola sciētia superio
ris:sed respectu agendi possessorio,oportet q̄ aliter iustificeꝭ possessio
vel pbādo authoritatē superioris:vel titulū primo aspectu validū,vel
longā possessionē:vel quid simile.z hoc dicit procedere nedum iudicis
officio,sed etiā ad instantiā partis:quia alīs est euidēter iniustus posses
sor cui non datur possessorium.Et idem putat dicend̄ū,z forti⁹,si agaꝭ
vti possidetis:quia alias possessio psumetur clādestina,vel euidēter in
iusta,que nō parit possessoriū.z hoc idem tenet Bal.in.d.cle.si vn⁹.hec
sunt compēdiosa que in hoc articulo difficili reperio scripta. ¶ Ego
melius z acutius sentiētis iudicio semper saluo,primo puto,quicquid
in ꝯtrium senserit do.Anto.q̄ possessio beneficij acqri potest absq̄ sciē
tia z patiētia superioris.z primo induco tex.apertū.16.q.j.patet.vbi di
citur.c.deus.speciale est in occupāte illicito nō papatū,vt possit inde
expelli absq̄ iudicio.cum nō reperiaꝭ superior hoc casu,qui possit adi
ri.sed in alijs qui qualitercūq̄ z si per violētiā,occupauerunt bñficia lz
non debeant inde absq̄ iudicis authoritate repelli:si tñ fuerint eiecti,
possunt petere in integrū restitutionē possessionis z sic aperte sentit pos
sessionē in beneficialibus posse acquiri absq̄ scientia z patiētia superio
ris:z q̄ etiā illa possessio sufficiat ad agēdū possessorio recuperāde:q:
dicta licet nō sunt authorizata,cū nō reperianꝭ approbata.iuxta no.in
c.ij.de rescri.p Jo.an.tamē sunt magne authoritatis. ¶ Ad idē addu
co authoritatem Inn.in.c.bone.el.ij.de postu.pla.vbi apertissime vult,
q̄ absq̄ sciētia superioris potest acquiri saltem illicita possessio:sufficit
enim scientia illius qui possidet beneficiū.z adhuc plus dico q̄ sine cau
sa possessionis potest acquiri possessio saltē naturalis,que erit sufficiēs
ad agēdū possessorio,si repelleretꝭ a tertio,vt no.Bar.in.l.j.ff.de acqui.
pos.facit q̄ no.in.l.clam possidere.§.qui ad nundinas.z in.l.peregre.co.
ti. ¶ Item z tertio,ex quo beneficium ex se est possedibile,z psona est
capax,q: clericus quare debet impediri acq̄sitio beneficij sine licentia
superioris cū talis acq̄sitio cōsistat in facto:solum enim reperiꝭ ꝯtrariū
in laico:quia possidere rem spiritualem non potest acquiri eū detenta
tionem z non possessionem.vt in.c.causam.de pscrip.z no.Cald.in.c.ex
parte.de resti.spo.facit qd no.gl.xvj.q.j.in sum.vbi apparet hoc post
Host.sentit Archi.in.d.§.patet. ¶ Quarto adduco.tex.valde no.in.l.
j.§.si vir.ff.de acqui.posses.z in.l.j.§.deijcitur.ff.de vi z vi armata.vbi pa
tet,q̄ lz acq̄sitio certe rei interdicaꝭ a iure,nihilominus possessio acqui
ri potest:quia possessio cōsistit in facto,vt dicit tex.in.d.§.si vir.z talis
possessio parit possessoriū.si ab ea quis deijciaꝭ.vt in.d.§.deijciaꝭ.lz enī
donatio interdicaꝭ inter virum z vxorem,tamen si donatio de facto sit
transit possessorium secuta traditione.vt in dictis legibus.Nec ob.tex.
in.l.si cum mulier.ff.de dona.inter virum z vxor.vbi dicitur mulierem
nō posse possidere supradicto casu de iure ciuili.Intelligiꝭ enim dupli
citer.Primo q̄ non possidet ciuiliter:sed naturaliter:sic:q: possessio
apta est ad restitutionē sequēdā:vt.d.§.deijcitur.Secūdo intelligiꝭ qd
possidet etiam ciuiliter.sed tex.in.d.l.si cum mulier.debet intelligi quo
ad effectum:q: contractus fuit inutilis.z hec opinio communiter tene
tur:vt ibi notatur.facit quod not.gloss.z Joan.and.in.d.c.ex parte.et
xiij.q.j.in summa.Ita dicendum in proposito,q̄ licet beneficium non
potest dici ipsius clerici sine canonica institutione:possessio tamen ac
quiri potest.z quod respondetur ad regulam.j.de regul.iuris.libro.vj.
dum dicit beneficium non posse obtineri sine canonica institutione z
vt intelli

vt intelligat respectu habendi ius huiusmodi ⁊ obtinendi vt sit rector. Et
vis intelligere etiam respectu possessionis. dico q verbum licite soluit con-
trarium. dicit enim q licite non potest obtinere: ergo illicite sic. sicut in
d.l. si cum mulier. ⁊ in.l.i.§. si vir. pecall. Item inuasor et predo licite nō
possidet tamen possidet: vt in.c. in literis. ⁊. v. §. patet. ⁊.l. cum fundum.
⁊.l. si colonus. ff. de vi ⁊ vi arma. ¶ Item ⁊ quinto sicut ex post facto
extra pro titulo potest retineri possessio beneficij: vt satis colligitur de
mente. c. licet eps. de preben. lib. vi. ita ⁊ a principio. facit. c. cum qui. cod.
tit. ⁊ optime. c. cum nostris. ⁊ in. c. literas. de concess. preben. qui text. lo-
quentes de possessione beneficij dicunt q habet plurimum facti, ⁊ satis
innuit q potest illicite acquiri possessio beneficij: ⁊ quandoq nō vt ibi no.
glo. Ego addo. q. dnos de Rota deci. iiij. in prin. vbi hoc senserunt dicē-
tes, q si vnus est intrusus, ⁊ alius habet legitimum titulum non potest
iste agere nomine ecclesie: quia videretur possessorē spoliare: qd nō lz.
Ad idem. c. per venerabilē. qui filij sint legi. ⁊ ibi no. ⁊ quod no. Innoc.
in. d. c. in literis. de resti. spolia. nō obst. d.l. iij. §. de re. ⁊.l. quoties de serui.
loquuntur enim in acquisitione rei incorporalis, que non potest haberi
sine scientia ⁊ patientia possidentis. l. q. C. de serui, ⁊ aqua. ⁊ vt no. Inno.
in. d. c. bone. ⁊ in. c. cōquerēte. de offi. ord. ⁊ in multis alijs locis. sed bene-
ficium est quid corporale ratione illius possessionis administrate. ve-
niunt enim alia per viam actionis, vt in. d. ca. per venerabilem. ibi. qui.
precii loco ⁊c. et quod ibi no. ad idem. l. si rogauero. ff. de preca. et. l. ar-
rogato. ff. de adop. ⁊ quod no. Inno. in. c. in presentia. de proba. ⁊ gloss.
xix. q. viii. si qua mulier. Item hic in casu nostro possessio habetur pa-
7 tientia possidentis beneficij que etiam ratione tituli potest acquiri absq
scientia ⁊ patientia superioris. ¶ Sed dubium est nunquid circa prin-
cipale questionem agens possessorio teneatur iustificare possessionē ex ti-
tulo vel alio modo: vt. s. dixi. communis opi. est q sic. sed certe iudicio meo
hec opinio nullo iure fulcitur, sed equitate naturali: vt satis colligi po-
test ex adductis pro parte negatiua. ⁊ ex his que satis subijciam in di-
stinctione. Dico ergo q aut ius canonicum nō obstat petenti restitutionē
beneficij: vt quia est in legitima etate ad illud beneficium obtinendum. ⁊
habet alias qualitates iure requisitas, de quibus in. c. cum in cunctis. de
elec. nec possidet plura beneficia incorporalia: ⁊ tunc sufficit probare nu-
dam possessionē: nec est necesse aliter eam colorare: ex quo notorie nō cō-
stat de defectu tituli. hoc apertissime videtur probare in. d. ca. in literis. de
resti. spolia. dum dicit prius de violenta deiectione q de canonica institu-
tione querendum. ⁊ sic dixi de possessione iustificanda. ⁊ lz quidam di-
cunt tex. illum multum non facere pro ista parte: quia dicit non est inqui-
rendum de canonica institutione. ⁊ sic ponderat verbum canonica, et sic
erat satis iustificata possessio ex quo constabat de institutione. certe istorum
consideratio satis colligitur per finem. c. vbi papa arguens a minori dicit
qd et predo debet intelligere qd etiam si opponebatur qd prorsus sit intru-
sus et qd nullam institutionē habuit nihilominus ante omnia fienda est
restitutio: sicut quando allegatur contra petentē qd est predo. ⁊ per hoc. c. de⁹.
§. patet. iij. q. i. vbi aperte vult Gratian⁹ qd qualitercunq quis fuerit se-
dem adeptus: si de facto spoliatur est ante omnia restituendus. ¶ Sz di-
ces tu: si ita intelligo largo modo illum tex. sequeretur q notorie intru-
sus sit restituendus: quod videtur contra no. per Inno. ⁊ alios in. c. con-
stitutus. de filiis presby. ⁊. c. quoniam. eo. titu. lib. vi. vbi non restituitur ille:
quia habet iuris presumptionem contra se ⁊ quoquo modo: ergo restitue-
retur ille de cuius iustitia ⁊ defectu tituli notorie constaret maxime qr
saltem iudex officio suo tali cum peccato restituere deberet beneficium.
arg. opti. in. c. cum nobis. de elect. ⁊. c. constitutus. ⁊. c. oblate. de appell.
⁊ quod no. Io. and. post Host. in. c. cōquestus. de resti. spo. Respondeo
qd ille tex. debet sic intelligi, qd sicut in reb⁹ prophanis restituitur pre-
do: ita eadē subtilitate seu rigore debet in beneficialibus restitui ille q
allegatur predo: nō autem deberet intelligi qd quando cōstaret eum p-
donem fienda esset restitutio: lz Zenzelinus sentiat Inno. ibi: ⁊ expressius dñs
Anto. dicens restitutionē non fiendā cum peccato: sed qd tex. dicit debet
intelligi q restituendus est predo: id est ille qui allegatur predo ⁊ est in ve-
ritate predo. sed de hoc non cōstat nec debet quis admitti ante restitu-
tionem ad hoc detegendum: secundum eum: sed certe illa litera vult Zenzelinus. nam
fundat se super legib⁹ ciuilib⁹, que aperte volunt etiam in casu certi p-
donem restituendum: vt patet in. l. cum fundum. et. l. i. §. qui a me vi. ⁊ in. l.
colon⁹. ff. de vi ⁊ vi arma. ⁊ in. l. i. §. si predo. ⁊. l. bona fides. ff. deposi.
vbi dicit tex. qd si predo vel fur deposuit: potest agere depositi reddens
rationem: qr eorum interest eum alteri teneatur ⁊ habet depositarios obli-
gatos ex cōtractu que nō habet locum quandocunq constet eos esse pre-
dones ⁊ fures: quinimo tunc habet locum ⁊ non aliter. ¶ Item si non
loquatur tex. ille in. c. in literis. quando cōstaret eum esse predonē parum
faceret illa allegatio pape a minori. ¶ Nec ob. q restitutio nō debeat
fieri cum peccato: quo ad istum spoliatorem legitime tenet. vnde potest
dicere quo ad te liberas edes habeo. l. loci. §. cōpetit. ff. si serui. vēdi. fa-
cit. l. si. C. de rei. vendi. ¶ Item fit sibi restitutio nō vt vsurpet ⁊ sibi reti-
neat: sed vt dño habeat facultatē restituendi. argu. in. d. l. i. §. si predo. ff.
deposi. Item iste agit de vi cōmissa in personā suā ⁊ interdictum est p-
sonale: lz rem ut rem scripsit. l. i. ff. de interdic. Nec ob. c. ad decimas. quia
loquitur qn ius cōmune facit pro eo et contra petentē restitutionem: tunc
enim quia cōcurrit verum dominium non debet fieri restitutio ex quo cōstat

saltem presumptiōe iuris de defectu tituli. l. bona fides. ff. deposi. ¶ Ex
his declaratur multum intellectus istius. c. in literis. ⁊ patet multum bene
facere qd non teneatur iustificare possessionē. ¶ Item facit equitas ma-
xime ex quo potest acquiri possessio per clericum etiam sine titulo. vt. s.
dixi. ⁊ satis innuitur in. d. c. in literis. ⁊ cōtra petentē non facit ius com-
mune. nec aliter cōstat de defectu tituli nec apparet aliqualis alia equi-
tas, vel humanitas: quis debet restitui probata possessione ⁊ spoliatio-
ne: imo iniquum esset restitutionem non facere: quia forte propter ino-
piam seu defectum probationum posset iste amittere ius suum cōtra equi-
tatem. c. sepe. de resti. spo. Nec est aliquod ius q requirat hanc restitu-
tionem possessionis. ergo nō est credendum propter opinionē ignora-
torum a cōmunibus regulis iuris: quinimo reperitur expresse Zenzelinum in be-
neficialib⁹, vt sufficiat probare possessionē ⁊ spoliationē, vt i. c. cōsultatio-
nib⁹. de offi. dele. ⁊. c. ex insinuatione. de procu. ⁊. c. conquerente. de rest.
spolia. ¶ Item multum me mouet in hanc sententiam, qd cum varia iura tam
antiqua, q noua, ⁊ nouissima emanarunt super restitutione beneficiorum:
quod nunq in eis tacite vel expresse fuit facta mentio de hac iustifica-
tione possessionis: imo potius innuitur oppositum: vt patet in iurib⁹ alleg. p
parte negatiua. vt. s. q. i. per totam illam. q. ⁊. iij. q. i. maxime. c. redinte-
granda. habemus ergo p ista parte negatiua regulā generalē ⁊ potis-
simam: pro qua facit reg. vt dicit gl. sup rub. de reg. iur. lib. vi. ¶ Item
habem⁹ iura specialia in materia beneficiali, que aperte videntur con-
cordare cum regulis que. s. sunt all. Non est enim sequenda communis opi.
si euidenter male dicit: ⁊ probabilib⁹ rationibus cōuin. i. pōt: dicit Io. an.
in. c. i. de consti. pro cuius dicto ⁊ ad excusationē meam reprobando hāc
cōmunē opi. ⁊ maxime illam quam. s. subijciam, elegantissime facit tex.
in. l. i. C. de vete. iure enu. vbi dr, non esse multitudine authorum iudican-
dum, cum possit vnius forsitan deterioris sententia, ⁊ multos ⁊ maiores in
aliqua parte superare. nec etiā puto q iudex ex officio suo possit ante re-
stitutionē exquirere titulum vel iustificationem possessionis: qr iura vo-
lunt ante omnia restitutionē fieri: nec ē cōueniēs vel equum, vt quis liti-
get existēte eo spoliato. d. c. frequēs. de resti. spo. li. vi. ⁊. iij. q. i. per totum.
nec aliquid iste petebat qd prius non habuit: restituatur ergo i pristinum
statum, ⁊ demum superior si vult inquirat ex officio. ⁊ hoc apertissime p-
bat tex. in. c. ex insinuatiōe. in fin. Nec debet iudex extraordinaria sup-
plere ex officio, ex quo non apparet peccatum manifestum, iuxta not. per
Io. and. post Cōpostel. in. c. mandatum. de rescr. hoc procedit quo ad pri-
mum membrum. s. quādo ius cōmune non resistit petenti restitutionem. Si
vero ius cōmune resistit: vt puta qr possidebat duo beneficia incōpati-
bilia, vel patiebatur defectum in etate respectu illius beneficij, vel qd simi-
le: tunc est magis dubium. Io. and. videtur sentire in addi. predicta q te-
netur probare titulum etiā si ius fundabat intentionem possidentis. per
not. in. d. c. constitutus. ⁊ sic videtur recedere a gl. quam posuit in cap.
ad decimas. de resti. spolia. in vi. ⁊ de prescrip. eo. lib. vbi dicit non suffi-
cere, q ius faceret cōtra petentē restitutionē: ⁊ fundaret intētionē possi-
dentis. restringit tamen illud dictum in dicta additione in matrimonio
carnali ⁊ spirituali. ⁊ hanc opi. videtur sentire do. Anto. in. d. c. in literis.
Ego tamen puto q hoc casu debet fieri restitutio etiam nō docto pri-
us de titulo ad hoc alleg. tex. apertum in. dic. c. ex insinuatione. vbi ille
possidebat archidiaconatum ⁊ prebendā, que simul iure cōi, maxime sm
tempora illius iuris haberi non possunt. de preben. c. cum non ignores.
⁊. c. quia in tantum. de cle. non resid. cōquerēte. ⁊ quod not. in. c. i. de cōsue.
lib. vi. ⁊ nihilominus mādatur ibi pri⁹ restitutio, q inquiratur de titulo
siue colore possessionis: imo plus erat ibi: qr vltra illam presumptionem
iuris erat alia presumptio: sez sententie late cōtra illum: licet pcuratore reuo-
cato: facit. c. referente. ⁊ quod ibi no. de preben. Nec ob st. c. ad decimas.
quia loquitur vt ibi no. in gl. quando ius cōmune fundat intentionem
possidentis: ex quo enim tunc concurrit verum dominium cum iure nimirum
si grauatur spoliat⁹ onere probādi. ar. l. bona fides. sec⁹ vbi p spoliāte ius
cōmune nō facit. nā tunc est valde odios⁹ spoliādo alium etiā si ius ille non
haberet. ar. l. non est singulis. ff. de reg. iu. Nec ob. no. in. d. c. cōstitutus.
super quibus se fundat Io. and. quia illa loquitur quādo per cōfessio-
nem vel probationes admissas cōstat de defectu tituli, tunc est fienda re-
stitutio: ex quo manifeste cōstat de defectu tituli: nec spoliat⁹ habet
aliquā presumptionē probationis: ex quo cōfessio vel probatio est in opposi-
tum. sed in casu nostro secus est: quia ratione possessionis qua erat ius
presumitur, quod poterat habere aliquē titulum possidendi. ⁊ de hoc ē
tex. no. in. d. c. licet eps. de preben. lib. vi. vbi dicitur, q licet habēs benefi-
cium curatum recipiat cōsimile, ⁊ sic sm iuris dispositionē sit priuat⁹ pri-
mo per. c. de multa. eo. ti. tamen eps non debet illum spoliare nisi prius
citatione premissa: quia posset sibi cōpetere ius retinendi vtrumq vt ibi dr.
Ad idem similis tex. in. c. ordinarij. de offi. ordi. lib. vi. vbi dicitur epm sta-
tuere terminum possidentibus bnficia incōpatibilia: vt probent de iure reti-
nēdi: nō autē debet prius spoliare. ecce ergo q ius non resistit in tantum
quin respectu spoliationis nō habeat titulum. Si ergo non lz epo spoliare
iuris ordine non seruato ⁊ iuris resistētia nō obst. ita multominus licet
hic priuato qui non potest moueri ex zelo malo de passione propria.
¶ Item ex quo ius inhibet spoliationem iuris ordine non seruato, qua-
re sic de facto spoliatus non debet ante oia restitui cum cōcurrat odium
spoliatis, ⁊ fauor spoliati. quis enim diceret q si in casu illius. c. lz eps.

etiam superior spoliaret possessorem non seruato iuris ordine. ꝙ nõ de
beret ante omnia prius fieri restitutio. alias cum de facili ueniremus
contra mentem illius. c. licet episcopus. ⁊ c. ordinarii. preall. ⁊ daretur
materia spoliãdi possessorem. qđ sonat in absurdũ et quo eum ius cole
rat ne spolietur iuris ordine non seruato: quia posset competere ius re
tinendi: quare si contra iuris dispositionem spoliatur nõ dꝫ ante oĩa
fieri restitutio: pfecto nulla equitas suggerit oppositũ. ⁊ per hoc susti
netur glo. in. c. ad decimas. ⁊ in. c. i. de rescri. lib. vi. Sed ubi notorie cõ
staret de defectu tituli: puta per cõfessionẽ vel pbationẽ vel sniam. tũc
tat cor: p denegãda esset restitutio ⁊ iudex ratione facti manifesti dꝫ
spoliare ex officio, iuxta ea que no. in. c. cum nobis. de elec. ⁊. c. abbate. et
c. cõstitutus. de appel. ⁊ qđ no. Inno. in. c. ad nostrã. el. ii. de iureiu. ⁊ per
Bar. in simili in. l. iii. §. hoc autem iudicii. ff. de dam. infec. ⁊ hec sunt q̃
sentio hic in ultimo ⁊ difficilimo articulo. ¶ Nunc rñdeo ad rationes
⁊ iura. s. all. p parte affirmatiua. ⁊ primo ad primũ argumẽtũ dico qđ
procedit qñ iura resistũt iuri habẽdi ⁊ possidẽdi sine titulo: ⁊ eo nõ ap
parente psumitur iniustitiã: vt in iurib' all. in 3rio. Non eñ potest liber
homo possideri etiã si detineatur et ligetur, vt in d. l. si heres. in. si. ff. de
8 acqui. pos. † Ideo non potest quia petere restitutionem 3iugis nisi p
bet coniugium: nã ex sola cohabitatiõe ius canoni: si psumit adulteriũ,
xxx. q. v. aliter. ¶ Itẽ si ex parte restitutionẽ petẽtis dat capacitas ni
si pbet titulus: merito habet pbare ea que tribuũt facultatem possidẽ
di. sed in casu nostro beneficium ex se est possibile: ⁊ persona petens cũ
sit clericus est possessionis capax. ⁊ in dubio presumenda est iusta pos
sessio cũ clericus nõ deberet esse sine beneficio. de pben. c. cum secũdũ. ⁊
c. episcopus. imo ꝙ plus est psumitur iusta possessio etiam cum qs possi
det plura bñficia incõpatibilia quo ad hoc vt non spolietur iuris ordine
non seruato. vt in. d. c. licet eps. ⁊. c. ordinarii. ad reg. i. de regu. iur. in. vi.
satis. s. respondi. ¶ Et per hoc infero ad solutionẽ secundi argumenti:
dico enim ꝙ cũ matrimonium carnale ⁊ spirituale procedunt a pari: sꝫ
in multi differũt: vt patet per Jo. and. in. c. tue. de spõsa. ⁊ in. ca. nostro.
aperte patet dissimilis ratio per ea que drũne dixi. ¶ Ad. c. dudum. re
spõdetur ꝙ ex quo prius erat in possessione presumẽdum est ꝙ legitie
possidebat: saltem quo ad hoc vt prius fiat restitutio: vt pbat in. d. c.
ex insinuatione. ⁊. c. cõquerente. ¶ Item superior facta restitutione po
terit ex officio inquirere, iuxta no. per glo. in. c. i. de reg. iur. lib. vi. ⁊ pro
hoc in. c. licet heli. de simo. Item facit glos. in. c. dudum. ¶ Ad tertium
argu. ꝙ ubi non fuit institutio non cadit destitutio ⁊c. Rñdeo ꝙ illud
procedit respectu tituli nõ autem respectu possessionis: quia ex quo ha
bebat possessionem ⁊ ab ea fuit deiectus satis potest se reintegrare ad
suam possessionem, vt etiã vult tex. in. d. §. patet. ¶ Ad quartum arg.
de. l. ii. §. quedam. ff. de interdi. de qua videtur facere festum Jo. and. in
addi. predict. dico ꝙ non potest p ducere, nec debet intelligi in casu no
stro: quia si haberet annexã causam proprietatis esset contra. cle. vnic.
de cau. posses. ⁊ propri. vbi probatur ꝙ potest suspenso petitorio pce
di in solo possessorio. que verba clare inducũt ꝙ etiam in bñficialib' se
parata est causa pprietatis ⁊ causa possessionis. Ad idem tex. de rescri.
ex parte. de rest. spo. cũ ad sedẽ. cum simi. ⁊ alia iura. s. pro hac parte all.
leg. sic intelligo ergo illam. l. quando quis nomine proprio nõ vt rector
ecclesie agit: vt in interdicto de locis sacris vel religiosis. quia cum illa
non sint in bonis alicuius. vt insti. de re. diui. §. nullius. non potest quis
dicere se illis spoliatum nisi probet titulũ. Sed nos loquimur qñ petit re
stitutionẽ vt rector ⁊ administrator ecclesie: quo casu lꝫ possidet psumi
debet licita possessio ex quo clericus est ⁊ possidebat. de preben. cum se
9 cundũ. ⁊. s. plene dixi. ¶ Ad quintũ argumẽtum † ꝙ beneficiũ ratione
tituli debet iudicari tanꝗ res incorporalis. ⁊ sic debet requiri patientia
domini in acquisitione dico qđ beneficium est quoddam corporale corp
so qđ habet corpus ecclesie: ⁊ potest ratione illius possessionis adminis
strare. venitũ enim alia per viam accessorii: vt in. d. c. per venerabilem.
q̃ si ii sine legi. hii: videmus qđ expulsus a corpore ecclesie iurisdictio
nẽ nõ exercet: ⁊ speciale in expulso episcopo, vt no. in cle. i. de foro com
pe. Ad predicta facit l. cum arrogauero. ff. de preca. ⁊. l. arrogato. ff. de
adop. ⁊ quod not. Inno. in. c. in psentia. de proba. ⁊ glo. xix. q. ulti. si qua
mulier. ¶ Item posset hic haberi patientia possidendi ipsum beneficiũ
absq; licentia superioris. iuxta no. per Inno. in. d. c. bone. el. ii. de postu.
prela. ¶ Ad ultimum argumentum de. c. constitutus. de filiis presbyt.
dico qđ non facit ad hoc: ibi enim si bene põderetur dicit qđ petens re
stitutionẽ debeat iustificare possessionem: sꝫ admittitur exceptio defect'
proprietatis. Obstat tamẽ aliter inquantũ non sit incõtinenti restitutio
pbata nuda possessione. Sed respõdeo qđ illud. c. multipliciter intellu
git: vt ibi no. Inno. ⁊ Jo. and. Aliqui vero intelligũt qđ ibi fuit actum
petitorio ⁊ possessorio alii qđ possessorio tantũ sed opponebat notorius
defectus proprietatis: quod si verũ esset nõ debet fieri restitutio: vt. s.
dixi. vel si nõ erat notorius defectus oportet intelligi ꝙ ille actor de in
re suo 3tẽdens consensit vt discuteret illa exceptio. simile in. c. i. de resti.
spolia. vel hoc fecit papa vt euitaret circuitus. sed alius iudex hoc non
potuisset. alis autẽ si illud. c. intelligeret simpliciter prout iacet: aperte
esset contra. c. in literis. ⁊ multa alia iura. s. all. quod non esset dicẽdum
imo iura iurib' sunt concordanda. de elect. cũ expectat. lib. vi. ⁊ hoc de
10 primo dubio dictũ. ¶ Ad secundũ dubium qđ est † an petenti restitu

tionẽ beneficii obstet spõtanee renũtiationis exceptio. Arguitur primo
ad partem negatiuam quod nõ obstat: vt videtur de hoc casus expres
sus in. c. sollicite. de resti. spolia. vbi papa mandat inquiri quo tempore
facta fuit renunciatio ⁊ constitutio ꝙ fuit facta post spoliationẽ, man
dat añ oĩa restitutionẽ fieri: sed in casu nostro presupponit qđ iste Ti
tius renũtiauit spoliatus existens: ergo non est renũtiationis exceptio
admittenda. ¶ Secundo probatur ratio: petẽti restitutionẽ nõ obstat
exceptio defectus proprietatis. c. in literis. de rest. spo. ⁊. c. lucras. co. ti.
cum simili. sed renuntiatio facta post spoliationem concernit defectum
proprietatis dũtaxat: non autem potest referri ad possessionem quam
non habebat. vt not in. d. c. sollicite. ergo non debet admitti cõtra petẽ
tem restitutionem. ¶ Tertio ad idẽ inducit. c. super spoliatione. de or.
cog. vbi generaliter videtur ꝙ conuentus super spoliatione non est ad
uersus restitutionem petẽtem, si eum conueniat, audiẽdus, nisi sup pos
sessione. sed huius renuntiationis post spoliationẽ exceptio non concer
nit possessionẽ: vt. s. dixi ergo non est ipsum proponẽs ante restitutionẽ
audiẽdus. ¶ Quarto arguit ⁊ aliter: renuntiatio beneficii facta in ma
nib' superioris qui potest inuitũ destituere, nõ valet. c. quo ð in dubiis.
⁊ cap. admonet. ⁊. ca. nisi cum pridem. de renun. sed in themate nostro
non presupponitur renuntiationem fuisse factam in manibus superio
ris: ergo tanꝗ non preiudicans etiam respectu proprietatis non est ad
mittenda. Nec obst. si dicatur eam preiudicare quo ad renuntiationem
quia vt dicit Hostien. in. d. c. qđ in dubiis. hoc nullo iure probatur: quia
que eñ superior cõsentit: ⁊ ad nil valet talis renũtiatio: quia nõ potest
dissolui illud vinculũ quo obligatus est ecclesie sine licẽtia superioris.
d. c. veniens. facit. l. legatus. ff. de offici. presi. vbi bonus text. pro dicto
Hostien. ¶ In contrarium pro parte affirmatiua ꝙ talis exceptio non
obstet, videt primo pbari in. d. c. sollicite. de resti. spo. ⁊ lꝫ. s. induxerim
illud. ca. ex parte negatiua: tamen nunc induco aliter. ibi enim papa re
pellit exceptionẽ spontanee renuntiationis, qñ constat interuenisse post
spoliationẽ reddẽs causam: quia non presumit spõtanea. Si ergo p cer
to cõstaret eam esse spontaneã, admitteret arg. a ratione cessante: quod
est validum in iure. xvi. q. i. generaliter. ⁊. l. generaliter. C. de epis. ⁊ cle.
sed in themate nostro presupponit ꝙ fuit spontanea: sicut in 3simili di
cim' ꝙ contra psumptionẽ iuris ⁊ de iure admittit probatio in 3rium
per confessionem. ⁊ sic ad consequendã restitutionem beneficii non tñ
necesse probare titulum: nec aliter iustificare possessionem ex titulo, cũ
nullum habeat. ¶ Secundo videtur probare clem. vnica. de caus. pos.
⁊ ppric. vbi dicitur quem posse non solũ a principio agere possessorio
sed etiam si intentauit petitorium ⁊ possessorium, suspẽdetur petitoriũ
a se ⁊ ab aduersa parte intentatum ⁊ procedet in possessorio solo. ⁊ no
verbum solo: excludit ergo prorsus petitorium argu. c. i. ⁊ quod ibi no.
de heret. lib. vi. non ergo esset solum possessorium, sed haberet annexã
causam proprietatis vel haberet iustificare possessionem ex titulo: nã
in solo possessorio quis non arctat ad probãdum, nisi possessionẽ ⁊ deie
ctionem. l. i. in prin. ⁊. §. interdũ. ff. de vi ⁊ vi arma. ⁊. l. is qui destinauit.
ff. de rei vend. ¶ Tertio hoc videt aperte probari etiam in beneficiali
bus. in. c. consultationibus. de offi. dele. vbi aperte text. innuit sufficere
probare possessionẽ ⁊ deiectionẽ. ¶ Quarto elegãter facit. c. ex insinua
tione. de procu. maxime in si. vbi papa mandat restitutionẽ beneficii. eo
solo probato, ꝙ ante sniam latã cũ procuratore reuocato fuerit facta
spoliatio: ⁊ qđ restitutiõe facta inõri debet de institutione canonica.
¶ Quinto facit. c. cõquerẽte. de resti. spo. vbi ante omnia mãdatur re
stitutio, etiam si prius eps pretẽdens iustã causam spoliauit sine ordi
ne iudiciario: ⁊ postea debet 3tendi de causa legitima. fortius ergo qñ
priuata psona spoliauit. ¶ Sexto ⁊ ulti. faciũt omnia fere iura q̃ habẽ
tur. ii. q. ii. ⁊. iii. q. i. per totũ. que indistincte mandant prius restitutionẽ
legitimã fieri in beneficialibus, ⁊ aliis, ꝗ de aliquo obiecto discutiatur:
qr nõ dꝫ litigare spoliatus, nec nudus cõtẽdere, nec inermis inimico se
opponere. de resti. spo. frequens. lib. vi. ¶ Ad solutionem hui' dubii
Christi eiusq; matris nec nõ ⁊ deuotissimarũ virginum Agathe ⁊ Lu
cie suffragio humiliter inuocato 3descendens, sciendum ꝙ varii varia
⁊ variis locis 3fuse ⁊ diminute scripserũt super hoc articulo. Ego autẽ
attingo materiã ⁊ si non pfundius saltem clarius ceteris eam sub qua
tuor pstringã opinionibus. ¶ Prima opi. habet titulum esse probã
dum lꝫ agatur possessorio. pro hac opin. faciunt iura. all. pro contraria
parte: maxime reg. i. de regu. iur. lib. vi. ⁊ hanc opi. refert Archi. in. d. §.
patet. iii. q. i. ⁊. c. cum qui. de eo qui mit. in posses. lib. vi. Sed huic opin.
vehementer resistit tex. in. d. c. in literis. ⁊. c. accem cum quis. eo. tit. ⁊ alia
iura. s. allegata ad partem negatiuã. Unde hec opi. a doctoribus com
muniter non recipitur. ¶ Secunda opinio est quod ad instantiam rei
cõuenti, non sit necesse ostendere titulũ vel colorem possidendi ante re
stitutionem: nec spolians petendo hoc questionẽ referre: sed iudex ex offi
cio suo anteꝗ restituat debet se de titulo informare: ⁊ si de titulo legi
time constat, vel saltem per probabilẽ presumptionẽ, debet eũ restitue
re. si vo nihil constat de titulo restitutionẽ non faciet. ¶ Ex hoc infer
tur ꝙ si proponat beneficiũ esse reseruatũ, iudex ex officio de hoc co
gnoscere potest anteꝗ restitutionẽ faciat. ⁊ hanc opinionẽ tenet Lap.
de casti. in sua allegatione. xxv. ⁊ sic dicit viua voce se audiuisse a Jo.
andr. in. c. ex parte. de restitut. spoliatorum. ⁊ dicit ꝙ hoc firmabat pro
vera

vera cõclusione. hanc eandẽ tenet Cardin. in cle. j. de cau. pos. & ppte. et sic fuisse obtentum in palatio apostolico. qꝛ in istis non datur possessio sine titulo. vt dicta regula. j. de regu. iur. li. vj. ¶ Sed ex hac rõne inferi tur ꝙ etiã ad instãtiã partis tenet iustificare appellationẽ: qꝛ lꝫ cõuẽt⁹ sup spoliatiõe nõ audiat sup ꝓprietate: audit tñ volẽs se defendere su ꝑ possessorio: ꝓponere põt ꝙ aduersari⁹ nõ ꝓbat possessionẽ. c. olim. el. j. & cle. ij. de resti. spol. facit. c. fin. de ordi. cog. ¶ Tertia opinio habet vt nec ad instãtiã aduersarij nec iudicis officio teneat spoliat⁹ ꝓbare ti tulũ vel iusticare possessionẽ: sed sufficit docere de sola possessione ꝑ di ctũ. c. in literis. dꝫ enĩ iudex excludere aduersariũ in odiũ sui & actorẽ re stituere: & postmodũ officio suo si voluerit poterit inquirere sicut seruat in simili in. c. cũ nobis. de elec. facit. c. ordinarij. de offi. ordi. lib. vj. vbi iu dex ex officio inquirit de titulo ꝯ possidentem. hãc opinionẽ tenuit reco lẽde memorie dñs me⁹, dñs Frãcisc⁹ d zabarellis olim cardinalis Flo rẽtin⁹. Et hãc opinionẽ aliqualiter sentit Inno. in. d. c. ex parte. de restit. spol. vbi reuocãdo quod dixit in. c. in literis. dicit canonicũ posse petere restitutionẽ iuris canonicalis, dato ꝙ nõ ꝓbet se possessionem fuisse in gressuꝫ authoritate supioris, vel exercuisse aliquẽ actũ ꝓportiõabilẽ ca nonico dũtaxat. sed satis est ꝙ doceat se exercuisse aliquẽ actũ vt cano nicũ alio acgrẽdi quasi possessionẽ iuris canonicalis sciẽtib⁹ illis quorũ interest. alibi ait vt infra dicã aliter sentit idẽ Inno. huic opinioni vr̃ ob stare. c. ad decimas. de resti. spo. & regula prima. de reg. iur. lib. vj. sed. j. plen⁹ attingã. ¶ Quarta opinio vr̃ cõis hñs ꝙ nõ teneat ꝓbare titu lũ: sꝫ dꝫ iustificare possessionẽ ex titulo siue alr̃ colorare. & hãc opinionẽ sentit gl. lꝫ nõ multũ apte in cle. j. de cã pos. & ꝓpri. & eã allegat tot⁹ mũ dus. Sꝫ Jo. and. opinionẽ suã circa hãc materiã meli⁹ declarauit ꝙ alu bi in addi. Spec. in tit. de rest. spo. sup rubri. immediate post pñ. & ibi ap tissime firmat, ꝙ vbi cõstat petẽtẽ nõ habere ius nõ audit petẽs restitu tionẽ, sꝫ dꝫ iustificare possessionẽ. & hanc opinionẽ tenet Pau. in dicta cle. vnica. & dñs Ant. in. d. c. in literis. sꝫ in mõ iustificãdi varie sunt opinio nes, vt refert Jo. an. in addi. ꝑalleg. Quidam dicũt petentẽ restitutio nem ꝓbare debere titulũ primo aspectu legitimum. nõ enĩ venit in pos sessorio omne qđ requirit petitoriũ. Sicut in matrimonio carnali in quo petens restitutionẽ nõ arctat ad ꝓbandũ titulũ necessario cõcludentẽ: sed satis est ꝙ probet matrimoniũ legitimũ ex cõsensu, nec admittuntur exceptiones defectũ intrinsecũ cõcernẽtes: vt no. in. c. ex parte. & in. c. li teras. & c. ex transmissa. de resti. spo. & satis videt hoc sentire gl. in. d. cle. vnica. dũ dicit ꝙ aliud est iustificare possessionẽ ex titulo & aliud agere petitorio. Alij dicũt ꝙ satis sit ei ꝓbare authoritate superioris se i pos sessionem inductũ ad hoc vt restitutionẽ cõsequat & hanc opinionẽ tꝫ Inno. in. d. c. in literis. vbi videt velle hoc esse necessariũ. An aũt renũ tiãs beneficio ius, quod habebat i beneficio ꝑdat, et renũtiaet iuri qđ hꝫ in beneficio. iuxta nota. p gl. in c. sup hoc. de renũ. in verbo causam. xvi. q. vj. c. j. in gl. ij. tenẽt dñi de Rota decisio. cclxij. optime inducit i ar gu. cle. ij. §. sane. de penis. vbi illa renuntiatio metu extorta per captio nẽ & detentionẽ secularium potestatũ ꝓnuntiat nulla: & inducit ibi casus, vt ibi not. cũ ergo in illo. c. sollicite. cõstaret renuntiationẽ interuenisse tam per probationes ꝙ ꝑ confessionẽ partis: vt patet ibi in tex. vbi enĩ mãdat inquiri an precesserit spoliatio: & sic non dubitabat interuenisse eam quomodo sit isti restitutio ecclesie, cum nullum ius haberet respe ctu proprietatis: & sic notorie sm̃ illã daretur vitiosus ingressus cõtra ca. cũ qui. de eo qui mittit. i possess. lib. vj. & theorica cõmunis est vt nũꝗ̃ saltem in istis beneficialibus fiat restitutio nisi in iudicio, vel alias noto rie cõstaret de defectu proprietatis, iuxta not. per Inno. & Joan. andr. in. c. constitutus. & c. quoniã. de fi. presby. & in. c. cum ecclesia. de causa po. & proprie. Solue. ego arbitror ꝑ hoc ꝯtrariũ hãc cõem lecturã restrin gẽdã vt nõ ꝓcedat qñ renuntiatio fuisset facta etiã post spoliationẽ in manibus superioris: tñ quia illa presumit dꝫ spõtanea. arg. l. non est ve risimile. ff. quod me. cau. & eorũ q̃ not. glo. in. l. transactionis. C. de trãs. tñ qꝛ ex quo constat eum nõ habere ius in ꝓprietate nõ debet sibi restitui beneficium. lꝫ enim talis renuntiatio non referat ad possessionem quã non habebat, nõ ideo posset agere ꝓ dãnis & interesse tũc illatis: tamẽ debet fieri restitutio benefi. ꝙ ꝑ supradictã rationẽ. Vñ in illo. c. sollicite. nõ põderat interuẽt⁹ superioris sicut in. c. accepta. eod. tit. & sic videt ꝙ in. d. c. sollicite. nõ fuit facta renuntiatio in manib⁹ supioris. qñ autẽ fit renuntiatio beneficij non in manib⁹ superioris: nõ ꝑdit ius ꝙ habebat in beneficio: imo talis renũtiatio nõ tenet iuxta not. ꝑ doctores in. c. qđ in dubijs. de renun. & in. c. quãto. de restit. spo. nec etiã superior in casu hu ius. c. sollicite. potuisset in odiũ renũtiãtis illã ratã habere: qꝛ. c. quod in dubijs. loquit qñ sponte in manu laicali: sed in casu nostro nõ apparet ꝙ in manu laicali. Itẽ qꝛ fuit facta post spoliationẽ & ꝓsumitur nõ spõ tanea vt ibi. adeo ad nihilũ vꝫ illa renũtiatio, nec quo ad ꝓprietatẽ nec quo ad possessionem merito talis exceptio non debuit admitti. & ꝑ hoc dico Joan. and. post Goffre. no. bene dicere inquãtũ dicit, ꝙ licet renũ tiatio illa non ꝓiudicet renuntiãti quo ad possessorium ꝓiudicat tñ quo ad petitorium. per. d. c. qđ in dubijs. & d. c. accepta. hoc dictum nõ ꝓce dit: qꝛ aut interuenit authoritas superioris & debet preiudicare aut nõ interuenit, & non debet preiudicare: vt. s. dictum est. & per hoc habetur clare intellectus illorũ iurium: & nullus remanet scrupulus. ¶ Et infe ro nũ. ad solutionem nostri secundi dubij. dico enim ꝙ aut hec renun tiatio istius fuit facta nõ in manibus superioris & ea non obstante põt peti restitutio: qꝛ per talem restitutionẽ lꝫ spontaneam, non perdit iste quod habebat in beneficio iuxta no. in. d. c. quod in dubijs. & in. c. ꝓ quo ad se: qꝛ nõ potuit a se abdicare beneficiũ. vt no. in iurib⁹ ꝑallegatis. & facit. l. legatus. ff. de offi. ꝓ̃si. aut renuntiauit in manibus superio ris, & tunc si de ea notorie constat, obstat exceptio: lꝫ nõ fundet intẽtio nem excipientis: quia superior ex renuntiatione beneficij non debet re stituere beneficiũ ei, q nullũ ius notorie habet arg. c. cũ nobis. de elec. & c. quoniam, de fil. presby. & quod no. in. c. cõstitutus. poterit tñ agere ad dãna & interesse tunc illata: vt no. Inno. in. d. c. super hoc. superior tñ si cõstat de spoliatione non debet spoliatorem dimittere in possessione be neficij: sed supplendo ex officio illum spoliare & licite alteri conferre. de ꝓben. de multa. Aut non constat notorie de renuntiatione, & tunc non obstat exceptio, tanꝙ̃ concernens defectum ꝓprietatis vt in. c. in literis. de ordi. cog. & c. si. cum similibus. Et per hoc satis patet responsum ad omnia. s. allegata in cõtrariũ, nisi ad argumentum a cõtrario sensu sum ptum ex. c. sollicite. Nam ibi ponderat ꝙ si nõ fuit spõtanea: ergo si cõ staret de spõtaneitate sicut presupponitur in themate nostro, obstaret obiectũ & videt ar. satis vigens. ¶ Sed respondeo dupliciter. Primo quod arg. a ꝯtrario sensu nõ viget qñ reperit ꝯrium in iure vel resulta ret. clarũ enim in iure est, ꝙ vbi notorie nõ constat de defectu proprie tatis, dꝫ fieri restitutio in istis beneficialibus, & vbi notorie nõ constat non debet admitti exceptio defectũ ꝓprietatis concernẽs: vt. s. plenis sime dixi. Secundo potest responderi, ꝙ cõsiderat ibi ꝙ non fuit spõta nea ad maiorẽ exaggerationẽ duo tituli impediebant illã exceptionẽ ad mitti. Primo: qꝛ ꝯcernebat defectũ proprietatis. vt. s. dixi. Secũdo: qꝛ ꝓsumit talis renuntiatio post spoliationem facta nõ spõtanea, debet enim reduci illud. c. ad alias iuris regulas indubitatas, & hoc quo ad scđm dubiũ ¶ Ad tertiũ dubiũ ꝙ fuit vtrũ crimen notorium beneficij priuatiõe dignũ excludat ipsius beneficij restitutionẽ petentẽ. Arguo primo ad partẽ affirmatiuã, & sic, Notori⁹ criminosus est suspẽsus saltẽ quo ad se vt in. c. si. de coha. cleri. & mulie. & amplius sine dispensatione administrare non põt de temp. ord. c. fi. ergo nõ potest petere restitutio nem beneficij. cum non põt in eo administrare. c. si. de cle. excom. mini. vbi dicitur excõmunicatum eligi non posse pro eo, qđ ad eorũ susceptio nẽ eligitur, a quorũ perceptione est priuatus, nõ ergo debet iste notorius criminosus audiri: cum non potest in interdicto beneficio adminis trare. Secundo de hoc videtur casus in. d. c. ad petitionẽ. de accu. vbi processus agitatus ꝯ illum abbatẽ erat nullus propter iudiciarium or dinem non seruatum: sed qꝛ constabat de criminibus illius noluit illum restituere: sed voluit eũ manere priuatum. ad idem facit. c. si consiterit. eo. ti. sm̃ vnum intellectum, vbi admissa fuit exceptio criminis contra petentẽ restitutionẽ: lꝫ non induceret ꝓuationẽ tituli ipso facto. ¶ Ter tio arguitur sic. iste ꝓpter notorietatem criminis debet incõtinẽti pꝛ ua ri. de accusa. euidentia. xij. q. ij. manifesta. & c. lotharius. facit. c. qm̃. de fil. ꝓ̃sby. ergo forti⁹ dꝫ sibi restitutio denegari: qꝛ turpi⁹ eiicit, ꝙ nõ ad mittit hospes. de iureiur. quẽadmodũ. & maxime hoc seruari dꝫ in istis euidẽtalib⁹, vt euitet circuitus. de rescrip. cle. audito. infamibus por te dignitatis non patent. de exces. prela. inter dilectos. & in regula, infa mibus. de reg. iur. li. vj. Quarto pro hac parte facit. c. significasti. de di uor. vbi patet ꝙ cõtra ꝯiugẽ petẽtem restitutionem admittit exceptio adulterij. & hoc ad partem affirmatiuã. Ad partẽ vero negatiuã nõ ar guo: qꝛ satis patebũt argumẽta ex solutione quam statim subijciam. ¶ In hoc articulo reperio dñm Anto. in. c. itẽ cũ quis. de restit. spo. ex ꝓ̃sse tenentẽ ista partẽ. & idẽ sentit in. c. si cõstiterit. ꝑallegata. nõ tñ mo ratur ꝑ oĩa supra dicta: sed allegat dũtaxat. c. ad petitionẽ & c. si cõstite rit. de accusa. restringit tñ hoc dictũ in beneficialibus. mihi tñ hoc di ctum non placuit dũ scriberẽ sup. c. itẽ cũ quis. & hic insero ea que ibi or dinarie dixi. Monebar primo, qꝛ quãtũcunꝙ̃ qs criminosus, nisi crimen inducat priuationẽ ipso facto, licite tñ tenet beneficiũ anteꝙ̃ priuetur ꝑ sniam. nã & posset secum ante sniam dispensari: hoc est no. dictũ Inno cen. in. c. cũ nostris. de cõces. prebẽ. Et anteꝙ̃ dispẽsetur iuste tꝫ anteꝙ̃ priuet, vt ibi dicit Inno. si ergo iuste tenebat iniuste fuit spoliatus per violẽtiã ergo debet restitui in pristinum statum: cum sibi cõpeteret ius prelature anteꝙ̃ priuet, nec exceptio huius criminis est admittẽda tem pore non elidens actionẽ in iudicio deductam. exceptio enim debet esse talis, ꝙ excludat actionẽ. l. ij. ff. de excep. c. a nobis. de excep. de ordi. co. c. ij. sed exceptio huius criminis nõ excludit hoc interdictũ, nec reddit petẽtem incapacẽ: qꝛ ꝓsupposito ꝙ crimẽ oppositũ sit verum: nihilomi nus remanet in iure suo: nec potest dici ꝙ debeat priuari exceptione ꝓ bata: qm̃ exceptio non potest operari hunc effectum priuatiuum. solũ enim de sua natura operatur effectum exclusiuum: vt probatur in. c. ij. de ord. cog. & optime ad materiam nostrã facit. c. super his. de accu. vbi crimẽ probatum per viam exceptionis cõtra clericum, nõ probat facul tatem priuãdi eum suis beneficijs: sed dũtaxat operatur deiectionẽ ele cti quinimo plus dico ꝙ etiam si ageretur petitorio, nõ deberet admit ti exceptio criminis, si nõ inducit priuationẽ ipso facto: vt not. ꝑ ratio nem supradictã. cõcludit Inno. in. c. inter dilectos. de exces. ꝓla. nec rõ notorietatis facit dictam rationem cessare, argumen. viij. q. iiij. nonne. c. ¶ Item huic sententie aperte fauet tex. in. c. si. de ordi. cog. vbi dicit ꝙ

conuentus super restitutione non est aduersus restitutionem petentem
nisi super restitutione audiendus subijciens rationem: qz restitutio petita
in hoc priuilegiata dignoscitur vt ipsum intentans nõ cogatur ante restitu
tionem suis positionibus rńdere. Pondero vniuersalem exclusionem spolian
tis contra restitutionem petentem. Idem videtur innuere tex. in d. c. item cum qs.
vbi criminis exceptio repellit, indistincte aduersariũ restitutionem petentem.
Ad idem allego. iij. q. ij. c. iij. q. i. p totum. in quibus iuribus generaliter
dicitur q ante omnia etiam crimina tractanda restituendus est spoliatus:
qz nulla allegant notoria q̃ nõ sunt. de appel. cõsuluit. et iste nõ dz litiga
re spoliatus maxime super crimine. optimũ in. c. frequens. de restit. spo.
in. vj. vbi exceptio spoliationis quandoqz competit etiã contra tertium
opponentem crimina aduersus spoliatum ne ppter inopiã seu eius actio
nẽ succũbat et cõtra spoliãtem indistincte admittitur exceptio spolia
tionis ante restitutionem. Fortius ergo iste spoliatus qui preoccupabat
iudicium, nõ debet posse excludi a petitione restitutionis propter exce
ptionem criminis propositã a spoliatore, qui est odiosus et presumitur veni
re ad excipiẽdum seu crimina opponẽdum nõ bono zelo: sed ppter inimi
citiam vt valeat beneficium vsurpatũ interim retinere, vt dicit tex. in
d. c. item cũ quis. Sed multa statuta sunt contra spoliãtem vt odiosũ.
que cessant cõtra alios arg. in cle. vnica. eo. titu. et quod not. in. c. fi. de ordi.
cog. et in. c. in literis. de restit. spol. et multo fortius nõ debet admitti ex
ceptio criminis si crimẽ non dicitur notoriũ: sed manifestum. vt tex. not.
in. c. quod suspe. ij. q. v. Et aduerte: qz intelligo quod capiendo mani
festum pro notorio sicut intelligit ibi glo. in ver. et si manifesta. notoriũ
crimen non obstat petẽti restitutionem et illam glo. videtur sequi Archi.
allegãdo pro concordia allegata per Inno. in. c. inter dilectos. de exces.
prela. ¶ Sed nunquid iudex ex officio suo potest illum priuare ppter
notorietatem criminis differẽdo restitutionem: puto sic dicẽdũ q aut
vult priuare super eadem instãtia iam inchoata in causa restitutionis: et
alius iudex a papa hoc non potest: et ad hoc non fuit actum nec agi po
test: et sententia debet esse conformis petitioni, vt in simili notabiliter di
cit Jo. and. post. Cõpostel. in. c. mãdatũ. de rescrip. Aut vult procedere
oĩno ex officio suo extra instãtiam: et tũc si est notorium facti permanen
tis ita quod nullo modo possit negari q de facili nõ contingit: et tunc
poterit iudex priuare quia in hoc notorio: nulla exigitur pbatio vel so
lennitas in pcedẽdo: vt in. c. euidẽtia. de acc. et. xij. q. i. manifesta. et. c. quo
niam. de fi. presby. et no. per Inno. in. c. ex parte. el. j. de verb. sig. frustra
enim hoc casu fieret restitutio et euidenter cũ petens incontinenti veni
ret priuandus et circuitus euitandus est maxime in istis beneficiali
bus. de rescrip. cle. auditor. et respectu superioris cessat odium spolia
tionis. et iste potest esse casus in. ca. ad petitionem. de accus. et per hoc sit
respõsum ad illud. c. vltimum. vbi papa hoc idem fecit de plenitudine
potestatis: vt ibi no. glo. Aut non est tale notorium: et tunc cum exigan
tur probationes vt in. c. sicut. de re iud. et per gl. in sallegata. manifesta.
et defensio est expediens reo. facit quod no. in. c. i. de offi. dele. li. vj. dz an
te omnia fieri restitutio: qz nec nudi contendere ꝛc. quia spoliatus pri
uatum habet priuilegium ne exuatur per sententiam iudicis ante re
stitutionem. d. c. frequens. et. c. si constiterit. de accusa. quod facit pro contra
parte: dico tamẽ q hoc non pbat ad qd inducitur. intelligit enim multipliciter:
vt ibi no. nõ enim potest intelligi in delicto notorio, vt satis colligitur ex
textu ibi si conuentus fuerit ꝛc. quidam intelligit illum tex. q ideo con
tra petentem restitutionem admittebatur illa crimina: quia ibi facta fuit
spoliatio post sententiam priuatam latã super illis criminibus vel scdm
alios agebatur possessorio ille de sua innocentia confidens fuit cõtentus
vt prius discuterentur crimina obiecta. arg. c. i. de restit. spo. alias autẽ
cum ibi crimina non essent notoria de directo esset contra illud. ca. item
cum quis. vel deducenda est illa decretalis ad distin. quam. s. formaui.
¶ Nunc respondeo ad illa contraria. s. formata. Et primo non obstat
primũ argumẽtum: qz ex quo nõ est priuatus licite petit restitutionem
ratione tituli quem habet. nam poterit alius administrare donec priue
tur vel secum dispẽsetur: ꝛc. c. fi. de cleri. excõ. loquitur de eo qui de nouo
acquireret beneficium: qd nõ potest: ex quo est suspẽsus. et idem in noto
rie criminoso. nõ enim valeret electio de eo facta: vt in. c. cum in cūctis.
de elec. Nõ obstat argumentũ secũdum: qz satis. s. respõsum fuit. ¶ Ad
tertium vero dicẽdum qd lz possit priuari tñ antequam priuetur nõ posset
exceptio obijci: qz nõ elidit actionem: vt. s. plene dixi. et qz ille spoliator
12 tanq̃ odiosus nõ est audiendus. ¶ † Ad quartum argumẽtũ. de. c. si
gnificasti, respondeo q crimẽ adulterij inducit priuationẽ ipso facto vñ
põt coniunx sua authoritate illum repellere: vt no. gl. ij. in. fi. de adul. sen
tit Inno. in. c. inquisitiõi. de sen. excom. facit. c. agathosa. xxvij. q. ij. et. ca.
dixit. xxxij. q. iij. Et hec sufficiãt quo ad tertium dubium ¶ In quarto
et vltimo dubio qd fuit an habens patrimoniũ et beneficium ecclesiasti
cum valeat recta conscientia salua conseruato patrimonio de beneficij
redditibus vitam ducere. ¶ Arguitur primo q non: videtur de hoc
casus in. c. fi. cxi. q. i. in fi. vbi dicit tex. q qui bonis parentum et opibus
sustentari possunt si quod pauperum est accipiunt: sacrilegiũ pfecto in
currit et committit et p abusione taliũ iudicium sibi mãducat et bibit et p
eadẽ verba loquitur tex. in. c. clericos. i. q. ij. ad idẽ. c. pastor ecclesie. ead.
cau. et. q. vbi dicitur q his qb9 sua sufficiũt nõ debet aliqd erogari: qz
habẽti dare nihil aliud est q̃ pdere. nec illi qui sua possidẽtes pari sibi
aliquid volũt, nõ sine grandi peccato suo. vnde pauper victurus erat ac
cipiũt. Ad idem. c. si quis. ead. cau. et quest. vbi inter cetera dicitur. Non
est enim dicere quale peccatum sit illis, qui cibos pauperũ presumẽdo
suscipiunt, qui ecclesiam quam iuuare de proprijs facultatibus debue
rant, suis expensis insuper grauant ꝛc. vbi ponunt multa bona vba ad
materiã facientia. ¶ Secũdo videtur singulariter pbari per tex. notabilẽ
et quasi singularem in materia. i. qd. ij. sacerdos. vbi dicitur, q clerici paupe
peres siue ex facultate siue ex propria volũtate, licite viuũt de bonis ec
clesie: qz ad ea accipienda nõ cupiditas eos ducit, sed viuẽdi necessitas
cogit et singulariter subiũgit q de talibus clericis videtur dicere aposto
lus. q in sacrario operantur, q de sacrario sunt edãt: et qui altari deseruiũt
cũ altari pticipẽt. et vide ibi tex. q latius prosequitur hãc materiam. Ad
idẽ optime videtur concordare tex. in. c. cl. i. xij. q. i. vbi dicitur, q illi qui tam
infirmi sunt, vt possessionibus suis renũciare non possunt, simul capiũt
de bonis ecclesie, et satis sine peccato illa retinent. et sic aperte innuit qd
tũc dz clericus de bonis ecclesie viuere, qñ nõ habet patrimoniũ, vñ vi
uat ad idem. c. eps ecclesiasticarũ. eadẽ cã et q. dicitur enim ibi epm habere
ecclesiasticarum rerũ potestatẽ ad dispẽsandũ erga omnes qui indigẽt
ipse autẽ participare potest quibus indiget, si tamen indiget: et not. illa
verba. si tamen indiget. qui ergo habet patrimoniũ, non dicitur indigo
re: et cõcordat. c. eps. x. q. ij. ¶ Tertio pricipaliter induco. c. episcopus. et
c. tuis. de preben. et de rescrip. postulasti. quibus cauetur epm non arctari
ad prouidendum illis clericis q ex proprio patrimonio viuere possunt.
¶ Quarto arguitur sic. deputata largitione fidelium ad certũ vsum nõ
possunt salua sedis apostolice authoritate ad alium vsum deputari, vt
13 in cle. qz contingit. de relig. domi ¶ † Itẽ quelibet res cõseruãda est ad
vsum destinatum. de appel. suggestum. et de iureiur. quãto. sed bona ec
clesie tradita et cõseruata sunt ecclesijs, vt ex eis oẽs indigentes susten
tentur: vt in. c. videntes. vbi tex. optimus. xij. q. i. et aliis. s. allegatis. cum
infinitis similibus. ergo clerici habẽtes patrimoniũ vnde vitam duce
re possunt: non debẽt percipere de bonis ecclesiarũ: facit. c. sicut. xlvj. di
stin. nõ enim bona temporalia sunt seruata ecclesijs. vt propinqui cleri
corum ditentur: sz vt inopes subleuentur. vt. d. c. eps. xij. q. i. ¶ In cõtrariũ
pro parte affirmatiua, q possit pro redditibus beneficij conseruato pa
trimonio vitam ducere, induco. c. fi. i. q. ij. vbi dicitur, q clerici oẽs qui ec
clesie fideliter vigilant, et deseruiũt, stipendia suis laboribus debita. scdm
seruitij sui meritũ, p ordinationem canonis a sacerdotibus consequãtur.
põderandũ enim est verbũ oẽs: includit profecto tam pauperes, q̃ diui
tes: alias ad quid dixisset omnes. ¶ Itẽ ponderandum dicit. stipendia
suis laboribus debita: dãtur ergo stipendia clericis deseruientibus nõ
propter indigẽtiam eorũ, sed ppter labores sanctos quos sustinẽt, que
quidẽ ratio verificatur tam in diuitibus q̃ in pauperibus. dignus est enim
mercenarius mercede sua. et qui ad onus eligitur, repelli nõ debet a mer
cede, nec ligari debet os bouis triturantis. de pbẽ. extra pãde. et. c. fi. de
magistris. Sz dic q ibi sentit tex. et gl. q denario fraudari nõ. debẽt in
vinea dñi laborantes ꝛc. ¶ Secundo arguitur sic episcopus visitans
ecclesias sibi subiectas, licite petit procurationem ratione visitationis:
vt in. c. cum ex officij. de prescrip. et põdera rõnẽ illius. c. quia nemo cogitur
suis stipẽdijs militare. Et qz scdm Apostolum. Qui spiritualia seminat:
non est magnũ si tpalia metat. Certum est enim, q quantumcunque episcopus
abundet, licite petit procurationẽ, qz nõ debet suis stipendijs militare.
Si ergo eps q habet epatum, et ipsius subit onera, non tenetur visitare ec
clesias inferiores gratis, vt seruiat expẽsis suis: quanto fortius clericus
inferior non debet obligari ad seruiẽdum beneficio suo, cum redditibus
sui patrimonij. si enim cũ oẽs sint vna ecclesia. vij. qd. i. nouatianus: facit
quod no. in. c. cum apostolica. de his que fi. a prela. non videtur eps im
pẽdere officium inferiori ecclesie cum redditibus episcopatus: fortius nec
clericus inferior cũ redditibus sui patrimonij. Ad idem. ca. cum scdm apo
14 stolũ. de prebẽ. q altari seruit, viuere dz de altari ꝛc. vt ibi. ¶ † Tertio
probatur sic clericus habens patrimoniũ licite illud relinquit parenti
bus, vel pauperibus distribuit: et de rebus ecclesie vitam ducit: vt in. c.
c. sacerdos. i. q. ij. ergo potest a principio licite dispensare patrimoniũ in
consanguineos, vel pauperes, et viuere de bonis ecclesie: ex quo illi de
bitum impendit famulatum: ita videtur quod possit illud patrimoniũ
conseruare vt suis illud in futurum relinquat: vel necessitatis tempore
communicet eis, et pauperibus, et viuere interim de ecclesia, cui seruit p
hoc. c. habebat. xij. q. i. vbi dicitur quod christus habebat pecuniam vt
necessitatis tempore suis et aliorum necessitatibus subueniret, sic ergo
iste pro tempore necessitatis poterit patrimonium conseruare: et de bo
nis ecclesie ad suum vsum participare. ¶ Quarto adduco. c. quatuor.
et. c. concessio. et. c. redditibus. xij. qd. ij. in quibus dicitur, q de bonis eccle
siarum cathedralium debẽt fieri quatuor partes quarum vna debetur
clericis deseruientibus scdm eorũ merita, et sedulitatis officium. nihil di
stinguit si sint pauperes aut nõ: nec dicitur quod tribuant eis scdm indi
gentiam, sed pro sedulitate officij, et scdm eorum merita ad idem. c. chari
tatem. ca. causa. et. q. in fi. ibi, nãqz iustum est, vt illi sequãtur stipendium
qui pro tempore suũ cõmodare reperiuntur obsequium: concordat. c. q
cunqz. et. c. ecclesiasticis eadem cã et. qd. x. qd. ij. precarie. facit. c. de mulct.
in fine. ibi, circa sublimes autem ꝛc. tamen certum est, vel saltem veri
simile quod nobiles habent patrimonium, sed non tenẽtur illud expẽ
dere

illud expendere militando ecclesie. vt propriis stipendiis militent &c. ¶ Ad solutionem cōdescendens huius dubii, saluatoris inuocato presidio. dico glo. & doct. in hoc multum variasse: & mirum cum iura & rationes multum pro vtraque parte videantur effecto vigere. Nā gl. in c. qm. xvi. q. i. vr velle intelligere omnia iura prohibentia exēcionem manus ad bona ecclesiastica hebētibus patrimoniū, q̄n clerici tales non deseruiunt ecclesiis: sed certe hec solutio nō satisfacit: tū etiā q̄ pauperes clerici nil debent cōsequi ab ecclesia, si nō deseruiūt. c. cōquerente. de cle. nō resi. maxime habito respectu ad tpa illorū iuriū, q̄n omne beneficiū requirebat residentiā, cū propter officiū sit principaliter fundatū beneficium. c. fina. de rescript. lib. vi. & quod no. Jo. de lig. in cle. gratie. eo. titu. tū q̄ multa ex illis iuribus loquuntur expresse in deseruientibus: vt in d. c. illi qui. & c. eps. & c. sacerdos. cū si. Gl. in. c. illi q. xii. q. i. ponit quatuor solutiones. ¶ Prima, q̄ iura prohibētia hāc accumulationē patrimonii & beneficii, loquunt de constitutione: sed certe nō satisfacit ista solutio oibus cōtrariis, cum ex eis plura dicāt, q̄ tales iudiciū sibi manducant & bibunt: & quod hoc non faciunt sine graui peccato: vt. s. colligere potes ex parte negatiua. ¶ Scd'a solutio huius est q̄ loquantur illa iura de clericis vagabundis. certe nec solutio ista satisfacit oibus cōtrariis. cū nulla loquātur de nō seruiētibus: vt innuit illud. c. ibi quo acceperunt erāt &c. Si eni essent vagabūdi: nō fuissent aliqd accepturi. de appel. peruenit. & de cler. nō resi. cōquerēte. & c. fi. ad idē pallegatū c. sacerdos. vbi expsse dicit, q̄ illi debent de bonis ecclesie participare, qui nō habēt vnde viuant: subiungens, q̄ de his intelligit dictū apostoli: Qui altari seruit, de altari viuere debet &c. q̄ sola vba luce clarius innuūt, q̄ loquātur nō in vagabūdis, imo in seruientibus. & facit. d. c. episcopus. xii. q. i. ¶ Tertia solutio dat per illā gl. q̄ iura loquunt de oblationib' q̄ talibus nō sunt cōicande. hec solutio etiā nō satisfacit omnibus iuribus supra allegatis pro ɔtraria parte, maxime. c. sacerdos. i. q. ii. & c. eps. xii. q. i. nō habētes patrimoniū possunt bona ecclesiastica habere, nō vt sibi seruiant, sed vt distribuant pauperibus: sed hec nō est propria: imo sapit ɔtrariū opinionē, nō pōt q̄s viuere ex redditib' būficii. gl. in. c. clericos. i. q. ii. cōfirmat aliqualiter de solutionibus pmissis: & vltra eos dt, q̄ illa iura q̄ vident prohibere vsum rerū ecclesiasticarū abundātib'. pōt intelligi de quarta pauperib' debita, q̄ dari phibet abūdantib': subdēs, q̄ si abundātes de bonis ecclesie suscipiunt, vel absentes vel presentes, lz nō debeat eis denegari portio: q̄ nemo cogit suis stipēdiis militare, mortaliter tū peccāt: pcertim si ex cupiditate sua reseruāt. Et aduerte q̄ in hoc vltimo nō apparet an loquat illa glo. q̄n suscipiunt de quarta debita pauperibus, an de quibusdam bonis ecclesiasticis. ¶ Sed ɔ̄ solutionē pcedentē facit aperte dictū. c. sacerdos. q̄ vr velle q̄ illud dictū, qui altari seruit &c. ds intelligi de nihil habētibus: & sic vr etiā q̄ de q̄busdā bonis isti abūdantes nihil debent habere. Inn. in. c. eps. de preben. dicit, q̄ licet ordinarius non cogat prouidere ordinato habenti ex patrimonio, vñ viuere pōt: tñ nō credit q̄ habēs beneficiū viuere debeat de patrimonio: sed de altari. p. c. cū sm. de preben. Ad. c. pastor allegatū pro ɔtraria parte respōdet. q̄ ibi intēdit author canonis phibere ne q̄s de patrimonio auare thesaurizet, & bona ecclesie expēdat: alias aūt, sm eū, bene licet bona sua cōseruare heredibus. & bona ecclesie expēdere. Idē sentit in. c. postulasti. de rescri. vbi dicitur habētē patrimoniū, nō indigne accipere de rebus beneficii, si bene ɔ̄spēset. ¶ Sed aduerte, q̄ lz cōmuniter allegetur, & teneatur hec opinio p illud. c. cū sm apostolū. quod allegat Innoc. tamen in veritate ad illud ca. cum secundum. facillime respondetur per. d. c. sacerdos. i. q. ii. vbi expresse text. dicit illā authoritatem apostoli intelligendā de seruiētibus nil habētibus: & sic tolleratur dictum suum per. d. c. sacerdos. potest tamen dictum suum saluari. prout. i. dicam: sed non per illud. c. cum sm Host. in. c. postulasti. preallcg. dicit, q̄ qui ordinauit eū ex quo habet patrimoniū, habet contra ipsum exceptionem. & hoc est planū in. c. tuis. & c. episcopus. de preben. titulo aūt ecclesiastico possunt tales viuere: dūmodo tamen seruitium ecclesie faciāt: honeste viuāt: & prauā intētionē nō habeant in thesaurizando, vel ditando parentes: nec etiā propriis stipendiis militare tenētur, de prescrip. cū ex officii. alias si seruitium non faciant, vel in malos vsus expēdant: pena suos teneat authores. & dicit Host. q̄ si sibi nō credunt: credant Hieronymo. & cuius dicta habent in iuribus. s. alleg. pro contraria parte, concludens tandem, q̄ si iura in hoc deficient, p certo propria cōsciētia & naturalis ratio illos ɔuinceret. ¶ Et licet hoc dictū Host. demulceat aures & videat in idem residere cū Inn. tamē huius dictū videt cōtra pallcg. c. sacerdos. & c. episcopus. q̄ prorsus debēt abstinere sm illa iura, ex quo habent vnde viuant: nec consumptio ad bonos vsus eos excusat: q̄ nō debet quis habere etiā vt bene dispēset. vt in. c. precarie. x. q. ii. debet enim vt dispēsator ecclesie illa distribuere in pios vsus a iure deputatos: nō autē capere tanquā sibi debita, & nomine proprio dispēsare etiā ad bonū vsum. vt in. d. cap. precarie. tamen opinio Inno. & Host. cōmuniter tenetur per omnes doctores: & p Jo. de lig. in cle. gratie. de rescrip. & Arch. & Hug. in. c. clericos. i. q. ii. & c. illi q. xii. q. i. & respōdit Hug. in d. c. clericos. ad iura que videntur cōtraria, q̄ loquuntur sm antiqua tēpora. q̄a in primitiua ecclesia redditus ecclesiarum erant tenues, & exiles, & ex eis prouidebatur indigētibus, sm q̄ vnicuique opus erat, argu. xii. q. i. c. q̄ tua. & hec respōsio videtur satis bona.

¶ Sed ego pro clarissima solutiōe huius dubii facio duo presupposita: Primū est: q̄ olim i primitiua ecclesia oēs credētes in christo habebāt omnia cōmunia: & nec clerici nihil habebant proprii. xii. q. i. cui portio. & c. certe. & de hoc per glo. ibi in summa. Sed postea fidei feruore quiescēte nedū laseui christiani: sed etiā clerici seculares inceperūt possidere, & tenere propria: & nonnulla clerici hoc faciebant clam, & ostendebant se sanctiores quā essent: vt in. d. c. certe. & sic videbat valde indecēs. vt clericus etiā seruiēs ecclesie reciperet portionē ab ecclesia, cū haberet patrimoniū, cuius detentio videbat detestabilis: cum videretur illicitum detinere proprium cōtra instituta apostolorū: multo magis videbatur detestabilius tenere patrimoniū, & cū hoc percipere de bonis ecclesie. sed si volebāt tenere ppria, & abstinere a bonis ecclesie, tūc aliquatenus excusabant: q̄ quodāmodo videbant relinquere sua, cū inherentes ppriis rebus, abstinebāt ab aliis reb' ecclesie, q̄ dabant eis libere: & iste est ppriꝰ casus si bene pōderetur in. c. illi qui. xii. q. i. postmodū magis tepidi tenuerunt: nec videbat error tenere bona tpalia: & inceperūt licite & passim oēs clerici & palā tenere ppria: ex quo eis non renuntiauerant. vt in. d. c. certe. & in. c. sint manifeste. xii. q. i. & incepit quodammodo cessare ratio illius. c. illi qui. xii. q. i. posita in prin. ¶ Secundū presuppositum est, q̄ olim in primitiua ecclesia tpe apostolorū oīa bona oblata ecclesie vēdebant, & ex eorū pretiis subueniebat oibus cōem vitā ducentib', & aliis pauperibus indigentibus: sed postmodū apostoli & alii fideles videntes melius fore, si bona sic oblata cōseruarent ecclesiis matricib', & ex eorū redditibus subuenirent indigentibus, q̄ si vēderēt: q̄ ex venditione pretio consumpto sepe minuebant necessaria, & nō erat vnde subueniretur, fuit statutum vt bona nō venderētur, sed ad vsum predictū cōseruarent ecclesiis matricib', & ipsi haberēt potestatē dispēsandi. de hoc est text. not. in. c. vidētes. xii. q. i. & si bene ponderetur hoc ex primeua institutione rerū ecclesiasticarū fuit, vt subueniretur indigentibus: & sic mirū si multi iura dicūt, q̄ clerici habētes patrimoniū nō debēt quicquā percipere ab ecclesia, quātūcūq̄ deseruirēt: q̄ in eis tūc cū deputationis cessabit, & detētionis bonorū tpaliū: sz postmodū creuerūt facultates ecclesie & institutū fuit, vt q vellent deseruire ecclesiis cathedralibus, facerēt ex earū bonis quatuor ptes, quarū vna deberetur epo, alia clericis, tertia fabrice eccle, quarta pauperib'. vt. d. c. quatuor. & c. de redditib' &c.

15 Itē fuit ordinatū vt nulla ecclesie edificaret nisi prius dos assignaret pro ministris. de consec. dist. i. c. nemo. & de conse. eccl. vel alta. cū sicut. & sic hodie bona tpalia deputant ecclesiis principaliter pro ministrorū subsidio. ad idē. c. pastoralis. de his q̄ fiūt a p la. & c. de his. de eccl. edifi. ¶ His psuppositis facio ad clarā decisionē huius dubii, & ɔcordantiā oīm iuriū varie ad hāc materiā loquētiū, dico q̄ habito respectu ad statutū primeue ecclesie, pcedūt iura q̄ vident velle habētes patrimoniū non posse participare de bonis ecclesie: vt q̄ videbatur horror & detestabile, vt tenerēt ppria: tū q̄ bona ecclesiastica fuerūt deputata ad vsum ɔ̄sitarat indigentium: vt. s. dixi. Sed cū succedēte tpe ista duo cessarēt: q̄ & clerici palā, & pmissione ecclesie inceperūt hēre propria & bona ecclesiastica fuerūt principaliter deputata p ministrorū alimento, successit alia bona ratio & naturalis vt quātumcunq̄ clerici habeāt bona patrimonialia, nihilominus possunt viuere ex bonis ecclesie. non tanquam indigentes, sicut in prima deputatione erat indultū, sed tanquam seruientes: q̄ dignū est vt nō cogant ppriis stipēdiis militare: ex quo enim licite tenēt ppria nō sunt priuādi a ppria mercede. c. fi. de magist. & c. extirpāde. de preb. cū simi. & ideo. c. fi. i. q. ii. dicit, q̄ oēs clerici, q ecclesie fideliter inuigilāt, & deseruiūt, stipēdia cōsequātur. vnde pōdera bene verbū oēs, q̄ ɔprehēdit tā diuites, q̄ pauperes: vt ibi ēt not. doct. ¶ Itē pōdera verba sequētia, q̄ voluit clericos stipēdia ɔsequi, nō propter indulgentiā: sed propter labores & seruitiū. Et no. q̄ dicit sm seruitii meritū, nō aūt dicit sm indigentie qualitatē: sm ergo tpoꝶ diuersitatem iura varie processerūt: simile not. xii. q. i. in sum. & sm hec tpa potest defendi Innocen. & Hostiens. & per hoc clare pz rñsum ad omnia iura cōtraria: possunt ergo clerici de bonis patrimonialibus disponere, tā inter viuos q̄ in vltima voluntate ad eorū libitū, dūmodo prauam intētionē nō inducāt. pro hec. c. i. & c. q̄. de. testa. & xii. q. v. per totum. & de bonis ecclesie cui seruiūt, vitā ducere debēt. nō aūt pñt petere ab ecclesia vniuersali tanq̄ indigētes. in hoc casu possunt intelligi multa iura. s. allegata in cōtrariū. vt. c. qm. xvi. q. i. & c. clericos. &c. pastor. i. q. ii. cum simi. sed de propriis beneficiis sicq̄ tunc recipiūt nō tanq̄ indigētes: sed tanq̄ seruientes, vt laborū suum mercedē &c. ¶ Hec questio disputata fuit per dominum Nicolaū de sicilia decretorum doctorē famosissimum in amplo Senensi studio Anno domini. M. cccc. xxiii. die vero. xxv. Januarii. & ad vtranque partem dubiorum respondit spectabilis et generosus vir, dominus Sandulphus dialogonem. in iure canonico eleganter peritus. Et interfuerunt in disputationis actu, preclarorum, magistrorum & doctorum copia, qui Senas concilii generalis causa venerant. Laus deo.

¶ Questio. v.

1 ¶ Collatio patronatus sine consensu episcopi an valeat.
2 Jus patronatus ecclesie transit solum in heredes sanguinis.
3 Jus patronatus an laico conferri possit. & nu. 4.
4 Laicis in rebus ecclesiasticis nulla fuit data facultas.

6 Patris authoritas an requiratur in mutuo per filium contrahendo.
7 Collatio beneficij patronatus per episcopum facta patrono neglecto an teneat.
8 Spes sola habendi aliquid vltra sortẽ cõstituit hominem vsurarium.
9 Pensionem annuam recipiens pro locatione agri non peccat.

Augerio patronatum in basi

lica nicostrati iure sibi delatum Plautius laicus mera liberalitate contulit ad eandem vacantẽ patrono neglecto pendente adhuc tempore electionis et presentationis a iure statuto Antistes actorem clericum instituit: quadrimestri denique elapso Plautius filio superstite diẽ obiuit extremum, quo minime accercito donationẽ paternã ratificauit eps et ipsius cõsensu vsumfructũ predij basilice Nicostrati ab Orphanotropho toto tempore vite vtendum eidem ecclesie quingentis aureis donatis recepit Augerius item Orphanotropho alia quingenta. Plautius cõtulit ab eo in vita annis singulis vt reciperet quinquaginta. Ex facto proposito quatuor in disceptationẽ adducunt Primũ nunquid dicta patronatus collatio iure subsistat saltem a Senem preslitẽ dicto tempore accedente consensu. ¶ Secundũ an basilica nicostrati valet institutione non obstante predicta. ¶ Tertium vtrum contractus inuice ipiet Augerium et basilicam Nicostrati sit vndique h. iens iuris solemnitatibus non neglectis. ¶ Quartum si conscientia refragante valeat plautius quinquaginta ab orphanotropho recipere. ¶ Circa primum dubium hoc procedam ordine. Primo nanque quedã pro formando motiua ad partem affirmatiuam. Secundo quatuor ad partem negatiuam. Tertio solutionem subijciam. Quod asit iurispatronatus collatio iure subsistat etiã submoto episcopi consensu probatur primo ex eo, quia liberum est cuique de re sua ad libitum disponere per modos a iure non impeditos huic vel illi disponere in religiosa loca inuc in priuatas personas. C. de his. in fi. de sepul. et l. in re mandata C. manda. et §. per traditionem. insti. de re. diui sed et patronus nullibi aperte reperitur prohibitus quominus ius sibi cõpetens possit in aliũ transferre ergo etc. quinimo expresse videtur sibi primium. c. illud. de iure patronatus et c. vnico. eod. tit. lib. vi. vbi expresse probatur qd loco religioso sine episcopi consensu donari per patronũ laicũ potest. Quod et laico donari videatur posse probatur in c. ex literis et in in c. cũ seculũ. e. tit. vbi transit in laicum cum vniuersitate ville vel fundi, ergo sine vniuersitate nõ debet igitur in hoc titulo gratuito cõsiderari vniuersitas nã si non posset donari seu aliter transferri in laicum non transiret etiã cũ vniuersitate trãslata cum posset aliud ius exerceri absque eo qd catur ad villam seu vniuersitatem, ad hoc qd no. in l. si mercedem. §. si fundum. ff. de acti. empt. et satis est hoc iure expressum et nõ prohibetur materia est pinis. ad hoc qd no. qd. in ca. ij. de transla. episco. et facit a contrario sensu per locum a speciali. c. de iurepat. vbi translato iurepatronatus ex venditione in quendam laicum papa mandauit, qd si constaret illum sciuisse qd contractus censeretur nullus: quia cum sit annexum spirituali vendi non potest ergo a contrario per modum gratuitum potuisset in illum transferre. et de hoc videtur casus ad literam in c. ex innuatione. eo. ti. ¶ Secundo qd saltem accedente ex post facto episcopi cõsensu, valuerit videtur expresse probari in c. cura. et c. suggestum. de iurepat. vbi expresse dicitur, qd ex donatione laici potest donatarius ecclesiam sibi retinere si diocesani episcopi habuerit postea consensum. ¶ Tertio videtur probari per c. si qua de re. quo. et xij. q. ij. vbi dicitur qd alienationẽ de rebus ecclesie sede vacante factam potest episcopus nouiter creatus ratificare et approbare si cessit in vtilitatem ecclesie: et sic est ibi casus singularis in quo consensus authorizabilis potest ex postfacto interuenire ergo idem dicendum in casu nostro ad idem capitulum quod in dubijs. de renun. vbi permittitur quod renuntiatio beneficij in manibus laici preiudicat ipsi clerico renuntianti adeo quod episcopus potest ex postfacto illam renuntiationem ratificare seu illum sic renuntiantem illo beneficio spoliare. et dicit ibi glo. qd licet facta ad ecclesiam vel superiorem illa renuntiatio non teneat: vt ibi et c. admonet. eod. titu. ipse tamen renuntians non potest eam repetere: qui quo ad se tenuit. licet enim sit inutilis habet tamen in se tacitum pactum vt repetat sicut acceptilatione. ff. de acceptil. l. acceptolatum in v. vt. qd. i. eos. gloss. que solet ibidẽ allegari not. in c. qd dei timorem. de sta. reg. dicit quod renuntians sine superioris authoritate tali beneficio non potest administrare. ita videtur dicendum in proposito qd sine episcopi consensu non potest patronus in laicum patronatũ nisi incompetentem transferre: tamen quoad se et sui preiudicium debet dicta donatio valere et per consequens ipsius heredis cum non potest heres venire contra factum defuncti. l. cum a matre. C. de rei vendi. no. in c. i. de testa. potuit ergo episcopus ex postfacto donare et eius filio etiam herede non vocato illam donationem approbare. ¶ Quarto adducuntur multa iura que videntur probare qd saltem de iure canonico potest ratihabitio et consensus sequens actum inutilem validare. xv. i. q. i. c. si. de his que fiunt a prela. c. ij. et c. ij. et qd ibi not. de elec. et ex nunc scilicet tempore adhibiti consensus: vt no. gloss. regu. ratum. de regul. iur. in. vi. ¶ Quinto et vltimo adduco text. iuncta gloss. quam sequitur ibi Cynus. in l. i. C. ad macedonian. vbi dicitur quod si citra patris iussionem vel mandatum vel voluntatẽ pecuniam creditam accepit filiusfamil. postea autem pater ratum habuit contractum, perinde est ac si ab initio voluntate patris, vel mandato filiusfamil. pecuniam creditam accepisset: ratio quia omnis ratihabitio retrotrahitur, et confirmat ea que ab initio secuta sunt: et querit ibi, nunquid pater inuito filio possit habere ratum, et sic teneatur ac si esset filius, et cõ. ludit affirmatiue. nota. qd sic. idem ibi Cy. dicit quod exceptio macedoniani nõ tam fuit inducta in fauorem filij, et odium creditoris, quam in fauorem parentis. l. i. ff. eo. tit. vt igitur pater, in cuius fauorẽ principaliter illud beneficium fuit inductũ, mutuũ factũ filiofamil. ratihabitione postea adhibita, reconciliat: ita quia ius laici licet sine epi consensu ius patronatus transferri nõ possit presupposito qd hoc iure expresse caueatur: attamẽ ex quo eps nomine ecclesie vult ratificare, nõ dz donator vel heres impedire: cum hec prohibitio nõ emanauerit in fauorẽ patroni, sed epi. vel ecclesie, cuius personã gerit ipse eps: et hoc videntur velle illa capitula, cura et suggestũ. s. allega. ¶ In contrariũ ad partẽ negatiuam, qd dicta colatio patronatus non valuerit, arguitur primo. pater nõ potest preiudicare filio in iurepatronatus liberorum: transit enim in filios etiam si nõ sint heredes, l. fi. ij. ff. de iurepatrona. l. vt iurisiurandi. §. fi. ff. de oper. lib. etiam si paterna bona publicarentur. l. eorum ad. l. Iuliam maiesta. et not. in. l. iij. ff. de interdi. et rele. ergo idẽ in iurepatronatus ecclesie. qd tenet glo. in c. constitutum, xvi. q. i. et Laud. vt recitat Archi. in c. i. de iurepat. li. vi. per hoc facit qd ius patronatus cõceditur patrono gratiose propter ecclesie impensam: non ergo debet transire in extraneum. qui est prorsus alia persona ab ipso priuilegiato facit quod in simili habetur in auth. de non alie. §. emphyteutum. vbi dicitur, quod emphyteusis alicui concessa, et eius heredibus, non transit nisi in descendentes. ius ergo patronatus concessum fundatori et heredibus, videtur concessum filijs: qui in iure nõ transmissibili ad extraneos appellatione heredum cõprehenduntur filij tãtum: vt not. in l. gallus. §. etiam. de lib. et posthu. et in. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pac. facit c. filijs ac nepotibus. xvi. q. ij. ¶ Secundo de hoc videtur casus in c. preterea. el. ij. de iurepatro. coniungendo finem cum principio. coniuncta gloss. i. et ibi patet, qd patroni non possunt pro sua voluntate ius patronatus in alium titulo donationis, vel emphyteusis, vel alterius contractus transferre. ad idem. c. illud. eo. titu. maxime ponderato ver. licet. qui venit aduersarius ad precedentia: innuit qd laicus non potest donare, licet religioso loco conferendi liberã habeat facultatem: facit etiam. c. illud. in fin. et c. nullus. eo. titu. ¶ Tertio probatur quod episcopi consensus accedens non habuit illam donationẽ validare. Cum enim iste sit consensus authorizabilis, nõ potuit ex postfacto interuenire. l. si quis mihi bona. §. iussus eius. ff. de acquirẽda hered. et in. §. tutor. instit. de autho. tuto. et in. l. obligari. §. tutor. eod. titu. not. Innoc. in c. cum consuetudinis. de consue. et in. c. i. de reb. eccle. non alie. in. vi. ¶ Quarto et vltimo facit, certum est saltem communi opinione, quod ex donatione solius laici ius patronatus non fuit donatario inrequisitũ. vt probat a contrario sensu. d. c. i. de iurepatr. li. vi. et text. in c. preterea. cod. tit. ergo remansit patronus: quia dominium quod alteri non acquiritur ex iuris impedimento, mihi non aufertur. l. nec vtilem. ex qui. cau. ma. no. in l. quod meo. ff. de acqui. pos. facit ratio. l. si quis vi. eo. tit. videtur enim sub conditione donasse: scilicet si donatarius eũ acquireret. transit ergo in filium heredem. xvi. q. vij. c. si plures heredes. de iurepatro. et l. et in cle. ij. eod. titul. cum simi. ratificando ergo episcopus non potuit illam donationẽ nullam validare: non ex nunc, cũ nõ interuenerit filij patroni cõsensus. xvi. q. ij. monasterium. nec ex tunc, quia non potest illa confirmatio retrotrahi cum filij preiudicio, cui eo tempore fuit ius quesitum. c. quoniam, et c. si proter. de rescript. lib. vi. facit qd not. Ioan. and. in reg. sine culpa. de reg. iur. in. vi. vbi cõcludit, quod legitimatio superueniens non preiudicat secundo genito, cui ius succedendi in totum erat vigore consuetudinis quesitum. et idem Bar. no. in l. ex facto. de vulga. et pupil. ¶ Ad solutionem huius certaminis, Iesu christi saluatoris eiusque piissime genitricis auxilio humiliter inuocato condescendens duo, principaliter sunt videnda. ¶ Primo nunquid dicta patronatus collatio sine epi cõsensu valuerit. ¶ Secundo presupposito quod sine consensu episcopi non sit efficax, an epi consensus vel

1 assensus donatoris preterim mortui filio herede nõ vocato accedẽs, illã habuit roborare. ¶ Circa primũ doc. nostri in varias se diuisere sententias. Lan. quem sequitur Archi. c. i. de iurepatro. lib. vi. dicit patronum non posse in aliorũ preiudicium a se ius patronatus abdicare. Ratio, quia illud ius habetur a canone. vnde transit in filios etiam si heredes non sint. arg. in l. alij. de iurepatro. et quot not. in. l. iij. ff. de interdic. et releg. hoc idem videtur firmare gl. in c. constitutũ. xvi. q. i. sed hanc opinionẽ reprobat ipse Arch. nã dicit hanc satis videri apertẽ in ca. significasti. de iurepatro. et licet, qd renũciatio vz in preiudicium succedẽtium: ad idẽ c. i. de iurepatrona. lib. vi. et c. illud. et c. ex innuatione. cod. titu. in quibus aperte dicitur qd ecclesie seu religioso loco libere etiam sine episcopi consensu potest donari. In hanc contrariam sniam videtur post modum

2 in. lum a. l. gl. in c. considerandum. xvi. q. vij. nec verum est, qd ius patronatus ecclesie transit solũ in heredes sanguinis, cũ transeat communium sententia etiã in extraneos si enim transit in emptorem ville cum vniuersitate illius ville. ergo et c. ex literis, et d. c. cum seculũ. et hanc opinionem quod transeat ad heredes etiã extraneos communiter sequuntur moderni.

moderni.responsio tñ Inn. & Jo.an.mihi nõ plz.non enim sequit trãsit
cũ vniuersitate ville in extraneũ,ergo & cũ iure hereditatis.vo instãtiã.
iura sepulchrorũ lz religiosa,transeũt cũ vniuersitate ville in extraneũ,
si per publicũ non est ad illa adit⁹.l.si mercedẽ.§.fi.ff.de act.empt.& l.in
modicis.ff.de contrah.em.attamen non trãseunt in heredem extraneũ,
quo minus liceat filijs etiã heredibus nõ institutis ibidẽ habere ius se
pelliẽdi:vt in.l.familia.cũ.l.seq.ff.de relig.& sump.fu.mihi tamen placet
opi.vt transeat in heredes etiam extraneos,pro qua adduco.c.filijs.xvi.
q.vij.& c.considerandũ.& c.si plures.eadem cau.& q.c.ij.& iij.cum multis
simil.in qbus similiter sit mẽtio de heredib⁹ fundatoris:& cũ in iure nõ
habeamus cõtrariũ:debemus verbũ heredes ppriẽ capere & sic veniũt
oẽs successores.vt in.l.heredis appellatione.ff.de verbo.sig.& in.l.anti
quitas.C.de vsufr.cum simi.A verbis aũt nõ est credendũ nisi apperte
de intentiõe cõtraria cõstet.vt in.l.nõ aliter.ff.de leg.iij.& c.fi.de ver.sig.
& maxime probat dictũ.c.filijs.vbi fit mẽtio de filijs & nepotibus,& alijs
honestioribus ppinquis.¶ Secũda opi.fuit Inn.prorsus ẽtia huic di
cens patronũ ẽt laico posse donare,lz epi consensus nõ accedat.hãc opi.
firmauit in.c.illud.& c.preterea.& ca.nullus.de iure pa.principaliter per
c.ex insinuatione.co.ti.Ad.c.preterea.qd sue opi.videt obuiare:respon
detur dupliciter.Uno mõ q nõ loquitur in patrono,sed aduocato.Et
ratio diuersitatis sm eũ est qr patronatus est quasi ex debito:sed aduo
catiõe ex gratia tñ.¶ Scdo respõdetur q intelligẽdo ẽt de patronijs,
debet intelligi q non põt donari eo mõ quo ibi donabat.s.cũ potestate
exigẽdi & grauandi:vt ibi dicitur.hanc opi.originaliter tenuerunt Hu.
& recitat archi.in.c.pie mentis.xvi.q.vij. Jo.and.vt refert Joã.mona.in
c.illud.palle.& etiã Uin.vt recitat ibi glo.& lz glo.in.c.nostri.xxiij.q.iiij.
sed põt illa gl.intelligi qñ fit ecclesie:vt colligit ex pcedentibus.¶ Ter
tia fuit opi.Bul.glosatoris,vt sine ɔsensu epi laico donari non possit:
vt no.in.c.illũ.& c.ex insinuatiõe. Respondet q ibi interuenit episcopi
consensus,vbi non fuit vera donatio,sed remissio:vt.s.in articulis dixi.
hãc tñ opi.sequunt multi in.d.c.illud.& Arch.in.d.c.pie mentis.palleg.
& in.c.vnico pralleg.lib.v.co.ti.& sequunt cõiter moderni in pia causa:
& primo adduco.c.predictum preterea.in fi.& d.c.vnicũ.a contrario sensu.
secus si det loco religioso vel ecclesie:vt in.d.c.vnico.& c.illud.& diuersi
tatis rõ est,qr ex donatiõe facta laico,ecclesie cõditio deteriorat,cũ so
leãt laici ecclesie esse nimiũ infesti.ij.q.vij.laicos.& c.laici.Sic enim fit ec
clesie melioratio,cũ eripitur a manibus laicorum.argu.c.cũ apostolica
de his que fi.a prela.¶ Item si clerici excedunt metam facilius possunt
cõpelli q patrocini laici.lxxxix.dist.indicatum.& qd ibi no.requirit ergo
episcopi cõsensus in donatione fienda laico vt episcop⁹ videat,an expe
diat ecclesie vel non.¶ Item ppter timorem fraudis vel ficte venditio
nis.ar.de diuor.c.quãto.in fi.de ho:ergo inquiret:quia si eueniret dene
gabit assensum.arg.c.prouida.de elec.in.vi.& hic fraudis timor multum
mouet Jo.and.ad hanc opi.seruandam,quã sequit Fede.consil.cxviij.
dixit tñ Archi.in locis pralle.quod clerico etiam proprio nomine acci
pienti poterit sine consensu episcopi fieri donatio.& sic intelligit dictũ
c.pie mentis.non autem laico sic intelligit.d.c.preterea.hoc iõ,qr per hãc
cõcessionẽ melior fit cõditio ecclesie:cũ laici magis consueuerint graua
re ecclesias quam clerici.ad hoc.ff.de ser.vrba.pred.l.seruitutes.§.stilici
dium.alias bene valet.d.c.ex insinuatione.¶ Quartam opi.sentit.Ho.
in.d.ca.illud.dicens,quod cum episcopi consensu potest vnicuique ius
patronatus donari.allegat.c.nullus.& c.preterea.de iure patronatus,
sine consensu episcopi non,nisi ecclesie vel clerico recipienti nomine ec
clesie remittit:tamen ad ea que not.in sum.eod.tit.C.qualiter transfera
tur.ibi tamen nõ distinguit an clericus recipiat nomine ecclesie,vel nõ:
sed simpliciter dicit,quod clerico donari potest.domini de Rota deci.
cclxiij.in antiquis.tangunt incidenter primum,sed principaliter secun
dum:sentiunt tñ q sine episcopi consensu non valet donatio laico fa
cta vt ius patronatus ex sola laici donatione acquiratur laico sed cum
epi consensu. Sed an consensus iste potest ex facto interuenire,maxime
mortuo donatore,& herede filio non vocato,fuerunt inter se varij & hoc
dubiũ nõ reperio per aliquem vltra eos tantum & ob hoc principaliter
hunc articulum disputandum assumpsi,quem difficilem reputaui,& p
sit mihi disputandi causam bone memorie doctor subtilis,& bonus
practicus dominus Magnanallus de magnauellis Senen.qui cum
hoc dubium in decora vrbe Senarũ contigisset,humanitate sua me fa
miliariter consuluit,& respondit tunc simpliciter me non credere talem
donationem p sequentẽ consensum sine temporis tractu valere.compe
ri dominos de Rota in decisione prallega.varios extitisse.quidam ex
eis in hãc sniam negatiuam inclinabant:alij vero,& pro maiori parte cõ
trariã sententiã amplexi sunt.moti principaliter propter duo.¶ Pri
mo.per.c.cura.& per.c.suggestum.circa fi.de iure pa.vbi hec pars videt
expressa sm eos.¶ Secundo per hanc rationem:qr donatio in princi
pio tenuit,saltem in preiudicium donatoris,& heredis:nã quantũ ad co
rum preiudicium non requiritur necessarius consensus episcopi,cũ do
nator disposuerit de re propria & ideo quantũ ad eum & ipsius heredes
non debet admitti contrauentio.argu.l.per fundum.ff.de seruit.rustic.
predio.& c.quod in dubijs.de renun.& ff.de dona.inter vir.& vxo.l.cũ
hic stat⁹.§.si socer.& l.si is.C.de predijs mi.sine decr.non ali.requiritur
ergo sol⁹ episcopi consensus secundũ eos quo ad translationẽ ipsius iu
priuatum,ideo poterit interuenire quandocunq ex quo contractus do
nationis teneat arg.not.in.ca.cũ cõsuetudinis.de consue.nec obstat sm
eos quesitum filio eo tempore:qr ex quo fuit heres patris,non fuit ius
quesitum,aliter q esset penes patrẽ:sed cũ ipse pater nõ posset quoad
se ɔuenire:igit nec filius.nec ob.c.quis.& c.si pro te.de rescript.lib.vi.qr
ibi fuit ius quesitum tertio ex dispositiõe eius,q poterat recipere & dis
ponere ɔtra primã dispositionẽ:igit in preiudicium iuris taliter quesiti
sequẽs dispositio,vel existentia cõditionis nõ potuit ibi retrotrahi,vt
in.l.balneũ.§.fi.qui po.in pi.hab.hic vero fuit ius quesitũ ex dispositio
ne eius q contra suã dispositionẽ venire non poterat,nec contra factũ
suũ,igitur nec eius heres & p consequens cõsensus epi superueniens po
terit retrotrahi:qr donatio a principio pendebat sub conditione,si eps
consenserit.igitur per superuenientẽ consensum epi fit retractatio vt.l.
potior.in prin.ff.qui po.in pig.ha.Uel potest scdm eos dici,q valet vt
ex nunc,a tempore consensus p epm prestiti:nec filij absentie habet pre
iudicare,quia non poterat cõtradicere,sicut nec ipse pater.ar.l.p fundũ.
s.alle.hec sunt in effectu fundamenta dnorũ de Rota in hoc articulum
Ego aũt meliori iudicio semper saluo:nec istud dictum dñorũ de Rota
approbo,nec rationem doc.nec sententiã de qua.s.in precedenti dubio.
3 †Arbitror tñ q ius patronatus laico conferri nõ possit etiam si tẽpore
donationis authoritas epi intercederet.ad quã sniam tenendã princi
paliter me mouet:qr ius patronat⁹ est spirituale,vel spirituali annexũ:
vt expresse dicit tex.in.c.quãto.de iudi.& in.c.i.de iure pa.hinc est q super
eo cõmittitur simonia sicut super iure spirituali:vt probat tex.not.in.c.
preterea.el.i.de trãs.nec iudex secularis etiã inter laicos de iure patro.ti.
cognoscere põt.d.c.quãto.nec etiã vẽdi põt.d.c.de iure.nec super eo trãsi
gi.d.c.preterea.Hinc infert q laicus mero iure inspecto ius patronat⁹
possidere non potest:qr sicut spiritualia:ita nec quasi spiritualia possi
dere potest de cõmunis idẽ in iudiciũ,vt probat in.c.causam.de prescrip.
& in.d.c.quãto.de iudi.& de consti.translato.& in.d.c.preterea.¶ Preterea
4 laico quantumcunq & religioso nulla disponendi in rebus ecclesiasticis
& dignitatibus legit tributa facultas.xvi.q.vij.laici,de consti.ecclesia
sancte Marie.& xcvi.distin.bene quidẽ.& in.c.nullus.de iure patr.ergo
mero iure inspecto non posset laicus presentare rectorẽ cũ presentatio sit
quoddã ius preambulum ad restitutionẽ obtinendã,que est mere spiri
tualis,& per laicum imprescriptibilis etiã per tantũ temp⁹ de cuius ini
tio nõ est memoria:vt plene not.per. Jo.and.in.c.ij.de preben.lib.vi.de
gratia ergo solũ,& ex priuilegio per ecclesiam concesso licitum est laico
ius patronatus possidere,& tenere.quod probatur in.ca.i.xv.qd.i.tenet
Archi.in.d.c.hortamur.lxxi.di.& Hos.in sum.de iure patro.§.i.verticu.
in summa.Hosti.in.d.c.cũ.Jo.and.& communiter doc.ibi.& pro hoc qd
dicitur patronos in hoc iure de gratia sustineri.not.ibi Hosti.papam
posse tales ecclesias sine patronorum presentatiõe cõferre:sed hoc nõ fa
cit,q nõ expedit,ne vez laici a fundatione ecclesiarũ retrahant,vt no.in
c.cũ dilectus.e.ti.& in cle.ij.de preben.predicta pcedũt tenẽdo tamẽ opi.
Inn.in.c.cũ dilect⁹.de off.dele.vbi dicitur,q p presentationẽ consequitur
psentatus ius ad rem:& eo quo facit.c.cum dilect⁹.de iure pa.Certũ aũt
est q laic⁹ mero iure inspecto,nõ est capax hui⁹ iuris vt possit in alium
transferre ius ad beneficiũ,vel ordinare ad beneficia ecclesiastica habi
litatur ergo & speciali gratia sicut olim ecclesia concessit ob merita pre
cedentia imperatori,vt posset eligere papã,& alios platos,vt in.c.in sy
nodo.lxiij.di.sz illõ priuilegiũ postea fuit reuocatũ:vt in.c.qr sancta.§.
verũ.ca.di.Ex his infero opi.meã,q cũ laic⁹ nõ sit hui⁹ iuris capax.nõ
potest patronus laicus gratiose illud ius obtinens in aliũ laicũ incapa
cem,illud ius trãsferre.cũ in isto donatario nõ cõtineatur illa qualitas
ppter merita nõ pcedẽtia,& vt inducerent laici ad edificandas ecclesias
& dotãdas,que ratio cessat in isto donatario.nõ enĩ potest priuilegio p
sonaliter habilitatus illũ habilitare:qr priuilegiũ non excedit personas
habilitatas,vel priuilegiatas:vt in.c.petisti.viij.qd.i.vbi inter cetera ad
propositũ dicit text.hoc nulli alibi cõcedi patimur,q tibi charitate co
gente largiri censuimus,& alibi in.c.sane.de priui.dicitur contrariũ esse
& indignũ aliquid sibi sua authoritate psumere,q romana ecclesia alicui
certa rõne inspecta singularibus voluit beneficijs indulgere. ¶ Pre
terea cum laicus ex priuilegio ius patronatus solũ ɔsequit,q possit psen
tare alimenta necessitate instante habere.vt in.c.nobis.de iure pat.non
presumit in his gratijs,& a iure exorbitãtibus excedere metas presenta
tionis sue in aliũ incapacẽ hoc ius gratiosum trãsferendo.argu.opti
mum in.c.q translationẽ.de offic.delega.& in.l.qd nõ ratione.& qd ibi not.
ff.de legi.facit l.si vero.§.de viro.ff.sol.ma.maxime cũ ista sint laicis in
terdicta,vt si presumant tractare spiritualia,& ecclesiastica:vt in iuri
bus.s.alleg.vt not.dicit Inn.in.c.quãto.de consue.& originaliter fuit
dictum glo.in.c.si.xxiiij.qd.i.quod de omnibus que spectant ad officiũ
ecclesiasticum,illud solum licet laicis etiam in necessitate quod iure re
peritur expressum.hoc autem nullibi est expressum quod patronus po
test donare laicos ius sibi competens in ecclesia imo potius reperit cõ
trarium:vt infra dicam,de ecclesiasticis tamen negotijs nullibi reperi
tur preter reuerentiã,q spectat ad laicos,etiã si sit Imperator,vt.c.hinc
etiam.xvij.dist.nec excusat episcopi authoritas:quia episcopus ibi non
potest.vbi concurrit causa iure expressa,committere laico,vt spiritualia
seu ecclesiastica disponat.vt in.capi.decernimus.de iudic.& in.c.iudica

num. et in.c.qm.lxxxix.distin.et.xvi.q.vii.in nona actione.not.glo.in.c. no-
strum.xxxii.dist.et.c.bene quidem.xcvi.distin.ex his sequor Archi.in.c.
hortamur pecalle.vbi dixit,qd populus parochie,vel alius laicus non
patronus patronatum prescribere nõ potest:quia cũ laic⁹ nõ patronus
non sit huius iuris capax,nõ potuit illud ius sine peccato detinere,nec
possidere,et per consequens nec prescribere.c.causam.de prescript. facit
loo.distin.cõtra morẽ.et.xciii.dist.illud. Nec ob.c.querelam.de elec.qr ibi
reseruatur questio super proprietate iuris patronatus:et sic innuitur q
populus fundabat se sup possessione iurispatronatus,dicendo se patro
num. Item ibi in principio ponit allegatio partis,et non iuris decisio.
Et lz Jo.and.prolixe institerit in reprobando hanc opin.in regula,qd
alicui gratiose.in mercu.tamen plus mihi placet opinio Archidi. nec
video sufficienter per Joan.and.responsum ad predictam rationem,q
laicus possidere,et prescribere non possit, et quod non possit,ipse niti-
tur respõdens hoc modo,videlicet q illud quod alicui competit ex pri
uilegio,prescriptibile est.c.accedentibus.et.c.si de terra.de priuile.et in.c.
veniens.de prescripc. et ad id quod dicitur de incapacitate respondet,
q iuspatronatus vt temporale transit in heredes etiam extraneos per
aliquos modos a iure expressos.vt in.c.ex literis.et.c.cum seculum.de
iurepa.ita potest transire per prescriptionem. Neutra tamen responsio
mihi placet:prima quia procedit in cõcessis per priuilegium:que tamẽ
sunt quesibilia per prescriptionem.ita loquuntur iura per eũ allegata:
sed nos loquimur in nõ quesibilibus de iure communi regulariter per
laicos:tamen dicit,q si papa gratiose concessit alicui regi collationẽ be
neficiorum contra regem,illud ius conferendi prescribi non potest,cũ
non possit possideri.vt ipsemet not.in.c.sane.et in.c.petisti.cum si.nu. Se
cunda ratio sua etiam non viget:quia dico q iuspatronatus nõ est me
re temporale,sed potius spirituale,seu spirituali annexum:sed dicitur
partim temporale quo ad intellectum,vt not.glos.in.c.pie mentis.xvi.
q.vii.et ex priuilegio cadit in laicum.vnde ex hoc nõ efficitur mere tem-
porale:quod patet:qr nec vendi potest,nec sup eo transigi:nec iudex secu-
laris inter laicos de illo cognoscere potest.vt in iurib⁹.s.alleg.nõ obst.
q transit in heredes:qr ex priuilegio cõcesso patrono,pauci reperiunt,
qui vellent ecclesias fundare et dotare.nec etiã obst.c.ex lris.Nec.c.cum
seculũ.vbi transeat in alium laicũ illud ratione accessorii:vt cũ iuspatro
natus inheret vniuersitati,ideo transit cum illa.ad hoc.l.in modicis.ff.
de contrahen.emp.alr aũt per se non transiret,vt not.de iurepat.in.c.i.
li.vi.et in d.c.ex literis,et ratione annexionis licet possidere duo beneficia
incompatibilia:vt in.c.super eo de prebẽ.li.vi. ¶ Secũdo principaliter
ad hãc meam opi.induco text.not.in.c.cũ apostolica.de his que fi.a pla.
vbi hr,qd laicus habens ab antiquo priuilegio ecclesie decimas in feu-
dum,non põt illas alteri cõcedere in feudũ,nisi ecclesie,vel loco religio-
so ex consensu episcopi.et per illum text.clare innuit a cõtrario sensu.qd
laico cõcedere non potest etiam de epi consensu:qr alius laicus non est
capax illius iuris spiritualis:et vt facilius iura spiritualia redeãt ad ec-
clesias.et cũ regular.ter qs potest feudũ infeudare alteri, vt in.c.i.§.simi
liter.de lc.cõradi.in feu.not.glo.in.c.que ecclesiarũ.de cõsti.sed qr deci-
me sunt iura spiritualia,et gratiose olim laicis cõcesse,nõ possunt alias
titulo licito alteri laico concedi,etiam de consensu epi et per illum alias
rationes,et per.c.ad hec.et.c.quis.de deci.et.c.prohibemus.eo.ti.communi
ter dãnant illã que gl.min⁹ bñ tenuit contrariũ,q laico de cõsensu episco-
pi potest infeudari. ¶ Tertio principaliter me mouet:qr cum multa iu
ra de hac materia loquẽtur,nullibi reperitur expressum nec directe nec
indirecte,q laicus etiã de cõsensu epi donare possit:imo potius contra-
riũ videtur tex.approbare in.c.nullus.de iure patr. vbi ponit regula,q
laicus nil potest ecclesiastici iuris sine cõsensu episcopi,monasteriis vel
canonicis conferre in ecclesiis:ergo in laicis illa regula non reperit vio
lata,nisi cũ iuspatronatus concedit ecclesie vel laico:et tunc requiratur
epi cõsensus.c.ex insinuatione.de iurepat.et.c.i.eod.tit.lib.vi.et hoc qr cõ-
ditio ecclesie melioratur.in aliis autem stat regula,vt duo requirantur co
pulatiue.vt dispositio fiat in ecclesia,q clerici et epi cõsensus accedat. Et
psupposito sine veritatis pĩudicio,q valeat donatio facta laico epi cõ-
sensu accedẽte,vt habet opi.communis,quam ego veritate fulciri mini-
me puto:tamẽ in casu nostro nullo modo eam valere,quicquid dixerint
domini de Rota eorũ reuerentia semper salua. Moneo primo:donatio
facta priuato per solum patronum nullam obtinet vim:vt aperte po-
nit tex.in.d.c.preterea.in fin.et sic nec ad translationem iuris,nec in pre-
iudicium donatoris:cum tex.ibi dicat,vim aliquam decernimus nõ ha-
bere.vnde põdero verbũ aliquam,q aperte innuit nullius penitus ex-
istere firmitatis,nec habere in se aliquam particulã validitatis. ad hoc.
c.solite de maio.et obed.et quod not.glo.in cle.i.de foro competen.in ver.
aut eorum.nec obstat resp. opinio Inno. ad illum tex.dum dicit,q loqui-
tur in aduocato et nõ in patrono.quatenus prohibet donationẽ.hoc enĩ
est falsum,cũ patronatus appellatur aliquãdo aduocatus,vt est expres-
sum in.c.cum autem.c.xi. Cum autem illud.c.non sit sub rubrica de po-
stulan.debet intelligi de patrono:qr integrum est adaptandũ rubro,si fie-
ri potest:vt not.glo.in.c.bone.de confir.vti vel inuti.et in.c.tibi qui.de re
scrip.lib.vi.et in.c.si super gratia.de offi.dele.eod.li.hoc etiam alio modo
pbatur ex ea pterea.de iure patro.nã cum in principio fecisset mẽtionẽ
de aduocatis ecclesiarum,statum subiungit in periculo.presenti.decla-

rãdo et ampliãdo quod dixit psente decreto statuimus eos siue aduoca-
ti,siue patroni,siue vice domini siue custodes,vel guardia habentes vel
quocunq alio nomine censeãtur.etc. Ex quib⁹ verbis clare innuitur qd
id quod dixerat in princi.intelligebat de patronis qui diuersis nomini-
b⁹ sz varias locorum consuetudines nuncupatur vt clare innuitur in il
lo relatiuo.eos, per quod patet q retulit se ad precedentia, et ad idẽ illa
verba seu quocunq alio nomine censeantur que innuunt diuersitatem
solum esse in omnibus et non in substantia.et ideo dicit Hostien.in sum.
eo.tit.ii.i.in si.quod patrono possunt conuenire omnia illa nomina de
quibus in.d.c.preterea.vbi in si.dicitur contractus huiusmodi quos fe
cerunt vel facient in futurum vim aliquam decernimus non habere:
sic comprehendit omnes de quibus premiserat et sic est ibi casus apert⁹
literam non cauillando,q donatio facta laico per solum patronum nul
lam vim habet.ad idem videtur tex.in.c.illud.ver.licet.eo.titu.iunctis
precedentibus verbis.hoc idem innuit iuris canonici regula generalis
que disponit vt laici nullam facultatem habeant sine epo dispensare de
iure spirituali vel ecclesiastico:vt i.c.laici.xvi.q.ii.et.c.ecclesia sancte Ma
rie.de consti.et in.c.bene quidem.xcvi.dist.dispositio ergo ista in quan-
tum voluit hoc ius spirituale vel spirituali annexum in alium transfer
ri,nullus penitus fuit momenti.nã pro non dato habetur quod ab illo
datur,qui de iure dare non potest,vt dicit tex.in proposito. in.c.qd aũt.
in si.de iurepat.et c.dalbertus.i.q.vii.si ergo habetur p nõ dato, ergo li-
citum est contrauenire:vt ibi probatur ad idem.c.vnicũ.eo.titu.lib.vi.a
contrario sensu vbi innuit q talis donatio facta laico inefficax est cen-
senda.authoritas ergo epi superueniens maxime post ius acquisitũ fi-
lio nõ potuit actũ nullũ validare:tum qr authoritas nõ potest ex inter-
uallo regulariter interuenire:vt in iuribus s.alleg.tumqr cum consen-
sus episcopi sit hoc casu authorizabilis,cũ prestetur sup iure ad aliũ
spectando nõ potest validare actũ nullum:vt in.c.ii.de re.permuta.hoc
pterea pbatur incõuincibiliter. Aut enim consensus epi requiritur hoc
casu velut authoritas:aut p viã et modũ solẽnitatis.aut p modũ simpli
cis cõsensus.si per modũ authoritatis,certum est q nõ potest interueni
re ex post facto:vt in iuribus.s.alle.no.Inn.in.c.cum consuetudinis.de
consue.et in.c.i.de reb.eccle.non alie.lib.vi.et Bar.in.l.si quis mihi bona
§.iussus.de acquiren.heredit.et ipsemet do.de Rota.deci.cccl viii.proba-
tur ex sono vocabuli.nam dicitur authoritas,qr illam pstãs debet esse
author et principalis in illo negotio:vt dicit Inno.in pcalleg.iuribus
et puto firmiter q hic requiritur authoritas cum sit prestãda ab epo su-
per iure patroni,non enim translatione illius iuris habet epo aliquid
participare. patet ex eo quia sine illius consensu potest patronus ius
suum dare loco religioso vel ecclesie.d.c.vnico.li.vi.qd non posset episco
pus pretẽdere aliquod interesse. Hinc dicit Innot.in.d.c.i.qd authori-
tas est maiorũ consensus non minorũ,vt optime sensit do.Ant.in.d.c.
cõsuetudinis. Sed posito qd exigatur p viam solẽnitatis adhuc nõ pos
set ex post facto accedere:qr solẽnitas debet interuenire in ipso actu et eo
dem contextu.alias actus corruit in totum.l.cum antiquitas.C.de test.
et.l.heredes palam.in fin.ff.de testa.facit quod not.in.c.auditis.de elect.
vbi actus corruit ex defectu solennitatis non potest conualidari ex in-
teruallo dato qd postea interueniat.d.c.auditis.no.Bar.in.l.filio pre-
terito.ff.de iniusto testamẽto.et in.l.i.§.sed si filius.de leg.iii.et Jo.andr.
c.ii..de vsu.li.vi.et quod not.in.l.vniuersa.C.de precib.impera.offe. Hinc
dicit do Ant.in.d.c.cũ cõsuetudinis.quod si in alienatione vel contra-
ctu mulierum exigatur consensus duorum consanguineorum qr ille cõ-
sensus requiri videtur per modũ solẽnitatis cũ nõ exigat a maiori par-
te.non poterit ex interuallo interuenire. Item ex tertio presupposito
quod exigatur per modum simplicis consensus non poterit hoc casu in
teruenire post mortem donatoris filio herede superstite per tex.no.in.l.
si.ff.communia.predi.ad quam legem pfecto nõ aduertunt dñi de Ro-
ta:ibi enim dicitur qd si plures habẽt fundũ cõmunem et vnus concessit
alteri seruitutẽ et decessit nõ valet cõcessio postea facta per alios socios
nisi heres defuncti de nouo cõsentiat.ratio est sm Bar.ibi quia conces-
sio fingitur perfecta per omnes eo tẽpore quo vltimus consensit:qr pri-
me concessiones trahitur ad vltimã:vt ibi dicit text.sed ex quo primus
mortuus est non potest habere locum fictio,vt nunc fingatur consenti-
re fictio enim debet habere extrema habilia.s.tempus a quo trahitur fi
ctio et tempus ad quod,vt no.ibi Bart.et plenius per eum in.l.si is qui p
emptore.ff.de vsucapio.nec obs.si dicatur quod heres defuncti censetur
eadem persona:vt in auth.de iureiurand.a mo.prest.et heres fingi debet
consentire sicut fingeretur defunctus si viueret:qr due fictiones nõ de-
bent cõcurrere circa idem:vt notatur in.l.i.C.de do.promis.ita videtur
dicendum in proposito quod episcopi consensus est requirẽdus,vt sim
plex consensus cum post mortem patroni nõ potuerit interuenire:quia
non potest fingi vt patronus nõ consentiat tempore quo validatur pri-
ma cõcessio et hoc videtur indubitatũ et qd cõsensus episcopi non potuit
hoc casu post mortẽ donatoris accedere sensit iudicio meo. Jo.and.in.c.
cũ seculũ.eo.titu de quo domini de Rota nullam mentionẽ fecerunt na-
re enim cauteri dicit,qd quẽadmodũ iuspatronat⁹ potest donari,ita le-
gari.vel in illo singulariter qs instituũ:dicit tamẽ qd institut⁹ in re cer-
ta habet loco legatarii. C.de her.instit.l.quoties.et sec⁹ dicendũ in eo q
in legatario in quo cõcludit quod cum legatũ sit donatio a testatore re-
licta.instit.

ficta.insti.de leg.in prin. q in donatione statutum est.idem sm eu dicendum est in legato, vt ecclesie legari possit, sicut et donari sine epi consensu:sed in priuato requiritur epi consensus sicut in donatione: qr qd non licet in vita, nec in morte.de sepul.c.de his. et quod ibi no. Ad cosentiendum est sm eum quod a principio, scz ante testamenti factione, vel ante morte, interueniat episcopi authoritas:fauore tamen vltimarum voluntatum. videt etia sm eum q etia post mortem potest epus approbare, ex quo alia tenuit testamentum. adducit simile:nam si testator iussit ecclesiam costrui, et circa illud fecit legata, costat q necessarius est cosensus, vel authoritas episcopi.de cosecr.di.j. nemo.de priuil.c.authoritate.lib.vj. et tame tenet legatu:vt in.c.nos quidem.de testa. et sic apertissime sensit Jo.an.quod speciale sit ratione vltimarum voluntatum consensum episcopi ex postfacto interuenire:sicut in donatione inter viuos. Federi de senis.consi.ccxvij.nullam mentione de Jo.an faciendo dicit,quod in legato nulla reqritur authoritas episcopi.mouetur quia iura canonica patiuntur, vt in successione transferatur iuspatronatus:sed capiens ex legato, vel institutione largo modo capit ex successione defuncti:tamen in iure canonico non est vis in verbis faciendis, pro eo possunt allegari bo.tex.in.l.in conuentionibus.ff.de ver.sign. vbi verbu heredes,comprehendit quandoque legatarios:sed contra hoc dictum Fede.facit,qr iura canonica solu permittut ex successione vniuersali.et ita comuniter iura loquunt: et ideo vo. Aut non probat dictum Fede.in.d.c.cum seculum.sed transit cum Jo.an.et nec etiam illud Jo.an.vt patet in additione p eum facta ad illud consilium,in quo dicit se putare,q sine vniuersitate p nullu terminu specialem sine inter viuos,siue in vltima voluntate,sine epi consensu transferri potest in priuatum iuspatronatus.quinimo ego plus puto q nec dictu Fede.nec dictum Jo.an.mero iure inspecto procedant:qr vt.s.dixi laicus no est psonis huius iuris ecclesiastici.et est iuris patronatus incapax est ergo legatu sibi factu tamq incapaci habendu p no scripto:vt probatur in.l. in metallu.ff.de his que p non scrip.ha.et.l.non intelligit.§.si quis pdam.et.l.in metallum.ff.de iure fisci.et.l.collegium.C.de her.insti. et cu legatu palam factu sit incapaci,manet penes herede,et no transit in fiscu:vt not.in se alleg.iuribus:firmat Bar.in.l.hereditas.C.de his qui.vt indi. vnde si legatur collegio nondu approbato, vel filio spurio,nihil valet legatu: nec speratur vt superior cosentiat vel approbet relictu ipsi.sz ipso facto remanet penes herede.et habetur pro no scripto.ita dico in proposito cum illud ius incapaci habetur pro no scripto,et si remansit penes heredem,non poterit epus in preiudicium heredis illud transferre in legatarium:et ide dicedum in legatario eade ratione,ex quo enim alteri no potest acquiri,ergo remansit penes eu, vt no.in.l.quod meo.ff.de acq re.pos.et in iuribus.s.allega.et donatio facta no seruata legis solennitate,habetur p non scripta:vt probatur in.l.sancimus.C.de dona. Idez si quis contra legum interdicta recipiat:vt in.l. vnica.C.de contra.iud. et sic no possumus dicere,q in casu nostro donatio valuerit quoad donatorem:si qr de iure donato: no potest:vt.s.dixi. cum qr dedit incapaci.tum qr no seruauit legis solennitate:na non habuit epi cosensum, presupposito q epi consensus sufficeret. ad hoc.xvj.q.ij.sine exceptione, et.c.si quos.de seruis.tum et quarto,qr contra interdicta canonu donauit.d.c.preterea authoritas ergo superueniens non potuit nullu validare:vt.s.dixi.et ista omnia militat in legato. Nec ob.motiuum Jo.an. qr si quis madat ecclesia costrui, vel disponit cotra legez:qr epi cosensus requirit in dispone testatoris. vnde tex.in.d.c.nemo.de cose.di.j.no dicit neminem posse legare pro ecclesia fundanda,sed q nemo edificet ecclesia sine episcopi cosensu:sed ecclesie edificade legari pot,non donari:vt in c.abbate sane.de re iudi.lib.vj.et p Bart.in.l.seruos ad custodia.ff.de ali.et cib.lega.vbi ponit diuersitate rationis:sed in casu nostro translatio iurispatronatus in priuatum est prohibita:vt patet ex pdictis. ergo siue fiat legatu,siue donatio,no pot epi cosensus post morte disponentis accedere,etia presupposito q cu ipsius consensu pot valere.qd tame ego no credo p supradicta.preterea qd supra dixi in donatione, locu habet in legato.nam et vltima volutas corruens ex defectu authoritatis vel solennitatis,no pot ex postfacto conualidari, vt no.in.d.l.filio preterito.et in.d.l.j.§.si quis filius. et p Joan.an.in.c.ij. de vsur.lib.vj.

¶ Item cotra hanc opi.Jo.an.qua videtur ibi sequi Joa.cal. et comuniter sequetes,vt in legato patrono possit episcopi cosensus accedere ex postfacto,videt tex.ad litera in.d.l.si.ff.coia pdi.vbi dicitur,q si vnus ex pluribus habentibus fundum comune,legauit alicui seruitutem, et decessit,si adita hereditate cosentiunt alij socij,nihil agitur.reddit tex.rationem:quia actus defunctorum non possunt stare in suspenso: ex quo enim dies cedit legati,quod est in legato puro adita hereditate, oportet quod legatu acquiratur legatario,alias sit nullu:qr no potest stare in suspenso:sed in casu nostro episcopus non consensit,anteq filio esset hereditas acquisita.ergo statim fuit illud legatum extinctum: et sic ad potest procedere episcopi consensus: et ad hoc non aduertunt pdicti doc.

¶ Ex his omnibus concludo q patronus non potest donare laico iuspatronatus,nec legare etiam cu episcopi consensu: et presupposito q eius cosensus sufficeret,dico q no pot interuenire ex postfacto,maxime mortuo donatore,et filio herede superstite:vt in casu nostro cotingit et patet ex his responsio ad aliqua contraria supra in contrariu formata:que pro maiori claritate specifice sunt singulariter attingeda soluendo,vel ad supradicta remittendo. Et primo ad primu dico, q hoc iuspatronatus cu sit spirituale, vel spirituali annexum,non est in libera potestate patroni de eo,sicut de alijs bonis disponere. patet ex eo, qr illud vendere no pot:vt in.c.j.de iurepa.et nec super eo transigere.d.c.preterea.de transac.nec dicitur illius habere dominium:qr res sacre et religiose non sunt in alicuius dominio.l.intantum.§.sacre.ff. de reru diuisio.et sic non obst.l.in re mandata.et.c.de his.alleg.in cotrariu. Nec ob.c.illud.et.c.vnicum.eo.titu.lib.vj.qr loco religioso vel ecclesie donari potest:quonia per hoc melioratur coditio ecclesie.vt supra dixi. Item confertur capaci:sz cum donatur laico deterioratur ipsius ecclesie coditio:qr non speratur,saltem de proximo,ipsius liberatio. ¶ Item fortius donatur laico deterioris coditionis q sit patronus, preterea donatur incapaci,cum laicus no sit huius iuris capax,nisi ex priuilegio:et cu principalis non concurrit cum laico non patrono. Non obst.quod transeat in laicum cu vniuersitate ville.d.c.ex literis. Ad hoc enim respondeo dupliciter. Et primo q hoc ius vt habens mixturam cum temporalitate, annectitur vniuersitati temporali:ideo transit in laicum per quandam consequentiam,et non principaliter:multa enim permittuntur in consequentiam, que non principaliter.et per se permittuntur: vt aperte probatur in.l.in modicis.ff.de contrahe.emp.et in.l. si mercede.§.si fundu.ff.de act.emp.vbi religiosa transeunt vendito fundo,que per se minime transirent,vt ibi patet in hoc iurepatronatus.transit enim cum vniuersitate in contractu non gratuito.d.c.ex literis.et.c.cu seculum,eo.titu.et tamen principaliter per se transire non potest.d.c. de iure.quinimo dubitatur nunquid vendita vniuersitate potest specialiter excipi ius patronatus,et consimilia:dicitur quod no.de quo plene per Joan.and in cap.vnico.eod.titu.libro.vj. ¶ Secundo potest responderi,quod ideo transit cum vniuersitate,quia patronus no potest amplius illius curam habere.cum ad illud amplius ire non potest.vnde satis probabiliter pot defendi opi.Bar.in.l.si mercede.§.si fundu.pal. vbi dicit,quod iuspatronatus existens in fundo,transit cu fundo si ad capellam non datur accessus,nisi per fundum:secus si per viam publicam daretur aditus:sicut dicitur in iure sepulchrorum:vt in.d.l.si mercedem.et.d.l.in modicis.et licet Inno.et alij canoniste sequetes communiter teneant oppositu,dicetes quod in venditione palatij, vel fundi,nunq transit iuspatronatus:oportet enim dicere quod hoc facit vniuersitas rerum,ad hoc vt transeat.et reddunt rationem, qr iuspatronatus pot haberi et possideri absque eo qd patronus vadat ad capella,cu psentatio fiat in absentia:secus in iure sepulchri.est enim vtile,vt ad illud habeatur accessus. Posset tamen sustineri contrarium:nam patronus consequitur non solum honorem presentandi,sed etiam onus defendendi ecclesiam,et bona sua.habet enim ire ad ecclesiam.et videre an res bn custodiantur per sacerdotem:vt in.c.filius.xvj.q.vij.not.gloss.in.c.pie mentis.eadem causa et qone.et ob hoc onus dubitatur aliquid patronus possit in totum abdicare iuspatronatus:vt not.per glo.ea.cau.et.q.ab3 enim ius processionis.vt honoret cum vadit ad ecclesia,vt in.c.nobis.de iurepatro.et.c.filijs.xvj.q.vij.quibus quide iuribus iste patronus vti non potest si no habetur accessus:vnde satis potest acceptari qd iuspatronatus transit cum palatio,seu fundo,si ad capella no potest haberi aditus ex publico,q no est contra opi.canonistarum.cu villa vero seu vniuersitate demu transit,cu aliunde ad capella aditus no habet.alias aute no debet transire,cu sit ius eo casu separatu et distinctu ab vniuersitate vt videtur probari in dictis legibus prime alleg. et si hoc est verum, est solennis noua limitatio ad.c.ex literis.et.c.cum seculum.et.c.de iure. alleg.pro cotrario, Rn.q papa se retulit ad ppositu casum:ex verbis enim narratiuis non debet sumi argu.a contrario sensu: vt no.in.c.publicato.de elec. Ad.c.ex insinuatione.pot multipliciter rnderi.primo vt ibi dicit,q ibi no fuit mera donatio.sz potius quedam remissio, cu illud ius competeret ambobus fratribus insolidu. Sed mihi illa sol. non multum placet per verbum habebat,quod est singularis numeri, et verbu contulit:et ideo satis pot teneri opi.Archi.s.recitata, vt clerico posset donari:qr melioratur conditio ecclesie,et donatio fit capaci. ¶ Ad secundum principale argumentum de.c.cura.et.c.suggestu.in quibus dare dicitur,quod epi consensus potest interuenire ex postfacto. Respondeo q illa iura no loquuntur in donatione iurispatronatus,sed ecclesie:vt in eis patet:erat enim quida putantes,q vigore iurispatronatus possent conferre ipsam ecclesia collegio,aut ecclesie,maxime in pprietate nec tn ita illa iura loquunt.pertinet enim id ad episcopum.c.ij. de reb.eccle.non alie.et ca.consultationibus.de dona.et.c.pastoralis.de his q fi.a prela.requirebatur enim ibi epi consensus,no vt authoritas,qr no potest authorizare in facto pprio,sz vt in causa agens:merito pot ibi cosensus interuenire ex interuallo,et validare actu a tepore consensus prestiti. vt not.glo.in regula,ratum.de regu.iur.in.vj. Sed in casu nostro secus est:qr episcopi consensus requiritur non vt causa agens, nec vt habens participium aliquod iurepatronatus:quia illud ius totum pertinet ad patronum.hinc est quod sine episcopi consensu potest illud donare ecclesie,seu loco religioso,qd no esset,si episcopus haberet participium aliquod:vt in.c.pastoralis.de dona.non potest ergo in translatione illius iuris requiri consensus episcopi, nisi vt authoritas. Fateor tn qd

iura quandoq; vtunt promiscue et improprie his vocabulis.nã autho
ritatẽ qñq; appellant cõsensum qñq; contra. vt patet in.c.cũ apostolu
ca.de his q̃ fi.a prela.et.xij.q.ij.sine exceptiõe.et hoc ideo qr authoritas
nihil aliud est q̃ consensus authorizabilis: vt not.gl.in.c.i. de reb.eccl.
non alie.lib.vi. Hinc est quod.c.suggestũ. appellauit authoritatẽ.et.c.
cura.appellauit cõsensum et hũc intellectum ad.c.cura.sentit Ioã.and.
in.c.cũ consuetudinis.de cõsue.et est verissimus.et sic tollit fundamentũ
dñoꝝ de Rota. ¶ Venio ad tertiũ 3:isti:et primo ad.c.si qua de rebus.
xij.q.ij.respondeo intelligẽdo q̃ cõtract⁹ ibi tenuit principio:ꝫ potue
rit rescindi per beneficium in integ.resti. vt tenet ibi gloss.et alias non
viget in casu nostro. Secũdo potest intelligi q̃ 3ctus fuit a principio
nullus et tunc dicendũ qd fauore ecclesie potest ibi authoritas interue
nire ex postfacto.hunc intellectum tenet ibi Hug.et sequit glo.in.c.i.ne
sede vac.et Archi.in.d.c.si qua.sed donatio fienda alteri laico nõ cadit
in vtilitatẽ ecclesie:et sic cessat dispositio illius.c.ad.c. quod dubiũ.du
co qd non probat qd renũtiatio valeat in preiudiciũ renũciãtis imo
dico qd prorsus nulla est qd aperte pbat tex.ibi dũ dicit nullã obtinet
firmitatem:et sentit ibi Hosti.et Ioã.an.in.c.q̃to.de transla.episco. vbi
aperte dicit q̃ prelatẽ renũciationem renũciãs nõ perdit ecclesiam imo
subditi ei obedire tenẽtur.arg.viij.q.iij.nõne. et optime facit.l.legat⁹.
ff.de offi.presi.et fateor qd superior possit illũ sic renũciantẽ expellere.
dicto.c.quod in dubijs. vel habere ratã illius renũciationẽ.et hoc ideo
quia in hoc casu requiritur cõsensus et nõ nuda authoritas epi. nam in
terest episcopi vt ille renũtiet cum sit ibi obligatus ratione beneficij.
c.cum capella.de priui.sed in casu nostro pure requirit authoritas. q̃
nõ potest interuenire ex interuallo maxime post mortẽ prelati per sup
radicta. ¶ Ad quartum arg.satis patet responsio per predicta:quia
6 non loquuntur illa iura in authoritate,sed in simplici cõsensu. ¶ † Ad
quintum et vltimum arg.rñdeo qd in mutuo per filium cõtrahendo nõ
requiritur authoritas patris:sed nudus cõsensus.hinc est q̃ ratihabi
tio ibi trahit retro:agebatur enim ibi de preiudicio patris:ꝫ nos lo
quimur in authoritate interponẽda:vt.s. dictum est. ¶ Ad secũdum
dubium descendẽs formabo primo quatuor motiua ad partem affir
matiuã:scꝫ qd dicta basilica Nicolirati vacet. Secũdo totidem ad par
tem negatiuam. Tertio ipsius dubij solutionem annectã. ¶ Primo
enim qd dicta basilica vacet collatione per episcopum patrono negle
cto facta nõ obstãte:probatur per tex. apertũ in.c.decernimus.xvi.q.
vij.vbi dicitur qd talis est irrita. ad idem.c.ex insinuatione. de iurepa.
vbi sm omnẽ intellectum instituti sine patroni presentatione dicũtur
detentatores et occupatores.nã mãdantur priuari et beneficia cõpellũ
tur sic acquisita relaxare. ¶ Secũdo adduco tex.in.c.cum Bertoldus.
de re iudi.vbi nõ cõfirmatur seu instituit presentatus secũdo loco p verũ
patronum nulla facta prius cassatione de institutione iam facta p epi
scopum ad presentationem cuiusdã,qui nõ erat verus patronus nec in
possessione presentandi. Si enim collatio facta per epm vel institutio
non precedẽte presentatione veri patroni non tribueret aliquod ius
cum fuisset facta secũda.prima nõ cassata etiam si prima habuisset aliquem
saltẽ iuris decorẽ,vt no in.c.inter dilectos.de exces. prela.et.c.au
ditio.et.c.cõsiderauimus.de elec. ¶ Tertio certũ est qd institutio et pre
sentatio sunt diuerse et magna inter se dignoscitur differẽtia.vt de tex.
in.c.in illis.de preb.lib.vi.presentatio enim pertinet ad patronum. vt in
c.nobis.et quasi per totum.de iurepa.sed in ecclesia patronata nõ colla
tio sed institutio pertinet ad epm: vt in.c.decernimus,de iurepatr. per
totum.hinc dixit Ioan.and.super regula qd alicui gratiose.de reg.iu.
lib.vi.in mercu.qd hodie episcopi fundant intẽtionem suã de iure cõ
muni nõ sup collatione:sed institutiõe:qr oia beneficia psumunt habe
re patronos cũ nõ nascãtur,sed per alios pducãtur in esse.cũ ergo col
latio de qua querit fuerit facta a nõ habẽte potestatẽ qr cũ ecclesia Ni
costrati haberet patronum nõ collatio sed institutio ptinebat ad epm.
ergo fuit ipso iure nulla:qr pro nõ dato habet quod ab alio datur qui
de iure dare nõ potest:vt in.d.c.datbertum.i.q. vij.et.c. qd autẽ.de iure
patro.et.c.cũ olim.de causa poss.et pprietatis.et.c.querelã. de elec.et.c.ad
aures.de tempo.ordi.p totũ. Hinc est qd si papa mandet puideri de
bñficio spectante ad collationẽ alicuius nõ venit benefi.tum ad illum
ptinens respectu institutionis nec econuerso,vt dicit tex.in.c.cũ in illis.
qr hic sunt iura oĩo diuersa.attentis ergo alterã nõ competẽs nihil
agit.de rescrip.cũ dilecta.de resti.spol.c.si. ¶ Quarto et vltimo proba
tur sic vbicũq; aliquid explicãdũ est cum aliquorũ presentia seu consen
su vel cõsilio non valet si expeditur illis absentibus et irrequisitis:vt in
c.cum in veteri.de ele.et.c.nouit.de his que fi.a prela.et.c.causam matri
monij.de offi.deleg.sed ecclesia patronata nõ est per epm ordinãda nisi
cõsentiẽte patrono:quinimo patronus debet esse author et causa mo
uẽs,et eps hꝫ instituere quẽ patron⁹ designauit et petierit,vt in.c.i.xvi.
q.v.et.c.decernim⁹.ea.cã.et quest.et de iurepa.nobis.et.c.illud.in.fi. ergo
collatio facta p epm patrono neglecto dꝫ esse nulla.et per cõsequẽs ba
silica Nicostrati dicẽda est vacare collatiõe illa nõ obstãte &c. ¶ In cõ
trarium ad partem negatiuã adducit.c.illud.in fi.de iurepa. vbi tex.vi
detur apertus,q̃ collatio talis non sit irrita,nec mero iure inspecto irri
tanda sed de rigore iuris distarat quasi innuat ille tex.quod inspecto
mero iure quo cauetur q̃ vnaqueq; ecclesia est p episcopum ppriũ or
dinãda,non deberet talis collatio irritari per absentiam patroni:sed
de rigore secus. ¶ Secũdo probatur ad idem sic:episcopus a iure pre
meus dispositiue fundat intẽtionem sup collatiõe,et ordinatione om
beneficiorum:vt dicit gl.no.in.c.q̃q̃.de elec.lib.vi.probatur in.c.regẽ
da.et in.c.nouerit.et.qd.i.et.xvi.q.vij.omnes basilice.et.c.nullus.et.c. si qs
deinceps.et melius in.c.i.de appel.dispositio ergo gratiosa postea sup
perueniens prouidens patronis super iure presentandi,et mandãs epi
scopis super eis presentantibus prouidere ecclesiis,nõ habet inducere
re actus nullitatẽ episcopis contrauenientibus.ad hoc gl.que solet p
singulari alleg.in cle.i.de iurepa.q̃ dicit,q̃ si mãdatur alias potestatẽ
nõ habenti data certa forma non valet actus factus nõ seruata for
ma.et sic loquit.c.cum dilecta.de rescrip.et.c.venerabili. de offi.deleg.et
c.fi.de resti.spol.cum simi. Aut mãdatur alias potestatẽ habẽti,et tũc
tenet act⁹,licet nõ seruata forma:qr videtur hoc ille facere suo iure ex
priori potestate quã ille habebat:et sic loquit.c.dilectus.el.ii.vbi tenuit
collatio beneficij facta p episcopum,lꝫ papa prius mãdasset, vt alteri
conferret.ita videt ad ppositum inferendũ,q̃ cũ iura mãdauerĩt epi
scopo alas per se potestatẽ habẽti, vt conferat de consensu,et volũtate
patroni:si eps per se,et irrequisito patrono cõferat,q̃ nihilominus va
let collatio. ¶ Tertio probatur validitas alia cõsideratione presup
posito sine veritatis pindicio,quod a principio fuisset nulla:attamen
ex quo patronus nunq̃ cõtradixit:sed intra tempus sic prefixum ad pre
sentãdũ tacuit,videtur tacite collationi cõsensisse:qr est verisimile qd
neglexerit ius suũ.ad hoc.c.ij.de his que fi.a prela. et quod ibi no. Ho
sti.et Io.an.in.c.ex ore.de his que fi.a maio.parte cap. Nam cõsensus
patroni põt interuenire ex postfacto:vt in.c.si vero.de iurepat. Inn.in
c.per vestras.eo.tit.et Hosti.in sum.eo.ti.§.si.circa fi.vers. quid si eccle
sia.probatur ratiõe,vbi in actu requiritur alicuius cõsensus,potest ex
postfacto cõsensus intercedere.et si actus valuerit a principio,confir
mat actũ vt extunc.q̃ si nõ valuit,cõfirmat vt exnũc.l.per fundũ.ff. de
ser.rusti.predi.et.l.si.ff.cõmunia predi.facit.c.lugdun.xi.q.ij.et.c.cu
ra.et.c.suggestũ.de iurepa.et multe concor. habẽtur in gl.in regu.ratũ.
lib.vi.et de hoc videt theorica Inn.et Io.an.in.c.i.de reb.eccle.nõ alie.
lib.vi.et sm ibi not.debent limitari dicta Inn.in.c. cum consuetudinis.
de cõsue. ¶ Quarto et vltimo probatur alia cõsideratione,presupposi
to q̃ a principio non valuisset,nec quod patronus tacendo cõsensisset
attamen ex quo lapso tẽpore pfixo patrono eps stetit in eodẽ pposito,vi
detur tũc de nouo,cũ potestas ad eũ libera erat deuoluta, illã primaꝫ
collationem ratificasse,et cõfirmasse,seu de nouo fecisse:vt pbari videt
in.l.obseruare.in fi.in simili.ff.de offi.procon.vbi dicit, q̃ si proconsul
delegauit causam tẽpore quo non poterat.s.ante ingressum prouincie,si
postea ingressus prouinciã in eadẽ volũtate fuit,credẽdũ est, dicit tex.
ibi delegatum habere iurisdictionem, nõ a tẽpore ex quo mãdata est,
sed ex quo prouinciam pconsul ingressus est. ad id qd no.in.l.vnica.C.quis
pro sua iurisdi.et in.c.si tibi absenti.de prebẽ.lib.vi.et optime qd not.in
c.fin.de cõiug.seruo.et.c.i.de eo qui dux.in ma.vbi matrimoniũ nullum
tacite confirmat sublato impedimẽto.ita dicẽdum est in hoc quasi ma
trimonio. ¶ Pro solutiõe clara huius dubij christi nole recẽsito duo
7 principaliter sunt videda. † Primo nunqd collatio beneficij patrona
lis per episcopũ facta patrono neglecto teneat,an sit nulla ipso iure, si
ne alia cassatione. ¶ Secũdo presupposito q̃ sit nulla,an conualescat
patrone infra tps a iure sibi prefixũ,illũ presentãte.et in vtroq; dubio
varia sensisse do.de Rot.reperio,vt patet decisione.ccclvij. in antiqs.
qdã tñ ex eis maiorẽ partẽ faciẽtes,vt recitat ibi collegiũ,distinguebãt
inter patronũ laicũ et cleri.si:dicẽtes,q̃ collatio facta intra tempus pa
troni clerici sit nulla ipso iure:et qd nõ validet seu ratificetur pptet ne
gligentiã patroni subsecutã:qr qd ab initio nullum est &c. secus in colla
tione facta infra tempus patroni laici. Diuersitatis ratio sm eos hec
est:qr laicus patronus parum aut nihil habet iuris,vel saltem debile
in dispositione bñficij:et quicquid habet,est de gratia,et totalis bñficij
dispositio potius censet a lege ad ipm ptinere.alleg ãt no.in.d.c.qr. de
iurepatro.p Hosti.et ideo collatio epi tũc censet validior:presertim, qr
magis iuris habet in cõcessione prelatus,q̃ in presentatione.de offic.
vic.c.dilectus &c. ¶ Secũda fuit quorũdã opi. indistincte tenẽtium col
lationẽ episcopi esse validam,ex quo patronus intra tempus debitum
nullum presentauit:et dicebãt eã tenuisse ab initio ipso iure quãdocunq;
fuisset facta infra tempus patroni:fatebant tamen q̃ si patronus in
fra tẽpus sibi a iure concessum aliũ psentaret;tũc eo vel presentato in
stãte esset cassanda seu irritãda.arg.not.p Inn.in.c.cũ Bertoldus. de
re iudi. ¶ Tertia fuit opi.ipsi⁹ Col.et multoꝝ aliorũ vt ipse refert dicẽ
tium circa primum dubium, q̃ collatio epi facta infra tempus cuiusli
cunq; patroni siue clerici siue laici,sit nulla.allegant.xvi.q.vij. decerni
mus.et no.p Hosti.de iurepa.c.ex insinuatione.et sic debet intelligi sm
eos.c.illud.in fi.eo.tit. Addebant tamen attingendo secũdum dubiũ
supra formatum,q̃ licet talis collatio a principio sit nulla;tamẽ si pa
tronus ei cõsenserat,siue tacite,siue expresse,quod per eius ratificatio
nem validetur.arg.not.per Hostien.in sum.de iurepa.§.si.circa fi.vers.
quid si ecclesia.vbi dicit non interesse an patronus a principio cõsense
rat vel ex postfacto quoad hoc,vt sine cõsensu suo ordinata nõ valeat.
tũc enim ex quo cessat causa impediẽs,et superueniẽs eã cõfirmãs, licet
fuerit

fuerit nulla a principio bene pōt validari.arg.l.p fundū.ff.de ser.rusti. predi.z.l.obseruare.§.fi.ff.de offi.procon.z not.per Dy.z alios in regu la.nō firmatur.de reg.iur.in.vi.¶ Circa hoc distinguebāt isti,aut eps cōtulit iure deuoluto,aut iure suo ordinario,z originali. Primo casu dicūt,q nunq̄ valuit,ex quo reuera ad epm nōdū erat deuoluta pote stas.arg.c.ex parte aſtenſis.de cōcef.pben.ibi no.per Host. nec sequēs patroni ratificatio,vel tacitus cōsensus,vel exp̄ssus validat eā: qr non fuit facta illo iure deuoluto,seu ex illa ptāte epi ad cui⁹ vigorē requiri tur cōsensus patroni:nā eps deferendo iure deuoluto,videt̄ presuppo nere patronū negligētem,z priuatū:z per cōsequens cū nō sit factū no mine patroni,non pōt per patronū ratificari,vt in reg.ratū. lib.vi. nā ad talem collationē validandā,seu ius cōferendū,noua collatione op⁹ esset post tps patroni fm eos.allegāt ad hoc qd no.Joā.mo.in.c.statu tū.de preben.lib.vi.cū enī dispositio epi se habeat hoc casu,vt authori tas,oportet qd interueniat debito tempore:qr que sunt authoritatis, nō suo tpe facta nō valēt:qr authoritas debet semper interuenire i ipso facto tēpore quo ipse actus pōt,z debet fieri. Secūdo casu quando epi scopus cōtulit suo iure ordinario,z originali,cōualidatur ex subsequē ti cōsensu patroni expresso vel tacito: vtputa non cōtradicendo infra tēpus a iure sibi prefixum:mouetur,qr hoc casu videtur eps in dubio disponere iure suo,z sub tacita cōditione,si sibi placuerit:z sic debemus interpretari,ne aliter interpretando videat̄ inutiliter disponere, quasi eligere viam ad impugnādum suam dispositionem, qd non est in du bio presumendū.arg.l.iij.ff.de mili.test.facit qd no.in simili.in.c.ea no scitur.de his que fi.a prela.vbi probatur,q si prelatus actū seu presen tationem fecerit de capituli sui consensu,vt sic actus teneat,q per cō sequens dicta collatio facta potest per ipsum patronum ratificari: ea enī que circa beneficij dispositionem debēt interuenire ex parte patro ni,potius se habent iure cōsensus,q̄ authoritatis.ea enī que sunt con sensus,psūt interuenire ex postfacto:sed secus in his que sunt authori tatis,iuxta not.per Inno.in.c.i.de reb.eccle. non alienā.z ibi per Joā. an.in.c.cū cōsuetudinis.de consuetu.vt dixi plene in precedenti dubio. vnde pōt patronus postea cōsentiendo tacite,vel expresse validare col lationem epi.ad hoc qd in simili no.in.c.cū nos.de his que fiūt a prela. z in.c.cum in ecclesijs.de preben.lib.vi.de iurepatro c.cura.z.c.sugge stum.hoc in effectu sentiūt do.de rota decisio.prealle.qui ad hec dubia nullam doc.authoritatem contra eorum morē,z stilum introduxerūt, fortasse vt arbitror nullam pro tunc habentes. Sed ad primū dubium quod collatio patrono nō vocato sit nulla,allego primo Joā.an.in.c.i. de offi.vica.vbi expresse tenet,qd per talem collationem nullū ius trāſ fertur in prouisum:ideo etiam coram vicario episcopi potest peti p pa tronum,vt declaretur nullum ius ibi competere:sm eum voluerūt idē Hostien.z Joan.and.in.c.ex insinuatione.de iurepatrona.z videt̄ ibi tex.secundū vnum intellectum. Item apertius voluit Fed.de senis,in tractatu permutationis.xxx.vbi no.dixit,quod licet permutatio bene ficiorum facta per episcopum non vocatis his,qui habēt presentatio nem,vel electionē,valeat,licet veniat retractanda illis contēptis post modum contradicentibus,collatio tamen facta patrono contempto est ipso iure nulla secundū eum per dictum.c.decernimus.xvi.q.vij. Di uersitatis rationem assignat: quia permutandi authoritas principali ter pertinet ad episcopum.cap.quesitum.de re.permu.sed collatio non sic.hoc idem sentit Inn.in.c.cum Bertoldus.de re iudica.in gl.in ver bo,memorato.in versi.vel potes dicere.¶ Circa secundum presuppo sita nullitate an conualescat patroni taciturnitate. Host.z Joan.an.in similibus terminis videntur sentire qd sic.in.c.ij.de his que fi.a prela. dicunt enim quod si contēpti in collatione,vel electione,taceant infra tē pus eis prefixum ad eligendum,vel cōferendum,videtur tacite electio ni vel collationi consentire.argu.de conces. preben.quia diuersitatem. z in.c.ex ore.de his que fiunt a maio.parte capi.idem fm Joan.andr.si fuit edictum propositum.z nemo infra tempus comparuit ad contra dicendum,vt in.c.fi.de electio.li.vi. saluo quod no.in.c.fi.qui.ma.accu. pos.¶ Aliorum iudicijs sic enarratis subijciam breuissime,quod mihi videtur:z in primo dubio,an patrono non vocato collatio per episco pum infra tempus patrono affixum attētata, valeat:ampliādo termi nos questionis dicerē q sic,si episcopus contulit,ipso patrono tūc,vel ex postfacto cōsentiēte.hoc cōmuniter tenent doctores in.c.p vestras, de iure patrona.nō enim potest dici sine consensu patroni,ex quo con sensit,licet ex postfacto.vt probatur in.c.si vero.de iurepatro.no. Jo. and.in.d.c.per vestras.z regulariter hoc tenent Bar.in.d.l.si qs mihi bona.de acquiren.heredi.z Innoc.in.c.i.de reb.eccle. nō alienā.libr.vi. z supra latius dixi. Aut collatio fuit facta alteri tacēte patrono:z tūc aut patronus erat presens,z pōt pbabiliter dubitari,an taciturnitas hoc casu debeat haberi p cōsensu q̄ in actu preiudiciali habetur regu lariter p cōtradictione,vt in.l.i filiusfa.§.mutus.ff.de procur.not. Inn. in.c.in genesi.de electio.z glos.in regu.qui tacet.de regu.iur.libi.vi.ad idē in.c.illud.in fi.de iurepatro.vbi dicitur irritandam fore collationē factā sine presentatiōe patronorum.¶ Cōtrariū credo posse attenta ri:qr hoc casu nullum preiudicium fiet patrono:cum ius suum patro natus remaneat illesum post collationē clericis factā ecclesie vacātis: z sic,tractat̄ de nō preiudiciali:z p cōsequēs dz haberi patronus p con sentiēte.l. qui patitur.ff.mandati.not. Inn.in d.c. in genesi.nā si colla tio sibi displicuisset,nō habebat nisi contradicere. Et hoc indubitan ter esset verum,si ex parte patroni tunc, vel postea interuenisset aliqs actus positiuus approbationis,collationis.argu.optim.in.ca.ex ore. de his que fi.a ma.par.capi.facit etiā ad predicta.c. decernimus.pallē. nisi diceretur collatio nulla quando sprenis patronis eps eccle nā cōtu lit:sz in casu nostro data patronor presentia,nō possunt dicere,qd fue runt spreti:quinimo pp̄ter vinculū charitatis z filiationis spiritualis, que est inter epm,z suos diocesanos vident̄ patroni,ex quo nō cōtradi xerūt,epo cōsentire,p tex.no.in.l. si seruus cōis.de do. inter vi.z vxo. Aut patronus erat absens, z subdistingue. Aut enī cōtulit eps iure deuoluto,z nō tz collatio,ex quo in veritate patronus nōdū erat pri uatus,p.c.ex parte astēsis.de cōces.preben.cū ibi no.vbi pz qd collatio facta eo iure quo fieri nō poterat,nō tenet:lz alio iure fieri nō potuis set:facit qd in simili no Bart.in.l.si is ad quē.ff.de acqui.heredi. Aut cōtulit iure suo ordinario,z sic posuit spem expresse in patrono: z tunc patrono cōsentiente valebit collatio,vt ex tex.ar.reg.rati habitionē.de reg.iur. lib.vi. Si aūt cōdixit, puta qn̄ simpliciter cōtulit eps patrono absente, demū intra tps presentationis cōdicēte nō valebit collatio.mo ueor p̄ncipaliter p.c.decernimus.xvi.q.vij.vbi expresse per verba p̄sen tis tēporis dicit̄.qd talis collatio est irrita,z ea nō mandata aliter cas sari,subdit̄,vt ali⁹ ad verecundiā epi ordinet̄.z instituat̄,quē ipse pro nus cōdignū elegerit:ergo opz dicere q.c.illud de iurepa.vbi dicit̄ qd est irritāda,dz exponi.i.irrita nuntianda:vel potest stare pprie. sed de bet referre ad effectū sic,vt reuocet̄,sicut de facto p̄cessit.p hac expo sitione.vide in simili.c.accedens.cl.i.vt lit.nō cōte.in versi.cassamus. nam lex posterior debet referri ad priorē.vt in.l.sed z si posteriores.ff.de le gi.z per eā debet distingui,z limitari:z facit qd ibi no.Bar.z plen⁹ in extrauagā.ad reprimē.in verbo,nō obstātibus. Huic intellectui satis cōcor.c.cum Bertoldus.de re iudica.inducendo,vt supra induxi. Pre terea hoc idem pbat̄, z alia ratione.vbicūq collatio pertinet ad ali quem cū consilio alterius,nō valet ipso iure collatio cōsilio non requisi to.vt pz in.c.nouit. de his que fi. a prela.in fi.iuncta gl.fin.facit.c.cum in ecctis.de elec.z.c.cum olim.de arbi.z.c.vnico.loquunt̄ enī in episco po qui habet cōferre cum cōsilio capituli: ergo multo fortius dicendū in casu nostro, vt nō valeat ipso iure collatio attentata per episcopum, vel aliū prelatū patrono nō vocato, z postea contradicēte:cū patroni sit habendū nō mō cōsiliū,sed requirit̄ vt ipse tanq̄ causa mouēs,z pri maria debeat presentare instituendū per episcopū:vt in iuribus vulga rib⁹ supra allegatis.¶ Itē z tertio hec collatio reperit̄ attentata a nō habēte potestatē,cū hodie ad epm spectet institutio,que fit ad patro ni p̄sentationē nō aūt libera collatio.vt supra dixi,z factū a nō habēte ptātē est ipso iure nullū:qr p nō dato habetur,qd ab illo datur.ar.i.q. vij.daibertum.z.c.qd aūt.de iurepatro.¶ Si aūt patronus infra tem pus presentationis cōsentiret:z sic puto qd collatio valeret vt ex tūc,nō aūt vt ex nūc.mouco:qr ad plenum ius conferendū, vel transferēdū in clericū,requirit̄ factū patroni,z epi.z ambo veniunt tanq̄ principa les,z habentes participiū in illo iure transferēdo,licet eps habeat ius pinguius.vt in.c.dilectus.de prebē.vbi singulariter notatur qd etiam patronus habeat in presentatione aliqd iuris:ergo factum ab illa va let ratione iuris sui tangū,sed qr nō habet ius integrū per se, cōualidat̄ eo tempore,quo patronus afferit,z nō prius. z optime pbatur in simi li,in.l.per fundū.ff.de ser.rusti.predio.vbi patet,qd si vn⁹ ex plurib⁹ ha bentib⁹ fundū cōem,cōstituit seruitutē in fundo.lz valeat quoad se,vt ipse cōtrauenire nō possit,cū tamen nō acquirit̄ seruitus donatario, q̄ alij cōsenserint:tū nouissima cōcessio cōcessiones precedentes confirmat: aut patron⁹ nec cōsensit,nec cōtradixit infra tēpus ad presentandū a iu re sibi prefixum:z sic per negligētiā est priuatus iure suo quo casu pro cedit fm dubiū meū:z puto qd collatio epi facta prius immediate, cō ualidetur absq alia collatione in futurū fienda:qr ipse eps non pōt cō trauenire.ar.d.l.p fundū.z.c.veniēs.de fi.presby.z.c. diuersis fallacijs. de cle.cōiu.z.c.si tibi absenti.de preben.li.vi.vnde aut patronus negli gens habebit̄ p cōsentiēte,ex quo nō cōtradixit: nec aliū presentauit. vt in.d.l.si seruus cōis.aut ius suū est per negligentiā confusum in supe riorem,qui haberet ius instituendi,iuxta no.gl. in cle.i.de sepul. z etiā episcopus qui cum sit collator,nō pōt cōtradicere,z obuiare:z tenet̄ il lam habere ratā,presertim in casu nostro,in quo conferens bñficiū, qd cōferre tenet̄,aliud cōferre non p̄t. vt in.c. inter ceteri.de prebē. ad idē bene facit prout in simili habetur.l.exceptiōe.C. de euic.z.l.cū a matre. C.de rei ven. in quibus iuribus habetur,q is q tenet̄ ex persona alie na,non p̄t contrauenire ex ppria.preterea patrono negligēte cessat cā impediens,z superueniente causa confirmans:merito debet nunc irreuo cabiliter conualidari.arg.eorū que no.in regula,non firmatur.de reg. iur.lib.vj.z per hoc pz responsio ad omnia contraria.cō.alleg. preter q̄ ad secundum,ad q rñdetur,qd pcedit cum mādat̄ simpliciter aliqd fie ri habenti alias ptātem:sed in casu nostro non solū mandat̄ epo vt confe rat ad presentationē patroni,lz ipsa potestas fuit authoritate iuris in patronū trāsfusa:z per consequens illud ius patroni qd inclu debat̄ in iure epi scilz in libera collatione,fuit ab eo abdicatum.vt de iurepatro. quasi p totū.merito ergo factū sol⁹ epi nō debet tenere pro se tm̄.arg.

¶.fi capitulo.ꝗ.c.fi soll.de cõces.p̄bẽd.in.vi. ¶ Circa tertiũ dubiũ p̄cedã
magis sucincte.tum ꝑpter ꝓlixitatem euitãdã,tum q2 nõ videt mihi
habere tantã difficultatem sicut p̄cedẽs:p̄mo adducã tria argumẽta
ad partẽ negatiuã. Scd̃o totidẽ ad partẽ affirmatiuã. ¶ Tertio solutio
nem aggrediar. Uidetur naq̃ p̄mo q̃ ꝯtus initus inter Augeriũ ꝛ
Basilicam fi ostrati nõ fuit o͠io licitus per text.expressum in.l.iubes
mus nullã.§.sane.C.de sacrosan.eccl. vbi expresse cauetur qñ ad hoc vt
alicuius ecclesie vsusfructus alicui ad vitã suã vel ad minus tp̄s conces
datur oportet q̃ is cui sic cõcessio p̄mittat dare eidẽ ecclesie post mor
tem suã aliã possessionẽ de suo ꝓprio quo ad dñium ꝛ vsumfructũ equi
ualentẽ ꝛ eiusdẽ reditus cuius est illa que vsufructuãda sibi cõceditur
ꝛ nisi hoc pactum initum fuerit non valet q̃ inter eos agitur. Ideoq̃
ecclesie possessio remanet in iure ꝛ dñio ecclie,sicut p̄us:atq̃ sm̃ quos
dam etiã possessio facti nõ transfert per traditionẽ illo pacto non p̄ces
dente:vt sentit Bar.in.l.i.§.si vir.ff.de acquir.pos.ꝛ hodie per ius aut.
videtur aucta ꝛ meliorata ꝯditio ecclesie in hoc:q2 vbi olim sufficiebat
p̄mittere relinquere suã possessionem post mortez hodie tenetur mox
quo ad dominiũ remanente apud eum vsufructu tp̄e vite sue: vt hꝫ
in aut.de non alie.§.si quis aũt voluerit:sed in casu nostro dictus Au
gerius hoc non seruauit:sed solũ dedit pecuniam:ergo talis cõtractus
non est licitus cũ expresse sit a lege dãnatus. Et certũ est q̃ lex põt ex cã
impedire validitatẽ cõtractus.l.cum lex.ff.de fideius.facit regula que
cõtra ius fiunt.de reg.iur.lib.vi.ꝛ.x.dist.vides. Scd̃o cõtra dictũ cõtra
ctũ adduco tex.no.in.c.quicũq̃.xiiij.q.iij. vbi dicit ꝙ si emit vt carius
vendatur est turpe lucrum.ad idẽ.c.eiciens.lxxxviij.dist. sed Augeri⁹
recepit istud p̃dium ꝓpter lucrũ,vt plus inde recipiat ꝙ̃ fuerit p̄tiũ
ꝛ quam dedit:ergo talis ꝯtus nõ est vndiq̃ licitus. ¶ Tertio vide
tur q̃ talis ꝯtus sit vsurarius:q2 sola spes habendi aliquid vltra
sortẽ constituit hominem vsurarium.c.consuluit.de vsuris.no.gl.xiiij.
q.iij.in summa.at iste Augerius inductus fuit hac spe.putauit enim
tamdiu se posse viuere vt plus recipiat ꝙ̃ dedit:ergo ꝛc. Nec ob. si dicat
q̃ de hac intẽtione nõ apparet:q2 cũ nemo faciat talẽ cõtractũ nisi ꝓ
pter lucrũ,satis potest a communiter accidẽtibus argui.c.i.§.alle.ꝛ q
ibi no.de cle.non residen. ¶ In ꝯtrariũ ad partem affirmatiuam ꝙ ta
lis contractus sit licitus p̄mo probatur per.c.p̄carie.x.q.ii. vbi pa
tet q̃ de iure canonico possunt de bonis ecclesie fieri cõcessiones p̄ca
rie gratiose ꝛ in beneficiũ vt si donãti rem suã ecclesie in ꝓprietate pos
sit ecclesia cõcedere duplum de bonis suis possidẽdis ꝛ vsufructuãdis
toto tẽpore vite sue:si ergo hanc munificẽtiã põt facere ecclesia de bo
nis suis multo fortius de redditibus alicuius possessionis:longe enĩ
plus recipit is qui recipit duplũ retento vsufructu rei sue: ꝙ̃ valebat
res sua,tp̄e mortis,finge enim q̃ res sua valebat mille ꝛ ab ecclesia re
cipit bona valentia duo milia,satis contingens est q̃ de bonis ecclesie
recipiat quolibet anno ducenta; ꝛ sic si viueret longo tẽpore reciperet
plus ꝙ̃ valeret possessio sua:ꝛ idẽ posset cõtingere habito respectu ad
ius ciuile:scz ad.l.iubemus.C.de sacrosan.eccle.nã licet ab ecclesia re
cipiat possessionem eiusdẽ valoris cuius est sua quam promittit relin
quere ecclesie:post mortẽ tñ poterit faciliter contingere data longitu
dine vite sue quod plus percipiat ꝙ̃ valeat sua possessio: ꝛ nihilominus
hoc permittitur ecclesie non in fauorẽ ecclesie:sed etiã in beneficium il
lius cui conceditur, vt in.d.c.p̄carie.ꝛ in.d.l.iubemus.ergo fortius
deberet admitti talis contractus initus inter Augeriũ ꝛ Basilicã fi
costrati,p̄supposito q̃ spem habeat plus recipiẽdi quã dedit. ¶ Se
cũdo ad idẽ induco.l.si ea lege.C.de vsu.ꝛ.l. in ciuitate.eo.tit. vbi patet
q̃ cõtractus in se alias illicitus,vel vsurarius toleratur ratione incer
titudinis cũ dubiũ est quantum poterit percipere ꝛ quantum valebit
solutionis tp̄e. ita dicendũ in proposito cum dubium nunc sit quanto
tp̄e sit dictus Augerius victurus:cũ nihil hora mortis incertius vt
l.i.ff.de condi.ꝛ demon.ꝛ p consequens ꝓbabiliter dubitat an plus vel
minus ꝙ̃ debeat sit p̄cepturus nõ debet contractus talis accusari cũ
dictus Augerius põt se habere ad lucrũ ꝛ dãnũ. ¶ Preterea ꝛ tertio
bñ facit.c.eõacna.preal.lxxxvij.dist.vbi patet i q̃ licite ꝛ sine peccato
quia locãdo agrũ suũ recipit annuã pensionẽ. vnde q2 videt quodãmo
do lucrũ q̃ potuisset percipere toto tp̄e vite illius Augerij ex fundo
seu predio cõmutare cũ illis quingentis aureis. quos nũc in principio
cõtractus recipit ab Augerio.ꝛc. debet iste cõtractus vitiari cũ se libe
rauit cum ex hoc contractus debet argui magis licitus ꝙ̃ si omni an
no aliquid solueret cũ magis hoc accedat ad naturã emptionis: vt emit
vsumfructũ illi⁹ p̄dij emisse ad hoc gl.no.l.i.§.ff.de supfi. ꝛ lati⁹ ꝛ me
lius in.l.coté ferro.§.qui maximos.ff. de publi.facit etiã dictũ.c.eijciẽs
sicut enim qs licite posset emere aliquã materiam,vt ibi posset se exer
cere reducẽdo illã ad aliquã formã ꝛ inde lucrum consequi:ita iste Au
gerius licite poterat dare quingenta pro vsufructu illius p̄dij toto
tẽpore vite sue,vt sic habeat materiã se exercitãdi in colẽdo p̄diũ: vt
inde ꝯsequat vt viuere possit vnde potius videtur lucrũ cõsequi ex sua
cura ꝛ industria ꝙ̃ ex substantia p̄dij seu ecclesie.hinc di.le text.in.§.si
quis a non dño.insti.de re.diui.q̃ possessor bone fidei facit fruct⁹ suos
pro cultura ꝛ cura ipsius possessionis. ¶ Nunc solutiones aggrediens
Christi nole inuocato sciendum est,q̃ hãc questionẽ principaliter for
mauit Host.in sum.de vsu.ꝛ idem Ray.in summa. ꝛ omnibo breuissime
iudicarunt talem cõtractum vsurarium:eorũ fundamentum fuit.q2 ho
mines sperant viuere:ꝛ sic sperant amplius se percepturos ex prouẽti
bus possessionum,ꝙ̃ sit pecunia quã dederũt. vsura aũt sola spe contra
hitur,vt in.c.consuluit.de vsuris.secus si quis dat vnam possessionem,
ꝛ recipit aliam equiualentem:q2 tunc licitus est contractus.vt.s.dixi i
argumentis:sed Host.in summa eo.§.in aliis autem.vers.quid de his
qui emunt.istorũ opi.refert,ꝛ reprobat,dicẽs,eos non bene sensisse:q2
homines ita possunt sperare lucrũ in hoc vltimo casu,quãdo recipiunt
vnam possessionem,ꝛ dant aliã equiualentem post mortẽ,sicut in p̄io
quãdo dant pecuniam:ꝛ ideo sm̃ eum est licitus primus cõtractus cũ
sit emptionis ꝛ venditionis:sic vt ꝛ vltimus scz p̄cariũ,nisi in fraudẽ
fiat.nã vterq̃ approbatur a iure,in tit.de contrahen.emp.ꝛ in titu.de
p̄cca.per totum. ¶ Preterea istorum opinionem confutat Host.per
eorum dictum:quia ipsi dixerunt,quod ꝯtractus vsurarius nõ habet
locum nisi in mutuo,ꝛ in casu nostro certũ est mutuũ non cõtrahi.quas
re concludit Hostiẽ.contractum istum ratione incertitudinis excusari.
argu.l.i.C.de pac.ꝛ.l.i.ff.de condi.ꝛ demon. melius facit.l.ea lege.C.de
vsuris.hãc opi.Hosti.secutus fuit Archid.in.c.quicũq̃.p̄calle.xiiij.q.
iij.sentit Io.de lig.in cle.vnica.de vsu. hec sunt que in ista materia re
perio. Mihi autem plz hec opinio Hosti.vt talis cõtractus licit⁹ sit,
etiã in rebus ecclesie:q2 videtur quedã emptio vsusfructus ad vitã re
cipientis.ꝛ allego ꝓ hoc casum iudicio meo apertum,ꝛ rotundũ in cle.
i.de reb.eccle.nõ alie.vbi expresse dicitur,q̃ exigẽte necessitate,vel vtili
tate ecclesie,põt prelatus etiã religiosus nõ seruata solennitate debita
iuris,reditus,ꝛ possessiones ecclesie ad vitã eius, seu ad aliud certũ
tempus pecunia inde recepta concedere:ꝛ subdit postea in fi.illius
tex.q̃ prelatus seu rector ecclesie põt solus alia solẽnitate nõ seruata,
locationes,seu redituũ ꝛ fructuũ venditiones ad tempus non modicũ
facere:vnde non video ex quo capite sit talis contractus emptionis ꝛ
venditionis vsusfruct⁹ vsurari⁹ vt in.d.cle.i.isto p̄nn.c.cũ si.ꝛ q2 tex.
ibi respectu fructuũ ponit locationes,ꝛ vẽditiones,vt diuersa: dico ꝙ
proprie locatio est,qñ pro fructib⁹ annuatim soluit pensio:lz sit facta
locatio ad magnum tẽpus ad hoc.l.quero.§.inter locatores.ff.locati.
ꝛ in.c.propter sterilitatem.eo.ti. ¶ Unde dicit Accursius in.l.penul.§.
instituto.ff.de leg.i.quod locatio potest fieri ad mille annos: venditio
fructuum ꝓpria est quãdocunq̃ [?] p̄tium statuit ꝓ toto tp̄e,de quo p
Cirto.in.d.l.coté ferro.ff.de publi.§.qui maximos.vbi hec inter ce
tera voluit. Unde dicit gloss.singularis in.l.i.ff.de superfi. q̃ pretium
est mercedis quantitas,ꝛ facit discerni emptorem a cõductore: q2 de
bet intelligi sm̃ predicta p tex.d.c.i.patet:q2 nõ solũ fructuũ possessio
nis potest fieri venditio cũ bona conscientia:sed etiam reditus iuriũ,
puta gabellarũ,vel alterius possunt vẽdi.quod etiã satis voluit Bar.
in d.§.qui maximos. Fateor tamen ꝙ si ecclesia esset decepta in pretio,
quod possit petere restitutionem in integrum ratiõe lesionis,propter
c.i.de in integ.restitu.in.vi.vbi patet quod generaliter aduersus quẽli
bet contractum potest ecclesia petere restitutionem in integrum si ex
eo sensit se lesam specialiter respectu locationis.probatur.eo.ti.c.i.in an
tiquis.ꝛ respectu infeudationis,vt in.c.penul.de reb.eccle.nõ alie. Et
ad predicta facit quod notat Ioan.and.in.c.fi.de eccle.edifi.ꝛ dicit q̃
etiam is prelatus qui iurauit non alienare,potest vendere fructus ad
certum tempus:quod tamen satis probatur in dicta cle.i. ¶ Secundo
hoc idem videtur probari in octo.c.i.de reb.eccle.non alienan. vbi pa
tet,quod pecunia recepta potest ecclesia dare in feudum:ꝛ licet licitus
sit contractus,tamen ecclesia posset petere restitutionem in integrum
si ex tali contractu enorme dispendium incurrit:ꝛ per infeudationem
autem proprietas remanet apud dominum:vsusfructus autem illius
rei transit in accipientem, vt in capi.vnico. ex quibus cau.feud.amit.
Sicut ergo licite potest fieri talis cõtractus infeudationis: ꝛ ita for
tius emptionis vsusfructus.cum pinguius ita transeat in accipiẽtem
ex infeudatione,ꝙ̃ ex fructuũ emptione:q2 hoc vltimo casu trãsit pos
sessio naturalis,vt.l.naturaliter.ff. de acquiren.pos.ꝛ expirat ius illi⁹
per mortẽ.c.fi.de pig.ꝛ.c.fin.de vsu. Sed in priori casu feudum transit
in heredem accipientis masculum vel feminam. Item transit vtile do
minium ipsius.vt no.gloss.ꝛ latius ꝛ clarius Bal.in.c.i.de capi.corra.
ꝛ no.in.c.si diligenti.de prescrip.ꝛ in.c.nuper.de do.post diuor.restit.ꝛ
gl.in.c.cum Bertoldus.de senten.ꝛ re iudica. ¶ Tertio probatur ta
li ratione,sicut ecclesia potest vendere exigente necessitate,vtilitate,vl
pietate bona ipsius quoad directum vel vtile dominium:vt no.per gl.
xij.q.ij.in summa.ita ꝛ fortius debet ex eisdem causis posse vendere bo
na quoad vtile dñium,vel quoad vsumfructum:q2 minus leditur i hoc
vltimo casu ꝙ̃ in precedenti. ¶ Itẽ sicut vsura non cõmittit ex vẽditio
ne ꝓprietatis,ita nec ex vẽditione vsusfructus.vsura enĩ non cõmittit
nisi in cõtractu mutui veri,vel ficti.iuxta no.in.c.cũ in ciuitate.de vsu.ꝛ
plene per glo.no.xiiij.q.iij.in summa.ꝛ plenissime per Io.and. in regu
la,peccatũ.de reg.iur.in.vi in mercu. ꝛ dicam specialius infra in sequen
ti dubio. Sed contractus de quo nũc queritur,nõ potest dici ꝙ sit ve
ri vel ficti mutui,cũ nõ possit aliquo casu impediri:nec Augerius ex
pectat duas retributiones,sicut expectat vsurarius: sed solũ cõsequi
tur vsumfructum toto tẽpore vite sue:ergo talis cõtractus ex nulla p
te potest dici vsurarius:cum aliter ex sua forma licite talis contract⁹

permittatur

permittatur indefinenter laicis,dũmodo fraudem ⁊ dolum euitent:sed
clericis non puto licere nisi causa necessitatis:moueor per tex.no.in.c.per
uenit.lxxxvi.distin. vbi dicitur, quod causa lucri non licet clericis vel
monachis conducere alienas possessiones. Ad idem.c. fornicari.lxvi.
dist.vbi dicit, ꝙ ante clericatũ licet negotiari,postea nõ.⁊ presertim de
bent clerici a predicto contractu abstinere ꝓpter opinionẽ illorum eius
tandam,qui dixerũt eum esse feneratitiũ:debent enĩ abstinere ab omni
sperantia,⁊ non solum a mala re ipsa,sed eo quod est malum in opinio
ne:de vi.⁊ hone.cleri.cum ab omni.⁊ in.c.terrulas.xii.q.ii.⁊ hec pro so
lutione quesiti sufficiant. ¶ Uenio nunc ad contraria supra allegata p
parte negatiua. Et primo ad primum respondeo,q̃ .l.iubemus.debet
intelligi qñ quis vellet habere vsumfructum alicuius rei ecclesiastice
non dato cõpetenti pretio:sed vellet habere gratis:vel aliquid modicũ
relinquat de suo tempore mortis,vel cum necessitas,vel vtilitas eccl'ie
non expostulat talem cõtractum:⁊ idẽ dicendũ ad auẽ de non alie. vt
in dicta cle.i.de re.eccle.nõ alie.cũ aliis iurib⁹ supra alleg.⁊ facit authẽ
tica,hoc ius porrectum.C.de sac.san.eccle.canonizata.x.q.ii ¶ Ad se
cundum cõtrarium de.c.quicunq̃.xiiii.q.iii.dico,qđ procedit qñ quis emit
rem integrã,vt aliis pro maiori pretio vendat:tali enĩ cõtractus licz nõ
sit feneratitius:tñ nõ conuenit xp̃iano.cũ habeat mẽtẽ lucrãdi sine aliqua
industria cũ sola iactura primi.de quo est bon⁹ tex.in.d.c.eiiciens. cum
c.sequenti.lxxxviii.dist.⁊ dicendum vt no. Inno.in cle.i.ne cle.vl mona.
sed in casu nostro hoc non contingit:nõ enim emit vsumfructum,vt ali
teri ipsum pro ꝑtio cariori vendat:sed vt annuatim percipiat fructus.
Item in cultura ⁊ cura se exercet vt tunc ex ꝑdio percipiantur fructus in
dustriales.§.si quis a non domino.insti de rerum diui. ¶ Ad tertium
contrarium dico,ꝙ sola mens facit hominem vsurarium, quãdo quis
alias non esset mutuaturus, ⁊ eo duntaxat ꝓposito motuat. vt plus
sorte recipiat:vnde si ex hac intentiõe deprauata aliquid consequit vl
tra sortem,tenetur ad restitutionem,vt in.c.cõsuluit.de vsuris.quod q
dam intelligunt vt ibi no.quando praua sua mens innotescit debitori,
ita qood licet dederit sine omni peccato.cum non sponte dederit,sz vt
satisfiat menti creditoris:iste tamen creditor fecit contra omnem zelũ
iustitie,qua cauetur,mutuum dantes nihil inde sperantes,vt in.d.c.cõ
suluit:loquitur ergo ille tex.in cõtractu mutui . merito iudicatur talis
creditor vsurarius mẽtalis:qr sperat duas retributiões:scz sortem,quã
mutuauit,⁊ aliquid vltra:sed in casu nostro non loqomur in creditore,
cũ iste Augerius non mutuauit,sed potius emit vsumfructũ illius pre
dii tempore vite sue:nec sperat duas retributiões :sed vnã duntaxat,
quinimo quod plus est,potest se habere ad damna,⁊ ad lucrum,cũ pos
test eodẽ anno mori:⁊ sic extincto vsufructu prediũ illud redit ad eccle
siam,que habebit predium,⁊ pecuniam.vnde ratiõe incertitudinis to
leratur talis cõtract⁹:vt supra dixi:⁊ debet excusari,licet habuit ꝓpo
situm lucrãdi:qm satis est qđ exponat se periculo:nam ⁊ quilibet merca
tor habet ꝓpositũ lucrãdi:nec ex hoc dãnatur,ex quo impendit operas
suas:⁊ exponit se periculo,vt in.d.c.eiiciẽs.⁊ in sequẽti:⁊ per Ar.in.d.
c.i.ne cle.vel mona.sed vsurarius est certus de sorte sua,⁊ expectat , vt
dixi.duas retributiones:nec se exercet in hoc lucro:sed illud vult conse
qui ratione pecunie dũtaxat,cum tamen alias non sit apta nisi ad emẽ
dũ,vt dixit tex.in.d.c.eiiciẽs.⁊ plenius p Jo.an.in dicta regula. peccã
tum.⁊ per hoc remanet tertium dubium declaratum. ¶ Ad quartũ
⁊ vltimum dicam tria. Primum ad partem negatiuam. Secundum ad
partem affirmatiuam. Postea solutionẽ aggrediar. Et ꝙ dict⁹ Plau
tius nõ possit cum bona conscientia dicta quinquaginta ab Orphano
tropho recipere,probatur primo sic,cõtractus iudicatur illicitus.⁊ vsu
rarius non solum cum ex sui forma apparet vsurarius,sed etiam cũ ex
cõtractus substãtia vsuraria prauitas resultat:vt probatur in.c.in ciui
tate.§.i de vsuris.nam ibi legitur ⁊ notatur,ꝙ non licet sine prauitate
vendere rem,plus ꝙ̃ valet,qr pretiũ solutio ad certũ tẽpus differt, vel
saltem viliori pretio quam in presenti valeat:qr rei traditio differtur:⁊
cum talis cõtractus ex sui forma non appareat feneratitius,cũ hic nõ
interueniat mutuum,sed fuit pura venditio,nec licet repetere pecuniã
traditã,sicut contingit in mutuo:tamen in effectu resultat vsuraria pra
uitas:qr ibi dicunt doctores,ius fingit pecuniam fore supputatã in ꝑ
senti pro competenti ꝑtio:⁊ quod venditor talem pecuniã mutuat em
ptori:vt sub eo recipiat illud plus,ꝙ promisit vltra cõmunẽ estimatio
nẽ ratione tẽporis,ad qđ est ꝑtiũ solutio collata. Ita dicendum in pro
posito,licet iste contractus initus inter Plautiũ ⁊ Orphanotrophum
ex sui forma nõ appareat feneratitius,qr nõ interuenit stricte mutuũ,
cũ nõ possint dicta quinquaginta amplius repeti ab Orphanotropho,
tamen in effectu resultat vsuraria prauitas,cum videatur quoddã mu
tuum toto tempore vite Plautii duraturum,⁊ quolibet anno p capi
tali recipiet iste Plautius decẽ pro cẽtenario:⁊ quamꝗ̃ nõ possit am
plius repeti capitale:tamẽ infra breue tẽpus recipiet capitale,⁊ quicqd
inde recipiet,erit sibi in effectu vsura ꝑ illo capitali,quod tenuit apud
Orphanotrophum p decennium. Ad cõsiderandũ enim Jctũ maxime
vbi initus est alias ꝑ iuris ꝑditionẽ,debemus inspicere effectum ma
gis quam verba,vt in.c.ad nostram.de empti.⁊ vẽdi.⁊ in.c.a.illo vos.de
pigno.facit.c.ea que.de simo.⁊.l.si vno.ff.locati.⁊ regu.si. de reg.iur.li.
vi.⁊.l.nõ dubium.C.de legibus.vbi patet,ꝙ is cõmittit in legẽ q seruãs

verba venit contra legis voluntatem ⁊ mẽtem:ergo dictus contract⁹
non est licitus. ¶ Secũdo ꝓbatur per idẽtitatem rationis:nam cõtra
ctus vsurarius videtur ꝓpter tria prohibitus. Primo,ꝙ pecunia ge
neret pecuniam est cõtra naturam,cum pecunia non sit nisi ad emendũ
apta. Secundo,qr tẽpus est a deo datũ:⁊ tñ ratione dilati solutionis
petitur lucrũ vltra capitale. Tertio qr expectat duas retributiones,vĩ
delicet pecuniam suam in nullo deteriorata,⁊ vsuram vltra id , q̃d de
dit,⁊ sic post tempus repetit suũ,⁊ tollit aliud,qđ est omnino illicitum. Hec
tria videnĩ subtiliter colligi ex.c.eiiciens.lxxxviii.dist. ⁊ est originaliter
Joã.chryso.super Mattheũ:sed iste rationes concurrunt in effectu in
casu nostro:quia iste Plautius dedit pecuniam,vt pecuniã reciperet.
¶ Itẽ quodãmodo vẽdit tẽp⁹:qr vt expectet Orphanotrophũ in solu
tione integra per magnũ tẽpus,cõsequetur maximũ lucrum:qr vt dixi,
post decenniũ recuperato capitali recipiet annuatim quinquaginta sine
aliquo onere,⁊ sola iactura hospitalis:⁊ sic locupletabiĩ cuz iactura il
lius:cõtra regulã locupletari.libr.vi.⁊.l.nam hoc natura.ff.de cõdi.in
debi. ¶ Tertio ⁊ vltimo probatur sic.Orphanotrophus facit hunc cõ
tractum ad vtilitatẽ,sperans super repẽtina Plautii morte,quod nõ
licet quia debet prius laic⁹ sicut ⁊ cleric⁹ ab huiõi negotiatione abstine
re.lxxxviii.dist. fornicari.facit.c.qualitas.de peni.dist.v.maxime in spe
rãdo lucrosam alterius mortẽ.Aut facit hunc cõtractũ necessitatis cã:
scz ꝓpter illa quinquaginta habẽda. Jdẽ dicerẽ:⁊ iure caueaĩ,quod ne
cessitate instante debet ecclesia vendere bona immobilia:⁊ si de mobilib⁹
nequit satisfacere.x.q.ii.c.ea cuius.§.hoc ius porrectũ:nec dz inducere ad
peccatũ,iuxta no.per Inno.in.c.super eo.de vsur. ¶ In cõtrariũ ad par
tem affirmatiuã arguitur primo sic:annuus reditus cõputatur inter
immobilia,vt dicit tex.in cle.exiuu.in.§.cũq̃ annuus reditus.de ver. si
gnifi.⁊ in auẽ.de non alie.§.i.sed vtrobiq̃ licitum est emere bona immo
bilia,licet speret plus percipere tractu temporis,ꝙ fuerit verum pre
tium:vt per totum.de emptio.⁊ vendi.maxime in.c.penulti. ergo pari
ratione licitũ fuit Plautio dare quingẽta, vt recipiat anno quolibet
quinquaginta:tamen hoc nil aliud fuit,ꝙ emere ab hospitali annuum
reditũ: qr si causa necessitatis,vel vtilitatis licz vendere bona immobi
lia ex toto:fortius fuit licitũ annuũ , reditum in bonis hospitalis toto
tẽpore vite Plautii.meli⁹ enĩ est de fructib⁹ hospitalis annuatim satis
facere,ꝙ vẽdere pure de ꝑsenti bona immobilia:vt innuit text. in dicta
auẽ.hoc ius porrectum. Nec obstat si dicatur ꝙ iste Plautius plus p
cipiet ꝙ si emisset ex illis quingẽntis aliquem agrum seu fundum.cum
non percipiat ab hospitali ad rationem decem pro centenario in anno:
qr dico plerũq̃ contingere:ꝙ ager bene cultus reddat decem pro cẽte
nario. Item sepe res habetur in bono foro:nec ex hoc iudicatur contra
ctus illicitus,dummodo fraus ex proposito nõ interueniat.l.i.eauie.ff.
de min. Preterea ⁊ melius iste Plautius emisset fundũ vel habuisset
illũ in perpetuũ ꝓ se,⁊ suis heredib⁹:sed ista quinquaginta recipit solũ
in vita sua:⁊ sic veritate inspecta potius decipitur seu lediĩ ipse quã ho
spitale. ¶ Secũdo principaliter probatur sic:vsura committitur in cõ
tractu mutui dũtaxat.vt no.xiiii.q.iii.in summ.⁊ plene per Jo.andr.in re
gula peccatũ.in mercurialibus.sed in casu nostro nõ interuenit mutuũ
vere nec ficte:ergo non potest dici talis contractus feneratitius:proba
tur in.l.cum quid.ff.si cer.peta.vbi dicitur quod in mutuo id agi intel
ligitur,vt id quod datum fuit reddatur in eodem genere,⁊ eadẽ boni
tate:sed in casu nostro Plautius non potest repetere id ꝙ dedit.immo
possibile est eum perdere totum capitale:puta si post contractum dece
deret,ergo ⁊c. Nec ficte apparet mutuum,quia vt dixi,iste Plautius
efficaciter irreuocabiliter transtulit quingenta in hospitale,⁊ quando
cũq̃ eum mori contigerit,extinguitur omnis obligatio. ¶ Tertio ad
idem facit,qr veritate inspecta in nullo iste cõtractus communicat vsu
rarie prauitati:nam vsurarius est certus de suo capitali:⁊ ꝙ percipiet
aliquid vltra:⁊ sic repetiturus est suum cũ alieno:sed Plauti⁹ iste non
expectat veraciter,nisi vnam retributionem,scz quinquaginta annua
tim donec vixerit,nec post decẽniũ petit alienũ,imo suum,cum ille an
nuus reditus currit toto tempore vite sue:⁊ possibile est qđ etiã qđ de
dit perdet. vt si contigerit mori ante decẽnium:nil enim incertius hora
mortis.vnde ratione incertitudinis non potest ille cõtractus in aliquo
iudicari illicitus.arg.l.si ea.C.de vsuris.cũ simi. ¶ Solutionem huius
quarti dubij Jesu Christi saluatoris presidio deuote pri⁹ inuocato at
tingẽs,premittã que per alios scripta reperio.demũ quid senserit inge
niolum meũ. Inno.principaliter hunc articulũ tetigit in.c.in ciuitate.
de vsur.⁊ quinq̃ fere opiniones retulit. Prima qđ si aliquis pro certa
pecunie quantitate emeret aliquem reditum grani vel vini,vel etiam
aliud simile perpetuo,sibi.⁊ suis heredibus dandum a venditore,et su
is heredibus, vel ad certũ tempus vite alicuius,ꝙ licitus est huiõi cõ
tractus,dũmodo reditus annuus communi estimatione non excedit redi
tum quem haberet si terram de tanta pecunia emisset. Si autem exce
deret cõmunem estimationẽ nõ est licit⁹ contractus. argu.in.c.consu
luit.de vsuris. Et p primo dicto adducit Innocen.tex.in.d.c.in ciuita
te. ¶ Secunda fuit op.quorundam dicentium,quod quando in per
petuũ emitur,nunꝗ̃ potest esse illicitus contractus quantumcunq̃ ma
gnus sit reditus:qr licit si est contrahẽtibus se decipere.l.in cause.ii.§.
si.ff.de mino. ¶ Tertia fuit aliorũ opinio,⁊ forte melius sententiã scõs

cum, ꝙ si qs emit redditum constitutū ante cōtractū, siue constitutꝰ fuerit in re. puta in domibꝰ, vel possessiōibꝰ, vel aliis hmōi, siue i persona respectu liberti, vel rustici, vel actio, vel nomē. Item siue sit certꝰ redditus, puta qꝛ reddit decē: siue incertus, qꝛ reddit quartam fructuū q̄ recipiebātur de aliqua domo, vel de operis alicuius persone. Itē siue sit perpetuus contractus, puta extenditur ad hr̄edes vtriusq̄ cōtrahentium, siue sit ad vitam hominis, siue sit ad certū tempus, puta ad quinq̄ annos. Itē non refert si redditus sit in pecunia, siue aliis rebꝰ, siue in specie: semper enim in omnibus premissis reputatur cōtractus licitus: quia est purus ⁊ licitus contractus venditionis. Nam ibi est p̄ciū, scilicet certe pecunie quātitas. Itē quia ibi est merces: scilicet certus redditus, vel cēsus, vł annona. C. de sacrosan. eccl. iubemus. in principio: ⁊ quando venditur actio, seu debitoris nomen, est ibi actio pro re vel mercede. ff. de hredi. vel acti. vendi. per totum. ⁊ C. eo. per totum. ⁊ licet istorum opinio videatur obuiare tex. precalleg. c. in ciuitate: qꝛ non est dubium, ꝙ vsq̄ ad certum tempus saltem longū, plus percipiet de redditu, q̄ sit pretium, ⁊ tamen venditur actio. clare cōstat ꝙ plus est in nomine debitoris q̄ sit pretiū. hoc tn̄ fuit Inn. ob. quia hec certitudo non facit illicitū contractū venditionis, . . . etiā hoc sic in venditione alicuius possessionis. vn̄ certum est per inferiores causas, quod plus accipiat de fructibꝰ eius, q̄ sit pretiū: qꝛ pro eo dat etiā sine expensis, vel labore dādo. secꝰ ad certū affictū vel emphyteusim. Ad. c. in ciuitate. respondet Inn. quod ibi rephenditur cōtractꝰ, cū carius quis vēdit interē ꝓpter tēpus, ꝙ dat pitū emptori ad soluendā pecuniā, vel qꝛ minori pretio emit merc. ꝛ quia statim dat pecuniā, et plurius tēpus expectat merces. In his enī casibꝰ vēdit tēpus pro illa pecunia, q̄ verum ⁊ iustum pretiū excedit qd̄ ex eo patet: qꝛ si vtrūq̄ paratū esset, pretiū sc̄ȝ ⁊ merces, pro iustiori pretio fieret vēditio. Sed in casu nostro oīa sunt p̄sentia, nec vēdit tēpus. ¶ Quarta fuit aliorū opinio dicentiū oēs p̄missos cōtractꝰ esse licitos: ⁊ si redditꝰ vł nomē debitoris de nouo ꝯstituatur in rebus, vel psonis aliis cōtrahētibꝰ: puta quia dicit, tu constitue tales redditus in tali possessiōe. vel seruo: vel facies ꝙ talis cōfitebitur se debere tibi mille vsq̄ ad annū: ⁊ ego pro illis mille, vel magis dactione illis mille cōpetente dabo tibi quingēta. Et mouent̄ isti ad dicendū istos ꝯtus esse licitos: qꝛ in eis nō versat̄ mutuū, sȝ emptio. Itē qꝛ multi casus possunt interuenire, ꝙ iste emptor amitteret i isto ꝯtu: puta si inops fieret nomē. Inn. tn̄ dicit fore christianis cōsulendū, ꝙ ab hmōi contractu abstineāt. s. ꝙ de nouo ꝓpter hoc, cōstituāt̄ redditū, vł actionem emant: ⁊ ponit in hac materia ipse fore quintam opinionē dicens, istud penitus videri illicitum, quod ipse idem qui dicit̄ vēditor in se cōstituat redditum, vel actionem, qua se obligat ad plus dandū: vel in pecunia, vel in specie, q̄ receperit. quasi velit dicere Inn. qd̄ premissi contractus possunt colorari quādo annuus redditus vel actio vendita cōsistat in alia persona ad dandū annuum redditum, vel constituat debitorē in maiori quantitate quam receperit. Hec sunt quasi formalia verba Innoc. cum quo transeunt cōiter docto. hic. ⁊ in cle. i. d̄ vsu. ¶ Ego autē meliori consilio semp saluo ad maiorē elucidationē facio tria mēbra. Aut enī vendit̄ annuꝰ redditus iam cōstitutus per prius anteq̄ fuerit cōstitutꝰ ipse cōtractus: aut ꝯstituit̄ annuus redditꝰ nunc rōne ꝯtus: aut vēdit̄ actio seu nomē debitoris. Primo casu aut quis vēdit annuū redditū, put ipse pcipiebat, ⁊ nō video ꝙ ꝯtus debeat iudicari vsurarꝰ, nisi aliqd tacite agat̄. Ratio est vt p̄dixi, quia annuus redditꝰ cōputat̄ inter immobilia. d. §. cūq̄. in cle. exiui de paradiso. de verb. sig. Unde hic cōcurrūt vere preciū, ⁊ res vēdita, ex quibꝰ resultat vēditio. ff. de cōtrahen. emptio. per totū. l. naturalis. ff. de prescrip. verb. Nec aliquo modo pōt dici mutuū, cū nō potest amplꝰ repeti capitale, ⁊ annuꝰ redditus vēditus stat periculo emptoris: pōt enī ex toto perire psona, aut res in qua est redditus annuus, ⁊ sic perderet emptor preciū. Aut vēdidit quis annuū redditū aliter q̄ ipse percepit: puta qꝛ cum ipse haberet in perpetuū, vēdidit ad tempus incertū: puta ad vitā emptoris: ⁊ sic est species pure emptionis ⁊ venditionis: quia possibile est illū emptorē nō victurū vltra annum: ⁊ sic perderet p̄ciū. Item hic concurrunt p̄cium ⁊ res: cum ergo hic sunt substantialia contractus emptionis, vt insti. de emp. ⁊ ven. §. pretiū. ⁊ desunt ea que sunt de ratione vsure: q̄uiā vnum est materiale, sc̄ȝ mutuum: ex materia enī mutui gignitur vsura. Aliud est formale. s. ipsa exactio lucri. s. obligatio in pactum deducta. Nam his cessantibꝰ nō potest dici vsura, etiā si aliquid sponte detur vltra sortem. argu. in. c. tua. ⁊ in. c. si questiones. de simo. De his plene dicendum. vt no. Jo. an. in. d. regu. peccatum. de reg. iur. in. vi. in mercu. ⁊ per gl. xiiii. q. iii. in summa. In casu autem nostro non est mutuū: qꝛ nō obligatur recipiens tantundem reddendū: qd̄ est de substantia mutui. l. cum quid. ff. si cer. peta. Sed iste liberat se ponēdo illū in possessionē annui redditus. et stat amodo in periculo ipsiꝰ emptoris: nec est lucri exactio: vel obligatio lucri consequendi in pactionem deducta cū potest, vt dixi, perdere totum pretium. si cōtingeret eū mori primo anno. Et sic ergo predicta ratione incertitudinis excusatur talis cōtractꝰ ab omni labe prauitatis vsurarie. argu. l. sancimus. §. si quis autem. C. de donatio. ⁊ in. l. si ea lege. C. de vsuris. cum similibus: ⁊ hec faciunt etiā ad infra dicenda. Aut vendit ad tempus certum: puta ad vigintiquinq̄ annos, ⁊ tunc ex quo plus est pcepturus intra quindecim annos, q̄ dederit presumerem contractum vsurarium: puta mutuauit sibi nomine p̄ciū centum, ⁊ debet per quindecim annos recipere decē annuatim: ⁊ sic infra illud tēpus percipiet centū quinquaginta: nā hic recuperat capitale, ⁊ consequitur lucrū ex pacto dilate solutionis ad premissum tēpꝰ. vnde in effectu concurrēt que sunt de ratione vsure, que prime premissis: ⁊ quāq̄ mutent̄ v̄ba ꝯtus, qꝛ sub specie emptionis ⁊ venditionis cū substantia debeat magis attendi: vnde enim ad palliandum contractū vsurariū mutātur nomina ad hoc. c. illo vos. de pign. ⁊ in. c. ad nostras. de emp. ⁊ ven. l. si vno. in prin. ff. loca. Et quāq̄ impugnando posset dici, qd̄ nō debet dici cōtractus vsurarius, cū annuus redditus stet periculo emptoris, dico tn̄ per inferiores rōnes qd̄ sans pōt dici certꝰ de lucro ⁊ de capitali codēȝ modo: cū res in qua cōsistit non est verisimiliter intra illud tempus peritura. Nam eodē modo in puro ꝯtu mutui pōt deficere per casum fortuitum capitale cum lucro: puta si bona debitoris, ⁊ ipse debitor periret, vel si bona sua inuaderent̄, ⁊ debitor efficeret̄ nō soluēdo. ¶ Secūdo mēbro principali, qn̄ cōstituit̄ annuos redditus nunc rōne cōtractus: ⁊ ibi dicerē, ꝙ aut cōstituit in rebus ipsius debitoris, aut in persona. Primo casu si cōstituit in perpetuū, satis p̄sumerē contractū licitū, cū hic ꝯcurrāt vere pretiū, ⁊ res: nec pōt presumi vsura cum ratio ppetuitatis excludat presumptionē vsure: preterea quēadmodū lȝ dn̄o vēdere rē suā absolute, ita fortius pōt ꝯstituere obligationem annui redditus, ⁊ illū vendere. arg. C. q̄ res pig. obli. pos. per totū. Aut cōstituit p tēpus incertum: ⁊ puto idē rōne incertitudinis premissa in proximo mēbro: puta cum vēdit ad vitam emptoris, seu venditoris. Aut ad tempus certū: vnde ex quo certū est ipsum percepturū capitale, ⁊ vltra, presumitur ꝯtus vsurarius: p ea q̄ dixi in precedēti mēbro: ⁊ fortiꝰ adhuc p̄sumerē propter nouitatē noui redditꝰ, argu. c. officii. de elec. ⁊ in. l. lecta. ff. si cer. peta. Si autē cōstituit annuū in persona propria, voluit Inno. hūc contractū nō esse licitum: nō tn̄ rōnem reddidit. Sed ego dicerē sic. qd̄ aut querimus nunquid hoc casu contrahatur emptio ⁊ venditio: ⁊ credo ꝙ nō: qꝛ abest in casu nostro res sine qua nō consistit venditio. d. §. pretiū. nam iste qui dicit̄ venditor, non potest personam suā vēdere, cū nemo sit dn̄s mēbrorū suorū. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. nec potest ius in personā suam vendere: rōne predicta, ⁊ hoc modo potest intelligi dictū Inn. Aut querimus numquid potest se obligare ad dandum annuatim quolibet anno certam quantitatem, ⁊ tūc indubitanter dico, ꝙ sic. l. stichum aut Pamphilum. §. responso. de solutio. ⁊ l. sancimus. §. si. C. de dona. ⁊ potest se obligare per stipulationem ad tēpus certū, seu incertū, ⁊ in perpetuū, vt in iuribus precalle. legit̄ et no. sicut igitur potest se obligare ex causa donationis, ita ⁊ fortiꝰ ex cā pecunie recepte, vt sic sit contractus, do vt des. l. naturalis. ff. d̄ prescri. verū. ⁊ pro hoc facit, qꝛ in. d. l. stichum. non dicitur ꝙ ibi interuenit stipulatio causa donationis: vnde presumendum est ꝙ interuenit ob causam. ¶ Sed si querimus nunquid debeat presumi contractus feneratitius distingue vt. s̄. dixi in proximis mēbris: qd̄ si obligauit se in perpetuum vel ad tēpus incertum: puta ad vitam se obligantis, vel recipientis: ⁊ non debet presumi tunc contractus vsurarius: secus si tempus sit certū, ita qd̄ sit amplius certitudinaliter percepturus. q̄ dederit: qꝛ vꝫ hoc factum in fraudem vsurarū: ⁊ hoc casu procedit dictū Innocen. et probatur hec distinctio per ea que dixi in precedēti membro: ⁊ tāto fortius, quanto in hoc vltimo casu maior insurgit p̄sumptio: qꝛ in personā suam constituit obligationem, ita ꝙ non potest aliquo modo venditio dici. Et ad mēbra precedētia vide pulchrū dubiū Pet. ꝙ refert Cyn. in. l. i. C. de iur. emphy. vbi dicit, ꝙ licite monasterium capit prediuꝫ ab aliquo, ⁊ obliget se ad dādum illi alimenta toto tempore vite sue. adeo qd̄ si predium inundaretur, remanet nihilominus monasteriū obligatum ad alimenta: qꝛ cum dominium predii transiuerit in monasteriuꝫ, cedit periculo suo. arg. in. d. l. naturalis. post princ. ff. de prescrip. vbis. Ita dicendum, vt possit quis eodē modo recipere pecuniā ad annuum redditum toto tempore vite alterius, vel in perpetuum. ¶ Tertio mēbro cuꝫ vendatur actio, vel nomē debitoris, idem est in effectu. Aducte tres casus. Aut enim venditur actio iam competens ante contractū venditionis: aut fuit de nouo inducta tempore contractus venditionis: ⁊ hoc dupliciter. aut in persona venditoris: aut in persona alterꝰ. Primo casu contractus est licitus s̄m vtriusq̄ iuris instituta, dūmodo non sit actio litigiosa, vt. C. ⁊ ff. de here. vel acti. ven. per totum. ⁊ in c. ii. de ali. iudi. mu. cau. fac. ⁊ videtur prius cōtractus emptionis ⁊ venditionis, cum concurrunt res sc̄ȝ ipsa actio, ⁊ pretiū, vt in precallega. §. pretium: nec inducitur prauitas ex eo qd̄ pro minori pretio vendit̄ quā sit quantitas, ad quam actio vendita competit: qꝛ cum sit dubius euentus litis. l. qd̄ debetur. de peculio. ⁊. c. fraternitatis. de frigidis. ratione periculi ⁊ incertitudinis nulla deceptio potest in p̄cio notari, saltē vt ex hoc resultet vsuraria prauitas, quimmo ꝓpter incertitudinē, et anfractus iudiciorū fuit opi. qd̄ transactio nō debet retractari quantumcūq̄ pessima facta fuerit de quo p Bal. ⁊ alios in. l. ii. C. de rescin. ven. notat̄ in. c. pe. de emp. ⁊ ven. ⁊ in deceptione respectu quarte partis est tex. no. in. l. lucius. ff. ad Treb. cōsulendū est tamē omnibꝰ, ⁊ presertim clericis, vt a tali cōtractu emptionis se abstineāt cū a radice cupiditatis videat̄ procedere, vt dicit text. in. c. ii. de ali. iudi. mu. cau. fac. ⁊ bonus vir dꝫ lites execrari, etiam cū suo incōmodo, vt. l. itē si res. ff. eo. facit. c. vnicum. de fyndi.

de syndi.t.x.q.i.sic quidã.¶ Scdo cũ cõstituit de nouo in psona vendi
toris,tenuit Inno.in.d.c.in ciuitate.talẽ 9ctũ oĩno illicitũ,ex quo obli
gat se ad plus dãdum,q̃ ipse recipiat,t pfecte nescio talem 9tractũ ab
vsuraria prauitate excusare.Mouetur,q2 non põt quis in se cõstituere
actionẽ anteq̃ alteri se obliget:tamẽ nemo posset sibiipsi obligari.ar.
in.l.cutor.ff.ad vellei.t in.l.penul.ff.de ser.vrba.predio.oportet ergo q̃
quis obliget se alteri,ideo nõ valet venditio:cum tempore cõtract' nõ
subsit res,que vendat.Est em veritate inspecta 9ctus mutui feneratiti
tius,cum recipiens constituit se debitorẽ in minorẽ quãtitatẽ,quam re
cepit:t sic concurrunt hic illa duo,que sunt de ratione vsure:de quibus
supra.¶ Tertio casu qñ actio constituitur de nouo in persona alterius
t venditur p minori quãtitate,credo tal:in cõtractum feneratitialius
de facili daret locus figmẽtis,q̃ nõ est dicendũ.de diuor.c.quanto.nã
volens vsurariam prauitatẽ palliare,nõ haberet nisi dicere.induces ta
lem vt cõstituat se debitorem tuũ in mille vsq̃ ad annum:t ego pro illo
mille dabo tibi nomine venditionis octingenta:quis em dubitat talẽ
contractũ vere vsurariũ:vnde rõne obligationis nouiter constitute.p̃
sumerẽ fraudẽ.ar.c.officiũ.de elec.t.l.lecta.ff.si cer.pe.t si illic nulla obli
gationis cã precedẽte,sed vt solũ amico seruiat cõstituat se debitorẽ il
lius,vt nomẽ suũ ficte valeat sibi vẽdere,indubitãter talis cõtract' est
feneratitius:t sit fraus de psona ad psonã:iuxta illud qd̃ plene legit̃ t
no.in.c.quãto.de priuile.In dubio nãq̃ ratione nouitatis presumerem
fraudẽ,vt predixi. Si nãq̃ constaret q̃ nõ in fraudẽ factũ fuit.sed ex ali
qua legitima cã ille 9stituit se debitorẽ istius,q actionem 3 illũ compete
tem haberet:sz p minori p̃cio vẽdidit,non iudicarẽ talẽ 9ctũ illicitũ.cũ
hic cõcurrãt vere res.t p̃ciũ.d.§.p̃ciũ.t.l.si merces.C.locati. Ex hto de
cidit qd̃ quotidie Venetijs,t Florẽtie cõtingit.tpe enim quo cõitas
indiget,cõpellunt̃ ciues subuenire ciuitati:t ciuitas respondet vnicui
q̃ pro lucro ad ratione quinq̃ p centenario:capitale nãq̃ nunq̃ valent
repetere:sed possunt bene vẽdere alteri ius q̃ habẽt.an hoc sit licitum
do.Anto.in.d.c.in ciuitate.dicit qd̃ licite fit alteri hec vẽditio,cũ sit an
nuus reditus prius constitutus,vt patet ex dictis Innocentij.t hoc
ergo habeo pro indubitato respectu illius,qui emit annuum reditũ p
ciuitatem priuo constitutum:vt ex predictis. Sed dubium est in istis
ciuibus,qui pecuniam prius cum obligatione talis lucri intulerunt,cũ
videatur concurrere mutuũ cũ lucro:t quicquid accidit sorti,vsura est
t sola spe lucri procedit.de vsu.cõsuluit.t.xiiij.q.iij.c.i.t.ij. Sed his nõ
obstantibus credo non fore contractum illicitum,cum hic deficiant illa
duo que sunt de ratione vsure.deficit enim id quod est naturale in vsu
ra:scilicet mutuum,ex quo gignitur:quia enim ciuis cõpellitur ad pecu
niam tribuendam.tamen q2 non valet amplius repetere ipsum capita
le,sed solum annuũ reditum : ergo non est mutuum.l.cũ quid.ff.si cer.
pe.Itẽ deficit formale in vsura scz lucrũ:q2 pa.tiõe cessante ciuitas cõ
stituit illam annuã pẽsionẽ:vnde etiã supposito q̃ esset mutuũ,ex quo
ciuitas sponte donat omni pactione cessante,cessat vsura:q2 deficit for
male.arg.i.q.ij.sicut eps.t.c.quã pio.in fi.de simo.c.tua.t.c.t si questio
nes.co.tien.t no.Io.and.in supradicta regula peccati. Et per p̃dicta
satis patet responsum ad argumenta supra facta. Et hec sufficiant.
¶ Disputata fuit hec questio per dom. Nicolaum de Sicilia monacẽ.
Abbatẽ t doctorẽ decretorũ in famosissimo Senarum studio. Anno
dñi.M.cccc.xvij. Et ad vtrãq̃ partẽ dubiorũ respõdit subtilissimus
scholaris dñs Joannes de alamania:nunc vero doctor egregius tc.

¶ Questio sexta.

1 ¶ Rector scholarium an debent esse iudex clericorum.
2 Homines disparis professionis non debent facere vniuersitatem.nu.5.
3 Clerici non possunt consentire in iudicem non suum.
4 Scholares faciunt vniuersitatem licet sint clerici t laici.
6 Prelati in ecclesijs collegiatis sunt iudices.
7 Clerici pretextu professionis scholastice an possint habere alium iudi
cem citra episcopum.
8 Rector virtute legis.fi.C.de iurisdi.om.iudi.an habeat iurisdictionem
in scholares clericos.
8 Vniuersitas dat iurisdictionem rectori.
10 Vniuersitas secularis non potest dare suo rectori iurisdictionez eccle
siasticam.
11 Episcopus licet sit maior potestate:non tamẽ est superior in iurisdictio
ne temporali.
12 Scholaris a quolibet grauamine appellare potest.
13 Appellatio vbicunq̃ est interponenda ad superiorem ecclesiasticum,
non valet statutum de non appellando a sententia rectoris,quãtũcũq̃
per ciuitatem confirmatum fuerit.
14 Appellare a tempore sententie conditionalis est vtile.
15 Judicatus videtur acquiescere,qui infra decendium a tempore promul
gationis silet.
16 Obligatio ex contractu conditionali oritur.

Gandulphus clericus scho
larium Senensium pro maiori parte laicorũ.rector,Lambertũ
Florentinũ clericum eiusdẽ vniuersitatis scholarem in mille
ex deposita causa condẽnauit:a cuius sententia ad Senensem episcopũ
appellat Lambertus:Gandulpho rectori sub excommunicationis pe
na late sententie precepit episcopus,vt illam sententiam infra mẽ cm vi
ribus non subsistere nunciaret. Gandulphus per triduum ante mensis
elapsum ad apostolicam sedem prouocauit:t ad terminum veniens nis
nune scepto laniscẽ 9tingit de tribus ex prefato themate dubitari.
¶ Primo an sententia rectoris corruat ex iurisdictionis defectu iuri
dictione eius simpliciter inspecta.¶ Secundo an ad presulẽz Senen
sem potuerit legitime appellare.¶ Tertio an dictus Gãdulphus i ex
communicationem incidit sua appellatione non obstante:presuppos
to quod ex iusto grauamine fuit prouocatum.¶ Veniens ad primum
dubium adducam primo ad partem affirmatiuam: scilicet quod dicta
sententia rectoris corruit:quinq̃ motiua. Secundo adducam totidem
ad partẽ negatiuã,scz qd̃ dicta sentẽtia rectoris nõ corruit.Tertio cũ
dei adiutorio solutionẽ huius primi dubij annectam. Primo igitur q̃
dicta sententia sit nulla ex iurisdictionis defectu pbat̃ sic:sñia a nõ suo
iudice prolata,vtroq̃ iure disponente,est nulla.c.at si clerici.de iudi.§.
q.i.in primis.in.c.ad nostrã.de consue.t.l.si C.a non cõpe.iudi sz hec
sententia fuit lata a iudice nõ cõpetẽti,ergo est nulla:maior t consequẽ
tia patent.minor pbat̃ ex iuris vtriusq̃ dispositiõe,que cauetur,vt so
lus eps sit iudex clericorũ:vt pbatur in.c.si quis cõtra clericũ.d fo.9pe.
vbi dr̃ q̃ habẽs causã cõtra clericũ,nõ dz pprũ cẽm ipsius clerici desere
re:sed prius apud ipsum actio ventiletur:fortius ad idem facit.c.ij.eo.
ti.vbi dicitur q̃ nullus iudicũ neq̃ presbyterum,neq̃ diaconum,aut
clericum vllum aut minores ecclesie sine permissu pontificis per se di
stringere,vel cõdẽnare presumat,q̃ si fecerit dz ab ecclesia dei,cui in
iuriã irrogare dignoscitur,sequestrari. vñ diligẽter ponderanda sunt
verba hui'.c.ij.in eo quod vniuersaliter denegat,t interdicit iurisdi
ctionẽ omnib' iudicibus citra episcopum in clericũ exercendã. Scdo
in eo quod dicit,iniuriam irrogari ecclesie,si clericus cõdemnetur per
alium iudicẽ citra permissũ episcopi.ad idẽ possunt multa iura allega
ri,vt.xi.q.i.de persona:t quasi per totã illã questionẽ. De iure ciuili pot
est allegari ex.in aut.vt cle.apud proprios epi.primo cõue.in rubro
t nigro post prin vbi dicitur,quod apud solos ciuitatum episcopos cle
rici primo conueniendi sunt.facit tex.in authen.causa.que fit cum mona
1 cho.t in aut.statuimus.C.de epis.t cle.† Ex quibus clare infert̃ quod
scholarium rector,non debet esse iudex clericorũ.¶ Secundo proba
tur per gloss.in.l.fi.C.de iurisdi.om.iudi.que dicit scholares non facere
vniuersitatẽ:t per 9sequẽs de iure nõ posse sibi eligere rectorẽ. ergo in
dubitanter tenendo illã gl.rector scholariũ nõ habet de iure etiã ciuili
iurisdictionem in scholares,t fortius nõ debet habere in clericos : t si
quam hodie habet,videtur habere ex forma statutorũ terrarũ,que nõ
extendũtur ad clericos.c.ecclesia sancte Marie.t.c.que in ecclesiarum.
de constu.¶ Tertio presupposito sine veritatis preiudicio,qd̃ schola
res faciant vniuersitatem de iure communi:tamen in casu nostro , in
quo sunt laici t clerici scholares,nõ põt dici q̃ simul faciant vniuersita
2 tem:q2 hoĩes disparis professionis nõ debent facere idem collegium
ele.i.de elec.et.xvi.q.vij.in nona actione.facit.c.fin.de regu.iur.t.c.cau
sam.de elec.et clerici non sunt in conuersatione laicorum.c.laicis.t in.lai
cos.ij.q.vij.¶ Quarto probatur vniuersitas illa vbicunq̃ in studio
sunt plures laici q̃ clerici,est secularis:quia denominatio fit a maiori
parte.minor autem venit iure accessionis,licet sit preciosior.§.si cum
alienã.insti.de rerũ diui.t.l.t si nõ sint.§.perueniam'.ff.de aur.t arge.
lega.tenet in terminis nostris Bar.in.l.fi.C.de colle.illi.t Anl.in aut.
habita.C.ne fi.pro pa.sed in collegio,t vniuersitate clericus nullũ offi
cium,nullaz deniq̃ actionem.seu aliquam communionem dz habere.l.
placet.C.de epi.t cleri.no.Inno.in.c.dilecti.de exces.prela.prope finẽ.
vbi dicit,q̃ clerici alicuius ciuitatis vel castri non possunt facere colle
giũ ea ratione:q2 sunt in eadẽ ciuitate vel castro:q2 clerici nõ cõstituunt
vniuersitatẽ castri vel ciuitatis:seu castrum vel ciuitatẽ q̃ idem est : sed
constituunt vniuersitatẽ ecclesiarũ suarũ:t ciues constituunt ciuitates
vel vniuersitatẽ ciuitatis t castellani castrũ:seu hñ possunt clerici cõsti
tuere vniuersitatẽ cũ religiõis,scz vt missas celebrẽt pro viuis, t defun
ctis,vel 9similibus,hec sunt formalia verba Inn.in.d.c.dilecta.ad idẽ
facit qd̃ no.Inno.in.c.cum ab ecclesiarum.de offic.ordin.vbi dicit duo
requiri ad hoc,vt rector habeat iurisdictiones. Primo qd̃ ipse sit cleri
cus.Secundo quod vniuersitas que ipsum eligit,sit clericorum ac reli
giosorũ:quasi sentiat q̃ si rector est laicus,nõ põt recipere iurisdictionẽ
spiritualem,quam habet ipsa vniuersitas:que per electionẽ transfert̃
in rectorem.c.ex literis.de consti.t facit qd̃ not. Innocen.in.c.quanto.
de offi.ordi.¶ Quinto bene facit.c.significasti.de foro compe.vbi tra
3 ditur regula,†quod clerici non possunt consentire in iudicẽ non suum,
nisi forte sit persona ecclesiastica,et ipsius diocesani voluntas accedat:
ergo sine voluntate episcopi non potest ipse Lambertus clericus con
sentire in rectorem,tanq̃ in iudicem:sed in casu nostro nil dicatur de vo
luntate propria episcopi:ergo sententia fuit nulla.¶ Ad partẽ negati
uam quod sententia non sit nulla arguitur primo sic: priuilegium ali
cui generi personarũ sub nomine appellatiuo laicis t clericis congrue
ter concessum,competit nedum laicis,sed etiam clericis:vt probat̃ in.c.
dilecti.de fo.cõpeten.vbi priuilegium concessum laicis vim suam por
rexit etiam in clericos .facit quod de statuto laicorum t de priuilegio

notant Bald. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. ⁊ Ioan. de lig. in. c. qđ clericis.
de foro compe. sed aut. habita. C. ne fil. pro pa. et. l. fi. C. de iurisd. om. iu.
emanarit in priuilegium studentium, ⁊ e.r. cerc. ētiā professionem approba-
tam, vt in eis patet: in quibus disponitur, vt exercētes professionē scho-
lasticā possunt certos iudices habere: inter quos est eorū rector: que qui
dem qualitas scholastica ita cōpetit clericis, sicut laicis. c. ij. de priuile.
in vi. co. titu. c. fi. cum similibus. ergo dicta sententia lata a rectore vni-
uersitatis scholarium in Lomb. contra clericum, ⁊ scholarem, nō debet
esse nulla ex iurisdictionis defectu. ¶ Secundo probatur sic: ex quo cle-
ricis permittit de iure studium, vt in. c. super specula. de magi. ⁊ in. ca. fi.
co. titu. lib. vi. cum similibus. in quibus probatur quod nedum in stu-
dio possunt clerici causa studij moras trahere, sed in multis studij fauo-
re priuilegiantur, adeo qđ etiam ad docendi officium possunt religiosi
promoueri dummodo ad illud legitime promoueātur: vt est cōmunis
doctorum conclusio. in. c. nonnulli. de magi. ergo omnia que studij ra-
tione in illa sunt videntur eis cōpetere. argu. c. prudentiā. ⁊ ca. preter-
ea. de offi. io deleg. ⁊. l. ad rem mobilem. ⁊ l. ad legatum. ff. de pcur. facit
optime qđ in simili legi. ⁊ no. in. l. si longius. ff. de iud. vbi habetur, quod
filiusfamilias in studio existens potest agere, ⁊ conueniri sine patris cō-
sensu, sicut paterfamilias. Idem in religioso no. in. c. periculosa. ne cle-
ri. vel mona. lib. vi. sed studij ⁊ professionis approbati causa emanaue-
runt, dicta aut. habita. ⁊. l. fi. C. de iurisdi. om. iudic. ergo torū dispositio
videtur clericis permissa. ¶ Tertio arg. per optimum simile. si enim ra-
tione feudi quod habet clericus a laico, subijcitur clericus in concernē-
tibus feudum iurisdictioni dni feudi sibi tributa a lege ciuili, vt in. c. im-
perialem. §. preterea. de prohi. feu. ali. per fe. iuncto eo qđ legitur ⁊ not.
in. c. ceterum. de iudi. ⁊ melius in. c. verum. de foro compet. ita ⁊ fortius
dicendum est in clericis existentibus in studio, vt ratione scholastice p-
fessionis subijciantur iurisdictioni rectoris, ⁊ aliorum de quibus in aut.
habita. presertim eo attēto qđ dno feudi datur iurisdictio in vasallos
in fauorem ipsius dni. hoc dicit gl. no. in. d. §. preterea. quod vasalli nō
possunt sub alio iudice litigare sine consensu dni feudi. ¶ Idem tenet
Bart. in. l. i. ff. de iudi. ⁊ in. l. i. §. ⁊ post operis. ff. de no. ope. nuntia. Stu-
dentibus autem dantur iudices in eorum fauorem. d. authen. habita.
4 ¶ Quarto arguit de. c. qz in causis. de pcur. vbi apte colligitur quod
scholares faciunt vniuersitatem, lz sint clerici ⁊ laici. loquitur enī ibi vt
patet ex supradictis de scholaribus. videlicet Parisieñ qui pro maiori
parte sunt clerici. ad idē tex. in pemio Sexti. ⁊ cle. vbi scribitur vniuer-
sis scholaribus Bononie cōmorantibus, ⁊ comprehendit eos postmo-
dum sub nomine vniuersitatis. est tamen certū qđ Bononie studentes
sunt clerici, ⁊ laici: ⁊ credo plures laicos ꝙ clericos. ergo ex quo faciūt
vniuersitatem, dicuntur habere omnia iura vniuersitatis. c. dilecta iuncta
glo. de exces. prela. ⁊. l. i. ff. quod cuiusq3 vniuer. ergo poterūt habere re-
ctorem, arcam cōem, syndicum, sigillum, ⁊ similia. hec enim pertinēt ad
vniuersitatem: vt no. in iuribus pcalle. ⁊ in. l. fi. C. de iurisdi. om. iudi.
¶ Quinto ⁊ vltimo arguitur sic. vbicunq3 clerici faciunt collegium ap-
probatum possunt eligere prelatum, cuius iurisdictioni saltem in ciuili-
bus subijciant, vt in. c. i. de elec. ⁊ in. c. cōgregato. xvi. q. vij. c. i. ⁊. ij. de iud.
cum sim. no. gloss. in. c. quanto. de offi. ordin. ⁊ in. c. cum ab ecclesiarū. sz
clerici studentes in studijs generalibus faciunt collegiū approbatū. d.
c. qz in causis. de pcu. ⁊ l. proemio Sexti, ⁊ cle. ergo possunt sibi eligere
rectorem, cuius iurisdictioni subijciantur. Ad idem optime facit. c. ex li-
teris. de consti. ⁊ patet ibi quod doctores ⁊ magistri Parisieñ. faciunt
collegium, ⁊ statuūt, sicut alij facientes vniuersitatē, ⁊ tamē illi pro ma-
iori parte sunt clerici. ¶ Ad solutionem huius primi dubij Iesu xpi sal-
uatoris eiusq3 piissime genitricis marie, beatorūq3 virginū ogaibe ⁊ lu-
cie ceterarūq3 totiusq3 celestis curie inuocato presidio condescendens,
primo premitto si volumus sequi opi. gloss. iuris ciuilis, in. l. fi. C. de iu.
om. iudi. que dicit post Azo. scholares nō posse habere rectorem: qz nō
exercēt professionē, sed sub exercētibus sunt discipuli pelliparioru: ⁊ nō
concludit quod magistri vel doctores possunt rectorem eligere: qz ipsi
⁊ non scholares pfessionem exercent, allegat in hoc cōsuetudinē Pari-
sieñ. hec questio est satis decisa p parte affirmatiua: scilicet ꝙ hec sentē-
tia rectoris in clericū lata fuerit nulla. Si enim non possunt scholares
eligere rectorem: ergo electus per eos nullā habet iurisdictionem: cum
cesset dispositio legis, similiter ⁊ puati nō possunt iurisdictionē tribue-
re, vt in. c. significasti. de fo. cōpe. ⁊ in. l. priuatorum. C. de iurisdi. om. iu.
hinc dicit Inno. in. d. c. cū ab ecclesiarū. de offi. ord. ꝙ si tot hoīes, quot
sunt rome, essent collegij causa collecti ⁊ nō haberēt expressum, vel taci-
tū cōsensum a superiore ꝙ facerēt vniuersitatē, nō possunt sibi iudicem
facere: nec habere alia iura vel priuilegia vniuersitatis. arg. ff. de colle.
illic. l. i. ⁊ quasi per totū. sed illam gl. non puto verā, imo ɔtra illā est tex.
in pemio cle. vbi dicit quod faciūt vniuersitatem, ⁊ qđ possunt syndicū
facere. ibi enī papa scribit vniuersis doctoribus, ⁊ scholaribus Bononie
cōmorantibus: ⁊ postmodū in fine proemij dicit vniuersitati vestre ⁊c. ⁊
per illa verba no. Paul. de leaza. quod scholares faciūt vniuersitatē.
Idem voluit gl. ⁊ doc. in. d. c. qz in causis. ⁊ Innoc. in. d. c. cū ab ecclesia-
rum. ⁊. c. dilecta. de exces. prela. ⁊ Bar. in. d. l. fi. ⁊ Bal. in. d. aut. habita.
nec pcedit ratio glo. illius. l. fi. dum equiparat scholares discipulis pel-
lipariorū: qz illi discipuli sunt tāꝙ seruitores ipsorū magistrorum: sed
scholares ordinant ad iustitiaz exercendam, ⁊ prudētiā amplādā. hoc
tepiesse voluit imperator in dicta aut. habita. vbi cōmendando ⁊ priui-
legiando scholares dicit quod ipsorum scientia mundus illuminat ad
obediēdū deo ⁊ nobis eius ministris vita subiectoz informat ⁊c. ergo
ipsorū vniuersitas ordinatur ad iustitiam ⁊ prudētiā: ⁊ sic differūt a di-
scipulis aliarū artium. ¶ Secūdo principaliter potest dici pro hac par-
te affirmatiua si tenemus opi. quod homines disparis professiōis non
possunt facere vnum collegium, vt innuere videtur iura. ʒ. in argu. de-
ducta. Cum enim in casu nostro presupponatur quod l hac vniuersita-
te plures sunt laici quam clerici: ergo de iure cū sint disparis professio-
nis, vt in. c. duo sunt genera christianorum. xij. q. i. non poterāt facere
vniuersitatem simul. rector ergo electus ɔtra iuris dispositionē nullā
in clericos debet habere iurisdictionem, vt in reg. que cōtra ius. de re.
iur. in. vi. l. non dubium C. de legi. ⁊. 100. distin. c. videns. Sed hec opi. in
casu nostro mihi nō placet, p tex. in proemio Sexti, ⁊ cle. vbi papa no-
minatim scripsit vniuersis scholaribus Bonon. commorantibus: ⁊ eos
postea simul cōprehēdit sub vno noīe vniuersitatis: ⁊ tn̄ certū est ꝙ tūc,
⁊ nūc in illo studio sunt clerici ⁊ laici. Idem fecit in scholaribus Pari-
sieñ. vt in. d. c. qz in causis. ad idē. c. ex literis. de cōsti. vbi magistri et do-
ctores Parisieñ. faciunt vniuersitatē approbatā, ⁊ tamen certū est qđ
inter eos aliqui sunt clerici, aliqui laici: ergo ex istis iuribus euidenter
cōcludit: qđ scholares disparis pfessionis possunt facere eādē vniuersi-
5 tatē. ⁊ allegari posset in. er. l. fi. C. de iuris. om. iudi. † vbi in eodem colle-
gio presupponit, qđ pūt esse milites in dignitatibus ⁊ cōstituti, vna cuz
plebe seu puatis. hāc opi. aperte sentit Bar. l. l. fi. ff. de colle. illi ⁊ Bal.
in. d. aut. habita. vbi aperte voluit, ꝙ scholares clerici, ⁊ laici etiam reli-
giosi cōstituunt eandē vniuersitatē. Et tenēdo hoc ad iura que innuūt
qđ homines disparis pfessiōis nō possunt collegialiter cōiungi: respon-
deo qđ procedūt in collegijs realibus, nō aūt in psonalibus. qđ est bene
notandū: quanꝙ in iure nō repeniant hec vocabula, vt dicit Inn. in. c. di-
lecta. pcalle. cū possunt sic dici ad instar seruitutū realiū, ⁊ psonaliū. vn-
de sic collegia occasiōe rei possunt dici realia, vt collegia ecclesiarū, mo-
nasteriorum, ⁊ similia. Ea vero q̄ sunt occasiōe exercitij personalis, pñt
dici psonalia: vt collegiū scholariū, lanificū, cerdonū, ⁊ similiū. in realibus
enī non inducunt hoīes disparis pfessionis, sed in personalibus secus.
¶ Et pōt esse diuersitatis rō ꝙ disparis professiōis homines prohibeā-
tur collegialiter sociari: qz quorū studia sunt diuersa, cohere ⁊ cōiun-
gi nō possunt. c. in nona actione. xvi. q. vij. que rō cessat in collegijs pso-
nalibus, cum omnium collegiatorum respectu professionis seu negocia-
tionis quam exercent vnus sit finis. ⁊ sic diuersitas professionis nō ob-
stat: sed in collegijs realibus nō: nam ppter mutuum cōuersari posset
resultare scādalū: qz sm suā pfessionē vnus tenetur ieiunare: alius non:
vnus ad silentium: alius non. ⁊ sic de similibus. preterea iura que prohi-
bēt istos disparis pfessiōis simul sociari, nō loquuntur indistincte p-
pter regulas monasteriorū: vt loquit tex. in. c. i. de elec. pcalleg. hinc est
qđ gl. ibi dubitauit, an hoc habeat locum in ecclesijs secularibus. Non
obst. c. in nona actione. xvi. q. vij. vbi generaliter prohibetur qđ in eodē
officio nō sint hoīes disparis professionis: qz dico qđ ibi tex. loquit de
generali ⁊ principali professione. Nam gñaliter vt ibi dicit Arch. due
sunt professiones. ⁊ duo habitus: scz clericorū, ⁊ laicorū. c. duo sunt gene-
ra. xij. q. i. ⁊ isti non debent simul associari in officio spirituali, vel in col-
legijs realibus: sed professio clericalis sicut ⁊ habitus, distinguitur inter
clericos seculares, ⁊ monachos, vt ibi no. quare cōcludo quod per hāc
considerationem questio nostra decidi nō potest. ¶ Tertio potest dici
tenendo qđ solus episcopus sit iudex clericorum, sicut multa iura pro
hac parte deducta innuere videntur: sed hoc casu mihi nō placet: quia
multi alij possunt reperiri iudices citra episcopos. videmus enim qđ ra-
tione feudi dominus efficitur etiam iudex clericorum, vt in. d. c. verum.
6 de fo. cōpe. † Item plebani in ecclesijs collegiatis sunt iudices, saltem
in similibus, vt colligitur ex. c. cum ab ecclesiarum. ⁊. c. quanto. de offic.
ordi. xv. q. iiij. c. i. ⁊. ij. de iudi. cum similibus. voluit Innocen. in. d. c. cum
ab ecclesiarum. ⁊. c. quanto. de offic. ordi. ⁊ gl. ibidem. ⁊. ca. de persona.
xi. q. i. pbatur ratiōe, cum enim iura disponant, vt ecclesijs collegiatis
prelatus eligatur ad electionem collegij, qđ nō fieret, prelatio ista, si
nō competeret sibi iurisdictio circa personas collegij: vt legitur et not.
in. d. c. dilecta. de exces. prela. facit ratio naturalis super qua fundatur. l.
fi. C. de iurisdi. om. iudi. dicit enim periniquū esse, ⁊ temerariū, qđ quis
sit de vno collegio, ⁊ timeat iurisdictionē illius, cui data est cura collegij.
Et ad iura que generaliter loquuntur de episcopo, dicto qđ pcedunt
regulariter: qz cōtingit cōiter qđ clerici sunt sine alio prelato, ⁊ colle-
gio. Item multa ex illis iuribus intendunt excludere alios iudices secu-
lares: nō autem ecclesiasticos, qui cōcurrunt cum episcopis, ⁊ inter eos
est locus preuentiōi. iuxta nota. in. c. pastoralis. ⁊ in. c. quanto de offic.
ord. lz enī habeāt prelatū collegij: nō tñ possunt declinare iurisdictionē
epi, si ibidem cōuersantur. sicut dicitur in istis collegijs personalibus,
vt probatur in. d. l. fi. ⁊ no. Inno. in. d. c. cum ab ecclesiarum. Et id cum
iste considerationes non sufficiant ad decisionem questiōis nostre: est
nunc generaliter videndum, an clerici pretextu pfessiōis scholastice
7 possint habere alium iudicem citra episcopum. † Et primo dissensio vi-
detur respectu authen. habita. C. ne fil. p patre. Secundo virtute. l. fi.
C. de

C.de iurisd.om.iud.est enim inter ista duo iura differētia nō modica. nam l.ſi.tribuit ſm cōem intellectū iurisdictionem rectori cuiuslibet collegij causarū ob pfessionē, vel negotiationē istiū carū, que oriuntur duntaxat occasione illius professionis, & nō alia cōsideratione. est autem iudex inquantum legifer, seu scholaris, nō autem inquantum est titius, vel sempronius: hoc voluit glo. ibi, & sequitur Bar. & Bal. & communiter doct. & Innoc. in.d.c.cum ab ecclesiarum. sed auth. habita. dat iurisdictionem indistincte iudicibus, de quibus ibi, adeo quod gl. ibi voluit, qđ etiam in criminalibus habere possunt scholares illos iudices, & eorū optionem vt ibi refert Bald. voluit quod non habeat locum in criminalibus motus ratione: quia tex. ibi vtitur verbo negotio, & verbo lis, que referuntur ad causas ciuiles, & non criminales. Bald. ibi tenet quod idem sit in criminalibus ciuiliter intentatis: secus dicit si criminaliter: probat ex qualitate episcopi, cui datur iurisdictio: qr nō potest cognoscere de crimine criminaliter. vnde frustra ibi diceret de episcopo: sed certe hec consideratio est satis debilis: nam in procmio ff. in ſi. fit expressa mentio de delictis: & respondetur, iurisdictio presidi detur, & episcopo ciuitatis. preterea episcopo nō pibet cognoscere de cā criminali: sed quādo venit imponēda pena sanguinis, poterūt alij iudices eligi: vel ipse episcopus electus poterit alijs cām delegare, sicut facit: cū habeat iurisdictionem in temporalibus. in.c.j. ne cle. vel mo. lib. vi. ¶ Ad dictum argu. de crimine potest responderi quod verbū lis, ponitur ibi large, vt no. gl. vñ puto sequendo glo. preallēg. quod etiam in criminalibus habeat locum ista auth. habita. C. ne fil. pro pa. & hanc opi. sentit Spe. indubitanter in tit. de reo. post prin. Moueor vltra alios hac cōsideratione. aut. habita. venit post dispositionē factā in ff. & loquit de iudicibus ibi datis, licet loquatur magis gñaliter. & dat tibi optionē scholaribus respectu illorū iudicū, ergo debet in dubio intelligi de omnibus causis, sicut loquebatur ius antiquū. arg. in auth. de ſi. ante dota. instru. in actis. §. fin. preterea. l. ſi. differt ab auth. habita. qr in. l. ſi. iurisdictio datur solum rectori collegij: sed in auth. habita. ſm cōem intellectum datur presidi, episcopo ciuitatis, & magistro ipsorū scholarium, vt infra subijciā. vnde videamus primo an auth. habita. habeat locū in clerico. scđo videamus de. l. ſi. preallē. ¶ Circa primū, prout ex multis veriusq; iuris pfessorū scripturis colligi pōt, quinq; principales sunt opi. ¶ Primā sentit gl. in.c. molita. xi. q. j. que sensit aperte quod.d. auth. & ipsius priuilegiū habet locū; prout iacet, in ipsis scholaribus clericis, presertim respectu iudicum: & sic sentit qđ etiā iudicē secularē possunt eligere clerici seculares. ¶ Scđa ibi fuit opi. Hos. in summa. de fo. cōpe. ver. dubitari. qui tenuit totū oppositū. scʒ qđ illa auth. nō habeat locū in scholaribꝰ clericis: sed solū in laicis. & hanc opi. sequuntur Host. & Jo. in.c. ſi diligenti. de foro compe. & Archi. in.d.c. molita. mot: qr Imperator cū non haberet iurisdictionē in clericos, non potuit illam alijs iudicibus tribuere. nec obstat quod cōtineat priuilegiū: qr non potuit priuilegiare clericos in preiudicium iurisdictionis temporalis episcopalis. ¶ Tertia opni. quod illa auth. habeat locū in clericis alienigenis respectu iudicum ecclesiasticorum duntaxat: ergo doctor potuit esse iudex si est clericus: alias non. hāc opi. tenuerant Joā. de deo. & Uber. de bo. & Spec. in loco preallēg. & Hos. in.d.c. ſi diligenti. in hac opi. d. Card. flor. dicit hoc idem procedere ex parte rectoris scholarium: licet in illa auth. de eo non fiat mentio: sed hec ratio processit: qr tunc tēporis scholares non faciebant rectorem. vnde verisimile est quod si fecissent, hanc iurisdictionem tribuissent: & sic videtur hodie rector adiunctus alijs iudicibus, de quibus ſm eum an sit verum infra subijciā. hanc eandē opi. tertiā primo videtur sensisse d. Ant. sed postea dicit, quod illa auth. nō habet locum in clericis inquantū submittit eos iudici inferiori episcopo, qui detrahit honori ordinis ecclesiastici: & pro hoc videtur quod illa auth. in totū tollatur respectu clericorum secularium, cū ſm hoc ibi remanet solus episcopus ciuitatis, qui sine illa auth. habeat iurisdictionē in scholares clericos in sua diocesi residētes, vt ar. in.c. super Spec. & quod ibi not. ne cler. vel mon. & in.c. qđ clericis. de fo. compe. cum simi. nec ratio sua est vera, cum in multis casibus de quibus supra, clericus subijciatur iurisdictioni iudicis non episcopi. & presertim hoc probatur per.c. significasti. eod. tit. vbi clare probatur clericum posse cum licentia sui episcopi prorogare iurisdictionem iudicis ecclesiastici, licet non sit episcopus. ¶ Quartam opi. posuit Jo. Cald. in.d.c. ſi diligenti. dicens hanc tertiā opi. posse extendi, si clericus est in studio de licentia sui episcopi. arg. eorum que in simili not. c. in.c. cum pastoris. ij. q. vij. & in.c. ex parte. de accusa. tunc enim cessat preiudicium episcopi. & alleg. quasi sentiat, qr tunc videtur per consequentiam habere licentiam a proprio episcopo litigandi sub iudice alieno. dūmodo sit clericus. arg. in.d.c. significasti. ¶ Quintam opin. posuit Inno. quam Nico. de mata. refert, & sequitur Bal. in.d. auth. habita. qui in hoc fecit quattuor membra dicens: quod aut clericus venit ad studium licentiatus a iure, vt qr ad studium theologie, vt in.c. ſi. de magist. aut licentiatus a papa, aut a prelato suo, aut sine aliqua licentia. primis duobus casibus tenet clericū posse vti dispositione illius auth. habita. etiam quo ad iudicem laicū: qr l. & & princeps potuerūt super hoc disponere: & videnī disposuisse dādo licentiam veniendi ad studium. quod patet ex eo: qr auth. habita. est inducta in beneficiū scholarium. cum ergo cōcedat esse in studio, videtur dispēsare super his que sequuntur ad illud. ff. de re iud. quidam consule-

bant. & C. de nupt. imperialis. §. ſi misses. sicut monachus licentiatus ad studiū videtur habere licentiam ad agendum super factis studij, vt no. in. l. ſi longius. §. ſi. ff. de iudi. ¶ In tertio vero casu distinguit, aut elegit iudicem ecclesiasticū: & hoc pōt propter licentiā sui prelati: & sic pōt eligere magistrum, si clericus est: sed si est laicus non, qr resistit. c. significasti. de foro competenti. ¶ In quarto casu cum legem offendat non debet habere priuilegium scholasticum, vt in auth. vt differen. iudi. §. neq; autem. & l. auxilium. ff. de minorib. §. ſi. & hoc dicit Bald. tenendum potius quam quod scripsit Joan. and. in.d.c. ſi diligenti. ¶ Ego vero pro decisione dubij nostri primo examinabo authenticam. habita. an habeat locum in rectore scholarium. Secundo quid in alijs iudicibus ibi contentis respectu clericorum &c. ¶ Circa primum do. Cardi. sensit quod sic: vt supra dixi, non quod de rectore fiat mentio ibidem: sed videtur hodie subrogatus ex tacita mente imperatoris. Contrariū sentit aperte Bal. in auth. habita. dicens, quod scholaris conuentus coram doctore, non potest eligere rectorem vniuersitatis, quia tex. ibi non optionem, nisi in tribus iudicibus. scilicet in potestate, episcopo, & doctore. De rectore vero non meminit. argu. l. ſi vero. §. de viro. ff. solu. matr. Et credo quod hoc dictum suum sit verius. moueor vltra eum: qr cum illa auth. sit ius priuilegiatū, & speciale, non dʒ extendi ad nō expressa, presertim cōtra communis iuris regulam, vt in.c. porro. de priuil. & in.c. sanc. co. xi. q. vij. q. j. petisti. Preterea posset dici quod etiam si tūc scholares fecissent rectorem: imperator non dedisset illi iurisdictionem, qua dedit alijs: quia iuueni sodali nō esset danda potestas in criminalibus. & etiā in ciuilibus. sicut datur in illa auth. vt predixi. quare ex puto quod scholaris conuētus hodie coram rectore nō potest mero iure inspecto illius iurisdictionem declinare, & eligere sibi episcopū, doctorem, vel potestatē ſm formā illius aut. habita. Moueor principaliter, vt dixi: qr per illa auto. habita. non datur optio nisi in illis tribus. ergo cōuentus coram rectore non habet optionem. Non obstat si diceres rectorem non habere potestatem supra scholares, cum illa auth. habita. det eam illis tribus iudicibus. ar. in. l. cōsulta diualia. de testa. qr dico qđ illa auth. dedit hāc iurisdictionem illis tribus in fauorem scholariū, vt ibi colligitur manifeste. ergo possunt scholares illi fauori in parte renuntiādo eligere sibi rectorem. ar. l. ſi quis in conscribēdo. C. de pact. & c. ad apostolicam. de reg. cum ſi. Non esset presumptio quod imperator priuilegiando ibi scholares, voluerit eis tollere potestatē eligēdi sibi rectorē, ne qđ ob gratiam concedit, trahat in dispendiū, cōtra. c. odia. de reg. iu. in. vi. C. de leg. l. qđ fauore. ¶ Item iura volunt qđ faciant vniuersitatem. vt in iuribus supra allegatis. ergo cōcedunt qđ habeant iura vniuersitatis inter que est istud, vt possint eligere sibi rectorem. l. ſi. C. de iurisdi. om. iudi. & eligendo sibi rectorem, perdūt quo ad eum beneficia istius auth. habita. tamē procedit dispositio illius. l. ſi. C. de iurisdi. om. iudi. qua cauetur, per iniquum & temerarium esse, qđ illi de collegio pretextu nullitatis dignitatis, vel alterius qualitatis debeant declinare iurisdictionē rectoris collegij. Nil ergo habent in hoc scholares de quo conquerant. cum per electionem rectoris recedant quo ad eū a prouisione legis, vt in. l. fin. C. de pac. conuen. tam super do. ¶ Nec ob. si dicatur quod virtute. l. ſi. non licuit illis de collegio recusare iurisdictionem potestatis, cū rectore collegij. & tū pretextu auth. habita. hoc licet, vt ibi. Si ergo licitum est declinare iurisdictionem potestatis eligendo alium ex illis tribus, ergo fortius dʒ licere declinare iurisdictionem rectoris, eligendo aliquē ex istis tribus, cū potestas sit maior rectore, vt d. l. ſi. & per Inno. in.c. dilecta. de excess. prela. in ſi. Nā si vinco vincentē te, ergo vinco te, vt.c. authoritate. de conces. preb. in. vi. in auth. multo. C. de epis. & cle. ad hoc respōdeo sic. potestas erat iudex necessarius. vt. ex. l. fina. merito ius voluit prouidere scholaribus: sed rector est voluntarius. vnde eligendo sibi rectorē recedunt a prouisione legis, vt predixi. facit quod in simili legitur & no. in.c. ab arbitris. de off. deleg. in. vi. Concludo quod mero iure inspecto non potest scholaris conuentus coram rectore declinare suam iurisdictionē supponendo se iurisdictioni episcopi, potestatis, vel magistri. & no. quia nouum & verissimū est. Idem si cōuenitur coram aliquo ex illis tribus, vt non possit eligere rectorem vniuersitatis, & per hoc patet quod vigore auth. habita. non potest decidi questio nostra, cū illo iure nō habeat rector iurisdictionē: sed ad materiam ampliandam, & qr posset facere in ar. materie nostre quo ad ſm, scilicet an iudicibus illis contemptis habet locum illa auth. habita. in clericis dicerem sic, quod ſm iudicium laicorum nullo modo habeat locum: tum qr laicus non est capax istius iurisdictionis cōtra clericū, vt in.c. cū non ab homine. de iudi. vbi ptʒ qđ etiā. Rex non pōt habere iurisdictionē in clericū, quātūcūq; in minoribus cōstitutū. tū qr imperator nō potuit alijs dare iurisdictionē in clericū, quam nō habebat: qr nemo dat qđ nō hʒ. in.c. dalbertū. j. q. vij. & c. quod autem. de iure patr. nec ob. dictū Bal. in eadē materia: qr cānō sentium &c. vt. ſ. dixi: qr dico illud non procedere in terminis nostris duplici ratione. primo qr in generali licentia non videtur data potestas contra specialiter per iura canonica ac omnia disposita, vt no. in simili Bar. in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. Iura enim canonica, & omnia nolunt clericum discuti per laicum. c. ſi diligenti. de foro compet. cum simi. & c. ſi imperator. xcvj. distinctio. & c. nimis. & quod ibi not. de iureiuran. &

per Inno. in. c. ii. de maio. ⁊ obed. ¶ Preterea non est verisimile qḋ pa-
pa voluerit preiudicare toti ordini clericali in fauorem studentiū. Nam
leditur totius ordinis clericalis priuilegium, si vnus clericus cōuenitur
coram iudice seculari, vt probatur in d. c. si diligenti. nec est verisimile
quod quis concedat in genere, quod similiter in specie non fuisset cōces-
surus, vt in. c. fin. de offic. vica. in. vi. ⁊ in regula, in generali. de regu. iur.
lib. vi. ¶ Preterea propter generalem potestatem eūdi ad studium. vi-
dentur illa dumtaxat concedi, sine quibus ipse commode esse non potest
in studio. argu. opti. in. l. sed volumus. §. quod dicitur. ff. ad Maced. sed
clericus potest esse commode in studio absq; eo qḋ eligat iudicem lai-
cum, ergo ⁊c. Nec ob. contrarium supra formatum in dn̄o feudi: q: domi
nus feudi cognoscit in re sua ratione directi dominii quod apud eū re-
mansit. ¶ Preterea imperator ab initio hāc iurisdictionē concessit do-
mino feudi. cap. imperialem. §. preterea. de prohibita alienatione feudi.
per Fede. appositum est ergo hoc onus ipsi feudo. vnde si ecclesia vel cle
ricus vult feudum a seculari, oportet quod cum illo onere recipiat, cum
res transeat cum onere suo. arg. c. pastoralis. de deci. hinc est qḋ ecclesia
seu papa hāc iurisdictionē approbauit: q: absq; ea sentiebat dispendiū,
cum aliter nō potuisset feudū acquirere: sed in casu nostro cessat hec ne-
cessitas, cū clericus nō necessitatur ad eligendū iudicem secularē ratio-
ne scholastice professionis. Quo ad iudicem vero ecclesiasticum dicerē
sic: quod aut queritur nunquid habeat iurisdictionem super seculares
clericos virtute illius auth. ⁊ credo quod non: q: imperator non potuit
dare iurisdictionē in clericos, cū eam non haberet, vt in. d. c. dalbertum.
Nec obst. si dicatur quod satis hoc permissum est de iure ciuili. ar. c. i. de
noui ope. nunt. q: illud procedit quando in materia non est facta proui-
sio per ius canonicū. vt no. Inno. in glo. i. c. i. de reb. eccles. non alie. in. vi.
Sed in materia nostra dispositum est per canones coram quibus sunt
conueniendi clerici. vt in iuribus supra deductis in arg. ¶ Aut quæri-
tur nunquid potest iudex clericus cognoscere virtute prorogationis iu-
risdictionis fiende per scholarem clericum. ⁊ puto ꝙ sic: si ei sit commo-
dum iurisdictionē illius prorogare. q: per generalem licentiam acceden
di ad studium, videtur habere potestatem faciendi ea que cedūt ad vti-
litatem suā, ⁊ ⁊ commoditatē studii. ar. corū que habētur ⁊ notant in. l. si
longius. ff. de iudic. ⁊ in. c. vt periculosa. ne cleric. vel mona. lib. vi. Et per
hoc infero ꝙ clericus cōuentus coram epō loci, nō potest ipsius iurisdi-
ctionem declinare eligēdo in iudicem doctorem clericum, q: prorogatio
non habet locū nisi fiat cum consensu partium. vt in. l. i. ff. de iudi. cum si.
Qui autem sint iudices qui deputantur per auth. habita. respondeo.
tex. ibi exprimit dominū, magistrum, ⁊ loci epm̄, ⁊ glo. ibi exponit magi-
strum. i. doctorem legum, qui alias preceptor appellatur, vt in l. in edi-
bus. ff. de damn. inf. alias magister, vt. l. qualē. §. dicere. ff. de arbi. verbum
magistrum intellexit ibi glo. pro doctore alicuius facultatis. Ex illa glo.
iuncto text. not. singulariter pro omni consuetudine s̄m quam doctores
iuris appellant domini: doctores vero alterius facultatis appellantur
magistri. ⁊ idem in simili glo. cle. ii. de magi. in ver. doctoratus. que dicit
ꝙ apud Italiam professores iuris appellantur doctores, in aliis vero
facultatibus appellantur magistri. Ego autem, licet predicta procedāt
s̄m consuetudinem: tamen sic exponerem text. in d. auth. habita. Capio
enim verbum domino, pro preside, seu potestate loci, qui potest domi-
nus loci appellari, vt est tex. in. l. spadonem. §. si ciuitatis. ff. de excus. tut.
no. Bar. in l. i. prope finem. ff. de iurisd. om. iud. ⁊ hec mea expositio com-
petit tex. in proemio digestorum. in si. vbi presides seu potestates nume-
rātur in numero trium iudicum, vt ex disputatione quam fecit Bal. in
d. auth. habita. An hodie potestas sit exclusus, cum in. d. auth. de eo non
fiat mentio concludit tamen post multa quod non. iurisdictio enim fuit
sibi tributa vna cum aliis, vt in proemio digestorum. in si. ⁊ hec nota. q:
procedunt quo ad d. authent. habita. per que patet an ⁊ quando habere
8 posset locū in scholaribus clericis. ¶ † Uenio nunc ad secundum mem-
brum an virtute. l. si. C. de iurisd. om. iudic. habeat rector iurisdictionem
in scholares clericos. In quo dubio distingue sic: quod aut rector est lai-
cus, ⁊ nō habet iurisdictionem, quia magis dignum trahit ad se minus
dignum. vt in. c. quod in dubiis. ⁊ huius iurisdictionis est incapax. c. cū
non ab homine. de iudi. facit optime. c. ii. de foro competen. inquantum
dicit vniuersaliter nullus iudicum ⁊c. vnde intendit excludere omnē iu-
dicem laicum, nisi specialiter hec iurisdictio ei tribuatur. firmat Bar. in
l. si. ff. de colle. illi. ⁊ Bal. in auth. habita. preallegata. sensit Inno. in dicto
c. cum ab ecclesiarum. Unde hoc casu clerici studentes erunt de vniuer-
sitate, ⁊ erūt exempti a iurisdictione rectoris. nec est hoc nouum, cū sepe
contingat hec excepti d. l. i. ff. ad municipa. no. Bart. in d. l. si. Aut rector
est clericus, ⁊ tūc cōsidero tres casus. Aut scholares de vniuersitate pro
maiori parte sunt clerici. Aut tot sunt clerici quot laici. Aut laici sunt
plures clericis. Primo casu credo ꝙ rector sit iudex clericorum. Mo-
ueor, q: ex quo iura approbant hanc vniuersitatem scholasticam etiam
mixtam vt satis colligitur in c. q: in causis. de procura. ⁊ in proe. cle. ⁊ vi.
induendo. vt. s. deduxi ar. ergo videntur velle iura ꝙ habeant vniuer-
sitatem. ⁊ per consequēs vt possint habere rectorem syndicum sigillum
cōmune. ⁊ similia. q: qui permittit principale permittit accessorium, seu
quod ex illo sequitur. vt in. c. cum. M. de consti. facit optime. c. ex literis.
eo. tit. cum ibi no. sic enim in realibus collegiis subiiciuntur laici prela-
to collegii, vt supra dixi, ita videtur dicendum eadem ratione in colle-
giis personalibus, quale est illud collegium scholarium, vt competat re-
ctori hec iurisdictio in clericos directe ex dispositione legali. ⁊ ex appro
batione canonica: vt in iuribus supra alleg. ⁊ ideo qḋ si scholaris clericus
cōuenitur coram epō loci ratione contractus vel delicti, non poterit ip-
sius declinare iudicium eligendo rectorē, per tex. illius. l. si. C. de iurisdi.
om. iudi. ⁊ not. Inno. in. d. c. cū ab ecclesiarum. ⁊ sic erit in optione actoris
coram quo istum clericum scholarem conueniat. ¶ Item dico quod co-
ram rectore non poterit conueniri, nisi de his litigiis, que oriuntur oc-
casione ecclesiastice professionis. d. l. si. not. Inno. in. d. c. cum ab ecclesia-
rum, vt. s. tetigi. alias vero debet conueniri clericus cum episcopo loci
⁊ idem per omnia dicendū quo ad secundum mēbrum, quando tot sunt
clerici, quot sunt laici. quia vniuersitas censetur etiam tūc ecclesiastica,
cum maius dignum trahat ad se minus dignum: iurisdictionem in cle-
ricos sibi non vendicabit: q: non potest, vt in. c. aqua. de consec. ecclesie,
vel alta. not. Bar. in dicta l. si. ⁊ Bald. in dicta authent. habita. Tertium
vero membrum quando plures sunt laici, quam clerici, continet specifi-
ce dubium viuū. de quo non reperio specifice ⁊ in propriis terminis per
aliquem tactum. Bart. enim ⁊ Bald. in locis preallega. simpliciter dixe-
runt, quod si rector est clericus, habet iurisdictionem in clericos, sed nō
attingunt hunc casum, quando maior pars est laicorum. nam s̄m eorū
distinctionem quam faciunt ad aliū effectum, dicunt solū, qḋ talis vni-
uersitas censetur secularis: cū debeat considerari maior pars: ⁊ minor cū
⁊ si dignior venit iure accessionis. argu. l. ⁊ si non sint. §. peruenianius. ff.
de au. ⁊ arg. leg. ⁊ insti. de rerum diui. §. sed cum aliena. Et profecto hoc
casu videtur de iuris rigore dicēdū qḋ talis rector nō habet iurisdictio
nem in clericos: ⁊ per consequens sententia de qua querit corruit ex iu-
risdictionis defectu: ⁊ hanc partē tenui in. c. si diligenti. in lectu. motus
9 principaliter per alleg. Inno. in. d. c. cum ab ecclesiarum. † Item q: vni-
uersitas dat iurisdictionem rectori, vt not. glo. in. l. ⁊ q. ff. de iurisdi. om.
iudi. not. Jo. an. in. c. qm̄ abbas. de offi. deleg. non potuit autem hec vni-
uersitas, cum censeatur secularis, transferre in vniuersum iurisdictionē
spiritualem respectu clericorum in rectorem suum: cum illā iurisdictio-
nem non haberet. Sed tamen de equitate cogitaui nouissime posse talē
sententiam sustineri: vt sic saluemus consuetudinem cōem que hodie vi
get per omnia studia Italie, in quibus cōmuniter plures sunt laici quā
clerici. Et rectores dummodo sint clerici exercent iurisdictionem in cle
ricos. Moueor principaliter q: iura canonica ⁊ ciuilia vidētur hāc vni-
uersitatem scholarium approbare, qualitercunq; sit mixta hominibus di-
sparis professionis, vt in. d. c. q: in causis. de procur. ⁊ in proe. vi. ⁊ cle. ⁊
dixi. s. latius ergo videntur dare iurisdictionem, rectori talis vniuersi-
tatis, ex quo est subiectum recipiens iurisdictionem, cum iurisdictio sit
apud principē: ⁊ ipse princeps siue lex mortua tribuit hanc iurisdictio-
nem rectori ministerio ipsius vniuersitatis. omnis enim iurisdictio de-
riuatur a principe tanquā a maiori, vt legi. ⁊ not. maxime per Bal. in. c.
i. quis dicatur dux. pro hoc optime facit. d. l. si. C. de iurisdi. om. iudi. vbi
lex tribuit iurisdictionem rectori cuiuscunq; collegii, quamuiscunq; illi
de collegio sint diuerse qualitatis, ⁊ habent iudices speciales: vnde di-
sponitur, vt pretextu militie, vel alterius dignitatis nō possit quis de-
clinare iurisdictionē rectoris: ⁊ tamen certum est quod vniuersitas non
habet iurisdictionem in milites, cum habeant proprios iudices. l. cū ma
gistri. C. de iurisdi. om. iudic. sed ex quo exercent illam professionem, seu
negotiationem, iura submittunt eos rectori quo ad istam professionem
seu negotiationem distinctione fori non habita. Ita potest elegāter in-
ferri ad propositum nostrum, quod licet clerici dicantur milites, ⁊ ha-
beant proprios iudices: tamen ex quo exercent hanc professionem stu-
diorum, iura submittūt eos rectori collegii quo ad illam professionem.
⁊ fortiter hoc sentiunt Bar. ⁊ Bal. in dictis locis, qui tantum requisiue-
runt vt rector sit clericus: nec quo ad iurisdictionem per eum exercen-
dam distinxerunt: an maior pars sit clericorum vel laicorum. sed hanc
distinctionem fecerunt quo ad effectum sciendi cui superiori ipsum cor
pus collegii subiaceat, quod examinabo in sequenti dubio. ¶ Restat
nunc dictum Inno. in preelleg. c. cum ab ecclesiarum. ad quod, potest sic
respōderi, quod Inn. in ea parte loquitur de collegio ecclesiastico, cum
alias non posset esse rector, vel prelatus ecclesie, seu monasterii. argu. d.
c. ex eo. in si. lib. vi. de electio. Uel secūdo potest dici ⁊ melius quod Inn.
non dicit simpliciter, quod rector debeat esse electus a collegio ecclesie,
ad hoc vt debeat habere iurisdictionem in clericos: sed requirit quod
collegium sit ecclesiasticum ad hoc, vt rector habeat iurisdictionem spi
ritualē: scz excōicandi, interdicendi, ⁊ similia exercendi. ⁊ ita proprie lo-
quitur quasi aperte velit, qḋ talis rector non possit aliter censurā eccle-
siasticam fulminare: nec de causa mere spirituali cognoscere. nō autem
negat quod in temporalibus seu prophanis possit cognoscere contra
clericos, ex quo rector est clericus, ⁊ electus ab vniuersitate approba-
ta. ⁊ hoc clarius videtur sentire idem Inn. in. c. quanto. eo. tit. vbi dicit,
quod electus ab vniuersitate non consequitur potestatē excōmunican-
di: sed solū iurisdictionē: sed si cōfirmationē recepit ab episcopo, tūc nō
potest interdicere. hanc enim potestatē recipiūt ab episcopo cōfirman-
te, ⁊ non ab vniuersitate: cum excōmunicatio sit mucro episcopalis. xvi.
q. ii. visis. Et pro honorabilibus infero ad decisionē questionis: nūquid
rector

rector scholarius an possit excōmunicare scholares vel laicos. ad quod
puto sic dicendū. q̄ si est laicus nullo modo potest. arg. eorum que not.
in.c.ij.de iudi. Si vero est clericus: tunc potest duobus concurrētibus:
scilicet quod vniuersitas sit ecclesiastica. vt puta sunt plures clerici q̄
laici: vel saltem sunt pares numero: et quod rector iste clericus ab episcopo
confirmatus: alias non poterit hanc iurisdictionem spiritualē exerce-
re. et not. facit quod dixi in repetitione.c.si quis contra clericum.de foro
cōpe. vbi generaliter tractaui qui iudices possunt excōicare. ¶ An au-
tem electus per vniuersitatē sit confirmandus a superiore, vide gl. not.
in.l.priuatorum.C.de iu.om.iu. que dicit q̄ licet sequuntur docto. ibi.
Electio enim vniuersitatis dat iurisdictionem. sed confirmatio tribuit
iurisdictionis effectum, vel exercitium. sm illam gl. et de hoc vltimo scu
licet de effectu confirmationis, vide bonam gl. que idem sentit in.c.q̄-
to.lxiij.di. tenuit multum in.c.transmissam.de elec. sentit Barto. in.l.ex
eo.ff.de testa.mili. et Bal.in.d.auť.habita.ver.dicto de scholaribus. vbi
loquens specifice de rectore vniuersitatis scholariū, dicit cōfirmationē
necessariam. et no.in.d.l.priuatorum. vbi statutum vel cōsuetudo dispo-
nit, quod eo ipso quod est clericus, nō habeat alia cōfirmatione: nisi essent
duo rectores electi in discordia: tūc oportet adire superiorē de necessita
te. qui aut compellat eos ad concordiam: aut deferat alteri. arg.l.huius-
modi §.si ff.de leg.i. dicit tamen quod nunq̄ prius administrabit quaz
iurauerit: licet enim ante potestatem recipiat, tamen executionē potestatis
non recipit anteq̄ iuret. in auť.iusiurandum quod prestatur ab his in ru-
bro et nigro. facit auť. de defen.ciui.§.interim. et hec sunt notanda: et qd
confirmatio sit necessaria sentit Inno.in.d.c.cum ab ecclesiarū.in prin.
facit quod in aliis collegiis realibus legi. et nota.in.c.qualiter et quan-
do.ij.c.transmissam.de elec. et eo.tit.li.vi. Notandum tamen est dictum
Bal.in eo quod dicit valere consuetudinem, vt absq̄ cōfirmatione c.'
sequatur iurisdictionē. quod potest procedere in istis collegiis perso-
nalibus, in quibus solum tractatur de preiudicio ipsorum priuatorū:
sed in collegiis realibus saltez ecclesiarum, vel monasteriorum nō vide
tur valere consuetudo, per.c.cum venerabilis. et quod ibi not. de con-
sue. ne contingat indignum cum dispendio ecclesiarum preficī. consue-
tudo autem ecclesiis grauosa nō valet. cap.i. de consuetu. quod firmat
Host.in.c.transmissam de elec. et videtur etiaz tenere Inno. licet prius
inferat opi. contrariam. et vide per Old.cōn.clxvij. et per hec habet so-
lutio prim dubij. Et attende quod nō omnes rectores collegiorū ha-
bent iurisdictionem: sed oportet quod sint collegia propter aliquā ne-
gotiationem vel professionem approbata: ita loquitur text. in.d.l.fin.
C.de iuris.om.iu. secus in istis collegiis deputatis pietatis causa vel si-
milibus. rector enim in illis non habet iurisdictionem, sed preeminen-
tiam quādam friuolam: licet posset priuare beneficio societatis: vt not.
Bar in d.l.si.ff.de colle.illi.in ver.sed contra hoc dubitatur. ¶ Ad se-
cundum membrum nunc transcendens nunquid scilicet talis appella-
tio ad episcopum a rectore interposita valuerit, instabo dictarat cir.a
iurisdictionis competentiam, vel incompetentiam. ¶ Et primo addu-
cam quatuor motiua ad partem negatiuam. ¶ Secundo totidem ad
partem affirmatiuam. ¶ Tertio subnectam solutionem. ¶ Quod ta-
lis appellatio non valuerit arguo sic. vbicunq̄ clericus iudicat vt laic⁹
non appellatur ad iudicem, ecclesiasticū, sed secularem superiorē in il-
la iurisdictione, vt probatur.in.c.romana.§.debet.iuncta glo.in vers.si
alio.de ap.in.vi. vbi patet, quod si episcop⁹ iudicat ratione feudi secu-
laris. appellatur non ad archiepiscopum, sed ad dominū feudi. licet se-
cularem. idem tenet Innoc. et communiter doc.in.c.ceterum.de iudic. et
Bart.in.l.i.ff.de app. sed ratione vniuersitatis iudicauit in casu nostro
tanq̄ laicus: quia vniuersitas erat secularis. cuz plures erāt laici quam
clerici. iuxta no. per Bart.in.l.si.ff.de colle.illi. et Bald.in auť.habita.C.
ne fi.pro pa. dixi plenius.s.in precedenti dubio. habet enim iurisdictio-
nem tanq̄ quilibet laicus. et non vt clericus.l.fi.C.de iuris.om.iud. ergo
debuit appellari non ad episcopum, sed ad potestatem loci. hoc arg. ex-
presse videtur firmare Bar.in.d.l.i.§.si quis in appellatione. vbi dicit,
q̄ si clericus vel episcopus est fact⁹ rector alicuius ciuitatis, quod de-
bet tunc appellari ab eo ad dominum illius ciuitatis. Itē dicit q̄ si rex
iudicat in aliqua causa. vt comes, quod debeat appellari ad superiorē
ipsius inquātum est rex. facit.c.cum capella.de priui. hoc idem expresse
videtur sensisse in.d.l.i.in alia.qō. que incipit, quero in aliqua ciuitate.
vbi firmat, quod si aliquod collegium ha. et sibi rectorē, cui dat iurisdi-
ctionem, quod potest.l.fin.C.de iur.om.iu. quod debet appellari ab isto
rectore ad superiorem proximum illius collegij, quem dicit esse rectorē
ciuitatis. argu.in.d.§.si quis in appellatione. ¶ Secūdo principaliter
pro hac parte arguitur sic. hec collegia inferiora subdita sunt superiori-
bus potestatibus, seu iudicibus illius ciuitatis, seu loci, vbi ipsa colle-
gia consistunt. Si enim sunt secularia, subiiciuntur domino seculari, vt
in.d.l.fi.C.de iuris.om.iudi. facit.l.i. et fin.ff.de colle.illi. Si ecclesiastica
subiiciuntur iudici ecclesiastico.c.ex literis. et quod ibi not. de constit. in
capit.cum ab ecclesiarum.de offi.ordi. Hanc conclusionem firmat Jn-
no.in.c.dilecta.de excel.prela.in fi. vbi dicit, quod ista inferiora collegia
et rectores eorum subdita sunt maioribus et ordinariis potestatib⁹, in
tantum, quod ad eorum dictū possunt destrui, et impediri ne fiat. facit.l.
i.ff.de colleg.illi. Et appellatio semper est interponenda ad proximum
superiorem.c.dilecti.de ap. et dicta.l.i.eod.titu. et c.romana.co.tit.in.vi.
10 ergo debuit appellari in casu nostro ad superiorem secularē. ¶ Ter-
tio arguit sic. vniuersitas secularis nō potest dare suo rectori iurisdi-
ctionem ecclesiasticam, sed secularem dumtaxat. vt n. Inno.in d.c.cum
ab ecclesiarum. nemo enim dat quod non habet.i.q.vij.daibertum. et c.
quod autem.de iure pa. facit.l.traditio.ff de acquir.re.do. Sed si iuris-
dictio ista est secularis: tunc appellari debet ad iudicem secularem, qui
est supra illam iurisdictionē dicto.c.romana.§.debet. ¶ Quarto et vl-
timo probatur sic. rector studij seu alteri⁹ professionis seu negotiatio-
nis habet iurisdictionem per legem ciuilem dictarat.l.fina.C.de iuris.
om.iu. de iure autem canonico non legitur tributam iurisdictionē: er-
go appellandum est ad eum, qui tribuit iurisdictionē.l.i.C. vbi et apud
quem. ergo ad potestatem secularem qui in loco est vice imperatoris.l.
precipimus. et quod ibi notatur.C.de ap. ¶ In cōtrariū ad partē affir-
matiuam arguitur primo sic. appellatio debet semper interponi ad su-
periorem illius, qui iudicauit.l.i.C. vbi et apud quem. et d.c.dilecti. et c.
romana.eo.ti.prea l. Sed iste rector ex quo est clericus in nullo est sub-
iectus iudici seculari, nec esse potest tanq̄ rector, cuz speciale sit in feu-
do, vt no in.d.c. quod clericis. et c. verum de foro competē. Rector enim
iste nihil tenet a iudice seculari, ratione cuius debeat esse subiectus: sed
subiicitur iudici ecclesiastico dumtaxat.xi.q.i.quasi per totum. et c.si nos
contra clericum.de fo.comp. ergo recte fuit appellatum ad episcopū,
cum ab istis clericis inferioribus iurisdictionem habētibus sit ad epi-
scopum appellandum.d.c.romana.de ap.li.vi. corroborat hoc argumē-
tum dictum Bar.in l.ij.C. vbi et apud quem. vbi dicit, q̄ si homines di-
uersarū iurisdictionum compromittāt in tertium alteri⁹ iurisdictio-
nis: si ex forma statuti potest appellari a sententia arbitri, appellādū
est ad iudicem arbitri: non ad iudicium partium: quia appellans con-
queritur de sententia iniqua ipsius iudicis: et per consequēs debet ap-
pellare ad ipsius superiorem: igitur ad episcopum, qui est iudex clerici
merito fuit appellatum. Preterea et secundo sicut clericus iudicari
non potest a iudice seculari in prima instantia cause. cap. clerici. et cap. it.
qualiter. de iudi. et capit. vnico. de cleri. coniu. libro. vi. ita nec in insta-
stantia appellationis: cum appellatio in plurib⁹ posset retornare sen-
tentiam.c. Raynutius. et c. Raynaldus. de testamen. quia succedit lo-
co prioris iudicij.c. vt debitus. de appella. Sed in casu nostro reus erat
clericus. nec desinebat esse reus in causa appellationis. sicut ergo non
potuit etiam sponte subiici eranum iudicis secularis in causa princi-
pali.c.si diligenti. de foro compete. ita nec in causa appellationis. re-
cte ergo fuit ad episcopum appellatum, qui fuit competēs iudex iudi-
cis a quo: et ipsius rei origo. ¶ Tertio arguitur et fortius sic. iste rector
non potuisset sententiam contra clericum istum f. re. nisi fuisset etiam
ipse clericus. de iudi. at si clerici. dixit plene supra in precedēti membro
seu dubio. Cum ergo qualitatis clericatus necessario cōcurrat ad vali-
ditatem sententie, et ad potentiam iurisdictionis exercende, ergo pote-
rit dici quod iudicauerit nō vt clericus, sed vt laicus. et per consequens
debet recurri in causa appellationis ad superiorem suum respectu illi⁹
qualitatis. sm q̄ iurisdictionē exercere potuit, tacit.c.cū capella. de pri-
uile. et l.si quando.C.de ap. ¶ Quarto et vltimo probatur alia conside-
ratione. auť. habita.C.ne fil.pro pa. dat scholaribus tres iudices, inter
quos est loci episcopus: ergo qualitercunq̄ iste rector iudicauerit, siue
vt clericus, siue vt laicus, potuit iste episcopus tanq̄ competēs in cau-
sa secularium clericorum, et laicorum adiri. Si enim datur scholaris
optio in prima instantia eligēdi epm dnm, et magistrū. auť. habita. etiaz
inuito reluctante rectore. d. auť. habita. ergo fortius potuit iste in ap-
pellatione sua sibi eligere epm. et cū appellātis, et non appellati sit eligere
ipsius iudicē, dūmodo sit cōpetens.ij.q.vi ad romanam, ¶ Ad solutio-
nē Jesu xp̄i eiusq̄ piissime matris beatarūq̄ virginum agathe et lucie
ceterarūq̄ mearū inuocato patrocinio cū descēdēs ad materiā amplia-
dam sciendum qd materia ista potest discurri per quatuor casus. Pri-
mus casus quando est ecclesiastica vniuersitas, et rector clericus. Se-
cundus casus quando rector est laicus et c. Tertius casus quando vni-
uersitas est ecclesiastica, et rector laicus. Quartus cum rector est cleri-
cus et vniuersitas secularis: sicut contingit in casu nostro. ¶ Primo cā
su indubitanter dico appellandum ad episcopum loci: tum quia ipsa
iurisdictio est ecclesiastica, ex quo talis vniuersitas, et appellatio sic ppo
nenda est ad superiorē in illa iurisdictione. vt not. in.d.c.romana.§.de-
bet. et c.ceterum. tum quia ipse iudex est clericus: et regula est quod ab istis
inferioribus citra epm est appellandum ad epm.in.d.c.romana.§.i. nisi de
consuetudine vel statuto iste rector recognosceret alium immediatum
superiorē: quia tūc debet interponi appellatio gradatim. et nō omisso me-
dio, de quo tū dicendū, vt leg. et no.in.c.dilecti. de ap. et hanc sententiam
satis sentit Bart.in.d.l.i.ff.de ap. vbi dixit a rectore collegij appellan-
dum ad superiorem proximū illius collegij: et licet ibi dixit rectorē ciui-
tatis, et proximū superiorē: illud debet intelligi qn collegium est secula-
re. puta q: omnes vel pro maiori parte sunt seculares. seu laici: sec⁹ au-
tem vbi esset ecclesiasticum: vt q: omnes, vel maior pars, vel totidē sunt
clerici. quot laici: nam tunc subiicit episcopo loci, et nō iudici laico, iuxta
no. per eundem in.l.fi.ff.de colle.illi. et per Bald.in auť.habita.C.ne fi-
lius pro patre. ¶ Secundo casu principali quando rector est laicus

vniuersitas secularis, satis videtur de mente Bar. qd' appellandum sit ad rectorem ciuitatis, et facit qd' not. Inn. in c. dilecti. in ii. de exces. pla. Bal. in aut. habita. non attingit hunc casum, quando appellatur a rectore: sed quando appellatur a doctore seu potestate: et sic restringit se ad alios iudices, qui deputantur per illam aut. et dixit qd' si in ciuitate est deputatus generalis iudex pro omnibus appellationibus recipiendis, ad illum poterit appellari. ¶ Si aut non est alius iudex, seu sint speciales iudices appellationum in certis casibus, seu in certis iudicibus interponendis: et sic d3 q' si appellaretur a doctore, poterit appellari ad potestatem seu episcopum: q' licet isti iudices parificentur in dicta aut. habita, tamen episcopus maior est potestate, allegat gl. in l. ex ca. ff. de postu. et vbi deficeret iudex appellationis, appellandum dicit ad dominos, seu priores ciuitatis. per l. vbi absunt. ff. de tu. et cura. Ego multum miror de his dictis Bal. que nec veritatem, nec veritatis saporem habere videntur. licet enim episcopus sit maior potestate, nō tamen est superior in iurisdictione temporali. c. nouit. de iudic. et c. causam. qui fil. sint legiti.

a ¶ In hac autem iurisdictione in causis scholarium ius parificat eos in

b. proemio ff. veteris. et in dicta aut. habita. ergo non potest appellari de potestate ad episcopum, cum appellatio sit interponenda ad superiorē iudicantis. l. i. ff. de appel. et l. i. C. vbi et apud quem. Idem dico cum est appellandum a sententia doctoris. pone enim illum doctorem sententiantem esse laicū, et litigantes laicos, diceremus ne appellandū ad epm: certe hoc nullo iure persuaderi pōt. Nec obst. si dicatur. q' cū dentur illi tres iudices a iure in causis scholariū, inter quos est episcopus, quēadmodū potest adiri episcopus in causa principali, ita in causa appellatiōis debet adiri posse. Certe iudicio meo ista consideratio nihil valet qm̄ illi tres, scz episcopus, potestas, et doctor, dantur iudices in causis scholarium: et sic cum principaliter cōueniunt ipsi scholares, et de ipsis cōqueritur: sz in causa appellationis non cōqueritur appellans de parte: sed de iudice sententiante. l. i. ff. de appel. et ideo iura voluerunt quod appellatio sit interponenda non ad superiorem litigantium: sed ad proximum superiorem ipsius iudicis sententiantis, vt leg. in d. l. i. et ii. C. vbi et apud quē. hinc est, qd' a sententia principis nō appellatur, q' nō reperit superior: et q' presumitur qd' recte iudicauerit. c. cuncta per mundū. ix. q. iii. et l. i. ff. a quibus app. nō li. Concludo ergo, qd' aut queritur de appellatiōe interponēda a rectore vniuersitatis, aut ab aliquo illorū triū, de quib' in dicta aut. habita. ¶ Primo casu teneo appellationē interponēdā ad iudicē generalē appellationū, si talis iudex est in ciuitate: cum enim iurisdictio illa sit secularis ex quo vniuersitas est secularis, ergo d3 secundū formā aliorū iudicū seculariū iudicare: si vero non est in ciuitate d3 appellari ad rectorē ciuitatis. Nā iste dicit ciuitatis dñs. l. spadonez. §. si ciuitatis pnceps. ff. de excu. tu. et in defectū d3 appellari ad dominum, seu dños, nisi absint. ff. de tu. et cura. da. ab his. l. vbi absunt. Si vero appellat a iudicib' datis, per aut. habita. et tūc dicēdū, vt dicā infra in fine huius solutionis. ¶ Primo em̄ expediā modū appellationis interponēde a rectore. ¶ Venio nūc ad tertiuz casum cū scz vniuersitas est ecclesiastica, iudex laic', seu rector: hūc casum nō puto posse de iure cōuenire: q' ex quo vniuersitas est ecclesiastica modo predicto, rector d3 esse clericus. et non laicus. nam rector d3 esse vniuersalis, non autē minoris partis: sed si oēs, vel maior pars esset clericorū: iste nō haberet iurisdictionē nisi super laicis eārū: et sic super minori parte. quod nō est dicendum. facit. c. ex eo. in fi. de elec. in vi. et hanc partem qd' laicus non possit esse rector. hoc casu, affirmauit Bal. in d. aut. habita. sz vbi plures essent laici quā clerici, tunc rector pōt esse laicus, non tamē habet iurisdictionem in clericos. et hoc casu intelligerem dictum Bart. in l. ii. ff. de colle. illi. vbi tenuit q' in isto collegio misto clericorū et laicorū, potest laicus esse rector: licet a iurisdictiōe sua sint clerici exēpti. ¶ Sed presupposito qd' etiā pōt esse laicus rector in tali vniuersitate ecclesiastica: dicerem quod ex quo iudicauit de laico, et ipse est laicus, appellandum est ad superiorem laicum, licet eps sit iudex collegij, cum sit ecclesiasticum, nō tamen singulorum de collegio, ex quo alij sunt laici. nā aliud est collegiū. aliud singuli. c. qui manumittitur. xij. q. ij. et l. sed si hac lege. ff. de in ius vo. cum simi. Et si diceres, cū iurisdictio est ecclesiastica, ex quo collegiū est ecclesiasticum, ergo appellandū est ad superiorem de illa iurisdictione. d. §. debet. Respondeo q' non potest dici ecclesiastica si in laicum et contra laicos. arg. in c. causam. de prescrip. ¶ Quarto et vltimo casu qn̄ collegium est seculare, sed rector est clericus: vt in casu nostro cōtingit. certe est magis dubiū: q' iste videtur iudicare tanq̄ laicus. et non clericus: ergo videtur appellandum ad secularem. ¶ In contrarium facit quod sine qualitate clericat' non potuisset iudicare in causa clerici, sicut in casu nostro iudicauit, cucurrit ergo necessario qualitas clericat' in ista iurisdictione exercenda: et sic sumus extra materiam tactam per Bar. in. l. i. C. de appel. ipse em̄ loquitur quando episcopus vel clericus esset rector ciuitatis, sic iudicabit vt laicus, nec qualitas clericatus erat necessaria in illa iurisdictione exercenda. merito appellatur ad superiorem laicum: sed nos sumus in casu penitus diuerso, quē nō reperio ab aliquo tactum. tamen potest quotidie contingere, cum in Italia diuersitas scholariū cōmuniter est, vbi pro maiori parte scholares sint laici, rector tamen ex forma statuti est clericus. Dicerem tamē sic, aut appellatur in causa laici, et est appellandum ad superiorem laicum: q' in isto casu iste iudicauit, vt laicus. nec qualitas clericatus necessario hoc casu concurrit ad sententie validitatem. Aut appellatur in causa clerici, qui erat reus originarius. et puto appellandum ad superiorē ecclesiasticū: quia iudicauit contra clericum tanq̄ iudex ecclesiasticus. aliter cum in casu nostro poterat cadere iurisdictio contra clericum, iuxta not. p Innocen. in c. cum ab ecclesiarum. de offi. ordi. facit. c. cum non ab homine. et c. qualiter. et c. clerici. de iudi. ¶ Preterea ad validitatem hui' sententie, et potentie exercende iurisdictionis, cōcurrebant in casu nostro due qualitates necessarie. Prima qualitas rectoratus. Secunda qualitas clericatus: respectu prime videtur appellandum ad iudicem secularē, quando est supra collegium: et sic est superior in illa iurisdictione. Respectu vero secunde videtur appellandum ad iudicem ecclesiasticum: tum quia reus originarius est clericus: et q' etiam iudex est clericus de cuius sententia exponitur querela, nec debet iudicare, vt laicus. vt supra plene dixi. Cum ergo concurrant iste due qualitates diuerse nature in facto indiuiduo: quia ad vtrunq3 iudicem non debet appellari: preualere debet, tanq̄ dignior, qualitas clericatus. per iudicem enim secularem non potest expediri obstantibus rationibus predictis: expediebat ergo totum per iudicē ecclesiasticum: cui nulla obstat incapacitas. ad hoc no. dictum Barto. in l. precipimus. §. eodem obseruando. C. de app. vbi per illum text. not. qd' coniunctus maiori in indiuiduis gaudet priuilegio maioris. facit l. si cōem. ff. quemadmodū ser. amit. et no. glo. in c. vnico. de iureiu. in vi. Ex quo simpliciter infert Bar. ibi. q' si laicus et cleric' sunt mihi obligati in causa indiuidua: lz causa ex sui natura sit p' rationē tñ clerici d3 expediri corā iudice ecclesiastico: qd' perpetuo notandū. Aliud simile notandū in l. i. §. si quis in appellatione. ff. de ap. dicens, q' si in causa iudicarunt simul iudex ecclesiasticus, et secularis, appellandū est ad superiorem ecclesiasticū: q' ad secularē nō pōt appellari: cum clericus non possit se illi subiicere, etiam si vellet in c. diligēti. de fo. cōpe. nec est equū quod ad vtriusq3 superiorem appelletur: q' forte in locis distantibus et separatis sunt, nec possunt de facili conueniri. congruentius ergo appellabitur ad superiorem ecclesiasticum: sm eū, cui iudex laic' potest se subiicere: et per ipsum tota causa decidi, ne cause cōtinentia diuidatur in hoc. ff. ex quib. cau. maio. l. ij. et l. nulli. C. de iudic. et in l. si cōem. ff. quemadmodum ser. amit. qd' est notandum. facit qd' legi. et no. in c. per hoc. de hereti. in vi. vbi pz. q' si ordinaria iurisdictio in aliqua causa cuz delegata sit apposita, ordinaria tanq̄ minor assumit in indiuiduis naturā delegate. vnde appellādū est ab vtroq3 ad propriū, et non ad iudicē ordinarij superiorē. ad id qd' in simili legi. et not. in c. super questionum. in versi. si vero duo. de offi. deleg. et per hoc patet responsio ad cōtrariū super' formata. procedit em̄ respectu qualitatis rectorat' a parte iudicis sui: q' iurisdictio exerceri non poterit. Idē qualitas clericatus ex parte rei: q' non pōt se subiicere spōte iurisdictioni iudicis secularis. c. si diligenti. s. alleg. ergo necessario appellandum est ad superiorem ecclesiasticū: hec procedūt cū queritur de appellatione interponenda a rectore vniuersitatis. ¶ Sed nunc restat examinare aliud dubium: scz cū appellatio veniet interponēda a iudicibus datis, per auth. habita. C. ne fili' pro pat. In quo quidē articulo sensit Bal. in d. aut. vt s. retuli: cuius dicta minime placent per rōnes per me supra formatas. Mihi aūt videt posse dici qd' ad solum imperatorem sit appellandum: q' cum ista iurisdictio circa scholares tribuat eis: scz epo, rectori ciuitatis, et doctori, ex illa aut. et sic ab imperatore, nec in illa detur aliqs superior, ergo appellandū est ad illū, q eos deputauit, cū semp ad maiorē et superiorē in iurisdictione sit appellādū. vt supra pluries dictū fuit pro hac opi. facit qd' in simi. leg. et not. in c. ab arbitris. de offi. deleg. in vi. vbi ab arbitris iuris appellatur ad solum papā: q' cum a iure habeant iurisdictionem illā: ergo ad ipsum ius a quo habēt potestatē, appellandum est: et sic ad papā, qui est lex animata in terris, vt ibi no. in gl. ij. ergo idem dicēdū videt in casu nostro: scz qd' debeat semp adiri principez. Pono aliā opinionē, que mihi plus placet, qd' dicamus, qd' cum hec iurisdictio tributa sit ordinario, cum tribuat a principe seu lege certo generi personarum, vt not. Barto. in l. i. ff. de iudi. et l. ex co. ff. de mil. test. facit qd' no. in c. cum ab ecclesiarū. de offic. ordi. et si sit incorporata eorum iurisdictio, appellandum est ab eis in istis causis, per regulas iuris generaliter super appellatiōe interposita traditas, vt supra tetigi. vnde si est eps, appellandum est ad archiepiscopum, vel papam: facit quod in simili not. Bar. in d. l. i. ff. de app. vbi dicit, qd' si eps habet iurisdictionē temporalem, incorporatam iurisdictioni ecclesiastice, vt q' illum nō h3 in feudo, appellandum est ab eo in tali iurisdictiōe ad archiepiscopum, pro quo allego text. apertum in d. c. romana. §. debet. Si vero appellandum est a rectore loci, appelletur ad superiorem sui, ad quē in aliis causis appellatur, cū de ipsius sententia exponitur querela, vt in d. l. i. et ij. C. vbi et apud quem. Si autē appellandum est a doctore, tunc si doctor est secularis, appellandum est ad rectorē ciuitatis, qui est proximus superior. d. l. spadonē. §. ciuitatis princeps. Si vero ecclesiastic' appellabitur ad iudicem suum ordinarium. d. c. romana. §. i. de app. lib. vi. facit qd' no. Bart. in d. l. ij. C. vbi et apud quem. presertim si causa fuerit mota contra clericum scholarem. Idem puto si cōtra laicum ex quo ipse doctor est clericus: quia cū iurisdictio sit simpliciter tributa doctori in dicta aut. habita. videtur data scdm qualitatem suam, sicut patet in epo.

Sed circa

¶ Sed circa hoc cadit dubitatio de quo doctore intelligit tex. si scho
laris intrat diuersas scholas. Sol. tenet Bar. in d. auth. quod debet in
telligi de prin. ipaliori, quod satis placet. arg. insti. de iure natura. gen.
et ciui. §. quoties. Preterea teneas menti ad materiam duo dicta Baldi
que ponit in d. auth. habita, quia licet aperte sibi nõ probentur facit tas
men tex. ille optime in arg. vt presertim fauore professionis scholastice
12 sint recipienda. ¶ † Primum est quod scholaris potest a quolibet
grauamine appellare. licet enim de iure ciuili nõ appelletur ab interlo
cutoria, nisi quia non potest subleuari in appellatione a diffinitiua in
terponenda leg. ante sententie tempus. C. quorũ app. non reci. et. l. ij. de
de ap. reci. et. c. super eo. de ap. vbi plene dixi: fauore tamen scholarium
hec specialitas videtur in d. auth. habita. deducta, dum ab omni iniuria di
cit illum reuelandum. ¶ Secundum dictum quod licet ad imperatorẽ
nõ possit regulariter omisso medio appellari leg. imperatores. ff. de ap.
tamen scholaris in terris recognoscentibus imperatorẽ in superiorem,
poterit ad eum appellare: quia ipse imperator exhibet se paratum ab
omni grauamine illum protegere et defensare, vt in d. authentica habi
ta. Ex quo infero quod in terris non recognoscentibus imperium, pote
rit appellari ad dominum, seu dominos illius ciuitatis cum ibi sint lo
co imperatoris in illis locis iuxta no. per Bar. in l. infamem. ff. de pub.
iu. et l. hostes. ff. de ca. et l. vnica. C. ne quis in sua causa. et quod ibi not.
Cy. quod est notandum. ¶ Ex omnibus predictis infero: quod vbicunque
appellatio est interponenda ad superiorem ecclesiasticum, non valet sta
tutum de non appellando a sententia rectoris, quantumcunque fuerit cõ
firmatum per ciuitatẽ: quia in preiudicium superioris ecclesiastici non
potuit statutum de hoc disponere, vt est tex. sing. in c. venientes. de iure
13 iur. ¶ † Idem puto quo ad preiudicium superioris laici si statutum nõ
fuit factum ab vniuersitate scholarium dictarat nec fuit confirmatum
per superiorẽ: quia non potuit vniuersitas hoc statuere in preiudicium
superioris. quinimo nec ciuitas potuisset statuere, vt in ciuitate nõ ap
pellaretur in preiudicium superioris ad quem de iure fuerit appellan
dum vt no. Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. et iur. in versicu. iuxta p̃
missa quero. et satis probatur per rationem dicti. cap. venientes. et per
predicta remanet plene solutum hoc secundum dubium. ¶ Circa ter
tium dubium, an dictus scilicet Gandulphus rector in excommunica
tionem ceciderit cum appellauerit post decendium: ante tamen condi
tionis euentum: et antequam excõmunicationis sententia inecisset vinculũ
allegabo quatuor motiua ad partem negatiuam et totidem ad partem
affirmatiuam. Tertio solutionem huius dubij subijciam. ¶ Quod ergo
in excommunicationem non inciderit arguitur primo sic. Appellatio
interponenda est infra decendium a tempore grauaminis, vt in clem.
si ius. de ap. facit. ca. quod ad consultationẽ. de re iudica. sed sententia cõ
ditionalis cum effectu non grauat ante conditionis euentum ca. a no
bis. de sen. ex. facit insti. de verbo. obli. §. ex conditionali. ergo non fuit
necesse appellare quandoque, antequam excommunicatio inchoat vinculum.
et tunc post infra decendium videtur posse appellari quo ad deuoluen
dam causam: cum tunc incipiet cursus sententie. argu. eius quod not. in
c. ad reprimendam. de offi. ordi. licet tunc non possit appellare quo ad
suspendendũ excommunicationis vinculum. c. pastoralis. de ap. et hoc est
vltimum speciale in excommunicatione, vt ibi no. Ad predicta facit o
ptime. l. j. §. biduum. ff. quãdo ap. vbi text. dicit vtile est appellare a tem
pore sententie conditionalis: et non expectare conditionis euentum.
14 vt. ij. questione. § biduum. ergo non est necesse appellare ante conditio
nis euentum, licet sit vtile, vt ibi. sed iste Gandulphus appellauit infra
tricesimum, licet post decendium, ergo in excommunicationem minime in
cidit. ¶ Secundo principaliter de hoc videtur tex. in cap. preterea. de
ap. vbi fuit lata excommunicatio sub conditione, nisi satisfaciat infra.
xx. dies. et dicitur ibi quod medio tempore appellando suspenditur ex
communicationis vinculum. qualitercunque autem sumatur ibi medium
tempus pro toto eo tempore quod est infra primum et vltimum diem
terminum sui pro tertio termino diuidendo illum in tres terminos: sem
per est inuenire appellationem fuisse interpositam post decendiũ a tẽ
pore promulgationis. ¶ Tertio arguitur sic. sententia excommunica
tionis conditionalis non trahitur retro ad diem late sententie: quia se
queretur absurdum. nam existente conditione apparet illum fuisse ex
communicatum tempore preterito. quo nõ fuit in culpa. nec fuit de in
tentione proferentis ita quod debuisset illico vitari. preterea sequeretur quod
medio tempore non valeret appellatio, cũ reperiretur interposita ab
excommunicato, quod est contra dictum. c. preterea. trahitur ergo ex
communicatio ad diem conditionis. ergo satis est appellare quando
cunque ante conditionis euentum ad effectum tamen deuoluendi cau
sam ad superiorem. vt. s. dixi. ¶ Quarto et vltimo probatur sic. posito
quod sententia conditionalis grauet illico cum sit lata: tamẽ quia vsque ad
conditionis euentum respectu spei grauamẽ est successiuũ debet posse
appellari a nouo grauamine vsque ad euentum cõditionis, iuxta eaque
no. in simili in c. dilectus. ij. de rescrip. et per hoc gl. in c. sepe. de ver. sig
nif. in ver. partibus. quod no. in cle. pastoralis. de re iudi. ¶ In cõtrariã par
tem videlicet quod dictus Gandulphus ceciderit in excommunicationẽ,
15 arguitur primo sic. quicunque infra decendium a tempore promulga
tionis silet, videtur aquiescere iudicatis. l. ab eo. C. quomodo et quando
iudex. et c. inter. de re iudicat. ergo iste Gandulphus non apellando in
fra decendium a tempore precepti sibi facti videtur acquieuisse prece
pto, et tacite fateri preceptum et sententiam iuste fuisse promulgatam.
non potest ergo appellare postea, maxime post conditionis euentum
cum sit in illa executio quedã precepti: ab executione autem non appel
latur, vt in c. quoad consultationem. in fin. de re iudi. et l. ab executore.
C. quorum ap. non re. facit optime quod in si. no. Inno. in ca. sepe. de ap.
et Io. an. in c. venerabilibus. de sen. ex. lib. vj. ¶ Secundo principaliter
videtur de hoc casus in ca. quoad consultationem. preal. vbi sententia
lata fuit sub conditione, vel ad diem, et tamen opus fuit appellare infra
decendium a tempore promulgationis: alias videtur acquieuisse sen
tentie nec adueniente termino datur appellandi facultas. ¶ Tertio pro
hac parte facit optime in arg. c. romana. §. caueant. de sen. exc. li. vj. vbi
habetur quod sententia excommunicationis non debet ferri pro futu
ris culpis, etiam sub conditione, puta si hoc feceris te excommunico nisi
precedat culpa siue causa legitima: quia talis sententia licet sub condi
tione lata grauat illico: alias non prohibetur illa forma fieri. et per con
sequẽs est opus appellatione a tempore grauaminis. ¶ Quarto et vl
timo arguitur a sufficienti partium enumeratione aut talis sententia
lata sub conditione grauat ante conditionis euentum aut non: si non
grauat, non debet posse apellari, per. c. vt debitus. de ap. cuius contra
rium probatur in d. c. preterea. si grauat ergo debet posse appellari in
fra decendium a tempore grauaminis. d. cle. sicut. d. c. vt debitus. cum si.
¶ In solutione huius tertij dubij primo premittã que doctores nostri
senserunt. diuiserunt enim se in tres sententias. Prima fuit Hoff. et Roff.
asserentium nullam esse differentiam quoad appellationem interponen
dam inter sententiam excommunicationis conditionalem, et alias sen
tentias. et quod tempus ad appellandum currit vtrisque ab euentu con
ditionis: quia tunc incipit esse sententia et non ante: allegat dictum. cap.
preterea. et insti. de verb. ob. §. ex cõditionali. de voto. licet. versi. facturus.
Rec ob. sm eos. §. biduum. quia ibi dicitur vtile non necessarium. Se
cunda fuit sententia Cancre. et Bartol. brixien. in quadam sua disputa
tione que incipit esto quod iudicee. dicentium quod a sententia excom
municationis sub conditione lata non potest post decendium appella
ri. alleg. pro hoc casum in dict. ca. quod ad consultationem: et eis consen
sit Pe. de sam. exponens cum Vincen. et Egi. text. in d. cap. preterea. qui
videtur obstare ibi medio tempore idest ante. x. dies, vel in decima die.
¶ Tertia fuit sententia glossatoris in d. c. preterea. Lau. Inno. Host.
Abbatis, Garsi. et Io. an. et Io. mo. in c. quicunque. de here. lib. vj. vt inter
sententiã excommunicationis et alias sententias sit hec differentia, in alijs est
necesse apellare infra. x. dies a tempore late sententie, quantumcunque con
ditionalis: sed in sententia excõmunicationis põt appellari quandocunque
ante conditionis euentum et etiã per. x. dies post extantem conditionẽ.
hoc tamen vltimo casu valet sm eos appellatio ad effectum deuoluen
di causam ad superiorem, non autem ad suspendendum vinculum excõ
municationis. per. c. pastoralis. de ap. ¶ Pro ratione diuersitatis in
ter has sententias dicunt. quia sententia excommunicationis trahitur
ad diem conditionis: seu ad diem ad quem lata fuit: alias sequeretur si
fieret retrotractus quod statim esset excõmunicatus et statim vitandus:
et quod per appellationem medio tempore interpositam non suspẽderetur.
per. d. c. pastoralis. cuius contrarium probatur in d. c. preterea. in alijs autẽ
sententijs cessat hec ratio: ideo in eis appellatur vsque ad decem dies tan
tum. quare dicunt et principaliter Inno. quod si conditio vel dies in alijs
sententijs existat infra. x. dies adhuc vsque ad. x. dies poterit appellari:
sed in sententia excommunicationis secus quo ad suspendẽdum ipsius
effectum: licet potest appellari quoad negotium deuoluens et nititur
Io. an. hanc opi. defendere per. d. c. preterea. sumẽdo illa verba medio
tempore sm ppriã significationẽ vocabuli. est enim mediũ quod equaliter
distat ab extremis. vnde qualitercunque sumatur ibi medium, reperitur
appellatio interposita post decendium. nam dicere quod in decẽdio fuit
appellatum est exponere tex. contra propriam significationem vocabu
li: quia illud quod fit in decima die non dicitur fieri medio tempore habito respe
ctu ad terminũ decẽ dierũ: qui ibi fuit prefixus: quia nõ distat pariter ab ex
tremis, sicut debet proprie mediũ distare: dicit tñ predicta procedere in sen
tentia sub conditione lata: secus si per statutũ talis excõicatio sub condi
tione ferretur: tunc enim nõ vitiatur appellatio ante cõditionẽ vel infra decem
dies postea interiecta. Ratio sm eum: quia a pena iuris non appellatur
c. quia nos. de appella. et l. si qua pena. ff. de verb. signi. Item sñia homi
nis põt esse iniusta. xxij. q. iij. c. j. sed sententia canonis non. Dicit etiam
ibi notanter Inno. limitando predicta, quod si quis excommunicauerit
aliquem nisi vsque ad annum soluerit vnum tantum est mandatum. Vn
de si vsque ad annum appellauerit quandocunque non solum releuabitur
quoad sententiam excõicationis, sed etiã quoad solutionem faciendam
quia sublato principali scilicet excõicatione tollitur accessoriũ scilicet absolutio. de
consti. translato. sed si condemnasset eum pure et postea addidisset quod nisi
soluerit post annũ sis excommunicatus: si iste appellauerit infra. x. dies
releuabitur a condẽnatione, et a sñia excõicationis: sed si vltra. x. dies ap
pellauerit licet releuetur quoad sñiam excõicationis non tñ releuatur quo
ad cõdẽnationẽ, que transit in rẽ iudicatã. de re iudi. quoad consultatio
nem. sunt enim diuersa ista mandata: et ideo nihil prohibet in vno valere

appellationem:in alio non.arg.a.c.raynutius .z.c.raynaldus.de testa.
¶ Hec sunt que hic scripta reperio.cũ quibus transeunt communiter
Moderni scribentes. ¶ Aduerte tamẽ anteq̃ alia attingam,quia Jo.
andr.in.c.venerabilibus.de sent.exc.lib.vi.ponit circa predicta notabi
le dictũ:dicẽs,q̃ si iudex dixerit,excõmunico talẽ,q: fuit cõtumax in ta
li termino:licet ista non sit sententia diffinitiua:tamen nisi appelletur
non audietur amplius super expensis et contumacia excusanda.de re
iudi.q̃ ad consultationem.licet audiatur petens absolutionem:q: quo
ad illã obtinẽdam,nunq̃ excõmunicatio transit in rem iudicatã:transit
tamen illa quoad intra inclusum in ipsa sententia excommunicatiõis
pro quo fertur ipsa sententia.quod videtur prima fronte contra illud
quod supra dixi,referẽdo Inno.vbi dicit,q̃ si iudex excõmunicauit alis
quem nisi soluerit intra annum,vnicũ est mandatum.ideo quandocũq̃
appellando intra annũ releuaẽ tam ab excõmunicatione,quã ad abso
lutionẽ:videtur enim prima fronte quod respectu hui⁹ absolutiõis in
clusẽ,debuerit appellare intra decendiũ,quod puto verissimũ si in sen
tentiãdo iudex in iudicio,vel interloquendo dixisset illa verba:quia tũc
resoluuntur in duo precepta.arg.c.pisanis.de restitu.spol.z in.ca.cum
dilecti.de do.z contu.z hoc casu procedit dictũ Jo.an.sed si extra iudi
ciũ talẽ excõmunicationis sententiam tulisset procedit precedẽs dictum
Inno.q: talia precepta extraiudicialia non transeunt in rem iudicatã.
c.concertationi.de ap.libr.vi. ¶ Ueniendo tamen ad predictum princi
pale saluo iudicio saniori Christi nomine inuocato eiusq̃ matris presi
dio dicerem sic quod aut queritur de aliis sententiis sub conditione la
tis:z tunc quicquid dixerint Gof.z Ros.puto,quod tempus decen
dij currit ad appellandũ statim a tempore late sententie,z non a tem
pore conditiõis extantis,z hoc primũ probaẽ per dictũ.c.quod ad cõ
sultationẽ.sm intellectũ,qui cõmuniter teneẽ.ibi enim in sententia lata
sub conditione põderatur in text.quod non appellãdo intra decẽ dies
videtur acquieuisse sententie nec ratione litere ponderaẽ aliter cõsensus
partis:nisi interpretatiũ z victus ex taciturnitate.ad idem videẽ text.
optimus in.l.j.§.biduũ.ff.quando ap.sit.vbi in hac.q̃.dicit iuriscõsul
tus,vtile fore vt tempus debeat statim ad appellandum currere a die
late sententie.Et pondera diligẽter q: text.nõ dicit vtile esse tũc appel
lare,sed vtile esse vt tempus debeat statim a tempore sententie currere
quasi innuat,quod licite potuisset dubitari.pter ea que allegata supra
fuerunt ad vtrãq̃ partẽ,tamẽ vtile visum fuit iuriscõsulto,vt statim de
beat currere:est enim vtile ne sententie virtus z validitas stet in pẽden
ti in futurũ.ar.in.l.si.ff.cõ.predio.z hanc opi.in istis sententiis apertissi
me videtur tenere Bar.ibi.Tertio pbaẽ,q: negari nõ põt quin ex sen
tentia cõditionali oriatur aliqua obligatio saltẽ respectu spei in cõtra
16 ctu conditionali:z est enim spes in obligatione.§.ex conditionali.insti.
de verbo.obli.ergo idem dicendũ in iudiciali sententia,cum in iudicio fi
at quasi quidam cõtractus.l.iij.ff.de peculi.ergo cũ possit pars ptẽdere
grauamẽ respectu spei,debet statim intra decẽdium appellare.d.ca.q̃
ad cõsultationẽ.z cle.sicut.de ap. Preterea cũ in iure generaliter caus
tũ sit,vt tempus decẽdij currat a tempore late sentẽtie.c.quod ad cõsul
tationẽ.z cle.sicut.de app.z.c.cũ inter.de re iud.z in senten.cõditionali
nõ reperiatur contrariũ dispositũ:ergo idẽ in illa dicendũ.preterea cũ
tex.in.d.§.biduũ.hanc sententiã videaẽ approbare,aut queriẽ an sen
tentia excõmunicationis sub cõditione lata fuerit lata in iudicio vel ex
tra iudicium:z si fuit lata in iudicio,puto idem dicendum,quod supra
in aliis sententiis dixi,vt tam respectu inclusi quã respectu suspendendi
obligationis vinculum sit necesse appellare intra.x.dies a tẽpore sentẽ
tie:vt probatur primo per rationes,quas supra in aliis sentẽtiis allega
ui,z contrariũ non reperitur in hac excõmunicationis sententia.ergo
idem in ista quod in aliis dicẽdũ.nam saltẽ vbi fertur in iudicio non põt
negari quin assumat sibi naturã saltem sentẽtie interlocutorie iuxta no.
p Jo.an.in.c.venerabilib⁹.de sen.ex.li.vi. Preterea ex quo excommuni
catio nõ fertur simpliciter,sz respectu certe cause:vt q: in iudicio index
dixit,nisi solueris tali,te excõmunico:videẽ tacite pcepisse de soluẽdo
z respectu istius inclusi precepti si non appellaẽ intra decẽdiũ trãsit
sentẽtia in rem iudicatã:vt.s.post Jo.an nec respe.tu vinculi excõmu
nicatiõis poterit appellari, ex quo ex taciturnitate illi pcepto acquieuit:
ex quo fit,vt a sententia excõmunicatiõis lata sub cõditione nõ habeat
amplius iustam causam appellandi.facit quod in simili not.Innocẽ.in
c.sepe.de ap.vbi dicit q̃ si iudex pronuntiauit aliquem contumacem:li
cet nihil tunc dixerit de expensis,tamen quia venimus accessorie ad pro
nuntiationem contumacie:si postea condemnat in expensis non potest
ab ista condemnatione appellare.debuit enim appellasse infra decem
dies a tempore quo fuit pronuntiatus contumax.Ista enim condẽna
tio est executio illius pronuntiationis:nisi modum excederet in taxan
do.Ita dico in pposito quod ex iusta causa respectu inclusi debuerit
iste appellasse intra decendiũ:quia si nõ erat obligat⁹ nõ poterit nega
ri per supradicta quin fuerit immediate grauat⁹ z transiuerit illa sentẽ
tia in rem iudicatã:q: videtur acquieuisse pcepto de soluẽdo.ergo nec
respectu excõmunicationis suspendende poterit appellare:q: non ha
bet amplius iustã causam appellandi:z ad hoc vt appellatio suspẽdat
vinculũ excommunicatiõis oportet q̃ sit legitima vt pbatur in.c.licet.
de sen.ex.lib.vi.z potest etiã attentari quod respectu absolutiõis siẽde
preceptum inclusum fuit purum.arg c.dilectus.de do.z contu.z.l.cele
sus.ff.de arbi.licet conditio fuerit facta respectu vinculi.voluit enim illũ
excommunicare nisi soluerit intra terminum prefixum.Item tamẽ pos
set dici si fuisset solutio etiam conditionalis:sed primum plus mihi pla
cet.Et not.diligenter hanc rationem:quia nemo ponderauit.Ex his
apparet quod consideratio Inno.Joã.and.z aliorum parum aut nihil
valet quia siue vinculum trahitur ad diem conditionis siue retro stãt
tamen pro me rationes suprafacte z ad text.c.preterea intelligẽdo q̃
fuerit illa excõmunicatio in iudicio lata,potest responderi q̃ mediũ tẽ
pus debeat capialiter,vt reducaẽ ad terminos iuris,scilicet q̃ ante
elapsum decẽdiũ fuerit appellatũ.vel dic quod appellat medio tẽpore
id est in medietate temporis:z sic decimo die cum fuerit prefixus termi
nus intra.xx.facit quod legi.z no. per Bar.in.l.nemo arbiter.C.de tẽ
po.ap.Aut talis excõmunicatio sub cõditione fuit lata extra iudicium,
z tunc noua consideratione posset dici,vt sufficiat quãdocũq̃ ante con
ditionem existentem apellare: quia cum hoc casu nõ sit cõtractus,vel
quasi contractus cum sit factum extraiudiciale a solo iudice factũ po
test dici talem sententiam sub conditione non grauare antequã existat
conditio.vnde causatur hic aliqua obligatio etiam respectu spei.ar.in
c.cõcertationi.de ap.li.vi.pro hoc adduco singulariter tex.l preal.§.j.
z.l.cauius.ff.de excu.tut. vbi singulariter probatur quod tutore vel cu
ratore dato sub conditione non currit tempus ad se excusandum:nisi
a tempore conditionis extantis quasi tunc z non prius incipiat grauari
z per.text.in.dic.l.pe.z.l.e.non tantum.§.sub conditione.ff.de bon.pos.
contrarium singulariter sentit Bart.in.d.§.biduum.quod speciale sit
propter authoritatẽ rei iudicate vt tẽpus ad appellãdum currat a tem
pore sententie:z non a tempore conditionis extantis.quod videtur in
nuere iurisconsultus quasi secus sit in aliis actibus extraiudicialibus
non reddit aliquam rationem diuersitatis:sed collige rationem ex sup
radictis:z est notabile dictum ad multa.z tunc intelligendo quod sen
tentia excommunicationis in.d.ca.preterea.fuerit lata extra iudicium,
nõ est vis tenere opi.Joã.and.q̃ appellatio ibi fuerit interposita post
decendium.z si diceres,si non grauat ante conditionem extantem qua
liter admittitur appellatio ante sententiam suspendendam.vt ibi pro
fecto contrarium videtur difficile,sed potest dici q̃ appellat a futuro
grauamine,ex quo subest iustus timor de presenti.cle.sicut.z.ca.bone.
e.ti.z quod ibi no.Per hoc remanẽt soluta z declarata contraria for
mata pro diuersa parte,preter vltimum ad quod respondeo,z dico q̃
procedit,nisi grauamẽ iteretur ex facto separato z distincto a grauami
ne priori:vt quia semel fuit citatus ad certum actum ad locum non tu
tum si iste non opposuit se pro nunc subiicit se paratũ periculo si de no
uo citatur ad alium actum in eadem causa potest excipere:z si non ad
mittitur poterit apellare,vt not.in contrario supra formato.Idem di
cendum in similibus.secus autem vbi grauamen non est successiuum
respectu eiusdem actus,a quo non fuit intra decendium appellatũ.tũc
enim non potest amplius appellari,vt not.in contrario supra formato.
Ex quo actus de sui natura non est successiuus,videtur iste non appel
lando,illi actui secundum sui naturã consensisse.vt videtur tex.in.c.q̃
ad consultationem.preal.Idem videmus in condemnato vsq̃ ad mor
tem inclusiue,qui non potest post decendium appellare.vt no.Bar.in.l.
qui vltimo supplicio.ff.de pe.z Spe.in.ti.de execut.sentẽ.§ videndum.
ver.porro.dixi plenius in.c.iuregentiũ.de re iud.Item est dicendum in
cõdnatis in metallũ seu ad opus metalli,vel aliã penam successiuã:nã
si quis appellauerit tẽpore debito nõ põt releuari etiã si sentẽtia fuit
iusta nisi a solo principe.l.moris.§.iuste.cum sequenti.z.l.diui.ff.de pe.
Et hec sufficiãt ad laudem dei z omnium sanctorum.

¶ Disputata fuit hec supra dicta questio per dominum Nicolaum de
Sicilia abbatem z decretorum doctorem in felici Senẽ.studio:An
no domini.M.cccc.xx.z ad vtranq̃ partem dubiorum respondit do
minus Franciscus archipresbiter funden.

¶ Finis Questionum et Disputationum excellentissimi decretorum
doctoris domini nicolai de Tudeschis.

¶ Regestum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x.Omnes quaterniones.

Repertorium valde utile in Consilijs, Tractatus et Questiones dñi Nicolai de Tudeschis: quod quicquid bonarum materiarum in dictis Panormitani scriptis continetur, ordine alphabetico amplissime demonstrat.

¶ De litera. A.

¶ De litera. B.

¶ De litera. C.

Contractus

Fines

tradicente, talia verba narratiua probant in preiudicium partis nō contradicentis.ii.vol.consi.lx.nu.5.fo.52.

Iudex qui cognouit de matrimonio potest accessorie cognoscere de dote, tanquam de dependenti.ii.vol.consi.xviii.nu.7.fo.71.

Iudex reductionis secundum bonam equitatem iudicare debet.i.vol.cōsil.xxxviii.nu.3.fo.17.

Iudex terminum a lege statutum causa cognita alterare non potest.i.volu.consi.xl.fo.19.

Iudex vbicunque declarat aliquem esse inhabilem ad officium. vel incidisse in penam statuti debet prius citare partem, et audire suas defensiones.ii.vol.consi.lxviii.nu.4.fo.98.

Iudicis decretum de iure communi non requiritur in pace per pupillum fienda.ii.vol.consi.cviii.nu.3.fo.120.

Iudicis verbo nec scripture non est credendum.ii.volu.consi.liii.numero.3.fo.27.

Iudicium et 3ctum in personā prelati nole ecclesie transeunt efficaciter in ecclesiam, si non infertur alienatio iuriū ecclesie.i.vol.consi.lxii.nu.3.fo.29.

Iudicium heredis non est iudicium defuncti.ii.vol.consi.lxx.numero.4.folio.106.

Iudicium inchoatum contra condemnatum, expirat facta publicatione.ii.vol.consi.lxxxiiii.nu.4.fo.107.

Iudicium quod plurium sententia confirmatur, firmius et stabilius est.ii.volu.consi.xxv.nu.1.fo.74.

Iudicia habent equalem vim cum instrumentis.ii.volu.consi.cxiii.nume.3.fo.122.

Iudicatus videtur acquiescere, qui infra decendium a tempore promulgationis silet.vi.q.nu.5.fo.162.

Iurans petendo absolutionem a iuramento non venit contra iuramētum.ii.vol.consi.viii.nu.7.fo.67.

Iuramentum calumnie non excludit condemnationem expensarum in casu perditionis cause.ii.vol.consi.lxxxiii.nu.3.fo.96.

Iuramentum habet vim clausule, si non valet quod ago, vt ago, valeat vt valere potest.i.vol.consi.lxxi.nu.5.f.34.et.ii.q.nu.17.fo.145.

Iuramentum sine causa legitima remitti non potest etiam a papa in preiudicium alterius.ibid.nu.9.

Iuramentum in preiudicium future successionis contra legem ciuilem, valet.ii.vol.consi.xxv.nu.2.fo.13.

Iuramentum obligat iudeos, sicut et christianos.i.volumi.consi.xxxix.nu.1.fo.18.

Iuramentū prestitū super 3ctu solēniter inito tollit beneficium pretoris in obtinenda restitutione in integrum.ii.vol.consi.cvii.nu.6.fo.119.

Iuramentum prestitum contra legem editam in fauorem principaliter priuatorum, est inuiolabiliter obseruandum ii vol.consi.viii.no.4.f.67.

Iuramentum vbicunque est illicitum, et iniustum ex parte recipientis. licet ex parte prestantis possit sine anime dispendio seruari, potest nihilominus peti absolutio ab episcopo.ibid.no.7.

Iuramentum vt vndique licitum, debet habere tres comites: veritatem, iudicium, et iustitiam.ibid.nu.6.et.ii.q.nu.4.fo.143.

Iuramentum principaliter dirigitur in deum.ii.q.nu.6.fo.143.

Iuramentum quando processit ex calore, potest seruari sine interitu salutis eterne.ii.q.nu.21.fo.146.

Iuramentum super vsuris in altero extremo est prohibitum.ii.q.nu.11.folio.144.

Iuramentum tanquam spirituale non subiicitur dispositioni laicorum.ii.q.nu.5.fo.143.

Iuramentum vbicunque est turpiter receptum, debet relaxari.ii.vol.cō.cvii.nu.2.fo.119.

Iuramenta sunt de iure diuino.ii.q.nu.20.fo.146.

Ius canonicum irritando testamentum manifesti vsurarii, ad quid habeat respectum.i.vol.consi.xxii.nu.2.fo.10.

Ius ex facto oritur de concilio basiliensi.nu.2.fo.126.

Ius patronatus competit aut ex constructione, aut ex fundatione, aut ex dotatione.i.vol.consi.liiii.nu.1.fo.24.

Et transit ad heredes extraneos.ibid.nu.4.

Ius patronatus ecclesie transit solum in heredes sanguinis.quinta questione.nu.2.fo.154.

Et an possit conferri laico.ibid.nu.3.4.5.fo.158.

Ius patronatus seu ius presentandi potest populo ex antiqua consuetudine competere.ii.vol.consi.cvi.nu.1.fo.125.

Ius presentandi habens, potest quem voluerit, presentare.secundo vol.consi.lix.nu.1.fo.91.

Ius patronatus in ecclesia acquiritur duntaxat triplici capite.ibi.nu.2.

Ius vbi exigit aliquid sub certa forma, seu qualitate, tunc non sufficit factū sine forma et qualitate adimpleri.ii.vol.consi.i.nu.3.fo.57.

Iussus si est aliquis morari cū aliquo, vel contrahere: si ille recuset, vel non possit commode, vel honeste cum illo morari, vel contrahere, debetur legatum et tollitur obligatio.i.vol.consi.xc.nu.3.fo.45.

Iuri pro se introducto cuilibet renuntiare est licitum.secunda questione.numero.6.fo.143.

Iura loquētia de seruis respectu acquisitionis habent locum in monachis.i.vol.consi.lxxviii.nu.1.fo.43.

Iurisperiti non solent allegare iura cum petuntur consilia per iudices causarum.ii.vol.consi.xxi.nu.1.fo.73.

Iurisdictio potest tacite prorogari.secundo volu.consi.xxxiii.nu.6.fo.78.

Iurisdictio prorogata per metum corruit ipso iure.ii.volumi.consi.ii.nu.4.fo.86.

Iurisdictio vbicunque negatur per obiectum exceptionis declinatorie iudex ante omnia debet super ea pronuntiare.primo volumi.consi.xiiii.nume.2.folio.8.

De litera. L.

Laicis in rebus ecclesiasticis nulla fuit data facultas.v.q.nu.4.fo.165.

Laicus si fuit preuentus per iudicem secularem et causa pēdēte efficiatur clericus non per hoc causa eximitur a foro penitētie secularis.i.vol.consi.lxxxv.nu.8.fo.42.

Laici non debent interesse conciliis ecclesiasticis, nisi in tribunalibus.prima questione.nu.27.fo.143.

Laici super rebus propriis nōdum in ecclesiam translatis statuere possunt.i.vol.consi.xxvi.nu.1.fo.12.

Laudum est quedam transactio, que prima fronte presumitur equa et iusta.primo volu.consi.lxiiii.nu.3.fo.31.

Laudum latum per duos absente tertio an valeat.ii.volu.consi.lxxvii.nu.2.fo.103.

Legatus de latere vbi aliquid facit iure legationis, equiparandus est principi. Ludouicus bolognanus.i.vol.consi.cix.nu.1.fo.56.

Legatus etiam de latere non potest tollere ius alteri quesitum.i.vol.consi.lxxi.nu.2.fo.28.

Legatus etiam cardinalis non potest dispensare contra concilium.ii.volu.consi.lxxxi.nu.5.fo.106.

Legatus si dicit se habere ex speciali commissione aliqua vltra comprehensa in generali legatione non est sibi credendū.ii.vol.consi.xciii.nu.3.fol.112.

Legauit aliquis in testamento alicui quinquaginta in codicillo postea relegauit pro idem legatum est: vtrunque legatum debetur, nisi heres probet contrarium.ii.vol.consi.liii.nu.8.fo.63.

Legatum conditionale non transmittitur in heredem.i.vol.consi.lxxxv.nu.2.fo.41.

Legatum factum hoc modo, per quem scripsero, heres sibi dato id, quod reperitur scriptum in epistola: perinde valet, ac si fuisset expressum in testamento.ii.vol.consi.liii.nu.1.fo.62.

Legatum quantitatis non tollitur per legatum speciei.ibid.nu.2.fo.63.

Legatum factum filie pro dote est purum, et non conditionale.ii.volu.consi.xcii.nu.2.fo.110.

Legatum liberationis extenditur ad accessorium vsurarum post testamentum contractum.ii.vol.consi.xxxv.nu.2.fo.79.

Legatum libertatis debetur ex testamento imperfecto.ii.vol.consi.cv.nu.2.fo.113.

Legatum rei aliene coniuncte persone factum valet.ii.volu.consil.xlv.nu.1.fo.84.

Legatum si factum fuerit mulieri si titio nupserit, videtur prohibita ne alteri nubat: sed cum illo titio tantum.i.vol.consi.xc.nu.2.fo.45.

Legato facto ecclesie acquiritur dominium a die mortis testatoris ipso facto.i.vol.consi.xxvii.nu.1.fo.13.

Legato fundo cum instrumento veniunt duntaxat ea, que pertinent ad culturam dicti fundi.ii.vol.consi.lxxviii.nu.1.fo.109.

Legato vsufructu domorū, et eorū q sunt in domibus illis excepto argēto, non veniunt ea que sunt cōparata mercis causa.ii.vol.cōsi.xx.nu.4.f.73.

Legata possunt conferri in arbitrium tertii, non autem in meram voluntatem.ii.vol.consi.iiii.nu.9.fo.63.

Legitimatus ad patris instantiam debet per omnia tractari sicut legitime natus.i.vol.consi.lxxxvii.nu.1.fo.42.

Lenocinio non indiget veritas verborum.in concilio Basiliensi.nu.1.fol.2.

Leprosi stantes in aliquo loco authoritate episcopi non fundato, nō tenentur ad iura episcopalia.i.vol.consi.xxxi.nu.3.fo.14.

Lex ciuilis si canonizatur per papam, habet canonis vigorem.i.vol.cōsi.cii.nu.6.fo.55.et.ii.vol.consi.lvii.nu.7.fo.60.

Lex constat ex mente et verbis.i.vol.cōsi.i.nu.7.fo.2.

Lex quamuis prohibeat diuisionem ducatus, vel dignitatis inter plures, tamen consuetudo in oppositum est valida.ii.vol.consi.iii.nu.11.fo.61.

Lex quando simpliciter defert aliqua bona. vel certam quotam bonorum alicui ex bonis alterius, ille sic pregrauatus non potest etiam ad pias causas de bonis alteri delegatis testari.i.volumi.consil.lxiii.numero.4.fo.30.

Lex vel statutum potest prohibere aliquem testari saltem de certis bonis fauore alterius.ibi.nu.7.

Lex, siue testator, siue pactio contrahentium si inhibuerit alienationem, videtur prohibita non solum dominiū translatio, sed vsusfructus.ii.volu.consi.xci.nu.2.fo.110.

Lex vel statutum vbicunque tollit prescriptionem in genere et verificari non potest, nisi in prescriptione longissimi temporis tunc vt verba aliquid

operentur

Nomen litis comprehendit omnem actionem, tam in rem, quam in personam.i.vol.consi.xliii.nu.1.fo.20.
Nomen proprium et appellatiuum quando exprimitur in dispositione, debet distributio attribui quantitati per eos expresse.ii.vol.con.xciii.nu.4.fo.11.
Nominatus ad aliquod officium, debet statim appellare: alias recolare non potest.i.vol.consi.xlvii.nu.4.fo.31.
Non gerere, et sine solennitate debita gerere paria sunt.ii.vol.consi.xc.nu.1. folio.109.
Notarius nõ debet sine iudicis authoritate aliqd addere, postquam instrumentũ est parti traditũ, et maxime in iudicio exhibitũ.i.vol.cõsi.xcix.n.4.fo.5.
Notarius deponens super aliquo casu, non facit maiorem fidem quam vnus de testibus.i.vol.consi.xxi.nu.2.fo.8.
Notarius qui fuit rogatus, debet per se totam instrumentum complere, nõ per aliũ nisi hoc faciat iudicis authoritate.ii.volu.consi.lxviii.nu.3.fo.66.
Notarius si dixit in protocollo, hoc fuit cassum de voluntate partium, nec apposuit testes, non sibi creditur.ii.vol.consi.xxxiii.nu.4.fo.79.
Notorium dicitur esse probatum in iudicio.ii.vol.consi.cx.nu.2.fo.68.
Notorium surgens ex sententia est notoriũ presumptionis.i.vol.cõsi.lxxxix.nu.5.folio.44.
Notoria multa dicuntur, que non sunt.i.vol.consi.xxxiii.nu.4.fo.15.
Notoria non sunt in iudicio deducenda.ii.volu.consi.lxxi.nu.2.fo.100.
Nouale quid dicatur, quo ad solutionem decimarum.ii.vol.consi.lxxi.nume.3.folio.99.

Nullus citra principem potest imponere vectigalia de iure communi.ii.volu.consi.lxxxiii.nu.3.fo.107.
Nuptie dictio, multipliciter in iure sumitur.i.vol.consi.i.nu.4.fo.2.

¶ De litera.O.

Oblati religioni qui, se et sua dedicauerunt, gaudent etiam in bonis, que tenent nomine monasterii, omnibus priuilegiis illius religionis.primo volumine, consilio.liii.nume.1.folio.24.

Obligatio omnis regulariter actiue et passiue transit in heredes.ii.vol.consi.lxxxvi.nu.3.fo.103.
Obligatio ex iuramento acquirit principaliter Deo, non parti turpiter recipienti.ii.vol.consi.cii.nu.6.fo.68.
Obligatio ex contractu conditionali oritur.vi.q.nu.16.fo.162.
Obligatio fideiussoria realiter finita obligatione contra principalem cessat.i.volu.consi.xxiii.nu.2.fo.11.
Obligatio obscura recipit interpretationem cõtra eum, qui se fundat super ea.ii.vol.consi.lxxv.nu.4.fo.103.
Obligatus ad restitutionem fideicommissi vniuersalis, vel particularis, tenetur regulariter cauere cũ fideiussoribus.i.vol.cõsi.lxxix.nu.1.folio.38.
Obuentionum et prouentuum appellatione veniunt omnes decime, et quicquid peruenire potest.i.vol.consi.lvii.nu.2.fo.27.

Occultãs seipsum malitiose, sine impedimẽto ne possit ad eũ citatio peruenire habetur pro citato.i.vo.consi.xcix.nu.2.fo.50.

Offerendi plures modi ponuntur.ii.volumi.consi.cii.nume.1.folio.116.
Officium iudicis delegati non extinguitur per solam sententiam, nisi sit executioni mandatum.i.vol.consi.lxxxvii.nu.2.fo.42.
Officium in quo remouetur, remouetur et officii premium.i.volu.consilio xxxvii.nu.2.fo.17.
Officium suum quisque presumitur diligenter exercere.i.vol.consi.xli.no.2.fo.19.
Officiũ fcõm excludit priũ, quando se nõ cõpatiunt.ii.vo.cõsi.lxi.nu.6.fo.94.
Officialis non potest donare, nec retinere sua cleri, ciuitatis vel collegii.ii.vol.consi.xxxiii.nu.3.fo.79.
Officialis publicus obligatus ad edendam rationem, satisfacit edicto, si suũ codicem, vel membranas tradit legendas, vel scribendas.i.volumi.cõsi.xxxvii.nu.1.fo.17.

Onus probandi incumbit mandatum asserenti.ii.volu.consilio.vii.nume.5.fo.63.
Onus vbicunque apponitur in contractu venditionis, illud videtur pars precii.i.vol.consi.lxxi.nu.7.fo.32.
Onera cõitatis incumbunt laicis, et non clericis.i.vol.consi.vi.nu.1.fo.4.
Onera extraordinaria sunt odiosa, et sine magna causa, et expresso principis consensu non sunt exigenda.scdo volumine.consilio.xx.num.3.folio.72.

Ordinarius potest absenti conferre beneficium.ii.volumi.consi.lxxvi.nu.3.fo.103.
Ordinarius debet in actu executionis sententie obtemperare delegato.i.volu.consi.xxxiii.nu.1.fo.15.
Orationes et sacrificia sacerdotum multum prosunt animabus defunctorũ.ii.vol.consi.xcix.nu.3.fo.117.
Orationes concilii Basiliensis de concilio Basiliensi.nu.4.fo.126.

¶ De litera.P.

Pactum de lucranda certa parte dotis in casu mortis alterius coniugum sortitur effectum suum altero coniugum religionem intrante.i.volu.consi.i.nu.3.fo.2.
Pactum de non retrouendo ndo non liberum quãdo fit, est presumptio quod fiat causa lucrandi fructus illius medii temporis.primo volu.consi.lxxvi.nu.2.fo.37.
Pactum de non succedendo patri aut filio, valet, quãdo tantum quis percepit, quantum sibi debetur occasione successionis.ii.volu.consi.cxvi.numero.2.folio.124.
Pactum factum de vlterius non petendo, debet referri ad quantitatem non solutam.ii.volu.consi.xcvii.nu.2.fo.113.
Pactum vt emphyteuta non possit expelli ex cessione solutionis canonis, valet.i.volu.consi.lxxii.nu.2.fo.45.
Pactio obscura, vel ambigua, debet nocere ei, qui verba protulit.ii.volu.consi.lxxv.nu.3.fo.103.
Pacta inita cum principe, seu ab habentibus principis authoritatem, habent vim legis.ii.volu.consi.xcliii.nu.1.fo.74.
Pannorum appellatione que continentur diuersitas.i.volu.consi.cv.numero.3.fo.55.
Papa an possit statuere quod nunquam aliquis papa possit de heresi accusari.de concilio Basiliensi.nu.15.fo.131.
Et quod papa sit subditus concilio, probatur.ibi.nu.18 fo.135.
Et an solus habeat omnimodam potestatem.ibi.nu.22.fo.136.
Papa circa prouisionem beneficiorum habet maiorem potestatem, quam capitulum circa electionem.iii.q.nu.13.fo.149.
Pape iura celestis et terrestris imperii fuerant concessa.i.quest.numero.4.folio.128.
Papa habet in beneficiis plenitudinem potestatis, ratione cuius potest supra omne ius dispensare.i.q.nu.1.fo.132.
Nec habet superiorem.ibidem.nu.2.
Et habet ecclesie arbitrium.ibidem nu.3.
Aliquando in vno episcopatu ponit duos episcopos.ibidem nu.5.
Et aliquando concedit vni episcopo duos episcopatus.ibidem.nu.6.
Et dissoluit matrimonium carnali copula non consummatum.ibi.nu.7.
Sed non potest dispensare, quod quis eodẽ tempore habeat duas vxores.ibi.nu.8.
Concedere tamen potest episcopatum, et alia inferiora beneficia ad tempus, et sub conditione.ibidem.nu.9.
Et solus papa tanquam caput potest exercere omnimodam iurisdictionem exposcente causa rationabili ibidem.nu.14.fo.139.
Et cessante legitima causa an possit diuidere episcopatum in duos sine consensu episcopi.ibidem.nu.17.fo.140.
Nec a toto clero, populo, et imperatore iudicari potest.ibi.nu.19.
Est enim dei vicarius in terris.ibidem nu.20.
Potest tamen errare, et esse hereticus ibidem.nu.21.
Et papa mortuo vacat ecclesia.ibidem.nu.33.fo.142.
Papa licet mandet aliquem in possessionem induci, amoto quolibet illicito detentore intelligitur parte vocata, nisi papa expresse mandet contrarium.ii.vol.consi.xxxiii.nu.7.fo.79.
Papa Marcellus fuit depositus, quia idolis sacrificauit: quia coactus metu gentilium.i.vo.consi.iii.nu.3.fo.3.
Papa per suam constitutionem, statuta et consuetudines tollere velle nõ censetur, cum consistant in facto.ii.vol.consi.lviii.nu.2.fo.89.
Papa per suum priuilegium non intendit preiudicare institutioni beneficii nisi hoc aperte exprimat.i.vol.consi.ci.nu.1.fo.52.
Papa potest concedere ius conferendi, et eligendi puris laicis.ii.vol.consi.xxvii.nu.1.fo.76.
Papa potest sicut alius vtendo iure priuati prescribere.ii.volu.consi.xciii.nu.2 fo.111.
Papa potest bona ecclesie alicui licite donare: et presumitur motus iusta cã.i.vol.consi.xli.nu.4.fo.19.
Papa semper debet laudare decreta et institutiones suorum legatorum. Ka dauiens Bologninus.i.volu.consi.cix.nu.2.fo.56.
Papa si aliquem episcopum transfert in sedem archiepiscopalem, eo prius a vinculo prioris ecclesie absoluto episcopatus non vacat illico per illã absolutionem et translationem: sed incipit vacare postquam episcopus translatus prestitit consensum.ii.vol.consi.ci.nu.2.fo.115.
Papa potest ex certa scientia, et cum cause cognitione vni duos episcopatus conferre.ibidem.nu.6.fo.116.
Papa si concessit priuilegium monasterio, vt nullus episcopus audeat monachos illius monasterii excommunicare, suspendere, vel interdicere, quomodo et de quibus intelligatur.ii.vol.consi.xxxv.nu.4.fo.79.
Papa solus potest destinata ad certum vsum pium in alium conuertere: non solum remittere.ii.vol.consi.xv.nu.3.fo.69.
Papa solus dispensat, quod quis transeat de maiori ad minorem.i.vol.consi.xcvi.nu.3.fo.49.
Parentes nunquid possint maritare eorum liberos, et inducere filias ad consentiendum.ii.volu.consi.lxv.nu.1.fo.97.
Parte negante probatio debet fieri, quod citationes legitime precesserint.ii.vol.consi.lxxxliii.nu.2.fo.107.
Partes possunt remittere iuramentum testibus.i.vol.consi.li.nu.1.fo.23.
Passus secundum decretum potest beneficio legis intra annum offerre debitum creditori: et recuperare sua bona data insolutum illi creditori.i.volu.consi.lxix.nu.3.fo.33.
Pater compellitur dotare filiã ex iudicis officio.i.vol.consi.xii.nu.1.fo.6.
Pater non potest exheredare filium ex eo, quod intrat religionem.ii.vol.consi.xxvii.nu.1.fo.75.

lxxxiiij.nu.1.fo.107.

Primogenitus in diuisionibus iure diuino, secundo genitis preferetur.ij.vol.consi.iij.nu.4.fo.58.

Princeps agendo actum scienter contra legem, videtur circa illam dispensare.ij.vol.consi.cj.nu.1.fo.116.

Princeps in re sua dicitur arbiter.primo volumi.cōsilio.xxix.numero.1.folio.14.

Pricepa licet ex certa scientia possit mihi tollere ea, que sunt iuris ciuilis: non tñ potest que sunt de iure gentium tollere.j.volu.consil.lxxxiiij.nume.1.fo.40.

Princeps habet plenissimam potestatem super suo positiuā.ibi.nu.4.

Princeps si ex certa scīa aliqd approbat, vel suo priuilegio inserat, qḋ de iure cōi nō valet, firmum erit.eo.vol.t.2ṡi.nu.5.fo.41.

Princeps licet nō possit sine causa rescribere cōtra ius diuinum, si tamen rescribit presumitur in eo iusta causa.ibidem.nu.8.

Princeps quando intendit vt respectu decisionis cōstitutio extēdat ad pendentia, semper de eis facit mentionem ij.volu.consi.cxl.numero.5.folio.121.

Princeps nunq̄ intendit preiudicare tertio, nisi de illo mentionem faciat.ij.volu.2ṡi.lxx.nu.1.fo.99.

Princeps si fecerit commissionem per viam inquisitionis, intelligitur si lā fecisse per viā iudicialis cōmissionis.ij.vol.consi.xxxiij.nu.8 fo.79.

Princeps si concedit alicui licentiam transferendi domicilium sciens illum esse tutorem in loco, videtur illum a tutela absoluisse.j.volu.consi.lx.nu.5.fo.27.

Princeps si cōcessit alicui priuilegium cū aliquali reseruatione iuris alterius, valet.j.volu.consi.cj.nu.3.fo.52.

Princeps solus pōt tollere ius alteri quesitū.j.volumi.cōsi.lxi.nu.1.fo.28.

Principis secularis an possit interesse cōcilio eo īnuito.i.q.nu.18.fo.142.

Principis intentio nō est tertio preiudicare, nisi de eo mentionē facit specialem.ij.vol.cōsi.lvij.nu.1.fo.89.

Priuilegium clericatus nō perditur, nisi per actū oīno contrariū clericatui.ij.volu.cōsi.lxij.nu.17.fo.94.

Priuilegiū collatū vniuersitati perdit per vsū cōtrarium, etiā per singulos de vniuersitate.ij.volu.2ṡi.xvij.nu.4.fo.71.

Priuilegium concessum non subdito non potest reuocari.j.volu.consi.xli.nume.5.fo.19.

Priuilegium imperatorum valet quo ad suos subditos.j.volu.cōsi.cij.nume.4.fo.53.

Priuilegium lite pēdente cōcessum de litis pendētia mētione non habita, nō valet.j.volu.cōsi.xcvij.nu.1.fo.50.

Priuilegiū quatenus tendit in aliorū preiudiciū, debet stricte interpretari.eo.vol.t consi.nu.4.fo.50.

Priuilegium non preiudi: at cōpositioni primo facte de illa speciali mentione nō facta.j.vol.consi.cj.nu.2.fo.52.

Priuilegiū imperatoris valet, quo ad suos subditos.ibidē.nu.10.

Priuilegiū si datur ad aliquid faciendū, t illud non fit infra decēnium, perditur priuilegiū.ij.volu.consi.lxj.nu.8.fo.92.

Priuilegia debent esse perpetua.ij.vol.cōsi.lxj.nu.1.fo.92.

Priuilegia oīa tributa ecclesijs regulariter sunt prorogāda ad hospitalia.ij.volu.cōsi.cij.nu.5.fo.117.

Priuilegia omnia preiudicialia sunt stricte interpretanda.j.volu.consi.cj.nu.4.fo.52.

Priuilegia preiudicialia stricte sunt interpretanda.ij.volu.consi.lvij.nume.3.fol.89.

Probatio in contrarium per confessionem illius, in cuius fauorē ius presumit admittit cōtra presumptionē iuris, et de iure.j.vol.consi.lxxxix.nu.3 fo.44.

Probationes si admittantur de facto contra sententiam, per quas probationes apparet illa sententia minus legitima, debet iudex magis inherere probationib⁹, q̄ sententie prius late.j.volu.cōsi.lxxxix.nu.2.fo.44.

Procurator quicquid facit vltra cōtenta in mandato, non tenet.j.vol.cōsi.lv.nu.6.fo.25.

Procurator si a me constitutus fuit ad mutuam pecuniam recipiendam, non me obligat, si in instrumento confiteatur se pecuniam recepisse, non tñ apparet q̄ vere recepisse.ij.volumine.consil.xvij.nu.3.fol.71.

Prohibitus alienare inter viuos, non videtur ꝓhibitus in vltima voluntate.ij.volu.consi.xl.nu.2.fo.82.

Prohibitus donare sine alicuius consensu, nō potest donationem facere, nisi specialiter fuerit sibi donare permissum.ij.volu.2ṡi.xl.nu.6.fol.82.

Prohibitus vendere, non potest etiā locare ad magnum tempus.ij.volu.cōsi.xci.nu.7.fo.110.

Prelatus habens ius conferendi, potest conferre beneficium ecclesiasticū consanguineis, dummodo honesti sint.ij.vol.consi.xcvi.nu.2.fo.112.

Promittens alium adiuuare, seu defendere, non tenetur adimplere promissionem, quantumcunq̄ sciat illum indigere auxilio, nisi fuerit requisitus.ij.volu.consi.xlix.nu.3.fo.86.

Promittens artificē intelligit ꝓmittere de mediocri.j.vo.cōsi.lvij.nu.4.f.26.

Promittens sub certa pena se facturum, t curaturum, q̄ titius contrahet matrimonium cum sempronia: si fecit quicquid potuit, non tenetur ad penam.j.vol.consi.xc.nu.1.fo.45.

Prouisio legis est magis fauorabilis, q̄ statutū.j.vol.cōsi.xcj.nu.5.f.45.

Prouisiones, statuta, t decreta facta p ꝑsidētes authoritate concilij gnalis electorū: post q̄ authoritate principis fuit cōcessum, hꝫ vim legis, t iuris ciuilis. Ludouicus Bologninus.j.volu.cōsi.cix.nu.3.fo.56.

Publicum ad hoc vt aliquid dicatur, quid requiratur.j.vo.consi.xcix.nu.1.fo.50.

Publicanus qui cōduxit vectigalia a fisco, si differat soluere tempore statuto pōt cogi ad satisfaciendum: non autem inducit in penā.j.vol.consi.lxviij.nu.5.fo.31.

Publicitas causatur ex qualitate loci t multitudine astantium.j.vol.consi.xcix.nu.3.fo.50.

Publicatione bonorū simpliciter facta intelligitur de bonis presentibus, nō de acquirēdis in futurū.ij.vol.consi.li.nu.2.fo.86.

Puelle non eligentes sibi sponsos, commendari debent.ij.volu.consil.lxv.nu.2.fo.97.

Puniendus an quis sit ſm legē existentem tpe delicti, an ſm illam que reperitur tpe sententie.ij.vol.consi.lvj.nu.2.fo.29.

Pupillus doli capax efficaciter obligatur, si iurauit se operas prestiturum.ij.vol.consi.cvij.nu.2.fo.120.

Pupillus potest citari.ij.vol.consi.xxix.nu.5.fo.77.

De litera.Q.

Qualitas cōtractus presumit ex qualitate pret ij.j.vol.consi.lxxv.nu.1.fo.37.

Qui tenetur ad defensionem alterius, nō tenetur se offerre liti licet sciat illam motā: sed oportet, vt sibi nuncietur.ij.vol.consi.xlix.nu.2.fo.85.

Que contra bonos mores sunt habentur in vltimis voluntatibus p non scriptis.ij.vol.consi.xcix.nu.2.fo.114.

Quod nō valet directa via nō debet admitti per obliquā.ij.vol.cōsi.xlviij.nu.2.fo.85.

De litera.R.

Ratio dat esse testimonio in teste. Dionysius.j.volu.cōsi.cv.nu.2.fo.55.

Ratio t mens legis sic se habent ad legem, sicut anima ad corpus.j.vol.consi.lxxv.nu.7.fo.36.

Rebellis imperio perdit omnia iura ciuilia quo ad vniuersum.j.vol.consi.cvij.nu.1.fol.55.

Recedendum nō est a verbis testatoris.j.vol.consi.xl.nu.2.fo.18.

Recessus a iure cōi est odiosus.ij.vol.consi.lj.nu.5.fo.87.

Rector ecclesie si aliquid de suo impendat ad vtilitatem ipsius ecclesie, est sibi ab eccl̄ia in totū restituendū.ij.volumi.consilio.j.numero.4.fo.67.

Rector scholarium an debeat esse iudex clericorum.vj.questione.nume.1.et.8.fo.159.et.160.

Recipiens feudū pro se, t successoribus suis qbuscunq̄, appellatione filiorum veniūt etiam legatarij.j.vol.consi.liij.nu.4.fo.14.

Reductionē ex ipsa iniquitate petens, ipsam iniquitatem probare habet.j.vol.consi.ij.nu.2.fo.3.

Refectio lꝫ de iure ciuili immineat locatori, tñ ex speciali pacto pōt pertinere ad conductorem.j.vol.consi.xlix.nu.2.fo.22.

Regula canonicorū regulariū an sit strictior, siue latior regula monachalis.j.vol.consi.xcv.nu.2.fo.48.

Regula, q̄ ois pactio siue cōsistat in dādo, siue in faciēdo siue sit iusta transit in heredē: ne iudiciū defuncti p varias simultates corruat, quō intelligatur.ij.vol.consi.lxxx.nu.5.fo.106.

A regulis cōmunibus recedere non debemus, nisi quatenus prouisum reperitur.ij.volu.consi.iij.nu.2.fo.58.

Relatiuum quis, vel qui, coniunctū verbo futuri tpis, denotat cōditionē.j.vol.consi.lxxxv.nu.4.fo.41.

Religio instituta per Beatā Brigidā an dicatur cōtra canonicas sanctiones.j.vol.consi.viij.nu.1.fo.4.

Relictum factum incapaci, habetur pro nō scripto.ij.volu consi.lxiij.nu.1.fo.95. Et factū fratrib⁹ pro libris emēdis, valet.ibi.nu.3. Et ad vitam seu pro necessitatibus.ibi.nu.6.

Relictum annuū factū p concernentibus diuinū cultū, valet.ibi.nu.4.

Relicta in codicillis petuntur actione nata ex testamento.ij.volu.consi.iij.nu.3.fo.63.

Remissio ſdm consuetudinem Italie non fit.j.volu.cōsi.xxiij.nu.1.fo.11.

Remissio vsurarū nō valet, nisi creditor offerat pecuniā debitori, vel saltē habeat eam paratā restitutioni.ij.vol.consi.cxij.nu.4.fo.112.

Renuntiare quis pōt exceptionibus, t legū beneficijs, sibi competentibus tam in iudicijs, q̄ in contractibus.ij.vo.consi.lxxij.nu.1.fo.99.

Renuntiatio exceptionis, fictionis, t simulationis, an valeat.ij.q.nume.13.fo.145.

Renūtiatio simplex extraiudicialis an preiudicet.j.vo.consi.lxiij.n.2.fo.31.

Rescriptum pape in dubio trahit ad ius cōmune.j.vo.con.lvij.nu.5.fo.26.

Rescriptum secundū nō inualidatur ex eo, q̄ nō faciat mentionē de primo, si primū erat nullum.j.vol.cōsi.xcviij.nu.5.fo.50.

Respectus debet haberi ad monetam antiquam in dispositione legis.ij.vol.consi.lvj.nu.1.fo.89.

Titulus

Repertorium singularium materiarum.

Finis.